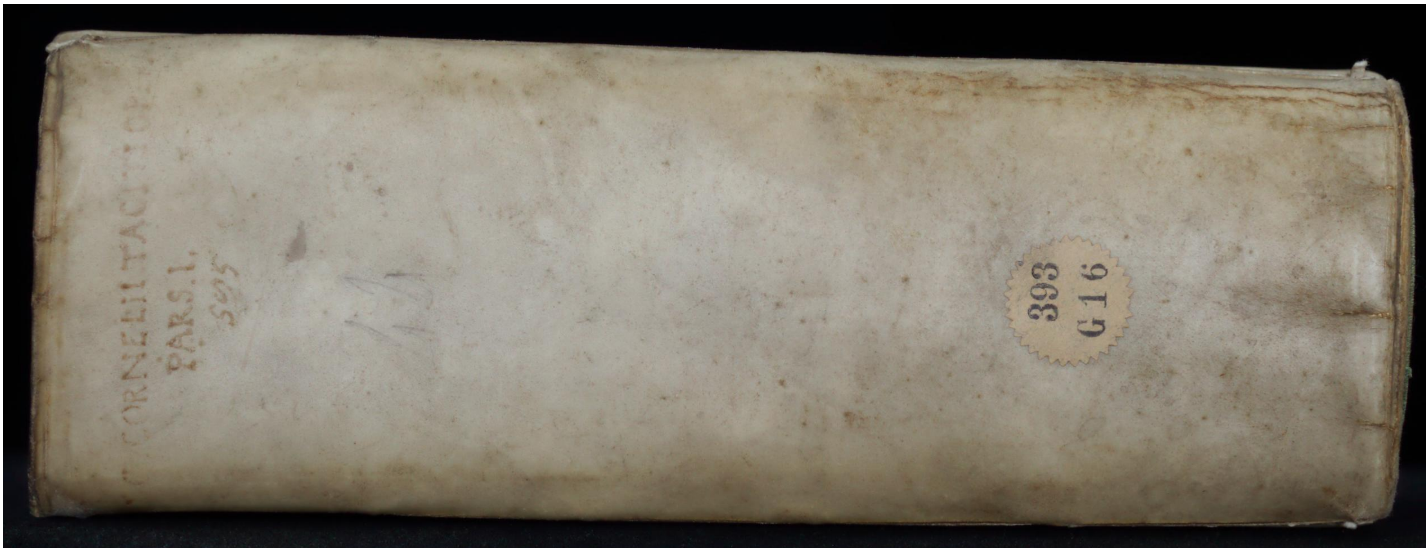
5,24

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 16 vol. 1

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 16 vol. 1

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 16 vol. 1

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 16 vol. 1

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 16 vol. 1

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 16 vol. 1

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 16 vol. 1

Jne 85

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 16 vol. 1

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 16 vol. 1

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 16 vol. 1

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 16 vol. 1

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 16 vol. 1

5.2a.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 16 vol. 1

AMSTELODAMI,
Apud Danielem Elſevirium. 1672.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 16 vol. 1

KW 393 G16

C. CORNELII TACITI
OPERA,
QUÆ EXSTANT,

Integris J. LIPSII, RHENANI, URSINI, MURETI, PICHENAE, MERCERI, GRUTERI, ACIDALII, GROTII, FREINSHEMII, & ſelectis aliorum commentariis illuſtrata.

JOH. FRED. GRONOVIUS
recenſuit, & ſuas notas paſſim adjecit.

Accedunt JACOBI GRONOVII *excerpta ex variis lectionibus MS. Oxonienſis.*

AMSTELODAMI,
Apud DANIELEM ELSEVIRIUM.
cIↃ IↃCLXXII.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 16 vol. 1

KONINKLIJKE
BIBLIOTHEEK

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 16 vol. 1

LVDOVICO

ADEODATO

REGI. CHRISTIANISSIMO. IMPERII. GALLIARVM. VERSVS OMNES. LIMITES. AMPLIFICATORI. ET. PROPAGATORI. MAXIMIS. REBVS GESTIS. PARTIM. DVCTV PARTIM. AVSPICIIS. ET. LEGIONIBVS. VICTRICIBVS. CLASSIBVSQVE. MISSIS. IN. PANNONIAM. GERMANIAM. LV-

SI-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 16 vol. 1

SITANIAM. FLANDROS. SE-
QVANOS. LOTHARINGIAM
MEDITERRANEI. MARIS. IN-
SVLAS. AFRICAM. AMERICAM
DECIMVM. ET. EO. AMPLIVS
IMPERATORI. PIO. FELICI
AVGVSTO. PATRI. PATRIAE
SEDITIONVM. ET. REBELLIO-
NVM. QVIBVS. IDENTIDEM
GALLIA. FLAGRABAT. EX-
STINCTORI. SOCIORVM
PROMPTISSIMO. ET. FIDIS-
SIMO. DEFENSORI. LITE-

RARVM

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 16 vol. 1

RARVM. ET. OMNIVM. STV-
DIORVM. FAVTORI. NVTRI-
CIO. ALTORI. ET. HOMINES
DOCTRINAE. FAMA. CELE-
BRES. PER. UNIVERSAM
EVROPAM. INAVDITO. EX-
EMPLO. ANNVIS. CONGIA-
RIIS. LIBERALISSIME. AC
SPONTE. PROSEQVENTI
PRINCIPI. CVI. PAREM. NEC
ORIENS. NEC. OCCIDENS
SOL. VIDET. HVNC. IN. TA-
CITO. LABOREM. MORIBVN-

DA

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 16 vol. 1

DA. MANV. DICAT. SVSPENDITQVE

SACRAE. SVAE. MAIESTATIS

A.D.XIV. Cal.
Ianuar.
CIↃIↃCLXXII.

HVMILLIMVS. ET. DEVOTISSIMVS
BENEFICIARIVS

JOH. FRED. GRONOVIUS.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 16 vol. 1

JACOBUS & LAURENTIUS
THEODORICUS GRONOVII
LECTORI POLITO
S. P.

Quoniam fatorum neceſsitas, ejus, quod parentem noſtrum τὸν μακαρίτην perfecturum fore ſperabamus & omni voto precabamur, exequutionem in nos, etſi renitentes & adhuc fatalis iſtius horæ imagine confuſos, delegavit; paucis liceat tecum agere, Lector polite, non quo Taciti lectionem aut hujus ante alias editionis uſum hortemur, vel etiam præconium (quod, ut conſanguineum, ſuſpectum; & nos oſtenderet de favore tuo tot prærogativis jam firmato dubitare) laboris paterni faciamus, ſed quo intelligas hujus libri commoda & rationem, cur tamdiu in ore famæ, toties velut interjungens, huc uſque diem produxerit. Nimirum quum grande hoc opus moliri inciperet, propinquabat tempus, quo

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 16 vol. 1

Deus ille ἐλεότητος πατὴρ καὶ αὐτὴ ἐλεότης vitæ laborioſæ & exterorum magis judicio quam eorum, quibus admixtus fuit, qui eum ignorabant, benevolentia probatæ miſsionem concedere decrerat; quod quum, ſi qua eſt pietas, homo nulli per malitiam cognitus, ſed infinite omnium cauſa volens, quietum, inturbidum & in ſola παλιγγενεσίας meditatione occupatum agere debuiſſet, neſcimus quî contra evenit, ut nulla ejus vitæ pars magis exercita, ægra, ſollicita & miſera fuerit; in experimentum, ut fas eſt credere, ſpectationemque ſummi numinis, quid altioribus ſtudiis profeciſſet, quam ſe adverſus fortuita ſtannaſſet, & voluptatem, ſi vir optimus cum adverſis congrederetur. Præter enim bene magna ſenectutis incommoda vehemens aliquamdiu ſtomachi nauſea, mox febris eum tanquam σκοπὸν invaſit, neque diſceßit niſi relicta in ſuum locum tenaciſſima infirmitate; qua multum maceratus & bona fide ſemeſtris temporis, quod cariſsime æſtimabat, jactura minutus, vix reſipere incepit, quum ecce familiæ erciſcundæ negotium

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 16 vol. 1

tium & cura domeſtica non parvas illi moleſtias temporiſque jacturam creavit. Evaſit tamen, neque in his fatalibus ipſique inſuetis incommodis ſuperandis quidquam egit anteacta vita & ſapienti homine indignum: ſed in altitudinem conditus, publicis privatiſque penſis ſatisfaciens, ſubſecivas horas (ita enim loqui decet, nauſeâ & reliquiis morbi interpellantibus rerum actui deſtinatas) Tacito & quæ alia poſteritati præparabat, impendit, donec impoſitâ Iulii Agricolæ vitæ ultimâ manu, morbus & per hunc vitæ ſatias omni furore incumbens fiduciariam animam Deo Opt. Max. reddere eum coëgit, pro LX. *annorum ſatis nobili ſatiſque eleganti uſura gratabundum. Quiſquis igitur exitum hujus libri ſpe anteveneras, noli patientiam tuam, licet fatigatam rumpere, nec quidquam aliud manibus ejus, qui voluit quidem ſed non potuit citius occurrere, quam quietem exopta. Jam ut ſcias, quemadmodum inter hæc Tacitus proceſſerit, ſubſidia quîs ſinguli uſi ſunt, & nomina doctorum virorum, abſque ſpecioſis*

titu-

titulis, breviter quaſi in tabellâ ſubjiciemus. Invenies proinde hîc, quæ ex ingenio ſuo depromſerunt Andreas Alciatus, Æmilius Ferrettus, (quanquam is alibi codd. vetuſtiſſimos citet, nunc ipſum legiſſe ita in cod. Medicæo longe omnium, quos novit, emendatiſſimo teſtetur) Vincentius Lupanus, M. Vertranius (ſed & hic ad lib. 1. Hiſt. citat MS. Vaticani indicem miniatis literis, quod alii ſilent) Fulvius Urſinus (is quoque tamen dicit ſe habuiſſe domi exemplar ſcriptum manu accurati viri Jocundi Veronenſis) immixtis Gab. Faerni, Pet. Daneſii, Ant. Auguſtini conjecturis; item Marcellus Donatus, M. Antonius Muretus, Joſias Mercerus, Chriſtophorus Colerus, Janus Gruterus, Valens Acidalius, Julius Salinerius (cujus libri copiam non diſſimulandum eſt τὸν μακαρίτην impetraſſe à Nicolao Heinſio, viro cum omnibus propter ſacras artes & ingenium illuſtre, tum nobis præcipue propter amicitiam ab ipſa utriuſque juventute, ſummâ voluntatis, morum, ſtudiorumque concordiâ cultam venerando;

&

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 16 vol. 1

& quamvis ille plurimũ plenis follibus φυσᾷν ſoleat, tamen exiguitas exemplarium adjungere jubebat) H. Grotius noſtras, Joh. Freinshemius, M. Zuerius Boxhornius, & ad Hiſtorias Henricus Savilius, (ultra modum querulus, ſuo dubium an gentis ingenio) ad Agricolæ vitam Joh. Barclajus, & ad Dialogum de Eloquentia Rabodus Herm. Schelius. Invenies etiam, quæ congeßit Beatus Rhenanus adjutus codice MS. ἀνεπιγράφῳ, quem ex Bibliotheca Budenſi regis Matthiæ Corvini nactum ſe eſſe affirmat dono Jacobi Spigelii, miſſum à Reinhardo à Rietpur Borbetomagenſis Eccleſiæ Decano. Præterea, quæ Curtius Pichena ope partim duorum codd. Florentinæ Bibliothecæ, quorum primus exſcriptus ante annos plus mille ducentis, ut ipſe probat, Annales continebat; alter in Germania Corbejæ, quod ad Viſurgim Benedictinorum Monachorum φροντιστήριον erat, à Philippo Beroaldo repertus & Leoni X. oblatus Hiſtoriarum v. libros; partim editione Veneta anni CIↃ CCCCIIIC, ex fideli, ut ipſe conjicit, optimi codicis collatione. Inſtar

tamen

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 16 vol. 1

tamen omnium, quique primo nominandus fuit, Juſtus Lipſius eſt, utroque ſupra fidem impleto clariſsimus. Horum quidem, & præcipue illorum, qui menſuram ſcribendi & modum ſtatuere, relinquere aliis ſua, nec longis diſſertationum frigidarum fabulis tempus lectori auferendum eſſe noverunt, integri labores exhibentur. Quod ſi quædam contracta vel omiſſa deprehenderis, judicio τοῦ μακαρίτου *& voluminis ſpatio parum indulge; cujus contemplatione coactus quoque fuit partes tantum tibi offerre ex Aurelio, Michaële Virdungo, verſione Freinshemii, & quem adhuc hæc pars terræ fovet, ad Germaniam Her. Conringio Viro Celeberrimo. Cæterum ſicuti nos, ita omnes, qui ex hoc opere creſcere cupient, ſtupor ſine dubio & admiratio inceſſere debet, qui vir tot in valetudine curis diſtractus, tot ſtudentium deſideriis quotidie auſcultans, tot publicis privatiſque officiis reſpondens, accedentibus quoque faſcibus Academiæ, vel inſpiciendis his omnibus, nedum examinandis vacaverit, immo voluerit. Et tamen præ-*

ter

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 16 vol. 1

ter hæc non exiguam ſane nec pænitendam acceßionem videbis ipſius explicationum & emendationum, ſatis ſevero ac limato, ut ſolebat, judicio exactarum; ſed & aliorum, quos ad contextum ſive illuſtrandum ſive corrigendum facientes in libri ſui oris annotaverat; Scaligeri, dicimus, Turnebi, Salmaſii, Cluverii, Gutherii, Reineſii, Ruperti, Loccenii, Cl. Schefferi, aliorumque. Neque tamen exiſtimandum adeo elaborata hæc eſſe, ut ſi exitum operis videre illi contigiſſet, tanquam perfecte abſoluta exire fuerit permiſſurus ſine aliquo notabili incremento, inexhauſta ingenii fœcunditate ſingulis pene horis aliquid aut inobſervatum aut prave intellectum ſubjiciente. Certe ad hujus rei fidem non ſtrangulabimus & publicæ utilitati ſubducemus repertam nobis chartulam, in quam inceperat conjicere & colligere, ſi quid omiſſum ante obveniſſet animadverſione dignum, vel ob deploratißimum Cæſaris locum, commodißime ab eo ordinatum. Quibus omnibus index ſubnectitur, purus putus, ut in Germaniâ editus fuit; in quem

eli-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 16 vol. 1

*elimandum Freinshemius ſe cum fratre ſuo
ſex fere menſes impendiſſe affirmat, neceßi-
tatem ejus deprædicans. Et nos quidem nihil
detractum ei volumus. Sed tamen ſi tem-
poris noſtri exiguitas indicibus faciendis pa-
tuiſſet, talia ſcias in eo occurrere, quæ neceſ-
ſario mutanda videbantur. Sufficiat com-
municari tecum ea, quæ ὁ μακαρίτης temere
forte occurrens adſcripſit. Vt,* Conditor
gen. femin. G. 28. *addidit pater.* fal-
ſum: nam Agrippa intelligitur. *Sane in
Tacito eſt* conditoris ſui. *Rurſus:* Cor-
nelia virgo flaminica Dialis 4, 16.
eraſis poſtremis ſuperſcripſit, Veſtalis. *Ni-
hil verius. Ita ſubnotavit* Limites pro
aggeribus 2, 7. *Eſt ibi* limitibus ag-
geribuſque, *ubi limites potius ſunt foſſæ.
Et,* Megiſtanæ Armenii 15, 27. *quod
intolerabile pro* Megiſtanes, *Et,* ſi pro
an 1, 48. *Nihil minus & in hoc, & in
adjectis locis verum. Ne dicamus de iis, quæ
ſparſim indidit, ut augeri multis ad perfe-
ctionem ſui debeat. Quæ ideo commemora-
mus, ut, ſi qui forte ſe huic labori damnave-
runt,*

runt, non deterreantur Freinſhemiani indicis mole Tacito etiamnum operam dare. Et hæc ſunt, quæ dicere habebamus. Quod reſtat, Chriſtiane Lector, ſi quid nuper profectuum tuorum ſtudioſiſſimus, nunc beatiſſimus vir elimavit in aliis auctoribus, vel in hoc ipſo, quod demereri te & avocare poteſt, nihil precamur, niſi pia vota. Quod ſi conſuetudinem, quam, quiſquis es, cum viro amicitias gratiſſime admittere & ſanctiſſime colere ac retinere ſolito exercuiſti, in nos eandem vitæ ſectam, quod licuerit, amaturos & ſequuturos transferre volueris; eam religioſæ pientiſſimi patris memoriæ cauſâ non modo complectemur, ſed ut integra ac ſincera ætatem maneat, neque ejus te unquam pœniteat, omni ope & ratione efficere enitique conabimur. Id ut facias, ſi tibi ſenſus communis, ſi humanitas, ſi civilis animus eſt, rogamus. Vale.

ADDENDA
TACITO.

Ann. 61. *Dimenſis principiis trium legionum manus.* Schelius pag. 16.

44. *Commilitibus.* Cæſarem adivit lib. 11. Civil. cap. 29. Vide Ciaccon. & Hotman. Scribendum: *Civile bellum, genus hominum cui liceret libere facere, & ſequi, quod vellent. legiones eæ quæ paullo ante apud adverſarios fuerant: nam etiam Cæſaris beneficium mutaverat conſuetudo. quæ offerrentur municipia etiam diverſis partibus conjuncta (utrique enim ex Marſis Pelignisque) videbat, & qui ſuperiore nocte in contuberniis papilionibuſque* (ſecum fuiſſent) *nonnulli graviores ſermones militum vulgi durius accipiebantur. nonnul. &c.*

Ad lib.6. Annal.9. Dionis locum male habet Lipſius. lib. 58. pag. 630. in fine. Sic pater, & vere: Peccat autem Lipſius in eo, quod ea, quorum ſenſus & conſtructio pendet à ſuperioribus, (n. ἐποίουν ᾗ τοῦτο μάλιστα μὲν τῷ μήτε τὴν ὕβριν μήτε τὴν αἰκίαν φέρειν) ea annectat ultimis parentheſeos verbis & proxime antecedentibus, quaſi parentheſis non eſſet, quæ omnino eſſe debet, ut recte habet contextus.

Lib. XII, 29. *prædationibus & vectigalib.* male Alciatus.

Lib.12. c.40. Forte: *Atque ille augere audita.*

De togæ ſumendæ die Freinshem. ad 3, 29. verſion.

Lib.13, 16. *Frigida in aqua.* Quod ibi Pichena Curtium advocat, vide an ſit ex ſupplementis.

Lib.13, 28. *Eo Helvidius.* Lego, *Et.*

Lib.13 37. *Sæpius jam clade Romana expertam.* an *exſertam.*

Lib.14.54. *Quomodo in militia, adminiculum,* id eſt, cauſariam miſſionem, non optiones Lipſii. *nixum faſtigio regimen,* an eſt facili & clementi aſcenſu.

Cap.

Cap. 56. p. 994. in loco Silii *Profuerint.* Lego *Profuerunt* (ſuperſcripſit poſtea, *occupavit Dauſqueius*) ſed & male ad Voluſios. Volux iſte Afer eſt. ideo patrio ebore & mapalia ſoli poſſeſſa.

Lib. 15, 12. *qui attuliſſent ſalutem & qui apiſcerentur.*

Lib. 16, 9. *Tunc conſulto ſenatus.*

Hiſt. 2, 63. *Plautius Varus.* Leg. *Plancius.* Spanhemius de numiſm. p. 168.

Lib. III. Hiſtor. cap. 31. in loco Dionis pro φοινικά, etſi ſic quoque Dio pag. 129. crib. φοινικικά.

Hiſt. 3, 34. *connubiiſque gentium. connubiiſque adjacentium.* Spanhem. de numiſm. 795.

cap. 39. F. *quum ſe (ipſa*

cap. 37. nugatur Vertranius

cap. 41. nugatur Savilius

Lib. 4. Hiſtor. 3. non intellexit Savilius, quid ſit, *domus illuſtres afflictæ.*

Lib. V. Hiſtoriarum. *necare ex adnatis.* 1. ex multitudine liberorum, ex proventu. Ut Varro, cum adnatæ proſpere ſunt multæ lib. 3. cap. 16. de r. r. p. 125.

De moribus German. 13. *Cæteris*, ſcil. quibus aggregantur, quibuſque principis dignationem aſſignant, aſſignantur & arrogantur *robuſtioribus* ultra ætatem adoleſcentem progreſſis.

De Morib. Germ. 14. *Exſpectare annum.* Jacobi cap. ult. Sic pater. Videtur innuere verſum. 7. ὁ γεωργὸς ἐκδέχεται τὸν τίμιον καρπὸν τῆς γῆς μακροθυμῶν ἐπ' αὐτῷ.

EX

BALTHASARE BONIFACIO

DE

ROMANÆ HISTORIÆ SCRIPTORIBUS.

Cajus Cornelius Tacitus, ut politicis omnibus amiciſſimus, ita lavernionibus eſt quibuſdam inviſus, quod de generis humani aſſertore Chriſto impie loquatur, quodque Martyribus inſultans, eorum ſanctiſſimam religionem vocet exitiabilem ſuperſtitionem; odioque humanarum gentium convictos, quæſitiſſimis pœnis merito affectos putet; gratuleturque pereuntibus addita ludibria, ut ferarum tergis contecti, laniatu canum interirent, atque, ubi defeciſſet dies, pice, & reſina perfuſi, in uſum nocturni luminis urerentur. Quodque Moſis miracula, & ritus, & cæremonias irrideat; profanaque omnia fuiſſe Judæis aſtruat, quæ Romanis ſacra, rurſum conceſſa illis, quæ Romanis inceſta: Quodque illum aut credere, aut ſcribere non pudeat Judæos aſini agreſtis effigiem, quo monſtrante errorem ſitimque depulerant, penetrali ſacraſſe. Quo videtur etiam reſpexiſſe Juvenalis, cum diceret, quoſdam, metuentem Sabbatha patrem ſortitos, nihil adorare præter nubes, & Cylli numen; ita enim Cylli, non Cœli legendum puto. Quem vero non miſereat Claudii Verderii, qui,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 16 vol. 1

qui, cum ſe autorum pene omnium cenſorem profiteatur, eam, quam modo ex Tacito hiſtoriam retulimus, per inſcitiam linguæ perperam intelligendo, Tacitum affirmarit ſcriptis conſignaſſe aſininum caput à Chriſtianis coli? Hujus factionis hominibus Budæus videtur aſſenſus, cum omnium ſcriptorum ſceleratiſſimum Tacitum appellaret, quem Tertullianus mendacem, Oroſius adulatorem vocaverant. Adjiciunt calumniatores hunc eſſe Latinum Xenophontem crudelis ac deteſtabilis cujuſdam Tiberii pædiæ, qua Principes ad tyrannidem non quidem perfunctorie, ſed accurate inſtruuntur. Eundem, cum multis ſeculis delituiſſet, fuiſſe è tenebris erutum peſtifera neſcio cujus Germani curioſitate, univerſo terrarum orbi forſitan damnoſiore alius Germani execrabili induſtria, quæ fulmen illud bellicum adinvenit, cui bombardæ è re nomen eſt inditum. Quod autem ad ſtylum ſpectat, Tacitus adeo non placuit Alciato, ut non dubitarit aſſerere dictionem ejus eſſe ſent.ceta. Sed enim Taciti obtrectatores non fuerunt impedimento quo minus ille tanti fuerit apud M. Claudium Tacitum Imperatorem, ut imaginem illius in omnibus collocaret bibliothecis, libroſque ejus decies quot annis deſcribi, ac in tablinis publicis collocari præciperet. Coſmus autem Mediceus, vir reipublicæ ſcientiſſimus omnibuſque imperatoriis artibus inſtructiſſimus, non alium Hiſtoricum æque lectitabat. Ut nihil interim dicam de his, quos hac tempeſtate orbis terrarum gubernaculis fortuna præfecit, qui Tacitum in deliciis habendum, ad verbum ediſcendum, & ſingula ejus verba ſingula teſtimonia putant. Hunc Heroica veſtra, Veneti Proceres, Diis proxima, ſapientia vocat ſigniferum criticæ Hiſtoriæ, parentem humanæ prudentiæ, politicorum magiſtrum, coryphæum

 ſcri-

ſcriptorum quicunque ad illud gloriæ faſtigium pervenere, ut in eorum lucubrationibus plura ſint prope documenta, quam verſus, & plures pene ſententiæ, quam verba. Hujus, tanquam è tripode, dicta accipiuntur, hujus effata, ut oracula, excipiuntur, hujus monita, ut è cœlo miſſa, adorantur; cum præterita, quod eſt Hiſtorici, ita commemoret, ut futura, quod eſt ſapientis, prævideat, præmonſtret, excutiat. Vere igitur ab Heinſio dictum putamus, apud Tacitum occultam quandam, & myſticam fuiſſe haruſpicinam, qua non animantium exta ſcrutaretur, ſed Regum corda, menteſque introſpiceret: Hujuſque ſcripta meram eſſe prudentiæ medullam, illius ſacrum os linguam Suadæ, labellumque Pithûs habuiſſe; denique Tacitum ocellum providentiæ, corculum ſapientiæ merito nominandum. In Romanorum autem antiquitatibus explicandis magnum Tacitus nobis attulit adjumentum. Cum enim à Tiberio uſque ad Nervam unius ſeculi res geſtas conſcripſerit, omnia, tum magna, tum minima, ſtudioſe proſequitur; quippe non fuſos tantum exercitus, expugnataſque urbes, & certamina plebis cum optimatibus, ſed proſcriptiones civium, & delatorum inſidias, & ſuſpectam Principibus privatorum potentiam, & perniciem innocentium, & callidæ tyrannidis, ſecretiora myſteriis Eleuſinis, arcana eruit, prodit, explicat diligentia, ac judicio prope incredibili. Neque poſt Actiacam victoriam ullus apparuit Hiſtoricus, qui militarem, aut forenſem rationem copioſius tractarit. Floruit enim diutiſſime armorum gloria, urbanaque diſciplina, & Proconſul Germaniam inferiorem obtinuit: Quo tempore Germanorum mores, inſtituta, ac ritus tanta diligentia perſcripſit, ut uni Tacito ſuam antiquitatem Germani acceptam ferant. Eſt autem, ut ſentit Bodinus, oratio Taciti mirum

in

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 16 vol. 1

in modum arguta, & multo ſale reſperſa; neque ullus profecto Hiſtoricus magiſtratui, ac judici utilior videtur. Dictio quidem ejus florentior, uberiorque in Hiſtoriarum eſt libris; preſſior vero, ut par erat, ſicciorque in Annalibus; gravis tamen utrobique, & diſerta: Quem propterea Plinius Cæcilius eloquentiſſimum, atque immortalitatis datorem vocat: Oroſius, quamvis huic alio nomine infenſus, Hiſtoriæ ſcriptorem diligentiſſimum: Vopiſcus inter facundiſſimos cooptat: Spartianus emendatiſſimum, & candidiſſimum ſcriptorem appellat: Sidonius nulli ori tacendum, & nunquam ſine laude commemorandum. Caſaubonus, magni & acerrimi virum ingenii, novæ cujuſdam, gravis, conciſæ, & ſententioſæ eloquentiæ genere eximie præditum: quique, niſi fortuna temporum dignam ei tanta facultate materiam negaviſſet quemvis è principibus Hiſtoricorum videatur potuiſſe provocare.

Idem.

Publius Cornelius Tacitus, Optimus Hiſtoricus, quæ poſt Auguſti obitum uſque ad ſua tempora acciderunt, optima fide, atque diligentia recenſuit. Conſilia, mores, & rerum geſtarum ordinem uſque ad Trajani Principatum egregie ſcripſit. Aulicæ vitæ rationem, in Aula Palatina Domitiani, Nervæ, atque Trajani Principum ipſe diu verſatus, eleganter explicavit. Stylus magis gravis, quam elegans; aſper enim, parumque duriuſculus eſt, atque à Latinæ linguæ candore diſcedens. Si melioris tamen reipublicæ res geſtas conſcripſiſſet, proculdubio haberet Livius æmulum, paulo Dionyſio, & Salluſtio inferiorem. Periere autem libri aliquot.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 16 vol. 1

EX

GERARDO VOSSIO

DE

HISTORICIS LATINIS.

Cornelius Tacitus (cui perperam Publio prænomen in pleriſque editionibus) ad Trajani potiſſimum tempora pertinet. Nec ignoro, ſub Veſpaſiano rationes Galliæ Belgicæ procuraſſe: quod nos docet Plinius lib. VII. Hiſt. Natur. cap. XVI. Sed demum poſt Nervæ obitum hiſtorias orſus eſt: ut qui initio earum ſic ſcribat: *Quod ſi vita ſuppeditet, principatum divi Nervæ, & imperium Trajani, uberiorem ſecurioremque materiam, ſenectuti ſepoſui.* Nervam enim divum vocat; Trajanum non item; quia illo ſcriberet defuncto, hoc imperante. Atqui prius hiſtorias condidit: inde annales. Unde & XI. Annalium nos remittit ad libros, *quibus res geſtas Domitiani compoſuit:* eas autem tractarat in Hiſtoriis. Annalibus, qui ab exceſſu Auguſti fuere ad finem Neronis, extremum Neronis biennium deeſt. At ex hiſtoriarum libris pars longe maxima deperiit. Nam quinque libris, qui ſuperſunt, unius anni, vel præter propter, res perſequitur. A Galba autem uſque ad Nervam, quouſque extenderat ſe hiſtoria, anni ſunt viginti, & unus. Fuere primo in univerſum libri XXX. ut auctor eſt B. Hieronymus quinto commentariorum in Zachariam prophetam cap. XIV. ubi, cum de excidio Hieroſolymitano eſſet locutus, addit iſta: *Hæc omnia pleniſſime Joſephus, qui Judaicam ſcripſit hiſtoriam, eo multo majora, quam legimus in Prophetis, eos ſuſtinuiſſe commemorat Cornelius quoque Tacitus, poſt Auguſtum, uſque ad mortem Domitiani vitas Cæſarum* XXX. *voluminibus exaravit.* Præter hiſtorias & Annales reliquit librum de ſitu, moribus, & populis Germaniæ.

maniæ. Item de vita ſoceri ſui, Julii Agricolæ. Quem, Trajano imperante, ſcriptum eſſe, hæc in præfatione verba oſtendunt: *Quanquam, primo ſtatim beatiſsimi ſeculi ortu, Nerva Cæſar res olim diſſociabiles miſcuerit, principatum, ac libertatem: augeatque quotidie facilitatem imperii Nerva Trajanus.* Etiam dialogum de cauſſis corruptæ eloquentiæ Tacito adſcriptum eunt veteres libri, & hos ſequutus Pomponius Sabinus in Carmine de obitu Mæcenatis. Sed ſtylus abnuit: qui Fabium magis ſapit. Etſi is grandior quam ut conveniat ei, quod auctor hic ait ſexto Flaviani imperii anno hunc habitum ſermonem, eique ſe interfuiſſe admodum juvenem. Quare Lipſio accedo, qui de ſcriptore negat liquere. Atque in hac etiam ſententia confirmat, quod auctor libri clare ait, ſe Romæ quæſturam, tribunatum, præturam accepiſſe, cum de Quinctiliano nemo aliud prodiderit, quam eum intra privatam conſtitiſſe fortunam, ac inſtitutioni ſemper juventutis vacaſſe. Sed quiſquis eſt, auctor eſt elegans, diſertus, & ſani omnino judicii. Quod autem Fulgentius Planciades etiam *Taciti facetias* citat, hoc inficeto adeo grammatico plane dignum eſt, qui etiam Plauti euciſton, & ſimiles laudet nugas. Glandorpio id in Onomaſtico in *Cornelius Tacitus*, impoſuit. Primi quinque Annalium libri (*Lipſius comment. in* v. *Annal. Tac.*) Corbejæ, quod ad Viſurgim monaſterium eſt, à quæſtore Pontificio fuere inventi; qui eos ad Leonem x. detulit, ac ἀντιδώρου loco quingentos accepit aureos. Dictio Taciti floridior uberiorque in hiſtoriarum eſt libris; preſſior ſicciorque in annalibus. Nimirum in Hiſtoria rem proſequitur ordine, nec eam intercidit rebus aliis. In Annalibus ſtylum accommodat annis ac conſulibus. Eaque cauſa eſt, cur in hiſtoria cauſſas accuratius tractet: in annalibus eas brevius proponat: cur item in hiſtoria uberior ſit dictio, conciſior in annalibus.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 16 vol. 1

bus. Interim gravis utrobique & diſerta. Id optime perſpexit Plinius Novocomenſis, qui lib. XI. epiſt. I. eloquentiſſimum fuiſſe ait, & hoc eximium habuiſſe, quod σεμνῶς diceret. Et tamen doctiſſimus vir Raimundus Lullus lib. V. de orat. cap. IV. ait, ſcriptorem eſſe magis torvum Juſtino. Imo & Alciatus, vir ſane egregius, non dubitat affirmare, dictionem ejus, præ illa Paulli Jovii, eſſe ſenticeta. Condonemus tale judicium tanto viro & cogitemus, ex amore Jovii proficiſci. Et quale illud, quod idem, & Æmilius Ferretus, ajunt, eum non Latinè ſatis ſcribere? Quam hoc inſubidum! quam inſulſum! Quis enim non videt, dictio Taciti quam ſit elegans, quam terſa, & limata? Et tamen major eſt laus iſta, quod nihil eo ſcriptore vel cogitari poſſit prudentius. Ac propterea imperator M. Claudius Tacitus tanti eum fecit, ut imaginem illius in omnibus collocaret bibliothecis: libros ejus decies quotannis deſcribi, inque archivis publicis collocari juberet, ne deperirent. Sed hoc eo factum putare aliquis poſſit, quod ex familia eadem genus duceret. Verum quid de eo dicemus, quod non alium hiſtoricum æque lectitaret Coſmus Medices, Hetruriæ Dux, vir, ſiquis alius, civilis prudentiæ intelligentiſſimus, planeque ad imperandum factus? quod de eo Muretus (*Orat. quam habuit Tacitum enarraturus*) alicubi teſtatur.

C. Cor-

C. CORNELII TACITI
VITA
PER
JVSTVM LIPSIVM
CONSCRIPTA.

Cajus Cornelius Tacitus, cui vulgo P. prænomen faciunt, non illa patricia Cornelia gente, ſed alia minus illuſtri natus eſt, extremis, ut opinio mea fert, Ti. Claudii Imp. temporibus. Pater avuſque honores geſſerint, & ad remp acceſſerint, necne, ut re vetuſta & incerta nihil adfirmem: propius à vero abeſt, ipſum primum jus imaginis & honores in familiam non nimis illuſtrem intuliſſe. initium dignitatis illi ſub Veſpaſiano fuit, à quo, Plinio auctore, procurator datus Galliæ Belgicæ, rationes Principis adminiſtravit. quæ dignitas equeſtri ordini diu peculiaris fuit. Reverſus, à Tito, ut opinor, Quæſturam accepit: certe dignitatem ſuam quam Veſpaſianus inchoaverat, auctam & adjutam eſſe à Tito, ipſe in Hiſtoriis profitetur: nec aliud ſuſpicari eſt quam Quæſturam aut ſi forte Ædilitatem, quia Prætura XIV. demum conſulatu Domitiani auctus eſt. In quo erroris manifeſtus eſt eruditus vir, qui Domitiano IX. & Verginio Rufo II. Coss. Prætorem Tacitum conſtituit. Nam Tacitus quidem ipſe in Annali XI. diſerte ait ſe XV. virum S. F. ac tum Prætorem ludis ſæcularibus Domitiani cum cura adfuiſſe. Atqui ludos ſæculares à Domitiano editos A. V. C. DCCCXLI. id eſt, quinquennio ipſo poſterius quam Vertranio placuit, ex monumentis antiquis liquidæ veritatis eſt. Exſtant nummi non pauci cum his notis, IMP. CÆS. FLAV. DOMITIANUS. AUG.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 16 vol. 1

AUG. GERM. PONT. MAX. TR. POTEST. VIII. COS. XIV. LUD. SÆC. FEC. Ad conſulatum deinde ſatis longo intervallo imperante Nerva pervenit A. V. C. DCCCL. ſuffectus in locum demortui T. Verginii Rufi, illius qui delatum à Germanicis legionibus imperium conſtanter ſpreverat. quem & defunctum pro roſtris Tacitus laudavit. Exſulaſſe eum ſub Domitiano quidam tradiderunt; magis tamen, ut opinor, pro more vulgi, qui magnis viris inſignes caſus adfingere amat, quam quod ejus rei certus auctor ſit. Ego legendo non aliud comperio, quam adfuiſſe eum aliquot annis ab urbe, idque eo ipſo tempore quo Julius Agricola ſocer ejus mortem obierit COSS. Pompejo Conlega, & Cor. Priſco, non tam exſilii neceſſitate, ut arbitror, quam tædio temporum & cupidine otii. Nam quod iidem, ut omni ex parte tam anxia diligentia conſtet, decennium in exſilio egiſſe ſcribunt, ac demum exorato Domitiano reſtitutum; Latine ut loquar, inanis fabula eſt. ac credo eos homines cum hoc ſcriberent, indormiiſſe bello Trojano, & illinc decennia ſua ſumſiſſe. Conſtat enim apud vigilantes & ſobrios, Domitianum à ludis ſuis ſæcularibus, quibus certe Tacitus Prætor Romæ adfuit, VII. dumtaxat annos vixiſſe, octavo conſpiratione ſuorum occiſum. Hæc fere in Rep. In privata ejus vita iſta ſunt. Uxorem duxit A. V. C. DCCCXXX. Veſpaſiano IIX. & C. Julio Agricola Coss. Agricolæ filiam, idque illi ad extremam ætatem concors & tranquillum matrimonium fuit. Liberos haud dubie reliquit, & ex iis, niſi conjectura fallor, longo intervallo nepotem M. Claudium Tacitum, qui poſtea Imp. appellatus eſt (ſic enim eum Imperatorem nummi appellant, non ut vulgus, P. Annium Tacitum) qui, ut Fl. Vopiſcus refert, parentem ſuum appellare hunc Tacitum ſolet. Hiſtoriæ ſcribendæ ſenex demum vacavit, cum reliquum ætatis in foro &

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 16 vol. 1

cauſſis orandis egiſſet. Ex Plinii epiſtolis & Tacitum in principibus oratoribus fuiſſe, & orationes aliquot edidiſſe, intelligimus. Æquales habuit, Fabium Quinctilianum, utrumque Plinium, Julium Florum, Secundum, Maternum, M. Aprum, Eprium Marcellum, Vipſanium Meſſallam. Scripſit primum omnium, uti poſt docebo, Hiſtoriarum libros ab exceſſu Neronis ad imperium Nervæ. Deinde Annales ab Auguſti exceſſu ad finem Neronis; quorum omnium quanta jactura & quibus locis facta ſit in tempore memorabo. Nominantur & ejus Facetiarum libri à Fulgentio, cum hoc fragmento, *Caſi itaque morum eclogio in filiis relicto.* Mortis ejus tempus non exprimo: natalem tamen annum propemodum inveni. Odoratus ſum ex Plinii Nepotis epiſtola, quæ libro VII. Nam ait diſertè propemodum ætate æqualem ſe Tacito. At Plinius incendio Veſuvini montis, quo avunculus periit, agebat, ut ipſe ait, duoetviceſimum annum. Natus ergo Plinius (nam incendium illud ſecundo anno Titi) non dubie anno urbis conditæ DCCCXVI. Memmio Regulo & Verginio Ruſo Coss. At Tacitus paullo major natu, quod eadem illa epiſtola teſtatum reliquit Plinius. Ergo natus extremo imperio Claudii, vel potius, initio Neronis: vixeritque, opinor, vel ad imperium Hadriani. Hiſtoriam quidem exorſus eſt ſcribere poſt mortem Nervæ, clarum, quoniam principio I. Hiſtor. vocat Divum Nervam. qui honos non habetur, niſi principi mortuo.

VETE-

VETERUM SCRIPTORUM
DE
TACITO TESTIMONIA,
VEL EIUSDEM
FRAGMENTA.

Plin. lib. VII. Nat. hiſt. cap. XVI.

Ipſi nos pridem vidimus eadem omnia in filio Corn. Taciti equitis R. Galliæ Belgicæ rationes procurantis.

Plinius Nepos lib. II. Epiſt. I.

Laudatus eſt Verginius à conſule Cornelio Tacito. Nam hic felicitati ejus ſupremus cumulus acceſſit, laudator eloquentiſſimus.

Eodem libro, Epiſtol. XI.

Reſpondit Cornelius Tacitus eloquentiſſime, & quod eximium orationi ejus ineſt, σεμνῶς.

Libro IV. Epiſt. XV.

Idem Cornelium Tacitum, ſcis quem virum, arcta familiaritate complexus eſt.

Libro VI. Epiſt. XVI.

Petis avunculi mei exitum tibi ſcribam, quo verius tradere poſteris poſſis. Gratias ago. nam video morti ejus, ſi celebretur à te, immortalem gloriam eſſe propoſitam.

Libro VII. ad Tacitum.

Erit rarum & inſigne duos homines ætate propemodum æquales, nonnullius in litteris nominis, alte-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 16 vol. 1

alterum alterius ſtudia foviſſe. Equidem adoleſcentulus, cum jam tua fama gloriaque floreret, te ſequi, tibi longo, ſed proximus, intervallo, & eſſe & haberi concupiſcebam.

Libro IX.

Nec ipſe tibi plaudis; & ego nihil magis ex fide, quam de te ſcribo. Poſteris an aliqua cura, neſcio: nos certè meremur, ut ſit aliqua. non dico ingenio (id enim ſuperbum) ſed ſtudio, ſed labore, & reverentia poſterûm.

Oroſius de Domit. loquens.

Nam quanta fuerint Diurpanei Dacorum regis cum Fuſco duce prœlia, quantæque Rom. clades, longo contextu evoluerem, niſi Corn. Tacitus, qui hanc hiſtoriam diligentiſſimè contexuit, de reticendo interfectorum numero, & Salluſtium Criſpum, & alios auctores quamplurimos ſanxiſſe, & ſeipſum idem potiſſimum elegiſſe dixiſſet.

Idem.

Dein ut verbis Corn. Taciti utar, Sene Auguſto Ianus patefactus dum apud extremos terrarum terminos novæ gentes ſæpè ex uſu & aliquando cum damno queruntur, uſque ad Veſpaſiani duravit imperium.

Flavius Vopiſcus in Probo.

Et mihi quidem id animi fuit, non ut Salluſtios, Livios, Tacitos, Trogos atque omnes diſertiſſimos imitarer viros, ſed Marium Maximum, Suetonium Tranquillum, &c.

Idem

Idem in Tacito.

Corn. Tacitum ſcriptorem hiſtoriæ Auguſtæ, quod parentem ſuum eumdem diceret, in omnibus bibliothecis collocari juſsit.

Sidonius Epiſt. lib. IV. ad Polemium.

Cajus Tacitus è majoribus unus tuis Vlpianorum temporum conſularis, ſub verbis cujuſdam Germanici ducis in hiſtoria ſua rettulit, &c.

Idem in Panegyrico ad Anthemium.

Quam Criſpus brevitate placet, quo pondere Varro,
Quo genio Plautus, quo flumine Quinctilianus;
Qua pompa Tacitus numquam ſine laude loquendus.

Idem in Epigram.

Et te qui brevitate Criſpe polles,
Et qui pro ingenio fluente nulli
Corneli Tacite es tacendus ori.

Illa Quinctiliani lib. x. * fortaſſe ad Tacitum referantur.

Supereſt adhuc & exornat ætatis ſuæ gloriam vir ſæculorum memoria dignus. qui olim nominabitur, nunc intelligitur. Habet amatores, nec immeritò, ut libertas, quamquam circumciſis quæ dixiſſet, ei nocuerit. ſed elatum abunde ſpiritum, & audaces ſententias deprehendas etiam in iis quæ manent.

* Ambigo ideò, quia hæc vivo Domitiano Fabius ſcripſiſſe videtur. Atqui noſter tunc, ut opinor, nil vulgaverat.

C. COR-

1 C. Cornelii Taciti ab excessu divi Augusti 2 Annalium liber primus.

Breviarium Libri.

Auguſtus Nolæ mortem obit. Tiberius ſuccedit, tardè & cupidinem diſſimulans. Pannonicas legiones tres gravis ſeditio inceſſit. ea miſſo Druſo Ti. F. ægrè componitur. Idem in Germania inferiore motus, qui conſedit non ſine ſanguine & cæde. Germanicus Cæſar in hoſtem ducit:

Commentarius.

1 Caii Cornelii Taciti] Id verum huic ſcriptori prænomen adſerui. Sidonius lib. IV. ad Polemium epiſtola : *Cajus Tacitus è majoribus unus tuis, Vlpianorum temporum conſularis.* Et ad Leonem : *Namque & antiquitus cùm Cajus Cornelius Tacitus Caio Plinio Secundo paria ſuaſiſſet.* Sed & epigraphe Farneſiani libri, *C. Cornelii Taciti Romanas hiſtorias ſcribentis ex his qui reperiuntur liber primus.* Publium prænomen, quod in libris tritis, à caſu aut à vulgo eſt. Mihi autem in ipſo aditu teſtari placet, *Odi profanum vulgus & arceo.* Lipſius.

2 Annalium] Benè Rhenanus, qui hanc inſcriptionem adſerit, etiam contra libros. In quibus pleriſque eſt, *Actorum diurnalium*, vel, ut in Veneto, *Actionum diurnalium.* Qui tamen titulus non accepto referendus alicui imperito. Vnde enim illi in mentem fuiſſent Acta, vel Diurna? ſed cuipiam antiquioris ævi, qui Taciti Annales non ineptiſſimè comparavit cum Actis urbis. Quem tamen refellit ipſe Tacitus lib. XIII. *Nerone II. L. Piſone Coſſ. pauca memoriâ digna evenêre, niſi cui lubeat laudandis fundamentis & trabibus volumina implere : cùm ex dignitate Populi Rom. repertum ſit, res illuſtres Annalibus, talia diurnis urbis Actis mandare.* Alibi: *Nemo Annales noſtros cum ſcripturâ eorum contenderit.* Itemque: *Ni deſtinatum mihi foret ſuum quæque in annum referre.* Etiam Iornandes in rebus Gothicis, Cornelium hunc citat *Annalium ſcriptorem.* Idem.

Annalium] Auguſt. Maſcardus in Arte ſuâ Hiſtorica differentiam

ducit: eaque expeditione Marſi, Tubantes, Bructeri, Vſipetes vaſtati aut cæſi. Iulia Auguſti F. Rhegii vitam finiit. Sodales in honorem Auguſti, & ludi Auguſtalia inſtituti. Germanicus iterum Rhenum tranſmittit, in Cattos ducit. agros, domos, homines, vaſtat, urit, cædit. Segeſtes obſidione Arminii liberatur. Ob hæc Imperator conſalutatus. Bellum deinde in Cheruſcos geſtum. reliquiæ Vari & militum lectæ: iiſque ſuprema ſoluta. Romani in reditu, ſub Cæcina duce, periclitati. tamen hoſtes proſpera eruptione fuſi, fugati. Majeſtatis lex reducta & aſpere exercita. Tiberis inundat. Theatralis tumultus eſt: & per eam cauſſam decreta Patrum expreſſa ad coercendos hiſtriones. Poſtremò actum de ſubducendis Tiberi aquis. eoque nomine querelæ civitatum Italiæ & legationes. Hæc biennio ferè geſta.

SEX. POMPEIO, ET SEX. APPULEIO, COSS.
NERONE CLAUDIO DRUSO CÆSARE, ET C. NORBANO, COSS.

Annalium & *Hiſtoriarum* è Tacito diſcendam ſcribit: annales admittere, quicquid patitur hiſtoria, ſed id tradere conciſius ac brevius; dein habere aliquid proprium, nempe res minus graves quam frons hiſtoriæ poſtulat. Sed poſtea fatetur, utroque ſcripto Taciti diligenter inſpecto ſe cauſam edere non poſſe, quamobrem alterum potius *Annalium*, alterum *Hiſtoriarum* nomen præferat. Nec certe diſſimilis hac parte ſibi Tacitus. Nam quod ſinguli annales abſolvunt complures annos, tot hiſtoriæ vix unum exhauriunt, ubertas materiæ facit, non index librorum. Quod ſi plures hiſtoriarum libri exſtarent, appareret non minus in his quam in annalibus ſtylum annis, ut loquuntur, & conſulibus accommodaſſe Tacitum. At quod diſcrimen rejicit ac pro nullo putat Maſcardus, id ſolum ſecutus eſt auctor noſter. Sic enim tradunt Servius ad ſecundam Æneida & è Verrio Flacco Gellius 5, 18, viſum quibuſdam antiquis, *annales* temporum eſſe illorum, quos ſcriptoris haud vidit ætas; *hiſtoriam* eorum, quibus interfuerit. Et, ut hujus rei obſcura eſſet ratio, quam multa ſunt, quorum ſignificationes ab origine non diverſas uſus ſecreverit, ut certa eſſent cuique rei vocabula? Sed & præbet rationem evidentem, ſi non *Annalium*, at *Hiſtoriæ* vox dicta ἀπὸ τοῦ ἱστορεῖν, quod eſt noſcere viſendo, vel inſpicere. Plutarchus, βουλόμενος ἱστορῆσαι τὴν πόλιν. Sic καθ' ἱστορίαν ἰέναι, καθ' ἱστορίαν πλανηθῆναι, luſtrandi vel viſendi gratia. Palæphatus: καὶ γέγραφα ταῦτα, οὐχ οἷα ἦν λεγόμενα, ἀλλ' αὐτὸς ἐπελθὼν καὶ ἱστορήσας. i. quæ ipſe adii & comperi vel contemplatus ſum. Iam cum ſcribit Tacitus dignitatem ſuam à Veſpaſiano inchoatam, à Tito auctam, à Domitiano longius provectam, ſatis demonſtrat, quæ tradit in annalibus, ea præceſſiſſe ſuam ætatem, dumtaxat illam, quæ rebus intenta eſſe, & maturum de illis judicium facere poſſet. *Gronovius.*

Annalium Lib: 1. Serv: ad 1 Æn: v. 377: Inter historiam & annales hoc interest; historia est illorum temporum quæ vel vidimus, vel videre potuimus, dicta ἀπὸ τοῦ ἱστορεῖν, idest, videre. Annales vero sunt eorum annorum quos ætas nostra non novit, unde Livius ex annalibus & historia constat. Hæc Servius. cui adde Gell: lib: 5 cap: 18. Isidor: lib: 1 Orig: Annales sunt res gestæ singulorum annorum. Quæcunque enim digna memoriæ domi militiæque, mari ac terra per annos in commentariis acta sunt, ab anniversariis gestis annales nominaverunt. Plus utilitatis hauritur ex historia quam ex Annalibus si fides adhibenda Sempronio Asellioni apud Gellium dicto loco: Neque alacriores ad rempublicam defendundam, inquit, neque segniores ad rem perperam faciundam annales libri commovere quicquam possunt. Scribere autem bellum quo initum consule, & quo modo confectum sit, & quis triumphans introierit, & quæ eo bello gesta sint iterare; non prædicare autem interea quæ senatus decreverit, aut quæ lex rogatione lata sit, neque quibus consiliis ea gesta sint, id fabulas pueris est narrare non historias scribere. Verum in Annalibus suis has leges auctor N. minime negligit. Et sane [illegible] rum scriptis ab eruditis & sapientibus iampridem dignissimi sunt existimati qui a viris in republica versantibus terantur, quippe qui maximum civilis prudentiæ thesaurum intra se habent reconditum. Multum Taciti Annales ab antiqua annalium simplicitate recedunt de quibus Cicero lib: 2 de Orat: Erat, inquit, historia nihil aliud nisi annalium confectio, cuius rei memoriæque publicæ retinendæ caussa ab initio rerum Romanarum usque ad P. Mucium Pontificem Max: res omnis singulorum annorum mandabat literis Pontifex Maximus efferebatque in album

UR-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 16 vol. 1

VRBEM Romam à principio reges habuere. Libertatem & Conſulatum L. Brutus inſtituit. [1] Dictaturæ ad tempus ſumebantur: neque Decemviralis poteſtas [2] ultra biennium, neque Tribunorum militum conſulare jus diu valuit. Non Cinnæ, non Sullæ longa dominatio: & Pompeii Craſſique potentia cito in Cæſarem; Lepidi, atque Antonii arma, in Auguſtum ceſſere. [3] qui cuncta diſcordiis civilibus feſſa, [4] nomine *Prin-* I

COMMENTARIVS.

1 *Dictaturæ ad tempus*] Quas diuturnas primus Sulla fecit, Cæſar perpetuas. Et hic gradus ad Principatum; quo Præfatio iſta ducit. *Lipſ.* Cur aliis Magiſtratibus omiſſis (qui omnes ad tempus) de dictaturis ſolum dixit, *dictaturæ ad tempus?* putem eo factum, quod poſtea Sulla, Cæſarque in perpetuum ſeſe fecerint dictatores. ὁ δὲ Σύλλας βίᾳ μὲν καὶ ἀνάγκῃ (λόγῳ δ᾽ αἱρετὸς) εἰς ἀεὶ δικτάτωρ γενόμενος, ait Appianus. Suetonius autem de Cæſare: *non enim honores modo nimios recepit, ut continuum conſulatum, perpetuam dictaturam.* Aut hiſce verbis *ad tempus* notatur urgentiſſima neceſſitas, qua fiebant, οὓς δικτάτορας ἐκαλοῦντο, ἐπὶ ταῖς φοβερωτάταις χρείαις ἑξαμήνους τιθέμενοι. Eadem quæ noſter, eodemque ſignificatu, Arcadius l. 1. D. de Offic. pr. pr. *cum apud veteres dictatoribus ad tempus ſumma poteſtas crederetur.* At vulgo (ne quid diſſimulem) interpretantur ſex menſes, innituntur que his verbis Pomponii l. 2. de Or. jur. *hunc magiſtratum, quoniam ſummam poteſtatem habebat, non erat fas ultra ſextum menſem retinere.* Vera ſunt; ad quæ tamen non collineavit Arcadius; immò apertiſſimè ſenſit cum Appiano. *Salinerius.*

2 *Vltra biennium,*] Ita accipio, quaſi dicat, haud multo ultra biennium. Nam exactè ſi putas, reverà ultra biennium Decemviri imperium tenuere. Livium & Faſtos vide. Nec tamen Vertranio adſentior, *ultra triennium* ſufficienti. Nam id includat triennium eos imperaſſe. quod contrà eſt, & non niſi ſupra biennium aliquot menſes. *Lipſius.*

3 *Qui cuncta diſcordiis civilibus feſſa,*] Et ob id ad domandum faciliora, frænique, ut ita dicam, patientiora. *Muretus.*

4 *Nomine Principis*] Non ergo tam celebre tunc *Imperatoris* nomen, ea quidem notatione. Et Auguſto viſum iſtud *Principis*, minuendæ invidiæ: quia etiam olim Princeps Senatus. Quod exemplum non dubie ſecutus. Noſter infrà: *Non regno tamen neque dictaturâ, ſed Principis nomine conſtitutam rempublicam.* Ovidius de Auguſto ad Romulum:

Tu domini nomen, Principis ille tenet.

Dio de Tiberio: Πρόκριτός τε τῆς γερουσίας κατὰ τὸ ἀρχαῖον, ὠνομάζετο. Καὶ πολλάκις γε ἔλεγεν ὅτι δεσπότης μὲν τῶν δούλων, αὐτοκράτωρ δὲ τῶν στρατιωτῶν, τῶν δὲ δὴ λοιπῶν πρόκριτός εἰμι: *Princeps autem Senatus, ritu priſco, dicebatur. & ipſe ſæpè aie-*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 16 vol. 1

Principis ſub imperium accepit. Sed [1] veteris pop.Rom. proſpera vel adverſa, claris ſcriptoribus memorata ſunt: temporibuſque Auguſti dicendis non defuere decora ingenia, donec gliſcente adulatione [2] deterrerentur.

bat, Dominum ſe ſervorum eſſe, Imperatorem militum, Principem ceterorum. nec temerè aliter Tacitus appellat. Inde Principatus, & Principium etiam pro imperio, Suetonii cap. XXXI. *Auguſti Principium, clade Variana; Tiberii, ruinâ ſpectaculorum memorabile factum.* Ita opt. liber, & puto ſincerè. Tertullianus quidem receptam eam ſignificationem fuiſſe oſtendit, adverſus Hermogenem: *Poſſunt & aliter, inquit, principium interpretari, non abs re tamen. Nam in Græco principii vocabulum, quod eſt ἀρχὴ, non tantùm ordinativum, ſed & poteſtativum capit principatum. Vnde & ἄρχοντες dicuntur principes. Ergo ſecundùm hanc quoque ſignificationem, Principium pro poteſtate & principatu ſumetur.* Sed & Gloſſæ Græcæ diſtinctè, Ἀρχὴ, τὸ προοίμιον, *exordium.* & deinde Ἀρχὴ, *imperium, magiſterium, præſidatus, principium.* Lipſius.

1 *Veteris reip.*] Ita Vertranio placitum, trajectis notis, quæ vulgò, *p. r. Lipſius.* Attribuitur ætas populo Romano. Tacit. lib. 15. Annal. *Omnis populi Romani ætas, proſperè, aut in metu ſacraverat.* Cur igitur non dicetur *vetus?* nec nos deterreat ferula Iuriſconſultorum, qui ſubtilius, ut inſerviant quæſtioni, ſic de populo verba faciunt: *& populum eundem hoc tempore putari, qui abhinc centum annis fuiſſet, cum ex illis nemo nunc viveret.* Valeant igitur, qui dictis de verbis concinnarunt *veteris reipublicæ.* nam *caſci*, id eſt, *veteres*, Latini populi dicti ſunt. *Saliner.* Medicæus verbo integro, ut nulla ſuſpicio ſit trajectionis literarum, *populi Rom.* Nec abſurdè dicitur *vetus populus.* lib. 11. *non, ut plerique falluntur, repens, ſed priori populo factitatum.* Dial. de corr. eloq. *facile perferebat prior iſte populus, & rudis.* Pichena.

2 *Detererentur.*] Ita rectè. non *deterrerentur.* Tacitus lib. 11. Hiſtor. *Si quid ardoris ac ferociæ miles habuit, popinis & comiſſationibus & principis imitatione deteritur.* Horatius pari metaphorâ:

— *Culpâ deterit ingenI.* Lipſius.

Ego tamen ſcripturam veterem non mutarim. Nam qui res geſtas, ſine ira & ſtudio ſcribere aggrediuntur, ubi aulam adulationibus refertam principemque iis infectum odiſſe veritatem vident, à ſcribendo metu deterrentur. Suet. Claud. c. 41. *Saliner. & Pichena.* Vult manifeſte manſiſſe quidem iſta ingenia, ſed à ſcribendo metu temporum fuiſſe deterrita; cum non liceret amplius dicere, quæ ſentires; liceret adhuc ſentire, quæ velles. Nam ingenia certe adulatione non deteri ſenſit Tacitus, cum ſcriberet lib. XVI. *ſumma facundia, nec minore adulatione ſervilia fingebant.* Et vero nonne ſub ævum illud gliſcente jam adulatione decora ingenia? Certe Poëtarum. Vellejum quoque adulationis facile convincas, decori ingenii laudem ei non detrahas. *Freinſh.*

Deterrerentur] Si rem bene putes, verſatur hic Μορμὼ non levis. Sed non *deterret* tantum, qui gravem metum incutit, verum etiam qui ſtudium alicujus qualicumque vel religione vel ratione tardat, & alia cogitatis ſuadet. Sic Cicero & optimi quique veterum, hinc *adhortari* vel *cohortari*, inde *deterrere* & *avocare*, ponentes. Itaque *deterrerentur*, nihil eſt aliud quam, ſcribendi animum dimitterent, hiſtoriæ condendæ ſtudium abjicerent

atque

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 16 vol. 1

tur. [1] Tiberii, Caiique, & Claudii, ac Neronis res, [2] florentibus ipſis,[3] ob metum falſæ; poſtquam occiderant, recentibus odiis compoſitæ ſunt. Inde conſilium mihi, pauca de Auguſto, & extrema tradere: mox Tiberii principatum, & cetera, ſine ira & ſtudio, quorum cauſſas procul habeo. Poſtquam Bruto & Caſſio cæſis, [4] nulla jam publica arma; Pompeius [5] apud Siciliam oppreſſus; [6] exutoque Lepido, interfecto Antonio, ne Julianis

atque deponerent, alii ob metum, partim ob ſtomachi faſtidium. Cicero ad Atticum 13, 28. *De epiſtola ad Cæſarem, jurato mihi crede, non poſſum: nec me turpitudo deterret, etſi maxime debebat: quam enim turpis eſt aſſentatio, cum vivere ipſum turpe ſit nobis? ſed, ut cœpi, non me hoc turpe deterret: ac vellem quidem: eſſem enim, qui eſſe debeam: ſed in mentem nihil venit.* Vide reliqua. *Gronovius.*

1 *Tiberii, Caiique,*] Fines deſignat intra quos hi libri, qui attingunt quattuor dumtaxat principes. Vt vel hinc liqueat Hiſtorias ſeorſum ſcriptas, finemque Annalium fuiſſe in fine Neronis. *Lipſius.*

2 *Florentibus ipſis,*] Itaque veriſſima ſcriptio de Principibus, cùm jam eſſe deſierunt. Quod Arrianus in rebus Alexandri pro argumento habet, fideliter eas à Ptolemæo & Ariſtobulo traditas, Ὅτι τετελευτηκότος ἤδη Ἀλεξάνδρου ξυγγράφουσιν, ὅτε αὐτοῖς ἥτε ἀνάγκη καὶ ὁ μισθὸς τοῦ ἄλλως τι, ἢ ὡς συνηνέχθη, ξυγγράψαι, ἀπῆν: *quòd mortuo jam Alexandro ſcripſerint, cùm neceſſitas aut præmium aliter aliquid ſcribendi abeſſet.* Idem.

3 *Ob metum falſæ;*] Et metus & odium impedimento ſunt hiſtoriam contexere volentibus. Metu fit, ut vera dicere non audeant; odio, ut interdum falſa confingant. Metu, quæ reprehenſione digna ſunt, aut tacentur aut extenuantur, aut etiam in contrarium verſa laudantur. Odio, quæ peccata ſunt, exaggerantur & in majus attolluntur: quæ recte facta, aut ſupprimuntur aut elevantur aut depravantur. Itaque ubi illa ſunt, inde exulat fides. *Muretus.*

4 *Nulla jam publica arma:*] Senatus populique, pro republica & à republicâ. Tantùm privata nunc arma, & in propriam potentiam. *Lipſius.* Dicit Brutum Caſſiumque ſolos eo tempore pro Rep. bellaſſe, ceteros privatæ potentiæ. tres ergo facit partes. Publicas, Pompejanas, & Iulianas. Sic fere Seneca de Catone dicit; Epiſt. 104. *Cum alii ad Cæſarem inclinarent, alii ad Pompejum: ſolus Cato fecit aliquas & Reip. partes.* Sed de Bruto idem noſtri judicium H. 1. 50. 4. *manſuram fuiſſe ſub Pompejo Brutoque Rempublicam.* Freinsh.

5 *Apud Siciliam oppreſſus;*] Non mehercules apud Siciliam. In Aſia oppreſſum eum jugulatumque conſentiunt ſcriptores. de urbe tamen ambigitur. Dio XLIX cæſum vult ἐν Μιδαείῳ τῆς Φρυγίας, in Phrygiæ oppido Midaio. Florus l. IV. c. VIII. & Appianus Mileti, quæ Cariæ adſcripta. Sed noſter victum eum ſaltem intellegit, & copias ejus apud Siciliam oppreſſas. Ita & Florus de eodem: *In Siculo freto juvenis oppreſſus eſt.* Lipſius.

6 *Exutoque Lepido, &c.*] Eleganter, id eſt, exarmato, & exercitu ſpoliato. Nam viginti legiones ei ademit. *Lipſius.*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 16 vol. 1

Julianis quidem partibus niſi Cæſar dux reliquus: poſito *Triumviri* nomine, Conſulem ſe ferens, & ad tuendam plebem [1] Tribunicio jure contentum; [2] ubi militem donis, [3] populum annona, cunctos dulcedine otii pellexit;

1 *Tribunicio jure contentum;*] Non poterat per leges eodem tempore plures magiſtratus gerere: & tamen omnium magiſtratuum vim ac poteſtatē in ſe unum transferre cupiebat. Ergo qui ſummus in urbe erat magiſtratus, conſulatum dico, eum, cum viſum eſt, & quamdiu ac quoties viſum eſt, occupavit. Cum autem tribunorum plebis maxima etiam eſſet auctoritas, ut qui aliis omnibus magiſtratibus intercedere, eorumque conatus impedire poſſent: (nam ſi unus tribunus dixerat, *veto*, irritum erat, quicquid agebatur) cum ipſos quoque conſules nonnunquam obtorto collo in carcerem traherent: cum ſenatuſconſulta arbitratu ſuo reſcinderent: cum, quod caput eſt, ſacroſancti eſſent: ita ut eos violare aut invitos attingere, piaculum haberetur: noluit quidem Auguſtus tribunus pl. eſſe, cum jam conſul eſſet: prætereaque jam patricius effectus, adoptione in gentem Iuliam, tribunatum plebis capere non poſſe videretur: ſed Tribunitiam poteſtatem à Senatu petiit, obtinuitque. Quid enim tunc petenti Auguſto negari poterat? ut eſſet non una & conſul & tribunus plebis, ſed, inverſo loquendi genere, *conſul tribunitiæ poteſtatis.* Hoc autem ſe facere ſimulabat ut plebem tueretur: quoniam ea tribunorum creandi cauſa principio fuerat. Specioſa nomina: res capitales, & ad reipublicæ exitium pertinentes. *Muretus.*

2 *Vbi militem donis,*] Reſpexit huc Victor, cùm de eodem Auguſto ſcripſit: *Illectis per dona militibus, atque annonæ curandæ ſpecie vulgo, cæteros haud difficulter ſubegit.* Lipſius. Militares animi toti ad lucrum intenti ſunt: neque ulla re magis quàm donis permoventur. Eſt quidem verum illud Homericum: Δῶρα θεοὺς πείθει, δῶρ' αἰδοίους βασιλῆας. Sed multo verius in iis, qui exigua pecuniola adducti, vitam ſuam quotidie in omne diſcrimen exponunt. Quando enim pecuniam negligent, qui vitam ipſam præ pecunia negligunt? Itaque quantum apud milites dona poſſint, magis etiam poſterioribus ſæculis intellectum eſt, cum, ut quiſque ampliſſimum donativum obtulerat, ita ad eum imperium deferebant, non diutius imperare paſſuri, quàm dum reperiretur, qui amplius polliceretur. Et erant, qui, tanquam in auctione, licitarentur, non quanti imperarent, ſed quanti paulo poſt morerentur imperatores. *Muretus.*

3 *Populum annona,*] Nihil eſt enim quod populum magis torqueat, aut facilius ad ſeditionem populares animos concitet, quàm annonæ difficultas. Vrget enim fames: qua, ut ait Homericus Vlyſſes, mori moleſtiſſimum eſt: neque ſui obliviſci patitur: *venterque,* ut proverbio dicunt, *aures non habet.* Neque vulgo odioſiores ulli ſunt, quàm qui annonam incendunt, & excandefaciunt: neque ulli magis quàm qui eam ſublevant, populum demerentur. Reditum Ciceronis ab exilio jucundiorem populo fuiſſe aiunt, quod ſummam, quæ antea fuerat, annonæ caritatem ſumma vilitas conſecuta eſt. Sapienter, ut ſolet, Tacitus noſter libro IV. Annal. ab exceſſu Neronis ait, *vulgo alimenta in dies mercari ſolito unam eſſe ex republ. annona curam.* Auri, purpuræ, honorum plus apud alios eſſe plebs æquo animo fert: quieſcere eſuriens non poteſt. Cum igitur Siculo adverſus Sex. Pompeium bello

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 16 vol. 1

lexit; inſurgere paulatim, [1] munia Senatus, magiſtratuum, legum in ſe trahere, nullo adverſante; cum ferociſſimi per acies aut proſcriptione cecidiſſent: ceteri nobilium, quanto quis ſervitio promptior, opibus & honoribus extollerentur: ac novis ex rebus aucti, tuta & præſentia, quam vetera & periculoſa mallent. Neque provinciæ illum rerum ſtatum abnuebant, ſuſpecto Senatus populique imperio ob [2] certamina potentium, & [3] avaritiam magiſtratuum: [4] invalido legum auxilio, quæ vi, ambitu, poſtremo pecunia turbabantur. Cete-

rum

bello caritas effecta eſſet, vilitatem reduxit Auguſtus. Ita populum pellexit annona. *Muretus.* Immo multo magis frumento gratuito; hæc enim illa lenta & perpetua plebis Romanæ vincula eſcaria. Sueton. Octavio, 40. 41. *Gronovius.*

1 *Munia Senatus, magiſtratuum, legum in ſe trahere,*] Quaſi ceteros labore exſolveret: ipſe omnem moleſtiam reipubl. cauſa in ſe transferre ac ſuſcipere vellet. Legationes antea in Senatu audiri ſolebant. Hac moleſtia Senatum liberavit Auguſtus. Audiri quidem eas voluit & in Senatu nonnunquam, ut Senatus aliquid tamen agere videretur: ſed pleraſque domi, paucis adhibitis, ipſi cum videbatur, audiebat. Senatus de pace, de bello, de provinciis deliberabat. Quid opus erat tam multos ſenes tantum laborem capere, tam mane convenire in Curiam, tam multa ibi audire, tam multa dicere, tam veſperi domum feſſos & viribus exhauſtos redire? Valetudini eorum ac quieti proſpexit Auguſtus. Domi hæc cum paucis tractare cœpit. Magiſtratuum varia ac multiplex procuratio erat. Auguſtus conſulatum quidem, qui præcipuus erat magiſtratus, ſumpſit ſibi, cum voluit, quamdiu voluit & quoties voluit: Nam ut nos veſtem, ſic ille conſulatum, cum voluerat, capiebat, deponebat, reſumebat; neu populus de dando ei collega ſollicitus foret, ipſe ſibi collegam, quem libuerat, non qui una imperaret, ſed qui imperata faceret, cooptabat. Magnum in Republ. onus tribuni plebis ſuſtinebant. Ipſe tribunatum quidem non cepit; ſed, ut eos onere levaret, poteſtatem tribuniciam accepit. Cenſorium munus quàm moleſtum, quàm grave? locare publica, ſenatum legere, populum cenſere, anquirere in omnium mores, alios Senatu movere, aliis equum publicum adimere, alios in Cæritum tabulas referre, multos notare, in multorum odia incurrere. Odioſa res & negotiis plena. Igitur cenſuram quidem non ſumpſit Auguſtus: ſed alio vocabulo *morum regimen* ſumpſit. O hominem laborioſiſſimum & alienæ quietis ſtudioſiſſimum! Magno tumultu, magno molimine, magno concurſu civitatis leges antea rogabantur. Tollatur quoque illa tumultuandi materia. Quod Auguſto placuerit, pro lege habetor. *Muretus.*

2 *Certamina potentium,*] Factiones in urbe, & tum bella, quæ miſeras provincias affligebant. *Lipſius.*

3 *Avaritiam*] Rapinas & extorſiones Præſidum, in populi imperio diſſimulatas, aut invicem donatas. *Idem.*

4 *Invalido legum auxilio,*] At dicet aliquis, erant repetundarum judi-

 cia,

rum Auguſtus [1] ſubſidia dominationi [2] Claudium Marcellum, ſororis filium admodum adoleſcentem, Pontificatu & curuli Ædilitate; M. Agrippam [3] ignobilem loco,

tia, quæ non ipſos modo magiſtratus, ſed in ipſorum quoque heredes, in quantum locupletiores facti eſſent, redderentur. Ludibria illa, non judicia erant. Turbabantur vi: cum interdum minæ intentarentur judicibus, interdum etiam ſicæ. Turbabantur ambitu: qui ſæpe & accuſatores prævaricari ac colludere, & judices pejerare cogebat. Turbabantur eâ, quæ ſemper plurimum apud plurimos, prope dixi, omnia apud omnes potuit, pecuniâ. His fiebat, ut omnis rerum commutatio provincialibus optabilis videretur. Quare Auguſto ad ſe unum omnia trahenti, facile acquieverunt. Quod documento Principibus eſſe debet, ne avaris hominibus provincias gubernandas mandent. Diu enim compreſſa populorum odia aliquando tamen erumpunt: ut aut rebellionem faciant ipſi, aut aliis novas res molientibus adjungant ſe potius ad illos, quàm eorum conatibus obſtare nitantur. *Muretus.*

1 *Subſidia dominationi*] Cogitavit periculoſum eſſe Principibus, iis præſertim, qui in civitate nondum ſervituti aſſueta recens imperium occuparunt, ſi ex ſe ſibi paratos ſucceſſores non habeant. Facilius enim & confidentius inſurgit populus adverſus eum Principem, cujus morte fore ſe liberum putat; & quem ſi occiderit, nullum paratum videt ultorem. At ſi videat eo ſublato ſucceſſorum quempiam ex eadem ſtirpe, malo cavet, & futuri metu, præſentibus acquieſcit. Atque hoc eſt, quod apud Ioſephum lib. 18. Tiberius morti proximus Caligulam ſapienter monet, *τὰς μονώσεις τοῖς ἄρχουσιν ἐπικινδύνους εἶναι*. Auguſtus igitur, qui præter unicam filiam Guliam, nihil liberorum haberet, ex cetera propinquitate ſua providendos ſibi, quoad longiſſime poſſet, ſucceſſores, judicavit. Quinam ii fuerint, exponit hoc loco Tacitus: &, ut tandem, ceteris ſublatis, imperium ad Tiberium pervenerit. *Idem.*

2 *Claudium Marcellum,*] Magnam illam Romæ & libertatis ſpem. De cujus laudibus plena manu Seneca ad Marciam: *Octavia Marcellum amiſit, cui & avunculus & ſocer incumbere cœperat, in quem onus imperii reclinaret:* (malo, *reclinare*) *adoleſcentem animo alacrem, ingenio potentem, ſed & frugalitatis continentiæque in illis aut annis aut opibus non mediocriter admirandæ: patientem laboris, voluptatibus alienum, & quantumcunque imponere illi avunculus, & ut ita dicam, inædificare voluiſſet, laturum.* Lipſius.

3 *Ignobilem loco,*] Adeò ut ipſum generis ſui nominiſque pœniteret. Narrat comiter Seneca pater Controverſ. lib. 11. *Tantâ autem Mæcenas ſub divo Auguſto libertate fuit* (corrigo, *Tanta autem ſub divo Auguſto libertas fuit.* nihil hic de Mæcenate, & exculcanda vox malè inculcata) *ut prœpotenti tunc M. Agrippæ non defuerint qui ignobilitatem objicerent. Vipſanius Agrippa fuerat. Vipſanii nomen quaſi argumentum paternæ humilitatis ſuſtulerat, & M. Agrippa dicebatur. Cùm defenderet reum, fuit accuſator, qui diceret Agrippam & quod in medium eſt* (iterum reſcribo, *Agrippa M. & quod in medio eſt.* ea enim verba joci, & gentis nomen medium inter cognomen prænomenque) *volebat Vipſanium intellegi. Fuit qui diceret, Concurrite, Agrippa malum habebis, reſponde diis. Ea in arte* (potiùs *parte*) *utique mihi videtur admiratione dignus Auguſtus: ſed horum non poſſum non miſereri,*

loco, bonum militia, & victoriæ ſocium, [1] geminatis conſulatibus extulit: mox [2] defuncto Marcello, generum ſumpſit: Tiberium Neronem & Claudium Druſum privignos, [3] imperatoriis nominibus auxit, integra etiamdum domo ſua. nam genitos Agrippa Caium ac Lucium [4] in familiam Cæſarum induxerat; necdum poſita

ſereri, qui tanti putant caput potiùs quàm digitum perdere. Scribendum, *dictum*. Lipſius.

1 *Geminatis conſulatibus*] Ideone geminatis, quia bis conſul? Cave cenſeas. tertiùm enim fuiſſe Dio docet & Faſti. itemque Vellejus: *Agrippa, inquiens, quem uſque in tertium conſulatum & mox collegium Tribuniciæ poteſtatis, amicitia Principis evexerat.* Sed ideò id dixit: quia poſtremi duo conſulatus Agrippæ conjuncti continenteſque. Qui ſanè honos erat: & rarò cuiquam ea ætate tributus, præter principes re, aut deſtinatione. *Idem.*

2 *Defuncto Marcello,*] Qui Baiis obiit, ut clarè teſtatum reliquit, Elegia huic rei propria, Poëta Vmber. Nec ſcio cur vir doctus tanto opere pertendat mortuum eum potiùs in Stabiano. Quid? Propertius qui vixit id ævi, locum neſcivit funeſtum juveni tam illuſtri? Scivit, ſed dedit hoc, inquit, Liviæ, quæ ſuſpicione laborabat Marcelli interempti. Nec herclè immeritò. Num ergo venenum dari Baiis minus potuit, ac in Stabiano? Scilicet ſoluta omni crimine illa aulica Medea, ſi Marcellus obiit Baiis. Ego verò, vir maxime, cauſſam nullam video hujus tuæ tam ſeriæ adſertionis: placetque cum Propertio & vulgatis Servii libris mortuum eum in Baiano. Suſpicionem quidem de Livia Dio hujuſmodi inſeruit: Αἰτίαν μὲν οὖν ἡ Λιβία τοῦ θανάτου Μαρκέλλου εἶχεν, ὅτι τῶν υἱέων αὐτῆς προετετίμητο: *Cauſſam mortis Marcelli Livia habuit, quod is ejus filiis anteponeretur.* At Tacitus Pliniuſque ea culpa non liberant etiam Auguſtum, Annal. II. *Sed ſuberat occulta formido reputantibus, haud proſperum in Druſo patre ejus favorem vulgi: avunculum ejuſdem Marcellum flagrantibus plebis ſtudiis ereptum, breves & infauſtos populi Romani amores.* Plinius lib. VII. inter Auguſti infortunia: *Suſpecta Marcelli vota, pudenda Agrippæ ablegatio.* Quaſi conceperit aliquid cupiveritque contra Auguſtum, amore priſtini ſtatus & libertatis. *Idem.*

3 *Imperatoriis nominibus auxit,*] Non eo more, quo rei Romanæ domini, Imperatores dicti: ſed quo olim, qui rempub. militiæ feliciter geſſiſſent. Vulgatus olim honos: non item ſub Impp. qui rei proſperè geſtæ lauream & laudem ſibi adſcribi volebant auſpiciiſque ſuis. Turbat in ſententia hujus loci vir doctus, & miror. Tu vide Dionem Caſſium lib. LIV & LV. & Vellejum, itemque ea quæ ſcribo ad extremum librum quartum. *Idem.*

4 *In familiam Cæſarum induxerat;*] Emptos domi à patre per æs & libram. Ita loquebantur, non *per aſſem*, ut perperàm inolevit Suetonii cap. LXIV. Quamquam reverà in ea formula Æs non aliud notat quàm Aſſem. Varro lib. VIII. *Pro aſſibus nonnumquam æs dicebant antiqui, à quo dicimus aſſem tenentes: Hoc ab ære æneaque libra.* Ritum hunc (ut omittam notata aliis) notat explicatque eleganter Clemens Alexandrinus Strom. quinto: Καὶ τὰ παρὰ Ῥωμαίοις ἐπὶ τῶν διαθηκῶν γινόμενα τάξιν εἴληχε διὰ δικαιοσύνην, ἐκεῖνα ζυγὰ καὶ ἀσσάρια, καρπισμοί τε καὶ αἱ τῶν ὤτων ἐπιψαύσεις.

ſita puerili prætexta, [1] *Principes juventutis* appellari; [2] deſtinare conſules; ſpecie recuſantis flagrantiſſimè cupiverat. Ut Agrippa vita conceſſit; L. Cæſarem euntem ad Hiſpanienſes exercitus, [3] Caium remeantem Armenia,

ſεις. Τὰ μὲν γὰρ ἵνα δικαίως γένηται, τὰ δὲ εἰς τὸ τῆς τιμῆς μερισμὸν, τὰ δ' ὅπως ὁ παρατυχὼν, ὡς βάρους τινὸς αὐτῷ ἐπιτιθεμένου, ἑστὼς ἀκούσῃ, καὶ τάξιν μεσίτου λάβῃ. Triplex antiquitatis ritus, interpreti non intellectus. Æs & libra in teſtamentis, Vindiciæ, & Anteſtatio. Nam καρπισμοὺς ad vindicias adſertionemque refero: τὰς τῶν ὤτων ἐπιψαύσεις, aurium tactiones, ad Anteſtationem. Omnia enim hæc ad familiæ mutationem pertinent, quæ per teſtamentum, de qua Quinctilian. Declam. CCCVIII. *Non dixerim teſtamentum, cui libripens deeſt & familiæ emptor, & cetera juri neceſſaria.* Agellius l. IV. c. XXVII. & Iuriſconſulti. *Lipſius.*

1 *Principes juventutis appellari;*] Quod ſanè ridiculum, ut principes juventutis ſint, qui etiamnum in pueris. Natus autem Caius anno urbis DCCXXXIV. Sex. Appuleio, P. Silio Coſſ. At Lucius biennio toto minor, ex Dione LV. in actis ejus anni. Princeps juventutis (προέκκριτον τῆς νεότητος Zonaras hîc reddidit) ab Auguſto invaluit, ad futurum imperium titulus & omen. Sunt nummi cum inſcriptione: C. L. CÆSARES. AUGUSTI. F. COS. DES. PRINC. JUVENT. adpoſitæ effigies Caii Luciique, cum clypeis & haſtis, quæ tirocinii die equites dederant, honoris Auguſti cauſſa. Dio: Καὶ αἱ πέλται τότε δόρατα, ἃ παρὰ τῶν ἱππέων εἰς τοὺς ἐφήβους ἐσιόντες χρυσᾶ εἰλήφεσαν, εἰς τὸ βουλευτήριον ἀνετέθη. Obſerva Dionem aureas haſtas dicere, quas lapis Ancyranus (magnæ apud me fidei, ut quem vivus conceperit Auguſtus ipſe) argenteas. Verba ſunt, uti ad me miſſa beneficio viri illuſtris Augerii Busbequii: EQUITES. AUTEM. ROMANI. UNIVERSI. PRINCIPEM........ HASTIS. ARGENTEIS. DONATUM. APPELLAVERUNT. quam lacunam ritè expleveris: *Principem juvent. Caium.* Idem.

2 *Deſtinare conſules;*] Et verò perfecerat. Romæ marmor de Caio: QUEM. POPULUS. COS. CREAVIT. ANNOS. NATUM. XIV. Ait annos natum quattuordecim: & addicit Dionis ratio, qui conſulem facit deſignatum anno urbis DCCXLVIII. Tamen Auguſtus in jam dicto lapide XV illi annum circumdat, ſed nempe quem ingreſſus erat, & jam agebat. Verba ſunt: *Honoris mei cauſâ Senatus populuſque Romanus annum quintum & decimum agentis Conſulis deſignavit, ut eum magiſtratum inirent poſt quinquennium ex eo die, quo deducti in forum.* Idem.

2 *Deſtinare conſules*] *Deſignari* legendum puto, ut & ante *appellari*. A populo enim eos deſignari, non deſignare ipſe cupiverat. *Muretus.* De forma verbi, ſubſcribo, nempe *deſtinari* ſcripſiſſe auctorem, hoc eſt, deſignari. Suetonius in primo Iulio: *flamen Dialis deſtinatus.* Vide 2 Obſerv. 8. *Gronovius.*

3 *Caium remeantem Armenia,*] In Lycia mortuum eum voluit Suetonius cum Velleio. Ille his verbis: *Caium & Lucium in duodeviginti menſium ſpatio amiſit ambos: Caio in Lyciâ, Lucio Maſſiliæ defunctis.* Iſte his: *Deinde reluctatus invituſque revertens in Italiam, in urbe Lyciæ Limyram vocant, morbo obiit.* Etiam Florus: *Maſſiliæ Lucius morbo ſolvitur: in Lyciâ Caius ex vulnere.* Fugerit ergo ratio memorioſum illum ſenem neceſſe eſt, qui

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 16 vol. 1

nia, & vulnere invalidum, mors fato propera, vel [1] novercæ Liviæ dolus abſtulit; [2] Druſoque pridem extincto, Nero ſolus è privignis erat: illuc cuncta vergere: filius, collega imperii, conſors Tribuniciæ poteſtatis adſumitur, omniſque per exercitus oſtentatur: non obſcuris, ut antea, matris artibus, ſed palam hortatu. nam ſenem Auguſtum devinxerat adeo, uti nepotem unicum Agrippam Poſtumum in [3] inſulam Planaſiam projiceret: rudem ſane bonarum artium, & robore corporis [4] ſtolide

qui in Syria tradidit defunctum. Dico Senecam patrem in Controverſiis: *Itaque cùm mortuo in Syriâ C. Cæſare codicillo queſtus eſſet Auguſtus, quod in tam magno & recenti luctu ſuo cœnaſſet.* Sed erit fortaſſe, qui culpam eam in exſcriptorem conferet, reſcribetque, *Lyciâ* Addi velim Suetonii locum, Tiber. cap. XV. *Caio & Lucio intra triennium defunctis, adoptatur ab Auguſto.* nec addi ſolùm, ſed & corrigi. Nam hoc de triennio, nonne nimis laxum? apparet è Vellejo: *Caius*, inquit, *in urbe Lyciæ morbo obiit, cùm ante annum fermè L. Cæſar Maſſiliæ morbo deceſſiſſet.* En, dumtaxat intervallum fecit paullò plus anni. Et ipſe Suetonius *duodeviginti* modò *menſes* interponit, verbis quæ ſuprà. Non ergo ambiges, quin ſcribend. *intra biennium:* ſi hunc putamus ſenſum. Nam in alium me duxit P. Iohannes Deckerius è Societate Ieſu, qui refert ad *triennium* Tiberiani reditus, & vult utrumque periiſſe intra tres primos annos, ex quo ille Rhodo reverſus. Hiſtoria approbat. *Lipſius.*

1 *Novercæ Liviæ*] Nata exitio reip. hæc mulier, & ſuæ domus. Sed benè quòd Tacitus nuſquam diſſimulat fraudem ejus & ſcelus. Plinius cautior, qui ſuſpicionem hanc tangens, cavit ſibi obſcuritate ſermonis: *Incuſatæ filiorum mortes, luctuſque non tantùm orbitate triſtes.* Nec enim aliò traxeris ea verba, non me quidem interprete. *Idem.*

2 *Druſo pridem extincto*,] Nempe ante annos circiter XII. priuſquam Caius moreretur. Quippe Druſus obiit ex lapſu equi, in Germania, anno urbis DCCXLV. ex Dione libro LV. initio: & Caius anno DCCLVI. Impoſuerat mihi Dion olim, in cujus libro hiatus eſt, & anni aliquot omiſſi. atque ita narratur mors Caii, quaſi biennio poſt illam Druſi. Sed, ut dixi, defectio & hiatus eſt, atque anni plures medii deſunt: quod in Notis ad Vellejum obſervamus. *Idem.*

3 *Inſulam Planaſiam*] Atqui Siciliam vocat Scholiaſtes Iuvenalis vetus. *Agrippa, inquit, in Siciliâ propter morum feritatem ab Auguſto relegatus eſt.* Errat. nam de Planaſia adfirmat cum noſtro etiam Dio, & ait vicinam Corſicæ eſſe, libro extremo LV. In qua narratiuncula quod legitur, Καὶ τὴν Ἰελίαν ὡς μητρυιὰν διέβαλλεν: *& Iuliam ut novercam aſpernabatur:* meo judicio τὴν Λιβίαν faciendum eſt. Non enim matrem ſuam Agrippa inſectabatur (& illa verò jam relegata aberat) ſed Liviam, ut probabile eſt, Auguſtæ ſtirpi numquam æquam. *Idem.*

4 *Stolide ferocem*,] Quod Plato evenire ait omnibus generoſis ingeniis, quoties non ita, ut oportet, educantur. Et alioqui patrem habuerat ruſticanum

ac

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 16 vol. 1

lide ferocem, [1] nullius tamen flagitii compertum. At hercule Germanicum Druſo ortum, octo apud Rhenum legionibus impoſuit, adſcirique per adoptionem à Tiberio juſſit. quamquam eſſet in domo Tiberii filius juvenis: ſed [2] quo pluribus munimentis inſiſteret. Bellum ea tempeſtate nullum, niſi adverſus Germanos ſupererat: abolendæ magis infamiæ ob amiſſum cum Quinctilio Varo exercitum, quam cupidine proferendi imperii, aut dignum ob præmium. Domi res tranquillæ. [3] eadem magiſtratuum [4] vocabula. [5] juniores poſt Actiacam victoriam, etiam ſenes plerique inter bella civium nati. quotuſquiſque reliquus, qui rempubl. vidiſſet? Igitur verſo civitatis ſtatu, [1] ni-

ac militarem, & duritiæ, non delitiis, aſſuetum. *Muretus.* Livius lib. VII. de Manlio: *Illum prævalidum juvenem, & quod haud minus timendum erat, ſtolide ferocem.* Pichena.

1 *Nullius tamen flagitii*] Imitatione Livii, ſi fortè, qui de T. Manlio: *Filium juvenem, nullius probri compertum, extorrem urbe egit.* Lipſius. Noſter IV. annal. *adverſus unicum & nullius ante flagitii compertum.* Pichena.

2 *Quo pluribus munimentis*] Verè emendavi. Filii enim heredeſque, paſſim dicuntur ſubſidia & firmamenta regni. Tacitus V. Hiſtor. *Non legiones, non claſſes, perinde firma imperii munimenta quam numerum liberorum.* Euripides:

Φῦνει τυράννους, παῖδες ἔρυμα δώμασι.

Sic *Subſidia aulæ*, Suetonio; *Adminicula Auguſti*, Senecæ; heredes imperii dicuntur: & verè. Siculus ille momar (exprimit, quod verum eſt, à me indignatio) cum ſua conjectura, *ſed qui pluribus morum vitiis inſiſteret*, abeat Morboniam. *Lipſius.*

3 *Eadem Magiſtratuum*] Callide & ſapienter ſcriptum. Non erant ii magiſtratus. neque enim eandem vim atque auctoritatem obtinebant: ſed tamen iiſdem nominibus vocabantur. Et hoc ad plebem fallendam plerunque ſatis erat. *Muretus.*

4 *Vocabula*] Sed non vis aut poteſtas. Cæſar in ſe traxerat. *Lipſius.*

5 *Iuniores poſt Actiacam victoriam & jam ſenes plerique, &c.*] Tota civitas dividebatur in centurias ſeniorum & centurias juniorum. Iuniores vocabantur uſque ad annum XLVI. poſtea ſeniores. Auguſtus autem rerum potitus eſt LVI. quattuor & quadraginta ſolus poſt Actiacam victoriam: duodecim cum Collegis. Iuniores igitur poſt Actiacam victoriam, ſenes plerique inter bella civium nati erant, neque fere quiſquam ſuperſtes erat, qui Rempubl. vidiſſet. Hic autem notandum eſt ad confirmandam novam tyrannidem, præter cætera, vitæ diuturnitatem, requiri. Quamdiu enim ſuperſunt, qui libertatis dulcedinem experti ſunt, nunquam deſunt, qui alios ad eam recuperandam cohortentur. At qui longinquitate temporis ad ſervitutem occalluerunt, iidem ut aves diu cavea incluſæ, de libertate ne per ſomnium quidem cogitant: molliorem paulo & clementiorem ſervitutem

[1] nihil uſquam priſci & integri moris : omnis exuta æqualitate juſſa principis aſpectare. [2] nulla in præſens formidine, dum Auguſtus ætate validus, ſeque & domum & pacem ſuſtentavit. Poſtquam provecta jam ſenectus [3] ægro & corpore fatigabatur, aderatque finis, & ſpes novæ: [4] pauci [5] bona libertatis incaſſum diſſerere; [6] plures bellum paveſcere; [7] alii cupe-

tem omni libertate potiorem putant. *Muretus.*

1 *Nihil uſquam priſci, &c.*] Avitæ virtutis ac libertatis nemo meminerat. Qui imperare aliis ſolebant, ipſi jam ex illius unius nutu, arbitrioque pendere: atque inter ſe, quis ad imperata facienda promtiſſimus eſſet, contendere. *Idem.*

2 *Nulla in præſens formidine.*] Non timent homines, niſi propinqua: ne mortem quidem, niſi cum eam putant imminere: cum tamen omnibus momentis immineat. Itaque de Principibus ætate validis, ita fere cogitat plebs, ac ſi nunquam morituri eſſent. Nihil igitur in præſens metuebant Romani, quamdiu Auguſtum diu etiam victurum eſſe ſperabant. *Muretus.*

3 *Ægro & corpore*] Velim trajici, *& ægro corpore.* Lipſ. Lipſius mallet, *& ægro corpore.* at Tacitus id ſæpiſſimè de induſtria. infra eodem lib. *dabat & famæ.* lib. II. *irridebantur & Græci comites.* inferiùs, *data & à Tiberio occulta mandata.* Hiſt. lib. II. *trucidati & comites.* Pichena. Sic quoque tamen viris doctis omnia ſuſpecta, & *animo* vellent interponi. Non dubium eſt, quin τὸ *fatigabatur*, quod iidem obſervant, referatur ad vocem *ſenectus*: ſed eo ſenſu, quo apud Iuvenalem: *ſi oppreſſa foret ſecura ſenectus Principis.* Nimirum poſtquam ipſe princeps ætatis provectæ jam & morbis cœpit attentari. Rationem reddit Tacitus, quare hominibus de republica Auguſto permiſſa pridem ſecuris ſollicitudinem attulerit exſpectatio ſucceſſoris: nempe, quod videbant illum acceſſiſſe ad finem mortalitatis, utpote valde ſenem, nec jam crudo viridique, ſed cauſario & labanti corpore: ut ille apud Phædrum leo deſcribitur, *Defectus annis & deſertus viribus.* Hic nihil prorſus neceſſe fuit *animi* mentionem facere. Non enim auctori cura, pingere Auguſtum omnibus partibus, qualis fuerit tali tempore, ſed ſubmonere de duôbus illis publice notis & in oculos incurrentibus, quæ adverterunt homines, tanquam præſagia inſtantis mortis. At animus neque vegetus in ſenio vitæ longum duraturæ, neque infirmior citæ mortis prærogativa eſt. *Gronovius.*

4 *Pauci*] Iique aut ſenes aut rerum imperiti, aut utrumque, qui libertatis ne umbram quidem ullam ſupereſſe non viderent, neque cogitarent eam pridem ita altè obrutam eſſe, ut reſurgendi nulla ſpes eſſet. *Muretus.*

5 *Bona libertatis incaſſum diſſerere;*] Quorſus enim ejus rei memoriam refricabant, quam nemo, niſi ſtultiſſimus, recuperari poſſe confideret? *Idem.*

6 *Plures bellum paveſcere;*] Divites nimirum, & novis ex rebus aucti: quibus, quod amitterent, erat. *Idem.*

7 *Alii cupere;*] Ii videlicet, quorum res familiaris non optime conſtituta erat: ut ex omni bellico motu damni quidem nihil metuere, lucri ex præda, utcumque caderet res, ſperare aliquid poſſent. *Idem.*

1 *Im-*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 16 vol. 1

cupere; pars multo maxima [1] imminentis dominos variis rumoribus differebant: *trucem Agrippam, & [2] ignominia accenſum, non ætate, neque rerum experientia tantæ moli parem. Tiberium Neronem [3] maturum annis, [4] ſpectatum bello: ſed vetere atque inſita [5] Claudiæ familiæ ſuperbia; multaque indicia ſævitiæ, quamquam premantur, erumpere. Hunc & prima ab infantia eductum in domo regnatrice: congeſtos juveni conſulatus, triumphos: [6] ne iis quidem annis, quibus Rhodi [7] ſpecie ſeceſſus [8] exſulem egerit, aliquid quam iram, & ſimulationem, & ſecretas libidines meditatum: accedere matrem muliebri impotentia: ſerviendum fœminæ, duobuſque inſuper adoleſcentibus, qui remp. interim [9] premant, quandoque diſtrahant.*

5 Hæc atque talia agitantibus, graveſcere valetudo Auguſti. & quidam [10] ſcelus uxoris ſuſpectabant. Quippe rumor inceſſerat, paucos ante menſes, Auguſtum electis

1 *Imminentis dominos variis rumoribus differebant;*] Notabis ingenium plebis,

—— cui mos humili læſiſſe veneno
Summa, nec impoſitos umquam cervice volenti
Ferre duces. Lipſius.

Variè de eis loquebantur, variè augurabantur, quid quiſque incommodorum ac calamitatum & privatim & publicè allaturus eſſet. *Muretus.*

2 *Ignominia accenſum,*] Quod ab avo eodemque patre abdicatus & relegatus fuiſſet. *Idem.*

3 *Maturum annis,*] Iam enim LV. annos natus erat. *Idem.*

4 *Spectatum bello:*] Δοκιμασθέντα. Multa enim bella in Dalmatia, multa in Germania geſſerat. *Idem.*

5 *Claudiæ familiæ ſuperbia:*] Quæ uſque ab ultimis temporibus ſuperbiſſima & plebi inimiciſſima fuerat. *Idem.*

6 *Ne iis quidem annis,*] Octo autem fuerunt. *Idem.*

7 *Specie ſeceſſus exul egerit,*] Seceſſerat autem ut Caio & Lucio cederet. itemque pertæſus uxoris Iuliæ impudicitiam. *Idem.*

8 *Exſulem egerit,*] Ita *Principem agere*, & *Agere ſe paullò minus quàm privatum*, in Suetonio aliiſquè lego. Et in noſtro lib. III. Hiſtor. *Quanto ferociùs paullò ante ſe egerint, tanto cupidiùs voluptates hauſiſſe.* M. Antonio tamen Mureto, cujus ſcripta Venus inhabitat pariter cum Muſis, leg. videtur, *exſul egerit.* Lipſius.

9 *Premant, quandoque diſtrahant.*] Dixi corruptum olim locum mutilumque. Redeo in viam admonitu amici qui explicat: Druſus & Germanicus nunc quidem conjuncti prement rempub. at olim otto, fors fuat, diſſidio, eamdem diſtrahent per bellum civile diſſipabuntque. Conſule Muretum lib. XI. cap. I. *Idem.*

10 *Scelus uxoris*] Hæc eſt tertia venenariæ hujus palma, & jure lemniſcata. Tangit verò ſuſpicionem illam de ficubus, quæ nota ex Dione. *Lipſius.* Dio hac de re apertius. Ficuum eſu oblectabatur Auguſtus, eaſque ſæpe Livia decerptas manu ſua ex arbore ipſi

ctis conſciis, & comite uno Fabio Maximo Planaſiam vectum, [1] ad viſendum Agrippam, multas illic utrimque lacrymas, & ſigna caritatis, ſpemque ex eo, fore ut juvenis penatibus avi redderetur. Quod [2] Maximum uxori

ipſi porrigere ſolebat; ipſeque eas ita libentius eſitabat. Partem igitur adhuc pendentium oblevit Livia veneno, non quidem præſentaneo, ſed quod paucis diebus conſumeret. Iam tum enim ars illa reperta erat: ne noſtrorum temporum inventum putetis. Venenatas igitur marito dedit: ipſa ſibi eas, quæ tutò edi poterant. Ita effecit ut vir ſuus in cœlum, filius ad imperium maturius perveniret. Sed prudenter Tacitus, qui neque id, quod ſatis exploratum non erat, apertius exponendum, & tamen, propter ſuſpicionem, quaſi prætereundo, attingendum putavit. *Muretus.*

1 *Ad viſendum Agrippam, &c.*] Ne tam atrocem ſuſpicionem in Liviam ſine cauſa concitaſſe videatur, oſtendit, quid maximè eam ad mortem celerandam viro impuliſſe diceretur. Hoc autem ipſum narrat & Dio: & tangit Plinius. Narrat & Plutarchus ἐν τῷ περὶ ἀδολεσχίας: quem locis aliquot corruptum eſſe, & quibuſdam in rebus à Tacito diſſentire, oſtendi capite ſecundo, libri undecimi variarum lectionum. *Idem.*

2 *Maximum uxori Marciæ*] Habes eleganter hiſtoriam totam in Plutarchi περὶ ἀδολεσχίας. quem locum pretium puto ut convertam pæne verbatim. *Fulvius verò Cæſaris Auguſti amicus, cùm jam ſenem eum ſæpius querentem audiret de ſolitudine ſuæ domus: quodque duobus nepotibus fato functis, Poſtumo, qui ſolus reliquus, ex calumniâ neſcio quâ exſulante, cogeretur uxoris ſuæ filium ad ſucceſſionem imperii vocare, quamquam miſerans & conſilium captans revocandi ab exſilio nepotis: cùm, inquam, hæc audiret Fulvius, enuntiavit ſuæ uxori, illa Liviæ. Livia autem acerbè cum Cæſare egit, cur, quoniam jampridem id decreviſſet, non arceſſeret nepotem, ſed ſe odio invidiæque ſucceſſoris objiceret? Venientem igitur, de more manè Fulvium & ſolitum illud dicentem Ave, Cæſar reſalutavit, Vale, inquit, Fulvi. Atque ille id intellegens, domum ſe illicò ſubduxit, & vocatâ uxore: Reſcivit, inquit, Cæſar, non ſiluiſſe me arcana. ideò mori mihi decretum eſt. Vxor autem: Iure, ait, quoniam tamdiu mecum habitans vivenſque nec noveris nec caveris intemperantiam meæ linguæ. Sed præcedam tamen ego, & accepto gladio, ſeipſa viro coram interemit.* Hæc Plutarchus: nec alibi tam liquidè narrata res. Hoc tantùm malè, quòd Φούλβιον ubique vocat, qui Fabius eſt. Fabius ille Maximus, qui conſul fuit anno urbis DCCLXII. Item quòd Marciam interfectam vult ante maritum. cùm noſter clarè vixiſſe eam dicat, & auditos gemitus ejus in funere mariti. Atque hæc homini vera cauſſa mortis: ne innocuum Poëtam oneremus, aut potiùs ipſe ſe, de Ponto.

Occidis ante preces, cauſſamque ego, Maxime, mortis,
Nec fueram tanti, me reor eſſe tuæ.

Eſt enim hic Maximus, quem Naſo coluit, & ad quem Elegia non una. Sed & uxor Naſonis, propinqua Maximi ſeu conjugis ejus Marciæ, ex his verſibus:

Ille ego, de veſtrâ cui data nupta domo eſt.
Hanc probat, & primis dilectam ſemper ab annis
Eſt inter comites Marcia cenſa ſuas.

Eſt cenſa, pro cenſuit, ſatis novè, imò antiquè. Sic *Adfectatus eſt regnum*, pro

uxori Marciæ aperuiſſe: illam Liviæ. [1] Gnarum id Cæſari: neque multo poſt, extincto Maximo (dubium an [2] quæſita morte) auditos in funere ejus Marciæ gemitus ſemet incuſantis, *quod cauſa exitii marito fuiſſet.* Utcunque ſe eâ res habuit, vixdum ingreſſus Illyricum Tiberius, properis matris litteris accitur. [3] neque ſatis compertum eſt, ſpirantem adhuc Auguſtum apud urbem Nolam, an exanimem repererit. acribus namque cuſtodiis domum, & vias ſepſerat Livia: [4] lætique interdum nuntii vulgabantur, donec proviſis quæ tempus monebat, ſimul exceſſiſſe Auguſtum, & rerum potiri Neronem fama eadem tulit.
6 Primum facinus novi principatus fuit, Poſtumi Agrippæ cædes: quem ignarum inermumque, quamvis firmatus animo [5] centurio, ægre confecit.

pro Adfectavit: *Spectatus eſt ſuem*, in Varrone lego; retineoque: *Communicati ſunt*, pro Communicaverunt, in Livio; *Peragratus eſt regionem*, in Vellejo, & plura. Tangit hanc de Fabio tragœdiam etiam Plinius: *Iuxta hæc abdicatio Poſtumi Agrippæ poſt adoptionem. deſiderium poſt relegationem. inde ſuſpicio in Fabium, arcanorumque proditiones.* Lipſius. In illo, *cenſa eſt*, explicando falli ſummum virum monuimus lib. IV. Obſervationum in omiſſis pag. 427. *Gronovius.*

1 *C. Navum id*] Pridem emendavi firmavique, *Gnarum id Cæſari.* Gaii Navi nulla perſona eſt in hoc actu. Sic lib. V. *Gnarum id Cæſari. eoque dubitavit de tradendâ repub.* Alibi: *Gnarum id duci. inceſſitque itineri & prælio.* Sed ecce hanc mihi quaſi deſponſam conjecturam, eſt qui ſine ullo divortio velit abducere. Ego verò non dimitto. nec enim ſoli Atridæ uxores ſuas amant, ait ille. *Lipſius.* Adde Muretum lib. XI. Var. Lect. cap. 11.

2 *Quæſita morte*] Illata, & violenta, machinatione Auguſti. *Idem.* Immo, Sponte ſumpta, voluntaria. Sic apud Plutarchum Lipſio citatum: *ideo mori mihi decretum eſt.* Simile fere de M. Lollio Vellejus 2, 102. *cujus mors intra paucos dies fortuita an voluntaria fuerit, ignoro.* Freinsh.

3 *Neque ſatis compertum eſt,*] Alii tamen, ut Suetonius & Dio pro certo tradunt, vivo adhuc Auguſto veniſſe Tiberium longoque ſermone commendatam ei eſſe Remp. ipſum denique Auguſtum in Tiberii complexibus exſpiraſſe. Addit alia Vellejus: qui mihi videtur in hoc hiſtoriam ſcripſiſſe, ut per occaſionem Tiberio adularetur. *Muretus.*

4 *Lætique interdum nuntii vulgabantur,*] Iiſdem artibus uſa eſt Agrippina in morte Claudii Cæſaris. Tacitus lib. XII. *cunctos aditus cuſtodiis clauſerat, crebroque vulgabat, ire in melius valetudinem Principis, quo miles bona in ſpe ageret.* Idem.

5 *Centurio, ægre confecit.*] A Tribuno interfectum Suetonius voluit: *Hunc, ait, Tribunus cuſtos adpoſitus occidit, lectis codicillis quibus id facere jubebatur.* Sed Dio pariter ut noſter, à Centurione: Ὁ ἑκατόνταρχος ὁ τὴν φρουρ-

fecit. [1] Nihil de ea re Tiberius apud ſenatum diſſeruit. patris juſſa ſimulabat, quibus præſcripſiſſet Tribuno cuſtodiæ appoſito, *ne cunctaretur Agrippam morte adſicere, quandocumque ipſe ſupremum diem expleviſſet.* Multa ſine dubio ſævaque Auguſtus de moribus adoleſcentis queſtus, ut exſilium ejus Senatuſconſulto ſanciretur, perfecerat: ceterum [2] in nullius unquam ſuorum necem duravit; neque mortem nepoti pro ſecuritate privigni inlatam, credibile erat. propius vero, Tiberium, ac Liviam, illum metu, hanc novercalibus odiis, ſuſpecti & inviſi juvenis cædem feſtinaviſſe. Nuncianti centurioni, [3] ut mos militiæ, *factum eſſe quod imperaſſet: neque imperaſſe ſeſe, & rationem facti reddendam apud ſenatum,* reſpondit. Quod poſtquam [4] Salluſtius Criſpus particeps ſecretorum

φρουρῶν αὐτοῦ ἔχων νεωτεροποιοῦντά τι ἀπέσφαξεν: *Centurio, qui cuſtodiam ejus habebat, res novas molientem, interfecit.* Credo verum eſſe ut à Centurione occiſus ſit, at juſſu Tribuni. *Lipſius.*

1 *Nihil de ea re*] Ne factum excuſando agnoſcere videretur. *Muretus.*

2 *In nullius unquam ſuorum necem duravit; &c.*] Ita de Nerone lib. XIV. *credente nullo, uſque ad cædem duratura filii odia.* Pichena.

3 *Vt mos militiæ,*] Sollennia militiæ verba, Factum quod imperaſti. Suetonius: *Renuncianti Tribuno factum eſſe quod imperaſſet.* Et in Claudio: *De nece Conſularis viri renunciante Centurione factum eſſe quod imperaſſet.* Lipſ.

4 *Salluſtius Criſpus*] Eſt ille, cujus vitam mortemque infrà memorat lib. III. Salluſtii hiſtoriarum regis ex ſorore nepos. Nominat eum Seneca inter intimos Auguſti, lib. I. de Clementia: *Ignovit abavus tuus victis. Nam ſi non ignoviſſet, quibus imperaſſet? Salluſtium, & Coccejos, & Duillios, & totam cohortem interioris admiſſionis ex adverſariorum caſtris conſcripſit.* Sed cedo, quis in Seneca Duillius? Falſus, ſcribendumque, *Deillios,* ſive *Dellios.* Deillius à Seneca patre dicitur, in Suaſoria: *Belliſſimam tamen rem Deillius dixit, quem Meſſalla Corvinus deſultorem bellorum civilium vocat: quia à Dolabella ad Caſſium, à Caſſio deinde tranſivit ad Antonium, noviſſimè ab Antonio transfugit ad Cæſarem. Hic eſt Deillius cujus epiſtolæ laſcivæ ad Cleopatram feruntur.* Græcis tamen eſt Dellius, Plutarcho Dionique. Item Horatio, inſcriptione Odes tertiæ lib. II. ubi temerè interpretes *Gellium* ſufficiunt. Plutarchus eum hiſtorias quoq; ſcripſiſſe oſtendit: Πολλοὺς, inquit, καὶ τῶν ἄλλων φίλων οἱ Κλεοπάτρας κόλακες, ἐξέβαλον, τὰς παροινίας καὶ βωμολοχίας οὐχ ὑπομένοντας, ὧν Μάρκος ἦν Σιλανὸς, καὶ Δέλλιος ὁ ἱστορικός: *Multos & alios Antonii amicos, Cleopatræ aſſeclæ & adulatores exegerunt, quod petulantia iſta & ſcurrilia non ferrent; inter quos fuit M. Silanus, & Dellius hiſtoricus.* Eadem Dio, quinquageſimo libro. Ad Salluſtium autem iſtum facit, quod Plinius lib. XXXIV. *Metallum quoddam Salluſtianum appellatum,* ſcribit, *ab amico divi Auguſti.* Idem.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 16 vol. 1

torum (is ad Tribunum [1] miſerat codicillos) comperit: metuens [2] ne reus ſubderetur, [3] juxta periculoſo [4] ficta ſeu vera promeret, monuit Liviam, [5] *ne arcana domus*, [6] *ne conſilia amicorum*, [7] *miniſteria militum vulgarentur: neve Tiberius vim principatus reſolveret, cuncta ad ſenatum*

1 *Miſerat codicillos*] Ita enim receptum, quo magis cautum militibus eſſet, cædem mandari per libellum. ſcilicet ne Imperator auctoritatem poſſet defugere. Pulchrè Herodianus lib. III. de Saturnino & Plautiano: Ὁ δὲ Σατουρνῖνος γραμματεῖον ᾔτησε τοῦ φόνου φέρειν τὰς ἐντολάς. ἔθος γὰρ τοῦτο τυραννικὸν, εἴ τινα ἐκπέμποιεν ἐπὶ φόνον ἄκριτον, ἐντέλλεσθαι τοῦτο διὰ γραμμάτων, ἵνα μὴ γιγνόμενον ᾖ ἀκατασήμαντον: *At Saturninus codicillos, ſive libellum petiit, qui cædis mandata haberet. Mos enim ille regius, ut cum mittunt ad cædem alicujus, ſine ſententia aut judicio, patrandam; tunc id per ſcriptum jubeant: ne cum factum fuerit, ſine teſſera aut nota ſit.* Ad quem uſum Duplices adhibitos, alibi lectum. *Idem.*

2 *Ne reus ſubderetur*] Supponeretur. Metaphora ducta à ſuppoſitiis liberis, qui & *ſubditi* vocantur. Terentius: *Non vides quantum mali ex ea re excites? ſubditum ſe ſuſpicatur.* Sic infra hoc ipſo libro: *Utque mos vulgi, quamvis falſis reum ſubdere.* Et lib. 15. *Ergo abolendo rumori Nero ſubdidit reos.* Muretus.

3 *Iuxta periculoſo*] Cum ex æquo periculoſum eſſet; cum futurum videret, ut æque in diſcrimen veniret: ἐξ ἴσης ἐπικινδύνου ὄντος. Salluſtianum. *Muretus.*

4 *Ficta ſeu vera*] Ficta, ſi à Tiberio crimen amoliretur; ne ipſe ejus damnaretur à Senatu. Vera, ſi Tiberium auctorem ederet, ab eo puniendus aut tollendus. *Lipſius.*

Ficta ſeu vera promeret] Notandum loquendi genus. Vſitatius enim erat, *ſeu ficta, ſeu vera.* Neque deſunt veterum exempla. Catullus: *læva ſive dextera Vocaret aura.* Horatius: *Cantamus vacui, ſive quid urimur.* Idem: *Quo non arbiter Hadriæ Major, tollere, ſeu ponere vult freta.* Item: *& Sthenelus ſciens Pugnæ, ſive opus eſt imperitare equis, Non auriga piger.* Muretus.

5 *Ne arcana domus*] Prudentiſſimum præceptum. Nihil eſt enim, quod Principum auctoritatem magis imminuat, quam ſi domeſtica ipſorum arcana vulgentur. Multa privatim faciunt, quæ publice neſciri intereſt. Non ſemper eadem eſt interius & exterius illorum facies. Non toti intus æque ac foris nitent. Itaque pleroſque eorum nemo minoris pendit, quam qui ad ſecretiſſima maxime admittitur. Pauci admodum ſunt, qui nihil habeant, quod tegi ſatius ſit. Ignotis major veneratio eſt, contrectata ſordeſcunt. Vix effugere poſſunt, quibus quicquid libet, licet, quin libeat interdum aliquid, quod non licet. Eo pluribus venerabilis eſt Princeps, quo paucioribus familiaris. *Muretus.*

6 *Ne conſilia amicorum*] Multa enim conſilia clam dantur, quæ in propatulo non darentur. Quæ publice dantur, ad honeſtatem omnia; quæ ſecreto, ad utilitatem pleraque diriguntur. At ſi exigantur hæc, ut par eſt, ad regulas philoſophorum, nihil utile niſi quod honeſtum. *Muretus.*

7 *Miniſteria militum*] Multa enim Principes, ubi manu & ferro opus eſt, per milites exſequuntur, ad quæ non

tum vocando. eam conditionem eſſe imperandi, [1] *ut non aliter ratio conſtet,* [2] *quam ſi uni reddatur.* At Romæ ruere in ſervitium Conſules, Patres, Eques. [3] quanto quis inluſtrior, tanto magis [4] falſi ac feſtinantes, vultuque compoſito, ne læti exceſſu Principis, neu triſtiores primordio, [5] lacrymas, [6] gaudium, queſtus, adulatione miſcebant. Sex. Pompejus & Sex. Appulejus Coss. primi [7] in verba Tiberii Cæſaris juravere: apudque eos

non tam promptos ac paratos eos invenirent, ſi reddenda ſingulorum ratio eſſet. Qui principi paruit, non ſententia, ſed ſilentio abſolvendus eſt. *Muretus.*

1 *Vt non aliter ratio conſtet*] Scitum dictum, nec quidquam mutemus. A menſulariis dictum eſt, quibus conſtant rationes cum pares ſunt. Plin. lib. 1. Epiſt. *Mirum eſt quam ſingulis diebus in urbe ratio aut conſtet, aut conſtare videatur, cunctiſque non conſtet.* Idem Panegyrico: *Augeo principis munus, cum oſtendo liberalitati ejus ineſſe rationem. Ambitio enim, & jactantia, & effuſio, & quidvis potiùs quam liberalitas eſt, cui ratio non conſtat.* Vſi & auctores priſci juris l. 1. De obſeq. parent. l. penult. De re militari. Adde Valentis dictum apud Trebellium Pollionem: *Non ſibi apud deos inferos conſtare rationem, quod quamvis hoſtem ſuum, Piſonem tamen juſſiſſet occidi, virum cujus ſimilem Rom. reſp. non haberet.* Lipſius.

2 *Quam ſi uni reddatur*] Suſpicabar ante complures annos legendum: *quam ſi nulli reddatur.* ea forma, qua volumus *mulieres optime olere, quæ nihil olent.* Philo de legatione ad Cajum: ἀνυπεύθυνον ἀρχὴν εἶναι τοῦ αὐτοκράτορος μηδενὸς ἐπὶ τοῖς ὁπωσοῦν πεπραγμένοις λόγον ἀπαιτεῖν τολμῶντος ἢ δυναμένου. Ioſephus lib. xv. antiq. οὐ γὰρ ἔφη καλῶς ἔχειν Ἀντώνιος βασιλέα περὶ τῶν κατὰ τὴν ἀρχὴν γεγενημένων εὐθύνας ἀπαιτεῖν. Memineram præterea ex Tacito lib. IV. hiſtor. *victoriæ rationem non reddi.* Denique occurrebat animo Pallas, qui *pepigerat, ne cujus facti in præteritum interrogaretur, pareſque rationes cum republica haberet,* ut loquitur noſter lib. XIII. Verum jam tolero vulgatum. *Gruterus.*

3 *Quanto quis inluſtrior*] Illuſtriorum enim facta magis notantur: obſcuros ſuæ tenebræ tegunt. *Muretus.*

4 *Falſi ac feſtinantes*] *Falſi* interdum, quos fefellit alius. Terentius: *Vt falſus eſt.* At hic qui fallere cupiunt. Feſtinantes, dum metuit quiſque, ne ſibi alius anteverteret. *Idem.*

5 *Lacrimas, gaudium*] Acutè Muretus: *lacrimas gaudio, queſtus adulatione miſcebant.* Placet rei hominiſque cauſſa. *Lipſius.*

6 *Gaudium, queſtus, adulationes*] Ego manuſcripti lectionem retuli: *lacrimas, gaudium, queſtus, adulatione:* ſenſu non improbando. Oſtendit enim ſenatores omnia adulatione miſcuiſſe. idque Salinerio probatur. *Pichena.*

7 *In verba Tiberii Cæſaris juravere*] Rem, quæ per ſe ſatis habet indignitatis, magis turpificat Muretus, dum cenſet hoc loquendi genus proprium gladiatorum, qui ſe addicebant laniſtis; quaſi ad facienda perpetiendaque omnia, quæ is, cujus in verba juratur, juſſerit, obſtringi ſit. Immo militum eſt proprium, qui ſe devovebant imperatori. Livius lib. III. *quo tempore*

eos Sejus Strabo, & [1] C. Turranius, ille prætoriarum cohortium præfectus, hic annonæ. Mox ſenatus, mileſque & populus. nam Tiberius cuncta per Conſules incipiebat, tanquam vetere Rep. & ambiguus imperandi. ne edictum quidem, quo patres in curiam vocabat, niſi Tribuniciæ poteſtatis [2] præſcriptione poſuit ſub Auguſto acceptæ. verba edicti fuere pauca, & ſenſu permodeſto: *de honoribus parentis conſulturum:* [3] *neque abſcedere à corpore*: *idque unum ex publicis muneribus uſurpare.* Sed defuncto Auguſto, ſignum prætoriis cohortibus,

P. Valerius ad recipiendum Capitolium arma plebi dedit, omnes in verba juraſtis. Et mox: *omnes, qui in verba juraſtis craſtina die armati ad lacum Regillum adſitis.* Lib. XXII. *Magna vis hominum conſcripta Romæ erat: libertini etiam, quibus liberi eſſent & ætas militaris in verba juraverant.* Eumenes apud Iuſtinum: *Quater intra hunc annum in mea verba jurejurando obſtricti eſtis.* Quod hic narratur, initium ſumpſit in **Divo, de quo Suetonius** cap. LXXXIV. *item jusjurandum, quo ſe cuncti pro ſalute unius adſtrinxerant.* Et mox: *confiſum novißimo illo SC. & jurejurando.* Appianus: ὧν Καίσαρι πάντες ὠμόσαμεν, φύλακες τοῦ σώματος ἢ τιμωροὶ παθόντι τι ἔσεσθαι. Iterum: καὶ τοὺς ὅρκους, ἦ μὴν φυλάξειν Καίσαρα καὶ τὸ τοῦ Καίσαρος σῶμα παντὶ σθένει πάντας, ἢ εἴ τις ἐπιβουλεύσειεν, ἐξώλεις εἶναι τοὺς οὐκ ἀμύνοντας αὐτῷ. Nec Auguſto defuit fœda Sex. Pacuvii adulatio, de qua Dio lib. LIII. His exemplis ceſſit pudor, & Tiberio jam quaſi legitimum ac ſolenne faciunt. Vis fuit, ſalutem propugnaturos & acta rata habituros. A militia etiam tranſlatum ad gladiatores, ſed horum ſacramentum uri, vinciri, virgis ferroque necari. *Gronovius.*

1 *C. Turranius*] Et quidem primus in eo munere, ab Auguſto. Nam Auguſtus acceptam à populo Præfecturam, niſi fallor, tenuit dum vixit: aut certè paullò ante mortem ſubſtituit ſibi Turranium iſtum. Adſero id ex Cornelii noſtri verbis Annal. XI. *Tum potiſsimum amicorum vocat, primumque rei frumentariæ Præfectum Turranium*: niſi tamen aliter accipis, ut in loco videbo. Turranii etiam mentio Senecæ, ad Paulinum cap. extremo: neſcio an hujus, quia procurationem illi tribuit, non præfecturam. Nominat & Ovidius in poëtarum albo:

Muſaque TurranI tragicis ſubnixa cothurnis.

& in doctorum, Plinii index. Sed quæras, cum præf. prætorio & annonæ in verba Tiberii jurarint, cur omiſſus præfectus urbis? cujus auctoritas non minor, (major imò illo Annonario) & cui proprius in urbe miles. Credo equidem omiſſum, quia nemo fuit. Taurus Statilius defunctus erat, cui Piſo ſuffectus poſt aliquot annos à Tiberio, uti doceo clarè lib. VI. *Lipſius.*

2 *Præſcriptione poſuit*] Solennius eſſet *propoſuit*: atque ita notaverat Muretus: ſed Tacitus ſimplex iterum maluit lib. IV. *Mox poſitis propalam libellis ad libertatem vocabat.* Acidalius.

3 *Neque abſcedere à corpore*] Non reip. corpore, ne inducat te Maurus, ſed

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 16 vol. 1

hortibus, [1] ut Imperator dederat. [2] excubiæ, arma, [3] cetera aulæ. miles in forum, miles in curiam comitabatur. litteras ad exercitus, tanquam adepto principatu miſit: nuſquam cunctabundus, niſi cum in ſenatu loqueretur. Cauſſa præcipua [4] ex formidine, ne Germanicus, in cujus manu [5] tot legiones, immenſa ſociorum auxilia, mirus apud populum favor, habere imperium, quam exſpectare mallet. [6] Dabat & famæ, ut vocatus electuſque potius à Rep. videretur, quam per [7] uxorium ambitum, & [8] ſenili adoptione inrepſiſſe. Poſtea

ſed Auguſti. Datum enim honori defuncti Auguſti à Tiberio, quod ab eo olim Druſo. Lib. III. *Ipſum quippe Auguſtum aſperrimo hiemis Ticinum uſque progreſſum, neque abſcedentem à corpore urbem ſimul intraviſſe.* Sed cur id è publicis muneribus? Viſum ita Tiberio loqui, ad honorem Auguſti. quaſi magiſtratuum præcipuè eſſet, & eorum qui reip. primi, curare funus ſemonis illius, & viri ſupra viros. *Lipſius.*

Neque abſcedere à corpore] Hic loci Mauro magis adſentior quam Lipſio; putemque Tiberium hæc ita protuliſſe, quaſi diceret unum ſe ſenatorum eſſe. ſicut alter ille Claudius 12, 5. *unum ſe civium.* quamvis & iſtum locum labefactet Lipſius. Etiam id quod ſubjicit de publicis muneribus, non ita accipio, quaſi pro publico munere habeatur Auguſti corpus comitari; ſed intelligere hoc ipſum edictum quod proponebat. *Freinshemius.*

1 *Vt imperator dederat*] Signum date imperatoris eſt. unde σημαίνειν *imperare.* Homerus: αἶθ' ὤφελλες ἀεικελίου στρατοῦ ἄλλου σημαίνειν. Et σημάντορες *imperatores.* Muretus.

2 *Excubiæ, arma*] Præcipua hæc ſigna tunc Principis. Noſter de Muciano: *Nec deerat ipſe ſtipatus armatis, apparatu, inceſſu, excubiis, vim Principis amplecti, nomen remittere.* Lipſius.

3 *Cetera aulæ*] Quæ hæc cetera? puto lictores, faſces laureati, & ſiquid præterea tunc receptum principi diſtinguendo. Neque enim adhuc illa principatus inſignia, Ignis, Diadema, Purpura: quæ reperta ſequenti ævo, & ad exemplum regum. Vide Excurſ. in littera *A. Idem.*

4 *Ex formidine*] Cunctandi nempe cauſſa, formido ex Germanico: ne ſi ille tantis viribus & gratia imperium vellet, ipſe turpiter abjiceretur. Melius ergo cenſebat non agnoſcere, donec noſſet ejus mentem. *Idem.*

5 *Tot legiones*] Octo ad Rhenum, in ripa Gallica: præcipuum, uno loco, imperii robur. Atque eæ cum ſuis auxiliis & equitatu, facilè ad C. M. militum accedebant. *Idem.*

6 *Dabat & famæ*] Seneca de clem. lib. I. *Principes multa debent etiam famæ dare.* Noſter annal. IV. *Principum diverſam eſſe ſortem, quibus præcipua rerum ad famam dirigenda.* Pichena.

7 *Vxorium ambitum*] Matris Liviæ, quæ à marito id exambierat. *Lipſius.*

8 *Senili adoptione*] Voce *ſenili* innuitur, dici potuiſſe, quod de Iugurthæ adoptione apud Salluſtium: *Oportere quinquennii conſulta & decreta omnia reſcindi; nam per ea tempora confectum annis Micipſam parum animo valuiſſe. Tum idem Hiempſal pla-*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 16 vol. 1

Poſtea cognitum eſt, ad introſpiciendas etiam procerum voluntates, [1] inductam dubitationem. nam verba, [2] vultus, in crimen detorquens recondebat.

8 Nihil primo ſenatus die agi paſſus, [3] niſi de ſupremis Auguſti. cujus teſtamentum inlatum per [4] virgines Veſtæ, [5] Tiberium & Liviam heredes habuit. [1] Livia

cere ſibi reſpondit: nam ipſum illum tribus proximis annis adoptione in regnum perveniſſe. Freinshemius.

1 *Inductam dubitationem*] Scribo *indutam*. Eſt enim *induere* nonnunquam præferre, obtendere, oſtentare. Livius lib. 1. de Bruto: *longe alius ingenio quam cujus ſimulationem induerat.* Seneca de benef. 2, 2. *lætus facit & induit ſibi animi ſui vultum.* Noſter lib. 5. *Plurimum ſimulationis Seleucienſes induere.* lib. 15. *quia ſpeciem judicii induere non poterat, ad vim dominationis converſus.* Gronovius.

2 *Vultus in crimen detorquens recondebat*] Nutus ipſos eorum, qui videbantur non ægre laturi, ſi ipſe imperium deponeret. *Recondebat*, ſcribebat in animo, ut ſuo tempore prometeret, quod & fecit. *Muretus.*

3 *Niſi de ſupremis Auguſti*] Vt oſtenderet eam ſibi unam in animo hærere cogitationem. alia ſe omnia honoribus parentis poſthabere. *Suprema* vocat teſtamentum, ut ſæpiſſime in libris Iuris civilis. Plena locutio eſt, *ſuprema judicia*, pro quo etiam *ſupremam voluntatem* & *ſupremas tabulas* dicunt.

4 *Virgines Veſtæ*] More ſcilicet Romano, qui pactiones, fœdera, teſtamenta, pecunias etiam deponebant in templis: & ſæpiſſimè in iſto Veſtæ, quod religione primum. Dio XLVIII. de pace inter Triumviros & Sextum inita: Ταῦτά τε οὖν συνθέμενοι, καὶ συγγραψάμενοι, τά τε γραμματεῖα ταῖς ἱερείαις ταῖς ἀειπαρθένοις παρακατέθεντο: *Hæc ita pacti, & ſcriptis conſignantes, tabellas apud Veſtales depoſuerunt.* Eadem in re Appianus: Καὶ ταῦτα συνεγράψαντο καὶ ἐσημήναντο καὶ ταῖς ἱεραῖς παρθένοις φυλάσσειν ἔπεμψαν ἐς Ῥώμην. Sed & Iulianum teſtamentum virgini Maximæ traditum, Suetonius ait: M. Antonii, depoſitum apud Veſtales, Plutarchus. Et generatim de templis, Vlpian. l. 111. de tabb. exhib. *Si cuſtodiam teſtamenti ædituus ſuſcepit.* Dixi & pecunias in templis deponi ſolere. quod verum adeò, ut quidam omnes fortunas in iis haberent, quaſi cuſtodia certa. Herodianus lib. 1. de templo Pacis, quod exuſtum ſub Commodo: Πλουσιώτατον δὲ ἦν πάντων ἱερῶν, δι' ἀσφάλειαν. ἕκαστος δὲ ἃ εἶχεν, ἐκεῖσε ἐθησαύριζετο. Ἀλλὰ τὸ πῦρ ἐκ τῆς νυκτὸς πολλοὺς ἐκ πλουσίων πένητας ἐποίησεν. Nec mirum, quia milite hæc templa cuſtodiebantur. Tertullianus de Corona, ubi non vult Chriſtianum militem ſcribi: *Et excubabit pro templis, quibus renunciabit? & cœnabit illic, ubi Apoſtolo non placet? & quos interdiu exorciſmis fugavit, noctibus defenſabit, incumbens & requieſcens ſuper luncho quo perfoſſum eſt latus Chriſti?* Et in Apologetico: *Ædes ſuas dii tuerentur & imagines: quæ, ut opinor, Cæſarum milites excubiis ſalva præſtant.* Ideò Iuvenalis Caſtora vigilem dixit:

> —— *& ad vigilem ponendi Caſtora nummi.* Lipſius.

5 *Tiberium & Liviam*] Num æquis partibus? eas enim accipimus, quoties nihil teſtator expreſſit? Minime. didicimus enim è Suetonio ex beſſe inſtitutum Tiberium, ex triente Liviam.

1 Livia in familiam Juliam nomenque Auguſtæ adſumebatur. 2 In ſpem ſecundam, nepotes pronepoteſque: tertio gradu primores civitatis ſcripſerat: pleroſque inviſos ſibi, 3 ſed jactantia 4 gloriaque ad poſteros. Legata non ultra 5 civilem modum, niſi quod 1 po-

viam. Atque hujus ipſius rei veniam à Senatu petierat, quod adverſus legem Voconiam facturus eſſet, qua non licebat homini cenſo inſtituere mulierem ultra quadrantem. *Muretus.* De hoc capite legis Voconiæ vide, ſi libet, de pecunia vetere 3, 16. *Gronovius.*

1 *Livia in familiam Iuliam*] Ideò in nummis & lapidibus exhinc ferè Iulia ſcripta aut ſculpta, non Livia: quod item in Notis ad Valerium obſervamus. Sed nomen Auguſtæ an recepit? Negat ecce Suetonius Claudio, cap. XI. *Aviæ Liviæ divinos honores, & Circenſi pompâ currum elephantorum Auguſtæo ſimilem decernendum curavit. Patri Circenſes annuos natali die, matri carpentum quod per circum duceretur, & cognomen Auguſtæ, ab avia recuſatum.* Dicit ab Avia id recuſatum: quæ non alia quam Livia eſt. Mirum. Liviam enim Auguſtam faciunt ſcribuntque alii omnes. & herclè ſi ambitionem feminæ novi, non recuſavit. Tacitus lib. IV. *Decretum quotiens Auguſta theatrum introiſſet.* Alibi: *Auguſtæ valetudo atrox.* Et: *Iulia Auguſta mortem obiit.* Plinius: *Livia Druſilla, quæ poſtea Auguſtæ matrimonii nomen accepit.* Idem lapides ſexcenti teſtantur & nummi. Quid ergo Suetonio viſum diſſentire? Non ipſi quidem, ſed librario qui pervertit. Liquet enim nobis corruptum locum, ſcribendumque *ab viva recuſatum*. vel, *ab ea viva.* Ad matrem Antoniam hæc referuntur, non ad Aviam: uti docet vel ἀκολουθία ſermonis. Quæ viva donata Auguſtæ nomine à Caligula (ταύτην τε γὰρ Αὐγοῦσταν εὐθὺς καὶ ἱέρειαν τοῦ Αὐγούστου ἀπέδειξε, ait Dio) id ſprevit: & mortua nunc per Claudium recepit. Itaque in lapidibus Claudiani ævi: ANTONIAI. AUG. DRUSI. ſculptum hodieque. Hoc verum. at interpretes in Suetoniano loco quam natant? qui licet ad portum ſe recipiant, me duce. *Lipſius.*

2 *In ſpem ſecundam Nepotes*] Id eſt, ſubſtituerat vulgariter nepotes, Druſum Ti. filium ex triente, ex partibus reliquis Germanicum Druſi, qui frater Tiberii fuerat, liberoſque ejus tres ſexus virilis. Suetonius. *Muretus.*

3 *Sed jactantia gloriaque*] Quare *jactantia?* quaſi ſine affectu ſcilicet, optimos utiliſſimoſque patriæ legiſſet. *Lipſius.*

4 *Gloriaq; ad poſteros*] Non tantum verum eſt, quod ait Thucydides, ambitionem nunquam ſeneſcere: ne morientes quidem relinquit. Volebat poſt mortem ſuam videri amaſſe præſtantes viros, quos tamen oderat. *Muretus.*

5 *Civilem modum*] Id eſt, nihil præcipuum novumque in legatis, nihil regium, aut præter civium modum moremque. Nam de Falcidiæ modo accipere, (ignoſcent viri magni) pravum acumen eſt. *Lipſius.*

Civilem modum] Non lege Falcidia præſcriptum. Certe enim Falcidiæ ne in militari quidem teſtamento locus eſt: nedum in teſtamento imperatoris. Hoc igitur ita intelligo, legata fuiſſe modica & modeſta, neque excedentia uſitatum locupletibus & copioſis civibus in condendis teſtamentis

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 16 vol. 1

[1] populo & plebi ccccxxxv. prætoriarum cohortium militibus ſingula nummum millia; [2] legionariis autem cohortibus civium Romanorum, trecenos nummos viritim

mentis modum. Certe enim *civile* etiam in libris juris ſæpe dicitur, quod moderatum eſt & uſitatum & ordinarium. Et ita dixit Cicero *odium civile* in Miloniana, non ulla propria ac privata de cauſa ſuſceptum, ſed uſitatum bonis omnibus adverſus improbos. Peccat enim Victorius, qui *commune* eo loco, adverſus omnium librorum fidem, ſcribendum putat. Sic Ovidius, *Exercet memores plus quam civiliter iras.* Muretus.

1 *Populo & plebi* ccccxxxv] Video placere viro docto, emendari è Suetonio: *populo & plebi* cccc. *tribubus* xxxv. ut intellegamus, ait, præter quadringenties legatum populo, etiam in ſingulas tribus centena millia relicta eſſe. Hæreo: & è vulgatis Taciti verbis eruo bonum ſanè ſenſum. Conjunctim ſcilicet extulit noſter, quæ magis diſtincte Tranquillus. Ea tamen ejus mens, ut populo legatum ſit quadringenties, tribubus ſive plebi xxxv. Ni eſſet; non junxiſſet duas eas voces, *populo & plebi*. Sed populus ergo alius à tribubus? Alius, hac quidem in parte. Populo legavit quadringenties viritim diſtribuendum, &, καθ' ἕνα: tribubus triciesquinquies. id eſt, corpori tribuum univerſo. veluti ſi collegio legem, & collegis ſingulis ſeorſum. Diſcrimen hoc ſummamque exactam neglexit Dio, qui ſatis habet dicere legatum populo cccc. neglexi vereor & ego, dum in Electis motus hæſitatione aliorum tentavi corrigere in Suetonii verbis, *tribubus* xxxv. *Lipſius.*

Populo & plebi ccccxxxv] Immo legavit Auguſtus *Populo* quidem, hoc eſt, ad publicos uſus *quadringenties*, *plebi* autem *triciesquinquies*, quæ ei per tribus divideretur. Sic Cæſar apud Suetonium cap. 83. *Populo hortos circa Tiberim publice, & viritim trecenos ſeſtertios legavit.* Quamvis enim ibi *plebis* vocabulum adjectum non ſit; illa tamen diſtributio pecuniæ de nulla alia populi parte capi poteſt: nam honeſtiores eam non accipiebant; ſicut nec alias largitiones, quas tamen ut plurimum *populo* datas legimus; nimirum uſu obtinente, ut harum vocum ſignificatio confunderetur. Ergo in teſtamento Tiberii id expreſſit idem auctor: *Dedit legata plebi Romanæ viritim.* Populo autem legata pecunia deferebatur in ærarium, & fiebat publica: quæ ipſa intelligitur apud noſtrum, 1, 15. 4, 15. & in l. 1. ad leg. Iuliam peculatus. & *pecunia populi* dicitur in l. 6. de contr. empt. Sic aliis etiam rebuſpublicis, coloniis, municipiis, varia legabantur. Exempla apud Tacit. 4, 43. & in l. 21. Quib. mod. uſuſf. amit. l. 34. de uſu leg. l. 30. de vulg. & pupil. ſubſt. l. 30. de leg. II. l. 15. de leg. III. l. 32. & 57. ad SC. Trebell. in Inſcript. Occonis pag. VI. num. II. *Freinshemius.*

2 *Legionariis cohortibus civium*] Bene additum, ne accipiamus etiam cohortes ſociales. Ideo & Dio vertit, τῷ τε λοιπῷ τῷ πολιτικῷ πλήθει πέντε καὶ ἑβδομήκοντα δραχμάς: *reliquis militibus è civibus ſeptuagintaquinque drachmas.* Itaque ille idem legiones πολιτικὰ στρατόπεδα non ſemel appellat: quia ſcripta ex civibus tantum. Fuit tamen cum in Dione placeret, τῷ ὁπλιτικῷ πλήθει. malè. Suetonius: *Legionariis trecenos nummos: quam ſummam repræſentari juſſit. nam & confiſcatam ſemper, repoſitamque habuerat.* Vbi *confiſcatam*, in fiſcis adſervatam: uti Tertullianus eleganti metaphora, de Fuga, *Felices*

itaque

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 16 vol. 1

viritim dedit. Tum conſultatum de honoribus. ex quis maxime inſignes viſi: *ut 1 porta triumphali* quæ erat transtiberina ita dicta quod per eam triumphantes urbem intrabant. *1 duce-*

itaque pauperes, qui animam totam in confiſcato habent. Lipſius.

Legionariis autem cohortibus] Non reperio, cur addiderit vocem *cohortibus*. Aut enim omnes legionarii ſunt ſub cohortibus, & ſic adjectio illa ſupervacua; aut aliqui tantum, & ſic excluſi reliqui à liberalitate Auguſti, quod falſum. Deinde multo ineptius additur *civium Romanorum*, quaſi alii quoque in legionibus fuiſſent non cives. Scilicet minimæ particulæ neglectu hæ turbæ excitatæ ſunt. Scribamus, *legionariis autem & cohortibus civium Romanorum*, quod verum eſt. *Legionarii* milites, qui in legionibus ſunt aut ſub vexillis legionum. *Cohortes civium Romanorum*, quæ ex civibus Romanis conſtantes in legiones tributæ non ſunt. Sic apud Cæſarem de bello civili 3, 87. *Annon audiſtis ex iis, qui per cauſam valetudinis remanſerunt, cohortes eſſe Brundiſii factas?* Strabo lib. 17. cum dixiſſet Ægyptum tribus legionibus (hoc enim eo loci ſunt τὰ τρία τάγματα) contineri, ſubjicit: Χωρὶς δὲ τούτων ἐννέα μὲν εἰσὶ σπεῖραι Ῥωμαίων. Et eodem libro de Syene: Εἰσὶ δ' ἐνταῦθα τρεῖς σπεῖραι Ῥωμαίων ἱδρυμέναι φρουρᾶς χάριν. Sic apud Cæſarem de bello civili 3, 10. cohortibus civium Romanorum centum atque triginta. Addidit autem & cohortes Tacitus, ne legionariis tantum nominatis viderentur præteriti, qui eadem diſciplina eoſdem labores tolerantes, merito idem quoque commodum aſſequi debebant. Vocat autem *cohortes civium Romanorum* ad differentiam *auxiliarium*, quæ fere intelliguntur, quoties vocabulum cohortis ſolum & nulla adjectione reſtrictum occurrit. *Freinshemius.* Si rem, ut erat, edidit Tacitus, ſcripſit: *legionariis trecenos, cohortibus civium Romanorum quingenos nummos viritim dedit.* Sic enim Suetonius, ſic Dio. Hoc ſi obtinere nequeam, admiſero Freinshemianum, ea tamen conditione, ut cohortes civium Romanorum ſolæ ſint urbanæ cohortes; non quæ aliæ ſub certis legionibus non continebantur; quas ille adjungit. Et fuerit aut error aut negligentia Taciti uno ordine habentis Vrbanos & Legionarios, quum tamen Vrbani non in Auguſti modo, ſed etiam in Tiberii teſtamento lautius fuerint tractati. Sed ſi verum licet fateri, magis placet prius. *Gronovius.*

1 *Porta triumphali*] Suetonius cap. c. in Auguſt. *Inter alia complura cenſuerunt quidam, funus porta triumphali ducendum, præcedente Victoria.* Neque dicit id factum: quod tamen viri docti ex Dione aſſerunt, me mirante. qui video Dionem nihil tale, imo contra ſcribere, *funus ejus ab equitibus noctu urbi illatum.* Si noctu, quid refert per quam portam? Hoc tamen Dio, *imaginem ejus è Palatio ceream, habitu triumphali, ductam; itemque alteram in curru triumphali.* Lipſius.

Porta triumphali] Erat trans Tiberim, in ea parte mœnium, quæ producebatur à Mole Hadriana, uſque ad portam, quæ hodie S. Spiritus dicitur. Per eam ſemper ducebantur triumphi. Hodie nulla eſt. Aſinius igitur, honoris cauſa porta triumphali efferendum Auguſti corpus in Campum Martium cenſuit, præcedente Victoria, quæ in curia erat canentibus neniam principum liberis utriuſque ſexus. *Muretus.* De hac porta videndus Alex. Donatus in Roma vetere lib. 1. cap. 22. ita tamen, ut homini quantumvis docto ne credas neſcio quam religionem inferendi cadaver Auguſti per hanc portam Romanis objectam, eaque reli-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 16 vol. 1

[1] *duceretur funus*, Gallus Aſinius; *ut* [2] *legum latarum tituli, victarum ab eo gentium vocabula anteferrentur*, L. Arruntius cenſuere. addebat Meſſala Valerius, [3] *renovandum per annos ſacramentum in nomen* Tiberii. interrogatuſque à Tiberio, *num ſe mandante eam ſententiam promſiſſet? ſponte dixiſſe*, reſpondit; *neque in iis quæ ad Remp. pertinerent, conſilio niſi ſuo uſurum, vel cum periculo offenſionis.* [4] ea ſola ſpecies adulandi ſupererat. Concla-

gione vetitos mortuum Auguſtum iſthac recipere. *Gronovius.*

1 *Duceretur funus*] Immo id etiam factum eſt, teſte Dione, tametſi ex verbis Suetonii potius contrarium elicias. Viro docto qui ad Tacitum ſuum miratur perperam à nobis acceptum locum Donis, cum hæc ſcribebamus, reſpondeat pro nobis ipſe Dio, cujus verba ſunt illa poſt recitatam orationem Tiberii in funere Auguſti: Μετὰ τοῦτο τήν τε κλίνην οἱ αὐτοὶ, οἵπερ καὶ πρότερον ἀράμενοι διὰ τῶν ἐπινικίων πυλῶν κατὰ τῇ βουλῇ δόξαντα διεκόμιζεν. *Lectum,* ait, *iidem qui prius* (urbi intulerant. ii erant equites) *ſuſtulerunt, & porta triumphali, ſicut erat à ſenatu decretum, funus duxerunt* Caſaubonus. Vbi miror, quid voluerit iſta parentheſi. Non enim, *qui prius*, intelligendi, qui urbi intulerant, ſed qui è palatio portaverant in Roſtra. & *ſenatorum humeris* eum *delatum in Campum* plane teſtatur Suetonius. *Gronovius.* Video Lipſium hæc ita accipere, quaſi ſermo eſſet de corpore Auguſti ex oppido Nolano, ubi deceſſerat Romam deferendo: ſed revera de efferendo ex urbe in Campum hic agitur. Itaque recte viri docti ex Dione annotarunt hoc ita geſtum. *Freinshemius.*

2 *Legum latarum tituli*] Vt Majeſtatis, de adulteriis, repetundarum, de peculatu, de judiciis, de ſacerdotiis, aliarum. *Muretus.*

3 *Renovandum per annos*] De eo ritu dico ad lib. XVI. Valuit autem hæc ſententia & voluit, Tiberium jam Principem eſſe: neque enim alii juratur. Eoque velut offenſus, rogat, quo auctore dixiſſet? *Lipſius.*

4 *Ea ſola adulandi ſpecies*] Plutarchus in commentariolo, quomodo adulator ab amico internoſci queat, ſenatorem narrat quendam fuiſſe, qui olim, cum Tiberius in ſenatu præſens adeſſet, ſurrexit ad dicendum & compoſito ad ſeveritatem vultu, *Enimvero,* inquit, *liberos homines libere loqui oportet, neque quicquam reticere eorum, quæ ad rempublicam pertinere judicant, vel cum periculo offenſionis.* Adſtitere erectis animis omnes, & taciti, quid hic tam libere loquax dicturus eſſet, exſpectabant. Deſitum jam pridem orationis genus ipſum quoque Tiberium adverterat. Tum ille, *Audi,* inquit, *Cæſar, quid ſit, quod omnes nos tibi ſuccenſemus: Neque tamen quiſquam libere dicere audet.* Cohorruerunt omnes dubitantes, quo tandem evaſurus eſſet. At ille, *Negligis,* inquit, *temetipſum, (dicendum enim libere eſt) neque corporis tui curam ullam geris: maceras te aſſidue curis ac laboribus cauſa noſtra ſuſceptis: neque interdiu neque noctu conquieſcis.* Talia multa continuante ac contexente illo, Caſſius Severus ad eos, qui ſibi adſidebant, converſus, *Quam metuo,* inquit, *ne illa libertas huic homini exitioſa ſit.* Muretus.

1 *Con-*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 16 vol. 1

clamant patres, [1] *corpus ad rogum humeris ſenatorum ferendum.* [2] Remiſit Cæſar adroganti moderatione: populumque edicto monuit, *ne, ut quondam nimiis ſtudiis* [3] *funus divi Iulii turbaſſent; ita Auguſtum in foro potius, quam* [4] *in campo Martis ſede deſtinata cremari vellent.* Die funeris, milites velut præſidio ſtetere, multum irridentibus, qui ipſi viderant, quique à parentibus acceperant diem illum [5] crudi adhuc ſervitii, & libertatis improſpere

1 *Corpus humeris*] Qui honor, niſi fallor, Sullæ habitus primo Romanorum. Appianum lege 1. Civil. *Lipſius.*

Humeris ſenatorum] Ex cubiculo, in quo mortuus erat, quadraginta illum prætoriani milites in publicum extulerant. Inde decuriones municipiorum & coloniarum Bovillas uſque deportaverunt. Ibi eum equeſter ordo ſuſceptum in urbem intulerat, & in veſtibulo domus collocarat. Vnde acceptum ſenatores in Campum Martium intulerunt. Ita qui vivus omnium libertatem oppreſſerat, mortuus omnium humeros preſſit. *Muretus.*

2 *Remiſit Cæſar*] Quid? non ergo elatum corpus humeris Senatorum? Eſt verò. Suetonius: *Senatorum humeris delatus in campum crematuſque.* Idem Dio. At Remittendi verbum eo valet, ut non ſit factum. Lib. IV. *Remiſſa Ædilibus talis cura.* Lib. XI. *Hortantibus dehinc inediam & levem exitum, remittere beneficium Aſiaticus ait.* Scribo ergo, *permiſit Cæſar.* Sed eam ipſam permiſſionem arrogantem eſſe vult Tacitus: quia per ſpeciem modeſtiæ, & quaſi pugnare cum Senatu nollet, habuit ampliſſimum ordinem inter veſpillones. Simile illud libri VI. de Aſinio Gallo: *Conſultuſque Cæſar an ſepeliri ſineret, non erubuit permittere.* Lipſius.

Add. De correctione nunc ambigo, quia docuit me vir ille qui omnes, (Cujacium dico, quem nemo ſatis umquam miratus eſt qui cepit) eamdem vim ineſſe verbo Remittendi. Exempla apud ipſum in poſtremis Obſervationibus. Et ſane in Irenæo etiam legi: *Remittite mortuos ſepelire mortuos ſuos.* Lipſius.

Remiſit Cæſar adroganti moderatione] Sic accipio, *Remiſit* in adverſando & ceſſit inſtantibus Patribus, ſuperbus ſpecie pudoris & modeſtiæ, facto eodem verecundus ſimul & arrogans. De Cujacii obſervatione, quam laudat ὁ πάνυ, vide quæ diximus 4. Obſervat. 2. *Gronovius.*

3 *Funus D. Iulii turbaſſent*] Cum rogus cremando Cæſari in Campo Martis exſtructus eſſet, populus cum ſummo tumultu, direptis ſubſelliis, cancellis, menſis argentariorum, in foro cremavit, ut ex Suetonio, Plutarcho & aliis notum eſt. Imperatorum & nobiliorum civium corpora in Campo Martio, qui tunc extra Vrbem erat, cremabantur, cum alioqui in ſuis quiſque prædiis poſt mortem uti ac condi ſoleret. *Muretus.*

4 *In Campo Martis*] Primum Sullam in campo Martio, per honorem, ſepultum tradit Appianus. Nam alii etiam illuſtres viri, extra urbem. At poſtea Iuliæ ibi tumulus, & mox ipſius Iulii: nunc Auguſti, *ſede deſtinata:* id eſt, in Mauſoleo, quod ſibi ſtruxit. *Lipſius.*

5 *Crudi adhuc ſervitii*] Cum populus Romanus ſervitutem, in quam paullo

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 16 vol. 1

ſpere repetitæ, cum occiſus dictator Cæſar, aliis peſſimum, aliis pulcerrimum facinus videretur. *nunc* [1] *ſenem principem*, [2] *longa potentia, proviſis etiam heredum in Remp. opibus, auxilio ſcilicet militari tuendum, ut ſepultura*
9 *ejus quieta foret*. Multus hinc ipſo de Auguſto ſermo. [3] pleriſque vana mirantibus: [4] *quod idem dies* [5] *accepti quondam*

paullo ante redactus fuerat, nondum bene concoxiſſet, neque ad eam occalluiſſet. *Muretus.*

1 *Senem principem*] Annorum 76. *Muretus.*

2 *Longa potentia*] Annorum 56. *Muretus.*

3 *Pleriſque vana mirantibus*] Merito admirationi ſunt ea, quæ aut facta non ſunt, cum cauſa eſſet, cur veriſimile eſſet factum iri; aut facta ſunt, cum cauſa eſſet, cur fieri non oporteret. Vtrorumque enim & cauſa aliqua eſt, & ignoratur. Cauſæ autem ignoratio admirationem parit. At vulgus ea quoque miratur, quorum cauſa in promptu eſt. qualia ſunt, quæ hic commemorat Tacitus. *Muretus.*

4 *Quod idem dies*] Erit fortaſſe qui hic adhæreat, cui adjutorium ego. Triplex enim ratio numerandi imperii Auguſtæi. Alii, plurimique, ab Actiaca pugna numerant, cum victo Antonio potens fuit imperii ſolus. Ea pugna pugnata IV. Nonas Septembres. Quidam à ſexto ejus conſulatu, cum imperium illi à Senatu firmatum, datumque cognomen Auguſti. quaſi is legitimi principatus primus dies. Id fuit, VII. eidus Ianuar. Atque ea ratio numerandi provinciis fere familiaris. ita in lapide, qui Narbone: VII. QUOQUE. IDUS. IANUARIAS. QUA. DIE. PRIMUM. IMPERIUM. ORBIS. TERRARUM. AUSPICATUS. EST. THURE. VINO. SUPPLICENT. Oroſius paullum à lapide diſſentiens, VIII. nominat Idus. *Cæſar*, inquit, *victor ab Oriente rediens, octavum Idus Ianuar. urbem triplici triumpho ingreſſus eſt. Hoc die primum Auguſtus conſalutatus eſt. atque ex ea die ſumma rerum ac poteſtatum penes unum eſſe cœpit & manſit, quod Græci μοναρχίαν vocant.* Longius recedit Cenſorinus, qui rejicit in XVI. Kal. Febr. *Ante diem*, inquit, *XVI. Kal. Febr. C. Iulius Cæſar divi filius Imp. Auguſtus ſententia Munatii Planci dictus eſt.* Ovidius Idus dumtaxat nominat:

Idibus in magni cuſtos Iovis æde ſacerdos
Semimaris flammis viſcera libat ovis.
Redditaque eſt omnis populo provincia noſtro:
Et tuus Auguſto nomine dictus avus.

Sed lapidem ego credo verum dicere. Tertii denique numerabant à primo ejus conſulatu: ſcilicet quia is gradus & aditus ad reliquos honores. Is fuit XIV. Kal. Septembres. Eam rationem ſecutus eſt quicumque ille ſcriptor de cauſſis corruptæ eloquentiæ, qui imperitaſſe Auguſtum ait annis LVI. fallente numero, niſi ad hanc rationem. Quam ipſam ſecuti curioſi iſti, qui initium imperii & finem Auguſti vitæ in eumdem diem, miraculi cauſſa, conferebant. Satis dixi: tu abi liber & expeditus. *Lipſius.*

5 *Accepti quondam imperii princeps*] Quaſi cauſa ulla fuerit cur eo die mori non deberet; aut mirandum ſit ullo die eveniſſe, quod nullo non poterat. Eodem jure mirari poterant, quod Auguſtus Auguſto menſe mortuus foret: obiit enim XIV. Kal. Septembris: & quod non paullum etiam exſpectaſſet, ut menſe Septembri natus

quondam imperii princeps, & vitæ ſupremus. quod [1] *Nolæ in domo & cubiculo, in quo pater ejus Octavius, vitam finiviſſet.* [2] *numerus etiam conſulatuum celebrabatur, quo Valerium Corvinum & C. Marium* [3] *ſimul æquaverat: continuata per ſeptem & triginta annos Tribunicia poteſtas:* [4] *nomen Imperatoris ſemel atque vicies partum:* [5] *aliaque honorum multiplicata, aut nova.* At apud prudentes vita ejus varie extollebatur,

tus eodem menſe moreretur: ut hoc quoque referretur inter miranda. Admirabilis videri poterat, quod cum Quirini templum dedicaret, ſeptuaginta ſex columnis illud ornaverit, quaſi totidem ſe annos victurum eſſe divinans. Sed admiratio in aliis ſapientiæ initium, in aliis ſtultitiæ indicium eſt. *Muretus.*

1 *Nolæ in domo & cubiculo.*] Stulte mirabantur tempus, ſtultius locum. Quid enim habet admirationis, quo in cubiculo mortuus ſit pater, in eodem filium mori? Idem quotidie multis evenit. Vbi enim quemque deprehendit mors, ibi ei manus injicit, neque exſpectat, dum in aliud cubiculum transferatur. *Idem.*

2 *Numerus etiam conſulatuum.*] Tertii decimi conſulatus memoria exſtat & in veteri quadam inſcriptione apud Faneſtres. Hic quidam, qui ſcholia ſcripſit in Tacitum, inepte ait hac in re Dionem à Tacito & Suetonio diſſentire. Tribui enim Auguſto à Dione etiam quartumdecimum conſulatum, quem geſſerit cum L. Æmilio Paullo anno ab V. C. 745. Neque animadvertit, non Auguſtum ipſum ſenem, ſed Cajum Agrippæ filium, quem adoptaverat Auguſtus, illo anno conſulem fuiſſe. Hunc ei fortaſſe errorem objecit Xylander, qui Dionem vertens primus ad illum lapidem impegit. Nam cum Græce eſſet, Γ. ʼΑυγȣ́ϛȣ ὑὸς, niſi quod leviter erraverat librarius, ſcripſeratque Αυγȣϛοϛτȣ pro Αυγȣ́ϛȣ, ipſe *Cæſarem Auguſtum* vertit & de ſuo addidit XIV. *Idem.*

3 *Simul æquaverat.*] Nam Valerius ſextum, Marius ſeptimum conſul. At

Ter Latio decieſque tulit labentibus annis
Auguſtus faſces.

ut ait Statius in Silvis. *Lipſius.*

4 *Nomen Imperatoris.*] Duces exercituum antiquitus re bene geſta, gaudio & impetu victoris exercitus *imperatores* conclamabantur, ut eſt apud noſtrum tertio horum librorum, & hanc appellationem confirmare ſenatus ſolebat. At qui poſtea rerum potiti ſunt, alio ſenſu *Imperatores* vocati ſunt, cum eo nomine ſumma omnium rerum poteſtas indicaretur. Præponebant autem *Imperatoris* nomen nominibus ſuis; non, ut olim, poſtponebant. Exempli cauſa, non hoc modo, *C. Iulius Divi F. Auguſtus Imperator*, ſed hoc, *Imperator C. Iulius Divi F. Cæſar Octavianus Auguſtus.* Sed tum quoque jam imperium adepti, quoties aut per ſe aut per legatos inſignem aliquam victoriam adepti erant, *Imperatorum* nomen adſumebant. Et ſic Auguſtus nomen Imperatoris ſemel ac vicies pepererat, ut quo anno mortuus eſt, vocaretur, *Imp. Cæſar Divi F. Auguſtus coſ.* XIII. *trib. pot.* XXXVII. *imp.* XXI. *P. P.* Muretus.

5 *Aliaque honorum multiplicata, aut nova.*] *Multiplicata*, ut conſulatus, ut nomen Imperatoris; *Nova*, ut tribunicia poteſtas, ut regimen morum, quod ſine cenſura habebat. *Alia honorum*, ut Lucretius *tenuia rerum*, Hora-

tur, arguebaturve. Hi [1] *pietate erga parentem, & [2] neceſsitudine Reip. in qua [3] nullus tunc legibus locus, ad arma civilia actum, [4] quæ neque parari poſſent, neque haberi per bonas artes. multa Antonio, [5] dum interfectores patris ulciſceretur, multa Lepido conceſsiſſe. poſtquam hic ſocordia ſenuerit, ille per libidines peſſum datus ſit, non aliud diſcordantis patriæ remedium fuiſſe, quam ut ab uno regeretur.* [6] *Non regno tamen, neque dictatura, ſed Principis nomine conſtitutam Rempubl.* [7] *mari Oceano, aut amnibus longinquis ſeptum imperium: legiones, provincias, claſſes,* [8] *cuncta inter ſe connexa: jus apud cives,*

Horatius *abdita rerum*, Propertius *omnia rerum*. Muretus.

1 *Pietate erga parentem.*] C. Cæſarem, cujus mortem inultam prætериri nefas erat. *Idem.*

2 *Neceſsitudine Reip.*] Id eſt, neceſſitate. quia, ut mox loquitur, *tempora Reip.* id poſcebant, & aſperum hoc remedii. *Lipſ.*

Neceſsitudine reip.] Infra lib. 4. *ſecundum neceſsitudinem legis.* & lib. 5. *ſeque ea neceſsitudine cogi* dixit pro neceſſitate, ut ex aliis obſervatum A. gellio Noctium lib. 13. cap. 3. *Vertranius.*

3 *Nullus tunc legibus.*] Iudicia enim, ut dictum eſt, turbabantur vi, ambitu, pecunia. *Muretus.*

4 *Quæ neque parari.*] Itaque ſi quid ſecus, quam oporteret, actum eſſet, neceſſitati condonandum; non Auguſtum propterea accuſandum videri. *Idem.*

5 *Vt interfectores patris.*] Sic Rhenanus. Sed cum MS. habeat *tunc*, propius & verius mihi viſum eſt *dum.* Pichena.

6 *Non regno neque dictatura.*] Poterat ſibi per vim regnum vindicare; poterat dictaturam perpetuam, quam ſibi ultro à Senatu oblatam conſtantiſſime recuſavit: neutrum voluit: ſciebat enim nomen regium expulſo Tarquinio, nomen dictatoris interfecto Cæſare in perpetuum è republ. ſublatum eſſe. *Principis* igitur nomine, in quo nihil ſuperbum, nihil tyrannicum eſſet, contentus fuit. Pulchrum remedium, ſi nominum acerbitate ſublata, rerum quoque ipſarum acerbitas tolleretur. *Muretus.*

7 *Mari Oceano, aut.*] Hoc verum, & docui in Admirandis. Tamen addendum hîc ex Herodiano, de Auguſto. Ποταμῶν τε μεγέθει, καὶ τάφρων, ἢ ὀρῶν προβλήμασιν, ἐρήμῳ τε γῇ καὶ δυσβάτῳ, ἔφραξε τὴν ἀρχήν: *Fluminum magnitudine, & foſſarum, vel montium ſuperciliis, terra item deſerta & ægre pervia, munivit imperium.* Illic diſtincte pleraque: noſter univerſe, & præcipua dixit. Sed fuere alibi *Foſſæ, Caſtra, Stipites*: quæ talia *Limites* appellat Spartianus in Hadriano. *In plurimis*, inquit, *locis, in quibus Barbari non fluminibus, ſed limitibus dividuntur, ſtipitibus magnis, in modum muralis ſepis, funditus jactis atque connexis, Barbaros ſeparavit.* Fuit inſtar valli caſtrenſis, aut potius Sudeti. Hic paſſim limitanei milites, quos Zoſimus narrat à Conſtantino ſublatos, magno rei Romanæ malo. *Lipſius.*

8 *Cuncta inter ſe connexa.*] Quæ multis antea in locis multorum dierum itinere disjungebantur. Dici autem non poteſt & in ædificiis & in poſſeſſionibus & in imperio, quanto majores fructus ferant, quantoque facilius

cives, modeſtiam apud ſocios: urbem ipſam magnifico ornatu: [1] *pauca admodum vi tractata, quo ceteris quies eſſet.* [2] Dicebatur contra, *pietatem erga parentem, & tempora Reipublicæ,* [3] *obtentui ſumpta. ceterum cupidine dominandi* [4] *concitos per* 10
largitiones veteranos, paratum ab adoleſcente privato exercitũ, corruptas [5] *conſulis legiones, ſimulatam* [6] *Pompejanarum gratiam partium. mox ubi decreto patrum,* [7] *faſces, & jus prætoris invaſerit, cæſis Hircio & Panſa (ſive hoſtis illos; ſeu Panſam venenum vulneri adfuſum, ſui milites Hircium, & machinator doli Cæſar abſtulerant) utriuſq; copias occupaviſſe. extortum invito ſenatu conſulatum, armaque* [8] *quæ in Antonium acceperit, contra Remp. verſa. proſcriptionem civium, diviſiones agrorum,*

[1] *ne*

cilius regantur ac conſerventur, quæ inter ſe conjuncta ac connexa ſunt. *Muretus.*

1 *Pauca admodum vi tractata.*] Ἅπας δὲ τραχὺς, ὅστις ἂν νέον κρατῇ, ait Æſchylus. *Idem.*

2 *Dicebatur contra.*] Vberius hanc partem exſequitur: an quia ipſe in ea? non ambigo. *Lipſius.*

3 *Obtentui ſumpta.*] Vt ea prætenderet ac prætexeret cupiditati imperandi, qua flagrabat. Idque eo veriſimilius eſt, quod Auguſtus principio adjunxit ſe ad cauſam Senatus, & (ne dum ageret de ulciſcenda paterna cæde) arma ſumpſit adverſus Antonium, qui Cæſaris mortem ulciſci ſtudebat, obſeſſumque ab eo Mutinæ D. Brutum, unum ex interfectoribus patris, liberavit. Non igitur de ulciſcenda morte patris cogitabat. *Muretus.*

4 *Concitos veteranos*] Adita Cæſaris hæreditate, cum ſe ab Antonio contemni videret, quem ſibi præcipuum adjutorem fore ſperaverat, veteranos, quos Cæſar Capuæ collocarat, quaſi & ſibi & reipublicæ auxilio futuros evocavit, multa pollicitus, datis etiam in ſingula capita duobus millibus HS. *Muretus.*

5 *Conſulis legiones.*] D. Iunii Bruti, quas in Mutinenſi obſidio ad ſe traxit. *Lipſius.*

Corruptas conſulis legiones.] Perperam Lipſius. Immo Antonii Quartam & Martiam, quæ donis promiſſiſque corruptæ M. Antonium conſulem deſeruerunt, ſeque cum Octavio conjunxerunt, ut recte Muretus. *Gron.*

6 *Pompejanarum gratiam partium.*] Pompejanus enim erat Senatus, & ipſe ſe oſtendebat in poteſtate ſenatus & eſſe & fore. *Muretus.*

7 *Faſces & jus prætoris.*] Senatus enim, ſuadente maxime Cicerone, eum exercitui, quem comparaverat, pro prætore præeſſe, ac ſenatorem eſſe juſſit; & jus ei dicendæ in ſenatu ſententiæ prætorio loco dedit, aliaque multa in eum honorifice decrevit: de quibus præter Suetonium, Dionem, alios, videndus Cicero lib. 5 Philippicarum. At M. Brutus ſemper ſuſpectam habuit Octavii potentiam. *Muretus.*

8 *Quæ in Antonium acceperit.*] *Acceperat* melius puto. Cauſatus quoſdam ſibi in ſenatu invidere, & ſe puerum vocari, & quod Cicero ambigue dixiſſet *hunc puerum ornandum & tollendum eſſe*, profeſſus ſe daturum operam, ne à quoquam tolli poſſet, de-

ſcivit

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 16 vol. 1

1 *ne ipſis quidem qui fecere laudatas. Sane Caſſii, & Brutorum exitus paternis inimicitiis datos (quamquam* 2 *fas ſit privata odia publicis utilitatibus remittere)* 3 *ſed Pompejum* 4 *imagine pacis,* 5 *ſed Lepidum ſpecie amicitiæ deceptos. poſt Antonium* 6 *Tarentino Brundiſinoque fœdere,* &

ſcivit à ſenatu, & ſe cum Antonio Lepidoque conjunxit. *Muretus.*

1 *Ne ipſis quidem qui fecere.*] Ita vulgo legitur. In antiquis *cæpere*, ex quo natum *fecere*. Mutanda autem erat una litera, ut eſſet, quomodo à me editum eſt, *cepere*. Hac autem de re ita Suetonius: *neque veteranorum neque poſſeſſorum gratiam tenuit; alteris pelli ſe, alteris non pro ſpe meritorum tractari querentibus.* Muretus. Fallitur Muretus: nam antiquus liber cum vulgatis congruit. *Pichena.*

2 *Fas ſit privata odia.*] Laudatur meritiſſimo Ariſtides, qui cum Themiſtocli inimicus eſſet, legatus cum eo electus, cum ad fines Atticæ perveniſſet, *Vin tu*, inquit, *Themiſtocles, inimicitias nos noſtras hic deponamus, & interea inter nos amice conjuncteque viventes, utilitatem publicam procuremus? nam inimicitias, cum volemus, denuo exercere poterimus, ne privata odia noſtra reipubl. incommodent.* Muretus. Cicero poſt reditum in Senatu: *qui, cum à me voluntas eorum in privato judicio eſſet offenſa, publici mei beneficii memoria privatam offenſionem obliteraverunt.* Idem de provinciis conſularibus: *ſi mihi non licet per aliquos ita gloriari, me dolorem atque inimicitias meas reipublicæ conceſſiſſe, quod magni cujuſdam hominis & perſapientis videtur.* Livius lib. IX. *Alter conſul Fabius infeſtus privatim Papirio erat: quæ ne ira obſtaret bono publico, legatos ex conſularium numero mittendos ad eum ſenatus cenſuit: qui ſua quoque eum, non publica ſolum, auctoritate monerent, ut memoriam ſimultatum patriæ remitteret.* Gronovius.

3 *Sed Pompejum imagine pacis, ſed Lepidum.*] Beatus legit: *pacis, & Lepidum.* Ego nihil mutarim. Sic infra: *non præfectum ab iis, ſed Germanicum ducem, ſed Tiberium imperatorem violari.* Plinius lib. 4. epiſt. 29. *remiſſa eſt mulcta: ſed timuit, ſed rogavit, ſed opus venia fuit.* Vertranius. Sic Livio reſtituimus 24, 14. *libertatis auctorem eis non ſe fore ſolum, ſed conſulem M. Marcellum, ſed univerſos Patres.* Gronovius.

4 *Imagine pacis.*] Auguſtus Muciam matrem ad Sex. Pompejum miſerat. Sororem L. Scribonii Libonis, qui Pompeji ſocer erat, uxorem duxerat, ut Pompejum ſibi, quem mari plurimum poſſe intelligebat, adjungeret. poſtea in Sexti navibus cœnaverat. ipſe eum convivio exceperat. M. Marcello ſororis filio Pompejam Sex. filiam deſponderat. Sed tamen eum poſtea è medio tollendum curavit. Vide Dionem lib. 48. *Muretus.*

5 *Sed Lepidum.*] Huic enim ex Africa evocato, ut ſibi adverſus Pompejum auxilio eſſet, poſtea viginti legiones & imperium ademit. *Idem.*

6 *Tarentino Brundiſinoque fœdere.*] Ὑστερολογία eſt. Nam Brundiſinum fœdus aliquot annis prius Tarentino. Vrtumque aut à loco, ubi ictum. Brundiſinum, quod Cæſar cum Antonio coiit, Peruſia capta: cum morte opportuna Fulviæ, ſublatum eſſet non dubium bellum, anno urbis DCC.XIV. Octavia tunc Antonio data, & provinciæ Orientis. At Tarentinum triennio poſterius eſt: cum iterum ſimultate exorta, Ὁ μὲν Ἀντώνιος (verba Appiani ſunt Civilium quinto) ἐξ Ἀθηνῶν ἐς Τάραντα διέπλει ναῦσι τριακοσίαις: *Antonius ex urbe Athenarum*

& [1] nuptiis ſororis inlectum, ſubdolæ adfinitatis pœnas morte exſolviſſe. Pacem ſine dubio poſthæc, verum cruentam. [2] Lollianas, [3] Varianaſque clades: interfectos Romæ [4] Varrones, [5] Egnatios, [6] Iulos. Nec domeſticis abſtinebatur.

in Germania. vid: Suet: Aug: cap: 23 & Velle: lib: 2 cap: 97 & 117.
Varrones &c. hi contra Augustum coniuraverant & merito plectebantur. Vide Suet. cap: 19.
Iulos. Iulium intelligit M. Antonij filium. de cuius morte Dio & Velleius.

thenarum navigavit Tarentum cum trecentu navibus. ſed prudentia Octaviæ, adnitente item Agrippa & Mæcenate, iterum compoſitæ res. Antonius Cæſari centum naves ad bellum Siculum, ipſe illi duas legiones ad bellum Parthicum attribuit. Adi, ſi libido eſt, Plutarchum Antonio, Dionem XLIX. *Lipſius.*

1 *Nuptiis ſororis illectum.*] Octaviæ ex Ancharia. de quo inſtabili conjugio mire fœdatus Senecæ patris locus Suaſoria prima. Vide EXCVRS. in *B.* Idem.

2 *Lollianas.*] Non impleo paginas iſtis, quæ alibi expoſita & prompta. In hac Lolliana clade Iulium Obſequentem emendo de prodigiis: *Inſidiis Romanorum Germani circumventi, ſub M. Lollio Legato, graviter vexati.* Nam contra ſcribo, *inſidiis Germanorum Romani circumventi.* Vide præterea Suetonium in Aug. Dionem LIV. Euſebium Chronicis, olympiad. CXC. *Idem.*

3 *Varianaſque clades.*] Clades ea nota. ſed Senecæ de illa locus non ſine labe, etiam in emendatis nuper libris. Epiſt. XLVII. *Mariana clade quam multos ſplendidiſſime natos, Senatorium per militiam auſpicantes gradum, fortuna depreſſit: alium ex illis paſtorem, alium cuſtodem caſulæ fecit.* Cladene Mariana? ubi iſta, aut quando? Nam C. ille Marius victor, ubique, ſi memini, & fecit ſervos, non dedit. Quod de ea accipias, quam Germanis intulit: nugæ. An Germani Senatorium per militiam auſpicantur gradum? Certiſſime reſcribendum: *Variana.* Hanc enim noſtram intellegit: & opportuno recentique exemplo admonet, poſſe è ſumma fortuna labi ad imam. *Idem.*

4 *Varrones.*] Fuit Licinius Varro Murena. de cujus inſidiis, præter alios, Strabo lib. XIV. Εἶτ' ἐμπεσὼν εἰς τὴν Μουρήνα φιλίαν, ἐκείνῳ συνεάλω φεύγων, φωραθείσης τῆς κατὰ Καίσαρος τοῦ Σεβαστοῦ ἐπιβουλῆς. *Idem.*

5 *Egnatios.*] M. Egnatius Rufus Ædilis. de quo Dio LIII. Suet. cap. XIX. *Mox M. Egnatii, exin Plautii Rufi.* ita ibi ſcrib. non *Genutii.* Vide Senecam de Clementia I. cap. IX. *Id.*

6 *Iulos.*] Filius hic M. Antonii Triumviri ex Fulvia fuit; puer etiam magni & excelſi animi & ad multa largienda propenſi. Philotæ medico Antiſſenſi, ob ſophiſma quoddam ſuper cœnam allatum, dono dedit abacum multis ingentibus argenteis poculis onuſtum: quem cum ille accipere recuſaret, veritus, ne puero injuſſu patris tam multa dandi poteſtas non eſſet, ſubiratus puer, *Accipe*, inquit, *nihil cunctatus; an neſcis eum, qui hæc tibi dat, filium eſſe M. Antonii illius, qui totidem vaſa aurea donare nullo ſuo incommodo poteſt?* Victo Antonio, ita ſe in eum clementer geſſit Auguſtus, ut Octaviæ ſorori ſuæ optimæ mulieri educandum dederit; quæ ſingularis exempli noverca privignos ſuos, Antonii (à quo ipſa tam multas contumelias acceperat) liberos, non ſecus educavit, ac ſuos. Itaque procedente ætate, cum principem amoris ac dignitatis locum obtineret Agrippa, proximum privigni Tiberius & Druſus, tertius ab eis numerabatur Antonius. Quin etiam eam Octaviæ filiam, quam Agrippa Iuliæ ducendæ

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 16 vol. 1

Livia. vid: Suet: Tib: cap: 4 & Claud: cap: 1.

tur. *abducta Neroni uxor: & conſulti per ludibrium pontifices,*

cauſa mortuo Marcello dimiſerat, huic Antonio in matrimonium collocavit Auguſtus. Fuiſſe ei opinor à principio idem prænomen quod patri: ſed cum in odium M. Antonii Triumviri SC. factum eſſet, ne quis Antoniorum amplius *Marci* prænomine uteretur, novo prænomine *Iulum* Antonium vocatum eſſe. Exſtat ad eum pulcherrima ode Horatii de laudibus Pindari. Hic & ſacerdotio & prætura & adfinitate & conſulatu, quem cum Q. Fabio Africano geſſerat, & provinciis ornatus ab Auguſto, auſus temerare filiam ejus mulierem impudiciſſimam, cum id non tam libidinis, quam capiendi nefarii alicujus adverſus Auguſtum conſilii, cauſa feciſſe crederetur, aut morte affectus eſt, ut Dio ait, aut, ut Vellejus, facinoris conſcientia mortem ſibi ipſe conſcivit. *Muretus.*

Interfectos Iulos.] Dicere videtur juſſu Auguſti occiſum Iulum: idque & Dio prodidit, lib. LV. At Velleius ſua manu cecidiſſe eum dat intellegi: *Iulus Antonius*, inquit, *ſingulare exemplum clementiæ Cæſaris, violator ejus domus, ipſe ſceleris à ſe commiſſi ultor fuit.* Quid tum? nihil hæc pugnant. præceſſit ſcilicet juſſus Auguſti: quem ille exſecutus ſua manu. Iulum autem Antonium intellegit Triumviri filium, ad quem Horatii Oda. Cognomen ei Africanus: quod male adhæſit Fabio, cum quo conſul fuit, apud Suet. in Claudio cap. II. Paulo enim Fabio cognomen Maximi fuit. & ſunt duæ ex ordine Horatianæ Odæ, libri quarti prima & ſecunda, ad hos non dubiè conſules, perque eam occaſionem conjunctim ſcriptæ. De eo Iulo Seneca in De brevitate vitæ: *Filia & tot nobiles juvenes, adulterio velut ſacramento adacti, infractam ætatem territabant. poſtquam* (melius, *poſtque*) *iterum timenda cum Antonio mulier.* Apparet enim hunc Iulum arcanum aliquod ſcelus (cui proximus ab adulterio gradus eſt) cum Iulia in Auguſtum concepiſſe: uti olim cum Cleopatra ejus pater. *Lipſius.*

In Oda Horatii prima lib. 4, verba, quibus Paullum Fabium deſcribit, *centum puer artium*, quomodo de conſule intelligi poſſunt? quod laudat, uti formoſum, quod Cupidinem ad eum remittit, tanquam militiæ iſti aptiorem, & in jocos amoreſque promptiorem ſolutioremque, quomodo in virum matura & conſulari ætate competat? Tempus autem, quo ad Fabium iſta oda ſcripta eſt, inde colligi poſſe videtur, quod *circa decimum luſtrum* ætate ſe conſiſtere Poëta ſcribit. Cum autem natus ſit a. V. C. 688. Cotta & Torquato Coſſ. quinquageſimus ejus annus incidit in annum urbis 738. At Fabius conſul fuit a. V. 744. *Reineſius.* Ad quem Rupertus: Peccat quoque Lipſius, cum Iulo Antonio collegam dat Paullum Fabium. At Paullus Fabius Maximus conſul fuit anno V. C. 742. collega Q. Ælio Tuberone; Iulus Antonius anno 743 collega Q. Fabio Maximo. Item peccat, cum *Africani* cognomen aſſignat Antonio, & participes erroris habet Sigonium & Caſaubonum. Suetonius Claudii cap. 2. *Claudius natus eſt Iulo Antonio Fabio Africano conſulibus.* In hunc toto impetu à viris doctis itum eſt, qua ratione? quia *Iulum Antonium Africanum* & *Q. Fabium Maximum* Coſſ. a. V. 743. edunt Caſſiodorus, Dio, Faſti Siculi & Cuſpiniani. Quaſi vero iſti diligentiam Suetonii prægravare poſſint. Sed & Dio Xylandri habet Ἰούλιον Ἀντώνιον Μ. υἱ. Κ. Φάβιον Κ. υἱ. Ἀφρικανόν. Nec repugnat in fine libri, ubi eorum Coſſ. rurſus fit mentio. Caſſiodori quoque locus dubiæ lectionis eſt. Reliquos parum moror, mutilos paſſim & depravatos. At

Excerpta,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 16 vol. 1

ſices, an [1] *concepto, necdum edito partu rite nuberet.* [2] *qui Atedii &* [3] *Vedii Pollionis luxus: poſtremo Livia gravis in Rempubl.*

Excerpta Chronici Euſebiani apud Scaligerum: ΙΟΥΛΙΟΣ ΑΝΤΩΝΕΙΝΟΣ. ΦΑΒΙΟΣ ΑΦΡΙΚΑΝΟΣ. Vltimum vero, idque longe firmiſſimum, quod nullo modo fallere poteſt aut in æſtu nos relinquere, eſt nummus aureus beneficio Goltzii annumerandus, in quo expreſſe *Africani* cognomen Q. Maximo adjectum eſt. Forma nummi:

1 *Concepto necdum edito.*] Nam ne mortuo quidem marito licebat olim mulieri ad ſecundas nuptias tranſire, niſi poſt decimum menſem, ne familiæ turbarentur, & quæ ſecus feciſſet, infamia notabatur. Et inde illa in inſtituendis exhæredandiſve poſtumis formula: *Si quis mihi filius filiave in decem proximis menſibus naſcetur:* & inſpici ac cuſtodiri nonnunquam ab agnatis prioris viri ſolebant. Ovidius:

Per totidem menſes à funere conjugis uxor
Suſtinet in vidua triſtia ſigna domo.

Ergo idem ſervandum erat in divortio. Ratio enim utrobique eadem. Conſulenti autem Auguſto reſpondere Pontifices, ſi ambiguum eſſet, concepiſſet Livia, an minus, non poſſe eam à Tiberio relictam ſtatim alteri nubere: ſin, concepiſſe conſtaret, libere poſſe. *Muretus.*

2 *Qui Tedii & Vedii Pollionis luxus.*] Non extrico quis hic Tedius. Vtrumne Atedius ſcribendum? ut ſit ille qui Ciceroni dictus inter Cæſaris amicos. An Sex. Tedium Afrum capimus, qui conſul deſignatus ſe præcipitavit, apud Suetonium? Leviter placet. magis eſt, ut geminata ab hæſitante librario vox ſit, ſcribamuſque: *Qui Vedii Pollionis luxus.* In Seneca ſane ſimile mendum ſucreverat, tertio de Ira, cap. XL. *Divus Auguſtus cum cœnaret apud Vedium Pollionem.* ita reſtituit Pincianus, cum antea, *Atedium*, legeretur. Pincianus, ſelectus mihi cenſor, & verbis modicus, re judicioque ingens. Mentio hujus Vedii luxuriæque ejus apud multos, Dionem LIV. Plinium lib. IX. Tertullianum de Pallio. Hic eſt ille Pollio qui teſtamento Cæſari Pauſilypum legavit. & è cujus diruta domo, facta Romæ porticus quæ Liviæ dicta. *Lipſ.*

Qui Atedii.] Beatus legit *Q. Vedii* & tollendum *Tedium* cenſet. Niſi me animus fallit, Cornelius ita poſuit: *tum mors Q. Tedii.* quaſi utriuſque nomine male audierit Auguſtus. De Tedio Suetonius cap. 27. *Vertranius.* Conſiderandum an hic locus corrigi poſſit ex noſtro 12, 60, ubi Vedio, cujus hic mentio, *Matium* conjungit. *Freinshemius Atidius* præfectus Verris nominatur Ciceroni libro 3, & in 4 *Atidius Geminus* pictor. Ad Atticum 12 ep. 5 & 24 ex Cæſarianis appellatur *Aledius*, qui forſan hic *Atedius*, ut ſuſpicatur & Lipſius. Alioqui poſſes cogitare *Q. Aſellii* ex Acrone ad illud Horatii 2 Sat. 7. *Tutoque ciconia nido, Donec vos auctor docuit prætorius: Aſellius quidam prætor fuit, qui uſum ciconiarum condendarum primus reperit.* Gronovius.

3 *Vedii Pollionis luxus.*] Cur vergit in crimen Auguſti? Opinor eo quod Auguſtus magiſter morum, luxuriam illius coërcere debuiſſet potius quam ita fovere, ut familiaritate & amicitia Vedianæ magnam partem

 hæredi-

publ. mater, [1] *gravior domui Cæſarum noverca. nihil deorum honoribus relictum, cum ſe* [2] *templis & effigie numinum, per flamines & ſacerdotes coli vellet. ne Tiberium quidem caritate, aut Reip. cura ſucceſſorem adſcitum: ſed quoniam adrogantiam, ſævitiamque ejus introſpexerit,* [3] *comparatione deterrima ſibi gloriam quæſiviſſe.* Etenim Auguſtus, paucis ante annis, cum Tiberio Tribuniciam poteſtatem à patribus rurſum poſtularet, quamquam honora oratione, quædam de [4] habitu cultuque & inſtitutis ejus jecerat,

II quæ velut excuſando exprobraret. Ceterum ſepultura more perfecta, [5] templum & cœleſtes religiones decernuntur.

hæreditatis meruiſſe videretur, ut eſt apud Dionem lib. 54. *Vertranius.*

1 *Gravior domui Cæſarum.*] Ita reformavi vocé *gravius*, quæ erat in manuſcripto, leniori & aptiori mutatione, quam *gravis*, ut vulgo. *Gravis in rempublicam mater* Filium ſuum ſæviſſimum ad imperium admovens, perditis legitimis ſucceſſoribus. *Gravior noverca*, Cæſares & ipſum denique Auguſtum veneno ſuſtuliſſe inſimulata. *Pichena. Gravis* eſt Phil. Beroaldi junioris.

2 *Templis & effigiè numinum.*] Magna & inſana ambitio. quam exemplo Herculis & Liberi patris, excuſare tamen videtur libro IV. noſter. Sed Auguſtus adhuc vivus & hominem fungens, in provinciis eſſe colique voluit pro deo. in provinciis, non in Italia, aut Romæ. Suetonius: *Templa quamvis ſciret etiam proconſulibus decerni ſolere: nulla tamen in provincia recepit, niſi communi ſuo Romæque nomine. Nam in urbe quidem pertinaciſſime abſtinuit hoc honore.* De urbe ait; Dio etiam de Italia lib. LIV. Quod Tacitus ſcribit effigie numinum: valet in eam mentem, ut ſigna adpoſita Auguſti ſtatuis ſint, quæ ſolent deorum. puta, radius, haſta, fulmen. Lucanus:

Fulminibus manes, radiiſque ornabit & aſtris.

Itaque Nummi etiam hodie, in quibus Auguſti caput radiatum.

At de Flaminibus & ſacerdotibus Auguſti, plena omnia monumenta, & putidum ſit referre. Vide pluſcula in EXCVRS. in C. *Lipſius.*

3 *Comparatione deterrima.*] Sive placet, *teterrima.* De re Suetonius, Tib. cap. XXI. *Auguſtum ambitione tractum, ut tali ſucceſſore, deſiderabilior ipſe quandoque fieret.* Idem.

4 *Habitu cultuque ejus.*] Ad habitum ſpectant hæc Suetonii, Tib. cap. LXVIII. *Incedebat cervice rigida & obſtipa, adducto fere vultu, plerumque tacitus: nullo aut rariſſimo, cum proximis etiam ſermone, eoque tardiſſimo, nec ſine molli quadam digitorum geſticulatione.* Addit pro Tacito etiam: *Quæ omnia ingrata, & arrogantiæ plena, animadvertit Auguſtus, & excuſare tentavit ſæpe apud Senatum & populum.* Atque hæc ad *habitum*: in *cultu* ejus quid notabile aut arrogans, haud nunc memini legere. *Idem.*

5 *Templum & cœleſtes.*] Templum in Palatio ipſo, ex decreto Senatus. Dio: Καὶ αὐτῷ (Αὐγούστῳ) ἔν τε τῇ Ῥώμῃ ἡρῷον ψηφισθὲν μὲν ὑπὸ τῆς γερουσίας, οἰκοδομηθὲν δὲ ὑπό τε τῆς Λιουίας καὶ ὑπὸ τοῦ Τιβερίου ἐποιήθη, καὶ ἄλλοθι πολλαχόθι. *Ipſi Auguſto templum Romæ decretum quidem à Senatu,*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 16 vol. 1

cernuntur. [1] Verſæ inde ad Tiberium preces. & ille [2] varie diſſerebat, de magnitudine imperii, [3] ſua modeſtia. *ſolam divi Auguſti mentem tantæ molis capacem: ſe in partem curarum ab illo vocatum, experiendo didiciſſe, quam arduum,* [4] *quam ſubjectum fortunæ regendi cuncta onus. proinde in civitate tot inluſtribus viris ſubnixa, non ad unum omnia deferrent; plures facilius munia Reip. ſociatis laboribus exſecuturos.* Plus in oratione tali dignitatis, quam fidei erat: Tiberioque etiam in rebus, quas non occuleret, ſeu natura, ſive adſuetudine, [5] ſuſpenſa ſemper & obſcura verba: tunc vero, nitenti ut ſenſus ſuos penitus abderet, in incertum & ambiguum magis implicabantur.

à Senatu, ſed à Livia & Tiberio ſtructum eſt: idque alibi, & pluribus locis. Liviæ tamen ſoli id opus attribuit (præter Dionis & Suetonii mentem cap. XLVII.) Plinius lib. XII. *Radicem ejus magni ponderis vidimus in Palatii templo, quod fecerat divo Auguſto conjux Auguſta, aureæ pateræ impoſitam.* Huc reſpicientem credo Senecam ſcribere, Conſolatione ad Polybium. *Fortuna ibit violentior per omnia, ſicut eſt ſolita, eas quoque domos auſa injuriæ cauſſa intrare, in quas non niſi per templa aditur, & atram laureatis foribus inducere veſtem.* Puto enim id templum in Palatii veſtibulo fuiſſe, etſi referre fortean poſſis ad templum Apollinis Palatini. Ceterum ἀποθέωσιν hanc Auguſti, quam Tacitus commemorat, carmine ſingularis libri complexus videtur Ovidius, ut ipſe quidem indicat, De Ponto:

> *Quale tamen potui de cœlite, Brute, recenti*
> *Veſtra procul poſitus carmen in ora dedi.*

& alibi. *Idem.*

1 *Verſæ ad Tiberium preces.*] Vt illud moleſtiſſimum imperii onus ſuſcipere dignaretur. *Muretus.*

2 *Varie diſſerebat.*] Non erat ita ſuperbus, ut illas preces aſpernaretur: non ita ſegnis, ut illum cuncta regendi laborem rejiceret: rogari volebat. *Muretus.*

3 *Modeſtia.*] Id eſt, moderatione: animo minime ambitioſo, atque ſic alibi uſurpat, Mureto notatum. *Lipſ.*

Sua modeſtia.] *Modeſtiam* dicit, non, ne quis ſit error, virtutem animi nihil de ſe, niſi moderatum, ſentientis; ſed modicas & exiguas vires ſuas: opponiturque hoc ſenſu *modeſtia magnitudini.* Sic lib. 3. *ſimul modeſtiæ Neronis & ſuæ magnitudini fidebat.* Et lib. 4. *Rari per Italiam Cæſaris agri, modeſta ſervitia.* Lib. 12. *magna deum benignitate & modeſtia hiemis rebus extremis ſubventum.* Muretus.

4 *Quam ſubjectum fortunæ.*] Multa enim accidunt, quæ nulla ratione, nullo humano conſilio provideri queunt. *Idem.*

5 *Suſpenſa ſemper & obſcura.*] Suetonius Tib. 24. *ambiguis reſponſis & callida cunctatione ſuſpendens.* Pichena.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 16 vol. 1

tur. At patres [1] quibus unus metus, [2] ſi intelligere viderentur, in queſtus, lacrimas, vota effundi: ad deos, [3] ad effigiem Auguſti ad genua ipſius manus tendere, [4] cum proferri libellum recitarique juſſit. Opes publicæ continebantur. quantum civium, ſociorumque in armis: quot claſſes, regna, provinciæ, tributa, aut vectigalia, & [5] neceſſitates ac largitiones. quæ cuncta ſua

si visi essent penetrasse sensus abditos simulationis Tiberij.

onera reipublicæ in quæ pecunia erogari debebat.

1 *Quibus unus metus.*] Qui nihil tam male metuebant, quam ne intelligere viderentur ſimulationem Tiberii. Sic Virgilius:

Non metus officio, nec te certaſſe priorem.

Id eſt, non metuimus. *Muretus.*

2 *Si intelligere viderentur.*] Nihil enim moleſtius Tiberio poterat accidere, quam ſi aſtum ſuum ab aliis agnoſci videret. Dio lib. 56. Νῦν δ' ὠργίζετο, εἴ τις αὐτοῦ συνεὶς φανερὸς ἐγένετο, καὶ πολλοὺς, οὐδὲν ἄλλο σφίσιν ἢ ὅτι συνενόησαν αὐτὸν ἐγκαλέσαι ἔχων, ἀπέκτεινεν, ὥστε χαλεπὸν μὲν ἦν μηδεμίαν αὐτοῦ σύνεσιν ποιεῖσθαι, χαλεπώτερον δὲ συνιέναι. *Muretus.* Sic lib. 2. *Ille ignarus doli, vel ſi intelligere videretur, vim metuens.* Lib. 14. *ſolum inſidiarum remedium eſſe, ſi non intelligerentur.* Hiſt. lib. 4. *Intelligebantur artes, ſed pars obſequii in eo, ne deprehenderentur.* Pichena.

3 *Ad effigiem Auguſti.*] Quæ in ipſa curia. Apparet enim ex illis quæ de Hortenſio infra: *Modo Hortenſii inter oratores ſitam imaginem, modo Auguſti intuens.* Lipſius.

4 *Cum proferri libellum.*] Libellum eumſe, quem Suetonius Rationarium imperii non incommode appellat. ſcilicet quia rationes eo publicæ continebantur. Videbatur autem prolatione libelli flexus paullum Tiberius, & imperium accepturus, cum curas ſuſciperet. Vocat idem auctor etiam Breviarium imperii, cap. ultimo: *De tribus voluminibus, uno mandata de funere ſuo complexus eſt: altero, indicem rerum à ſe geſtarum, quem vellet incidi in æneis tabulis, quæ ante Mauſoleum ſtatuerentur: tertio, breviarium totius imperii, quantum militum ſub ſignis ubique eſſet, quantum pecuniæ in ærario & fiſcis, & vectigaliorum reſiduis.* Vbi nota mihi etiam, Indicem hunc rerum Auguſti, certo illum eſſe cujus exemplar Ancyræ poſitum, & curante nobiliſſimo Busbequio exſcriptum. Nam titulus in ea ipſa tabula iſte: *Rerum geſtarum divi Auguſti, quibus orbem terrarum imperio Populi Romani ſubjecit, & impenſarum, quas in rempublicam populumque Romanum fecit, inciſarum in duabus ahenis pilis, quæ ſunt Romæ poſitæ, exemplar ſubjectum.* Ex quo haud temere collegerim dixerimque, in Suetonio ſcribendum, *in æneis pilis*, non tabulis. De eadem re loqui utrumque, id quidem clarum eſt. *Idem.*

5 *Neceſſitates ac largitiones.*] Neceſſitates vocat onera publica, quæque neceſſario in milites, in populum, aliaſque imperii res eroganda. Livius eadem ſententia lib. XXIV. *Prodeundum in concionem Fulvio eſſe, indicandaſque populo publicas neceſſitates.* Lampridius Alexandro: *Quartarios jam formatos in moneta detinuit, exſpectans ut ſi vectigal contrahere potuiſſet, eoſdem ederet. Sed cum non potuiſſet per publicas neceſſitates, conflari eos juſſit.* Capitolinus paullo aliter in Gordianis: *Familiæ Gordiani hoc Senatus decrevit, ut à tutelis atque legationibus,*

ſua manu perſcripſerat Auguſtus: [1] addideratque conſilium coërcendi intra terminos imperii incertum [2] metu an per invidiam. Inter quæ ſenatu ad infimas 12
obteſtationes procumbente, dixit forte Tiberius, *ſe, ut non toti Reip. parem, ita quæcunque pars ſibi mandaretur, ejus tutelam ſuſcepturum.* Tum Aſinius Gallus, *interrogo,* inquit, *Cæſar,* [3] *quam partem Reip. mandari tibi velis?* Perculſus improviſa interrogatione, paulum reticuit: dein collecto animo reſpondit: *Nequaquam decorum pudori ſuo legere aliquid aut evitare ex eo, cui in univerſum excuſari mallet.* Rurſus Gallus (etenim vultu offenſionem conjectaverat) *non idcirco interrogatum* ait, *ut divideret quæ ſeparari nequirent: ſed ut ſua confeſſione argueretur, unum eſſe Reip. corpus, atque unius animo regendum.* addidit laudem de Auguſto, Tiberiumque ipſum victoriarum ſuarum, quæque in toga per tot annos egregie feciſſet, admonuit. Nec ideo iram ejus lenivit, pridem inviſus, tanquam ducta in matrimonium Vipſania M. Agrippæ filia,

Vide Suet: Aug: cap: ult:
metu. ne moleſtia [illegible] imperium nimis [illegible].
per invidiam. ne quis ſucceſſorum latius imperii fines proferret quam ipſe feciſſet.
quæcunque pars. Dio lib. 57. pag. 603: diviſo imperio in tres partes, unam ſibi ſumere volebat, reliquas aliis relinquebat. [illegible] partes: ſic prima Romam & Italiam complectebatur, altera exercitus, tertia [illegible] ſubditos.

tionibus, & à publicis neceſſitatibus ſemper vacarent. Tacitus lib. 11. pro onere vel angore, ex ære alieno: ſive & pauperie. *Hortaturque ad luxum & æs alienum, ſocius libidinum & neceſſitatum, quo pluribus indiciis illigaret.* Idem.

1 *Addiderat conſilium.*] Quod conſilium ſuum plene extollit Auguſtus ipſe apud Iulianum in Menippæa de Cæſaribus. Ὑπὸ δὲ τῶν ἐμφυλίων στάσεων τὴν Ῥώμην ὁρῶν εἰς ἔσχατον ἐλαύνουσαν πολλάκις κίνδυνον, οὕτω διεθέμην τὰ περὶ αὐτήν, ὥστε εἶναι δι' ἡμᾶς, ὦ θεοί, τὸ λοιπὸν ἀδαμαντίνην. Οὐ γὰρ ταῖς ἀμέτροις ἐπιθυμίαις εἴκων, ἐπικτᾶσθαι πάντως αὐτῇ διενοήθην, ὅρια δὲ διττὰ ὥσπερ ὑπὸ τῆς φύσεως ἀποδεδομένα, Ἴστρον καὶ Εὐφράτην ποταμοὺς ἐθέμην. Sed qui termini ſive limites Rom. imperii ſub Auguſto? Duos nominat Iulianus, Iſtrum & Euphratem: quibus adde Rhenum, & Oceanum, & quæ ſupra dixi. *Idem.*

2 *Metu, an per invidiam.*] Metu, quem pro ipſis habebat, *ne ſtudio plura quærendi, ante parta amitterent.* Atque hanc rationem ab ipſo Auguſto in libello datam, Dio eſt auctor. *Idem.*

An per invidiam.] Ne quiſquam ſucceſſorum ſuorum latius imperaret. *Muretus.*

3 *Quam partem Reip.*] Explicat Dio. Tiberius, inquit, tres fecerat reip. partes. prima Romam & Italiam complectebatur: altera, exercitus: tertia, provincias. Vni ex iſtis parem ſe ajebat, non omnibus. At bono hiſtrioni detracta propemodum perſona eſt, improviſa interrogatione Galli. *Lipſius.*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 16 vol. 1

lia, quæ quondam Tiberii uxor fuerat,[1] pluſquam civilia agitaret,[2] Pollioniſq; Aſinii patris ferociã retineret. Poſt
13. quæ L. Arruntius haud multũ diſcrepans à Galli oratione, perinde offendit. quãquã Tiberio nulla vetus in[3] Arruntium

1 *Pluſquam civilia.*] Calpurnius Flaccus declamatione VI. *Sceleratis ingeniis & pluſquam civilia cupientibus non dominari inſtar ſervitutis eſt.* Idem.

2 *Pollioniſque patris.*] Pollionis hujus & Aſinii Galli filii meminit etiam Seneca pater in prooemio controverſ. lib. 4. *Pichena.*

Pollioniſque patris ferociam.] Sic vocabatur in aula, quod ſubmittentibus ſeſe inſervientibuſque aliis paullo plus libertatis & juris ſui retineret, qui puero etiam tum privatoque Octavio magnis legionibus imperitarat, dein adjutor partium ſe judicaret commeruiſſe, ut regni, cujus condendi non leve momentum fuerat, particeps magis, quam *famul ultimus eſſet*, ut canit Ennius. Nec dubito, quin *ferociam* interpretati ſint aulæ interioris miniſtri, quod Timagenem, cum Auguſtus deſiiſſet, amare cœpit, & contubernalem habuit, poſtquam ei domo ſua ille interdixerat, ut tradit Seneca de ira 3, 23, quod Æſernini nepotis ſui caſum, qui in ludo Trojæ crus fregerat, in curia graviter invidioſeque queſtus eſt, teſte Suetonio c. 43. omnis enim ea invidia in principem, qui ludum ediderat, redundabat. quod bello Actiaco, cum tota Italia conjuraret pro Cæſare, unus quievit, & ſe diſcrimini ſubtraxit, ſe prædam victoris fore præfatus, ut eſt apud Vellejum 2, 86. Hunc ego Vellejum Aſinii Galli clientem fuiſſe ſuſpicor, atque ejus gratiæ non modo laudes patris, quas etiam cap. 36 & 62 & 73 & 76 decantat, ſed etiam L. Munatii Planci, quæ c. 63 & 67 & 74 & 76 & 83 & 95 exſtant, vituperia dediſſe. Nam inter Plancum & Aſinium ſimultates interceſſiſſe diſcimus ex præfatione Plinii, ubi narrat non illepidè Plancum, *cum diceretur Aſinius Pollio orationes in eum parare, quæ ab ipſo aut liberis poſt mortem Planci ederentur, ne reſpondere poſſet*, dixiſſe, *cum mortuis non niſi larvas luctari:* atque eo dicto ſic repercuſſiſſe illas orationes, ut apud eruditos nihil impudentius judicetur. Vnde colligere eſt, quantum fidei ſit habendum convivæ apud dominum de inimico illius hæreditario male opinanti. Blandum fuiſſe aptumque auribus regiæ (nam ut ſupparaſitaretur, fortunæ illius alienum erat) & inventum Auguſti cognomen & Seneca in præfatione 4 natur. quæſt. oſtendunt. Virum tamen οὐ τυχόντα & res aliæ geſtæ & conditum Lugdunum, oratorem ſummum epiſtolæ in decimo Ciceronis Familiarium evincunt. Denique, quo de incepimus, inter Aſinium & Munatium hoc interfuiſſe puto, quod inter Labeonem Antiſtium & Atejum Capitonem: quæque Aſinii *ferocia* dicta eſt, eandem Labeonis *inſaniam* vocatam fuiſſe. Dio l. 57. Ἀσίνιος δὲ δὴ Γάλλος παῤῥησίᾳ ἀέιποτε πατρῴα καὶ ὑπὲρ τὸ συμφέρον αὐτῷ χρώμενος. *Gronovius,*

3 *Arruntium divitem.*] Eſt is qui conſul anno urbis DCCXXII. Artes in eo doctrinamque ſuſpicit. non vane, quoniam ex Plinii Indice lib. III. & V. inter ſcriptores cenſitus illuſtres fuit. & ſcripſit, niſi fallor, Geographica. Divitias etiam commemorat, quas Seneca non fuiſſe oſtendit à bona arte, ſi de eo quidem ſenſit lib. VI. De Benef. *An tu Arruntium & Haterium & ceteros, qui captandorum teſtamentorum artem profeſſi ſunt, non putas eadem habere, quæ deſignatores & libitinarios*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 16 vol. 1

runtium ira: ſed [1] divitem, promptum, artibus egregiis, & pari fama publice, ſuſpectabat. Quippe Auguſtus ſupremis ſermonibus cum tractaret, quinam adipiſci principem locum ſuffecturi abnuerent, aut impares vellent, vel iidem poſſent cuperentque: [2] *M. Lepidum* dixerat *capacem, ſed aſpernantem: Gallum Aſinium* [3] *avidum, & minorem: L. Arruntium non indignum, &* [4] *ſi caſus daretur, auſurum*. De prioribus conſentitur. pro Arruntio quidam Cn. Piſonem tradidere: omneſque præter Lepidum, variis mox criminibus, ſtruente Tiberio, circumventi ſunt. Etiam Q. Haterius & [5] Mamercus Scaurus, ſuſpicacem

bitinarios vota? Sed alium ab iſto, opinor, intellegit Seneca: qui ſub Caio magnus, & qui ante præco. Ioſephum vide XIX. Antiq. cap. I. ſub finem. *Lipſius.*

1 *Divitem, promptum.*] Cicero 2 famil. ep. 18. *tres fratres, ſummo loco natos, promptos, non indiſertos.* Lib. 2 in Verrem: *Heraclium hominem eſſe majorem natu, non promptiſſimum.* Lib. 4. *C. Cacurii, promptiſſimi hominis & experientis.* Iuſtinus lib. 22. *ex plebe quoque locupletiſſimos & promptiſſimos interficit.* Agricola: *promptiſſimus quiſque ſævitia principis interciderunt.* Gronovius.

2 *M. Lepidum dixerat.*] Hunc *Manium* edidere Lipſius & Pichena. Duo enim Lepidi reperiunrur in hiſtoria Tiberii, de quibus anquirit Lipſius ad lib. 3 cap. 35 parum feliciter. M. Æmilius Lepidus, Æmilii Paulli cenſoris cum Planco a. V. C. 731. & Triumviro fratris filius, L. Æmilii Paulli cum C. Claudio Marcello conſulis a. 703 nepos, conſul cum L. Arruntio a. 758, monumentum avi baſilicam (quod & pater fecerat a. 740 teſte Dione, & confirmat nummus apud Goltzium) recoluit a. 774. Tacit. 3 ann. 72. legatus Tiberii in Dalmatia a. 761, & ornamenta triumphalia adeptus, Dio lib. 56. vir ſapiens Tacito lib. 3, 20. Proconſul Africæ nominatus eodem lib. cap. 35. mitiora cenſens in cauſa Lutorii 3, 50. Vellejo 2, 114 proximus nomini & fortunæ Cæſarum. nam mater ejus Cornelia, quam luget Propertius lib. 4. el. 12. Cornelii Scipionis, qui Pompeji ſocer fuit, & Scriboniæ, quæ poſtea Auguſto nupta, filia. Et hic eſt, quem Auguſtus *imperii capacem* dixerat. Mors ejus traditur lib. 6, 27. At M' Æmilius Lepidus Quinti, qui Corneliam Fauſti Sullæ & Pompejæ filiam uxorem habuit & conſul fuit a. 732 filius, Marci an Manii nepos, conſulatum geſſit cum T. Statilio Tauro a. V. 763. ſororis Æmiliæ Lepidæ defenſor 3 annal. 22. Aſiæ proconſul eodem lib. c. 32 & 4, 56. *Rupertus.*

3 *Avidum & minorem.*] Mureto adſenſerim legenti, *avidum, ſed minorem.* Pichena.

4 *Si caſus daretur.*] Nempe à fortuna. Quemadmodum lib. 15. *Quoties fortuna contra daret.* puta caſum. A Salluſtio in Iugurth. *fortunam illis præclari facinoris caſum dare.* Vide ad Livium 30, 30. Noſter 11. *caſus Mithridati datus eſt occupandi Armeniam.* lib. 13. *bene gerendæ rei caſum offerri.* Quorſum ergo, *ſi caſus daret, vi auſurum.* Gronovius.

5 *Mamercus Scaurus.*] Hic ut eloquentia

ſpicacem animum perſtrinxere. [1] Haterius cum dixiſſet, *Quouſque patieris Cæſar* [2] *non adeſſe caput Reipubl.?* Scau-

quentia clarus, ita turpis vita & probroſus fuit, ut meritiſſimo eum Tacitus lib. 3. *opprobrium majorum* vocet. De ejus turpitudine qui cognoſcere aliquid volet legat Senecam l. 4 de beneficiis cap. 31. Damnatus tandem, quod famoſos verſus ſcripſiſſet in Tiberium, pœnam imminentem voluntaria morte prævenit. Tacitus lib. 5. *Muretus.*

1 *Haterius cum dixiſſet.*] Oſtendebat enim cognitam ſibi eſſe ſimulationem Tiberii, qui vellet quidem omnino imperare, ſed cupiditatem ſuam tegeret. Id ſignificabat genere illo loquendi, *Quouſque patieris*, quaſi de re in manu ac poteſtate Tiberii poſita. *Idem.*

2 *Non adeſſe caput Reip.*] Sententiam potius in hoc loco expedimus, quam verba. Lectio quam poſui, à Ferreto eſt, qui adſeverat in Medicæo codice ſic ſcriptum. Et cur ambigimus? ſententia hercle percommoda eſt: offenſum Tiberium, pro reliqua ſua modeſtia, quod *caput Reip.* nominaretur, qui tamquam veteri libertate unus vellet eſſe è multis. Nec abſurde legeris è vulgatis, *non eſſe caput te Reip.?* Lipſius.

Non adeſſe caput reipublicæ.] Dicit hoc quidem Ferretus, ſed aliud Pichena teſtatur, ibi legi corrupte; *non adeſſe aput te reipublicæ;* quemadmodum vulgabatur olim, antequam B. Rhenanus conjiceret, quod nunc habetur. Cui omnino acquieſcendum cenſeo, & illud, *non eſſe caput te*, juxtà miſerum ac ſupervacaneum judico ac Vertranii, *non eſſe apud te caput.* Æque πάρεργον Muretus cum ſuo, *deſſe caput reipublicæ*, quæ ſit vetus ſcriptura pro *deeſſe.* Quid quæſo opus? aut quid minus eſt, *non adeſt*, quam *deeſt?* Immo neſcio quid gravius & ſuavius in iſto. Cicero Bruto: *Intelligens dicendi exiſtimator uno aſpectu & præteriens de oratore ſæpe judicat. Videt oſcitantem judicem loquentem cum altero* &c. *intelligit oratorem in ea cauſa non adeſſe, qui poſſit animis judicum admovere orationem, ſicut fidibus manum.* Gronovius. Ego aliter ac Lipſius interpretor: ſcilicet offenſum Tiberium, non quod *caput reipublicæ* nominaretur, ſed quod artes ſuas, quas maxime occultas vellet, detegi videret: quaſi dixerit Haterius: *quamdiu rogari vis? nimium nos detines, ac ludificaris iſtis ambagibus tuis: ne amplius diſſimules, ſed jam accipe imperium.* Fortaſſe etiam ſuſpicatus eſt Tiberius idem fere ſibi Haterium voluiſſe atque ille, qui Suetonio referente in Ti. cap. 28 dixit, *Aut agat aut deſiſtat.* Pichena. Bene interpretatur Lipſius. Si enim ſe fatetur reipublicæ caput, abolet una omnem poteſtatem ſenatus. Is enim verum imperii caput. unde Otho 1 hiſtor. 84. *Nec illas adverſus ſenatum voces ullus unquam exercitus audeat. Caput imperii & decora omnium provinciarum* &c. *Gruterus.* Vis & noſtras ineptias? Tiberius dici ſibi putavit: Quouſque ſines rempublicam quaſi truncam & abſque capite, quod ſcis eſſe atque eſſe debere Cæſarem, neque ex illis, qui nomen hoc ferunt, alium quam temetipſum eſſe poſſe, niſi bellum civile volumus exiſtere? Nolebat autem ſciri Cæſarem reipublicæ caput eſſe, quippe *ignota etiam tum Cæſarum poteſtate*, quam ipſe *oneroſam ſervitutem* vocabat, & Principem *ſervire Senatui oportere* dicebat. Nolebat ſuſpicari homines, ſi Cæſar caput rerum foret, ſpe ſucceſſionis in imperio id ſe nomen admiſiſſe. Invitus audiebat per ipſum ſtare, quo minus rempublicam quæcunque pars, nedum caput, deficeret. Nolebat noteſcere alium

Scaurus quia dixerat, *ſpem eſſe ex eo non irritas fore Senatus preces quod relationi conſulum* [1] *jure Tribuniciæ poteſtatis non interceſſiſſet.* In Haterium ſtatim invectus eſt; Scaurum, cui implacabilius iraſcebatur, ſilentio tramiſit. feſſuſque clamore omnium, expoſtulatione ſingulorum, flexit paulatim, ut non fateretur ſuſcipi à ſe imperium, ſed ut negare & rogari deſineret. Conſtat Haterium, cum deprecandi cauſſa palatium introiſſet, ambulantiſque Tiberii genua advolveretur, prope à militibus interfectum, quia Tiberius caſu, an manibus ejus impeditus, prociderat. neque tamen periculo talis viri mitigatus eſt, donec Haterius Auguſtam oraret, [2] ejuſque [3] curatiſſimis precibus protegeretur. Multa pa- 14
trum & in Auguſtam adulatio. [4] alii *parentem*, alii *matrem patriæ* appellandam; plerique ut nomini Cæſaris adſcriberetur, *Iuliæ filius*, cenſebant. ille *moderandos feminarum honores* dictitans, *eademque ſe temperantia uſurum in his quæ ſibi tribuerentur*; ceterum anxius invidia, & muliebre faſtigium [5] in deminutionem ſui accipiens, [6] ne licto-

alium principem ac reipublicæ caput eſſe non poſſe, qui *modeſtiam* loquebatur & malle privatum pati ſe ſimulabat, quum jam eo proceſſiſſet & milite & provinciis occupatis, ut privatus vivere non quiret. Præterea illud, *Quouſque*, impatientiam quandam & familiaritatem præfert multum rogari & rogando fatigari volentis nec niſi tardiſſime exorandum ſeſe præbituri mimum agenti contrariam. *Gronov.*

1 *Iure tribuniciæ poteſtatis.*] Quo poterat impedire, ne quicquam ratum eſſet eorum, de quibus referebatur. *Muretus.*

2 *Ejuſque curatiſſimis.*] Ita correxi: vulgo, *& uſque.* Lipſius.

3 *Curatiſſimis precibus.*] Vera lectio manuſcripti. Impreſſi omnes *accuratiſſimis.* Infra lib. 2. *curatius diſſeram.* Lib. 14. *ludos curatius editos.* Lib. 16. *diurna populi R. curatius leguntur.* Pichena.

4 *Alii parentem.*] Dio: Καὶ πολλοὶ μὲν μητέρα αὐτὴν τῆς πατρίδος, πολλοὶ δὲ καὶ γενέτειραν προσαγορεύεσθαι γνώμην ἔδοκαν. Eadem quæ Tacitus, ſunt & apud Suetonium, quem vide cap. 50 & 51. *Muretus.*

5 *In deminutionem ſui.*] Sic MS. Vulgo, *in diminutionem.* Idque etiam ex eodem correxi lib. 2. Semper enim *deminuere* Tacitus, non *diminuere.* Pichena.

6 *Ne lictorem quidem.*] Quo tamen vulgo feminæ principes uſæ, Veſtalium exemplo. Claudii quidem Agrippina, etiam duobus. Tacitus, *Decreti & à Senatu lictores duo, Flaminium Claudiale.* Lipſius.

3 *Aramque*

lictorem quidem ei decerni paſſus eſt: [1] aramque adoptionis, & alia hujuſcemodi prohibuit. At Germanico Cæſari [2] proconſulare imperium petivit, miſſique legati qui deferrent, ſimul mœſtitiam ejus ob exceſſum Auguſti ſolarentur. quo minus idem pro Druſo poſtularetur, ea cauſſa, quod deſignatus conſul Druſus, præ-
ſenſque

Vid: Salmas: ad cap: 6 Capitolini in vita M. Antonini Philosophi.

Extra urbem enim Proconsulare imperium fuit: intra urbem nullum Proconsulis imperium, sed Consulis.

1 *Aramque adoptionis.*] Ludos hîc facit vir doctus, equite non plaudente. Damnat lectionem veterem, & multis verbis ſuadet hanc novam, *æraque adoptionis.* quaſi Tiberius, inquit, in æs incidi adoptionem publiceque proponi vetuerit. Mi homo, hodie nihil credo tibi. Nam notus mihi mos Romanus, quo receptum ut propagandæ memoriæ cauſſa, ara aut templum ſtatueretur virtuti reique, quam cuperent laudatam. Noſter lib. III. *Præceperant animis orationem patres: quo quæſitior adulatio fuit. nec tamen repertum, niſi ut effigies principum, aras deûm, templa & arcus, aliaque ſolita cenſerent.* Ita apud eumdem, cum Tiberius publico judicio ultus eſſet Germanici mortem: *Cæcina Severus cenſuit aram Vltioni.* Et ob amicitiam cum Seiano, l. IV. Patres *aram Clementiæ, Aram amicitiæ, effigieſque circum Cæſaris, & Sejani cenſuère.* Et lib. XV. poſt natam ex Poppæa prolem, *Supplicationes à Senatu decretæ, & templum Fecunditati.* Eodem traho Suetonii illud in Caligula, cap. VIII. præter interpretum mentem: *Addit etiam pro argumento, aras ibi oſtendi inſcriptas, ob Agrippinæ puerperium.* Errat idem ille dum cenſet, de Tiberii adoptione hîc agi: cum Tacitus intellegat de Liviæ. Nam Livia teſtamento adoptata in familiam Iuliam nomenque Auguſtæ: & novo exemplo, conjux facta filia mariti. Ideo dum Liviæ adulantur, decreta ara Adoptioni. Paſſim in lapidibus & Nummis, *Divi filia* lego. ut in marmore Hiſpanienſi:

IVLIÆ. AVG.
DIVI. F. MATRI
TI. CÆSARIS. AVG. PRIN
CIPIS. ET. CONSERVATORIS
ET. DRVSI. GERMANICI
M. CORNELIVS. PROCVLVS
PONTIFEX. CÆSARVM.

Nummo æreo, S. P. Q. R. DIVAE. IVLIAE. AVGVSTI. FIL. carpenti forma tracti à duobus mulis. *Idem.*

Aramque adoptionis.] Sic *Paci Aug. Sacrum,* quia pacem cum Parthis Auguſtus feciſſet. *Fortunæ Reduci Sacrum,* quod rediiſſet. *Victoriæ Aug. Sacrum.* Sic ergò *aram adoptionis,* quia curante Auguſta Tiberius in familiam Cæſaris adoptatus eſſet. *Muretus.*

2 *Proconſulare imperium.*] Quodne ante habebat? Nam Dio diſerte proconſulare imperium illi tribuit, anno DCCLXIV. id eſt, triennio ante. Lib. LV. Τιβέριος μὲν καὶ Γερμανικὸς ἀντὶ ὑπάτου ἄρχων ἐς τὴν Κελτικὴν ἐσέβαλον. *Tiberius, & Germanicus Proconſul, in Celticam invaſiones fecerunt.* Sed intellegit, credo, proconſulare imperium perpetuum: quod inter titulos principatus. In oratione Alexandri apud Lampridium: *Gratias vobis P. C. de Cæſareo nomine, de pontificatu max. de Trib. poteſtate, & proconſulari imperio. quæ omnia novo exemplo uno die in me contuliſtis.* Ab eadem mente Nero lib. XII. curante Agrippina, *Proconſulare imperium extra urbem habet, & Princeps juventutis appellatur.* Exemplum ab Auguſto cui decretum perpetuum Proconſulare imperium Dio tradit lib. LIII. *Lipſius.*

1 Candi-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 16 vol. 1

ſenſque erat. [1] Candidatos præturæ duodecim nominavit, [2] numerum ab Auguſto traditum: & hortante ſenatu ut augeret, jurejurando obſtrinxit, ſe non exceſſurum. [3] Tum primum è campo comitia ad patres tranſlata ſunt. nam ad eam diem, etſi potiſſima arbitrio Principis, quædam tamen ſtudiis tribuum fiebant. neque populus ademptum jus queſtus eſt, niſi inani rumore: & ſenatus largitionibus ac precibus ſordidis exſolutus, libens tenuit, moderante Tiberio, ne plures quam quatuor candidatos commendaret, ſine repulſa & [4] ambitu deſignandos. Inter quæ Tribuni plebei petivere, ut proprio ſumptu ederent [5] ludos, qui de nomine

1 *Candidatos præturæ* XII.] Prætorum origo, progreſſus, augmentum, ſatis ambigue tradita: etiam ab iis, quibus hæc una cura fuit. Ego breviter rem expedivi, & ad hiſtoriæ fidem; quæ vide, ſi vis, in EXCVRS. in D. Idem.

2 *Numerum ab Auguſto.*] Diffuſe magis Vellejus: *Poſt redditum cœlo patrem, & corpus ejus humanis honoribus, nomen divinis honoratum: primum Principalium ejus operum fuit ordinatio comitiorum, quam manu ſua ſcriptam D. Auguſtus reliquerat. quo tempore mihi fratrique meo candidatis Cæſaris deſtinari Prætoribus contigit. Conſecutis, ut neque poſt nos quemquam D. Auguſtus, neque ante nos Cæſar commendaret.* Idem.

3 *Tum primum comitia.*] Comitiorum res, amiſſa libertate, varie habita: ac vide omnino in EXCVRS. quæ huc faciunt, littera E. Idem.

4 *Ambitu deſig.*] Id eſt, ut nec opus quidem haberent in Senatu ambire: ſufficeretque ſola Principis commendatio. *Idem.*

5 *Ludos, qui de nomine Auguſti.*] Verum eſt. nam & in Kalend. veteri hodieque legimus, IV. eid. Octob. AVGVST. id eſt, Auguſtalia. Eorum ludorum originem repperio, anno DCCXXXV. cum ex Græcienſi & Sicula peregrinatione redux Auguſtus, paſſus eſt inter alios honores, Τύχῃ τε ἐπαναγώγῳ βωμὸν ἱδρυθῆναι, καὶ τὴν ἡμέραν ἣν ἀφίξοιτο, ἔν τε ταῖς ἱερομηνίαις ἀριθμεῖσθαι, καὶ Αὐγουστάλια ὀνομάζεσθαι: *Fortunæ reduci aram ſacrari, & diem qua redierat, in Faſtis ſcribi, & Auguſtalia dici.* Ludique eo die ex decreto Senatus inſtituti, octennio poſterius, Ælio Tuberone, Paullo Fabio Coſſ. Idem ſcriptor: Τὰ δὲ δὴ Αὐγουστάλια, ἃ καὶ νῦν ἄγεται, τότε πρῶτον ἐκ δόγματος ἐτελέσθη: *Auguſtalia, quæ & nunc celebrantur, tunc primum ex SCto acta ſunt.* At Suidæ Auguſtale etiam locus eſt, in quo præfecti regionum & cultores Auguſti ſaltabant, Idibus Octobris. Video hominem alludere velle ad hos ludos, ſed ita, ut eum plane non capiam. Αὐγούστειον, inquit, ἐκλήθη διότι τῇ ιε΄ τοῦ Ὀκτωβρίου μηνὸς οἱ ῥεγεωνάρχαι καὶ σεβαστοφόροι ἐχόρευον ἐν τῷ αὐγουστείῳ, οἷον ἐν τῷ ὀψοπωλίῳ, εἰς τιμὴν Τιβερίου. Scies tamen & alios ludos fuiſſe, die natali Auguſti, qui pariter celebrabantur in Circo, notatos Faſtis, IX. Kal. Octob. H. D. AVGVSTI. NATALIS. LVD. CIRC. Quorum mentio eſt Dioni in actis

anni

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 16 vol. 1

ne Auguſti faſtis additi [1] *Auguſtales* vocarentur. ſed decreta pecunia ex ærario, [2] utque per Circum triumphali veſte

anni DCCXLIII. & Suetonio, niſi fallor, cap. LVII. *Equites Romani natalem ejus ſponte atque conſenſu biduo ſemper celebrarunt.* Quos intelligit & Ovidius lib. IV. de Ponto:

> *Pontica me tellus, quantis hac poſſumus ora*
> *Natalem ludis, ſcit celebrare dei.*

Sed eos cave cum Auguſtalibus confundas. *Idem.*

1 *Auguſtales vocarentur.*] Hoc non habet hanc ſignificationem, ut ex eo demum tempore faſtis adderentur, & nomen id acciperent: ſicuti perperam exponunt omnes, ſed pro *vocantur* eſt poſitum. Vt apud Ciceronem pro Cæcina: *procurator dicitur omnium rerum ejus, qui in Italia non ſit abſitve reip. cauſa.* pro *qui in Italia non eſt abeſt ve.* nam profecto ejus, *qui non ſit in Italia*, hoc eſt, qui deinceps abfuturus ſit, proprie non eſt procurator. Cæterum in obliquis orationibus frequentiſſimus hic eſt uſus. Quot exempla in una oratione Mithridatis apud Iuſtin. 38. *militibus, qui Aquilium fuderint. cum ſibi Phrygiam ademerint, quam proavo ſuo Seleucus in dotem dediſſet.* In directa oratione diceretur: *qui Aquilium fuderunt: Phrygiam ademerunt, quam Seleucus dedit.* Sic igitur Tribunorum fuit petitio: *rogamus, ut liceat nobis edere ludos, qui faſtis additi* (jam pridem; quattum nempe atque vigeſimum ante annum: Dionem lib. 54 vide) *Auguſtales vocantur.* Freinsh.

2 *Vtque per Circum.*] Tribuni, mortuo Auguſto, præfecti his ludis, ait Dio, quaſi ſacri: ut id quoque cederet honori Auguſti. Ludi autem ipſi, Circenſes, id eſt curules, & ſi forte Venatio. Quod veſtem triumphalem petunt Tribuni: faciunt ad exemplum Conſulum & Prætorum, quibus in Circo ludos præbentibus jus togæ pictæ. Iuvenalis:

> —— *ſimiliſque triumpho*
> *Prædo caballorum Prætor ſedet.*

Quo verſu hæſi aliquando, num leg. *præda*: quia magna ſcilicet pecuniæ vis effundenda prætori in aurigas & equos, iiſque ipſe quaſi præda. Idem alibi,

> ———— *& medio ſublimem in pulvere Circi*
> *In tunica Iovis, & pictæ Sarrana ferentem*
> *Ex humeris aulæa togæ.*

Nec alius ſententiæ illud Cornelii noſtri l. XII. *Ludicro Circenſium Britannicus in prætexta, Nero triumphalium veſte, tranſvecti ſunt.* ut dicam in loco. *Lipſius.*

Vtque per circum triumphali veſte uterentur.] Iuſtinus lib. 16 de Clearcho: *Veſte purpurea & cothurnis regum Tragicorum & aurea corona utebatur.* Dio lib. 56 extremo: τά τε Αὐγουστάλια οἱ δήμαρχοι, ὡς καὶ ἱεροπρεπεῖς ὄντες διατιθῶσι· καὶ οἱ μὲν τὰ ἄλλα, ὥσπερ εἰώθει γίγνεσθαι, ἔπραξαν· καὶ γὰρ τῇ ἐσθῆτι τῇ ἐπινικίῳ ἐν τῇ ἱπποδρομίᾳ ἐχρήσαντο· οὐ μέντοι καὶ τοῦ ἅρματος ἐπέβησαν. At vir nobilis apud Tacitum corrigit, *triumphali veſte veheretur.* Nimirum eam his verbis ſententiam tribuit, quæ requirit ex ſuperioribus intelligi τὸ *petivere*: tanquam ſit integrum, *iidem tribuni petivere, ut per circum triumphali veſte veherentur*: ſic putat duplex eorum deſiderium exponi, alterum de veſte, alterum de curru, quod quia mox negatum dicatur, conceſſum illud apparere. Me vero à vetere ſcriptura tenenda nondum deterret hæc ratio. Neque enim petitionem tribunorum, ſed decretum ſenatus aut reſponſum ad petitionem ea verba continere cenſeo: ſive illi aperte utrumque poſtulatint, ſive jus edendorum ludorum complectebatur hos honores,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 16 vol. 1

veſte uterentur. [1] curru vehi haud permiſſum. mox celebratio annua ad Prætorem tranſlata, cui inter cives & peregrinos juriſdictio eveniſſet. Hic rerum urbana- 16
rum ſtatus erat, cum Pannonicas legiones ſeditio inceſſit: nullis novis cauſſis, niſi quod mutatus princeps licentiam turbarum, & ex civili bello ſpem præmiorum oſtendebat. Caſtris æſtivis [2] tres ſimul legiones habebantur, præſidente Junio Blæſo: qui fine Auguſti, & initiis Tiberii auditis, ob [3] juſtitium [4] aut gaudium, intermiſerat

honores, ut etiamſi nominatim mentio de illis facta non eſſet, eos fuerint uſurpaturi, niſi Senatus de altero vetuiſſet. Suppleo autem, quod compendifecit Tacitus vel ex præcedentibus vel ex ſubſequentibus. Satis enim commode intelliges quaſi dictum eſſet: *decreta pecunia ex ærario ſimulque decretum, ut per circum triumphali veſte uterentur.* Nec minus commode: *utque per circum triumphali veſte uterentur, permiſſum; curru vehi haud permiſſum.* Quale illud lib. 13. 55. *Deeſſe nobis terra, in qua vivamus; in qua moriamur, non poteſt.* Vbi perinde diſſimulatum τὸ *poteſt*, ut illic τὸ *permiſſum*. Gronovius.

1 *Curru vehi haud permiſſum.*] Ne prorſus æquarentur poteſtati majori. De curru Prætorum in Circo, Iuvenalis:

Quid ſi vidiſſet Prætorem in curribus altis
Exſtantem?

Plinius: *Non vetus & bigarum celebratio in his qui prætura functi, curru vecti eſſent per Circum.* De Conſulum, Plinius alter in Laudatione Trajani: *Nos ſub tuis oculis auguſtior ſolito currus accipiet: nos inter ſecunda omina & vota certantia vehemur alacres, & incerti utra ex parte major auribus noſtris clamor accidat.* Scripſique de his uberius peculiari De ſpectaculis libro, cui Saturnalia Index. *Lipſius.*

2 *Tres ſimul legiones.*] Octava, nona & quintadecima. *Muretus.*

3 *Iuſtitium aut gaudium.*] Iuſtitium, ob mortem Auguſti indictum, & publicus dolor & ceſſatio: gaudium, ob initia Tiberii. & tunc quoque feriæ in Natali imperii. *Lipſius.*

4 *Aut gaudium.*] Male hoc additur. Sic lib. 14 *& natos vel repertos.* Sic apud Xenophontem 1 Ἀναβ. ἀλδύρων ἢ ἀλφίτων, cum legendum ſit tantum ἀλφίτων. Sic apud Ariſtotelem lib. 1. Rhetor. ὅτι οὖν ἢ οὐκ οὖν, cum & apud Halicarnaſſeum legatur tantum ὅτι οὖν. Apud Ciceronem in Academ. *& velut jam ante Socratem*, cum legendum ſit, *& jam ante Socratem.* Multa talia indicavi in Variis lect. lib. 15. cap. 16. *Muretus.* Rem ita habere puto. Ob mortem Principis *juſtitium* indici ſolitum erat. C. Cæſar indixit etiam in morte ſororis, Sueton. cap. 24. Ibi igitur publicæ functiones intermittebantur per mœrorem. Rurſus ob novum Principem feriæ celebrabantur tamquam ex publica lætitia: quod hic ſignatur per vocem *gaudium*. quam qui Blæſo accommodant, ut propriam, falluntur. Vtraque hæc cauſa, alia ſuccedens alii, effecit, ut Blæſus *intermitteret ſolita munia*: hoc eſt, ab exercitu non exigeret, ſed ferias ei otiumque concederet. In his omnibus nemo interpretum plane mecum ſentit: ſed alius alio

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 16 vol. 1

termiſerat ſolita munia. Eo principio laſcivire miles, diſcordare, peſſimi cujuſque ſermonibus præbere aures, denique luxum & otium cupere, diſciplinam & laborem aſpernari. Erat in caſtris Percennius quidam, [1] dux olim theatralium operarum, dein gregarius miles,

alio divertit longius. Nam plerique Blæſum ſocordiæ & negligentiæ in ſua functione adminiſtranda arguunt. *Freinshemius.*

1 *Dux olim theatralium operarum.*] In theatro, ſicut in Circo, ſuæ partes & factiones: diſtracto videlicet favore plebis in hunc hiſtrionem, in illum. Eæ non raro in tumultum exibant, imo pugnam, imo cædem. Dux his factionibus & ſignifer, leviſſimus quiſque è plebe: cui lingua manuſque ad injurias & contumelias promptæ. Ab uno exemplo diſce rem totam, apud Suetonium Nerone, cap. XXVI. *Interdiu quoque clam geſtatoria ſella delatus in Theatrum, ſeditionibus Pantomimorum ex parte proſcenii ſuperiore, ſignifer ſimul ac ſpectator aderat. & cum ad manus ventum eſſet, lapidibuſque & ſubſelliorum fragminibus decerneretur, multa & ipſe jecit in populum, atque etiam prætoris caput conſauciavit.* Operæ autem theatrales Tacito: ut Ciceroni, operæ Clodianæ: & in lapide priſco, OPERÆ VETERES A SCÆNA. Plinio etiam operæ in Circo; ſed à me correcto: l. IIX. c. VI. *L. Piſo inductos dumtaxat* (Elephantos intellegit) *in Circum, atque ut contemptus eorum increſceret, ab operariis haſtas præpilatas habentibus per circum totum actos*, ubi, *ab operis* ſcribendum eſſe confirmo. *Lipſius.*

Theatralium operarum.] Eorum, qui operam ſuam locabant ad fabulas agendas. *Muretus.* Video quid virum magnum deceperit. Sic enim Suetonius Aug. 43. *Ad ſcenicas quoque & gladiatorias operas etiam equitibus Romanis aliquando uſus eſt.* Et cap. 45. *Vniverſum denique genus operas aliquas publico ſpectaculo præbentium etiam cura ſua dignatus eſt.* Nerone cap. 12. *item Pyrrichas quaſdam è numero epheborum, quibus poſt editam operam diplomata civitatis Romanæ ſingulis dedit.* Itaque Salinerius quoque Lipſio cornua obvertens, *ducem theatralium operarum* facit, qui regit gregem hiſtrionum: qualis qui in Terentii Hecyræ & Heautontimorumeni Prologo loquitur, eum ſumere ſibi ſuoque gregi comœdias recitandas, quas alii compoſuerunt: & addiſcendo multa, multa recitando non ineptum ad turbas conciendas evadere. At non de his Tacitus, cui *operæ theatrales* ſunt in ſpectatoribus, qui plaudebant ipſi primi, & fautores plauſoreſque hiſtrionibus comparabant. Hi ſunt, quos Plautus egregie deſcribit in prologo Amphitruonis:

Vt conquiſitores ſinguli in ſubſellia
Eant per totam caveam ſpectatoribus,
Si cui fautores delegatos viderint,
Vt his in cavea pignus capiantur togæ.
Sive qui ambiſſent palmam hiſtrionibus,
Seu cuiquam artifici, ſeu per ſcriptas literas,
Sive qui ipſi ambiſſent, ſeu per internuntium.

Habes omnem operam, quam præſtabant hæ operæ. Eodem pertinet infra:

Vt conquiſitores fierent hiſtrionibus
Qui, ſibi, mandaſſent, delegati ut plauderent,
Quive, quo placeret alter, feciſſent, minus.

Nimirum *operæ theatrales* ſunt *fautores delegati.* Nam quod ex Cœlio Rhodigi-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 16 vol. 1

Rhodigino lib. 8. cap. 8. neſcio quod nubilum Plauti monenti illuſtrari, & Cælius & ipſi tenebris circumfuſi ſunt. Plinius lib. 7. ep. 24. *At Hercule alieniſſimi homines in honorem Quadratillæ (pudet me dixiſſe honorem) per adulationis officium in theatrum curſitabant, exſultabant, plaudebant, mirabantur: ac deinde ſingulos geſtus dominæ cum canticis reddebant: qui nunc exiguiſſima legata theatralis operæ corollarium accipient ab hærede, qui non ſpectabat.* Vbi longe devius à vero doctiſſimus Aug. Buchnerus. Corrigit ſe, inquit, quod id, quod Quadratillæ mimi præſente domina faciebant, non honor eſſet, ſed adulatio turpis. Immo, Corrigit, quod eos, qui Quadratillæ pantomimis ſtuduerant, id in honorem dominæ feciſſe dixerat. Scribendum: (*pudet me dixiſſe honorem, per adulationis officium*) ut intelligas ad poſterius membrum, *immo*, vel *volui dicere*. Niſi ſimplicius eſt, (*pudet me dixiſſe honorem, quod eſt adulationis officium*) *in theatrum*. Gruterus hic aliquid eſſe ſcabri vidit. *Curſitabant*, (pergit) quaſi cupidi eam videndi. Non eam, ſed pantomimos ejus. *Exſultabant* (addit) quaſi exhilarati ejus aſpectu. Nequaquam, ſed ſimulantes ita ſe permoveri ac pertentari artificio ſaltantium, ut decoris obliti quieſcere ac locum tenere ſegnes non poſſent. *Plaudebant, mirabantur* (ſubnectit) ut gratulabundi & qui magnifacerent ipſius dotes. Non ipſius, ſed pantomimorum: neque ex animo; ſed ut plaudendi principium eſſet, utque haberent, quod imputarent dominæ. Volebant enim ſuos in hoc genere laudari. Lucianus περὶ τῶν ἐπὶ μισθῷ. Ἢν μὲν γὰρ καταλείπῃ σου τις ψίθυρος οἰκέτης, ὡς μόνος οὐκ ἐπῄνεσας τὸν τῆς δεσποίνης παιδίσκον ὀρχούμενον ἢ κιθαρίζοντα, κίνδυνος οὐ μικρὸς ἐκ τοῦ πράγματος. χρὴ οὖν χερσαίου βατράχου δίκην διψῶντα (f. διψῶντος) κεκραγέναι, ὡς ἐπίσημος ἔσῃ ἐν τοῖς ἐπαινοῦσι καὶ κορυφαῖος, ἐπιμελούμενον. πολλάκις δὲ καὶ τῶν ἄλλων σιωπησάντων αὐτὸν ἐπειπεῖν ἐσκεμμένον τινα ἔπαινον πολλὴν τὴν κολακείαν ἐμφαίνοντα. Denique, Sed eo non contenti, ait, *ſingulos etiam geſtus dominæ*, & eos *cum canticis reddebant*, id eſt, imitabantur & exprimebant, accinentes ſaltando aliquid, quo dominæ laudes attollerent. Nulla hic ſublatio laudum aut imitatio geſtuum dominæ: ſed cum Numidia præſens in theatro non fuiſſet, hi clientes ad patronam domum venientes narrabant διημερήματα pantomimorum ejus, ut ſcenam tenuiſſent, quos plauſus meruiſſent: quin etiam addebant, quæ cantica ab tragœdo pronuntiata quibus geſtibus effinxiſſent, ipſique eos repræſentabant ſaltando, in quibus placuerant maxime: nulla alia de cauſa, quam ut Numidia talibus mancipiis aut libertis gauderet, ipſi cum viva cœnarent, in mortuæ tabulis anguſto loco hærerent. Eodem pertinet, quod Suetonius refert de Nerone cap. 20. *Adoleſcentulos equeſtris ordinis, & quinque amplius millia è plebe robuſtiſſimæ juventutis elegit, qui diviſi in factiones plauſuum genera condiſcerent, operamque navarent cantanti ſibi.* Denique *duces theatralium operarum* ſunt, quos idem Suetonius appellat in Tiberio cap. 37. *capita factionum*. Ad has etiam operas pertinere videntur teſſeræ in reliquiis antiquariorum, inſcriptæ *S P.* vel *S P E C T.* vel *S P E C T A V I T.* in quibus laborat Laur. Pignorius. Vult autem conductos quoſdam gladiatores olim rude donatos, qui ſpectarent: & nomina ſervilia in iiſdem *Anthus, Fauſtus, Ingenuus, Olympus, Repentinus, Hermes, Felix, Philodamus, Philargurus* eſſe illorum, à quibus, cui teſſera obtigiſſet, pecuniam poſceret; aut etiam ipſorum rudiariorum, qui ſpectaſſent; denique ſi nihil aliud, ſtatuendum hujuſmodi teſſe-

les, procax lingua, & miſcere cœtus [1] hiſtrionali ſtudio doctus. Is [2] imperitos animos, & quænam poſt Auguſtum militiæ conditio ambigentes, impellere paulatim nocturnis conloquiis, aut flexo in veſperam die, & [3] dilapſis melioribus, deterrimum quemque congregare. Poſtremo promptis jam & aliis ſeditionis mini-
17 ſtris, velut concionabundus interrogabat, *Cur paucis centurionibus, paucioribus tribunis, in modum ſervorum obedirent? quando auſuros expoſcere remedia, niſi novum & nutantem adhuc principem precibus, vel armis adirent? ſatis per tot annos ignavia peccatum, quod [4] tricena aut quadragena ſtipendia ſenes, & plerique truncato ex vulneribus corpore, tolerent. ne dimiſſis quidem finem eſſe militiæ, ſed [5] apud vexillum*

teſſeras in uſu fuiſſe, ut ſpectatores inde aliquid lucrarentur. Suſpicabar teſſeras illas fuiſſe inter faſtidia divitum, qui à clientibus ſuis frequentari ſpectaculum, ſive ab ipſis datum, ſive ad illud editori hiſtriones, equos & aurigas, homines ad ferrum præbuiſſent, quibus plaudendi auctores utique deeſſe nollent, ſua referre putarent: nomina autem eſſe cuſtodum appoſitorum ad obſervandum, qui præſto fuiſſent, qui non: atque eos, qui officium feciſſent, pro teſtimonio teſſeris acceptis à cuſtodibus iſtis & ad regem ſuum deſpenſatoremve ejus allatis cœnulam vel ſportulam vel aliud quid præmioli meruiſſe. *Gronovius.*

1 *Hiſtrionali ſtudio*] Quoniam ibi quoque grex unus ſæpe diſſociandus erat & ſpargenda ſeditionum ſemina, ut alii hiſtriones ab aliis ſecederent. *Muretus.* Hic error ſequitur priorem. *Hiſtrionali ſtudio*, eſt ſtudio, quod ſolitus erat præſtare hiſtrionibus in comparandis factionibus plauſorum. *Gronovius.*

2 *Imperitos animos*] Iuſtinianus de militari teſtamento: *Supra dicta diligens obſervatio in ordinandis teſtamentis, militibus propter nimiam imperitiam illorum conſtitutionibus principalibus remiſſa eſt.* Idem.

3 *Delapſis melioribus.*] Scribe, *dilapſis*, i. e. cum meliores jam ſe ad curanda corpora recepiſſent. Sic lib. 2. *Neque Cæſari copiam pugnæ obſeſſores fecere, ad famam adventus ejus dilapſi.* Et lib. 11. *Cæteris paſſim dilabentibus affuere centuriones.* Libro tertio annalium ab exceſſu Neronis: *donec fatiſceret ſeditio, & extremo jam die ſua quiſque in tentoria dilaberetur. Labi* pro eodem dixit Iuvenalis Sat. 6. *Labente officio crudis donanda.* id eſt, iis, qui ad celebrandas nuptias officii cauſa convenerant, diſcedentibus ac dilabentibus. *Muretus.*

4 *Tricena aut quadragena.*] Atqui vicena, ex lege, debebant tantùm: & tunc *Veterani* dicebantur. Suidas: Βετερανὸς παρὰ Ῥωμαίοις ὁ ἀπολυθεὶς τῆς στρατείας. Ἐπὶ εἰκοσαετίαν δὲ ἤτοι ἐδούλευον: *Veteranus Romanis dicitur, qui ſolutus eſt militiâ. in vigeſimum autem annum ſolent merere.* Quod verum eſt: ſed ſub Principibus, ut hîc dicitur, parùm ſervatum. *Lipſius.*

5 *Apud vexillum retentos.*] Attende

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 16 vol. 1

lum retentos, [1] *alio vocabulo, eoſdem labores perferre.* [2] *ac ſi quis tot caſus* [3] *vita ſuperaverit; trahi adhuc diverſas in terras, ubi per nomen agrorum,* [4] *uligines paludum, vel inculta montium acde qui hiſtoriam principum legis.*

Non dicebantur veterani, ſed illi veteri republica non ſub vexillo retinebantur, ſed emerita ac praemia accipiebant. Nomine militiæ liberi in colonias fere mittebantur.

Apud antiquos ſimplex & una honeſta miſſio: ab Auguſti ævo facta duplex: Exauctoratio & Miſſio. Tacitus auctor ſic diſtinguendi, infrà: *Placitum ut epiſtolæ nomine principis ſcriberentur, miſſionem dari vicena ſtipendia meritis; exauctorari qui ſenadena feciſſent, ac retineri ſub vexillo, ceterorum immunes niſi propulſandi hoſtis.* Exauctorationis ea vis, ut (exempli cauſſà) legio aliqua ſacramento ſolveretur, ſignis aquilaque ademptis: non tamen dimitteretur protenus, ſed ſeorſum in exercitu ageret ſub uno aliquo vexillo, donec præmia ſolverentur & agri. Interea immunis à labore, excubiis, vigiliis, & munere omni caſtrenſi eſſet: exceptâ pugnâ in hoſtem. At plenæ miſſionis effectus, ut ſtatim ab exercitu caſtriſque domum aut in colonias irent præmiis acceptis. Cui bono hoc inventum? inquies. Bono fiſci. Suetonius in Tiberio, cap. XLVIII. *Atque etiam miſſiones veteranorum rariſſimas fecit, ex ſenio mortem, ex morte compendium captans.* Præmia enim, de quibus mox dicam, mortuis non debebantur: ſicut nec cum cauſſà miſſis, ante ſtipendia completa. Ideò Caligula (Suetonio narrante, cap. XLIV.) *in exercitu recenſendo pleriſque Centurionum maturis jam, & nonnullis ante pauciſſimos quàm conſummaturi eſſent dies, primos pilos ademit, cauſſatus ſenium cujuſque & imbecillitatem.* Capis ergo nunc, cur hîc de tricenis quadrageniſque ſtipendiis querela: & infrà totiens mentio retentionis apud vexillum, fons Pannonicæ & Germanicæ ſeditionis. *Id.*

1 *Alio vocabulo.*] Quomodo? veterani enim propriè dicebantur, non legionarii. Ita lib. III. *Vexillum veteranorum, non plus quingenti.* Hiſtor. lib. III. *Ipſum Othonem comitabantur ſpeculatorum lecta corpora, cum ceteris prætoriis cohortibus, veterani è prætorio, claſſicorum ingens numerus.* Nam & Prætoriani poſt XVI. annos habebantur ſub vexillo. Dicti etiam Emeriti. Gloſſæ priſcæ, *Emeritus* ἀπολειτουργήσας ἢ ἀποστρατευσάμενος. iterumque *Emeritus*, ἔντιμος κατὰ στρατιωτικοὺς καμάτους. Significat *Immunes* eos fuiſſe, & operum vacuos. Dicti ſæpè item Vexillarii. ut mox, *Vexillarii diſcordium legionum*: in Hiſtoriarum libris, *Vexillarii* XIII. XV. legionum, &c. De iiſdem laboribus, quod addunt: mentiuntur. *Idem.*

2 *Ac ſi quis tot caſus.*] Nonne melius? *ſi qui tot caſus vitæ ſuperaverint.* Idem.

Si quis tot caſus vita ſuperaverit.] Vetus ſcriptio non abſurda videbitur iis, qui Thucydidem & Salluſtium venerantur. *Quis* amplectitur utrumque numerum: *quanto quis illuſtrior, tanto magis falſi & feſtinantes.* Terentius Adelph. *aperite aliquis oſtium.* Vnde hæc, niſi ab Homero? Iliad. O. ἡ πληθὺς ἐπὶ νῆας Ἀχαιῶν ἀπονέοντο. Et alibi: οἱ δ' ἄλκιμον ἦτορ ἔχοντες Πρόσσω πᾶς πέτεται. Salin.

Vita ſuperaverit.] Non inepte quidem, quibus magis adlubeſcit *vitæ*: ſed nihil tamen prohibet, quin tueamur *vita*, caſu ſexto, pro vivendo, ſeu vivacitate. *Gruterus.* Cæſar 6. de bello Gall. *uter eorum vita ſuperarit, ad eum pars utriuſque cum fructibus ſuperiorum temporum pervenit.* Virgilius II. Æneid. *Atque iter emenſi caſus ſuperavimus omnes.* Gronovius.

3 *Vligines paludum, vel inculta.*] Id quidem contra leges militares. Nam

accipiant. Enimvero militiam ipſam gravem, infructuoſam: 1 *denis in diem aſsibus animam & corpus æſtimari.* 2 *hinc veſtem,*

deni asses nostra moneta faciunt quatuor stuferos demptis duobus denariis. Non facile autem se hic expediunt docti. res enim est ardua & difficilis ratio stipendij apud Romanos. Prolixe, & meliùs ulla condire caput hoc tractavit nobilissimus Schelius in notis ad castra Polybij. vid. Ad: Gronov: de pecunia veteri lib: 3 cap: 2.

Nam in Flacco Siculo lego, *Silvas & loca aſpera in aſsignationem non veniſſe. ſiquid amari vel incerti ſoli eſſet, id aſsignatione non datum: ſed militi veteranoque, culturam aſsignatam.* Querela autem conſimilis apud Salluſtianum Lepidum: *Egregiâ ſcilicet mercede, cùm relegati in paludes ac ſilvas, contumeliam atque invidiam ſuam, præmia penes alios intellegent.* Illudit enim atq; imminuit Sullanas agrorum diviſiones, quòd pleraque paluſtria adſignata militibus aut inculta. *Lipſ.*

1 *Denis in diem aſsibus.*] Gordius, ut multis viſum, hîc nodus: nec ego tamen Alexander. ſolvi enim, non abrupi: & *EXCVRS.* noſtros adi in *F.* Idem.

Decem aſsibus animam & corpus æſtimari.] Alciatus hunc oſtendere locum putavit denarium decem æris eſſe. Quod rejicit à primo Ferretus, tanquam nihil dici potuerit alienius, planiſſimum enim & hinc fieri pluris eſſe *denarium* quam *denos æris*, Pliniumque & Voluſium id confirmare; eoque ipſe mirari, cur idem Plinius *in militari ſtipendio ſemper denarium pro decem aſsibus datum* ſcribat. Mox & Suetonium ait non congruere cum Tacito: apud eum contendere ſeditioſos, *ut ſtipendio prætorianis æquarentur*; petiſſe igitur binos. Inde ut in concordiam redigat Tacitum & Suetonium, repetit, quod ſpreverat, denarium eſſe decem aſſes, binos petiſſe militem, & quod dicitur, *ut ſingulos denarios mererent*, explicat, ſingulos, vel alios decem aſſes, præter illos, quibus queruntur *animam & corpus æſtimari*: tum, *ut denarius diurnum ſtipendium foret*, ſupra denos videlicet ordinarios aſſes. Vertranius notat pro ea, quæ fuerit veteris diſciplinæ obſervatio, denarii æſtimationis auctæ nullum milites commodum ſenſiſſe, quamvis in paganorum commercio denarius (in quo vetuſtiores denos æreos aſſes conſtituerant) ſexdecim aſſes valuerit, Vitruvio, Plinio & Mæciano teſtibus. Lipſius contra Ferretum diſputat: ubi quod de denario duodecim aſſium, exploſum ſatis. Reprehendit etiam, quod poſuerat Ferretus ex Suetonio, ſeditioſos æquari voluiſſe prætorianis: de Germanico enim id dici, non de Pannonico exercitu: ſed ipſe deceptus eſt prava lectione verborum Suetonii, quæ Torrentius correxit. Nec vero neceſſe eſt Suetonium & Tacitum idem per omnia dicere: tradidit enim uterque, quod à ſuis auctoribus accepit. Et forte fuerunt aliqui primo fervore tumultus, qui clamarent æquari omnes oportere; plures ad ſpem profici putarunt, ſi dimidio contenti eſſent, & ſic omnium nomine in poſtulatis ad Principem editum. Hoc ſecutus eſt Tacitus curatius rem narrans; illud Suetonius verbo periculum ex inſolentia militum perſtringens. Recte vero Ponzani comes: cum decem aſſes æreos haberent, expoſcebant denarium argenteum, qui tunc ſedecim aſſibus permutabatur. Decem illi aſſes noſtræ pecuniæ ſunt quatuor oboli aut ſtuferi minus duobus chalcis autdeutis: ſive malis, tres ſtuferi & albus vel blanca. Hæc Iulii Cæſaris largitio. Antea, & quidem à bello Punico ſecundo, quinque aſſes merebant diurnos, id eſt, noſtros quindecim chalcos ſive æreolos: niſi ipſos ſedecim, hoc eſt, duos ſtuferos aut obolos, quos tribuit eis Polybius, & deni aſſes rotunde dicuntur pro denis aſſibus duobus trientibus. Sed de his vide, quæ diximus Pecuniæ Veteris l. 3. cap. 2. *Gronovius.*

2 *Hinc veſtem, arma.*] Vides ergo, aucto

*ſtem, arma, tentoria, hinc ſævitiam centurionum, & [1] vacationes munerum redimi. at hercule verbera, & vulnera, duram hiemem, exercitas æſtates, bellum atrox, aut ſterilem pacem, ſempiterna. nec aliud levamentum, quàm ſi certis ſub legibus militia iniretur; ut ſingulos denarios mererent; ſextusdecimus ſtipendii annus finem adſerret; ne ultra ſub vexillis tenerentur, ſed iiſdem in caſtris [2] præmium pecunia ſolveretur. An prætorias cohortes, [3] quæ binos denarios acciperent, * quæ poſt ſexdecim annos penatibus ſuis reddantur, plus periculorum ſuſcipere? Non ob-*

aucto à Iulio vel ab Auguſto ſtipendio, abrogatam illam Gracchi legem, quâ militi è publico veſtem dari juſſit, ſine ullâ ſtipendii detractione. Quod fugerat me admonere in Electis, cap. de ſtipendio. Ambigas tamen an ſecuti principes iterùm non reduxerint Gracchi hac parte legem. Lampridius certè in Alexandro: *Donavit*, inquit, *& ocreas, & braccas, & calciamenta inter veſtimenta militaria.* & poſt in perſona Principis: *Qui acceptam à provincialibus annonam, qui veſtem, qui ſtipendia vobis attribuit.* Lipſius.

1 *Vacationes munerum.*] Scripſi eâ de re ad libros Hiſtoriarum. *Idem.*

2 *Præmium pecunia.*] Quale iſtud pecuniarium præmium? Pete ab EXCVRS. noſtris, in G. Idem.

3 *Quæ binos denarios.*] Bini denarii decreti à Senatu Prætorianis, in honorem Auguſti: ut ſcilicet fidelem gererent ejus curam, in ſalute cujus ſalus publica nixa. Id accidit in VII. ejus Conſulatu. Si tamen Dionis verba vera, non binos denarios meriti Prætoriani: ſed tantùm, XX aſſes. Nam ait, τοῖς δορυφορήσουσιν αὐτὸν διπλάσιον τὸν μισθὸν τοῖς ἄλλοις στρατιώταις διδομένου ψηφισθῆναι διεπράξατο. Si, inquam, duplum quod ceteris militibus, datum Prætorianis: conſtat invidioſam orationem eſſe nebulonis Percennii de duobus denariis, & augendæ rei. Quantum enim interſit, docui antè. At exemplum hoc ſtipendii Prætorianis augendi, ſumptum à militiâ veteri: apud quos Prætoria cohors ſeſquiplum accipiebat, honoris cauſſa. vide Feſtum in Prætoria cohors. *Idem.*

Add. Vir doctus, in re nummaria, nuper emendari cenſuit, *quæ bis denos acciperent.* Nam conſtat ex Dione, inquit, accepiſſe eos ſaltem duplum quàm alii milites: nec id plus fecerit, quàm vicenos nummos. Denariûm autem duorum æſtimatio amplior. Intellego. vellem & ipſe ea, quæ in hanc rem ſatis ſcripſi. Quis noſtrum exigit iſta rigidè ad veri lancem? Binos denarios? ſic nempe, quomodo legionarii unum denarium. Is enim eis definitus, ſed ſolutus numquam niſi æſtimatione infima & priſca. Eadem igitur fide & pretio duos denarios cepere Prætoriani. Quos quòd disertè tamen exprimit Percennius: quis miretur? in ſeditione id facit, & ad animos ſcilicet vero an falſo inflammandos. *Idem.*

Quæ binos denarios acceperint.] Simplicius forſan *acciperent*, quod marginibus allinunt. Sed poteſt defendi, ut ſit, quæ σύνταξιν binorum denariorum conſecutæ fuerint: quibus Auguſti conſtitutio binos denarios dederit: quibus ſenatus in honorem Auguſti binos denarios ſtipendium ſtatuerit. Fuiſſe autem hoc prætorianorum ſtipendium, nec per invidiam ultra, quam erat, augeri, probabili con-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 16 vol. 1

obtrectari à ſe urbanas excubias: [1] *ſibi tamen apud horridas gen-*
18 *tes è contuberniis hoſtem aſpici.* Adſtrepebat [2] vulgus diverſis incitamentis. hi verberum notas, illi canitiem, plurimi detrita tegmina & nudum corpus exprobrantes. Poſtremo eo furoris venere, ut tres legiones miſcere in unam agitaverint. depulſi æmulatione, quia ſuæ quiſque legioni eum honorem quærebant, alio vertunt, atque una tres aquilas & ſigna cohortium locant: [3] ſimul congerunt ceſpites, exſtruunt tribunal, quo magis conſpicua ſedes foret. [4] Properantibus Blæſus advenit,

vestimenta.

conjectura ex teſtamentis Auguſti & Tiberii eruimus primi dicto cap. 2. lib. 3. Pecuniæ veteris. *Gronovius.*

* *Quæ poſt ſexdecim annos.*] Lapſus ergo Dio, qui lib. LIV. diſertè tradit, Auguſtum definiſſe annos Prætoriis cohortibus duodecim, aliis ſedecim. Niſi tamen id decretum mutatum poſteà, anno DCCLVIII. Quod apparet ex eodem Dione, libro LV. ubi de præmiis militaribus. quem adi. *Lipſius.*

1 *Sibi tamen apud horridas.*] Rhenanus legit *ibi tamen.* At perfamiliare eſſe Tacito *ſibi* pro à ſe, *mihi* pro à me &c. ſexcenta apud ipſum exempla probant. *Pichena.*

2 *Vulgus diverſis incitamentis.*] Sive cauſis, quibus quiſque intra ſuum animum ſtimulabatur; non quibus alios incendebat. *Adſtrepebant* plus eſt quam ſtrepebant. continet aſſenſum, quem ſtrepitu vocibuſque ſuis Percennii verbis præbuerunt. *Freinshemius.*

3 *Simul congerunt ceſpites.*] Nota morem antiquum. Tribunal Imperatorium ecce in caſtris, etiam illa ætate ceſpiticium. Plinius in laudatione Traiani: *Decora facies conſulis: multa poſt ſæcula tribunal viridi ceſpite exſtructum, nec faſcium tantum, ſed pilorum ſignorumque honore* (malim, *horrore*) *circumdatum.* Xiphilinus de Boodicia regina Britanniæ: Συνήσαγε δὲ τὸ στράτευμα ἀμφὶ δώδεκα μυριάδας ὄν, καὶ ἀνέβη ἐπὶ βῆμα ἐκ γῆς ἑλώδους ἐς τὸν Ῥωμαϊκὸν τρόπον πεποιημένον. Eleganter. *Et aſcendit*, inquit, *tribunal è terra paluſtri more Romano confectum.* Statius in Silvis:

Hic ſuetus dare jura parens, hoc ceſpite turmas
Adfari.

Ammianus lib. XXIII. *Ipſe aggere glebali aſſiſtens, coronaque celſarum circumdatus poteſtatum, talia ore ſereno diſſeruit.* Lucanus lib. V. de Cæſare concionante:

— ſtetit aggere fulti
Ceſpitis, intrepidus vultu; meruitque timeri
Non metuens.

Plutarchus in Pompeio: Βῆματος δὲ οὐκ ὄντος, οὐδὲ τοῦ στρατιωτικοῦ γένους φθάσαντος, ὃ ποιοῦσιν αὐτοί, τῆς γῆς ἐκτομὰς βαθείας λαμβάνοντες, καὶ κατ' ἀλλήλων συντιθέντες, &c. Claudianus de bello Getico:

Dictis antè tamen princeps confirmat ituros,
Aggere conſpicuus. ſtat circumfuſa juventus
Nixa haſtis, pronaſque ferox accommodat aures.

Lipſius.

4 *Properantibus Blæſus advenit.*] Si fuiſſet

venit, increpabatque, ac retinebat ſingulos, [1] clami-
tans, *Mea potius cæde imbuite manus, leviore flagitio legatum*
interficietis, quam ab imperatore deſciſcitis. aut incolumis fi-
dem legionum retinebo: aut [2] *jugulatus pœnitentiam adcelera-*
bo. Aggerebatur nihilominus ceſpes, jamque pectori 19
uſque adcreverat, cum tandem [3] pervicacia victi incœ-
ptum omiſere. Blæſus multa dicendi arte, *Non per ſe-*
ditionem & turbas [4] *deſideria militum ad Cæſarem ferenda,*
ait. *neque veteres ab imperatoribus priſcis, neque ipſos à divo*
Au-

fuiſſet in unico libro *Operantibus*, non huic iſtud præferrem. Suetonius Claudio: *canalem abſolvit ægre, & poſt undecim annos, quamvis continuis triginta hominum millibus ſine intermiſſione operantibus.* Noſter infra: *Miſcetur operantium bellantiumque clamor.* Vegetius de re mil. 2, 22 *ſive ad opus aliquod, ſive ad decurſionem campi exeunt milites, tubicine vocante operantur, & rurſus tubicine admonente ceſſant.* Gronovius.

1 *Clamitans, Mea potius cæde.*] Mirum videri poſſit, & quid cauſſæ, cur ob tribunal ceſpiticium adeò inclamet Blæſus? Nam ſubjungit: *Leviore flagitio legatum interficietis, quam ab imperatore deſciſcitis.* Capitale ergo adeo facinus illud? capitale prorſus. Nam tribunalis exſtructio, aſcenſioque ſignum proprium Imperatoris: quod allocuturus milites conſcenderet. Simile apud Vopiſcum in Probo. *Vndique ab omnibus adclamatum eſt, Probe Auguſte dii te ſervent. Deinde concurſus, & ceſpiticium tribunal, appellatuſque Imperator.* Sed & allocutio ipſa ſoli Imperatori ſervata poſtea. Ammianus de Iuliano nondum Principe, lib. XVI. *Et cum alloqui pariter omnes nec longitudo ſpatiorum extenta, nec in unum coactæ multitudinis permitteret crebritas, (& alioqui vitabat gravioris invidiæ pondus, ne videretur id adfectaſſe quod ſibi ſoli deberi Auguſtus exiſtimabat) cautior ſui,* &c. *Lipſius.*

2 *Iugulatus pœnitentiam adcelerabo*] Accipiunt quidam quaſi minitabundus hæc diceret Blæſus. Mihi non videtur hic eſſe ſenſus. quorſum enim iſta diceret? An apud legiones, quibus ſummum criminum, defectionem, objecerat, mortem legati aliud momentum habituram cogitare poterat, quam miſerationis, quod virum bene de ſe meritum occidiſſent, & exinde pudoris, qui denique pœnitentiam produceret? Neque ratio patitur, ut exiſtimemus imperatorem tanto citius eos fuiſſe caſtigaturum (nam de celeritate pœnæ agi putant) ſi legatum occidiſſent: quem ſi vivum ſervaviſſent, & tamen deſciviſſent, languidius & tardius in vindictam ſuæ majeſtatis aſſurrecturum. *Freinshemius.*

3 *Pervicacia victi.*] Ipſius Blæſi, & ſiqui alii fortiter obſiſterent. *Lipſius.*

4 *Deſideria militum.*] Sic infra, *deſideria legionum fruſtrari ſolitum.* Suetonius Aug. cap. 17. *donec deſideria militum ordinarentur.* Et cap. 53. *tanta comitate adeuntium deſideria excipiens, ut quendam joco corripuerit, quod ſic ſibi libellum porrigere dubitaret, quaſi elephanto ſtipem. Deſideria* ergo aliquando ſupplices libelli, præſertim apud juriſconſultos. Tacitus alibi

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 16 vol. 1

Auguſto tam nova petiviſſe. & parum in tempore [1] *incipientes principis curas onerari. Si tamen tenderent in pace tentare, quæ ne civilium quidem bellorum victores expoſtulaverint; cur contra morem obſequii, contra fas diſciplinæ, vim meditentur? decernerent legatos, ſeque coram mandata darent.* Adclamavere, *ut filius Blæſi tribunus legatione ea fungeretur, peteretque militibus miſſionem ab ſexdecim annis. Cetera mandaturos, ubi prima proveniſſent.* Profecto juvene, modicum otium: ſed ſuperbire miles, quod filius legati orator publicæ cauſſæ, ſatis oſtenderet, neceſſitate expreſſa, quæ per modeſtiam non obtinuiſſent.

20 Interea manipuli ante cœptam ſeditionem Nauportum miſſi, [2] ob itinera & pontes, & alios uſus, poſtquam turbatum in caſtris accepere, [3] vexilla convellunt: direptiſque proximis vicis,

preces. Infra eodem libro, *legionum preces exciperet.* Pichena.

1 *Incipientes principis curas.*] Recte. An tamen *incipientis* ſcripſit? Sic inferiore ſane ætate *incipientem orientemve principem* dixerunt. Paneg. pro Flavienſibus: *Illa enim, quæ te incipiente ſuſcepta, omnibus populis jure communia.* Et initio Paneg. Maximiano & Conſtantino, *oriens imperator* dicitur. *Acidalius.* Satis placent *incipientes curæ.* Sic Ovidio 2. de arte: *incipiens omnia ſentit amor.* Et in 12 metam. *Barba erat incipiens.* Noſter 1 hiſtor. *incipiens adhuc & nondum adulta ſeditio.* Gronovius.

2 *Ob itinera.*] Expeditionem ergo meditabantur, eoque hæc præcurabant: neque alio fine ſimul in Æſtivis erant. *Lipſius.*

3 *Vexilla convellunt.*] Quidam interpretantur, quaſi reperiſſent *explicant* pro *convellunt.* Alii exponunt corripere; ex terra, cui infigi ſolebant, evellere, ut præferrentur manipulis. quod profecto non abſurdum eſt. Neque enim ignoro, *convellendi* verbum hoc ſignificatu quandoque poni. Livius 22, 3. *ſigna convelli juberet*, eandemque phraſin ſtatim bis repetit. Mihi tamen placet, vexilla ab haſtis, quibus affixa erant, derepta eſſe. Omnino enim rupiſſe, afflixiſſe & fregiſſe videntur ſigna ſua, tanquam non amplius illo ſacramento teneri volentes. Vide Hiſtor. 1, 41. *Vexillarius cohortis dereptam Galbæ imaginem ſolo adflixit.* Nam ſacramento militari continebatur, ne ſigna deſererent. Seneca epiſt. 95. *Primum militiæ vinculum eſt religio, & ſignorum amor, & deſerendi nefas.* Vide quæ olim notavimus ad Florum 1, 11. Sic inter has ſeditiones Mennius *raptum vexillum ad ripam vertit, & ſi quis agmine diſceſſiſſet, pro deſertore fore clamitans, reduxit in hiberna turbidos & nihil auſos.* Igitur hi putaverunt, ſi vexilla rupiſſent veluti ſolutos ſe ſacramenti religione fore: quæ res etiam inter noſtræ militiæ flagitia non ignobilis eſt. Neque etiam video, ad vicos diripiendos quorſum vexilla præferri voluerint. *Freinshemius.* Videtur abreptus ab eo, qui exponit, fixa ſolo evellunt, & detrahunt, abduntque non viſenda militibus: quaſi vexillorum reverentia militi

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 16 vol. 1

vicis, ipſoque [1] Nauporto, quod municipii inſtar erat, retinentis centuriones inriſu & contumeliis, poſtremo verberibus inſectantur: præcipua in [2] Aufidienum [3] præfectum caſtrorum ira, quem dereptum vehiculo, ſarcinis gravant, aguntque primo in agmine, per ludibrium rogitantes, *an tam immenſa onera, tam longa itinera libenter ferret?* Quippe Rufus diu manipularis, dein centurio, mox caſtris præfectus, antiquam duramque militiam revocabat, [5] vetus operis ac laboris, & eo im-
mitior quia toleraverat. Horum adventu redintegra- 21
tur

liti turbanti eſſet pro conſcientiæ flagello. Sed quod non abſurdum concedit eſſe, hoc ſolum verum eſt. Nam detrahere vexilla & ſolo affligere ſolebant, qui prorſus aut ab imperio, aut ab imperatore deſciſcerent, nec ſibi receptum ad pœnitentiam reliquum facerent. Hi vero nec deficiebant, nec ſacramenti religione ſolvi volebant: ſed conditionem ſuam meliorem facere conabantur. Cogitandum eos Nauporti, quo miſſi erant, aliquamdiu tranquillos & in officio operique intentos fuiſſe ſtantibus & fixis vexillis: quum tumultu caſtrorum comperto abjecerunt opus, injuſſuque & ingratiis ducum ſuſtulerunt vexilla, & feſtinarunt, ne communi cauſæ deeſſent. Quod vero ait ſe neſcire, quorſum ad diripiendos vicos ſigna prætulerint; equidem non prætulerunt ſigna vicorum diripiendi ergo, ſed proficiſcendi. Sed tamen quemadmodum paullo ante operabantur ſubrectis vexillis, ut appareret militari eos munere fungi, & milites eſſe, non viles manus undique contractarum aut oblocantium ſemet operarum; ſic inter movendum ad ſecundam rabiem verſis ſtetiſſe vexilla, etſi non narretur, credibile ſatis eſt, & moris ſecuritatiſque cauſa (non enim ſine cuſtodibus facile relinquebantur) & ut oſtenderent ſe milites eſſe, fraudatos juſtis, & indigne habitos, atque ob id iratos & pignora capientes; non latrones & prædones meros. Vide, quæ ad Livii 3, 54. diximus. *Gronovius.*

1 *Nauporto.*] Meminit & Velleius. Strabo collocat in Tauriſcis, ſitu ab Aquileia ſtadiis CCCL. ſed vocat Ναύποντον, corrupte, ut opinor. *Lipſius.*

2 *Aufidienum Rufum.*] Haud mutarim nomen cum Gallorum ut doctiſſimo, ita longe optimo in *Naſidienum*. nam *Aufidia* gens, unde *Aufidienus* æque celebrata ut *Naſidia*, unde *Naſidienus*. Gruterus.

3 *Præfectum caſtrorum.*] Munus fuit, neſcio an antiquum. mentionem quidem ejus ante Principes nondum inveni: poſtea, ſæpius. Vide EXCURS. in *H.* Lipſius.

4 *Quem direptum vehiculo.*] MS. *dereptum* aptiore notione. *Pichena.*

Vehiculo.] Honeſtiores ergo militum etiam tunc in vehiculo aut equo. *Lipſius.*

5 *Invictus operis.*] Medicea ſcriptura, *intus operis.* verum cenſeo, *vetus operis.* In Tacito *vetus militiæ*, & in Silio ipſa hæc verba:

—gnaros belli, vetereſque laborum.

Lipſius.

Intus operis ac laboris.] Sic liber unicus & primæ editiones. Phil. Beroaldus

tur ſeditio, & vagi circumjecta populabantur. Blæſus paucos maxime præda onuſtos, ad terrorem ceterorum, adfici verberibus, [1] claudi carcere jubet. nam etiam tum legato à centurionibus, & optimo quoq; manipularium parebatur. Illi obniti trahentibus, prenſare circumſtantium genua, ciere modo nomina ſingulorum, modo centuriam quiſque cujus manipularis erat, cohortem, legionem, *eadem omnibus imminere* clamitantes: ſimul probra in Legatum cumulant, cœlum ac deos obteſtantur. nihil reliqui faciunt, quo minus invidiam, miſericordiam, metum, & iras permoverent. Adcurritur ab univerſis, & carcere effracto, ſolvunt vincula: deſertoreſque ac rerum capitalium [2] damnatos, ſibi jam
22 miſcent. Flagrantior inde vis, plures ſeditioni duces, &

roaldus *invictus operis ac laboris*, quod pleræque receperunt. Rhenanus *attentus operis ac labori*, ut *operis* dandi caſu dictum intelligatur numero plurativo. Ferretus quoque quaſi ex Medicæo, *invictus :* ſed falſus & fallens alios. Vertranius *invictus operis ac labore;* eo maxime, inquit, quod Codici Tuſco ineſt *invictus :* niſi magis placeat *intentus operis ac labori*. Ant. Auguſtinus apud Vrſinum: *intus operis ac labore foris*. Muretum probare *immitis* nec ſe improbare, quia *immitior* ſequatur, Guilelmium alicubi *incus* ſcribit Acidalius. Denique ad ſupplendum numerum ſententiarum *ut vetus* Lud. Aurelius, *intentus operi ac labori* Marcus Aſſuerius. De quibus, opinor, ſi vidiſſet omnia, dixiſſet, qui de quibuſdam dixit: Nugæ meræ. Taciti mens Rufum illum, ut qui diu manipularis militaverit, expertum atque adſuetum fuiſſe operis ac laboris, quod peregregie exprimit vox *vetus* frequens auctori noſtro. Lib. 6. *ſcientia cærimoniarumque vetus*. Lib. eodem *vetus regnandi*. Hiſtor. lib. 4. *veterem expertumque belli*. Cujus contrarium lib. 11. *legiones operum ac laboris ignaras*. Recepi itaque in ſeriem eam vocem, & ſignificatione & ſimilitudine & jure ſuo id expoſcentem eo tutius, quod eodem fere tempore id ipſum veniſſe in mentem doctiſſimo Lipſio, ejus poſtremis notis, conſpexi. *Pichena*.

1 *Claudi carcere.*] In caſtris ſtativis ergo carcer. & cum exercitus moveret, eoſdem catena trahebant, more militari, ut alibi dicam. Iuvenalis, Satyra VI.

Inde fides arti, ſonuit ſi dextera ferro
Lævaque, ſi longo caſtrorum in carcere manſit.

Lipſius.

2 *Damnatos ſibi jam miſcent.*] Faernus legebat: *ac rerum capitalium damnatos ſibi immiſcent.* Vrſinus. Conjiciebam aliquando, *ſibi admiſcent*, tanquam ſi orta lectio altera ab veteri ſcribendi ratione *ammiſcent*. Gruterus. Suſpecta mihi eſt particula *jam*, ut ſupervacua, nec ex Corneliana phraſi. Legerim, *ſibi immiſcent*. Infra lib. 2. *ne quietas provincias immixti turbarent*. Lib. 4. *quibus adhuc neceſſitudinibus immiſcere te mihi parem.* Hiſtor.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 16 vol. 1

& Vibulenus quidam gregarius miles, ante tribunal Blæſi adlevatus circumſtantium humeris, apud turbatos, & quid pararet intentos: *Vos quidem*, inquit, *his innocentibus & miſerrimis lucem & ſpiritum reddidiſtis: ſed quis fratri meo vitam, quis fratrem mihi reddit? quem miſſum ad vos à Germanico exercitu de communibus commodis, nocte proxima jugulavit* [1] *per gladiatores ſuos, quos in exitium militum habet atque armat. Reſponde Blæſe,* [2] *ubi cadaver abjeceris?* [3] *ne hoſtes quidem ſepulturæ invident. cum oſculis, cum lacrymis dolorem meum implevero, me quoque trucidari jube; dum interfectos nullum obſcelus, ſed quia utilitati*

Hiſtor. lib. 5. *nec parvis periculis immixtus.* Pichena.

1 *Per gladiatores ſuos.*] Refer ad ſolutum ſæculi ejus morem, quo Præſides, Præfecti provinciarum, familias gladiatorum alebant, ad ſpectacula exhibenda. Non enim inter milites lecti, ne erres. *Lipſius.*

2 *Vbi cadaver abjeceris.*] Ingratus labor eſt Alb. Gentilis lib. 2. de nuptiis ex I C. reliquiis, quod Vellejo impegerat Titius, *ubique ire* defendentis. Quis ignorat illam ætatem multa ſibi permiſiſſe, quæ neque Vellejus neque æqualium ejus quiſquam dicendi ſtudioſus auſi? Addit è Livio corruptum *accituſque ibi.* Non melioribus utitur auctoribus in Aſſertione Titius: quæ à melioribus petit, aut corrupta aut aliena ſunt. Vt cum è Gellio, *ubi tranſiret* pro *ut tranſiliret*; ex Panegyrico, *ut ubique poſsint ire, feſtinant*; ubi exſtat, *ut ubique proſint, ire feſtinant.* Sic è Virgilio: (*virtus,*
Gratior & pulcro veniens in corpore
quaſi voluerit ille *virtus veniens in corpus*, & non *virtus in pulcro corpore* οὖσα vel ſi ſit, *gratior veniens*, accidens, apparens. Tum Propertii *arcem ſediſſe* vel *ſidiſſe in cineres* (ſi tamen ſic ſcripſit) quis non videt eſſe combuſtam & collapſam fuiſſe in cineres? At Barthius *Vbi* pro *Quo* damnaſſe Caprum Grammaticum, ita loqui tamen hic Tacitum, cui ſe quam toti gregi Caprorum credere malle feſtive ait Adver. 33, 5. Quicquid conentur, cum Latine loquimur, ſicubi τὸ *Quo* requiritur, illic τῷ *Vbi* locus non eſt: & recte quidem dicimus *quo abjeceris*; ſed pro eo non dixit Tacitus *ubi abjeceris*, verum more illo ſuo prægnantes ſenſus breviter efferendi pro eo, quod eſt, ubi non humaveris aut condideris, ſed jacens ſub dio reliqueris: vel, ubi non tenui terræ injectu contectum, ſed ſic abjectum relinqui juſſeris feris latrandum. *Vbi abjeceris*, ubi ſine juſtis poſueris; ubi feceris, ut fœde jaceat. Higinus fab. 165. *cantans ſe in aqua aſpexit, & vidit ſe merito irriſam, unde tibias ibi abjecit.* Gronov.

3 *Ne hoſtes quidem ſepulturam invident.*] Manuſc. *ſepultura.* Nonne elegantius & brevius *ſepulturæ* germano Taciti more? Lib. 13 *invidit operi.* Lib. 15. *non invidebo exemplo.* Niſi aberrat memoria, quarto caſu Tacitus nuſquam. *Pichena.* Cum exſtet in calamo exarato codice *ſepultura*, revocandum eſt; ei enim caſui jungi poſſe pluribus alio loco oſtendi. *Gruterus.* Nimis vellem, de pluribus hic aliquid prælibaſſet. neque enim, quis hoc verbo ſic uſus ſit, memini. At *ſepulturam*, an *ſepulturæ* ſcribas, ciccum non interduim: nam utrumque auctores habet optimos.

Quis

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 16 vol. 1

δεικτικῶς ad milites qui aderant.

23 *litati legionum conſulebamus*, [1]*hi ſepeliant*. Incendebat hæc fletu, & pectus atque os manibus verberans: mox diſjectis quorum per humeros ſuſtinebatur, præceps & ſingulorum pedibus advolutus, tantum conſternationis invidiæque concivit, ut pars militum, gladiatores qui è ſervitio Blæſi erant, pars ceteram ejuſdem familiam vincirent, alii ad quærendum corpus effunderentur. ac ni propere, neque corpus ullum reperiri, & ſervos adhibitis cruciatibus abnuere cædem, neque illi fuiſſe unquam fratrem pernotuiſſet, haud multum ab exitio Legati aberant. Tribunos tamen, ac præfectum caſtrorum extruſere. ſarcinæ fugientium direptæ. & centurio Lucillius interficitur, [2] cui militaribus facetiis voca-

Quia & cum *invidere alicui* dicitur, ſemper intelligi accuſativum cenſeo, rei, quæ invidetur: & cum *invidere aliquid*, dativum perſonæ, cui invidetur. Cicero cum in Attio notat, *Quis florem liberum invidit meum*, non improbat *invidere aliquid alicui*, ſed *invidere aliquem* pro *alicui*. Neque id veteribus placuiſſe video: & vereor ne in Attio præceſſerit membrum orationis, in quo eſſet τὸ *mihi*, in his repetendum. Scio Scioppium aliter ſentire in Paradoxis, ſed nihil me movet. Horatii, *ego cur acquirere pauca Si poſſum, invideor*, non ultra producendum eſt. Ovidii in Epiſtola Laodamiæ, *Troadas invideo*, corruptum eſt pro *Troaſin invideo*, ut animadvertit Salmaſius, & merito ſecutus eſt Heinſius noſter. Apud Quintilianum lib. 9 cap. 3 liber optimus: *ut huic rei invadere; non, ut omnes veteres & Cicero præcipue, hanc rem.* Qui tamen errat: nam *invadere alicui* Plautus, Varro, Lucretius, Cicero ipſe dixerunt. Quod autem cornicatur Scioppius, cum legimus, *invidit commodis eorum*, ſupplendum eſſe *invidia* vel *invidere* nominis vim habens, nihil agit. Potius *proventum*, aut *continuationem*. Sic *ne hoſtes quidem ſepulturam invident*, puta *mortuis*: *ſepulturæ*, cogita τὸ γίνεσθαι vel *fieri*. *Invidit operi*, nempe *incrementa* vel *ſucceſſum*. *Non invidebo exemplo*, τὸ *exiſtere*. non prohibebo, ne fiat. *Idem.*

1 *Ii ſepeliant.*] Muretus *hi* & Lipſius ad marginem. *Acidalius.* Non admodum religioſe ſcriptores circa pronomina verſantur: proinde non eſt hic accipiendum *hi*. Plautus Menæch. *Arceſſe homines, qui illum ad me deferant.* Deinde: *tu ſervos jube hunc ad me ferant.* Præſentem dicit *illum* & *hunc*. Sticho: *Nam pol mihi grata acceptaque hujus eſt benignitas.* Loquitur de viro abſente. Suetonius in Cæſare: *Rhodum ſecedere ſtatuit. Huc dum hibernis jam menſibus trajicit.* Dicere debuerat *illuc*, ſi à præfinitionibus grammaticorum diſcedere noluiſſet. *Salinerius.* Cur Lipſio non adſenſerim *hi* legenti? Male in Ms. & vulgatis *ii*. nam de præſentibus loquitur, quos quaſi digito demonſtrat. *Pichena.*

2 *Cui militaribus facetiis.*] Moris hujus militaris exemplum item in Aureliani vita: *Huic ſignum exercitus appoſuerat, Manu ad ferrum: ut ſi fortè*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 16 vol. 1

vocabulum, *Cedo alteram*, indiderant; quia [1] fracta vite in tergo militis, alteram clara voce, ac rurſus aliam poſcebat. ceteros latebræ texere, uno retento Clemente Julio, qui [2] perferendis militum mandatis habebatur idoneus ob promptum ingenium. Quin ipſæ inter ſe legiones Octava & Quintadecuma ferrum parabant: dum centurionem [3] cognomento Sirpicum, illa morti depoſcit, Quintadecumani tuentur: ni miles Nonanus preces, & adverſum aſpernantis, minas interjeciſſet. Hæc audita, quamquam abſtruſum & [4] triſtiſſima quæque maxime occultantem Tiberium perpulere, ut Druſum

tè quæreretur quis Aurelianus aliquid feciſſet vel geßiſſet, ſuggereretur, Aurelianus manu ad ferrum. De vite autem Centurionum, protrita jam res & conculcata. *Lipſius.*

1 *Fracta vite in tergo.*] In militia cives Romani verberabantur vitibus, cæteri fuſtibus. Clare ex Livii epit. 57 de Scipione ad Numantiam: *quem militem extra ordinem deprehendit, ſi Romanus eſſet, vitibus: ſi extraneus, fuſtibus cecidit.* Plinius lib. 14, 1. *Vitis in delictis pœnam ipſam honorat.* Vnde centuriones in bello vites geſtabant. *Pichena.*

2 *Perferendis militum mandatis.*] Satis enim conjicere poterant, opus ipſis futurum homine ingenioſo & facundo ad deſideria ſua, ſive ad ducem, ſive ad principem, aut quocumque uſus poſceret, per legationis ſpeciem perferenda. Nam ut ipſi inter ſe voluntatem ſuam noſcerent (ut interpretantur) facile ſine Clemente conſequi potuiſſent. Et ſane res oſtendit altiori negotiationi deſtinatum fuiſſe. Mox enim coram Druſo mandata militum edit. *Freinshemius.*

3 *Cognomento Sirpicum.*] Cauſſa hujus cognomenti me fugit. An forte Sirpicus, à ſirpando? quod eſt ligare, nodoque conſtringere, priſca quidem voce. Vnde Sirpi, ænigmata ſive nodi. Quiane verberavit obſoleto illo verbo militum aures? an quia aſperior in conſtringendis militibus duriorque? *Lipſius.*

Cognomento Sirpicum.] Scirpicum eadem dicacitate nominant centurionem, à ſcirpo ſcilicet, qui junci paluſtris genus eſt, leve, planum, procerumque, ſed aridum, ex quo tegetes fiunt. Feſtus, & Iſidorus Origin. 7, 9. Puta autem in regionibus, quibus vitis aberat, eratque copia ſcirpi, centuriones ſcirpis verberaſſe milites. *Aurelius.* Fruſtra quis in eruendi hujus cognomenti origine laboret. Quin ſatis certum non eſt id ei à militibus fuiſſe inditum. Potuit enim & *paternum* eſſe *cognomen*, ut apud Horat. Epiſt. 1, 13. ipſe ejus *cognominis hæres*, ut ait Ovidius Faſt. 1. *Freinshemius.*

4 *Triſtiſſima quæque maxime occultantem.*] Et merito. Livius lib. 5. *Gens dedita religionibus auxilium Vejentibus negandum, donec ſub rege eſſent, decrevit. Cujus decreti ſuppreſſa fama eſt Vejis propter metum regis; qui à quo tale quid dictum referretur, pro ſeditionis eum principe, non vani ſermonis auctore habebat.* Idem lib. 23. *Auxit rerum ſuarum ſuique contemptum conſul nimis detegendo cladem nudandoque.* Cæſar lib. 7. *Ex omni numero, qui fuit circiter 40000, vix 800* inco-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 16 vol. 1

ſum filium cum primoribus civitatis, duabuſque prætoriis cohortibus mitteret, nullis ſatis certis mandatis, ex re conſulturum. & cohortes delecto milite ſupra ſolitum firmatæ. additur magna pars prætoriani equitis,[1] & robora Germanorum,[2] qui tum cuſtodes imperatori aderant: ſimul prætorii præfectus Ælius Seianus, collega Straboni patri ſuo datus, magna apud Tiberium auctoritate,[3] rector juveni, & ceteris periculorum[4] præmiorumque oſtentator. Druſo propinquanti, quaſi per officium obviæ fuere legiones, non lætæ, ut adſolet,[5] neque inſignibus fulgentes, ſed inluvie deformi, & vultu, quamquam mæſtitiam imitarentur, contumaciæ propiores. Poſtquam vallum introiit;[6] portas ſtationibus firmant. globos armatorum certis caſtrorum locis opperiri jubent. ceteri tribunal ingenti agmine circumveniunt. Stabat Druſus ſilentium

incolumes ad Vercingentorigem pervenerunt: quos ille multa jam nocte, ſilentio ſic ex fuga excepit (veritus ne qua in caſtris ex eorum concurſu & miſericordia vulgi ſeditio oriretur) ut procul in via diſpoſitis familiaribus ſuis, principibuſque civitatum, diſparandos deducendoſque ad ſuos curaret, quæ cuique civitati pars caſtrorum ab initio obvenerat. Gronovius.

1 *Robora Germanorum.*] Ex Germanis validiſſimos. Sic Hiſt. 4. *cum robore Batavorum.* hoc eſt, cum optimis & ſelectis. *Freinshemius.*

2 *Qui tum cuſtodes imperatori.*] Recepit ergo iterum Germanos cuſtodes Tiberius, deſtitutos poſt cladem Varianam ab Auguſto. Suetonius Aug. cap. XLIX. De cuſtodibus iſtis, alibi abunde. *Lipſius.*

3 *Rector juveni.*] Lib. 3 de Quirinio: *datuſque rector C. Cæſari Armeniam obtinenti.* Plinius lib. 3. epiſt. *cui in hoc lubrico ætatis non præceptor modo, ſed cuſtos etiam rectorque quærendus.* Suetonius Aug. 48. *Rectorem quoque ſolitus eſt apponere ætate parvis.* Virgilius *cuſtodem* & *comitem* vocat lib. 5. *Cuſtodem ad ſeſe comitemque impubis Iuli Æpytiden vocat.* Spartianus in Poſtumo: *Vt Saloninum filium ſuum Gallienus in Gallia poſitum crederet quaſi cuſtodi vitæ & morū & actuum imperialium.* Symmachus *monitorem* vocat l.3.ep.13. *Aurel.*

4 *Præmiorumque oſtentator.*] Non hoc voluiſſe videtur Tacitus, tanquam ipſe oſtentator, ſed qui exemplum aliis eſſet periculorum ac præmiorum. Igitur legam, *oſtentatui*, vel *oſtentui* phraſi Tacito familiariſſima, ut & ſequenti mox pagina: *Corpora extra vallum abjecta oſtentui.* Acidalius. Circumloquuti ſumus, qui pœnis & præmiis propoſitis inculcatiſque officii admoneret. *Freinshemius.*

5 *Neque inſignibus fulgentes.*] De cultu & incultu inſignium notanda quædam obſervo, & promo in EXCURS. in *I.* Lipſius.

6 *Portas ſtationibus firmant.*] Sic accepi, quaſi ſimpliciter diceret, ſtationes

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 16 vol. 1

tium manu poſcens.[1] illi quotiens oculos ad multitudinem retulerant, vocibus truculentis ſtrepere; rurſum viſo Cæſare, trepidare. murmur incertum,[2] atrox clamor, & repente quies. diverſis animorum motibus, pavebant, terrebantque. Tandem interrupto tumultu litteras patris recitat. in quîs perſcriptum erat, *præcipuam ipſi fortiſſimarum legionum curam, quibuſcum plurima bella toleraviſſet. ubi primum à luctu requieſſet animus, acturum apud patres de poſtulatis eorum. miſiſſe interim filium, ut ſine cunctatione concederet, quæ ſtatim tribui poſſent: cetera Senatui ſervanda, quem neque gratiæ, neque ſeveritatis expertem haberi par eſſet.* Reſponſum eſt à concione,[3] *manda-* 26
ta Clementi centurioni quæ perferret. Is orditur *de miſſione à ſexdecim annis: de præmiis ſinitæ militiæ: ut*[4] *denarius diur-*

ctiones in portis collocant: neque nunc aliter ſentio: quamquam non damnem diligentiam eorum, qui verbum *firmandi* numeri quoque idoneam magnitudinem complecti rati ſunt. *Freinshemius.*

1 *Illi quoties oculos.*] Is quidem mos & affectus vulgi, in turba ſua audacis, Lucanus pariter in ſeditione:

— *quippe ipſa metus exſolverat audax*
Turba ſuos. quidquid multis peccatur, inultum eſt.

Et Vellejus: *Subita deinde exercitus ſeditio, qui plerumque contemplatus frequentiam ſuam à diſciplina deſciſcit.* Lipſius.

2 *Atrox clamor, repente quies.*] Video expulſam priſcam vocem, *repens quies.* Porrò huic ſententiæ Silianum illud planè geminum eſt:

Clamor ſæpè repens, & ſæpè ſilentia fixis
In tellurem oculis.

Clamor autem, cum terrerent, ut ſequitur; quies, cum timerent. *Idem.*

3 *Mandata Clementi centurioni, quæ præferret.*] *Perferret*, repoſui jubente M S. Supra, *qui perferendis militum mandatis habebatur idoneus.* Lib. 14. *gladiumque, dum mandata perfert, abjicit inter pedes ejus.* Pichena. At Aurelius, Barda mea mens, ait, ſi excuſæ lectioni patrocinaret: vultque *proferret* & *proferendis*: neque hic tantum, verum & apud Plinium lib. 18. cap. 3. *Viator, Vela corpus, inquit, ut proferam ſenatus populique Romani mandata.* Et in Plinio quidem jam ſic ediderunt: ſed tamen notant in optimo Chiflet. eſſe *perferam.* Nec dubito, quin rectius. Neque enim perlata ſunt, priuſquam audita & pronuntiata: & pronuntiando traduntur, quod quid aliud quam *perferuntur.* Similiter apud Iuvenalem Sat. 6. ver. 390. *dictataque verba Pertulit*, genere loquendi Satiram admodum decenti in precibus præſertim parum probatis à ſacerdote præeunte *ad deos ſcilicet ſecundum conſuetudinem*, ut habet vetus Scholiaſtes. Non etgo *protulit.* Gronovius.

4 *Denarius diurnum ſtipendium.*] Ferretus putavit ſic accipiendum hunc locum, quaſi bini denarii poſcerentur. Sed falli Ferretum oſtendit hoc loco Lipſius, firmatque denarium Auguſti & ſequentium principum ævo duodecim

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 16 vol. 1

diurnum ſtipendium foret: ne veterani ſub vexillo haberentur. Ad ea Druſus cum arbitrium ſenatus & patris obtenderet, clamore turbatur. *Cur veniſſet, neq; augendis militum ſtipendiis, neque adlevandis laboribus, denique nulla benefaciendi licentia? at hercule verbera & necem cunctis permitti. Tiberium olim nomine Auguſti* [1] *deſideria legionum fruſtrari ſolitum: eaſdem artes Druſum retuliſſe.*[2] *numquamne ad ſe niſi filios familiarum venturos? novum id plane, quod imperator ſola militis commoda ad ſenatum rejiciat. eundem ergo ſenatum conſulendum, quotiens ſupplicia aut prœlia indicantur. an*
27 *præmia ſub dominis, pœnas ſine arbitro eſſe?* Poſtremo deſerunt tribunal, ut quis prætorianorum militum [3] amicorumve Cæſaris occurreret, [4] manus intentantes, cauſam diſcordiæ, & initium armorum. maxime infenſi Cn. Len-

cim aſſibus valuiſſe. Certe ex Polybiano loco 2, 15 (quem contra Hotomanni conjecturam tuetur) adſtruit accuratiſſimus Saviles, eo tempore, Polybii ſcilicet, tot aſſibus permutatum. Sed Snellius de re numm. contra Lipſium oſtendit, denarium Auguſtæis temporibus ſedecim aſſibus æſtimatum fuiſſe, ex Vitruvio 3, 1. Hoc igitur voluerunt milites, ut loco decem aſſium daretur denarius *in ſpecie*, ut noſtra ætate didicerunt loqui ruſtici noſtri, poſtquam per graſſationes monetarias bonis ſuis propemodum evoluti, ſero intellexerunt in re nummaria corporum magis ipſorum quam appellationis & nominis habendam eſſe rationem. Denarium autem drachmæ ſuæ compararunt Græci. ſicut in hoc ipſo negotio Dio lib. 57 δραχμὴν ἡμερησίαν vocat, quod noſter *denarium diurnum.* fruſtra Budæum reprehendente Bodino in Method. Hiſt. Quippe ut multa multorum loca prætercam, Plinius extremo lib. 21 diſerte teſtatur idem denarii drachmæque pondus fuiſſe. Drachma porro octavam Imperialis nummi partem pendit: tantum igitur, aut, pro argenti ratione, paullo amplius ſtipendium diurnum iſti milites petebant. *Freinshemius.*

1 *Deſideria legionum.*] Sic eo tempore preces petitioneſque principi aut magiſtratibus oblatas dicebant. Explicat ita Plinius Paneg. cap. 79. *Videmus, ut provinciarum deſideriis, ut ſingularum etiam civitatum precibus occurrat.* Freinshemius.

2 *Numquamne niſi.*] Verior lectio è verborum trajectu: *numquamne ad ſe niſi filios f.* Lipſius.

3 *Amicorumve Cæſaris occurreret.*] Lego *occurrerat.* Et jam Muretus. *Acidalius.*

4 *Manus intentantes, cauſam diſcordiæ.*] Ecquando manus dedere cauſam diſcordiæ & armorum, ait ille? Certe, ſi, cui ſunt intentatæ, is ſtrenue repulit eas, aut ultro, quod ira dictat, occupavit. Eam enim, qui rixam quærunt, ut ſuam occaſionem rapiunt, & quaſi eſſent provocati, nihil non ſibi licere in auctores injuriæ interpretantur. Dein tumultu cœpto advolant & aggregantur utrim-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 16 vol. 1

Cn. Lentulo, quod is ante alios ætate & gloria belli, firmare Druſum credebatur, & illa militiæ flagitia primus aſpernari. Nec multo poſt, digredientem cum Cæſare, ac proviſu periculi hiberna caſtra repetentem, circumſiſtunt, rogitantes, *quo pergeret? ad imperatorem, an ad patres? ut illic quoque commodis legionum adverſaretur?* ſimul ingruunt, ſaxa jaciunt. jamque lapidis ictu cruentus, & exitii certus, adcurſu multitudinis, quæ cum Druſo advenerat, protectus eſt. Noctem mina- 28
cem, & in ſcelus erupturam fors lenivit. nam [1] Luna claro repente cœlo [2] viſa langueſcere. Id miles rationis ignarus omen præſentium accepit, [3] ac ſuis laboribus defectionem ſideris adſimulans, [4] *proſpereque ceſſura quæ per-*

uttimque ſocii, & à manibus ad ferrum ac cædes tranſitur. Apage *annos.* Gronovius.

1 *Luna clariore pæne cœlo.*] Quid hoc, *clariore pæne cœlo?* caſſa palearum, ſi examinas. A Beroaldo ea lectio eſt, quam ſperne: & ſubſtitue, *Luna claro repente cœlo.* Facit ſententia, & priſca ſcriptura, *clamore pena cœlo.* Claro autem cœlo is Lunæ languor: & ideo ſequitur, *poſtquam ortæ nubes offecere viſui.* Lipſius.

Luna clamore pena cœlo.] Scriberem *clariore plena cœlo.* Cæſar lib. 4. *Eadem nocte accidit, ut eſſet luna plena.* Τὸ *clariore* vim habet poſitivi; quod vel apud alios non rarum eſt. Homer. Ἰλ. α. Ἀλλ' ἴθι, μή μ' ἐρέθιζε, σαώτερος ὥς κε νέηαι. Ælianus Var. 2, 23. καὶ ἐ μοὶ ἥδιον ἐςὶ μεμνῆσθαι αὐτȣ̃. Virgilius 1 Æn. *Triſtior & lacrimis oculos ſuffuſa.* Salinerius. Ego nihil: ſed Lipſii judicium anteferens correctionem ejus in margine appoſui. *Pichena.* Cicero de conſulatu ſuo:

Quod ferme dirum in tempus cecidere Latinæ,
Cum claram ſpeciem concreto lumine luna
Abdidit, & ſubito ſtellanti nocte perempta eſt.

Lucanus:

Iam Phœbe toto fratrem cum redderet orbe,
Terrarum ſubita percuſſa expalluit umbra.

Aurelius.

2 *Viſa langueſcere.*] Ne intelligas ſpeciem tantummodo langueſcentis habuiſſe: vere namque langueſcens & deficiens cernebatur à militibus. *Pichena.*

3 *Ac ſuis laboribus.*] Rectius omnia cohæreant, ſi copula iſta *ac* abſit. *Freinſhemius.*

4 *Proſpereque ceſſura quæ pergerent.*] Malim *quæ gererent.* Rhenanus. Putavi olim legendum, *quæ peragerent.* nam in MS. prima *R* puncto ſuperius notata, & in margine appoſita *A.* Recte tamen vulgata lectio, ſi interpretemur, *quæ pergerent*, id eſt, quæ ſuccederent, vel quæ ipſi agere pergerent. *Pichena.* Frequens hoc verbum Tacito: ſed nuſquam, opinor, vel ipſi vel alii *pergere aliquid* eſt inſiſtere inſtituto, agere quod in manibus habeas. Ut commodiſſime accipiamus, integrum foret, *proſpere ceſſura*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 16 vol. 1

x. custodijs portarum. in urbibus quatuor portæ erant, quæ singulæ suis excubijs firmari solebant.

pergerent, ſi fulgor & claritudo deæ redderetur.[1] Igitur æris ſono, tubarum cornuumque concentu ſtrepere: prout ſplendidior, obſcuriorve, lætari, aut mœrere, & poſtquam ortæ nubes offecere viſui, creditumque conditam tenebris; ut ſunt mobiles ad ſuperſtitionem perculſæ ſemel mentes, *ſibi æternum laborem portendi, ſua facinora averſari deos* lamentantur. Utendum inclinatione ea Cæſar, & quæ caſus obtulerat in ſapientiam vertenda ratus, circumiri tentoria jubet. Accitur centurio Clemens,[2] & ſi alii bonis artibus grati in vulgus:[3] in vigiliis, ſtationibus, ˣcuſtodiis portarum ſe inſerunt, ſpem offerunt, metum intendunt. *Quouſque filium imperatoris*

ſura itinera, quæ pergerent. Sed quis hac in re ſic loquitur? Prorſus cenſeo Tacitum ſcripſiſſe, *quæ urgerent*. i. e. quę laborarent, quibus inſtarent. Horatius Sat. 2, 7. *vitiis gaudet conſtanter & urget Propoſitum.* Et lib. 2. od. 18. *Mariſque Bajis obſtrepentis urges Summovere litora.* Noſter lib. 12. *itaque urgeret cœpta.* Non dicit *pergeret cœpta.* Gronovius.

1 *Igitur æris ſono.*] Clarum exemplum vanæ religionis, ad levandos Lunæ labores. Ita enim opinio erat. Iuvenalis, nimis facetè de ſexu tinniente:

Vna laboranti poterit ſuccurrere Lunæ.

Livius lib. XXVI. *Diſpoſita in muris Campanorum imbellis multitudo cum æris crepitu, qualis in defectu Lunæ ſilenti nocte cieri ſolet.* Quem morem nec Chriſtianos deſiiſſe, diſcas è Divo Maximo Taurinenſi Epiſcopo: qui nimis id indignatur & culpat Homilia propria, *De defectu Lunæ.* Ait inter alia hic apta: *Cum requirerem quid ſibi clamor hic vellet, dixerunt mihi quod laboranti Lunæ veſtra vociferatio ſubveniret, & defectum ejus ſuis clamoribus adjuvaret.* Lipſius.

2 *Et ſi alii bonis artibus grati.*] Sic MS. & probe. Irrepſerat, *& ſi qui alii*, quod jure ſpernas. *Pichena.* Non disjungenda, quæ cohærere debent, *bonis artibus grati in vulgus.* Vtrumque enim ſpectabatur, ut vulgo grati eſſent, neque id per flagitia, ſicut ſeditioſi iſti, ſed quacumque ex cauſa, modo honeſta & tolerabili. Neque enim hoc loco *bonas artes* interpretari poſſumus de ſevero virtutis ſtudio, fide, conſtantia, geſtis egregiis: hæc enim atque talia præcipuis odiis inſectatur motum vulgus: ſed de aliis minoribus; ut ſi forte ideo grati fuiſſent manipularibus, quod vacationes gratuitas conceſſiſſent, aut ipſis aliis in rebus adfuiſſent, opiſque aut conſilii egenos prompte atque amice juviſſent. *Freinshemius.*

3 *Stationibus.*] Quæ ante portas quidem, ſed paullo longius: atqui & in ipſis *Cuſtodiæ* fuerunt, & has adjungit. Nos in Militia, lib. v. Dialogo VIII. *Lipſius.*

Ii vigiliis, ſtationibus, cuſtodiis.] A Lipſio correctus locus. MS. & alii corrupte *in vigiliis.* Hic obiter admonendi tirones, *vigilias* ſemper eſſe nocturnas; *ſtationes* ſive *excubias* & nocturnas & diurnas. Tacitus lib. II. *ſtationes, vigiliæ, diurna nocturnaque munia in armis agitabantur.* Iſidorus lib. 9. *Excubiæ diurnæ ſunt, vigiliæ noctur-*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 16 vol. 1

ratoris obſidebimus? quis certaminum finis? Percennione & Vibuleno ſacramentum dicturi ſumus? Percennius & Vibulenus ſtipendia militibus, agros emeritis largientur? [1] *denique pro Neronibus & Druſis, imperium populi Rom. capeſſent? quin potius* [2] *ut noviſsimi in culpam, ita primi ad pœnitentiam ſumus? Tarda ſunt quæ* [3] *in commune expoſtulantur: privatam gratiam ſtatim mereare, ſtatim recipias.* Commotis per hæc mentibus, & inter ſe ſuſpectis, [4] tironem à veterano,

nocturnæ. At *cuſtodiæ portarum*, nonne ſtationes? Supra, *portas ſtationibus firmant.* Cæſar lib. 4. de bello Gall. *ii, qui pro portis in ſtatione erant, Cæſari renuntiarunt.* Virgilius 9. Æneid. *communi portam ſtatione tenebant. Stationes* videntur propriè eſſe, quæ hodie corpora cuſtodiarum vocantur. *Pichena.*

1 *Denique pro Neronibus.*] *Denique* tantundem valet, ac ſi dicas, ut rem in compendium mittam. uſurpaturque quum multa dicenda ſunt, ſed ad id, quod maximum atque validiſſimum eſt, properans oratio, ante exſpectatum abrumpitur. Apud Hirtium de bello Alex. *Armeniam minorem recepiſſe, quam paterno nomine jure obtinere deberet; denique ejus regni cauſa integra Cæſari ſervaretur.* Hanc vim nulla verſionum hic adſequitur. *Freinshemius.*

2 *Vt noviſsimi in culpam.*] Hoc accipiendum, quaſi ad meliores militum dictum. Etſi enim omnes rebellaverant; non æque prompte, & quidam ſecuti magis, quàm ducentes. Hos nunc excitat. *Lipſius.*

Vt noviſsimi in culpam.] Trium legionum milites, omnes ad ſeditionem promptiſſimos, nec ullam eorum partem cunctatam conſtat. Qui igitur noviſſimi in culpam? An originem ab univerſis amovent, & in paucos auctores conferunt? Potius cenſeo Clementem ceteroſque arte quadam, ut quoſque alloquebantur, poſtremos eos ac fere coactos deſcendiſſe in culpam, credere ſimulaviſſe; quo facilius in pœnitentiam & ſpem veniæ perducerent. *Pichena.* Seditio haud dubie à veteranis cœpit. Ii enim graviſſime ferebant emeritæ militiæ commodis ſe fraudari, ut infra 1, 33. Reliqui longinqua adhuc ſpe eadem præmia adſequendi haud perinde accenſi, veteranos tamen turbantes ſecuti ſunt. Hi igitur facilius ad pœnitentiam flecti poterant, eoſque adorti ſunt Clemens aliique ad mitigandum vulgus miſſi. dixit enim auctor illos *vigiliis, ſtationibus, cuſtodiis portarum ſe inſeruiſſe*, ubi certe veteranos non fuiſſe clarum ex eo, quod non ducum juſſu, ſed ſuo arbitrio milites hæc ita diſpoſuerant, ſupra 1, 25. ubi certe apparet veteranos non ſumpturos fuiſſe munia iſta, de quibus cum maxime querebantur ſupra 1, 17. Sequitur ergo Clementem & qui idem agebant *tironem à veterano diſſociaſſe.* Freinsh.

3 *In commune expoſtulantur.*] Muretus, *poſtulantur.* Et ſane melius. Vſitatum tamen illud Tacito lib. 15 ann. *Ille Armeniam quoque diverſis præſidiis vacuam fieri expoſtulabat.* Et lib. 1. *Marium Celſum ad ſupplicium expoſtulabant.* Quomodo præcedit ibidem: *libellos præmia expoſcentium.* Acidalius.

4 *Tironem.*] Intellegit qui ſtipendia nondum compleſſent, abjunctos ab iis qui ſub vexillo veterani. *Lipſius.*

no, legionem à legione diſſociant. Tum redire paulatim amor obſequii : omittunt portas, ſigna unum in locum principio ſeditionis congregata, ſuas in ſedes referunt.
29 Druſus orto die, & vocata concione, quamquam rudis dicendi, 1 nobilitate ingenita, incuſat priora, probat præſentia : negat *ſe terrore & minis vinci : flexos ad modeſtiam ſi videat, ſi ſupplices audiat, ſcripturum patri, ut placatus legionum preces exciperet.* orantibus, rurſum idem Blæſus & L. Apronius eques Romanus è cohorte

1 *Nobilitate ingenita.*] Culpavi; nec nunc omnino capio. niſi quod videtur ſimile illi dicto apud Lucanum:

—— quos Lentulus omnes
Virtutis ſtimulis, & nobilitate dolendi
Præceſſit.

Hinc apud Claudianum :

—— miſta ſed nobilis ira.

In quibus plus ſcilicet aliquid intelligitur, quam dicitur. *Idem.*

Nobilitate ingenita.] Animus erectus, impotentia, quæ plerunque nobilitatem comitatur. Supra : *ſed vetere atque inſita Claudiæ familiæ ſuperbia.* Vnde Petronius Arbiter in Satir. nobiles eo de nomine deſignat : *Clienſque cœnas impotentium captet.* Sic de feritate Civilis & Claſſici *ſævitia ingenita & cupidine prædæ ad excidium civitatis trahebantur.* Erant enim Germani, qui ad ſævitiam naſcebantur. Sic *inſitæ feritati arte, ac tempore lenocinatur.* Sic Curtio dicitur *præter ingenitam venerationem* de iis, qui natura proni ſunt in Regis cultum. Druſus ergo Claudiæ familiæ quamvis dicendi rudis, audacter & impotenter increpat militum conſternationem. Nobilitas dicta ſignificatione apud Plautum, in Milite : *Et quia tecum eram, propterea animo eram ferocior. Eam nobilitatem amittendam video.* Quo etiam non male traheres illud Suetonii de Claudio Imperatore, qui ſtupidus ad omnia, & plumbeus erat : niſi quod eum nonnunquam decebat ἡ τῆς ψυχῆς αὐτοῦ εὐγένεια. Nec illud Terentii : *Habet bene ac pudice eductam, ignaram artis meretriciæ, mea eſt potens, procax, magnifica, ſumptuoſa, nobilis ;* hæc prolixius, quia ubique id verbi vertunt in *nobilitate ingenii*, vel *ſævitia ingenii.* Salinerius. Qui dicendi rudes ſunt, vix ſibi conſtant, ſi pro concione verba facienda ſint. quod tironi adhuc Alcibiadi eveniſſe ferunt, donec alloquio Socratis firmaretur. Hoc autem magis evenire opus eſt, ubi res cum periculo conjuncta, quod *exercitam quoque eloquentiam debilitat*, ut ait noſter 3, 67. 2. Eam perturbationem vicit Druſus *nobilitate ingenita*, hoc eſt, animi firmitate à majoribus ſuis inſita. *Nobilitas* enim hic non ad genus tantum, ſed ad animum etiam ſpectat, quem ſimul cum ſanguine à veteribus Claudiis in Druſum fuiſſe propagatum innuit. Hoc forte ſenſu etiam accipienda hæc vox infra 2, 13, ubi *nobilitatem* Germanici milites ejus laudibus ferebant. ſi enim ad genus tantum reſpexiſſent, habuerant utique duces ex priſca nobilitate Germanico non inferiores. Sic fere Ovidius nobilitatem leonibus tribuit, ademptam urſis lupiſque,

Et quacunque minor nobilitate fera eſt.

Lib. 3. Triſtium. Eleg. 5. Ergo *nobilitas* hic γενναιότης eſt. *Freinshemius.*

1 *Inſtuſ-*

cohorte Druſi,[1] Juſtuſque Catonius primi ordinis centurio, ad Tiberium mittuntur. Certatum inde ſententiis, cum alii *opperiendos legatos, atque interim comitate permulcendum militem* cenſerent; alii *fortioribus remediis agendum. nihil in vulgo modicum: terrere, ni paveant: ubi pertimuerint, impune contemni. dum ſuperſtitio urgeat, adjiciendos*[2] *ex duce metus, ſublatis ſeditionis auctoribus.* Promptum ad aſperiora ingenium Druſo erat. vocatos Vibulenum & Percennium interfici jubet. Tradunt plerique[3] intra tabernaculum ducis obrutos; alii[4] corpora extra vallum abjecta oſtentui. Tum ut quiſque præcipuus turbator, conquiſiti. & pars extra caſtra palantes à centurionibus, aut prætoriarum cohortium militibus cæſi: quoſdam ipſi manipuli, documentum fidei, tradidere. Auxerat militum curas præmatura hiems, imbribus continuis, adeoque ſævis, ut non egredi tentoria,

1 *Iuſtuſque Catonius primi ordinis centurio.*] Credo eum eſſe, qui poſtea Prætorii præfectus imperante Claudio, & Meſſalinæ fraude interfectus. Suadeo legas Dionem LX. De primo ordine, ego in Milit. lib. II. *Lipſius.*

2 *Ex duce metus.*] Ne mutemus. dictio eſt quam amat Tacitus. Ita lib. II. *Langueſcet induſtria, ſi nullus ex ſe metus aut ſpes.* Vita Agricolæ: *Tenentibus arma pleriſque, quos conſcientia defectionis, & proprius ex legato timor agitabat.* A Salluſtio ſumpſit de rep. ad Cæſ. *Neque quemquam à multis metuendum eſſe, quin ad eum formido ex multis recidat.* Idem.

3 *Intra tabernaculum ducis obrutos.*] Cum pleriſque accipio ſepultos: & clamat hoc oppoſitio de projectis ante vallum corporibus. Alii *obrutos* pro interfectis habuerunt, quod quidem & ſentit Tacitus, & vero dixit, ſuo nimirum modo, quanquam non exprimeret. Dum enim ſepultos narrat clanculum, multo magis clam quoque interfectos vult intelligi: ſed hoc potiſſimum voluit indicare, ex quo & quod non diceret, noſceretur. Quidam ex diverſis auctorum opinionibus unam effecit, ut nimirum interfecti fuerint iſti ſeditioſi in tabernaculo ducis, & deinde projecta cadavera. Sed invitis Tacito, & quorum ille ſententias retulit. *Freinſh.*

4 *Corpora extra vallum.*] Vt in oppidis animadverſiones extra muros; ſic & in caſtris extra vallum. Ideo corpora hic abjecta in eum locum, qui fuit extra portam Decumanam, à caſtrorum tergo, uti ex Vegetio diſcas lib. I. cap. XXIII. Seneca I. De ira cap. XVI. *Damnatus extra vallum deductus eſt, & jam cervicem porrigebat, cum ſubito apparuit commilito ille.* Hirtius de bello Africano: *Sic extra vallum deducti ſunt, & cruciabiliter interfecti.* Calpurnius Declamatione VII. in ipſo argumento: *Imperator corpora eorum extra vallum projici juſſit.* Ejuſdem ſententiæ, quod idem Tacitus ſtatim: *Convulſos laniatoſque, & partim exanimos, ante vallum, aut in*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 16 vol. 1

ria, congregari inter ſe, [1] vix tutari ſigna poſſent, quæ turbine atque unda raptabantur. durabat & formido cœleſtis iræ, *nec fruſtra adverſus impios hebeſcere ſidera, ruere tempeſtates. non aliud malorum levamentum, quam ſi* [2] *linquerent caſtra infauſta temerataque,* [3] *& ſoluti piaculo ſuis quiſque hibernis redderentur.* primum octava, dein quintadecuma legio rediere. Nonanus *opperiendas Tiberii epiſtolas* clamitaverat. mox [4] deſolatus aliorum diſceſſione, imminentem neceſſitatem ſponte prævenit. & Druſus non exſpectato legatorum regreſſu, quia præ-

31 ſentia ſatis conſiderant, in urbem rediit. Iiſdem ferme diebus, iiſdem cauſſis, Germanicæ legiones turbatæ, quanto plures, tanto violentius: & magna ſpe, fore ut Germanicus Cæſar imperium alterius pati nequiret, daretque ſe legionibus, [5] vi ſua cuncta tracturus. Duo apud ripam Rheni exercitus erant. cui nomen ſuperiori, ſub C. Silio legato; inferiorem A. Cæcina curabat. Regimen ſummæ rei penes Germanicum [6] agendo Galliarum

in amnem Rhenum projiciunt. Lipſius.

1 *Vix tutari ſigna.*] Id eſt, recta habere & ſervare in principiis, ubi defixa. *Idem.*

Tutari ſigna.] Intelligendum hoc ex more caſtrorum, quem exponit Stewech. ad Veget. I. 23. *Rapta ſubitis turbinibus ſigna* memorantur etiam inter adverſa omina Craſſo oblata. Florus 3. 11. *Freinshemius.*

2 *Linquerent caſtra infauſta.*] Virg. 3. Æn.

Linquere pollutum hoſpitium, dare claſſibus auſtros.

Plaut. Moſtell. *Hoſpes hic me necavit, iſque me Defodit inſepultum, clam ibidem in hiſce ædibus Sceleſtus auri cauſa. nunc tu huc emigra. Sceleſtæ hæ ſunt ædes, impia eſt habitatio.* Aurelius.

3 *Et ſoluti piaculo*] *Piaculum* hic capio non pro ipſa modo culpa, ſed pro omni eo, quod culpæ quoquo modo cohæret. Ita hi non rebantur ſe ſatis purgari poſſe, niſi etiam locum, in quo peccaviſſent, tamquam infauſtum pollutumque relinquerent. *Freinshemius.*

4 *Deſolatus.*] Solus relictus, *μονωθεὶς*, ut Gloſſæ veteres. *Lipſius.*

5 *Vi ſua tracturus.*] Credo verum eſſe *tracturis*, quamquam & altera iſta lectio, ſenſum ſane non ineptum habeat. Sed indicat Tacitus legiones iſtas vires ſuas intellexiſſe; idque mox aperte profitentur, *ſua in manu ſitam rem Romanam, &c.* deinde facit quod ſtatim ſubjicit de exercitibus, quaſi oſtenſurus non modicam fuiſſe vim, quæ in duos exercitus dividi poterat. *Freinshemius.*

6 *Agendo Galliarum cenſui.*] Cenſum accipies, non qualis Romæ, ut notæ ſaltem eſſent Gallorum facultates: ſed ut ex modo cenſus tributum penderent & vectigal. Quod cum in aliis provinciis ſervabatur (apud Iuriſconſultos

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 16 vol. 1

Galliarum cenſui tum intentum. Sed quibus Silius moderabatur, mente ambigua fortunam ſeditionis alienæ ſpeculabantur: inferioris exercitus miles in rabiem prolapſus eſt, [1] orto ab unetviceſimanis quintaniſque initio, & tractis prima quoque ac viceſima legionibus. nam iiſdem æſtivis in finibus Ubiorum habebantur, per otium, aut levia munia. Igitur audito fine Auguſti, [2] vernacula multitudo, nuper acto in urbe delectu,

riſconſultos titulo toto de cenſibus:) tum in Gallia potiſſimum, ditiſſima provinciarum. Adde ſis noſtra in EXCVRS. K. Lipſius.

Agendo Galliarum cenſui.] Quæ regiones jus civitatis Romanæ non habebant, gravioribus tributis vexabantur. Cenſuali enim lege profiteri cogebantur, quot capita eſſent in qualibet familia, quot jugera terræ, quot ſervos quis haberet. Sed & de lacubus piſcatoriis cenſus ſolvendus erat, Vlpiano Pauloque jureconſ. teſtibus. Vt hic ſimpliciter accipiendus non ſit *cenſus*, cum numerus civium defertur, unde agnoſci poſſit, qui militiæ nomina dare debeant. Hinc *cenſiti* & *cenſitores* dicti. *Alciatus*. Iulius Cæſar omnem Galliam in provinciæ formam redegit, eique in ſingulos annos ſtipendii nomen impoſuit: quod ex forma cenſuali juxta profeſſionem tot capitum, liberorum & ſervorum, tot animalium, tot jugerum &c. Romani, quibus jus erat ſingulis menſibus, teſte Dione, exigebant à vicis, municipiis, coloniis, civitatibus, & provinciis, præter eas, quæ aut ſociæ, aut bene meritæ, aut juris Italici factæ fuiſſent. Neque enim jus civitatis Romanæ habere neceſſe fuit, in quo mirum, ut eruditiſſimus Alciatus prævaricatus ſit. Ad rem. Germanicus *agendo cenſui Galliarum* intentus erat, id eſt, tributo exigendo, & accipiendo: qua de re Claudii ejus filii legenda oratio eſt, quam ex ære exſcripſi lib. XI. *Vertranius*.

1 *Ab undeviceſimanis.*] In Germania inferiori, hac ætate ubique XXI. legionem reperio, non decimamnonam. Itaque hic & ſæpius, repone, *Vnaetviceſimanis*. Quæ vox remotior ab uſu hodie, impoſuit ſcriptorum vulgo. Adi, ſi placet, ad lib. I. Hiſtor. Notas. *Lipſius*.

Orto ab unetviceſimanis.] Libri omnes editi, *undeviceſimanis*. Animadvertit Lipſius mendum ex hiſtoria ipſa. MS. hic, & ubicunque de hac legione fit mentio, *unetviceſimam* appellat, quod ego itidem ſemper repoſui. Hic igitur, ne ſæpius repetendum ſit, admonuiſſe ſufficiat. *Pichena*.

2 *Vernacula multitudo.*] Ante quinque circiter annos, nunciata in urbe clade Variana. cum quidem Romæ ſubitum militem Auguſtus conſcripſit, ad tutelam ripæ Rheni; & pleroſque è libertinis. Sueton. c. XXV. & Dio LVI. *Lipſius*.

Vernacula multitudo.] Interpretantur de libertis, quos Auguſtus ad tutelam Rheni miſit, apud Sueton. cap. 25. non male, quia tamen ex Dionis libro 56. conſtat, eo delectu non libertinos tantum, ſed alius quoque generis urbanam plebem eſſe coactam; atque vox *vernacula*, tamquam omnem eam multitudinem ſimul complectens, ab auctore conſulto adhibita videtur (cui non deerat proprium vocabulum, ſi ſolos libertinos hic intelligi voluiſſet) latius interpretari viſum eſt. *Freinshemius*.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 16 vol. 1

delectu, laſciviæ ſueta, laborum intolerans, [1] implere ceterorum rudes animos. *Veniſſe tempus, quo veterani maturam miſsionem, juvenes largiora ſtipendia, cuncti modum miſeriarum expoſcerent, ſævitiamque centurionum ulciſcerentur.* Non unus hæc, ut Pannonicas inter legiones, Percennius, nec apud trepidas militum aures alios validiores exercitus reſpicientium, ſed multa ſeditionis ora voceſque; *ſua in manu ſitam rem Romanam, ſuis victoriis augeri Remp.* [2] *in ſuum cognomentum adſciſci imperatores.* Nec

1 *Implere ceterorum rudes animos.*] Non damno: *ſermonibus* ſcilicet, qui ſequuntur. Valde tamen veriſimile eſt *impellere* etiam hic ſcriptum fuiſſe, ut ſuperius: *impellere paulatim nocturnis colloquiis.* Maxime quod ibi ſic additum *imperitos animos*, ut hic *rudes animos.* Et lib. VI. *Qua rudes animos, nomine honoris, ad corrumpendum militiæ morem propelleret.* Acidalius.

2 *In ſuum cognomentum.*] Si ad ſua tempora Tacitus reſpexit, clara res: omnes enim poſt Tiberium fere Imperatores cognomen ſumpſerunt à pugnaciſſima gente. At quid eſt, quod hîc milites in eo glorientur, niſi ſi divini & præſcii futurorum? Nam ad hoc ævi ſolus Druſus & Germanicus, cognomine illo uſi, ex decreto quod apud Dionem habes LV. & ſi quiſquam ex Imperatoribus, ſolus certe Tiberius. Sed correctione explico me, & omnino ſcrib. cenſeo, *adſciſci imperaturos.* idque verum, cognomento illo inſignitos eos, qui in ſpe Principatus. Præter dictos, ecce Vitellius Imp. *filium ſinu retinens Germanicum appellavit, cinxitque cunctis fortunæ principalis inſignibus.* Lipſius.

In ſuum cognomentum aſciſci Imperatores.] Eruditiſſimus vir *imperaturos*, quaſi eo nomine cohoneſtati, in ſpem futuræ ſucceſſionis vocarentur; ut apud Gallos Delphinus. diſſentio, ajoque Germanici cognomen nec vigente Cæſarum domo, ſucceſſorem deſignaſſe: (nam ſi ſecus eſſet, Senatus ex libidine ſucceſſuros Auguſto præfiniſſet. Suetonius: *præterea ſenatus inter alia complura, marmoreum arcum cum tropæis via Appia decrevit & Germanici cognomen ipſi poſteriſque ſuis.* Dio. Γερμανικός τε μετὰ τῶν παίδων ἐπονομασθεὶς, καὶ τιμὰς, καὶ εἰκόνων, καὶ ἀψῖδος, κενοταφίου τε πρὸς αὐτῷ τῷ Ῥήνῳ λαβὼν) neque Iulia ſtirpe finita: nam Cæſares dicebantur illi, in quos imperium devolveretur. *Sextus dies agitur, ex quo Cæſar aſcitus ſum*, loquitur Piſo, quem adoptaverat Galba. *Debuiſſe Cæſarem in acie ſtare*, agitur de Domitiano etiamdum vivo patre. *Ejuſdem anni principio Cæſar Titus*, adhuc imperante Veſpaſiano. Clarius Dio: αὐτοκράτωρ δ' ἐπὶ αὐτοῖς ὁ Οὐεσπασιανὸς, καὶ πρὸς τῆς βουλῆς ἀπεδείχθη, καὶ Καίσαρες ὅ γε Τίτος, καὶ ὁ Δομιτιανὸς ἐπεδείχθησαν. Qua de re igitur milites ſic ἀλαζονικῶς gloriantur? quod Tiberius Imperator, id eſt, rerum dominus, tot victoriarum adverſus tot gentes compos, cognomen Germanici, ut ſolum glorioſum, ſibi ſumit. Cæterum πληθυντικῶς *imperatores*, ut *Lollianas Varianaſque clades, interfectos Romæ Varrones, Egnatios, Iulos* & ut *Annumerabor Numiſiis, & Herenniis, ut omnes legati veſtri aut militum manibus, aut hoſtiũ ceciderint.* Salinerius. *Imperatores* non hic accipiam ipſos Principes, ſed

qui

Nec legatus obviam ibat. quippe plurium [1] vecor- 33
dia conſtantiam exemerat. repente lymphati, deſtri-
ctis gladiis in centuriones invadunt. ea vetuſtiſſima
militaribus odiis materies, & ſæviendi principium.
[2] proſtratos verberibus mulcant, [3] ſexageni ſingulos,
ut numerum centurionum adæquarent. Tum convul-
ſos laniatoſque, & partim exanimos, ante vallum, aut
in amnem Rhenum projiciunt. Septimius cum perfu-
giſſet ad tribunal, pedibuſque Cæcinæ advolveretur,
eo uſque flagitatus eſt, donec ad exitium dederetur.
Caſſius Chærea, mox cæde C. Cæſaris memoriam
apud poſteros adeptus, [4] tum adoleſcens, & animi fe-
rox,

qui principibus proximi, eorumque è ſanguine honoris cauſa *Imperatores*, hoc eſt, ſummi exercituum duces appellabantur, ut Druſus olim, ut nunc Germanicus, qui & *Imperator* appellatur infra 1, 37, & 41, & 44. & ab ipſo Tiberio 1, 62. Tales Imperatores ſub Auguſto fuerunt, de quibus mentio. 1, 3. *Tiberium Neronem & Claudium Druſum privignos imperatoriis nominibus auxit.* Quem honorem Tiberius Blæſo poſtremum tribuit. noſter 3, 47. *Freinshemius.*

1 *Vecordia conſtantiam exemerat.*] Muretus *exuerat*. Non aſſentior. *Acidalius.*

2 *Verberibus mulctant.*] Malim, *mulcant*, in hac ſignificatione. Cicero pro Milone: *Qua in turba C. Vivienus ſenator ita eſt mulcatus, ut vitam amiſerit.* Livius l. XXIX. *In legatum, lictoribus prius indignum in modum mulcatis, impetum faciunt.* Idem lib. VIII. *Sperare ſe, corpore regio utcumque mulcato, ſe ſuos redempturam.* & alibi, *Mulcare virgis.* Quibus locis omnibus, *Multare*, non æque placet. *Lipſius.*

Proſtratos verberibus mulcant.] Hoc etiam ex ingenio Lipſius, & ego auctoritate Manuſcripti confirmo. Hic notandus mos proſternendi verberibus afficiendos. Suet. in Tib. cap. XI. *ſtratum humi pene ad necem verberavit.* Pichena. Ideo dicebantur *ſubjici fuſtibus* L. ult. De injuriis & l. 28. De Pœnis. Quæ pœna eſt pervetus. Nam Deuter. 25: *Eum qui peccavit, ſi dignum viderint plagis, proſternent, & coram ſe facient verberari.* Aurelius.

3 *Sexageni ſingulos.*] In legione plena, ſexaginta centuriones. Dionyſius Halicarnaſſeus, libro IX. & Vegetius: ego plene in Militia. *Lipſius.*

Sexageni ſingulos.] Notat hic Lipſius, in plena legione fuiſſe ſexaginta Centuriones. Idem in opere, quod de militia Romana elegantiſſime ſcripſit, lib. II. Dial. V. & VIII. hoc diſtinctius explicavit. Triginta in qualibet legione *manipuli*, qui ex centum & viginti militibus conſtabant. Dividebatur manipulus in duas partes, quas *ordines* vocabant. cuilibet *ordini*, id eſt ſexaginta militibus, unus præerat Centurio. *Pichena.*

4 *Tum adoleſcens & animi ferox.*] *Adoleſcentem* hoc loco pro homine triginta annis propiore poni, tum vocis hujus uſus patitur; tum vero res ipſa prope cogit. Nam centurionem, & quidem ſeverum fuiſſe, ex hiſtoria colligi-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 16 vol. 1

rox, inter obſtantes & armatos ferro viam patefecit. Non tribunus ultra, non caſtrorum præfectus jus obtinuit: vigilias, ſtationes, & ſi qua alia præſens uſus indixerat, ipſi partiebantur. [1] Id militares animos altius conjectantibus præcipuum indicium magni atque implacabilis motus, quod [2] neque disjecti, nil paucorum inſtinctu,

colligitur: quod utrumque vix cadit in tantillam ætatem, qualem quædam verſiones tribuere videntur huic homini. Deinde Suetonius Calig. 56. de hoc Chærea ſic ſcribit: *quem ſeniorem jam denotare omni probro conſuerat Cajus.* At Caii cædes ſexto atque viceſimo poſt hanc ſeditionem anno patrata eſt; neque dubitandum, quin diu antea probris illis exagitarit hominem: atque ita jam aliquot ante ejus necem annos *ſenior* fuerit habitus hic Chærea. h. e. Si ex conſtitutione Servii regis (apud Agell. 10, 28.) accipias, 46 annis major; quod ſi ex communi loquendi uſu, multo etiam provectior. *Freinshemius.*

1 *Id militares animos.*] Quæ impetu fiunt, durare non ſolent: quæ cunctabunde ac compoſite, diuturniora ſunt. ſic flamma quæ ſubito excrevit, ſubito extinguitur. Siccas febres medici maxime metuunt, non quæ ſubito vehementiſſimæ ſunt, vagæque & incertæ modo citius modo ſerius ægrotum adoriuntur: ſed eas, quæ quamvis remiſſiores, conſtanter, & ſtatis vicibus quaſi ad vadimonium occurrunt. Sic qui iram vultu, oculis, verbis, manibus produnt; nihil ab eis magnopere metuas: ſcias facile deſituros. illi magis metuendi, qui etiam in media ira lenti ſunt, qui nihil incompoſite, nihil inordinate faciunt, qui ita ſe gerunt, ut, quod fieri poſſe negat Terentius, *cum ratione inſanire* videantur. *Muretus.*

2 *Nil paucorum inſtinctu.*] Rhenano placet, *vel paucorum.* nec ſperno. *Lipſius.*

Neque disjecti, nil paucorum inſtinctu.] Correxit Rhenanus *vel paucorum* omnibus comprobantibus. *Pichena.* Legam, *nec paucorum inſtinctu.* Nam & vox *neque* talem ſibi reddi poſtulat, & ſenſus exigit. Duo enim diſtincte notat in illa Germanicarum legionum ſeditione, quod neque ſparſim movebantur, neque ita ut à paucis eſſet motus initium, quos cæteri velut contactu ſequerentur: ſed corpus unum facerent, & in eo corpore non unus alii, ſed ſibi quiſque turbandi auctor eſſet. Illa cauſa validam faciebat ſeditionem, hæc durabilem. *Grotius.* Hoc quidem palam eſt non reſpondere inter ſe τῷ *neque* & *nil*; nihiloque magis τῷ *neque* & *vel.* Sed qua in voce mendum ſedeat, videndum. Nihil illos offendit τὸ *disjecti*, quod me maxime. Qui enim *disjecti?* Sparſi, inquit Aurelius. Et hæc quidem vis vocis: ſed an Pannonii magis ſparſi? immo mox è ſparſis adunati. Tale autem quid dixiſſe Tacitus videtur, quod in Pannoniis fuiſſet, & tumultum eorum minus metuendum reddidiſſet. Quemadmodum *paucorum inſtinctu*: eo enim Percennius & Vibulenus ſignificantur. Quid moror? Taciti manus fuit: *quod nuſquam diſtracti, nil paucorum inſtinctu.* hoc eſt, nullo loco, nulla in re diſcordes. Balbus ad Ciceronem lib. 8. ad Atticum: *ut Cæſarem & Pompeium perfidia hominum diſtractos rurſus in piſtrinam concordiam reducas.* Noſter lib. 4. *ſi matrimonium Liviæ velut in partes domum Cæſarum diſtraxiſſet.* Varro apud Nonium: *Diſtractione*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 16 vol. 1

inſtinctu, ſed pariter ardeſcerent, pariter ſilerent; tanta æqualitate & conſtantia, ut regi crederes. Interea 33
Germanico per Gallias, ut diximus, [1] *cenſus accipienti, exceſſiſſe Auguſtum* adfertur. Neptem ejus Agrippinam in matrimonio, pluresque ex ea liberos habebat. Ipſe Druſo fratre Tiberii genitus, Auguſtæ nepos: ſed anxius occultis in ſe patrui aviæque odiis, quorum [2] cauſſæ acriores, quia iniquæ. quippe Druſi magna apud populum Rom. memoria, [3] credebaturque ſi rerum potitus

ctione civium elangueſcit bonum proprium civitatis, atque ægrotare incipit & conſeneſcere. Atque hinc Germaniciani formidabiliores. nam Pannonii ſubinde diſtracti: ut cum *depulſi æmulatione* cap. 18. cum *ferrum inter ſe parabant ob centurionem cognomento Sirpicum*, cap. 23. *Gronovius.*

1 *Cenſus accipienti.*] Ea forma ſermonis Iuriſconſulto dicta *legatio ad cenſus accipiendos.* C. I. D. De muneribus & honoribus. *Lipſius.*

2 *Quia iniquæ.*] A virtutibus ejus ortæ. Invidebant, & erectum ingenium timebant. *Idem.*

Cauſæ acriores, quia iniquæ.] Nam quidquid æquum ac juſtum eſt, certis finibus circumſcriptum: neque eos egreditur. At injuſtum & iniquum, nullis certis terminis continetur. Tum nemo vult ſe injuſtum atque iniquum videri. Itaque, quanto quiſque iniquius alterum odit, tanto majore ſtudio conatur efficere, ut eum juſte odiſſe videatur: alioqui enim injuſtum ſe, & iniquum eſſe fateatur neceſſe eſt. Ea res odium intendit. Præterea, qui juſtam odii cauſam habet, ſi odium aut deponat, aut remittat, lenitatis ac clementiæ laudem ex eo ſe adepturum videt. Intelligit etiam eum, quem aut odiſſe deſinit, aut mitius ac moderatius odiſſe incipit, ſibi eo nomine devinctum atque obſtrictum fore. Nemo autem eſt, quin ſibi, cum poteſt, libenter alios obliget. Eis enim quiſque ſuperior eſt, quos ſibi obligatos & obnoxios habet. At, qui inique odit, ſi quid remittat ex odio, non ullam ſibi laudem ex eo parit: ſed potius ipſemet iniquum, & injuſtum fuiſſe ſe confitetur. Neque ſibi propterea obligat, eum, cui jam minus iniquus eſt: ſed ipſe potius prioris illius odii ultro petere ab eo veniam debet. Atque hæc cum in omni hominum genere vera ſunt, tum in Principibus veriſſima. Nunquam enim videri volunt erraſſe ſe. Itaque quos ſemel injuſte odiſſe cœperunt, urgent ad extremum, ne principio injuſtum in eos odium ſuſcepiſſe videantur. Qua de re dicam quiddam admirabile, ſed longo uſu, & multis exemplis confirmatum. Facilius impetrant veniam à multis principibus, & facilius cum eis in gratiam redeunt, qui jure eorum iram in ſe provocarunt, quam ſi quos ipſi principes ſine ulla juſta cauſa odiſſe cœperunt. Nam ſi illis ignoſcant, vident ſe manſuetos, ac miſericordes viſum iri. Hos ſi omittant, verentur ne hoc ipſo præteriti temporis injuſtitiam & iniquitatem agnoſcere videantur. *Mur.*

3 *Credebaturque, ſi rerum.*] Imo prodita à Tiberio ejus epiſtola eſt, qua de cogendo ad reſtituendam libertatem Auguſto agebat. Quæ una cauſſa necis pio in patriam juveni, ſed infelici. Sueton. in Tiberio, cap. L. *Lipſius.*

1 *Vt*

potitus foret, libertatem redditurus. unde in Germanicum favor, & ſpes eadem. Nam juveni civile ingenium, mira comitas, & diverſa à Tiberii ſermone, vultu, adrogantibus & obſcuris. Accedebant muliebres offenſiones, novercalibus Liviæ in Agrippinam ſtimulis: atque ipſa Agrippina paulo commotior, niſi quod caſtitate, & mariti amore, quamvis indomitum ani-
34 mum in bonum vertebat. Sed Germanicus quanto ſummæ ſpei propior, tanto impenſius pro Tiberio niti. Sequanos proximos, & Belgarum civitates in verba ejus adigit. Dehinc audito legionum tumultu raptim profectus, obvias extra caſtra habuit, dejectis in terram oculis velut pœnitentia. Poſtquam vallum iniit, diſſoni queſtus audiri cœpere. & quidam prenſa manu ejus per ſpeciem oſculandi, inſeruerunt digitos, ut vacua dentibus ora contingeret: alii curvata ſenio membra oſtendebant. Adſiſtentem concionem, quia permixta videbatur, *diſcedere in manipulos* jubet, *ſic melius audituros reſponſum: vexilla præferri,* [1] *ut id ſaltem diſcerneret cohortes.* tarde obtemperavere. Tunc [2] *à veneratione Auguſti* orſus, flexit ad *victorias triumphoſque Tiberii*, præcipuis laudibus celebrans, *quæ apud Germanias illis cum legionibus pulcherrima feciſſet.* *Italiæ* inde *conſenſum*, *Gal-*

liarum

1 *Vt id ſaltem diſcerneret cohortes.*] An, ut per id ſaltem Germanicus cohortes diſcerneret? Haud abſimile illud Terentii in fine Adelphi· *ut id oſtenderem, quod te iſti facilem, & feſtivum putant, id non fieri ex vera vita.* Ego ſic malim: ut ea vexillorum prælatio ſaltem diſcerneret cohortes. *Pichena.*

2 *A veneratione Auguſti orſus.*] Ita capio hæc verba, ut Germanicus initio orationis oculos conjecerit in imaginem Auguſti ſignis affixam, quam ſit veneratus genu flexo, & manu ori admota, mox orſus ſit proloqui. *Aurelius.* Sic poſſunt accipere, qui neſciunt, quid Tacito & aliis ſit *veneratio*: & certe id non omnes ſciunt. Vſurpant autem eam vocem pro ea, quam noluerunt dicere *venerabilitatem*: ut *veneratio Auguſti* non ſit actio aliorum circa eum, ſed ipſi inſita dignitas vel majeſtas. Sic lib. 12. *qui mos ſacerdotibus & ſacris antiquitus conceſſus, augebat venerationem fœminæ.* De Agrippina loquitur. Seneca ad Polybium cap. 21. *qui munere fortunæ tantam venerationem receperat, ut felicitas ejus effugeret invidiam.* Iuſtinus de cohorte Alexandri lib. 13.

ejus

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 16 vol. 1

liarum fidem extollit, *nil uſquam turbidum aut diſcors.* Si- 35
lentio hæc, vel murmure modico audita ſunt. ut ſeditionem attigit, *ubi modeſtia militaris? ubi veteris diſciplinæ decus? quonam tribunos? quo centuriones exegiſſent?* rogitans; nudant univerſi corpora, *cicatrices ex vulneribus, verberum notas* exprobrant: mox indiſcretis vocibus [1] *pretia vacationum, anguſtias ſtipendii, duritiam operum*, ac propriis nominibus incuſant, *vallum, foſſas*; [2] *pabuli, materiæ, lignorum adgeſtus,* & ſi qua alia ex neceſſitate, aut [3] adverſus otium caſtrorum quæruntur. Atrociſſimus veteranorum clamor oriebatur, qui tricena aut ſupra ſtipendia numerantes, [4] *mederetur feſſis, neu mortem in iiſdem laboribus, ſed finem tam exercitæ militiæ, neque inopem requiem* orabant. fuere etiam qui legatam à divo Augu-
ſto

ejus virtutis ac venerationis erant, ut ſingulos reges putares. Ergo *à veneratione Auguſti orſus* eſt orſus dicere de magnitudine ac majeſtate illius Principis. *Gronovius.*

1 *Pretia vacationum.*] *Vacationes* capiendæ ſunt munerum, quæ haud multum ſervilibus miniſteriis diſtantia facere cogebantur manipulares. Exacte de his Saviles ad hiſt. 1, 46. *Freinshemius.*

2 *Pabuli, materiæ, lignorum adgeſtus.*] Monet me illuſtris Heinſius dubitandum vix eſſe, gloſſam è margine textui inſertam. Vox enim *lignorum* vocis *materiæ* interpretatio. *Materiæ aggeſtus* eſt aggeſtus lignorum: ligna enim etiam *materiæ*. Eruditiſſimum Gloſſarium: *Materia, ξυλεία.* *Boxhornius.*

3 *Adverſus otium caſtrorum.*] *Caſtra* hic indigitat longioris moræ, æſtiva videlicet aut hiberna: hic enim otio locus eſt; non in expeditionibus aut frequenti mutatione caſtrorum. Ita Corbulo 11, 20, in caſtra conſueta reducere exercitum juſſus, *ut miles otium exueret, inter Moſam Rhenumque foſſam produxit.* Sic 13, 53. *ne ſegnem militem attinerent,* Pompejus Vetuſque nonnulla opera moliti leguntur. *Freinshemius.* Seneca ep. 18. *Miles in media pace decurrit ſine ullo hoſte, vallum jacit, & ſupervacuo labore laſſatus, ut ſufficere neceſſariis poſſit.* Livius lib. 39. *Et quia à bello quieta ut eſſet provincia, effecerat, ne in otio militem haberet, viam à Bononia perduxit Arretium.* Vopiſcus Probo: *per milites, quos otioſos eſſe nunquam eſt paſſus. Exſtant apud Ægyptum ejus opera, quæ per militem ſtruxit in plurimis civitatibus.* Hæc *opere, imperio, labore, manu militari* facta dicebant. Suetonius Aug. 18. *foſſas omnes, in quas Nilus exæſtuat, oblimatas longa vetuſtate, militari opere deterſit.* Plinius 11, 29. *Necare & in Syria locuſtas militari imperio cogunt.* Quintilianus 2 Inſt. 13. *ſtratum militari labore iter.* Servius ad 8 Æneid. verſ. 652. de Gallis urbem tenentibus: *adeo ut quæ incendere non poterant, militari manu diruerent,* uſus in hoſtium opere verbo Romano. *Gronovius.*

4 *Mederetur feſſis.*] Similia Iuliani milites, in ſeditione apud Lucanum:

—— *jam reſpice canos,*

Invalidaſ-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 16 vol. 1

ſto pecuniam repoſcerent, [1] fauſtis in Germanicum ominibus; [2] & ſi vellet imperium, [3] promptos oſtentavere. Tum vero quaſi ſcelere contaminaretur, præceps tribunali deſiluit. oppoſuerunt abeunti arma, minitantes ni regrederetur. At ille *moriturum potius quam fidem exueret* clamitans, [4] ferrum à latere deripuit, elatumque

Invalidaſque manus, & inanes cerne lacertos.
Vſus abit vitæ. bellis conſumpſimus ævum;
Ad mortem dimitte ſenes.

Lipſius.

1 *Fauſtis in Germanicum ominibus.*] An vero, *nominibus?* Sic quidem Suetonius de Caligula: *Denſiſſimo & lætiſſimo obviorum agmine inceſſit, ſuper fauſta nomina, ſidus & pullum & pupum appellantium.* Fauſta nomina ſunt, Dî te ſervent Auguſte, Imperator, Princeps, Felix, Victor, aliaque ab adulatione vulgi nata. Dio quidem ab hac lectione eſt: Τόν τε Τιβέριον, inquit, ἐκακηγόρησαν, καὶ τὸν Γερμανικὸν αὐτοκράτορα ἐπεκάλεσαν. *Id.*

Fauſtis in Germanicum ominibus.] *Omina* hoc loco ſunt acclamationes propria ſignificatione. *Omen* enim dictum quaſi *Oſmen* aut *Oremen*, quod ore & verbis fiat. Sic infra 5, 4 *feſtis in Cæſarem ominibus.* Plinius 28, 2. *primum anni incipientis diem lætis precationibus invicem fauſtum ominamur.* Alter Plinius: *Optamus tibi & ominamur proximum in annum conſulatum.* Ita hic milites Germanico imperium. Sic legerim infra hiſt. 2, 74. *fauſta Vitellio omina precantem.* Et forte hiſt. 2, 80. *læta omina excepit.* Et hiſt. 4, 49. *læta Piſoni omina.* Freinſhemius. Ovidius lib. 12. Metam.

felicem diximus illa
Conjuge Perithoum, quod pœne fefellimus omen.

Et alibi, *& reddidit omina votis*, de ſalutantibus inter ſe. Nec aliter Suetonius in Caligula, *ſuper fauſta omina*, non *nomina*. Gronovius.

2 *Et, ſi vellet imperium.*] Id Velleius ita exprimit: *Deſuitque qui contra remp. duceret, non qui ducerentur.* Nec alio fine legata petunt: tanquam illum ſcilicet habeant pro herede. *Lipſius.*

3 *Promptas oſtentavere.*] Scilicet legiones. Nemini quicquam debeam, ſi hoc præponam τῷ *promptis*, quod hic invectum eſt. Nam eadem Cornelius uſurpat, quæ alibi ſummus ſcriptorum ejuſque delicium Thucydides lib. 5. Ὅσας δὲ πόλεις παρέδοσαν Λακεδαιμόνιοι Ἀθηναίοις, ἐξέστω ἀπιέναι, ὅποι ἂν βούλωνται, αὐτοὺς καὶ τὰ ἑαυτῶν ἔχοντας. Horatius: *Eamus omnis exſecrata civitas.* Noſter lib. 4. *Inerat modica militum manus tutela templi freti.* Et, *immenſamque vim mortalium ſpectaculo intentos.* Salinerius. Suavius forſan, *promptas oſtentare ſe.* Reſcripſi præterea *promptas*, ſed auctoritate codicis Medicæi, ut ſubaudiatur *legiones:* innuerintque iſti, non ſe ſolum paratos agnoſcere Imperatorem Germanicum, ſed etiam legiones omnes, quarum ipſi tanquam internuntii. Videntur autem iſtud omne, non tam voce oſtentaſſe quam geſtu. *Gruterus.* MS. *promptas.* Ego nihil mutavi: ſeipſos enim promptos oſtentant. *Pichena.*

4 *Ferrum à latere.*] Recte *à latere.* Nam mos priſcus gladium ex humero ſuſpendere, & dimittere ad latus. Homer. Iliad. β.

Ἀμφὶ δ' ἄρ' ὤμοισιν βάλετο ξίφος ἀργυρόηλον.

Circum

tumque deferebat in pectus, ni proximi prenſam [1] dex-
tram vi attinuiſſent. extrema & conglobata inter ſe
pars concionis, ac vix credibile dictu, [2] quidam ſinguli
propius incedentes, *feriret*, hortabantur; & miles no-
mine Caluſidius, ſtrictum obtulit gladium, addito,
Acutiorem eſſe. Sævum id, malique moris, etiam furen-
tibus viſum; ac ſpatium fuit, quo Cæſar ab amicis in ta-
bernaculum raperetur. Conſultatum ibi de remedio. 36
etenim nuntiabatur *parari legatos, qui ſuperiorem exerci-
tum ad cauſſam eandem traherent: deſtinatum excidio Ubio-
rum oppidum:* [3] *imbutaſque præda manus, in direptionem Gal-
liarum erupturas.* Augebat metum gnarus Romanæ ſe-
ditionis, & ſi omitteretur ripa, invaſurus hoſtis: ac ſi
auxilia & ſocii adverſum abſcedentis legiones arma-
rentur, civile bellum ſuſcipi: periculoſa ſeveritas; fla-
gitioſa largitio: ſeu nihil militi, ſeu omnia concederen-
tur, [4] in ancipiti Reſp. Igitur volutatis inter ſe rationi-
bus,

colonia Agrippina, vid: Cluver: Germ: Antiq: lib: 2 cap: 17.

periculosa severitas, periculosum erat punire milites tumultuantes, vel potius vi aliqua contra ipsos uti. flagitiosa largitio. flagitiosum erat fidem ipsorum pretio redimere.

Circum humeros jecit clavis gladium argentatis. Odyſſ. ϛ.

—— Περὶ δ' ξίφος ὀξὺ θέτ' ὤμῳ.

—— *Gladium circumdedit armo.* Virgilius.

Tum lateri atque humeris Tegeæum ſubligat enſem. Idem.

—— *atque enſem collo ſuſpendit eburnum.* Nec id Heroum modo ſæculo, ſed obtinuit poſtea. atque adeo apud Romanos. Claudian.

Geſtatoſque patri ſcapulis radiantibus enſes. Et Germanos. Windichindus: *Subnixi ſtabant* (Saxones) *parvis ſcutis, habentes ad renes cultellos magnos.* Ad renes enim (ut ejuſmodi ſcriptorum Atticiſmus eſt) valet Ad latera. *Lipſ.*

1 *Dextram vi attinuiſſent.*] Salluſtius 3 hiſtor. *Oppius poſtquam orans nil proficiebat, timide veſte tectum pugionem expedire conatus à Cotta Vultejoque impeditur.* Statius lib. Theb. *exuerat vagina turbidus enſem, Aptabatque neci, comites tenuere.* Aurelius.

2 *Quidam ſinguli propius incedentes.*] Muretus *accedentes.* Melius ad ſententiam. *Acidalius.* At ſic quoque auctor infra cap. 61. *incedunt mœſtos locos, viſuque ac memoria deformes.* Immo & Cicero lib. 2 de inventione: *Facilius autem ad inventionem animus incedet, ſi geſti negotii & ſuam & adverſarii narrationem ſæpe & diligenter pertractabit.* Gronovius.

3 *Imbutaſque præda manus.*] *Imbutæ* hic ſunt condocefactæ & quaſi initiatæ. Sic lib. 3 hiſtor. *ut civili præda miles imbueretur.* i. e. ut ſenſim paullatimque aſſueſceret atque erudiretur. *Freinshemius.*

4 *In ancipiti republica.*] Lego *reſpublica,* nominandi caſu, ut præceſſerunt *ſeveritas, largitio.* Notavit & Muretus. Sic lib. 4. *invitas leges, rempublicam*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 16 vol. 1

bus, placitum ut epiſtolæ nomine principis ſcriberentur: *miſſionem dari vicena ſtipendia meritis, exauctorari qui ſenadena feciſſent, ac retineri ſub vexillo, ceterorum immunes, niſi propulſandi hoſtis:* [1] *legata quæ petiverant exſolvi duplicarique.* Senſit miles in tempus conficta, ſtatimque flagitavit. miſſio per tribunos maturatur: largitio differebatur [2] in hiberna cujuſque. [3] Non abſceſſere quintani unetvi-

publicam in ancipiti conqueſtos. Acidalius. Corrupte olim. Recte MS. *reſpublica.* Pichena. Quia ſic in unico libro eſt, concedo. Alioqui facile, quod habebant editi, tueare; nam quemadmodum *in ancipiti reſpublica* dicitur intellecto verbo *erat*, ſic *in ancipiti republica* juxta belle dicitur intellecto ejuſdem verbi participio, *futurâ.* Gronovius.

1 *Legata quæ petiverant.*] Recte ergo in Suetonii Tiberio ſcriptum: *Militi poſt duplicata ex Auguſti teſtamento legata, nihil umquam largitus eſt.* ubi male Beroaldus *publicata.* Lipſ.

2 *In hiberna cujuſquam non abſceſſere.*] Malebam: *in hiberna uſquam:* ſed Ioſiæ Merceri, amici olim noſtri, veriſſima lectio & diſtinctio: *Largitio differebatur in hiberna cujuſque.* Nam in caſtris æſtivis junctim legiones habebantur, in hibernis ſingulæ ſeorſim. Volebant ergo differri, & interim divelli: ſed miles fraudem ſuſpicatus abnuit. *Idem.*

In hiberna cujuſquam.] Vitium hujus lectionis animadverſum viris doctis. Medicinam tentavere, quæ facillima fuit, obſervato more militiæ. Æſtiva caſtra plures legiones habuerunt intra idem vallum paratas hoſti: ubi hiems ingruebat, abibant in hiberna, quæ ſæpius intra urbes aut proxime eas: & abibant diſcretæ ac ſeparatæ legiones, ut ſæpius tot civitates hibernis tenerent, quot legiones eſſent; aut ſi quando duæ tenerentur iiſdem hibernis, caſtra tamen ſeparatim metarentur. Exempla ubique apud Cæſarem, Tacitum, alios; Et noſtra militia idem tenet, quæ ſingulas catervas hibernatum mittit præſidio ſingulis civitatibus. In exercitu Pannonico ſupra cap. 30, ubi vides iiſdem æſtivis attentas ſimul tres legiones; ſeparatas, quum itum in hiberna. Itaque nonani illi manendum ſimul in æſtivis clamabant, dum pollicitorum fides appareret, ne ſeparati ſpernerentur. Idem prorſus, in hoc exercitu Germanico fuit. Quatuor legiones in iiſdem æſtivis erant; prima, quinta, viceſima, & unetviceſima. Earum ſeditionem periculoſiſſimam ſummæ rerum veritus Germanicus, literas Tiberii fingit, quîs promiſſa miſſio & pecunia: ſpe fore ut pollicitis deliniti placarentur, quæ deinde ſeparatis in hiberna repræſentarentur, uti è re & commodo reip. viſum eſſet. Senſit miles & promiſſorum fidem præſentem flagitavit. Itaque miſſioni ſtatim intentum: pecunia rurſus dilata, donec in hiberna diſcretis legionibus ſolveretur. Itaque leviſſima mutatione ſcribendum: *Largitio differebatur in hiberna cujuſque. Non abſceſſere Quintani.* Rurſus ut in illo ſuperiori loco: *Et ſoluti piaculo ſuis quiſque hibernis redderentur.* Nam mox vides Quintam & Vnetviceſimam legiones hiemare in Veteribus; Primam & Viceſimam apud Aram Vbiorum, & ibi diſcreta primæ legionis caſtra. *Mercerus.* Vitium ex ingenio vidit correxitque Mercerus. Ego manuſcripti fide confirmo. *Pich.*

3 *Non abſceſſere quintani unetviceſimanique.*]

unetviceſimanique, donec iiſdem in æſtivis contracta ex viatico amicorum ipſiuſque Cæſaris pecunia perſolveretur. Primam ac viceſimam legiones Cæcina legatus in civitatem Ubiorum reduxit, turpi agmine, [1] cum fiſci de imperatore rapti inter ſigna interque aquilas veherentur. Germanicus ſuperiorem ad exercitum profectus, ſecundam & tertiamdecumam, & ſextamdecumam [2] legiones nihil cunctatas ſacramento adigit. Quartadecumani paulum dubitaverant. pecunia & miſſio,

ſimanique.] Ergo reliqui abſceſſere, prius quam iis in caſtris pecunia ipſis perſolveretur? Neceſſario videtur ſequi ex hac lectione; ſed nihil tale Tacitus: immo diſerte contrarium mox; *fiſci de Imperatore rapti.* infra 1, 42. *non miſſione, non pecunia ſatiatos.* Quod dicam, non habeo, niſi forte placet legendum: *Non abſceſſere, donec* &c. ut de omnibus iſtis legionibus intelligatur: quæ certe omnes in pari cauſa. Sed quia ſubjicitur primam & viceſimam legiones in hiberna reductas fuiſſe, aliquis forte putavit illud, *Non abſceſſere*, de quinta & unetviceſima tantum legione dici. Sed conſiderandum erat eam primanorum viceſimanorumque reductionem factam fuiſſe perſoluta jam pecunia. Ergo hic videtur fuiſſe auctoris ſenſus. Largitio differebatur in hiberna: legiones præſentem exigebant, ea accepta redierunt in hiberna. Prima & viceſima in Vbios; reliquæ duæ ad Vetera: quarum mentionem diſtulit, donec alterarum ſeditionem plene enarraſſet; deinde horum etiam tumultum pœnamque exſequutus eſt infra c. XLIV. *Freinshemius.* Sic interpretor immotam priſcam lectionem. Cum acquieſſent primani & viceſimani, tardum fuit quintanis unetviceſimaniſque exſpectare, donec in hiberna veniretur: ideoque occlamitaverunt minitabundi, non ſe veſtigium moturos, non in officio futuros, niſi & nummi repræſentarentur: nec deſtiterunt tumultuari, donec concederet Germanicus. Hoc cum extorſiſſent duæ legiones improbæ, ſi non neceſſario, at prudenter placuit, ut modeſtioribus & moram paſſis ultro par honor haberetur; ne illi videntes contumaciam furoris ſociis profuiſſe, rurſus exaſperarentur, & male obrutum incendium reſurgeret. *Gronovius.*

1 *Cum fiſci de Imperatore.*] Tangit non dubie morem priſcum, quo pecunias ſolitum deponere ad ſigna. ii enim militares dii, id templum. Vegetius lib. II. cap. XX. Suet. Domit. cap. VII. *Lipſius.*

Fiſci de imperatore rapti, inter ſigna.] Sacci, qui pecuniam imperatoris continerent, ab illo per milites rapti, & inter ſigna militaria traducti ſunt, ubi privata militum pecunia ex dimidia donativi, decem ſaccis adſervabatur, ex more veteri, de quo Vegetius lib. II. cap. XX. Eo pertinet edictum Domitiani vetans, *pluſquam mille nummos à quoquam ad ſigna deponi*, teſte Suetonio. Quare miles quidam ita legavit, *Dari volo à Iulio actore aureos tot: & in caſtris quos habeo tot*, ut eſt apud Iulianum, l. XCVI. D. de legatis I. Indeque dictum *peculium caſtrenſe.* Vertranius.

2 *Legiones nihil contatus.*] Imo, *contatas.* uti ad legiones ipſas referas. *Lipſius.*

Legiones nihil cunctatas.] Sic

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 16 vol. 1

38 miſſio, quamvis non flagitantibus oblata eſt. At in Chaucis cœptavere ſeditionem [1] præſidium agitantes vexillarii diſcordium legionum, & præſenti duorum militum

optime Man. Male prius, *cunctatus*. quod antea ex ingenio animadverterat ſagaciſſimus Lipſius. *Pichena*.

1 *Præſidium agitantes vexillarii diſcordium legionum.*] Frequens auctori noſtro *vexillariorum* mentio. at quod militum genus eſſet, haud ſatis liquet. Lipſius de militia Romana l. 1. dial. 8. & lib. 5. dial. 19. fuiſſe tradit, exauctoratos milites, & nondum plene miſſos, qui dum præmia & agros expectant, velut veterani, & evocati quidam, à legionibus diſcreti, ad vexillum retinebantur, ideoque *vexillarii* dicti: ac de his capienda eſſe verba Taciti de exauctoratis, paullo ſupra: *miſſionem dari vicena ſtipendia meritis, exauctorari qui ſenadena feciſſent, ac retineri ſub vexillo, ceterorum immunes, niſi propulſandi hoſtis.* Ipſum & alii ſequuntur. Tamen multa ſunt, quæ me diſſentire cogunt. Numquam enim eos Tacitus *veteranos* appellavit, aut aliquid dixit, unde id ſuſpicari poſſis. Immo contrarium arguitur lib. 2. hiſtor. *nec tres prætorias cohortes, & mille vexillarios, cum paucis equitibus, veterano exercitui objicere.* & inferius: *quippe Bedriacenſi acie, vexillariis tantum pulſis, vires legionis non affuiſſe.* Secundo, cum aliquando maximus *vexillariorum* numerus eſſet in exercitibus, ſicuti eodem lib. ſecundo hiſt. Muciano tribuuntur *tredecim vexillariorum millia*; ſi veterani omnes, quæ vires illis reſiſtere potuiſſent? Ac tot ſimul ſub vexillo retenti, dum agros & præmia expectarent; quas turbas ac ſeditiones ſuſcitaviſſent, ea efflagitando, corruptiſſima præſertim diſciplina? cum de legionariis ipſis, qui nondum veterani, id ſæpius audiatur. Tertio, quod hic Tacitus loquitur de agitantibus præſidium in Chaucis, veriſimile eſt, eos aliquandiu ibi manſiſſe, at miſſio & exauctoratio à Germanico paulo antea, ac forſan illis ipſis diebus, data fuit, ut ſupra patet: ergo *vexillarii* iſti ex eodem numero exauctoratorum eſſe non poterant. Quarto, exauctorati tunc apud aram Vbiorum ſub vexillo hiemabant, ut paulo infra Tacitus ait: ergo non iidem qui in Chaucis. Quinto & ultimo, veterani ab ſexdecim annis, ceterorum erant immunes, niſi propulſandi hoſtis: ergo & præſidii agitandi & tamen id præcipue muneris ab iſtis curabatur. Cenſeo igitur, eos fuiſſe partem legionariorum militum, qui à ſua legione abeſſent: ac *vexillarios* appellatos, quia ab Aquilis legionum ſeparati, ſub vexillis propriis militarent. Obſervabis enim, eos plerumque alicujus *legionis vexillarios* dici, & tamen eam ipſam legionem non eſſe inter præſentes. Firmatur hæc opinio lib. 2. hiſtor. *præcipua quartadecimanorum ferocia, qui ſe victos abnuebant: quippe Bedriacenſi acie, vexillariis tantum pulſis, vires legionis non affuiſſe.* At ſuperius eodem lib. dixit, è Dalmatia præmiſſa Othoni bina millia militum è quatuor legionibus, quarum præcipua Quartadecima: ergo inter præmiſſos illi, quos poſtea, ſuos *vexillarios*, legio vocat. Clarius eodem lib. in ipſa pugna: *circumventi plurium accurſu Quartadecimani.* nempe iidem, quos deinde dixit, *vexillarios pulſos.* nam legio ipſa prælio non adfuit, ut patet. juvat etiam locus Annal. lib. 14. *jam Suetonio quartadecima legio, cum vexillariis viceſimariis, & è proximis auxiliares, decem ferme millia armatorum erant.* Paulo poſt, dum eoſdem in aciem componit, ait, *legionarius frequens ordinibus, levi circum armatura conglobatus, pro cornibus eques*

militum ſupplicio paulum repreſſi ſunt. Juſſerat id Mennius caſtrorum præfectus, [1] bono magis exemplo, quam conceſſo jure. deinde intumeſcente motu profugus repertuſque, poſtquam intutæ latebræ, præſidium ab audacia mutuatur: *Non præfectum ab iis, ſed Germanicum ducem, ſed Tiberium imperatorem violari.* ſimul exterritis qui obſtiterant, raptum vexillum ad ripam vertit, & *ſi quis agmine deceſsiſſet, pro deſertore fore* clamitans,

eques aſtitit. ubi *legionariorum* appellatione videtur ſimul comprehendere quartamdecimam legionem, ac *vexillarios* viceſimæ. nam pro levi armatura capiendi ſunt *auxiliares*, ut docet Lipſius de militia Romana. lib. 2. dial. 2. Item *vexillarios*, non fuiſſe equites, alibi Tacitus probat, qui ſeparatim, *vexillarios*, & *equites* appellat. Aliquando Tacitus pro *vexillariis*, dicere ſolet, *vexillum*. Annal. lib. XV. *vexilla delectorum ex Illyrico & Ægypto.* hiſtor. lib. 2. *tertiadecimæ legionis vexillum.* lib. III. *cum vexillis nonæ, ſecundæque & viceſimæ Britannicarum legionum.* Nam de his ipſis in fine lib. 2. dixit, *cum vexillariis trium Britannicarum legionum.* Habemus etiam *vexillarios cohortium.* hiſtor. lib. III. *Antonio vexillarios è cohortibus, & partem equitum, ad invadendam Italiam rapienti.* quos eadem ratione interpretor milites à cohortibus ſuis, nempe auxiliariis, ſeparatos. *Pichena.*

1 *Bono magis exemplo, quam conceſſo jure.*] Soli enim illi jus plectendi militis, qui exercitus rector. Et Auguſti quidem inſtituto (quod apud Dionem libro LIII.) ſolis Proprætoribus ſive legatis Auguſti, quos gladio ſuccinxerat, id jus fuit: poſtea etiam proconſulibus, univerſiſque provinciarum rectoribus, ex lege VI. De off. præſid. Saltem ut punirent milites gregarios. leg. IX. De cuſtod. reorum: *Qui exercitum accipit, jus animadvertendi in milites caligatos habet.* Lipſ.

Bono magis exemplo, quam conceſſo jure.] Digna quidem, unde poſtea exemplum caperetur, ſed poteſtatem præfecti egreſſa ſententia. Sic eſt. Ipſum factum in exemplum ire potuit, quo deinceps alii ſimili in neceſſitate uterentur: quanquam non eo conſilio fecerit iſte. ſicut in his Livii 34. 2. *utrum pejor ipſa res, an peſore exemplo agatur.* Freinſhemius. Ego accipio: magis opportune atque utiliter, quam legitime & ex diſciplina. Nam imitationem ſi cogites, *exemplum malum* erat, præſertim militiæ, gladio quemquam uti, cui jus utendi non eſt, vel in uſum publicum. Vnde illud Galbæ: *commilito quis juſsit.* Et inde auſus L. Otho imperatoris pater *milites quoſdam, quod motu Camilli ex pœnitentia præpoſitos ſuos, quaſi defectionis adverſus Claudium auctores, occiderant, capite punire, & quidem ante principia ſe coram, quamvis ob idipſum promotos in ampliorem gradum à Claudio ſciret,* quo facto gloriam eum auxiſſe teſtis Suetonius. Eodem pertinet Velleii, cum Clodium à Milone jugulatum ait *exemplo inutili, ſed facto ſalutari reipublicæ.* Hic reſpexit ad imitationem. At Tacitus *bono exemplo* non dixit pro re imitanda, ſed ſimpliciter pro *bene*; quemadmodum Iuvenalis, *Exemplo quodcumque malo committitur.* hoc eſt, male aut perperam. Bene autem factum interpretatur ob utilitatem præſentem. *Gron.*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 16 vol. 1

39 tans, reduxit in hiberna turbidos, & nihil auſos. Interea [1] legati ab ſenatu, regreſſum jam apud aram Ubiorum, Germanicum adeunt. Duæ ibi legiones prima atque viceſima, veteranique nuper miſſi ſub vexillo hiemabant. Pavidos & conſcientia vecordes intrat metus, veniſſe patrum juſſu, qui irrita facerent, quæ per ſeditionem expreſſerant. utque mos vulgo, quamvis falſis reum ſubdere, Munatium Plancum [2] conſulatu functum, principem legationis, auctorem ſenatuſconſulti incuſant: & [3] nocte concubia vexillum in domo Germa-

1 *Ab Senatu egreſsi.*] Sive placet, *digreſsi*. Vulgo eſt, *regreſsi* : ſed falſo, nequedum ulli miſſi. Intellegit legatos, vel qui à Senatu decreti ad ferendum Proconſulare imperium, de quibus ſupra : vel qui à Tiberio miſſi ad turbas ſedandas, de quibus jam audierat. Hoc Dio ſentire videtur. Res ſic videtur : ſed ut aperte fabuler, *ab Senatu digreſsi* vel *egreſsi*, haud ſatis placet : magis lectio Florentini codicis, *legati ab Senatu, regreſſum jam.* ut à ſuperiore exercitu regreſſum iterum ad Aram Vbiorum velit, ibique conventum. Ac plurimum fortaſſe ibi, aut Coloniæ Agrippinæ, agebat : quidni, vel in uxoris patriſque ejus gratiam? *Lipſius.*

Legati ab Senatu egreſsi jam apud Aram.] Priſca omnis lectio, *Regreſsi.* quam falſam eſſe viderunt viri docti & mutaverunt. Sed ego ſane malim, *legati ab Senatu regreſſum jam apud Aram Vbiorum Germanicum adeunt.* Alioqui neque illud *jam*, quo referas, habeas, & *egreſſos ab Senatu* legatos metuo ut ſatis Latine dixeris. At *legati ab ſenatu*, eleganter, & Corneliano compendio. Regreſſus Germanicus, quia ab exercitu inferiori adſcenderat ad ſuperiorem, quem ſacramento adigeret, à quo tum redux ad inferiorem illum, qui apud Vbios. *Mercerus.* Faërnus legebat *regreſſum*, pro, *regreſsi*, & ad Germanicum referebat. De qua lectione mihi non liquet. *Vrſinus:* Satis mirari non poſſum, tam multa prætiriiſſe Beroaldum, aut ſi quis alius hos libros ex Medicæo manuſcripto tranſtulit & evulgavit. Quid hac lectione clarius in eo incorrupta, *ab Senatu, regreſſum jam.* tamen interpolant : *interea legati ab Senatu egreßi, jam apud aram Vbiorum Germanicum adeunt.* Acutior Mercerus, nullo libri auxilio vitium & emendationem odoratus. *Pichena.*

2 *Conſulatu functum.*] Et quidem nuper. Conſul enim fuit anno ante, cum C. Silio. Munatium illum eſſe, qui Cenſor fuit anno DCCXXXII. fuge credere. Non facile ætas fert; non Taciti verba. Dixiſſet enim potius à præcipuo honore, *Cenſura functum.* Filius, credo, ejus. *Lipſius.*

3 *Nocte concubia vexillum.*] Quod vexillum? illudne ſub quo veterani habebantur? non videtur. Non enim illi ſolum, ſed duæ legiones in eadem culpa. quarum ſigna aquilæque in caſtris, non in tabernaculo ducis. Refer ergo ad aliud vexillum, & obſerva ritum antiquum. Signum futuræ pugnæ, vexillum purpureum fuit; quod adſervabatur merito in tabernaculo ducis, quia illi ſoli jus & arbitrium proponendi. Hoc inſignite & κατ' ἐξοχὴν, Vexillum dictum. Docte Gloſſæ

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 16 vol. 1

Germanici ſitum flagitare occipiunt: concurſuque ad januam facto, moliuntur fores: extractum cubili Cæſarem tradere vexillum intento mortis metu ſubigunt. mox vagi per vias, obvios habuere legatos, audita conſternatione ad Germanicum tendentes. ingerunt contumelias; cædem parant: Planco maxime, quem dignitas fuga impediverat. neque aliud periclitanti ſubſidium,

Gloſſæ veteres: Ῥούσιον φάρσος, *vexillum.* At de more, Cæſar belli Gallici l. II. *Cæſari omnia uno tempore erant agenda. vexillum proponendum, quod erat inſigne cum ad arma concurri oporteret.* De bello civili: *Sequenti die cum iter facere Cæſar vellet, renunciatum eſt à ſpeculatoribus Pompeium de tertia vigilia in acie ſtetiſſe. Hoc nuncio allato, vexillum propoſuit.* Plutarchus formam ejus ſatis deſcribit in Fabio: Τὸ τῆς μάχης σημεῖον ἐξέθηκεν. Ἔστι δὲ χιτὼν κόκκινος ὑπὲρ τῆς στρατηγικῆς σκηνῆς διατεινόμενος: *Signum pugnæ propoſuit. eſt autem tunica coccinea, ſuper prætorium extenſa.* Quod Plutarchus χιτῶνα dicit, Tunicam etiam Iſidorus: *Ruſſata, quam pœniceam vocant, nos coccineam. Hac ſub conſulibus Romani uſi ſunt milites, unde etiam Ruſſati vocabantur. Solebat enim pridie quam dimicandum eſſet, ante principia poni* (vellem dixiſſet, *ante prætorium poni,* vel, *ſupra prætorium;* id enim verius) *quaſi admonitio & indicium futuræ pugnæ.* Plutarchus iterum in Bruto: Ἅμα δὲ ἡμέρᾳ προὔκειτο μὲν τῷ Βρούτου χάρακι καὶ τῷ Κασσίου σύμβολον ἀγῶνος, φοινικοῦς χιτών: *Vna cum luce, propoſitum fuit in Bruti & Caſſii caſtris ſignum pugnæ, tunica punicea.* Non ergo ſimpliciter velum fuit, ſed tunicæ forma. Manſit is mos ad tempora imperii labentis. Ammianus l. XXVII. *Signis ilico fixis ex more, cum undique ad arma conclamaretur, imperio principis & ductorum ſtetit regibilis miles: vexillum opperiens extollendum, quod erat opportune ſubeundæ indicium pugnæ.* Hoc illud vexillum eſt quod lymphati milites poſtulant, & cum eo jus ſcilicet cædis & armorum. *Lipſius.*

Vexillum in domo Germanici.] De hoc multa Lipſius. Conſiderandum autem annon fuerit, quale Dio lib. 40. deſctibit in adverſis ominibus Craſſi, τῶν μεγάλων τοῖς ἱστίοις ἐοικότων, καὶ φοινικᾶ γράμματα πρὸς δήλωσιν τοῦ τε στρατοῦ καὶ τοῦ στρατηγοῦ σφῶν τοῦ αὐτοκράτορος ἐχόντων. *Freinshemius.* Non poſſum ſubſcribere viris doctiſſimis, quibus libenter aſſurgo. Quorſum enim ſignum pugnæ, ubi nemo hoſtis? poſtquam in hiberna jam conceſſerant? Sed jus cædis, inquit, poſtulant & armorum. Itane? armorum, adverſus quos? Legatos. At hi inermes. Cædis tamen, quorum? Eorundem. At etiam ſacroſancti. An Germanicus cum tandem, invitus licet, vexillum tradidit, ſimul jus dedit cædendi legatos? Dii meliora. Ego vero, *vexillum* intelligo, de quo legis hoc ipſo capite: *Veteranique nuper miſſi ſub vexillo hiemabant:* quod nacti erant, cum exauctorarentur. Hoc ſuſpicabantur veniſſe, qui ſibi ereptum atque ſuppreſſum irent, ab ſenatu legatos: ideo illud in ſua poteſtate eſſe optimum rebantur. Etſi autem tot erant caligæ, tot millia clavorum, ut, quamvis hoc ſuppreſſum eſſet, quod acceperant, aliud renovato tumultu extorquere poſſent; tamen ipſum omen verebantur, ſi, modo quod accepiſſent, fieret

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 16 vol. 1

ſidium, 1 quam caſtra primæ legionis. illic ſigna & aquilam amplexus, religione ſeſe tutabatur: ac ni aquilifer Calpurnius vim extremam arcuiſſet, rarum etiam inter hoſtes, legatus populi Romani, Romanis in caſtris, ſanguine ſuo 2 altaria deum commaculaviſſet. Luce demum, poſtquam dux, & miles, & facta noſcebantur, ingreſſus caſtra Germanicus, perduci ad ſe Plancum imperat, recipitque in tribunal. Tum *fatalem* increpans *rabiem, neque militum,* 3 *ſed deum ira reſurgere*, cur venerint legati aperit: *jus legationis, atque ipſius Planci gravem & immeritum caſum, ſimul quantum dedecoris adierit legio, facunde miſeratur.* attonitaque magis, quam quieta concione, legatos præſidio auxiliarium equitum dimittit. 4 Eo in metu arguere Germanicum omnes, *quod non ad ſuperiorem exercitum pergeret, ubi obſequia, & contra rebellis auxilium. Satis ſuperque miſsione & pecunia, &*

irritum. Et facile ſubſerviebant veteranis, qui ſub ſignis manebant, quippe metuentes, ne, ſi veteranis auferretur vexillum, ab ſeſe repeterentur nummi eadem vi expreſſi. *Gronovius.*

1 *Quam caſtra primæ legionis. illic ſigna & aquilam amplexus.*] Hæreo an diſtinguendum ſit, *quam caſtra, primæ legionis illic ſigna.* Videntur enim duæ hæ legiones unis in hibernis fuiſſe: ſic tamen, ut ritu Romano, quæque legio cum ſignis ſeorſum locaretur. Ideo ait Plancum confugiſſe ad aquilam & ſigna primæ legionis. Supra, tres legiones Pannonicæ caſtris æſtivis ſimul habebantur: ſeparatæ tamen aquilæ, donec per furorem, *una tres aquilas & ſigna cohortium locarent*, ait Tacitus. Receptam tamen interpunctionem tueri videtur, quod ſequitur, *Quantum dedecoris adierit legio, facunde miſeratur.* ut videantur hæc in unius legionis caſtris geſta. *Lipſius.*

2 *Altaria Deum.*] Sunt aræ, ut opinor, quæ in Principiis honori Aquilarum & caſtrenſium Deorum erant: itemque Principum, quorum effigies in ſignis. Vide Militiam noſtram, lib. v. Dial. IV. *Idem.*

3 *Sed deum ira reſurgere.*] Nempe eam rabiem. Fatalem eam rabiem eſſe incuſans, neque ſponte militum, ſed deorum ira recrudeſcere, ut recte Freinshemius. Quod moneo, ne quem pelliceat, *res vergere*, quod non nemo conjecit, & vidi, quibus placeret. Tacitus lib. 2. Hiſt. *Eadem illos deum ira, eadem hominum rabies, eadem ſcelerum cauſa in diſcordiam egere.* Cicero pro Ligario: *Ac mihi quidem, ſi proprium & verum nomen noſtri mali quæratur, fatalis quædam calamitas incidiſſe videtur, & improvidas hominum mentes occupaviſſe, ut nemo mirari debeat humana conſilia divina neceſſitate eſſe ſuperata.* Gronovius.

4 *Eo in metu arguere.*] Faernus ſcribebat: *Eo in motu.* Vrſinus, *Eo in metu*, id eſt, ea in trepidatione. *Freinsh.*

1 *Aſper-*

& mollibus conſultis peccatum: vel ſi vilis ipſi ſalus, cur filium parvulum, cur gravidam conjugem, inter furentes, & omnis humani juris violatores haberet? illos ſaltem avo & Reip. redderet. Diu cunctatus, [1] aſpernantem uxorem, cum *ſe divo Auguſto ortam, neque degenerem ad pericula* teſtaretur, poſtremo uterum ejus, & communem filium multo cum fletu complexus, ut abiret perpulit. Incedebat muliebre & miſerabile agmen, profuga ducis uxor parvulum [2] ſinu filium gerens; lamentantes circum amicorum conjuges, quæ ſimul trahebantur; [3] nec minus triſtes qui manebant. Non florentis Cæſaris, neque ſuis in caſtris, ſed [4] velut in urbe victa facies, gemituſque ac planctus, etiam militum aures oraque advertêre. Progrediuntur

1 *Aſpernantem uxorem.*] Puto verius, *aſpernante uxore.* Lipſius.

Aſpernantem uxorem.] Pendet hic ſenſus à voce *perpulit.* Freinshemius.

2 *Sinu filium gerens.*] Quum ſcilicet in curru aut navi ſederet. nec enim pedes tantum iter confectura erat, ut veriti videntur interpretes, qui puerum brachiis matris, qui collo ſuſpenderunt, quo ſcilicet commodius portaretur. Ita mox 2, 75. eadem Agrippina mariti *feralis reliquias ſinu tulit.* Idem.

3 *Nec minus triſtes qui.*] Lego, *quæ.* de feminis enim ſermo, conjugibuſque amicorum. *Lipſius.*

Nec minus triſtes qui manebant.] Scilicet amici Germanici, ejus ſuamque vicem dolentes, quod ſolatio conjugum fraudarentur: par enim erat, hos omnes ducis uxorem comitari. Rectior itaque vetus ſcriptio, quam nova caſtigatio *quæ.* Salinerius. Germanicus nimirum ejuſque amici, quorum conjuges abſcedebant. nec enim *quæ* legendum eſſe arbitror, referendumque ad conjuges amicorum, cum veriſimile ſit in re tam trepida, & abeunte ducis uxore, earum paucas in caſtris manſuras fuiſſe. *Freinshem.*

4 *Velut in urbe victa facies gemituſq;.*] Malim diſtinguere, *ſed velut in urbe victa facies* (ſcilicet, erat) *gemituſque ac planctus.* Notetur verbum *advertere* hoc eleganti ſignificatu. ſic lib. 4. Ann. *Atque illic eadem actitando, recentia veteraque odia advertit.* Lib. 6. Annal. *Neque exuerat pædorem, ut vulgum miſeratione adverteret.* Plin. lib. 1. Ep. x. ſic etiam utitur. *Multa in Euphrate ſic eminent & elucent, ut mediocriter quoque doctos advertant & afficiant.* Seneca Epiſtola cxv. paullo aliter: *Qui lacernas coloris improbi ſumunt, qui perlucentem togam, qui nolunt facere quicquam, quod hominum oculis tranſilire liceat. Irritant illos & in ſe advertunt.* Quamvis hic alii *avertunt* malint. *Acidalius.* Diſtinctio Acidalii non placet, quamvis & Freinshemius eam ſecutus ſit. Ea, inquit, facies rerum, non florenti Cæſari & caſtris ſuis ſubnixo, ſed urbi captæ conveniens, hoc eſt, diſceſſus hic muliebris agminis trepidus atque inhonorus, gemituſque ac planctus, etiam militum animos viſu audituque percuſſit. *Gronovius.*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 16 vol. 1

grediuntur contuberniis: *quis ille flebilis ſonus?* [1] *quod tam triſte? feminas inluſtres, non centurionem ad tutelam, non militem, nihil imperatoriæ uxoris, aut comitatus ſoliti, pergere ad Treveros,* [2] *& externæ fidei.* Pudor inde & miſeratio, & patris Agrippæ, Auguſti avi memoria, ſocer Druſus; ipſa inſigni fecunditate, præclara pudicitia: [3] jam infans in caſtris genitus, in contubernio legionum eductus, quem [4] militari vocabulo *Caligulam* appellabant, quia plerumque [5] ad concilianda vulgi ſtudia eo tegmine pedum induebatur. Sed nihil æque flexit, quam invidia

in

1 *Quod tam triſte.*] Videtur deeſſe aliquod verbum & fortaſſe legi poteſt: *Quod tam triſte ſpectaculum.* Vrſinus. Vox ſubſtantiva deſideratur. quam adſcripſerat Muretus, *quod ſpectaculum tam triſte?* ſed addito P. Daneſii nomine. *Acidalius.* Quaſi non paſſim veteres hoc compendio ſermonis utantur. Virgilius, *Triſte lupus ſtabulis.* Ovidius: *Qui cum triſte aliquid ſtatuit, fit triſtis & ipſe.* Petronius: *Ne quid triſtius exſpectarem, comitatus faciebat. Et, ſi quid triſtius paras.* Intelligo autem in Tacito, *genus hominum & rerum.* Gron.

2 *Et externæ fidei.*] Non ergo colonia tunc Treviri fuiſſe videntur: etſi in Hiſt. lib. IV. bis ſic appellat, putemque ſub Claudio hoc jure demum donatos. *Lipſius.*

3 *Iam infans in caſtris.*] Caium Caligulam in caſtris natum verſiculi priſci adfirmabant:

In caſtris genitus, patriis nutritus in armis,
Iam deſignati Principis omen erat.

Etiam Plinius in Germanica hiſtoria, apud Treveros vico Ambitarino, id eſt, apud hiberna legionum. Et clare hîc noſter. Alii aliter: vide EXCVRS. in *L.* Idem.

4 *Militari vocabulo.*] Hoc eſt, à militibus, & ipſorum ex more ingenioque indito. Ii enim homines, ut rudes & ſimplices, plerumque craſſa & aliis ridenda nomina rebus imponebant, ita ſupra 1.23. *Lucillio militaribus facetiis vocabulum, Cedo alteram, indiderant.* Apud Marcellin. 17. *quem habitum caput porci ſimplicitas militaris appellat.* ejus farinæ ferme erant, quæ triumphantibus accinebant. *Freinshemius.*

5 *Ad concilianda ſtudia vulgi.*] Ait, ſtudia vulgi: militaris ſcilicet. Nam Tribuni & centuriones dignioreſque militum, veſte & habitu erant à gregariis diſtincti, ut alibi dicam accurate. At Caliga, tegmen vulgi. Infra: *Tamquam parum ambitioſe filium gregali habitu circumferat, Caligulamque appellari velit.* Non ita plene Dio expreſſit, qui vertit, Ὅτι ἐν τῷ στρατοπέδῳ τὸ πλεῖστον τραφεὶς τοῖς στρατιωτικοῖς ὑποδήμασιν ἀντὶ τῶν ἀστικῶν ἐχρῆτο. Melius Suetonius, *Caligulæ cognomen caſtrenſi joco traxit, quia manipulario habitu inter milites educabatur.* Caligatus igitur, manipularis, gregarius, eadem ſunt: pro militum plebe, id eſt qui honorem aut gradum in caſtris nondum ceperunt. Suet. in Auguſto, cap. XXV. *Dona militaria aliquanto facilius phaleras & torques, quidquid auro argentoque conſtaret, quam vallares ac murales coronas, quæ honore præcellerent, dabat: has quam parciſſime & ſine ambitione, ac ſæpe etiam caligatis tribuit.* Iuriſconſultus, l. IX. De cuſtod. reorum: *Qui*

exercitum

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 16 vol. 1

in Treveros. orant, obſiſtunt, *rediret*, *maneret*: pars Agrippinæ occurſantes, plurimi ad Germanicum regreſſi. iſque ut erat recens dolore & ira, apud circumfuſos ita cœpit. *Non mihi uxor, aut filius, patre & Rep.* 42
cariores ſunt: ſed illum quidem ſua majeſtas, imperium Ro*manum ceteri exercitus defendent: conjugem, & liberos meos, quos pro gloria veſtra libens ad exitium offerrem, nunc procul à furentibus ſummoveo, ut quicquid iſtuc ſceleris imminet, meo tantum ſanguine pietur; neve occiſus Auguſti pronepos, interfecta* Tiberii *nurus, nocentiores vos faciat. quid enim per hos dies inauſum, intemeratumve vobis?* [1] *Quod nomen huic cœtui dabo?* milites *ne appellem? qui filium imperatoris veſtri* [2] *vallo & armis circumſediſtis. An* cives? *quibus tam projecta ſenatus auctoritas. hoſtium quoque jus, & ſacra legationis, & fas gentium rupiſtis. Divus Iulius ſeditionem exercitus* [3] *verbo uno compeſcuit,* [4] Quirites *vocando, qui ſacramentum ejus detrectabant. Divus Auguſtus vultu & aſpectu Actiacas legiones exterruit. nos, ut nondum eoſdem, ita ex illis ortos, ſi* Hiſpaniæ *Syriæve miles aſpernaretur, tamen mirum & indignum erat: prima*

exercitum accipit, jus animadvertendi in milites caligatos habet. cum exceptione dixit, quia in digniores non habet. Legi in lapide vetuſto,

C. OPPIO. C. F. VEL.
OMNIBVS. OFFICIIS.
IN CALIGA. FVNCTO.

Et ab eadem ſententia Seneca quinto De Beneficiis ſcripſit, *Marium à caliga ad conſulatum perveniſſe:* id eſt ab infimis ordinibus. Item Plinius lib. VII. Ventidium *inopem juventam in militari caliga toleraſſe.* Quamquam non abnuam, quin caliga digniorum etiam militum: ſed cum diſcrimine, puta aureis argenteiſve clavis diſtinctæ. Vnde cum additione *Speculatoria caliga*, apud Sueton. & Tertullianum. *Lipſius.*

1 *Quod nomen huic cœtui dabo?*] Imitatum videtur ex oratione Scipionis apud Livium, pariter in ſeditione militari. lib. XXVIII. *Quos nec quo nomine quidem appellare debeam, ſcio. cives? qui à patria veſtra deſciſtis. milites? qui imperium auſpiciumque abnuiſtis, ſacramenti religionem rupiſtis.* Idem.

2 *Vallo & armis circumſediſtis.*] Res ita habet: vallo recte ſe obſeſſum dixit Germanicus. quamquam enim neque tum demum, neque eo fine jactum erat vallum, tamen ad detinendum eum aſſervandumque milites eo ipſo, quod longe alium in finem exſtructum fuerat, abuſi ſunt: aut certe abuſos ille videri voluit. *Freinshem.*

3 *Verbo uno compeſcuit.*] Plutarchus, Dio, Suetonius, & Lucanus,

—— *diſcedite caſtris,*
Tradite noſtra viris ignavi ſigna Quirites.

Lipſius.

4 *Quirites vocando.*] Lampridius Alexan-

prima ne, & viceſima legiones, [1] *illa ſignis à Tiberio acceptis,* [2] *tu tot prœliorum ſocia, tot præmiis aucta, egregiam duci veſtro gratiam refertis? hunc ego nuntium patri, læta omnia aliis è provinciis audienti, feram? ipſius tirones, ipſius veteranos, non miſſione, non pecunia ſatiatos: hic tantum interfici centuriones, ejici tribunos, includi legatos: infecta ſanguine caſtra, flumina: meque precariam animam inter infenſos trahere?*

43 *Cur enim primo concionis die ferrum illud quod pectori meo infigere parabam detraxiſtis, ô improvidi amici? melius & amantius ille, qui gladium offerebat: cecidiſſem certe nondum tot flagitiorum exercitui meo conſcius: legiſſetis ducem, qui meam quidem mortem impunitam ſineret, Vari tamen & trium legionum ulciſceretur. Neque enim dii ſinant,* [3] *ut Belgarum, quamquam offerentium, decus iſtud & claritudo ſit, ſubveniſſe Romano nomini, compreſſiſſe Germaniæ populos. Tua dive Auguſte cœlo recepta mens,* [4] *tua pater Druſe imago, tui memoria,*

Alexandro Severo: *Severitatis autem tantæ fuit in milites, ut ſæpe legiones integras exauctoraverit, ex militibus Quirites appellans.* Gronovius.

1 *Illa ſignis à Tib.*] Apparet religionem aliquam fuiſſe in militia ordienda. Credo autem hanc primam legionem conſcriptam, poſt cladem Vari. *Lipſius.*

2 *Tu tot prœliorum ſocia.*] Plerique ad Tiberium trahunt: rectius opinor quam qui ad Germanicum. nec moveor vocabulo *ducis*, quod utique huic quam illi in præſens aptius eſt; ſed ad quam præteritum tempus merito refertur, cujus memoriam militibus hic refricat Germanicus. *Freinſhemius.*

3 *Ut Belgarum iſtud decus ſit.*] Gloriemur Belgæ. Nos jam olim Cæſaris teſtimonio, *omnium Gallorum fortiſſimi*: nos nunc Germanici, idonei & validi *ſubvenire Romano nomini, comprimere Germaniæ populos.* Nos Civilis voce, *Gallorum robur.* Præclara iſta, at non illud,

Πάλιν ποτ' ἦσαν ἄλκιμοι Μιλήσιοι.

Olim fuere ſtrenui Mileſii.

Lipſius.

4 *Tua pater Druſe imago.*] Cur imaginis mentio? Suſpicor hujus Druſi inter ſigna imaginem cultam: quia eo duce res pulcherrimæ geſtæ. Nec enim ſolæ Impp. imagines habebantur innexæ ſignis, ſed & aliorum quos Imperator ſibi velut æquabat. Sueton. Tiberio: *Quædam munera Syriacis legionibus dedit, quod ſolæ nullam Seiani imaginem inter ſigna coluiſſent.* Hanc igitur præſentem intuens, iſta pronuntiat filius. *Idem.*

Tua pater Druſe imago.] Quænam? illane quæ forte inter ſigna culta? dubito. nec ſat ſcio ſi mortuorum imagines ibi fixæ, niſi dicatorum inter numina. Potius videatur revocare militibus in animum ipſius Druſi imaginem, mentibus eorum adhuc impreſſam, quem nuper ducem viderant; utque magis ſe explicet, vocem *memoriæ*

ria, [1] *iiſdem iſtis cum militibus, quos jam pudor & gloria in-*
trat, eluant hanc maculam, iraſque civiles in exitium hoſtibus
vertant. Vos quoque, [2] *quorum alia nunc ora, alia pectora con-*
tueor, ſi legatos ſenatui, obſequium imperatori, ſi mihi conju-
gem ac filium redditis, diſcedite à contactu, ac dividite turbi-
dos, id ſtabile ad pœnitentiam, id fidei vinculum erit. Suppli- 44
ces ad hæc, & vera exprobrari fatentes, orabant, *puniret*
noxios, ignoſceret lapſis, & duceret in hoſtem; revocaretur con-
junx, rediret legionum alumnus, neve obſes Gallis traderetur.
Reditum Agrippinæ excuſavit ob imminentem par-
tum, & hiemem: *venturum filium: cetera ipſi exſequeren-*
tur. Diſcurrunt mutati, & ſeditioſiſſimum quemque
vinctos trahunt ad [3] legatum legionis primæ C. Cetro-
nium, qui [4] judicium & pœnas de ſingulis in hunc mo-
dum

memoriæ adjicit. Talem imaginem proponit Tacitus fin. Agricolæ ſui: & notum eſt, quid inter varios militum motus recordatio ducis ſæpe profecerit. *Freinshemius.*

1 *Iiſdem iſtis cum militibus.*] Omnino legendum *commilitibus.* Ipſis enim elui vult hanc maculam, ipſos exſolvi hac culpa. Frequens autem ducibus milites benigniore vocabulo *commilites* appellare. Sic Hiſtoriarum primo in Piſoniana: *Quis ad vos proceſſerim commilitones.* Grotius. Senſum eundem in priſca lectione patere cenſeo: quam tamen mutari facilius ferrem, ſi *τὸ commiles* Latinum eſſe vocabulum conſtaret. Sed conſtat non eſſe; cur enim paſſim toties *commilitones* appellant? Pellexit illuſtrem virum locus Plinii, apud quem corrupte legitur lib. 37. 2, *reipublicæ datum mille talentum, legatis & quæſtoribus, qui oras maris defendiſſent, HS bina millia, commilitibus ſingulis quinquaginta:* cum ſit in MSS. *reipublicæ & quæſtoribus, qui oras maris defendiſſent datum mille talentum militibus ſingulis ſena millia ſeſtertiorum.* Sic plane membranaceus bibliothecæ Academicæ: ſic complures à Budæo inſpecti, qui Plutarcho & Appiano adhibitis reſcribit; *Præfectis & quæſtoribus, qui oras maris defendiſſent, datum mille talentum, militibus ſingulis ſena millia ſeſtertium, comitibus quinquagena.* Lib. 3. de Aſſe. *Gronovius.*

2 *Quorum alia nunc ora.*] Eximium in his artificium eſt. nam & ita compoſita eſt ſententia, ut univerſos, ſi ipſi velint, complecti poſſit; & ſi qui iras retineant, adverſus eos ceteros, ſive pœnitentia, ſive metu pœnæ & diffidentia cœptorum correctos armet. *Freinshemius.*

3 *Legatum legionis primæ C. Cetronium.*] In antiqua inſcriptione nominatur quidam *Q. Cetronius Q. F. Paſſer*, qui poteſt ad hunc C. Cetronium, qui à Tacito nominatur, pertinere. *Vrſinus.*

4 *Iudicium & pœnas.*] *Iudicium exercere* uſitate dicimus: *pœnas exercere* non item, ſed ſæpe primæ notæ ſcriptores, duobus nominibus poſitis, verbum ſubjiciunt, quod alteri tantum conveniat: ut ἐξ ἀναλόγȣ alterum intelligatur. Homerus σῖτον καὶ οἶνον ἔδοντες. cum tamen vinum bibere,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 16 vol. 1

dum exercuit. [1] Stabant pro concione legiones diſtrictis gladiis: reus in ſuggeſtu per tribunum oſtendebatur: ſi *nocentem* adclamaverant, præceps datus trucidabatur. & gaudebat cædibus miles, [2] tanquam ſemet abſolveret: nec Cæſar arcebat, quando nullo ipſius juſſu, penes eoſdem ſævitia facti & invidia erat. ſecuti exemplum veterani, haud multo poſt in Rhætiam mittuntur, ſpecie defendendæ provinciæ [3] ob imminentis Suevos; ceterum ut avellerentur caſtris, trucibus adhuc, non minus aſperitate remedii, quam ſceleris memoria. Cen-

bere, non comeſſe ſoleamus. Idem ἵπποι ἀερσίποδες ϗ ποικίλα τεύχε' ἔκειτο. Equi tamen non jacebant, ſed ſtabant. Ergo etiam, ſi, *pœnas exercere*, nemo dixiſſet, intelligeremus hoc modo: *judicium & pœnas exercuit*; judicium exercuit pœnaſque ſumpſit: & ex optimis vetuſtiſſimiſque ſcriptoribus, talia quamlibet multa proferremus. ſed nihil eſt neceſſe eo confugere. *Exercere pœnas* rectiſſime dicitur, ut cognoſcere eſt vel ex illo Virgilii loco:

Hac iter Elyſium nobis: at læva malorum
Exercet pœnas, & ad impia tartara mittit.

Muretus.

1 *Stabant pro concione.*] Exemplum, niſi fallor, primum animadverſionis à milite ipſo uſurpatæ, quod hodie in noſtra militia vulgo obtinet. Ammianus tamen id recenſuit, quaſi ex more priſco, lib. XXIX. *Cum inveniſſet eos exercitu circumſeptos; Quid de iſtis nefariis, inquit, proditoribus fieri oportere contubernales devoti cenſetis? Secutuſque adclamationem rogantium ſanguine vindicari, eos qui inter Conſtantianos merebant, priſco more militibus dedit occidendos.* Lipſius.

Stabant pro concione legiones.] In caſtris Romanis, in formam optime dimenſi oppidi exſtrui ſolitis, etiam forum erat. Polyb. 6, 28. in id convocabantur milites, quoties dicta ducum ab univerſis accipienda erant. 1, 67. *Tum contractos in principia* &c. H. 3, 13. *Cæcina primores centurionum* &c. *in principia vocat.* Livius 7, 12. *ſed jam in principiis ac prætorio in unum ſermones confundi, atque in concionis magnitudinem creſcere turba,* ſequiturque mox de *tribunali:* quæ omnia erant in foro. Idque ipſum tribunal hoc Taciti loco intelligi arbitror his verbis, *reus in ſuggeſtu* &c. Igitur nihil mirum in his omnibus peccaviſſe verſiones moris hujus ignaras; & fortuitum ſuggeſtum, aut certe in hunc uſum exædificatum, hic collocaſſe. *Freinshemius.*

2 *Tanquam ſemet abſolveret.*] Virg. de Sinone:

Aſſenſere omnes, &, quæ ſibi quiſque timebat,
Vnius in miſeri exitium converſa tulere.

3 *Ob imminentes Suevos.*] Cæſar lib. 4. de bello Gallico. *Suevorum gens, eſt longe maxima & bellicoſiſſima Germanorum omnium.* & in eodem lib. *ſeſe unis Suevis concedere, quibus ne dii quidem immortales pares eſſe poſſint.* Muretus.

1 *Centu-*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 16 vol. 1

[1] Centurionatum inde egit. citatus ab imperatore nomen,

centurionatum a:gere videtur mihi hic Tacitus dixiſſe. ſe: recenſionem ſeu exa:minum centurionum inſtituere.

1 *Centurionatum inde egit.*] Neſcio an, *legit.* qua forma Senatum legere dicimus. Satis autem ambitioſa hæc lectio, militibus adhibitis quaſi arbitris: cum ſolius id Imperatoris alias, & ex more, eſſet. Tale notat noſter in Cæcina; *Vtque licentia militem imbueret, interfectorum Centurionum ordines legionibus offerebat, eo ſuffragio turbidiſſimus quiſque dilecti.* III. Hiſt. Etſi Germanicus tamen plenam totamque electionem militi non largitus. *Lipſius.*

Centurionatum inde egit.]Recenſionem ac cognitionem de centurionibus. *Muretus.* Eruditiſſimus vir mallet *legit*, ſed me diſſentiente: quia *egit centurionatum* nil aliud eſt, quam legit Centuriones in locum cæſorum, de quibus ſupra, *proſtratos verberibus mulcant, ſexageni ſingulos, ut numerum centurionum adæquarent.* & hæc ſeditio oritur à prima, & à viceſima legionibus; quæ ſuos Centuriones jam trucidaverant. *Agere* pro *legere*: *regimen ſummæ rei penes Germanicum agendo Galliarum cenſui intentum.* quæ ne alior ſum accipias, atque à Tacito dicta ſunt. Ejuſdem ſequentia mihi legas: *interea Germanico per Gallias (ut diximus) cenſus accipienti.* Ad ultimum *legere centurionatum* non eſt penitus diſſimile τῷ *legere ſenatum* & ἀναλόγως dicitur, ut *equitatus, peditatus.* Salinerius. Quid ſi *agere Centurionatum* ſic dictum, ut *Delectum agere?* Et fuit hic velut delectus Centurionum. *Acidalius.* Plane accedo ſententiæ Berneggeri ſoceri mei, non fuiſſe novam hanc centurionum electionem, ſed tantum recenſionem, quod patet ex toto loco, & præſertim illis verbis; *retinebat ordines*, tum & illis; *ſolvebatur militia.* Freinshemius. Non poteſt placere utcunque pingatur. *Centurionatum agere* Latine dicitur, ut *agere poteſtatem, agere proconſulatum*, *agere regnum*: ubi *agere* eſt gerere, adminiſtrare. Item *legere centurionatum* non reſpuent aures Romanæ, ut *legere ſortem vitæ*, ſi cui & hujus & cujuſcumque alterius loci libera eſt optio. Sed neuter ſermo rei, qua de Tacitus, aptus eſt. *Legere* autem *centurionatum*, ut *legere ſenatum*, ferri non quit: ſenatus enim corpus eſt ſenatorum: an & *centurionatus* corpus centurionum: immo gradus militiæ honoratæ. Hoc modo corpora multorum, & perſonæ ſingulæ *legi* dicuntur, ut *legere ſenatum, legere magiſtratum, legere militem, legere exercitum*: *munus* aut *officium* non dicitur *legi.* Quid igitur iſte ait *agere centurionatum* poni pro legere? cum nec *legere* Latinum ſit hoc ſenſu, neque *agere* pro legere. Quid eſt autem *legere cenſum*? Nec felicius alter, qui comparat *delectum agere.* Cur non & *agere cenſuram, agere experimenta, agere inquiſitionem*? Sed qua in re conveniant, dicam. Nempe *delectum agit* delector, *cenſuram* cenſor, *experimenta* qui experitur, *inquiſitionem* inquiſitor. Sic ergo *centurionatum agit* non niſi qui centurio eſt: & quemadmodum *agere delectum* non eſt delectores recenſere aut examinare, *agere cenſuram* cenſores ad obruſſam exigere, *agere inquiſitionem* inquiſitores legere, *agere experimenta* probare δοκιμαστὰς, ita neque *agere centurionatum* eſt probare & recenſere centuriones. Quod vero tertius inculcat non eam fuiſſe electionem novorum ſed examen veterum, quis non agnoſcit? ſed quid hoc juvat? an *agere* eſt recenſere aut examinare? an *recenſere* aut *examinare centurionatum* eſt examen centurionum inſtituere? Fractus igitur locus, cuius ſententia ſatis conſpicua, verba nihil Romanum ſonant. Nihil hærerem, ſi viderem ſcriptum: *Centurionum inde delectum egit:* neque aliud quam, quod vocant, examen aut recenſionem intelligerem.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 16 vol. 1

men, [1] ordinem, patriam, numerum ſtipendiorum, quæ
ſtrenue in prœliis feciſſet, & cui erant [2] donaria milita-
ria, edebat. ſi tribuni, ſi legio, induſtriam innocen-
tiamque adprobaverant, retinebat ordines: ubi avari-
tiam, aut crudelitatem conſenſu objectaviſſent, ſolve-
45 batur militia. Sic compoſitis præſentibus haud minor
moles ſupererat, ob ferociam quintæ, & [3] unetviceſi-
mæ legionum, ſexageſimum apud lapidem (loco *Vetera*
nomen eſt) hibernantium. nam primi ſeditionem cœ-
ptaverant: atrociſſimum quodque facinus horum ma-
nibus patratum: nec pœna commilitonum exterriti,
nec pœnitentia converſi, iras retinebant. Igitur Cæſar
arma, claſſem, ſocios demittere Rheno parat, ſi impe-
46 rium detrectetur, bello certaturus. At Romæ non-
dum cognito qui fuiſſet exitus in Illyrico, & legionum
Germanicarum motu audito, trepida civitas incuſare
Tiberium, *quod dum patres & plebem, invalida & inermia,
cunctatione ficta ludificetur, diſſideat interim miles, neque
duorum adoleſcentium nondum adulta auctoritate comprimi
queat:*

telligerem. Etſi enim *delectus agi* proprie dicitur in illis, qui ex privatis milites aut centuriones fiunt: tamen hoc ipſum, quod hic agitur, qui commodius Latine pronuntiem, non reperio, & ex illis, quos jam habeas olim lectos, nova trutina libratis, alios retinere quo ſunt loco, alios rejicere, utique *delectus* eſt. Poſſet & ſcribi: *Centurionatus inde exegit*: ut alibi *exigere vulnera*, de quo in Obſervationibus. *Gronovius.*

1 *Ordinem.*] Id eſt, quotæ Centuriæ ductor eſſet. nam in eo diſcrimen, & dignitas: primæ, ſecundæ, tertiæ. Bene autem *Ordinem*: quia appellabant, *primi aut ſecundi Ordinis* Centurionem. Nos explicate in Milit. II. Dial. VIII. *Lipſius.*

2 *Donaria militaria.*] Scilicet, torques, phaleræ, haſtæ, coronæ. ex quibus promoveri ad ordines altiores milites ſolere, indicat etiam Lucanus, lib. I.

—— ſummi tum munera peili
Lælius, emeritique gerens inſignia doni
Servati civis referentem præmia quercum.

Inter omnia autem quæ noſter enumerat, cur ſiluit cenſum? cujus rationem in declamatione quapiam oſtendit Portius Latro: *Cenſus Senatorium gradum aſcendit, cenſus in caſtris ordinem promovet, cenſus judices in foro legit.* Idem.

3 *Vnetviceſimæ legionum.*] Sic emendavit Lipſius, & rationes adfert. Cluverius Germ. 2. 18. defendit veterem lectionem *undeviceſimæ*, auctoritate neſcio cujus inſcriptionis. Mihi pro Lipſio non leve argumentum videtur,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 16 vol. 1

queat: ire ipſum, & opponere majeſtatem imperatoriam debuiſſe, ceſſuris, ubi principem longa experientia, eundemque ſeveritatis & munificentiæ ſummum, vidiſſent. An Auguſtum feſſa ætate totiens in Germanias commeare potuiſſe; Tiberium vigentem annis ſedere in ſenatu verba patrum cavillantem? ſatis proſpectum urbanæ ſervituti: militaribus animis adhibenda fomenta, ut ferre pacem velint. [1] Immotum adverſus eos 47
ſermones fixumque Tiberio fuit, non omittere caput [urbem Romam.]
rerum, neque ſe remque publicam in caſum dare. Mul- [arbitrio fortunae committere.]
ta quippe & diverſa angebant: *validior per Germaniam exercitus; propior apud Pannoniam: ille Galliarum opibus ſubnixus, hic Italiæ imminens: quos* [2] *igitur anteferret? ac, ne poſtpoſiti contumelia incenderentur. At per filios pariter adiri,* [3] *majeſtate ſalva, cui major è longinquo reverentia. ſimul adoleſcentibus excuſatum quædam ad patrem rejicere: reſiſtentiſque Germanico, aut Druſo poſſe à ſe mitigari vel infringi: quod aliud ſubſidium ſi imperatorem ſpreviſſent?* Ceterum ut jam jamque iturus legit comites, conquiſivit impedimenta, [4] adornavit naves: mox hiemem, aut negotia varie cauſſatus,

videtur, quod *undeviceſimam* legionem cum Varo deletam eſſe conſtat ex loco Taciti 1, 60. *Freinshemius.*

1 *Immotum adverſus eos ſermones fixumque.*] Virgilius:

Si mihi non animo fixum immotumque ſederet,
Ne cui me vellem vinclo ſociare jugali.

Quid ergo tot per editiones in marginibus venditat ὁ πάνυ, *immotus*? Gronovius.

2 *Quos igitur anteferret? ac ne poſtpoſiti.*] Male Rhenanus: *Ecquos igitur anteferret.* Sic enim dubitaret an eſſent aliqui anteferendi: ut in illo, *Ecquis erit mecum?* At de hoc nulla dubitatio: non enim poterat eſſe ſimul duobus locis, eoque neceſſario alteruter exercitus erat adeundus prior. Illud ambiguum erat, utros anteferret: & hoc τῷ *quos* recte exprimitur. Male idem, Vertranius, Muretus, Acidalius delent τὸ *ac*. Senſus enim: &, ſi alteros utros prætuliſſet, angebat eum metus, ne propoſiti eam contumeliam interpretarentur, & ſævirent magis. *Idem.*

3 *Majeſtate ſalva.*] Vera & callida gnome. A Thucydide videri poteſt, lib. VI. Τὰ γὰρ, inquit, διὰ πλείστου πάντες ἴσμεν θαυμαζόμενα, καὶ τὰ πεῖραν ἥκιστα τῆς δόξης δόντα. *Lipſius.*

4 *Naves.*] Quorſum naves, ſi in Galliam aut Germaniam iturus? An hæc ſimulatio ad Pannoniam ſpectat? quo etſi terra, tamen & ſupero mari licebat trajicere. *Idem.*

Adornavit naves.] Immo & ad Germaniam: quemadmodum Claudius Britannica expeditione ſuſcepta navigavit

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 16 vol. 1

cauſſatus, primo prudentes, dein vulgum, diutiſſime
48 provincias fefellit. At Germanicus quamquam contracto exercitu, & parata in defectores ultione, dandum adhuc ſpatium ratus, ſi recenti exemplo ſibi ipſi conſulerent, præmittit litteras ad Cæcinam, *venire ſe valida manu, ac ni ſupplicium in malos præſumant, uſurum promiſcua cæde.* Eas Cæcina aquiliferis ſigniferiſque, & quod maxime caſtrorum ſincerum erat, occulte recitat; *utque cunctos infamiæ, ſeipſos morti eximant* hortatur. [1] *nam in pace cauſſas & merita ſpectari: ubi bellum ingruat, innocentes ac noxios juxta cadere.* Illi, tentatis quos idoneos rebantur, poſtquam majorem legionum partem in officio vident; de ſententia legati ſtatuunt tempus, quo fœdiſſimum quemque & ſeditioni promptum ferro invadant. Tunc ſigno inter ſe dato irrumpunt contubernia, trucidant ignaros: nullo, niſi conſciis, noſcente quod
49 cædis initium, quis finis. Diverſa omnium, quæ unquam accidere, civilium armorum facies. non prœlio, non adverſis è caſtris, ſed iiſdem è cubilibus, quos ſimul veſcentis dies, ſimul quietos nox habuerat, diſcedunt in partes, ingerunt tela. clamor, vulnera, ſanguis palam; cauſſa in occulto: cetera fors regit: & quidam bonorum cæſi, poſtquam, intellecto in quos ſæviretur, peſſimi quoque arma rapuerant. neque legatus aut tribunus moderator adfuit; [2] permiſſa vulgo licentia atque ultio & ſatietas. Mox ingreſſus caſtra Germanicus, *non medicinam illud* plurimis cum lacrimis, *ſed cladem* adpellans, *cremari corpora* jubet. Truces etiam tum animos cupido involat eundi in hoſtem, piaculum furoris.

navigavit Oſtia Maſſiliam, inde terreſtri itinere Geſſoriacum petiit. Suetonius cap. 17. *Gronovius.*

1 *Nam in pace cauſſas & merita ſpectari.*] Mur. *cauſſarum merita.* Non neceſſe. *Acidalius.*

2 *Permiſſa vulgo licentia atque ultio.*] Prudens hercle factum. neque abſimiliter Cato Cenſorius, de quo habemus apud Plutarchum in vita ejus, ſi unus ex ſervis capital meruiſſet, judicium relinquebat conſervis amolitus hoc modo à ſe & injuſtitiam & invidiam. *Gruterus.*

1 *Honeſta*

furoris. nec aliter poſſe placari commilitonum manes, quam ſi pectoribus impiis [1] honeſta vulnera accepiſſent. Sequitur ardorem militum Cæſar, junctoque ponte tramittit duodecim millia [2] è legionibus, ſex & viginti ſocias cohortes, octo equitum alas, quarum ea ſeditione intemerata modeſtia fuit. Læti neque procul Germani agitabant, dum juſtitio ob amiſſum Auguſtum, poſt diſcordiis attinemur. At Romanus agmine propero ſilvam Cæſiam, [3] limitemque à Tiberio cœptum

1 *Honeſta vulnera.*] Quæ pectore excipiuntur; *inhoneſta*, quæ tergo. Itaque inter cætera, quæ admirationi habita ſunt in L. Siccio Dentato viro fortitudinis admirandæ, illud non minimum eſt, quod XLV cicatricibus adverſo corpore inſignis eſſet, nulla in tergo. Auctor Plinius, lib. 7. c. 28. Sed & huc pertinet, quod de ſacra cohorte Thebanorum, quæ ex amatoribus, & eis, qui amabantur, conſtabat, memoriæ proditum eſt, eam totam à Philippo Macedone in pugna Chæronenſi eſſe conciſam, qui cum eos victor inſpexiſſet, omnes adverſis vulneribus confoſſos, *Male pereant*, inquit, *qui hos turpe quicquam aut facere, aut pati arbitrantur.* Ex ea cohorte unus in prœlio cum pronus cecidiſſet, hoſti à quo ſe confoſſum iri videbat, *quæſo te*, inquit, *gladium mihi per pectus adigito, ne is, qui mihi in amoribus ac deliciis eſt, ſi me averſo vulnere confoſſum viderit, erubeſcat.* Auctor Plutarchus in Pelopida. Lacedæmonii quoque inſepultos abjiciebant τοὺς ὀπισθοτρώτους. Muretus.

Vulnera accepiſſent.] Recte quidem Mureti libellus, *excepiſſent*, ſi Mau. annueret. Sed in eo nihil mutatur, quamvis ipſe affirmet, in quibuſdam veteribus (fortaſſe impreſſis) legi, *excepiſſent*. Pichena.

2 *E legionibus ſex, & viginti.*] Diſtinctio præter hiſtoriam. Interpunge, *è legionibus, ſex & viginti ſoc.* Quattuor enim dumtaxat legionum miles, in id bellum ductus: nec plures in Germania inferiori erant. Clarum ex ſequentibus, ubi legiones enumerat: *Mox prima legio: ſiniſtrum latus unaetviceſimani clauſere, dextrum quintani: viceſima legio terga firmavit.* Lipſius.

3 *Tiberio cœptum ſcindit.*] Forte, *ſcandit.* Vtrum autem limes hic à Tiberio ſtructus ad ſecernendos diſcriminandoſque Germanos? an potiùs agger & via? *Cæſia* etiam *ſilva*, dubites an *Heſia* ſcribenda: quo nomine etiamnunc eo tractu manet, in Clivenſi inquam Ducatu *Heſerwalt.* Quæ vox non abeſt, quin à Deo *Heſo* nomen habeat, quem Galli Germanique *Martem* colebant. *Idem.*

Limitemque à Tiberio cœptum ſcindit] Limites imperii erant, aut montes, aut fluminum ripæ, aut alia ejuſmodi, quibus imperium pop. Rom. à barbaris dirimeretur; interdum etiam ducebantur muri, & in eis excitabantur caſtella, turres, propugnacula, & legiones collocabantur, quæ præſidio eſſent, & barbarorum incurſiones impedirent. Talem hunc limitem fuiſſe arbitror. *Muretus.* Lipſius mavult *ſcandit*, me quidem aſſentiente, quamvis alii (Cluverius Germ. 3, 9.) credant eum hoc loco parum dextre conjeciſſe; limitem enim, inquiunt, poterat Germanicus cum exercitu ſcandere, at quomodo ſilvam? at *ſcin-*

ſylvam cædit quoad commodus exercitui tranſitus dari poſſit, limitem autem deſtruit ob eandem cauſam. Vi: hæc auctor innuere volt verbo ſcindit.

ptum ſcindit : caſtra in limite locat : frontem ac tergum

dere utrique convenit, quippe & *ſilvam ſcidit*, id eſt, cecidit, & *limitem ſcidit*, id eſt, perfodit ac disjecit. id autem fecit quo caſtris locandis pateret ſpatium. hinc *caſtris in ipſo limite locatis frontem ac tergum vallo, latera concædibus munitus* fuit. Ego autem exiſtimo *ſcandendi* verbum egregie convenire. Cum enim ſilvæ ut plurimum collibus atque montibus incumbant, quis dubitet, *ſilvam ſcandere* recte & adpoſite dici? apud Tacitum 2. 16. *Pone tergum inſurgebat ſilva.* deinde *ſcindendi* vox neſcio quem ridiculum ſenſum præbet, nempe Germanico exſcindenda ſilva erat, ut caſtra metaretur? Primo igitur *ſcindere ſilvam* non videtur dici poſſe pro exſcindere; & ſi diceretur, non poſſet accipi de parte ſilvæ cædenda, ſed de tota. hoc autem abſurdum. deinde ſtulte feciſſet Germanicus ſi limitem ſcidiſſet: nam ingenti labore quid aliud ſibi comparaſſet, quam ſtativa incommodiora, iter impeditius? Itaque *in limite* caſtra poſuit, hoc eſt, ut ego capio, ſupra limitem ſive in ſuperficie limitis, ad quod non opus erat cæſa ſilva, quippe in limite arbores non fuiſſe, facile intellectu. Limitem autem caſtris ponendis ſuffeciſſe, ex aliis auctoris locis patet, quibus prælia in limitibus commiſſa ſcripſit, ut H. 2. 42. H. 3. 21. Et hæc omnia aperte oſtendit auctor: *frontem ac tergum vallo; latera concædibus munitus.* Vallo enim ſi potuiſſet, ex diſciplina majorum tota caſtra circumdediſſet. id igitur jam fecit quatenus licebat. licebat autem à fronte tantum atque tergo; nempe in ipſo aggere. Latera autem ne forte aſcenſuto hoſti paterent, concædibus munivit. *Freinshemius.* Cenſeo cum Mureto *limitem* hunc ex eo genere eſſe, quibus, ubi flumina, mare, montes non erant, adverſus incurſiones barbarorum imperium Romanum muniebatur. Tacitus 2. Ann. *Cuncta inter caſtellum Aliſonem ac Rhenum novis limitibus aggeribuſque permunita.* Spartianus Hadriano: *in plurimis locis, in quibus barbari non fluminibus, ſed limitibus dividuntur, ſtipitibus magnis in morem muralis ſepis funditus jactis atque connexis, barbaros ſeparavit.* Sic Ammiano lib. 30. Valentinianus laudatur *oppidorum & limitum conditor tempeſtivus.* Hos limites *ſcandere* quid ſit, aut cui uſui, non intelligo: ſed ſi quando trans eos bellum inferebatur barbaris, aut barbari invadebant fines Romanos, tum *ſcindi, aperiri, rumpi* & *perrumpi* dicebantur. Velleius lib. 2. *Penetrat interius, aperit limites, vaſtat agros.* Vopiſcus in Tacito: *nam limitem Tranſrhenanum Germani rupiſſe dicuntur, occupaſſe urbes validas.* Ammianus lib. 23. *Equeſtres hoſtium turmas vicino limite quodam perrupto avertiſſe ſubito prædas.* Lib. 26. *Alamanni perrupere Germaniæ limites.* Hunc dicit *cœptum à Tiberio*, id eſt, factum, inſtitutum: ut alibi *hortos cœptos à Lucullo. Scindere ſilvam*, non eſt cædere, non exſcindere: nam *cædere ſilvam* eſt aut conlucare, aut hic illic arbores dejicere: *exſcindere* autem eſt omnem omnino abolere & nullas ibi arbores relinquere. At *ſcinditur*, quod dividitur, aperitur, rimam aut feneſtram aut intercapedinem & aliquid interlucens accipit. Sic *ſcindunt robora cuneis*; ſic *ſcindit ſe nubes.* Sic Orion vadit *per maxima Nerei Stagna viam ſcindens*: ſic *ſolum ſcindere*: ſic *vallum ſcindere.* Ita ergo & *ſilva ſcinditur*, cum in ea pervium fit: cum per eam aperitur via militaris: ut relinquantur quidem utrinque arbores, tantum tamen fiat vacui, ut exercitus tuto ea commeare poſſit. Commodiſſime igitur hoc verbum & ad limitem & ad ſilvam refertur. Caſtra denique *in ipſo limite* poſita intellige, ut foſſæ aggeriſque & quicquid

tergum vallo; [1] latera concædibus munitus. [2] Inde ſaltus obſcuros permeat, conſultatque, *ex duobus itineribus breve & ſolitum ſequatur; an impeditius & intentatum, eoque hoſtibus incautum.* Delecta longiore via, cetera adcelerantur. etenim attulerant exploratores *feſtam eam Germanis noctem, ac ſolennibus epulis ludicram.* Cæcina cum expeditis cohortibus præire, & obſtantia ſilvarum amoliri jubetur: legiones modico intervallo ſequuntur. Juvit nox ſideribus inluſtris. ventumque ad vicos Marſorum, & circumdatæ ſtationes, ſtratis etiam tum per cubilia, propterque menſas, nullo metu, non antepoſitis vigiliis. adeo cuncta incuria disjecta erant: neque belli timor; ac ne [3] pax quidem, niſi languida & ſoluta

quid ibi ſtructum erat muniendi cauſa, ejus complanata pars intra caſtra recepta ſit: non quaſi præciſe caſtra intra limitis quamvis latiſſimi anguſtias ſtringerentur. Sic Iuſtino Agathocles lib. 22. *Caſtra in quinto lapide à Carthagine ſtatuit.* Sic enim M S S. ut monuimus pec. vet. 1, 3. Quia proxime limitem erat ſilva Cæſia, ſaltus autem omnes ſunt loca inſidiis nata, nec niſi caute & explorato intranda provido duci, eam non excidit totam (neque enim neceſſe habuit) ſed longe lateque, qua è caſtris proſpectum patere voluit, & qua exercitus ducendus erat, cecidit, hoc eſt, *ſcidit*: eo conſilio, quo Cæſar lib. 3. Gall. 29. qui videndus. *Gronovius.*

1 *Latera, concædibus munitur.*] Alii, *munit*: ego, *munitus*, malo. muniendi hic mos à Germanis Galliſque. Ammianus, lib. 16. *Difficiles vias & ſuapte natura clivoſas concædibus clauſere ſollerter, arboribus immenſi roboris cæſis.* Vſus ea voce & Cæſar. At *Conciſa* vocare videtur P. Diaconus: *Factis etiam conciſis*, inquit, *per devia ſilvarum irruit ſuper eos.* Lipſius.

Concædibus munitus.] Non quaſi non licuiſſet ea quoque vallum ducere: quid enim vetaret? ſed quia tanta cæſarum arborum copia erat, ut aggeſta ſufficeret lateribus tutandis, contentus ea fuit, & conſuluit militum labori. Prorſus ut in Morinis Cæſar: *reliquis deinceps diebus ſilvas cædere inſtituit, & ne quis inermibus imprudentibuſque militibus ab latere impetus fieri poſſet, omnem materiem, quæ erat cæſa, converſam ad hoſtem collocabat, & pro vallo ad utrumque latus extruebat.* Gronovius.

2 *Inde ſaltus obſcuros.*] Proprium loci nomen. *Muretus.*

3 *Pax, niſi languida & ſoluta.*] Hoc eſt, torpor potius erat quam quies, talem pacem *marcentem* appellat in libello de Germ. c. 36. ſimilis locutionis *inſomnes magis quam pervigiles* apud noſtrum 2. 65. *Frienſh.* Agitabant, inquit, tanquam nullo bello atque in media pace ſecuri: nec tamen, ut pace homines ſobrii & vigiles (quippe qui hactenus plerumque intenti & ſui compotes, ut ſi quid ſubitum ingruat, aut arma aut fugam quærere norint) ſed ut ſaucii ac præ poculis, ubi eſſent, neſcientes marcebant torpebantque. *Gronovius.*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 16 vol. 1

51 ſoluta inter temulentos. Cæſar [1] avidas legiones, quo latior populatio foret, quatuor in cuneos diſpertit: quinquaginta millium ſpatium [2] ferro flammiſque pervaſtat: non ſexus, non ætas miſerationem attulit; profana ſimul & ſacra, & celeberrimum illis gentibus [3] templum, quod *Tanfanæ* vocabant, ſolo æquantur. [4] ſine vulnere milites, qui ſemiſomnos, inermos, aut palantis ceciderant. Excivit ea cædes Bructeros, Tubantes, [5] Uſipetes, ſaltuſque, per quos exercitui regreſſus, inſedere: quod gnarum duci, [6] inceſſitque itineri & prœlio.

1 *Avidas legiones.*] Quidam aviditatem interpretantur de præda: rectius meo animo, qui *avidas certaminis* exponunt: præſertim quum nec prædæ multum ex tali hoſte ſperandum eſſet. eſt igitur ea *cupido eundi in hoſtem*, de qua ſupra 1. 49. *Freinshemius.*

2 *Ferro flammiſque pervaſtat.*] Forte rectius *pervaſtata.* Idem.

3 *Templum, quod Tanfanæ.*] Quis Deus, quæ dea? Quidam ἐτυμολογίζουσι quaſi eſſet, Taenfanck / quod lingua noſtra principium rerum. At Britanni priſci, ſua lingua Tan, ignem vocant. *Lipſius.*

Templum, quod Tanfanæ vocabant.] Derivandum videtur à *tan* vel *than abiete* Germ. & *fahna* vel *fan*, quæ eſt vox priſca Gothoteutonica, *dominum* aut *numen* ſignans. In cantico enim Mariæ linguâ priſcâ ſcripto & à Bon. Vulcanio edito ſic habetur: *Mikileidſai VValameina* fan. i. e. *Magnificat anima mea Dominum*, & in Cantico Simeonis: *Fraleitai ſcalkteinana frauginond* fan. i. e. *Nunc dimittis ſervum tuum Domine.* Martianus Capella lib. 2. de nuptiis Philologiæ & Mercurii: *Qui habitant ſilvas, nemora, lucos, lacus, Fontes ac Fluvios, appellanturq; Panes, Fauni, Fones* &c. Ad quem locum Grotius ex Gloſſis Iſidori notat: *Fones, Dii ſilvatici.* Gothi ſcriberent *Fanes* vel *Faanes.* Itaque *Tanfana* apud Tacitum nihil aliud eſt, quam *luci patronus* aut *dominus.* Romani *Silvanum* indigitarent. Accedit etiam hæc ratio, quod *Tanfanæ* templum fuit in luco inter Amiſiam & Luppiam in Weſtphalia, ut ejus ſitum deſcribit Cluverius lib. 1. Germ. antiq. cap. 11. & 47. Illum vero lucum abiegnum fuiſſe, ex vocis notione liquet; quod genus arborum abſque dubio olim in Germania, cum incultum adhuc eſſet ſolum, uberius, quam hodie, ſuccrevit. Nec inſolens aliis gentibus erat, à ſingulari arborum aut luci genere nomina petita diis ſuis imponere. Sic Jupiter *Fagitalis* cognominatus eſt Romanis à luco fageo ei ſacro, ut tradit Plinius lib. 16. cap. 10. & ultimo. *Loccenius.*

4 *Sine vulnere milites.*] Putabam legendum; *ſine vulnere militis, qui ſemiſomnos* &c. *ceciderat.* Freinshem.

5 *Vſipetes.*] Alibi ſemper, *Vſipios,* idem Tacitus appellat, & utroque modo alii etiam auctores. *Pichena.*

6 *Inceſſitque itineri & prælio.*] Sic lib. 13. *Non ignaro duce noſtro, qui viæ pariter, & pugnæ compoſuerat exercitum.* Curtius *itineri ſimul paratus & prælio.* Xenophon. 2. παιδ. ſub finem. αὐτὸς δὲ συσκευασάμενος ᾗ ἄριστον καὶ πρὸς τὸ ἀνύειν τὴν ὁδὸν καὶ πρὸς τὸ μάχεσθαι, εἴ τι δέοι, ἐπορεύετο. Muretus.

1 Le-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 16 vol. 1

lio. pars equitum, & auxiliariæ cohortes ducebant; mox prima legio: & mediis impedimentis, ſiniſtrum latus unetviceſimani, dextrum quintani clauſere. viceſima legio terga firmavit, poſt ceteri ſociorum. Sed hoſtes, donec agmen per ſaltus porrigeretur immoti; dein latera, & frontem modice adſultantes, tota vi noviſſimos incurrere: turbabanturque denſis Germanorum catervis [1] leves cohortes, cum Cæſar advectus ad viceſimanos, voce magna, *hoc illud tempus oblitterandæ ſeditionis* clamitabat: *pergerent, properarent culpam in decus vertere.* Exarſere animis, unoque impetu perruptum hoſtem redigunt in aperta, cæduntque: ſimul primi agminis copiæ evaſere ſilvas, caſtraque communivere. Quietum inde iter. fidenſque recentibus, ac priorum oblitus miles, in hibernis locatur. Nunciata ea Tibe- 52
rium lætitia curaque adfecere: gaudebat oppreſſam ſeditionem; ſed quod largiendis pecuniis, & miſſione feſtinata favorem militum quæſiviſſet, bellica quoque Germanici gloria, angebatur. Rettulit tamen ad ſenatum de rebus geſtis, multaque de virtute ejus memoravit, magis in ſpeciem verbis adornata, quam ut penitus ſentire crederetur. Paucioribus Druſum & finem Illyrici motus laudavit; ſed intentior, & fida oratione. cunctaque quæ Germanicus indulſerat, ſervavit etiam apud Pannonicos exercitus. Eodem anno [2] Julia ſu- 53
premum diem obiit, ob impudicitiam olim à patre Auguſto Pandateria inſula, mox opido Rheginorum, qui Siculum fretum accolunt, clauſa. Fuerat in matrimonio

1 *Leves cohortes.*] Intelliguntur *ceteri ſociorum*, de quibus paulo ſupra: qui leviter, neque legionariis armis, armati. *Freinshemius.*

2 *Iulia ob impudicitiam.*] Qui feminam hanc impudicitiæ arguant, multi teſtes. Seneca de Benef. lib. VI. cap. XXXII. *Auguſtus flagitia principalis domus in publicum emiſit, admiſſos gregatim adulteros, pererratam nocturnis comiſſationibus urbem, forum ipſum ac Roſtra, ex quibus pater legem de adulteriis tulerat, filiæ in ſtupra placuiſſe, cotidianum ad Marſyam concurſum, cum ex adultera in quæſtuariam verſa jus omnis licentiæ ſub ignoto adultero peteret.*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 16 vol. 1

nio Tiberii florentibus Cajo & Lucio Cæſaribus, [1] ſpreveratque ut imparem; nec alia tam intima Tiberio cauſſa, cur Rhodum abſcederet: imperium adeptus, extorrem, infamem, & poſt interfectum Poſtumum Agrippam, omnis ſpei egenam, inopia ac tabe longa peremit, obſcuram fore necem [2] longinquitate exſilii ratus. Par cauſſa ſævitiæ in [3] Sempronium Gracchum, qui familia nobili, ſollers ingenio, & prave facundus, eamdem Juliam in matrimonio M. Agrippæ

ret. Plinius, *Apud nos hujus licentiæ exemplum non eſt aliud, quàm filia D. Auguſti, cujus luxuria noctibus coronatum Marſyam litteræ illius dei gemunt.* vel, ut clariſſimus Torrentius emendat, *illius deſcribunt.* etſi ego malim, *degemunt.* De hoc Marſya, præter ea quæ dixi Antiquis, Sidonius,

Marſyæque timet manum ac rudentem.

Id eſt tribunal metuit & forum. Emendo, *tridentem* Arnobius l. 11. *Quia fornicem Lucilianum & Marſyam Pomponii obſignatum memoria continetis.* Vide Dionem lib. LV. *Lipſius.*

1 *Vt imparem.*] Taurum non ad illud jugum. *Idem.*

Spreveratque ut imparem.] Lipſius ad libidinem refert. Ego ad generis claritudinem, quaſi Livia Tiberium deſpiceret tanquam haud æqualem. *Pichena.* Genere & familia. Magna heic ambitio. Noſter lib. 2. Ann. cap. 43. de Plancina. *Vix Tiberio concedere; liberos ejus ut multum infra deſpectare.* Et mox ibidem: *Contra Druſo proavus eques Romanus Pomponius Atticus dedecere Claudiorum imagines videbatur.* Adde l. 3. c. 23. & 29. l. 6, 27. & 2. Hiſtor. 50. *Gruterus.* Similiter fere, ſed magis merito, Fabia apud patrem ſuum conqueritur, *quod juncta impari eſſet.* Freinshemius.

2 *Longinquitate exſilii ratus.*] Id eſt, diuturnitate. Nam relegata Iulia anno DCCXLVIII. ex quo ad hunc diem anni ferè viginti. *Lipſius.*

Longinquitate exſilii.] Credens hominibus, ob exſilium quòd tam diu remotis in locis toleraviſſet, ejus jam fere oblitis, neminem magnopere inquiſiturum eſſe, quomodo perierit. *Freinshemius.* Neutrum placet. Cum dicit *obſcuram necem*, intelligo cauſam necis. At non adeo remotum eſt Rhegium ab domina urbe, ut ſi nota illic publice foret, fama ejus Romam tardius perveniret. Nec vero, utrum diu quis exſilium toleraverit, an modo exierit, intereſt ad judicandum, fato an fraude humana perierit. Res igitur ipſa videtur velle, ut ſcribamus: *longinquitate exitii.* Quod enim non ſubito eam peremit, ſed ægrum ſpiritum inter inopiam trahere aliquamdiu paſſus eſt, donec contabeſceret, eo ſperavit ſe poſſe conſequi, ut fraus lateret, quemadmodum illi, qui lentis & tabificis venenis graſſantur. *Gronovius.*

Sempronium Gracchum.] Vellejus lib. poſteriore: *Quinctius Criſpinus ſingularem nequitiam ſupercilio truci protegens, & App. Claudius & Sempronius Gracchus ac Scipio, aliique minoris nominis utriuſque ordinis viri, quaſi cujuſlibet uxore violata, pœnas pependere: cum Cæſaris filiam, & Neronis violaſſent conjugem.* Vidimus & num-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 16 vol. 1

pæ temeraverat. nec is libidini finis; traditam Tibe-
rio, pervicax adulter contumacia & odiis in maritum
accendebat; litteræque quas Julia patri Auguſto cum
inſectatione Tiberii ſcripſit, à Graccho compoſitæ
credebantur. Igitur amotus Cercinam, Africi maris
inſulam, quatuordecim annis exſilium toleravit. Tunc
milites ad cædem miſſi invenere in prominenti littoris
nihil lætum opperientem. quorum adventu *breve tem-
pus* petivit, *ut ſuprema mandata uxori Alliariæ per litteras
daret* : cervicemque percuſſoribus obtulit, conſtantia
mortis haud indignus Sempronio nomine; vita, dege-
neraverat. quidam non Roma eos milites, ſed [1] ab L.
Aſprenate proconſule Africæ miſſos tradidere, aucto-
re Tiberio, qui famam cædis poſſe in Aſprenatem
[2] verti, fruſtra ſperaverat. Idem annus novas cærimo- 54
nias accepit, addito [3] ſodalium Auguſtalium ſacerdo-
tio: [4] ut quondam T. Tatius retinendis Sabinorum ſa-
cris [5] ſodales Titios inſtituerat. ſorte ducti è primo-
ribus

nummos hujus Gracchi, TI. SEMPRONIUS. GRACCUS. IIII. VIR. Q. DESIG. id eſt, quatuorvir, quæſtor deſignatus. in parte altera. DIVI. IULII. F. *Lipſius*.

1 *Ab L. Aſprenate.*] Credo cognomen eſſe gentis Noniæ. De Aſprenatum claritudine & familia conſulari Plinius lib. XXX. cap. VII. Suetonius in Aug. cap. XLIII. *Idem*.

2 *Verti fruſtra ſperaverat.*] Forte rectius *ſperaverit*. Freinshemius.

3 *Sodalium Auguſtalium ſacerdotio.*] Idque exemplum placuit deinceps in omnibus Imperatoribus, qui facti Divi. Ita ſodales Flavii, Hadrianales, Æliani, Antonini, paſſim in hiſtoria memorati. Lapis priſcus:

NERONI. CAESARI. GERMANICI. F. TI. AUGUSTI. N. DIVI. AUGUS. PRON. FLAM. AUGUSTALI. SODALI. AUGUSTALI. Q. Q. NOVANIUS. Q. L. SÆVIUS. *Lipſius*.

4 *Vt quondam T. Tatius.*] Pugnat aperto Marte ſecum Tacitus, lib. II. Hiſtoriarum: ubi vult ſodales Titios (ita enim ſcrib. non *Tatios*, ex lapid. & libris; dictique à prænomine Tatii) inſtitutos non retinendis ſacris, ſed memoriæ Tatii ſacrandæ. Quæ cauſſà hoc quidem loco aptior erat; fortaſſe & verior. *Faces Auguſtales ſubdidere, quod ſacerdotium ut Romulus Tatio regi, ita Cæſar Tiberius Iuliæ genti ſacravit.* Dionyſius hanc rem non attigit, contentus dixiſſe, honeſte ſepultum Tatium, & quotannis ei publicas inferias factas. *Lipſius*.

5 *Sodales Tatios.*] Hos ſic dictos nuſquam præterea legi: neque ſcio cur *Titios* ſcriptum non ſit melius: ſic enim Budæ in Hungaria refert inſcriptio, *diis. conſervatoribus. Genius. Capelianus. leg. aug. pr. pr. ſod. Titius.*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 16 vol. 1

ribus civitatis unus & viginti. Tiberius, Druſuſque, & Claudius, & Germanicus adjiciuntur. Ludos Auguſtales [1] tunc primum cœpta turbavit diſcordia, ex certamine hiſtrionum. [2] Indulſerat ei ludicro Auguſtus, dum Mæcenati obtemperat effuſo in amorem Bathylli:

celeberrimi illius temporis Pantomimi, quorum crebra apud auctores mentio.

Sodalium Titiorum meminit Varro, quos dictos à Titiis avibus, ſolitis in auguriis obſervari, lib. IV. Linguæ Latinæ ſcribit. Eodem ſpectat Lucanus l. 2.

Et doctus volucres augur ſervare ſiniſtras,
Septemvirque epulis feſtis, Titiique ſodales.

Sed de nomine non contendo, qui centuriam *Tatienſem* & *Titienſem* pro eadem à Tito Tatio lego, ſed ab eodem *Titiam curiam*, & *Titienſem tribum*, apud Pompejum. In hoc hæreo, quod Varro prædicto loco nullum de Tatio verbum fecit, è cujus votis paulo ante refert, quæ fuerint Romæ dedicata. Magis autem miror Cornelium, qui tam ſui diſſimilis, hic Sabinorum ſacris retinendis, à rege Tatio, & Hiſtoriarum lib. II. à Romulo, Tatii memoriæ, *ſodales Titios* inſtitutos ponat: quorum alterutrum ſit falſum neceſſe eſt. Sane Romulus T. Tatio funus ampliſſimum faciendum curavit, & ejus manibus parentalia annua decrevit: at ſacratorum ſodalium aut flaminum nulla apud Livium, Dionyſium, Plutarchum penitus mentio eſt. *Vertranius.* Lipſius ait, pugnare ſecum Tacitum, cum hic Sodales Titios inſtitutos dicat, retinendis Sabinorum ſacris: at lib. 2. hiſtor. Tatii Regis memoriæ à Romulo ſacratos. Iulius Salinerus idem eſſe affirmat, propter regni ſocietatem, atque utrobique id à Tacito dictum, ut tantum ſciretur, quo exemplo Tiberius ſodales Auguſtales inſtituerit. Nos fortaſſe aliter pugnam conciliabimus; ut Tatius ſodales quidem inſtituerit, patriis ſacris retinendis; Romulus vero poſt illius mortem eos ſolemnitate quadam confirmaverit, atque ſacraverit, ut Sabinum populum eo magis deliniret. *Pichena.*

1 *Tunc primum cœptos.*] Quomodo id verum? ſiquidem ludi Auguſtales jampridem inſtituti celebrarique, Q. Ælio Tuberone, Paullo Fabio Coſſ. ut dixi ſupra. Reſcribe igitur, *Tunc primum cœpta.* idque Tacito ipſo auctore, infra: *Theatri licentia proximo priore anno cœpta gravius tum erupit.* Lipſius.

2 *Indulſerat ei ludicro Auguſtus.*] Imo vero, quod cenſeo me primum advertiſſe, Auguſtus id ludicrum invenit. Suidas: Ὄρχησις, πάντιμος. ταύτην ὁ Αὔγουστος Καῖσαρ ἐφεῦρε, Πυλάδου καὶ Βαχυλίδου πρῶτον αὐτὴν μετελθόντων. Emenda, Ὄρχησις παντόμιμος. Et vere Suidas. Ante Auguſtum ſane liberaque rep. Pantomimorum nullum veſtigium. Zoſimus lib. I. inter cauſſas labefactati imperii non vane refert, quod *Octaviani temporibus Pantomimorum ſaltatio prius incognita in uſu eſſe cœperit, Pylade ac Bathyllo primis ejus auctoribus.* Quod Suidas notat, in Ἀθηνόδωρος: cave ad Tiberii tempora referas, ſed Auguſti. κατὰ γὰρ τοὺς καιροὺς ἐκείνους καὶ ἡ παντόμιμος ὄρχησις εἰσήχθη, οὔπω πρότερον οὖσα. Emenda etiam ſupra in Suida, Βαθύλλου. Duo Pantomimi ſive hiſtriones (vulgò enim in hiſtoria, ut hic Tacito, miſcentur eæ voces) eximii, Pylades & Bathyllus. Poſterior, ignis & delicium Mæcenatis. Dionem non capiunt vulgò, qui hunc amorem honeſte tetigit, lib. LIIII. Ὅθενπερ πάνυ σοφῶς ὁ Πυλάδης ἐπι-

thylli: neque ipſe abhorrebat talibus ſtudiis, & civile rebatur miſceri voluptatibus vulgi. alia Tiberio morum via: ſed populum per tot annos molliter habitum, nondum audebat ad duriora vertere. Druſo Cæſare, 55
C. Norbano Coss. decernitur Germanico triumphus manente bello; quod quamquam in æſtatem ſumma ope parabat, [1] initio veris & repentino in Cattos excurſu præcepit. nam ſpes inceſſerat diſſidere hoſtem in Arminium ac Segeſtem, inſignem utrumque perfidia in nos, aut fide: Arminius turbator Germaniæ; Segeſtes *parari* [2] *rebellionem* ſæpe alias, & ſupremo convivio poſt quod in arma itum, aperuit: ſuaſitque Varo *ut ſe, & Arminium, & ceteros proceres vinciret, nihil auſuram plebem principibus amotis; atq; ipſi tempus fore, quo crimina, & innoxios diſcerneret.* ſed Varus fato, & vi Arminii cecidit. Segeſtes quamquam conſenſu gentis in bellum tractus, diſcors manebat, auctis privatim odiis, quod Arminius filiam ejus alii pactam rapuerat. [3] gener inviſus, inimici ſoceri; quæque apud concordes vincula caritatis, in-

ἐπιτιμώμενος ὑπ' αὐτοῦ (Αὐγούστου) ἐπεὶ Βαθύλλῳ ὁμοτέχνῳ τε οἱ ὄντι καὶ τοῦ Μαικήνα προσήκοντι διεστασίαζεν, &c. Vbi tamen intellegi etiam poteſt, hunc Bathyllum ſervum Mæcenatis fuiſſe. Seneca pater, *Recitabat reſcriptum Labieni pro Bathyllo Mæcenate* (corrige, *Mæcenatis*) *in quo ſuſpicietis adoleſcentis animum, illos dentes ad mordendum provocantis.* Corruptum id nomen, apud eumdem Senecam, Præfat. lib. III. *Si Thrax eſſem, Fuſius eſſem: ſi Pantomimus eſſem, Pantillus eſſem: ſi eques, Meliſon.* Lege, *Bathyllus eſſem.* Idem.

1 *Initio veris & repentino.*] Mur. & delet. Recte ſane abeſt. *Acidalius.*

2 *Rebellionem ſæpe alias.*] Mur. hic inſerit &. *Rebellionem & ſæpe alias & ſupremo.* Acidalius.

3 *Gener inviſus inimici ſoceri.*] Scio recte dici, *ſoceri gener.* ſed ſuſpicor, Tacitum ſcripſiſſe, *gener inviſus, inimicus ſocer.* inviſus enim ſocero gener, quia filiam ei rapuerat: inimicus genero ſocer, quia Romanis amicus. *Pichena.* Duo verba poſtrema, non ſunt adnectenda prioribus, neq; habenda caſus ſecundi, ſed pluralis numeri. frequens enim auctoribus uſurpare eã figuram. Vnde nuper Senecæ reddidimus Hercule Furente, verſu 1283. ſuaſu membranarum, *pavidaſque matres,* cum prius occurreret paſſim, *pavidamque matrem.* Quare fruſtra quoque rapitur in medicinam locus Taciti libro II. Annal. capit. 16. *Non alium infenſius arma contra patriam ac Deos penates, quam parentes ejus exercuiſſe.* intelligit quidem unum patrem ſcriptor, ſed enuntiat tamen aliter.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 16 vol. 1

incitamenta irarum apud infenſos erant. Igitur Germanicus quatuor legiones, quinque auxiliarium millia, & tumultuarias catervas Germanorum [1] cis Rhenum colentium Cæcinæ tradit: totidem legiones, duplicem ſociorum numerum ipſe ducit: poſitoque caſtello ſuper veſtigia paterni præſidii [2] in monte Tauno, expeditum exercitum in Cattos rapit; L. Apronio ad munitiones viarum, & fluminum relicto. nam (rarum illi cælo) ſiccitate, & amnibus modicis inoffenſum iter properaverat; imbreſque & fluminum auctus regredienti metuebantur. Sed Cattis adeo improviſus advenit, ut quod imbecillum ætate ac ſexu, ſtatim captum aut trucidatum ſit: juventus [3] flumen Adranam [4] nando tramiſerat, Romanoſque pontem cœptantis arcebant, dein tormentis ſagittiſque pulſi, tentatis fruſtra conditionibus pacis, cum quidam ad Germanicum perfugiſſent, reliqui omiſſis pagis viciſque in ſilvas diſperguntur. Cæſar incenſo [5] Mattio (id genti caput) aperta populatus, vertit ad Rhenum: non auſo hoſte terga abeuntium laceſſere, quod illi moris, quotiens aſtu magis, quam

aliter. Sic neque mutandum illud in vita Agricolæ cap. 5. *Trucidati veterani, incenſæ coloniæ, intercepti exercitus*, quamvis unica tantum colonia igne hauſta. Vt neque quod ſequitur cap. 32. *Vacua caſtella, ſenum coloniæ* &c. niſi velimus mille item aliis locis interpolare os oratorium auctoribus claſſicis. quo quid protervius? *Gruterus.* Genitivi ſingulares ſunt: quod putidum eſſet monere, ſi complures pro nominativis pluralibus non habuiſſent. *Freinshemius.*

1 *Cis Rhenum colentium.*] Vt erant Vangiones, Triboci, Nemetes, Treveri, Nervii. ſed & pars aliqua Batavorum. *Lipſius.*

2 In *monte Tauno.*] Alii, *Tauro* ſcribunt. Vbi is, mecum alii ignorant. *Idem.*

3 *Flumen Adranam.*] Quod Iunius noſter *Ederam* accipit in Haſſis: qui Fuldam amnem illabitur. *Idem.*

4 *Nando tramiſerit.*] Lego: *trucidatum ſit. juventus flumen Adranam nando tramiſerat, Romanoſque pontem cœptantes arcebant.* Acidalius. Malim, *tramiſerat.* haud enim hæc pendere velim à ſuperiori, *ut.* Pichena.

5 *Mattio.*] Ματτιακὸν Germaniæ urbs eſt Ptolemæo. Marſpurgum Haſſiæ eſſe, non abhorret à vero. Adfirmare enim hæc talia, in tanta mutatione temporum, ſtultum: & tamen ſuavis hodie ingeniorum luſus. Ab hoc autem Mattio, Mattiacos noſtros quidni deducam? Vt non ſolum contermini jam & ſocii, ſed etiam conſanguinei ſint Batavorum. *Lipſius.*

1 *Rebus*

quam per formidinem ceſſit. Fuerat animus Cheruſcis juvare Cattos, ſed exterruit Cæcina huc illuc ferens arma: & Marſos congredi auſos proſpero prœlio cohibuit. Neque multo poſt legati à Segeſte vene- 57
runt, auxilium orantes adverſus vim popularium, à quis circumſedebatur; validiore apud eos Arminio, quando bellum ſuadebat. Nam barbaris, quanto quis audacia promptus; tanto magis fidus, [1] rebuſque motis potior habetur. Addiderat Segeſtes legatis filium, [2] nomine Segimundum. ſed juvenis conſcientia cunctabatur. quippe anno quo Germaniæ deſcivere, ſacerdos [3] apud Aram Ubiorum creatus, ruperat vittas, profugus ad rebelles. Adductus tamen in ſpem clementiæ Romanæ, pertulit patris mandata, benigneque exceptus, cum præſidio Gallicam in ripam miſſus eſt. [4] Germanico pretium fuit, convertere agmen: pugnatumque in obſidentis, & ereptus Segeſtes magna cum propinquorum & clientium manu. Inerant feminæ nobiles, inter quas uxor Arminii, eademque filia Segeſtis, ma-

1 *Rebus commotis.*]Imo ſcribo, *rebuſque motis* ex ſententia, & Taciti exemplo, lib. XIIII. *Ducem tantum defuiſſe, qui rebus motis facile reperiretur.* Idem.

2 *Nomine Segimundum.*]Horum & & plurium ducum mentio apud Strabonem, lib. VII. Ἔτισαν δὲ δίκας ἅπαντες, καὶ παρέσχον τῷ νεωτέρῳ Γερμανικῷ λαμπρότατον θρίαμβον, ἐν ᾧ ἐθριαμβεύθη τῶν ἐπιφανεστάτων ἀνδρῶν σώματα καὶ γυναικῶν, Σεμιγοῦντός τε καὶ Σεγέστου υἱὸς, (corrige Σεγιμοῦντός τε Σεγέστου υἱὸς, copula item deleta) Χηρούσκων ἡγεμὼν, καὶ ἀδελφὴ αὐτοῦ, γυνὴ δ' Ἀρμινίου τοῦ πολεμαρχήσαντος ἐν τοῖς Χηρούσκοις ἐν τῇ πρὸς Οὔαρον παρασπονδήσει: *Pœnas dederunt omnes, & triumphum pulcherrimum Germanico Cæſari, in quo ducta illuſtrium captivorum captivarumque corpora, ut Segimuntus Segeſtis filius, Cheruſcorum dux, ejuſque ſoror, uxor Arminii, qui bello præfuerat apud Cheruſcos in expeditione contra Varum.* Idem.

3 *Apud Aram Vbiorum.*] Frequens hujus aræ mentio. Vidi qui vellet Bonnam nunc eſſe. ego vereor ut propius adfuerit ob opido Vbiorum. Quidquid hodie ſit, puto originem ei loco à veneratione Auguſti, cui novo cæliti ara illic, recepta adulatione, exſtructa, uti ara Lugduni: & ad eam ſacerdotes ex primoribus gentis, inter quos hic Segimundus. *Idem.*

4 *Germanico pretium fuit.*]Hoc eſt, ſatis magnum operæ laboriſque pretium tulit, erepto ſcil. Segeſte, capta Arminii uxore, receptis Varianis ſpoliis &c. Hoc ſenſu 2, 35. *Ni precium foret,*

mariti magis quam parentis animo, neque victa in lacrymas neque voce ſupplex, [1] compreſſis intra ſinum manibus, gravidum uterum intuens. Ferebantur & ſpolia Varianæ cladis, pleriſque eorum, qui tum in deditionem veniebant, prædæ data. Simul Segeſtes ipſe ingens viſu, & memoria bonæ ſocietatis impavidus.
58 verba ejus in hunc modum fuere: *Non hic mihi primus erga populum Rom. fidei & conſtantiæ dies: ex quo à divo Auguſto civitate donatus ſum, amicos inimicoſque ex veſtris utilitatibus delegi: neque odio patriæ (quippe [2] proditores, etiam iis quos anteponunt, inviſi ſunt) verum quia Romanis Germaniſque idem conducere; & pacem, quam bellum probabam. ergo raptorem filiæ meæ, violatorem fœderis veſtri Arminium, apud Varum, qui tum exercitui præſidebat, reum feci. dilatus ſegnitia ducis, quia parum præſidii in legibus erat, ut me, & Arminium, & conſcios vinciret, flagitavi. teſtis illa nox, mihi utinam potius noviſsima! quæ ſecuta ſunt, defleri magis, quam defendi poſſunt. ceterum & injeci catenas Arminio, & à factione ejus injectas perpeſſus ſum. Atque ubi primum tui copia; vetera novis, & quieta turbidis antehabeo: neque ob præmium, ſed ut me perfidia exſolvam: ſimul genti Germanorum idoneus conciliator, ſi pœnitentiam quam perniciem maluerit. Pro juventa & errore filii veniam precor: filiam neceſſitate huc adductam fateor. tuum erit conſultare, [3] utrum prævaleat, quod* ex

utrumque à Germanis bene vel ſecus habeatur. pater bene, maritus peſſime de Romanis meritus erat.

foret noſcere. Freinshemius.

1 *Compreſſis intra.*] Qui habitus etiamnunc Germanicis mationis (videre videor) per modeſtiam & decorum aſſumptus. *Lipſius.*

2 *Proditores etiam iis.*] Thucydides lib. 3. τὸ μὲν καθεστὸς τοῖς Ἕλλησι νόμιμον ἴσμεν· τοὺς γὰρ ἀφισταμένους ἐν τοῖς πολέμοις, καὶ ξυμμαχίαν τὴν πρὶν ἀπολείποντας, οἱ δεξάμενοι, καθ' ὅσον μὲν ὠφελοῦνται, ἐν ἡδονῇ ἔχουσι. νομίζοντες δὲ εἶναι προδότας τῶν πρὸ τοῦ φίλων, χείρους ἡγοῦνται. Gronovius.

3 *Vtrum prævaleat.*] Vter plus juris in eam habeat, & utri parere magis debeat, patri an marito mox patri. *Lipſius.*

Vtrum prævaleat.] Segeſtes orat pro filio, ejuſque errorem juventæ illius, & ſuis meritis condonari petit. Pro filia non audet orare, quod non ſponte virum reliquerit, ſed neceſſitate ad patrem reverſa fuerit, quippe capta ab eo, infra 1, 59. Contra filius, cum Arminium ſequi poſſet, ad patrem, quem Romanarum partium eſſe norat, voluntate rediit. Ergo filiæ cauſam

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 16 vol. 1

ex Arminio concepit, an quod ex me genita eſt. Cæſar, clementi reſponſo, liberis propinquiſque ejus incolumitatem, [1]ipſi ſedem vetere in provincia pollicetur. Exercitum reduxit, nomenque *Imperatoris* auctore Tiberio accepit. Arminii uxor virilis ſexus ſtirpem edidit: educatus Ravennæ [2] puer quo mox ludibrio conflictatus ſit, in tempore memorabo. Fama dediti benigne- 59
que excepti Segeſtis vulgata, ut quibuſque bellum invitis aut cupientibus erat, ſpe vel dolore accipitur. Arminium ſuper inſitam violentiam, rapta uxor, ſubjectus ſervitio uxoris uterus, vecordem agebant: volitabatque per Cheruſcos, arma in Segeſtem, arma in Cæſarem poſcens. neque probris temperabat: *egregium patrem! magnum imperatorem! fortem exercitum! quorum tot manus unam mulierculam avexerint. Sibi tres legiones, totidem legatos procubuiſſe. Non enim ſe*

ita vocat Tacitus tractum ciſrhenanum quem cum Galliis imperio Romano iampridem ſubjecerat D. Julius Cæſar.

cauſam integram Germanici judicio permittit, cumque duo in ea maxime conſideranda ſint, &c, quod ex Arminio conceperit, ad pœnam; quod ex ſe nata ſit, ad veniam valeat, Cæſaris arbitrio ſervat, utrum utri præferre velit. *Freinshemius.*

1 *Veterem in provincia.*]Neſcio an verius, *vetere in provincia.* id enim ad ſecuritatem Segeſtis, ne ſedem acciperet in provincia nova obnoxia hoſti. Per veterem autem provinciam, ceperim Galliam. infra, *Coleret Segeſtes victam ripam; redderet filio ſacerdotium.* Tamen fieri poteſt ut ſedem jam ante defectionem in Gallia habuerit: atque ita, *veterem.* An *uberem* placet? an aliud è veteri ſcripto elicis, qui habet, *væra*? Lipſius.

Ipſi ſedem vetere in provincia.]Inclinabat Lipſius ad hanc lectionem, judicii ductu, cum antea legeretur, *ſedem veterem.* Manuſcr. fere convenit. habet enim *v&era*, addita littera *e*, ſupra literam, *a*, quamvis à recentiori manu. Recepi itaque. Tacitus libro 3. *in hibernaculis veteris provinciæ componit.* Pichena. Hoc eſt, in Ciſrhenana. *Vetus provincia* dicebatur ea cujuſque regionis pars, quæ olim imperio adquiſita pacataque fuerat; reliquis poſtea adjectis, aut adhuc rebellibus. Sic apud Liv. 24, 44. Sicilia in duas provincias dividitur; *M. Claudio Sicilia, finibus eis quibus regnum Hieronis fuiſſet; Lentulo proprætori provincia vetus.* Iterum 25, 3. *P. Lentulo qua vetus provincia in Sicilia eſſet; M. Marcello Syracuſæ, & qua Hieronis regnum fuiſſet.* Ergo *vetus* hæc *provincia* neceſſario de parte Germaniæ, non de Gallia accipienda eſt, & quidem haud dubie de Ciſrhenana, infra 1, 59. *Coleret Segeſtes victam ripam.* Freinshemius.

2 *Puer, quo mox ludibrio.*]Apud alios nihil repperi. Tacitus hæc narraverit, in rebus Caii aut Claudii, libris qui perierunt. *Lipſius.*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 16 vol. 1

ſe proditione, neque adverſus feminas gravidas, ſed palam adverſus armatos bellum tractare. cerni adhuc Germanorum in lucis ſigna Romana, quæ diis patriis ſuſpenderit. coleret Segeſtes victam ripam; redderet filio ſacerdotium: [1] *hominem Germanos nunquam ſatis excuſaturos, quod inter Albim & Rhenum virgas, & ſecures, & togam viderint. aliis gentibus,* [1] *igno-*

Liv: lib: 23 cap: 28: quum decreta senatus mandata exposuisset, atque edidisset ipse invicem, quemadmodum tractandum bellum in Hispania foret, retro in sua castra redit.
hominem Germanos &c. L. cum viris eruditis homines Germanos longe meliori sensu.

1 *Numquam ſatis excuſaturos.*] Forte, *accuſaturos.* & ſtatim, *ignorantiam imperii Rom. Idem.*

Hominem Germanos nunquam.] Hic primum malim, *Redderet filium ſacerdotio.* Rectius enim ita, quoniam ille ſacerdotio aufugerat. Deinde quæ ſequuntur, languent. Ego videor erigere; ſimul & aſperare probrum in Segeſtem: *Coleret Segeſtes victam ripam; redderet filium ſacerdotio: enimvero Germanis nunquam ſatis excuſaturum, quod inter &c.* Ex *Hominem* non nimis violenter *Enimvero*: ex *Germanos*, facillime *Germanis* fit. *Excuſaturum* autem etiam alias legitur. Lipſius olim voluit *Excuſaturum* hoc ſenſu: Hominem natum neminem Germanos excuſare poſſe, quod paſſi ſint Romanos ad Albim pervenire. *Acidalius.* Durior paulò locutio. fuerit forte, *hominem Germanis n. ſ. excuſaturum. Freinshemius.* Lege, *homines Germanos.* Et *excuſaturos* intellige poſteritati. *Grotius.* Nulla opus eſt mutatione. Hoc enim vult; Hominem, nimirum Segeſtem, nunquam ſatis excuſaturos Germanos, ſive præſentes, ſive poſteros, quod ejus, avitæ obliti ac hoſtis libertatis, perfidia in patriam, ſtudio in Romanos; horum imperii, non niſi ſervilia indicentis, inter Albim ac Rhenum, datos à Natura cuſtodes libertatis, inſignia ſint conſpecta. Neque alienum aut abſurdum videri debet illud, *hominem,* quo Segeſtem Arminius deſignat. Sic enim loquimur, quoties noſtros, ſi adverſi ſint nobis, aut infidi, aut nos offenderint, agnoſcere merito dedignamur, paſſim extant exempla. Ad hanc fere formam Dominus Ioh.4. ad Matrem, res non ſuas intempeſtive curantem; *Quid mihi tecum eſt, Mulier!* Non aliter ac ſi matrem hic non agnoſceret. Et infinita talia apud auctores. *Boxhornius.* Meo judicio recte Grotius, *homines Germanos.* Livius l. 42. *Regem educandum filium Romam miſiſſe, ut jam inde à puero aſſueſceret moribus Romanis hominibuſque.* Eſt genus excuſandi, quod non inanibus verbis, ſed rebus quæritur. Sic Statius 1 Th.

Tu modo diſſimilis rebus mereare ſecundis
Excuſare tuos.

Id eſt, præſtare, ut illis ignoſcatur, ut pro purgatis habeantur. Hoc intelligit Tacitus, ſignificatque, qui vere Germani ſint, & hoc nomen tueantur, eos meminiſſe oportere, quoad vivant, elaborandum ſibi, ut hanc maculam diverſis & fortibus factis deleant, nec in eo unquam ſibi ſatiſfacere. Adde quæ diximus 2 Obſer. 13. Nam quod iſte obnititur, quid eſt *nunquam ſatis excuſaturos hominem,* qui, ſi culpa ejus id acciderit, nemini excuſandus, ſed omnibus accuſandus debet videri? ita dicendum erat, *amicos Segeſtis nunquam hominem ſatis excuſaturos* apud alios Germanos. Freinshemius παρεφρόνησε, Germanos hujus proditionis nota nunquam liberaturos, quod ejus opera factum eſt. Hoc eſt, *nunquam excuſaturos,* non *nunquam ſatis excuſaturos. Gronovius.*

1 *Igno-*

[1] *ignorantia imperii Romani, inexperta eſſe ſupplicia, neſcia tributa: quæ quando exuerint, irritusque diſceſſerit ille inter numina dicatus Auguſtus,* [2] *ille delectus Tiberius, ne imperitum adoleſcentulum, ne ſeditioſum exercitum paveſcerent. Si patriam, parentes, antiqua mallent, quam dominos, & colonias novas; Arminium potius gloriæ ac libertatis, quam Segeſtem flagitioſæ ſervitutis ducem ſequerentur.* Conciti per hæc 60
non modo Cheruſci, ſed conterminæ gentes: tractuſque in partis Inguiomerus Arminii patruus, [3] veteri apud Romanos auctoritate. unde major Cæſari metus: & ne bellum mole una ingrueret, Cæcinam [4] cum quadraginta cohortibus Romanis, diſtrahendo hoſti, per Bructeros ad flumen Amiſiam mittit. [5] equitem Pedo præfectus finibus Friſiorum ducit. ipſe impoſitas navibus quatuor legiones per lacus vexit: ſimulque pedes,

1 *Ignorantia imperii Romani.*] Quaſi dicat, longinquiores gentes tutæ ſunt à ſuperbia & imperio Romano, ipſo ſitu, & Romanos nec norunt: nos in limite, virtute nos liberavimus, & porro liberemus. *Lipſius.*

Ignorantia imperii Romani.] Non mutarem, etſi Lipſius, *ignorantiam,* legere mallet. ait enim Tacitus, Germanos inter Albim & Rhenum incolentes, quibus notum imperium Romanum, virgas & ſecures expertos: alias vero gentes ejuſdem imperii ignaras, iſtarum etiam rerum neſcias. *Pichena.* Certe aliæ gentes, quæ Romanũ imperium haud agnoſcunt, non ſuppliciis, non tributis, quæ ſtipendiariis provinciis indicunt, atteruntur. *Freinſhemius.*

2 *Ille delectus Tiberius.*] Aliis, delectus ad imperium. Quod quanquam verum ſit, & horum etiam verborum hic ſenſus eſſe poſſit; potius ad bellum contra Germanos, cui dux delectus fuit Tiberius, quam ad principatus ſucceſſionem hic reſpici putem. Ipſe quidem 2, 26 gloriatur: *ſe novies ab Auguſto in Germaniam miſſum.* Freinſhemius. Admitterem, ſi eſſet *delegatus.* Sed longe amplius eſt *delectus,* & Tiberium extollendo auget laudem eorum, à quibus vir talis irritus diſceſſit. Ille *delectus* igitur eſt ille, quem unum ex omnibus dignum Auguſtus putavit, ut hæredem ſucceſſoremque ordinaret. *Gronovius.*

3 *Veteri apud Romanos auctoritate.*] Non ſequitur, ideo & amicum Romanorum fuiſſe: nam & apud hoſtes auctoritati locus eſt. Cicero pro L. Manilia: *illa res quantam declarat ejuſdem hominis apud hoſtes populi R. auctoritatem.* Freinſhemius.

4 *Cum quadraginta cohortibus Romanis.*] Ergo cum quatuor integris legionibus, quibus ipſe præerat, ut ſupra dixit; decem enim cohortibus legio conſtat, quælibet cohors tribus manipulis. Veget. Polyb. & alii. *Pichena.*

5 *Equitem Pedo.*] Credo Albinovanus Pedo, cujus fragmentum exſtat de navigatione Oceani. Eſt tamen & alius Pedo Pompeius vir illuſtris, quem

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 16 vol. 1

des, eques, claſſis, apud prædictum amnem convenere. Chauci cum auxilia pollicerentur, in commilitium adſciti ſunt. Bructeros ſua urenteis, expedita cum manu L. Stertinius, miſſu Germanici fudit; interque cædem & prædam repperit undeviceſimæ legionis aquilam cum Varo amiſſam. Ductum inde agmen ad ultimos Bructerorum: quantumq; Amiſiam & Luppiam amnes inter, vaſtatum: haud procul [1] Teutoburgienſi ſaltu, in quo reliquiæ Vari legionumque inſepultæ diceban-
61 tur. Igitur cupido Cæſarem invadit ſolvendi ſuprema militibus, ducique; permoto ad miſerationem omni qui aderat exercitu, ob propinquos, amicos, denique ob caſus bellorum, & ſortem hominum. præmiſſo Cæcina ut occulta ſaltuum ſcrutaretur, ponteſque & aggeres humido paludum & fallacibus campis imponeret, incedunt mœſtos locos, [2] viſuque ac memoria deformes. Prima Vari caſtra lato ambitu, & dimenſis principiis, [3] trium legionum manus oſtentabant: dein [4] ſemiruto vallo, humili foſſa, accisæ jam reliquiæ conſediſſe intelligebantur: medio campi albentia oſſa, ut fugerant, ut reſtiterant, disjecta vel aggerata: adjacebant fragmina telorum, equorumque artus, ſimul truncis arborum antefixa ora; lucis propinquis barbaræ aræ, apud quas tribunos, ac primorum ordinum centurio-

quem nominat Seneca in Ludo de morte Claudii. *Lipſius.*

1 *Teutoburgienſi ſaltu.*] Nomen etiamnum retinet inclytus Romana clade ſaltus, *Teuteberg.* & victoriæ cognomine inſignis campus, *VVinfeldt*, ad opidulum Hornam, in Weſtfalia. *Idem.*

2 *Viſuque ac memoria deformes.*] Et hoc inter cætera minutiora adnotabo, in Man. legi *deformides.* Pichena.

3 *Trium legionum manus.*] Quo argumento ex principiis colligebatur manus trium legionum? Quia quotiens plures legiones unis caſtris, principia ſuæ cuique legioni deſcripta: in quibus aquila & ſigna. Item, Principia majora. Vide Milit. Rom. lib. v. *Lipſius.*

4 *Semiruto vallo.*] Videtur bina caſtra deſignare. una ante cladem, juſta, magna: altera in clade, quæ ſecundo die in monte quodam feciſſe eos Dio tradit; at tertio, occidione occiſos. Hæc ſecunda igitur deſcribere mihi

turiones mactaverant. & cladis ejus ſuperſtites pugnam aut vincula elapſi, referebant, *hic cecidiſſe legatos; illic raptas aquilas; primum ubi vulnus Varo adactum; ubi infelici dextra, &* [1] *ſuo ictu mortem invenerit; quo tribunali concionatus Arminius; quot patibula captivis,* [2] *quæ ſcrobes; utque ſignis & aquilis per ſuperbiam inluſerit.* Igitur Romanus qui aderat exercitus, ſextum poſt cladis annum, trium legionum oſſa, nullo noſcente alienas reliquias an ſuorum humo tegeret, omnes ut conjunctos, ut conſanguineos, aucta in hoſtem ira, mœſti ſimul & infenſi condebant.[3] Primum exſtruendo tumulo ceſpitem Cæſar poſuit, gratiſſimo munere in defunctos, & præſentibus doloris ſocius. Quod Tiberio haud probatum, ſeu cuncta Germanici in deterius trahenti; ſive exercitum imagine cæſorum inſepultorumque tardatum ad prœlia, & formidoloſiorem hoſtium credebat: *neque im-*

re mihi nunc videtur, ſemiperfecta, & ubi reliquiæ ſe collegerint. *Idem.*

1 *Suo ictu mortem invenerit.*] Sall. Catil. *Ita ille patricius, ex gente clariſſima Corneliorum, qui conſulate imperium Romæ habuerat, dignum moribus, factiſque ſuis exitum vitæ invenit.* Gronovius.

2 *Quæ ſcrobes.*] Obſervo ſcrobium mentionem aliquotiens in ſuppliciis. ſive quia ſoliti puniendum in ſcrobe collocare, quo ſecurius ferirent: ſive, quia depoſituri in ea cadaver. Vix enim eſt, ut ejuſmodi damnati, combuſti fuerint, aut juſta eis facta. Tacitus lib. xv. *Pœna Flavii Vejanio Nigro Tribuno mandatur. Is proximo in agro ſcrobem effodi juſſit: quem Flavius ut humilem & anguſtum increpans, Ne hoc quidem, inquit, ex diſciplina.* Philo Iudæus, εἰς Φλάκκον: apparatum ſupplicii ejus deſcribens: οἱ δὲ ἀπνευστὶ διώκοντες καταλαμβάνουσι, καὶ οἱ μὲν εὐθὺς ὀρύττουσι βόθρον, οἱ δὲ πρὸς βίαν εἷλκον ἀφηνιάζοντα καὶ κεκραγότα: *Illi (milites) uno ſpiritu perſequentes eum comprehendunt: & pars ſtatim foveam fodiunt, pars per vim clamantem reluctantemque trahunt.*

ADD. *De Scrobe*, veriſſime notaſſe me cenſeo, jacta in eam corpora damnatorum. Id, qui tunc mores, pro ignominia. nec enim terra corpora condebant, ſed igne abſumebant. Iuvat in arcano ritu Polybius, de Carthaginienſibus ſupplicio affectis: Κολοβώσαντες δὲ καὶ συντρίψαντες τὰ σκέλη, ἔτι ζῶντας ἔῤῥιψαν εἴς τινα τάφρον: *Admutilantes eos & crura frangentes, etiam vivos adhuc projecerunt in quamdam ſcrobem.* lib. I. Lipſius.

3 *Primum exſtruendo tumulo.*] Conſueto ducum ac principum more, quo promptiores cæteros redderent. Sic Nero, dum Iſthmum perfodere conatus eſt, *Primus* (ut ait Sueton. cap. 19.) *raſtello humum effodit, & corbulo congeſtam humeris extulit.* & in

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 16 vol. 1

imperatorem, auguratu & [1] vetuſtiſsimis cærimoniis prædi-

nefas erat pontificibus & ſacerdotibus attrectare feralia. vid: Lipſ:

63 *tum, [2] attrectare feralia debuiſſe.* Sed Germanicus cedentem in avia Arminium ſecutus, ubi primum copia fuit, evehi equites, [3] campumque quem hoſtis inſederat, eripi jubet. Arminius colligi ſuos, & propinquare ſilvis monitos vertit repente: mox ſignum prorumpendi dedit iis, quos per ſaltus occultaverat. Tunc nova acie turbatus eques, miſſæque ſubſidiariæ cohortes, & fu-

in Veſp. cap. VIII. *Ipſe reſtitutionem Capitolii aggreſſus, ruderibus purgandis manum primum admovit, ac ſuo collo quædam extulit.* Pichena.

1 *Vetuſtiſsimis cærimoniis.*] Quæ adhærent Auguratui, nec violandæ erant. Exſtat inſcriptio Romæ, ſed mutila: in qua *Germanicus Cæſar* ſcribitur, *Ti. Auguſti F. Divi Auguſti N. Divi Iulii* PRON. AUGUR. FLAMEN. AUG. Infra etiam, lib. II. *Nequis augur aut flamen in locum Germanici, niſi gentis Iuliæ, crearetur.* Lipſius.

2 *Adtrectare feralia.*] Non augures ſolum, ſed Pontifices, &, opinor, omnes ſacerdotes arcebantur à funeſtis. Apparet ex facto Auguſti & Tiberii, qui velo interpoſito, mortuos laudarunt. Item ex Plutarcho, in Sulla. qui ſcribit, *Metellam uxorem ejus obiiſſe:* additque, καὶ τῶν ἱερέων τὸν Σύλλαν οὐκ ἐώντων αὐτῇ προσελθεῖν, οὐδὲ τὴν οἰκίαν τῷ κήδει μιανθῆναι, γραψάμενος διάλυσιν τοῦ γάμου ὁ Σύλλας, ἔτι ζῶσαν ἐκέλευσεν εἰς ἑτέραν οἰκίαν μετακομισθῆναι: *Cum Pontifices non ſinerent Sullam ad eam viſere, neque domum ejus funere pollui; Sullam ſcripſiſſe libellum divortii, eamque adhuc vivam in aliam domum juſiiſſe transferri.* Notabilis ritus, aut cerimonia: & credo pluries aut ſolenniter uſurpatam. Sulla autem inter ſacerdotes: neque ſcio an & Augures. certe lituus comparet in quibuſdam ejus nummis. Sed de offenſa Tiberii, credo & occultam cauſſam Tiberio fuiſſe; quod hoc factum nimis populare, & conciliando militi videbatur. Qua conſimili Philippus Macedonum rex, cui bellum cum Romanis fuit, alienus ab Antiocho rege Syriæ factus, qui Macedonas cæſos ad Cynoſcephalas ſepelierat: humaniter, ſed quaſi cum tacita Philippi redargutione. Vide Appianum in Syriaco. *Idem.*

3 *Campumque quem hoſtis inſederat, eripi.*] Genus loquendi è circo petitum. Vbi cum quatuor currus ad carceres ſtarent, ſi primo oſtio miſſus palmam meruiſſet, dicebant: *occupavit & vicit:* occupatio enim eſt eorum, qui in vacua veniunt primi: ſi ſecundo, *ſucceſſit & vicit:* ſi tertio, *eripuit & vicit.* Habes in lapide antiquo apud Gruterum pag. 337. *Eripuit* puta *campum* præcedentibus. Silius:

Tene, Aſtur, certante feret quiſquam æquore palmam
Erepto?

Vide Salmaſium ad Solin. pag. 905. Idem Silius *prærepto limite* dicit de primo. Hoc Manilio eſt *præcludere circum* lib. 5. verſu 80.

Vel prima tenentem
Agmina in obliquum currus agitare malignos
Obſtantemque mora totum præcludere circum.

Illud *in obliquum* repræſentat Silius:

Obliquum Durius converſis pronus habenis

Op-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 16 vol. 1

fugientium agmine impulſæ auxerant conſternationem; trudebanturque in paludem gnaram vincentibus, iniquam neſciis, ni Cæſar productas legiones inſtruxiſſet: inde hoſtibus terror, fiducia militi: & manibus æquis abſceſſum. Mox reducto ad Amiſiam exercitu, legiones claſſe, ut advexerat, reportat: pars equitum litore Oceani petere Rhenum juſſa: Cæcina qui [1] ſuum militem ducebat monitus, quamquam notis itineribus regrederetur, Pontes longos quam maturrime ſuperare. [2] Anguſtus is trames, vaſtas inter paludes, & [3] quondam à L. Domitio aggeratus: cetera limoſa, tenacia gravi cœno, aut rivis incerta erant, [4] circum ſilvæ paulatim adclives: quas tum Arminius implevit, compendiis viarum, & cito agmine, onuſtum ſarcinis armiſque militem cum anteveniſſet. Cæcinæ dubitantanti

Oppoſuit currum atque everſum propulit axem
Atlantis ſenio invalidi.

Eſt enim *malignus* in adverſarium, qui hanc ei moram objicit: & præcludit ei circum, in quo nullum ei locum dat antevertendi aut laudem in eo quærendi. Quod non conſideravit Scaliger, cum correxit in Manilio, *perludere*. Gronovius.

1 *Suum militem.*] Cui nimirum præeſſe conſueverat, nempe inferioris Germaniæ exercitum, vide ſupra 1, 31. *Freinshemius.*

2 *Anguſtus is trames.*] Vbi is hodie? & an eſt? ex Taciti tota deſcriptione (conſidera ſerio) inducor illum eſſe, qui hodieque exſtat & uſui eſt, inter paludes aut uligines, haud procul Amiſia flumine, inter *Lingam*, *VVeddam*, & *Coevordam*. Aliquot milliarium ſpatium occupant: itque per medias ſolus hic limes, manu factus, arenis magno opere congeſtis, & palis trabibuſque ad marginandum defixis. Extrema palorum ævo detrita ſunt, ſed ſub terra velaquis reperiuntur: & Batavi nunc tam opportuno loco uſi, qua aditus in Friſiam datur, valido propugnaculo, in ipſo limite illo, munierunt. Vocant *Bretaniæ uligines* (*Bretanſcheheyde*) noſtra lingua: & diſcis jam, ubi & unde *Britannica herba* reperta aut dicta, Plinio fruſtra inquiſitum. Eſt ab iſta *Britannia*, ſive magis *Bretannia*: & tu, ſodes, Plinium vide, in Friſiis herbam hanc mire celebrantem, lib. xxv. cap. III. Porro iſti Limites ſive Aggeres, *Kaii* etiam Latinis olim dicti: quæ vox & Batavis manet. *Lipſius.*

3 *Quondam à L. Domitio.*] Neronis principis avo. Tacitus, l. IIII. *Poſt exercitu flumen Albim tranſgreſſus eſt, longius penetrata Germania quam quiſquam priorum. eaſque ob res inſignia triumphi adeptus eſt.* Sueton. Nerone, cap. IIII. *Non minus aurigandi arte in adoleſcentia quam deinde triumphalibus ornamentis ex Germanico bello.* In alium ſane Domitium iſta non cadunt. *Idem.*

4 *Circum ſilvæ paulatim adclives.*] Ex

tanti quonam modo ruptos vetuſtate pontes reponeret, ſimulque propulſaret hoſtem, caſtra metari in loco
64 placuit; [1] ut opus, & alii prœlium inciperent. Barbari
perfringere ſtationes, ſeque inferre munitoribus niſi, laceſſunt, circumgrediuntur, occurſant: miſcetur operantium bellantiumque clamor: & cuncta pariter Romanis adverſa; locus uligine profunda, idem ad gradum inſtabilis, procedentibus lubricus; corpora gravia loricis; neque librare pila inter undas poterant. Contra Cheruſcis ſueta apud paludes prœlia; procera membra; haſtæ ingentes ad vulnera facienda, quamvis procul. nox demum [2] inclinantis tum legiones adverſæ pugnæ exemit. Germani ob proſpera indefeſſi, ne tum quidem ſumpta quiete, quantum aquarum circumſurgentibus jugis oritur, vertere in ſubjecta: merſaque humo, & obruto quod effectum operis, duplicatus militi labor. [3] Quadrageſimum id ſtipendium Cæcina parendi aut imperitandi habebat: ſecundarum ambiguarumque rerum ſciens, eoq; interritus. Igitur futura volvens, non aliud repperit, quam ut hoſtem ſilvis coërceret, donec ſaucii, quantumque gravioris agminis, anteirent. nam medio montium & paludum porrigebatur planities, quæ tenuem aciem pateretur. Deliguntur legiones, quinta dextro lateri; unetviceſima in lævum; primani ducendum ad agmen; viceſimanus adverſum ſe-
65 cuturos. Nox per diverſa inquies: cum barbari feſtis epu-

Ex Man. In vulgatis, *adclines*. Pichena.

1 *Vt opus, & alii prælium inciperent.*] Faernus locum hunc, ut videtur, mutilum, ita reſtituebat: *ut alii opus, alii prælium inciperent.* Vrſinus. Ad marginem libri Mureto adſcriptum, *ut par opus alii.* Vere inde conjicio: *placuit, ut pars opus, alii prælium inciperent.* Acidalius. Fruſtra laborant in loco ſano & nihil laborant. Vide noſtra ad Livium lib. 3. cap. 37. *Gronovius.*

2 *Inclinantis tum legiones.*] Forte aptius; *inclinantis jam legiones.* Freinshemius.

3 *Quadrageſimum id ſtipendium.*] Eſt ergo idem ille, de quo lib. III. *Inter quæ Severus Cæcina cenſuit, ne quem magiſtratum, cui provincia eveniſſet, uxor comitaretur. multum antè repe-*

epulis, læto cantu, aut [1] truci ſonore ſubjecta vallium ac reſultantis ſaltus complerent; apud Romanos [2] invalidi ignes,

repetito concordem ſibi conjugem, & ſex partus enixam. ſeque, quæ in publicum ſtatueret, domi ſervaviſſe, cohibita intra Italiam, quamquam ipſe pluris per provincias quadraginta ſtipendia expleviſſet. Lipſius.

1 *Truci ſonore.*] Rhenanus vir doctus, quique nos ſcriptis non parum adjuvit ſuis, hunc locum & alterum ex libro IV. ſequenti, ibi, *ſonorem alterius prælii non acciperet*, mire ſuſpectos habet: vereturque ne librarius aliquis Sidonianæ lectioni aſſuetus, pro *ſono*, *ſonorem* infulſerit. Sed magis eſt ut Cornelius noſter Lucretii lectione delectatus, ex illius vetuſtis verbis quaſi floſculis, libros novos aſperſerit: ſic autem poëta ſcripſit de rerum natura lib. 1.

——quæ belle tangere poſſunt
Aureis, & lepido quæ ſunt fucata ſonore.

Item libro VI. *Odorari licet, & ſentire ſonorem.* Vertranius.

2 *Invalidi ignes.*] Similis prorſus deſcriptio Xenophontæa, in deſperatione pari; περὶ Κύρου ἀναβάσεως γ. Ταῦτα ἐννοούμενοι καὶ ἀθύμως ἔχοντες, ὀλίγοι μὲν αὐτῶν εἰς τὴν ἑσπέραν σίτου ἐγεύσαντο, ὀλίγοι δὲ πυρὰν ἔκαυσαν, ἐπὶ δὲ τὰ ὅπλα πολλοὶ οὐκ ἦλθον ταύτῃ τῇ νυκτί. ἀνέπαυέ τε δὲ ὅπου ἐτύγχανεν ἕκαστος, οὐ δυνάμενοι καθεύδειν ὑπὸ λύπης, καὶ πόθου πατρίδων, γονέων, γυναικῶν, παίδων, οὓς οὔποτε ἐνόμιζον ἔτι ὄψεσθαι: *Hac cogitatione mæſti & deſperantes, pauci ſub veſperam cibum ſumpſerunt, pauci ignem accenderunt, ad arma non multi ea nocte ibant. Iacuit quiſque, ubi caſus eum poſuit, cum dormire non poſſent, triſtitia & deſiderio patriæ, parentum, uxorum, liberorum: quos videre ultra ſpes non erat.* Porro de Caſtrorum his ignibus, in *Militia* nobis ſcriptum. *Lipſius.*

Invalidi ignes.] Mirum heic dubitare viros ſummos libris de Militia Rom. ignesne iſtos capere debeant pro iis, quibus cœnæ & corporum curandorum cauſa uſus militi, an pro facibus vigilum? At quî quæſo pro facibus vigilum? In tali periculo non modo intermittendæ, ſed & intendendæ vigiliæ. quod etiam fieri ſolitum oſtendit illud Statii lib. 12. Thebaidos:

illam nam tempore in omni
Attendunt vigiles, & rex jubet ipſe timeri
Contractæque vices, & crebrior excubat ignis.

Diſerteque Curtius libro 4. in vita Alexand. *Darius illud, quod Parmenio ſuaſerat, hoſtem eſſe facturum conjectans, frenatos equos ſtare, magnamque exercitus partem in armis eſſe, ac vigilias intentiore cura ſervari juſſerat. ergo ignibus tota ejus caſtra fulgebant.* Et ita eſt; vult Tacitus, poſt hanc cladem Romanos ſub veſperam minime excitaſſe illam ignium tota per caſtra frequentiam, quam ſolebant; ſed pleroſque cibi potuſque, imo & ſui immemores indulſiſſe aut luctui aut formidini. Exemplum ſuppeditavit nobis ex Xenophonte lib. 3. Ἀναβάσεως Lipſius ad iſtum Taciti locum. Nec aliud volunt iſta è Plutarchi Pelopida: Ἀπιόντας δὲ πολλοὺς ἐπὶ σκηνάς, μήτε πῦρ ἀνάψαι, μήτε δεῖπνον ἑλέσθαι, σιγήν τε καὶ κατήφειαν εἶναι τοῦ στρατοπέδου παντὸς ὥσπερ οὐ νενικηκότας ἐπιφανεστάτην νίκην καὶ μεγίστην, ἀλλ᾽ ἡττωμένων ὑπὸ τυράννου καὶ καταδεδουλωμένων. Livius quoque lib. 9. *Qua cibi, qua quietis immemor nox traducta eſt.* Nimirum *invalidi ignes*, hoc loco opponuntur,

significat prae moerore [?] plerosque milites ne ignis quidem ex more accendisse [?] ad cibum coquendum et curanda corpora.

ignes, [1] interruptæ voces, [2] atque ipſi paſſim adjacerent vallo, oberrarent tentoriis, inſomnes magis quam pervigiles. [3] ducemque terruit dira quies. nam Quinctilium Varum ſanguine oblitum, & paludibus emerſum, cernere & audire viſus eſt, velut vocantem, non tamen obſecutus, & manum intendentis reppuliſſe. Cœpta luce miſſæ in latera legiones metu, an contumacia, locum deſeruere; capto propere campo, humentia ultra. Neque tamen Arminius, quamquam libero incurſu, ſtatim prorupit: ſed ut hæſere cœno foſſiſque impedimenta, turbati circum milites; incertus ſignorum ordo; utque tali in tempore, ſibi quiſque properus, & lentæ adverſum imperia aures; irrumpere Ger-

Germanorum *feſtis epulis*. Gruterus.

1 *Interruptæ voces.*] Quæ, aut quorum? Vigilum. Ita capiendi auctor ipſe Tacitus v. Hiſt. *Vigiles flagitium ſuum ducis dedecore excuſabant, tamquam juſſi ſilere, ne quietem ejus turbarent. Ita intermiſſo ſigno & vocibus, ſe quoque in ſomnum lapſos.* Duo igitur ſolennia Romanis vigilibus, Signum & Voces. Signum, capio Buccinam: Voces, iſtas quas interpoſuiſſe videntur munere ſuo functi, ad vigiles alios excitandos. Colligo ex Ambroſio Hexaëm. lib. v. cap. xv. ubi militari more de vigiliis gruum: *Ceteris quieſcentibus, aliæ circumeunt. poſt ubi vigiliarum tempus fuerit impletum, perfuncta munere in ſomnum ſe præmiſſo clangore componit, ut excitet dormientem, cui vicem muneris traditura eſt.* Lipſius.

Interruptæ voces.] *Militum*, non *vigilum*. ut enim in lætitia omnia vigent, & continuo perſonant ſtrepitu: ſic in rebus adverſis, contra eſt. Noſter lib. 2. Annal. *Sumto juſtitio, deſeruntur fora, clauduntur domus, paſſim ſilentia & gemitus.* libro vero 3. *Dies quo reliquiæ tumulo Auguſti inferebantur, modo per ſilentium vaſtus, modo ploratibus inquies.* Egregie Silius lib. 10. Punicor. de ſuperſtitibus cladis Cannenſis:

Trunca atque ægra metu, ſeu magna eliſa ruina
Corpora debilibus nituntur ſiſtere membris.
Clamor ſæpe repens, & ſæpe ſilentia fixis
In tellurem oculis.

Libanius declamatione, quæ Patrocli inſcribitur: ὁ μὲν δὴ ταῦτα, οἱ βάρβαροι δὲ παρὰ τὰς ὁλκάδας σκηνώσαντες, ἐν ᾄσμασι ἐπαννύχιζον καὶ αὐλοῖς. ὥστε τὸν Ἀτρέως, ὅπη ἂν ἔβλεψε, δυσχερεῖ θέᾳ περιπεσεῖν, τὸ μὲν ναυσταθμοῦ τοὺς Ἕλληνας ἔχοντος ἐν ἀθυμίᾳ καὶ σιωπῇ &c. Sic & hoc loco, auctor noſter opponit *interruptis* Romanorum *vocibus*, Germanorum *lætos cantus*, ac *trucem ſonorem*. Gruterus.

2 *Atque ipſi paſſim adjacerent vallo, oberrarent.*] Faernus legebat: *Atque ipſi paſſim adjacere vallo, oberrare tentoriis.* Vrſinus.

3 *Ducemque terruit dira quies.*] Lucanus lib. 7. *Dira quies & imagine mœſta diurna.* Gronovius.

3 Eu

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 16 vol. 1

Germanos jubet, clamitans, [1] *En Varus, & eodem iterum fato victæ legiones!* [2] Simul hæc, & cum delectis ſcindit agmen, equiſque maxime vulnera ingerit: illi ſanguine ſuo & lubrico paludum lapſantes, excuſſis rectoribus, disjicere obvios, proterere jacentes. plurimus circa aquilas labor, quæ neque adverſum ferri ingruentia tela, neque figi limoſa humo poterant. Cæcina dum ſuſtentat aciem, ſuffoſſo equo delapſus circumveniebatur, ni prima legio ſeſe oppoſuiſſet. juvit hoſtium aviditas, omiſſa cæde prædam ſectantium: eniſæque legiones, veſperaſcente die, in aperta & ſolida. neque is miſeriarum finis. ſtruendum vallum, petendus agger: amiſſa magna ex parte, per quæ [3] egeritur humus, aut exciditur ceſpes: non tentoria manipulis, non fomenta ſauciis: infectos cœno aut cruore cibos dividentes, [4] funeſtas tenebras, & tot hominum millibus unum jam reliquum diem lamentabantur. Forte equus abruptis vinculis vagus, & clamore terri- 66
tus, quoſdam occurrentium obturbavit. [5] tanta inde conſternatio, inrupiſſe Germanos credentium, ut cuncti ruerent ad portas, quarum [6] Decumana maxime petete-

quae in castrorum parte postica. Quatuor erant in castris Romanorum portae. Praetoria opposita Decumanae. Principalis dextra & principalis sinistra. nam quadrata fere castra apud Romanos fuisse [illegible] [illegible] nomine.

1 *En Varus, & eodem iterum fato.*] In Man. habetur: *En Varus, & eodemque iterum fatò victæ legiones.* ſuſpicor legendum, *En Varus, en, eodemque iterum* &c. Certe particula, *en*, ingeminata, vim etiam orationis ingeminat. *Pichena.*

2 *Simul hæc & cum delectis.*] Faernus legebat: *ſimul hæc, cum delectis ſcindit agmen:* deleta *&*, conjunctione. *Vrſinus.* Infeliciter. *Gronovius.*

3 *Egeritur humus.*] Corbulæ & ſportæ. *Lipſius.*

4 *Funeſtas tenebras lamentantur.*] i. e. lamentando dicunt, tenebras illas, quæ cum nocte ingruerent, non ſolitas lucis umbrarumque vices eſſe, verum ferales, hoc eſt mortiferas, exequiales tenebras, in quibus ipſis vitæ luce occaſura, nox una perpetuo dormienda foret. ita 2, 31. de Libone. *Freinshemius.*

5 *Tanta inde conſternatio.*] Apud veteres Romanos, (ut alibi Lipſius notat) hoc maxime cautum erat. Polybius enim lib. VI. ait, turmas equitum quotidie excubaſſe in caſtris. deinde ſequitur: *Atque hi curant, cum alia, tum equos maxime, ne aut vinculis impediti & illigati lædantur, inutiles futuri ad militiam; aut ſoluti & ruentes, turbas & conſternationem excitent in caſtris.* Pichena.

6 *Decumana maxime.*] Ea oppoſita

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 16 vol. 1

tebatur, averſa hoſti, & fugientibus tutior. [1] Cæcina comperto vanam eſſe formidinem, cum tamen neque auctoritate, neque precibus, ne manu quidem obſiſtere, aut retinere militem quiret; projectus in limine portæ, miſeratione demum, quia per corpus legati eundum erat, clauſit viam: ſimul tribuni & centuriones
67 falſum pavorem docuerunt. Tunc contractos in principia, juſſoſque dicta cum ſilentio accipere, temporis ac neceſſitatis monet: *Vnam in armis ſalutem, ſed ea conſilio temperanda; manendumque intra vallum, donec expugnandi hoſtes ſpe propius ſuccederent: mox undique erumpendum. illa eruptione ad Rhenum perveniri. quod ſi fugerent, pluris ſilvas, profundas magis paludes, ſævitiam hoſtium ſupereſſe:* [2] *at victoribus decus, gloriam, quæ domi cara, quæ* [3] *in caſtris honeſta*, memorat: reticuit de adverſis. [4] Equos dehinc, orſus à ſuis, legatorum tribunorumque nulla ambitione,

ſita Prætoriæ ex adverſo, & plurimum remota ab hoſte erat, & ab eo ibat. Vide Militiam noſtram libro v. *Lipſius.*

1 *Cæcina projectus.*] Habes idem prorſus factum in Plutarchi Pompeio, ſub initium. Vide. *Idem.*

2 *At victoribus decus, gloriam.*] Melius ex Manuſc. diſtinxi. cum malè in omnibus libris interpunctum eſſet: *gloriam, quæ.* Senſus eſt: Victoribus, decus & gloriam ſupereſſe. deinde memorat, *quæ domi cara*, ſcilicet, parentes, liberos, &c. *quæ in caſtris honeſta*, id eſt dona militaria. *Pichena.*

3 *In caſtris honeſta.*] Olim aut nuper in militia feliciter ab iis geſta. *Lipſius.*

4 *Orſus à ſuis.*] Ferri poteſt intellegique, quod plures ſuos equos diſtribuerit: præoptem tamen, *à ſuo.* Vt Commentario Cæſaris primo: *Cæſar primum ſuo, deinde omnium, è conſpectu remotis equis.* Statim etiam, *Hoſtiu facile excidium*, ſententia deſiderat, non, *Hoſti*, quod inolevit. *Lipſius.*

Equos dehinc, orſus à ſuis.]Cur hanc lectionem mutes, cauſa nulla eſt. nam quod Cæſar equum ſuum è conſpectu removet primo de bello Gallico, ſcilicet, quia in acie, equo vehens, è quo deſcendit, ut æquaret periculum. At Cæcina in caſtris pedes equos omnes ſuos diſtribuit fortiſſimis militum. *Mercerus.* Rectius haud dubie, quam *à ſuo* Credibile enim eſt plures diſtribuiſſe, ut equitum quantum poſſet efficeret. præſertim cum ſuperiori prælio plus equorum quam hominum amiſſum fuiſſe videatur, *equis enim maxime vulnera ingeſſiſſe* Arminium dixit auctor 1, 65. Itaque cum duces atque legati plures equos alere conſueviſſent, uſus militiæ popoſcit, ut iis, qui ſuos amiſiſſent, alios darent. Sic apud Curtium 7. *Cum Antiphanes ſcriba equitum Amyntæ denunciaſſet, ut ex ſuis equis more ſolito daret his, qui amiſiſſent ſuos.* Cæſarem de Bello Gall. 7. *Eorum adventu quod minus idoneis*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 16 vol. 1

bitione, fortiſſimo cuique bellatori tradit, ut hi, mox
pedes, in hoſtem invaderent. Haud minus inquies 68
Germanus ſpe, cupidine, & diverſis ducum ſententiis
agebat: Arminio, *ſinerent egredi, egreſſoſque rurſum per
humida & impedita circumvenirent*, ſuadente: atrociora
Inguiomero, & læta barbaris, *ut vallum armis ambirent.
promptam expugnationem, plures captivos, incorruptam præ-
dam fore.* Igitur [1] orta die, proruunt foſſas, [2] injiciunt
crates, ſumma valli prenſant, raro ſuper milite, & quaſi

idoneis equis utebantur, à tribunis mil. reliquiſque, ſed & equitibus Romanis, atque evocatis equos ſumit, Germaniſque diſtribuit. Freinshemius.

1 *Orta die proruunt foſſas.*] Nauſeam movet, cum hoc loquendi genus puteat. Igitur lego, *igitur orta die proruunt, foſsis injiciunt crates.* Turnebus. Non adſentior. Proruebant enim foſſas, demoliendo vallum, terramque ſuperadgeſtam. *Pichena.* Pro germana mihi eſt lectio, quam Turnebus reſtituit. Ad exprimendam Germanorum aviditatem atque ferociam nihil aptius. Nec audiam virum doctum, qui vulgatam exponit: id enim fieri potuiſſet, ſi vallum pro foſſa, non autem foſſa pro vallo fuiſſet. Sed nec à labro foſſæ terram injeciſſe crediderim, quod enim conſilium eorum fuiſſet, ſi inopinantibus ſuperventuri, ecfodere humum, quæque in tuto gravia, tela inter hoſtium moliri voluiſſent? At crates per noctem facile parare potuerunt, quibus celeriter in foſſas conjectis imparatos Romanos in caſtris ſuis occuparent. Ergo Tacitus hic ſignificare voluit omnia magna cum celeritate acta fuiſſe: *Proruunt*, inquit, *foſsis injiciunt crates, ſumma valli prenſant.* Similem Gallorum impetum deſcripſit Cæſar Commentariorum de Bello Gall. 7. 18. *Freinshemius.* Vide tamen, ut veteres hoc verbo utantur. Cæſar 3. Gall. *Celeriter ad munitiones pervenerunt, atque his prorutis.* Livius 9. *Pars foſſas explerent, pars vellerent vallum atque in foſſas proruerent.* Eodemque: *Dolabræ calonibus dividuntur ad vallum proruendum foſſaſque implendas.* Et mox: *proruto vallo erupit acies.* lib. 22. *Montes lapſu ingenti proruit* terræ motus. lib. 26. *Albam a fundamentis proruerunt.* Frontinus, 2, 5. *repente adortus & deſertum proruit vallum & caſtra cepit.* Noſter lib. 2, ann. *prorutæ arbores.* lib. 3. Hiſtor. *hoſtem poſtera die profligare ac proruere.* Et, *baliſta ingentibus ſaxis haſtilem aciem proruebat.* Et ſic ſemper: neque uſquam memini me legiſſe *proruere* pro impetum facere, incurrere. Livii locus erat lib. 25, 30. ubi vulgo, *ab cohorte & equitibus ex occulto proruentibus.* Sed Put. & meliores *procurrentibus.* Alter Curtii lib. 4, 16. *Subditis calcaribus proruere in hoſtem.* Sic plane libri etiam optimi: ſed legendum *prorumpere*, ut apud Maronem: *& medius denſos prorumpit in hoſtes.* Gronovius.

2 *Injiciunt crates.*] Duplex hic ratio tranſeundi foſſas, ut aut proruta à labris terra complerent; aut cratibus injectis, velut ponte tranſirent. Vtramque tangit. neque enim Turnebo aſſentiar legenti, *orta die proruunt, foſsis injiciunt crates.* De cratibus, etiam Galli apud Cæſarem uſurpant: lib. VII. *Proximam foſſam cratibus integunt atque aggere explent.* Vbi etiam

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 16 vol. 1

ob metum defixo. poſtquam hæſere munimentis, datur cohortibus ſignum, cornuaque ac tubæ concinuere. exin clamore & impetu tergis Germanorum circumfunduntur, exprobrantes, *non hic ſilvas, nec paludes, ſed* [1] *æquis locis æquos deos.* [2] Hoſti, facile excidium, & paucos ac ſemermos cogitanti, ſonus tubarum, fulgor armorum, quanto inopina, tanto majora offunduntur: cadebantque, ut rebus ſecundis avidi, ita adverſis incauti. Arminius integer, Inguiomerus poſt grave vulnus, pugnam deſeruere: vulgus trucidatum eſt, donec ira & dies permanſit. Nocte demum reverſæ legiones, quamvis plus vulnerum, eadem ciborum egeſtas fatigaret; vim, ſanitatem, copias, [3] cuncta in victoria habuere.
69 Pervaſerat interim *circumventi exercitus* fama, & *infeſto Germanorum agmine Gallias peti*: ac ni Agrippina [4] impoſitum Rheno pontem ſolvi prohibuiſſet, erant qui id flagitium formidine auderent. ſed femina ingens animi, munia ducis per eos dies induit, militibuſque

de *Aggere*. quem & Romani huic rei uſurpabant, è faſcibus ſcilicet & levi materie. *Lipſius*.

1 *Æquis locis æquos deos.*] Id eſt, in neutram partem pronos. Nonnullos enim audivi interpretari, *æquos*, id eſt, fautores. *Pichena*.

2 *Hoſti facile excidium.*] Rectum eſt, *Hoſti*, non, *hoſtis*. hoc enim ait, hoſti cogitanti facile excidium offuſum de improviſo ſonum tubarum, &c. *Mercerus*. Diſtinctionem, quæ ſententiæ fraudi, muto: *Hoſti facile excidium & p. a. ſ. cogitanti ſonus* &c. Si *hoſtis* legas, contraria plane verborum mens ei, quam voluit auctor. *Acidalius*. Recta lectio & planus ſenſus. Germani putabant cum paucis & ſemermis rem ſibi, & perinde facile caſtrorum excidium fore: iis igitur arma tubæque inopinato objectæ in majus accipiuntur. Ne quem moveat vir doctiſſimus qui ſcribendum cenſuit: *Hoſtis facile excidium*. Freinshemius.

3 *Cuncta in victoria habuere.*] Senſus: quamvis tot adverſa premerent, tamen gaudio partæ victoriæ libenter toleraſſe, eamque inſtar vis, ſanitatis, copiarum habuiſſe. Sic fere Cic. ad Att. 3, 20, *in univerſa ſalute inerunt omnia*. Idem.

4 *Impoſitum Rheno pontem.*] Qua parte Rheni iſte pons? Ne trahant ad ſe Agrippinenſes: falluntur. apud Treveros fuit. Nam Agrippina diſcedens à marito, tumultu militari, in Treveros iit, ut ſupra lectum nobis, ibique manſit. Pons ergo eopſe in loco. Strabo lib. IV. Μετὰ δὲ τοὺς Μεδιοματρικοὺς καὶ Τριβόχους παροικοῦσι τὸν Ῥῆνον Τρηουίροι (puto Τρηουήροι) καθ' οὓς πεποίηται τὸ ζεῦγμα ὑπὸ τῶν Ῥωμαίων νυνὶ τῶν στρατηγούν-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 16 vol. 1

que ut quis inops, aut ſaucius, veſtem[1] & fomenta di-largita eſt. Tradit C. Plinius Germanicorum bello-rum ſcriptor, ſtetiſſe apud principium pontis, laudes & grates reverſis legionibus habentem. Id Tiberii animum altius penetravit. *non enim ſimplices eas curas; nec adverſus externos militem quæri. nihil relictum imperatoribus, ubi femina manipulos interviſat, ſigna adeat, largitionem tentet, tanquam parum ambitioſe filium ducis gregali habitu circumferat,* Cæſaremque Caligulam *appellari velit. Potiorem jam apud exercitus Agrippinam, quam legatos, quam duces:*[2] *compreſſam à muliere ſeditionem, cui nomen principis obſiſtere non quiverit.* Accendebat hæc, onerabatque Seianus, peritia morum Tiberii[3] odia in longum jaciens,

γέντων τὸν Γερμανικὸν πόλεμον. Lipſius.

1 *Et fomenta.*] Nempe vulneribus. Solent enim hoc Imperatores conciliandis militibus. fecitque Trajanus. Vide Suidam, in Λαμπάδιον, & me in Plinii Panegyricum. *Idem.*

2 *Compreſſam à muliere ſeditionem.*] Quomodo? non compreſſit certe ſeditionem, ſed cauſa tamen fuit comprimendæ: nam abſceſſu ejus in Treveros, de quo ſupra, tacti pudore, ac miſeratione milites, invidiaque in Treveros, ad ſanitatem rediere. *Pichena.*

3 *Odia in longum jaciens.*] Ex præſentibus futura proponens, ex quibus cauſæ odii naſcerentur: quæ quoniam in longitudinem reſpiciebant, recondebat animo Tiberius: itaque augeſcebant alita cogitationibus; promebanturque tandem multiplicata & inexpectata. *Ferrettus.* Tiberius odii tenax erat, quodque diſſimulaſſet, gravius poſtea repræſentabat. Supra: *in Haterium ſtatim invectus eſt, Scaurum cui implacabilius iraſcebatur, ſilentio tramiſit.* Xiphilinus: ὠργίζετό τε ἐν οἷς ἥκιστα ἐθυμοῦτο, καὶ ἐπιεικὴς ἐν οἷς μάλιστα ἠγανάκτει, ἐδόκει εἶναι. qua de re Sejanus cui id notum, animadverſo Tiberium ad Agrippinæ facinus aperte non erupiſſe, ſerio conjicit, eam ſimultatem ex illis eſſe, quas is ut præcipuas continere, ſpatioque temporis cumulatiores expromere ſolebat. Avidus ergo perdendi domum Germanici, ulcus refricat, & laceſſit animum ſatis ſua ſponte exacerbatum, *gnarus lentum in meditando, ubi prorupiſſet triſtibus dictis atrocia facta conjungere.* At *in longum jacere* eſt extendere, augere & ſimilia id genus. Sic,

Cauſſando noſtros in longum ducis amores.

Id eſt, cauſas prætexendo, ne carmina referas, ultro facis, ut ea vehementius deſiderem. Verum aliter Servio viſum: ſed noſtro interpretamento Cornelius favet. Quiſnam autem lites mihi conciat, ſi μεταφορικῶς, interpretatus *in longum jaciens* ab iis, qui vallum & foſſas in longum ducendo, ea extendunt, & augent? Nemo certè, quia dicta verba commode non aliter explanari valeant; & meta-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 16 vol. 1

70 ciens, quæ reconderet, auctaque promeret. At Germanicus legionum quas navibus vexerat, ſecundam, & quartam decimam itinere terreſtri P. Vitellio ducendas tradit, quo levior claſſis vadoſo mari innaret, vel [1] reciproco ſideret. Vitellius primum iter ſicca humo, aut modice adlabente æſtu, quietum habuit: mox impulſu aquilonis, ſimul [2] ſidere æquinoctii, quo maxime tumeſcit Oceanus, rapi agique agmen. & opplebantur terræ: [3] eadem freto, litori, campis facies; neque diſcerni poterant incerta ab ſolidis, brevia à profundis. ſternuntur fluctibus, hauriuntur gurgitibus: jumenta, ſarcinæ, corpora exanima, interfluunt, occurſant. permiſcentur inter ſe manipuli, modo pectore, modo ore tenus exſtantes, aliquando ſubtracto ſolo disjecti aut obruti. non vox, & mutui hortatus juvabant, adverſante unda: nihil ſtrenuus ab ignavo, [4] ſapiens à prudenti,

metaphoræ plurimum orationis magnitudini conferant. Vel ſi proprie accipere vis *odia in longum jaciens*, id eſt, differens ſive prolatans, per me facias licet & ἀντίπτωσις erit pro *odia in longum jacientis*; non abſimilis huic: *meminiſſent C. Aſinii & Meſſallæ ac recentiorum Arruntii & Eſernini ad ſumma provectos incorrupta vita & facundia.* Quæ μετάβασις amica Thucydidi. lib. 4. εἶπον δὲ τούτοις, καὶ Κερκυραίων ἅμα παραπλέοντας τοὺς ἐν τῇ πόλει ἐπιμεληθῆναι. De quibus agens Scholiaſtes: τὸ ἑξῆς ἦν, παραπλέουσιν, ἀλλὰ μετάβασις ἐγένετο ἀπὸ δοτικῆς ἐπὶ αἰτιατικήν. *Salinerius.* Non omittebat, inquit, ſemina jacere longinqui odii, quod aliquando in perniciem eorum erumperet. Quum enim animum Tiberii, ut clauſum aliis, ita ſibi uni apertum, exacte noſſet, ſciebat eum offenſas atque odia ſemel concepta alta mente reponere atque fovere, donec oblata occaſione ultionis, ipſa mora triſtibuſque meditationibus aucta roborataque proferret. *Quæ reconderet auctaque promeret*, de Tiberio dicuntur: male non nemo ad Sejanum tranſtulit. *Freinshemius.*

1 *Reciproco ſidere.*] Eſt hoc in eo litore Chaucorum & Friſiorum: ut mare longiſſime à terris recedat, & in ſicco naves deſtituat. Ipſi navigavimus, atque experti ſumus. *Lipſius.*

2 *Sidere æquinoctii.*] Idem Cæſar ſenſit ſcripſitque, navigatione Britannica, in Commentariis ſuis. Et vide Poſidonii non abhorrentem ab uſu hodierno diſputationem ſuper tota re, apud Strabonem, libro tertio extremo. quem tamen ipſe haud juſte refellit. *Idem.*

3 *Eadem freto, litori.*] Ex his pluribuſque locis clarum, non fuiſſe loco litoris olim arenarias illas moles verius quam montes, quæ Oceanum hodie arcent: ſuccrevitque majorum ævo illa arenarum vis, ſatione caricis, non ſine monitore deo. *Idem.*

4 *Sapiens à prudenti.*] Clarum eſt ſcribi debere, *ſapiens ab imprudenti*. Id,

Sa-

denti, conſilia à caſu differre: cuncta pari violentia involvebantur. Tandem Vitellius in editiora eniſus, eodem agmen ſubduxit. [1] pernoctavere ſine utenſilibus, ſine igni, magna pars nudo aut mulcato corpore; haud minus miſerabiles, quam quos hoſtis circumſidet. quippe illis etiam honeſtæ mortis uſus: his inglorium exitium. lux reddidit terram; [2] penetratumque ad amnem Viſurgim, quo Cæſar claſſe contenderat. impoſitæ

Sapiens à prudenti.] Aperto vulneri multi multis modis medentur. Ego, *inſciens à prudenti.* Similitudo litterarum non abeſt, ſenſus poſtulat. Recteque, *inſciens*, ſive ignarus, *prudenti* opponitur. infra lib. 11. *mileſque pavidus, & caſuum maris ignarus, dum turbat nautas, vel intempeſtive juvat, officia prudentium corrumpebat.* Pichena. Ego ſcriptum fuiſſe puto *ſapiens ab rude, nil conſilia*, &c. Opponit hæc & Curtius 8, 13. *& quanta inter rudes poterat eſſe ſapientia.* Freinshemius.

1 *Pernoctavere ſine utenſilibus.*] Sine ſupellectile, inquit Freinshemius. Ego accipio, ſine cibariis: quæ aut amiſſa aut corrupta erant. Neque aliter ea voce utitur Tacitus. Vt cum lib. 2, 1. ait *viliſſima utenſilium annulo clauſa.* Vbi Lipſius etiam, ſupellex penuſque: ſed quæcunque affert loca, penum tantum demonſtrant, præter unum Plinii: ex quo ut appareт etiam vaſa aurea & argentea obſignatis arcis fuiſſe condita, ita non de pretioſis iſto loco Tacitus: ſed quod ſervus Comicus diceret, *allium* vel *acetum obſignatum cum ſale*, indignabantur. Eodem lib. cap. 60. *Quaſque copias frumenti & omnium utenſilium quaque natio penderet.* Freinshemius hic accipi ait pro, quaque re, quæ uſui eſſe poſſet. Nimis laxe: immo non niſi ad victum. lib. 3, 52. *Sperni ſumptuariam legem vetitaque utenſilium pretio augeri in dies.* Eum c. 55. *Luxum menſæ* appellat. l. 15, 39. *Subvecta utenſilia ab Oſtia & propinquis municipiis, pretiumque frumenti minutum.* Vtique ad alendam inopem plebem. Adde pecun. vet. 2, 7. & Priceum ad Apuleii Mileſias. *Gronovius.*

2 *Penetratumque ad amnem Viſurgim.*] Ego verò hic obhæreo. Supra ſcriptum: *Reducto ad Amiſiam exercitu, legiones ut advexerat, reportat.* Si ad Amiſiam Germanicus claſſem conſcendit, Rhenum & Galliam petiturus: quo caſu nunc ad Viſurgim? Tempeſtate, inquies. Bene, ſed quomodo Vitellius, qui & ipſe paullo ante ad Amiſiam, & (ne tempeſtatem iterum ſuſpicere) terra iit, nunc quoque ad Viſurgim? Hæc ſi probe narrantur, Germaniam profecto petiere: non Galliam repetiere: aut fallunt me locorum omnes ſitus.

ADD. Merito hic hæſimus: at nunc me (animo hercle meo) expedivi. Nam ſcribendum, *ad amnem Vidrum.* quem Ptolemæus in hoc tractu novit, & ille ipſe eſt quem *Vechtam* hodie vocant, & ad *Gelmudam* in ſinum Auſtralem, mox Oceanum, influit. Sane Taciti narratio evincit, penſitata. Ecce ad Amiſiam dimiſit Vitellium, ipſe naves conſcendit: uterque progreſſus, ille terra, hic mari: & ubi convenire ad amnem, niſi hic potuere? Enimvero & portus ibi à Ptolemæo locatur, Μαναρμανὶς λιμὴν, *Manarmanis*; neque abhorret *Stauriam* eſſe. *Lipſius.*

Pene-

ſitæ deinde legiones, vagante fama ſubmerſas. nec fides ſalutis, antequam Cæſarem exercitumque reducem
71 videre. Jam Stertinius ad accipiendum in deditionem Segimerum fratrem Segeſtis præmiſſus, [1] ipſum & filium ejus in civitatem Ubiorum perduxerat. data utrique venia; facile Segimero, [2] cunctantius filio: quia Quinctilii Vari corpus inluſiſſe dicebatur. Ceterum ad ſupplenda exercitus damna certavere Galliæ, Hiſpaniæ, Italia: quod cuique promptum, arma, equos, aurum, offerentes. quorum laudato ſtudio Germanicus, armis modo & equis ad bellum ſumptis, propria pecunia militem juvit. utque cladis memoriam etiam comitate leniret, [3] circumire ſaucios; facta ſingulorum extollere; vulnera intuens, alium ſpe, alium gloria, cunctos alloquio & cura, ſibique & prœlio firmabat.
72 Decreta eo anno triumphalia inſignia A. Cæcinæ, L. Apronio, C. Silio, ob res cum Germanico geſtas. Nomen *patris patriæ* Tiberius à populo ſæpius ingeſtum, repudiavit: neque in acta ſua jurari, quamquam cenſente ſenatu, permiſit: *cuncta mortalium incerta, quantoque plus adeptus foret,* [4] *tanto ſe magis in lubrico* dictans. non tamen

in acta jurare dicebatur quando ſenatus jurabat ſe omnia principis acta conſervare velle

Penetratumque ad amnem Viſurgim.] Nihil veriſimilius, quam quod poſtremum docuit doctiſſimus Lipſius delendum *τὸ Viſurgim:* quæ vocula hic contra omnem hiſtoriæ & Geographiæ rationem. Sed *amnem* capies Rhenum, non Amiſiam: lege diligenter totum hunc locum, fateberis. *Mercerus.*

1 *Ipſum & filium ejus.*] Segimeri filium Seſithacum nomine. Strabo lib. VII. Ἔτι δὲ Σεσίθακος Αἰγιμήρου υἱὸς τῶν Χερούσκων ἡγεμών. Sed corrige in Strabone, Σιγιμήρου. Nam Taciti ſcriptura ad etymon apta ejus linguæ. *Lipſius.*

2 *Cunctantius filio.*] Ex Man. Alii minus recte, *cunctatius.* Pichena.

3 *Circumire ſaucios.*] Livius lib. 8. de L. Papirio Curſore: *itaque adhibitis legatis ipſe circum ſaucios milites, inſerens in tentoria caput, ſingulos ut ſeſe haberent rogitans, curam eorum nominatim legatis, tribuniſque, & præfectis demandabat: rem per ſe popularem ita dexter egit, ut medendis corporibus, animi multo prius militum imperatori reconciliarentur: nec quicquam ad ſalubritatem efficacius fuerit, quam quod grato animo ea cura accepta ſit.* Gronovius.

4 *Tanto ſe magis in lubrico dictans.*] Potius forte *dictitans*, ut & Muret. Sic forte & lib. 2. Ann. *Rheſcuporis ſanciendo, ut dictabat, fœderi, dictitabat* legendum. *Acidalius.* Malim,

tamen ideo faciebat fidem civilis animi. nam legem majeſtatis reduxerat; cui nomen apud veteres idem, ſed alia in judicium veniebant: ſi quis proditione exercitum, aut plebem ſeditionibus, denique male geſta Rep. majeſtatem populi Romani minuiſſet. [1] facta arguebantur, dicta impunè erant. [2] Primus Auguſtus cognitionem de famoſis libellis ſpecie legis ejus tractavit, commotus [3] Caſſii Severi libidine, qua viros feminaſque inluſtres procacibus ſcriptis diffamaverat. mox Tiberius, conſultante [4] Pompeio Macro prætore, *an judicia majeſtatis redderentur? exercendas leges eſſe* reſpondit. Hunc quoque aſperavere [5] carmina, incertis auctoribus vulgata, in ſævitiam ſuperbiamque ejus, & diſcor-

vid: L. Vn: Cod: Si quis Imperatori maledixerit.
Suet: Aug: cap: 55.
vid: Suet: Tib: cap: 59

lim, *dictitans.* ita enim amat Tacitus. *Pichena.*

1 *Facta arguebantur, dicta impune erant.*] Hæc verba Petrus Daneſius putabat ex alio Taciti loco irrepſiſſe, eaque ut prorſus ab hoc aliena, rejiciebat conſentientibus libris. *Vrſinus.* Quid ſibi velint, ignoro. Nam & loco poſita ſunt verba, & veriſſima, quod totus titulus in Digeſtis Ad legem Iuliam majeſtatis docet ac demonſtrat, ne poſt tot ſecula quidem tot tyrannos argui verba plane auſos ſancire, etſi per interpretationem eo trahi legem paterentur. Quin & aperte Iuriſconſultus: *nec lubricum linguæ ad pœnam facile trahendum eſt.* Sed latebra eſt in illo *non facile.* Interim vere Tacitus & commode de priſca vi legis. *Gronovius.*

2 *Primus Auguſtus.*] Sullæ diſcipulus. Cic. lib. 3. Fam. Ep. 11. *Veruntamen eſt majeſtas (ut Sulla voluit) ne in quemvis impune declamare liceret.* Idem.

3 *Caſſii Severi libidine.*] Scribam infra, ad librum IIII. *Lipſius.*

Libidine qua viros fœminaſque.] Nihil deperiret orationis nitori, ſi ſcriberetur: *Caſſii Severi libidine, qui viros fœminaſque inluſtres procacibus ſcriptis diffamaverat.* Gronovius.

4 *Pompeio Macro prætore.*] Huic Pompeio cognomen fuit *Macer.* quod & Clodiorum, & Marciorum familiæ commune fuiſſe ex auctore noſtro notum eſt: atque inſuper Æmiliorum, Bæbiorum, Calpurniorum. Eſt & hoc cognomento illuſtris ICtus, cujus fragmenta ſunt in Digeſtis Iuſtiniani. atque alius ex Liciniorum familia hiſtoricus, qui ſæpe citatur Livio, cum alias, tum corrupte 4, 23. *apud Marcum Licinium,* pro *Macrum:* eadem literarum metatheſi, quæ ſimillimum mendum adſperſit Strabonis loco lib. 13. ubi de Pompeio Macro: υἱὸν τε ἀπέλιπε (ὁ Θεοφάνης) Μάρκον Πομπήϊον. Theophanes *filium reliquit Marcum Pompeium;* ſcribendum enim Μάκρον. Hinc ſoror hujus noſtri prætoris (idem enim eſt) *Pompeia Macrina* vocatur 6, 18. Quorum avum potius Theophanem, quam ut ibi ſcribitur, *proavum* ratio temporum videtur evincere. *Freinshemius.*

5 *Carmina, incertis auctoribus.*] Intellegit ea ipſa carmina quæ exſtant Suetonio, cap. LIX. *Lipſius.*

1 *Gra-*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 16 vol. 1

73 diſcordem cum matre animum. Haud pigebit referre in Falanio, & Rubrio, modicis equitibus Romanis, prætentata crimina: ut, quibus initiis, quanta Tiberii arte, [1] graviſſimum exitium irrepſerit, [2] dein repreſſum ſit, poſtremo arſerit, cunctaque corripuerit, noſcatur. Falanio objiciebat accuſator, *quod inter cultores Auguſti, qui* [3] *per omnes domos in modum collegiorum habebantur, Caſsium quendam mimum corpore infamem adſciviſſet: quodque venditis hortis,* [4] *ſtatuam Auguſti ſimul mancipaſſet.* Rubrio crimini dabatur [5] *violatum perjurio*

[1] *nomen*

1 *Graviſſimum exitium.*] Seneca de Benefic. *Sub Tiberio fuit accuſandi frequens ac pæne publica rabies, quæ omni civili bello gravius remp. afflixit.* Idem.

Graviſſimum exitium.] Seneca de Benef. lib. 3, 26. *Sub Tiberio Cæſare fuit accuſandi frequens & pene publica rabies, quæ omni civili bello gravius togatam civitatem confecit.* Pichena.

2 *Dein repreſſum ſit.*] Quando? ſub Veſpaſiano & Tito, opinor. nam eouſque calumniis ex lege iſta locus: illi minuerunt, aut ſuſtulerunt. Iterumque *arſit*, inquit, *& cuncta corripuit*, haud dubie ſub Domitiano, qui telo eo paſſim uſus ad ſæviendum. *Lipſius.*

3 *Per omnes domos.*] Hoc eſt quod Ovidius de pietate ſua gloriatur,

Nec pietas ignota mea eſt. videt hoſpita tellus
In noſtra ſacrum Cæſaris eſſe domo.

Non tamen ut *ſingulæ domus* collegia ſua habuerint (id non videtur, neque is ſenſus his verbis) ſed quod circuibant domeſticatim collegæ, & ſacrum alibi atque alibi faciebant. Sparſi igitur per omnes domos, ſed ſtatis temporibus conveniebant. *Idem.*

4 *Statuam Auguſti ſimul mancipaſſet.*] Rideamus. & eo magis, quod Iuriſconſultis etiam diſcrimen aliquod repertum hac in re. qui tradunt, *Non videri contra majeſtatem fieri ob imagines Cæſaris, nondum conſecratas, venditas*, l. v. & vi. D. Ad leg. Iul. maj. Ergo conſecratas vendi, commiſſum fuit. Iure exagitat purpuratos illos ſtipites Tertullianus: *Publicos æque deos fœdatis, quos in haſtario vectigales habetis. Si Capitolium, ſi olitorium forum petitur, ſub eadem voce præconis, ſub eadem haſta, ſub eadem annotatione Quæſtoris divinitas addicta conducitur.* Id.

5 *Violatum perjurio.*] Vulgatum, ut ſanctiſſimum jusjurandum eſſet per nomen & numen Auguſti. Horatius id accidiſſe teſtatur eo etiam vivo:

Præſenti tibi maturos largimur honores,
Iurandaſque tuum per nomen ponimus aras.

Sapiens ille Claudius, *jusjurandum neque ſanctius ſibi neque crebrius inſtituit, quam per Auguſtum:* ait Sueton. cap. 11. Tertullianus: *Majore formidine & callidiore timiditate Cæſarem obſervatis, quam ipſum de Olympo Iovem: citius denique apud vos per omnes deos, quam per unum genium Cæſaris pejeratur.* Minutius Felix: *Et eſt eis tutius per Iovis Genium pejerare, quam regis.* Nec mentiuntur noſtri ſcriptores, ex iis quæ legibus firmata video De jurejurando, lib. xiii. ſub finem. Lucanus inter ultiones ſanguinis

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 16 vol. 1

nomen Auguſti. Quæ ubi Tiberio notuere, [1] ſcripſit conſulibus; *Non ideo decretum patri ſuo cælum, ut in perniciem civium is honor verteretur. Caſſium hiſtrionem ſolitum inter alios ejuſdem artis intereſſe* [2] *ludis, quos mater ſua in memoriam Auguſti ſacraſſet. Nec contra religiones fieri, quod effigies ejus, ut alia numinum ſimulacra, venditionibus hortorum & domuum accedant. Iusjurandum perinde æſtimandum, quam ſi Iovem fefelliſſet.* [3] *deorum injurias diis curæ.* Nec multo poſt Granium Marcellum [4] prætorem Bithyniæ

nis civilis hanc poſuit, ut mihi videtur, facunde:

——cladis tamen hujus habemus
Vindictam, quantam terris dare numina fas eſt.
Bella pares ſuperis facient civilia divos.
Fulminibus Maneis radiiſque ornabit & aſtris,
Inque deum templis jurabit Roma per umbras.

Formulæ autem jurandi erant, per Genium, per Fortunam, per Salutem Principis. *Idem.*

Nomen Auguſti.] Malim hic legere *numen.* & vice verſa H. 2, 33. *Nomen Othonis*, ubi *numen* eſt. *Freinshemius.*

1 *Scripſit conſulibus.*] Errat igitur Dio fine l. LVII. qui ait Tiberium voluiſſe damnari eum qui ſtatuam cum hortis vendidiſſet: ſed obſtitiſſe pudorem. quia primus à conſule ſententiam rogatus eſſet. Nam Tiberius, ut vides, non interfuit. *Lipſius.*

2 *Ludis, quos mater.*] Credo eos eſſe, qui Palatini poſtea à loco dicti, alii ab Auguſtalibus. Videnturque non equeſtres aut curules fuiſſe, ut illi; ſed ſcenici. Dio LVI. Χωρὶς δὲ τούτων καὶ ἡ Λιουία ἰδίαν δή τινα πανήγυριν αὐτῷ ἐπὶ τρεῖς ἡμέρας ἐν τῷ παλατίῳ ἐποίησεν· ἣ ἐς δεῦρο ἀεὶ ὑπ' αὐτῶν τῶν ἀεὶ αὐτοκρατόρων τελεῖται: *Præter hæc etiam Livia proprios quoſdam ludos Auguſto per triduum in Palatio fecit. qui ad hoc ævum celebrantur ab iis qui rerum potiuntur.* Suetonius Caligula: *Cumque placuiſſet Palatinis ludis ſpectaculo egreſſum meridie aggredi.* Idem

3 *Deorum injurias.*] Expreſſit eam ſententiam & Imperator l. 11. De reb. cred. *Iurisjurandi contempta religio ſatis deum ultorem habet.* Idem.

4 *Prætorem Bithyniæ.*] De ſcriptura ambigit ſidus exoriens ſuæ Galliæ Ioſ. Mercerus. nec de nihilo: Prætorem Bithyniæ ait: nonne debuiſſet *Proconſulem?* Ex re quidem & ex vero. Nam Bithynia, diviſione Auguſti inter eas provincias quæ Senatui & populo relictæ: id eſt, proconſulares. Dio, & Strabo. Quid dicam? Vulgatam haud tuear, niſi ſi quid poſt Auguſtum in ea re mutatum, quod obſerves haud ſemel. *Idem.*

Granium Marcellum prætorem Bithyniæ.] Maneo in eo quod dudum monui, reſcribendum *Proconſulem.* Nam Bithynia in Senatus populique Romani provinciis ex diviſione Auguſti, apud Dionem & Strabonem, nec cauſa fuit cur poſtea mutaret, pacatiſſima quippe provincia. Quin manſiſſe indicio eſt Plinius Secundus, qui Trajani ætate *Proconſul.* ei provinciæ. & apud eum alii. Et mox *quæſtor* additus huic Marcello, qui ſane non miſſus in provinciam Cæſaris. quo argumento etiam convicit hanc ſcripturam eruditiſſimus & omni lite-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 16 vol. 1

niæ [1] Quæſtor ipſius Cæpio Criſpinus majeſtatis poſtulavit, ſubſcribente [2] Romano Hiſpone. [3] qui formam vitæ iniit, quam poſtea celebrem miſeriæ temporum, & audaciæ hominum fecerunt. nam egens, ignotus, inquies, dum occultis libellis ſævitiæ principis adrepit, mox clariſſimo cuique periculum faceſſit; potentiam apud unum, odium apud omnes adeptus, dedit exemplum, quod ſecuti, [4] ex pauperibus divites, ex contemptis metuendi, perniciem aliis, ac poſtremum ſibi invenere. Sed Marcellum inſimulabat *ſiniſtros de Tiberio ſermones habuiſſe*. inevitabile crimen, cum ex moribus principis fœdiſſima quæque deligeret accuſator, objectaretque reo. nam quia vera erant, etiam dicta credebantur. Addidit Hiſpo, *ſtatuam Marcelli altius quam Cæſarum ſitam: & alia in ſtatua*, [5] *amputato capite Auguſti*,

ratura politiſſ. Henricus Savillus in doctiſſimis ad Tacitum notis. Error ortus ex notis, quas fere ubique corrupetunt imperiti librarii. *Mercerus*.

1 *Quæſtor ipſius.*] In conſuetudine poſitum fuiſſe, ut cum prætores repetundarum poſtularentur, quæſtoribus potiſſimum ipſorum accuſandi munus mandaretur, conſtat è Divinatione Ciceronis. Id autem eo fiebat, quod illis notiſſima eſſe prætorum furta, veriſimile erat. *Muretus*.

2 *Romano Hiſpone.*] Cujus declamationum Electa in Senecæ controverſiis non uno loco. *Lipſius*.

3 *Qui formam vitæ iniit.*] Non Hiſpo, ſed Criſpinus, de quo potiſſimum: idque ex ſequentibus patet: *ſed Marcellum inſimulabat*; ipſe ſcilicet Criſpinus accuſator. Idem alibi in Tacito obſervavi. ut lib. XV. *Qui magna cum invidia ſenatum adeunt.* ubi illud, *qui*, refertur ad vocem, *patres*, non ad *manumiſſos*. Pichena.

4 *Ex pauperibus divites.*] Videri poſſit à Demoſthene, Philip. IV. Καὶ γὰρ τούτων μὲν ἐκ πτωχῶν ἔνιοι ταχὺ πλούσιοι γεγόνασι, καὶ ἀδόξων ἔνδοξοι καὶ γνώριμοι: *Nam horum quidam ex pauperibus ſtatim divites facti, & ex ignobilibus glorioſi ac nobiles*. Lipſius.

5 *Amputato capite.*] Quod nunc crimini datur, id receptum fuiſſe ſuo ævo Plinius indicat: *Surdo*, inquit, *figurarum diſcrimine capita permutantur*. Et Caligula, ſimulachra numinum è tota Græcia conquiſivit, quibus capite dempto ſuum imponeretur. *Suetonius*. Cur tamen Tiberius ita hic exarſit? cauſſa aliqua eſt. Nam ſolebant Tyrannos ea ignominia afficere: videbaturque occulte quaſi talem Marcellus damnaſſe Auguſtum. Hieronymus in prophetam Abacuc, cap. III. *Cum Tyrannus detruncatur, imagines quoque ejus deponuntur & ſtatuæ, & vultu tantummodo commutato ablatoque capite, ejus facies qui vicerit ſuperponitur*. Idem.

1 *Ad*

guſti, effigiem Tiberii inditam. [1] ad quod exarſit adeo, ut rupta taciturnitate proclamaret, *ſe quoque in ea cauſſa laturum ſententiam palam & juratum*, [2] *quo ceteris eadem neceſſitas fieret.* Manebant etiam tum veſtigia morientis libertatis. Igitur Cn. Piſo, *Quo*, inquit, *loco cenſebis* Cæ*ſar? ſi primus, habebo quod ſequar: ſi poſt omnes, vereor ne imprudens diſſentiam.* permotus his, quantoque incautius efferbuerat, [3] pœnitentia patiens, tulit [4] abſolvi reum criminibus majeſtatis. de pecunis repetundis [5] ad reciperatores itum eſt.

1 *Ad quod exarſit.*] Quæ ergo cauſa tam impotentis iræ? nunquid ſuæ memoriæ conſultum ibat, dum integritatem ſtatuarum aſſerit. Facile enim conjectare poterat, ſi mos iſte reciperetur, ut bonorum etiam Principum imagines abolerentur, multo magis ſuam memoriam perituram. *Frinshemius.*

2 *Quo ceteris.*] Vix opinor hæc inter verba Tiberii fuiſſe. Nimis hoc ſuperbum, aut ſævum: ſed interpretatione ſua, & vera, addit noſter. Et ſequentia Piſonis argutius ad priora referuntur. *Lipſius.*

3 *Pœnitentia patiens tulit.*] Faernus optima, ut videtur, conjectura reſtituebat: *quantoque incautius efferbuerat, tanto patientius tulit, abſolvi reum* &c. *Vrſinus.* Muretus *tanto patientius tulit abſolvi.* Concinnius hoc ſane. *Acidalius.* Non ita viſum Tacito, cui pretium fuit diſſimulare τὸ *tanto*: quemadmodum ſolent & minus brevitati ſtudentes poſt *Quo* & *Quam* omittere *Eo* & *Tam*: nec leviores auctores ſecutus, aut hic tantum, prudentiæ lectoris intelligendum reliquit τὸ *magis.* Idem ergo ſenſus verborum veteris ſcripturæ, quaſi haberetur: tanto, ut pœnitentiam commotioris animi approbaret, magis patiens vel patientius tulit. *Gronovius.*

4 *Abſolvi reum.*] Abſolvine? atqui damnatum eum Suetonius ait: *Statuæ quidam Auguſti caput dempſerat, ut alterius imponeret. acta res eſt in Senatu, & quia ambigebatur, per tormenta quæſita eſt. Damnato reo, paullatim hoc genus calumniæ eo proceſſit*, &c. Ego non concilio: niſi ſi repetundarum damnatus fuit, non majeſtatis. quod tamen omnino Suetonius voluiſſe videtur. *Lipſius.*

5 *Ad reciperatores itum.*] Ergo damnatus repetundarum fuit, & tum Iudices dati ad æſtimandum. Vide ſodes, quæ ſcribo in XIV. Annal. ſuper criminis hujus pœna. *Idem.*

Ad reciperatores itum eſt.] Vir doctus παραφράζει, ad judices ei negotio deſtinatos. Quod & obſcurum & χυδαῖον, nec verbis ſolennibus. Marcellus Donatus cauſatur ſenatum recuperatores dediſſe nuſquam legi, ſed ſenatu jubente à prætore dati ſolitos: ita hoc quoque loco accipiendum non recuperatores in cauſa Granii à ſenatu datos, ſed juſſu illius cum conſenſu Tiberii, vel ex hujus mandato commiſſum judicium recuperatorium: id oſtendere verba, *itum eſſe ad recuperatores*: aliter enim *datos* dicturum fuiſſe. At ille cum dicit *itum ad recuperatores*, datos dicit à ſenatu judices, non qui rem ut integram audirent (jam enim apud ſenatum acta erat, ut & proconſulis Aſiæ Silani 3. Ann. 66. & 67.) ſed qui lites æſtimarent, quod & Lipſius voluit. Sic Plinius lib. 2. ep. 12. *Marius Priſcus accuſantibus Afris, quibus proconſul præ-*

75 peratores itum eſt. [1] Nec patrum cognitionibus ſatiatus, judiciis adſidebat in cornu tribunalis, ne prætorem curuli depelleret; multaque eo coram, adverſus ambitum & [2] potentium preces conſtituta. ſed [3] dum veritati conſulitur, libertas corrumpebatur. Inter

fuit, emiſſa defenſione judices petiit. Et mox: *exceßiſſe Priſcum immanitate & ſævitia crimina, quibus dari judices poſſent.* lib. 4. ep. 9. *Cenſuit Bæbius Macer, conſul deſignatus, lege repetundarum Baſſum teneri; Cæpio* Hiſpo, *ſalva dignitate judices dandos.* lib. 9, ep. 29. *Tuitus ſum Iulium Baſſum, ut incuſtoditum nimis & incautum, ita minime malum: judicibus acceptis in ſenatu remanſit.* In commemorata undecima epiſtola legimus: *Marium repetundarum pœnæ, quam jam paſſus erat, cenſuit relinquendum.* Petrus Faber 2 Semeſt. 35. ſe concoquere negat illa verba, *quam jam paſſus erat:* quomodo enim jam ſubiiſſe pœnam dici, de cujus criminibus tum primum ſenatus non ex appellatione judicaret, & nondum pronuntiaſſet? itaque mali interpretis eſſe hoc additamentum, & Gruterus Buchneruſque laudant. Sed falluntur: nam ex eadem epiſtola diſcimus, cum ſeſe ultro repetundarum Marius damnaſſet, neque eo contentus eſſet Plinius; valuiſſe ſententiam Iulii Ferocis coſ. deſ. *Mario quidem judices interim dandos; evocandos autem, quibus diceretur innocentium pœnas venditaſſe.* Elapſum eſt igitur aliquid temporis, dum iſti è provincia arceſſuntur & ventitant: atque interea judices dati lites æſtimarunt. Hinc ergo recte dicitur eam *pœnam jam paſſus:* & ſententia Collegæ fuit, de Mario repetundarum pœna, quam per judices à ſenatu datos jam ſuſtinuerat, *modo conſularis, modo ſeptemvir epulonum, nunc neutrum* (quæ verba & ipſa partem exacti ſupplicii ſignificant) debere ſenatum ſibi ſatisfactum putare. At crimina, de quibus tum ſenatus judicabat, erant atrocia illa, quæ *ultra repetundarum legem quærebantur.* Contra Marcellum Donatum faciunt etiam, quæ ſcribit noſter lib. 4, 22. *Refert ad ſenatum, datiſque judicibus Vrgulania Silvani avia pugionem nepoti miſit.* Gronovius.

1 *Nec patrum cognitionibus ſatiatus.*] Suetonius in Tiber. 33. *Magiſtratibus pro tribunali cognoſcentibus plerunque ſe offerebat conſiliarium.* Idem de Claudio 12. *Cognitionibus magiſtratuum ut unus è conſiliariis frequenter interfuit.* Pichena.

2 *Potentium preces.*] In judiciis. ſolent enim Advocatos aut Deprecatores adducere potentiſſimos civitatis. Ex Cicerone & Aſconio notum: repreſſitque Tiberius, quia juſtitiam corrumpebat. At ipſe, adjungit noſter, *libertatem.* nam quomodo? quia ſcilicet in judiciis aſſiduus, ea velut regebat ac temperabat, & ſententiæ obnoxiæ illi erant. *Lipſius.*

3 *Dum veritati conſulitur.*] *Veritati* hic nullus locus. Scribe *ſeveritati.* Ea enim recte opponitur precibus & ambitui. *Grotius.* Forſitan hoc recte ſe habet: inclinem tamen ut legam *ſeveritati*, ad quam proprie pertinent, quæ ad morum integritatem faciunt. Poſſet tamen *veritas* hic accipi pro æquitate, ſicut alias *verum* pro æquo. *Severitati*, eo nempe ſenſu, quo apud Hirtium de bell. Alex. cap. 28. *paulatim tamen & occulte militarem diſciplinam ſeveritatemque minuebant.* & cap. 56. *multa Romæ male & inutiliter adminiſtrari, qua diſſolvendæ diſciplinæ*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 16 vol. 1

ter quæ [1] Pius Aurelius ſenator, queſtus [2] *mole publicæ viæ, ductuque aquarum, labefactas ædis ſuas*, auxilium patrum invocabat. reſiſtentibus ærarii prætoribus, ſubvenit Cæſar, pretiumque ædium Aurelio tribuit, erogandæ per honeſta pecuniæ cupiens: quam virtutem diu retinuit, cum ceteras exueret. Propertio Celeri prætorio, veniam ordinis ob paupertatem petenti, decies ſeſtertium largitus eſt, ſatis comperto [3] paternas ei anguſtias eſſe. [4] tentantis eadem alios, probare cauſam ſenatui juſſit, cupidine ſeveritatis in his etiam quæ rite faceret, acerbus. unde ceteri ſilentium & paupertatem

ſciplinæ ſeveritatique eſſent. Noſter 1, 75. *Cupidine ſeveritatis acerbus.* Solin. cap. 53. *Sericum in uſum publicum damno ſeveritatis admiſſum. Freinshemius.* Neque legendum *ſeveritati*, neque *veritas* eſt æquitas ſive ἐπιείκεια, ſed ſimpliciter juſtitia, ſanctitas & integritas judiciorum. Cicero pro Cœlio: *Equidem vos abducam à teſtibus, neque hujus veritatem judicii, quæ mutari nullo modo poteſt, in voluntate teſtium collocari ſinam.* Lib. 1. in Verr. *Sin iſtius ingentes divitiæ judiciorum religionem & veritatem perfregerint.* Lib. 5. fine: *ſi ullam ad rem, niſi ad officium & veritatem, omnes meæ curæ, vigiliæ, cogitationeſque elaborarunt.* Noſter lib. 3. *quatenus veritati & innocentiæ meæ nuſquam locus eſt.* lib. 4. *neque Philippum potentia, ſed ex vero ſtatuiſſe. Conſulere* ergo *veritati* eſt operam dare, ut *integrum judicium ſit*, ut loquitur noſter lib. 3. Sic, ſi patiantur judices ſenatorii ordinis ſeſe corrumpi, *opinione Po. Ro. rationem veritatis, integritatis, fidei, religionis ab hoc ordine* abjudicatum iri ait Cicero, 1. in Verrem. Hæc ſi non ſufficiunt, adde quæ ad Senecam de ira 2, 29. diximus. *Gronovius.*

1 *Pius Aurelius.*] Fortaſſe hic inter majores optimi principis Antonini: etſi nulla mentio Capitolino. *Lipſius.*

2 *Mole publicæ viæ.*] Ob ingentes illos ſilices, quibus tum viæ omnes publice ſternebantur. *Muretus.* Alii omnes ſic accipiunt, quaſi per reparationem atque aggerationem viæ domus iſta labefacta fuerit. Mihi aliter viſum ob locum Plinii 36, 2. ubi de columnis marmoreis in atrio Scauri collocatis. *Satiſdari ſibi damni infecti egit redemptor cloacarum, cum in palatium extraherentur.* Item hunc alterius Plinii, panegyr. 51, 1. *Non, ut ante, immanium tranſvectione ſaxorum urbis tecta quatiuntur: ſtant ſecuræ domus, nec jam templa nutantia.* Seneca: *In hunc uſum pinus aut abies deferebatur, longo vehiculorum ordine, vicis intrementibus.* Freinshemius.

3 *Paternas ei anguſtias.*] Recte *paternas*, ut oſtenderet, pauperem haud culpa ſua. Contra, de Cotta Meſſallino, lib. VI. *egens ob luxum.* Pichena.

4 *Tentantis eadem.*] Adi Senecam De Beneficiis lib. II. cap. VII. *Lipſius.*

Tentantis eadem alios.] Suetonius: *paucorum ſenatorum inopia ſuſtentata, ne pluribus opem ferret, negavit ſe aliis ſubventurum, niſi ſenatui juſtas neceſſitatum cauſas probaſſent. Quo pacto pleroſque modeſtia, & pudore deterruit.* Muretus.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 16 vol. 1

76 tatem confeſſioni & beneficio præpoſuere. [1] Eodem anno continuis imbribus auctus Tiberis plana urbis ſtagnaverat: relabentem ſecuta eſt ædificiorum & hominum ſtrages. Igitur cenſuit Aſinius Gallus, ut libri Sibyllini adirentur. renuit Tiberius, perinde divina humanaque obtegens. Sed remedium coërcendi fluminis Ateio Capitoni, & L. Arruntio mandatum. [2] Achaiam ac Macedoniam onera deprecantis, [3] levari in præſens

[1] *Eodem anno continuis imbribus.*] Hæc veriſſima cauſſa eſt, cur Tiberis interdum inundet plana urbis. Et hac de re ita Dio lib. 57. *Cum Tiberis multas urbis partes occupaſſet, ita ut navigarentur: alii quidem hoc in prodigii loco accipiebant: ut & magnitudinem terræmotuum, quibus etiam pars muri dejecta erat, & crebros fulminum jactus, quibus etiam illæſis vaſis vinum conſumptum erat; ipſe autem exiſtimans id fieri ex multitudine aquarum, quæ in eum influerent, conſtituit, ut ſemper quinque Senatores ſorte ducti curarent, ne flumen, aut æſtate minueretur, aut hieme ſupra modum excreſceret: ſed ſemper, quoad ejus fieri poſſet, æquale ferretur.* Idem.

2 *Achajam ac Macedoniam.*] Achajam quod ait, capies Græciam totam. nec enim aliter tunc appellabant Romani. Scriptor quiſpiam apud Suidam: Μόμμιος τὴν Κόρινθον εἷλεν αὐτοβοεὶ, προεστῶσαν παντὸς, κατὰ τοῦτο, τοῦ Ἑλληνικοῦ. Ὅθεν δοκοῦσι καὶ νῦν Ἀχαΐαν ὀνομάζειν τὴν Ἑλλάδα Ῥωμαῖοι, ἐς τὸ χειρωθὲν ἔθνος ὃ προεστὸς ἦν τότε τῆς Ἑλλάδος τὴν ὅλην μεταβαλόντες τῆς χώρας ἐπωνυμίαν: *Mommius Corinthum ſtatim & primo impetu cepit, tunc principem totius Græciæ. Ex quo Romani & nunc videntur Achajam nominare, totam Græciam: à gente devicta, quæ tunc Græciæ præerat, univerſam appellationem ſumentes.* Pauſanias lib. VII. *Porro redacta univerſa Græcia in provinciæ formam, mittitur ad eam obtinendam ex urbe Prætor, quem Achaiæ, non Græciæ, appellant, quod ſcilicet Græci ſubacti ſunt, obtinentibus principatum Achæis.* Lipſius.

3 *Levari proconſulari imperio.*] Durius ergo Proconſulare imperium Præſidiali: nec cauſſam ſatis ſcio. Inquiro, & dico aliquid in EXCURS. littera *M.* vide. *Idem.*

Levari in præſens proconſulari imperio.] Poteſt fieri, ut hoc fuerit nihil aliud quam *Optat ephippia bos piger.* Memineris tamen, quod initio dixit hujus libri: *Nec provinciæ eum ſtatum abnuebant* &c. Atque iſtis conſonant multæ apud M. Tullium præſagæ querelæ: quemadmodum act. 1. in Verrem: *Inveteravit enim jam opinio pernicioſa reipublicæ, vobiſque periculoſa, quæ non modo Romæ, ſed & apud exteras nationes percrebuit, his judiciis pecunioſum hominem, quamvis ſit nocens, neminem poſſe damnari.* Vnde ſpes impunitatis & avaritia libidoque provinciales urgendi, vexandi, exhauriendi major. Cum igitur natura ferat imperiorum, ut male apud paucos, male per conciones republica adminiſtrata, τὸ πλῆθος ἀποτεθηριωμένον πάλιν εὕρῃ δεσπότην καὶ μόναρχον, ut egregie diſputat Polybius lib. 4. ita mirum non eſt provinciam dure habitam à magiſtratu ſenatorio, corruptis judiciis,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 16 vol. 1

præſens proconſulari imperio, [1] tradique Cæſari placuit. Edendis gladiatoribus, quos Germanici fratris ac ſuo nomine obtulerat, Druſus præſedit, quamquam vili ſanguine nimis gaudens: [2] quod vulgus formidoloſum,

ciis, nec ulla ſpe reliqua vel evadendi vel vindicandi injurias à poteſtatibus illatas, reſpicere unum, à quo ſine ambagibus ſpes ſit impetratum iri, *ubi jus, ubi injuria opus ſit*, ut Iunii & Vitellii loquebantur. Atque hoc ſignificat Dio lib. 53. ubi agit de ordinatione provinciarum ſub Auguſto: ὕστερον δὲ, ἐπειδή τινες αὐτῶν οὐ καλῶς ἦρχον, τῷ αὐτοκράτορι καὶ τὰ ἐκεῖνα προσετέθησαν. Dabat & ſpem meliorum ipſius Tiberii diſciplina, qui miram provinciarum curam præ ſe ferebat: quippe qui præſidibus onerandas majore tributo eas ſuadentibus reſcripſerit, *boni paſtoris eſſe tondere pecus, non deglubere*: Suetonius cap. 32. Et exemplum ſeveritatis præbuit in procuratore Aſiæ Lucilio Capitone lib. 4, ann. 15. Quin & contationem ſuam in mutandis præſidibus eodem ſtudio conſulendi provincialibus excuſabat, teſte Ioſepho lib. 18, 8. quaſi animo haberet, quod apud Statium ait Eteocles: *Non parcit populis regnum breve.* Denique cogitant homines, etſi plerumque in eo decipiantur, quod ait Iſocrates Nicocle: Ῥᾷόν ἐστιν ἑνὸς ἀνδρὸς γνώμῃ προσέχειν τὸν νοῦν μᾶλλον ἢ πολλαῖς διανοίαις καὶ παντοδαπαῖς ζητεῖν ἀρέσκειν. Gronovius.

1 *Tradique Cæſari.*] Quod etiam factum. ideoque Strabo, qui vixit medio Tiberii principatu, libro extremo, Achajam & Macedoniam Cæſarianis Provinciis accenſuit: aliter quàm Dio, qui populi. Sed mutavit iterum Claudius, qui populo reſtituit. Habes in Suetonii cap. XXV. & Dionis LX. *Lipſius.*

2 *Quod vulgus.*] Confirmo ſcrib. *quod in vulgus.* Ita priſci ſcriptores, & ipſe Tacitus: *Multaque in vulgus grata uſurpavit, incedere ſine milite, pedibus intectis, & pari cum Græcis amictu.* Idem.

Quod vulgus formidoloſum.] Lipſius, *in vulgus.* At ſic etiam recte. Vulgus enim, illam in Druſo ſanguinis appetentiam, formidabilem judicavit, ac ſævitiæ indicium: idque & pater ſuſpicatus eſt. *Pichena.* Tolerari poſſet hoc, ſed tolerari. Verum egregie pro Taciti genio Lipſius, *quod in vulgus formidoloſum.* Sic 1, 52. *Nunciata ea Tiberium lætitia curaque adfecere.* H. 1, 18. *Obſervatum id antiquitus dirimendis comitiis, non terruit Galbam* &c. *Freinshemius.* Cur id ſoli *vulgo formidoloſum?* An non etiam vel maxime illuſtribus & ſapientibus viris metum terroremque injicit adoleſcentis Principis ingenium, ſanguine nimium gaudentis? Profecto. Legam igitur potius; *quod multis formidoloſum*; iis nimirum, qui ex his initiis prudenter futura colligebant. Niſi malis conſtruere cum ſequentibus; *quod vulgus formidoloſum arguiſſe dicebatur.* Hoc enim proprium eſt formidoloſi & ſimul imprudentis vulgi, arguere facta Principum. Sapientes ſunt cautiores; quibus non deſunt vera de malis Principibus judicia, ſed vix aperiuntur. *Boxhornius.* Pichenæ interpretationi obſtat vox *dicebatur.* Quod eſt *quidam dicebant*, ut de re non nimis certa. quale quod Tiberius cum filio in ſecreto egerat. Id vero non convenit populo: ejus enim affectio publice nota fuit. Rectius igitur Lipſius *in vulgus.* Cicero ad Atticum, 2, 22.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 16 vol. 1

ſum, & pater arguiſſe dicebatur. cur abſtinuerit ſpectaculo ipſe, varie trahebant: alii tædio cœtus, quidam triſtitia ingenii, & metu comparationis, [1] quia Auguſtus comiter interfuiſſet. Non crediderim ad oſtentandam ſævitiam, movendaſque populi offenſiones, conceſſam filio materiem: quamquam id quoque dictum eſt.

77 [2] At Theatri licentia proximo priore anno cœpta, gravius tum erupit, occiſis non modo è plebe, ſed [3] militibus & centurione, vulnerato tribuno prætoriæ cohortis, dum probra in magiſtratus & diſſenſionem vulgi prohibent. Actum de ea ſeditione apud patres, dicebanturque ſententiæ, *ut prætoribus jus virgarum in hiſtriones eſſet.* interceſſit Haterius Agrippa tribunus plebei, increpituſque eſt Aſinii Galli oratione, ſilente Tiberio, qui ea ſimulacra libertatis ſenatui præbebat. valuit tamen interceſſio, [4] quia divus Auguſtus

quod egregie non modo iis, qui utuntur opera, ſed etiam in vulgus gratum eſſe ſentimus. Niſi malis, *quod vulgo formidoloſum.* Sic enim amat loqui l. 11. *formidoloſum paci virum inſignem.* lib. 13. *formidoloſum id imperatori dictitans.* Agricola: *quippe legatis quoque conſularibus nimia ac formidoloſa erat* legio. Et rurſum: *id ſibi maxime formidoloſum. Vulgo* autem, quod propius horum humilitas ab iſtorum vilitate diſtabat. Ad rem pertinet, quod Suetonius de Claudio cap. 34. *Quocumque gladiatorio munere vel ſuo vel alieno etiam forte prolapſos jugulari jubebat*: & quæ ſequuntur. Et de avo Neronis cap. 4. *Munus etiam gladiatorium: ſed tanta ſævitia, ut neceſſe fuerit Auguſto clam fruſtra monitum edicto coërcere.* At Nero ipſe nondum perditus, *munere neminem occidit, ne noxiorum quidem*, cap. 12. *Gronovius.*

1 *Quia Auguſtus comiter interfuiſſet.*] De eo enim Suetonius cap. 45. ait: *Verum quotiens adeſſet, nihil præterea agebat; ſeu vitandi rumoris cauſa, quo patrem Cæſarem vulgo reprehenſum commemorabat, quod inter ſpectandum, epiſtolis libelliſque legendis, ac reſcribendis vacaret, ſeu ſtudio ſpectandi ac voluptate.* Pichena.

2 *At theatri licentia proximo priore anno cœpta.*] Repoſui ex Man. particulam, *At*, in impreſſis omiſſam. *Idem.*

3 *Militibus & centurione.*] Refer ad cohortem, quæ adſidere ludis ſolita: itemque nota cruentas iſtas ſeditiones, & quid niſi pugnas? ut non injuria Valerius *Theatra* dixerit *Vrbana caſtra: quoniam hæc quoque*, inquit, *ſæpenumerò voluptatem & religionem civili ſanguine, ſcenicorum portentorum gratia macularunt.* lib. 11. cap. 1111. *Lipſius.*

4 *Quia divus Auguſtus.*] Auguſtus ad frangendos rigidos illos animos, non dubie rei ludicræ fautor. Ideo *Coërcitionem in hiſtriones magiſtratibus, omni loco & tempore, lege*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 16 vol. 1

guſtus immunes verberum hiſtriones quondam reſponderat, neque fas Tiberio infringere dicta ejus. [1] De modo lucaris, & adverſus laſciviam fautorum, multa decernuntur; ex quis maxime inſignia: [2] *Ne domos Panto-* mimo-

vetere permiſſam, ademit: præterquam ludos & ſcenam. ait Suet. cap. XLV. Vbi emendo, *ludis & ſcena.* veriſſima optimaque ſententia. Mos vetus puniri hiſtriones ab Ædilibus, Prætoribus, Conſulibus, quovis tempore & quovis loco permittebat: artavit Auguſtus, & non niſi per tempus ludorum permiſit, & in loco ipſo ubi peccarant, id eſt, in ſcena. Ademit etiam jus virgarum. Quod tamen redditum eſſe magiſtratibus videtur lege Iulia de vi publica: non quidem nominatim, ſed prudentum interpretatione. Vide Paullum lib. V. Sentent. tit. XXVI. Quæ tamen coërcitio relicta ab Auguſto? Exſilium, & carcer. Ideo infra in Tiberii principatu legis, *Pulſi tum hiſtriones Italia:* & alibi, *in vincla ductos fautores hiſtrionum.* idem ergo juris in hiſtriones ipſos. *Idem.*

1 *De modo lucaris.*] Lucar, merces hiſtrionum, à lucis, qui multi circa urbem, quorum reditus deſtinati ad ludos. Plutarchus in Cauſſis, & Feſtus: ibique, magni patris magna proles. Pluſcula adde ex EXCURS. in N. Idem.

De modo Lucaris.] *Lucar*, inquit Feſtus, *appellatur æs, quod ex lucis capitur;* & *lucaris pecunia, quæ in loco dabatur.* Ferretus. Plutarch. Διὰ τί τὸ τελούμενον εἰς θεὰς λοῦκαρ καλοῦσιν; ἢ ὅτι πολλά ἐσιν ἄλση περὶ τὴν πόλιν ἀνειμένα θεοῖς, ἃ καλοῦσι λούκους, καὶ τὴν ἀπὸ τούτων πρόσοδον εἰς τὰς θεὰς ἀνήλισκον. Lucar, θεατρικὸν, Cariſius & Gloſſarii. Tertullianus adverſus Gnoſticos. *Ipſe* (de S. Ioanne Baptiſta loquitur) *clauſula legis, & prophetarum, nec prophetes, ſed Angelus dictus, contumelioſa cæde truncatur in puellæ ſalticæ lucar.* Muretus. In fragmento marmoreo inciſum eſt: *De lucari. ludorum. ſæcularium.* Item, *Lucaris. nomine* &c. nam *Lucar*, ut docet Plutarchus, dicebatur, τὸ τελούμενον εἰς τὰς θεὰς, ſive ut apud Gloſſarum ſcriptorem, τὸ θεατρικὸν, ut notavimus ad librum de legibus, & antiquis Senatus conſultis, in quo ſæcularium ludorum fragmentum hoc protulimus. *Vrſin. Lucar* ſcribebant, quod eſt *locar*, τὸ θεωρικὸν, merces pro loco in ſpectaculis. ex ea depravata ſcribendi conſuetudine *Lucar* à lucis deducunt ineptiſſime. Inde *Locarii* qui ſedes in theatro locabant. Martialis: *Hermes deliciæ locariorum.* Varro *locarium* dici notat quod datur in ſtabulo & taberna qui conſiſtant. *Salmaſius.*

2 *Ne domos Pantomimorum.*] Magnum ſtudium, ut video, Romanorum in has nugas hominum, imo furor. Veſtibula eorum, quaſi principum, frequentabantur: adhærebant egreſſibus, non vulgus modo, ſed Eques Senatuſque. Plinius lib. XXIX. *Nullius hiſtrionis equorumve trigarii comitatior egreſſus in publico erat: cum Crinas Maſſilienſis,* &c. Seneca Epiſtola XLVII. *Oſtendam nobiliſſimos juvenes mancipia Pantomimorum.* Idem fine libri I. Quæſt. natural. *Stat per ſucceſſores Pyladis & Bathylli domus, harum artium multi diſcipuli ſunt multique doctores. privatim urbe tota ſonat pulpitum: in hoc viri, in hoc feminæ tripudiant. mares inter ſe uxoreſque contendunt, uter det latus illis.* Dare latus, explico, uter latero ſit illis: ut hic Tacitus; *Ne egredientes, Equites Rom. cingerent:* ut Martialis,

Eutychus ille tuum, Caſtrice, dulce latus.

mimorum ſenator introiret: ne egredientis in publicum [1] *equites Romani cingerent:* [2] *aut alibi quam in theatro ſpectarentur: & ſpectantium immodeſtiam* [3] *exſilio multandi poteſtas prætoribus fieret.*

78 [4] Templum ut in colonia Tarraconenſi ſtrueretur Auguſto, petentibus Hiſpanis permiſſum; da-

Hanc inſaniam quam bene notat damnatque Tertullianus! *Etenim ipſi actores* (ait, libello De ſpectaculis) *& adminiſtratores ſpectaculorum, quadrigarios, ſcenicos, xyſticos, arenarios illos amentiſſimos, quibus viris animas, feminis aut illis etiam corpora ſua ſubſternunt, propter quos in ea committunt quæ reprehendunt, quam magnifaciunt? deponunt & diminuunt ignominia & capitis minutione.* quem libens adduxi, ut eruam correctione elegantem ſenſum: *quibus viri animas, feminæ autem illis etiam corpora ſua ſubſternunt.* idque veriſſimum. Vir magnus qui conatus eſt ante me, non attigit. *Lipſius.*

1 *Equites Rom. cingerent.*] Verba Senecæ fine Libri VII. Quæſt. natural. *mares inter ſe uxoreſque contendunt, uter det latus illis,* quamvis etiam de comitatu accipi poſſint, aliud videntur velle; forma loquendi, ut ſolitum illi auctori, conſulto ambigua; idque adeo ipſum, quod Tertullianus libello de ſpectaculis, corrupto loco, quem tangit Lipſius: ſed legerim: *quibus viri animas, feminæ, aut etiam illi,* (viris mollitiem exprobrat) *corpora ſua ſubſternunt.* Dictum autem *cingerent, ut latus cingere,* quod fiebat illis, qui multos habebant clientes, à quibus per officium egredientes in publicum, regredientesve deducebantur: quod 3, 33. *egreſſus colere* dixit. Ovid. de Ponto 4, 9, 17. ad Græcinum Conſulem deſignatum:

Dumque latus ſancti cinget tibi turba Senatus,
Conſulis ante pedes ire juberer eques:
Et quamquam cuperem ſemper tibi proximus eſſe,
Gauderem lateris non habuiſſe locum.

Freinshemius.

2 *Aut alibi.*] Puto, ne domi, ne in hortis. *Lipſius.*

3 *Exſilio mulctandi.*] Etiam vinculis. Infra, lib. XIII. *Inter Vibullium prætorem & tribunum Antiſtium ortum certamen, quod immodeſtos fautores hiſtrionum à prætore in vincla ductos omitti juſſiſſet. comprobavere patres, incuſata Antiſtii licentia.* Ex hoc decreto patrum nata lex, quæ Pandectis inſita, De pœnis, l. XXVIII. *Solent quidam qui vulgo ſe Iuvenes appellant, in quibuſdam civitatibus, turbulentibus ſe adclamationibus popularium* (ita vocat locum ipſum, ubi ſpectabat populi plebs) *accommodare: qui ſi amplius nihil admiſerint, fuſtibus cæſi dimittuntur, aut etiam ſpectaculis eis interdicitur. quod ſi correcti in eiſdem deprehenduntur, exſilio puniendi ſunt.* Ait ecce diſerte, Exſilio; ut hic, noſter. *Idem.*

4 *Templum ut in colonia Tarraconenſi.*] Manſit id templum ad ævum Hadriani. In ejus vita, *Tarracone hiemavit, ubi ſumptu ſuo ædem Auguſti reſtituit.* Item in Severi vita. Somniavit ſibi dici, *ut templum Tarraconenſe Auguſti, quod jam labebatur, reſtitueret.* Antea jam vivus aram illic habuerat; de qua, & palma ibi enata, jocus ejus in Fabio. Quod ſequitur *Datumque in omnes provincias exemplum,* cave acceperis, quaſi litterarum exemplaria diffuſa & tranſcripta ad omnes provincias, cum Vertranio. ſed

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 16 vol. 1

datumque in omnes provincias exemplum. [1] Centeſimam rerum venalium poſt bella civilia inſtitutam deprecante populo, edixit Tiberius [2] *militare ærarium eo ſubſidio niti: ſimul* [3] *imparem oneri Remp. niſi viceſimo militiæ anno veterani dimitterentur.* ita proximæ ſeditionis male conſulta, quibus [4] ſexdecim ſtipendiorum finem expreſſerant, abolita in poſterum. [5] Actum deinde in 79
ſenatu

ſed hoc ait, exemplo Tarraconenſium monitos alios, ut peterent impetrarentque idem. *Idem.*

1 *Centeſimam.*] Dico libro 11. Id.

Centeſimam rerum venalium.] De hac, quam Tiberius poſtea *Ducenteſimam* fecit, ipſe Tacitus infra 2, 42. Hanc poſtea remiſit C. Cæſar Caligula, ut ex ejus nummo æreo, qui eſt apud me, intelligimus; in cujus una parte inſcriptum eſt *C. CAESAR DIVI AVG. PRON. AVG. S. C.* in altera, *COS. QVAT. PON. M. TR. P.* IIII. *P P. R. CC.* hoc eſt, *Remiſſa Ducenteſima*, ſive, *Remiſſio Ducenteſimæ*, ut in nummo Galbæ imp. *R. X L.* hoc eſt, *Remiſſa quadrageſima*, ſive, *Remiſſio quadrageſimæ.* Ducenteſimæ igitur vectigal, quod erat aurei ſemiſſis in centenarium, primus inſtituit Tiberius ſublata centeſima, remiſit autem C. Caligula, ut ſcribit Suetonius cap. 16. *Vrſinus.*

2 *Militare ærarium.*] Cujus inventor Auguſtus. Suetonius, cap. XLIX. *Vtque perpetuo ac ſine difficultate ſumptus ad tuendos milites proſequendoſque ſuppeteret, ærarium militare cum vectigalibus novis inſtituit.* Id factum anno DCCLIX. ex Dionis LV. Zonaras Agrippæ Poſtumi damnati bona in ærarium militare relata ait. Propriique huic ærario Præfecti. Tacitus lib. v. de P. Vitellio: *clauſtra ærarii cui Præfectus erat, & militarem pecuniam rebus novis obtuliſſe.* Lapis in Samnio,

L. NERATIO. C. F.
VOL. PROCULO
PRAEF. AERARI. MILITARIS.

Lipſius.

3 *Imparem oneri Rem.*] Quo enim citius dimittebantur (expreſſerant autem ut decimoſexto anno) eo plura & ſtatim repræſentanda præmia. Ideo id indultum, revocatum. *Idem.*

4 *Sexdecim ſtipendiorum finem.*] Putem multo convenientius reſtitui poſſe *ſextodecimo ſtip.* ut error iſte natus ſit ex numerorum nota. Aliud enim eſt, opinor, *ſexdecim ſtipendiorum finis*: & omnium ſtipendiorum totiuſque militiæ *finis ſextodecimo ſtipendio* circumſcriptus. *Freinshemius.* Fateor ſic poſſe accipi: ſed non poſſe aliter accipi, & quidem pro eodem, quod ſubſtituit Freinshemius, metuo dicere. *Finis ſexdecim ſtipendiorum* eſt finis militiæ complexus non plura ſtipendia, quam ſexdecim, ſiſtens in ſexdecim ſtipendiis completis. Nempe *finis alicujus* non tantum eſt, quo finitur aliquid, ſed etiam qui quodve finit. Sic Cicero 1. de officiis: *Vulgaris liberalitas referenda eſt ad illum Ennii finem.* id eſt, quem Ennius facit vel ſtatuit. Sic *finis ſexdecim ſtipendiorum*, quem ſedecim ſtipendia ſtatuunt. *Gronovius.*

5 *Actum in ſenatu.*] Tacitus hic & ſupra duobus modo commiſſam eam curam ſcripſit. at Dio auctor quinqueviros à Tiberio conſtitutos, qui Tiberis inundationes arcerent verterentque. Vide ejus verba, lib. LVII. actis anni DCCLXVIII. Cur opus fuerit nova electione neſcio: quia præfecerat

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 16 vol. 1

ſenatu ab Arruntio & Ateio, an ob moderandas Tiberis exundationes verterentur flumina & lacus, per quos augeſcit. Auditæque municipiorum & coloniarum legationes; [1] orantibus Florentinis, *ne Clanis ſolito alveo demotus in amnem Arnum transferretur, idque ipſis perniciem adferret.* [2] Congruentia his Interamnates diſſeruere; *peſſum ituros fœcundiſſimos Italiæ campos, ſi amnis Nar* (id enim parabatur) *in rivos deductus ſuperſtagnaviſſet.* Nec Reatini ſilebant, Velinum lacum, qua in Narem effunditur, obſtrui recuſantes; *quippe in adjacentia erupturum. optume rebus mortalium conſuluiſſe naturam, quæ* [3] *ſua ora fluminibus, ſuos curſus, utque originem, ita fines dederit.*

fecerat pridem Auguſtus. Sueton. cap. XXXVII. In monumentis frequenter, CURATOR. RIPARUM. ET. ALVEI. TIBERIS. *Lipſius.*

1 *Orantibus Florentinis.*] Feſulam, quam Φαισούλαν Theon appellat ex Hyadibus unam, Feſulæ civitati nomen dediſſe recentiores ſcripſere. ea à Gothis diruta, conceſſiſſe cives in proximam planiciem, & urbem habuiſſe, quæ à flore, ſibi Caroli Magni munificentia pro inſigniis donato, nomen Florentiæ ſumpſerit. quæ falſa eſſe, nedum hic Taciti locus, ſed & alii auctores oſtendunt. Procopius à Totila non potuiſſe expugnari auctor eſt. Sed & in fragmentis Frontini de coloniis ita legitur: *C. Cæſ. & Ant. & Lepid. III. VIR. colonia Florentina deducta à III. viris adſignata L. Iulia centuriæ Cæſarianæ in jugera CC. per cardines & decumanos termini rotundi pedales diſtant à ſe in pedes CCCC.* Meminit & Ptolemæus: ut dubio procul antiquam nobilemque coloniam extitiſſe credendum ſit, Francorum beneficio minime conditam. celebrat eam & Plinius lib. 14. cap. 3. & in Scholiis Græcis Φλωρέντια. quapropter helleboro indigere arbitror, qui *Fluentiam* dicunt. *Alciatus.*

2 *Congruentia his Interamnates.*] Non temere in Manuſcr. *Antemanates.* fortaſſe dempta litera legendum, *Antemnates.* Varro lib. IV. de ling. Lat. *Antemnæ, quod ante amnem, qui influit in Tiberim.* Vrbs fuit in Sabinis. Et quia Antemnæ, & Interamnia non longe ab urbe Roma, & ipſo Tiberi; haud facilis eſt inquiſitio, propter antiquitatem, cujus harum urbium Tacitus meminerit. Vulgatam itaq; ſcripturàm non contemno, ſed de lectione libri veteris atteſtor. *Pichena.* Cicero ad Att. lib. 4. epiſt. 15. aliquid refert non abſimile ab hiſtoria Taciti. *Reatini*, inquit, *me ad ſua τέμπη duxerunt, ut agerem cauſam contra Interamnates apud Conſulem & decem legatos, quod lacus Velinus à M'Curio emiſſus interciſo monte in Nar defluit: ex quo eſt illa ſiccata, & humida tamen modice Roſea.* Aurelius.

3 *Sua ora fluminibus.*] Sua oſtia, etſi vocabulum *ora* nonnihil ambiguitatis habeat: tam enim fortaſſis pro ſcaturigine ipſa, quam pro oſtiis, quibus exonerantur flumina, poteſt accipi. *Freinshemius.*

1 Sa-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 16 vol. 1

rit. *ſpectandas etiam religiones ſociorum, qui* [1] *ſacra & lucos, & aras patriis amnibus dicaverint. quin ipſum* Tiberim *nolle prorſus accolis fluviis orbatum minore gloria fluere.* Seu preces coloniarum, ſeu [2] difficultas operum, ſive ſuperſtitio, valuit [3] ut in ſententiam Piſonis concederetur, qui nil mutandum cenſuerat. Prorogatur Poppæo Sabino 80
provincia Mœſia, additis Achaia & Macedonia. [4] Id quoque morum Tiberii fuit, continuare imperia, ac pleroſq; ad finem vitæ in iiſdem exercitibus, [5] aut juriſdictionibus habere. [6] Cauſſæ variæ traduntur: alii *tædio novæ curæ ſemel placita pro æternis ſervaviſſe*: quidam *invidia,*

in iis provinciis, ubi nulla erat bellandi necessitas.

1 *Sacra, & lucos.*] Nam fluvii priſcis inter deos: & res notior, quàm ut exemplis firmetur. *Lipſius.*

2 *Difficultas operum.*] Quidam de ſumptibus accipiunt. Sed conſentaneum eſt, Patres in tanta opulentia magnificentiaque publica, non tam magnitudine ſumptuum fuiſſe deterritos, quam deſperatione metuque, ne incaſſum inſumerentur. *Freinshemius.*

3 *Vt in ſententiam Piſonis.*] Ita omiſſa nunc res. Nerva tamen poſtea, ſive Trajanus, ad arcendos fatales hujus fluvii & non ſine omine auctus, foſſam duxit. de qua Plinius ſenſit lib. VIII. Epiſtol. *Tiberis alveum exceſſit, & quamquam foſſa, quam providentiſſimus Imperator fecit, exhauſtus, premit valles, innatat campis, quaque planum ſolum, pro ſolo cernitur.* Legerim, *quaque planum, ſolus pro ſolo cernitur.* Lipſius.

4 *Id quoque morum Tiberii fuit.*] Joſephus de eo lib. 18. ἀρχαιολογίας. Μελλητὴς, εἰ καί τις ἑτέρων βασιλέων ἢ τυράννων γενόμενος. οὔτε γὰρ πρεσβειῶν ὑποδοχὰς ἐκ τοῦ ὀξέος ἐποιεῖτο. ἡγεμόσιν τε ἢ ἐπιτρόποις ὑπ' αὐτοῦ σταλεῖσιν οὐδεμία ἡ διαδοχὴ, ὁπότε μὴ φθαῖεν τετελευτηκότες. Hoc ſe Tiberius cur facere diceret, ſtatim exponit. In XXII. annis quibus imperavit, duos tantum præſides miſit in Iudæam Gratum & Pilatum. *Muretus.* Non ſolum in imperiis militaribus, & adminiſtrationibus provinciarum, id moris Tiberio, ſed & in privatis rebus. Infra lib. IV. *Res ſuas Cæſar ſpectatiſſimo cuique, quibuſdam ignotis, ex fama mandabat; ſemelque adſumpti tenebantur, prorſus ſine modo, cum plerique iiſdem negotiis inſeneſcerent.* Pichena.

5 *Aut juriſdictionibus.*] Provincias inermes ſic appellat, à præcipuo in iis Præſidum munere, quod ſola fere juriſdictione implebatur. *Lipſius.*

6 *Cauſſæ variæ traduntur.*] Non temere hoc mutem: ſed proclivis eſt ſuſpicio eſſe ſcribendum; *Cauſſæ variè trahuntur*: ut ſupra: *Cur abſtinuerit ſpectaculo ipſe, variè trahebant, alii* &c. *Acidalius.* Præter cauſas à Tacito traditas, aliam affert Ioſeph. antiq. Iud. lib. XVIII. cap. VIII. ſcilicet, ut ſubjectis parceret. Nam lucris exſatiati ſegniores fiunt ad rapiendum. Ideoque Civilis, dux Batavorum, injurias Romanorum enumerans, *tradi ſe*, ait, *præfectis centurionibuſque, quos ubi ſpoliis, & ſanguine expleverint, mutari, exquirique novos ſinus, & varia prædandi vocabula.* Infra lib. IV. *Pichena.*

I VI

dia, ne plures fruerentur. ſunt qui exiſtiment, [1] ut callidum ejus ingenium, ita anxium judicium. neque enim eminentis virtutes ſectabatur, & rurſum vitia oderat: ex optimis periculum ſibi, à peſſimis dedecus publicum metuebat. qua hæſitatione poſtremo eo provectus eſt, [2] ut mandaverit quibuſdam provincias, quos egredi
81 urbe non erat paſſurus. [3] De comitiis conſularibus [4] quæ tum primum illo principe, ac deinceps fuere, vix quidquam firmare auſim; adeo diverſa non modo apud auctores, ſed in ipſius orationibus reperiuntur. [5] Modo ſub-

1 *Vt callidum ejus ingenium.*] Eſt enim hominum acutorum proprietas hærere ubique, & novas ſubinde dubitandi cauſſas ſibi ſubjicere; quod etiam notat Lipſius ad Politica ſua 3, 4, 11. *Freinshemius.*

2 *Vt mandaverit quibuſdam.*] Inter hos Ælius Lamia. de quo libro ſexto: *Adminiſtrandæ Syriæ imagine tandem exſolutus: urbi præfuerat. genus illi decorum, vivida ſenectus, & non permiſſa provincia dignationem addiderat.* Et paulo poſt de Arruntio: *oblitus, Arruntium, ne in Hiſpaniam pergeret, decimum jam annum attineri.* De his fortaſſe intelligit Sueton. in Tiber. cap. LXIII. *Vnum & alterum conſularem oblatis provinciis, non auſus à ſe dimittere, uſque adeo detinuit, donec ſucceſſores poſt aliquot annos præſentibus daret.* Dio libro LVIII. Has artes ſequentes quoque principes imitati ſunt. De Nerone Tacit. lib. XIII. *Syria P. Anteio deſtinata, & variis mox artibus eluſus, ad poſtremum in urbe retentus eſt.* De Vitellio lib. ſecundo hiſtor. *Cluvius comitatu principis adjectus, non adempta Hiſpania, quam rexit abſens, exemplo L. Arruntii, quem Tiberius Cæſar ob metum, Vitellius Cluvium nulla formidine, retinebat.* Eluſus etiam à Domitiano Iulius Agricola, ut ex vita ipſius. *Pichena.*

3 *De comitiis conſularibus.*] Diverſa, Tiberio principe, ratio conſularium comitiorum: nam & conſules ſolus facere, & ſpeciem apud ſenatum relinquere volebat. Ideoque nec redegit ad certum ordinem, & varie ſemper in ſenatu de ea re diſſeruit: quadam fortaſſe verecundia, quod Auguſtus comitia ea cum ſenatu participaverit. Apparet utcunque, candidatorum, quos probaverat, nomina edidiſſe conſulibus: qui ea per ſenatum divulgarent, nulla principis commendatione appoſita, nulla permiſſa facultate diſſuadendi, aut repellendi. Inane itaque ſuffragii nomen ſenatui relictum. Idemque obtinuit apud ſequentes principes. *Idem.*

4 *Quæ tum primum illo principe*] *Quæ tum*, h. e. iis temporibus, *primum illo Principe*, primo donec imperavit Tiberius, *ac deinceps*, nempe ſubſequentibus principibus. *Freinshemius.*

5 *Modo ſubtractis candidatorum.*] Totus hic locus, quo de comitiis conſularibus agitur, qualia ſub Tiberio fuere, non ſatis ab eruditis viris explicatus; neque forſan à quovis intelligitur, præſertim iſta: *aliquando ea quoque ſignificatione ſubtracta.* Si enim Tiberius aliquando neque ſignificatione, neque nominatione produxit candidatos conſulatus apud ſe profeſſos, quomodo in his comitiis ſe geſſit? quomodo tamen gratos addictoſque ſibi

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 16 vol. 1

ſubtractis candidatorum nominibus originem cujuſque, & vitam, & ſtipendia deſcripſit, ut qui forent intelligeretur: aliquando ea quoque ſignificatione ſubtracta, candidatos hortatus, ne ambitu comitia turbarent, ſuam ad id curam pollicitus eſt: plerumque *eos tantum apud ſe profeſſos* diſſeruit, *quorum nomina conſulibus edidiſſet; poſſe & alios profiteri, ſi gratiæ, aut meritis confiderent.* ſpecioſa verbis, re inania, aut ſubdola: quantoque majore libertatis imagine tegebantur, tanto eruptura ad infenſius ſervitium.

ſibi promovit ad conſulatum? Neque enim alia via eſſe videtur, quam iſta vel ſignificandi, vel nominandi. Imo tertia jam ſupereſt illa privatim, nimirum, quoſdam iis commendandi, qui in conſularibus iſtis comitiis ferendæ ſententiæ jus habebant. Hoc eſt illud, ad quod curam ſuam aliquando candidatis pollicitus eſt, & obtulit Cæſar. Commendatio iſta privata tanti Principis, imperii ineluctabilis erat loco. Sic fracta vis libertatis. Interim qui ſibi à Principe commendatos in comitiis conſularibus laudabant, non tam ex Principis arbitrio, quam ſuo, dicere ſententiam videbantur. Quin vero & ipſi quoque ſuam à commendante Principe etiamnum agnoſci auctoritatem ſibi perſuadebant. Sic ſuperfuit ſpecies libertatis. Vides hic quoque, ut in ſignificatione & nominatione, ea fuiſſe, quibus Tacitus hæc concludit; *ſpecioſa verbis, re inania, aut ſubdola.* Aliena, neque ex mente auctoris diſſerunt, qui hæc aliter interpretantur. *Boxhornius.*

C. Cor-

C. CORNELII TACITI
AB
EXCESSU DIVI AUGUSTI
ANNALIUM
LIBER SECUNDUS.

BREVIARIUM LIBRI.

Motus aliqui in Oriente. Vonones Parthorum rex ſolio & ſolo ab Artabano pellitur: & ad Armenios profugus, ab his in regnum accipitur. Qui eodem mox demovetur à Silano Præſide Syriæ, ob metum & Artabani minas. At Tiberius, ſpecie moti Orientis, Germanicum à legionibus ſuetis abſtrahit. cui paret ille, ſed lente. Prius enim Germaniam ingreditur, & fabricata ingenti claſſe, exercitum Oceano ad Amiſiam flumen vehit. Illic Angrivarios Stertinio duce populatur & ſternit. mox Cheruſcos & Arminium ingenti prœlio vincit. multumque gloriæ partum, niſi in regreſſu fortuita clades eam obliteraſſet. Navium enim hominumque maximam partem in Oceano amiſit, vi tempeſtatis & imperitia ejus maris. Interea Romæ vir nobilis Libo Druſus ſtudii rerum novarum defertur. accuſatur in Senatu, & parte aliqua convincitur. Tiberium infenſum expertus, & veniæ nulla ſpe, gladio incubuit. M. Hortali preces (nepos is Hortenſii) in manifeſta paupertate, ſpretæ à Principe. Clemens Poſtumi Agrippæ ſervus, domino interfecto, faciem & nomen ejus mentitur. res Romanas turbat. occulte conſcios & adjutores multos habet. opera tamen & ingenio Salluſtii Criſpi ſine motu capitur, & Romam perducitur. Sub id tempus Germanicus de Cattis, Cheruſcis, aliiſque gentibus triumphat. Archelaus Cappadocum rex in urbem accitus, & indigne habitus, fato moritur. Regnum ejus in provinciam redactum. Germanico Oriens permiſſus, cum majore, quoquo adiſſet, imperio: Cn. Piſoni Syria, cum occultis (ut creditur) in Germanicum mandatis. Druſus in Illyricum it, dux contra Germanos. qui tamen inter ſe diſcordes, otium

otium & ſecuritatem Romanis fecere. Cheruſci duce Arminio, potentem & veterem regem Maroboduum, magno nec incruento prœlio vincunt. In Aſia duodecim celebres urbes terræ motu collapſæ, aut hauſtæ ſunt. Tacfarinas in Africa bellum ſive latrocinium exercet. idque à Furio Proconſule ſtatim repreſſum. Germanicus in Armeniam venit: regem Zenonem volentibus iis imponit. Druſus Germanos ad diſcordias inlicit. Maroboduus vi Catualdæ regno pulſus in Italiam venit, & Ravennæ per duodeviginti annos egit. Idem Catualdæ mox caſus, qui Forum Iulium miſſus. Rheſcuporis Thracum rex, opera Pomponii Flacci in vincla datur: Romam perducitur. Germanicus Ægyptum luſtrat. reverſus inimicitias cum Piſone exercet, & denunciat. ſed paullo poſt morbo correptus, cum ingenti gentium omnium luctu, Antiochiæ extinguitur. Veneni à Piſone dati ſuſpicio erat. qui conatus armis Syriam repetere, à Sentio aliiſque Germanici amicis impeditur. Honores multi Germanico mortuo Romæ decreti. Sanctiones contra muliebrem impudicitiam. Virgo Veſtalis capta. Arminius in Germania dolo cæſus. Hæc geſta annis quattuor,

COSS. T. STATILIO SISENNA TAVRO, ET L. SCRIBONIO LIBONE. C. CÆCILIO RVFO, ET L. POMPONIO FLACCO. TIBERIO CÆSARE AVG. III. ET GERMANICO CÆSARE II. M. JVNIO SILANO, ET C. NORBANO FLACCO.

1 Siſenna Statilio Tauro, L. Libone Coss. I V.C. 769.
mota Orientis regna, provinciæque Romanæ; initio apud Parthos orto, qui petitum Roma acceptumque regem, quamvis [2] gentis Arſacidarum, ut externum aſpernabantur. Iuſtin: lib: 41 cap: 5.
Is

COMMENTARIVS.

1 *Siſenna Statilio Tauro L. Libone Coſſ.*] Eorum integra nomina hæc ſunt: *T. Statilius T. F. Siſenna Taurus. L. Scribonius L. F. Libo.* Vtriuſque pater conſul fuerat triumviratus tempore; Statilius quidem cum Agrippa, ſuffectus in locum L. Caninii, Libo autem cum M. Antonio II. conſule. *Muretus.*

2 *Gentis Arſacidarum.*] Strabo lib. 15. Τοιοῦτον δ' ἐστὶ τὸ παρὰ τοῖς Παρθυαίοις. Ἀρσάκαι γὰρ καλοῦνται πάντες. ἰδίᾳ δὲ ὁ μὲν Ὀρώδης, ὁ δὲ Φραάτης, ὁ δὲ ἄλλο τι. Vbi vir magnus, Imo *Arſacidæ* vocabantur, inquit, non *Arſacæ*; & ita legendum dictare cum Grammaticorum canonas, tum Dionem & alibi Strabonem. Idem tamen ad lib. 12: Paphlagoniæ reges *Pylæmenes* vocabantur: Cappadociæ plerique *Ariarathes*: Thraciæ plurimis *Cotys* nomen fuit:

 Parthorum

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 16 vol. 1

Is fuit Vonones, obſes Auguſto datus à Phrahate. Nam [1] Phrahates quamquam depuliſſet exercitus, duceſque Romanos, cuncta venerantium officia ad Auguſtum verterat, [2] partemque prolis firmandæ amicitiæ miſerat: [3] haud perinde noſtri metu, quam

M. Antonium de qua expeditione vid: Plut. in Antonio, Appian: Alex: alijq: Suet: Aug: cap. 21.

Parthorum *Arſacæ*: ſic ibi. Nimirum ſi πατρωνυμικὸν formandum ſit, Grammaticorum canones Ἀρσακίδης volunt, ut *Priamides, Tydides*: ſed ipſi haud dubie ſalutabantur & ſe ſcribebant quiſque, *Arſaces*; non *Arſacides*, ſimul imperare cœperant, etſi prius alio nomine fuiſſent. Sic apud Salluſtium, *Rex Mithridates Regi Arſaci*, ſcribit. Is erat Phraates ſecundus Pacori filius, gente *Arſacides*, nomine inter ſuos *Arſaces*. Dio lib. 36. τοῦ γὰρ Ἀρσάκου τοῦ τῶν Πάρθων βασιλέως ἀποθανόντος ἐν τῷ χρόνῳ τούτῳ, Φραάτην τὸν διάδοχον αὐτοῦ προσεδόκησεν οἰκειώσεσθαι. Hic Arſaces erat Pacorus, quem modo nominabamus. Sic & Trogus teſtatur memoriæ conditoris Parthos hunc honorem habuiſſe, *ut omnes exinde reges ſuos Arſacis nomine nuncupent*. Lapis vetus Romæ:

SERASPADANES. PHRAATIS
ARSACIS. REGVM. REGIS. F
PARTHVS
RHODASPES. PHRAATIS
ARSACIS. REGVM. REGIS
PARTHVS.

Recte igitur & Strabo Ἀρσάκην. Gronovius.

1 *Phraates quanquam depuliſſet.*] Phraates cum M. Antonio conflixerat, eumque Præaſporum obſidionem ſolvere coëgerat: ſed tamen audita Auguſti clementia & æquitate, reddiderat ei Armeniam, & ſigna militaria, quæ Craſſo & Antonio ademta fuerant, & filios, uxores, nepotes, ei obſides firmandæ pacis cauſa dederat. Strabo ad finem libri ſexti. Hac de re ita Horatius in epiſtolis: *Ius imperiumque Phraates Cæſaris accepit genibus minor.* Et Suetonius: *Parthi quoque & Armeniam vindicanti facile ceſſerunt: & ſigna militaria, quæ M. Craſſo, & M. Antonio ademerant, repoſcenti reddiderunt, obſideſque inſuper obtulerunt.* Muretus.

2 *Partemque prolis.*] Quatuor filios, ſi Straboni credimus, & eorum uxores duas cum filiis item quattuor miſit Romam. Verba ejus ſententiaque gemina ſunt huic loco, lib. XVI. Ὁ Φραάτης καλέσας εἰς σύλλογον Τίτιον, τὸν ἐπιστατοῦντα τότε τῆς Συρίας, τέτταρας παῖδας γνησίους ἐνεχείρησεν ὅμηρα αὐτῷ, Σαρασπάδην, καὶ Κεροσπάδην, καὶ Φραάτην, καὶ Βοώνην, καὶ γυναῖκας τούτων δύο, καὶ υἱεῖς τέτταρας δεδιὼς τὰς στάσεις καὶ τοὺς ἐπιτιθεμένους αὐτῷ: *Phraates vocato ad colloquium Titio, qui tunc Syriæ præerat, quatuor legitimos filios ei tradidit obſides, Saraſpadem, & Ceroſpadem & Phraatem, & Vononem, & uxores horum duas, & quattuor liberos, veritus domeſticas ſeditiones & inſidias.* Tantum in iis emendaverim, Φραάτην καὶ Βονώνην. Fuerunt enim inter obſides Phraates & Vonones. Vide eumdem ſcriptorem, libro VI. Hac ipſa de re Iuſtinus lib. XLII. *Sed & filii nepoteſque Phrahatis obſides Auguſto dati.* Lipſius.

3 *Haud perinde noſtri metu.*] Non hic rationem reddit Tacitus, cur Phrahates partem prolis Romam miſerit. quod tamen velle video viros eruditos. Id enim factum eſt, quod jam dixit, *firmandæ amicitiæ* cauſa. Nam liberi non tantum maxima conjugii pignora ſunt domi, ſed fidei etiam inter externos. Cauſam igitur hic dat, cur Phraates, victor, poſt depulſos

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 16 vol. 1

quam [1] fidei popularium diffiſus. Poſt finem Phrahatis & [2] ſequentium regum, [3] ob internas cædes, venere in urbem

Phraatacis & Orodis. Joſeph. lib. 18 Antiq. cap. 3.

pulſos exercitus duceſque Romanos, quod alias abſurdum videri poſſit, tanquam minor, & quaſi ipſe victus, cuncta venerantium officia verterit ad Auguſtum. Nempe quia fidei levium & facile ac libenter Principes ſuos mutantium popularium diffidebat. Quippe qui domi validis munimentis non inſiſtit, foris ſocietate potentiorum confirmare ſeſe neceſſe habet. Sic enim ſuos facilius in officio continet domi. quod hic inprimis habet locum. Alias & illa ratio eſt, cur victores nonnunquam cuncta venerantium officia vertant in victos, quod non ſit diu cum illis bellum gerendum, qui diutius perire poſſunt, quam nos vincere. De quo lege Senecam Suaſor. v. lib. 1. *Boxhornius.* Immo utriuſque facti hæc ratio eſt: nam τὸ *firmandæ amicitiæ* nil niſi prætextum ſignificant. Imperaturum Parthis oportebat eſſe Arſacidem. Quem gravem facile deſtituebant, ſi copiam alterius haberent eadem ſtirpe prognati: ſin, ſpes erat minus auſuros, cum deeſſet, quem ſubornarent adverſus præſentem, cujuſque auctoritatem ſequerentur. Sic Ptolemæus Phyſcon arceſſitum maximum à Cyrenis filium Memphitem, ne eum Alexandrini contra ſe regem crearent, interfecit. Hoc ſpectavit & Nero in Britannico tollendo; *tanto magis fovendum patribus populoque Principem, qui unus ſupereſſet è familia ſummum ad faſtigium genita.* 13 Ann. 17. Hic ipſe Phraates, cum infeſtos ſibi optimates propter aſſidua ſcelera videret; ne eſſet, qui rex nominari poſſet, adultum filium interfici juſſit, teſte Trogo. Eandem ob cauſam hos amandavit. Nam quod Joſephus narrat, etiam verum cenſeo. Phraates metuebat exemplum ſuum: eum metum intendit mulier quaſi & ipſa pro marito timens, cum revera filio locum ad ſucceſſionem pararet. Species aſſumpta, ut firmandæ amicitiæ obſides eſſent. *Gronovius.*

1 *Fidei popularium.*] Eadem cauſſa in Strabone. nec injuria etiam liberis ſuis diffiſus, ne ſuo exemplo ſe tollerent. Ipſe enim Orodem patrem ſuſtulerat, itemque fratres viginti novem. Ioſephus miſſionem hanc obſidum ad Thermuſæ uxoris artes refert, ut illis abſentibus filio ſuo Phraataci regnum conficeret: quod evenit. *Lipſius.*

2 *Sequentium Regum.*] Adeo ergo multi interjecti inter Phraatem, & filium ejus hunc Vononem? Ego ſane duos reperio, Phraatacem, & Orodem. Sed quia confuſum hoc totum ſtemma, & multa ejus in Tacito mentio: dedi in EXCURS. ſuper eo, quod opus, littera *A.* Idem.

3 *Ob internas cædes.*] Domeſticas, civiles, ſicut *interna certamina* 2, 54. non clandeſtina, ut quidam accipiunt, ſed inteſtina. *Freinshemius.* Phraates ejus nominis tertius, Rex Parthorum duodecimus, cum à patre regni ſucceſſor deſtinatus eſſet, ne quid ſibi à competitoribus moleſtiæ exhiberetur, triginta fratres interfecit: deinde patrem id indigne ferentem, prius veneno tentatum, cum id parum ſucceſſiſſet, ſtrangulavit. Hic inter cæteras uxores (quas Parthi multas habere ſolent, quaſi in una parum incommodi eſſe ſoleat) habuit & Thermuſam ancillam, Italici generis, ad ſe ab Auguſto miſſam: cujus blanditiis delinitus, Phraatacen filium, quem ex ea ſuſceperat, ſucceſſorem regni nominavit. Non degeneravit à paterna virtute filius: ſed communicato cum matre conſilio, (quam officioſus adoleſcens, non pro matre tantum, ſed pro pellice habebat) ne paternam

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 16 vol. 1

urbem legati à primoribus Parthis, qui Vononem[1] vetuſtiſſimum liberorum ejus accirent. Magnificum id ſibi credidit Cæſar [2] auxitque opibus. Et accepere barbari lætantes, ut ferme ad nova imperia. Mox ſubit pudor, *degeneraviſſe Parthos, petitum* [3] *alio ex orbe regem hoſtium artibus infectum: jam inter provincias Romanas* [4] *ſolium Arſacidarum haberi, darique.* [5] *Ubi illam gloriam trucidantium Craſſum, exturbantium Antonium;* [6] *ſi mancipium Cæſaris, tot per annos ſervitutem perpeſſum, Parthis imperitet?* Accen-

mortem, quod improborum filiorum eſt, exſpectare diceretur, patrem interfecit. Ipſe poſtea concitato omnium in ſe odio, per tumultum occiditur. Succeſſit ei Orodes: quo & ipſo propter barbaram & ferinam crudelitatem inter epulas à ſuis occiſo, miſſus eſt petentibus Parthis à Tiberio hic, de quo nunc acturi ſumus, Vonones. *Muretus.*

1 *Vetuſtiſſimum liberorum.*] Atqui in Strabone quartus ordine, minimuſque ponitur. *Lipſius.*

Vetuſtiſsimum liberorum.] Atqui in Strabone lib. 16. quartus ordine, minimuſque ponitur. Nempe per *liberos* hic non intelligendi filii tantum, ſed & nepotes ſimul, adeoque tota ejus progenies, ex qua natu maximus hic Vonones, quo tempore legatio iſta Romam miſſa. Vide L. *Liberorum* 220. de V. S. *Freinshemius.*

2 *Auxitque opibus.*] Comitatu, pecunia, alia pompa inſtruxit, regium in morem. *Lipſius.*

3 *Ex alio orbe.*] Vniverſus enim terrarum orbis in Romanos, & in Parthos diviſus videbatur. *Muretus.*

4 *Solium Arſacidarum.*] Quod & ſæpius eſt factum, eoque velut de more, ſcribit Hegeſippus, in oratione Agrippæ regis: *Perſarum ſuperba audimus imperia, ſed eorum quoque obſides vidimus; & cum ipſi pluribus nationibus imperent, offerunt liberos ſuos, & nobilitatem ſuam. ſervire Romanis gaudent pro fide pacis, ſimul ut ſerviendo diſcant ſuis imperare. Offerunt veſtes, monilia, elephantos quoque Romanis, unum tributum reges imponere.* Poſtrema huc faciunt, & emendem: *elephantos: quodque Romanis unum* (vel, *ſummum*) *tributum.* Lipſius.

Solium Arſacidarum.] Claudianus IV Conſ. Honorii Pan.

Si tibi Parthorum ſolium fortuna dediſſet,
Care puer, terriſque procul venerandus Eois
Barbarus Arſacio conſurgeret ore tiaras:

Apud Hegeſippum, quem tentat ὁ πάνυ, legendum cenſeo: *offerunt veſtes, monilia, elephantos; quodque Romanis viſum eſt tributi genus imponere.* Vel, *viſum tributorum genus imponere.* Gronovius.

5 *Vbi illam gloriam.*] *Vbi* particula elegantem vim habet in exhortando, aut etiam exprobrando omiſſa bona, quibus eramus fiſi vel gloriati. Virg. lib. 5. Æneid. 391.

Vbi nunc nobis deus ille magiſter
Nequidquam memoratus, Eryx? ubi fama per omnem
Trinacriam?

Ex Homero Iliad. 5.

Πάνδαρε, πȣ͂ τοι τόξον ἰδὲ πτερόεντες ὀϊστοί,
Καὶ κλέος;

Pſalmo 42, 3, *Vbi Deus tuus?* Freins.

6 *Si mancipium.*] Τὴν ὁμηρείαν ἀντὶ

Accendebat dedignantes & ipſe, diverſus à majorum inſtitutis, [1] raro venatu, [2] ſegni equorum cura; quotiens per urbes incederet, [3] lecticæ geſtamine, [4] faſtuque erga patrias epulas. inridebantur & [5] Græci comites, ac viliſſima utenſilium [6] anulo clauſa: ſed prompti

ἀντὶ δουλείας ὀνομάζοντες, Ioſephus. *Muretus.*

1 *Raro venatu, ſegni equorum cura.*] Quæ tamen unica ſtudia procerum regiſque. Xenophon lib. VIII Pædias. Τῆς πολεμικῆς δ᾽ ἕνεκα ἀσκήσεως, ἐπὶ θήραν ἐξῆγεν, οὕσπερ ἀσκεῖν ταῦτα ᾤετο χρῆναι, ταύτην ἡγούμενος καὶ ὅλως ἀρίστην ἄσκησιν πολεμικῶν εἶναι, καὶ ἱππικῆς δὲ ἀληθεστάτην. Καὶ νῦν δὲ Βασιλεύς, καὶ οἱ ἄλλοι περὶ βασιλέα, ταῦτα ποιοῦντες διατελοῦσιν: *Militaris exercitii gratia ad venationem eduxit, quos ad eam idoneos rebatur. hanc exiſtimans & univerſe optimam exercitationem ad militiam eſſe, & maxime ad equeſtrem. Itaque & nunc Rex Perſarum, atque alii circa Regem, aſſidui ſunt in venatu.* Lipſius.

Raro venatu.] Cum Parthi prope aſſidui in venatione eſſe ſoleant, neque aliis fere carnibus veſcantur, quam ferarum, quas venando ceperunt. Suetonius in Caligula narrat ob mortem Germanici regem regum *& exercitatione venandi & convictu Megiſtanum abſtinuiſſe*; idque *apud Parthos juſtitii inſtar* eſſe. *Muretus.* Darius epitaphio inſcribi mandavit Κυνηγῶν ἐκράτουν. Strabo lib. 15. Et noſter de Bardane: *Parthi incautum venationique intentum interfecere.* Aurelius.

2 *Segni equorum cura.*] Cum ipſi plurimum equitatu valeant, & in equis curandis ſtudium omne conſumant. ἐπιχώριον ἦν αὐτοῖς μὴ ὁρᾶσθαι πεζῇ πορευομένοις. Xenophon lib. 8. Cyripædias. *Muretus.* Iuſtin. 41. *Equis omni tempore vectantur: illis bella, illis convivia, illis publica ac privata officia obeunt: ſuper illos ire, conſiſtere, mercari, colloqui. Hoc denique diſcriminis inter ſervos liberoſque eſt, quod ſervi pedibus, liberi non niſi equis incedunt.* Dio lib. 40 ait Parthorum regionem alendis equis ſingularem, quia plana & ad equitandum commoda; additque eos equorum armenta tota ſecum ſolere ducere in expeditionem. *Aurelius.*

3 *Lecticæ geſtamine.*] Quod ipſis molle & muliebre, ut eſt, videbatur. *Muretus.*

4 *Faſtuque erga patrias epulas.*] Quas ſcilicet contemnebat deſpiciebatque. Tacitus lib. 4 in fine: *juxta, gratiam, aut faſtus janitorum perpetiebantur.* Petron. Arb. *Contubernalis mea mihi faſtum facit.* Pichena. *Patrias epulas*, non tantum cibos intelligo: ſed in univerſum morem convivandi, Parthis ſolennem, qui Suetonio Cal. cap. 5. *convictus Megiſtanum* dicitur. *Freinshemius.*

5 *Græci comites.*] Hoc comitatu omnes Romani cincti erant, quippe doctorum, eloquentium, & in Philoſophia ut plurimum verſatorum. Cicero pro Milone: *Græci comites, quocumque ibat.* Tacitus 4. Ann. *Reliqui liberalibus ſtudiis præditi, ferme Græci, quorum ſermonibus levaretur.* Vbi de receſſu Capreatum. *Aurelius.*

6 *Anulo clauſa.*] Signatorium anulum intellegit, ſive, ut alii appellant, ſigillaricium, qui habeat χαρακτῆρα. De quo Vopiſcus in Aureliano: *Vxori & filiæ anulum ſigillaricium quaſi privatus inſtituit.* Moris autem Romani, ut domi ſuppellex penuſque omnis eo ſignaretur: nequid negligentia aut furto periret. Exempla in

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 16 vol. 1

[1] prompti aditus, obvia comitas, [2] ignotæ Parthis virtutes, [3] nova vitia; [4] & quia ipſorum moribus aliena, 3 perinde odium pravis & honeſtis. Igitur Artabanus Arſacidarum è ſanguine apud Dahas adultus excitur, primoque congreſſu fuſus [5] reparat vires, regnoque potitur. Victo Vononi [6] perfugium Armenia fuit, vacua tunc, interque Parthorum & Romanas opes infida, [7] ob ſcelus Antonii, qui Artauaſden regem Armeniorum

EXCURS. vide in *B.* Lipſius.

Annulo clauſa.] Ex Romana conſuetudine ad vitanda furta ſervorum. Q. Cicero in epiſtola ad Tironem: *ſicut olim matrem noſtram facere memini, quæ lagenas etiam inanes obſignabat, ne dicerentur inanes aliquæ fuiſſe, quæ furtim eſſent exſiccatæ.* Idem 2 de Oratore: *Ridiculum eſt illud Neronianum vetus in furace ſervo, ſolum eſſe, cui domi nihil ſit, nec obſignatum, nec occluſum.* Iuven. Sat. 14. *concham cum parte lacerti Signatam.* Muretus. Perſius Sat. 6.

Et ſignum in vapida naſo tetigiſſe lagena.

Horatius ad Florum: *ſigno læſo non inſanire lagenæ.* L. 1. D. de periculo & com. rei. vend. *ſi non ſunt deguſtata, ſignata tamen ab emptore vaſa.* Aurel. Lucianus Hermotimo: καὶ μόνον ἀριθμῷ παραλαβὼν τὰ κρέα, ὁπόσα τῷ παιδὶ καθόπιν ἐς ὦπα παρέδωκε, καὶ σημηνάμενος ἐπιμελῶς, τὸ ἀπ' ἐκείνου καθεύδει. De *utenſilibus* vide ad lib. 1, 70. *Gronovius.*

1 *Prompti aditus.*] Cum alioqui Parthorum Reges, neque facile ſpectandi ſui copiam facere, neque quenquam ad colloquium, ſine magno molimine, admittere ſolerent: aditusque ad ipſos ardui ac difficiles eſſent. *Muretus.*

2 *Ignotæ Parthis virtutes, nova vitia.*] Quidam exiſtimant, *nova vitia* hic eſſe, lecticæ geſtamen, faſtumque erga patrias epulas. Ego aliter: promptos ſcilicet aditus, obviam Vononis comitatem, quæ revera virtutes eſſent, tamen quia ignotæ Parthis, idcirco ſuſpectæ, ac pro vitiis habitæ. *Pichena.* Ipſæ virtutes, quia Parthis inſolitæ, pro vitiis habitæ fuerunt: cum nihil ex vero, ſed ex moribus ſuis omnia æſtimantes odiſſent, quicquid externum eſſet. *Freinshemius.*

3 *Nova vitia.*] Vultne ipſas virtutes ignotas, habitas pro vitiis? poſſit ſic accipi: ut comitas illa, pro vilitate fuerit: ſed potius eſt, duo dici. ut & ignotas quaſdam virtutes intulerit; & nova etiam vitia, luxum videlicet, delicias, aliaque Romana. Mox, *ipſorum majoribus:* haud male etiam, *moribus.* Lipſius.

4 *Et quia ipſorum majoribus aliena.*] Recte ſe habet. etſi Muretus malit, *ipſorum moribus.* Pichena. Multo elegantior atque Tacito dignior lectio *moribus* quam *majoribus.* Freinshemius.

5 *Reparat vires.*] Fuga capta ad montes Mediæ, ait Ioſephus. *Lipſ.*

6 *Perfugium Armenia.*] Primo Seleucia. Vide eumdem Scriptorem libro XVIII. *Idem.*

7 *Ob ſcelus Antonii.*] Vere ſcelus. nec enim cenſori Tacito, ludus & jocus, ut hodie, fallere fidem. Artavaſdes autem Antonium expeditione Parthicâ deſeruiſſe viſus, fallacibus ab eo litteris excitus, in vincla habitus, & in triumpho Alexandriam ductus eſt. Vide Dionem, & Plutarchum. *Idem.*

1 *Catenis*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 16 vol. 1

rum ſpecie amicitiæ inlectum, dein [1] catenis oneratum, poſtremo interfecerat. Ejus filius Artaxias memoria patris nobis infenſus, Arſacidarum vi ſeque regnumque tutatus eſt. [2] occiſo Artaxia [3] per dolum propinquorum, [4] datus à Cæſare Armeniis Tigranes, deductuſque in regnum à Tiberio Nerone. [5] Nec Tigrani diuturnum imperium fuit, neque liberis ejus, quamquam [6] ſociatis more externo in matrimonium regnum-

inductis nimirum in matrimonio fratre cum sorore, quod frequens orientalibus regibus, praecipue Aegypti.

1 *Catenis oneratum.*] Argenteis ſc. in carcere, & in triumpho aureis. Dio lib. 49. Vellejus de Antonio. *Regem ejus Artuaſdem fraude deceptum, catenis, ſed ne quid honori deeſſet, aureis vinxit.* Aurelius.

2 *Occiſo Artaxia.*] Ioſephus hunc Artaxiam filium facit Artabazis. ita enim appellat pro Artauaſde, ut alibi etiam Plutarchus. occiſum eum à propinquis non dicit, dicit à Tiberio & Archelao pulſum. Horatius gloriam tribuere Tiberio videtur non pulſi ſolum, ſed etiam occiſi. Ad Itium,

——— *Claud I virtute Neronis*
Armenius cecidit.

Suetonius, *Ducto ad Orientem exercitu regnum Armeniæ Tigrani reſtituit, ac pro Tribunali diadema impoſuit.* Dio hiſtoriam confundit, & Artabazem nominat pro Artaxia; Tigranem facit ejus fratrem, lib. LIV. Res autem ita habet. Artauaſdes, ſive Artabazes, duûm filiorum pater, Artaxiæ & Tigranis. ille major natu. Adi Ioſephum, lib. XV. cap. IV. *Lipſius.*

3 *Per dolum propinquorum.*] Accuſatus eſt apud Auguſtum, traditaque Tiberio ejus ultio, ſed eum propinqui jugularunt, antequam adventaret Tiberius. Ioſephus, Dio, Zonaras. *Muretus.*

4 *Datus à Cæſare.*] Expreſſit Tacitus antiquam formulam, quæ in veteribus quoque numiſmatibus extat. REX ARMENIS. DATVS. REX. PARTHIS. DATVS. & cætera id genus. *Vrſinus.*

5 *Nec Tigrani.*] Accuſatus enim apud Tiberium, & ab eo interfectus eſt. *Muretus.*

6 *More externo.*] Qui mos etiam Ægyptiis, aliiſque barbaris ad Orientem. *Lipſius.*

Sociatis more externo.] Vt nimirum tori pariter, regnique conſortes eſſent. Multa notaque exempla in Ptolemaica Ægyptiorum familia, atque inde factum ut ejuſmodi par conjugum, quia pari jure poteſtatis erant, reges vocarentur. Liv. 27, 4. hoc ſenſu, *Ptolemæum Cleopatramque reges* nominat. item Cæſar de bell. Alex. cap. 33. *Alexandria potitus reges conſtituit fratrem & ſororem*, quod Strabo lib. 17. ſic effert: καθίστησι βασίλισσαν τῆς Αἰγύπτου τὴν Κλεοπάτραν. συμβασιλεύειν δ' ἀπέδειξε τὸν λοιπὸν ἀδελφὸν αὐτῇ: *reginam Ægypti conſtituit Cleopatram eique fratrem ſuperſtitem ſociavit in regnum.* hoc enim modo melius reddideris, quam, ut vulgo; *in regni partem addidit.* Sic enim diviſum eſſet regnum: quod non factum, ſed utrique in ſolidum jus atque poteſtas permiſſa eſt. Fecit autem hoc Cæſar ex teſtamento patris Ptolemæi, ut ipſe Civ. 3, 108. teſtatur: cujus verba hæc exſtant apud Dionem lib. 40. ἐκείνους μὲν συνοικῆσαι ἀλλήλοις κατὰ τὰ τῶν Αἰγυπτίων τὰ πάτρια, καὶ βασιλεύειν: *illos* (Ptolemæum majorem & Cleopatram)

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 16 vol. 1

gnumque. Dein juſſu Auguſti impoſitus Artauaſdes,
4 & non ſine clade noſtra dejectus. [1] Tum C. Cæſar componendæ Armeniæ deligitur. Is Ariobarzanem origine Medum, [2] ob inſignem corporis formam, & præclarum animum, volentibus Armeniis præfecit. Ariobarzane morte fortuita abſumpto, ſtirpem ejus haud toleravere: tentatoque feminæ imperio, cui nomen Erato, eaque brevi pulſa; incerti ſolutique, & [3] magis ſine domino, quam in libertate, profugum Vononem in regnum accipiunt. Sed ubi minitari [4] Artabanus, & parum ſubſidii in Armeniis, vel ſi noſtra vi defenderetur, bellum adverſus Parthos ſumendum erat; rector Syriæ Creticus Silanus excitum cuſtodia circumdat, manente luxu & regio nomine. quod ludibrium ut effugere agitaverit Vonones, [5] in loco reddemus.
5 Ceterum Tiberio haud ingratum accidit turbari res Orientis, ut ea ſpecie Germanicum ſuetis legionibus

tram) *more Ægyptiorum patrio, matrimonio coire, & regno præeſſe.* Adjicitque ibidem Dio, Cæſari etiam juniori Ptolemæo & Arſinoæ ſorori ejus, pari modo connubio junctis, Cyprum conceſſiſſe. Simile Carum regum exemplum ex Strabone retuli in ſupplem. Curtii 2, 8. Et ad eundem auctorem 3, 11. oſtendi conjugem Darii, quam Alexander cepit, etiam ſororem mariti fuiſſe. Errant igitur qui ſic accipiunt: quaſi Tigranis ſoboles cum Armeniis matrimonio ſe miſcuiſſet. *Freinshemius.*

1 *Tunc C. Cæſar.*] Agrippæ filius, ab Auguſto adoptatus, quem ex Armenia redeuntem mortuum eſſe vidimus lib. 1. *Muretus.*

2 *Ob inſignem corp.*] Ariſtoteles lib. 1. Politicorum ait, ſi reperirentur homines ea pulchritudine corporis, qua ſunt Deorum ſtatuæ, neminem dubitaturum, quin eis potiſſimum imperium mandari oporteret. Sed & Lucretius lib. 5. ait Reges à priſcis illis hominibus delectos, *pro facie cujuſque & viribus ingenioque.* Et quoſdam ait Euripides eſſe εἶδος ἀξίους τυραννίδος. Ariſtoteles 4. πολιτ. Æthiopas in Regibus eligendis ſequi proceritatem corporis: alias autem quaſdam gentes pulchritudinem & decorem formæ: quod poſterius Strabo tribuit Medis, & quibuſdam populis Indiæ. *Idem.*

3 *Magis ſine domino.*] Nam libertas legibus & magiſtratibus ſuis conſtat, & imperii certa forma. Itaque ſine domino eſſe poſſunt, nec tamen liberi proprie dicendi. *Lipſius.*

4 *Artabanus.*] Qui Orodem ſive Herodem filium ſuum regem iis dedit. Ioſephus l. XVIII. c. IV. qui etiam hanc rem fuſius exſequitur, paullum tamen à Tacito diverſus. *Idem.*

5 *In loco reddemus.*] Reddidit, hoc ipſo libro ſub finem. *Idem.*

1 Dolo

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 16 vol. 1

bus abſtraheret; noviſque provinciis impoſitum, [1] dolo ſimul & caſibus objectaret. At ille quanto acriora in eum ſtudia militum, & averſa patrui voluntas, [2] celerandæ victoriæ intentior, [3] tractare prœliorum vias, & [4] quæ ſibi tertium jam annum belligeranti [5] ſæva vel proſpera eveniſſent. *fundi Germanos* [6] *acie, & juſtis locis: juvari ſilvis, paludibus, brevi æſtate, & præmatura hieme: ſuum militem haud perinde vulneribus, quam ſpatiis itinerum,* [7] *damno armorum adſici: feſſas Gallias miniſtrandis equis: longum*

i.e. cogitare ſecundum de ratione praeliandi contra Germanos.
ſaeva. improſperam, adverſa.
iuſtis locis. aequis.
adverſa enim impedimenta & armorum maximam partem amiſerant in expeditione contra Germanos. ſupra lib: 1 cap: 71.

1 *Dolo ſimul.*] Dolo, quem ipſe meditabatur, & in longinquis locis veneno tollere, obſcuriore ſic fama. *Idem.*

2 *Celerandæ victoriæ intentior.*] Lipſius ait, priſcam lectionem eſſe, *interior.* At ne quis erret, ego oculatus teſtis adfirmo, in manuſcr. non aliter legi, quam, *intentior.* Pichena.

3 *Tractare præliorum vias.*] Lego *præliorum vices.* Clarum & à ſe (nam quid ſunt *viæ præliorum*?) & ab adjunctis ſtatim verbis, *quæ ſibi ſæva vel proſpera eveniſſent.* At hercule *vias* tamen verum. ex ſequentibus iſtis: *Fundi Germanos acie.* Acidalius.

4 *Quæ ſibi tertium jam annum belligeranti.*] Imo plures. Nam continenter in Germanos bellum geſſit, à clade Vari: excepto anno Conſulatus. Sed Tacitus à poſtrema ejus miſſione annos numerat, quæ fuit exacto conſulatu ejus, ſub Auguſti mortem. *Lipſius.*

5 *Sæva vel proſpera.*] Verius hic eſſet, *ſcæva*, id eſt, ſiniſtra. *Idem.* Fuit cum laſcivirent in hoc vocabulo paſſim inculcando ingenia: ſed raris proceſſit. *Sævum* eſt interdum grave, durum, aſperum, crucians: & ſic utique non ex ſententia & optatis. Sic: *ſæva tempeſtas, ſævus dolor, ſævæ catenæ, ſæva paupertas, neceſſitas. Fortuna ſævo læta negotio,* gaudens adverſa ſecundis miſcere. Salluſtius in Catil. *quoniam, quæ occulte tentaverat, aſpera fœdaque evenerant.* Quid hoc aliud quam *ſæva*? & omnia, quam *adverſa*? Gronovius.

6 *Acie & juſtis locis.*] Nove dictum, pro æquis locis. *Lipſius.*

7 *Damno armorum adſici.*] Cum ea, quæ haberent, quotidianus uſus abſumeret, alia difficulter ſubveherentur. *Freinshemius.* Muretus vocem *Armorum* delet, ſcribens, *quam ſpatiis itinerum damno adſici.* Vix abeſt, quin vere. Quid autem ſi eandem vocem ſic traducas? *Suum militem haud perinde vulneribus armorum, quam ſpatiis itinerum damno adſici. Vulnera* enim *armorum* non ineleganter. Sane ſi quid hic mutandum, ita plane malim. Etſi etiam nihil mutem. Nam vulgatum optimi ſenſus, optimæ ſtructuræ. *Acidalius.* Legendum cenſeo: *armentorum*; equorum imprimis. Ita loquitur Annal. 13. *Quotam partem campi jacere, in quam pecora & armenta militum aliquando tranſmitterentur?* Mendum natum ex contracta ſcribendi ratione, *armtorum*, pro, *armentorum*, unde librariorum oſcitantia factum eſt, *armorum.* Explicent mihi, quæſo, eruditi, qui vulgatam lectionem hactenus probant, quæ ſint illa *armorum damna*, de quibus in hac deliberatione Germanicus conqueritur; quorumque cauſa mare ingredi, & ſic minore incommodo Germaniam invadere conſtituit? Nemo,

gum impedimentorum agmen, opportunum ad inſidias, defenſantibus iniquum. at ſi mare intretur,[1] *promptam ipſis poſſeſſionem,*

mo, aut fallor, dixerit per *damna armorum* intelligi, nimis gravia terreſtri itinere quaqua ea circumgeſtanti militi fuiſſe. Non enim id admitteret mos rigidus & diſciplina militiæ Romanæ, per quam aliis etiam inſuper geſtandis miles onerabatur. Neq;etiam ea mens eſſe poteſt, *armorum damna* ſenſiſſe milites, quum ea quæ haberent quotidianus uſus conſumeret. Nam & eadem damna in navali expeditione ſentiuntur; neque legimus, hujus rei unquam rationem habuiſſe de expeditione conſultantes Imperatores. Apparet nullum idoneum ſenſum admittere vulgatam lectionem. Voluit aliud longe damnum hoc conſilio prævenire in poſterum Germanicus. Equis per paludes inferioris præſertim Germaniæ, nondum adulta æſtate; vix via, aut admodum impedita; plurimi in iis defecerant. Iacturam hanc in poſterum Gallia non erat reſarcitura, ut hactenus; utpote equis prope exhauſta. Hoc eſt illud, quod ſtatim ſubjungitur, & ſententiam noſtram inprimis confirmat; *Feſſam Galliam miniſtrandis equis.* Ergo ob hanc etiam rationem de maritimo itinere Germanicus cogitavit. Interim conſilii rationibus non reſpondit eventus. Orta enim atrociſſima tempeſtate, *equi,* ut paullo poſt loquitur, *jumenta,* ſarcinæ, etiam arma præcipitantur; certo documento, incerta admodum & periculoſa eſſe iſta conſilia, quorum rationes dubiis Oceani inſiſtant; in quo, nulla hominum culpa, gravia tamen & atrocia iis damna aliquando inferuntur. *Boxhornius.* Satis defendi vulgatum verbis, quæ leguntur I, 71. *quod cuique promptum, arma, equos, aurum offerentes: quorum laudato ſtudio Germanicus, armis modo & equis ad bella ſumptis, propria pecunia militem juvit:* & hanc hiſtoriæ partem, ſuaque in ea verba, maxime reſpexiſſe auctorem poſteriori loco putem. ut enim ibi inſtrumentum utrumque belli, & arma & equos accepiſſe dicit Germanicum, ita hic tacite ſecum queri utriuſque damno exercitum per expeditionem terreſtrem affici. *Gronovius.*

1 *Promptam ipſis poſſ.*] Nam triremes & claſſem in Rheno, & ad Oceanum, ordinariam Romani habebant. At eo ævo Germani navigiorum rudes: mox quam didicerunt? Saxones, Normanni, & piratarum illa agmina dicant: qui Europam per ſæcula aliquot magnis claſſibus cladibuſque infeſtarunt. *Lipſius.*

Promptam ipſis poſſeſſion.] Quamnam *poſſeſſionem?* vereor ne legendum *profectionem.* Paullo enim ante querebatur ſpatia itinerum, & longum impedimentorum agmen; & huic omnia reliqua conveniunt, quæ adjuncta, alteri voci eorum nihil. *Acidalius.* Quæ eſt illa *poſſeſſio?* An maris? Haud credam. Non tam maris petebat, quam maritimi itineris beneficio Germaniæ poſſeſſionem. Et quomodo poſſeſſio maris hoſtibus ignota? Scribe; *ptomptam ipſis,* Romanis, *profectionem,* maritimam, *& hoſtibus ignotam;* id eſt, ignoraturis hoſtibus quam adverſæ Germaniæ oram ex vaſto illo, & longe lateque ſeſe exporrigente Oceano Romani eſſent ſubituri. Quod inter prima ſemper & callida conſilia Ducum fuit: ut, nempe, in agrum hoſtilem ea via pergerent, è qua in diverſa licet irrumpere. Et hanc promptam Germanici profectionem, hocque ejus conſilium, intelligit Arminius, ubi paullo poſt, in Oratione ad ſuos, eam exagitat, ut ignavam; *Claſſem & avia Oceani quæſita, ne quis venientibus occurreret. Profectionis* autem vocabulo etiam alibi utitur Tacitus. Hoc ipſo libro; *ſed Germanicus nondum comperto*

nem, & hoſtibus ignotam; ſimul bellum [1] *maturius incipi, legioneſque & commeatus pariter vehi; integrum equitem, equoſque, per ora & alveos fluminum media in Germania fore.* Igitur huc intendit: miſſis ad cenſus Galliarum,[2] P. Vitellio & Cantio; Silius, & Anteius, & Cæcina fabricandæ claſſi præponuntur. Mille naves ſufficere viſæ, properatæque: aliæ [3] breves, anguſta puppi proraque, & lato utero, quo facilius fluctus tolerarent: quædam planæ carinis, ut ſine noxa ſiderent; plures [4] appoſitis utrimque

6 sup: lib: 1. cap: 31.
melius. C. Antio.

perto eam profectionem, incuſari, Nilo ſubvehebatur. Vides levi & prope nulla, ſed tamen neceſſaria, mutatione, pulcherrimam ſententiam Tacito, aut Germanico reſtitutam. *Boxhornius.* Nihil mutandum. Facile Romanis, inquit, occupatu eſſe mare. Nam *poſſidere* eſt occupare interdum. Cæſar 4 Gall. *vel ſibi agros attribuant vel patiantur eos tenere, quos poſſederint.* Liv. 24. *Cauſam nactus erat, tam divitis hominis bona poſſidendi vendendique,* id eſt, invadendi vel occupandi. Idem in lib. 31. *Vrbem ad quam defendendam miſſa erat, per ſcelus poſſedit.* Neque aliter noſter in vita Agricolæ: *Monam inſulam, cujus poſſeſſione revocatum Paullinum rebellione totius Britanniæ ſupra memoravi.* Gronov.

1 *Maturius incipi.*] Quare? nam & triremibus æſtas exſpectanda erat. Sed cauſſam credo in commeatibus, de quibus adjungit. Quia enim tarda æſtas & meſſis in Germania, hæc exſpectanda erat, ob frumenta & pabula: aut magna mole & mora, identidem iſta ſubvehenda. *Lipſius.*

2 *P. Vitellio, & Cantio.*] Docti viri (Lipſius ad marginem) legunt, *Scantio*, neſcio an ex aliqua hiſtoria mihi ignota. Si conjecturæ locus ſit, magis placeret, *C. Antio*, ne à ſcriptura veterum librorum longius diſcedamus. *Vrſinus.* Haud aliquid auſim mutare præter libros, cum etiam vivant quadratariorum opera, *Cantii* aliquot, imo & *Cantiæ*; quos invenire eſt in volumine Inſcriptionum noſtrarum; paginis LXX. 5. CCCXXII. 2. CCCLXXXV. 2. MLXXXVIII. 15. *Gruterus.* Non hæc ad meum guſtum; nec de *Cantiis* legi quidquam unquam. Legi de *Scantiis.* & orat. in Rullum, de *Scantia ſilva*, aliquid Cicero ſubmurmurat. Lubentius legerem *Canutio*: niſi malis *Calventio*, aut *Calviſio*, quæ ſunt Romana nomina. *Aurelius.* Suſpectum hoc mihi nomen & homo ignotus, quem tamen præcipua apud Germanicum gratia fuiſſe ex hoc loco conſtat, ut mirum ſit alibi in rebus ejus non nominari. adeoque parum abeſt quin corruptum hoc nomen exiſtimem, aliumque nobis hominem quærendum, & fortaſſe *Sentium*, qui Germanico comes poſt mortem ejus Syriam obtinuit. *Freinshemius.*

3 *Breves, anguſta puppi.*] Breves opponit *Longis* navibus, id eſt triremibus: & deſcribit lato alveo, anguſta prora & puppi, uno verbo naves hodie maris noſtri. *Lipſius.*

4 *Appoſitis utrinque gubernaculis.*] Id quidem genus navigii binis gubernaculis, hodie inviſum. At noſter iterum deſcribit, lib. III. Hiſtor. vocatque Cameras: *Sic inter undas volvuntur pari utrimque prora, & mutabili remigio, quando hinc vel illinc appellere indiſcretum & innoxium eſt.* Item de moribus Germanorum: *Forma navium eo differt, quod utrimque prora paratam*

utrimque gubernaculis, converſo ut repente remigio, [1] hinc vel illinc adpellerent. [2] multæ pontibus ſtratæ, ſuper quas tormenta veherentur, ſimul aptæ ferendis equis, aut commeatui, velis habiles, citæ remis, [3] augebantur alacritate militum in ſpeciem ac terrorem. [1] Inſu-

in mediis extollebamur.

paratam ſemper appulſui frontem gerit. Reperio & apud Suidam priſci ſcriptoris verba, neſcio an hanc ipſam rem narrantis: Πλοῖα μονήρη, ἔστιν ἃ καὶ δίκροτα κατεσκευάσαντο. Τινὰ δὲ καὶ ἐκ τῆς πρύμνης καὶ ἐκ τῆς πρώρας ἑκατέρωθεν πηδαλίοις ἤσκηντο, ὅπως αὐτοί τε μὴ μεταστρεφόμενοι καὶ ἐπιπλέωσι καὶ ἀναχωρῶσι, καὶ τοὺς ἐναντίους ἐν τῷ προσπλῷ καὶ ἀπόπλῳ αὐτῶν σφάλλωσιν. *Naves ſimplices uniuſque ordinis, interdum & biremes faciunt. quaſdam vero & ex puppe & ex prora gubernaculis inſtruunt; ut ipſi nihil converſi & accedant & recedant; hoſteſque & adnavigantes & abnavigantes fallant ac circumveniant.* Lipſius.

Appoſitis utrinque gubernaculis.] Verbis Suidæ & uſus hujus rei indicatur. Quia tamen gubernacula proprie ad puppim pertinebant, ideo credo eundem Suidam naves iſtiuſmodi ἀμφιπρύμνας appellaſſe, quaſi, quæ nullas proras, duas puppes tantum haberent. Ἀμφιπρύμνης, inquit, εἶδος πλοίων. Addidit poſtea locum veteris cujuſdam. ἔμπαλιν διελθεῖν παρεσκεύασε τὸν Ἴστρον ἐν ταῖς ἀμφιπρύμναις τῶν νεῶν. *Schefferus.*

1 *Hinc, vel illinc.*] Ne tollas: ſunt enim mera Taciti verba, qui Hiſtor. 3. ita ſcribit in re ſimili: *inter undas volvuntur, pari utrinque prora, & mutabili remigio, quando hinc vel illinc appellere, indiſcretum, & innoxium eſt.* Aurelius.

2 *Multæ pontibus ſtratæ.*] Κατάστρωτοι. *Muretus.* Vult naves pontibus tectas inſtrataſque fuiſſe, deinde pontibus iſtis impoſitas machinas: neque id ad unius fluvii brevem tranſitum, ſed ut ab Oceano uſque mediam in Germaniam perveherentur. Conſtratarum navium frequens apud auctores eſt mentio, item earum quæ tormenta portarent, apud Livium 30, 10. ubi etiam narratur, quomodo Scipio naves onerarias ſtraverit, quo loco itidem *pontes* & *conſtrata pontium* nominantur. Cur autem pontibus impoſita tormenta vexerint; duplicem rationem video; unam, ut commodius onerarentur exonerarenturque naves; alteram, ut ſi hoſtis ex ripa impugnaret, in ipſum dirigi poſſent. *Freinshemius.*

3 *Augebantur alacritate militum.*] Qui hujus loci ſententiam diligentius inſpexerit, probabit, ut opinor, Faerni conjecturam, qui *agebantur*, legebat, quod de navibus proprie dicitur. *Vrſinus.* Muretus voluit, *Citæ remis agebantur alacritate.* Non ea mens Taciti: cui ipſi nec conveniunt vel illa poſtrema verba, *in ſpeciem ac terrorem.* Sed tu τελείαν στιγμὴν pone poſt vocem *remis.* deinde à capite ſcribe, *Augebantur alacr. milit.* Hæc enim mens Taciti, mille naves, ut præceſſit, ſufficere viſas, ſed auctum hunc numerum alacritate militum in ſpeciem ac terrorem. *Acidalius.* Appoſite quidem Faernus, litera detracta, *agebantur*; ſed neſcio quomodo magis arrideat lectio vulgata, vetuſtate quadam peregrina. *Gruterus.* *Terrorem* non tam ad hoſtes pertinere arbitror, quam ad quemcunque ſpectatorem: aut ſi ad hoſtes referas, de ſequenti tempore accipies: quomodo Virg. Æn. 8, 620. *terribilem criſtis galeam*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 16 vol. 1

Inſula Batavorum in quam convenirent prædicta, ob faciles adpulſus, [2] accipiendiſque copiis, & [3] tranſmittendum ad bellum opportuna. Nam Rhenus uno alveo continuus, aut modicas inſulas circumveniens, [4] apud principium agri Batavi velut in duos amnes dividitur: ſervatque nomen, & violentiam curſus, qua Germaniam prævehitur, donec Oceano miſceatur; ad Gallicam ripam latior & placidior adfluens, verſo cognomento *Vahalem* accolæ dicunt: mox id quoque vocabulum [5] mutat *Moſa* flumine, ejuſque [6] immenſo ore eundem in Oceanum effunditur. Sed Cæſar, [7] dum adiguntur

leam vocat, quam nondum viderant hoſtes. *Idem.*

1 *Inſula Batavorum.*] Quod nomen etiam nunc in ſuperiore inſulæ parte durat: vocatur quippe incolis *de Betauw* ſive *Betouw* & variante dialecto *Betuwe.* Cluverius.

2 *Accipiendiſque copiis.*] Si qua alia inſula, in hac mundi pila. *Lipſius.*

3 *Tranſmittendum ad bellum opportuna.*] Lego, *accipiendiſque copiis & tranſmittendis, ad bellum opportuna.* Acidalius. Corrumpit rem elegantiſſimam. Ovid. lib. 12. Met.

Permanet Aoniis Nereus violentus in undis,
Bellaque non transfert.

Neque enim hoc mutare auſim. Plinius in Panegyr. *Cum Danubius ripas gelu jungit, duratuſque glacie ingentia tergis bella tranſportat.* Gronovius.

4 *Apud principium agri Batavi.*] Haud procul Clivio oppido ad Caſtrum Schenckianum, ſive munimentum, quod vulgo vocatur *Schenkenſchantz*: ubi, ut olim, nunc etiam amnis in duo ſcinditur veluti cornua, dextrumque Germaniam verſus Arenacum, Vada, Grinnes, Batavodurum, Trajectum, Lugdunum, præterfluens Rhenus vocatur; lævum protinus ab ipſa diviſione Vahalis, Noviomagum, Tiliam, Bommeliam Gelriæ oppida præterlabens. *Cluver.*

5 *Mutat Moſa flumine.*] Vahalis hoc tempore præfert nomen ſuum uſque ad arcem Leuvenſtein, prope Workom, ubi Moſæ junctus in hujus vocabulum tranſit. Sed quoniam illic hodieque *Novus Moſa* vocatur, inferius autem *Vetus Moſa*, ubi & *Vahalis* nomen rurſus aſſumunt pars earundem aquarum iterum diviſarum; crediderim Cæſaris ac Taciti ſeculo omnia media partem Vahalis fuiſſe; Moſam autem ſtatim ab oppido Megen (non commiſſum Vahali apud caſtrum S. Andreæ, non apud Caſtrum Leonis aut Lævini: nam hæ duæ foſſæ ſerioris ævi videntur) decucurriſſe per alveum illum nunc licet tenuem, qui à Novo Moſa in lævum devergens, primum *Ediconis Moſa*, deinde *Vetus Moſa* indigetatur, dextra Heuſda, ſiniſtro monte Gertrudis (unde nunc lacus, at olim ſolidam circa humum certum amni alveum præbuiſſe indicant reliquiæ vicorum ſub undis latentes) infra Dordrechtum uſque & inter Geroflitium & Flardingam demum hos confluentes fuiſſe: ubi quod *veteri Moſæ* miſcetur, nunc etiam *Vahalis* nomen obtinet. *Cluver.*

6 *Immenſo ore.*] Quod à Gereflitio incipit. *Idem.*

7 *Dum adiguntur naves.*] *Adigere* hic

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 16 vol. 1

guntur naves, Silium legatum cum expedita manu inruptionem in Cattos facere jubet: ipſe, audito caſtellum Luppiæ flumini adpoſitum obſideri, ſex legiones eo duxit. Neque Silio ob ſubitos imbres aliud actum, quam ut modicam prædam, & Arpi principis Cattorum conjugem filiamque raperet: neque Cæſari copiam pugnæ obſeſſores fecere, ad famam adventus ejus dilapſi. [1] Tumulum tamen nuper Varianis legionibus ſtructum, & [2] veterem aram Druſo ſitam disjecerant. reſtituit aram; honorique patris princeps ipſe cum

hic idem puto quod *adducere*, maxime quum ipſa res hoc doceat. Agi proprie dicuntur naves, quæ remis impelluntur, unde & *actuariæ* dictæ. Freinshemius. XI Ann. 17. *triremes alveo Rheni, ceteras navium, ut quæque habiles, per æſtuaria & foſſas adegit.* Gronovius.

1 *Tumulum nuper.*] De quo ſupra libro I. *Primum exſtruendo tumulo ceſpitem Cæſar poſuit, gratiſſimo munere in defunctos.* Tumulus ille, non aliud quam κενοτάφιον fuit. habeſque hujus ritus illuſtre apud Xenophontem exemplum, l. VI. expeditionis Cyri. ubi inane ſepulchrum conſtituitur militibus defunctis, quorum reliquiæ non faciles repertu. Ἐνίους δὲ τοὺς ἐκ τῶν ὁδῶν συνενεγκόντες ἔθαψαν, ἐκ τῶν ὑπαρχόντων ὡς ἐδύναντο κάλλιστα. Οὓς δὲ μὴ εὕρισκον, κενοτάφιον αὐτοῖς ἐποίησαν μέγα, καὶ πυρὰν μεγάλην, καὶ στεφάνους ἐπέθεσαν. Et apud Virgilium libro III.

—— maneſque vocabat
Hectoreum ad tumulum, viridi quem ceſpite inanem,
Et geminas, cauſſam lacrimis, ſacraverat aras.

Lipſius.

2 *Veterem aram Druſo.*] Druſo mortuo cenotaphium decretum ad Rhenum ipſum. Dio LV. & Suetonius: *Exercitus honorarium ei tumulum excitavit, circa quem ſtato die, quotannis decurreret, & Galliarum civitates publice ſupplicarent.* Neſcio an huic tumulo adjuncta ara: apparet, quia Suetonius ait, ſupplicarent. Volunt id cenotaphium ad Moguntiacum fuiſſe, repugnat hic locus, qui conſtituit inter Lupiam & Rhenum. Sed & Ravennæ ſepulchrum Druſus habuit, à Claudione ejus F. an ab Auguſto ipſo exſtructum? cujus memoria in lapide priſco, ibi:

TI. CLAVDIVS. DRVSI. F. CÆS. AVG. GERM. PONT. MAX. TRIB. POT. II. COS. DESIG. III. IMP. III. P. P. DEDIT. OB. MEMORIAM. PATRIS. SVI. DEC. VII. COLLEGII. FABR. M. R. HS. ∞. N. LIBERALITATE. DONAVIT. SVB. HAC. CONDICIONE. VT. QVOTANNIS. ROSAS. AD. MONVMENTVM. EIVS. DEFERANT. ET. IBI. EPVLENTVR. DVMTAXAT. IN. V. ID. IVLIAS. QVOD. SI. NEGLEXERINT. TVNC. AD. VIII. EIVSDEM. COLLEGII. PERTINERE. DEBEBIT. CONDICIONE. SVPRADICTA. *Idem.*

Veterem aram Druſo ſitam.] Non acceperim neque de cenotaphio, neque alio quocunque opere in honorem Druſi alieno juſſu ſtructo, ſed de ara quadam ab ipſo exædificata, forte in memoriam victoriæ, aliaſve ob cauſas. Sic Alexander duodecim aras in ingreſſu Aſiæ ſtatuit. Iuſtin. II, 5. Arrian.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 16 vol. 1

[1] cum legionibus decucurrit: [2] tumulum iterare haud viſum. & cuncta [3] inter caſtellum Aliſonem, ac Rhenum,

Arrian. lib. 1. aliaſque ad Indum fluvium. Iuſtin. 12, 10. Curt. 9, 3. Nam verba hæc *Druſo ſitam* ab ipſo Druſo ædificatam volunt. Sic infra 6, 41. *Vrbes Macedonibus ſitæ.* dixi de hac locutione in Indice Floriano, verbo *Ponere.* Freinshemius.

1 *Cum legionibus decucurrit.*] Antiquiſſimi inventi Decurſio in funere illuſtrium virorum. Homerus in funere Patrocli, Virgilius Pallantis deſcripſit.

Ter circum accenſos cincti fulgentibus armis
Decurrere rogos.

Livius Pœnis etiam uſitatam oſtendit lib. xxv. in morte Gracchi. *Alii ab Hannibale, & ea vulgatior fama eſt, in veſtibulo primorum caſtrorum rogum exſtructum eſſe: armatum exercitum decurriſſe cum tripudiis Hiſpanorum, motibuſque armorum & corporum ſuæ cuique genti aſſuetis.* Lucanus lib. VIII.

—— totus ut ignem
Projectis mærens exercitus ambiat armis.

Statius lib. VI. optime.

Tunc ſeptem numero turmas (centenus ubique
Surgit eques) verſis ducunt inſignibus ipſi
Grajugenæ reges: luſtrantque, ex more, ſiniſtro
Orbe rogum, & ſtantes inclinant pulvere flammas.
Ter curvos egere ſinus, illiſaque telis
Tela ſonant: quater horrendum pepulere fragorem
Arma, quater mollem famularum brachia planctum.

Lipſius.

Decurrit.] Homer. Iliad. Ψ.

Οἱ δὲ τρὶς περὶ νεκρὸν ἐΰτριχας ἤλασαν ἵππους
Μυρόμιδμοι.

Suetonius in Claud. *Cæterum exercitus honorarium ei* (de Druſo loquitur) *tumulum excitavit, circa quem deinceps ſtato die quotannis miles decurreret.* Divinitus deſcribitur hæc decurſio lib. 5. Æneidos. Talia erant *Equiria* quæ menſe Februario & Martio fiebant in Campo Martio, de quibus Ovid. 2 & 3 Faſtorum. *Muretus.* Dio memorat iſtas decurſiones in funere Auguſti, aitque *equites, tam qui militabant, quam qui non militabant, curſitaſſe.* Aurelius. Diſtinguit ipſe Tacitus 2, 54. *Exercitio equitum, decurſibus cohortium intereſſe.* Intelliguntur tamen equitum etiam exercitia his verbis *decurſus legionum*, tamquam acceſſio quædam. Sic enim quem attulimus locum repetit auctor 3, 33, *præſediſſe nuper feminam* (Plaucinam innuit) *exercitio cohortium, decurſu legionum:* ubi mentio equitum prætermittitur, neque tamen minus intelligitur, ſicut his ipſis verbis, quæ nunc explicamus. *Freinshemius.*

2 *Tumulum iterare.*] Cur ita? An quod Tiberius tumulum inceptum non probaſſet, & ideo minus probaret reparatum? An quia Pontificum, Principiſque conſenſus deerat? nec daturus erat Tiberius, tum ſummus Pontifex ſummuſque Princeps? Paulus Sent. *Lapſa monumenta licebat reficere intactis corporibus: tamen ſolemnibus antea præſtitis, & pro reliquiis defunctorum votis & ſupplicationibus adhibitis.* At de non reparandis tumulis abſque Principis & Pontificum permiſſu, extat lex. *Prætor.* § *Non perpetuæ.* de ſepulch. viol. & L. *oſſa.* de reliq. & ſumptibus funerum. D. Sed vera ratio eſt, quod Tiberius laudi Germanici invideret, quam propter tumulum mortuis legionibus datum, apud viventes legiones eſſet conſequutus. *Aurelius.*

3 *Inter caſtellum, Aliſonem.*] Diſtinguen-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 16 vol. 1

8 num, novis limitibus, aggeribuſque permunita. Jamque claſſis advenerat, cum præmiſſo commeatu, & diſtributis in legiones ac ſocios navibus, [1] foſſam cui *Druſianæ* nomen, ingreſſus, [2] precatuſque Druſum patrem,

ſtinguendum videri, *caſtellum*, *Aliſonem*, *ac Rhenum*, pronuntiavit Vertranius. & recte, ad mentem Dionis, lib. LIV. Nam ſcribit à Druſo caſtellum exſtructum ad Lupiæ & Aliſonis confluvia, quod opinor ipſum eſſe, quod dixit noſter obſeſſum fuiſſe. Velleio tamen loci nomen Aliſo eſt, & Ptolemæo Ἄλισον inter Germaniæ urbes. *Veſaliam* hodiernam faciunt. *Lipſius.*

Inter caſtellum Aliſonem.] Diſtinguendum hic ego omnino nego. Dio de Sicambris. Νικηθέντες γὰρ ἐκ τούτου οὐκ ἔθ' ὁμοίως ἐθρασύνοντο, ἀλλὰ πόῤῥωθεν μὲν σφᾶς παρελύπουν, ἐγγὺς δ' οὐ προσῄεσαν. ὥστε τὸν Δροῦσον ἀντικαταφρονήσαντα αὐτῶν, ἐκεῖ τε, ᾗ ὅ τε Λουπίας καὶ ὁ Ἐλίσων συμμίγνυνται, φρούριόν τε σφίσι ἐπιτειχίσαι, καὶ ἕτερον ἐν Χάττοις παρ' αὐτῷ τῷ Ῥήνῳ. hoc eſt, caſtellum ad Lupiæ & Eliſonis confluentes. Velleius lib. II. *Pietas ſua Cæſarem reduxit in Germaniam: in cujus mediis finibus, ad caput Lupiæ fluminis, hiberna princeps digrediens locaverat.* Eundem hibernorum locum ſive caſtellum diſerte poſtea *Aliſonem* vocat in narratione cladis Varianæ: *L. etiam Cæditii*, inquit, *præfecti caſtrorum, eorumque, qui una circumdati Aliſone, immenſis Germanorum copiis obſidebantur, laudanda virtus eſt, qui omnibus difficultatibus ſuperatis, quas inopia rerum intolerabiles, vis hoſtium faciebat inexſuperabiles, nec temerario conſilio, nec ſegni providentia uſi, ſpeculatique opportunitatem, ferro ſibi ad ſuos peperere reditum.* Scilicet clade Variana haud procul Aliſone caſtello, apud Teutoburgienſem ſaltum facta, protinus Germani ad obſidenda hiberna, Aliſone ſita, perrexerunt. Ex his igitur ſatis perſpicuum fit, apud Tacitum quoque *caſtellum Luppiæ adpoſitum, & à Chattis obſeſſum*, idem eſſe, quod poſtea *Aliſonem* appellat. hoc quippe *haud procul tumulus Varianis legionibus*, ab Arminio cæſis, *ſtructus* fuerat: apud hoc item *ara Druſo, Germanici patri, poſita*; quum is inter Salam & Rhenum res gerendo obiiſſet. hoc inter *ac Rhenum novos limites aggereſque egit Germanicus.* Cluv. Apud Muretum *Aliſo* fluvius eſt, qui in Moſellam erumpit. Quod ne quem inducat in errorem, ſciendum, eſſe quidem fluvium Aliſonem, non tamen Moſellæ, ſed Luppiæ, qui & ipſe longe infra confluentes Rheni & Moſellæ in Rhenum exit, ſeſe miſcentem; porro hic à Tacito non *Aliſonem* fluvium, ſed caſtellum, ſitum propter eum fluvium, eodem nomine, intelligi. *Gronovius.*

1 *Foſſam, cui Druſianæ nomen*] *Foſſas* licet Suetonius plurali nomine dixerit; tamen unam ſolam fuiſſe conſtat. ideoque rectius *foſſa Druſiana* ſingulari numero adpellatur Tacito. Haud perinde novum atque immenſum fuit opus, uti exaggerat Suetonius; quum VIII. haud amplius fuerit millium paſſuum, inter vicum *Iſeloort*, & oppidum *Doesborg*: niſi forte infra etiam Dusburgium antiquus Salæ alveus, antea modicus, latior tunc ſit factus. Cauſa Druſo agendæ nulla alia fuit, quam uti claſſem hac cum exercitu ex ſuperiore Rheni parte in lacum & oceanum deduceret, Friſios petiturus, & Cauchos. *Cluverius.*

2 *Precatuſque Druſum patrem.*] Qua ſuperſtitione ante prælium ad Iſſon *victor Athenienſium Philippus pater invocabatur* ab Alexandro, Curtius

trem, ut ſe [1] *eadem auſum, libens placatuſque exemplo ac memoria conſiliorum atque operum juvaret;* [2] lacus inde, & Oceanum, uſque ad Amiſiam flumen, ſecunda navigatione pervehitur: [3] claſſis Amiſiæ relicta, [1] lævo

tius lib. III. Apud Silium lib. 15.

Ac ſupplex patrios compellat nomine manes,
Eſte duces bello & monſtratam ducite ad urbem.

De Africano loquitur in Hiſpania res gerente. *Gronovius.*

1 *Eadem auſum.*] Ita eſt. Nam & Druſus claſſe Oceanum tentavit; imò & pugnam navibus conſeruit in Amaſia fluvio, vicitque Bructeros. Strabo lib. VII. Εἰσὶ δὲ μεταξὺ καὶ ἄλλοι ποταμοὶ πλωτοὶ, ὧν ἐν τῷ Ἀμασίᾳ Δροῦσος Βρουκτέρους κατεναυμάχησε: *Sunt & alii interjecti navigabiles fluvii, in quorum uno Amaſiâ, Druſus Bructeros navali prælio vicit.* Sed & Petrarcha auctor, arcum triumphalem Romæ ſibi viſum Druſo Neroni huic inſcriptum: è quo fracto hos dumtaxat verſus à ſe lectos:

——— *ad divortia Rheni*
Pervaſi hoſtiles depopulatus agros.
Dum tibi Roma decus æternaque ſudo tropæa,
Iſter pacatis lenior ibit aquis. Lipſius.

2 *Lacus inde.*] Lacus nominat ſemper plures, ut lib. I. ſuprà: *Ipſe impoſitas navibus quattuor legiones per lacus vexit.* At hodie unus, quod mare Meridionale appellant. Apparet autem clare, gentes ibi terraſque fuiſſe pluribus lacubus interſtinctas. *Idem.*

3 *Claſſis Amiſiæ relicta.*] Locus mihi ambiguæ ſententiæ & perplexæ. Vidi qui ſic vellet. Claſſem relictam in ripa citeriore (aſpectu Galliæ dico:) & in hoc culpari Germanicum, quod non in ripa ulteriore. Pontibus enim tunc nihil opus fuiſſet, quibus nunc junxit amnem, & dies plures abſumpſit. Simplex hæc ſententia, fateor, & ex primo verborum aſpectu. At qui ſcrutetur; valde, vereor, repugnet. Primum ſi claſſis in citima ripa poſita: quomodo apte annectitur, militem tranſpoſitum in terras dextras? Sane eo poſitu, ſi quid ego capio, uti amnis claſſi lævus fuit, ita & terræ trans amnem. Deinde, quis hîc (malum) Germanici & Romanorum ſtupor, claſſem non appellere ad ulteriorem ripam, in flumine jam noto: & vanam illam operam ſumere in exſtruendo ponte? præſertim re nulla aut hoſte impediente. Tertio, ſi ea res, cur *Pontes* multitudinis numero nominat? potuit enim & debuit tranſmitti ponte uno. Cur *Subvehendi* verbo utitur, cum verius *Tranſvehendi?* Neſcio an hæc diluent. Mea de Taciti mente mens eſt: Claſſem relictam in ulteriore ripa fluminis, uti debuit: ſed tamen in ima, & mari proxima, quod non debuit. Quomodo igitur tunc, inquies, amnis illi lævus? ex poſitura nempe navium, quas veriſimile eſt quieſcentes eas & in ſtatione habuiſſe. Nempe proras in Oceanum verterunt, tamquam rediture, nec ultra ſcilicet progreſſuræ. Pone autem milites in iis & vectores ut ſolet, facie ad proram verſa: nonne ſic lævus iis amnis, & terræ in quas tranſponuntur dextræ? Peccatum tamen à Germanico, quod humilibus & humentibus illis locis militem expoſuerit (debuiſſet longius ſubvehere:) in quibus tranſcundis, opus pontium ſtructura. Ad mare enim æſtuaria: non ſic ſuprà. *Idem.*

Claſſis Amiſiæ relicta.] Verba ſunt, ut videtur, luxata, & ſic ordinanda: *relicta, erratumque in eo quod non ſubvexit. Lævo amne tranſpoſuit.* Vrſinus. Germanicus per oceanum os Amiſiæ ingreſſus expoſuit milites, ut debuit *lævo amne*, ſeu in læva ripa amnis,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 16 vol. 1

lævo amne; erratumque in eo, 2 quod non ſubvexit: tranſpoſuit militem dextras in terras iturum. ita plures dies efficiendis pontibus abſumpti. Et eques quidem ac legiones prima æſtuaria, nondum adcreſcente unda, intrepidi tranſiere: poſtremum auxiliorum agmen,

læva ſcilicet reſpectu claſſis adverſo flumine tendentis. At cum militibus ex eo loco pergendum eſſet *in dextras terras*, dextras reſpectu loci, in quo deſcenderant; iter invenerunt impeditum æſtuariis, ac paludibus. Id fortaſſe duci ignatum, ideoque incuſatur, quod claſſem ulterius non ſubvexerit, ut milites intra humentia exponeret. *Pichena.* *Claſſis ad Amiſiam*, ſive vicum tunc, ſive caſtellum præſidiarium Romanorum, in ſtatione fuit *relicta, lævo amne*, id eſt, in læva ripa, ſive in ore dicti lacus; quemadmodum anno ante expoſitus hic miles in lævas Amiſiæ fluminis terras circa vicum *Pawing*, *in dextras* hinc trans Amiſiam *terras iturus*, verſus Viſurgim amnem, & oppidum *Minden*: quo tandem perventum eſſe, ex reliqua hiſtoria liquet. In dextras terras ad ipſum oppidum *Emden* non fuit expoſitus, quia inde ad dictum locum tendentibus complura erant æſtuaria, complures rivi, lacus, atque paludes. In læva igitur ripa poſtquam aliquot millia paſſuum emenſi erant, tandem placuit Amiſiam, forte circa vicum *Iemingen*, ponte trajicere. Sed & hic æſtuaria in dextra ripa reperta ſunt; *erratumque in eo, quod non* claſſem ultra ea æſtuaria ad ſiccam humum *Amiſia ſubvexerat*, tunc maxime expertum. *Pontes* igitur non modo ſuper ipſum amnem, ſed etiam ſuper continentia æſtuaria, ac paludes facti ſunt. *Cluverius.* Sententiam Cluverii ſequor, Amiſiam hic loci nomen eſſe: deinde verba hæc *lævo amne* non ita explico, quaſi claſſis fuerit ad dextram ripam, flumen ipſum è ſiniſtro latere, ſed quod claſſis relicta fuerit in ipſo lævo amne, in ipſa fluvii ſiniſtra ripa, ut *lævo amne* hic dixerit pro in lævo amne, vel in læva parte amnis, ſicut alias dicere ſolemus extare aliquid *extremo libro*, quod in extrema libri parte extat. ſic noſter *extremo jam die*. H. 3, 10. Amiſiæ igitur in caſtello ſi forte, aut præſidio Romanorum in ſiniſtra cognominis fluvii ripa, haud longe ab oſtio fluminis claſſem reliquit Germanicus: at eundum illi fuit primo longius in penitiorem Germaniam, deinde etiam in dextras flumini terras. *Freinshemius.*

1 *Lævo amne.*] Germanicus relicta Batavorum inſula, in qua naves fabricarat, una cum legionibus & auxiliario milite Druſianam foſſam navigavit; mox per vada Flevi lacus Oceanum appulſus, fælici navigatione venit ad Amiſiam flumen, in cujus ore naves reliquit, expoſuitque exercitum ad lævam. Quæ accipio vulgariter, ut adveniens exercitus ad manum lævam fluvium haberet. Et quia fluvius Amaſius tranſmittendus erat, & petendus Viſurgis, qui ſuperiorem influit Germaniam: ideo pontibus ſtruendis multi abſumpti dies. *Aurelius.*

2 *Quod non ſubvexit.*] Germanicus in ore fluminis Amiſiæ dextra milites expoſuit, navibus ibi ſiniſtra relictis, qua ſtatio fortaſſis erat, mediterraneaque petit, cum potuiſſet adverſum flumen navigando æſtuaria vitare, quæ proximis in locis alluvionibus Oceani relinquuntur: id enim ſibi vult *ſubvehere*: nimirum adverſo flumine progredi. Sed quiſnam amabo error iſte, qui Germanico non temere vitio datur? an duo, vel tres

Batavi

agmen, [1] Batavique in parte ea, dum inſultant aquis, artemque nandi oſtentant, turbati, & quidam hauſti ſunt. Metanti caſtra Cæſari [2] Angrivariorum defectio à tergo nuntiatur. miſſus illico Stertinius cum equite, & armatura levi, igne & cædibus perfidiam ultus eſt.
[3] Flumen Viſurgis Romanos Cheruſcoſque interflue- 9
bat.

Batavi in æſtuariis hauſti? nugæ: quid ergo? plures dies abſumpſit, dum pontes æſtuariis ſuperandis parat: quamobrem tardius revertens, & hieme jam appetente deprehenditur in Oceano, procelliſque fœdis agitatur, quod militibus ſubvectis non accidiſſet: nam maturius Oceanum ingreſſus eſſet. *Salinerius.* Quæret aliquis, cur naves in faucibus fluminis reliquit, nec ſubduxit, ut pro pontibus eis uteretur. Sane noſter *culpam* vocat: nec tamen in tam claro duce, culpa facile credenda eſt. *Inemendabilis eſt error, qui inter arma committitur*, ait Valerius. Exiſtimo in faucibus fluvii reliquiſſe, quo tutiores eſſent ab hoſte propinquo; nec ſubduxiſſe, tum propter incognitas fluvii vias, tum quod longa navium ſeries nimium hoſti patuiſſet, trans fluvium poſito hoſte. Quæri etiam poteſt, cur in ripam dexteriorem dextraſque in terras primo appulſu non tranſvexerit militem? forte, quod appulſus difficilis, quod invius, quod paludum lubrico, vel ſilvarum rubis infeſtus. *Aurelius.* Dupliciter erravit, primo quod *non ſubvexit naves*, quod adverſo flumine longius provectus non eſt. deinde quod militem non in dextra ripa, ſed in ſiniſtra expoſuit. ergo duplex etiam incommodum ſuſtinuit, primo quod inferiorem marique propinquam regionem propter vicinitatem æſtus ſuperare non potuit: deinde quod etiam ſuperatis æſtibus adhuc indiguit ponte, quo ex ſiniſtris terris in dextras iturus, ipſum flumen trajiceret. Sed cur, inquis, Amiſiæ expoſuit? quia forte loci commoditatem ſpectavit, quam nos temporum iſtorum locorumque haud magnopere periti, non ita facile indicaverimus, quam fuiſſe intelligimus, cum Germanicus abſque magna ratione rem eam ita geſturus fuiſſe credi non debeat. Deinde etiam ſi nullam rationem poſſimus reddere, hoc quoque habemus præcipui, quod ne teneamur quidem ad rationem exponendam in ea re, in qua *erratum* fuiſſe Tacitus ſcribit. *Freinshemius.*

1 *Batavique in ea parte.*] Sententiam video, ſed elegantiam Cornelianam in ſcribendo hic deſidero. Quis credat illa eſſe à Taciti manu, *Batavique in parte ea?* Emenda; *Batavique interea, dum inſultant aquis,* &c. Boxhornius. Cæſar 1. Gall. *Si pacem P. Rom. cum Helvetiis faceret, in eam partem ituros atque ibi futuros Helvetios, ubi Cæſar conſtituiſſet.* Livius 38. *pabulatores lignatoreſque Romani in eam partem, in qua colloquium futurum erat, ducti ſunt.* Gronovius.

2 *Angrivariorum.*] Hos liquet inter Amiſiam & Viſurgim incoluiſſe. Exſtat hic etiam nunc nomen eorum in vico *Engeren*, IX. millibus paſſuum, in ſeptemtriones verſus, ab oppido *Oſenbrugge* diſſito. extat item, clariore fama, in oppido *Engeren*, ducatus titulo inſignito. *Cluverius.*

3 *Flumen Viſurgis.*] Mutua Romanorum Germanorumque clade nobilis amnis. cui famam præcipuè Tacitus dedit: & ipſe Tacito (mirum fatum) vitam. Nam quinque hi primores

bat. ejus in ripa cum ceteris primoribus Arminius adſtitit, quæſitoque *an Cæſar veniſſet?* poſtquam *adeſſe* reſponſum eſt; *ut liceret cum fratre conloqui* oravit. Erat is in exercitu cognomento Flavius, inſignis fide, & amiſſo per vulnus oculo paucis ante annis, duce Tiberio. [1] tum permiſſum, progreſſuſque ſalutatur ab Arminio. qui amotis ſtipatoribus, *ut ſagittarii noſtra pro ripa diſpoſiti abſcederent,* poſtulat; & poſtquam digreſſi, *unde ea deformitas oris?* interrogat fratrem. illo locum, & prœlium referente; *quodnam præmium recepiſſet?* exquirit. Flavius *aucta ſtipendia, torquem, & coronam, aliaque militaria dona* memorat, inridente Arminio vilia

10 ſervitii pretia. Exin diverſi ordiuntur: hic *magnitudinem Romanam, opes Cæſaris, & victis graves pœnas; in deditionem venienti paratam clementiam; neque conjugem & filium ejus hoſtiliter haberi.* Ille *fas patriæ, libertatem avitam,* [2] *penetralis Germaniæ deos, matrem precum ſociam; ne propinquorum, & adfinium, denique gentis ſuæ deſertor & proditor, quam imperator eſſe mallet.* Paulatim inde ad jurgia prolapſi, quo minus pugnam conſererent, ne flumine quidem interjecto cohibebantur: ni Stertinius adcurrens, plenum iræ, *armaque & equum* poſcentem Flavium attinuiſſet. cernebatur contra minitabundus Arminius, [3] prœliumque denuntians. nam pleraque Latino

proprios, domesticos, penates.

mores libri inventi Corbejæ. quod monaſterium ad Viſurgim eſt. atque illinc depromptum verè hunc theſaurum Quæſtor quidam Pontificius ad magnum Leonem detulit, donatus ab eo aureis quingentis. *Lipſius.*

1 *Tum permiſſum, progreſſuſque.*] Muretus *Tum* delet, nulla cauſa. *Acidalius.*

2 *Penetralis Germaniæ Deos.*] Valet, *penetrales*, priſco ſcribendi more: id eſt, *penates*. Et tamen vis quædam in verbo eſt, quaſi intimos penates. *Lipſius.*

Penetrales Germaniæ Deos.] Sunt, qui interpretentur, *penetralis Germaniæ*, id eſt intimæ. Ego, non Germaniæ *penetralis*, ſed Deos *penetrales* intelligo. Cicero de natura Deor. lib. 2. *Nec longe abſunt ab hac vi Dii Penates, ſive à penu ducto nomine (eſt enim omne, quo veſcuntur homines, penus) ſive ab eo, quod penitus inſident, ex quo etiam penetrales à poëtis vocantur.* Sen. Theb. Act. 11. *Ferte arma, facibus petite penetrales Deos.* Pichena.

3 *Prœlium denuncians.*] *Denunciare* hic

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 16 vol. 1

tino ſermone interjaciebat, ut qui Romanis in caſtris
ductor popularium meruiſſet. Poſtero die Germano- 11
rum acies trans Viſurgim ſtetit. Cæſar, niſi pontibus
præſidiiſque impoſitis, dare in diſcrimen legiones
[1] haud imperatorium ratus, [2] equitem vado tramittit.
præfuere Stertinius, & [3] è numero primipilarium Æmilius, diſtantibus locis invecti, ut hoſtem diducerent.
qua celerrimus amnis, Cariovalda dux Batavorum erupit; eum Cheruſci fugam ſimulantes in planitiem ſaltibus circumjectam traxere: dein coorti, & undique
effuſi trudunt adverſos, inſtant cedentibus, [4] collectoſque

Livio familiare. lib: 4 cap. 13. l. 5. c. 29 l. 7. c. 3. & paſsim alibi.

hic nihil aliud eſt quam indicere. Sic ferme apud Curtium 4. Dario prœlium denunciat Alexander. *Ite, nunciate regi veſtro; & quæ amiſit, & quæ adhuc habet, præmia eſſe belli: hoc regente utriuſque terminos regni, id quemque habiturum, quod proximæ lucis adſignatura fortuna eſt.* Tale inquam prœlium denunciavit Arminius, non certamen ſingulare, quod nec prœlii nomine venit Latinis. *Freinshemius.*

1 *Haud imperatorium ratus.*] Cæſar Gall. 4. *Cæſar his de cauſsis, quas commemoravi, Rhenum tranſire decreverat: ſed navibus tranſire neque ſatis tutum eſſe arbitrabatur, neque ſuæ, neque populi R. dignitatis eſſe ſtatuebat: itaque etſi ſumma difficultas faciundi pontis proponebatur, propter latitudinem, rapiditatem, altitudinemque fluminis; tamen id ſibi contendendum, aut aliter non tranſducendum exercitum exiſtimabat.* Gronovius.

2 *Equitem vado tramittit.*] Salluſt. in frag. Hiſtor. 2. *ſuos equites hortatus, vado tranſmittit.* Aurelius.

3 *E numero primipilarium.*] Primipili centuriones ex omnibus erant honoratiſſimi, ſic appellati, quod *pilanos*, h. e. triarios (Varro lib. 4. de Ling. Lat. Ovid. Faſtor. 3, 129.) ducerent. eratque hæc permagna dignitas, nec ferme niſi inſignis virtutis precium. vide Cæſar. Civ. 3, 53. erantque in legionibus ſingulis ſinguli, quibus omnes ceteri centuriones parebant, ut conſtat ex Dionyſio 9, 10. Igitur non mirabimur ſæpius eos magnæ copiarum parti fuiſſe præpoſitos, ut hic, & 13, 36. H. 1, 87. H. 4, 15. neque minus apud alios auctores. Freinshemius. *Primipilares* etiamſi omnia ſtipendia nondum confeciſſent, quia tamen primum pilum geſſerant, habebantur pro emeritis & equitibus dignitate æquabantur: itaque quoties in gratiam imperatorum & ſpe præmiorum militiam iterum ſumerent, non jam merebant in legionibus, ſed ſeparata quædam cum cæteris evocatis manus erant, quæ fere circa imperatorem verſabatur, donec ad eundem primipili aut majorem alium honorem promoverentur. Itaque & in caſtris in pedatura cohortium prætoriarum collocantur proxima Imperatori. *Schelius.*

4 *Collectoſque in orbem.*] Livius lib. 4. *Circumventi igitur jam in medio ad unum omnes, pœnas rebellionis dediſſent, ni Vectius Meſsius ex Volſcis nobilior vir factis quam genere, jam orbem volventes ſuos increpans clara voce,* &c. Idem lib. 22. *Qui plures ſimul terga dederant, converſi in hoſtem,*

que in orbem, pars congreſſi, quidam eminus proturbant. Cariovalda diu ſuſtentata hoſtium ſævitia, hortatus ſuos ut ingruentes catervas globo frangerent; atque ipſe in denſiſſimos inrumpens, congeſtis telis & ſuffoſſo equo labitur, ac multi nobilium circa: ceteros vis ſua, aut equites cum Stertinio Æmilioque ſubve-
12 nientes, periculo exemere. Cæſar tranſgreſſus Viſurgim [1] indicio perfugæ cognoſcit, *delectum ab Arminio locum pugnæ: conveniſſe & alias nationes in ſilvam Herculi ſacram, auſuroſque nocturnam caſtrorum oppugnationem.* habita indici fides, & cernebantur ignes; ſuggreſſique propius ſpeculatores, *audiri fremitum equorum, immenſique & inconditi agminis murmur*, attulere. Igitur propinquo ſummæ rei diſcrimine, [2] explorandos militum animos ratus, quonam id modo incorruptum foret ſecum agitabat. *Tribunos & centuriones læta ſæpius quam comperta nuntiare; libertorum ſervilia ingenia; amicis ineſſe adulationem: ſi concio vocetur, illic quoque, quæ pauci incipiant, reliquos adſtrepere.* [3] *penitus noſcendas mentes, cum ſecreti & incuſtoditi, inter militaris cibos, ſpem aut metum proferrent.*
13 Nocte cœpta [4] egreſſus augurali, per occulta & vigilibus

volventeſque orbem, nunc ſenſim referre pedem, nunc conglobati reſtare. Gronovius.

1 *Indicio perfugæ.*] Qui ad hoſtem ſe contulit, *perfuga* & *transfuga* promiſcue vocatur. Originem autem ſi penitus introſpicias, ab iis quidem quos deſeruit, *transfugam*; ab his ad quos profectus eſt, *perfugam* appellatum exiſtimes. *Freinshemius.*

2 *Explorandos militum animos ratus.*] Euſtathius ad Ιλ. β. verſ. 73. Ὅτι θέμις τοῖς στρατηγοῖς ἐστιν ὅτε πειρᾶσθαι τῶν στρατιωτῶν περὶ τοῦ πολέμου, εἴτε οἰκείᾳ γνώμῃ πολεμοῦσιν, εἴτε ἀνάγκῃ. τοῦτ' ἐστὶν εἴτε προθύμως ἔχουσι πολεμεῖν, εἴτε καὶ μή. ὡς ἂν προθύμους μὲν ὄντας, ἐπιρρώσωσιν εἰς πλέον, μὴ προθυμουμένους δὲ εἰς θάρσος ἀγάγωσιν. Gronovius.

3 *Penitus noſcendas mentes.*] Scribe *penitas.* Apulejus lib. 11. *Penita mente conditum.* Pricæus. Sed Tacitus Ciceronem ſequi maluit. De orat. 1. *motus animorum quos homini natura tribuit, penitus pernoſcendi.* Bruto: *Cethegus, cui de republica ſatis ſuppeditabat oratio. totam enim tenebat eam penituſque cognorat.* Horatius 1. Epiſt. 18. *Vt penitus notum ſi tentent crimina.* Gronovius.

4 *Egreſſus augurali.*] Nihil muto. in caſtris Romanis ad dextram Prætorii Auguraculum fuit, ubi duces auſpicarentur & ex pullis auguria captarent. quod Græcis οἰωνιστήριον eſt. Hyginus

libus ignara, comite uno, contẹctus humeros [1] ferina pelle, adit caſtrorum vias, adſiſtit tabernaculis, [2] fruiturque

Hyginus manuſſ. verbis tamen corruptis, *Auguratorium parte dextra prætoriatur à principalem agnovimus, ut dixi, ne & augurium recte capere poteſt. parte læva tribunal ſtatuitur, ut augurio accepto inſuper aſcendat ad exercitum felicia hoſpicio adloquatur.* Ita Tacito Auguralis ara commemoratur in caſtris Corbulonis, l. xv. Erudito tamen viro, *egreſſus Auguſtali*, legend. videtur : quia in Quintiliano ſcriptum lib. VIII. *Carmen funebre, proprie Nænia ; & tabernaculum ducis, Auguſtale.* Non idem mihi videbatur. *Lipſius.*

Egreſſus augurali.] Hygini verba ſic legenda ſunt : *Auguratorium parte dextra prætorii ad viam principalem adponemus, ut dux in eo augurium recte capere poſſit : parte læva tribunal ſtatuitur, ut augurio accepto inſuper aſcendat & exercitum felici auſpicio alloquatur.* Romæ ad D. Ioannis Lateranenſis. *TRAIANVS. HADRIANVS. AVG. PONTIF. MAX. TRIB. POT.* XX. *IMP.* II. *COS.* III. *PP. AVGVRATORIVM. DILAPS.* .... Tacitus oſtendit, ita tabernaculo imperatoris adjunctum & continuatum fuiſſe, ut ignaris vigilibus è prætorio ingredi potuerit. Niſi verius eſt à parte hac ſanctiore & auſpiciis, quæ unius imperatoris erant, totum prætorium *augurale* appellatum, atque ita hic à Tacito appellari : verba quidem id facile perſuadeant. Cum enim dicit *egreſſum augurali* Germanicum *per occulta & vigilibus ignara*, non *per augurale*, innuit jam ante fuiſſe & tenſionem habuiſſe in loco, qui *augurale* dicebatur. Et ſolitum veteribus, auguſtis ejuſmodi locis, quo major ineſſet religio, à parte ſanctiore nomina indere. Sic Capitolium quondam *auguraculum* dictum fuiſſe, Feſtus ſcribit : *Auguraculum appellabant antiqui, quam nos arcem dicimus, quod ibi augures publice auſpicarentur.* Neſcio anne & Quintilianus confirmet hanc ſententiam loco ſæpius à viris doctis citato, ſed non ſatis explicato : *Carmen funebre proprie Nænia & tabernaculum ducis auguſtale.* an fuerat : *augurale* ? Ioſephus conſtitutum inter media principum tabernacula prætorium, ναῷ παραπλήσιον, ait fuiſſe. *Schelius.*

1 *Ferina pelle.*] Quare ferina pelle? ut habitum mentiretur Germani, credo ; qui plerumque pelliti. Germani autem multi non in caſtris ſolum, ſed, ut opinor, inter ejus cuſtodes. *Lipſius.*

Ferina pelle.] Sic Homerus 4. Iliad. inducit Agamemnonem contectum pelle Leonis, quod vocat δέρμα λέοντος. Virgilius lib. 7.

Ipſe pedes tegmen torquens immane leonis
Terribili impexum ſeta cum dentibus albis
Indutus capiti.

Et lib. 1. Æn. *Lupæ fulvo nutricis vertice lætus.* & 11. *Tigridis exuviæ per dorſum à vertice.* Aurel.

2 *Fruiturque fama ſui.*] Non eſt neceſſe hæc ita intelligere, tanquam jucundiores fuerint laudes ſuæ Germanico, quam par eſt viro omnia reponenti in conſcientia ſola. non : ſed ſic omnia tentoria iiſdem reſonaſſe vocibus ; ut ne unum quidem invenerit, qui ſiniſterius de ſe loqueretur. Fruebantur igitur aures magis, quam animus. Vere Sen. lib. 1. de Clement. 2. *Eadem de illo homines ſecreto loquuntur, quæ palam.* Nec falſo Plin. Panegyr. ad Trajanum. *Queri libet, quod in ſecreta noſtra non inquirant principes, niſi quos odimus ; nam ſi eadem cura bonis quæ malis, quam ubique admirationem tui, quod* gau-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 16 vol. 1

turque fama ſui: cum [1] hic *nobilitatem ducis, decorem alius*, [2] plurimi *patientiam, comitatem, per ſeria per jocos eundem animum*, laudibus ferrent, [3] *reddendamque gratiam in acie* faterentur; ſimul *perfidos & ruptores pacis, ultioni & gloriæ mactandos*. Inter quæ unus hoſtium Latinæ linguæ ſciens, acto ad vallum equo, voce magna, *conjuges, & agros, & ſtipendii indies, donec bellaretur*, [4] *ſeſtertios centenos, ſi quis transfugiſſet*, Arminii nomine pollicetur. Incendit ea contumelia legionum iras: *veniret dies, daretur pugna: ſumpturum militem Germanorum agros, tracturum conjuges; accipere omen & matrimonia ac pecunias hoſtium*

gaudium exultationemque deprehenderes, quos omnium cum conjugibus ac liberis, quos etiam cum domeſticis aris focisque ſermones? Scires molliſsimis iſtis auribus parci? Gruterus. Verbum *frui* elegantiſſime hic poſitum eſt, ſignificat enim ex re quadam pleniſſimam delectationem atque voluptatem percipere. Florus 2, 7. *nec aliter illa conſulari ſententia, quam modulatiſsimo aliquo tibiarum, aut fidium cantu, fruebantur.* Aug. de Civ. Dei 11, 25. *ea re frui dicimur, quæ nos non ad aliud referenda per ſe ipſam delectat: uti vero ea re, quam propter aliud quærimus. unde temporalibus magis utendum eſt, quam fruendum, ut frui mereamur æternis.* Freinshemius.

1 *Hic nobilitatem ducis, decorem alius.*] Sumpſit à Xenophonte 3. Κυρουπ. ἔλεγον δὲ τοῦ Κύρου ὁ μέν τις τὴν σοφίαν, ὁ δὲ τὴν καρτερίαν, ὁ δὲ τὴν πρᾳότητα· ὁ δέ τις καὶ τὸ κάλλος, καὶ τὸ μέγεθος. Gronovius.

2 *Plurimi patientiam.*] Acceperunt quaſi manſuetudo intelligeretur. ceteri *patientiæ* ipſum vocabulum retinent, neſcio an bono ubique ſenſu. Latinis enim, ut hoc loco, tolerantia eſt atque robur adverſa incommoda ſuſtinendi. unde Cæſar Civ. 3, 96. exercitum ſuum *miſerrimum ac patientiſſimum* vocavit. *Freinshemius.*

3 *Reddendamque gratiam.*] Patroclus ad milites Iliad. π.

Ἀνέρες ἐστὲ, φίλοι, μνήσασθε δὲ θούριδος ἀλκῆς,
Ὡς ἂν Πηλείδην τιμήσομεν.

Diodorus in excerptis lib. 35. de Mario: μεγάλην εὔνοιαν ἐν τοῖς στρατιώταις περιεποιήσατο. πάντες γὰρ τῆς εὐεργεσίας χάριν ἀποδιδόντες ἐν ταῖς μετὰ ταῦτα μάχαις φιλοτιμότερον ἠγωνίζοντο, συναύξοντες αὐτοῦ τὴν ἡγεμονίαν. Hanc qui debere ſe gratiam non putarent, Appio Claudio duce vincere noluerunt. *Gronovius.*

4 *Seſtertios centenos*] Æquo numis Imperialibus tribus cum ſeſquiuncia. vide ſupra 1, 75. quæ certe ſumma prægrandis fuerit, & Germanis vix perſolvenda. *Freinshemius.* Intellige aureum Romanum (confer 1. Hiſtor. 24. & Suetonium Otthone cap. 4.) XXV. denarios, noſtros Imperiales vel unciales tres ipſos, Philippos duos & dimidiatum. Genera autem iſta nummorum & copiam quin ab ipſis habuerint Romanis, dubitare nefas. Nam ut integræ cohortes aut manipuli tranſirent, qui numero ſuo difficilem ſolutionem facere poſſent, ne Arminius quidem ſperavit. *Gronovius.*

1 *Tertia*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 16 vol. 1

ſtium prædæ deſtinare. [1] Tertia ferme vigilia adſultatum eſt caſtris, ſine conjectu teli; poſtquam crebras pro munimentis cohortes, & nihil remiſſum ſenſere. Nox eadem lætam Germanico quietem tulit, [2] viditque ſe operatum, & ſanguine ſacro reſperſa prætexta, 14 pulchriorem aliam manibus aviæ Auguſtæ accepiſſe. Auctus omine, [3] addicentibus auſpiciis, vocat concionem,

1 *Tertia ferme vigilia.*] Hoc eſt, à ſexta horá noctis. Suidas dictione περὶ φυλακῆ, quatuor eſſe vigilias ſeu φυλακὰς tradit in nocte, quarum unaquæque tres horas habet. de his Virgilius: *& noctem cuſtodia ducit.* Alciatus. Id eſt, poſt ſextam horam noctis: nam quælibet nox in quatuor dividebatur vigilias, hieme longiſſimas, æſtate breviſſimas. Vnaquæque tres horas continebat, cum perpetuo duodecim diei, duodecim noctis horæ apud antiquos eſſent, *inæquales* ſeu *planetariæ* ab Aſtronomis appellatæ. Lucan. lib. v. *jam caſtra ſilebant. Tertia jam vigiles commoverat hora ſecundos.* Vigiliæ vero clepſydra æqualiter diſtinguebantur. Veget. lib. III. c. VIII. *In quatuor partes ad clepſydram ſunt diviſæ vigiliæ.* Pichena.

2 *Viditque ſe operatum.*] Operandi verbum, ad ſacra. Tibullus, *Tunc pubes operata deo.* Curtius: *Per dies decem Libero patri operatum habuit exercitum.* Reſtitue apud Livium, lib. x. *Dum hoſtes operati ſuperſtitionibus, concilia ſecreta agunt, Amiternum opidum de Samnitibus vi cepit.* ita meus codex. vulgò, *ſuperati.* Quod ait, reſperſam prætextam: ſcire licet pontifices, imo ſacerdotes omnes, cum diis facerent, prætexta uſos: Germanicus autem Augur. Lampridius in Alexandro, *Accepit prætextam etiam cum ſacra faceret, ſed loco Pontificis maximi, non Imperatoris.* Appianus Ἐμφυλ. α'. Οὕτως μὲν Ἀσελλίων στρατηγῶν τε καὶ σπένδων, καὶ ἱερὰν καὶ ἐπίχρυσον ἐσθῆτα ὡς ἐν θυσίᾳ περικείμενος, ἀμφὶ δευτέραν ὥραν ἐσφάζετο ἐν ἀγορᾷ μέσῃ παρὰ τοῖς ἱεροῖς. Quinctilianus declamat. CCCXL. *Ego vobis allego etiam ipſum illud ſacrum prætextarum, quo ſacerdotes velantur, quo magiſtratus: quo infirmitatem pueritiæ ſacram facimus ac venerabilem.* Spartianus in Hadriano: *Natali ſuo ultimo cum Antoninum commendaret, prætexta ſponte delapſa caput ei operuit.* ubi corrigo, *aperuit:* quia ſacrificabant capite velato. Adi & Zoſimum lib. IV. ubi delata ad Gratianum Chriſtianum Principem prætexta pontificia, & ſpreta. ab hac mente Plinius placari purpura deos ſcripſit, reſpiciens ſcilicet ad prætextam libro IX. *Diſtinguit ab equite Curiam, dis advocatur placandis, omnemque veſtem illuminat.* Lipſius.

Nox eadem lætam Germanico quietem tulit, viditque ſe operatum.] Muretus, *quietem tulit. vidit ſe operat.* deleto, *que.* Mihi videbatur, *tulit, vidit quippe ſe operatum.* Acidalius.

3 *Addicentibus auſpiciis.*] Verſiones aut Latinam vocem retinent, aut de avibus interpretantur. quod quamquam ambiguum, minus tamen abiret à vero, ſi in iſtiuſmodi Linguis avium nomine *pulli* quoque continerentur. Nam de his proprie intelligenda hæc ſunt auſpicia: quæ, præſertim ubi prælium inſtabat, ſolenniter conſulebantur. Florus 2,2. *à diis ipſis ſuperatus eſt, quorum auſpicia contempſerat, quod pugnare ab his vetaretur.* Livii locus egregius eſt 10, 40. *Tertia vigilia Papirius ſilentio ſurgit, & pul-*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 16 vol. 1

cionem, &[1] quæ ſapientia prævиſa aptaque imminenti pugnæ diſſerit: *Non campos modo militi Romano ad prœlium bonos, ſed ſi ratio adſit, ſilvas & ſaltus. nec enim* [2] *immenſa barbarorum ſcuta, enormis haſtas, inter truncos arborum, & enata humo virgulta, perinde haberi quam pila, & gladios, & hærentia corpori tegmina. denſarent ictus,* [3] *ora mucronibus quærerent: non loricam Germano,* [4] *non galeam;* [5] *ne ſcuta quidem ferro, nervove firmata,* [6] *ſed viminum textus, ſed tenuis & fucatas colore tabulas:* [7] *primam utcunque aciem haſtatam;* [8] *ceteris præuſta aut brevia tela. jam corpus, ut viſu torvum, & ad brevem impetum validum; ſic* [9] *nulla vulnerum patientia: ſine pudore flagitii, ſine cura ducum,*

larium in auſpicium mittit: & deinceps toto capite. Poſſent & alia multa in hanc rem adferri, ſi hoc ageremus; aut ulteriore probatione indigeret expoſitio noſtra. *Freinshemius.*

1 *Quæ ſapientia præviſa.*] Recte Freinshemius: quæ commoda, quaſque opportunitates ad futuram pugnam providentia ſua comparaſſet. Sed hic ſenſus exigit, ut *proviſa*, non *præviſa*, legamus. aliud enim *prævidere*, aliud *providere*; illud animadvertere futurum eſt, hoc conſulere in futurum. *Gronovius.*

2 *Immenſa barb. ſcuta.*] Dicimus in Germania, infra. *Lipſius.*

3 *Ora mucronibus quærerent.*] Sic Cæſar Iulius in acie Pharſalica hortabatur militem, ut peteret vultus. Nam intecta illa pars quidem, ſed ſenſu multo multum prædita, & in qua totus homo ſit. Vide Philonem Iudæum, qui in capite hominis præſtantiſſima organa naturæ collocat. *Aurelius.*

4 *Non galeam.*] Tacit. de moribus Germ. *Vix uni, alterive caſſis vel galea.* Idem.

5 *Scuta non nervo.*] Quod ait *non nervo*, id eſt, non corio, non tergore boum firmata. Erant autem ſcuta compoſita ex ligno & corio & ære. Ovid. Metam. 12. *Quod & æs & proxima rupit Terga novena boum.* Idem.

6 *Sed viminum textus.*] Salluſt. Hiſt. lib. IV. *Soliti nectere ex viminibus vaſa agreſtia, ibi tum quod inopia ſcutorum fuerat, ad eam artem ſe quiſque in formam parmæ equeſtris armabat.* Virg. 7. Æn. *Flectuntque ſalignas Vmbonum crates.* Vbi Servius: Vt dicit Salluſtius de Lucanis, *Qui de vimine facta ſcuta, recentibus detractis coriis, quaſi glutino adoleſcebant.* Gronovius.

7 *Primam utcumque.*] Vide in Germania, infra. *Lipſius.*

8 *Ceteris præuſta.*] Legas forte, *prævaſta.* Præceſſit: *enormes haſtas.* Niſi tamen illud in contemptum Germanorum, utpote inermium, dictum cenſeas. *Acidalius.* Virgil. 7. Æn.

Stipitibus duris agitur, ſudibuſve
præuſtis.

Et eodem, *Hic torre armatus obuſto.* Aurelius.

9 *Nulla vulnerum patientia.*] Videntur adumbrata è Thucydide, qui Braſidam inducit hortantem ſuos contra Illurios: eoſque iiſdem moribus fingit lib. IV. ubi inter cetera: Οὔτε γὰρ τάξιν ἔχοντες, αἰσχυνθεῖεν ἂν λιπεῖν τινα χώραν βιαζόμενοι, ἥ τε φυγὴ καὶ ἡ ἔφοδος αὐτῶν, ἴσην ἔχουσα

cum, abire, fugere; pavidos adverſis, inter ſecunda, non divini, non humani juris memores. Si tædio viarum ac maris finem cupiant; hac acie parari: propiorem jam Albim, quam Rhenum; neque bellum ultra, modo ſe [1] *patris, patruique veſtigia prementem iiſdem in terris victorem ſiſterent.* Orationem ducis ſecutus militum ardor: ſignumque pugnæ
datum. Nec Arminius, aut ceteri Germanorum pro- 15
ceres omittebant ſuos [2] quiſque teſtari: *Hos eſſe Romanos Variani exercitus fugaciſſimos, qui ne bellum tolerarent, ſeditionem induerint: quorum pars* [3] *onuſta vulneribus tergum, pars fluctibus & procellis fractos artus, infenſis rurſum hoſtibus,* [4] *adverſis diis objiciant, nulla boni ſpe. claſſem quippe, & avia Oceani quæſita, ne quis venientibus occurreret, ne pulſos premeret: ſed ubi miſcuerint manus, inane victis ventorum remorumve ſubſidium. meminiſſent modo avaritiæ, crudelitatis, ſuperbiæ;* [5] *aliud ſibi reliquum, quam tenere liberta-*
tem, aut mori ante ſervitium? Sic accenſos, & prœlium 16
poſcen-

ἔχουσι δόξαν τοῦ καλοῦ, ἀνεξέλεγκτον καὶ τὸ ἀνδρεῖον ἔχει. Lipſius.

1 *Patris patruique.*] Druſi, & Tiberii. *Idem.*

2 *Quiſque teſtari.*] Pro *obteſtari.* Quod frequens auctori noſtro. Nam infra: *illo in corpore decus Cheruſcorum teſtabatur.* Et Annal. 12. *illum diem, illam aciem teſtabatur, aut recuperandæ libertatis.* Aurelius.

3 *Onuſta vulneribus tergum.*] Omnino aut *onuſtum*, aut *terga* ſcribendum: & hoc potius numero plurativo. Viſum & ſic Mureto. *Acidalius.* Cum conſtet omnia referenda eſſe ad verbum, *objiciant*, legerim, *onuſtum vulneribus tergum*, vel *onuſta vulneribus terga*, ut ambæ partes hujus periodi invicem ſibi reſpondeant. *Pichena.*

4 *Adverſis diis.*] Ita correxi: vulgo, *odiis.* Lipſius.

Adverſis diis objiciant.] Quis (malum, hic, *odiis* ſuppoſuit? Recte Lipſius ex ingenio. In Man. non, *adverſis odiis*, ut vulgo, ſed, *adverſis dis.* Pichena.

5 *Aliud ſibi reliquum.*] Malim, *Non aliud ſibi reliquum*, aut, *Nihil aliud ſibi reliquum.* Rhenanus. *Nihil*, intellige. *Ferretus.* Ego *nil* antepono ex Beati ſententia: neque placet per interrogationem dictum intelligere. *Vertranius.* Ita legitur hic locus in codice manuſcripto: *quid aliud ſibi reliquum:* cum in vulgatis editt. deſit *quid.* Vrſinus. Lipſius ad marginem notat, *An aliud.* Mihi rectius videatur, detrahere interrogationem, & immittere, *Nec aliud ſibi reliquum,* &c. ſcilicet *meminiſſent,* quod præcedentibus junctum ad hæc quoque verba trahendum. Lipſius olim voluit; *Non aliud ſibi reliquum.* Quod ait & Rhenanum vidiſſe. *Acidalius.* Legendum putem *aliud quid.* Tres vocia

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 16 vol. 1

poſcentes in campum, cui [1] *Idiſtaviſo* nomen, deducunt: is medius inter Viſurgim & colles, ut [2] ripæ fluminis cedunt, aut prominentia montium reſiſtunt, inæqualiter ſinuatur. pone tergum inſurgebat ſilva, editis in altum ramis, & [3] pura humo inter arborum truncos. Campum & prima ſilvarum barbara acies tenuit: ſoli Cheruſci juga inſedere, ut prœliantibus Romanis deſuper incurrerent. Noſter exercitus ſic inceſſit: auxiliares Galli, Germanique in fronte: poſt quos pedites ſagittarii: dein quatuor legiones, & cum duabus prætoriis cohortibus, ac delecto equite Cæſar: exin totidem aliæ legiones, & levis armatura cum equite ſagittario, ceteræque ſociorum cohortes. Intentus paratuſque miles, [4] ut ordo agminis, in aciem adſiſteret.

[1] Viſis

cis prioris literæ voci ſequenti non diſſimili omittendæ cauſam dedere. *Grotius.*

1 *Idiſtaviſo nomen.*] Ea loca in peregrinatione vidi, & vel ſcriptoris hujus cauſſa curioſius luſtravi. Animus autem mihi dicit, hunc ipſum campum eſſe, qui infra Bremam, mare verſus, pulchre lateque ſe pandit, inter flumen & colles ſaltuſque circumjectos. Non poteſt aptior pugnæ magnæ planicies, & pro Taciti hîc deſcriptione. Diſtat ab opido Brema duobus circiter Germanicis milliaribus, circa pagum qui *Vegeſackus* dicitur. *Lipſius*

2 *Ripæ fluminis cedunt.*] Putem legendum eſſe *flumini.* nam & verbum *reſiſtunt* huc accommodatur, *ut ripæ flumini cedunt, aut prominentia montium inſiſtunt.* Campus erat incluſus collibus & amne Viſurgi, ex cujus curſu inæqualem formam flexuramq; accipiebat, cum ipſe non recto alveo iret, ſed alibi ripas excederet (firmant hoc *incidentes ripæ* ſeq. capite) alibi objectu montium repelleretur, atque ita ſæpe mutaret iter, ſinuſque plures efficeret. *Freinshemius.*

3 *Pura humo.*] Id eſt, nuda humo, & ſine herba. Columell. l. 6. *cum ille quam maxime ſubacto & puro ſolo gaudeat, hic novali graminoſoque. Purus locus* opponitur inædificato apud juriſconſultum l. ult. de pign. act. ſic *pura veſtis*, in qua nihil attextum: *purum argentum*, in quo nil celatum: *pura charta*, in qua nil ſcriptum: *pura haſta*, in qua ferrum nullum. 3 Reg. cap. 4. *Mundabo reliquias Ieroboam, ſicut mundari ſolet fimus uſque ad purum.* Aurelius.

4 *Vt ordo agminis, in aciem.*] Id eſt, ut incederent eo ordine, qui in acie ſervandus erat. Incedebant ergo (ut alibi loquitur) *ſimul itineri, & prœlio.* Muretus. Lipſius ad marg. *adſtitere.* Malim *adſiſtere*, vel *adſtiterat.* & hoc magis. Paulo namque poſt idem ſequitur, *qui campis adſtiterant.* Acidalius. Sunt qui malint *adſtitere.* ego, litterula detracta, *adſiſtere*; infinitum pro imperfecto. *Gruterus.* Quærendus erat hoſtis, nec certum erat, ubi & quando prorumperet. ideoque *incedendum* erat *itineri & prœlio*, ut loquitur 1, 51. ita diſpoſitis ordinibus, ut ubicumque occurriſſet hoſtis,

ſtatim

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 16 vol. 1

Viſis Cheruſcorum catervis, quæ per ferociam proruperant, validiſſimos equitum incurrere latus, Stertinium cum ceteris turmis circumgredi, tergaque invadere jubet, ipſe in tempore adfuturus. Interea pulcherrimum augurium, 1 octo aquilæ petere ſilvas & intrare. 17

ſtatim acies fieret ex agmine, nulla mutatione facta, niſi ut conſiſterent, & pro itinere prœlium capeſſerent. Nam ſi túm demum conſtruendi fuiſſent ordines, quum in conſpectu hoſtis eſſet, res trepidatione & periculo non caruiſſet, hoc enim *plerumque iis accidere conſuevit, qui in ipſo negotio conſilium capere coguntur*, ut Cæſar verbis ſuis & exemplo Titurii Sabini confirmat. Gall. 5. 33. poſſentque memorari multæ clades ob hoc unum acceptæ. *Freinshemius.* Peccatur hic vulgo diſtinguendo. Quid eſt enim, *ut ordo agminis*, ſi à ſequentibus ſeparetur? Hinc ſuſpiciones & mutationes doctorum virorum. Vno ſpiritu lege: *ut ordo agminis in aciem adſiſteret.* hoc eſt, pro ſe quiſque intentus ac paratus, ut, ſicunde apparuiſſet hoſtis, aut ſignum dux daret, omne agmen preſſo pede ſtaret acie ſtructa vel ad excipiendum vel ad invadendum hoſtem. Sic infra: *hic pedes adſtitit. Adſiſtere in aciem* eſt inceſſum ſiſtere atque inhibere formata acie, vel ita, ut ſtent in gradu milites ad prœliandum. Genus quoque loquendi haud vulgare. *Vt adſiſteret in aciem*, eſt, ut adſiſteret fieretque acies, vel eſſetque ſtabilis & firma acies. Sic Appulejus lib. 3. *fixus in lapidem ſteti gelidus*, ex certa Mich. Piccarti emendatione: & lib. 4. *jacens in mortuum.* Quæ ſignificant, defixus & quaſi lapis factus: jacens & quaſi mortuus. Claudianus quarto Honorii conſulatu:

Triſtis conditio pulſata fronte recedit.
In civem rubuere genæ.

Vbi dubium eſt, voluerit auctor, ſic ut adſcripſimus, an *recedit In civem. rubuere genæ.* Neutrum enim improbum: ſive hoc malis, quod erit, Servilis conditio recedit, & fit civis; ſive illud, quo exponitur, Civis fit & ſuffunduntur genæ. Sic *relinqui in prata* Plinio 18, 28. quod non aratur, ut pratum fiat: & eidem cap. 29. *in callum præcoquuntur acini: tundi in pollinem* 19, 5. *in farinam* 33, 7. *tundi in exitum ptiſanæ*, ut exiret quaſi ptiſana, Tertulliano. De inceſſu hujuſmodi locus eſt inſignis Salluſtii de bello Iugurthino cap. 49. quem incepimus explicare in Omiſſis quarti Obſervationum p. 429. valde infeliciter tractatus Salmaſio in Reliquiis de re militari p. 70. & 71. & 107. *Gronovius.*

1 *Octo aquilæ.*] Miratur id factum Lipſius, cum haud temere in illis Germaniæ locis aquilæ. Non tamen dubito avem iſtam regiam, in Hercynia habitaſſe. Plin. lib. 10. cap. 47. *In Hercynio Germaniæ ſaltu inuſitata genera alitum accepimus.* Sane tunc ipſam Hercyniam aperuerat Germanicus, qua ad Cheruſcos uſque pertinebat. De eo duce Florus lib. 4. *Inviſum atque inacceſſum in id tempus Hercynium ſaltum patefecit.* Colerus. Non crediderim tamen viſas à Germanico aquilas fuiſſe, ex eo genere, quod γνήσιον vocatur; quippe Germania uti Rhodos veras aquilas non habet; ſed fuiſſe *pygargos*, aquilæ genus, quale in eduliis abſumunt Belgæ, & nos vidimus Antwerpiæ ſæpe in tabernis dulciariorum pendentes: quas vocant *aren.* Pygargos autem in eduliis fuiſſe olim etiam apud Romanos, ut apud Germanos, Iuvenalis ſcribit: *Lepus,*

atque

re viſæ, [1] Imperatorem advertere. exclamat, *Irent*, *&* *ſequerentur Romanas aves, propria* [3] *legionum numina.* ſimul pedeſtris acies infertur, & præmiſſus eques, poſtremos ac latera impulit: mirumque dictu, duo hoſtium agmina diverſa fuga, qui ſilvam tenuerant in aperta, qui campis adſtiterant in ſilvam ruebant. medii inter hos Cheruſci collibus detrudebantur; inter quos inſignis Arminius manu, voce, vulnere, ſuſtentabat pugnam: incubueratque ſagittariis, [4] illa rupturus, ni Rhætorum Vindelicorumque, & Gallicæ cohortes ſigna objeciſſent. niſu tamen corporis, & impetu equi pervaſit, oblitus faciem ſuo cruore, ne noſceretur. quidam *agnitum à Chaucis inter auxilia Romana agentibus emiſſumque* tradiderunt. Virtus ſeu fraus eadem Inguiomero effugium dedit; ceteri paſſim trucidati. & pleroſque

atque aper, atque pygargus. Interpres tamen Iuvenalis accipit eo loci, pro *fera cervo ſimili*. Nam pygargus ut aquilarum, ita etiam ſpecies eſt caprarum. Plin. 8, 53. *Aurelius.*

1 *Imperatorem advertere.*] Sic lib. IV. Hiſt. *Advertit ea res Veſpaſianum.* & Livius lib. I. emendante me: *Adverteratque ea res etiam Sabinos tanti periculo viri.* Nam hactenus *averteratque*, ſcriptum reperias, ignorantia hiſtoricæ dictionis. Ceterum, illud mirum unde hîc aquilæ noſtris terris haud temere viſæ. Ac ſubvereor ut falſa ſpecies objecta Germanico, aliæque alites fuerint. *Lipſius.*

2 *Sequerentur Romanas aves.*] Aquilas intellegit, quæ à C. Marii ævo propriæ Romanis. De quibus in EXCURS. C. *Idem.*

Romanas aves.]Silius Italicus lib. v. *ales priſcum populis de more Latinis Auſpicium.* Sic Ovid. in faſt. *Regna Palatinæ prima dediſtis aves.* Virg. *Maternas agnoſcit aves.* Aurelius.

3 *Legionum numina.*] Ita alibi: *Mox converſus ad ſigna & bellorum deos.* Dionyſius, de iiſdem: Τιμιώτατα γὰρ Ῥωμαίοις ταῦτα ἐπὶ στρατείας, καὶ ὥσπερ ἱδρύματα θεῶν ἱερὰ νομίζοντ. Adeo autem ſigna pro diis, uti per ea miles juraret. Livius lib. VI. *Obſtringere perjurio non ſe ſolum ſuumque caput, ſed ſigna militaria & aquilas, ſacramentique religionem.* Tertullianus: *Religio Romanorum tota caſtrenſis ſigna veneratur, ſigna jurat, omnibus diis præponit.* Exemplum ejus ſacramenti egregium apud Lucanum lib. I. ubi Lælius Cæſari:

—— *per ſigna decem felicia caſtris,*
Perque tuos juro quocumque ex hoſte triumphos.

Imo & adorata ea. Diſce è Sozomeno Eccleſ. Hiſt. l. I. cap. IV. ubi de Labaro. Σημεῖον δὲ τοῦτο τιμιώτατον, καθότι ἀεὶ τοῦ βασιλέως ἡγεῖσθαι, καὶ προσκυνεῖσθαι νενόμιστο παρὰ στρατιωτῶν: *Hoc ſignum venerabile maxime, quia & principem antecedere, & adorari etiam à militibus ſolebat.* Lipſius.

4 *Illa rupturus*]Fortaſſe legendum, *illa*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 16 vol. 1

roſque tranare Viſurgim conantes, injecta tela, aut vis fluminis, poſtremo [1] moles ruentium, & incidentes ripæ, operuere. quidam turpi fuga [2] in ſumma arborum niſi, ramiſque ſe occultantes, admotis ſagittariis per ludibrium figebantur: [3] alios prorutæ arbores adflixere. Magna ea victoria, neque cruenta nobis fuit.
[4] Quinta ab hora diei ad noctem cæſi hoſtes decem 18
millia paſſuum cadaveribus atque armis opplevere; [5] repertis inter ſpolia eorum catenis, quas in Romanos,

illa erupturus. Vrſinus. Idem Mureto tribuunt Acidalius & Pichena.

1 *Moles ruentium, & incidentes ripæ.*] Noli mutare, *mole ruentium incidentes ripæ.* Si plane hunc ſenſum vis, qui alias pauxillo diverſus, efficitur idem ex illis ipſis quoque verbis. Capies enim ἓν διὰ δυοῖν, quæ figura Tacito crebra. *Acidalius.*

2 *In ſumma arborum niſi.*] Non eſt mihi animus quod aliis, multa huc ſcilicet advocare, quæ faciant Tacito ornando: quin punctis ſingula ſignare contentus ſum, ſed tamen non abſtineo manum, quin adſcribam, ſimile ludibrium inſertum hiſtoriæ Punicæ Silio Italico lib. 5, 480.

Annoſa excelſos tendebat ad æthera
ramos Eſculus, &c. Gruterus.

3 *Alios prorutæ arbores.*] An ſecuribus arbores cædebant, ut eos qui aſcendiſſent ad terram eliderent? vix credam. brevius fuit ſagittis confodere. Ego exiſtimo arbores, ſeu potius craſſiores ramos, pondere hominum confractos, homines in ruinam traxiſſe & affixiſſe. Pichena. *Prorutæ* omnino ſunt ſucciſæ: idque probat partim vis verbi. de qua ad lib. 1, 68. partim exempla ſimilia. Vide locum Silii à Grutero advocatum. Dio. l. 36. Συχνοὶ δὲ καὶ κατὰ τὰς ὕλας σκεδασθέντες ἡμέρας μὲν τινὰς ἀπὸ τῶν δένδρων ὑπερυψήλων ὄντων ἀποτοξεύοντες διεγένοντο· ἔπειτα δὲ καὶ ὑποτμηθέντων τῶν δένδρων ἐφθάρησαν. In hunc quoque uſum militi Romano ſecures in promptu, ut videre eſt 3. annal. 46. Idem intutum ſuffugium cuidam dat Silius lib. 7.

Per dumos miſer in vicina cacumina
quercus
Repſerat, atque alta ſeſe occultabat
in umbra,
Nampſicus, inſiſtens tremulis ſub
pondere ramis. Gronovius.

4 *Quinta ab hora diei.*] Id quidem non abſurde, quod indicant gnaros ſe Romani moris, quo non, ut apud nos, à media nocte ad mediam æquales quatuor & viginti horæ computabantur, ſed quælibet dies in horas duodecim æquales, atque in totidem quælibet nox, brevis an longa foret, dividebatur. Sic eveniebat, ut meridies ſemper incideret in horam ſextam; à quinta autem pro ratione dierum longius aut propius abeſſet. Quæ autem hic narrantur, geſta videntur menſe Iunio, quo, quum dies his locis ferme ſit 16. horarum, quinta cœpit cum altero triente decimæ noſtræ. *Freinshemius.*

5 *Repertis catenis.*] Fecit idem M. Antonius apud Florum lib. III. qui *Cretam invaſit cum ingenti quidem victoriæ ſpe atque fiducia, adeo ut plures catenas in navibus quam arma portaret.* Fecit Flaminius, in Polybio lib. III. qui ſuos ita vanitatis implevit,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 16 vol. 1

nos, ut non dubio eventu, portaverant. Miles in loco prœlii [1] Tiberium Imperatorem ſalutavit, ſtruxitque aggerem, & in modum tropæorum arma, [2] ſubſcriptis victarum gentium nominibus, impoſuit.

19 [3] Haud perinde Germanos vulnera, luctus, excidia, quam ea ſpecies dolore & ira adfecit. qui modo abire ſedibus, trans Albim concedere parabant, pugnam volunt, arma rapiunt; plebes, primores, juventus, ſenes, agmen Romanum repente incurſant, turbant. poſtremo deligunt locum, flumine & ſilvis clauſum, arta intus planitie, & humida; ſilvas quoque profunda palus ambibat, niſi quod latus unum Angrivarii lato aggere extulerant, quo à Cheruſcis dirimerentur. hic pedes adſtitit: equitem propinquis lucis texere, ut ingreſſis

20 ſilvam legionibus à tergo foret. Nihil ex iis Cæſari incognitum: conſilia, locos, prompta, occulta noverat, aſtuſ-

vit, *ut plures eſſent qui ἁλύσεις καὶ πέδας καὶ τοιαύτην παρασκευὴν ferrent, quam qui arma.* Sed utriuſque quis exitus? qui nunc Germanorum. Nec aliter ſolet magnus ille deus, qui dejicit quidquid vane ſe attollit. *Lipſius.*

1 *Tiberium Imp. ſalutavit.*] Oportuerat Germanicum ipſum, qui dux & auctor facti. Sed Auguſtus ut auſpicia ſervavit ſibi; ſic honorem omnem rei à ducibus ſuis legatiſve geſtæ. Nam qui ductu quidem ſuo, alienis tamen auſpiciis vicerat: ne antiquitus quidem Imp. ſalutabatur, aut triumphabat. Hoc adulans ſuo Principi Horatius voluit:

Te copias, te conſilium, & tuos
Præbente divos.

Et ab hac re ſtatim, in tropæi inſcriptione legis, *Exercitum Tiberii Imperatoris ea monumenta conſecraviſſe*; non, Germanici, qui ducebat. *Idem.*

Tiberium Imperatorem ſalutavit.] Ubi princeps non aderat, apud imaginem ſalutabatur. Plin. Paneg. ad Trajanum: *Itaque non te apud imagines, ſed ipſum præſentem, audientemque conſalutabant Imperatorem.* Pichena.

2 *Subſcriptis victarum gentium nominibus.*] Similis ſubſcriptio refertur à Plinio l. 3, 20. in tropæo Auguſti, quod in vertice Alpium poſuit; his verbis: *Imperatori Cæſari Divi Fil. Aug. Pontifici Maximo, Imp.* XIII. *tribunitiæ poteſtatis. S. P. Q. R. quod ejus ductu auſpiciiſque, gentes Alpinæ omnes, quæ à mari ſupero ad inferum pertinebant, ſub imperium populi Romani ſunt redactæ, Gentes Alpinæ devictæ, Triumpilini, Camuni, Vennonetes, Iſarci, Breuni, Naunes, Focunates,* &c. Aurelius.

3 *Haud perinde Germanos vulnera.*] Huc maxime facit ſuaſoria V. graviſſimi Senecæ, in qua deliberant Athenienſes, an tropæa Perſica tollant, Xerxe minante rediturum ſe, niſi tollerentur. Inprimis autem ex ea huc referenda verba Gallionis; *Alteram partem*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 16 vol. 1

aſtuſque hoſtium in perniciem ipſis vertebat. [1] Sejo
Tuberoni legato tradit equitem, campumque. pedi-
tum aciem ita inſtruxit, ut pars æquo in ſilvam aditu
incederet, pars objectum aggerem eniteretur. quod
arduum, ſibi; cetera legatis permiſit. quibus plana eve-
nerant, facile inrupere: quis impugnandus agger, ut ſi
[2] murum ſuccederent, gravibus ſuperne ictibus con-
flictabantur. Senſit dux imparem cominus pugnam, re-
motiſque paulum legionibus, funditores [3] libratoreſ-
que excútere tela, & proturbare hoſtem jubet. miſſæ
è tormentis haſtæ, quantoque conſpicui magis propu-
gnatores, tanto pluribus vulneribus dejecti. Primus
Cæſar cum prætoriis cohortibus, capto vallo, dedit
impetum in ſilvas. conlato illic gradu certatum: ho-
ſtem à tergo palus, Romanos flumen aut montes clau-
debant: utriſque neceſſitas in loco, ſpes in virtute,
[4] ſalus ex victoria. Nec minor Germanis animus; ſed 21
[5] genere pugnæ & armorum ſuperabantur: cum ingens
multi-

partem ſolus Gallio declamavit, & hortatus eſt ad tollenda tropæa. Dixit, gloriæ nihil detrahi: manſuram enim memoriam victoriæ, quæ perpetua eſſet; ipſa tropæa & ætate & tempeſtatibus conſumi: bellum ſuſcipiendum fuiſſe pro libertate, pro conjugibus, pro liberis; pro re ſupervacua, & nihil nocitura, ſi fieret, (id eſt, ſi tollerentur tropæa) *non eſſe ſuſcipiendum.* Habes hic ſimillimum exemplum. *Boxhornius.*

1 *Sejo Tuberoni.*] De Tuberonis conſulatu extat mentio in veteri hac inſcriptione.

CERERI. AVGVST. MATRI.
AGR. L. BENNIVS
PRIMVS. MAG. PAGI. BEN-
NIA
PRIMIGENIA. MAGISTRA.
FECER.
GERMANICO CÆSARE II.
L. SEIO TVBERONE COSS.
DIES. SACRIFICI. XIII.
K. MAI. *Vrſinus.*

2 *Murum ſuccederent.*] *Muro*, uſitatius eſſet. Sed nihil temere mutandum reor. nam à Tacito, ut ſupra diximus, communis uſus ſcribendi non eſt in omnibus nimium requirendus. *Vrſinus.* Muretus, *ut ſi muro ſuccederent.* Mihi non placet. *Pichena.*

3 *Libratoreſque.*] Sunt qui tormentis haſtas aut lapides excutiunt: quia librant ſcilicet, & jactus arte expendunt. Sic III. Hiſtor. *vincla ac libramenta tormentorum* appellat. Hoc verius, quàm referri ad *libralia:* quod ſuſpicabar IV. Poliorcet. Dialog. III. *Lipſius.*

4 *Salus ex victoria.*] Muretus, *In victoria.* Bene, nec tamen opus. *Acidalius.*

5 *Genere pugnæ.*] Livius 31. *Credi-*

 dere

multitudo, artis locis, prælongas haſtas non protenderet, [1] non colligeret, neque adſultibus & velocitate corporum uteretur, coacta ſtabile ad prœlium: contra miles, cui [2] ſcutum pectori adpreſſum, & [3] inſidens capulo manus, latos barbarorum artus, [4] nuda ora foderet, viamque ſtrage hoſtium aperiret: imprompto jam Arminio, ob continua pericula, ſive illum recens acceptum vulnus tardaverat. Quin & Inguiomerum tota volitantem acie, fortuna magis quam virtus deſerebat. & Germanicus quo magis adgnoſceretur, [5] detraxerat tegimen capiti, orabatque *inſiſterent cædibus: nil opus captivis, ſolam internicionem gentis finem bello fore.* Jamque ſero diei ſubducit ex acie legionem faciendis caſtris: ceteræ ad noctem cruore hoſtium ſatiatæ ſunt. equites
22 ambigue certavere. Laudatis pro concione victoribus, Cæſar congeriem armorum ſtruxit, ſuperbo cum titulo: DEBELLATIS INTER RHENUM ALBIMQUE NATIONIBUS EXERCITUM TIBERII CÆSARIS EA MONIMENTA MARTI ET IOVI ET AUGUSTO SACRAVISSE. de ſe nihil addidit,

dere regii, genus pugnæ quo aſſueverant, fore; ut equites invicem inſequentes refugienteſque, nunc telis uterentur, nunc terga darent, &c. lib. 32. *Pro his ordo, & militaris diſciplina, & genus armorum erat, aptum urgendis regiis: pro hoſte loca, & catapultæ baliſtæque, in omnibus prope rupibus, quaſi in muris diſpoſitæ.* Gronovius.

1 *Non colligeret.*] *Colligere haſtam* eſt *reducere*, quam ante protenderas, ut hoſtem ferires: atque hæc contraria ſunt *protendere* & *colligere haſtam.* Turnebus.

2 *Scutum pectori.*] Diverſum à Germanico. Illud planum, non ſic tegebat: hoc incurvum, corpori adhærebat, & circumfundebatur. *Lipſius.*

3 *Inſidens capulo.*] Pulchrè & ſignificanter dictum, in minoribus gladiis. In oblongis, quibus ritu Gallorum Germani utebantur, non eadem manus habitudo: neque firmiter aut tenet gladios, aut regit. *Lipſius.*

4 *Nuda ora.*] Nam, ait noſter in Germania, *vix uni alterive caſſis aut galea.* Lipſius.

5 *Detraxerat tegimen.*] Idem video Cyrum minorem feciſſe in pugna illa ſibi extrema: cujus cauſſam tamen Xenophon ambigue refert ad morem Perſarum, qui nudis capitibus pugnam inibant. *Lipſius.*

Detraxerat tegimen capiti.] Caſſidem ſcilicet, oſtentandæ virtutis gratia. Nam noſter lib. 3. *Sacrovir intecto capite, oſtentandæ, ut ferebat, virtutis.*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 16 vol. 1

dit, metu invidiæ, an ratus [1] conſcientiam facti ſatis eſſe. Mox bellum in Angrivarios Stertinio mandat, ni deditionem properaviſſent. atque illi ſupplices, nihil abnuendo, veniam omnium accepere. [2] Sed æſtate jam adulta legionum aliæ itinere terreſtri in hibernacula remiſſæ: plures Cæſar claſſi impoſitas per flumen Amiſiam Oceano invexit. Ac primo [3] placidum æquor mille navium remis ſtrepere, aut velis impelli: mox atro nubium globo [4] effuſa grando, ſimul variis undique procellis incerti fluctus proſpectum adimere, regimen impedire: mileſque pavidus, & caſuum maris ignarus, [5] dum turbat nautas, vel intempeſtive juvat, officia prudentium corrumpebat. omne dehinc cælum, & [6] mare omne in auſtrum ceſſit,

tutis. De Corbulone lib. 13. *Ipſe cultu levi, capite intecto.* Virg. 12. Æneid.

At pius Æneas dextram tendebat inermem
Nudato capite, atque ſuos clamore vocabat,
Quo ruitis?

Et lib. 11.

Nudo cui vertice fulva
Cæſaries, nudique humeri, nec vulnera terrent, Aurelius.

1 *Conſcientiam facti ſatis eſſe.*] Sufficere vel ſapienti vel ſibi. Cic. Philipp. 2. *ſatis in ipſa conſcientia pulcherrimi facti fructus erat.* Merito autem ambiguum relinquit, utra cauſa Germanicum moverit: Prior & modeſtiam & prudentiam ejus decet; poſterior literas & magnitudinem animi. Sic de ſocero ſuo Tacitus: *Nec Agricola unquam in ſuam famam geſtis exſultavit; ad auctorem & ducem, ut miniſter, fortunam referebat: ita virtute in obſequendo, verecundia in prædicando, extra invidiam, nec extra gloriam erat. Factis,* ſi haberent libri, tolerarem: ſed vulgatum mutari non placet. *Gronovius.*

2 *Sed æſtate jam adulta.*] Sæpe ita loquitur noſter, imitatione aperta Salluſtii: quam phraſim operæ eſt ſemel à juventute intellegi, ex Servianis notis, ad illud *Vere novo. Id eſt,* ait, *primo menſe Martio. Nam veteres per ſingula tempora anni, quæ in tres menſes dividuntur, obſervant, ut ſic dicant: Primum menſem, Novum ver: ſecundum, Adultum: tertium, Præceps. Ita de Hieme, Æſtate, Autumno. ſic ſemper Salluſtius.* Simile, quod Græci annum partiuntur: Ἱσταμένου τοῦ ἔτους, μεσοῦντος, ἢ λήγοντος. Lipſius.

Æſtate jam adulta.] Ἀκμάζοντος ἤδη τοῦ θέρους. Muretus.

3 *Placidum æquor.*] Salluſt. III. Hiſtor. *Cohors una mari placido à duobus prædonum myoparonibus circumventa.* Gronovius.

4 *Effuſa grando.*] Sub quam, occulta cauſſa, ſemper, ut ajunt, Oceanus intumeſcit. *Lipſius.*

5 *Dum turbat nautas.*] Curt. lib. 7. *Vacillanteſque milites, &c, ne excuterentur, ſolliciti nautarum miniſteria turbabant.* Gronovius.

6 *Mare omne in Auſtrum.*] Non abnuo de vero Auſtro. nam ille à terra naves in mare interius rapiat:

ceſſit, [1] qui tumidis Germaniæ terris, profundis amnibus, immenſo nubium tractu validus, & rigore vicini ſeptemtrionis horridior, rapuit disjecitque naves in aperta Oceani, aut [2] inſulas ſaxis abruptis, vel per occulta vada infeſtas. quibus paulum ægreque vitatis, poſtquam [3] mutabat æſtus, eodemque quo ventus ferebat; non adhærere anchoris, non exhaurire inrumpentis undas poterant: equi, jumenta, ſarcinæ, etiam arma præcipitantur, quo levarentur [4] alvei manantes per

quod oſtendit factum, cum ſubdit, *disjecitque naves in aperta Oceani*. Procul igitur à litore: cui Notus impegiſſet. Facit eodem, quod de *inſulis longius ſitis* adjungit: & poteſt *Orcades* intellegere, aut potius eas, quæ haud procul litore Friſico hodieque exſtant. Nam quod *longinquas* facit; fama & redeuntes hæc auxerunt, ac timidis inſolitiſque maris ita viſæ. *Lipſius.*

Mare omne in Auſtrum ceßit.] Dubitat Lipſius, de Auſtro proprie, an de Noto Tacitus intelligat. De Auſtro crediderim. Nec ſequentia obſtant. Nam quamvis non ita vehemens in Germania Auſter, vehemens fortaſſe ultra Germanicas terras, ubi claſſis erat, ac fortaſſe ex iis terris ventus exoriebatur: & cum ſeptentrionem verſus flaret, horridus ipſius vicinitate, naturaque terrarum horridior, claſſi incubuit. Nec abſurdum eſt, naves ab Auſtro ex ora Friſiorum in Britanniam raptas: nam ſi intelligas de ultima Britannia, quæ antiquis Calcedonia, rectâ lineâ illuc ferri patet. *Pichena.*

1 *Qui tumidis Germaniæ terris.*] Hoc eſt, inflatis. Alioqui poſſet etiam legi, *humidis*. Rhenanus. Faërnus legebat: *qui humidis Germaniæ terris*. Vrſinus. Montoſis, ut ego intelligo. montibus enim Germania abundat, qui ut plerunque ſpecubus cavernoſque ſcatent, ita vim maximam ventis addunt. Tac. in vita Agr. *Terræ monteſque cauſa, ac materia tempeſtatum.* Pichena.

2 *Inſulas ſaxis abruptas.*] Malo, *Abruptis*. Acidalius. Ita Man. & optime. ut ſint inſulæ infeſtæ, vel abruptis ſaxis, vel occultis vadis. Male prius, *ſaxis abruptas*. Pichena.

3 *Eodem quo ventus ferebat.*] Non male etiam, *eodemque quo ventus*: atque ita jam didici in Florentino eſſe. Livius lib. XXVI. *Acer etiam Septemtrio ortus inclinatum ſtagnum eodem quo æſtus ferebat*. Lipſius.

Mutabat æſtus, eodemque.] Ita reſtitui ex Man. Antea corrupte, *eodem quo ventus*. Pichena. *Mutabat* æſtus, & *ferebat* eodem quo ventus: pro *mutabatur*, & *ferebatur*. Hoc unus Ital. 1. videtur adſecutus. nam ceteri omnes illud *ferebat* agendi ſignificatione acceperunt. *Freinshemius. Mutabat* pro *mutabatur* admitto; non *ferebat* pro *ferebatur*. Eſt enim genus loquendi proprium, & *fert æſtus*, ut *ferre* dicitur *via* (de quo ad Liv. 39, 27.) ut *ferentis venti*. Intelligimus & fluctus, & quicquid deprehenderat. *Gronovius.*

4 *Alvei manantes.*] Nec diſpliceret ſcribi, *nantes*. Lipſius.

Alvei manantes per latera.] Quid ſi legendum ſit, *innantes per latera?* Quod puto. Nam illo verbo utitur Tacitus,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 16 vol. 1

per latera, & fluctu ſuperurgente. Quanto violentior cetero mari Oceanus, & truculentia cæli præſtat Germania, tantum illa clades novitate & magnitudine exceſſit, hoſtilibus circum litoribus,[1] aut ita vaſto & profundo, ut credatur noviſſimum ac ſine terris mare. pars navium hauſtæ ſunt; plures, apud inſulas longius ſitas ejectæ: mileſque nullo illic hominum cultu, fame abſumptus, niſi quos [2] corpora equorum eodem eliſa tolera-

Tacitus, ut ſupra lib. 1. *Quo levior claßis vadoſo mari innaret.* Et *alveos* pro navibus accipio, ut Iuven. Sat. 12. *Cum pleno fluctu medius foret alveus.* Voluit Tacitus ſoluta oratione expreſſum, quod Virgilius in re fere ſimili, lib. 1. Æn.

Accipiunt inimicum imbrem, rimiſque fatiſcunt.

Quippe *innare* eſt intus recepta aqua natare. *Aurelius.* Mihi videtur optime hic ſenſum expreſſiſſe Ital. 11. *per allegerire i vaſcelli che andavano alla banda.* Sic enim *manandi* vocabulum potius interpretari liceat, fluitare ſive nare, (licet etiam *nantes* hoc loco pro *manantes* ſcriptum fuiſſe facile crediderim Lipſio) quam aquam accipere, vel admittere, quomodo illi acceperunt. nam & vocis proprietati propior hic eſt intellectus, & jure non abſurdus. *Freinshemius.* Mihi vero nec placet *nantes*: & multo magis miror *manare* proprie eſſe natare. Tacitus ſignificat, cum depreſſæ oneribus naves profundius mare ſecarent, earum ſumma latera propius abſuiſſe ab ejus ſuperficie: atque eo plus aquæ à ſuperurgente fluctu accepiſſe: levatas igitur oneribus, ut labra laterum exſtarent altius aquis, & ſic minus aſſilientium undarum acciperent. In quo hoc eſt paullo inſolentius, quod alvei *manare* dicuntur, cum proprie manent ipſa liquida. Sed non caret id auctoribus, & manant etiam, in quibus liquidum fluit. Sic Livius lib. 1. *manantem cruore cultrum*: Ovidius & Seneca *marmora manantia lacrimas*, de Niobe; ſic Plinius *arbores ſucco manantes.* Sunt ergo *alvei manantes per latera* irrumpentem aquam magna copia recipientes. *Gronovius.*

1 *Aut ita vaſto & profundo*] Notum antiquorum ſomnium de Oceano terram undiquaque cingente. Florus 1, 13. *Galli ab ultimis terrarum oris & cingente omnia Oceano profecti.* Dionyſius Periegetes: Ὠκεανὸς περιδέδρομε γαῖαν ἅπασαν. *Freinshemius.* Vix aſſequor, quid ſibi velit. nam terram undique mari cingi non antiquorum magis quam horum hominum eſt ſomnium, ſi ſomnium eſt. In Taciti verbis aliquid agnoſco, quod ſomnium veterum vocare poſſis: quale & apud M. Senecam ſuaſor. 1. *Ita eſt rerum natura: poſt omnia Oceanus: poſt Oceanum nihil.* Sed illæ ipſæ terræ, quas propiorum ſeculorum navigatio deprehendit, quæque trans Oceanum nos coërcentem jacent, Oceano cingi & contineri non deſinunt. Timide autem ſuſpicabar ſcripſiſſe Tacitum: *hoſtilibus circum litoribus, aut ita vaſto & profundo, ut credatur noviſſimum ac ſine terris, mari.* Gronovius.

2 *Corpora equorum eodem eliſa.*] Minus quidem fœdum famem tolerare equis *eniſis* quam *eliſis*: ſed tamen haud putarem ideo ſubſtituendum *eniſa*. Fere in mari pereunt equi: cadavera jam facti impinguntur litori à flucti-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 16 vol. 1

leraverant. ſola Germanici triremis Chaucorum terram adpulit, quem per omnes illos dies noctesque apud [1] ſcopulos & prominentis oras, cum *ſe tanti exitii reum* clamitaret, vix cohibuere amici, quo minus eodem mari oppeteret. Tandem relabente æſtu, & ſecundante vento, [2] claudæ naves raro remigio, [3] aut intentis veſtibus, & quædam à validioribus tractæ, revertere: quas raptim refectas miſit, ut ſcrutarentur inſulas. collecti ea cura plerique: multos Angrivarii nuper in fidem accepti, redemptos ab interioribus reddidere: quidam in Britanniam rapti, & remiſſi à regulis. Ut quis ex longinquo revenerat, *miracula* narrabant, *vim turbinum, &* [4] *inauditas volucres, monſtra maris, ambiguas hominum & beluarum formas*: viſa, ſive ex metu credita. Sed fama claſſis amiſſæ, ut [5] Germanos ad ſpem belli, ita Cæſarem ad coërcendum erexit. C. Silio cum triginta peditum, tribus equitum millibus ire in Cattos imperat: ipſe majoribus copiis Marſos inrumpit: quorum dux Malouendus nuper in deditionem acceptus, [6] *propinquo luco defoſſam Varianæ legionis aquilam*

à fluctibus. quod heic factum. Gruterus. *Eliſa* recte. nam equos in mare præcipitatos dixit prius, quo naves levarentur: atque ita inliſa vadis & rupibus equorum corpora. Et firmant, quæ ſequuntur infra: *poſt conſtrata equorum virorumque corporibus litora.* Aurelius.

1 *Scopulos & prom.*] Quantum ego vidi vel audivi, non ſunt in eo tractu litorales ſcopuli. Eſt mollis aut arenoſa terra, nec niſi arte aut opere elata. *Lipſius.*

2 *Claudæ naves.*] Livius lib. 37. *contemplatus Eudamus hoſtes claudas mutilaſque naves apertis navibus remulco trahentes.* Gronovius.

3 *Aut intentis veſtibus.*] Iuvenalis Sat. 12. *inopi miſerabilis arte cucurrit Veſtibus extentis.* Noſter in fine 5. hiſtor. *ſimul captæ lintres ſagulis verſicoloribus haud indecore pro velis utebantur.* Aurelius.

4 *Inauditas volucres.*] Nec eæ quidem ſunt. Libuit iſtis apud ignaras aures, in his & ſequentibus, τραγῳδεῖν, & narrare quæ noſter merito ambigit, *viſa, ſive ex metu credita.* Imo nec viſa, nec credita, ſed vanitate effiсta. *Lipſius.*

5 *Germanos ad ſpem belli.*] Tanquam Romanis adflictis & perculſis. *Ad coërcendum*, ne per occaſionem ſuperbirent. *Muretus.*

6 *Propinquo loco.*] Malim, *luco.* Hîc autem inventa aquilarum una, & ſupra lib. 1. altera. ergo receptæ nunc omnes, quia tertia ſervata militis aſtu.

aquilam modico præſidio ſervari indicat. Miſſa extemplo manus, quæ hoſtem à fronte eliceret; alii qui terga circumgreſſi recluderent humum: & utriſque adſuit fortuna. eo promptior Cæſar pergit introrſus, populatur, exſcindit [1] non auſum congredi hoſtem; aut ſicubi reſtiterat, ſtatim pulſum; nec unquam magis, ut ex captivis cognitum eſt, paventem. Quippe *invictos & nullis caſibus* [2] *ſuperabiles Romanos* prædicabant, *qui perdita claſſe, amiſſis armis, poſt conſtrata equorum virorumque corporibus litora, eadem virtute, pari ferocia, & veluti aucti numero inrupiſſent.* Reductus inde [3] in hiberna mi- 26
les, lætus animi, quod adverſa maris expeditione proſpera penſaviſſet. addidit munificentiam Cæſar, quantum quis damni profeſſus erat exſolvendo. Nec dubium habebatur labare hoſtes, petendæque pacis conſilia ſumere, & ſi proxima æſtas adjiceretur, poſſe bellum patrari: ſed crebris epiſtolis Tiberius monebat, *rediret ad decretum triumphum. ſatis jam eventuum, ſatis caſuum: proſpera illi & magna prœlia: eorum quoque meminiſſet, quæ venti & fluctus, nulla ducis culpa, gravia tamen & ſæva*

aſtu. Florus tamen ſcripſit, *Signa, & aquilas duas adhuc Barbari poßident: tertiam ſignifer*, &c. Parum conſideratè. niſi ex Livii perſona & ætate loqui hominem placet. *Lipſius.*

1 *Non auſum congredi hoſtem.*] Legerim hæc & ſequentia, *Non auſo c. hoſte, pulſo, pavente.* Lipſius.

2 *Superabiles Romanos prædicabant.*] Mirum ni illud *prædicabant* ab interprete quopiam eſt: cui deeſſe tale quid videretur. Additiones ejuſmodi aliquot è Curtio ſuſtulimus. In proxime præcedentibus omnino cum Lipſio legendum, *non auſo congredi hoſte.* item *pulſo, pavente.* non accuſandi caſu, ut vulgatur. *Acidalius.* Meo judicio τὸ *prædicabant* non eſt niſi Taciti, & verbum pro materia lectum. Neque vero Lipſius audiendus. Quin quæſita elegantia eſt: nec novum profecto poſſeſſoris nomen pro re poſſeſſa poni. Sic, *jam proximus ardet Vcalegon.* Adde ſi libet 4. Obſerv. 24. *Hoſtem* igitur *non auſum congredi* eſt loca & res hoſtis non auſi congredi, &c. *Gronovius.*

3 *In Hiona miles.*] Vera correctio Beroaldi, *in hiberna miles*, ex Taciti verbis ipſis. Rhenanus qui, *Iuhiona*, legit. & ego qui ſerio olim refelli, digni ambo qui piemur. *Lipſius.*

In hiberna miles.] Non tanquam omnes hi milites una hiberna habuerint, ſed in ſua quoſque hiberna reductos intellige: hibernabat enim quinta & unetriceſima legio Veteribus 1, 45. prima ac viceſima apud Vbios 2, 37. tertiadecima Petovione, Hiſt. 3, 1. *Freinshemius.*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 16 vol. 1

ſæva damna intuliſſent. [1] *ſe novies à divo Auguſto in Germaniam miſſum, plura conſilio quam vi perfeciſſe.* [2] *ſic Sugambros in deditionem acceptos, ſic Suevos, regemque Maroboduum pace obſtrictum. poſſe & Cheruſcos, ceteraſque rebellium gentes, quando* [3] *Romanæ ultioni conſultum eſt, internis diſcordiis relinqui.* Precante Germanico annum efficiendis cœptis, acrius modeſtiam ejus adgreditur, alterum conſulatum offerendo, cujus munia præſens obiret. ſimul adnectebat, *ſi foret adhuc bellandum,* [4] *relinqueret materiem Druſi fratris gloriæ, qui nullo tum alio hoſte, non niſi apud Germanias adſequi* nomen imperatorium, *&* [5] *deportare lauream*

1 *Se novies in Germaniam.*] Non toties in proprie Germaniam: quære in Hiſtoriis, & examina: ſed intellegit ſumitque una miſſiones, opinor, in Pannoniam, & Illyricum. *Lipſius.*

Se novies à D. Auguſto.] Contra hiſtoriæ fidem. quod & Lipſius notavit. Quid ſi ergo reſcribas, *ſe toties à D. Auguſto.* Sæpius enim Tiberius, nec tamen novies, in Germaniam ire juſſus eſt ab Auguſto. *Boxhornius.*

2 *Sic Sugambros.*] Id accidit Tiberio ipſo duce. Vide Dionem lib. LV. in cujus verbis menda, Cantabrique appellantur in Germania, qui revera Sugambri: ut monui olim Antiquar. lect. lib. I. cap. VI. Suetonius: *Suevos & Sugambros dedentes ſe in Galliam traduxit, & in proximis Rheno agris collocavit.* Eutropius lib. VII. *Tiberius* CCCC. M. *captivorum ex Germania tranſtulit, & ſupra ripam Rheni in Gallia collocavit.* Iſidorus non obſcure indicat hos ipſos eſſe, qui Burgundiones poſtea appellati, largiter potuerunt. *Burgundiones*, inquit, *quondam à Romanis ſubacta interiore Germania per caſtrorum limites poſiti à Tiberio Cæſare, in magnam coaluerunt gentem. atque ita nomen ex locis ſumpſerunt, quia crebra per limites habitacula conſtituta, Burgos vulgo vocant. Hi poſtea rebelles effecti Romanis, pluſquam* LXXX. ∞. *armatorum ripas Rheni fluminis inſederunt, & nomen gentis obtinuerunt.* A quo tamen diverſus it Ammianus, qui originem eorum à Romanis trahit: *Gratanter ratione gemina Principis acceptæ ſunt litteræ. prima, quod jam inde temporibus priſcis ſobolem ſe eſſe Romanam Burgundii ſciunt: dein, quod ſalinarum, finiumque cauſſa Alemanis ſæpe jurgabant.* Lipſius.

3 *Romanæ ultioni conſultum eſt.*] Lego *eſſet.* & Muretus mecum. *Acidalius.* Ita poſui, Muretum ſecutus. *Pichena.*

4 *Relinqueret materiem Druſi.*] M. Seneca I. controv. 8. *Hoc impero reipublicæ cauſa, tua cauſa, mea cauſa. Primum, ut pluribus juvenibus pateat ad virtutem aditus, non debere omnium occaſionem fortiter faciendi ab uno occupari; deinde expedire reipublicæ non videri tantum ex uno pendere.* Aurelius.

5 *Deportare lauream poſſet.*] Id eſt, triumphare. Triumphantes enim aſcendere Capitolium ſoliti, & laurum quam manu tenebant, quæque in faſcibus lictorum, deponere in gremio Iovis: arbitri ſcilicet victoriæ & auctoris. Plura in EXCURS. D. *Lipſius.*

Deportare lauream.] Rectum eſt depor-

lauream poſſet. Haud cunctatus eſt ultra Germanicus, quamquam fingi ea, ſeque per invidiam parto jam decori abſtrahi intelligeret. Sub idem tempus è familia 27
Scriboniorum Libo Druſus defertur moliri res novas. Ejus negotii initium, ordinem, finem curatius diſſeram; quia tum primum reperta ſunt, quæ per tot annos remp. exedere. Firmius Catus Senator ex intima Libonis amicitia, [1] juvenem improvidum & facilem inanibus, ad [2] Chaldæorum promiſſa, [3] Magorum ſacra,

vanis hominibus addictum, qualis ſunt Chaldæi, Magi, & ſimiles: res vere hominis ferina

deportare. Reportantur, quæ portata fuerant. ut lib. IV. *Serenus Amorgum reportatur.* & *legio reportatur*, quæ tranſvecta fuerat. At *deportatur* laurea, quæ non eo lata: *deportatur fama*, quæ ibi parta. Infra lib. IV. *inſignes captivos, cædem ducis, bellique confecti famam deportarat*. Et ſic omnes alii. Cicero I. de Offic. *fruſtra ſe tertium triumphum deportaturum fuiſſe*. Mercerus.

1 *Iuvenem improvidum.*] *Tam ſtolidum quam nobilem*, Seneca. *Facilem inanibus*, χαῦνον. Muretus.

2 *Chaldæorum promiſſa.*] Populi ſunt Aſſyriæ, qui primi putantur excogitaſſe rationem illam ineſcandi ſtultos: qua infatuati etiam hodie plerique, quid cuique eventurum ſit, è ſiderum aſpectu poſſe prænoſci putant. Cicero primo de divinat. *Aſſyrii propter planitiem magnitudinemque regionum, quas incolebant, cum cœlum ex omni parte patens atque apertum intuerentur, tranſitiones motuſque ſtellarum obſervaverunt: quibus notatis, quid cuique ſignificaretur, memoriæ prodiderunt: qua in gente Chaldæi, non ex artis, ſed ex gentis vocabulo nominati, diuturna obſervatione ſiderum ſcientiam putantur feciſſe, ut prædici poſſet, quid cuique eventurum, & quo quiſque fato natus eſſet.* Proclus lib. 4. in Timæum: Θαυμασιωτάτην δὲ εἶναί φασιν ὁ Θεόφραστος ἐν τοῖς κατ' αὐτὸν χρόνοις τὴν τῶν Χαλδαίων περὶ ταῦτα θεωρίαν, τά τε ἄλλα προλέγουσαν, καὶ τοὺς βίους ἑκάστων, καὶ τοὺς θανάτους· καὶ οὐ κοινὰ μόνον, οἷον χειμῶνας καὶ εὐδίας, ὥσπερ καὶ τὸν ἀστέρα τοῦ Ἑρμοῦ, χειμῶνος μὲν ἐμφανῆ γινόμενον, ψύχη σημαίνειν, καύματα δὲ θέρους εἰς ἐκείνους ἀποπέμπειν· πάντα δ' οὖν αὐτοὺς καὶ τὰ ἴδια καὶ τὰ κοινὰ προγινώσκειν ἀπὸ τῶν οὐρανίων, ἐν τῇ περὶ σημείων βίβλῳ φησὶν ἐκεῖνος. Muretus.

3 *Magorum ſacra.*] Qui fuere in Gallia *Druides*, in India *Gymnoſophiſtæ*, ii apud Perſas erant *magi*, portentoſæ cujuſdam ſapientiæ profeſſores: qua opera quædam admirabilia effici, ſidera de cœlo deripi, mutari fluminum curſus, mortuorum animas ab inferis elici, morbos aliis immitti, ab aliis depelli mentiebantur. Sparſa eſt vanitas illa toto prope orbe terrarum, eo efficacius, quod ex tribus partibus conflata videbatur, quæ ſingulæ ad permovendos animos plurimum valent, religione, medicina, futurorum prædictione. Ad inventorem Zoroaſtren refertur: quem tradit Eudoxus vixiſſe ſex millibus annorum ante mortem Platonis: multis annorum millibus ante divinum Moſen: cui & ipſi opinionem aliquam hujus nefariæ ſuperſtitionis affingere homines impudentiſſimi conati ſunt. Ejus diſcendæ cauſa Plato & Democritus longinquas admodum peregrinationes

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 16 vol. 1

cra, [1] ſomniorum etiam interpretes impulit: dum [2] *proavum Pompejum, amitam Scriboniam, quæ quondam Auguſti conjunx fuerat, conſobrinos Cæſares, plenam imaginibus domum* oſtentat: hortaturque ad luxum & æs alienum,

grinationes ſuſceperunt. De ejus vanitate videndus Plinius cap. 4. lib. 26. & cap. 1. & 2. lib. 30. *Muretus.*

1 *Somniorum etiam interpretes.*] Hoc videlicet unum reſtabat ſtultitiæ genus, ut è vanis ſomniorum imaginibus veritatem futurorum quæreremus. Repertor artificii Amphictyon quidam fuiſſe dicitur. Ac Plato quidem lib. 9. de republ. animos bene compoſitos multa per quietem providere poſſe confirmat. Et exſtant tum Hippocratis tum Ariſtotelis libelli de divinatione per ſomnium: & Artemidori libri aliquot de interpretatione ſomniorum: & Ariſtidæ Hadriani orationes de ſomniis ſuis: & Syneſii liber ejuſdem argumenti, illuſtratus commentario Nicephori Gregoræ: & apud Suidam verſus multi ad interpretationem ſomniorum pertinentes. Sed mihi quidem probatur Ennius, qui ſe ait *non nauci habere Marſum augurem, Non haruſpices vicanos, non de circo aſtrologos, Non Iſiacos conjectores, ſomniorum interpretes,* &c. Sed neque unquam tales impoſtores fatuis, neque talibus impoſtoribus fatui deerunt. Semper damnabuntur, ſemper conſulentur. Somnia pro ſomniis habenda ſunt. De temperatura corporis noſtri è ſomniis judicari aliquid poteſt. Alia qui è ſomniis quærit, vigilans ſomniat. *Muretus.*

2 *Dum proavum Pompejum.*] Ante lucem quærere occepi hoc ſtemma, & vereor ut concubium noctis ſit priuſquam pertingam. Cur Liboni huic proavus Pompejus, ſcio: cur Cæſares conſobrini. In Scribonia amita hæreo, quæ ex hiſtoriis quidem adſtruitur ſaltem matertera major. niſi placet amitæ nomine abuſum Tacitum eſſe. Si non eſt: ſequitur ut paternum genus etiam (nam de materno conſtat) huic adoleſcenti è Scriboniis ſit. Et ſuadet hercle nomen: quia Tacito dicitur, Scribonius Libo Druſus. Cenſeo L. Scribonio Liboni, qui conſul cum M. Antonio fuit, fratrem fuiſſe alium Scribonium, cujus nepos iſte. ita, inquam, ut maritus Pompejæ Scribonius aliquis fuerit. Liquere res niſi ex geneſi non poteſt: quam in EXCURS. vide E. *Lipſius.*

Amitam Scriboniam.] Digna lectu de tota hac re apud Senec. epiſt. LXXI. *Idem.*

Proavum Pompejum, amitam Scriboniam.] Videntur Sex. Pompejus Cn. Magni filius & L. Scribonius Libo a. V.C. 719. conſul fuiſſe conſoceri: & Pompejam illius filiam duxit hujus filius L. Scribonius Libo: ex quo conjugio nati L. Scribonius Libo Druſus cum fratre conſule anni 769. qui à Dione L.F. appellatur, & Scribonia Craſſo Frugi nupta, de qua in libris hiſtoriarum. Hinc Druſus Magni pronepos. Aliam geneſin edit Lipſius, ſed ut videtur, parum firmam. *Rupertus.* Prope temerarium eſt, in his aliquid audere. Video tamen Scriboniam Auguſti etiam Senecæ appellari hujus Druſi *amitam.* Video & Dioni & Appiano Scribonium Libonem conſulem anni V. 719. dici ſocerum Sex. Pompeji. Hujus igitur Scribonii filius ſi Pompejam duxit, ſororis ſuæ filiam duxit, quæ Romanis non erant juſtæ nuptiæ. Nec vero Pompejam Sex. F. poſſum putare, quam cum Fauſti liberis conſervatam Hirtius, Florus (haud dubie falſo) interfectam cum patruelibus è Sulla

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 16 vol. 1

num, ſocius libidinum [1] & neceſſitatum, quo pluribus indiciis inligaret. Ut ſatis teſtium, & [2] qui ſervi eadem noſcerent, reperit, aditum ad principem poſtulat; demonſtrato crimine & reo [3] per Flaccum Veſcularium equitem Romanum, cui propior cum Tiberio uſus erat. Cæſar indicium haud aſpernatus, congreſſus abnuit: *poſſe enim, eodem Flacco internuntio, ſermones commeare.*

Sulla ſcribunt. Quod vult Rupertus, etſi alibi Hirtianam Magni, Flori Pompejam Sexti filiam faciat. Vtrobique profecto eadem deſignatur, & Magni filia, Cn. & Sexti ſoror. Relinquitur, ut ſuſpicemur, ſi poſſimus, Sexto aliam fuiſſe uxorem, ex qua genuerit Pompejam Libonis Druſi matrem, antequam Scriboniam duceret. *Gronovius.*

1 *Et neceſſitatum.*] Solus Ital. 11. *neceſſitates* non cum aliis pro familiaritate, uſu, neceſſitudine ſed mecum pro *anguſtiis* videtur accipere, quamquam vix ſatis efficaci vocabulo, *Speſe*, exprimat. Certe res ipſa, ſi probe conſideres, hanc expoſitionem docet, illas reſpuit. Neque de vocabuli ſignificatione dubium. Ne longius abeamus, ipſe Tacitus 3, 54. *pauperes neceſſitas in melius mutet.* H. 4, 22. *per licentiam abſumpta ſunt, quæ adverſus neceſſitates in longum ſuffeciſſent.* G. 15. *quod pro honore acceptum, etiam neceſſitatibus ſubvenit.* Freinshemius. Immo rectius ille, qui *neceſſitates* accepit pro ſumptibus vel impenſis. Et hoc confirmant loca duo poſteriora: ut & quæ 1, 11. *vectigalia & neceſſitates.* *Anguſtiæ* autem, quæ vox tantopere placet hic Freinshemio, quid aliud ſunt quam egeſtas, inopia? Quæ ſequitur quidem immodicos ſumptus, ſed non petitur ex deſtinato neque ad ſocietatem placet. Quam belle igitur, *ſocius libidinum & egeſtatis*! Immo prodigentiæ, ſumptuum. Proponit ei avitam nobilitatem, ob quam oſtendit eum poſſe ad imperium pervenire: modo ſe dignum illo præſtet munificentia & conviviis gratiam quærendo, (eo efficacioribus, quod ab hac ambitione remotus eſſet triparcus Tiberius) nec parceret pecuniæ, vel ſi mutuandum gravibus ſub uſuris eſſet quod donaretur: (ſic enim & Iulius auctor dominationis fecerat:) utque oſtenderet ſeſe adjutorem conſilii, quod dederat, ipſe, quaſi pro Libone laborans, ſimiliter faciebat, luxurioſus & damnoſus; revera, ut plures conſcii fierent temerariæ ambitionis, per quos Libonem convinceret. *Gronovius.*

2 *Qui ſervi eadem noſcerent reperit.*] Nam & ſervi deferentes dominos in crimine majeſtatis audiuntur. l. *Famoſi.* D. ad L. Iul. Majeſt. quamvis alioqui teſtimonii dictionem non habeant. Terent. in Phor. & vix adverſus dominos audiantur. L. *Vix certis.* D. de judiciis. *Muretus.* Lego, *reperti.* Sum Sponſor ad hanc rem: & pro pignore cape veritatem ipſam, qua nihil pretioſius. *Aurelius.* Credo ſcriptum fuiſſe: *qui ſervi eadem noſcerent, reperti.* quomodo hoc ipſo libro 62. *negotiatores reperti*, & 6, 33. *repertique corruptores.* Freinshemius.

3 *Per Flaccum Veſcularium.*] Qui tamen infra lib. v. eſt, Veſcularius Atticus inſidiarum in Libonem internuncius. *Lipſius.*

1 *Ornat*

meare. Atque interim Libonem [1] ornat prætura, convictibus adhibet, non vultu alienatus, non verbis commotior (adeo iram condiderat) cunctaque ejus dicta factaque [2] cum prohibere poſſet, ſcire malebat. donec Junius quidam tentatus ut infernas umbras carminibus eliceret, ad Fulcinium Trionem indicium detulit. celebre inter accuſatores Trionis ingenium erat, [3] avidumque famæ malæ. Statim corripit reum, adit conſules, [4] ſenatus cognitionem poſcit: [5] & vocantur pa-
29 tres, addito, *conſultandum ſuper re magna & atroci.* Libo interim [6] veſte mutata, cum primoribus feminis circumire domos, orare adfines, [7] vocem adverſum pericula

1 *Ornat prætura.*] Horatius; *Eutrapelus cuicumque nocere volebat, Veſtimenta dabat pretioſa.* Iſta ſævitiæ velamenta objicit Domitiano Suetonius, ut noſter Neroni. *Aurelius.*

2 *Cum prohibere poſſet, ſcire malebat.*] Nam mali principes aucta eorum ſcelera cupiunt, quos cupiunt funditus everſos: crudeliumque eſt malle diſſimulatis aliquamdiu & ſic creſcentibus ſceleribus, tandem atrociter punire, quam in tempore prævenire atrocioris pœnæ neceſſitatem. Sed & crediderim hac diſſimulatione aliquamdiu uſum Tiberium, rerum omnium deſtinationumque Libonis jam gnarum, ut interea eos deprehenderet, qui ſe impiis aut ſtolidis potius hujus conſiliis forte eſſent illigaturi. *Boxhornius.*

3 *Avidumque famæ malæ.*] Accepit nonnemo, quaſi dictum foret, *avidum ſermonum*, ut infra 13, 6. *in urbe ſermonum avida.* Sed longe diverſus hic ſenſus, idem nimirum, qui in his 11, 27. *Nomen tamen matrimonii concupivit, ob magnitudinem infamiæ, cujus apud prodigos noviſſima voluptas eſt.* Freinshemius.

4 *Senatus cognitionem poſcit.*] Non ſenatum, ut nonnulli. aliud hoc. neque enim continuo, qui *cognitionem ſenatus* poſcit, idem etiam ſenatum haberi vocarique. quamquam hic pro rei atrocitate utrumque fortaſſis factum, neque legitimus ſenatus exſpectatus, ſed extra ordinem indictus fuerit. *Idem.*

5 *Et vocantur Patres.*] Faernus legebat: *ſenatus cognitionem poſcit. advocantur Patres.* Vrſinus.

6 *Veſte mutata.*] Cultus ſupplicis hic eſt, qualis lib. 43. Livii, ubi principes civitatis in conſpectu populi *annulis aureis poſitis veſtem mutarunt*, ut ſupplices plebem circumirent. Mutatur autem veſtis candida in obſoletam & ſordidam. Neque ſine cauſa veſtem ſordidam in publico habere capillumve ſummittere licuit: qua de re Venuleii ſcriptum ſupereſt ex lib. 2. publicorum D. de injuriis: & cenſorum olim ea de re cognitio & ſeveritas in M. Livium exſtat apud Titum lib. 27. Sane delatos receptoſque reos capillum & barbam promittere, veſtemque ſolitos demutare, teſtimoniis receptiſſimis fidem faciunt Agellius 3, 4. Plinius ad Suram 7. epiſtolarum & M. Seneca lib. 9, decl. 4. *Vertranius.*

7 *Vocem adverſus pericula.*] Supplicem ſcilicet. nam ſupplicatio emollit iras.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 16 vol. 1

cula poſcere: abnuentibus cunctis, cum diverſa prætenderent, [1] eadem formidine. die ſenatus metu & ægritudine feſſus, ſive, ut tradidere quidam, [2] ſimulato morbo, [3] lectica delatus ad fores curiæ, [4] inniſuſque fratri, & manus ac ſupplices voces ad Tiberium tendens, immoto ejus vultu excipitur. mox [5] libellos & auctores recitat Cæſar, ita moderans, ne lenire, neve aſperare crimina videretur.
Acceſſerant præter Trionem & Catum accuſatores, Fontejus Agrippa, [6] & C. Li- 30

iras. *Aurelius.* Fuit etiam qui intellexit, ut quum in ſenatu ſententiam dicerent, ipſius in favorem loquerentur, quod falſum puto. nam ſequentia ſatis aperte declarant, quæſitos à Libone advocatos ac patronos, qui *voce*, i. oratione cauſam ejus defenderent, intercederentve pro eo ac deprecarentur. Hoc ſenſu *vox* apud Ciceronem pro P. Sextio: *conciones haberi quotidie contra me, vocem pro me ac republica neminem mittere.* Freinshemius.

1 *Eadem formidine.*] Omnes enim timebant Principis offenſam. *Lipſius.*

2 *Simulato morbo.*] Verum fuiſſe morbum ſcribit Dio, additque letalem, nec Tiberium auſum ſanum & valentem Libonem aggredi, ſed in ægrum & viribus fractum inſiluiſſe. Quod faciunt timidiores. *Aurelius.*

3 *Lectica delatus.*] Quod receptum in ſolis ægris. Nam lecticæ quamquam jam vulgatæ, tamen ſpernebantur adhuc à Curiæ aditu. Sueton. de Tiberio: *Numquam curiam niſi ſolus intravit: lectica quondam introlatus æger, comites à ſe removit.* Lipſius.

4 *Inniſuſque fratri.*] Puto L. Scribonio Liboni, qui hoc anno conſul. *Idem.*

5 *Libellos & auctores.*] Libellos enim dabant, qui alium deferebant, ſua manu ſubſcriptos, aut pro eis ab aliis, ſi forte ipſi literas neſcirent. L. *Libellorum.* D. de accuſat. & inſcript. *Muretus.* Libellos, in quibus erant accuſationis capita, quæ apud acta deponebantur, & nomina *auctorum*, id eſt, accuſatorum, manu eorum ſcripta l. 2. D. de accuſ. nam accuſatorem certum eſſe oportuit, in quem accuſationis probata calumnia cuderetur. *Aurelius.*

6 *Et C. Livius.*] Neſcio an, *Cluvius.* Lipſius.

Et C. Livius.] Cum deinceps non recurrat *Livius* iſte & recenſeat Tacitus inter Libonis accuſatores *C. Vibium Serenum* lib. 4, 29. ſuſpicor reſtituendum: *& Q. Vibius.* Nimirum degeneravit nomen ignotum in multo notius: quod non ſemel accidiſſe oſtenderem pluribus, ſi concinnarem commentaria. *Gruterus.* Mihi videtur hic ſermo eſſe de eo ipſo *C. Vibio* Sereno, qui poſtea procos. Hiſpaniæ in inſulam deportatus, 4, 13. deinde à proprio filio accuſatus eſt, inſtigante Tiberio, nec occultante *vetus odium adverſus exſulem Serenum: nam poſt damnatum Libonem, miſſis ad Cæſarem literis, exprobraverat, ſuum tantum ſtudium ſine fructu fuiſſe* 4,29. Freinshemius. Lege, *Q. Vibius*: & mox iterum, *donec Vibius.* Infra annal. 4. ita diſerte nominatur, & poſt damnatum Libonem queſtus dicitur *ſuum*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 16 vol. 1

L. C. Vibius ut vind: … vid: N. 4 Hist: cap: 13. vid: Ascon: in div: Cic: in Verrem. Livius. Vibius.

C. Livius, [1] certabantque cui jus perorandi in reum daretur: donec Livius, quia neciplſi inter ſe concederent, & Libo ſine patrono introiſſet, [2] ſingillatim ſe crimina objecturum profeſſus, protulit libellos [3] vecordes adeo, ut conſultaverit Libo, *an habiturus foret opes*, [4] *quis viam Appiam Brundiſium uſque pecunia operiret.* inerant & alia hujuſcemodi, ſtolida, vana; ſi mollius acciperes, miſeranda. Uni tamen libello manu Libonis, nominibus Cæſarum aut ſenatorum, additas [1] atro-

ſuum tantum ſtudium ſine fructu fuiſſe. Non debuit ergo in hac hiſtoria omitti. *Grotius.*

1 *Certabantque cui jus.*] Hoc genus judicii *divinationem* vocabant. *Aſconius. Muretus.*

2 *Singillatim ſe crimina.*] Idem fecit Cicero in Verrem, & ita conatus Hortenſii eluſit. *Muretus.*

3 *Vecordes adeo.*] Hoc vitio Libonem non abſolvo. Vereor tamen, ne Tacito hic exciderit, quale Floro, cum τέχνασμα Tarquinii eminentia papaverum capita demetentis *ſuperbiam* vocavit. Speciem ſtultitiæ obtendi agnoſco: ſed ſub ea rem atrocem velatam diffiteri nequeo. Nec tam ſtolida quam perplexantis ea oratio videtur, qui rogare aperte non auderet, an majorem habiturus eſſet, quam quiſquam privatorum; ad quantam accederet forſan nemo, propinquius tamen nemo accederet Principe: denique an principatu potiturus eſſet. Omnis ſuperlatio, quam vocant rhetores, exprimit, quod fieri non quit, ut quod ſummum veri eſt, intelligamus. Darius pecuniam deferebat Alexandro *quantam tota Macedonia caperet.* Et ſolent in conſultationibus iſtis perplexim loqui, dum vanum ete in dubios exitus veniæ patrocinium præparant, qui ſpei vetitæ indulgent. Sic iſte patrum noſtrorum memoria conſulebat, an in capitato argento ſuam faciem quandoque viſurus eſſet. *Gronovius.*

4 *Quis viam Appiam.*] Non temere de via Appia conſultavit vanum caput, quia ea inter Romanas vias longiſſima, & quaſi regina, ut ait Statius:

——— *qua limite noto*
Appia longarum teritur regina viarum.

Sed pertinuitne ea Brundiſium uſque? Negat Frontinus de Aquæductibus, qui ultra Capuam non porrigit. *Appia aqua*, inquit, *inducta eſt ab Ap. Claudio Cenſore. qui & viam Appiam à porta Capena uſque ad urbem Capuam muniendam curavit.* Adfirmat tamen hîc Tacitus, & Strabo, prolixe lib. V. & VI. & Horatius:

Brundiſium melius Numici via ducat, an Appi. aliique. Omnes bene. Nam Appius ipſe non hercle ultra Capuam perduxit, ne potuit quidem, ut fines tunc erant imperii Romani. perduxit poſtea ſive C. Gracchus Tribunus, qui pleraſque vias fecit, refecit: ſive C. Cæſar, qui curator viæ Appiæ non leviter in eam impendit: ſive Auguſtus; de quo inſcriptiones priſcæ, S. P. Q. R. QUOD. VIÆ. MUNITÆ SUNT. Nam certum aliquid non alii, non ego inveni. *Lipſius.*

Viam Appiam.] Via Appia à porta Capena, quæ nunc S. Sebaſtiani dicitur Brundiſium uſque ducebat. *Horatius. Muretus.*

1 *Atroces*

[1] atroces vel occultas notas, accuſator arguebat. Negante reo, adgnoſcentes ſervos per tormenta interrogari placuit. Et quia [2] vetere ſenatuſconſulto quæſtio in caput domini [3] prohibebatur, callidus & [4] novi juris repertor Tiberius [5] mancipari ſingulos [1] actori

1 *Atroces vel occultas.*] Quæ ad mortem eorum pertinerent, aut cædem. *Lipſius.*

2 *Vetere Senatuſconſulto.* Quando & à quo latum id SC. quæro. Sane antiquum eſt, & Cicero referre videtur ad morem majorum potius, quam ad legem. *Nam cum more majorum de ſervis in dominum ne tormentis quidem quæri liceat: exortus eſt ſervus, qui quem in eculeo appellare non poſſet, eum accuſet ſolutus.* Idem: *Majores noſtri in dominum de ſervo quæri noluerunt, non quia non poſſet verum inveniri, ſed quia videbatur indignum eſſe, & domino morte ipſa triſtius.* Derogatum ei legi antiquitus, in cauſſa inceſti. Pro Milone: *De ſervis nulla lege quæſtio eſt in dominum, niſi de inceſtu, ut fuit in Clodium.* Iuriſconſulti excipiunt etiam adulterii crimen, fraudati cenſus, & majeſtatis. l. 1. C. de quæſtionibus. *Lipſius.*

Vetere SC.] Quod hic Senatuſconſulto tribuit, Cicero Partitione, Inſtitutis & ea pro Dejotaro *moribus majorum* tribuit. Nobis amplius patere nihil poteſt. *Vertranius.*

3 *Prohibebatur.*] Cauſa erat, quia, ut Cato dicere ſolebat, *quot ſervi, tot hoſtes.* Macrobius 1. Saturnal. cap. 11. *Muretus.*

4 *Novi juris repertor Tiberius.*] Imo infamia hujus inventi penes Auguſtum: erratque noſter, ſi non errat Dio lib. LV. Ὅτι δὲ οὐκ ἐξὸν ἦν δοῦλον κατὰ δεσπότου βασανισθῆναι, ἐκέλευσεν ὁσάκις ἂν χρεία τοιοῦδε τινὸς γένηται, τῷ δημοσίῳ αὐτὸν, ἢ καὶ ἑαυτῷ πιπράσκεσθαι, ὅπως ἀλλότριος τοῦ κεκτημένου ὢν ἐξετάζηται, οἱ μὲν ᾐτιῶντο, ὅτι ὁ νόμος τῇ τοῦ δεσπότου μεταλλαγῇ καταλύεσθαι ἔμελλεν: *Quod vero cum non liceret ſervum in caput domini torqueri, juſſit ut quoties ejus rei uſus eſſet, vendi ſervum vel Actori publico, vel ſibiipſi Principi; ut jam quaſi alienus à reo examinari poſſet: id ſane nonnulli criminati ſunt, quaſi legem ea domini mutatione diſſolveret.* Lipſius.

Novi juris repertor.] Vaniſſimum Tiberii illud ἄθυρμα fuit, quo ſervos privatorum publico actori tradi juſſit: dum enim veretur, ne SC. offendat, callidus (ſi diis placet) in jus gentile committit, quo dominium, quod obtigit, quemque tenere fas eſt. At ex hoc novo Tiberii invento nolenti domino ſua res eripitur: quo mihi non *repertor novi juris,* ſed aſſertor veteris injuriæ videtur, cujus uſũ ſub Auguſto prodidit Dio lib. LV. Quid enim fuit, cur potius jus ſingulare non introduxit, quo ſervi vel in dominos torquerentur, ubi de crimine majeſtatis actum, quod ad perſonas principum attinuiſſet? Vtique ſequentes principes id non latuit, x de quæſtionibus. Ea certe ſine ullo mancipationis circuitu expeditior & planior fuiſſet via. *Vertranius.*

5 *Mancipari.*] Addici. *Ferretus.* Pro compoſito ſimplex, ut lib. 2. hiſtor. *luxui & ſaginæ mancipatus emptuſque.* Igitur emancipatione publicus ſervus traditos à delato reo privatos accepit, non ut Æmilio placebat, addictione, quæ à judice cauſa cognita decernitur. *Vertranius.* *Mancipatio* genus alienationis, quod fiebat libripende & quinque teſtibus præ-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 16 vol. 1

[1] actori publico jubet: [2] ſcilicet ut in Libonem ex ſervis

præſentibus. Vlpianus lib. 19. Boëthius in Topica. *Muretus.*

1 *Actori publico.*] Mancipari, mancupio tradi: πιπράσκεσθαι, ſive vendi, dixit Dio. Supra: *Hortiſque venditis ſtatuam Auguſti ſimul mancipaſſet.* Lib. III. *Servos quoque Silani, ut tormentis interrogarentur, actor publicus mancipio acceperat.* Sed quis publicus actor? non alius, quam publicus ſive ſervus ſive libertus: proprio tamen munere, qui res rationeſque Reip. adminiſtrabat. Plura in EXCURS. F. *Lipſius.*

Actori publico.] Servus erat publicus, qui publicis tabulis publiciſque rebus præponebatur: itaque alibi *ſervus publicus*, alibi *actor publicus*, alibi *perſona publica* appellatur. *Ferretus.* Oſidii Antiochum *ſervum actorem* LXCVII. D. de leg. III. invenio, ex quo actor publicus ſervus quoque videtur, qui actis præpoſitus decreta magiſtratuum & quæ ad judicia pertinerent, excipiebat, &, ut ajunt, in acta referebat. Vnde eſt, quod apud Marcellum *cavet quis ſervo publico ſe alii reſtituturum*, XVIII. D. de ad optionib. & idem apud Vlpianum *pro abſente apud Prætorem ſtipulatur*, II. 12. Rem pupilli ſalvam fore. Ideo vero ſervo munus illud mandatum, quia jure civili libera perſona alteri acquirere nihil potuit. Servus igitur reipubl. adhibendus fuit, qui ſicut Communis nomine ſtipulatus ei acquireret obligationem, teſte Iulio Paulo XL. de uſuris, ita ſingulorum nomine ſtipulatus ſingulis quærere poſſet, qui ex parte domini magis, quam eſſent, viderentur. Cornelius hiſtor. I. *ſervum publicum* æditüum facere videtur. Vt & Livius cuſtodes refert in atrio Libertatis, *ſignatis* à Cenſoribus *tabellis publicis, clauſoque tabulario dimiſſos ſervos publicos* lib. XLIII. Agellius quoque XIII. cap. XIII. ædilium ſtipatores *ſervos publicos* ait. Vt liceat ex his ſuſpicari, ſicut in privatorum familiis, ita ſervos publicos Po. Romani traditos miniſteriis diverſis fuiſſe. *Vertranius.* *Actores*, i. διοικητὰς, συνδίκους, reipubl. olim ſervos fuiſſe, conſtat ex tit. qui exſtat lib. XI. Cod. Ne quis liber invitus actum gerere cogatur. *Muretus.* *Actores* fuiſſe veteribus inter præcipuos ſervorum notius eſt, quam ut probatione egeat. Ejus officium optime exponitur his verbis Rabani Mauri de inſtit. cleric. I, 10. *Actor prudens & bonus ſcit, quis ſit domini ſui cenſus & omnis ſubſtantiæ modus, & redigit apud ſe totius poſſeſſionis inſtrumenta originalia.* Hinc apparet etymon nominis, ut conſtet *actorem* appellatum, quia quod in re familiari domini curandum agendumque erat, ipſe exſequeretur. Græcis, ut in l. 41. §. 4. de fideic. libert. πραγματευτής erat, non ob diſſimilem cauſam. Iam ut ſinguli, ita etiam reſpublicæ ſervos ſuos habuerunt: unde toties apud IC. aliosque *ſervorum publicorum* occurrit mentio. Inter hos etiam actores fuiſſe ratio dictat, præſertim exemplis confirmantibus. Sic *actor municipii* in l. 12. Vt in poſſeſſ. legat. Sed quid acta agimus? Pridem hæc aliaque multa obſervavit vir ſummus Barn. Briſſonius in lexico, ubi notandum, principibus etiam ſuos fuiſſe actores, unde *Actores dominicos, rei dominicæ, rei privatæ* ibidem leges. Idem indicavit locum Plinii epiſt. 7, 18. ex quo reperio municipalem etiam *actorem* appellatum *publicum: pro quingentis millibus nummum, agrum ex meis longe pluris,* (ita diſtingui debet) *actori publico mancipavi.* Talis igitur hic actor publicus urbis Romæ, cui quum ſervi Libonis mancipio dati eſſent, publici facti ſunt. atque ita in Libonem, jam non amplius dominum ſuum, torqueri potuerunt. *Freinsh.*

2 *Scilicet ut in Libonem.*] Hinc optime

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 16 vol. 1

vis ſalvo ſenatuſconſulto quæreretur. Ob quæ [1] poſterum diem reus petivit. domumque digreſſus extremas preces [2] P. Quirinio propinquo ſuo ad principem mandavit. reſponſum eſt, *ut ſenatum rogaret.* cingebatur interim [3] milite domus, [4] ſtrepebant etiam in veſtibulo, ut audiri, ut aſpici poſſent: cum Libo, ipſis, quas [5] in noviſſimam voluptatem adhibuerat, epulis excruciatus, vocare percuſſorem, prenſare ſervorum dextras, inſerere gladium. atque illis, dum trepidant, dum refugiunt, evertentibus adpoſitum menſa lumen, feralibus jam ſibi tenebris duos ictus in viſcera direxit. Ad gemitum conlabentis, adcurrere liberti, & cæde viſa miles abſtitit. Accuſatio tamen apud patres adſeveratione eadem peracta, juravitque Tiberius, *petiturum*

optime intelligi poteſt, id quod traditur in l. Contra legem cum l. ſeq. D. de legibus. Tale eſt, quod de Tiberio Suetonius tradit: *Immaturæ puellæ, quia more tradito nefas eſſet virgines ſtrangulari, vitiatæ prius à carnifice, dein ſtrangulatæ.* Quod in Sejani filiola factum narrat Tacitus lib. 5. *Mur.*

1 *Poſterum diem.*] Comperendinati rei prope pro damnatis habebantur. Comperendinationem enim ii fere tantum petebant, qui aut exſilio aut morte voluntaria prævenire condemnationem volebant. Si enim ita ſe purgaverat reus, ut omnia quæ ſibi objecta erant, diluiſſe videretur, ſtatim abſolvebatur. Comperendinabatur, cum ſatis munita defenſio non erat. *Idem.*

2 *P. Quirinio propinquo ſuo.*] Eſt P. Sulpicius Quirinius, qui Æmiliam Lepidam habuit uxorem. unde adfinitas. Nam ipſe ignobilis. *Lipſius.*

3 *Milite domus.*] Qui neceſſitatem oſtenderent, & ſponte aut vi pereundum. *Lipſius.*

4 *Strepebant etiam in veſtibulo.*] Editi, *ſtrepebantque etiam.* Ego MSS. auctoritate copulam expunxi. *Pichena.* *Veſtibulum* eſt ſpatium ante januam domus vacuum inter viam publicam atque ipſas ædes. quod quamquam extra ædes eſſet, tamen quodammodo pro parte earum accipiebatur. Vide Baldum in verbis Vitruvianis. Multum itaque hæc diſtant *in veſtibulo* & *ante fores.* nam *ante fores* eſſe dicuntur, qui proximi ſunt foribus: at *in veſtibulo* eſſe poteſt, qui à foribus ſatis longe remotus eſt. Et hoc poſteriore modo accipienda ſunt Taciti verba, non priori. *Freinshemius.* Velim, *ſtrepebantque jam in v.* Gronovius.

5 *In noviſſimam voluptatem.*] Sic Livius facit Vibium & XXVII ſenatores Campanos lautis epulis exſatiatos & temulentos venenum hauſiſſe. Sic noſter Aſiaticum in extrema vitæ linea, lauto corpore, hilare epulatum ait & ſibi vitam ademiſſe. Sic Iubam regem Maurorum & Petrejum magnifice epulatos, dein mutuis vulneribus tradunt ſe confeciſſe. Sic Florus Cantabros ferro venenoque inter epulas ſe trucidaſſe. Scholiaſtes Iuvenalis in Sat. 6. *Pontia P. Petronii filia, quam Nero convictam in crimine conjurationis damnavit, defuncto marito filios ſuos*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 16 vol. 1

rum ſe vitam quamvis nocenti, niſi voluntariam mortem pro-
32 *peraviſſet.* Bona inter accuſatores dividuntur: & [1] præturæ extra ordinem datæ, his qui ſenatorii ordinis erant. [2] Tunc Cotta Meſſallinus, *ne imago Libonis exequias poſterorum comitaretur,* cenſuit: Cn. Lentulus, *ne quis Scribonius cognomentum Druſi adſumeret: ſupplicationum dies* Pomponii Flacci ſententia conſtituti. [3] *ut dona Jovi, Marti, Concordiæ, utque Iduum Septembrium dies quo ſe Libo*

ſuos veneno necaſſe convicta, cum largis ſe epulis oneraſſet & veneno (quid ſi *vino* legas) *venis inciſis ſaltans, quo maxime ſtudio oblectabatur, exſtincta eſt.* Aurelius.

1 *Præturæ extra ordinem.*] An ſupra numerum eos Prætores adjectos vult? certe enim unius prætura tantum vacabat. An potius, in annum proximum deſtinatos eos, extra ſortem aleamque comitiorum? *Lipſius.*

Præturæ.] Res ita habet. Gliſcente adulatione, majeſtatis accuſatio ſæviſſime peragebatur, ita quidem ut etiam indicibus aut accuſatoribus ob damnatos reos præmia decernerentur: quo videlicet & ipſi pietatis ſuæ in principem fructum caperent, & alii eorum honoribus ad cuſtodiendam vindicandamque illius majeſtatem excitarentur. Fuerunt autem duplicia hæc præmia, pecuniæ & honores. utriuſque apud noſtrum plura exempla; ſed prætermiſſis illis, 3, 19, Piſonis accuſatoribus, aliis *ſacerdotia,* uni *ſuffragium ad honores* promittuntur: 11, 4, *inſignia præturæ Criſpino decreta.* 11, 38, decreta Narciſſo *quæſtoria inſignia.* 15, 72, *triumphale decus Petronio, Nervæ, Tigellino tribuit;* conſularia inſignia Nymphidio. Pertinet huc locus H. 4, 41. *neque ſe præmium aut honorem ex calamitate civium cepiſſe.* Sic igitur *his qui ſenatorii ordinis erant,* hoc loco *præturæ datæ,* non in locum Libonis, quomodo enim uni plures ſufficerentur? ſed in annum ſequentem: geſta enim hæc videntur ſub tempus comitiorum habendorum, ut apparebit ſequentia capita diligenter excutienti. ex quibus 6 ac 30 hoc etiam argumentum ſuppeditat, quod ibi tractari videmus de comitiis, quorum haud dubie tempus admonebat, deque iis agendi occaſionem ſubjiciebat. *Præturas extra ordinem* interpretor extra comitiorum ordinem, Principis ſuffragio tribuendas: de quibus etiam capio locum ſupra relatum ex 3, 19. de quo in tempore dicemus. Sermo autem hic eſt Tacito non de aliis ſenatoribus, quam qui inter accuſatores Libonis fuerant. *Freinshemius.*

2 *Tunc Cotta Meſſallinus.*] Cotta hic inter notas & vibices ejus ſecli, filius, ut Plinius ait l. 10. c. 22. Meſſallæ oratoris: patris optimi degener proles. De imaginibus in funere, deque hoc interdicto, non repeto ea quæ ſcripſi in Electis cap. XXIX. Sic Bruti & Caſſii imagines abolitæ, infra lib. III. *Viginti clariſſimarum familiarum imagines antelatæ ſunt, Manlii, Quinctii, aliaque ejuſdem nobilitatis nomina: ſed præfulgebant Caſſius atque Brutus hoc ipſo, quod effigies eorum non viſebantur.* Lipſius.

3 *Vt dona Iovi, Marti.*] Delenda *Vt* particula. decreverunt dona Iovi, & decreverunt, ut Id. Septembr. dies feſtus haberetur. *Freinshemius.*

1 *L. P. &*

Libo interfecerat, dies feſtus haberetur, [1] L. P. & Gallus Aſinius, & Papius Mutilus, & L. Apronius decrevere: quorum auctoritates, adulationeſque retuli, ut ſciretur vetus id in Rep. malum. [2] Facta & de Mathematicis Magiſque Italia pellendis ſenatus conſulta; quorum è numero, L. Pituanius [3] ſaxo dejectus eſt: In P. Marcium

1 *L. P. & Gallus Aſinius.*] Vereor ut elapſum exſcriptori ſit aliquod nomen. Divinabam olim, *L. Pætus, Gallus Aſinius.* Pætos ſane illo ævo in Senatu fuiſſe, docet liber XV. ubi Cæſonius Pætus. Quid ſi etiam, *L. P. & Gallus Aſinii?* ut prænominibus diſtinguat plures ejus gentis. Nam Aſinii aliquot Senatores, imo conſulares, uti infra dicam. *Lipſius.*

L. P. & Gallus Aſinius.] Lego, *Lucius Pætus & Gallus Aſinius.* Ut duo ſint tantum non tres. *Aurelius.* Non tres ſed duo tantum fuiſſe videntur, neque ambo Aſinii, ſed diſtinguendum, *L. Publius, Gallus Aſinius* &c. ut tamen adhuc pro *Publio* aliud nomen gentis ſubſtituendum arbitrer. quod mihi quidem jam non ſuccurrit: niſi forte *L. Paullum*, quo conſule mortuus eſt Auguſtus; aut *L. Plancum*, cujus in ſuperiori libro mentio, ſubſtituamus. Quod tamen ſine firmioribus indiciis conjecturiſque nequaquam fecerimus. *Freinshemius.* Fortaſſe, *L. Piſo & Gallus Aſinius.* Gronovius.

2 *Facta & de Mathematicis.*] Imò repetita potius. Nam veteri lege edictoque, pridem amota è Rep. illa peſtis. Adde quæ in EXCVRS. G. *Lipſ.*

Mathematicos.] Sciendum *Mathematicorum* cognomentum imperatorum tempore, per imperitiam vulgi, & impudentiam impoſtorum, qui magnifico & venerabili hoc nomine vanitatem artis ſuæ tegebant, ad Chaldæos ſive Apoteleſmaticos fuiſſe deductum. Agellius 1. 9. *Geometriam, Gnomonicam, Muſicam ceteraſque item diſciplinas altiores,* μαθήματα *veteres Græci appellabant. vulgus autem quos gentilicio vocabulo Chaldæos dicere oportet, mathematicos dicit.* Freinshemius.

3 *Saxo dejectus eſt.*] Tarpeio. ita dicebant, ſine alia additione. Plautus:
Qui in amore, (malim *amorem*) *præcipitavit, pejus perit, quàm ſi ſaxo ſaliat.*

Lucretius; ——*ſceleriſque luela*
Carcer, & horribilis de ſaxo jactus deorſum. Lipſius.

Saxo dejectus eſt.] Vetus id & vulgare ſupplicium apud Romanos Dionyſius ait, libro 8. quo ducti in eminentem foro tumulum, ibi vaſta rupe dejiciebantur, cujus erat altitudo, etiam ſecure aſpicientibus horrenda, teſtibus eodem libro 8 & Seneca 3 Declamat. lib. 1. Illo reſpicit Plautus Trinummo. & Lucretius lib. 3. Sane Eleorum lex de ſaxo Tipæo fœminas dejici juſſit, quæ ad Olympicos ludos penetraſſent, quæve Alpheum, quibus erat eis interdictum diebus, omnino tranſmiſiſſent, ut habet Pauſanias Eliacorum priore. Cujus legis ad exemplum XII tab. lex habuit, *Falſus teſtis Tarpeio dejicitor.* Sunt autem eo maxime veteres uſi ſupplicio, quamdiu ſanguine civium puras manus abſtinuerunt: at ubi pro libidine dominantium inſontes cædi, vel nocentes plecti cœperunt, in nova republica, legibus actum eſt novis. Ideoque jam interpretatione prudentum non poteſt quis ſic damnari, ut de ſaxo præcipitetur, auctore Modeſtino l. XXV. D. de pœnis. *Vertranius.*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 16 vol. 1

cium conſules [1] extra portam Exquilinam, cum [2] claſſicum canere juſſiſſent, [3] more priſco advertere. Proximo ſenatus die multa in luxum civitatis dicta à Q. Haterio conſulari, Octavio Frontone [4] prætura functo: decre-

1 *Extra portam Exquilinam.*] Supplicia pleraque apud Romanos ſumi ſolita extra portas. credo, ne frequenti ſanguine & cæde, contaminari oculi civium, aut delibari videretur libertas. Exempla in EXCURS. *H.* Lipſius.

Portam Exquilinam.] Nunc *Porta Major* vocatur. *Muretus.* Magna agitatur quæſtio inter antiquarios, an *porta Sancti Laurentii*, quæ proxima eſt Viminali, olim Eſquilina fuerit. Quidam affirmant: alii Tiburtinam hanc nominant: alii Næviæ ſequenti, vulgo Majori, Eſquilinæ nomen attribuunt. Me Livii auctoritas cogit, Dionyſii, Strabonis, ut Eſquilinam appellem: nec quemquam priſcorum invenio, ut Marlianus, Tiburtinam nominaſſe. *Al. Donatus.*

2 *Claſſicum canere.*] Non cuilibet è plebe doctorum notus mos. Cum civi rei capitalis dies dicta eſſet, claſſicum in celeberrimis urbis locis canebat, & poſtremo ante januam damnati. Plutarchus in Gracchis: Καίτοι πάτριόν ἐστιν ἡμῖν, εἴτις ἔχων δίκην θανατικὴν μὴ ὑπακούει, τούτου πρὸς τὰς θύρας ἕωθεν ἐλθόντα σαλπικτὴν ἀνακαλεῖσθαι τῇ σάλπιγγι, καὶ μὴ πρότερον ἐπιφέρειν ψῆφον αὐτῷ τοὺς δικαστάς. *Patrius nobis mos eſt, ſiquis capitis accuſatur, neque obaudit, ad ejus fores mane tubicinem ire, & claſſicum canere, nec ante judices ſententiam de eo ferre.* Seneca lib. I. de Ira: *Itaque etſi perverſa induenda magiſtratui veſtis, & convocanda claſſico concio eſt, procedam in tribunal non furens nec infeſtus, ſed vultu legis, & illa ſollennia verba gravi magis quam rabida voce concipiam.* In Commentario M'. Sergii apud Varronem, lib. V. de LL. *Quo die comitia erunt, in arce claſſicum canat, endo* (ſic emendo) *circumque mœros, & ante privati hujuſce T. Quinctii Trogi ſceleroſi hominis hoſticum* (leg. eſt, *hoſtium*) *canat, & ut in campo cum primo luci adſit.* Seneca iterum huc reſpexit Epiſt. XVII. *Cum claſſicum cecinit, ſcit non ſe peti: cum aliqua conclamatio eſt, quomodo exeat, non quid efferat, quærit.* Puto & Lucilius, hoc verſu Trochaico:

Rauco concionem ſonitu & curvis cogant cornibus.

Nec Romæ ſolum & inter cives ſervatus ille mos: ſed etiam in provinciis, niſi fallunt me Declamatores (& hercle vereor ut animi ingeniique cauſſa fallant) apud Senecam patrem lib. IX. Controv. II. de Flaminio qui inter cœnam noxium punivit. Capito: *Fit à præcone ſilentium: adhibentur deinde legitima verba: canitur ex altera parte claſſicum.* Caſſius Severus: *Si tribunal conſcenderit convivali veſte: ſi cum claſſicum canere debeat, ſymphoniam canere juſſerit.* Lipſius.

3 *More priſco.*] Supplicium priſci moris quale, pete à me in lib. XV. *Id.*

More priſco advertere.] Ut eum infelici arbori alligatum virgis cædi, & poſtremo ſecuri percuti juberent. l. 5. *placitum poſthac, ut in reliquos Seiani liberos adverteretur.* Muretus.

4 *Prætura functo.*] Non temere dictum puto Tacito *Prætura functus*: nam inter hunc & *prætorium*, illis quidem temporibus, nonnihil interfuiſſe deprehendo. quapropter frequentiſſime ſic loquitur auctor, ut *functus conſulatu*, 1, 39. *prætura*, 2, 67, 3, 31. 5, 8. & alibi: quod genus loquendi,

decretumque [1] *ne vaſa auro ſolida miniſtrandis cibis fierent;* [2] *ne veſtis ſerica viros fœdaret.* Exceſſit Fronto, ac poſtulavit [3] *modum argento, ſupellectili, familiæ.* [4] Erat quippe adhuc frequens ſenatoribus, ſi quid è repub. crederent, loco ſententiæ promere. Contra Gallus Aſinius diſſeruit: *Auctu imperii adoleviſſe etiam privatas opes; idque non novum, ſed è vetuſtiſsimis moribus.* [5] *aliam apud Fabricios,*

loquendi, an in vetuſtioribus reperiatur, ambigó. Plane enim ortum puto ſub principibus, quum jam inſignia magiſtratuum ornamentaque, puta conſularia, prætoria, quæſtoria &c. beneficio principis tribui obtinuiſſet: quum hi qui ea conſequuti fuerant, conſulares, prætorii &c. videri vellent, neque minus ceteri aliqua appellatione hos præminere niterentur. ſicut etiam Dio à veris conſularibus atque prætoriis diſtinguere videtur hos repentinos & factitios, τούς γε δοκοῦντας ὑπατευκέναι, ἢ ἐστρατηγηκέναι, *qui conſulatu aut prætura functi videbantur*: hoc eſt, habebantur eodem loco, quo ii qui magiſtratus eos geſſiſſent. Interim *prætorii* vocabulo vetus etiam ſignificatio manſit, ut iis quoque tribueretur, qui revera magiſtratu functi erant, neque minus tamen interdum in ſpeciem tranſiret, ac *prætura functis* opponeretur. ſicut *adoptionis* vocem, aliaſque hoc genus, modo generis, modo ſpeciei appellationem eſſe conſtat. Sic etiam *triumphalis ſenex* appellatur Veſpaſianus H. 4, 8 quum nondum triumphaſſet, ſed tantum triumphalia adeptus fuiſſet ſub Claudio, ut Suet. Veſp. cap. 4 retulit. Atque hoc ſenſu videntur apud eundem Sueton. Ner. cap. 30, accipi poſſe *triumphalium virorum patrimonia.* Sic apud noſtrum Poppæa *triumphales avos* jactat. qui autem intelligantur, clarum eſt ex 13, 45. *Poppæa Sabina T. Ollio patre genitâ, ſed nomen avi materni ſumpſerat, illuſtri memoria Poppæi Sabini conſulari & triumphali decore præfulgentis.* Iam autem conſtat ex noſtro 4, 46. eum tantum *inſignia triumphalia* (nam triumphus ipſe privatis decerni olim deſierat) accepiſſe. Quomodo igitur hi *triumphales* ob inſignia honoris, non ipſum; ita *conſulares* & *prætorii* ſimilem ob rationem, ornamentis conſularibus prætoriiſve donati. *Freinshemius.*

1 *Ne vaſa auro.*] Vide luxum ejus ævi, & gratulare ſæculo noſtro. Dio paullo communius id concipit: quaſi interdicta omnia vaſa auri, niſi quæ ad ſacra. *Lipſius.*

2 *Ne veſtis ſerica.*] Nolim erres. diſtincta genera veſtium olim. Byſſina, Bombycina, Serica. quæ perſequor & evolvo in EXCURS. *I.* Idem.

3 *Modum argento.*] Id eſt, certum pondus numerumque definiri voluit: tot pondo argenti, tot ſervos, talem ſuppellectilem. *Idem.*

4 *Erat quippe.*] De hoc more vide, ſi libet, Obſer. mearum lib. 1. cap. 17. *Gronovius.*

5 *Aliam apud Fabricios.*] Inde acute Seneca Epiſtola 17. *Sæculum muta, nimis habes.* Neque aliquid medicinæ adhibere debebat Criticorum ordinis princeps Valerii Maximi loco cap. 4. lib. 4. *Cornelia Gracchorum mater cum Campana matrona apud illam hoſpita, ornamenta ſua illo ſæculo pulcerrima oſtenderet,* &c. non debebat, inquam, contra MSS. omnes, in quibus, *illius ſæculi*, reponere *illius oculis.* Etſi enim hæc referantur ex Pomponio Rufo, non adeo remoto

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 16 vol. 1

cios, 1 aliam apud Scipiones pecuniam; & cuncta ad remp. referri: qua tenui, anguſtas civium domos; poſtquam eo magnificentiæ venerit, 2 gliſcere ſingulos. neque in familia & argento, quæque ad uſum parentur, nimium aliquid, aut modicum, niſi ex fortuna poſſidentis. diſtinctos ſenatus & equitum cenſus, non quia diverſi natura, ſed ut locis, ordinibus, dignationibus antiſtent, 3 taleſque ad requiem animi, aut ſalubritatem corpo-

rum

ab ævo Gracchano, quis tamen neget una auctam Campanorum luxuriem cum felicitate temporum? Quid quod nihil vetat, iſta, *illius ſeculi*, eſſe à manu Valerii, comparantis id cum ſuo. *Gruterus.* Apuleius Apol. *Non habuit tantam rem familiarem Philus, quantam Lælius, quantam Scipio; nec Scipio, quantam Craſſus Dives; at enim, nec Craſſus Dives, quantum volebat.* Quam *pecuniam* vocat Tacitus, hic, *rem familiarem*, idem autem uterque vult. *Boxhornius.*

1 *Aliam apud Scipiones pecuniam.*] Larga ſignificatione pecuniam dixit, ut lex xviralis, & Iuriſconſulti. *Lipſius.*

2 *Gliſcere ſingulos.*] Vir nobilis corrigit, *gliſcere in ſingulos.* ut ſuppleatur, *magnificentiam.* Nam *gliſcere ſingulos* Latine non dici putat; certe non explicare, quod auctor dicere voluerit: niſi forte ſenſerit, unumquemque indulgere ſibi & velut in lubrico ferri. Nimirum putavit *gliſcere* Latinum eſſe Gallicum *gliſſer*: quæ multum differunt. *Gliſcere* Latinis eſt creſcere. Vide Nonium. Et ſæpe ſic uſurpat ipſe Tacitus. Hic *gliſcere ſingulos*, eſt augeri opibus, creſcere paratu & nitore inſtrumenti rerumque neceſſariarum ad victum & cultum. *Gronovius.*

3 *Taleſque ad requiem animi.*] Quid eſt illud, *tales?* Cenſeo reſcribendum, *dignationibus antiſtent, aliiſque, quæ ad requiem.* Ideo (inquit bonus patronus luxuriæ) repertum diſcernere cenſum Senatorum equitumque à plebe: non ſolum ut loco, ordine, dignitate, præmineant, ſed etiam ſupellectile, veſte, aliiſque quæ animo aut corpori cara. Potes etiam legere, *ita aliis quæ ad.* minuſque receдes à ſcriptura. *Lipſius.*

Taleſque ad requiem animi.] Emendavit olim Muretus: *ſed ut locis, ordinibus; dignationibus antiſtent aliis, quæ ad requiem animi.* At *locis* & *ordinibus*, non recte opponuntur *dignationes*, cum fere idem ſit, *dignatio* & *ordo.* Senſus videtur: ubi honores, ibi commoda. Lipſius legit, ac diſtinguit; *ſed ut locis, ordinibus, dignationibus antiſtent, & aliis, quæ ad requiem.* bono quidem ſenſu, ſed conſtructione non integra. Manuſcriptus non aliud juvat, niſi quod habet, *taliſque ad requiem.* ac fortaſſe ibi latet particula, *ita*, quæ neceſſaria videtur ad ſententiam explendam. Itaque ſic legerem: *Sed ut locis, ordinibus, dignationibus antiſtent; ita aliis, quæ ad requiem animi*, &c. Pichena. Lego ex conjectura quam veram puto: *æqualeſque, quæ ad requiem animi, aut ſalubritatem corporum parentur.* Aurelius. Optime cohærebit ſenſus & minimum mutabitur, ſi ſcribas *& aliis quæ.* Grotius. Hæc ſic legenda eſſe prope mihi perſuaſi: *ſed ut locis, ordinibus, dignationibus antiſtent; voluptates quoque ad requiem animi, & ſalubritatem corporum parentur.* Adeo ut totius loci hæc ſit ſententia: Majorum noſtrorum laudabili inſtituto diſtincti certique definiti ſunt Senatorum & Equitum ampliſſimi

cenſus;

rum parentur. niſi forte clariſsimo cuique plures curas, majora pericula ſubeunda; delinimentis curarum & periculorum carendum eſſe. Facilem adſenſum Gallo, ſub nominibus honeſtis,[1] confeſſio vitiorum, & ſimilitudo audientium dedit. Adjecerat & Tiberius, *non id tempus cenſuræ; nec ſi*

cenſus; non quod illi qua homines natura pluribus indigeant quam reliquum vulgus, ac propterea majoribus opibus debeant abundare; ſed quod in ampliſſimis dignitatibus poſiti, ut iis cæteris antiſtant, in quibus plurimæ curæ devorandæ tolerandique immenſi labores ipſis ſunt: ita quoque gaudere & frui præ aliis debeant honeſtis quibuſdam voluptatibus, ad requiem fatigati animi & ſalubritatem vigiliis plurimis afflictorum extenuatorumque corporum facientibus, velut tot communium curarum, tot periculorum, ſolis prope atque unicis delinimentis. Neque eſt, quod quempiam offendat vox iſta, *voluptates*. Illas enim hic intelligit Gallus Aſinius, aut intelligi vult, quæ *honeſtæ, conceſſæ*, alibi apud Tacitum vocantur. quibus quidem epithetis hic non eſt opus, cum tales illæ voluptates, ut ad requiem animi & ſalubritatem corporum comparatæ, deſcribantur. *Boxhornius.* Diſtinguo & lego: *non quia diverſi natura, ſed ut locis, ordinibus, dignationibus, antiſtent & aliis, quæ ad requiem animi aut ſalubritatem corporum parentur.* In qua oratione multiplex ἔλλειψις obſcuritatem facit & occaſionem mendo dedit. Intelligendum enim inter τὸ *ſed ut* ex ſuperioribus τὸ *Quia*, & poſt τὸ *dignationibus* ex ſequenti τὸ *antiſtant* intra idem comma; denique ante τὸ *antiſtent* particula comparativa. Eſt enim integrum: *non quia diverſi natura ſint, ſed quia, quemadmodum locis, ordinibus, dignationibus antiſtant, ſic antiſtent & aliis.* Gronovius.

1 *Confeſſio vitiorum.*] Poſſit legi, *conſenſio.* Lipſius.

Confeſſio vitiorum.] Ne aſſentiamur Lipſio, legi poſſe *conſenſio. Confeſſio* retine, ſed comma ante ipſã vocem dele. Iungenda enim illa, *Confeſſio vitiorum ſub honeſtis nominibus.* Et quæ illa infantia, *Conſenſio aſſenſum dedit?* Acidalius. Non ita, ſi mihi creditur, ſed, *conceſſio vitiorum & ſimilitudo audientium.* Nam licet quis vitia confiteatur, tamen non aſſentit, ut vitia locum habeant: ſed aſſenſere Aſinio, propter ſimilitudinem morum, quam Senatores cum illo habebant, & quod facile vitiis concederent, in quæ tranſierant dudum. Sic manus manum fricat. *Aurelius.* Abſit, ut mutemus, quod pulcerrime dictum eſt. Neque vero hæc confeſſio eſt Galli, ut cenſuit Freinshemius, qui παραφράζει. *Huic Aſinii orationi non difficulter aſſenſi ſunt reliqui, qui, quod ipſi ſimiliter animati eſſent, gratum habebant exſtitiſſe virum primarium, qui iiſdem, quibus ipſi tenebantur vitiis, teneri ſe confiteretur, & tamen obtegendæ eorum turpitudini honeſta nomina reperire potuiſſet.* Immo, impudentia, inquit, plurium, qui prætextu & vocabulis *commodorum* & *neceſſariorum* luxuriam ſuam tantum non prodebant & palam confitebantur, & quod hæc iſtis ſimiles audiebant. *Confeſſio* eſt illorum qui poſt Gallum ſententias dixere: *ſimilitudo audientium* eſt illorum, qui non ſunt locuti, ſed verbo aut manu promiſſa aſſenſere, aut denique pedibus in eam ſententiam iere. Defendere turpia inſtar confeſſionis eſt inſitorum vitiorum. Ludit pari ſuavitate lib. 14. *adverſo rumore Seneca erat, quod oratione tali confeſſionem ſcripſiſſet.* Gronovius.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 16 vol. 1

ſi quid in moribus labaret, defuturum corrigendi auctorem.
34 Inter quæ L. Piſo ambitum fori, *corrupta judicia, ſævitiam oratorum, accuſationes minitantium* increpans, *abire ſe & cedere urbe, victurum in aliquo abdito & longinquo rure* teſtabatur: ſimul curiam relinquebat. Commotus eſt Tiberius, & quamquam mitibus verbis Piſonem permulſiſſet, propinquos quoque ejus impulit, ut abeuntem auctoritate vel [1] precibus tenerent. Haud minus liberi doloris documentum idem Piſo mox dedit, vocata in jus Urgulania, quam ſupra leges amicitia Auguſtæ extulerat. nec aut Urgulania obtemperavit, in domum Cæſaris ſpreto Piſone vecta; aut ille abſtitit, quamquam Auguſta *ſe violari & imminui* quereretur. Tiberius hactenus indulgere matri civile ratus, ut *ſe iturum ad prætoris tribunal, adfuturum Urgulaniæ* diceret, proceſſit palatio, procul ſequi juſſis militibus. ſpectabatur occurſante populo, compoſitus ore, & ſermonibus variis tempus atque iter ducens; donec propinquis Piſonem fruſtra coërcentibus, deferri Auguſta pecuniam quæ petebatur juberet. Iſque finis rei, ex qua neque Piſo inglorius, & Cæſar majore fama fuit. Ceterum Urgulaniæ potentia adeo nimia civitati erat, ut teſtis in cauſſa quadam quæ apud ſenatum tractabatur, venire dedignaretur; [2] miſſus eſt prætor, qui domi interrogaret: cum virgines Veſtales in foro & judicio audiri,
35 quotiens teſtimonium dicerent, vetus mos fuerit. [3] Res eo anno prolatas haud referrem, ni pretium foret,

¹ Gn. Pi-

1 *Precibus tenerent.*] Pro retinerent. Sic lib. 4. *ſemelque aſſumpti tenebantur*, pro *retinebantur*. Aurelius.

2 *Miſſus eſt Prætor.*] Quod in egregiis perſonis obſervari Paulus jubet, l. xv. De jurejurando: *Ad egregias perſonas, eoſque qui valetudine impediuntur, domum mitti oportet ad jurandum.* Lipſius.

3 *Res eo anno.*] Petrus Pithœus Adverſariorum lib. II. cap. ultimo, hanc rerum prolationem refert ad ferias, quæ quotannis indicebantur, meſſium ac vindemiarum tempore. tunc enim negocia ſilebant, liteſque differebantur. Hunc ſenſum ego certe non improbaverim. Movent me primum verba, *eo anno*, quæ ſignificare videntur morem ſolemnem. Dein verba, *haud referrem*: quaſi dicat, ut

[1] Gn. Piſonis & Aſinii Galli ſuper eo negotio diverſas ſententias noſcere. Piſo, [2] *quamquam abſuturum ſe dixerat Cæſar, ob id magis agendum* cenſebat, *ut abſente principe, ſenatus & equites poſſent ſua munia ſuſtinere. decorum Reip. fore.* Gallus, quia ſpeciem libertatis Piſo præceperat, *nihil ſatis inluſtre, aut ex dignitate populi Romani, niſi coram & ſub oculis Cæſaris: eoque* [3] *conventum Italiæ, & adfluentis provincias, præſentiæ ejus ſervanda* dicebat. Audiente hæc Tiberio ac ſilente, magnis utrinque contentionibus acta; ſed res dilatæ. Et certamen Gallo adver-

in præteritorum annorum geſtis haud retuli. Cicero pro L. Muræna: *Sapiens exiſtimari nemo poteſt; in ea prudentia, quæ neque extra Romam rebus prolatis, quicquam valet.* Idem ad Att. lib. VII ep. XI. & lib. XIV. ep. V. Quiſquis plura exempla quærit, Pithœum ipſum adeat. *Pichena.*

1 *Cn. Piſonis.*] *Cn. Piſo fuit memoria noſtra vir à multis vitiis integer, ſed pravus, & cui placeret pro conſtantia rigor,* &c. Seneca libro primo de Ira. *Muretus.*

2 *Abſuturum ſe dixerat.*] Omnino ſic legendum. Atqui non abfuit, ut è ſequentibus omnibus colligas. Ita eſt: ſed dixerat, ut ſæpe, & hæc talia ex uſu aut cauſſa ſimulabat. *Lipſius.*

Quanquam abſuturum.] In Man. legitur, *afuturum*, ex quo non defuere, qui mallent *adfuturum*, quod minime mihi probatur. Cum enim in Senatu ageretur de feriis indicendis, Tiberius, quo promptius id fieret, dixerat ſe abfuturum. Hinc inter Piſonem Gallumque contentiones. *Pichena. Adfuturum* legerunt plerique & intellexerunt Tiberio ſtatutum adeſſe Vrgulaniæ in judicio: quos haud dubie male diſcretum Piſonis nomen in hoc ſomnium induxit. Alius enim eſt hic Piſo, quam ille, cui cum Vrgulania negotium fuerat: atque ſi idem foret, quam inepte hæc dicerentur à Cæſare, ſe adfuturum Vrgulaniæ, quum ea cauſa jam compoſita eſſet? aut à Piſone in ſuo negotio ſententia & quidem tam impudens atque ſtolida diceretur. *Freinshemius.*

3 *Conventum Italiæ.*] Accipiunt, quaſi de certo indictoque conventu loqueretur. Sed, niſi fallor, de fortuito atque conſueto Tacitus ſentit, ponitque vocabulum hoc pro concurſu ſive confluxu totius Italiæ, quam, ut apparet, apud ſenatum frequentia negotia tractare contingebat: non ſimul univerſam, ſed ut cuique municipio, aut etiam ſingulis, negocium eſſet. Nominavit autem *conventum*, non propria vocis ſignificatione volens uti, ſed extollens cauſſarum, quæ apud Patres agerentur, momentum atque multitudinem, *conventui* eam affluentiam aſſimilat. Dicebatur autem *conventus* auctore Feſto, *quum à magiſtratibus, judicii cauſſa, populus congregatur. Erant enim in provinciis ſtatuti conventus per rectores earum ad judicia facienda.* Exempla hujus rei vel apud unum Plinium in prioribus libris ſunt frequentiſſima; etiam in uno capite undetrigeſimo quinti complura. ubi ſimul ipſius rei naturam licet deprehendere. *Conveniunt Lycaones, Appiani, Eucarpeni &c.* & *Alabanda libera, quæ conventum eum cognominavit:*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 16 vol. 1

adverſus Cæſarem exortum eſt. nam [1] cenſuit *in quinquennium*

Longinquiores eodem diſceptant foro. Tum, *Sardiana nunc appellatur ea juriſdictio. Conveniuntque in eam extra prædictos, Macedones Cadueni &c.* Idem. Habeo, quo vulgatum tuear: malim tamen *ſervandas*. Gronovius.

1 *Cenſuit in quinquennium.*] Non à ſe id invenit Gallus, ſed imitari decretum C. Cæſaris voluit, de quo Appianus, in perſona M. Antonii, II. Civil. Ἡμεῖς γὰρ αὐτοὶ σχεδὸν ἅπαντες, οἱ μὲν ἤρξαμεν ὑπὸ τῷ Καίσαρι, οἱ δ᾽ ἔτι ἄρχομεν, αἱρετοὶ πρὸς ἐκείνου γενόμενοι, οἱ δ᾽ ἐς τὸ μέλλον ἄρχειν κεχειροτονήμεθα. Ἐς γὰρ πενταετὲς, ὡς ἴστε, καὶ τὰ ἀστικὰ ἡμῖν καὶ τὰ ἐτήσια, καὶ τὰς τῶν ἐθνῶν ἢ στρατοπέδων ἡγεμονίας διετάξατο: *Nos enim prope omnes, alii geſſimus magiſtratus electi à Cæſare, alii jamnunc gerimus, alii geremus etiam ab eo deſignati. Nam in quinquennium, ut ſcitis, urbanos annuoſq; magiſtratus, & item provinciarum aut exercituum Præfecturas ordinavit.* De quo etiam Suet. ſentit c. LXXVI. in Iulio: *Magiſtratus in plures annos ordinavit.* Lipſius.

Cenſuit in quinquennium magiſtratuum comitia habenda.] Duplex eſt hujus loci ſententia. Prima, ut magiſtratus crearentur, munus ſuum per quinquennium obituri. Altera, ut proximo quinquennio magiſtratus inituri, omnes uno die deſignarentur, ut ſcilicet annuo magiſtratu functis, ab aliis rurſus è deſignatis ſuccederetur. Primam innuunt verba: *ſuperbire homines etiam annua deſignatione; quid ſi honorem per quinquennium agitent?* Alteram probo. Nam quid ſibi volunt verba Tiberii: *Grave moderationi ſuæ, tot eligere, tot differre?* Nam ſi duodecim nominaſſet, numerum quidem non auxiſſet. Tacitus de eodem lib. I. *Candidatos præturæ duodecim nominavit.* Quid igitur verbum, *tot*, quod augmentum exprimit? Præterea, commodior eſt ſententia verbis Taciti, nam nihil neceſſe mutare verba, *in annos ſingulos*, quæ Lipſius corrigit, *in annos quinos*. Idem enim eſt, duodecim in annos ſingulos, quod ſexaginta in quinos nominare. Videtur etiam ex numero aucta principi poteſtas: ideoque ait, *Grave moderationi ſuæ.* Exemplis etiam juvatur opinio, cum Cæſarem, & Auguſtum in plures annos magiſtratus ordinaſſe, auctores tradant. De quinquennalibus autem magiſtratibus, nuſquam, ut opinor, niſi per prorogationem. Clare Appianus 2. Civil. ὡς γὰρ ἐπὶ χρόνιον στρατείαν ἐξιὼν, ἐπὶ πενταετὲς ἥρητο. Et in Oratione Ant. ἐς γὰρ πενταετὲς (ὡς ἴστε) καὶ τὰ ἀστικὰ ἡμῖν, καὶ τὰ ἐτήσια, καὶ τὰς τῶν ἐθνῶν ἢ στρατοπέδων ἡγεμονίας διετάξατο. Idem ſignificavit Sueton. in Cæſ. 76. *eadem licentia ſpreto patrio more, magiſtratus in plures annos ordinavit.* De Aug. narrat Dio lib. 53 prope finem. *Auguſtus fere decem tantum Prætores, quia pluribus opus non erat, conſtituit, idque in plures etiam annos: quorum reliqui eadem quæ prius officia exequerentur, duo vero adminiſtrationi ſingulis annis præeſſent.* Etiam Lipſius idem ſentire videtur, cum dicat, Gallum imitatum fuiſſe Cæſaris decretum ab Appiano, ut ſupra, relatum. Neque obſtant Taciti verba, *quid ſi honorem per quinquennium agitent?* cum de honore deſignatorum intelligenda ſint: qui quodammodo magis quam ipſi magiſtratus ſuperbire videntur. Atque idem innuunt verba: *ſuperbire homines etiam annua deſignatione.* ubi deſignationem expreſſit, non magiſtratum. At, non omnes LX. deſignati, honorem per quinquennium agitaturi erant. Immo duodecim per annum, duodecim per biennium &c. Falſus ergo Tacitus. Sed in majori termino includitur minor, ſatiſque fuit Tiberio expreſſiſſe, quod maxime erat ab-

ſurdum

quennium magiſtratuum comitia habenda: [1] *utque legionum legati, qui ante præturam ea militia fungebantur, jam tum prætores deſtinarentur: princeps duodecim candidatos, in annos ſingulos nominaret.* Haud dubium erat, eam ſententiam altius penetrare, & [2] arcana imperii tentari. Tiberius

ſurdum in ſententia Galli. Vnum adhuc monebo, mihi videri, Tacitum verbis illis, *magiſtratuum comitia*, de Prætorum tantum comitiis intelligere, qui ſermonem quodammodo referat ad ea, quæ lib. I. de iiſdem Prætoriis comitiis tradidit. Hic enim non niſi de Prætoribus loquitur, cum de comitiis conſularibus jam ſuo peculiari loco tradiderit in fine libri primi. Alibi etiam obſervavi, *magiſtratuum* appellatione, Prætores tantum à Tacito deſignari. nam lib. XI de ſe ipſo loquens, ait: *iiſque* (id eſt ludis ſecularibus) *intentius affui, ſacerdotio Quindecimvirali præditus, ac tum Prætor. quod non jactantia refero, ſed quia Collegio Quindecimvirûm antiquitus ea cura, & magiſtratus potiſſimum exſequebantur officia cærimoniarum.* intelligit enim, *magiſtratus*, id eſt Prætores. *Pichena.*

1 *Vtque legionum legati.*] In exercitu duplices legati, Conſulares & Prætorii. Conſularis toti exercitui, Prætorius legioni uni præſidebat. At ecce Gallus, quia multæ legiones, & plures ſane quam quotannis Prætores (nam ad XXV. aut VI. illo ævo erant:) Gallus, inquam, hîc blanditum legatis ivit, &, ut putabat, Cæſari. Voluit illos, qui ab eo præpoſiti ante Præturam, jam tum Prætores deſignatos eoipſo facto eſſe; & ſequenti anno inire. Quid amplius? *duodecim candidatos in ſingulos annos à Principe nominari.* Sed cujus rei candidatos? Legationis, an Præturæ? Si iſtud, tum augeatur valde Prætorum numerus, aut certe Prætoriorum: quod tamen Gallus callide ſuaſit novo reperto, quia Cæſar juraverat (I. Annal.) ſe numerum duodenarium in Prætoribus non exceſſurum. At nunc poteſt excedere, ſed alio titulo & mantello. An placet legationis candidatos accipi? & ut Cæſar quotannis omnes illos nominet, ſolusque comitia hæc peragat? Neque id ſperno: ſed ſprevit valde Tiberius, qui totum hoc caput ejus ſententiæ nec refutatione, imo nec repetitione dignum cenſuit: & in oratione rejicit prius caput tantum, de magiſtratibus in quinque annos. *Lipſius.*

2 *Arcana imperii.*] Quare? Quia validi nimis illi electi fuiſſent, & potuiſſent tractu in Principem coire. Item, odia ferebantur in ipſum, & fortaſſe conſpiratio, à repulſis. Et ſane ea mens Taciti. quod verba illa mox oſtendunt: *favorabili oratione vim imperii tenuit*; quæ reſoluta igitur, & velut enervata fuiſſet, illa ſententia. Nam addo etiam, inter arcana imperii eſſe, ut Princeps gratiæ & beneficii ſit potens: vix aut non eſſet, in tam longum tempus honoribus ſemel datis. *Idem.*

Arcana imperii tentari.] Multum enim ea ratione poteſtati Principis deceſſiſſet, quippe magiſtratibus in quinquennium conſtitutis, neque eos qui interim diſplicerent, amoliri potuiſſet, neque alios, quibus faveret, promovere; atque ita poteſtas eligendi, quam ſingulis annis exercere poterat, multum acciſa, & tantum ad ſingula quinquennia redacta fuiſſet. *Freinshemius.* Aliæ rationes apud alios videantur. Illa interim prætermitti non debet, quam elicimus ex his verbis Galli: *utque legionum legati, qui ante præturam ea militia fungebantur, jam tum*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 16 vol. 1

berius tamen [1] quaſi augeretur poteſtas ejus, diſſeruit: *Grave moderationi ſuæ, tot eligere, tot differre. vix per ſingulos annos offenſiones vitari, quamvis repulſam propinqua ſpes ſoletur: quantum odii fore ab his qui ultra quinquennium projiciantur. unde proſpici poſſe quæ cuique tam longo temporis ſpatio* [2] *mens, domus, fortuna? ſuperbire homines etiam annua deſignatione: quid ſi* [3] *honorem per quinquennium agitent?*

[1] quin-

tum Prætores deſtinarentur. Vides hic etiam arcana imperii vel maxime verſari. Hac enim ſententia fibula injicitur Cæſari, & poteſtati nominandi præturæ Candidatos arctiores limites ponuntur. Malebat Tiberius, quos vellet Candidatos nominare ex omnibus, quam teneri ad nominandos eos legionum legatos, qui nondum præturam geſſiſſent. Minus enim poteſt, qui poteſtatem nominandi & deſtinandi Candidatos intra certos ordines conſtrictam habet, quam qui ea ampliſſima, & plane libera, atque ad omnes ſeſe extendente eſt inſtructus. *Boxhornius.*

1 *Quaſi augeretur.*] In Medicæo, *auretur*, legitur voce admutilata. Illa vera lectio. Augebatur enim poteſtas, cum in ejus manum comitia tot annorum, nova ratione, darentur. *Lipſ.*

2 *Mens, domus, fortuna?*] A vulgatis pleriſque abeſt interrogandi nota, ſenſu fortaſſe ſuperiora reſpiciente: id eſt odium eorum, qui ultra quinquennium projicerentur. Nos juxta Aldinam editionem, hæc interrogative pronunciamus, & ad ſequentia referimus, nempe ad deſignatorum ſuperbiam: quorum mens, domus, fortuna, ea honoris diuturnitate, in deterius forte converterentur, ſeditiones, ac res novas ſpectando. Status enim mutatio, mentem etiam animumque mutare ſolet. *Pichena.* Quæ alii ad hujus loci interpretationem adferunt, lapides ſunt auribus meis. Quin hæc omnino attribuenda deſignatis iſtis. & longe alia notant *mens*, longe alia *domus*, longe alia *fortuna*, quam volunt, de quibus ego in ſuſpicionibus. *Gruterus. Quæ mens*, utrum nimirum bona, an animus reipubl. infenſus 4, 70. 6, 24. non ex hac tantum continuatione ſpei, ſed undecumque. *Domus*, familia, gens, cognatio & neceſſitudines: nam & horum peccata poterant efficere, ut aliquis in ſuſpicionem veniret, & poteſtas ei male credi videretur. *Fortuna*, res familiaris, integra an attenuata. *Gronovius.*

3 *Honorem per quinquennium agitent.*] Sermo ad invidiam rem augens. Vt lib. 1. *Compreſſa à muliere ſeditione.* Et paulo ante: *confeſſio vitiorum.* Deſignati à gerentibus magiſtratum poteſtate, non dignatione, neque gratia differunt: immo majorem ſæpe gratiam habent, ut plerumque, à quibus ſperatur. Adorant ferme ſolem orientem, & ſemper, quæ ſperant homines, ampliora ſibi fingunt, quam præſentia vel inveniunt vel æſtimant. Vnde non mirum, ſi & ipſi ſumerent ſuperbiam quaſi meritis quæſitam. Liv. lib. 33. *quia ex quæſtura in judices, potentiſſimum ordinem, referebantur, jam profuturis mox opibus animos gerebant.* Cicero act. 1. in Verrem. *Quid igitur? quod tota Sicilia, quod omnes Siculi, omnes negotiatores, omnes publicæ privatæque literæ Romæ ſunt, nihilne id valebit? nihil invito conſule deſignato.* Verebatur igitur haud injuria, ne quis eorum qui tot annos in oculis & exſpectatione hominum fuiſſent, vires colligeret ad invadendum imperium. *Idem.*

1 *Quin-*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 16 vol. 1

[1] *quinquiplicari prorſus magiſtratus, ſubverti leges, quæ ſua*
[2] *ſpacia exercendæ candidatorum induſtriæ quærendiſque aut*
potiundis honoribus ſtatuerint. Favorabili in ſpeciem ora- 37
tione vim imperii tenuit, [3] cenſuſque quorundam ſenatorum juvit. quo magis mirum fuit, quod [4] preces M. Hortali nobilis juvenis, in paupertate manifeſta, ſuperbius accepiſſet. Nepos erat oratoris Hortenſii, [5] inlectus

1 *Quinquiplicari prorſus.*] Expreſſi Manuſcripti verbum, in antiquioribus etiam editis receptum, licet recentiores ſcripſerint, *quintuplicari.* Pichena.

2 *Spatia exercendæ.*] Tot menſibus aut diebus petant, & in candida ſunto: tot deinde adepti gerant. Neque enim ſollenniter petere toto anno licebat. Atque hoc eſt *ſpatium exercendæ candidatorum induſtriæ*, olim legibus finitum. *Lipſius.*

3 *Cenſuſque quorundam ſenatorum.*] Sic fecit Auguſtus, quo ſibi gratiam conciliaret: ſic Iulia Auguſta, quæ equitum pauperiorum virgines maritabat: ſic multi poſtea imperatores fecere, quo dominationem amicitia, majeſtatem familiaritate & beneficiis firmarent. *Aurelius.* Quidam in verſione Latinam vocem retinuit. Bene, licet enim *cenſu* aucto, *reditus* etiam augeantur; tamen inter utriuſque vocabuli ſignificationem multum intereſt: *cenſus* enim pro toto patrimonio, ſive univerſis bonis accipitur. Apud Iuvenalem Sat. 16.

Nam quæ ſunt parta labore
Militiæ, placuit non eſſe in corpore cenſus,
Omne tenet cujus regimen pater.

Freinſhemius. Suet. Veſp. 17. *in omne hominum genus liberaliſſimus, explevit cenſum Senatorium: conſulares inopes quingenis ſeſtertiis annuis ſuſtentavit.* Gronovius.

4 *Preces M. Hortali*] Ortalus ſcribitur in Suetonio: *Pleroſque modeſtia & pudore deterruit, in quibus Ortalum Q. Hortenſii oratoris nepotem, qui permodica re familiari, auctore Auguſto, quatuor liberos tulerat.* Ortalus igitur Hortenſiæ gentis cognomen. Cicero ad Atticum, l. IV. *Ortalus in ea cauſa fuit, cujuſmodi ſolet.* Infanda quædam de hoc ipſo, niſi fallor, Hortenſio Valerius Maximus narrat l. III. *Iam Q. quidem Hortenſii, qui in maximo & ingenuorum civium & ampliſſimorum proventu, ſummum auctoritatis atque eloquentiæ gradum obtinuit, Nepos Hortenſius Corbio omnibus ſcortis abjectiorem & obſcæniorem vitam exegit: ad ultimumque lingua ejus tam libidini cunctorum inter lupanaria proſtitit, quam avi pro ſalute civium in foro excubuerat.* ſed vocat Corbionem. Anne igitur ſcrib. *Hortalus Corbio?* an corrupta ea vox, ſubſtituendumque, *Ortalus?* alterum certe horum. Principio etiam Valerianæ narrationis emendo, *in maximo & ingeniorum, & civium ampliſſimorum proventu.* Facio judicem noſtrum Pighium, cui ſcriptor hic non medicinam debet, ſed vitam. Sed hic Ortalus Hortenſii nepos, numquid ex filio? Apparet. nam & Valerius diſerte Hortenſium eum appellat. Attamen filius magni illius Oratoris, bello civili Brutiano periit, præmature. Vellejus: *Eadem Lucullum Hortenſiumque eminentiſſimorum virorum filios fortuna abſtulit.* Sed debuit ſcilicet jam tunc prolem ſeviſſe, & reliquiſſe in urbe. Catulli Elegia quæ ad Ortalum eſt: cenſeo eam eſſe ad hujus avum. *Lipſius.*

5 *Inlectus à divo Auguſto.*] Cum videli-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 16 vol. 1

lectus à divo Auguſto liberalitate [1] decies ſeſtertium ducere uxorem, ſuſcipere liberos, ne clariſſima familia exſtingueretur. Igitur quatuor filiis ante limen curiæ adſtantibus, loco ſententiæ, quum in palatio ſenatus haberetur, modo Hortenſii inter oratores ſitam imaginem, modo Auguſti intuens, ad hunc modum cœpit: *Patres conſcripti, hos quorum numerum & pueritiam videtis, non ſponte ſuſtuli, ſed quia princeps monebat: ſimul majores mei meruerant, ut poſteros haberent. nam ego, qui non pecuniam, non ſtudia populi, neque eloquentiam gentile domus noſtræ bonum varietate temporum accipere vel parare potuiſſem, ſatis habebam, ſi tenues res meæ nec mihi pudori, nec cuiquam oneri forent.* [2] *juſſus ab imperatore, uxorem duxi. En ſtirps & progenies* [3] *tot conſulum, tot dictatorum.* [4] *nec ad invidiam iſta, ſed conciliandæ miſericordiæ refero.* [5] *adſequentur florente te Cæſar quos dederis honores; interim Q. Hortenſii pronepotes, divi*

videlicet ageret, ut credibile eſt, de tollendo cœlibatu. Vide Dion. lib. 56 in principio; nam id curavit ſtudioſiſſime. *Aurelius.*

1 *Decies H. S.*] Is eſt ipſe cenſus Senatorius, qui ſub Auguſto fuit. nam auxit eum & produxit. Sunt iſta *vigintiquinque millia Philippicûm.* Lipſ.

Decies ſeſtertium.] *Liberalitatem decies ſeſtertii* dicebant veteres, & ſcripſit haud dubie Tacitus; non *ſeſtertium.* Gronovius.

2 *Iuſſus ab imperatore.*] Non ex vi legis Iuliæ de maritandis ordinibus juſſus Hortalus, ſed pro ea poteſtate, qua ſuperior amicus minori ſuaſit matrimonium, cujus & dicitur *auctor*, Suetonii Tiberio 47. Quod explicavi pluribus in commentario de jure liberorum. *Vertranius.*

3 *Tot Conſulum.*] Vaniloqua hominis oratio & falſa. ubi enim iſti tot Conſules, tot Dictatores? Certe ego in Hortenſia gente unum Dictatorem reperio, & Conſulem unum. Dictatorem anno urbis CDLXVII. ſeceſſione plebis. Conſulem, Q. Hortenſium, hujus avum. Sed intellegit fortaſſe majores ſuos etiam ex gente materna. *Lipſius.*

4 *Nec ad invidiam iſta.*] Intelligo aliorum; quaſi alios oblique perſtringens. Quod non ideo dico, quaſi miſeriam noſtram indigner, aut iis qui ex inferioribus locis ad magiſtratus opeſque pervenerunt, quidquam invideam; ſed ut miſericordiam nobis conciliem. Quidam verterunt oſtentationem, cui nullum opinor hic eſſe locum. Alii vocem *invidiæ* retinuerunt, ſed non ſignificationem, quæ non niſi vulgaris eſt in hiſce linguis, neque hanc, quæ hic & alibi frequentiſſime reperitur, exæquat: quam etiam vix alterius ſermonis vox expreſſerit. *Freinshemius.*

5 *Adſequentur florente te.*] Forte melius *adſequantur.* Acidalius. Non placet; certius enim omen in vulgata, etſi ratum non fuerit. *Gronovius.*

1 *Incli-*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 16 vol. 1

divi Auguſti alumnos, ab inopia defende. [1] Inclinatio ſena- 38
tus incitamentum Tiberio fuit, quo promptius adverſaretur, his ferme verbis uſus: *Si quantum pauperum eſt, venire huc, & liberis ſuis petere pecunias cœperint; ſinguli numquam exſatiabuntur, reſp. deficiet. nec ſane ideo à majoribus conceſſum eſt egredi aliquando relationem, & quod in commune conducat loco ſententiæ proferre, ut privata negotia, res familiares noſtras hic augeamus; cum invidia ſenatus & principum, ſive indulſerint largitionem, ſive abnuerint. non enim preces ſunt iſtuc, ſed efflagitatio intempeſtiva quidem & improviſa, cum aliis de rebus convenerint patres,* [2] *conſurgere; & numero atque ætate liberum ſuorum urgere modeſtiam ſenatus,* [3] *eamdem vim in me tranſmittere, ac velut perfringere ærarium:*

1 *Inclinatio ſenatus.*] Quare illa impedivit, aut arcuit? debuiſſet incitare. nam videri volebat omnia per Senatum agere. Sed hic aliud. iſta inclinatio popularitatem quamdam referebat, & ſeverum Principem, quaſi ad famam & gratiam componebat: ſpretum Tiberio. Fortaſſe etiam, quia ſponte volebat dare, & ſolus gratiam habere, non ab aliis invitatus aut impulſus. *Lipſius.*

2 *Conſurgere.*] Nam ad dicendam ſententiam, ſurrexit Hortalus. Moris autem fuiſſe conſurgere in dicenda ſententia Poëta oſtendit Æneid. 11. *Tum Drances idem infenſus*, &c. *Surgit, & his onerat dictis.* Aurelius.

3 *Eamdem vim.*] Priſca ſcriptura, *in me tranſmerei.* ex quo Beatus, *tranſumere.* Legebam, *eadem, invidiam in me tranſmittere.* vel etiam, *tandem vim.* Primo, inquit, urgent modeſtiam Senatus, denique velut vim mihi adhibent, & ærarium perfringunt. Vim dico, quia velut pro ſententia dicunt, & Senatus aſſenſum capiunt, aut captant: cui parere me ſit neceſſum. *Lipſius.*

Eandem vim in me tranſmittere.] Antonius Auguſtinus ex antiqui codicis ſcriptura, quæ eſt, *tranſmerei*, faciebat, *tranſmittei.* Vrſinus. Corrigendum olim putavi: *invidiam vero in me tranſmittere:* litteris quidem non diſſimilibus. Sed nuper vulgatam lectionem amplector. Nam ut, *modeſtiam ſenatus urgere*, ſignificat, ſenatus modeſtiæ vim facere: ita recte Tiberius ait, *eandem vim* ab Hortalo in ſe quoque tranſmitti. quod idem eſt, ac ſi dixiſſet, urgere modeſtiam ſenatus meamque. *Pichena.* Emendem: *Vrgere modeſtiam ſenatus, invidiam miſeratione movere, ac velut.* De invidia & miſeratione aptiſſimum hic eſſe, tum ex ipſa re, tum ex Hortali ipſius ante recitatis verbis paret. Poſſis tamen etiam, *invidiam miſeratione miſcere:* quomodo lib. 1. alii Tacitum locutum volunt: *lacrimas gaudio, queſtus adulatione miſcebant.* Sed prius ad rem aptius. Poterat & ſimpliciter, *Invidiam in me tranſmittere.* Quomodo infra locutus eſt: *Proinde tradito Cotye veniret, transferretque invidiam criminis.* Acidalius. Lego, *eandem odii vim in me tranſmittere.* Mirandulanus codex, mihi in ea re facula. Niſi codex manuſcriptus urgeret, excuſam probarem, quæ aptiſſima

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 16 vol. 1

ærarium: quod ſi ambitione exhauſerimus, per ſcelera ſupplendum erit. dedit tibi, Hortale, divus Auguſtus pecuniam, ſed non compellatus, nec ea lege ut ſemper daretur. langueſcet alioqui induſtria, intendetur ſocordia, ſi nullus ex ſe metus, aut ſpes; & ſecuri omnes aliena ſubſidia exſpectabunt, ſibi ignavi, nobis graves? Hæc atque talia, quamquam cum adſenſu audita ab his, quibus omnia principum honeſta atque inhoneſta laudare mos eſt, plures per ſilentium aut occultum murmur excepere. ſenſitque Tiberius. & cum paulum reticuiſſet, *Hortalo ſe reſpondiſſe* ait: *ceterum ſi patribus videretur, daturum liberis ejus ducena ſeſtertia ſingulis, qui ſexus virilis eſſent.* egere alii grates; ſiluit Hortalus, pavore, an avitæ nobilitatis etiam inter anguſtias fortunæ retinens. neque miſeratus eſt poſthac Tiberius, quamvis domus Hortenſii pudendam ad inopiam dila-
39 beretur. Eodem anno mancipii unius audacia, ni mature ſubventum foret, diſcordiis armiſque civilibus remp. perculiſſet. Poſtumi Agrippæ ſervus nomine *Clemens*, comperto fine Auguſti, pergere in inſulam Planaſiam, & fraude aut vi raptum Agrippam [1] ferre ad exercitus Germanicos, [2] non ſervili animo concepit. uſa ejus impedivit tarditas onerariæ navis: atque interim patrata cæde, ad majora & magis præcipitia converſus,

ſima eſt. *Aurelius*. Optime habet vulgatum. nam & *vis* infertur pudori: vis etiam eſt, cum aliquid *extorquet improbitas*, ut loquitur Arbiter: cui concedit frontis imbecillitas. Sic lib. 15, 36. *Ergo ut in privatis neceſſitudinibus proxima pignora prævalerent, ita Po. R. plurimam vim habere, parendumque retinenti*. Gronovius.

1 *Ferre ad exercitus.*] Quibus, eum propter patris memoriam gratiſſimum fore intelligebat. *Muretus*. Suet. Oct. 19. *Audaſius atque Epicadus Iuliam filiam & Agrippam nepotem ex inſulis, quibus continebantur, rapere ad exercitus deſtinaverant*. Tib. 3. *Noviſſime calumniatus, modo ad ſtatuam Auguſti, modo ad exercitus confugere velle, Pandatariam relegavit*. Noſter 4. Ann. 67. *Vltroque ſtruebantur, qui monerent perfugere ad Germaniæ exercitus*. Gronovius.

2 *Non ſervili animo.*] Interim *ſervile*, pro vili, abjecto, & nequam: nam per humilia depreſſus vix, aut raro, ad præclara ſe erigit. *Aurelius*.

1 *Furatur*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 16 vol. 1

converſus, [1] furatur cineres, [2] vectuſque Coſam Etruriæ promontorium, ignotis locis ſeſe abdit, donec crinem barbamque promitteret. nam ætate & forma haud diſſimili in dominum erat. tum per idoneos & ſecreti ejus ſocios, crebreſcit *vivere Agrippam*, occultis primum ſermonibus, ut vetita ſolent; mox vago rumore apud imperitiſſimi cujuſque promptas aures, aut rurſum apud turbidos, eoque nova cupientes. atque ipſe adire municipia obſcuro diei, [3] neque propalam adſpici,

1 *Furatur cineres.*] Quare hoc? an ne conſtaret eo argumento mortuum Poſtumum, quem vivum ille, & ſe eſſe, credi volebat? An caritate in dominum fecit, & alibi ſepulturus? *Lipſius.*

Furatur cineres.] Vt tanto facilius perſuaderet, Agrippam Poſtumum mortuum non eſſe. *Muretus.* In paraphraſi ſic expoſui, *ne mortis illius* (Agrippæ) *argumentum forent;* magis quia Taciti ſententia, ex univerſo hoc loco probe conſiderato emergens, ita poſtulare videbatur; quam quod ipſa res mihi credibilis videretur. Si enim Ægyptio more conditum fuiſſet corpus, agnoſcerem precium, quod in eo auferendo Clemens quæſiviſſet: at in confuſis cineribus quodnam indicium ſupereſſe potuit, quo potius Agrippæ, quam cujuſcumque hominis viderentur. *Freinshemius.*

2 *Vectuſque Coram.*] Apud Dionem leges, in Galliam profectum eum. Sed Coræ nomen ego apud Geographos in hoc tractu non reperio: reperio Coſæ. quod Etruriæ opidum fuit in ſublimi colle ad mare, cum ſubjecto ſinu. Strabo lib. v. Μετὰ δὲ Ποπλώνιον Κόσσα πόλις, μικρὸν ὑπὲρ τῆς θαλάττης· ἔστι δ᾽ ἐν κόλπῳ βουνὸς ὑψηλός. Vicinum id portui Herculis Rutilius in Itineratio locat: *Et deſolatæ mœnia fœda Coſæ.* Servius de eodem: *Coſa civitas Thuſciæ, quæ numero ſingulari etiam ſecundum Salluſtium dicitur.* Nominat & Plinius lib. II. Itaque qui me audiet, *Coſam* hîc reſtituet. *Lipſius.*

Coram Etruriæ promontorium.] *Coram* ſeu *Coſam*, puto eſſe promontorium, quod olim *Telamon*, hodie *mons Argentarius* dicitur. Argumento eſt, quod *Coſa* oppidum, cui hodie *Orbetello* nomen eſt, antiquitus in cacumine ejus promontorii erat. Vulgatum autem eſt, idem nomen eſſe, & oppidis & montibus, fluviiſque, in quibus, aut ad quos oppida ſita ſunt. Ad radices autem ejus promontorii eſt Portus Herculis. *Muretus.* Lipſio firmamentum addo ex Rutilii Itinerario 1,294.

Sardoam Lepido præcipitante fugam.
Littore namque Coſæ cognatos depulit hoſtes
Virtutem Catuli Roma ſecuta ducis.

Vbi *Coſæ littore* hoc ipſum Taciti promontorium intelligi, docet Hiſtoria. Flor. 3, 23. Lepidus *incruenta fuga Etruriam; inde Sardiniam receſſit.* Freinshemius.

3 *Neque propalam aſpici.*] Idem de Hilarione, illo inter monachos celeberrimo, tradit Nicephorus lib. x. hiſt. cap. IX. ἐσπούδασε γὰρ ἀφανὴς εἶναι τοῖς μεταβάσεσιν, ὥς τε τάχιστα διαλύειν τὴν περὶ αὐτοῦ ἐπισυνισταμένην δόξαν. *Inprimiſque*

ſpici, neque diutius iiſdem locis. ſed quia [1] veritas viſu & mora; falſa feſtinatione & incertis valeſcunt, [2] relinquebat famam, aut præveniebat. Vulgabatur interim per Italiam *ſervatum munere deum Agrippam*; credebatur Romæ: jamque [3] Hoſtiam invectum multitudo ingens, jam in urbe clandeſtini cœtus celebrabant: cum Tiberium anceps cura diſtrahere, vine militum [1] ſer-

ſtudio habebat, ut migratione crebra obſcurior eſſet, & quam primum opinio ac exiſtimatio de eo excitata evaneſceret. Sed hujus melior cauſa, quam illius pſeudoagrippæ. *Boxhornius.*

1 *Veritas, viſu & mora.*] Hiſt. lib. I. *ſcelera impetu, bona conſilia mora valeſcere.* Pichena.

2 *Relinquebat famam.*] Statim abeundo ſcilicet, priuſquam bene innoteſceret: *præveniebat* autem, ex inopinato & celeriter ſe ſiſtendo. Ita parum gnaros relinquebat, parum providis ſe ſiſtebat. *Lipſius.*

Relinquebat famam, aut præveniebat.] Mira hominis verſutia & feſtinatio. *Relinquebat famam*, cum fere ignotus abiret, *præveniebat* cum adiret: fama utrumque ſequente. *Pichena.* Id eſt, ſicubi eſſet, ajebat eſſe ſe Agrippam, & Agrippam verum, eamque famam ibi relinquebat: vel ſi nondum eo pervaſiſſet, per rumores præveniebat. *Aurelius.* Non ſatis capio. Licet enim utcumque explicare ſim conatus, video tamen in his, quæ tamquam diverſa proponuntur, aut nullam omnino differentiam, aut certe pertenuem eſſe. Nam oro te, qui *relinquit famam*, nonne idem *prævenit*, & qui prævenit, relinquit? An non ob id ipſum quod homo præcedit famam, illa ſequitur hominem? Parum abeſt, ut referam hæc inter argutias nimia ſubtilitate vanas, quales in hoc auctore Saviles alibi reprehendit. ut hoc ex H. I. 4. *ut non modo caſus eventuſque rerum; qui plerumque fortuiti ſunt; ſed ratio etiam cauſſæque noſcantur.* Quomodo enim aut fortuitorum cauſſæ tradi poſſunt; aut quorum cauſſæ poſſunt tradi, haberi pro fortuitis? *Freinshemius.* Sane cavillari licet totum diem. Ego vero ne Savillio quidem jus fuiſſe cenſeo iſta verba improbandi, ut infra videbimus. Totum autem interpretor de abitu, idque præcipit ipſe Tacitus, cum ait: *neque diutius iiſdem locis, ſed aut relinquebat aut præveniebat:* quid fecerit, narrat, in mutandis locis. Etſi autem *relinquere* interdum dicimur, quicquid poſt tergum eſt vel venit, proprie tamen relinquimus quod nobiſcum fuit, aut quod jam adeſt, cum ab eo diſcedimus; prævenimus id quod nondum adeſt, ſeu quod poſt nos demum exiſtit. Hoc igitur ait, abibat vel cum inciperetur ſpargi, vel priuſquam ſpargeretur rumor eum adeſſe. *Gronovius.*

3 *Oſtiam invectum multitudo ingens celebrabat.*] Hoc eſt multi jam per omnem videlicet Italiam dicebant Agrippam ingreſſum eſſe Oſtiam: eam, inquam, rem licet falſam, ut videtur, celebrabant ſermonibus; idque clarum ex eo, quod interſerit; *jam in urbe clandeſtini cœtus.* Freinshemius. Crederem ſi adjiceretur *fama, rumore, ſermone, vocibus.* Nam mihi nihil exploratius, quam, quem *multitudo celebrare ingens* dicitur veteribus, eum magnam turbam comitum, anteambulonum, ſectatorum ſecum trahere intelligi. Cic. pro Sext.

Via

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 16 vol. 1

[1] ſervum ſuum coërceret, an inanem credulitatem tempore ipſo vaneſcere ſineret. [2] modo nihil ſpernendum, [3] modo non omnia metuenda, [4] ambiguus pudoris ac metus reputabat. poſtremo dat negotium Salluſtio Criſpo: ille è clientibus duos (quidam milites fuiſſe tradunt) [5] deligit, atque hortatur, [6] ſimulata

Viæ multitudine legatorum undique miſſorum celebrabantur. Ad Att. 4, 1. *Similis frequentia me uſque ad Capitolium celebravit.* lib. 1. de Orat. *Teſtis eſt hujuſce Q. Mucii janua atque veſtibulum, quod maxima quotidie frequentia civium celebratur.* Plane ſic & Tacitus loquitur, narratque, ſimul egreſſus in terram eſſet, magna frequentia vulgi circumfuſum comitatumque inceſſiſſe per vias gaudentis, gratulantis, deducentis, mirantis. Et quid in eo novi? Pſeudogracchi & Pſeudomarii juxta magnos concurſus fecerunt. Neque abhorret, quod præcedit, *adire obſcuro,* &c. & *relinquebat aut præveniebat.* Sic tum illic, poſtea Oſtiæ aliter: creſcunt enim & in ſcelere ac fraude animi parvi metu primo: rurſuſque pro occaſione minuuntur. Quos progreſſus regreſſuſque curate ſatis annotavit Tacitus. Oſtiæ effuderant ſeſe. In urbe ſub oculis principis minus audebant. Aut ſi audebant, ipſe dimiſit illos monitos conducere magis rebus ſuis, ut minus conſpectus Romam intraret. Poſtquam igitur mœnia irrepſit, coitiones interim clandeſtinæ ad eum fiebant, donec matura, ſi daretur, fieret ſeditio. XXII lapide ab urbe diſtare Oſtiam accepit, opinor, Freinshemius è corrupto Strabonis loco, cum tot alii auctores, tabulæ, itineraria XVI. quidam etiam XIII. millibus contenti ſint. Vide Cluverium. *Gronovius.*

1 *Servum ſuum coërceret.*] Rectum eſt. Etſi enim Clemens hic ſervus Agrippæ olim: tamen nunc Tiberii, ad quem ſcilicet univerſa Agrippæ hereditas venerat. *Lipſius.*

Servum ſuum coërceret.] Muretus *ſuum* deleri voluit, quod refutat Lipſius, ſuppreſſo nomine & ipſa conjectura, tantum rectum eſſe vulgatum ajens. Et eſt forte rectum. Mihi tamen non inconcinnè ex *ſuum* ſcribi poſſe *ſtatim* videbatur. quod profecto valde ad loci ſententiam, ſi ſequentia verba penſitas. *Acidalius.* Multo efficacius τὸ *ſuum.* Iuſtin. lib. 42. *Phraates legatos ſtatim ad Cæſarem mittit, ſervum ſuum Tyridatem, & filium remitti ſibi poſtulat.* Gronovius.

2 *Modo nihil ſpernendum.*] Nam ut tenuis ſcintilla, ſi in materiam ad ignem concipiendum idoneam inciderit, magnum incendium excitat: ſic ex tenui & exiguo principio magnæ interdum turbæ ac ſeditiones exoriri ſolent. *Muretus.*

3 *Modo non omnia metuenda.*] Quædam enim quæ contempta evaneſcerent; interdum eo ipſo creſcunt, quod non negliguntur. *Muretus.*

4 *Ambiguus pudoris.*] Pudebat, ſervi cauſa, commoveri. Metus erat, niſi malum naſcens opprimeretur, ne convaleſceret. Principiis obſtandum eſſe, medici docent. *Muretus.*

5 *Dilegit atque hortatur.*] Muretus *deligit.* Parum intereſt, *diligit,* an *deligit* ſcribas: dum tempore non præterito, ſed præſenti. *Acidalius.*

6 *Simulata conſcientia.*] Id eſt, diſſimulantes, quod ſcirent, quodque ipſi in præcordiis haberent certiſſima. *Aurelius.* Simulare ſe totius fabulæ conſcios eſſe, eique adjumento fore,

simulata conscientia est simulantes se conscios esse ipsum esse Agrippam atque eos qui pro salute eius conspiraverant.

lata conſcientia adeant, offerant pecuniam, [1] fidem, atque pericula polliceantur. Exſequuntur ut juſſum erat. dein ſpeculati noctem incuſtoditam, accepta idonea manu, vinctum clauſo ore in palatium traxere. percunctanti Tiberio, *Quomodo Agrippa factus eſſet?* reſpondiſſe fertur, [2] *Quomodo tu Cæſar.* Ut ederet ſocios, ſubigi non potuit. nec Tiberius pœnam ejus palam auſus, in ſecreta palatii parte interfici juſſit, corpuſque clam auferri. & quamquam multi è domo principis, equiteſque ac ſenatores, ſuſtentaſſe opibus, ju-

41 viſſe conſiliis dicerentur, [3] haud quæſitum. Fine anni arcus propter ædem Saturni [4] ob recepta ſigna cum Varo

arcus triumphales dicti qualis Severi sumptuosi operis & hodie in urbe conspicitur.

ut conſilium ſuum ad optatum exitum perduceret. Alii, ſe agnoſcere illum pro Agrippa, quod *conſcientiæ* non congruit. *Conſcire* enim eſt idem ſcire, quod alius ſcit. Porro Clemens ſciebat ſe non eſſe Agrippam. *Freinshemius.* Hanc interpretationem admittere non poſſum. Quemadmodum enim planus hic conſideret committeretque ſeſe illis, qui dicerent: *Scimus te non eſſe Agrippam, quem præfers?* Prorſus hoc erat totam tragœdiam evertere. Qua fronte poterant offerre pecuniam, fidem & pericula polliceri, qui detrahebant ei aperte perſonam, ſub qua erat favorabilis? Non erat tam fatuus Clemens, ut crederet homines, ſi nihil aliud, ingenuos & militares ſacramento dicturos ei, quem fugitivum eſſe noſſent. Quin *ſimulata conſcientia* eſt fingentes ſe conſcios ac participes eorum, qui jampridem illius adventum optarint & exſpectarint, adeoque conſpirationis pro ſervato munere deum Agrippa factæ, & velle omni modo Auguſti ſanguinem adverſus inimicos tueri. *Gronovius.*

1 *Fidem atque pericula polliceantur.*] Forte, *fidem ad pericula polliceantur.* Tamen & vulgatum commode accipi poteſt: tanquam ſi communia ſibi cum ipſo pericula fore ſpondeant. *Acidalius.*

2 *Quomodo tu Cæſar.*] Melius, opinor, ſine interrogatione. ſignificabat autem ſe aſtu & dolo Agrippam factum eſſe, itidem ut Tiberius aſtu & dolis Liviæ Cæſar effectus erat. *Muretus.* Germana hiſtoria in Xiphilino, de Bulla latrone, qui ſub Severo captus, & interrogatus à Papiniano præfecto, juris noſtri aſylo, cur latrocinaretur. *Et tu,* inquit, *cur præfectus es?* Aurelius.

3 *Haud quæſitum.*] Prudentiſſime. Nam ſive viciſſet, ſive ignoſcere voluiſſet, multos ſibi inimicos reddidiſſet. Simile quiddam narratur de Cæſare cum reperiſſet multas literas ad Pompejum ſcriptas. *Muretus.*

4 *Ob recepta ſigna.*] Vidi nummum æreum, in vicino agro Clivenſi nuper effoſſum, qui hujus rei diſertam injicit mentionem. Is altera parte repræſentat currum triumphalem, inque eo ſtantem Germanicum, manibus habenas ac Aquilam tenentem, addito, GERMANICUS CAESAR. Altera parte idem Imperator conſpicitur, capite laurea revincto, & manu itidem Aquilam militarem complexus,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 16 vol. 1

Varo amiſſa, [1] ductu Germanici, auſpiciis Tiberii; & ædes [2] Fortis fortunæ Tiberim juxta in hortis, quos Cæſar dictator populo Rom. legaverat; [3] ſacrarium genti Juliæ, effigieſque divo Auguſto apud Bovillas, dicantur. C. Cœlio L. Pomponio coss. Germanicus Cæſar A. D. VII. Kalendas Junias [4] triumphavit de Cheruſcis Cattiſque & Angrivariis, quæque aliæ nationes uſque ad Albim colunt: vecta ſpolia, captivi,

1 ſimu-

xus, adſcripto hoc elogio, SIGNIS. RECEPTIS. DEVICTIS. GERMANIS. S. C. Miror ſuperbam inſcriptionem. Magis hic ex vero Tacitus, qui ſubdit, Germanicum modo de Cheruſcis, Cattiſque & Angrivariis, quæque aliæ nationes uſque ad Albim colunt, triumphaſſe. Et omnium veriſſime alibi, Germaniam à Romanis magis triumphatam fuiſſe, quam victam. Lib. de Mor. Germ. *Boxhornius.* Habes apud Triſtanum tabula quarta.

1 *Ductu Germanici, auſpiciis Tiberii*] Suet. in Aug. *partim ductu, partim auſpiciis ſuis*. Apud Plin. lib. 3. cap. 20. extat de eodem Auguſto vetus inſcriptio: *Quod ejus ductu auſpiciiſque gentes Alpinæ omnes, quæ a mari ſupero ad inferum pertinebant, ſub imperium populi Romani ſunt redactæ*. Q. Curtius lib. VI. *Quorum alia ductu meo, alia imperio auſpicioque perdomui. Ductu*, id eſt per ſe ipſum; *auſpiciis*, quando per legatos bellum agitur, ut notum eſt. Tamen apud Plautum confunduntur. Soſia enim de hero Amphitruone loquens, qui contra Theleboas militaverat, ait: *ut geſſerit remp. ductu, imperio, auſpicio ſuo*. & ipſe Amphitruo alibi: *eos auſpicio meo atque ductu, primo cætu vicimus*. Nam vere Creontis Thebani Regis auſpiciis bellum patratum fuerat. *Pichena.*

2 *Fortis fortunæ*] Ger. & Ital. *della inſperata Fortuna*. quod placet præ illo Angli, *of ſtrong fortune*. Non enim *Fortis Fortuna*, ſed *Fors Fortuna* dicitur. Gal. II. omiſit cognomentum, tamquam nihil referret. Alter autem vertit *a la heureuſe Fortune*, quam ſententiam probari videtur Grutero & Taubmanno in Plaut. Bacch. 4, 8, 75. *Freinshemius.* Antiqui *Forctum* dicebant pro bono, unde *Forctis*, qui bonus & frugi. In XII. Tabulis; *Sanatibus idem quod Forctibus jus eſto*. Ex eodem *Forctunus*, unde *Fors Forctuna*, id eſt, bona. Recentiores abſolute *Fortunam*, de bona proprie ac ſecunda proſperaque. Hinc *Fortunæ* pro bonis. *Salmaſius.*

3 *Sacrarium genti Iuliæ.*] Addito etiam ludicro Circenſi. quod docent Cornelii verba, lib. XV. *Ludicrum Circenſe, ut Iuliæ genti apud Bovillas, ita Claudiæ Domitiæque apud Antium ederetur*. At de Sacrario, exemplum imitatus in gente Flavia Domitianus. Statius V. Silvar.

—— *æternæ modo qui ſacraria genti*
Condidit, inque alio poſuit ſua ſidera cœlo.

Lipſius.

4 *Triumphavit de Cheruſcis.*] Plures gentes in hoc triumpho Strabo nominat, ſed verbis corruptis: de quibus videro in Germania Taciti. *Idem.*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 16 vol. 1

[1] ſimulacra montium, fluminum, prœliorum: bellumque, quia conficere prohibitus erat, pro confecto accipiebatur. augebat intuentium viſus eximia ipſius ſpecies,[2] curruſque quinque liberis onuſtus. ſed ſuberat occulta formido reputantibus, *haud proſperum in Druſo patre ejus favorem vulgi: avunculum ejuſdem Marcellum flagrantibus plebis ſtudiis intra juventam ereptum: breves & infauſtos populi Romani amores.* Ceterum Tiberius, nomine Germanici,[3] trecenos plebi ſeſtertios viritim dedit, ſeque collegam conſulatui ejus deſtinavit. nec ideo ſinceræ caritatis fidem adſecutus, amoliri juvenem ſpecie honoris ſtatuit, ſtruxitque cauſſas, aut forte oblatas arripuit.[4] Rex Archelaus[5] quinquageſimum annum Cappadocia potiebatur, inviſus Tiberio, quod eum Rhodi agentem,[6] nullo officio coluiſſet. nec id Archelaus per ſuperbiam omiſerat, ſed ab intimis Auguſti monitus; quia florente C. Cæſare, miſſoque ad res Orientis, intuta Tiberii amicitia credebatur.

1 *Simulacra montium, fluminum.*] Ovid. lib. 2. de Ponto El. 1.

Protinus argento verſos imitantia muros
Barbara cum victis oppida lata viris,
Fluminaque & montes, & in altis paſcua ſilvis,
Armaque cum telis in ſtrue juncta ſuis.

Horat. l. 2. Ep. 1.

Captivum portatur ebur, captiva Corinthus.

Flor. *Rhenus, Rhodanus, & ex auro captivus Oceanus. Altera laurus Ægyptia. Tunc in ferculis Nilus, Arſinoe, & ad ſimulachrum ignium ardens Pharus.* Plin. l. 21. c. 5. *Aurelius.*

2 *Currus quinque liberis.*] Ex triumphantium ritu, qui pueros minores in curru, grandiores interdum equis triumphalibus imponebant. Cicero pro Murena, Plutarchus, Suetonius, alii. *Lipſius.*

3 *Trecenos plebi ſeſtertios.*] Duodecim aureos. *Muretus.* Tres aureos Romanos, noſtros ſeptem Philippos vel ducatones argenteos & dimidiatum. *Gronovius.*

4 *Rex Archelaus.*] Iudææ tetrarcha, rex Cappadociæ. *Muretus.* Immo rex Cappadocum, non Iudææ tetrarcha. Hic Herodis erat filius: ille ex poſteris Archelai, Mithridatis præfecti. Archelai Iudæi frater Alexander Archelai Cappadocis filiam Glaphyren uxorem habuit. *Gronovius.*

5 *Quinquageſimum annum.*] Iuſta putatio. Cepit enim regnum ab Antonio, anno urbis DCCXVIII. Conſule Dionem lib. XLIX. *Lipſius.*

6 *Nullo officio coluiſſet.*] Cum tamen à ſuis apud Auguſtum accuſatus, Tiberii patrocinio uſus eſſet. Dio, Suetonius & Ioſephus lib. 2. de bello Iudaico, *Muretus.* Iterum confundit duos Archelaos: nam de Cappadoce

Dio

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 16 vol. 1

batur. Ut [1] verſa Cæſarum ſobole, imperium adeptus eſt; elicit Archelaum matris litteris, quæ non diſſimulatis filii offenſionibus, clementiam offerebat, ſi ad precandum veniret. ille ignarus doli, vel ſi intelligere crederetur, vim metuens, in urbem properat: exceptuſque immiti à principe, & mox [2] accuſatus in ſenatu; non ob crimina quæ fingebantur, ſed [3] angore, ſimul feſſus ſenio, & quia regibus [4] æqua nedum infima inſolita ſunt, finem vitæ, ſponte, an fato implevit. Regnum [5] in provinciam redactum eſt, *fructibuſque ejus levari poſſe* [6] *centeſimæ vectigal* profeſſus Cæſar, ducenteſimam

Dio 57. & Suetonius, de Iudæo Ioſephus. *Gronovius.*

1 *Verſa Cæſarum ſubole.*] Quidam *finitam* interpretantur. Sed *verſam* Tacitus, non *finitam*, ait: ſupererat enim adhuc Agrippa Poſtumus, ſed everſus, & in exilium miſſus. *Freinshemius.*

2 *Accuſatus in ſenatu.*] Quod novis rebus ſtuderet. *Muretus.*

3 *Angore.*] Suet. Tib. 49. *Cn. Lentulum augurem, cui cenſus maximus fuerit, metu & angore ad faſtidium vitæ ab eo actum.* Gronovius.

4 *Æqua, nedum infima.*] De conditione hic ſtatuque hominum, non jure vel injuria ſermo eſt. regum ſummus eſt gradus, civium æquus, reorum infimus, qui hic innuitur. *Freinshemius.*

5 *In provinciam redactum eſt.*] Non nunc quidem, ſed paullo poſt à Germanico miſſo ad res Orientis. Infra: *At Cappadoces in formam provinciæ redacti, Q. Veranium legatum accepere.* Strabo lib. XII. Τῆς δὲ μεγάλης Καππαδοκίας νῦν μὲν οὐκ ἴσμεν πρώτην διάταξιν. Τελευτήσαντος γὰρ τὸν βίον Ἀρχελάου τοῦ βασιλεύσαντος ἔγνω Καῖσάρ τε καὶ ἡ σύγκλητος ἐπαρχίαν εἶναι Ῥωμαίων αὐτήν. Regnum autem Cappadociæ à Tiberio primum in provinciam redactum, conſenſu traditum eſt. Appianum quis hîc audiet, qui refert ad Auguſtum? Verba ejus in Mithridatico: Ἀριοβαρζάνης μὲν οὖν τὴν βασιλείαν ὅλην τῷ παιδὶ ἐνεχείρισε, καὶ πολλαὶ μεταβολαὶ μέχρι Καίσαρος ἐγένοντο τοῦ Σεβαστοῦ. Ἐφ' οὗ, καθάπερ τὰ λοιπά, καὶ ἥδε ἡ βασιλεία περιῆλθεν ἐς στρατηγίαν. *Ariobarzanes regnum filio tradidit: variæque mutationes intervenerunt ad Cæſarem uſque Auguſtum. Is, ut pleraque alia, etiam hoc regnum* (Cappadociam) *in Provinciam redegit.* Via excidiſti, ô bone & fide alias ſcriptor. Lipſius.

6 *Centeſimæ vectigal.*] Onus hoc impoſitum urbi & Italiæ, poſt bella civilia, ab Auguſto: anno, niſi erro, DCCLIX. quo tempore ærarium militare inſtitutum, ut tradit Dio l. LV. Colligo ex verbis Taciti, quæ l. I. *Centeſimam rerum venalium poſt bella civilia inſtitutam deprecante populo, edixit Tiberius militare ærarium eo ſubſidio niti.* Non aliud autem hoc vectigal, quam centeſimus rerum in auctione venalium nummus. Auctor ſic interpretandi Suetonius, qui ducenteſimam auctionum appellat, in Caligula cap. XVI. *Ducenteſimam auctionum Italiæ remiſit.* ubi bene Turnebus emendat, *Centeſimam.* Bene, inquam,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 16 vol. 1

teſimam in poſterum ſtatuit. Per idem tempus Antiocho Comagenorum, Philopatore Cilicum regibus defunctis, turbabantur nationes, [1] pleriſque Romanum, aliis regium imperium cupientibus: & provinciæ Syria atque Judæa, [2] feſſæ oneribus, deminutionem tri-
43 buti orabant. Igitur hæc, & de Armenia quæ ſupra memoravi apud patres diſſeruit; *nec poſſe* [3] *motum Orientem niſi Germanici ſapientia componi, nam ſuam ætatem vergere, Druſi nondum ſatis adoleviſſe.* Tunc decreto patrum permiſſæ Germanico provinciæ quæ mari dividuntur, [4] majuſque imperium quoquo adiſſet, quam his qui ſorte aut miſſu Principis obtinerent. Sed Tiberius demoverat Syria [5] Creticum Silanum per adfinitatem connexum Germanico, quia Silani filia Neroni vetuſtiſſimo liberorum ejus pacta erat: præfeceratque Cn. Piſonem ingenio violentum, & obſequii ignarum, inſita ferocia à patre Piſone, qui [6] civili bello reſurgentes in Africa partes acerrimo miniſterio adverſus Cæſa-

quam, maximus ille Criticus ævi noſtri. Nec juvat Suetonii receptam lectionem hic locus Taciti: quia ille idem Tiberius, quaſi pœnitentia beneficii, centeſimam iterum inſtituit, ducenteſima inducta. Clare Dio lib. LVII. Καὶ μετὰ τοῦτο (id eſt, poſt Sejani mortem) τέλος διακοσιοστὸν ἔχον, ἑκατοστὸν ἤγαγε. Non narrat id Tacitus. fateor, quia ea omnis hiſtoria exſtincta. At Dio idem, ubi de Caligula, ſibi conſtans, centeſimam ab eo ſublatam ait, non ducenteſimam. Vide ejus verba, LIX. *Idem.*

1 *Pleriſque Romanum.*] Nobilibus; *aliis* regium imperium plebe. Ioſephus. *Muretus.*

2 *Feſſæ oneribus.*] Sic *bello feſſos* dixit lib. 12. Aliter Sidonius Apollinaris Carm. V,

Gallia continuis quanquam ſit laſſa tributis,

Pichena.

3 *Motum Orientem.*] Recte; quaſi dicat, turbatum commotumque Orientem. alias, non peccabis ſi legas, *motum Orientis.* Lipſius.

4 *Majuſque imperium.*] Id eximium jus tributum etiam olim Pompejo Magno, bello in piratas. Quod ait, ſorte aut miſſu: dividit Proconſules, à Proprætoribus Legatiſque. ut vere notavi lib. I. ſupra. *Idem.*

5 *Creticum Silanum.*] Ex Iunia familia hic Silanus, ſed adoptione in Cæciliam tranſierat. Itaque nomina illi, Q. Cæcilius Metellus Creticus Silanus. Ex Dione, Caſſiodoro, aliiſque qui ſcripſerunt Faſtos. Conſul fuit anno urbis DCCLX. cum Nerva Silano. *Idem.*

6 *Civili bello.*] Ita eſt, & nominat ſemel iterumque inter duces adverſarios Hirtius terſiſſimo belli Africi Commentariolo: *M. Petrejus, & Cn. Piſo cum equitibus Numidis mille*

centum

Cæſarem juvit: mox Brutum & Caſſium ſecutus, conceſſo reditu, petitione honorum abſtinuit, donec ultro ambiretur delatum ab Auguſto [1] conſulatum accipere. Sed præter paternos ſpiritus, uxoris quoque [2] Plancinæ nobilitate & opibus accendebatur. vix Tiberio concedere; [3] liberos ejus ut multum infra deſpectare: nec dubium habebat, ſe delectum, qui Syriæ imponeretur, ad ſpes Germanici coërcendas. credidere quidam data & à Tiberio occulta mandata, & Plancinam haud dubie Auguſta monuit [4] muliebri æmulatione Agrippinam [5] inſectandi. diviſa namque & diſcors aula erat, tacitis in Druſum, aut Germanicum ſtudiis. Tiberius ut proprium & ſui ſanguinis Druſum fovebat: Germanico alienatio patrui amorem apud ceteros auxerat; & quia claritudine materni generis anteibat, [6] avum M. Antonium, avunculum Auguſtum ferens. contra Druſo

centum electis, peditatuque ejus generis ſatis grandi occurrunt. Item ante: *Adrumeti Cn. Piſo cum Maurorum circiter tribus millibus apparuit.* Idem.

1 *Conſulatum accipere.*] Conſul fuit Cn. Calpurnius Piſo, cum ipſo Auguſto, anno DCCXXXI. De miniſterio ejus in bello Africo, vide, ſi lubet, Hirtium initio libri. *Idem.*

2 *Plancinæ nobilitate.*] A Dione Munatia Plancina dicitur: ut certum ſit eam celebris illius L. Munatii Planci filiam fuiſſe aut neptem. Nominat hanc ipſam Romæ lapis, in ædibus Cæſiis:

DIS. MANIBUS
L. MUNATI
PLANCINÆ. L.
POLYCLITI.

id eſt, Plancinæ liberti. *Idem.*

Nobilitate accendebatur.] Hoc eſt, quia ditem & nobilem uxorem habebat, ſuperbior erat redditus. diverſum eſt dicere, exſtimulatum ab uxore fuiſſe, ut quidam accepit, qui & ſequentium, *vix Tiberio concedere,* &c. cauſam huic feminæ adſignat, præter auctoris mentem. *Freinshemius.*

3 *Liberos ejus.*] Germanicum intellege, & Druſum. *Lipſius.*

4 *Muliebri æmulatione.*] Vult uxorem ejus à Livia ſtimulatam fuiſſe, ut in honoribus, qui ejus ordinis feminis deferuntur, Agrippinæ æmulam ſe oſtenderet, nec in ullo negotio, quo mulierum animi occupari ſolent, quidquam ei concederet. Vulgo accipiunt, tamquam ita connectenda foret conſtructio. *Auguſta muliebri æmulatione monuit Plancinam;* quum ego ſic conjungerem, *muliebri æmulatione inſectandi Agrippinam.* Freinshemius.

5 *Inſectandi.*] Non muto, etſi dictio non trita. Sic lib. XV. *Vologeſi penitus infixum erat arma Romana vitandi.* Lipſius.

6 *Avum M. Antonium.*] Tu qui in hiſtoria tiro, hæc pete ex Tabula ſtirpis Auguſtæ, quam inſerui, fine librorum. Videbis autem *avunculum,* intellegi *proavunculum.* Idem.

ſo proavus eques Rom. [1] Pomponius Atticus dedecere Claudiorum imagines videbatur. & conjunx Germanici Agrippina, fecunditate ac fama Liviam uxorem Druſi præcellebat. ſed fratres egregie concordes, &
44 proximorum certaminibus inconcuſſi. Nec multo poſt Druſus in Illyricum miſſus eſt, ut ſueſceret militiæ, ſtudiaque exercitus pararet; ſimul juvenem urbano luxu laſcivientem melius in caſtris haberi Tiberius, ſeque tutiorem rebatur, utroque filio legiones obtinente. Sed Suevi prætendebantur auxilium adverſus Cheruſcos orantes. nam diſceſſu Romanorum, [2] ac vacui externo metu, gentis adſuetudine, & tum æmulatione gloriæ, arma in ſe verterant. vis nationum, virtus ducum in æquo: ſed Maroboduum regis nomen [3] inviſum apud populares; Arminium pro libertate bellantem
45 favor habebat. Igitur non modo Cheruſci ſociique eorum, vetus Arminii miles, ſumpſere bellum: ſed è regno etiam Marobodui Suevæ gentes Semnones, ac Langobardi, defecere ad eum. quibus additis præpollebat, ni Inguiomerus cum manu clientum ad Maraboduum

1 *Pomponius Atticus.*] Pomponius filiam virginem M. Agrippæ collocavit, ex quo Agrippina neptis illi nata eſt. Hanc Octavius Cæſar vix anniculam Ti. Claudio Neroni privigno ſuo deſpondit: quæ conjunctio, ut ait Cornelius Nepos, *neceſſitudinem eorum auxit, familiaritatem reddidit frequentiorem.* Vertranius.

2 *Vacui externo metu.*] Simile illi Salluſtiano: *Poſtquam remoto metu Punico ſimultates exercere vacuum fuit.* Lipſius.

Ac vacui.] Lib. vet. *vacuæ.* Muretus. Videtur voluiſſe, *vacuæ externo metu gentes, aſſuetudine, & tum æmulatione gloriæ.* Sed ita fuiſſe in unico Mſ. codice non puto. *Gronovius.*

3 *Inviſum apud populares.*] Iure. Nam hic Maroboduus adoleſcens, Romæ benigne ab Auguſto habitus, reverſus ad ſuos, artes & ſervitutem intulit externas. de quo jucunda & neceſſaria ſcitu Strabo lib. VII. Ἐν ταύτῃ δ' ἐστὶ καὶ ὁ Ἑρκύνιος δρυμὸς, καὶ τὰ τῶν Σουήβων ἔθνη. Τὰ μὲν οἰκοῦντα ἐντὸς τοῦ δρυμοῦ, καθάπερ τὰ τῶν Κολδούλων. Ἐν οἷς ἐστὶ καὶ τὸ Βουιασμὸν, τὸ τοῦ Μαροβόδου βασίλειον, εἰς ὃν ἐκεῖνος τόπον, ἄλλους τε μετανέστησε πλείους, καὶ δὴ τοὺς ὁμοεθνεῖς ἑαυτῷ Μαρκομάννους. Ἐπέστη γὰρ τοῖς πράγμασιν οὗτος ἐξ ἰδιώτου, μετὰ τὴν ἐκ Ῥώμης ἐπάνοδον. Νέος γὰρ ἦν ἐνθάδε καὶ εὐεργετεῖτο ὑπὸ τοῦ Σεβαστοῦ. Ἐπανελθὼν δὲ ἐδυνάστευσε, καὶ κατεκλήσατο, πρὸς οἷς εἶπον, Λουΐους τὸ μέγα ἔθνος, καὶ Σούμους, καὶ Βούτωνας, καὶ Μουγίλωνας, καὶ Ζιβινοὺς καὶ τῶν Σουήβων

duum perfugiſſet; non aliam ob cauſſam, quam [1] quia fratris filio juveni, patruus ſenex parere dedignabatur. Diriguntur acies [2] pari utrimque ſpe, nec, ut olim apud Germanos, vagis incurſibus, aut disjectas per catervas: quippe longa adverſus nos militia inſueverant ſequi ſigna, ſubſidiis firmari, dicta imperatorum accipere. At tunc Arminius equo conluſtrans cuncta, [3] ut quoſque advectus erat: *Reciperatam libertatem, trucidatas legiones, ſpolia adhuc &* [4] *tela Romanis direpta in manibus multorum*, oſtentabat. *contra* [5] *fugacem Maroboduum* appellans,

Συήνων αὐτῶν μέγα ἔθνος Σέμνωνας: In hac Germaniæ parte eſt etiam Hercynius ſaltus, & gentes Suevorum: quarum aliæ ipſam incolunt ſilvam, ut Colduli (ſuſpecta lectio, nec eam gentem nominatam alibi reperio) *in quibus eſt & Boviaſmum* (forte, *Boyhaimum* vera ſcriptura, quaſi Boiorum domus) *Marobodui regia. in quem locum cum alios complures tranſtulit, tum populares ſuos Marcomannos. Occupavit enim dominationem privatus, poſt reditum ſuum Roma: ubi juvenis vixerat, & beneficiis ab Auguſto affectus fuerat. Reverſus autem regnavit, & ſubjecit ſibi, præter dictos, Luios* (omnino ſcribo Λυγίους, ſive Lygios, quæ præcipua Suevorum gens Tacito) *magnam nationem, Zumos, Butones* (lego, *Guthones*) *Mugilones, Sibinos, & inter ipſos Suevos magnum populum Semnonas.* Ex his clara illa Taciti, quæ ſequuntur; Maroboduum *Hercyniæ latebris defenſum; Cæſaris ſatellitem*: magiſque è Velleio, quem omnino vide. *Lipſius.*

1 *Quia fratris filio juveni.*] Iuvenili prorſus ætate res magnas geſſit, decus illud Germaniæ. Varum fudit anno vigeſimoſexto ætatis. Maroboduum nunc, anno XXXV. facile collectu ex Tacito, qui eum triginta ſeptem annos vitæ, duodecim imperii expleſſe ſcribit. Obiit autem anno DCCLXXII. biennio poſt hanc pugnam. *Idem.*

Quia fratris.] Segimeri. Vellej. lib. 2. *Iuvenis genere nobilis, manu fortis, ſenſu celer, ultra barbarum promptus ingenio, nomine Arminius, Segimeri, principis gentis ejus, filius, ardorem animi vultu, oculiſque præferens, aſſiduus militiæ noſtræ prioris comes, & jam civitatis Romanæ jus, equeſtremque conſecutus gradum.* Gronovius.

2 *Pari utrinque ſpe.*] Recte ſane *ſpe*. Rectius videri poſſit tamen *ſpecie*, ſi ſequentia ſtatim verba conſideras. *Acidalius.* Pari fiducia & ſpe acies utrimque inſtructa eſt. *Freinshemius.*

3 *Vt quoſque advectus erat.*] Plus eſt hic in auctore, quam in verſionibus: neque hoc tantum adfirmatur, omnes ab eo fuiſſe commonitos: ſed ſimul iſtud, non univerſos eadem opera, iiſdemque verbis, verum alios alio tempore modoque fuiſſe appellatos, neque enim omnibus eadem quadrant: ſicuti *ſpolia adhuc & tela Romanis direpta*, apud Cheruſcos dicta intelligas; non apud Longobardos aut Semnones, Confer quæ nuper notavi ad Curt. 3, 10. *Vt cujuſque animis aptum erat.* Freinshemius.

4 *Tela Romanis direpta.*] Melius *derepta.* Plaut. in Aulul. *luce clara deripiamus aurum matronis palam.* Acid.

5 *Fugacem Maroboduum.*] Vide dictum

pellans, [1] *prœliorum expertem* [2] *Hercyniæ latebris defenſum; ac mox per dona & legationes petiviſſe fœdus, proditorem patriæ, ſatellitem Cæſaris, haud minus infenſis animis exturbandum, quam Varum Quinctilium interfecerint. meminiſſent modo tot prœliorum, quorum eventu, & ad poſtremum ejectis*
46 *Romanis, ſatis probatum,* [3] *penes utros ſumma belli fuerit.* Neque Maroboduus jactantia ſui, aut probris in hoſtem abſtinebat: ſed Inguiomerum tenens, *Illo in corpore decus omne Cheruſcorum, illius conſiliis geſta quæ proſpere ceciderint,* teſtabatur. [4] *vecordem Arminium, & rerum neſcium, alienam gloriam in ſe trahere, quoniam tres* [5] *vacuas legiones & ducem fraudis ignarum perfidia deceperit; magna cum clade Germaniæ, & ignominia ſua, cum conjunx, cum filius ejus ſervitium*

dictum Antalcidæ in Ageſilaum apud Plutarchum in Lycurgo. *Muretus.*

1 *Prœliorum expertem.*] Arminius non tantum Romani belli tempora reſpicit, verum omnino prœliorum imperitum vocat. Poſſet enim alias cum Romanis quidem non pugnaſſe, cum aliis autem, & forte vicinis ſuis ſæpius; ſed hic omnium prœliorum peritia ei adimitur, non Romanorum ſolummodo. *Freinshemius.*

2 *Hercyniæ latebris.*] Dierum hæc ſexaginta iter occupabat. *Pomp. Mela.* Latitudo novem dierum iter expedito patet. Cæſar lib. 6. *Muretus.*

3 *Penes utros ſumma belli fuerit.*] Quidam accipiunt de præſenti bello Marobodui cum Arminio, & *fuerint* interpretantur *futura ſit*. Ego cum aliis malui *fuerit* habere pro præterito, & referre ad bellum Arminii cum Romanis. *Freinshemius.*

4 *Vecordem Arminium.*] *Vecors* Tacito non ſignificat *timidum* ut quidam accipiunt, ſed amentem potius, temerarium & ſtolide ferocem. Sic 1, 32. 4, 22. 11, 26. 14, 62. & alibi. *Idem.*

5 *Vacuas legiones.*] Id eſt, vacantes. Sic infra Tacitus, *vacantem provinciam, vacantem & vacuam mulierem* dixit pro vidua. Sic *vacuum uterum* dixit Iuriſconſultus l. 30. § pen. de adq. hered. *vacuas tabulas* l. 11. de injuſt. rupt. Nec melius explicaverit quiſquam Paterculo iſtam cladem. *Exercitus*, inquit, *omnium fortiſſimus, diſciplina, manu, experientiaque bellorum, Romanos inter milites, princeps, marcore ducis, perfidia hoſtis, iniquitate fortunæ circumventus, cum nec pugnandi quidem egregie occaſio in quantum voluerant, data eſſet miſeris, caſtigatis etiam quibuſdam gravi pœna, quia Romanis & armis & animis uſi fuiſſent: incluſus ſilvis, paludibus, inſidiis, ab ſævo hoſte trucidatus eſt.* Aurelius. Quidam reddunt male inſtructas: ego de numero capiendum arbitror, qui non fuerit expletus: hoc eſt, ut puto, οὐ συντελεῖς, verbo Strabonis lib. 17. de Ægypto, τρισὶ γοῦν σπείραις, οὐδὲ ταύταις συντελέσιν ἡ χώρα φρουρεῖται. *Freinshemius.* Subit illud Cæſaris, *ſe ire ad exercitum ſine duce, atque inde rediturum ad ducem ſine exercitu.* Et hoc *vacuum* ſæpe, carens præſide, vindice, defenſore, domino. Brutus ad Cic. lib. 11. fam. 10. *Quantam perturbationem rerum*

ſervitium adhuc tolerent. At ſe duodecim legionibus petitum duce Tiberio, illibatam Germanorum gloriam ſervaviſſe. mox conditionibus æquis [1] *diſceſſum: neque pœnitere quod ipſorum in manu ſit,* [2] *integrum adverſus Romanos bellum, an pacem incruentam malint.* His vocibus inſtinctos exercitus propriæ quoque cauſſæ ſtimulabant. cum à Cheruſcis, Langobardiſque, pro antiquo decore, aut recenti libertate; & contra, augendæ dominationi certaretur. Non alias majore mole concurſum, neque ambiguo magis eventu, fuſis utrimque dextris cornibus. Sperabaturque rurſum pugna, ni Maroboduus caſtra in colles ſubduxiſſet. Id ſignum perculſi fuit: [3] & transfugis paulatim nudatus, in Marcomannos conceſſit, miſitque legatos ad Tiberium oraturos auxilia. Reſponſum eſt, *non jure eum adverſus Cheruſcos arma Romana invocare qui pugnantis in eundem hoſtem Romanos nulla ope juviſſet.* Miſſus tamen Druſus, ut retulimus, pacis firmator.

rum afferat abitus conſulum, quantamque cupiditatem hominibus injiciat vacuitas. i. orba reſpublica. Hoc libro: *repeteret provinciam non jure ablatam & vacuam.* lib. 12. *vacuam rurſus Armeniam Rhadamiſtus invaſit.* Et ſæpe. Ambroſius in Hegeſippo 2, 17. *tanquam in vacuum populum omni injuriarum genere proceſſit.* Sed additur, inquis, *ducem fraudis ignavum.* Reſpondeo, ideo *vacuæ legiones*, hoc eſt, ſine duce, quia dux fraudis ignarus & improvidus: non enim cautor, ipſe qui capitur. *Gronovius.*

1 *Diſceſſum. neque pœnitere.*] Sententia vult ſic potius diſtingui: *Mox c. æ. diſceſſum, neque pœnitere. quod* (id eſt quoniam) *ipſ. i. m. ſit* &c. *Acidal.*

2 *Integrum bellum.*] Plerique novum aut acre accipiunt. Sed *integrum bellum* dicitur hic, quod pari ſpe & robore geritur: neutro adhuc inclinante victoria: ſicut *integra res*, aut *cauſa*, nullo præjudicio delibata, aut in alterutram partem propendens. *Freinshemius.*

3 *Et transfugis paulatim nudatus.*] Hoc eo pertinet, quod ſupra proxime legitur: *Ni Inguiomerus, cum manu clientum ad Maroboduum perfugiſſet.* Ferretus. Lipſius mavult, *transfugiis.* Sed nihil eſt mutandum. Intellige *transfugas*, qui cum Inguiomero, patruo Arminii, ab Arminio, ſub hujus belli initium, ad Maroboduum defecerant. De quibus ſupra Tacitus. Hi afflicta Marobodui fortuna, ut tales ſolent, eum deſeruere. Nulla quippe conſtantia fidei in iſtis, neque iis fidendum, qui in ſuos fidem non ſervavere. *Boxhornius.* Quare autem his potius quam quibuſvis aliis, quos levitas ingeniorum ubique, ſed magis apud inferiores fortuna, præbet? An non dixit Tacitus jam ab initio belli Semnones & Longobardos quoque è regno Marobodui defeciſſe ad Arminium? Quanto magis quoſvis alios inclina-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 16 vol. 1

47 tor. [1] Eodem anno duodecim celebres Aſiæ urbes collapſæ nocturno motu terræ, quo improviſior graviorque peſtis fuit. neque ſolitum in tali caſu effugium ſubveniebat in [2] aperta prorumpendi, quia diductis terris

inclinato ſtatu? Neque illud *paulatim nudatus* de paucis aut uno genere multitudinis ſatis commode intelligas. Subſcribo igitur Lipſio, quem & Freinshemius ſecutus: *multi ſubinde ex ipſius partibus ad Arminium transfugerunt; & ſic cum vires ſuas decreſcere, ſeque paulatim copiis exui animadverteret.* lib. 2. hiſt. *Crebris ut in civili bello transfugiis.* lib. 3. *Crebra transfugia tribunorum centurionumque.* Gronovius.

1 *Eodem anno.*] Terræmotus hujus mentio Plinio: *Maximus terræ, memoria mortalium, exſtitit motus Tiberii Cæſaris principatu,* XII. *urbibus Aſiæ una nocte proſtratis.* Bonum Oroſium quam fugit ratio, qui hunc tremorem terræ ad tempus refert mortui noſtri Servatoris? quod nos quidem ſcimus totis quatuordecim annis poſterius fuiſſe. Scilicet egebant hoc fuco ſacræ litteræ. De eodem Strabo, libro XII. Καὶ τὰ περὶ Σίπυλον δὲ καὶ τὴν ἀνατροπὴν αὐτοῦ, οὐ δεῖ μῦθον τίθεσθαι. Καὶ γὰρ νῦν τὴν Μαγνησίαν, τὴν ὑπ' αὐτῷ, κατέβαλον σεισμοί. Ἡνίκα καὶ Σάρδεις καὶ τῶν ἄλλων τὰς ἐπιφανεστάτας κατὰ πολλὰ μέρη διελυμήναντο. Ἐπηνώρθωσε δὲ ὁ ἡγεμὼν χρήματα ἐπιδοὺς, καθάπερ καὶ πρότερον ἐπὶ τῆς γενομένης συμφορᾶς Τραλλιανοῖς ὁ πατὴρ αὐτοῦ καὶ Λαοδικεῦσιν: *Et quæ de Sipylo, deque ejus ſubverſione dicuntur, non oportet fabulam cenſere. Nam & nunc Magneſiam, quæ ſub ipſo eſt, terræmotus dejecerunt; quando & Sardes, & alias illuſtres urbium, pluribus locis labefactavit. Inſtauravit autem Princeps, pecunias largiens; ſicut & pater ejus* (Auguſtus) *antea, in ſimili clade, Trallianis & Laodicenis ſubvenerat.* Lipſius.

Duodecim.] At Tredecim eas facit Euſebius in Chronico, ſed nominibus valde corruptis. *Tredecim urbes terræmotu corruerunt. Epheſus, Magneſia, Sardis, Moſthene, Megæchyero, Cæſarea, Philadelphia, Himolus, Temis, Cumæ, Myrrhina, Apollonia, Diahircania.* Emendabis *Moſthene, Æga, Hierocæſarea, Philadelphia, Tmolus, Temnus, Cumæ, Myrina, Apollonia, Hyrcania.* Idem.

Eodem anno duodecim celebr. Aſiæ urbes.] Terræ motu cum dominus noſter Ieſus crucifixus eſt, Aſiæ civitates dirutas, quibus remiſſum tributum, & datam libertatem Paulus Oroſius refert, neſcio quos ſecutus auctores. Ejus certe relatio annis XIV. poſterior ſcriptione Dionis & Cornelii eſt: hoc præterea differens, quod ille diei hora ſexta, hic vero terram noctu moviſſe ſcribit. *Vertranius.* Plinius lib. 2. cap. 84. Euſebius XIII fuiſſe ait, & eas nominat. meminit & Strabo ad finem lib. 12. & 13. & Suetonius. *Muretus.* Fuit Aſia ſemper his voraginibus obnoxia. Et tangit in Pallio Tertull. *Vtinam,* inquit, *& Aſia ſecura jam ſit de ſoli ingluvie.* Agathias male, qui hunc terræ motum temporibus Auguſti tribuit, lib. 2. qui ſub Tiberio accidit, & in chaſmate deſcribendo fœlix fuit, imo & acutus plurimum, cum dicat: *Terræ motum rem eſſe optabilem, ſi diſcerneret bonos à malis; & hos perderet, illis parceret.* Aurelius.

2 *In aperta prorumpendi.*] *Aperta* palam eſt opponi tectis. Sicut itaque tectis ruentibus majus in tali caſu periculum,

terris hauriebantur. 1 *Sediſſe immenſos montes, viſa in arduo quæ plana fuerint, effulſiſſe inter ruinam ignis* memorant. 2 Aſperrima in Sardianos lues plurimum in eoſdem miſericordiæ traxit. nam centies ſeſtertium pollicitus Cæſar, & quantum ærario, aut fiſco pendebant, in quinquennium remiſit. 3 Magnetes à Sipylo, proximi damno ac remedio habiti. 4 Temnios, 5 Philadelphenos,

riculum, ſic in apertis locis major eſt fiducia & ſpes ſalutis. *Freinshemius.*

1 *Sediſſe immenſos montes.*] Iuvenal. Sat. 6. *Nutare urbes, ſubſidere terras.* Et Salluſtius in fragm. *Ventis per cava terræ citatis, rupti aliquot montes, tumulique ſedere.* Aurelius.

2 *Aſperrima in Sardianos lues.*] Bianoris epigramma in hanc rem eſt libro 1. Anthologiæ:

Σάρδιες αἱ τὸ πάλαι Γύγου πόλις, αἵτ' Ἀλυάττου,
Σάρδιες, αἱ βασιλεῖ Περσὶς ἐν Ἀσιάδι.
Αἳ Κροίσῳ τὸ παλαιὸν ἐπλινθώσασθε μέλαθρον,
Ὄλβον Πακτωλοῦ ῥεύματι δεξάμεναι.
Νῦν δ' ὅλαι δύστηνοι, ἐς ἓν κακὸν ἁρπασθεῖσαι,
Ἐς βυθὸν ἐξ ἀχανοῦς χάσματος ἠρίπετε.
Βοῦρα, καὶ εἰς Ἑλίκην κεκλυσμέναι, αἱ δ' ἐνὶ χέρσῳ
Σάρδιες ἐν βυθίαις εἰς ἓν ἔχασθε τέλος.

Lipſius.

3 *Magnetes à Sipylo.*] Strabo. Οὐκ ἄποθεν δὲ τούτων τῶν πόλεων, οὐδ' ἡ Μαγνησία ἐστὶν ἡ ὑπὸ Σιπύλῳ, ἐλευθέρα πόλις ὑπὸ Ῥωμαίων κεκριμένη. Καὶ ταύτην δ' ἐκάκωσαν οἱ νεωστὶ γενόμενοι σεισμοί. *Haud procul his urbibus & Magneſia eſt à Sipylo: quæ libera judicata eſt à Romanis. Hanc & terræmotus ii adflixerunt, qui nuper exſtiterunt.* Scitum jam autem duas Magneſias eſſe, à Sipylo, & à Mæandro. Tiberiani nummi exſtant, monumentum benivolentiæ & liberalitatis in adflictas urbes, quibus inſcriptum: CIVITATIBVS. ASIAE. RESTITVTIS. *Idem.*

Magnetes à Sipylo.] Plinius libr. 5. cap. 9. *Smyrnæum conventum, magna pars Æoliæ frequentat: præterque Macedones Hyrcani cognominati, & Magnetes à Sipylo.* Ferretus. Magnetes, alii ἐπὶ Μαιάνδρῳ. alii ὑπὸ Σιπύλῳ. Strabo lib. 13 & Plinius. Cic. in epiſt. ad Q. fratrem. Ptolemæus lib. 5. *Muretus.* Duæ fuere Magneſiæ: una inter Cayſtrum & Mæandrum, non longe à Trallibus; quæ antiquiſſima, & cum Cumis eodem tempore condita, ut ait Euſeb. de Præpar. Euang. lib. 10 cap. 3. Altera Sipylo propinqua. Quod paſſim in Conciliorum tomis obſervari poteſt, in epiſcoporum ſubſcriptionibus. Et ambæ à Magnete lapide dictæ. *Aurelius.*

4 *Temnios.*] Vrbs ipſa Temnus Straboni XIII. *Lipſius.*

Temnios.] *Fuit*, inquit Plinius, lib. 5. cap. 30. *in ore Hermi fluvii oppidum Temnos.* Quod oſtendit ejus ætate amplius non fuiſſe. Et fortaſſe ita dicta, quod in ea nemus eſſet deo cuidam dicatum. Fuit autem & alia, ſed Aſiaticam memorat, quia in Aſia quaſſatio, de qua hic loquitur. *Aurelius.*

5 *Philadelphenos.*] In Aſia duæ ſunt Philadelphiæ; una in Cilicia, altera non longe à Tmolo, de qua heic. Vicinæ Tmolo urbes hac clade fuerunt affectæ, non illa Philadelphia, quæ in Cilicia. *Aurelius.*

1 *Ægea-*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 16 vol. 1

nos, [1] Ægeatas, [2] Apollonienſes, [3] quique Moſceni aut Macedones Hyrcani vocantur, & [4] Hierocæſaream, [5] Myrinam, Cymen, Tmolum, levari idem in tempus tributis, mittique ex ſenatu placuit, qui præſentia ſpectaret, refoveretque. delectus eſt M. Aletus à prætoriis, ne conſulari obtinente Aſiam, æmulatio inter pa-
48 res, & ex eo impedimentum oriretur. [6] Magnificam in publicum largitionem auxit Cæſar haud minus grata libera-

1 *Ægeatas.*] *Æge*, inquit Plin. lib. 5. cap. 27. *Vrbs Ciliciæ, & oppidum liberum.* Sed quia hæc, quæ in Cilicia, diſtat nimium à loco terræ motu exhauſto, putarem hic debere intelligi iſtos *Ægeatas*, ab *Æge*, quæ ſita ad Hermum fluvium: tamen aliorum ſit judicium: de iſta enim Æge ita Plin. cap. 30. lib. 5. ubi de Æolide: *Æge. Attalia: Poſſidea.* At in Æolide hic terræ motus. *Idem.*

2 *Apollonienſes.*] Multæ Apolloniæ, Pontica, Macedonica, Cyrenaica. Hic Apollonia Troadis, quæ prius Aſſos dicta. Plin. lib. 5. cap. 30. *πόλις εὐνομωτάτη*, ait Strabo 7. *Idem.*

3 *Quique Moſceni.*] Verius *Moſteni.* quo nomine urbs Lydiæ. *Lipſius.*

Quique Moſceni aut Macedones.] Mentio Moſthenorum fit Plinio. *Rhenanus.* Si hos confundimus, non amplius duodecim urbes, ut Tacitus voluit, ſed una minus, numerabuntur. Diſtinguendi igitur hi populi, vimque hanc habet particula *aut*, ac ſi dixiſſet, *quique Moſceni, & qui Macedones Hyrcani vocantur.* Sic 4, 63. *Par forma aut ætas*, item, *debilitata vel obtrita*, de diverſis, non de iiſdem, capienda ſunt. *Freinshemius.*

4 *Hierocæſaream.*] A Ptolemæo ponitur inter Aſiæ urbes, in Doride. *Aurelius.*

5 *Myrinam, Cymen, Tmolum.*] Plin. lib. 5. cap. 30. *In Æolide ſunt Cyme, Myrina, quæ Sebaſtopolim ſe vocat.* Aurelius. Non ſatis expedio me ex hoc loco, quia *Tmolum* hic inter urbes numerat, qui ſemper ut mons memoratur, nec ullum in eo oppidum repetio. Certe Strabo, qui ſub hæc tempora ſcripſit, hujuſque terræ motus mentionem facit, nullius in eo ædificii meminit, præterquam ſpeculæ cujuſdam Perſicæ, non omiſſurus urbem, ſi qua ibi fuiſſet. Inde aliquando in mentem venit legere, *quique Moſceni* (*Moſteni* ſunt Ptolemæo, Plin. 5, 30 *Moſſini*) *aut Macedones Hyrcani vocantur, & Hierocæſaream, Myrinam, Cymen incolunt.* Sed reclamat Euſebius, qui ad annum MMCCC inter urbes hoc terræ motu afflictas exſerte *Tmolum* nominat. Nec tamen ſequi ſatis tutum ſit, cum in eadem hiſtoria alibi quoque peccet. Cum enim noſter & Plinius 2, 84 conſenſu tradant de duodecim urbibus, ille tredecim numerat, interque eas neſcio quam *Hyrcaniam*, quæ & ipſa nuſquam, quod ſciam, reperitur. Sane campum Hyrcanium Stephanus de urbibus, & Strabo lib. 13. agnoſcunt, quem à colonis juſſu Perſarum eo deductis ſic appellatum Strabo ſcribit. In iiſdem locis poſtea Macedones conſediſſe veriſimile eſt, atque ita gente utraque permixta geminatum quoque nomen fuiſſe, ut *Macedones Hyrcani* vocarentur, quomodo & Plinius 5, 29. nominat, quos conſentaneum eſt non unam aliquam urbem, ſed plures eo tractu coluiſſe. *Freinshemius.*

6 *Magnificam in publicum largitionem.*] Quid per hæc verba Tacitus intel-

liberalitate, quod [1] bona Æmiliæ Muſæ locupletis inteſtatæ petita in fiſcum, Æmilio Lepido, cujus è domo videbatur; & Patulei divitis equitis Romani hereditatem

intellexerit, non advertunt: quum auctor de nulla alia re, niſi levatis terræ motu afflictarum damnis, hic loquatur aut ſentiat. *Freinshemius.*

1 *Bona Æmiliæ Muſæ.*] In tenebroſo loco collineabo ad ſcopum. & neſcio an tangam. Æmiliam hanc Muſam libertam fuiſſe, id primum pono. argumento cognominis Græci, quod ſcio notam ſervitutis. Ideo in Tacito legerim, *Muſæ L. locupletis*, id eſt, Libertæ locupletis, uſitata formula ſcribendi. Sed cur, inquies, bona ejus petita in fiſcum? cur non data patrono patroniſve, uti lex jubet? Iulianus ait l. 23. de bon. libert. ***Si libertus inteſtato deceſſerit, patronum aut filium nepotemve ejus ad ſucceſſionem vocari, indubitatum eſt.*** Vlpianus ait l. 2. de ſuis her. *Liberto inteſtato mortuo, primum ſuis deferri hereditatem verum eſt: ſi hi non fuerint, tunc patrono.* Hæc ſi vera: quis locus potuit eſſe fiſco? An forte nec ſuus heres huic Muſæ, nec patronus ſuper quiſquam fuit? Tale aliquid elicias ex Taciti verbis, dum ait, *Lepido conceſſit, cujus è domo videbatur*: quaſi ambiguum de domo patronoque fuiſſet. Erant autem non Romæ ſolum, ſed & in provinciis Procuratores ſive Rationales, qui bona ejuſmodi caduca legerent tollerentque. Strabo de Ægypto: Ἄλλος δέ ἐστιν ὁ προστατευόμενος ἴδιος λόγος, ὃς τῶν ἀδεσποτῶν καὶ τῶν εἰς Καίσαρα πίπτειν ὀφειλόντων ἐξεταστής ἐστι. Lipſ.

Bona Æmiliæ Muſæ.] Ambigi video cur hæc bona petita in fiſcum: & placuiſſe viris magnis, Æmiliam libertam, & libertam ſine patrono fuiſſe. Hoc poſtremum cauſam aliquam dederit confiſcandis bonis, quaſi vacantibus; illud non item. Nunquam enim jus principi in bona libertorum, ſive teſtamento facto ſive inteſtato morientium, niſi ſuorum; eodem jure, quo privati utuntur ſcilicet. Nam de Cerylo Veſpaſiani non eſt, quod ita fluctuent viri docti, quem certum mihi aut ipſius Veſpaſiani, aut alicujus è proximis ejus libertum. Torrentius Latinum vult fuiſſe: ſed in Latini bonis quid juris fiſco? Immo libertum Imperatoris ipſius, aut alicujus è propinquis; nam & in libertos propinquorum jus nobis ſemiſſis, ſi moriuntur ſine liberis teſtati; aſſis, ſi inteſtati. §. *multis* Inſtit. de ſucc. libert. quod eſt ex veteri jure, ut docet L. *Liberto* 17. D. de bonis libert. & aliæ. Indeque explicandus & ille locus è Suetonii Nerone; ***Ante omnia inſtituit, ut è libertorum bonis pro ſemiſſe dodrans cogeretur ei, qui ſine probabili cauſa eo nomine eſſent, quo fuiſſent illa familia, quas ipſe contingeret.*** Qui locus haud dubie capiendus de libertis, qui ſine patrono. Si enim patronus fuit, cur deminutum jus ejus fraudati ſuo ſemiſſe? Et omnino de iis, qui liberti fuerant eorum, quos Tiberius, Caius, Claudius, Nero ipſe, nobiles & illuſtribus è familiis occiderant, bona eorum voluit cogi in fiſcum Nero, quaſi ſua; quippe qui liberti eorum, quos ipſe cognatione contingeret: id enim ex nomine apparet. Et hoc eſt, quod ait, *ſine probabili cauſa*: qui nimirum patronum vivum non haberent, à quo id nomen: nam ſi habent, nullum jus fiſci aut Cæſaris. Semiſſem quidem habebat jure; ſed voluit etiam alterius ſemiſſis ſemiſſem, hoc eſt, dodrantem, ſi ea lectio recta. Nam credere in bona libertorum quorumlibet jus ſemiſſis fiſco, divinare eſt: prærepta enim iis eſſet omnis teſtamenti facultas, altero jam ſemiſſe debito patronis.

tem (quamquam ipſe [1] heres in parte legeretur) [2] tradidit M. Servilio, quem prioribus neque ſuſpectis tabulis ſcriptum compererat; *nobilitatem utriuſque pecunia juvandam* præfatus. Neque hereditatem cujuſquam adiit, [3] niſi cum amicitia meruiſſet. [4] ignotos & [5] aliis infenſos, eoque principem nuncupantes, procul arcebat. Ceterum ut honeſtam innocentium paupertatem levavit; ita prodigos & ob flagitia egentes Vibidium Varronem,

vid: Suet: Aug: cap: 66.

nis. Et in eo loco Suetonii, *cogeretur ei*, id eſt, fiſco principis; propria voce cogendi, quam obſervabis fere ſemper in hoc jure. Infra lib. 5. *Ablata ærario, ut in fiſcum cogerentur*, & in D. Marci Conſtitutione, Inſtitut. de eo, cui lib. cau. bo. add. Non ergo jus fiſco aliud in bona libertorum alienorum, quam bonorum vacantium, ſcilicet idem quod in bona ingenuorum: quo ego jure capio delata Æmiliæ bona ad fiſcum, ingenuæ ac ſine ſucceſſione mortuæ. ita enim fit. l. *Quidam.* §. *quoties.* de legat. 1. & paſſim apud veteres ſcriptores. Verum ea reſtituta Lepidæ, quaſi gentili; quippe, cui nomen idem. *Domus* ergo, pro familia, gente; ut ſæpe. *Mercerus.*

1 *In parte hæres.*] Haud dubium eſt æquivalentem eſſe formulam his uſitatioribus, *ex parte*, vel *in partem.* Cic. ad Att. 7, 8. *Dolabellam eſſe video in triente.* Freinshemius.

2 *Tradidit M. Servilio.*] Patulejus duo teſtamenta fecerat, utrumque rite & recte. Priore inſtituerat hæredem Servilium, eumque ſolum & ex aſſe. Secundo, Servilium & Tiberium pro æquis partibus. Secundo teſtamento primum infirmabatur; nec dubium eſt. Tiberius tamen totam hæreditatem Servilio adjudicavit. Quod poſtea D.D. Severus & Antoninus, in eadem quæſtione, judicio ſuo comprobarunt, §. *ſed etſi quis.* Inſtit. Quib. mod. teſt. infirm. & hæredem ſcriptum ſecundo teſtamento, hæreditatem totam reſtituere voluerunt. Sed Tiberius laudabilior; quod hi, nihil de ſuo, ille jure teſtamento ſibi quæſita largitus eſt. *Aurelius.*

3 *Niſi cum amicitia meruiſſet.*] Mur. *niſi quam am.* Rectius ſane. At legi etiam poterat, *niſi cujus amicitiam meruiſſet.* De verbo *merendi* eo ſignificatu ad Plinii & Symmachi Epiſtolas actum dictumque. *Acidalius. Niſi cum*, vel quoties, inquit Tacitus, ab eo ſcribebatur hæres, à quo id *amicitia*, hoc eſt, familiaritate aut beneficiis, *meruiſſet.* Nihil ſollicitandum. *Gronovius.*

4 *Ignotos.*] Adulationes averſatus Tiberius, hæres ab ignoto factus, non adiit, quia amicitia judicium defuncti non meruiſſet. *Vertranius.*

5 *Aliis infenſos.*] Hoc Tiberii factum ſecutis principibus exemplar fuit; & adhuc eſt, relatumque à Iulio Paulo ſententiarum lib. v. cujus verba ſunt: *Imperatorem litis cauſa hæredem inſtitui invidioſum eſt: nec calumniæ facultatem ex principali majeſtate capi oportet.* l. XCI. D. de hæredibus inſtituendis. l. XXII. D. de jure fiſci. *Vertranius.* Pertinax Tiberiũ imitatus dicebat ſe *non admiſſurum hæreditatem ejus, qui litis cauſa, principem ſcripſiſſit hæredem: neque tabulas non legitime factas, in quibus ipſe ob eam cauſam hæres inſtitutus eſſet, probaturum. neque ex nuda voce hæredis nomen, neque ex ulla ſcriptura, cui juris auctoritas deſit, aliquid adepturum*, §. ult. quib. mod. teſt. infirm. En exemplar juſti &

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 16 vol. 1

ronem,[1] Marium Nepotem, Appium Appianum, Cornelium Sullam,[2] Q. Vitellium movit ſenatu, aut ſponte cedere paſſus eſt. Iiſdem temporibus deum ædes 49
vetuſtate aut igni abolitas, cœptaſque ab Auguſto, dedicavit, [3] Libero Liberæque & Cereri juxta Circum *Proserpinae.*
maximum, [4] quam A. Poſtumius dictator voverat; eodemque

& boni principis. Vis ad hæc præclarum verbum? *A bono patre non ſcribi hæredem niſi malum principem*, ait Tacitus in Agricola. *Aurelius.*

1 *Marium Nepotem.*] Hunc Senecæ quoque nominatum arbitror, de beneficiis, 2, 7. *Tiberius Cæſar rogatus à nepote M. Allio prætorio, ut æri alieno ſuccurreret.* Neque ibi *nepotem* pro decoctore & prodigo, cum Mureto capiam, neque putem cum eodem & Lipſio, Tacitum hujus hominis nullam mentionem facere. Potius emendem in Seneca *rogatus à Nepote Mallio* (ſive malis ex Taciti ſcriptura, *Mario*) ut ita cognomen familiæ fuerit *Nepos.* ſicuti Corneliis, Liciniis, & Metellis &c. *Freinshemius.*

2 *Q. Vitellium.*] Suetonius in Vitellio cap. 11. ſatis obſcure: *Quintus caruit ordine, cum auctore Tiberio ſecerni minus idoneos Senatores removerique placuiſſet.* Lipſius.

3 *Libero Liberæque & Cereri.*] Pro *Libera* Proſerpinam accipiendam arbitror. Diodorus in IIII auctor eſt, ex Iove Cererem Liberum genuiſſe. In antiquis ſpectationibus legitur hujuſmodi epitaphium. *Fab. Acconiae. Paulinae. C. F. Acconii. Catulini. V. C. expræf conſul. ord. uxori. Vecti. Prætextati. V. C. præf. & conſ. deſ. ſacratae. apud. Eleuſinam. deo. Baccho. Cereri. & Corae. ſacratae. apud Laernam. deo. Libero. Cereri & Corae. ſacratae. apud Æginam. deabus. Tauroboliae. & Hierophrantiae.* Alciatus. Sic quoque Livius dixit libro XLI. extremo: *Supplicatio ad Cereris, Liberi, Liberæque fuit.* Ædis autem illius ab A. Poſtumio votæ, meminit Dionyſius lib. VI. extremo, & M. Tullius II. de natura Deorum. *Vertranius.*

4 *Quas A. Poſtumius Dictator.*] Emendo, *quam.* His enim tribus unum templum. A ſolo Dionyſio copioſa lux huic loco, lib. VI. de A. Poſtumio: Ἀπὸ δὲ τῶν λαφύρων ἐξελόμενος τὰς δεκάτας, ἀγῶνάς τε καὶ θυσίας τοῖς θεοῖς ἐποίει καὶ ναοῦ κατασκευὰς ἐξεμίσθωσε Δήμητρι, καὶ Διονύσῳ, καὶ Κόρῃ, κατ' εὐχήν. Vovit igitur A. Poſtumius, ſed dedicavit C. Caſſius Conſul. Idem Dionyſius, fine ejuſce libri: Κάσιος δὲ ὁ ἕτερος τῶν ὑπάτων, ὁ καταλειφθεὶς ἐν τῇ Ῥώμῃ, τόν τε νεὼν τῆς Δήμητρος καὶ Διονύσου καὶ Κόρης ἐν τῷ μεταξὺ χρόνῳ καθιέρωσε, ὅς ἐστιν ἐπὶ τοῖς τοῦ μεγίστου ἱπποδρόμου τέρμασιν, ὑπὲρ αὐτὰς ἱδρυμένος τὰς ἀφέσεις. δεξαμένου μὲν αὐτὸν Αὔλου Ποστουμίου τοῦ δικτάτωρος, &c. *Caſſius alter Conſul relictus Romæ templum interim Cereris, Liberi, Liberæque dedicavit. quod eſt in extremo Circo maximo ſuper ipſos carceres ſitum, votum olim ab A. Poſtumio dictatore, &c.* Eſt autem Liber, Bacchus: Libera, ſoror ejus Proſerpina, nati ex Cerere uterque. Ideo ordo decentior in Dionyſio, qui matrem religioſe ubique præponit, quam in noſtro qui poſthabuit. Libera autem alias Cora. Lapis Romæ, DEO. BACCHO. CERERI. ET. CORÆ. SACRATÆ. APUD. ÆGINAM. Eſtque eadem cum Proſerpina. E Solino tolli velim gloſſema cap. XI. *Quem propter eſt demerſum foramen quo Ditem patrem ad*

 raptus

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 16 vol. 1

eodemque in loco ædem Floræ, ab Lucio & Marco Publiciis ædilibus conſtitutam: & Jano templum, quod apud forum olitorium [1] C. Duillius ſtruxerat, qui primus rem Romanam proſpere mari geſſit, triumphumque navalem de Pœnis meruit. [2] Spei ædes à Germanico ſacratur: hanc Atilius voverat eodem bello. Adoleſcebat interea lex majeſtatis. & Apuleiam Variliam [3] ſororis Auguſti neptem, quia probroſis ſermonibus [4] divum Auguſtum, ac Tiberium, & matrem ejus

raptus Proſerpinæ liberè exeuntem fama eſt in lucem auſum. ſcribe, *ad raptus Liberæ exeuntem.* &, *fama eſt lucem auſum.* Adde Livii locum lib. III. *Familia ad ædem Cereris, Liberi, Liberæque venum iret.* Lipſius.

Quas A. Poſtumius.] Hic devictis Volſcis triumphans, de ſpoliorum decimis ludos & ſacra diis fecit XI talentorum impendio, & ædem locavit Cereris, Liberi, Liberæque. Nam initio belli laboratum erat victus inopia, ideoque inſpectis libris Sibyllinis, voverat dictator, ſi imperii ſui tempore uber proventus eſſet, ſe illis templa ſtructurum, & annua ſacra inſtituturum. Dionyſ. lib. 6. Circus autem Maximus; eſt tota illa planities inter Palatinum & Aventinum. *Muretus.*

1 *C. Duillius.*] Ædes Iani ad infimum Argiletum, in foro Olitorio fuit: & ſtructam volunt Livius atque alii à Numa. An aliud ab illo templum noſter igitur intellegit? an reſtitutum, aut amplius ſtructum, à Duillio fuit? Hoc putem. *Lipſius.*

C. Duillius.] Hoc antiquum nomen. Sed ut ex *duello bellum*, *ex duis, bis*, ſic ex *Duilio* fecere *Bilium*. Cicero in Oratore. Quintil. lib. 1. cap. 4. *Conſuetudo fecit ex duello bellum: unde Duilios quidam dicere Bilios auſi.* Et inde hic conſul ſemper in libris Polybii vocatur Λίβιος corrupte pro Βίλιος. S. Hieronymus lib. 1. adverſus Iovinianum. *Duilius qui primus Romæ navali certamine triumphavit, Biliam virginem duxit uxorem.* Vbi Petrus Ciacconus homo admirabili doctrinæ copia præditus, è veteribus libris, non *Duilius*, ſed *Bilius*, legit, & *Biliam* eadem gente, qua virum ſuum fuiſſe ortam judicat. *Duilium* tamen ſæpius legas. Cicero de ſenectute: *C. Duilium M. F. qui Pœnos claſſe primus devicerat.* Ammianus lib. 26. *Duilium accepimus veterem poſt glorioſa illa navalis rei certamina id ſibi ſumpſiſſe, ut tibicine lenius præcinente rediret ad ſua poſt cœnam.* At Liv. eum illi perpetuo honorem habitum eſſe narrat. In faſtis quoque Capitolinis & in fragmento nuſquam extat nomen integrum. Horatius: *Bilius in Fauſta Sullæ gener.* Muretus.

2 *Spei ædes.*] Cicero II. de Legibus: *Recte etiam à Calatino Spes conſecrata eſt.* Livius libro XXIII. *Ædem Spei, quæ in foro olitorio eſt, fulmine tactam.* Lipſius.

3 *Sororis Auguſti neptem.*] Vtrius ſororis? Octaviæ majoris, an minoris? Sane de minoris liberis aut conjugio, nihil legi: ſi majoris, oportet aliquam Marcellarum (duæ fuerunt) nuptam in gentem Apuleiam, & liberos habuiſſe. Facit, quod Dio Caſſius duobus locis (l. LXV. & LXVI.) *Sext. Apuleium*, qui conſul fuit in Auguſti morte, eum συγγενῆ Αὐγούστου appellat, *cognatum Auguſti.* Idem.

4 *Divum.*] Quidam vertunt Imperatorem,

ejus inluſiſſet, [1] Cæſarique connexa adulterio teneretur, majeſtatis delator arceſſebat. *De adulterio ſatis caveri lege Iulia* viſum: *majeſtatis crimen diſtingui* Cæſar poſtulavit; *damnarique* [2] *ſi qua de Auguſto inreligioſe dixiſſet: In ſe jacta nolle ad cognitionem vocari.* Interrogatus à conſule *quid de his cenſeret, quæ de matre ejus* [3] *locuta ſecus argueretur*, reticuit: dein proximo ſenatus die, illius quoque nomine oravit, *ne cui verba in eam quoquo modo habita crimini forent.* liberavitque Apuleiam lege majeſtatis; [4] adulterii graviorem pœnam deprecatus, *ut exemplo*

sanguine iuncta.

relegationem. vid: Lips: ad 4 Ann: Taci: in Excu: A & Vinn: ad §. 4 instit: de publicis iudiciis.

peratorem, quidam plane prætereunt. Sed illud hic exprimi debuit; quia magis adgravabat intentatum crimen, quod in numerum deorum relatus violaretur, pertinet huc V. 2. vocula *inreligioſe*. Sic I, 73. *violatum perjurio numen Auguſti* Rubrio crimini datum. *Freinshemius.*

1 *Cæſarique connexa.*] Duplex crimen in hac inſcriptione Majeſtatis. Prius, convitia in Principes: alterum, adulterium. Quomodo iſtud? quia, inquit, *Cæſari connexa.* Eſt enim interpretatio ab ipſo Auguſto petita, *qui culpam inter viros ac feminas vulgatam* (noſter III Annali) *gravi nomine læſarum religionum, ac violatæ Majeſtatis, appellabat.* Ita nunc igitur delator Majeſtatis arceſſit, quia cognata Cæſari. *Lipſius.*

Cæſarique connexa.] Sanguine proxima atque conjuncta. Itaque legendum arbitror infra lib. 4. *Quia claris majoribus, & Varo connexus.* Non *connixus.* Ferretus. Id eſt, conjuncta: ut ſpeciem adoptionis ſpectes, qua Tiberius factus Auguſti filius fuit. Præterea Tiberius primo Vipſaniam Variliæ, deinde Iuliam, Marcellæ Octaviæ filiæ & Variliæ matris conſobrinam, duxerat uxores. *Vertranius.* Antonius Auguſtinus legebat: *Cæſarique cum nexa adulterio teneretur.* Viſinus. Familiare Principibus, ut vulgata ac communia crimina quovis prætextu trahant ad crimen majeſtatis. Curtius lib. x. ubi accuſati Cleander, & alii ſpoliatarum Provinciarum, & per libidines alienatarum; *Rex*, inquit, *cognita cauſa pronunciavit, ab accuſatoribus unum & id maximum crimen eſſe præteritum, deſperationem ſalutis ſuæ, nunquam enim talia auſuros, qui ipſum ex India ſoſpitem aut optaſſent reverti, aut credidiſſent reverſurum.* Ita D. Auguſtus adulteria filiæ ac neptis traxit ad crimina majeſtatis, quod notat Tacitus lib. ſequenti. Cui prorſus ſimile iſtud objectum Apuleiæ. Et ab eadem mente Vellejus indignatur *pœnas pependiſſe quaſi cujuslibet uxore violata, qui Cæſaris filiam & Neronis violaſſent conjugem.* Mercerus.

2 *Si qua de Auguſto.*] At Dio contra, ait omnes, ita volente Tiberio, impietatis accuſatos, non modo qui in ipſum, matremve quicquam ſequius feciſſe aut dixiſſe arguerentur, quæſtioneſque ea de cauſa de ſervis in capita dominorum habitas: & liberorum etiam ac civium torta corpora: magniſque præmiis affectos accuſatores. *Muretus.*

3 *Locuta ſecus argueretur.*] Muret. *ſequius.* Recte. Acidalius. *Secus* quaſi maligne, ſeu inreligioſe. *Pichena.*

4 *Graviorem pœnam.*] De hoc loco, & pœna legitima adulterii, dicendum mihi infra l. IV. ſi tibi cura eſt, vide. *Lipſius.*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 16 vol. 1

i. e. à propinquis ſuis. penes enim propinquos & maritum ex lege Romuli jus fuit jus fuit judicandi & damnandi adulteras & proſtratæ pudicitiæ matronas.

exemplo majorum [1] *propinquis ſuis ultra ducenteſimum lapidem*

Adulterii graviorem pœnam.] Relegatio legitima pœna adulterii fuit, ut vel ex Cornelio jam licuit, & obſervare licebit. Sed ſi pro nefario ſcelere nulla fere mitior infligi pœna potuit, quæ nec civitatis, nec alia ulla rei jura læderet, quæret aliquis, cur veluti graviorem Tiberius molliri pœnam à Senatu precaretur. Ego reperio in perpetuum & ad tempus relegatum: potuit ergo Tiberius pro jure affinitatis orare, ne perpetua Variliæ indiceretur relegatio. At exoravit, ne ex vi legis Iuliæ, ſed ex more veteri damnata adulterii puniretur: quod datum Cæſaris gratiæ, Apuleiaque Varilia cognatis remiſſa fuit. *Vetuſtiores enim*, ait Livius, *mulieres damnatas cognatis, aut in quorum manu eſſent, tradebant, ut ipſi in privato animadverterent in eas. Si nemo erat idoneus ſupplicii exactor, in publico animadvertebatur.* Inde eſt quod Publilia & Licinia nobiles fœminæ, quæ viros ſuos necaſſe inſimulabantur, cauſa cognita, cum prætori vades dediſſent, cognatorum decreto necatæ ſunt, ut ait Florus ex Livii XLVIII. Inde quoque eſt, quod *matronas proſtratæ pudicitiæ, quibus accuſator publicus deeſſet, ut propinqui, majorum more, de communi ſententia coërcerent*, auctor fuit Tiberius; teſte Suetonio. Quod moris ſpecie retentum ex lege Romuli jus olim fuerat, ex illius verbis: *Adulterii convictam vir, & cognati, uti volent, puniunto.* Verum Apuleiæ delator, & extraneus, qui publici judicii accuſaret, non defuit. Igitur non debuit cognatis remitti, ſine precibus & interceſſione Cæſaris, qui fortaſſe nondum auctor juris ejus exſtiterat. Sane cum neceſſarium exilium triplex Martiano ſit, nempe certorum locorum interdictio, lata fuga, & inſulæ vinculum, l. v. D. de interdictis & releg. cognatis Variliæ ſuaſit Cæſar, eam ultra CC. lapides ab urbe removere; leviori multo pœna, quam ſi aſſignata inſula, ejus egreſſu damnatæ interdictum fuiſſet. Mos autem ille vetus, ut alia pleraque Romanorum inſtituta, ex Romuli lege regia deſcendit, de qua hoc ſenſu Dionyſius Antiquitatum libro ſecundo ſcripſit. *ſi mulier aliquid peccaſſet, ex læſi mariti arbitrio pœnam luebat, & de delictis, quibus erat violata pudicitia, cognati cum ipſo cognoſcebant.* Quare infra libro tertio decimo: *Plautius priſco inſtituto propinquis coram, de capite famaque conjugis cognovit, & inſontem nunciavit.* Vertranius.

1 *Propinquis ſuis.*] Id eſt, à propinquis. Amat ita loqui noſter, ut, *Ceteraſque urbes, quæ Macedonibus ſitæ Græca vocabula retinent.* Sueton. in Auguſt. c. I. *Et oſtendebatur ara Octavio conſecrata.* id eſt, ab Octavio: nec crede cum interpretibus, rudi illo & ignaro adulandi ævo, Octavio ipſi ſacratam aram. Quod ait, exemplo majorum: ſatis notum eſt, ex lege Romuli uxorem ita fuiſſe in manu viri, ut de crimine ejus omni, cum propinquis cognoſceret, ſtatueretque. Dionyſius auctor l. II. & Cato: *Vir cum divortium facit* (ita inibi leg. eſt) *mulieri judex procenſorque eſt. imperium quod videtur habet. Siquid perverſe tetreque factum eſt à muliere, multatur: ſi vinum bibit, ſi cum alieno viro probri quid fecit, condemnatur.* Livius libro XXXIX. *Mulieres damnatas cognatis, aut in quorum manu eſſent, tradebant, ut ipſi in privato animadverterent. ſi nemo erat idoneus ſupplicii exactor, in publico animadvertebatur.* Suetonius in Tiberio: *Matronas proſtratæ pudicitiæ, quibus accuſator publicus deeſſet, ut propinqui, more majorum de communi ſententia coërcerent, auctor fuit.* Tacitus lib. XIII. *Plautius, priſco inſtituto, propinquis coram,* de

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 16 vol. 1

dem removeretur, ſuaſit. [1] Adultero Manlio Italia atque
Africa interdictum eſt. De prætore in locum [2] Vipſa- 51
nii Galli, quem mors abſtulerat, ſubrogando, certa-
men inceſſit. Germanicus atque Druſus (nam etiam
tum Romæ erant) [3] Haterium Agrippam propinquum
Germanici fovebant: contra plerique nitebantur, [4] ut
numerus liberorum in candidatis præpolleret, quod
lex jubebat. lætabatur Tiberius, cum inter filios ejus
& leges ſenatus diſceptaret. victa eſt ſine dubio lex;
ſed neque ſtatim, & paucis ſuffragiis: quomodo, etiam
cum valerent, leges vincebantur. Eodem anno cœ- 52
ptum in Africa bellum, duce hoſtium Tacfarinate. is
natione Numida, in caſtris Romanis auxiliariis ſtipen-
dia

de capite famaque conjugis cognovit, & inſontem nuntiavit. Adi & Valerium lib. VI. cap. III. *Lipſius.*

Adultero Manlio Italia.] Hinc Philologus ad jus civile referet, pœnam legis Iuliæ de adulteriis generaliter relegationem ſcriptam fuiſſe. Iuliam enim Auguſti filiam, & alias complures relegatas in inſulam novimus: Manlio ab urbe remoto, nulla inſula aſſignata, Italia & Africa interdicitur; quæ pœna ſimplex relegatio eſt, ut ab Vlpiano didici, l. VII. D. de interd. & relegatis. Vnum tamen ex libris civilibus huc tranſlatum volo, quod ex legis præſcripto Papinianus creditur reſpondiſſe: *Duos adulterii marem & fœminam, propter commune crimen ſimul, non jure, nec à viro poſtulari convenit.* l. XXXIX. § 6. D. ad legem Iuliam, de adulter. Quare quis Manlium una cum Varilia delatum, ut criminis conſortem, non ſine auctore negaverit. Cornelius tamen infra libro quarto: *Aquiliam*, inquit, *adulterii delatam, cum Vario Ligure* &c. *exilio punivit.* & infra, *de adulterio Pulchra & Furius damnantur.* Verum neque delatus cum Aquilia Varus, ſed Aquilia ob adulterium cum illo commiſſum, accuſata fuit: quod tamen de Pulchra & Furio non ita liquet. Equidem apud Plinium lib. 4. Epiſt. refertur ex cognitione Cæſaris damnato adultero, admonitum maritum, ut perageret accuſationem: de qua ibi. *Vertranius.*

2 *Vipſanii Galli.*] Quem puto filium fuiſſe Aſinii Galli, & Vipſaniæ Agrippæ filiæ. Nam Gallus poſt matrimonium Tiberii cum Iulia, à Tiberio vacuam duxerat: unde hic Vipſanius, ſi bene conjicio, nec erro. *Aurelius.*

3 *Haterium Agrippam.*] Eſt is, qui ſupra Tribunus plebis fuit: *Interceſſit Haterius Agrippa Tribunus plebei, increpituſque eſt Aſinii Galli oratione.* De propinquitate, nihil mihi compertum. *Lipſius.*

4 *Vt numerus liberorum.*] Non ergo prorſus libera comitia illa patrum, ſed devincta lege. Legem quam intellegit, eſt Papia, quæ in magiſtratu, & ſorte provinciarum, prætulit improlibus eos quibus proles. Noſter lib. XV. *Percrebuerat ea tempeſtate praviſſimus mos, cum propinquis comitiis aut ſorte provinciarum, plerique orbi fictis adoptionibus adſciſcerent filios: præturaſ-*

dia meritus, mox [1] deſertor, vagos primum, & latrociniis ſuetos ad prædam & raptus congregare; dein more militiæ [2] per vexilla, & turmas componere; poſtremo non inconditæ turbæ, ſed [3] Muſulanorum dux haberi. valida ea gens, & ſolitudinibus Africæ propinqua, [4] nullo etiam tum urbium cultu, cepit arma, Mauroſque accolas in bellum traxit. dux & his Mazippa. diviſuſque exercitus: ut Tacfarinas lectos viros, & Romanum in modum armatos [5] caſtris attineret, [6] diſciplina & imperiis ſueſceret: Mazippa levi cum copia incendia, & cædes, & terrorem circumferret. compulerantque

que & provincias inter patres ſortiti, ſtatim emitterent manu quos adoptaverant. ubi clare de Præturis, ut hic. Simile in Tribunatu. Plinius lib. VII. *Caleſtrium Tironem familiariſſime diligo. ille me in Tribunatu liberorum jure præceſſit: ego illum in Prætura ſum conſecutus, cum mihi Cæſar annum remiſiſſet.* Idem.

1 *Deſertor.*] Hoc minus eſſe puto, quam quod Gall. I. extulit, *revolté.* Rebellis enim eſt *revolté*, atque hæc toto genere differunt. quum & *deſertor* eſſe poſſit ſine rebellione, & *rebellis* ſine deſertione. *Freinshemius.*

2 *Per vexilla & turmas.*] Singulis Centuriis ſingula vexilla erant. Turma eſt equitum 32. *Muretus.*

3 *Muſulanorum dux.*] Ptolemæus vocat, Μισȣλάμȣς; Plinius, Miſulanos. *Lipſius.*

Muſulanorum dux.] *Moſulani.* Promontorium eſt, & emporium haud procul ab Africa deſerta. Ptol. *Moſſylicum* vocat Plinius. *Muretus.* Duas in his partibus gentes nobiles & vetuſtas memorat Plinius: unam *Muſulanorum*, alteram *Mauruſiorum*. Illam extinctam ſcribit idem ſuis temporibus, licet hodie etiam longe clariſſima dicatur apud illas gentes, ut ait Leo Africanus. *Aurelius.* Lib. IV. Ann. *Muſulamos*, eos appellat, quod rectius videtur, ex Ptolemæo. *Pichena.*

4 *Nullo etiam tum urbium cultu.*] Alii hæc omittunt; reliqui ſic interpretantur, quaſi dictum eſſet, Muſulamos nullas tum urbes incoluiſſe. quod quidem verum arbitror, ſed ulterius quid innuere Tacitum putavi, ut non tantum ipſis nullas urbes fuiſſe, ſed omnino nullas in iis locis, oſtendere voluerit: quo non tantum agreſtes rudeſque hominum mores intelligerentur, ſed etiam facilitas arma capiendi, quia ſcilicet nullis tum per ea loca urbibus, comprimendi procul præſidium foret. Vrbes enim feroces inter nationes conditæ, fræni inſtar, ad coërcendas eas, habentur. Curtium 7, 10, vide. Movebar etiam eo, quod Tacitus inquit, *nullo tum cultu.* neque vero videbatur ſimile, ex eo tempore ad ævum uſque Taciti, homines eos ex nomadibus oppidanos eſſe factos. hoc potius, ad reprimendos eos & in officio retinendos, colonias in ea loca fuiſſe deductas. *Freinshemius.*

5 *Caſtris attineret.*] *Attinere caſtris,* eſt in caſtris continere, atque coërcere, nec evagari ſinere, quod natura & uſu gentis erat ſolitum. *Idem.*

6 *Diſciplina & imperiis ſueſceret.*] Antea

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 16 vol. 1

que [1] Cinithios haud ſpernendam nationem in eadem; cum [2] Furius Camillus proconſule Africæ, legionem & quod ſub ſignis ſociorum, in unum conductos ad hoſtem duxit. modicam manum, ſi multitudinem Numidarum atque Maurorum ſpectares: ſed nihil æque cavebatur, quam ne bellum [3] metu eluderent. ſpe victoriæ inducti ſunt, ut vincerentur. Igitur legio medio, leves cohortes, duæque alæ in cornibus locantur. nec Tacfarinas pugnam detrectavit. fuſi Numidæ, multoſque poſt annos Furio nomini partum decus militiæ. [4] nam poſt illum reciperatorem urbis, filiumque ejus Camillum, penes alias familias imperatoria laus fuerat. Atque hic, quem memoravimus, bellorum expers habebatur. [5] eo pronior Tiberius res geſtas apud Senatum celebravit: & decrevere patres triumphalia inſignia. quod Camillo ob modeſtiam vitæ impune fuit.

Sequens

Antea *diſciplina & imperiis.* Mutavi, volente Tacito, qui, ni fallor, ſic perpetuo loquitur. ſupra lib. I. *vernacula multitudo, laſciviæ ſueta.* lib. II. *ut ſueſceret militiæ.* lib. XVI. *externæ ſuperbiæ ſueto.* Pichena. Haud ſcio an jure mutaverit. nam cur non liceat variare Tacito, & eidem verbo nunc hoc, nunc alio flexu nomen jungere? juxta autem bonum & Latinum *diſciplina ſueſcere.* vide ad Livium lib. 31, 35. *Gronovius.*

1 *Cinithios.*] Plinio dicti videntur Ethini. *Lipſius.*

Cinithios.] Lege *Cinyphios.* Sunt autem populi minoris Africæ. Silius: *Cinyphiæque globos dubitarem irrumpere turma.* Muretus. Sunt in Africa *Cinithii*, qui à Ptolemæo *Cinithæ* dicuntur, ubi de Numidica Africa, & non longe à Tritone fluvio, ut ſunt Cinyphii, à flumine dicti Cinypho. *Aurelius.*

2 *Furius Camillus Proconſul Africæ.*] Et hic, & alibi, ubi vulgo, *Proconſul*, aut, *Proprætor*, Manuſcripti habent, *Proconſule*, aut, *Proprætore.* quod ſemel monuiſſe ſufficiat. Simili fere modo lib. XIII. *Romæ Prætor, per provincias, qui proprætore aut conſule eſſent.* Pichena.

3 *Metu eluderent.*] Optime, id eſt, ne metu Romanarum virium traherent bellum, nulla copia pugnæ. Aſſidet huic illud Claudiani, De laudib. Stilic. lib. I.

——— *res mira relatu:*
Ne timeare, times; & quem vindicta manebat,
Deſperare vetas.

Rhenanus tamen, *aſtu*, maluit. *Lipſ.*

4 *Nam poſt illum.*] Tamen ex eadem gente duo adhuc triumphi notantur, alter P. Furii de Galleis, anno DXXX. alter L. Furii Purpureonis de hiſdem Galleis, DLIII. Hujus autem Camilli, de quo nunc, filius credo fuit, qui imperium temporibus Claudii fruſtra ſibi vindicavit. *Idem.*

5 *Eo pronior.*] Eſt, qui non cepit vim hujus argumentationis, quæ hæc eſt: Tiberius claros viros detrecta-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 16 vol. 1

53 Sequens annus Tiberium tertio,[1] Germanicum iterum conſules habuit. ſed eum honorem Germanicus iniit apud [2] urbem Achaiæ Nicopolim, quo venerat per Illyricam oram viſo fratre Druſo in Dalmatia agente, Hadriatici ac mox Ionii maris adverſam navigationem perpeſſus. igitur paucos dies inſumpſit reficiendæ claſſi: ſimul ſinus Actiaca victoria inclitos, & [3] ſacratas ab Auguſto manubias, caſtraque Antonii cum recordatione majorum ſuorum adiit. namque ei, ut memoravi, avunculus Auguſtus, avus Antonius erant, magnaque illic imago [4] triſtium lætorumque. Hinc ventum Athenas, fœderique ſociæ & vetuſtæ urbis datum, ut [5] uno lictore uteretur. Excepere Græci [1] quæ-

re & ſuſpectare ſolitus, hunc ideo pronius extulit, quia hominem nulla eo uſque militari fama, ob unicum hoc prælium ſatis intelligebat, eo gloriæ atque auctoritatis non poſſe aſcendere, ut exinde ſibi periculum haberet metuendum. At ille putabat, Tiberium celebraſſe pronius id factum, tamquam ex animo lætum atque exultantem, quod vir ille contra quam ſpes de eo fuerit, egregium ducem ſe oſtendiſſet. *Freinshemius.*

1 *Germanicum iterum.*] De iſto Germanici Conſulatu marmor Brixiæ. *GERMANICO. CAESARI. TI.F. AVG. N. PONTIF. Q. COSS. II. D.D.* Aurelius.

2 *Achaiæ Nicopolim.*] Bene latè *Achaiæ* nomen ſumit, non pro Græcia ſolum (quod alibi annotamus) ſed pro Epiro, ubi ſane hæc urbs eſt, ab Auguſto ſtructa ad Ambracium ſinum: monumentum ſcilicet victoriæ Actiacæ. Credo ideo, quia illo ævo tota hæc regio uni Præſidi permiſſa, ideoque & nomine uno dicta. *Lipſius.*

Vrbem Achaiæ Nicopolin.] *Nicopolis, quæ & Ambracia* dicitur, quæque exſtructa eſt ab Auguſto poſt Antonium & Cleopatram victos, in Amphilochia eſt, non in ea quæ vere ac proprie *Achaia* dicitur, quæ eſt in Peloponneſo, ſed totam illam oram inter Macedoniam & Peloponneſum, veteres interdum *Achaiæ* nomine comprehendebant. Sita autem eſt Nicopolis ad ſinum Ambracium, exadverſum Actio Promontorio. *Muretus.*

3 *Sacratas Auguſto manubias.*] Ex quibus templum Apollini ſtruxit Auguſtus, ludoſque quinquennales inſtituit. Suet. Aug. 18. *Muretus.* Dio lib. 51. ait Auguſtum lapidibus quadratis, locum, in quo tetenderat & caſtra habuerat, à fundamentis ſtruxiſſe, & roſtris captarum navium inſtruxiſſe apud Nicopolim. *Aurelius.*

4 *Triſtium lætorumque.*] Triſtium, ſi Antonium ſpectaret: lætorum, ſi Auguſtum. Et ipſe ab utroque, in utrumque affectus. *Lipſius.*

5 *Vno lictore uteretur.*] Vim terroremque imperii Romani oſtendebant, lictores, ſecures, faſces. Ideo cum, adempto illo metu, magiſtratus quaſi ad amicos agere volebant, removebant inſignia poteſtatis. Sic Antonio olim in eadem urbe (ait Appianus.) Ἔξοδοι ἦσαν ἄνευ σημείων, σὺν δύο φίλοις καὶ σὺν ἀκολούθοις δύο,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 16 vol. 1

[1] quæſitiſſimis honoribus, vetera ſuorum facta dictaque præferentes, quo plus dignationis adulatio haberet.

δία, εἰς διδασκάλων διατριβὰς ἢ ἀκροάσεις, Et Tiberius Rhodi, *genus vitæ admodum civile inſtituit, ſine lictore aut viatore, gymnaſia interdum obambulans*. Sueton. cap. XI. *Idem.*

1 *Quæſitiſſimis honoribus.*] Verbum Salluſtianum è ſecundo hiſtoriarum. *Muretus.* Video doctiſſimos viros illa vetera Athenienſium facta dictaque, ea interpretari, quibus ipſi olim ejuſmodi magnorum hoſpitum adventum honeſtaſſent. Nec probo. Rationes in promptu ſunt, & recte exputanti, in aperto. An dixerint, olim ejuſmodi Principes, majores ſuos, quorum res florentiores, majore pompa excepiſſe, nec ſe imminutis rebus ſuis, eadem Germanicum nunc poſſe honeſtare? Quis credat? Scribit enim hic disertim Tacitus, *quæſitiſſimis honoribus* Germanicum nunc fuiſſe affectum. Tales illi ſunt, quibus nihil poteſt addi. Num vero expoſuerint hiſtoriam ac ſeriem ejuſdem, cujus Germanicus, aut majoris, aut minoris loci Principum, qui aliquando ab Athenienſibus hoc aut ſimili modo fuerint excepti? Quis credat? Quomodo id fecerit ad horum, quidvis in Germanicum conferre ſtudentium, inſtitutum? Commemoratio parium aut majorum Principum, conjuncta fuiſſet cum minori æſtimatione beneficii, quo nunc à Germanico afficiebantur Athenienſes; qui haud dubie hoc ſummum, & rariſſimum voluerunt interpretari: minoribus dicendis, quod quivis videt, nullus hic erat locus. Itaque longe alia mens eſt Taciti. Quæ ipſa colligi poteſt, ex his ejus verbis; *quo plus dignationis adulatio haberet.* Quando autem hæc plus habet dignationis? Haud dubie tunc maxime, cum laudatiſſimi celebratiſſimique ſunt illi, à quibus quæſitiſſimi ejuſmodi honores in alios conferuntur. Pulchrum eſt à laudato laudari. Tanto major collatus honor eſt, quanto is, qui confert, major habetur. Intelligebant id Athenienſes. Sed & neceſſarium cenſebant, Romanis in præſens deſpecti & contempti. Referantur huc, & cum his contendantur, quæ paulo poſt ſequuntur: *At Cn. Piſo* &c. Itaque vetera ſuorum facta dictaque, inter alia, prætulere, ex quibus, nimirum, conſtaret, quanta fuiſſet, vel etiam quantopere nunc æſtimanda eſſet ea reſpubl. quæ tamen tanta veterum ducum, rerum, conſiliorumque gloria atque magnitudine circumfuſa, inter omnium maxima & antiquiſſima nunc haberet, præſentem Germanicum, nobiliſſimi ſanguinis, celebratiſſimæque virtutis Principem intueri. *Facta* & *dicta* fere quaſi ſolenni formula, conjunguntur, cum de iis ſermo eſt, qui remp. tenuerunt. *Facta* ſunt, res ipſæ; *dicta* autem, conſilia, ſententiæ, auctoritates, atque ejuſmodi alia, quæ facta antecedunt. M. Valerius Corvinus apud Livium lib. VII. *Quod meum factum dictumve Conſulu gravius, quam tribuni audiſtis?* ipſe Tacitus in Agricola; *Id filiæ quoque uxorique præceperim, ut omnia facta dictaque ejus ſecum revolvant.* Ann. IV. *facta dictaque Auguſti*, conjungit Tiberius ea oratione, qua recuſat oblàtum ab Hiſpanis templi honorem. Hiſtor. III. de Antonio Primo: *Omnibus dictis factiſque viam ſibi ad potentiam ſtruere. Dicta* ſunt ſententiæ, conſilia, quæ ſi magnifica ſint, etiam ab eventu deſtituta, non minus dignationis habent, & conferunt ſuis, quam ipſa facta. Quare etiam à factis, hac loquendi ratione diſtinguntur. Neque publica *dicta* minus quam *facta*, Annalium laudationumque ſunt argumentum; &, ſi, quod jam dixi, erecta ſint ac heroica, haud

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 16 vol. 1

54 ret. Petita inde Eubœa, [1] tramiſit Lesbum, ubi Agrippina noviſſimo partu Juliam edidit. tum extrema Aſiæ, Perinthumque ac Byzantium Thracias urbes, mox Propontidis anguſtias, & os Ponticum intrat, cupidine veteres locos, & fama celebratos noſcendi; pariterque provincias [2] internis certaminibus, aut magiſtratuum injuriis feſſas refovebat. atque illum in regreſſu

haud minus, quam facta, in auctorum & rerump. gloriam cedunt. Poſſis etiam *dicta*, imperia interpretari. Vt *dicere* ſæpe nihil aliud deſignat, quam imperare: unde *Edicta* & *Dictatorum* nomen. Ita *dicta* accepit Tacitus ſub initium Ann. VI. *Quid illi cum militibus? quos neque dicta, neque præmia accipere niſi ab imperatore par eſſet.* Annius Setinus, Prætor Latinorum, apud Liv. lib. VIII. *Quid abeſt, quin, proditi Sidicinis, non Romanorum ſolum, ſed Samnitium quoque dicto pareamus?* De his plura mihi dicere liceret, niſi manus injiceret compendium hujus, quod jam exceſſimus, noſtri inſtituti. Videt quiſque Taciti mentem, & cur, ac quomodo, veterum Athenienſium *facta dictaque* in medium allata, ad hos quæſitiſſimos, Germanico delatos, honores, plurimum attulerint dignationis. Neque jam neceſſe eſt, eorum conjecturas refellere, qui hunc locum mutare ſunt aggreſſi. *Boxhornius.*

1 *Tranſmiſit Lesbum.* Quidam interpretatur, prætervectus eſt Lesbum, quod verum potius, quam Latino verbo *tranſmittendi* exacte reſpondens, arbitror. Nam *tranſmiſit Lesbum*, valet, ab Eubœa trajecit in Leſbum. uti ſupra, I, 5. *Planaſiam vectum*, pro in Planaſiam. *Freinshemius.*

2 *Internis certaminibus, aut magiſtratuum injuriis.*] Cicero ad Q. Fr. lib. I. ep. 8. *Cujus quidem generis, conſtare inter omnes video, abs te ſummam adhiberi diligentiam, nullum æs alienum novum contrahi civitatibus. vetere autem magno, & gravi multas abs te eſſe liberatas urbes, complureis dirutas, ac pœne deſertas, in quibus unam Ioniæ nobiliſſimam, alteram Cariæ, Samum & Halicarnaſſum, per te eſſe recreatas. nullas diſcordias: provideri abs te, ut civitates optimatum conſiliis adminiſtrentur: ſublata Myſiæ latrocinia: cædes multis locis repreſſas: pacem tota provincia conſtitutam: neque ſolum illa itinerum atque agrorum, ſed multo etiam plura, & majora oppidorum, & fanorum furta & latrocinia eſſe depulſa.* Lib. 3. fam. Ep. I. *Ego autem, cum hoc ſuſcepiſſem, non juſtitia, ſed etiam miſericordia adductus, ut levarem miſeriis perditas civitates, & perditas maxime per magiſtratus ſuos, non potui in illo ſumptu non neceſſario negligens eſſe.* Lib. 6 ad Att. Ep. 2. *Mirabilia quædam effecimus: ita multæ civitates omni ære alieno liberatæ, multæ valde levatæ ſunt: omnes ſuis legibus, & judiciis uſæ, αὐτονομίαν adeptæ, revixerunt &c. Mira erant in civitatibus ipſorum furta Græcorum, quæ magiſtratus ſui fecerant. quæſivi ipſe de iis, qui annis decem proximis magiſtratum geſſerant. aperte fatebantur. itaque ſine ulla ignominia ſuis humeris pecunias populis retulerunt.* Quanquam & vox *magiſtratuum* Roma miſſos complecti poſſit. lib. V. ad Att. Ep. 20. *Laodiceam pridie Kal. Sext. venimus. ibi morati biduum, perilluſtres fuimus, honorificiſque verbis omnes injurias revellimus ſuperiores.* Gronovius.

1 *Sacra*

greſſu [1] ſacra Samothracum viſere nitentem, obvii aquilones depulere. [2] Igitur alio * quæque ibi varietate fortunæ

1 *Sacra Samothracum.*] Samothracia inſula non eadem cum Imbraſia, ut cenſet Muſarum decus: nec Imbraſus fluvius ſive Parthenius in hac, ſed in Ionica Samo, quæ ideo Parthenias dicta, ut diſcimus ex Strabone, Plinio, & Hygino. Euſtathius: Ἡ δὲ Θρακία Σάμος λέγεται, καὶ Σαμοθράκη συνθέτως. Καλεῖται δὲ οὕτω πρὸς διαστολὴν τῆς ἑτέρας Σάμου, τῆς Ἰωνικῆς. Imo tres diſtinctæ Sami, de quibus docte noſter Ortelius in Theſauro Geographico, quem vide. Ideo firmanda in Varrone priſca lectio. *Terra & cœlum, ut Samothracum initia docent, ſunt Dei magni, & hi, quos dixi, multis nominibus. Nam neque quas Samothracia* (non *Ambracia*, aut, *Imbraſia,*) *ante portas ſtatuit duas viriles ſpecies ahenas, dei magni: neque ut volgus putat, hi Samothraces dii, qui Caſtor & Pollux: ſed hi, mas & femina, & hi quos augurum libri ſcriptos habent ſic Divi potes: & ſunt pro illis qui in Samothrace* θεοὶ δυνατοί. Initia quæ Varro dicit, ſunt hæc ſacra, de quibus noſter, ſacra religioſa in primis etiam apud Romanos. Ideo Poëta ſatyricus,

——— juret licet & Samothracum
Et noſtrorum aras.

Suidas: Ἐν Σαμοθράκῃ ἦσαν τελεταί τινες, αἳ ἐδόκουν τελεῖσθαι πρὸς ἀλεξιφάρμακον κινδύνων τινῶν. Ἦν δὲ ἐκεῖσε καὶ τὰ τῶν Κορυβάντων μυστήρια, καὶ τὰ τῆς Ἑκάτης. Propter religionem loci, confugiebant illuc olim nocentes, ut colliges ex 11. Anthologiæ, & facto Perſei Macedonum regis, apud Livium. Adde Strabonem lib. x. *Lipſius.*

Sacra Samothracum.] Samothrace eſt inſula in mari Ægæo oppoſita Thraciæ. In ea fiebant myſteria Corybantum, quos & *Cabyros*, & *Telchinas*, & *Idæos dactylos* vocabant, ſimilia orgiis Bacchi, aut Cybeles, tumultus & inſaniæ plena, unde κορυβαντιᾶν Ariſtophani in Veſpis, eaque de cauſa vocat eam Dionyſius Κορυβάντιον ἄστυ. Magna in veneratione erant apud veteres: & qui eorum dæmonum nomina edidicerant, in terroribus ea pronunciabant, ſeque ita putabant tutos fore. Plutarchus πῶς ἄν τις αἴσθοιτο ἑαυτοῦ προκ. ἐπ' ἀρετῇ. Οἱ ἐκμεμαθηκότες τὰ τῶν Ἰδαίων ὀνόματα Δακτύλων, χρῶνται πρὸς τοὺς φόβους αὐτοῖς, ὡς ἀλεξικάκοις, ἀτρέμα καταλέγοντες ἕκαστον. Quo reſpiciens Ariſtophanes in Pace, ita, conſpecto bello, vindemitorem loquentem facit: Ὦνδρες τί πεισόμεσθα; νῦν ἀγὼν μέγας. Ἀλλ' εἴ τις ὑμῶν ἐν Σαμοθράκῃ τυγχάνει Μεμυημένος, νῦν ἐστὶν εὔξασθαι καλόν. Cur *Dactyli* dicti ſint, cauſa eleganter à Diomede grammatico refertur. *Muretus.*

2 *Igitur aliaque.*] Turbatus locus, aut mutilus. Si turbatus tantum, ſic reponito. *Atque illum in regreſſu ſacra Samothracum viſere nitentem, aliaque quæ ibi varietate fortunæ & origine noſtri veneranda, obvii Aquilones depulere. Igitur relegit Aſiam.* Sed quæ varietas fortunæ aut origo Romanorum in Samothrace? Principium Trojanæ gentis inde: à Trojanis autem Romani. Dionyſius lib. 1. Dardanum facit in hanc inſulam veniſſe, quæ tunc Melane dicta; & pulſum inde ſterilitate ſoli deveniſſe ea Phrygiæ loca, ubi poſt Troja. Ideo olim Dardania dicta Samothrace, ut Plinius auctor. Bene ergo, *origine noſtri.* Sed & Varro 11. Humanarum, *Dardanum deos penates ex Samothrace in Phrygiam, Æneam ex Phrygia Italiam advexiſſe*, tradidit. Et quædam huic rei ſuggeret Servius, in illud vatis magni,

——— anti-

fortunæ & noſtri origine veneranda, relegit Aſiam, appellit-

——— *antiquam exquirite matrem.* Varietatem fortunæ vel ad Dardanum refer; vel ad Romanos, qui ex tam parvis magni. Fieri tamen poteſt, ut mutilus locus ſit, fueritque aliquid de Ilio etiam inſertum, fonte non dubio Romulæ gentis. *Lipſius.*

Igitur aliaque quæ ibi.] Arbitror hic à librario factam tranſpoſitionem. Vt forſan ſic ſcripſerit Tacitus: *Atque illum in regreſſu ſacra Samothracum viſere nitentem, aliaque ibi varietate fortunæ & noſtri origine veneranda, obvii aquilones depulere. Itaque relegit Aſiam, appellitque Colophona.* Nam, *quæ*, relativum pronomen videtur mihi vacare. Ideo vero dixit, *noſtri origine veneranda*, quod Æneas propter oraculi reſponſum; *Antiquam exquirite matrem*, quum Italiam peteret, profectus ad Thraciam, Samothracas deos ſuſtulerit, & pertulerit ſecum, propter originem matris. Auctor Servius, exponens illud Maronis carmen Æneidos lib. 7. *Rhenanus.* Faërnus locum hunc mutilum, mendoſumque ita veteribus libris adjutus reſtituebat: *Igitur Ilium, aliaque ibi varietate fortunæ, & noſtri origine veneranda cum aſpexiſſet, relegit Aſiam*, &c. *Vrſinus.* Emendo: *Atque Ilium in regreſſu, & ſacra Samothracum.* Recte enim Ilium in regreſſu prius habuit objectum, dein Samothraciam. *Colerus.* Aſperitas compoſitionis magnitudini non parum inſervit. ὥσπερ γὰρ ὄνομα τραχὺ μέγεθος ἐργάζεται, οὕτω σύνθεσις. Hinc apud Thucydidem compoſitio τραχύτητος οὔσης μεστὴ, καὶ ὑπερβατική. Qua de re neminem audio, cui ſine ſpe reſtitutionis hæc deplorata ſunt: noſter enim aſperavit compoſitionem magnitudinis gratia, quod Thucydides, & ὑπερβατικώτερον fecit. Vel cum doctiſſimo viro reſtitue; *Igitur relegit Aſiam, aliaque, quæ ibi varietate fortunæ & noſtri origine veneranda.*

Nunc recenſeamus Germanici navigationem, ut res omnis magis in aperto ſit. is ab Ægæo petit Helleſpontum, lituſque Abydi Aſiaticum prius venit, ut viſeret loca Trojana: indeque ad aliud vehitur, ubi Seſtos erat, ibique adit Byzantium & Perinthum; mox intrat Propontidem, & Euxinum Pontum: poſtea revertens & Ægæum ſecans verſus Samothraciam, vento reflante ad eadem Aſiæ litora jam ſibi viſa rejicitur: ſecundum quæ Colophona tendit. hæc omnia Tacitus. At opus inhærere verbis, quæ prægnantia ſæpe ſcribit: *Relegit Aſiam*, ut Virgilius, *relegens errata retrorſum littora.* Ilium vero ſciunt omnes, Romanorum originem fuiſſe, fortunæque variantis inſigne documentum. *Salinerius.* Corruptus procul dubio locus. Olim voce tranſpoſita legebam: *Igitur Aſiam, aliaque ibi varietate fortunæ & noſtri origine veneranda, relegit, appellitque*, &c. at nunc improbo. Exiſtimat Lipſius, fuiſſe hic aliquid inſertum de Ilio, Romulæ gentis fonte. Id ſuſpicor latere in voce, *alio*, quam habet MS. nam ego ejus lectionem fideliter retuli, cum antea non minus corrupte legeretur: *Igitur aliaque qua ibi*, &c. Forte aliquid tale ſcripſit Tacitus: *Igitur viſo Ilio, quæque ibi varietate fortunæ & noſtri origine veneranda, relegit Aſiam.* Pichena. Locus ab omnibus conclamatus, cui vitam reddo, pollinctoribus abire juſſis, & tibicine. Nam ita lego: *Igitur relinquens, quæ ibi varietate fortunæ.* Aurelius. In loco manifeſte corrupto quilibet interpres pro captu aut arbitrio ſuo verſatus eſt. mihi quæ de origine Romana hic inſeruntur, haud dubium judicium fecerunt *Ilii* mentionem hoc loco fuiſſe, ipſiuſque veræ ſcripturæ ſupereſſe veſtigia, unde haud difficulter eruatur: *Igitur Ilio, quæque ibi varietate fortunæ & noſtri origine veneranda, relegit Aſiam.*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 16 vol. 1

appellitque [1] Colophona, ut Clarii Apollinis oraculo uteretur. Non femina illic, ut apud Delphos, ſed certis è familiis, & ferme Mileto accitus ſacerdos, numerum modo conſultantium & nomina audit: tum in ſpecum

Aſiam. Ilio relegit Aſiam, eadem formula loquendi, qua modo *tranſmiſit Lesbum*, ut nimirum utrobique neglecta ſit præpoſitio. Pari modo ellipſis eſt in his, *Ilio quaque ibi*, pro ab Ilio, & ab iis, quæ ibi. Sic 1, 38. *Exterritis qui obſtiterant*, hoc eſt, illis, qui. Frequenter atque eleganter omittitur *is*, aut *ille*, ſequente *qui*: ſicut modo notavi ad Curtium in Indice, voce *ille*. Freinshemius. Vox male repetita & nonnihil mutata ſenſum turbat, legam: *Igitur Aſiam quaque ibi varietate fortunæ & noſtri origine veneranda relegit, appellitque Colophona*. Navigatio hæc Germanici inter Europam eſt Aſiamque. Supra dictus fuit tramiſſa Lesbo adiiſſe extrema Aſiæ: ſed inde in Europæ oram, ubi Perinthus & Byzantium, perlatus fuit. retroque verſus & à Samothrace inſula rejectus ventis, qui rurſus ipſum in Aſiæ oram tulere, ea regione ubi fuit Troja. Vides cur dicat *relegit* & cur *varietatem fortunæ*, *originemque Romanam* memoret. *Grotius*. Hic locus ſine dubio corruptus eſt & ſenſum perfectum non habet. Tranſponere verba, ut facit Lipſius, violentum eſt. Quare corrigo parvula mutatione: *Igitur alia, quæ ibi varietate fortunæ & noſtri origine veneranda relegit, Aſiamque; appellitque Colophona*. Ach. Harlæus. Subſcribo uni Freinshemio, cujus ipſa prorſus conjectura olim & mihi nata eſt: ut pro *aliaque quæ* ſit *Ilio quaque*. Intelligimus Trojæ reliquias conſpectas Germanico, non quum tranſiret anguſtias Helleſponti, & ad Στόμα Πόντου properaret, ut vult Salinerius (etſi præter ea *extrema Aſiæ* à Lesbo conſcendenti brevis curſus Seſton & ad Europæum Helleſponti ac Propontidis latus fuerit) ſed regreſſo, cum & alia ſuperiora lateris Aſiatici eum prælegiſſe otioſius credibile eſt. Ibi forte navibus ad Sigæum appulſis venit ei in mentem de Samothracum diis venerandis, jamque eo velis, ſi daretur, & remis; ſed illum è Septentrionum filiis præcipue quem Thraſciam vocant, pertinaciter adverſus ab incepto deſiſtere compulit. *Igitur Ilio quaque ibi*, hoc eſt, igitur continuato itinere ab Ilio, quod redux à Boſporo Thracio tenuit, & illis, quæ iſtic loci, vel quod varia ſorte celebris fortunæ ludus fuerunt, nunc ſplendida regna, nunc rudera & cadavera civitatum, vel quod inde origo Romanæ gentis deſcendit, conſpecta nec ſine ſacro horrore & religione quadam viſenda; his, inquam relictis, ut inceperat, Aſiæ oram legere pergit. Ideo *relegit*. Gronovius.

1 *Clarii Apollinis oraculo.*] Strabo tamen, qui huic ætati compar, ita loquitur de hoc oraculo, tamquam nullum tunc fuerit. Κολοφὼν πόλις Ἰωνικὴ, καὶ πρὸ αὐτῆς ἄλσος τοῦ Κλαρίου Ἀπόλλωνος, ἐν ᾧ καὶ μαντεῖον ἦν ποτε παλαιόν. Lipſius.

Oraculo uteretur.] Dixit Græcorum more *uti oraculo*, pro *oraculum conſulere*. Illi enim dicunt χρῆσθαι. ac mihi videtur exoticum illum Græcorum ſermonem imitari voluiſſe, novitatis aucupio gratiam elocutioni quærens. *Turnebus*.

Colophona, ut Clarii.] Claros navale Colophoniorum. Plin. lib. 2. cap. 103. *In Apollinis Clarii ſpecu lacuna eſt, cujus potu mira redduntur oracula, bibentium breviori vita*. Muretus. Plin. 5, 29.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 16 vol. 1

cum degreſſus, hauſta fontis arcani aqua, [1] ignarus plerumque litterarum & carminum, edit reſponſa verſibus, compoſitis ſuper rebus quas quis mente concepit. & ferebatur Germanico per ambages, ut mos oraculis, *maturum exitium* ceciniſſe.

55 At Cn. Piſo quo properantius deſtinata inciperet, civitatem Athenienſium, [2] turbido inceſſu exterritam, oratione ſæva increpat; oblique Germanicum perſtringens, *quod contra decus Romani nominis, non Athenienſes tot cladibus extinctos, ſed colluviem illam nationum comitate nimia coluiſſet. hos enim eſſe Mithridatis adverſus Sullam, Antonii adverſus divum Auguſtum ſocios.* etiam vetera objectabat, quæ in Macedones improſpere, violenter in ſuos feciſſent: offenſus urbi propria quoque ira; quia Theophilum quendam [3] Areo judicio falſi damnatum, precibus ſuis non concederent. Exin navigatione celeri per Cycladas, & compendia maris, adſequitur Germanicum apud inſulam Rhodum, haud neſcium quibus inſectationibus petitus foret: ſed tanta manſuetudine agebat, ut cum orta tempeſtas raperet in abrupta, poſſetque interitus inimici ad caſum referri, [4] miſerit triremes, quarum ſubſidio diſcrimini eximeretur. Neque tamen mitigatus Piſo, & vix diei moram perpeſſus, linquit Germanicum,

5, 29. *Ab Epheſo Manteium aliud Colophoniorum, & intus ipſa Colophon, Haleſo affluente: inde Apollinis Clarii fanum.* Tertull. de Anima. *Lymphaticos efficit Colophonis ſcaturigo dæmoniaca.* Euſeb. de Præp. Euang. l.2.c.5. *Caſtalius & Colophonius fontes.* Aurelius.

1 *Ignarus literarum.*] Liberalium ſtudiorum. Etſi alii accipiant pro ipſis elementis. *Freinshemius.*

2 *Turbido inceſſu.*] Noſter Iuriſconſultus in L. *Obſervare.* de offic. Proconſ. D. *Recte*, inquit, *& ordine faciet, ſi edictum deceſſori ſuo miſerit,* (loquitur de Proconſule,) *ſignificetque quo die fines ſit ingreſſurus. Plerumque enim, incerta hæc & inopina turbant provinciales.* Aurelius.

3 *Areo judicio falſi*] Lego, *Areo judicio*, hoc eſt, judicio Arei pagi. τῇ ἀρείῳ κρίσει. Dicaſterii notum nomen eſt apud Athenas ἄρειος πάγος, ubi capitales cauſæ cognoſcebantur. *Rhenanus.*

4 *Miſerit triremes.*] Alii triremes ſuas, tamquam omnes, alii quaſdam miſſas interpretantur: neutri abſurde. *Freinshemius.* Livius 23, 34. *P. Valerius Flaccus cercuros ad perſequendam retrahen-*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 16 vol. 1

cum, prævenitque. & poſtquam Syriam ac legiones attigit, largitione, ambitu, infimos manipularium juvando, cum veteres centuriones, [1] ſeveros tribunos demoveret, locaque eorum clientibus ſuis, vel deterrimo cuique attribueret, deſidiam in caſtris, licentiam in urbibus, vagum ac laſcivientem per agros militem ſineret, eo uſque corruptionis provectus eſt, ut ſermone vulgi, *parens legionum* haberetur. Nec Plancina ſe intra decora feminis tenebat; ſed exercitio equitum, [2] decurſibus cohortium intereſſe; in Agrippinam, in Germanicum contumelias jacere: quibuſdam etiam bonorum militum ad [3] mala obſequia promptis, quod *haud invito imperatore ea fieri* occultus rumor incedebat. Nota hæc Germanico; ſed [4] prævertì ad Armenios inſtantior cura fuit. Ambigua gens ea antiquitus, [5] hominum

retrahendamque navem cum miſiſſet. Vtrobique intelligitur *aliquot*. Gronovius.

1 *Severos tribunos.*] Vertunt fideles & veteres, ſed non ad fidem hic reſpicitur, verum ad diſciplinam. *Freinshemius.*

2 *Decurſibus cohortium intereſſe*] Alia hæc Decurſio ab illa funebri, de qua dixi. Nam hæc exercitii fuit: ſolita uſurpari ter quot menſibus ex inſtitutione divi Auguſti. Vegetio Campicurſio dicitur: quem vide lib. I. cap. XXVII. & l. III. cap. IV. Campeſtris decurſio Suetonio, in Galba: *Campeſtrem decurſionem ſcuto moderatus.* in Nerone: *Indictaque decurſione Prætorianis, ſcutum ſua manu prætulit.* Et ſane indecorum, feminam in his ſpectari, & velut moderari. *Lipſius.*

3 *Mala obſequia.*] Quidam ad Germanicum & Agrippinam referunt, cum ad Piſonem referendum ſit, ad cujus obſequia prompti erant etiam in malis rebus. *Malum* eſt *obſequium*, quod ubi non debet redditur, perverſum. Sic *male alacres* ſunt 4, 74. perverſe alacres; læti, quum minime deberent. *Freinshemius.*

4 *Præverti ad Armenios.*] Ita infra: *Aut ſi quando ad interna præverterent.* Curtius VI. *Tamen ad Satibarzanem opprimendum præverti optimum ratus.* Apuleius Apol. II. *Nunc tempus eſt ad epiſtolas Pudentillæ præverti.* Plautus & Livius quoque, ſed ſine præpoſitione. *Lipſius.*

5 *Hominum ingeniis, & ſitu terrarum.*] Quid hac Manuſcripti lectione melius aut clarius? tamen ſive à librariis corrupta, ſive à cenſoribus mutata, ſic in vulgatis habebatur: *Ambigua gens ea antiquitus, non modo ingeniis, ſed ſitu terrarum.* Pichena. Opponit terras ingeniis hominum, quæ varia variis locis. Tertull. libr. de Anima. *Thebis hebetes & brutos naſci, relatum eſt: Athenis ſapiendi diſcendique acutiſſimos, ubi penes Colytum pueri menſe citius eloquuntur præcoce lingua. Comici Phrygas timidos illudunt. Salluſtius vanos Mauros, & feroces Dalmatas pulſat: mendaces Cretas etiam Apoſtolus inurit.* Aurelius.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 16 vol. 1

minum ingeniis, & ſitu terrarum, quo [1] noſtris provinciis late prætenta, penitus ad Medos porrigitur; maximiſque imperiis interjecti, & ſæpius diſcordes ſunt, adverſus Romanos odio, & in Parthum invidia. Regem illa tempeſtate non habebant, amoto Vonone: ſed favor nationis inclinabat in Zenonem [2] Polemonis regis Pontici filium, quod is prima ab infantia inſtituta & cultum Armeniorum [3] æmulatus, venatu, epulis, & quæ alia barbari celebrant, proceres plebemque juxta devinxerat. Igitur Germanicus in urbe Artaxata, adprobantibus nobilibus, circumfuſa multitudine, [4] inſigne regium capiti ejus impoſuit. ceteri venerantes regem, *Artaxiam* conſalutavere; quod illi vocabulum indiderant [5] ex nomine urbis. At Cappadoces in formam provinciæ redacti Q. Veranium [6] legatum accepere: & quædam

imo vero ipsa urbs Artaxata a primo Rege Armeniorum Artaxia denominata. vid: Strab: lib:11. Zenonem itaq Artaxiam salutavere ob gratissimam illius Regis memoriam, non ex nomine urbis.

1 *Provinciis noſtris late prætenta.*] Sic Virgil. dixit *prætentaque Syrtibus arva.* Et Valer. 5 Argonaut.

Horruit immenſum Ponti latus, horruit omnis
Armeniæ prætentus Iber.

Idem.

2 *Polemonis regis Pontici.*] Melius, *regis Ponti.* Polemo autem Zenonis Rhetoris filius ad regnum pervenit conceſſu Antonii & Auguſti. de quo vide Dionem in actis anni DCCXXIX. Vxorem habuit Pythodorim: quam mire à prudentia aliiſque virtutibus laudat Strabo; & quæ nunc, mortuo marito, præerat rebus regni. Polemoni illi filius item Zeno, qui nunc Armeniæ datus rex. Strabo lib. XII. Τῶν δὲ τῆς Πυθοδωρίδος υἱῶν ὁ μὲν ἰδιώτης συνδιῴκει τῇ μητρὶ τὴν ἀρχήν, ὁ δὲ νεωστὶ καθίσταται τῆς μεγάλης Ἀρμενίας βασιλεύς. *Lipſius.*

3 *Æmulatus.*] Poſſit Salluſtiano exemplo legi, *æmulus. At Pompeius à prima adoleſcentia, Alexandri regis facta dictaque æmulus erat.* Idem.

4 *Inſigne regium.*] Zenonem itaque regem Armeniæ dedit Germanicus, ſed ſine ullo, ut vides, bello. addo, nec metu belli. Mirum igitur à Suetonio ſcribi, Cal. cap. I. Germanicus *ad componendum Orientis ſtatum expulſus, cum Armeniæ regem deviciſſet, Cappadociam in provinciæ formam redegiſſet, Antiochiæ obiit.* Quem, ſodes, ille regem devicit? auctoritate tota res perfecta, non armis. Videbar appoſite corrigere, *dejeciſſet.* ſed nec id plene verum: quia Vonones à Silano dudum regno amotus, ante Germanici adventum. Itaque corrigas potius, *regem dediſſet.* Idem.

5 *Ex nomine urbis.*] Mirum. cum jam ante plures reges eo nomine fuerint: & urbs ipſa potius nomen habuit ab aliquo regum, uti Tigranocerta. *Idem.*

6 *Legatum accepere.*] Hiems media eſt, tamen æſtuo. Legatum, inquit, nonne id eſt, Prætorem ſive Proprætorem? Ita enim dicti, qui in Cæſaris provincias miſſi: & hos omnes legi reperio è Senatu. Si id eſt: quis

quædam ex regiis tributis deminuta, quo mitius Romanum imperium ſperaretur. Comagenis Q. Servæus præponitur tum primum ad [1] jus prætoris tranſlatis. Cunctaque ſocialia proſpere compoſita non ideo lætum Germanicum habebant, ob ſuperbiam Piſonis, qui juſſus partem legionum ipſe, aut per filium in Armeniam ducere, utrumque neglexerat. [2] Cyrri demum apud hiberna decumæ legionis convenere, firmato vultu, Piſo adverſus metum, Germanicus ne minari crederetur: & erat, ut retuli, clementior. ſed amici accendendis offenſionibus callidi, intendere vera, adgerere falſa, ipſumque & Plancinam, [3] & filios variis modis criminari. poſtremo paucis familiarium adhibitis

quis Dionem nobis conciliet, ſuper eadem re ſcribentem? Κἀκ τούτου καὶ ἡ Καππαδοκία τῶν τε Ῥωμαίων ἐγένετο, καὶ ἱππεῖ ἐπετράπη. *Secundum hæc & Cappadocia Romani juris facta, & Equiti regenda permiſſa.* Si enim Equiti, quomodo Legato? Fateor in minores provincias ſæpe Equites miſſos, imo & Libertos; ſed cum Procuratorum titulo, non Legatorum. Tamen à Dione & Tranquillus eſt, in Veſpaſ. cap. VIII. *Cappadociæ, propter aſſiduos Barbarorum incurſus, Legiones addidit, Conſularemque rectorem impoſuit pro Equite Romano.* Ego cenſeam primo quidem Legatum impoſitum: ſed poſt id mutaſſe. Dionem autem oculos habuiſſe in eo quod obtineret, non quod obtinuiſſet. *Idem.*

1 *Ad jus Prætoris.*] Verius eſſet, *Proprætoris*: ſed iſta miſcentur, & paſſim in Tacito Prætor, Proprætor, Legatus, munere eodem. Strabo ad hanc rem: Ἡ Κομμαγηνὴ μικρά τις ἐστίν. Ἔχει δ' ἐρυμνὴν πόλιν Σαμόσατα, ἐν ᾗ τὸ βασίλειον ὑπῆρχε. νυνὶ δ' ἐπαρχία γέγονε. id eſt: *Comagene, modica regio. urbem munitam habet Samoſata, in qua regia fuit. nunc in provinciam redacta eſt.* Nec moveat te quod Suetonius provinciam eam factam primum vult à Veſpaſiano, cap. VIII. quia Caligula regibus eam iterum tradiderat, ut narrat Dio LIX. *Antiocho*, inquit, *Antiochi filio Comagenem paternum regnum adjectis Ciliciæ maritimis dedit.* Vti ergo Caligula Tiberii; ſic Caligulæ decretum Veſpaſianus reſcidit. *Lipſius.*

2 *Cyrri demum.*] Cyrrum oppidum in Cyrrheſtica, ſeu Cyrriſtica regione Cœleſyriæ, ait Plinius. & ſic à Prolomæo dicitur, reponiturque inter urbes Syriæ. *Aurelius.*

3 *Et filios criminari.*] Hæc de diſſidio & calumniis inter Piſonem & Germanicum, quique partium utriuſque ibi erant. Sed quomodo *filios* criminantur? ſane unus ibi *M. Piſo* filius: & *Cnæus* alter, *omne hoc tempus in urbe egit*, quod ipſe Tacitus infra libro III. ſcripſit: nec paternæ fortunæ aut crimini potuit adjungi. Vide an non *filium*; niſi & Cnæus Romæ aliquid in Germanicum; aut criminati univerſe ſunt filiorum ſuperbiam, contumaciam, aut tale. *Lipſius.*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 16 vol. 1

tis ſermo cœptus à Cæſare [1] qualem ira & diſſimulatio gignit: reſponſum à Piſone [2] precibus contumacibus, diſceſſeruntque [3] opertis odiis. [1] poſt-

1 *Qualem ira & diſſimulatio gignit.*] Forte, *qualem iræ diſſimulatio.* Muretus. Male & contra mentem Taciti: nam *iræ diſſimulatio* talis poteſt eſſe, ut frontem & verba præferat ſummopere amantium: at *ira & diſſimulatio* eſt, ubi inſignis & nota ira ſic inſigni comprimitur animo, ut identidem erumpat ſeſe ac male tegat. Accipe igitur, qualem viciſſim nunc ira, nunc ejus diſſimulatio gignit. qualis ſolet alternari inter eos, qui eodem tempore eodemque congreſſu frænos iracundiæ modo relaxant, modo adducunt. *Gronovius.*

2 *Precibus contumacibus.*] Illa contraria videntur, & revera ſunt, *contumacia* ac *preces.* Sed ea oppoſita loquendi ratione uti amat Tacitus & ſingularem non elegantiam modo, ſed vim etiam iſta habet in iis ſive moribus, ſive ingeniis, ſive factis, ſive dictis deſcribendis, in quibus, diverſas ob cauſas, diverſa & contraria concurrunt, & aliquid ex utriſque mixtum eſt. Ita hic, *Preces contumaces.* Sub initium hujus libri, *ſegnis equorum cura.* Lib. 1. *arrogans moderatio.* Ann. 4. *Ignoti ex fama.* Faciunt etiam huc iſta; *ſermo cœptus à Cæſare, qualem ira & diſſimulatio gignit.* Hoc ipſo libro: *Pro Plancina cum pudore & flagitio diſſeruit.* Et *Adeo vertit ac miſcuit iræ ac clementiæ ſigna.* Annal. III. Et alia ejuſmodi infinita. *Boxhornius. Precibus contumacibus*, ut Iupiter apud Naſonem, *precibuſque minas regaliter addit:* quibus petebat quidem, ne ea, quæ reipubl. cauſa & ex inſtituto egiſſet, in ſuam contumeliam verteret, (ut Pompejus apud Cæſarem initio belli civilis) ſimul demonſtrabat, ſi tamen id faceret atque indignaretur, ſe id ſuſque deque ferre, ut Cicero ad Appium 3. fam. 7. forſan & adjiciebat ſcire velle, quot ſibi ſint domini: Tiberio putaſſe ſoli rationem actorum reddendam. *Idem.*

3 *Opertis odiis.*] Lego *apertis.* Lipſ. *Opertis odiis.*] Eruditiſſimus vir *apertis.* Ego nequeo videre, quo pacto odia ab eo aperiantur, cujus ſermo eſt, *qualem ira & diſſimulatio gignit:* neque facile perſuadear, illum ſimultatis affectus effudiſſe, qui precibus contumacibus objecta ſibi deprecatur. *reſponſum à Piſone precibus contumacibus.* Vterque igitur (quantum in ſe fuit) odia tunc diſſimulavere: verum iis invitis emicuerunt quædam ſcintillæ animi alienati, quem poſtea Piſo detexit, qui alioquin iræ potens non erat. *rarus in tribunali Cæſaris Piſo, & ſi quando adſideret atrox & diſſentire manifeſtus.* Salinerius. *Diſceſſeruntque* repoſui. vulgo *diſceſſerantque.* Quod ad vocem *opertis*, mihi quidem Lipſii conjectura valde probatur. Nam ex antecedentibus, & ſequentibus mutua odia ſatis declarantur. Nec ideo *aperta* dicuntur, quia Germanicus & Piſo ea patefecerint, inimicitiamque indixerint, ſed quoniam & ipſis inter ſe, & eorum amicis, manifeſta erant, licet ab utriſque male diſſimularentur. Alteram tamen vocem non ſperno, quæ & ipſa commodum ſenſum habet. *Pichena.* Non ſine cauſa in partes hic itum: nam & altera lectio, *apertis odiis*, ſimilitudinem habet veri. Sed omnibus probe conſideratis illam prætuli. *Freinshemius.* Cum ita reſtet in autographo unico, haud id temere ſollicitaverim, facto ex *opertis* contrario ejus *apertis.* Si enim tunc odia palam profitebantur, cur infra ſequitur? cap. 70. *componit epiſtolas, queis ei amicitiam renuntiabat.* extatque diſerte libr. 6. Ann. cap. 29. hujuſmodi demum amicitiarum

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 16 vol. 1

[1] poſtque rarus in tribunali Cæſaris Piſo; & ſi quando adſideret, atrox, ac diſſentire manifeſtus. vox quoque ejus audita eſt in convivio, cum apud Regem Nabatæorum [2] coronæ aureæ magno pondere Cæſari & Agrippinæ,

Nabataea Arabiae pars erat Orientalis Arabiae Petraeae; cui ad Septentrionem erat tribus Gad promiſſionis terrae pars, ad orientem Arabia Deſerta, ad Meridiem Arabia felix.

citiarum diremptionem, *finem gratiæ ponere*. Gruterus. Scio *offenſarum operta* in 3 Hiſtor. Attamen omnino Lipſio ſubſcribo, & plane alterum τὸ *opertis* alienum puto. Naturaliter enim evenit, ut ex hujuſmodi colloquiis, inter ingenia præſertim diſſociabilia, exeant profeſſi inimici. Et tum quæ præcedunt, tum quæ ſequuntur, alterum firmant. Si odiis opertis diſceſſiſſent, lenes querelas expurgatio, hanc ejus qualiſcunque acceptio, & rurſus aliqua mutuæ fidei ſpecies ſollicitoſque vultus læti excepiſſent. At hic ſermo ira & diſſimulatione mixtus, dein preces arrogantes ac nihil cedentis, quid poſſunt gignere aliud quam odia retecta & apparentia? Iam ſi nolebat ſciri Piſo ſe cum Germanico in gratia non eſſe, cur rarus in tribunali Cæſaris, cur auſterus, cur diverſa ſemper ſententia? Stultitiam Cicero vocat *in obſcuro odio apertas inimicitias* oſtendere 3 Fam. 10. Denique innata utrique indoles, hoc eſt, & ſimplicitas Germanici & ferocia Piſonis, ſatis refutare vulgatum videntur. Quæ Gruterus urget, ad ea reſponſio facilis. Aliud è colloquio *diſcedere odiis apertis*, hoc eſt, ita ut alienatorum animorum ſigna ſatis apparuerint; aliud denunciare inimicitias & omnem conſuetudinem rumpere. Velim ſcire Lucullus & Pompejus in Galatia digreſſi ne fuerint etiam *opertis odiis? Certatum inter imperatores jurgiis*, inquit Vellejus. Item annon poſtea quoque vixerint *apertis odiis*, quum Pompejus in Provincia Luculli acta reſcinderet; Lucullus Pompeji acta confirmari à Senatu prohiberet? Πομπηΐῳ δ᾽ ἦν μὲν ἐκ τῆς στρατηγίας διαφορὰ πρὸς Λούκουλλον, ait Plutarchus. Neutrum tamen alteri amicitiam libello renuntiaſſe legimus. Sed *eum finem gratiæ* ponebant. Sed quibus libuiſſet; non utique omnes. Sed qui ſimpliciter in graviſſimis offenſis agerent. ſed non ita præfeſtine, quos honoris collegium aut provinciæ ſocietas conglutinaſſet, etiam poſt manifeſta odia. *Gronovius*.

1 *Poſtque rarus in tribunali.*] Maluit Muret. diviſum, *poſt quæ rarus*. Idem in utroque momentum. *Acidalius*.

2 *Coronæ aureæ.*] Coronæ conviviorum è floribus foliiſque vulgatæ: non æque ex auro. Quas tamen non ſolum in illo Orientis luxu, ſed etiam Romæ uſum aliquem habuiſſe diſcas ex Capitolino: qui in Ælio Vero ſcribit. *Data etiam convivis aurea atque argentea pocula & gemmata: coronas quinetiam datas lemniſcis aureis interpoſitis, & alieni temporis floribus.* Item Vlpiano, De auro & argento legato: *Cedent igitur gemmæ fialis vel lancibus, incluſæ auro argentove. ſed & in coronis menſarum, gemmæ coronis cedent, & hæ menſis.* At in Ægypto hunc morem Iuſtinus tangit lib. XVIII. *Miſſi*, inquit, *a Senatu in Ægyptum Legati, cum ingentia ſibi a Ptolemæo rege miſſa munera ſpreviſſent, interjectis diebus ad cœnam invitatis aureæ coronæ miſſæ ſunt, quas illi honoris cauſſa receptas, poſtera die ſtatuis regis impoſuerunt.* Etiam Polybius l. xv. qui oſtendit tamen Regibus tantum ex auro dari ſolere, aliis alias. Itaque narrat de Ariſtomene quodam, qui Agathocli, etſi non regi, per adulationem ejus generis impoſuit: Πρῶτος μὲν γὰρ, inquit, ὡς ἑαυτὸν ἐπὶ δεῖπνον καλέσας

grippinæ, leves Piſoni & ceteris offerrentur; [1] *principis Romani, non Parthi regis filio eas epulas dari:* abjecitque ſimul coronam, & multa in luxum addidit, quæ Ger-
58 manico, quamquam acerba, tolerabantur tamen. Inter quæ ab rege Parthorum Artabano legati venere: miſerat [2] *amicitiam ac fœdus* memoraturos, & *cupere* [3] *renovari dextras, daturumque honori Germanici, ut ripam Euphratis*

τὸν Ἀγαθοκλέα, χρυσοῦν στέφανον ἀνέδωκε μόνῳ τῶν παρόντων. Ὁ τοῖς βασιλεῦσιν αὐτοῖς, ἔθος ἐστὶ μόνοις συγχωρεῖσθαι: *Primus hic enim Agathoclem ad ſe in cœnam invitans, auream ei coronam dedit ſoli omnium convivarum. quod ſolis regibus tribui mos eſt.* Neque ſcio an huc faciat, quod Laërtius in Xenocrate ſcribit: χρυσῷ στεφάνῳ τιμηθέντα ἐπ' ἄθλῳ πολυποσίας: *aurea corona donatum, in præmium multæ potationis.* Certe ad convivia etiam ſpectat. *Lipſius.*

In convivio coronæ aureæ magno pondere &c.] Solebant antiqui in compotationibus coronas geſtare, ut eſt apud Ariſtophanem in Equitibus, ubi Poëta, ὥσπερ (ait) κοννᾶς στέφανον μὲν ἔχω δίψῃ δ' ἀπολωλώς. invehitur enim in Cratinum tanquam ebrium & inſanientem. Meminit & Diogenianus, unde Plauti carmen in Pſeud. *Quid ego video? cum corona ebrium Pſeudolum tuum?* Mentio eſt etiam Athenæo & aliis auctoribus. *Alciatus.* Æneæ coronæ & corneæ ante aureas Romæ hibernæ, ubi natura flores negaverat, Plinius 21, 2. Sane Craſſus Dives primus ex auro & argento invenit, Plin. ib. 3. Licet priore ævo ſolis diis aureæ darentur, Dio 44. *Aurelius.*

1 *Principis Romani.*] Claret ſententia. quaſi dicat, luxum illum alienum Romanis moribus, dignum Parthorum. Æmilius tamen hic λεπτολογεῖ, & perdit multa verba. *Lipſius.*

Principis Romani.] Apud Cornelium infra libro 1. Hiſt. Galba Piſonem adoptans. *Neque hic*, inquit, *ut in cæteris gentibus, quæ regnantur, certa dominorum domus, & cæteri ſervi: ſed imperaturus es hominibus, qui nec totam ſervitutem pati poſſunt, nec totam libertatem.* Sentiebat igitur Piſo in dandis coronis non adeo magnum fieri oportuiſſe diſcrimen inter ſe & Germanicum. quamvis enim principis filius eſſet Germanicus, tamen eſſe ejus principis, qui non ſubjectos ut ſervos, ſed regendos ut liberos & amicos cives ſuos accepiſſet. Itaque non dari epulas filio Parthorum regis omnium domini: ſed filio principis Romani, amico & prope æquali cum civibus jure viventi. *Ferrettus.* Rectiſſime, meo quidem animo hæc explicavit Ferrettus hoc loco, mentem Piſonis fuiſſe, in dandis coronis non adeo magnum fieri oportuiſſe diſcrimen inter ſe & Germanicum, &c. *Freinshemius.*

2 *Amicitiam ac fœdus memoraturos.*] Verbo ſignato & proprio hac in re uſum Tacitum notavimus ad Plautum Pſeud. 5, 1, 36. *Gronovius.*

3 *Renovari dextras.*] In fœderibus dextræ, & in dextris religio. Plinius 11. cap. 46. Extant nummi in quibus ſunt compactæ dextræ invicem cum hac inſcriptione, CONCORDIA. LEGIONUM. Et apud Triumviros, tres manus invicem ſe tenentes, nequitiæ & ſceleris, & tyrannidis fœdus teſtabantur, cum hoc titulo: *SALVS.*

phratis accederet: petere interim, ne Vonones in Syria haberetur, [1] *neu proceres gentium propinquis nuntiis ad diſcordias traheret.* Ad ea Germanicus, de ſocietate Romanorum Parthorumque magnifice; de adventu regis & cultu ſui, cum decore ac modeſtia reſpondit. Vonones Pompeiopolim Ciliciæ maritimam urbem amotus eſt. datum id non modo precibus Artabani, ſed contumeliæ Piſonis, cui gratiſſimus erat, ob plurima officia & dona, quibus Plancinam devinxerat. M. Silano, 59
L. Norbano Coss. Germanicus [2] Ægyptum proficiſcitur, [3] cognoſcendæ antiquitatis. ſed cura provinciæ prætendebatur, levavitque [4] apertis horreis pretia frugum: multaque in vulgus grata uſurpavit, ſine milite

LVS. GENERIS. HVMANI. *Dextra*, inquit Plinius, *oſculis averſa aperitur, in fide, recta porrigitur.* Aurelius. Dextras pro fide & fœderibus ſumi, notum eſt: illis præſertim gentibus. vide notata ad Curtium 6, 4. *Freinshemius.*

1 *Neu proceres gentium.*] Legendum, *ne proceres gentium.* Cauſa cur removeri velit Vononem è Syria, ne dum proceres gentium, Artabanus Perſicæ, Germanicus Romanæ, proximi ſunt, ſi propius adſit Vonones, ſerat inter eos nuntiis è propinquo cauſas diſcordiarum. Eo mox amolitus in Ciliciam, & in ejus oram maritimam, quæ remotiſſima. *Mercerus.* Particula *neu*, ſententiam confundit. Cenſeo legendum, *ne proceres gentium.* vel potius, *ne is proceres gentium.* Pichena. Nihil mutari placet. Videtur enim & genus τοῦ ἐν διὰ δυοῖν eſſe, & ſermo legibus, pactionibus, conditionibus proprius: *Ne ſit, neu faciat*, pro illo, *Ne ſit, ubi vetitum faciat.* Quare autem *proceres gentium* Germanicus & Artabanus ingenioſiſſimo Mercero? Saltem tempus anguſte captum, quaſi Vonones Artabano tantummodo gravis vicinus, dum ipſe & Germanicus in proximo. Quin *proceres gentium* acceperim præfectos & ſatrapas plurimarum gentium Parthis parentium, & *diſcordias*, rebelliones, defectiones, diſſenſiones Parthorum inter ſeſe. Neque aliter Freinshemius, puto. *Gronovius.*

2 *Ægyptum proficiſcitur.*] Malim, *in Ægyptum.* Pichena. Fruſtra. Sic enim loquebantur. Liv. lib. 45. *Ad ſuſceptam legationem peragendam navigare Ægyptum pergit.* Iuſtinus vel Trogus lib. 23. *Vxorem genitoſque ex ea duos parvulos Ægyptum, unde uxorem acceperat, remittit.* Et lib. 28. *Cum conjuge & liberis Ægyptum ad Ptolemaum proficiſcitur.* Idem.

3 *Cognoſcendæ antiquitatis.*] Auditis Principes? imitamini. Hæc cognitio ad gloriam honeſtumque excitat: hæc parandi vias oſtendit. *Lipſ.*

4 *Apertis horreis.*] Publicis, opinor. ubi frumentum aſſervabant in plebis Romanæ, & quod ſupereſſet, in alios uſus. At ille, in caritate forte annonæ, indigenis indulſit. *Idem.*

te incedere, ¹ pedibus intectis, & ² pari cum Græcis amictu, ³ P. Scipionis æmulatione; quem eadem factitaviſſe apud Siciliam, quamvis flagrante adhuc Pœnorum bello, accepimus. Tiberius cultu habituque ejus lenibus verbis perſtricto, acerrime increpuit, ⁴ quod contra inſtituta Auguſti, ⁵ non ſponte principis

¹ Ale-

1 *Pedibus intectis incedere.*] Interpretor, inceſſiſſe crepidatum palliatumque. Plura in EXCURS. K. *Idem.*

Pedibus intectis.] Id eſt, non calceatis, ſed ſoleatis: quippe calceorum aluta tegit pedem, ſolea nudat. Calceus tibias veſtit, ſolea plantas tantum. *Solea*, ait Verrius Flaccus, *quæ ſolo pedis ſubjicitur.* Et ita *Thuſcum calceamentum* accipio apud Virg. 8. Æn.

Et Tyrrhena pedum circumdat vincula plantis.

Quod ex Heſychio probat Turnebus. Suetonius ita ſcribit de Auguſto. *Diſcalceatus ludis æſtivis intererat*, id eſt, ſoleatus. Et Aſinius Pollio lib. 10 Famil. ſcribens Ciceroni. *Cum quidem pranſus, & nudis pedibus.* Apulejus *nudis & intectis pedibus* dixit 2 Metam. Aliud autem eſt *mero*, vel *puro pede.* Vt Iuven. Sat. 3. *Obſervant ubi feſta mero pede Sabbata reges.* Nam *merus pes* totus in nudo & purus, nec calceum, nec ſoleam habet. Prudentius dixit *mero calce*, in Hymno D. Fructuoſi. *Stabat calce mero.* Aurel. Quidam acceperunt pro tectis, qua quidem ſignificatione reperitur etiam ſed hoc loco melior eſt non tectis. Nec tamen omnino nudis pedibus incedebat, ſed calceos apertos geſtabat, hoc eſt, ſoleas, Græco more. Tertull. de pall. cap. 5. *ſi quid calceatus inducitur, mundiſſimum opus eſt, aut pedes nudi magis, certe viriles magis, quam in calceis.* Agell. 13, 20. *Omnia ferme id genus, quibus plantarum calces tantum infimæ teguntur, cetera prope nuda & teretibus habenis vincta ſunt, ſoleas dixerunt: nonnunquam voce Græca crepidulas.* Plura Lipſius ad hunc locum Taciti. Patet hinc cur Franciſci ſodales appellentur *Nudipedes.* Freinshemius.

2 *Pari cum Græcis amictu.*] Id eſt pallio. Apulejus enim Græcos quod eſſent palliati *palliata mendicabula* dixit. Inde palliatæ comœdiæ, non togatæ, quales Afranius fecit. *Aurelius.*

3 *P. Scipionis æmulatione.*] P. Scipionem Africanum dicit; quem etiam eo nomine multi calumniati ſunt, Fabius quidem Maximus eum ad corrumpendam diſciplinam militarem natum eſſe dicebat. Liv. lib. 29. *Ipſius enim Imperatoris non Romanus modo, ſed ne militaris quidem cultus jactabatur; cum pallio crepidiſque inambulare in Gymnaſio, libellis etiam palæſtræque operam dare.* Magnam autem vim habet ad conciliandam imperatori benevolentiam victus, cultuſque ſimilitudo. Sic Alexander victo Dario Perſas imitatus eſt: quo facto Perſarum quidem gratiam iniit, ſed Macedonum adverſus ſe odium concitavit. Sic Caracalla in Germania, Romano cultu depoſito, ſagulis argento intextis, Germanorum more utebatur, flavam etiam capiti cæſariem imponens, forſan Germanum in modum. Herodianus lib. 4. *Muretus.*

4 *Quod contra inſtituta.*] Vide Suet. Tiberio, cap. LII. & quæ dicam ad lib. 1. Hiſtor. *Lipſius.*

5 *Non ſponte Principis.*] Non voluntate & permiſſu principis. Inde infra

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 16 vol. 1

[1] Alexandriam introiſſet. nam Auguſtus inter alia dominationis arcana, vetitis, niſi permiſſu, ingredi ſenatoribus, aut [2] equitibus Romanis inluſtribus, [3] ſepoſuit Ægyptum: ne [4] fame urgeret Italiam, quiſquis eam provinciam, [5] clauſtraque terræ ac maris, quamvis levi præſi-

infra lib. 4. *Exſtructa jam ſponte præfecti caſtra*: hoc eſt, juſſu præfecti. Et alibi: *Proxima ſponte inimicorum recepta*, id eſt, volentibus inimicis. *Ferrettus.*

1 *Alexandriam introiſſet.*] Suetonius: *Quod vero Alexandriam, propter immenſam & repentinam famam, inconſulto ſe adiiſſet, queſtus eſt in Senatu.* Muretus.

2 *Equitibus Romanis illuſtribus.*] De hoc cognomine equitum infra. *Lipſius.*

Equitibus Romanis illuſtribus.] Ita conjunctim hæc accipienda ſunt; ut quis eques Romanus eſſet, nec ex modicis, ut 1, 75. ſed illuſtribus, ut 4, 58. hoc eſt, qui ex Equeſtri ordine opibus & genere præcellerent, ut explicat Salmaſius in epiſtola ad Gronovium, Elencho Antidiatribes Papinianæ præfixa. Nam hæc interpretatio melior videtur illa Savilis ad H. 1. 11. ubi hunc locum referens, *illuſtres equites* Rom. putat intelligi, qui 16, 17 appellantur *dignitate ſenatoria*. Licet enim hos quam maxime illuſtribus connumerandos arbitrer, tamen præter hos aliis quoque gradum hunc patuiſſe exiſtimo. Quo referendos arbitror & *notos equites Rom.* apud Cæſar. de bell. Civ. 3, 71. *Freinshemius.*

3 *Sepoſuit Ægyptum.*] Cum magna pars frumenti, quo pop. Romanus alebatur, Alexandria veheretur, ob idque Alexandrinæ naves cum apparuerant, magno gaudio populum afficerent, ut eſt apud Sen. Epiſt. 78. Auguſtus, imperio proſpiciens, vetuerat, ne quis ſenator, equeſve Romanus inconſulto principe ingrederetur Ægyptum: quod videret in poteſtate ejus fore, fame urgere Italiam, ſeque levi præſidio adverſus ingentes exercitus tueri: ſimulque metuens imperio à ſumma levitate & inconſtantia Alexandrinorum, ut auctor eſt Dio lib. LI. Itaque non à proconſule, aut à proprætore adminiſtrabatur Alexandria, ſed à Iuridico δικαιοδότῃ, & à libertis Cæſaris, qui cogendæ pecuniæ publicæ præpoſiti erant, ut eſt apud Strabonem libro 17. Erat autem *Iuridicus*, eques aliquis, non tamen ex illuſtribus, & magna auctoritate præditis, unde eſt Tit. lib. 1. D. *de officio Iuridici Alexand.* ubi Vlpiani verba ſunt. *Adoptare quis apud Iuridicum poteſt; quia data eſt ei legis actio*, quæ verba nullo ex loco melius intelligi poſſunt, quam ex his, quæ leguntur apud Tacit. l. 12, 60. Addita erat prohibitioni ſuperſtitio: ferebatur enim apud Memphim in aurea columna Ægyptiis litteris ſcriptum, tunc demum Ægyptum liberam fore, cum in eam veniſſent Romani faſces, & prætexta Romanorum. Auctor Trebellius Pollio in libro de 30 Tyrannis. Alexandriam Suetonius in Veſpaſ. vocat *clauſtra Ægypti*, Ammianus *verticem omnium civitatum*, ad finem libri 23, ubi multa de hac urbe narrantur cognitu digniſſima. *Muret.*

4 *Fame urgeret.*] Ægypti fœcunditas multo maxima: ideoque Cornelius infr. lib. 2. Hiſt. eam appellat *clauſtra annonæ*, & *vectigal provinciarum*: & alibi, *annonæ fœcundam.* Item lib. 12. *Africam potius & Ægyptum exercemus.* Ferrettus.

5 *Clauſtraque terræ ac maris.*] Intellegit Peluſium, Parætonium, & Alexandriam. In Propertio.

Q 5 Clau-

ſepoſuit Ægyptum. [illegible] eadem forma [illegible] adminiſtraretur qua [illegible] provinciæ, vid: Lipſ: ad lib: 1 Hiſt: ne fame &c. Alebatur enim Roma maximam partem frumento Ægyptiaco.

præſidio adverſum ingentes exercitus inſediſſet. Sed Germanicus nondum comperto profectionem eam incuſari, Nilo ſubvehebatur, orſus opido à [1] Canopo. Condidere id Spartani ob ſepultum illic rectorem navis Canopum; [2] qua tempeſtate Menelaus Græciam repetens, diverſum ad mare terramque [3] Libyam delatus.

Africam quae & Libya dicta. quamvis Libya proprie tantum pars Africae sit.

Clauſtraque Peluſii Romano ſubruta ferro. Lipſius.

Clauſtraque terræ ac maris.] Rectius erit per appoſitionem legere: *quiſquis eam provinciam, clauſtra terræ ac maris.* Sic mox: *Syenen clauſtra olim Romani imperii.* & apud Lucanum *Regni clauſtra Philæ.* Grotius.

1 *Canopo.*] Strabo. Κάνωβος δ' ἐστὶ πόλις ἐν εἴκοσι καὶ ἑκατὸν σταδίοις ἀπ' Ἀλεξανδρείας πεζῇ ἰοῦσιν, ἐπώνυμος Κανώβου τοῦ Μενελάου κυβερνήτου, ἀποθανόντος αὐτόθι. Ammianus: *Canopus in duodecimo diſtinguitur lapide, quem ut priſcæ memoriæ tradunt, Menelai gubernator ſepultus ibi cognominavit. Ibi unum eſt ex ſeptem oſtiis Nili dignitate Alexandrino proximum.* Plinius. Vide Ariſtidem in oratione Ægyptiaca. Æſchylus, Ἔστι πόλις Κάνωβος ἐσχάτη χθονός. Hic Canobus à ſerpente, qui αἱμόῤῥους vocatur, morſus interiit, Nicander in Theriacis. Ælianus de hiſtoria animal. lib. 14. cap. 13. Hujus ſerpentis meminit & Dioſcorides lib. 6, & Galenus libro de theriaca ad Piſonem. *Muretus.*

2 *Qua tempeſtate.*] Sic Cic. 2. de orat. *Qua tempeſtate Paris Helenam,*&c. Vide Euripidem in Helena. *Idem.*

3 *Libyam delatus. Inde proximum.*] Diſpungit doctiſſimus vir aliter atque ad hoc temporis factum: *delatus inde. proximum amnis os,* quaſi Tacitus ſit in manifeſta pugna cum Homero, qui Menelaum dicit, adita prius Ægypto, Sidonios, Erembos, inde Libyam veniſſe. lib. 4 Odyſſ. 83. Occurrit itaque & ſua diſtinctione Tacitum ſecum Homero conciliaſſe putat. Verum Germanicus antiquitatis curioſus adit Canopum, quia ibi Serapidis templum, Strabo lib. 17: intrat os Heraclium: deinde viſit veſtigia Thebarum. Hæc aperta ex vetere diſtinctione. At per novam, Heraclium non aditur, & Cornelius non oportune verba facit, unde id nominis ei fluminis oſtio datum ſit. Inſuper quid hoc monſtri? Spartanos Canopum condidiſſe, cum ex Ægypto in Libyam delati ſunt? immo cum ex Græcia illud oſtium Nili tenuere: nec Menelaus Canopo diſcedens in Libyam ſolum defertur, ſed plures per gentes, quibus omiſſis non video cur tantum Libyam nominaverit. Non obſtat, quod objicitur ex verſibus Homeri. Nam non eo ordine aditæ gentes à Menelao, quo ab Homero ſcriptæ ſunt. Phœnice profecto prius (ſi ordini credimus) quam Æthiopes petita fuit, cujus tamen metropolis poſterior recenſetur. Non ergo ad amuſſim hujuſmodi carminum res eſt metienda. De Sidoniis equidem Phœnices loquitur Homerus, idque de Strabone petas, qui rationem reddit, cur generaliter facta Phœniciæ mentione, de Sidoniis iterarit. Adde non inſubide dici poſſe, non ſemel in Ægyptum Menelaum rejectum fuiſſe, antequã in patriam ſe reciperet. De una appulſione, & inde ad alios peregrinatione lib. 3 Odyſ. 299, Neſtor, qui jam dixerat ſe à Troja ſocium reverſionis habuiſſe Menelaum, primaque tempeſtate

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 16 vol. 1

us. Inde proximum amnis os dicatum [1] Herculi, quem ndigenæ ortum apud ſe [2] & antiquiſſimum perhibent, eoſque qui poſtea pari virtute fuerint, [3] in cognomentum ejus adſcitos. Mox viſit [4] veterum Thebarum ma-gna

peſtate ventum plures ejus naves Cretam, quinque reliquas in Ægyptum diſparaſſe. De altera, & inde in patriam proſpera navigatione lib. 4 Odyſſ. 585, Menelaus, cui perfectis Hecatombis contigit reditus innocuus ab Ægypto, nec per tot varias gentes erravit. Quis neget igitur potuiſſe Menelaum prius in Libyam Mareotidem deferri, quæ Ægypto finitima? Plinius 2, 2. *ea, quæ ſequitur, regio Mareotis Libya appellatur, Ægypto contermina.* Sed quid conjecturis indulgemus? Accepit noſter Libyam pro Africa, ut Tertullianus *Aeon in Atlantico Libyam aut Aſiam adæquans.* Et id voluit, cum Menelaus ex Europa in Africam rejectus eſt, nempe in Ægyptum ejus Provinciam. *Salinerius.* Hunc locum Iulius Salinerius doctiſſime defendit. Ideo nihil aliud monebo, niſi quod verbum, *eſt*, in fine dictionis, ſæpiſſime in Man. ſignatur hac nota, ꝧ. Non mirum ergo, ſi aliquando prætermiſſum ſit à librariis. Hic certe reponerem, *delatus eſt.* Pich.

Inde proximum amnis os.] Diſtinctio vulgata non impedit, neque negat Menelaum è Canopo in Sidonios, Libyamque delatum. Neque Tacito ſane propoſitum bina illa Nili ora, alterum Canopicum, alterum Heracleoticum deſcribere: ſed tangit ſaltem. Neque autem ſtructura orationis ipſius ſic diſtingui patitur; quæ tamen juvanda leviter etiam eſt inſitione particulæ *ad.* Lege: *inde ad proximum amnis os,* &c. Nam ita recte oratio ſe conſequitur: *Nilo ſubvehebatur, orſus à Canopo,* &c. *Mox viſit Thebarum magna veſtigia* &c. *Acidalius.* At Tacitus ea particula, qua juvare illum ſe putat Acidalius, uti noluit: quippe qui ad verba illa, *inde proximum amnis os* intellectum voluit ex ſequenti membro *τὸ viſit.* quaſi eſſet: *inde viſit proximum amnis os dicatum Herculi, mox Thebarum veſtigia.* Quod haud ſcio an ſatis conſideraverit & vir doctus, qui παραφράζει. *Abhinc proximum Nili oſtium Heracleoticum appellatur:* quaſi rationem hujus vocabuli tantum edat Tacitus; non ipſum os ingreſſum, & quæ circa occurrerent viſenda, adiiſſe & contemplatum eſſe ſignificet Germanicum. Immo, *abhinc proximum Nili oſtium adiit, Heracleoticum appellatum,* &c. *Gronovius.*

1 *Herculi quem.*] De Hercule Ægyptio videndus Herodotus in Euterpe. Mela libro III. Meminit & Arrianus libro II de rebus Alexandri. Græcum Herculem ſuo poſteriorem fuiſſe amplius decem millibus annorum Ægyptii ajunt. Diodor. lib. I. *Muretus.*

2 *Et antiquiſſimum.*] Comparative dictum cape, *ceteris omnibus antiquiorem.* Non enim ut transferunt, *Ne antiquam* aut *conſuetudinem antiquam.* Freinshemius.

3 *In cognomentum ejus adſcitos.*] Hiſp. *tomaron el miſmo nombre*, quo non ſatis explicatur nominis ejus dignitas, quod non ex arbitrio cujuſvis adſumptum eſt, ſed qui digni videbantur, conſenſu quodam populorum, cognomenti ejus honore Herculi ſunt æquati, eique ſenſui optime ſervit verbum *adſcitos.* Quod tamen & reliqui non ſatis expreſſere. Quorum Angl. etiam *cognomentum* reddit *ſurname*: quum Tacito nihil ſit aliud, quam *nomen*, ut 4, 65. *Freinshemius.*

4 *Veterum Thebarum.*] Thebæ, quæ

&

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 16 vol. 1

gna veſtigia. & manebant [1] ſtructis molibus litteræ Ægyptiæ, priorem opulentiam complexæ: juſſuſque è ſenioribus ſacerdotum [2] patrium ſermonem interpretari, referebat *habitaſſe quondam* [3] *ſeptingenta millia ætate militari: atque eo cum exercitu* [4] *regem Rhamſen Libya, Æthiopia, Mediſque & Perſis, & Bactriano, ac Scytha potitum; quaſque terras Suri Armeniique & contigui Cappadoces colunt,*

& ἑκατόμπυλος. unde Iuvenalis, *Atque vetus Thebæ centum jacet obruta portis.* & Dioſpolis & Heliopolis, antiquitus Ægyptus dicebatur: quod eſt nomen etiam Nili. Erat autem in Ægypto ſuperiore, quæ ex ea urbe vocatur Thebais, eam urbem condidit Buſiris. Ambitus mœnium complectebatur 140. ſtadia, id eſt, 20 millia paſſuum. Strabo ait è veſtigiis conſtare eam longam fuiſſe circiter 80 ſtadia. Ex ea prodibant in bellum 20 millia curruum. Homerus ιλ. ι. 182. Eam diruit Cambyſes. Videndus Herodotus libro 2. Strabo libro 17. Diodotus in ſecunda parte libri primi. *Muretus.*

1 *Structis molibus.*] Intellegit obeliſcos. de quorum frequentia & notis conſule omnino Ammianum, lib. XVII. atque in hac ipſa re Nos etiam in Ægyptiis ADMIRANDIS. *Lipſius.*

Structis molibus.] Qua voce non tam ædificia vulgaria, ut alia inuſitatæ magnitudinis, nec ferme ulla re præterquam ipſo ſtructuræ luxu commendata, deſignantur: veluti Pyramides, obeliſci &c. *Freinshemius.*

2 *Patrium ſermonem.*] Alii omittunt, alii ad Romanum transferunt: quaſi reſpectu Germanici *patrius ſermo* dictus foret. quod non ita ſe habet; verum Ægyptius ſacerdos juſſus eſt *ſuum*, hoc eſt Ægyptium, ſermonem, complexas litteras interpretari Germanico, quod ille, quatenus conjecturæ locus eſt, non Romana, ſed Græca potius lingua fuerit exſequutus. *Idem.*

3 *Septingenta millia.*] Strabo περὶ ἑκατὸν μυριάδας. *Muretus.*

4 *Regem Rhamſen.*] De hac tanta potentia Ægyptiorum nihil legi. nec facile credam. Nam quod Suidas ait, Thulin quemdam Ægyptium regem, uſque ad Oceanum imperium tenuiſſe, à quo dicta ſit Thule: quid tam infandum ſomniavit ullus ægrotus? Neſcio an hic ſit Rhamſes, quo regnante Ilium captum eſſe vult Plinius libro XXXVI. cap. VIII. ubi tamen leges, *Ramiſes*, corrupte. *Lipſius.*

Regem Rhamſem.] Eadem dicuntur de Seſoſtride à Diodoro. *Muretus.* *Armais* apud Ioſephum, unde hos reges depromſit Euſebius, frater Seſothios, ipſo fratre expeditionem in Aſiam faciente, invaſit regnum Ægypti: unde poſtea à fratre expulſus eſt. Iſte *Seſothis* trinominis fuit, teſte Manethone. Vocatus enim eſt *Rameſſes*, & præterea *Ægyptos.* Sed Ioſephus hæc nomina permiſcuit. Nam Seſothis Ioſephi eſt Σέσωστρις Herodoti, & Σεσόωσις Diodori. *Scaliger.* Ῥαμέσσης in obeliſco apud Ammianum Marcellinum videtur eſſe, qui *Rhameſes*, ſeu *Rhameſſes* dicitur ab Euſebio in Chronico, & à Ioſepho in lib. 2 contra Apionem Ῥαμέσσης & Ῥάμψης. Qui etiam alio nomine Σέσωθις dicebatur, ut docet ibidem Ioſephus ex Manethone. Herodotus in lib. 2. *Seſoſtrim* appellat. Eundem enim eſſe *Seſothim*, ſeu *Sethoſim* Manethonis

unt, [1] *inde Bithynum, hinc Lycium ad mare imperio tenuiſſe.* [2] legebantur & indicta gentibus tributa, pondus argenti & auri, numerus armorum equorumque, & dona templis ebur, atque odores, quaſque copias frumenti & omnium utenſilium quæque natio penderet, haud minus magnifica, quam nunc [3] vi Parthorum, aut potentia Romana jubentur. Ceterum Germanicus aliis quo- 61
que miraculis [4] intendit animum, quorum præcipua fuere [5] Memnonis ſaxea effigies, ubi radiis ſolis icta eſt vocalem ſonum reddens: [6] disjectaſque inter & vix pervias

thonis cum Herodoti Seſoſtri ex utriuſque rebus geſtis inter ſe collatis recte probavit Scaliger in Notis ad Euſebium numero 530. Eundem Tacitus in lib. 2. Ann. *Ramſem* vocat. Et de eo ſcribit quæ optime in Seſoſtrem conveniunt. *Valeſius*.

1 *Inde Bithynum, hinc Lycium.*] Referenda hæc ſunt ad populos proxime nominatos Syros, Armenios, Cappadocas: non univerſum Ægyptiorum imperium, quod his finibus velle includere ridiculum eſſet. *Freinshemius*.

2 *Legebantur & indicta.*] De his prioribuſque vide Strabonem in deſcriptione Thebarum l. XVII. qui cum Cornelio Gallo illuc profectus pleraque refert oculata fide: egregius mehercules, & non ad vulgi guſtum ſcriptor. *Lipſius*.

3 *Vi Parthorum.*] *Vim* hic tantum pro imperio, aut potentia, neque ullo alio aſpectu poſitam arbitror; uti ſæpius de ipſis Romanis 3, 60. *Regum etiam, qui ante vim Romanam valuerant, decreta.* H. 4, 69. *Vim Romanam, paciſque bona diſſertans.* Freinshem.

4 *Intendit animum.*] *Intendere animum* rei cuidam dicitur, non qui deſiderat abſentem, ſed qui conſiderat præſentem. *Freinshemius.* Livius præfat. lib. 1. *Ad illa mihi pro ſe quiſque acriter intendat animum, quæ vita, qui mores fuerint.* Gronovius.

5 *Memnonis ſaxea effigies.*] Viſitur, ut Plinius vult, in Serapis templo forma coloſſi: *quem*, ait, *cottidiano ſolis ortu contactum radiis crepare dicunt.* Iuvenal.

> *Dimidio magicæ reſonant ubi Memnone chordæ.*

Dimidium cur vocet, explicat Strabo: Τοῦ δ' ἑτέρου τὰ ἄνω μέρη τὰ ἀπὸ τῆς καθέδρας πέπτωκε σεισμοῦ γενηθέντος, ὥς φασι. qui etiam vidiſſe ſe ait, & cum multis aliis circiter horam primam diei ſonitum aliquem audiſſe. Philoſtratus ab Apollonio eam ſtatuam in Æthiopia viſam ait: & mentitur non inſolens, ſive ipſe, ſive imputus ille magus. Nam certum eſt in Ægypto fuiſſe. Vide præter alios Pauſaniam, in Atticis. *Lipſius*.

Memnonis ſaxea effigies.] Strabo lib. 13. Plin. lib. 10, 26 & 26, 7. Philoſtratus lib. 6, 3. *Muretus*.

6 *Disjectaſque inter & vix pervias.*] Inter incertas & vix penetrabiles arenas. τὸ *disjectas* alii omittunt, alii ad Pyramides hoc vocabulum referunt. Nimirum fefellit eos novitas rei, quum non imaginarentur, quid per arenas *disjectas* intelligendum foret. quod eos docere potuerat recordatio copiarum Cambyſis, in his locis, per

diſperſas

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 16 vol. 1

plures adhuc hodie superſunt in Egypto Pyramides quae circa urbem Cairo Egypti metropolim inter arenas viſuntur ſtupenda antiquorum regum opera & unum veterum orbis miraculorum. Maxima Pyramidum altitudo perpendicularis pedum 409. in radicibus pedum 2772. vid: Marſh: ad Sec: 3. init:

receptacula. foſſas intelligit in quas Nilus exundans ut Sueton: … in Aug: cap: 18 de quibus vid: Strabo lib. 17. p. 788.

profunda altitudo. intelligit fontes Nili abyſſos. qui inter Syenem & Elephantinam urbes, de quibus Herod: lib: 2 cap: 28.

nunc. tempore Trajani quo termini imperii Romani fuerant latiſſimi, nec unquam ab Romanis latius regnatum fuit

tracto Maroboduo. ſup: cap: 46.

Gotones. ſedes ſuas habebant in Pomerellia & parte Pruſſiae hodieque circa urbem Gedanum.

pervias arenas inſtar montium eductæ Pyramides, certamine & opibus regum: lacuſque effoſſa humo, ſuperfluentis Nili receptacula: atque alibi anguſtiæ, & [1] profunda altitudo, nullis inquirentium ſpatiis penetrabilis. Exin ventum [2] Elephantinen ac [3] Syenen, [4] clauſtra olim Romani imperii; quod nunc rubrum ad
62 mare pateſcit. Dum ea æſtas Germanico plures per provincias tranſigitur, haud leve decus Druſus quæſivit inliciens Germanos ad diſcordias; utque tracto jam Maroboduo uſque in exitium inſiſteretur. Erat inter Gotones nobilis juvenis nomine Catualda, profugus olim vi Marobodui, & tunc, dubiis rebus ejus, ultio-

diſperſas vento arenas obrutatum, apud Herodot. 3, 26. *Freinshemius.* Haud ſcio, an recte intellexerit; certe loquitur, quaſi nolit intelligi. Quis enim aſſequitur *incertas arenas?* nam *diſperſas* quis non putet paſſim jacentes, aut ſpargente aliquo, ſive is ventus ſit, portatas & paſſim abjectas: ut apud Maronem *pedibus qui ſpargat arenam,* & *ſparſa ad pugnam proludit arena?* Necdum tamen ex his ſcias, quæ ſint Tacito *arenæ disjectæ.* Quo vocabulo ſignificat ille proprium hujus materiæ τὸ ἀσωμάτον, ἀσύγκλωςον, quod ſingula corpuſcula, vel ſinguli pulviſculi ab aliis ſecedunt, eoque ad moliendum aut accipiendo ſuſcipiendoque operi eſt inutilis. Vnde ὁ Λόγος. ὅςις ᾠκοδόμησε τὴν οἰκίαν αὐτοῦ ἐπὶ τὴν ἄμμον, &c. Merito igitur Tacitus ad augendum rei miraculum addit arenas inter *disjectas,* id eſt, ſolutas, diſſociabiles, intractabiles ob ſegregem naturam, tantas moles ſtructas. Nam etſi hæ vento quoque, ut ubique, agitentur & jactentur, non ſunt tamen, ubi ſitæ Pyramides, Garamantum arenæ, quæ caſtra obruere poſſint. *Gronovius.*

1 *Profunda altitudo.*] Ἄβυσσοι πηγαὶ Herodotus. *Muretus.*

2 *Elephantinen.*] Hæc inſula infra noviſſimam cataractam habitatur, & eſt Ægyptiæ navigationis finis. Plin. lib. 5, 9. Strabo lib. 17. *In ea perpetuum eſt ver arborum, ita ut ne vitium quidem palmites decidant.* Idem Plin. lib. 16, 21. Eſt autem Elephantina Æthiopiæ vicina, quæ Elephantorum ferax, & non longe à Meroë. *Aurelius.*

3 *Syenen.*] Plin. 12, 4. *Nuper allata Neroni principi Æthiopiæ forma raram arborem ebenum ad Meroën uſque à Syene fine imperii* &c. *eſſe docuit.* Aurelius. In Elephantine puteus, qui indicat incrementa Nili. In Syene puteus, qui indicat ſolſtitium. Ibi dum ſol in Cancro eſt, erecta corpora nullam faciunt umbram. Lucan. lib. 2. *Atque umbras nuſquam flectente Syene.* Muretus.

4 *Clauſtra olim Romani imperii.*] Alio ſenſu *Clauſtra,* quam paullo ante. nam nunc terminum & finem intellegit, qui claudit. Inſertum hoc autem in gratiam laudemque Traiani, qui res magnas geſſit ad Orientem, limitibus imperii ad rubrum mare promotis. Eleganter apud Suidam ſcriptor incertus ſuper hac ipſa re: Ῥωμαίων ἀρχὴ, αὕτη τῆς Ἀσσυρίων καὶ Περσῶν καὶ Μακεδόνων τῶν πρὶν, μακρῷ ὑπερῆρεν. Ὡρισμένη περα-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 16 vol. 1

ultionem auſus. Is valida manu fines Marcomannorum ingreditur, corruptiſque primoribus ad ſocietatem [1] inrumpit regiam, caſtellumque juxta ſitum. veteres illic Suevorum prædæ, & noſtris è provinciis lixæ, ac negotiatores reperti, quos jus commercii, dein cupido augendi pecuniam, poſtremum oblivio patriæ, ſuis quemque ab ſedibus hoſtilem in agrum tranſtulit.
Maroboduo undique deſerto non aliud ſubſidium 63
quam miſericordia Cæſaris fuit. tranſgreſſus Danubium qua Noricam provinciam præfluit, ſcripſit Tiberio, non ut profugus aut ſupplex, ſed ex memoria prioris fortunæ. *nam multis nationibus clariſſimum quondam regem ad ſe vocantibus*, [2] *Romanam amicitiam prætuliſſe*. Reſponſum à Cæſare, *tutam ei honoratamque ſedem in Italia fore, ſi maneret:* [3] *ſin rebus ejus aliud conduceret, abiturum fide qua veniſſet*. ceterum apud ſenatum diſſeruit, *non Philippum Athenienſibus, non Pyrrhum, aut Antiochum, populo Romano perinde metuendos fuiſſe*. Exſtat oratio, qua *magnitudinem viri*, [4] *violentiam ſubjectarum ei gentium, & quam propinquus Italiæ hoſtis, ſuaque in deſtruendo eo conſilia* extulit. Et Maroboduus quidem Ravennæ habitus, [5] ſi quando inſoleſcerent Suevi, quaſi rediturus in regnum oſtenta-

τὰ ἑαυτῆς, πρὸς μὲν ἕω, Ἰνδοὺς καὶ ἐρυθρὰν θάλασσαν, καὶ Νεῖλον καὶ καταῤῥάκτας, καὶ λίμνην Μαιῶτιν. & reliqua, quæ non dubie adtexit de rebus Traiani. Ita Tacitus lib. IV. *Quanto ſit anguſtius imperatum:* præ quam nunc videlicet meo ævo. *Lipſ.*

Clauſtra olim.] Præciſe de tempore ſermo eſt, quo Germanicus ea loca pervaſit: quod tamen nemini eorum qui verterunt licuit exſerte dicere. *Freinshemius.*

1 *Inrumpit regiam.*] Boviaſmum in Hercynia ſilva, de quo attuli ſupra Strabonis verba. *Lipſius.*

2 *Romanam amicitiam prætuliſſe.*] Male addunt *ſemper;* nam ad hunc unum caſum reſpicitur, ubi fortunarum ſuarum perfugium habiturus eſſet Maroboduus: atque hic ait, ſe quidem à multis gentibus ultro invitatum eſſe, ſed ad Romanos malle confugere. *Freinshemius.*

3 *Sin rebus ejus.*] Ita manuſcriptus, ſed ſubtiliores Grammaticorum regulas fortaſſe in Tacito requirentes, repoſuerunt, *ſin rebus ſuis*, & tamen ſupra dixit: *tutam ei honoratamque ſedem in Italia fore.* Pichena.

4 *Violentiam.*] Pro robore, fortitudine poſitam arbitror, ut interdum *ferociam:* male pro crudelitate accipitur. *Freinshemius.*

5 *Ne ſi quando.*] Aut ſcribendum *na,*

oſtentabatur. ſed non exceſſit Italia per duodeviginti annos; conſenuitque multum imminuta claritate ob nimiam vivendi cupidinem. Idem Catualdæ caſus, neque aliud perfugium. pulſus haud multo poſt Hermundurorum opibus, & Vibilio duce; receptuſque, forum Julium Narbonenſis Galliæ coloniam mittitur. Barbari utrumque comitati ne quietas provincias immixti turbarent, Danubium ultra inter flumina [1] Marum & Cuſum locantur, dato Rege Vannio gentis Quado-
64 rum. Simul nunciato *regem Artaxiam Armeniis à Germanico datum*, decrevere patres, *ut Germanicus atque Druſus ovantes urbem introirent*. ſtructi & arcus circum latera templi Martis Ultoris, [2] cum effigie Cæſarum: lætiore Tiberio, quia pacem ſapientia firmaverat, quam ſi bellum per acies confeciſſet. Igitur [3] Rheſcuporim quoque Thraciæ regem aſtu adgreditur. Omnem eam nationem Rhœmetalces tenuerat: quo defuncto Auguſtus partem Thracum Rheſcuporidi fratri ejus, partem filio Cotyi permiſit. In [4] ea diviſione arva, & urbes, & vicina Græcis, Cotyi; quod incultum, ferox, adnexum hoſtibus, Rheſcuporidi ceſſit: [5] ipſorumque regum

næ, cum diphthongo, ut ſit particula Græca, certe, ſive utique ſignificans. & tum in *habitus* ſubauditur verbum *eſt*, aut ſcribendum, *ne quando*. vel, *ne aliquando*. aut omittendum *ne*, ut legas, *ſi quando inſ. Suevi*. Rhenanus. Mallem *ſi quando*, circumſcriptis duabus illis prioribus literis. *Ferrettus*. Man. *ne ſi quando*. forte, *ac ſi quando*. Pichena.

1 *Marum & Cuſum.*] Mariſus hic fluvius dictus Straboni lib. VII. Maris, Herodoto: Mariſia, Iornandi: Æthico Margus. Retinet nomen hodie, & incolis appellatur Maros. *Lipſius*.

2 *Cum effigie Cæſarum.*] Germanici, & Druſi. *Idem*.

3 *Rheſcuporim.*] Non in alio nomine magis variatum. Dio Ῥασκύποριν; Velleius Rhaſcupolin, Suetonii optimus in Vaticano codex, Thraſcypolin. quomodo & in Livio ſcriptum leges. Lucanus vocat

—— *gelidæ dominum Raſcipolin oræ*.

De hiſtoria autem ipſa conſule Dionem libro LIV. in actis anni DCCXXXVIII. *Idem*.

4 *In ea diviſione.*] Talis prope diviſio Numidiæ inter Iugurtham & Adherbalem. *Muretus*.

5 *Ipſorumque regum.*] Adeo hoc verum eſt, ut Cotys ille etiam litteris & poëſi excultus fuerit. Ad eum enim eſt elegia IX. Ovidii lib. III. De Ponto;

regum ingenia, illi mite, & amœnum; huic atrox, avi-
dum, & ſocietatis impatiens erat. [1] Sed primo ſubdola
concordia egere: mox Rheſcuporis egredi fines, [2] ver-
tere in ſe Cotyi data, & reſiſtenti vim facere; cunctan-
ter ſub Auguſto, quem auctorem utriuſque regni, ſi
ſperneretur, vindicem metuebat. enimvero audita mu-
tatione principis, immittere latronum globos, exſcin-
dere caſtella, cauſſas bello. Nihil æque Tiberium an- 65
xium habebat, quam [3] ne compoſita turbarentur. deli-
git centurionem qui nuntiaret regibus, *ne armis diſce-
ptarent:* ſtatimque à Cotye dimiſſa ſunt, quæ parave-
rat, auxilia. Rheſcuporis ficta modeſtia, poſtulat *eun-
dem in locum coiretur, poſſe de controverſiis colloquio tranſigi.*
nec diu dubitatum de tempore, loco, dein conditioni-
bus: cum alter facilitate, alter fraude cuncta inter ſe
concederent, acciperentque. Rheſcuporis ſanciendo,
[4] ut dictitabat, fœderi, [5] convivium adjicit; tractaque
in multam noctem lætitia, per epulas ac vinolentiam
incautum

to: & in hujus regno Vates ille exſu-lavit. quod ſcire volo juventutem. *Lipſius.*

Ceſſit, ipſorumque regum ingenia.] Nec conſtructio ſatis concinna, nec ſententia ſatis expedita. Lege, *Rheſcuporidi ceſſit, ut ipſorum regum ingenia, illi quippe mite & amœnum; huic atrox* &c. Comparat enim ingenia ipſorum regum cum ingenio ſubjectarum regionum. *Acidalius.*

1 *Sed primo ſubdola*] Reſtitui illud, *ſed*, ex Manuſcr. Antea, *& primo.* Pichena.

2 *Vertere in ſe Cotyi data.*] Livius lib. 24. *Deponendaque tutela, quæ ipſi cum pluribus communis erat, in ſe unum omnium vires convertit.* Suetonius Veſp. 4. *Vt primum provinciam attigit, proximas quoque convertit in ſe.* Gronovius.

3 *Ne compoſita turbarentur.*] In univerſum accipe. ridicule enim ad Thraciam tantum trahas cum nonnullis. Scilicet ea cura quietum ſollicitabat. *Freinshemius.*

4 *Vt dictitabat.*] Vulgo imminuta ſyllaba, *dictabat:* quam manuſcripti auctoritate repoſui. *Pichena.*

5 *Convivium adjicit.*] Ioſephus Scaliger ad Varronem ait, Tacitum hoc verbo, *adjicit*, alludere voluiſſe ad *cœnas adjiciales:* quæ erant quotiens aut inaugurandi alicujus gratia, aut propter aliud quid, puta publicam lætitiam, indicebatur epulum. idque dicebant, epulum, aut cœnam adjicere. Idem ſentit Fulvius Vrſinus, in appendice ad Petrum Ciacconium de triclinio. Acuta quidem interpretatio: ſed an vera, judicium aliorum erit. Nam cum *adjiciales cœnæ* propriè eſſent Augurales, ſeu Pontificiæ, ut ex Plinio, ac Varrone colligitur, nulla eſt in hoc Taciti loco de Sacerdotibus mentio. niſi dicas, hic de ſanciendo

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 16 vol. 1

incautum Cotyn, & poſtquam dolum intellexerat, [1] *ſacra regni, ejuſdem familiæ deos, & [2] hoſpitalis menſas* obteſtantem, catenis onerat. Thraciaque omni potitus, ſcripſit ad Tiberium, *ſtructas ſibi inſidias, præventum inſidiatorem:* ſimul bellum adverſus Baſternas, Scythaſque prætendens, novis peditum & equitum copiis ſeſe firmabat. Molliter reſcriptum, *ſi fraus abeſſet, poſſe eum innocentiæ fidere: ceterum neque ſe, neque ſenatum, niſi cognita cauſſa, jus & injuriam diſcreturos. proinde tradito Cotye veniret, transferretque invidiam criminis.* Eas litteras Latinius Pandus proprætor Mœſiæ, cum militibus quis Cotys traderetur, in Thraciam miſit. Rheſcuporis inter metum & iram cunctatus, maluit patrati, quam incepti facinoris reus eſſe: *occidi Cotyn* jubet, *mortemque ſponte ſumptam* ementitur. Nec tamen Cæſar placitas ſemel

sacra regni. reges enim apud omnes populos sancti & inviolabiles censebantur. hospitalis mensas. quae etiam sanctae, atque adeo contra ius & fas regni contra fas hospitalium mensarum comprehenditur Cotys.

fœdere agi, ac fœdera ſacroſancta haberi: ergo tanquam religioſum convivium appellari poſſe; quod admodum frivolum videtur. *Pichena.* Vellem hoc Scaligero non veniſſet in mentem. Satis enim multos traxit etiam doctos viros. At ſciant tirones *adjiciales cœnas* eſſe nugas meras. *Aditiales* dicendum, ut P. Faber, Gruterus, Lipſius monuere, ab aditu Sacerdotii, vel adeundo ſacerdotio. Veteres etiam *aditus aditi*, ut *ſenatus ſenati* dicebant. Et interpres optimus Suetonius in Claud. cap. 9. qui *aditialem* interpretatur, quæ daretur *pro introitu ſacerdotii.* Gronovius. Fœdera ſine ſacrificio non fiebant, nec ſacrificia ſine convivio. Euſeb. de Præp. Euang. ex Apollinis verbis, cap. 4. lib. 4. Plaut. in Amph. *Vt re divina facta, mecum prandeat.* Idem in Rud. *Quod prandium obſecro te? Nempe rem divinam facitis heic.* Apul. 9. Met. *Dominus ædium ſacrificales epulas cum ſacerdotibus Dei cœnitabat.* Aurelius.

1 *Sacra regni.*] Quid vocat *ſacra regni?* Puto ea quæ adhibito ſacrificio de regnorum ſtatu fiebant. Forſan etiam dixit *ſacra regni*, quod reges ſacri, de ſacris regni & arcanis, Deos conſulerent. Forſan etiam, quod arcano quodam & ſacro fœdere omnes reges inter ſe ſint colligati. *Aurelius.* *Regnum* hic abſolute capiendum eſt, non ad Thraciam reſtringendum. *Sacra regni*, ſunt fas & jura, & honores conſenſu gentium regibus tribui ſolita. *Omnibus* enim *gentibus*, ut graviſſimus auctor Cicero pro L. Manilia cap. 9. adfirmat, *regale nomen magnum & ſanctum videtur:* Salluſt. fragm. 6, 9. *Illis ingenita eſt ſanctitas regii nominis.* Hoc igitur voluit Cotys, ſanctos & inviolabiles eſſe reges: nec ſine ſacrilegio lædi. eoque provocari regiorum deorum iram, ſi quis adverſus eos quid audeat. Ii βασίλειοι θεοὶ ſunt Plutarcho de fortun. Alex. 2, 14. & aliis quos citat Briſſonius lib. 2. de regno Perſarum. *Freinshemius.*

2 *Hoſpitales menſas.*] Notum de jure hoſpitii, diiſque hoſpitalibus, qui ſacra menſæ tueri putabantur, ſicuti *regii dii* ſacra regni. *Idem.*

1 *Defun-*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 16 vol. 1

ſemel artes mutavit, ſed [1] defuncto Pando, quem ſibi infenſum Rheſcuporis arguebat, [2] Pomponium Flaccum [3] veterem ſtipendiis, & arta cum rege amicitia, eoque accommodatiorem ad fallendum, ob id maxime Mœſiæ præfecit. Flaccus in Thraciam tranſgreſſus, 67
per ingentia promiſſa, quamvis ambiguum & ſcelera ſua reputantem, perpulit, ut præſidia Romana intraret. circumdata hinc regi ſpecie honoris valida manus, tribunique, & centuriones, monendo, ſuadendo, [4] & quanto longius abſcedebatur apertiore cuſtodia; poſtremo gnarum neceſſitatis in urbem traxere. Accuſatus

1 *Defuncto Pando.*] Quidam interpretantur: cum deceſſiſſet provincia. Sed alii rectius *defunctum* accipiunt pro *mortuo*. Fefellit priores vetus reip. forma, quum annui prætores eſſent, & adminiſtratione finita, provincia decederent. Hujus igitur generis hunc quoque Pandum fuiſſe putaverunt. Sed errant: nam Auguſtus (qui hæc mutavit) quos ſuis provinciis præficiebat, τῇ τε ἐπικλήσει τῇ τῶν ἀντιστρατήγων χρῆσθαι, καὶ ἐπὶ πλείω καὶ ἐνιαυτοῦ χρόνον ἐφ' ὅσον ἂν ἑαυτῷ δόξοι, ἄρχειν ἐποίησεν, ait Dio lib. 53. iis *vocabulum* Proprætorum *dabat, & pro arbitrio ſuo tempus imperii eorum continuabat.* Iam vero *id quoque morum Tiberii fuiſſe* ſcimus, *continuare imperia; ac pleroſque ad finem vitæ in iiſdem exercitibus, aut juriſdictionibus habere.* Tacit. 1, 80. *Freinshemius.*

2 *Pomponium Flaccum.*] Eſt ipſe de quo Ovidius lib. IV. de Ponto eleg. IX.

Præfuit his, Græcine, locis modo Flaccus, & illo
Ripa ferox Iſtri ſub duce tuta fuit.
Hic tenuit Myſas gentes in pace fideli:
Hic arcu fiſos terruit enſe Getas.

Atque idem præfuit poſtea Syriæ, ut ſcribit noſter l. IV. *Lipſius.*

Pomponium Flaccum.] Vellej. *Qua ille prudentia Rhaſcupolim, interemptorem fratris ſui filii Cotys, conſortiſq; ejuſdem imperii, evocavit? Singulari in eo negotio uſus opera Flacci Pomponii conſularis viri, nati ad omnia quæ recte facienda ſunt, ſimplicique virtute merentis ſemperque captantis gloriam.* Muretus. Is eſt Tiberii compotor, & (ut ait Cicero de Antonio) compranſor & colluſor, quod noctem continuumque biduum, epulando potandoque cum Tiberio conſumpſiſſet. Fuit, ni fallor, conſul cum C. Cælio Rufo, Dio lib. 57. Et ad eum, ut puto, ſcribit Ovidius in libris de Ponto. Ad Pomponium patrem refero, quod ſcribit Horat. Sat. 4. lib. 1. *numquid Pomponius iſtis Audiret leviora, pater, ſi viveret.* Nam loquitur de ebrio filio, qui noſter eſt Flaccus. *Aurelius.*

3 *Veterem ſtipendiis.*] Legendum puto, *veterem ſtipendii.* phraſi Corneliana. Vide quæ notavi in lib. 1. in verbis, *vetus operis ac laboris.* Pichena. Abſolute dictum arbitror, pro viro qui multa ſtipendia militiæ expleverit, non qui in eo loco militaverit, ut quidam. *Freinshemius.*

4 *Et quanto longius abſcedebatur.*] Ita Manuſcriptus. &, ut mihi videtur, melius, quam vulgo *abſcedebat.* Pichena.

 1 *Trebel-*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 16 vol. 1

ſatus in ſenatu ab uxore Cotyis, damnatur, ut procul regno teneretur. Thracia in Rhœmetalcen filium, quem paternis conſiliis adverſatum conſtabat, inque liberos Cotyis dividitur: iiſque nondum adultis [1] Trebellienus Rufus prætura functus datur, qui regnum interim tractaret, exemplo quo majores [2] Marcum Lepidum [3] Ptolemæi liberis tutorem, in Ægyptum miſerant. Rheſcuporis Alexandriam devectus, atque illic
68 fugam tentans, an ficto crimine, interficitur. Per idem tempus Vonones, quem [4] amotum in Ciliciam memoravi, corruptis cuſtodibus effugere ad Armenios, inde in Albanos Heniochoſque, & conſanguineum ſibi regem Scytharum conatus eſt. [5] ſpecie venandi, omiſſis maritimis locis, avia ſaltuum petiit: mox pernicitate equi

1 *Trebellienus.*] *Trebellianus*, quidam; quod per analogiam videatur rectum; ut Iulianus, Æmilianus, à Iulio, Æmilio, ſic Trebellianus à Trebellio. Vnde & *Trebellianum* SCtum non *Trebellienum*, apud ICtos. *Freinshemius.* Quaſi non perinde per analogiam dicerentur, *Allius Allienus, Naſidius Naſidienus, Aufidius Aufidienus, Gallius Gallienus, Bellius Bellienus*, & hujuſmodi infinita. Sic *Matius Matienus.* Et tamen *Matianum malum* dicebant. *Gronovius.*

2 *M. Lepidum.*] Valerius Maxim. lib. IV. cap. IV. *Cum Ptolemæus rex tutorem populum Rom. filio reliquiſſet, Senatus M. Æmilium Lepidum Pontif. Max. bis conſulem ad pueri tutelam gerendam Alexandream miſit: ampliſsimique & integerrimi viri ſanctitatem, reip. uſibus & ſacris comparatam externæ procurationi vacare voluit, ne fides civitatis noſtræ fruſtra petita exiſtimaretur.* Iuſtin. lib. XXX. *Mittitur & M. Lepidus in Ægyptum, qui tutoris nomine regnum pupilli adminiſtraret.* Exſtant & denarii argentei cum inſcriptione, M. LEPIDUS. PONT. MAX. TUTOR. REG. in parte verſa, caput turritum, ſubſcriptum, ALEXANDREA. *Lipſius.*

3 *Ptolemæi.*] Ptolemæus Philopator ex Arſinoë Ptolemæum Epiphanem ſuſcepit: quem moriens quinquennem reliquit. Ejus ætas cum contemptui eſſet, cumque Antiochus Magnus avunculus regno ipſius inſidiaretur; miſſus à S. P. Q. R. M. Lepidus, qui & pupillum tueretur & regnum. Polybius, Ioſephus, Iuſtinus. Sic etiam Antiochi regis impuberi filio tres tutores miſſi ſunt à Senatu. Zonaras. *Muretus.*

4 *Amotum in Ciliciam memoravi.*] Pompejopolim, ſupra. Sueton. paullo aliter hæc narrat, & cum Tiberii probro: *Sed & Vononem Parthorum regem, qui pulſus à ſuis quaſi in fidem populi Romani cum ingenti gaza Antiochiam ſe receperat, ſpoliavit perfidia, & occidit.* Vt Taciti narratio eſt, Imperator extra culpam. *Lipſius.*

5 *Specie venandi. Omiſſis.*] Poſſis dubitare, annon potius ſit diſtingui: *conatus eſt. Specie venandi, omiſſis maritim. locis*, &c. *Acidalius.* Potius an non delendum τὸ *eſt*, & continua oratione

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 16 vol. 1

equi ad amnem Pyramum contendit, cujus pontes accolæ ruperant audita regis fuga; neque vado penetrari poterat. Igitur in ripa fluminis, à Vibio Frontone præfecto equitum vincitur. mox [1] Remmius Evocatus priori cuſtodiæ regis adpoſitus, quaſi per iram gladio eum tranſigit: unde major fides, conſcientia ſceleris, & metu indicii, mortem Vononi inlatam. At Germanicus Ægypto remeans, cuncta quæ apud legiones aut urbes juſſerat, abolita, vel in contrarium verſa cognoſcit: hinc graves in Piſonem [2] contumeliæ, nec minus acerba quæ ab illo in Cæſarem [3] tentabantur. Dein Piſo abire Suria ſtatuit; mox adverſa Germanici valetudine detentus, ubi recreatum accepit, votaque pro inco-

otatione faciendum: *inde in Albanos Heniochoſque ad conſanguineum ſibi regem Scytharum conatus, ſpecie venandi, omiſſis maritimis locis, avia ſaltuum petiit.* Gronovius.

1 *Remmius evocatus.*] Ita cognominatus forſan, quod ejus avus, aut pater, ex illa legione fuiſſet, quæ dicta eſt *Evocatorum*: quippe à Iulio Cæſare militia ſoluta, & in Campania Capuæ degens, ab Octaviano Cæſare iterum coacta eſt, & ſub ſignis locata: quæ operam ei navavit egregiam, fida ſane & fortis legio. Dio 45. *Aurelius.* Hoc *Evocatum* vulgo majuſcula *E* ſcribunt, & pro nomine proprio habent: eademque opinio tenet omnes interpretes. Mihi non hominis, ſed muneris aut conditionis vocabulum eſt viſum. Dio lib. 45. καὶ τὸ τῶν Ἠουοκάτων ἢ Ὀυοκάτων σύστημα, οὓς Ἀνακλήτους ἄν τις ἑλληνίσας, ὅτι πεπαυμένοι τῆς στρατείας, ἐπ' αὐτὴν αὖθις ἀνεκλήθησαν, ὀνομάσειεν. *Et Evocatorum ſeu Vocatorum cohors, quos* Ἀνακλήτους *aliquis Græce appellet, quia militia defuncti rurſus ad ipſam revocantur.* Talis apud Cæſar. de bell. Civ. 3, 91. *Erat Craſtinus evocatus.* Talis ille, cujus nomen non proditur, H. 1, 46. à quo Laco præfectus eſt confoſſus. quo & ipſo loco pro nomine viri proprio perperam habetur à verſionibus. *Freinshemius.*

2 *Contumeliæ.*] Non ſolum verbis inferuntur, ut ſenſerunt interpretes, ſed etiam factis. Ita leg. 38. §. 1. de adult. inceſtum ſtuprum appellatur *contumelia ſanguinis.* Et apud noſtrum 14, 31. quum regias mulieres verberibus adfectas, ſtupris pollutas, propinquos regis inter mancipia habitos memoraſſet, ea cuncta *contumeliæ* vocabulo complectitur. Sic *injuriæ* mox 3, 13. *Idem.*

3 *Tentabantur.* * *Dein Piſo.*] Ad eam quam poſui notam, ſuſpicio mihi eſt, ne quid deſit. non enim ſatis plena videtur narratio. *Lipſius.*

Dein Piſo abire.] Non fruſtra hic deeſſe quæpiam notavit Lipſius. Tamen videatur ſic ſatis integer locus eſſe, ſi pro *Dein* legas *Denique.* Hæc enim particula non raro ſic uſurpatur, ubi omnia ſigillatim narrare non libet, & ad exitium rei properamus. *Acidalius.*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 16 vol. 1

incolumitate ſolvebantur, [1] admotas hoſtias, ſacrificalem apparatum, [2] feſtam Antiochenſium plebem, per lictores proturbat. Tum [3] Seleuciam digreditur, opperiens ægritudinem, quæ rurſum Germanico acciderat. ſævam vim morbi augebat perſuaſio veneni à Piſone accepti: & reperiebantur [4] ſolo ac parietibus [5] erutæ humanorum corporum reliquiæ, carmina, & devotiones, & nomen Germanici [6] plumbeis tabulis inſculptum, ſemuſti cineres, ac [7] tabe obliti, aliaque maleficia, quis creditur animas numinibus infernis ſacrari.

1 *Admotas hoſtias.*] Sacrorum verbum eſt. Suetonius in Caligula, *Admota altaribus victima, ſuccinctus poparum habitu.* idem ſignificat, quod Tibullo & aliis, ſtatuere ad aram. *Lipſius.*

2 *Feſtam Antioch.*] Læto habitu, & candidatam. *Idem.*

3 *Seleuciam.*] Plures Seleuciæ, atque adeo in ipſa Syria. Sed hanc puto, quæ *Pieria* cognominatur Straboni, Ciceroni, Polybio, Ptolemæo. Nam in litore maris eſt, patabatque navigationem Piſo: tum etiam haud procul Antiochia, à qua veniebat. *Idem.*

4 *Solo ac parietibus.*] Muretus, *parietinis* conjicit. *Idem.*

Solo ac parietibus.] Muret. *Parietinis.* Cauſam ſatis evidentem non habet. *Acidalius.* Muretus mallet, *ſolo & parietinis.* aliquanto rectius. *Pichena.* Nam intra parietes recondita erant defunctorum hominum corpora. D. Hieron. cap. 40. in Ezechielem. *Cum,* inquit, *eſſem Romæ puer, & liberalibus ſtudiis erudirer, ſolebam cum ceteris ejuſdem ætatis & propoſiti, diebus Dominicis, ſepulchra Apoſtolorum & Martyrum circuire, crebroque cryptas ingredi, quæ in terrarum profunda defoſſæ, ex utraque parte ingredientium per parietes haberent corpora ſepultorum.* Et ſane hypogæa illa ita fuere exſtructa, ut in parietibus haberent fornices excavatos, & concameratos, in quibus aut urnæ, ut in urnis cineres defunctorum, quos cremaverant, aut corpora in loculis poſita. *Aurelius.*

5 *Erutæ humanorum corporum reliquiæ.*] Dio ſic expreſſit, Ὀστᾶ γὰρ ἀνθρώπων ἐν τῇ οἰκίᾳ ἐν ᾗ ᾤκει κατορωρυγμένα, καὶ ἐλασμοὶ μολίβδινοι ἀρὰς τίνας μετὰ τοῦ ὀνόματος αὐτοῦ ἔχοντες εὑρέθη. Sunt hæ perſuaſiones à vulgo; & ideo vanæ. Appuleius callide deſcripſit III. Mileſiar. *Inſtruxit feralem officinam omne genus aromatis, & ignorabiliter laminis litteratis, & infelicium manium durantibus calvis, defletorum, ſepultorum etiam cadaverum expoſitis multis admodum membris. hic nares & digiti, illic carnoſi* (vel etiam *carioſi*) *clavi pendentium; alibi trucidatorum ſervatus cruor, & extorta dentibus ferarum trunca calvaria.* Ita nos eum locum totum emaculamus. *Lipſius.*

6 *Plumbeis tabulis.*] Aliquando adamantinis. Papinius 2 Theb. *Infauſtas percuſſum adamanta figuras.* Aliquando etiam *cereis.* Ovidius, *Phœnicea defixit nomina cera.* Sed plumbeis utuntur, non cereis hodie, quo tam facile illa nomina non deleantur. Vocat autem Appuleius 3. *laminas litteratas.* Aurelius.

7 *Tabe obliti*] Malim, *tabo.* Lipſ.

Tabe obliti.] Forte *tabo*, etſi hoc quoque legitur. *Muretus.* Semicremati

crari. ſimul miſſi à Piſone incuſabantur, ut [1] valetudinis adverſa rimantes. Ea Germanico [2] haud minus ira, 70
quam per metum accepta; *ſi limen obſideretur, ſi effundendus ſpiritus ſub oculis inimicorum foret, quid deinde miſerrimæ conjugi? quid* [3] *infantibus liberis eventurum? lenta videri veneficia: feſtinare & urgere, ut provinciam, ut legiones ſolus habeat. ſed non uſque eo defectum Germanicum, neque præmia cædis apud interfectorem manſura.* [4] componit epiſtolas, *quis amicitiam ei renunciabat.* Addunt plerique juſſum *provincia decedere.* nec Piſo moratus ultra, navis ſolvit, mode-

mati cineres, ac tabe ſanieque illiti. *Sanguinem* pro *tabe*, falſo poſuerunt, item *cineres*, quales hic intelligantur, an omnes ceperint, dubito: intelliguntur autem corporum humanorum, pro inſtituto illius ævi crematorum, reliquiæ. *Freinshemius.*

1 *Vt valetudinis adverſa rimantes.*] Illud *ut* hanc vim habet, ut non omnino rem adfirmet, verum aliorum opinionem indicet. *Vt rimantes*, eſt tamquam qui rimarentur. non ergo tamquam explorata re, adſeveranter verti debuit. *Idem.*

2 *Haud minus ira quam per metum.*] Sed utroque modo æqualiter. Recte fecerunt, qui hæc invertunt, & ſic exponunt, *haud minus metu quam per iram.* & certe ſequentia volunt, hunc potius ineſſe ſenſum: quem & figura hæc loquendi facile patitur. Sicut in his Senec. Epiſt. 19, 19. *tam hominum, quam urbium fata volvuntur.* Senſus eſt, non hominum modo, verum etiam urbium. *Freinshemius.*

3 *Infantibus liberis.*] *Infantes* hic quoque appellantur, qui loqui poſſunt, modo ſeptennibus minores ſint. ut l. 1. §. *ſufficit*, de adminiſtr. tut. & l. 18. C. de jure deliber. definitum eſt. Neque ſane credibile eſt, de Iulia tantum nuper 2, 54. nata ſolicitum fuiſſe, de Caio tum ferme ſeptenni, aut Agrippina ferme trienni (Sueton. Calig. 7.) quia forte loqui tum poterant, non fuiſſe. *Idem.*

4 *Componit epiſtolas.*] Mos ex veteri illa & ſimplici vita: qua receptum, amicitiam & inimicitiam promptam habere in ore & in fronte. Adi EXCURS. in *L.* Lipſius.

Componit epiſtolas, quis amicitiam ei renuntiat.] Quare? Vt ſic etiam, harum, ſcilicet, epiſtolarum auctoritate, probari poſſet venenum Germanico inſidiis Piſonis datum. Cæterum de hoc more multa Lipſius in Excurſibus, ex auctoribus Romanis. Addo ex Græco illuſtrem, & imprimis huc facientem locum. Ita Lyſias orat. VII. in qua Accuſator ad familiares obtrectatores; χρῆν γὰρ ὑμᾶς ἢ μὴ κακῶς λέγειν, ἢ μὴ ξυνεῖναι. Καὶ ταῦτα, φανερῶς ἀπειπόντας ὁμιλίαν. *Oportebat enim vos aut non conviciari, aut me non uti familiariter, idque aperte renunciando familiaritati.* Et ſub finem idem ille, ἐγὼ τοίνυν ἑκὼν ὑμῖν ἐξίσταμαι τῆς φιλίας. *Lubens itaque amicitiæ jus vobis remitto.* Et addit rationem; non videre ſe, quid obfuturum ſibi ſit, ſi illorum obtrectatorum careat familiaritate; neque quid profuturum, ſi ea diutius fruatur. *Boxhornius.* Miram cauſam epiſtolæ hujus. Quaſi renuntiandæ amicitiæ non ſit alia ratio, quam ſuſpicio accepti veneni. Tacitus ipſe ſatis

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 16 vol. 1

moderabaturque curſui, [1] quo propius regrederetur, ſi
71 mors Germanici Suriam aperuiſſet. Cæſar pauliſper ad ſpem erectus, dein feſſo corpore, ubi finis aderat, adſiſtentes amicos in hunc modum adloquitur: *Si fato concederem, juſtus mihi dolor etiam adverſus deos eſſet, quod me* [2] *parentibus, liberis, patriæ,* [3] *intra juventam præmaturo exitu raperent. nunc ſcelere Piſonis & Plancinæ interceptus, ultimas preces pectoribus veſtris relinquo, referatis patri ac fratri, quibus acerbitatibus dilaceratus, quibus inſidiis circumventus, miſerrimam vitam peſſima morte finierim. Si quos ſpes meæ, ſi quos propinquus ſanguis, etiam quos invidia erga viventem movebat; inlacrymabunt, quondam florentem, & tot bellorum ſuperſtitem,* [4] *muliebri fraude cecidiſſe. Erit vobis locus querendi apud ſenatum, invocandi leges. Non hoc præcipuum amicorum munus eſt, proſequi defunctum ignavo queſtu; ſed quæ voluerit meminiſſe, quæ mandaverit exſequi. flebunt Germanicum etiam ignoti:* [5] *vindicabitis vos, ſi me potius quam fortunam meam fovebatis. Oſtendite populo Romano divi Auguſti neptem,*

tis ſignificat, quid ſpectarit Germanicus, nempe ne limen obſideretur; ne paſceret oculos inimici, ſi quid ſibi accideret: ne conjux & liberi eſſent in ejus ditione. Hoc ſcilicet agebat, ut è vicinia hominem abigeret. Et intellexit Piſo, ſive adjectum fuerit, decederet provincia, ſive non adjectum. Nam qui renuntiat amicitiam, interdicit domo; qui domo, & locis ſuæ poteſtatis, ut Auguſtus Cornelio Gallo domo & ſuis provinciis interdixit, Sueton. cap. 66. *Gronovius.*

1 *Quo propius.*] Bene, ſuo quodam ſenſu. quid ſi tamen, *properius?* Lipſius.

2 *Parentibus, liberis.*] Atqui unica parens ſupererat, Antonia mater, Druſo pridem functo. *Idem.*

3 *Intra juventam.*] Romano more. quibus juventa finiebatur anno XLV. *Idem.*

4 *Muliebri fraude.*] Plancinam intellege: nec Liviam omitte. quam certum mihi eſt huic ſceleri fuiſſe architectam. *Idem.*

Muliebri fraude cecidiſſe.] Reſpexit fortaſſe Tacitus ad verba Herculis furentis apud Sophoclem in Trachiniis, à Cicerone lib. II. Tuſcul. relata:

Hos, non hoſtilis dextra, non terra edita
Moles Gigantum, non biformato impetu
Centaurus, ictus corpori inflexit meo, &c.
Sed fœminea vis, fœminea interimor manu.

Iterum Tacitus: *Flebunt Germanicum etiam ignoti.* Sophocles: *Gentes noſtras flebunt miſerias.* Pichena.

5 *Vindicabitis vos.*] Id quoque antiqui moris. Ita Lyſias Oratione XII. contra Agoratum; *Coram ſorore autem,* inquit, *mea Dionyſodorus res ſuas domeſticas, ut ſibi viſum eſt, ordinavit;* &

neptem, eandemque conjugem meam: numerate ſex liberos. Miſericordia cum accuſantibus erit: fingentibuſque ſceleſta mandata, aut non credent homines, aut non ignoſcent. Juravere amici,[1] dextram morientis contingentes, *ſpiritum ante quam ultionem amiſſuros.* Tum ad uxorem verſus, 72
per memoriam ſui, per communes liberos oravit, *exueret ferociam, ſævienti fortunæ ſubmitteret animum; neu regreſſa in urbem æmulatione potentiæ validiores irritaret.* Hæc palam, & alia ſecreto, per quæ oſtendere credebatur metum ex Tiberio. Neque multo poſt exſtinguitur,[2] ingenti luctu provinciæ & circumjacentium populorum. Indoluere exteræ nationes regeſque; tanta illi comitas in ſocios, manſuetudo in hoſtes; viſuque & auditu juxta venerabilis, cum magnitudinem & gravitatem ſummæ fortunæ retineret, invidiam & adrogantiam effugerat.
Funus

& Agoratum hunc ſuæ mortis cauſam eſſe dixit; mandavitque mihi, & huic fratri ſuo Dionyſio, & omnibus amicis, ut Agorati ſcelus in ſe perpetratum ulciſcerentur; & uxori ſuæ, quam ex ſe gravidam credidit, mandavit: ut, ſi maſculum pareret, ipſi nato indicaret, patrem ejus ab Agorato eſſe interfectum, juberetque injurias ab ipſo, velut homicida, acceptas perſequi. Græca apud oratorem ipſum legantur. Nihil ſimilius his morientis Germanici mandatis. *Boxhornius.*

1 *Dextram morientis contingentes.*] Quæ ſedes fidei. Sed & apud Xenophontem Cyrus moriens hortatur amicos ut dextram ſuam contingant. Εἴτις οὖν ὑμῶν, ἢ δεξιᾶς βούλεται τῆς ἐμῆς ἅψασθαι, ἢ ὄμμα τοὐμὸν ζῶντος ἔτι προσιδεῖν ἐθέλει, προσίτω. *Lipſius.*

Dextram morientis contingentes.] Valer. 5, 2. ait Maſiniſſam à Manilio Proconſule Africæ petiiſſe, ut ad ſe morientem, Scipionem Æmilianum ſub eo militantem mitteret; *fœliciorem ſuam mortem futuram ratus, ſi in complexu dextræ ejus, ſupremum ſpiritum, ac mandata poſuiſſet.* Et eodem lib. cap. 1. ubi de Alexandro Macedone. *Quamquam violentia morbi dilabebatur, in cubitum tamen erectus, dextram omnibus, qui eam contingere vellent, porrexit.* Aurelius.

Morientis.] In hoc non leve pondus eſt, ſceleſtius enim habetur morientem fallere: itaque male qui neglexerunt. *Freinshemius.*

2 *Ingenti luctu.*] Sueton. Calig. 5. *Quo defunctus eſt die, lapidata ſunt templa, ſubverſæ Deûm aræ, Lares à quibuſdam familiares in publicum abjecti, partus conjugum expoſiti. Quin Barbaros ferunt, quibus inteſtinum, quibuſve adverſus nos bellum eſſet, velut in domeſtico communique mœrore conſenſiſſe ad inducias. Regulos quoſdam barbam poſuiſſe, & uxorum capita raſiſſe ad indicium maximi luctus. Regum etiam Regem, & exercitatione venandi,*

R 5

73 Funus [1] ſine imaginibus & pompa, per laudes, & memoriam virtutum ejus celebre fuit. [2] Et erant qui formam, ætatem, genus mortis, ob propinquitatem etiam locorum, in quibus interiit, Magni Alexandri fatis adæquarent. *Nam utrumque corpore decoro, genere inſigni, [3] haud multum triginta annos egreſſum, ſuorum inſidiis externas inter gentes occidiſſe: ſed hunc mitem erga amicos, modicum voluptatum, uno matrimonio, certis liberis egiſſe: neque minus prœliatorem, etiam ſi temeritas abfuerit, [4] præpedituſque ſit perculſas tot victoriis Germanias ſervitio premere. quod ſi [5] ſolus arbiter rerum, ſi jure & nomine regio fuiſſet, tanto promptius adſecuturum gloriam militiæ, quantum clementia, temperantia, ceteris bonis artibus præſtitiſſet.* Corpus antequam

nandi, & convictu Megiſtanum abſtinuiſſe: quod apud Parthos juſtitii inſtar eſt. Muretus.

1 *Sine imaginibus.*] Germ. ſcutum & galeam interpretatur. Apparet eum ignoraſſe morem Romanum, quo majorum effigies in cera expreſſas ſervabant in atriis ædium. Quo reſpicit notus Iuvenalis Sat. 8, 19. verſus

Tota licet veteres exornent undique ceræ
Atria.

Ex his autem atriis petebantur præferebanturque exornandis poſterorum exequiis. hic & 5, 76. unde apud Valer. Max. 8, 15. *Africanus imaginem in cella Iovis opt. max. poſitam habet: quæ quotieſcumque funus aliquod Corneliæ genti celebrandum eſt, inde petitur: unique illi inſtar atrii, Capitolium eſt. Tam hercle quam ſuperiori Catoni, Curia. unde effigies illius ad ejuſdem generis officia expromitur.* Plin. 35, 2. *Expreſſi cera vultus ſingulis diſponebantur armariis, ut eſſent imagines, quæ comitarentur gentilitia funera, ſemperque defuncto aliquo totus aderat familiæ ejus, qui unquam fuerat, populus.* præmittitque has imagines in atriis fuiſſe cuſtoditas. *Freinshemius.*

2 *Et erant qui formam.*] Videtur deeſſe particula, *ob*, legendumque; *Et erant qui ob formam, ætatem, &c.* & ita legebat Daneſius. *Vrſinus.*

3 *Haut multum triginta annos egreſſum.*] Obiit Germanicus anno XXXIV. vitæ acceptæ. *Lipſius.*

4 *Præpedituſque ſit.*] Hic mihi non ſatisfaciunt, qui in hunc ſenſum hæc exponunt: & ſine dubio ſubjugaſſet Germanias, niſi præpeditus fuiſſet: quum hoc dicat auctor, non minus bellatorem eum habitum, atque Alexandrum, quamvis fuerit præpeditus Germaniam ſubjugare, quod ipſi alias facile fuiſſet, tot jam victoriis afflicto hoſte: idem igitur ſenſus eſt, qui ſupra 2, 41. *bellumque, quia conficere prohibitus erat, pro confecto accipiebatur.* Freinshemius.

5 *Solus arbiter rerum.*] Livius lib. 9, *Et quo ſint mirabiliores, quam Alexander, aut quiſquam alius rex; denos, vicenoſque dies quidam dictaturam, nemo pluſquam annum conſulatum geſſit: ab tribunis plebis delectus impediti ſunt: poſt tempus ad bella ierunt. ante tempus, comitiorum cauſa revocati ſunt: in ipſo conatu rerum circumegit ſe*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 16 vol. 1

quam cremaretur nudatum in foro Antiochenſium,
qui locus ſepulturæ deſtinabatur, [1] prætuleritne vene-
ficii ſigna, parum conſtitit: nam ut quis miſericordia
in Germanicum, & præſumpta ſuſpicione, aut favore
in Piſonem pronior, diverſi interpretabantur. Con- 74
ſultatum inde inter [2] legatos, quique alii ſenatorum
aderant, *quiſnam Suriæ præficeretur.* & ceteris modice
niſis, inter Vibium Marſum, & Cn. Sentium diu quæ-
ſitum: dein Marſus ſeniori, & acrius tendenti Sentio
conceſſit. Iſque infamem veneficiis ea in provincia, &
Plancinæ percaram [3] nomine Martinam in urbem mi-
ſit, poſtulantibus Vitellio ac Veranio, ceteriſque qui
[4] crimina & accuſationem tamquam adverſus receptos
jam reos inſtruebant. At Agrippina, quamquam de- 75
feſſa luctu, & corpore ægro, omnium tamen quæ ultio-
nem morarentur intolerans, aſcendit claſſem cum ci-
neribus Germanici, & liberis; miſerantibus cunctis,
*quod femina nobilitate princeps, pulcherrimo modo matrimo-
nio inter venerantes gratantiſque aſpici ſolita, tunc feralis reli-
quias*

ſe annus: collegæ nunc temeritas, nunc pravitas, impedimento aut damno fuit: male geſtis rebus alterius ſucceſſum eſt: tironem, aut mala diſciplina inſtitutum exercitum acceperunt. At, Hercule, reges non liberi ſolum impedimentis omnibus, ſed domini rerum temporumque, trahunt conſiliis cuncta, non ſequuntur. Gronovius.

1 *Prætuleritne veneficii ſigna.*] Multi adfirmant. Plinius lib. XI. *Cor negatur cremari poſſe in iis qui cardiaco morbo obierunt, aut veneno interemptis. Certe exſtat oratio Vitellii qua reum Piſonem ejus ſceleris coarguit, hoc uſus argumento: palamque teſtatus non potuiſſe ob venenum cor Germanici Cæſaris comburi.* Lipſius.

2 *Legatos.*] Dubitari poteſt legatine legionis ſoli intelligantur, an præter hos alii, qui proconſulibus ex veteri more adjungi ſolebant, ut 4, 56. quos à legatis legionum diverſos fuiſſe certum eſt. *Freinshemius.*

3 *Nomine Martinam.*] Sic & infra id nomen ſcribi video. Sed cum provincialis, id eſt, Syra, fuerit hæc venefica, nomen non Romanum, ſed Syriacum requiro. Id vero eſt *Martha*: quomodo & illa divinacula Syra dicta eſt, quæ Marium ſectabatur. vide Plutarchum. *Grotius.*

4 *Crimina & accuſationem inſtruebant.*] Quod Tacitus *crimina inſtruere* dicit, id Vlp. in l. 2. § pen. de adult. *accuſationem parare, & probationibus inſtruere atque munire. Inſtruere* inquam, nam profecto diſconveniens vox eſt, adeoque ipſi propoſitæ definitioni contraria. quæ vulgo legitur, *inſtituente.* Freinshemius. Leg. 1. de Fide inſtr. *Inſtrumentorum nomine ea omnia*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 16 vol. 1

quias ſinu ferret, incerta ultionis, anxia ſui, & [1] infelici fecunditate fortunæ totiens obnoxia. Piſonem interim apud Coum inſulam nuntius adſequitur, *exceſſiſſe Germanicum.* Quo intemperanter accepto, cædit victimas, adit templa: neque ipſe gaudium moderans, & magis inſoleſcente Plancina, quæ luctum amiſſæ ſororis tum
76 primum [2] læto cultu mutavit. [3] Adfluebant centuriones, monebantque, *prompta illi legionum ſtudia, repeteret provinciam non jure ablatam, & vacuam.* Igitur *quid agendum* conſultanti, M. Piſo filius *properandum in urbem* cenſebat: *nihil adhuc inexpiabile admiſſum, neque ſuſpiciones imbecillas aut inania famæ pertimeſcenda. diſcordiam erga Germanicum odio fortaſſe dignam, non pœna: & ademptione provinciæ, ſatisfactum inimicis. Quod ſi regrederetur, obſiſtente Sentio, civile bellum incipi; nec duraturos in partibus centuriones militeſque, apud quos recens imperatoris ſui memoria,*
77 *& penitus inſixus in Cæſares amor prævaleret.* Contra Domitius Celer ex intima ejus amicitia diſſeruit: *Vtendum eventu. Piſonem, non Sentium, Suriæ præpoſitum: huic faſces & jus prætoris, huic legiones datas. ſi quid hoſtile ingruat, [4] quam juſtius arma oppoſiturum, qui legati auctoritatem, & pro-*

omnia accipienda ſunt quibus cauſa inſtrui poteſt. Leg. I. D. de leg. Corn. de falſis. *Pœna legis Corneliæ irrogatur ei, qui ob inſtruendam advocationem teſtimoniave pecuniam acceperit.* Cic. pro Cluent. *Cum inſtructum accuſatorem filio ſuo Romam ipſa miſiſſet.* Plin. 10. Ep. 85, *Vt longiorem diem ad inſtruendam cauſam darem.* Gronovius.

1 *Infelici fœcunditate fortunæ.*] Toties enim poterat in fortunæ injurias incurrere, quoties pepererat. *Ferrettus.*

2 *Læto cultu mutavit.*] Quaſi in gratulatione, aut quaſi voti damnata. Vide Feſtum, in verbis, Minuitur luctus. Quis autem fœminæ triſtis, quis lætus cultus; nos in EXCURS. quærimus, in *M.* Lipſius.

3 *Adfluebant.*] Hoc verbo copia aliorum ſuper alios venientium exprimitur. *Freinshemius.*

4 *Quem juſtius arma oppoſiturum quam qui.*] Exiguum quidem mendum erat in Man. Sed nimis audaci manu ſanatum fuit. nam cum in eo legeretur: *quem juſtius arma oppoſiturum, qui legati,* &c. ego nihil aliud immutans, niſi, *quam,* pro, *quem,* locum ni fallor, in ſuam ſanitatem reſtitui. *Pichena.* Hanc eſſe lectionem manuſcripti ſui indicavit Pichena. ipſe bene emendaſſe videtur *quam juſtius arma,* &c. *quam* pro quanto. ut in

propria mandata acceperit? [1] *Relinquendum etiam rumoribus tempus, quo ſeneſcant. plerumque innocentes, recenti invidiæ impares. At ſi teneat exercitum, augeat vires; multa quæ provideri non poßint* [2] *fortuito in melius caſura. An feſtinamus cum Germanici cineribus adpellere, ut te inauditum & indefenſum planctus Agrippinæ, ac vulgus imperitum, primo rumore rapiant? Eſt tibi* [3] *Auguſtæ conſcientia, eſt Cæſaris favor, ſed in occulto: & periiſſe Germanicum nulli jactantius mœrent, quam qui maxime lætantur.* Haud magna mole 78 Piſo promptus ferocibus in ſententiam trahitur: miſſiſque ad Tiberium epiſtolis, incuſat *Germanicum luxus & ſuperbiæ; ſeque pulſum, ut locus rebus novis pateſieret, curam exercitus, eadem fide qua tenuerit, repetiviſſe.* Simul Domitium impoſitum triremi *vitare litorum oram, præterque inſulas* [4] *lato mari pergere in Suriam* jubet. concurrentes deſertores per manipulos componit, armat lixas. trajectiſque in continentem navibus, vexillum tironum in Suriam euntium [5] intercipit. Regulis Cilicum *ut ſe auxiliis juvarent* ſcribit; haud ignavo ad miniſteria belli juvene Piſone, quamquam ſuſcipiendum bellum abnuiſſet.

in his Quintiliani, lib. 1. *Quam in his quoque libris erunt omnia compoſitiora.* Freinshemius.

1 *Relinquendum etiam rumoribus tempus.*] Παύει γὰρ ὀργὴν ὁ χρόνος. Ariſt. 2. Rhetor. & Cleon. apud Thucid. lib. 3. ait, τὸ χρόνου διατριβὴν ἐμποιεῖν, πρὸς τῶν ἠδικηκότων μᾶλλον εἶναι. Dictum Philocratis. Οἷον ἄλλον ἰδὼ διαβεβλημένον, &c. Plutarchus in Pelopida. εἰσήχθη μὲν οὖν πρότερος εἰς τὸ δικαστήριον, Πελοπίδας· διὸ καὶ μᾶλλον ἐκινδύνευσεν. Ἀμφότεροι δὲ ἀπελύθησαν. Lyſias. ὡς γὰρ ἐπιτοπολὺ οἱ τελευταῖοι κρινόμενοι σώζονται. πεπαυμένοι γὰρ τῆς ὀργῆς αὐτῶν ἀκροᾶσθε. *Muretus.*

2 *Fortuito in melius caſura.*] Ταὐτόματον ἡμῶν κάλλιον βουλεύεται. Id eſt, Fortuna nobis ſæpe melius conſuluit. *Idem.*

3 *Auguſtæ conſcientia.*] Vt nimirum Piſonis facto conſcia ſit illa. *Freinshemius.*

4 *Lato mari.*] Equidem tolero, ſed verius fortaſſe, *alto.* Lipſius.

Lato mari pergere.] Verius rectiuſque cenſet Lipſius; *alto mari.* Non ego. *Latum mare* hic eſt ipſum apertum & interius mare. Quo pergere in Syriam Domitium juſſit Piſo, vitatis litorum oris. Non aliter Belgæ noſtri loquuntur: *inde wij de Zee*, cum de ipſo quaſi meditullio maris ſermo eſt. Et hoc *latum* dicitur, longiuſque abeſt à litore. *Altum* vero mare etiam ibi eſſe poteſt, ubi proximum eſt littorum oris. *Boxhornius.*

5 *Intercipit.*] Hæc vox interdum de

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 16 vol. 1

79 abnuiſſet. Igitur oram Lyciæ ac Pamphyliæ prælegentes, obviis navibus, quæ Agrippinam vehebant, utrimque infenſi, arma primo expediere; dein mutua formidine, non ultra jurgium proceſſum eſt: Marſuſque Vibius nuntiavit Piſoni, *Romam ad dicendam cauſſam veniret.* Ille eludens reſpondit, *adfuturum ubi prætor qui de veneficiis quæreret, reo atque accuſatoribus*[1] *diem prædixiſſet.* Interim Domitius Laodiceam urbem Suriæ adpulſus, cum hiberna ſextæ legionis peteret, quod eam maxime novis conſiliis idoneam rebatur, à Pacuvio legato prævenitur. Id Sentius Piſoni per litteras aperit, monetque *ne caſtra corruptoribus, ne provinciam bello tentet.* quoſque [2]Germanici memores, aut inimicis ejus adverſos cognoverat, contrahit; *magnitudinem imperatoris* identidem ingerens, & *Rempublicam armis peti*: ducitque validam manum, & prœlio paratam. Nec Piſo, quamquam cœpta ſecus cadebant, omiſit tutiſſima è præſentibus, ſed caſtellum Ciliciæ munitum admodum, cui nomen

80

de captis, interdum de occiſis, uſurpata reperitur, hic non pro occiſis, ut quidam tamen, qui vertunt, velle videntur: ſed pro captis ſive detentis accipienda eſt. *Freinshemius.*

1 *Diem prædixiſſe.*] *Referri diem prodictam, id eſt, anteferri religioſum eſt*, ut ait Veranius, Feſtus. Gellius lib. 12. cap. 13. *Kalendaſque mihi prodictas, ut intra eum diem pronunciarem.* Male vulgo, *productas.* Recte ergo, *prolata* pro *prælata* D. de edendo. *Muretus.* An potius *prodixiſſet?* Id enim verbi potius in hac re uſurpatum. Livius lib. 3. *In carcerem eſt conjectus, eique Tribunus diem prodixit.* Ex eodem & item aliis plura exempla dat Scaliger in Feſtum. Sane & Muret. ita legit. *Acidalius.*

2 *Germanici memores.*] Quicquid in univerſo exercitu per Germanici memoriam, aut odia in ejus inimicos, ſuis rebus fidum cognoverat, in unum contrahit, *ſubinde ipſis magnitudinem gloriamque imperatoris ſui*, quem ulciſcerentur, ſalutemque reip. quam armis inimicorum petitam defenſum irent, in mentem revocans. *Memores* quidam dicunt amicos. Sed plus continet illud, quid enim ſi potius fortunam Germanici quam ipſum foviſſent 1, 71, *memores* ejus non recte dicerentur. *Imperatorem* hic omnes de Principe Tiberio capere videntur. mihi viſus eſt ad Germanicum pertinere ob præcedens *memores*, & quia ſtatim de republ. armis petita ſequitur, quod ipſum involvit Principis quoque ſalutem, ejuſq; magnitudinem tangit: ut eam exſerte hic memorare, nihil ſit opus. Sic mox 3, 14. *Imperatoris* nomine Germanicus intelligitur, non Tiberius. *Freinshemius.* Ego vero *Imperatorem* omnino accipio Tiberium, nec *magnitudinem imperatoris à republica* ſejungo. Hoc enim

nomen [3] Celendris, occupat. Nam admixtis deſertoribus & [2] tirone nuper intercepto, ſuiſque & Plancinæ ſervitiis, auxilia Cilicum quæ reguli miſerant, [3] in numerum legionis compoſuerat. *Cæſariſq; ſe legatum*, teſtabatur, *provincia quam is dediſſet arceri, non à legionibus (earum quippe accitu venire) ſed à Sentio, privatum odium falſis criminibus tegente.* [4] *conſiſterent in acie, non pugnaturis militibus, ubi Piſonem ab ipſis parentem quondam appellatum; ſi jure ageretur, potiorem; ſi armis, non invalidum, vidiſſent.* Tum pro munimentis caſtelli manipulos explicat, colle arduo & derupto; nam cetera mari cinguntur. Contra veterani, ordinibus ac ſubſidiis inſtructi. [5] hinc militum, inde locorum aſperitas. ſed non animus, non ſpes, ne tela quidem niſi agreſtia ad ſubitum uſum properata. ut venere in manus, non ultra dubitatum, quam dum Romanæ cohortes [6] in æquum eniterentur. vertunt

enim vult Tacitus, ingerens, armis peti rempublicam & magnitudinem imperatoris. *Magnitudo*, majeſtas. Vt Lib. 3. de Auguſto: *ſimul modeſtiæ Neronis & ſuæ magnitudini fidebat.* Lib. 16. *an ut magnitudinem imperatoriam cæde inſignium virorum, quaſi regio facinore oſtentaret.* Gronovius.

1 *Celenderis.*] Nominat id Ioſephus l. XVII. collocatque in via qua Romam ibatur. ſed in eo ſcriptum reperies, *Celendris.* meminit & Ptolemæus. Antiquiſſimum id fuit, ſi Apollodoro fides lib. III. Biblioth. qui conditionem ejus refert ad Sandarum Tithoni nepotem. Ὃς, inquit, ἐκ Συρίας ἐλθὼν εἰς Κιλικίαν πόλιν ἔκτισε Κελένδερειν. Lipſius.

Celenderis.] Sic cum eſſet in vulgatis, Lipſius teſtatur, apud Ioſephum legi, *Celendris.* quam vocem repperi etiam in Man. *Pichena.*

2 *Tirone nuper intercepto.*] Vexillo, quod in Syriam ibat. *Muretus.*

3 *In numerum legionis compoſuerat.*] Recte, *in numerum*, nam neque animos, neque experientiam aut uſum, ne arma quidem legionariorum habebant, adeoque nihil præter numerum. *Freinshemius.*

4 *Conſiſterent in acie.*] Nihil præter præſentiam eorum requirit: non enim pugnæ cauſſa ibi futuros ait, quæ nulla eſſet oritura. *Idem.*

5 *Hinc militum, inde locorum.*] Supplet Muretus: *hinc militum vis, inde locorum aſperitas.* Sed ex ingenio tantum. *Pichena.* Ego probo. *Acidalius.* Excuſa bene ſtat. nam aſperitas non tantum loci, ſed militis. Sic Horat. ode 1. *acrem militiam* dixit, id eſt *aſperam*: & alibi, *gnavus & aſper.* Et *ſævitiam Centurionum*, noſter lib. 1. qui rigidi dicti, & aſperi. *Aurelius.*

6 *In æquum eniterentur.*] Id eſt, uſque dum æquis locis adortæ eſſent Piſonianos milites. Nam in colle arduo & abrupto Piſo ſuas copias explicaverat: quem dum cohortes Romanæ ſcanderent, paulum dubitatum fuit: ubi ex æquo ventum ad manus, tunc nulla dubitatio. *Aurelius.* Quia in

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 16 vol. 1

81 tunt terga Cilices, ſeque Caſtello claudunt. [1] Interim
Piſo claſſem haud procul opperientem oppugnare fru-
ſtra tentavit : regreſſuſque, & pro muris modo [2] ſemet
adflictando, modo ſingulos nomine ciens, præmiis vo-
cans, ſeditionem cœptabat ; adeoque commoverat, ut
ſignifer legionis ſextæ ſignum ad eum tranſtulerit.
Tum Sentius [3] *occanere cornua tubaſque, &* [4] *peti aggerem,*
erigi ſcalas juſſit, *ac promptiſſimum quemque ſuccedere ; alios*
tormentis haſtas, ſaxa, & faces ingerere. Tandem victa per-
tinacia Piſo oravit, *uti traditis armis maneret in caſtello,*
dum Cæſar cui Suriam permitteret, conſulitur. Non rece-
ptæ conditiones : nec aliud quam naves & tutum in ur-
82 bem iter conceſſum eſt. At Romæ poſtquam Ger-
manici valetudo percrebuit, cunctaque ut ex longin-
quo

in alpeſtribus locis commiſſa eſt pugna, non tam de plano aliquo loco capiendum hoc *æquum* exiſtimo, quam de æque alto, ac ille erat, quem hoſtes tenebant. *Freinshemius.*

1 *Interim Piſo.*] Piſoni conſilium fuit, quale Thracibus 4, 48. & Germanis H. 5, 21. *Idem.*

2 *Semet adflictando.*] Non eſt credibile Piſonem virum arrogantis animi, & primæ nobilitatis & ex ſtirpe Numæ regis, nec fortunæ ſuccumbentem, ſemet afflictaſſe. Lego igitur, *Et pro muris modo ſua caſtra metatus ad conflictandum.* Aurelius. *Progreſſus extra muros nihil omittebat, quibus ad miſericordiam flecterentur, modo ſemet ipſum miſerans, ſuamque ſortem deplorans. Pro muris* reddit Germ. ſupra murum. falſo. licet adſtipulentur omnes, præter Gal. *Freinshemius.* Recte meo judicio omnes, qui *pro muris*, ut *pro roſtris*, *pro tribunali*, acceperunt : nec poteſt placere *progreſſus extra muros.* Quouſque enim progredi tuto poterat, qui extra muros, qua parte incubuerant Sentiani, nihil vacuum aut liberum habebat ? Et quanto commodius hæc invidia fiebat ex alto & late conſpecto loco ? quantoque ad plures pertinebat & viſus adflictantis ſeſe & vox querentis ac ſollicitantis ? Sic igitur accipe, Piſonem circa id ipſum tempus, quo rejiciebantur & ſe claudebant intra munimenta ſui, eodem per averſam portam rediiſſe à tentata claſſe & dum parant Sentiani, quæ oppugnando eſſent idonea, in ſummis mœnibus hanc tragœdiam ſaltaſſe, donec Sentius parata jam parte inſtrumenti canere ſigna & vim fieri juſſit. *Gronovius.*

3 *Occanere cornua.*] Occulte ſurreptum Salluſtio eſt, *Iuſſu Metelli cornicines occanuere.* Lipſius.

4 *Peti aggerem.*] Quidam accipiunt quaſi *petere* hoc loco ſignificaret aggredi, & *agger* muros, qua notione miror, ſi uſquam reperias. muris enim caſtellum hoc fuiſſe cinctum, neque alia munitione, ſatis ex auctore colligitur. Longe igitur aliud eſt *petere aggerem*, quam phraſin, quum ſupra 1, 65, occurreret, plerique

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 16 vol. 1

quo aucta in deterius adferebantur; [1] dolor, ira, & erumpebant queſtus: *Ideo nimirum* [2] *in extremas terras relegatum: ideo Piſoni permiſſam provinciam: hoc egiſſe ſecretos Auguſtæ cum Plancina ſermones. vera prorſus de Druſo ſeniores locutos, diſplicere regnantibus civilia filiorum ingenia: neque ob aliud interceptos, quam quià populum Romanum æquo jure complecti reddita libertate agitaverint.* Hos vulgi ſermones audita mors adeo incendit, ut ante edictum magiſtratuum, ante ſenatuſconſultum, [3] ſumpto juſtitio deſererentur fora, clauderentur domus; paſſim ſilentia & gemitus, nihil compoſitum in oſtentationem: & quam-

que non inepte verterant. *Aggerem petere*, eſt terram ad ſtruendum aggerem comportare. Struebatur autem agger oppugnationis ergo. Vide Lipſii Poliorcet. 2, 3. *Freinshemius.*

1 *Dolor, ira & erumpebant.*] Ingens in urbe dolor, atque etiam ira exſtitit: ita ut ne quidem abſtinere poſſent, quin apertas in querelas erumperent. Nec enim tacitus modo dolor & recondita ira mentibus inerat, verum etiam in querelas prorumpebat. *Freinshemius.* Sic potius diſtingue: *cunctaque, ut ex longinquo, aucta in deterius adferebantur; dolor, ira. Et erumpebant queſtus. Ideo nimirum in extremas terras relegatum,* &c. Ita fere loquitur Tacitus. qui in re indigna & atroci admodum, cum animi humani diverſis, ac majoribus motibus, ipſas quoque dicendi periodos diſtinguit. Sicut hoc loco. Priores etiam doloris, dein iræ interiores hic motus. Tandem, indignitate rei & acerbitate, erumpunt etiam queſtus. Eundem ordinem in exprimendis affectibus ejuſmodi, eorum ſingularem artificem ſequi Naſonem, paſſim obſervare eſt. Quod monendum erat, quia ejuſmodi elegantias, aut potius fulmina ac vires ſcribendi, pauci obſervant, pauciores exprimunt & ſequuntur. Nam hæc quoque non prætermittenda ſunt illis, qui ad antiquorum exemplar ac judicium ſe componunt. *Boxhornius.*

2 *In extremas terras relegatum.*] Cum libro proximo *externæ terræ* dicantur illæ Orientis, in quas relegatus eſt Germanicus, ut infra, *Ob longinquitatem itineris externis terris quoquo modo crematum: & differri etiam per externos.* Imo hoc ipſo libro, ubi Alexander & Germanicus comparantur: *Vtrumque ſuorum inſidiis externas inter gentes occidiſſe:* hic etiam ſcribendum cenſeo: *Ideo nimirum in externas terras relegatum.* Adde, quod apud veteres extrema potius ſæpiuſque dicantur loca Septentrionis & Occidentis, quam Orientis, ut, *Extremi hominum Morini*, & ejuſmodi alia. Imo extremæ fere terræ dicuntur ultimæ, poſt quas aliæ non reſtant. In quam rem plurima ipſe Tacitus ſufficit exempla, Vide Agric. vitam. *Boxhornius. Extremas terras* intellige imperii Romani. Florus 4, 1. *quod in extremis finibus mundi arma Romana peregrinabantur.* Cicero ad fratrem 1, 1. *Non ignoro, quid ſociis accidat in ultimis terris, cum audiverim in Italia querelas civium.* Locorum, quæ affert pro *externis*, alia ratio eſt. *Gronovius.*

3 *Sumpto juſtitio.*] Olim in tumul-

quamquam [1] neque inſignibus lugentium abſtinerent, altius animis mœrebant. Forte negotiatores vivente adhuc Germanico Syria egreſſi, lætiora de valetudine ejus attulere: ſtatim credita, ſtatim vulgata ſunt: ut quiſque obvius, quamvis leviter audita, in alios, atque illi in plures cumulata gaudio transferunt. curſant per urbem, [2] moliuntur templorum fores. juvit credulitatem nox, & promptior inter tenebras adfirmatio. Nec obſtitit falſis Tiberius, donec tempore ac ſpatio vaneſcerent. Et populus quaſi rurſum ereptum acrius do-
83 luit. Honores ut quis amore in Germanicum aut ingenio validus, reperti, decretique: *ut nomen ejus* [3] *Saliari carmine caneretur:* [4] *ſedes curules ſacerdotum Auguſtalium locis,*

tu aut calamitate à Dictatore Conſulibusve indici juſtitium ſolitum, ex decreto Senatus: nunc paſſim in funere principum virorum. Sic lib. I. *Qui fine Auguſti & initiis Tiberii auditis, ob juſtitium aut gaudium intermiſerat.* De vi habituque juſtitii nihil melius poſſum Petro Fabro, eruditæ diligentiæ viro. quem conſule l. II. Semeſtrium cap. X. *Lipſius.*

1 *Neque inſignibus lugentium.*] Indicto enim juſtitio, mutabant etiam veſtem. Lucanus:

> —— *ferale per urbem*
> *Iuſtitium, latuit plebeio tectus amictu*
> *Omnis honos, nullos comitata eſt purpura faſces.*

Iuvenalis:

> *Pullati proceres, differt vadimonia Prætor.*

Seneca epiſt. XVIII. *Nam quod fieri niſi in tumultu & triſti tempore civitatis non ſolebat, voluptatis cauſſa veſtem mutavimus.* Idem.

2 *Moliuntur templorum fores.*] Nam veſpere hæc geſta, aut nocte, & tum clauſa templa. Suetonius Calig. cap. VI. de ipſa hac re: *Repente jam veſperi, cum incertis auctoribus convaluiſſe percrebuiſſet; paſſim cum luminibus & victimis in Capitolium concurſum eſt, ac pæne revulſæ templi fores, ne quid geſtientes vota reddere moraretur.* Idem.

3 *Saliari carmine.*] Qui honos non niſi nominibus deorum. Hoc exemplo M. Antoninus Philoſophus, mortuo filio vero, *juſſit ut nomen ejus Saliari carmini inſereretur.* ita malo apud Spartianum, quam, *inferretur.* Lipſius.

Saliari carmine.] His carminibus nominari valde laudabile erat. Sic *Mamurius Veturius, cum ancile fabricaſſet inſigne, petiit, ut Saliari carmine nomen ſuum caneretur.* Plutarch. in Numa. Et Servius in 8 Æneid. *Famam cupit*, ait, *pro opera, videlicet, quod eſt votum illuſtrium virorum.* Varro tamen ait Salios, qui cantant Mamurium Veturium, ſignificare veterem memoriam. Quæ aliquis γραμματικώτερ@ compoſuerit, non ego. *Aurelius.*

4 *Sedes curules.*] Spectaculis Romam tranſductis, magno honori fuit publicus in iis locus. exempla multa. Evaluit paullatim adulatio, ut non ſolum vivis, ſed etiam abſentibus mortuiſque

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 16 vol. 1

locis, ſuperque eas [1] *querceæ coronæ ſtatuerentur* : [2] *ludos Circenſes eburna effigies præiret* : *neve quis flamen aut augur in locum Germanici, niſi gentis Juliæ, crearetur.* [3] Arcus additi Romæ, & apud ripam Rheni, & [4] in monte Syriæ Amano, cum inſcriptione rerum geſtarum, ac [5] *mortem ob Remp.*

tuiſque daretur is locus, memoriæ conſervandæ. Loci præbiti indicium, ſella eſſet. Primum veſtigium ejus ritus odorari videor in Livii verbis, lib. II. de Valerio Dictatore: *Dictator triumphans in urbem invehitur. ſuper ſolitos honores locus in Circo ipſi poſteriſque, ad ſpectaculum datus: ſella in eo loco curulis poſita.* Cæſari habitus deinde idem honos, ut clare Dio lib. XLIV. Ἐψηφίσαντο τόν τε δίφρον αὐτὸν τὸν ἐπίχρυσον εἰς τὰ θέατρα καὶ τὸν στέφανον τὸν διάλιθον καὶ διάχρυσον εἰσάγεσθαι. Mox M. Marcello defuncto. de quo verba ejuſdem ſcriptoris, lib. LIII. Μαρκέλλῳ δὲ καὶ εἰκόνα χρυσῆν, καὶ στέφανον χρυσοῦν, δίφρον τε ἀρχικὸν ἔς τε τὸ θέατρον ἐν τῇ τῶν Ῥωμαίων πανηγύρει ἐσφέρεσθαι, καὶ ἐς τὸ μέσον τῶν ἀρχόντων τῶν τελούντων αὐτὰ τίθεσθαι ἐκέλευσε, id eſt, *Marcelli & imaginem auream, & coronam auream, & ſedem curulem Romanis ludis in theatrum inferri juſſit, mediaque illa poni inter ſedes editorum.* Sed & Severus, Pertinaci mortuo non unam ſellam, ſed tres in theatro poſuit: uti apud Xiphilinum ſcribitur his verbis. Καὶ χρυσῆν εἰκόνα αὐτοῦ ἐφ' ἅρματος ἐλεφάντων ἐς τὸν ἱππόδρομον ἐσάγεσθαι, καὶ ἐς τὰ λοιπὰ ἐκέλευσε θέατρα θρόνους τε τρεῖς καταχρύσους αὐτῷ ἐσκομίζεσθαι. Lego etiam ſedes aureas in Theatrum illatas Tiberio & Seiano abſentibus. & miror interpretem id vertiſſe, currus, apud Dionem lib. LVIII. Δίφρους τε ἐπιχρύσους ἐς τὰ θέατρα ἀμφοῖν ἐσέφερον. Germanico igitur decretæ ejuſmodi curules ſedes per trina, ut opinor, theatra inter ſacerdotum Auguſtalium ſedes: & coronæ in iis è quercu, ob cives ſcilicet ſervatos. Hunc ritum non alibi adhuc videram explicatum. *Lipſius.*

1 *Querceæ coronæ ſtatuerentur.*] De hoc ponendi coronas querceas, vel etiam aureas ſuper curules ſellas antiquo more, & veteres ſcriptores meminerunt, & ex argenteis denariis conſtat, in quibus ſellæ hujuſmodi ſuperimpoſitis coronis ſignificatæ ſunt. & fortaſſe denarius Auguſti, in cujus altera parte, ſella curulis habetur cum duabus coronis, ad honorem pertinet Cæſari decretum, de quo ita Dio lib. 44. Ἐψηφίσαντο, inquit, τόν τε δίφρον αὐτοῦ τὸν ἐπίχρυσον εἰς τὰ θέατρα, καὶ τὸν στέφανον, τὸν διάλιθον, καὶ διάχρυσον εἰσάγεσθαι. Itaque ſellæ curuli in eo denario inſcriptum eſt, CÆSAR. DIC. PERP. *Vrſinus.*

2 *Ludos Circenſes.*] Qui honos diis habitus, & qui divinos deinde honores meriti videbantur. Ritus non obſcurus. *Lipſius.*

3 *Arcus additi.*] De iſtis arcubus Suet. Claud. 1. *Præterea Senatus inter alia complura marmoreum arcum cum tropæis via Appia decrevit, & Germanici cognomen ipſi poſteriſque ejus dedit.* Aurelius.

4 *In monte Syriæ Amano.*] Ptolemæus eum in Cilicia ponit. Cic. lib. 5. ad Att. ep. 5. *Inde ad Amanum contendi, qui Syriam à Cilicia aquarum divortio dividit.* Ita etiam l. 2. fam. ep. 10. *Mur.*

5 *Mortem ob Remp. obiiſſe.*] Hoc Druſo quoque patri ejus tributum, & voluit dictum Pedo ad Liviam:

Conſul, & ignoti victor Germanicus orbis,

Remp. obiiſſe. ſepulchrum Antiochiæ ubi crematus: [1] tribunal Epidaphnæ. quo in loco vitam finierat. Statuarum locorumve in quis coleretur, haud facile quis numerum inierit. [2] Cum cenſeretur clypeus, auro & magnitu-

Qui fuit heu mortis publica cauſſa, legor.

Sed tu reſcribe, *Cui fuit*: ad hanc mentem. *Lipſius.*

1 *Tribunal Ephidaphne.*] Plin. l. 5, c. 21. Epidaphnes ſcribit eſſe cognomen Antiochiæ. Ego regionem ejus urbis fuiſſe arbitror. *Muretus.* In æreo numiſmate, quod eſt apud me, ΑΝΤΙΟΧΕΩΝ ΤΩΝ ΕΠΙΔΑΦΝΗ, inſcriptum eſt, quod facit ad Taciti locum. *Vrſinus.* Liber Mach. 2. cap. 4. ſic habet: *Ipſe loco tuto ſe continens, Antiochiæ ſecus Daphnem.* Et noſter heic *Antiochiam* ab *Epidaphne* diſparat, cum ait, *Antiochiæ ſepulchrum, tribunal Epidaphne poſitum.* Epidaphne autem pars eſt, & ſuburbium Antiochiæ. Et Antiochiæ porta erat, quæ Daphne dicebatur; qua ſcilicet iter erat ad Daphnem, de qua D. Hieron. in vita D. Ignatii, Catalogo ſcriptorum Eccleſ. Dio lib. 51. de Daphne ſuburbio Antiochiæ mentionem facit. Et Libanius ſcripſit de Daphne orationem luculentam, quam laudat Iulianus ſcribens ad eum. Auctor quoque Egeſippus libr. 3. cap. 5. Daphnem iſtud ſuburbium ſcribit vocari, quod perpetuam habeat viriditatem. Eamque deſcribit eleganter Sozomenus libr. 5. cap. 18. hiſtor. Eccleſ. aitque templo Apollinis & oraculo valde commendatam fuiſſe apud paganos. Narrat & in eo lucum Daphnes, de quo 11. libro Cod. *de cupreſſis ex luco Daphnes.* Et credibile eſt, amœnum iſtud Suburbanum, Germanicum ſubiiſſe in adverſa valetudine, in quo Baliſta unus ex XXX tyrannis agrum habuit, ut ſcribit Spartianus. Quamvis autem Suetonius dicat *Antiochiæ obiiſſe*, & noſter *Epidaphne*; idem eſt. Quippe nomine urbis, etiam ſuburbia continentur, ut ait L. Vt Alphenus. de verb. ſignif. D. Plinius quoque ita accipiendus eſt lib. 5. cap. 21. *Antiochia libera, Epidaphne cognominata.* Quod ſcribit ad differentiam ejus Antiochiæ, quæ in Meſopotamia & Cilicia. *Aurelius.*

2 *Cum cenſeretur clypeus.*] Veteris inventi fuit imagines illuſtrium virorum publice in templo, curiaque deponi & quaſi dedicari. Sic Africani imago in Capitolio, Catonis Cenſorii in Curia collocatæ. Valerius Maximus, lib. VIII. cap. XV. *Africanus imaginem in cella Iovis opt. max. poſitam habet: quæ quotieſcumque funus aliquod Corneliæ genti celebrandum eſt inde petitur: unique illi inſtar atrii, Capitolium eſt. Tam hercle quam ſuperiori Catoni, Curia. unde effigies illius ad ejuſdem generis officia expromitur. Gratum ordinem, qui utiliſſimum reip. Senatorem tantum non ſemper ſecum habitare voluerit.* Sed cumulatius id fecit, ut apparet, Auguſtus; qui primarias imagines in Curia collocavit, ſuis quaſque locis diſtinctas: ſive quis belli, ſive pacis artibus claruiſſet. Ita ſupra legimus, *Hortenſii imaginem poſitam inter Oratores*: idemque honos nunc Germanico petitus. Sed clypei nomine Tacitus cur uſus? quia imagines illæ, ut cenſeo, inſtar militaris clypei rotundæ: ex ære, auro, argento. Firmamentum aut lucem EXCURSUS noſter dabit, in *N.* vide. *Lipſius.*

Cenſeretur clypeus.] Clypeus qui imaginem repræſentaret, non militaribus ſolum viris in bello, ſed & togatis in pace, ut hodie quoque eſt, jam olim in uſu fuit. Siquidem lib. 35, 3. Plinius major inquit; *Scutis qualibus apud*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 16 vol. 1

magnitudine inſignis, inter auctores eloquentiæ; adſeruit Tiberius, *ſolitum paremque ceteris dicaturum. neque enim eloquentiam fortuna diſcerni; & ſatis inluſtre, ſi veteres inter ſcriptores haberetur.* Equeſter ordo [1] *cuneum Germanici* appellavit, qui *Juniorum* dicebatur; inſtituitque [2] uti turmæ Idibus Juliis imaginem ejus ſequerentur. pleraque manent: quædam ſtatim omiſſa ſunt, aut vetuſtas oblitteravit. Ceterum recenti adhuc mœſtitia, 84

ſoror

apud Trojam pugnatum eſt, continebantur imagines: unde & nomen habuere clypeorum. Mos itaque erat in curia, ubi ſenatus haberi ſolebat, virorum illuſtrium imagines locare: quod idem Cornelius ſupra per tranſennam indicavit. Eodem ſpectat quod Trebellius de Claudio Secundo inquit: *Clypeus aureus ſenatus totius judicio in Romana curia collocatus eſt; ut etiam nunc videtur expreſſa thorace vultus ejus imago.* & infra: *Rogo quantum pretium eſt Clypeus in curia? tantæ victoriæ, quantæ una aurea ſtatua.* Vertranius. De hac clypei ponendi conſuetudine, & quando primum Clypei imaginum publice, quando in domibus poſiti, itemque de æreis Clypeis cum argenteis imaginibus, videndus Plin. 35, 2 & 3. Addi poteſt locus ex oratione 12 Hadriani Imp. quem refert Chariſius lib. II. *Divus*, inquit, *Hadrianus orationum* XII. *A vobis, P. C. peto, & impetratum validiſſime cupio, ut proxime imaginem Auguſti argenteum potius Clypeum ſicut Auguſto ponatis*, &c. Atque hic ipſe ex argento Clypeus ſignatus eſt in pluribus Auguſti denariis cum inſcriptione, CLV. hoc eſt, CLVPEVS, antiqua ſcriptura, ut *Sulla* pro *Sylla*, niſi forte ſit, CL. V. pro Clypeus votivus. Præterea Pedianus in Verr. lib. II. *Fornix*, inquit, *Fabianus arcus*, &c. Atque hujuſmodi ſcuta in argenteo denario M. Lepidi columnis Baſilicæ Æmiliæ affixa videntur. Suetonius in Cajo, 16. *inter reliquos honores decretus eſt Clypeus aureus, quem quotannis certo die collegia ſacerdotum in Capitolium ferrent.* Trebellius Pollio in Claudio, *Claudio*, inquit, *Clypeus aureus ſenatus totius judicio in Romana curia collocatus eſt*, &c. De Clypeo Scipionis cum imagine patris & patrui videndus Silius Italicus, lib. 7. *Vrſinus.* Egregia multa de clypeis iſtis Vrſinus & Lipſius, quorum monumentis, addat licet antiquariæ rei myſta Inſcriptionem unam alteramque, quarum hæc comparet in operis integri pag. 496. 4, 6, illa 172, 2. *Gruterus.*

1 *Cuneum Germanici appellavit.*] Mos olim receptus, honoris cauſa, bene meritorum, inprimis Principum, nomina iis etiam indere rebus, quarum frequentior, ac in cujuſvis ore, & perpetuum fere ob uſum perpetua mentio eſt, ut legibus, urbibus, legionibus, turmis &c. Et hodie obſervatur. Militiæ celebriora opera, bellicæ naves, aliaque ejuſmodi, tantorum hominum nominibus apud nos alioſque inſigniuntur. *Boxhornius.*

2 *Vti turmæ.*] Ita accipio, ut in ſolenni illa Tranſvectione equitum Germanici imago pro vexillo eſſet, quod ſequerentur. Libro VI. *Quorum imagines pro vexillis ſecuti eſſent, duces imperatoreſque diligerent.* Aliud autem Tranſvectio equitum: aliud Recognitio, ſive Cenſio, ſive Probatio. & cave ea confundas. Tranſvectio à Q. Fabio Rulliano inſtituta, ut

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 16 vol. 1

ſoror Germanici Livia nupta Druſo [1] duos virilis ſexus ſimul enixa eſt. quod rarum lætumque etiam modicis penatibus, tanto gaudio Principem adfecit, ut non temperaverit, quin jactaret apud patres, *nulli ante Romanorum ejuſdem faſtigii viro geminam ſtirpem editam.* nam cuncta etiam fortuita ad gloriam vertebat. Sed populo tali in tempore id quoque dolorem tulit; tamquam auctus liberis Druſus, domum Germanici magis urgeret.

85 Eodem anno gravibus [2] ſenatus decretis libido feminarum coërcita, cautumque *ne quæſtum corpore faceret, cui avus, aut pater, aut maritus* Eques Rom. *fuiſſet.* nam [3] Viſtilia prætoria familia genita, licentiam ſtupri [4] apud ædiles vulgaverat; more inter veteres recepto, qui ſatis pœna-

Livius lib. IX. Valerius I. auctores ſunt. ejuſque formam & quaſi Pompam graphice depinxit Dionyſius lib. VI. Idibus Quinctilibus ſive Iuliis fieri ſolitam Dionyſius idem dixit, quia victoria ad lacum Regillum incidit in eum diem. Sed & *Caſtorum ædes Idibus Quinctilibus dedicata*, ait Livius l. II. quorum honori præcipue tranſvectio inſtituta. At recognitio equitum, olim à Cenſoribus ſingulis luſtris: poſtea ab Imperatoribus paſſim facta tempore non certo. idque non aliud fuit, quam cenſura quædam in equites equoſque publicos, & quaſi examen. Nos plura lib. I. De Milit. Adi, ſi lubet. *Lipſius.*

1 *Duos virilis ſexus.*] Diſce ergo hinc, quod nondum alii, Tiberium illum Druſi F. Tiberii N. quem Cajus ſuſtulit, ſuperfuiſſe ex his geminis: & ideo Gemellum cognominatum. Et ſane numiſmata quædam hujus Druſi ærea exſtare ajunt, in quibus expreſſa gemellorum capita ſurgentia è copiæ cornu. *Idem.*

2 *Senatus decretis.*] Quorum decretorum particula hæc apud Tertullianum, De pallio. *Habes ſpectare quod Cæcina Severus graviter Senatui impreſſit, matrona ſine ſtola in publico. denique Lentuli Auguris conſultis, quæ ita ſeſe exauctoraſſet, pro ſtupro erat pœna: quoniam quidem indices cuſtodeſque dignitatis habitus, ut lenocinii factitandi impedimenta, ſedulo quædam deſuefecerant.* Idem.

3 *Viſtilia.*] Cum probatam à Labeone Viſtiliam uxorem & quieſcens matrimonium turbaret nemo, ſe ipſam Viſtilia, more meretricio, detulit. Moris enim fuit nomen apud Ædiles profiteri, non proſtibulis, ſed meretricibus, quæ honeſtioris loci & quæſtus, copiam ſui noctu tantummodo facerent. Cæteris fœminis, ſi deeſſet accuſator publicus, Ædiles ipſi probroſam fœminam ream agebant, ut ex Livio notum eſt, qui lib. 25. ſcribit, *L. Villius Tappulus & M. Fundarius Ædiles plebei, aliquot matronas apud populum probri accuſarunt: quaſdam ex eis damnatas, in exilium egerunt.* Quod autem de ſe Veſtilia profeſſa eſt, eludendæ legitimæ accuſationis, & evitandi adulterii pœnæ gratia fecit. *Vertranius.*

4 *Apud Ædiles vulgaverat.*] Minus expreſſa apud alios veſtigia hujus moris: quæ hic in Tacito clara. Ap-

paret

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 16 vol. 1

pœnarum adverſum impudicas in ipſa profeſſione flagitii credebant. [1] exactum & à Titidio Labeone Viſtiliæ marito, *cur in uxore delicti manifeſta* [2] *ultionem legis omiſiſſet?* atque illo prætendente [3] *ſexaginta dies ad conſultandum*

paret autem in ſtupra matronarum ordinis primi aut ſecundi, graviter ſemper animadverſum, ad ſervandum publicum decus: non tam graviter in libertinarum aut è plebe. quibus hæc militia Venerea, moribus tantum non permiſſa: quod vel ex Horatio, Ovidio aliiſque liquere poteſt. Sic & illud paret cuivis feminæ licitum fuiſſe vulgare corpus, modo apud Ædiles id profiteretur. Cui profeſſioni conſequens, ut jure cederet & dignitate matronali, etiam, ut opinor, ornamentis, cenſereturque inter togatas. Quod facile adſtruo ex Suetonii verbis in Tiberio, c. XXXV. *Feminæ famoſæ, ut ad evitandas legum pœnas jure ac dignitate matronali exſolverentur, lenocinium profiteri cœperant: quas, ne quod refugium in tali fraude cuiquam eſſet, exſilio affecit.* Vt ergo ibi lenocinium profitebantur, ad amittendum jus matronarum: ſic hic ſtuprum, eadem fine. Plura in EXCURS. O. Lipſius.

1 *Exacta & à Titidio.*] Vertranius *exactum:* cui adſentio. *Idem.*

Exacta & à Titidio.] Legerim *exactum*, pro, quæſitum à marito, cur Viſtiliæ uxori, delicti manifeſtæ, cui ſine mora repudium mittere ex lege debuiſſet, miſſæ neque novis interdiceret nuptiis, neque ſe adulterii acturum denunciaret. Labeo reſpondit, datos ad conſultandum, ſexaginta dies, non elapſos, intra quos jure mariti accuſandi facultas erat: cui favet Paulianum illud, *Sexaginta dies à divortio numerantur: in diebus autem ſexaginta & ipſe ſexageſimus eſt.* Illud autem à Labeone quærebatur, ne legem proderet, qui paſſus uxorem delinquere ob negligentiam, vel culpam, vel quandam patientiam, vel nimiam credulitatem, extra legem poſitus fuiſſet, ut habet Vlpianus: ſed quo caſu manifeſta Viſtiliæ peccata eſſent, ſine lata culpa excuſare ignorantiam, vel adumbrare patientiam ſuam prætextu incredulitatis Titidius Labeo non poſſet. *Vertranius.* Faërnus addebat vocem, *ratio*, & legebat: *Exacta & à Titidio Labeone Viſtiliæ marito ratio, cur*, &c. Fieri autem potuit, ut id verbum, quod duabus tantum literis notatum eſſet, *rō* facile librarius omiſerit. *Vrſinus.*

2 *Vltionem legis.*] De pœna ab ipſo marito inferenda omnes accipiunt. Ego propterea quia *legis* diſerte fit mentio, qua haud dubie Iulia de adulteriis intelligitur, ad accuſationem trahere malui: hæc enim lege Iulia pertinebat ad maritum, ut ex reliquiis ejus per ICtos ad nos tranſmiſſis patet. Ac ne quis *ultionis* vocabulo moveatur, ſciat tam illi hoc tribui, qui accuſando, quam qui decernendo efficit, ut reus puniatur, ut 3, 66. *Videlicet Scipio & Cato talia ulciſcebantur.* &c. Neque more veteri contrariam opinionem tueri licet, quamquam enim viro permiſſa fuerit de uxore cognitio, 13, 32. tamen permiſſa fuit, non injuncta, nec ab eo neceſſitate legis exacta; aut ſi omiſiſſet, cuiquam ejus rei rationem reddere coactus eſt. *Freinshemius.*

3 *Sexaginta dies.*] Dies ſexaginta dati lege Iulia, à die divortii, marito ad accuſandum. Clarum ex l. XI. XIV. XV. Ad legem Iuliam de adulteriis. quas vide. *Lipſius.*

Sexaginta dies.] Crimen adulterii ex lege Iulia publici judicii eſt. Expectantur autem ſexaginta dies, quibus maritus

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 16 vol. 1

ſultandum datos necdum præteriſſe, ſatis viſum de Viſtilia ſtatuere: eaque in inſulam Seriphon abdita eſt. [1] Actum & [2] de ſacris Ægyptiis Judaicíſque pellendis: factumque

Suet: Tib: cap: 36. eandem vide apud Ioseph: lib: 18 Antiq: c. 4. Hegesip: lib. 2 cap: A.

maritus in accuſationem fertur: qui ſi interim neglexerit, adulteræ pater admittitur, hinc alii, Iuriſconſultis auctoribus. Maritus autem qui matrimonium ſuum ita contemnit, ut adulteram uxorem non accuſet, lege Iulia tenetur Vlpiano. *Alciatus.* Euſtathius περὶ χερνικῶν διαστημάτων, Ἄχρι ξ´ ἡμερῶν συναπτῶν ἐκινεῖ ὁ ἀνὴρ δικαίῳ ἀνδρὸς κατὰ τῆς γυναικὸς τὸ μοίχιμον, id eſt, ut præferatur cæteris, & accuſet ſine inſcriptione l. Pater. D. ad l. Iuliam, de adult. Poteſt tamen poſtea agere jure extranei l. 6: C. ad l. Iul. de adult. ubi contra quam Euſtathius ait, ſexaginta illi dies à divortio utiles eſſe dicuntur. *Muretus.*

1 *Actum &c.*] Non tunc primum. Nam & Agrippa Præfectus urbi ab Auguſto, ſacra Ægyptia repreſſit: edicto, nequis ea intra quingentos ab urbe paſſus exerceret. Id accidit anno DCCXXXIV. ut habes apud Dionem LIV. Sed de hoc Tiberiano edicto capiendus Seneca epiſt. CIX. *His inſtinctus abſtinere animalibus cœpi: & anno peracto, non tantum facilis mihi erat conſuetudo, ſed dulcis. Quæris quomodo deſierim? In Tiberii Cæſaris principatum juventæ tempus inciderat. alienigena tum ſacra movebantur: & inter argumenta ſuperſtitionis ponebatur animalium quorumdam abſtinentia.* Apparetque eum intellegere etiam Iudaica ſacra, qui abſtinuerunt animalibus quibuſdam, ut ſue. Quamquam & Romani poſtea diebus religioſis abſtinere carne cœperint, Ægyptio ritu. Spartianus in Iuliano: *Sæpe autem, nulla exiſtente religione, oleribus leguminibuſque contentus, ſine carne cœnavit.* Lipſius.

2 *De ſacris Ægyptiis.*] Sueton. Tib. 36. Similiter multis ante annis Ægyptios deos *Capitolio prohibitos inferri, id eſt, curia deorum pulſos, Piſo & Gabinius Coſſ. non utique Chriſtiani, everſis etiam aris eorum abdicaverant, turpium & otioſarum ſuperſtitionum vitia cohibentes*, ait Q. Septimius Apologetico VI. *Vertranius.* In omni Rep. bene inſtituta ſemper ſummo ſtudio proviſum eſt, ne inter cives eſſet varietas religionum. Itaque ſapienter Cic. in legibus hoc ſtatim à principio ſtatuit, *ſeparatim nemo habeſſit Deos, neve novos, ſed nec advenas, niſi publice adſcitos, colunto.* Poſtumius conſul apud Liv. 39, 16. Servius in lib. 8. verſ. 187. Cum igitur multi, & in urbe & per Italiam Ægyptiis & Iudaicis ritibus dediti eſſent, eos ſenatus pellendos judicavit. Atque Ægyptii quidem omnium mortalium ſuperſtitioſiſſimi erant, ut ex Herodoto, Diodoro, Plutarcho, Iuvenali Sat. 15. aliiſque cognoſci poteſt. Multi autem Romæ Ægyptiis ſuperſtitionibus infecti erant: colebantque Iſin, Anubin, Serapin, Ægyptios Deos, quibus etiam templa publice poſita erant. Nam & apud Catullum improba quædam puella homines ad lecticam à Catullo commodato petit, quibus ait ſe velle ad Serapin deferri, & Tibullus ægrotans Iſidem invoc. lib. 1. El. 3. Prop. 2, 33. Ovid. 1. de arte 75. Horat. lib. 1 Sat. 9 verſ. 20. Iuvenal. 14, 97. Sed cum utraque, ſive religio, ſive ſuperſtitio, publice ſuſcepta eſſet: quid tandem fuit quod huic Senatuſconſulto cauſam dederit? De ſacris Iſiacis pulchram leges hiſtoriam apud Ioſephum lib. 18. antiquit. cap. 4. De Paulina matrona nobili, ſub

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 16 vol. 1

ctumque patrum conſultum, *ut* [1] *quattuor millia libertini generis* [2] *ea ſuperſtitione infecta, quis idonea ætas, in inſulam Sardi-*

ſub Tiberio, Iudæi cur pulſi ex urbe, narrat idem Ioſephus lib. 18. antiquit. cap. 5. de Fulvia agens. *Muretus.*

1 *Quattuor milia.*] Ioſephus lib. XVIII. id deplorat, & oſtendit in eo numero ſolos Iudæos fuiſſe. cui ſubſcribit Suetonius: *Iudæorum juventutem, per ſpeciem ſacramenti, in provincias gravioris cœli diſtribuit.* Huic calamitati occaſionem cauſſamque præbuiſſe ſtupra quædam & fraudes tectas nomine religionis, non injucunde Ioſephus idem deſcribit, in hiſtoria Paullinæ & Mundi. quem, ſi animus fert, vide lib. XVIII. cap. VII. *Lipſius.*

2 *Ea ſuperſtitione.*] *Superſtitionem* Ægyptiam & Iudaicam nemo hic dubitet cultum Deorum, ſectamque Ægyptiorum ac Iudaicorum ſignificare. Infr. lib. 5. Hiſt. *Rex Antiochus demere ſuperſtitionem, & mores Græcorum dare adnixus.* quamobrem arbitror Vlpianum in tit. de Decurionib. ſenſiſſe Iudæos non prohiberi eſſe decuriones: neque eam rem pertinere ad Chriſtianos. De hoc graviter me accuſatum fuiſſe accepi; quod, jam fere receperint ſcholæ illis verbis demonſtratos fuiſſe *Chriſtianos*, cum teſtimonio ejuſdem Cornelii, qui lib. 15. *execrabilem ſuperſtitionem*: & Plinii ad Trajanum, qui *ſuperſtitionem pravam immodicamque*, & Suetonii qui *novam ac maleficam*, appellant Chriſtianam religionem, tum quia in lege ultima Cod. de *Iudæis & cælic.* Iudæi arcentur dignitatibus atque honoribus. Quamobrem niſi de Chriſtianis Vlpianum ſenſiſſe dicamus, pugnabunt leges illæ duæ, ſeque invicem abrogabunt, contra quam ICtorum receptæ regulæ patiantur. Verum obtrectatores iſtos oportuit docere, non ſectam Iudaicam appellari *ſuperſtitionem*, ſed ex probato aliquo auctore, *ſuperſtitionem Iudaicam* ſignificare Chriſtianam religionem: ita enim recte, & non ex generibus & regulis pervulgatis aliena vituperaſſent. Quintil. lib. 3. *Qualis eſt primus Iudaicæ ſuperſtitionis auctor.* Quibus verbis Moſen ſignificat. Abrogatio vero legum, alterius negocii eſt: de qua ſuo loco ſcripſi cumulatiſſime. *Ferrettus.* Quæ tametſi ab Æmilio Ferretto veriſſime ſcripta fuiſſent, Alciatus *Iudæos* pro Chriſtianis exaudiens, in diverſam partem ivit. Sed aliam *Iudæorum*, aliam *Chriſtianorum* appellationem quis non videt? Quod ſi nomine illorum hos exaudiat hoc loco & ſimilibus Alciatus, quid cauſæ eſt, quod non idem faciat apud Tranquillum in Iulio 84? Credo equidem, quod nondum, DN. NR. carne tectus eſſet. Alias igitur *Iudæam provinciam*, *Iudaicum fiſcum*, *Iudaicam vitam* apud eundem Tranquillum vir eruditiſſimus Chriſtianis accommodabit? & hoc nemini viſum iri putem. Decepit autem Alciatum ultima conſtitutio earum, quæ in Iuſtiniani Codice referuntur titulo de Iudæis, qua Theodoſius & Valentinianus AA. Iudæos dignitatibus atque honoribus arcent: cum antea Severus & Antoninus Iudæis honores permiſiſſent. Quibus autem mens erit ſana, ut olim licuit, ſemper licebit, poſterioribus leges priores abrogatas cenſere: ita ut Cæſarum reſcripto ſanctio civilis ab Vlpiani ſcripto receſſerit. *Vertranius.* Andreas Alciatus lib. 3. diſpunction. cap. 8. & in tit. de decurionibus, hunc locum putat accipiendum de Chriſtianis, non recte. Idem æque inepte exiſtimat in l. *Generaliter.* D. de decur. nomine *Iudæorum* Chriſtianos intelligi. Quod cæteris omiſſis, tribus tantum argumentis, refellam. Primo, Tiberius

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 16 vol. 1

Sardiniam veherentur, [1] coërcendis illic latrociniis, & ſi [2] ob gravitatem cœli interiſſent,[3] vile damnum: *ceteri cederent Italia, niſi certam ante diem profanos ritus exuiſſent.* Poſt quæ retulit Cæſar, [4] *capiendam virginem in locum Occiæ*, [5] quæ ſeptem & quinquaginta per annos ſumma

Chriſtum non oderat, ſed & ſupplicio affectum graviter tulit, & retulit ad Senatum de eo referendo in numerum Deorum, &c. & ipſe, repugnante Senatu, in ſententia manſit, comminatuſque eſt periculum accuſatoribus Chriſtianorum, Tertull. in Apologetico. Secundo Chriſtiani adhuc nulli erant, nam nomen hoc Antiochiæ primum inſtitutum eſt, & hoc tempore Chriſtus nondum cœperat concionari, Actor. XI. Tertio Ioſephus lib. 18. c. 5. Κελεύει πᾶν τὸ Ἰουδαῖον τῆς Ῥώμης ἀπελαθῆναι. οἱ δὲ ὕπατοι τετρακισχιλίους ἀνθρώπων ἐξ αὐτῶν στρατολογήσαντες, ἔπεμψαν ἐς Σαρδὼ τὴν νῆσον. Muretus.

1 *Coërcendis illic latrociniis.*] Quæ latrocinia, non modo ex Sardinia, ſed à vicina Corſica erant. nam Strabo, qui hoc ævo viguit, ſcribit in Corſicæ montibus plures, qui latrocinis viverent, feraſque immanitate ſuperarent, exſtitiſſe. Et ad id forſan reſpexit Tiberius. At in omnibus provinciis Præſides erant aut alii magiſtratus, qui latrocinia coërcerent. *Et Præſes provinciæ latrones conquirere debet.* L. 13. de off. præſ. Milites autem erant ſtationarii huic rei deſtinati. Sic enim in Apolog. Tertull. *latronibus veſtigandis per univerſas provincias militaris ſtatio ſortitur.* Non prætereo Salluſtium in fragmentis, ubi de Sardinia, ſtatim addidiſſe: *Genus militum ſtatim à pueritia ſuetum latrociniis.* Aurelius.

2 *Ob gravitatem cœli.*] Sardiniam, Florus & ſcriptor de viris illuſtribus in Gracchis, peſtilentem vocant. Silius, *triſtem cœlo.* Cicero *Tigellium Sardum patria ſua peſtilentiorem.* Martialis, *In medio Tibure Sardinia eſt.* Muretus. De Sardiniæ gravi cœlo hæc cecinit Claudian. de bello Gildonico, in fine:

quæ reſpicit Arcton,
Immitis, ſcopuloſa, procax, ſubitiſque ſonora
Fluctibus, inſanos infamat navita montes.
Hinc hominum pecudumque lues, hinc peſtifer aër
Sævit, & incluſis regnant Aquilonibus Auſtri.

Pomponius Mela de ſitu orbis lib. II. cap. VII. de Sardinia loquens ait: *ſoli quam cœli melioris, atque ut fœcunda, ita pœne peſtilens.* Pichena.

3 *Vile damnum.*] An potius *utile damnum* ſcripſit. Quomodo Vellei. 2, 46. *Vtile Imperatoris damnum ſalvo exercitu fuiſſet Reip.* Sic in Hiſtoria Miſcella 13, 15. *Gothos perdidiſſe Theodoſio magis lucrum quam damnum fuit.* Dictum eſſet ad eam fere formam, qua ſupra 1, 8. *Adrogantem moderationem* Tiberio exprobrat. Freinshemius. Acutius quam verius puto. Statius 1 Th. *jacturaque vilior orbi Mors hominum.* Gronovius.

4 *Capiendam virginem.*] Et de verbo, & de ritu toto, ſcripſi in proprio Syntagmate *De Veſta & Veſtalibus.* Lipſius.

Capiendam virginem.] Formula hæc erat; *Sacerdotem Veſtalem, quæ ſacra faciat, quæ jus ſiet ſacerdotem Veſtalem facere pro populo Rom. Quiritibus, uti quæ optima lege fuat ita te, Amata, capio.* Vid. Gellium lib. 1, 12. Plutarchum in Numa. *Muretus.*

5 *Quæ ſeptem & quinquaginta.*] At lex definiebat miniſterio virginum tantum

ſumma ſanctimonia Veſtalibus ſacris præſederat: egitque grates Fonteio Agrippæ, & Domitio Pollioni, *quod offerendo filias, de officio in Remp. certarent.* prælata eſt Pollionis filia, non ob aliud, quam quod mater ejus in [1] eodem conjugio manebat. nam Agrippa [2] diſſidio domum imminuerat. Et Cæſar quamvis poſthabitam, [3] decies ſeſtertii dote ſolatus eſt. *Sævitiam annonæ* incuſante plebe, [4] ſtatuit frumento pretium quod emptor penderet, *binoſque nummos ſe additurum negotiatoribus in ſingulos modios.* Neque tamen ob ea *parentis patriæ* delatum & antea vocabulum adſumpſit, [5] acerbeque increpuit.

tantum annos triginta. ſpontanea igitur manſio illa Occiæ. *Lipſius.*

1 *In eodem conjugio.*] Id eſt, univira eſſet: cujus rei honos. Tertullianus: *Monagamia apud ethnicos in ſummo honore eſt: ut & virginibus nubentibus univira pronuba adhibeatur, & ſic auſpicii initium eſt. Item in quibuſdam ſolennibus & auſpiciis, ut prior ſit univiræ locus. Certe Flaminia non niſi univira eſt.* Lipſius.

In eodem conjugio manebat.] Tertullianus in exhort. ad caſtitatem, Catullus. *Vos unis ſenibus bonæ Cognitæ bene fœminæ Collocate puellam.* Idem teſtatur & Feſtus. *Muretus.* Non ait univiram fuiſſe, ſed non divortiſſe à marito: ſequitur enim; *nam Agrippa divortio domum imminuerat.* neque divortium tamen matris impediret capi Veſtalem, ſicuti mors impediret; nam patrima matrima capi debet: ſed præfertur cui mater concors cum viro. Et recte, bono exemplo. De decies ſeſtertii dote dixi ad Ariſtænetum. *Mercerus.*

2 *Diſſidio domum imminuerat.*] Scribendum *diſcidio*, & hic & quotieſcunque pro divortio hæc vox occurrit. Veriſſimum eſt enim, quod obſervavit Giphanius, male hoc nomine à Scioppio reprehenſus, *diſſidium* eſſe diſſenſum animorum, *diſcidium* disjunctionem, quæ fit corpore, loco, domo. Vide ad Liv. 25, 18. *Gronovius.*

3 *Decies ſeſtertii dote.*] Numerus hic in dote, quod obſervavimus, inter honeſtiores quaſi legitimus & ſolemnis. notatque diſerte Iuvenalis,

——— *& ritu decies centena dabuntur*
Antiquo.

Et Seneca: *Beatioreſne iſtos putas, quorum Pantomimæ decies ſeſtertio nubunt, quam Scipionem, cujus liberi à Senatu in dotem æs grave acceperunt?* Et Martialis non uno loco. *Lipſius.*

Decies ſeſtertii dote.] Magis placeret: *Et Cæſar quamvis poſthabitam decies ſeſtertium, &c.* non, *ſeſtertii* Vrſinus. Fallitur: nam *dos decies ſeſtertium*, Latinum non eſt, ſed *dos decies ſeſtertii.* Gronovius.

4 *Statuit frumento pretium.*] De modo pretioque annonæ, infra l. xv. *Lipſius.*

5 *Acerbeque increpuit eos, qui* &c.] Suet. in Tiber. 27. *Alium dicentem ſacras ejus occupationes; & rurſum alium, auctore eo Senatum ſe adiſſe: verba mutare, & pro auctore ſuaſorem, pro ſacris laborioſas dicere coëgit.* Quod tantum abeſt, ut inferioris ævi Principes prohibuerint, ut potius ſua omnia *ſacris*, *divinis*, *cœleſtibuſque* appellationibus vocitarint: nempe *ſermo-*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 16 vol. 1

crepuit eos, qui divinas occupationes, [1] ipſumque dominum dixerant. unde anguſta & lubrica oratio ſub principe,
88 qui libertatem metuebat; adulationem oderat. [2] Reperio

ſermones, juſſa, literas, reſponſa, oracula, præcepta, & ſimilia; quod paſſim in libris Iuriſconſultorum, & apud illius ævi ſcriptores videre licet. *Pichena.*

1 *Ipſum Dominum.*] Rectiſſime. facta tantum ſuppetiſſent dictis. Nam Domini vox proprie, non niſi in ſervos, aut etiam conjunctos. de quo EXCURS. P. Lipſius.

Qui ipſum dominum dixerant.] Tametſi appellatio hæc priſcis temporibus, uti nimis ſuperba, principibus non adderetur, ſuadente tamen fœda adulatione, tandem quoque recepta, mox etiam in privatos tranſiit. Notum eſt illud Martialis: *Edictum domini deique noſtri;* & Plinii in epiſt. ad Trajanum, vocem hanc identidem ingerentis. Sed & Seneca ad Lucilium; *quomodo obvios, ſi nomen non ſuccurrit, dominos ſalutamus.* Mart. quoque rurſus:

Cum te non noſſem, dominum regemque vocabam.

Sed nemo certe felicius, nemo elegantius Græco Poëta Pallada hoc tetraſticho:

Ἢν ὁ φίλος τί λάβῃ, δόμινε
φράτερ αὐθὺς ἔγραψεν.
Ἢν δ' αὖ μή τι λάβῃ, τὸ
φράτερ εἶπε μόνον.
Ὤνια γὰρ καὶ ταῦτα τὰ ῥήματα,
αὐτὰρ ἔγωγε
Οὐκ ἐθέλω δόμινε, οὐ γὰρ ἔχω
δόμινα.

Negat Poëta, velle ſe dominum ſalutari, quia non habet, quod det aſſentatori hoc modo eum ſalutanti. Ludit autem ſimilitudine nominis δόμινε & δόμινα. Alciatus

2 *Scriptores Senatoreſque.*] Non diſpliceat, *Senioreſque.* primum quia ſæpe advocat noſter teſtes ejus ævi, qui fuiſſent in re præſenti. ut l. III. *Memini audire me ex ſenioribus, viſum inter manus Piſonis libellum,* & l. XI. *Verum audita ſcriptaque ſenioribus tradam.* Deinde quia peccatum & alias in ea voce, ut l. XIII. *Sed impetum ejus, multum prius laudata magnitudine animi, attinuere Senatores, diſſolutionem imperii docendo,* &c. ubi certe ſcribo, *ſeniores.* ut dicam in loco. Poſſit tamen aliquis defendere hic Senatores: quia res quaſi arcano acta in Senatu. Sed viderit Lector. à priori ſententia nobiliſſimus Ianus Douza noſter eſt; de quo plura dicere jubet & prohibet me amor. Tollam manum, & in tam boni nominis memoria pauliſper conquieſcam. *Lipſius.*

Reperio apud ſcriptores ſenatoreſque eorum temporum.] *Senatores,* qui res ſui temporis compoſuere, quorum ferax illud ſeculum, & quorum unus poſt illa C. Plinius, de quo lib. I. Ann. nondum enim in deſuetudinē abierat mos ille, quo ſolum digniſſimi hiſtorias tractabant. Suet. de clar. Rhet. *Primus omnium libertinorum, ſcribere hiſtoriam orſus, non niſi ab honeſtiſsimo quoque ſcribi ſolitam ad id tempus.* Non dedecet ergo miſſam facere *ſeniores* eruditiſſimi viri ſubſtitutionem. *Salinerius.* Diſſentire me cogit veritas à reip. literariæ conſtituendæ Duumviris, quibus placet extruſo illo, *Senatoreſque,* ſubſtitui, *ſenioreſque;* quia aliquoties infra advocarit ævi ſui teſtes Tacitus. Non nego, ſed iiſdem locis diſerte addit, vel, *memini audire me ex ſenioribus:* vel, *audita ſcriptaque ſenioribus tradam.* at hic, inquit, *reperiſſe;* in libris videlicet horum

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 16 vol. 1

perio apud ſcriptores ſenatoreſque eorundem temporum, Adgandeſtrii principis Cattorum lectas in ſenatu litteras, quibus *mortem Arminii* promittebat, *ſi patrandæ neci venenum mitteretur*: reſponſum eſſe, *non fraude neque occultis, ſed palam & armatum populum Romanum hoſtes ſuos ulciſci*. qua gloria æquabat ſe Tiberius priſcis imperatoribus, qui venenum in Pyrrhum regem vetuerant, prodiderantque. Ceterum Arminius abſcedentibus Romanis & pulſo Maroboduo, regnum adfectans, libertatem popularium adverſam habuit: petitusque armis, cum varia fortuna certaret, dolo propinquorum cecidit, liberator haud dubie Germaniæ, & qui non primordia populi Rom. ſicut alii reges duceſque, ſed florentiſſimum imperium laceſſierit: [1] prœliis ambiguus, bello non victus. ſeptem & triginta annos vitæ,

horum, quidem ἀνεκδότοις, illorum vero luce publica donatis. Nempe Senatores fere commentaria conficiebant eorum, quæ dicerent, quæ audirent in curia. ea manebant in familia. & oſtentabantur nonnunquam à poſteris; utpote è quibus æque atque ex actis publicis privatiſque concinnari poſſet legitima hiſtoria; ut pluribus probavi in Suſpicionum libris. *Gruterus*. Lipſius *Senioreſque* emendat. Et placuit hoc nob. Douſæ: neſcio an etiam aliis, mihi quidem non poteſt. Si enim vult Tacitus dicere, audiiſſe ſe hæc ex ſenioribus, obſecro an utatur tum ea loquendi ratione, *Reperio apud ſeniores*? Potius, *Comperio ex ſenioribus*. Sed emendationem quidem puto certam: ſenſum autem paulo diverſum. ut capiamus, non audiiſſe ex ipſis, ſed in ſcriptis eorum, qui tum temporis vixiſſent, & audita vel viſa ſcripſiſſent, reperiſſe. Cujus mentis eſt omnino illud etiam lib. XI. *Verum audita ſcriptaque ſenioribus tradam*. De cujus loci ſententia, ſuo tamen loco infra hæreo, ſed fruſtra. alia ejus mens eſſe quam hæc non poteſt. *Acidalius*. Recte *Seniores* reponunt, non *ſenatores*. Sic Livius lib. 7. *Repetitum ex ſeniorum memoria*. Suet. in Claud. 15. *Illud quoque à majoribus natu audiebam*. Noſter de Druſo lib. 3. *Vera prorſus ſeniores loquutos: diſplicuiſſe regnantibus civilia filiorum ingenia*. Et lib. 13. *Adnotabant ſeniores*. Tertull. in Pallio: *Et autumat ſuperiorum profanitas*. Aurelius. Lectionem Douzæ Lipſioque probatam non audeam comparare priori. non ob eam modo rationem, quia rem in ſenatu actam, maxime ſenatorum teſtimoniis confirmari conſentaneum eſt; ſed propter adjecta verba *eorundem temporum*: quæ non videbatur additurus ſi ſeniores præmiſiſſet. *Freinshemius*.

1 *Prœliis ambiguus, bello non victus*.] Lucillius. *Vt populus Rom. victus vi, & ſuperatus prœliis ſæpe eſt multis; bello vero nunquam, in quo ſunt omnia*. Mercerus.

1 *Cani-*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 16 vol. 1

vitæ, duodecim potentiæ explevit: [1] caniturque adhuc barbaras apud gentes; Græcorum annalibus ignotus, qui ſua tantum mirantur: Romanis haud perinde celebris, dum vetera extollimus, recentium incurioſi.

1 *Canitur.*] Quibuſdam, clarus eſt. Sed exactius alii, qui *canendi* verbum proprio ſignificatu accipiunt. Notus enim hic Germanorum mos ex Taciti Germ. 2, 3. *Freinshemius.*

C. COR-

C. CORNELII TACITI
AB
EXCESSU DIVI AUGUSTI
ANNALIUM
LIBER TERTIUS.

BREVIARIUM LIBRI.

Agrippina cum Germanici reliquiis Brundiſium, inde Romam pervenit. eæ tumulo Auguſti illatæ, & funus ductum. Druſus in Illyricum redit. Cn. Piſo cum Romam rediſſet, veneni & Majeſtatis poſtulatur. dicta cauſſa, cum omnia infenſa & infeſta experiretur, manus ſibi adfert. Tacfarinas bellum in Africa renovat: quod opprimitur à L. Apronio Proconſule. Lepida Æmilia adulterii & veneni defertur, damnaturque. Papia Poppæa lex ad id tempus aſperius exercita, mollitur à Tiberio, & nexus ejus exſolvuntur. Iterum Africam incurrit Tacfarinas: cui tutandæ Iunius Blæſus deligitur. Equites aliquot Romani Majeſtatis damnantur. Galliæ rebellant, ducibus Iulio Sacroviro & Iulio Floro. infeliciter: quia à legionibus Germanicis copiæ earum cæſæ, & ipſæ ad vetus jugum retractæ. C. Lutorius eques, Majeſtatis damnatus, in carcere exanimatus eſt. Cura luxus coercendi cœpta, & omiſſa. Druſus Tribuniciam poteſtatem accipit. Flamen Dialis vetitus provinciam ſortiri. Aſyla Græcorum luſtrata & repurgata. C. Silanus repetundarum & Majeſtatis damnatus. Tacfarinatem Iunius proturbat, & fratrem ejus capit. Iuniæ illuſtris feminæ mors & funus. Hæc triennio geſta,

M. VALERIO ET M. AVRELIO COSS.
TIBERIO IMP. IV. ET DRVSO NERONE II. COSS.
C. SVLPICIO ET D. HATERIO COSS.

Nihil

1 Nihil intermiſſa navigatione hiberni maris Agrippina Corcyram inſulam advehitur,[2] litora Calabriæ contra ſitam. Illic paucos dies [3] componendo animo inſumit, [4] violenta luctu, & neſcia tolelerandi. Interim adventu ejus audito, intimus quiſque amicorum, & plerique militares, ut quiſque ſub Germanico ſtipendia fecerant, multique etiam ignoti vicinis è municipiis, [5] pars officium in principem rati, plures

COMMENTARIVS.

1 Nihil intermiſſa.] Quanquam aſpera hiems erat, qua tempeſtate *maria claudi* dicuntur, omniſque navigatio intermitti ſolet. Mirifice autem exprimit ardorem animi, quo tunc ferebatur Agrippina, quæ tantum iter, nunquam intermiſſa navigatione, confecerit: cum tamen diuturna navigatio etiam robuſtiſſimos viros, nedum feminas conturbare ſoleat. Homer. Od. θ. 138. Quod ſi omnis navigatio moleſta & difficilis, tanto magis hiberna. nam æſtiva quidem minus habet incommodi: jocaturque Cicero, dum quodam loco ad Atticum ſcribit, *magnum eſſe negotium navigare* de menſe Sextili. Ergo ex die tertio idus Novembris, uſque in diem ſextum idus Martii, *maria clauſa* eſſe dicebant: ut eſt apud Vegetium lib. 4. quod tempus etiam coarctatum eſt ab Imperatoribus, qui à Calendis Aprilis ad Calendas Octobris tempeſtatem ad navigandum idoneam eſſe definierunt. l. quoties. Cod. de naufrag. & Virgiliana Dido Æneam media hieme de navigando cogitare miratur. Sed & mare ipſum, cum fremeret, commotumque ac concitatum eſſet, *hiemare* dicebant. Sic Salluſt. *hiemantibus aquis*. Et *hiemem* vocabant *tempeſtatem*. Muretus.

2 *Litora Calabriæ contra.*] Quæſita orationi peregrinitas, poëtica vocum collocatione, qualis eſt illa Virgilii, *Italiam contra*. Idem.

3 *Componendo animo.*] Non reficiendo corpori, non deponendæ laſſitudini, ſed componendo, ac mulcendo & compeſcendo *animo*, qui totus turgebat. *Idem.*

4 *Violenta luctu.*] Sic libro ſuperiore: *Omnium quæ ultionem morarentur intolerans*. Cum autem ſuopte ingenio excelſi erat & elati mulier animi, tum luctus & doloris acerbitas eam violentiorem & contumaciorem reddebant. Eleganter autem dictum eſt, *neſcia tolerandi*, quia quæ neſcimus, non facile facimus: idcirco quæ facere, aut quibus aſſueſcere non poſſumus, ea *neſcire* dicimur. Horatius, *Pelidæque animum cedere neſcii*, quaſi hoc in ſcientia, & cognitione aliqua poſitum ſit, non in conformatione quadam animi ac voluntatis. Idem, *Indoctæque jugum ferre Britanniæ*. Idem, *Cantabrum Indoctum juga ferre noſtra*, & de mercatore: *Indocilis pauperiem pati*, & de fluvio: *Multa mole docendus aprico parcere prato*. Idem.

5 *Pars officium in principem rati.*] Cum

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 16 vol. 1

res illos ſecuti, ruere ad opidum Brundiſium; quod naviganti [1] celerrimum, fideliſſimumque adpulſu erat. Atque ubi primum ex alto viſa claſſis, complentur non modo portus & [2] proxima maris, ſed mœnia ac tecta, quaque longiſſime proſpectari poterat, mœrentium turba, ac rogitantium inter ſe, [3] *ſilentione an voce aliqua egredientem exciperent?* neque ſatis conſtabat quid pro tempore foret: cum claſſis paulatim [4] ſucceſſit, non alacri ut adſolet remigio; ſed cunctis ad triſtitiam compoſitis. Poſtquam [5] duobus cum liberis feralem urnam

Cum putarēt quidam ſe ea re gratiam à Tiberio inituros: eorum autem exemplum multitudo ſequeretur. Eſt hoc quoque non vulgaris ſalivæ, *pars rati*, Virgilii exemplo, *Pars in fruſta ſecant*. Idem.

1 *Celerrimum fidiſſimumque adpulſu erat.*] *Celerrimum* quidem, quia ex Græcia & Aſia Romam petentibus rectus eſt Brundiſium curſus: *fidiſſimum* autem, propter pulcherrimum & tutiſſimum portum, quem Florus *inclitum* vocat, & de quo olim Ennius: *Brundiſium pulchro præcinctum præpete portu*. De eo videndus Strabo lib. 6. *Idem.*

2 *Proxima maris.*] Legendum *mari*. Idem. Nihil eſt mutandum, quamvis *proxima mari* uſitatius ſit. *Vrſinus.* Omnes interpretantur de locis mari vicinis. Sed ipſa verba interpretationem hanc non ferunt, neque *proxima maris* aliter poſſunt accipi, quam de proximo mari, ſive ipſius maris proxima parte. Sicut 3, 73. *intima Africæ*, pro intima Africa, aut intima parte Africæ 4, 46. & 12, 56. *Edita montium*. & in hoc ipſo vocabulo H. 3, 42. *Proxima litorum*. 15, 58. *Proxima municipiorum*, pro proximis litoribus aut municipiis. Sic igitur & *proxima maris* interpretanda erant, ſi verbis inhæreamus. Nam ſententiam verſionum magis probo; adeoque non *proxima maris*, ſed *mari* legendum arbitror, litera ſcilicet ſibilante, quæ ex vicinitate ſequentis vocabuli temere, ut ſolet, hæſit, rejecta. *Freinshemius.*

3 *Silentione an voce.*] Quorum utrumlibet magni doloris ſignificationem habet. Magnus enim dolor interdum clamores exprimit, interdum eos tanquam præcluſis faucibus comprimit. *Muretus.* Mœſtitiæ comes & ſilentium. Iob. 2. *Sederunt cum eo in terra ſeptem diebus & ſeptem noctibus, & nemo ei loquebatur verbum: videbant enim dolorem eſſe vehementem.* Aurelius.

4 *Succeſſit, non alacri.*] Solent enim qui ex longa navigatione portum, quem petebant, vident, terram ſalutare, & multas lætitiæ ſignificationes dare. Virg. 3. *Italiam, primus conclamat Achates. Italiam læto ſocii clamore ſalutant.* Muretus. Ego cum illis potius ſentio, qui claſſem, ut per ipſam rei naturam opus eſt, ſenſim admotam & propinquiorem litori factam exponunt: non ut ſtudio curſui temperatum, aut ſegnius redditum fuerit remigium. quod ſicut non intendiſſe per alacritatem, ut ſolent appellentes in deſiderata loca, ita neque remiſiſſe videri poſſunt, ſed eodem tenore inceptum iter eſſe proſequuti. *Freinshemius.*

5 *Duobus cum liberis.*] Caligula &

T Druſo

urnam tenens egreſſa navi, [1] defixit oculos; idem omnium gemitus, neque diſcerneres, proximos, alienos, virorum, feminarumve planctus: niſi quod comitatum Agrippinæ longo mœrore feſſum, obvii & re-
2 centes in dolore anteibant. [2] Miſerat duas prætorias cohortes Cæſar, addito [3] *ut magiſtratus Calabriæ, Apulique, & Campani, ſuprema erga memoriam filii ſui* [4] *munera fungerentur.* Igitur tribunorum, centurionumque humeris cineres portabantur: [5] præcedebant incompta ſigna,

in qua cineres et reliquiae Germanici condita erant [illegible]

in municipiis duumviri erant velut Romae consules, decuriones ut Senatus, ut et in coloniis

non laetis ornata nec fulgentia sed squallida.

Druſo. Nero enim Romæ manſerat. *Muretus.* Falſum eſt maſculini ſexus duos liberos hic intelligi: quum manifeſtum ſit adductam tum ſimul fuiſſe Iuliam, de cujus natali ſupra 2, 54. Habuit igitur tum Agrippina ſecum duos de ſex liberis, ceteros Romæ. *Freinshemius.*

1 *Defixit oculos.*] In turbam ſcilicet adſtantem & mœrentem, ineptiſſime ille. Rectius, ita omnium oculos in ſe convertit, ut nemo uſquam alio intueretur. *Muretus.*

2 *Miſerat duas prætorias cohortes.*] Poëta de iſto more, ita in funere Pallantis: *Toto lectos ex agmine mittit Mille viros, qui ſupremum comitentur honorem Interſintque patris lacrimis.* Aurelius.

3 *Magiſtratus Calabriæ.*] Municipales duumviri, quinqueviri, & ſimiles. *Muretus.*

4 *Munera fungerentur.*] Non nove, nec ex Latinitatis portento: quippe ita Plautus in Triumviro: *Sequere, mea nata, ut munus fungaris tuum.* Et in Aſinaria: *Munus adoleſcentuli Fungare.* Aurelius.

5 *Incomta ſigna.*] De ornatu ſignorum dixi in lib. 1. De verſis faſcibus, res ſic habet. In dolore quia omnia fieri præter morem amant: etiam lictores faſces præferebant inverſos. Pedo in Eleg. ad Liviam,

Quos primum vidi faſces, in funere vidi:
Et vidi verſos, indiciumque mali.

Statius Thebaidos VI.

——— *verſis ducunt inſignibus ipſi*
Grajugenæ reges.

Nec faſces ſolum ſuos lictores, ſed milites invertebant etiam ſcuta & arma. Virgilius:

——— *& verſis Arcades armis.*

manentque in militia noſtra hodie veſtigia ejus ritus. Adde, quod non indignum monitu, verſionem hanc armorum, non luctus ſolum notam fuiſſe, ſed etiam transfugii & defectionis. Ammianus lib. XXVI. *Eumque ſecuti complures, jam gladios quatientes & pila, ad Imperatorem tranſeunt, cum vexillis ſcuta perverſa geſtantes: quod defectionis ſignum eſt apertiſſimum.* Sed quare hic, aut unde Faſces? neque enim populi Romani magiſtratus adfuiſſe video. Reſpondeo, ſigna quidem Prætorianorum fuiſſe: at faſces ipſius Germanici defuncti, qui cineribus præferebantur inſignia nuper poteſtatis. Addo, quod Deſignatores lictores ſuos habere ſoliti, qui funeris ordinem & ſollennia curabant. *Lipſius.*

Præcedebant incompta ſigna.] Vt Dracones, aquilæ, & ſimilia, non nitida, & præterſa, & fulgentia, corollis laureis ornata, unguentis delibuta, ſed *incompta*, & ſqualentia. *Verſi* ad terram *faſces.* Auctor de morte Druſi. Virg. Nonnunquam eos frangebant. *Conſul init fractis mœrentem faſcibus urbem.*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 16 vol. 1

signa, verſi faſces: [1] atq; ubi colonias tranſgrederentur, atrata plebes, [2] trabeati equites, pro opibus loci, [3] veſtem,

pullis veſtibus induta.

trabeae equitum Romanorum propriae ita dictae quod trabes e purpura et cocco intextas haberent

urbem. Muretus. Tertullian. adverſus Pſychicos. *Magiſtratus purpuras ponunt, faſces retro avertunt, precem indigitant, hoſtiam inſtaurant.* Aurelius. *Signa* proprie accipienda ſunt, pro inſignibus cohortium, ut ſupra 1, 24. *Legiones inſignibus fulgentes.* Et *faſces* intelliguntur, qui Germanico præferri conſueverant. *Freinshemius.*

1 *Trabeati equites.*] Trabea quid ad luctum? nihil. imo contra utebantur ea in diebus ſollennibus lætiſque; ut equitum Tranſvectione. quod Dionyſius notat. Sed & Domitiano decretum per honorem, ut quotiens conſulatum gereret, *equites Romani quibus ſors obtigiſſet, trabeati, & cum haſtis militaribus præcederent eum, inter lictores apparitoreſque.* Denique nuſquam trabea in luctu? equiteſque Romæ toga pulla uſi in funere, ut reliqui cives. Credo igitur veſtem hanc trabibus purpuræ intextis (id enim trabea) ſumptam hic, non doloris indicium, ſed ordinis. ad diſcriminandum, inquam, in coloniis equitem à plebe, & ſplendorem funeri conciliandum, trabeæ ſumptæ. Illæ enim propriæ equitum: (nam Grammaticorum inventa hic non moror, qui faciunt etiam regum, ducum, augurum) & ideo *Trabeata agmina*, ipſi equites Statio, in Epulo Domitiani:

Hic cum Romuleos proceres, trabeataque Cæſar
Agmina, mille ſimul juſsit diſcumbere menſis.

& in v. Silvarum ad Criſpinum: quem locum fuſius adſcribam, quia mei eget.

——— *non te ſeries inhonora parentum,*
Obſcurum proavis, & priſcæ lucis egentem
Plebeia de ſtirpe tulit. non ſanguine cretus
Turmali trabeque ac remis, & paupere clavo
Auguſtam ſedem & Latii penetrale Senatus
Advena pulſaſti: ſed præcedente tuorum
Agmine.

Vere enim emendo, *non ſanguine cretus Turmali, trabeaque Remi, nec paupere clavo.* id eſt, non tu ex plebe ſatus, imo nec ex ordine equeſtri. quem deinde deſcribit tribus notis, luxuria non indecora ingenii, ut ſolet in illo poëta. *Turmalem ſanguinem* vocat; quia propriæ equitum Turmæ: *Trabeam Remi*, quia ii trabeati, exemplo regum: *Pauperem clavum*, id eſt anguſtum & artum, qui ordinis equeſtris. *Lipſius.*

2 *Atque ubi colonias tranſgrederentur, atrata.*] Id èſt, pullis, & lugubribus veſtibus amicta. *Plebes* antiquus nominativus pro plebs. *Trabeati equites*, ut à plebe diſcernerentur, pompamque illam auguſtiorem & majeſtatis pleniorem redderent. *Muretus.* Quamvis in Germanici funere *trabeati equites inceſſiſſent*, non ob id tamen inferendum, trabeam funerale indumentum extitiſſe, ſed bene familiare equitibus in publicis ſolennitatibus. *Marc. Donatus.* Exiſtimo tunc trabeas fuiſſe attatas, & ex nigro colore, ſed habuiſſe formam trabearum, quæ veſtimenta erant primum regia, poſtea militaria & peculiaria equitibus Romanis, à trabibus intextis diſcoloribus ex purpura & cocco. *Aurel.*

3 *Veſtem.*] Pretioſæ veſtis magnam vim cremare in funeribus ſolebant. Credo ut ſignificarent, alia jam ſibi omnia vilia eſſe, amiſſo eo quem lugebant. Virgil. in funere Miſeni 6, 221. Statius in Epic. Glauc. 159. Silius lib. 10. in funere L. Æmilii Paulli 570. *Muretus.*

ſtem, [1] odores, aliaque [2] funerum ſolennia cremabant. etiam quorum [3] diverſa opida, tamen obvii, & victimas atque aras [4] Diis Manibus ſtatuentes, lacrimis & conclamationibus dolorem teſtabantur. Druſus Terracinam progreſſus eſt, cum Claudio fratre liberiſque Germanici, qui in urbe fuerant. Conſules M. Valerius & M. Aurelius (jam enim [5] magiſtratum occœperant) & ſenatus, ac magna pars populi viam complevere, [6] disjecti, & ut cuique libitum flentes. [7] aberat quippe adulatio, gnaris omnibus lætam Tiberio Germanici mortem male diſſimulari.
3 Tiberius atque Auguſta publico abſtinuere; inferius majeſtate ſua rati ſi palam lamentarentur; an ne omnium oculis vultum eorum ſcrutantibus,

1 *Odores.*] Hi quoque incendi ſolebant. Tibull. *Non ſoror Aſſyrios cineri quæ dedat odores.* Propert. *Cur nardo flammæ non oluere meæ.* Statius. *Muretus.*

2 *Funerum ſolennia.*] Obſerva hunc ritum, quod alibi defunctis, & uſto jam cadavere, nihilominus non Aras tantum ſtatuebant, ſed ſtruebant & accendebant Rogos, quaſi verum ibi funus & cadaver eſſet. Oſtendit hic locus, & Senecæ ad Marciam, c. III. de Druſo, hujus patre, qui in Germania obierat, & reliquiæ item relatæ: *Mater longo itinere reliquias Druſi ſui proſecuta, tot per omnem Italiam ardentibus rogis, quaſi toties illum amitteret.* Ait, *per omnem Italiam:* in coloniis nempe & municipiis, qua tranſibant: ut hic. *Lipſius.*

Solemnia.] Νόμιμα. *Muretus.*

3 *Diverſa oppida.*] Non ii modo, quorum oppida prætervehebatur funus, ſed ii quoque, quorum oppida, *diverſa*, id eſt, devia erant, obviam tamen proficiſcebantur, & pro copiis pompam illam cohoneſtabant. *Idem.*

4 *Diis manibus.*] Vt eos placatos ac propitios Germanico efficerent, aut fortaſſe dis manibus ipſius Germanici. *Muretus.*

5 *Magiſtratum occœperant.*] Ergo Ianuario hæc menſe geſta. *Lipſius.*

6 *Disjecti.*] Satis hoc mirum, ubi Coſſ. & Senatus, qui ſolent ordine & compoſite incedere ſive ſtare. Sed hic apparet aliter factum, ſparſoſque fuiſſe: an quia ſponte venerant? an id quoque teſtando dolori? cui confuſio videtur adhærere, nec decori cura. *Idem.*

7 *Aberat quippe adulatio.*] Vicerat enim adulationem dolor, erumpebatque. licet neminem falleret, Tiberium gaudere interitu Germanici, &c. *Freinshemius.* Viſi mihi ſunt hujus loci veram ſententiam non cepiſſe viri eruditi. Dicit Tacitus, luctum hunc populi, ob mortem Germanici, ex vero animi ſenſu, non adulatione eſſe profectum. Probat id invicto argumento. Sciebant, inquit, probe omnes, lætam Tiberio accidiſſe Germanici mortem, (quam tamen lætitiam diſſimulare conaretur, nec ſatis diſſimularet) non tamen eo minus in publica immenſi doloris ſui ſignificatione perſiſtebant. Iam autem illi non

creduntur

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 16 vol. 1

tibus, falſi intelligerentur. [1] Matrem Antoniam non [2] apud auctores rerum, non [3] diurna actorum ſcriptura, reperio ullo inſigni officio functam; cum ſuper Agrippinam, & Druſum, & Claudium, ceteri quoque conſanguinei nominatim perſcripti ſint: ſeu valetudine præpediebatur, ſeu victus luctu animus, magnitudinem mali perferre viſu non toleravit. facilius crediderim, Tiberio & Auguſta, qui domo non excedebant, cohibitam; ut par mœror, & matris exemplo avia quoque & patruus attineri viderentur. Dies quo reliquiæ tumulo Auguſti inferebantur, modo per ſilentium [4] vaſtus,

credûntur adulari, qui hoc publice agunt, quod certo noverint Principi ingratum eſſe & diſplicere. *Boxhornius.* Reddit rationem, quare incompoſiti, ſine arte, ſine ambitione, atque ut natura dabat, doluerint. nempe quia & vere lugebant: ſibi lugebant, non principi; ſuo dolori dabant, non alieno commodabant & venditabant lacrimas: dolendo non adulabantur Tiberium, quippe quem nemo ignorabat gaudere morte Germanici, utcumque triſtitiam fingeret. *Gronovius.*

1 *Matrem Antoniam.*] Hæc illa eſt Antonia Druſi, quam Plinius ait numquam ſpuiſſe, illa, quam Valerius mire laudat à continentia & amore in conjugem, lib. IV. cap. III. *Lipſius.*

2 *Apud auctores rerum.*] Tacitus ab exemplari videtur diſceſſiſſe, cum *auctorem rerum* hiſtoriæ ſcriptorem vocavit, qui Salluſtio eſt rerum adminiſtrator geſtorque, ut imperator qui bella gerit. *Tametſi haudquaquam par gloria ſequatur ſcriptorem & auctorem rerum.* Turnebus. Sic hoc ipſo libro: *C. Saluſtius Romanarum rerum florentiſsimus auctor.* Muretus.

3 *Diurna actorum ſcriptura.*] Diaria, ſive ephemeridas ſignificat: quas qui ei muneri præfecti erant, diligentiſſime conficiebant & in eis perſcribebant, quid quoque die memorabile actum foret: *materiam hiſtoriæ.* Suet. Claud. 41. *Extat talis ſcriptura in pleriſque libris, actorum diurnis* (vulgo, *ac diurnis*) *tituliſque operum.* Dicuntur & *acta diurna.* Tacitus lib. 13. *Cum ex dignitate populi Romani* (repertum) *ſit, res illuſtres annalibus, talia diurnis urbis actis mandare.* Erant & acta Senatus. Suetonius in Cæſare dictatore: *Inito honore primus omnium inſtituit, ut tam ſenatus, quam populi diurna acta conficerentur, publicarenturque.* Muretus.

4 *Vaſtus.*] Cum interdum tantum ſilentium eſſet, ut in urbe vaſtitas ac ſolitudo eſſe videretur, interdum queſtibus & lamentationibus omnia circumſonarent. *Muretus.* Olim emendavi *per ſilentium vaſtum.* atque adeo certa mihi emendatio viſa eſt, ut eam recipere non dubitaverim. Nam ipſe Tacitus ſic ſæpe locutus eſt. lib. IV. *hoſtiſque clamore turbido, modo per vaſtum ſilentium, incertos obſeſſores effecerat.* Hiſt. lib. III. *Vaſtum primo ſilentium mox cuncta ſimul erumpunt.* In vita Agricolæ: *Vaſtum ubique ſilentium, ſecreti colles.* Etiam Livius lib. 10. *deinde ut ſilentium vaſtum in urbe.* Et optima eſt conſtructio: *Dies erat inquies, modo per vaſtum ſilentium, modo ploratibus.* Obſervavi

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 16 vol. 1

ſtus, modo ploratibus inquies: [1] plena urbis itinera, [2] conlucentes per campum Martis [3] faces. illic [4] miles cum armis, [5] ſine inſignibus magiſtratus, populus per tribus, *concidiſſe Rempub. nihil ſpei reliquum* clamitabant; promptius apertiuſque, [6] quam ut meminiſſe imperitantium crederes. [7] Nihil tamen Tiberium magis penetravit, quam ſtudia hominum accenſa in Agrippinam;

ſervavi ſæpiſſime in veteribus libris, idque in nonnullis editis quoque conſpicitur, *m*, litteram, in fine dictionum nonnunquam ſcribi, 3, tanquam ternarii numeri notam, adeo ut mirum non ſit, ſi aliquando pro litera, *s*, accepta ſit à librariis. Hinc in auctore noſtro multi errores irrepſepſerunt, ut ſuis locis oſtendemus. *Pichena.* At mihi falli vir optimus videtur. Nam ſi *vaſtum ſilentium* accipimus, tam dies inquies fuit ſilentio quam ploratibus. At quid eſt *per ſilentium inquies?* Apud Ovidium in regia Somni *Muta quies habitat.* Apud Statium *preſſiſque ſilentia pennis Muta ſedent.* Si *ἀντὶ* & *inquies* apud Tacitum eſſet *varius*, tolerarem. At Tacitus utrique proprium aſſignat verbum. *Dies magna* dicitur, qua magna res geſta eſt: *dies fauſtus*, quo quid feliciter evenit. Sic *dies vaſtus per ſilentium* eſt pars diei ſilentium habens quaſi in vaſta ſolitudine. Interdum præ nimio dolore ſtupentes conticuerant & in tanta multitudine erat ſilentium loci vaſti & deſerti: interdum ploratus quietem turbabat. Sic cap. 9. *die frequenti*, eſt parte diei, qua hominum frequentia in publico verſatur. *Gronovius.*

1 *Plena urbis itinera.*] Omnibus undique, ad campum Martium confluentibus. *Muretus.*

2 *Conlucentes per campum.*] Dixit ad morem priſcum: quo ii qui funus proſequebantur, cereos manibus geſtabant, candelas, funalia, faces. Donatus id obtinuiſſe eo cenſet, quia noctu olim cadavera ſolita efferri. Super hoc more EXCURS. in *A.* Lipſius.

3 *Faces.*] Ad cereos efferebantur pueri, ad faces viri. ferebantur autem faces ad ignem ſubjiciendum rogo. ſed tum quoque, cum rogus nullus eſſet, honoris cauſa ferebantur. *Muretus.*

4 *Miles cum armis.*] Corrigo, *miles ſine armis.* Quid enim novi eſt militem videri cum armis? Sed depoſuerat, opinor, arma, ut dolorem teſtaretur, quemadmodum magiſtratus inſignia ſua. *Harlæus.* Ne quis in populo tumultus excitaretur. *Muretus.* Sic lib. 1, 8. *Die funeris milites velut præſidio ſtetere.* Gronovius.

5 *Sine inſignibus Magiſtratus.*] Id eſt, ſine toga prætexta, ſine anulis, ſine lato clavo. Quæ omnia accurate mihi dicta in ſcripto De funeribus ſingulari. *Lipſius.*

Sine inſignibus.] Ad ſignificationem mœroris: ſimul quia juſtitium erat. Ovid. *Iura ſilent, mutaque tacent ſine vindice leges. Aſpicitur toto purpura nulla foro.* Muretus.

6 *Quam ut meminiſſe imperantium.*] Nam hæ voces aperte ad aliquam imperantium contumeliam pertinebant: ſed illa querentibus metum ademiſſe videbatur doloris magnitudo. *Idem.*

7 *Nihil tamen Tiberium.*] Peſſime enim oderat Agrippinam, ejuſque gloriæ invidebat, quo iniquiore animo ferebat tanta in eam conſpirantis populi ſtudia. *Idem.*

1 *Solum*

nam; cum *decus patriæ*, [1] *ſolum Auguſti ſanguinem*, *unicum antiquitatis ſpecimen* appellarent, verſique ad cœlum ac deos, *integram illi ſubolem*, *ac* [2] *ſuperſtitem iniquorum* precarentur. Fuere qui [3] *publici funeris pompam* requirerent, compararentque *quæ in Druſum patrem Germanici honora & magnifica Auguſtus feciſſet. ipſum quippe aſperrimo hiemis* [4] *Ticinum uſque progreſſum, neque abſcedentem à corpore ſimul urbem intraviſſe: circumfuſas lecto* [5] Claudiorum Iuliorum-*que*

1 *Solum Auguſti ſanguinem.*] Non vere: plures erant, ut Lepidi & Silani ex Iulia nepte, ſed reliquos velut degeneres, credo, arguunt, hanc ſolam Auguſto dignam. *Lipſius.*

2 *Superſtitem iniquorum.*] Forſitan *inimicorum.* Rhenanus.

3 *Publici funeris pompam.*] Hoc ſenſu extat infra eodem: *ut mors Sulpicii Quirinii publicis exequiis frequentaretur.* Quid autem ſit dicere *funus publicum*, *exequiæ publicæ*, quæſtionis fuit. Panſæ atque Hircii corpora publica ſepultura honorata Vellejus ſcribit: eoſdem in campo Martio ſepultos ait Florus ex Livio epit. CXIX. Vnde quidam ex noſtris cenſuit, idem, in campum Martium, publico funere, exequiis, & ſepultura efferri. Alii cum ex ſtipe collatitia, aut publicis impenſis funus factum, ut P. Valerio Poplicolæ, Agrippæ Menenio, Scipioni Africano, id *publicum funus* exaudiunt. Ego dum amplius quærerem, inveni apud Livium de Syphace, XXX. extre. *Conſpecta*, inquit, *mors ejus fuit, quia publico funere eſt elatus.* Sic in Euſebii Chronico P. Servilius Iſauricus elatus. Apud Suetonium *Tiberii corpus crematum funere publico*: & alibi, *L. Vitellium defunctum Senatus publico funere honoravit.* Quibus locis omnibus publicam mœſtitiam accipio, & eas exequias, quibus ſicut ob funus domeſticum, auro poſito, purpuraque, populus complorans intereſſet. Hoc ſuggerit prædicto libro Livius, ubi Annibalem ita Carthaginienſibus dixiſſe refert: *Quia tributum ex privato conferendum eſt, tanquam in publico funere comploratis.* Ita quoque accipiendus eſt Numa Pompilius, luctu publico & inſigni monumento honoratus, Dionyſii Antiquitat. lib. II. Et quidem omnia in eum locum tranſlata vellem, quo Alfenum Varum publico funere elatum ſcripſi in Iuriſconſultorum hiſtoria, cap. III. *Vertranius.* Plus eſt *publici funeris pompa*, quam *publica pompa. publica pompa* eſſet hoc loco publicum funus, utcumque celebratum. at *pompa publici funeris* continet eam magnificentiam, quæ in publicis funeribus adhiberi debet poteſtque. Igitur nemo deſiderare poterat publicum funus, quod obtigiſſe Germanico, ex ipſa Taciti narratione perſpicuum eſt: ſed hoc tantum, quod iſtud funus, quum publicum eſſe deberet, non pari pompa celebratum fuerit. Non, inquam, dicere poterant *publico funere efferri debuit Germanicus*: hoc enim factum fuit: ſed quia publicum funus iſtud fuit, majori pompa adornari debuit. Et animadverterunt ceteræ verſiones hunc ſenſum; vocem tamen *publici* conſenſu prætermiſerunt. *Freinshemius.*

4 *Ticinum uſque.*] Vide quædam non vulgata apud Valerium Maximum, lib. V. cap. V. *Lipſius.*

5 *Claudiorum Iuliorumque imagines.*] Druſus hic in Iuliam familiam

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 16 vol. 1

que imagines, [1] defletum in foro, laudatum pro roſtris: cuncta à majoribus reperta, aut quæ poſteri invenerint, cumulata. At Germanico ne ſolitos quidem, & [2] cuicumque nobili debitos honores, contigiſſe. [3] ſane corpus ob longinquitatem itinerum externis terris [4] quoquo modo crematum: ſed tanto plura decora mox tribui par fuiſſe, [5] quanto prima fors negaviſſet. [6] non fratrem niſi unius diei via, non patruum ſaltem porta tenus obvium.

ne adoptione quidem venit. unde ergo in pompa funebri imagines illi gentis Iuliæ? niſi forte quia mater deducta in domum Auguſti. Hæc & talia de ſummo pectore dici poſſunt: at mihi nondum eviluit conjectura mea, *Liviorum*. Cauſſa duplici. primum, non præpoſuiſſet Claudios Iuliis Tacitus. Id nefas. deinde cum à patre latæ imagines, cur omiſſæ à matre? quæ præſertim antiquæ, & multæ? *Lipſius.*

Claudiorum Iuliorumque imagines.] Vt ſæpe alias, ſic & hoc loco librariorum error è *Liviis Iulios* fecit. Lege ergo *Liviorum*. Tiberio enim & Druſo, paterna origo ex Claudiis, materna à Liviis fuit, adoptato in eam materno avo. Sueton. idem teſtatur & Valerius 2, 4. *Muretus.* Ego potiorem habui veritatis rationem, quam ſcripturæ. Præſertim quum ſciam, quoties ob miram literarum ſimilitudinem confuſos legamus cum *Iuliis Livios*. Ex teſtimoniis ſcriptorum quæ ſupra 2, 73. relata ſunt, aliiſque quam plurimis notum eſt, majorum tantum imagines eſſe comitata poſterorum funera. Quid igitur certius, quam in Druſi exequiis adfuiſſe Liviorum imagines; quæ materna illi familia fuerit, quum Iuliam gentem nulla tam arcta cognatione contingeret. Neque vero ſimile eſt Iuliorum nomen poſtpoſiturum fuiſſe Tacitum: quod quamquam leve videatur, illis tamen jam tum temporibus obſervatum ſcimus, ut digniores qui eſſent, iidem & priores nominarentur. *Freinshemius.*

1 *Defletum in foro. laudatum pro Roſtris.*] Auctor de morte Druſi.

Et voce & lacrimis laudaſti Cæſar alumnum
Triſtia cum medius rumperet orſa dolor.

Muretus.

2 *Cuicumque nobili.*] Τῷ τυχόντι τῶν εὐπατριδῶν. *Muretus.* Recte vero, qui vocabulum *nobilis* retinuerunt. Sicut enim nunc longe inferior eſt quem *nobilem* vocant, quam qui *Gentilhuomo* cenſetur, ita quondam contra fuit. neque quiſquam habitus eſt *nobilis* præter illuſtriſſimos & *longa decora præferentes*, ut eos deſcribit Seneca apud noſtrum 14, 53. *Freinshemius.*

3 *Sane corpus.*] Non per adſeverationem efferendum eſt, ſed per conceſſionem, quaſi dicas, ut hoc largiamur, ſit ſane ita. *Idem.*

4 *Quoquo modo.*] Vtcumque ſine magna pompa. *Muretus.*

5 *Quanto prima.*] Legendum, *quando*, ἐπειδή. Idem.

6 *Non fratrem.*] Scribe, *fratres*. niſi ſui & hiſtoriæ oblitus Tacitus. Duo enim Germanico ſuperſtites fratres, Claudius natura, adoptione Druſus. ſemperque eo nomine etiam hunc noſter inſignit. Scripſit autem ſupra, Druſum & Claudium Tarracinam uſque progreſſos. *Lipſius.*

Non fratrem.] Druſum. nam de Claudio vix cogitabant, quem in pe-

cudis

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 16 vol. 1

vium. ubi illa veterum[1] *inſtituta?* [2] *præpoſitam toro effigiem, meditata*

cudis prope potius quam hominis loco habebant, & ſciebant non potuiſſe per ſe longius progredi? cum ita duceretur à Druſo, ut nervis alienis mobile lignum, & inter aulæ ludibria, ut ait Suetonius, haberetur cui rei aliud argumentum paulo poſt reperiemus. *Muretus.* Non ſui, non hiſtoriæ obliviſcitur noſter, ſed primo loco loquitur ut hiſtoricus, poſteriore vicem geriteorum, qui Tiberium maligne carpunt, ſuaque id facit ſibi ſolita obliqua oratione. Obtrectatores autem ea de cauſa de Claudio ſilent; quod erat deſpectus, & inter aulæ ludibria, unde parum nihilve decoris Germanico: niſi forte Claudium putas ab eo moribundo his verbis deſignatum fuiſſe lib. 2. ann. *Referatis patri ac fratri, quibus acerbitatibus dilaceratus, quibus inſidiis circumventus miſerrimam vitam peſſima morte finierim.* Iidem non tamen Druſum tranſmittunt, immo ex modo ejus occurſus, Tiberii adverſus Germanicum ſimultatem, & invidiam metiuntur. Quam autem Claudius vixerit omnibus deſpicatus, de Suetonio diſce, in Claud. cap. 3, 4, 5. *Salinerius.* Cave cum eruditiſſimo Taciti interprete, *fratres*, teſcribas. Quamquam enim duo Germanico ſuperſtites fratres, Claudius natura, adoptione Druſus, & ſupra ſcripſerit Tacitus, utrumque Tarracinam uſque progreſſum: cum tamen hæc omnia invidioſe in Tiberium à populo dicantur, unius modo fratris Druſi, filii Tiberii, facit mentionem. Et certe Claudius excuſari merebatur, quia haud dubie prohibitus eſt à Tiberio ulterius progredi, quam Druſus, ne plus, quam hic, lugere, magiſque affici videretur. Hæc cauſa quoque eſt, cur de matre Germanici Antonia hic non queratur populus, licet nullo inſigni officio in Germanicum functa. Nam id noluerat Tiberius: ut ſupra. Quidni credamus idem Claudio eveniſſe? Itaque non de eo, ſed Druſo, hæc ſunt accipienda, ut ad majorem invidiam concitandam in Tiberium, ejuſque domum, comparata. *Boxhornius.*

1 *Inſtituta.*] Non tantum de legibus dicuntur, ut nonnemo accepit: ſed etiam de moribus & conſuetudine: quæ ſignificatio huic loco convenientior eſt. *Freinshemius.*

2 *Toro effigiem.*] Ritum fuiſſe arbitror, ut ſi cadaver adhuc vegetum & coloratum, ipſum in toro ſive lecto oſtenderetur: ſin autem (ut in peregre functis, aut diu functis) aut non eſſet cadaver, aut decore proponi non poſſet, tum effigies cerea ejus loco in lecto oſtenderetur. Colligo ex hoc loco, tum Dionis de Auguſto, qui Nolæ obierat: *Lectus erat*, inquit, *ex auro & ebore, purpureis auratiſque ſtragulis: in cujus ima parte cadaver arcæ incluſum latebat; effigies autem ejus cerea, triumphali habitu ſupra apparebat.* Idem in Pertinacis funere, quod ei Severus ſollenniter duxit, adnotavit idem ſcriptor, & in ipſius Severi Herodianus. *Lipſius.*

Præpoſitam toro effigiem.] Lege, *propoſitam in toro effigiem.* Herodiani autem locum è principio lib. 4, quoniam ad hæc illuſtranda mirifice pertinet, etſi jam vulgatus eſt, ne quid tamen deſideretur, apponam, ut à Politiano converſus eſt, paucis tantum quibuſdam, in quibus ille turpiter erravit, emendatis: ne cui tam multa Græca moleſta ſint. *Mos eſt Romanis conſecrare imperatores, qui ſuperſtitibus filiis, vel ſucceſſoribus moriuntur, quique eo ſunt honore affecti, relati dicuntur inter divos. eſt autem tota urbe quaſi luctus quidam feſtæ celebritati promiſcuus. Quippe functum vita corpus, ritu hominum, ſumtuoſo funere ſepeliunt. Sed ceream imaginem defuncto quam ſimillimam ſingunt, eamque in regiæ veſtibulo proponunt, ſupra*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 16 vol. 1

meditata ad memoriam virtutis carmina, & laudationes &
6 *lacrymas,* [1] *vel doloris imitamenta?* [2] Gnarum id Tiberio fuit; utque premeret vulgi ſermones, [3] monuit edicto: *Multos inluſtrium Romanorum ob Remp. obiiſſe; neminem tam* *fla-*

eburneum lectum maximum atque ſublimem, veſtibus inſtratum aureis. & quidem imago illa ad ægroti ſpeciem pallida recumbit: Circa lectum vero utrinque magnam partem diei ſedent, à læva quidem ſenatus omnis veſtibus atris amictus; à dextra vero matronæ, quas virorum aut parentum dignitas honeſtat: harumque nulla vel aurum geſtans, vel ornata monilibus conſpicitur, ſed veſtibus albis exilibus indutæ, mœrentium ſpeciem præbent. Hæc ita per ſeptem dies continuos faciunt medicis ad lectum quotidie accedentibus, inſpectumque velut ægrum deterius ſe quotidie habere pronuntiantibus. Deinde ubi jam viſus obiiſſe diem, lectum humeris attollunt equeſtris ſenatoriique ordinis nobiliſsimi ac lectiſsimi juvenes, perque viam ſacram in vetus forum deferunt, ubi Magiſtratus Romani deponere imperium conſueverunt, &c. Hactenus Herodianus. Conſtat autem eorum, quæ ab ipſo commemorantur, partim etiam vetuſtioribus temporibus in uſu fuiſſe, alia gliſcente, ut fit, adulatione, ad imperatores omni honoris genere celebrandos, à poſteris excogitata eſſe. *Muretus.* Facit huc illud Propertii.

Nec mihi tunc fulcro ſternatur lectus eburno,
Nec ſit in Attalico mors mea nixa toro.

Acidalius. Imo *propoſitam*, id eſt, in toro poſitam conſpicuam omnibus. ita enim mos erat. *Grotius.*

1 *Vel doloris imitamenta.*] Simile in Claudii funere, lib. XII. *Ceterum peractis triſtitiæ imitamentis.* Lipſius.

Doloris imitamenta.] Vetus ſcriptura, *rei doloris imitamenta*, legendum eſt, *veri doloris imitamenta.* Muretus. Falſus Mureti libellus, dum affirmat, veterem ſcripturam eſſe, *rei doloris*: unde ipſe, *veri doloris.* MS. enim nihil diſcrepat à vulgatis. *Pichena.* Non recte acceperunt, tamquam in eadem claſſe cum lacrimis, laudationibus, aliis, quæ præmittuntur, ut ſerio præſtari ſolita cenſerentur: & hæc veteribus potius quam ipſi Tiberio, ad quem & matrem Liviam unice reſpiciunt, attribuerentur. Senſus & ordo verborum Taciti talis eſt: *ubi illa veterum inſtituta*, ſubaudi manſiſſe, aut quid ſimile: dein exſequitur quænam dicat, *præpoſitam toro effigiem* &c. *lachrymas*, & hic quidem finiunt inſtituta veterum, quæ hic recenſere voluerat: itaque non conjungentem particulam, ſed diſparantem ſubnectit, *vel doloris imitamenta.* Vbi manſerunt inſtituta veterum, aut ſaltem (ſi illa ſerio non potuerunt exprimi) imitamenta doloris. *Freinsh.*

2 *Gnarum id Tiberio fuit.*] Dele verbum *fuit.* Sic lib. I. *gnarum id Cæſari.* Muretus.

3 *Monuit edicto.*] Ita moris ætate illa, ut Princeps populum peccantem aut exorbitantem alloqueretur per libellum, coërceretque. Eo reſpicit metaphora ſcita Senecæ, epiſt. XCV. *Præcepta ſapientiæ, quæ affectus noſtros velut edicto coërcent & obligant.* & cave quidquam ibi mutes. *Lipſius.*

Monuit edicto.] Edictis non tantum jubebant aliquid fieri, aut vetabant ne fieret, ſed monebant populum, increpabant, docebant. Horat.

Si quis nunc mergos ſuaves edixerit aſſos,
Parebit pravi docilis Romana juventus.

Sic Auguſtus totos libros veterum interdum per edictum notos populo fecit. Sic Caligula populum objurgavit edicto,

flagranti deſiderio celebratum. [1] *idque & ſibi, & cunctis egregium, ſi modus adjiceretur.* [2] *non enim eadem decora principibus viris,* [3] *& imperatori populo, quæ modicis domibus, aut civitatibus.* populo Romano.

edicto, quod hilariter viveret. Sic Claudius, aliquando edixit, ut dolia bene picarentur, uberem enim vinearum proventum fore. & eodem die, nihil æque facere ad viperæ morſum, quam taxi arboris ſuccum. Et meditatus edictum dicitur, quo veniam daret efflatum, crepitumque ventris, in convivio emittendi. Sic edicto excuſavit iram & iracundiam ſuam, pollicitus alteram brevem & innoxiam, alteram non injuſtam fore. *Muretus.*

1 *Idque & ſibi & cunctis.*] An non magis, *& functis?* in vulgata mihi frigus. *Lipſius.*

Cunctis] Mihi multo majus frigus in τῷ *functis*. Quid enim? an *functis* vel mortuis egregium erat, quod nemo eorum tam flagranti deſiderio celebratus eſſet? Immo & ſibi, inquit, honeſtum decenſque eſſe & omnibus, qui ſic Germanicum deſiderarunt. Maluit autem dicere *cunctis*, quam *populo Romano*, quia mox voce *populi* uſurus erat. Nam gravi luctu & ſibi honorem habitum ſignificat, cui proximus erat Germanicus & ipſos lugentes laudem mereri, quod ſic teſtarentur, quanti virtutes ejus facerent. *Gronovius.*

2 *Non enim eadem decora.*] Sententia commoda, non eadem decere Principes viros primoreſque in republica, & ipſum Imperatorem; eadem inquam, quæ populum. Huic luctum permitti, at non illis. Plane hoc ipſis Tiberii verbis quaſi expreſſum voluit Pedo, illius ævi poëta:

Non eadem vulguſque decent, & culmina rerum.

Ennius poëta, apud D. Hieronymum:

Plebs hocce regi antiſtat; in loco licet
Lacrimare plebi, regi honeſte non licet.

Similia Euripides in Iphigenia, ubi Agamemnon profatur:

Ἡ δυσγένεια δ᾽ ὡς ἔχει τι χρήσιμον;
Καὶ γὰρ δακρῦσαι ῥᾳδίως αὐτοῖς ἔχει
Ἄνολβά τ᾽ εἰπεῖν. Τῷ δὲ γενναίῳ φύσιν
Ἄναυδα ταῦτα. Τῷ τ᾽ ὄχλῳ δουλεύομεν.
Ἐγὼ γὰρ ἐκβαλεῖν μὲν αἰδοῦμαι δάκρυ.

Plebeia ſors quam præſtat alibi nobili?
Collacrimare namque iis facile licet,
Et miſera fari verba. Contra, nobili
Haud facilia iſta. namque plebi nos damus,
Ideoque lacrimare vereor & pudet.

At vero in Taciti verbis, legebam olim: *Non enim decora eadem Principibus viris & imperatori populo. Modicis domibus,* &c. Populus imperator & princeps, Romani ſunt: ideoque contra, de *modicis civitatibus* mox ſequitur. Probat Pichena, ſed hoc amplius vellet: *Populo, quæ mod. d. a. civitatibus, Conveniſſe,* &c. *Lipſius.*

3 *Et imperatori populoque. Modicis.*] Exigua in ſpeciem depravatio ſcripturæ tantas tenebras offudit huic loco, ut ſententia nullo modo perſpici queat. Legendum autem hoc modo: *Non enim eadem decora principibus viris, & imperatori populo, quæ modicis domibus, aut civitatibus.* Comparat *principes viros* cum *modicis domibus*, negatque utriſque eadem decora eſſe. Modicas enim domos infractio quædam & mollities animi non ita dedecet, quæ principibus viris ſumme indecora eſt. Comparat *populum imperatorem*, id eſt, populum Romanum cum *civitatibus*, id eſt, cum municipiis & aliis tenuioribus oppidis:

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 16 vol. 1

vitatibus. conveniſſe recenti dolore luctum, & [1] *ex mœrore ſolatia: ſed referendum jam animum ad firmitudinem, ut quondam* [2] *divus Julius amiſſa unica filia, ut divus Auguſtus ereptis nepotibus,* [3] *abſtruſerint triſtitiam. Nil opus vetuſtioribus exemplis, quotiens populus Romanus* [4] *clades exercituum,* [5] *interitum ducum,* [6] *funditus amiſſas nobiles familias conſtanter tulerit.*

oppidis: & ait populum Romanum animo erectiori & fortiori eſſe debere. Eſt enim eadem ratio principum virorum ad modicas domus, quæ populi Romani ad civitates: quæ ut etiam in jure proditum eſt, privatorum loco habentur. *Imperatorem populum* ita dicit populum Rom. Vt Virg. *Romanos rerum dominos.* & ut Claudianus, *dominam plebem.* Muretus. Omnino videtur addendum, *quæ*, quod omiſſum videri poteſt à librario, ob alterum, *que*, præcedens. Itaque legendum: *Et imperatori, populoque quæ modicis*, &c. *Vrſinus.* Iungenda illa *imperatori populo*, & relativum *quæ* non inſerendum retenta copula *que*, ſed ex hac ipſa faciendum alterum *quæ:* & totus locus certiſſima correctione ita ſcribendus, ita interpungendus: *Et imperatori populo, quæ modicis domibus* &c. Opponit principes viros modicis domibus, imperatorem populum modicis civitatibus. Hoc qui non probabit, ille vero vere Morychus. Imperator populus dicitur, ut Virgilio, *Romanos. r. d.* & Sueton. Cal. 35. *Dominum gentium populum.* Acidalius. Livius lib. 1, 34, & 42 populum Romanum appellat, *principem orbis terrarum populum.* Cic. pro domo ſua: *dominum regum, victorem atque imperatorem omnium gentium.* Virg. 1, Æn. *populum late regem.* Poſt hæc cum Manuſcriptum contuliſſem, eandem penitus in eo correctionem ac diſtinctionem inveni. *Pichena. Imperator populus* appellatur Romanus, ut apud Florum, *gentium victor, orbiſque poſſeſſor, princeps, princeps gentium, regum & gentium arbiter.* Arellio Fuſco apud Senec. controv. 2, 9. *Victor omnium gentium populus.* Freinshemius.

1 *Ex mœrore ſolatia.*] Vt ait Ovidius: *Expletur lacrimis, egeriturque dolor.* Muretus.

2 *Divus Iulius.*] Sen. ad Marciam: *D. Cæſar cum Britanniam peragraret, nec Oceano felicitatem ſuam continere poſſet, audivit deceſsiſſe filiam, publica ſecum fata ducentem* &c. *tamen intra tertium diem, imperatoria obiit munia: & tam cito dolorem vicit, quam omnia ſolebat.* Muretus. Sen. eodem loco. *Divus Auguſtus amiſsis liberis, nepotibus, exhauſta Cæſarum turba, adoptione deſertam domum fulſit. Tulit tamen fortiter, tanquam ejus jam res ageretur, cujus tum maxime intererat de Diis neminem queri.* Aurel.

3 *Abſtruſerint.*] Recondiderint, continuerint, devoraverint. *Muretus.* Verbum *abſtruſerint* mihi omnino convenire non videtur. Loquitur enim de animi infirmitudine & conſtantia, quæ non eſt, ſi triſtitia ſaltem abſcondatur, occultetur, ſed abjiciatur. Itaque moveor, ut legendum credam, *Abſterſerint.* Acidalius.

4 *Clades exercituum.*] Vt ad Trebiam, ad Traſimenum lacum, ad Cannas, quo etiam tempore, cum domus prope nulla eſſet luctus expers, triginta diebus luctus ſenatuſconſulto finitus eſt, ne ſacra intermitterentur. Liv. lib. 22. *Muretus.*

5 *Interitum ducum.*] Vt trium Deciorum, duorum Scipionum in Hiſpania, Paulli ad Cannas, Marcelli ad Venuſiam, & aliorum. *Idem.*

6 *Funditus amiſſas nobiles.*] Vt cum

trecenti

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 16 vol. 1

tulerit. [1] *Principes mortales, Remp. æternam eſſe. proin* [2] *repeterent ſolennia; &* quia ludorum [3] Megalenſium ſpectaculum ſuberat, *etiam voluptates reſumerent.* Tum exuto juſtitio, [4] reditum ad munia; & Druſus [5] Illyricos ad exercitus profectus eſt, erectis omnium animis [6] petendæ è Piſone ultionis; & crebro queſtu, *quod vagus interim per amœna Aſiæ atque Achaiæ,* [7] *adroganti & ſubdola mora ſcelerum probationes ſubverteret.* Nam vulgatum erat *miſſam*, ut dixi, *à Cn. Sentio famoſam* [8] *veneficiis Martinam,*

trecenti ſex Fabii, cum quinque millibus clientium, Carmentali porta, quæ ex eo *Scelerata* dicta eſt, egreſſi omnes in bello adverſus Veientes cæſi ſunt: uno tantum adhuc impubere, quaſi in ſemen relicto. Liv. lib. 2. *Idem.*

1 *Principes mortales rempublicam æternam.*] Præclare hunc locum exſequitur Scipio apud Liv. lib. 28. *Quid? ſi ego morerer, mecum expiratura reſp. mecum caſurum imperium populi Romani erat? Ne iſtuc Iupiter opt. max. ſirit: urbem auſpicato, diis auctoribus in æternum conditam, fragili huic & mortali corpori æqualem eſſe,* & quæ ſequuntur. *Idem.*

2 *Solennia repeterent.*] Sic Homerus dixit Il. 23. λαοὶ δ' ἐπὶ ἔργα τράπωνται. *Populi revertantur ad opera.* Et hoc funere Patrocli peracto. *Aurelius.*

3 *Megalenſium ſpectaculum ſuberat.*] Vides ergo multum temporis interceſſiſſe, à die mortis Germanici. Nam mortuus ipſe extremo Novembri. quod facile colligo ex Suetonii verbis ſcribentis: *Et ut fato functum palam factum eſt, non ſolatiis ullis, non edictis inhiberi luctus publicus potuit: duravitque etiam per feſtos Decembris menſis dies.* id eſt, per Saturnalia, quæ medio Decembri. At Megalenſium ſpectaculum, de quo nunc, incidit in Nonas Aprileis. per quas, LVDI. MATRI. MAG. ut in Kalendario notatum. *Lipſius.*

4 *Reditum ad munia.*] Reditum ad res, apertæ tabernæ, aperta templa, judicia exerceri cœpta. *Muretus.*

5 *Illyricos ad exercitus.*] Quibus etiam præfuerat ætate ſuperiori, ut priori libro dictum eſt. *Idem.*

6 *Petendæ è Piſone ultionis.*] Forte legi poſſet, *ſpe petendæ* &c. *erigi ſpe*, nota phraſis. *Freinshemius.*

7 *Arroganti & ſubdola mora.*] Qui tanti facinoris reus, vix dignaretur ad ſe purgandum venire, & interea ſubverteret probationes. *Muretus.*

8 *Veneficiis Martinam.*] Vt hic Martina operam Tiberio navavit in tollendo Germanico: ſic Neroni in tollendo Britannico Locuſta: certe veneficium videtur mulierum peculiare vitium eſſe. Celebres ſunt venenis, ex ultima illa antiquitate, Circe, Medea, aliæque ejuſmodi, & totum genus Ægyptiarum mulierum, Helena quoque ab Homero venenorum perita inducitur, neque cuiquam ignotæ ſunt Theocriti & Virgilii Pharmaceutriæ. *Canidiam* autem Horatii quis ignorat? & fere ubicunque veneficiorum aut ſuperſtitionum magicarum, ibi & mulierum mentio. Vnde *venefica* & *trivenefica* vulgaria in mulieres, & uſitata in comœdiis convicia. Quin etiam vera cauſa, cur Pythias in Eunucho Terentiana Chæ-

ream

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 16 vol. 1

nam, [1] *ſubita morte Brundiſii exſtinctam, venenumque nodo crinium ejus occultatum, nec ulla in corpore ſigna ſumpti exitii reperta.* At Piſo præmiſſo in urbem filio, datiſque mandatis, per quæ Principem molliret; ad Druſum pergit: quem [2] haud fratris interitu trucem, quam remoto æmulo æquiorem ſibi ſperabat. Tiberius quo [3] integrum judicium oſtentaret, exceptum comiter juvenem, [4] ſueta erga filiosfamiliarum nobiles liberalitate auget. Druſus Piſoni, *ſi vera forent quæ jacerentur, præcipuum in dolore ſuum locum* reſpondit; *ſed malle falſa & inania,*

ream *veneficum* vocet, ea eſt, quod jactatum inter mulieres id convicium eſſet: non eæ quas adfert Donatus. Vnde Medea apud Euripidem univerſe pronuntiat, mulieres, nulla magis alia in re, quam in veneficiis doctas & ingenioſas eſſe. Id cur ita ſit, non difficile eſt ad explicandum. Mulieres enim, quoniam imbecilliores ſunt, eo ſunt vindictæ cupidiores. Vlciſci autem eos, à quibus ſe lædi putant, ferro ac palam, propter eandem illam naturalem imbecillitatem non queunt. Clam igitur venenis idem efficere moliuntur. *Muretus*.

1 *Subita morte.*] Videri ergo poterat exanimaſſe ſe, hauſto veneno, ut acerbitatem cruciatuum, quos ſibi imminere intelligebat, effugeret. Sed cum in corpore nulla ſigna ſumpti exitii exſtarent, non immerito homines ſuſpicari poterant, eam potius opera Piſonis exſtinctam, metuentis, ne tormentorum vi coacta, rem totam detegeret, aperteque fateretur à Piſone & Plancina ſibi id mandatum fuiſſe, quod etiam Tiberii & Auguſtæ voluntate fieri dicerent. *Idem*.

2 *Haud fratris.*] Id eſt, non tam fratris interitu trucem. Sic Plautus Rud. *Non ædepol piſces expeto, quam tui ſermonis ſum indigens.* Sic Vlpianus in L. *pro herede* D. de acquirenda hæreditate, *Pro herede autem gerere, non eſſe facti quam animi.* Scævola in l. *His verbis*, de legatis. 3. *Et chirographis exactis, quam pecunia erogata, reverſus in patriam.* Multos alios ſimiles locos collegit ſummus vir Antonius Auguſtinus lib. 4. 1. 8. emendationum. *Idem*.

3 *Integrum judicium.*] Non corruptum, non vitiatum, neque ira, neque miſericordia, neque odio adverſus eos qui accuſarentur, neque charitate in ſuos. *Idem*.

4 *Sueta erga fil.*] Mos igitur fuit, Principem donare aliquid filiis Præſidum, qui è provinciis redirent, atque ipſum adirent. Exempla velim notari. *Lipſius*.

Erga filios familiarium.] Lege, *Filiosfamiliarum*, una voce. Ita loqui in uſu veteribus, ut patremfamilias, *patresfamiliarum*: filiumfamilias, *filiosfamiliarum* dicerent. Notat id Varro eſſe à Siſenna, VII de Ling. Lat. Et deinceps uſi multi. Infra lib. XI. *ne in mortem parentum filiisfamiliarum fenori pecunias darent.* Suet. Cal. 26. *Patresfamiliarum notos.* & Veſp. XI. *filiorumfamiliarum.* ita enim legi in V. C. peroptimo, quo uſi Ranconetus, Turnebus, Cujacius. Vulgo, *filiofamilias*. Mercerus. Mutavi ſuadente Mercero, immo Tacito ipſo: qui lib. I. dixit: *nunquamne ad ſe, niſi filiosfamiliarum venturos.* Pichena.

1 *Hac*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 16 vol. 1

inania, nec cuiquam mortem Germanici exitioſam eſſe. [1] Hæc palam, & vitato omni ſecreto: neque dubitabantur [2] præſcripta ei à Tiberio, cum incallidus alioqui & facilis juventa, ſenilibus tum artibus uteretur. Piſo 9
Dalmatico mari tramiſſo, relictiſque apud Anconam navibus, per Picenum, ac mox Flaminiam viam, adſequitur legionem, quæ è Pannonia in urbem, dein præſidio Africæ ducebatur. eaque res agitata rumoribus, *ut in agmine atque itinere crebro ſe militibus* [3] *oſtentaviſſet.* ab Narnia [4] vitandæ ſuſpicionis, an quia pavidis conſilia in incerto ſunt, Nare, ac mox Tiberi devectus, auxit vulgi iras, quia [5] navem tumulo Cæſarum adpulerat; [6] dieque, & ripa frequenti, [7] magno clientium agmine ipſe,

1 *Hæc palam.*] Tum ad vitandam omnem ſuſpicionem conſcientiæ, tum quia nolebat ullam poteſtatem Piſoni facere, illas ſceleratas machinationes apud ſe detegendi. *Muretus.* Hanc cauſam reddi video, quod operam dare voluerit Druſus, ne ſecretis ſermonibus cum Piſone ſuſpectum ſe cuiquam redderet. Ego vero aliter hæc acceperim: ideo, nimirum, callido monitu Tiberii, palam, præſentibuſque aliis, hos cum Piſone commutaſſe ſermones Druſum, atque imprimis dixiſſe, *ſi vera forent, quæ jacerentur, præcipuum in dolore ſuum locum:* ut quanto luctui Tiberianæ domui mors Germanici eſſet, ſic palam intelligeretur. Hoc enim maxime volebat Tiberius, ob alia omnia in vulgus ſuſpectus. *Boxhornius.*

2 *Præſcripta & a Tiberio.*] Melius, *præſcripta ei.* Lipſius.

Præſcripta &c.] Lego *ei.* & paulo poſt *tamen*, pro, *tum.* Muretus.

3 *Oſtentaviſſet.*] Quaſi qui malis artibus hoc conſecutus eſſet, ut parens legionum diceretur. Videtur ergo eis ſe venditare, ac ſalutem ſuam commendare, ſi quod periculum ingrueret. *Idem.*

4 *Vitandæ ſuſpicionis.*] Ne videretur militum opera ac ſtudio velle aliquid turbare, ac νεωτερίζειν. Subaudiendum autem ἕνεκα. Græco more, apud optimos quoſque ſcriptores ſatis frequenti. Sic lib. 2. *Ægyptum proficiſcitur cognoſcendæ antiquitatis.* Et hoc ipſo in libro, *multa populus paravit tuendæ libertatis.* Muretus. Fortaſſe Tacito magis proprium, *vitandæ ſuſpicioni.* infra eod. lib. *Tiberius, quaſi firmandæ valetudini, in Campaniam conceſſit.* lib. 12. *Contrahendæ rurſus multitudini, gladiatorum ſpectaculum editur.* Hiſt. lib. 3. *Is balneas, abluendo cruori, propere petit.* Nihil tamen muto. nam lib. 14. *Et cætera oſtentandæ pietatis.* Pichena.

5 *Navem tumulo Cæſarum.*] Ad eam partem campi Martii, ubi erat Mauſoleum Auguſti, nunc domus Soderinorum. Videbatur autem quodammodo inſultare Germanico, cujus cineres illic conditi erant. *Mur.*

6 *Dieque & ripa frequenti.*] Cum vitare potius conſpectum populi deberet, cui ſe inviſum ſentiebat. *Idem.*

7 *Magno clientium agm.*] Quæ omnia adrogantiam & oſtentationem potentiæ habebant. *Idem.*

1 *Ala-*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 16 vol. 1

ipſe, feminarum comitatu Plancina, & vultu [1] alacres inceſſere. Fuit inter inritamenta invidiæ domus foro imminens, [2] feſto ornatu, conviviumque, & epulæ, & celebritate loci nihil occultum. Poſtera die Fulcinius Trio Piſonem apud conſules poſtulavit. [3] contra Vitellius, Veranius, ceterique Germanicum comitati tende-

1 *Alacres.*] Cum triſtes potius ac demiſſi eſſe deberent in tanto populi luctu; tantaque invidia ſua. Verbum quoque *inceſſere* habet interdum quandam & faſtus, & deliciarum ſignificationem. Virg. *Aſt ego, quæ divum incedo regina.* Et alibi: *Et vera inceſſu patuit Dea.* Sen. ad finem libri 7. Q. Nat. *Tenero & molli ingreſſu ſuſpendimus gradum. non ambulamus, ſed incedimus.* Claudian. de Gildone: *His fretus ſociis ipſo jam principe major Incedit.* Muretus.

2 *Feſto ornatu.*] Ob lætitiam domini redeuntis. Ornatum feſtum intellegit laurum & lucernas. Iuvenalis:

Ornentur poſtes, & grandi janua lauro.

De lucernis vide quæ notavi in Electis, cap. III. & adde egregium Arriani locum in Sermonibus Epicteti, l. I. cap. XIX. Ἠξίωται δημαρχίας· πάντες οἱ ἀπαντῶντες συνήδονται, ἄλλος τοὺς ὀφθαλμοὺς καταφιλεῖ, ἄλλος τὸν τράχηλον, οἱ δοῦλοι τὰς χεῖρας. Ἔρχεται εἰς οἶκον, εὑρίσκει λύχνους ἁπτομένους· ἀναβαίνει εἰς τὸ Καπιτώλιον, ἐπιθύει. Id eſt: *Tribunatum aliquis adeptus eſt. omnes obvii gratulantur, alius oculos, alius collum oſculatur, ſervi manus. Domum venit, invenit collucentes lucernas. in Capitolium aſcendit, ſacrificat.* Idem lib. II. Τέκνον, ἂν σωθῇς, ἅψω λύχνους, ταῦτ' ἐστὶ τὰ τοῦ φιλοστόργου. Μέγα σοι ἀγαθὸν ἔσται σωθέντι, τοιούτῳ καὶ λύχνον ἅπτειν ἄξιον. Nec lucernas ſolum in diebus ejuſmodi feſtis, ſed etiam funalia cereoſque accendebant. Panegyriſtes Laudatione Theodoſii: *Quid portas virentibus ſertis coronatas? quid aulæis tardantes plateas, accenſiſque funalibus auctum diem referam?* ubi ex optimo libro lego, *aulæis undantes plateas.* Lipſius.

Feſta ornatu.] Lege, *feſto. Ornatum* autem dixit ſerta, coronas, lumina accenſa, quæ omnia etiam hodie in uſu manſerunt. *Muretus.* Manuſcriptus, *feſta ornatu*, unde ſuſpicor legendum, *feſta, ornata.* Pichena.

3 *Contra Vitellius.*] Germanici comites, qui dextram morientis contingentes, juraverant ſe ſpiritum ante quam ultionem amiſſuros, negabant audiendum Trionem, qui in jus vocato Piſone poſtulaverat, ut ordinario jure nomen ejus reciperent inter reos lege inſcripti maleficii. Fuere igitur Trioni prælati, quod omiſſa ſolenni accuſatione, Piſonem reum extra ordinem facerent, dicentes, *Neque ſe accuſatores eſſe.* Eos enim ſi jam à Trione delatum denuo accuſaturi deferrent, audire minime jus fuit, cujus auctor Æmilius Macer de Publicis judiciis. Ne dicam ex Lentuli ſententia dicta Regulo & Trione Coſſ. (ſic, & non *Sulla*, in Pandectis legendum) Piſonem legatum imperatoris, & præſidem Syriæ provinciæ accuſari non licuiſſe, ut retulit Saturninus. Illum igitur non debere inter reos recipi probe dictum, cui durior pœna extra ordinem immineret, hoc Iuriſprudentes ſuadent. D. de accuſationibus. *Vertranius.* Hoc genus contentionis *divinationem* vocabant, cum quærebant, cui potiſſimum mandanda

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 16 vol. 1

tendebant, *nullas* [1] *eſſe partes Trioni, neque ſe accuſatores, ſed rerum* [2] *indices & teſtes, mandata Germanici perlaturos.* Ille dimiſſa ejus cauſſæ delatione, [3] *ut priorem vitam accuſaret obtinuit*: petitumque eſt à principe, [4] *cognitionem exciperet*: quod ne reus quidem abnuebat, ſtudia populi & patrum metuens: contra *Tiberium ſpernendis rumoribus validum, &* [5] *conſcientiæ matris innexum eſſe*; veraque

danda eſſet accuſatio. Vide Aſconium in divin. Ciceronis. *Muretus.*

1 *Eſſe partes Trioni.*] Lego, *Trionis.* Idem.

2 *Indices & teſtes.*] Valde intereſt inter utroſque. Pedianus ſcribit, *Indicem eſſe, qui facinoris, cujus ipſe eſt conſcius, latebras indicat, impunitate propoſita.* Sed *indicium* equidem arbitror ad id pertinere, quod conjectura aſſequimur, & ſuſpicionibus: & quod crimen non probat, ſed indicat. *Teſtimonium* vero dicimus de rebus viſis aut auditis: ex quibus crimen non indicatur, ſed probatur. Corn. infra lib. 15. de Scevino & Milicho: *Quia cætera vana objeciſſet, adjungere crimen viſum, ſe pariter indicem & teſtem facere.* Abutuntur tamen interdum ſcriptores. *Ferrettus.* Qui de crimine cognoſci, non ſolenni jure, ſed extra ordinem poſtulabant, aſſeruere ſe rerum indices & teſtes eſſe. Sed *index* eſt Aſconio, ut dixit Ferrettus, quo ſenſu Tullius & Livius id nomen familiariter uſurpant. Verum hoc loco non criminis participes indicare intelligendi ſunt, ſed qui aliter, quam ex conſociatione, illud exploratum haberent. Sic licet ignoraret Cornelius Ann. 15. Milichus gnatus an neſcius conjurationis foret, illum ait, *ſe pariter indicē ac teſtem facere. Index* igitur eſt, qui indicat, quod ſive conſortio delicti ſive ſuſpicione ſive alio quoque modo reſcierit. Cum autem indicium tantum urgeat, & nihil probet, *teſtes* ſe comites Germanici profeſſi ſunt, qui teſtimonium de rebus, vel viſis, vel cognitis ex auditione dicerent. *Vertranius.*

3 *Vt priorem vitam.*] Cum enim quis publici alicujus criminis reus agebatur; non ea tantum, quæ ad illud crimen proprie pertinebant, in judicio exponebantur: ſed & tota acta vita excutiebatur. Hinc eſt, quod primus liber accuſationis in Verrem eſt de anteactis, quatuor reliqui de ipſo crimine repetundarum. Id autem eo fiebat, quod prior vita magno argumento eſt, ad crimen aut confirmandum aut diluendum. *Muretus.*

4 *Cognitionem exciperet.*] Suſciperet. Bene autem, *cognitionem* cum de facto, non de jure, agatur. *Muretus.* Melius erat *acciperet* vel *ſuſciperet.* Et forte pro illo ſcriptum fuit ὀρχαϊκῶς, *Ecciperet*, quæ mendo cauſa. *Acidalius.* Polletus de foro Rom. 3, 2. hunc locum exſcribens pro *exciperet* præfert *reciperet.* quod ſi à libro ſit, probum eſſe arbitror. *Freinshemius.* Hoc quidem dilutum nimis, quum conſtet nullum aliud eſſe vetus ſcriptum exemplar horum librorum, quam unde ſunt editi. Et nodum in ſcirpo quærunt. *Exciperet* eſt admitteret. *Gronovius.*

5 *Conſcientiæ matris innexum.*] Ipſum quoque conſcium matri eorum, quæ adverſus Germanicum facta eſſent. *Muretus.* Vt breviter abſolvam, res ita habet. Fuit in hac cauſſa Piſoni conſcientia Auguſtæ 2, 77. ne Tiberio quidem experte, ſed & ipſo inſidiarum in Germanicum, aut certe offenſarum conſcio. *Freinshemius.*

raque aut in deterius credita, [1] *judice ab uno facilius diſcerni: odium & invidiam apud multos valere.* Haud fallebat Tiberium moles cognitionis, quaque ipſe fama diſtraheretur. Igitur paucis familiarium adhibitis, minas accuſantium, & hinc preces audit, integramque cauſſam
11 [2] ad ſenatum remittit. Atque interim Druſus rediens Illyrico, quamquam patres cenſuiſſent, *ob receptum Maroboduum, & res priore æſtate geſtas, ut ovans iniret*, prolato honore urbem intravit. [3] Poſt quæ reo [4] T. *Arruntium*, [1] *Fulci-*

1 *Iudice ab uno facilius diſcerni.*] Non Tacitus hoc dicit, ſed Piſo poſt peſſimum miniſterium vaniſſimæ ſpei ſerviens. Verius ſanctior regis præceptor 3 Pol. cap. 11. Διὰ τοῦτο καὶ κρίνει ἄμεινον ὄχλος πολλά, ἢ εἷς ὁστισοῦν. ἔτι μᾶλλον ἀδιάφθορον τὸ πολύ· καὶ καθάπερ ὕδωρ τὸ πλεῖον, οὕτω καὶ τὸ πλῆθος τῶν ὀλίγων ἀδιαφθορώτερον. τοῦ δ' ἑνὸς ὑπ' ὀργῆς κρατηθέντος, ἢ τινὸς ἑτέρου πάθους, τοιούτου, ἀναγκαῖον διεφθάρθαι τὴν κρίσιν. ἐκεῖ δ' ἔργον ἅμα πάντας ὀργισθῆναι καὶ ἁμαρτεῖν, &c. *Gronovius.*

2 *Ad ſenatum remittit.*] Hæc erat una ratio expediendi ſe. *Muretus.*

3 *Poſtquam reo.*] Lege, *Poſt quæ*, ut paulo infra hoc ipſo in libro. Sed & in veteri libro planè ita ſcribitur. *Muretus.* Auctore Manuſcripto parva, ſed congruens mutatio facta eſt. Sic paulo infra: *Poſt quæ Tiberius.* & ſupra lib. 1. *Poſt quæ L. Arruntius.* Pichena.

4 *T. Arruntium.*] Nicolaus Faber, vir quem Probitas & Eruditio juxta amant (veris, nec ambitioſis laudibus utor) Notis ad Senecam patrem legendum cenſet, *Lucium*, non *Titum.* veriſſime. eſt illuſtris ille vir, Senator & Conſularis, Auguſti judicio dignus Principatu: Tacito noſtro ſæpe nominatus. *Lipſius.*

T Arruntium, Fulcinium.] Quatuor oratores hic nominat Tacitus: qui cum eos ſibi patronos reus poſtulaſſet, alius alia excuſatione uſi, munus illud ſubterfugerunt. Sed quomodo in eis *Fulcinius* numerari poteſt? Hic enim & accuſationes, ut ita dicam, factitabat: & quum ſibi accuſandi Piſonis munus ultro depopoſciſſet, depulſus eo conatu, ut tamen anteactam vitam accuſaret, obtinuit & accuſavit. Dubium igitur non eſt, quin hoc loco ſubſit aliquid mendi. Vetus liber hoc loco non *Fulcinium* habuit, ſed *Fuſcenium*, ex qua rectæ ſcripturæ depravatione veritas eruetur. Lego igitur hoc modo: *T. Arellium Fuſcum, Cnejum Aſinium Gallum, Æſerninum Marcellum, Sex. Pompeium, patronos petenti.* De iis autem omnibus aliquid dicendum eſt. T. Arellius Fuſcus pater, & ejuſdem nominis filius, inter nobiles declamatores, ſæpiſſime à Seneca in libris Controverſiarum nominantur. *Cnejum*, omnibus litteris pleroſque veterum ſolitos ſcribere diſerte teſtatur Victorinus: cum tamen frequentius *Cn.* duabus litteris ſcribatur. Eſt igitur *Cneius Aſinius Gallus, Cn. Aſinii Pollionis filius*, qui dicebatur retinere ferociam patris, quique ſimulante Tiberio, nolle ſe ſummæ præeſſe, quæſiit ex eo, quam partem reip. ſibi mandari vellet, ut lib. 1. dictum eſt. *Æſerninus Marcellus*, eſt *C. Claudius Marcellus Æſerninus.* cujus & ipſius aliquoties apud Senecam mentio. Vetus autem eſſe in Marcellorum familia *Æſerninorum* cognomen, argumento eſt, quod Cicero lib. 4. accuſationis *Marcellum* quendam

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 16 vol. 1

[1] *Fulcinium, Aſinium Gallum,*[2] *Æſerninum Marcellum,*[3] *Sex. Pompeium patronos* petenti, iiſque diverſa excuſantibus, M. Lepidus, & [4] L. Piſo, & [5] Liveneius Regulus adfuere,

adeſſe proprie dicuntur patroni & advocati. Ovid: lib: 3 artis amat: v. 538. [Mandera des dives, ius qui profitebitur adſit.]

quendam *Æſerninum* nominat. Sed & *Eprius* quidam *Marcellus* inter diſertos nominatur in lib. de oratoribus, qui Tacito tribui ſolet. Qui tamen *Eprius* nullo modo videtur idem eſſe poſſe, cum eo, qui hic nominatur. *Sex. Pompeius* is eſt, qui cum Sex. Apuleio conſul fuit, quo anno Auguſtus exceſſit, & puto eundem eſſe, qui à Seneca vocatur *Pompeius Silo.* Eum & Ovidius, ut vitæ ſuæ auctorem ac parentem laudat. Et Valerius Maximus omnia ſe illi honorum incrementa debere profitetur. *Muretus.*

1 *Fulcinium.*] Quid? Fulcinium Trionem patronum petit Piſo? atqui is accuſationem ejus petiit, obtinuitque. & mox etiam exſequitur. Ambigo de lectione, niſi alius aliquis Fulcinius ab iſto. *Lipſius.*

Fulcinium.] Tam diſerte ſcriptum eſt hoc nomen, ut de eo non ambigam. Et ſcriptum fuit, *M. Fulcinium.* Et puto, ut accuſatorem validum & eloquentem ſubtraheret adverſariis, Piſonem hunc patronum petiiſſe; quippe & valebat venali eloquentia apud Senatum, & amicitia apud principem. nam quia nondum accuſator, ideo nondum prævaricator. Cæterum illud *M*, in fine verbi, *Arruntium* extat. *Aurelius.*

Marcellum.] Eprium nomine: cujus celebre ingenium in foro. *Lipſius.*

2 *Æſerninum Marcellum.*] Sic legendum eſſe oſtendi conjunctim, ut nempe unius hominis hoc nomen eſſet, non diſtincte ut olim, *Æſerninum, Marcellum.* Quæ diſtinctio Virum Clariſſimum decepit, ut crederet per Marcellum hic deſignari *Eprium nomine, cujus celebre ingenium in foro.* Sed hunc certe patronum dedignatus eſſet Piſo *ſordide natum*, ut diſcimus ex Dialogo de Orat. cap. 8. nam & omnes reliqui, quos hic nominat, ſunt ex primoribus civitatis, ſanguine Piſoni, aut amicitia juncti: igitur mox Tiberius: *ſi quos propinquus ſanguis, aut ſua fides patronos dedit.* Deinde hic Eprius ſub Veſpaſiano, hoc eſt, quinquaginta plus minus annis poſtea claruit, ut ex auctore noſtro conſtat. Æſerninus autem hic ipſe eſt, qui apud Sueton. in Aug. 43. memoratur, Aſinii Pollionis nepos, frater ut videtur Aſinii Marcelli, quo de ſermo apud Tacit. 14, 40. Meminit ejus Seneca in præfat. epitomes lib. 4. contr. & noſter *ad ſumma provectum* ait *incorrupta vita & facundia.* Freinshemius.

3 *Sex. Pompeium.*] Eſt ille, qui ſupra cum Apuleio conſul. quem Valerius Maximus amicum patronumque ſuum nimis plena manu laudat lib. IV. cap. VII. Vocat clariſſimum ac diſertiſſimum virum, & addit: *A quo omnium incrementa commodorum ultro oblata cepi: per quem tutior adverſus caſus ſteti: qui ſtudia noſtra ductu & auſpiciis ſuis lucidiora & alacriora reddidit.* & ſatis facunde dicta, quæ ſequuntur. Et lib. II. cap. I. adſignificat proconſulem eum Aſiæ fuiſſe, comite ſe. vocat ibi, *virum ut omnibus virtutibus, ita humanitatis quoque laudibus inſtructiſſimum*: additque *facundiſſimum ſermonem ore ejus, quaſi e beato quodam eloquentiæ fonte manaſſe.* Nec diſſentit Ovidius, qui vitam illi ſuam fortunaſque non uno loco refert acceptas. ut appareat hunc Sextum amicum unice fuiſſe Muſis ſtudiiſque: & ideo à nobis fugitivam memoriam ejus non fruſtra retractam. *Lipſius.*

4 *L. Piſo.*] Rei frater. *Muretus.*

5 *Liveneius.*] Puto primam litteram geminandam, ut ſit: *L. Livineius,*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 16 vol. 1

re, arrecta omni civitate, *quanta fides amicis Germanici,* [1] *quæ fiducia reo, ſatin' cohiberet ac* [2] *premeret ſenſus ſuos Tiberius, an promeret.* [3] iis haud alias intentior populus, plus ſibi in principem occultæ vocis, aut ſuſpicacis ſilentii permiſit.

12 Die ſenatus Cæſar orationem habuit meditato

nejus, ita enim in veteribus nummis ſcribitur. *Idem.*

1 *Quæ fiducia reo.*] Imitatum ex illo Virgilii, *quæ ſit fiducia capto.* Id.

2 *Premeret an promeret.*] Elegantia orationi ex ſimilitudine vocum quæſita. *Muretus.* Verba hæc, *an promeret*, non ſunt à Manuſcripto. in eo enim ſic legitur: *ſatin cohiberet ac premeret ſenſus ſuos Tiberius, ac premeret.* Vnde ſuſpicari poſſumus, perperam, & oſcitanter à librario ingeminata. Lector judicet. *Pic.* Ex iis quæ prodit ex codice Mediceo Pichena, inducor fere ut credam, reſectis vocibus quatuor, reſcribendum tantum: *ſatin cohiberet ſenſus ſuos Tiberius. iis haud.* Gruterus. Voculam *iis* audacter deleo, & totum hunc locum aliter diſtinguo, recepta Mureti lectione *poſt quæ*, non *poſtquam.* quæ vox cauſſa fuit, ut τὸ *iis* inculcaretur. Ab illo enim *poſtquam* huc uſque pendebat ſententia, & ut necteretur neceſſarium erat hoc *iis* quaſi vinculum injicere. At nunc vide, quam omnia melius fluant; *poſt quæ reo* &c. *petenti, iiſque diverſa excuſantibus, M. Lepidus* &c. *adfuere; arrecta omni civitate, quanta fides amicis Germanici, quæ fiducia reo, ſatin' cohiberet ac premeret ſenſus ſuos Tiberius, an promeret. Haut alias intentior populus plus ſibi in principem occultæ vocis, aut ſuſpicacis ſilentii permiſit.* Sciens ſtruendæ orationis lector judicabit, & ſcio probabit. Alium nec probare curo, nec volo judicare. *Acidalius.*

3 *Iis haud alias intentior populus.*] Vera & genuina Manuſcripti verba: *Is haud alias intentior: populus plus ſibi* &c. Quæ, ut alia multa corrupta fuerant, frigido quidem ac perſimplici ſenſu. at contra, optimus eſt atque efficax in lectione priſca. Duo enim oſtendit: Tiberii ſcilicet in eo negotio intenſiſſimum animum, ac populi majorem licentiam. *Pichena.* Ex Salluſtiana oratione, qui in Iugurthino. *Incredibile memoratu quantum plebes intenta fuerit.* Aurelius. Τὰ *ac premeret* in unico libro poſteriori loco meram eſſe delirationem librarii Pichenæ ſubſcribo: neque aut inde faciendum *an promeret*, aut tàm puerilis atque ὀχληρῶδες, ut Lucilius recte judicat, luſus lenocinio τὸ σεμνὸν ſuum condonaſſe Tacitum cenſeo. *Satin* dixit, non *Vtrum*, ut alteram quoque dubitationis partem neceſſe fuerit adſcribi. Quæ præterea hic vel ipſe Pichena vel Gruterus vel Acidalius moliuntur, ea me non afficiunt. Nam de Tiberio, quod ſignificat toties, quid opus nunc repeti? Dein illa *populus plus ſibi permiſit*, curta & manca oratio eſt, niſi populus idem *haud alias intentior* accipitur. Accedit, quod, cum tria poſuerit, quæ tum occupabant cogitationes hominum & ſuſpenſas habebant, parum commode, duobus tranſmiſſis, de tertio aliquid interjicitur, quod nemo ignorabat. Quin, ſi verum volumus, omnis hæc periodos nihil aliud eſt quam repetitio & explicatio τοῦ *arrecta omni civitate*, quæ præcidi oportuerat mentione facta rerum, quæ cunctos etiam quietos ſollicitarent. Quaſi eſſet: His, inquam, arrecta omnis civitas, his intentus populus magis quam unquam alias, plus etiam ſibi juris fecit aut in aurem loquendi de principe aut in ſermonibus repente vel

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 16 vol. 1

meditato temperamento: [1] *Patris ſui legatum atque amicum Piſonem fuiſſe,* [2] *adjutoremque Germanico datum à ſe, auctore ſenatu, rebus apud Orientem adminiſtrandis. illic contumacia & certaminibus aſperaſſet juvenem, exituque ejus lætatus eſſet; an ſcelere exſtinxiſſet, integris animis dijudicandum. Nam ſi legatus officii terminos, obſequium erga imperatorem exuit, ejuſdemque morte, & luctu meo lætatus eſt;* [3] *odero, ſeponamque à domo mea, &* [4] *privatas inimicitias,* [1] *non*

vel obſtinate tacendi neque exſpectato ſono ora ſolvendi. Eſt enim, ubi & ſilentium ſit genus libertatis. Docent apud noſtrum Pætus Thraſea Helvidiuſque Priſcus ejus gener. *Gronovius.*

1 *Patris ſui legatum*] In Hiſpania, ut apparet ex ſequentibus. *Lipſius.*

2 *Adjutorem.*] Plus hoc eſt quam legatum, nedum quod nonnulli aſſeſſorem. Sic 4, 7. Druſus invidioſe queritur, apud patrem ſuum *incolumi filio adjutorem imperii alium vocari.* Quanquam *adſeſſores* etiam *συμπόνους* vocatos reperiam, in Gloſſis, & apud Vlpian. qui hæc Demoſthenis in Midiam: Παρεδρεύοντος ἄρχοντι τῷ υἱεῖ, exponit, Συμπονοῦντος καὶ συμπαρόντος τῷ παιδί. Sed apud Romanos nullam ferme fuiſſe auctoritatem uſumve adſeſſorum, niſi ut jus ſuggererent, ſatis novimus. Piſo autem Germanico ad res gerendas datus erat *adjutor:* ut quidem Tiberius videri voluit. *Freinshemius.* Iuſtinus 13. cum quæ Eumeni eſſent attributæ provinciæ, dixiſſet; *adjutores ei dantur cum exercitibus frater Perdiccæ Alcetas* &c. Livius lib. 6. *Volſcum bellum M. Furio extra ordinem decretum. Adjutor ex tribunis ſorte L. Furius datus, non tam è republ. quam ut collegæ materia ad omnem laudem eſſet.* Suetonius Tiberio cap. 63. *per legatos & adjutores ſuos.* Gronovius.

3 *Odero ſeponamque à domo mea.*] Amicitiam ei, more majorum, renunciabo. *Muretus.*

4 *Privatas inimicitias novi principis ulciſcar.*] Dixit Tiberius Cæſar, ſi Cn. Piſo morte Germanici filii mei, luctuque meo lætatus eſt, ulciſcar inimicitias, quas in me ut privatum exercuit. Itaque de privatis inimicitiis Germanici mentio nulla penitus hic eſt, quo minus ad eum *novi principis* appellatio referenda videtur: ſed neque Tiberio convenit, utpote qui jam ſexennio imperaſſet. Qua de re, cum Romæ nos Antonius Vacea amicus meus ſummus lauto prandio accepiſſet, me, & clariſſimum virum P. Fabrum, Gabrielemque Faërnum familiarem Pii IV. Pontificis maximi, in ſermonibus, qui poſt epulas haberi ſolent, Faërnus, cui tum omnes aſſenſimus, legendum hoc loco cenſuit, *privatas inimicitias, non principis ulciſcar:* quaſi diceret Tiberius, ſe non ut principem lege Iulia majeſtatis in Piſonem acturum, ſed uti privatum inimicitias ulturum. *Vertranius.* Antonius Auguſtinus, *non ut Princeps* &c. quæ lectio non diſplicet. *Vrſinus.* Legendum *non vi principis.* Sic lib. 5. *Paratos ad ultionem vi principis impediri.* Muretus. Eadem Mercerus. *Non vi principis* ſum ſecutus. Eundem ferme ſenſum his verbis complexus eſt Livius 39, 5. negans *ſuas* (privatas) *ſimultates pro magiſtratu exercere boni exempli eſſe.* Sed altera lectio *non principis*, abſurdum ſenſum inducit: tamquam privatas quidem offenſas ulciſci fas eſſet, principis, non eſſet;

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 16 vol. 1

[1] non Principis ulciſcar: Sin facinus in cujuſcunque mortalium nece vindicandum detegitur; vos vero & liberos Germanici, & nos parentes juſtis ſolatiis adficite. ſimulque illud reputate, turbide & ſeditioſe tractaverit exercitus Piſo; quæſita ſint per ambitionem ſtudia militum; armis repetita provincia; an falſa hæc in majus vulgaverint accuſatores. quorum ego nimiis ſtudiis jure ſuccenſeo. Nam quo pertinuit nudare corpus, & contrectandum vulgi oculis permittere, differrique etiam per externos, tanquam veneno interceptus eſſet, ſi incerta adhuc iſta & ſcrutanda ſunt? Defleo equidem filium meum, ſemperque deflebo: ſed neque reum prohibeo, quo minus cuncta proferat, quibus innocentia ejus ſublevari, aut ſi qua fuit iniquitas Germanici coargui poßit: voſque oro, ne, quia dolori meo cauſſa connexa eſt, objecta crimina pro adprobatis accipiatis. Si quos propinquus ſanguis, aut [2] fides ſua patronos dedit, quantum quiſque eloquentia & cura valet, juvate periclitantem: ad eundem laborem, eandem conſtantiam accuſatores hortor. Id ſolum Germanico ſuper leges præſtiterimus, quod in curia potius quam in foro, apud ſenatum quam apud judices, de morte ejus anquiritur. cetera pari modeſtia tractentur. nemo Druſi lacrymas, nemo mœſtitiam meam ſpectet, nec ſi qua in nos [3] adverſa

eſſet: quum è contrario vere dictum ſit (licet ad adulationem ibi detortum) 3, 70. *ſane lentus in ſuo ſplendore eſſet* princeps; *Reip. injurias ne largiretur.* Freinshemius.

1 *Non Principis ulciſcar.*] Ita emendavimus. tamen cum vetus lectio ſit, *novi Principis*: aptius, ut nunc cenſeo, ex ea feceris, *non ut Princeps*: ſive mavis, *non vi Principis.* Non utar poteſtate, quam Princeps habet: ſed noxas mihi illatas, ut privatas ulciſcar. *Lipſius.*

2 *Fides patronos dedit.*] Quidam *datos* interpretantur: quomodo videlicet iis, qui per adverſarii potentiam advocatos non reperiunt, dari ſolent. l. 9. §. 5. de offic. procoſ. At ſi ſic dati eſſent, propinquitas ſanguinis, aut fides fruſtra in illis commendaretur. *Freinshemius.*

3 *Adverſa finguntur.*] Vereor ut integra hæc Tiberii oratio. Nam poſt hæc ultima neſcio quid aures meæ ſuſpenſæ adhuc ulterius exſpectant. Equidem ſi conſtructionem ſpectas, & ſenſum aſpicis, non inſpicis; nihil deſiderabis: deſiderabis, ſi acutius rimeris. Et facile conjectare eſt quid adnexum fuerit, ex ſententia priorum. *Acidalius.* Nihil me movet Acidalii ſuſpicio. Sed quia Tacito fere *adverſa* ſunt, quæ *ſecundis* opponuntur, hic eum ſcripſiſſe cenſeo, *diverſa.* Ea enim & ipſe & optimi quique ſæpe accipiunt pro iſtis, quæ aliter *contraria* dicimus. Vide indicem. Iuſtinus lib. 3. *oraculi diverſa ſententia fuerat.*

Sueto-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 16 vol. 1

verſa finguntur. [1] Exin *biduum criminibus objiciendis* ſtatuitur, *utque ſex dierum ſpatio interjecto, reus per triduum defenderetur.* Tum Fulcinius vetera & inania orditur; *ambitioſe, avareque habitam Hiſpaniam.* quod neque convictum noxæ reo, ſi recentia purgaret; neque defenſum abſolutioni erat, ſi teneretur majoribus flagitiis. Poſt quem [2] Servæus, & Veranius, & Vitellius conſimili ſtudio, ſed multa eloquentia Vitellius, objecere; *odio Germanici, & rerum novarum ſtudio, Piſonem vulgus militum* [3] *per licentiam & ſociorum injurias eo uſque corrupiſſe, ut* parens legionum *à deterrimis appellaretur: contra, in optimum quemque, maxime in comites & amicos Germanici, ſæviſſe: poſtremo ipſum devotionibus & veneno peremiſſe: ſacra* 13

Suetonius Iulio 1. *diverſarum partium habebatur.* Nemo, inquit, Druſi lacrimas, meam mœſtitiam ſpectet, ne incitetur illis ad condemnandum innoxium: nemo, quæ in contrarium de nobis falſo ſparguntur, ne ſontem eo facilius abſolvat. *Gronovius.*

1 *Exin biduum.*] Semper plus temporis reo, quam accuſatori tribui ſolebat, nec immerito. Longiori tempore opus eſt ad ſananda vulnera, quam ad infligenda. *Muretus.* Tempus accuſatori & reo cauſam agendi non ſemper idem antiquitus ſtatutum obſervamus, præſertim apud Aſconium *in Orat.* Cic. Scribitque Plinius lib. 4. Epiſt. 9. ad Vrſum, in foro coram judicibus lege cautum fuiſſe, *ut ſex horæ accuſatori, novem vero darentur reo orandi, uno ſcilicet & altero die.* At Cn. Pompejus tempus hoc magis etiam reſtrinxit, ſcribente Pediano in Cic. Orat. pro Milone: *Pompeius legem promulgavit, qua prius teſtes dati per triduum, dein uno die atque eodem, & ab accuſatore & à reo perorari jubebat.* Ego puto id judicis arbitrarium fuiſſe, pro perſonarum & criminum qualitate. Sic apud Iuriſconſultos legimus, quale quantumque tempus ſit, judicis arbitrio relinqui definiendum, *l. ab hoſtibus, §. final. ex quibus cauſis major.* Id autem ex hoc Taciti loco elici poteſt, ſiquidem Tiberius habita ratione perſonarum Germanici ſcilicet, de cujus nece ambigebatur, & Piſonis, qui reus agebatur, nec non criminis de veneno objecti; certum accuſatoribus & reo objiciendorum & diluendorum criminum ſex dierum tempus conſtituit. alioquin id minime facturus, ſi à lege certum & ordinarium tempus ſtatutum fuiſſet. *Donatus.*

2 *Servæus.*] De hoc ipſo Tacitus lib. VI. *Quintus Servæus poſt hæc, & Minutius Thermus inducti. Servæus prætura functus & quondam Germanici comes.* Lipſius.

3 *Per ſociorum injurias.*] Nonnulli contemptum explicant. Aſt quid per *injurias* hic intelligi velit, explicat ipſe 2, 55. *Licentiam in urbibus, vagum ac laſcivientem per agros militem*, &, 3. 14. *Provinciam peſſimo cuique obnoxiam.* Ita ſupra 2. 69. *Contumeliam* quoque de verbis tantum male interpretabantur. *Freinshemius.*

cra hinc & [4] *immolationes nefandas ipſius atque Plancinæ: petitam armis Remp. utque reus agi poſſet, acie victum.* Defen-
14 ſio in ceteris trepidavit. nam neque ambitionem militarem, neque provinciam peſſimo cuique obnoxiam, ne contumelias quidem [2] adverſum imperatorem infitiari poterat: ſolum veneni crimen viſus eſt diluiſſe. quod ne accuſatores quidem ſatis firmabant, *in convivio Germanici,* [3] *cum ſuper eum Piſo diſcumberet, infectos manibus ejus* [4] *cibos* arguentes. quippe abſurdum videbatur, inter aliena ſervitia, & [5] tot adſtantium viſu, ipſo Germanico coram id auſum. offerebatque familiam reus, & [6] miniſtros in tormenta flagitabat. Sed judices per diverſa implacabiles erant: Cæſar ob bellum provinciæ inlatum; Senatus, nunquam ſatis credito, ſine fraude

1 *Immolationes nefandas.*] Accipiunt de ſacris magicis. At mihi dubium non eſt ſacra reſpici, de quibus 2, 75. *cædit victimas.* quas *immolationes nefarias* accuſatores appellant, quia in luctu publico, & ob eum factæ. Quomodo *nefariam vocem* Lutorii vocat Lepidus, 3, 50. *Freinshemius.*

2 *Adverſum imperatorem.*] *Imperator* hic, non princeps Tiberius, ſed exercitus dux Germanicus. Sic paulo ſupra: *Nam ſi legatus officii terminos, obſequium erga imperatorem exuit.* Reſpondent enim ſibi invicem, *Legatus & Imperator.* Pichena.

3 *Cum ſuper eum Piſo.*] Interior ergo diſcubuit Germanicus, ut digniſſimus. de quo ordine ſedendi non omnia mihi dicta in Convivio: dicam alibi: plene & apertis tibiis. *Lipſ.*

Cum ſuper eum.] Diſcumbebat videlicet Germanicus in imo loco medii lecti, qui locus erat Romanis honoratiſſimus, & conſularis. vide Plutarchum problem. 3. lib. 1. Sympoſiacon. *Muretus.*

4 *Cibos arguentes.*] Statim ſubjicio: *Quod haud minus Tiberius, quam Piſo abnuere*: quæ verba paulo poſt non ſuo loco poſita ſunt. *Idem.*

5 *Tot adſtantium viſu.*] Legendum videtur, *viſus.* Lib. 11. *augebat intuentium viſus eximia ipſius ſpecies* tamen utcumque ferri poteſt, *viſu*, id eſt, in oculis tot adſtantium. *Pichena.*

6 *Miniſtros in tormenta.*] Cum familiam ſuam offerret Piſo ad tormenta, flagitabat etiam ad idem eos, qui Germanico in eo convivio miniſtrarunt. Ita enim capio miniſtros hic. Tacit. lib. ſeq. *quod is Lygdus ætate atque forma carus domino, interque primos miniſtros erat.* paulo poſt: *quin potius miniſtros veneni excruciaret.* inferius: *ejus os lapſis repente ſaxis, obruit quoſdam miniſtros.* Pichena. *Miniſtros* intelligit ſervos, per quos ut alia, ſic menſæ etiam miniſteria tum obibantur. Hoc ſenſu proprie, *miniſtri* 4, 10. eoque hoc etiam loco proxime præceſſit de *familia*, hoc eſt, ſervis: ſequiturque *in tormenta flagitabat*, quod in liberis capitibus quomodo ei licuiſſet? *Freinshemius.*

1 Scri-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 16 vol. 1

…e Germanicum interiiſſe. 1 **ſcripſiſſent* expoſtulantes: quod haud minus Tiberius quam Piſo abnuere. Simul populi ante curiam voces audiebantur; *non temperaturos manibus,*

1 *Scripſiſſent expoſtulantes.*] Alieno loco hæc inſerta. Mihi ſententia præclare reddi videtur, ſi iis amotis legas: *Senatus, numquam ſatis credito ſine fraude Germanicum interiiſſe: ſimul populi ante Curiam voces audiebantur.* Quo tamen illa quæ ſuperant remittenda ſint, mihi non liquet. *Lipſius.*

Scripſiſſent expoſtulantes.] Senſus eſt, objectum à Senatu Piſoni, quod ipſi nempe Germanicus & Piſo per literas expoſtulaviſſent de veneno præbito aut non præbito. *Rhenanus.* Lacunam hic eſſe neceſſe eſt: deſunt enim quædam, quæ ſuſpicione & conjectura reſtitui poſſent. Sed ſine emendatioris ope codicis temerarium eſſet. *Ferrettus. Scripſiſſent expoſtulantes*, delenda. *Muretus.* Locum eſſe mutilum indicant verba, quæ Faërnus addebat ex manuſcripto libro. Sunt autem hæc, quæ nihilominus non implent: *Scripſiſſent: inſtabant accuſatores ſtatim ſcribi ſententias expoſtulantes*, &c. *Vrſinus.* Luxata eſſe judicaverunt viri magni in his literis. Mihi levi mutatione reſcribendum videtur; *ſubmiſſe expoſtulantes, quod haud minus Tiberius quam Piſo abnueret.* Perſuaſum erat & vulgo & Senatui, fraude periiſſe Germanicum: id Tiberius ſemper agnoſcere ſe diffitetur, & hoc crimen longe à Piſone rejicit; mavultque hærere eum in majeſtatis crimine quam in veneficii. Id patres indignari, quod præcipuum crimen rei non minus princeps quam ipſe Piſo abnueret. Sed hoc ſubmiſſe & ſecreto murmure. Nihil certius. Paulo poſt de Plancina; *in quam optimi cujuſque ſecreti queſtus magis ardeſcebant.* Et paulo inferius hoc ipſo libro: *Exin promptum quod multorum intimis queſtibus tegebatur.* Mercerus. Corruptiſſimus locus, & plurimis eruditorum conjecturis vexatus. Harum enim, non juvantibus MSS, hic tantum uſus eſt. Videantur autem illæ apud ſuos auctores. Plerique de literis vel à Piſone ad Germanicum, vel à Germanico ad Piſonem, vel ad hunc à Tiberio, aut ab amicis Piſonis ſcriptis agi exiſtimant, eaſque à Patribus expoſtulari, ut ex iis convinci poſſet Piſo. Quod ſane mihi non probatur. Quis enim credat, vel ſcelus in Germanicum cogitatum amicis, quorum nullus hic uſus erat, Piſonem per literas aperuiſſe; vel præſente Tiberio, hujus hac de re ſcripta mandata Senatores expoſtulaſſe? Piſonis, ſi quæ fuerint, ad Germanicum epiſtolæ, non tam à Piſone peti, quam Agrippina, debebant. Itaque veriſimile mihi eſt alia hic ſcripſiſſe Tacitum. Ac veſtigia corruptæ lectionis proxime ſequutus, non incommode, totum hunc locum ſic mihi videor reſtituiſſe; *Sed judices per diverſa implacabiles erant: Cæſar ob bellum provinciæ illatum: Senatus nunquam ſatis credito ſine fraude Germanicum interiiſſe; Cur interfeciſſet, expoſtulantes. quod haud minus Tiberius, quam Piſo, abnuere.* Adeo certum erat Patribus non ſine fraude Piſonis Germanicum interiiſſe, ut in hujus cauſæ cognitione, palam expoſtulaverint, rogaverintque ipſum Piſonem, Cur vero Germanicum, optimum & innocentiſſimum Principem, interfeciſſet; qua cauſſa ad audendum atrox adeo ſcelus eſſet impulſus. Tamen id crimen, tanta vi tantaque conſtantia & adſeveratione objectum, non minus Tiberius, quam Piſo abnuere. Nam, ut paullo ante loquitur Tacitus, *ſolum veneni crimen Piſo viſus eſt diluiſſe.* Et intererat Tiberii, ut potius

 nomine

manibus, ſi patrum ſententias evaſiſſet. [1] effigieſque Piſonis traxerant in Gemonias, ac [2] divellebant, ni juſſu principis protectæ repoſitæque forent. Igitur inditus lecticæ, & à tribuno prætoriæ cohortis deductus eſt: vario rumore, cuſtos ſalutis, an [3] mortis exactor ſequeretur.

15 Eadem Plancinæ invidia, major gratia: eoque ambiguum habebatur, quantum Cæſari in eam liceret. atque ipſa, donec mediæ Piſoni ſpes, *ſociam ſe cujuſcumque fortunæ, & ſi ita ferret, comitem exitii* promittebat. Ut ſecretis Auguſtæ precibus veniam obtinuit, paulatim ſegregari à marito, dividere defenſionem cœpit. quod reus [4] poſtquam ſibi exitiabile intelligit, [5] an adhuc experiretur dubitans, hortantibus filiis durat mentem, ſenatumque rurſum ingreditur: redintegratamque accuſa-

nomine læſæ majeſtatis, ob bellum provinciæ illatum, quam veneficii, contra Piſonem ageretur; metuentis ſcilicet, ne alias ſceleſta, quæ creditus eſt Piſoni adverſus Germanicum dediſſe, mandata in lucem protraherentur. Hæ expoſtulationes Senatus, *infenſæ patrum voces*, pagina proxima appellantur. *Boxhornius.*

1 *Effigieſque Piſonis.*] Id ſolet in damnatis. Iuvenalis:

— *deſcendunt ſtatuæ reſtemque*
ſequuntur.

Lipſius.

2 *Divellebant.*] Replumbabant à baſibus, quibus affixæ atque applumbatæ erant. *Muretus.*

3 *Mortis exactor ſequeretur.*] Exactor, qui præpoſitus ad exigendum perficiendumque, & quaſi cuſtos. Livius lib. II. De Bruto filios plectente: *Et qui ſpectator erat amovendus, eum ipſum fortuna exactorem ſupplicii dedit.* Plinius lib. IX. epiſtola ad Paullinum: *Ac deinde ex meis aliquos operis exactores, cuſtodes fructibus ponam.* Romæ marmor epitaphium,

M. AVRELIVS. AVGG. NN.
LIB. EPAPHRODITVS.
EXSACTOR. OPERVM. DOM. NN.

Tacitus in ſuppliciis fere uſurpat, ut l. XI. *Denuntiat centurionibus qui aderant, exſequi cædem. cuſtos & exactor è libertis Euodus datus.* Ambroſius lib. de Tobia cap. IX. *Dum vadis cum adverſario tuo ad magiſtratum, da operam liberari ab illo, ne forte producat te ad judicem, & judex tradat te exactori, & exactor mittat te in carcerem.* Sed & ἁπλῶς reperio, quaſi muneris nomen, Exactor. ut in Muſeo Carpenſi,

SEX. POMPEIVS. FAVSTVS.
SEX. POMPEII. EXACTOR.

Lipſius.

4 *Poſtquam ſibi exitiabile intelligit.*] Nempe Plancinam gratia Auguſtæ ſubnixam, in qua una omnis Piſoni ſpes erat repoſita, diſſociare cauſam ſuam, & ſibi ſeparatim ſalutem quærere. Male quidam accipiunt, quaſi non ex hoc facto Plancinæ, ſed aliunde, exitium ſibi imminere intellexiſſet. *Freinshemius.*

5 *An adhuc experiretur.*] Experiri dicitur tam actor, quam reus; ſed ſæpius

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 16 vol. 1

cuſationem, infenſas patrum voces, [1] adverſa & ſæva
cuncta perpeſſus, nullo magis exterritus eſt, quam
quod Tiberium ſine miſeratione, [2] ſine ira, obſtinatum
clauſumque vidit, ne quo adfectu perrumperetur. rela-
tus domum, tamquam defenſionem in poſterum medi-
taretur, pauca conſcribit, obſignatque, & liberto tra-
dit. Tum [3] ſolita curando corpori exſequitur. dein
multam poſt noctem, egreſſa cubiculo uxore, *operiri fo-
res* juſſit: & cœpta luce, perfoſſo jugulo, jacente humi
gladio, repertus eſt. Audire me memini ex ſenioribus, 16
viſum ſæpius inter manus Piſonis libellum, quem ipſe
non vulgaverit, ſed amicos ejus dictitaviſſe, *litteras Ti-
berii & mandata in Germanicum continere:* [4] *ac deſtinatum
promere apud patres, principemque arguere, ni eluſus à Sejano
per vana promiſſa foret. nec illum ſponte exſtinctum, verum im-
miſſo percuſſore.* quorum neutrum adſeveraverim: neque
tamen occulere debui narratum ab iis, qui noſtram ad
juventam duraverunt. Cæſar [5] flexo in mœſtitiam ore,
ſuam invidiam tali morte quæſitam apud ſenatum, * cre-
briſque

pius ad actorem pertinet. Eſt autem ad judicem ire, aut in alium, aut pro ſe. *Ferrettus.*

1 *Adverſa & ſæva.*] Sic Catilinæ poſt primam Ciceronis orationem in ſenatu habitam eo nomine, cum maledicta in conſulem congereret: *Obſtrepere omnes; hoſtem atque parricidam vocare.* Gronovius.

2 *Sine ira.*] Quidam hoc omiſerunt, ſine dubio, quia ſenſui contrarium putaverunt, neque Piſone metuendum fuiſſe, ſi *ſine ira* eſſet conſpectus. Sed non ita eſt. nam ſi iram in eo advertiſſet Piſo, potuiſſet ſperare, ſubito quodam adfectu concitatum, ſi mentem rurſus compoſuiſſet, mitigari poſſe. At nunc ſatis intelligebat, eum adverſus omnes motus firmatum, certo fixoque animi decreto, reum liberæ Senatus cognitioni relinquere conſtituiſſe. *Freinshemius.*

3 *Solita curando.*] Lavat, ungitur, fricatur, extergitur, cœnat. *Muretus.*

4 *Ac deſtinatum promere.*] Ejuſdem ſententiæ fuit, quod Suetonius ſcripſit, in Tib. cap. LII. *Quem* (Piſonem) *mox hujus criminis reum putant quidam mandata prolaturum, niſi ea ſecreta obſtarent.* loco hodie non corrupto ſolum, ſed defecto. Conatur tamen ingenioſe Torrentius: *ni Sejanus ſecreto obſtaret.* Lipſius.

5 *Flexo in mœſtitiam ore.*] Bene *flexo.* gaudebat enim potius, (ſi quis intimos ejus ſenſus perſpicere potuiſſet) nullum amplius periculum eſſe, ne tota res patefieret, ſublato indice. Ac mihi quidem, pro cetero Tiberii ingenio veriſimile fit, immiſſum ab eo percuſſorem fuiſſe. *Muretus.* Ante hæc verba haud dubie aſteriſci

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 16 vol. 1

briſque [1] interrogationibus exquirit *qualem Piſo diem ſupremum, noctemque exegiſſet.* [2] Atque illo pleraque ſapienter,

riſci nota ponenda eſt. Nam hic ea deſunt, quæ de liberto Piſonis, nunciante mortem, & codicillos patroni, ut juſſum erat, tradente ſcripſerat Tacitus. Et hic ille eſt, quem, ut ſubditur, crebris interrogationibus Tiberius convenit. Periit hic etiam verbum, *Queritur*, vel quid ſimile, quo hæc referenda ſunt; *Cæſar flexo in mœſtitiam ore, ſuam invidiam tali morte quæſitam apud ſenatum.* Boxhornius.

1 *Interrogationibus exquirit.*] Et hic Mureti libello fidem ne habeas, dum ait, in vetere libro defectum hujuſmodi apparere: *ex ..... quirit*, quem ille replet: *ex filio quærit.* Scias enim, talem in Man. lacunam non eſſe. *Pichena.*

2 *Atque illo pleraque*] Non fugiet corruptio loci attentum lectorem. Quis enim erit, ad quem hæc referantur, *Atque illo?* nullum certe nomen præivit. Puto mutila eſſe. niſi ſint; ſcribe, *Atque filio.* Eſt enim εὔλογον filium Piſonis attuliſſe parentis codicillos, & ab eo quæſiſſe Tiberium ſingulatim de morte. *Lipſius.*

Atque illo.] Filio. *Muretus.* Piſo quædam ſcripſit ante mortem, libertoque tradidit. *pauca conſcribit obſignatque, & liberto tradit.* nempe codicillos, quos ab eo in curia Tiberio redditos, ipſe Senatui legit, cum prius de extremis domini à liberto multa percontatus eſſet. At is (ut vulgus libertorum) partim incogitanter, partim cordate reſpondebat. quid? dicemus ejuſmodi aliquid cadere in filios Piſonis? non apte quidem: nam juvenes erant primæ nobilitatis, innutriti parentum præceptis, qui animos tam excelſos gerebant, & horum unus jam dederat egregium ſpecimen juventutis. *M. Piſo repetere Syriam dehortatus eſt. atque utinam ego potius filio juveni, quam ille patri ſeni ceſſiſſet.* Præterea intento majeſtatis crimine, Piſo talia filiis non injunxiſſet, quos noxios innoxioſve ſuarum rerum ſciebat ſatacturum; eaque de cauſa ſcriptis purgat utrumque. Non negaverim tamen multis à traditione codicillorum interjectis, ſubobſcurum quid exortum. Sed iis magiſtris uſus eſt Cornelius, quorum ſcripta haud unquam percipere queas niſi recurras, & provideas. Sinas igitur, quæ inſerit de fallaciis Sejani, cæteraque connecte, omnia clara & liquida ſunt. *Salinerius.* Mutilum locum, quilibet pronuntiabit. Aſteriſcum tamen opponerem, non poſt verbum, *exegiſſet*, ſed poſt verbum, *quæſitam.* Exiſtimo enim, Tacitum loqui de Liberto, cui Piſo tradiderat codicillos ad Tiberium. Tali ſententia: Cæſarem ſenſiſſe, invidiam ſibi morte Piſonis quæſitam. cumque codicillos ſibi à liberto redditos accepiſſet, crebris interrogationibus ex eodem liberto exquiſiviſſe, qualem ſupremum diem noctemque Piſo exegiſſet. Reſpondente illo, quædam ab eo ſapienter, quædam inconſultius acta: vel ſi mavis, ipſo liberto quædam verba ſapienter, quædam inconſultius ad interrogata reſpondente, Tiberium recitaſſe codicillos. *Pichena.* De filio Piſone interrogato non modo εὔλογον, ſed neceſſarium eſt, ſi rem recte cogitas. Et oratio concinna aliter non eſt, niſi ſic ſtruatur. Sed quod Lipſius ait, Piſonis filium attuliſſe parentis codicillos, id non εὔλογον, ſed plane ἄλογον. Fugit ipſum ratio, nec meminerat amplius, liberto ſuo Piſonem dediſſe ad Cæſarem ferendos. Nec putemus jam primum à quocunque ad Tiberium delatos, ſed in curiam à Tiberio ipſo allatos. Etiam cave illa verba, *Recitat codicillos*, de filio Piſone accipias, ſed de ipſo Cæſare,

pienter, quædam inconſultius reſpondente, [1] recitat codicillos à Piſone in hunc ferme modum compoſitos: *Conſpiratione inimicorum, & invidia falſi criminis oppreſſus,* [2] *quatenus veritati & innocentiæ meæ nuſquam locus eſt; deos immortales teſtor vixiſſe me Cæſar cum fide adverſum te, neque alia in matrem tuam pietate: voſque oro* [3] *liberis meis conſulatis. ex quibus Cn. Piſo qualicumque fortunæ meæ non eſt adjunctus, cum omne hoc tempus in urbe egerit: M. Piſo repetere Syriam dehortatus eſt. atque utinam ego potius filio juveni, quam ille patri ſeni ceſſiſſet! eo impenſius precor, ne meæ pravitatis pœnas innoxius luat. Per quinque & quadraginta annorum obſequium,* [4] *per collegium conſulatus quondam divo Auguſto parenti tuo probatus, & tibi amicus, nec quidquam poſt hæc rogaturus, ſalutem infelicis filii rogo.* De

[1] Plan-

ſare. Quod non modo ſententia loci totius vult, ſed efflagitat ipſa verborum iſtorum ſtructura. *Acidalius.* Ipſa periodi ſtructura ſententiam juvat ita componentium, *ſuam invidiam apud ſenatum quæſitam.* Niſi forte ut in loco corrupto defectoque ſuſpicioni locus ſit, aliter hæc ab auctore concepta fuiſſe. Sequentia certe non amplius ſibi conſtant, & proinde diverſis interpretationibus obnoxia fuere. Quippe, *Atque illo*, alii ſic efferunt, ut tamen non appareat, quis reſponderit, alii ad ſenatum trahunt, tanquam ille reſponderit Tiberio; quidam ad filium Piſonem: nonnulli verbum verbo reddere contenti, quas in auctore ſalebras inveniunt, eaſdem lectori relinquere quam litem hanc ſuam facere maluerunt. Mihi potior viſa eſt ratio de liberto hæc interpretandi, cui codicillos à Piſone traditos ſupra memoraverat auctor. præſertim quum & ſocerum meum Berneggerum, & Curtium Pichenam idem ſenſiſſe cernerem. *Freinshemius.*

1 *Recitat codicillos.*] Ita vocabant, quæ non in tabulis ſcripta, ſed in charta, aut membranis, quaſi memoriæ cauſa notata eſſent. *Muretus.*

2 *Quatenus veritati.*] Melius, *quatinus*: id eſt, quoniam. *Lipſius.*

Quatenus.] Legendum, *Quatinus.* Hæc autem quid inter ſe differant, ita exponit Cornelius Fronto, *Quatenus, qua fini, Quatinus, quoniam.* Muretus.

3 *Liberis meis conſulatis.*] Eam unam cauſam fuiſſe puto Piſoni, cur ne moriens quidem ſcelus Tiberii detexerit, quod metueret liberis ſuis. *Idem.*

4 *Per Collegium.*] Quian' Auguſto collega, an quia Tiberio ipſi? Vtrumque enim verum. & conſul cum Auguſto fuit anno DCCXXXI. conſul iterum cum Tiberio, DCCXLVII. *Lipſius.*

Collegium conſulatus.] Vtriuſque collega fuerat, & Auguſti & Tiberii. *Muretus.* Verus ſenſus, *Oro te per obſequium &c. per Conſulatum quem una tecum geſſi: atque quo magis moveare, is rogo, qui & amicus tibi fui, & nihil poſthac ſum rogaturus, ut filium meum ſalvum velis.* Errant qui Piſonis collegam faciunt Auguſtum, quum intelligatur Tiberius. Nam A. V. C.

DCCXLVI.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 16 vol. 1

17 [1] Plancina nihil addidit. Poſt quæ Tiberius adoleſcentem crimine civilis belli purgavit: [2] *patris quippe juſſa, nec potuiſſe filium detrectare:* ſimul *nobilitatem domus*; [3] *etiam ipſius, quoquo modo meriti, gravem caſum* miſeratus. Pro Plancina cum pudore & flagitio diſſeruit, *matris preces* obtendens: in quam optimi cujuſque ſecreti queſtus magis ardeſcebant: *Id ergo fas aviæ interfectricem nepotis adſpicere, adloqui, eripere ſenatui? quod pro omnibus civibus leges obtineant, uni Germanico non contigiſſe! Vitellii & Veranii* [4] *voce defletum Cæſarem; ab imperatore & Auguſta defenſam Plancinam! proinde venena, & artes tam feliciter* [5] *expertas verteret in Agrippinam, in liberos ejus, egregiamque aviam ac patruum ſanguine miſerrimæ domus exſatiaret.* [6] Biduum ſuper hæc imagine cognitionis abſumptum; urgente Tiberio liberos Piſonis, *matrem uti tuerentur.* Et cum accuſatores ac teſtes certatim perorarent reſpondente

eripi proprie dicuntur rei qui per favorem debitæ pœnæ [liberantur]. Cicero Verr: 2: Nam quis hoc non intelligit, istum absolutum [iri] Dijs hominibusq[ue] invitis, tamen ex manibus populi Romani eripi nullo modo posse. Cæsar lib: 1 de bel: Gall: cap: 4: per eos (clientes) ne causam diceret se eripuit. Suet: Aug: cap: 56: Cum daret se ne quis [eorum] eriperet legibus reum.

voce defletum Cæsarem. facunda oratione miseratos fuiſſe mortem Cæsaris Germanici. sup: cap: 13.

DCCXLVI, vel, ut alii, DCCXLVII. Tiberius & Piſo Conſules fuerunt. *Freinshemius.*

1 *De Plancina nihil addidit.*] Neque quo eam ſublevaret: quam jam oderat, ut perfidam, quæ in communi cauſa defenſionem diviſiſſet. neque ut premeret, cum ſciret, fruſtra fore, quicquid adverſus eam diceretur, in tanta gratia Auguſtæ. *Muretus.*

2 *Patris quippe juſſa.*] Velle non creditur, qui obſequitur imperio patris aut domini. *Idem.*

3 *Etiam ipſius.*] Graves enim à ſemetipſo pœnas exegerat, quod ad miſericordiam plurimum poſſe monet Ariſtoteles in Rhetoricis. *Idem.*

4 *Voce defletum.*] *Deflere voce*, nihil aliud eſt, quam conqueri, lamentabili oratione proſequi. Sic de carmine lugubri infra, 3, 49. *Quo Germanici ſuprema defleverat.* Freinshemius.

5 *Expertas.*] Παθητικῶς, ut in illo Propertii. *Experta metuens jurgia ſævitiæ.* Muretus.

6 *Biduum imagine cognitionis.*] Inani & aſſimulata ſpecie. *Muretus.* Ex ſuperioribus, & ſequentibus videtur, de Plancina tantum rem eſſe. tamen inferius, in ſententiis conſtat, una de Plancina, Piſone, filiiſque. *Pichena.* Videntur moti his verbis, *Biduum abſumptum*, putaviſſe majus temporis ſpatium, quam æquum aut ſolitum eſſet, impenſum fuiſſe: idque tamquam invidiæ periculum ſubeſſet, excuſatum hoc prætextu, dictumque, ideo tantum temporis ſumi, ut cauſa probe cognoſci dijudicarique poſſit. Sed conſtat non modo biduum, ſed plures dies, cauſis tam gravibus enodandis, tribui conſueviſſe. Supra in cauſa Piſonis 3, 13. undecim dies colliguntur. Non igitur illam ob rationem *bidui* facta eſt mentio: ſed ad artificium Tiberii exponendum: qui ſicut eripere Plancinam conſtituerat, ita diſpiciebat, quomodo id minima cum invidia fieret; quam ſciebat orituram eſſe longe maximam, ſi ſtatim, antequam accuſata eſſet, periculo eximeretur.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 16 vol. 1

dente nullo, [1] miſeratio quam invidia augebatur. Primus ſententiam rogatus Aurelius Cotta conſul (nam [2] referente Cæſare [3] magiſtratus eo etiam munere fungebantur) *nomen Piſonis* [4] *radendum faſtis* cenſuit; *partem bonorum publicandam; pars ut Cn. Piſoni filio concederetur,*

meretur. Ille autem & legibus plenum robur reliquiſſe videri voluit, & Plancinam non ſolum Principis arbitrio abſolvi, ſed quoniam in cognitione cauſæ nullum, aut exiguum, neque plane venia indignum, crimen compertum eſſet. Ideoque ſpeciem præbuit judicii, quod propterea non *cognitionem* Tacitus, ut veram & ſeriam, ſed *imaginem cognitionis* nominat. *Freinshemius.*

1 *Miſeratio quam invidia augebatur.*] Ad Græcorum & Hebræorum imitationem, loquendi hæc forma ecliptici generis eſt, qua familiariſſime uſus Cornelius. Ita quoque Vlpianus, Paulus, Modeſtinus, Martianus, & Florens Tertullianus ſæpe locuti ſunt: quod & alii ante nos animadverterunt. *Vertranius.*

2 *Referente Cæſare.*] Quidam notant, hoc eo notatum à Tiberio, quod more priſco magiſtratus à judicandi munere immunes eſſent. idque ex prima actione in Verrem ſatis intelligi. Verum eſt, quod notatur, ſed ad hunc Taciti locum nihil pertinet. Non poterant quidem ii, qui magiſtratum gerebant, operam dare Prætori exercenti publicum aliquod judicium: & ſi qui forte ducti eſſent, antequam magiſtratum inirent, ſimul atque ineundi tempus venerat, amplius non erant in judicibus, ſed alios in eorum locum ſubſortiri neceſſe erat. Ne poterant quidem ab eo prætore, cui juriſdictio obvenerat, judices dari: ſed hic nihil tale agitur. Neque enim agebatur hæc cauſa apud prætorem, & judices qui ſorte ducti, ut moris erat, ei in conſilio adeſſent: ſed apud Tiberium & apud Senatum. & hoc eſt, quod antea dixit Tiberius: *In curia potius quam in foro: apud ſenatum, quam apud judices.* Sed quod notat Tacitus tale eſt; Conſules, ceterique magiſtratus, cum quid referebatur ad Senatum, non ſolebant ſententiam dicere, ſed ſententias aliorum exquirere. Id vel ex eo conſtat, quod conſul deſignatus primus ſententiam rogabatur. Inde conſulares, prætorii, ædilicii, cæteri ordine. Quomodo autem ii, qui jam in magiſtratu erant, ceſſiſſent aut deſignatis tantum, aut iis, qui honore aliquo perfuncti, jamque privati eſſent? Et cum qui rogat, ſuperior ſit, qui rogatur, ac dicere jubetur, inferior: quis, quæſo, conſulem rogare poterat? Qui aut non aderat (quo enim imperante veniſſet?) aut ipſe ſenatum habebat. Formula rogandi hæc erat, *Dic M. Tulli, Dic C. Iuli.* Quis hoc modo conſulem compellare auſus eſſet? At Cæſare referente, qui ſuper omnes magiſtratus erat, quique eis omnibus imperare poterat, etiam magiſtratus eo munere fungebantur. *Muretus.*

3 *Magiſtratus etiam.*] Non vane id notat. priſco enim more, magiſtratus à judicandi onere immunes. Cicero in Verrem actione 1. & alii. *Lipſius.*

4 *Radendum faſtis.*] Vt memoria ejus prorſus aboleretur. Cic. pro Sext. de Piſone & Gabinio: *Iidem conſules ſi appellandi ſunt conſules, quos nemo eſt, quin non modo ex memoria, ſed ex faſtis evellendos putet.* Valerius de Mario: *cujus ſeptem in faſtis conſulatus leguntur,* &c. Tales ſunt, qui è foro R. eruti, hodie in Capitolio omnium oculis patent. *Muretus.*

1 Iſque

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 16 vol. 1

tur, [1] *iſque prænomen mutaret*. M. *Piſo* [2] *exuta dignitate*, & *accepto* [3] *quinquagies ſeſtertio in decem annos* [4] *relegaretur*,

18 *conceſſa Plancinæ incolumitate ob preces Auguſtæ*. Multa ex ea ſententia mitigata ſunt à principe: *ne nomen Piſonis faſtis eximeretur, quando* [5] *M. Antonii qui bellum patriæ feciſſet, Juli Antonii qui domum Auguſti violaſſet, manerent*. & M. Piſonem ignominiæ exemit, conceſſitque ei paterna bona; ſatis [6] firmus, ut ſæpe memoravi, adverſum pecuniam; & tum [7] pudore abſolutæ Plancinæ placabilior. Atque idem cum Valerius Meſſallinus [8] *ſignum aureum in æde Martis Vltoris*, Cæcina Severus [9] *aram Vltioni ſtatuendam* cenſuiſſent, prohibuit: *ob externas ea victorias*

1 *Iſque prænomen mutaret.*] Quod & factum. niſi Dio mihi imponit, qui libro LX. Lucium (non Cnæum) Piſonem Cn. Piſonis & Plancinæ filium præfuiſſe Africæ ſub Claudio tradidit. *Lipſius*.

Prænomen mutaret.] Sic M. Antonio mortuo, decretum eſt, ne quis ex eadem gente *Marci* prænomine uteretur. Sic M. Manlio Capitolino dejecto, ne cui Manliorum *Marco* prænomen eſſet. Plutarchus, Livius. Sic lib. ſuperiori, ne quis Scriboniorum *Druſi* cognomentum adſumeret. *Muretus*.

2 *Exuta dignitate.*] Senatoria videlicet. Ita inferius ſcriptum, *exuere ordinem*. Lipſius.

3 *Quinquagies ſeſtertio.*] Sunt nobis, *centum vigintiquinque millia Philippicûm*. Videſis opes ejus ævi, etiam ab hoc exemplo: & quomodo vel exſuli proviſum. Vere ergo Seneca: *Eo temporum luxuria prolapſa eſt, ut majus viaticum exſulum ſit, quam olim patrimonium Principum fuit*. Idem.

Quinquagies ſeſtertio.] Puto vocem, *ſeſtertio*, vacare. *Quinquagies centena millia ſeſtertium*, efficiunt more Romano ducenta millia ſcutorum monetæ. *Muretus*. Videtur legendum: *Et accepto quinquagies ſeſtertium*, &c. non, *ſeſtertio*, ut ſupra. *Vrſinus*. Fruſtra laborant ambo. *Quinquagies ſeſtertium* ſunt noſtrorum Philippum centum viginti quinque millia. *Gronovius*.

4 *Relegatur.*] Lege, *relegaretur*. Muretus. Vulgo *relegatur*. Lipſius correxit. nam ſupra dixit, *concederetur*. Pichena.

5 *M. Antonii.*] E faſtis tamen Capitolinis eraſum, & poſtea reſtitutum fuiſſe conſtat. & ita factum ſignificat & Cicero his verbis: *Cujus conſulatus eſt ex omni monumentorum memoria revulſus*. Muretus.

6 *Firmus adverſus pecuniam.*] Contra de Veſpaſiano Aurelius Victor: *infirmus tamen, uti quidam prave putant, adverſus pecuniam*. Pichena.

7 *Pudore abſolutæ Plancinæ.*] Pudebat enim in alios minus culpæ affines ſeveriorem eſſe, cum in Plancinam mitis fuiſſet. *Muretus*.

8 *Signum aureum.*] Nullus interpretum expreſſit, cujus rei ſignum hoc fuerit. Ceterum ipſius illius Martis ſignum fuiſſe non ambigo, ob hoc ipſum, quia nihil aliud ab auctore additum eſt. *Freinshemius*.

9 *Aram Vltioni.*] Sic ſupra, *aram Adoptioni*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 16 vol. 1

ctorias ſacrari dictitans; [1] *domeſtica mala triſtitia operienda.* Addiderat Meſſallinus, *Tiberio, & Auguſtæ, & Antoniæ, & Agrippinæ, Druſoque, ob vindictam Germanici grates agendas*, omiſeratque Claudii mentionem. & Meſſallinum quidem L. Aſprenas ſenatu coram percunctatus eſt, *an prudens præteriſſet?* ac tum demum nomen Claudii adſcriptum eſt. Mihi, quanto plura recentium, ſeu veterum revolvo, tanto magis ludibria rerum mortalium cunctis in negotiis obverſantur. quippe fama, ſpe, veneratione potius omnes deſtinabantur imperio, quam quem futurum principem fortuna in occulto tenebat.

Paucis poſt diebus Cæſar auctor ſenatui fuit, *Vitellio, at-* 19
que Veranio, & Servæo [2] *ſacerdotia tribuendi.* Fulcinio *ſuffragium ad honores* pollicitus, monuit; *ne facundiam violentia præcipitaret.* Is finis fuit ulciſcenda Germanici morte, non modo apud illos homines qui tum agebant, etiam ſecutis temporibus vario rumore jactata. [3] adeo maxima quæque ambigua ſunt, dum alii quoquo modo audita pro compertis habent; alii vera in contrarium vertunt. & gliſcit utrumque poſteritate. [4] At Druſus urbe

adoptioni: Sic lib. ſeq. *aram clementiæ, aram amicitiæ.* Sic lib. 15. *Poſt natam ex Poppæa prolem aram fœcunditati.* Sic Sueton. Calig. *Addit etiam pro argumento aras ibi inſcriptas ob Agrippinæ puerperium.* Muretus.

1 *Domeſtica mala.*] Sic ob victorias civiles non triumphabant. Sic noſtra ætate monumenta inſignium victoriarum, ex civilibus bellis, primum poſita, deinde ſublata eſſe ſcimus: cum veterum inimicitiarum memoriam, quam oblivione ſepeliri ſatius foret, renovatura viderentur. *Idem.*

2 *Sacerdotia.*] Quidam ſacerdotium ſingulariter: ſed Tacitus *ſacerdotia* dixit tamquam de pluribus. erant enim varia, nec unius generis, ſacerdotum collegia. *Freinshemius.*

3 *Adeo maxima quæque.*] Similis querela Thucydidis l. 1. Οἱ γὰρ ἄνθρωποι τὰς ἀκοὰς τῶν προγεγενημένων, καὶ ἢν ἐπιχώρια σφίσιν ᾖ, ὁμοίως ἀβασανίστως παρ' ἀλλήλων δέχονται. & ſtatim: Οὕτως ἀταλαίπωρος τοῖς πολλοῖς ἡ ζήτησις τῆς ἀληθείας, καὶ ἐπὶ τὰ ἑτοῖμα μᾶλλον τρέπονται. nec dubium, quin ad hæc loca reſpexerit noſter. *Lipſius.*

4 *At Druſus urbe egreſſus.*] Quæras, quo hæc egreſſio & reditio? Ad morem priſcum, quo obtinuit, ut qui è provinciis cum imperio redirent, illud ipſum amitterent ſimul intraſſent urbem. Ideo Livius libro XXVI. *Quinto Fulvio ne minueretur imperium, ſi in urbem veniſſet, decrevit Senatus.* Et magis ad lucem Taciti, quod Dio lib. LIV. tradit, Auguſto decretum perpe-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 16 vol. 1

urbe egreſſus [1] repetendis auſpiciis, mox ovans introiit. paucoſque poſt dies Vipſania mater ejus exceſſit, una omnium Agrippæ liberorum [2] miti obitu. nam ceteros manifeſtum ferro, vel creditum eſt veneno aut fame

20 exſtinctos. Eodem anno Tacfarinas, quem priore æſtate pulſum à Camillo memoravi, bellum in Africa renovat, vagis primum populationibus, & ob pernicitatem inultis: dein vicos exſcindere; trahere graves prædas: poſtremo haud procul [3] Pagida flumine cohortem Romanam circumſedit. Præerat caſtello Decrius impiger manu, exercitus militia, & illam obſidionem flagitii ratus. Is cohortatus milites *ut copiam pugnæ in aperto facerent*, aciem pro caſtris inſtruit. Primoque impetu pulſa cohorte, promptus inter tela occurſat fugienti-

tuum Proconſulare imperium, ita ut nec ſi intra urbem veniſſet, minueretur, neve neceſſum eſſet (ut ipſe loquitur) ἀνανεῶσϑαι τὴν ἀρχήν. id eſt, renovare, ſive ut Tacitus, repetere auſpicia. Nam auſpicii nomine etiam imperium hic cape. Sed cui rei Druſo opus fuit repetito imperio? ad ovationem. Nam qui triumphans ovanſque urbem ingreditur, cum imperio id facit in illum diem: Druſus autem imperium amiſerat ingreſſus urbem ob fratris ſui mortem. Debuit ergo repetere, ut ovaret. Ejus ſententiæ ſunt, quæ apud Ciceronem legis, ſpem triumphi abjicientem: *Vtar ea porta, quam primam videro.* & apud Cœlium: *Neque enim ſtulte Appius, qui ſimul atque Dolabella acceſſit ad tribunal, introierat in urbem, triumphique poſtulationem abjecerat.* Apud Vlpianum, l. ult. De off. Proconſul. *Proconſul portam Romæ ingreſſus deponit imperium.* Iterum apud Ciceronem: *Mihi valde placet de triumpho nos moliri aliquid, & extra urbem eſſe cum juſtiſſima cauſſa.* Idem.

1 *Repetendis auſpiciis.*] Τοῦ ἀνανεῶσϑαι τὴν ἀρχὴν ἕνεκα. Forſitan legendum, *repetitis.* Muretus. Non aliud hic per *auſpicia* magis intelligitur, quam imperium, non quale principes, ſed quale proconſules & legati obtinebant. *Freinhemius.*

2 *Miti obitu.*] Miti obitu, id eſt, citra vim, & ex fato. Sed videamus. M. Agrippæ tres uxores fuerunt. Prima, Pomponia Attici filia, conciliante eas nuptias M. Antonio Triumviro. ex ea genuit Vipſaniam, de qua hic, Druſi matrem. Altera, Marcella Octaviæ filia. ex ea quoque liberi, ſi Suetonio fides diſerte id in Auguſto tradenti. etſi nihil de iis poſtea reperias, & videatur ea proles non fuiſſe vitalis. Tertia uxor, Iulia. ex ea nati Cajus & Lucius Cæſares, Poſtumus Agrippa, Agrippina & Iulia. In his pleriſque vera Taciti nota. Cajus enim & Lucius veneno crediti periiſſe; Agrippina, fame; Poſtumus, ferro. Iuliam excipio. cujus mortem libro IV. ita narrat ipſe Tacitus ut ex natura videatur, ferri aut veneni nulla mentione. *Lipſius.*

3 *Pagida flumine.*] Quem alio nomine

gientibus, increpat ſigniferos, *quod* [1] *inconditis aut deſertoribus miles Romanus terga daret*, ſimul excepta vulnera, & quamquam transfoſſo oculo, adverſum os in hoſtem intendit; neque prœlium omiſit, donec deſertus ſuis caderet. Quæ poſtquam L. Apronio (nam Camillo 21 ſucceſſerat) comperta; magis dedecore ſuorum, quam gloria hoſtis anxius, raro ea tempeſtate, & è vetere memoria facinore, [2] decumum quemque ignominioſæ cohortis [3] ſorte ductos, [4] fuſti necat. Tantumque ſeveritate profectum, ut [5] vexillum veteranorum non amplius quingenti numero, eaſdem Tacfarinatis copias, præſidium, cui Thala nomen, adgreſſas fuderint. quo prœlio Rufus Helvius gregarius miles ſervati civis decus rettulit; donatuſque eſt ab Apronio torquibus & haſta: Cæſar addidit civicam coronam, *quod non eam quoque* [6] *Apronius jure proconſulis tribuiſſet*, queſtus magis, quam offenſus. Sed Tacfarinas perculſis Numidis, & [1] obſi-

mine Belum dici Plinius ait. *Idem.*

1 *Inconditis aut deſertoribus.*] Duabus his notis univerſas Tacfarinatis copias complexus eſt. nam illæ partim ex barbaris conſtabant; partim ex his, qui quum ſub Romanis prius ſtipendia meruiſſent, deinde ad Tacfarinatem profugerant: illud genus *inconditorum*, hoc *deſertorum* appellatione notavit, neque vel illis horum, vel his illorum probrum competebat. *Freinshemius.*

2 *Decumum quemque.*] Sic legiones, ſic deditos juſſu Galbæ decumati, idem Cornelius ſcribit Hiſtor. lib. I. Hucque verbum C. Caſſii ex XIV. Annalium traho: *Ex fuſo exercitu cum decimus quiſque fuſte feritur, etiam ſtrenui ſortiuntur.* M. Tullius pro Cluentio; *ſtatuerunt majores noſtri, ſi à multis eſſet flagitium rei militaris admiſſum, ſortitione in quoſdam animadverti, ut metus videlicet ad omnes, pœna ad paucos perveniret.* Primus quoque Appius Claudius, niſi memoria fallit, Livii lib. II. *Qui reliquerant ordines, virgis cæſos ſecuri percuſſit: cetera multitudo ſorte decimus quiſque ad ſupplicium lecti.* Vertranius. Morem hunc nemo melius expoſuit Polybio 6, 36. *Freinshem.*

3 *Sorte ductos.*] Totidem Salluſtiana verba Servius citat, *Sorte ductos fuſte necat.* quod ad Craſſum referendum videri in decimatione cohortis unius vere obſervavit noſter Douza. *Lipſius.*

4 *Fuſti necat.*] Ita Manuſcriptus. Vulgo, *fuſte necat.* Pichena.

5 *Vexillum veteranorum.*] Intelligendi veterani, quales *exauctorati retinebantur ſub vexillo, ceterorum immunes, niſi propulſandi hoſtis.* ſupra I, 36. *Freinshemius.*

6 *Apronius jure proconſulis.*] Huc refer illud Suetonii, cap. XXXII. *Corripuit Conſulares exercitibus præpoſitos, quod de tribuendis quibuſdam militaribus*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 16 vol. 1

[1] obſidia aſpernantibus, ſpargit bellum; ubi inſtaretur, cedens, ac rurſum in terga remeans. & dum ea ratio barbaro fuit, inritum feſſumque Romanum impune ludificabatur: poſtquam deflexit ad maritimos locos; inligatus præda, ſtativis caſtris [2] adhærebat. [3] miſſu patris Apronius Cæſianus, cum equite & cohortibus auxiliariis, quis velociſſimos legionum addiderat, proſperam adverſum Numidas pugnam facit, pellitque in
22 deſerta. At Romæ Lepida, cui ſuper Æmiliorum decus L. Sulla ac Cn. Pompejus proavi erant, defertur *ſimulaviſſe partum ex P. Quirinio divite atque orbo.* adjiciebantur *adulteria, venena*; [4] *quæſitumque per Chaldæos in domum Cæſaris*, defendente ream Manio Lepido fratre. Quirinius [5] poſt dictum repudium adhuc infenſus, quamvis infami ac nocenti miſerationem addiderat. Haud facile quis diſpexerit illa in cognitione mentem Principis; adeo vertit ac miſcuit iræ & clementiæ ſigna; deprecatus primo ſenatum, *ne majeſtatis crimina tractarentur*: mox M. Servilium è conſularibus, alioſque teſtes inlexit [6] ad proferenda, quæ velut reticere voluerat.

idem ille cuius apud D. Lucam in Evangelio mentio.

de successoribus & fortuna domus Augustæ.

postquam uxorem repudiasset.

bus donis ad ſe referrent; quaſi non omnium tribuendorum ipſi jus haberent. Lipſius.

1 *Obſidia aſpernantibus.*] Id eſt, cum nollent obſidere aut oppugnare ultra præſidia Romana, male bis terque accepti. *Idem.*

2 *Adhærebat.*] Ex Man. Vulgo, *hærebat.* Pichena.

3 *Miſſu patris, Apronius Cæſianus.*] Addita fuerat copula, *miſſuque patris*, contra auctoritatem Manuſcripti. eam ergo abſtulimus, minime neceſſariam. *Idem.*

4 *Quæſitumque per Chaldæos.*] Quod ſemper capitale. *Cui enim opus perſcrutari ſuper Cæſaris ſalute, niſi à quo aliquid adverſus illum cogitatur, vel optatur, aut poſt illum ſperatur & ſuſtinetur? Non enim ea mente de caris conſulitur, qua de dominis*, ait apposite ad hanc rem Tertullianus. *Lipſius.*

5 *Poſt dictum repudium.*] Non ita capies, quaſi alibi dixerit de eo repudio: ſed *Dicere* repudium uſurpat, quod *Mittere* vulgo. id eſt, poſtquam repudiaſſet eam Quirinius. Repudiarat autem ante annos XX. Suet. Tib. cap. XLIX. *Idem.*

6 *Ad proferenda ea, quæ velut rejicere voluerat.*] Monueram quidem prioribus notis, in Man. legi, *reicere*, ſed corruptum exiſtimans, putaveram reponendum, *reticeri*, pro eo quod vulgo legebatur, *reticere*. Sed Iulius Nellius I. C. Florentinus, acutiſſimi ingenii vir, probam ſibi videri Manuſcripti lectionem affirmavit. Cum enim ſenatum deprecatus eſſet Tiberius, ne majeſtatis crimina tractarentur,

voluerat. idemque ſervos Lepidæ, [1] cum militari cuſtodia haberentur, tranſtulit ad conſules; neque per tormenta interrogari paſſus eſt de his, quæ ad domum ſuam pertinerent. Exemit etiam Druſum [2] conſulem deſignatum dicendæ primo loco ſententiæ. quod alii civile rebantur; *ne ceteris adſentiendi neceſsitas fieret*: quidam ad ſævitiam trahebant. [3] *neque enim ceſſurum niſi damnandi officio*. Lepida ludorum diebus, qui cognitionem intervenerant, theatrum cum claris feminis ingreſſa, lamentatione flebili *majores ſuos* ciens, *ipſumque* 23

Pompejum,

tur, teſtes tamen illexit ad delicta ea proferenda, quorum cognitionem velut rejicere voluerat. Itaque verbum illud repoſui. *Pichena*. Muretus *voluerant*. Non, non hæc mens. Tu me auctore legito, *reticeri*. Tiberius ſimulator & diſſimulator, quæ quaſi reticeri voluerat, ea proferri ſtudet. *Acidalius*.

1 *Militari cuſtodia.*] Militarem cuſtodiam uti ſe habuit paullo uberius explicavi: non tibi veterane, ſed tibi tiro, in EXCURS. noſtris: quos utiliter & ad alia Taciti vide, in *B.* Lipſius.

Cum militari cuſtodia haberentur.] Rei aut in vincula ducuntur, aut militibus traduntur, quæ *militaris cuſtodia* dicitur; aut fidejuſſoribus creduntur; aut ſibi ipſis, fide accepta non abituros: quæ *libera cuſtodia* dicitur. Horum auctores Vlpianus & Martianus. *Ferrettus*. Vetus Iuvenalis interpres triplicem in urbe ipſa carcerem fuiſſe tradit; *Vrbanum*, *ruſticum*, & *caſtrenſem*. Erat & in ipſa Vrbe triplex carcer: Militaris, Apud magiſtratus, Apud fidejuſſores: quæ & *libera cuſtodia* dicebatur. In militari reus dextera, miles ſiniſtra manu alligari eadem catena ſolebat. Seneca de Tranquillitate vitæ: *Alligati ſunt etiam, qui alligaverunt, niſi tu forte leviorem in ſiniſtra catenam putas.* Idem ep. 5. *Eadem catena cuſtodiam & militem copulat.* Cuſtodiam autem vocabant & militem, & reum. *Apud magiſtratus*, ut in conjuratione Catilinæ. *Apud fidejuſſores*, Vlpianus l. 1. D. de cuſtodia reorum. *Muretus*.

2 *Conſulem deſignatum.*] Appianus: Σιλανὸς μὲν δὴ πρῶτος ἔλεξεν, ὃς ἐς τὸ μέλλον ᾕρητο ὑπατεύειν. ὧδε γὰρ Ῥωμαίοις ὁ μέλλων ὑπατεύσειν πρῶτος εἰσφέρει γνώμην, ὡς αὐτός οἶμαι πολλὰ τῶν κυρουμένων ἐργασόμενος, καὶ ἐκ τοῦδε εὐβουλότερόν τε καὶ εὐλαβέστερον ἐνθυμησόμενος περὶ ἑκάστου: *Silanus primus ſententiam dixit, qui in ſequentem annum Coſ. deſignatus erat. Ita enim apud Romanos futuri anni Conſul primus cenſet; ut qui ipſe multa e conſultis patraturus ſit, ideoque putatur cautius magiſque intente de ſingulis cogitaturus.* Lipſius.

3 *Neque enim ceſſurum niſi damnandi officio.*] Hoc eſt, niſi ut damnationem Lepidæ ſuo cedentis ſuffragio etiam procuraret. Crediderim Druſum dicendæ primo loco ſententiæ exemptum, poſtremo eam dixiſſe, & eorum ſuffragiorum numerum auxiſſe, quibus Lepida damnabatur. Vbi ex plurium ſuffragiis aliquid decernitur, vanum ſæpe eorum ſuffragium eſt, quos primos plures alii exinde non ſequuntur; qui vero ultimo di-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 16 vol. 1

theatrum Pompeji intelligit quod Romæ satis celebre.

Pompejum, cujus [1] ea monumenta & adſtantes imagines viſebantur, tantum miſericordiæ permovit, ut effuſi in lacrymas *ſæva & deteſtanda Quirinio* clamitarent, *cujus ſenectæ atque orbitati* [2] *& obſcuriſſimæ domui*, [3] *deſtinata quondam uxor L. Cæſari, ac divo Auguſto nurus, dederetur.* dein tormentis ſervorum patefacta ſunt flagitia, itumque in ſententiam Rubellii Blandi, à quo aqua atque igni arcebatur. huic Druſus adſenſit, quamquam alii mitius cenſuiſſent. mox Scauro, qui filiam ex ea genuerat, datum, ne bona publicarentur. Tum demum aperuit Tiberius; *compertum ſibi etiam ex P. Quirinii ſervis,*

cit loco, ſæpe, dum vel unius ſuffragio auctæ, vel ab eo deſertæ hæ aut iſtæ partes validæ aut invalidæ redduntur, plurimum profecto, imo plus cæteris omnibus poteſt. Facit huc proverbium Belgarum: *Noviſſimum judicum* (noſtri Scabinos vocant) *plerumque in judiciis plus cæteris poſſe, in ejuſque manu eſſe reum vel abſolvere, vel damnare.* Ob eam nimirum rationem, quam nunc dixi. Talis enim ultimo ſententiam pronuntiat loco. Pro iſta hujus loci interpretatione faciunt, quæ ſtatim ſubjiciuntur. *Itumque in ſententiam Rubellii Blandi, à quo aqua atque igni arcebatur. Huic Druſus adſenſit, quamquam alii mitius cenſuiſſent.* Ex his liquet primo cedentem loco, ultimo ſententiam Druſum dixiſſe, & quidem *damnandi officio*, id eſt, ut ſic auctis damnantium ſuffragiis Lepida damnaretur. *Boxhornius.* Scilicet adeo inops erat Tiberius paratorũ ad damnandum, quos vellet perdere, ut, quæ vinceret abſolventes una, Druſi ſententiam in poſtremum differendam haberet. Vnde autem conſtat Druſum ultimo loco ſententiam dixiſſe? Neque enim, quod cenſuerunt aliqui priores mitius, prior etiam Rubellius Blandus, cui Druſus acceſſit, inde ſequitur hunc poſt omnes demum rogatum. Varia illa judicia fiebant in ſenatu, ſimulatque Druſum Tiberius ſententiæ primo loco dicendæ, ut conſulem deſignatum, neceſſitate ſolviſſet. Qui pejorem in partem hoc interpretarentur, conjiciebant eum velle Lepidam condemnari, nam ſi abſolvi vellet, utique non erat paſſurus, ut gratiam, quam initurus erat primus auctor clementiæ, alius occuparet. Quod eventus comprobavit. *Neque enim ceſſurum niſi damnandi officio*, eſt, non enim daturum aliis priorem locum, niſi ad invidioſam cauſam damnandi. Vt recte & alii omnes acceperunt. *Gronovius.*

1 *Ea monumenta.*] De ipſo theatro accipienda ſunt, quod Pompejus exſtruxerat, Dio lib. 39. infra 14, 20. Sed quidam ſic videntur accipere, tamquam in illo qualicumque theatro, neſcio quæ Pompeji monumenta fuiſſent conſpecta. *Freinshemius.*

2 *Et obſcuriſſimæ domui.*] Abunde infra hoc ipſo libro. *Lipſius.*

3 *Deſtinata uxor L. Cæſari, ac divo Auguſto nurus.*] Non alibi quam in lapide repperi hanc hiſtoriam, qui Bergomi viſitur,

PVDENS. M. LEPIDI. L. GRAMMATICVS. PROCVRATOR. ERAM. LEPIDÆ. MORESQVE. REGEBAM. DVM. VIXI. MANSIT.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 16 vol. 1

vis, veneno eum à Lepida[1] *petitum.* Inluſtrium domuum 24
adverſa (etenim haud multum diſtanti tempore Calpurnii Piſonem, Æmilii Lepidam amiſerant) ſolatio adfecit D. Silanus Juniæ familiæ redditus. caſum ejus paucis repetam. Ut valida divo Auguſto [2] in Remp. fortuna; ita domi improſpera fuit, [3] ob impudicitiam filiæ ac neptis, quas urbe depulit, [4] adulteroſque earum morte aut fuga punivit. nam [5] culpam inter viros ac feminas vulgatam, gravi nomine *læſarum religionum*, ac *violatæ majeſtatis* appellando, clementiam majorum ſuaſque ipſe leges egrediebatur. Sed aliorum exitus, ſimul cetera illius ætatis memorabo, ſi effectis in quæ tendi,

SIT. CÆSARIS. ILLA. NVRVS.
PHILOLOGVS. DISCIPVLVS.

Poſt damnationem demum poſitus lapis videtur: & Pudenti adſcripta gloria, tamquam illo vivo, Lepida caſta, bona. *Idem.*

1 *Petitum illuſtrium domuum.*] Subolet hic deeſſe nonnihil: ibique finem eſſe periodi, *à Lepido petitum.* Ferrettus. Veretur hic mendum Æmilius, ubi nullum invenio ſcrupulum, quam in eo quod inſolentius *adverſa*, jungitur patrio caſui, cum alias tertium exigat: intelligitur autem adverſa illuſtrium domuum & familiarum principalium, quæ, ut ſupra ſcriptum eſt, per Chaldæos in domum Cæſaris quæſierit. *Vertranius.* Dudum monui continuanda hæc verba cum illis, *ſolatio adfecit*, incluſis parentheſi quæ intermedia. *Illuſtrium domuum adverſa (etenim &c. amiſerant) ſolatio adfecit D. Silanus Iuniæ familiæ redditus.* Narraverat adverſa Calpurniorum & Æmiliorum, familiarum ſane illuſtrium. At ea penſata Iuniorum proſperis. Non opus verbis: quando tam certam conjecturam & firmavit adſenſu ſuo maximus Lipſius, & editiones nuperæ agnovere. Prorſus ſimile quod libro ſequenti; *His tam adſiduis tamque mœſtis modica lætitia interjicitur, quod Cominium equitem Romanum Cæſar precibus fratris conceßit.* Mercerus. Sic lib. 4. *paternis adverſis.* & in eodem, *adverſis caſuum.* Muretus.

2 *In Remp. fortuna.*] Cato ipſe optavit δεινοίαν Πομπηΐου, τόλμαν Ἀλεξάνδρου, τύχην ἑαυτοῦ, ἀνδρείαν Σκιπίωνος. Plutarch. in apophthegmatis, & in libro de Fortuna Rom. *Muretus.*

3 *Ob impuditiam filiæ ac neptis.*] Vide Suet. in Aug. 65. Macrob. lib. 5. Saturnal. cap. 5. Plin. 21, 3. *Apud nos exemplum licentiæ hujus non eſt aliud quam filia D. Auguſti, cujus luxuria noctibus coronatum Marſyam litteræ illius Dei gemunt.* Sic enim lego, non ut amicus noſter, *litteræ illius deſcribunt.* Muretus.

4 *Adulteroſque eorum.*] Hi fuerunt, Iulus Antonius, Quinctius Criſpinus, Appius Claudius, Sempronius Gracchus, Scipio, aliique minoris nominis. De pœna adulterorum legendus Cujacius lib. 6. Obſervationum cap. 11. *Idem.*

5 *Culpam vulgatam.*]Hoc eſt, conſuetam, paſſim admitti ſolitam. Quippe hæc mens Tacito, culpæ non no-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 16 vol. 1

tendi, plures ad curas vitam produxero. D. Silanus in nepti Auguſti adulter, quamquam non ultra foret ſævitum, quam ut amicitia Cæſaris prohiberetur; exſilium ſibi demonſtrari intellexit; nec niſi Tiberio imperitante deprecari Senatum ac Principem auſus eſt, M. Silani fratris potentia, [1] qui per inſignem nobilitatem & eloquentiam præcellebat. Sed Tiberius grates agenti Silano, patribus coram reſpondit, *ſe quoque lætari, quod frater ejus è peregrinatione longinqua revertiſſet.* [2] *idque jure licitum, quia non ſenatuſconſulto, non lege pulſus foret. ſibi tamen adverſus eum integras parentis ſui offenſiones: neque reditu Silani, diſſoluta quæ Auguſtus voluiſſet.* Fuit poſt-
25 hac in urbe, neque honores adeptus eſt. Relatum deinde

væ, neque pro atroci habitæ, novum tum & atrox nomen impoſitum eſſe. *Freinshemius.*

1 *Qui per inſignem nobilitatem & el.*] Lego veriſſima conjectura: *qui ſuper inſignem nobilitatem & eloquentia præcellebat. Et* pro etiam. *Acidalius.*

2 *Licitum, quia non SC. non lege.*] Obſerva. triplex ratio, ſive via, à patria abeundi. Primum, juſſu decretoque Senatus, quaſi reip. intereſſet. Quæ ratio validiſſima, nec facile veniam aut indulgentiam inveniebat. Ideo Auguſtus in Agrippa Poſtumo, *multa de moribus adoleſcentis queſtus, ut exſilium ejus Sc. ſanciretur, perfecerat:* Annalium primo. Altera ratio, per judices, & ſententiam ex lege. Hæc quoque firma, & olim uſurpata: at tertia novitia, cum Princeps in exſilium mittebat, quæ verius relegatio tantum erat, & velut à parente publico (nam & patribus domi ac privatim hoc jus) facta. Ovidius omnes tangit II. Triſtium:

Nec mea decreto damnaſti facta Senatus,
Nec mea Selecto judice juſſa fuga eſt.
Triſtibus invectus verbis (ita Principe dignum)
Vltus es offenſas, ut decet, ipſe tuas.
Adde, quod Edictum, quamvis immite minaxque,
Attamen in pœna nomine lene fuit.
Quippe Relegatus, non Exſul, dicor in illo.

Gradatim ibi vides tres has ſpecies: & leviſſimam ac leniſſimam tertiam, quæ auctoritate magis, quam jure conſtat. Cum tamen Edicta Principum vim legis haberent; verbo *Legis*, & hanc ſpeciem Tacitus eſt complexus: & cum nulla harum interveniſſet; aperte quidem: Tiberius redeundi merito gratiam fecit. *Lipſius.*

Idque jure licitum, quia non SC.] Ei, qui ex SC. vel lege aliqua eſſet exul, opus beneficio ſenatus, aut principis fuit; ei qui ſponte ſeceſſiſſet, non item. Itaque D. Silano redire per leges licuit. Exilium autem dicitur ea pro Cæcina, non ſupplicium, ſed perfugium portuſque ſupplicii. Nam qui volunt pœnam aliquam ſubterfugere, aut calamitatem, & ſolum vertunt, hoc eſt, ſedem ac locum mutant. Sic Cn. Ful-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 16 vol. 1

deinde [1] de moderanda Papia Poppæa, quam ſenior Auguſtus poſt Julias rogationes [2] incitandis cœlibum pœnis, & augendo ærario ſanxerat: nec ideo conjugia &

Cn. Fulvius indemnatus exulaturus. Tarquinios abiit: id ei juſtum exilium eſſe, ſcivit plebs. Livii XXVI. Sic Scipio Africanus in exilium voluntarium ſeceſſit, & civitatem exoneravit, Seneca ep. XXCVII. Sic Metellus Numidicus ne Romæ cauſa malorum certaminum eſſet, in voluntarium exilium Rhodum profectus eſt. Livii epit. LXIX. Ne dicam ab Athenienſibus accuſatum Protagoram ſponte exulaſſe: Arcadionem ob odium, quo Philippum regem proſequebatur, ſibi exilium indixiſſe, ut ex Theopompo & Duri Samio lib. VI. Athenæus ſcriptum reliquit. *Vertranius.*

1 *De moderanda Papia Poppæa.*] Lex apud veteres in multa fama, & uſu: de qua ubertim diſſerimus in EXCURS. & multa ad Taciti aliorumque lucem, in C. Lipſius.

De moderanda Papia Poppæa.] Obſervatum à doctis eſt, magnam Romanis ſemper conjugiorum curam fuiſſe. Hinc illa Cenſoria vox: *Ex animi tui ſententia uxorem habes?* De qua formula M. Tullius 2. de Oratore, & Gellius 10, 20. Inde quoque ficta lex ab ipſo Cicerone, 3. de Legibus: *Cœlibes eſſe prohibento.* Pœna tamen pecuniaria erat. Val. Maximus lib. 2. cap. 9. Multa hac de re ſunt apud Xenophontem. D. Iulius poſt bellum Africanum, exhauſta juventute, præmia propoſuit τῇ πολυπαιδίᾳ, ut narrat Dio lib. 44. Primus Auguſtus legem tulit, & præmia pœnaſque diſtinxit anno 736. ab V. C. Ea dicta, *Lex Iulia de maritandis ordinibus*, non perlata præ multitudine recuſantium. Eam ſignificavit Horatius in carmine ſeculari. Ad quem locum vide veterem interpretem. Capita autem legis Iuliæ erant, ut cuilibet præter Senatores, & filios eorum, libertinas ducere liceret: ut ſponſiones, pactioneſque nuptiales, ne ultra biennium differrentur. Vt divortiorum certus eſſet modus: & alia quæ poſtea in legem Papiam tranſlata ſunt. Vide Suetonii Auguſtum cap. 34. Lex vero Papia lata anno 762. Papio Mutilo, Q. Poppæo II. Coſ. lata autem per Senatum. Multa capita habuit: Vt libertinas ducere liceret omnibus præter Senatorios. Antea decemvirali lege, neque Patricio plebeiam, neque ingenuo libertinam ducere fas erat. Sed prius illud multo ante abrogatum fuerat: poſterius Iulia primum, deinde Papia lege ſublatum. Vt patrono libertam ducere liceret. De tempore ſponſalium contrahendorum & differendorum. Ne mulier quinquaginta annis minor, ſexagenario nuberet, neu vir minor ſexaginta quinquagenariam duceret: Vt ne liberos ducere vel nubere injuria prohiberent. De intervallo à morte conjugis vel à divortio. Lex Iulia à morte annum unum, à divortio ſex menſes; Lex Papia à morte biennium, à divortio annum & ſex menſes. De præmiis maritorum & patrum. Præmia duum generum; Honores & commoda. Honores, honeſtior in ſpectaculis locus: prior locus in magiſtratibus: ut in petitione præferrentur, qui plures liberos procreaſſent: ut præferrentur in ſorte provinciarum: ut diutius obtinerent; ut primi ſententiam rogarentur: Vt gratia iis fieret annorum in petendo magiſtratu, &c. Quæ capita & alii annotarunt; quos doctrina atque judicio I. Lipſius noſter ſuperavit. *Muretus.*

2 *Incitandis cœlibum pœnis.*] Id eſt, augendis atque intendendis. *Lipſius.*

Incitandis cœlibum pœnis.] Putavi

& educationes liberum frequentabantur, [1] prævalida orbitate. Ceterum multitudo periclitantium gliſcebat, cum omnis [2] domus delatorum [1] in-

vi olim ſcriptum fuiſſe à Tacito, *incitandi cœlibum pœnis:* Id eſt, incitandorum cœlibum gratia. Multa enim ad eum modum ſcripta antiquis. Plautus Captivis, *nominandi iſtorum.* Varro de re ruſt. *Generandi animalium.* Cic. Phil. v. *condonandi agrorum.* Gellius 16, 8. *Videtur eum librum ſcripſiſſe ſui magis admonendi, quam aliorum docendi gratia.* Quem locum non erat, cur de mendo ſuſpectum haberent. Vetus interpres Dyctis Cretenſis, in quo multa proba & veteris notæ; ſed pleraque depravata ab imperitis correctoribus: *Miſſi ab Trojanis, qui peterent eorum, qui in bello ceciderant, humandi veniam.* Ita libri ſcripti; vulgo addiderunt vocem *corpora*, quibus inſueta hæc locutio. Corippus lib. II.

Et patrium diadema dedit, curaſque regendi
Impoſuit rerum genitor, quas ipſe creavit.

Et ad eundem modum in l. 22. C. de admin. tut. *pecuniæ fenerandi* ſcriptum eſt: *Huc accedit, quod ipſius pecuniæ fenerandi uſus vix diuturnus eſt.* Suetonium credunt ita locutum in Aug. 98. *Exactajocandi licentia, diripiendique pomorum, & obſoniorum, rerumque miſſilium.* Mihi non liquet, quoniam & libri quinque optime habent, *Miſſilia*, & inter eos fideliſſimus ille Ranconeti, quem jam laudavi: & Suetonius ſolet *rerum miſſilia* dicere, non *res miſſiles*. Et hæc quidem ita ſunt, ſed quid ad Tacitum? qui neque eam locutionem uſus alibi, neque hic ſecundo caſu ſcripſiſſet *incitandi cœlibum*, & ſtatim tertio, *augendo ærario*. Nihil melius quam quod notatum eruditiſſ. Lipſio, *Incitandis cœlibum pœnis*, non aliud eſſe quam augendis. Indixerat quidem pœnas cœlibatui Iuliis legibus, ſed eas intendit hac lege, quæ ut ſane produxit tempus ineundi aut renovandi matrimonii, ita auxit pœnas eorum, qui obſtinate à nuptiis abſtinerent. *Mercerus.* Non ſperno, ſed fortaſſe etiam pœnæ dicuntur *incitatæ*; quia jacebant, neque erant in uſu. De his autem pœnis & præmiis Plin. Paneg. *Locupletes ad tollendos liberos, ingentia præmia, & pares pœnæ cohortantur.* Paneg. ad Maximianum & Conſtantinum: *Leges hæ, quæ mulcta cœlibes notaverunt, parentes præmiis honorarunt, vere dicuntur eſſe fundamenta reip. quia ſeminarium juventutis, & quaſi fontem humani corporis ſemper Romanis exercitibus miniſtrarunt.* Pichena. Locum haberet hæc interpretatio Pichenæ, ſi legeretur *excitandis*. Vide 2. Obſerv. 16. *Gronovius.*

Cœlibum pœnis.] *Pœnas* pro commodorum averſione, more Iuriſconſultorum, tam hoc loco exaudio, quam in Plinii Panegyrico expoſui, Commentario de Iure liberorum. Igitur incitavit auxitque cœlibum pœnas Auguſtus, qui eos merita benevolentia legata capere, & hæreditates vetuit: adeo ut cum cœlibi relictum omne in jus fiſci caderet, ex caducis non parvum ærario incrementum acceſſerit. *Vertranius.*

1 *Prævalida orbitate.*] Quia id genus omnes captabant, colebant. Seneca: *In civitate noſtra plus gratiæ orbitas confert, quam eripit: adeoque ſenectutem ſolitudo ad potentiam ducit, ut quidam odia filiorum ſimulent, & liberos ejurent, & orbitatem manu faciant.* Lipſius.

2 *Domus ſubverteretur.*] Vulgo, *ſubverterentur.* Manuſcripto repugnante. Quod autem ait; *delatorum interpretationibus*, oſtendit perplexitatem

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 16 vol. 1

[1] interpretationibus ſubverterentur: utque antehac flagitiis, ita tunc legibus laborabatur. Ea res admonet ut de principiis juris, & quibus modis ad hanc multitudinem infinitam ac varietatem legum perventum ſit, [2] altius diſſeram. Vetuſtiſſimi mortalium, nulla adhuc 26
mala libidine, ſine probro, ſcelere, eoque ſine pœna aut coërcitionibus agebant: neque præmiis opus erat, cum honeſta [3] ſuopte ingenio peterentur; & ubi nihil contra morem cuperent, nihil per metum vetabantur. At poſtquam exui æqualitas, & pro modeſtia ac pudore, ambitio & vis incedebat; provenere dominationes: multoſque apud populos [4] æternum manſere. Quidam ſtatim, aut poſtquam Regum pertæſum, leges maluerunt. Hæ primo rudibus hominum animis ſimplices erant: maximeque fama celebravit Cretenſium, quas Minos; Spartanorum, quas Lycurgus; ac mox Athenienſibus quæſitiores jam & plures Solon perſcripſit.

1 No-

tatem legis Poppææ. Ideoque inferius ait, *exſoluti plerique legis nexus.* Seneca Contr. IV. lib. IX. *Scriptum legis anguſtum eſt, interpretatio diffuſa.* Pichena.

1 *Interpretationibus ſubverterentur.*] Indies augebatur numerus eorum, quibus occaſione legis illius, & pœnarum in ipſa ſtatutarum, ingens fortunarum periculum intendebant delatores, qui callidis interpretationibus verba rogationis in tantum extendebant, ut propemodum nulla domus ab ipſorum iniquitate tuta eſſet. Sic ferme *interpretandi* verbo utitur. Agr. 15, 1. *Conferre injurias & interpretando accendere,* hoc eſt, extendere, augere, trahere ulterius, quam ex mente inferentium. Sic & legum ſenſus cavillatione & calumniis delatorum extenditur, trahiturque ad caſus neque verbis legis, neque mente comprehenſos. Cicero in Bruto cap. 52. *Quam captioſum eſſet populo, quod ſcriptum eſſet, negligi, & opinione quæri voluntates, & interpretatione diſertorum ſcripta ſimplicium hominum pervertere.* Freinshemius.

2 *Altius diſſeram.*] Id eſt, ulterius repetito principio. 16, 18. & H. 4, 48, eſt, *ſupra repetere*, Salluſtiana phraſi. *Idem.*

3 *Suopte ingenio peterentur.*] Lego, *Peterent.* Acidalius. Quæ præcedunt verba, *vetuſtiſſimi*, &c. & quæ ſequuntur, *cuperent*, &c. poſtulant, ut legatur, *peterent*, non, *peterentur.* licet & hoc ferri poſſit. Vrſinus. *Suopte ingenio* refertur ad *honeſta*, non ad *vetuſtiſſimi.* Sic Liv. lib. 2. *Sed curæ fuit conſulibus & ſenioribus Patrum, ut imperium ſuo vehemens, manſueto permitteretur ingenio.* Gronovius.

4 *Æternum manſere.*] Hoc eſt, uſque ad auctoris ætatem, perpetua neque uſquam interrupta ſucceſſione. *Freinshemius.*

5 Nobis

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 16 vol. 1

[1] Nobis Romulus ut libitum imperitaverat: [2] dein Numa religionibus & divino jure populum devinxit; [3] repertaque quædam [4] à Tullo & Anco: ſed præcipuus [5] Servius Tullius ſanctor legum fuit, quis etiam reges
27 obtemperarent. Pulſo Tarquinio, adverſum [6] patrum factiones multa populus paravit [7] tuendæ libertatis, & [8] firmandæ concordiæ: [9] creatique decemviri, & accitis quæ uſquam egregia, compoſitæ duodecim tabulæ,

1 *Nobis Romulus.*] Hoc eſt, quod ſcribit Pomponius in l. 2. de Origine Iuris. *Initio Civitatis noſtræ populus ſine certa lege, ſine jure certo, primum agere inſtituit: omniaque manu a regibus gubernabantur.* Idem teſtatur Halicarnaſſeus lib. 2. Tulit tamen Romulus quoque leges quaſdam, ſed perquam paucas. *Muretus.*

2 *Dein Numa.*] Inſtituit collegium Pontificum, Virgines Veſtales, feciales, flamines, multa templa condidit, multa ſacra, multos ritus, ac cerimonias inſtituit. *Muretus.*

3 *Repertaque quædam.*] Deleo illud *que.* Idem.

4 *A Tullo & Anco.*] Legum ab eis latarum nullam extare memoriam puto; niſi quod jura belli Ancus inſtituiſſe dicitur. *Muretus.*

5 *Servius Tullius.*] Vt divini Iuris Numa, ita humani præcipuus auctor Servius fuit. Cenſum inſtituit, populum diviſit in claſſes, multas leges æquiſſimas, & utiliſſimas tulit. *Idem.*

6 *Patrum factiones.*] Qui plebem oppreſſam tenebant. *Muretus.* Salluſtius 1. Hiſt. *Neque amplius quam regibus exactis, dum metus à Tarquinio, & bellum grave cum Hetruria poſitum eſt, æquo & modeſto jure agitatum; dein ſervili imperio patres plebem exercere, de vita atque tergo more regio conſulere, agro pellere, & ceteris expertibus ſoli in imperio agere, quibus ſævitiis, & maxime fœnoris onere oppreſſa plebes, cum aſſiduis bellis tributum ſimul, & militiam toleraret, Aventinum inſedit.* Aurelius.

7 *Tuendæ libertatis.*] Vt lex de provocatione à magiſtratibus ad populum, quam tulit Valerius Poplicola, ut *lex Servilia*, ne quis civem Rom. æris alieni cauſa vinctum aut clauſum teneret: ne quis militis, donec in caſtris eſſet, bona poſſideret, aut venderet: quæ tamen neglectæ ab Appio Claudio Servilii collega nullam vim habuerunt: leges ſacratæ. *Muretus.*

8 *Firmandæ concordiæ.*] Publicæ videlicet ordinum, non tantum populi ſive plebis, ut quidam acceperunt. *Freinshemius.*

9 *Creatique decemviri.*] Anno 299. miſſi erant tres legati in Græciam ad petendas leges, anno 302 creati decemviri ad leges ferendas. Vnde primo decem, poſtea duodecim tabulæ, quas veteres mirifice commendarunt. Craſſus apud Ciceronem lib. 1. de Oratore: *Fremant omnes licet, dicam quod ſentio. Bibliothecas mehercle omnium philoſophorum unus mihi videtur* XII. *tabularum libellus, ſi quis legum fontes, & capita viderit, & auctoritatis pondere & utilitatis ubertate ſuperare.* Eas ediſcebant pueri, ut carmen neceſſarium. Idem primo de legibus. Livius lib. 3. ait, eas, *nunc quoque in immenſo aliarum ſuper alias acervatarum legum cumulo, eſſe fontem omnis publici privatique juris.* Phavorinus apud Gellium ait, ſe non minus diligen-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 16 vol. 1

læ, [1] finis æqui juris. nam ſecutæ leges, etſi aliquando in maleficos ex delicto, ſæpius tamen diſſenſione ordinum, & apiſcendi inlicitos honores, aut pellendi claros viros, aliaque ob prava, per vim latæ ſunt. Hinc Gracchi, & [2] Saturnini, turbatores plebis; [3] nec minor largitor nomine ſenatus [4] Druſus; corrupti ſpe, aut inluſi per interceſſionem ſocii. Ac ne bello quidem [5] Italico, [6] mox civili omiſſum, quin multa & diverſa ſciſcerentur; donec L. Sulla dictator abolitis vel converſis prioribus, cum plura addidiſſet, otium ei rei haud in longum paravit; ſtatim turbidis [7] Lepidi rogationibus, neque multo poſt Tribunis [8] reddita licentia quoquo vellent populum agitandi. Jamque non modo in commune, ſed [9] in ſingulos homines latæ quæſtiones: & corru-

diligenter illas legiſſe, quam Platonis libros de legibus. *Muretus.*

1 *Finis æqui juris.*] Hoc eſt, conſenſu ordinum introducti. *Finis* nihil aliud quam extremum tempus deſignat. Sic 2, 34. *Iſque finis rei.* 15, 50. *Finem adeſſe imperii.* Freinshemius.

2 *Saturnini.*] L. Appuleium Saturninum ſignificat, qui fuit occiſus à populo, cum pœnitentiæ faceret fidem. De cujus morte Cicero in Oratione pro C. Rabirio perduellionis reo, prima in Catilinam, octava in Antonium. Livius lib. 69. Vellejus poſteriori volumine. Plutarchus in Mario. Appianus lib. 1. de bellis civilibus. alii. *Muretus.*

3 *Druſus.*] De quo Livius lib. 70. & 71. fuit defenſor ſenatus adverſus Servilium Cæpionem. Repertus domi mortuus. Extat ejus vox apud Florum, *nihil ſe ad largitionem ulli reliquiſſe, niſi ſi quis aut cœnum dividere vellet, aut cœlum.* Idem.

4 *Nec minor largitor nomine ſenatus Druſus.*] Hoc eſt, nec minor turbator fuit Druſus, ob largitiones ab eo, nomine ſenatus, factas. Nam Livius Druſus Latinis civitatem, plebi agros, equitibus curiam, ſenatui judicia, permiſit, ut ex hiſtoriis notum eſt. *Pichena.*

5 *Italico.*] Quod & *ſociale* dictum eſt. Florus lib. 3. *Muretus.*

6 *Mox civili.*] Inter Marium & Sullam. *Idem.*

7 *Lepidi rogationibus.*] De quibus Florus lib. III. & quædam Salluſt. in Fragm. *Lipſius.*

Lepidi rogationibus.] Qui conſul cum Q. Catulo anno 675. acta Sullæ reſcindere parabat, & revocare proſcriptos, & bona poſſeſſoribus eripere. Hic pulſus, in Sardinia, morbo, ex pœnitentia interiit. Florus. Extat oratio Lepidi hac de re in fragmentis Salluſtii, & oratio Philippi adverſus Lepidum. *Muretus.*

8 *Reddita licentia.*] Primo Pompeji conſulatu. *Idem.*

9 *In ſingulos homines.*] Cum tamen & ſacratis legibus, & XII. tabulis ſancitum eſſet, ut neve privilegium irrogari liceret, neve de capite, niſi comitiis centuriatis, rogari. Cicero pro Sextio. Vnde lex Ciceronis 3 de legibus. *Privilegia ne irroganto.* Idem pro domo. *Vetant leges ſacratæ. vetant*

leges

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 16 vol. 1

28 corruptiſſima Repub. plurimæ leges. Tum [1] Cn. Pompejus tertium conſul, corrigendis moribus delectus, & [2] gravior remediis quam delicta erant, ſuarumque legum [3] auctor idem ac ſubverſor, quæ armis tuebatur, armis amiſit. Exin continua [4] per viginti annos diſcordia, non mos, non jus. deterrima quæque impune; ac multa honeſta exitio fuere. Sexto demum conſulatu Cæſar Auguſtus, potentiæ ſecurus, quæ triumviratu juſſerat [5] abolevit; deditque jura, [6] quis pace & principe

leges XII *tabularum, leges privatis hominibus irrogari. id enim privilegium eſt.* eſt eadem lex & apud Platonem. *Idem.*

1 *Cn. Pomp. III. Coſ.*] Anno 701. petebant conſulatum T. Annius Milo, P. Plautius Hypſæus, Q. Metellus Scipio, non ſolum largitione palam profuſa, ſed etiam factionibus armatorum ſuccincti. Cum autem diu tracta comitia conſularia eſſent, perficique ob eas ipſas perditas candidatorum contentiones non poſſent, & ob id menſe Ianuario nulli dum neque conſules, neque prætores eſſent, ac Milo quam primum comitia confici, competitores ejus trahi vellent, ideoque Q. Pompejus gener Scipionis, & T. Munatius Plancus, tribb. plebis referri ad ſenatum de patritiis convocandis, qui Interregem proderent, non eſſent paſſi; Milo Lanuvium, ubi Dictator erat, proficiſcens Clodium occidit. Magni tumultus, aliique ex aliis interreges ſecuti. Tandem Cn. Pompejus ſine collega conſul creatus eſt. ipſe in V. menſes extremos Q. Metellum Scipionem ſocerum, ſibi collegam cooptavit. *Idem.*

2 *Gravior remediis.*] Gravior nimirum civitati, dum inſolenter aut ambitioſe multa conſtituit, quam ea vitia fuerant, quibus emendandis tantam poteſtatem acceperat. videatur Dio lib. 40. *Freinshemius.*

3 *Auctor idem ac ſubverſor.*] Nam leges de Ambitu & Iudiciis tulit: & in ſuis amicis non ſervavit, imo perrupit. Ex Dione, Aſconio, aliis. *Lipſius.*

Auctor idem & ſubverſor.] Vt illius, ne abſentium ratio in comitiis haberetur. *Muretus.* Hæc verba, Cæſaris locum, quem hic adducam, non ſolum illuſtrant, ſed vulgatam etiam ejus ſcripturam confirmant, quæ dubitari poteſt, an ſincera ſit. Sic enim Cæſar libro primo de bell. civil. *Novum in Rep. introductum exemplum queritur, ut Tribunicia interceſſio armis notaretur, atque opprimeretur; quæ ſuperioribus annis armis eſſet reſtituta,* &c. Dubium autem non eſt, quin Taciti quoque verba ad Tribuniciam poteſtatem à Cn. Pompejo reſtitutam referenda ſint. Videnda quæ ad Cæſarem eo loco notavimus. *Vrſinus.*

4 *Per viginti annos diſcordia.*] Rotundus numerus, non verus. Nam à Pompeji II. conſulatu ad Auguſti VI. interſunt anni XXIV. *Lipſius.*

Per XX. *annos.*] Per XXIV. *Muretus.*

5 *Abolevit.*] Vno edicto omnia ſuſtulit. *Idem.*

6 *Queis pace & principe.*] Corruptus & mutilus locus. *Muretus.* Interpretatur Rhenanus quibus juribus nos uteremur *pace & principe* exiſtente. Triumviratus enim tempore, injuſta nec pacifica erat dominatio. ſecus

pe uteremur. [1] acriora ex eo vincla, [2] inditi cuſtodes, & [3] lege Papia Poppæa [4] præmiis inducti, [5] ut ſi * à privilegiis

melius arctiora. præmiis inducti delatores qui inquirerent in cælibes, privilegia in legem Papiam Poppæam peccaverunt. vid. Sueton. Neron. cap. 10.

cus pace compoſita, ipſoque Auguſto principe. *Pichena.* Et eorum loco jura conſtituit ita comparara, ut eorum beneficio certa reſtitutæ tranquillitatis, bonique principis utilitas ad civitatem pertingeret. Quidam accipiunt, quaſi dictum eſſet, *ſe principe*, alii melius *ſub principibus*. nam profecto non tantum in ſuum principatum, ſed perpetuas leges Auguſtus tulit: quarum pleræque diu poſt eum valuere: Conſentiunt huic opinioni ceteræ verſiones, mihi videntur verba *principe uti* paulo acutiorem ſenſum habere. *Vti principe* non tantum eſt habere principem, ſed etiam uſum & utilitatem ex eo capere. Sic χρῆσθαι poſitum eſt in apophthegmate Catonis, quod lib. 40. Dio refert: *ἀγαθοῦ ἀνδρὸς εἶναι ἔργον, μήτ' ἀποδιδράσκειν τὴν προστασίαν τῶν κοινῶν, ἄν γε τινὲς χρῆσθαι αὐτῷ ἐθελήσωσι. Si qui ipſo uti velint.* Freinshemius. Non placet acumẽ intempeſtivæ adulationis. *Quibus uteremur*, eſt, quod cum Pomponio dicas, *aleremur*; regeremur, viveremus. *Pace*, id eſt, per pacem terra marique ab ipſo reſtitutam, nullo jam civilium armorum metu; eoque non talia, qualia triumviratu juſſa, quæ ſæpe temporum erant, non juſtitiæ; præſentis & paucorum, non perpetuæ publicæque utilitatis. *Pace* igitur jam reducta, ſed *& Principe*, nempe inſtituto, introducto, exorto, ſummæ rei præpoſito velut eorum vindice ac defenſore. Per pacem ſub principe, quia pacis interfuit omnium poteſtatem ad unum conferri; cui ſcilicet ea non poſſet eripi, jamdudum parata, confirmata, ſuccincta armis inter victos aut inermes atque imbelles. *Gronovius.*

1 *Acriora ex eo vincla.*] Aſſentior Pichenæ, *artiora*, Lipſius.

2 *Inditi cuſtodes.*] Cuſtodes ſunt obſervatores & delatores. Ovid. lib. 3. Amor. El. 4.

Dure vir impoſito teneræ cuſtode puellæ.

Martial. lib. 10. Epig. 69.

Cuſtodes das Polla viro, non accipis ipſa, &c.

Iuvenalis. *Sed quis cuſtodiet ipſos Cuſtodes*, &c. Seneca ad Polybium, *cuſtodes animi tui ſunt*. Sueton. in Tib. *Non ceſſavit efflagitare aliquem cujuſlibet ordinis cuſtodem factis atque dictis ſuis.* Deleo autem *inditi*, & lego; *Cuſtodes etiam L. P. P. P. inducti*, & pro *viſi*, *ut ſi*. Muretus.

3 *Lege Papia Poppæa præmiis inducti.*] Delatores ſcilicet accuſatoreſque. Suetonius Nerone, cap. x. *Præmia delatorum Papiæ legis ad quartas redegit.* ut appareat præmia magna fuiſſe, & fortean tertiam aut ſemiſſem. *Lipſius.*

4 *Præmiis inducti.*] Tacit. lib. IV. *Sic delatores, genus hominum publico exitio repertum, & pœnis quidem nunquam ſatis coërcitum, per præmia eliciebantur.* Pichena.

5 *Viſi à privilegiis.*] Lego diſtinguoque, *inditi cuſtodes, & lege Papia Poppæa præmiis inducti* (ſubaudi, *ſunt illi cuſtodes*) *ſi à privilegiis parentum ceſſaretur.* Aut, *ſicubi à privilegiis parentum ceſſaretur.* Aut, *præmiis inducti vi.* veluti præmiis cogentibus. *Rhenanus.* Beatus in his emaculandis ingenium vexavit ſuum: Æmylius veritus eſt, ne quidpiam Corneliano ſcripto deeſſet: ego ſic locum ex opinione noſtra legenti in plano pono; *præmiis inducti, ne ſi à privilegiis parentum ceſſaretur, velut parens omnium populus, vacantia teneretur.* Vertranius. Diviſis quæ oſcitantia transſcriptorum in unum coaluerant, *vi ſi à privilegiis*, ubi quæſo corruptio? ubi obſcuritas? Lex Papia Poppæa præmiis,

vilegiis parentum ceſſaretur, velut parens omnium populus

præmiis, & pœnis inducebat ad matrimonia contrahenda: Ex pœnis (de quarum moderatione hic tantum agitur) una fuit, ne cœlibes teſtamento relicta capere poſſent, ſed ea ad ærarium deferrentur. *incitandis cœlibum pœnis, & augendo ærario.* quibus adtexe Cod. de infirm. cœlib. pœn. *qui jure veteri cœlibes habebantur, imminentibus legum terroribus liberentur, atque ita vivant, ac ſi numero maritorum matrimonii fœdere fulcirentur; ſitque omnibus æqua conditio capeſſendi, quod quiſque mereatur.* utraque ſibi invicem prælucent, nec poſteriora vulgo ſatis perſpecta ſunt *τὸ vi* pro pœna, ſive ſuppliciis. Terent. Adelph. *Qui imperium credunt gravius eſſe, aut ſtabilius vi quod fit, quam illud quod amicitia adjungitur.* Ordo denique verborum conſtat, nam finita digreſſione de origine progreſſuque legum, deque cuſtodibus ab Auguſto additis, quo ipſæ firmius obſervarentur, redit ad narrationem Legis Papiæ, ejuſque pœnas tantum recenſet, quia ſolum de pœnis ejus minuendis tractabatur. *Salinerius.* Illud *viſi*, mendoſum eſt, proque eo Daneſius, *niſi*, reponebat, ut totus locus ita legatur: *Acriora ex eo judicia, cuſtodes etiam lege Papia Poppæa præmiis inducti, niſi à privilegiis parentum ceſſaretur,* &c. nam vocem, *inditi*, ex ea, quæ ſequitur, *inducti*, repetitam eſſe ſuſpicari poſſumus. *Vrſinus.* Ægrotare hic mihi videtur Tacitus, etiam cum Lipſii medicina. Prius legebatur, *viſi*, in Man. atque editis. Leviter ille immutat, facitque, *ut ſi.* Vtcunque tamen ſuſtinetur, ideo eam lectionem recepi. Taciti mens videtur, juxta Lipſii interpretationem: Vt ſi homines ceſſarent à matrimoniis, neque curarent fieri patres; tunc quidquid iis legatum aut relictum eſſet, vacans, ſive caducum, quippe contra leges, haberetur, atque ad populum publicumque ærarium devolveretur. *Pichena.* Sententiæ curſus prono quaſi alveo defluet, ſi emendaverimus, *ut ſi à privilegiis,* quomodo emendaſſe aliquem memini, ſed quis, & ubi, non memini. *Gruterus.* Lipſius olim, *Præmiis inducti aut ſi à privilegiis.* Muretus tentavit: *acriora ex eo vincla, judicia, cuſtodes: etiam lege P. P. P. inducti, ut ſi ap.* &c. Nondum te expedias, imo magis impedias. Mihi leviſſima mutatione ſic videatur aperta & vera ſententia confieri. *Acriora ex eo cuncta: indices odiis, & lege Papia Poppæa præmiis inducti, ut ſi à privil.* &c. *Ex eo*, cape exinde. ut Virgil. *Ex illo fluere ac retro ſublapſa referri Spes Danaum.* *Indices* vocat delatores & accuſatores, qui propriis odiis, & mox præmiis lege Papia Poppæa conſtitutis inducti. Ex *vincla* feci *cuncta.* Ex *inditi cuſtodes, indices odiis.* Quæ hic vis aut audacia? *Acidalius.* Vt ſi utilitate publica non moverentur, ſaltem ob ſuam mercedem tranſgreſſores earum deferrent. inter alias autem cœlibum & orborum pœnas conſtitutum fuerat, ut legata iis, qui privilegiis patrum non gauderent, relicta, vel univerſa; vel ex parte caduca fierent, & ad populum tanquam omnium civium communem parentem devolverentur. Quidam in hunc ſenſum concordare videntur, iis qui ſine liberis mortui fuiſſent, rempublicam ſucceſſiſſe. Quod maximopere falſum arbitror, quum neque ſi teſtati deceſſiſſent, heredes inſtituti debuiſſent excludi, neque ſi inteſtati, propinqui eorum, puta parentes, fratres &c. Quod de teſtamento dixi, certum ex eo, quod nullibi reperitur interdictum cœlibi teſtamenti factione: neque credibile eſt unquam tam crudelem pœnam fuiſſe ſtatutam; quum & exſulum teſtamenta manerent, donec Tiberio auctore ea poteſtas adempta eſt, Dio lib. 57. neque ſi ſtatuta fuiſ-

ſet.

pulus [1] vacantia teneret. ſed altius penetrabant; urbemque, & Italiam, & quod uſquam civium, corripuerant [2] multorumque exciſi ſtatus: & terror omnibus inten-

ſet, à ſcriptoribus non fuiſſet adnotata. Si itaque Reſp. non excluſit inſtitutos hæredes, multo minus eos ad quos jure gentium hæreditas pertinet. Item non intelligo quid ſibi velit Ital. quum ait conſtitutum fuiſſe, ut ſi quis nollet frui privilegiis parentum, populus iis frueretur, &c. Supereſt igitur, ut cum Ferretto, quem & Lipſius probat, dicamus non corruptum modo hunc locum, verum etiam defectum eſſe. *Vacantia* vero non intelligamus de bonis cœlibum, ſed iis quæ quoquo modo talibus erant relicta. Quod optime docet atque firmat idem Lipſius in excurſu. *Freinshemius.* Accipio, *ut ſi*; de reliquo bonam ſpem habeo. Ab eo tempore, inquit, quod legibus, pace & principe, uſi ſumus; quod pax reducta & novo imperii nomine, nova poteſtate, Principe, juncta locum juri & judiciis dedit; acrius ſtringebant & impediebant leges, ſeveriuſque (ſi non & ſæviusinterdum) animadverſum & exercita vindicta in illos, qui tenerentur: nec tanta impunitas & ſuffugia, quanta in libertate aut per motus civicos vel graſſantes vel impendentes. Neque enim, ut prius, exſpectatum, donec alicui forte liberet diſerto inimicitias exſequi nomine deferundo, aut magiſtratus mulctam diceret, de qua ad populum certaretur: ſed *inditi cuſtodes & præmiis inducti.* hoc eſt, capita legibus addita, quibus præmia definiebantur accuſatoribus, delatoribus, quadruplatoribus, ſycophantis, tanquam bonis viris & cuſtodibus legum & cognitoribus populi ac defenſoribus. Vel Papia Poppæa quam inſigniter illos invitat! ſed minore invidia, cum populus in partem prædæ vocaretur, & magna ſpecie æquitatis, ut, quum tanta privilegia maritatis & patribus eſſent propoſita, ſi tamen ab illis per matrimonia & ſuſceptos liberos appetendis cœlibes ceſſarent, eorum in relicta & legata juri populus omnium parens ſuccederet, atque iis ut caducis frueretur. *Inditi* impoſiti, ut lib. 4. *caſtella rupibus indita,* & lib. 11. *vinclis inditis. Cuſtodes*, ut 4 annal. 30. Cicero divinat. in Cæcilium de repetundis: *cujus legis non modo à po. Romano, ſed etiam ab ultimis nationibus ſeveri cuſtodes requiruntur.* Adde in eadem cap. 20. & 21. Ut & pro Roſcio Amerino cap. 20. Illud, *ut ſi non utilitate publica* &c. neque invenio in Tacito, nec requiro, aut eo locum quaſi mancum ſuppleri exiſtimo. Potuit hoc Auguſto in mente aut prætextum tantæ acerbitati fuiſſe: Tacitus, ſi hominem novi, ſentiebat non opus eſſe præmiis; delatores qui non caſtigat, & eſſe patitur, ſatis invitare. Pergit: Cæterum non intra æqua ſtetit delatorum impotentia. neque enim ſatis habebant ea criminari, quæ palam erat lege obligari: ſed velut altius introſpicientes & penitius ſcrutati vim & ſententiam legis caſus & criminum genera infinita commenti erant, ut propemodum nemo inſons eſſet: & pari vehementia per omnes imperii Romani partes, quicquid ubique civium eſſet, nihil ſæpe minus exſpectantes in jus raptabant. Non enim capio, *Sed hæc altius.* Tacitus cum effert *penetrabant* & *corripuerant* intellectum voluit *cuſtodes* iſti cuſtodiendi, ſive accuſatores. *Gronovius.*

1 *Vacantia.*] Deficientia, caduca. Erant autem præmia delatorum ultra quartas. Sueton. in Neron. 10. *Præmia delatorum Papiæ legis ad quartas redegit.* Muretus.

2 *Multorumque exciſi ſtatus.*] Hoc eſt

intentabatur; ni Tiberius ſtatuendo remedio, quinque conſularium, quinque è prætoriis, totidem è cetero ſenatu ſorte duxiſſet; apud quos exſoluti plerique legis nexus modicum in præſens levamentum fuere.

29 Per idem tempus Neronem è liberis Germanici jam ingreſſum juventam, commendavit patribus; utque *munere capeſſendi vigintiviratus ſolveretur*, & [2] *quinquennio maturius quam per leges* [3] *Quæſituram peteret*, non ſine inriſu

eſt quod antea dixit, *omniſque domus delatorum interpretationibus ſubvertebantur.* Et calumniæ multæ in hac lege circa ingenuitatis jura, & ſimilia: ut periclitaretur non dubie multorum ſtatus. Plinius Panegyrico, de hiſdem; *Vidimus delatorum judicium quaſi graſſatorum, quaſi latronum. Non ſolitudinem illi noviter, ſed templum, ſed forum inſederant: nulla jam teſtamenta ſecura, nullus ſtatus certus, non orbitas, non liberi proderant. Auxerat hoc malum Principum avaritia. Advertiſti oculos,* &c. Quibus in verbis emendo, *Non ſolitudinem illi, non iter.* quod perperam cooleverat, *noviter.* Itinera ſane inſident obſidentque graſſatores. *Lipſius.*

1 *Capeſſendi vigintiviratus ſolveretur.*] Non ergo aditus ad majores honores, niſi illo adepto? Apparet ex his verbis, itemque è Dione de Claudio, lib. LVIII. Τοὺς γαμβροὺς τότε ἐν τοῖς εἴκοσιν ἀνδράσιν ἄρξαι, καὶ μετὰ τοῦτο πολιαρχῆσαι ἐν ταῖς ἀνοχαῖς, ἐκέλευε, καὶ ὀψέποτε πέντε ἔτεσι θᾶσσον τὰς ἀρχὰς αἰτῆσαι σφίσιν ἐπέτρεψε: *Generos ſuos juſſit in Vigintiviris eſſe, tum & Præfectos urbi in feriis Latinis, denique quinquennio maturius magiſtratus petere indulſit.* Vigintiviros aperuit nobis ſolus Dio LIV. Triumviros Monetales, Triumviros Capitales, Quattuorviros Viales, Decemviros Stlitibus. Inſtituti ſunt hoc numero ab Auguſto (antea ad vigintiſex erant) anno DCCXLI. Dionem adi, atque etiam Feſtum in voce Præfecturæ; cujus locum Cujacius emendavit lib. XI. Obſervat. *Id.*

2 *Quinquennio maturius.*] Vides ergo quam aberret vir doctus & Italiæ ſuæ Suada, qui negat legitimam ullam ætatem Quæſturæ fuiſſe. Fuit præter hunc locum, Spartianus in Iuliano: *Quæſtor, ante annum quam legitima ætas ſinebat, deſignatus eſt.* Sueton. in Calig. cap. I. *Quæſturam quinquennio antequam per leges liceret, & poſt eam Conſulatum geſſit.* Sed quænam illa? vide in EXCURS. *D.* Idem.

2 *Quæſituram peteret.*] Quæſtura janitrix fuit reliquarum dignitatum. Cicero 3 de leg. nam ad Ædilitatem, Præturam, & Conſulatum viam faciebat. Sic in Albin. Capitolin. *Quæſturæ gratia illi facta eſt, qua conceſſa ædilis non amplius quam decem diebus fuit, quod ad exercitum feſtinanter mitteretur. Deinde Præturam egit ſub Commodo famoſiſſimam. Conſul à Severo declaratus eſt.* Vides ordinem dignitatum? Qui neceſſario ſervandus erat. Nam ſic Liv. lib. 32. *Comitia per M. Fulvium & Man. Curium tribunos plebis impediebantur, quod T. Quintium Flamininum Conſulatum ex quæſtura petere non patiebantur. jam ædilitatem præturamque faſtidiri, nec per honorum gradus documentum ſui dantes nobiles tendere ad conſulatum, ſed tranſcendendo media ſumma imis continuare.* Aurelius.

1 *Prætendebat ſibi.*] Vide Dionem de

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 16 vol. 1

ſu audientium poſtulavit. [1] prætendebat [2] *ſibi atque fratri decreta eadem, petente Auguſto.* ſed neque tum fuiſſe dubitaverim, qui ejuſmodi preces occulti inluderent. [3] ac tamen initia faſtigii Cæſaribus erant: [4] magiſque in oculis vetus mos, & privignis cum vitrico levior neceſſitudo, quam avo adverſum nepotem. [5] Additur pontifi-

de Tiberio, lib. LIII. in actis anni DCCXXX. de Druſo, lib. LIV. actis anni DCCXXXV. *Lipſius.*

Sibi.] Dio lib. 53. *Muretus.*

2 *Atq: fratri.*] Druſo. Dio l. 54. *Id.*

3 *Ac tamen initia.*] Attamen id fuit initium Cæſaribus ad ſummum faſtigium, & tunc petente Auguſto privignis Tiberio atque Druſo quæſturam ante tempus, & ſolutionem xxviratus, reſpiciebant homines fere veterem morem: præcipue quia minor erat cauſa, leviorque conjunctio ſanguinis Auguſto cum Tiberio & Druſo, quam Tiberio cum Germanico. *Ferrettus.* Muretus, *Hæc tamen.* Ego porro ex *magiſque* faciam *quamvis* tranſpoſitione ſaltem literarum, & ſic diſtinguam: *Hæc tamen initia faſtigii Cæſaribus erant, quamvis i. o. v. mos, & privig. c. vitrico* &c. Ita vera Taciti ſententia exprimitur. *Acidalius.* Tres cauſas Tacitus affert quibus oſtendit, Auguſti preces, pro minimis etiam privignorum honoribus fuiſſe excuſabiliores, minuſque dignas quæ illuderentur. Prima, quia ipſius imperium recens: Tiberii contra diuturnitate firmatum. Secunda quia tum magis in oculis vetus mos, ut ſcil. honores à Senatu tribuerentur. Tertia quia minus incongruens vitrico, ob leviorem neceſſitudinem, privignis honores precari, quam avo nepoti. Poterat enim Tiberius excuſari, ſi ipſemet, abſque auctoritate ſenatus Neroni nepoti talia conceſſiſſet. Secus ſi Auguſtus privignis. *Pichena.* Hoc dicit, etiam Auguſti ævo fuiſſe qui preces ejuſmodi inluderent, quaſi ſimulatas, cum id peterent Cæſares, quod cogere poterant, confirmata jam etiam in majoris momenti rebus potentia. Quamquam, ait, tum temporis nondum in hoc faſtigium excreverant: ſed erat adhuc initium faſtigii Cæſaribus, præterea in oculis, in conſpectu, in recenti memoria, vetus mos, antiqua & libera rep. uſitatus, ut ſcilicet leges annales obſervarentur. deinde etiam Auguſtus plus cauſſæ habebat privilegium excuſandi, quod privignis peteret, quam haberet Tiberius pro nepote ea poſtulans. Quippe huic quo arctior neceſſitudo, ſic excuſatius quicquid eo intuitu molitur. *Freinshemius.*

4 *Magiſque in oculis.*] Quaſi dicat: tamen alii non illudebant, & attendebant hæc initia & gradus ad Principatum eſſe. Quæſturam, inquam, extra ordinem aut ætatem datam, & ſolutionem à Vigintiviratu; itemque attendebant vetus & ab Auguſto inſtitutum, non recens à Tiberio; quod ſi ille feciſſet, qui vitricus tantum iſtorum erat (Tiberii & Druſi:) cur non Tiberius in nepotibus uſurparet, magis junctis? Nepotibus tamen, adoptione: cum ſanguine propatruus eorum eſſet. *Lipſius.*

5 *Additur pontificatus.*] De Nerone agit Germanici F. quem tamen ego Pontificem, in lapidibus, qui data opera honori ejus & memoriæ poſiti, non lego. Exſtat urna (à Caligula, ut è Suetonio colligas, dicata) Romæ:

OSSA.
NERONIS. CÆSARIS
GERMANICI. CÆSARIS. F
DIVI AVG. PRON. FLAMIN
AVGVSTALIS. QVÆSTORIS.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 16 vol. 1

pontificatus, & [1] quo primum die forum ingreſſus eſt, congiarium plebi, admodum lætæ, quod Germanici ſtirpem jam puberem adſpiciebat. Auctum dehinc gaudium, [2] nuptiis Neronis & Juliæ Druſi filiæ. Utque hæc ſecundo rumore, ita adverſis animis acceptum, [3] quod filio Claudii ſocer Sejanus deſtinaretur. polluiſſe nobilitatem familiæ [4] videbantur, ſuſpectumque jam nimiæ ſpei Sejanum ultro extuliſſe. Fine anni conceſſere vita inſignes viri, L. Voluſius & Salluſtius Criſpus. Voluſio vetus familia, neque tamen præturam egreſſa. ipſe conſulatum intulit, [5] cenſoria etiam poteſtate

Et in Hiſpania marmor, quod amicus noſter Carolus Cluſius deſcripſit:

NERONI. CÆSARI
GERMANICI. F.
TI. AVGVSTI. N. DIVI. AVG.
PRON. FLAMINI. AVGVSTALI
SODALI. AVGVSTALI.

Ubi cum Flamen utrobique inſculpatur, non Pontifex: ſubvereri in mentem venit, ne in cognato honore Tacitus ſi forte aberrarit. *Idem.*

Additur pontificatus.] Quamquam non peteretur Pontificatus, adjectum à Patribus indigitat. *Freinshemius.*

1 *Quo primum die.*] Id eſt Tirocinii die, ſive togæ virilis. quo, auſpicii cauſſa, tirones à patre proximiſque ſollenni officio in forum deduci, & inde in Capitolium ſolent. Notat Plutarchus in Bruto: & Valerius Max. lib. V. cap. IV. *M. Cotta eo ipſo die quo togam ſumpſit virilem, protenus ut è Capitolio deſcendit, C. Carbonem, à quo pater ejus damnatus fuerat, poſtulavit.* Suetonius in Auguſto: *Duodecimum & tertiumdecimum conſulatum magno, id eſt, XVII. annorum intervallo, ultro petiit, ut Cajum & Lucium filios ampliſſimo præditus magiſtratu, ſuo quemque tirocinio deduceret in forum.* In Tiberio: *Romam reverſus, deducto in forum filio Druſo.* Munera etiam ſportulaſque dari tirocinio ſolere, obſervabis hic ex Tacito, & Suetonii Nerone, c. VII. *Deductus in forum tiro, populo congiarium, militi donativum propoſuit.* & Calig. c. X. Nec in Principum modo liberis, ſed vulgo id ſervatum, diſco ex Plinio l. X. Epiſt. *Qui virilem togam ſumunt, vel nuptias faciunt, vel ineunt magiſtratum, ſolent totam bulen atque etiam è plebe non exiguum numerum vocare, binoſque denarios vel ſingulos dare.* Lipſius.

2 *Nuptiis Neronis.*] Quod igitur ſupra eſt: *Silani filiam Neroni vetuſtiſſimo liberorum Germanici pactam* (*l.* II.) pactam deſponſamque fuiſſe credimus, nuptam deductamque non fuiſſe. Aut ſi fuit, fatum abſtulit, & locum huic fecit. *Idem.*

3 *Quod filio Claudii.*] Explicat Sueton. Claudii c. XXVII. *Druſum Pompeiis impuberem amiſit, piro per luſum in ſublime jacto, & hiatu oris excepto: cui & ante paucos dies Sejani filiam deſpondiſſet.* ita enim eum locum in Antiquis olim reſtituimus. Vide infra, initium lib. IV. *Idem.*

4 *Videbantur.*] Immo *videbatur.* nempe Tiberius. Nam quod Freinshemius intelligit, *ii quibus auctoribus id geſtum erat,* non videtur hic locum habere. *Gronovius.*

5 *Cenſoria etiam poteſtate.*] Munuſne

ſtate legendis equitum decuriis functus, opumque quis domus illa immenſum viguit, primus adcumulator. Criſpum equeſtri ortum loco, C. Salluſtius rerum Romanarum florentiſſimus auctor, ſororis nepotem in nomen adſcivit. atque ille, quamquam prompto ad capeſſendos honores aditu, Mæcenatem æmulatus, ſine dignitate ſenatoria multos triumphalium conſulariumque potentia anteiit. diverſus à veterum inſtituto, per cultum & munditias; copiaque & [1] affluentia luxu propior: ſuberat tamen vigor animi, ingentibus negotiis par; eo acrior, quo ſomnum & inertiam magis oſtentabat. Igitur incolumi Mæcenate proximus; mox præcipuus, cui ſecreta imperatorum inniterentur, & interficiendi Poſtumi Agrippæ conſcius, ætate provecta ſpeciem magis in amicitia principis quam vim tenuit. idque & Mæcenati acciderat; [2] fato potentiæ raro ſempiternæ: [3] an ſatias capit, aut illos cum omnia

tribue-

nuſne illud intellegit, quod Auguſtus inſtituit, Triumviratum recognoſcendi equites? de quo Suetonius cap. XXXVII. An potius lectas ab eo decurias judicum vult, (quod Cenſorium olim munus) honore à Principe dato? *Idem.*

1 *Affluentia luxu propior.*] Sic paulo infra: *ſimul ſexum natura invalidum deſeri, & exponi ſuo luxu.* & Hiſt. lib. 2. *luxu & ſaginæ mancipatus emptuſque.* Sexto caſu pro tertio uſus videtur. ut Virg. Æn. VI. *Siſte gradum teque adſpectu ne ſubtrahe noſtro.* Plaut. Amp. *neque nox quoquam concedit die.* Et *facie*, pro *faciei*, antiquis dictum teſtatur Agellius libr. IX. cap. XIV. Tacitus tamen alibi, *luxui*, dixit, ut libr. XII. *Non luxui aut voluptatibus aſſuefactus.* lib. XV. *aliquando luxui indulgebat.* Pichena. Non omnino deditus luxui, ſed inter luxum & antiquam parcimoniam conſtitutus, & tamen illo propendens. Sic *propior ignaro, miſeranti* &c. apud noſtrum: qui magis eo accederet, ut pro ignaro, miſerante &c. haberetur. quamquam adhuc dubitari poſſit. Ita Tertullianus alicubi Chriſtianum ex vita abire ait *optanti propiorem.* non quod omnino optet, quod non eſt Chriſtiani, cujus vota in Dei, non ſua poteſtate ſunt; ſed quod tamen huc inclinare videatur. *Freinshemius.*

2 *Fato potentiæ raro ſempiternæ.*] Sophocl. in Ajace, ὡς ταχεῖά τις βροτοῖς χάρις διαῤῥεῖ; *Quam velox mortalibus gratia effluit?* Et Ovid. 2 Met. *Nulla potentia longa eſt.* Horatius de fluxa mulierum fide ita ſcribit:

—— Heu quoties fidem
Mutatoſque deos flebit & aſpera
Nigris æquora ventis
Emirabitur inſolens.

Aurelius.

3 *An ſatias capit.*] Hujus vocabuli uſurpatio Cornelium antiquarium

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 16 vol. 1

tribuerunt; aut hos, cum jam nihil reliquum eſt quod
31 cupiant. Sequitur Tiberii quartus, Druſi ſecundus conſulatus, patris atque filii collegio inſignis. nam biennio ante, Germanici cum Tiberio idem honor, neque patruo lætus, neque natura [1] tam connexus fuerat. Ejus anni principio Tiberius, quaſi firmandæ valetudini, in Campaniam conceſſit: longam & continuam abſentiam paulatim meditans; [2] ſive ut amoto patre Druſus munia conſulatus ſolus impleret. Ac forte parva res magnum ad certamen progreſſa, præbuit juveni materiam [3] apiſcendi favoris. Domitius Corbulo prætura functus de L. Sulla nobili juvene queſtus eſt apud ſenatum, [4] *quod ſibi inter ſpectacula gladiatorum,*

in amphitheatro.

[1] *loco*

oſtendit, uſum nomine, quod Accio Lucilioque, M. Varroni & Salluſtio familiare Nonius teſtatur: ego his addo T. Lucretium ex lib. v. *Nil, ut opinor, ita ad ſatiatem terra ferarum.* Et infra: *Iuvabunt Cum ſatiate cibi.* Eodem ſenſu apud Liv. lib. 30. *ſatias amoris in uxore ex multa copia capit.* Sane & *ſatias*, & *ſonor*, & *apiſcor*, & *anquiro*, & *quando*, & *propter*, quibus hic noſter utitur, verba ſunt à vetuſtate repetita, quæ ut ait M. Fabius, non ſolum magnos aſſertores habent, ſed etiam aſſerunt orationi majeſtatem. *Nam & auctoritatis antiquitatem habent, & quia intermiſſa ſunt, gratiam novitati ſimilem parant*, inquit ille. *Vertranius.*

1 *Tam connexus.*] Suſpicor Tacitum ſcripſiſſe, *connexis.* Gronovius.

2 *Sive ut amoto.*] Hic omnino deſideratur alia portio alternativæ orationis. *Ferrettus.* Non deſideratur, etiamſi non apparet priori parti τὸ *ſive* præpoſitum, quod Æmilio fraudi fuit. Sic lib. 2 annal. *viſu ſive metu credita.* Hoc facile alii aſſecuti. Sed vim τοῦ *meditans* haud ſcio an ſatis perceperint. Id enim eſt non cogitans, ſed in anteceſſum experiens, prætentans, prægustans, & ei quaſi proludens. Vt *meditari* dicimur, in quo nos exercemus ad diſcendum: &morbi genus in difficultate reſpirandi *meditationem mortis* vocat Seneca ep. 54. ubi notavimus. Pro eo *diſcere* ponit in Hercule Furente Somnum alloquens: *genus humanum cogis longam diſcere mortem.* id eſt, meditari. *Gronovius.*

3 *Apiſcendi favoris.*] Id eſt, obtinendi. *Apiſci* namque, à quo *aptus*, idem Pompeio quod *adipiſci* eſt. *Vert.*

4 *Quod ſibi inter ſpectacula.*] In theatro olim diſcreta loca: nondum, ut vides, in Circo aut Amphitheatro. Alias, cauſſa non fuiſſet huic querelæ. Diſcrevit primus Claudius Imp. & *in Circo*, (Suetonii verba ſunt cap. XXI.) *propria Senatoribus conſtituit loca, promiſcue ſpectare ſolitis.* Tamen Auguſti temporibus decretum Patrum fuit, *ut quoties quid ſpectaculi uſquam publice ederetur, primus ſubſelliorum ordo vacaret Senatoribus*, ait idem Suet. in Auguſt. cap. XLIV. Sed id extra urbem dumtaxat fuit firmum. *Lipſius.*

1 *Loco*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 16 vol. 1

[1] *loco non deceſſiſſet.* pro Corbulone ætas, patrius mos, ſtudia ſeniorum erant: contra Mamercus Scaurus, & L. Arruntius, aliique Sullæ propinqui nitebantur. certabant orationibus & [2] memorabantur *exempla majorum, qui juventutis inreverentiam gravibus decretis notaviſſent.* donec Druſus apta temperandis animis diſſeruit; & ſatisfactum Corbuloni per Mamercum, qui patruus ſimul ac vitricus Sullæ, & [3] oratorum ea ætate uberrimus erat. Idem Corbulo [4] *plurima per Italiam itinera,* [5] *fraude mancipum & incuria magiſtratuum interrupta & impervia* clamitando, [6] exſecutionem ejus negotii libens ſuſce-

1 *Loco non deceſſiſſet.*] Videri queat redundare vox *loco*; ſed tantum videri. nam compoſita pro ſimplicibus ſæpicule ponit noſter, & *locus*, meis quidem auribus ſi abſit, videatur magis loqui de eo qui non deceſſerit de via, quam qui non ceſſerit ſede ſua Corbuloni. *Gruterus.*

2 *Memorabantur exempla majorum*] Si animus eſt, conſule Electa mea, capite de lictoribus. & adde quod in Plutarchi Gracchis ſcribitur, C. Veturio mortem illatam, quia Tribuno in forum venienti non deceſſiſſet. *Lipſius.*

3 *Oratorum ea ætate.*]Dio l. LVI. *Id.*

Oratorum ea ætate uberrimus.] Non omnes eloquentiæ numeros ei tribuit, quod verſiones faciunt; verum hoc tantum, quod fuerit in dicendo copioſus, cui ubertim adflueret oratio. Sed hoc uno perfecti oratoris laus minime abſolvitur. Sicut abunde vel ex his Ciceronis intelligatur in Oratore cap. 28. *Hic autem copioſiſſimus, ſi nihil eſt aliud, vix ſatis ſanus videri ſolet. Qui enim nihil poteſt tranquille, nihil leniter, nihil partite, definite, diſtincte, facete dicere, præſertim cum cauſæ partim totæ ſint eo modo, partim aliqua ex parte tractandæ: ſi is non præparatis auribus inflammare rem cœpit: furere apud ſanos, & quaſi inter ſobrios bacchari vinolentus videtur.* Freinshemius.

4 *Plurima per Italiam itinera.*] Dio ſcribit, Corbulonem magiſtratibus & Senatui moleſtum fuiſſe, quod frequenter de iſtis itineribus quereretur: verum ſub Caligula, eam ob rem, conſulatum meruit. Fuit autem veteribus Romanis magna itinerum cura. Nam lex Viaria Semptonii nota eſt, lata à Cajo Sempronio; Q. Cæcilio Metello Balearico & Tito Quintio Coſſ. qua cautum erat, ut viæ Italiæ munirentur, lapidibuſque milliaria diſcernentibus notarentur, pontibuſque ſtruerentur. Plutarch. in Gracch. *Aurelius.*

5 *Fraude mancipum.*] Mancipes hic, qui vias publicas reficiendas quæſtus ſui cauſſa redimebant. Hyginus: *Viæ publicæ & Curatores accipiunt, & per redemptores muniuntur.* Lapis Romæ in hortis Carpenſibus.

CN. CORNELIO
CN. F. SAB.
MANCIPI. VIÆ. APPIÆ.

Sed qui magiſtratus? credo, intellegit minores, id eſt Curatores viarum qui ab Auguſto. Vide EXCURS. in E. Lipſius,

6 *Exſecutionem ejus negotii.*] Non nunc tantum, ſed & poſtea iterum ſub Cajo: & vir cetera magnus, hæſit in his calumniæ ſordibus, bonis omnibus invitis. Vide Dionem lib. LIX. *Idem.*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 16 vol. 1

ſuſcepit: quod haud perinde [1] publice uſui habitum, quam exitioſum multis, [2] quorum in pecuniam atque
32 famam damnationibus & haſta ſæviebat. Neque multo poſt miſſis ad ſenatum litteris Tiberius *motam rurſum Africam incurſu Tacfarinatis* docuit; *judicioque patrum deligendum proconſulem, gnarum militiæ, corpore validum, & bello ſuffecturum.* quod initium Sex. Pompejus agitandi adverſus M. Lepidum odii nactus, [3] *ut ſocordem, inopem, & majoribus ſuis dedecorum, eoque etiam* [4] *Aſiæ ſorte* depellendum,

1 *Vſui publice habito.*] Auctor opponit privata damna publicæ utilitati. hanc quidem adfuiſſe non negat, ſed nimio cum multorum incommodo. *Freinshemius.*

2 *Quorum in pecuniam.*] In poſſeſſorum videlicet, qui agros haberent viæ vicinos. Quaſdam enim vias collaticia pecunia tueri finitimi debebant: ut vulgo hodie. Hyginus manuſcriptus: *Viæ publicæ auctorum nomina obtinent, & Curatores accipiunt, & per redemptores muniuntur. Nam & quarumdam tutelæ à poſſeſſoribus, per tempora, certa ſumma exigitur.* Lipſius.

3 *Vt ſocordem.*] Ἀβέλτερον. *Mur.*

4 *Aſiæ ſorte depellendum.*] De Provinciis, quæ populo Romano relictæ ab Auguſto, earumque adminiſtratione, pleraque docte notata viris magnis. Pauca ſunt, quæ addantur luci hiſtoriæ. In eas miſſos Proconſulibus, miſſos ſorte, miſſos in annum, recte adnotatum eſt, item Conſulares duas, Aſiam & Africam, reliquas prætorias, quas decem enumerat Strabo in ipſo fine operis elaboratiſſimi. Sed hoc addendum, ſortitos eas provincias conſulares & prætorios ſecundum ordinem, quo eos magiſtratus in urbe geſſiſſent. Nam & Aſiam & Africam ſortiti anno ſuo Conſulares duo, qui antiquiores ceteris Conſularibus. Anno ſuo dico, quia arcanum imperii illud ab Auguſto, ne imperia continuarentur, ut magiſtratus depoſito honore manerent in urbe ſaltem quinquennium ante quam provinciam ſortirentur, Dio; Suetonius. Itaque non ſtatim ejurato magiſtratu prætores aut Conſules ibant in provincias, ſicuti in veteri republica, ſed poſt quinquennium; interdum etiam poſt ſexennium, ſeptennium aut eo tardius. Id fiebat, quia non ut ante, duo tantum Conſules quoque anno, ſed ſuffectis aliis poſt paucos menſes creſcebat numerus Conſularium. Itaque duo antiquiores ſortiebantur inter ſe eas provincias Aſiam & Africam; ſicuti prætorii ſecundum ordinem geſti magiſtratus etiam cæteras ſorte ducebant: in quîs ſi pluribus ejuſdem anni magiſtratibus locus non eſſet, prælati in ſorte mariti iis, qui eſſent cœlibes, parentes orbis; ex legibus Iuliis & Papia. Apud Tacitum ſæpius videbis referri, quis quo anno Aſiam, quis Africam rexerit: obſerva faſtos: videbis eo ordine mitti in eas Provincias, quo Conſules fuere: clareque id Tacitus ipſe indicat, fine hujus libri; *Ita ſors Aſiæ in eum, qui Conſularium Maluginenſi proximus erat, conlata.* Inde eſt, quod paullo ante idem Maluginenſis anno ſuo ſortiri vult Aſiam, quamvis flamen dialis. Inde, quod hic Lepido ſine ſorte datur Aſia, quia Africa extra ordinem exempta ſorti. inde, quod in Suetonii Galba, *prohibitus à Tiberio ſortiri anno*

dum, incuſavit; adverſo ſenatu, qui *Lepidum mitem magis quam ignavum*; *paternas ei anguſtias & nobilitatem ſine probro actam*, *honori quam ignominiæ habendam* ducebat. Igitur miſſus in Aſiam. Et *de Africa* decretum *ut Cæſar legeret*,

anno ſuo proconſulatum. Inde apud noſtrum hunc in Agricola, *Aderat jam annus, quo proconſulatum Aſiæ & Africæ ſortiretur*, hoc eſt, ſorte duceret, utram earum regeret. Quod minus animadverſum ſuſpectum mendi locum fecit eruditiſſ. Lipſio. Hæc ordinaria & ſolennia. At factum interdum urgentibus provinciarum rebus, ut dilata in proximum annum ſorte unius è Conſularibus, altera provincia extra ordinem judicio Principis vel Senatus mandaretur: quod in Aſia neſcio an factum, pacata & quieta provincia. In Africa turbidiore non ſemel accidit. apud Suetonium, Galba Africam proconſule biennio obtinuit, *extra ſortem electus ad ordinandam provinciam, & inteſtina diſſenſione & barbarorum tumultu inquietam.* Idem exemplum hic, ubi Blæſus extra ordinem electus Africæ pacandæ, & ſequenti anno continuatus. In Suet. Vitellio cauſa alia, quod ille duobus annis in Africa: nam priore ſortitus eam ex Conſulatu ordinario; altera legatus fratris, qui in Conſulatu ſuffectus ipſi, & ideo ſequenti anno ſortitus Conſularem provinciam. Cauſa alia imperii extraordinarii apud Xiphilinum in Tiberio, penuria Conſularium aut prætoriorum, qui exhauſti ejus tyranni ſævitia. τοσοῦτον γὰρ πλῆθος πάντων ἄλλων καὶ τῶν βουλευτῶν ἐξώλετο, ὥστε τοὺς ἄρχοντας τοὺς κληρωτοὺς τοὺς μὲν ἐστρατηγηκότας ἐπὶ τρία, τοὺς δὲ ὑπατευκότας, ἐπὶ ἓξ ἔτη τὰς ἡγεμονίας τῶν ἐθνῶν ἀπορίᾳ τῶν διαδεξομένων αὐτοὺς ἄρξειν. *Mercerus.* Quam jam obtinuerat. Alii exponunt tamquam adhuc ſortiendum fuiſſet. Sed ſi hæc vera foret ſententia, non addidiſſet auctor, *Aſiæ*, cur enim illa potiſſimum exciperetur? nam qui ita loquitur, ad alias ſortes, puta Bithyniæ, Cretæ &c. admiſſum intelligeret. deinde & *depellendi* verbum arguit, eripi debuiſſe, quod jam habebat, in cujus poſſeſſione erat. Sortitus igitur fuerat Aſiam, & ubi prior proconſul deceſſiſſet, eo profecturus erat. Pompeius autem id concedendum negat: verum ſortem eam illi adimendam eſſe. non ob hoc quia Aſiam ſortitus erat: ſed quamcunque provinciam obtinuiſſet. non quod ad ſortem confirmandam eripiendamve quidquam pertineret. Itaque verſionum, à quibus diſſentimus, opinio, non aliter locum habere poſſit, quam ſi ſtatuamus de una provincia plures ſimul in ſortem mitti ſolitos: tum enim fieri potuiſſet, ut unus aliquis excluderetur. Sed hoc numquam factum eſſe puto. Quin ſicut olim in libera rep. tot magiſtratus fuiſſe, quot ſortes, tot autem ſortes quot provincias, ut ita ſingulis, qui ſortirentur, ſua eveniret. Liv. 32,27. *Sex prætores illo anno primum creati: creſcentibus jam provinciis & latius pateſcente imperio.* & mox: *prius de prætoribus tranſacta res, quæ tranſigi ſorte poterat. urbana Sergio; peregrina juriſdictio Minutio obtigit. Sardiniam Acilius &c. eſt ſortitus.* Eundem igitur morem ſub Auguſto & poſtea in ſortiendo fuiſſe, planiſſime docet Dio lib. 53. ἰσαρίθμους τε γὰρ τοῖς ἔθνεσι, καὶ οὓς ἂν ἐθελήσῃ κληροῦσθαι κελεύει. *tot viros quot & provinciæ ſunt* (inter quas hanc ipſam Aſiam modo numeraverat) *quos ipſi viſum eligere, ſortiri jubet.* Non igitur plures de una provincia, & ſi de pluribus provinciis totidem viri, antequam

33 *legeret, cui mandanda foret.* Inter quæ Severus Cæcina cenſuit; *ne quem magiſtratum, cui provincia obveniſſet,* [1] *uxor comitaretur*: multum ante repetito, *concordem ſibi conjugem & ſex partus enixam: ſeque quæ in publicum ſtatueret domi ſervaviſſe, cohibita intra Italiam, quamquam ipſe pluris per provincias* [2] *quadraginta ſtipendia expleviſſet. Haud enim fruſtra placitum olim, ne feminæ in ſocios aut gentes externas traherentur. ineſſe mulierum comitatui* [3] *quæ pacem luxu,*

i.e. quae impediunt in pace liberam & justam provinciae administrationem.

perfecta eſſet ſortitio, non poterat dignoſci, quid cuique eſſet obventurum. Et proinde Aſiæ ſorte nullo modo depelli potuit Lepidus, niſi illa jam obtigiſſet. Quid Mercerus ſenſerit, novi. *Freinshemius.* Ego vero non ſortitum nec ſortiendum habuiſſe cenſeo. Sortiri ſolebant Aſiam & Africam. Sed quia extra ordinem deligebatur, cui mandaretur Africa, reſtabat Aſia ſola. Quid igitur ſorte opus? Porro de his ſortiebantur duo conſularium omniũ vetuſtiſſimi. Horum priorem fuiſſe Man. Æmilium Lepidum accipimus: ita ad hunc jam Aſia ſine ſortitione pertinebat. Hactenus etiam obtinuiſſe poteſt dici, nempe ſpe ac deſtinatione & ſua & omnium, qui non eſſent ei malevoli, & ea ſi careret veniente anno, inde depellebatur. Quid ergo eſt? Impedivit virum doctiſſimum vocabulum *Sors*, quod putavit locum non habere, niſi utique urna interceſſiſſet. At *Sors* nihil aliud hic Tacito quam provincia, ſive ſorte, ſive ſine ſorte haberetur, ideo, quia rite ac ſolenniter non niſi per ſortem habebatur: ut ſæpe apud Livium. Sic lib. 42. *Illud quoque præcipuum datum ſorti Macedoniæ, ut centuriones militeſque veteres ſcriberet, quos vellet, conſul uſque ad quinquaginta annos.* Sic cum Cicero *conjunctionem ſortis, neceſſitudinem ſortis*, dicit, nihil aliud dicit quam communis provinciæ conjunctionem & neceſſitudinem. Lib. 2. epiſt. 19. *ad eam neceſſitudinem, quam nobis ſors tribuiſſet, conſuetudinem quoque accedere.* hoc eſt, provincia conjuncta. Invitis omnibus ſcriptis ita tenendum; nec magis Victorio ad edendum *fors* quam Gebhardo ad probandum *accidere* fuit intima cauſa. Sed & fruſtra captatur τὸ *depellere*. Neque enim id aliter dicitur quam *dejicere honore* Livio, lib. 39. *Coierantque ad dejiciendum honore eum*: & *detrudere* Suetonio in Iulio, *detrudendi Domitii cauſa*: non ſane quem jam habebant, in cujus poſſeſſione erant, ſed quem petebant, ſpe tantum & votis ſibi deſpondebant. *Gronovius.*

1 *Vxor comitaretur.*] Olim id inſolens. Declamatores apud Senecam patrem, lib. IX. Controv. de Flaminino. *Hic eſt Flamininus qui exiturus in provinciam, uxorem à porta dimiſit.* & alius: *In hoc tecum uxorem non miſimus? ut ſalva provincia ſit, optemus meretrici bonam mentem.* ita lego locum eum & diſtinguo. Nec in crebro uſu etiam temporibus Auguſti, ut ex Suetonii verbis apparet, cap. XXIV. *Diſciplinam ſeveriſſime rexit. ne legatorum quidem cuiquam, niſi gravate, hiberniſque demum menſibus, permiſit uxorem interviſere.* Sed irrepſit: & Germanico Agrippina in provinciis comes, ipſi Auguſto Livia. *Lipſius.*

2 *Quadraginta ſtipendia.*] Eſt ergo idem ille Cæcina de quo ſupra lib. I. *Quadrageſimum id ſtipendium Cæcina parendi aut imperitandi habebat.* Idem.

3 *Quæ pacem luxu, bellum formidine*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 16 vol. 1

luxu, bellum formidine morentur, & Romanum agmen ad ſimilitudinem [1] *barbari inceſſus convertant. Non imbecillum tantum, & imparem laboribus ſexum; ſed ſi licentia adſit, ſævum, ambitioſum, poteſtatis avidum: incedere inter milites, habere ad manum centuriones:* [2] *præſediſſe nuper feminam exercitio cohortium, decurſu legionum. Cogitarent ipſi, quotiens repetundarum aliqui arguerentur,* [3] *plura uxoribus objectari: his ſtatim adhæreſcere deterrimum quemque provincialium: ab his negotia ſuſcipi, tranſigi:* [4] *duorum egreſſus coli, duo eſſe prætoria; pervicacibus magis & impotentibus mulierum*

dine morentur.] Male vulgo interpretantur. Multum enim intereſt, utrum quis cum illis dicat *pacem impediri à mulieribus*; an cum hoc, *in pace mulieres* (magiſtratuum videlicet conjuges, ſi viros comitentur) *impedimentum eſſe* res ex præſcripto legum & commodo ſociorum adminiſtrandi. *Freinshemius.*

1 *Barbari inceſſus.*] Germani, Galli, Perſæ, uxores, & concubinas ſecum in bella ducebant, ut Cæſar, Tacitus, & alii referunt. *Muretus.*

2 *Præſediſſe nuper feminam.*] Tangit Plancinam. ſupra: *Nec Plancina ſe intra decora feminis tenebat, ſed exercitio equitum, decurſibus cohortium intereſſe.* Lipſius.

3 *Plura uxoribus objectari.*] *Proficiſci autem Proconſulem melius eſt ſine uxore: ſed & cum uxore poteſt, dummodo ſciat, Senatum Cotta & Meſſalla Coſſ cenſuiſſe futurum, ut ſi quid uxores eorum, qui ad officia proficiſcuntur, deliquerint, ab ipſis ratio, & vindicta exigatur.* L. Obſervare. D. De offic. Procoſ. *Muretus.* Sic Iuven. Sat. 8.

Si tibi ſancta cohors comitum, ſi nemo tribunal
Vendit acerſecomes; ſi nullum in conjuge crimen:
Nec per conventus, & cuncta per oppida curvis
Vnguibus ire parat, nummos raptura Celæno.

Vocat harpyias, illas Proconſulum uxores. Sic accipio Martialis epigramma:

Gentibus in Libycis uxor tua, Galle, notatur
Immodicæ fœdo crimine avaritiæ.

Aurelius.

4 *Duorum egreſſus coli.*] Rari hoc ceperunt, quippe nihil habent de *egreſſu*, qui proprie hic perſtringitur. & de quo etiam intelligendum hoc ex 4, 68. de Sabino: *neque enim omiſerat conjugem liberoſque* (Germanici) *percolere, ſectator domi, comes in publico.* Neque enim illuſtriores viri fœminæque ſine magna comitantium deducentiumque frequentia in publicum prodire ſolebant: non domeſticorum modo, verum etiam aliorum, qui officii cauſa cultuſque eos ſectabantur. Vnde Labeo in l. 15. §. 16. de injur. *comitem definit, qui frequentandi cujuſque cauſa ut ſequeretur, deſtinatus eſt.* Sed ſolitus ille comitatus ferme conſiſtebat ex familiaribus & clientibus: at magiſtratuum egreſſus etiam aliorum honeſtorum virorum, præſertim ſi qui ipſorum ope gratiaque indigerent, præſentia decorabantur. Cujus rei plurima paſſim occurrunt exempla. De Cicerone, Druſo, Gracchis quanta frequentia deducti ſint aliquando, nota res. Id multo magis in provinciis factum credibile eſt, quum ab uno ibi penderent omnia.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 16 vol. 1

rum juſſis, quæ [1] *Oppiis quondam, aliiſque legibus conſtrictæ, nunc* [2] *vinclis exſolutis, domos, fora, jam & exercitus regerent.*

34 Paucorum hæc adſenſu audita, plures obturbabant, [3] *neque relatum de negotio, neque Cæcinam dignum tantæ rei cenſorem.* mox Valerius Meſſallinus, cui parens Meſſalla, ineratque [4] imago paternæ facundiæ, reſpondit: [5] *Multa duritiæ veterum melius & lætius mutata, neque enim ut olim, obſideri urbem bellis, aut provincias hoſtilis eſſe. & pauca feminarum neceſſitatibus concedi, quæ ne conjugum quidem penates, adeo ſocios non onerent;* [6] *cetera promiſcua cum marito,*

omnia. De ejuſmodi cultu Martial. Epigr. 3, 36.

Horridus ut primo ſemper te mane ſalutem,
Per mediumque trahat me tua ſella lutum.

Freinshemius.

1 *Oppiis quondam.*] Lex Oppia, quam C. Oppius trib. pleb. bello Punico deſtringendis mulierum cultibus tulerat, ſi duntaxat una fuit, quid eſt quod ejus meminerit Tacitus in numero plurativo? Sic Tertullianus profert leges Iulias & leges Papias. Sic Vlpianus caducarias leges. Sic Plinius Voconias & Iulias leges, ut alias obſervavi. Equidem uſos auctores ea dicendi forma nihil ob aliud puto, quam ut amplificatione, per numerum multitudinis aliquid majus elocuti fuiſſe videantur. *Vertranius.*

2 *Vinclis exſolutis.*] Dubites, an non etiam *vinclis exſolutæ*, ſcribendum, ut *legibus conſtrictæ*. Ego amplius, annon inſerendum etiam: *nunc vinclis exſolutæ non modo domos, fora jam & exercitus regerent.* Videtur ſententia melior eſſe, & voculæ iſtæ perire facillime potuiſſe. *Acidalius.* Plautus enim Truculento: *At ſi verum eritis faſſæ, vinclis exſolvemini.* Sed tamen noſter ſupra, *exſoluti plerique legis nexus*; infra, *ad exſolvendum obſidium.* Vnde apparet *exſolvere* interdum prorſus idem quod *ſolvere*. Statius, *Saturnus mihi compede exſoluta.* Denique Tacitus 3 hiſt. *vincitur: ſed exſoluta ſtatim vincula.* Inſerere autem *non modo* incivile eſt. *Gronovius.*

3 *Neque relatum de negotio.*] Verba ſunt obturbantium, qui negabant decernendum eſſe in re, de qua relatum non foret. Vnde intelligitur initio præcedentis capitis, illa, *inter quæ Cæcina cenſuit*: accipienda eſſe de more, qui expoſitus erat ſupra 2, 38. *Freinshemius.*

4 *Imago paternæ facundiæ.*] *Imaginem* ut alibi, pro levi quadam ſpecie rei, non ipſa, poſitam opiner. præſertim quum Meſſalæ facundia celebratiſſima fuerit, & ſummis oratoribus æmula. certe ab ipſo Cicerone ad Brutum ep. 15. maximopere commendatur. At de Meſſalino hoc, nihil uſquam ſimile. *Freinshemius.*

5 *Multa duritie veterum.*] Videtur legendum *duritiæ*, non, *duritie*. Vrſinus. Lege: *Multa à duritie veterum in melius e. l. m.* Sic etiam Muretus. *Acidalius.*

6 *Cetera promiſcua cum maritto.*] Dilutis iis, quæ uxoribus objiciebantur, circa onera & ſumtus provincialium, cetera nunc diluit; ſcilicet *his ſtatim adhæreſcere* &c. *duorum egreſſus coli, duo eſſe prætoria.* Pichena. Hoc eſt quæ maritis darentur, etiamſi non adeſſent conjuges. *Freinshemius.*

1 In

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 16 vol. 1

to, nec ullum in eo pacis impedimentum. Bella plane accinctis obeunda: ſed revertentibus poſt laborem, quod honeſtius quam uxorium levamentum? At quaſdam in ambitionem aut avaritiam prolapſas. Quid ipſorum magiſtratuum, nonne pleroſque variis libidinibus obnoxios? non tamen ideo neminem in provinciam mitti. corruptos ſæpe pravitatibus uxorum maritos: num ergo omnes cœlibes integros? placuiſſe quondam Oppias leges, ſic temporibus Reipub. poſtulantibus: remiſſum aliquid poſtea, & mitigatum, quia expedierit. Fruſtra noſtram ignaviam alia ad vocabula transferri: nam viri in eo culpam, ſi femina modum excedat. porro ob unius aut alterius imbecillum animum, male eripi maritis conſortia rerum ſecundarum adverſarumque. Simul ſexum natura invalidum deſeri, & exponi ſuo luxu, cupidinibus alienis. vix præſenti cuſtodia manere inlæſa conjugia: quid fore, ſi per plures annos [1] in modum diſcidii oblitterentur? Sic obviam irent iis quæ alibi peccarentur, ut flagitiorum urbis meminiſſent. Addidit pauca Druſus de matrimonio ſuo. nam principibus adeunda ſæpius longinqua imperii. Quotiens divum Auguſtum in Occidentem atque Orientem meaviſſe comite Livia? ſe quoque in Illyricum profectum; & ſi ita conducat, alias ad gentes iturum, haud ſemper æquo animo, ſi ab uxore cariſſima, & [2] tot communium liberorum parente divelleretur. Sic [3] Cæcinæ ſententia eluſa.

Et proximi ſenatus die, Tiberius per litteras caſtigatis 35
oblique patribus, quod cuncta curarum ad principem rejicerent, [4] Manium Lepidum & Junium Blæſum nominavit; ex quis proconſul Africæ legeretur. Tum audita amborum

1 *In modum diſſidii obliterentur.*] Scribe *diſcidii*. hoc eſt, divortii. Quaſi divortium cum eis factum eſſet. Vt lib. 2, 86. *Agrippa diſcidio domum imminuerat.* Gronovius.

2 *Tot communium liberorum parente.*] Non plus trium. Infra: *Eſſe illi conjugem, & tres liberos.* Lipſius.

3 *Cæcinæ ſententia eluſa.*] Verbum *eludendi* aptiſſimum huic rei: non enim vi aperta, aut impudenti aſpernatione rejectam oſtendit; verum ſpecie moris antiqui, & publicæ utilitatis circumventam atque fruſtratam. *Freinshemius.*

4 *M. Lepidum.*] Duone ergo Lepidi eo tempore prænominibus iſdem? Nam alius certe ab iſto, qui Proconſul Aſiæ, pagina ſuperiore. Non cenſeo: Manium cenſeo prænomen

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 16 vol. 1

amborum verba, intentius excuſante ſe Lepido, cum *valetudinem corporis*, [1] *ætatem liberum*, *nubilem filiam* obtenderet: intelligereturque etiam quod ſilebat, avunculum eſſe Sejani Blæſum, atque eo prævalidum. Reſpondit Blæſus ſpecie recuſantis, [2] ſed neque eadem adſeveratione; & conſenſu adulantium auditus eſt.
36 Exin promptum quod multorum intimis queſtibus tegebatur. Incedebat enim deterrimo cuique licentia, impune

nomen fuiſſe huic, non Marcum, facili ſcriptorum in nota ea lapſu. Et hercle Manium Lepidum ſupra reperies clare, Lepidæ, quæ damnata, fratrem. Diverſa etiam ingenia iſtorum. Marcus, ignavus, ſecors: Manius, prudens, gravis, ſævis aliorum adulationibus adverſus. quem Tacitus ex profeſſo laudat lib. IV. Repono ergo ubique Manium, in eo Lepido qui in Senatu & in urbe. *Lipſius*.

Manium Lepidum.] Ita ex hiſtoria reſtituit Lipſius, & hic, & alibi. Vulgo *M. Lepidum*. Pichena. Sed hunc Marcum potius quam *Manium* dicendum non abſurde pugnat Rupertus ſupra ad I, 12.

1 *Ætatem liberum.*] Adultos intelligunt, contrario ſenſu. facile enim perſpici poteſt ad excuſationem hoc nihil eſſe facturum, ſi filios adultos ſe habere diceret. itaque *ætas* hic de tenera ætate liberorum eſt intelligenda. *Freinshemius*.

2 *Sed neque eadem aſſeveratione, & conſenſu adulantium.*] Prius membrum pertinet ad ea, quæ de Blæſi excuſatione dixerat auctor: ſpeciem quidem eum recuſantis præbuiſſe, ſed non pari ac Lepidum adſeveratione nixum eſſe. *Adſeveratio* eſt ſerium & conſtans perſuadendi, quæ propoſueris, ſtudium & contentio. Sic apud noſtrum aliquoties. Dein audita eſt ejus oratio conſenſu applauſuque eorum, qui ipſi adulabantur; adulabantur autem omnes ut avunculum Seiani. *Freinshemius*. Quid velit Tacitus, ſatis video; ſed hoc ita ſit expreſſum, ut ille voluit, nec ne, parum mihi liquet. Contrarium enim verba menti ſonare videntur. Si *auditus eſt conſenſu adulantium*, videtur ei contigiſſe, quod deſiderare ſe fingebat, & valuiſſe excuſatio. Valde itaque mallem; *& conſenſu adulantium adjutus eſt*. Intellige, viſa eſt frangi & expugnari ejus modeſtia, ut honeſtius remitteret, ac delatum honorem ſuſciperet. Non ita intente ſerioque ſeſe excuſavit: & ut majori cum ſpecie deſiſteret, ſubvenerunt pudori ejus & juverunt eum quaſi cuneis factis obturbantes per adulationem & cogentes ſcilicet judicio Cæſaris & ſenatus cedere. Vt lib. I. *Remiſit Cæſar adroganti moderatione.* Lib. XII. *Et Cæſar adulationibus ſenatus libens ceſſit, ut viceſimo ætatis anno conſulatum Nero iniret.* Hi non *auditi* ſunt: quippe orationi eorum repugnabatur: ſed *adjuti* in eis, quæ ſpecie recuſantium flagrantiſſime cupiebant. Verbum ſic habes undecimo extremo: *Iuvitque ejus oblivionem Senatus.* Lib. 12, 3. *Prævaluere hæc adjuta Agrippinæ illecebris.* Et eodem cap. 61 *Claudius facilitate ſolita, quod uni conceſſerat, nullis extrinſecus adjumentis velavit.* Suetonius Vitellio: *Neroni acceptior peculiari merito, quod præſidens certamini Neroneo, cupientem inter citharœdos contendere, nec quamvis flagitantibus cunctis promittere audentem, ideoque egreſſum theatro, revocaverat quaſi perſeverantis populi legatione ſuſcepta*

impune probra, & invidiam in bonos excitandi, [1] arrepta imagine Cæſaris; [2] libertique etiam ac ſervi, patrono vel domino, cum voces, cum manus intentarent, ultro metuebantur. Igitur [3] C. Ceſtius ſenator diſſeruit; *Principes quidem inſtar deorum eſſe: ſed neque à diis niſi juſtas ſupplicum preces audiri, neque quemquam in Capitolium, aliave urbis templa perfugere, ut eo ſubſidio ad flagitia utatur. Abolitas leges, & funditus verſas, ubi in foro, in limine curiæ, ab Annia Ruſilla, quam fraudis ſub judice damnaviſſet, probra ſibi & minæ intendantur: neque ipſe* [4] *audeat jus experiri, ob effigiem imperatoris oppoſitam.* Haud diſſimilia alii, & quidam atrociora circumſtrepebant; precabanturque Druſum, *daret ultionis exemplum*: donec accitam convi-

cepta, exorandumque præbuerat. Hic quoque adjutus, non auditus. Noſter quoque lib. 14, *Atque eum auctore Burrho prima centurionum tribunorumque adulatio firmavit.* Et hoc adjuvandi genus. *Gronovius.*

1 *Arrepta imagine Cæſaris.*] Græci moris fuit, ad vim injuriamque arcendam, confugere ad templa, ſtatuas, aras. Eo genere tutelæ frequenter ſupplices utebantur, frequentiſſime ſervi. Vide noſtra in EXCURS. *F.* Lipſius.

2 *Libertique ac ſervi ultro.*] L. 2. D. De his qui ſui juris ſunt. *Muretus.* Vocula *ultro* maxime rem adgravat. Satis enim foret, nimiumque, ſi liberti & ſervi, etiam injuria laceſſiti, metuendi eſſent: quod jam, quum *ultro*, hoc eſt ſponte, non laceſſiti, neque provocati. *Freinshemius.*

3 *C. Ceſtius Senator.*] Neſcio an moris Tacito inter titulos addere, *Senator.* Et quid hic opus? aut quis neſciat in Senatu non niſi Senatorem diſſeruiſſe? Ambigo (non enim affirmo) an non *Senior* ſubſtituendum: ad diſcrimen. quia reperio illo ævo duos Ceſtios fuiſſe, patrem & filium. libro VI. infra, *Admonuit Ceſtium patrem.* An magis placet, *Senatu*? quod eſſet in Senatu: elleipſi Tacito percrebra. *Lipſius.*

C. Seſtius Senator.] Suſpectus Lipſio titulus iſte, *Senator*, cum ſit clarum, in Senatu non niſi Senatorem diſſeruiſſe. Neque ego aliter ſentio. tamen locum ſimilem in Tacito obſervavi, lib. 1. Ann. prope finem, ubi ait: *Inter quæ Pius Aurelius Senator, queſtus.* nam & ibi res in Senatu agebantur. Ergo videat lector, ſitne utroque in loco librarii error, an Tacitus Senatoris titulum addat, forte ad differentiam aliorum ejuſdem nominis & cognominis, qui Senatores non erant. *Pichena.*

4 *Audeat jus experiri.*] A gloſſa videtur, *Ius. Experiri* enim, pro jure agere, frequentiſſimum priſcis. *Lipſius.*

Audeat jus experiri.] Mihi vera viſa eſt interpretatio, cujus auctor jam non ſuccurrit, quem tamen (neque enim me diu fallere poterit,) alibi laudare non omittam. illius igitur opinionem meis verbis expoſui. & mox V. 5. cum eodem *vinctam* quam *convictam* malui. Nec enim aut cognitione opus erat, aut ſi fuiſſet, ille cognoſcendi

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 16 vol. 1

37 conviƈtamque attineri [1] publica cuſtodia juſſit. Et Conſidius Æquus, & Cœlius Curſor equites Rom. quod fictis majeſtatis criminibus Magium Cæcilianum prætorem petiviſſent, auctore principe, ac decreto ſenatus puniti. Utrumque in laudem Druſi trahebatur: *ab eo in urbe inter cœtus & ſermones hominum obverſante, ſecreta patris mitigari.* neque luxus in juvene adeo diſplicebat. [2] *huc potius intenderet*, [3] *diem editionibus, noctem conviviis traheret, quam ſolus & nullis voluptatibus avocatus, mæſtam*

gnoſcendi locus, illudve tempus habebatur. Sed ultio poſcebatur, in damnata, & manifeſto noxia. *Freinshemius* Olim tuebamur hunc locum Obſerv. lib. 2. cap. II. quo viſe, ſi tanti eſt. *Gronovius.*

1 *Publica cuſtodia juſſit.*] Publicam cuſtodiam, puto carcerem: diſcretamque à militari. *Lipſius.*

Publica cuſtodia.] Rei aut ſibi ipſis, aut fidejuſſoribus creduntur: iidem aut militibus committuntur, quæ *militaris cuſtodia*, Cornelio: aut in carcerem recipiuntur, Vlpiano auctore. Hos in *publica vincula conjici* Venuleius & Papinianus dixere; Lex Iulia de vi, *in vinculis cuſtodiave publica eſſe*, ut pro eodem accipiamus *carcere, cuſtodia publica, vinculis publicis attineri.* Alias *vinculorum* appellatio, vel publica vel privata ſignificat: *cuſtodiæ* vero nomen, tantum cuſtodiam publicam, auctore Saturnino D. de verborum ſignificatione. *Vertranius.*

2 *Huc potius intenderet.*] Seneca De Benef. 8, 20. *Si marmora & veſtes deſideraverit, nihil oberit cuiquam id, quo luxuria ejus inſtruitur: militem & arma non ſuggeram. Si pro magno petet munere artifices ſcenæ, & ſcorta, & quæ feritatem ejus emolliant, libens offeram. Cui triremes & æratas non mitterem, luſorias & cubiculatas, & alia ludibria regum in mari laſcivientium mittam.* Iuven. Sat. 4.

Atque utinam his potius nugis tota illa dediſſet
Tempora ſævitiæ: claras quibus abſtulit urbi
Illuſtreſque animas impune, & vindice nullo.

Gronovius.

3 *Diem ædificationibus.*] Verane hæc lectio? ſi eſt, interpretor in Druſo notari ſtudium ædificandi, & crebras inſanaſque ſubſtructiones. ex ſententia ſcriptoris Græci apud Suidam: Οἰκοδομήματα Ἀσσύρια καὶ δαπανηρὰς λειτουργίας χαίρειν ἐάσαντας χρὴ τοὺς ἄρχοντας ἄρχειν. Ψεκτέον γὰρ, ὁ ἄρχων ὁ χαίρων οἰκοδομήμασιν δυσπρεπέσιν. Nam hoc tolerabile, præquam illud Ferreti. *Ædificationibus*, ait, *pro eo quod eſt emendandis rebus: niſi in verbo mendum ſit.* Sed eſt profecto, me quoque judice, mendum. Quis enim apud Romanos viro principi ædificationes vitio dedit? laudi potius: ut M. Agrippæ, Auguſto, aliiſque. Et ut vitium ſint: quis ſcriptor id prodidit de Druſo? cujus monumentum ullum ædificiumve ſuſpicione non tango. Lego, *editionibus.* convenienter ſane ad Druſi mores. Nam Editiones, proprie ſpectacula muneraque. Editores, qui ea præbent, uti in Saturnalibus dixi. Diem ergo trahebat Druſus editionibus, ſive ſpectaculis: noctem, conviviis epuliſque. Notant utrum-

que

mæſtam vigilantiam, & malas curas exerceret. [1] Non enim Tiberius, non accuſatores fatiſcebant; Et Ancharius 38
Priſcus Cæſium Cordum proconſulem Cretæ poſtulaverat repetundis; addito majeſtatis crimine, quod tum

que id vitium in eo ſcriptores. Noſter ſupra: *Edendis gladiatoribus Druſus præſedit, quamquam vili ſanguine nimis gaudens. quod in vulgus formidoloſum, & pater arguiſſe dicebatur.* Vbi vides deſcribi ſtudium ejus in gladiatores, non ſine ſævitiæ nota. Nec in gladiatores modo, ſed & hiſtriones, ſcenicoſque. Dio. Τοῖς τε ὀρχησταῖς οὕτω προσέκειτο, ὥστε καὶ στασιάζειν αὐτοὺς, καὶ μηδ' ὑπὸ τῶν νόμων, οὓς ὁ Τιβέριος ἐπ' αὐτοῖς ἐσενηνόχει, καθίστασθαι. Id eſt, *Pantomimis adeo deditus fuit, ut ad ſeditiones concitaret eos, neque legibus, quas Tiberius ſuper iis tulerat, parere ſineret.* Iterum: Τῷ δὲ Δρούσῳ τῷ υἱεῖ, καὶ ἀσελγεστάτῳ καὶ ὠμοτάτῳ, ὥστε καὶ τὰ ὀξύτατα τῶν ξιφῶν Δρουσιανὰ ἀπ' αὐτοῦ κληθῆναι, ὄντι, καὶ ἤχθετο, καὶ ἐπετίμα καὶ ἰδίᾳ καὶ δημοσίᾳ πολλάκις. Id eſt, *Druſo autem filio, cum petulantiſſimus & crudeliſſimus eſſet, (adeo ut gladii acutiſſimi, Druſiani ab eo vocentur) vehementer ſuccenſuit, publiceque ac privatim ſæpe inclamavit.* Crudelis ergo Druſus, & ideo cruentis illis ſpectaculis gaudens: quæ ſibi non in publico ſolum, ut opinor, ſed ſæpe domi repræſentabat & in hortis. De ebrietate ejus, vide eumdem lib. LVIII. Hæc Taciti mens, hæc lectio: me quidem judice. Sed qui gladii illi Druſiani, quos Dio nominat? vide, ſi lubet, in EXCURS. G. *Lipſius.*

1 *Non enim.*] Hoc *enim* manifeſto indicat προδιήγησιν ejus, quod ſtatim erat explicaturus, natam ex verbis præmiſſis, *quam malas curas exerceret.* videlicet ut parens ejus, cujus exempla ſtatim ſubjiciuntur. neque enim hic narraturus eſt quam quod intenderat involveratque iis verbis: *Non enim Tiberius, non accuſatores fatiſcebant.* Iam igitur per partes exſequitur, quid illi, quid Tiberius egerint. Crebrum hoc noſtro, & inprimis decorum, ut primo veluti ſummam ejus, quod dicturus eſt, proponat, dein ſingula exſequatur; ſed attentum & memorem lectorem requirit. Illuſtre exemplum in H. 1, 4. quod ad intellectum eorum, quæ dixi, diſertius & explicatius tradam. Ait: *Finis Neronis ut lætus primo gaudentium impetu fuerat, ita varios motus animorum non modo in urbe apud patres, aut populum, aut urbanum militem, ſed omnes legiones ducesque conciverat.* Id deinceps per membra exponit. de *patribus* quidem ſtatim. *Sed patres læti*: de *populo*, ibidem, *pars populi integra*: de *milite urbano*, H. 1, 5. *Miles urbanus.* & hæc quidem uſque ad initium capitis 8. Vbi iterum, quia longior excurſus intervenerat, lectorem propoſitionis ſuæ admonet: *Et hic quidem Romæ* &c. *habitus animorum fuit*; ſtatimque progreditur ad cetera de *legionibus ducibusque* tradenda, *E provinciis Hiſpaniæ præerat Cluvius Rufus &c.* quæ pertinent uſque ad H. 1, 11. Vbi rurſus in memoriam revocat lectori jam evolutam eſſe omnem iſtam ſyllepſin atque ſummam inſtituendæ narrationis. *Hic fuit rerum Romanarum ſtatus, cum Ser. Galba iterum, T. Vinius conſules* &c. Idem familiare Suetonio ut Calig. 25. *Matrimonia contraxerit turpius, an dimiſerit, an tenuerit.* ubi in ſubjecta narratione quæ de Livia Oreſtilla memorat, ad *contrahendum matrimonium* ſpectant; quæ de Lollia Paulina, ad *dimittendum* præcipue;

tum omnium accuſationum [1] complementum erat. Cæſar Antiſtium Veterem [2] è primoribus Macedoniæ abſolutum adulterii, increpitis judicibus, [3] ad dicendam majeſtatis cauſſam retraxit, ut turbidum, & [4] Rheſcuporidis conſiliis permixtum, qua tempeſtate [5] Cotye

quæ de Cæſonia, ad *tenendum.* Hæc igitur ut dixi, attentionem requirunt, quam hoc Taciti loco, omnibus interpretibus abfuiſſe deprehendo. *Freinshemius.*

1 *Complementum erat.*] Plinii verbis, *unicum crimen eorum, qui crimine vacabant.* Lipſius.

2 *E primoribus Macedoniæ.*] Forſitan ſcriptum erat *è pr. Macedoniæ*, hoc eſt, *è provincia Macedoniæ.* Muretus. Quaſi non Suetonius in Octavio 79. *Vt quidam è primoribus Galliarum confeſſus ſit inter ſuos* &c. Id. Tib. 49. *Præterea Galliarum & Hiſpaniarum, Syriæque & Græciæ principes confiſcatos.* Gronovius.

3 *Ad dicendam majeſtatis cauſam retraxit.*] Mos in vetere rep. fuit, quo in aliquam invidiam aut crimen vocati, ſua voce reſpondendum haberent, ut ait auctor Dialogi de Oratoribus. Quod prius Græcis vetuſtiſſimis uſitatum comperio, ex Pauſaniæ Atticis, cum Halirrhotio occiſo, Mars Athenis cauſam dixerit, eo ipſo loco, qui exinde Areopagi nomen habuit. Sic olim jam Romæ T. Manlio indictæ cauſæ dictio & filii opera remiſſa legitur. Livii VII. Vnde eſt quod idem ait: *Nihil tam æquandæ libertatis eſſe, quam potentiſſimum quemque poſſe dicere cauſam.* Item apud Tranquillum Tiberius *præfectum alæ, de vi & rapinis reum, cauſam in ſenatu dicere coegit.* & alibi, *Citati ad cauſam dicendam.* Ideoque Seneca 6. Declamat. 5. ſic habet: *Omnia legitime peracta ſunt: accuſator ſuo loco dixit, reus ſuo reſpondit.* Quare quod ita moris eſſet, ſupra Cornelius ſcripſit: *Piſo relatus domum, tanquam defenſionem in poſterum meditaretur:* & hoc loco Antiſtium Veterem ad cauſam dicendam à Tiberio coactum: Et ſupra libro 4. *Lucilius Capito, reus ipſe cauſam dixit.* & infra libro 15. *Vbi ad dicendam cauſam introiſſent, lætatum erga conjuratos.* Vertranius.

4 *Reſcuporidis conſiliis permixtum.*] *Conſilia* ſunt inſtitutum, propoſitum, decretum cujuſque: *conſiliis permixti* non præciſe, qui conſilia ſubminiſtrant, ſed omnino idem inſtitutum ſpe, voto, ope, opera promoverunt: etiamſi conſilium nunquam ſuggeſſerint. *Freinshemius.*

5 *Cotye fratre.*] Minime hercle fratre, ſed (Tacito ipſi ſi fides) *fratris filio.* Ita enim lib. 11. ſcriptum: *Omnem eam nationem Rhœmetalces tenuerat. quo defuncto Auguſtus partem Thracum Rheſcuporidi fratri ejus, partem filio Cotyi permiſit.* Et Velleius: *Qua ille prudentia Raſcupolim interfectorem fratris ſui filii Cotyis evocavit.* Quin humani ergo aliquid Tacitus hîc paſſus ſit, nemo negaverit. *Lipſius.*

Cotye fratre.] Scriptum erat *FR. F.* id eſt, Fratris filio. Putarunt librarii eſſe *fratre* legendum. *Muretus.* Vacillationis hic Tacitum arguit Lipſius, & humani aliquid paſſum eſſe: qui fratrem Rheſcuporidis Cotyn dicat, quem lib. 11. fratris filium fecerat. Liberat hac culpa Muretus, ſcribens, *Cotye Fr. F. interfecto.* Et veriſimile eſt has olim notas à librario non intellectas, aut alteram neglectam. atque hinc originem mendi. *Acidalius.*

1 *Vol-*

tye fratre interfecto, bellum adverſus nos [1] volverat. imo fratris filio.
Igitur *aqua & igni interdictum reo adpoſitumque, ut teneretur inſula, neque Macedoniæ neque Thraciæ opportuna.* Nam Thracia diviſo imperio [2] in Rhœmetalcen & liberos Cotyis, quis ob infantiam tutor erat Trebellienus Rufus, [3] inſolentia noſtri diſcors agebat; neque minus Rhœmetalcen quam Trebellienum incuſans, popularium injurias inultas ſinere. [4] Cœlaletæ, Odruſæque, & alii, validæ nationes, arma cepere, ducibus diverſis & paribus inter ſe per ignobilitatem; quæ cauſſa fuit, ne in bellum atrox coaleſcerent. pars turbant præſentia; alii montem Hæmum tranſgrediuntur, ut remotos populos concirent: plurimi ac maxime compoſiti regem, urbemque [5] Philippopolim [6] à Macedone

L. uti Lipsio & Dii. Dij populi, erat qui Rhodopen montem incolebant.

1 *Volverat.*] A volvo. Sic lib. I. hiſt. *bellum volvebat.* Pichena.

2 *In Rhœmetalcem.*] Defuncto Rhœmetalce Thracia diviſa eſt inter Rheſcuporim fratrem ejus, & inter filium Cotyn. Hunc interfecit Rheſcuporis, qui poſtea Romam adductus, & damnatus eſt: Thracia diviſa inter Rhœmetalcem filium, & liberos Cotyis. *Muretus.*

3 *Inſolentia noſtri.*] Vt H.3,53. *Obſequii inſolens*: hoc eſt, non adſuetus parere. *Freinshemius.*

4 *Cœlaletæ, Odruſæque, & alii.*] A Plinio *Celatæ* dicuntur: à Dione lib. LIV. Σιαλέται, ſed corrupte. Qui autem, *Alii*? Populi nomen, ſed perverſum. Placuit in Epiſtolicis, *Aſtii*, reponi: & cauſſam vide. At nunc verum cenſeo, *Dii*. quæ vox abiit in *alii*; linea tantum diducta. Similis error notatus mihi infra, in Agricolæ vita. Dii autem, montani Thraces. Locuples auctor Thucydides lib. II. Παρεκάλει δὲ καὶ τῶν ὀρεινῶν Θρᾳκῶν πολλοὺς, οἱ Δῖοι καλοῦνται, τὴν Ῥοδόπην οἱ πλεῖστοι οἰκοῦντες. Lipſius.

Odruſæque & alii.] Appoſui in margine vocem, *Dii*, juxta poſtremam Lipſii correctionem. *Pichena.* Muretus, *Odruſæ, Setalii, validæ nationes.* Nondum mihi noti *Setalii.* Acidal.

5 *Philippopolim.*] Deſcribit eam Strabo libro VII. in Aſtorum regione: Ὑπέρκειται δὲ τοῦ Βυζαντίου τὸ τῶν Ἀστῶν ἔθνος, (ex Livio, Ἀστίων leg. eſſet) ἐν ᾧ πόλις Καλύβη, Φιλίππου τοῦ Ἀμύντου τοὺς πονηροτάτους ἐνταῦθα ἱδρύσαντος. id eſt: *Superjacet Byzantium Aſtorum gens, in qua opidum Calybe, in qua Philippus Amyntæ F. peſſimos quoſque collocavit.* Dicta eadem eſt, Trimontium, Poneropolis, Δουλώνπολις, cauſſis claris è Strabone. *Lipſius.*

6 *A Macedone Philippo ſitam.*] Sunt qui emendant dextre admodum, repetita ſyllaba prioris vocis, *Philippo poſitam.* Sed ex ſupervacuo. nihil enim priori forma frequentius auctori noſtro, ut exemplis multis prodidit doctiſſimus Rhenanus. Sed & nos idem vocis tuemur infra libro 4. Hiſt. cap. 23. *Gruterus.* In indice Floriano voce *Ponere* oſtendi legendum

39 done Philippo ſitam, circumſidunt. Quæ ubi cognita P. Velleio, (is proximum exercitum præſidebat) alarios equites ac leves cohortium mittit in eos, qui prædabundi aut adſumendis auxiliis vagabantur. Ipſe robur peditum, ad exſolvendum obſidium ducit. Simulque cuncta proſpere acta, cæſis populatoribus; & diſſenſione orta apud obſidentes, regiſque opportuna eruptione, & adventu legionis. neque aciem aut prœlium dici decuerit, in quo ſemermes ac palantes tru-
40 cidati ſunt, ſine noſtro ſanguine. Eodem anno Galliarum civitates ob magnitudinem æris alieni rebellionem cœptavere: cujus exſtimulator acerrimus inter Treveros Julius Florus, apud Æduos Julius Sacrovir. nobilitas ambobus, [2] & majorum bona facta, eoque Romana civitas olim data, [3] cum id rarum, nec niſi virtuti pretium eſſet. Ii ſecretis conloquiis, ferociſſimo quoque adſumpto, aut quibus ob egeſtatem, ac metum ex flagitiis maxima peccandi neceſſitudo, componunt Florus Belgas, Sacrovir propiores Gallos concire. Igitur [4] per conciliabula & cœtus ſeditioſa diſſerebant,

Macedoni Philippo ſitam. Sicut 6, 41. *Vrbes Macedonibus ſitæ.* Vide & ſupra ad 2,7. *Freinshamius.*

1 *P. Velleio.*] Sunt qui illum velint eſſe, cujus Breviarium hiſtoriæ in manu: ſerium, doctum, quantumvis opus, ſed plenum adulationis fœdiſſimæ, cujus me pudet. Nec abnuerim, quin ille ſit. Meruit ſervitio tam projecto evehi ad res magnas. quamquam modicus originis, ut ipſe fateri videtur, & diu tantum Trib. militum: poſtea præfectus Ti. Cæſaris per novem annos aut Legatus, ait ipſe lib. II. Prænomen tamen illi in vulgatis libris eſt, Cajus: nec id moveor. Nam Priſcianus lib. VI. eumdem Marcum appellat: noſter hic Publium. Quam confundi illa ſoleant, doctus ſcio. *Lipſius.*

2 *Et majorum bona facta.*] Forte, *bene facta.* Rhenanus.

3 *Cum id rarum.*] Hoc eſt, quo tempore adhuc rarum erat. id quia non expreſſerunt plerique, videntur contra notiſſimam veritatem affirmare Taciti adhuc ævo rarum fuiſſe: quod mirere; quum conſtet iſtis temporibus totas nationes in civitatem Romanam fuiſſe receptas præſertim ſub Claudio. Vnde jocus Senecæ in Apocolynt. *Sed Clotho: Ego me hercule, inquit, puſillum temporis adjicere illi volebam, dum hos pauculos, qui ſuperſunt, civitate donaret. Conſtituerat enim omnes Græcos, Gallos, Hiſpanos, Britannos togatos videre.* Freinshemius.

4 *Per conciliabula & cœtus.*] *Conciliabula* non tam ob minorem convenien-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 16 vol. 1

ſerebant, *de continuatione tributorum,* [1] *gravitate fenoris, ſævitia ac ſuperbia præſidentium. & diſcordare militem, audito Germanici exitio. egregium reſumendæ* [2] *libertati tempus, ſi ipſi florentes, quam inops Italia, quam imbellis urbana plebes, nihil validum in exercitibus, niſi quod externum, cogitarent.* Haud ferme ulla civitas intacta ſeminibus 41
ejus motus fuit: ſed erupere primi [3] Andecavi, ac Turonii. quorum Andecavos [4] Acilius Aviola legatus, excita cohorte quæ Lugduni præſidium agitabat, coërcuit.

venientium numerum dicta ſunt, quam quia clandeſtino coibant, honeſta *conciliorum* appellatione indigna judicabantur. Non enim ſemper vocabuli diminutio rem quoque minorem arguit: ſed interdum per contemptum id ſchema uſurpatur. Verbi gratia *adoleſcentulus*, apud Tacit, 1, 59. *Tiberiolus* 6, 5. Diverſo genere peccant, qui *conciliabula* non diſtinxerunt à legitimis & juſtis conciliis. *Freinshemius.* Scio quidem nunc vulgo ita loqui doctos etiam homines, ut *conciliabula* dicant per contemptum quantumvis magna & frequentia concilia: ſed ubi quis veterum ita locutus ſit, etiamnum quæro. Romanis vicorum aut oppidulorum, quæ jus nundinarum haberent, numero erant, ut cum *fora & conciliabula* jungunt. Extra hæc *conciliabulum* haud dubie concilium minus aut minus frequens eſt. Nec *conciliabula & cætus* aliter dicuntur quam *concilia & cætus.* Cicero in Somn. Scip. *concilia cætuſque hominum jure ſociati.* Item, *in illud divinum animorum concilium cætumque proficiſcar.* De finibus lib. 2. *opiniones, quæ apud populum, quæ in omni cætu concilioque proferendæ ſunt.* Idem pro domo: *quoniam plebi quoque urbanæ majores noſtri conventicula & quaſi concilia quædam eſſe voluerunt.* Non magis apud Tacitum *conciliabula* vel per contemptum vel tantummodo de clandeſtinis his dicuntur quam Ciceroni *conventicula.* Sed nec *concilii* tam honeſta appellatio eſt, ut non & interdum de clandeſtinis cœtibus uſurpetur. In Tacito igitur ut non excludo congreſſus quoque ſecretos, ita expreſſum cenſeo id ipſum, quod Florus ait de Vercingentorige: *ille feſtis diebus & comitialibus, quum frequentiſſimos in lucis haberet, ferocibus dictis ad jus priſtinum libertatis erexit.* Sed tempus Florus, loca Tacitus deſignat. Per minora & majora populorum concilia, per vicos & oppida mercatuum aut ſacrorum tempore, per loca, & tempora, ubi quibuſque magno aut aliquo numero coire ipſis inter ſe licebat. *Gronovius.*

1 *Gravitate fænoris.*] Ita hoc habet. provinciales & opida, cum tributis gravibus premerentur, aliiſque extra ordinem oneribus, pecuniam mutuam capiebant à divitibus illis Romanis, idque grandi fænore. Vnde hæc querela, & in Cicerone exempla jam tunc ſunt; & Dio ſcribit *Senecam cauſſam rebellioni Britannicæ, ſub Nerone, dediſſe, quod quadringenties* HSS. *grandi fænore creditum, ſubito univerſum repetiiſſet.* Lipſius.

2 *Libertati tempus.*] Mallem, *libertatis.* Pichena.

3 *Andecavi.*] Legendum eſt *Andegavi.* Muretus.

4 *Acilius Aviola.*] Hic ille ipſe, quem Plinius inſigni exemplo, ela-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 16 vol. 1

cuit. Turonii legionario milite, quem [1] Viſellius Varro inferioris Germaniæ legatus miſerat, oppreſſi, eodem Aviola duce, & quibuſdam Galliarum primoribus; qui tulere auxilium, quo diſſimularent defectionem, magiſque in tempore efferrent. ſpectatus & Sacrovir intecto capite [2] pugnam pro Romanis ciens, *oſtentandæ*, ut ferebat, *virtutis*: ſed captivi, *ne inceſſeretur telis*, *adgnoſcendum ſe præbuiſſe*, arguebant. Conſultus ſuper eo Tiberius, aſpernatus eſt indicium, aluitque

42 dubitatione bellum. Interim Florus inſiſtere deſtinatis, pellicere alam equitum, quæ conſcripta Treveris, militia diſciplinaque noſtra habebatur, ut cæſis negotiatoribus Romanis bellum inciperet: paucique equitum corrupti; plures in officio manſere. Aliud [3] vulgus obæra-

tum in rogo revixiſſe tradidit: & quia ſubveniri non potuit, vivum exuſtum. Nam quod Onufrius aliique ad illum Acilium referunt, qui conſul extremus Claudio: deſinant licet erroris, manifeſtus ἀναχρονισμὸς eſt. Nam ecce Valerius (quem ſcripſiſſe omnes ſcimus Tiberio imperante) lib. 1. cap. VIII. eamdem hiſtoriam recenſuit. Quomodo autem ille operi ſuo inſeruerit, quod poſt Claudium geſtum. *Lipſius.*

1 *Viſellius Varro.*] Nominatur in lapide Romæ,

L. VISELLIVS C. F. VARRO
CVRATOR. RIPAR. ET ALVEI
TIBERIS.

Hicne, an alius? *Idem.*

2 *Pugnam ciens.*] Hoc eſt pugnans, nota phraſi, non provocans: licet autem ut dixi, *pugnam ciere* idem videatur quod pugnare, ſubtilis quædam ineſt diverſitas: ob quæ iſto etiam ſermonis genere voluit uti Tacitus, in homine, de quo non poterat dici eum ſerio depugnaviſſe, ſed tantum oſtentaviſſe operam. *Freinsh.*

3 *Vulgus obaratorum.*] More Galliæ. Vide Cæſarem commentar. 1. *Lipſius.*

Vulgus obæratorum.] Non adſentior viro doctiſſimo, qui illuſtrando huic loco mittit nos ad Varronem de re ruſt. 1, 17. Nam quod ibi legimus, *quos obæratos noſtri vocitarunt*, nihil ad Taciti & Cæſaris obæratos. Et aperte ſcribendum *operarios*, ut ex ſerie totius capitis clarum, manuducente vetere ſcriptura, *oberarios*, quam & optimus atque eruditiſſ. Victorius è ſuis libris adnotavit, & ego ipſe legi in optimo Regiæ bibliothecæ libro, qui per omnia fere ſimilis optimo illi Victoriano; hoc melior quod poſtrema pagina in eo ſupereſt, quæ abfuit ab altero, & quia abfuit, extrema Varronis librorum clauſula corruptiſſima, quam juvabit obiter reſtitutam hic dare. Editur vulgo: *Nos hæc; at ſtrepitus à dextra, & eccum recta candidatus noſter deſignatus ædilis, cui nos occurrimus, & gratulati in Capitolium proſequimur. ille inde eundo ſuam domum, nos noſtram. Opinionis noſtræ ſermonem de paſtione villica ſummatim hunc quem expoſui habeto.* At quan-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 16 vol. 1

obæratorum [1] aut clientium arma cepit: petebantque ſaltus, quibus nomen Arduenna, cum legiones utroque ab exercitu, quas Viſellius & C. Silius adverſis itineribus objecerant, arcuerunt. præmiſſuſque cum delecta manu Julius Indus è civitate eadem, diſcors Floro, & ob id navandæ operæ avidior, inconditam multitudinem adhuc disjecit. Florus incertis latebris victores fruſtratus; poſtremo viſis militibus qui effugia inſederant, ſua manu cecidit. Iſque Treverici tumultus finis. Apud Æduos major moles exorta, 43
[2] quanto civitas opulentior, & comprimendi procul præſidium. Auguſtodunum caput gentis, armatis cohortibus Sacrovir occupaverat, [3] nobiliſſimam

[1] Gal-

quanto melius in illo veteri: *Et cum lata candidatus noſter deſignatus ædilis ſe in villam: Cui nos occidimus, & gratulati in Capitolium proſequimur: ille inde endo ſuam domum; nos noſtram. Opinioni noſter ſermone de paſtione villatica ſummatim hoc quem expoſui habito.* Egregie, ſi addas ſcribendum, *nos noſtram ô Pinni noſter.* Nam hic liber ſcriptus ad Q. Pinnium; ut primus ad Fundaniam uxorem, alter ad Turranium Nigrum. *Endo ſuam domum*, habet ab Ennio. *Occidere* pro occurrere, notum ex Feſto & Plauto. Iam illa, *ſe in villam*, eleganter addita, quia illi in villa publica, ubi expectavere candidatum: dixerat enim *Reſpectantibus nobis, quod eo candidatum noſtrum venturum ſciebamus.* nam ita ſcribendum, non *& candidatum*, ut vulgant. Vnum eſt in veteri ſcriptura, quod nondum intellexi, quid ſibi velint illa, *cum lata*, niſi ſit, cum lata turba. Sed de hoc quæramus amplius. At de toto capite XVII libri primi, & de operariis illis, plura alio loco. *Mercerus.*

1 *Aut clientium.*] Ger. alibi etiam *clientes* accipit pro ſubditis, quales hodie dynaſtis atque nobilibus parere ſolent. Sed *clientes* qui apud Romanos habiti ſint, notum eſt, Gall. quam potuit optime, *vaſſaux*; quippe licet non plane iidem ſint, horum tamen conditio proxime videtur accedere ad clientelam: unde etiam originem accepiſſe non immerito videntur. Licet non ignorem, quæ de feudorum initiis diverſa ſentientium ſit varietas. *Freinshemius.*

2 *Quanto civitas opulentior.*] Hirtius ad finem librorum de bello Gallico, ait Æduorum inter Gallos ſummam eſſe auctoritatem: idem Cæſar lib. 6. *Muretus.*

3 *Nobiliſſimarum.*] Manuſcripti lectionem, licet corruptam, referre malui, quam *nobiliſſimam*, ſcribere, ſicuti olim fuerat emendatum. Mihi certe legendum videtur, *nobiliſſimamque*, quod & ſcripturæ veteri propius, & copulam hic neceſſariam cenſeo: ut Sacrovirum duo occupaſſe dicat, oppidum, & juventutem. *Pichena.* Lipſius, *Et nobiliſſimam.* Si nihil plus deſit, potius erat inſeri, *ob nobiliſſimam.* Acidal. lege, *Et nobiliſſimam Galliarum ſubolem ſtudiis ibi operantem.* Qui enim *operati ſtudiis*, aberant tum haud dubie Auguſtoduno.

[1] Galliarum ſubolem, [2] liberalibus ſtudiis ibi opera tam, ut [3] eo pignore parentes propinquoſque eorun adjungeret. ſimul arma occulte fabricata juventuti diſ pertit. Quadraginta millia fuere, quinta ſui parte le gionariis armis; ceteri cum venabulis & cultris, quæ que alia venantibus tela ſunt. adduntur è ſervitiis [4] gla diaturæ deſtinati, [5] quibus more gentico continuun ferri tegimen [6] (*Crupellarios* vocant) inferendis ictibu inhabiles, accipiendis impenetrabiles. augebantur ha copia

ſtoduno. *Operantes* igitur *ſtudiis* deprehendit, occupavit, & velut in cuſtodia habuit. Tò *&*, quod inſeruimus, haud dubie ultima ſyllaba præcedentis vocis hactenus abſorpſit. *Boxhornius.* Quaſi *operati ſtudiis* dici nequeant, qui cum maxime ſtudiis attendunt. Livius lib. 4. *rem familiarem ſaltem acquieſcere eo tempore, quo corpus addictum atque operatum reipubl. eſſet.* Plinius 26, 2. *ſedere in ſcholis operatos.* Gronovius.

1 *Galliarum ſubolem.*] Cato Cenſor. 2. Originum. *Pleraque Gallia res duas induſtrioſiſſime perſequitur, rem militarem & argute loqui.* Strabo l. 4. de Gallis ait eos mercede collata præceptores alere, qui ſapientiam profiteantur, & φιλέλληνας nominat *Græcorumque ſtudioſos* quos imitabantur, pretioque ſibi vinciebant & aureis catenis. D. Hieronym. ad Ruſt. monach. epiſtola 4. *Poſt ſtudia Galliarum, quæ vel florentiſſima ſunt, miſit Romam, non parcens ſumptibus, & abſentiam filii, ſpe ſuſtinens futurorum, ut ubertatem Gallici nitoremque ſermonis gravitas Romana condiret.* Aurelius.

2 *Liberalibus ſtudiis ibi operatam.*] Digna res notâ, quod jam tunc ea urbs hoſpitium Muſarum. Nam Rhenano quæ læva mens fuit, cum gloriam eam transferre voluit ad Auguſtoclivienſes? Scilicet indigni hac gloria nos Galli. Tueor & retineo in EXCURS. *H.* Lipſius.

3 *Eo pignore.*] Barbaro more, ſib oppignoraverat juventutem, Muſi operam navantem: quod à noſtris Iuriſconſultis damnatur, præcipue apud Bartolum, in tractatu de Repræſaliis. Legi tamen apud Monſtreletium, Ludovicum XI. regem Francorum, nobiliores exterarum adoleſcentes, Pariſiis, Navarrico Gymnaſio literis operam dantes pro pignore cepiſſe. Quod ſemel factum, ſemper improbatum eſt. Et ita me pro Iuribus Regiis patrocinante fuit judicatum à Senatu Pariſienſi. *Aurelius.*

4 *Gladiaturæ deſtinati.*] E Gallia genus gladiatorum, qui Mirmillones: quorum arma hîc deſcripta. Vide Saturnalia noſtra. *Lipſius.*

5 *Quibus moro gentico.*] Legerem, *quibus more gentis, &c.* niſi libro 5. ſic quoque loqueretur, *Quorum ſceptuchi utrinque donis acceptis, more gentico, diverſa induere.* Sed ſuſpicor hanc elegantiam librario ferendam acceptam. De qua re mentem noſtram aperuimus in Annotationibus conſtructionum locutionumque quibus Tacitus utitur. *Rhenanus.* Tertullianus de anima: *pro gentica, pro avita, pro publica aut privata devotione.* Habet etiam Avienus Feſtus in Ora Maritima. *Gronovius.*

6 *Crupellarios vocant.*] Non alibi ea vox mihi lecta. Hæſi ne *Clibanarios* ſcribendum eſſet. Nazarius in Laudatione Conſtantini: *Quæ enim illa*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 16 vol. 1

copiæ vicinarum civitatum, [1] ut nondum aperta conſenſione, ita [2] viritim promptis ſtudiis; & certamine ducum Romanorum, quos inter ambigebatur, utroque bellum ſibi poſcente: mox Varro invalidus ſenecta, vigenti Silio conceſſit. At Romæ *non Treveros modo, & Æduos, ſed* [3] *quatuor & ſexaginta Galliarum civitates deſciviſſe; adſumptos in ſocietatem Germanos, dubias Hiſpanias*, cuncta (ut mos famæ) in majus credita. optimus quiſque Reipub. cura mærebat; multi odio præſentium, & cupidine mutationis, ſuis quoque periculis lætabantur: increpabantque Tiberium, *quod in tanto rerum motu, libellis accuſatorum inſumeret operam. An Iulium Sacrovirum majeſtatis crimine reum in ſenatu fore? extitiſſe* 44

illa fuiſſe dicitur ſpecies: quam atrox viſu? quam formidoloſa? operimento ferri equi atque homines pariter obſepti. Clibanariis in exercitu nomen eſt: ſuperne omnibus tectis, equorum pectoribus demiſſa lorica & crurum tenus pendens, ſine impedimento greſſus à noxa vulneris vindicabat. Ammianus l. XVI. *Sparſique cataphracti equites, quos Clibanarios dictitant.* Iterumque: *Norant enim licet prudentem ex equo bellatorem cum Clibanario noſtro congreſſum, tegminibus ferreis abſcondito bellatori nocere non poſſe.* Vocem peregrinam & Perſicam eſſe, ſuadeor Lampridii verbis in Severo: *Centum millia equitum eorum fudimus Cataphractarios, quos illi Clibanarios vocant.* Alioqui non incommode à Græco κλίβανος deduxeris. quod σκεῦος ἐκ σιδήρου, ἐφ' ᾧ τοὺς ἄρτους ὀπτῶσι definit Moſchopulus. Et Clibanus apud Leonem Imp. paſſim, pro thorace quo pectus tegitur. At hîc tamen nihil mutem: & fortaſſe Crupellarii pedites fuerunt, non equites. Sane ex Taciti narratione non colliges pugnaſſe eos ex equis. *Lipſius.*

Crupellarios vocant.] Forſitan leg. *clibanarios*, ut & alii annotarunt. Ammian. Marcell. lib. 16. Vide & Nazarium in laudatione Conſtantini. Talium mentio & apud Plutarchum in Lucullo. *Muretus.*

1 *Vt nondum aperta conſenſione.*] Leg. *aperte.* & Muretus ita. *Acidal.*

2 *Viritim promptis ſtudiis.*] Non interpretati ſunt, *viritim*, ut vellem. Videntur enim omnes dicere privatos cauſæ Æduorum faviſſe; at Tacitus nihil aliud quam hoc ipſum: publico conſilio nulla ipſis miſſa fuiſſe auxilia à vicinis civitatibus, ſed multos, pro ſe quemque, ad eos confluxiſſe privato ſtudio. Livius 4, 31. *quum tamen nullam publici conſilii ſocietatem moviſſent, voluntarios undique ad ſpem prædæ adſciverunt.* Freinshemius.

3 *Quatuor & ſexaginta.*] In certas gentes videntur Galliam diviſiſſe. Strabo lib. IV. Lugduni aram Auguſto exſtructam ait, à communi Galliæ: cum inſcriptione LX. gentium. Quod in numis etiam M. Antonii legimus, LUGDUNI. A. XL. libentius ad gentium numerum retulerim, quam ut alii, ad annorum coloniæ conditæ. Appianus in Celtico ampliore numero, ἔθνη τετρακόσια, in Galliis

ſtitiſſe tandem viros, qui [1] *cruentas epiſtolas armis cohiberent. miſeram pacem vel bello bene mutari.* Tanto impenſius in ſecuritatem compoſitus, neque loco, neque vultu mutato, ſed ut ſolitum, per illos dies egit: [2] altitudine animi; an compererat modica eſſe, & vulgatis leviora.

45 Interim Silius cum legionibus duabus incedens, præmiſſa auxiliari manu, vaſtat Sequanorum pagos, qui finium extremi & Æduis conterınini, ſociique in armis erant. Mox Auguſtodunum petit propero agmine, [3] certantibus inter ſe ſigniferis, fremente etiam gregario milite; *ne ſuetam requiem, ne ſpatia noctium opperiretur; viderent modo adverſos, & adſpicerentur: id ſatis ad victoriam.* Duodecimum apud lapidem, Sacrovir, copiæque patentibus locis apparuere. in fronte ſtatuerat ferratos; in cornibus cohortes; à tergo ſemermos. Ipſe inter primores equo inſigni adire, memorare

veteres

Galliis ponit, *πόλεις ὑπὲρ ὀκτακο-σίας.* Lipſius.

Quatuor & ſexaginta.] Hoc eſt, univerſas Galliæ civitates. tot enim fuiſſe intelliguntur. Sic apud Liv. 4, 23. *duæ civitates, legatis circa duos & viginti populos miſsis:* univerſus Hetruriæ populorum numerus comprehenſus eſt, non pars excepta. Sic apud Cicer. de nat. deor. 2, 37. *unius & viginti formæ litterarum.* Diſcrimen id adjectione articuli vulgaribus linguis explicare facile eſt. *Freinshemius.*

1 *Cruentas epiſtolas.*] Principum reſcripta, quibus ſcilicet illi vel ad præſentium poſtulata, vel ad abſentium conſultationes reſpondebant, Epiſtolæ dictæ. Habemus ex Iuriſconſultis l. 1. D. de conſtit. Princip. & exemplum in l. ſed addes, 19. §. 3. D. locat. l. divi fratres, D. de jure patron. l. 3. D. de teſtib. Sanctio etiam imperatoria, *Epiſtola* quandoque dicta: Ita *Epiſtola* D. Adriani de peculio dividendo inter mandatores & fidejuſſores, cujus fit mentio l. fin. C. de conſtit. pecun. Itaque Cornelius Tacitus inquit, quod quum Tiberius libellis accuſatorum frequentem inſumeret operam, repertos tandem viros, Florum ſcilicet & Sacrovitum, qui bellum intentantes *cruentas Epiſtolas armis cohiberent*, id eſt, Tiberium averterent à decretis & reſcriptis pœnalibus, quibus accuſatorum ob frequens crimen læſæ Majeſtatis modo huic, modo illi attributum, libellis trucibus & ſanguinolentis decretis & reſcriptis reſpondebat, hoc eſt, quibus pœna ſanguinis reis accuſatis infligebatur. *Donatus.*

2 *Altitudine animi, an compererat.*] Varro lib. 5. de Ling. Lat. *Quintanæ an ſeptimanæ ſint futuræ.* Tacitus l. 2. *Metune invidiæ, an ratus conſcientiam facti, ſatis eſſe.* Et lib. 12. *Socordiane Claudii an vinolentia?* Aurelius.

3 *Certantibus inter ſe ſigniferis.*] *Certare* non eſt rixari, ſed ipſo facto cum aliis contendere, ſtudiumque & operam ſuam præ aliis adprobare. *Freinshemius.*

1 *Quan-*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 16 vol. 1

veteres Gallorum glorias, quæque Romanis adverſa intuliſſent: quam decora victoribus libertas: [1] *quanto intolerantior ſervitus iterum victis.* Non diu hæc, nec apud lætos: 46
etenim propinquabat legionum acies; inconditique ac militiæ neſcii opidani [2] neque oculis neque auribus ſatis competebant. contra Silius, etſi præſumpta ſpes hortandi cauſas exemerat, clamitabat tamen: *Pudendum ipſis, quod Germaniarum victores adverſum Gallos, tamquam in hoſtem ducerentur. una nuper cohors* [3] *rebellem Turonium, una ala Treverum, paucæ hujus ipſius exercitus turmæ profligavere Sequanos. quanto pecunia dites & voluptatibus opulentos, tanto magis imbelles Æduos, evincite,* [4] *& fugientibus conſilite.* [5] Ingens ad ea clamor: & circumfudit eques;

1 *Quanto intolerantior iterum ſervitus victis.*] Non puto aut apud hunc aut alios hiſtoricos reperiri id genus ex participiis verbalia ſenſu paſſivo. Quare præferam *intoleratior ἀτλητότερος*. Sic lib. XII. *Tanto toleratiora capeſſeret.* Grotius. A. Gellius lib. 19. cap. 7. inter ea quæ notat ex Levio: *item, Curis intolerantibus, pro intolerandis.* Et hinc *intolerantia morum Tiberii*, qui ſcilicet ferri nequirent Suetonio cap. 51, *Gronovius.*

2 *Neque oculis neque.*] Salluſtianum eſt apud Nonium: *Formidine attonitus, neque animo, neque auribus, aut linguâ competere.* Etiam tale hoc Livii lib. V. *Romani ne auribus quidem atque oculis ſatis conſtare poterant.* Lipſius.

3 *Rebellem Turonium.*] Itáne *Turonium*, an veriùs *Andecavum*? Ipſe quidem paulo antè narravit: *Andecavos Acilius Aviola, excitâ cohorte quæ Lugduni præſidium agitabat, coërcuit: Turonii, Legionario milite, quem Viſellius Varro miſerat, oppreſſi.* Lipſius.

4 *Et fugientibus conſilite.*] Livius lib. 24. *Iuſſi & duces ordinum Præfectique auxiliorum ſimul conſilire.* Vulgo legitur *conſulere.* Putatur ea vox legi etiam lib. 5. *Alioſque occultos conſilit*, ſed male. Muretus. Ex loco inferiore, qui eſt lib. V. *alioſque occultos conſilit*, &c. videtur hic ſcribendum; *& fugientes conſilite*, &c. Vrſinus. Video & Freinshemium interpretari: *ite, vincite, aut potius ſponte jam fugientes curſu ſequimini.* Sed quem auctorem apud alium invenire eſt *conſilire* pro curſu ſequi? aut quem apud omnino *conſilire*? Nam & quod Muretus addit ex Livio, fucatum; eſt enim c. 28. ubi nihil melius quam omnium codicum *conſulere*: & quod ex noſtro Vrſinus lib. 6, 36. non ſtat bono talo; legendum enim, *occultos conſilii*, ut Acidalius & Freinshemius viderunt. Quid ſi legamus: *& fugientibus conſulite*, id eſt, trepidos & tantum non jam fugientes exſuite detractiſque armis & inſignibus militaribus leviores & fugæ paratiores reddite. *Gronovius.*

5 *Ingens ad ea clamor.*] Gellius l. 1. cap. 11. *Quid ille vult ardentiſſimus clamor militum Romanorum, quem in congreſſibus præliorum fieri ſolitum, ſcriptores Annalium memoravere?* Cato Porcius apud Plutarch. dicebat, in præliis ſolere ſe *clamare acriter, ferire fortiter, nunquam recedere turpiter.* Livius lib. 33. *Raro alias tantus clamor*

dicitur

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 16 vol. 1

eques; frontemque pedites invaſere. nec cunctatum
apud latera. paulum moræ attulere ferrati, reſtantibus
laminis adverſum pila & gladios: ſed miles correptis
ſecuribus & dolabris, ut ſi murum perrumperet, cæ-
dere tegmina & corpora: quidam trudibus aut furcis,
inertem molem proſternere; jacenteſque nullo ad re-
ſurgendum niſu, quaſi exanimes linquebantur. Sacro-
vir primo Auguſtodunum, dein [1] metu deditionis in
villam propinquam cum fidiſſimis pergit. Illic ſua ma-
nu, reliqui mutuis ictibus occidere. [2] incenſa ſuper vil-
47 la, omnes cremavit. Tum demum Tiberius ortum pa-
tratumque bellum ſenatui ſcripſit: neque dempſit, aut
addidit vero; ſed *fide ac virtute legatos*, [3] *ſe conſiliis ſuper-
fuiſſe*. ſimul cauſſas, cur non ipſe, non Druſus profecti
ad id bellum forent, adjunxit, *magnitudinem imperii*
extollens; [4] *neque decorum principibus, ſi una alterave
civitas turbet*, [5] *omiſſa urbe*, *unde in omnia regimen.* nunc
[1] quia

dicitur in principio pugnæ coortus: nam forte utraque acies ſimul conclamavere. Vetuſtiſſimus eſt clamor iſte militaris, & Hebræis quoque Græciſque uſitatus. *Aurelius.*

1 *Metu deditionis.*] Verba Taciti magis de Sacroviri deditione, quam urbis accipienda ſunt. Nam hoc metuendum habent omnes duces victi. Sic in Appiani Punicis: *Annibal refugit in oppidum, nominatum Thon: ubi cognovit Bruttiorum Hiſpanorumque multos equites eodem è clade fugiſſe. Metuens igitur Hiſpanos, ut Barbaros temerarios, Brutios vero, ut Italos Scipionis conterraneos, ne, quo facilius veniam erratorum & actæ contra Italiam militiæ conſequerentur, Scipioni ipſum dederent* &c. Similia idem de Cn. Pompejo filio. *Freinshem.*

2 *Incenſa ſuper villa.*] Alius caſtellum, alius vicum reddit: neuter male. Nam & villas in caſtellorum ſpeciem exædificari ſolitas ſcimus; & caſis circum eas exſtructis vicos enatos. *Freinsh.*

3 *Se conſiliis ſuperfuiſſe.*] Vide Gellium l. 1. c. 22. Noct. Atticar. *Muretus.*

4 *Neque decorum Principibus.*] Nam in minoribus bellis, Principi, ut Claudianus ait,

Vindictam mandaſſe ſat eſt.

Et ipſa Roma huic rei apud eumdem vatem:

——— *medium non deſerit umquam*
Cæli Phœbus iter, radiis tamen omnia luſtrat. Lipſius.

5 *Omiſſa urbe.*] Parum attento lectori, aliquod verbum deeſſe videbitur huic ſententiæ: quæ tamen pleniſſima eſt, ſi ſuperiora reſpicias. Subintelligitur enim, id ſcilicet ad bellum proficiſci, principibus minime decorum eſſe levibus cauſis. *Pichena.* Non eſt oratio integra, ut excuſa eſt. Lego igitur. *Neque decorum principibus, ſi una alterave civitas turbet, omiſiſſe urbem, unde in omnia regimen.* Quod egregie dictum

[1] *quia non metu ducatur, iturum ut præſentia ſpectaret, componeretque.* Decrevere patres vota pro reditu ejus, ſupplicationeſque, & alia decora. Solus Dolabella Cornelius, dum anteire ceteros parat, [2] abſurdam in adulationem progreſſus, cenſuit *ut ovans è Campania urbem introiret.* Igitur ſecutæ Cæſaris litteræ, quibus *ſe non tam vacuum gloria prædicabat, ut poſt ferociſſimas gentes perdomitas, tot receptos in juventa, aut ſpretos triumphos, jam ſenior peregrinationis ſuburbanæ inane præmium peteret.* Sub 48
idem tempus, *ut mors Sulpicii Quirinii publicis exſequiis frequentaretur*, petivit à ſenatu. Nihil ad veterem & patriciam Sulpiciorum familiam Quirinius pertinuit, ortus apud municipium Lanuvium: ſed impiger militiæ, & acribus miniſteriis [3] conſulatum ſub Divo Auguſto; [4] mox expugnatis per Ciliciam

1 Ho-

dictum à Tiberio. Nam *celſior fortuna celſa loqui & ſentire debet.* Am. Marc. 17. & iſtud eſt, quod Cicero tantopere arguit Pompejum, quod omiſerit urbem, qua relicta tota reſpublica periit. *Aurelius.* Malim *omiſiſſe urbem.* Freinshemius.

1 *Quia non metu ducatur.*] Muretus è regione vocum, *quia non metu ducatur*, ſtellulam adpinxerat. Mihi integer locus videtur, ſi *motu* pro *metu* legas. Excuſat Tiberius non Majeſtatem imperii Romani decuiſſe, ut turbantibus una alterave civitatibus omiſſa urbe in bellum ipſe iret: nunc, quando non motu aut turbis eo ducatur, iturum ut præſentia ſpectaret & compararet. *Motum* ſic frequentiſſime Tacitus. Paulo ante: *In tanto rerum motu.* lib. 1. *Eo in motu arguere Germanicum omnes.* Sic idem ſæpe *res motas.* Acidalius. Nunc autem, quia nulla credendi occaſio eſſet, quaſi metu & ſolicitudine, ne reſpublica detrimentum ab hujuſmodi hoſtibus acciperet, id facturus eſſet, velle ſe proficiſci &c. *Freinshemius.*

2 *Abſurdam in adulationem.*] Neque tum *incivile* fuit adulari: neque novum in adulatione *modum excedere*: neque *turpiter* aut *inhoneſte* adulari inſolitum. Nihil itaque horum per *abſurdam adulationem* deſignare voluit Tacitus: ſed ut res, & Tiberii ſubjecta verba docent, inepta atque rudis, tempori perſonæque, cui dabatur, diſconveniens erat adulatio, non modo quia contra omnem morem erat, ſed multo magis, quia inferior Majeſtate ſenis principis, & propius à contumelia ejus quam honore. *Freinshemius.*

3 *Conſulatum ſub.*] Conſul fuit anno urbis DCCXLII. cum M. Valerio Meſſalâ. Quirinius à Dione, Ioſepho, Tacito conſtanter appellatur: ut mirer cur maluerit Onuſrius, Quirinus. *Lipſius.*

4 *Mox expugnatis per Ciliciam.*] Tangit hiſtoriam ſolus, quòd ſciam, Strabo, lib. XII. Τὺς δ' Ὁμοναδέας Κυρίνιος ἐξεπόρθησε λιμῷ, καὶ τετρακισχιλίους ἄνδρας ἐζώγρησε καὶ συνῴκισεν εἰς τὰς ἐγγὺς πόλεις.

Τὴν

[1] Homonadenſium caſtellis, inſignia triumphi adeptus; [2] datuſque rector C. Cæſari Armeniam obtinenti, Tiberium quoque Rhodi agentem [3] coluerat. quod tunc patefecit [4] in ſenatu: laudatis in ſe officiis, & [5] incuſato *M. Lollio*, quem *auctorem* C. *Cæſari* [6] *pravitatis & diſcordiarum* arguebat. ſed ceteris haud læta memoria Quirinii erat, ob intenta, ut memoravi, Lepidæ pericula, [7] ſordidamque & præpotentem ſenectam. Fine anni [8] C. Lutorium Priſcum equitem Romanum, poſt celebre carmen quo Germanici ſuprema defleverat, pecunia do-

Τὴν δὲ χώραν ἀπέλιπεν ἔρημον τῶν ἐν ἀκμῇ. id eſt, *Homonadenſes autem Quirinius fame expugnavit, quattuor millia virorum cepit & in vicinas urbes diſtribuit, regione ſpoliatâ omni juventute.* At idem is etiam in Africâ geſſit, ſi Floro accredam, aut certè veteribus ejus libris. Nam libri ultimi cap. ultimo, ubi legitur: *Marmaridas atque Garamantas Furnio ſubigendos dedit*: alter meus ſcriptus codex, *Curinio*, alter *Quirino* refert. & puto rectè. *Lipſius.*

1 *Homonadenſium caſtellis.*] Vide Strabonem lib. 12. *Muretus.* Plinius, 5, 27. *Simili modo omnibus, qui eadem compoſuere, ignorata eſt illi contermina* (Ciliciæ ſcilicet) *gens Homonadum, quoniam intus oppidum Homona. Cætera caſtella quadraginta quatuor inter aſperas cautes & convalles latent.* Aurelius.

2 *Datuſque rector.*] Diu etiam pòſt, in Syriam miſſus ad cenſus deſcribendos. de quâ re multa Ioſephus lib. XVIII. cap. I. II. & ſeq. Et mentio ejus apud Lucam in hiſtoriâ ſacrâ. *Lipſius.*

3 *Coluerat.*] Omnibus officiis proſecutus fuerat. *Freinsh.*

4 *In Senatu.*] Non coram, ſed per literas; morabatur enim adhuc in Campania, ut antecedentia, quæque ſequuntur, evincunt. *Freinsh.*

5 *Incuſato M. Lollio.*] Ita emendavi olim, cùm vulgô eſſet *M. Folio*. Hauſi emendationem facilè ex hiſtoriâ, quæ apud Suetonium: *Namque privignum Cajum Orienti præpoſitum, cùm viſendi gratiâ trajeciſſet Samum, alieniorem ſibi ſenſit ex criminationibus M. Lollii comitis & rectoris ejus.* Item Plinium lib. IX. & Vellejum lib. II. Fuit enim hic Lollius C. Cæſari rector, quo more principibus juvenibus etiam nunc dantur: & poſt illum P. Sulpicius Quirinius, Tiberio amicus. Cauſa errori, quòd in priſcis libris ſine geminatione ferè, *Lolio*. Lipſius.

6 *Pravitatis & diſcordiarum.*] Sic Livius, *pravitas conſulum diſcordiaque inter ipſos*, lib. 4, 26. ubi vide noſtra. *Gronovius.*

7 *Sordidamque & præpotentem ſenectam.*] Explicant tantum de divitiis: ſed pertinet etiam ad ea, quæ ope illarum efficere poterat, ſi vellet. cujus rei documentum dedit in Lepida, de qua ſupra 3, 22. *Freinsh.*

8 *C. Lutorium Priſcum.*] Vulgò, *Clutorium.* Sed Dio auctor ſic emendandi, apud quem eſt, Γάϊος Λουτώριος. Error ex adhæſu notarum, ut infrà *Pantejus*, qui eſt P. Antejus. Mentio hujus aut alterius Lutorii apud Plinium lib. VII. cap. XXIX. ubi tamen malè, *Sutorio Priſco*. Lipſius.

C. Lutorium Priſcum.] Dioni & Xiphi-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 16 vol. 1

donatum à Cæſare, [1] corripuit delator; objectans *ægro Druſo compoſuiſſe, quod, ſi exſtinctus foret, majore præmio vulgaretur*. Id C. Lutorius in domo P. Petronii, ſocru ejus Vitellia coram, multiſque inluſtribus feminis, per vaniloquentiam legerat. Ut delator exſtitit, ceteris [2] ad dicendum teſtimonium exterritis, ſola Vitellia *nihil ſe audiviſſe* adſeveravit. ſed arguentibus ad perniciem plus fidei fuit. ſententiaque Haterii Agrippæ conſulis deſignati indictum reo ultimum ſupplicium. Contra Ma- 50
nius Lepidus in hunc modum exorſus eſt. *Si P. C. unum id ſpectamus, quam nefaria voce Lutorius Priſcus mentem ſuam & aures hominum polluerit; neque carcer, neque laqueus,* [3] *ne ſerviles quidem cruciatus in eum ſuffecerint. ſin* [4] *flagitia & facinora ſine modo ſunt; ſuppliciis ac remediis, principis moderatio, majorumque & veſtra exempla temperant; & vana à ſceleſtis, dicta à maleficiis differunt: eſt locus ſententiæ, per quam neque huic delictum impune ſit, & nos clementiæ ſimul ac ſeveritatis non pœniteat. Sæpe audivi principem noſtrum conquerentem, ſi quis ſumpta morte miſericordiam ejus prævenifſet.* [5] *vita Lutorii in integro eſt, qui neque ſervatus in*

peri-

Xiphilino Γάϊος Λυτώριος Πρίσκος hic eſt: lectione dixerim eo veriore, quod prænomen equiti Romano tribuit. *Vertranius.*

1 *Corripuit delator.*] Impietatis crimine, quaſi carmine compoſito mortem Druſi ſperaviſſet. *Freinsh.* Curtius lib. 10. *Rex cognita cauſa pronuntiavit, ab accuſatoribus unum & id maximum crimen eſſe præteritum, deſperationem ſalutis ſuæ. nunquam enim talia auſuros, qui ipſum ex India ſoſpitem aut optaſſent reverti, aut credidiſſent reverſurum.* Gronovius.

2 *Ad dicendum teſtimonium exterritis.*] Id eſt, metu & vi, ad confitendum compulſis. *Pichena.*

3 *Ne ſerviles quidem.*] Id eſt, patibula cruceſque. *Lipſius.*

4 *Flagitia ſine modo.*] Lepidus non innumera volebat intelligi, nec enim hoc ad rem pertinuiſſet, verum maxima, immenſa, omnem modum egreſſa: adeo ut pares iis pœnas invenire non eſſet. *Freinsh.*

5 *In integro eſt.*] Sententia mihi mallet, eſto. *Lipſius.*

Vita Lutorii in integro eſt.] Lipſius legit, *in integro eſto*: quaſi id Lepidus pro ſententia cenſuerit. Ego nihil mutarem, propter id quod ſupra dixit, principem ſæpiſſime conqueſtum, ſi quis ſumpta morte, miſericordiam ejus præveniſſet. Ergo, ſubjicit Lepidus, mortem adhuc Lutorius non ſumpſit, vitaque ejus eſt in integro, ut nobis cavendum ſit, ne nimiæ ſeveritatis auctores ſimus. Suam ipſe poſtremo ſententiam profert, ut cedat urbe. *Pichena.*

1 In

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 16 vol. 1

periculum Reipubl. neque interfectus [1] *in exemplum ibit.* [2] *ſtudia illi ut plena vecordiæ, ita inania & fluxa ſunt : nec quidquam grave ac ſerium ex eo metuas, qui ſuorum ipſe flagitiorum proditor, non virorum animis, ſed muliercularum adrepit. cedat tamen urbe, & bonis amiſſis aqua & igni arceatur.*
51 *Quod perinde cenſeo, ac ſi lege majeſtatis teneretur.* Solus Lepido [3] Rubellius Blandus è conſularibus adſenſit: ceteri ſententiam Agrippæ ſecuti : [4] ductuſque in carcerem Priſcus, ac ſtatim exanimatus. Id Tiberius ſo-

litis

1 *In exemplum ibit.*] Quintil. Declamat. 274. *Omnis enim pœna non tam ad delictum pertinet, quam ad exemplum.* Cyprian. de Capſ. *Plectuntur quidam, quo cæteri corrigantur. exempla ſunt omnium, tormenta paucorum.* Aurelius.

2 *Studia illi ut plena.*] *Studia* ponuntur hic pro artibus & genere vitæ, cui ſe addixerat. id per ſe honorificum, homo vecors & inanis, ut Lepidus credi vult, amentia implebat ac contaminabat : eoque contemptum, vile, fluxum, nulliuſque momenti reddiderat, ut ne quidem periculum eſſet, ſi maxime abuti eo vellet, eum cuivis quidquam eſſe perſuaſurum, aut, quod ad probrum ſive diſcrimen Principis reive publicæ pertineret, effecturum. *Freinshemius.*

3 *Rubellius Blandus.*] Videndum, an hic ſit, qui in æreis numiſmatibus dicitur *C. RVBELLIVS. BLANDVS. III. VIR. A. A. A. F. F.* de quo item infra Tacitus mentionem fecit. *Vrſinus.*

4 *Ductuſque in carcerem Priſcus.*] *Carcer* ad terrorem increſcentis audaciæ, media urbe, imminens foro, Anci Marcii juſſu extructus, à coërcendo & continendo, quaſi *coarcer*, nomen habet. In eum conjecti, cluſi, non tamen in vinculis omnes fuere, ſicut refert Vlpianus CCXVI. D. de verbor. ſignific. Habuit autem carcer penitiorem ſub terra locum, quod *Tullianum* à rege Tullio appellatur : habuit & in plano locum alium vinculorum, *ergaſtulum*, opinor Nonio dictum. Illo indicta cauſa & inauditi, qui ducerentur, Tribunorum opem invocabant, vel taciti morem ducenti magiſtratui gerebant. Neque vero in carcerem ducti fuere cives, niſi prætextu delicti, quod facinus indignum putarent, ſi quem in eo deprehendiſſent: quo caſu etiam indemnati carcere cluſi ſunt, ex vinculis cauſam dicturi. Sed & alias quandoque damnati in provincia, vinctique Romam, quo appellaſſent, miſſi, ex vinculis cauſam iterum dixere, uti Senatui aut principi magis placuit. Inibi reus cervicem ſecuri ſubjiciebat, carnifex reum decollabat : quod fuiſſe Romani moris Livii multiplex ſcriptum, & Seneca l. IX. Declam. II. indicat. Indeque patet, quod dicitur apud Florum, *Iugurtha necatus in carcere.* Item quod Pomponius refert. D. de origin. juris, *necatos in carcere quoſdam ex Decemviris.* Sic quoque hic *ductus in carcerem ſtatim exanimatus*; & infra lib. V. Paconianus in carcere ſtrangulatus : & ut ſemel dicam, in reos, qui alicujus nominis, aut ſignificationis eſſent, in carcere; in eos qui humilioris fortunæ, palam animadvertebatur. *Vertranius.* Nonii loco, quem affert Vertranius, vehementer diffido. De ergaſtulis vide Lipſium 2 Elect. 15. *Gronovius.*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 16 vol. 1

litis ſibi ambagibus apud ſenatum incuſavit, cum extolleret [1] *pietatem quamvis modicas principis injurias acriter ulciſcentium*; deprecaretur *tam præcipitis* [2] *verborum pœnas*: laudaret Lepidum, neque Agrippam argueret. Igitur factum S. C. *ne decreta patrum* [3] *ante diem decimum* [4] *ad ærarium deferrentur*; *idque vitæ ſpatium damnatis proroga-*

1 *Pietatem quamvis modicas.*] Sic vocabatur tum temporis, quæ veriore vocabulo eſt *ſæva adulatio* 4, 26. Suet. Auguſt. 68. *laudavit quidem pietatem tantopere proſe indignantium.* Domitiano 11. *Permittite, P. C. a pietate veſtra impetrari.* Ovidius l. 1. metam.

Nec tibi grata minus pietas, Auguſte, tuorum,
Quam fuit illa Iovi.

Non melior *pietas* Vitellianorum l. 2. hiſtor. cap. 69. *Gronovius.*

2 *Verborum pœnas.*] Rectè, quia verba, non facta Lutorii pœna adfecta ſunt. Nec malè tamen, *reorum pœnas*, argumento decreti, quod ſecutum. *Lipſius.*

3 *Ante diem decimum.*] Intercidetat nota numeri, quam nos certis auctoribus reſtituimus. Suetonio in Tiber. cap. lxxv. *Nam cùm Senatusconſulto cautum eſſet, ut pœna damnatorum ſemper in decimum diem differretur.* Dione lib. LVII. Καὶ δόγμα τὶ παραδοθῆναι ἐκέλευσε, μήτ' ἀποθνήσκειν ἐντὸς δέκα ἡμερῶν τὸν καταψηφισθέντα ὑπ' αὐτῶν, μήτε τὸ γράμμα τὸ ἐπ' αὐτῷ γινόμενον, ἐς τὸ δημόσιον ἐντὸς τοῦ αὐτοῦ χρόνου ἀποτίθεσθαι. Qui & idem repetit, fine libri LVIII. Nec aliud Seneca ſenſit, De tranquillitate 1. cap. XIV. *Credisne illum decem medios uſque ad ſupplicium dies ſine ulla ſolicitudine exegiſſe?* Manſiſſe videtur id decretum, donec Theodoſius Imp. clementiſſimè convicto & damnato reo dies indulſit triginta vitæ: in l. Si vindicari C. De pœnis. Sidonius ergo non abeſt quin falſus ſit, l. 1. Epiſt. qui id tribuit SC. Tiberiano. *Ex vetere*, inquit, *Sc. Tiberiano triginta dierum vitam poſt ſententiam trahit.* Hæc ſatis certa videbantur. at turbant me Declamatores: inter quos Quinctilianus Themate declamationis CCCIII. *Damnatorum*, inquit, *ſupplicia in diem triceſimum differantur.* Et in ipsâ Declamatione: *Et mihi videtur ideo conſtituta eſſe lex, quæ damnatum poſt triceſimum diem puniri voluit: quoniam videbat legum lator poſſe fieri ut deciperetur accuſator.* Item Calpurnius Flaccus (Pithœo noſtro auctores hos debemus) Declamat. XXV. *Pœna raptoris in diem trigeſimum differatur.* Nam vixiſſe iſtos ante Theodoſii longè ævum, ſatis claret. An igitur exoleſcentem rettulit dumtaxat ratamque Tiberianam legem habuit Theodoſius, & in Tacito, Dione, Senecâ, ſuſpicamur de mendo? An potiùs Declamatores illi in transſcribendo vitiati à poſteris ſunt, & ad poſteriorem illam legem aptati? Mehercle hæreo. eò magis, quòd Quinctilianum illum Auguſti ævo vixiſſe volunt: quod ex hoc loco non poteſt. *Idem.*

4 *Ad ærarium deferrentur.*] In ærario tabulæ publicæ & acta Senatus. Livius lib. XXXV. *Verum cùm ſint notiſſimæ ſibi cum Conſule inimicitiæ, quid ab eo poſſe quemquam æqui exſpectare, qui per infrequentiam furtim factum Sc. ad ærarium detulerit?* Nec antè rata, donec delata. intereà Auctoritas dicebatur, non *Sc.* ut ex Cicerone & Dione jam alii notarunt. Vide ſimilem in Tacito locum lib. XIII. de multis Ædilium. *Idem.*

Aa 1 *In*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 16 vol. 1

garetur. ſed non ſenatui libertas ad pœnitendum erat;
52 neque Tiberius [1] interjectu temporis mitigabatur. C. Sulpicius, D. Haterius conſules ſequuntur. Inturbidus externis rebus annus, domi ſuſpecta ſeveritate adverſum luxum; qui immenſum proruperat ad cuncta, quis pecunia prodigitur. Sed alia ſumptuum quamvis graviora, diſſimulatis plerumque pretiis occultabantur; ventris & ganeæ paratus adſiduis ſermonibus vulgati, fecerant curam, [2] ne princeps antiquæ parcimoniæ durius adverteret. Nam incipiente C. Bibulo, ceteri quoque ædiles diſſeruerant, [3] *ſperni ſumptuariam legem,*

[1] ve-

1 *Interjectu temporis mitigabatur.*] Tiberius C. Lutorii mortem ægre tulit, non quod ſupplicio affectus, ſed quod à Senatu, ſe abſente, damnatus eſſet. Quare SCto caveri voluit: Ne quis reus à Senatu damnatus, intra diem decimum necaretur. Neve ſententia contra reum lata, ante id tempus publicaretur: ut de ſententia admonitus Cæſar, licet abſens, cauſam recognoſceret, reo gratificaretur, ex voluntateve de eo judicium proferret. Has cauſas ferendi Senatuſconſulti retulit Dio l. LVII. quas prætermiſſas à Tacito, nolui ſilentio præteriiſſe. *Vertran.*

2 *Ne princeps antiquæ parſimoniæ.*] Rhenanus, aliique ipſum ſecuti hunc locum ſic conſtruxerunt: ne princeps durius adverteret antiquæ parſimoniæ. Mihi videtur Tiberium ipſum appellari *Principem antiquæ parſimoniæ*, quod ex hiſtoria clarum, & teſtatur Tacitus lib. IV. *Rari per Italiam Cæſaris agri, modeſta ſervitia, intra paucos libertos domus.* Similis loquendi modus eſt l. XII. *Libertinus ſeſtertii ter millies poſſeſſor, antiqua parſimonia laudibus cumulabatur.* Pichena.

3 *Sperni ſumtuariam legem.*] Auguſti ſumptuariam intellegit, de quâ Agellius l. II. *Poſtremò lex Iulia ad populum pervênit, Cæſare Auguſto imperante, quâ profeſtis quidem diebus ducenti finiuntur: Kalendis, Idibus, Nonis, & aliis quibuſdam feſtis, trecenti: nuptiis autem & repotiis HS. millies eſſe. Etiam dicit Capito Atejus edictum Divíne Auguſti an Tiberii Cæſaris*, &c. Quo loco claram mendam per occaſionem tollo, legoque: *nuptiis autem & repotiis ſeſtertii mille. Eſſe etiam dicit Capito*, &c. Seſtertiûm millies ad nuptias ut definiat ulla lex? non poteſt; nimis immane eſt. At ſeſtertii mille conveniunt, & συμμελείαν habent cum numero priore, ducentorum trecentorumque. Ceterùm hanc Tiberii curam intellexit Plinius lib. XXXIII. cap. II. hoc diverſus, quòd C. Sulpicium Galbam Ædilem nominat, non C. Bibulum, rejicitque in annum ſequentem quo conſules Vetus & Pollio. *Tiberii demùm*, inquit, *principatus nono anno, in unitatem venit equeſtèr ordo, anulorumque auctoritati forma conſtituta eſt, C. Aſinio Pollione, C. Antiſtio Vetere Coſſ. anno urbis conditæ* DCCLXXV. *quod miremur, futili pœne de cauſsâ. Cùm C. Sulpicius Galba, dum juvenalem famam apud principem popinarum pœnis aucupatur, queſtus eſſet in Senatu, vulgo inſtitores ejus culpa defendi anulis.* Fieri tamen poteſt, ut iterata tunc ea inquiſitio. *Lipſius.*

1 Ve-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 16 vol. 1

[1] *vetitaque utenſilium pretia augeri in dies :* [2] *nec mediocribus remediis ſiſti poſſe.* & conſulti patres, integrum id negotium ad principem diſtulerant. Sed Tiberius ſæpe apud ſe penſitato, an coërceri tam profuſæ cupidines poſſent, num coërcitio [3] plus damni in Remp. ferret ; quam indecorum adtrectare quod non obtineretur ; vel retentum ignominiam & infamiam virorum inluſtrium poſceret: poſtremo literas ad ſenatum compoſuit, quarum ſententia in hunc modum fuit. *Ceteris forſitan in rebus P.* P. 53
C. magis expediat me coram interrogari, & dicere quid è Repub. cenſeam : in hac relatione ſubtrahi oculos meos melius fuit, ne denotantibus vobis ora ac metum ſingulorum, qui pudendi luxus arguerentur, ipſe etiam viderem eos, ac velut deprehenderem. Quod ſi mecum ante [4] *viri ſtrenui ædiles conſilium ha-*

1 *Vetita utenſilium pretia augeri.*] Freinshemius, *ſupellectilium prohibitam taxationem non modo retineri, verum etiam indies augeſcere.* Mirum omnibus partibus. Tu accipe ; & in cibaria & convivia plus pluſque indies, quam conceſſum ſit, impendi. De ganeæ namque paratibus agunt : & *utenſilia* quæ ſint, diximus ad 1,70. *Gronovius.*

2 *Nec mediocribus remediis ſiſti poſſe.*] Corruptus hic quidem eſt Man. *remedii iſti.* qui tamen ad veram lectionem aperit viam, *remediis ſiſti.* Nam Tacito familiaris loquutio lib. XIV. *Nec jam ſiſti potuerat.* lib. XV. *Neque tamen ſiſti potuit.* Hiſt. lib. V. *nec ſiſti poterat.* Et fortaſſe à Livio ſumpſit, qui lib. III. ait: *non ita civitatem ægram eſſe, ut conſuetis remediis ſiſti poſſit.* Pichena. Vide noſtra ad Livium lib. 4, 12. *Gronovius.*

3 *Plus damni.*] E numero ſcilicet periclitantium, & malitiâ delatorum. Itemque ex infamiâ, ut addit, tot illuſtrium. *Lipſius.*

Num coërcitio plus damni in remp. ferret.] Quæritur cur luxus coërcitio majus damnum reip. afferat, cum contra, idque plurimis rationibus, utiliſſima videatur. Reſpondet ipſe Tacitus infra : *Si quis legem ſanciat, pœnas indicat, iidem illi civitatem verti, ſplendidiſſimo cuique exitium parari, neminem criminis expertem clamitabunt.* Pichena.

4 *Viri ſtrenui.*] Plerique, diligentes, aut quid ſimile : tamquam eo reſpiceretur, quod in adminiſtrando Magiſtratu ſuo ſtrenuos ſe præberent. Sed magis eſt, ut citra hunc aſpectum, titulus iſte his temporibus hujus & paris dignitatis hominibus tribui conſueverit. Idque patet ex adjectione *viri, Viri ſtrenui ædiles.* Sic Cic. pro Cluentio cap. 8. *Aſturius, vir fortis, & experiens, & domi nobilis.* Atque idem alibi *Virum fortem ac ſtrenuum C. Cæſarem* nominat. Iam tum enim cepit, ſobriis quidem & verecundis primordiis, illa titulorum luxuria, quæ poſtea, ut ex hiſtoriæ Auguſtæ ſcriptoribus libriſque juris conſtat, immenſum aucta eſt, noſtræque adeo ætati, amiſſis ereptiſque pridem rebus ingentem inanium vocabulorum theſau-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 16 vol. 1

habuiſſent; neſcio an ſuaſurus fuerim omittere potius prævalida & adulta vitia, quam hoc adſequi, ut palam fieret [1] *quibus flagitiis impares eſſemus. ſed illi quidem officio functi ſunt, ut ceteros quoque magiſtratus ſua munia implere velim: mihi autem neque honeſtum ſilere, neque proloqui expeditum, quia non ædilis, aut prætoris, aut conſulis partes ſuſtineo: majus aliquid & excelſius à principe poſtulatur; & cum recte factorum ſibi quiſque gratiam trahant,* [2] *unius invidia ab omnibus peccatur. Quid enim primum prohibere, & priſcum ad morem recidere adgrediar?* [3] *villarum ne infinita ſpatia,* [4] *familiarum numerum,*

ſaurum reliquit. *Freinshemius.* Inſanam epithetorum, quibus vulgo utimur, luxuriam reprehendi facile fero. Sed principium ejus à Cicerone vel Tiberio vel Tacito petere eſt jocari. Non dubito quin *viri ſtrenui* ſint, acres, vigilantes, intenti, ſuique muneris & officii memores, quod in hoc ipſo demonſtrarint negotio. Prorſus ſic Fabius apud Livium 28, 40. *quemadmodum jam certa provincia Africa conſulis, viri fortis ac ſtrenui, ſit.* Et Parmenion apud Curtium lib. 7. *Rex expeditionem parat in Arachoſios. ſtrenuum hominem & nunquam ceſſantem.* Quæ nequaquam addidiſſent illi, niſi res præſens eo duceret. *Gronovius.*

1 *Quibus flagitiis impares eſſemus.*] Non promiſcue dicitur ſe vitiis inferiores eſſe; neque enim verum illud aut honeſtum; ſed eo tendit Tiberii oratio, ſicut in progreſſu ejus diſertius exponitur: eſſe vitia, quibus obviam iri poſſit; eſſe alia, quibus non poſſit. ſed vulgo diſcrimen hoc ignorari, atque ideo etiam in prævalidis vitiis ſubeſſe apud homines metum atque diffidentiam. quod ſi autem hoc jam adgrediantur, tum iſtud diſcrimen manifeſtatum iri, atque neminem deinceps ignoraturum eſſe, quæ vitia legibus validiora eſſent, & propterea impune poſſent exerceri. *Freinsh.*

2 *Vnius invidia ab omnibus peccatur.*] Vnius, ſcilicet Principis, cui ſoli communia vitia imputantur. Aliquid ſimile dixit Tacitus in vita Agricolæ: *proſpera omnes ſibi vindicant, adverſa uni imputantur.* Eodem modo paulo infra Tiberius ait: *Simultates faciunt, ac mihi relinquunt.* Pichena.

3 *Villarumne infinita ſpatia.*] Adverſum leges agrarias. Horat. *Agri quantum nec milvus oberret.* Lex Licinia plus quingenta jugera agri habere civem Romanum vetabat. Varro 1. de re ruſtica. Ipſe ſua lege damnatus, cum ſubſtituta filii perſona amplius poſſideret. Plin. 28, 2. *Verum confitentibus Italiam latifundia perdidere.* Idem ejuſdem libri cap. 6. *Muretus.*

4 *Familiarum numerum.*] Numerum ſervorum Romanis eum reperio, qui non facilè fidem inveniat moribus noſtris. *Tacitus* l. XIV. Pedanio Coſtæ tribuit quadringentos: Plinius Cæcilio cuidam Iſidoro quinquies mille. Et hi nihil dicunt, præ Athenæo, cujus ipſa ponam verba, è lib. VI. c. VII. Πρὸς ταῦτα ἀπαντήσας ὁ Λαρήνσιος ἔφη. Ἀλλὰ Ῥωμαίων ἕκαστος, οἶδας δ' ἀκριβῶς ταῦτα ὦ καλὲ Μασσούριε, πλείστους ὅσους κεκτημένος οἰκέτας. Καὶ γὰρ μυρίους καὶ δισμυρίους, καὶ ἔτι πλείους δὲ πάμπολλοι κέκτηνται. οὐκ ἐπὶ προσόδοις δὲ, ὥσπερ ὁ τῶν Ἑλλήνων ζάπλουτος Νικίας· ἀλλ' οἱ πλείους τῶν Ῥω-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 16 vol. 1

rum, & nationes? [1] *argenti & auri pondus?* [2] *æris, tabularumque miracula?* [3] *promiſcuas viris & feminis veſtes? atque illa*

τῶν Ῥωμαίων συμπεριόντας ἔχουσι τοὺς πλείστους. id eſt: *Poſt hæc reverſus Larentius ait. At Romanorum unus aliquis quanto plures poſſideat ſervos, tu noſti optime Maſſuri. Nam ad decem & viginti millia, imo plures etiam, multi habuerunt. nec tamen ut quæſtum ex iis faciant. ſicut Græcorum ditiſſimus ille Nicias: ſed plerique Romani anteambulones eos habent comiteſque maximâ ex parte.* Seneca de Demetrio: *Feliciorémne tu Demetrium Pompeianum vocas, quem non puduit locupletiorem eſſe Pompeio? Numerus illi quotidie ſervorum velut imperatori exercitus referebatur: cui jamdudum divitiæ eſſe debuerant duo vicarii & cella laxior.* Tot ſervi, ſi Deo placet, uni ſervo. Vt non injuriâ queratur & culpet Plinius *mancipiorum legiones, & in domo turbam externam, & ſervorum quoque cauſâ nomenclatorem adhibendum.* Nec Romæ ſolùm hæc copia: etiam Athenis. Thucydidem auctorem habeo, ex eâ urbe, bello Peloponneſiaco, idque uno tempore, transfugiſſe ad hoſtem ſuper viginti millia ſervorum: & quidem ſervorum, qui manuarias operas exercerent. Quantam vim in urbe ſuſpicari debemus fuiſſe reliquam? Verba ejus, ſi quis requirit, hæc l. VII. Τῆς τε γὰρ χώρας ἁπάσης (οἱ Ἀθηναῖοι) ἐστέρηντο, καὶ ἀνδραπόδων πλέον ἢ δύο μυριάδες ηὐτομολήκεσαν. Καὶ τούτων πολὺ μέρος χειροτέχναι. *Lipſ.*

Familiarum numerum & nationes.] Omnia hæc proprie accipienda. Conſtat enim dites illos atque luxurioſos in ſervis emendis plurimum etiam ad nationis delectum reſpexiſſe, atque proinde quum diverſas in familia nationes haberent, in eas tamquam claſſes, ipſam diſtribuiſſe. Vide auctores, quos Pignorius adducit, & noſtrum 14, 44. *Freinſh.*

1 *Argenti & auri pondus.*] Cornelius Rufinus Senatu motus eſt à Fabricio, quod x. pondo vaſa argentea comparaſſet. Val. Maximus l. 2. Livius lib. 14. Gellius 4, 8. ubi male legitur *factitaret*, pro *facti haberet*. Idem l. 17. c. 25. Plutarchus in Sulla. *Muretus.* Virgilius: *ſunt auri pondera facti Infectique mihi.* Silius lib. 13. ejus imitator.

Nec modus argento, cælataque pondera facti
Tantum epulis auri.

Aurelius.

2 Æris.] *Objecit accuſator Camillo, quod ærata oſtia haberet in domo*, ait Plin. lib. 34, cap. 3. Ovid 6. Faſt. *Quæ nunc ære nitent, ſtipula tunc tecta virebant.* Luxuries æris in candelabris, in columnarum capitellis, & pedibus; etiam in columnis, in lectorum, menſarumque pedibus, in tricliniis, & abacis; quæ omnia legendis auctoribus paſſim videas, & colligas, & peculiariter in Plinio. *Aurelius.*

3 *Promiſcuas viris & feminis veſtes.*] Sericas intellegit Coaſque, quibus abſtinebant nec viri. Carpit non ſemel graviſſimus auctor Seneca. ut epiſt. CXXIII. *Non videntur tibi contra naturam vivere, qui commutant cum feminis veſtem? non vivunt contra naturam, qui exſpectant* (corrigo *expectunt*) *ut pueritia ſplendeat tempore alieno?* & CXIV. *Quòd vides iſtos ſequi, qui aut vellunt barbam aut intervellunt; qui labra preſſiùs tondent & abradunt, ſervatâ & ſubmiſſâ ceterâ parte: qui lacernas coloris improbi ſumunt, qui perlucentem togam.* Et Plinius: *Nec puduit has veſtes* (de Cois loquitur) *uſurpare etiam viros, levitatem propter æſtivam. In tantum à loricâ gerendâ diſceſſêre mores, ut oneri ſint etiam veſtes.* Plura pete è Clem. Alexandr. lib. III. Pædag. cap. III. cujus index,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 16 vol. 1

illa feminarum propria, quis [1] *lapidum cauſſa pecuniæ noſtræ ad externas aut hoſtilis gentes transferuntur? Nec ignoro* [2] *in conviviis & circulis incuſari iſta, & modum poſci: ſed ſi quis legem ſanciat, pœnas indicat; iidem illi civitatem verti, ſplendidiſſimo cuique exitium parari, neminem criminis expertem clamitabunt. atqui ne corporis quidem morbos veteres & diu auctos, niſi per dura & aſpera coërceas; corruptus ſimul & corruptor, æger & flagrans animus, haud levioribus remediis reſtinguendus eſt, quam libidinibus ardeſcit. tot à majoribus repertæ leges, tot quas divus Auguſtus tulit, illæ oblivione, hæ (quod flagitioſius eſt) contemptu abolitæ, ſecuriorem luxum fecere. nam ſi velis quod nondum vetitum eſt; timeas, ne vetere: at ſi prohibita impune tranſcenderis; neque metus ultra, neque pudor eſt. Cur ergo olim parcimonia pollebat? quia ſibi quiſque moderabatur: quia* [3] *unius urbis cives eramus: ne irritamenta quidem eadem, intra Italiam dominantibus. externis victoriis aliena, civilibus etiam noſtra conſumere didicimus. Quantulum iſtud eſt de quo ædiles admonent! Quam, ſi cetera reſpicias, in levi habendum! At Hercule nemo refert, quod Italia externæ opis indiget, quod* [4] *vita populi Romani per incerta maris*

index, *περὶ τοὺς καλλωπιζομένους τῶν ἀνδρῶν. Lipſius.*

Promiſcuas viris.] Vide Senecam epiſt. 123. & Clementem lib. 3. Pædagogi. *Muretus.*

1 *Lapidum cauſſa pecuniæ.*] Gemmas intellegit, & inprimis uniones: quorum feminis ad inaures creber uſus. Vide *Excurſ. I.* Lipſius.

Lapidum cauſa pecuniæ.] Plinius 12, 19. *Arabiæ etiamnum felicius mare eſt. Ex illo namque margaritas mittit: minimaque computatione millies ſeſtertium annis omnibus Indi & Seres peninſulaque illa imperio noſtro adimunt.* Gronovius.

2 *In conviviis & circulis.*] Cicero lib. 2. ad Att. 18. *Hac tamen in oppreſſione ſermo in circulis duntaxat & conviviis eſt liberior.* Livius lib. 44. *In omnibus circulis, atque etiam ſi diis placet, in conviviis, ſunt qui exercitus in Macedoniam ducant.* Aurelius.

3 *Vnius urbis cives.*] Quaſi dicat, at nunc ex omni orbe mixtio ſumus. Vndique gentes civitate & honoribus donatæ, itemque non donatæ confluximus. Quæ vera ſunt de illo ævo: vel Senecam ad Helviam vide, c. VI. *Lipſius.*

Vnius urbis cives.] Alienigenis enim quam plurimis Romana civitate donatis, jam non omnes urbis incolæ, unius urbis Romæ cives erant; ſed ex aliis civitatibus oriundi, & quaſi gentium colluvies. Non mirum ergo, ſi diverſi mores, diverſa luxus irritamenta intulerunt. *Pichena.*

4 *Vita populi Rom. per incerta.*] Nam è Sicilia, ex Africa, ex Ægypto, frumen-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 16 vol. 1

maris & tempeſtatum quotidie volvitur. ac [1] *niſi provinciarum copiæ & dominis, & ſervitiis, & agris ſubvenerint; noſtra nos ſcilicet nemora, noſtræque villæ tuebuntur. Hanc P. C. curam ſuſtinet princeps. hæc omiſſa, funditus Remp. trahet. reliquis intra animum medendum eſt: nos, pudor; pauperes, neceſſitas; divites, ſatias in melius mutet. Aut ſi quis ex magiſtratibus, tantam induſtriam ac ſeveritatem pollicetur, ut ire obviam queat; hunc & laudo, & exonerari laborum meorum partem fateor. ſin accuſare vitia volunt, dein cum gloriam ejus rei adepti ſunt,* [2] *ſimultates faciunt, ac mihi relinquunt; credite P. C.*

mentum advehebatur. Columella l. 1. *Itaque in hac Latia & Saturnia terra, ubi dii cultus agrorum progeniem ſuam docuerunt; ibi nunc ad haſtam locamus, ut nobis ex tranſmarinis provinciis advehatur frumentum, ne fame laboremus: & vindemias condimus ex inſulis Cycladibus, ac regionibus Quadicis Gallicisque.* Muretus. Lib. XII. *Navibuſque & caſibus vita populi Romani permiſſa eſt.* Pichena. Patet *vitam pop. Rom.* appellari commeatus; quibus illa ſuſtinebatur, quique ex tranſmarinis provinciis Sicilia, Ægypto, Africa ſubvehebantur. *Freinshemius.*

1 *Provinciarum copiæ & dominis & ſervitiis.*] *Copiæ* accipiendæ, quomodo 15, 16. *Obſeſſis adeo ſuppeditaviſſe rem frumentariam conſtitit, ut horreis ignem injicerent; contraque prodiderit Corbulo, Parthos inopes copiarum &c.* Sic igitur accipienda *copiarum* vox; *tuendi* vero quomodo Germ. 14, 5. *Magnum comitatum non niſi vi belloque tueare &c.* h. e. alas, ſuſtentes, toleres. *Freinshemius.*

2 *Simultates faciunt.*] Iof. Mercerus, *fugiunt*: at ego *faciunt*, verum puto. Semina ſimultatum illi ſpargunt, me volunt colligere acerbos fructus. Mox etiam, *remiſſam curam* interpretantur, *permiſſam.* nam ita Suetonius Tib. cap. XXXIV. *Annonam macelli Senatus arbitrio quotannis temperandam cenſuit, dato Ædilibus negotio, popinas ganeaſque uſque eò inhibendi, ut ne opera quidem piſtoria vænalia proponi ſinerent.* Sed hoc ſanè ad publicum luxum, & divitum iſtorum, non ſpectat: magis ad pretia rerum (prior quidem pars:) & reliqua ad plebeculæ diſciplinam. Nihil quidem nunc actum, Tacitus ita clarè dicit, & poſt orationem etiam oſtendit, ut calumnia ſit aliter interpretari. Et age, diſſentiat à Suetonio: an rarum eſt? *Lipſius.*

Simultates faciunt, ac mihi relinquunt.] Curioſe inquirenti mihi olim in hanc ſententiam, viſum mendum, & probavi doctis: nunc, niſi fallor, veram medicinam vidi. Reſcribendum, *ſimultates faciendas mihi relinquunt.* Fons mēdi ex veteri ſcriptura, *faciundas.* Ædiles incuſaverant luxum generali oratione, gloriamque ex eo apti. Remedium ei malo in ſingulorũ correptione, quod plenum invidiæ & ſimultatum Senatus ad Principẽ retulerat. Ille ambigua, ut ſolebat, oratione primum excuſat in univerſum emendari poſſe. Sub finem, iiſdem, qui gloriam ex reprehenſione vitiorum quæſiverant, relinquit emendationem ſingulorum, hoc eſt, *ſimultates faciundas.* Et ne coacti videantur, vult videri relictum hoc ipſorum arbitrio, ſi pares ſe judicent tantæ rei. Senſit Senatus

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 16 vol. 1

P.C. *me quoque non eſſe offenſionum avidum. quas cum graves,* [1] *& plerumque iniquas pro Rep. ſuſcipiam, inanes & irritas,* 55 *neque mihi aut vobis uſui futuras, jure deprecor.* Auditis Cæſaris litteris, [2] remiſſa Ædilibus talis cura; luxuſque men-

rejecta in Ædiles, qui tamen, ut ex sequentibus apparet inveterato malo medicinam facere non potuerint. Suet: in Tib: cap 34 discerte datum hoc Ædilibus negotium asserit.

Principis voluntatem, & ædilibus, qui emendationem poſtulaverant, eam curam permiſit. Indicio eſt Suetonius in Tiberio; & quod Tacitus addit *remiſſam ædilibus talem curam,* non eſt contra. permiſſum enim vult ædilibus, ut in luxum inquirant ex ſumtuariis legibus. *Remiſſa* ſi quidem idem quod permiſſa, ut lib. I. *Remiſit Cæſar*, pro permiſit, quod adſeruit maximus Cujacius. Symmachus l. 9. Ep. 6. *Actores abſentium, quibus res longinqua remittitur, tanquam ſoluti legibus vivunt, quoniam procul poſitis nullus damnorum (ſcr. dominorum) terror incurrit.* Et alia exempla paſſim. Sed quid fiet iis, quæ mox Tacitus addit, luxum illum & profuſionem annonæ ab Actiaca pugna ad Galbæ imperium licentia ſumma exercitā, tandem poſt Veſpaſiani ævum per ſe exoleviſſe. Scilicet ut ſumtuariis Auguſti ac Tiberii legibus nullus magnus & rigidus vindex, ita quod nunc ædilibus permiſſum, id exercuere in popinas ac vulgares cœnas, non in procerum & magnatium inſana convivia; quod & Plinii locus de Galba ædile popinarum pœnis famam aucupante indicio eſt. *Mercerus.* Advolavi & ego, muſcæ more, ad ulcus iſtud, & putabam membrum ſanum ſtatim exhiberi poſſe, reciſis voculis binis *faciunt ac*: verum jam ſero vulgatum; ut dicat Tiberius initium ſimultatum oriri quidem ab ædilibus: ſed excuti ſtatim deinde, & transferri cum augmento in ſe exſecutorem talium. Simile huic, quod ſupra, l. 2. Ann. c. 38. *Vrgere modeſtiam Senatus, eandem vim in me tranſmittere,* &c. Gruterus. Senſus poſtulat *faciundas mihi relinquunt.* Poſtulant illi Senatuſconſulta acria: deinde negligunt ea exſequi, Cæſaremque ea cura offenſionibus plena onerant. Similis ſenſus lib. VI. *Neque emtio agrorum exercita ad formam Senatus conſulti, acribus, ut ferme talia, initiis, incurioſo fine.* Grotius.

1 *Plerumque iniquas.*] A pravis cauſis animiſque ortas, non ex merito meo. *Lipſius.*

2 *Remiſſa ædilibus.*] Si *remiſſa* ſic explicamus, ut ædiles ab ejuſmodi cura demoti ſint, quid Suetonio reſpondebimus: *dato ædilibus negotio popinas ganeaſque uſque eo inhibendi, ut ne opera quidem piſtoria proponi venalia ſinerent.* Si autem permittendi ſignificatu, ſicut illud, *Manibus & cineri (ſi qua eſt ea cura) remitto;* alio in luto verſamur, nam ædiles ſolentes incumbebant in curam annonæ, & cibariorum. *Annonam curamus, & ædilem gerimus* ait amicus Apuleio, qui piſces nimis caros præſtinaverat. Nec dicemus (niſi ſubfrigide) nonnulla quibuſdam permitti, qui ea per ſe jam facere poterant. His igitur evitandis accipiamus *remiſſa*, id eſt, rejecta denuo in ædiles: ii enim Senatum, Senatus Tiberium conſuluere, à quo ædiles juſſi ſunt propriam curam ſubire. *Remittere* dicta ſignificatione, *integramq; cauſam ad ſenatum remittit.* At contentioſis τῇ ἀντιλογίᾳ ſatisfaciemus. *Salinerius.* Non, *remiſſa*, hoc eſt, omiſſa vel neglecta: ſed potius permiſſa, vel rejecta. quaſi dicat: reliquerunt ædilibus, ut ipſi ſuum munus curarent, quandoquidem neque Princeps, neque Senatus, quidquam ſuper eo negotio ſtatuere volebant. atque ipſorum ædilium alioqui cura erat, ut annonæ præeſſent. Eam quoque ſignificationem eſſe verbo, *remittere*, notat

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 16 vol. 1

menſæ, à fine Actiaci belli ad ea arma [1] quis Ser. Galba rerum adeptus eſt, per annos centum profuſis ſumptibus exerciti, paulatim exolevere. Cauſſas ejus mutationis quærere libet. Dites olim familiæ nobilium aut claritudine inſignes, ſtudio magnificentiæ prolabebantur. nam etiam tum [2] plebem, ſocios, regna colere, & coli licitum: ut quiſque opibus, domo, paratu ſpecioſus, per nomen & clientelas inluſtrior habebatur. poſtquam cædibus ſævitum, & magnitudo famæ exitio erat; ceteri

tat Lipſius ex Cujacii obſervationibus, in verbis, *Remiſit Cæſar adroganti moderatione*, Annal. l.1. Eodem ſenſu Tacitus lib. III. *integramque cauſam ad ſenatum remittit.* Pichena. Ambiguum ſenſum patit hæc vox: nam poteſt intelligi tanquam ædilibus permiſſa fuiſſet, ſic ſupra 8, 8. *Remiſit Cæſar adroganti moderatione;* ſed ratio ſuadet, ut potius interpretemur gratiā ejus curæ factam ædilibus: quomodo enim ipſis permiſſa intelligi poteſt, quam illi jam ad ſenatum, hic ad Principem detulerant: quamque ipſe princeps ut nimis invidioſam gravemque declinabat. *Freinshemius.*

1 *Rerum adeptus eſt.*] Faciebam olim, *rem Romanam adeptus*: nunc non muto. Eſt archaiſmus, & ſic dictum, ut *Rerum potiri.* Nam ita l. VI. *Nihil abnuentem, dum dominationis apiſceretur.* Lipſius.

Quis Sergius Galba rerum adeptus eſt.] Notha ſunt viro doctiſſimo, qui reſtituit ab ingenio: *rem Romanam adeptus eſt.* Non σολοικίζει Tacitus, ſed θουκυδιδίζει, apud quem legimus: ὁ δῆμος εὐθὺς ἀναλαβὼν τὰ ὅπλα ὑπὸ ὀργῆς ἐχώρει ἐπί τε Πελοποννησίους καὶ τὰ ἐναντία σφίσι μετ' αὐτῶν πράξαντας, καὶ προσπεσόντες τρέπουσι ἅμα μὲν μάχῃ αἰφνιδίῳ, ἅμα δὲ τοῖς Ἀθηναίοις τῶν πυλῶν ἀνοιγομένων φοβηθέντων. i. *populus armis ocius arreptis animo irato in Peloponneſios ferebatur, inque ſuos, qui diverſæ factionis erant, & facta impreſſione vertunt in fugam cum prælio repentino, tum portis Athenienſibus apertis territorum.* Ad quæ Scholiaſtes φοβηθέντων ἀντὶ τοῦ φοβηθέντες. lege meo periculo φοβηθέντας. Similia Latinis auribus Afranius obtulit apud Nonium: *Optandum uxorem, quæ non vereatur viri.* Verum hæc nobis in mundo ſunt, ne foras quæſitum eamus. Tac. 6. Ann. *nihil abnuentem dum dominationis apiſceretur.* Salinerius. Galba oblatam à Tarraconenſibus coronam auream librarum x. conflavit, & tres uncias, quæ ponderi deerant, exigi juſſit: appoſita largiore cœna ingemuit. Ordinario diſpēſatori breviarium rationum adferenti paropſidem leguminis pro ſedulitate ac diligentia porrexit. Cano autem Choraulæ mire placenti denarios quinque donavit prolatos manu ſua è peculiaribus loculis ſuis. *Sueton.* in Galb. 12. vide quæ ſcripſimus lib. 15. Variarum lect. cap. 11. *Muretus.*

2 *Plebem, ſocios, regna colere.*] Id eſt, demereri, θεραπεύειν. Sicut apud Dionem 45, 2. Auguſtus ludos edidiſſe dicitur, ἐπὶ τῇ τοῦ πλήθους θεραπείᾳ. neque ad ſolam liberalitatem cum nonnullis reſtringi debet: quippe omnis generis artes, officia, beneficia, quibus animi conciliari poſſunt, complectitur. *Freinshem.*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 16 vol. 1

ceteri ad ſapientiora convertere. ſimul novi homines è municipiis & coloniis, atque etiam provinciis, in ſenatum crebro adſumpti, domeſticam parcimoniam intulerunt; & quamquam fortuna vel induſtria plerique pecunioſam ad ſenectam pervenirent, manſit tamen prior animus. Sed præcipuus adſtricti moris auctor Veſpaſianus fuit, antiquo ipſe cultu victuque. [1] obſequium inde in principem, & æmulandi amor, validior quam pœna ex legibus & metus. Niſi forte rebus cunctis ineſt quidam velut orbis, ut quemadmodum temporum vices, ita morum vertantur: nec omnia apud priores meliora, ſed noſtra quoque ætas multa laudis & artium imitanda poſteris tulit. [2] Verum hæc nobis * majores cer-

1 *Obſequium inde in Principem.*] Simillimum, quod Panegyriſtes ad Theodoſium: *Tuæ Imperator epulæ menſis communibus parciores. hinc certatim in omnes luxuriæ pudor, parcimoniæ cultus inolevit: & quieſcentibus legum minis, ſubiit quemque* (ita lego) *privatim pœnitentia.* Lipſius.

2 *Verum hæc nobis.*] In funeſto hoc loco olim conclamavi. Fortè, *nobis in majores*, id eſt, adverſum majores. medicina, quæ huic mortuo non faciet vitam. *Idem.*

Verum hæc nobis majores certamina.] Quid ſi legatur, *erga majores certamina.* Rhenanus. Scribo, *nobis in majores.* Vertranius. Faernus addebat vocem, *adverſus*, & ita legebat: *Verum hæc nobis adverſus majores*, &c. Sed incertum, utrum ea lectio ex conjectura ſit, an ex vetere aliquo libro. *Vrſinus.* Ea quibus de virtute cum majoribus certamus, nec cedimus: quod optat haud ignarus cum Venuſino vate vitii naturæ humanæ, *Mox daturos progeniem vitioſiorem.* Convertit ſe ad majores, ut infra ad Romanos omnes lib. 3. hiſt. *quibus armorum cauſis, quo tantæ cladis pretio pro patria pugnavimus?* Verum in quem uſum timor iſte? jam eo ſub Domitiano ventum erat, ut nil pejus timeri poſſet. Iuv. Sat. 1.

Nil erit ulterius, quod noſtris moribus addat
Poſteritas, eadem cupient, facientque minores.

Non hæc, nón Annales Tacitus vivo Domitiano compoſuit, ſed eo mortuo, cum jam virtutes quaſi poſtliminio ſub optimis principibus redirent. lib. 11. Ann. *utriuſque principis rationes prætermitto ſatis narratas libris, quibus res Domitiani imperatoris compoſui.* Et in Agricol. *nunc demum redit animus, & quanquam primo ſtatim beatiſſimi ſeculi ortu Nerva Cæſar res olim diſſociabiles miſcuerit, principatum & libertatem.* Quid autem virum doctiſſimum ſollicitavit? Davus ego, non Oedipus, neſcio. *Salinerius.* Pulcerrime: ſed obſcure nonnihil. Lipſius illud bene addit: *Verum hæc nobis in majores.* Ego τὸ *verum* tranſpoſuerim ita: *verum nec omnia apud priores*, &c. Huic ſententiæ porro ſimilis eſt alia Taciti lib. 11. Ann. *Omnia, Patres conſcripti, quæ nunc vetuſtiſſima creduntur, nova fuere. Inveteraſcet & hoc quoque, & quod nunc exem-*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 16 vol. 1

certamina ex honeſto maneant. Tiberius fama mode- 56
rationis parta, quod ingruentis accuſatores repreſſerat, mittit litteras ad ſenatum, quis *poteſtatem tribuniciam* Druſo petebat. Id ſummi faſtigii vocabulum [1] Auguſtus repperit, ne *regis* aut *dictatoris* nomen adſumeret, ac tamen appellatione aliqua cetera imperia præmineret. M. deinde Agrippam ſocium ejus poteſtatis, quo defuncto, Tiberium Neronem delegit, [2] ne ſucceſſor in incerto foret. ſic cohiberi pravas aliorum ſpes rebatur: ſimul modeſtiæ Neronis, & ſuæ magnitudini fidebat. Quo tunc exemplo, Tiberius Druſum ſummæ rei admovet: cum incolumi Germanico integrum inter duos

exemplis tuemur, inter exempla erit. Sed plane geminus ille Syneſii locus 57 Epiſt. Πολλὰ τῶν δεόντων χρόνος ἐξεῦρε, καὶ διωρθώσατο, οὐχ ἅπαντα πρὸς παραδείγματα γίνεται, καὶ τῶν γενομένων ἕκαστον ἀρχὴν ἔσχε. ἡμεῖς δὲ ἀρχὴν δῶμεν ἔθει βελτίονι. *Multa rerum utilium tempus invenit aut correxit. Non omnia ad exempla fiunt, & ſingula, quæ facta ſunt, initium ſemel habuerunt. Demus & nos principium meliori conſuetudini.* Contra tamen nonnihil Caſſius Cornelianus Annal. l. 12. *Non quia dubitarem ſuper omnibus negotiis melius atque rectius olim proviſum, & quæ converterentur, in deterius mutari: ſed ne nimio amore antiqui moris ſtudium meum extollere viderer.* Colerus. Lipſius funeſtum hunc locum jam olim conclamavit. Idem tamen tentat, *nobis in majores:* ſed medicina, ut fatetur ipſe, quæ huic mortuo non faciet vitam. Tentabo & ego, nec ſcio an depoſitum excitabo. lege: *poſteris tulit: quorum hæc nobis in majores certamina ex honeſto maneant.* Optat Tacitus ut ſui ſæculi morem certandi cum majoribus poſteri etiam in ſe æmulentur. *Nobis maneant certamina*, phraſis nota & perſpicua. *Acidalius.* Non eſt funeſtus locus, aut ulla opus mutatione. Tu tantum ſic diſtingue: *Verum hæc nobis majores; certamina ex honeſto maneant.* Plane ad eam formam, qua alibi: *Maneat gentibus ſi non amor noſtri, ſaltem odium ſui.* Ann. xv. *Maneat provincialibus potentiam ſuam tali modo oſtentandi.* Sententia eſt: cæterum hæc immenſi luxus à fine Actiaci belli uſque ad principatum Galbæ, & dein parſimoniæ exempla reliquere nobis noſtri majores: nos ea, quæ in eorum moribus honeſta ſunt, ſequi, &, quod laudabile inprimis eſt certandi ac æmulandi genus, ſuperare conemur. Vides ſuam huic loco, hac diſtinctione interpoſita, & integritatem & ſententiam optime conſtare. *Boxhornius.*

1 *Auguſtus repperit.*] Ita cum Tacito plerique ſcriptores tradiderunt. quos refellit Dio, libro XLII. ubi diſertè ſcriptum, *Cæſarem admiſiſſe ut Dictator in integrum annum diceretur, & Tribuniciam poteſtatem per omne ævum haberet.* Non ergo vocis auctor Auguſtus. Sed hoc tamen verum, Cæſarem eo titulo publicè non uſum: uſus eſt primus Auguſtus, & dedit ei ſplendorem. ideoque origo ejus non immerito relata ad ipſum. *Lipſius.*

2 *Ne ſucceſſor in incerto foret.*] Quæ hic notat Mercerus vide poſt excurſus Lipſianos.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 16 vol. 1

duos judicium tenuiſſet. Sed principio litterarum veneratus deos, *ut conſilia ſua Reip. proſperarent*, modica de moribus adoleſcentis, neque in falſum aucta rettulit: *eſſe illi conjugem & tres liberos*, [1] *eamque ætatem qua ipſe quondam à divo Auguſto ad capeſſendum hoc munus vocatus ſit. Neque nunc propere, ſed per octo annos capto experimento, compreſſis ſeditionibus, compoſitis bellis, triumphalem & bis conſu-*
57 *lem, noti laboris participem ſumi.* [2] Præceperant animis orationem patres: quo quæſitior adulatio fuit. nec tamen repertum, niſi *ut effigies principum, aras Deum, templa & arcus*, aliaque ſolita cenſerent. niſi quod M. Silanus ex contumelia conſulatus, honorem principibus petivit: dixitque pro ſententia, *ut* [3] *publicis privatiſve monimentis, ad memoriam temporum, non conſulum nomina præſcriberentur; ſed eorum qui tribuniciam poteſtatem gererent.* [4] At Q. Haterius, cum *ejus diei Senatuſconſulta aureis litteris figenda in curia* cenſuiſſet, deridiculo fuit, ſenex fœ-
58 diſſimæ adulationis tantum infamia uſurus. Inter quæ provincia Africa Junio Blæſo prorogata, Servius Malugi-

1 *Eamque ætatem qua.*] Egit ergo Druſus tunc trigeſimum ſextum annum. Nam Tiberius natus eſt L. Munatio Planco, M. Lepido iterùm Coſſ. anno urbis DCCXII. A quo die, anni medii triginta ſex ad Tribuniciam ejus poteſtatem; quæ delata, anno urbis DCCXLVIII. *Lipſius.*

2 *Præceperant animis orationem.*] Fere omnes ita ſentiunt Senatum, antequam hæc proponerentur, odoratum fuiſſe, quid eſſet petiturus Tiberius. quod quidem verum eſt: ſed non eo reſpici puto his verbis, quin potius ulterius aliquid innui ſentientes jam antea, de qua re referendum eſſet, præcepiſſe animis orationem, hoc eſt, præparatos præmeditatoſque, quid cenſerent, acceſſiſſe. Quibus omnino reſpondent ſequentia; *quo quæſitior adulatio fuit.* Freinshemius.

3 *Publicis privatiſve monimentis.*] Legendum videtur, *privatiſque*. Pichena. Muretus, *Privatiſque*, rectius. *Acidalius.*

4 *Atque Haterius.*] Non dubiè ſcribendum, *At Q. Haterius.* idque illi prænomen. Simile in Suetonii Vitellio mendum cap. 1. *Exſtatque elogii ad Q. Vitellium libellus.* Scribo, *exſtat Q. Longini.* vel ut Muretum video velle, *Q. Clodii.* Lipſius.

At Q. Haterius.] Ita Lipſius correxit ex hiſtoriæ fide. Male antea, *Atque Haterius.* Pichena. Conjeceram olim, *Æque Haterius.* ſed ut attendo magis facto M. Silani, non id tam riſum merebatur quam indignationem: itaque qui notam eam leget in Suſpicionibus, ei notam adponat, amplexus omnino Lipſianam emendationem: *At Q. Haterius.* Gruterus.

luginenſis flamen Dialis, [1] ut Aſiam ſorte haberet poſtulavit, *fruſtra vulgatum* dictitans, *non licere* [2] *Dialibus egredi Italia. neque aliud jus ſuum, quam* [3] *Martialium, Quirina-*

1 *Vt Aſiam ſorte haberet.*] De hac ſortitione dictum ſupra 3, 32. & hinc etiam intelligi poteſt, de ſorte jam adquiſita, non demum fortunæ favore obtinenda hic agi. ſane enim impudens alias erat poſtulatum, ut *Aſiam ſorte haberet.* Neque moveor, quod opponi poſſet, ſi provinciam obtinere prohibiti fuiſſent flamines, ne quidem ad ſortem admitti debuiſſe. Primo enim exemplis veterum oſtenditur, eos ipſos, qui in provincias ire prohibiti fuerant, ſortitos fuiſſe; imo ne prohiberi quidem potuiſſe ne irent, niſi fuiſſent ſortiti. Vide infra 5, 71. Deinde potuit accidiſſe, ut ſortiti quidem eſſent nemine prohibente, vel quia provinciæ intra Italiam evenire poſſent (vide Mæcenatis orationem in Dione lib. 52.) vel etiam incuria cærimoniarum, quarum demum admoneri contigerit homines, quum viderent in provinciam profecturos eos, quos minime oportebat, etiam fortaſſis, ut fit, invidia aperiente oculos. *Freinſh.* Freinshemius mirifice παρεφρασε: Ser. Maluginenſis qui flamen Dialis ſive ſacerdos Iovis erat, poſtulavit, ut in Aſiam, quam erat ſortitus, mitteretur. Putaſne Taciti mentem hunc intelligere? Hoc ipſum, ni fallor, controverſum erat, an poſſet *ſortiri*, h. e. Proconſul fieri? *Rupertus.* Non difficilis hic nodus, ſi memineris, quæ ad caput 32 monuimus. Aſia & Africa in ſortem mittebantur: & de illis ſortiebantur duo conſularium vetuſtiſſimi. Sed Africa tum temporis ſine ſorte prorogabatur Iunio Blæſo. Ergo & citra ſortem vetuſtiſſimo conſularium cedebat Aſia. Is erat Ser. Cornelius Maluginenſis: eoque poſtulabat, *ut Aſiæ ſortem haberet.* Ita enim ſcripſiſſe Tacitum mihi pro explorato eſt. Intelligo Aſiam provinciam. Quod miror non animadvertiſſe virum ſingularem Ioſiam Mercerum, qui ſolus hic ſapuit, potius quam decurreret ad rem abſurdam, etiam, qui ſine ſorte haberet, *ſorte obtinere* dictum. Nuſquam hoc, ſed *ſortem*, hoc eſt, provinciam, quæ niſi extra ordinem aliquid incidiſſet, ſorte deferebatur. *Vt Aſiæ ſortem haberet*, id eſt, ut Aſiam alteram provinciarum, quas ſortirentur conſulares, quando altera earum Africa Iunio Blæſo prorogata eſſet, & ſic neutra in ſortem mitteretur, ipſe ut iſtam ante omnes alios conſulatu functus citra ſortem haberet. Quam etiam nactus eſſet, niſi Diale flaminium obſtitiſſet. Ideo ſequenti c. 71. *Ita ſors Aſiæ in eum, qui conſularium Maluginenſi proximus erat, conlata.* Provincia nimirum Aſia ſine ſortitu. Neque his adverſantur illa: *porro ſi hi duxiſſent provincias.* quæ primus recte cepit Mercerus. Loquitur enim ut more atque ex inſtituto fiebat, niſi neceſſario aliquid præter morem ſtatuendum eſſet. Et ex antecedente intelligitur conſequens. nam ſi Dialibus flaminibus ſortiri conceſſum, ſequebatur, ut quoties ſine ſorte tranſibat alterutra harum provinciarum ad primum conſularium, ſi flamen is Dialis eſſet, non poſſet excludi. *Gronovius.*

2 *Dialibus egredi Italia*] Adeò non egredi, ut nec urbe abeſſe iis liceret una nocte. quod lege in Camilli oratione apud Livium, lib. v. *Flamini Diali*, inquit, *noctem unam manere extra urbem nefas eſt.* Lipſius.

3 *Martialium, Quirinaliumque.*] Atqui nec his quidem antiquitus egredi Italia conceſſum. Valerius lib. 1. cap. 1. *Metellus verò Pont. Max. Poſtumium Conſulem, eumdemque Flaminem Martialem, ad bellum gerendum Afri-*

Flamen Dialis sed los nalis [...] erat qui homo [...] ssimis & nobilissimis [...] semper collatis. An[...] [...] flamines qui hic [...] Dialis, Mar[...] Quirinalis. [...] adulatione [...] principes post apotheos[...] flamines [...]. Ut Asiam sorte haberet. [...] ut Asiae sortem haberet. i.e. ut Asia provincia [...] cap. 32. sortem [...] habere etiam [...] sortitionem [...]. egredi Italia. [...] Dialis [...] Lipsius. quam Martialium Quirinalium. [...] antiquitus [...] Lips.

i. e. ſortiti eſſent. antiquitus ſortitione provincias adipiſci ſolebant, inde ſortiri provinciam etiam dicitur qui ſine ſortitionem accipiebat. Tac. ducere provinciam appellat.

rinaliumque Flaminum: [1] *porro ſi hi duxiſſent provincias, cur Dia-*

Africam petentem, ne à ſacris diſcederet, multâ indictâ, urbem egredi paſſus non eſt, religionique ſummum imperium ceßit. Epitoma Livii, XIX. *Cæcilius Metellus Pont. Max. A. Poſtumium Conſulem, quoniam idem & Flamen Martialis erat, in urbe tenuit, nec paſſus eſt à ſacris recedere.* Et de Quirinali, Livius lib. XXXVII. *Priuſquam in provincias Prætores irent, certamen inter P. Licinium Pont. Max. fuit & Q. Fabium Pictorem Flaminem Quirinalem, quale patrum memoriâ inter L. Metellum & Poſtumium Albinum fuerat. Religio ad poſtremum vicit, & dicto audiens eſſe Flamen Pontifici juſſus.* Eadem cærimonia Pontificem max. tenuiſſe videtur ex Liviana epitome LIX. *Adverſus eum P. Licinius Craſſus conſul, cùm idem Pont. max. eſſet, quod numquam anteà factum erat, extra Italiam profectus, victus & interemptus eſt.* Sed ſcire licet quædam ex his cum ævo mutaſſe. Aliàs, apertè falſis exemplis ſe juvet hic Flamen. *Lipſius.*

1 *Porrò ſi hi duxiſſent.*] Offendo in hac phraſi. Fortè, *ſi hi duo rexiſſent.* Duo, Martialis & Quirinalis. vel, *ſi hi direxiſſent.* Aliquis tamen fortaſſè ad ſortem haud malè traxerit: & *duxerint*, id eſt ſorte extraxerint. *Lipſius.*

Duxiſſent provincias.] Id eſt, ſortiti eſſent, ſorte duxiſſent. quod idem prorſus eſt, ac ſi diceret, ſi hi in provincias populi Romani iſſent; nam earum perpetua nota ſors, adeo ut etiamſi aliqua occaſio fiat, ut in eas eatur ſine ſorte, tamen *ſorte obtineri* dicantur: ut ſupra, de Lepido; *Etiam Aſiæ ſorte depellendum*; quum provincia Africa extra ordinem data, Aſia illi ſine ſorte reſtaret regenda. Ita hic Maluginenſis petit, ut ſibi liceat ſorte Aſiam habere, quum eadem Africa extra ordinem Blæſo continuata, ſine ſorte eam habiturus eſſet, ſi fas ei egredi pomœrio. Et in fine libri: *Ita ſors Aſiæ in eum, qui conſularium Maluginenſi proximus erat, collata.* Ita κληρωτοὶ dicti in loco Dionis, quem adduxi ſupra, provinciarum publicarum præſides. Et Tacit. ſup. l. II. *majus imperium quoquo adiſſet, quam his, qui ſorte aut miſſu Principis obtinerent.* Id eſt, quam omnibus provinciarum præſidibus, ſive ii in populi Romani provinciis, ſive in Cæſarianis. Præſidibus dixi, quia nomen id olim generale utriſque, quod poſtea in jure noſtro reſtrictius obſervatum. Gellius, II, II. *Ad Philoſophum Taurum venerat vir clarißimus præſes Cretæ provinciæ:* quæ certe in populi Romani provinciis, & ei proconſul. Et ne poſtea mutaſſe credas, idem Gellius fine capitis verat: *ſedeat hic potius*, inquit, *qui populi Rom. magiſtratus eſt.* Mercerus. Non hæc recte corruptionis arguuntur. *Ducere* pro *regere* cujus πα-θηλικὸν apud Plaut. *Ducuntur omnia Dei nutu.* Indeque *ducatus* ut regimen Suet. in Ner. c. 34. *Privignum Ruffinum Criſpinum impuberem adhuc, quia ferebatur ducatus, & imperia ludere.* Iunge eundem in Tib. c. 19. *Oſtento ſibi ac majoribus ſuis in omni ducatu expertißimo.* Sic moderatio legionum exprimitur apud Tacit. lib. 3. Hiſt. *Adventu deinde duarum legionum, è quibus tertiam Dillius Aponianus, octavam Numiſius Lupus ducebat.* Ad quæ faciunt: *Sex millia Dalmatarum recens dilectus comitabantur, ducebat Poppæus Silanus conſularis.* Salinerius. Suſtuli hinc ſtellulam ab aliis poſitam, cum nullum ſit mendum, intelligitur enim *duxiſſent*, id eſt, ſortiti eſſent, vel ſorte duxiſſent. quod Mercero etiam probatur. *Pichena.* Suſpectum aliis, &, ut ajunt, non dubie corruptum verbum. Mihi ſanus & integer locus, proba phraſis videtur. *Ducere provincias* ſubintellige *ſorte*, ut idem ſit, quod ſortiri provincias. Et hic *Servius ut Aſiam* (verba ſunt Taciti ipſius) *ſorte haberet poſtulabat.* Acidalius.

1 *Duo.*

Dialibus id vetitum? nulla de eo populi ſcita, non in libris cærimoniarum reperiri. Sæpe Pontifices dialia ſacra feciſſe, ſi flamen valetudine aut munere publico impediretur: [1] *duobus & ſeptuaginta annis poſt Cornelii Merulæ cædem, neminem ſuffectum; neque tamen ceſſaviſſe religiones. Quod ſi per tot annos poßit non creari, nullo ſacrorum damno; quanto facilius abfuturum, ad unius anni proconſulare imperium? Privatis olim ſimultatibus effectum, ut à pontificibus maximis ire in provincias prohiberentur: nunc Deum munere, ſummum Pontificum etiam ſummum hominum eſſe,* [2] *non æmulationi, non odio, aut privatis adfectionibus obnoxium.* Adverſus quæ cum augur 59 Lentulus aliique varie diſſererent, eo decurſum eſt, *ut Pontificis Max. ſententiam opperirentur.* Tiberius dilata notione de jure Flaminis decretas ob tribuniciam Druſi poteſtatem cærimonias temperavit; nominatim arguens *inſolentiam ſententiæ, aureaſque litteras contra patrium morem.* Recitatæ & Druſi epiſtolæ, quamquam ad modeſtiam flexæ, pro ſuperbiſſimis accipiuntur: *Huc recidiſſe cuncta, ut ne juvenis quidem tanto honore accepto, adiret urbis deos, ingrederetur ſenatum,* [3] *auſpicia ſaltem gentile* apud

1 *Duobus & ſeptuaginta annis.*] Conſtat ratio. Nam Merula interfectus anno urbis DCLXVIII. Suffectus Flamen novus ab Auguſto, anno urbis DCCXLIV. Notat Dio l. LIV. Κἂν τῷ αὐτῷ τούτῳ χρόνῳ, ait, ὅ, τε ἱερεὺς τοῦ Διὸς πρῶτον μετὰ τὸν Μερούλαν ἀπεδείχθη. Non turbat, quod Iulius Cæſar Flamen Dialis deſtinatus fuerit, teſte Suetonio cap. I. quia tantùm deſtinatus & à Sulla eodem ſacerdotio mox multatus eſt. Facit huc Suetonii illud, c. XXXI. in Auguſto: *Nonnulla ex antiquiſſimis cærimoniis paullatim abolita reſtituit, ut Salutis augurium, Diale flaminium.* Lipſius.

2 *Non æmulationi.*] A Mureto eſt emendatio. Male libri omnes, *æmulatione.* nam perſpicuum eſt, omnia hæc reſpicere verbum, *obnoxium.* Pichena. Leg. *æmulationi.* & ita quoque Muretus. Ego tamen amplius *Aut* deleverim. Leg. *Non æmulationi, non odio, privatis adfectionibus obnoxium.* Lector ſerius probabit. *Acidalius.*

3 *Auſpicia ſaltem.*] Lucem dat Livii locus lib. XXII. de C. Flaminio, qui ante initum Conſulatum profectus ab urbe. *Quod enim illi juſtum imperium, quod auſpicium eſſe? Magiſtratus id à domo, publicis privatiſque penatibus, Latinis feriis actis, ſacrificio in monte perfecto, votis ritè in Capitolio nuncupatis, ſecum ferre. nec privatum auſpicia ſequi: nec ſine auſpiciis profectum in externo ea ſolo nova atque integra concipere poſſe.* Vide etiam quæ de auſpiciis infrà ſcribo, lib. IV. *Lipſius.*

Auſpicia ſaltem gentile.] Locum illuſtrat eximie Livius 22, 1. *Per idem tempus*

apud ſolum inciperet? [1] *Bellum ſcilicet, aut diverſo terrarum diſtineri, litora & lacus Campaniæ* [2] *cum maxime peragrantem. ſic imbui rectorem generis humani: id primùm è paternis conſiliis diſcere. ſane gravaretur aſpectum civium ſenex imperator, feſſamque ætatem, & actos labores prætenderet: Druſo*
60 *quod, niſi ex adrogantia, impedimentum?* Sed Tiberius vim principatus ſibi firmans, imaginem antiquitatis ſenatui præbebat, poſtulata provinciarum ad diſquiſitionem patrum mittendo. Crebreſcebat enim Græcas per urbes licentia atque [3] impunitas aſyla ſtatuendi: [4] complebantur templa peſſimis ſervitiorum: eodem ſubſidio obærati adverſum creditores, ſuſpectique capitalium criminum receptabantur. Nec ullum ſatis validum imperium erat coërcendis ſeditionibus populi, flagitia homi-

tempus Cn. Servilius Romæ idibus Martiis magiſtratum iniit. ibi quum de repub. retuliſſet, redintegrata in C. Flaminium invidia eſt. Duos ſe conſules creaſſe, unum habere. quod enim illi juſtum imperium, quod auſpicium eſſe? magiſtratus id à domo, publicis privatiſque penatibus, Latinis feriis actis, ſacrificio in monte perfecto, votis rite in Capitolio nuncupatis, ſecum ferre: nec privatum auſpicia ſequi; nec ſine auſpiciis profectum, in externo ea ſolo nova atque integra concipere poſſe. Freinshemius.

1 *Bellum ſcilicet.*] Non malè etiam, *bello*: ſive, *bello eum*. ſed diſtinctione adhibita commodè ſervaveris illud prius. *Lipſius.*

Bellum ſcilicet.] Lipſius ait, non male legi poſſe, *Bello*. Ego mallem, *Bello eum ſcilicet*. Pichena. Vtrumque, ſive *bellum* ſive *bello* legas, rectum. *Acidalius.* Immo, quia liber unicus *bellum*, male & non recte ſubjicies *bello*, etſi oratio reliqua id facile ferat. *Bellum ſcilicet*, id eſt, bellum eſſe ſcilicet, quod moretur Druſum. Quo genere loquendi cur offendare, nulla ratio eſt. Sic Silius: *Ad portas bellum*: quod Obſer. 1, 17. vindicavimus. *Gronovius.*

2 *Tum maxime peragrantem.*] Scribo *cum maxime*. Rhenanus. Muretus *cummaxime*. Rectius. *Acidalius.* Manuſcriptus, *cummaxime*, quod expreſſi. *Pichena.*

3 *Impunitas aſyla ſtatuendi.*] Cum ſcilicet aſyli jus tribui nequiret, quibus in locis lege conſecrationis conceſſum minime fuerat. teſte Servio ad Virgilium Æneidos III. *Vertranius.*

4 *Complebantur templa.*] Tribus ergo generibus hominum perfugium in aſylis: ſervis, obæratis, maleficis. De maleficis ſerviſque, Plutarchus περὶ Δεισιδαιμονίας. Ἔστι δούλῳ φεύξιμος βωμὸς, ἔστι καὶ λῃσταῖς ἀβέβηλα πολλὰ τῶν ἱερῶν. καὶ πολεμίους φεύγοντες, ἂν ἀγάλματος λάβωνται ἢ ναοῦ, θαρροῦσιν. De obæratis, idem libello De vitandis uſuris: Ἡ μὲν γὰρ Ἄρτεμις ἡ ἐν Ἐφέσῳ τοῖς χρεώσταις, ὅταν καταφύγωσιν εἰς τὸ ἱερὸν αὐτῆς, ἀσυλίαν παρέχει καὶ ἄδειαν ἀπὸ τῶν δανείων. Et Salluſtius eleganter de Pompeio, Epiſtola ad

minum [1] ut cærimonias Deum protegentis. Igitur placitum ut mitterent civitates jura, atque legatos. Et quædam quod falſo uſurpaverant ſponte omiſere: multæ vetuſtis ſuperſtitionibus, aut meritis in populum Romanum fidebant. Magnaque ejus diei ſpecies fuit, quo ſenatus majorum beneficia, ſociorum pacta, regum etiam qui ante vim Romanam valuerant decreta, ipſorumque numinum religiones introſpexit, libero, ut quondam, quid firmaret mutaretve. 61
[2] Primi omnium Epheſii adiere, memorantes; *non, ut vulgus crederet, Dianam atque Apollinem Delo genitos: eſſe apud ſe Cenchrium amnem,* [3] *lucum Ortygiam,* 1 *ubi*

ad Cæſarem: *Eoque per omne tempus belli, quaſi ſacro atque inſpoliato fano debitores uſi.* Adde quæ de Aſylis Pollux: Εἰ δὲ καὶ ἄσυλόν τι εἴη, τοῦτο καὶ χρησφύγετον λέγε, καὶ φύξιμον, καὶ ἱεροὺς ὅρους, ἐφ' ὅσον τοῖς οἰκέταις ἀσφάλεια. *Lipſius.*

1 *Vt cærimonias.*] Hoc eſt, pro cærimoniis, tamquam eſſent cærimoniæ, in quarum obſervatione deorum ſuorum majeſtas atque veneratio verteretur. Perperam igitur vertunt *cum cærimoniis.* perperam *cærimonias* reddunt ſacrificia aut ſacrum. quum nihil horum hic intelligatur, ſed in univerſum cultus atque jus ſacrum, religiones, veneratio denique diis ac eorum ædibus debita. *Freinshemius.*

2 *Primi omnium Epheſii.*] Quibus Diana culta celebri illo templo. Statuam ejus deſcribit Minutius Felix in Dialogo: *Diana interim eſt altè ſuccincta venatrix: & Epheſia mammis multis & verubus exſtructa.* ubi repono, *uberibus exſtructa.* De toto hoc Aſylo eleganter Strabo lib. XIV. Ἄσυλον δὲ μένει τὸ ἱερὸν καὶ νῦν, καὶ πρότερον. τῆς δὲ ἀσυλίας τοὺς ὅρους ἀλλαγῆναι συνέβη πολλάκις. Ἀλεξάνδρου μὲν ἐπὶ στάδιον ἐκτείναντος, Μιθριδάτου δὲ τόξευμα ἀφέντος ἀπὸ τῆς γωνίας τοῦ κεράμου, καὶ δόξαντος ὑπερβαλέσθαι μικρὰ τὸ στάδιον. Ἀντωνίου δὲ διπλασιάσαντος τοῦτο, καὶ συμπεριλαβόντος τῇ ἀσυλίᾳ μέρος τι τῆς πόλεως. ἐφάνη δὲ τοῦτο βλαβερὸν, καὶ ἐπὶ τοῖς κακούργοις ποιοῦν τὴν πόλιν. ὥστ' ἠκύρωσεν ὁ Σεβαστὸς Καῖσαρ. Cui deſcriptioni cauſſa non eſt ut aliunde quippiam addam. *Lipſius.*

3 *Locum Ortygiam.*] Scribendum, *Lucum.* Strabo: Ἐν δὲ τῇ αὐτῇ παραλίᾳ μικρὸν ὑπὲρ τῆς θαλάττης ἐστὶ καὶ ἡ Ὀρτυγία, διαπρεπὲς ἄλσος παντοδαπῆς ὕλης, κυπαρίττου δὲ τῆς πλείστης. διαρρεῖ δὲ ὁ Κέγχριος ποταμὸς, οὗ φασι νίψασθαι τὴν Λητὼ μετὰ τὰς ὠδῖνας. Ἐνταῦθα γὰρ μυθεύουσι τὴν λοχείαν καὶ τὴν τροφὸν τὴν Ὀρτυγίαν, καὶ τὸ ἄδυτον, ἐν ᾧ ἡ λοχεία, καὶ τὴν πλησίον ἐλαίαν, ᾗ πρῶτον ἐπαναπαύσασθαί φασι τὴν θεὸν ἀπολυθεῖσαν τῶν ὠδίνων. Quæ ſola, ſatis illuſtrant hunc totum Græcanicæ fabulæ locum. Vide tamen, ſi lubet, Epigrammatarium Græcum lib. IV. εἰς ναοὺς. ubi Epheſum vocat, Dianæ τὰν τροφόν. *Lipſius.*

Locum Ortygiam.] Quod ſequitur, *deorum monitu ſacratum nemus,* ſigni-

 ficat,

[1] *ubi Latonam partu gravidam, & [2] oleæ quæ tum etiam maneat adniſam, edidiſſe ea numina: deorumque monitu ſacratum nemus. Atque ipſum illic Apollinem, poſt interfectos Cyclopas, Iovis iram vitaviſſe. Mox Liberum patrem bello victorem,* [3] *ſupplicibus Amazonum quæ aram inſederant, ignoviſſe. Auctam hinc conceſſu Herculis, cum Lydia potiretur, cærimoniam templo: neque Perſarum ditione, deminutum jus. Poſt Mace-*
62 *donas, dein nos ſervaviſſe.* [4] Proximo Magnetes L. Scipionis, & L. Sullæ conſtitutis nitebantur: quorum ille Antiocho, hic Mithridate pulſis, fidem atque virtutem Magnetum decoravere, *uti* [5] *Dianæ Leucophrynæ*

ficat, quod ego contendo ſcriptum ab auctore, *Lucum Ortygiam.* Vertranius. Lipſium ſecutus, repoſui *lucum.* vulgo *locum.* Sed addiderim copulam: *& lucum.* Pichena.

1 *Vbi Latona.*]Forte melior lectio, ac diſtinctio: *& lucum Ortygiam. Ibi Latonam.* Idem.

2 *Oleæ, quæ tum.*] Paulo aliter Strabo, ut vidiſti: qui vult poſt partum demum, inniſam oleæ quietis cauſſa. *Lipſius.*

3 *Supplicibus Amazonum.*] Aliquid ea de re Pauſanias lib. VII. ubi de templo Dianæ Epheſiæ. quem ſuadeo legas. *Idem.*

4 *Proximo Magnetes &c. decoravere.*] Malo *decoraverit.* Imo melius eſſet, *decoraviſſent.* atque etiam *Proximi*, ut reſpiciatur quod anteceſſit, *Primi omnium Epheſii adiere.* Acidalius. Scripſerim, *Proximi Magnetes:* reſpondet enim illi præcedenti capiti: *Primi omnium Epheſii adiere.* Sic ſupra 2, 47. *Magnetes à Sipylo proximi damno ac remedio habiti.* Freinsh.

5 *Dianæ Leucophryenæ.*] Scribe, *Leucophrynæ.* Ejus deæ templum in Magnetibus, deſcripſit Strabo l. XIV. Cauſam cognominis ad feminam aliquam quæ ibi condita, referre ex Arnobio poſſis, lib. VI. *In Didymæo Mileſio Cleochum dixit habuiſſe ſuprema Leandrus: funeris Leucophrynæ monumentum in fano apud Magneſiam Dianæ eſſe Myndius profitetur ac memorat Zeno.* Et Clemente in Protrept. Ἐνταῦθα τῆς Λευκοφρύνης τὸ μνημεῖον, οὐκ ἄξιον παρελθεῖν, ἑπομένους Ζήνωνι τῷ Μυνδίῳ, ἢ ἐν τῷ ἱερῷ τῆς Ἀρτέμιδος ἐν Μαγνησίᾳ κεκήδευται. Vel ad Tenedon inſulam, quæ olim appellata Leucophryn, ubi Dianæ ſanctiſſimum templum. Xenophon rerum Græcarum lib. III. Τὸ δ᾽ Ἑλληνικὸν στράτευμα ἐς Λευκόφρυν ἀπῆλθε, ἔνθα ἦν Ἀρτέμιδος ἱερὸν μάλα ἅγιον, καὶ λίμνη. ejuſque exemplo & cognomine fortaſsè ædificatum in Magnetibus iſtud. Pauſan. lib. I. *Magnetes, quibus ex regis liberalitate imperavit Themiſtocles, Leucophrynem Dianam colunt.* At Appianus Ἐμφυλ. ε. etiam alterum ejus deæ fanum locat Mileti, cognomento pari. Τὴν ἀδελφὴν αὐτῆς, inquit, ἱκέτιδα οὖσαν ἐν Μιλήτῳ τῆς Λευκοφρύνης Ἀρτέμιδος, πέμψας ὁ Ἀντώνιος ἀνεῖλε. Et Pauſanias aram Athenis, cui à Themiſtoclis filiis dicata ſtatua. *Lipſius.*

Dianæ Leucophrynæ.] Fuiſſe hujus deæ hoc cognomento aram Athenis quoque auctor eſt Pauſanias, cui à Themiſtoclis filiis dedicata ſtatua fuerit, ſed fani, quod in Magnetibus ſit,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 16 vol. 1

næ perſugium inviolabile foret. [1] Aphrodiſienſes poſthac & Stratonicenſes dictatoris Cæſaris ob vetuſta in parteis merita, & recens divi Auguſti decretum attulere. [2] Laudati *quod Parthorum inruptionem, nihil mutata in populum Romanum conſtantia, pertuliſſent.* [3] Sed Aphrodiſienſium civitas Veneris; [4] Stratonicenſium, Jovis & [5] Triviæ religionem tuebantur. Altius [6] Hierocæſarienſes expoſuere, [7] *Perſicam apud ſe Dianam, delubrum rege* [8] *Cyro dicatum.* & memorabantur *Perpernæ, Iſaurici,* mul-

ſit, pulchritudinem amplitudinemque Strabo in XIV. exequitur. *Alciatus.*

1 *Aphrodiſienſes poſthac.*] Lege *poſt hos*: deinde *attulere*, *laudantis quod Parthorum.* Acidalius. Omnia belle habebunt, neque opus erit refingere vocem ullam, modo mutetur interpunctio plenior in leviorem, hoc modo; *adtulere; laudati quod,* &c. Gruterus. Recte Acidalius, immo Lipſius, *laudantis.* Gronovius.

2 *Laudati quòd Parthorum.*] Parthorum irruptionem intelligit, quæ duce Labieno. de qua, & de hac ipſa Stratonicea Dio XLVIII. Ὁ δὲ δὴ Λαβιῆνος ἐν τούτῳ τήν τε Κιλικίαν κατέσχε, καὶ τῆς Ἀσίας τὰς ἠπειρώτιδας πόλεις παρεστήσατο, πλὴν Στρατονικείας, τὰς μὲν πλείστας ἄνευ πολέμου, Μύλασα δὲ καὶ Ἀλάβανδα διὰ κινδύνων ἑλών. *Lipſius.*

3 *Sed Aprodiſienſium civitas.*] Muretus *ſed* delet. Ego lego *pertuliſſent: ſeque Aphr. c. Veneris; St. Io. & Triviæ religione tuebantur.* Acidalius. Perperam. *Tuebantur religionem,* ut ſupra, *flagitia hominum ut cærimonias Deum protegentis.* Gronovius.

4 *Stratonicenſium.*] Stratonicéa Cariæ urbs eſt, & templa duo in ſuburbano agro habet, *Iovis Chryſaori, & Hecates* (ſive *Triviæ*) *in Laginis.* Strabonem vide lib. XIIII. Notat & Pauſanias, *quòd olim ea urbs & regio Chryſaoris dicta fuerit*, nimirum ab hoc templo. *Lipſius.*

5 *Triviæ.*] Sive eadem cum Diana aut Luna, quæ & *Trivia*, ſive alia hæc Trivia fuerit, Hecates nomine in Stratoniceorum regione Laginis ſummo conventu, maxima celebritate culta fuit. Auctor lib. 14. Strabo. Id autem illi nomen inditum ideo ferunt, quod nata ex Iove & Pheræa Æoli filia à matre in trivio expoſita, à paſtoribus Pheretis ſuſcepta, & in triviis enutrita fuiſſet, deinde pro gentium moribus facta Dea: de qua & hæc & alia Theocriti interpretes Eidyllio II. ſcripſere. *Vertranius.*

6 *Hierocæſarienſes.*] Opidum eſt in Lydia. *Lipſius.*

7 *Perſicam Dianam.*] Atque ipſi Lydi illi *Perſici* cognomen habent, velut inde oriundi. Pauſanias notat in Eliacorum I. *Sunt*, inquit, *Lydis qui Perſici cognominantur, templa in Hierocæſareâ opido, & Hypæpis. In utroque templo ædicula ſive cella eſt, cum aris: ſuper his cinis. eoque ingreſſus ſacerdos ſive magus* (ad Magicam enim Pauſanias hoc miraculum refert) tiara caput velatus, foco arida ligna imponit: *& Deum neſcio quem barbarico ſermone* (Perſico, opinor) *invocans, ubi deſiit, ſtatim è lignis ſponte puriſſima flamma emicat & adſurgit.* Id ſe vidiſſe Pauſanias teſtatur: & non dubie hinc templo religio, & jus mox Aſyli. *Idem.*

8 *Cyro dicatum.*] Valeret hoc imperante Cyro: ſed amplius videtur

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 16 vol. 1

multaque alia imperatorum nomina, qui non modo templo, ſed duobus millibus paſſuum eandem ſanctitatem tribuerant. Exin Cyprii tribus delubris, quorum vetuſtiſſimum Paphiæ Veneri auctor Ærias, poſt filius ejus Amathus Veneri Amathuſiæ, & Jovi Salaminio Teucer, Telamonis patris ira profugus poſuiſſent.

63 Auditæ aliarum quoque civitatum legationes. Quorum copia feſſi patres, & quia ſtudiis certabatur, conſulibus permiſere, *ut perſpecto jure, & ſi qua iniquitas involveretur, rem integram rurſum ad ſenatum referrent.* Conſules ſuper eas civitates quas memoravi, *apud Pergamum Æſculapii compertum aſylum* retulerunt: *ceteros obſcuris ob vetuſtatem initiis niti. nam Smyrnæos oraculum Apollinis, cujus imperio Stratonicidi Veneri templum dicaverint;* [1] *Tenios ejuſdem carmen referre,* quo ſacrare Neptuni effigiem ædemque *juſſi ſint. propiora Sardianos; Alexandri victoris id donum,* [2] *neque minus Mileſios Dario rege niti. ſed cultus numinum utriſque,* [3] *Dianam aut Apollinem venerandi.* Petere & Creten-

velle, non ſub imperio modo Cyri, ſed ab ipſo delubrum id dicatum fuiſſe. Ergo emendem, *Regi Cyro dicatum:* hoc eſt, quod rex Cyrus dicavit, quæ loquendi forma tam noſtro quam aliis uſitatiſſima, ut notavit Lipſius ad l. 2. Ann. c. 50. quomodo Iuſtinian. in l. 2. §. S.C. de V.I.E. *liber ſingularis nobis excogitatus eſt.* Vt ita forte explicari poſſit difficillima l. 3. c. familiæ exiſc. *Expilatæ enim hæreditatis crimen fruſtra coheredi intenditur* &c. hoc eſt, coheres intendit, cum iſta particula *ejus*, quæ in iſta lege mox ſequitur, neque ad aliud ſubjectum, quam ad vocem coheredis, abſque Latini ſermonis injuria, referri poſſit, neque de alio quam actore, cujus in ea lege mentio, abſque ſenſus perverſione intelligi. *Freinshemius.*

1 *Tenios ejuſdem carmen.*] Inſulæ Teni (quæ inter Cycladas) cultores. De hac re, Strabo lib. x. *Tenus inſula opidum habet non magnum, ſed extra illud in luco Neptuni templum dignum ſanè quod ſpectetur:* & de magno ibi conventu addit. *Lipſius.*

2 *Dario rege uti.*] Scribo, *niti.* Idem.

Neque minus Mileſios Dario rege niti.] Verbum, *niti,* repoſui, auctore Lipſio longe aptius, quam, *uti.* Pichena. Lipſ. *niti.* & Muretus. Sed & diſtingue amplius, *Propiora Sardianos; Alexandri victoris id donum: neque minus Mileſios: Dario rege niti.* Neque minus propinqua ſive recentia Mileſios referre, vel quid tale ſubintelligendum. *Acidalius.*

3 *Dianam aut Apollinem.*] Sardiani Dianam cognomento Coloënem, cujus templum μεγάλλω ἀγιϛείαν ἔχει, ait Strabo: Mileſii Apollinem venerabantur, cognomento Didymeum. De quo idem Strabo, & Suetonius Calig. cap. XXI. *Lipſius.*

1 Me-

tenſes ſimulacro divi Auguſti. Factaque Senatuſconſulta, quis multo cum honore, [1] modus tamen præſcribebatur, [2] juſſique *ipſis in templis figere æra, ſacrandam ad memoriam, neu ſpecie religionis in ambitionem delaberentur.* Sub idem tempus Juliæ Auguſtæ valetudo atrox neceſſitudinem Principi fecit feſtinati in urbem reditus: ſincera adhuc inter matrem filiumque concordia; ſive occultis odiis. Neque enim multo ante, cum haud procul [3] theatro Marcelli, effigiem divo Auguſto Julia dicaret, Tiberii nomen ſuo poſtſcripſerat; idque ille credebatur, ut

1 *Modus tamen præſcribebatur.*] Non ſatis conſideratè ergo elapſum hoc Tranquillo: *Abolevit & jus moremque aſylorum, quæ uſquam erant.* Dumtaxat moderatus eſt, & temperavit. *Lipſius.*

Modus tamen præſcribebatur.] Scilicet, utendi Aſylis, quem egredi non liceret. *Pichena.*

2 *Facere aras.*] Curtius Pichena in ſcripto eſſe ait, *fiere ara*: atque ita *figere*, pulcherrimè emendat. Voluit nempe Senatus in ære ſculpi & proponi hæc decreta, & has ſuas modificationes. *Lipſius.*

Iuſſique ipſis in templis figere æra, ſacrandam ad memoriam.] Turpiter corruptus fuerat hic locus: *juſſique ipſis in templis facere aras.* Neque ego de mendo ſuſpicatus fuiſſem, niſi me Manuſcriptus admonuiſſet, in quo legitur, *fiere aera.* unde facilis fuit emendatio, *figere æra*, una tamen litera adjecta. Intelligit enim de æreis tabulis ad parietes templorum affigendis, ad ſacrandam memoriam Senatuſconſulti eo die ſuper aſylis facti. Sic lib. XI. *aſpiciuntur etiam nunc in ære publicandis plebiſcitis per fora ac templa fixo.* hiſtor. lib. 4. *quique æra legum vetuſtate delapſa noſcerent figerentque.* Virgil. VI. Æn. *fixit leges pretio atque refixit. quia*, ut ibi Servius ait, *inciſa in æreis tabulis affigebantur parietibus.* Idem Tacitus paulo ſupra: *cum ejus diei Senatuſconſulta aureis literis figenda in curia cenſuiſſet.* Pichena.

3 *Marcelli effigiem divo Auguſto.*] Nota morem haud etiam notum ſtatuas effigieſque dedicandi certis diis. cujus veſtigium in hoc lapide vetuſto:

P. VEIDIVS. P. F. POLLIO
CÆSAREM. IMP. CÆSARI.
AVG.
ET. COLONIAI. BENEVENTANAI.

Pollio enim ibi non aliud quàm effigiem Cæſaris Imp. dedicat conſecratque Auguſto & coloniæ ſuæ. Et clariùs in Strabone l. XIV. Ἦν δὲ καὶ ἡ Ἀναδυομένη Ἀφροδίτη, ἣ νῦν ἀνάκειται τῷ θεῷ Καίσαρι ἐν Ῥώμῃ, τοῦ Σεβαστοῦ ἀναθέντος τῷ πατρὶ τὴν ἀρχηγέτιν τοῦ γένους αὐτοῦ. id eſt: *Erat ibidem & Venus Emergens, quæ nunc ſacrata eſt Divo Cæſari Romæ, Auguſto eam patri ut auctorem generis dedicante.* Etiam Dionyſius, lib. II. Antiq. ſcribit, *Romulum ex manubiis Vulcano dedicaſſe quadrigas aureas, ſimulque ſuam effigiem.* Hunc morem in Græcia quoque fuiſſe, Diogenes mihi præit in vita Platonis. ubi ait Mithridatem, quandam Platonis ſtatuam in Academia dedicaſſe, cum inſcriptione iſta: Μιθραδάτης ὁ Ῥοδοβάτου Πέρσης Μούσαις εἰκόνα ἀνέθηκε Πλάτωνος, ἣν Σιλανίων ἐπο-

ut inferius majeſtate Principis, [1] gravi & diſſimulata offenſione abdidiſſe. Sed tum *ſupplicia diis*, [2] ludique magni ab ſenatu decernuntur, *quos Pontifices, & augures, & quindecimviri, ſeptemviris ſimul & ſodalibus Auguſtalibus ederent.* Cenſuerat L. Apronius, *ut feciales quoque iis ludis præſiderent.* Contradixit Cæſar, diſtincto ſacerdotiorum jure, & repetitis exemplis: *neque enim unquam fecialibus hoc majeſtatis fuiſſe. ideo Auguſtales adjectos, quia proprium ejus domus ſacerdotium eſſet, pro qua vota perſolverentur.* Exſequi ſententias haud inſtitui, niſi inſignes per honeſtum, aut notabili dedecore: quod præcipuum munus annalium reor, ne virtutes ſileantur, utque pravis dictis factiſque ex poſteritate & infamia metus ſit. Ceterum tempora illa adeo infecta & adulatione ſordida fuere, ut

ἐποίησε. *Mithridates Rhodobati filius Perſa Muſis ſtatuam Platonis dedicavit, quam Silanio fecit.* Lipſius.

Theatro Marcelli, effigiem divo Auguſto.] Perſuaſi ut ita diſtingueretur in hac editione: cum vir doctiſſimus ita legeret *Marcelli effigiem*, atque inde morem dedicandi diis ſtatuas notaret: ſed revera hoc negotium ita ſe habet, ut Livia poſuerit ſtatuam Auguſto in foro Marcelli, non autem ſtatuam Marcelli Auguſto dedicaverit, qui ſenſus alieniſſimus ex conjunctione dividendorum natus eſt. Eodem ergo modo hic, effigies Auguſti ubi poſita fuerit, indicatur, quo infra 4, 15. narratur, ubi Lucillii ſtatua dedicata fuerit, illis verbis: *novo homini effigiem apud forum Auguſti patres decrevere.* Theatrum autem Marcelli Romæ ab ipſo Auguſto exſtructum fuit, ut auctor eſt Sueton. Auguſto c. 29. & Epit. Liv. 128. In ejus ergo vicinia effigies Auguſto poſita fuit à Livia cum hac aut ſimili inſcriptione, *AVGVSTO IVLIA ET TIBERIVS P. P.* Hoc ergo Tiberium offendit, quod ipſe poſtpoſitus, ac non potius ſcriptum fuiſſet *TIBERIVS ET IVLIA.* Freinſhemius.

1 *Gravi & diſſimulata offenſione abdidiſſe.*] *Abdidiſſe* non modo occultandi vim habet; verum etiam penitus in pectus demittendi, quam fere non aſſequuntur. *Idem.*

2 *Ludique Magni.*] Ludi Magni, iidem cum Romanis. Quia autem ludi plerique ſacri diis, & inſtituti ad eos placandos: viſum eſt, ut cura eorum editioque ſacerdotibus eſſet. Non omnibus tamen: ſed collegiis ſacerdotum quatuor. quæ iſta: Pontifices, Augures, Septemviri epulones, Quindecemviri. Dio lib. LIII. ſub initium de ludis Actiacis Agrippæ: Καὶ αὕτη μὲν (ſcilicet ἡ πανήγυρις ἡ ἐπὶ τῇ νίκῃ τῇ πρὸς τῷ Ἀκτίῳ) διὰ πέντε ἀεὶ ἐτῶν μέχρι οὗ ἐγίγνετο, ταῖς τέσσαρσιν ἱερωσύναις ἐκ περιτροπῆς μέλλουσα. λέγω δὲ τοὺς ποντίφικας, καὶ τοὺς οἰωνιστὰς, τούς τε ἑπτὰ καὶ τοὺς πεντεκαίδεκα ἄνδρας καλουμένους. id id, *Atque ii ludi in hunc uſque diem quinquennio quoque celebrati: quorum curatio penes quatuor collegia ſacerdotum, ordine & in vices. Dico Pontificum, Augurum, Septemvirorum, uti appellantur, & Quindecimvirum.* Idem

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 16 vol. 1

ut non modo primores civitatis, quibus [1] claritudo ſua obſequiis protegenda erat; ſed omnes conſulares, magna pars eorum qui prætura functi, multique etiam [2] pedarii ſenatores certatim exſurgerent, fœdaque & nimia cenſerent. Memoriæ proditur, Tiberium, quotiens curia egrederetur, Græcis verbis in hunc modum eloqui ſolitum, *ô homines ad ſervitutem paratos!* ſcilicet etiam illum, qui libertatem publicam nollet, tam projectæ ſervientium patientiæ tædebat. Paulatim dehinc, ab indecoris ad infeſta tranſgrediebantur. C. Silanum proconſulem Aſiæ repetundarum à ſociis poſtulatum, Mamercus Scaurus è Conſularibus, Junius Otho prætor, Brutidius Niger ædilis, ſimul corripiunt. objectantque *violatum Auguſti numen, ſpretam Tiberii majeſtatem.*

Idem lib. LVIII. de iis quæ decreta poſt mortem Seiani. Ἐψηφίσθη δὲ ἑορτὴν διά τε τῶν ἀρχόντων καὶ διὰ τῶν ἱερέων ἁπάντων (ὃ μὴ πώποτε ἐγεγόνει) ἀχθῆναι, καὶ τὴν ἡμέραν ἐν ᾗ ἐτελεύτησε, καὶ ἵππων ἀγῶσι καὶ θηρείων σφαγαῖς ἐτησίοις, διά τε τῶν ἐς τὰς τέσσαρας ἱερωσύνας τελούντων, καὶ διὰ τῶν τοῦ Αὐγούστου θιασωτῶν ἀγγέλλεσθαι, ὃ οὐδέποτε ἐπεποίητο. Quibus verbis interpretis errorem eſſe ſcio: qui vertit, *per quatuor collegia Pontificum.* imperitè, cùm debuiſſet, *ſacerdotum.* Pontificum ſanè collegium unum eſt. Quòd dicit autem Dio non anteà pronuntiatos ludos curatoſque per quattuor collegia, & Auguſtales: id ſi ſenſit, errat, & refellit hominem clarè hic, qui in manu, Taciti locus. Ceterùm ad curationem ſacerdotalem pertinet Cornelii & ille locus Annali XI. *Iiſque ludis intentius adfui, ſacerdotio Quindecimvirali præditus, ac tum Prætor. Quod non jactantiâ refero, ſed quia collegio Quindecimvirûm antiquitus ea cura.* Lipſius.

1 *Claritudo ſua obſequiis.*] Sciendum nihil hic intelligi aliud quam ipſos homines claros ob majores videlicet ſuos, aut honores ipſorum. *Obſequia*, libentius cum Gallis reddam *complaiſances*; quam cum Hiſp. *ſervir.* nam *obſequii* vox aliquanto mitior eſt; & mitiori voce voluit uti Tacitus, in re, ubi magis excuſare inſtituit primores, quam arguere. *Fœdaque & nimia*, de adulatione incruenta ſermonem hic eſſe, quum cetera, tum imprimis initium ſequentis capitis adprobant. *Freinshemius.*

2 *Pedarii ſenatores.*] *Pedarii* dicuntur auctore Gellio, ex commentariis C. Baſſi, *qui nondum geſſiſſent curulem magiſtratum, quod pedibus itarent in curiam.* Ferretus. Alii tamen *pedarios ſenatores* exiſtimant dictos, qui in Senatu ſententiam non dicebant, ſed ab alio dictam comprobabant, moventes ſe loco, & in partem, cujus ſententiam approbabant, proficiſcentes. Cui opinioni favere videtur Cic. lib. I. ad Att. Epiſt. 14. & 15. ubi inquit: *Et raptim in eam ſententiam pedarii concurrerunt.* Et rurſus: *quum præclarum caput recitaretur, ne quis ad nos referret, ne decerneret, ne pedibus iret.* Idem & à Tacito hoc loco confirmari videtur, dum

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 16 vol. 1

tem. Mamercus antiqua exempla jaciens, [1] *L. Cottam à Scipione Africano*, [2] *Ser. Galbam à Catone cenſorio*, *P. Rutilium à M. Scauro accuſatos.* videlicet Scipio & Cato talia ulciſcebantur, aut ille Scaurus quem proavum ſuum, [3] opprobrium majorum Mamercus, infami opera dehoneſtabat. [4] Junio Othoni litterarium ludum exercere vetus ars fuit: mox Seiani potentia ſenator, [5] obſcura initia impudentibus auſis propellebat.

nomen & famam ſibi quærere cupiebat ex impudenti ipſa accuſatione.

1 Brudum ſcribit: *Pedarii Senatores certatim exurgerent, fædaque & nimia cenſerent.* Feſtus lib. I. inquit; *Pedarium ſenatorem ſignificat Lucillius, quum ait: Agipes vocem mittere cœpit, quia ita appellatur, qui tacitus tranſeundo ad eum, cujus ſententiam probat, quid ſentiat, indicat.* Hinc *pedibus ire in ſententiam*, & *pedariam ſententiam* obſervamus apud Latinos ſcriptores. *Pedarios* autem Senatores fuiſſe minoris auctoritatis cæteris, ex dictis & ex Tacito ipſo hoc in loco facile conſtare poteſt. Clare vero ex Livio l. 27. ubi de Livio antea ex Conſulatu à populo damnato, & à Cenſoribus in Senatu reducto. qui *ignominiæ acceptæ memor, aut verbo aſſentiebatur, aut pedibus in ſententiam ibat, donec cognati hominis cauſa in Senatu ſtantem ſententiam dicere coëgit.* Donatus.

1 *L. Cottam.*] Cicero Divinatione in Verrem, ibique Aſconius: & Valerius lib. VIII. cap. I. *Lipſius.*

2 *Ser. Galbam.*] De Galba, ibidem Cicero, & Valerius: de Rutilio Livius Epit. LXX. Cicero in Bruto, & Oratore I. Oroſius libro V. *Idem.*

3 *Opprobrium majorum.*] Salluſtianum eſt. *Idem.*

4 *Iunio Othoni.*] Declamator fuit eo ævo notus. Seneca pater & ipſum & genus ejus dicendi deſcribit, non ſine nota, l. II. Controv. I. Ait illum uſum tecto genere dicendi & ſuſpicioſo, ubi minimè opus, & cùm apertè liceret agere. *Benè*, inquit, *de hoc vitio illius Scaurus ajebat, illum acta in aurem tegere.* Acumen joci reddo, ſcriboque *legere.* Acta publica ſunt, nec aliud tam vulgo promptum notumque; adeò ut proverbii loco Seneca filius alibi dixerit, *Beneficia in acta non mitto*, id eſt, non publico, non divulgo. Quid autem magis ridiculum, quàm Acta publica alicui recitare in aurem? Subtilis ergo in id vitium hominis jocus: quem bellè æmulatus eſt Martialis:

Garris in aurem ſemper omnibus Cinna,
Garris & illud, teſte quod licet turbâ.
Adeóne penitus ſedit hic tibi morbus,
Vt ſæpe in aurem Cinna Cæſarem laudes?

Nec enim dubito, quin oculos habuerit ad breve illud Scauri acutumque dictum. *Idem.*

5 *Propolluebat.*] Clariſſimus Nic. Faber, *perpolluebat.* Hieron. Groſlotius noſter (verè noſter, dudum ſtudiis, nuper amore mihi junctus) *propellebat*: bono pariter & prompto ſenſu. *Idem.*

Obſcura initia impudentibus auſis Prætor polluebat.] Iurarem germanam hanc Taciti lectionem eſſe. Male vulgo, *propolluebat.* Duabus forte literis ſcriptum compendio fuit, *pr. polluebat*, unde facile librarius deceptus eſt. Idque cum hiſtoria optime congruit. nam ſupra dixit Tacitus, *Iunius Otho prætor.* nunc ipſum ab origine quaſi deſcribens, ait, fuiſſe prius Ludimagiſtrum, mox Senatorem. Recte ergo ſequitur, *prætor*; ut dedecus reſpectu præ-

1 Brutidium artibus honeſtis copioſum, & ſi rectum iter pergeret, ad clariſſima quæque iturum, feſtinatio exſtimulabat, dum æqualis, dein ſuperiores, poſtremo ſuaſmet ipſe ſpes anteire parat. quod multos etiam bonos peſſum dedit, qui ſpretis quæ tarda cum ſecuritate, præmatura vel cum exitio properant. Auxere nume- 67
rum accuſatorum Gellius Poplicola, & 2 M. Paconius. Ille quæſtor Silani, hic legatus. Nec dubium habebatur, ſævitiæ captarumque pecuniarum teneri reum: ſed multa adgerebantur etiam inſontibus perículoſa, cum ſuper tot ſenatores adverſos, facundiſſimis totius Aſiæ, eoque ad accuſandum delectis reſponderet ſolus, & orandi neſcius, proprio in metu, qui exercitam quoque eloquentiam debilitat: 3 non temperante Tiberio, quin pre-

prætoriæ dignitatis, notabilius oſtenderetur. Hanc emendationem eo promptius recepi, quod Lipſius à me ſuper ea conſultus, ſibi maxime placere reſcripſit. *Pichena.* Lipſius olim, *porro polluebat.* Ego, *protollebat.* quod valere hic idem putem ac ſi eſſet proferebat, propagabat. *Acidalius.* Haud male, qui mutant, *auſis porro polluebat*, ſed non id erat etiam neceſſe. vocabuli enim *porro* energia includitur item illi *pro*; ut pluribus oſtendi in libris Suſpicionum. *Gruterus.* Ambiguę ſententiæ ſcripturæque verbum, *Propolluebat*, aut ſi forte, *porro polluebat.* Hic mihi ſenſus in paraphraſi placuit. Nec tamen damnem Ital. qui legiſſe videtur, *propalabat.* quod profecto neque à ſcriptura multum diſſidet; neque à commoditate ſenſus quidquam. Poterat enim homo novus in ſinu gaudere, & honore, qui obtigerat, ſine magna invidia frui, ſi ſe intra modeſtiam continere voluiſſet. At *impudentibus auſis* advertit omnium oculos, effecitque, ut vulgo denotaretur, conſpicuuſque fieret. Firmando huic ſenſui ſunt hæc Taciti H. 2, 20. *Vxorem Cæcinæ Saloninam, quamquam in nullius injuriam inſigni equo oſtroque veheretur, tamquam læſi gravabantur: inſita mortalibus natura, recentem aliorum felicitatem ægris oculis introſpicere; modumque fortunæ à nullis magis exigere, quam quos in æquo videre.* Dicit Saloninam *in nullius injuriam* comparato ornatu, occaſionem ſermonibus præbuiſſe; quanto magis igitur Otho, qui virum clarum atque nobilem cupiebat evertere. *Freinshemius.*

1 *Brutidium artibus honeſtis.*] Vera laus. Non ſolùm enim inter oratores rhetoraſque locum habuit, recenſente Seneca non ſemel: ſed etiam hiſtoriam ſcripſit, ut ex fragmentis apparet, cum laude. Pete ea à Seneca patre, in Suaſoria De morte Ciceronis. Puto eumdem eſſe, quem ſignavit Iuvenalis;

—— pallidulus mî
Brutidius meus ad Martis fuit obvius aram. Lipſius.

2 *M. Paconius.*] Quem poſtillà reum majeſtatis Tiberius interfecit, admonitu ſcurræ cujuſdam. Sueton. Tib. cap. LXI. *Idem.*

3 *Non temperante.*] Divelli hoc non debet à prioribus eſt enim ex *multis*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 16 vol. 1

premeret [1] voce, vultu, eo quod ipſe creberrime interrogabat: neque [2] refellere, aut eludere dabatur; ac ſæpe etiam confitendum erat, ne fruſtra quæſiviſſet. Servos quoque Silani, [3] ut tormentis interrogarentur, actor publicus mancipio acceperat. & ne quis neceſſariorum juvaret periclitantem, majeſtatis crimina ſubdebantur, vinclum & neceſſitas ſilendi. Igitur petito paucorum dierum interjectu, defenſionem ſui deſeruit, [4] auſis ad Cæſarem codicillis, quibus invidiam [5] & preces miſcuerat. Tiberius quæ in Silanum parabat, quo excuſatius ſub exemplo acciperentur, libellos divi Augusti

illis, quæ tum *adgeſta* dixit paulo ſuperius. *Freinshemius.*

1 *Voce, vultu, eo quod.*] Lipſius & *quod.* Ego paulo aliter cum alia diſtinctione: *premeret voce, vultu; eoque quod ipſe creberrime interrogabat.* Acidalius. De vultu proprie hic agitur. Sic 4, 34. *Id perniciabile reo, & Cæſar truci vultu defenſionem accipiens.* Freinshem.

2 *Refellere aut eludere dabatur.*] Ideo, ſicut opinor, quod, ut eſt apud Curtium 6, 10. *Non ſupervacua ſolum, ſed etiam inviſa defenſio eſt, quæ judicem non docere videtur, ſed arguere.* Alii putant eo non potuiſſe refellere, quod crebris interrogationibus omne tempus reſpondendi Tiberius exemiſſet. quod non putem probari cuiquam poſſe. Alii videntur velle, tam exquiſite & minutim interrogatum fuiſſe, ut neceſſario hæreret defenſio non ad omnia occurrere, & ſingula ſtatim diluere, gnari. Alii, quaſi expreſſo imperio prohibitus fuiſſet ſe defendere: quod quia temporum iſtorum moribus non convenit, eam quam dixi ſententiam præfero, ut exiſtimetur ſuo metu turbatus impeditusſque obticuiſſe, ne cum ipſo Principe ſibi altercandum, iſque magis etiam irritandus eſſet. *Idem.*

3 *Vt tormentis interrogarentur.*] Ita Lipſius. vulgo, *interrogentur.* Pichena. Optime alii *interrogarentur.* Sed unde peccatum tale in re clara, & quam flagitat ἀκολυθία ſermonis? Suſpicabar aliquando hujuſmodi varietates inductas à librariis ſic ablativos abſolutos, uti vocamus, reſolventibus, ſcripſiſſeque Tacitum, *ſervos Silani, tormentis interrogandos, actor.* Sed jam pœnitet licentiæ, & cuicumque potius exerrationi ſcribæ imputaverim. *Gruterus.*

4 *Auſis.*] Faernus legebat, *miſſis ad Cæſarem codicillis.* Vrſinus. Non poſſum exputare, cur vocem mutare voluerit Faernus in *miſſis.* Nihil enim uſitatius altero etiam ſcriptori noſtro. exempla cumulavit Rhenanus. Nimirum vult nondum extra ſpem fuiſſe; ac præſumſiſſe veniam. nam deſperati quieſcunt. Seneca Agamemnone 502. *Idem.*

5 *Invidiam & preces.*] Sic lib. IV. *Profuſis diu ac per ſilentium lacrymis, mox invidiam & preces orditur. Invidia* plerumque apud Tacitum eſt, virulenta quædam publici odii concitatio. lib. I. *Tantum conſternationis invidiæque concivit.* lib. II. *nec ad invidiam iſta, ſed conciliandæ miſericordiæ refero.* Petronius Arbiter: *Contra, nos perturbati ne videremur nihil agere, & ipſi ſciſſam & ſordidam* tenere

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 16 vol. 1

guſti de [1] Voleſo Meſſalla ejuſdem Aſiæ proconſule, factumque in eum ſenatuſconſultum recitari jubet. Tum L. Piſonem ſententiam rogat. ille multum de *clementia principis* præfatus, *aqua atque igni Silano interdicendum* cenſuit, *ipſumque* in inſulam Gyarum relegandum. Eadem ceteri, niſi quod Cn. Lentulus *ſeparanda Silani* [2] *materna bona* (*quippe* alia parente *geniti*) *reddendaque filio* dixit,

Una ex cycladibus, Gyarus ad quam condemnatos relegare solebant. Juv: Aude aliquid brevibus Gyaris aut carcere dignum si vis esse aliquid.

alia parente. vide hac de loco Reinesius ep: 50.

tenere cepimus tunicam, atque eadem invidia proclamare, noſtra eſſe ſpolia quæ illi poſſiderent. Sed nullo genere par erat cauſa noſtra, & conciones, quæ ad clamorem confluxerant, noſtram, ſcilicet de more, ridebant invidiam. Pichena. Omnino, duriora ſunt vocabula, *culpar*, *ſdegno*, *offence*, *haine*, *trotzen*, quam res aut Latini verbi ſenſus ferat. ad quæ propius acceſſit Angl. *odious termes.* Sic Agrippina 4, 53. ubi *invidiam & preces orditur*, quamquam ferox ingenio nihil tamen dicit, quo Tiberius aperte videatur argui; ſed tacitos invidiæ ſtimulos infert, *ſolitudinem*, *habilem juventam*, *Germanici conjugem ac liberos*, memorando. nam ea cuncta ſi contemneret, invidioſum & ſermonibus obnoxium apud omnes erat futurum. *Freinshemius.*

1 *Voleſo Meſſalla.*] Cujus ſævitiæ clarum exemplum in Senecâ l. 11. De irâ. ubi item vocat eum Aſiæ Proconſulé ſub Auguſto. *Voleſus nuper ſub Divo Auguſto proconſul Aſiæ, cùm trecentos unâ die ſecuri percuſſiſſet, incedens inter cadavera vultu ſuperbo, quaſi magnificum quiddam conſpiciendumque feciſſet, Græcè proclamavit, O rem regiam! Quis hæc rex feciſſet? non fuit hæc ira, ſed majus malum & inſanabile.* Nec plura ſuper eo mihi comperta. *Lipſius.*

2 *Alia parente geniti.*] Certè hæc implexa. Pichena interpretatur, Silano fuiſſe matrem & novercam. Materna autem bona intellegi, veræ matris, quæ ſeparanda à novercæ, ac filio danda ut aviæ paternæ. Ego cauſſæ nihil video, cur bona matris non fuerint Silani hîc rei: & ſimul igitur cum paternis, pari jure, confiſcanda. Mihi ſemper aliquid occulti vulneris in hac ſcripturâ viſum, & ſententiam affirmare pœnè audeam, etſi vix ſcripturam. Sed hæc quoque fortaſsè fuerit: *quippe tali parente geniti*: vel, *quippe illâ parente*, per admirationem. Enimverò Lentulus ſeparari materna bona per honorem voluit, & reſpectu illius parentis: quæ ex Auguſti ſanguine ſcilicet eſſet. Hoc in Silanis verum eſt: & Tacitus noſter libro XIII. *Silanum abnepotem Divi Auguſti* facit, & Plinius, *Divus Auguſtus neptis ſuæ nepotem genitum vidit, quo exceſſit anno.* Stemma tamen ſeriatim hoc texere difficile ſit. Quòd ſi in lectione nihil mutas: tum ego interpretari capiar, Duas matres Silano huic reo fuiſſe, veram & novercam. Noverca autem bona maxima ex parte Silano reliquerat, in gratiam mariti; vel obſequiis, ut fit, privigni capta. Nunc cenſet Lentulus, ſeparanda ea bona, quippe cùm *non eâ parente genitus eſſet*: ſed adventicia illa, & ex indulgentia data, filio item indulgenda. Hæc dixerim, nec mihi firma aut proba, ut præmiſi. Scripſit ad me ex Hiſpania vir doctus, in veteri libro ſe legiſſe: *quippe altâ parente.* quod ad noſtrum illum ſenſum faciat, ſed mallem aliud verbi. *Idem.*

Materna bona quippe alia parente.] Diſtingue, Silano fuiſſe matrem & novercam. materna bona intelligit

veræ

veræ matris, quæ à bonis novercæ ſeparanda eſſent, ac Silani filio, tanquam aviæ ipſius paternæ bona reddi. *Pichena.* Lectio palam vitioſa, apparet tamen ſenſus, quem & Lipſius fere vidit, propter dignitatem maternæ ejus familiæ datum Silano, ne bona, quæ inde ad eum pervenerant, publicarentur, ſicut antea in damnatione Æmiliæ Lepidæ: *Scauro, qui filiam ex ea genuerat, datum, ne bona publicarentur.* ſupra 3, 25. Ceterum conſtat Silanos maternam originem ad Auguſtum retuliſſe, quomodo infra 13, 1. *Silanus D. Auguſti abnepos* diſerte traditur. Vt ita non abſurde tentari poſſit: *Quippe Iulia parente geniti.* Quid enim abſurdi eſſet, ſi quis exiſtimaret plures fuiſſe Iulias, quam quas hæ ſcriptorum reliquiæ nobis exhibent? Ideoque ob præcellentiam hujus familiæ indignum videri poterat, ſi bona inde provenientia publicarentur. quamquam & in illis verbis *reddendaque filio* latet altera mitioris ſententiæ ratio, quam attendi video & in damnatione Suilii, infra 13, 43. *ademta bonorum parte. nam filio & nepti pars concedebatur, eximebanturque etiam, quæ teſtamento matris aut avi acceperant* (an *aviæ ceperant*) ut nimirum à matre vel avia profecta viderentur non tam ad patres aut avos pertinere, quamquam jure poteſtatis patriæ ipſis adquirebantur, quam ad liberos, quibus relicta erant; idque mitiori interpretatione, ut dixi. *Freinshemius.* Hoc maxime probabatur amico meo ex Viris doctis. id modo reprehendebat, quod alias Iulias quam in hiſtoriis traderentur circumſpicerem, & cunctarer ad Auguſti notiſſimam neptem referre hoc ſtemma. Quod ille ſic conſtituebat, ut Silanus, quem Plinius neptis Auguſti nepotem ſcripſit, eſſet hic filius, cui materna bona conceduntur hoc loco; ipſe autem damnatus, filius Iuliæ, quæ neptis erat Auguſti. Sed puto ſatisfactum ei nunc, oſtenſo temporum rationem non congruere. Nam Silanus qui hic damnatur, ipſius etiam Amici mei judicio Cos. fuit A. V. C. DCCLXII. demonſtravi autem, ut omnia alia largirer (inter quæ tamen eſſent, quæ non deberem) Iulia nepte, ante annum DCCLIX. nullum Silanum naſci potuiſſe. *Freinshem.* Qui παραφράζει: Lentulus dixit Silani materna bona in honorem familiæ, ex qua illa oriunda fuerat, non cum cetera ſubſtantia publicanda, ſed filio reddenda eſſe *Freinsh.* Nullum hinc ſenſum tolerabilem eruas, nec ex iis quæ alii ſubſtituunt. Repone, *quippe Mallia parente geniti.* Omnia quidē bona Silani, quippe in inſulam deportandi, publicanda erant: ſed Lentulus rigorem ſententia ſua mitigat, & bona materna damnati vult ipſius filio ſervari in honorem Manliæ ſive Malliæ gentis, unde genus maternum Silano. Infra *ſororem quoque Silani Torquatam.* Mos autem frequens Virginibus mulieribuſq; Romanis nomen à matre ſumere, præſertim ſi ea pars ſanguinis illuſtrior. Infra lib. XIII. *Sabina Poppæa T. Ollio patre genita, ſed nomen avi materni ſumpſerat, illuſtri memoria Poppæi Sabini Conſulari & triumphali decore præfulgentis.* Grotius. Lege, *Quippe Cornelia parente geniti.* Quia mater Iunii gentilis erat Lentuli, grave huic videbatur, quod per legem dimidia parte bonorum multaretur reus, etiam bona ejus materna ſimul confiſcari ſeu publicari, & integra ſeorſum à reliqua maſſà, malebat ad filium conſobrinum ſuum tranſire (ita de Gn. Piſone Præſide Syriæ, qui prius quam damnaretur, ſe abſolverat, cenſuit Cotta Coſ. a. V. 773. *partem bonorum ejus publicandam, pars ut Gn. Piſoni filio concederetur*, Tac. 3. Ann. 17.) quod hoc in favorem familiæ ſuæ vergere prudenter judicaret. Corneliam iſtam amitam hujus Cnæi Lentuli magnam, eumque Corneliæ è fratre pronepotem facio ſic:

L. Cor-

dixit, adnuente Tiberio. At [1] Cornelius Dolabella, dum adulationem longius ſequitur, increpitis C. Silani moribus, addidit, *ne quis vita probroſus, & opertus infamia, provinciam ſortiretur: idque princeps dijudicaret. nam à legibus delicta puniri: quanto fore mitius in ipſos, melius in ſocios, pro-*

L. Cornel. Lentulus

Cn. Corn. Cn. F. Lentulus Cos. A. V. 740. Panvinius huic cognomen Gætulici tribuit.

Co rn. Cn. F.

C. Iunius Silanus Coſ. A. V. 737.

L. Corn. L. F. Lentulus Coſ. a. 750.

Coſſus, qui & Cn. Corn. Cn. F. Lentulus Coſ. A. V. 752. poſt Gætulicus: Pighius Iſauricum cognominat è Dione Panviniuſque: ſed male.

C. Iunius Silanus C. F. Cos. A. V. 763. Pro C. Aſiæ, damnatus A. V. 775.

Coſſus, Coſſi F. Cn. N. Lentulus, Coſ. A. V. 778. in præfectura urbi ſuceſſor Piſonis, qui obit A. V. 785. *Tac. Sen.* ep. 83. Hic eſt qui ſenſerat Præſides Provinciæ non poſſe accuſari, Coſſ. Sulla & Trione A. V. 784: l. 12. D. de accuſat.

Cn. Cornel. Cn. F. Lentulus Gætulicus, Coſ. A. V. 789. Hic eſt ille Taciti: Pighio Cn. Triumphalis F.

C. Appius Iunius Silanus Coſ. A. V. 781. proc. Hiſp. occiſus A. V. 795. Domum habuit in monte Cælio Tac. IV. Ann. 64. Sed quia hunc Senatorem vocat ibi *Tac.* alius ab Appio fuerit.

Reineſius.

1 *Cornelius Dolabella.*] Præter ceteros adulator: qui ſuprà cenſuit, ut Tiberius ovans urbem iniret. cujus mentio in priſco lapide conjunctim cum hoc C. Silano:

P. CORNELIVS. P. F. DOLABELLA
C. IVNIVS. C. F. SILANVS. FLAMEN. MARTIAL. EX. S. C.
FACIVNDVM. CVRAVERVNT. IDEM. QVE PROBAVERVNT. *Lipſ.*

Corn. Dolabella.] Lapis apud Lipſium (in quo Gruterus 6. p. 176. addit *Coſſ.*) quod cuivis manifeſtum eſt, loquitur de P. Cornelio P. F. P. N. Dolabella C. Iunio C. F. M. N. Silano Flamine Martiale Coſſ. A. 762. Conſulem vero fuiſſe hunc, de quo Tacitus hoc loco, ex ejuſdem narratione fere negare auſim. Tiberius enim urget nobilitatem familiæ Iuniæ, dignitatem ſenatoriam, voluntatem ſororis; cur de conſulatu & flaminio, unde efficacius argumentum erat, ſilet? *Rupertus.*

69 *provideri ne peccaretur?* Adverſum quæ diſſeruit Cæſar: *non quidem ſibi ignara quæ de Silano vulgabantur, ſed non* [1] *ex rumore ſtatuendum. multos in provinciis contra quam ſpes aut metus de illis fuerit, egiſſe. excitari quoſdam ad meliora magnitudine rerum; hebeſcere alios. neque poſſe principem ſua ſcientia cuncta complecti: neque expedire, ut ambitione aliena trahatur. ideo leges in facta conſtitui, quia futura in incerto ſint. ſic à majoribus inſtitutum, ut ſi antiſſent delicta, pœnæ ſequerentur. ne verterent ſapienter reperta, & ſemper placita. ſatis onerum principibus, ſatis etiam potentiæ.* [2] *minui jura, quotiens gliſcat poteſtas: nec utendum imperio, ubi legibus agi poßit.* Quanto rarior apud Tiberium popularitas, tanto lætioribus animis accepta. Atque ille prudens moderandi, ſi propria ira non impelleretur, addidit, *inſulam Gyarum immitem & ſine cultu hominum eſſe: darent Iuniæ fa-*

1 *De rumore ſtatuendi.*] *Statuendi* verbum, nihil aliud quam privatum cujuſque judicium, de hujus illiuſve moribus, hic ſignificans, non recte acceperunt de publicis decretis. *Freinshemius.*

2. *Minutura, quoties.*] Ne deliberare quidem quemquem puto, quin conjectura noſtra vera ſit, *Minui jura, quoties gliſ. pot.* præclara & ex uſu rerum gnome. *Lipſius.*

Minutura quoties gliſcat poteſtas.] Doctiſſimus vir diduxit, & ſcripſit *minui jura*, ex quibus *γνώμη*, quam Tiberius præ oculis non habuit: nam legibus, quæ in facta conſtituuntur, nihil damni contingere poteſt ex proviſu principis, ne peccaturi in provinciis mitterentur. Ad quid igitur ea dixit? Imperatorem diſſimulabat, nec latum unguem ab artibus Auguſti diſcedebat. Deprecatur itaque vim majorem, quaſi tantum reip. princeps eſſe velit, & ſic ratiocinatur: optime mea cum onera tum potentia præfinita ſunt, utque Romanum Principem decebat: ſi quid additis, regis id erit, nec vobis tolerandum. Quamobrem ea in me parcite conferre, quæ toties à me irrita fient, quoties à vobis decreta fuerint. Ad ultimum *minuere παθητικῶς.* Homer. *μινύθει δέ τοι ἦτορ ἑταίρων* Cæſ. l. 3. Gall. *Neque pedibus aditum habeant cum ex alto ſe æſtus incitaviſſet, quod bis ſemper accidit horarum* XII. *ſpatio, neque navibus, quod rurſus minuente æſtu naves in vadis afflictarentur.* Salinerius. Videndum an *minutura*, mutandum ſit in, *minus tuta.* Vrſinus. Quamvis doctiſſimus Salinerius lectionem veterem, *minutura* defendere conetur, ego tamen ab ipſius interpretatione ſenſum nullum, ad Taciti mentem haurio. Nulla igitur cauſa, quin correctionem Lipſii veram exiſtimem, atque recipiam. *Pichena.* Non adſentior *jura*, quæ pro libertate & republica (quam adhuc ſe conſervare ſimulare Tiberius ſolebat) ponuntur, de *juſtitia* interpretanti. quam *poteſtate* illa, quæ *juribus* hic opponitur, in cauſis privatorum melius, atque in plena libertate, adminiſtrari poſſe, ipſorum Cæſarum prio-

rum

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 16 vol. 1

familiæ, & viro quondam ordinis ejuſdem, ut [1] *Cytheram potius concederet. id ſororem quoque Silani* [2] *Torquatam, priſcæ ſanctimoniæ virginem expetere.* [3] In hanc ſententiam 70 facta diſceſſio. [4] Poſt auditi Cyrenenſes, & accuſante Anchario Priſco, Cæſius Cordus repetundarum damnatur. L. Ennium equitem Romanum majeſtatis poſtu-

rum exempla docent: unde ſup. 1, 2. *Neque provinciæ illum rerum ſtatum* (monarchicum) *abnuebant: ſuſpecto ſenatus populique imperio ob certamina potentium & avaritiam magiſtratuum: invalido legum auxilio, quæ vi, ambitu, poſtremo pecunia turbabantur.* Angl. *leges.* Bene ſi *leges* accepit ea ſignificatione, qua libertatem arguunt, & dominationi opponuntur. Quod idem de Gal. 1. dici poteſt, qui *les droits* reddit. nam hoc etiam de jure & majeſtate reip. poteſt accipi, ſecus ſi ponatur in ſingulari, ut apud alterum, *le droit.* tum enim jura, quibus privata negotia diſceptantur, intelligi ſolent. *Freinshemius.*

1 *Cytheram potius.*] In manuſcripto, *Cythonum.* Putes *Cythnum* fuiſſe, quæ inſula eſt juxta Atticam, ſub Eubœâ, noſtro alibi, Ptolemæo item & Plinio, nominata. *Lipſius.*

Cytheram concederet.] Faernus legebat, *Cytheram potius concederent,* non, *concederet.* Vrſinus. Adjeci conjunctionem, *ut*, ex Manuſcripto. *Vt Cytheram potius concederet.* Pichena.

2 *Torquatam.*] Cujus memoriam ſervat marmor Romæ:

IVNIÆ. C. SILANI. F.
TORQVATÆ. VIR. VEST.
MAXIMÆ.

itemque alterum in hortis Vaticani mihi lectum:

I. IVNONI
IVNIÆ. C. SILANI. F.
TORQVATÆ
SACERDOTI. VESTALI
ANNIS. LXIIII.
CÆLESTI. PATRONÆ
ACTIVS. L. *Lipſius.*

Silani ſorore Torquata.] De *Iunia Torquata* Silani ſorore, & de *Manlia* Torquatorum familia per adoptionem in Iuniam Silanorum inſerta diximus in lib. de Familiis, additis veteribus inſcriptionibus de hac ipſa Iunia Torquata. *Vrſinus.*

3 *In hanc ſententiam facta diſceſſio.*] Id eſt, in hoc ſenatus conſenſit. Duobus enim modis facta SC. ex literis Varronianis Agellius lib. XIV. refert: *aut per diſceſſionem, ſi conſentiretur: aut conquiſitis ſententiis per ſingulos, ſi dubia res eſſet.* Ateius Capito contra: & Tuberonem vere dicere ait, *nullum SC. fieri, non diſceſſione facta: quod in omnibus SC. etiam, quæ per relationem fierent, diſceſſio eſſet neceſſaria.* Ejus infra libro proximo meminit Cornelius & lib. XIV. inquit, *Poſtquam diſceſſionem conſul permiſerat, pedibus in ſententiam ejus iere.* Vertranius.

4 *Poſt auditi Cyrenenſes.*] Fluctuavi in hoc loco. ſuprà enim ſcriptum eadem de re: *Ancharius Priſcus Cæſium Cordum Proconſulem Cretæ poſtulaverat repetundis.* Mirum videbatur agere Cyrenenſes in illum, qui alienæ provinciæ rector: & inclinabam ut ſubſtituerem, *Cretenſes.* Diſpulit hanc caliginem Strabo, apud quem libro ultimo in diviſione provinciarum lego, Cretam cum Cyrenaicâ ejuſdem Proconſulis fuiſſe. Ab hac mente Suetonius Veſpaſ. cap. 11. *Quæſtor Cretam & Cyrenas provinciam ſorte cepit.* Vbi male quidam libri, *provincias.* Lipſius.

1 Pro-

ſtulatum, *quod effigiem principis* [1] *promiſcuum ad uſum argenti vertiſſet*, recipi Cæſar inter reos vetuit; palam aſpernante Ateio Capitone quaſi per libertatem. *Non enim debere eripi patribus vim ſtatuendi: neque tantum maleficium impune habendum. ſane* [2] *lentus in ſuo dolore eſſet; Reip. injurias ne largiretur.* Intellexit hæc Tiberius ut erant magis, quam ut dicebantur: perſtititque intercedere. [3] Capito inſignitior infamia fuit, quod humani divinique juris ſciens, [4] egregium publicum, & [5] bonas domi artes dehoneſtaviſſet. Inceſſit dein religio, quo nam in templo locandum foret donum, quod pro valetudine Auguſtæ equites Romani voverant [6] *Equeſtri Fortunæ.* nam etſi delubra ejus deæ multa in urbe, [1] nul-

1 *Promiſcuum ad uſum argenti.*] *Promiſcuo argenti uſu* non tantum ſupellex argentea debet intelligi, ſed omne id, quocumque uſus argenti extenditur. puta, ſi ad arma exornanda, vel phaleras adhibuiſſet; aut creditoribus dediſſet. *Freinshem.*

2 *Lentus eſſet.*] Summa arte aſſentatoriæ libertatis hic adhibitum eſt vocabulum, quod ἐπὶ φαυλότητος, ſive in deteriorem ſenſum uſurpari ſolet. *Freinshemius.*

3 *Capito inſignitior infamia fuit.*] Ex Man. reſtitui vocem, *inſignitior.* Vulgo, *inſignior.* Pichena.

4 *Egregium publicum.*] Ita dictum, ut vulgò bonum publicum, & Livio *peſſimum publicum*, lib. 11. Rhenanum riſi ſcribentem: *Obſcurus locus eſt* (cenſeo Delphos mittamus ad conſulendum) *aut certè mendoſus: qui forſan ſic legi debeat, Se, remp. & bonas domi artes.* Lipſius.

Egregium publicum.] Locus hic Beato videtur mendoſus. Ego tam ſcriptum quam ſenſum ejus in plano puto, explicoque *egregium publicum*, pro decore publico, ea forma dictum, qua ſæpiſſime idem Cornelius, *bonum*, Seneca *malum*, Livius, *peſſimum publicum* ajunt: apud quos *publicum*, de nomine adjectitio factum eſt ſubſtantivum. *Vertranius.* Legit Theodorus Marcilius ex membrana, ut ipſe ait, *ſe, rempublicam, & bonas domi artes.* invita ſane Minerva. *Egregium publicum* Tacitus dixit, ſicut Varro *villas peſſimo publico ædificatas.* quem Livius imitari non veritus eſt lib. 2. *Nec ambigitur, quin Brutus peſſimo publico reges exacturus fuiſſet.* Sed ex ipſo Tacito, ut ſolet, Sulpicius Severus hiſtor. Sacræ lib. 2. *Quod initio jure judiciorum & egregio publico defenſum.* Colerus.

5 *Bonas artes.*] Exponi vocabulo, quod tantum vitam civilem & inculpatam, non etiam ſtudiorum & præcipue juris peritiam (quæ hic unice ſpectatur) ſignificat; id vero non poteſt adprobari. *Freinshemius.*

6 *Equeſtri fortunæ.*] Parvula unius apicis additione legerim, *ſequeſtri Fortunæ.* Vt intelligamus ſupplicaſſe Romanum equitem Fortunæ, quę ſe mediam collocaret inter fatum & Auguſtam. Nam, ut Gellius vult 20, 11, *ſequeſter à ſequendo, quod ejus, qui electus ſit, pars utraque ſequatur fidem.* Quæ verba transſcripſit Iſidorus in

10 Orig.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 16 vol. 1

1 nullum tamen tali cognomento erat. repertum eſt ædem

10 Orig. Seneca ad Helviam, 12. *Menenius Agrippa qui inter patres & plebem publicæ gratiæ ſequeſter fuit.* Inde etiam eſt, quod Patribus Salvator noſter Chriſtus *ſequeſtri* nomine veniat. *Gruterus.* Ædem fortunæ Equeſtris Romæ fuiſſe nemo dubitat. Tacitum ergo omnes accuſant. Ego librarios mallem. Robertus Titius humaniores literas in Bononienſi Gymnaſio publice profitens, me monuit, ſibi atq; eruditiſſimo viro Iano Grutero legendum videri, *ſequeſtri fortunæ.* Sic Virg. *Aen.* XI. *pacem ſequeſtram* dixit pro induciis. & ut induciæ mediæ ſunt inter præteritum & futurum bellum, vel potius inter bellum & pacem; ita *fortuna ſequeſtris* media eſt inter adverſam & proſperam fortunam, ſeu inter morbum & valetudinem. Itaque non abſurde appellari quodammodo poterit, Fortuna valetudinaria. Sed cum multa Fortunæ cognomina apud antiquos ſcriptores inveniantur, de ſequeſtri autem nulla mentio, nihil affirmare auſim, judiciumque integrum lectoribus relinquo. *Pichena.* Ita eſt: quod conſtaret ex memoralibus ſcriptorum libris, in urbe fuiſſe *templa Fortunæ Equeſtris*; auſus ſum inſerere ſuſpicionum libellis emendandum videri, adjectione literæ, *Fortunæ ſequeſtris*; cui necdum adſtruo veritatis firmiorem imaginem. Lætor interim non id omnino diſplicuiſſe comptiſſimis moribus viro Curtio Pichenæ: ut enim hodie obtinet, nihil placet quam quod noſtrum eſt; alienum omne ſanna excipimus, aut pedibus etiam trahimus. *Gruterus.* Valde me permulcet illa *Fortuna Sequeſtris*: ſed & inventor & approbator tam belli cognominis, explicando ejus tædium faciunt. *Sequeſter* meo judicio non à *ſequor*, quod Gellio creditum, ſed à *ſecus* quaſi *ſecuſter*, ut à *magis magiſter*, à *minus miniſter*, dictus, quoniam intervenit diſſidentibus ipſe neutrarum partium, ſemotus ab utroque, & liber à cauſis eorum, aliuſque atque certantes. Duas autem perſonas ſignificat: vel arbitri, medii, interpretis, quam notionem illi duriter captant; vel cuſtodis, penes quem res controverſa deponitur, l. 110. D. de V.S. Plautus Mercat. 4, 3. *Immo ſic ſequeſtro mihi data eſt.* Rudente 4, 3. *niſi pars datur, Aut ad arbitrum reditur, aut ſequeſtro ponitur.* Cato apud Gellium: *Per deos immortales, nolite vos ſequeſtro ponere.* Hoc eſt, nolite cuſtodiam veſtri committere cuiquam præter vosmetipſos: nolite vos, cum liberi ſitis, fiduciarios reddere, & cuiquam in poteſtatem dare. Paulus l. 6. D. Depoſit: *Proprie autem in ſequeſtre eſt depoſitum, quod à pluribus in ſolidum certa conditione cuſtodiendum reddendumque traditur.* Vnde obſervant *ſequeſtre* genus eſſe depoſiti. At ego Pauli verba corrupta eſſe cenſeo, neque unquam Latinis dictum aliquid *eſſe ſequeſtre* aut *in ſequeſtre.* Scribe: *Proprie autem ſequeſtro eſt poſitum, quod à pluribus* &c. Idem ſpectavit Tertullianus de reſurrectione cap. 51. *Hic ſequeſter Dei atque hominum appellatus ex utriuſque partis depoſito commiſſo ſibi.* Et cap. 63. *In depoſito* (caro) *eſt apud Deum per fideliſsimum ſequeſtrem Dei & hominum, Ieſum Chriſtum.* Et de patientia: *Adeo ſatis idoneus patientiæ ſequeſter eſt Deus, ſi injuriam depoſueris penes eum.* Hanc quoque vim hujus vocabuli conſiderarunt, qui *Fortunæ Sequeſtri* pro Auguſtæ valetudine donum voverunt, nempe ut ejus ſalutem apud Fortunam deponerent, & huic illam cuſtodiendam mandarent. Quod etiam votum, poſtquam eam dea ſartam tectam habuiſſe viſa, ſolverunt. Vt Domitianus in Capitolii oppugnatione ex incendio ſervatus *Iovi Cuſtodi.* Gronovius.

1 *Nullum tali cognomento erat.*] Mi-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 16 vol. 1

ædem eſſe apud Antium quæ ſic nuncuparetur, *cunctaſque cærimonias Italicis in opidis, templaque, & numinum effigies, juris atque imperii Romani eſſe.* ita donum apud Antium ſtatuitur. Et quando de religionibus tractabatur, dilatum nuper reſponſum adverſus Servium MalugineNſem Flaminem Dialem, prompſit Cæſar, recitavitque decretum pontificum: *quotiens valetudo adverſa Flaminem Dialem inceſſiſſet,* [1] *ut Pontificis maximi arbitrio, pluſ-*

Mirum verò. Nam & Livius & Valerius auctores ſunt, Q. Fulvium Romæ dedicaſſe ædem Fortunæ Equeſtri. Nominat & Iulius Obſequens. *C. Claudio*, inquit, *M. Perpernâ Coſſ. bubo in æde Fortunæ Equeſtris comprehenſus, inter manus exſpiravit.* Incendio conſumptam ſuſpicemur: niſi obſtaret P. Victor, qui eam collocat in regione IX. urbis ſuo etiam ævo. Fatebor ingenuè. aliud quod pro Tacito dicam non habeo. *Lipſius.*

Nullum tali cognomento.] Miraberis equitum Romanorum & Taciti conniventiam, ſi ex antiquitate recitetur Livii lib. XL. & poſtea XI II. teſtimonium, his fere verbis: *Q. Fulvius ædem Fortunæ equeſtri, quam Proconſul in Hiſpania dimicans cum Celtiberis voverat, annos ſex poſtquam voverat, dedicavit: enixo factam ſtudio, ne ullum Romæ amplius, aut magnificentius templum eſſet.* Ejuſdem Val. Maximus lib. I. cap. II. & Lactantius II. c. VIII. meminerunt. *Vertranius.* At meminerunt ejus prioris poſteriorisque temporis ſcriptores. Quid ergo? potuit antiquitus exſtructa fuiſſe tali cognomento ædes, mox incendio periiſſe, demum poſt Tiberii tempora reſtituta eſſe. *Freinshemius.*

1 *Pluſquam binoctium.*] Ita in manuſcripto Medicæo, ablegatis aliis vocibus: placetque. Licere Flamini abeſſe, ſed conſulto & conſciſcente Pontifice, etiam pluſquam binoctium: ſed dumtaxat in adverſa valetudine, & cum exceptionibus quæ ſequuntur. Vulgata tamen lectio erat, *dum ne pluſquam*: ſed novitia cùm ſit, quis moretur? *Lipſius.*

Vt pontificis Maximi arbitrium pluſquam binoctium.] Lego, *ut pontificis Maximi arbitrio ne pluſquam binoctium abeſſet.* Rhenanus. Ita legendum arbitror, *Vt Pont. Maximi arbitrium, dum ne pluſquam binoctium abeſſet: ne diebus publici ſacrificii, neu ſæpius.* &c. Ferret. Hæc, qui me audiet, ita leget, *Quoties valitudo adverſa flaminem Dialem inceſsiſſet, ut pontificis maximi arbitrio, dum ne plus quam binoctium, abeſſet: ne diebus publici ſacrificii, neu ſæpius quam bis in eundem annum.* Livii l. V. Camillus dixit, *Flamini Diali noctem unam manere extra urbem, nefas eſt.* Collegium tamen Pontificum potuit gratiam veterum ceremoniarum feciſſe, ſcilicet, collata ſub modo in arbitrium Pontificis maximi cognitione, quomodo, & quoties, male ſe habenti Diali urbe abeſſe liceret. Quod decretum habuit, *ne diebus publici ſacrificii*: non accipio de Idibus ſingulorum menſium, quibus Iovis flamen bove operabatur. Stata enim erant illa ſacra, certoque die facienda, quibus Servius Malugi- nenſis dixit ſupra, *Pontifices ſi flamen valitudine impediretur, Dialia ſacra feciſſe.* Quod ſi de illis intelligas, decretum Pontificum prohibebit. Aliter igitur expono *ſacrificii publici dies*, ſacra popularia, ut ait Labeo, ſive publica,

pluſquam binoctium abeſſet : dum ne diebus publici ſacrificii, neu ſæpius quam bis eundem in annum. Quæ principe Auguſto conſtituta, ſatis oſtendebant, annuam abſentiam & provinciarum adminiſtrationem dialibus non concedi. memorabaturque [1] L. Metelli Pontificis maximi exemplum, qui Aulum Poſtumium Flaminem attinuiſſet. Ita ſors Aſiæ in eum, qui conſularium Maluginenſi proximus erat, conlata. Iiſdem diebus Lepidus à ſenatu petivit, *ut* [2] *baſilicam Pauli,* [3] *Æmilia monumenta, propria pecunia firmaret ornaretque.* erat etiam tum in more pu-

blica, quæ omnes cives pro populo, montibus, pagis, curiis, ſacelliſque publico ſumptu faciebant. Auctor Pompeius Feſtus lib. XIV. *Vertranius.* Ita ex fide Manuſcripti : *Vt pontificis maximi arbitrio pluſquam binoctium abeſſet.* Sententia videtur : Cum Flamini Diali binoctium abeſſe liceret, venia non petita, Pontificum decreto ſtatutum eſt, ut valetudini curandæ, ultra binoctium abeſſe poſſet, arbitrio tamen Pontificis maximi. Sed hæc expoſitio redargui videtur, quod nullum decretum appareat, quo binoctii abſentia ſine Pontificis venia permitteretur. Quin immo noctem unam Diali extra urbem manere nefas, Livius lib. V. Sed fortaſſe Auguſtus ut pleraque alia, ita hæc ex horrida illa antiquitate deflexit, ut innuunt ſequentia : *Quæ Principe Auguſto conſtituta* &c. *Pichena.* Multum debemus diligentiæ Piehenianæ, per quam liquet illud prius, *dum ne*, invectum à mala manu, neque conſpici in chirographo authentico. nam nexus ſane orationis omnino requirit. *recitavitque decretum pontificum* &c. *Gruterus.*

1 *L. Metelli Pontif.*] Auctorum loca adduxi ſuprà. *Lipſius.*

2 *Baſilicam.*] Quidam templum. Decepit eos, quod poſtea *baſilicæ martyrum*, quarum apud Auguſtinum aliosque patres frequentiſſima mentio, ſunt appellatæ, quę ſacella prius erant, mox ingentia templa. At Gal. recte, *le palais.* Idem enim Romanis erat *baſilica*, quod jam Gallis *palais*, ædificium nimirum magnificum, in quo cauſæ agebantur. *Freinshemius.*

3 *Æmilia monumenta.*] Benè Æmilia monumenta. Non enim unius Æmilii opus. Æmilius Paulus qui poſteà cum C. Marcello conſul, duas Baſilicas, veterem refecit, novam locavit. auctor Cicero ad Atticum l. IV. epiſt. XVII. Novam interventu bellorum civilium non perfecit ipſe, (ut alucinari video virum inter antiquarios primum :) perfecit ſub Auguſto Paullus Æmilius, qui conſul anno DCCXX. & poſteà cenſor. Dio libro XLIX. Καὶ τὴν στοὰν Παύλου καλουμένην Αἰμίλιος Λέπιδος Παῦλος ἰδίοις τέλεσιν ἐξῳκοδόμησε, κἀν τῇ ὑπατείᾳ καθιέρωσεν. Eam incendio conſumptam refecit XX. annis pòſt alius Æmilius, ut narrat idem Dio lib. LIV. Ἡ μὲν οὖν στοὰ μετὰ τοῦτο, ὀνόματι μὲν ὑπὸ Αἰμιλίου, ἐς ὃν τὸ τοῦ ποιήσαντος αὐτὴν γένος ἐληλύθει, τῷ δ' ἔργῳ ὑπ' Αὐγούστου καὶ τῶν τοῦ Παύλου φίλων ᾠκοδομήθη. Et nunc poſt annos XXXV. iterùm collapſam, firmavit ornavitque Manius Lepidus, is de quo dixi ſuprà. *Lipſius.*

publica munificentia : [1] nec Auguſtus arguerat Taurum, Philippum, Balbum, hoſtiles exuvias, aut [2] exundantis opes ornatum ad urbis, & poſterum gloriam conferre. quo tum exemplo Lepidus, quamquam pecuniæ modicus, avitum decus recoluit. At *Pompeji theatrum* igne fortuito hauſtum, Cæſar *exſtructurum* pollicitus eſt *eo quod nemo è familia reſtaurando ſufficeret*; *manente tamen nomine Pompeji*. ſimul laudibus Sejanum extulit, *tamquam labore vigilantiaque ejus* [3] *tanta vis unum intra damnum ſtetiſſet*. Et cenſuere patres *effigiem Sejano*, *quæ*
4 *apud theatrum Pompeji locaretur*. neque multo poſt Cæſar

1 *Arguerat Taurum.*] Scribendum, *arcuerat*. id eſt vetuerat, prohibuerat. Tauri amphitheatrum intellegit in campo Martio : Marcii Philippi, ædem Herculis Muſarum : Balbi, theatrum. Vide Suetonium Aug. cap. XXIX. Dionem lib. LI. & LIV. *Lipſius.*

Nec Auguſtus arguerat Taurum.] Placet Lipſio, *arcuerat*, id eſt, prohibuerat, optimo quidem ſenſu. Sed fortaſſe vulgata lectio defendi poteſt, ſi accipiamus *arguere*, pro ſiniſtre interpretari; ut ſenſus ſit: nec Auguſto incidit ſuſpicio, publicam illam munificentiam ad populi favorem captandum excogitatam fuiſſe. *Pichena.* Recte Lipſius. Alterum vix Latinum. *Arcuerat conferre*, ut Senecæ defendimus in Hippolyto v. 805. *tu licet aſperos Pugnaceſque deos viribus arceas Et vaſti ſpatio vincere corporis*. Et ſolenne librorum vitium eſt. Ovidio diu fuit lib. 15. met. 72. *Primuſque animalia menſis Arguit imponi*. pro *Arcuit*. Statio diu lib. 2. Theb. 630. *cur inficiatus honora Arguerim fama*, (& male defendit Gebhardus) pro *Arcuerim*. Valerio Flacco lib. 4, 317. *hæc Amycum tandem manus arguit auſis*. pro *arcuit*. Gronovius.

2 *Exundantis opes.*] Alias ab hoſtilibus manubiis intelligi, præfixa *aut* particula denotat. Quam non temere uſurpavit auctor; ſed ut oſtenderet, duo genera hominum ejuſmodi opera exſtruxiſſe : alios non ſua impenſa, ſed manubiis hoſtilibus uſos; alios privatis tantum opibus viguiſſe, ut huic magnificentiæ ſufficerent. Et poteſt declarari res exemplis. Philippus, qui hic nominatur, bellorum & perinde manubiarum expers, ex ſuis bonis ædem Herculis Muſarum, ut apud Suet. in Aug. cap. 29. legitur, exſtruxit : Statilius Taurus amphitheatrum, Dio lib. 51. Domitius autem Calvinus apud Dionem lib. 48. palatium refecit ex auro coronario. *Freinshemius.*

3 *Tanta vis unum intra damnum.*] Muretus mallet, *tanta vis ignium intra damnum ſtetiſſet*. quod mihi non probatur. nam in vulgatis recte ſubintelligitur, tanta vis ignis, quæ intra unum illud theatri damnum ſtetit, neque ulterius pervagata eſt. *Pichena.* Muret. *tanta vis ignium* &c. At vero vox *unum* neceſſaria. *Acidalius.*

4 *Apud theatrum Pompeii.*] De eâ Seneca, ad Marciam cap. XXII. *Decernebatur Sejano ſtatua, in Pompeji theatro ponenda, quod exuſtum Cæſar reficiebat : exclamavit Cordus, Tunc verè theatrum perire.* Lipſius.

2 *Trium-*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 16 vol. 1

ſar cum Junium Blæſum proconſulem Africæ [1] triumphi inſignibus attolleret, *dare id ſe* dixit *honori Sejani*, cujus ille avunculus erat. Ac tamen res Blæſi dignæ de- 73
core tali fuere. nam Tacfarinas quamquam ſæpius depulſus, reparatis per intima Africæ auxiliis, huc adrogantiæ venerat, ut legatos ad Tiberium mitteret, *ſedemque* ultro *ſibi atque exercitui ſuo* poſtularet, aut *bellum inexplicabile* minitaretur. Non alias magis [2] ſua populique Rom. contumelia indoluiſſe Cæſarem ferunt, quam *quod deſertor & prædo, hoſtium more ageret.* [3] *ne Spartaco quidem, poſt tot conſularium exercituum clades inultam Italiam urenti, quamquam* [4] *Sertorii atque Mithridatis* [5] *ingentibus bellis labaret Reſp. datum, ut pacto in fidem acciperetur: nedum pulcherrimo populi Romani faſtigio, latro Tacfarinas, pace & conceſſione agrorum redimeretur.* Dat negotium Blæſo, *ceteros quidem ad ſpem proliceret arma ſine noxa ponendi; ipſius autem ducis quoquo modo potiretur.* Et recepti 74
ea venia plerique. mox adverſum artes Tacfarinatis, haud

1 *Triumphi inſignibus attolleret.*] Frequens Cornelio *inſignium* horum mentio eſt: quæ obſervata ſunt ex auctoribus, *corona pateraque aurea, ſella curulis, ſcipio eburneus, toga picta, tunica palmata, ſtatua laureata, nomen triumphale.* Erant autem ea lege ornamenta ejuſmodi conceſſa, ut donato commorerentur, cui, dum viveret, eis perpetuo uti licebat. *Vertran.*

2 *Sua populique Rom. contumelia.*] Verba hæc male tranſpoſita fuerant. quæ ſuadente Lipſio, in ſuum ordinem repoſuimus. *Pichena.* Parerem, ſi, jubente unico codice, dixiſſet. Quod quando non auſus, illam juncturæ vulgaris horum verborum immutationem, *ſua populique contumelia Romani*, haudquaquam auribus accidere meis ingratam, quin & aliquid magnificum præferre mihi videri, fateor. *Gronovius.*

3 *Ne Spartaco quidem.*] Spartacus, Oenomaus, & Crixus, effracto Capuæ Lentuli ludo, in quo alebantur cum LXXIV. gladiatoribus, bellum ſervile in Italia concitarunt, & vocatis ad vexillum ſervis, occuparunt montem Veſuvium. Vicerunt P. Varinium Prætorem, & Claudium Pulchrum Legatum, anno IↃCLXXX. Anno ſequenti vicerunt Cn. Lentulum Conſulem. Anno IↃCLXXXII. confecti ſunt à M. Craſſo Prætore, qui de eis ovavit lauro coronatus. *Muretus.*

4 *Sertorii atque Mithridatis.*] Sertorianum bellum excitatum erat anno IↃ CLXXIII. Confectum eſt à Pompeio, anno IↃ CLXXXII. Bellum autem adverſus Mithridatem cœpit anno IↃ CLXV. poſt R. C. Confectum anno IↃ CXX. *Muretus.*

5 *Ingentibus bellis labaret.*] Non damno *labaret.* Sed erit opinor, cui verbum id grave nimis videbitur, magiſque probabit, *laboraret.* Acidalius.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 16 vol. 1

haud diſſimili modo belligeratum. Nam quia ille robore exercitus impar, furandi melior, plures per globos [1] incurſaret, eluderetque, & inſidias ſimul tentaret; tres inceſſus, totidem agmina parantur. ex quis Cornelius Scipio legatus præfuit, qua prædatio [2] in Leptinos, & ſuffugia Garamantum; alio latere, ne Cirtenſium pagi [3] impune traherentur, propriam manum Blæſus filius duxit: medio cum delectis [4] caſtella & munitiones idoneis locis imponens, dux ipſe, arta & infenſa hoſtibus cuncta fecerat; quia quoquo inclinarent, pars aliqua militis Romani in ore, in latere, & ſæpe à tergo erat: multique eo modo cæſi, aut circumventi. Tunc tripartitum exercitum plures in manus diſpergit, præponitque centuriones virtutis expertæ: nec, ut mos fuerat, acta æſtate retrahit copias, aut in hibernaculis veteris provinciæ componit; ſed ut in limine belli, diſpo-

1 *Incurſaret, eluderetque.*] Re ſcilicet ipſa factiſque, non verbis inſultando. *Freinsh.*

2 *In Leptinos.*] Eos intelligit qui Leptim Africæ urbem colunt. at illi ubique, etiam apud noſtrum, *Leptitani* vocantur; nuſquam, quod ſciam, *Leptini*, ut vitium videatur irrepſiſſe oſcitantia librarii, & proclivi in his talibus lapſu. *Freinshemius.*

3 *Impune traherentur.*] Scio quidem *trahendi* hanc quandoque ſignificationem eſſe, quæ his ſupra 2, 52. *compellere in eadem* vel cogere ad eaſdem partes ſuſcipiendas, ut H. 2, 100. Sed ipſa res, ex cujus ingenio verborum ambiguitas explicanda eſt, non patitur aliud eſſe *trahere*, quam diripere, deprædari, populari. Sic H. 3, 33. *pecuniam vel gravia auro templorum dona, ſibi quiſque trahunt.* Et facit adjecta vox *impune*, hunc ineſſe verbo ſenſum: item, quod in pagis nullum fuiſſet operæ pretium in partes trahendis. *Freinshemius.*

4 *Caſtella & munitiones.*] *Oppida* frequentiores & ampliores hominum conventus facere; *Caſtella* minores atque anguſtiores, ſed murorum tamen ambitu utraque circumſepta, ſicuti *vici* ſine muris. Quod autem *caſtellum* locus munitus eſſet, conſtat ex Cic. ſcribente in Epiſt. *Multa caſtella cepi, multa vaſtavi.* Et ad Att. *Caſtellum natura munitum.* Ab eadem ſimilitudine in acie *caſtella mobilia*, non *ſtabilia* vocata à Tacito & aliis, quod ex Taciti ejuſdem verborum ſerie facile dignoſcitur, dum inquit: *Caſtella & munitiones idoneis locis imponens.* Erant itaque *caſtella* in acie propugnacula, quæ in procinctu portabantur, ex aſſeribus, ſive alia conſimili materia fabricata, ad caſtra metandum quam maxime apta, ita dicta à ſtabilium caſtellorum ſimilitudine & uſus convenientia. *Donatus.* De caſtellis mobilibus in acie ſomnium lepidum. *Gronovius.*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 16 vol. 1

poſitis caſtellis, per expeditos & ſolitudinum gnaros, mutantem mapalia Tacfarinatem proturbat. donec fratre ejus capto, regreſſus eſt, properantius tamen quam ex utilitate ſociorum, relictis per quos reſurgeret bellum. Sed Tiberius pro confecto interpretatus, id quoque Blæſo tribuit, ut *Imperator* à legionibus ſalutaretur; priſco erga duces honore, qui bene geſta Rep. gaudio & impetu victoris exercitus conclamabantur: erantque plures ſimul Imperatores, nec ſuper ceterorum æqualitatem. conceſſit quibuſdam & Auguſtus id vocabulum; ac tunc [1] Tiberius Blæſo poſtremum. Obiere eo anno viri inluſtres [2] Aſinius Saloni- 75
nus, M. Agrippa & Pollione Aſinio avis, fratre Druſo in-

1 *Tiberius Blæſo.*] Diſtinguo locum, *Blæſo poſtremum. Obiere eo anno,* non levi ad hiſtoriam momento. Olim & liberâ rep. multi Impp. dicti, ut quiſque rem ſuis auſpiciis benè geſſiſſet. Diſplicuit Auguſto, & ut reliquos honores in ſe, ſic & hoc nomen traxit. quod communicatum poſteà cum paucis, & ferè non niſi ex gente Auguſta. Tiberius tamen hîc Blæſum Imperatoris nomine inſignit: eumque è privatis poſtremum. id eſt, ut poſtinde ſoli Principes eo titulo ſint uſi, nemini ultrà conceſſo ſubditorum. Velleius: *Iunius Blæſus proconſul in Africâ, ornamenta triumphalia, cum appellatione Imperatoriâ meruit.* Neque etiam indignum nota, quod obſervamus in nummis & inſcriptionibus, Imperatoris titulum cùm Principis eſt, præponi; cùm victoris, ſubjungi. hoc modo. *Imp. Cæſar Auguſtus*, &c. contrà *Iunius Blæſus Imp. M. Tullius Cicero Imp.* Quod etiam è Suetonii Iulio colligas capite LXXVI. cujus id inventum. *Lipſius.*

Tiberius Blæſo poſtremum.] In vulgatis ita diſtinguebatur. *ac tunc Tiberius Blæſo. Poſtremum obiere* &c. Nos ex MS. melius diſtinximus, idque prævidérat Lipſius ex ingenio. *Pichena.*

2 *Aſinius Saloninus.*] Aſinio Pollioni oratori & hiſtorico filius natus Aſinius Gallus, quem captis Salonis Dalmatica urbe agnomento dixit Saloninum. Servius auctor in Virg. ecl. II. Etſi id cognomen Tacitus & Dio illi nuſquam tribuunt, contenti dixiſſe Aſinium Gallum. Is Saloninus duxit Vipſaniam, Agrippæ filiam; dimiſſam paullò antè à Tiberio, qui ex ea ſuſtulerat Druſum. Hoc eſt quod Tacitus lib. I. ſcripſit: *Nec Gallus ideò iram ejus lenivit, pridem invіſus tamquam ductâ in matrimonium Vipſaniâ M. Agrippæ filiâ, quæ quondam Tiberii uxor fuerat, pluſquam civilia agitaret.* Habuit ex ea liberos complures. Virilis ſexus iſtos, C. Aſinium Saloninum, de quo hîc: Aſinium Gallum, de quo Suetonius, & Dio. Aſinium Pollionem, qui conſul anno urbis DCCLVI. de quo Plinius, Tacitus, Dio & Faſti: Aſinium Agrippam, de quo libro ſequenti: Aſinium Celerem, quem conſularem Plinius nominat & ponit ſub Principe Cajo. Nec vanum eſt, quòd tribuo tam multos. Iubet hoc Tacitus lib. VI. ubi de morte Aſinii Galli pa-

inſignis, 1 Cæſarique progener deſtinatus. Et Capito Ateius, de quo memoravi, principem in civitate locum 2 ſtudiis civilibus adſecutus; ſed avo centurione Sullano,

in foro & curia.

patris: *Scilicet medio triennio defuerat tempus ſubeundi judicium conſulari ſeni, tot conſularium parenti.* Cui loco abundè lucem fecerint iſta. Supereſt ut virum doctum eripiam è luto. qui hæret, quomodo hic Aſinius Saloninus Druſi frater mortuus dicatur, quem Suetonius & Dio vivum ponunt Claudii ævo? Nam Suetonius ecce, capite XIII. in Claudio: *Conſpiraverant ad res novas Gallus Aſinius & Statilius Corvinus, Pollionis ac Meſſallæ oratorum nepotes.* & Dio lib. ultimo: Ἀσίνιος δὲ δὴ Γάλλος ὁ τοῦ Δρούσου πρὸς μητρὸς ἀδελφὸς ἐπεβούλευσε μὲν τῷ Κλαυδίῳ, &c. Itaque quaſi in pugna clara, concludit: *Quid verum ſit, Deus aliquis viderit.* Imò ego homo. Frater enim hic Salonini, non ipſe: ne ultrà turbes, & in ſimpulo, quod dicitur, excites fluctus. *Lipſius.*

Aſinius Salonius.] Lectu hoc facile, intellectu difficillimum eſt. Servius meus ad Virgilium Ecloga III. ſcribit, *C. Aſinio Pollioni poſt captas Salonas Dalmatiæ, natum filium, dictum Saloninum.* Is tam Dioni quam Cornelio C. Aſinius C. F. à Tiberio dimiſſam Vipſaniam duxit, ex eaque Aſinium ſuſtulit. Hic ſuperſtite patrem oritur, & ſuperſtite uterino Druſo: erant enim Vipſania, M. Agrippæ filia, nati ambo: ſed Tiberio patre, Druſus: Aſinio Gallo, Aſinius, cui patris cognomen *Saloninus*, convenientius à Tacito ſcriptum fuerit. Ergo hujus Aſinii, quo de loquimur, avi fuere paternus C. Aſinius Pollio, maternus M. Vipſanius Agrippa. Sed in hoc mirum eſt auctorum diſſidium. Tacito nepos Aſinii Pollionis, moritur hoc loco: Contra Caſſius habet libro LX. *Aſinius Gallus Druſi frater uterinus inſidiatus eſt Claudio Cæſari.* Idem Tranquillus Claudio, XIII. inquit, *Conſpiraverant ad res novas Gallus Aſinius & Statilius Corvinus, Pollionis & Meſſalæ oratorum nepotes.* Vettranius. Lapis Puteolanus:

CN. ASINIO
POLLIONIS. ET. AGRIPPÆ.
NEPOTI
PVTEOLANI. PATRONO.
PVBLICE

Lipſius quinque Pollionis è Gallo filio nepotes recenſet, nullum Cnæum nominat. Ex iis M. cognomine Agrippa Coſ. A. V. 777. non Cajo Aſinio Gallo, ſed Marco, qui alter C. Pollionis filius erat, natus eſſe videtur: & ex hujus filia M. Aſinius Marcellus Eſerninus; de quo Caji patris nepote Suet. Oct. c. 43. Fuit eodem tempore Aſinius Pollio Trallianus Sophiſta & Hiſtoricus, cujus adfinitatem cum Romano iſto oſtendas. Non dubito Suidam, & qui eum ſequuntur in numerandis duorum cognominum coævorum ſcriptis turbare. Item Caſaub. comm. ad Strab. lib. 4. fol. 56. qui Aſinium à Strabone laudatum de Rheni longitudine & binis oſtiis, Pollionis filium Quadratum, qui res Germanicas ſcripſit, eſſe opinatur. *Rupertus.*

1 *Cæſarique progener.*] Vti aliquam duceret è liberis Germanici. *Lipſius.*

Progener deſtinatus.] Vt aliquam Germanici filiam duceret. *Muretus.*

2 *Civilibus ſtudiis.*] *Civilia ſtudia* opponit bellicis, opinor. ſuntque eadem quas ſup. 3, 70. *bonas domi artes* vocaverat. niſi quod *domus* eo loco, publicis opponitur, ut dictum eſt; & *bonæ artes*, ſicut hic quoque *civilia ſtudia*, præcipue quidem ad juris peritiam, non tamen unam, referenda ſunt. Nam *ceterarum quoque bonarum artium non expers fuit: & in Gramma-*

no, patre prætorio. 1 conſulatum ei adceleraverat Auguſtus, ut Labeonem Antiſtium iiſdem artibus præcellentem dignatione ejus magiſtratus anteiret. Namque illa ætas duo pacis decora ſimul tulit. ſed 2 Labeo incorrupta libertate, & ob id fama celebratior: Capitonis obſequium dominantibus magis probabatur. Illi, quod præturam intra ſtetit, 3 commendatio ex injuria; huic, quod conſulatum adeptus eſt, odium ex invidia orie-

Gell: lib: 13 cap: 12.

maticam ſeſe, atque Dialecticam literaſque antiquiores altioreſque penetraverat, Agellio teſte 13, 10. Nec dicit auctor, inter ICtos principem locum adſequutum eſſe Capitonem: verum non claritudine generis, non virtute militari, ſed ſtudiis civilibus, ad ſummas in urbe dignitates evectum fuiſſe. *Freinshemius.*

1 *Conſulatum.*] Quem cepit inter ſuffectos anno urbis DCCLIX. Lapis priſcus Romæ:

C. ATEIO. CAPITONE.
C. VIBIO.
POSTVMO. COS. *Lipſius.*

Conſulatum ei acceleraverat.] Anno IↃCCLIX. 10. Kalend. Iulii cum C. Vibio Poſtumo. *Muretus.*

2 *Labeo incorrupta libertate.*]. Patrem æmulatus, virum præclarum & prudentem, qui bello Philippenſi pro libertate fortiter occubuit. Appianus lib. IV. Λαβεὼν δὲ ἐπὶ σοφίᾳ γνώριμος, ὁ πατὴρ Λαβεῶνος τοῦ κατ' ἐμπειρίαν νόμων ἔτι νῦν περιωνύμου, τοῦ πιστοτάτου τῶν οἰκετῶν τῆς δεξιᾶς λαβόμενος, καὶ περιστρέψας αὐτὸν ὡς ἔθος ἐστὶ Ῥωμαίοις ἐλευθεροῦν, ἐπιστρεφομένῳ ξίφος ἔδωκε, καὶ τὴν σφαγὴν ὑπέσχε. *Lipſius.*

3 *Commendatio ex injuria.*] Antiſtius ille Labeo agebat incorrupta libertate: *agitabat hominem* (ait adverſarius ejus Ateius apud Gell. 13, 12.) *libertas quædam nimia atque vecors, uſque eo ut D. Auguſto jam principe, & remp. obtinente, ratum tamen penſumque nihil haberet, niſi quod juſtum, ſanctumque eſſe in Romanis antiquitatibus legiſſet.* Hæc ille, qui ſub Auguſto ſervilem in modum ſubblandiebatur, nec ſub Tiberio dedidicerat morem inveteratum. Tac. hoc lib. c. 70. Sueton. in Grammat. cap. 22. Sed quanam *injuria* affectus Labeo, ſi ei quoque conſulatus oblatus eſt ab Auguſto? ut refert Pompon. l. 2. §. 47. D. de orig. jur. Putabam Labeonem ſuffici noluiſſe, nam *ſuffectus* is plerunque dicitur, quem ſubſtituunt in locum vita functi: idque (opinor) non erat in ea dignatione, qua electio prima. Suffectus enim nomen famæ non tantum inſerebat, quam prior, quod omnia nomine demortui ſemper ſignabantur. Verum nihil promovemus, quia Ateius etiam inter ſuffectos recenſetur. Vtri horum credam? Cornelio, cum propius vero ſit Auguſtum procul eum à conſulatu eſſe voluiſſe, ut hominem præfractæ nimis & invictæ libertatis. Nec eſſet abſurdum, ſi diceremus Pomponium, ut Proculianum, ſubblanditum eſſe Antiſtio Labeoni, cujus ipſe ſectam profitebatur: idque ne adverſa nempe Caſſiana, (quæ Ateium Capitonem venerabatur) dignatione præcedere videretur. Dixi Pomponium inter Proculianos fuiſſe, hæc me induxerunt. l. 12. D. de negot. geſt. Pomponius Proculum ſequitur, quod non feciſſet, ſi unus ex ejus ſectatoribus non fuiſſet, cum alias diverſæ factiones acerrime inter ſe digla-

76 oriebatur. Et [1] Junia ſexageſimo quarto poſt Philippenſem aciem anno ſupremum diem explevit, Catone avunculo genita, C. Caſſii uxor, M. Bruti ſoror. Teſtamentum ejus multo apud vulgum rumore fuit; quia in magnis opibus, cum ferme cunctos proceres cum honore nominaviſſet, Cæſarem omiſit. quod civiliter acceptum: neque prohibuit quo minus laudatione pro roſtris, ceteriſque ſolennibus funus cohoneſtaretur. Viginti clariſſimarum familiarum imagines antelatæ ſunt, [2] Manlii, Quinctii, aliaque ejuſdem nobilitatis nomina: [3] ſed præfulgebant Caſſius atque Brutus, eo ipſo, quod effigies eorum non viſebantur.

aequo animo id a Tiberio acceptum. vid: Suet: Aug: cap. 66.

domi in armariis reservatae erant imagines horum virorum clarissimorum quas in pompa funebri praeferre nefas erat, parricidae enim dicebantur hi libertatis publicae vindices.

digladientur. At adverſatur lex 40. D. de recep. arbit. Vbi ecce eum Caſſianum. Non decedam tamen de ſententia, duos enim invenio Iuriſconſultos nomine Pomponios. l. 24. D. de rei vindic. *Salinerius.*

1 *Iunia Catone avunculo.*] D. Iunius Silanus, qui conſul cum L. Licinio Murena, uxorem habuit Serviliam ſororem M. Catonis. Ex iis nata hæc Iunia ſoror M. Bruti per matrem (nam Bruti pater fuit M. Iunius Brutus) Tertia vel Tertulla cognomento: de qua notus Ciceronis jocus, Tertia deducta eſt. Diverſa igitur ab hac Iunia, de qua Velleius: *M. Lepidus juvenis, Lepidi ejus qui III. vir fuerat reip. conſtituendæ filius; Iuniâ Bruti ſorore natus.* Nam hæc uxor Lepidi fuit: niſi ſi antè Caſſii, quod non opinor. *Lipſius.*

2 *Manlii, Quinctii.*] Quare Manlii? quia Iunii Silani, innexi Manliæ genti. T. Manlius Torquatus filium in adoptionem dedit D. Silano. de quo Ciceronem vide I. de Finibus, Valerium libro V. capite VIII. De Quinctiis nihil dum repperi. *Lipſius.*

3 *Sed præfulgebant Caſsius atque Brutus, quod effigies eorum non viſebantur.*] Immo viſebantur. Tacit. l. 4. ann. *Quo modo imaginibus ſuis noſcuntur, quas nec victor quidem aboluit.* Habebantur domi & in publico, ſed ut majeſtatis damnatorum in funeribus non præferebantur. lib. 2. ann. *Tum Cotta Meſſalinus, ne imago Libonis exequias poſterorum comitaretur cenſuit.* Hæc autem duo lumina Romanæ gentis parricidæ dicebantur. Nec fidem abrogat jam dictis, quod cultor domi Caſſianæ effigiei peſſundatus ſit: imperator enim arripuit anſam perdendi ex inſcriptione. *Objectavitque Caſsio, quod inter imagines majorum, etiam C. Caſsii effigiem coluiſſet, ita inſcriptam, Duci partium.* Salinerius.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 16 vol. 1

C. CORNELII TACITI
AB
EXCESSU DIVI AUGUSTI
ANNALIUM
LIBER QUARTUS.

BREVIARIUM LIBRI.

Ælii Sejani præfecti præt. ingenium & mores. Is ad dominationem adſpirat: & ut perveniat, Druſum Ti. Filium è medio tollit, adjuvante uxore Liviâ, quam ſtupro priùs polluerat. Eidem fini caſtra Prætoria Romæ jubet exſtrui, & militem in unum locum conduci. Ab hoc tempore lapſæ imperii res. ideóque qui ſtatus tunc rerum, quis numerus, quæ loca cohortium & legionum, Tacitus opportunè exſequitur. At Druſo jam mortuo, Senatum Princeps ingreditur: Germanici duos filios inducit, eoſque ut imperii heredes patribus commendat. Sejanus quò deſtinata perficeret, Agrippinam callidè calumniatur, & ſemina futuri odii in ipſam liberoſque jacit. Tiberius legationes & accuſationes aliquot civitatum & provinciarum audit. Hiſtriones ſive Pantomimos immodeſtiùs agentes Italiâ pellit. De Flamine Diali ejuſque cærimoniis temperandis nova lex lata. Sacerdotes, ſollennibus votis, etiam Druſum & Neronem Diis commendaverant. ægrè id Tiberius tulit, & initium in eos exitii fuit. C. Silius ex amicis Germanici damnatus. Cn. Piſo, C. Caſſius, Plautius Silvanus, accuſati aut damnati. In Africâ Tacfarinatis bello finis impoſitus à P. Dolabellâ. ipſe Tacfarinas cæſus. Semina ſervilis motus in Italiâ, ſed ſtatim oppreſſa. Q. Vibius Serenus in Senatu à filio accuſatur, & Amorgum amovetur. P. Suillius, aliique damnantur. Inter eos Cremutius Cordus hiſtoriæ ſcriptor, quòd Brutum & Caſſium laudaviſſet, ejuſque libri combuſti. Cyzicenis libertas ademta. Templi honorem ab Hiſpanis oblatum Tiberius ſpernit. Sejanus rebus ex voto adhuc fluentibus, altiora ſtruit: & Liviam ſibi uxorem à Principe petit. hic modeſtè negat, additis cauſſis. Sed ille ut potentiam ſibi augeret, magiſque opportunum Tiberium haberet, per-

perpulit eum ad ſeceſſum ab urbe. nec multò pòſt perſuaſit. Intereà Romæ legationes Græcorum auditæ, de jure aſylorum. In Hiſpaniâ L. Piſo prætor à quodam agreſte interficitur. In Thraciâ, montani Thraces dilectus abnuunt, arma ſumunt. vicit eos Poppæus Sabinus, & triumphi inſignia accepit. Claudia Pulchra Romæ adulterii accuſata & damnata. Agrippina maritum ſibi poſtulat, nec accipit. Vndecim Aſiæ civitates certant, in quâ earum templum Tiberio ſtatueretur. Smyrnæi prælati. Tandem Tiberius, non ultrà dilato conſilio, in Campaniam ab urbe abiit. ubi in ſpeluncâ quâdam, repentino lapſu lapidum, periclitatur: ſed à Sejano ſervatur. quæ res huic fidem addidit. Igitur Neronem majorem è liberis Germanici aggreditur, & variis artibus calumniiſque ſubvertit. Amphitheatri caſu Fidenis multa hominum millia debilitata, vel obruta. Romæ ingens incendium Cælium montem deurit. Princeps Capreas inſulam tranſit, ibique ſe recondit. Titus Sabinus turpi fraude circumventus accuſatur, damnaturque ipſis anni Kalendis. Iulia neptis moritur. Friſii rebellant: quos L. Apronius Proprætor inferioris Germaniæ parùm feliciter repreſſum iit. Cn. Domitius Agrippinam Germanici filiam uxorem accepit. Hæc ſexennio ferè geſta,

C. ASINIO, C. ANTISTIO COSS.
CORNELIO CETHEGO, VISELLIO VARRONE.
COSSO LENTVLO, ASINIO AGRIPPA.
CN. LENTVLO GÆTVL. C. CALVISIO.
M. LICINIO CRASSO, L. CALPVRNIO PISONE.
AP. JVNIO SILANO, P. SILIO NERVA.

1 C. Aſinio C. Antiſtio Coss. [1] nonus Tiberio annus erat [2] compoſitæ Reip. [3] florentis domus:

cum nulli tumultus nullae turbae essent.

florentis domus. cum multa dominationis subsidia haberet. vigebant florebantque filius Drusus & plures è Germanico & Agrippina liberi omnes masculini sexus. plenam calamitatum domum infra cap: 3 dicit.

COMMENTARIVS.

Nonus Tiberii annus erat.] Nam quatuor illi menſes ejus anni, quo duo Sexti Pompejus & Appulejus conſules fuerunt, non numerantur in annis Tiberii. Fuit autem hic annus ab urbe condita DCCLXXV. ut auctor eſt Plinius l. 33, 2. *Muretus.* Quidam x, ſed falſo. quanquam enim connumeratis Sex. Pompeio Appuleioque Coſſ. decimi hi fuerint Conſules, ex quo Tiberius principatum ſuſceperat. tamen nondum exacti erant novem anni a. XIV. Cal. Septembr. quo die Auguſtus deceſſerat; ad Cal. Ianuar. quibus conſulatum C. Aſinius C. Antiſtius inierunt: ſed adhuc currebat quartus noni anni menſis. *Freinsh.*

2 *Compoſita reipubl.*] Nam in urbe pacata erant omnia, & externa bella virtute Germanici compoſita erant. *Muretus.* Non à Tiberio inductam quietem, quæ ſub Auguſto maxime floruerat, ſed conſervatam ſentit Tacitus. *Freinsh.*

3 *Florentis domus.*] Nihil enim ipſi, quod nollet, acciderat. *Florere* dicuntur, qui vigent. Lucretius; *Tum lætas urbes pueris florere videmus.* Heſiodus, θάλλουσιν δ' ἀγαθοῖσι διαμπερές. *Muretus.*

1 Nam

mus : [1] (nam Germanici mortem inter proſpera ducebat) cum repente [2] turbare fortuna cœpit ; [3] ſævire ipſe , aut ſævientibus vires præbere. [4] Initium & cauſſa penes [5] Ælium Sejanum , cohortibus prætoriis præfectum , cujus de potentia ſupra memoravi : nunc originem , mores , & [6] quo facinore [7] dominationem raptum ierit , expediam. [8] Genitus Vulſiniis, [1] pa-

virtutis enim eximij illius viri & amor quo populus Romanus eum proſequebatur Tiberio ſuſpecta erant.

imperium populi Romani. ſtruebat enim Tiberio inſidias, ut mox dicturus eſt auctor.

1 *Nam Germanici mortem.*] Hoc mirum videri non debet, nam ſemper ſuſpecta & formidoloſa tyrannis eſt aliena virtus. *Regibus boni quam mali ſuſpectiores ſunt : ſemperque his aliena virtus formidoloſa eſt* , Salluſt. in Catilin. Ariſtotel. 5. Polit. Vnum præceptum tyrannidis conſervandæ , ait eſſe tollere τοὺς φρονηματίας. Itaque multi contemptu vitarunt periculum. *Brutus erat ſtulti* &c. *Idem.*

2 *Turbare.*] Turbida eſſe. Hic notanda rerum humanarum inſtabilitas & inconſtantia , quæ cum proſperrime fluere videntur , tum periculi pleniſſimæ ſunt. Cum enim eodem in ſtatu manere non queant; ubi ad ſummum venere , in deterius mutentur neceſſe eſt. Hippocrates ait, τὴν δ' εὐεξίην , ὅταν ἐς ἄκρον ἵκῃ , ἐπικινδυνοτάτην εἶναι. Ita eſt & in Fortuna. Ac profiteor me cum Fortunam dico , eam intelligere , de qua Catilinar. 1. copioſe diſſerui. *Idem.*

3 *Sævire ipſe aut.*] Vtrumque æque noxium populis. *Idem.*

4 *Initium & cauſa.*] Non ſunt omnino idem , etſi in Poſterioribus videatur Ariſt. utrumque confudiſſe, ſed in principio quarti τῶν μετὰ τὰ φυσικά (ut quidem Græci dividunt) hæc duo diſtinguuntur. Legendus Simplicius principio φυσικῆς ἀκροάσεως. *Idem.*

5 *Ælium Sejanum.*] Funeſtum hoc Romanis caput patrem habuit Sejum Strabonem: ſed in adoptionem datus alicui ex Æliis , dictus mutato inflexoque ut ſolet , patris nomine, L. Ælius Sejanus. Id enim prænomen illi Dio dat lib. LVII. At in nummo æreo legi adfirmat mihi quidam Tiberium Sejanum , cujus hæc inſcriptio : TI. CÆSAR. DIVI. AVGVSTI. F. AVGVSTVS. AVGVSTA. BILBILIS. parte altera, corona è quercu. TI. ÆLIO. SEIANO. Non vidi ego. *Lipſius.*

6 *Quo facinore.*] Nece Druſi, quem veneno ſuſtulit. *Idem.*

Dominationem captaverit.] Probum videbatur : & captavit certè, non cepit. Tamen cùm in Medicæo ſit, *raptum perit* , placet quod Pichena efformat , *raptum ierit*. Idem.

Quo facinore dominationem raptum ierit.] Cum Manuſcr. habeat, *raptum perit* , mihi facilius veriuſque viſum eſt corrigere, *raptum ierit* , quam, *captaverit* , ut in vulgatis. Sic lib. 11. hiſtor. *Mox ut Othonem ac Vitellium ſceleſtis armis res Romanas raptum ire, vulgatum eſt.* Pichena.

7 *Genitus Vulſiniis.*] Quia ergo Vulſinienſis Sejanus , ideò acutè & non ſine morſu Iuvenalis :

— idem populus, ſi Nortia Thuſco
Faviſſet , ſi oppreſſa foret ſecura ſenectus
Principis , hac ipſâ Sejanum diceret horâ
Auguſtum.

Nam Nortia , vel potius, ut libri meliores , Nurſcia , Volſinienſium peculiaris dea. Livius lib. VII. *Volſiniis quoque clavos indices numeri annorum fixos in templo Nurſciæ Etruſcæ deæ diligens talium monumentorum* [*auctor*]

Cin-

1 patre Sejo Strabone equite Romano, & prima juventa C. Cæſarem divi Auguſti nepotem ſectatus, non ſine rumore 2 Apicio diviti & prodigo ſtuprum venum dediſſe: mox Tiberium variis artibus devinxit adeo, ut obſcurum adverſum alios, ſibi uni incautum intectumque efficeret: non tam 3 ſollertia, (quippe iiſdem artibus victus eſt) 4 quam Deum ira in rem Romanam, cu-

Sen: Consol ad Helv: cap. 10.

recondebat animi sui sensus plerumque coram alios Tiberius, sed Sejano omnia arcana revelabat.

sollertia. homines solertes callidi & astuti sunt & facile cavere possunt ne in casses incidant.

Cincius adſirmat. Vbi velim deleri minutum illud gloſſema, quod circumſcripſi. Tertullianus: *Aſculanorum Ancaria dea, Volſinienſium Nurſcia, Ocriculanorum Valentia, Sutrinorum Nortia.* Lipſius.

1 *Patre Sejo Strabone.*] Qui & ipſe prætoriis cohortibus præfuit: ſed in Ægypti adminiſtrationem miſſo, ſolus deinde filius. Ob hæc officia, attollit magnifico elogio Velleius: *Sejanus Ælius, principe equeſtris ordinis patre natus, materno verò genere clariſſimas, vetereſque & honoribus inſignes, complexus familias.* Quod autem maternum genus? Iunium, ut opinor: hoc argumento, quòd *Iunius Blæſus Proconſul Africæ, avunculus* ei fuit. Tacitus lib. III. extremo. *Idem.*

2 *Apicio diviti.*] Quod idem Dio adfirmat lib. LVII. qui M. Gavium Apicium nominat. Sed Apicios ejuſdem notæ & luxus tres reperio. Primum, qui Athenæo nominatus lib. IV. cap. XX. qui vixit, quemque à Poſidonio celebratum ait, & auctorem fuiſſe, ut Rutilius in exſilium mitteretur. Alterum, qui Auguſti & Tiberii ævo. de quo noſter hic, & Seneca Conſolat. ad Elbiam: *Apicius noſtrâ memoriâ vixit, qui in eâ urbe ex quâ aliquando Philoſophi ut corruptores juventutis abire juſſi ſunt, ſcientiam popinæ profeſſus, diſciplinâ ſuâ ſæculum infecit.* Qui idem Plinio dictus *nepotum omnium altiſſimus gurges*: & de cujus deliciis volumen Apioni Grammatico ſcriptum, lego in Athenæi l. VII. At tertium, qui in imperio Trajani, cujus mentio apud Suidam in Ὄστρεα. Τραϊανῷ ἐν Πάρθοις ὄντι καὶ τῆς θαλάσσης ἀπέχοντι ἡμερῶν πολλῶν ὁδὸν, Ἀπίκιος ὁ ὀψοφάγος ὄστρεα νεαρὰ διεπέμψατο ὑπὸ σοφίας τεθησαυρισμένα. ſi tamen Trajani ibi vox incorrupta. *Idem.*

Apicio.] Seneca 14. Epiſt. Plinius 8, 15 & 9, 17. & 10, 48. Dio lib. 57. Fuit & alius Apicius eodem ingenio præditus, quem uſque in Parthos oſtrea miſiſſe ad Traianum Athenæus refert: cum artem quandam eorum recentium conſervandorum in longitudinem excogitaſſet. Extant & tertii cujuſdam Apicii libri aliquot de re coquinaria. *Muretus.*

Prodigio ſtuprum veno dediſſe.] Ita Man. & alibi Tacitus ſimili modo locutus. Vulgo, *venum dediſſe.* Pichena.

Diviti & prodigo.] Ἀσώτῳ. κατὰ τὸν δεύτερον τρόπον τῶν ὑπ' Ἀριστοτέλους λεγομένων, ἐν τῷ Δ. τῶν ἠθικῶν. Hic ipſe lib. 11. *Ob magnitudinem infamiæ, cujus apud prodigos noviſſima voluptas eſt.* Muret.

3 *Solertia.*] Ἀγχινόια. *Muret.*

4 *Quam Deum ira.*] Recte judicabant, irato Deo maxima mala & publice, & privatim evenire. *Memini relinqui me Deo irato meo.* Virg. 2. Æneid. *Hic mihi neſcio quod trepido male numen amicum Confuſam eripuit mentem.* Cat. *Quis Deus tibi non bene advocatus Væcordem parat excitare rixam?* Virg. 10. *Aen. Quis Deus in fraudem, quæ dira potentia noſtra Egit?* Homer. Τίς δ' ἄρ σφωε θεῶν ἔριδι ξυνέηκε μάχεσθαι. Non deſunt recentia exempla. *Muret.*

1 *Pati*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 16 vol. 1

cujus [1] pari exitio viguit, ceciditque. Corpus illi laborum tolerans; animus audax, ſui obtegens; in alios criminator; juxta adulatio & ſuperbia; palam compoſitus pudor; intus ſumma apiſcendi libido, ejuſque cauſſa modo largitio & luxus, ſæpius induſtria ac vigilantia, [2] haud minus noxiæ, quotiens [3] parando regno finguntur. Vim præfecturæ modicam [4] antea intendit, [5] diſperſas per urbem cohortes [6] una in caſtra conducendo; ut ſimul imperia acciperent, numeroque & robore, & viſu inter ſe, [7] fiducia ipſis, [8] in ceteros metus crede-

cum enim floreret Sejanus & Tiberio amplius esset plurimis exitio erat, cum interficeretur a Tiberio, etiam illi necati sunt qui amici videbantur Sejani fuisse.
pudor. abstinentia, modestia.
summae dominationi imperio parando.
2 intendit. amplificavit.
Suet: Tib: cap: 37.

1 *Pari exitio viguit ceciditque.*] *Vigens* Sejanus, pravorum conſiliorum auctor Tiberio fuit, ſtruxit inſidias multis, inimicoſque aut ſuſpectos peſſum dedit. *Cadens* ruina ſua traxit amicos, qui fere omnes à Principe Senatuque, exilio, aut morte multati fuerant. *Pichena.*

2 *Haud minus noxiæ.*] Noxia ſunt in eo, qui (ut Sejanus) affectat imperium, largitio & luxus; nam voti compos, ſupplet per ſcelera, quod ambitione exhauſtum fuit. Sic æque damnoſæ ſunt induſtria & vigilantia ſimulatæ, quia poſt in contraria vitia gravius erumpunt. Tacit. 2. Hiſt. *Otho interim contra ſpem omnium non deliciis, neque deſidia torpeſcere, dilatæ voluptates, diſſimulata luxuria, & cuncta ad decorem imperii compoſita: eoq; plus formidinis afferebant falſæ virtutes, & vitia reditura.* Inde etiam Tiberius. quanto intentus olim ad *publicas curas, tanto occultior in luxus, & malum otium reſolutus.* hæc ſibi noſter derivavit de Salluſtii fonte, in Iugurth. *Scio ego Quirites, pleroſque non iiſdem artibus imperium à vobis petere, & poſtquam adepti ſunt gerere, primo induſtrios, ſupplices, modicos eſſe, deinde per ignaviam ætatem agere.* Salinerius.

3 *Parando regno finguntur.*] Angl. *Diſſemblingly uſed to win à Kingdome.* Neque *fingi* neque *regnum* recte expoſitum puto. Nam immenſum diſtat, *fingat*, h. e. ſimulet aliquid aliquis, an vero diſſimulanter eo utatur: ibi enim videri vult, quod non eſt; hic, quod eſt, non videri. Deinde *regnum* latius patet quam *Kingdome*; neque enim tantum de ea poteſtate, quæ regi proprie ſic dicto competit; aut pro imperio, cui præeſt, ponitur; ſed indiſtincte pro omni dominatione, quocumque nomine appelletur. Vide quæ notavimus in Indice Floriano, voce *Regius.* Freinſhem.

4 *Antea intendit.*] Ἐπέτεινε. *Mur.*

5 *Diſperſas per urbem.*] Non per urbem modò, ſed per opida vicina diſperſæ fuerunt Prætoriæ cohortes, ex Suetonii cap. XLIX. in Auguſto: *Neque unquam plures quàm tres cohortes in urbe eſſe paſſus eſt, eaſque ſine caſtris: reliquas in hiberna & æſtiva circa finitima opida dimittere aſſuerat.* Lipſius.

Diſperſas per urbem cohortes.] Sueton. Tib. 37. *Romæ caſtra conſtituit, quibus prætorianæ cohortes, vagæ ante id tempus, & per hoſpitia diſperſæ continerentur.* Muretus.

6 *Vna in caſtra.*] Inter portas Viminalem & Tiburtinam. *Idem.*

7 *Fiducia ipſis.*] Xenoph. lib. 2. Κύρου παιδείας. *Idem.*

8 *Metus crederetur.*] Monuit me Ioſias Mercerus legendum videri, *dederetur*, vel, *dideretur*, quod verbum ſanè ubique in Tacito velut fataliter corruptum. In manuſcripto ajunt eſſe cre-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 16 vol. 1

deretur. [1] Prætendebat *laſcivire militem diductum : ſi quid ſubitum ingruat, majore auxilio pariter ſubveniri : & ſeverius acturos,* [2] *ſi vallum ſtatuatur* [3] *procul urbis inlecebris*. Vt perfecta ſunt caſtra, inrepere paulatim militares animos, [1] ad-

credetur : ſi quis aliud fortè eruet. *Lipſius.*

Inter cæteros metus crederetur.] Faernus pro corrupto verbo, *crederetur*, reponebat, *oriretur*. Sed legi etiam poſſet, *creſceret*. Vt vult etiam Muretus. *Vrſinus.* Quæ mihi & aliis viſa, nunc damno. Verius eſt quod video placuiſſe doctiſſimo Savilio *crearetur*. Mercerus. Doctiſſimus vir *dederetur* vel *dideretur*. idque non hic tantum, ſed ubicunque hoc verbi invenitur. Reor τὸ *crederetur*, (licet *credetur* levi macula legatur in Flor.) idem valere quod *eſſet* ut *credebatur* pro *erat*. *cui tamen aſperitatis etiam adverſus levia credebatur*, ubi ſi ſubſtituas *dederetur* ſive *dideretur*, nugas egeris magnas. Verũ audi eadẽ Græco ſermone. Xiph. in Tib. ὥστε τὰ παραγγέλματα, καὶ ἀθρόους, καὶ διὰ ταχέων λαμβάνειν, καὶ φοβεροὺς πᾶσιν ἅτε καὶ ἐν ἑνὶ τείχει ὄντας εἶναι. i. e. *ut congregati citius juſſa capeſſerent, & omnibus (veluti unis in caſtris) formidabiles eſſent.* Salinerius. Ego vulgatam lectionem utcumque non ſperno. Quod ſcilicet Sejanus, cohortes in una caſtra conducendo, Tiberium ipſum, ac populum Rom. decipere cogitaverit, ea ſpecie, ut illam militum conjunctionem, ad ipſorum fiduciam, & ceterorum metum, crederent; cum re vera ad potentiam ſibi ſedulo parandam pertineret. *Pichena.* Rectiſſime Mercerus, *dideretur*. Hoc ſenſu libro hoc ipſo inferius. *Quanto majore mole procideret, plus formidinis in alios diſpergatur. Acidalius.* Male hæc ita ſcribi & alii notarunt : ſed quod ſubſtituunt *dideretur* fiduciæ non convenit. Ego pro *crederetur* omnino ſcribendum eſſe arbitror *creſceret*. Grotius. Quidſi reponas *crearetur*. id ſane proxime abeſſet à manuſcripti, quem citant, ſcriptione *crederetur* : & *creare ærumnas, fraudem, periculum, commoditates*, & ſimilia, paſſim apud meliores notæ auctores reperias. *Freinshem.* Sic interpretor : ut multitudinem ſuam noſcendo, robur æſtimando, vultus omnium ſinguli familiariores habendo certi fierent de fiducia inter ſeſe, deque metu ſui apud cæteros; ſe, quicquid eſſet audendum, confidere inter ſe, aliis metum facere poſſe. Vide 3. Obſerv. 10. *Gronovius.*

1 *Prætendebat laſcivire.*] Προφασίζεται ἀτακτεῖν. *Muretus.*

2 *Si vallum ſtatuatur.*] Id enim ex diſciplina. Veget. lib. 1. 3. *Et ſi longior expeditio emergit, in agrariis plurimum detinendi ſunt, proculque habendi à civitatis illecebris; ut eo modo, & corporibus eorum robur accedat, & animis.* Tac. lib. 2. *ſimul juvenem urbano luxu laſcivientem, melius in caſtris haberi.* Pichena.

3 *Procul urbis inlecebris.*] Quomodo hoc verum? nam caſtra iſta ad ipſam urbem fuerunt, juxta portam Viminalem : & hoc antiquarii noſtri hodie docuerunt, vel Onufrium in urbe Romà vide. Adde hæc Scholiaſtis priſci, in Iuvenalem : *Iuxta Aggerem primus poſuit caſtra Sejanus, id eſt ſuper Diocletianas : quæ dicta ſunt Caſtra Prætoria.* Sunt ipſa, quæ dixi. nam Agger Tarquinii, eſt ad Viminalem, & infra, Diocletianæ. Sed quod quærebam, quomodo igitur *procul urbis illecebris?* Non nimis herclè : niſi quòd non in mediis ipſis, & quòd amoti à conſuetudine vulgi. Item, quòd vallo clauſi, & licentia cohibita : quò adſpectum. *Lipſius.*

1 *Ad-*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 16 vol. 1

[1] adeundo, appellando: ſimul centuriones ac tribunos ipſe deligere. [2] neque ſenatorio ambitu abſtinebat, clientes ſuos honoribus aut [3] provinciis ornando, facili Tiberio, atque ita prono, ut *ſocium laborum*, non modo in ſermonibus, ſed apud patres & populum celebraret, [4] colique per theatra & fora effigies ejus, [1] in-

1 *Adeundo, appellando.*] *Adire* non ita capiendum autumem, ut ſponte ad eos ventitaſſe credatur, niſi ad univerſos, jam in caſtra collectos: ſed ubi forſitan conſpexiſſet aliquos, ad eos ſe convertiſſe & blande eos compellaſſe; neque hoc nominatim, quis enim potuiſſet niſi forte Xerxis aut Cyri fabuloſa memoria præditus? ſic *appellare* dicimus etiam penitus ignotos. Plaut. Pænulo 5,2,22. *Adibo hoſce, atque appellabo Punice.* Freinshemius.

2 *Neque Senatorio ambitu.*] Id eſt, neque nolebat à Senatu ambiri, coli: cùm & eos promoveret, ac poſſe ibi doceret. *Lipſius.*

Neque Senatorio ambitu abſtinebat.] Ea largiendo, quæ ambitu & precibus ab ſenatu impetrari conſueverant. *Ferrettus.* Neque caſtrenſi ambitione contentus, etiam in ſenatu eam potentiam factionemque ſibi comparavit; ut clientes atque ſatellites ſuos magiſtratibus atque provinciis pro arbitrio ſuo attolleret. Sic ego aliter quam Lipſius. Univerſi *Senatorium* à *Senatorius* deductum exiſtimarunt; quum ſit ab *ſenatu.* Sicut apud Latronem in Catilin. 2,21, & 6,1. *Senatoria auctoritas*, & *Senatoria ſimultas*, non ſingulos ſenatores, ſed univerſum ordinem reſpicit. Itaque *Senatorius ambitus* hic mihi videtur non ille, quo ſenatores ſibi potentiam conciliant: neque quo ab aliis ambiuntur & corrumpuntur ſinguli: ſed aliquid majus & ulterius. Callida nimirum ea ratio, quam iniit Sejanus, ut in his etiam negotiis, quæ per ſenatum & in ſenatu tractabantur, efficeret, quæ vellet. Eſt igitur vox *ambitus* accipienda cum effectu: neque *Senatorius* hoc quidem loco ſignificare videtur aliud, quam cui in ſenatu locus eſt. *Freinshemius. Senatorius* utique formatur à *Senator*, non à *Senatus*: neque tamen propterea ſignificat tantum, quod eſt unius ſenatoris, aut ſingulorum in ſenatu: ſed etiam poteſt ſignificare, quod eſt ſenatorum, & ſic ſenatus vel totius corporis. *Ambitus ſenatorius* eſt ambitio in ſenatu. Neque hoc faciebat, ut extolleret clientes ſuos: id enim ei largiebatur Tiberius, non aliqua factio in ſenatu: ſed hoc extollere erat via ad potentiam in ſenatu. Itaque facile admitto *ambitu ornandi* quod ex MS. notat Pichena. Non ceſſabat etiam in ſenatu ſe venditare, ac gratioſum & potentem reddere. Qua ratione? nempe non patiendo ad honores & imperia pervenire niſi quibus ipſe apud Tiberium ſuffragatus eſſet. Quo animadverſo, quis dubitaret hunc patronum adoptare? *Gronovius.*

3 *Provinciis ornando.*] Non ſilebo, in Man. legi, *ornandi.* Quod forte ſpernendum non eſt, ut quodammodo regatur à voce, *ambitu.* Pichena.

4 *Coli.*] Cultum divinum ſignificat, quem Sejani ſtatuis exhibitum fuiſſe diſerte teſtatur Dio l. 58. Καὶ τέλος καὶ ταῖς εἰκόσιν αὐτοῦ, ὥσπερ καὶ ταῖς τοῦ Τιβερίου, ἔθυον. reſpicitque eo his verbis, ubi de ruina Sejani: ὅντε προσεκύνουν καὶ ὡς θεῷ ἔθυον. *quem adoraverant, & ſacrificiis tanquam Deum coluerant.* Freinshem.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 16 vol. 1

¹ interque principia legionum ſineret. Ceterum plena Cæſarum domus, juvenis filius, nepotes adulti, moram cupitis adferebant. ² & quia vi tot ſimul corripere intutum; dolus intervalla ſcelerum poſcebat. placuit tamen occultior via, & à Druſo incipere, in quem recenti ira ferebatur. Nam Druſus impatiens æmuli, & animo commotior, orto forte jurgio, ³ intenderat Sejano manus, & contra tendentis os verberaverat. Igitur cun-

1 *Interque principia legionum ſineret.*] Inter militaria ſigna, ait Suetonius capite XLVIII. in Tiberio. de quo ritu abundè in libris Hiſtor. & Milit. Rom. *Lipſius.*

Interque principia legionum.] Inter militaria ſigna. *Suet.* 48. Muretus. Sinebat quidem, ſed invitus, ut ex Suetonio colligitur cap. 48. *Quædam munera Syriacis legionibus largitus eſt, quod ſolæ nullam Sejani imaginem inter ſigna coluiſſent.* Pich. Erant *principia*, locus in caſtris honoratiſſimus, in quo jus reddebatur, & aquilę ſignaque legionum ſervabantur, uti demonſtratum ad 1, 61. 1, 67. Inter ea autem ſigna, quæ pro *numinibus legionum* habebantur, 2, 17. poſtea quoque Imperatorum imagines poni colique cœperunt. Clariſſimum, ut alia prætεream, argumentum in illis Taciti H. 1, 36. *Inſuggeſtu, in quo paulo ante aurea Galbæ ſtatua fuerat, medium inter ſigna Othonem vexillis circumdant.* Freinsh.

2 *Et quia vi tot ſimul.*] Et hoc quoque moram adferebat. *Muretus.* Vide Not. ad 4, 16. *Freinshem.* Putem *eripere* reponendum pro *corripere*, & delendum *tamen.* Mens enim auctoris, oſtendere conſilia Sejani fuiſſe retardata per plura obſtacula, inprimis, quod in domo Auguſti eſſent multi Cæſares, filius juvenis, nepotes adulti. Itaque quemadmodum conſiderabat periculoſum eſſe tot homines vi aperta de medio tollere, ita etiam bene norat conſpirationem requirere tempus & intervalla ad exſequenda ſcelera deſtinata. Tandem elegit viam occultiorem. Alioqui dicendū fuiſſet: *& quia vi tot ſimul aggredi intutum:* & non *corripere.* Harlæus. Atqui aggredi & de medio tollere *corripere* eſt, non *eripere.* Iuſtinus lib. 3. *Exuentem ſe ac nudatum gladio trajecit. Tum & filios ejus corripi jubet.* Nec deleverim τὸ *tamen:* id enim tacite demonſtrat ambitionis tantæ & Sejani indolem: datque intelligendum: Quamquam ægre ferret ambitio incitata hanc moram, & properaret ad vota Sejanus, *placuit ei tamen occultior via.* Poſſes alioqui & *tandem* legere. *Gronovius.*

3 *Intenderat Sejano manus.*] Intendere manus, principium & cauſſa jurgii etiam hodie apud Italum vulgus. Libro 1. ſuprà: *Poſtremò deſerunt tribunal, ut quis Prætorianorum militum amicorumve Cæſaris occurreret, manus intentare, cauſſam diſcordiæ & initium armorum.* Lib. XIII. *Simul intendere manus, aggerere probra.* Seneca De clementia lib. 1. *Conclamatio civitatis & fuga eſt, & diis ipſis manus intenduntur.* At quod ſequitur, Sejani os palma percuſſum à Druſo: aliter apud Dionem & Zonaram legas; qui Druſum percuſſum volunt à Sejano. Itaque eorum fide reſcribit hic Vertranius, *Et hic contrà tendentis os verberaverat.* Neutri mihi perſuadent; non illi ſententiam, non hic lectionem. Sejanum non tam prorupta audacia fuiſſe crediderim, ut ultro verbera-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 16 vol. 1

cuncta tentanti promptiſſimum viſum, [1] ad uxorem ejus Liviam convertere. [2] Quæ ſoror Germanici, [3] formæ initio ætatis indecoræ, mox pulchritudine præcellebat. Hanc, ut amore incenſus, adulterio pellexit: & poſtquam primi flagitii potitus eſt, [4] (neque femina amiſſa pudicitia alia abnuerit;) ad conjugii ſpem, conſortium regni, & necem mariti impulit. Atque illa cui [5] avunculus Auguſtus, ſocer Tiberius, ex Druſo liberi, ſeque ac majores & poſteros [6] municipali adultero fœdabat; ut pro honeſtis & præſentibus, flagitioſa & incerta expectaret. Sumitur in conſcientiam

[1] Eu-

beravit Principis Romani filium, Tribunicia poteſtate, & imperii conſortem: & convenit magis in mores Druſi, cui adeò promptæ ad verbera manus, ut hac de cauſſa Caſtor ſit cognominatus, teſte Dione ipſo l. LVII. *Lipſius.*

1 *Ad uxorem ejus Liviam.*] Suetonius Livillam ſemper vocat: ut Claudillam, quam noſter Claudiam. Nec te moverit. ὑποκόρισμα eſt, ut Secundilla, Tertulla, Quartilla in feminarum nominibus per blanditias frequens. Sic in Muſeo Carpenſi lapis de hac ipſa Livia.

SECVNDA
LIVILLAES
MEDICA
TI. CLAVDIVS
CÆSARIS. L.
CELER. ÆDITVS A. VESTA.

Idem.

2 *Soror Germanici.*] Filia Druſi ex Antonia. *Muretus.*

3 *Formæ initio ætatis indecoræ.*] Tacitus *deformem* fuiſſe dicit; non *minus formoſam*: quæ inter duo multum intereſt. Sic Ariſtonis Spartanorum regis uxorem ex deformi puella pulcherrimam evaſiſſe tradunt Herodot. 6, cap. 61. & Pauſanias in Laconicis. *Mox* nihil aliud ſignificat hoc aliiſque multis locis, quam deinde; nec ad proximum tempus reſtringendum eſt, ut ad Iuſtinum obſervavi. *Freinsh.*

4 *Neque femina amiſſa pudicitia, alia abnuerit.*] Subaudi, flagitia. *Quid enim ſalvi eſt mulieri amiſſa pudicitia?* Apud Livium Lucretiæ verba. *Rhenanus.* Faernus ita legebat: *Neque femina amiſſa pudicita alia abnuit* &c. quod magis placet. *Vrſinus.* Vox *abnuerit* ſi decurtetur aliquot literis, ut placitum Faerno; plurimum, mea ſententia amiſerit dignitatis & virium. *Gruterus.* Video ſenſum, ſed aptior futurus eſt ſi legas, *abnueret*, quomodo & Tacitum ſcripſiſſe ſuſpicor. *Freinshem.* Non ego: & miror nodum in ſcirpo quæri. *Gronovius.*

5 *Avunculus Auguſtus.*] Id eſt, major avunculus. Nam Octavia ſoror Auguſti ex Antonio genuit Antoniam, Antoniæ filia Livilla. *Muretus.*

6 *Municipali adultero.*] Quaſi diceret, Ne Romano quidem. Nam municipales, tunc minùs honorati, aut pares urbanis cenſebantur. Ita Iuvenalis, per contemptum: *Municipalis eques.* Florus: *Municipalia prodigia.* Erat autem Sejanus Vulſiniis natus. *Lipſius.*

Municipali adultero.] Cic. Phil. 3, 6. *Aricina mater. Trallianam aut Epheſiam putes dicere. Videte, quam deſpiciamur omnes, qui ſumus è municipiis,*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 16 vol. 1

[1] Eudemus amicus ac medicus Liviæ, ſpecie artis [2] frequens ſecretis: pellit domo Sejanus uxorem Apicatam, ex qua tres liberos genuerat, ne pellici ſuſpectaretur. Sed magnitudo facinoris metum, [3] prolationes, diverſa interdum [4] conſilia adferebat. Interim anni principio Druſus ex Germanici liberis togam virilem ſumpſit; [5] quæque fratri ejus Neroni decreverat ſenatus, repetita. addidit orationem Cæſar multa cum laude filii ſui, *quod patria benevolentia in fratris liberos foret*. Nam Druſus [6] (quamquam arduum ſit, eodem loci potentiam & concordiam eſſe) æquus adoleſcentibus, [7] aut certe non adverſus habebatur. 8 Exin vetus & ſæpe ſimulatum

id eſt, omnes plane. quotus enim quiſque non eſt? quod autem municipium non contemnit is, qui Aricinum tantopere deſpicit. Freinshem.

1 *Eudemus.*] In criminatione medicorum non omiſit eum Plinius lib. XXIX. cap. 1. *Iam verò & adulteria etiam in principum domibus, ut Eudemi in Liviâ Druſi Cæſaris.* Lipſius.

2 *Frequens ſecretis.*] Non modo, ut reddunt, frequenter inviſit Liviam: verum etiam, quæ ſecreto agebat aut conſultabat, eorum ſolebat eſſe particeps: adeo quidem ut ipſe quoque illam adulterio cognoviſſe arguatur à Plinio 29, 1. hæc autem ſub ſpecie ſive prætextu artis facile perpetrare poterat: quia dum Livia ſe conſulere eum de valetudine ſua fingit, tanquam per verecundiam omnes arbitros ſubmovebat. *Freinshem.*

3 *Prolationes, diverſa.*] Muretus, *prolatio diverſa interdum.* Audacior hic aliquis gradationem non vereatur: *ſed magnitudo ſceleris metum, metus prolationem, prolatio diverſa interdum conſilia adferebat.* Quæ tamen ipſa incluſa brevibus iſtis Taciti more, qui diducere tam exiliter non ſolet, ſed cogere & in pauca verba copioſas ſententias congerere. *Acidal.*

4 *Diverſa conſilia.*] *Diverſa* hic ſunt omnino contraria prioribus, ideoque addit *interdum*, ut ſolet evenire in tam arduis, ubi magnitudinem facinoris reputantibus, interdum pœnitentia ſubrepit. quod oſtendi poſſet exemplis multorum, qui cædem principum moliti, quamcunque ob cauſam deſtiterunt. & quia jam *metum*, *prolationes* præmiſit, quæ ipſa variorum conſiliorum cauſas præbent, indicavit eo, quod ad finem reſervabat, plane ſe dicere velle aliquid majus & minus exſpectatum. Hac ſignificatione poſita legitur hæc vox apud noſtrum 16, 30. *ſteteruntque diverſi ante tribunal*, h. e. adverſi invicem. ſic apud eundem frequenter, *ex diverſo*, pro *ex adverſa parte.* ſed & alia quædam exempla jam in Indice Flotiano notare memini. *Freinshem.*

5 *Quæque fratri ejus.*] Biennio ante. lib. 3, 4. *Muretus.*

6 *Quanquam arduum ſit.*] Lucanus lib. 1. *Nulla fides regni ſociis, omniſque poteſtas Impatiens conſortis erit.* *Idem.*

7 *Aut certe non adverſus habebatur.*] Haud quidem adfirmarim vocabulum *habebatur* intruſum: ſed tamen eo exturbato, omnia belle ſe habitura, id equidem adfirmarim. *Gruterus.*

8 *Exin vetus refertur.*] Particula hæc oſtendit eodem tempore hæc geſta

tum proficiſcendi in provincias conſilium refertur. *multitudinem veteranorum* prætexebat imperator, & *delectibus ſupplendos exercitus. nam voluntarium militem deeſſe; ac ſi ſuppeditet, non eadem virtute ac modeſtia agere: quia plerumque inopes ac vagi ſponte militiam ſumant.* percenſuitque curſim numerum legionum, & quas provincias tutarentur. Quod mihi quoque exſequendum reor, quæ tum Romana copia in armis, qui ſocii reges, [1] quanto ſit anguſtius imperitatum. [2] Italiam utroque mari [3] duæ claſſes, [4] Miſenum apud, & Ravennam: proximumque Galliæ litus [5] roſtratæ naves [6] præſidebant, quas Actiaca victoria captas Auguſtus [7] in oppidum Forojulienſe miſerat, [8] valido cum remige. Sed præcipuum robur Rhenum juxta, commune in Germanos Galloſque ſubſidium, [9] octo legiones erant. [1] Hi-

ſta eſſe, quo ea, quæ ſuperius expoſuerat. *Refertur* non eſt poſitum eo ſenſu, quo *Conſulum relatio* dicitur: ſed *refertur* eſt repetitur, rurſum introducitur, denuo adfertur, ab ipſo videlicet Tiberio. *Freinshemius.*

1 *Quanto ſit anguſtius.*] Rectè. & dictum in Trajani laudem, qui fines imperii promovit. Dixi ſuprà. *Lipſ.*

Anguſtius imperitatum.] Laus obliqua Trajani. *Muretus.*

2 *Italiam utroque mari.*] Scil. infero ſive Tyrrheno, in quo Miſenum promontorium; ac ſupero ſeu Adriatico, in quo Ravenna civitas. *Suet.* Aug. cap. 49. *Claſſem Miſeni, & alteram Ravennæ, ad tutelam ſuperi & inferi maris collocavit.* Lucanus de Apennino Italiam dividente, l. 2. *Mons inter geminas mediis ſe porrigit undas Inferni ſuperique maris.* Pichena.

3 *Duæ claſſes.*] Hæc & ſequentia explico ubertim in Admirandis, lib. 1. *Lipſius.*

4 *Miſenum apud.*] Promontorium inter Cumas & Puteolos. *Muretus.*

5 *Roſtratæ naves.*] Χαλκέμβολοι, æratæ. Virgilius, Horatius, Cæſar, Hirtius. *Muretus.*

6 *Præſidebant.*] Sic ſupra de Velleio: *Is proximum exercitum præſidebat.* Muretus.

7 *In oppidum Forojulienſe.*] In Carnis, Cividа d'Auſtria, Lazio & Leandro. *Muretus.* Gravis lapſus tanti viri. Immo in Gallia. Vide hiſtor. 3, 43. *Gron.*

8 *Valido cum remige.*] Videtur voce *validi* præter numerum etiam vigor ætatis & robur corporis intelligi. Sic apud Vellei. 2, 48. *Hinc remiges firmiſſimi; illinc inopia affectiſſimi.* & mox 2, 85. *Omnia in altera parte fuere, dux, remiges, milites; in altera nihil, præter milites.* Vbi negat remiges fuiſſe, non quod nulli aut pauci numero eſſent, ſed quia invalidis corporibus munia ſua explere non poterant. *Freinsh.*

9 *Octo legiones.*] Diviſæ per varia caſtra & caſtella. Florus de Druſo: *Per Rheni quidem ripam ampliùs quinquaginta caſtella direxit.* Quæ non dubia origo nobilium in eo tractu opidorum. *Lipſius.*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 16 vol. 1

1 Hiſpaniæ recens perdomitæ, tribus habebantur.
2 Mauros Juba rex acceperat, donum populi Romani.
3 Cetera Africæ, per duas legiones; parique numero Ægy-

1 *Hiſpaniæ recens perdomitæ.*] Ab Auguſto. Livius libro XXVIII. de Hiſpaniâ: *Ita ergo prima Romanis inita provinciarum, quæ quidem continentis ſint. poſtrema omnium noſtrâ demùm ætate ductu auſpicioque Auguſti Cæſaris perdomita eſt.* Propter Cantabros ſcilicet & Aſtures, quos ipſe devicit. *Idem.*

Recens perdomitæ.] Plerique vertunt *recens adquiſitæ.* Negabit hoc, qui leg erit ante annos ferme ducentos jam Romanorum magiſtratus in Hiſpania fuiſſe debebant igitur exprimere illud *per* in *perdomitæ*: quo abſolutum opus & ad finem perductum ſignificatur. Rem declarabit Livius 28, 12. Florus 2, 17. Strabo lib. 3. *Freinsh.*

2 *Mauros Iuba rex acceperat.*] Filius Iubæ, cujus pater victus à Iulio Cæſare in Africa cum Petreio, poſt epulas lautiores, concidit mutuis vulneribus, manu Petreii acceptis. Evaſit is filius in Regem magnum & eruditum; ita ludente fortuna in rebus humanis, imo ita Deo volente. Et citantur ejus libri ſæpe à Plinio in Indice, de quo lib. 5. cap. 1. ita ſcribit. *Iuba Ptolemæi pater, qui prius utrique Mauritaniæ imperavit, ſtudiorum claritate memorabilior, etiam quam regno. Scripſit de expeditione Arabica, volumina dicata Cæſari,* inquit idem lib. 6. cap. 28. Et lib. 12. cap. 14. *Iuba rex iis voluminibus quæ ſcripſit ad Cajum Cæſarem Auguſti filium ardentem fama Arabiæ.* Aurelius.

Mauros tenebant.] Vertunt ut videantur exſtimaviſſe, Iubam antequam Mauros accepiſſet, regem fuiſſe, & regionem aliquam poſſediſſe: accepiſſe deinde dono Mauros, homines ſine lare, ſine tribu, & eos in ſuo regno collocaſſe, ibique cuſtodiviſſe ne forſan iterum delaberentur. Ignorabant videlicet gentis nomen creberrime pro regione, quam incolat illa, poni. Sic 1, 55. *Repentino in Cattos excurſu*, & 1, 56. *Exercitum in Cattos rapit.* h. e. in Cattiam, ſive terram Cattorum. *Freinshem.*

3 *Cetera Africæ, per duas.*] Ain' tu duas? Atqui una legio adtributa Africæ ab Auguſto Tiberioque, te ipſo teſte non uno loco. Libro IV. Hiſtoriarum ſcribis. *Legio in Africâ auxiliaque tutandis imperii finibus, ſub Divo Auguſto Tiberioque principibus, Proconſuli parebant.* Et lib. II. Annalium: *Furius Camillus Proconſul Africæ, legionem, & quod ſub ſignis ſociorum, ad hoſtem duxit.* Libro II. Hiſtor. *In Africâ legio, cohorteſque dilectæ à Clodio Macro.* Vidimus hunc nexum, & ſolvemus. Vnam legionem ordinariam Africæ fuiſſe, veriſſimum eſt. Vnde hic ergo duæ? Per bellum Tacfarinatis abducta è Pannoniâ legio, & in Africam miſſa. Suprà libro III. *Piſo adſequitur legionem, quæ è Pannoniâ in urbem, dein præſidio Africæ ducebatur.* Ea ibi manſit biennium paulò ampliùs, iterumque in Pannoniam remiſſa. Hoc ipſo libro, ſtatim: *Cæſar poſt res à Blæſo geſtas, quaſi nullis jam in Africâ hoſtibus, reportari Nonam legionem juſſerat: nec Proconſul ejus anni Dolabella retinere auſus fuerat, juſſa Principis magis quàm incerta belli metuens.* At enim quia quo loco quæque legio hoc ipſo anno fuerit, decretum ſcribere Tacito, & nondum ea abducta: ideò duas ecce in Africa collocavit, in Pannonia duas. Atqui tres in iſta debuerat: quod clarum vel ex iis, quæ in ſeditione trium Pannonicarum legionum dicta ſuprà. Vbi etiam recenſita hæc Nona. *Lipſius.*

1 De-

Ægyptus. [1] dehinc initio ab Suria uſque ad flumen Euphraten, quantum ingenti terrarum ſinu ambitur, [2] quatuor legionibus coërcita: [3] accolis Ibero, Albanoque, & aliis regibus, qui magnitudine noſtra proteguntur adverſum externa imperia. & Thraciam Rhœmetalces ac liberi Cotyis; ripamque Danubii, legionum duæ in Pannonia; duæ in Mœſia attinebant. [4] totidem apud Dalmatiam locatis, quæ poſitu regionis à tergo illis, ac ſi repentinum auxilium Italia poſceret, haud procul accirentur: quamquam inſideret urbem proprius miles, [5] tres urbanæ, novem prætoriæ cohortes, Etruria ferme Umbriaque delectæ, aut vete-

1 *Dehinc initio ab Suria uſque ad flumen.*] L. cum Mureto, *initio ab Suriæ uſque ad flum.* i. ab initio Suriæ uſque ad Euphratem. conſuetudine apud Tacitum trajiciendi præpoſitiones & ejuſmodi particulas. *Acidalius.*

2 *Quatuor legionibus coërcita.*] Vulgo, *coërcitum.* Sed Man. ſequi malui, qui *coërcita*, habet, nota figura. *Pichena.*

3 *Accolis Ibero Albanoque.*] Planiciem omnem à Cyro uſque Albanorum gens tenet, mox Iberum. Plin. 6,10. Pertinent ad Caucaſios montes. *Iberiam & Albaniam.* Ptolemæus & Strabo *Caucaſios* appellant. Plinius & Mela, *Georgos.* Hodie *Georgiani* vocantur. *Muretus.*

4 *Totidem apud Dalmatiam.*] Dalmatia Auguſto tradita, perpetuumque præſidium in ea decretum, anno urbis DCCXLIII. Anteà inermis fuit. Adi Dionem, lib. LIV. *Lipſius.*

5 *Tres urbanæ, novem prætoriæ cohortes.*] Vigilum autem cur omittit? quæ numero & robore ſupra urbanas. Septem enim cohortes erant, inſtitutæ jam inde ab Auguſto. Cauſſa hæc. quia id ævi, inter legitimos juſtoſque milites, Vigiles non cenſebantur. Itaque in omnibus bellis civilibus Galbæ, Othonis, Vitellii, rara eorum mentio, nullus uſus. E libertinis lecti erant, vile genus, & Vulcani potiùs miniſtri quàm Martis. Itaque nec Præfecti vigilum inter illuſtres dignitates mentio Tacito uſquam: cujus auctoritas tamen adolevit, ſicut & militum ipſorum, uti ex Pandectis aliiſque ſcriptoribus clarum. Dicam de hoc omni urbano milite cum cura, ad libros Hiſtoriarum. *Idem.*

Tres urbanæ, novem prætoriæ.] Labor, ut reſcribam, *decem prætoriæ*, quia & Dio decem millia militum fuiſſe ait, in decem cohortes tributa & manſiſſe eundem numerum etiam ſequenti ævo fidem facit vetus inſcriptio, quam deſcripſi ex libro Epigrammatum urbis Romæ: *M. Aurelio. Cæſari. Imp. Cæſaris. T. Æli. Hadriani. Antonini. Auguſti.* Pii. *Fil. Divi. Hadriani. Nep. Divi. Trajani. Pronep. Divi. Nervæ Abnep. Coſ. Petronius. Mamertinus. & Gavius. Maximus Pr. Pr. Tribuni. cohortium. Prætoriarum. decem. & . Vrbanarum. trium. Centuriones. cohortium. Prætoriarum. & Vrbanarum, & Statorum. Evocati. cohortes. Prætoriæ. decem. & Vrbanæ.* X. XII. XIV. *Centuriæ. Statorum. optimo. ac. piiſſimo.* Nam quod Vitellius ſedecim prætorias conſcripſit, quatuor urbanas, non manſit diu. De tota ratione præ-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 16 vol. 1

tere Latio, [1] & coloniis antiquitus Romanis. At apud idonea provinciarum [2] ſociæ triremes, alæque, & auxilia cohortium: [3] neque multo ſecus in iis virium; [4] ſed perſequi incertum fuerit, cum ex uſu temporis huc illuc mearent, gliſcerent numero, & aliquando minue-
6 rentur. Congruens crediderim recenſere ceteras quoque Reipub. partes, quibus modis ad eam diem habitæ ſint: [5] quando Tiberio mutati in deterius principatus initium ille annus attulit. [6] Jam primum publica negotia, & privatorum maxima, apud patres tractabantur: dabaturque primoribus [7] diſſerere; & in adulationem lapſos, cohibebat ipſe; mandabatque honores, nobilitatem majorum, claritudinem militiæ, [8] inluſtres domi

prætoriani & urbani militis nihil addi poteſt ad ea, quæ doctiſſimus Savillus adnotavit, in accuratiſſimo tractatu de militia Romana, quem una cum notis ad Taciti Hiſtorias, & Agricolam editum ante aliquot annos pauci videre, quia malo maximo rei literariæ Anglica tantum lingua publicatus. *Mercerus.*

1 *Et colonis.*] Potiùs, *coloniis.* Lipſ. *Et colonis antiquitus Romanis.*] *Coloniis antiquis Romanis.* Muretus.

2 *Sociæ triremes.*] Vt claſſis in Danubio, claſſis in Rheno, in Ponto. *Lipſius.*

3 *Neque multo ſecus.*] Dicit clarè, non minus virium roboriſque in Auxiliis fuiſſe, quàm in Legionibus: ex quo magnitudinem opeſque videas imperii Romani. *Idem.*

Neque multo ſecus.] Senſus eſt, Quæ provinciæ idoneæ eſſent auxiliis dandis, habebant triremes ſocias & alas & cohortes auxiliares: in quibus non minus erat virium, quam in cohortibus ſuis, ſed illud erat incertum: quia ex utilitate temporum huc & illuc meabant, augebanturque & minuebantur. *Ferrettus.*

4 *Sed perſequi incertum fuit.*] Et hoc Lipſius reſtituit *fuerit*, pro *fuit.* Pichena. Turbat vox ultima, ideoque reformatur ab aliis, ego mallem deletam una litura. *Gruterus.*

5 *Quando.*] Poſitum eſt pro quia, ut ſæpe. Ita 1, 44. *Nec Cæſar arcebat, quando nullo ipſius juſſu, penes eoſdem ſævitia facti & invidia erat.* Sed quidam acceperunt vulgari notione, pro *quo tempore.* Freinshemius.

6 *Iam primum.*] Ad ordinem narrationis pertinet, idemque valet ac ſi dixiſſet, *ut hinc exordiar.* Male, qui ad initia Tiberii retulit. Quod præter alia ipſa quoque re evidenter refutatur: nam Tacitus diſerte dixerat ſe exſequuturum, quibus modis habita ſit reſp. non tantum inter initia Tiberiani imperii, ſed ad eam diem. *Idem.*

7 *Diſſerere.*] Nimirum in ſententia dicenda probandaque. *Idem.*

8 *Inluſtres domi artes.*] Plane intelliguntur tales artes, quales ſupra 3, 75. *Studia civilia* & alibi *bonas domi artes* vocavit. Non enim *domi* referendum eſt ad ſingulas ædes, ſed ad urbem, ut fit, ubi hæc opponitur longinquis expeditionibus. quomodo in nota ſententia, *Parvi ſunt arma foris, niſi*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 16 vol. 1

mi artes ſpectando: ut ſatis conſtaret, non alios potiores fuiſſe. ſua conſulibus, ſua prætoribus ſpecies. minorum quoque magiſtratuum exercita poteſtas; legeſque, ſi majeſtatis quæſtio eximeretur, bono in uſu. At [1] frumenta, & pecuniæ vectigales, cetera publicorum fructuum, ſocietatibus [2] equitum Romanorum agitabantur. Res ſuas Cæſar ſpectatiſſimo cuique, quibuſdam ignotis ex fama mandabat; ſemelque adſumpti tenebantur, prorſus ſine modo, cum plerique iiſdem negotiis inſeneſcerent. Plebes acri quidem annona fatigabatur: ſed nulla in eo culpa ex principe: quin infecunditati terrarum, aut aſperis maris obviam iit, quantum impendio, diligentiaque poterat. Et ne provinciæ novis oneribus turbarentur, utque vetera ſine avaritia aut crudelitate magiſtratuum tolerarent, providebat. corporum verbera, ademptiones bonorum aberant. [3] Rari per Italiam Cæſaris agri; [4] modeſta ſervitia, intra paucos libertos domus, ac ſi quando cum pri-

niſi conſilium ſit domi. Ita frequenter junguntur, *domi bellique. Idem.*

1 *Frumenta.*] Intellige non quævis, ſed à tributariis pendi ſolita, quæ apud auctores ICtos præſertim, *annonæ* vocabulo cenſeri ſolent. *Idem.*

2 *Equitum Rom. ſocietatibus.*] Publicanos ex equeſtri ordine fuiſſe plurimis Livii aliorumque locis promtum eſſet oſtendere. Sed ſufficiat hic Ciceronis ex Orat. pro Cn. Plancio, cap. 9. *Flos equitum Rom. ornamentum civitatis, firmamentum reip. publicanorum ordine continetur. Agitabantur* bono ſenſu hic exſtat pro *tractabantur.* Freinshemius. Seneca epiſt. 119. *Iam ego paraveram fiſcos: circumſpiciebam, in quod me mare negotiaturus immitterem, quod publicum agitarem.* Suetonius Veſpaſ. 1. *publicum quadrageſimæ in Aſia egit.* Gronovius.

3 *Rari per Italiam.*] Non latifundia, ut poſteà, ex bonorum publicatione, & reorum damnationibus parta. *Lipſius.*

Rari per Italiam.] Non ut poſtea, Emphiteuticarii patrimoniales, tum rei privatæ, tum divinæ domus, tum tamiei, qui impediunt agriculturam, diminuunt vectigalia, pauperant populos. *Muretus.*

4 *Modeſta ſervitia.*] Id eſt, pauca, intra modum. Lib. 3. *ſimul modeſtiæ Neronis, & ſuæ magnitudini fidebat.* Et lib. 1. *Et ille varia diſſerebat de magnitudine imperii, ſua modeſtia.* Et lib. 12. *Magnaque Deum benignitate & modeſtia hiemis, rebus extremis ſubventum.* Vide varias noſtras. *Muretus.* Martialis de Domitiano, ſed vereor, ne adulatorie, 9, 81.

Oderat ante ducum famulos turbamque priorum
Et Pallatinum Roma ſupercilium.
At nunc tantus amor cunctis, Auguſte, tuorum,

privatis diſceptaret, forum & jus. Quæ cuncta, [1] non quidem comi via, ſed horridus ac plerumq; formidatus retinebat tamen, donec morte Druſi verterentur: nam dum ſuperfuit, manſere; quia Sejanus incipiente adhuc potentia, bonis conſiliis noteſcere volebat, & ultor metuebatur, non occultus odii, & crebro querens, *incolumi filio adjutorem imperii alium vocari: & quantum ſupereſſe ut collega dicatur? Primas dominandi ſpes in arduo: ubi ſis ingreſſus, adeſſe ſtudia & miniſtros. exſtructa jam ſponte præfecti caſtra; datos in manum milites:* [2] *cerni effigiem ejus* [3] *in monumentis Cn. Pompeji:* [4] *communes illi cum familia Dru-*

Vt ſit cuique ſuæ cura ſecunda domus.
Tam placidæ mentes: tanta eſt reverentia veſtri,
Tam pacata quies, tantus in ore pudor.
Nemo ſuos (hæc eſt aulæ natura potentis)
Sed domini mores Cæſarianus habet. Aurelius.

Miror omnes *modeſta ſervitia* pro paucis accepiſſe. Nihil ego cunctatus ſum de ſervorum non numero, ſed modeſtia exponere: quod ex contrario magis apparebit, ſi aliorum immodeſtiam, petulantiam, arrogantiam ſpectes, qui propterea quod principum eſſent ſervi ſe non modo ſuper ingenuos, ſed etiam magiſtratus extollebant. In hoc auctore 4, 74. *Eo venire patres, eques &c.* & mox; *ibi campo aut litore jacentes, nullo diſcrimine, noctem ac diem juxta, gratiam aut faſtus janitorum perpetiebantur.* 6, 8. *Libertis quoque ac janitoribus ejus noteſcere, pro magnifico accipiebatur.* Seneca Epiſt. 74. *Stare ante limen Calliſti dominum vidi, & eum qui illi impegerat titulum, qui inter rejicula mancipia produxerat, aliis intrantibus excludi.* Vbi ſimilem de Epaphroditi ſervo, poſtea ſutore Cæſaris facto, narratiunculam adnotat Lipſius ex Epicteto 1, 19. Occiſo Commodo inter alias acclamationes ſenatus hoc quoque legitur, *ſervis ſerviuimus*, apud Lamprid. c. 19. Hæc eſt igitur immodeſtia ſervitiorum, quam in ſuo ſervo retudit Adrianus referente Spartiano cap. 21. *Quum quodam tempore ſervum ſuum inter duos ſenatores è conſpectu ambulare vidiſſet, miſit qui ei colaphum daret, & diceret, Noli inter eos ambulare quorum eſſe adhuc potes ſervus.* Freinshemius.

1 *Non quidem comi via.*] Lege, *cum vi*, veriſſima emendatione. *Acidalius.* Quamquam non comi & in vulgum grata via, ſed nimia ſeveritate aſper & plerumque formidatus. *Freinsh.*

2 *Cerni effigiem ejus.*] Statuam æneam in theatro Pompeii. Dio. *Lipſius.*

3 *In monumentis.*] Non bene videntur pro *in monumentis*, ſubſtituiſſe, *intra monumenta.* Nihil enim hic intelligitur aliud quam *effigies Sejano apud theatrum Pompeji locata.* Supra 3, 72. Id theatrum hic intelligitur per *monumenta Cn. Pompeji:* ſicut ejuſdem capitis initio baſilica Pauli, per *Æmilia* monumenta. *Freinsh.*

4 *Communes illi.*] Conſideremus, quæſo. Suetonius Claudii filio Druſo deſponſam Sejani filiam ſcribit, cap. XXVII. in Claudio. nec alius ſententiæ

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 16 vol. 1

Druſorum fore nepotes. [1] *precandam poſt hæc Modeſtiam, ut contentus eſſet.* Neque raro, neque apud paucos talia jaciebat: & ſecreta quoque ejus, corrupta uxore prodeban-

tiæ eſt, quod noſter lib. III. dixit Claudii filio Sejanum ſocerum deſtinatum. Hæc certa, clara. ſed quomodo hic Druſus queritur, communes illi fore cum Druſorum gente nepotes? Locum non habet ea querela, vana eſt. ſi verè idem Suetonius ſcribit, Druſum exſtinctum poſt paucos dies, quàm ei Sejani filia eſſet deſponſa. Deſponſa autem ante biennium, ut ex Taciti ſupra verbis clarum: ante biennium ergo exſtinctus, & ſimul connubii nepotumque ſpes. An aliud aliquid eſt, quò noſter hic reſpexit? nemo dicet. In Zonara lego, *Iuliam* Druſi filiam deſponſam Sejano: corruptè. quia ſcribendum *Liviam*: intellegitque Germanici ſororem, de qua infra dicemus, Druſi majoris prolem. Quid nugamur? cùm omnia ſcrinia excuſſerimus, non inficiabimur, quin Tacitus guttam attigerit è flumine Lethes. *Lipſius.*

Communes illi.] Sueton. Claud. 27. & noſter libro tertio. Porro quod notarunt doctiſſimi viri μνημονικὸν ἁμάρτημα in Tacito, aſſentiri non poſſum. Longe enim aliud eſt, *deſtinare*, aliud *deſpondere*. Muretus. Hic memoria in Tacito deſideratur, quaſi ea defectus, ſcribat, Druſum queri de re quæ jam præterierat. Mihi vero innocens, eumque ſic vindico ab ea nota. Aliud eſt *ſponſa*, aliud *deſtinata*. *ſponſa* non dicebatur ante ſtipulationes. Gell. 4, 4. *Qui uxorem ducturus erat, ab eo unde ducenda erat, ſtipulabatur eam in matrimonium ductum iri: qui daturus erat itidem ſpondebat, is contractus ſtipulationum ſponſionumque dicebatur ſponſalia: tunc quæ promiſſa erat, ſponſa appellabatur, & qui ſpoponderat ducturum, ſponſus.* At *deſtinata* ea erat, quam pater alicui ſe daturum præ ſe ferebat, ſed eam nondum deſponderat: quæ differentia non obſcura ex his emergit. Martianus l. 7. D. ad l. Iul. de adul. *Et poteſt adulterii accuſari, qui Tutor vel Curator fuit, & intra viceſimum ſextum annum duxerit uxorem, non à patre deſponſam vel deſtinatam vel in teſtamento denominatam.* Dicamus itaque noſtrum reſpicere ad illud tempus, cum Sejani filia filio Claudii ſolum fuerat deſtinata, quo etiam dum vivo non immerito, nec abſurde, Druſus id ægre fert: Suetonium vero, cum jam biennio poſt plus minus ei deſponſa fuiſſet, poſt quæ brevi Druſus Pompejus vita ceſſit. *Salinerius.* Ego ſimplicius intelligo, nihil aliud queri Druſum, niſi quod jam Sejanus conjunctione Cæſaris dignus habitus eſſet, ut ait Tacitus infra. Ideoque, quamvis primum illud matrimonium morte irritum fuerat, fortaſſe prævidebat fore, ut quandoque Sejanus aliud ſimile moliretur, affinitatemque cum Druſorum familia iterum & arctius jungeret. *Pichena.* Tacitus aliis aliter excuſatur; mihi videtur ita poſſe commodiſſime, ſi non exiſtimemus reſtringendas has querelas eſſe ad hoc tempus, quo Tacito memorare eas placitum, ſed cogitemus jam ante, nec ſemel, ut ipſe auctor eſt iis verbis, *crebro querens*, erupiſſe: & ſingulas quidem eo maxime tempore, quo ea, quibus offendebatur, facta erant. Eas cum ſuis quaſque locis commemorare nollet, collegit hic loci, in quem ſepoſuerat totam de potentia Sejani hiſtoriam, ut patet ex primo ſtatim hujus libri capite. *Freinſh.*

1 *Precandam poſt hæc Modeſtiam.*] Mirum genus loquendi, quaſi Modeſtia inter deas. Et cave tamen immutes. ſimile illud è libro XV. *Sic quoque optimam Fortunam orandam, ut pedes con-*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 16 vol. 1

8 bantur. Igitur Sejanus maturandum ratus [1] deligit venenum, quo paulatim inrepente, fortuitus morbus adſimularetur. id Druſo datum per Lygdum ſpadonem, [1] ut

venenum quod non ſtatim necaret, ſed quo ſenſim contabeſceret.

confectis itinerum ſpatiis equitem aſſequeretur. Lipſius.

Precandam poſt hæc Modeſtiam.] Amicus noſter *precandam modeſtiam* exponebat votis expetendam; ſubtilius profecto (dicam enim quod ſentio) quam verius. & tamen ſi hunc ſenſum recipiamus, noſter confirmabitur. Si enim votis expeti debet iſta modeſtia, undenam, niſi ab numine, quod eam conferre poteſt? Porro autem id numen quid, niſi ipſa Modeſtia? Quod quidem fruſtra negatur, protervè irridetur. Nam ut nullo poſſit teſtimonio veteris ſcriptoris oſtendi, conſecratam inter numina fuiſſe Modeſtiam, ideone etiam pro abſurdo habendum id eſt, quum Spem, Concordiam, Pudicitiam, Pavorem etiam, alioſque animi habitus adfectuſve ſciamus pro diis habita? Unde illa invocatio Manlii Statiani, apud Vopiſcum in Probo cap. 12. *Iupiter Opt. Max. Iuno regina, tuque virtutum præſul Minerva, tu orbis Concordia & tu Romana Victoria, date hoc Senatui, populoque Rom. date militibus, date ſociis atque exteris nationibus: imperet quomodo militavit.* Omitto Stoicorum opinionem, qui, ut Seneca Ep. 113. Virtutes etiam computabant inter animalia, neque minus Deos. Sed etiamſi neutrum horum probaretur, tamen mirifice elegans eſſet ea θεοποιΐα, qua hominis ejus nimias ſpes eo proceſſiſſe oſtenditur, ut non niſi divino quodam auxilio poſſint cohiberi. Tale quid eſt hoc in Aſinaria 3, 2, 1. *Perfidiæ laudes gratiaſque habemus merito magnas.* Freinſhemius. Amicus ille qui ſit, cujus hic arguitur protervia, ſi libido eſt ſcire, benigne lector; vide 3. Obſerv. 10. Qui ſi parum ſatisfecerit tibi, fruaris licet Modeſtia dea. Sed illud feſtivum, ſi recipiatur ſenſus, quem Tacito attribuimus, tamen fore, ut conſtet ſenſus, quo ille delectatur, nempe exorandum eſſe Modeſtiæ numen. Tanquàm cum dicitur *precandam modeſtiam*, non poſſit intelligi, vel *Sejani* vel *Sejano à diis*, qui eo creverat, ut coërceri, atque adeo modeſtia ei imperari non poſſe videretur. Tanquam verbo *precandam* neceſſario ſtatuatur ſingularis dea Modeſtia, à qua modeſtiam peti oporteret. Male igitur Horatius lib. 1. Sat. 4.

Dii bene fecerunt, inopis me quodque puſilli
Finxerunt animi.

Debuiſſet dicere: *Modeſtia numen bene fecit, quod me modeſtum finxit.* non venit enim ſcilicet illa modeſtia virtus & animal, niſi à peculiari numine Modeſtia: quemadmodum nemini poteſt optari, niſi ab eo unico numine, quod eam conferre poſſit. Ego talem deam nullam, ſed quæ ſanis facile modeſtiam ingeneraret, Adraſtiam, Rhamnuſiam, Nemeſin novi. Nam Plautus riſum captat. Quid multa? quod illi mire elegans, id mihi κακόζηλον & gravitati cum Taciti, tum materiæ indignum videtur. *Gronovius.*

1 *Deligit venenum.*] Tale venenum ſibi Carthaginienſes dediſſe dixit Regulus, non præſentaneum, *ſed ejuſmodi, quod mortem in diem proferret: eo conſilio, ut viveret quidem tantiſper, quoad fieret permutatio: poſt autem graſſante ſenſim veneno, cor tabeſceret,* (lego *contabeſceret*) Gell. 6. 4. Theophraſtus lib. 9. περὶ φυτῶν ἱστορ. de aconito. συντίθεται δὲ, ὥστε κατὰ χρόνους τακτοὺς ἀναιρεῖν, οἷον δίμηνον, τρίμηνον, ἑξάμηνον, ἐνιαυτὸν, τοὺς δὲ καὶ δύο ἔτη. Mihi tamen hoc veroſimile non ſit: cauſæ ſunt obſcuræ. *Muretus.*

1 *Ut*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 16 vol. 1

[1] ut octo poſt annos cognitum eſt. Ceterum Tiberius per omnes valetudinis ejus dies, nullo metu (an ut firmitudinem animi oſtentaret) etiam defuncto, necdum ſepulto, curiam ingreſſus eſt. [2] conſuleſque ſede vulgari per ſpeciem mæſtitiæ ſedentes, honoris locique admonuit; & effuſum in lacrimas ſenatum, [3] victo gemitu, ſimul oratione continua erexit. *Non quidem ſibi ignarum, poſſe argui, quod tam recenti dolore ſubierit oculos ſenatus:* [4] *vix propinquorum adloquia tolerari,* [1] *vix*

1 *Vt octo poſt annos.*] Rectè. eo ipſo videlicet anno, quo interfectus Sejanus, cùm Apicata ejus uxor hæc ſcelera prodidit: Vide Dionem LVIII. *Lipſius.*

2 *Conſules ſede vulgari.*] Id eſt, in ſedibus Prætorum aut Tribunorum, ut Dio interpretari videtur, in morte Auguſti, lib. LVI. Ἐκαθέζοντο δὲ οἱ μὲν πολλοὶ ὥς που ἕκαστος εἰώθει, οἱ δ' ὕπατοι κάτω ἐν τοῖς βάθροις, ὁ μὲν τῷ τῶν στρατηγῶν, ὁ δὲ τῷ τῶν δημάρχων. Verterem ego: *Sederunt autem vulgus Senatorum, quo quiſque loco ſolebat: Conſules verò infernè in ſubſelliis, alter Prætorum, alter Tribunorum.* Nec diſſimile eſt, quod Suetonius ſcribit, Claudium *de majore negotio acturum, medium inter Conſulum ſellas Tribunicio ſubſellio ſediſſe.* Humiles autem Senatorum omnium ſedes, altæ Conſulum & excelſæ. Lucanus V.

Vt primùm mæſtum tenuêre ſilentia cœtum,
Lentulus è celsâ ſublimis ſede profatur.

Lentulus enim ibi Conſul. & alius poëta quiſpiam,

Conſpicuum ſignis cùm premet altus ebur.

Intellegit Conſulis ſellam curulem: in quâ, ornatus cauſſâ, ſigna. Idem:

Signa quoque in ſellâ noſſem formata curuli,
Et totum Numidæ ſculptile dentis opus. Lipſius.

3 *Victo gemitu.*] An Tiberius vicit ſedavitque gemitum Senatorum, quos ait, in lacrimas effuſos? Ita videtur cum ſupra dixerit, ipſum nullo metu, fortitudinemque præferentem, introiſſe curiam. Tamen verius credo, de ipſius Tiberii gemitu. nam veriſimile eſt, morte filii magno dolore affectum; ſed, ut cetera omnia, diſſimulaſſe, ut invictum animum oſtentaret. Aliquid ſimile de Suilio dixit. lib. XI. in princ. *Ad quod victo ſilentio.* id eſt, ſuo ipſius ſilentio. Pichena. *Victo gemitu*, ad Tiberium refer; nam qui ad ſenatum, omnia permiſcet: quaſi hic ſit ſenſus: *Patres fuſi in lacrimas, poſtquam fletus ceſſarunt.* Qui multiplex profecto error eſt. nec enim Patrum lacrimas ceſſaſſe vult Tacitus, imo lacrimantes eos cum maxime principis conſtantia & adloquio erectos: neque vero *gemitus* & *lachrymæ* pro iiſdem ſunt accipienda, quum adeo nihil de lachrymis Tiberii cogitare nos velit auctor, ut etiam gemitus, quod majus atque difficilius eſt, in poteſtate habuiſſe tradat. Denique conſtructio turbatur, quæ hæc eſt: Tiberius *victo gemitu ſimul oratione continua, erexit Senatum in lachrymas effuſum.* Freinſhemius.

4 *Propinquorum alloquia.*] Alloquia, propriè in conſolatione. notatum aliis. *Lipſius.*

Vix

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 16 vol. 1

[1] *vix diem adſpici à pleriſque lugentium. neque illos imbecillitatis damnandos; ſe tamen fortiora ſolatia* [2] *è complexu* Reipub. *petiviſſe.* Miſeratuſque *Auguſtæ extremam ſenectam, rudem* adhuc *nepotum, & vergentem ætatem ſuam, ut Germanici liberi, unica præſentium malorum levamenta, inducerentur*, petivit. Egreſſi conſules firmatos adloquio adoleſcentulos, deductoſque ante Cæſarem ſtatuunt. Quibus adprehenſis, *Patres conſcripti*, *Hos*, inquit, *orbatos parente, tradidi patruo ipſorum, precatuſque ſum, quamquam eſſet illi propria ſoboles, ne ſecus quam ſuum ſanguinem foveret ac tolleret, ſibique & poſteris* [3] *conformaret. erepto Druſo, preces ad vos converto, diiſque & patria coram obteſtor, Auguſti pronepotes, clariſſimis majoribus genitos ſuſcipite, regite: veſtram meamque vicem explete. Hi vobis Nero & Druſe parentum loco. ita nati eſtis, ut bona malaque veſtra ad*
9 *Rempub. pertineant.* Magno ea fletu, & [4] mox precationibus fauſtis audita; ac ſi modum orationi poſuiſſet, miſericordia ſui gloriaque animos audientium impleverat. ad vana & totiens inriſa revolutus, de reddenda *Repub. utque conſules ſeu quis alius regimen ſuſciperent*, vero quoque & honeſto fidem dempſit. Memoriæ Druſi eadem quæ in Germanicum decernuntur, pleriſque additis, ut ferme amat poſterior adulatio. Funus imaginum pompa maxime inluſtre fuit, cum origo Iuliæ gen-

Vix propinquorum.] Vide lib. 2. c. 4. variar. lection. *Muretus.*

1 *Vix diem adſpici.*] Ita enim moris, ut limine & domo ſe continerent in luctu. Plinius lib. IX. *Mitto ad Arriam. rogo ut veniat. quoniam me recens adhuc luctus limine contineret.* Lipſius.

2 *E complexu reip.*] Hunc *complexum* potius ita capiendum arbitror, ut Tiberius complexus ſit remp.; quam ut illum reſp. *Complecti remp.* eſt curam atque adminiſtrationem publicorum negotiorum ſuſcipere, agere, tractare. Infra 4. Hiſt. 11. Nihil autem aliud quam actum rerum intelligit, quod ſtatim 4, 13. *nihil intermiſſa rerum cura, negotia pro ſolatiis accipiens.* Elegantiſſime tamen hac *complexus* metaphora eſt uſus. *Freinsh.*

3 *Conformaret.*] Ita quidem in Man. & etiam in antiquioribus editis, idque, ut mihi videtur, optimo ſenſu. nihilominus recentiores ſuppoſuerant, *confirmaret.* Pichena.

4 *Mox precationibus.*] Iſtud *mox* hoc loco non tantum temporis ſpatium complectitur, ut interim finita

Tiberii

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 16 vol. 1

gentis Æneas, omneſque Albanorum reges, & conditor urbis Romulus, poſt Sabina nobilitas, [1] Attus Clauſus, ceteræque Claudiorum effigies, longo ordine ſpe-
ctarentur. In tradenda morte Druſi, quæ plurimis ma- 10
ximeque fidis auctoribus memorata ſunt, rettuli. ſed non omiſerim eorundem temporum rumorem validum adeo, ut nondum exoleſcat. [2] *Corrupta ad ſcelus Livia, Sejanum Lygdi quoque ſpadonis animum ſtupro vinxiſſe: quod is Lygdus ætate atque forma carus domino, interque primores miniſtros erat. deinde inter conſcios, [3] ubi locus veneficii tempuſque compoſita ſint, eo audaciæ provectum, ut verteret; & occulto indicio Druſum veneni in patrem arguens, moneret Tiberium, vitandam potionem quæ prima ei apud filium epulanti offerretur. ea fraude [4] tum ſenem, poſtquam convivium inierat, exceptum poculum Druſo tradidiſſe; atque illo ignaro & [5] juveniliter hauriente, auctam ſuſpicionem, tamquam metu & pudore ſibimet inrogaret mortem quam patri ſtruxerat.* [6] Hæc 11
vulgo

Tiberii oratio videri debeat. *Freinsh.*

1 *Appius Clauſus.*] Lego, *Atta Clauſus*, vel *Attus*. Adi lib. XII. *Annal.* Lipſius.

Accius Clauſus.] Suſtuli, quod erat, *Appius*, MS. auctoribus. Codices n. ambo Vat. infra 12, 26. habent, *Accio Clauſo continuos duraviſſe.* Quæ lectio firmatur ex eo, quod M. Valerius ſcribit: *Appius ex Sabinorum prænomine Accio venit: idque Romæ Claudiorum fuit, quorum princeps Accius Clauſus dictus eſt.* Itaque apud Livium lib. II. legendum eſt: *Accius Clauſus, cui poſtea Appio Claudio fuit Romæ nomen.* Et ſane hanc ſcriptionem in Suetonii Tiberio quidam indicavit ex veteribus libris referens ſic ſcriptum, *Quod magis conſtat Accio Clauſo gentis principe:* ubi vulgares libri habent, *conſtat Appio Clauſo.* Ego vero ſcribendum, *Conſtat Accio*, omni aſſeveratione contendo. *Vertranius.* Man. *Attus* quod rectius credo; nam & lib. XII. libri veteres habent, *ab Atto Clauſo*, ut ibi notavi. *Pichena.* Recte Pichena. Vide ad Livium 2, 16. *Gronovius.*

2 *Corrupta ad ſcelus.*] Quidam *ſcelus* de adulterio tantum: ego putabam potius cædem mariti hic innui. de qua una hoc loco agere conſtituit. *Freinshemius.*

3 *Vbi locus veneficii, tempuſque compoſita ſint.*] Lectionem MS. repoſui, quæ in vulgatis immutata atque imminuta fuerat: *Vbi locus veneficii, tempus, compoſita ſunt.* Pichena.

4 *Tum ſenem.*] Alibi legitur, *captum ſenem.* Muretus.

5 *Iuveniliter hauriente.*] Νεανικῶς. *Idem.*

6 *Hæc vulgo jactata.*] Et credita Oroſio, qui libro VII. tradit Druſum à Tiberio veneno exſtinctum. At me non valdè movent ejuſmodi ſcriptores, legitimæ hiſtoriæ (dicam iratis quorumdam auribus) dehoneſtamenta. *Lipſius.*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 16 vol. 1

vulgo jactata, ſuper id quod nullo auctore certo firmantur, prompte refutaveris. Quis enim mediocri prudentia, nedum Tiberius tantis rebus exercitus, inaudito filio exitium offerret, idque ſua manu, & nullo ad pœnitendum regreſſu? Quin potius miniſtrum veneni excruciaret; auctorem exquireret: inſita denique etiam in extraneos cunctatione & mora, adverſum unicum, & nullius ante flagitii compertum uteretur. Sed quia Sejanus [1] facinorum omnium repertor habebatur, ex nimia caritate in eum Cæſaris, & ceterorum in utrumque odio, quamvis fabuloſa [2] & immania credebantur: [3] atrociore ſemper fama erga dominantium exitus. Ordo alioqui ſceleris [4] per Apicatam Sejani proditus, tormentis Eudemi, ac Lygdi patefactus eſt. neque quiſquam ſcriptor tam infenſus exſtitit, ut Tiberio objectaret, cum omnia alia conquirerent, intenderentque. Mihi tradendi arguendique rumoris cauſa fuit, ut claro ſub exemplo [5] falſas auditiones depellerem, peteremque ab iis [6] quorum in manus cura noſtra venerit, ne divulgata atque incredibilia, [7] avide accepta, veris neque

12 in miraculum corruptis antehabeant. Ceterum [8] laudante filium pro roſtris Tiberio, ſenatus populuſque habi-

1 *Facinorum omnium repertor.*] Sic Virg. 2. Æn. *ſcelerumque inventor Vlyſſes.* Muretus.

2 *Et immania credebantur.*] Alii libri, *inania.* Idem.

3 *Atrociore ſemper fama.*] Id valet, ſpargi plurimùm & credi atrocia aut tragica, de morte dominantium. *Lipſ.*

4 *Per Apicatam Sejani proditus.*] Sic dictum ut ab eodem Virgilio *Hectoris Andromache.* Muretus.

5 *Falſas auditiones.*] Ἀκροάσεις. *Idem.*

6 *Quorum in manus cura noſtra venerit.*] Antiqui libri, *Quorum in manus ſcripta noſtra venerint.* Muretus. Haud ſcio qui ſint illi libri antiqui. Sed *cura* ſic & lib. 3. *ſi effectis, in quæ tendi, plures ad curas vitam produxero.* Ovidius 4. de Ponto eleg. 14. *quorum quod inedita cura eſt*, ex feliciſſima reſtitutione Cl. Heinſii. Idem lib. 24. el. 4. *Hoc pretium curæ dulce recentis erat:* Martialis lib. 10. ep. 2. *Feſtinata prior decimi mihi cura libelli.* Gronovius.

7 *Avide excepta.*] Libri veteres *unde.* Forte, *unde unde.* Muretus.

8 *Laudante filium.*] Velo quidem interpoſito, ne Pontificis maximi oculi adſpectu cadaveris funeſtarentur. Seneca, Conſolatione ad Marciam: *Tiberius Cæſar, & quem genuerat, & quem adoptaverat, amiſit. ipſe tamen pro roſtris laudavit filium, ſtetit-*

habitum ac voces dolentum, ſimulatione magis quam libens induebat, domumque Germanici reviviſcere occulti lætabantur. Quod principium favoris, & mater Agrippina ſpem male tegens perniciem adceleravere. Nam Seianus ubi videt mortem Druſi inultam interfectoribus, ſine mœrore publico eſſe; ferox ſcelerum, & quia prima provenerant, volutare ſecum, quonam modo Germanici liberos perverteret, [1] quorum non dubia ſucceſſio. [2] neque ſpargi venenum in tres poterat, egregia cuſtodum fide, & pudicitia Agrippinæ impenetrabili. Igitur contumaciam ejus inſectari, vetus Auguſtæ odium, [3] recentem Liviæ conſcientiam exagitare, qui ſceleris Seiano conſcia erat ſcil. Druſi mox marito veneno. [1] ut

titque, in conſpectu poſito corpore, interjecto tantummodo velamento, quod Pontificis oculos à funere arceret. Recenſet eumdem ritum Dio LIV. in funere Agrippæ, ſed cauſſam ejus ignorare fatetur, & quam Seneca dedit, refellit. Verba ſunt: Τόν τε λόγον τ̃ ἐπ' αὐτοῦ εἶπε παραπέτασμά τι πρὸ τοῦ νεκροῦ παρατείνας, ὅπερ ἐγὼ μὲν οὐκ οἶδα διὰ τί ἐποίησεν. εἴρηται δ' ὅμως τοῖς μὲν ὅτι ἀρχιερεὺς ἦν, τοῖς δὲ ὅτι τὰ τῶν τιμητῶν ἔπραττεν, οὐκ ὀρθῶς φρονοῦσιν. οὔτε γὰρ τῷ ἀρχιερεῖ ἀπείρηται νεκρὸν ὁρᾶν. οὔτε τῷ τιμητῇ, πλὴν ἂν τὸ τέλος ταῖς ἀπογραφαῖς μέλλῃ ἐπάξειν. id eſt: *Sed & laudationem Agrippæ Auguſtus recitavit, velo quopiam ante mortuum expanſo. Id cui rei factum, mihi non liquet. Tamen alii volunt ideò, quia Pontifex eſſet: alii, quia obiret munera Cenſoris. Neutri rectè. Neque enim vel Pontifici mortuum adſpicere nefas: neque Cenſori, niſi cùm finem cenſioni imponit, conditque luſtrum.* Hæc Dio: ſed ego exiſtimo, de Pontifice Senecam vera dicere. Sacer enim: ideoque non ipſum ſolum arceri aſpectu funeſto, ſed & ſtatuas deorum voluerunt. Quæ ſi in loco poſitæ, ubi ſupplicia & cædes, velari eas mos fuit, aut transferri. Notat ipſe Dio lib. ultimo. *Claudius*, inquit, *delectabatur gladiatoribus, & præſertim meridianis. Ideò pleroſque ſervos, qui dominos ſub Cajo aut Tiberio calumniati erant, hoc modo perdebat. Eorumque tantus fuit numerus, ut Auguſti ſtatuam eo loci poſitam juſſerit transferri, ne aut ſemper adſpiceret cædes, aut ſemper velata eſſet.* Ceterùm de Pontifice, in Iudæorum ritu ſimile Philo notat, De Monarchiâ: *à cadavere arceri.* Lipſius.

1 *Quorum non dubia ſucceſſio.*] Scil. ad principatum, cui, amoto Druſo, nemo jam erat propior. *Freinsh.*

2 *Neque ſpargi venenum in tres poterat.*] *Tres* intelliguntur filii Germanici, Nero, Druſus, Cajus. Hi enim ſuperſtites patri fuerunt, ut teſtatur Sueton. Calig. 7. *Spargi* non poteſt reddi àlinguis vulgaribus, itaque ſubſtituerunt, *dari.* Freinsh.

3 *Recentem Liviæ conſcientiam.*] *Recentem* vocat comparando cum ea *vetus Auguſtæ odium*, non quaſi poſt primum ſcelus cum Livia perpetratum, recens in conſilium de evertendis Germanici liberis, eam adhibuerit. *Conſcientia* deſignat ſocietatem ſcelerum; ut alteri quoque conſcius ſis, non tibi uni. *Idem.*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 16 vol. 1

[1] ut *ſuperbiam fecunditate ſubnixam, popularibus ſtudiis inhiare dominationi*, apud Cæſarem arguerent. [2] Atque hæc callidis criminatoribus (inter quos [3] delegerat Iulium Poſtumum per adulterium [4] Mutiliæ Priſcæ inter intimos aviæ, & conſiliis ſuis peridoneum; quia Priſca in animo Auguſtæ valida) anum ſuapte natura [5] potentiæ anxiam, inſociabilem nurui efficiebat. Agrippinæ quoque [6] proximi inliciebantur pravis
13 ſermonibus tumidos ſpiritus [7] perſtimulare. At Tibe-

1 *Vt ſuperbiam fecunditate.*] Lege, *ſuperbam.* Muretus. Dura ea conſtructio, durior ſermo. forte legendum; *ut ſuperbam fecunditate, ſubnixam popularibus ſtudiis; inhiare dominationi;* &c. ita ſane nullus obex qui impediat ſententiæ curſum. *Gruterus.*

2 *Atque hæc callidis criminatoribus.*] L. *Adque hæc*, vel, *Ac ſuper hæc*, vel, *Adhæc.* Efficiebat nempe Sejanus. non enim capi poteſt de Livia. *Acidalius.*

3 *Iulium Poſtumum.*] Eſtne ille, qui Præfectus Ægypto poſteà? de quo Romæ lapis,

PRO. SALUTE. TI. CLAUDI. CÆSARIS. AUG. GERMANICI. PONT. MAX. TRIB. POT. VII. COS. IIII. IMP. XV. P. P. CENSORIS.
: : : LIBERORUMQUE
EX VOTO. SUSCEPTO. C. IULIUS.
SEX. F. COR. POSTUMUS.
PRÆF. ÆGYPTI.

Vix puto. Claudii enim ævo ille floruit, non hoc Tiberiano. *Lipſius.*

Delegerat Iulium Poſtumum.] Verbi hujus maxima vis eſt. Arguit enim Iulium Poſtumum, quo de hoc dicitur, fuiſſe criminatorem οὐ τῶν τυχόντων, ſed excellentem inprimis, & ob hoc inter alios cum cura & judicio ſelectum. *Freinsh.*

4 *Mutiliæ Priſcæ.*] Puto eandem eſſe, quæ vitioſe apud Dionem l. 58. Πουπλία Πρίσκα, facili ob ſimilitudinem literarum lapſu, pro Μουτιλία, C. Gemini Rufi uxor. *Idem.*

5 *Potentiæ anxiam.*] Multo minus eſt *potentiæ cupidum* eſſe, quam *anxium. Anxius* enim eſt, qui retinendæ, quam habet, omni cura incumbit, omnia aliorum facta dictaque ſollicite circumſpicit, & ſuſpecta habet, tanquam ſibi ſuæque potentiæ inſidiantia. At cupidus eſſe poteſt, qui nec habet, uti liberti Neronis *apiſcendæ potentiæ properi* 4, 59. aut qui habet quidem, & amat; ſed nullo metu amittendi, quomodo ſupra 3, 56. Auguſtus, qui *ſuæ magnitudini fidebat.* Idem.

6 *Proximi.*] Dictum videtur, quomodo 13, 15. *Proximus quiſque Britannico.* ſuperiore verſu *intimos* appellaverat: *inter intimos aviæ.* Idem.

7 *Perſtimulare.*] Plus eſt quam ſtimulare, continet enim conſtantiam in ſtimulando, ad extremum uſque, donec videlicet obtineatur, quod deſtinatum eſt. Nec de Auguſta hæc debent accipi, tanquam adverſus illam exſtimulanda fuerit Agrippina; hoc enim ſupervacuum erat, quum jam ante anui iſti eſſet inviſa: ſed de Cæſare, quem nova Agrippinæ contumacia excitari volebat Sejanus, *ut cunctationes ejus aperirentur* &c. 4, 71. Nam & *pravi ſermones* non intelligi debent ab Agrippina perferendi, ſed ab inſtigatoribus ejus, qui videlicet uterentur iis ſermonibus ad exſtimulandos mulieris ſpiritus. Ejuſmodi *pravi ſermones* referuntur infra 4, 59. *Idem.*

Ni-

berius [1] nihil intermiſſa rerum cura, negotia pro ſolatiis accipiens, jus civium, preces ſociorum tractabat. Factaque auctore eo ſenatuſconſulta, *ut civitati Cibyraticæ apud Aſiam, Ægirenſi apud Achajam motu terræ labefactis, ſubveniretur remiſſione tributi in triennium.* Et Vibius Serenus [2] proconſul ulterioris Hiſpaniæ de vi publica damnatus, [3] ob atrocitatem morum in inſulam

[1] Amor-

1 *Nihil intermiſſa rerum cura.*] Hoc eſt, interrupta ob luctum. *Idem.*

2. *Proconſul ulterioris Hiſpaniæ.*] Id eſt Bæticæ, quæ populo relicta, & ideò in ea Proconſul. Plura diſtinctiùs de Hiſpaniæ diviſione infrà ad 1. Hiſtor. *Lipſius.*

Vlterioris Hiſpaniæ.] Non nemo interpretatur Luſitaniam, ſed dupliciter fallitur. ſemel, quod partem *ulterioris Hiſpaniæ* Luſitaniam, pro tota poſuit. nam præter hanc continebatur hac appellatione Bætica quoque, ſicut Plin. 3, 2. diſerte tradit: iterum, quod eam poſuit partem, quæ hic minime intelligitur. Sciendum enim eſt, quum olim, ut dixi, duas in partes Hiſpania diſtribueretur, citeriorem & ulteriorem, Auguſtum poſtea, quum provincias cum Senatu Populoque Romano divideret, ulteriorem bifariam ſecuiſſe, & Bæticam quidem reliquiſſe populo; citeriorem & Luſitaniam ſibi vindicaviſſe: ac exinde per *ulteriorem Hiſpaniam*, Bæticam tantum intelligi cepiſſe, cui parti, poſt Luſitaniam proprio prætori attributam, totius appellatio uni hæſerit. Vid. Dion. l. 53. Strabon. lib. 3. Poſtea ſex provinciæ factæ ſunt ex Hiſpania, ut Sex. Rufus teſtatur, in quo ipſo etiam Bætica & Luſitania diſtinguuntur. *Freinshem.* Adde Lipſium ad lib. 1. Hiſtor. c. 13. *Gronovius.*

3 *Ob atrocitatem temporum.*] Placet olim emendatio, *atrocitatem morum.* quam velim diſtinctione juvari hoc modo: *de vi publicâ damnatus ob atrocitatem morum, in inſulam.* Facilis exſcribentium lapſus repetitione ſyllabæ, *tem morum.* Etſi non ſum ignarus à Suetonio *temporum atrocitatem* dictam, Calig. cap. VI. ſed hic ut cenſeo parùm opportunè. Puto autem pertinuiſſe ad Serenum caput hoc legis Iuliæ: *Iuliâ de vi publicâ tenetur, qui cùm imperium poteſtatémve haberet, civem R. adverſus provocationem necaverit, verberaverit, juſſerítve quid fieri, aut quid in collum injecerit ut torqueatur.* Lipſius.

Ob atrocitatem.] Nam ſævitia Tiberii pœnas legitimas egrediebatur hoc lib. c. 42. *Cæſar objectam ſibi adverſus reos inclementiam eo pervicacius amplexus.* l. x. DD. ad l. Iul. de vi publ. *Damnatio de vi publica aqua & igni interdicitur.* Ergo arguitur *atrocitas temporum*, quod cum par eſſet, ut aqua & igni Sereno interdiceretur, Tiberius indulgens inclementiæ, eum in inſulam deportavit; quod utique gravius erat interdictione. Interdictus enim non prius amittebat Civitatem, quam inter cives ejus cooptaretur, in qua ſedem fixiſſet. Cic. pro dom. c. 30. Tac. 4. Ann. 43. Deportatus a. ſtatim à ſententia jus civitatis exuebat, Vlp. l. 11. DD. de pœn. Poterat interdictus (niſi aliud in ſententia fuerat additum) ſe quocunque conferre: at non licitum deportato ſuperare certos fines l. 4. DD. de pœn. Poſtremum ἡ ἀντινομία imperatoris & Vlpiani ſic ſedatur. Iuſtinianus reſpicit ad ſua tempora, quando deſita interdictione deportatio tantum vigebat: vel is (licet pœnæ variaſſent) de iis agit, quaſi

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 16 vol. 1

[1] Amorgum deportatur. [2] Carſius Sacerdos reus, tamquam [3] frumento hoſtem Tacfarinatem juviſſet, abſolvitur; ejuſdemque criminis C. Gracchus. Hunc comitem exſilii admodum infantem, [4] pater Sempronius in inſulam Cercinam tulerat. Illic adultus inter extorres & liberalium artium neſcios, mox per Africam ac Siciliam mutando [5] ſordidas merces ſuſtentabatur: nec tamen

jure vetere ad illum modum præfinitæ fuiſſent. Sic pœna legis Iuliæ de adulterio apud Imperatorem eſt ultimum ſupplicium. Inſtit. de publ. Iud. quæ certe mitior fuit ab Auguſto promulgata. Tacit. 3. Ann. *Salinerius.* Non minus veriſimiliter ad voces, & aptius forte ad ſententiam ſcripſeris, *ob atrocitatem pœnarum.* Acidalius. Emendatio hæc à Lipſio eſt huic loco valde accommoda, cum habeant libri *ob atrocitatem temporum.* quam lectionem cum omnes conſtanter præferant, nec de atrocitate *morum* inculcandum eſſet Tacito in perſona ejus, qui de vi publica damnabatur, ſuſpicari in mentem venit, hæc ut alia nonnulla his libris loco ſuo mota eſſe, olimque cohæſiſſe cum narratione ſuperiori verſiculo propoſita, in hunc forte modum: *remiſſione tributi in triennium, ob atrocitatem temporum.* Freinshem.

1 *Amorgum deportatur.*] Ἀμοργὸς, ἢ, καὶ Ἀμόργιον, μία τῶν Κυκλάδων, ἢ καὶ Παγκάλη. Vide Stephanum, περὶ πόλεων. *Muretus.*

2 *Carſius ſacerdos.*] *Sacerdotem* cognomen intelligo familiæ Carſiorum, quomodo fuit & Liciniorum. *Freinshemius.*

3 *Frumento hoſtem juviſſet.*] Quod læſæ majeſtatis crimen eſt. L. cujuſque ad L. Iuliam majeſt. D. lib. 1. Machab. *Præliantibus non dabunt neque ſubminiſtrabunt triticum, arma, pecuniam, naves.* Sunt verba ſocietatis initæ inter Iudæos & Romanos. cap. 8. Et imperatores Valentinianus & Gratianus prohibent ad Barbaricam oleum, aut liquamen, aut vinum, ne guſtus quidem gratia, portari. in Cod. L. Ad Barbaricam. De his quæ export. non deb. Paulus I. C. *Cotem ferro ſubigendo, & neceſſaria hoſtibus venundari, ut ferrum, & frumentum, & ſales, non ſine capitis periculo licet.* Aurelius.

4 *Pater Sempronius.*] Qui adulter in Iulia, ſuprà lib. 1. *Lipſius.*

5 *Sordidas merces.*] Quidam interpretantur minimi pretii. Sed ipſum crimen, cujus hic arceſſitur Gracchus, interpretationem hanc repudiat: inſimulabatur enim tamquam hoſtem Tacfarinatem juviſſet. ut videatur vel hoc genus mercimonii exercuiſſe, vel certe aliud quodcunque non minimi lucri. Quod a. *ſordidas merces* appellat auctor, fieri poteſt vel ipſarum reſpectu, ſi verbi gratia ſalſamenta vendidiſſet permutaſſetve; aut etiam aſpectu perſonæ, in qua, ob dignitatem familiæ, etiam negotiatio mediocribus honeſta, pro ſordida reputari poterat. Ad hæc accommodari poteſt judicium Ciceronis de Off. 1, 42. *Quibus artibus aut prudentia major ineſt, aut non mediocris utilitas quæritur, ut medicina, ut architectura, ut doctrina rerum honeſtarum, hæ ſunt iis, quorum ordini conveniunt, honeſtæ. Mercatura a. ſi tenuis eſt, ſordida putanda eſt; ſin magna & copioſa &c. non eſt admodum vituperanda.* Magis itaque hic tolero, quod nonnulli viliſſimas interpretati ſunt, quia vilitas ea non tantum ad precii mediocritatem pertinet; verum

etiam

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 16 vol. 1

men effugit magnæ fortunæ pericula. Ac ni Ælius Lamia, & L. Apronius qui Africam obtinuerant, inſontem protexiſſent, claritudine infauſti generis, & [1] paternis adverſis foret abſtractus. Is quoque annus lega- 14
tiones Græcarum civitatum habuit; [2] Samiis *Iunonis*, Cois *Æſculapii delubro, vetuſtum aſyli jus ut firmaretur*, petentibus. Samii [3] decreto Amphictyonum nitebantur, quis præcipuum fuit rerum omnium judicium, qua tempeſtate Græci conditis per Aſiam urbibus ora maris potiebantur. Neque diſpar apud Coos antiquitas. & accedebat meritum ex loco. Nam cives Romanos templo Æſculapii induxerant, cum [4] juſſu regis Mithridatis apud cunctas Aſiæ inſulas & urbes trucidarentur. Variis dehinc & ſæpius inritis prætorum queſtibus, poſtremo Cæſar *de immodeſtia hiſtrionum* rettulit; *multa ab iis in publicum ſeditioſe, fœda per domos tentari:* [5] *Oſcum quon-*

etiam ad mercium ipſarum licet charo comparatarum, ſordes. *Freinsh.*

1 *Paternis adverſis.*] δυστυχίαις. *Muretus.* Pater ejus in Cercinam inſulam relegatus fuerat: ergo ſiquidem, ut nonnulli ajunt, eadem pœna in hunc incubuiſſet, ipſe quoque eodem erat relegandus. Neque recte, paternorum adverſorum particeps fieret: quin illa jam aderant & miſerum premebant: haud minus quam ipſa generis infauſti claritudo. Quippe vox *abſtractus* abſolute poſita eſt, neque ſubjicitur quo abſtractus foret, ſed ſubintelligitur extrema calamitas atque ultimum ſupplicium. ita 6, 26. *Pernicies Agrippinæ Plancinam traxit*, ſcil. in exitium. *Idem.*

2 *Samiis Iunonis.*] Virg. 1. Æneid. *Quam Iuno fertur terris magis omnibus unam Poſthabita coluiſſe Samo.* Muretus.

3 *Decreto Amphictyonum.*] Publicum Græciæ concilium. Quintil. & Plinius. Bis quotannis, vere, & autumno mittebantur Pylagoræ è duodecim populis Græciæ. Harpocration. *Idem.*

4 *Iuſſu regis Mithridatis.*] Vno die 150 millia civium Romanorum Mithridatis juſſu trucidata ſunt. Cic. pro lege Man. Livius lib. 78. Plutarchus in Sulla, Appianus in Mithridatico. *Idem.*

5 *Oſcum ludicrum.*] Quod celebratum Romæ, non Romana lingua. Strabo libro v. Ἴδιον δέ τι τοῖς Ὄσκοις καὶ τῷ τῶν Αὐσονίων ἔθνει συμβέβηκε. τῶν μὲν γὰρ Ὄσκων ἐκλελειπότων, ἡ διάλεκτος μένει παρὰ τοῖς Ῥωμαίοις, ὥστε ποιήματα σκηνοβατεῖσθαι κατά τινα ἀγῶνα πάτριον, καὶ μιμολογεῖσθαι. Cenſent idem, cum Atellanis ludis: nec errant. Nam Atella, Oſcorum urbs. Sermo autem Oſcus, diverſus à Latino. Titinnius:

Qui Oſcè & Volſcè fabulantur, nam
Latine neſciunt.

Quo & Campani uſi videntur, &, ut Livius alibi me docet, Samnites. *Lipſius.*

Oſcum.] *Oſci*, Strabo lib. 5. Cic. in Epiſt.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 16 vol. 1

quondam ludicrum [1] *leviſſimæ apud vulgum oblectationis, eo flagitiorum & virium veniſſe, ut auctoritate patrum coërcendum ſit.* Pulſi tum hiſtriones Italia. Idem annus alio quoque luctu Cæſarem adficit, alterum ex geminis Druſi liberis exſtinguendo: neque minus morte amici. Is fuit Lucillius Longus, omnium illi triſtium lætorumque ſocius, [2] unuſque è ſenatoribus Rhodii ſeceſſus comes. Ita quamquam novo homini, [3] cenſorium funus;

solus.

i.e. Vertranium ut tali pompa efferretur quali efferri solebant qui Censores fuerant. docet autem Polyb. lib. 6 in funeribus, censorum pompae apparatum fuisse purpureum.

Epiſt. ad Marium. *Muretus.* Faernus & Daneſius legebant: *Oſcum quendam ludium leviſſimæ, &c. ut auctoritate patrum coërcendus ſit.* Vrſinus.

1 *Leviſſimæ apud vulgum oblectationis.*] *Leviſſima oblectatio* non eſt parva aut minima, conſtat enim Romanos ſi qua alia re, his ludis eſſe delectatos: verum ita vocatur quia gravitati principis populi nòn conveniret, ex re tam levi & ludicra quamtamcunque delectationem capere: pari modo quo præcedenti capite *ſordidæ merces* ſunt appellatæ. *Freinsh.*

2 *Vnuſque è ſenatoribus.*] Hoc eſt ſolus ex omni ſenatorum numero. Male quidam, tamquam plures ex ſenatu comites ſeceſſus habuerit Tiberius. quod ipſum eſt contrarium eorum, quæ Tacitus hic cum cura notat. *Idem.*

3 *Cenſorium funus.*] Quæri video quid ſit cenſorium funus. Vertranius cenſuit, id eſſe in cujus nimiam pompam, ut in opus cenſorium, animadvertere Cenſoribus licuiſſet, niſi juſſus Prætoris adfuiſſet. Nimis velim ad manum mihi laurus ſit, quam mordeam: ita præcordia mihi ſaliunt ad riſum. Alii idem putant Funus publicum, Funus cenſorium, Funus indictivum. Non audio. arbitror ego Funus publicum & indictivum, eadem: nec aliud eſſe, quàm cùm denuntiatur & indicitur publicitus per præconem. Cenſorium, partem ejus eſſe: id eſt, ut omne Cenſorium funus, Publicum ſit (quî enim aliter honoratum eſſe poteſt?) at non omne Publicum, Cenſorium. Vt inter magiſtratus, honoratiſſimi Cenſores, iſque cumulus quaſi reliquarum dignitatum: ſic inter funera illud, primo loco. Itaque Capitolinus de Pertinace: *Funus imaginarium ei & Cenſorium ductum eſt, & ab ipſo Severo funebri laudatione honoratus eſt.* Tacitus de Sabino fratre Imperatoris: *Funuſque Cenſorium Flavio Sabino ductum.* Et lib. XII. *Decretum Claudio Cenſorium funus, & mox conſecratio.* Qua ergo nota eximium hoc funus? Credo iſta, ut omnia in eo purpurea eſſent, veſtes ſtragulaque; in aliis, tantùm purpura prætexta. Non obſcurè annuere mihi videtur Polybius, lib. VI. *Vbi autem præclarus aliquis ex domeſticis obiit, inſtituunt funeris apparatum, & circumfuſi qui ſimiles magnitudine ac ſtaturâ videntur, veſtes capiunt; ſi conſul vel prætor fuit, purpura prætextas; ſi cenſor, purpureas; ſi triumphalis, auro intextas.* Poſtrema Græcè ſic habent: Ἐὰν μὲν ὕπατος ᾖ καὶ στρατηγὸς ἢ γεγονώς, περιπορφύρους (intellige ἐσθῆτας λαμβάνουσι.) ἐὰν δὲ τιμητής, πορφυρᾶς, ἐὰν δὲ καὶ τεθριαμβευκώς, διαχρύσους. Publico autem funeri opponitur, Tacitum, id eſt, ſine pompa, ſine deſignatore, ſine ludis, præcone, indictione, ſilens & quietum. Seneca, De Tranquillitate lib. I. c. I. *Quid opus eſt ſæculis duratura componere? Vis tu nunc id agere, ne te poſteri ta-*

nus; effigiem [1] apud forum Auguſti publica pecunia patres decrevere. apud quos etiam tum cuncta tractabantur: adeo ut [2] procurator Aſiæ Lucillius Capito, accuſante provincia cauſſam dixerit, magna cum adſeveratione principis, [3] *non ſe jus niſi in ſervitia & pecunias familiares dediſſe: quod ſi vim prætoris uſurpaſſet, manibuſque militum uſus foret; ſpreta in eo mandata ſua: audirent ſocios.* Ita reus cognito negotio [4] damnatur. Ob quam ultionem; & quia priore anno [5] in C. Silanum vindicatum erat, decrevere Aſiæ urbes *templum Tiberio matrique ejus, ac ſenatui.* Et permiſſum ſtatuere. [6] Egitque Nero grates

taceant? Morti natus es. minus moleſtiarum habet funus Tacitum.

ADD. E Polybii verbis ſuſpicere diſtinctū Cenſorium funus à Triumphali fuiſſe, & hoc dignius. Mihi ita non videtur. Primùm, quia nemo Latinorum Triumphale nominat. Deinde, quia Cenſorium reperio Principibus ipſis ductum (ut Claudio, ut Pertinaci:) quos conſtat honeſtiſſimo affectos. Tertiò, quia illa ipſa ornamenta quæ Triumphali tribuit Polybius, reperire eſt in iſto. Vide Xiphilinum in Severo. Currum huic interveniſſe, ritu triumphantium, non opinor. Nam quod in Propertio legis,

Cujus honoratis oſſa vehantur equis: verius eſt, *aquis.* & ille ipſe poëta ſuperiori ejus libri Elegia, in amne inferno diſtinxit duplices ſedes & navigationes. Quod in Dione etiam ſcriptum funere Auguſti, imaginem ejus unam (tres enim fuerunt) vectam ἐφ' ἅρματος πομπικοῦ, id eſt, *curru triumphali*, ut interpretes volunt: ego mallem, *curru pompali.* & Carpentum intellegam, quo per pompam Circenſium dii tranſvecti. Hoc enim novi honoris genus appoſitè tributum novo divo. *Lipſius.*

Cenſorium funus.] Arbitratur Lipſius funus publicum & indictivum idem eſſe, quod idem eſt ac ſi diceret publicum à privato nihil differre. Indictiva enim plurima mere privata ſunt, licet per præconem populus evocaretur, κατεγγέλλετο. Publica quidem funera indictiva fuerunt omnia: ſed non omnia indictiva, publica: ut nec publica omnia, Cenſoria. Funus unicuique privato indicere licuit, & indictivo funere ex ædibus efferri præco eos dicit qui è tabernis efferuntur. At tabernæ humiles & privatæ domus ſunt. *Gutherius.*

1 *Apud forum Auguſti.*] Vbi in utraque porticu ab ipſo Auguſto locatæ ſtatuæ omnium veterum ducum. Suetonius. *Lipſius.*

2 *Procurator Aſiæ.*] Eadem omnia è Tacito Dio, libro LVIII. in extremo. *Lipſius.*

3 *Ne ſe jus.*] *Non ſe ei jus.* Muretus.

4 *Damnatur.*] Né de ultimo ſupplicio intelligas, ut ex Dionis teſtimonio, ſubaudio, *in exilium.* Vertranius.

5 *In C. Silanum.*] Qui relegatus erat in inſulam Cytheram. *Muretus.*

6 *Egitque Nero grates.*] Nero Germanici filius. *Muretus.* Hinc obſervabis, ſolitum fuiſſe principibus adoleſcentibus, publicam aliquando cauſam ſuſcipere, ut provincialium gratiam acquirerent, ſtudiumque eloquentiæ oſtenderent. Sic de Clau-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 16 vol. 1

tes ea cauſſa patribus atque avo, lætas inter audientium adfectiones, qui recenti memoria Germanici, illum adſpici, illum audiri rebantur. aderantque juveni modeſtia, ac [1] forma principe viro digna, notis in eum Sejani

16 odiis ob periculum gratiora. Sub idem tempus *de flamine Diali in locum Servii Maluginenſis defuncti legendo, ſimul roganda nova lege* differuit Cæſar. *Nam* [2] *patricios confarrea-*

dio Nerone ſextumdecimum annum agente, Tacit. l.XII. *Vtque ſtudiis honeſtis, & eloquentiæ gloria niteſceret, cauſa Ilienſium ſuſcepta.* & de eodem Sueton. VII. *Pro Bononienſibus Latine, & pro Rhodiis atque Ilienſibus Græce verba fecit.* Tiberius quoque, ut idem teſtatur Suet. c.8. *Civilium officiorum rudimentis Regem Archelaum, Trallianos & Theſſalos, varia quoſque de cauſa, Auguſto cognoſcente defendit. Pro Laodicenis, Thyatirenis, Chiis terræ motu afflictis, opemque implorantibus, Senatum deprecatus eſt.* Pichena.

1 *Forma principe viro digna.*] Euripides: εἶδος ἄξιον τυραννίδος. Vide noſtras Varias. *Muretus.*

2 *Nam patricios confarreatis parentibus.*] Non alibi tam expreſſi ritus in legendo Diali. Ait, *patricios.* Quia cùm quindecim Flamines eſſent, ex iis tres primi inſtituti à Numa, non niſi ex patribus legebantur: iique Majores dicti. alii etiam è plebe, appellatique Flamines minores. Addit, *confarreatis parentibus.* quia, ut Plinius ait, *in ſacris nihil religioſius confarreationis vinculo erat.* Triplex enim matrimonii contrahendi mos, Vſu, Farre, Coëmptione. Antiquiſſimum genus, Farre videtur, quod Dionyſius appellat γάμον κατὰ τοὺς ἱεροὺς νόμους. eratque neceſſum non ſolùm Flaminem naſci confarreatis parentibus, ſed & ipſum cum Flaminica farre jungi. Servius Danielis in excerptis à Pithœo: *Tribus modis apud veteres nuptiæ fiebant. Vſu, ſi, verbi gratia, mulier anno uno cum viro, licet ſine legibus, fuiſſet. Farre, cùm per Pontificem Max. & Dialem Flaminem per fruges & molam ſalſam conjungebantur: unde Confarreatio appellatur, ex quibus patrimi & matrimi naſcebantur. Coëmptione verò atque in manu conventione, cùm illa in filiæ locum, maritus in patris veniebat, ut ſi quis prior fuiſſet defunctus, locum hereditatis juſtum alteri faceret.* Iterùm alibi: *Quid enim eſt aliud dextræ, quàm in manum convenire? quæ conventio eo ritu perficitur, ut aquâ & igni adhibitis duobus maximis elementis, natura conjuncta habeatur. quæ res ad farreatas nuptias pertinet, quibus Flaminem & Flaminicam jure Pontificio in Matrimonium neceſſe eſt convenire.* Et paullo poſt: *Mos fuit Flamini ac Flaminicæ, ut per Farreationem in nuptias convenirent, ſellas duas jugatas, ovili pelle ſuperinjectâ poni, ejus ovis quæ hoſtia fuiſſet: & ibi nubentes velatis capitibus in confarreatione Flamen ac Flaminica reſiderent. Confarreationes autem tonitru dirimit.* Pulchræ reliquiæ. Adde Feſtum in Diffarreatio, & Arnobium lib. IV. *Vxores enim dii habent, atque in conjugalia fœdera conditionibus veniunt antè quæſitis. Vſu, farreo, coëmptione, genialis lectuli ſacramenta conducunt.* Lipſius.

Patritios confarreatis parentibus.] Plinius l.18. *Quin & in ſacris nihil religioſius confarreationis vinculo erat: novæque nuptæ farreum præferebant.* Conſtat a. ex hoc loco, pervetuſtas valdeque difficiles fuiſſe cærimonias contrahendi matrimonii per confarreationem. De hoc Boëthius in Top.

Ci-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 16 vol. 1

reatis parentibus genitos, tres ſimul nominari, ex quis unus legeretur, vetuſto more; neque adeſſe ut olim, eam copiam, omiſſa confarreandi adſuetudine, aut inter paucos retenta. pluresque ejus rei cauſſas adferebat; potiſſimam, [1] *penes incuriam virorum feminarumque. Accedere ipſius cærimoniæ difficultates, quæ conſulto vitarentur:* [2] *& quando exiret è jure patrio, qui id*

Cicer. lib. 2. prope initium. *Ferrettus.* Cum ex lege Regia mulier in viri manum conveniret, certis verbis (quæ utinam ex Vlpiani ſcriptis ſupereſſent, uti hoc ſupereſt) teſtibuſque præſentibus, ſolenni ſacrificio facto, panis farreus, ante novam nuptam delatus, aderat, quem conjuges participarent: inde ductum ſacri nomen *farreatio,* aut *Confarreatio,* cujus vinculo nihil religioſius Plinius ait l. 18, 3. & Dionyſius Antiquitatum l. 2. *Vertranius.* Tribus modis nuptiæ fiebant, uſu, farre, coëmptione. Boëthius in Topica. Vlpianus tit. 9. *Farre convenitur in manum, certis verbis, & teſtibus decem præſentibus, & ſolemni ſacrificio facto, in quo panis quoque farreus adhibetur.* Muretus.

1 *Penes incuriam.*] Ego potiorem cauſam exiſtimavi, Coëmptionem, per quam matrimonio contracto, mulier minori negotio & pari jure, ac ſi per farreationem, in viri manum & poteſtatem tranſiret. Qua de ſatis multa in quæſtione Iuris trium liberorum emiſi. *Vertranius.*

2 *Et quando exiret.*] Defectum locum cenſeo: & deeſſe quæ ad cæremoniarum difficultatem pertinent. Qui cautus cæremoniæque Flaminio adjunctæ, habes apud Agellium lib. x. cap. xv. *Lipſius.*

Et quando exiret.] Lego quæſitive; *Ecquando exiret è jure patrio, qui id Flaminium adipiſceretur, quæque in manum Flaminis conveniret?* Rhenanus. Ego nihil muto, ſed *quando,* pro *Quoniam,* à Cornelio familiariſſime uſurpatum, expono, auctore Pompeio lib. xv. Scripti a. ſententia eſt: Licet moris eſſet capi flaminem ex confarreatis patribus natum, deſiit tamen matrimonium per confarreationem contrahi, quoniam filius ex eo natus, ſi deinde flamen fieret, vel filia, ſi per ſacras nuptias in viri jam flaminis, futurive, poteſtatem veniret, è vinculis patriæ poteſtatis evolarent: quod patres tam graviter moleſteque tulerunt, quam patria poteſtas inæſtimabilis res & eſt, & dicitur. Duplicem vero philologus ex hoc loco fructum hiſtoriæ metet: unus eſt, in ea forma dicendi, *in manum convenire,* quod alii *in matrimonium* dicunt, ut Agellius l. 18, c. 6. & ita à Papiniano Pauloque ſcriptum referunt libri Digeſtorum Etruſci. Alter fructus percipitur ex eo, quod filia quæ flamini farreatione nupſiſſet, in mariti, non etiam patris manu fuit: tametſi nupta per coëmtionem nec emancipata in patris & mariti poteſtate fuerit: quod alibi me fidiſſimis teſtimoniis recordor aſſeruiſſe. *Vertranius.* Qui patria poteſtate liberantur, aliquando capite minuuntur, ut qui emancipantur: venduntur enim: aliquando non: ut olim qui fiebant flamines Diales, hodie qui Epiſcopi. Ne ii quidem capite minuebantur, qui morte patris fiebant juris ſui. Liberabantur & Flaminicæ, fiebantque in viri poteſtate dum convenirent in manum: Quanquam alioqui nuptiæ non liberent à poteſtate patria: nam & filius qui uxorem duxit, manet in poteſtate patris, & filiafamilias quæ nupſit. Vlpianus tit. 10. *In poteſtate parentum eſſe deſinunt, &*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 16 vol. 1

id flaminium apiſceretur, quæque in manum flaminis conveniret. Ita *medendum ſenatus decreto, aut lege; ſicut Auguſtus quædam ex horrida illa antiquitate, ad præſentem uſum flexiſſet.* Igitur tractatis religionibus, placitum *inſtituto flaminum nihil demutari.* Sed [1] lata lex, qua *flaminica Dialis*

ſa-

Ii qui Flamines Diales inaugurantur, & quæ virgines Veſtæ capiuntur. Vide & Gellium 10, 15. *Muretus.* Defectum eſſe cenſent viri docti: mihi aliter videtur. Inter cauſas omiſſæ confarreationis, has adfert; unam, cærimoniæ difficultates, quas vel incuria negligerent, vel conſulto vitarent. Alteram, ob privilegia liberorum, qui flamines aut flaminicæ: quia ii adepto ſacerdotio ſtatim exibant è patris poteſtate: quod nolebant patres, & ne inviti paterentur, omittebant uſum confarreationis, ne liberi eorum in id ſacerdotium legerentur. Nam alioqui filii, etiam honoribus aucti, filiæ, etiam nuptæ, manebant tamen in patris poteſtate, ut notum eſt è noſtris legibus. Re deliberata, Senatus in ipſis cærimoniis & in jure flaminis nihil mutat: in jure flaminicæ hoc tantum, quod ſacrorum cauſa in manu viri eſt, cetera in manu & poteſtate patris, ſicuti aliæ feminæ. De confarreatione multa docte notata, & ex omnibus clarum, ſanctas habitas eas nuptias. ideo priſci moris ſervantiſſimus Apulejus Cupidinis nuptiis eam adhibet, loco vulgo corrupto, quem obiter emendabo lib. v. Mileſ. *Ego vero ſororem tuam & nomen quo tu cenſeris ajebat, jam mihi confeſtim arra atque his nuptiis conjugabo.* Lib. vett. conſtanter habent, *confeſtim arreat hiis nubtiis.* Scilicet ſcripſiſſe illum, *jam mihi confarreatis nubtiis conjugabo.* Mercerus. Vt hæc cum ſuperioribus nectas, non *Et* legendum, ſed vel *Ob id*, vel quid aliud in eam mentem. Cauſas n. prioribus recenſuit, cur de jure flaminis & flaminicæ novando decernendum, quas ita claudit. Etiam hæc ipſa, male puncto à ſe invicem divulſa, ſic diſtingue: *Ob id quando exiret &c. conveniret, ita medendum ſenatus decreto.* Acidalius. Aſſentior Vertranio, cui locus integer: hæc eſt n. tertia, & ultima cauſa deſitæ confarreationis: prima in incuriam, ſecunda rejicitur in difficultates. *Et quando.* Vt *Et quando de religionibus tractabatur* lib. 3. Ann. *Salinerius.*

1 *Flaminica Dialis.*] Flaminia, appellari mulier ipſa videtur, ex lapide priſco, MARCELLA. FLAMINIA. AVGVSTÆ. *Lipſius.*

Lata lex, qua Flaminica &c.] Lata lex eſt, qua flaminis uxor in ſolius mariti, non etiam in patris poteſtate eſſet, quantum ad ſacra & eorum rationem attinet, quæ cincta, veſteque velata Flaminica faciebat, & ſibi miniſtram Flaminiam habebat, auctoribus Pompejo & Agellio lib. 6. & 10. c. 15. Ex quibus emendandus videtur locus Tertulliani, exhortatione ad Caſtitatem, ibi, *Flaminia non niſi univira eſt, quæ Flaminii lex eſt.* Erunt tamen quibus legere placebit, eo quod ex Auximo Italiæ fertur inſcriptio, *VRBIA. L. F. MARCELLA. FLAMINIA. AVGVSTÆ. MARITO,* &c. Ego non moveor. *Vertranius.* Recte, *Flaminica.* Ita ſemper Gellius, Feſtus, Servius, alii: & aliam eſſe *Flaminiam* oſtendit Feſtus, ſacerdotulam videlicet, quæ Flaminicæ præminiſtrat, ut *Flaminius Camillus*, qui miniſtrat Flamini. De hac ſacerdotula capio antiquum lapidem. MARCELLA. FLAMINIA. AVGVSTÆ. & Ovid. II. Faſt. *Ipſe ego Flaminiam poſcentem februa vidi.* quamvis ſecus alii. *Mercerus.*

1 *Sa-*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 16 vol. 1

[1] *ſacrorum cauſſa in poteſtate viri*, [2] *cetera promiſcuo feminarum jure ageret*. & filius Maluginenſis patri ſuffectus. Vtque gliſceret dignatio ſacerdotum, atque ipſis promptior animus foret ad capeſſendas cærimonias, decretum *Corneliæ virgini*, quæ in locum Scantiæ [3] capiebatur, [4] *LLS. XX. & quotiens Auguſta theatrum introiſſet, ut* [5] *ſedes inter Veſtalium conſideret.* Cornelio Cethego Viſellio Varrone Coss. Pontifices, eorumque exemplo ceteri ſacerdotes, [6] cum *pro incolumitate Principis* [7] vota ſu-

1 *Sacrorum cauſa.*] Quod quædam ſacra obiri oporteret à Flaminica, quę obiri nefas putaretur ab ea, quæ alia poteſtate, quam viri contineretur. *Muretus.*

2 *Cætera promiſcuo fæminarum jure ageret.*] Hæc accipienda ſunt, ut flaminis uxor ſicut aliæ fœminæ, quæ per coëmtionem, confarreationemve alii quam flamini nupſiſſent, extra cauſam ſacrorum, in patris ſimul & mariti manu eſſet: alioquin Flaminii lex non ſubſtiterit. Cum autem ex cauſa divertere mulieribus prohibitum non eſſet, *Flaminicæ divortium nullo modo facere licebat*, inquit Feſtus lib. 6. Plane quod dei ſacris & ſacerdotio una cum matrimonio ſatisfacere minus poſſet, propter ſacerdotium alius ſacerdos, divertiſſe ab uxore, bona gratia potuit, teſte Hermogeniano. D. de donationib. inter virum & uxorem 60 & 62. at Flamen Dialis non potuit. Sic enim ex libro Fabii Pictoris Agellius refert 10, 15. *Flamen uxorem, ſi amiſit, Flaminio decedit: Matrimonium Flaminis niſi morte, dirimi non eſt jus.* Vertranius.

3 *Capiebatur.*] De hoc ritu Gellius 1, 12. *Muret.*

4 *H S vicies.*] Octo millia ſcutatorum monetæ. *Muretus.* Vt curioſis ſatisfaciam, hujus numeri notas, quomodo ſe habent in Man. hic delineavi: h̃ n x̃x. *Pichena.* Ego a. opinor legendum *ſeſtertium vicies*, quæ ſumma centuplo eſt amplior. nam illa altera liberalitas à contumelia quam honore tam dantis quam accipientis propius abfuerit. & ſane 2, 86. Agrippæ filiam idem ille *Cæſar*, *quamvis poſthabitam*, *decies ſeſtertii dote ſolatus eſt.* ut ita non mirum fuerit duplum ejus pecuniæ, huic, quæ capiebatur, datam. efficiunt autem LLS. XX. circiter quinquaginta nummorum Imp. millia; quantum agitatori ſuo contuliſſe ſucceſſorem Tiberii Cajum ſcribit Sueton. c. 55. *Freinsh.*

5 *Sedes inter Veſtalium.*] Quibus locus è regione Prætoris. Suetonius Aug. cap. LXIV. *Solis virginibus Veſtalibus locum in theatro ſeparatum, & contra Prætoris tribunal dedit.* Lipſius.

Sedes inter Veſtalium.] Solis virginibus Veſtalibus locum in theatro ſeparatum, & contra prætoris tribunal dedit Auguſtus, Suetonii XLIV. *Vertranius.*

6 *Cum pro incolumitate &c.*] Prima decennalia Tiberii. Lege quæ narrat Dio lib. 53. Sic antiquitus 3. Nonas Ianuar. fiebant vota pro ſalute Imp. Plutarch. in Cic. Solvebantur a. quinquennalia, aut decennalia, pro quinquennio, decenniove præterito. Suſcipiebantur; ſcribebantur in tabulis, & ſignabantur pro futuro. *Muretus.*

7 *Vota ſuſciperent.*] De quibus dicam Annali XVI. Ceterùm notat Dio hoc anno prima decennalia Tiberii Cæſaris celebrata: quorum originem pete

ſuſciperent, *Neronem* quoque & *Druſum* iiſdem diis commendavere; non tam caritate juvenum, quam adulatione: [1] quæ moribus corruptis, perinde anceps ſi nulla, & ubi nimia eſt. Nam Tiberius haud unquam domui Germanici mitis, tum vero *æquari adoleſcentes ſenectæ ſuæ*, impatienter indoluit: accitoſque Pontifices percunctatus eſt, *num id precibus Agrippinæ, aut minis tribuiſſent*. Et illi quidem quamquam abnuerent, modice perſtricti, (etenim pars magna è propinquis ipſius, aut primores civitatis erant:) ceterum in ſenatu, oratione [2] monuit in poſterum, *ne quis [3] mobiles adoleſcentium animos, præmaturis honoribus ad ſuperbiam extolleret*. Inſtabat quippe Sejanus, incuſabatque *diductam civitatem, ut civili bello; eſſe qui ſe partium Agrippinæ vocent: ac ni reſiſtatur, fore pluris. neque aliud gliſcentis diſcordiæ remedium, quam*
18 *ſi unus alterve [4] maxime prompti ſubverterentur*. Qua cauſa
[5] C. Silium & Titium Sabinum adgreditur. amicitia Ger-

pete ab eodem ſcriptore lib. LIII. *Lipſius.*

1 *Quæ moribus corruptis.*] Gnome ſub Tiberio veriſſima, & alibi à noſtro diverſis verbis exarata. l. 3. Ann. *Scilicet illum qui libertatem publicam nollet, tam projectæ ſervientium patientiæ tædebat.* quodnam igitur ſub eo tutum iter? quod inſtitit Lepidus ſummæ ſapientiæ vir, trivitque. *Inter abruptam contumaciam, & deforme obſequium pergere iter ambitione & periculis vacuum.* Salinerius.

2 *Monuit in poſterum.*] *Monendi* verbum, hoc loco auctoritatem atque poteſtatem includit: ita Sup. 3, 6. *Monuit edicto.* Freinsh.

3 *Mobiles adoleſcentium animos.*] Intelligo *mobiles.* At me hercule, ſi quid judico, melius hic, *nobiles*, quod mecum probabit, quiſquis paullo accuratius omnia in rem cogitabit. *Acidalius.*

4 *Maxime prompti.*] Sane *promptus* interdum ea ſignificatione ponitur, ut pro *opportuno*, qui facile impelli poſſit, accipiatur: quomodo 15, 19 conjunguntur *prompta & obvia.* Sed hic rectius exponatur *promptus*, audax & δραστήριος, minime enim ipſa res patitur, ut Silius & Sabinus, de quibus ſtatim ſequitur, præ cæteris Agrippinæ cultoribus, veris, ſive ſimulatis, ad injurias opportuni fuiſſe credantur. *Freinshemius.* Cicero lib. 2. Famil. ep. 18. *tres fratres, ſummo loco natos, promptos, non indiſertos, te nolo habere iratos.* Iuſtinus lib. 22. *ex plebe quoque locupletiſſimos & promptiſſimos interficit.* Noſter in Agricola: *multi fortuitis caſibus, promptiſſimus quiſque ſævitia principis interciderunt.* Gronovius.

5 *C. Silium & Titium Sabinum.*] Legendum eſt, *Titurium Sabinum.* Muretus.

1 *Vtri-*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 16 vol. 1

Germanici pernicioſa [1] utrique; Silio, & quod ingentis [2] exercitus ſeptem per annos moderator, [3] partiſque apud Germaniam triumphalibus Sacroviriani belli victor, quanto majore mole procideret, plus formidinis [4] in alios diſpergebatur. credebant plerique auctam offenſionem ipſius intemperantia, immodice jactantis, *ſuum militem in obſequio duraviſſe, cum alii ad ſeditiones prolaberentur: neque manſurum Tiberio imperium, ſi iis quoque legionibus cupido novandi fuiſſet.* Deſtrui per hæc fortunam ſuam Cæſar, [5] imparemque tanto merito rebatur. Nam [6] beneficia eo uſque læta ſunt, dum videntur exſolvi poſſe: ubi multum antevenere, [7] pro gratia odium redditur. Erat uxor Silio Soſia Galla, caritate Agrippinæ inviſa principi. Hos corripi, dilato ad tempus Sabino, placitum: immiſſuſque Varro conſul, qui paternas inimicitias obtendens, odiis Sejani per dedecus ſuum gratifi-

1 *Vtrique Silio, & quod.*] Levis diſtinctio, ſed in qua ad ſententiæ lucem grande momentum: L. *utrique: Silio &, quod ingent.* &c. i. Silio etiam id pernicioſum, præter amicitiam Germanici, quod &c. *Acidalius.* Nota hic vim particulæ *&*, quæ poſita eſt pro etiam, vel inſuper, hoc ſenſu: utrique pernitioſa erat amicitia Germanici, ſed præter illam Silio hoc quoque *quod ingentis exercitus* &c. quomodo infra 4, 34. *Id perniciabile reo, & Cæſar truci vultu defenſionem accipiens.* Adde 4,74. & 6,18. Falluntur ergo, qui aliter hic ſcribunt aut explicant. *Freinsh.*

2 *Exercitus ſeptem per annos.*] Apud ripam Rheni, ut dictum eſt lib. 1. *Muretus.*

3 *Partiſque apud Germaniam triumphalibus.*] Grave erratum eſt interpretis, qui diverſiſſima duo, *triumphalia* videlicet *in Germania* parta, & *victoriam Sacroviriani belli* conjunxit; tamquam ob bellum Sacrovirianum, triumphalia iſta accepiſſet Silius. Sed hæc quidem acceperat diu antequam bellum Sacrovirianum moveretur; ob res in Germania cum Germanico geſtas, 2, 72. At bellum Sacrovirianum in Gallia ortum oppreſſumque eſt 3, 40 & 43 & ſeqq. *Freinsh.*

4 *In alios diſpergebatur.*] Ita Man. vulgo, *diſpergatur.* Pichena.

5 *Imparemque tanto merito.*] Alii legunt *imparemque ſe tanto merito.* Ego nihil muto: nam eandem fortunam ſuam Cæſar tanto merito imparem rebatur. *Idem.*

6 *Beneficia eouſque læta ſunt.*] Senec. Ep. 19. Et Epiſt. 82. in fine. Et de Benef. l. 2. c. 24. *Tutius eſt quoſdam offendere, quam demeruiſſe; argumentum nihil debentium, odio quæritur.* Pichena.

7 *Pro gratia odium redditur.*] Seneca Epiſt. XIX. *Quidam quò plus debent, magis oderunt. Leve æs alienum, debitorem facit: grave, inimicum.* Lipſius.

Pro gratia odium.] Sic Tiberius ma-

trem

tiſicabatur. precante reo *brevem moram*, *dum accuſator conſulatu abiret*, adverſatus eſt Cæſar. *ſolitum quippe magiſtratibus, diem privatis dicere: nec infringendum conſulis jus, cujus vigiliis niteretur, ne quod reſpub. detrimentum caperet.* Proprium id Tiberio fuit, ſcelera nuper reperta priſcis verbis obtegere. Igitur [1] multa adſeveratione, quaſi aut legibus cum Silio ageretur, [2] aut Varro conſul, aut illud Reſpub. eſſet, coguntur patres; ſilente reo; vel ſi defenſionem cœptaret, non occultante cujus ira preme-

rent. *Aſſeverare* enim non ſemper idem eſt quod *affirmare*. Sicut *aſſeverare frontem* apud Apulejum l. 3. Metam. eſt *contrahere & formare ad ſeveritatem, ſerium intueri*. Sic apud noſtrum 13, 18. *Viri gravitatem adſeverantes*, dicuntur vultu eam geſtuque & ſermone aliaque ſpecie præferentes. *Freinſh.*

2 *Aut Varro conſul.*] Vt Varro verbo conſul erat, re mancipium; ita & *reipublicæ* nomen quidem jactabatur, penitus autem tyrannis erat. quod adpoſite poteſt exprimi per hæc Dionis 45, 4. τόν τε τῆς ἐλευθερίας σχῆμα ἐφαντάζετο, καὶ τὰ τῆς δυναστείας ἔργα ἐγίγνετο. *Freinshemius.* Corrigo locum palam corruptum: *quaſi aut legibus cum Silio ageretur, aut per Varronem conſulem, aut illud reipublicæ intereſſet.* Hæ tres enim ſunt cauſæ, ob quas ſenatus legitime poterat cogi, quaſi negotium Silii exigeretur ad leges, aut perſecutio fieret inſtinctu Varronis conſulis, aut res eſſet, quæ magnopere ad remp. pertineret. *Harlæus.* At tu cave tam infeliciter corrigenti auſcultes. Cicero 7. fam. 30. *ſella Q. Maximi, quem illi conſulem eſſe dicebant.* lib. 9. epiſt. 14. *quem quidem, poſt te conſulem, ſolum poſſumus vere conſulem dicere.* lib. 4. epiſt. 2. *te fruſtra in ſenatum, ſive potius in conventum ſenatorum eſſe venturum.* Gronovius.

1 Vxor

meretur. *Conſcientia belli Sacrovir diu diſſimulatus, victoria per avaritiam fœdata, &* [1] *uxor Soſia* arguebantur. nec dubie repetundarum criminibus hærebant: ſed cuncta quæſtione majeſtatis exercita, & Silius imminentem damnationem voluntario fine prævertit. Sævitum tamen in bona, [2] non ut ſtipendiariis pecuniæ redderentur, quorum nemo repetebat: [3] ſed liberalitas Auguſti avulſa,

1 *Vxor Soſia.*] Non id ei crimini dabant, quod Soſiam duxiſſet; verum quod uxorem ſuam, cujus nomen obiter adjicitur, ab injuriis provincialium non abſtinuiſſet. *Nam* viri in eo culpam, ſi femina modum excedat, ſup. 3, 34. audivimus. ubi etiam præced. c. adfirmaverat Cæcina, *quoties repetundarum aliqui arguerentur, plura uxoribus objectari.* Facem dictis adlucere poteſt etiam Vlpianus in l. 4. §. 2. de Offic. procoſ. *Proficiſci autem proconſulem melius quidem eſt ſine uxore: ſed & cum uxore poteſt: dummodo ſciat ſenatum Cotta Meſſallino cenſente, conſtituiſſe* (ſic puto leg. ex Tacit. 6, 20.) *futurum, ut ſi quid uxores eorum, qui ad officia proficiſcuntur, deliquerint, ab ipſis ratio & vindicta exigatur.* Freinsh.

2 *Non ut ſtipendiariis.*] Id eſt, Gallis provincialibus, quos exhauſerat. *Lipſius.*

Stipendiariis.] *Provinciales* quia ferme *ſtipendiarii & tributarii, vectigaleſque* fuerunt, interdum aliquo nominum horum deſignantur. Hoc ſenſu 11, 22. *ſtipendiaria jam Italia, & accedentibus provinciarum vectigalibus.* Quamquam non omnia oppida, quæ in provinciis erant ſita, ſtipendiaria eſſent. Quam differentiam egregie docent quum alia Plinii loca, tum hic ex 3, 3. de Hiſpania citeriore: *Provincia ipſa* CLXXIX. *continet oppida. in iis colonias* XII. *Oppida civium Romanorum* XIII. *Latinorum veterum* XVII. *fœderatorum unum, ſtipendiaria* CXXXVI. Sunt igitur *ſtipendiarii* ea pars provinciæ, quæ ſtipendia pendit. unde patet quid infra 4, 73. ſit *ſtipendiarius Cruptorix.* Freinsh.

3 *Liberalitas Auguſti avulſa.*] Alii aliter, in loco, ut ſolet, obſcuro. & ferè intellegunt, avulſis ſeparatiſque iis, quæ Auguſtus dono ei dederat, reliqua petita in fiſcum. Ego putarem, illa vel maximè obnoxia fuiſſe, & ut ab ingrato repetenda. Sed meo judicio, nihil hic de primo Auguſto, de Tiberio ipſo ſermo eſt: & hic denique avaritiam ejus ſe revelaſſe, anteà occultam. Legerem pro hoc ſenſu *Auguſti convulſa.* Suprà Tacitus dixit, *Tiberium adverſus pecuniam ſatis firmum fuiſſe*: & alibi ſic oſtendit. *Lipſ.*

Sed liberalitas Auguſti.] Daneſius addebat ex v. c. particulam, *&*, legebatque: *ſed & liberalitas,* &c. *Vrſinus.* Non carent hæc obſcuritate, cui tamen ſic obviam iri poteſt. Si à provincialibus quis repetundarum argueretur, & convinceretur, in quadruplum lis æſtimabatur. at hic nemo provincialium repetebat. Ergo hujuſmodi bona Tiberius ſibi adjudicavit, quod iis potius inhiaret, quæ liberaliter Auguſtus in Silium contulerat; quam ut ſatisfieret provincialibus, quorum nemo res perſequebatur. *Salinerius.* Corruptus mihi videtur locus. Si tamen, ut ſe habet, defendendus ſit, innuit, plurima Auguſtum Silio liberaliter olim dono dediſſe, nempe hortos, villas amœnas & ſimilia. quorum aviditate motus Tiberius in Silii bona ſæviit: curavitque computari ſingillatim ea omnia, quæ fiſco pe-

avulſa, computatis ſingillatim [1] quæ fiſco petebantur. ea prima Tiberio erga pecuniam alienam diligentia fuit. Soſia in exſilium pellitur Aſinii Galli ſententia, qui *partem bonorum publicandam, pars ut liberis relinqueretur*, cenſuerat. contra Manius Lepidus *quartam accuſatoribus* [2] *ſecundum neceßitudinem legis, cetera liberis* conceſſit. Hunc ego Lepidum, temporibus illis, gravem & ſa-

ſupra Tiberium adverſus pecuniam ſatis firmum fuiſſe auctor vult.

legem Iuliam de maieſtate intelligit.

petebantur, ut ſcilicet inter illa, comprehenderentur etiam Auguſti dona. Alium ſenſum, fortaſſe non abſurdum, excogitavit Franciſcus Venturius, ſcilicet: ſed liberalitas, qua Auguſtus uſus, quamque Tiberius uſque ad hæc tempora imitatus eſt, tum primum corrupta. *Pichena.* Varii varie locum hunc exponunt: mihi certum eſt de primo Auguſto ſermonem hic eſſe, non de Tiberio, quem noſter nuſquam Auguſtum nominat ex ſua perſona. Senſum porro hujus periodi hunc eſſe putem, ut dicat in bona Silii ſævitum eſſe, non ut redderentur provincialibus, quæ ipſis eripuiſſet, ſed ut repeteretur pecunia, quam ex liberalitate Auguſti cum alias, tum etiam præcipue, credo, ex teſtamento ejus cepiſſet, atque ita ſingulæ res, quæ fiſco petebantur, æſtimatæ computatæque ſunt, donec iſta ſumma conficeretur. *Freinſhemius.* Satis obſcurum mihi videtur, ſi quid aliud in hoc ſcriptore. Sequutus autem ſum hunc ſenſum: ereptum eſſe, quidquid Auguſti liberalitate umquam accepiſſet: & donec ea ſumma conficeretur, optima & precioſiſſima quæque æſtimata, & procuratori fiſci adjudicata eſſe. Sic I. H. 90. Vbi vide. Clarior futura res erat, ſi de inſigni aliqua principis ejus liberalitate, hunc in hominem collata, conſtaret: ſed quando nihil ea de re adnotatum ad nos pervenit, tamquam in tenebris micandum eſt. *Freinſh.*

1 *Quæ fiſco petebantur.*] Quî fit, ut fiſcus ejus invadat bona, qui ſua manu damnationem præverterat? Tac. 6. Ann. 29. *Nam promptas ejuſmodi mortes* &c. Silius in reatu majeſtatis mortem ſibi conſcivit, *ſed cuncta quæſtione majeſtatis exercita.* Labeo concidit aliis de cauſis. *atque illum quia male adminiſtratæ provinciæ aliorumque criminum urgebatur.* Diſcrimen haud abſimile etiam fuit reis obeuntibus mortem naturalem. Vlp. l. fin. DD. ad l. Iul. majeſt. *Is qui in reatu decedit: integri ſtatus decedit: extinguitur enim crimen mortalitate, niſi quis forte majeſtatis reus fuit.* Salinerius.

2 *Secundum neceßitudinem legis.*] Legis, ut cenſeo, Iuliæ de Majeſtate. Nam quod alii de Papiâ ſuſpicantur, refuto. Dicit à me Tacitus, qui cuncta in hac quæſtione exercita ſcribit lege Majeſtatis. Quarta autem præmium, non in hac ſolùm, ſed etiam De repetundis lege. de qua ipſa nihil abnuo, quin hic accipiamus. Aſconius in Verrem non uno loco oſtendit, Quadruplatores dictos à præmio quartæ, quam conſequebantur. Innuit ipſe Cicero lege & more id receptum. *Non enim*, inquit, *ſpolia C. Verris, ſed exiſtimationem populi Rom. concupivi.* Fortaſsè & in criminibus aliis præmium idem. Ideò vulgare præmium id interpreter in Paullo, lib. XIII. De jure fiſci: *Heredem*, ait, *ejus ultra vulgare præmium nihil conſecuturum.* De lege Majeſtatis, auctor mihi adfirmandi Ioſephus l. XIX. ubi de ſervis, quos Cajus in dominos emittebat: ῥᾴδιον γὰρ, inquit, ψευδομαρτυρίοις τε κατὰ τῶν κυρίων πεπιστευκότων, καὶ τοῦ χρήματος ἐνδεεῖ.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 16 vol. 1

ſapientem virum [1] fuiſſe comperio. [2] Nam pleraque ab ſævis adulationibus aliorum, [3] in melius flexit: [1] ne-

ἐνδείξασιν αὐτῶν, ἅμα ἐλευθέροις τε εἶναι καὶ πλουσίοις, μισθῷ τῶν κατηγοριῶν, διὰ τὰ ἆθλα αὐτοῖς προκεῖσθαι τὰς ὀγδόας τῶν οὐσιῶν: *Facile enim iis & mentientibus contra dominos credi, & opes aperientibus ſimul liberis divitibuſque fieri: propter præmium accuſationum, quo octava bonorum pars iis propoſita.* Si octava ſervo, benè colligo, libero quartam. Nec in ſervili accuſatione aliud capere perſuadeor, quàm crimen Majeſtatis. Illud moneo, Principum ævo, non tam ex lege quàm arbitrio Senatus præmia decreta. Libro VI. infrà: *Quâ damnatâ cùm præmium accuſatori decerneretur, Iunius Otho trib. pl. interceſſit.* Sic libro XVI. *Liberto & accuſatori præmium operæ* (non pecunia ulla ſed) *locus in theatro inter Tribunicios viatores datur.* Interdum certa pecunia attributa, ut Eprio Marcello quinquagies H-S, Thraſea damnato: Regulo ſeptuagies H-S. & ſacerdotium, damnato Craſſo. Tacitus Ann. lib. XVI. & Hiſtor. IV. Nec prætereundus hic Dionis locus, qui de præmiis eorum qui Cæſaris percuſſores accuſabant, χρήματα, inquit, ἐκ τῆς τοῦ ἁλόντος οὐσίας, καὶ τὴν τιμὴν ἢ τὴν ἀρχὴν τὴν ἐκείνου, εἴ τινα ἄρα ἔχων ἦν, τό, τε μηκέτι μήτ' αὐτὸν, τοὺς τε υἱεῖς, τοὺς τε ἐγγόνους αὐτοῦ στρατεύεσθαι, ἐλάμβανον. id eſt: *Præmium accuſationis pecuniam accipiebant è bonis damnati, & honorem aut magiſtratum quemcumque is gerebat: item vacationem à militiâ ſibi, liberis, nepotibus.* Vt videantur legis ejus Pediæ exemplo inſtituta præmia accuſatorum. *Lipſius.*

Quartam accuſatoribus ſecundum.] Cujus legis neceſſitas hæc fuerit, ſi Papiæ non fuit, amplius quæro. Cornelius *quartam* præmium accuſatorum appellat: Papia lege, quæ tum vigebat, cum hæc M. Lepidus cenſuit, præmium delatoris fuit dimidia bonorum ejus, qui deferretur. Quod huic loco facile poſſet accommodari, ſi pro *quartam*, legeres *partem*: quæ κατ' ἐξοχὴν exaudiatur dimidia. Movet Suetonius Nerone, illis verbis, *Præmia delatorum Papiæ legis ad quartas redegit:* unde *quadruplatores* dictos Alexandrius exiſtimat. Sed vehementer fallitur, qui Plauti Perſæ initio; & Livii III. extremo, & Tullii in Verrem III. *quadruplatoris* mentionem legiſſe potuit, antea multis ſeculis, quam Neroniana recognitio quartas bonorum pro dimidia induxerit. Equidem manus ab auctoris ſcripto continendæ ſunt, niſique viva ratio & ſpirans urgeat, ſine emendatioris codicis ope quicquam mutare temerarium exiſtimo. Magis igitur placeat conjectari, ex quadam veteri lege, præmium delationis fuiſſe bonorum ejus, qui deferretur, quartam, quam auxit ad dimidiam uſque lex Papia, ut opinor, pro certo crimine duntaxat, deindeque Nero ad quartam priſtinam retraxit. Ex eo vero interea dum lex Papia valuit, præmium delatorum in cæteris criminibus non deſiit eſſe quarta, de qua fit ſermo. Sed neque hinc ad quadruplatorem tranſeo, quià delatore multum differre videtur: nec fallor, niſi labitur Pompejus libro XV. quæ diſquiſitio locum alium exigit. *Vertranius.*

1 *Fuiſſe comperio.*] Salluſtii verbum in Iugurthino, cujus ſtudioſus imitator hic noſter. *Muretus.*

2 *Nam pleraque.*] Τὰ πολλὰ, *plerumque.* Idem.

3 *Flexit in melius.*] Abſolute poſitum. Sic lib. I. *Tunc à veneratione Auguſti orſus flexit ad victorias, triumphoſque Tiberii.* Sic in hoc ipſo libro. *In ambitionem flexiſſe.* Ductum à curri-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 16 vol. 1

[1] neque tamen temperamenti egebat, cum æquabili auctoritate & gratia apud Tiberium viguerit. Vnde dubitare cogor, fato & ſorte naſcendi, ut cetera, ita principum inclinatio in hos, offenſio in illos: an [2] ſit aliquid in noſtris conſiliis, liceatque [3] inter abruptam contumaciam, & deforme obſequium, pergere iter ambitione ac periculis vacuum. [4] At Meſſallinus Cotta haud minus claris majoribus, ſed [5] animo diverſus, cenſuit [6] *cavendum ſenatuſconſulto*, ut quamquam inſontes magiſtra- tus

ingenio, moribus.

ribus; aut à navibus. *Muretus.* Ita vetus liber. Vulgo tamen repoſitum fuerat, *deflexit.* Pichena. Non vult auctor ex adulationibus aliorum illum aliquid efformaſſe boni. ſicut verbi gratia, ex malis moribus bonæ leges latæ dicuntur: ſed illas ipſas adulationes eum prudenter fregiſſe, atque ubi crudeles ſententiæ ab hominibus principem aut Sejanum adulantibus dicerentur, eas mitigaſſe. *Freinsh.*

1 *Neque tamen temperamenti egebat.*] Qui aliquid habet, idque uſurpat, eo non utique eget: quæ hujus loci eſt ſententia: non illa: *neceſſe non habuiſſe adhibito temperamento.* hoc enim & totus hic locus probe conſideratus & inprimis res ipſa non admittit. *Idem.*

2 *Sit in noſtris conſiliis.*] Τὸ ἐφ' ἡμῖν. *Muretus.*

3 *Inter abruptam contumaciam, & deforme obſ.*] Hanc mediocritatem vitæ laudat etiam in Agricola ſocero, *qui non contumacia, neque inani jactatione libertatis, famam fatumque provocabat.* deinde ſequitur: *ſciant quibus moris illicita mirari, poſſe etiam ſub malis principibus magnos viros eſſe; obſequiumque ac modeſtiam, ſi induſtria ac vigor adſint, eo laudis excedere, quo plerique per abrupta, ſed in nullum reip. uſum, ambitioſâ morte inclaruerunt.* Senec. de Tranq. c. 3. *Ille vir fuerit, qui periculis undique imminentibus, armis circa & catenis frementibus, non alliſerit virtutem, nec abſconderit.* Pichena.

4 *At Meſſallinus Cotta.*] Hunc libro ſequenti ſæviſſimæ cujuſque ſententiæ auctorem vocat. *Muretus.* Hunc tertium cenſuiſſe volunt, de quo tamen haud immerito dubites, non enim quia nullius inter hunc & priores adnotata eſt ſententia, ſtatim etiam ſequitur Meſſallinum hunc tertiæ ſententiæ conſularem fuiſſe, & certe ut alios taceam, *Cn. Lentulum*, qui nominatur 4, 29. ante hunc Meſſàlinum cenſuiſſe veriſimile eſt. *Freinshem.*

5 *Animo diverſus.*] Si huic tantum cauſæ accommodas, falleris, nam *animo* hominis iſtius mens, ingenium, natura deſignantur. quibus à Lepido gravi & moderato viro, longiſſime diverſus erat ipſe per crudeles adulationes *ſæviſſimæ cujuſque ſententiæ auctor.* Quo nomine ſemel atque iterum notatur ut 5, 3. 6, 5. *Idem.*

6 *Cavendum Senatuſconſulto.*] Et cautum non dubiè hoc anno. Si enim antè; quorſus hæc ſententia? Tamen Vlpianus De Officio Proconſulis; decretum id refert ad Cottam & Meſſàllam Coſſ. id eſt, ad quartum antè annum. Ait: *Proficiſci quidem Proconſulem melius eſt ſine uxore; ſed & cum uxore poteſt, dummodò ſciat Senatum Cottâ & Meſſallâ Coſſ. cenſuiſſe futurum, ut ſi quid uxores eorum qui ad officia proficiſcuntur deliquerint, ab ipſis* ratio

tus & culpæ alienæ neſcii, provincialibus uxorum criminibus, perinde quam ſuis plecterentur. Actum dehinc de Calpurnio Piſone, nobili ac [1] feroci viro. 21 Is namque [2] ut retтuli, *ceſſurum ſe urbe ob factiones accuſatorum* in ſenatu clamitaverat: & ſpreta potentia Auguſtæ trahere in jus Vrgulaniam, [3] domoque principis excire auſus erat. Quæ in præſens [4] Tiberius civiliter habuit: ſed in animo revolvente iras, [5] etiam ſi impetus offenſionis languerat, memoria valebat. [6] Piſonem Q. Granius ſecreti

ratio & vindicta exigatur. Vir doctiſſimus conatur legere, *Senatum Cottâ Meſſallino conſulente cenſuiſſe.* acutè: ſed me judice, non exſolvet ullum acumen Domitium hac culpâ. *Lipſius.*

Cavendum S. C.] Lapſus igitur memoria Vlpianus in l. Obſervare D. De officio Procoſ. & legati, qui hoc Senatum cenſuiſſe dicit, *Meſſalla & Cotta Coſſ.* id eſt, quadriennio ante, niſi apud eum legendum ſit, *Cotta Meſſallino conſulente*, ut Iac. Cujacius l. 6. c. 30. Obſervationum. nam, ut quidem ait ipſe, etiam Senatores *conſulere* dicuntur, l. 2. D. ad Vellejanum, ſed indubitate ibi legendum eſt *cenſuerunt.* Itaque fortaſſis ibi quoque *cenſente* legendum. *Muretus.*

1 *Feroci viro*] Ferox quamquam interdum, raro tamen, reperiatur pro forti, dubium tamen non eſt, quin vulgata ſignificatione hic accipiendum ſit, pro audace, contumace, præcipiti. *Freinsh.*

2 *Vt rettuli.*] Libro 1. *Lipſius.*

3 *Domo principis.*] Auctor ſupra *domum Cæſaris*, quam hic *Principis*, nominaverat: majorque erat audacia *Cæſaris domo*, quam matris ejus ream exciviſſe. 1. H. 27. & in Suetonii Vitellio cap. 15. vocari videtur *Tiberiana domus.* potuerunt tamen ſimul habitaſſe: ſed non ideo quoque transformanda erat Taciti ſcriptio, quum ea longe majorem haberet efficaciam. *Freinsh.*

4 *Tiberius civiliter habuit.*] Ovidius. *Exercet memores, pluſquam civiliter iras.* vide quæ ad lib. 1. adnotavimus. *Muretus.*

5 *Etiamſi impetus offenſionis.*] In eandem ſententiam Homer. Iliad. α. verſ. 81. Εἴπερ γάρ τε χόλον γε, &c. Id eſt,

Nam quanquam in præſens violentem concoquit iram,
Conceptam tamen illam alta ſub mente recondit. Idem.

6 *Piſonemque gravius.*] Mendum arguunt multa. Primum, quòd accuſator nemo expreſſius, ut ſolet. quòd Tiberius ipſe incuſaſſe eum dicitur, inſolens Imperatori. quòd pars accuſationis ſpreta dicitur, ut atrocior veto: quod non eveniſſet Principe accuſante. Ne quis dicat non legitimam accuſationem fuiſſe, tantùm Principis mandatum: ecce addit, *Ceterorum receptus eſt reus, neque peractus ob mortem opportunam.* At reus recipi ſine accuſatore non potuit. Lego igitur, *Piſonem Q. Granius.* Granii Romæ non ignoti jaminde à Lucillii ævo, apud quem Granius præco: & infrà lib. VI. Granius Martianus, ſuprà l. 1. Granius Marcellus. *Lipſius.*

Piſonemque gravius.] Leg. *Piſonem Q. Granius* Muretus. Lipſius ita reſtituit: *Piſonem Q. Granius.* Corrupte

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 16 vol. 1

creti ſermonis incuſavit adverſum majeſtatem habiti: adjecitque *in domo ejus* [1] *venenum eſſe*, *eumque* [2] *gladio accinctum introire curiam.* quod ut atrocius vero tramiſſum: ceterorum quæ multa cumulabantur, receptus eſt reus; [3] neque peractus ob mortem opportunam. Relatum & de [4] Caſſio Severo exſule, qui ſordidæ originis, maleficæ vitæ, ſed orandi validus, [5] per immodicas inimicitias,

mortuus est prius quam condemnari potuit!

orator et patronus satis disertus et vehemens; ingenium ejus et genus eloquentiae describit Sen: lib: 3 controv: et Auctor Dial: de oratore cap: 26.

per immodicas inimicitias. quas in se concitaverat accusationibus suis, homines enim quamvis potentes petere solebat, magna cum impudentia ipsos accusare. in illum lusus est Augustus apud Macrob: lib. 2 Sat: cap. 4. Cum multi Severo Cassio accusante absolverentur, et architectus fori Augusti exspectationem operis diu traheret: ita jocatus est: vellem Cassius et meum forum accusasset.

antea & inſulſe, *Piſonemque gravius.* Pichena.

1 *Venenum eſſe.*] Quo fine? an ut Cæſari præberet; an potiùs ipſe in neceſſitate uteretur? atque ita liberior ſcilicet, proviſo exitu, ferociorque agitaret. Et apparet ita mox factum, ac mortem ſumpſiſſe. *Lipſius.*

2 *Gladio accinctum introire curiam.*] Cape gladium iſtum, non pro enſe, ſed pro pugione. Enſis erat longior, pugio brevior: Pugio in latere dextro, vel in collo, vel ſub axilla; enſis in ſiniſtro. Suet. Aug. 35. *Ferro cinctum præſediſſe, & lorica ſub veſte munitum, neminemque admiſſum Senatorum, niſi prætentato ſinu.* Calig. 12. *Intraſſe ſe cum pugione in cubiculum Tiberii dormientis, & miſericordia correptum, abjecto ferro diſceſſiſſe.* Idem in Claud. 35. *Salutatoribus ſcrutatores ſemper adpoſuit*, id eſt, qui ſcrutarentur, an eſſent accincti pugione. *Aurelius.*

3 *Neque peractus ob mortem oportunam.*] Vide L. Defuncto D. De publ. judic. & L. in Senatuſconſ. D. ad S.C. Turpilianum. Fallit tamen in Majeſtate, ſed hic tantum de ſermone agebatur. *Muretus.* Piſonem ipſum ſibi necem conſciviſſe licet ſuſpicari poſſimus, tamen pro Taciti verbis aut ſenſu venditare non debemus. Quod *mortem oportunam* hic vocat Tacitus, id *maturam* Florus 3, 17. *Imparem Druſum, ægrumque rerum temere motarum matura, ut in tali diſcrimine, mors abſtulit.* Vbi ſimillimum locum huic Corneliano maxime, adnotavi ex Livio 6, 1. de Q. Fabio eſt, & alius Plinii epiſt. 2, 11. *Honoratum cognitioni ſenatus mors opportuna ſubtraxit.* Freinshem.

4 *Caſſio Severo.*] Qui primus flexiſſe dicitur ab illa recta & vetere dicendi via. quem & hiſtoriam ſcripſiſſe comperior ex Tertulliani Apolog. & Suetonii Vitellio, c. 11. Ejus laudes vide apud Senecam patrem l. III. Controverſ. initio. *Lipſius.*

Relatum & de Caſſio Severo.] De ejus ingenio videndus Seneca in præfat. lib. 3. Controv. Hunc primum affirmant flexiſſe ab illa vetere atque directa dicendi via, non infirmitate ingenii, ſed judicii. Hic noſter, ſeu Fabius in Dialogo de Oratorib. Scripſit & Hiſtorias. Tertullianus in Apologetico. Suetonius in Vitellio. *Muretus.*

5 *Per immodicas inimicitias.*] Suſpectum. *Lipſius.*

Per immodicas inimicitias.] Niſi doctiſſimus vir admonuiſſet, non hic (ne paululum quidem) reſtitiſſem: verum cum is iſta in ſuſpicionem vocet, non abſurde hic aliquantum immorabor. Severus erat in paucis clariſſimus Orator: ſed inimicitiarum appetens, ut Trio. Tac. 5. Ann. *Nam Trio facilis capeſſendis inimicitiis & foro exercitus:* eaſque ſine modo exercens: quapropter à Tiberio ſeponitur in Cretam. quo in loco veteres artes non oblitus, interdicto aquæ & ignis in Seriphium Saxum clauſus eſt. Sed cur Tiberius, qui nimis delatoribus favebat, hunc diſtrictum accuſatorem ſepoſuit, & interdixit? Reſpon-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 16 vol. 1

tias, [1] ut judicio jurati ſenatus [2] Cretam amoveretur, effecerat: atque illic eadem actitando, recentia veteraque odia advertit; boniſque exutus, interdicto igni atque aqua, [4] ſaxo Seriphio

[1] con-ſpondet noſter. *quia ſcelerum miniſtros ut perverti ab aliis nolebat, ita plerunque ſatiatus & oblatis in eandem operam recentibus, veteres & prægraves afflixit.* Salinerius. Suſpectum eſt viris magnis illud *inimicitias* forſan ſine cauſa ſolida. ecquis enim eſt, qui non ſtatim oderit hominum iſta mendicabula, canino ore ac dente impetentia ac lacerantia optimum quemque? ſane & tales formidabiles Senatui ipſi, pluribus oſtenderem, niſi id liquido ſatis ob oculos poneret unica hiſtoria Taciti. Vnde etiam accidit, ut quoties data à principe occaſio ſubvertendi iſtos, lætis id etiam animis præſtiterint. Fidei cauſa adnoto. lib.4. Ann. 71. & lib.6. Ann.4. & 10. & l.13,42. Nam haud ſemper licuiſſe uti in hos ſtilo decretorio, bene monuit Tacitus 4. Ann.36. *Gruterus.* Suſpectum id viro doctiſſimo, nec ob quam cauſam ita ſit, indicat. Ego quidem nullam video, cum ſit iſte Caſſius, cujus ingenium violentum notatur etiam ex dialogo de Orator. c. 26. tum iis quæ collegit Andreas Schottus in libello de claris apud Senecam Rhetoribus. Plurimos ergo accuſavit, & prorſus ſine modo, cum nec opes cujuſquam, nec dignitatem vereretur, ſuo ingenio dicax & acerbus, quibus rebus etiam in exilio novos inimicos ſibi ſuſcitavit, qui hujus loci ſenſus eſt. *Freinsh.*

1 *Vt judicio jurati Senatus.*] Quod ſub Auguſto ei accidit, ſcriptis etiam libriſque abolitis. Sueton. Calig. cap. XVI. noſter ſuprà, lib. 1. Ait, *judicio jurati Senatus.* quod erat, cùm Senatus Deum teſtem advocabat, ſe cenſiturum, quod è fide ſua reque publica videretur. Livius lib. XLII. *Vt juratus Senatus decerneret, qui eam rem quæreret decerneretque.* Lib. XXX. *Patres igitur jurati (ita convenerat) ita cenſuerunt, uti Conſules provincias inter ſe compararent.* Appianus lib. 11. Civil. Τούτου μόνου δεξάμενοι τὸ λεχθὲν οἱ ἕτεροι, ἤτουν σφίσι ψῆφον ἀναδοθῆναι περὶ τοῦ Καίσαρος ἐπὶ ὅρκῳ. Tacitus hoc ipſo libro: *P. Suillium amovendum in inſulam cenſuit tanta contentione animi, ut & jurejurando obſtringeret è Rep. id eſſe.* Morem eum poſteà obtinuiſſe in omni Senatu, idque lege quadam Trajani, colligas ex Plinii verbis, l. v. Epiſtol. *Quinetiam Dextrum, qui primus diverſum cenſuerat, perlatâ lege de Senatu habendo, jurare coëgit è republicâ eſſe quod cenſuiſſet.* Græci id vocabant ἱερὰν συμβουλὴν: & formula ejus eleganter expreſſa apud Xenophontem περὶ ἀναβάσεως Κύρου, l. v. in oratione Hecatonymi. Εἰ μὲν συμβουλεύοιμι ἃ βέλτιστά μοι δοκεῖ εἶναι, πολλά μοι ἀγαθὰ γένοιτο. εἰ δὲ μή, τἀναντία. αὕτη γὰρ ἱερὰ συμβουλὴ λεγομένη εἶναι, δοκεῖ μοι παρεῖναι. Sed is mos quando primùm cœpit? haud temerè dixerim. Puto tamen Coriolani ævo. in cujus cauſsâ Tribuni plebis volunt & impetrant, ut *Senatus juratus ſententiam dicat, uti ſolet in conſeſſu judicum.* Dionyſius ait, lib. VII. *Lipſius.*

2 *Cretam amoveretur.*] Quia viros feminaſque illuſtres procacibus ſcriptis diffamaverat. Supra l. 1. Ejus ſcripta S. C. abolita, Caligula requiri, & eſſe in manibus, lectitarique permiſit. Suet. in Calig. *Muretus.*

3 *Saxo Seriphio.*] Verè, *ſaxo.* Vide Strabonem lib. x. *Lipſius.*

Saxo Seriphio.] Fabulam de Perſeo

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 16 vol. 1

22 [1] conſenuit. Per idem tempus [2] Plautius Silvanus præ-
tor, incertis cauſſis Aproniam conjugem in præceps je-
cit; tractuſque ad Cæſarem ab L. Apronio ſocero; tur-
bata mente reſpondit, tamquam *ipſe ſomno gravis*, *atque*
eo ignarus, *& uxor ſponte mortem ſumpſiſſet*. Non cunctan-
ter Tiberius pergit in domum, viſit cubiculum; in quo
[3] reluctantis & impulſæ veſtigia cernebantur. Refert
ad ſenatum, datiſque judicibus [4] Vrgulania Silvani avia
pugionem nepoti miſit. Quod perinde creditum quaſi
principis monitu, ob amicitiam Auguſtæ cum Vrgula-
nia. Reus fruſtra tentato ferro, venas præbuit exſol-
vendas. Mox Numantina prior uxor ejus accuſata *in-*
jeciſſe carminibus & veneficiis vecordiam marito, inſons ju-
23 dicatur. Is demum annus populum Romanum longo
adverſum Numidam Tacfarinatem bello abſolvit.
Nam

ſeo lege apud Strabonem ad finem lib. 10. quæ hunc locum mirifice illuſtrat. *Muretus*. h.e. in iſta inſula adeo ſaxoſa, ut revera nihil aliud ſit præter ſaxum. *Freinsh.*

1 *Conſenuit.* Benè, *conſenuit*. Nam annis XXV. in exſilio hæſit. Euſebius Chronicis: *Caßius Severus orator egregius* XXV. *exſilii ſui anno, ſummâ inopiâ, moritur: vix panno verenda contectus*. Lipſius.

2 *Plautius Silvanus.*] Similis at non eadem res narrata Quinctiliano lib. VII. cap. III. *Id autem genus, de quo novißimè dixi, non ſolùm in ſcholis ſæpè tractatur, ſed etiam in foro. Nam id eſt in cauſſa Nævii Apruniani* (lego *Nonii Aproniani*) *ſolùm quæſitum, Præcipitatáne eſſet ab eo uxor, an ſe ipſa ſuâ ſponte jeciſſet. Quam actionem equidem ſolam in hoc tempus emiſeram. quod ipſum feciſſe ſeductum juvenili cupiditate gloriæ fateor.* De hoc ipſo autem Plautio lapis:

TI. PLAVTIO. M. F. M. N.
SILVANO. ÆLIANO
PONTIF. SODALI. AVGVSTALI
III. VIR. A. A. A. F. F. Q. TI. CÆSARIS
LEG. LEG. V. IN. GERMANIA.

Id eſt, *Triumviro auro argento æri flando feriundo, Quæſtori Tiberii Cæſ. Legato Legionis quintæ.* Idem.

Plautius Silvanus.] Lapis quem retulit eruditiſſimus Lipſius, non eſt de hoc Silvano. Nam in eo Plautius & Claudii Imp. comes fuiſſe dicitur in Britannia, & vixiſſe uſque ad Veſpaſianum. Vide Gruteri Inſcrip. p. 403. *Mercerus.*

3 *Reluctantis & impulſæ veſtigia.*] *Impulſæ*, eſt, quum reniteretur, vi protruſæ. *Veſtigia* uſitata tranſlatione pro quibuſvis ſignis interpretor, quorum certe plura tum atque manifeſtiora, quam ex veſtigiis pedum haberi potuerunt. *Freinsh.*

4 *Vrgulania.*] Vrgulanii in gente Plautia ſunt. Lapis: A. PLAVTIVS. M. F. VRGVLANIVS. & Suetonii Claudio Plautia Vrgulanilla, non Herculanilla ejus uxor: quod rectè monuit ex veteri libro Torrentius. *Lipſ.*

1 *Sibi*

Nam priores duces, [1] ubi impetrando triumphalium inſigni ſufficere res ſuas crediderant, hoſtem omittebant, jamque [2] tres laureatæ, in urbe ſtatuæ, & adhuc [3] raptabat Africam Tacfarinas, auctus Maurorum auxiliis, qui [4] Ptolemæo Jubæ filio juventa incurioſo, [5] libertos regios, & ſervilia imperia bello mutaverant. Erat illi prædarum receptor ac ſocius populandi, rex Garamantum; non ut cum exercitu incederet, ſed miſſis levibus copiis, quæ ex longinquo in majus audiebantur: [6] ipſaque è provincia, ut quis fortunæ inops, mori-

1 *Sibi impetrando.*] Corrigo, *ubi impetrando.* Lipſius.

Sub impetrando.] Lego, *ubi impetrando.* Muretus. Nihil dubitavi, quin Lipſii correctionem reciperem. nam & perſpicua depravatio erat, *ſibi impetrando*, ut in vulgatis; & Manuſcriptus veræ lectioni dat lucem, cum habeat, *ſub impetrando.* Pichena.

2 *Tres laureatæ.*] Furii Camilli, L. Apronii, Iunii Blæſi. De ſtatuis triumphalibus Plinius. & Tacitus in Agricola: *Igitur triumphalia ornamenta, & illuſtris ſtatuæ honorem, & quidquid pro triumpho datur, multo verborum honore cumulata decerni jubet.* Lipſius.

3 *Raptabat Africam.*] Non, *reptabat*, ut vulgò. Alibi: *Igitur raptare inter ſe, immittere latronum globos.* Idem.

4 *Ptolemæo Iubæ filio.*] Quem Cajus poſteà interfecit. Sueton. c. XXVI. *Ptolemæum regis Iubæ filium conſobrinum ſuum (erat & is M. Antonii ex Selenâ filiâ nepos) interfecit.* Seneca De Tranquillitate: *Ptolemæum regem Africæ, Mithridatem Armeniæ, inter Cajanas cuſtodias vidimus. Alter in exſilium miſſus eſt: alter, ut meliore fide mitteretur optabat.* Ex verbis Senecæ apparet dimiſſum Ptolemæum, ſed per viam juſſu Caji interfectum. *Idem.*

5 *Libertos regios* &c.] Apud exteros enim Reges id moris plerumque, ut maxime liberti pollerent. Tac. de moribus Germ. *Liberti non multum ſupra ſervos ſunt: raro aliquod momentum in domo, nunquam in civitate, exceptis duntaxat iis gentibus, quæ regnantur. ibi enim, & ſuper ingenuos, & ſuper nòbiles aſcendunt.* Nimiam tamen libertorum potentiam, omnibus populis quamvis aſſuetis, gravem fuiſſe, argumento ſit ingenua iſta Maurorum pubes, quæ ſervitutem inhoneſtam bello mutavit. Pichena. *Libertos regios*, & *ſervilia imperia*, de eadem re puto accipi; non etiam quaſi ſervi quoque aliquid in regno potuerint. Ita *libertis* potentioribus ſæpe exprobratam tolerati ſervitii memoriam reperio; ut quum Narciſſo tribunal conſcendente Britannicus exercitus conclamavit *Io Saturnalia*, apud Dion. lib. 60. & apud noſtrum H. 3, 48, plane eodem modo *ſervile bellum* appellatur, quod libertus conciverat. *Freinsh.*

6 *Ipſaque è provincia.*] Non de nihilo adjectum eſt pronomen emphaticum. *Provincia* hic intelligitur anguſtiore ſignificatu, pars Africæ jam olim imperio Romano ſubdita: ideoque hic à Numidis, Mauris, Garamantis diſtinguitur. Sicut in Sall. Iugurth. 44. Non enim illi tantum, ait, Tacfarinatem juverunt, ſed *ipſa ex provin-*

ribus turbidus, promptius ruebant, quia Cæſar poſt res à Blæſo geſtas, quaſi nullis jam in Africa hoſtibus, reportari Nonam legionem juſſerat: [1] nec proconſul ejus anni P. Dolabella retinere auſus erat, juſſa princi-
24 pis magis quam incerta belli metuens. Igitur Tacfarinas diſperſo rumore, *rem Romanam aliis quoque ab nationibus lacerari, eoque paulatim Africa decedere, ac poſſe reliquos* [2] *circumveniri, ſi cuncti, quibus libertas ſervitio potior,* [3] *incubuiſſent*; auget vires, poſitiſque caſtris [4] Thubuſcum opidum circumſidet. At Dolabella contracto quod erat militum, terrore nominis Romani; & quia Numidæ peditum aciem ferre nequeunt, [5] primo ſui inceſſu ſolvit obſidium, locorumque opportuna permunivit: ſimul principes Muſulamorum defectionem cœptantes ſecuri percutit. Dein quia pluribus adverſum Tacfarinatem expeditionibus cognitum, non gravi nec uno incurſu conſectandum hoſtem vagum; excito cum popularibus rege Ptolemæo, quattuor agmina parat, quæ legatis ac tribunis data: & prædatorias manus, delecti Mau-

cia multi: *Ipſa provincia* dicitur hoc loco, quæ poſtea *vetus* appellari cepit: niſi tamen jam tum ſic appellari ceperat, ſed nondum inolito ſatis receptoque vocabulo. Clarum id ex Appiano 4. Civil. Λιβύης Ῥωμαῖοι τὴν μὲν ἔτι καλοῦσι παλαιάν. ὅσην Καρχηδονίους ἀφείλοντο, ἣν δὲ ἰόβας εἶχεν, ὕϛερόν τε ἔλαβον ἐπὶ Γαΐου Καίσαρος, καὶ διὰ τοῦτο νέαν προσαγορεύουσι Λιβύην. εἴη δ' ἂν τῆς Νομαδικῆς. Sic & Germaniæ fuerunt diviſæ: Vide quæ notavi ad 1, 58. *Sedem vetere in provincia.* Idem.

1 *Proconſul ejus anni P. Dolabella.*] Cujus memoriam in Illyrico ſervat lapis:

P. CORNELIO
DOLABELLÆ. COS.
VII. VIRO. EPVLONI
SODALI. TITIENSI
LEG. PRO. PR. DIVI. AVGVSTI
ET. TI. CÆSARIS. AVGVSTI
CIVITATES. SVPERIORIS
PROVINCIÆ. HILLYRICI.

Lipſius.

Proconſul ejus anni.] Florentina editio, *Proconſule ejus anni*, quod rectum eſſe puto, & jam alibi defendi. *Freinshemius.*

2 *Circumveniri.*] Pro interfici, ut ſupra quoque occurrit 1, 68. *Idem.*

3 *Incubuiſſent.*] Hoc magnam molitionem innuit, veluti quum maximo oneri protrudendo pectus humerique opponuntur, adeoque ſumma vi incumbitur. *Idem.*

4 *Thubuſcum opidum.*] Mauritaniæ Cæſarienſis. alias Tubuſuptus, & Succubæ dictum. *Lipſius.*

5 *Primo ſui inceſſu.*] *Sui* otioſum plane & nulli uſui. Auſim mutare *ſtatim,*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 16 vol. 1

Maurorum duxere. [1] ipſe conſultor aderat omnibus. Nec multo poſt adfertur, *Numidas apud caſtellum ſemirutum, ab ipſis quondam incenſum, cui nomen Auzea,* [2] *poſitis mapalibus conſediſſe;* [3] *fiſos loco, quia vaſtis circum ſaltibus claudebatur.* Tum expeditæ cohortes alæque, quam in partem ducerentur ignaræ, cito agmine rapiuntur. Simulque cœptus dies, & concentu tubarum, ac truci clamore aderant ſemiſomnos in barbaros: [4] præpeditis Numidarum equis, aut diverſos paſtus pererrantibus. Ab Romanis confertus pedes, diſpoſitæ turmæ, cuncta prœlio proviſa: hoſtibus contra omnium neſciis, non arma, non ordo, non conſilium: ſed [5] pecorum modo, trahi, occidi, capi. Inſenſus miles memoria laborum, & adverſum eludentes optatæ toties pugnæ, ſe quiſque ultio-

Sup. 3.74.

tim, ut lib. 11. ex *ſuum* idem faciebamus: *Vine militum ſervum ſuum coerceret* &c. *Primo inceſſu* eſt, quod veteres dicebant *primo pedatu*. Acidalius.

1 *Ipſe conſultor aderat omnibus.*] Hoc non hanc modo ſignificationem habet Dolabellam ſummum in omnes imperium tenuiſſe, ut quidam acceperunt; verum curam ducis potius innuit: qui, ut de Metello Salluſt. Iugurth. 45. tradit, *in primis modo, modo in poſtremis, ſæpe in medio aderat.* Freinsh.

2 *Poſitis mapalibus.*] Quod ſignum erat longioris moræ. quam ibi trahere conſtituiſſent. Quidam; tentoria fixiſſe. Verum aliud ſunt *tentoria*, aliud *mapalia*. Hanc enim Numidicam vocem eſſe, ſicut & rem ipſam, tradit Salluſt. Iug. 18. *Ædificia Numidarum agreſtium, quæ mapalia illi vocant, oblonga, incurvis lateribus tecta, quaſi navium carinæ ſunt.* Ideoque non memorantur ferme, præterquam in rebus Numidarum, aut certe Afrorum. Ita ſupra 3, 74. *mutantem mapalia Tacfarinatem.* H. 4, 50. *Inacceſſa mapalium.* Idem.

3 *Fiſos loco, quia vaſtis.*] Forte Tacitus ſcripſit, *qui vaſtis.* Gronovius.

4 *Præpeditis equis.*] Pro compeditis. πεποδισμένους appellat Xenophon loco per omnia huic ſimili. l. 3. παιδ. de Aſſyriis: πεποδισμένους γὰρ ἔχουσι τοὺς ἵππους ἐπὶ ταῖς φάτναις. καὶ εἴ τις ἐπ' αὐτοὺς ἴοι, ἔργον μὲν νυκτὸς λῦσαι ἵππους, ἔργον δὲ χαλινῶσαι, ἔργον δὲ ἐπισάξαι. Atque eadem de Perſis lib. 3. ἀναβ. οὔτε γὰρ ἵπποι αὐτοῖς δέδενται, καὶ ὡς ἐπιτοπολὺ πεποδισμένοι εἰσὶ, τοῦ μὴ φεύγειν ἕνεκα, εἰ λυθείησαν. Ab his igitur Perſis, progenitoribus ſuis (Salluſt. Iug. c. 18. vide) fortaſſis hunc morem retinuerunt Numidæ. *Pedicam* appellare videtur reſpectu ad hanc rem Livius 21, 36. *Freinsh.*

5 *Pecorum modo.*] Hoc eſt ovium. nam hæ inprimis intelliguntur, quæ minime omnium animalium trahenti repugnant. & *pecoris* appellatione quandoque tantum ovilla pecora intelliguntur. Sicut apud Plin. 8, 47. *Magna & pecori gratia* &c. & deinceps eo & ſeqq. capp. ſæpius. *Idem.*

ultione & ſanguine explebant. Differtur [1] per manipulos, *Tacfarinatem omnes notum tot prœliis conſectentur : non niſi duce interfecto, requiem belli fore.* At ille [2] deletis circum ſtipatoribus, vinctoque jam filio, & effuſis undique Romanis, ruendo in tela, captivitatem haud inulta
26 morte effugit. Iſque finis armis impoſitus. Dolabellæ petenti abnuit triumphalia Tiberius [3] Sejano tribuens, ne Blæſi avunculi ejus laus obſoleſceret. Sed neque Blæſus ideo inluſtrior, & huic [4] negatus honor gloriam intendit. Quippe minore exercitu, inſignis captivos, cædem ducis, bellique confecti famam deportarat. Sequebantur & Garamantum legati raro in urbe viſi, quos Tacfarinate cæſo, [5] perculſa gens, & culpæ neſcia, ad ſa-

1 *Per manipulos.*] Quidam: *à denis ad denos* peſſime. non enim denis tantum militibus conſtabant manipuli, ſed longe pluribus, quippe ex binis centuriis. Agell. 16,4. *In legione ſunt centuriæ ſexaginta, manipuli triginta, cohortes decem.* Idem.

2 *Dilectis circum.*] Mercerus *diſjectis.* Ego etiam ſtatim, *offuſis undique*, malim. *Lipſius.*

Dilectis circam ſtipatoribus.] Scribe, *disjectis.* Mercerus. Cum Manuſcriptus habeat, *delectis*, vera mihi emendatio eſt, *deletis.* Sic infra eodem libro, *deleto promtiſſimo quoque, aut ſaucio.* Pichena. Commodiſſimus, non abnego, ſenſus horum omnium. Leviter tamen ego ſuſpicabar, *defectis* vel *diſiectis circum ſtipatoribus, vinctoque jam filio* &c. Ita *defectas copias* legebamus olim in Cic. ad Att. lib. 4. Ep. 3. *Acidalius.* Quin potius forſan *dejectis*, id eſt, proſtratis. Sic Phædrus fab. 32. *Super juvencum ſtabat dejectum leo.* Martialis lib. 1. ep. 60. *Non niſi dejecta paſcitur ille fera*, ex felici, ut puto, conjectura C. Barthii, ubi vulgo etiam *delecta.* Neque abeſt longe noſtri lib. 11. *uxore dejecta plus potentiæ oſtentando.* Gronovius.

3 *Sejano tribuens.*] Hoc eſt Sejani cauſa id fecit, in honorem Sejani. ne quem deducat tranſlatio Gallica, quæ vult Tiberium triumphalia dediſſe Sejano. *Freinsh.*

4 *Negatus honor.*] Sic de Ælio Lamia lib. VI. *& non permiſſa provincia dignationem addiderat.* Pichena.

5 *Et culpæ neſcia.*] Imò, *culpæ conſcia.* atque ita ſcribo. Nam ſuprà ait, *prædarum receptorem & ſocium prædandi fuiſſe Garamantum regem, miſſis levibus copiis.* Non ergo extra culpam. *Lipſius.*

Perculſa gens & culpæ neſcia.] Licet hæc gens latrociniis infamis eſſet, noſter 4. hiſt. 50. nihilominus ea in ejuſmodi populationibus erat extra crimen: quod eorum rex clam cæteros, proprium ſatellitium Tacfarinati ſuppeditaverat. *ut non cum exercitu incederet, ſed miſſis levibus copiis.* ideo, *neſcia culpæ.* at non congruit ut præſentes fugeret, quod longinqui non ignorabant. *quæ ex longinquo in majus audiebantur.* Quid ſi Garamantes ad eam faciem regnabantur, qua nunc Sarmatæ? *Legati Garamantum* non *legati Regis Garamantum.* potuit itaque Rex gente non conſulta, latrociniis

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 16 vol. 1

ſatisfaciendum populo Rom. miſerat. Cognitis dehinc Ptolemæi per id bellum ſtudiis, repetitus [1] ex vetuſto mos, miſſuſque è ſenatoribus qui ſcipionem eburnum, togam pictam, [2] antiqua patrum munera daret, *regemque & ſocium atque amicum* appellaret. Eadem æſtate 27
mota per Italiam ſervilis belli ſemina fors oppreſſit. Auctor tumultus T. Curtiſius quondam prætoriæ cohortis miles, primo cœtibus clandeſtinis, apud Brundiſium & circumjecta opida; mox poſitis propalam libellis, ad libertatem vocabat agreſtia per longinquos ſaltus & ferocia ſervitia: cum velut munere Deum, tres biremes adpulere ad uſus commeantium illo mari. Et erat iiſdem regionibus Curtius Lupus quæſtor, [3] cui provincia vetere ex more Cales evenerat. Is

niis operam dediſſe: at illa *neſcia culpæ* dicitur, quod ſuo conſenſu id factum non ſit. Virgil. XI. Æn. *Sancta ad vos anima, atque iſtius inſcia culpæ Deſcendam.* Verba Turni ſunt, negantis crimini fugæ ſe ſuum aſſenſum præbuiſſe. Non ergo danda eſt civitas τῷ *conſcia culpæ*. quod vir doctiſſimus vellet non titubanter. *Salinerius*. Sequuti ſunt hanc lectionem plerique: alii merito prætulerunt emendationem Lipſii, *culpæ conſcia*. Freinsh.

1 *Ex vetuſto more.*] Libri veteres *moſe*. legendum, *mos eſt*. Livius l. 30. *Ibi Maſiniſſam primum regem appellatum, eximiiſque ornatum laudibus, aurea corona, aurea patera, ſella curuli eburnea, & ſcipione eburneo, toga picta, & palmari tunica donat. Addit verbis honorem.* Muretus.

2 *Antiqua patrum munera.*] Et valdè quidem antiqua. Siquidem Porſenæ regi ea miſſa lego apud Dionyſium l. V. Ἡ δὲ τῶν Ῥωμαίων βουλὴ μετὰ τὴν ἀπαλλαγὴν τῶν Τυῤῥηνῶν συνελθοῦσα, ἐψηφίσατο Πορσίνᾳ μὲν πέμψαι θρόνον ἐλεφάντινον καὶ σκῆπτρον, καὶ στέφανον χρύσεον, καὶ θριαμβικὴν ἐσθῆτα, ὑφ᾽ ἧς οἱ βασιλεῖς ἐκοσμοῦντο. Nec prius veſtigium, opinor, ejus ritus. *Lipſius.*

3 *Cales evenerat.*] Vtrùm *Calles* hîc legimus, an *Cales*? Si *Calles*: interpretor ex Suetonii loco, in Iulio cap. XIX. *Opera ab optimatibus data eſt, ut provinciæ futuris Conſulibus minimi negotii, id eſt, ſilvæ calleſque decernerentur.* Vt antiquitus quidem calles, (eo nomine intelligimus curam publicorum ſaltuum calliumque, in quibus pecora paſcebantur, ære aliquo conſtituto,) provincia Quæſtorum fuerit: interdum & Conſulum, ſi bella nuſquam aut hoſtis. Sed nec *Cales* mihi diſpliceat: ut in eo opido Quæſtoris fuerit ſedes. Sic enim in Livio lego, Piſas Conſulibus decretas, &, Tarentum Prætoribus: & lib. XXV. *Nero prætor Sueſſulam ſortitur.* quibus opidorum nominibus, loca ſcio intellegi vicina. Veteri autem rep. ante Sullam, cùm octo Quæſtores eſſent, exque iis duo Militares, duo Vrbani: ſatis conſtat quattuor reliquos provincias in Italiâ aut certè Siciliâ habuiſſe: externis provinciis imperio nondum adjunctis. Eas puto ſic conſtituendas, (quid enim niſi arbi.

Is [1] diſpoſita claſſiariorum copia, [2] cœptantem tum maxime conjurationem disjecit. Miſſuſque à Cæſare propere [3] Stajus tribunus cum valida manu, ducem ipſum

bitrium interponam in re caſcâ & obſcurâ?) Aquariam (vide Antiquas meas lib. I. cap. XII.) ſive Frumentariam, Oſtiæ: cujus mentio Ciceroni pro Cn. Plancio, pro Murænâ: & Interrogatione in Vatinium teſtem. cui Quæſtori ora tota maris inferi, ſubvectio frumenti, res nautica; aliaque talia curæ. Secundam Gallicam, Arimini. Meminit Suetonius in Claudio, c. XXIV. *Detractâ Quæſtoribus Oſtienſi & Gallicâ provinciâ, curam ærarii Saturni reddidit.* Video ibi virum doctum velle, *callium provinciâ*: eruditè fateor & acutè. & tamen ſuſtinet aſſenſionem meam Plutarchi locus Sertorio: quem Quæſtorem deſignatum ait Galliæ circumpadanæ. Ταμίας, inquit, ἀποδείκνυται τῆς περὶ Πάδον Γαλατίας. Tertiam Calibus, ad Vulturnum flumen. qui Quæſtor tractui Campano Sidicinoque præfuit Brundiſium uſque. Eam non alio tibicine fulcire poſſum, quàm hoc loco. Quartam adhuc quæro. niſi ſi fuerit in Sicilia Lilybæi. argumento, quòd ea prima provinciarum facta: & quòd etiam inferiori ævo cùm miſſus illuc Prætor, ſemper in Sicilia duo Quæſtores Syracuſanus & Lilybætanus. *Idem.*

Cui provincia vetere ex more Cales.] Lege, *Calles.* Legimus in Tranquillo, in vita Iulii c. 19. Provincias minimi negotii mandatas conſulibus fuiſſe *Silvas & calles*: Silvæ autem illæ & calles fere in Apulia & illo Italiæ tractu erant. *Callium* autem nomine, ſaltus intelligo, ubi paſcere pecora ſolebant. Nam in ſaltibus ſunt calles, à callo pedis pedum pecudum appellati. *Turnebus.* Quod veteri mori tribuit Cornelius, primum Auguſtus conſtituit, ut Quæſtores in ora maritima prope urbem, & alii Italiæ locis præeſſent, & ita Caſſius refert lib. LV. cui non diſſimile ſcripſit Vlpianus, de officio Quæſtoris, ibi, *Ex quæſtoribus quidam ſolebant provincias ſortiri ex Senatuſconſulto, quod factum eſt D. Druſo & Porcina coſſ.* Ejuſmodi provincia *Cales* Quæſtori Lupo evenerat, id eſt, ut idem & juris & imperii in eam haberet, quod Proconſules aut præſides in exteris. *Cales* autem Italiæ civitas ab initio Auſonum, dein Romana colonia, tandemque municipium fuit. *Vertranius.*

1 *Diſpoſita claſſiariorum copia.*] Dubia eſt interpretatio, pro militibus an remigibus habendi ſunt, nam illo ſenſu ſæpe; hoc 14, 4. reperiuntur; magis tamen eſt, ut de militibus accipiamus, qui in biremibus iis fuerint, ut deducerent forte naves, & iis præſidio eſſent contra vim quamcunque. Sic enim intelligo quod dixerat, *ad uſus commeantium illo mari*: non ut in ipſis his biremibus eos tranſportari reportarive neceſſe fuerint. Turbat hic quod interpretantur, *claſſiariis quibuſdam* (indefinite) *ſubito coactis*: tamquam alii intelligerentur quam qui in biremibus erant: alii, ut nautæ potius videantur quam milites. *Freinsh.*

2 *Cœptantem tum maxime.*] Lego, *Cœptantem cum maxime* Rhenanus. Vt lib. 3. *Littora & lacus Campaniæ cum maxime peragrantem.* Muretus.

3 *Stajus tribunus.*] Dubitaveram num, *Statius*, legendum ſit. Ita l. XV. *Statius proximus tribunus cohortium.* & inferius, *manu Statii tribuni trucidatur.* alibi etiam, *Statius Annæus*: *Statius Domitius*: *Statius Murcus.* Tamen Staji cujuſdam meminit Perſius Sat. 2. *Pichena.* Quidam *Statius.* Sicut etiam *Statius Murcus*, homo celebris, in Velleji, Appiani, Dionis hiſtoriis ſervili nomine *Statii* fœdabatur. Poſt-

ca

ipſum & [1] proximos audaciæ in urbem traxit, [2] jam trepidam, ob multitudinem familiarum, quæ gliſcebat immenſum, minore in dies plebe ingenua. Iiſdem conſulibus miſeriarum ac ſævitiæ exemplum atrox, reus pater, accuſator filius, [3] nomen utrique Vibius Serenus,

ea tamen in frequenti uſu eſſe cœpit *Statii* vocabulum. *Freinsh.*

1 *Proximos audaciæ.*] Idem eſſe puto quod in celeberrima L. Quiſquis *ſatellites*, interprete Cl. Godofredo. Abire videtur nonnihil proximos auctores ſeditionis, nam in *proximis audaciæ* poterant eſſe, qui jam motæ & confirmatæ ſeditioni momentum attulerant. Alii nimis evagantur reddendo *ſocios*, qua voce non proximi tantum, ſed omnes audaciæ participes veniunt. *Idem.*

2 *Iam trepida ob multitudinem familiarum.*] Caſtigavi, *jam trepidam ob multitudinem familiarum.* Rhenanus. Non nemo ignoravit de ſervis dici *familiam*: itaque commentus eſt novum ſenſum *familiarum ſeditioſarum:* quas opponit bonis & honeſtis: quum Tacitus inter *ſervitia* & *plebem ingenuam*, h. e. liberis parentibus natam, comparationem inſtituerit. *Idem.*

3 *Nomen viri, Q. Vibius.*] Puto legendum totum locum, *reus pater, accuſator filius (nomen utrique Vibius Serenus) in Senatum inducti ſunt.* quod poſteà firmatum à veteri lectione didici, quæ eſt, *virique.* Nec malè etiam coïverit hiulca aliàs oratio, trajectis verbis: *reus pater, accuſator filius in Senatum inducti ſunt. Nomen viri Q. Vibius Serenus, ab exſilio retractus.* Lipſius.

Nomen viri Q. Vibius Serenus.] Iam dixi, niſi legendo Cornelium animum attendas, pleraque tibi ſubobſcura viſum iri: nunc ſpecimen ſpecitur. *Ab exilio retractus,* pater, quod inferius ſcribatur: *perorante filio.* at illud *viri* ſequens. Virgil. ecl. 5. *Hinc ubi jam firmata virum te fecerit ætas.* Cui reſpondet *præparatur adoleſcens.* nec mihi aliorſum diſtraharis filii nomine ſuppreſſo: aut enim indignitate rei motus, id in ipſa re Cornelius facit, aut ad hoc ſatis fuit expreſſio nominis paterni: nam ea tempeſtate non raro pater, & filius communi vocabulo nuncupabantur. Tacit. l. 3. Ann. *Cneus Piſo qualicunque fortunæ meæ non eſt adjunctus.* hæc pater, qui etiam Cneus Piſo vocabatur. *præfecerat Cneum Piſonem ingenio violentum.* Quæ res haud dubie uſu venit huic parricidæ. *Salinerius.* Recte quidem Lipſius correxit, *nomen utrique Vibius Serenus.* nam & Man. idem innuit, cum habeat; *nomen utrique Vibius Serenus.* Sed aliquid amplius huic loco requiritur, ut integre ſanetur. neque verbum, *ſunt*, Taciti phraſim olet. in cujus locum mihi videtur poſſe aptiſſime reponi, *ſenex*: idque neceſſitas diſtinctionis exigit, cum paulo poſt dicat, *adoleſcens.* Sic igitur legerem, & diſtinguerem: *nomen utrique Vibius Serenus, in Senatum inducti. Senex ab exſilio* &c. *Pichena.* Ita Muretus, ut Lipſius. cujus altera trajectio verborum non probanda. Amplector magni Viri Errici Memmii conjecturam: *perorante filio pater. Paratus adoleſcens* &c. ſed ego amplius totum locum diſtinctione juvo, & vocem *ſtabat* occaſione ſimilium aliquot à fronte & tergo literarum perditam inſero, denique pro *& tum, etiam* ſcribo. Leg. *in Senatum inducti ſunt. Stabat ab exilio retractus, illuvieque ac ſquallore obſitus, etiam catena vinctus perorante filio pater: paratus adoleſcens multis mundi*-

ciis,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 16 vol. 1

nus, in ſenatum inducti ſunt. ab exſilio [1] retractus, illuvieque ac ſqualore obſitus, & tum catena vinctus [2] perorante filio. Præparatur adoleſcens multis munditiis, alacri vultu. *ſtructas principi inſidias*, [3] *miſſos in Galliam concitores belli*, index idem & teſtis dicebat; adnectebatque *Cæcilium Cornutum prætorium miniſtraviſſe pecuniam.* qui tædio curarum, & [4] quia periculum pro exitio habebatur, mortem in ſe feſtinavit. At contra reus nihil infracto animo, obverſus in filium, quatere vincula, vocare *ultores deos, ut ſibi quidem redderent exſilium, ubi procul tali more ageret; filium autem quandoque ſupplicia ſequerentur.* Adſeverabatque *innocentem Cornutum, &* [5] *falſa exterritum. idque facile intellectu, ſi proderentur alii: non enim ſe cædem principis & res novas uno ſocio cogitaſſe.*

29 Tum accuſator *Cn. Lentulum & Sejum Tuberonem* nominat; magno pudore Cæſaris, cum primores civitatis, intimi ipſius amici, Lentulus ſenectutis extremæ, Tubero

---

ciis, alaeri vultu, ſtructas principi inſidias &c. *Acidalius.* Malebam: *reus pater, accuſator filius (nomen utriſque Quintis Vibiis Serenis) inducti ſunt.* Gronovius.

1 *Retractus.*] Scil. ob hoc ipſum, ut cauſam Romæ diceret. at quod eſt in Gallis *nouvellement retiré*, poſſit intelligi, tanquam aliquanto prius, idque per beneficium ab exſilio revocatus eſſet. *Freinsh.*

2 *Perorante filio. Præparatur adoleſcens multis munditiis.*] Audio virum magnum & meritis in litteras clarum Err. Memmium legere: *Perorante filio pater. Paratur adoleſcens.* Et rei & hominis cauſſa quis non comprobet. *Lipſius.*

Præparatur adoleſcens multis munditiis.] Venturius legit, *præparatus.* procul dubio rectius. refertur enim ad ſubſequens verbum, *dicebat.* Pichena. Verbum *præparatur* factitium hic eſt, non nativum. Locus integer ſic ſcribendus eſt: *Reus pater, accuſator filius* &c. *in ſenatum inducti ſunt: ab exſilio retractus* &c. *perorante filio pater; adoleſcens multis munditiis, alacri vultu.* Eſt enim ſyllepſis qualis in his Virgil. Eclog. 7.

Compulerantque greges Corydon & Daphnis in unum:
Daphnis oves; Corydon diſtentas lacte capellas. Freinsh.

3 *Miſſos in Galliam concitores belli*] Irrepſerat in vulgatis copula, *miſſoſque.* præter Man. mentem, ideo illam delevi. *Pichena.*

4 *Quia periculum pro exitio habebatur.*] Hoc eſt, quia nullis reis evadentibus, idem putabatur accuſati quod damnari. *Freinsh.*

5 *Falſa exterritum.*] Videndum an ſit ſcribendum; *& falſo exterritum.* Vrſinus. *Falſa* pro falſo, eo modo quo Horat. ep. 1. *Inſanire putas ſolennia me, neque rides.* Id eſt ſolenniter. Iuven. lib. 1. Sat. 2. *Qui Curios ſimulant*

&

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 16 vol. 1

bero [1] defecto corpore, tumultus hoſtilis, & turbandæ Reip. arceſſerentur. [2] Sed hi quidem ſtatim exempti. In patrem ex ſervis quæſitum: & quæſtio adverſa accuſatori fuit. qui ſcelere vecors, ſimul vulgi rumore territus, [3] *robur & ſaxum, aut parricidarum pœnas* minitantium, ceſſit urbe. ac retractus Ravenna, exequi accuſationem adigitur; non occultante Tiberio vetus odium, adverſus exſulem Serenum. nam [4] poſt damnatum Libonem, miſſis ad Cæſarem litteris exprobraverat, *ſuum tantum* ſtu-

& Bacchanalia vivunt. pro Bacchanaliter. *Pichena.* Muretus legit *falſo.* Ego etſi raram locutionem, & quam in Tacito noſtro non legiſſe me memini, non audeam mutare: tamen ſuſpicor legendum, *Et per falſa exterritum.* Acidalius.

1 *Defecto corpore.*] Infimo per ætatem interpretantur: quibus non accedo: non enim *ſenectam* in hoc indicare voluit auctor, neque enim à *Lentulo ſenectutis extremæ* ſeparaſſet. Quippe non exiſtimari poteſt adeo decrepitus fuiſſe Tubero, qui octo annis ante Germanici legatus, & præliorum ſocius fuit. ſupra 2, 20. *Freinsh.*

2 *Sed hi quidem ſtatim exempti.*] Ac dixit Tiberius ſe ipſi ſibi vita indignum videri, ſi etiam Lentulo inviſus eſſet. Dion. *Muretus.*

3 *Robur & ſaxum.*] *Robus*, ait Feſtus, *in carcere is locus, quo præcipitatur maleficorum genus, quod antè arcis robuſteis includebatur.* Livius XXXVIII. *Vt in carcere inſtar furis & latronis vir clariſſimus includatur, & in robore ac tenebris exſpiret, deinde ante carcerem nudus projiciatur.* Plautus Pœnulo:

Vos ego jam detrudam ad molas: inde porrò ad puteum atque robuſtum codicem.

Et alluſit per jocum idem Capteiveis:

At ego faciam ut pudeat, nam in ruborem te totum dabo.

ubi malim ſcribi, *in robur.* Nec tamen omiſerim, hic in Tacito, Robur videri potiùs ſupplicii locum quàm cuſtodiæ. Valerius ita accepit, l. VI. cap. III. *Quinetiam familiares Gracchorum, nequis reip. inimicis amicus eſſe vellet, de robore præcipitati ſunt.* & Lucanus lib. II.

Sæva Tribunicio maduerunt robora tabo.

Itemque Calpurnius, ſcitus ſanè declamator, Declamat. V. *Video carcerem publicum ſaxis ingentibus ſtructum, anguſtis foraminibus tenuem lucis umbram recipientem. In hunc conjecti, robur Tullianum proſpiciunt: & quoties jacentes ferrati poſtis ſtridor excitat, exanimantur & alienum ſupplicium aſpectando* (ita inibi lego) *ſuum diſcunt.* Ex quo clarè diſcas robur hoc in Tulliano fuiſſe, id eſt carceris inferiore loco. Livius XXXIV. *Plenius in inferiorem demiſſus carcerem eſt, necatuſque.* Lipſius.

4 *Poſt damnatum Libonem.*] At in damnatione Libonis nulla mentio hujus Sereni, nullæ partes. *Idem.*

Poſt damnatum Libonem.] At in damnatione Libonis, nulla mentio hujus Sereni, nullæ partes, ut exquiſite monuit præceptor meus Lipſius. Sic eſt, ſi ſequimur lectionem hactenus uſu receptam; ſin ſuſpiciunculam meam non dedignatur lector, inveniet hominem iſtum libro 2. Annal. 30. latitantem ſub *C. Livio*, cujus deinceps tamen nulla mentio uſquam apud Tacitum. *Gruterus.*

1 *Medi*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 16 vol. 1

ſtudium ſine fructu fuiſſe; addideratque quædam contumacius, quam tutum apud aures ſuperbas & offenſioni proniores. ea Cæſar octo poſt annos rettulit, [1] medium tempus varie arguens; etiam ſi tormenta, pervicacia ſervorum, contra eveniſſent. Dictis dein ſententiis, *ut Serenus more majorum puniretur*, quo molliret invidiam, [2] interceſſit. Gallus Aſinius, *Gyaro aut Donuſa claudendum* cenſeret. id quoque aſpernatus eſt, *egenam aquæ utramque inſulam* referens, *dandoſque vitæ uſus cui vita concederetur*. ita Serenus Amorgum reportatur. Et quia Cornutus ſua manu ceciderat, actum *de præmiis accuſatorum abolendis, ſi quis majeſtatis poſtulatus ante perfectum judicium ſe ipſe vita privaviſſet*. [3] ibaturque in eam ſententiam, ni durius contraque morem ſuum palam pro accuſatoribus Cæſar, *Inritas leges, Remp.* [4] *in præcipiti* conque-

1 *Medium tempus varie arguens.*] Error vertentium inde natus eſt, quod iſta non intelligerent; quæ ſignificant multa objiciens Sereno, tamquam inter iſtud ſpatium ab eo facta aut cogitata: deinde, quod non viderent ſequentia, *etiamſi* &c. ex perſona Tiberii, non Taciti accipienda eſſe. *Multa in me fecit atque conſuluit* (hic ſenſus verborum Tiberii eſt) *intra hoc octennium, quorum omnium ſeries patuiſſet, niſi obſtinatione ſervorum ejus eluſa tormenta eſſent.* Freinsh.

1 *Interceſſit Gallus Aſinius.*] Vulgò vitioſa diſtinctio. Scribe totum locum, *interceſſit. Gallus Aſinius G. a. D. claudendum cenſere.* id eſt, cenſebat. Intercedendi Aſpernandique verba ad Cæſarem ipſum referenda ſunt, qui jure Tribuniciæ poteſtatis interceſſit decreto, invidiæ minuendæ. *Lipſius.*

Gallus Aſinius Gyaro.] Legendum forte, *Cum Gallus Aſinius.* Muretus. Locum corruptum eſſe nemo non videt. Faernus legebat: *Interceſſit: ut Gallus Aſinius, Gyaro aut Donuſa claudendum cenſuerat.* Vrſinus. In ſuſpectis locis Man. lectionem anteferimus. Ideo illius fidem ſecuti, verbum, *cenſeret*, reſtituimus. vulgo, *cenſere*, quod Lipſius interpretatur, cenſebat. Ego potius aliquid deeſſe ſuſpicor. Muretus explet: *cum Gallus Aſinius.* Sed conjectura tantum. *Pichena.* Non tego ſuſpicionem meam, in vocula *aut* latere nomen clari cujuſdam ſenatoris, præſertim cum iſtud *cenſeret* etiam indicio ſit locum hunc in morbo cubare. quem ita reformem, ſi quid libri aut hiſtoriæ juvent: *Gallus Aſinius Gyaro, Cotta Donuſa claudendum cenſuere.* Sane Cottam illum in atrocem ſententiam promtiſſimum ſemper fuiſſe patet ex noſtro infra 5, 3 & 6, 5. *Freinsh.*

2 *Ibaturque in eam ſententiam.*] His verbis non quivis conſenſus, ſed mos pedibus eundi in ſententiam, quod conſueverat, quum per diſceſſionem SC. fieri dicebatur, innuitur. Vide Zamoſcium l. 2. de Senatu Rom. *Idem.*

3 *In præcipiti conqueſtus eſſet.*] Melius fere procederet ſententiæ impetus,

queſtus eſſet. *ſubverterent potius jura, quam cuſtodes eorum amoverent*. Sic delatores, genus hominum publico exitio repertum, & pœnis quidem nunquam ſatis coërcitum, per præmia eliciebantur. His tam adſiduis tam- 31
que mæſtis modica lætitia interjicitur, quod C. Cominium equitem Romanum probroſi in ſe carminis convictum, Cæſar precibus fratris qui ſenator erat, conceſſit. Quo magis mirum habebatur, gnarum meliorum, & quæ fama clementiam ſequeretur, triſtiora malle. neque enim ſocordia peccabat; nec occultum eſt quando ex veritate, quando adumbrata lætitia, facta imperatorum celebrentur. [1] quin ipſe compoſitus alias, & velut eluctantium verborum, ſolutius promptiuſque eloquebatur, quotiens ſubveniret. At [2] P. Suilium quæſtorem quondam Germanici, cum Italia arceretur, convictus pecuniam ob rem judicatam cepiſſe, *amovendum in inſulam* cenſuit; tanta contentione animi, ut & jurando obſtringeret, *è repub. id eſſe*. Quod aſpere acceptum ad præſens, mox in laudem vertit, regreſſo Suilio: quem vidit ſequens ætas præpotentem, venalem, & Claudii principis amicitia [3] diu proſpere, nunquam bene uſum. Eadem pœna in Catum Firmium ſenatorem ſtatuitur, *tamquam falſis majeſtatis crimini-*

tûs, ſi amoliremur dictionem ultimam. *Gruterus.*

1 *Quin ipſe compoſitus.*] Cæſari, cum in ſævitiam laberetur, eluctabantur fere verba & erumpebant, tanquam vi coacta, & compoſita: quoties ſubveniret, ſolutius, &c. *Ferrett.*

2 *Suilium, Quæſtorem.*] Gloriatur ipſe in oratione contra Senecam: *Se Quæſtorem Germanici; illum domus ejus adulterum fuiſſe.* Lipſius.

3 *Diu proſpere, nunquam bene.*] Invertunt non ſine damno ſententiæ, uti mihi quidem videtur; non enim apparet quid potiſſimum notari velit auctor, & quo quaſi digitum intendat. Iam autem non hoc vult dicere, licet amicitia principis diu male ſit uſus, tamen felicem fuiſſe, verum hoc, licet in amicitia principis diu retinenda felix fuerit, ea tamen potentia in tanto temporis ſpatio, nunquam ad honeſtatem aut civium commoda promovenda uſum eſſe. Sed & alii quidem verba hæc, *nunquam bene*, quæ unice oſtendi debuerant, quorumque cauſa tota hæc pericope inſtituta eſt, velut ſtudio abſcondunt premuntque. *Freinshemius.*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 16 vol. 1

minibus ſororem petiviſſet. Catus, ut rettuli, Libonem inlexerat inſidiis, deinde [1] indicio perculerat. ejus operæ memor Tiberius, ſed alia prætendens, exſilium deprecatus eſt: quo minus ſenatu pelleretur, non obſti-
32 tit. Pleraque eorum quæ rettuli, quæque referam, parva forſitan & levia memoratu videri non neſcius ſum: ſed nemo Annales noſtros cum ſcriptura eorum contenderit, qui [2] veteres populi Romani res compoſuere. Ingentia illi bella, expugnationes urbium, fuſos captoſque reges; aut, ſi quando [3] ad interna præverterent, diſcordias conſulum adverſum tribunos, agrarias frumentariaſque leges, plebis & optimatium certamina, [4] libero egreſſu memorabant. [5] Nobis in arto, & inglorius labor. Immota quippe aut modice laceſſita pax, mæſtæ urbis res, & [6] princeps proferendi imperii incurioſus erat. Non tamen ſine uſu fuerit, introſpicere illa primo aſpectu levia, ex quis magnarum
33 ſæpe [7] rerum motus oriuntur. Nam cunctas nationes & urbes populus, aut primores, aut ſinguli regunt: [1] de-

1 *Iudicio perculerat.*] Malim, *indicio*: eorum argumento, quæ retulit Tacitus ſup. lib. 11. *Vertranius.*

2 *Veteres populi Rom. res.*] Non dubito ſcripſiſſe Tacitum *veteris populi Rom. res*, ſicut ſupra 1, 2. ubi notam Pichenæ vide. quo modo Plinio 36,6. *veteres noſtri* ſunt majores. *Freinshem.*

3 *Ad interna præverterent.*] Accederent, venirent. *Muretus.*

4 *Libero egreſſu memorabant.*] Hoc eſt, ſi quando externa relinquebant, ut domeſtica memorarent; ſpatiabantur tanquam patenti ac libero campo, in ea rerum varietate ac libertate ſcribendi. *Pichena.*

5 *Nobis in arto.*] Virgil. 4 Georg. *In tenui labor, at tenuis non gloria.* Muretus.

6 *Princeps proferendi imperii incurioſus erat.*] Verbum poſtremum à Tacito non eſſe perſuaſus ſum. Deleo, & in alium ſenſum diſtinguo: *inglorius labor: immota quippe a. m. l. p.* &c. Vt per figuram omnia nectantur cum voce *labor*, quam Grammatici Appoſitionem vocant. *Acidalius.*

7 *Motus oriuntur.*] Lego, *monitus oriuntur.* Non enim ullos motus ex accuſatione aliiſque talibus oriri vult: ſed rerum ſalubrium exempla monitioneſque. Qui revera pulcherrimus hiſtoriæ fructus. *Lipſius.*

Rerum motus oriuntur.] Quidam legunt, *monitus*, ſed non aſſentior. *Muretus.* Ego vero, *motus* retineo. Tametſi, ait Cornelius, hic non agatur de bellis ingentibus, deque urbibus expugnatis, tamen noſtra ſperni à lectore minime debent, quod bella ingentia, vaſtationeſque urbium, quandoque

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 16 vol. 1

[1] delecta ex his & conſtituta Reipub. forma, laudari facilius quam evenire, vel ſi evenit, haud diuturna eſſe poteſt. Igitur ut olim plebe valida, vel cum patres pollerent, noſcenda vulgi natura, & [2] quibus modis temperanter haberetur; ſenatuſque & optimatium ingenia qui maxime perdidicerant, callidi temporum & ſapientes credebantur: ſic converſo ſtatu, [3] neque alia rerum quam ſi

doque ab ejuſmodi condemnationibus originem trahunt. Recte; unde enim bellum Volſcorum, quo victi Romani animum deſpondere, & ad infimas preces deſcendere coacti ſunt? ex peracto reo Cn. Marcio Coriolano? Vnde etiam Athenienſium in Sicilia profligatio? unde Lacedæmoniorum in Græcia adverſus eoſdem belli reparatio? unde ad ultimum Deceleæ Atticæ communitio? Damnatus Alcibiades univerſa Spartanis ſuppeditavit: ſic enim de Sicilia Lacedæmoniis conſilium dedit Thucyd. lib. 6. στρατιάν τε ἐπὶ νεῶν πέμψετε τοιαύτην ἐκεῖσε, οἵτινες αὐτερέται κομισθέντες, καὶ ὁπλιτεύσουσι εὐθύς. i. *exercitum navibus talem illuc mittite, ut iidem in vehendo remiges, mox milites ſint.* De belli redintegratione. καὶ τὰ ἐνθάδε χρὴ ἅμα φανερώτερον ἐκπολεμεῖν. i. *Et hic oportet apertius bellum inferre.* De Decelia. τειχίζειν δὲ χρὴ Δεκέλειαν τῆς Ἀττικῆς, ὅπερ Ἀθηναῖοι μάλιστα ἀεὶ φοβοῦνται. i. *Oportetque muris cingere Deceliam Atticæ quod præcipue ſemper timent Athenienſes.* Quod ultimum ita verum fuit, ut inde maxime Athenienſium potentia deſtructa ſit. Plutarch. in Alcibiad. τὸ δὲ τρίτον, καὶ μέγιστον ἐπιτειχίσαι Δεκέλειαν· οὗ μᾶλλον οὐδὲν διεργάσατο καὶ κατοικοφθόρησε τὴν πόλιν. i. *tertium, idemque maximum, mœnibus circumvallare Deceliam, qua re nulla potior exitium civitatis invexit.* Salinerius. Lipſius, *monitus*, me quidem adſentiente. nam aliorum *motus* nihil habent ſani. *Freinshemius.*

1 *Delecta ex his & temperata ſimul ex omnibus.*] Trium iſtarum formarum reſpublicas dari ipſe modo diſerte dicebat: ſed aliquam ex his delectam atque ita libratam, ut omnium commoda complectatur, omnium evitet vitia, eam vero reperiri valde negat. idque ex vero, quidquid alii contra ſomnient. Prius enim formandi eſſent alii homines (alii etiam moribus) ex quibus ejuſmodi reſpub. inſtitueretur. *Freinshemius.*

2 *Quibus modis temperanter haberetur.*] Hoc longe locupletius eſt, quam ut exhauriatur Gallico *à meriter leurs bonnes graces.* quod quidem non excluditur, neque etiam præcipuum eſt eorum, quæ hic continentur. *Temperanter habetur vulgus*, quum ita regitur, ut neque injuriis exacerbetur, neque adulationibus aut nimia libertate laſciviat. hæc enim ſumma eſt artis ſalubriter popularis, ſuum plebi honorem, neque ultra, concedi: & ut Salluſtii verbis utar, in Jugurt. 45. *temperantia inter ambitionem & ſævitiam moderatum eſſe. Ea temperantia* non comparet in Hiſp. *Los medios para tenerlo contento:* nam hoc eorum videretur, qui omnia ad nutum & auram popularem dirigunt: turbatores potius plebis, & reipublicæ, quam callidi temporum, & ſapientes. *Freinshemius.*

3 *Neque alia rerum.*] Emendavi, *neque aliâ re Rom.* Rem Roma-

ſi unus imperitet, hæc conquiri tradique in rem fuerit: quia pauci prudentia, honeſta ab deterioribus, utilia ab noxiis diſcernunt; plures aliorum eventis docentur. [1] ceterum ut profutura, ita minimum oblectationis adferunt. nam ſitus gentium, varietates prœliorum, [2] clari ducum exitus, retinent ac redintegrant legentium animum: nos ſæva juſſa, continuas accuſationes, falla-

ces

nam hoc ſenſu non ſemel dixit. *Lipſius.*

Neque alia rerum, quam ſi.] Fort. *atque alia rerum quam ſi.* Muretus. Impendio unius parentheſis locus illuſtratur: *Sic converſo ſtatu, neque alia rerum, quam (ſi unus imperitet) hæc conquiri, tradique in rem fuerit.* τὸ *alia rerum.* ut lib. 1. ann. *inculta montium, uligines paludum.* infra. *præcipua rerum.* Mos illo ſeculo & paulo poſt, frequens. Apul. lib. 1. Aſin. aur. *poſtquam ardua montium, & lubrica vallium, & roſcida cæſpitum, & gleboſa camporum emenſi.* Salinerius. Lipſius rectiſſime, *neque alia re Rom.* Poterat tamen trajectio uſurpari: *Sic converſo neque alio rerum ſtatu, quam ſi unus* &c. Muretus quid voluerit, cum mutaret, *atque alea rerum, cum ſi unus*; non extrico. *Acidalius.* Lipſianum non contemno: neque tamen diſplicet vulgata lectio. nam conſulto videtur loqui obſcurius; nolens expreſſe fateri, regnum eſſe Romæ & non rempublicam, quum tamen hoc præferrent principes. Nam non Domitianus modo, ſed Nerva deinceps, & Trajanus nihil fuerunt niſi puri puti Reges, idque non minus, quam qui maxime. Quapropter etiam à Græcis, quum aliis, tum coætaneis ſuis, *reges* appellati ſunt. Libertatis tamen ſpeciem atque imaginem quandam relinquebant: quemadmodum & priores Cæſares, Auguſtus, Tiberius etiam, & quiſquis non ad extremum dominationis immodicus fuit. Itaque Tacitus hoc loco neceſſe habens ad erudiendum lectorem, ipſam rei naturam aperire, vitabundus & cum quadam præfatione veniæ id facit, *neque alia rerum, quam ſi unus imperitet*, quaſi diceret, ſi verum fateri volumus, & rem potius quam nomen aut imaginem intueri, non in libertate, ſed regno vivimus: eoque nobis conducit regni arcana noſſe. *Freinshemius.*

1 *Ceterum ut profutura.*] Dixit idem Thucydides: Καὶ ἐς μὲν ἀκρόασιν ἴσως τὸ μὴ μυθῶδες αὐτῶν ἀτερπέστερον φανεῖται. *Lipſius.*

2 *Clari ducum exitus.*] Vertunt tanquam fuiſſet, *clarorum ducum exitus.* quæ mutatio, quod & alibi argui, quanquam nihil ſenſus referre videatur, refert. Nec enim quoſcumque *ducum exitus* relatos ſcribit auctor; ſed *claros* tantum: neque eſt ut objicias eodem modo dici poſſe, ne quidem *quorumcunque ducum* exitus, ſed clarorum tantum memorari: nam cuicunque duci clarus eſt exitus, ille certe niſi jam ante celebris fuerit, hoc ipſo nobilitatur: deinde vix eſt, ut qui dux ſit, idem non etiam clarus ſit. Quippe *ducis* nomine ſummos tantum duces intelligi, non ut poſtea uſurpari cepit vocabulum, alios ſuperiores habentes, ipſe Livius, qui hoc Taciti loco unus aut præcipuus adſpicitur, teſtis eſt 4, 20. *Ea rite opima ſpolia habentur, quæ dux duci detraxerit; nec ducem novimus, niſi cujus auſpicio bellum geritur.* Freinshemius.

1 Et

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 16 vol. 1

ces amicitias, perniciem innocentium, [1] & eaſdem exitu cauſſas conjungimus; [2] obvia rerum ſimilitudine, & ſatietate. Tum quod antiquis ſcriptoribus rarus obtrectator, [3] neque refert cujuſquam, Punicas Romanaſve acies lætius extuleris: at multorum qui Tiberio regente pœnam vel infamiam ſubiere, poſteri manent. utque familiæ ipſæ jam exſtinctæ ſint; reperies qui ob ſimilitudinem morum, aliena [4] malefacta ſibi objectari putent. etiam gloria ac virtus infenſos habet, [5] ut nimis ex propinquo diverſa arguens. Sed ad incœpta redeo. Cornelio Coſſo Aſinio Agrippa Coss.

1 *Et eaſdem exitu cauſſas.*] Id eſt, pares exitus à paribus cauſis. Paſſim damnati, ob ſuſpiciones, delationes: innocentes, aut illuſtres. Vidi qui legeret, *eaſdem exitii*. Lipſius.

Et eaſdem exitu cauſas.] Non ſperno. Sed forte melius: *& eaſdem exitii cauſas.* ut majeſtatis legem deſignet, quæ tum maxime exercebatur. *Pichena.* Tacitus *cauſas* non intelligit pro rerum auctoribus aut principiis, verum pro judiciis, quomodo ferme differunt αἴτιον & αἰτία. Igitur *cauſæ exitu eadem*, ſunt judicia & accuſationes eundem ſemper exitum (condemnationis nimirum) nacta. Itaque quum in omni relatione mens hominis maxime ſuſpenſa teneatur exſpectatione exitus; nihil eſt quod eam magis poſſit defatigare ac tædio opplere, quam eædem omnium fabularum cataſtrophæ: tamquam *chorda qui ſemper oberret eadem.* Freinshemius.

2 *Obvia rerum ſimilitudine.*] Vbique lectoribus occurrente. *Muretus.* Non mutem: *obvia ex rerum ſ. ſ. Acidalius.*

3 *Neque refert cujuſquam.*] Prorſus idem eſt quod apud Iuvenalem Sat. 1.

Quid refert dictis ignoſcat Mutius, an non?

Pone Tigellinum. — Et paulo poſt:

Securus licet Æneam, Rutulumque ferocem
Committas; nulli gravis eſt percuſſus Achilles,
Aut multum quæſitus Hylas.

Mercerus.

4 *Malefacta ſibi objectari putent.*] Plinius Paneg. *Vt in ſe dicta interpretarentur, quæ de ſimillimo dicerentur.* Pichena.

5 *Vt animus ex propinquo.*] Legam, *ut nimis ex prop.* Si laudes nuperam virtutem, offendis: at de antiquis, ferre poſſumus, ut ævo diſſitis, & oggerere, *Aliud ſæculum* fuiſſe. At ſi propinqua laudes, arguis & uris qui diſſimiles. Si voles etiam, *ut animos ex propinquo*, non refutem. *Lipſius.*

Vt animus ex propinquo.] Fort. *ut nimis.* Muretus. Vulgo, *ut animus*, obſcuro ſenſu. Erant qui ſic interpretabantur: Si relatas virtutes Lector ſibi ſuoque captui, propinquas ac familiares non agnoſcat, ſtatim illas animo & cogitatione arguet, falſaſque putabit: & eſſet huic ſententiæ ſimile, quod ex oratione Periclis apud Thucyd. lib. II. ſumſit Salluſt. in proœmio Catil. his verbis: *Vbi de magna virtute atque gloria bonorum memores, quæ ſibi quiſque facilia factu putat, æquo animo accipit: ſupra ea, velu-*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 16 vol. 1

Coss. [1] Cremutius Cordus poſtulatur, novo ac tunc primum audito crimine, *quod editis annalibus, laudatoque M. Bruto*, [2] *C. Caßium* Romanorum ultimum *dixiſſet*. Accuſabant [3] Satrius Secundus, & Pinarius Natta, Seiani clientes: id perniciabile reo, & Cæſar truci vultu defenſionem accipiens, quam Cremutius, relinquendæ vitæ certus, in hunc modum exorſus eſt: *Verba mea P. C. arguuntur: adeo factorum innocens ſum. Sed neque hæc in*

veluti ficta, pro falſis ducit. Alii ſic: Gloria quoque ac virtus odioſæ ſunt, ſicut etiam animus ac mens ſcriptoris, qui ex propinquo arguere ac vituperare diverſa videatur. At vulgata illa lectio non erat juxta Manuſcriptum, qui habet, *ut animis.* Vnde Illuſtris Vir Vrſus Ilcienſis Comes, inter Senenſem nobilitatem eruditiſſimus, qui multas Mureti notas ad Tacitum mecum humaniſſime communicavit, me monuit, apud eundem Muretum legi, *ut nimis*, quod adeò verum cenſui, ut recipere non dubitaverim. Senſus eſt: Gloriam, ac virtutem odio haberi, ut quæ nimis ex propinquo, id eſt nimis prope, ac quaſi coram, & ſub oculis hominum, diverſa vituperare, ſeu aliorum vitia exprobrare videantur. Et quod hic, *ex propinquo*, alibi Tacitus eodem ſenſu uſurpaſſe videtur, *è proximo* hiſt. lib. 2. *Et Triariæ licentiam modeſtum è proximo exemplum onerabat, Galeria Imperatoris uxor.* Quod idem Ilcienſis obſervavit. *Pichena.*

1 *Cremutius Cordus.*] De cujus fine legendum Senecam conſolatione ad Marciam bene monuit Lipſius & partem ejus loci feliciter correxit. At quod in fine editur: *Magna res erat in quæſt. an mortis rei perderentur*; rectiſſimum eſt, quod ille in libris inveniſſe ſe teſtatur, *proderentur*, h. e. ederentur. Rei ſemper produntur ab accuſatore & recipiuntur à judice certi & nuncupati criminis, cui pœna ſtatuta certa lege; puta majeſtatis, adulterii, falſi, de vi publica, repetundarum. At hic novum crimen *reus mortis*: non ut Græcis θανάτου δίκη, nam is eſt cædis, ſive mortis alienæ; hic reus mortis ſuæ. Nam majeſtatis reus Cordus ante diem judicii mortem ſibi ipſi conſtituerat: id delatores ut impedirent, quia bona ſponte morientis non publicata, veniunt ad tribunal, tanquam, inquit, poſtulaturi reum novi criminis mortis ſuæ. Quæ alia viri docti comminiſcuntur, & frigida nimis, & longius abeunt à ſcriptura vet. *Mercerus.*

2 *C. Caßium Romanorum ultimum.*] Hoc quidem Bruti ipſius elogium fuit de Caſſio jam mortuo: publiceque dixit: Ἔσχατον ἄνδρα Ῥωμαίων τὸν Κάσσιον. Plutarchus in Bruto. Inde ergo magnificam eam vocem Cremutius ſumpſit. Neque aliter *Romanus quiſpiam Philopœmenem laudans, Vltimum Græcorum dixit:* quod in eodem Plutarcho leges. At in ſimilem ſententiam de Bruto, & ad Brutum, Lucanus canit:

> *O decus imperii, ſpes ô ſuprema Senatus,*
> *Extremum tanti generis per ſæcula nomen.*

C. Caßium Romanorum ultimum.] Imo Brutum, & Caſſium dixerat *Romanorum ultimos* Suet. Tib. 61. Sic Romani Philopœmenem, *ultimum Græcorum* vocarunt. Plutarch. in ejus vita & in Arato. *Muretus.*

3 *Satrius Secundus, & Pinarius Natta.*] Alterius mentio Senecæ, in

Con-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 16 vol. 1

in principem, aut principis parentem, quos lex majeſtatis amplectitur: Brutum & Caſſium laudaviſſe dicor. quorum res geſtas cum plurimi compoſuerint, nemo ſine honore memoravit. Titus Livius eloquentiæ ac fidei præclarus in primis, Cn. Pompejum tantis laudibus tulit, ut Pompejanum *eum Auguſtus appellaret. neque id amicitiæ eorum offecit.* [1] *Scipionem, Afranium, hunc ipſum Caſſium, hunc Brutum, nuſquam* [2] latrones & parricidas, *quæ nunc vocabula imponuntur, ſæpe ut inſignis viros nominat.* [3] *Aſinii Pollionis ſcripta, egregiam eorundem memoriam tradunt. Meſſalla Corvinus, imperatorem ſuum Caſſium prædicabat:* [4] *& uterque opibuſque atque honoribus perviguere. Marci Ciceronis libro, quo Catonem cælo æquavit, quid aliud dictator Cæſar, quam reſcripta oratione, velut apud judices reſpondit? Antonii epiſtolæ, Bruti conciones, falſa quidem in Auguſtum probra, ſed multa cum acerbitate habent. carmina Bibaculi & Catulli, referta* [5] *contumeliis*

Conſolatione ad Martiam hujus Cremutii filiam: *Propone*, inquit, *illud acerbiſſimum tibi tempus, quo Sejanus patrem tuum clienti ſuo Satrio Secundo congiarium dedit. Iraſcebatur illi ob unum aut alterum liberius dictum: quod tacitus ferre non potuerat, Sejanum in cervices noſtras non imponi quidem, ſed deſcendere.* ſcribo, *eſcendere.* id eſt, pedetentim & per gradus Imperatorem fieri. *Lipſius.*

1 *Scipionem, Afranium.*] Duplex error eſt Angli, gravis uterque, quod hos duos pro uno habet, eumque virum pro hiſtorico, qui Caſſii & Bruti mentionem feciſſet. Sed auctori adhuc de Livio ſermo eſt; illum Scipioni, illum Afranio, Pompejanis ducibus, Caſſioque & Bruto, nuſquam ea nomina impoſuiſſe. *Scipio & Afranius* ab omnibus belli civilis ſcriptoribus, inter præcipuos duces ſæpiſſime nominantur. *Freinshemius.*

2 *Latrones & parricidas.*] Adſpexit ad has ſervilis adulationis voces idem Lucanus, de Pompeji cæde:

——— *ſcelus hoc quo nomine dicent,*
Qui Bruti dixere nefas?

Qui poëta ubique tam liberi, imò licentis ſtili, in Principes eſt, ut mirer ea ſcripta ſub Principe. & quidem tali. *Lipſius.*

3 *Aſinii Pollionis ſcripta.*] Qui XVII. libros Hiſtoriarum ſcripſit, auctore Suidâ. Citat Suetonius, & alii. *Idem.*

4 *Et uterque opibuſque atque honoribus perviguere.*] Dele τὸ *que* appenſum voci *opibus*, ne tam confragoſa oratio ſit ex crebra nimis ejuſdem particulæ iteratione. *Acidalius.*

5 *Contumeliis Cæſarum.*] Quidam accipiunt de Iulio, & Auguſto. quod non reprehendo: neque tamen de his tantum intelligendum exiſtimo, ſed de univerſa Cæſarum domo. neque etiam prætermiſerint illi C. & L. Cæſares, item Agrippam Poſtumum inſectari: Bibaculus certe; nam Catullus ante hos natos videtur periſſe. *Freinshemius.*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 16 vol. 1

add: Suet: in Aug: cap: 51. Sen: de clement: lib: 1. cap: 15.

confessa & adprobata.

libidinem in scribendo vocat libertatem cum multa lascivia coniunctam libenim.

liis Cæſarum leguntur. ſed ipſe divus Julius, [6] *ipſe divus Auguſtus, & tulere iſta, & reliquere; haud facile dixerim, moderatione magis an ſapientia.* [2] *namque ſpreta exoleſcunt: ſi*
35 *iraſcare, adgnita videntur. Non attingo Græcos, quorum non modo libertas, etiam libido impunita: aut ſi quis advertit, dictis dicta ultus eſt. Sed maxime ſolutum, & ſine obtrectatore fuit, prodere de iis* [3] *quos mors odio aut gratiæ exemiſſet. num cum armatis Caſſio & Bruto, ac Philippenſes campos obtinentibus, belli civilis cauſſa populum per conciones incendo?* [4] *an illi quidem ſeptuageſimum ante annum perempti,* [5] *quo modo imaginibus ſuis noſcuntur,* [6] *quas nec victor quidem abolevit, ſic* [7] *partem memoriæ apud ſcriptores retinent? ſuum cuique de-*

cus

1 *Ipſe D. Auguſtus.*] Plutarch. in Cic. refert Auguſti dictum de Cicerone: λόγιος ἀνὴρ, ὦ παῖ, λόγιος, ϗ φιλόπατρις. *Muretus.*

2 *Namque ſpreta exoleſcunt.*] Lego, *Nam quæ ſpreta exoleſcunt.* Muretus. Non ita bene Muretus, *nam quæ ſpreta.* Acidalius. *Agnoſcere* eſt profiteri & habere pro ſuo. Vide ſup. ad 2, 30. *Freinshemius.*

3 *Quos mors odio aut gratiæ.*] Male accipiunt tamquam *odium* aut *gratia* ſpectaretur, quam ab illis ipſis, quorum hiſtoriam tradiderit, exſpectet ſcriptor; & non omnino odia aut ſtudia, quibus ipſos rerum auctores alii homines proſequantur. *Freinsh.*

4 *Septuageſimum ante annum.*] Rotundum numerum poſuit, non verum. qui erat LXVI. Facilis ſupputatio. Nam bellum Philippenſe anno urbis DCCXI. at nunc annus DCCLXXIIX. *Lipſius.*

An illi quidem ſeptuageſimum.] Forte melius, *at illi quidam*, interrogationis nota in verbo *retinent* deleta. *Pichena.* Sic & Boxhornius. Male, nam τὸ *Num* ſupra ea vi eſt qua *Vtrum*: itaque hoc alterum eſt duorum, quæ interrogare inſtituit. *Gronovius.* M. Brutus & C. Caſſius partium duces in Macedonia, à pugna apud urbem Philippos, vitam voluntaria morte finierunt, Lepido & Planco Coſſ. ut opinor, & certe inter Octavii primum, & L. Antonii conſulatum, ut ex Paterculo obſervavi. Inde vero ſi numeres ad Coſſum & Agrippam conſules, annos duntaxat LXVI. non, ut refet Cornelius, LXX. invenies. Sed hoc licenter veteribus in more poſitum fuit, ut nomine totius, Synecdochicῶs majorem partem ſignificarent: quod Aſconius in M. Tullii Piſoniana, & ex utroque & Livio Manutius eruditiſſimus annotavit. Tu videris Auguſtinum Civitatis XV. c. XXIV. *Vertranius.*

5 *Quomodo imaginibus.*] Plutarch. in Bruto refert lepidum Auguſti factum de Bruti ſtatua Mediolani, quem omnino vide. *Muretus.*

6 *Quas nec victor quidem abolevit.*] Genus mendi, quod paſſim inſedit, & jam dudum nimis ſecure doctis hominibus tranſmittitur. Scribe: *quas ne victor quidem abolevit.* Gronovius.

7 *Partem memoriæ apud ſcriptores retinent.*] *Memoriam* hic accipio pro recordatione ipſorum, & quæ ab iis geſta ſunt. ita *magna erat apud populum Druſi memoria* 2, 33. h. e. animi, ingenii, geſtorum ejus læta & magnifica recordatio. Ejus igitur recorda-

do-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 16 vol. 1

cus poſteritas rependit. nec deerunt, ſi damnatio ingruit, qui non modo Caſſii & Bruti, ſed etiam mei meminerint. Egreſſus dein ſenatu, [1] vitam abſtinentia finivit. [2] libros per ædi-

tionis partem retinebant in ſuis imaginibus; aliam in monumentis ſcriptorum. *Freinshemius.*

1 *Vitam abſtinentia finivit.*] Diſtinctè totam hiſtoriam Seneca: *Vſus itaque balneo, & quo plus imponeret, in cubiculum ſe quaſi guſtaturus contulit: & dimiſſis pueris, quædam per feneſtram, ut videretur ediſſe, projecit à cæna. Deinde quaſi* (corrupta interpunctio ab ignaris moris priſci, ſcribe, *projecit. A cæna deinde quaſi.* Mos vulgo obtinebat ut in balneo, aut ſtatim poſt balneum aliquid ſumerent, quod vocabant Guſtare & Guſtum, & deinde nihilominus venirent ad legitimam cænam) *jam ſatis in cubiculo ediſſet, abſtinuit: alteroque die & tertio idem fecit. Quarto ipſa infirmitate corporis faciebat indicium. Cognito conſilio ejus, publica voluptas erat, quod è faucibus avidiſſimorum luporum educeretur præda. Accuſatores, Sejano auctore, adeunt conſulum tribunalia: queruntur mori Cordum, ut interpellarent quod coëgerant. Adeo illis Cordus videbatur effugere. Magna res erat in quæſtione, an mortis rei perderentur. Dum deliberatur, dum accuſatores iterum adeunt, ille ſe abſolverat.* Quem locum eo libentius adſcripſi, ut ab aliis depoſitum emendarem. Corruptum enim illud, *an mortis rei perderentur:* & ad Oedipum relegat nos Pintianus. In libro manuſcripto legi, *proderentur.* itaque cum adſeveratione emendo, *an morte rei prohiberentur.* Probat ipſe Seneca, ſtatim: *Fles quod quemquam tuorum mori neceſſe fuit? Penè non licuit.* Lipſius.

Vitam abſtinentia finivit.] Xiphilinus ex Dione, quem *Cremutium Cordum* vocat Tacitus, non abſtinentia cibi vitam finiſſe ſcribit, ſed manus ſibi afferre coactum; & paulo infra, accuſationis ejus cauſas enarrans eaſdem, quas Tacitus, inquit: *De iis enim rebus accuſatus occiſus eſt.* Suetonius Aug. 56. quod ſpectat ad nominis appellationem, cum Tacito convenit, hunc hiſtoriæ ſcriptorem *Cremutium Cordum* vocans, unde mendum in Xiphilini textu librarii incuria eſſe credendum. At quod ad contradictionem de interitus modo ſpectat, exiſtimo ſic eorum dicta concilianda, Nempe *manum ſibi afferre*, hoc eſt, ſibi mortem conſciſcere, etſi proprie ſit *ferro vitam finire*, nihilominus & de quocunque alio mortis modo voluntario dici poſſe. Sic Cic. in Epiſt. ad Oct. *Ego ſenatum ſibi manus afferre coëgi.* Ita & *occidere*, licet magis proprie ſignificet gladio & ferro interimere, uti apud Iuriſconſultos, l. 10. *ſi ipſe ſervus. D. de pec.* tamen Vlpianus, l. 7. §. 1. D. ad leg. Aquil. *Occiſum*, inquit, *accipere debemus ſive gladio, ſive fuſte, vel quo alio telo, vel manibus, ſi forte ſtrangulavit eum, vel calce petiit, vel qualiter qualiter.* Vulgo enim occidiſſe dicitur is, qui mortis cauſam quolibet modo præbuit. Quum itaque Cremutius Cordus injuſtis accuſationibus petitus, à Sejano conſentiente Tiberio mori coactus ſit, cibi abſtinentia, ob id jure ſibi manus attuliſſe, atque occiſum dici potuit. Libet annotare, Cordum hiſtoriarum ſcriptorem, de quo Capitolinus in Gordianis meminit, alium à Cremutio Cordo fuiſſe, is enim *Iunius Cordus* appellatus. *Donatus.* Ἀπεκαρτέρησε. *Muretus.*

2 *Libros per Ædiles.*] Alias id per Triumviros factum. In vita Agricolæ. *Delegato Triumviris miniſterio, ut monumenta clariſſimorum ingeniorum in comitio ac foro urerentur.* alias per prætorem. Valerius: *Græcos Numa*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 16 vol. 1

ædiles cremandos cenſuere patres; [1] ſed manſerunt occultati, & editi. Quo magis ſocordiam eorum inridere libet, qui præſenti potentia credunt exſtingui poſſe etiam [2] ſequentis ævi memoriam. Nam contra, punitis ingeniis gliſcit auctoritas. neque aliud externi reges, aut qui eadem ſævitia uſi ſunt, niſi dedecus ſibi, atque
36 illis gloriam peperere. Ceterum poſtulandis reis tam continuus annus fuit, ut [3] feriarum Latinarum diebus,

Præ-

mæ libros L. Petillius Prætor urbanus ex auctoritate Senatus per victimarios igne facto in conſpectu populi cremavit. Primus Romanorum hanc ingenii ſui pœnam ſubiit Labienus. Vide pulchra apud Senecam patrem lib. x. Controv. initio. *Lipſius.*

Per ædiles cremandos.] Intellige, intra urbem: foris autem per præfectos civitatum, aut provinciarum, uti Dio ſcriptum reliquit LXVIII. extrem. *Vertranius.* Tacit. in vita Agric. 2. Sen. in præfat. lib. 6. Controverſiarum in Labienum, qui & Rabienus. *In hunc primum excogitata eſt nova pœna. Effectum eſt enim per inimicos, ut omnes ejus libri comburerentur. Res nova, & inſueta, ſupplicia de ſtudiis ſumi. Bono, hercle, publico iſta in pœnas ingenioſa crudelitas poſt Ciceronem inventa eſt. Quid enim futurum fuit, ſi Triumviris libuiſſet ingenium Ciceronis proſcribere?* Et paulo poſt. *Ejus qui hanc in ſcripta Labieni ſententiam dixerat, poſtea viventis adhuc ſcripta combuſta ſunt: jam non malo exemplo, quia ſuo.* Suet. in Calig. *Titi Labieni, Cordi Cremutii, Caſſii Severi ſcripta Senatuſconſultis abolita, requiri, & eſſe in manibus, lectitarique permiſit.* Muretus.

1 *Occultati, & editi.*] Occultati à filiâ, & ab eadem poſteà editi. Itaque nihil muto. Vertranio tamen placet, *& abditi.* Non moris Tacito, bina verba ponere ejuſdem rei. Vide Senecæ 1. caput Conſolat. ad Marciam. Scripſerat hic Cremutius bella civilia & res Auguſti: extantque fragmenta, ex quibus genus dicendi colligas, in Suaſoria Senecæ de morte Ciceronis. *Lipſius.*

Manſerunt occultati & abditi.] Libri Senatuſconſulto exuri juſſi, quod in iis agnitum à legentibus quidpiam eſſet, iniquo animo à principibus acceptum, ideo abdite ſervati, & à curioſis lecti ſunt. Qui ſi Cornelii rectus ſenſus eſt, ut opinor, perperam in omnibus libris legitur, *manſerunt occultati & editi:* imo vero id eſſe non poteſt, ut libri iidem, quos cremari juſſerat ſenatus, retruſi in tenebris, & publicati remanſerint: neque enim exuſtos libros publice habere, impune quiſquam illo tempore potuiſſet. Junguntur autem ſæpiſſime apud M. Tullium, *abditum & occultum,* & dicuntur ab eodem res occultæ & penitus abditæ. *Vertranius.*

2 *Sequentis ævi memoriam.*] Hoc eſt, ne quid ex ſuis probris illud ad ævum perveniat, nemo enim uſque adeo inſanit, ut credat abolere ſe poſſe ſcripta eorum, qui poſt ipſum ſint victuri, quod non nemo dixit. *Freinshemius.*

3 *Feriarum Latinarum diebus.*] Qui dies erant *conceptivi*, non *ſtativi.* Horat. Ep. 7. lib. 1. *Indictis comes ire Latinis.* Ait autem *indictis*, quod à Conſule indicerentur: Origo à Tarquinio Superbo. Et nomen à Latinis populis, cum quibus icto fœdere, & tauro ſacrificato partes Latinis darentur & 24 urbibus Italiæ. Nec

Con-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 16 vol. 1

[1] Præfectum urbis Druſum [2] auſpicandi gratia tribunal ingreſſum, adierit Calpurnius Salvianus in Sex. Marium.

Conſules in provinciam ituri, ante ibant, quam Latinæ feriæ indicerentur: & male ceſſiſſe ſcribit Dio 46. ante ferias Latinas profectis. Manebat autem ſemper unus, qui feriis Latinis jus diceret. Dio lib. 40. *Eo tempore præfectus urbi ad ferias Latinas non eſt creatus; ſed id munus quidam prætores, qui in urbe, exercuerunt.* Tamen Auguſtus, unum tantum prætorem ad ferias Latinas conſtituit, lib. 54. Pomponius ICtus l. 2. de Orig. jur. *Aurelius.*

Feriarum Latinarum.] Vide Varronem lib. 5. de L. Lat. Dionyſium lib. 4. *Muretus.*

1 *Præfectum urbis Druſum.*] Capio Druſum Germanici filium. Moris enim ut Latinarum diebus præficeretur urbi adoleſcens aliquis ex primâ nobilitate. Dico adoleſcens, quoniam, ut Mutius ait, *ex ea ætate præfectus fiat, quæ non ſit Senatoria.* apud Agell. XIV. cap. ult. Dio tamen indicare videtur ab Auguſto id inſtitutum, lib. XLIX. Ἐν δὲ ταῖς ἀνοχαῖς αἱρετοὶ ὑπὸ τοῦ Καίσαρος πολίαρχοι παῖδες ἄνηβοι ἐξ ἱππέων, ἀλλ' οὐκ ἐκ βουλευτῶν γεγονότες ἦρξαν. Ita & Nero Præf. urbi à Claudio. Sueton. cap. VII. *Lipſius.*

Præfectum urbis Druſum.] V. C. habet *præfectum urbi* &c. & ſic eſt in antiqua formula, Q. IVNI. RVSTICI. PRÆF. VRBI. *Vrſinus.*

2 *Auſpicandi gratia.*] Moris ut quicumque munus aut magiſtratum caperent, primo ejus die leviter aliquid delibarent, auſpicii ſaltem cauſa. Aſconius ad illud Ciceronis in Verrem. *Qui auſpicato à Chelidone ſurrexiſſet: Auſpicari dicuntur ineuntes magiſtratus: & quia Chelidon, id eſt hirundo, urbem frequentat, facete urbanam provinciam Chelidonis auſpicio meretricis dicit eſſe ſuſceptam.* Itaque appellabant primum illum, Auſpicalem diem. Panegyriſtes: *Illum tamen primum Conſulatus tui auſpicalem diem tacitus præterire nullo modo poſſum: quo tu ſolus omnium conſecutus es, ut quod tempus antea incipiendis tantummodo rebus aptum eſſe videbatur, tunc primum potuerit ſufficere peragendis, unoque ſol curriculo & officia te Conſulis inchoantem videret, & Imperatoris implentem.* Non alia fax clarior ad hunc ritum. & bene ait, incipiendis rebus: quia tantum leves quædam & tralaticiæ cauſſæ proponi ſolent, dicis gratia. Suetonius Nerone: *Auſpicatus eſt & juriſdictionem Præfectus urbi* (ita lego, non, *præfecti urbis*) *ſacro Latinarum, celeberrimis patronis non tranſlaticias, ut aſſolet, & breves, ſed maximas plurimaſque poſtulationes certatim ingerentibus: quamquam interdictum à Claudio eſſet.* Nec magiſtratus ſolum, ſed etiam privati homines vulgò Kal. Ianuariis artes ſuas, religionis ominiſque cauſſa auſpicabantur. Ovidius,

> *Tempora commiſi naſcentia rebus agendis,*
> *Totus ab auſpicio ne foret annus iners.*
> *Quiſque ſuas artes ob idem delibat agendo,*
> *Nec plus quam ſolitum teſtificatur opus.*

Seneca epiſtola LXXXIV. *Ille tantus Pſychrolutes, qui Kal. Ianuariis in Euripum ſaltabam: qui anno novo, quemadmodum legere, ſcribere, dicere aliquid, ſic auſpicabar in Virginem deſilire.* Suetonium eodem traho, Nerone, cap. XLVI. *Kal. Ianuariis auſpicanti, Sporus anulum muneri obtulit, cujus gemmæ ſculptura erat Proſerpinæ raptus.* Illud propriam ſtudioſis, ut auſpicarentur lucubrationes ſuas nocturnas, ut opinor, Volcanalibus ipſis.

Appa-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 16 vol. 1

rium. [1] quod à Cæſare palam [2] increpitum cauſſa exſilii Salviano fuit. [3] Objecta publice Cyzicenis [4] *incuria cærimoniarum divi Auguſti*, additis *violentiæ criminibus* [5] *adverſum cives Romanos*. & [6] amiſere libertatem, quam bello Mithridatis meruerant circumſeſſi, nec minus ſua conſtantia, quam præſidio Luculli pulſo rege. At Fontejus Capito, qui proconſul Aſiam curaverat, abſolvitur, comperto ficta in eum crimina, per Vibium Serenum. neque tamen id Sereno noxæ fuit, quem odium publicum tutiorem faciebat. [7] nam ut quis diſtrictior accuſator, velut ſacroſanctus erat: leves, ignobiles, pœnis adficiebantur. Per idem tempus Hiſpania ulterior,

Apparet ex Plinii verbis epiſt. ad Macrum de avunculi ſui vita ſtudiiſque: *Lucubrare Vulcanalibus incipiebat, non auſpicandi cauſſa, ſed ſtudendi.* Volcanalia autem IX. Kal. Septembres. *Lipſius.*

1 *Quod à Cæſare palam increpitum.*] Jure, quia, ut dixi, non ſeriæ cauſſæ, ſed leves quædam tunc agi ſolitæ: multo minus capitales, & ominis ſævi ac ſcævi. *Idem.*

2 *Increpitum cauſa exilii.*] Tralatitiæ enim aut fictæ cauſæ tantum proponi ſolebant, non capitales, diri ominis. *Muretus.* Non ipſum Calpurnii factum, ſed increpatio Cæſaris exilii ejus cauſa fuit: neque ut Tiberius eum pelli juſſerit; ſed patres audaciam Calpurnii Cæſari diſplicere cernentes, ea occaſione ad fugandum hominem fœdum ſunt uſi. *Freinshemius.*

3 *Objecta publice.*] Accuſati ſunt publice, h. e. ipſa eorum reſp. accuſata eſt; non ſinguli, non magiſtratus tantum, aut pars eorum. Sic apud Flor. 2, 17. *Hiſpaniæ nunquam animus fuit tueri libertatem ſuam publice:* ſed videlicet ſigillatim tantum, & per partes. *Idem.*

4 *Incuria cærimoniarum Divi Auguſti.*] Quod fanum honori ejus cœptum non perfeciſſent, & quod cives quoſdam Rom. in vincla habuiſſent. Dio & Suetonius cap. XXXVII. *Cyzicenis in cives Rom. violentiùs quædam auſis publice libertatem ademit, quam bello Mithradatico meruerant.* Ademerat ſane Cyzicenis libertatem & Auguſtus, ob cives item Rom. flagris cæſos: ſed mox reſtituit. uti apud Dionem reperies lib. LIV. actis anni DCCXXXIV. & DCCXL. Strabo lib. XII. Cyzicum liberam fuiſſe ait ſuo etiam ævo. ex quo vides magnum illum ſcriptorem deſiiſſe vivere aut ſcribere, ante hunc Tiberii annum. *Lipſius.*

5 *Adverſus cives Rom.*] Quos nonnullos in vinculis habuerant. Dio, & Sueton. *Muretus.*

6 *Amiſere libertatem.*] Ademerat & Auguſtus, ſed mox reſtituerat. Dio. *Idem.*

7 *Nam ut quis diſtrictior.*] Plane ex illo Salluſtiano oraculo, ſub Tyrannis: *Quam quiſque peſſime fecit, tam maxime tutus eſt.* Lipſius.

Diſtrictior accuſator.] *Diſtrictum* hic puto acrem, atrocem, rigidum, præferocem, inexorabilem. Sic *diſtrictam fœneratricem* vocat Valer. Max. 8, 2, 2. *Freinshemius.*

1 *Di-*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 16 vol. 1

rior, miſſis ad ſenatum legatis oravit, *ut exemplo Aſiæ delubrum Tiberio matrique ejus exſtrueret.* qua occaſione Cæſar, validus alioqui ſpernendis honoribus, & reſpondendum ratus iis quorum rumore arguebatur *in ambitionem flexiſſe*, hujuſcemodi orationem cœpit. *Scio P. C. conſtantiam meam à pleriſque deſideratam, quod Aſiæ civitatibus nuper idem iſtud petentibus, non ſim adverſatus. ergo & prioris ſilentii defenſionem; & quid in futurum ſtatuerim, ſimul aperiam. Cum* [1] *divus Auguſtus ſibi atque urbi Romæ templum apud Pergamum ſiſti non prohibuiſſet; qui* [2] *omnia facta dictaque ejus vice legis obſervem, placitum jam exemplum promptius ſecutus ſum, quia* [3] *cultui meo veneratio ſenatus adjungebatur. Ceterum ut ſemel recepiſſe veniam habuerit; ita per omnes provincias effigie numinum ſacrari, ambitioſum, ſuperbum: & vaneſcet Auguſti honor ſi promiſcuis adulationibus vulgatur.* [4] *Ego me P. C. mortalem eſſe, & hominum officia fungi, ſatiſque habere, ſi locum principem impleam, & vos teſtor, & meminiſſe poſteros volo. qui ſatis ſuperque memoriæ meæ*

1 *Divus Auguſtus ſibi.*] Exemplum hujus adulationis à Perſis, de quibus apud Q. Curtium poſtremus ſervorum Cleo: *Perſas non ſolum pie, ſed etiam prudenter reges ſuos inter deos colere: majeſtatem enim imperii, ſalutis eſſe tutelam.* Eadem Auguſto mens, ſed ut leniret invidiam, non ſibi ſoli permiſit templa ſtatui, ſed conjunctim urbi Romæ: quæ jamptidem ſcilicet inter deas. Suetonius: *Templa quamvis ſciret etiam Proconſulibus decerni ſolere, in nulla tamen provincia niſi communi ſuo Romæque nomine recepit.* Ita à communi Aſiæ Pergami ſtatutum templum, de quo hic Tacitus, & denarii veteres: in quibus templi forma cum inſcriptione, COM. ASIÆ. ROM. ET. AVG. id eſt, Commune Aſiæ Rom. & Auguſto. de quo ſatis multa Dio lib. LI. in actis anni DCCXXV. Facit quod in lapidibus legimus, FLAMINI. ROM. ET. AVG. & apud Rufum Templum Romæ & Auguſti, in ipſa urbe. *Lipſ.*

2 *Omnia facta dictaque.*] Quod de ſe hic Tiberius, tribuit illi etiam Strabo, lib. VI. extremo: *Tiberius*, inquit, *ſucceſſit Auguſto*: Κάνονα τῆς διοικήσεως καὶ τῶν προσταγμάτων ποιούμενος ἐκεῖνον: *regulam normamque gubernationis & imperii illum faciens.* Idem.

3 *Cultui meo veneratio.*] Templum enim, de quo loquitur, dedicatum erat *Tiberio matrique ejus ac Senatui* 4, 15. Freinshemius.

4 *Ego me P. C. mortalem eſſe.*] Hom. Odyſſ. 7.

—— οὐ γὰρ ἔγωγε
Ἀθανάτοισιν ἔοικα, τοὶ οὐρανὸν εὐρὺν ἔχουσιν.
Οὐ δέμας, οὐδὲ φυὴν, ἀλλὰ θνητοσι θνήτοις βροτοῖσι. *Aurelius.*

1 Deos

meæ tribuent, ut majoribus meis dignum; rerum veſtrarum providum; conſtantem in periculis; offenſionum pro utilitate publica non pavidum credant. Hæc mihi in animis veſtris templa, hæ pulcherrimæ effigies, & manſuræ. nam quæ ſaxo ſtruuntur, ſi judicium poſterorum in odium vertit, pro ſepulchris ſpernuntur. Proinde ſocios, [1] *cives, & deos ipſos precor: hos, ut mihi ad finem uſque vitæ, quietam & intelligentem humani divinique juris mentem duint; illos ut quandocumque conceſſero, cum laude & bonis recordationibus, facta atque famam nominis mei proſequantur.* Perſtititque poſthac ſecretis etiam ſermonibus aſpernari talem ſui cultum. quod alii *modeſtiam*; multi *quia diffideret*, quidam *ut degeneris animi* interpretabantur. *Optumos quippe mortalium altiſſima cupere. Sic Herculem, & Liberum apud Græcos; Quirinum apud nos, deum numero additos.* [2] *Melius Auguſtum, qui ſperaverit. Cetera* [3] *principibus ſtatim adeſſe: unum inſatiabiliter parandum, proſperam ſui memoriam. nam contemptu famæ, contemni virtutes.*

39 At Sejanus [4] nimia fortuna ſocors, & [1] mu-

1 *Deos & deas ipſas.*] Optime, nec, ut alii, *Deas* rejicias. Eſt ſollennis precatio, exemplo Græcorum. Demoſthenes: Θεοῖς εὔχομαι πᾶσι καὶ πάσαις: & ſæpius. Eſt à fonte Homerico:

Κέκλυτέ μευ πάντες τε θεοὶ, πᾶσαί τε θέαιναι:

Omnes dii me audite, atque omnes me quoque divæ.

Lipſius.

Cives, & deos ipſos precor.] Geminatum fuit in Man. ab oſcitante librario: *& deos & deos ipſos.* ex quo veteres correctores fecerunt, *& deos & deas ipſas.* quod mihi contra auctoris mentem, viſum eſt. *Pichena.* Pichenæ editio, quam nos etiam tamquam emendatiſſimam ſequebamur, *& deas*, omiſit. at quum in omnibus verſionibus occurrat, neque Pichenam eo quidem loco ſatis accurate judicaſſe videam, placuit recipere; videtur enim vetus fuiſſe formula, deos deaſque conjungendi. Sicut in Ciceronis Epiſt. Brutus ep. 16. *Mihi prius omnia dii deæque eripuerint, quam illud judicium.* Propert. 3, 12, 41. *Diique deæque omnes.* Freinshemius.

2 *Melius Auguſtum, qui ſperaverit.*] Nimirum qui confiſus ſit ſe tantos honores mereri & conſequi poſſe. *Freinshemius.* Fatetur ipſe in literis ad diſſimillimum ſibi ſucceſſorem: *Benignitas enim mea me ad cœleſtem gloriam efferet*, Sueton. 71. Livius lib. 1. *Hæc tum ſacra Romulus una ex omnibus peregrina ſuſcipit; jam tum immortalitatis virtute partæ, ad quam eum ſua fata ducebant, fautor.* Gronovius.

3 *Principibus ſtatim adeſſe.*] Legendum *affatim adeſſe.* Muretus.

4 *Nimia fortuna ſocors.*] Quidam peſſime, ſecurus & ſollicitudinis expers. quod quidem, niſi aliunde conſtaret

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 16 vol. 1

1 muliebri inſuper cupidine incenſus, promiſſum matrimonium flagitante Livia, componit ad Cæſarem codicillos. 2 moris quippe tum erat, quamquam 3 præſentem, ſcripto adire. ejus talis forma fuit: *Benevolentia patris Auguſti, & mox plurimis Tiberii judiciis ita inſuevisse, ut ſpes votaque ſua non prius ad deos, quam ad principum aures conferret. Neque fulgorem honorum unquam precatum: excubias ac labores, ut unum è militibus, pro incolumitate Imperatoris malle. Attamen 4 quod pulcherrimum, adeptum, ut 5 conjunctione Cæſaris dignus crederetur. hinc initium ſpei. Et quoniam audiverit, Auguſtum in conlocanda filia, nonnihil 6 etiam de equitibus Romanis conſultaviſſe: ita ſi maritus Liviæ quæreretur, haberet in animo amicum, ſola neceſſitudinis gloria uſurum. non enim exuere impoſita munia: ſatis æſtimare firmari domum adverſum iniquas Agrippinæ offenſiones*;

ſtaret de ſignificatione, ipſa res abunde refelleret. Ceteri egregie reddiderunt, alius *ebrium*, alius *obcæcatum*. Freinshemius.

1 *Muliebri cupidine.*] Liviæ ajunt, quod quidem verum eſt intelligi; ſed illud inſuper verum, totum hic ſexum perſtringi, notarique adfectus illius maribus vehementiores, minuſque domabiles. *Freinshemius.*

2 *Moris quippe tum erat.*] Probus ſapienſque mos, & quem ego ſanè laudem. Repertorem ejus C. Cæſarem fuiſſe moneatur à me juventus. Ita enim Plutarchum accipio in Cæſare: Λέγεται δὲ καὶ τὸ διὰ γραμμάτων τοῖς φίλοις ὁμιλεῖν, Καίσαρα πρῶτον μηχανήσασθαι, τὴν κατὰ πρόσωπον ἔντευξιν ὑπὲρ τῶν ἐπειγόντων, τοῦ καιροῦ, διά τε πλῆθος ἀσχολιῶν, καὶ τῆς πόλεως τὸ μέγεθος, μὴ περιμένοντος: *Ferunt & Cæſarem primum rationem repperiſſe amicos per litteras conveniendi, cum coram agendi de rebus iis quæ incidiſſent, nec multitudo occupationum, nec urbis magnitudo ſemper ſpatium darent.* Quod referri non niſi ad amicos præſentes poſſe, clarum eſt. Tenuit coluitque eumdem morem Auguſtus, qui *ſermones cum ſingulis, atque etiam cum Livia ſua, graviores, non niſi in ſcriptis & è libello habebat; ne plus minuſve loqueretur.* Suetonius cap. LXXXIV. *Lipſius.*

3 *Præſentem, ſcripto adire.*] Vetus ille mos viget adhuc, à Thraſea ſervatus, cum & ipſe & princeps in urbe eſſent: ad illum enim codicillos compoſuit, eoſque Nero properanter accepit: auctor Cornelius infra XV. Hic vero de induſtria philologum moratus ſum. *Vertranius.*

4 *Quod pulcherrimum.*] Id eſt, ſplendidiſſimum honeſtiſſimumque ipſa re, aut certe communi hominum opinione. *Freinshemius.*

5 *Conjunctione Cæſaris.*] Filia ejus Claudii filio deſponſa. *Lipſius.*

6 *Etiam de equitibus Romanis.*] Suetonius: *Agrippa defuncto, multis ac diu etiam ex equeſtri ordine circumſpectis conditionibus, Tiberium privignum ſuum elegit.* Idem.

1 Li-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 16 vol. 1

nes; idque [1] liberorum cauſſa. nam ſibi multum ſuperque vitæ fore, quod tali cum principe explevisſet. Ad ea Tiberius, laudata pietate Sejani, ſuiſque in eum beneficiis modice percurſis, cum [2] tempus tamquam ad integram conſul-

1 *Liberorum cauſſa.*] Non hoc dicit, quod in fronte videtur: velle ſe matrimonium, liberorum cauſſa, uti formula & lex erant: ſed firmandæ Druſi domus, quæ deſolata jam illo mortuo erat, contra Agrippinam. Firmandæ, inquam, liberorum Druſi gratia: & ut illos (nepotes Tiberii) tueretur. Sequentia id adfirmant, alioqui longinqua: *nam ſibi ſatis vitæ*, &c. quaſi dicat, De ſe non angi, aut ſua poſteritate: felice, ſi cum Principe vivat, obeatque. *Idem.*

Liberorum cauſſa.] Suorum nempe, non Druſi. clarum id ex ſeq. cap. ubi huic cauſſæ reſpondens Cæſar acrius ait arſura Agrippinæ odia, ſi matrimonium Liviæ domum Cæſarum velut in partes diſtraxiſſet. Ergo Agrippina Sejano infenſa fuit, non Liviæ, nec liberis ejus, inimicitiæque ejus acrius arſuræ erant, ſi vidiſſet inimicum hoc matrimonio tantum extolli. nam Liviæ aut Druſi liberis quid adſtrueret Sejani conjunctio, Principem ipſum ſocerum, patruum, aut avum habentibus? deinde adjungit, *ſic quoque erumpere æmulationem feminarum, eaque diſcordia nepotes ſuos convelli* &c. quod putidum eſſet, ſi jam de inimicitiis Agrippinæ in eos dixiſſet Sejanus. Parum apte putant de liberis Druſi iſthæc dici, tanquam Sejanus ſe protectorem iis offerret contra potentiam Agrippinæ: qua re nihil magis dici potuiſſet Sejano adverſum. Quid enim? ille, qui tantopere modeſtiam ſuam prædicat, qui negat, ſe principi ſupervicturum, hoc incolumi, nepotum ejus defenſorem patronumque ſe profiteretur: quaſi defenſoribus iſtis tempus egeret? Neque moveor eo, quod in eadem ſententia fuiſſe video virum doctiſſimum: πολλὰ γὰρ πταίομεν ἅπαντες. nam ſequentia verba, quæ ſuæ cauſæ advocat, illinc ſtant, hinc teſtimonium dicunt: *nam ſibi multum ſuperque vitæ fore* &c. Igitur ſibi nihil ſe metuere ait ab Agrippinæ odiis: neque enim aut vivo principe illam ſibi nocere poſſe; aut ſe vitam deſiderare poſt principem: itaque reſtare unicam curam de liberis, ſuis videlicet, quos hac adfinitate firmaret contra illius fœminæ impotentiam, nam utique ſuæ domui à Druſiana præſidium petebat, non viciſſim: quod vel profiteri cujus fuiſſet impudentiæ? principis domus ſtare non potuiſſet, niſi municipalis eques eam fulciviſſet? Ac non ſua vi ſtare potuiſſet, non ſupererant Piſones, . Dolabellæ, Gracchi, Scipiones; ut in Sejani Vulſinienſis ſinum confugere oporteret. *Freinshemius.*

2 *Tempus tamquam ad integram conſultationem.*] Dubitatur, eane adjunxerit, voce, an ſcripto. Cenſeo, Sejanum ipſum ſua manu porrexiſſe Tiberio codicillos: Tiberiumque illis perlectis, voce ſtatim pietatem Sejani laudaviſſe, ac ſua in eum beneficia modice percurriſſe. deinde petito ad conſultationem tempore, ſcripto dediſſe illi reſponſum. Quod innuunt ſequentia verba: *ideo ſe non illuc decurrere quod promptum reſcriptu.* Pichena. *Integra conſultatio*, hic interpretanda eſt, ſicut alicubi *integra cauſa*, *integrum judicium*, cui videlicet his ſermonibus literiſve, per quas in præſentia reſpondebat, neutram in partem quicquam derogatum aut præjudicatum vellet. *Idem.*

1 Ce-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 16 vol. 1

ſultationem petiviſſet, adjunxit : [1] *Ceteris mortalibus in eo ſtare conſilia, quid ſibi conducere putent : Principum diverſam eſſe ſortem, quibus præcipua rerum ad famam dirigenda. ideo ſe non illuc decurrere,* [2] *quod promptum reſcriptu; poſſe ipſam Liviam ſtatuere, nubendum poſt Druſum, an in penatibus iiſdem* [3] *tolerandum haberet : eſſe illi matrem & aviam, propiora conſilia. ſimplicius acturum. de inimicitiis primum Agrippinæ : quas longe acrius arſuras, ſi matrimonium Liviæ,* [4] *velut in partes, domum Cæſarum diſtraxiſſet.* [5] *ſic quoque erumpere æmulationem feminarum,* [6] *eaque diſcordia nepotes ſuos convelli : quid ſi intendatur certamen tali conjugio?*

[1] *Fal-*

1 *Ceteris mortalibus.*] Vix abeſt quin ad Salluſtium reſpexerit, quem non legit ſolum ſedulo, ſed ſublegit. Nam apud eum Cæſar, pari ſententia diſſerit : *Aliis alia licentia eſt, P. C. qui demiſſi in obſcuro vitam agunt, ſi quid iracundia deliquere, pauci ſciunt : fama atque fortuna eorum pares ſunt. Qui magno imperio præditi in excelſo ætatem agunt, eorum facta cuncti mortales novere. Ita in maximâ fortunâ minima licentia eſt.* Lipſius.

2 *Quod promptum reſcriptu.*] Plerique ita transferunt, ut male dirimant ab his illa, *poſſe ipſam Liviam ſtatuere :* & cum hæc ea ipſa ſint, quæ ſe nolle reſpondere diſerte teſtatur Tiberius, interpretes ita collocant, quaſi vere & ſerio ſic reſpondiſſet. Alii non diſtinguunt, ubi deſinant illa, quæ ſe nolle reſpondere ſcripſerat Cæſar, incipiantque ea, quæ pro ſe reſpondebat. Nam hæc & ſequentia uſque eo, *Falleris enim*, eadem ſtructura verborum efferunt. Cum tamen illa remotio nihil comprehendat, niſi proxima verba hactenus, *propiora conſilia:* denique apparet & cæteros nihil eſſe ſuſpicatos de his verbis: *poſſe ipſam Liviam* &c. quaſi ea eſſent, quę *prompta reſcriptu* Tiberius dixerat, ſed potius putaviſſe omnino ſilentio fuiſſe prætérita, quęnã illa *prompta reſcriptu* forent. *Fr.*

3 *Tolerandum haberet.*] *Tolerare* hoc loco eſt quidem etiam manere; ſed continet inſuper ſignificationem patientiæ *ſich gedulden*. cui non ſufficit iſtud Itali *reſtare :* neque aliorum alia. *Freinshemius.* Nota loquendi genus ex Græco fonte. Sic lib. 14. *ſi nunc primum ſtatuendum haberemus.* Plin. Ep. 8. lib. 1. *Cum enitendum haberemus.* Arbiter : *ne & tecum quoque habeam rixandum toto die.* Pichena.

4 *Velut in partes.*] Nota improprii ſermonis prætermittenda non erat. *Partes* enim, ſi Ciceroni credimus in Philipp. 13, 18. *dicuntur in foro, in curia.* non ergo in eadem domo aut familia. *Idem.*

5 *Sic quoque erumpere.*] Qui intellexit de matrimonio Liviæ, fallitur : nam *ſic quoque* eſt nunc quoque, quum nullum tale ſit matrimonium, & cauſa diſcordiæ. *Freinsh.*

6 *Eaque diſcordia nepotes ſuos convelli.*] Tiberius de ſuis nepotibus loquitur, Agrippinæ liberis ex adoptivo filio Germanico; Liviæ ex Druſo naturali. eos per illam diſcordiam etiam convelli trahique in mutua odia. Dictum hoc ſenſu ſupra 2, 43. *Fratres egregie concordes, & proximorum certaminibus inconcuſſi.* Idem.

[1] *Falleris enim Sejane, ſi te manſurum in eodem ordine putas, & Liviam quæ [2] C. Cæſari, mox Druſo nupta fuerit, ea mente acturam ut cum equite Romano ſeneſcat.* [3] *Ego ut ſinam, credisne paſſuros, qui fratrem ejus, qui patrem majoreſque noſtros,* [4] *in ſummis imperiis videre?* [5] *Vis tu quidem iſtum intra locum ſiſtere:*

1 *Falleris enim Sejane.*] Reſpondet illi parti, *Non enim exuere ſe impoſita munia.* Lipſius.

2 *C. Cæſari.*] Auguſti filio. *Idem.*

3 *Ego ut ſinam.*] Hoc eſt, Etiam ſi ego permiſero, Liviam tibi Equiti Romano nubere, amici certe illius non patientur, eam tecum privatam ſeneſcere: ideoque te, etiam nolentem, ad dominationem captandam, inſtigabunt. Recte ergo ſequitur: *Vis tu uidem iſtum intra locum ſiſtere.* Pich.

4 *In ſummis imperiis.*] *Imperia* pro magiſtratibus, atque ducatibus (ut ſequioris ſæculi vocabulo utar) frequentiſſimum eſſe, pueri noverunt: quod tamen quidam interpretes non ſunt aſſecuti. *Freinsh.*

5 *Vis tu quidem iſtum &c.*] Si his verbis apud Sejanum uſus fuerit Tiberius, juraverim profecto neutrum eorum intellexiſſe vel hunc, quod diceret, vel illum, quod diceretur. Adeo fœde inquinatus eſt hic locus. Potuiſſem tanquam à conclamato abſtinere manus; niſi exiſtimarem, me, ſi non omnia ad reſtituendam, ſaltim nonnihil ad eruendam ejus ſententiam poſſe conferre. Quam hanc eſſe plane mihi perſuadeo. Conſtituiſti tu quidem, Sejane, pro conſtantia modeſtiæ tuæ, intra eum locum, quo nunc es, te continere: ſed etiam atque etiam, pro prudentia tua vide, quantum tamen invidiæ illæ, quas jam ambis, Liviæ nuptiæ in te ſint concitaturæ. Nam ipſi illi primores urbis Romanæ, & ampliſſimos gerentes magiſtratus, qui, licet invito & reluctante, ac adverſo tibi animo, in ſpeciem tamen te præferunt palam ſibi, tuorumque exquirunt ſequunturque conſiliorum auctoritatem, quotidie haud occulte fremunt, jam nimiam eſſe tuam potentiam, meoque beneficio ad majora eſſe faſtigia te promotum, quam unquam fidiſſimos maximoſque amicorum promoverit Pater meus Divus Auguſtus. Quid igitur ipſi illi non ſunt dicturi, ſi videant Liviam, C. Cæſari, mox Druſo nuptam, in torum ac familiam tuam tranſire? Adeo ut ad cæteras rationes, hanc quoque prudenter adjiciat Tiberius, ab augenda, hoc matrimonio inito, invidia deſumptam. Pro hoc ſenſu, levi ac prope nulla mutatione, ſic in integrum velut reſtituimus vexatiſſimum locum. *Vis tu quidem iſtum intra locum ſiſtere; ſed illi magiſtratus & primores, qui te inviti* (id eſt, reluctante quanquam animo) *præferunt*, (ſibi ſcilicet, palam æſtimant, colunt) *omnibuſque de rebus conſulunt*, &c. Ad hujus lectionis ſententiæque integritatem & cum inſtituto Tiberii convenientiam vix eſt, quod deſideres. Illud, *invito*, quod nullo jure & ſenſu, hactenus occupavit hunc locum, maximas turbas fecit, peperitque tot monſtra falſarum ridicularumque interpretationum. At, quam pronum erat, quod nos fecimus, reponere, *inviti*, ſexto ſingulari caſu in primũ pluralem mutato? Inviti alium colunt, quorum in eum adulatio & obſequium in aperto eſt, odium vero opertum. Quales iſti magiſtratus & primores, de quibus hic agitur. Pro *perrumpunt*, reſcripſi, *præferunt*. Hoc, aut ſimile verbum ipſa ſententia palam requirit. Cogitent interim alii, an ejus ſignificationis aliud ſubſtituere poſſint, quod minus abeat à veſti-

ſiſtere: ſed illi magiſtratus & primores [1] *qui te invito perrumpunt,* [2] *omnibuſque de rebus conſulunt,* [3] *exceſſiſſe tam pridem equeſtre faſtigium, longeque amiſſe* [4] *patris mei amicitias non occulti ferunt, perque invidiam tui me quoque incuſant. At enim*

giis corruptiſſimæ lectionis vulgatæ. Saltim hoc, quod reddidimus, non adeo longe ab iis deflectit. *Boxhornius.*

1 *Qui te invito perrumpunt.*] Id eſt, qui ad me, etiam te nolente, penetrant, meque de omnibus conſulunt. *Pichena.* Minime vult auctor, hos perrumpere ad Tiberium, &c. non; ſed ad Sejanum, ut plane urget nexus orationis, patetque ſatis ex hujus libri capite 2. item Caſſii libro 57. non ita longe à fine; cujus verba non vacat nunc apponere. *Gruterus.* Locus ſat intricatus & difficilis, cujus hunc eſſe ſenſum multi putant, eos invito Sejano ad Tiberium perrumpere, eumque conſulere, quod abſurdum exiſtimo. Quid enim? Aliquis princeps, qui quidem non ſit extreme ſtultus, amicum habeat, à quo norit alios prohiberi, ne ſe conveniant? & ſi norit, patiatur? & ſi patiatur, etiam ipſi illi aperiat, & velut indicium deferat, quis, qua de cauſa ſe acceſſerit? Deinde amico eam potentiam concedat Princeps: quis eo invito audeat perrumpere? præſertim ſi ab ipſo principe prodatur. Sed deſino congerere multa & ſane ponderoſa. Quorſum enim iſta dicerentur? Expendatur quo in argumento verſetur ſermo Tiberii, nunquid in hoc ut Sejano in equeſtri ſtatu ſe permanſurum oſtendenti reſpondeat: negetque id facile fore: Quamquam enim de illius modeſtia non dubitet (ac profecto non dubitabat) alios tamen etiam nolentem ad majora propulſuros, & modeſtiam ejus expugnaturos eſſe. Idque adeo jam cepiſſe fieri, quum ſint, qui invito eo perrumpant illam; ejuſque ſententiam tamquam intimi Cæſaris amici, de negotiis exquitant: licet ipſi illi, ut fit, recentem ejus felicitatem ægris oculis adſpiciant, & jam longe ſupra Auguſti amicitias evectum eſſe palam ferant. quod & ipſum eo pertinet: ne, *iſtum intra locum ſiſtere* ſe poſſe, crederet Sejanus. *Freinsh.*

2 *Omnibuſque de rebus conſulunt.*] Senatores igitur intellegere videtur, qui publicè conſulunt, & de rep. cenſent. Neque de privatis ceperim, qui Tiberio conſilium darent. *Lipſius.*

3 *Exceſſiſſe jam pridem.*] Quare? aut quo in facto? Credo, quia Prætoriis honoribus inſignitus Sejanus à Tiberio, atque ita velut exemtus Equiti, & inſertus in Senatum. Sed & poſteà Conſulem eum fecit, & Senatorem palam. Suetonii igitur ſcriptio, adfirmantis (in Tito c. VI.) *Præfecturam Prætorii, numquam ad id tempus, niſi ab equite Ro. adminiſtratam*, nonne legenda cautè? videtur: & cum exceptione hujus, atque etiam alîus, (ut alibi dicam) exempli in Clemente Arechno lib. 4. hiſtor. *Idem.*

4 *Patris mei amicitias.*] Id eſt, amicos. Intellegit Auguſti Agrippam aut Mæcenatem. *Idem.*

Patris mei amicitias.] Mæcenatem & Agrippam intelligit, qui in Auguſti amicitia validiſſimi. Potentiorem tamen Sejanum apud Tiberium dicebant. Pichena. *Amicitias* poſuit pro amicis, quos Auguſtus habuit, Mæcenatem puta, Salluſtium, Proculejum, alios: nam Agrippam hic computari, locus non patitur. Sic 5, 2. *Amicitiæ muliebres* ſunt amici mulieris, ſc. Liviæ. de quibus iiſdem Suet. Tib. 51. *Ejus omnes amicitias & familiaritates adflixit.* Dialectici concretum pro abſtracto in his poni ajunt. *Freinsh.*

enim Auguſtus filiam ſuam equiti Romano tradere meditatus eſt. Mirum hercule, ſi cum in omnis curas diſtraheretur, immenſumque attolli provideret, quem conjunctione tali ſuper alios extuliſſet, [1] *C. Proculejum & quoſdam in ſermonibus habuit, inſigni tranquillitate vitæ, nullis Reipub. negotiis permixtos. Sed ſi* [2] *dubitatione Auguſti movemur; quanto validius eſt, quod M. Agrippæ, mox mihi conlocavit? Atque ego hæc pro amicitia, non occultavi: ceterum neque tuis, neque Liviæ deſtinatis adverſabor. Ipſe quid intra animum volutaverim, quibus adhuc neceſſitudinibus immiſcere te mihi parem, omittam ad præſens referre: id tantum aperiam, nihil eſſe tam excelſum, quod non virtutes iſtæ, tuuſque in me animus mereantur; datoque tempore, vel in ſenatu, vel* [3] *in concione non reticebo.*

41 [4] Rurſum Sejanus, [5] non jam de matrimonio, ſed [6] altius metuens, *tacita ſuſpicionum, vulgi rumorem, ingruentem invidiam* deprecatur. [7] Ac ne adſiduos in domum cœtus arcendo, infringeret potentiam; aut receptando, facultatem criminantibus præberet; huc flexit, ut Ti-

1 *C. Proculejum.*] Qui frater Varronis Murenæ, illius qui in Auguſtum conſpiravit: cujus etiam ſoror Mæcenati uxor. Dio LIV. Laudat eum Horatius:

Vivet extento Proculejus ævo
Notus in fratres animi paterni.

Lipſius.

2 *Dubitatione.*] Hoc eſt, deliberatione, cui mox opponitur deciſio. Neque hæc eſt argumentatio: ſi conſiliis Auguſti movemur; moveamur eo, quod Agrippæ mihique filiam ſuam collocavit: quaſi diceret, nam & hoc inter ejus conſilia fuit. Verum longe fortius eſt, ſi movemur dubitatione Auguſti; multo magis moveri debemus ejus deciſione: nam de equeſtribus conditionibus deliberavit quidem; at longe aliud probavit decrevitque, & ipſo pacto exſecutus eſt. *Idem.*

3 *In concione.*] Concio & ſenatu hic tamquam diverſa opponuntur. quomodo & infra 4, 42. *ſe vel ſtatim* (erat autem in ſenatu) *vel in concione* (non *cognitione*) *purgaturum.* Freinshemius.

4 *Rurſum Sejanus.*] Accepto Tiberii reſponſo denuo codicillos tradidit Sejanus. id hic oſtenditur. Sed interpretes non adverterunt. *Idem.*

5 *Non tam de matrimonio.*] Emendandum; *non jam.* Sejanus enim territus, matrimonii mentionem omiſerat. *Muretus. Vrſinus. Pichena.*

6 *Altius metuens.*] Metuebat ſcilicet, ne Tiberius in ſuſpicionem tacitam incidiſſet earum rerum, quas ipſe animo vere agitabat, de imperio adipiſcendo. Pichena. *Altius metuere* dictum eſt, ſicut *altius mœrere* 2, 82. *Penetrare* 2,36. 3,28. 16,21. *percellere,* 4, 54. *Freinsh.*

7 *Ac ne aſſiduus.*] Legendum, *ac ne aut aſſiduus.* Muretus.

Tiberium ad vitam procul Roma, amœnis locis degendam impelleret. Multa quippe providebat: ſua in manu aditus; litterarumque magna ex parte ſe arbitrum fore, cum [1] per milites commearent: mox Cæſarem vergente jam ſenecta ſecretoque loci mollitum, munia imperii facilius tramiſſurum: & minui ſibi invidiam, adempta ſalutantum turba; ſublatiſque inanibus, [2] vera potentia augere. Igitur paulatim negotia urbis, populi adcurſus, multitudinem adfluentium increpat, extollens laudibus *quietem & ſolitudinem: quis abeſſe tædia & offenſiones, ac* [3] *præcipua rerum maxime agitari.* Ac 42
forte habita per illos dies de [4] Votieno Montano celebris ingenii viro cognitio, [5] cunctantem jam Tiberium perpulit, ut vitandos crederet patrum cœtus, voceſque, quæ plerumque veræ & graves coram ingerebantur. nam

1 *Per milites commearent.*] Obſerva litteras per milites ſolere tranſmitti, & quidem per eos qui Speculatores dicti. Plutarchus in Galbâ Nymphidium præfectum prætorio valdè offenſum ſcribit, quod Conſules litteras & diplomata μὴ παρ' αὐτοῦ καὶ σφραγῖδα καὶ στρατιώτας λαβόντες ἀνέπεμψαν. *ſine ſigno ſuo & militibus miſiſſent.* Nec alius ſententiæ illud Taciti lib. II. Hiſtor. *Vix credibile memoratu eſt, quantum ſuperbiæ Vitellio acceſſerit, poſtquam ſpeculatores Syriâ Iudæaque adactum in verba ejus Orientem nuntiavere.* Hæc clara, & firmandæ Suetonii ſcripturæ, quæ in omnibus ferè manuſſ. Cal. cap. XLIV. *Magnificas Romam litteras miſit, monitis ſpeculatoribus ut vehiculo ad forum uſque & Curiam pertenderent.* Depravarunt vulgò, *ſæpè latoribus.* Lipſius.

2 *Vera potentia augere.*] Malim, *augeri.* niſi legere libet, *agere.* Rhenanus. Muretus, *veram potentiam augere.* Eſt alioqui alterum eadem ſignificatione, nec minus venuſtum; niſi forte hic concinnius hoc putabimus, quia præceſſit, *invidiam minui*, cui magis reſpondeat, *potentiam augere.* Acidalius. Mihi vulgata lectio valde probatur. nam verbo, *augere*, paſſivam ſignificationem tribuo, quod Tacito eſt familiare, & notat Lipſius ad l. XI. ann. & lib. 3. hiſtor. *Pichena.* Male ſcriptum, *vera potentia augere*, pro *veram potentiam augeri.* Marcilius.

3 *Præcipua rerum maxime agitari.*] Plerique interpretes *agitandi* verbum accepiſſe pro turbulento motu; quum nihil hic ſit aliud, quam *tractari.* Omitto jam oſtendere, quam ejuſmodi oratio iis Sejani temporibus conſiliiſque inepte tribuatur. *Freinsh.*

4 *Votieno Montano.*] Cujus inter celebres oratores mentio Senecæ l. v. controverſ. VII. & Præfatione lib. IX. Etiam inter poëtas Ovidio:

Quique vel imparibus numeris Montane vel æquis
Sufficis, & gemino carmine nomen habes. Lipſius.

5 *Cuntantem.*] L. *nutantem.* Etiam ſic Muretus. *Acidalius.*

nam poſtulato Votieno *ob contumelias in Cæſarem dictas*, teſtis Æmilius [1] è militaribus viris, dum ſtudio probandi cuncta refert, & quamquam inter obſtrepentes magna adſeveratione nititur, audivit Tiberius probra, quis per occultum lacerabatur. adeoque perculſus eſt, ut *ſe* [2] *vel ſtatim vel in cognitione purgaturum* clamitaret; precibuſque proximorum, adulatione omnium, ægre componeret animum. Et Votienus quidem [3] majeſtatis pœnis adfectus eſt. Cæſar objectam ſibi adverſus reos inclementiam eo pervicacius amplexus, Aquiliam adulterii delatam, cum Vario Ligure, [4] quamquam Lentulus

1 *E militaribus viris.*] His verbis ſimul indicatur fuiſſe virum non infimæ conditionis, & tamen rerum urbanarum haud magnopere peritum. *Freinsh.*

2 *Vel ſtatim vel in cognitione purgaturum.*] Recurrunt alii ad emendationes, non ego; qui puto, clamitaſſe Tiberium, non ſtare per ſe, quin purget objecta. ſtatim ſtatim, coram toto Senatu: cui tamen ſi adhuc æquius, audiri & partem alteram, eoſque, quarum interſit; ne illud quidem refugere. *Cognitio* ea eſt, ubi reus & accuſator, ubi utrinque argumenta & teſtes. Seneca Medea: *Si judicas, cognoſce: ſi regnas, jube:* Prorſus idem hic vult Tacitus quod ſupra cap. 34. *M. Ciceronis libro, quo Catonem cœlo æquavit, quid aliud dictator Cæſar quam reſcripta oratione, velut apud judices reſpondit.* Gruterus. Melius, ut modo ad 4, 40 diximus, legendum videtur *in concione.* Sic enim quandoque concionabantur imperatores: ut apud Suet. 24, Cal. *Nec unquam poſtea quantiſcunque de rebus, ne pro concione quidem populi, aut apud milites, niſi per numen Druſillæ dejeravit.* Idem.

3 *Majeſtatis pœnis adfectus eſt.*] Quibus pœnis, propiùs diſce ex Euſebio in Chronicis: *Votienus Montanus Narbonenſis orator, in Balearibus inſulis moritur, illuc à Tiberio relegatus.* Lipſius.

4 *Quanquam Lentulus Gætulicus.*] V.C. habet: *Quamque Lentulus* &c. *Vrſinus.* Hic nonnulla mihi dicenda ſunt iis firmandis, quæ viri melioris notæ adſcripſere de pœna, quam mœchis Lex Iulia minabatur. Ea citra mortem fuit & interdictionem aquæ & ignis. *Adulteroſque eorum morte, aut fuga punivit* &c. Ergo etiam citra deportationem, quæ gravior interdictione. Quænam igitur ea pœna? perpetua relegatio. Vellej. l. 2. *Quaſi cujuſlibet uxore violata, pœnas pependere.* At horum pœna relegatio. Dio. οἱ δὲ λοιποὶ ἐς νήσους ὑπερωρίσθησαν. i.e. cæteri in inſulas relegati ſunt. Et clarius hinc diſce. Iulia relegatione punitur. *Iulia relegata in inſulam patriæque & parentum ſubducta oculis.* Vellej. l. 2. Suetonius: *Relegatæ uſum vini omnemque delicatiorem cultum ademit.* Quæ Dio Græce ſic extulit: καὶ τούτου ἐκείνη μὲν ἐς Πανδατερίαν τὴν πρὸς Καμπανίᾳ νῆσον ὑπερωρίσθη. i.e. *Qua de re ipſa quidem relegata eſt in inſulam Pandateriam litoribus Campaniæ prætentam.* Idem verbum hic uſurpat, quod paulo ante. De perpetuitate vero adi Suetonium. *nam ut omnino revocaret, exorari nullo modo potuit.* nec Noſtrum præter-

tulus Getulicus conſul deſignatus [1] lege Julia damnaſſet, exſilio punivit: Apidiumque Merulam, *quod in acta divi Auguſti non juraverat*, [2] albo ſenatorio eraſit. Auditæ dehinc Lacedæmoniorum & Meſſeniorum legationes, de jure templi [3] Dianæ Limenetidis, quod *ſuis a majoribus, ſuaque in terra dicatum*, Lacedæmonii firmabant annalium memoria, vatumque carminibus: *ſed Macedonis Philippi, cum quo bellaſſent, armis ademptum, ac poſt C. Cæſaris & M. Antonii ſententia redditum.* Contra Meſſe-

tereas. *Igitur amotus Cercinam quatuordecim annis exilium toleravit.* Agitur de Sempronio, qui inter eos fuit, quos pœna ſecuta eſt, quaſi privati conjugem adulterio polluiſſent. *Salinerius.*

1 *Lege Iulia damnaſſet.*] Adulterii pœnæ quæ olim, non in promptu: recluſi, quà potui, & tenebris priſci ævi radium aliquem novæ lucis dedi, in EXCVRSV, quem huic rei vide, in *A.* Lipſius.

2 *Albo Senatorio.*] Album τὸ λεύκωμα; id eſt, tabulæ albatæ in quibus nomina aliudve quid inſcriptum. Sic legis Album Prætoris, Album Decurionum, Album Iudicum: & in Tertulliano, Album Apoſtolorum. Senatorum autem Album primus inſtituit Auguſtus, anno DCCXLVI. cùm recenſo Senatu, mulctas infrequentibus impoſuiſſet, & ſimul definiſſet numerum intra quem SC. non fieret. Eas ad res viſum neceſſarium Album: quod renovatum quotannis, & in Curiâ propoſitum. Dio: Τά τε ὀνόματα συμπάντων βουλευόντων ἐς λεύκωμα ἀναγράψας ἐξέθηκε, καὶ ἐξ ἐκείνου καὶ νῦν καθ᾽ ἔτος οὕτω ποιεῖται. id eſt: *Nomina omnium Senatorum in albo deſcripta propoſuit: atque ex eo, quotannis etiam nunc ita fit.* Idem.

3 *Dianæ Limenetidis.*] Scripturam eam juvare aliquid Callimachi verſus videntur in Dianæ Hymno: —— Καὶ μὲν ἀγυιαῖς Ἔσσῃ καὶ λιμένεσσιν ἐπίσκοπος. quaſi eadem illa dea viis præſit portibuſque. Ac tu nihil ambigens repone, *Limnatidis.* Ita hiſtoria hic poſtulat, & conſenſio ſcriptorum. Sive enim à Limnis vico (qui aliter Amyclæ dictus) Meſſeniæ: ſive ἀπὸ τῆς λίμνης, à palude, agnominata ea dea, certe *Limnatis* ſcribendum, ſive *Limnetis.* Prioris ſententiæ Strabo eſſe videtur l. VIII. Τὸ δ᾽ ἐν Λίμναις τῆς Ἀρτέμιδος ἱερόν, Λιμναῖον, ἐφ᾽ ᾧ Μεσσήνιοι περὶ τὰς παρθένους ὑβρίσαι δοκοῦσι τὰς ἀφιγμένας ἐπὶ τὴν θυσίαν, ἐν μεθορίοις ἐπὶ τῆς Λακωνικῆς καὶ τῆς Μεσσηνίας. Ὅπου κοινὴν συνετέλουν πανήγυριν καὶ θυσίαν ἀμφότεροι. Nec diſſimilia libro ſexto. At à lacu derivat clare Pauſanias lib. IV. & VI. itemque Artemidorus lib. II. qui Dianam in ſomniis viſam boni ominis piſcatoribus eſſe vult, quoniam & Λιμνῆτις dicatur. *Lipſius.*

Dianæ Liminetidis.] De *Limenetide Diana* nihil me legiſſe memini: ſcio tamen ex probatis auctoribus, oram illam terræ, quæ in Meſſenios ſpectat, abundare templis Dianæ, Veneris, ac Neptuni. Strabo vero lib. 8. ita ſcribit. τὸ δ᾽ ἐν Λίμναις τῆς Ἀρτέμιδος ἱερὸν &c. Fortaſſe igitur appellavit Cornelius *Dianam Limnetidem*, tanquam *ſtagneam*: λιμνῆτις enim *ſtagnea* eſt, ſive *paluſtris*: & legendum erit *Limnetidis*, non *Limenetidis*,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 16 vol. 1

Meſſenii, [1] *veterem inter Herculis poſteros diviſionem Peloponneſi* protulere, [2] *ſuoque regi Dentheliatem agrum, in quo id*

Delthaniorum mentio fit apud Stephanum de urbibus, qui iidem videntur cum hisce Dentheliatibus. Dicit enim unam ex iis urbibus fuiſſe de qua inter ſe pugnabant Meſſenii ac Lacedæmonii. Vid: Lucas Holſtenius ad Stephanum in Δελθάνιοι.

tidis. Ferrettus. Æmilius maluit, *Limnetidis*, quod probo. Dianam ſiquidem λιμνῆτιν ab ſtagno dictam Artemidorus interpret. ſomn. lib. II. memorat. Sed & Pauſanias Meſſenicis habet: *Dianæ templum dictum Limnetidis in finibus Meſſeniorum fuit, ipſis, Dorientibus, Laconibſque commune, & nulli præterea civitati*. Quod ſi verum, à Meſſeniis ſacris in illo templo prohibiti Lacedæmonii, tot bellorum initio, in Epidauriorum finibus prope viam, quæ à Boeis ad Epidaurum Limeram ducit, Dianæ Limnetidi delubrum exſtruxere, eodem teſte in Laconicis. Deinde cum Dorienſes Lacedæmone potirentur, Preugenes ſomnio monitus, ſignum Limnetidis Lacedæmoniis eripuit, Meſoamque per ſervos deferendum curavit, unde Pattas in aram Dianæ, feſto ipſius Limnetidis, ſervi publici transferebant: quod idem Achaicis prodidit. Ex quibus de jure legationis conſtare ſtudioſis poteſt. *Vertranius*. Fuit Diana λιμνᾶτις & apud Lacedæmonios in via, quæ Boeis Epidaurum ducebat: & apud Meſſenios ad vicum, quem vocabant Calamas. At in confinio quæ colebatur, dicebatur Λιμενᾶτις vel Λιμενῆτις Anthologiæ lib. 6. c. 3. Dicta ſic quod præeſſe portibus eam exiſtimarent: quod clare Callimachus docet. *Meurſius* in *Laconicis*.

1 *Veterem inter Herculis poſteros.*] Sortitio Heraclidarum poſt victos Peloponneſios, & diviſio in Laced. Argivorum, ac Meſſeniorum regionem ſatis nota ex veteri hiſtoria. Temenus Argivam, Ariſtodemus ejuſque liberi Lacedæmoniam, Creſphontes Meſſeniam habuere. Ea diviſio & quæ eam præceſſit Heraclidarum expeditio 80 anno fuit poſt excidium Trojæ. Euſebius, Diodorus, Paterculus, & omnis hiſtoria Græca, & corrigendus Strabo lib. 13 in quo ἑξήκοντα ἔτεσι τῶν Τρωϊκῶν ὕστερον male ſcribitur pro ὀγδοήκοντα, tralatitio errore ex notis. Viginti annis ante captam Trojam prima expeditio Heraclidarum fuerat, in qua occiſus ab Echemo Tegeate Hyllus Herculis, & ex pacto receſſere Heraclidæ, nec rediere ante completum pactionis tempus, h. e. poſt 100 annum. Herodotus lib. 8. Pauſanias in Meſſenicis pag. 273. At de Alyno & Dorieo hiſtonia, quam ibi narrat, mihi ignota; credo & aliis. Sed omnino reſcribendum: Ὕλλου δὲ καὶ Δωριέων μάχῃ κρατηθέντων ὑπ' Ἀχαιῶν. Dores ſemper Heraclidæ, & qui ab illis. Achæi tum communi nomine omnes Græci; ita tamen ut fere Dores atque Iones excipiantur. Itaque eos ecce nominat etiam in hac ipſa re narranda Herodotus, 2, 26. *Mercerus*.

2 *Dentheliatem agrum.*] Lectionis & hiſtoriæ obſcuræ locus. Placet, *regi Penthilo Eleatem agrum*. Penthilus Arcadiæ, & niſi fallor, Meſſeniorum rex, filius Oreſtis. Strabo lib. XIII. Ὀρέστου δ' ἐν Ἀρκαδίᾳ τελευτήσαντος τὸν υἱὸν αὐτοῦ Πένθιλον λέγουσι, καὶ προελθεῖν Θρᾴκης. ἑξήκοντα ἔτεσι τῶν Τρωϊκῶν ὕστερον, ὑπ' αὐτὴν τὴν τῶν Ἡρακλειδῶν εἰς Πελοπόννησον κάθοδον. id eſt: *Oreſti in Arcadia defuncto ſucceſſiſſe in regno Penthilum filium ejus ajunt, & proceſſiſſe in Thraciam uſque, ſexaginta fere poſt Troicas res annis: quo ipſo tempore in Peloponneſum redierunt poſteri Herculis*. Vellejus l. 1. *Poſt Oreſtis interitum filii ejus Penthilus & Tiſamenus, regnavere triennio. Tum, fere anno octogeſimo* (Strabo numeravit annos dumtaxat ſexaginta) *poſt Trojam captam, centeſimo & vigeſimo quam Hercules ad deos exceſſerat, Pelopis*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 16 vol. 1

id delubrum, ceſſiſſe: monimentaque ejus rei ſculpta ſaxis, & ære

lopis progenies, quæ omni hoc tempore, pulſis Heraclidis Peloponneſi imperium obtinuerat, ab Herculis progenie expellitur. Tempora & res ſatis conveniunt: diſconvenit fortaſſe Tacitus, qui regem ipſum è poſteris Herculis facere videtur. At cum omnia Græcorum ſcrinia excuſſi, qui progeniem Herculis prodidere, interque alios Theophilum l. 11. adverſum gentes: Penthilum nullum reperio. Turbat etiam, quod Pauſanias libro quarto, ubi Meſſeniorum reges ordine enumerat, neminem recenſet hoc nomine. Quid ſi legas ergo *Pentheo Eleatem agrum?* quid ſi, *Temeno?* qui certe inter Heraclidas eſt. Sed is Argis regnum habuit, ut Pauſanias auctor. Quem eumdem in hac hiſtoria ſi ſequimur, Creſphonti nomen fuit Meſſeniorum regi: cui in diviſione per fraudem liqueſcentis ſortis, terra ea obvenit. Scripſerim ergo *ſuoque regi dein Eleatem agrum.* Eleatem ſane retineo: quia Strabo mihi auctor totam regiunculam inter Dymen & Meſſenam, Eleam vocatam fuiſſe. Dentheleatem, ſive potius Dentheletem recipere non poſſim, quia Thraciæ ii populi; apud quos quî potuit eſſe hoc templum? Dixi multa. ſi erro, da ſodes coronam: quia taurum toties non ferire difficile eſt, ait ille.

ADD. Mercerus, *Tegeatem*, aut *Thuriatem* mallet: & cum eo Pauſanias profecto. quem vide. Nec enim ἔργα facio, hiſtoriatum hæc πάρεργα. *Lipſius.*

Suoque recident Heliatem agrum.] Hic locus non fuit aſteriſco fruſtra notatus. nam haud dubie corruptus eſt. Fortaſſe legendum: *Suoque regi Penthilo Eleatem agrum, in quo id delubrum, ceſſiſſe.* Rhenanus. Mutatu namq; facile fuerit, *D* in *P* ut in Antiquitatibus Dionyſii dicti, *Denates*, pro *Penates*. Sed nuſquam legitur *Penthilus* Meſſeniorum rex, nuſquam Meſſeniis *Eleas* ager ceſſiſſe. Quare vetus retinenda ſcriptio eſt. *Dentheleates* enim Thraciæ populi fuere, quorum Livius lib. 39. & Dio lib. 21. meminerunt, & in quorum agro templum Dianæ Limnetidis collocatum fuit. Vettranius. *Dentheliatem* agrum nullum hic locum habere recte monuerunt. Sed nec *Eleates* ferri poteſt, quod iis viſum. primum, nunquam *Eleates* pro *Eleo* dicitur, ſed aut ex Elea ſive Velia Italiæ, aut ex civitate cui nomen Ἕλος τῆς Λακωνικῆς, à quo Ἑλεάται Theopompo apud Athenæum, qui poſtea Εἱλῶται. At Ἠλεῖος ab Elide, non Ἐλεάτης. Deinde, ne Eleus quidem ager hic locum habere poteſt, qui inter Dymam quidem & Meſſenam eſt; & vere id Strabo; ſed non inter Meſſenam & Laconicam. Ita enim eſt. Dyma urbs poſtrema Achaiæ; eam excipit Eleorum ager; hunc Meſſeniorum; dein Laconica eſt. At regionem quærimus, quæ media Meſſeniam inter & Laconicam, & in ea hoc templum. Poſtremo, nuſquam proditum Elidem aut Eleum agrum fuiſſe in ſorte Heraclidarum; quæ utraque ratio etiam refellendis iis, qui reſcribunt in Tacito, *Tegeatem*, qui ager neque in ſorte Ariſtomachi filiorum fuit unquam, ſed ſemper Arcadiæ; neque inter Meſſeniam Laconicam, ſed ſupra Laconicam, quum infra eam ſit Meſſenia. Nec Pauſanias juvat, qui coli Limnatidem Dianam Tegeæ fatetur; ſed ita ut Aleam Minervam Mantineæ, propriam Tegeatarum; Leucophrynam Dianam Athenis Magneſiorum. Nec certius quidquam eo, quod jam dudum moneo, de *Thuriate* agro ſenſiſſe & ſcripſiſſe Tacitum, in quo Limnæ vicus ſacer Dianæ cultu, & qui inter Meſſenios & Laconas controverſus. Vtrumque probat Pauſaniæ locus inſignis in Meſſenicis pag. 274. Ἐνθεῦθεν πρὸς

ære priſco manere. quod ſi [1] *vatum, annalium ad teſtimonia vocentur, plures ſibi ac locupletiores eſſe. neque Philippum potentia, ſed ex vero ſtatuiſſe. idem regis Antigoni, idem imperatoris Mummii judicium. ſic Mileſios* [2] *permiſſo publice arbitrio, poſtremo Atidium Geminum prætorem Achajæ decreviſſe.* Ita ſecundum Meſſenios datum. Et Segeſtani *ædem Veneris,*

μεσόγειαν τῆς Μεσσηνίας σταδίους προελθόντι ὀγδοήκοντα ἐστιν ἡ Θουριατῶν πόλις &c. Quæ narraverat, antea in Laconicis. Planus locus, & ex quo certa in Tacito correctio: *Suoque regi dein Thuriatem agrum, in quo id delubrum ceßiſſe:* quando & de agro conſtat in quo Limnetis Diana, & de controverſia ſuper eo agro, quam dijudicavit Auguſtus. Tantum adverte pugnam Taciti, qui Divi Iulii & Antonii id decretum refert, cum Pauſania, qui divi Auguſti, odio Antonii. Sed hæc non mira in his hiſtoriæ parergis. Malim ego in hac parte Pauſaniæ fidem arbitrarier. Adverte etiam Pauſaniam ſcribere Thuriam ab Homero vocari Anthiam, quum Strabo ſcribat, Æpiam. Res tota in conjectura eſt, & has ἀρχαιολογίας noverunt omnes quam ſint dubiæ. Vtramque nominat Homer. Il. I. 151. *Mercerus.* Ipſi Lipſio deinceps placuit Merceri emendatio, quam & nos ſecuti ſumus. *Freinſh.* Corrigo, *Suoque regi Deltheniatem agrum.* Nam Δελθήνιοι, ut ſcribebant cæteri Græci, Δελθάνιοι, ut Lacones, & Meſſenii, quibus Dorica dialectus uſitata, oppidum erat, in confinio utrorumque: unde & belli aliquando cauſa fuit. Hujus rei teſtis ſat diſertus Stephanus, iſtis verbis. Δελθάνιοι, πόλις, μία τῶν περιμαχήτων Μεσσηνίων καὶ Λακεδαιμονίων. *Delthanii, urbs, una ex iis, de quibus inter ſe pugnabant Meſſenii ac Lacedæmonii.* Meurſius in Laconicis.

1 *Vatum, annalium ad teſtimoniam.*] Nuper Lipſius corrigit; *annalium atque teſtimonia.* pro, *atque annalium.* Nos brevius, *annaliumque teſtimonia.* Pichena. Attende lector & ſenties iſti loco, liberali manu librariorum adjectum *vatum, annalium*; qui arbitrabantur alioqui non cohærere ſententiam cum illo *locupletiores.* certe utraque vox mihi veluti repetita ex ſuperioribus. *Gruterus.* Videntur *annales* accipi pro hiſtoriis antiquis, quales apud Cic. de Orat. 2, 12. deſcribuntur: *Erat enim hiſtoria nihil aliud, niſi annalium confectio: cujus rei memoriæque publicæ retinendæ cauſa, ab initio rerum Romanarum uſque ad P. Mucium Pontif. Max. res omnes ſingulorum annorum mandabat literis pontifex maximus, efferebatque in album,* & quæ ſequuntur. *Annales* igitur hic nihil aliud ſunt, quam hiſtoriæ probatorum & veterum auctorum: non, ut interpretes putabant, commentarii rerum Spartanarum, quæ vulgo *chronica* vocantur. *Vatum* vocabulo nihil aliud intellexit Tacitus, quam poëtas, Homerum videlicet alioſque, ex quibus teſtimonia de finibus antiquis Græcarum regionum frequenter peti conſueviſſe, vel ex uno Strabone clarum eſſet. *Idem.*

2 *Permiſſo publice.*] Quomodo aliter arbitrari potuiſſent, niſi publico Lacedæmoniorum atque Meſſeniorum conſilio delecti? non igitur hoc voluit dicere, quod per ſe poterat intelligi; imo non poterat non intelligi. Igitur *publice* hanc vim habet, ut *publico* ſive reip. Mileſiorum, permiſſum dicatur arbitrium. Vide ſup. 4, 36. *Idem.*

3 Mon-

neris, [1] *montem apud Erycum vetuſtate delapſam*, *reſtaurari* poſtulavere; nota memorantes de origine ejus, & læta Tiberio. ſuſcepit curam libens, [2] ut conſanguineus. Tunc tractatæ Maſſilienſium preces, probatumque [3] P. Rutilii exemplum. namque [4] eum legibus pulſum, civem ſibi Smyrnæi addiderant. quo jure Vulcatius Moſchus exul in Maſſilienſes receptus, [5] bona ſua Reip. eorum, ut [6] patriæ reliquerat. Obiere eo anno viri nobiles Cn. Lentulus, & L. Domitius. [7] Lentulo ſuper con-

1 *Montem apud Erycum.*] Imò, *Erycem*. Eryx enim Siciliæ ille mons dictus, deſcriptus Polybio lib. I. cum ipſo templo, & Straboni in VI. De eo Virgilius:

Tum vicina aſtris Erycino in vertice ſedes
Fundatur Veneri Idaliæ.

Et ad ejus inſtar etiam Romæ templum erectum Veneris Erycinæ ad portam Collinam. de quo Ovidius & Livius. At illud mirum, quod noſter hic Tiberio tribuit, id Suetonium Claudio adſcripſiſſe, cap. XXXV. *Templum in Siciliâ Erycinæ vetuſtate collapſum, ut ex ærario P. R. reficeretur, auctor fuit.* An Suetonius id ſcripſit ἀλογιστί? an verè inſtauratum iterùm à Claudio fuit? Quod tamen haud facile creditu, tam pauco annorum intervallo. *Lipſius.*

2 *Vt conſanguineus.*] Quia Segeſtani pariter à Trojanis orti. Panegyricus tamen ſcriptor, ad ſolos in Sicilia Mamertinos eam gloriam transfert: *Imputavere ſe origine fabuloſa*, inquit, *in Siciliâ Mamertini, in Aſiâ Ilienſes.* Idem.

3 *P. Rutilii exemplum.*] De quo Ovidius:

Et grave magnanimi robur mirare Rutili
Non uſi reditus conditione dati.
Smyrna virum tenuit, non Pontus & hoſtica tellus.

Vellejus, Cicero, Seneca, omnes ſcriptorés. *Idem.*

P. Rutilii exemplum.] P. Rutilius Rufus Conſul anno V. C. 648. vir innocentiſſimus, repetundarum damnatus, anno poſt decimo, ab Equitibus, quo judicio convulſa penitus reſp. eſt. Cic. Brut. I. de Orat. pro Fontejo, in Piſonem, & 3 de nat. Deorum & alibi. Paterculus l. 2. Val. Maximus 2, 5, & 6, 4. Aſconius in Divinationem. Livius l. 70. Reditum ſuum Sullæ negavit, ut Seneca ait Ep. 24. *Muretus.*

4 *Eum legibus pulſum.*] Pulſus enim eſt judicio repetundarum, quanquam innocens. Epit. Livii 70. *Freinsh.*

5 *Bona ſua reip. eorum.*] Nec hæredem inſtitui, nec præcipere poſſe remp. conſtat. Plinius lib. 5. Epiſt. Vlpianus tit. 22. *Muretus.*

6 *Patriæ.*] Ambiguum habere poſſet ſenſum: falſum unum, tanquam patria fuiſſet Moſchi Maſſilia; verum alterum, non fuiſſe quidem patriam, ſed quia ibi civis factus eſſet, habitam loco patriæ. ſic fermè *alteram patriam Annibalis* appellat Capuam Florus 2, 6. ob frequentem ejus & jucundam ea in urbe moram. Æneas apud Virg. 11, 24. *Egregias animas quæ ſanguine nobis Hanc patriam peperere ſuo.* Freinsh.

7 *Lentulo ſuper Conſulatum.*] Plures Lentuli ſub hoc ævum, & vereor ut confuderint quoſdam viri docti. Lentulum Augurem eumdem fuiſſe cum hoc

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 16 vol. 1

conſulatum & triumphalia de Gætulis, gloriæ fuerat bene tolerata paupertas, dein magnæ opes [1] innocenter paratæ, & modeſte habitæ. [2] Domitium decoravit pater civili bello maris potens, donec Antonii partibus, mox Cæſaris miſceretur. Avus Pharſalica acie, pro optimatibus ceciderat. ipſe delectus [3] cui minor Antonia Octavia genita in matrimonium daretur. Poſt, exercitu flumen Albim tranſcendit, longius penetrata Germania

hoc Gætulico cenſent. Non conſentio ego. Primùm, quia ille ſemper Auguris cognomine, quaſi ad diſcrimen adfectus: quod deſiiſſet, facto loco agnomini meliori. Vbi, inquam, ille Augur nominatur, nuſquam adjectum Gætulici nomen. Iterùm, quia huic Auguri liberi nulli. Colligo ex Suetonii Tiberio, qui ait *Cn. Lentulum Augurem, cui cenſus maximus fuerit, angore & metu ad faſtidium vitæ à Tiberio actum: & ut ne quo niſi ipſo herede moreretur.* Non tam impudens Tiberius, (præſertim hoc imperii ſui ævo) qui id exprimeret ab homine, cui ſuus heres. At Lentulo Gætulico filius, uti docebo, cognomine eodem. Denique notari Augurem, ut inertem, ſine ingenio, ſine lingua, à Seneca video: illum laudari à Tacito hic & l. I. *Præcipue infenſi Cn. Lentulo, quòd is ante alios ætate & gloriâ belli firmare Druſum credebatur, & illa militiæ flagitia primus aſpernari.* Non movet me quòd opes magnas Gætulico Tacitus tribuit, magnas item Auguri Seneca Suetoniuſque. Diſparitas enim elucet eo ipſo. Gætulico gloriæ fuerunt opes innocenter partæ & modeſtè habitæ, ait noſter: vitio Auguri, cujus ſordes & ſterilitatem notat Seneca his verbis: *Cn. Lentulus Augur divitiarum maximum exemplum, antequam illum libertini pauperem facerent (hic quater millies H-S. ſuum vidit. proprie dixi: nihil enim amplius quàm vidit) ingenii fuit tam ſterilis, quàm animi. Cum enim eſſet avariſſimus, nummos citiùs emittebat, quàm verba. tanta erat illi inopia ſermonis.* Cenſeo ergo diverſum ab Augure Gætulicum fuiſſe: cenſeo tamen, non pugno. Sed & Gætulici duo, Pater, filiuſque. Pater ecce, qui hoc anno mortuus: filius, qui ſequenti conſul. Nominant Faſti, Dio, Tacitus ipſe. Vellejus clariſſimè: *Sed Coſſus etiam victoriæ teſtimonium in cognomen filii contulit, adoleſcentis in omnium virtutum exempla geniti.* Filius eſt, cui locus inter doctos: cujus Hiſtoriæ & poëmata laudantur à priſcis. Hiſtoria, à Suetonio, Cal. c. VIII. *Cn. Lentulus Gætulicus Tiburi genitum ſcribit.* Poëmata, Martiale, Præfatione quapiam, Sidonio, & Probo. Leguntur & hodie quædam Græca III. & VI. Anthologiæ, ubi corruptè titulus, Γετυλίυ pro Γαιτυλικοῦ. Supervixit iſte ad Caji principatum, interfectus ab eo cùm Germaniæ præfuiſſet decem annos. Dio, LIX. *Lipſius.*

1 *Innocenter paratæ.*] Vulgo, *partæ. Pichena.*

2 *Domitium decoravit pater.*] Vide Suetonium in Nerone cap. I. Vellejum II. *Lipſius.*

3 *Cui minor Antonia.*] Contra Suetonius initio Claudii, minorem Antoniam Druſi Germanici uxorem, & initio Neronis, *majorem* Antoniam iiſdem parentibus natam L. Domitio nuptam refert: eique Plutarchus Antonio extremo ſubſcribit. Ego vereor ne non pro minore, *major Antonia,* ſcri-

nia, quam quiſquam priorum. eaſque ob res inſignia triumphi adeptus eſt. Obiit & L. Antonius multa claritudine generis, ſed improſpera. nam [1] patre ejus Iulo Antonio ob adulterium Iuliæ morte punito, hunc admodum adoleſcentulum [2] ſororis nepotem ſepoſuit Auguſtus in [3] civitatem Maſſilienſem, ubi ſpecie ſtudiorum nomen exſilii tegeretur. habitus tamen ſupremis honor; oſſaque tumulo Octaviorum inlata, per decretum ſenatus. Iiſdem conſulibus facinus atrox in citeriore Hiſpania admiſſum à quodam agreſte, [4] nationis Termeſtinæ. is prætorem provinciæ L. Piſonem pace incurioſum ex improviſo in itinere adortus, uno vulnere in mortem adfecit: ac pernicitate equi profugus, poſtquam ſaltuoſos locos attigerat, dimiſſo equo, per derupta & avia ſequentis fruſtratus eſt. neque diu fefellit. nam prehenſo ductoque per proximos pagos equo, cujus foret cognitum. & repertus, cum tormentis edere conſcios adigeretur; voce magna, ſermone

pa-

ſcribenda ſit ex auctorum conſenſu. *Vertranius.* Legendum eſt, *major Antonia.* nam Antonia minor, nupſit Druſo, Tiberii fratri, patri Germanici. *Muretus.*

1 *Patre ejus Iulo Antonio.*] Faernus legebat: *Patre ejus L. Antonio.* Vrſinus.

2 *Sororis nepotem.*] Natus enim ex Iulo Antonio & Marcellâ Octaviæ F. Conſule Auguſti noſtrum Stemma. *Lipſius.*

3 *Civitatem Maſſilienſium.*] Maſſilia civitas ſerie ſeculorum antiquiſſima, armipotens, fidei tenaciſſima, nobilis religionibus, literis & ſtudiis nobiliſſima, præter ſermonem Græcum, Latinum, & Gallicum, quibus ut inquit Varro, familiariter utebatur, ita diſciplinas omnes coluit, ut ad Græcorum comparationem excelleret, neque ac ea tam Atticæ ipſæ Athenæ viderentur. Ideoque in civitatem nominis gloria celeberrimam, poſt bella civilia ad ingenuas artes diſcendas, nobiliſſimus quiſque ex Romanis confluxere, ait Strabo, lib. 4. quod & Cornelius indicat hic, de L. Antonio, quem Auguſtus ab urbe ſpecie ſtudiorum removiſſet. Idem de Iulio Agricola Forojulienſi parvulo ſcribit, *ſedem ac magiſtram ſtudiorum Maßiliam habuit, locum Græca comitate, ac Provinciali parcimonia miſtum, ac bene compoſitum.* Vertranius.

4 *Nationis Termeſtinæ.*] Termiſſum opidum clarum in Hiſpaniis agnoſcit Appianus: Τερμισσὸν δὲ μεγάλην πόλιν ἀεὶ δυσπειθῆ Ῥωμαίοις γενομένην, ἐξ ἐρυμνοῦ κατήγαγεν ἐς τὸ πεδίον, καὶ ἐκέλευσεν οἰκεῖν ἀτειχίστους. Et credo me verè emendaſſe illud Salluſtii: *Hi ſaltibus occupatis Termeſtinorum agros invaſere.* ubi vulgò, *tum externorum agros.* Opidum ipſum Termes Plinio dictum; unde Termeſtini. *Lipſius.*

1 *Idem.*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 16 vol. 1

patrio, *fruſtra ſe interrogari* clamitavit, *adſiſterent ſocii ac ſpectarent. nullam vim tantam doloris fore, ut veritatem eliceret.* [1] idemque cum poſtero ad quæſitionem retraheretur, eo niſu proripuit ſe cuſtodibus, [2] ſaxoque caput adflixit, ut ſtatim exanimaretur. Sed Piſo Termeſtinorum dolo cæſus habetur: [3] qui pecunias è publico interceptas, acrius quam ut tolerarent barbari, cogebat.

46 Lentulo Gætulico C. Calviſio Coſſ. decreta triumphi inſignia Poppæo Sabino, contuſis Thracum gentibus, [4] qui montium editis, inculti, atque eo ferocius agitabant.

1 *Idemque cum poſtero.*] Vertranius notat, *Deeſt hic nomen, die.* Imò judicium hic tibi. Solens priſcis ſine additione dicere, Heſternò, Cottidianò, Annò, Hornò, Poſterò: & ferè Adverbiorum in morem. Exempla, juventutis cauſſà, ſint iſta. Tacitus xv. Annal. *Poſterò, cùm ad eoſdem cruciatus retraheretur, geſtamine ſellæ*, &c. Plautus Capteiveis: *Niſi cottidianò ſeſquiopus confeceris.* ubi perperam legas, *cottidianos*, vulgò. Sic idem ille Annò, non ſemel dixit, ut alibi notavi & correxi. Sic Cicero lib. IV. ad Atticum, Anniverſariò, item Voluntariò, Commodò, & plura. Heſternò etiam eadem ratione mihi lectum. *Idem.*

2 *Saxoque caput adflixit.*] In V.C. eſt, *alliſit*, non *adflixit*. Sed male. nam Tacitus id verbum accepit à Salluſtio, qui lib. 4. hiſt. dixit: *Aut mulcato corpore, in prora patibulo eminens adfligebatur.* & lib. 11. *Caput adfligebant*, & ipſe Tacitus infra lib. 14. *Fuſte caput adflixit.* Illud autem *alliſit*, videtur eſſe gloſſema verbi *adflixit.* Vrſinus. Cum indicarit, harum artium noſtrarum curioſiſſimus, F. Vrſinus reſtare in mſſ. *caput alliſit*: ambigo quid potius habere debeam, hoc ne an illud. inclino tamen magis in poſterius iſtud. Sic Val. Max. 9, 11. de Herennio Siculo: *Cum in carcerem duceretur, in ejus poſtem illiſo capite, in ipſo ignominiæ aditu concidit.* Sic Seneca de Lacone quodam, vas obſcœnum adferre domino abnuente; Epiſt. 77. *illiſum parieti caput rupit.* Gruterus.

3 *Qui pecunias.*] Recte. Sed forte melius, *quia pecunias.* Pichena. Varie vertunt, ſed puto falli omnes. nec enim vel ſolita tributa, vel etiam ab ipſo extra ordine impoſita intelligi vox *interceptas* patitur; neque etiam ad barbaros magnopere pertinebat, publicas pecunias ipſe depecularetur, an Romam mitteret; ſed interceptam ab aliquibus pecuniam, quæ ad publicos reditus pertinebat, acrius acerbiuſque, quam homines barbari & præferoces pati poſſent, exigere inſtituerat. *Freinshemius.* Plinius lib. 10. epiſt. 28. *Nunc reipubl. Pruſenſium impendia, redditus, debitores excutio, quod ex ipſo tractatu magis ac magis neceſſarium intelligo. Multa enim pecuniæ variis ex cauſis a privatis detinentur: præterea quædam minime legitimis ſumptibus erogantur.* Et epiſt. 34. *Erit enim pecunia, ex qua fiat, primum ea quam revocare à privatis & exigere jam cœpi.* Idem in Panegyr. c. 70. *Præfuerat provinciæ quæſtor unus ex candidatis, inque ea civitatis ampliſſimæ reditus egregia conſtitutione fundaverat.* Adde noſtrum lib. 13, 48, & quæ ad l. 2. an. 54, notavimus. *Gronovius.*

4 *Qui montium editis.*] Hi ſunt quos ὀρεινοὺς Θρᾷκας Thucydides ap-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 16 vol. 1

bant. Cauſſa motus, ſuper hominum ingenium, quod pati delectus, & validiſſimum quemque militiæ noſtræ dare aſpernabantur; ne regibus quidem parere niſi ex libidine ſoliti; aut ſi mitterent auxilia, ſuos ductores præficere, nec niſi adverſum accolas belligerare. Ac tum rumor inceſſerat fore, ut disjecti aliiſque nationibus permixti, diverſas in terras traherentur. Sed antequam arma inciperent, miſere legatos, *amicitiam, obſequiumque* memoraturos; *& manſura hæc, ſi nullo novo onere tentarentur: ſin ut victis ſervitium indiceretur, eſſe ſibi ferrum & juventutem, & promptum libertati, aut ad mortem animum.* Simul caſtella rupibus indita, conlatoſque illuc parentes & conjuges oſtentabant, *bellumque impeditum, arduum, cruentum*, minitabantur. At Sabinus, [1] donec 47
exercitus in unum conduceret, datis mitibus reſponſis, dum Pomponius Labeo è Mœſia cum legione, rex Rhœmetalces cum auxiliis popularium, qui fidem non mutaverant, veniret; addita præſenti copia, ad hoſtem pergit, compoſitum jam per anguſtias ſaltuum. quidam audentius apertis in collibus viſebantur: quos dux Romanus, acie ſuggreſſus, haud ægre pepulit, ſanguine barbarorum modico, ob propinqua ſuffugia. Mox caſtris in loco communitis, valida manu montem occupat, anguſtum, & æquali dorſo continuum uſque ad proxi-

appellat, deſcribitque libro 11. Παρειλήφει ἢ καὶ τῶν ὀρεινῶν Θρᾳκῶν τοὺς πολλοὺς τῶν αὐτονόμων καὶ μαχαιροφόρων, οἱ Δῖοι καλοῦνται), τὴν Ῥοδόπην οἱ πλεῖστοι οἰκοῦντες. Quod ait eos αὐτονόμους: idem Tacitus voluit, cùm hic ſcripſit, *ne regibus quidem niſi ex libidine parêre ſolitos.* Lipſius.

1 *Donec exercitus in unum conduceret.*] Non improbo. Mallem tamen, *exercitum.* vel, *conduceretur.* Pichena. Si bene attenderis, animadvertes alterumutrum horum, *donec exercitus in unum conduceret*, & *dum Pomponius Labeo cum legione* &c. *veniret*, prorſus eſſe ſupervacuum & idem omnino garrulitate inepta dicere. Qua poſſumus liberare Tacitum, ſi ſcribamus: *At Sabinus, donec exercitus in unum conduceret, datis mitibus reſponſis; cum Pomponius Labeo è Mœſia cum legione, rex Rhœmetalces cum auxiliis popularium, qui fidem non mutaverant, veniſſent, addita præſenti copia ad hoſtem pergit.* Neque aliter ab auctore fuiſſe cenſeo. *Gronovius.*

1 *Aut*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 16 vol. 1

proximum caſtellum, [1] quod magna vis armata aut incondita tuebatur. ſimul in ferociſſimos qui ante vallum [2] more gentis cum carminibus & tripudiis perſultabant, mittit delectos ſagittariorum. Ii dum eminus graſſabantur, [3] crebra & multa vulnera fecere; propius incedentes, eruptione ſubita turbati ſunt, receptique ſubſidio Sugambræ cohortis, quam Romanus promptam ad pericula, nec minus cantuum & armorum tumultu trucem, haud procul inſtruxerat.

48 Tranſlata dehinc caſtra hoſtem propter, relictis apud priora munimenta Thracibus, quos nobis adfuiſſe memoravi. iiſque permiſſum *vaſtare, urere, trahere prædas, dum populatio lucẽ intra ſiſteretur, noctemque in caſtris tutam & vigilem capeſſerent.* id primo ſervatum: mox verſi in luxum, [4] & raptis opulenti, omittere ſtationes; laſcivia epularum, aut ſomno & vino procumbere. Igitur hoſtes incuria eorum comperta, duo agmina parant; quorum altero populatores invaderentur, alii caſtra Romana adpugnarent, non ſpe capiendi, ſed ut clamore, telis, ſuo quiſque periculo intentus, ſonorem alterius prœlii non acciperet. tenebræ inſuper delectæ, augendam ad formidinem. Sed qui vallum legionum tentabant, facile pellun-

1 *Aut incondita.*] Rectè. Rhenanus, *at incondita*, præter Taciti mentem. *Lipſius.*

Quod magna vis armata, aut incondita.] Lego, *quod magna vis, aut incondita tuebatur.* Muretus. Aperte hæc diſcriminantur. *Inconditi*, dici ſolent, qui quocumque modo in faciem militarium copiarum non ſunt compoſiti: ſive arma eos, ſive diſciplina deficiat. *Freinsh.*

2 *More gentis.*] Notat barbaricum eum ritum eleganter Thucydides in oratione Braſidæ, l. IV. Οὗτοι δὲ τὴν μέλλησιν μὲν ἔχουσι τοῖς ἀπείροις φοβεράν. Καὶ γὰρ πλήθει ὄψεως δεινοὶ, καὶ βοῆς μεγέθει ἀφόρητοι. Ἥ τε διὰ κενῆς ἐπανάσεισις τῶν ὅπλων ἔχει τινὰ δήλωσιν ἀπειλῆς· προσμίξαι δὲ τοῖς ὑπομένουσιν αὐτὰ οὐχ ὅμοιοι. Vbi ſcribi velim, πλήξει ὄψεως. quod Tacitus tranſtulit ad Germanos, *corpus viſu torvum.* De hoc ritu in loco plura. *Lipſius.*

3 *Crebra & multa verbera.*] Scribe *Crebra & inulta.* impune enim vulnerabat hoſtes, donec eminus certabatur. *Freinsh.*

4 *Et raptis opulenti.*] Depravatus hic locus in vulgatis omnibus, ſenſuſque alio ductus, cum ſcriptum fuerit, & *capti opulentia.* At vera MSti lectio quam repoſui. *Pichena.*

1 Re-

luntur. Thracum auxilia [1] repentino incurſu territa,
cum pars munitionibus adjacerent, plures [2] extra pa-
larentur, tanto infenſius cæſi, quanto *perfugæ & prodi-
tores ferre arma ad ſuum patriæque ſervitium* incuſabantur.
Poſtera die Sabinus exercitum æquo loco oſtendit, ſi 49
barbari ſucceſſu noctis alacres, prœlium auderent. &
poſtquam caſtello, aut conjunctis [3] tumulis non degre-
diebantur, obſidium cœpit per præſidia, quæ opportune
[4] jam muniebat: dein foſſam [5] loricamque contexens,
quattuor millia paſſuum ambitu amplexus eſt: tum
paulatim, ut aquam pabulumque eriperet, contrahere
clauſtra, artaque circumdare: & ſtruebatur agger, un-
de ſaxa, haſtæ, ignes propinquum jam in hoſtem jace-
rentur. Sed nihil æque quam ſitis fatigabat, cum ingens
multitudo bellatorum, imbellium, uno reliquo fonte
uterentur. [6] Simul equi, armenta (ut mos barbaris)
juxta clauſa, egeſtate pabuli exanimari: adjacere cor-
pora hominum, quos vulnera, quos ſitis peremerat:
pol-

1 *Repentino incurſu.*] Ita MS. Alii, *repentino concurſu.* Idem.

2 *Extra palarentur.*] Et hoc ex Man. nam vulgo, *extra pabularentur.* Pichena. Adferunt ex vetuſtis codicibus: *palarentur.* Sic hiſtor. lib. 3. *Qui modo per agros fuga palabantur.* Colerus. *Palandi* verbo comprehenduntur omnes, qui quacumque de cauſa abfuiſſent. *Freinsh.*

3 *Tumulis non degrediebantur.*] Sic melius Man. quam vulgo, *digrediebantur.* *Degredi* enim, non *digredi*, dicitur, cum ex altiori loco in inferiorem deſcenditur. Quod verbum ſæpe in Livio emendavit Car. Sigonius. *Pichena.*

4 *Iam muniebat.*] An *immuniebat?* hoc eſt, in tumulis iſtis muniebat, ſicut infra 11, 19. *ne juſſa exuerent, præſidium immunivit.* Freinsh.

5 *Loricamque contexens.*] Id eſt, exiguum vallum, & ſæpè è cratibus, aut ſepis inſtar: ideoque hic, *contexens.* Vide Poliorcetica noſtra, lib. 11. Dial. 11. *Lipſius.*

Loricamque contexens.] *Lorica* Vitruvio ſepimentum eſt. *Ferrettus.*

6 *Simul æque armenta.*] Malim, *ſimulque armenta.* Poſſit etiam, *Simul equi, armenta;* Sed hoc præfero. *Lipſius.*

Simul æque armenta.] Videtur illud, *æque* repetitum ex præcedente verſu, & fortaſſe legendum: *ſimulque armenta.* Vrſinus. Vocem, *equi*, reſtituit Lipſius. Veriſſime. nam & Man. indicat, qui abſque diphthongo habet, *eque.* Male vulgo, *æque.* Pichena. Habuerim vocem primam, pro gloſſemate. Qui emendant, *ſimul equi, armenta,* &c. argute quidem inſiſtunt apicibus literarum. Sed cui bono hic hominibus iſtis equi? eorum uſus rarior in montibus: itaque vel expellendi fuerant. *Gruterus.*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 16 vol. 1

pollui cuncta ſanie, odore, contactu. Rebuſque turbatis, [1] malum extremum diſcordia acceſſit; his deditionem, aliis mortem, & mutuos inter ſe ictus parantibus. & erant qui *non inultum exitium, ſed eruptionem* ſuaderent, neque ignobiles, quamvis diverſi ſententiis.

50 [2] Verum è ducibus, Dinis provectus ſenecta, & longo uſu vim atque clementiam Romanam edoctus, *ponenda arma, unum adflictis id remedium*, diſſerebat. Primuſque ſe cum conjuge & liberis victori permiſit: ſecuti ætate aut ſexu imbecilli, & quibus major vitæ quam gloriæ cupido. At juventus Tarſam inter & Tureſim diſtrahebatur. utrique deſtinatum [3] cum libertate occidere: ſed Tarſa *properum finem, abrumpendas pariter ſpes ac metus* clamitans, dedit exemplum, demiſſo in pectus ferro. nec defuere qui eodem modo oppeterent. Tureſis ſua cum manu noctem opperitur, haud neſcio duce noſtro. Igitur firmatæ ſtationes denſioribus globis. & ingruebat nox nimbo atrox, hoſtiſque clamore turbido, modo per vaſtum ſilentium, incertos obſeſſores effecerat: cum Sabinus circumire, hortari, *ne ad ambigua ſonitus, aut ſimu-*

1 *Malum extremum diſcordia.*] Neque nollem, *malorum extremum*. Ceterum ad vitam & uſum notanda gnome. quam adfirmat item Polybius lib. v. Διόπερ ἦν, inquit, ἀμφισβητήσεως, φιλοτιμίας, ὀργῆς τῆς ἐν ἀλλήλοις πάντα πλήρη. Τοῦτο γὰρ δὴ φιλεῖ γίγνεσθαι, καὶ περὶ κοινὰ πράγματα καὶ περὶ τοὺς κατ' ἰδίαν βίους, ὅταν ἐλλείπωσιν αἱ χορηγίαι ταῖς ἑκάστων ἐπιβολάς: *Quamobrem ſuſpicionis, contentionis, iræ omnia plena erant. Hoc enim & in publicis & in privatis rebus uſuvenire ſolet, cum incepta noſtra deſerunt ſucceſſus & ſumptus.* Hæc talia, quiſquis vir es, obſerva & decerpe, ſerios hiſtoriarum fructus. *Lipſius.*

1 *Verum è ducibus.*] *Verum*, hæc particula ſervit diſtributioni partium. Supra enim collegerat ſententias diverſas, hic diſtincte proponit ſingulas. Sic 3, 61. *Aphrodiſienſes & Stratonicenſes, Iovis & Triviæ religionem tuebantur.* Non nemo mutavit in *Et*; quod videri poſſet novam inſuper ſententiam adferre, non explicare propoſitas. *Freinsh.*

2 *Cum libertate.*] Quidam *pro libertate*. Sed magnum diſcrimen eſt: *pro libertate occidunt*, qui ad eam liberis ſuis patriæque conſervandam moriuntur; *cum libertate*, qui ſimul cum illa intereunt. Sic pro libertate mortui ſunt, qui adverſus Tarquinios, Porſenam, Pyrrhum pugnaverunt; cum libertate, Numantini, Saguntini, & alii. Tacitus ſignificanter dixit, *cum libertate occidere*; h. e. non ſupereſſe libertati. Simili ſenſu ſupra

2, 15.

ſimulationem quietis, caſum inſidiantibus aperirent, ſed ſua quiſque munia ſervarent immoti, teliſque non in falſum jactis. Interea barbari catervis decurrentes, [1] nunc in vallum 51
manualia ſaxa, præuſtas ſudes, deciſa [2] robora jacere: nunc virgultis, & cratibus, & corporibus exanimis, complere foſſas: quidam pontes & ſcalas ante fabricati inferre [3] propugnaculis, eaque prenſare, detrahere, & adverſus reſiſtentis cominus niti: miles contra deturbare telis, pellere umbonibus; [4] muralia pila, congeſtas lapidum moles provolvere. His partæ victoriæ ſpes, & ſi cedant, inſignitius flagitium; illis extrema jam ſalus, & adſiſtentes pleriſque matres & conjuges, earumque lamenta addunt animos. nox aliis in audaciam, aliis [5] ad formidinem opportuna; incerti ictus, vulnera improviſa, ſuorum atque hoſtium ignoratio; & mon-

2, 15. *Tenere libertatem, aut mori ante ſervitium:* h.e. defendere libertatem, aut ſimul cum illa oppetere. *Idem.*

1 *Nunc in vallum.*] Nomen id quidem accepit à *vallis*, eoque reſpondet ei vocabulum Hiſp. *eſtacada*; & Itali 11. *ſteccato:* ſed re differunt, quia vulgaribus hiſce vocibus nihil intelligitur aliud, quam valli ſive ſtipites recta ſerie defixi. Sed in munitionibus Romanis non nudi ſtipites cædebantur; verum δύο κεραίας ἢ τρεῖς ἔχοντες, ὅτε δὲ πλείστας, τέτταρας, ait Polyb. 17, 13. quod ſic vertit Livius parte lib. 33. recens reperta; *Romanus læves & bifurcos pleroſque & trium aut complurium* (Vides ex Polyb. legendum eſſe *quum plurimum*) *quatuor ramorum vallos cædit.* quos ita defigebant, ut inter ſe connecterentur implicarenturque; tunc adgeſto ceſpite magis etiam vinciebant atque confirmabant. *Idem.*

2 *Robora.*] Cum in vallum jaci potuiſſe non putaret, de *ſudibus* id eſt opinatus; explicavitque iis, tanquam arietibus ſcilicet, incurriſſe in vallum, idque pulſaſſe. Sed intelligi poſſunt ea robora vel machinis conjecta, vel ſi harum uſum barbaris adimamus, ex ſuperioribus locis devoluta, quod quidem vero ſimilius cenſeo. *Idem.*

3 *Propugnacula.*] Turres accipiunt forſan non male, nam & *turribus* munita fuiſſe caſtra Rom. certum eſt ex hiſtoriis. quas tamen non niſi in ſtatis, & diuturnioribus ſedibus credendum eſt habuiſſe, ait Lipſius de Mil. Rom. 5, 5. *Idem.*

4 *Muralia pila.*] Quæ propugnatores deſuper in hoſtem mittebant, pondere graviore majorique ex commodo loco niſu. graviora enim firmioraque erant pilis in acie vibrari ſolitis, ideoque pilorum ejuſmodi tantum in defenſionibus murorum vallorumque mentio. Cæſ. de bell. Gall. 7, 82. *Ex vallo & turribus tranſjecti pilis muralibus interibant.* Idem.

5 *Ad formidinem opportuna.*] Non nox cauſa fuit, ut alii audaces redderentur, alii timidi: ſed iis qui jam ante audaces erant, præbebat occaſionem invadendi hoſtem incertum at-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 16 vol. 1

montis anfractu repercuſſæ velut à tergo voces, adeo cuncta miſcuerant, ut quædam munimenta Romani quaſi perrupta omiſerint. neque tamen [1] pervaſere hoſtes niſi admodum pauci: ceteros, deleto promptiſſimo quoque aut ſaucio, adpetente jam luce truſere ad ſumma caſtelli. ubi tandem coacta deditio, & proxima [2] ſponte incolarum recepta. reliquis, quo minus vi aut obſidio ſubigerentur, præmatura montis Hæmi &
52 ſæva hiems ſubvenit. At Romæ commota principis domo, ut ſeries futuri in Agrippinam exitii inciperet, [3] Claudia Pulchra ſobrina ejus poſtulatur, accuſante [4] Domitio Afro. Is [5] recens prætura, modicus dignationis, & quoquo facinore properus clareſcere, *crimen impudicitiæ, adulterum Furnium, veneficia in principem & devotiones* objectabat. Agrippina ſemper atrox, tum & periculo propinquæ accenſa, pergit ad Tiberium, ac forte ſacrificantem patri repperit. [6] quo initio invidiæ,

Non

que incautum; iis autem, qui jam ante timidi erant, occaſionem fugitandi, latitandi &c. *Idem.*

1 *Pervaſere.*] Hoc eſt, evaſere per munimenta quibus cincti incluſique erant. *Idem.*

2 *Sponte incolarum recepta.*] Ne minimum quidem dubitavi, quin hanc Mureti correctionem reciperem. Male antea, *ſponte inimicorum.* Error ortus à Man. qui corrupte habet, *ſponte incorum:* nec ſyllaba deficiens, ſuo loco repoſita fuerat. Simili modo Tac. lib. 13. *cetera terrore, & alia ſponte incolarum, in deditionem veniebant.* Pichena.

3 *Claudia Pulchra ſobrina.*] Dionem adi, qui hiſtoriam hancce recenſuit inter acta Caji, ubi de Domitio. Sobrina hæc Claudia quomodo Agrippinæ fuerit, nondum repperi: hoc tantum, filium ejus Quinctilium Varum, deſponſum filiæ Germanici. quod oſtendo infra. *Lipſius.*

4 *Domitio Afro.*] Vide Dionem lib. 58. *Muretus.*

5 *Recens prætura.*] Saltem demonſtrandi noſcendique hominis cauſa hoc adjicitur: aut ſi quid amplius, hoc magis ineſt, ut oſtendatur modica ejus fuiſſe dignatio; quam ut exaggeretur ea, & quaſi ab incepto minus commendabili abſterrere eum debuiſſet, inculcetur. *Freinsh.*

6 *Quo initio invidiæ.*] *Vituperii* vertunt; ſed hoc apertius videtur, illud tectius: adeo, ut hujus loci ſenſui convenire videatur noſtras, *Stichlen.* h. e. acutis ſed tectis dicteriis convulnerare. Nam quod exponunt, ad concitandum ei odium, quod alias bonum eſt, huc non quadrat: apud quem enim concitaret ei odium Agrippina, quum coram ſolo, aut certe pauciſſimis, iiſque, ut credibile eſt, nullius momenti hominibus præſentibus, loqueretur? Ital. 11. *diſſogar lo ſdegno;* quod adludit ſenſui, non

ſa-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 16 vol. 1

Non ejuſdem, ait, *mactare divo Auguſto victimas, & poſteros ejus inſectari. non in effigies mutas divinum ſpiritum transfuſum;* [1] *ſed imaginem veram cœleſti ſanguine ortam* [2] *intelligere diſcrimen,* [3] *ſuſcipere ſordes.* [4] *fruſtra Pulchram præſcribi, cui ſola exitii cauſſa ſit, quod Agrippinam ſtulte prorſus ad cultum delegerit, oblita Soſiæ ob eadem adflictæ.* Audita hæc raram occulti pectoris vocem elicuere, correptamque [5] Græco verſu admonuit: [6] *ideo lædi, quia non regnaret.* Pulchra, & Furnius damnantur. Afer primoribus oratorum additus, divulgato ingenio, & ſecuta adſeveratione Cæſaris, qua [7] *ſuo jure diſertum* eum appellavit. mox

ſatisfacit. Ceteri quoque aliquam harum opinionum præferunt. enimvero, ut alias quoque dixi, difficile eſt cujuſcumque ſermonis vocabulo exprimere, quod per *invidiam* intellexerunt Romani. *Idem.*

1 *Sed imaginem veram.*] Aſſentior Mureto, *ſe imaginem.*

Sed imaginem veram.] Muretus, *ſe imaginem veram.* Recte. *Acidalius.* Nonnulli legunt: *ſe imaginem veram.* dubitant nimirum, ne de Auguſti ſimulacro poſſit intelligi. quod falſum eſſet, cum Auguſtus ipſe hic ſit cœleſtis ſanguis. Sed in lectione vulgata eadem vis. Vt dicat Agrippina: Sed mea hæc vera imago, ex illo cœleſti ſanguine Auguſti orta, imminens ſibi periculum intelligit, habitumque reorum ſuſcipit. *Pichena.* Mallem etiam paullo tectius: *ſed imaginem veram, cœleſti ſanguine ortos, intelligere diſcrimen.* Gronovius.

2 *Intelligere diſcrimen.*] Periculum ſcire, quod immineret, *ſordes ſuſcipere*, ut in reatu propinquorum. De ſe Agrippina ſentit. *Lipſius.*

3 *Suſcipere ſordes.*] Hoc ad Agrippinam, quæ ipſa in ſordibus, ut videtur, ob reatum Pulchræ ſobrinæ. *Idem.*

4 *Fruſtra pulchram præſcribi.*] Hoc eſt, nomen obtendi, tamquam ipſa tantum, non etiam magis Agrippina peteretur. *Freinsh.*

5 *Græco verſu admonuit.*] Suetonius extulit, *Si non dominaris filiola, injuriam accipere exiſtimas?* Ex quo Canterus noſter divinat, Εἰ μὴ κρατεῖς, τεκνίον, ὑβρίζεσθαι δοκεῖς. Sed non eſt dubium quin ad Iaſonis vocem aſpexerit Tiberius, quam ille in Tragœdia quapiam emiſerit. cujus mens hæc & verba apud Ariſtotelem III. Polit. cap. III. Καὶ διὰ τοῦτ' ἴσως Ἰάσων ἔφη, πεινῆν ὅτε μὴ τυραννοῖ, ὡς οὐκ ἐπιστάμενος ἰδιώτης εἶναι: *& ob hoc non injuria Iaſon dixit, Lædi ſe quia non regnaret: ſcilicet inſcius privatum agere.* Lipſius.

6 *Num ideo lædi.*] Ὅτι μὴ τυραννεῖς, τέκνον, ὑβρίζεσθαι δοκεῖς. tametſi alia Canterus noſter. *Muretus.* Ad hanc lectionem præivit mihi Man. qui habet: *non ideo lædi.* in vulgatis prior illa nota ſublata fuit, ut abſque interrogatione verba pronunciarentur. Rectius ſic. nam & Sueton. 53. interrogative hæc exprimit: *Si non dominaris, filiola, injuriam te accipere exiſtimas.* Pichena.

7 *Suo jure diſertum.*] Et ſane magnificat eum ubique Quinctilianus, quem ſenem ab ſe adoleſcentulo cultum ait, lib. V. *Lipſius.*

Iure ſuo diſertum eſſe.] Nove & ſacute

mox capeſſendis accuſationibus, aut reos tutando, proſperiore eloquentiæ quam morum forma fuit: niſi quod ætas extrema multum etiam eloquentiæ dempſit, dum feſſa mente retinet ſilentii impatientiam. At Agrippina pervicax iræ, & morbo corporis implicata, cum viſeret eam Cæſar, profuſis diu ac per ſilentium lacrymis, mox invidiam & preces orditur: *ſubveniret ſolitudini, daret maritum: habilem adhuc juventam ſibi, neque aliud probis quam ex matrimonio ſolatium:* [1] *eſſe in civitate*

acute dictum eſt: nam *jure ſuo* quid facere poſſe, nota & uſitata phraſis erat, in eo qui poteſtatem cujuſque rei ſuo arbitrio jureque exequendæ habebat, neque alienum nutum mandatumque reſpicere cogeretur. Plaut. in Capt. 2, 1, 47. *Qui antehac pro jure imperitabam meo, nunc te oro per precem.* Simillimus noſtro locus in Cic. pro Arch. 8. *ſuo jure noſter ille Ennius ſanctos appellat poëtas:* nam *ſuo jure* non ad Ennium, ſed poëtas pertinere, ſubſequens evincit ratio; *quod quaſi deorum aliquo dono, atque munere commendati nobis eſſe videantur.* Sic apud Auctor. de cauſis corruptæ eloq. 25. *Calvus & Aſinius* &c. *ſuo jure & prioribus & ſequentibus anteponuntur.* Eodem ferme ſenſu, quo poſtea uſurpari cepit *ipſo jure.* l. 3. C. ſi adverſ. libert. *non per in integrum reſtitutionem, ſed ipſo jure:* ita videlicet ut nihil opus ſit facto vel auxilio prætoris. *Freinsh.*

1 *Eſſe in civitate Germanici.*] Non ego medicus huic loco: vidi qui legeret: *eſſe in civitate, qui Germanici c.* Sed in manuſcripto cum palam lacuna ſit, *civitate . . . . Germanici,* cur non defectum arbitremur? *Lipſius.*

Eſſe in civitate.] Inter hæc, & illa verba, *Germanici conjugem,* neminem arbitror eſſe, qui aliquid non deſideret. *Ferrettus.* Ego ita reſtituo: *eſſe in civitate qui Germanici conjugem, ac liberos ejus recipere dignaretur.* *Vettranius.* Sic & Muretus. Videtur ex v. c. legendum: *Eſſe in civitate pateretur Germanici conjugem,* &c. Nam in libris vulgatis deeſt verbum, *pateretur.* Vrſinus. Conatus Vettranii non eſt omnino improbandus: qui enim melius odium preceſque percipi vellent, quibus conſtant Agrippinæ verba? ad preces hæc ſpectant: *ſubveniret ſolitudini, daret maritum.* Odium hujuſmodi conflant, *eſſe in civitate, qui Germanici conjugem, ac liberos ejus recipere dignaretur.* quaſi dicat: huccine, ſocer, evaſimus tua vulgata apud omnes in nos ſimultate, ut conjux, & proles Germanici magnifaciamus, ſi quis nos in uxorem, & in privignos recipere dignetur? minor equidem dignatur conjugio potentioris. Virg. 3. Æn. *Conjugio Anchiſa Veneris dignate ſuperbo.* Verum correctiones immane quantum ſemper averſatus ſum: quapropter integra mihi ſunt, ſed punctis non rite diſtincta ſcriberem. *Neque aliud probis, quam ex matrimonio ſolatium eſſe in civitate;* Vbi preces? *ſubveniret ſolitudini, daret maritum.* de odio non eſt quod labores: *Germanici conjugem, ac liberos ejus recipere dignaretur.* curam noſtrûm (ait illa) tandem, ô Tiberi gere, meque nuptum collocando cunctis oſtende, te liberos, & conjugem Germanici non amplius dedignari. An odii parum ex his? filii (& cujus filii) uxorem natoſque nunquam foviſſe? Hæc mea qualiacunque ſint firmantur à ſimili-

tudi-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 16 vol. 1

te .... *Germanici conjugem: ac liberos ejus recipere dignarentur.* Sed Cæſar non ignarus quantum [1] ex Repub. peteretur; ne tamen offenſionis aut metus manifeſtus foret, ſine reſponſo, quamquam inſtantem, reliquit. Id ego à ſcriptoribus annalium non traditum, repperi in [2] commentariis Agrippinæ filiæ: quæ Neronis principis mater, vitam ſuam & caſus ſuorum poſteris memoravit. Ceterum Sejanus mærentem & improvidam al- 54
tius perculit, [3] immiſſis qui per ſpeciem amicitiæ mone-

tudine verbi, *ſubveniret*, *daret*, *dignaretur*. Salinerius. Duximus fere neceſſarium, reponere propria Manuſcripti verba, diſtinctionem, & defectum, ut quilibet fruſtra ſe laborare videat in illis emendandis. *Ex matrimonio ſolatium: eſſe in civitate .... Germanici*. Neque ego veteres correctores laudaverim, qui talem lacunam neglexerunt, neque de illa ſaltem teſtati ſunt. Ex eodem Man. reſtitui etiam verbum, *dignarentur*, vulgo, *dignaretur*. Pichena. Prodidit optimus Pichena legi in mſ. unico: *dignarentur*, & vacui aliquid relictum ante *Germanici*. Equidem putarim excidiſſe voculam ob ſimilitudinem quæ ei cum ſyllaba præcedenti, ac fuiſſe forſan: *eſſe in civitate Germanici qui conjugem ac liberos ejus recipere dignarentur.* non ita, inquit, eviluit memoria Germanici, quin facile reperias, qui mihi, qui liberis meis, & maritum agat, & tutorem. *Gruterus.* Offendor hercle & ipſe in ſententia. Non enim ita demiſſi animi Agrippina, ut ſic de ſe: potius, *eſſe in civitate, quem Germanici conjugem ac liberos ejus recipere dignaretur.* hoc ſenſu, eſſe, quem dignaretur ſeu dignum haberet, ut Germanici conjugem liberoſque reciperet. Qui tamen ipſe ſenſus etiam fieri ex altera illa lectione poteſt, ſi *dignaretur* paſſive accipias, dignus haberetur; qui cenſeretur dignus recipere Germanici conjugem & liberos. Nam hoc omnino videtur velle, inveniri etiam ſe dignum maritum in urbe poſſe. *Acidalius.* Nobiliſſ. atque amœniſſimi ingenii vir, Fr. Malherbius pro *in civitate*, exili mutatione, *in ea ætate* legendum eſſe mihi dixit. Qua re nil certius eſt. Nam jam ante juventam ſuam Cæſari objecerat Agrippina. Error ille quam facili librariorum lapſu contingere potuerit, nemini qui in hiſce ſtudiis paululum eſt verſatus, obſcurum eſſe poteſt. *Gevartius.*

1 *Ex Rep. peteretur.*] Cui, illo conjugio cum Auguſti nepte, velut alterum caput dabatur. Ideo de *metu* ſequitur, quem ſilentio diſſimulavit. *Lipſius.*

2 *Commentariis Agrippinæ filiæ.*] Quæ mulier perita & induſtria præter ſexum. Citat eam Plinius indice libri VII. vocatque Agrippinam Claudii: ſcilicet uxorem. Et libro VII. *Neronem paullo ante principem, pedibus genitum parens ejus ſcribit Agrippina.* Non pertinent ad hanc, ut vir doctus nuper cenſuit, Auguſti laudes apud Suetonium cap. LXXXVI. *Et quadam epiſtola Agrippinæ neptis ingenium collaudans: Sed opus eſt, inquit, dare te operam ne moleſte ſcribas aut loquare.* Manifeſtus eſt ἀναχρονισμός. Pertinent ad matrem hujus, quæ Auguſto neptis: iſta proneptis. Nec dubium, quin hæc quidem vivo Auguſto plane adhuc puera. *Idem.*

3 *Immiſſis.*] Secretis ſcilicet inſtiga-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 16 vol. 1

nerent, *paratum ei venenum, vitandas ſoceri epulas.* Atque illa ſimulationum neſcia, cum propter diſcumberet, non vultu aut ſermone flecti, nullos attingere cibos; donec advertit Tiberius forte, an quia audiverat. idque quo acrius experiretur, poma ut erant adpoſita laudans, nurui ſua manu tradidit. aucta ex eo ſuſpicio Agrippinæ, & intacta ore, [1] ſervis tramiſit. nec tamen Tiberii vox coram ſecuta, ſed obverſus ad matrem, *non mirum,* ait, *ſi quid ſeverius in eam ſtatuiſſet, à qua veneficii inſimularetur.* Inde rumor, *parari exitium; neque id imperatorem palam audere, ſecretum ad perpetrandum quæri.*

55 Sed Cæſar [2] quo famam averteret, adeſſe frequens ſenatui, legatoſque Aſiæ ambigentes *quanam in civitate* [3] *templum ſtatueretur*, pluris per dies audivit. Undecim urbes certabant pari ambitione, viribus diverſæ. neque multum inter ſe diſtantia memorabant, *de vetuſtate generis, ſtudio in populum Romanum,* [3] *per bella Perſi* [4] *& Ariſtoni-*

ſtigationibus mandatiſque. nam nonnulli videntur accepiſſe, tamquam Agrippinæ nunciaſſent illi, ſe ab Sejano mitti. Sed hoc eſſet *miſſus*; non *immiſſus*: quod vix unquam bono eo ſignificatu reperias. *Freinsh.*

1 *Servus tramiſit.*] Qui ad fulcra lecti, ex more. *Lipſius.*

2 *Famam averteret.*] Et populi ſermones alibi occuparet. Eo enim fine ipſe in Senatu creber, & res illuſtriores actæ; ne vacare ipſe privatis videretur, neve populo de iis loqui eſſet. *Idem.*

Quo famam averteret.] An frequens ſenatui adfuit, ut aliis negotiis diſtrictus, ſe à cogitationibus illis alienum oſtenderet, & ſic vulgi rumor langueſceret? An cum rumor eſſet, ſecretum ad perpetrandum facinus quæri, ipſe falſum arguere voluit, cum Romæ, & in ſenatu frequens ab omnibus conſpiceretur? An potius hac arte illos vulgi ſermones alio traducere voluit, cum novis Aſiæ negotiis omnes intenti futuri eſſent? Hanc certe, pro reliquis Tiberii artibus, Taciti mentem crediderim. Plin. Paneg. ad Trajanum: *Non ut flagitii tibi conſcius, ab inſectatione ejus averteres famam; nec ut triſtes hominum mæſtoſque ſermones lætiore materia detineres.* Pichena. Suetonius Calig. 48. *Confeſtimque urbem petiit, deflexa omni acerbitate in Senatum, cui ad avertendos tantorum dedecorum rumores palam minabatur.* Nota fabula de cane Alcibiadis. *Gronovius.*

3 *Templum ſtatueretur.*] Illud, quod deſtinatum Tiberio & Senatui, à communi Aſiæ. *Lipſius.*

4 *Per bella Perſi.*] Quem vicit L. Æmilius Paulus. *Plutarch.* in ejus vita. *Muretus.*

5 *Et Ariſtonici.*] Filii Eumenis ex pellice, qui à Perperna domitus, à M' Aquilio, anno 624. poſt R. C. captus, & in carcere, juſſu Senatus, ſtrangula-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 16 vol. 1

nici aliorumque regum. [1] Verum Hypæpeni [2] Trallianique [3] Laodicenis & Magnetibus ſimul tramiſſi, ut parum validi. Ne Ilienſes quidem, cum *parentem urbis Romæ Trojam* referrent, niſi antiquitatis gloria pollebant. paulum addubitatum, quod Halicarnaſſii *mille & ducentos per annos* [4] *nullo motu terræ nutaviſſe ſedes ſuas*, [5] *vivoque in ſaxo fundamenta templi adſeveraverant*. Pergamenos (eo ipſo nitebantur) æde Auguſto ibi ſita, ſatis adeptos creditum. Epheſii, Mileſiique, hi Apollinis, illi Dianæ cærimonia occupaviſſe civitates viſi. Ita Sardianos inter, Smyrnæoſque deliberatum. Sardiani decretum Etruriæ recitavere, ut conſanguinei. nam *Tyrrhenum Lydumque* [6] *Atye rege genitos, ob multitudinem diviſiſſe gentem: Lydum patriis in terris reſediſſe; Tyrrheno datum novas ut conderet ſedes. & ducum è nominibus indita vocabula, illis per Aſiam, his in Italia: auctamque adhuc Lydorum opulentiam, miſſis in Græciam populis,* [7] *cui mox à Pelope nomen.* ſi-

latus eſt. Livius in Epitoma 59. Iuſtin. lib. 37. Strabo lib. 14. Cic. Philipp. 11. *Idem.*

1 *Verum Hypæpeni.*] Ὕπαιπα πόλις Λυδίας, ὑπὸ τὸ αἶπος, καλλίστας ἔχει γυναῖκας. δῶρον Ἀφροδίτης. Stephan. περὶ πόλεων. Ovid. de Arachne. *Orta domo parva, parvis habitabat Hypæpis.* Meminit & Strabo lib. 13. *Idem.*

2 *Trallianique.*] De Trallibus multa idem Strabo lib. 14. *Idem.*

3 *Laodicenis ac Magnetibus.*] De his idem Strabo lib. 12. Synesius in Epiſtolis:

Ἀσπίδα, φεῦνον, ὄφιν τε Λαοδικέας περίφευγε,
Καὶ κύνα λυσσητῆρα, καὶ πάλι Λαοδικέας.

Idem.

Magnetibus ſimul.] *Simul*, conſtructum à Tacito, ut ἅμα apud Græcos. *Idem.*

4 *Nullo motu terræ.*] Cum tamen crebri ibi ſint terræ motus. Strabo: σχεδὸν δὲ δ᾽ εὔσειστός ἐστι, καὶ πᾶσα ἡ περὶ τὸν Μαίανδρον χώρα. Idem.

5 *Vivoque in ſaxo fundamenta templi.*] Non templi olim conſtructi, ſed conſtruendi. *Pichena.*

6 *Atye rege genitos.*] Atys Herculis & Omphales filius, è duobus filiis ſorte jacta alterum retinuit Lydum nomine, alterum in Italiam miſit coloniæ deducendæ: cui nomen Tyrrhenus, & ab eo Tyrrhenia terra. Ita fere Strabo libro V. convenienter ad Taciti verba: & Tertullianus, De ſpectaculis, *Lydos ex Aſia tranſvenas in Etruria conſediſſe Timæus refert, duce Tyrrheno, qui fratri ſucceſſerat*, (lego, *ceſſerat*, ſive, *ſeceſſerat*) *regni contentione*. Paullo diverſus tamen ab iſtis Dionyſius lib. 1. quem licet legas, Vellejumque libro 1. *Lipſius.*

7 *Cui mox à Pelope nomen.*] Quem Pelopem vulgo Phrygem, Pauſanias & quidam Lydum faciunt. *Idem.*

ſimul *litteras imperatorum, & icta nobiſcum fœdera bello Macedonum, ubertatemque fluminum ſuorum, temperiem cœli, ac*
56 *dites circum terras* memorabant. At Smyrnæi repetita vetuſtate, 1 *ſeu Tantalus Iove ortus illos, ſive Theſeus divina & ipſe ſtirpe,* 2 *ſive una Amazonum condidiſſet*; tranſcendere ad ea, quis maxime fidebant in populum Romanum officiis, miſſa navali copia non modo externa ad bella, ſed quæ in Italia tolerabantur: 3 *ſeque primos templum urbis Romæ ſtatuiſſe,* 4 *M. Porcio conſule,* 5 *magnis quidem*

1 *Seu Tantalus Iove ortus.*] Variantes has ſententias ſuper condita Smyrna notabis paſſim. De Theſeo & Athenienſibus, ſenſit Epigrammatarius lib. IV. Εἰς εἰκόνα Πεισιστράτου. ubi Athenienſes hoc argumento Homerum ſibi vindicant:

Ἡμέτερος γὰρ ἐκεῖνος ὁ χρύσεος ἦν πολιήτης,
Εἴπερ Ἀθηναῖοι Σμύρναν ἀπῳκίσαμεν.

De Amazone, quæ nomen Smyrnæ à ſe dederit, initio libri XIV. Strabo. Ceterum lapides nummique hoc opidum Zmyrnam ſcribunt, non ut obtinuit per Sigma. *Idem.*

2 *Sive una Amazonum.*] Smyrna nomine Straboni lib. 24. Zmyrna eſt, ut notavi pridem in Philippicas M. Tullii. *Muretus.*

3 *Se primos templum urbis.*] Obſervabit Philologus. Accidit hoc anno urbis DLVIII. Secuti exemplum ſunt Alabandenſes annis XXIV. circiter poſterius. gloriantur apud Livium, lib. XLIII. *Alabandenſes templum urbis Romæ ſe feciſſe commemoraverunt, ludoſque anniverſarios ei Divæ inſtituiſſe.* Prudentius de hac Dea:

——colitur nam ſanguine & ipſa
More deæ, nomenque loci ceu numen habetur:
Atque Vrbis Veneriſque pari ſe culmine tollunt
Templa, ſimul geminis adolentur thura deabus.

Vbi vides commune Romæ templum in ipſa urbe cum Venere fuiſſe. Ad hanc quoque Divam ille poëta:

Exaudi regina tui pulcherrima mundi
Inter ſidereos Roma recepta polos.

Claudianus in monte Palatino collocat, lib. II. De laudib. Stilic. ubi Provincias facit Romæ ſupplicantes:

Conveniunt ad tecta Deæ, quæ candida lucent
Monte Palatino.

Lipſius.

Primos templum urbis Romæ ſtatuiſſe.] Idem Pergamenos feciſſe, dixit paulo ſupra. At de urbis Romæ templo in ipſa Roma, meminit Spart. in Adriano. & Amm. Marcell. lib. 16. Quod fortaſſe deridens HormiſdaRegulus, qui urbem cum Conſtantio imperatore perluſtraverat, interrogatus ab eo, quid de Roma ſentiret: id tantum ſibi placuiſſe reſpondit, quod didiciſſet, ibi quoque homines mori: ut idem Ammianus refert. Apud quem Roma, *Vrbs æterna*, ſæpiſſime appellatur: eodemque cognomento apud Icc. & illius ævi ſcriptores. *Pichena.*

4 *M. Porcio Coſ.*] Cum L. Valerio Flacco, anno V. C. 559. *Muretus.*

5 *Magnis quidem rebus.*] Nonnemo plane invertit: nondum quidem ad ſummum elatis, magnis tamen. per quæ neceſſario vis etiam argumenti invertitur, quo Smyrnæi nitebantur;

do-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 16 vol. 1

dem jam populi Romani rebus, nondum tamen ad ſummum elatis, ſtante adhuc Punica urbe, & validis per Aſiam regibus. ſimul *L. Sullam teſtem* adferebant, *graviſſimo in diſcrimine exercitus, ob aſperitatem hiemis, & penuriam veſtis, cum id Smyrnam* [1] *in concionem nunciatum foret, omnes qui adſtabant detraxiſſe corpori tegmina, noſtriſque legionibus miſiſſe.* Ita rogati ſententiam patres, Smyrnæos prætulerunt. Cenſuitque Vibius Marſus, *ut M. Lepido, cui ea provincia obvenerat,* [2] *ſuper numerum legaretur qui templi curam ſuſciperet.* & [3] quia Lepidus ipſe deligere per modeſtiam abnuebat, Valerius Naſo è prætoriis ſorte miſſus eſt. Inter quæ diu meditato, prolatoque ſæpius 57
conſilio, [4] tandem Cæſar in Campaniam, ſpecie dedican-

docentes coluiſſe ſe Romam, quo tempore potuiſſet adhuc non coli. *Freinshemius.*

1 *In concionem nunciatum foret.*] Aliis legendum videbatur, *in concione*, cum nullus in hoc nuncio motus appareat. tamen vulgata etiam lectio recte ſe habet. nam, *nunciatum*, fere idem ac perlatum. *Pichena.*

2 *Super numerum legaretur.*] Proconſulibus erant legati, tum quidem certo numero, ut hic legimus: nunc autem ob extraordinarium negotium, permittebatur Lepido, ut ſibi legaret aliquem ſupernumerarium, qui id exſequeretur. *Freinsh.*

3 *Quia Lepidus ipſe diligi ſe.*] Scribe, *diligi à ſe.* Mercerus. Muretus tamen vocem *Lepidus* delebat, alio ſenſu. tanquam ipſe Vibius Marſus, qui de legato ſuper numerum cenſuerat, ſe diligi abnuerit. Et hercle movet in hanc ſententiam vocula *ipſe*, quæ ſi de Lepido capienda, non videtur addenda neceſſario fuiſſe. Niſi tamen aliquis etiam *ipſo* audeat mutare: *Et quia Lepidus ipſo diligi à ſe*, id eſt à ſe ipſo diligi. Omnino ſi *ipſe* de Lepido dictum eſſet, dixiſſet potius Tacitus: *Et quia Lepidus ab ſe diligere per modeſtiam abnuebat.* Venit in mentem *ipſe* mutari poſſe *ab ſe*, & concinnari aliter verba in hunc modum: *Et quia Lepidus ipſe diligi quaſi per modeſtiam abnuebat. Quaſi* perite facillimum fuit. Nihil tamen definio. *Acidalius.* Rectius M S. *Et quia Lepidus ipſe deligere per modeſtiam abnuebat.* Mittebantur quidem in provincias legati, conſenſu ac decreto Senatus: electio tamen ſolebat plerunque ipſis Proconſulibus permitti. Livius lib. 44. *Senatus Cn. Servilio conſuli negotium dedit, ut in Macedoniam, quos L. Æmilio videretur, legaret.* & alibi apud eundem Livium, frater fratrem, filius patrem, ſibi legaſſe dicitur. Quem morem violatum Cicero Vatinio objiciens, ait: *Audire de te cupio, quo tandem S. C. legatus ſis, ne hoc quidem Senatui relinquebas, quod nemo unquam ademit, ut legati ex ejus ordinis auctoritate legarentur?* Idem pro Seſtio: *quos legatos, non modo S. C. ſed etiam repugnante Senatu, tute tibi legaſti.* Vide Lipſium de mil. Rom. lib. 11. dial. XI. *Pichena.*

4 *Cæſar in Campaniam.*] Vox abeſt ſententiæ explendæ. Lego, *Cæſar iit Campaniam.* Lipſius.

Tan-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 16 vol. 1

candi templum apud Capuam Jovi, [1] apud Nolam Auguſto; ſed certus procul urbe degere. Cauſſam abſceſſus, quamquam ſecutus plurimos auctorum ad Sejani artes rettuli; quia tamen cæde ejus patrata, [2] ſex poſtea annos pari ſecreto conjunxit, plerumque permoveor, num ad ipſum referri verius ſit, ſævitiam ac libidinem [3] cum factis promeret, locis occultantem. Erant qui crederent in ſenectute quoque [4] corporis habitum pudori fuiſſe. [5] quippe illi prægracilis & incurva pro-

Tandem Cæſar in Campaniam.] Lipſius legit, *tandem Cæſar iit Campaniam.* Ego potius crediderim, facile ſubintelligi poſſe verbum, proficiſcitur. Sic Cic. ad Att. *inde cogito in Tuſculanum.* Pichena.

1 *Apud Nolam.*] Loco ubi mortuus. Adi Dionem lib. LVI. in extremo: Suetonium cap. XL. *Lipſius.*

2 *Sex poſtea annos.*] Abiit urbe Tiberius, anno DCCLXXIX. nec rediit: abiit vitâ DCCXC. Vndecim ergo abfuit continuos annos. Errorem Plutarchi non diſſimulo, aut potius exſcriptoris, Libello de exſilio: ubi legitur Tiberius ſeptem annis Capreas inhabitaſſe. Verba ſunt: Τιβέριος δὲ Καῖσαρ ἐν Καπρέαις ἑπτὰ ἔτη διῃτήθη μέχρι τῆς τελευτῆς. Falſum. Nec juverit eum, quòd non ſtatim Capreas ſeceſſit. Vix enim in Campaniâ hæſit dimidiatum annum, ut liquet ex Cornelio noſtro. Damna ergo lectionem, niſi mavis Plutarchum, & ſcribe, δέκα, vel ἕνδεκα ἔτη. Etiam in Suetonii loco, ubi de hac abſentiâ, adhæreſco, c. LI. *Toto quidem triennio, quo vivente matre abfuit, ſemel omnino eam, nec ampliùs quàm uno die, ac pauciſſimis vidit horis.* & malim, *toto biennio.* Egreſſus enim Tiberius fine anni DCCLXXIX. obiit illa principio anni LXXXII. ut ex Tacito clarum. Non ergo fuerunt inter toti tres anni. *Idem.*

3 *Cum factis promeret.*] Hoc eſt, cum revera faceret, eoque naturam ſuam oſtenderet: ἔργῳ ἀποδείξας. *Promere*, nihil aliud eſt quam facere, edere, nec promendo ſtatim etiam efficiebatur, ut ea ubique innoteſcerent. *Freinsh.*

4 *Corporis habitum pudori fuiſſe.*] Sueton. 68. *Corpore fuit amplo atque robuſto. Statura quæ juſtam excederet.* Et paulo poſt: *Facie honeſta, in qua tamen crebri, & ſubſtilli* (ſic enim lego) *tumores.* Sed mutata erant pleraque, ut ſolet, in ſenectute. *Muretus.*

5 *Quippe illi prægracilis.*] Pugnat hæc delineatio, è diametro, cum Suetonii verbis: *Corpore fuit amplo atque robuſto. ſtaturâ, quæ juſtam excederet. latus ab humeris & pectore: ceteris quoque membris uſque ad imos pedes æqualis & congruens.* De veritate, ſecundùm neutrum pronuntio. Quod ſequitur, *Vlceroſa facies, ac plerumque medicaminibus interſtincta*: explicat idem Suetonius *Facie honeſta, in qua tamen crebri & ſubtiles tumores.* In cujus verbis vitium. quid enim eſt ſubtilis tumor? Libri aliquot Pulmanni noſtri, *ſubiti tumores.* nihilo melius. At tu me duce ſcribe, *ſubſtilli tumores.* vel etiam, *ſubſtilles.* Non potuit magis aptiore verbo exprimi liquor ſanieſque, quæ in ejuſmodi tumoribus minutatim ſtillat. Ita Subſtillum Feſto, tempus ante poſtque pluviam, quòd jam ſtillaret aut nondum deſiiſſet. Tertullianus: *Aut imbres*

proceritas, nudus capillo vertex, [1] ulceroſa facies, ac plerumque medicaminibus interſtincta. & Rhodi ſecreto, vitare cœtus, recondere voluptates inſuerat. Traditur etiam matris impotentia extruſum, quam dominationis ſociam aſpernabatur, neque depellere poterat, cum dominationem ipſam donum ejus accepiſſet. Nam dubitaverat Auguſtus Germanicum ſororis nepotem, & cunctis laudatum, rei Romanæ imponere: ſed precibus uxoris evictus, Tiberio Germanicum, ſibi Tiberium adſcivit. idque Auguſta exprobrabat, repoſcebat. Profectio [2] arto comitatu fuit: unus ſenator conſulatu functus, [3] Coccejus Nerva, cui legum peritia; [4] eques Romanus, præter Sejanum, ex inluſtribus [5] Curtius Atticus, ceteri [6] liberalibus ſtudiis præditi, [7] ferme Græci, quorum ſermonibus levaretur. Ferebant periti cœleſtium, *iis motibus ſiderum exceſſiſſe Roma Tiberium, ut reditus illi negaretur.* unde exitii cauſſa multis fuit, properum finem vitæ conjectantibus, vulgan-

brès ruunt, & ſi qua miſſilia cum imbribus, dehinc ſubſtillum, & denuò ſudum. Cato De re ruſtica, in Stranguria uſurpat: *Nunc de iis quibus ægrè lotium it, quibusque ſubſtillum eſt.* Lipſius.

1 *Vlceroſa facies.*] Iulianus in Cæſaribus: Ἐπιστραφέντος δὲ πρὸς καθέδραν ὤφθησαν ὠτειλαὶ κατὰ τὸ νῶτον μυρίαι, καυτῆρές τινες καὶ ξέσματα καὶ πληγαὶ χαλεπαὶ καὶ μώλωπες ὑπὸ τῆς ἀκολασίας καὶ ὠμότητος ψῶραί τινες καὶ λιχῆνες οἷον ἐκκεκαυμέναι. *Aurelius.*

2 *Arto comitatu.*] Quidam *comitatum* acceperunt, tanquam etiam miniſteria & familiam complecteretur. Sed tantum honeſtiſſimos intelligi apparet ex 1, 5. *Auguſtum comite uno Planaſiam vectum.* Ab his officiis poſtea dignitatis nomen factum eſt, *Comes. Vnus*, hoc eſt, unicus, uti ſupra 4, 15. *Freinsh.*

3 *Coccejus Nerva.*] Pater hic eſt, qui in ſtudiis civilibus Labeonis factionem ſecutus adverſus Maſurium Sabinum, in jure diſſenſiones auxit. Idem libro ſequenti dicitur *continuus principis, omnis divini humanique juris ſciens, integro ſtatu, corpore illæſo, moriendi conſilium cepiſſe.* Vertranius.

4 *Eques Romanus.*] Alias, *Nullus eques Romanus.* Ferrettus.

5 *Curtius Atticus.*] Eſt ille, quem lib. VI. ſubverſum artibus Sejani ait: & ad quem Ovidii Elegia IV. & VII. libri ſecundi De Ponto. *Lipſius.*

6 *Liberalibus ſtudiis præditi.*] Quibus ille valde oblectabatur, ut & Græca poëmata faceret, & ſumme curioſus eſſet hiſtoriæ fabularis: *quæ mater Hecubæ: quod Achilli nomen inter virgines, quid Sirenes cantare ſolitæ.* Suet. Tib. 70. *Muretus.*

7 *Ferme Græci.*] Convictores Græculi, quibus maxime acquieſcebat.

Zeno

gantibuſque. neque enim tam incredibilem [1] cauſſam providebant, ut undecim per annos libens patria careret. Mox patuit breve confinium artis, & falſi; veraque quam obſcuris tegerentur. nam *in urbem non regreſſurum*, haud forte dictum: ceterorum neſcii egere, cum propinquo rure, aut litore, & ſæpe mœnia urbis adſidens,
39 extremam ſenectam compleverit. Ac forte illis diebus oblatum Cæſari anceps periculum, auxit vana rumoris; præbuitque ipſi materiem, cur amicitiæ conſtantiæque Sejani magis fideret. Veſcebantur in [2] villa cui vocabulum *Speluncæ*, [3] mare Amuclanum inter Fundanoſque montes, nativo in ſpecu. ejus os lapſis repente ſaxis, obruit quoſdam miniſtros: hinc metus in omnes, & fuga eorum qui convivium celebrabant. Sejanus [4] genu, vultuque & manibus ſuper Cæſarem ſuſpenſus, oppoſuit ſeſe incidentibus: atque habitu tali repertus eſt à militibus qui ſubſidio venerant. Major ex eo; & quamquam exitioſa ſuaderet, ut non ſui anxius, cum fide audiebatur. [5] Adſimulabatque judicis partes adver-

Zeno Dorice loquens, Seleucus Grammaticus. Suet. cap. 56. *Idem.*

1 *Cauſam.*] An *caſum?* Freinsh.

2 *Villa, cui vocabulum Speluncæ.*] Prætorium Suetonius appellat, more ſui ſæcli; quo omnes villæ elegantiores & non ruſtici uſus, Prætoria dictæ. Nomen illi à re, quia impoſita vel adjuncta huic nativæ ſpeluncæ. Id ſecutos in poſitura villæ Romanos, docet Senecæ locus de villa Vatiæ: *Speluncæ ſunt duæ*, inquit, *magni operis, laxo atrio, paries manufactus* (ſcribo, *pares manufacti:*) *quarum altera ſolem non recipit, altera uſque in Occidentem tenet.* Ceterùm hoc ipſo in facto recenſendo non ſine cenſione Suetonium dimitto. cujus vulgati libri: *In Prætorio cui Spelunca nomen erat, incœnante eo, complura & ingentia ſaxa fortuitò ſupernè delapſa ſunt.* & ajo reſcribendum: *in cœnantem eum.* Addo, hodieque nomen manere, & opidulum eſſe: extremis montibus Fundanis, ad mare adjacens. *Lipſius.*

3 *Mare Amuclanum inter.*] Amyclæ duplices. Alteræ Laconum quæ ſilentio perierunt, ut parœmia eſt: alteræ Italorum, inter Cajetam & Tarracinam, quas à Serpentibus deletas crediderunt Solinus Pliniuſque. Ab his Amyclis, mari illi nomen. *Idem.*

4 *Genu, vultuque.*] Hæc poſitio facilè capitur, ſi cogitas jacentem in lecto Tiberium: ut ſolent veſcentes. Ipſe igitur tali habitu ſuper eum, ut tueretur. *Idem.*

5 *Adſimulabatque judicis partes.*] Faernus legebat conjectura, ut videtur, non mala: *adſumebatque judicis* par-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 16 vol. 1

verſus Germanici ſtirpem, ſubditis qui accuſatorum nomina ſuſtinerent, maximeque inſectarentur Neronem proximum ſucceſſioni, & quamquam modeſta juventa, plerumque tamen quid in præſentiarum conduceret oblitum; dum à libertis & clientibus apiſcendæ potentiæ properis exſtimulatur, [1] *ut erectum & fidentem animi oſtenderet: velle id populum Romanum: cupere exercitus: neque auſurum contra Sejanum, qui nunc patientiam ſenis, & ſegnitiam juvenis juxta inſultet.* Hæc atque talia audienti, nihil quidem pravæ cogitationis, ſed interdum voces procedebant contumaces, & inconſultæ; quas [2] adpoſiti cuſtodes exceptas auctaſque cum deferrent, neque Neroni [3] defendere daretur, diverſæ inſuper ſolici-

partes. Vrſinus. Mureto placuit, *indicis.* Mihi vox, *judicis*, aptior, propter verba ſequentia, *ſubditis, qui accuſatorum nomina ſuſtinerent.* Pichena. *Adſimulabatque judicis partes*, lectio ſincera. Certe illud *indicis*, hic valde ineptum eſt; cum ſequatur *ſubditis qui accuſatorum nomina ſuſtinerent.* Imo ipſe judicem ſe gerebat, accuſationeſque aliorum & elevabat, & interpretatione molliebat, aliaque omnia conabatur, quo minus & inimicus ipſe videretur Germanici liberis. conſulatur ſuper ſimili ſycophantia, Ioſephus l. 16. Antiq. Iud. c. 8. *Gruter.* Aſſentior Mureto *indicis* legenti pro *judicis.* nec enim hoc feciſſet Sejanus, gnarus quantum id ſibi invidiæ apud omnes, apud Tiberium etiam ipſum, ſuſpiciorum movere potuiſſet. *Freinsbemius.* Idem tamen poſtea ſic expoſuit: *Quapropter occaſione illa ad ſubvertendos Germanici liberos uſus, tamquam judicis officio contra eos fungebatur, exclamabatque quantam illi animadverſionem mererentur, qui adverſus beneficia principis tàm ingrati forent.* At ego ſubſcribo Mureto, & malo *indicis.* Hoc enim ipſo libro cap. 28. *index idem & teſtis dicebat.* Cap. 30. *Catus Libonem inlexerat inſidiis, deinde indicio perculerat.* Lib. 6. *ni Celſus urbanæ cohortis tribunus, tum inter indices, Appium & Calviſium diſcrimini exemiſſet.* Iuſtinus lib. 32. *Ad cujus rei probationem immittit indices, teſtes ſubornat.* Et mox *teſtes indiceſque torquere.* Talem ſe gerebat apud Tiberium Sejanus, tanquam invitus, fide ac devotione cogente, Principi domus ſuæ vomicas indicaret. *Gronovius.*

1 *Vt erectum & fidentem animi oſtenderet.*] Forte melius, *animum.* tamen vulgata etiam lectio ferri poteſt: quaſi ille oſtenderet virum erectum, & animi fidentem: ac ſubintelligatur *ſe.* Pichena.

2 *Adpoſiti cuſtodes.*] *Adpoſiti* videntur dicti, ſicut Æn. 6, 90. *addita Iuno*: ubi Servius ex Plauto citat, Aulul. 3, 6. *Argus quem quondam cuſtodem Iovi Iuno addidit.* *Addidit*, hoc eſt, velut adfixit; ut non recederet, ſed intentiſſima cura eam obſervaret: *Freinsh.*

3 *Defendere daretur, diverſæ inſuper.*] Certum mihi poſt vocem *daretur*, pauca quædam deeſſe, quæ illam periodum abſolvant. Ab integro enim ſcri-

licitudinum formæ oriebantur. nam alius [1] occurſum ejus vitare: quidam [2] ſalutatione reddita ſtatim averti; plerique inceptum ſermonem abrumpere; inſiſtentibus contra inridentibuſque, qui Sejano fautores aderant. Enimvero Tiberius torvus, aut [3] falſum renidens vultu; ſeu loqueretur, ſeu taceret juvenis; crimen ex ſilentio, ex voce. ne nox quidem ſecura, [4] cum uxor vigilias, ſomnos, ſuſpiria matri Liviæ, atque illa Sejano patefaceret. qui fratrem quoque Neronis Druſum traxit in partes, ſpe objecta principis loci, ſi priorem ætate & jam labefactum demoviſſet. [5] Atrox Druſi ingenium, ſuper cupidinem potentiæ, & ſolita fratribus odia, accendebatur invidia, quod mater Agrippina [6] promptior Neroni erat. neque tamen Sejanus ita Druſum fovebat, ut non in eum quoque ſemina futuri exitii meditaretur; gnarus præferocem, & inſidiis magis opportunum.

61 Fine anni exceſſere inſignes viri, [7] Aſinius Agrippa, [8] claris majoribus quam vetuſtis, vita-

ſcribenda ſequentia, quæ cum ſuperioribus necti in unam periodum nequeunt: *Diverſæ inſuper ſolicitudinum formæ oriebantur.* Acidalius.

1 *Occurſum ejus vitare.*] Pulchra & graphica deſcriptio eorum, qui amant, metuunt; volunt, nolunt jungi. Et ſimillima in Sidonio, de ſeſe delato ob Satyram. *Alii tamen mihi plus quàm deceret ad genua volvi; alii ne ſalutarent, fugere poſt ſtatuas, occuli poſt columnas; alii triſtes vultuoſique junctis mihi lateribus incedere.* Lipſius.

2 *Reddere ſalutem.*] Proprie eſt, reſalutare: licet etiam pro ſalutare poni poſſet ob verbum *reddere*, quod ſæpe verbi ſimplicis, *dare*, ſignificatum non egreditur: ut l. 94. de V. S. *Freinsh.*

3 *Falſum renidens vultu.*] Diſtinguo ſic: *renidens vultu. ſeu loqueretur, ſeu taceret juvenis; crimen ex ſilentio, ex voce.* Turbant vulgò. *Lipſius.*

4 *Cum uxor.*] Iulia Druſi F. quæ Neroni nupta: quamque poſteà Claudius, Meſſalinæ dolo, interfecit. Sueton. & Dio. *Idem.*

5 *Atrox.*] Eſt admodum ferox & impotens, ſicut ſupra 4, 52. *Agrippina ſemper atrox.* Freinsh.

6 *Promptior Neroni.*] Alii mallent, *pronior.* Sed in eandem fere ſententiam Tacitus initio lib. 12. ait: *ut quemque ſuadentium audierat, promptus.* Pichena.

7 *Aſinius Agrippa.*] Cenſeo filium Aſinii Galli: ideoque addit, clariores illi majores, quàm vetuſtiores. Nam Aſinia gens in lucem protracta ab Auguſto, qui non injuria extulit avum hujus Pollionem. *Lipſius.*

8 *Claris majoribus quam vetuſtis.*] Vlp. ſimiliter: *Cum poſſet talem cauſam non ſuſcipere, quam decipere.* Et alibi. *Alioqui compelletur judicium accipere, quam invenire eos poſſit.* Teren-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 16 vol. 1

vitaque non degener; & [1] Q. Haterius familia ſenatoria, eloquentiæ quoad vixit celebratæ: [2] monimenta ingenii ejus haud perinde retinentur. Scilicet impetu magis, quam cura vigebat, utque aliorum meditatio & labor in poſterum valeſcit; ſic [3] Haterii canorum illud & profluens, cum ipſo ſimul exſtinctum eſt. M. Licinio 62
L. Calpurnio Coſſ. ingentium bellorum cladem æquavit malum improviſum. ejus initium ſimul & finis extitit. Nam cœpto [4] apud Fidenam amphitheatro, [5] Atilius quidam libertini generis, quo ſpectaculum gladiatorum celebraret; neque fundamenta per ſolidum ſubdi-

rentius: *Si quiſquam eſt, qui ſe placere ſtudeat bonis quam plurimis:* nam *plurimorum* verbo *Mali* ſignificantur auctore Nonio Marcello. *Ferrettus.* Gentem enim illam primus extulerat Auguſtus. *Muretus.*

1 *Q. Haterius, eloquentiæ celebratæ.*] Inter declamatores recenſet Seneca pater, inuritque eamdem notam quam hic Tacitus. *Q. Haterius*, inquit, *pulcherrimam imaginem movit. Cœpit enim ſubito quo ſolebat curſu orationis ſcribere* (vellem, *deſcribere*) *quaſi exaudiret aliquem tumultum, vaſtari omnia ac rapi, comburi incendiis villas, fugas agreſtium. & cùm omnia impleſſet terrore, adjecit, Quid exhorruiſti adoleſcens? ſocer tuus venit.* De eodem homine vitioque corrigendus Seneca filius, epiſt. XL. *Namque Echeri curſum ſuis temporibus oratoris celeberrimi, longè abeſſe ab homine ſano volo.* lege, *Nam Q. Hateri.* Elegans in hanc rem Auguſti jocus, *Haterius noſter ſufflaminandus eſt.* quod à curribus tractum. Ad hunc hominem Euſebiana iſta refer in Chronicis: *Q. Haterius* (malè in eo *Atherius*) *promptus & popularis orator, uſque ad* XC. *prope annum ſummo honore conſeneſcit.* Lipſius.

2 *Monimenta ingenii.*] Tacitus non ait nulla eum ingenii monumenta reliquiſſe, verum ea non pro fama, quam vivus obtinuerat, retineri, hoc eſt haberi & æſtimari. *Freinsh.*

3 *Haterii canorum iſtud.*] Talis Hortenſio & Calliſtrato λέξις γραφικὴ, καὶ λέξις ἀγωνιστικὴ. & Ariſtotel. lib. 3. Rhetoric. Hanc λεκτικὴν vocat Demoſthenes in Erotico. *Muretus.*

4 *Apud Fidenam amphitheatro.*] Licebat igitur in municipiis, quod Romæ ſine ſpeciali permiſſu non licebat: ut colligitur ex Suet. in Claud. *Idem.*

5 *Atilius quidam libertini generis.*] Ergone permiſſum libertis edere ludos? Apparet. Suetonius tamen aliud indicare videtur Claudii cap. XXVIII. De Harpocrâ magnæ gratiæ apud Imp. liberto: *Cui*, ait, *lecticâ per urbem vehendi, ſpectaculaque publicè edendi jus tribuit.* Sed credo vetitum Romæ tantùm, non in municipiis coloniiſque. *Lipſius.*

Libertini generis.] Multi malunt ipſum quidem ingenuum, ſed ut Horatium, *Libertino patre natum*, fuiſſe: quod verius videtur. quamquam & illud habeat, quo ſe tueatur, ſupra 2, 85. *Quatuor millia libertini generis.* *Freinsh.*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 16 vol. 1

didit, neque firmis nexibus ligneam compagem ſuperſtruxit: ut qui non abundantia pecuniæ, nec municipali ambitione, ſed [1] in ſordida mercede id negotium quæſiviſſet. Adfluxere avidi talium, imperitante Tiberio procul voluptatibus habiti, [2] virile ac muliebre ſexus, omnis ætas, ob propinquitatem loci effuſius. unde gravior peſtis fuit, conferta mole, dein convulſa, dum ruit intus, aut in exteriora effunditur: immenſamque vim mortalium ſpectaculo intentos, aut qui circum adſtabant, [3] præceps trahit, atque operit. Et illi quidem quos principium ſtragis in mortem adflixerat, [4] ut tali ſorte, cruciatum effugere. Miſerandi magis, quos abrupta parte corporis, nondum vita deſeruerat; qui per diem viſu, per noctem ululatibus & gemitu, conjuges aut liberos noſcebant. Jam ceteri fama exciti, hic fratrem, propinquum ille, alius parentes lamentari. etiam quorum diverſa de cauſſa amici aut neceſſarii aberant, pavere tamen: neque dum comperto quos illa vis per-
63 culiſſet, lætior ex incerto metus. Ut cœpere dimoveri obruta; concurſus ad exanimos, complectentium, oſculantium: & ſæpe certamen, ſi confuſior facies, & par forma aut ætas, errorem adgnoſcentibus fecerat.

[1] Quin-

1 *In ſordida mercede.*] Puto legendum, *in ſordidam mercedem.* Pichena.

2 *Virile ac muliebre ſexus*] Ita Man. & rectum puto, ut ſit primus caſus ſingularis numeri. Vulgo, *virilis, ac muliebris ſexus.* Idem mutavimus lib. v. hiſtor. ex Florentino codice. Etiam in Sueton. Aug 44. *muliebrem ſexum omnem.* Turnebus, & Caſaubonus teſtantur, veteres libros habere; *muliebre ſexus omne.* Sic Plaut. Rud. *virile ſexus nunquam habuit ullum.* Pichena. Tacitus ſcripſit, *virile ac muliebre ſecus.* Vide ad Livium 26, 47. *Gronovius.*

3 *Præceps trahit.*] In antiquioribus editis, hæc Manuſcripti lectio incorrupte ſervatur. perperam deinde additum fuit, *in præceps trahit.* Sane Tacitus ſimili modo loquitur lib. IV. *Everſio rei familiaris dignitatem ac famam præceps dabat.* Pichena.

4 *Ut tali ſorte.*] Non intellexere plerique vim particulæ *ut*, quomodo hoc loco uſurpatur. reſtringit enim & limitat ſermonem, quippe non omnino *cruciatum effugere*; ſed tantum quoad in tali cauſa poterat; hoc enim eſt, *ut tali ſorte.* Sic apud Flor. 3, 17. *Druſum matura, ut in tali diſcrimine, mors abſtulit.* In cujus auctoris Indice, alia etiam exempla notata ſunt. *Freinsh.*

1 *Quin-*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 16 vol. 1

[1] Quinquaginta hominum millia eo caſu debilitata vel obtrita ſunt. Cautumque in poſterum ſenatuſconſulto, *ne quis gladiatorium munus ederet, cui minor* [2] *quadringentorum millium res; neve amphitheatrum imponeretur, niſi ſoli firmitatis ſpectatæ.* Atilius in exſilium actus eſt. Ceterum ſub recentem cladem patuere procerum domus, fomenta, & medici paſſim præbiti: fuitque urbs per illos dies, quamquam mæſta facie, [3] veterum inſtitutis ſimilis, qui magna poſt prœlia ſaucios largitione, & cura ſuſtentabant. Nondum ea clades exoleverat, cum 64 ignis violentia urbem ultra ſolitum adfecit, [4] deuſto monte Cælio. *feralemque annum* ferebant, *& ominibus adverſis ſuſceptum principi conſilium abſentiæ*, qui mos vulgo, fortuita ad culpam trahentes; ni Cæſar obviam iſſet, [5] tribuendo pecunias ex modo detrimenti. Actæque ei grates apud ſenatum, ab inluſtribus; famaque apud populum, quia ſine ambitione, aut proximorum precibus, ignotos etiam & ultro accitos munificentia juverat.

Ad-

1 *Quinquaginta hominum millia.*] Nihil mutemus. Suetonius & Oroſius viginti hominum millia periiſſe eo caſu ajunt: noſter quinquaginta, ſed latiùs ſumens, debilitatos non ſolùm obtritos. *Lipſius.*

2 *Quadringentorum millium.*] Qui cenſus erat equeſter. Nota res vel pueris. *Muretus.* Lipſii aliorumque accuratior computatio ad 10000. Philippeos argenteos redegit: ſed imperialibus totidem numis maxime reſpondere eam ſummam ex iis, quæ ad primum librum notata ſunt, conſtare videtur. *Freinsh.* Haudquaquam. Immo ſi materiæ ſinceritas & præſtantia comparetur, ne Philippi quidem ſufficient; tantum ab eſt, ut imperiales. Quadringenta ſunt centum millia denarium ſive drachmum. Drachmam autem vel denarium eſſe octavam partem imperialis nummi conceſſit ad 1, 17, 6. Decem igitur millia imperialium non aſſurgunt ultra 80000. drachmarum, hoc eſt, 320000. nummum ſeſtertium. At Philippus decem denariis aut drachmis reſpondet. Ergo 10000 Philippum ſunt 100000 denarium, quadringenta millia nummum ſeſtertium. *Gronovius.*

3 *Veterum inſtitutis ſimilis.*] Livius lib. 2. *Neque immemor ejus, quod initio conſulatus imbiberat, conciliandi animos plebis, ſaucios milites curandos dividit Patribus. Fabiis plurimi dati; nec alibi majore cura habiti.* Iuſtinus l. 28. de Spartanis poſt pugnam ad Sellaſiam bello Cleomenico: *Patentibus omnes domibus ſaucios excipiebant, vulnera curabant, lapſos reficiebant.* Idem.

4 *Deuſto monte Cælio.*] Vbi hodie eſt baſilica Lateranenſis. *Muretus.*

5 *Tribuendo pecunias.*] Reſtituto precio dominis inſularum. Tranquillus. *Idem.*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 16 vol. 1

Adduntur ſententiæ, ut mons Cælius in poſterum [1] *Auguſtus* appellaretur: quando cunctis circum flagrantibus, ſola Tiberii effigies, ſita in domo Junii ſenatoris, inviolata manſiſſet. *Eveniſſe id olim* [2] *Claudiæ Quinctæ, ejuſque ſtatuam vim ignium bis elapſam, majores apud ædem Matris deum conſecraviſſe. ſanctos acceptoſque numinibus Claudios: &* [3] *augendam cærimoniam loco, in quo tantum in Principem honorem dii oſtenderint.* Haud fuerit abſurdum tradere, montem eum antiquitus *Querquetulanum* cognomento fuiſſe, quod talis ſilvæ frequens, fecunduſque erat: mox *Cælium* appellitatum [4] à Cæle Vibenna, qui dux

1 *Auguſtus appellaretur.*] Vide Suetonium, cap. XLVIII. *Lipſius.*

2 *Claudiæ Quinctiæ.*] Duo nomina gentilitia huic feminæ? Non eſt Romanum. Scribo, *Claudiæ Quintæ.* Tertia, Secunda, Quarta, mulierum agnomina ab ordine naſcendi. Ita Livio libro XL. *Calpurnius Piſo necatus à Quartâ Hoſtiliâ uxore dicebatur.* In vetuſto lapide, QVARTA. LIVIA. & alibi, QVINTA. NONIA. Eoque exemplo hic, Quinta Claudia. Iudicium meum firmat hiſtoria, quia Ap. Claudio hujus patri quinque filiæ fuerunt. Cicero in Catone: *Quattuor robuſtos filios, & quinque filias Appius regebat, & ſenex & cæcus.* Malè ergo in ſcriptore de Viris illuſtribus, Livia Claudia. Quod ad hiſtoriam hanc, miraculumque: habes apud ſolum, niſi aberro, Valerium, lib. I. c. VIII. *Poſſunt & illa miraculorum loco poni, quòd Q. Claudiæ ſtatua in veſtibulo templi Matris deûm poſita, bis eâ æde incendio conſumptâ, priùs P. Naſicâ Scipione, L. Beſtiâ; item M. Servilio & L. Lamiâ Coſſ. in ſuâ baſi flammis intacta ſtetit.* Lipſius.

Claudiæ Quintæ.] Vulgo, *Quinctiæ.* Lipſius ex hiſtoria emendavit: ego Manuſcripti fidem adjicio. *Pichena.* Non eſt mos duarum familiarum nomina ſic conjungi: ſed numeralis illa nota addi ſolebat feminis ex ordine naſcendi, unde appellatæ, *Secundæ, Tertiæ, Quartæ, Quintæ* & ὑποκοριστικῶς *Secundillæ, Tertullæ, Quartillæ* &c. Sicut notum, & multis jam notatum eſt. *Freinsh.*

3 *Augendam cærimoniam loco.*] Vti conſecraretur. Sicut verbi gratia apud Sueton. Aug. 5. *de ſolo, quod primum Auguſtus naſcens attigiſſet, decretum eſt, ut ea pars domus conſecraretur.* Sic opinor illam quoque Iunianæ domus partem, in qua Tiberii effigies collocata fuerat, conſecrari placuiſſe. *Idem.*

4 *A Cæle Vibenna.*] Mutant annales, in nomine, in tempore, in re. Nomen illi Cælem, noſter & Varro faciunt lib. IV. Cælium, Dionyſius & Tabula Claudiana, quæ Lugduni. Tempus adventus ejus, ad Romulum Varro & Dionyſius rettulere: ad Tarquinium, Tacitus & Claudius in tabulâ dictâ. Feſtus, (ut Fragmenta ſunt) de Tarquinio item inſeruit: ſed diſpeſcuit nomen; & Cælem ac Vibennam facit duos fratres. In re ipſa: Dionyſius Romam migraſſe eum, impulſum Romuli fama; Tacitus, auxilii ferendi cauſſa; Claudius, exactum varia fortuna pulſumque, deſcribunt. Tabulæ illius Claudianæ verba digna adſcribi. *Servius Tullius, ſi noſtros ſequi-*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 16 vol. 1

dux gentis Etruſcæ cum [1] auxilium appellatum ductaviſſet, [2] ſedem eam acceperat à Tarquinio Priſco, ſeu quis alius regum dedit. nam ſcriptores in eo diſſentiunt. cetera non ambigua ſunt, magnas eas copias per plana etiam

quimur, captiva natus Ocreſia: ſi Tuſcos, Cæli quondam Vivennæ ſodalis fideliſſimus omniſque ejus caſus comes, poſtquam varia fortuna exactus cum omnibus reliquiis Cæliani exercitus Etruria exceſſit, montem Cælium occupavit, & à duce ſuo Cælio ita appellitatus. Mutatoque nomine (nam Tuſcè Maſtarna ei nomen erat) ita appellatus eſt, ut dixi. Lipſius.

1 *Auxilium appellatum * taviſſet.*] Hæc ſcriptura, ajunt, codicis Medicæi. Variè reſtituunt. Putem τὸ *appellatum*, è priore linea repetitum fruſtrà, delendumque. Ita legerim, *cùm auxilium tuliſſet.* Idem.

Auxilium appellatum taviſſet.] Querquetulanam portam à querqueris dictam, etiam Feſtus ſcribit. cæterum hic locus ſic fortaſſe emendabitur; *Cælium appellitatum à Cæle Vibenna, qui dux gentis Etruſcæ cum auxilium adverſus Sabinos præbuiſſet, ſedem eam acceperat à Tarquinio.* cum Sabinis enim tunc belligeratum Feſtus quoque ſcribit, & Dionyſius. *Alciatus.* Quid ſi legas; *quum auxilium appellatum abiſſet*, id eſt, ad auxilium appellandum arceſſendumque; ut *appellatum* ſit prius ſupinum verbi *appello.* Aut ſimpliciter, *quum auxilium appellaſſet*, ſive, *appellitaviſſet.* Rhenanus. Malim, *ductaviſſet.* Ferrettus. Aldus excuſſit, *appellitaviſſet*: & certe ridicula librariorum opera hic eſt, quod è ſuperiore verſu nomen *appellitatum* repetierint. Hoc dico ex auctoritate Halicarnaſſei, qui Cælium, Romuli fama impulſum cum validiſſima domeſticorum manu tranſiiſſe ad illum ſcribit. Quod ſi eſt, non appellatus à Romulo Cælius Vibennus eſt, ita Varroni dictus. Scribendum igitur rectius & emendatius opinor: *auxilium ductaviſſet.* Vertranius. Faernus legebat; *Qui dux gentis Etruſcæ cum auxilium appellatus tuliſſet.* Nam vulgo legitur corrupte: *Cum auxilium appellatum taviſſet*, ſive *ductaviſſet.* Vrſinus. Nihil minus mihi probatur, quàm communis hæc emendatio. Nam neque verba, *auxilium appellatum*, Cornelianam phraſim olent, neque ex hiſtoria verum eſt, hunc Vibennam appellatum, immo ſponte ad Romulum tranſiiſſe, ut ex Halicarnaſſeo colligitur. Manuſcriptus corruptè, *appellatum taviſſet.* unde ſuſpicor corrigendum: *cum auxilium ad bella tum ductaviſſet.* Literis certe non abſimilibus. *Pichena.* Plane ut Lipſius ita quoque Muretus. Et forte verè. Tamen videatur non incommode mutari poſſe, *cum auxilium ad bella tum ductaviſſet*, Vel, *ad bella Rom.* i. Romana vel Romanis. *Acidalius.*

2 *Sedem eam acceperat à Tarquinio.*] M. Varronis Linguæ Latinæ l. 6. Pompeji ſignificationum 3 & Dionyſii Antiquitatum 2. conſentiens teſtimonium eſt, Cælium à rege Romulo ſedem accepiſſe: quem cum ſua manu Romulo veniſſe auxilio contra Latinum regem, Varro auctor eſt: Pompejus, auxilium Romulo præbuiſſe adverſus Sabinos ait: Dionyſius ad Romulum veniſſe, cum Romani Cruſtuminos excidiſſent. Ab iis diverſa ſententia Livio eſt, cui, Alba direpta, duplicatur Romæ civium numerus, Cælius additur urbi mons, ſub rege Hoſtilio Tullo. Sed Cornelius hoc loco Claudium eſt ſecutus auctorem, ex ea oratione, ex qua primum Annales aggreſſus eſt: nos ejus exemplari infra lib. XI. referemus. *Vertranius.*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 16 vol. 1

etiam ac foro propinqua habitaſſe, 1 unde *Thuſcum vi-*
66 *cum* è vocabulo advenarum dictum. Sed ut ſtudia pro-
cerum, & largitio principis 2 adverſum caſum ſola-
tium tulerant; ita accuſatorum major in dies & infe-
ſtior vis ſine levamento graſſabatur: corripueratque
3 Varum Quinctilium divitem & Cæſari propinquum,
Domitius Afer, Claudiæ Pulchræ matris ejus con-
demnator; nullo mirante quod diu egens, & parto nu-
per præmio male uſus, plura ad flagitia accingeretur.
Publium Dolabellam ſocium delationis exſtitiſſe, mi-
raculo erat, quia claris majoribus, & Varo connexus,
ſuam ipſe nobilitatem, ſuum ſanguinem perditum ibat.
Reſtitit tamen ſenatus, & *opperiendum imperatorem* cen-
ſuit: quod unum, urgentium malorum ſuffugium in
67 tempus erat. At Cæſar dedicatis per Campaniam tem-
plis, quamquam edicto monuiſſet, *ne quis quietem ejus*
inrumperet, concurſuſque opidanorum diſpoſito milite
prohiberentur; peroſus tamen municipia, & colonias,
om-

1 *Vnde Tuſcum vicum.*] Aliter viſum Livio, qui lib. II. cognominatum vult à reliquiis exercitus Porſenæ, qui è fuga receperant ſe Romam, victi ad Ariciam à Cumanis. *Pars,* inquit, *perexigua duce amiſſo, quia nullum propius perfugium erat, Romam inermes & fortuna & ſpecie ſupplicum delati ſunt. His locus ad habitandum datus, quem deinde Tuſcum vicum appellarunt.* Varro item leviter diſſentit. *Hi poſt Cælis obitum,* inquit, *quod nimis munita loca tenerent, neque ſine ſuſpicione eſſent, deducti dicuntur in planum. Ab eis dictus Vicus Tuſcus; & ideo ibi Vortumnum ſtare, quod is deus Etruriæ.* De Vortumno quod ait, confirmat Propertius.

Tuſcus ego, Tuſcis orior. nec pœnitet inter
Prœlia Volſcinos deſeruiſſe focos.

Vbi perperam *Volſcinus*, quia Volſci in Etruria non fuerunt. Libri manuſſ. *Volſanos.* quos ſequor, aut certe, *Volſinios.* Lipſius.

2 *Adverſum caſum ſolatium tulerat.*] Puto leg. *adverſis caſuum.* Muretus. Confer cum loco libri 3. *illuſtrium domuum adverſa ſolatio adfecit D. Silanus.* Acidalius. *Caſus,* hic duas ſimul clades comprehendit: ruinam & incendium. adverſus quem caſum, ſolatium tulerunt proceres, & princeps. Illi, domos, fomenta, & medicos, ruina debilitatis præbendo: hic, pecunias poſt incendium, ex modo detrimenti, tribuendo. Muretus legit, *adverſis caſuum*, quod non placet. *Pichena.*

3 *Varum Quinctilium.*] Cenſeo filium eſſe infelicis patris, qui in Germania cæſus. Sed quomodo Cæſari propinquus? Credo, quia Germanici filiam duxerat uxorem. Seneca lib. I. Controv. III. *Declamaverat apud illum hanc controverſiam Varus Quinctilius,*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 16 vol. 1

omniaque in continenti ſita, 1 Capreas ſe in inſulam abdidit, trium millium freto 2 ab extremis Surrentini promontorii dijunctam. Solitudinem ejus placuiſſe maxime crediderim, quoniam importuoſum circa mare, & vix 3 modicis navigiis pauca ſubſidia; neque adpulerit quiſquam, niſi gnaro cuſtode. cæli temperies hieme mitis, objectu montis quo ſæva ventorum arcentur: æſtas in Favonium obverſa, & aperto circum pelago peramœna; proſpectabatque 4 pulcherrimum ſinum, 5 antequam Veſuvius mons ardeſcens faciem loci verteret. Græcos ea tenuiſſe, Capreaſque 6 Thelebois ha-

ctilius, tunc Germanici gener & prætextatus. Itaque abſocer illi Tiberius fuit. An etiam propinquus alia de cauſſa? Puto, quia Claudia Pulchra Vari mater, ſobrina Agrippinæ dicitur ſupra. nec tamen ultra repperi. *Lipſ.*

1 *Capreas.*] Scholiaſtes Iuvenalis, ad hæc poëtæ —— *anguſta Capreарum in rupe ſedentis:*

Sedentis, inquit, *ſignificat & divem turpiter vixiſſe Capreis Tiberium.* Corrige, *& diu & turpiter.* Idem.

Capreas ſe in inſulam abdidit.] Imo jam Capreis erat, cum amphitheatrum Fidenis collapſum eſt. *Suetonius.* Muretus.

2 *Ab extremis Surrentini promontorii.*] Extrema, puto, denotat eam partem, quæ longiſſime excurrit & protenditur. Sic H. 3,47. *In extrema Pontica oræ.* Quidam cur *radices* verterit, non video. Alii *extrema* neglexere, quod tamen referebat exprimere: quum enim Surrentinum promontorium magnum ſoli ſpatium occupet, non tam accurate ſitum Capreаrum deſcribit, qui *trium milium freto ab Surrentino promontorio dijunctas* dicit; quam qui ſimul partem ejus promontorii, verſus quam ſitæ ſint, exprimit. *Freinsh.*

3 *Pauca ſubſidia.*] Id eſt, ſtationes & tutiora loca, in quibus naves ſubſidere, & ſuffugium habere poſſent. *Lipſius.*

Modicis navigiis pauca ſubſidia.] Turneb. Adverſ. lib. 3. 9. interpretatur *ſubſidia*, pro locis, in quibus naves ſubſidere, & ſtationem ſuffugiaque habere poſſunt. *Pichena.*

4 *Pulcherrimum ſinum.*] Certum eſt de *ſinu terrarum*, non *maris* hic ſermonem eſſe. quippe maris facies incendio iſto mutari non potuit: at de ea Campaniæ ora, nota res eſt. Sed de ſinu, ſupra 4, 5. *quantum ingenti terrarum ſinu ambitur.* Freinsh.

5 *Antequam Veſuvius mons.*] Veſuvius mons Campaniæ amæniſſimus, multos habet ſubterraneos ignis fontes: itaque ſæpe conflagravit, ſed maximum incendium ſub Tito Veſp. quod copioſe deſcribitur à Xiphilino, tangitur à Suetonio: diſertiſſime exponitur à Plinio minore, lib. 6. Epiſtolarum, ubi narrat mortem avunculi ſui, qui ea conflagratione abſorptus eſt. Hodie, *Monte Somma.* Muretus.

6 *Thelebois habitatas.*] Ideo Theleboæ pro ipſis Capreis, Auſonio:

—— *virideſque reſultant Theleboæ.*

Virgilius cauſſam nominis tangit:

—— *Theleboum Capreas dum regna teneret.*

habitatas, fama tradit. Sed tum Tiberius [1] duodecim villarum nominibus, & molibus inſederat; quanto intentus olim publicas ad curas, [2] tanto occultior in luxus, & malum otium reſolutus. Manebat quippe ſuſpicionum & credendi temeritas, quam Sejanus augere etiam in urbe ſuetus, acrius turbabat, non jam occultis adverſum Agrippinam & Neronem inſidiis. [3] quis additus miles, nuntios, introitus, aperta, ſecreta, velut in an-

Duodecim villas exstruxerat ibi Cæsar seu duodecim prædia, singula suis nominibus distincta magnificis substructionibus maxime insignia, hoc enim per moles intelligit.

supr. cap. 60 custodes vocat, qui omnia dicta factaque observarent annotarentque, & de his omnibus diurnum faceret; id enim est quod auctor dicit velut in annales referebat.

Emit, ſive permutavit eas cum rep. Neapolitanorum Imp. Auguſtus, traditis eatum vice Pithecuſis, ſive, ut Suetonius appellat, Ænaria, Aug. cap. XCII. Notat Dio LII. in extremo, & clare Strabo lib. V. Αἱ δὲ Κάπρεαι δύο πολίχνας εἶχον τὸ παλαιὸν, ὕστερον δὲ μίαν. Νεαπολῖται δὲ καὶ ταύτην κατέχον, πολέμῳ δὲ ἀποβαλόντες τὰς Πιθηκούσσας, ἀπέλαβον πάλιν, δόντος αὐτοῖς Καίσαρος τοῦ Σεβαστοῦ, τὰς δὲ Καπρέας ἴδιον ποιησαμένου κτίσμα. Ab hac cauſſa ergo Capreæ in cenſu Cæſarum: quam Tiberius XII. villarum nominibus inſedit, ait noſter. Iis villis nomina fuiſſe cenſeo XII. deorum ex Suetonio, qui Capreis adſignat *Villam cui nomen Iovis*, cap. LXV. Sed & Pharus in ea inſula, uſui nautis. Idem, *Turris Phari terræ motu Capreis concidit.* quod ponit inter omina Tiberianæ mortis. Exſtructa iterum, ex his Statii verſibus:

Theleboumque domos: trepidis ubi dulcia nautis
Lumina noctivagæ tollit Pharus æmula Lunæ.

Lipſius.

Thelebois habitatas.] Vulgo, *Cephaloniam* per quartam vocalem; Κεφαλενίαν. Strabo, & Euſtathius appellant cum ſecunda vocali. *Muretus.*

1 *Duodecim villarum.*] In eis villa Iovis. Fortaſſe ceteræ, à Diis majorum gentium cognominatæ. *Muretus.* Tunc enim non Villæ, ſed potius Villarum nomina, reliquiæ, ac veſtigia. *Pichena.* Nugæ ſunt hæc nomina. Legi, *duodecim villarum nemoribus & mollioribus inſederat.* Nam *mollia nemora* dixit pro tranquillioribus & dulcioribus. *Aurelius.* Corrigo: *ſed tum Ti. duodecim villarum nemoribus & collibus inſederat.* Neque enim video rationem ejus, quod tradit Lipſius hoc intelligi de duodecim prætoriis, quibus ſingulis eſſet nomen alicujus Dei. Sed & verba illa *inſederat nominibus & molibus*, non explicant iſtam ſententiam: certe τὸ *molibus* nihil huc facit: tum *inſederat nominibus* non ſignificat eum ſeceſſiſſe, & legiſſe duodecim prædia, quæ nomina deorum geſtarent. Sed in loco ſic, ut mihi viſum eſt, correcto ſenſus facilis eſt, legiſſe eum ſeceſſui ſuo *nemora & colles duodecim villarum*: nemora enim & colles ſunt quæ reddunt hujuſmodi domus delectabiliores. *Harlæus.* Neque corrigendum aliquid cenſeo, nec tamen ſatisfaciunt interpretationes, quas adhuc editas vidi. *Duodecim villarum nominibus & molibus* eſt duodecim villis clarorum nominum ob veteres poſſeſſores, nec minus ſubſtructionum magnificentia conſpiciendis. *Gronovius.*

2 *Tanto occultior in luxus.*] Scribo, *occultos*. quanto magis olim intentum, tanto magis nunc reſolutum dicit in luxus occultos & malum otium. *Idem.*

3 *Quis additus miles.*] Additum vere ad cuſtodiam credas, & electos ex

annales referebat. ultroque ſtruebantur, qui monerent perfugere ad Germaniæ exercitus, vel [1] celeberrimo fori effigiem divi Auguſti amplecti, populumque ac ſenatum auxilio vocare. Eaque ſpreta ab illis, velut pararent, objiciebantur. Junio Silano & Silio Nerva Coss. 68
fœdum anni principium inceſſit, tracto in carcerem [2] inluſtri equite Romano Titio Sabino, ob amicitiam Germanici. neque enim omiſerat conjugem liberoſque ejus percolere, ſectator domi, comes in publico, poſt tot clientes unus; eoque apud bonos laudatus, & gravis iniquis. Hunc Latinius Latiaris, Porcius Cato, Petilius Rufus, M. Opſius prætura functi adgrediuntur, cupidine conſulatus; ad quem non niſi per Sejanum aditus: neque Sejani voluntas, niſi ſcelere quærebatur. Compoſitum inter ipſos, ut Latiaris, qui modico uſu Sabinum contingebat, ſtrueret dolum, ceteri teſtes adeſſent: deinde accuſationem inciperent. Igitur Latiaris jacere fortuitos primum ſermones: mox laudare conſtantiam, *quod non, ut ceteri, florentis domus amicus, adflictam deſeruiſſet:* ſimul honora de Germanico, Agrippinam miſerans, diſſerebat. Et poſtquam Sabinus, ut ſunt molles in calamitate mortalium animi, effudit lacrymas, junxit queſtus; audentius jam onerat Sejanum, ſævitiam, ſuperbiam, ſpes ejus. ne in Tiberium quidem convicio abſtinet. Iique ſermones, tamquam

ex iis, qui fidi præcipue Sejano: ſed veriſimile, additos honoris ſpecie. *Pichena.*

1 *Celeberrimo fori.*] Sunt quidem, quibus *celeber* & *creber* quandoque idem ſignificare videntur: neque tamen ideo *celeberrimum fori* interpreter tempus quo plurimi in eo mortales obverſentur. Quapropter potius viſum de *loci celebritate* (ſupra 3, 9) explicare; licet profecto illa celebritas è frequentia hominum illis in locis agere ſolitorum, naſcatur. Ceterum locum qui ibi deſcribitur, divino fuiſſe Roſtra. nam ea in foro fuiſſe Livius 7, 14 tradit: ubi collocatam eſſe ſtatuam Auguſti, vel inde quis colligat, quod illo ævo *nullus locus, ad ſtatuam quidem Roſtris clarior*, ut diſertiſſimus Cicero pro Deiotaro cap. 12. teſtatur. *Freinsh.*

2 *Inluſtri equite R. Titio Sabino.*] Titum prænomen illi dat Plinius: *Ap. Iunio*, ait, *P. Silio COS. cum ani-*

mad-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 16 vol. 1

quam vetita miſcuiſſent, [1] ſpeciem artæ amicitiæ face-
re. Ac jam ultro Sabinus quærere Latiarem, ventitare
69 domum, dolores ſuos quaſi ad fidiſſimum deferre. Con-
ſultant quos memoravi, quo nam modo ea plurium au-
ditu acciperentur. nam loco, in quem coibatur, ſer-
vanda ſolitudinis facies; & ſi pone fores adſiſterent,
metus viſus, ſonitus, aut forte [2] ortæ ſuſpicionis erat.
[3] Tectum inter & laquearia, tres ſenatores, haud mi-
nus turpi latebra quam deteſtanda fraude, ſeſe abſtru-
dunt, foraminibus & rimis aurem admovent. Interea
Latiaris repertum in publico Sabinum, velut recens
cognita narraturus, domum & in cubiculum trahit; præ-
teritaque & inſtantia, quorum adfatim copia, ac novos
terrores cumulat. Eadem ille, & diutius, [4] quanto mæ-
ſta, ubi ſemel prorupere, difficilius reticentur. Prope-
rata inde accuſatio, miſſiſque ad Cæſarem litteris, or-
dinem fraudis, ſuumque ipſi dedecus narravere. Non
alias

madverteretur ex cauſſa Neronis, Germanici F. in T. Sabinum & ſervitia ejus. Lipſius.

1 *Speciem arctæ amicitiæ facere.*] Faernus legebat, *fecere*. Vrſinus. Idem *Muretus*.

2 *Ortæ ſuſpiciones erant.*] Suſpicor ſcribendum, *ortæ ſuſpicionis erat.* Rhenanus. Hoc eſt, ut ego capio, quæ fortuito quodam caſu poſſet ſubito oriri. Nec enim ullam jam tum ſuſpicionem in Sabino ortam autumabant; ſed hoc metuebant poſſe quam oriri inter ipſum cum Latiare colloquium: non ut huic diffideret, ſed ut metueret, ne quis forte adſtans foribus aucuparetur eorum ſermones. *Freinsh.*

3 *Tectum inter & laquearia.*] Di deæque auctores perdant tam ſceleſtæ fraudis. cujus tamen exemplum ab Ephoris eſſe, moneo juventutem, Pauſaniam Spartæ regem, cum ad Ephoros detuliſſet Argilius quidam proditionis, & occultæ cum Rege ſocietatis, eamque in rem litteras ejus oſtendiſſet. ut tamen ipſi coram ea audirent cognoſcerentque, commenti fraudem ſunt, ut in templum perfugeret Argilius quaſi ad aram. ubi Pauſaniæ in os hæc exprobraret, apud conſcium non negaturo: Ephori autem in occulto laterent, duplici quodam tabulato diſcluſi. Pete hæc à Thucydide diſertim narrante lib. 1. Nec dubitabis, quin perfidiæ novum exemplum ſit à facto illo. *Lipſius.*

Tectum inter & laquearia.] Cicero Topicis: *Multi etiam in res odioſas imprudentes inciderunt; ut Staterio nuper accidit, qui ea locutus eſt, bonis viris ſubauſcultantibus pariete interpoſito, quibus patefactis in judiciumque prolatis rei capitalis damnatus eſt.* Gronovius.

4 *Quando mæſta, ubi ſemel prorupere.*] Muretus, *quanto.* Probe ad Taciti morem. *Acidalius.*

1 *Egent*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 16 vol. 1

alias magis anxia & pavens civitas, [1] egens adverſum proximos, congreſſus, colloquia, notæ ignotæque aures vitari: etiam muta atque inanima, tectum & parietes circumſpectabantur. Sed Cæſar [2] ſolennia incipien-

1 *Egens adverſum proximos.*] Litterula addita reſtituo: *tegens.* Dictio ſimilis in Cicerone, pro Roſcio, *Tecti eſſe ad alienos poſſumus: ſocium vero fallere qui poſſumus?* Lipſius.

Egens adverſum proximos.] Legerim, *ſatagens adverſum proximos.* Rhenanus. Alias: *Etiam adverſus proximos.* Ferrettus. Ego maluerim ſcriptum, *ſe tegens adverſ. proxim.* Vertranius. Veteres libri *etiam.* Lego, *egit etiam.* Muretus. Τὸ *egens* ponitur pro vitio, quo pauperes præcipue laborant, ſuſpicione ſcilicet. Terent. Adelph. *Omnes, quibus res ſunt minus ſecundæ, magis ſunt neſcio quomodo ſuſpicioſi,* ut *mulier* pro *loquaci* proprium vitium feminarum. Idem in Heaut. *Oh pergin mulier eſſe?* Sic Plautus, *nobilitatem*, pro ſuperbia, qua in primis nobiles laborant. Milit. glor. *Et quia tecum eram, propter ea eram animo ferocior. Eam nobilitatem amittendam video.* Salinerius. Inſulſa mihi correctio viſa eſt, *civitas, etiam adverſum* &c. ut in vulgatis: ideo Manuſcripti lectionem, diſtinctionemque repoſui, ut quilibet cogitet: *& pavens civitas egens.* Ego ſic corrigerem: *Non alias magis anxia & pavens civitas egerat. adverſum proximos, congreſſus, colloquia, notæ ignotæque aures, vitari.* Pichena. Sed mehercule etiam illud *Etiam* orationi neceſſarium eſt. Retineam ego & paullo aliter etiam ſcribam: *Non alias magis anxia & pavens civitas tegere ſe etiam adverſum proximos; congreſſus, colloquia, notæ ignotæque aures vitari: etiam muta atque inanima, tectum & parietes, circumſpectabantur.* Quod poſtremum verbum muto, nec ſine ratione, *ſuſpectabantur.* Acidalius.

2 *Sollennia incipientis anni.*] Illudit nobis vir doctus, dum interpretatur, Tiberium ipſo Kalendarum die à Senatu populoque ſtrenas per epiſtolam exegiſſe. & id multis verbis. Quanto proclivius & verius erat dicere, Tiberium initio epiſtolæ præfatum (ita ſcripſerim, quam *precatum*) de Kalendis novi anni, quæ feſtæ & ſacræ vulgo? Nec, *precatus*, damno ſententia iſta: ut ſacra auſpiciaque ejus diei prima epiſtola veneratus Cæſar ſit. Ita ſupra legi. *Sed principio litterarum veneratus deos.* Sane dies ille, ſiquis alius, religioſus in vulgus. Plinius: *Primum incipientis anni diem lætis precationibus invicem fauſtum ominamur.* Templa aperiebant, vota concipiebant pro ſua quiſque publicaque ſalute. Prudentius:

——— Iano etiam celebri de menſe litatur
Auſpiciis epuliſque ſacris: quas inveterato,
Heu miſeri, ſub honore agitant, & gaudia ducunt
Feſta Kalendarum.

Vide & Ovidium in Faſtis. Sed & luditum in palatio. Iulianus in Miſopog. Εἴργω τῶν θεάτρων ἐμαυτὸν ὑπ' ἀβελτηρίας, οὐδ' εἴσω τῆς αὐλῆς παραδέχομαι τὴν θυμέλην, ἔξω τῆς νεομηνίας τοῦ ἔτους. At de ſtipe ſtreniſque quæ eſt ratio? cum adeo averſatus eum morem Tiberius ſit, (homo alias abhorrens omnes ejuſmodi vitæ amœnitates) ut plerumque extra urbem Kalendis ipſis egerit, ne admitteret ſtrenas. Clare Dio: Τούτου δ' οὖν ἕνεκα ἔξω που τῆς νουμηνίας διῆγε, καὶ ἵνα μηδένα τῶν ἀνθρώπων ἄσχολον περί τε τὰς νέας ἀρχὰς καὶ περὶ τὴν ἑορτὴν ἔχοντα ποιῇ, ἢ καὶ ἀρχῶ-

pientis anni Kal. Jan. epiſtola precatus; vertit in Sabinum, *corruptos quoſdam libertorum, & petitum ſe* arguens, [1] ultionemque haud obſcure poſcebat. nec mora, quin decerneretur: & trahebatur damnatus. quantum [2] obducta

ἀργύριον παρ' αὐτῶν λαμβάνῃ. Οὐδὲ γὰρ οὐδὲ τὸν Αὔγουστον ἐπὶ τούτῳ ἐπῄνει, διὰ τὸ πολλὴν δυσχέρειαν ἐν αὐτῷ, πολλὴν δὲ καὶ ἀνάλωσιν ἐκ τῆς ἀντιδόσεως γίγνεσθαι. Religionem & auſpicia Kalendarum illuſtrabit etiam hic D. Maximi locus, viri docti, vetuſti, (ævum illius ante mille annos:) è Sermone cui Titulus, *De Kalendis Ianuariis increpatio.* In quo multa appoſite in hanc vanitatem: & iſtud. *Novum annum Ianuarias appellant Kalendas, cum vetuſto ſemper errore & horrore ſordeſcant. Auſpicia etiam vaniſſimi colligere ſe dicunt: ac ſtatum vitæ ſuæ inanibus indiciis æſtimantes per incerta avium ferarumque ſigna, imminentis anni futura rimantur: cum utique apud deum ſolum ſit notitia futurorum.* At de Epulis illo die, vide omnino epiſt. LXIV. D. Auguſtini ad Aurelianum. *Lipſius.*

Solennia incipientis anni Cal. Ianuar. &c.] Cajus de verborum ſignific. *Poſt diem, inquit, tertium Cal. Ianuariarum vota pro ſalute Principis ſuſcipiuntur.* meminit hujus rei & Plinius Cæcilius ad Trajanum. *Alciatus.* Ex iis intelligo Tiberium, qui ſtrenarum commercium edicto vetuerat, ultra Cal. Ianuarias exerceri, ipſo Calendarum die à S. P. Q. R. ſtrenas per epiſtolam exegiſſe. Data ſiquidem Cal. Ianuariis ſtrena in Capitolio, etiam abſenti Auguſto fuit; ut in eo Sueton. 57. Quæ mihi tam placet interpretatio, quam diſplicet illa, quæ Tiberium precatum inducit, ut pro ejus incolumitate vota Cal. Ianuar. ſuſciperentur, quæ tamen non niſi die poſt Calendas Ianuar. tertio, id eſt, pridie Nonas, ſuſciperentur, teſte Plutarcho, initio Cic. & teſte Cajo l. 233. D. de verborum ſignific. Neque moveor quod mox idem ſcribit, eo die Cal. Ianuar. ſacra & vota fuiſſe: ſiquidem neque ſtrena Auguſto abſenti ſine votis data, neque populus in Capitolio niſi cauſa ſacrorum illo die convenerat. *Vertranius.* Vt feliciter annare, & perennare liceret. Plinius: *Primum incipientis anni diem lætis precationibus invicem fauſtum ominamur.* Muretus. Faernus legebat, *Cal. Ianuariis*, non *Ianuarias.* Vrſinus. Lipſius mutat *præfatus.* Ego ſcribo, *ſolennia incipientis anni, Calen. Ianuariis epiſtola precatus.* Solennia incipientis anni precari, eſt precari ea, quæ ſolenniter anno incipiente ſolent. Plinius, cujus locum adducit Lipſius, ſtabilit noſtram lectionem. *Acidalius.* In veteribus libris, opinor, hæc non diſerte perſcripta, ſed initialibus tantum literis indicata ſunt, quæ res auctori fraudi fuit; ſenſus enim poſtulat legi *Calen. Ianuariis.* deſignat enim tempus quo res ea geſta fuerit. quomodo in illis Suet. Calig. 42. *Stetitque in veſtibulo ædium Calen. Ianuariis.* Verbum *precandi* plerique pro rogare acceperunt, tanquam ſenatus rogaretur: quum tamen nihil ſignificet niſi votum à diis expetitum. Supra 4, 3. *Integram illi ſobolem, ac ſuperſtitem iniquorum precarentur.* Freinshemius.

1 *Vltionemque haud obſcure poſcebat.*] Lego deleta copulâ *que* adnexâ voci *ultionem.* Acidalius.

2 *Obducta veſte.*] Cicero pro Rabirio: *Carnifex ferox, & obductio capitis.* In veteri declamat. *Non oculis judicaſſetis; nec continuo ſtrictis faucibus rapiendus ad ſupplicium veneficus videretur.* Ammian. princip. lib. 14.

Fer-

cta veſte & [1] adſtrictis faucibus niti poterat, clamitans, *Sic inchoari annum, has Sejano victimas cadere.* [2] quo intendiſſet oculos, quo verba acciderent, [3] fuga, vaſtitas: deſeri itinera, fora: & quidam regrediebantur, oſtentabantque ſe rurſum, id ipſum paventes, quod timuiſſent. [4] *Quem enim diem vacuum pœna.* [5] *ubi inter ſacra & vota, quo tempore verbis etiam profanis abſtineri mos eſſet, vincla*

Formula miſſa lethali homo crimine nullo contactus idem Clematius, nec hiſcere, nec loqui permiſſus occideretur. Aurelius.

1 *Adſtrictis faucibus.*] Vt obvolutam capiti veſtem largiar, non etiam gulæ eadem obvolvi aut potuit commode, aut opus fuit: quum longe eſſet facilius, veſte qualis geſtari ſolebat, ad collum prehenſa gulam & fauces premere & angere, iiſque adſtrictis urgere & trahere: ſic enim bene interpretantur hæc verba, *Rapere obtorto collo*, ad Plauti Pœnulum 3, 5, 45. Florus, 3, 27. *Sed apprehenſum faucibus viator non ante dimiſit, quam ſanguis in aures & oculos redundaret.* ubi & alia quædam notavimus. *Freinshm.*

2 *Quo intendiſſet oculos.*] Hæc ſequentia uſque ad verbum, *timuiſſent*, in vulgatis recentioribus diſtincta erant minoribus characteribus, tanquam ab eodem clamante Sabino pronunciata. Mihi contra videtur, hiſtorici verba eſſe. At quæ ſequuntur, *Quem enim diem*, &c. indignantis vulgi orationem. *Pichena. Muretus. quoquò intendiſſet oculos, quoquò verba acciderent.* Rectius. Porro diverſo characterum genere exprimi non hæc & ſequentia debebant, ſed tantum paucula illa, *ſic inchoari annum, has Sejano victimas cadere.* Illa enim verba ſunt clamitantis Sabini. Reliqua narratio Taciti. *Acidalius.*

3 *Fuga, vaſtitas.*] Auctor vitæ Lucani: *Adeo ut quondam in latrinis publicis clariore ſtrepitu ventris emiſſo, hemiſtichium Neronianum, maxima conſeſſorum fuga, pronuntiarit: Sub terris tonuiſſe putes.* Gronovius.

4 *Quem enim diem.*] Mirum, ni ante iſthæc, *Quem enim diem*, hiatus aliquis eſt. Neque enim apte ſatis hæc per particulam *Enim* præcedentibus ſubduntur. Si nihil abſit, nec omnino abeſſe quid putem, mutem eam ipſam particulam, vel, *Quem jam diem*, vel, *Quem exin diem vacuum pœna* &c. *Acidal.* Non ſunt hæc Sabini verba, ſed cogitationes hominum: licet pleriq; nec non ipſe Lipſius contra putaverint. Sed primo ſi ſic eſſet, Tacitus Sabini verba tam importuna parentheſi non diremiſſet: deinde non eſt conſentaneum, hominem eo habitu quo Sabinus deſcribitur, tantum verborum fundere potuiſſe. *Freinsh.*

5 *Vbi inter ſacra & vota.*] Nihil enim triſte publicè privatimqué primo illo die patrabant: nedum ut punirent. Plutarchus in Mario: Καὶ προσελθὼν (ὁ Μάριος) αὐταῖς καλάνδαις Ἰανουαρίαις, ἔτους ἀρχῇ, Σέξτον τινὰ Λικίννιον κατεκρήμνισεν. Ὃ καὶ κείνοις καὶ τῇ πόλει τῶν αὖθις ἐδόκει κακῶν γεγονέναι σημεῖον μέγιστον. Id eſt: *Progreſſuſque Marius Calendis ipſis Ianuariis, initio anni, Sextum quemdam Licinium de ſaxo jecit. quod & illis & urbi impendentium malorum maximum viſum præſagium.* Nec mirum ſi Romani diem illum eximium habuerint à pœna: quippe qui omnes dies feſtos. Seneca pater l. v. controverſia IV. *Accuſatus eſt à fratre parricidii, & damnatus*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 16 vol. 1

non imprudentem. Suet: Tib: Nullus a pœna hominum cessavit dies, ne religiosus quidem & sacer.

cla & laqueus inducantur? [1] *non imprudentem Tiberium tantam invidiam adiiſſe: quæſitum meditatumque, ne quid impedire credatur, quo minus novi magiſtratus, quo modo delubra & altaria, ſic carcerem recludant.* Secutæ inſuper litteræ, grates agentis, *quod hominem infenſum Reipub. puniviſſent:* adjecto, *trepidam ſibi vitam, ſuſpectas inimicorum inſidias,* nul-

tus. *Diebus feſtis intercedentibus, pœna ex lege dilata eſt.* Suetonius de Tiberii ſævitia: *Nullus à pœna hominum ceſſavit dies, ne religioſus quidem & ſacer.* Philo Iudæus contra Flaccum: Τοῖς ὀρθῶς πολιτευομένοις τῶν ἀρχόντων ἔθος ἐστὶ μηδένα κολάζειν τῶν καταχρίτων, ἄχρις ἂν αἱ ἐπιφανεῖς γενέθλιοι καὶ πανηγύρεις αὗται τῶν ἐπιφανῶν σεβαστῶν διεξέλθωσιν. Id eſt: *Bonis & benè adminiſtrantibus Præſidibus mos eſt, in neminem damnatum animadvertere, donec ſollennes celebritates natalitiique dies Auguſtorum præterierint.* Similis Athenis lex, ut in morte Socratis Xenophon expreſſit. Ἀνάγκη μὲν γὰρ ἐγένετο αὐτῷ μετὰ τὴν κρίσιν τριάκοντα ἡμέρας βιῶναι, διὰ τὸ Δήλια μὲν ἐκείνου τοῦ μηνὸς εἶναι, τὸν δὲ νόμον μηδένα ἐᾶν δημοσίᾳ ἀποθνήσκειν, ἕως ἂν ἡ θεωρία ἐκ Δήλου ἐπανέλθῃ. Sed & videntur Romani etiam in bello, per Kalendas iſtas, abſtinuiſſe ab armis. Subindicat Appianus v. Civilium: Νουμηνίας δὲ ἔτους ἐς τὴν ἐπιοῦσαν ἡμέραν οὔσης, φυλάξας ὁ Λούκιος τὴν ἑορτὴν, ὡς ἀμελείας τοῖς πολεμίοις αἰτίαν, ἐξέθορε νυκτὸς ἐπὶ τὰς πύλας αὐτῶν. *Lipſius.*

1 *Non imprudentem.*] Scriptus codex, *prudentem:* ſed malè. Objicit liberè Sabinus, De induſtria & conſultò Tiberium hæc patrare, ut omnibus conſtaret, omni tempore omnia in reos licere. Ita nemo excuſet, inquit, tamquam ignarus aut incogitans hunc diem polluiſſet. *Idem.*

Non prudentem Tiberium.] Cum Man. aperte habeat, *non prudentem,* nulla mihi cauſa viſa eſt, cur, *non imprudentem,* reponeretur, ut in vulgatis omnibus. Optimus enim ni fallor, ſenſus eſt: Ignarum fuiſſe Tiberium, tantam ſe invidiam civitatis adiiſſe, ut qui non ſponte hoc juſſerit, ſed Sejani artibus deceptus. Vulgi enim ſunt voces culpam à Principe, quamvis ſimulate, amoventis, & in Sejanum rejicientis. Hic mos in Principum Aulis perpetuus. Firmatur hæc ſententia ſuperioribus verbis: *has Sejano victimas cadere.* ad cujus etiam dolos referuntur ſequentia: *quæſitum meditatumque,* &c. Publica quidem perſuaſio tunc Romæ erat, ſæva & atrocia juſſà fere omnia, per Sejanum ab invito ſeu connivente Cæſare extorta, aut falſo compoſita. l. v. *falſas literas, & principe invito, exitium domui ejus intendi, clamitat.* In eandem ſuſpicionem poſt damnatum Sejanum, incidit etiam Macro, ut lib. VI. prope finem. *nullaque in eos Imperatoris litteræ, ſuſpicionem dabant, invalido, ac fortaſſe ignaro, ficta pleraque ob inimicitias Macronis in Arruntium.* Pichena. Male quidam, *non prudentem.* Senſus, Non profecto temere aut incogitanter, facinus tam odioſum & ſubjectum ſermonibus perpetraſſe Cæſarem, ſed certo meditatoque conſilio, ut omnibus pateret, niſi quis non crimine modo in eum, verum etiam ſuſpicione vacaret, non effugiturum eſſe pœnam, neque adeo minimas inducias habiturum, etiamſi ſanctiſſimi dies intervenirent, &c. *Freinsh.*

1 La-

nullo nominatim compellato: neque tamen dubitabatur in Neronem & Agrippinam intendi. Ni mihi deſti- 71
natum foret, ſuum quæque in annum referre, avebat animus anteire, ſtatimque memorare exitus, quos [1] Latinius atque Opſius ceterique flagitii ejus repertores habuere, non modo poſtquam C. Cæſar rerum potitus eſt, ſed incolumi Tiberio: qui ſcelerum miniſtros, ut perverti ab aliis nolebat; ita plerumque ſatiatus, & oblatis in eandem operam recentibus, veteres & prægraves adflixit. verum has atque alias ſontium pœnas, in tempore trademus. Tum cenſuit Aſinius Gallus, cujus liberorum [2] Agrippina matertera erat, *petendum à principe, ut metus ſuos ſenatui fateretur, amoverique ſineret.* Nullam æque Tiberius, [3] ut rebatur, ex virtutibus ſuis quam diſſimulationem diligebat. eo ægrius accepit recludi quæ premeret. ſed mitigavit Sejanus, non Galli amore, verum [4] ut cunctationes principis aperirentur:

[1] gna-

1 *Latinius atque Opſius.*] De Opſio in his libris nihil: de Latinio habes libro VI. *Lipſius.*

2 *Agrippina matertera erat.*] Nimirum quia Vipſania uxor Aſinii, conſanguinea Agrippinæ ſoror: id eſt, eodem patre Vipſanio natæ ambæ, diverſa matre. Vide noſtrum Stemma. *Idem.*

3 *Vt rebatur.*] Ad ſequentia refer. Putabat hanc virtutem eſſe, non erat. *Idem.*

4 *Contationes Principis.*] *Contationes* non aptè aut rectè *aperiri* mihi dicuntur, ſive quis mallet, *operiri*. Ego, *cogitationes*, magis ſcribam. Tum explico: Sejanum mitigaſſe Tiberium, quia non nolebat frigus & lenitudinem illam excitari, ac cogitationes ejus produci: ut denique voti ſui compos fieret, duobus illis afflictis. quod prævidebat fore, ut Tiberius occultam adhuc iram promeret, & atroce facto oſtenderet, cùm non ultrà lateret. Et ſanè ita evenit, ſtatimque initio anni proximi duo illi (Agrippina & Nero) accuſati & damnati. An quis etiam, *operirentur*, mallet? Tum eſſet, mitigaſſe ideò Sejanum, quia nondum maturum videbatur ſenſus Principis aperiri, excuſavitque Aſinium ejus dicti: ut ſcilicet majus odium mora conciperet, & denique triſtibus factis efferret. *Idem.*

Vt contationes principis aperirentur.] Imo legendum; *Verum ne cunctationes*, &c. *Vrſinus.* Sejanus mitigat Tiberium exacerbatum adverſus Aſinium Gallum, dicitque eum venia dignum, quod non abſurde cenſuerit, metus principis non diutius detrimento reip. premendos eſſe. Quam igitur apte: *mitigaverit ut aperirentur.* Muretus & Pichena, qui maluere, *operirentur*, dicant quæſo, qua de re faciant ineptum Sejanum? At is caudex eſſet, ſi Aſinio alias non amico cautum voluiſſet, qui adverſus ſtudium

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 16 vol. 1

[1] gnarus lentum in meditando, ubi prorupiſſet, triſtibus dictis atrocia facta conjungere. Per idem tempus Julia [2] mortem obiit, quam neptem Auguſtus convictam adulterii damnaverat, projeceratque [3] in inſulam Tri-

dium ſuum Tiberii metus reſerabat. Oportet igitur ut aliquid à Gallo dictum ſit, unde ſibi paraverit gratiam Sejani: quod non aliunde colligi poteſt, niſi ex ejus verbis: *verum ut cunctationes principis aperirentur.* nimirum ut is ſimultates evomeret adverſus Germanici domum, quas ad id temporis preſſas, & clauſas continuiſſet; cui rei Sejanus jam diu ſtudebat: nam ejuſmodi odia non recens, ſed ante decennium cœperant: inhians itaque perverſioni dictorum, & impatiens moræ, animadvertit ex his Tiberii verbis, *trepidam ſibi vitam, ſuſpectas inimicorum fraudes*, eum jam jam probatas offenſas depromturum, Aſinioque favet, qui ad ſuum votum verba fecerat & ſubdole dat operam, ut pœnæ diu dilatæ repræſententur, *gnarus lentum in meditando, ubi prorupiſſet, triſtibus dictis atrocia facta conjungere.* Salinerius. Placuit olim, ſuadente Mureto, *opperirentur.* Verebatur ſcilicet Sejanus, ne ſubita & improviſa Tiberii ira in Neronem & Agrippinam, ſtatim placaretur, ideoque mitigavit, ut diutina cogitatione implacabilius iraſceretur; *gnarus, lentum in meditando*, &c. At nuper eruditiſſimi Salinerii ſententiam antehabeo, qui vulgatum verbum, *aperirentur*, veris rationibus propugnat. Non enim jam ſtudebat Sejanus, ut diutius Tiberius odia meditaretur, ſed ut olim meditata effunderet. Ac vere olim cœperat Sejanus ſimultates ſerere. Tac. l. I. *Accendebat hæc onerabatque Sejanus, peritia morum Tiberii, odia in longum jaciens, quæ reconderet auctaque promeret.* Pichena. Illud *aperirentur* palam ſpernit ſententia. Muretus *opperiretur*. quod ego habeo verum, & videntur evincere, quæ ſtatim ei verbo adduntur. *Acidalius.* Verum lenivit iram ejus Sejanus, non quia Gallo bene vellet, ſed odio Neronis & Agrippinæ, cupiebat cunctatoris ſenis meditata in eos odia tandem erumpere. *Freinsh.* Quidquid occinant, verum cenſeo, *opperiretur*. Hoc eſt, ut ſubſerviret ingenio principis & ſpecie clementiam ſuadentis daret ei occaſionem contandi differendique Gallum in maturius odium; ſciens illum gaudere mora & quodam tractu conſiliorum; poſtquam decreſſet, non pœnitere, ſed à verbis immitibus ad ſæva ſupplicia procedere. Suſtinebat igitur ad tempus, donec major & accumulata offenſio uno impetu Gallum proſterneret. Sed & ſupererat Iulia Auguſta, cujus ambo ad exſerendum omne odium in domum Germanici mortem avide exſpectabant. *Gronovius.*

1 *Gnarus, lentum in meditando.*] Caſaubonus, *lentum* interpretatur, qui non facile movetur. Suetonius de eodem Tiberio. cap. 57. *Sæva ac lenta natura, ne in puero quidem latuit.* & cap. 21. refert Auguſti morientis vocem de Tiberio: *miſerum populum Romanum, qui ſub tam lentis maxillis erit.* Cic. de Orat. lib. 2. *neque enim facile eſt perficere, ut iraſcatur cui tu velis judex, ſi tu ipſe id lente ferre videaris.* Pichena.

2 *Iulia.*] Iuliæ filia, quæ nupta Æmilio Paullo. Scholiaſtes Iuvenalis in Sat. VI. *à barbaro relegatam* ſcribit: ſed corrigendum, *ab avo.* Lipſius.

3 *In inſulam Trimetum.*] Vnam ex quinque Diomedeis. *Muretus.* Noſtra editio, *Tremetum.* Ital. *Tremiti*, Leandro in deſcriptione Italiæ, *Trimiti.*

Trimetum, haud procul Apulis litoribus. illic viginti annis exſilium toleravit, Auguſtæ ope ſuſtentata: quæ florentes privignos cum per occultum ſubvertiſſet, miſericordiam erga adflictos palam oſtentabat. Eodem anno Friſii transrhenanus populus pacem exuere, noſtra magis avaritia, quam obſequii impatientes. Tributum iis Druſus juſſerat modicum, pro anguſtia rerum, *ut* [1] *in uſus militares, coria boum penderent*: non intenta cujuſquam cura, quæ firmitudo, quæ menſura; donec Olennius è primipilaribus, regendis Friſiis impoſitus, [2] *terga urorum* delegit, quorum ad formam acciperentur. Id aliis quoque nationibus arduum, apud Germanos difficilius tolerabatur, quis ingentium belluarum feraces ſaltus, [3] modica domi armenta ſunt. Ac primo boves ipſos, mox agros, poſtremo corpora conjugum aut liberorum, ſervitio tradebant. Hinc ira & queſtus.

1 &

miti. quod utrumque nomen ad noſtram ſcripturam propius accedit. *Freinsh.*

1 *In uſus militares.*] Nempe ad ſcuta, ad tentoria militum, etiam ad machinarum paratum. Simile tributum in Boſporo, tempore Græcanicorum Imperatorum, penſum Cedrenus docet, & appellat τὰς συντελείας τῶν βοῶν. Addit autem (quàm verè, neſcio) *Boſporo inde nomen eſſe*, ἀπὸ τοῦ τελεῖν Ῥωμαίοις κατ' ἔτος ἀντὶ χρημάτων βόας: *ab eo quod penderent Romanis quotannis, pro pecunia, tributum boum.* Lego & *equos datos à Dalmatis*, in tributo: idque medio & inferiore ævo. *Lipſius.*

In uſus militares coria boum penderent.] Id eſt, in uſum tentoriorum, & ſcutorum. Vide Lipſium de militia Rom. lib. v. Dial. v. *Pichena.*

2 *Terga urorum.*] *Vri* ſunt haud abſimiles boum, colore nigro, feri, & curſu excellentes, familiares Germaniæ. Auctores Cæſar & Plinius. Hi fortaſſe ſunt, quos Piſis *Bufalos* appellant vulgo. *Ferrettus.* *Vri* non ſunt ii, quos Æmilius ſuſpicatur ab Italis *Bufalos* dici, ſed *boves agreſtes*, exceptis elephantis, cæteris animalibus majores; dicti *uri*, ἀπὸ τῶν ὀρῶν, quod in montibus naſcantur: quos in Germania naſci Solinus auctor eſt, & eorum Cæſar VI Comment. Gallici belli meminit. Virg. quoque lib. II. Georg. *Silveſtres uri aſſidue, capreæque ſequaces.* Vertranius.

3 *Modica domi armenta.*] Aliter eſt noſtro ævo, & eminent. *Lipſius.*

Modica armenta.] De magnitudine boum capiam: ut *modica* vocet, quæ Ger. 5. verbo antiqui Catonis, *improcera.* Sed interpretes acceperunt de numero. Verum ſententia loci evidens eſt; quum de menſura & firmitate coriorum agatur, non de multitudine. Adferturque duplex argumentum, cur non potuerint præſtare Germani, quod exigebatur: quia ſcilicet uros in ſilvis habebant maximos, contra domi boves improceros. *Freinsh.*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 16 vol. 1

[1] & poſtquam non ſubveniebatur, remedium ex bello; rapti qui tributo aderant milites, & patibulo adfixi. Olennius infenſos fuga prævenit, receptus caſtello [2] cui nomen *Flevum*: & haud ſpernenda illic civium ſociorumque manus litora Oceani præſidebat.

73 Quod ubi L. Apronio [3] inferioris Germaniæ proprætori cognitum, vexilla legionum è ſuperiore provincia, peditumque & equitum auxiliarium delectos accivit: ac ſimul utrumque exercitum Rheno devectum, Friſiis intulit; [4] ſoluto jam caſtelli obſidio, & ad ſua tutanda digreſſis rebellibus. Igitur proxima æſtuaria aggeribus & pontibus, traducendo graviori agmini firmat. atque interim repertis vadis, [5] alam Caninefatem, & quod peditum Germanorum inter noſtros merebat, circumgredi terga hoſtium jubet: qui jam acie compoſiti [6] pellunt turmas ſociales, equiteſque legionum ſubſidio miſſos. Tum tres leves cohortes; ac rurſum duæ; dein tempore interjecto, [7] alarius eques immiſſus. ſatis va-

1 *Et poſtquam non ſubveniebat.*] Legendum, *ſubveniebatur*: aut, *nemo ſubveniebat*. Lipſius.

Non ſubveniebat.] Aut ſcribendum, *ſubveniebatur*, aut, *nemo ſubveniebat*. Rhenanus. *Subveniebatur*. Muretus & Vrſinus. Hoc poſterius potius probavi. Sæpe enim & in noſtro Man. & in aliis veteribus obſervavi. poſtremam illam ſyllabam ita deſcribi, ut tantum litera *t* appareat, unde plurimi errores. *Pichena.*

2 *Cui nomen Flevum.*] Scribo in libris Hiſtor. *Lipſius.*

3 *Inferioris Germaniæ proprætori.*] Leg. *Proprætore*. Vrſinus. *Proprætoris* nomen hic non proprie, & ex antiquæ reip. uſu, ſed longe aliter accipi debere, Dio nos docet lib. 53. Poſt diviſionem nimirum provinciarum, eos quidem qui in publicas mitterentur ἀνθυπάτους καλεῖσθαι, *proconſules* eſſe vocatos; qui vero in Cæſaris, ἀντιστρατήγους, *proprætores*: quacunque tandem dignitate fuiſſent electi. Prolixe & accurate hæc exponit Savil. ad H. 1, 8. *Freinsh.*

4 *Soluto jam caſtello obſidio.*] Lego, *ſoluto jam caſtelli obſidio*, ſicque caſtigavi. *Rhenanus.*

5 *Alam Caninefatem.*] Cujus mentio Vulſiniis in lapide: PRÆF. EQVITVM. ALÆ. PRIMÆ. CANNANEFATVM. *Lipſius.*

6 *Pelluntur, turmas ſociales.*] Repoſui, *pellunt turmas ſociales*. Rhenanus.

7 *Acrius eques immiſſus.*] Meo periculo obtinui, ut excuderetur, *alarius eques immiſſus*. Igitur equitum alariorum apud noſtrum, ne longius abeamus, quam inſtituti noſtri ratio patitur, crebra mentio, ut 3, 39 12, 27. 13, 35. *Alarius eques* opponitur equitibus legionum, qui Romani erant, cum alares eſſent ex auxiliis, & ex ci-

tatæ

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 16 vol. 1

validi ſi ſimul incubuiſſent; per intervallum adventan-
tes, neque conſtantiam addiderant turbatis, & pavore
fugientium auferebantur. Cethego Labeoni legato
quintæ legionis, quod reliquum auxiliorum tradit; atq;
ille dubia ſuorum re, in anceps tractus, miſſis nuntiis
vim legionum implorabat. prorumpunt quintani ante
alios, & acri pugna hoſte pulſo, recipiunt cohortis alaſ-
que feſſas vulneribus. Neque dux Romanus ultum iit,
aut corpora humavit; quamquam multi tribunorum
præfectorumque & [1] inſignes centuriones cecidiſſent.
Mox compertum à transfugis, nongentos Romano-
rum apud lucum, quem *Baduhennæ vocant*, pugna in po-
ſterum extracta, confectos: & aliam quadringentorum
manum, occupata Cruptoricis quondam ſtipendiarii
villa, poſtquam proditio metuebatur, mutuis ictibus
procubuiſſe. Clarum inde inter Germanos Friſium 74
nomen: diſſimulante Tiberio damna, ne cui bellum
permitteret. Neque ſenatus in eo cura, an imperii ex-
trema dehoneſtarentur: [2] pavor internus occupaverat
animos, cui remedium adulatione quærebatur. Ita
quam-

tato loco 13, 35. diſcas ſingulis legionibus fuiſſe ſuos alarios equites, ſicut & cohortes ex ſociis. Erant autem & aliæ ſociales alæ, quæ ex uſu temporum huc illuc mearent, qualis iſta Caninefas, de qua ſupra paulo mentio. Hic igitur eſt eques iſte alarius, qui & infra comprehenditur, noſtram ſententiam confirmantibus verbis: *recipiunt cohortis alaſque feſſas vulneribus.* plures ergo hic alæ quæ nuſquam comparent, niſi legas ut indicavimus. Quod de diſcrimine *alariorum* & *legionariorum* equitum dictum eſt, confirmatur etiam apertiſſimo teſtimonio Livii 35, 5. *Ad perturbandos ordines eorum C. Livium Salinatorem, qui præerat alariis equitibus, quam concitatiſſimos equos immittere jubet: legionarios equites in ſubſidiis eſſe.* Antea legebatur apud Tacitum, *acrius eques:* quæ res, ut neceſſe erat in lectione vitioſa, diverſas interpretationes peperit. *Freinsh.*

1 *Inſignes centuriones.*] Sine dubio ſunt, quos alibi vocat *primorũ ordinũ.* Non enim quoſvis virtute præſtantes, ut plerique interpretantur: neque, ut non nemo, *inſignes* commune omnium epitheton eſt; tribunorum, inquam, præfectorum & centurionum. Sed Tacitus his poſtremis unis adtribuit: nec ſine cauſa, quo videlicet non quivis, ſed honoratiſſimi, quique tribunis & præfectis quodammodo adæquari poſſunt, intelligerentur. ut *inſignes* non tam ad virtutem cujuſque, quam locum atque ordinem referendum ſit. *Idem.*

2 *Pavor internus.*] *Internus* oppo-

ni-

quamquam [1] diverſis ſuper rebus conſulerentur, *aram Clementiæ, aram Amicitiæ, effigieſque circum Cæſaris ac Sejani cenſuere*: crebriſque precibus efflagitabant, *viſendi ſui copiam facerent*. Non illi tamen in urbem, aut propinqua urbi digreſſi ſunt: ſatis viſum, omittere inſulam, & in proximo Campaniæ adſpici. eo venire patres, eques, magna pars plebis, [2] anxii erga Sejanum; cujus durior congreſſus, atque eo per ambitum, & [3] ſocietate conſiliorum parabatur. Satis conſtabat auctam ei adrogan-

nitur *extremis* hoc loco: eſtque exortus inteſtinis periculis. neque debet omitti cum nonnullis hoc vocabulum: omnis enim pavor animos occupat; ſed non de quocunque, verum interno tantum, agebat hoc loco Tacitus. *Idem.*

1 *Diverſis ſuper rebus.*] Hoc eſt, aliis, quæ nihil commune habebant cum decretis, quæ deinceps fecerunt. Alio ſenſu, *diverſæ res* dicuntur, quæ inter ſe differunt, nullo reſpectu ad quamcunque illarum numero non comprehenſam, habito. *Idem.*

2 *Anxii erga Sejanum.*] Non erga Cæſarem, quem tum minus verebantur, cujuſque facilior erat congreſſus. *Idem.*

3 *Societate conſiliorum.*] Non videntur recte interpretati hæc verba. Sed quomodo ſocietas conſiliorum cum Sejano iniri potuit ante congreſſum? nam de hoc parando hic agitur. Intelligitur itaque *ſocietas conſiliorum*, quam alii, hominis illius conveniendi cupidi, ut hoc adſequerentur, inter ſe coibant: qui nimirum paciſcerentur, ut qui prius admiſſus eſſet, operam daret, quo reliquorum etiam ratio haberetur &c. Vopiſcus in Aureliano cap. 43. *Colligunt ſe quatuor vel quinque, atque unum conſilium ad decipiendum Imperatorem capiunt.* De ejuſmodi ſocietate conſiliorum accipiendum eſt & τὸ συνεπιβουλεῦον apud Dionem 45, 2, 15. loco perdifficili, de quo fortaſſis aliquando in notis ad illum ſcriptorem: quando præſens inſtitutum tam prolixam digreſſionem, qualem excutiendus ille poſtularet, non patitur. Vide Sam. 2, 1. Sejani multo difficilior erat aditus, atque eo multo ambitu curaque, &, veluti magnæ molis negotium, collatis mixtiſque plurium inter ſe conſiliis, procurabatur. *Freinsh.* Chimæra πολιτικὴ ſatis ingenioſa. At mihi *per ambitum & ſocietate conſiliorum* eſt familiares ejus prenſando & conſcientia atque opera ad illa, quæ identidem machinabatur. Neque enim *conſiliorum* vocabulo accipio tantum illam ſummam conſiliorum omnium de invadendo imperio, ſed quævis vel directo vel per cuniculos eo ducentia cœpta; immo & nonnulla huc proprie non tendentia & in quibus odio interdum ſolummodo aut libidini, ut ſolent potentiæ impotentes, indulgebat. Sed, inquit, quomodo ſocietas conſiliorum iniri potuit ante congreſſum? Quaſi ſcelerum miniſtris & pretioſis emptoribus deſint proxenetæ, pararii, ſequeſtres, commendatores. Ne longius abeamus, Firmius Catus & Tiberius ſocietatem coierunt perdendi Scribonii Libonis citra congreſſum l. 2. ann. 28. Suetonius Othone: *Ac primo quinque ſpeculatoribus commiſſa eſt res: deinde decem aliis, quos ſinguli binos produxerant.* Et plenæ aulæ, immo vita omnis, mirificis in-

gantiam, fœdum illud in propatulo ſervitium ſpectanti. quippe Romæ, ſueti diſcurſus; [1] & magnitudine urbis incertum, quod quiſque ad negotium pergat: ibi campo aut litore jacentes, nullo diſcrimine noctem ac diem, juxta gratiam aut faſtus janitorum perpetiebantur. [2] donec idque vetitum. & revenere in urbem trepidi, quos non ſermone, non viſu dignatus erat: quidam [3] male alacres, quibus infauſtæ amicitiæ gravis exitus imminebat. Ceterum Tiberius neptem Agrippinam Ger- 75
manico ortam, cum coram Cn. Domitio tradidiſſet, in urbe celebrari nuptias juſſit. In Domitio ſuper vetuſtatem generis propinquum Cæſaribus ſanguinem delegerat. nam is [4] aviam Octaviam, & per eam Auguſtum avunculum præferebat.

inter abſentes, ignotos antehac, aut etiam inviſos, ſociandorum conſiliorum viis. *Gronovius.*

1 *Magnitudini urbis.*] Scripſimus *magnitudine urbis.* Hoc eſt propter magnitudinem urbis. *Rhenanus.*

2 *Donec idque vetitum.*] *Que*, pro eo, quod eſt, *quoque*: quaſi, *Id quoque vetitum.* Ferretius. Lege, *donec id quoque vetitum.* Muretus.

3 *Male alacres.*] Hoc eſt, perperam, ſtulte, ſine cauſa: plane ſicut apud Virg. 6, 278. *mala gaudia.* Ovid. de arte 3, 699.

Conjugis ad timidas aliquis male ſedulus aures
Auditos nemori detulit ore ſonos,

Male ſedulus, hoc eſt, quum eſſe non oporteret, perverſe ſedulus. Alia ſignificatio eſt, qua *male* ponitur pro parum, non ſatis, ut Flor. 3, 21. *male obrutum incendium*, ubi plura exempla in Indice. Sed ea huic loco minime convenit. *Freinsh.*

4 *Aviam Octaviam.*] Quia filius L. Domitii ex Antonia majore. Antonia autem ex Octavia & M. Antonio ſata. Avunculus ergo major illi Auguſtus. Eſt autem hic Domitius, qui pater Principis Neronis. *Lipſius.*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 16 vol. 1

C. CORNELII TACITI

AB

EXCESSU DIVI AUGUSTI

ANNALIUM

LIBER QUINTUS.

BREVIARIUM LIBRI.

Livia Auguſta moritur : eóque Sejani potentia creſcit. Agrippina & Nero Principis litteris accuſantur. Nec multò pòſt Sejanus ipſe, detectâ cupidine imperii, pervertitur : cum magnâ amicorum ejus ſtrage. (Quæ omnia Tacito ſingillatim tradita ævum aboluit.) Falſus apud Cycladas Druſus ſe oſtendit. ſed diligentiâ & aſtu Poppæi Sabini capitur. Hæc geſta annis circiter tribus,

C. RUBELLIO GEMINO. C. FUFIO GEMINO
M. VINUCIO QUARTINO. C. CASSIO LONGINO
TIBERIO CÆSARE V. L. ÆLIO SEIANO. COSS.

I [1] Rubellio & Fuſio Coſſ. quorum utrique Geminus cognomentum erat, [2] Julia Auguſta mor-

COMMENTARIUS.

1 Rubellio, *& Fuſio Coſ.*] C. Rubellio Gemino, & C. Fuſio Gemino, (ſic enim leg. eſt, non *Fuſio*) Coſ. His Coſſ. obſervavi baptizatum à Ioanne Chriſtum Dominum. *Muretus.* De quibus loquitur Tertullianus adverſus Iudæos, uti & Lactantius lib. 4. Inſtit. traditque his Coſſ. Chriſtum Salvatorem paſſum, id eſt, Tiberii 16. Chriſti 33 anno, quod Divus Auguſtinus ſequutus eſt cap. ult. libr. 18. de Civitat. Dei. Licet alii alia ſentiant. *Aurelius.*

2 *Iulia Auguſta mortem obiit.*] De cujus vitæ annis diſſenſus eſt ſcriptorum. Plinius lib. XIV. cap. VI. annos ei tribuit LXXXII. *Iulia*, inquit, *Auguſta* LXXXII. *annos vitæ Pucino rettulit acceptos, non alio vino uſa.* At Dio : Ἐν τῷ αὐτῷ χρόνῳ, ait, ἡ Λιβία

mortem obiit, [1] ætate extrema, nobilitatis per Claudiam familiam, & adoptione [2] Liviorum Juliorumque clariſſimæ. Primum ei matrimonium & liberi fuere [3] cum Tiberio Nerone, qui bello Peruſino profugus, pace inter Sex. Pompejum ac triumviros pacta in urbem rediit. Exin Cæſar cupidine formæ aufert marito, incertum an invitam, adeo properus, ut ne ſpatio quidem ad enitendum dato, penatibus ſuis gravidam induxerit. Nullam poſthac ſubolem edidit: ſed [4] ſanguini Auguſti per conjunctionem Agrippinæ & Germanici adnexa, [5] communes pronepotes habuit. Sanctitate domus priſcum ad morem, [6] comis ultra quam anti-

Λιβία μετήλλαξεν, ἓξ καὶ ὀγδοήκοντα ἔτη ζήσασα. Sed labor, ut Plinium è Dione corrigendum cenſeam. *Lipſ.*

Iulia Auguſta mortem obiit.] Livia, quæ poſtea *Iulia*, mater Druſi, qui fuit pater Germanici. Agrippina autem matrem habuit Iuliam, Auguſti filiam. *Muretus.*

1 *Ætate extrema.*] Octoginta ſex annorum. Dio. Male apud Plinium eſt 82. lib. 14. cap. 6. ubi & male puto legi *Pictano*, & legendum *Pycino*. ut ſit vinum Pycinum; quod naſcitur in colle ſaxeo, in quo poſitum eſt Tergeſte, hodie *Ribollam* vocant. Hic diſſerendum eſſet, cur mulieres minus diu vivere ſoleant, quam viri. Longævarum mulierum exempla leges apud Plin. 7. 48. *Idem.*

2 *Liviorum Iuliorumque.*] Duas ergo familias complexa per adoptionem Livia. Ipſa enim è Claudiis, unde & cognomen tenuit Druſillæ. Sed pater ejus inſertus adoptione in Livios, quod hîc Tacitus voluit dictum. Nec aliter accipies quod ſcriptum extremo libro ſexto: *Quamquam mater in Liviam, & mox Iuliam familiam adoptionibus tranſierit.* Non enim ipſa, ſed pater: cui nomen apud Vellejum, Livius Druſus Claudianus. Vocat ſimpliciter Dio libro XLVIII. Livium Druſum: & cùm à Bruto ſtetiſſet, poſt pugnam Philippenſem manus ait adtuliſſe ſibi. Clara hæc è Suetonio, in Tib. cap. III. *Ex hac ſtirpe Claudia Tiberius Cæſar genus trahit, & quidem utrumque: paternum à Tiberio Nerone, maternum ab Ap. Pulchro: qui ambo Appii Caci filii fuerunt. Inſertus eſt & Liviorum familiæ adoptato in eam materno avo.* Ad quæ verba tamen interpretes connivent. *Lipſius.*

3 *Cum Ti. Nerone.*] Hic Cæſaris Dictatoris Quæſtor fuerat, Alexandrino bello claſſi præpoſitus, plurimum ad victoriam contulerat. Mortuo tamen Cæſare cenſuit referendum de præmiis τυραννοκτόνων. L. Antonium Peruſiam ſecutus, deditione facta, ſolus in partibus manſit. Profectus ad Sext. Pompejum, deinde ad M. Antonium tranſiit, cum quo Romam rediit. Sueton. *Muretus.*

4 *Sanguini Auguſti.*] Nam Germanicus Druſo ortus, Liviæ ſanguis: Agrippina, ex Iulia ſanguis Auguſti. *Lipſius.*

5 *Communes pronepotes.*] Qui nati eſſent ex Germanico filio, Liviæque nepote, & ex Agrippina Iuliæ filia, Auguſtique nepte. *Vertranius.*

6 *Comis ultra quam.*] Fuit hæc Livia inſigni prudentia, & animo maxi-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 16 vol. 1

tiquis feminis probatum, [1] mater impotens, [2] uxor facilis, & [3] cum artibus mariti, ſimulatione filii bene com-

mo. Vid. Senec. lib. 1. de Clement. 9. & Conſol. ad Marciam; Macrob. l. 2. Saturn. cap. 5. *Muretus.*

1 *Mater impotens.*] Sup. lib. 1. de eadem impotentia muliebri. *Ferrettus.* De impotentia Suet. Tib. 50. *Matrem Liviam gravatus velut partes ſibi æquas potentiæ vindicantem.* Noſter l. 1. ann. *Accedere matrem muliebri impotentia.* Dio lib. 7. καὶ διὰ τοῦτο οὐχὶ ἴσον ἐξ ἴσου οἱ ἄρχειν, ἀλλὰ καὶ πρεσβεύειν αὐτοῦ ἤθελεν. i. & ob id non ſolum ex æquo cum eo imperare, ſed etiam potiores eo partes habere volebat. *Salinerius.* Et ſane magna erat Romanorum auctoritas in liberos, magna etiam in viros. At vero de illa impotentia Suet. cap. 51. *Hos & cuſtoditos tam diu, & exprobratos tam manifeſte adeo graviter tulit, ut quidam putent inter cauſas ſeceſſus, hanc ei vel præcipuam fuiſſe.* Eſt & veſtigium hujus impotentiæ in Claud. cap. 3. *Avia Auguſta pro deſpectiſſimo ſemper habuit: non affari, niſi rariſſime; non monere, niſi acerbo & brevi ſcripto, aut per internuntios ſolita.* Aurelius. Non videntur mihi cepiſſe mentem Taciti. Non enim ei *mater impotens* indulgens juri materno in liberos & id extendens, quod Romæ parvum aut nullum erat: ſed indulgens στοργῇ & ſtudio potentiæ filii, cui adverſus domum mariti, & adverſus rempublicam, & adverſus nepotem ex modeſtiore filio, omni bono maloque modo favit ac ſervivit. Prorſus ut hic idem ſit *mater impotens*, quod lib. 1. *gravis in rempublicam mater, gravis domui Cæſarum noverca.* *Gronovius.*

2 *Vxor facilis.*] Nemo meliùs explicaverit, quam ipſa Livia. cujus hoc inter apophthegmata Dio recenſet: *Interrogante quodam, qua ratione & arte Auguſtum ita ſibi devinxiſſet, ac pæne ſubjeciſſet? reſpondit:* Ὅτι αὐτή τε ἀκριβῶς σωφρονοῦσα, καὶ πάντα τὰ δοκοῦντα αὐτῷ ἡδέως ποιοῦσα, καὶ μήτε ἄλλο τι τῶν ἐκείνου πολυπραγμονοῦσα, καὶ τὰ ἀφροδίσια αὐτοῦ ἀθύρματα μήτε διώκουσα, μήτε αἰσθάνεσθαι προσποιοῦσα: *Ipſa eximie pudica & ſobria; omnia ejus mandata alacriter obiens; neque in facta ejus alia inquirens, minime autem in luſus amatorios, eoſque diſſimulans.* En facilitatem. *Lipſius*

Vxor facilis.] De facilitate Suet. Aug. 71. Neque enim ulla feminarum (niſi Livia) ſtupris mariti ſe miniſtram præbuiſſet. *Salinerius.*

3 *Cum artibus mariti.*] Quapropter Auguſta utens adverſus maritum ſimulatione, qua filius adverſus omnes utebatur, graphice dicitur, *bene compoſita cum artibus mariti.* *Artes*, deſignant aliquando virtutum, aliquando flagitiorum ſtudium. Virtutis hæc ſunt. Salluſt. Jugurt. *Si permanere vellet in ſuis artibus, ultro illi & gloriam, & regnum venturum.* Nequitias hæc indicant. Plaut. Mercat. *Temperare iſtac ætate iſtis dicebat te artibus.* Saliner. Ego dubito an potius ſit ſenſus: eam modum quendam ac temperamentum inter artes Auguſti, ſimulationemque Tiberii, adhibuiſſe, adeo ut cum utroque bene compoſita, potentiam & auctoritatem apud ipſos conſervaverit. *Pichena.* Id eſt, bene edocta, facta & formata non modo ad artes Auguſti mariti, quæ certe magnæ fuerunt ad capeſſendum & retinendum imperium, ſed etiam quæ Tiberii filii ſimulationes adjiceret; miras hercle, & vix credibiles. *Aurelius.* Aut anguſte aut laxe nimis. Interpretor: & marito, cui erat difficile probari & bene comparatum haberi ſive ipſi ſive per famam ob magnas multiplicesque, interdum ambi-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 16 vol. 1

compoſita. Funus ejus modicum, teſtamentum diu irritum fuit. laudata eſt pro roſtris à [1] C. Cæſare pronepote, qui mox rerum potitus eſt. At Tiberius [2] quod ſupremis in matrem officiis defuiſſet, nihil mutata amœnitate vitæ, *magnitudinem negotiorum* per litteras excuſavit: honoreſque memoriæ ejus ab ſenatu large decretos, quaſi per modeſtiam imminuit, paucis admodum receptis, & addito [3] *ne cæleſtis religio decerneretur*; *ſic ipſam maluiſſe*. quin & parte ejuſdem epiſtolæ increpuit *amicitias muliebres*, Fuſium conſulem oblique perſtringens. is gratia Auguſtæ floruerat, aptus alliciendis feminarum animis, dicax idem, & Tiberium acerbis

biguas, ſæpe bonas ejus artes; & filio quem diſſociabilem & moleſtum reddebat tecta & obſcura natura, unice reſpondens, conveniens, digna viſa, & quaſi à fatis lecta, quæ utrumque, quantum erat ſalubre, temperaret. *Gronovius.*

1 *Cæſare pronepote.*] Suet. in Cal. *Comitatus eſt patrem & in Syriacam expeditionem. Vnde reverſus primum in matris, deinde ea relegata in Liviæ Auguſtæ proaviæ ſuæ contubernio manſit: quam defunctam prætextatus etiam pro roſtris laudavit.* Muretus.

2 *Quod ſupremis.*] Eam ægrotam ne inviſerat quidem. Dio lib. 58. *Idem.*

3 *Cæleſtis religio.*] Quam tamen poſtea ei tribuit Claudius, effigie ejus in templo Auguſti conſecrata, ſacriſque, quæ Veſtales facerent, inſtitutis: edicto etiam, ut per nomen ejus feminæ jurarent. Dio lib. LX. & Suetonius cap. XI. Claudii. Exſtant Nummi, DIVVS. AVGVSTVS. PATER. caput radiatum, ara ante pedes: parte averſa S. P. Q. R. DIVÆ. IVLIÆ. AVGVSTI. FIL. carpentum, cui ſubjuncti duo muli. Nec dubito, quin conſecrata hæc Iulia habitu & nomine Iunonis. Prudentius,

Adjecere ſacrum fieret quo Livia Iuno,
Non minus infamis thalami ſortita cubile,
Quam cum fraterno caluit Saturnia lecto.

Quamquam eo nomine adfecta à poëtis etiam viva. Ovidius:

Cum tibi contigerit vultum Iunonis adire.

Vt autem Livia habitu Iunonis, ſic Druſilla à Cajo conſecrata Veneris, cognomento Pantheæ. Auctor Dio LIX. Quo refero inſcriptionem priſcam,

VENERI. CÆLESTI
AVGVSTÆ. SACR.
NVMMIA. C. F. DORCAS
S. P. F. C.

Ne cæleſtis religio decerneretur.] Sic lib. I. Ann. II. *Sepultura more perfecta, templum, & cæleſtes religiones decernuntur.* Neque aliud ſibi vult inſcriptio numiſmatum *RELIG. AVG.* quam antiquarii perperam ad alia omnia trahunt, quam ad conſecrationem. Sic & Tacit. lib. 6. Ann. c. 50. *Decimo ſeptimo Calend. Aprilis interclusa anima, creditus eſt mortalitatem expleviſſe*; tanquam diceret, nihil reliquum fuiſſe deinde, quam ut divus fie-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 16 vol. 1

bis facetiis [1] inridere ſolitus, quarum [2] apud præpotentes in longum memoria eſt. Ceterum ex eo [3] prærupta jam & urgens dominatio. nam incolumi Auguſta, erat adhuc perfugium, quia Tiberio inveteratum erga matrem obſequium; neque Sejanus audebat auctoritati parentis anteire. tunc [4] velut frenis exſoluti proruperunt: miſſæque in Agrippinam ac Neronem litteræ, quas pridem [5] adlatas & cohibitas ab Auguſta credidit vul-

fieret decreto Senatus atque heredis; hoc eſt cœleſti ornaretur religione. *Gruterus.* Vide etiam ad hunc locum Reineſium 1. Variar. cap. 21. & Rupertum Epiſt. 35. pag. 220. Rurſuſque Reineſium Epiſt. 36. pag. 267.

1 *Inridere ſolitus.*] De morte ejus & Publiæ Priſcæ uxoris, lege Dionem: in quo male *C. Geminus Rufus*, pro quo reponendum, *C. Fuſius Geminus*, ut dixi. *Muretus.* Sic noſter de Veſtino. *Sæpe aſperis facetiis illuſus, quæ ubi multum ex vero traxere, acrem ſui memoriam relinquunt.* Aurelius.

2 *Apud præpotentes.*] Vera ſententia & forte lectio. Ego tamen ſuſpicabar, *apud iræ potentes.* qualis certe Tiberius. Curtius lib. 4. *Non tenuit iram Alexander; cujus alioqui potens non erat.* lib. 4. hiſtor. Tacit. *Nuptias ſuas abnuentem impotens amoris interfecerat.* Vbi tamen & *impatiens* poterat legi. Vt Suet. Calig. 24. *Impatientem mœroris* dicit. *Acidalius.*

3 *Prærupta & vergens.*] Ita repoſui. & intellego, cadentem aut præcipitem: non ultra in ſtatu. Vulgo *urgens*, quod ſævum explicant, neſcio quo exemplo. *Lipſius.*

Prærupta jam & urgens.] Aſpera & imminens capitibus ac cervicibus civium dominatio. Porro legendum eſt *vergens*, ut alii quoque annorarunt. *Muretus.* Tiberius mortua matre violenter dominabatur: ea enim eſt vis, τοῦ *urgens.* Cui reſpondet, *dominatio remiſſa.* Is antea inter bona malaque miſtus; matri vero ſuperſtes *inteſtabili ſævitia* omnium capitibus imminebat: nec effugere dabatur, quod ea viva ſæpius acciderat. Vellej. lib. 2. *Cujus potentiam nemo ſenſit, niſi aut levatione periculi, aut acceſſione dignitatis.* Salinerius. Mihi potior priſca lectio. Nam *vergens dominatio* dicitur, quando Principis potentia ab ipſo culmine declinare incipit, ac paulatim infringitur. at non ea hic Tacito mens. Immo, Tiberium, dum mater vixerit, mitem atque exorabilem aliquando fuiſſe, propter inveteratum erga illam obſequium, ad quam miſeris adhuc erat perfugium. Sed matre defuncta, velut frenis exſolutus, prorupit: ideoque *prærupta, & urgens* ipſius dominatio, id eſt ſævior, ac violentior. *Pichena.* Recte ſane. Sed quærit Lipſius, quo exemplo? Satis eſt exemplorum, modo abſit captio. *Vrgens* eſt premens, gravis, oneroſa, injuſti jugi aut oneris. Qua re? nempe ob ſævitiam & violentiam. Varro: *Qui pote plus, urget.* Iuſtinus 22. *Nec enim moraturos in ejus obſidione hoſtes, cum ſua urgeantur.* id eſt, vexentur, male habeantur, in periculo ſint. *Gron.*

4 *Velut frenis exſoluti.*] Sejanus magis etiam ἤρθη. Decretum, ut natalis ipſius publice celebraretur. Statuæ innumerabiles poſitæ. A ſingulis ordinibus, ut ad Tiberium, ſic ſeorſum ad ipſum miſſæ legationes. Per Genium utriuſque jurabant. Vide Sueton. Senecam alioſque. *Muretus.*

5 *Adlatas & cohibitas.*] Malo, *ſed.* Acidalius.

vulgus. haud enim multum poſt mortem ejus recitatæ
ſunt. verba inerant quæſita aſperitate: ſed non arma,
non rerum novarum ſtudium; *amores juvenum, & impudicitiam* nepoti objectabat. in nurum ne id quidem con-
fingere auſus, *adrogantiam oris & contumacem animum* in-
cuſavit, magno ſenatus pavore ac ſilentio: donec pau-
ci, quis nulla ex honeſto ſpes, (& publica mala ſingulis
in occaſionem gratiæ trahuntur) *ut referretur* poſtulave-
re, promptiſſimo [1] Cotta Meſſallino cum atroci ſen-
tentia: ſed aliis à primoribus, maximeque à magiſtra-
tibus trepidabatur: quippe Tiberius, etſi infenſe inve-
ctus, cetera ambigua reliquerat. Fuit in ſenatu Junius 4
Ruſticus, [2] componendis patrum actis delectus à Cæ-
ſare, [3] eoque meditationes ejus introſpicere creditus:
is fatali quodam motu (neque enim ante ſpecimen
conſtantiæ dederat) ſeu prava ſolertia, dum [4] imminen-
tium oblitus incerta pavet, inſerere ſe dubitantibus ac
monere conſules *ne relationem inciperent*: diſſerebatque,
brevibus momentis ſumma verti poſſe, [5] *dandumque interſti-
tium*

1 *Cotta Meſſallino.*] Qui libro ſuperiori *cavendum cenſuerat, ut*, &c. cap. 20. qui hoc libro dicitur, *ſæviſſimæ cujuſque ſententiæ auctor*. Muretus.

2 *Componendis patrum actis.*] Duplicia Acta reperio, Senatus, Populique. Acta Senatus alio nomine, Commentarii Senatus, Tacito lib. xv. Acta populi, alias Diurna, alias Publica. Dixi diſtincte de utriſque, quia confundi video non à juventute, ſed & à doctis: dixi, inquam, in EXCVRS. A. *Lipſius.*

3 *Eoque meditationis ejus.*] Scripſi, *meditationes*. Rhenanus.

4 *Imminentium oblitus.*] Mala præſentia & pericula neglegit, præ futuris. Plus ſcilicet timebat ab heredibus, quos deſtinabat, quam à Tiberio. *Idem.*

5 *Dandumque interſtitium.*] In Florentino: *quandoque germanicis ſtitium pænitentiæ ſenis.* Poſſet elici: *dandumque Germanicis, interſtitium* (ſive placet *ſpatium*) *pænitentiæ ſenis.* Suadebat iſte, ſaltem vel Germanicorum memoriæ magnæ (Druſi avi, & filii, qui pater aut maritus horum) Germanicorum, inquam, memoriæ hoc largiendum, ut ſpatium eſſet pænitentiæ ſenis. Poſſe enim illum ad bonam mentem redire, ſi tempus medium eſſet, nec juſſio ejus ſtatim patraretur. Sane aliquid de Germanicis fuit: etſi locus fortaſſe non plenus. *Idem.*

Dandumque interſtitium.] Qui locum ſic emendavit, nodum ſcindere, non ſolvere voluit: nimis enim aberravit à ſcriptura veteri, quæ corruptiſſime habet: *quandoque germanicis titium pænitentiæ ſenis:* Retuli, ſi for-

ſo

tium pœnitentiæ ſenis. Simul populus effigies Agrippinæ ac Neronis gerens, circumſiſtit curiam, [1] feſtiſque in Cæſarem ominibus, *falſas litteras, & principe invito exitium domui ejus intendi* clamitat. ita nihil triſte illo die patratum. ferebantur etiam ſub nominibus conſularium fictæ in Sejanum ſententiæ, exercentibus pleriſque per occultum, atque eo procacius, libidinem ingeniorum. unde illi ira violentior, & materies criminandi: *ſpretum dolorem principis* [2] *ab ſenatu; deſciviſſe populum, audiri jam & legi novas conciones, nova patrum conſulta; quid reliquum, niſi ut caperent ferrum? & quorum imagines pro vexillis ſecuti forent, duces imperatoreſque deligerent?* Igitur Cæſar repetitis adverſum nepotem & nurum probris, increpitaque per edictum plebe, queſtus apud patres, *quod fraude unius ſenatoris imperatoria majeſtas eluſa publice foret; integra tamen ſibi cuncta* poſtulavit: nec ultra deliberatum, quo minus non quidem extrema decernerent, id enim vetitum, ſed *paratos ad ultionem* [3] *vi principis impe-*

te aliquid melius acutiora ingenia excogitare valeant. *Pichena.* Noli dubitare, quin dixerit Ruſticus, & ſcripſerit Tacitus; *dandumque Germanico interſtitium pœnitentiæ ſenis.* Hoc Germanico, optimo Principi, debemus, ut priuſquam atrocius quid in ejus conjugem Agrippinam, in filium Neronem ſtatuamus, relinquamus interſtitium pænitentiæ moroſi & nimium præcipitis ſenis Tiberii. Lipſius malebat; *Germanicis.* Contra Taciti morem. Tiberius ann. 3. *Id ſolum Germanico ſupra leges præſtiterimus, quod in curia potius, quam in foro, apud Senatum, quam apud judices, de morte ejus anquiritur.* Boxhornius.

1 *Feſtiſque in Cæſarem ominibus.*] Placeret magis: *Fauſtiſque in Cæſarem ominibus.* Vrſinus. Ego nihil muto: nam fere eodem ſenſu, l. XII. in fine, ait: *feſtis vocibus exceptus.* Pichena. Sane melius *fauſtiſque.* Nec id lib. I. *fauſtis in Germanicum ominibus,* mutari à Lipſio velim, qui mavult *nominibus.* Etiam in Suetonii loco Calig. 13. quem Lipſius adfert, non *nomina,* ſed *omina* legendum. At dubito etiamnum de illo lib. XII. loco, ad finem, *Vbi monente præfecto, feſtis vocibus exceptus, inditur lecticæ.* Dubito inquam an & hic *fauſtis* potius ſcribendum. Petrus Faber ubique in Tacito *fauſtis* legendum cenſet: & multa multorum ſimilia loca congerit & corrigit lib. de Magiſtratu Romano. Sed Lucan. lib. 3. *Non omina feſta Non fictas læto voces ſimulare tumultu.* Acidal.

2 *Ab Senatu.*] Diſtingue contra vulgus, *ſpretum dolorem principis ab Senatu, deſciviſſe populum.* Lipſius.

3 *Vi principis impediri teſtarentur.*] Malum tuum, Corneli, fatum! Non paginæ aliquot ſed libri hic perierunt, quibus geſta fere triennii continebantur, de Agrippinæ liberumque ejus exitu,

pediri teſtarentur. [1] Quattuor & quadraginta orationes 6
ſuper ea re habitæ, ex quis ob metum paucæ. plures adſuetudine, *[2] *mihi pudorem aut Sejano invidiam allaturum cenſui.*

verſa eſt fortuna, [3] *& ille quidem qui collegam & generum ad-*

exitu, de Sejani ſpe conatuque, de ejuſdem cum agmine amicorum ſtrage, de Liviæ flagitiis & morte. ad ſummam, flos quaſi hiſtoriæ tuæ. Adeo bonis illis patribus cura otiumque fuit deſcribere Oroſios & Vopiſcos, & hujuſmodi quiſquilias, præ tuo auro. *Idem.*

Vi principis impediri teſtarentur.] Deſiderantur reliqua actorum hujus anni, in queis, quemadmodum Agrippina in inſulam Pandatariam relegata ſit, Nero in Pontiam; ubi uterque eorum interfectus eſt juſſu Tiberii. Auctor Sueton. in Caligula. Deſiderantur & acta inſequentis anni, quo M. Vinicius, L. Caſſius Coſ. fuerunt; quorum uterque poſtea Tiberii progener fuit, ut poſtea dicetur. Tum ut Sejanus eo uſque creverit, ut Tiberius vulgo inſulæ Præfectus, Sejanus pro Imperatore haberetur: quem jam Tiberius metuens, neque aperte adoriri auſus, Conſulem ſecum deſignavit; & ad Senatum ſcribens, Sejanum ſuum, ſuarum curarum participem, nominabat. Iniit conſulatum Tiberius abſens, Cal. Ianuarii, ſine collega. Sejanus autem collega ab eo adſcitus, Calend. Febr. in urbem venit, conſulatumque auſpicatus eſt. Conſules una fuere ad Idus Majas. Toto illo tempore Sejanus non Conſulatus, ſed imperii collega habebatur. Idibus Maji, ſuffecti in eorum locum C. Memmius Regulus, Fulcinius Trio. Hic ex Sejani clientela; ille non tam à Sejano alienus, quam ambiguus fidei, & privatis utilitatibus officium metiens. Tiberius interea explorandis Senatus in Sejanum animis, per epiſtolas modo eum laudibus tollere; interdum oblique perſtringere; nonnunquam de eo contemptim loqui: &, ut advertit, quibus Sejani potentia minueretur, non averſis animis accipi, jamque pleroſque reperiri, qui nutarent, confidentior factus, nonnullos è cultoribus ejus afflixit: quoſdam quibus ille infenſus erat, ornavit. Varie interea Sejani animus inter ſpem, & metum fluctuabat. nam & tam alte ſubvectus, ut paulum deeſſe videretur ad ſummum, non minus ſe Tiberio, quam Tiberium ſibi metuendum eſſe ducebat: & fato nunquam ſecuræ potentiæ, per ſcelera quæſitæ, terrebat ſimul timebatque. Nec minus ſuſpenſa civitas Sejano, neque tanto, ut prius, ſtudio colere, neque tamen aperte ab eo deſciſcere audebat: infixa penitus in pleriſque omnibus opinione, nihil ſincerum eſſe Tiberii: nunquam voluntatem ipſius ita perſpici poſſe, ut non immineret periculum, ſi qui præpropere obtemperaſſent. Multis jam exitioſum fuiſſe, quod de voluntate ipſius ac ſententia, ex vultu ac verbis judicaſſent. *Muret.*

1 *Quattuor & quadraginta orationes.*] Quæ præeunt, geſta ſunt Fuſio & Rubellio Coſſ. initio anni: hæc autem C. Memmio Regulo & Fulcinio Trione. Ita interciderunt acta pleraque anni DCCLXXXII. acta omnia anni ſequentis, quo Coſſ. M. Vinucius & L. Caſſius. Item hujus anni, quo ex Kal. Maji ſuffecti Tiberio & Sejano Conſules Regulus & Trio. *Lipſius.*

2 *Mihi pudorem, aut.*] Ἀποσπασμάτιον ex oratione cujuſpiam damnandi ob Sejanum, uti & ſequens membrum. *Idem.*

3 *Et ille quidem qui collegam.*] Id quo-

*adſciverat, ſibi ignoſcit. ceteri quem per dedecora fovere, cum ſcelere inſectantur. * miſerius ſit [1] ob amicitiam accuſari, an amicum accuſare haud diſcreverim. [2] * non crudelitatem, non clementiam cujuſquam experiar, ſed liber & mihi ipſi probatus antibo periculum. Vos obteſtor, [3] ne memoriam noſtri per mæro-*

quoque à M. Terentio ob amicitiam Sejani reo, dum ſe defenderet, Tiberio exprobratum infra l. 6. *Inſidiæ in remp. conſilia cædis adverſum Imperatorem, puniantur. de amicitia & officiis, idem finis & te Cæſar, & nos abſolverit.* Liberius adhuc Gætulicus ſuperioris Germaniæ legatus, Tiberio in eandem ſententiam ſcripſit, eodem lib. 6. *Adfinitatem ſibi cum Sejano haud ſponte, ſed conſilio Tiberii cœptam: perinde ſe, quam Tiberium falli potuiſſe, neque errorem eundem, illi ſine fraude, aliis exitio habendum.* Pichena.

1 *Ob amicitiam accuſari, an amicum accuſare.*] Quem non offendat *accuſandi* vocabulum bis hic repetitum? Non ita ſolet Tacitus. Semel illud, ſine cauſa à librariis repetitum expunge, & habebis ſententiam vere cæleſtem ac divinam: *Miſerius ſit ob amicitiam, an amicum accuſari, haud diſcreverim.* Cogita perſonam, ob accuſatum damnatumque amicum eadem calamitate, quod tunc frequentiſſimum fuiſſe paſſim notat auctor, circumventum, cui æque grave accidit, & amicum, & ſe ob amicitiam cum eo initam accuſari, ac ad ſupplicium peti. Exemplum proxime ſequitur. *Huic*, nempe Pomponio Secundo, *à Conſidio, Prætura functo objectabatur Ælii Galli amicitia* &c. Vide ergo hic, ac venerare ipſam indolem veræ & incomparabilis amicitiæ. *Boxhornius.* Nihil muto. *Accuſare amicum* eſt facere, quod illi, qui, quem per dedecora foverant, nunc inſectabantur: quod Satrius Secundus, ex emiſſario & ſatellite Sejani conjurationis index. Hi, modo ſic ſubterfugerent Tiberium ſævientem, neque ab ſeſe neque à vulgo pro *miſeris* habebantur. Vt & quivis improbi, quamdiu pœnam evitant. At hic noſter cum philoſophis *miſerum* cenſet & felix ſcelus: ac perinde *miſeros* dicit, qui prodendo fidem & ejurando amicum ſeſe tutantur, & qui, quod non inficientur amicitiam, in periculo verſantur. Scilicet, ut, cum utrimque miſerum ſit; hinc quia turpitudo adeſt, inde quia fulmen damnationis imminet, oſtendat, juſtius ſe conſilium cepiſſe, forti, ut illi putabant, exitu hoc anceps evadendi. *Gronovius.*

2 *Non crudelitatem.*] Magni animi voces, vel abrupti. & ſimiles à Vibio Virio prolatæ, quem Livius ſuâ manu moriturum ita loqui facit, lib. XXVI. *Cruciatus contumeliaſque, quas ſperat hoſtis, dum liber, dum mei potens ſum, effugere morte præterquam honeſta, etiam levi, poſſum.* Lipſius.

3 *Ne memoriam noſtri.*] Eſt hoc ἀποσπασμάτιον egregiæ & conſtantiſſimæ, ut ex his reliquiis apparet, orationis. Sed nec integræ ſunt hæ reliquiæ; quarum graviſſimæ tamen ſententiæ debuimus emendatricem hanc manum: *Non crudelitatem, non clementiam cujuſquam experiar, ſed liber & mihi ipſi probatus antibo periculum. Vos obteſtor, ut memoriam noſtri ſupremorumque læti retineatis, adjiciendo me quoque iis, qui ſine egregio publica mala effugerent.* Habes verba vix abeuntia à corruptis ſuperſtitum litterarum veſtigiis, & elegantiſſimum ſenſum, qui nullus eſt in vulgatis. *Boxhornius.* Et hic nihil corrupti: ne difficile quidem quicquam memori τὸ *Quam* eſſe *Magis quam*, jamdudum in noſtro, in Plauto, in aliis obſerva-tum.

rorem quam læti retineatis, adjiciendo me quoque iis, qui ſine egregio publica mala effugerunt. [1] Tunc ſingulos ut cuique 7
adſiſtere, adloqui animus erat, retinens aut dimittens partem diei abſumpſit, multoque adhuc cœtu, & cunctis intrepidum vultum ejus ſpectantibus, cum ſupereſſe tempus noviſſimis crederent, gladio quem ſinu abdiderat incubuit. Neque Cæſar ullis criminibus aut probris defunctum inſectatus eſt, [2] cum in Blæſum multa fœdaque incuſaviſſet. Relatum inde de P. Vi- 8
tellio & Pomponio Secundo. illum indices arguebant, *clauſtra ærarii cui præfectus erat, & militarem pecuniam rebus novis obtuliſſe*: huic à Conſidio prætura functo objectabatur [3] *Ælii Galli amicitia, qui punito Sejano, in hortos Pomponii quaſi fidiſſimum ad ſubſidium perfugiſſet.* neque aliud periclitantibus auxilii, quam [4] in fratrum conſtantia fuit, qui vades exſtitere. mox crebris prolationibus ſpem

tum. *Ne memoriam noſtri per mærorem quam læti retineatis*, eſt, ne recordatio mei & mortis hujus vos magis contriſtet quam lætificet: ut mortem meam malitis plauſu quam planctu proſequi; ut malitis eam laudare quam lugere. Vide Senecam ad Marciam c. 2. & 3. Octavia Marcelli memoriam retinuit per mærorem: Livia Druſi, poſt primum illum doloris impetum, læta. *Gronovius.*

1 *Tunc ſingulos.*] Quis iſte? dignus erat quem noſſemus, ob conſtantiam mortis. *Lipſius.*

Singulos ut cuique adſiſtere.] Lego, *ut quique adſtitere.* Vertranius. Nemo non videt hæc eſſe corrupta: neque tamen, quod miror, monuerunt eruditi. Sic igitur reſtituo. *Tunc ſingulos, ut cuique adſtiterat, alloqui, amicos aut retinens aut dimittens partem diei abſumpſit.* Nullum ſenſum habent vulgata. *Boxhornius.* Et hæc, uti ſunt, illibata conſervo. Tῷ *adſiſtere* reſpondet τὸ *retinens*; τῷ *alloqui* τὸ *dimittens*. *Adſiſtere* hic eſt, genus officii, quod ſi decubuiſſet ille magnanimus, fuiſſet *adſidere*. Qui venerant, ut adſiſterent, ut ei præſto eſſent, ut præſentiam commodarent tanti viri ſupremis; eos retinebat; iis vultu, nutu, verbis ſignificabat gratum ſibi eſſe, quod adeſſent. Qui vero, ut brevi alloquio, ſive ob id ipſum, quod agebatur, ſive ab aliud negotium, potiti diſcederent; eos cum reſponſo ſedate placideque nihil turbatus dimittrbat. *Gronovius.*

2 *Cum in Blæſum.*] Mallem deleta vocula, *Cùm Blæſum.* Lipſ. Non ego. Memini enim id dictum, ut apud librũ l. 27, 1. *ipſe in Fulvii ſimilitudinem nominis increpans*: & l. 30. 20. *in ſe quoque ac ſuum ipſius caput exſecratum.* Vide utrobique notas. *Gronovius.*

3 *Velii Galli amicitia.*] Lege, *Ælii* cujus gentis cognomen Gallus. *Idem.*

4 *In fratrum conſtantia.*] Suetonius ita narrat, ut de uno fratre modò dicat. *Publius*, inquit, *poſt Præturæ honorem, inter Sejani conſcios arreptus, & fratri in cuſtodiam datus, ſcalpro li-*

bra-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 16 vol. 1

ſpem ac metum juxta gravatus Vitellius, petito [1] per ſpeciem ſtudiorum ſcalpro, levem ictum venis intulit, vitamque ægritudine animi finivit. At Pomponius multa morum elegantia, & ingenio inluſtri, dum adverſam
9 fortunam æquus tolerat, Tiberio ſnperſtes fuit. Placitum poſthac *ut in reliquos Sejani liberos adverteretur*; vaneſcente quamquam plebis ira, ac pleriſque per priora ſupplicia lenitis. igitur portantur in carcerem, filius imminentium intelligens; [2] puella adeo neſcia, ut crebro interrogaret, *quod ob delictum, & quo traheretur? neque facturam ultra*; & *poſſe ſe puerili verbere moneri*. Tradunt temporis ejus auctores, [3] *quia triumvirali ſupplicio affici*

brario venas incidit: & obligari ſe paſſus, in eadem cuſtodia morbo periit. Idem.

1 *Per ſpeciem ſtudiorum.*] Doctus enim fuit, & ſcripta reliquit. Tertullianus De anima: *In Vitellii commentariis conditum eſt.* Idem.

Per ſpeciem ſtudiorum ſcalpro.] Scalprum inſtrumenti ferrei nomen eſt, quo plures artifices utuntur, ut *ſcalpra ſutoria* Horatio. & Cor. Celſus inter inſtrumenta chirurgica ſcalprum ponit. hic putarim accipi pro eo inſtrumento, quo ſtudioſi pennas acuunt, aut aptant. *Lupanus.*

2 *Puella adeò neſcia.*] Illa ipſa quæ ſponſa Claudii filio, ut hic notat Dio. *Lipſius.*

3 *Triumvirali ſupplicio affici virginem.*] Triumviri, qui aliàs Iudices capitales, prorſus iidem Romæ qui undecimviri Athenis. Munus eorum præeſſe carceri, punire damnatos: itemque cognoſcere de furtis admiſſiſque ſervorum aut ejuſmodi viliorum capitum ad Mæniam columnam. Quod idem in Athenienſibus fuiſſe, diſco ex Suida. Ἕνδεκα, inquit, ἀρχὴ ἐν Ἀθήναις ἐπιμελουμένη τῶν ἐν τῷ δεσμωτηρίῳ καταχειμένων, ἐφ' ὧν ἀνήγοντο οἱ κλέπται καὶ οἱ ἀνδραποδισταί. Nec ambigo quin Romanis exemplum inde. Alia de his habes apud Revard. II. Var. & Fabrum, quæ non recoquam ego. Sed cur ait inauditum virginem adfici triumvirali ſupplicio, id eſt laqueo? Id quidem ita ceperim quaſi non ſimpliciter virginem dixerit, ſed impubem inveſtemque. Lex enim non tam virginitati ignotum cautumque voluit, quàm ætati. Ita nec pueros interfici fas, niſi toga ſumpta & relatos in viros. Hinc apud Dionem ſcriptum, à Triumviris in proſcriptione juſſum puerum quemdam Togam virilem ſumere, ut ſcilicet jure poſſet interfici, l. XLVII. Καὶ ἄλλα τὲ, ait, διὰ τοῦτο πολλὰ παρενομήθη, καὶ παιδίσκον τινὰ ἐς ἐφήβους ἐσήγαγον, ἵν' ὡς εἰς ἄνδρας ἤδη τελῶν ἀποθάνῃ. Appulejus II. apol. de puero præcoci malitia. *Hoc magis noxius, quòd cum venia pernicioſus eſt: & nondum pœnæ, jam injuriæ ſufficit.* Quam cauſam & hic ſubeſſe arbitror, ut compreſſa devirginataque mulier videretur & plena annis. *Lipſius.*

Triumvirali ſupplicio.] Triumvirale ſupplicium, quo reus in carcere afficeretur, ideo Cornelius dicit, quod Romæ tres-viri capitales eſſent, qui carceris cuſtodiam haberent, ut cum ani-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 16 vol. 1

afficì virginem inauditum habebatur, à carnifice laqueum jux-
ta compreſſam : exin obliſis faucibus, id ætatis [1] *corpora in Ge-*
monias abjecta. Per idem tempus Aſia atque Achaja ex- 10
territæ ſunt, acri magis quam diuturno rumore, [2] *Dru-*
ſum Germanici filium apud Cycladas inſulas, mox in continenti
viſum. & erat juvenis haud diſpari ætate, quibuſdam
Cæſaris libertis, velut agnitus, [3] per dolumque comi-
tantibus. Alliciebantur ignari, fama nominis, & prom-
ptis Græcorum animis ad nova & mira : [4] *quippe lapſum*
cuſtodia pergere ad paternos exercitus, Ægyptum aut Syriam
invaſurum, fingebant ſimul, credebantque. jam juven-
tutis concurſu, jam publicis ſtudiis frequentabatur,
lætus præſentibus, [5] & inanium ſpe; cum auditum id
Pop-

animadverti oporteret, interventu eorum fieret. Auctor Sext. Pomponius D. de origine juris. Cæterum quod hic ait de virgine, tam Dio Caſſius, quam Tranquillus retulere, hujuſque verba ſunt: Immaturæ puellæ, *quia more tradito nefas eſſet virgines ſtrangulari, vitiatæ prius à carnifice, dein ſtrangulatæ.* Vertranius. *Duumviri capitales* Tullo Hoſtilio regnante ſunt creati propter occiſam ab Horatio illo victore Curiatiorum ſororem. poſtea uno addito *Triumviri* nuncupati. Horum mentionem facit Salluſtius in conjur. Catil. & Tacit. in vita Agric. Animadvertendi in facinoroſos talis ratio habebatur, ut primum ad Triumviros capitales crimina deferrentur, qui ad Prætorem delata referebant. Prætor vero conſilium cogebat, & decretum conſilii exequebatur. Valer. 5, 4, 7. *Lupanus.*

1 *Corpora in Gemonias abjecta.*] Sub Tiberio, inquit Suetonius, *nemo punitorum non eſt in Gemonias abjectus, uncoque tractus.* Necatum enim in carcere, magnis uncis in forum carnifices, ac inde in profluentem trahebant (ait Dio) ſive capite abſciſſo truncum rei corpus, ſive ſtrangulatus laqueo reus fuiſſet. Legimus autem & intelligimus ubique *Gemonias ſcalas*, in quibus corpora punitorum populus intueretur. Sed & Plin. 8, 40. *Gemonios gradus* ait. In eos cadaver projici & abjici dictum, quod ibi per paucos dies viſum, in Tiberim abjiciebatur, cujus in ripa Gemoniæ eſſent. *Vertranius.*

2 *Druſum Germanici filium.*] Quem Tiberius in abdita palatii parte fame poſtea enecavit, ut poſt paulo dicetur: tum autem in cuſtodia habebatur. *Muretus.*

3 *Per dolumque comitantibus.*] Muret. *per dolum comitantibus.* Sane ſi *que* retines, potius erat legi, *per dolumque comitatus.* Acidalius.

4 *Quippe lapſum.*] Fortè, *elapſum.* Lipſius.

Quippe lapſum cuſtodia.] Melius, ut opinor, ſcribatur, *Quippe elapſum cuſtodia.* Rhenanus. Faernus legebat: *Quippe elapſum cuſtodia.* Non, *lapſum*, ut eſt in vulgatis. Nam illud *lapſum*, à librario factum, qui omiſit literam, *e*, ob præcedentem alteram verbi, *quippe.* Vrſinus.

5 *Et inanium ſpe.*] Quis obſecro ſperet inania prudens ſcienſque ? Nec eſt

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 16 vol. 1

Poppæo Sabino. Is Macedoniæ tum intentus, [1] Achajam quoque curabat. Igitur quo vera ſeu falſa anteiret, [2] Toronæum Thermæumque ſinum præfeſtinans, mox Eubœam Ægæi maris inſulam, & Piræeum Atticæ oræ, dein Corinthienſe litus, anguſtiaſque Iſthmi evadit: marique alio Nicopolim Romanam coloniam ingreſſus, [3] ibi demum cognoſcit, [4] ſollertius interrogatum, quis

eſt ut ſi quis ſubtili expoſitione arguetur ipſum quidem ea, quæ ſperabat, non habuiſſe pro inanibus, revera autem fuiſſe inania. nam ut ſint, certe Tacito non ſunt inter inania principatus & imperia, quo fanaticus hic adſpirabat. Ergo potius legerim *immanium ſpe*. *Immania* pro rebus immanibus, quomodo ſolet neutro genere frequentiſſime uti: ſicut 2, 39. *ad majora & magis præcipitia converſus*. Sumitur autem *immanis* pro magno, ingenti, arduo. Sic in dialogo de Orator. *immanes lacerti*. Hinc vulgata locutio, *immane quantum*, etiam noſtro uſitata, pro nimium quantum. *Freinshemius*. Nihil mutandum. Ille creditus Druſus, Germanici filius, imperium principatumque, quæ nunquam conſequuturus erat, & ſic inania ſperabat. Vide hiſtoriam Libonis Annal. 11. ubi eum *facilem inanibus* vocat Tacitus: idem eſt, ac ſi dixeris, facilem ad ſperanda inania, quæ, ſcilicet, nunquam ſit impetraturus. Speraverat Libo habiturum aliquando ſe opes, quis viam Appiam, reginam, ut ille loquitur, viarum, pecunia Brundiſium uſque operiret. *Vana* illa vocat Tacitus, non quod vanæ eſſent tantæ opes, aut inter inania habendæ, ſed quod fruſtra à Libone ſperarentur. *Boxhornius*.

1 *Achajam quoque curabat.*] Ex decreto illo, lib. 1. quo *Achajam & Macedoniam onera deprecantes levari proconſulari imperio, tradique Cæſari placuit*. Lipſius.

2 *Toronæum Thermæumque ſinum.*] Quorum ille ad Toronem Macedoniæ urbem; hic juxta Macedoniam, Axii fluvii receptor. *Idem*.

3 *Ibi demum cognoſcit.*] Locus inter mancos. Nec enim ubi aut quomodo deprehenſus fugitivus ille, narratum. Poſt, *cognoſcit*, ergo ponenda nota. Et ſtatim ſcribe, *interrogato*. Id.

4 *Sollertius interrogatum quiſnam foret, dixiſſe.*] Hæc doctiſſimo viro ea de cauſa mutila ſunt, quod putet omiſſum, ubi, & quomodo deprehenſus ſit iſte Pſeudodruſus. Ego integra reor, & oſtendam ubi tamen ea ſub aſpectum dedero. Sabinus iſte adita Nicopoli, reſciſcit illum, de quo quæſitum venerat, ibi à quibuſdam de ſuo ſtatu interrogatum, reſpondiſſe, ſe patrem habere M. Silanum: ibidemque reſcivit eundem (audito ejus adventu) à pleriſque deſertum navem aſcendiſſe, tanquam Italiam peteret. quid eo poſtea factum ſit, noſter ingenue neſcire ſe profitetur. *Salinerius*. Si fideliter hic locus ex Man. relatus ab iis fuiſſet, ut à me nunc, emendationibus opus non erat. Clarus jam ſenſus: Sabinum Nicopoli demum cognoviſſe, quod falſus ille Druſus, diligenter interrogatus, quiſnam foret, dixerat, ſe M. Silano genitum: & quod multis ſectatorum dilapſis, aſcenderat navem, tanquam Italiam petiturus. Scripſit ergo hæc Tiberio Sabinus. In vulgatis, pro, *dixiſſe*, repoſitum fuerat, *dixit ſe*. hinc confuſio, & duplicatus error, quia recentiores deinde pro, *interrogatum*, ſcripſerunt, *interrogato*. Pichena.

1 *M.*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 16 vol. 1

quiſnam foret, dixiſſe, [1] *M.Silano genitum:* & multis ſectatorum dilapſis aſcendiſſe navem, tamquam Italiam peteret. ſcripſitque hæc Tiberio. [2] neque nos originem finemve ejus rei ultra comperimus. Exitu anni diu aucta diſcordia conſulum erupit. nam Trio facilis capeſſendis inimicitiis, & foro exercitus, *ut ſegnem Regulum ad opprimendos Sejani miniſtros* oblique perſtrinxerat. ille niſi laceſſeretur modeſtiæ retinens, non modo retudit collegam: ſed *ut noxium conjurationis* ad diſquiſitionem trahebat. Multiſque patrum orantibus, ponerent odia in perniciem itura, manſere infenſi ac minitantes, donec magiſtratu abirent.

1 *M.Silano genitum.*] Cujus gener fuit Caligula. *Muretus.*

2 *Neque nos.*] At repperêrunt Zonaras & Dio, qui miſſum eum ad Tiberium tradiderunt, Caligulæ nuptias Antii celebrantem. *Lipſius.*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 16 vol. 1

C. Cornelii Taciti
AB
EXCESSU DIVI AUGUSTI
ANNALIUM
LIBER SEXTUS.

Breviarium Libri.

Tiberii arcanæ & fœdæ libidines. Multorum accuſationes: interque eos M. Terentii equitis R. cujus libera & egregia defenſio inſerta. L. Piſonis Præfecti urbis mors & funus: & per occaſionem de origine ejus muneris & progreſſu. De Sibullarum carminibus recipiendis conſultatio: & quæ in iis cautio. Seditio Romæ ob gravitatem annonæ. Germanici duæ filiæ nuptum datæ, L. Caſſio, & M. Vinicio. Fœneratores accuſati, repreſſæ uſuræ. & liberalitate Cæſaris fides multorum refecta. Iterum accuſationes majeſtatis: & uno edicto omnes conſcii Sejanianæ conjurationis necati. C. Cæſar Caligula Claudiam uxorem accipit: ejus mores & callida ſimulatio in avum. Tiberii præſagium de Ser. Galbâ: & per cauſſam eam de Mathematicis aliquid & Thraſullo. Druſi Germanici filii miſeranda mors: item Agrippinæ. Nerva Iureconſultus inediâ voluntariâ obiit. aliquot aliorum inluſtrium mortes. Phœnix in Ægypto viſa, & ſuper eâ veterum narrationes ac judicia. Accuſationes variæ & mortes. Parthorum legati in urbem venere, ad novum regem petendum. & Tiberius unum, deinde alterum miſit. L. Vitellius Orienti præfectus: ejuſque ingenium. Prœlia inter Armenios & Parthos. Artabanus regno exutus, & in Scythiam profugus, cui Teridates ſufficitur Vitellii conſilio & armis. At Romæ illuſtrium damnationes & mortes. Clitæ Cappadoces regi ſuo rebelles & repreſſi. Teridates rex diſſidio procerum pellitur, & Artabanus in regnum iterum accitur. Romæ incendium atrox: quod Cæſar liberalitate ſua mitigavit. Tiberii deliberatio de ſucceſſore: ejuſque morbus & mors. Geſta hæc annis circiter ſex,

CN. DOMITIO. M. FURIO CAMILLO
SER. SULPICIO GALBA. L. CORNELIO SULLA
PAULLO FABIO PERSICO. L. VITELLIO
C. CESTIO GALLO. M. SERVILIO RUFO
Q. PLAUTIO. SEX. PAPINIO
CN. ACERRONIO. C. PONTIO
COSS.

Cn.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 16 vol. 1

1 Cn. Domitius & Camillus Scribonianus 1
conſulatum inierant, cum Cæſar tramiſſo quod Capreas & Surrentum interluit freto, Campaniam prælegebat, ambiguus an urbem intraret: ſeu quia contra deſtinaverat, ſpeciem venturi ſimulans: & ſæpe in propinqua digreſſus, 2 aditis juxta Tiberim hortis, ſaxa rurſum & ſolitudinem maris repetiit, pudore ſcelerum & libidinum: quibus adeo indomitis exarſerat, ut more regio pubem ingenuam ſtupris pollueret. nec formam tantum & decora corpora; ſed in his modeſtam pueritiam, in aliis imagines majorum, incitamentum cupidinis habebat. tuncque primum ignota ante vocabula reperta ſunt, 3 *ſellariorum* &

1 ſpin-

COMMENTARIVS.

1 Initium ſexti libri arbitrario hîc jure conſtitui, non certo. Cui enim probes tantam vim rerum, quantam dixi, trienniique geſta uno libro cum ſequentibus incluſa fuiſſe? Secrevi igitur. non quia liqueret mihi initium in his demùm verbis faciundum: ſed quia magnitudinem reſque geſtas æſtimanti, ita videbatur. Denique ut ſcires ſaltem, hunc vulgò quintum librum in duos eſſe tribuendum. *Lipſ.*

2 *Iuxta Tiberim hortis.*] Hortos Cæſaris accipio, de quibus Horat.

Trans Tiberim longè cubat is prope
Cæſaris hortos.

Ii vicini Naumachiæ fuerunt, ſiquidem eadem de re Suetonius Tiber. c. LXXII. *Bis omnino toto ſeceſſus tempore Romam redire conatus, ſemel triremi uſque ad proximos naumachiæ hortos ſubvectus eſt, diſpoſitâ ſtatione per ripas Tiberis, quæ obviam prodeuntes ſubmoveret.* Vide iis de hortis & Sueton. Iulio, cap. LXXXIII. *Idem.*

Aditis juxta Tiberim hortis.] Horti Cęſaris qui prope naumachiam erant. Sueton. *Muretus.*

3 *Sellariorum & ſpintriarum.*] Vide ſi lubet Suetonium Tiber. c. XLIII. & Turnebum l. v. cap. I. Qui tamen non ſatis explicant, cur Sellarii dicti à fœditate loci. Sed ego non violo te Pudor. *Lipſius.*

Sellariorum.] Sellaria loca ſunt à ſellis dicta, ubi domi ſedebant, qui de re aliqua convenerant. apud Plinium. Sed accipi conſuevit pro fornice, lociſque voluptariis. Martialis: *In ſellariolis vagus popinis.* quod ibi fere ſedendo voluptatibus detur opera. Hoc autem ſignificat hic, dum ait, *Ex fœditate loci.* Ferretus. *Sellaria* ait Lævinus Torrentius, ſunt ſellæ ipſæ ad libidinem diſpoſitæ. Sic enim & *Sellaria* domus aureæ Neronis, apud Plin. 34. 8. & *Sellariolæ popinæ* apud Martial. ubi non in lectis, ſed in ſellis accumberent. Inde & *opifices ſellularii* Livio. Ego *cellas* ſcio vocari meretricum caſulas. Martialis: *Intraſti quoties*

[1] ſpintriarum, ex fœditate loci ac multiplici patientia. præpoſitique ſervi qui quærerent, pertraherent, dona in promptos, minas adverſum abnuentes; [2] & ſi retinerent propinquus aut parens, vim, raptus, ſuaque ipſi libita velut in captos exercebant. At Romæ principio anni, quaſi recens [3] cognitis Liviæ flagitiis, ac non pridem etiam punitis, atroces ſententiæ dicebantur [4] in effigies quoque ac memoriam ejus: & *bona Sejani* [5] *ablata ærario, ut in fiſcum cogerentur*, [6] tamquam referret. Scipiones hæc, & Silani, & Caſſii, iiſdem ferme aut paulum immutatis verbis adſeveratione multa cenſebant;

ties inſcriptæ limina cellæ. Et Iuvenal. *Vltima cellam clauſit.* Et: *dubitas alta Chionem deducere cella.* Sueton. in Calig. c. 41. *Lupanar in palatio conſtituit, diſtinctiſque, & inſtructis pro loci dignitate compluribus cellis, in quibus matronæ, ingenuique ſtarent, miſit circum fora, & baſilicas, nomenclatores, ad invitandos in libidinem juvenes, ſeneſque.* Scribo igitur *cellariorum.* Muretus. *Sellaria* loca ſunt arcanarum libidinum, in quibus ſellæ ad libidinem paratæ erant. *Lupanus.*

1 *Spinthriarum.*] *Spinthrias* aliter Cornelius, aliter Tranquillus accipiunt: hic enim, ex multiplici patientia ductum putat vocabulum: ille autem inquit, *monſtroſi concubitus repertores, quos ſpinthrias appellabat.* Ferrettus. *Spinthriæ* unde dicti ſint, quæſivit Cœlius Lectionum 14. cap. 8. Mihi probabilis origo nominis eſt, ab *Spinturnice*, quam, inter aves quæ ſit, Plinius 20, 13. ſcribit, non inveniſſe, qui ſe ſcire diceret: Santra putat eam Græcis σπίνθαρειν dici. & Sextus Pomponius l. 17. *Spinturnix eſt avis genus turpis figuræ, occurſatrix artificum, perdita Spinturnix.* Vertranius. *Spintrias* exponit Suetonius, monſtroſi concubitus repertores. Spintriam vocatum Vitellium idem narrat; & Xiphilinus exponit πεπορνευκότα. Lego & hic *ſphintriarum.* Sed hæc neſcire præſtat, ut mirer quoſdam, tam diligentes in fædiſſimo vocabulo inveſtigando fuiſſe. *Muretus.*

2 *Et ſi retinerent.*] Malim: *& ſi reniterentur.* Rhenanus.

3 *Cognitis Liviæ flagitiis.*] Apicata, uxor Sejani, cognita morte filiorum, libellum ſcripſit, quo Livillæ facinora & flagitia aperuit. Deinde ſe exanimavit. Tiberius, & cæteros conſcios, & ipſam interfecit. Sunt tamen qui dicant ei, propter Antoniam matrem, ignotum eſſe, ſed eam ab Antonia necatam. Dio. *Muretus.*

4 *In effigies quoque ac memoriam ejus.*] Crebra talium mentio: diſce ſemel hunc morem, ſi placet, è noſtro EXCVRSV, in *A.* Lipſius.

5 *Ablata ærario ut in fiſcum.*] *Ærarium*, populi Romani eſt: *Fiſcus*, Imperatoris. infra paulo poſt: *Signatum argentum fiſco, vel ærario attinebatur.* Ferrettus.

6 *Tum rettulere Scipiones.*] Stigmatias locus non fruſtrà. Deſunt enim quædam. Vel hoc argumento, quòd rettuliſſe Scipiones dicit. ac relatio Conſulum erat, cenſio tantùm Senatorum. Poſſit ſi fortè, legi: *ut in fiſcum cogerentur coſſ. rettulere. Scipiones hæc, & Silani & Caſſii,* &c. Sed ut tectum ſit, non ſanatum vulnus. *Lipſ.*

Tum

bant; cum repente Togonius Gallus, [1] dum ignobilitatem

Tum retulere Scipiones.] Faernus legebat: *Tum de ſe retulere Scipiones* &c. Vrſinus. Deeſſe quædam Lipſius putat; idem tamen tegere, ſi non ſanare, vulnus tentat: *ut in fiſcum cogerentur Coſſ. rettulere. Scipiones hæc & Caſſii* &c. Conſulum enim relatio tantum, cenſio Senatorum. At ego non deeſſe, ſed ſupereſſe etiam quædam contenderim. Verba *tum rettulere* omnino ſupervacua & tollenda. Nihil enim hic de relatione, cujus ex ſola mentione argumentum defectus Lipſius ſumebat: ſed de ſententiarum dictione, quæ in relationibus Conſulum, captata occaſione, ſive etiam præter rem, à Senatoribus uſurpabantur. At aliquis Tacito non aſſuetus cum hiare ſermonem putaret, has voculas de ſuo inſeruit. Plena enim oratio, ſi quod neceſſe eſt, ad illa ipſa verba, *Et bona ablata ærario ut in fiſcum cogerentur*, ex ſuperioribus iſta mente repetas, *ſententiæ dicebantur.* Locum ergo totum ſic ſcribo: *Et bona Sejani ablata ærario, ut in fiſcum cogerentur. Scipiones hæc & Silani & Caſſii* &c. Acidalius. Nimiam corrigendi libertatem ſibi antiquiores Criticos ſumſiſſe, vel hic locus exemplo ſit. qui cum corrupte in Man. legatur, *tam referret Scipiones*, repoſuerunt, *tum retulere Scipiones.* Hinc interpretes torquebantur ac de magno aliquo defectu ſuſpicabantur, donec ego in Notis prioribus, de ſcriptura vetere fidem faciens, viam perſpicaciſſimo Lipſio aperui ad veram emendationem. Is enim nuper reſtituit: *tanquam referret, Scipiones.* ut ſcilicet Tacitus irrideat vanitatem ſententiæ: quandoquidem, & ærarii, & fiſci pecuniæ, illo ævo, in Principis poteſtate eſſent. Nec nimia mutatio videatur, *tanquam*, pro, *tam*, cum ſimiles lapſus in eodem Man. obſervaverim: præſertim lib. 1. ubi legitur, *quanquam Tiberio nulla vetus in Arruntium ira;* Man. habet, *quam Tiberio.* Hanc egregiam Lipſii correctionem ego aliquantulum diſtinctione juvi, punctum poſt verbum, *referret*, apponens: ut deinde ſequatur, *Scipiones hæc, & Silani:* quaſi dicat, Tales ineptiæ à talibus viris pronunciabantur. eoſque deriſionis cauſa, multitudinis numero appellat: magna videlicet Senatorum nomina. *Pichena. Referre* non ſemper ſignificat relationem incipere, quod proprium conſulis eſt, ſed nonnunquam dicere, proferre. Tac. 3. Ann. *Referatis patri ac fratri.* Et lib. 4. ann. *is namque, ut retuli.* Quapropter miſſa doctiſſimi viri dubitatione, hæc vindicemus à nota corruptionis. Prius (ut par erat) CN. Domitius & Camillus Scribonianus conſules ejus anni, *retulere*; hoc eſt quæſiere ſenatorum ſententias de memoria Liviæ & de bonis Sejani: poſt illa quiſque ſenatorum cenſet, *atroces ſententiæ dicebantur.* Scipiones, Caſſii, Silani cum ad eos ventum eſt, in idem conveniunt. At ecce dum hæc ego refingo ut politiora vulgentur, prodeunt in publicum notæ Curtii Pichenæ, docti viri & diligentis, quibus affirmat in MS. Florent. legi, *tam referret Scipiones.* Obſtupui, eum putans bona fide tranſcriptum à Beroaldo fuiſſe, & utrunque miratus ſum, non animadvertiſſe, quam leviore caſtigatione hæc in integrum reſtitui potuiſſent, *tū referre Scipiones*, pro *referebant.* inde ſequitur, *cenſebant.* Salinerius. *Tanquam referret.* Lectio Lipſii eſt, non ſcriptura Taciti. MS. habet, monente Pichena: *jam referret.* Vnde facile eſt ſua verba Tacito reſtituere: *Et bona Sejani ablata ærario, ut in fiſcum redigerentur, jam refertur. Scipiones hæc & Silani* &c. *Boxhornius.* Vere Lipſius & Pichena: nugantur alii. *Gronovius.*

1 *Dum ignobilitatem ſuam.*] Litteras *B* & *V* crebro permutari nemo

eſt

tatem ſuam magnis nominibus inſerit, per deridiculum auditur. Nam principem orabat *deligere ſenatores, ex quis viginti ſorte ducti & ferro accincti, quotiens curiam iniſſet, ſalutem ejus defenderent.* crediderat nimirum epiſtolæ, *ſubſidio ſibi alterum ex conſulibus* poſcentis, *ut tutus à Capreis urbem peteret.* Tiberius tamen ludibria ſeriis permiſcere ſolitus egit gratias benevolentiæ patrum: *ſed quos omitti poſſe? quos deligi? ſemper ne eoſdem? an ſubinde alios? &* [1] *honoribus perfunctos, an juvenes? privatos, an è magiſtratibus? quam deinde ſpeciem fore, ſumentium in limine curiæ gladios? neque ſibi vitam tanti, ſi armis tegenda foret.* Hæc adverſus Togonium, verbis moderans: [2] neque ultra abolitionem ſententiæ ſuadere. At Junium Gallionem, qui cenſuerat, *ut prætoriani actis ſtipendiis, jus apiſcerentur* [3] *in quatuordecim ordinibus ſedendi*, violenter increpuit; velut coram rogitans, *quid illi cum militibus?* [4] *quos neque dicta*

eſt qui neſciat, id hoc quoque loco accidiſſe ſuſpicor, atque in cauſa fuiſſe, cur pro vocabulo, quo Tacitus uſus fuerit, inſiritium legatur, quanquam ſenſu haud diſſimili. Scriptum, inquam, fuiſſe ſuſpicor, *dum novitatem ſuam*, ex quo alii primo *nobilitatem*, & cum id reſpueret ſenſus, *ignobilitatem* finxerint, cum retinendum fuiſſet *novitatem*, qua voce uſus Seneca apud noſtrum 14, 53. *Inter nobiles & longa decora præferentes, novitas mea enituit.* Cum autem nullus liber hanc conjecturam juvet, nihil ſtatuere poſſum de lectione hujus loci, ſed tantum ſignificare ſuſpicionem meam, ſi forte aliquando membranæ cujuſdam ſubſidio poſſit firmari. *Freinshemius.*

1 *Honoribus perfunctos, an juvenes?*] Quidam ergo in Senatu, honoribus nondum functi. Quod manavit ab Auguſto: *qui liberis Senatorum, quo celerius reip adſueſcerent, protenus virili toga latum clavum inducere, & Curiæ intereſſe permiſit.* ait Sueton. Aug. c. XXXVIII. Tacitus Annali XIII. *Julius Montanus Senatorii ordinis, ſed qui nondum honorem capeſſiſſet.* Plura ibi. *Lipſius.*

2 *Neque ultra abolitionem ſententiæ ſuadere.*] Hoc eſt, nihil aliud præter ſententiæ abolitionem, ſuaſit: nec eo ulterius progreſſus eſt. quaſi dicat: Togonium non violenter increpuit, ut poſtea Iunium Gallionem. *Pichena.*

3 *In quattuordecim ordinibus ſedendi.*] Tamquam equites eſſent. Cauſſam ſententia ſumpſit à Primipilaribus, qui functi militia, Equites cenſebantur. Simile volunt in Prætorianis. Vide me in Milit. lib. II. Dial. VIII. *Lipſius.*

4 *Quos neque dicta Imperatoris.*] Hæret ſententia, fortaſſe explicanda, ſi legas: *dicta non Imperatoris:* negatione inſerta. *Idem.*

Neque dicta imperatoris.] Forte, *neque dicta niſi imperatoris.* Rhenanus. Vocem *imperatoris* inducit Lipſius, Muretus legit *edicta.* Neutri adhuc plane adſentior: magis tamen Lipſio. Sed fuerit forte etiam, *quos neque*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 16 vol. 1

dicta imperatoris, neque præmia niſi ab imperatore accipere par eſſet. repperiſſe prorſus quod divus Auguſtus non providerit. an potius diſcordiam & ſeditionem à ſatellite Sejani quæſitam? qua rudes animos nomine honoris, ad corrumpendum militiæ morem propelleret. hoc pretium Gallio meditatæ adulationis tulit, ſtatim curia, deinde Italia exactus: & quia incuſabatur facile toleraturus exſilium, [1] delecta Leſbo, inſula nobili & amœna, retrahitur in urbem, [2] cuſtoditurque domibus magiſtratuum. Iiſdem litteris Cæſar

neque dicta niſi imperatoris, neque præmia niſi ab imperatore. Acidalius. Ejicienda vox importune repetita, ut fiat: *quos neque dicta neque præmia niſi ab imperatore accipere fas eſſet.* Grotius. Corrigo, *quos neque dicta niſi imperatoris neque præmia* &c. *Harlæus.*

1 *Delecta Leſbo inſula.*] Ex antiquo jure notandum, èque ruderibus veteris juris, quod qui damnatus erat in inſulam, inſula non nominata, haberet facultatem eligendi, in quam inſulam trajiceret. Sic Milo delegit Maſſiliam. Dio lib. 40. Et ita capiendum quod in hiſtoria Eccleſiaſtica Theodoreti ſcribitur cap. 15. lib. 1. Conſtantium damnato Liberio Papa, interrogaſſe eum, *in quem locum placeret ſecedere.* Sunt enim quidam qui relegantur in inſulam, adjecto inſulæ nomine, vel in eam inſulam, quam princeps adſignaverit. l. 1. de off. præfecti urbi. Sunt alii, qui ſimpliciter relegantur, non adjectio relegationis loco, ut l. 6. de interdict. & releg. Et iis arbitrium relinquitur eligendi, in quam velint inſulam abſcedere. *Aurel.*

2 *Cuſtoditurque domibus magiſtratuum.*] Præter carcerem & cuſtodiam militarem, cuſtodia alia duplex: Apud Magiſtratus, & Apud vades. Apud Magiſtratus, cum reus Conſuli, Prætori, Ædili (interdum & Senatori, etiam non è Magiſtratu) committebatur, quod non niſi in reis illuſtrioribus uſurpatum, eaque cuſtodia libera dicta. Salluſtius in Catilinario: *Senatus decrevit uti abdicato magiſtratu Lentulus itemque ceteri in liberis cuſtodiis haberentur. itaque Lentulus P. Lentulo Spintheri, qui tum ædilis erat, Cethegus Q. Cornificio, Statilius C. Cæſari, Ceparius Cn. Terentio Senatori traduntur.* Cicero in Bruto: *Domi teneamus eam ſeptam liberali cuſtodia.* quaſi ſi alia illa, ſervilis. Iulius Firmicus: *In cuſtodia quandoque, ſed libera exponetur.* Et ſane hæc Libera, digniorum tantum & plerumque Senatorum. Hieronymus contra Vigilantium: *Sint ergo non tetro aliquo carcere, ſed amœna & libera cuſtodia, tamquam patres quidam ordinis Senatorii.* Dio optime lib. LVIII. de Aſinio Gallo: qui hanc cuſtodiam, φυλακὴν ἄδεσμον vocat, id eſt liberam & ſine vinclis. additque, πρός τε γὰρ τῶν ἀεὶ ὑπάτων ἐτηρεῖτο, ἔξω τῆς τοῦ Τιβερίου ἀρχῆς. Τότε γὰρ πρὸς τῶν στρατηγῶν ἐφυλάχθη, ἵνα μὴ φύγῃ, οὐ μὰ Δί', ἀλλ' ἵνα μὴ τελευτήσῃ. Id eſt, *Cuſtodiebaturque ſemper à Conſulibus, niſi cum Tiberius Conſul eſſet. tunc enim à Prætoribus obſervabatur, non hercle ne effugere, ſed ne mori poſſet.* Sidonius 1. Epiſt. de Arvando: *In Capitolio cuſtodiebatur à Flavio Aſellio hoſpite, Comite ſacrarum largitionum.* Cuſtodia apud vades, cum eorum periculo fidejuſſoribus reus tradebatur. Tacitus lib. V. *Nec aliud periclitantibus ſubſidii, quam in* com-

ſar [1] Sextium Paconianum prætorium perculit, magno patrum gaudio, audacem, maleficum, omnium ſecreta rimantem, delectumque à Sejano, cujus ope dolus C. Cæſari pararetur. quod poſtquam patefactum, prorupere [2] concepta pridem odia, & ſummum ſupplicium
4 decernebatur, ni [3] profeſſus indicium foret. Vt vero [4] Latinium Latiarem ingreſſus eſt, accuſator ac reus juxta inviſi, gratiſſimum ſpectaculum præbebatur. Latia-

conſtantia fratrum fuit, qui vades exſtitere. Clariuſque de eadem re Suetonius Vitell. cap. 11. *Publius poſt Præturæ honorem inter Sejani conſcios arreptus, & in cuſtodiam fratri datus.* Vlpianus l. 1. De cuſtod. reorum: *De cuſtodia reorum æſtimare Proconſul ſolet, utrum in carcerem recipienda ſit perſona, an militi tradenda, an fidejuſſoribus committenda.* Symmachus l. 1. Epiſt. *Statui ut Felix vadibus, qui Fulgentio non eſſent cogniti, traderetur.* Lipſius.

1 *Seſtium Pagonianum.*] Sextius Paconianus ſcribitur infra: *Nec diſpares Trebellieni Ruſi & Sextii Paconiani exitus.* Idem.

2 *Per idem odia.*] Emendo, *concepta pridem.* Idem.

Concepta per idem odia.] *Pridem* quoque Faernus, & Pichena. Hic *per idem* idem eſt, ac ſi dixiſſet iiſdem de cauſis: nam ob crebras accuſationes & dolos, omnibus erat inviſus. *magno patrum gaudio, audacem, maleficum, omnium ſecreta rimantem.* nec tamen reus ab iis peractus eſt, quod iſte Paconianus inter illos erat, de quibus jam dictum legimus: lib. 4. Ann. *nam ut quis diſtrictior accuſator, velut ſacroſanctus erat.* quos nefas ab aliis, quam ab Imperatore, peſſundari. *qui ſcelerum miniſtros, ut perverti ab aliis nolebat, ita plerumque ſatiatus, & oblatis in eandem operam recentibus veteres, & prægraves afflixit.* qui cum jam aperte Paconiano immineret ſumta occaſione ruunt omnes, proferuntque odia dilata, & morti eum mancipaſſent, niſi indicii profeſſione ſeſe inde exemiſſet: ſubdidit autem reum hujuſmodi facinoris Latinium Latiarem, qui patribus æque atque ipſe inviſus erat. *Salinerius.* Nugatur cum ſua ſibi explicatione, ut ſæpe. *Gronovius.*

3 *Profeſſus indicium foret.*] Alios ſcilicet accuſavit. Obſervandum igitur, propoſitam impunitatem reis, qui indicio ſuo alios ſibi reos ſubſtituiſſent. *Pichena.*

4 *Ingreſſus eſt accuſator Acrius.*] Reſtitui non male, *aggreſſus eſt, accuſator ac reus juxta inviſi.* Paconius & Latiaris odiorum duo nomina. Itaque gaudium patrum fuit perculſo Paconio à Cæſare: gaudium alterum nominato, ab eo indice, Latiari. *Lipſius.*

Latinium Latiarem ingreſſus eſt accuſator, acrius juxta inviſi.] Suſpicor ſcribendum & diſtinguendum: *Latini Latiaris ingreſſus eſt accuſator Acrius, juxta inviſi.* nam plane novum eſt *Latinium Latiarem ingreſſus*, pro, actionem Latini Latiaris, id eſt, contra Latinium Latiarem ingreſſus. Quod noſtram conjecturam adjuvet, ſic rurſum loquitur lib. 16. *Atque interim Oſtorius Sabinus Sorani accuſator ingreditur.* Rhenanus. *Latini Latiaris ingreſſus eſt accuſator,* &c. & ſic legebat Daneſius. Item, *præbebant*, magis placeret, quam *præbebatur*, ſi pro, *Acrius*, reponatur, *ac reus.* ut totus locus ita legatur: *Accuſator, ac reus, juxta inviſi, gratiſſimum ſpectaculum præbebant.*

Vrſi-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 16 vol. 1

tiaris, ut rettuli, præcipuus olim circumveniendi Titii Sabini, & tunc luendæ pœnæ primus fuit. Inter quæ Haterius Agrippa conſules anni prioris invaſit, *cur mutua* [1] *accuſatione intenta, nunc ſilerent?* [2] *metum prorſus & noxiam conſcientiæ pro fœdere haberi; at non patribus reticenda quæ audiviſſent.* Regulus [3] *manere tempus ultionis, ſeque coram principe exſecuturum:* Trio *æmulationem inter collegas, & ſi qua diſcordes jeciſſent, melius oblitterari,* reſpondit. Urgente Agrippa, [4] Sanquinius Maximus è conſularibus oravit ſenatum, *ne curas imperatoris, conquiſitis*

Vrſinus. *Ire in aliquem* dicitur de accuſatore. Cic. ad Att. lib. ep. 7. *equidem antequam tuas legi litteras, in hominem ire cupiebam.* quod ex ſequentibus magis clareſcit. *quid quæris? acueram me ad exagitandam hanc ejus legationem.* loquitur de Clodio. Idem cur non in verbo, *gradior? ire* enim & *ingredi* eos etiam ſignat, qui verba faciunt. Terent. Adelph. *Mane ſcio: iſtuc ibam.* Virg. 6. *Pater Anchiſes lacrimis ingreſſus obortis.* At hic non, *greſſus eſt in Latiarem,* ſed *ingreſſus eſt Latiarem.* Heus tu cur Plautus: *Circumduce haſce ædes:* & non *duce circum haſce ædes?* Sinamus igitur caſtigationes, quas hic doctiſſimus vir commentus eſt. *Salinerius.* Eleganter Lipſius, quomodo & Muretus notaverat. Sed idem Lipſius male, quod *aggreſſus* mutat. *Ingreſſus eſt* valet, cœpit, nempe indicare. Sic ſæpe alibi abſolute hoc verbum magna cum gratia, lib. XI. *Ingreſſus defenſionem* &c. non procul ab initio. lib. 16. *Atque interim Oſtorius Sabinus Sorani accuſator ingreditur orditurque de amicitia Rubellii Plauti* &c. At ego lubenter ad concinnitatem majorem, verba velim tranſponere: *Vt v. Lat. Lat. ingreſſus eſt, gratiſſimum ſpectaculũ præbebatur, accuſator ac reus juxta inviſi. Latiaris ut retuli* &c. Quo ordine Tacitum ſcripſiſſe, ego pro me certo credo, nec idem affirmare aliis dubitarim. *Acidalius.* Lipſio prorſus aſſenſi, qui emendavit, *accuſator ac reus juxta inviſi:* Corrupte antea, atque inepte, *accuſator Acrius, juxta inviſi.* Deinde fortaſſe melius ex Mureto, *præbebant.* Sed vulgata lectio minime ſpernenda. *Pichena.*

1 *Accuſatione intenta.*] Sic lib. 3. *ob intenta, ut memoravi, Lepidæ pericula.* Pichena.

2 *Metum prorſus & noxam.*] Si examinas, ſtabis à Groſlotio legente: *noxæ conſcientiam.* Ego etiam velim, *habere,* non, *haberi:* ſententiâ volente. *Lipſ.*

Et noxam conſcientiæ.] Puto emendandum, *noxæ conſcientiam.* Muretus. Non ego Groſlotio diſſnetio, qui elegantiſſime *& noxæ conſcientiam.* Poſſe tantum dico etiam, *metum prorſus ex noxa conſcientiæ,* vel potius, *ex noxæ conſcientia.* Sed non æque eleganter. *Habere* cum Lipſio an *haberi* cum vulgo ſcribas, puto nihil intereſſe. *Acidalius.* Hæc manuſcripti lectio, *& noxiam conſcientiæ.* Nec vulgatã ſperno: *& noxam conſcientiæ.* Sed fortaſſe melius, *& noxiam conſcientiam.* Pich.

3 *Manere tempus ultionis, ſeque coram.*] Neque hoc muto. Satis enim clarum. clarius tamen: *Regulus, manere tempus ultionis ſe, quippe coram principe excuſaturum.* Acidalius.

4 *Sanquinius maximus.*] Verius ut grandiori littera notes, *Sanquinius Maximus,* ut ſit ejus gentis cognomen

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 16 vol. 1

ſitis inſuper acerbitatibus augerent : ſufficere ipſum ſtatuendis remediis. ſic Regulo ſalus, & Trioni dilatio exitii quæſita. Haterius inviſior fuit, quia ſomno aut libidinoſis vigiliis marcidus, & ob ſegnitiam, quamvis crudelem principem non metuens, inluſtribus viris perniciem
5 [1] inter ganeam ac ſtupra meditabatur. Exin Cotta Meſſallinus ſæviſſimæ cujuſque ſententiæ auctor, eoque inveterata invidia, ubi primum facultas data, [2] argui-

men. Nam maximum ævo inter Conſulares fuiſſe, non placet, nec verum eſt. Conſul enim ſuffectus demùm fuit ante annos quattuor, Vrbis anno DCCLXXXI. Præfectum urbis eum fuiſſe comperior ſub Cajo, ex Dionis corruptis verbis, libro LIX. Τεσσαράκοντα γὰρ δὴ ἡμέρας ἦρξε, (Cajus videlicet) καίτοι Λουκίῳ Ἀπρωνίῳ τῷ συνάρχοντι ἓξ μῆνας ἐπιτρέψας, καὶ αὐτὸν Σαβίνιος Μάξιμος πολιαρχῶν διεδέξατο. ſcribe, Σαγκίνιος, & hunc cape, qui tunc Præf. urbi & ſecundùm Conſul. Præfuit & inferiori Germaniæ, ex Tacito lib. XI. *Chauci nullâ diſſenſione domi, & morte Sanquinii alacres.* Lipſius.

1 *Inter ganeam ac ſtupra.*] Vulgo, *ganeum.* utrumque recte. Sed MS. ſequi malui. ſic lib. 3. *ventris, & ganea paratus.* Pichena.

2 *Arguitur pleraque C. Cæſarem.*] Ne hunc quidem locum, ex Ædilitio edicto, perhibeo ſanum integrumque. Remedium aliquod, ſi legas: *Arguitur pleraque : C. Cæſarem quaſi inceſtæ virilitatis, & cùm die natali Auguſtæ inter ſacerdotes epularetur novemdialem eam cænam dixiſſet*, ut, inquam, τὸ *dixiſſet*, reducas etiam ad priora, ſtatimque eodem exemplo legas, *addidiſſet.* Sed metuo ut hæc, cum Ariſtophane, ſit συκίνη ἐπικουρία. *Lipſius.*

Arguitur pleraque C. Cæſarem quaſi inceſta.] Diſtinxi : *Vbi primum facultas data, arguitur pleraque*, hoc eſt, in pleriſque; Græca conſtructio eſt; apud hiſtoricos tamen ſolennis. Quod vero ſequitur, *quaſi inceſta virilitatis;* legerim, *quaſi inceſtæ virilitatis.* hoc ideo dixit, quod C. Cæſar propriarum ſororum ſtupro non abhorruit. *Rhenanus.* Videtur ſcribendum : *In C. Cæſarem*, &c. nam paulo poſt habetur : *ſeu compoſuerat quædam in C. Cæſarem, ut impudicum.* Vrſinus. Deeſt vox aliqua, hariolabar, ſed forſan Phœbo parum favente. *Arguitur ploraſſe C. Cæſarem, quaſi inceſtæ virilitatis.* Moris enim, ſimulato fletu, ea proſequi, quibus invidiam & odium faciebant. Sueton. Cal. 38. *Prolataque Divorum Iulii & Auguſti diplomata, ut vetera & obſoleta deflebat.* Tacit. 4. Hiſt. 45. *Planctum & lamenta & ſupremorum imaginem præſenti ſibi circumdata.* Gruterus. Lipſius in hunc locum nihil ſani. Vnius particulæ *in* additione Muretus pulcherrime plagam hanc pœne deſperatam ſanat : *Arguitur pleraque in C. Cæſarem quaſi* &c. Nihil verius. & convenit reliqua ſtructura optime, quam nimis torquet & contorquet Lipſius. *Acidalius.* Tranſmarinæ munditiæ non advertere doctiſſ. virum : qua de cauſa eum ad emendationes confugiſſe videmus. *pleraque* pro *plerumque.* Sic Thucydides νεώτατα, σαφέστατα. quod noſter poſt Virgilium non ſemel imitatus eſt : *Falſa exterritum.* At Poëta lib. 9. *Cætera parce puer bello.* Cotta autem ſemel tantum dum cænaret, eam *cænam*

dixit

guitur pleraque; Cajum Cæſarem [1] quaſi inceſtæ virilitatis, & cum [2] die natali Auguſtæ

[1] in-

dixit *novemdialem*, at Caligulam ſæpius eo nomine ſermonibus diſtulêrat. *Inceſtæ virilitatis*, id eſt inceſtificus, ſive inceſtuoſus: idque verbi non ſolum tangit flagitia, quæ in affines committuntur, ſed extenditur etiam ad quaſcunque nequitias, quæ cum extraneis exercentur. Plaut. *Neque eam inceſtavit unquam.* amplectitur etiam τὰ παιδικά. Liv. lib. 8. *primo perlicere adoleſcentem ſermone inceſto conatus.* Si κυρίως accipimus, ut Propert. l. 3. El. 2. *inceſti meretrix Regina Canopi.* Quod ibi fratres aſſueſcebant corporibus ſororum; Audi Sueton. Cal. 24. *cum omnibus ſororibus ſuis ſtupri conſuetudinem fecit.* Si καταχρηστικῶς, uti jam diximus, ejuſdem hæc lege. cap. 36. *pudicitiæ neque ſuæ neque alienæ pepercit.* Denique ſi poſteriore interpretamento jocum exigis, his te abſolvo: ætas Caligulæ è puſionibus exceſſerat, ſed nihilo magis jam vir ſuæ pudicitiæ parcebat: hinc acute, & vere, *virilitatis inceſtæ.* Salinerius. Divinabam leniter, an minus corrupte legatur: *arguitur plura: quod C. Cæſarem quaſi incertæ virilitatis.* plura enim, id eſt, tria erant, de quibus arguebatur. Sic paulo infra dixit: *ſtatuendi de Cæciliano ſenatore, qui plurima adverſum Cottam prompſerat.* Quod autem Lipſius emendavit, *incertæ virilitatis*, confirmatur à Seneca de Provid. cap. 3. ubi, *dubiam virilitatem*, dixit: *exectæ virilitatis, aut dubiæ.* Pichena. Videor mihi reperiſſe ſcomma iſtud, & legendum eſſe *Cajam Cæſarem, quaſi incertæ virilitatis.* nimirum mollitiem objecit Cajo (quomodo & Veſtilius infra 6, 9.) & quaſi dubius pro viro eum an pro femina haberet, utrumque hoc dicterio complexus eſt, Cæſarem appellans virili genere, & femineo *Cajam* pro Cajo. Quæ quidem nominum mutatio haud raro uſurpata in exprobranda vel ignavia vel mollitia. Homer. Il. 2, 235. Ἀχαιΐδες, οὐκέτ' Ἀχαιοί. unde Virgil. hauſit *O vere Phrygiæ, neque enim Phryges.* Sic apud Suet. in Cæſ. 49. Bibulus Cæſarem *Bithynicam reginam*; apud Xiphilinum in Nerone, Bunduica Neronem pro Domitio *Domitiam* (ut hic pro Cajo *Cajam*) appellarunt. Simili dicterio utitur Owenus acutus epigrammatum ſcriptor, in virum muliebrem & uxorem virilem: *Grammatici fugite hinc, hæc vir, & hic mulier.* Freinsh.

1 *Quaſi inceſtæ virilitatis.*] Conſtabit ſententia jocuſque, *Incertæ virilitatis.* Atque ita ſcribe. ſic alibi, *Abdus ademtæ virilitatis.* Notat autem Caligulam quaſi ambiguè virum, quique, ut Suetonius ait, pudicitiæ neque ſuæ neque alienæ pepercerit. Infrà: *Sive compoſuerat quædam in C. Cæſarem ut impudicum, ſive facto habita fides.* Iocus aliquis in verbis: quaſi dicas Androgynum eum fuiſſe, ἀμφολέγον ἀφροδίτην τηρούμενον. *Lipſius.*

2 *Die natali Auguſtæ.*] Imò verò, *Auguſti.* Liviæ quidem natalem poſt mortem ejus epulo ludiſve celebratum non invenio. Nec verò Tiberius, aliàs haud pronus in matrem, id permiſerit: cùm etiam minores quoſdam honores à Senatu ei decretos vetuerit abrogaritque. Dionem vide, ubi de iis quæ Liviæ decreta: verbum nullum de natali. At de Auguſti certum eſt: cujus vitalis dies annuis ludis epuliſque celeber. Repete ea quæ ſcripſi, de Auguſtalibus ludis ad l. 1. *Idem.*

Die natali Auguſti.] Sic repoſui, auctore Lipſio; antea, *Auguſtæ*, contra hiſtoriæ fidem. *Pichena.* Aſſenſum eis præbere non poſſum, qui deleto *Auguſtæ* repoſitum eunt *Auguſti*, non

quod

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 16 vol. 1

[1] inter ſacerdotes epularetur, *novendialem eam cænam dixiſſe:

quod probari queat, natalem Auguſtæ epulo ludiſve celebratum poſt mortem: ſed quia probari nequeat, dixiſſe iſthæc Meſſalinum, mortua jam Livia. protuliſſe potuit aliquot annis ante, & nunc demum tamen accuſari convincique; quod prius rabido iſti cani quivis obviam occedere metueret. Sic ſe rem habuiſſe, ſatis innuit Tacitus, dum præmittit: *ubi primum facultas data*. Præterea neſcio an Cotta hic alluſerit ad *epulas novendiales*, quod ante novem dies multi forte à Tiberio interfecti: neque enim veroſimile eſt adſentatorium mancipium voluiſſe incurrere indignationem aliquam juſtam dicterio liberiori; quam heic vix vitaſſet. Forſan *epulas* vocat *novendiales*, quod taciturnum plane eſſet convivium, ob metum; dum alter alterum ſuſpectat. Plane Senec. lib. 3. de Benef. 26. *Sub Tiberio Caſ. fuit accuſandi frequens, & pæne publica rabies.* &c. Ipſe Tacitus eodem libro cap. 7. *Cum primores ſenatus infimas etiam delationes exercerent* &c. At in cæna ferali, æque ut in exſequiis omnia muta fuiſſe ac tacita, probarem, niſi alterius eſſet loci. Interim videatur Tac. lib. 4. Hiſt. 62. *Gruterus.* Non me movent rationes à Viro doctiſſ. adductæ, quin potius libris, in quibus nulla diverſitas à quoquam indicatur, adhæream in re haud quaquam abſurda. Cur enim matris ſuæ natalem celebrari ægre tulerit Tiberius, qui ſuæ quoque originis quodammodo initium fuit? nec magis ad rem pertinet, quod apud hiſtoricos de natali ejus nil reperitur: quot enim res majoris multo momenti perierunt? *Freinsh.*

1 *Inter ſacerdotes epularetur.*] Obſerva ergo illo die epulum fuiſſe, &, ut apparet, per collegia. Dio auctor, Senatores tunc convivatos in Capitolio. lib. LIV. Τὰ γενέθλια, inquit, τοῦ Αὐγούστου ὁ Ἴουλος ὁ τοῦ Ἀντωνίου ταῖς στρατηγῶν, καὶ ἱπποδρομίᾳ καὶ σφαγαῖς θηρίων ἑώρτασε. Καὶ ἐν τῷ Καπιτωλίῳ καὶ ἐκεῖνον καὶ τὴν βουλὴν, κατὰ δόγμα αὐτῆς, εἱστίασεν: *Natalem Auguſti Iulus Antonii filius, tunc Prætor, celebravit Circenſibus & Venatione. Senatum etiam & ipſum Auguſtum, ex decreto patrum, epulo excepit in Capitolio.* Videtur idem ſcriptor hoc Convivium extendere ad vulgus etiam hominum, libro eodem infrà: Καὶ αὐτὸν, διά τε ταῦτα καὶ διὰ τἆλλα, ἀνδριάσι τε ἐκ συντελείας ἐτίμησαν, καὶ τῷ, τοῖς τε ἀγύνοις καὶ ταῖς ἀνάνδροις καὶ συνθεᾶσθαι τοῖς ἄλλοις, καὶ συνδειπνεῖν ἐν τοῖς γενεθλίοις αὐτοῦ, δοῦναι. *Et ipſum* (Auguſtum) *ob hæc & alia merita, cùm ſtatuis ex ære collato honorarunt, tum etiam iſto, quòd permiſerunt, ut ii, quibus uxor non eſſet aut quibus vir deeſſet, ſpectare nihilominus unà cum aliis & convivari in Natali ejus poſſent.* Sed fallor, aut hoc de iis tantùm, qui quæve Senatorii gradus. Pòſt Principes ſervarunt, imò lætitiam ejus diei etiam auxerunt. D. Maximus quædam mihi ſuppeditat ſine prævaricatione non omittenda, Sermone in Vigiliis Natalis Dominici. *Lætitia quanta ſit*, inquit, *quantuſque concurſus cùm Imperatoris mundi iſtius Natalis celebrandus eſt, benè noſtis. quemadmodum Duces ejus & Principes, omnes etiam militantes, accurati ſericis veſtibus, accincti operoſis cingulis auro fulgente precioſis, ambiant ſolito nitidiùs in conſpectu regis incedere.* Et paullò poſteriùs: *Deinde, quia in die Natalis ſui ſciunt eum largum futurum ac donaturum plurima vel miniſtris ſuis, vel his qui in domo ejus abjecti putantur & viles: tantâ priùs theſauros ejus replere divitiarum varietate feſtinant, ut inquantum erogare voluerit, intantum prærogatio copioſa non deſit, & antè voluntas donandi deficiat quàm ſubſtantia largiendi. Hæc autem ideò ſollicitè*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 16 vol. 1

licitè faciunt, quia majorem ſibi remunerationem pro hac ſollicitudine ſperant futuram. Quibus in poſtremis, nota mihi morem donandæ ſtipis Principi; natum, ut opinor, ex more Augusti, qui Kalendis, & aliàs, ſolitus largiter munera capere & dare. *Lipſius.*

† *Novemdialem eam cænam.*] Cauſam joci pauló altiùs petendum. Mortuis, ritu Romano, non ante diem nonum parentabatur. Tunc iis juſta, ludi, epulæ, inſcriptio, & funeri finis. Donatus Phormione: *In nuptiis ſeptimus dies inſtaurationem voti habet, ut in funere nonus, quo parentalia concluduntur.* Poëtæ alludunt. Vt Virgil.

Præterea ſi nona diem mortalibus almum
Aurora extulerit.

Vt Statius in Archemori funere:

Roſcida jam novies cælo dimiſerat aſtra
(Lucifer.

Et ab ea mente Iuſtinianus in Novella quadam ſcribit, *in nonum diem fieri* μνήμας *defunctorum.* Gloſſæ: *Novemdialia*, Ἔννατα ἐπὶ νεκροῦ ἀγόμενα. Auguſtinus in Geneſim: *Neſcio utrùm inveniatur alicui ſanctorum in ſcripturis celebratum eſſe luctum novem dies, quod apud Latinos Novemdial appellant.* Nono ergo illo die, præter alia, cæna funebris epulæque. Iulius Obſequens: *In ſacro Novemdiali cœna deæ poſita, à cane adeſa, antequàm delibaretur.* etſi ambigo an id ad ſacrum Novemdiale referendum; quod ſolitum fieri (inſtituit Tullius rex, de quo Livius abunde lib. 1, poſt lapidum imbrem. Tertull. de Teſtimonio animæ: *Vocas ſecuros mortuos, ſi quando extra portam cum obſoniis & mattiis* (aliquid Suidas in Μελιτοῦττα) *tibi potiùs parentans ad buſta cedis, aut a buſtis dilutior redis.* Idem de Reſurrectione carnis: *At ego magis ridebo vulgus tunc quoque cùm ipſos defunctos atrociſſime exurit, quos poſtmodum guloſiſſimè nutrit: iiſdem ignibus & promerens & offendens.* Eam vocat Appulejus Cœnam feralem lib. IV. Florid. *Procul igitur faces abigerent, procul ignes amolirentur, cænam feralem à tumulo ad menſam referrent.* Et Iuvenalis,

——— dimidio conſtrictus gamma-(rus ovo
Ponitur, exiguâ feralis cæna patellâ.

Vbi nota ova (quia adhiberi ad luſtrationem ſolita) videri in ejuſmodi cænis tralaticia fuiſſe, uti lentem & ſalem: Ἃ νομίζουσι Ῥωμαῖοι πένθιμα, καὶ προτίθενται τοῖς νέκυσιν, ait in Craſſo Plutarchus. Licet in Appiani Parth. eadem narrantis, φακοὺς καὶ μάζαν. lentem & libum. Sanè certos quoſdam cibos proprios fuiſſe huic mortuali cænæ, docet etiam Xiphilinus in Domitiano, ubi de ſimulato illo ſepulcrali epulo: Καὶ μετὰ τοῦτο πάνθ' ὅσα περ ἐν τοῖς ἐναγίσμασι καθαγίζεται, καὶ ἐκείνοις μέλανα ἐν σκεύεσιν ὁμοίοις προσηνέχθη. Hanc cænam Silicernium vocatam, docent Nonius, Feſtus. & Tertullianus: *Quo differt ab epulo Iovis ſilicernium? à ſimpuvio obba? ab aruſpice pollinctor?* Hunc morem tranſiſſe ad Chriſtianos etiam Auguſtinus narrat & leviter excuſat, De civit. Dei lib. IX. cap. ult. *Quicumque*, inquit, *epulas ſuas eo* (ad ſepulchra martyrum) *deferunt: quod quidem à Chriſtianis melioribus non fit, & in pleriſque terris nulla eſt talis conſuetudo: tamen quicumque id faciunt, eas cùm appoſuerint, orant, & auferunt ut veſcantur.* Et lib. VI. Confeſſ. cap. 11. de matre ſua. *Cùm ad memorias ſanctorum, ſicut in Africa ſolet, pultes, & panem & merum attuliſſet:* addit mox, vetitum ab Ambroſio, *quòd illa parentalia ſuperſtitioni gentium eſſent ſimillima.* Paullini locum huic rei ſubtexo, in Felicis Natali IX.

——— ignoſcenda tamen puto talia, parvis
Gaudia quæ ducunt epulis, quia mentibus error (culpa
Irrepit rudibus: nec tantæ conſcia
Simplicitas pietate cadit, malè credula ſanctos (cris.
Perfuſis halante mero gaudere ſepul-

Vbi ruſticulos ſuos in Italia excuſat, quòd uſi vel abuſi per ſimplicitatem,

ve-

dixiſſe: [1] querenſque de potentia [2] Manii Lepidi, ac L. Arruntii, cum quibus ob rem pecuniariam diſceptabat, addidiſſe, *illos quidem ſenatus, me autem tuebitur Tiberiolus meus.* [3] neque cuncta à primoribus civitatis revincebatur: iiſque inſtantibus ad imperatorem provocavit. nec multo poſt litteræ adferuntur, quibus in modum defenſionis, repetito *inter ſe atque Cottam amicitiæ principio, crebriſque ejus officiis* commemoratis, *ne verba prave detorta, neu* [4] *convivalium fabularũ ſimplicitas in crimen*
6 *duceretur*, poſtulavit. Inſigne viſum eſt earum Cæſaris litterarum initium. nam his verbis exorſus eſt: *Quid ſcribam vobis P.C. aut quomodo ſcribam, aut quid omnino non ſcribam hoc tempore,* [5] *dii me deæque pejus perdant quam perire*

veteri gentilium more ad ſepulchrum ipſum D. Felicis. Legam, *pietate caret.* Ad eas ergo novemdiales epulas hîc alluſum. & cùm natalis Auguſti celebraretur, dies lætus auctorque vitæ, videri ſibi Cotta ferales potiùs eas epulas dixit. ſive quia ille natus, exitii cauſſa multis; ſive quia ante novem fortè dies, multi à Tiberio animadverſi interfectique. Quod placet. & mirum ni exciderit is jocus (verior liberiorque quàm ut Cottam deceat) poſt ſtragem Sejani. Non abſimile Plauti illud: *(diem*

Cocus ille nundinalis eſt, in nonum
Solet ire coctum.

id eſt, Feralis novemdialiſque, & qui mortuis tantùm parat in cænam. ut præit nobis benè Feſtus. *Idem.*

Novendialem eam cænam.] *Novendiale ſacrum* erat morruorum: itaque accuſatus fuit, quod natales Auguſtæ epulas, *cænam mortuorum* appellaſſet: tamquam fuiſſet is ortus feralis atque exitiabilis. *Ferrettus.*

1 *Querenſque de potentia.*] Ex MS. reſtitui verbum, *querenſque.* Vulgo, *querentemque.* Rectè ergo Lipſius monuit legendum, *dixiſſet*; ac deinde, *addidiſſet.* ut nos in textu correximus. Male antea, *dixiſſe*, & *addidiſſe.* Pich.

2 *M. Lepidi.*] Manii, ut ſæpè. *Lipſ.*

3 *Neque cuncta à primoribus.*] Sic fideliter ex Man. tamen in vulgatis repoſitum fuit: *neque cuntatius.* Primum ambigo, nam proba fortaſſe vetus lectio: ut intelligatur, non omnia illa tria, quæ Meſſallino objecta fuerunt, convinci à primoribus civitatis potuiſſe. Sed antecedentia & ſequentia contrarium ſuadere videntur. itaque, leviſſima mutatione legerem, *eaque cuncta.* id eſt, de iis cunctis revincebatur. eadem figura dictum, qua paulo ſupra: *arguitur pleraque.* & infra: *adlevatur animum.* Similem fere locutionem habes lib. 2. hiſt. *eaque cuncta per idoneos miniſtros* &c. *feſtinabantur.* Pichena. Optime videtur conjeciſſe ſocer meus, *eaque cuncta:* certe ſenſus hoc clamat. *Freinsh.*

4 *Convivalium fabularum ſimplicitas.*] Sen. 3. Benef. cap 26. *Excipiebatur ebriorum ſermo, ſimplicitas jocantium.* Aurelius.

5 *Dii me, deæque.*] *Poſtremo ſemetipſe pertæſus tali epiſtolæ principio tantum non ſummam ſuorum malorum profeſſus eſt,* &c. Sueton. Tiber. 68. *Muretus.*

1 *Præ-*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 16 vol. 1

perire quotidie ſentio, ſi ſcio. Adeo facinora atque flagitia ipſi quoque in ſuppliciũ verterant. Neque fruſtra [1] præſtantiſſimus ſapientiæ [2] firmare ſolitus eſt, ſi [3] recludantur tyrannorum mentes, poſſe aſpici laniatus & ictus; quando ut corpora verberibus, ita ſævitia, libidine, malis conſultis, animus dilaceretur. quippe Tiberium non fortuna, non ſolitudines protegebant, quin tormenta pectoris ſuaſque ipſe pœnas fateretur. Tum facta patribus poteſtate ſtatuendi de *Cæciliano ſenatore, qui plurima adverſum Cottam prompſerat*, placitum eandem pœnam inrogari, quam [4] *in Aruſejum & Sanquinium accuſatores L. Arruntii.* quo non aliud honorificentius Cottæ evenit, qui nobilis quidem, ſed egens ob luxum, per flagitia infamis, [5] ſanctiſſimis Arruntii artibus dignitate ultionis æquabatur. [6] Quintus Servæus poſthac, & Minucius Thermus inducti: Servæus prætura functus, & quondam Germanici comes: Minucius equeſtri loco, modeſte habita Sejani amicitia: unde illis major miſeratio.

1 *Præſtantiſsimus ſapientiæ.*] Credo Socrati hoc elogium, & jure tribuit. Apud Platonem ſanè in nono De rep. gnome talis: Ἔστιν ἄρα τῇ ἀληθείᾳ, κἂν εἰ μή τῳ δοκῇ, ὁ τῷ ὄντι τύραννος τῷ ὄντι δοῦλος τῆς μεγίστης θωπείας καὶ δουλείας, καὶ κόλαξ τῶν πονηροτάτων, καὶ πένης τῇ ἀληθείᾳ φαίνεται, ἐάν τις ὅλην ψυχὴν ἐπίσηται θεάσασθαι, καὶ φόβου γέμων διὰ παντὸς τοῦ βίου, σφαδασμῶν τε καὶ ὀδυνῶν πλήρης. *Eſt igitur, etſi alicui haud videatur, is qui verè tyrannus eſt, verè ſervus maximæ adulationis & ſervitutis, idemque adulator peſſimorum: & re ipſâ pauper apparet, ſi quis totam ejus mentem poſſit inſpicere, denique metus in omni vitâ plenus, agitationumque & angorum.* Sed & antè & poſteà (magnus enim locus eſt) plura huic rei Socrates effatur, & iſtis ſimilia etſi noſter contraxit. *Lipſius.*

2 *Firmare ſolitus.*] Muret. *Adfirmare.* Acidalius.

3 *Recludantur tyrannorum mentes.*] Plato lib. 9. & 10. de Rep. Muretus. Claudian. in Rufin. lib. 2. *Pectus inuſtæ deformant maculæ.* Vbi videndus Barthius. Cic. 3. de Off. c. 21. *Hunc tu quas conſcientiæ labes in animo cenſes habuiſſe? quæ vulnera?* Gronov.

4 *In Aruſejum & Sanquinium.*] Quæ ea pœna fuerit obſcurum eſt, objacturam factam librorum Taciti. *Muretus.*

5 *Sanctiſsimis Arruntii artibus.*] De eo dixi, ſuprà ad lib. 1. At de accuſatione ejus, nihil in libris qui nunc ſunt. *Lipſ.*

6 *Q. Servæus poſthac, & M. Thermus inducti.*] Melius hic diviſim, *poſt hac.* Acidalius. Plaut. *Injuriam multo induci ſatius eſt.* Apule. l. 3. *Ego quidem pro hoſpitis ſalute, & homicida ſum, & reus capitis inducor.* Muretus.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 16 vol. 1

tio. contra Tiberius *præcipuos ad ſcelera* increpans, admonuit [1] C. Ceſtium patrem *dicere ſenatui quæ ſibi ſcripſiſſet*; ſuſcepitque Ceſtius accuſationem. quod maxime exitiabile tulere illa tempora, cum primores ſenatus infimas etiam delationes exercerent, alii propalam, multi per occultum: neque diſcerneres alienos à conjunctis, amicos ab ignotis, [2] quid repens aut vetuſtate obſcurum: perinde in foro, in convivio, quaqua de re locuti incuſabantur, ut quis prævenire & [3] reum deſtinare properat; pars ad ſubſidium ſui, plures infecti quaſi valetudine & contactu. Sed Minucius & Servæus damnati, [4] indicibus acceſſere. Tractique ſunt in caſum eundem Julius Africanus è Santonis Gallica civitate; Sejus Quadratus: originem non repperi. Neque ſum ignarus, à pleriſque ſcriptoribus omiſſa multorum pericula & pœnas, dum copia fatiſcunt; aut quæ ipſis nimia & mæſta fuerant, ne pari tædio lecturos adficerent, verentur. Nobis pleraque digna cognitu obvenere, quamquam ab aliis incelebrata. Nam ea tempeſtate qua Sejani amicitiam ceteri falſo exuerant, auſus

Ammianus Marcell. lib. 22. *Et acta ſuper eo geſta non ſine magno legebantur horrore, cum id voluminis publici contineret exordium: Conſulatu Tauri & Florentii, inducto ſub præconibus Tauro.* Gronovius.

1 *C. Cæſtium patrem.*] Duo ergo Cæſtii Romæ, pater filiuſque? Non inveni. Fuit qui Cæſtium Pium vellet legi: quia frequens declamatoris ejus Senecæ mentio. Mihi, ſiquid mutandum, placeat, *Cæſtium Prætorem.* potuitque objici error ex notis. Cæſtius quidem Prætor fuit, illeipſe, uti divino, de quo Romæ inſcriptio,

C. CESTIVS. L. F. POB. EPVLO.
PR. TR. PL. VII. VIR. EPVLONVM.

Itaque apparet ſcribendum *Ceſtius*, littera ſpreta, quoniam & in nummis L. CESTIVS. *Lipſius.*

2 *Quid repens, aut vetuſtate obſcurum.*] In v. c. eſt: *quid recens*, &c. quod placet. *Vrſinus.* Muret. *recens.* legitur 4 hiſt. tamen, *Cum accurſu tot provinciarum exſtingui repens perfidia potuerit.* Acidalius.

3 *Deſtinare properat.*] Non abjecerim, *poterat.* Lipſius.

Reum deſtinare properat.] Forſitan l. *properabat.* aut ut pridem conjeceram, *poterat.* Muretus. Non abjecerim inquit Lipſius, *poterat.* Imo recipiendum hoc omnino, altero abjecto. *Aurelius.*

4 *Indicibus acceſſere.*] Id eſt, ſervati ſunt, quia indicium profeſſi. Ita ſupra: *Summum ſupplicium decernebatur, niſi indicium profeſſus foret.* Lipſ.

Indicibus acceſſere.] Et ita ſervati ſunt, ut paulo ante Paconianus. *Muretus.*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 16 vol. 1

ſus eſt eques Romanus M. Terentius ob id reus, amplecti, ad hunc modum apud ſenatum ordiendo: *Fortunæ quidem meæ fortaſſe minus expediat adgnoſcere crimen, quam abnuere. ſed utcunque caſura res eſt; [1] fatebor & fuiſſe me Sejano amicum, & ut eſſem expetiſſe; & poſtquam adeptus eram, lætatum. Videram collegam [2] patris regendis prætoriis cohortibus; mox urbis & militiæ munia ſimul obeuntem. illius propinqui & adfines honoribus augebantur; ut quiſque Sejano intimus, ita ad Cæſaris amicitiam validus: contra quibus infenſus eſſet, metu ac ſordibus conflictabantur. nec quemquam exemplo adſumo: cunctos qui noviſſimi conſilii expertes fuimus, meo unius diſcrimine defendam. Non enim Sejanum Vulſinienſem, [3] ſed Claudiæ & Juliæ domus partem, quas adfinitate occupaverat, tuum Cæſar generum, tui conſulatus ſocium, tua officia in Repub. capeſſentem colebamus. Non eſt noſtrum æſtimare,*

retus. Hoc eſt bona eorum lucrati ſunt indices. Idem fere ſup. lib. 2. *Bona inter accuſatores dividuntur.* Pich.

1 *Fatebor & fuiſſe me.*] Tota hæc Terentii oratio, ut & cauſſa, ſimillima eſt illi Amyntæ apud Curtium lib. VII. Et membra ſane aliquot ſunt, quæ dicas illinc tranſlata. Nam Amyntas ita: *Amicitiam quæ nobis cum Philota fuit, adeo non inficior, ut expetiſſe quoque nos, magnoſque ex ea fructus percepiſſe confitear. An vero Parmenionis, quem tibi proximum eſſe voluiſti, filium, omnes pæne amicos tuos dignatione vincentem, cultum à nobis eſſe miraris? Tu hercule, ſi verum audire vis rex, hujus nobis periculi cauſſa es. Quis enim alius effecit, ut ad Philotam decurrerent, qui placere vellent tibi? Ab illo traditi, ad hunc gradum amicitiæ tuæ adſcendimus. Is apud te fuit, cujus & gratiam expetere, & iram timere poſſemus.* Et mox: *Igitur ſi hoc crimen eſt, paucos innocentes habes, imo hercule neminem. Omnes enim Philotæ amici eſſe voluerunt: ſed totidem quot volebant, eſſe non poterant. Ita ſi à conſciis amicos non dividis, nec ab amicis quidem ſeparabis illos qui idem eſſe voluerunt.* Quæ delector, ita me deus amet, exſcribere candidiſſime & diſertiſſime dicta. At poſtrema verba etiam correctiuncula juvo & interpunctis. *Omnes enim Philotæ amici eſſe voluerunt. Sed totidem quot volebant, eſſe non poterant. Ita, ſed ſi à conſciis,* &c. Prorſus ita legendum, ex Amyntæ quidem mente. quod facile videbis, qui ipſe eam habes. *Lipſius.*

2 *Patris.*] Seji Strabonis. *Muretus.*

3 *Claudiæ & Iuliæ.*] Claudiæ per filium, Iuliæ per ſe: quia Liviam duxerat Germanici ſororem. *Lipſius.*

Sed Claudiæ, & Iuliæ domus partem.] Vtrumque ſpe, non re. Sejani filia deſtinata erat uxor filio Claudii. Ipſe Liviam ducturus putabatur: ſed tamen non, ut Germanicum, ſic Liviam ejus ſororem adoptaverat Tiberius. Fortaſſe igitur conſtituerat date illi aliquam ex filiabus Germanici. *Generi* autem appellatio etiam è ſponſalibus contrahitur. L. Servius D. De gradib. & adfinitat. Et *gener* vo-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 16 vol. 1

mare, quem ſupra ceteros, & quibus de cauſſis extollas. Tibi ſummum rerum judicium dii dedere: nobis obſequii gloria relicta eſt. Spectamus porro quæ coram habentur, cui ex te opes, honores, quis plurima juvandi nocendive potentia. quæ Sejano fuiſſe, nemo negaverit. [1] *abditos principis ſenſus, & ſi quid occultius parat, exquirere inlicitum, anceps;* [2] *nec ideo adſequare. Ne P. C. ultimum Sejani diem, ſed ſexdecim annos* [3] *cogitaveritis. etiam* [4] *Satrium atque Pomponium venerabamur: libertis quoque ac janitoribus ejus noteſcere, pro magnifico accipiebatur. Quid ergo? indiſtincta hæc defenſio & promiſcua dabitur? imo juſtis terminis dividatur. inſidiæ in Rempub. conſilia cædis adverſum imperatorem, puniantur: de amicitia & officiis idem finis & te Cæſar & nos abſolverit.* Conſtantia orationis, & quia repertus erat qui efferret quæ omnes animo agitabant, eo uſque potuere, ut accuſatores ejus, additis quæ ante deliquerant, exſilio aut morte multarentur. Secutæ dehinc Tiberii litteræ in Sex. Veſtilium prætorium, quem Druſo fratri percarum [5] in cohortem ſuam tranſtulerat, cauſſa offenſionis Veſtilio fuit,

catur etiam neptis aut proneptis maritus, L. Generi. D. de verb. ſignif. *Muretus.*

1 *Abditos principis ſenſus.*] Nazarius in Paneg. ad Conſtantinum: *Exiſtimare quidem de principibus nemini fas eſt. nam & in veſtibulo ſuo inquirentem repellit objecta veneratio, & ſi qui propius adierunt, quod oculis in ſolem ſe contendentibus evenit, præſtricta acie, videndi facultate caruerunt.* Pichena.

2 *Nec ideo aſſequare.*] Parum boni ſenſus eſt in voce *ideo*. Ideo non aſſequare quia illicitum. Quis hoc negat? Quis autem non & confitetur? Ideo non adſequaris, quia ſcrutaris. Hoc vero ineptum. Nec enim unquam cauſa ignorantiæ erit Veritatis inquiſitio, licet & res divinas in partem trahas, neque hoc Tacitus dixerit, nec dictum voluerit ſapiens ille Terentius. Scribam, *nec in Deo, aſſequare.* Eadem, ait, opera principis Deique arcana rimando te exploraturum confidas; par enim horum æſtimatio. *Barthius.* Breviter Tacitus, hoc ſenſu: *& illicitum eſt & vanum: nam, utcumque ſcruteris, haud adſequere.* Gronovius.

3 *Cogitaveritis, etiam.*] Sententia puncto poſt *cogitaveritis* finienda. *Acidalius.*

4 *Satrium atque Pomponium.*] *Satrius* eſt ille, qui Cremutium accuſavit ſupra: *Pomponium* puto, *Quintum* prænomine, qui *moribus inquies*, ait noſter infra, hæc & talia *factitari a ſe prætendebat, ut periculis Pomponii Secundi fratris mederetur:* de quo in extremo lib. v. *Lipſius.*

5 *In cohortem ſuam.*] Cohortem amicorum. ita enim vocabant exemplo prætoriæ cohortis. Seneca De Clementia, *Salluſtium, & Coccejos,* &

fuit, ſeu compoſuerat quædam in C. Cæſarem ut impudicum, ſive ficto habita fides. atque ob id convictu principis prohibitus, cum ſenili manu ferrum tentaviſſet, obligavit venas: precatuſque per codicillos, immiti reſcripto, venas reſolvit. Acervatim ex eo [1] Annius Pollio, Appius Silanus, Scauro Mamerco ſimul [2] ac Sabino Calviſio, majeſtatis poſtulantur., & [3] Vinicianus Pollioni patri adjiciebatur, clari genus, & quidam

& Deillios, & totam cohortem primam interioris admiſſionis ex adverſariorum caſtris conſcripſit. Vbi vides plures fuiſſe amicorum cohortes, & quaſi gradus. Quod originem habuit à Graccho & Livio Tribunis. Idem ſcriptor, De beneficiis: *Apud nos primi omnium Gracchus & Livius Druſus inſtituerunt ſegregare turbam ſuam, & alios in ſecretum recipere, alios cum pluribus, alios cum univerſis. Habuerunt itaque iſti amicos primos, habuerunt & ſecundos, numquam veros.* Itaque dicebantur Amici primæ, ſecundæ, tertiæ admiſſionis. ex ordine, quo admittebantur. Ille ipſe. *Non ſunt iſti amici qui agmine magno januam pulſant, qui in primas & ſecundas admiſſiones digeruntur.* Lampridius in Alexandro: *moderationis tantæ fuit, ut amicos non ſolum primi ac ſecundi loci, ſed etiam inferioris, ægrotantes viſeret.* Et Tiberius ipſe amicos ſolitus deſcribere in tres claſſes. Vide Suet. c. XLVI. Ab hoc more Admiſſiones manarunt, Admiſſionales, & Officium admittendi. Admiſſionum ejus facilitatem in Trajani laudatione Plinius admiratur: Alexandrum *quaſi unum è Senatoribus, patente velo, Admiſſionalibus remotis, ſalutatum eſſe* Lampridius ſcribit: & Accolejus *magiſter Admiſſionum* nominatur in Flavii Aureliano. Id munus fuit libertorum, ut clarum ex Suetonii Veſpaſ. c. XIV. *Quidam ex officio admiſſionis ſimul expellens, abire Morboniam juſſerat.* Fuit autem is libertus Phœbus. Plinius hoc idem oſtendit loco non ſano, libro XXIII. cap. III. *Fuit & alia Claudii principatu differentia, in ſolis his quibus admiſſionem liberti ejus dediſſent imaginem principis in anulo ex auro gerendi, magna criminum occaſione: quæ omnia ſalutaris exortus Veſpaſiani principis abolevit, æqualiter publicando principem.* quem corrigo, *quibus admiſſionum liberti jus dediſſent.* Quod ait criminum occaſionem fuiſſe: refer ad ea quæ de imagine Principis dicta mihi in l. III. & quæ Seneca De Benef. III. cap. XXVI. *Idem.*

In cohortem ſuam.] Inter ſuos comites recepit. Alibi dixi multa de cohorte. *Ferrettus.*

1 *Annius Pollio.*] Eſt ille, qui poſtea in Neronem conjuravit, amicorum ejus præcipuus. Tacitus lib. XV. *Lipſius.*

Annius Pollio.] Qui poſtea in Neronem conjuravit. *Muretus.*

2 *Et Sabino Calviſio.*] Infra H. I, 48. mentio fit Calviſii Sabini, qui forte filius hujus fuerit. eum legatum, nempe legionis, fuiſſe ibi dicitur: quæ res me movet, ut credam eundé eſſe cum legato Legionis duodecimæ, cujus meminit noſter 15, 7. quod ſi ita ſe habeat, loco indicato pro *Calavius Sabinus* legendum eſt *Calviſius Sabinus.* Freinsh.

3 *Vicinianus.*] Lego, *Vinicianus.* auctore Dione l. LX. qui hunc Annium Vinicianum conjuraſſe in Claudium

dam ſummis honoribus. contremuerantque patres. nam quotus quiſque adfinitatis, aut amicitiæ tot inluſtrium virorum, expers erat? ni Celſus urbanæ cohortis tribunus, tum inter indices, Appium & Calviſium diſcrimini exemiſſet. Cæſar Pollionis, ac Viniciani Scaurique cauſſam ut ipſe cum ſenatu noſceret, diſtulit; datis quibuſdam in Scaurum triſtibus notis. Ne feminæ quidem exſortes periculi, 1 qua occupandæ Reipub. argui non poterant, 2 *ob lacrymas* incuſabantur: necataque eſt anus 3 Vitia Fuſii Gemini mater, quod filii necem fleviſſet. Hæc apud ſenatum. nec ſecus apud principem 4 Veſcularius Flaccus, ac Julius Marinus ad mortem aguntur, è vetuſtiſſimis familiarium 5 Rhodum ſecuti, & apud Capreas individui. Veſcularius inſidiarum in Libonem internuntius; Marino participe, Sejanus 6 Curtium Atticum oppreſſerat. quo lætius acceptum, ſua exempla in conſultores recidiſſe. 7 Per idem

dium cum Scriboniano adſerit. *Lipſ.*

Vinicianus.] Et hic poſtea conjuravit in Claudium. *Muretus.* Emendavit id nomen Lipſius ex Dione. Ego ex Man. confirmo. Male vulgo, *Vicinianus.* Pichena.

1 *Qua occupandæ reip.*] Muret. *Quia.* Acidalius. Non improbo, tamen melius fortaſſe, *quia occupandæ.* Pichena.

2 *Ob lacrymas incuſabantur.*] Heu, miſera conditio ſub tyrannis: ubi nec liber, liberrimus affectuum, dolor. Claudianus hoc pulchre exprimit:

——tacitique ſepultos
Suſpirant gemitus, indignarique verentur. Lipſius.

3 *Fuſii Gemini.*] Qui ante Conſul. *Idem.*

Vitia Fuſii Gemini mater.] Qui Fufius accuſatus majeſtatis, cum protuliſſet tabulas ſuas, ſe interfecit: quod exemplum ſecuta eſt Publia Priſca uxor ipſius. Dio. *Muretus.*

4 *Veſcularius Flaccus.*] Male vulgo, *Atticus. Flaccus* enim bis nominatur lib. 2. *Pichena.*

5 *Rhodum ſecuti.*] Forte: *è vetuſtiſſimis familiarium Rhodum ſecutis.* Gronovius.

6 *Curtium Atticum.*] Equitem R. ex inluſtribus, qui Tiberio comes Capreas. ſupra l. IV. *Lipſius.*

Curtium Atticum.] Equitem ex illuſtribus, comitem ſeceſſus Capreenſis. Supra lib. 4. *Muretus.*

7 *Per idem tempus.*] Quid ergo Ioſepho Zonaræque in mentem venit vivum eum facere Tiberio jam defuncto? Nec enim alium habeo de quo poſſint illa intellegi: *à Cajo binas epiſtolas miſſas, unam ad Senatum de Tiberii morte & ſuo imperio; alteram ad Piſonem Præf. urbis, qua jubebat Agrippam è caſtris transferri in priſcas ſuas ædes.* An impoſuit Syro celebritas nominis Piſonis, & per Syrum (nam ab illo hauſit) Græco? An alius ali-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 16 vol. 1

idem tempus ¹ L. Piſo Pontifex, rarum in tanta claritudine, fato obiit; nullius ſervilis ſententiæ ſponte auctor, & quotiens neceſſitas ingrueret, ſapienter moderans. Patrem ei ² Cenſorium fuiſſe memoravi: ætas ad octogeſimum annum proceſſit: decus triumphale ³ in Thracia meruerat, ſed præcipua ex eo gloria, quod ⁴ præfectus urbi recens, continuam poteſtatem & inſolentia parendi graviorem, mire temperavit. Namque antea ⁵ profectis domo regibus, ac mox magiſtratibus,

aliquis Piſo tunc præfectus? quod non repperi. huic quidem Piſoni Aelius Lamia ſuffectus eſt, de quo Dio: Τόν τε Πείσωνα τὸν πολίαρχον τελευτήσαντα δημοσίᾳ ταφῇ ἐτίμησεν. Καὶ Λούκιον ἀντ' αὐτοῦ ταμίαν ἀνθείλετο, ὃν πρόπαλαι τῇ στρατιᾷ προστάξας κατεῖχεν ἐν τῇ Ῥώμῃ. ſcribe Λαμίαν. Ridiculus interpres, qui vertit *Lucium ei Quæſtorem ſuffecit*, inductus puerili errato. Sed ille ipſe paullo poſt obiit, ut habes mox in noſtro: & ſucceſſit Lentulus Coſſus. Diſco ex Seneca epiſt. LXXXIV. *L. Piſo urbis cuſtos, ebrius ex quo ſemel factus fuit, majorem partem noctis in convivio exigebat, uſque in horam ſextam ferè dormiebat. hoc erat ejus matutinum. Officium tamen ſuum, quo tutela urbis continebatur, diligentiſſime adminiſtravit. Huic & D. Auguſtus dedit ſecreta mandata cum illum præponeret Thraciæ, quam perdomuit: & Tiberius proficiſcens in Campaniam, cum multa in urbe & ſuſpecta relinqueret & inviſa. Puto quia illi bene ceſſerat Piſonis ebrietas, poſtea Coſſum fecit urbis præfectum, virum gravem, moderatum, ſed merſum vino & madentem.* Lego ex libro manuſſ. *ebrius ex quo ſemel factus eſt, fuit.* id eſt, poſt unam illam ebrietatem (quæ tam bene ceſſerat, & cujus pretium Præfecturam ipſam habebat, ut Plinius ſcribit lib. XIV. cap. ult. & Suet. Tib. cap. XLII.) ſemper placuit ei eſſe ebrium. Iacet alioqui ſententia, nec à me erigi poteſt. *Lipſius.*

1 *L. Piſo Pontifex.*] Neſcio an ex notis error. ſcribendumque, *Piſo P.V.* id eſſet, Præfectus urbi. *Idem.*

L. Piſo, Pontifex.] Legendum eſt, *L. Piſo p.v.* hoc eſt *Præfectus urbi.* Seneca Ep. 84. Plin. lib. 14. cap. ult. Sueton. in Aug. 42. *Muretus.*

2 *Cenſorium fuiſſe memoravi.*] Non quidem in his libris qui exſtant. Tamen intellegi vult L. Piſonem ſocerum C. Cæſaris, qui Cenſor cum Appio Claudio, anno urbis DCCIV. quo ipſo anno, ut ratio ætatis Tacito conſtet (ait enim vixiſſe octoginta annos) natus fuiſſe debuit hic Piſo. *Lipſius.*

3 *In Thracia meruerat.*] Vellejus: *Atrox in Thracia bellum ortum, omnibus ejus gentis nationibus in arma accenſis, L. Piſonis, quem hodieque diligentiſſimum atque leniſſimum ſecuritatis urbanæ cuſtodem habemus, virtus compreſſit.* Vide & Dionem LIII. *Idem.*

4 *Præfectus urbi recens.*] Ideo *recens* dixit, quia ab Auguſto præfectura urbis inſtituta, ut tradunt Suetonius & Dio & alii. Recte ergo ſequitur, *inſolentia parendi.* Pichena.

5 *Profectis domo regibus.*] Ex his & ſequentibus Cornelii verbis, P. Faber illuſtris ingenii vir, cenſor ſcriptorum omnium optimus, emaculat Pomponii locum P. de origine juris, ubi de magiſtratibus. *Quoties*, inquit, *pro-*

tibus, ne urbs ſine imperio foret, in tempus deligebatur qui jus redderet, ac ſubitis mederetur. [1] feruntque ab Romulo Dentrem Romulium, poſt ab Tullo Hoſtilio [2] Numam Marcium, & ab Tarquinio Superbo [3] Spurium Lucretium impoſitos. dein conſules mandabant; duratque ſimulacrum quotiens ob ferias Latinas præficitur qui [4] conſulare munus uſurpet. Ceterum Auguſtus bellis civilibus [5] Cilnium Mæcenatem eque-

proficiſcuntur, unus relinquitur, qui jus dicat, iſque vocatur præfectus urbi: qui præfectus olim conſtituebatur: poſtea vero feriarum Latinarum cauſa introductus eſt. debet autem ſcribi, *qui profectis iis olim conſtit*. Scilicet, profectis domo regibus, ac mox magiſtratibus, ut ait Tacitus. *Vertranius*.

1 *Feruntque ab Romulo Dentrem Romulium.*] At Livio primæ decad. lib. 10. recenſetur inter Pontifices tum è plebe creatos, *M. Livius Denter*. Rhenanus. Liber vetus: *Dentrem Romulium* habet, Forte *Livium* legendum ex T. Livio, lib. 10. *Muretus*. Vel hic ex Livio, *Dentrem Livium*, eſt ſcrib. vel apud Livium ex Tacito, *Dentrem Romulium*, reponendum. *Vrſinus*.

2 *Numam Marcium.*] Patrem Anci Regis. *Muretus*. Quis hic Numa Marcius, indictus univerſæ hiſtoriæ veteri? Volunt eſſe patrem Anci Marcii. Mihi aliter videtur; neque enim id tacuiſſent auctores originum Romanarum, & contra Livius Ancum Marcium nobilem ait una imagine Numæ. Itaque maneo in eo quod pridem monui, legendum *Numæ N. Marcium*; id eſt, Numæ nepotem. Is eſt Ancus Marcius, qui mox ſucceſſor Tullo Hoſtilio. Seneca Epiſt. 109. *Quum ad hanc eandem lectionem philologus acceſſit, hoc ſubnotat, duos Romanos reges eſſe, quorum alter patrem non habet, alter matrem: nam de Servii matre dubitatur; Anci pater nullus, Numæ nepos dicitur.* Mercerus.

3 *Sp. Lucretium.*] Hic primus habuit comitia creandis Conſulibus, cum Interrex eſſet. Livius ad finem lib. 1. Dionyſius extremo lib. 4. *Muretus*.

4 *Conſulare munus.*] Præfectus urbi, cujus creandi originem Cornelius memorat, Latinarum cauſa relictus, *Conſulare munus uſurpat*, id eſt, à conſule mandatum: non munus, quod conſulem obire moris Romani fuerit. Etenim ex ea ætate præfectus fiebat, quæ ſenatoria non eſſet, uti Q. Mucius dicebat, & Agellius lib. 14. extremo ſcriptum reliquit. *Vertranius*.

5 *Cillinium Mæcenatem.*] Dioni & Vellejo, & ipſi Cornelio infra lib. 14. Cajus Mæcenas, eſt, qui in hoc loco *Cillinius*, Id confirmatur ex eo, quod in epiſtola familiari Auguſti ad Mæcenatem ſic ſcriptum, *Cilneorum ſmaragde*. Vnde qui *C. Mæcenatem Cillinium* à *Cilneis* dictum objiciet, is me ita fere irretiet, ut vix effugere poſſim: ſed non tamen manus ex eo dabo, donec illa verba epiſtolæ intellexero quæ apud Macrobium reperio lib. 2. Saturn. c. 4. Cæterum Italiæ & urbi præfectum Mæcenatem teſtatur idem Dio lib. XLIX. *Vertranius*. Scribendum *Cilinium Mæcenatem*, &c. unico L. Sic enim eſt in VV. CC. tum apud Tacitum, tum apud Macrobium in Luſibus Auguſti, qui Mæcenatem appellat, *Ciliniorum ſmaragdum*. *Cilnium* autem, pro, *Cilinium* corrupte habent codices Liviani manuſcripti, unde docti viri Tacitum emen-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 16 vol. 1

equeſtris ordinis, cunctis apud Romam atque Italiam præpoſuit. Mox rerum potitus, ob magnitudinem populi, ac tarda legum auxilia, ſumpſit è conſularibus qui [1] coërceret ſervitia, & quod civium audacia turbidum niſi vim metuat. [2] primuſque Meſſalla Corvinus [1] eam

emendari poſſe putarunt, cum potius ex Tacito, apud quem minus corruptum legitur hoc nomen, Livius emendandus fuiſſet. Neque vero apud Silium, repugnantibus præſertim omnibus libris, mutandum fuit *Cilinus*, in, *Cilnius*; ſed potius ex Silii verſu debuit confirmari Taciti pæne incorrupta ſcripta. Nec etiam defuere qui ex antiqua inſcriptione; quã ſubjiciam *Iunium Mæcenatem* hic apud Tacitum ſcribendum putarint. Adeo fatale fuit, ut in *Mæcenatis* nomine non tantum oſcitantes librarii, ſed curioſi etiam antiquitatis viri ſæpius fallerentur. Inſcriptionis exemplum eſt:

C. IVNIO. THALATIONI
C. MÆCENATIS. LIBERTO
FLATVRARIO
SIGILLARIO
C. IVNIVS. EVOKATVS. FELIX
TIT. D. D.

Vrſinus.

Cilnium Mæcenatem.] Non ut receptum eſt, *Cillinium.* Cilnius enim gentile nomen patris hujus & altoris Muſarum. Cui domus priſca Arretium, ut olim ex Livio docui: & adde Silii verſus hujuſce rei:

Cilnius Arreti Tyrrhenis ortus in oris
Clarum nomen erat.

etſi ibi quoque vulgo, *Cilinus.* Nam Silius, ut ſolet, hiſtoriam exornat flore hominum ſui ſuperioriſque ævi. Præfecit autem Romæ Italiæque Mæcenatem Auguſtus per bellum Siculum. Conſule Dionem XLIX. in actis anni DCCXVIII. *Lipſius.*

1 *Coerceret ſervitia.*] Circumſcribit poteſtatem Præfecturæ, quæ tamen aucta. Suadeo legas Dionem in Oratione Mæcenatis lib. LII, *Idem.*

Servitia & quod civium.] Ex hoc loco intellige quod eſt l. 1. §. quod autem. & §. cui patronus. de offic. præf. urb. D. *Servos de dominis querentes, præfectus urbis audiat, ſi verecunde expoſtulent, ſi duritiam, ſi ſævitiam, ſi famem, quæ eos premat, ſi obſcænitatem qua compulerunt, vel compellentem objiciant. Et ſi patronus de libertis queratur, ſi contumelioſos, ſi convitiantes arguat, & ſe, & uxorem, & liberos, ab iis indigna paſſos queratur.* Aurelius.

2 *Primuſque Meſſalla Corvinus.*] Tradit idem Euſebius Chronico: *Meſſalla Corvinus*, inquit, *primus Præfectus urbis factus, ſexto die magiſtratu ſe abdicavit, incivilem poteſtatem eſſe conteſtans.* At Dio libro LIV. in actis anni DCCXXXIV. ita narrat, ut M. Agrippam primum faciat Præfectum urbi. cui mox anno DCCXXXVIII. Taurum ſufficit, hujus Corvini nulla mentione. *Lipſius.*

Primuſque Meſſalla.] Dum nullus in urbe præfectus ad ferias fuit, prætores quidam ejus officio functi ſunt, donec Auguſtus creari deſitum longo intervallo præfectum urbi Meſſalam Corvinum creavit. Sic magiſtratum intermiſſum reip. reſtituit, non autem præfecturam urbis, officium novum excogitavit, in quo Suetonii fidem diligentiamque requiras Aug. 37. *Vertranius.* Omnino excogitavit novum: & quidem, (licet alia obtenderet) ut frangeret jus prætorum, magiſtratus, quem à populo creari ſinebat: tam felici ſucceſſu, ut Boëthius lib. 3. de de conſ. phil. ſcribat: *Prætura magna olim poteſtas, nunc inane nomen eſt, & Senatorii cenſus gravis ſarcina.* Recte Suetonius: etſi Torrentius quoque non

[1] eam poteſtatem, & paucos intra dies finem accepit, quaſi neſcius exercendi. Tum Taurus Statilius, quamquam provecta ætate, egregie toleravit. Dein [2] Piſo viginti per annos pariter probatus, publico funere ex de-

non tam inſtituiſſe quam auxiſſe & ornaſſe notet. Nomine uſus eſt vetere: ſed res & poteſtas toto genere diſtabat. Itaque eopſe tempore, quo hic urbano milite ſuccinctus Præfectus urbi vigebat volitabatque maxime: tamen quotannis Latinarum cauſa quidam alius urbi præficiebatur. Cæterum de his Taciti deque Euſebii vel Hieronymi verbis eodem pertinentibus quæ diſputamus adverſus Scaligerum, vide Obſervat. in Eccleſiaſt. Script. cap. 19. *Gronovius.*

1 *Eam poteſtatem.*] Quæ ab Auguſto primum facta eſt perpetua. Sueton. Aug. 36. *Muretus.*

2 *Viginti per annos probatus.*] Ligat me nodus. Quid? viginti per annos Præfectus Piſo? Fuerit ergo neceſſe eſt ab anno urbis DCCLXV. Nam ab eo die in hoc tempus viginti ipſi anni. Atqui Auguſtus tunc vixit, imperavitque. Quomodo ergo verum, quod Plinius Suetoniuſque conſenſu tradiderunt, à principe Tiberio Piſonem factum Præf. urbis, propter bidui aſſiduam compotationem? Illius verba ſunt l. XIV. *Eaque commendatione* (ebrietatis ſcilicet) *credidere L. Piſonem urbis Romæ curæ ab eo delectum, quòd biduo duabuſque noctibus perpotationem continuaſſet apud ipſum jam principem.* Nota ea, *apud ipſum jam principem.* Suetonius cap. XLII. *Poſtea princeps in ipſa publicorum morum correctione cum Pomponio Flacco & L. Piſone, noctem* (diſſentit Plinius, qui ait duas noctes) *continuumque biduum epulando potandoque conſumpſit: quorum alteri Syriam provinciam, alteri Præfecturam urbis confeſtim detulit.* Ait diſerte, *Poſtea princeps.* Atqui vel ab initio principatus Tiberii ad hunc diem Piſonianæ mortis anni duntaxat XVII. Sed hoc amplius ex Suetonio colliges, factum Piſonem Præfectum, ſub idem tempus quo Pomponius Syriæ Prætor. Ille autè Syriæ non ante annum DCCLXXIII. præponi potuit (Mæſiam enim provinciam adminiſtrabat a. DCCLXXII, uti ex Taciti libro II. clarum:) non ergo tot annos Piſo Præfectus urbi. His rationibus cogor ut in Tacito reſtituam, *Piſo decem per annos.* quia Pomponium Syriæ præfuiſſe ante annum LXXV. non probabile. Sit ergo hic error ex notis geminatis. *Lipſius.*

Piſo viginti per annos probatus.] His non obſtantibus (quanquam Herculi facilius eripiatur clava, quam emendatio doctiſſimo viro) *viginti* legamus, & interpretemur. Ille duo conſulatus præteriit, nempe Longini & Quartini, Tiberiique & Sejani, qui nec Tacito (injuria temporis) dicuntur: quapropter ineunti numerum à principio Tiberii ad finem Piſonis, occurrunt 19. conſulatus, quorum tempus viginti annis à Cornelio notatur, qui non moroſe tempora perſequi ſolet. Vid. doctiſſ. virum in comm. ad illa lib. I. *Ultra biennium:* & ad illa lib. 3. *Exin continua per viginti annos.* Parum quoque adverſatur, quod objecit de Pomponio Flacco, nam hæc, *confeſtim detulit*, ſolum referri valent ad præfecturam urbis. Verum ſimplicius agam, concedamque uno eodemque tempore, illum Syriam, hunc urbem regendas accepiſſe. Quid enim erit impedimento ne dicamus Syriam bis à Flacco rectam fuiſſe? primum ante Mœſiæ curam, & eo ipſo tempore, quo Piſo urbem cœpit moderari, poſtea uſque ad ejus mortem.

Ex-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 16 vol. 1

decreto ſenatus celebratus eſt. Relatum inde ad patres 12
à Quinctiliano tribuno plebei *de libro Sibullæ, quem* Caninius Gallus quindecim vir [1] *recipi inter ceteros ejuſdem vatis, & ea de re ſenatuſconſultum* poſtulaverat: [2] *quo per diſceſſionem facto*, miſit litteras Cæſar modice tribunum increpans, *ignarum antiqui moris ob juventam*; Gallo exprobrabat, *quod ſcientiæ cærimoniarumque vetus, incerto auctore, ante ſententiam collegii, non, ut aſſolet,* [3] *lecto per magiſtros æſtimatoque carmine, apud infrequentem ſenatum egiſſet.* Simul commonefecit; *quia multa vana ſub nomine celebri vulgabantur,* [4] *ſanxiſſe Auguſtum, quem intra diem ad prætorem urbanum deferrentur, neque habere privatim liceret.* quod à majoribus quoque decretum erat, poſt exuſtum [5] ſociali bello Capitolium, quæſitis Samo, Ilio, Erythris, per Africam etiam ac Siciliam & Italicas colonias carminibus Sibullæ, una ſeu plures fuere, datoque ſacer-

Exin Flacco Pomponio Syriæ proprætore defuncto. Sic enim Cyrenius, ſive Quirinius novem poſt annos plus minus Syriam præſes repetiit. Ioſeph. l. 18, 1. Antiquit. ἐπὶ Συρίας παρῆν ὑπὸ Καίσαρος δικαιοδότης τοῦ ἔθνους ἀπεσταλμένος καὶ τιμητὴς τῶν οὐσιῶν γενησόμενος. qui jam cum Servator naſceretur, id muneris curaverat. αὐτὴ ἡ ἀπογραφὴ πρώτη ἐγένετο ἡγεμονεύοντος τῆς Συρίας Κυρηνίου. Quaſi dicat, cave, lector, exiſtimes Dominum eſſe natum, cum poſt exilium Archelai Quirinius iterum Syriæ præſes & cenſor deſignatus eſt: non enim ocioſe dixi: *Hæc deſcriptio prima.* Salinerius.

1 *Recipi inter cæteros ejuſdem vatis.*] Intelligit de Sibylla Cumæa, cujus volumina, quod Romanorum conſcripta fata continerent, in arcanis habebantur. Neque vero ſinus ille nobis ad aliud accinctis ingrediendus eſt, unicane Sibylla, quæ pluribus in locis viſa, plurifariam cognominata fuerit. Adiri plures ex noſtris hac de re poſſunt, de cæteris Firmianus lib. de falſa religione, & lib. de ira Dei. *Vertranius.*

2 *Quo per diſceſſionem facto.*] S Cum (ut ſcribitur à Gellio lib. 14.) *fit duobus modis: aut per diſceſſionem, ſi conſentiretur: aut ſi res dubia eſſet, per ſingulorum ſententias exquiſitas.* Cornelius infra lib. 13. *Poſtquam diſceſſionem Conſul permiſerat, pedibus in ſententiam ejus iere* Ferrettus.

3 *Lecto per magiſtros.*] Magiſtri ſunt ſacerdotum. Valerius l. 1. *A patre ſuo collegii Saliorum magiſtro juſſus.* Plinius lib. XXVIII. cap. II. *Quindecimvirum collegii magiſter.* In lapide: ORDO. SACERDOTUM. MAGISTRO. SUO. Et Sueton. Calig. cap. XXII. Domit. cap. IV. Capitolinus, *Fuit in eo ſacerdotio, & vates, & præſul, & magiſter.* Lipſius.

4 *Sanxiſſe Auguſtum.*] Pete è Suetonio, cap. XXXI. in Auguſto. *Idem.*

5 *Sociali bello.*] Quid ais? Sociali ſive Italico bello Capitolium flagravit? Non alios, ſed te, in te advoco. qui

cerdotibus negotio, quantum humana ope potuiſſent,
vera diſcernere. Igitur tunc quoque notioni quinde-
13 cimvirum is liber ſubjicitur. Iiſdem conſulibus, gravi-
tate annonæ juxta ſeditionem ventum. multaque &
plures per dies, in theatro licentius efflagitata, quam
ſolitum adverſum imperatorem. quis commotus, incu-
ſavit magiſtratus patreſque, *quod non publica auctoritate
populum coercuiſſent:* addiditque *quibus è provinciis, & quan-
to* [1] *majorem quam Auguſtus rei frumentariæ copiam adve-
ctaret.* Ita caſtigandæ plebi compoſitum ſenatuſconſul-
tum, priſca ſeveritate: [2] neque ſegnius conſules edixe-
re: [3] ſilentium ipſius non civile, ut crediderat, ſed in
14 ſuperbiam accipiebatur. Fine anni Geminius, Celſus,
Pompejus equites Romani cecidere conjurationis cri-
mine. Ex quis Geminius prodigentia opum, ac molli-
tia vitæ amicus Sejano, nihil ad ſerium. Et Julius Cel-
ſus Tribunus, in vinclis laxatam catenam, & circum-
datam in diverſum tendens, ſuam ipſe cervicem per-
fregit. [4] At Rubrio Fabato, tamquam deſperatis
rebus Romanis, Parthorum ad miſericordiam fuge-
ret,

qui ſcribis Hiſtor. lib. 3. *Capitolium flagraſſe L. Scipione. C. Norbano* Coss. Atqui tunc jamdiu poſitum Sociale bellum. Tullius tibi adſit, à memoriæ vitio non excuſet. *Civili bello* ſcripſiſſe omnino te ex hiſtoria oportuit. *Id.*

1 *Majorem quam Auguſtus.*] Aliquid hac de re ſcripſi in Electis cap. De Annona. Sed modum tributi Ægyptiaci, qui tunc me latuit, erui ex Sex. Victore, in Auguſto: *Hujus*, inquit, *tempore ex Ægypto urbi annua ducenties millia frumenti inferebantur.* velim interſeri, *centena millia modium frumenti.* quæ vox, littera ſaltem notata, M. ut ſolet, periit. *Idem.* Fruſtra tentat Aurelium Victorem. Sic enim & Seneca de brev. vitæ c. 18. *Cogita non id egiſſe te ab ætate prima omni cultu ſtudiorum liberalium, ut tibi multa millia frumenti bene committerentur.* Nec aliter Polybius lib. 5. non longe à principio: Καὶ σίτου παραδεῖναι μυριάδας. Gronovius.

2 *Neque ſegnius.*] Forte, *ſequius.* Lip.

3 *Silentium ipſius, non civile.*] Solebat ipſe Tiberius, quum res exigeret, populum edicto monere. lib. 1. *populumque edicto monuit.* lib. 3. *utque premeret vulgi ſermones, monuit edicto.* Item reprehendere, & increpare lib. 5. *increpavitque per edictum plebem.* l. 14. *Tum Cæſar populum edicto increpuit.* At nunc, quia non Tiberii, ſed Conſulum edicto facta eſt caſtigatio, ſilentium ipſius ad ſuperbiam trahebatur, quaſi populus ab imperatore ſuo deſpiceretur. *Pichena.*

4 *At Rubrio Fabato.*] In veteribus denariis nominatur *ROSCIVS* quidam

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 16 vol. 1

ret, cuſtodes additi. [1] ſane is repertus apud fretum Siciliæ, retractuſque per centurionem, nullas probabiles cauſſas longinquæ peregrinationis adferebat. manſit tamen incolumis, oblivione magis quam clementia. [2] Servio Galba L. Sulla Coss. diu quæſito quos neptibus ſuis maritos deſtinaret Cæſar, poſtquam inſtabat virginum ætas, [3] L. Caſſium,

[1] M.

dam *FABATVS.* Sed non putamus ex ejus denarii auctoritate quicquam apud Tacitum mutandum eſſe. *Vrſinus.*

1 *Sanus repertus.*] Quaſi dicat illuc tantum itare ſolitos ægros? Suſpecta lectio. Mercero placebat, *ſane is. Lipſius.*

Sanus repertus.] Leg. puto, *ſane repertus.* Muretus. Bene monent corruptam lectionem. Reſcribe; *ſane is repertus apud fretum Siciliæ.* Accuſatus Rubrius deſperaſſe de rebus Romanis, & paraſſe perfugium ad Parthos. Sane, inquit Tacitus, ad fretum Siciliæ captus, tetractuſque nullam itineris probabilem cauſam reddebat; unde fides, verum crimen objici. *Sane*, ita ſæpe in uſu Tacito. Paulo poſt, *ſane vetus urbi fenebre malum.* Mercerus. Faernus corruptum locum ita reſtituebat: *Sane is repertus apud fretum Siciliæ.* Vrſinus. Olim non diſſimilibus Scripturæ veſtigiis; emendari, *Nam is repertus.* Felicius Mercerus, *Sane is repertus.* Pichena. Lego *Meſſanæ is repertus.* Lucill. in fragm. *ſæpe quod ante Optaſti, freta Meſſanæ & Rhegina videbis.* Silius: *Incumbens Meſſana freto minimumque revulſa Diſcreta Italia atque Oſco memorabilis ortu.* Aurelius.

2 *Ser. Galba L. Sulla.*] His Conſulibus Chriſtus dominus in Crucem ſublatus eſt, qui fuit annus ab V. C. 786. *Muretus.* Atqui in eburnea teſſera, quæ apud me eſt, habetur. *L. SVLP. L. SVLLA.* Quid igitur? erratum dicemus apud Tacitum? Non puto. nam Sulpiciam gentem duobus ſimul prænominibus uſam fuiſſe, *Lucii & Servii* diximus in familiis Romanis ad denarium *L. SERVII. RVFI*, qui cum ex Sulpicia eſſet familia, duobus his prænominibus, ut ibi notavimus, uſus eſt. *Vrſinus.* Duobus ſimul pronominibus uſum quemquam privatum Romæ temporibus iſtis, nedum gentem, putare eſt βεκκεσεληνίζειν & noſtros mores miſcere antiquis. Galbam autem non ſimul Lucium & Servium vocatum, ſed *mutato prænomine* cum Servius à patre appellatus eſſet, adoptatum à noverca *pro Servio Lucium uſque ad tempus imperii*, dein rurſus omiſſo Lucio Servium *uſurpaſſe* prænomen, teſtis Suetonius. *Gronovius.*

3 *L. Caſſium.*] Ita recte, eſtque ille qui conſul cum M. Vinicio Quartino fuit, anno urbis DCCLXXXIII. Nam Suetonius diſerte notat Druſillam collocatam L. Caſſio Longino conſulari. Pomponius de Origine juris manum adiit viris magnis, qui ſcribenti credunt, C. Caſſium Longinum illum qui Iuriſconſultus, conſulem fuiſſe cum Quartino Tiberii temporibus. Atque cenſent hunc ipſum eſſe, qui progener Cæſari nunc factus. Mihi cautio eſt ne temere credam homini, etiam alias fallaci. Erras. Non eſt hic, Pomponi, juris antiſtes ille quem cenſes. Primum, quia Tacitus inter elogia morum generiſque, laudem ei nullam tribuit juris: deinde, quia prænominibus diverſi. Lucius hic eſt; Cajus ille tuus, conſtanti ve-

ſerum

[1] M. Vinicium legit. Vinicio opidanum genus, [2] Calibus ortus, patre atque avo conſularibus, cetera equeſtri familia erat: mitis ingenio, & comptæ facundiæ. Caſſius plebei Romæ generis, verum antiqui honoratique, & ſevera patris diſciplina eductus, [3] facilitate ſæpius quam induſtria commendabatur. Huic Druſillam, Vinicio Juliam, Germanico genitas conjungit: ſuperque ea re ſenatui ſcripſit, levi cum honore juvenum.

dein

cerum ſcripto. Caſſiodorus ecce L. Caſſium & M. Vinicium Coſſ. nominat: Suetonius in Cajo, *Lucium Caſſium Longinum*: & Tacitus in hoc loco. Diverſi vita etiam, & morte. Iuriſconſultus ille in honore ſub Claudio fuit, Syriam adminiſtravit, pulſus à Nerone, per Veſpaſianum rediit, & omne illud tempus vixit: iſte ſub Cajo proconſul Aſiæ, & monentibus ſortibus caveret Caſſium, à tyranno cæſus eſt. Sueton. cap. LVII. & Dio LIX. qui tamen male Cajum vocat. Denique quid reſpondes ad illud Taciti, *Facilitate ſæpius quam induſtria commendabatur?* Demit ecce illi induſtriam ingeniumque: & audeant dicere, hæc convenire in magnum illum ſacerdotem. Plura de hoc C. Caſſio, lib. XVI. *Lipſius.*

L. Caßius.] Notavit hic doctiſſimus Lipſius errorem Onufrii ac Sigonii, qui Caſſium hunc eundem eſſe volunt cum juriſconſulto C. Caſſio. Sed quod idem accuſat Pomponium, verbo reſpondebis, & defendes ICtum. non enim is M. Vinicium collegam dat Caſſio juriſconſulto, ſed Quartinum, nec mentio uſquam Quartini nomen adhæſiſſe huic Vinicio. Conſules ergo ſimul L. Caſſius Longinus, & M. Vinicius, & quidem ordinarii. Rurſus Conſules C. Caſſius juriſconſultus, & Quartinus, ſed ſuffecti. Monuit id doctiſſimus atque optimus ſenex Iacobus Cujacius ad l. 11. de orig. juris. Itaque & Lipſii ſententia hos Caſſios diſcernentis, vera, docta, & Pomponius ſine culpa. Tu modo ex breviario libri V. tolles Quartini nomen, quod Lipſius addidit, credulus faſtorum concinnatoribus. *Mercerus.* Adde Rupertum Epiſt. 29. pag. 140. & Reineſium Epiſt. 32. pag. 160. Rurſuſque Rupertum Epiſt. 35. pag. 199.

1 *M. Vinicium.*] Is eſt, de quo vetus interpres Iuvenalis Sat. I. in his verbis: *Pone Tigillinum. Verum admodum pulcher in concubinatum à Bintio & L. Domitio maritis Agrippinæ & Fulviæ ſororum Cæſaris* &c. Male *Bintio* pro *Vinicio* & *Fulviæ* pro *Iuliæ* ſcribitur. Fratrem habuit L. Vinicium, qui exactiſſimi ingenii vir nec pati nec dicere poterat ineptias, ut Seneca pater teſtatur. *Aurelius.*

2 *Calibus ortus.*] Hic eſt M. ille Vinicius (placet aliis Vinucius ſcribi, etſi Dio ſemper, Οὐϊνίκιος) ad quem hiſtoriam ſuam Vellejus miſit, cuique indecore & ſerviliter blanditur. Produxit vitam ad Claudium, & à Meſſalina, quia pudorem ſervavit, interfectus. Habes in Dione libro extremo. Pater ejus Publius, Conſul anno urbis DCCLV. Avus Marcus, anno DCCXXXV. *Lipſius.*

Calibus ortus.] In Campania. Hodie vulgo *Calvi.* Muretus. Calenum oppidum à Plinio appellatur, & Romanorum colonia fuit, teſte Vellejo lib. I. *Pichena.*

3 *Facilitate ſæpius.*] Dubito an melius, *felicitate.* Pichena. Non audiendus

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 16 vol. 1

dein redditis abſentiæ [1] cauſſis admodum vagis, flexit ad graviora, & [2] offenſiones ob rempub. cœptas; *ut*que *Macro præfectus, tribunorumque & centurionum pauci,* [3] *ſecum introirent, quotiens curiam ingrederetur*, factoque large, & ſine præſcriptione generis, aut numeri, ſenatuſconſulto, ne tecta quidem urbis, adeo publicum conſilium numquam adiit, deviis plerumque itineribus [4] ambigens patriam & declinans. Interea magna vis accu-

dus vir doctus, qui hic dubitat ſubſtituere *felicitate*. Facilitas eſt comitas quædam, & vere ea ipſa quam Galli *complaiſance* vocant. quæ induſtriæ tanquam rei ſeveræ opponitur, ſic accipitur *facilis* ſupra 4, 2. *facili Tiberio*, h. e. obſequente, facile adſentiente. & 5, 1. *facilis uxor*. & in loco qui magis etiam illuſtret noſtrum, in vita Agric. 40. *Vt militare nomen* (rem horridam) *temperaret, tranquillitatem atque otium penitus auxit, cultu modicus, ſermone facilis.* Sic etiam *facilitatem imperii* dixit Agric. 3. *Freinsh.*

1 *Admodum vagis.*] Neſcio an melius, *vanis.* ut cauſſas dicat futiles leveſque. Tamen non male, *vagis:* quaſi alienis & parum certis. *Lipſius.*

Cauſis admodum vagis.] Placeret magis, *vanis;* niſi illud, *vagis*, ſit verbum Tacito familiare, ut pleraqne alia, quæ ab exoleta prorſus antiquitate ſumſit. *Vrſinus.* Cave mutes *vanis*, aut quocunque alio modo. Tacit. lib. 15. idem verbi repetit: *Quamvis lætitiam vagis ſermonibus ſimularet.* Acidalius.

2 *Ob Remp. cœptas.*] An magis, *captas*, an cum Mureto, *ſuſceptas*? Lipſius.

Offenſiones ob remp. cœptas.] Muretus *ſuſceptas.* Certe melius. *Acidalius.* Faernus legebat: *& offenſiones ob remp. captas*, non, *ceptas*, vel, ut alii reponunt, *ſuſceptas.* Quod tamen non eſſet æque improbandum. *Vrſinus.*

3 *Secum introirent.*] Ad hoc exemplum Claudius idem poſtea petiit, teſte Sueton. 12. *Pichena.*

4 *Ambigens patriam.*] Beato placuit, *ambiens.* Vulgatam tueri videtur, quod ſupra ſcriptum: *Campaniam prælegebat, ambiguus an urbem intraret;* ni ſuſpecta eſſet dictionis novitas. *Lipſius.*

Ambigens patriam & declinans.] Æmylius tentavit legere, *ambiens:* ego malim ſic poſitum, *deviis plerunque itineribus ambigens & patriam declinans.* Vel ſit tranſpoſita copula de induſtria, ut alibi ſæpe. *Vertranius.* Immerito ſuſpecta eſt Lipſio novitas hujus dictionis. Neque in Tacito verſatiſſimus ignorare debebat, id in Tacito haud eſſe novum: eum brevitatis ubique ſtudioſum, ne idem nomen repetere, periodoſque nimium extendere, neceſſe habeat, duobus verbis, quæ caſus alias diverſos requirerent, aut mutatam phraſeos rationem, unum tantum, & uni tantum verbo proprie convenientem caſum vel phraſim permittere. Vt hoc loco. Proprie dicimus, *declinans patriam:* improprie, *ambigens patriam.* Vſitatius foret: *ambigere de intranda patria.* Quod hic vult Tacitus. Sed quia ea loquendi ratio interciperet affectatam ubique nervoſamque brevitatem: unius caſum tribuit utrique verbo, qui tamen proprie convenit, τῷ *declinans.* Nihil apud hunc Scriptorem frequentius. Et in ejus lectione continuo hærebit, qui id non obſervat. Ex infinitis, unum modo

accuſatorum in eos inrupit, [1] qui pecunias fœnore auctita-

modo huc conferam exemplum. Annal. II. *Enimvero* (Rheſcuporis eſt, de quo loquitur,) *audita mutatione principis, immittere latronum globos, exſcindere caſtella, cauſas bello.* Illa, *cauſas bello*, reguntur à τῷ *immittere.* Interim proprie dixeris: *immittere latronum globos:* minus proprie: *immittere cauſas bello.* Nihilominus & *cauſis belli* & *latronum globis*, tribuit unicum illud vocabulum *immittere*, ne nimirum longior ſit. Vides non eſſe has in Tacito novitates: neque illas cuiquam reddere debere vulgatas lectiones ſuſpectas: ſed vero eſſe genuinas ipſaſque elegantias Cornelianæ brevitatis. *Boxhornius.*

1 *Qui pecunias fenore.*] Ex fenore plurimæ & graviſſimæ ſeditiones exoriri ſolent: nam qui fenori pecuniam accipiunt, dulcedine præſentis pecuniæ illecti, neque quid poſtea futurum ſit, cogitantes, indulgent cupiditatibus ſuis: neque prius de calamitate ſua cogitant, quam exuti patrimonio, & omnibus fortunis everſi, novas res, ſi poſſunt, moliri, & de vertenda quoquo modo rep. conſilia capere cogantur. Propterea diligentiſſime cavendum eſt, ne creſcat æs alienum in civitate. Plato lib. 8. de legibus, non cenſet permittendum, ex puteo viciniaquam ad uſum quotidianum ſumere, niſi qui prius in ſolo ſuo foderit uſque eo, dum ad argillam pervenerit. Hoc enim argumento utuntur aquileges, aquam inveniri non poſſe. Ita non eſſe permittendum, pecuniam ab alio utendam petere, niſi ei, qui prius tentaſſet omnes rationes ſubveniendi neceſſitatibus ſuis, aut ex fructibus prædiorum ſuorum, aut labore & induſtria, aut parſimonia & frugalitate. Eo magis, quod nemo feneratur propter ea, quæ ſint ad vitam tuendam neceſſaria:

Ἐπεὶ τί δεῖ βροτοῖσι πλὴν δυοῖν μόνον,
Δημητρὸς ἀκτῆς πώματος τ' ὑδροχόου; id eſt,

Quid ad tuendam eſt vitam opus, præter duo,
Cereale munus, & Acheloi pocula.

Propter hæc autem nemo ſe, ut Diogenes dicebat, feneratori obligat. Ut in argento aut in auro bibatur: ut gemmis digiti, aures unionibus onerentur, ut purpura calcetur, ut ebore incruſtentur laquearia, ut auro radient, ut citreæ menſæ petitis trans mare dapibus premantur; ut ſtultæ, infinitæ, inhoneſtæ, cupiditates delaſſentur potius, quam expleantur: ob has & harum ſimiles cauſas argentariorum tabulæ implentur. Itaque Perſæ, ut eſt apud Herodot. omnium peccatorum graviſſimum eſſe ducebant, quidquam cuiquam debere. Et Plato lib. II. de Leg. prohibet, ne quid ematur in diem: ſed omnia præſenti pecunia: aut ne ulla ſit actio ad precium petendum. Itemque ſanxit, ſi quis pecuniam mutuam dederit, ne eam ab invito exigere poſſit. Sed & à Charonda inſtitutum, & apud quoſdam Indorum populos olim obſervari ſolitum legimus apud Stobæum λόγῳ μ.β'. Sed & lege XII. Tabul. obærati habebantur in nervo & compedibus, vendebantur: ſi plures unius creditores erant, qui ſolvendo non eſſet, licebat eis corpus ejus diſſecare, & inter ſe partiri. Quæ tam horrenda, tamque atrocia lege nominatim permiſſa erant, ut deterrerent homines ab ære alieno contrahendo. Sed tamen in credenda pecunia aliquid humanitatis eſt, & natura ipſa nos monet, ut cum amicis egentibus, quemadmodum aliarum rerum, ſic pecuniæ quoque numeratæ uſum communicemus: idque etiam Deus ipſe facere nos jubet. Sed adverſus naturam eſt poſcere, ut nummus nummum gignat; vereque affirmat Ariſtoteles I. Politic. fenus naturæ adverſari. Is enim qui

ctitabant, [1] adverſum legem dictatoris Cæſaris, qua *de modo credendi, poſſidendique intra Italiam* cavetur; omiſſam olim, quia privato uſui bonum publicum poſtponitur. Sane [2] vetus urbi fœnebre malum, & ſeditionum diſcordiarumque creberrima cauſſa: eoque cohibebatur antiquis quoque & minus corruptis moribus. Nam primo [3] duodecim tabulis ſanctum, *ne quis* [4] *unciario fœnore amplius exerceret*, cum antea ex libidine locupletium

qui alteri fenerat, ſpecie beneficii, eum cui gratificari videtur, evertit. Itaque eleganter S. Ambroſius ait, non multum intereſſe inter *Fenus* & *Funus*: inter *Sortem* & *Mortem*. Cumque ſortem feneratores *Caput* vocare ſoleant, eos qui illorum retibus involuti tenentur, eſſe capitis reos. Hæc igitur de Fenore καθόλου: de quo videndus eſt lib. S. Ambroſii de Tobia. S. Baſilius in Pſalmum 14. Plutarchus in lib. περὶ τοῦ μὴ δανείζεσθαι. Nunc quæ à Tacito dicuntur ſingillatim conſideremus. *Muretus*. Sed nummum non eſſe rem ſterilem, de Vſuris cap. 8, nec fœnus naturæ adverſari, cap. 10 contra Ariſtotelem probat *Salmaſius*.

1 *Adverſum legem Cæſaris.*] Suggerit eam legem aperte, quod ſciā, ſolus Dio l. XLI. Ἐπειδή τε συχνοὶ πολλὰ χρήματά τε ἔχειν καὶ πάντα αὐτὰ ἀποκρύπτειν ἐλέγοντο, ἀπηγόρευσε μηδένα πλεῖον πεντακισχιλίων καὶ μυρίων δραχμῶν ἐν ἀργυρίῳ ἢ καὶ χρυσίῳ κεκτῆσθαι. id eſt: *Et quoniam complures pecuniam multam habere & occultare dicebantur: edixit nequis in argento aurove amplius poſſideret quam* LX. *ſeſtertia.* Et alludunt alii ſcriptores, ut Suet. Tib. cap. XLIX. dum ſcribit quoſdam damnatos, *quibus nihil aliud ſit objectum, quam quod partem rei familiaris in pecunia haberent.* Partem, ſcilicet majorem quam pro lege. In qua Suetonii vera ſententia eruenda Scholiaſtæ ſunt fruſtra. Reliquum pecuniæ conſerri Cæſar voluit in agros. *Lipſius.*

Adverſum legem Dictatoris.] De qua Sueton. in Cæſ. 42. & Cæſar ipſe lib. 3. de bello Civ. *Muretus.*

2 *Vetus urbi fenebre malum.*] Hoc è T. Livio, & Halicarnaſſeo cognoſci poteſt. *Idem.*

3 *Duodecim tabulis ſanctum.*] At eam ſanctionem Livius ad M. Duellium Trib. pl. refert poſt XII. tabulas, aliquot annis. lib. VII. *C. Marcio, Cn. Manlio Coſſ. de unciario fœnore à M. Duellio Tribuno pl. rogatio eſt perlata: & plebs aliquanto eam cupidius ſcivit, accepitque.* Lipſius.

4 *Vnciario fenore.*] Quia numerus duodenarius commodiſſimus eſt ad partitiones. Habet enim 6, 4, 3, 2, 1. Idcirco eo antiqui in rebus dividendis ſæpiſſime utebantur. Sic hereditatem vocabant *Aſſem*, &c. Sic cum ſingulis menſibus ſinguli nummi pro centenis uſuræ nomine pendebantur, id eſt, duodeni quotannis in centenos, eam uſuram *Centeſimam* vocabant: quæ graviſſima erat omnium lege permiſſarum; & ea ipſa quaſi *As* uſurarum erat. Proxima erat, cum undeni, id eſt, deunx. Perſius:

> *Quid petis ut nummi quos hic quincunce modeſto*
> *Nutrieras, pergant avidos ſudare deunces.*

Inde *dextantes* uſuræ, *dodrantes*, *beſſes*, *ſeptunces*, *ſemiſſes*, *quincunces*, *trientes*, *quadrantes*, *ſextantes*, *unciæ*.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 16 vol. 1

tium agitaretur: [1] dein rogatione tribunicia, ad ſemuncias redacta: [2] poſtremo vetita verſura. multiſque plebis

Erant autem *Vnciæ* uſuræ, cum pro centenis mutuis datis ſinguli quotannis uſuræ nomine pendebantur. Eam permiſſam fuiſſe hic ait Tacitus, lege XII. Tabul. ſed cum, ut veriſimile eſt, graviores uſuræ poſtea exercerentur, lex de Vnciario fenore iterum lata eſt, centum fere annis poſt XII. Tabulas, à M. Duilio, L. Mænio Tribunis pl. ut auctor eſt Livius lib. 7. Deinde ad ſemuncias, decem annis poſt legem eadem de re Duilii Tribuni pl. idque T. Manlio Torquato, C. Plautio Coſſ. *Muretus.* Quid ſit *unciarium fænus*, minime inter ſe conſentiunt interpretes. Carolus Sigonius de antiq. jure Roman. lib. 2. c. 11. illud ad centeſimam refert, id eſt, cum pars ſortis centeſima ſingulis menſibus penditur. contra Muretus, nec non Antonius Auguſtin. de legibus & S.C. ad legem Duiliam Mæniam, unciariam uſuram eſſe contendunt, centeſimum nummum in annos ſingulos: ea maxime ratione ducti; quod illius legis perlatio, *læta plebi*, *ingrata patribus* divitibuſque fuerit, ut teſtatur Livius lib. 7. Mihi Sigonii ſententia magis probatur. Adeo enim apud antiquos Romanos fœneratorum ſævitia creverat, ut minime mirer, pro uſura levi fuiſſe, unum pro centum in menſibus ſingulis. Ac de uſuræ quidem enormitate, paſſim apud eundem Livium querelæ ſeditioneſque plebis. præſertim lib. 6. *ſe multiplici jam ſorte exſoluta, mergentibus ſemper ſortem uſuris, obrutum fœnore eſſe.* Et quod *unciarium fænus* plebi fuerit grave, argumento ſit, quod deinde ad *ſemunciarium* redactum fuit, eodem Livio teſte. Præterea ſatis conſtat, ſolitum fœneratoribus, uſuras ſingulis menſibus exigere, & ideo menſtrui exactores dicti. Hinc apud Ariſtophanem in Nubibus, quidam debitor facete optat Lunam cœlo detrahere, atque aſſervare. nam ſi ea nunquam oriretur, is nunquam uſuras perſolveret, & Baſilius in Pſalm. 14. ait, à debitoribus timeri menſes, velut uſurarum patres. Vide Plutarchum de vitando ære alieno. *Pichena.* Rectius Muretus & Anto. Auguſtinus, quibuſcum concordat & Sigonius. Vide quæ ſcripſimus Antexegeſi priore de Centeſ. Vſuris & fœnore unciario pag. 63. & ſeqq. *Gronovius.*

1 *Dein rogatione tribunicia.*] Decem annis poſt illam Duellii. Livius: *T. Manlio Torquato, C. Plautio Coſſ. ſemunciarium tantum ex unciario fœnus factum.* Lipſius.

2 *Poſtremo vetita verſura.*] Id eſt, ſublatum omne fœnus. quod ambigue Livius ponit in actis anni CDXII. quinto anno, poſt ſemunciam conſtitutam: *Præter hæc*, inquit, *invenio apud quoſdam L. Genutium Tribunum pl. tuliſſe ad populum ne fœnerare liceret.* Magis cum Tacito adfirmat Appianus lib. 1. Civilium: Τοῦ δ' αὐτοῦ χρόνου κατὰ τὸ ἄστυ οἱ χρῆσται πρὸς ἀλλήλους ἐστασίαζον, οἱ μὲν πράττοντες τὰ χρέα σὺν τόκοις, νόμου τινὸς παλαιοῦ (Genutii legem intellegit) προαγορεύοντος μὴ δανείζειν ἐπὶ τόκοις, ἢ ζημίαν τὸν οὕτω δανείσαντα προσοφλεῖν. Ἔθους δὲ χρονίου τοὺς τόκους βεβαιοῦντος, οἱ μὲν κατὰ τὸ ἔθος ᾔτουν, οἱ δὲ οἷον ἐκ πολέμων τε καὶ στάσεων ἀνεβάλλοντο τὰς ἀποδόσεις. εἰσὶ δ' οἳ καὶ τὴν ζημίαν τοὺς δανείσαντας ἐκτίσειν ἠπείλουν. *Lipſius.*

Poſtremo vetita verſura.] Lege Genucia, ſex annis poſt Duiliam. Livius lib. 7. Itaque ſæpe poſtea multati ſunt fœneratores, qui & puniebantur pœna quadruplici, cum fures tantum duplici condemnarentur. M. Cato, initio rei ruſticæ. *Muretus.* Rectius

uſura.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 16 vol. 1

bis ſcitis [1] obviam itum fraudibus. quæ totiens repreſ-
ſæ, miras per artes rurſum oriebantur. Sed tum Grac-
chus Prætor, cui ea quæſtio evenerat, multitudine pe-
riclitantium ſubactus, rettulit ad ſenatum. trepidique
patres (neque enim quiſquam tali culpa vacuus) ve-
niam à principe petivere: [2] & concedente, annus in
poſterum, ſexque menſes dati, quis ſecundum juſſa le-
gis, rationes familiares quiſque componerent. Hinc 17
inopia rei nummariæ, commoto ſimul omnium ære
alieno; & quia tot damnatis, boniſque eorum diven-
ditis, ſignatum argentum fiſco vel ærario attinebatur.
ad hoc ſenatus præſcripſerat, [3] *duas quiſque fœnoris partes
in agris per Italiam conlocaret.* Sed [4] creditores in ſoli-
dum appellabant: nec decorum appellatis, minuere fi-
dem. Ita primo concurſatio, & preces; dein ſtrepere
præ-

uſura. quod idem Muretus credo voluit, cujus in libro ſic jugulatas priores literas inveni, *verſura.* Acidalius. Error Acidalio communis cum doctis hominibus multis, qui parum ceperunt, quid eſſet veteribus *verſura,* etiam poſtquam id planiſſime docuerat Salmaſius. Vide Antexegeſin poſteriorem p. 162. & ſeqq. *Gronovius.*

1 *Obviam itum fraudibus.*] Fraudem quomodo facerent, cum in ſocios nomina tranſcriberent, cognoſces ex Livio lib. 35. *Muretus.*

2 *Et concedente.*] Sic ferri poteſt. mallem tamen: *eo concedente.* Pichena.

3 *Duas quiſque fœnoris partes.*] Sueton. Tiber. cap. XLVIII. Simile quod Plinius l. VI. epiſt. de Senatu ſui ævi: *Patrimonii tertiam partem conferre juſſit in ea quæ ſolo continerentur.* Capitolinus de M. Antonino: *Juſſit ut ſenatores peregrini quartam partem in Italia poſſiderent.* Lipſius.

Duas quiſque fenoris partes.] Hac de re Sueton. Tiber. 48. *Per SCtum ſanxit, ut feneratores duas partes in ſolo collocarent: debitores totidem æris alieni ſtatim ſolverent.* Sic Plinius 6. Epiſt. de Senatu ſuorum temporum, *Patrimonii tertiam partem conferri juſſit in ea, quæ ſolo continerentur.* Capitolinus de M. Antonio. *Juſſit ut Senatores peregrini quartam partem in Italia poſſiderent.* Fortaſſis igitur hic quoque lege *patrimonii,* aut *duas quiſque fenoris partes ſolveret: duas patrimonii in agris per Italiam collocaret.* *Muret.* Intelligo duas partes ex tribus partibus, vel duas tertias partes. Sic Livius lib. 1. *Cum Hernicis fœdus ictum, agri partes duæ ademptæ.* nam paulo infra ait: *quid attinuiſſe Hernicis paulo ante hoſtibus, capti agri tertiam partem reddi?* idem lib. 8. in princip. *Oppidum captum redditumque Privernatibus, præſidio valido impoſito; agri partes duæ ademptæ.* Illuſtratur hic Taciti locus à Suetonio Tib. 48. *cum per ſenatuſconſultum ſanxiſſet, ut fœneratores duas patrimonii partes in ſolo collocarent; debitores totidem æris alieni ſtatim ſolverent.* Pichena.

4 *Creditores in ſolidum appellabant.*] In ſumma inopia rei nummariæ, cum

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 16 vol. 1

prætoris tribunal. eaque quæ [1] remedio quæſita, venditio, & emptio, in contrarium mutari; quia fœneratores omnem [2] pecuniam mercandis agris condiderant. Copiam vendendi ſecuta vilitate, quanto quis obæratior, [3] ægrius diſtrahebant; multique fortunis provolvebantur: everſio rei familiaris dignitatem ac [4] famam præceps dabat. donec tulit opem Cæſar, [5] diſpoſito per menſas millies ſeſtertio, factaque mutuandi copia ſine uſuris per triennium, ſi debitor populo in duplum [1] præ-

non haberent debitores unde ſolverent, duabus quidem fœnoris partibus ſatisfaciebant agris tradendis ex ſenatuſconſulto. reliquum vero vel agros ſimiliter occupaturum erat, vel apud debitores reſidebat. Itaque ſolidum petebant ex agris ſibi ſolvi creditores; negantibus debitoribus propter agrorum vilitatem. Cum autem nollent magiſtratus minui fidem, hoc eſt, vellent omnibus integrum ſolvi; ita primum concurſatio, &c. *Ferrettus.*

1 *Remedio quæſita emptio.*] Senſus eſt, in luxum libidinemque fœneratorum convertebatur emptio & venditio, quæ non aliam ob cauſam in gentium uſum venerat, quam ut hominum neceſſitati mederetur, & rerum commutatione ſuccurreret. *Vertranius.*

2 *Pecuniam mercandis agris condiderant.*] Videtur ſenſus: Abſconderant pecuniam fœneratores, ne quis poſſet ab iis, ad agros obæratorum mercandos, fœnore ſumere. hac ſcilicet mente, ut cum alii emptores, propter pecuniæ inopiam, non invenirentur, obærati ſuos agros fœneratoribus ipſis cogerentur viliſſimo pretio vendere. Et ideo dixit, emptionem & venditionem, quæ alias remedio civium eſſe ſolebant, in contrarium mutatas; quippe quæ non ad ſuum cujuſque arbitrium, ſed ad voluntatem & avaritiam fœneratorum tantummodo exercebantur. Plut. de vitando ære alieno: *fœnerator, ſi quid vendis, precium diminuit: ſi nihil vendis, ut vendas cogit.* Pichena. Legendum: *Pecuniam in mercandis agis condiderant.* Id eſt, poſuerant, collocaverant, fundaverant. Quæ omnia ex eadem tralatione. *Poni* quoque pecunia ſimiliter dicebatur, quia *ponere* idem quod ædificare, collocare & fundare. Inde & *poni* pecunia dicitur, ut *condi* & *fundari*, quæ in ſolido locatur & bene conſtituitur. Duplici ſenſu locatio vel collocatio pecuniæ ſumitur; cum mercede pacta alicui locatur, quomodo & aliæ res ſolent locari, pro quibus mercedem conductores præſtant: & ſimpliciter, cum pecunia poſſeſſiones aut aliæ res emuntur, in his *locari*, *poni*, & *collocari*, vel etiam *fundari* pecuniæ dicuntur. Salmaſius de Vſuris. Vide quæ ſcripſimus ad hunc locum in Mantiſſa Pecuniæ Veteris cap. I. pag. 105. *Gron.*

3 *Ægrius diſtrahebant.*] Vendendi difficultas arbitror ex eo, quod ab iis non temere, nec ſine cautione emebatur, propter evictionis periculum. *Pichena.*

4 *Famam præceps dabat.*] Niſi ſit phraſis, Tacito familiaris, ſcriberem: *ac famam in præceps dabat.* Vrſinus. Muretus addit *in præceps*, recte. *Acidalius.*

5 *Diſpoſito per menſas.*] Ex ærario. Leg. autem eſt, *millies ſeſtertium* ex Suetonio; qui ſint M. CCCC. ſcutata mone-

[1] prædiis caviſſet. Sic refecta fides, & paulatim privati quoque creditores reperti. neque emptio agrorum exercita ad formam ſenatuſconſulti, acribus, ut ferme talia, initiis, incurioſo fine. Dein redeunt priores me- 18
tus, poſtulato majeſtatis Conſidio Proculo: qui nullo pavore diem natalem celebrans, raptus in curiam pariterque damnatus interfectuſque. Et ſorori ejus Sanciæ aqua atque igni interdictum, accuſante Q. Pomponio. is moribus inquies, *hæc & hujuſcemodi à ſe factitari* prætendebat, *ut parta apud principem gratia, periculis Pomponii Secundi fratris mederetur*. Etiam in Pompejam Macrinam exſilium ſtatuitur, cujus maritum Argolicum, ſocerum Laconem è primoribus Achæorum Cæſar adflixerat. [2] Pater quoque inluſtris eques Romanus, ac frater prætorius, cum damnatio inſtaret, ſe ipſi interfecere. datum erat crimini *quod* [3] *Theophanem Mitylenæum proavum eorum, Cn. Magnus inter intimos habuiſſet: quodque defuncto Theophani, cæleſtes honores Græca adulatio tribuerat*. Poſt quos Sex. Marius Hiſpaniarum ditiſſi- 19
mus, [4] defertur *inceſtaſſe filiam*, & ſaxo Tarpejo dejicitur.

monetæ. *Muretus*. Legendum: *Millies ſeſtertium*, non, *ſeſtertio*. quod mendum ſæpe apud Tacitum irrepſit. *Vrſinus*. Immo legendum, ut eſt in ſcripto & editis, *millies ſeſtertio*, non *ſeſtertium*: quo de genere & ſuperius mentio facta eſt. *Gronovius*.

1 *Prædiis caviſſet.*] Vocem, *prædiis*, non ſperno. tamen ambigo, num verius, *prædibus*. Livius lib. 22. utrumque complexus eſt: *dandam ex ærario pecuniam mutuam, prædibuſque ac prædiis cavendum populo cenſerent*. Pich.

2 *Pater quoque illuſtris.*] M. Pompejus, procurator Aſiæ. Strabo lib. 13. *Muretus*.

3 *Theophanem Mitylenæum proavum.*] Horum avus fuit M. Pompejus Theophanes, Aſiæ Procurator, Tiberio ex intimis amicis. Strabo lib. XIII. Οὗτος δὲ (Θεοφάνης) καὶ πολιτικὸς ἀνὴρ ὑπῆρξε, καὶ Πομπηΐῳ τῷ Μάγνῳ κατέστη φίλος, μάλιστα διὰ τὴν ἀρετὴν αὐτὴν, καὶ πάντας συγκατώρθωσεν αὐτῷ τὰς πράξεις. Καὶ ἑαυτὸν πάντων Ἑλλήνων ἐπιφανέστατον ἀνέδειξεν. υἱόν τε ἀπέλιπε Μάρκον Πομπήϊον, ὃν τῆς Ἀσίας ἐπίτροπον κατέστησέ ποτε Καῖσαρ ὁ Σεβαστός. Καὶ νῦν ἐν τοῖς πρώτοις ἐξετάζεται τῶν Τιβερίου φίλων. *Lipſius*.

Theophanem Mitylenæum.] In ejus gratiam Pompejus Mitylenæis immunitatem donaverat. Plutarch. qui eum malitioſum fuiſſe ait. Fabrum præfectus fuit in caſtris Pompeji bello civili, auctorque ei victo fuit, ſe in Ægyptum potiſſimum conferendi. *Mur.*

4 *Defertur inceſtaſſe filiam.*] Quam able-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 16 vol. 1

tur. ac ne dubium haberetur, [1] magnitudinem pecuniæ malo vertiſſe, [2] aurariaſque ejus, quamquam publicarentur, ſibimet Tiberius ſepoſuit. [3] inritatuſque ſuppliciis, cunctos qui carcere attinebantur accuſati ſocietatis cum Sejano, necari jubet. [4] Jacuit immenſa ſtrages: omnis ſexus, omnis ætas: inluſtres, ignobiles, diſper-

ablegaverat, ne à Tiberio ſtupraretur. Dionem lege lib. 58. *Idem.*

1 *Magnitudinem pecuniæ malo vertiſſe.*] De qua vide Dionem libro LVIII. & de hac hiſtoria tota. neſcio an hic idem ille Marius qui ante annos aliquot poſtulatus. ſupra lib. IV. *Druſum auſpicandi gratia tribunal ingreſſum adiit Calpurnius Salvianus in Sex. Marium.* Lipſius.

Magnitudinem pecuniæ malo vertiſſe.] *Vertiſſe malo*, pro, in malum. *Rhenanus.*

2 *Aurariaſque ejus.*] Faernus pro vulgatis legebat, *argentarias ejus*, deleta copula, *que.* Vrſinus. Copulam in voce *aurarias* ſaltem delet Muretus: nec forte quid amplius deeſt, ut ſuſpicantur. *Acidalius.* Si *Que*, hic ſucceſſit in locum *etiam*, quod paſſim fit, quid incaſſum dubitamus? Magnæ divitiæ exitio Mario fuerunt, non autem inceſtus filiæ, de quo non ſatis conſtabat. Vis id cognoſcere, noſter ait? en Tiberius, qui præter cætera Marii bona, retraxit etiam in fiſcum ejus aurarias, quæ jure in ærarium populi recidebant. vel proprie ſumas, *que.* & ita diſtinguas: *ac ne dubium haberetur magnitudinem pecuniæ malo vertiſſe aurariaſque ejus; quanquam publicarentur, ſibimet Tiberius ſepoſuit.* Hoc ſenſu pernicies Marii ex multis ejus opibus orta eſt, præcipue ex aurariis, quas poſſidebat: patet, nam ea omnia Tiberius ſibi adjudicavit, licet ad populum eſſent devolvenda. *Salinerius.*

3 *Inritatuſque ſuppliciis.*] Id eſt ſupplicationibus reorum, ac periclitantium. Sic lib. 3. *Sed tum ſupplicia diis, ludique magni ab ſenatu decernuntur.* Pichena. Quis autem pro Cæſaris hoſtibus ſupplicare auderet? Potius *ſuppliciis* eſt ſanguine, cæde. Significat crudelitatem ejus non exſatiatam multitudine punitorum, ſed ultro incitatam, ut graſſari cuperet in plures. *Gronovius.*

4 *Iacuit immenſa ſtrages.*] Mirum tragœdias eas verborum Tacitum miſcere, ſi interfecti non plures viginti. Ita enim Suetonius cap. LXI. *Viginti uno die abjecti, tractique, inter eos pueri & feminæ.* Sed numerum eum reipſa admonente, corruptum dixero: ſubſtituoque, ∞. id eſt, mille. quod fatuus exſcriptor interpretatus eſt Viginti. Certe de majori numero fatebitur, qui Taciti verba vigilans leget. Menda numerorum in Suetonio plura, & quædam magnæ rei. ut Nerone, cap. XII. *Exhibuit ad ferrum etiam quadringentos Senatores, ſexcentoſque equites Romanos.* Quadringenti Senatores, dimidia Senatus pars. quos omnes depugnaſſe in arena, fuge credere. Corrigo, *quadragenos.* De equitibus etiam malim, *ſexagenos.* firmante conjecturam Dione, qui auctor eſt pugnaſſe tantum equites triginta. Simile in Claudii, cap. XXXII. *Convivia & ampla & aſſidua agitavit, ac fere patentiſſimis locis, ut plerumque ſexcenteni ſimul diſcumberent.* Scribo, *plerumque ſexageni.* Sexcenti convivæ, epulum publicum, non convivium. Plura hujus generis alias. Statim etiam in Taciti verbis lego, *interciderat ſortis hu. commercium vi, metu.* Lipſius.

Iacuit

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 16 vol. 1

diſperſi, [1] aut aggerati. neque propinquis, aut amicis adſiſtere, inlacrymare, ne viſere quidem diutius dabatur; ſed circumjecti cuſtodes, & in mærorem cujuſque intenti, corpora putrefacta adſectabantur, dum in Tiberim traherentur: ubi fluitantia, aut ripis adpulſa, non cremare quiſquam, non contingere. interciderat [2] ſortis humanæ commercium [3] vi metus: [4] quantumque ſævitia gliſceret, miſeratio arcebatur. Sub idem tempus C. Cæſar diſcedenti Capreas avo comes, Claudiam M. Silani filiam conjugio accepit; immanem animum ſubdola modeſtia tegens, [5] non damnatione matris, non exſilio fratrum rupta voce, [6] qualem diem Tiberius induiſſet, pari habitu, haud multum diſtantibus.

Suet: Cal: cap: 10.

i.e. quomodo se quoque die haberet Tiberius quem faciem vultum habitum induerat Tiberius eandem etiam induebat C. Caesar. dies hic pro habitu et facie hominis indic. vid: Gronov: 1 obſerv: cap: 2.

Iacuit immenſa ſtrages.] Viginti uno die abjecti, tractique: inter eos pueri ac fœminæ. Sueton. Tib. 61. ſed lego, *ducenti*, non, *viginti*. Muretus.

1 *Aut aggerati.*] Ex manuſcripto repoſui, *aggerati*. Vulgo, *aggregati*. Pichena.

2 *Sortis humanæ.*] Sors humana, mors eſt & inopinati aut incerti caſus. Ita l. 1. Annal. *Permoto ad miſerationem exercitu, ob caſus bellorum, & ſortem hominum*. At ſortis ejus *commercium* eſt miſeratio & agnitio ſimilis fortunæ: quæ omnibus poteſt evenire. Hanc ſequitur auxilium vel ſolatium, & ſepultura, communi quodam jure. *Lipſius*.

3 *Vi metus.*] Lipſius. *vi*, *metu*. Sperno: noſter enim (περιφράζει) & deſcribit intenſum metum, qualem ſæviſſimi Tiberii mores minabantur, *τὸ vis* profecto non mediocriter auget. Plaut. Truc. *Quique vim magni doloris per voluptatem Tuam condidiſti in corpus*. Cæterum benignius cum his agebatur, non cogebantur enim amicorum cadavera calcare: at pœna præſens iis qui Sejanum ludibrio non habuiſſent. Iuven. Sat. x. *Quam timeo victus, ne pœnas exigat Ajax* &c. Victus Ajax (ut hæc obiter explanem) Tiberius eſt, qui furit in greges innocentum, ut ille, poſt armorum judicium, in mandras pecudum. Ex his ſatis apparet, quam vere dixerit ille, Brutum & Caſſium *ultimos Romanorum* fuiſſe: & Iuvenal. *Vnde Hac tetigit, Gradive, tuos urtica nepotes*. Neminem tunc temporis inventum eſſe, qui illum novum Creontem ſic affaretur. *Salinerius*. Nunquid concinnius, *vi, metu*. Freinsh.

4 *Quantumque ſævitia.*] Quanto major erat ſævitia in damnatos, eo minus miſereri poterant affines, propinqui, proximi, amici. *Ferrettus*.

5 *Non damnatione matris.*] *Omnibus inſidiis tentatus elicientium, cogentiumque ſe ad querelas, nullam unquam occaſionem dedit, perinde oblitterato ſuorum caſu, ac ſi nihil cuiquam accidiſſet. Quæ vero ipſe pateretur, incredibili diſſimulatione tranſmittens, tantique in avum, & qui juxta erant obſequii, ut non immerito ſit dictum, Nec ſervum meliorem ullum, nec deteriorem dominum fuiſſe*. Sueton. Calig. 10. *Muretus*.

6 *Qualem diem.*] Corrupte. Videntur verba huc tralata ex pagina ſequen-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 16 vol. 1

bus verbis. Unde mox ſcitum [1] Paſſieni oratoris dictum percrebuit; *Neque meliorem unquam ſervum, neque deteriorem dominum fuiſſe.* Non omiſerim [2] præſagium Tiberii, de Ser. Galba tum conſule; quem accitum, & diver-

quenti : *quem tum annum, qualem diem haberet.* Vertranius conatur, *qualem die Tiberius.* hoc ſenſu, Caligula talem habitum induebat, qualem Tiberius quoque die induiſſet. Conjectura, quam ego non emerim ſeſtertio nummo. *Lipſius.*

Qualem diem Tiberius induiſſet.] Scribo, *die :* hoc ſenſu; Caligula talem habitum induebat, qualem Tiberius quoque die induiſſet; alias incognita dicendi forma eſt, *diem induere.* Vertranius. Locus inſigniter depravatus. Forſitan leg. *quali Tiberium vidiſſet.* Muretus. Qualem diem in re Mathematica quis ſe habere ſcit, cui notum eſt, quid boni malive in eo ſibi portendatur. *Interrogatus an ſuam quoque genitalem horam comperiſſet, quem tum annum qualem diem haberet.* Et qui huic vanitati credulus eſt, hilarem felici, triſtem infelici ſe fert. Tiberius igitur, qui Matheſeos peritus erat, (*Scientia Chaldæorum artis cujus apiſcendæ otium apud Rhodum, magiſtrum Thraſullum habuit*) prævisa diei qualitate lætus aut ſeverus incedebat : at Caligula qui ſe totum in imitationem Tiberii componebat, affectus, quos ille vultu prodidiſſet, ſuo delineabat, & exprimebat. *Induere diem*, ut, *induere diverſa, induere ſocietatem, induere ſeditionem.* Salinerius. Puto diducta leviter compendiaria ſcriptione ſerenatum hoc omne nubilum: *qualem dicerem Tiberius.* Talem ſe Tiberio præbuit & animo & verbis Cæſar Caligula, qualem omnino ſimili caſu ipſum imaginor Tiberium. Vel denique *dicem* pictum antique fuit, pro *dicam*. Veteres enim *faciem, dicem*, pro *faciam, dicam*, ſcripſiſſe Fabius annotavit. *Iſac. Pontanus.* Deponit hunc locum Lipſius. Quantum ſententiam aſſequor, ea fuit, ac ſi ſcriptum, *non exſilio fratrum rupta voce, vultu, qualem Tiberius induiſſet, pari habitu* &c. Quæ vox excidere facillime quidem potuit. *Acidalius.* Nullo ſenſu hæc ſcripta ſunt; nec dies induitur. Et medicum hæc plaga poſcit. Repono : *Qualem chlamydem induiſſet pari habitu.* Sic Tertull. in Pallio: *Qualem chlamydem diſperdit ?* nam aucupium eſt aulicorum ea diligere, & ſectari, quæ princeps. *Aurelius.* Hanc ſententiam vidit Vertranius, rejecit autem Lipſius, jocatus in eam inſuper; mihi vero alia nulla quærenda exiſtimatur, aut ſane non cavillo ſed argumentis hujus abſurditas demonſtranda. Legendum vero : *Qualem in diem Tiberius induiſſet, pari habitu.* Nec ſane de veſtitu capere hanc ſententiam coacti ſumus; cum habitus oris etiam, vultus, & omnium affectuum, quatenus vultu illi elucent, ſignificari poſſit. Sed nec in altero quippiam eſt alienum bona mente. *Barthius.* Dixi lib. 1. Obſer. cap 2. non modo nihil hic eſſe mendi, ſed & verba exquiſita. *Qualem diem induiſſet:* id eſt, qualem animum vultumque quoquo die ſumpſiſſet vel geſſiſſet Tiberius, talem & ipſe induens ac præ ſe ferens. Τοῖος γὰρ νόος ἐστὶν &c. Οἷον ἐπ' ἦμαρ ἄγῃσι. *Gronov.*

1 *Paſſieni oratoris dictum.*] Qui peſſime exordiebatur : mediocriter narrabat: inſigniter perorabat. Seneca lib. 3. Declamat. *Muretus.*

2 *Præſagium Tiberii.*] Pugnat Suetonius, qui non Tiberio ſed Auguſto præſagium hoc tribuit; nec de Conſule Galba, ſed puero. Lege eum l. VII. c. IV. A Tacito ſtant Joſephus & Dio. *Lipſ.*

3 Et

diverſis ſermonibus pertentatum, poſtremo Græcis verbis in hanc ſententiam adlocutus; [1] *Et tu Galba quandoque deguſtabis imperium*, ſeram ac brevem potentiam ſignificans, ſcientia Chaldæorum artis, cujus apiſcendæ, otium apud Rhodum, magiſtrum [2] Thraſullum habuit, peritiam ejus hoc modo expertus: Quotiens [3] ſuper negotio conſultaret, edita domus parte, ac liberti unius conſcientia utebatur. is litterarum ignarus, corpore valido, per avia ac derupta (nam ſaxis domus imminet) præibat eum cujus artem experiri Tiberius ſtatuiſſet; & regredientem, ſi vanitatis aut fraudum ſuſpicio inceſſerat, in ſubjectum mare præcipitabat, ne index arcani exiſteret. Igitur Thraſullus iiſdem rupibus inductus, poſtquam percunctantem commoverat, *imperium* ipſi, & futura ſollerter patefaciens; interrogatur, *an ſuam quoque genitalem horam comperiſſet; quem tum annum, qualem diem haberet?* Ille poſitus ſiderum, ac ſpatia dimenſus, hærere primo, dein paveſcere; & [4] quantum introſpiceret, magis ac magis trepidus admirationis & metus; poſtremo exclamat, *ambiguum ſibi ac prope ultimum diſcrimen inſtare.* Tum complexus eum Tiberius, [5] *præſcium periculorum, & incolumem fore* gratatur; quæ-

1 *Et tu Galba.*] Hoc de Conſule Tiberius: at Suetonius de puero refert, *Auguſtum apprehenſa ejus buccula dixiſſe*, καὶ σὺ τέκνον τῆς ἀρχῆς ἡμῶν παραγεύσῃ. Quæ ſunt ipſa, quæ hic Tiberio adſcribuntur: quod idem cum noſtro & Dio facit. Ita cenſeat aliquis Suetonium vel alios auctores ſecutum, vel memoriola lapſum: & ſi potuit uterque diverſo tempore prædixiſſe, ſed itane verbis iiſdem? *Idem.*

Et tu Galba quandoque.] Καὶ σὺ, τέκνον, τῆς ἀρχῆς ἡμῶν παραγεύσῃ. Sic Turnebus apud Suetonium legit, in Galba 4. ex Dione, Xiphilino & Ioſepho. At Sueton. hoc dictum tribuit Auguſto: Dio & Ioſeph. Tiberio. *Muretus.* Apud Suetonium ex mel. libb. jam legitur παρατρώξῃ.

2 *Thraſullum.*] Qui etiam de re medicina libros compoſuiſſe videtur, laudante Plinio plus uno loco. Pete fuſe hæc à Dione, lib. LV. *Lipſius.*

3 *Super negotio conſultaret.*] Man. *ſuper ta negotio.* forte, *ſuper tali negotio*, vel, *ſuper eo negotio*: id eſt, præſcientiæ. Sic lib. 2. *ſuper eo negotio diverſas ſententias noſcere.* Pichena.

4 *Quantum introſpiceret.*] Lege, *quanto.* Acidalius.

5 *Præſcium periculorum & incolumem.*] Malim, *præſcium periculorum, ſed incolumem.* Idem.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 16 vol. 1

quæque dixerat, oracli vice accipiens, inter intimos
22 amicorum tenet. Sed mihi hæc ac talia audienti, in incerto judicium eſt, [1] fato ne res mortalium & neceſſitate immutabili, an forte volvantur. quippe ſapientiſſimos veterum, quique ſectam eorum æmulantur, diverſos repperies; ac multis inſitam opinionem, *non initia noſtri, non finem, non denique homines diis curæ. ideo* [2] *creberrima & triſtia in bonos, læta apud deteriores eſſe.* Contra alii, *fatum quidem congruere rebus* putant, *ſed non è vagis ſtellis, verum apud principia, & nexus naturalium cauſſarum: ac tamen electionem vitæ* nobis relinquunt; *quam ubi elegeris, certum imminentium ordinem. neque mala vel bona, quæ vulgus putet: multos qui conflictari adverſis videantur, beatos; ac pleroſque, quamquam magnas per opes, miſerrimos: ſi illi gravem fortunam conſtanter tolerent, hi proſpera inconſulte utantur.* Ceterum [3] plurimis mortalium non eximitur, *quin primo cujuſque ortu ventura deſtinentur: ſed quædam ſecus quam dicta ſint cadere, fallaciis ignara dicentium. ita corrumpi fidem artis, cujus clara documenta,* [4] *& antiqua ætas & noſtra tulerit.* Quippe [5] à filio ejuſdem Thraſulli prædi-

1 *Fatone res mortalium, & neceſſitate.*] Chryſippus apud Gellium 6, 2. *Fatum eſt ſempiterna quædam & indeclinabilis ſeries rerum, & catena, volvens ſemetipſa ſeſe, & implicans per æternos conſequentiæ ordines; ex quibus apta connexaque eſt.* Sed optime Homerus:

Ω πόποι, οἷον δή νυ θεοὺς βροτοὶ αἰτιόων
Ἐξ ἡμέων γάρ φασι κάκ' ἔμμεναι, οἱ δὲ καὶ αὐτοὶ
Σφῇσιν ἀτασθαλίῃσιν ὑπὲρ μόρον ἄλγε' ἔχουσιν.

Scripſerunt de fato, Chryſippus, Zeno, Cicero, Plutarchus, Alexander Aphrod. omnium optime S. Thomas, & libello proprio, & in I. part. q. 116. Vide & commentarium noſtrum in Catilinarias M. Tullii. *Muretus.*

2 *Creberrima & triſtia.*] Non dubitem legendum eſſe, *creberrime triſtia.* Freinshemius.

3 *Plurimis mortalium non eximi.*] Puto leg. *non eximas.* Muretus. Vulgo; *non eximi.* quod rectum videbatur, ut à ſuperiori verbo, *putant*, regeretur. Sicuti etiam ſequentia verba, *cadere* & *corrumpi.* Lipſio, *non eximus*, magis placet. At mihi Manuſcripti lectio, *non eximitur.* Pichena.

4 *Et antiqua ætas & noſtra.*] Exciderat in editis primum, *&*, quod ex Man. repoſui. *Idem.*

5 *A filio ejuſdem Thraſulli.*] Eſt & apud Xiphilinum; & prædictum etiam, fore ut matrem interficeret; niſi quod Aſtrologum ipſum non nominat. Sic mors prædicta Vitellio ab Aſtrologis. Sic prædictum imperium Veſpa-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 16 vol. 1

dictum Neronis imperium [1] in tempore memorabitur, ne nunc incepto longius abierim. Iiſdem conſulibus 23
[2] Aſinii Galli mors vulgatur, quem [3] egeſtate cibi peremptum haud dubium; [4] ſponte, vel neceſſitate, incertum habebatur. Conſultuſque Cæſar *an ſepeliri ſineret*, non erubuit permittere, ultroque incuſare *caſus, qui reum abſtuliſſent antequam coram convinceretur.* ſcilicet [5] medio triennio defuerat tempus ſubeundi judicium conſulari ſeni, [6] tot conſularium parenti. Druſus deinde exſtinguitur, cum ſe miſerandis alimentis, [7] mandendo è cubili tomento, nonum ad diem detinuiſſet. Tradidere quidam, [8] deſcriptum fuiſſe Macroni, ſi arma ab Sejano tentarentur, extractum cuſtodia juvenem, (nam in palatio attinebatur) ducem populo imponere. mox quia rumor incedebat, *fore ut nurui ac nepoti conciliaretur Cæſar*; ſævitiam, quam pœnitentiam maluit.
Quin & invectus in defunctum, *probra corporis, exitiabilem in ſuos, infenſum Reipub. animum* objecit: *recitarique factorum dictorumque ejus deſcripta per dies* juſſit. quo non 24
aliud

Veſpaſiano ab Joſepho. Sic mors Domitiano prædicta ab Aſcletarione, & à Proculo Longino. Innumerabiles ejus generis prædictiones in veterum libris leguntur: ſed valeat dictum Diagoræ. *Muretus.*

1 *In tempore memorabitur.*] Non eſt in libris qui ſuperſunt id vaticinium; ne in Suetonio quidem. *Lipſius.*

2 *Aſinii Galli mors.*] Quem eodem die & convivam Tiberii fuiſſe, & eo ſubornante damnatum, narrat Dio l. LVIII. in actis anni DCCXCII. Eſt ille qui filius Pollionis Aſinii librum edidit, quo patrem Ciceroni comparavit: cui reſcripſit imperator Claudius. Suetonius in ejus vita, & Plinius in Epiſtolis. Agellius lib. XVII. cap. I. Euſebius in Chronicis notat *Aſinium Gallum diris ſuppliciis mactatum anno ante T. Livii mortem.* Idem.

3 *Egeſtate cibi peremptum.*] Anno uno ante Livii mortem. Euſebius. Græcus poëta ait: λιμῷ δ' ἔχθιστον θανέειν. *Muretus.*

4 *Sponte vel neceſſitate.*] Tacito magis familiare fuiſſet. *Sponte an neceſſitate.* Urſinus.

5 *Medio triennio.*] Id eſt à tempore accuſationis ad mortem. *Pichena.*

6 *Tot conſularium parenti.*] Plures enim filios habuit, qui Conſules. Vide ea quæ notavi in fine libri tertii Annal. ſupra. *Lipſius.*

7 *Mandendo è cubili tomento.*] Idem Suetonius narrat. *Muretus.* Stramine ſcilicet, ſive paluſtribus arundinibus, quibus culcitæ vilium hominum infarciebantur. *Pichena.*

8 *Deſcriptum fuiſſe.*] Muretus, *præſcriptum.* Lipſius.

Deſcriptum fuiſſe Macroni.] In v.c. habe-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 16 vol. 1

aliud atrocius viſum: adſtitiſſe tot per annos, qui vultum, gemitus, occultum etiam murmur exciperent; & potuiſſe avum audire, legere, in publicum promere, vix fides; niſi quod Actii centurionis, & Didymi liberti epiſtolæ, ſervorum nomina præferebant, ut quis egredientem cubiculo Druſum pulſaverat, exterruerat. etiam ſua verba centurio ſævitiæ plena, tamquam egregium, voceſque deficientis adjecerat, quis primo alienationem mentis ſimulans, quaſi per dementiam, funeſta Tiberio; mox ubi exſpes vitæ fuit, meditatas, compoſitaſque diras imprecatur: *ut quemadmodum* [1] *nurum, filiumque fratris, & nepotes, domumque omnem cædibus compleviſſet; ita pœnas nomini generique majorum, & poſteris exſolveret.* Obturbabant quidem patres, ſpecie deteſtandi: ſed penetrabat pavor, & admiratio, callidum olim & tegendis ſceleribus obſcurum, huc confidentiæ veniſſe, ut tamquam dimotis parietibus oſtenderet nepotem ſub verbere centurionis, inter ſervorum ictus, extrema vitæ alimenta fruſtra orantem. Nondum is dolor exoleverat, cum de Agrippina auditum, quam interfecto Sejano ſpe ſuſtentatam provixiſſe reor; & poſtquam nihil de ſævitia remittebatur, voluntate exſtinctam. niſi ſi negatis alimentis, adſimulatus eſt finis, qui videretur ſponte ſumptus. Enimvero Tiberius fœdiſſimis criminationibus exarſit, *impudicitiam* arguens, *& Aſinium Gallum adulterum, ejuſque morte ad tædium vitæ compulſam.* Sed [2] Agrippina æqui impatiens, dominandi avida, virilibus curis, feminarum vitia exuerat. *Eodem die defunctam quo biennio ante Sejanus pœnas luiſſet, memoriæque*

habetur, *præſcriptum.* Vrſinus. Lege, *præſcriptum.* Et ſic Muretus. *Acidalius.* Mallem cum Mureto, *præſcriptum.* Sic lib. 1. *patris juſſa ſimulabat, quibus præſcripſiſſet Tribuno.* Pichena.

1 *Nurum, filium fratris, & nepotes.*] Hæ voces non habent cum quo jungantur. Nec ſatis ſcio verbum perjerit, an Tacitus ipſe ſubintelligendum omiſerit. *Acidalius.* Vulgo, *filium fratris*, repoſui copulam, *que*, ex Man. *filiumque fratris.* Pichena.

2 *Agrippina æqui impatiens.*] Plane non verum credo, *æqui impatiens.* Nec

que id prodendum addidit Cæſar: [1] Jactavitque *quod non laqueo ſtrangulata, neque in Gemonias projecta foret.* [2] Actæ ob id grates, decretumque [3] *ut quintodecimo Cal. Novembris utriuſque necis die, per omnis annos, donum Iovi ſacraretur.* Haud multo poſt [4] Coccejus Nerva continuus principis, omnis divini humanique juris ſciens, integro ſtatu, corpore inlæſo, moriendi conſilium cepit. Quod ut Tiberio cognitum; [5] adſidere, cauſſas requirere, addere preces, fateri poſtremo *grave conſcientiæ, grave famæ ſuæ, ſi proximus amicorum nullis moriendi rationibus vitam fugeret*, averſatus ſermonem Nerva. abſtinentiam cibi conjunxit. Ferebant gnari cogitationum ejus, quanto propius mala Reipub. viſeret, ira,

Nec ſatis video quid ſubſtituam; niſi forte *regi*, vel *jugi impatiens*. Acidalius.

1 *Iactavitque quod non laqueo ſtrangulata* &c.] Idem, ſed alio verbo expreſſit Suetonius 53. *Imputavit etiam, quod non laqueo ſtrangulatam in Gemonias abjecerit.* Id verbum, *imputare*, ſciant tirunculi, apud illius temporis ſcriptores, præſertim Tacitum, Senecam, Suetonium, Plinium, plerunque accipi pro, beneficii loco adſcribere, ſive ut Terentius loquitur, poſtulare, aliquid gratiæ apponi ſibi. Exempla in auctore noſtro paſſim reperiuntur. *Pichena.*

2 *Actæ ob id grates.*] Non principi, ſed diis, ob cædes ſcilicet Druſi, & Agrippinæ: adeo in felix viliſque illorum temporum ſervitus & adulatio. Tac. lib. 14. in fine, poſt Octaviæ cædem. *Dona ob hæc templis decreta. quod ad eum finem memoravimus, ut quicunque caſus temporum illorum nobis vel aliis auctoribus noſcent, præſumptum habeant, quotiens fugas, & cædes juſſit princeps, totiens grates deis actas, quæque rerum ſecundarum olim, tum publicæ cladis inſignia fuiſſe.* lib. 15. *Alius alio, fratre alius, aut propinquo, aut amico interfectis, agere grates deis, ornare lauru domum.* Tamen ipſis etiam principibus grates ob eadem agebantur. Supra lib. 3. *Addiderat Meſſallinus, Tiberio, & Auguſtæ, & Antoniæ, & Agrippinæ, Druſoque, ob vindictam Germanici, grates agendas.* Pichena. Non diis, ut putabat vir eruditus, ſed principi ob clementiam ſcilicet, quod non laqueo ſtrangulari Agrippinam, nec in Gemonias projici juſſiſſet. Clariſſime id Suetonius Tib. 53. *Imputavit etiam quod non laqueo ſtrangulatam in Gemonias abjecerit: proque tali clementia interponi decretum paſſus eſt*, quo ſibi gratiæ agerentur. *Freinsh.*

3 *Vt quinto decimo.*] In v. c. habetur: *Vt a. d. quintum decimum.* Nam in vulgatis deſunt notæ A. D. *Vrſinus.*

4 *Nerva continuus principis.*] Celeber juris auctor, de quo Pomponius: *Hic etiam Nerva Cæſari familiariſſimus fuit.* Conſul fuit cum Vibio Ruſino anno DCCLXXV. *Lipſius,*

Coccejus Nerva.] Cauſam mortis cognoſces ex Dione. *Muretus.*

5 *Adſidere.*] Horatius, *Quod ſi quis caſus lecto te affixit, habes qui Adſideat, fomenta paret.* &c. *Idem.*

1 *Iu-*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 16 vol. 1

ira, & metu, dum integer, dum intentatus, honeſtum finem voluiſſe. Ceterum Agrippinæ pernicies, quod vix credibile, Plancinam traxit. Nupta olim Cn. Piſoni; & palam læta morte Germanici, cum Piſo caderet, precibus Auguſtæ, nec minus inimicitiis Agrippinæ defenſa erat. ut odium, & gratia deſiere; jus valuit. petitaque criminibus haud ignotis, ſua manu, ſera ma-

Sup: lib: 3 cap: 15.

27 gis quam immerita ſupplicia perſolvit. Tot luctibus funeſta civitate, pars mæroris fuit, quod [1] Julia Druſi filia, quondam [2] Neronis uxor, denupſit in domum Rubellii Blandi, [3] cujus avum Tiburtem equitem Romanum plerique meminerant. Extremo anni [4] mors Ælii Lamiæ funere cenſorio celebrata, qui adminiſtrandæ Suriæ imagine tandem exſolutus, urbi præfuerat. genus illi decorum; vivida ſenectus; & non permiſſa provincia dignationem addiderat. Exin [5] Flacco Pomponio Syriæ proprætore defuncto, recitantur Cæſaris litteræ, quis incuſabat *egregium quemque, & regendis exercitibus idoneum, abnuere id munus: ſeque ea neceſſitudine ad preces cogi, per quas conſularium aliqui capeſſere provincias adigerentur:* oblitus Arruntium, ne in Hiſpaniam pergeret, decimum jam annum attineri. Obiit eodem anno & [6] Manius Lepidus, de cujus moderatione, atque ſapientia

Sup: lib: 4 cap: 15.

1 *Iulia Druſi filia.*] *Druſi*, qui filius fuerat Tiberii. *Idem.*

2 *Neronis uxor.*] Germanici filii. *Idem.*

3 *Denupſit.*] Extra cognationem ſuam nupſit. *Idem.*

4 *Cujus avum Tiburtem.*] At pater ejus tamen conſularis, de quo l. III. *Solus Lepido è conſularibus Rubellius Blandus adſenſit.* Conſul ſuffectus fuit anno DCCLXXI. *Lipſius.*

5 *Mors Ælii Lamiæ.*] Dio lib. 58. Τόντε Πείσωνα τὸν πολίαρχον τελευτήσαντα δημοσίᾳ ταφῇ ἐτίμησε, καὶ Λούκιον ἀντ' αὐτοῦ ταμίαν ἀνθείλετο, ὃν προπάλαι τῇ στρατιᾷ (legendum Συρίᾳ) προστάξας κατεῖχεν ἐν τῇ Ῥώμῃ. *Muretus.*

6 *Flacco Pomponio.*] De eodem Suetonius cap. XLII. Tiberii: *Poſtea princeps in ipſa publicorum morum correctione, cum Pomponio Flacco & L. Piſone, noctem continuumque biduum epulando potandoque conſumpſit: quorum alteri Syriam provinciam, alteri præfecturam urbis confeſtim detulit.* Vbi aliquot libri, *Pompejo Flacco.* male, eſt enim ille ipſe, qui ante XV. annos Mœſiæ præfuerat. Tacit. lib. II. *Lipſius.*

7 *M. Lepidus.*] Iterum, *Manius.* Idem.

1 *In*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 16 vol. 1

tia [1] in prioribus libris ſatis conlocavi. neque nobilitas diutius demonſtranda eſt: quippe Æmilium genus fecundum bonorum civium, & qui eadem familia corruptis moribus, inluſtri tamen fortuna egere. [2] Paullo 28
Fabio L. Vitellio Coss. poſt longum ſeculorum ambitum, [3] avis Phœnix in Ægyptum venit; præbuitque materiem doctiſſimis indigenarum, & Græcorum, multa ſuper eo miraculo diſſerendi. de quibus congruunt, & plura ambigua, ſed cognitu non abſurda, promere libet. Sacrum Soli id animal, [4] & ore ac diſtinctu pinnarum à ceteris avibus diverſum, conſentiunt

1 *In prioribus libris ſatis conlocavi.*] Cum ait, *in prioribus libris* quartum indicat, huic proximum atque conjunctum: quamobrem ſuſpicor culpa temporum ex libro 5. & 6. unum extitiſſe nobis quintũ hunc librum; præſertim cum omnia deſiderentur, quæ ad Sejanum pertinent: quæ longo ordine veriſimile eſt pro diligentia & cura ſcriptoris tractata fuiſſe: ideoque ſupra de Agrippina: *Eodemque*, inquit, *die defunctam; quo biennio ante Sejanus pœnas luiſſet.* Et infra: *Quamquam triennio poſt cædem Trajani.* De quo, quamvis exiguo, & prope non contemnendo, admonitum tamen eſſe lectorem volui. *Ferrettus.* Verbum *conlocavi* de mendo ſuſpectum. *Muretus.*

2 *Paullo Fabio, L. Vitellio Coſſ.*] Dio, Solinus, Plinius, biennio poſterius veniſſe eum volunt, Q. Plautio, Sex. Papinio Coſſ. Vereor ut ſtare ſententia Taciti poſſit, contra tot teſtes. Nota autem ex Dione hos ipſos Conſules poſt celebrata decennalia Tiberii pœna adfectos. quod tacuit noſter. Ex quo non vane dixerim, narrationi huic annali deeſſe quædam. Non enim Conſulum ſupplicium certe omiſiſſet. *Lipſius.*

Paullo Fabio L. Vitellio Conſ.] Dio lib. 58. biennio ſerius Sex. Papinio, Q. Plautio Coſ. Idem Solinus & Plinius. Ego Tacitum in re fabuloſa non ita curioſum fuiſſe arbitror. Falſum autem eſt, quod quidam ex Dione notat, hos Conſules ſupplicio affectos eſſe. non tacuiſſet hoc Tacitus, Dio fuſius explicaſſet: conſtatque hunc Vitellium, Auli, qui imperavit, patrem, Caligulæ & Claudii temporibus ſuperſtitem fuiſſe. Vide Sueton. in Vitellio: & hic ipſe Vitellius, poſtea præfuit Syriæ, ut infra dicetur. *Muret.*

3 *Avis Phœnix.*] Multa & præclara de hac ave exſtant apud veteres. Herod. in Euterpe. Martial. lib. 5.

Qualiter Aſſyrios revocant incendia nidos,
Vna decem quoties ſæcula vixit avis.

Lactantius: *Quæ poſtquam vitæ jam mille peregerit annos.* Vide Plinium 10, 2. Melam lib. 3. Solinum cap. 46. Ovidium 15. Metamorph. Philoſtrat. lib. 3. de vita Apollonii. Ambroſ. lib. 5. hexamer. cap. 23. *Muretus.*

4 *Et ore ac diſtinctu.*] Haud mutem. nam os ei etiam eximium, *criſtis faciem caputque* (ait Plinius) *plumeo apice cohoneſtantibus.* Ingenioſe alioqui Pichena, *colore ac. Lipſius.*

Et ore & diſtinctu pinnarum.] Recte, tamen ſuſpicor, *colore, ac diſtinctu pinnarum*: Pichena.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 16 vol. 1

tiunt qui [1] formam ejus definiere. De numero annorum varia traduntur. maxime vulgatum, [2] quingentorum ſpatium. ſunt qui adſeverent, [3] mille quadringentos ſexaginta unum interjici; prioreſque alites [4] Seſoſtride primum, poſt Amaſide dominantibus, [5] dein Pto-

proba lectio. vid: Salmasi in Exercitationibus Plinianis.

Sesostris in sacris literis Sisak vocatur & magnus bellator fuit. vid: Marsh: in canone chronico.

1 *Formam ejus definiere.*] Man. *deffinere*, ſed litera, *d*, à recenti manu, unde legendum cenſeo, *effinxere*. Pichena.

2 *Quingentorum ſpatium.*] Eo illud Senecæ ad Lucilium, Epiſt. XLII. *Phœnix ſemel anno quingenteſimo naſcitur.* At vero Philoſtrato lib. 3. Apollonii; *Annos DC. vivit Phœnix*, & apud Plinium lib. 10. 2. DCIX. vel, ut alii legunt, DCLX. *Vertranius.*

3 *Sexaginta unum.*] Nimis minutum aut curioſum de *uno* anno. Itaque Muretus ſententiam expediſſe mihi videtur: *ſexaginta: unum in terris.* Neque enim probabile, hoc omiſſum, de unitate. *Lipſius.*

Mille quadringentos ſexaginta unum interjici.] Ex Plinio, DCLX. Dein fort. *in terris.* Muretus. Totum hunc Taciti locum de ave Phœnice mirum in modum illuſtrant, quæ ſcribit Achilles Statius Alexandrinus lib. 3. de Leucippe, & Clitophonte. Suſpicor autem in Taciti verbis illis, *mille quadringentos ſexaginta unum interici*, duo menda ſubeſſe: unum, factum ex notis obſcurioribus; quæ cum eſſent CDLX, à librariis mutatæ ſunt partim, in DLX, partim in CIↃCDLX. addita nota CIↃ. ad eam ſummã, quam Tacitus ediderat, CDLX. Cujus additionis cauſa apparet fuiſſe ignoratio CD. quam librarius putavit eſſe, CIↃ. Plinius certe 10, 2, edit annos DCLX. niſi & ipſe ex hoc Taciti loco emendandus ſit. Alterum mendum putamus eſſe in verbis illis, *unum interici*, pro quibus ſcribi poſſet, *unum in terris* &c. *Vrſinus.* Nimis exacta ſupputatio. corruptum puto illud, *unum*, & fortaſſe reſtituendum, *annos.* niſi potius credendum ſit, majus latere vulnus, ac prætereunte Mureto legendum: *mille quadringentos ſexaginta, unum in terris.* Nam veriſimile eſt, hoc etiam addidiſſe Tacitum, unum tantum in terris Phœnicem, ut Plinius, 10, 2. *unum in toto orbe.* Sed cum de tempore ſolum hic agatur, alienum fortaſſe videri poterit, de Phœnicis unitate. Aliorum ſit judicium. *Pichena.* Vana eſt emendatio, ubi nihil mendi eſt. Mille quadringenti ſexaginta unus anni, numerus eſt anni magni canicularis apud Ægyptios. Cenſorinus de anno magno Ægyptiorum: *eoque fit, ut anno milleſimo quadringenteſimo primo ad idem revolvatur principium.* Hæc magna periodus annorum Ægyptiorum, qua caniculæ ortus, à quo annum ſuum auſpicabantur, ad idem principium revolvebatur. Firmicus pro anno maximo accepit, quem ſolis & lunæ & quinque planetarum orbes conficiunt, cum ad idem ſignum omnes referuntur, unde profecti fuerant. ita enim in præfatione operis ſcribit: *quantis etiam converſionibus major ille, quem ferunt, perficeretur annus, qui quinque has ſtellas, lunam etiam ac ſolem locis ſuis originibuſque reſtituit, qui mille quadringentorum & ſexaginta, & unius anni circuitu terminaretur.* Salmaſius.

4 *Soſide primum.*] Legendum arbitror, *prioreſque alites Seſoſtride primum*, &c. quod alii etiam notarunt. *Muretus.*

5 *Dein Ptolemæo.*] Hic fuit Ptolemæus Euergetes. *Muretus.*

1 Ten-

Ptolemæo, qui ex Macedonibus tertius regnavit, in civitatem cui Heliopolis nomen, advolaviſſe, multo ceterarum volucrum comitatu, novam faciem mirantium. Sed antiquitas quidem obſcura: inter Ptolemæum ac Tiberium minus ducenti quinquaginta anni fuerunt. unde nonnulli falſum hunc phœnicem, neque Arabum è terris credidere, nihilque uſurpaviſſe ex his quæ vetus memoria firmavit. confecto quippe annorum numero, ubi mors propinquet, ſuis in terris ſtruere nidum, eique vim genitalem adfundere, ex qua fetum oriri; & primam adulto curam ſepeliendi patris, neque id temere, ſed ſublato murrhæ pondere, [1] tentatoque per longum iter, ubi par oneri, par meatui ſit, [2] ſubire patrium corpus inque Solis aram perferre, atque adolere. Hæc incerta & fabuloſis aucta. Ceterum aſpici aliquando in Ægypto eam volucrem, non ambigitur. At Romæ cæde continua Pomponius Labeo, 29
[3] quem præfuiſſe Mœſiæ rettuli, per abruptas venas ſanguinem effudit; æmulataque eſt conjunx Paxea. nam promptas ejuſmodi mortes, metus carnificis faciebat: &

1 *Tentatoque per longum iter.*] Id eſt, cum prius tentaverit: ſic ſæpe hiſtorici loquuntur, Salluſtius, Livius & Tacitus noſter. *Idem.*

Subire patrium corpus.] Improprie loquitur Tacitus. Nam ea demum onera ſubeuntur, quæ imponuntur, & dorſo vel capite vel humeris geſtantur. *Ipſe ſubibo humeris, nec me labor iſte gravabit.* at phœnix rogum ſuum in pilæ formam conglobatum pedibus defert, non dorſo, cui rei ineptum verbum eſt *ſubire*. Scribendum puto: *ſubicere patrium corpus*. & ſi attendis, verum fateberis. In myrrhæ pondere certo vires ſuas experitur phœnix pullus. ubi videt parem ſe eſſe illi oneri ferundo, exenterat illud ovum è murrha factum, & in locum excavatum ſubjicit cineres patrios, qui nihil ad illud pondus addunt, in quo vires ſuas primo periclitatus eſt. nam quod è myrrhæ ovo extractum eſt, compenſat pondus corporis quod ſubjicitur. ita Herodotus, cujus ſententiam more ſuo breviter & concinne expreſſit Tacitus. Verba Herodoti hæc ſunt: *κομίζειν δ' οὕτω· πρῶτον τῆς σμύρνης ᾠὸν πλάσσειν ὅσον δυνατός ἐστι φέρειν· μετὰ δὲ, πειρᾶσθαι αὐτὸ φορέοντα, ἐπεὰν δὲ ἀποπειρηθῇ, οὕτω δὴ κοιλήναντα τὸ ᾠὸν τὸν πατέρα εἰς αὐτὸ ἐντιθέναι.* Vide reliqua. Legendum etiam in Tacito: *inque ſolis aram perferre, neque adolere.* non ut quidam legunt, *atque adolere.* neque enim adolet ibi in ara aut accendit cineres & rogum patrium, ſed ſic relinquit ac conſecrat. *Salmaſius.*

3 *Quem præfuiſſe Mœſiæ.*] Et Mace-

& quia damnati, publicatis bonis, [1] ſepultura prohibebantur: eorum [2] qui de ſe ſtatuebant, humabantur corpora, manebant teſtamenta, pretium feſtinandi. Sed Cæ-

cedoniæ. Dio *Myſia*. Octo autem annos ibi fuerat. *Muretus*.

1 *Sepultura prohibebantur.*] Sepultura luctuque adfinium prohiberi, niſi magnorum ſcelerum damnatos (puta parricidii, perduellionis; itemque ſuſpendioſos) non moris apud priſcos. Invaluit ſub Tyrannis, ideoque quaſi novum, in Tiberii ſævitia Sueton. notat, cap. LXI. *Interdictum ne capite damnatos propinqui lugerent.* itemque: *Nemo punitorum non in Gemonias abjectus, uncoque tractus.* Qui autem tracti, Tiberis eis ſepultura. Idem in publicatione bonorum fuit. quæ apud antiquos in crimine perduellionis & hoſtilitatis tantum exercita, & fortaſſe parricidii. ita Sp. Mælii *bona contacta pretiis regni mercandi vendere atque in publicum redigere Quæſtores juſſi*, ait Livius: ita Ciceronis damnati, à Clodio: M. Lepidi, à Senatu publica facta, quia ſecutus Antonii ſectam. Primus publicationem ad omnia crimina (publica intellego) traxit Cæſar: qui, ut Suetonius ait, *pœnas facinorum auxit: & cum locupletes eo facilius ſcelere ſe obligarent, quod integris patrimoniis exſulabant: parricidas, [ut Cicero ſcribit] bonis omnibus, reliquos dimidia parte multavit.* Tenuit ea lex ſub Auguſto; qui tamen, cum multis divitibus vel dimidia pars, nimiæ eſſent opes, & in ipſo exſilio cauſſa luxus; ſanxit, ut iis omnibus quibus aqua & igni interdictum (id eſt Iuriſconſultorum verbo, Deportatis) non plus poſſidere liceret quingentis millibus nummum. Dio LVI. Intenditque iterum ſævitiã eam Tiberius, lata lege, qua interdictis aqua & igni adempta omnis teſtamenti factio. Idem Dio LVII. Quam legem interpretans Cajus l. VIII. Qui teſt. fac. poſſunt: *Si cui aqua & igni interdictum ſit*, inquit, *ejus nec illud teſtamentum valet quod ante fecerit, nec id quod poſtea. Bona quoque quæ tunc habuit cum damnaretur, publicabuntur.* Lipſius.

2 *Qui de ſe ſtatuiſſent.*] Non mirum, quia ne damnati quidem, nec peracti rei. Dio hæc omnia exprimere voluit, in actis anni DCCLXXXIV. Ἔς τε τὴν ἀγορὰν τὰ σώματα ἁπάντων ἐῤῥίπτετο, καὶ μετὰ τοῦτο ἐς τὸν ποταμὸν ἐνεβάλλετο. Ἤδη δὲ καὶ ὅπως οἱ παῖδες τῶν οὐσιῶν αὐτοὺς κληρονομῶσιν. ubi puero mendum clarum, ſcribendumque, μὴ κληρονομῶσιν, inſerta voce. Ideo enim abjecta corpora tractaque, ne liberi ſuccedere in bona poſſent, quæ jam publica ut damnatorum palam punitorumque. Mirum ex ſequentibus Dionis verbis interpretem id non vidiſſe. Bona ergo manebant, ſiquis prævenisſet damnationem, & teſtamenta. Sed quid in præmiis accuſatorum? nihilo ſecius dari ſolere, oſtendit Taciti locus ſupra, l. IV. *Et quia Cornutus ſua manu ceciderat, actum de præmiis accuſatorum abolendis, ſiquis majeſtatis poſtulatus, ante perfectum judicium ſeipſe vita privaviſſet. ibaturque in eam ſententiam, ni durius contraque morem ſuum palam pro accuſatoribus Cæſar, inritas leges, & remp. in præcipiti conqueſtus eſſet. Sic delatores, genus hominum publico exitio repertum, per præmia eliciebantur.* Dari non ſolere, Seneca in narranda Cremutii morte, quæ ſub hoc Tiberii tempus. *Cognito conſilio ejus*, inquit, *publica voluptas erat, quod è faucibus avidiſſimorum luporum eriperetur præda. Accuſatores adeunt Conſulum tribunalia, queruntur Cordum mori, ut interpellarent quod coëgerant. Adeo illis*

Cæſar miſſis ad ſenatum litteris, diſſeruit, [1] *moremfuiſſe majoribus, quotiens dirimerent amicitias,* [2] *interdicere domo, eumque finem gratiæ ponere; id ſe repetiviſſe in Labeone. atque illum, quia male adminiſtratæ provinciæ, aliorumque criminum urgebatur, culpam invidia velaviſſe; fruſtra conterrita uxore, quam etſi nocentem, periculi tamen expertem fuiſſe.* [3] Mamercus dein Scaurus rurſum poſtulatur, inſignis nobilitate & orandis cauſſis, vita probroſus. nihil hunc amicitia Sejani, ſed labefecit haud minus validum ad exitia Macronis odium, qui eaſdem artes occultius exercebat: detuleratque [4] argumentum tragœdiæ à Scauro ſcriptæ, additis verſibus qui in Tiberium flecterentur. Verum [5] ab Servilio & Cornelio accuſatoribus, *adul-*

lis Cordus videbatur effugere. Magna res erat in quæſtione, an morte rei prohiberentur. Nec ſatis ſcio, quomodo in concordiam reducam eos locos. Sub Claudio & Nerone fortean aliud fuerit: & Senecam deceperit mos ſui ævi. *Idem.*

1 *Morem fuiſſe majoribus.*] Notabilis mos hic eſt amicitiæ renuntiandæ: cujus & Suetonius meminit Calig. 3. ex quo veteres bellum indicturi, renunciabant amicitiam per legatos, miſſos rebus repetendis, ut eſt apud Livium lib. 36. ab initio & 42. Illoque reſpicit Cornelii ſcriptum ſup. lib. 2. ubi de Germanico ad Piſonem: *Componit epiſtolas, queis amicitiam ei renunciabat.* Similiſque fuit, ni fallor, hoſpitii renunciatio, ut de Badio Campano palam omnibus renunciante hoſpitium Criſpino, teſtis Livius 25. & apud eundem 38. *Decernitur renunciandam ſocietatem Achais.* Sane ſcripto, qui dirimeret amicitiam, denunciabat: hoc colligo ex Seneca ad Lucilium Ep. 77. *Inimicitias,* inquit, *mihi denuncias, ſi quicquam ex iis quæ quotidie facio, ignoraveritis.* Inde legitur apud eundem de benef. l. 2. *indictum odium.* Vertranius.

2 *Interdicere domo.*] Sen. de Ira lib. 3, 23. *Sæpe illum Cæſar monuit, ut moderatius lingua uteretur: perſeveranti domo ſua interdixit.* Pichena.

3 *Mamercus Scaurus.*] Male hic à Dione, Μάρκος. De probroſa ejus vita, lege Senecam l. IV. de Benef. cap. XXXI. aut potius non lege impuritatem hominis & ἄῤῥητον μίξιν. Notat eum brevi ſtigmate Tertullianus de Pallio: *Dabo catharcticum impuritati Scauri, & alea Curii, & vinolentia Antonii.* Lipſius.

Mamercus dein Scaurus.] Dio hunc vocat *M. Æmilium Scaurum.* Sed male. Inſcribebatur illa tragœdia *Atreus.* At Tiberius, *Ego,* inquit, *illum Ajacem efficiam.* Vide Dionem. *Muretus.*

4 *Argumentum tragœdiæ.*] Cui nomen Atreus fuit. Verſus qui in Tiberium flecti videbatur, ex Euripide:

Τὰς τῶν κρατούντων ἀμαθίας
χρεὼν φέρειν.

Adi Dionem. *Lipſius.*

5 *Ad Servilio & Cornelio.*] Cornelio fuit cognomen Thuſci. Seneca pater Suaſoria II. *Thuſcus ille qui Scaurum Mamercum, in quo Scaurorum familia exſtincta eſt, majeſtatis*

reum

adulterium Liviæ, magorum ſacra objectabantur. Scaurus, ut dignum veteribus Æmiliis, damnationem anteit; hortante Sexitia uxore, quæ incitamentum mortis, & 30 particeps fuit. [1] Ac tamen accuſatores, ſi facultas incideret, pœnis adficiebantur: ut Servilius Corneliuſque perdito Scauro famoſi, quia [2] pecuniam à Vario Ligure omittendæ delationis ceperant, in inſulas, interdicto igni atque aqua demoti ſunt. & Abudius Ruſo functus ædilitate, dum Lentulo Gætulico, ſub quo legioni præfuerat, periculum faceſſit, *quod is Sejani filium generum deſtinaſſet*, ultro damnatur, atque urbe exigitur. Gætulicus ea tempeſtate ſuperioris Germaniæ legiones curabat, mirumque amorem adſecutus erat, effuſæ clementiæ, [3] modicus ſeveritate, & proximo quoque exercitui per L. Apronium ſocerum non ingratus. unde fama conſtans, auſum mittere ad Cæſarem litteras, *Adfinitatem ſibi cum Sejano haud ſponte, ſed conſilio Tiberii cœptam: perinde ſe quam Tiberium falli potuiſſe. neque errorem eundem illi ſine fraude, aliis exitio habendum. ſibi fidem integram, &, ſi nullis inſidiis peteretur, manſuram: ſucceſſorem non aliter quam* [4] *indicium mortis acceptурum. firmarent velut fœdus, quo princeps ceterarum rerum potiretur, ipſe provinciam retineret.* Hæc mira quamquam, fidem ex eo trahebant, quod unus omnium Sejani adfinium incolumis, multaque gratia manſit: reputante Tiberio publicum ſibi odium, extremam ætatem, magiſque fama quam

vi,

reum fecerat, homo quam improbi animi, tam infelicis ingenii. Lipſius.

1 *Ac tamen accuſatores.*] Dio. τοὺς τε ἐπιβοητοτάτους, τῶν τὰς κατηγορίας ποιουμένων ἀποθανεῖν ἐν μιᾷ ἡμέρᾳ ἐκέλευσε. *Muretus.*

2 *Pecuniam à Vario Ligure omittendæ delationis ceperant.*] An ipſum Ligurem deinde accuſarunt, ab eodemque corrupti, delationem omiſerunt? Potius puto, à Ligure eos pecuniam accepiſſe, ut ab aliqua accuſatione deſiſterent. *Pichena.*

3 *Modicus ſeveritate.*] Placeret magis, *modicus ſeveritatis.* nihil tamen mutandum eſſe cenſeo. Poteſt enim eſſe phraſis Tacito familiaris. *Vrſinus.* Muret. *ſeveritatis.* Acidalius.

4 *Indicium mortis.*] Quin potius *judicium.* hoc ait, ſe perinde accepturum ſucceſſorem ſibi ſubmitti, quam capitis reum ſe judicari, eaque cauſa

evo-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 16 vol. 1

vi, ſtare res ſuas. C. Ceſtio M. Servilio Coſs. nobi- 31
les Parthi in urbem venere, ignaro rege Artabano. Is [1] metu Germanici fidus Romanis, æquabilis in ſuos, mox ſuperbiam in nos, ſævitiam in populares ſumpſit; fretus bellis, quæ ſecunda adverſum circumjectas nationes exercuerat, & [2] ſenectutem Tiberii ut inermem deſpiciens; avidusque Armeniæ, cui defuncto [3] rege Artaxia, Arſacem liberorum ſuorum veterrimum impoſuit, addita contumelia, & miſſis qui *gazam* [4] *à Vonone relictam in Syria Ciliciaque* repoſcerent, ſimul *veteres Perſarum ac Macedonum terminos*, ſeque *invaſurum poſſeſſa Cyro, & poſt Alexandro*, per vaniloquentiam ac minas jaciebat. Sed Parthis mittendi ſecretos nuntios validiſſimus auctor fuit Sinnaces, inſigni familia ac perinde opibus, & proximus huic Abdus, ademptæ virilitatis. [5] non deſpectum id apud barbaros, ultroque potentiam habet. Ii adſcitis & aliis primoribus, quia neminem gentis Arſacidarum ſummæ rei imponere poterant, interfectis ab Artabano pleriſque, aut nondum adultis, Phrahaten regis Phrahatis filium Roma poſcebant: No-

evocari ut ſupplicium de ſe ſumatur. *Freinshemius.* Videtur *indicium mortis* pro indicta morte vel indictione mortis dixiſſe. *Gronovius.*

1 *Metu Germanici.*] Qui Germanicus Artaxiæ regium diadema impoſuerat. *Muretus.*

2 *Senectutem Tiberii ut inermem.*] Hoc eſt, liberis carentem. alias enim in ſenectute non magis inermis erat Tiberius, quam ætate adhuc vigente: quamvis enim ipſe bellis inhabilis eſſet, tamen perinde conſiliis ſupereſſe poterat. Sed de liberis accipiendum eſſe, oſtendit etiam Galbæ oratio ad Piſonem H. I. 16. *Audita adoptione deſinam videri ſenex.* Egregie huc facit Pſalmus 126. in quo liberi comparantur *ſagittis in manu viri fortis.* Freinsh.

3 *Rege Artaxia.*] Qui antea *Zeno* vocabatur, regis Pontici Polemonis filius. Sup. lib. 2. *Muretus.*

4 *A Vonone.*] Filio Phraatis, de quo ibidem dictum eſt. *Idem.*

5 *Non deſpectum.*] Ex inſtituto Cyri apud Xenophontem lib. VII. qui cuſtodiam curamque ſui corporis ſolis commiſit Eunuchis: & intimam aulam ex hoc ſemiviro genere conſtituit, quaſi fidiſſimo. Itaque deinceps in honore. Sed & Perſæ primi privaſſe viro creduntur. Stephanus de Vrbibus: Σπάδα, οὐδετέρως, κώμη Περσικὴ, ἐν ᾗ πρώτη εὐνουχισμὸς γέγονεν. Petronius,

Perſarum ritu, male pubeſcentibus annis
Surripuere viros, exſectaque viſcera ferro

Nomine tantum & auctore opus, ut ſponte Cæſaris, ut genus Ar-
32 *ſacis, ripam apud Euphratis cerneretur.* Cupitum id Tiberio. ornat Phrahaten, accingitque paternum ad faſtigium: deſtinata retinens, conſiliis & aſtu res externas moliri, arma procul habere. Interea cognitis inſidiis, Artabanus tardari metu, [1] modo cupidine vindictæ inardeſcere. & barbaris cunctatio, ſervilis: ſtatim exſequi, regium videtur. Valuit tamen utilitas, ut Abdum ſpecie amicitiæ vocatum ad epulas lento veneno inligaret; Sinnacen diſſimulatione ac donis, ſimul per negotia, moraretur. Et Phrahates apud Syriam, dum omiſſo cultu Romano, cui per tot annos inſueverat, [2] inſtituta Parthorum reſumit, patriis moribus impar, morbo abſumptus eſt. Sed non Tiberius omiſit incepta. Tiridaten ſanguinis ejuſdem, æmulum Artabano, [3] reciperandæque Armeniæ Iberum Mithridatem deligit, conciliatque fratri Pharaſmani, qui gentile imperium obtinebat: & cunctis, quæ apud Orientem parabantur, [4] L. Vitellium præfecit. eo de homine haud ſum ignarus, ſiniſtram in urbe famam, pleraque fœda memorari: ceterum regendis provinciis priſca virtute egit.

In Venerem fregere.
Alii ad Semiramim referunt, ut Ammianus. Vtramque famam poſuit Claudianus in Eutropium, libro 1.

——— *ſeu prima Semiramis aſtu*
Aſſyriis mentita virum, ne vocis acutæ
*Mollities, læveſque genæ ſe prodere *poſſent,*
Hos ſibi conjunxit ſimiles: ſeu Perſica ferro
Luxuries vetuit naſci lanuginis umbram

Vbi ſcriptum etiam, *Parthica.* nullo vitio, quia populi ii tunc confuſi. *Lipſ.*

Non deſpectum id apud barbaros.] Xenophon lib. 7. παιδείας, Claudianus in Eutropium. *Muretus.*

1 *Modo cupidine vindictæ inardeſcere.*] Deſideratur alterum *modo*, inferendum Muretus quoque vidit: *Artabanus modo tardari metu, modo cupidine vindictæ inardeſcere.* Acidalius.

2 *Inſtituta Parthorum reſumit.*] Vulgo, *ſumit.* M S. corrupte quidem, *inſumit.* Sed veram lectionem indicavit, *reſumit*; ſcilicet poſt longam deſuetudinem. *Pichena.* M S. habet, *inſumit.* Tacitus ſcripſit, *induit.* Sic paſſim ſolet. *Boxhornius.*

3 *Recuperandæque Armeniæ.*] Regio eſt Aſiæ ad Caucaſum. Strabo l. 2. *Muretus.*

4 *L. Vitellium præfecit.*] Eum ipſum, qui proxime Conſul fuerat. *Idem.*

1 *Ex-*

egit. Unde regreſſus, & formidine C. Cæſaris, fami-
liaritate Claudii, turpe in ſervitium mutatus, [1] exem-
plar apud poſteros adulatorii dedecoris habetur: ceſſe-
runtque prima poſtremis, & bona juventæ ſenectus fla-
gitioſa oblitteravit. At ex regulis, prior Mithridates 33
Pharaſmanen perpulit, dolo & vi conatus ſuos juvare:
repertique corruptores, miniſtros Arſacis multo auro
[2] ad ſcelus cogunt: ſimul Iberi magnis copiis Arme-
niam irrumpunt, [3] & urbe Artaxata potiuntur. Quæ
poſtquam Artabano cognita, [4] filium Orodem ulto-
rem parat, datque Parthorum copias, mittit qui auxilia
mercede facerent. Contra, Pharaſmanes adjungere [5] Al-
banos, [6] accipere Sarmatas; [7] quorum Sceptuchi utrim-
quedonis acceptis, more gentico diverſa induere. Sed
Iberi locorum potentes, [8] Caſpia via Sarmatam in Ar-
me-

1 *Exemplar apud poſteros.*] Corrigamus ergo Senecam. ubi vulgo l. IV. Natur. Quæſt. c. I. *Alius adulatione clam utetur, alius ex aperto palam, ruſticitate ſimulata, quaſi ſimplicitas illa, non ars ſit. Plancus artifex ante Villeum maximus, ajebat, non eſſe occulte, nec ex diſſimulato blandiendum.* & legamus, *ante Vitellium.* Villeus enim ignotus: at Vitellii hujus mirum in adulando ingenium, etiam Suetonius celebrat, c. II. in Vitellio, & Dio LVIII. Plancus autem in Seneca, eſt is qui apud Fulviam Antonii magnus: de cujus adulatoriis moribus Appianus lib. III. Civil. *Lipſius.*

2 *Ad ſcelus cogunt.*] Ad interficiendum veneno Arſacen. *Muretus.*

3 *Vrbe Artaxata.*] Malim, *urbem.* Tamen & Artaxatam & Tigranocertam priore numero, noſter aliique ſcripſerunt. *Lipſius.*

Et urbe Artaxata potiuntur.] Sic Manuſcripti fide. at vulgo, *urbem.* Sæpiſſime enim Tacitus verbo, *potiri,* ſextum caſum jungit, quartum non memini: niſi forte lib. XI. ubi vulgati habent, *potitusque regia;* in Flor. legitur, *regiam,* quod de Vat. vulgari teſtatur etiam Lipſius. *Pichena.*

4 *Filium Orodem.*] Omnis hæc hiſtoria apud Ioſephum, libro XVIII. cap. VIII. *Lipſius.*

5 *Albanos.*] Hi vicini ſunt Iberis. *Muretus.*

6 *Accipere Sarmatas.*] Profecto fuit, *acciere Sarmatas:* id eſt arceſſere & advocare. *Lipſius.*

Accipere Sarmatas.] Aſiaticos Tartaros. Europæi ſunt Ruſſi. In heptarchias diviſam fuiſſe regionem illam, teſtatur etiam Strabo. *Muretus.* Puto *accire.* Gronovius.

7 *Quorum ſceptuchi.*] Sceptrigeri, ut ita dicam, quod ad principes regeſque refertur. *Ferrett.* Id eſt reges, ſic & Homero dicti, quod ſceptrum gererent, ut ſcribit Suidas. *Vertranius.* Rectius *ſceptuchos* quam *ſceptruchos.* quomodo vocantur Straboni lib. II. *Freinsh.*

8 *Caſpia via Sarmatam.*] Seneca Thyeſte: *Aut qui Caſpia fortibus Recludunt juga Sarmatis.* Gronovius.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 16 vol. 1

menios raptim effundunt. [1] at qui Parthis adventabant, facile arcebantur: cum alios inceſſus, hoſtis clauſiſſet; unum reliquum, [2] mare inter & extremos Albanorum montes, æſtas impediret: quia flatibus Eteſiarum implentur vada; hibernus Auſter revolvit fluctus, pulſoque introrſus freto, brevia litorum nudantur.

34 Interim Orodem ſociorum inopem, auctus auxilio Pharaſmanes vocare ad pugnam, & detrectantem inceſſere, adequitare caſtris, infenſare pabula; ac [3] ſæpe, modum obſidii, ſtationibus cingebat. donec Parthi contumeliarum inſolentes, circumſiſterent regem, poſcerent prœlium. atque illis ſola in equite vis: Pharaſmanes & pedite valebat. Nam Iberi Albanique ſaltuoſos locos incolentes, duritiæ patientiæque magis inſuevere. Feruntque *ſe* [4] *Theſſalis ortos,* [5] *qua tempeſtate Iaſon poſt avectam Medeam, genitoſque ex ea liberos, inanem mox regiam Æetæ, vacuoſque Colchos repetivit.* [6] Multaque de nomine ejus, & oraculum Phrixi celebrant. nec quiſquam arie-

1 *At qui Parthis adv.*] Nempe Sarmatæ, qui diverſa, ut dixit, more gentis induerant: & hodie faciunt Tatari, qui ea loca tenent. *Lipſius.*

2 *Mare inter &c.*] Mare, nempe Caſpium: & res ita habet. Extremi fines Albanorum, verſus Sarmatiam, Caſpium mare tangunt. Ad illud uſque, perpetuis fere montibus à Sarmatis ſeparantur: ergo aditus in Albaniam, per litoris ejus oram, & plana vicina. Sed hæc quoque, inquit, clauſa tunc Sarmatis. quia ab Oriente Eteſiæ flabant, & undas fluctuſque in plana impellebant, atque ita reſtagnabant. Tranſitus autem Sarmatis non alius in Armeniam, quam per Albanos, per illud litus. *Idem.*

3 *Sæpe, modum obſidii.*] Adde præpoſitionem: *ſæpe in modum.* Voluit ita quoque Muretus. *Acidalius.*

4 *Theſſalis ortos.*] Strabo lib. XI. qui de Oraculo item Phryxi, & vetita arietis cæde, his verbis: Ἐν τῇ Μοσχικῇ τὸ τῆς Λευκοθέας ἱερὸν, Φρίξου ἵδρυμα, καὶ μαντεῖον ἐκείνου, ὅπου κριὸς οὐ θύεται). At aliter Iuſtinus, qui hos ad Orientem Albanos, deducit ex Italia ab Albano monte. Ejus verba lib. XLII. *Cum Albanis fœdus percuſſit* Iaſon. *qui Herculem ex Italia ab Albano monte, cum Geryone exſtincto, armenta ejus per Italiam duceret, ſecuti dicuntur: quique memores Italicæ originis, exercitum Cn. Pompeii, bello Mithridatico fratres ſalutavere.* Lipſius.

5 *Qua tempeſtate Iaſon.*] De Argonautarum expeditione, totaque hac fabula, Apollonius, Val. Flaccus, & Ovidius, Seneca & Euripides legendi, & Apollodorus in bibliotheca. *Muretus.*

6 *Multaque de nomine ejus.*] Id capio, loca ſive templa de nomine ejus dici. Ita Strabo, *Iaſonem, cum* *Arme-*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 16 vol. 1

ariete ſacrificaverit, credito vexiſſe Phrixum: [1] ſive id animal; ſeu navis inſigne fuit. Ceterum directa utrimque acie, Parthus *imperium Orientis, claritudinem Arſacidarum; contraque* [2] *ignobilem Iberum mercenario milite*, [3] diſſerebat: Pharaſmanes, *integros ſemet à Parthico dominatu; quanto majora peterent, plus decoris victores; aut ſi terga darent, flagitii atque periculi laturos.* ſimul horridam ſuorum aciem, picta auro Medorum agmina; hinc viros, inde prædam oſtendere. Enimvero apud Sarmatas non una vox ducis: ſe quiſque ſtimulant, *ne pugnam per ſagittas inirent, impetu & cominus præveniendum.* Variæ hinc bellantium ſpecies; cum Parthus ſequi vel fugere pari arte ſuetus, diſtraheret turmas, ſpatium ictibus quæreret: Sarmatæ [4] omiſſo arcu, quo

Armenio Theſſalo, profectum uſque ad mare Caſpium: Ὡς, inquit, μαρτυρεῖ τά τε Ἰασόνεια, καὶ ἄλλα ὑπομνήματα: *ſicut teſtantur Iaſonéa, & alia monumenta.* Iaſonéa, acceperim ſacella aut templa Iaſonis honori. Iuſtinus XLII. *Iaſoni totus fere Oriens, ut conditori, divinos honores templaque conſtituit.* Quem etiam vide ſuper hoc reditu in Colchos, Medea rurſum adſumpta; ut hic noſter tetigit. *Lipſius.*

1 *Sive id animal, ſeu navis inſigne fuit.*] Sic de Minotauro, ſic de tauro qui Europam avexit, ſic de equo Trojano fabulantur. Vide Strabonem lib. 11. & de Durateo equo Servium in 2 Æneid. *Muretus.*

2 *Ignobilem Iberum mercenario milite diſſerebat.*] Malim hercle, *ignobilem Iberum, mercenarium militem diſſerebat.* Acidalius.

3 *Diſſerebat.*] Magis pro ſententia eſſet, *differebat. Lipſius.*

4 *Omiſſo arcu quo brevius valent.*] Non enim diu ſolebant arcu præliari, ſed brevi temporis ſpatio, primis ſcilicet congreſſibus. *Pichena.* Lucem huic & aliis Taciti locis, in quis de Sarmatarum armatura & pugnandi ratione agitur, fœnerari poſſunt hæc Tuberonis Dalmatæ, accuratiſſimi prudentiſſimique ſcriptoris: *Sarmatæ*, inquit, *& his finitimi, Thraceſque atque Illyrici, quoniam corpora munimento ferreo tegere non ſolent, paucique admodum loricis ex annulis utuntur, magis agilitate, quam vi aperta, pugnant in equis. Nec corpore erecto, uti cataphractis mos eſt equitibus, adverſam cuſpidem excipiunt: verum ſubducunt ſeſe occurrenti, ſpiculo aut umbone equeſtris ſcuti illud repellunt: nec ſinunt in ſcutum, quod per ſe operis levitate ac duritia ictum vix recipit, ferrum adigi. Quippe illæ gentes clypeos nervis decuſſatim conſciſſis, atque in fila redactis, addito vitro contuſo ac glutino, corio inſuper injecto, ita muniunt, ut fere ferro inpenetrabiles reddant. Circumactis itaque equis conſultoque lanceis projectis, gladios ſtringunt.* l. 21. Hiſtoriar. ſui temporis. Locum totum deſcripſi, quia is auctor in paucorum manibus eſt. *Boxhornius. Quo brevius valent*, puta quam Parthi. hi enim ex propinquo invalidi, quæ res P. Ventidio de illis victoriam dedit. Frontinus Strateg. 2, 2. *adeo ſe admo-*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 16 vol. 1

quo brevius valent, contis gladiiſque ruerent. [1] modo equeſtris prœlii more, [2] frontis & tergi vices; aliquando, ut conſerta acies, corporibus & pulſu armorum pellerent, pellerentur. Jamque & Albani Iberique prenſare, detrudere, ancipitem pugnam hoſtibus facere. Quos ſuper, eques, & propioribus vulneribus pedites adflictabant. Inter quæ Pharaſmanes Orodeſque dum ſtrenuis adſunt, aut dubitantibus ſubveniunt, conſpicui, eoque gnari, clamore, telis, equis concurrunt: inſtantius Pharaſmanes; nam vulnus per galeam adegit, nec iterare valuit, prælatus equo, & fortiſſimis ſatellitum protegentibus ſaucium. Fama tamen occiſi [3] falſo credita, exterruit Parthos, victoriamque conceſſere.

36 Mox Artabanus [4] tota mole regni ultum iit. peritia locorum,

vit, ut ſagittas, quibus ex longinquo uſus eſt, cominus applicitus eluderet. Florus lib. 4,9. *paſſus eſt hoſtem caſtris ſuccedere, donec abſumpto jactus ſpatio adimeret uſum ſagittarum.* Valerius Flaccus Argon. 2. *Iam brevis & telo volucri non utilis aër.* Gronovius.

1 *Modo equites tres prælii more.*] Caſtigavi, *modo equeſtris prælii more.* Rhenanus. V. C. habet: *modo equites tres prælii more*, pro, *equeſtris prælii more*, ut eſt in vulgatis. Sed lectio libri manuſcripti videtur mendoſa. Cum vulgata confirmetur loco Livii, apud quem ita legitur lib. 21. *Minime equeſtris modo pugnæ* &c. Quod ideo dictum eſt à Livio, quoniam equitibus, ut Polybius ait, neque convertere ſe, neque iterum in hoſtem procurrere licebat. *Vrſinus.*

2 *Frontis & tergi vices.*] Scribo, *vice.* & ſententiam expedio. A Salluſtio eſt, qui in hiſtoriis: *More equeſtris prælii, ſumptis tergis, atque redditis.* Et in Iugurtha: *Quibus illi freti, non uti equeſtri prœlio ſolet, ſequi, dein cedere: ſed advorſis equis concurrere, implicare, ac perturbare aciem.* Frontis & tergi vice. id eſt, alterna mutatione modo frontis modo tergi. *Lip.*

Frontis & tergi vices.] Id eſt, viciſſitudines. Exaudiendum autem verbum, *erant.* Muretus. Sententia expedita eſt, quamvis omnem excludamus emendationem: qua non opus auctori, qui peculiariter ſæpe uſurpat accuſativum quam abſolutum. Supra cap. 33. fuit: *Adequitare caſtris, infenſare pabula; ac ſæpe, modum obſidii, ſtationibus cingebat.* Similes locutiones occurrent lib. 1. Hiſt. cap. 44. lib. 2. Hiſt. 78. lib. 3. Hiſt. 61. 4 Hiſt. 18. & 19. aliiſque ut alias oſtendemus. nam iſthæc modo præcipitamus vere ex tempore: adeo quidem ut ne relegendi quidem conceſſa facultas. *Gruterus.* Nolim mutare *vice* cum Lipſio. Facit vulgatum eundem ſenſum, & æque expeditum. Nec aliter ſtructura ad Taciti morem. qui verba ſæpe ſubintelligi vult, ut hic, *frontis & tergi vices eſſent*, vel *facerent.* Acid.

3 *Falſo credita.*] Lego, *dedita.* vel *didita.* At Ioſephus revera occiſum eum tradit lib. XVIII. *Lipſius.*

4 *Vltimi* id peritia.*] Niſi quid de-

fit

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 16 vol. 1

corum, ab Iberis melius pugnatum. nec ideo abſcedebat, ni contractis legionibus Vitellius, & ſubdito rumore tamquam Meſopotamiam invaſurus, metum Romani belli feciſſet. Tum omiſſa Armenia, verſæque Artabani res: inliciente Vitellio, *dẽſererent regem ſævum in pace, & adverſis prœliorum exitioſum.* Igitur Sinnaces, quem ante infenſum memoravi, patrem Abdageſem, [1] alioſque occultos conſulit, & tunc continuis cladibus promptiores ad defectionem trahit: adfluentibus paulatim, qui metu magis quam benevolentia ſubjecti,

ſit (nec puto hercle, quoniam tota hac narratione belli externi conciſus Tacitus) commodo reſtituemus: *regni ultum iit. peritia l. a. l. m. pugnatum.* Amat ita loqui noſter, & Salluſtius: *Quam maxima cura ultum ire injurias feſtinat.* Lipſius.

Tota mole regni ultimi.] Conciſus eſt ſerio noſter in hac externi belli narratione: nec mirum, præſertim cum ſuppreſſa de contextu prodeant; reſpice ad hæc, lib. 15. ann. *Non ea imperatoris habere mandata, Corbulo: periculo legionum commotum è provincia egreſſum:* nonne hic ſiletur, *reſpondit?* lege quæ ſequuntur. Eod. lib. *At Vologeſis ad Corbulonem miſſi nuntii, detraheret caſtella trans Euphraten, amnemque ut omnium medium faceret.* quid hic? *poſtulabant.* Pariter ex his: *mox Artabanus tota mole regni ultimi,* emergit, *adfuit.* & ex his, *id peritia locorum,* erumpit, *prælium,* quæ omnia in proclivi ſunt: nam paulo ante Cornelius egit de Orode filio Artabani, qui juſſu patris jam adverſus Iberos pugnaverat, & victus fuerat. Hæc autem, *tota mole regni ultimi,* ſignificant Hyrcanos & Bactrianos, *dum ipſe poſitis adverſus Hyrcanos diſcordiis, vires intimas molemque belli ciet.* Et, *an interiora regni ſui peteret, haud dubie potentior auctor præſens futurus ultimis gentibus impigre bellum capeſſendi.* Quibus adſtipulatur Curtius lib. 5. *Vltima regni adhuc intacta eſſe.* Et lib. 4. in *Mediam, Hyrcaniam, Bactra, & Indos Oceani accolas quando aditurum?* Quamobrem in noſtro brevitatem miror, caſtigationes non moror: non enim Thucydidem damnamus, ejuſque verba obliteramus, propterea quod aſtricta, & conciſa ſint. Κορινθίων ἦ Ξενοκλείδης ὁ Εὐθυκλέους πέμπτος αὐτός. quo in loco Scholiaſtes. αὐτὸς ἀντὶ τοῦ πρῶτος. Dixiſſet alius: *quinque Corinthiorum duces aderant, quorum præcipuus erat Xenoclides filius Euthyclis.* Salinerius. Corrupte vulgo, *regni ultimi.* Lipſius egregie correxit, Tacito ipſo volente, qui ſæpe ita loqui amat lib. 4. *Neque dux Romanus ultum iit.* lib. 12. *eamque injuriam excidio ipſius ultum iturum.* lib. 15. in princ. *ſpretum Arſacidarum faſtigium ire ultum volens.* & eod. lib. *contumelias ultum ibat.* Clara etiam, licet brevis, mihi videtur iſta narratio. Ait enim, Artabanum tota mole regni veniſſe, ut ultionem ſumeret ex Iberis. eos peritia locorum victores fuiſſe. Is nec ideo abſcedebat, niſi metu Vitellii coactus. *Pichena.*

1 *Occultos conſulit.*] Scribo, *conligit.* Lipſius.

Alioſque occultos conſulit.] Vſus eſt Tacitus hoc verbo ſupra, ut ad eum locum notavimus. Quod vero obſcurius videretur, Faernus pro eo, repone-

jecti, repertis auctoribus ſuſtulerant animum. Nec jam aliud Artabano reliquum, quam ſi qui externorum, corpori cuſtodes aderant, ſuis quiſq; ſedibus extorres, quis neque boni intellectus, neque mali cura, ſed mercede aluntur, miniſtri ſceleribus. His adſumptis, in longinqua & contermina Scythiæ fugam maturavit, ſpe auxilii; (quia Hyrcanis Carmaniſque per adfinitatem innexus erat) atque interim poſſe [1] Parthos abſentium æquos, præſentibus mobiles, ad pœnitentiam mutari.

37 At Vitellius profugo Artabano, & flexis ad novum regem popularium animis, hortatus Tiridatem *parata capeſſere*, robur legionum ſociorumque, ripam ad Euphratis ducit. Sacrificantibus, cum hic more Romano [2] Suovetau-

ponebat, *conſcios*, vel potius ad vulgatam ſcripturam, *conſilii*. Nos putamus nihil mutandum eſſe. *Vrſinus*. Ferri poteſt, *conſulit*, ut intelligatur, Sinnacem in conſilium ſuper illa defectione adhibuiſſe Abdageſem patrem, alioſque occultos amicos. Man. tamen, *conſilit*. Pichena. An non melius *occulto?* Lipſius etiam pro *conſulit* ſcribit *conligit*, quod vix accipio. Promptius *conciliat*. Sed mirum ni Tacitus ſic ſcripſit. *Patrem Abdageſem alioſque, occultos conſilii, & tunc continuis cladibus promptiores*. Ait eos conſilium defectionis occulte apud ſe habuiſſe: poſt repertis auctoribus animum detexiſſe. Verum hoc, ſi quid aliud, certo puto. *Occultus conſilii*, ut *manifeſtus conſilii*, *cogitationis*, (cujus exemplum ex lib. 15. paulo ante dedimus) *flagitii*, *ambitionis*, *vanitatis*, paſſim in Tacito. *Acidalius*. Vir doctiſſimus *occultos conligit*. Puto fuiſſe *occultos conſilii*. ſicut dicimus *ambiguum conſilii* H. 2, 83. H. 4, 21. & volunt hoc ſequentia, *& tunc continuis cladibus promptiores*. adhuc occultaverant conſilium ſuum, ſed cladibus regis elato animo proferunt. *Freinſh*.

1 *Parthos abſentium æquos*.] Prorſus idem conſilii datum, & ſucceſſu ſimili, regi Chilperico, ratione item pari, in Francia. Vide Aimoinum lib. I. cap. VII. *Lipſius*.

2 *Suovetaurilia daret, ille equum*.] De Suovetaurilibus dico ad lib. IV. Hiſtoriarum. De equo res ſic habet. Sollennis Perſarum victima Soli, equus. Iuſtinus: *Solem unum eſſe deum Perſæ credunt, & equo eidem deo ſacratos ferunt*. Xenophon lib. IV. περὶ Κύρου ἀναβάσ. Καὶ ἵππον ὃν εἰλήφει παλαιότερον, δίδωσι (Ξενοφῶν) τῷ κωμάρχῃ ἀναθρέψαντι καταθῦσαι, ὅτι ἤκουσεν αὐτὸν ἱερὸν εἶναι τοῦ ἡλίου, δεδιὼς μὴ ἀποθάνῃ. Et lib. VIII. Κύρου παιδείας. Πρῶτον μὲν ἤγοντο τῷ Διῒ ταῦροι πάγκαλοι εἰς τέσσαρας, μετὰ δὲ τούτους, ἵπποι ἤγοντο θῦμα τῷ ἡλίῳ. Idemque Pauſaniæ in Laconicis notatum. At de amne, nihil nobis lectum. Sed & aliis gentibus victima, equus. Apud Romanos, Marti. Feſtus, in Equus. Et apud Myſios: Florus: *Illi ſtatim ante aciem immolato equo, concepere votum, &c.* Apud Maſſagetas, item Soli. Strabo lib. XI. Θεὸν δὲ ἥλιον μόνον ἡγοῦνται, τούτῳ δὲ ἱπποθυτοῦ-

σι.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 16 vol. 1

vetaurilia daret, ille [1] equum placando amni adornaſſet; nuntiavere accolæ, *Euphratem, nulla imbrium vi, ſponte & immenſum attolli; ſimul albentibus ſpumis* [2] *in modum diade-*

σι. Pugnat cum ſuperioribus, quod idem Strabo lib. xv. de Carmanis ſcribit: Ὄνον τε θύουσι τῷ Ἄρει, ὃν Πέρσαι σέβονται θεῶν μόνον. Alii enim Perſis Solem, quem Mithram dicunt, deum unicum tribuunt, non Martem, ut hic (per oblivionem forte) Strabo. *Idem.*

Suovetaurilia daret.] Corruptus locus eſt; ut reponendum ſuſpicer, *Solitaurilia.* Sunt hæc ſacrificia, quibus tres diverſæ hoſtiæ immolantur, *taurus, aries, verres:* ſic dicta, quod integri corporis hæc animalia ſint. *Solum* Oſca lingua *totum* ſignificat, Feſtus. hinc *Solopychium* Catullo. Erunt fortaſſe quibus nihil immutandum videbitur, ut vox ſit compoſita à *ſue, ove* & *tauro.* Sed certe nimis inſolens eſt compoſitio. *Alciatus.* Scribendum, *ſue, ove, Taurilia daret.* Sic enim Livius quoque loquitur lib. I. *Ibi inſtructum exercitum omnem ſue, ove, Taurilibus luſtravit.* Tametſi in omnibus editionibus, quæ hodie extant, vulgo pro *Taurilibus* corrupte legitur, *tauriſque tribus luſtravit.* Verum nos ſinceram iſtam lectionem deprehendimus in volumine manuſcripto, quod huc miſit Clar. vir Reinhardus à Rietpur, Borbetomagenſis eccleſiæ decanus. *Ludorum Taurilium* rurſus meminit Liv. lib. 9. *Ludi Taurilia per biduum facti religionis cauſa.* Rhenanus. Luſtrabatur exercitus mactatis ſue, ove, tauriſque: ut auctor eſt Livius lib. I. inde nomen compoſitum fuit à Corn. *Suovetaurilia.* Ferrettus. *Sunt,* ait Pompejus, *qui putent ex tribus hoſtiis nomen incluſum,* ſue & ove, cum ſolido tauro, & omnium trium vocabulis confuſis, dici *Suovetaurilia,* quibus in hoc loco Vitellius, ut Livii lib. I. Servius Tullius exercitum luſtravit. Idem & Marti *Suovetaurilibus* piaculum fieri, ſcribit, lib. 7. Sed Alciato nimis inſolens illa compoſitio videtur. Ego cenſeo pro ſacrificiis, quæ diverſis hoſtiis fierent, neceſſaria diverſa nomina fuiſſe, admittoque ubi verre, ariete, & tauro operatum erit, nomen *Solitaurilia,* quod potuerunt veteres dixiſſe, *Veraritaurilia:* Sed ubi ſue, ove, & tauro factum, non video, quæ ſit inſolentia nominis factitii, præſente nota ſignati. Quare nihil è vulgari ſcripto immutandum videtur. *Vertranius.* Plutarc. de Lucullo. ἔθυσε δὲ καὶ τῷ Εὐφράτῃ ταῦρον διαβατήρια. Vox uſitata Xenophonti, & Thucydidi. Livius lib. I. *Inſtructum exercitum omnem, Suovetaurilibus luſtravit.* Dionyſius lib. 4. eadem de re. καθαρμὸν αὐτὸν ἐποιήσατο, ταύρῳ, καὶ κριῷ, καὶ τράγῳ. Lego, κάπρῳ. Et addit, durare ad ſuam uſque ætatem. Aſconius in Divinat. *Iidem completo quinquennio Vrbem luſtrabant, & Solitaurilia ſacrificia,* (lego *Suovetaurilia*) *de ſue, ove, tauro faciebant.* Tacitus lib. 4. hiſtor. *Tum Helvidius Priſcus Prætor, præeunte Plauto Æliano Pontifice, luſtrata bove* (lego, *ſue, ove*) *tauriſque area, & ſuper cæſpitem redditis extis.* Muretus.

1 *Equum placando amni.*] Eo ſcilicet, quod Poëta monet, *Ne detur celeri victima tarda deo.* Vertranius.

2 *In modum diadematis.*] Ad diadematis formam aſpicit: quam, ſi vacat, à me cape. Diadema commune olim inſigne regum, non aliud quam faſcia tenuis cingens caput. Seneca: *Vides illum Scythiæ Sarmatiæve regem inſigni capitis decorum? ſi vis illum æſtimare, totumque ſcire qualis ſit, faſciam ſolve. multum mali ſub illa latet.* Florus libro III. *Ipſe veſte purpurea, argenteoque baculo, & regium in*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 16 vol. 1

diadematis ſinuare orbes; *auſpicium* [1] *proſperi tranſgreſſus.* quidam callidius interpretabantur, *initia conatus ſecunda, neque diuturna: quia eorum quæ terra cœlove portenderentur, certior fides; fluminum inſtabilis natura, ſimul oſtenderet omina, raperetque.* Sed ponte navibus effecto, tramiſſoque exercitu, primus Ornoſpades multis equitum millibus in caſtra venit: exſul quondam, & Tiberio, cum Dalmaticum bellum conficeret, haud inglorius auxiliator, eoque civitate Romana donatus. mox repetita amicitia regis, multo apud eum honore, præfectus campis, qui Euphrate & Tigre inclutis amnibus circumflui, Meſopotamiæ nomen acceperunt. Neque multo poſt, Sinnaces auget copias: & columen partium Abdageſes, gazam & paratus regios adicit. Vitellius oſtentaſſe Romana arma ſatis ratus, monet Tiridaten primoreſque; hunc, *Phrahatis avi & altoris Cæſaris, quæ utrobique pulchra, meminerit:* illos, *obſequium in regem*, *reverentiam in nos*,

in morem fronte redimita. Atque ea faſcia, alba. Tacitus hic: *Albentibus ſpumis, in modum dadematis.* Silius lib. XVI. de Iuba rege.

—— regnique inſigne vetuſti
Geſtat læva decus, cinguntur tempora vitta
Albenti.

Plinius: *Regibus apum in fronte macula, quodam diademate candicans.* Ab hac cauſſa, *quidam è turba* (apud Suetonium in Iulio, cap. LXXIX.) *ſtatuæ Cæſaris coronam lauream candida faſcia præligatam impoſuit:* quaſi diadema illi attribuens. Et apud Valerium l. VI. cap. II. Pompejo *candida faſcia crus alligatum habenti, Favonius, Non refert, inquit, qua in parte corporis ſit diadema.* Corrige Egeſippum, belli Iudaici lib. II. cap. I. *Quid enim ſella aurea, allatumque diadema, niſi regni forent inſignia?* & ſcribe, *albatumque.* Apud Perſas paullo aliter. quibus nec omnino candidum diadema, nec capiti nudo circumplexum, ſed Cidari ſive Tiaræ. Xenophon libro VIII. *Habebat Cyrus diadema circum Tiaram, uti & cognati ejus idem inſigne ferebant.* Curtius libro III. *Cidarim Perſæ vocabant regium capitis inſigne. hoc cærulea faſcia diſtincta albo circuibat.* Quæ verba ἐξ ἐπιπολῆς, pronuncio parum ſana. Damnat ipſe Curtius, lib. VI. de Alexandro: *Itaque purpureum diadema diſtinctum albo, quale Darius habuerat capiti circumdedit, veſtemque Perſicam ſumpſit.* Si purpureum, quomodo cæruleum? nec ſane cærulum colorem inter regios aut Principales legi. An illic ſcribendum, *coccinea faſcia?* an, *hoc cæruleum?* ut inſigne capitis tali colore fuerit, non faſcia ipſa. De medicina enim certa alius viderit: non hic mihi cognomen Sullæ. *Lipſius.*

1 *Proſpere transgreſſus.*] Malim, *proſperi.* Rhenanus.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 16 vol. 1

nos, decus quiſque ſuum & fidem [1] *retinerent.* exin cum le-
gionibus in Syriam remeavit. Quæ duabus æſtatibus 38
geſta conjunxi, quo requieſceret animus à domeſticis
malis. Non enim Tiberium, quamquam triennio poſt
cædem Sejani, quæ ceteros mollire ſolent, tempus, pre-
ces, ſatias, mitigabant, quin incerta vel abolita pro
graviſſimis & recentibus puniret. Eo metu Fulcinius
Trio ingruentis accuſatores haud perpeſſus, [2] ſupre-
mis tabulis multa & atrocia in Macronem ac præcipuos
libertorum Cæſaris compoſuit; ipſi *fluxam ſenio mentem,*
[3] *& continuo abſceſſu, velut exſilium* objectando. Quæ ab
heredibus occultata, recitari Tiberius juſſit: patien-
tiam libertatis alienæ oſtentans, & contemptor ſuæ in-
famiæ; an ſcelerum Sejani diu neſcius, [4] mox quoquo
modo dicta vulgari malebat, veritatiſque, cui adulatio
officit, per probra ſaltem gnarus fieri. Iiſdem diebus
Granius Martianus ſenator à C. Graccho majeſtatis
poſtulatus, vim vitæ ſuæ attulit. Tatiuſque Gratianus
prætura functus, lege eadem extremum ad ſupplicium
damnatus. Nec diſpares [5] Trebellieni Rufi, & Sextii 39
Paconiani exitus. Nam Trebellienus ſua manu ceci-
dit;

1 *Retinerent.*] Ita Manuſcriptus. vulgo, *retineret.* Pichena.

2 *Supremis tabulis.*] Quæ teſtamentorum licentia adeo recepta, ut plerique ingeniorum petulantiam non alio velo exercerent. Ita Fabricius Vejento *multa & probroſa in patres & ſacerdotes compoſuit, iis libris quibus nomen Codicillorum dederat,* ait Tacitus lib. XIV. Et ab hac mente in Auguſto Suetonius cap. LVI. *Iocis quoque quorumdam invidioſis aut petulantibus laceſſitus, contradixit edicto. Et tamen de inhibenda teſtamentorum licentia, ne Senatus quidquam conſtitueret, interceſſit.* Ab hac, inquam, mente. nec virum doctum, C. Sigonium, quiſquam audiat corrigentem, *de inhibenda ſcommatorum licentia.* Enimvero exempla hujus libertatis in extrema tabula habebis in Tacito plura. Et hæc autem & quæ ſequuntur, tantum non ad verbum convertit Dio: addito, Trionem vita interfeciſſe ſeipſum. quod neſcio an intellegi ſatis habuerit Tacitus; an expreſſum ab eo per ignaviam deſcribentium exciderit. *Lipſius.*

3 *Et continuo abſceſſu.*] Faernus legebat: *Et continuum abſceſſum.* Vrſinus.

4 *Mox quoquo modo dicta.*] Et hoc ex Man. Antea, *quoque modo.* Irrepſit idem error lib. 14. *Pichena.*

5 *Trebellieni Rufi.*] Illius, qui prætura functus, tutor à Senatu liberis Co-
tyis

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 16 vol. 1

dit; Paconianus in carcere, [1] ob carmina illic in principem factitata, ſtrangulatus eſt. Hæc Tiberius non mari, ut olim diviſus, neque per longinquos nuntios accipiebat, ſed [2] urbem juxta; eodem ut die vel noctis interjectu, litteris conſulum reſcriberet: quaſi aſpiciens undantem per domos ſanguinem, aut [3] manus carnificum. Fine anni [4] Poppæus Sabinus conceſſit vita, modicus originis, principum amicitia conſulatum ac triumphale decus adeptus: maximiſque provinciis [5] per quatuor & viginti annos impoſitus; nullam ob eximiam artem, ſed quod par negotiis, neque ſupra erat.

40 Q. Plautius Sex. Papinius Coss. ſequuntur. [6] Eo anno, * neque quod L. Aruſejus morte adfecti forent, adſuetudine malorum ut atrox advertebatur: ſed exter-

nyis Thraciæ regis datus fuit. lib. II. ſupra. *Lipſius.*

1 *Ob carmina illic in principem factitata.*] Video eſſe qui tranſponant, *ob carmina in Principem factitata, illic ſtrangulatus eſt.* Quaſi carmina extra carcerem facta. Fallunt, falluntur que. Ante triennium enim hic Paconianus in carcere fuit, & quia indicium profeſſus erat, retentus: donec carmina exitium illi maturavere. Lege initium libri hujus. *Idem.*

Carmina illic in principem.] Malim ſic ſcriptum, *Ob carmina in principem factitata, illic ſtrangulatus eſt.* Hic vero Sextus Paconianus, nomine Pagoniani ſupra memoratus eſt, pro C. & G. litterarum affinitate. Idem fortaſſe dicitur Sueton. Tib. 61. *Paconius majeſtatis reus*, utique ob carmina in principem emiſſa: cujus de cauſa Tiberius ſcripſit Senatui, ut de pœna Paconii quamprimum ſtatueret. *Vertranius.*

2 *Vrbem juxta.*] Tuſculi, aut in Albano. Dio. *Lipſius.*

3 *Manus carnificum.*] Sic melius in Man. *manus*, quam in vulgatis, *manum.* Pichena.

4 *Poppæus Sabinus conceſſit vita.*] Sua ſponte, non fato. Vide Dionem. *Lipſius.*

Conceſſit vita.] Dio ἥδιςα προαπηλλάγη πρὶν τινα αἰτίαν λαβεῖν. *Lipſius, Sponte non fato.* Non ſequor. *Muretus.*

5 *Per quatuor & viginti annos.*] At Tiberius XXIII. tantum annos imperavit. Præterea his ipſis provinciis Pomponius Labeo ſub Tiberio octo annos præfuerat, ut paulo ante in hoc libro vidimus. Quare de hoc loco amplius cogitandum cenſeo. Dio ait toto prope Tiberii principatu. *Muretus.*

6 *Eo anno, neque quod L. Aruſejus.*] Deſunt non dubie propria aliquot nomina eorum qui damnati occiſique. Vertranius labentem locum immiſſa voce fulcit, *Eo anno neque quod alii, neque quod L. Aruſejus.* ſed tibicine non bono. *Lipſius.*

Neque quod L. Aruſejus.] Aldi judicio quædam hic verba deſunt. Forſan ſic habuit Cornelius: *neque quod alii, neque quod L. Aru.* &c. Hæc opinor, ut veriſimile eſt, inculcatas conjunctiones, & ſequentia, *L.* & *A.* rejectas ab exſcribente: & licet illa, *neque*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 16 vol. 1

terruit, quod [1] Vibulenus Agrippa eques Romanus, cum peroraſſent accuſatores, [2] in ipſa curia depromptum ſinu venenum hauſit; prolapſuſque ac moribundus, feſtinatis lictorum manibus in carcerem raptus eſt, fauceſque jam exanimis laqueo vexatæ. Ne Tigranes quidem Armenia quondam potitus, ac tunc reus, nomine regio ſupplicia civium effugit. At C. Galba conſularis, & [3] duo Blæſii voluntario exitu cecidere: [4] Galba, triſtibus Cæſaris litteris provinciam ſortiri prohibitus; Blæſiis ſacerdotia integra eorum domo deſtinata, convulſa, diſtulerat: tunc ut vacua contulit in alios. quod ſignum mortis intellexere, & exſecuti ſunt. Et [5] Æmilia Lepida, quam juveni Druſo nuptam [6] retuli, crebris criminibus maritum inſecuta, quamquam [7] inteſtabilis, tamen impunita agebat, dum ſuperfuit

pater

que quod alii, chirographo deficiant, neceſſaria tamen ex eo conſtat, quod legitur ubique, *morte adfecti forent*. Cæterum auctoris ſenſus eſt: Malis ferendis aſſueti leviter necem & aliorum & L. Aruſeji, quamvis atrocia facta, ferebant. Sed tandem facinus novum animis terrorem injecit, quod Vibulenus, &c. *Vertranius*. Suſpicabar: *quod L. Aruſeji morte adfecti forent, adſ. m. ut atrox advertebat*. Particulam *neque* tolero. Videtur enim compendium in ſermone, ſignificans: *non dico alia, ſed neque*. *Lucios* autem *Aruſejos* intelligo patrem una cum filio. Idque erat exemplum non inter vulgaria ponendum, & quod invidiam conflare poſſet: quemadmodum quod Octavianus ſtatuit in Aquilios Floros, Sueton. cap. 13. & Dio lib. 51. *Advertebat* eſt convertebat in ſe ac movebat hominum oculos, & linguas, aut ſaltem arcanas iracundias. Vt lib. 2. *octo aquilæ ſilvas petere & intrare viſæ advertere imperatorem*. Et ſic belle eadem vox eâdem inclinatione ad utrumque verbum ſubauditur. *Advertebat* homines, ut *exterruit* homines. *Gronovius*.

1 *Vibulenus Agrippa.*] Vibilius dicitur Dioni. *Lipſius*.

2 *In ipſa curia depromptum.*] Dio, ἐν δακτυλίῳ ῥοφήσας. *Muretus*.

3 *Duo Blæſii.*] Forte legendum, *duo Blæſi*, qui filii Blæſi erant, Blæſi, inquam, illius de Tacfarinate triumphatoris, qui Sejano avunculus fuit. *Aurelius*. Scripſerim; *duo Blæſi*. quos ex eo, quod de convulſa eorum domo ſubjicit, credam fuiſſe filios Blæſi, qui Sejani avunculus fuit; cujuſque tangit exitum ſup. 5, 7. *Freinsh.*

4 *Galba triſtibus Cæſaris litteris.*] Frater eſt illius, qui poſtea Princeps. Suetonius: *Cajus attritis facultatibus urbe ceſſit, prohibituſque à Tiberio ſortiri anno ſuo Proconſulatum, voluntaria morte obiit.* Lipſius.

5 *Æmilia Lepida, quam juveni Druſo nuptam rettuli.*] Nuſquam id in his libris ſcriptum. *Lipſius*.

6 *Retuli.*] In iis libris, qui perierunt. *Muretus*.

7 *Inteſtabilis.*] Ἄτιμος. *Muret.*

1 Cli-

pater Lepidus; poſt à delatoribus corripitur, ob ſervum adulterum: nec dubitabatur de flagitio. ergo
41 omiſſa defenſione, finem vitæ ſibi poſuit. Per idem tempus [1] Clitarum natio Cappadoci Archelao ſubjecta, quia noſtrum in modum deferre cenſus, pati tributa adigebatur, in juga Tauri montis abſceſſit: locorumque ingenio ſeſe contra imbelles regis copias tutabatur; donec M. Trebellius legatus à Vitellio præſide Syriæ cum quatuor millibus legionariorum, & delectis auxiliis miſſus, duos collis, quos barbari inſederant (minori *Cadra*, alteri *Davara* nomen eſt) operibus circumdedit: & erumpere auſos, ferro; ceteros, ſiti ad deditionem coëgit. At Tiridates volentibus Parthis [2] Nicephorium & [3] Anthemuſiada, [4] ceteraſque urbes, quæ Macedonibus ſitæ, Græca vocabula uſurpant, Halum-

1 *Clitarum natio Cappadociæ, Archelao ſubjecta.*] Male vulgo, *Citarum.* Iidem Clitæ, Cilices, non Cappadoces dicuntur ab eodem Tacito lib. XII. *Nec multo poſt agreſtium Cilicum nationes, quibus Clitarum cognomentum eſt.* Ideo hic legerim, *Clitarum natio, Cappadoci Archelao ſubjecta.* Nam Cilicia cognomento Trachea, proprios reges habuit ad tempora Veſpaſiani. Cave enim de Archelao acceperis Cappadocum rege, qui pridem mortuus, & regnum ejus in provinciam redactum. Neſcio tamen an hic Archelaus ejus filius fuerit: ideo Cappadox dictus. Poſtea à Pichena monitum, in ſcripto ſic etiam eſſe. *Lipſius.*

Scytharum natio.] Legend. *Clitarum*, quæ gens in Cilicia. *Muret.*. Male vulgo, *Citarum natio Cappadociæ.* Emendavit Lipſius, & fere Man. congruit, qui habet: *Cietarum natio Cappadoci Archelao:* licet ſupra litteram *i* à recentiori manu addita fuerit littera, *e*, tanquam *Cappadociae* legendum eſſet. *Pichena.*

Archelao ſubjecta.] Filio ejus Archelai, qui rex Cappadocum evocatus Romam litteris Tiberii, ibi mortuus erat, C. Cæcilio, L. Pomponio Coſſ. ut vidimus lib. 2. Ejus regnum in formam provinciæ redactum erat Tiberio Cæſare III. Germanico II. Coſſ. *Muretus.*

2 *Nicephorium.*] Alio nomine *Conſtantina*, prope Edeſſam urbs. *Stephanus.* Muretus.

3 *Anthemuſiada.*] Sic & Apollonius appellat. Eſt urbs Syriæ. *Muretus.* Plinius lib. 5. cap. 24. *Iungitur præfectura Meſopotamiæ ab Aſſyriis originem trahens, in qua Antemuſia & Nicephorium oppida.* Aurilius.

4 *Cæteraſque urbes quæ Macedonibus ſitæ.*] Faernus legebat, *à Macedonibus ſitæ.* Vrſinus. Immittenda forte præpoſitio, *quæ à Macedonibus ſitæ.* Lib. 3. *Vrbemque Philippolim à Macedone Philippo ſitam.* Cenſuit & Muretus ita. Poſſit ſane abeſſe, niſi ambiguitatem pareret. Nam alio ſenſu ſunt illa exempla lib. 1. *Et veterem aram Druſo ſitam disjecerant.* lib. 4. *Pergamenæ*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 16 vol. 1

lumque & Artemitam Parthica opida recepit, certantibus gaudio, qui Artabanum Scythas inter eductum ob ſævitiam exſecrati, come Tiridatis ingenium Romanas per artes ſperabant. Plurimum adulationis Seleucen- 42
ſes induere, civitas potens, ſepta muris, neque [1] in barbarum corrupta, ſed [2] conditoris Seleuci retinens. Trecenti opibus, aut ſapientia delecti, ut ſenatus: ſua populo vis: & quoties concordes agunt, ſpernitur Parthus; ubi diſſenſere, dum ſibi quiſque contra æmulos ſubſidium vocant, accitus in partem, adverſum omnes valeſcit. Id nuper acciderat Artabano regnante, qui plebem primoribus tradidit ex ſuo uſu. nam [3] populi imperium juxta libertatem; paucorum dominatio regiæ libidini propior eſt. Tum adventantem Tiridaten extollunt veterum regum honoribus, & quos recens ætas largius invenit: ſimul probra in Artabanum fundebant, [4] *materna origine Arſacidem, cetera degenerem.* Tiri-

menos (eo ipſo nitebantur) ade Auguſto ibi ſita, ſatis adeptos creditum. Acidalius.

1 *In barbarum corrupta.*] Sic lib. 5. hiſtor. *aucto in barbarum cognomento.* Aurelius.

2 *Conditoris Seleuci retinens.*] Seleuci Nicatoris. prius vocabatur *Olbia* & *Hyria*. Muretus.

3 *Populi imperium juxta libertatem.*] Thucyd. lib. 3. in Orat. Theb. Ἡμῖν μὲν γὰρ ἡ πόλις τότε ἐτύγχανεν, οὔτε κατ' ὀλιγαρχίαν ἰσόνομον πολιτεύουσα, οὔτε κατὰ δημοκρατίαν. ὅπερ δέ ἐστι νόμοις μὲν καὶ τὸ σωφρονεστάτῳ ἐναντιώτατον, ἐγγυτάτω δὲ τυράννου, δυναστεία ὀλίγων ἀνδρῶν εἶχε τὰ πράγματα. Sic & Demoſthenes ait: *natura inimica eſſe democratiam, & tyrannida.* Muretus.

4 *Materna origine Arſacidem.*] Potius crediderim eſſe legendum, *paterna origine.* Vix enim eſt, ut alium regnare paſſuri fuerint Parthi. at de materni generis inæqualitate, nihil ſane apud eos novum. Notatur eo modo etiam Vologeſes à noſtro. Inf. 12, 44. *materna origine ex pellice Græca ortus.* Sic Otho quoque inf. H. 2, 50. *maternum genus impar habuit.* & Iugurtha apud Salluſt. 11. deſpicitur fratri Hiempſali, *quia materno genere impar erat.* Fuit ergo Artabanus Arſacides familia, hoc eſt, *paterno* genere. Certe & deſcendentes ejus Arſacidæ vocantur 12, 10. 12, 14. quod neſcio qua alia cauſa poſſet. Sed quod dixi Parthos non fuiſſe toleraturos cujuſquàm imperium niſi Arſacidæ, tangit noſter 6, 31. ubi dicit Roma petiviſſe regem, *quia neminem gentis Arſacidarum ſummæ rei imponere poterant.* & mox addit, opus eſſe, ad movendos nempe Parthorum animos, *ut genus Arſacis ripam apud Euphratis cerneretur.* Strabo quoque confirmat, lib. 16. dum aſſerit Phraatem ſuæ ſecuri-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 16 vol. 1

Tiridates rem Seleucenſem populo permittit. Mox conſultans *quonam die ſolennia regni capeſſeret?* litteras Phrahatis & Hieronis, qui validiſſimas præfecturas obtinebant, accipit; *brevem moram* precantium. Placitumque *opperiri viros præpollentis:* [1] atque interim Cteſiphon ſedes imperii petita. ſed ubi diem ex die prolatabant, multis coram & adprobantibus, [2] Surena patrio more
43 Tiridatem inſigni regio evinxit. Ac ſi ſtatim interiora, ceteraſque nationes petiviſſet; oppreſſa cunctantium [3] dubitatio, & omnes in unum cedebant: adſidendo

curitatis cauſa (& ut noſter ait *fidei popularium diffiſum*) filios ſuos obſides Auguſto tradidiſſe; quod intelligeret his amotis neminem ſibi eſſe metuendum, quia Parthi Arſacidarum ita amantes eſſent, ut alios Reges nollent. Non autem ſatis ſibi caviſſet filiis amotis, ſi pro Arſacidis, & propterea regni capacibus habuiſſent etiam eos, qui domum iſtam materno genere contingerent: facile enim intellectu eſt eorum tum plurimos in regno remanſiſſe. Artabanus autem iſte exerte dicitur *Arſacidarum è ſanguine* ſup. 2, 3. & certe niſi fuiſſet, poſteri ejus non obtinuiſſent imperium, ut ſane credamus, quod tamen fruſtra fecerimus, eum id vi tenuiſſe. Et ſane ita fere moribus obtinuit apud Orientem, ubi validiſſima regum auctoritas ſemper fuit, ut una aliqua familia regni capax crederetur. nota res eſt de Perſis, de Turcis hodie. Sic & apud Sidonios nemo *patrio more in id faſtigium recipiebatur, niſi regia ſtirpe ortus*, ut memorat Curtius 4, 1. *Freinshemius.*

1 *Cteſiphon ſedes imperii.*] Vt Herodianus ait, ἔνθα ἦν τὰ βασίλεια τῆς Παρθυαίας. Ea urbs, ſive pagus potius vicinus Seleuciæ. Strabo: Πλησίον δ' ἔςι κώμη Κτησιφῶν λεγομένη, μεγάλη· ταύτην δ' ἐποιοῦντο χειμάδιον οἱ τῶν Παρθυαίων βασιλεῖς. Plinius: *Cteſiphontem juxta tertium ab ea lapidem in Chalonitide condidere Parthi.* Et conditorem ejus Vardanem regem facit Ammianus, libro XXIII. Pugnat tamen iis Procopius lib. II. De bello Perſico: *Apud Aſſyrios civitates duæ maximæ ſunt Seleucia & Cteſiphon Macedonum ædificia.* De urbis hujus ſitu, & duplici munitiſſima arce, lege Gregorium Nazianzenum, Orat. IV. in Iulianum. *Lipſius.*

Atque interim Cteſiphon.] Apud Aſſyrios duæ civitates maximæ erant, *Seleucia, & Cteſiphon*, ut Procopius lib. 2. de bello Perſico teſtatur. At Cteſiphonte reges hibernare conſueverant. Strabo. *Muretus.*

2 *Surena patrio more.*] Surenas Parthorum eſſe magiſtratus magnæ dignitatis nemo ambigit, quippe qui à rege proximum locum tenerent. Ammianus lib. 24. *Surena poſt regem promeritæ dignitatis.* Et alibi vocat *dignitatis ſecundæ poſt regem.* Et à Surena caput Craſſi ad Orodem Parthorum regem tranſmiſſum eſt. quem Strabo vocat imperatorem Parthorum. *Aurelius.*

3 *Dubitatio & omnes.*] Forte rectius, *oppreſſa cunctantium dubitatione, omnes* &c. nec enim facile reperias ſubaudiri in tali oratione ſubjunctivum vel imperfectum: nam de indica-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 16 vol. 1

do caſtellum, in quod pecuniam & pellices Artabanus contulerat, dedit ſpatium exuendi pacta. Nam Phrahates, & Hiero, & ſi qui alii [1] delectum capiendo diademati diem haud concelebraverant, pars metu, quidam invidia in Abdageſen, qui tum aula, & novo rege potiebatur, ad Artabanum vertere. Iſque in Hyrcanis repertus eſt, [2] inluvie obſitus, & alimenta arcu expediens. ac primo tamquam dolus pararetur, territus, ubi data fides *reddendæ dominationi veniſſe*, adlevatur animum, & *quæ repentina mutatio?* exquirit. Tum Hiero *pueritiam Tiridatis* increpat; *neque penes Arſacidem imperium, ſed inane nomen apud imbellem externa mollitia, vim in Abdageſis domo.* Senſit vetus regnandi, [3] falſos in amore, odia non fingere. nec ultra moratus quam dum Scytharum auxilia conciret, pergit properus, & præveniens inimicorum aſtus, amicorum pœnitentiam: neque exuerat pædorem, ut vulgum miſeratione adverteret. non fraus, non preces, nihil omiſſum, quo ambiguos inliceret, prompti firmarentur. Jamque multa manu, propinqua Seleuciæ adventabat; cum Tiridates ſimul fama atque ipſo [4] Artabano perculſus, diſtrahi conſiliis, iret contra, an bellum cunctatione tractaret. Quibus prœlium & feſtinati caſus placebant, *disjectos & longinquitate itineris feſſos, ne animo quidem ſatis ad obſequium coaluiſſe* diſſerunt, *proditores nuper hoſteſque ejus, quem rurſum foveant.* Verum Abdageſes *regrediendum in Meſopotamiam* cenſebat,

dicativo præſenti, quem vocant, vulgatum eſt. *Freinsh.*

1 *Delectum capiendo diademati diem non concelebraverant.*] Faernus legebat: *Delectum capiendo diademati diem navi* (vel ut eſt in v. c. *navi diem*) *non concelebraverant.* Vrſinus. Scripſi *delectum capiendo diademati diem haud concelebraverant*; quia in MS. eſt, *haci*, Vulgo *non.* Pichena.

2 *Inluvie obſitus.*] Vt Philoctetes apud poëtam *configens tardus celeres, ſtans volantes.* Muretus.

3 *Falſos in amore odia non fingere.*] Aurelius Victor Schotti in Conſtantino M. *Quippe humanæ mentes fruſtratæ boni ſpe, aſperius offenduntur, cum mutato rectore flagitioſo ærumnarum vis manet.* Gronovius.

4 *Artabano percuſſus.*] Reponendum, *perculſus.* Rhenanus.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 16 vol. 1

bat, *ut amne objecto, Armeniis interim Elymæiſque & ceteris à tergo excitis, aucti copiis ſocialibus, & quas dux Romanus miſiſſet, fortunam tentarent.* Ea ſententia valuit, quia plurima auctoritas penes Abdageſen, & Tiridates [1] ignavus ad pericula erat. ſed fugæ ſpecie diſceſſum; ac principio à gente Arabum facto, ceteri domos abeunt, vel in caſtra Artabani: donec Tiridates cum paucis in Syriam revectus, [2] pudore proditionis omnes exſolvit.

45 [3] Idem annus gravi igne urbem adficit, deuſta parte Circi, quæ Aventino contigua, ipſoque Aventino. quod damnum Cæſar ad gloriam vertit, [4] exſolutis domuum & inſularum pretiis. [5] Millies ſeſtertium ea munificentia conlocatum; tanto acceptius in vulgum, quanto modicus privatis [6] ædificationibus. Ne publice quidem niſi duo opera ſtruxit, [7] templum Auguſto, & ſcenam Pompejani theatri: [8] eaque perfecta contemptu ambitionis, an per ſenectutem, haud dedicavit. ſed æſtimando cujuſque detrimento quatuor progeneri Cæſaris: [9] Cn. Domitius, Caſſius Longinus, M. Vinicius,

1 *Ignavus ad pericula.*] Sic M S. at vulgo, *ignarus.* Pichena.

2 *Pudore proditionis omnes exſolvit.*] Hiſt. lib. 3. *Donec Priſcus & Alphenus, deſertis caſtris ad Vitellium regreſſi, pudore proditionis cunctos exſolverent.* Idem.

3 *Idem annus.*] Prope eodem tempore Tiberis ita obundavit, ut per plana urbis navigatum ſit. Dio. Frequens olim urbi utrumque malum, inundatio & incendium. *Muretus.*

4 *Exſolutis domuum & inſularum pretiis.*] Suetonius hoc factum eſſe ait, cum mons Cælius conflagravit, de quo dictum lib. 4. *Muretus.*

5 *Millies ſeſtertium.*] Sunt vicieſquinquies centena millia Philippicum. Egregia munificentia, & quam mirum eſt Suetonio non dictam, aut neglectam. Nam ubi ex propoſito de hac re, Tiberii cap. XLVIII. *Publice munificentiam bis omnino exhibuit, propoſito millies H S. gratuito in triennii tempus; & rurſus dominis inſularum, quæ in monte Cælio deflagraverant, pretio reſtituto.* Sed utraque hæc munificentia præivit, & in Tacito narrata eſt: hæc poſterior, & inſignis, Suetonium effugit. *Lipſius.*

6 *Ædificationibus. Ne publice.*] Auctoris genius hic eſt ut ejuſmodi orationem continuet: itaque ſic potius diſtinguendum: *ædificationibus, ne publice.* Freinsh.

7 *Templum Auguſto.*] Vide Sueton. cap. XLVII. in Tiberio, & c. XXI. Calig. qui leviter diſſentit. Ille enim ſemiperfecta opera fuiſſe ait, quæ noſter perfecta. *Lipſius.*

8 *Eaque perfecta.*] Suetonius imperfecta relicta eſſe ſcribit. *Muretus.*

9 *Cn. Domitius.*] Pater Neronis, qui

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 16 vol. 1

cius, Rubellius Blandus delecti, additusque nominatione conſulum P. Petronius. Et pro ingenio cujuſque quæſiti decretique in principem honores. quos omiſerit receperitve, in incerto fuit, ob propinquum vitæ finem. Neque enim multo poſt ſupremi Tiberio conſules, Cn. Acerronius C. Pontius, magiſtratum occepere, nimia jam potentia Macronis, qui gratiam C. Cæſaris numquam ſibi neglectam, acrius in dies fovebat. impuleratque [1] poſt mortem Claudiæ, quam nuptam ei rettuli, uxorem ſuam Enniam immittendo, amore juvenem inlicere, pactoque matrimonii vincire, nihil abnuentem [2] dum dominationis apiſceretur. Nam etſi [3] commotus ingenio; ſimulationum tamen falſa, in
ſinu avi perdidicerat. Gnarum hoc principi, eoque du- 46
bitavit de tradenda Rep. primum inter nepotes, quorum Druſo genitus, [4] ſanguine & caritate propior, ſed nondum pubertatem ingreſſus: Germanici filio robur juventæ, vulgi ſtudia, eaque apud avum odii cauſſa. Etiam de Claudio agitanti, quod is compoſita ætate bonarum artium cupiens erat, imminuta mens ejus obſtitit. Sin extra domum ſucceſſor quæreretur, ne memoria Auguſti, ne nomen Cæſarum in ludibria & [5] contumelias verterent, metuebat. quippe illi non perinde curæ gratia præſentium, quam in poſteros ambitio. Mox

qui poſtea imperavit, ex Agrippina, Germanici filia. *Sueton.*

1 *Poſt mortem Claudiæ.*] Iuniæ Claudillæ, M. Silani, viri nobiliſſimi filiæ. Suetonius, & hic ſup. hoc ipſo libro. *Muretus.*

2 *Dum dominationis apiſceretur.*] Liber vetus *papiſceretur.* Lego, *dominationis ſp. apiſceretur*, hoc eſt, *ſpem apiſceretur.* Muretus. Suſpicor legendum, *dominationem*, ut idem error fuerit, de quo monui in principio l. 3. Niſi forte ſuſpicemur, proprium fuiſſe Tacito, ſecundum caſum jungere verbo, *adipiſci*, ut lib. 3. *ad ea arma, quis Ser. Galba rerum adeptus eſt*, quod certe non crediderim. Vide etiam quæ lib. 12. notavi ad verba, *dum adipiſcerentur dominationes.* Pichena.

3 *Commotus ingenio.*] Non muto *commotus* illud. Verum enim de ingenio tali. Sed ad hunc locum valde etiam apte ſcribi poſſe *commodus* quidam contendebat. quaſi ad obſequium facilis. *Acidalius.*

4 *Sanguine & caritate.*] Oberat enim matris impudicitia. *Muretus.*

5 *Contumelias verterent.*] Ex Man. repo-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 16 vol. 1

Mox incertus animi, feſſo corpore, conſilium cui impar
erat, fato permiſit; jactis tamen vocibus, per quas in-
telligeretur providus futurorum. Namque Macroni
non abdita ambage, [1] *Occidentem ab eo deſeri, Orientem
ſpectari* exprobravit. Et C. Cæſari forte orto ſermone
L. Sullam inridenti; *omnia Sullæ vitia, & nullam ejuſdem
virtutem habiturum* prædixit. ſimul crebris cum lacry-
mis minorem ex nepotibus complexus, truci alterius
vultu; *Occides hunc tu,* inquit, *& te alius.* Sed graveſcen-
te valetudine, nihil è libidinibus omittebat, [2] in patien-
tia firmitudinem ſimulans; [3] ſolituſque eludere medi-
corum artes, atque eos qui poſt triceſimum ætatis an-
num ad internoſcenda corpori ſuo utilia vel noxia,
47 [4] alieni conſilii indigerent. Interim Romæ futuris etiam
poſt Tiberium cædibus ſemina jaciebantur. Lælius
Balbus Acutiam P. Vitellii quondam uxorem majeſta-
tis

repoſui, *verterent*. Sæpiſſime n. à Tacito paſſive uſurpatum id verbum, pro verterentur. vulgo, *verteret*. Pichena.

1 *Occidentem ab eo deſeri.*] Gloria acuti dicti penes Pompejum, qui Sullæ abneganti triumphum confidenter dixit. Ὅτι τὸν ἥλιον ἀνατέλλοντα πλείονες, ἢ δυόμενον προσκυνοῦσιν. ὡς αὐτῷ μὲν αὐξανομένης, μειουμένης δὲ καὶ μαραινομένης ἐκείνῳ τῆς δυνάμεως: *Quod plures Solem orientem, quam occidentem adorarent. ſignificans, ſuam creſcere potentiam, illius vaneſcere & marcere.* Fons dicti ab eo, quod pleriſque populis religione receptum, ſalutare Solem orientem: ut alibi dicam. *Lipſius.*

2 *In patientia,*] Legendum, *impatientia*. Muretus.

3 *Solitus eludere.*] Tiberianum hoc apophthegma etiam Plutarchus inſeruit præceptis de valetudine tuenda; ſed corruptus, vereor, in numero: ἤκουσα Τιβέριόν ποτε Καίσαρα εἰπεῖν, ὡς ἀνὴρ ὑπὲρ ἑξήκοντα γεγονὼς ἔτη, τὸ προτείνων ἰατρῷ χεῖρα, καταγέλαστός ἐστιν. Nam poſt ſexageſimum annum ait, quod noſter triceſimum non dubie verius. Reſcripſerim, ὑπὲρ τριάκοντα ἔτη. juvante etiam Suetonio. *Valetudine proſperrima uſus eſt, quamvis à trigeſimo ætatis anno arbitratu eam ſuo rexerit, ſine adjumento conſilioque medicorum.* Lipſius.

4 *Alieni conſilii indigerent.*] Hæc eadem Suetonius in Tib. 68. *Quanquam à trigeſimo ætatis anno arbitratu eam ſuo rexerit, ſine adjumento conſiliove medicorum.* Atqui noſter non ſibi conſtat, quippe qui paulo poſt ſic dicat: *Erat medicus arte inſignis, nomine Charicles, non quidem regere valetudines principis ſolitus, conſilii tamen copiam præbere.* Hanc ne rem oblitam Cornelio dicemus? non auſim: dicerem potius Tiberium ex pluribus, quæ ſibi à Charicle præirentur, id legiſſe, quod optimum ſibi videretur: quaſi nonnulla ex multis ſeligendo non ſequeretur conſilium Chariclis: *conſilii tamen copiam præbere.* Saliner.

3 Vn-

tis poſtulaverat; qua damnata, cum præmium accuſatori decerneretur, Junius Otho tribunus plebei interceſſit. [1] unde illis odia, mox Othoni exſilium. Dein multorũ amoribus famoſa Albucilla, cui matrimonium cum [2] Satrio Secundo conjurationis indice fuerat, defertur impietatis in principem. connectebantur ut conſcii & adulteri ejus, Cn. Domitius, Vibius Marſus, L. Arruntius. de claritudine Domitii ſupra memoravi. Marſus quoque vetuſtis honoribus, & inluſtris ſtudiis erat. Sed *teſtium interrogationi, tormentis ſervorum Macronem præſediſſe*, commentarii ad ſenatum miſſi ferebant; nullæque in eos imperatoris litteræ ſuſpicionem dabant, invalido ac fortaſſe ignaro, ficta pleraque ob inimicitias Macronis notas in Arruntium. Igitur Domi- 48
tius defenſionem meditans; Marſus tamquam inediam deſtinaviſſet, produxere vitam: Arruntius cunctationem & moras ſuadentibus amicis, *Non eadem omnibus decora* reſpondit. *ſibi ſatis ætatis. neque aliud pœnitendum, quam* [3] *quod inter ludibria & pericula anxiam ſenectam toleraviſſet, diu Sejano, nunc Macroni, ſemper alicui potentium inviſus; non culpa, ſed ut flagitiorum impatiens. Sane paucos & ſupremos principis dies poſſe vitari; quemadmodum evaſurum imminentis juventam? An cum Tiberius poſt tantam rerum experientiam, vi dominationis convulſus & mutatus ſit; C. Cæſarem vix finita pueritia, ignarum omnium, aut peſſimis innutritum, meliora capeſſiturum Macrone duce? qui ut deterior ad opprimendum Sejanum delectus, plura per ſcelera Remp. con-*

1 *Vnde illis odia.*] Id eſt Balbo, & Othoni. illi apud Senatum populumque: huic, apud dominantes. *Pichena.* Immo ipſis inter ſeſe. quæ Balbus exſecutus eſt accuſando & damnando Othonem. *Gronovius.*

2 *Satrio Secundo.*] Ille idem eſt, qui ſupra cliens Sejani, & nunc, ut apparet, ejus everſor. *Lipſius.*

3 *Ludibria & pericula.*] Scriptus codex, *pericularia.* An *pericula varia? Idem.*

Quod inter ludibria & pericula anxiam.] M S. *quod inter ludibria, & pericularia anxiam*: quod ſibi velit neſcio. *Pichena.* Forte, *& pericula tot anxiam.* Gronovius.

conflictaviſſet. proſpectare jam ſe acrius ſervitium, eoque fugere ſimul acta & inſtantia. Hæc vatis in modum dictitans, venas reſolvit. Documento ſequentia erunt, bene Arruntium morte uſum. Albucilla inrito ictu à ſemet vulnerata, juſſu ſenatus in carcerem fertur. Stuprorum ejus miniſtri, *Graſidius Sacerdos prætorius ut in inſulam deportaretur; Pontius Fregellanus amitteret ordinem ſenatorium;*
49 *& eadem pœna in Lælium Balbum* decernuntur. [1] id quidem à lætantibus, quia Balbus [2] truci eloquentia habebatur, promptus adverſum inſontes. Iiſdem diebus Sex. Papinius conſulari familia, repentinum & informem exitum delegit, jacto in præceps corpore. cauſſa ad matrem referebatur, [3] quæ pridem repudiata, adſentationibus atque luxu [4] perpuliſſet juvenem ad ea, quorum effugium non niſi morte inveniret. Igitur accuſata in ſenatu, [5] quamquam genua patrum advolveretur,

[1] *lu-*

1 *Id quidem à lætantibus.*] Dele, *à.* Non enim vult à lætantibus decretas pœnas: ſed eas pœnas lætantibus fuiſſe, id eſt gratas in alios. Simili forma & ſenſu lib. 15. *Hæc atque talia plebi volenti fuere.* Quanquam hic Taciti locus alias aliter legitur, pro *volenti, volentia*, Salluſtianum in morem. Sic Hiſt.4. *Multiſque ſuſpicionibus volentia plebi facturus habebatur.* Nonius in voce *volentia.* Et Tacitus neſcio quoto libro hiſtor. *Muciano volentia ſcripſere.* Sed & in alterum modum ſæpe Salluſtius, unde noſter imitatus hic forte, & Annal. lib. 1. *Vt quibuſque bellum invitis, aut cupientibus erat.* Acidalius.

2 *Truci eloquentia habebatur promptus adverſus inſontes.*] Incolumitati ſententiæ nihil prorſus abſcederet, quamquam reſecarentur, *habebatur promptus.* Gruterus.

3 *Qua quidem repudiata.*] Vide quæ in Variis ſcribimus lib.1, cap.12. & Gul. Canterum lib.6, cap.2. *Muretus.*

4 *Perpuliſſet juvenem ad ea.*] Intellegit inceſtum ſimile, quale objectum Ciceroni in Tulliolam. de quo infami ſermone Servius ad illud Virgil. *Hic thalamum invaſit nata.* Lipſius.

5 *Quanquam genua patrum advolveretur.*] Diſſentio de caſtigatione, & de interpretatione. Moveor quod mater pœnam debitam non evaſit, licet patrum miſericordiam captaverit: *quanquam genua patrum advolveretur,* &c. *urbe tamen in decem annos prohibita eſt.* At inceſtus manifeſti præcipites dabantur de ſaxo Tarpejo. Hoc libro: *Marius defertur inceſtaſſe filiam.* Cujus ergo eſt rea facinoris, edicat noſter: *adſentationibus atque luxu* &c. hoc eſt, erat hæc mulier ſumtuoſa, adſentabaturque juveni, qui luxu diffluebat: quamobrem in eas, ob æs alienum, anguſtias redactus eſt, ut omnia præ morte ſibi eſſe poſt putarit. Addicebantur enim creditoribus, qui ſolvendo non erant. Gell. 20, 1. *addici namque nunc & vinciri mul-*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 16 vol. 1

[1] *luctumque communem, & magis imbecillum tali ſuper caſu feminarum animum*, [2] aliaque in eundem dolorem mœſta & [3] miſeranda diu ferret, urbe tamen in decem annos prohibita eſt, donec minor filius lubricum juventæ exiret. Jam Tiberium corpus, jam vires, nondum diſ- 50
ſimulatio deſerebat. idem animi rigor, ſermone ac vultu intentus, quæſita interdum comitate, quamvis maniſeſtam defectionem tegebat. mutatiſque ſæpius locis, tandem apud promontorium Miſeni conſedit, [4] in villa, cui L. Lucullus quondam dominus. illic eum adpro-

multos videmus. A qua re ſic homines abhorrebant, ut Cæſar ipſe vir animi tam erecti, fere de vita deſperaverit. Suet. cap. 13. *In qua reputans magnitudinem æris alieni* &c. Nonnulli etiam Græci (ne id mirum videatur) pauperiem cicuta vitavere. Ælian. lib. 4. c. 23. variar. hiſt. Quid Apicius elegantiſſimus Helluonum? Is cum ſcire vellet quænam profudiſſet quæque ſibi ſuperaſſent, cognito ſibi tantum reliqua eſſe ducenta & quinquaginta millia aureorum, deſpondit animum, & quaſi fame periturus attulit ſibi vim, teſte Xiph. in Tib. Quamvis autem mater iſta non dubie rea filii mortis eſſet, attamen non ſe deſerebat, ſed miſericordiæ conciliandæ accidebat ad genua patrum, diuque, id eſt, prolixa, & continua oratione ferebat, ſive dicebat: ſe venia ſaltem dignam eſſe ob luctum, quem parentes ex filiorum morte capiunt: maxime quod feminæ non mediocriter ut viri, ſed præter modum lætentur aut doleant. Cæterum ſacræ literæ docent matres acerbius, quam patres lugere filiorum mortes. Pſalm 35. Huc uſque fide Beroaldi & Pichenæ ſecuti ſumus codices Florentinos, qui Corbejæ inventi, & ad Leonem P. M. delati, nunc Florentiæ ſervantur: quorum ſi lectionem non uſquequaque propugnavimus, nos vires non animus defecere: hinc vulgatis inhærebimus. *Salinerius*. Certe materni doloris ſignificatio ab hac flebili oratione abeſſe non debebat. Forte illam τὸ *magis* tegit. Et vix eſt, quo id poſſit referri. Suſpicor itaque legendum: *Luctumque communem, & matris, imbecillum tali ſuper caſu fœminarum animum, aliaque in eundem dolorem mæſta & miſeranda differeret*, vel *differret*, ut vult Lipſius, vel *diu ferret*. ut habent hactenus editiones. Nam *ferre* Latinis idem eſt, quod, *loqui*. Vnde, *ut ferunt*, *ferunt*, & quæ ejus generis plura alia, ſicut apud alios, ita hunc leguntur. *Boxhornius*.

1 *Luctumque communem*.] Anne etiam, *lectum?* Lipſius.

2 *Aliaque in eundem dolorem mæſta*.] Accipiam Lipſii *differret*. Sed quid vult *in eundem dolorem*? An potius *colorem?* Sic videtur, id eſt ejuſdem modi, ut tacite ſimulata hæc omnia innuat. Cave tamen mutes. Nam ſic loquitur noſter lib. XI. *Et ſecuta ſunt Claudii verba in eandem clementiam*. Acidalius.

3 *Miſeranda diu ferret*.] Emendo, *miſeranda differret*, conjunctis vocibus quas diduxerant. *Lipſius*.

4 *In villa, cui L. Lucullus*.] De ea fere his verbis Plutarchus in Mario: *Villam in Miſenenſi Marius amœnam & mollius exſtructam poſſidebat, quam deceret virum militarem & tot bello-*

rum

propinquare ſupremis, tali modo compertum. erat medicus arte inſignis, nomine Charicles, non quidem regere valetudines principis ſolitus, conſilii tamen copiam præbere. Is velut propria ad negotia digrediens, & [1] per ſpeciem officii manum complexus, pulſum venarum attigit. [2] neque fefellit. nam Tiberius incertum an offenſus, tantoque magis iram premens, *inſtaurari epu-*

Sueton: Tib: cap: 68: Valetudine prosperrima usus est, quamvis a tricesimo aetatis anno arbitratu eam suo rexerit, sine adiumento consiliove medicorum.

neq fefellit. Tiberium qui sentiebat sub ista specie sibi tentari venas a medico.

rum victorem. Eam ajunt LXXV. ∞. *denarium emiſſe Corneliam, nec multo poſt L. Lucullum quingentis millibus denarium & ducentis. Tantum brevi luxuria crevit, & civitas invaluit in abundantes opes.* Idem.

1 *Per ſpeciem officii.*] Neſcio an, *per ſpeciem oſculi.* Ea quidem mens, Suetonius: *cum manum ſibi oſculandi cauſſa apprehendiſſet.* Idem.

2 *Neque fefellit : nam Tiberius.*] Quo pacto incertum an offenſus, ſi iræ profunda diſſimulatio, erat genuina veraque nota, quando ille acrius iraſceretur? Tac. 2. Ann. *Scaurus cui implacabilius iraſcebatur ſilentio tranſmiſit.* Non pauci huc direxiſſent plauſtra caſtigationum, quos inter ſi nomen profiterer, non inepte (reor) ſic emendaſſem: *haud incertum an offenſus, tantoque magis iram premens* at ſolitum eſt æquor navigandum, ut brevia prætervecti, portum teneamus: verum quam falſus animi Egnatius, qui in ſuis ad Sueton. Caſtig. credit ſe recepiſſe in bene fida ſtatione: *nec fefellit* Tiberium, qui offenſus ac eo magis iram ſimulans. modus iræ Tiberii conjici poterat ſi plus minuſve incaluiſſet: ad hæc faciunt quæ adduximus è noſtro, *Scauro cui implacabilius.* at ſi nec vultu, nec verbis af fectus prodidiſſet, quis aſſeverare poterat eum rem advertiſſe, iramque diſſimulaſſe? quod hic evenit. τὸ *fefellit* παθητικῶς eſt accipiendum, hoc ſenſu. Charicles tacto venarum pulſu, falſus non eſt Tiberium jam fini propinquare: vel ſtudio brevitatis omittitur, *aſtutia*, vel aliquid ſimile: nimirum commentum non fefellit Chariclem: quibus hæc reſpondent: *Charicles tamen labi ſpiritum nec ultra biduum duraturum Macroni firmavit.* at *nam* ornatus ſeu continuationis gratia poſitum eſt. Terent. Andr. *Nam is poſtquam ex ephebis exceſſit Soſia Liberius vivendi fuit poteſtas.* Ad ultimum hæc eſt Cornelii mens. Tiberius (nec certum an aſtutiam cognoviſſet, eoque iram diſſimulaſſet) integrari convivium juſſit. De illis autem qui τὸ *fefellit* Tiberio attribuunt, libenter quæſierim, divini ne ſint, vel ſi abnuunt, unde hujuſmodi collegerint, quandoquidem Tiberii mores inprimis eorum interpretationes averſantur. *Salinerius.* Cenſeo tollendam particulam *Nam* pro ſupervacua. Senſus id clare demonſtrat. Charicles per cauſam oſculandi manum Cæſaream tentavit venam: nec eum decepit judicium de valetudine principis. Nam Tiberius, inquit, dubium an indignatus & numquid ea de cauſa magis iram celans, ſed tamen juſſit apparari convivium, & diutius ſolito accubuit. Quis non videt τὸ *nam* eſſe ſupervacuum, & turbare ſenſum, qui ſine eo conſtat? Ergo putem mutandum eſſe τὸ *nam* in *eum*, ibique diſtingui, ut ſit, *pulſu venarum attigit neque fefellit eum.* Supple Chariclem. Deinde: *Tiberius incertum an offenſus. Harlaus.* Non magis hic opus plauſtris caſtigationum, quam plauſtris nugatum, quas ſæpe caſtigationibus opponit Salinerius. *Neque fefellit*, omnino

epulas jubet, diſcumbitque ultra ſolitum; quaſi honori abeuntis amici tribueret. Charicles tamen *labi ſpiritum, nec ultra biduum duraturum* Macroni firmavit. inde cuncta conloquiis inter præſentes, nuntiis apud legatos & exercitus feſtinabantur. [1] Decimo ſeptimo Kal. Aprilis interclusa anima, creditus eſt [2] mortalitatem expleviſſe. Et multo gratantum concurſu, ad capienda imperii primordia C. Cæſar egrediebatur. cum repente adfertur, *redire Tiberio vocem ac viſus, vocarique qui recreandæ defectioni cibum adferrent.* pavor hinc in omnes; & ceteri paſſim diſpergi, ſe quiſque mæſtum aut neſcium fingere: Cæſar in ſilentium fixus, à ſumma ſpe, noviſſima exſpectabat: Macro intrepidus, *opprimi ſenem injectu multæ veſtis*, jubet, [3] *diſcedique ab limine*. Sic

[1] Tino vult intelligi *Tiberium*, non *Chariclem*. Neque latuit, inquit; neque hoc egit ita caute, ut Tiberius non ſentiret dolum & arcana ſua tentari. Argumentum hujus rei & Charicles & qui circa erant interpretabantur, quod tenuit hominem quaſi cœna viatica proſecuturus, & apparatis epulis ſecum diſcumbere juſſit, & ſolito longius in triclinio duravit, ut eum ambiguum redderet, ſeſeque firmiorem probaret, quam fortaſſis arteria promiſiſſet. Quidam gnari morum ejus, & quantopere nollet intima ſua noſci, etiam graviter offenſum dicebant, & ut hoc quoque diſſimularet, magis benignitatem & amici honorem fingere. Hinc apparet vis & neceſſitas particulæ, neque ad divinos eundum. *Gronovius.*

1 *Decimo ſeptimo Calendas April.*] Haud dubie, *Septimodecimo*, ut malebant antiqui. Neque aliter apud Suetonium ſcribendum & pronuntiandum cap. 73. *Gronovius.*

2 *Mortalitatem expleviſſe.*] Omnino. Itaque acutiſſime Seneca Conſol. ad Polyb. cap. 31. blandiens Claudio: *Dii illum deæque terris commodent: acta hic Divi Auguſti æquet, & annos vincat; ac quamdiu mortalis erit, nihil ex domo ſua mortale eſſe ſentiat.* Quem tamen locum nuper optimus Criticorum, auſus interpolare ex M S S. ſuis; me nolente. nam etiamſi Cæſar Senecæ præſens numen; haud ita tamen eſt, ut nihil habeat in corpore, obnoxium fato. Conſulatur Ovid. 14. met. 600. ubi meminit Æneæ; item 804. ubi Romuli, ſed & lib. 15. met. introducitur ab eodem poëta, Venus animam Cæſaris Iulii rapiens, *cæſo de corpore.* Verum hæc alterius ſunt loci. itaque manum abſtineo. Interea adeat lector Ciceronis libros de Scipionis ſomnio; & videbit generi humano veluti commodatos; non redire tamen, unde venerunt, niſi animæ exuvias poſuerint igne illo rogi ſupremo. *Gruterus.*

3 *Diſcedique ab limine.*] Iuſſit ſcilicet, ut qui in prætorio, vel prope cubiculum, officii gratia, liberti familiareſque, qui non conſcii nec fidi C. Cæſari erant, propere faceſſerent, tanquam principe jam mortuo. Sed ex

men-

[1] Tiberius finivit, [2] octavo & ſeptuageſimo ætatis an-
51 no. Pater ei Nero, & utrimque origo gentis Claudiæ, quamquam [3] mater in Liviam, & mox Juliam familiam, adoptionibus tranſierit. Caſus prima ab infantia ancipites. nam proſcriptum patrem exſul ſecutus, ubi domum Auguſti privignus introiit, multis æmulis conflictatus eſt, dum Marcellus & Agrippa, mox Cajus Luciuſque Cæſares, viguere. Etiam frater ejus Druſus proſperiore civium amore erat. Sed maxime in lubrico egit, accepta in matrimonium Julia, impudicitiam uxoris tolerans [4] aut declinans. Dein Rhodo regreſſus,

mente, ut ipſe, ac Cæſar ſecurius mortem ſeni accelerarent. *Pichena.*

1 *Tiberius finivit.*] Plinius vixiſſe illum ait annos ſeptuaginta octo, menſes quatuor. Dio ſeptuaginta ſeptem annos, quatuor menſes, & novem dies. *Muretus.*

2 *Octavo & ſeptuageſimo ætatis anno.*] Vel ut Victor, poſt ſeptuageſimum octavum annum & menſem quartum. Dio tamen anno toto diverſus ab iſtis, qui ait vixiſſe ἑπτὰ ϗ ἑβδομήκοντα ἔτη, ϗ μῆνας τέσσαρας, ϗ ἡμέρας ἐννέα. Et hercle verius, ſi Suetonio credendum & actis: qui natum Tiberium ponunt anno urbis DCCXII. Munatio & Lepido Coſſ. XVI. Kal. Decembres. mortuus autem eſt, conſenſu omnium, anno DCCXC. XVII. Kal. Aprilis. Quamquam & Dionis rationes non plane adeum calculum pariaveris. *Lipſius.*

3 *Mater in Liviam.*] Diſcrepat hoc inter auctores: neque enim mater Tiberii adoptata fuit, ſed avus maternus, autore illis verbis Tranquillo in Tib. 3. *Inſertus eſt & Liviorum familiæ, adoptato in eam avo materno.* Quod mihi fit veriſimilius, cum apud Vellejum lego, *Livius Druſus Iuliæ Auguſtæ pater.* & infra: *Livia nobiliſſimi & fortiſſimi viri Druſi Calidiani filia;* ubi ſic corrupte pro *Claudiani* ſcriptum, quale nomen ejus fuit, qui ducto genere ex Appio Claudio Pulchro, nomen Romano more adoptione inflexum haberet. Cæterum auctor noſter hujus Annalis initio dixit Auguſtam nobilitatis per Claudiam familiam & adoptione Liviorum Iuliorumque clariſſimæ: at verius quid ſit, alii in Cornelium proferant, ego in medium relinquo. Hæ ſunt ad priores quinque Annalium Cornelii libros ſcriptæ notæ: reſperſæ emendationibus, magis ex opinione & conjectura, quam ex fide librorum, quos manuſcriptos nobis legendi facultas fuerit. Neque opinor exemplar, quocum excuſi libri conferri poſſint, alibi quam Florentiæ extare: quod alter ex Medicæis Pontificibus maximis bibliothecam dedicaturus, ex urbe transferri curavit, cum illud prius in cænobio Corbejenſi repertum è Saxonia Quæſtor quidam Pontificius Romam ad Leonem x. detuliſſet. Exinde in patria Æmilius Ferrettus archetypum illum relegit, cujus ad inſtar libri omnes impreſſi ſunt. Neque vero mihi Florentia tranſeunti, viſis quibuſdam Pandectarum locis in Laurentii baſilica, amplius quicquam per otium videre licuit. *Vertranius.*

4 *Aut declinans.*] Toleravit in urbe,

ſus, [1] vacuos principis penates duodecim annis, mox rei Romanæ arbitrium tribus ferme & viginti obtinuit. Morum quoque tempora illi diverſa: [2] egregium vita famaque quoad privatus, vel in imperiis ſub Auguſto fuit: occultum ac ſubdolum fingendis virtutibus, donec Germanicus ac Druſus ſuperfuere. idem inter bona malaque mixtus, incolumi matre: [3] inteſtabilis ſævitia, ſed obtectis libidinibus, dum Sejanum dilexit, timuitve: poſtremo in ſcelera ſimul ac dedecora prorupit, poſtquam remoto pudore & metu, ſuo tantum ingenio utebatur.

be, & coram: declinavit, cum Rhodum ſeceſſit. *Lipſius.*

1 *Vacuos principis penates.*] Hoc eſt, nullis jam æmulis: quippe mortuis Marcello & Agrippa: moxque etiam Cajo Lucioque Cæſaribus. *Pichena.*

2 *Egregium vita famaque.*] Verba hæc, *egregium, occultum, ſubdolum*, ad quid referantur non video. Si ad vocem *tempora*, neſcio an apte dicatur, occultum ac ſubdolum tempus. Quid ſi intelligas, *egit*, ut Venturius monuit? Ego dubito an ſit legendum *egregius*, & deinde *occultus*, *ac ſubdolus*. Pichena. Quo reſpiciunt accuſandi illi caſus, *egregium, occultum, ſubdolum*? Non hercle habent, cum quo jungantur. ut habeant, ſcribam, dandi flexu, *egregio, occulto, ſubdolo*. Acid. At commode atque eleganter illa referri ad τὸ *tempus* docuimus Obſervationum 1, 2. *Gronovius.*

3 *Inteſtabilis ſævitia.*] Muretus *indeſtabilis ſævitia*. Vix abeſt quin vere. tum vagum inter bona malaque fuiſſe vult, mox in ſævitia ſtabilem & firmum. *Acidalius.* Adde lib. 5. c. 3. Sed cave vel ſic vel quidquam mutes. nam *inteſtabilis* deteſtabilis. *Gronovius.*

C. Cor-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 16 vol. 1

C. CORNELII TACITI
AB
EXCESSU DIVI AUGUSTI
ANNALIUM
LIBER SEPTIMUS.

BREVIARIUM LIBRI.

Valerius Aſiaticus fraude Meſſalinæ & Vitellii evertitur. Advocatis præmii modus pro patrocinio definitus. Parthorum res inteſtino regum diſcidio turbatæ. Ludi ſæculares Romæ editi. Litteræ tres novæ à Claudio repertæ: & ea occaſione de primis litteris. Italus Cheruſcis rex imponitur. Corbulo inferiori Germaniæ præficitur, & ipſam, militemque ſevere regit. Curtius Rufus triumphalia adſequitur: deque ipſo viro. De Quæſtorum munere & numero. Galliæ proceres jus plenum civitatis Romanæ adipiſcuntur, Patricii augentur, luſtrum conditur. Meſſallina impudiciſſima feminarum, amore vecors, C. Silio palam nubit. res ad Claudium defertur: qui in uxorem & adminiſtros libidinum, impulſu libertorum, animadvertit. Hæc geſta annis fere duobus,

C. VALERIO ASIATICO. M. VALERIO MESSALLA
A. VITELLIO. L. VIPSANIO. } Coss.

COMMENTARIUS.

Hunc librum ἀκέφαλον eſſe ne moneri quidem neceſſe eſt. Deſunt autem, à fine libri VI. ad hujus initium, res geſtæ annorum circiter decem. In quibus C. Caligulæ principatus in univerſum, & Claudiani imperii primores anni ſex perierunt. Olim adoleſcens contexui Cajanam hiſtoriam, & initia Claudii Corneliano exemplo ſtiloque. Diſtuli aut ſprevi edere: poſtea in migrationibus meis, ut alia quædam, periit mihi hic labor, fraude an caſu, non dicam. *Lipſius.*

1 Nam

1 Nam Valerium Aſiaticum bis conſulem, I
fuiſſe quondam [2] adulterum ejus credidit: pariterque hortis inhians, quos ille [3] à Lucullo cœptos inſigni magnificentia [4] extollebat, Suilium accuſandis utriſque immittit. Adjungitur [5] Soſibius Britannici educator, qui per ſpeciem benevolentiæ moneret Claudium, [6] *auri vim atque opes principibus infenſas: præcipuum auctorem*

1 *Nam Valer. Aſiaticum.*] Apparet hunc librum eſſe ἀκέφαλον. *Rhenanus.* Cum Romam veni, in bibliotheca Palatina, ab undecimo Annaliũ Cornelii libro, M S. unum & alterum nactus exemplar, utrunque relegi, aliquotque diebus otioſe tractavi, & quæ è rep. literaria fore credidi, ſuis locis ad libros ſequentes accommodavi. In utroque ſane chirographo acephalos liber hic eſt; ejuſdemque auctoris de motibus Germanorum & de oratoribus libelli deſiderantur. *Vertranius.*

2 *Adulterum ejus.*] Poppææ, ut apparet. *Lipſius.*

3 *A Lucullo cœptos.*] Libri vett. *à Lucullo emptos.* iidem *extollebat*, non quod Rhenano ſupponere viſum, *excolebat.* Luculliani horti infra ſæpius nominati: & in principis res pervenerunt, manſeruntque ad ætatem Trajani. De iis quidem Plutarchus: Ὅπου καὶ νῦν, ἐπίδοσιν τοιαύτην τῆς τρυφῆς ἐχούσης, οἱ Λουκουλλιανοὶ κῆποι, τῶν βασιλικῶν ἐν τοῖς πολυτελεστάτοις ἀριθμοῦν). id eſt: *Ex quo etiamnunc, tanta acceſſione facta ad luxum, horti Luculliani inter ſumptuoſiſſimas res principis cenſentur.* Id.

A Lucullo cœptos.] Manuſcriptus habet in margine, *emptos* quibuſdam magis placere. *Vertranius.* Florentinus codex habet, *cœptos*; non, *emptos*, ut editi, & M S S. alii, quos Lipſius vidit. Cœperat hortos illos Lucullus magnifice ædificare, nec perfecerat. In rem Aſiatici venerunt, iſque abſolvebat, extollebatque. Quid vero ad hiſtoriam pertineat, emeritne donone acceperit Aſiaticus? Abſurdum deinde à Lucullo emiſſe, cujus ne nepotes quidem noviſſe potuerit. Vide quæ infra adnotavi in verbis, *Lucullianos in hortos.* Pichena. Quomodo à Lucullo emerit, *illo qui nondum tempore natus erat?* Reducenda lectio vulgatior, *Lucullo cœptos*; cum ita quoque conſpiciatur in Medicæo, quem Curtius Pichena, in Covarruviano, quem Andreas Schottus contulere; uterque amicus non è multis mihi & Muſis. *Gruterus.*

4 *Extollebat.*] Scripſimus, *excolebat*, quemadmodum & editio vetus habet, ab exemplari manu deſcripto diſſentiens. *Rhenanus.*

5 *Soſibius.*] Neſcio an ille ſit, qui Arnobio nominatus libro IV. *Nam ab Hippocoontis liberis ipſum Soſibius Herculem cruciatum rettuliſſe pronunciat.* itemque Clementi Alexandrino, Ad gentes. Suidas etiam litteratoris meminit hoc nomine, in Σωσίβιος. *Lipſius.*

6 *Auri vim atque opes.*] In vulgatis eſt, *Caveri vim.* & turbant in reſtituendo loco Rhenanus & Maurus. Mihi veræ lectionis auctor Farneſianus liber in quo *cauri.* e. littera ſuperius adpicta: & hiſtoria ipſa, quoniam auri vis Aſiatico cauſſa necis. Dio: Ὁ δ᾽ Ἀσιατικὸς ἀφῆκε τὴν ἀρχὴν ὑπ᾽ αὐτοῦ τοῦ πλούτου, ὑφ᾽ οὗπερ καὶ ἀπέθανεν. & ſi otium eſt, adde reliqua, cum iis quæ apud Zona-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 16 vol. 1

Cæſaris. Caii. fateri. vid: Dio in fine lib: 59.

rem Aſiaticum interficiendi Cæſaris, [1] *non extimuiſſe in concione populi Romani fateri, gloriamque facinoris ultro petere.*

clarum

ram excerpta. *Auri vis*, optima dictio, quam iterum uſurpat noſter lib. XVI. *Specum altitudine immenſa, quo magna vis auri contineretur.* Quod Vertranius interpunctione juvari locum exiſtimat, *per ſpeciem b. moneret, Claudium caveret, vim atque opes.* quaſi Soſibius Aſiaticum monuiſſet, non Claudium: clare ſequentia aſpernantur. Denique quid hoc ſit, vim eſſe principibus infenſam? quaſi non cuivis etiam è plebe. Nam omnis certe vis, omnibus mala. *Idem.*

ADD. Repugnaverunt mihi quidam è ſupervacuo, in veriſſima emendatione. quam probet iis vel Ariſtoteles, IV. Polit. c. XI. Οἱ μὲν ἐν ὑπεροχαῖς εὐτυχημάτων ὄντες, ἰσχύος καὶ πλούτου, καὶ φίλων, καὶ τῶν ἄλλων τῶν τοιούτων, ἄρχεσθαι οὔτε βούλονται οὔτε ἐπίστανται: *Qui in affluentia fortunæ, virium, opum, & amicorum aliorumque talium, conſtituti ſunt: regi atque obedire neque volunt, neque norunt.* Ex quo vides, Soſibium nimis vere monuiſſe *aurum & opes Principibus infenſa.* Idem.

Caveri vim atque opes.] Codex Budenſis hic notatus erat, ut alias compluribus locis raſus; præſertim hoc XI. lib. quem conatus fuit quidam ex vulgatis editionibus caſtigare. Sed tamen ejus voluminis prior lectio ſic habebat, *caveri indeque opes* &c. Legerim ego, *Cavendas opes.* Rhenanus. Alias, *Caveret vim.* Ferrettus. Vexavit ingenium Beati diverſe ſcriptus hic locus. Equidem in iis, quæ à ſuperioribus pendent, etſi ſine illis conſtare liquido nihil poſſit; ſic tamen locum interpunctum, in plano ponere mihi videor, *moneret Claudium caveri, vim atque,* &c. id eſt, à Claudio caveret ſibi Valer. Aſiaticus reus cum Poppæa à Suillio delatus. *Vertranius.* Hæc ſic reſolvuntur; monuit Claudium ut caveret, *vim atque opes*; quibus Aſiaticus fretus erat, *principibus infenſas.* Alibi, *orabantque caveri inſidias mulieris ſemper atrocis.* τὸ *vis* non quæ infertur, ut opinatus eſt eruditiſſimus vir, ſed ea de qua noſter l. 2. ann. haud minus magnifica: *quam nunc vi Parthorum aut potentia Romana jubentur.* Veriſſima gnome, quæ ab his non infirmatur Ariſtotelis l. 4. Politic. οἱ μὲν ἐν ὑπεροχαῖς &c. ubi ἰσχύος καὶ πλούτου Latine melius verti non poſſunt quam *vis & opum.* Salinerius. Ne quis de Lipſii emendatione ambigat, teſtor in Flor. legi *Auri vim atque opes.* Pichena.

1 *Non extimuiſſe concionem.*] Ex ſcriptis legas, *non extimuiſſe concione populi Rom. fateri, gloriamque.* Id eſt, in concione. Quod autem ait præcipuum auctorem interficiendi Cæſaris Aſiaticum, addicit ei Seneca lib. II. De Tranq. cap. XVIII. *Ea referam quæ illum* (Cajum) *exitio dederunt: Aſiaticum Valerium in primis amicis habebat, ferocem virum & vix æquo animo alienas contumelias laturum. Huic in convivio, item in concione,* (Forte, *cognitione*, cum videlicet adſeſſor ei conſiliariuſque Aſiaticus eſſet,) *clariſſima voce, qualis in concubitu eſſet uxor ejus, objecit. Di boni, hoc virum audire, principem ſcire, & uſque eo licentiam perveniſſe, ut non dico conſulari, non dico amico, ſed tantum marito, princeps & adulterium ſuum narret & faſtidium?* Vide Ioſephum Antiquitũ Iudaicarũ l. XIX. c. I. circa finẽ. *Lip.*

Non extimuiſſe in concione pop. R. fateri.] In libro regis Corvini, quem ex Budenſi bibliotheca dono Iacobi Spigelii nactus ſum, neque erat *in concione*, ſed tantum *concionem*, neque verbum *fateri* illic comperi. Itaque ſuſpicor ſinceriorem lectionem eſſe, *non extimuiſſe concionem populi Rom. gloriamque facinoris ultro petere.* Rhenanus. Cum prætorianæ cohortes tumul-

clarum ex eo in urbe, [1] *didita per provincias fama, parare iter ad Germanicos exercitus; quando genitus Viennæ, multiſque & validis propinquitatibus ſubnixus, turbare gentiles nationes* [2] *promptum haberet.* At Claudius nihil ultra ſcrutatus, citis cum militibus, tamquam opprimendo bello, Criſpinum prætorii præfectum miſit: à quo repertus eſt apud Baias, vincliſque inditis in urbem raptus. ne- 2
que data ſenatus copia, intra cubiculum auditur, Meſſallina coram, & [3] Suilio *corruptionem militum, quos pecunia*

multuantes quærerent quis Cajum occidiſſet, Valerius Aſiaticus, vir Conſularis, præter opinionem ſedavit ſeditionem, aſcenſo edito loco vociferatus: *Vtinam ego ipſum interfeciſſem. Quibus verbis territi milites, tumultuandi finem fecerunt.* Hæc Dionis ſunt extrema libro 59. quibus, alioqui ſubobſcurus, hic locus illuminatur. Sed quoniam ita reſpondens Aſiaticus de nece C. Cæſaris nihil confeſſus eſt, probo maloque ſcriptionem, quæ in Matthiæ Corvini Pannoniæ regis codice ita habuit, *non extimuiſſe concionem populi Romani gloriamque* &c. *Vertranius.* Aſiaticus non faſſus eſt, ſed ſolum dixit. Xiph. in Calig. *εἴθε ἐγὼ αὐτὸν ἀπεκτόνειν.* i. *utinam ego eum occidiſſem.* Nihilominus abſurdum non eſt, ſi dicamus per hæc verba Aſiaticum quodam modo faſſum, & inſuper gloriam petiiſſe, præſertim cum oratione ageretur apud Claudium, qui abſurdioribus adhibebat ſuam credulitatem. Suet. c.29. *nam illud omnem fidem exceſſerit* &c. *τὸ ultro* id eſt, *inſuper.* Plaut. Amph. *Quoniam herus quod imperavit, neglexiſti perſequi: Nunc venis etiam ultro irriſum dominum.* Salinerius. Flor. & plerique alii veteres habent verbum, *fateri*, atque in nonnullis etiam legitur, *in concione*, optimo ſenſu. Ideo textum reſtitui, olim à Rhenano ſic imminutum: *non extimuiſſe concionem pop. R. gloriamque.* Pichena.

1 *Dedita per provincias.*] Sive mavis, *didita.* Lucretius:

—— rerum ſimulacra feruntur
Vndique, & in cunctas jaciuntur didita partes.

Virgilius:

Cognatique patres, tum terris didita fama
Conjunxere tibi.

Lipſius.

Dedita.] Sic ſcriptum in utroque. Gabriel tamen Faernus mavult ſcribi *didita*, pro ſparſa, à verbo *dido*, quo Lucretius & Horatius utuntur. Ego nihil mutandum cenſeo, mihique Augerius Ferrerius, illi Dionyſius Lambinus aſſentitur. *Vertranius.* Faernus optima conjectura legebat, *didita*, quo verbo utitur ſæpe Lucretius, cujus ſi recte memini, eſt illud, *per terras didita fama.* Vrſinus. Verbum, *didita*, à Lipſio repoſitum, Florentini auctoritate confirmo. *Pichena.* Tolle apices à fine vocum *dedita fama*, ut caſu nominandi accipias, non auferendi. *Acidalius.* Fallit & fallitur. *Gronovius.*

2 *Promptum haberet.*] Alter Vatic. *propretii haberet.* Nihil elicio, quod anteferam vulgatæ. *Lipſius.*

3 *Suilio corruptionem militum.*] Ex Florentino ſic ſcripſi, ac deinde, *objectante.* nam minus recte in vulgatis, *Suilius*: & *objectare.* Pichena.

nia & ſtupro [1] *in omni flagitio obſtrictos* arguebat, exin *adulterium Poppææ*, ac [2] poſtremum *mollitiam corporis* objectante. ad quod [3] victo ſilentio prorupit reus, & *Interroga*, inquit, *Suili, filios tuos: virum me eſſe fatebuntur*: ingreſſuſque defenſionem, commoto majorem in modum Claudio, Meſſallinæ quoque lacrymas excivit. quibus abluendis cubiculo egrediens, monet Vitellium, ne elabi reum ſineret. ipſa ad perniciem Poppææ feſtinat, ſubditis qui terrore carceris ad voluntariam mortem pro-

1 *In omni flagitio.*] Malim, *in omne flagitium.* Rhenanus. Tolerari poſſet lectio publicata, abjecta præpoſitiuncula *in.* aliud enim eſt, *obſtringi in omne flagitium*; aliud *obſtringi flagitio omni.* Gruterus.

2 *Poſtremum.*] Vſurpat adverbialiter; ut lib. 1. *perniciem aliis, ac poſtremum ſibi invenere.* Rhenanus.

3 *Victo ſilentio.*] Veteres, *indicto.* recte, ut prorupiſſe ad loquendum intellegamus, etſi ſilentium ante juſſum. *Lipſius.*

Victo ſilentio.] Par erat ut Aſiaticus crimina dilueret, ubi accuſator peroraſſet: verum ita excanduit ad Pathici nomen ut obloqui præmature coactus ſit. itaque ſilentium vicit: quo fere ſignificatu poſteriora prolata ſunt. Curt. lib. 3. *videtis ne obſtinatum ad tacendum? (inquit) num genu poſuit? num ſupplicem vocem miſit? vincam tamen ſilentium, & ſi nihil aliud, certe gemitu interpellabo.* Salinerius. Verbum, *victo* à Floren. confirmatur: longe melius, quam *indicto.* Reis enim ſilentium nunquam indicebatur, licebatque accuſationibus reſpondere. Supra dixit, *intra cubiculum auditur.* ac paulo poſt, *ingreſſuſque defenſionem.* Videtur ſenſus: Aſiaticum, dum Suilius verba faceret, tacuiſſe; cum vero mollitiam corporis ſibi objectari audiret, ſilentium viciſſe. *Pichena.* Neſcio quomodo, *indicto ſilentio*, minus huc quadret. quare retinuerim *victo*; ut hactenus tacuerit Suillius, & nunc demum proruperit in vocem. Codex Hiſpanus & Florentinus ſtant pro vulgata. *Gruterus.* MSS. diſertim habent, *indicto ſilentio.* Quod non intellectum in, *victo ſilentio*, eſt mutatum. Hoc quidem commodum ſenſum, ſed eo, quem vult Tacitus, minorem habet. Lipſius igitur probat, *indicto*, ſed contra mentem Taciti interpretatur. Vt prorupiſſe, inquit, ad loquendum intelligamus, etſi ſilentium ante juſſum. Atqui hoc falſum eſt. Paulo namque ante dixit Tacitus, *Vincliſque inditis*, Aſiaticus nimirum, *in urbem raptus, neque data Senatus copia, intra cubiculum principis auditur.* Qui auditur, ſive vocatus eſt ut audiatur, ei ſilentium non eſt indictum. Amicus noſter, vir in his literis egregie verſatus, ex, *indicto*, faciebat, *inciſo ſilentio*, id eſt, interpellato. Sed, quod ſciam, nunquam ſic loquitur Tacitus. Et, quod ei probe cognitum eſt, genius auctoris & dicendi modus hic primas faciunt. Rectum eſt, *indicto ſilentio.* Id reus Aſiaticus accuſatori indicit, animi vir maximi; & tunc inprimis commoti, quod & ſequentia oſtendunt. Niſi potius velis à Claudio & Meſſalina, poſt hæc dicta, accuſatori ſilentium indictum, tanquam iſta ſufficerent. *Boxhornius.* Quia codd. optimos auctores habet τὸ *victo*, quid moramur alterum, quod utcum-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 16 vol. 1

propellerent; adeo ignaro Cæſare, ut paucos poſt dies
epulantem apud ſe maritum ejus Scipionem percuncta-
retur, *cur ſine uxore diſcubuiſſet?* atque ille [2] *functam fato*
reſponderet. [3] Sed conſultanti ſuper abſolutione Aſia- 3
tici, flens Vitellius commemorata *vetuſtate amicitiæ*, *ut-*
que

utcumque verſabis, nihil ex eo ſani exſculpes. Nec placet tamen, quod Salinerius & Pichena ſcribunt Aſiaticum *viciſſe ſilentium.* Qui enim ἀποκαρτερεῖ, nec ſe continet diutius, is vincitur, non vincit. Itaque ſilentium ejus victum eſt ab impudentia Suilii. *Victo ſilentio* eſt victa patientia. *Gron.*

1 *Sine uxore diſcubuiſſet.*] Diſcis hinc uxores vulgo adhiberi ſolitas ad convivia. Æmilius Probus: *Quem enim Romanorum pudet uxorem ducere in convivium?* Et olim quidem cubantibus viris ſedere ſolitæ, (ut Servius ex Varrone notat, ad illud, *Perpetuis ſoliti patres conſidere menſis.* & Valer. Maximus lib. II. De matrimoniorum ritu:) poſtea etiam accumbere. In accubitu ille mos, ut recumberent in ſinu virorum. Ovidius ad puellam, quæ cum viro cænatura:

Alteriuſque ſinus apte ſubjecta fovebis?
Injiciet collo cum volet ille manum?

Iterumque:

Nec premat indignis ſinito tua colla lacertis,
Mite nec in rigido pectore pone caput.

Sed & amicæ puerique meritorii non aliter jacebant apud amatores. Id vocabant interiorem jacere. Scipio in Oratione adverſus Gallum: *Qui in conviviis adoleſcentulus cum amatore, cum chirodota tunica interior* (etſi Agellii in libris, *inferior*, ſcriptum: non item male) *accubuerit; eumne quiſquam dubitet quin idem fecerit, quod cinædi facere ſolent?* Itaque arguit ecce mollitiam à decubitu ipſo. Suetonius in Cæſare, cap. XLIX. Cæſarem à Dolabella dictum ait, *ſpondam interiorem regiæ lecticæ:* non ab alia cauſſa, ne interpretes ultra alucinentur. Eodem faciunt Tranquilli verba de Caii libidinibus, capite XXIV. *Cum omnibus ſororibus ſuis ſtupri conſuetudinem fecit, plenoque convivio ſingulas infra ſe viciſſim collocabat, uxore ſupra cubante.* Nam ſorores infra ſe, id eſt in ſinu, collocabat, quaſi juſtas uxores: legitima conſorte, loco pulſa. Nec aliud Cicero ſignificat in Epiſtola quadam hilariore: *Infra Eutrapelum Cytheris accubuit.* Livius libro XXXIX. de ſcorto: *Tum illam infra eum accubantem, negaſſe, umquam vidiſſe quemquam ſecuri ferientem.* Vbi liber optimus, *in terra eum.* ut videatur fuiſſe, *intra.* & forte ſic in prioribus. *Lipſius.*

2 *Functam fato reſponderet.*] Malo, *reſpondere.* Nec ſcripſit aliter Tacitus. *Acidalius.*

3 *Sed conſultanti ſuper abſolutione.*] Faernus legebat, *conſultantes.* Vrſinus. Confuſa hæc, & interpolata à mala & imperita manu Lipſius clamat, ut pæne totum librum. Vere. Nos tamen iſta non male ſic ordinabimus, ut ſtructura orationis æquabiliter decurrat, & ſententia nihil offendat. L. *Sed conſultanti ſuper abſolutione Aſiatici, flens Vitellius commemorat vetuſtatem amicitiæ.* &c. *quaque alia conciliandæ miſericordiæ videbantur, ſecuta ſunt Claudii verba, in eandem clementiam: & liberum ei mortis arbitrium permiſit.* Vixque eſt, ut aliter Tacitus. De libero mortis arbitrio Curt. lib. 4. *Alii foribus ædium obſeratis occupant liberum mortis arbitrium.* Acidalius.

que [1] *Antoniam principis matrem pariter obſervaviſſent*, dein percurſis *Aſiatici in Remp. officiis*, *recentique adverſus Britanniam militia*, quæque alia conciliandæ miſericordiæ videbantur; [2] *liberum ei mortis arbitrium* permiſit: & ſecuta

cuta

permiſit. eſt permittendum cenſuit. Finxit Vitellius, ut ex Dione docemur, ſe ab Aſiatico oratum eſſe ut ſuo nomine a principe liberum mortis arbitrium peteret.

1 *Antoniam.*] De qua lapis Romæ,

ANTONIAI
AVGVSTAI
DRVSI
SACERDOTI. DIVI
AVGVSTI
MATRI. TI. CLAVDI.
CÆSARIS. AVG. P. P.

Lipſius.

2 *Liberum ei.*] Satis confuſe iſta, ut pleraque omnia hoc libro: quem ſcio interpolatum à mala & imperita manu. Sententia tamen hæc ex Dione: ut ſubornatus Vitellius quaſi Valerii nomine culpam agnoſcentis, peteret mortis arbitrium: idque à Claudio conceſſum, *Idem.*

Ei mortis arbitrium.] Non ſunt hiulca, nec confuſa, ne putes. Inſignem impudentiam Vitellii notat, & inſignem ſtoliditatem Claudii. Aſiaticus accuſatus erat à Suilio palam, clam à Meſſalina & Soſibio. Quum reſponderet criminibus, flexus princeps, & jam in conſilium ibat de abſolvendo, quem videbat innocentem. Sceleſte Vitellius, amicitiam prætexens, & recenſitis quæ fidem facerent eum cupere rei cauſa, flexit tandem pro abſolutione ad mitiorem pœnam: & ſtolide Claudius exorari clementiam ſuam paſſus artibus Vitellii, quem nullius criminis compertum abſolutum ibat, ei priorum bene meritorum commemoratione victus, quaſi gratiam faceret, liberum mortis arbitrium permittit. *Mercerus.* Id eſt, Vitellius curavit ut à Claudio permitteretur. Ad quam faciem dicta ſunt: *principes Muſulamorum defectionem cœptantes ſecuri percutit.* quo uno tantum hinc expedire te potes, ubi mihi animadvertas oro doloſam Vitellii pietatem: qui petendo ſpecie miſerationis levius genus mortis Aſiatico, non modo impoſuiſſet Claudio, qui lapis erat, ſed os cuivis callidiorum ſubleviſſet. *Salinerius.* Hoc eſt, permittendum cenſuit. Sic lib. 3. *fuſti necat*, id eſt, necari juſſit, lib. 4. *ſecuri percutit*, pro, percuti juſſit. lib. 6. *quanto majorem, quam Auguſtus, rei frumentariæ copiam advectaret:* hoc eſt, advectari curaret. *Pichena.* Interpres eſt, qui mavult *ſuper ſupplicio*, quam *ſuper abſolutione:* neque enim ſe capere, quo colore Vitellius potuerit effundere lacrimas ob noviſſimum amici caſum & mortem ejus decernere, ſi princeps oſtendiſſet ſe ad mitiora inclinare. Non legerat aut intellexerat parum, quæ præclare hic Mercerus. Et miror ipſum Lipſium admonendum fuiſſe. Tacitus enim ſuaviſſimo lepore, in re inexſpectata narranda, verbis quoque utitur, quæ illudunt *παρὰ προσδοκίαν*, & fallunt exſpectationẽ legentis: & tamen ſuum illud *σεμνὸν* ſervat. Etiam Meſſalina commota erat, quæ jure injuria perditum volebat Aſiaticum; nedum Claudius, cui nullum in eum proprium erat odium. Ergo auditis partibus rogaturus ſententias aliquid jecit, ex quo apparebat placatum & abſolventes æquis auribus admiſſurum eſſe. Hic Vitellius, memor præcepti Meſſalinæ, docuit, quid eſſet apud Tacitum alibi *peſſimi inimicorum laudantes*, quid *ornandum & tollendum*, mirificaque machina hominem *μετέωρον* & inſtabilem circumegit. Lacrimæ enim illæ deteſtabiles & commemoratio amicitiæ meritorumque rei & captatio miſericordiæ fidem ei fecere benevoli: qui mox idem petens pro beneficio & rei & ſuo nomine voluntariam mortem, duplici miſerum præjudi-

judi-

cuta ſunt Claudii verba, in eandem clementiam. [1] Hortantibus dehinc quibuſdam *inediam & lenem exitum*, re-*mitte-*

judicio gravat, tanquam qui ſemetipſe, & quem homo benevolentiſſimus ac precator ſupplicio dignum agnoſceret. Id ſatis fuit Claudio, perinde hic, ut prius, *nihil ultra ſcrutato*, & jamdudum, quæ dixiſſet ipſe Aſiaticus, oblito. Sed quemadmodum hic eventus, contrarius principio totique actioni Vitellii, fruſtratus eſt haud dubie, quotquot in conſilio erant fraudis ignari, multoſque Romæ, dum fama facti ſeritur: ita Tacitus etiam facete ſupplantat legentem, atque eo ipſo ejus attentionem excitat, mirantemque ac deſtitutum, indignitatem negotii, ſcelus Vitellii, vanitatem cruentam Claudii aut cogitando invenire aut aliunde exquirere compellit. Illa enim omnia, conſultans ſuper abſolutione princeps, flens Vitellius, amicitia, Patrona communis & eadem principis mater, res geſtæ domi bellique, miſericordia implorata calculum album large promittebant; quum ſubito, velut ſcorpii cauda, niger apparet: *liberum ei mortis arbitrium permiſit.* hoc eſt, rogavit principem & ſuo & Aſiatici nomine, ut ei tanquam confeſſo convictoque concederetur ſponte mori, non ſub carnifice. Rurſus *εἰρωνευόμενος*: *Et ſecuta ſunt Claudii verba in eandem clementiam.* Itaque locus hic mihi videtur ſingularis, & cui antiqua illa L vel X præfigi debeat: tantum abeſt, ut accuſandus aut labefactandus ſit. *Gronovius.*

1 *Hortantibus dehinc quibuſdam.*] Excidit vocula, puto: ſcribendumque *quibuſdam ad inediam.* ſi non impoſuit olim mihi Orbilius meus. *Lipſius.*

Hortantibus deinde quibuſdam inediam.] Nihil opus addita vocula *ad.* Sæpius enim præpoſitio neglecta optimis auctoribus, in quos nihil juris Orbilio; imo ne Grammaticis quidem. *Gruterus.* Qui tam laxe omnia donat, nihil donat; aut valde turbat minus exercitos, quaſi nihil non liceat. Aliter igitur agendum dicendumque & Orbilio & Grammaticis minime intercedentibus, neque in contrarium ſibi jus aliquod prætendentibus, veteres dixiſſe & *hortari aliquem* & *hortari ad aliquid* & *hortari aliquid.* quod ſi quis negavit, qui Orbilii perſonam Grammaticive gereret, non negavit ut Orbilius aut Grammaticus, ſed ut peccans Orbilius aut Grammaticus. Dedimus auctoritates ex Attio, Ovidio, Iuſtino vel Trogo, Seneca, Statio ad duos horum poſtremum nominatos. Accedat Gellius lib. 13, 22. *Hæc mera veritas Tuſculani hominis plus hercle, promovet ad exhortandam parſimoniam ſuſtinendamque inopiam, quam Græcæ præſtigiæ.* Accedat, ut etiam defendatur, Vegetius lib. primi caput XXVIII. ſic proſcribens: *De adhortatione rei militaris Romanæque virtutis.* Lemma ridiculum, inquit P. Scriverius. adhortatur auctor ad rem militarem Romanamque virtutem; non Virtus aut Militia ipſa loquitur. quare ſcribe, *ad rem militarem Romanamque virtutem.* At, o bone, qui adhortatur ad rem militarem Romanamque virtutem, is juxta commode, & exquiſitius etiam, dicitur *adhortari rem militarem Romanamque virtutem*, aut facere vel ſcribere *hortationem rei militaris & Romanæ virtutis.* Quid ipſo de Cicerone dicam? lib. 7. ad Atticum epiſt. 14. *Pacem quidem hortari non deſino.* Sic certe lectum olim: & ſic in MS. eſt Helmæſtadienſi. Quare vellem, quibus MSS. plurium copia fuit, non tam negligentes tranſiiſſe hunc locum, & verbo attigiſſe, qua fiducia ſubjecerint: *Equidem ad pacem hortari non deſino.* Nam

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 16 vol. 1

mittere beneſicium Aſiaticus ait: [1] & uſurpatis quibus inſueverat exercitationibus, lauto corpore, hilare epulatus, cum ſe *honeſtius calliditate Tiberii*, *vel impetu* C. *Cæſaris periturum* dixiſſet, [2] *quam quod fraude muliebri & impudico Vitellii ore caderet*, venas exſolvit: viſo tamen ante rogo, juſſoque *transferri partem in aliam*, *ne opacitas arborum vapore ignis minueretur*. tantum illi ſecuritatis noviſ-
4 ſimæ fuit. Vocantur poſt hæc patres, [3] pergitque Suilius addere reos [4] equites Romanos inluſtres,

[1] qui-

& ſic ad Atticum 7, 2. *partes iſtius officii ſunt pueri Ciceronis ſive jam adoleſcentis; quod quidem illum ſoleo hortari.* Et ad Q. fratrem 1, 1. *Sed quid ego te hortor, quæ tu facere potes tua ſponte?* Gronovius.

1 *Et uſurpatis quibus inſueverat.*] Ex veteribus libris reſtitui copulam *&*. Pichena.

2 *Impudico Vitellii ore.*] Quiane inter Ligures Vitellius? an quia, ut Suetonius ait, *amore libertinæ perinfamis; etiam ſalivis ejus melle commiſtis, cotidie palam arterias & fauces pro remedio fovebat?* Lipſius.

Quam quod fraude muliebri, & impudico Vitellii ore caderet.] Rotundior longe meo judicio, ordo orationis, ſi reciſis *quod* & *caderet*, ſcriberemus; *quam fraude muliebri, & impudico Vitellii ore.* Gruterus. De particula ſubſcribo: & vitium eſt, quale apud Livium lib. 28, 43, curavimus: Verbum facile tolero. *Gronovius.*

3 *Pergitque Suilius addere reos.*] Videtur legendum *agere reos*: niſi verbum *addere* Tacitus ex antiquo aliquo ſumpſit Scriptore. *Vrſinus.* Muretus voluit *agere*. Acidalius. Neque corrigendum eſt, neque hoc magis ex antiquo auctore ſumptum quam ex quotidiana Romani oris conſuetudine, nobis ex ſat certis auctorum locis obſervanda, qua *addere* eſt augere, vel alios aliis addere. Infra hoc libro: *Ac novas literarum formas addidit*, id eſt, invenit & prioribus addidit. lib. I. *Idem annus novas cærimonias accepit addito ſodalium Auguſtalium ſacerdotio.* i. inſtituto & addito iis, quæ antiquitus habebantur. Tale Plinii lib. 22, 7. *Addidere vivendi pretia deliciæ.* Quod etiam non cepere, ut ibi docemus. Sic igitur *addere reos* eſt alios corripere & Poppææ atque Aſiatico addere. *Gronovius.*

4 *Equites Romanos illuſtres.*] Qui ſunt Equites illuſtres? Neque enim temerarium eſt certe, quod totiens is titulus repetitus. Vt lib. IV. Annal. *Eques Romanus ex illuſtribus Curtius Atticus.* Libro VI. *Pater quoque illuſtris eques Romanus ac frater Pratorius.* Lib. XV. *Die pacta Tiberius Alexander illuſtris eques Romanus, miniſter bello datus.* Hoc ipſo libro: *Eadem conſtantia & illuſtres equites Rom. cupidos maturæ necis fecit.* Suſpicor ego ſic dictos, qui non quidem dem Senatores, ſed & cenſum habebant & ſpem Senatoriæ dignitatis. Imo etiam ordinis ejus inſigne, id eſt latum clavum. Colligo, quod Tacitus Equites illuſtres cum Senatoribus conjungit pari gradu. Lib. 11. Annal. *Acerrime increpuit quod contra inſtituta Auguſti Alexandriam introiſſet. Nam Auguſtus inter alia dominationis arcana, vetitis, niſi permiſſu, ingredi Senatoribus aut equitibus Rom. illuſtribus, ſepoſuit Ægyptum.* Et clare An-

nal.

1 quibus Petra cognomentum. 2 at cauſſa necis ex eo, quod

nal. XVI. *Mella & Criſpinus equites Romani, dignitate Senatoria.* Hæreo an ad hanc rem Dionis verba accommodem lib. LIX. Τοῦ τε τέλους τοῦ τῶν ἱππέων ὀλιγανδροῦντος, τοὺς πρώτους ἐξ ἁπάσης καὶ τῆς ἔξω ἀρχῆς τοῖς τε συγγένεσι καὶ ταῖς περιουσίαις μεταπεμψάμενος κατελέξατο, καί τισιν αὐτῶν καὶ τῇ ἐσθῆτι τῇ βουλευτικῇ καὶ πρὶν ἄρξαι τινὰ ἀρχὴν δι' ἧς ἐς τὴν γερουσίαν ἐσερχόμεθα, χρῆσθαί τι ἐπὶ τῇ τῆς βουλῆς ἐλπίδι ἔδωκε. Πρότερον γὰρ μόνοις, ὡς ἔοικέ πως τοῖς ἐκ τοῦ βουλευτικοῦ φύλου γεγεννημένοις τοῦτο ποιεῖν ἐξῆν. Id eſt: *Cum ordo autem equeſtris ad paucos redigeretur, primores ex omni imperio etiam extra Italiam qui genere & opibus excellerent in eum allegit: & quibuſdam eorum etiam Senatoria veſte, priuſquam magiſtratum ullum cepiſſent, uti dedit in ſpem dignitatis. Nam antea non niſi iis qui Senatoria ſtirpe eſſent* (male iſta & contra hiſtoriam verterat vir doctus) *id permiſſum.* Hæreo, inquam, an ea faciant iſtuc. apta quidem, ſed à Cajo id ſtatutum Dio ait Illuſtrium autem titulus ante eum. Refero ergo potius ad Auguſtum, (etſi de veſte negare non poſſumus, quin ſit à Cajo) qui a. DCCXLII. legem tulit, ut ex Equitibus, qui non minus decies ſeſtertio poſſiderent, eligerentur à magiſtratibus, è quibus tribuni Senatoreſque fierent: qui geſto Tribunatu aut retinerent Senatorium ordinem ſi vellent, aut iterum redirent ad equeſtrem. Verba ſunt Dionis lib. LIV. Τὴν δὲ δημαρχίαν ὀλίγων σφόδρα αἰτούντων, ἐνομοθέτησεν, ἐκ τῶν ἱππέων τῶν μὴ ἔλαττον πέντε καὶ εἴκοσι μυριάδας κεκτημένων προβάλλεσθαι τοὺς ἐν ταῖς ἀρχαῖς ἕνα ἕκαστον, κἀκ τούτων τὸ πλῆθος τοὺς ἐνδέοντας αἱρεῖσθαι. εἰ μὲν καὶ βουλεύειν μετὰ τοῦτο ἐθέλοιεν, εἰ δὲ μὴ, ἐς τὴν ἱππάδα αὖθις ἐπανιέναι ἐξεῖναι. Qui ergo in hoc ſeminario Senatus equites, dicti illuſtres. Reperio & inſignes, ut hoc libro: *Samius inſignis eques Romanus.* iterumque: *Cn. Novius inſignis eques Rom.* Item Splendidos, ut Plinius libro VI. Epiſtol. *Paſſienus Paulus ſplendidus eques Rom.* & alibi idem: *Scribis Robuſtum ſplendidum equitem Rom.* Et Cicero ipſe non ſemel in Verrem. Sed hi duo tituli infra illum non dubie: & à fama ducti, opibuſque. Alii ab iſtis Illuſtres ſunt, qui in Codice Juſtinianæo, & Caſſiodoro. *Lipſius.*

Equites Romanos illuſtres.] De iis anxie quæritur: equites eſſe credam, qui in ſenatu jus ſententiæ habebant. Gell. 2, 18. *M. autem Varro in Satyra Menippea, quæ* Ἱπποκύων *inſcripta eſt, equites quoſdam dicit pedarios appellatos, videturque eos ſignificare, qui nondum à cenſoribus in ſenatum lecti, ſenatores quidem non erant, ſed quia honoribus populi uſi quidem erant in ſenatum veniebant, & ſententiæ jus habebant.* Tacit. 16. ann. quæ ab his leviter affirmantur. *Mella & Criſpinus equites Romani dignitate ſenatoria.* Salinerius. Ad Auguſti ævum, equitum illuſtrium titulum Lipſius refert. Sed & à Livio multo antea uſurpatur. ait enim lib. 30. *Cn. Helvius tribunus militum in reſtituenda pugna cecidit, & duodeviginti ferme equites illuſtris obtriti ab elephantis, cum centurioribus aliquot perierunt.* Pichena.

1 *Quibus Petra cognomentum.*] A quibus ala Petrina, opinor, nominata lib. IV. Hiſtoriarum: itemque in Notitia imperii. *Lipſius.*

2 *At cauſa necis ex eo.*] Capite legis Iuliæ de adulteriis coërcendis tenebantur Petræ equites Rom. quod domum ſuam, ut adulterium committeretur, ſcientes præbuiſſent, ut Papinianus, Vlpianus & Tryphoninus retulerunt. Sed erat lex mitior infligendæ pœnæ exilii, quam patrum cognitio fuerit, quæ durius pœnam legi-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 16 vol. 1

quod domum ſuam [1] Mneſteris & Poppææ congreſſibus præbuiſſent. Verum *nocturnæ quietis ſpecies* alteri objecta, *tamquam vidiſſet Claudium* [2] *ſpicea corona evinctum, ſpicis retro converſis: eaque imagine* [3] *gravitatem annonæ dixiſſet.* [4] Quidam *pampineam coronam albentibus foliis viſam,*

legitimam aſperavit, pro exilio irrogans ultimum ſupplicium. *Vertranius.* Malim deleri illud *At*, vel certe ſcribi *Et*. Non enim alias recte conſequatur poſtea, *Verum nocturnæ quietis ſpecies* &c. *Acidalius.* Flor. *Ac cauſa necis ex eo.* Pichena. Edd. vett. non agnoſcunt illa *ex eo*: & poſſunt ſane abeſſe, nullo auctoris incommodo. *Gruterus.*

1 *Mneſteris & Poppææ congreſſibus.*] Veterum editionum lectio, *Valerii & Poppææ*. apta ſanè ad hiſtoriam, quia Valerio Aſiatico objectum adulterium Poppææ: & forte equitibus iſtis, quod interpretes & adminiſtri. Libri tamen ſcripti, *Neſteris*, aut *Neſtoris*. Ex quo Rhenanus *M. Neſtoris*, nec recte. Germanum illi Pantomimo nomen, Mneſter: vel lapidis fide, qui in ædibus Crepanicorum Romæ:

TI. IULIO.
AUG. L.
MNESTERI.

Neſcio ergo an Poppææ etiam adulterium objectum dilecti hujus mimi: in quo & Meſſallina deperiit. Ceterum hæc Poppæa illa eſt, quæ cunctas ætatis ſuæ fœminas pulchritudine ſupergreſſa, gloriam reliquit filiæ, quæ ſcortum ſive uxor Neroni. Quam genuit ex priore marito, T. Ollio. *Lipſius.*

Valerii & Poppeæ congreſſibus.] In volumine Budenſi ſcriptum eſt; *in Neſtoris & Poppeæ congr.* Hinc repoſui; *Quod domum ſuam M. Neſtoris & Poppeæ congreſſibus præbuiſſent.* Hiſtrio fuit M. Neſtor, intimus Meſſallinæ, cujus ſæpe miniſterio abuſa eſt. proinde trucidata Meſſalina, inter eos qui illius ſævitiæ ac libidini inſervierant M. Neſtor quoque eſt interfectus. Id quod in hujus libri fine commemorat Tacitus, quanquam in vulgatis editionibus eo loco *Mneſter* legitur, pro *M. Neſtor*, cujus Seneca mentionem facit in ludicro libello de morte Claudii Cæſaris, quem nos olim Scholiis expoſuimus, pro *noſter Pantomimus*, *Neſtor Pantomimus* reponentes. Eum locum infra citabimus. *Rhenanus.*

2 *Spicea corona evinctum.*] Quæ Cereris propria, & ſacerdotum item Arvalium, ut Plinius notat lib. XVIII. cap. II. Corona ea alias non infelix, omen triſte habuit quod ſpicis eſſet retro converſis: ſicut quod ante pugnam in Philippis, corona inverſa Caſſio impoſita. *Lipſius.*

3 *Gravitatem annonæ dixiſſet.*] Vel *prædixiſſet*, vel *ſignificari dixiſſet*. Rhenanus. Niſi verbum *gravitatem* Tacitus ex antiquo ſumpſit Scriptore, libentius legerem, *caritatem*. nam *caritatem annonæ* uſurpavit Cicero & alii etiam ſcriptores. *Vrſinus.* Muretus *caritatem*. Male lib. 6. fuit, *gravitate annonæ juxta ſeditionem ventum.* Acidalius.

4 *Quidam pampineam coronam.*] Conſentit cum interpretatione hujus ſomnii Artemidorus lib. I. c. LXXIX. ubi obſervat coronam è vite præter Dionyſiacos artifices mortem ac vincla ſignificare, propter pampinos implicatos & inflexos. Similia crimina valuiſſe apud Conſtantium non inſcitè Ammianus narrat, lib. XV. *Mercurius Solemniorum appellatus comes, ſi per quietem quiſquam vidiſſe aliquid amico narraſſet, id venenatis artibus*

colo-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 16 vol. 1

viſam, *atque ita interpretatum* tradidere, [1] *vergente autumno mortem principis oſtendi.* Illud haud ambigitur, qualicumque inſomnio, ipſi fratrique perniciem allatam. Seſtertium quindecies, & inſignia præturæ Criſpino decreta. Adjecit Vitellius ſeſtertium decies Soſibio; *quod Britannicum præceptis, Claudium conſiliis juvaret.* Rogatus ſententiam & Scipio: *cum idem*, inquit, [2] *de admiſſis Poppææ ſentiam quod omnes, putate me idem dicere quod omnes.* eleganti temperamento inter conjugalem amorem, & ſenatoriam neceſſitatem. Continuus inde & ſævus accuſandis reis Suilius, multique audaciæ ejus æmuli. nam cuncta legum & [3] magiſtratuum munia in ſe trahens Princeps, materiam prædandi patefecerat. nec quidquam publicæ mercis tam venale fuit, quam advocatorum perfidia: adeo ut Samius inſignis eques Romanus, quadringentis [4] nummorum millibus Suilio datis, & cognita [5] prævaricatione, ferro in domo ejus incubuerit. Igitur incipiente C. Silio conſule deſignato, cujus de potentia & exitio in tempore memorabo-

coloratum in pejus, patulis Imperatoris auribus infundebat. & ob hoc homo, tamquam inexplicabili obnoxius culpæ, gravi mole criminis pulſabatur. Hæc augente vulgatius fama, tantum aberat, ut proderet quiſquam viſa nocturna, ut ægre homines dormiſſe ſeſe præſentibus faterentur externis: mærebantque docti quidam, quod apud Atlantæos nati non eſſent, ubi memorantur ſomnia non videri. Lipſius.

1 *Vergente autumno.*] Farneſ. *vertente.* Idem.

2 *De admiſſis Poppææ ſentiam.*] Flor. corrupte: *de admiſſis Poppææ aſſen eſſentiam.* Alii duo MS S. in eadem bibliotheca Medicæa non adeo veteres, *aſſentiam.* Talia mendoſa loca non pigebit aliquando adſcribere, ut alii cogitent. *Pichena.*

3 *Magiſtratuum munia.*] Farneſ. *nece*, refert pro, *munia.* Deleo vero utrumque, ut gloſſema: ſcriboque, *cuncta legum & magiſtratuum in ſe trahens.* Lipſius.

4 *CCCC. nummorum millibus.*] Hæc ſumma noſtro ære decem millibus ducatorum valet, quandoquidem illud conſtat, mille nummis ſeſtertium argenti æſtimati, eſſe autem ſeſtertium libras duas & ſemiſſem, hoc eſt, uncias argenti xxx. quæ plus minus xxxv. noſtros coronatos æquant pretio. *Alciatus.*

5 *Prævaricatione.*] *Prævaricator* dicitur, qui cum reo colludit. Marcellus ad S.C. Turpil. *Accuſatorum temeritas tribus modis detegitur, aut enim calumniantur, aut prævaricantur, aut tergiverſantur. calumniari eſt falſa crimina intendere. prævaricari eſt vera crimina abſcondere. tergiverſatur qui in*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 16 vol. 1

rabo, conſurgunt patres, [1] legemque Cinciam flagitant. qua cavetur antiquitus, *ne quis ob cauſſam orandam*
6 *pecuniam donumve accipiat.* Deinde obſtrepentibus his qui-

in univerſum ab accuſatione deſiſtit. Idem.

1 *Legemque Cinciam flagitant.*] Certa ea ſcriptura ex libris, & hiſtoria. Legem de donis & muneribus (Muneralem apte Plautus dixit) tulit M. Cincius trib. pl. anno urbis DXLIX. Retulit iterum Auguſtus evaneſcentem vetuſtate, & firmavit novo conſulto Senatus. Dio LIV. Καὶ τοὺς ῥήτορας ἀμισθεὶ συναγορεύειν, ἢ τετραπλάσιον ὅσον ἂν λάβωσιν ἐκτίνειν ἐκέλευσε. Noto eo, nequis miretur cum plebiſcitum fuerit, vocari Senatuſconſultum à Tacito lib. XIV. *Ejus opprimendi gratia repetitum credebatur Sc. pœnaque Cinciæ legis, adverſus eos qui pretio cauſſas oraviſſent.* Et Plinio epiſtola ultima libri V. *Cauſſa dilationis Nepos Prætor, qui legi De muneribus præpoſuerat breve edictum, admonebat accuſatores, admonebat reos exſecuturum ſe quæ Sc. continerentur. Suberat edicto Senatuſconſultum. hoc omnes qui quid negotii haberent, jurare priuſquam agerent jubebantur, nihil ſe ob advocationem cuiquam dediſſe, promiſiſſe, caviſſe. His enim verbis & mille præterea & venire advocationes, & emi vetabantur.* Sed id *Sc.* credo fuiſſe à Trajano. Cetera ſuper hac lege vide apud Manutium, cujus ſcrinia non compilo. Legem Titiam quiſquis hic repoſuit (ea enim ſcriptura in vulgatis) Rhemmiæ pœna dignus ipſe. *Lipſius.*

Legem Titiam flagitant.] Hac lege tenebantur advocati, qui mercenariam clientibus operam præſtabant. invehitur Auſonius in mollitiem Iuriſconſulti, eumque deridet, quod *legem Titiam non metueret*; quod enim indoctus erat nihil lucrabatur. Alciatus. Idem quod de *Titia* hic, de *Cincia* Cornelius lib. 13. ſcripſit, & conſimiles obſervatos locos de Ictorum hiſtoria, in Iulio Paullo retuli. Aliis autem ex ſuſpicione viſum eſt, pro *Titia*, legem *Cincia* legi hoc loco debere: quibus lubens ſubſcripſerim, cum uterque liber Palatinus ita ſcriptum habeat. Vetus tamen lectio, & quidem à doctis, vulgo ab aliis retinetur, ob D. Auſonii Epigramma 91.

Iuriſconſulto, cui vivit adultera conjux,
Papia lex placuit, Iulia diſplicuit.
Quæritis unde hæc ſit diſtantia? ſemivir ipſe
Scantiniam metuens, non metuit Titiam.

Verum aliter multo quam alii exponant, verſus illos interpretor: quis lepidius, ingenioſi judicabunt. Senſus autem eſt: ICtus legis Papiæ præmia tributa maritis conſecuturus, uxorem duxit: qua cum vivens, in ſponſionem cum altero de ejus pudicitia venit, exindeque uxoris adulteria reſcivit: ſic ei, qui nihil antea mali ſuſpicabatur, placuerat lex Papia: dein diſplicuit lex Iulia de adulteriis coercendis, ex qua dimittere uxorem coactus eſt. Fuit autem in placitis ita varius, qui muliebria paſſus in proſtitutos metuens legem Scantiniam, dum petitos mares quam fœminas & alios eidem, cui ipſe eſt, libidini mancipatos omnes credit, juris ſcilicet legumque peritus non metuit legem Titiam, id eſt, auſus eſt de turpitudine propria, uxoriſque detegenda, non virtutis cauſa, ſponſionem facere, quod lex Titia & Cornelia vetuit, apud Martianum lib. 5. Regularum. D. de aleatoribus. Quæ ſi aliis tam vera quam mihi veroſimilis interpretatio videtur, jam de legum albo & ex hoc loco, ſuppoſita pro *Cincia* de muneribus,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 16 vol. 1

quibus ea contumelia parabatur, [1] diſcors Suilio Silius acriter incubuit, *veterum oratorum exempla* referens, *qui famam in poſteros, præmia eloquentiæ cogitaviſſent pulcherrima. alioquin & bonarum artium principem ſordidis miniſteriis fœdari;* [2] *ne fidem quidem integram manere, ubi magnitudo quæſtuum ſpectetur.* [3] *quod ſi in nullius mercedem negotia tueantur, pauciora fore: nunc inimicitias, accuſationes, odia, & injurias foveri, ut quomodo vis morborum pretia medentibus, ſic fori tabes pecuniam advocatis ferat.* [4] *meminiſſent C. Aſinii, & Meſſallæ, ac recentiorum Arruntii & Æſernini.* [5] *ad ſumma provectos incorrupta vita & facundia.* Ta-

bus, *Titia* lex eradenda eſt. *Vertran.*

1 *Diſcors Suilio.*] Hæc verba non ſignificant, hac in cauſa Silio aliud, aliud Suilio viſum, ita ut nihil exprimant, niſi quod ex ſequentibus ſatis noſcitur, & jure prætereantur interpreti; ſed volunt nobiles publicaſque inter Silium & Suilium fuiſſe ſimultates: quod dedita opera interjecit Tacitus, ut intelligeremus, actionem eam, etſi foret in commune utilis, non tamen tam amore egregii publici quam odio & cupidine inimicum ulciſcendi à Silio inceptam eſſe. *Gronovius.*

2 *Ne fidem quidem integram manere.*] Quum conjunctio *quidem* non ſit in exemplari ſcripto, maluimus legere, *Nec fidem integram manere.* Nam hanc particulam etiam in ſequentibus ſæpe reperi inſultam à caſtigatoribus. *Rhenanus.* Editio Veneta non infimæ notæ præferebat *ne fidem quidem;* efficacius quam alii *nec fidem.* Freinsh. Quum Rhenani lectionem, è Budenſi proditam, neque ex Vaticanis Vertranius & Lipſius, neque ex Florentinis Pichena ſollicitarint, veroſimile eſt eos codices iſtam adfirmaſſe. Illa autem non infimæ notæ editio non magis quam Frobeniana an. 1519, quam Aldina 1534, & omnes, quæ præceſſerunt Rhenani recenſionem habent & hanc & alias audaciæ primitus edentium notas: quos eadem, opinor, efficaciæ objecta inanis ſpecies à veteri ſcriptura diſcedere compulit. *Nec fidem* eſt quod alii exprimerent, *Sed nec fidem*, vel, *Nec vero fidem.* Gronovius.

3 *Quod ſi in nullius mercedem negotia tueantur.*] Lego, *Quod ſi nullius in mercedem negotia tueantur.* Eo ordine & ſenſu: Si nullius negotia tueantur in mercedem, id eſt mercede, vel ob mercedem. Sic de moribus German. *Exercitatio artem paravit, ars decorem: non in quæſtum tamen aut mercedem.* Acidalius. Facile credo eſſe hic aliquid ſcabri. Lipſianæ ad marginem oſtendunt in M S S. eſſe *negotiantur*. Forte: *Quod ſi in nullius mercedem negotia eant, pauciora fore.* Sic lib. 3. *qui neque ſervatus in periculum reipublicæ, neque interfectus in exemplum ibit.* lib. 14. *Itur in principis laudes.* Gronovius.

4 *Meminiſſent C. Aſinii.*] Omiſi verba, quæ non repperi in libris ſcriptis, aliunde inculcata. *Lipſius.*

5 *Ad ſumma provectorum.*] Codex Budenſis habet, *ad ſumma provectos*, & eſt non abſurda lectio, ſi quis recte diſtinguat, nempe hoc modo: *Meminiſſent T. Galbæ, C. Aſinii, & Meſſaliæ, ac recentiorum Arruntii & Eſernini. Ad ſumma provectos, incorrupta vita*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 16 vol. 1

Talia dicente conſule deſignato, conſentientibus aliis parabatur ſententia, qua [1] *lege repetundarum tenerentur*; cum Suilius, & Coſſutianus, & ceteri qui non judicium (quippe in manifeſtos) ſed pœnam ſtatui videbant, circumſiſtunt Cæſarem, ante acta deprecantes. [2] Et poſt-
7 quam annuit tacens, incipiunt; [3] *Quem illum tanta ſuperbia eſſe, ut æternitatem famæ ſpe præſumat?* [4] *uſui & rebus ſubſidium præparari, ne quis inopia advocatorum potentioribus obnoxius ſit. neque tamen eloquentiam gratuito contingere: omitti curas familiaris, ut* [5] *quis ſe alienis negotiis intendat.* [6] *multos militia, quoſdam exercendo agros tolerare vitam. nihil*

vita & facundia. Subauditur verbum, *eſſe.* nam illud, *ad ſumma provectorum*, plane durius eſt. *Rhenanus.* Hic quoque Venetum ſequimur, *provectorum:* alii, *provectos.* Freinsh. Videtur quidem rotundiorem facere periodum τὸ *provectorum*: & ideo ſic auſi corrigere, qui primas editiones curaverunt. Sed neque ſpernendum eſt, quod conſtare membranis clamat mihi ſilentium eorum, quibus harum copia fuit. Livium imitatus dixiſſet: *Quos ad ſumma provectos.* Id pronomen omiſſum brevitatem Taciti haudquaquam dedecet. *Gronovius.*

1 *Lege repetundarum tenerentur.*] Qua cavebatur, ne quis ob accuſandum vel non accuſandum pecuniam acciperet: teſte Venulejo lib. 3. Publicorum. D. de lege Iulia repetundarum. Notandum autem hoc amplius, Coſſutianum & cæteros perfidos advocatos, fuiſſe repetundarum reos eo, quod pecunia accepta à Suillio accuſatore, prævaricati eſſent. Quod non reperias ſcriptum in lege de repetundis. *Vertranius.*

2 *Et poſtquam annuit tacens.*] Veteres, *tacere.* Lego, *poſtquam annuit, agere incipiunt.* Lipſius.

Poſtquam annuit tacere.] Hic ſurrepſit *tacens* ſive *agere.* Mihi autem *tacere* placet: tranſitque in vim nominis, ut *vivere.* Salinerius. Flor. lectio: *poſtquam annuit, tacere incipiunt.* ac ſupra, alia manu, ſed antiqua, ſcriptum eſt, *agere.* Pichena. In quibuſdam pro *tacens* eſt *tacere*, ex quo formem *jacere.* Sic; *poſtquam annuit, jacere* (hoc eſt ſerere, diſſerere, proloqui non continua oratione, ſed velut interjungentes) *incipiunt.* Freinsh. Poſſes hæc accipere de ea facundia, quam mutam vocat Caſſiodorus. de qua illud Ovidii; *Sæpe tacens vultum, verbaque vultus habet.* quæ & geſtibus peragitur. Sed cum in MS S. ſit, *tacere*, lege; *Poſtquam annuit placere*, ſcilicet, ut loquerentur, *incipiunt.* Boxhornius.

3 *Quem ullum tanta ſuperbia eſſe.*] Codex Budenſis habet; *Quem illum tanta ſuperbiæ eſſe.* Rhenanus. Etiamnum prætulimus Venetam lectionem, *quem ullum*; communi, *quem illum.* Freinsh.

4 *Vſui & rebus ſubſidium præparari.*] Subſidium ſcil. eloquentiæ: quod & ad commercium hominum, & ad res proprias tuendas, præparatur. *Pichena.*

5 *Quis ſe alienis negotiis intendat.*] Bene *intendat*: etiam omiſſo *ſe.* Quid tamen, ſi illo retento, pro hoc legas *impendat?* Acidalius.

6 *Multos militia.*] Ad eam ſenten-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 16 vol. 1

nihil à quoquam expeti, [1] *niſi cujus fructus ante præviderit. Facile Aſinium, & Meſſallam, inter Antonium & Auguſtum bellorum præmiis refertos, aut ditium familiarum heredes Æſerninos & Arruntios, magnum animum induiſſe: prompta ſibi exempla quantis mercedibus P. Clodius aut C. Curio concionari ſoliti ſint. ſe modicos ſenatores,* [2] *quieta Rep. nulla niſi pacis emolumenta petere.* [3] *Cogitaret plebem, quæ toga eniteſceret. ſub-*

tentiam Salluſtius, *Humillimus quiſque in arvis, aut militia, nullius honeſtæ rei egens, ſatis ſibi, ſatiſque patriæ erat:* ut vere emendavit nobiliſſimus noſter Douſa. *Lipſius.*

1 *Niſi cujus fructus ante prævidetur.*] In cod. Budenſi manifeſte legitur, *providerit*. Et quid erat opus hoc mutare? Subauditur autem *quiſquam* aut *ipſe*. Rhenanus. Malim, *fructum*. at verbum, *præviderit*, repoſui ex Flor. Vulgo, *providerit*. Pichena.

2 *Qui à republica.*] Quidam ſcripti, *qui & à*: ex quo Pichena, *quieta rep.* & mox deinde, *petere*. Aſſentior. *Lipſius,*

Quieta Rep. nulla niſi pacis emolumenta petere.] Hanc lectionem ex Flor. elicui, in quo legitur: *qui & à Rep.* unde vulgo, *qui à Rep.* Optimo ergo ſenſu reſpondent verba, *quieta Rep.* ad ſuperiora, *bellorum præmiis refertos*. Nos (inquit) modici ſenatores, quibus in hac imperii pace bellorum præmia non poſſunt contingere, ſatis habebimus, ſi pacis emolumenta, id eſt, eloquentiæ fructus, nobis relinquatur. *Pichena.*

3 *Cogitare plebem.*] Diſplicent quæ ſcripſi olim, & induco. Vett. *cogitaret*. Scribo, *cogitare & plebem, qua toga eniteſceret.* id eſt, etiam quemvis è plebe occupatum eſſe, ut emergeret ſe, & nitidiore toga uti poſſet. Sed revera (iterabo hunc animi mei ſenſum) & narrationes & orationes iſtæ, turbatæ, conciſæ. Confer, ſodes, hunc XI. librum, cum uno quovis è primoribus: jurabis elapſum eum imperitorum manibus, velut è pugna aliqua Cannenſi. *Lipſius.*

Cogitaret plebem qua toga eniteſceret.] Diu cum hoc loco ſumus luctati, nihil nos adjuvante codice ſcripto. Deprehendimus tandem pro *cogitaret* legendum *cogitare*, & *qua* non pronomen hic eſſe, ſed adverbium pro *quatenus*. Itaque circumflexum accentum ſuper impoſuimus, ne ſe lector hic torqueat. *Cogitare plebem, qua toga eniteſceret.* Senſus eſt cogitare plebejos quo pacto ſeſe altioribus ordinibus inſerant, atque in ſenatum allegantur. *Rhenanus.* Valeant emendationes. hæc reddunt optimum ſenſum. Suilius & Coſſutianus (inter multa, quæ jaciebant, ne pretium aboleretur patronis cauſarum) hæc inſerunt, opus eſſe pecunia, qua ipſi decoris veſtibus inſtruerentur: quod eo tempore plebs ludos faceret oratores pannis obſitos, quippe quæ inania tantum probaret. Juven. Sat. 7.

Et tamen hoc ipſis eſt utile, purpura vendit
Cauſidicum, vendunt amethyſtina: convenit illis,
Et ſtrepitu, & facie majoris vivere cenſus.

Hæc Satirographus: quæ tamen ipſe ferre vix poteſt:

Cum tu multitia ſumas,
Cretice, & hanc veſtem populo mirante perores,
En habitum, quo te leges ac jura ferentem.

Nec antea Demoſtheni condonata ſunt: illi vitio data κομψὴ χλανίς.

ſublatis ſtudiorum pretiis, [1] etiam ſtudia peritura. Ut minus decora hæc, ita haud fruſtra dicta princeps ratus, capien-

& μαλακοὶ χιτωνίσκοι, i. *veſtis elegans, molles tuniculæ.* Gell. 1, 15. *Salinerius.* Videtur ſenſus: Etiam plebs cogitat, quomodo per togam, id eſt per eloquentiæ ſtudia, poſſit ad facultates & dignitates pervenire. At Flor. habet, *cogitaret*, ut forte velit, ipſum Principem ad plebejos etiam animum advertere, qua ratione valeant emergere, togaque clareſcere. Nulla enim iis alia ſpes reliqua, ſi ſtudiorum pretia tollantur. Quid ſi pro, *quá*, legas, *quæ*, ut de parte illa plebis intelligat, quæ aliquando honores adipiſcebatur, non etiam de infima. *Pichena.* Non modo reſpiceret Arruntios & Æſerninos, ſed etiam eorum meminiſſet, qui modica origine arcta re familiari cum ſint, togæ paciſque artibus & eloquentiæ ſtudeant, quibus utique ex ſtudiis ſuis petenda ſuſtentatio. *Freinsh.* Scripſit omnino Tacitus: *cogitaret plebem, quæ toga eniteſceret.* Nec ſatisfaciunt interpretes. *Togam* utique Freinshemius accipit laxe nimis. Ea enim pacem paciſque artes omnes etſi aliquando poſſit complecti, tamen hic arctius nihil aliud ſignificat quam eloquentiam forenſem. Vt Livio lib. 22. de C. Terentio Varrone: *togaque ac forum placuere, proclamando pro ſordidis hominibus cauſiſque.* Plinius lib. 1. epiſt. 22. *in toga negotiiſque verſatur: multos advocatione, plures conſilio juvat.* Florus lib. 4, 12. *ut primum togas & ſæviora armis jura viderunt.* Reliquus autem ſenſus. Meminiſſet magnam partem plebejos ac de plebe eſſe, qui eniteſcerent atque in lucem ſe proferrent toga & cauſidicina: qui non poſſent tam magnum induere animum, & operam illam gratuitam præſtare, niſi eſurire domi & fame perire velint, dum alios beatos faciunt. Nam quod dicere Tacitum faciunt, plebi non eſſe aliam viam ad dignitates, falſum eſt, ut norunt rerum Romanarum periti. Pejus & ridicule, qui proprie accipit, quaſi vellet Tacitus, ut plebs cogitet, quomodo niteat toga, ſic oratorem cogitare quomodo niteat oratio. *Gronov.*

1 *Etiam ſtudia peritura. Vt minus decora hæc, ita.*] Hactenus editi *etiam ſtudia peritura ut minus decora. Hæc ita.* quæ lectio cum meo ſuaſu mutata ſit, ad cauſas mutationis indicandas obligatum eſſe me ſentio. Primo itaque nego commodum habuiſſe ſenſum. quid enim ſtudia *minus decora* videbuntur, ſi pretia tollas? immo hercle ſi hæc magis reſpicias, haud facile atrociorem iis injuriam inferas. quæ & Vlpianus eleganter monet l. 1. §. 1. de extraord. cognit. *pretio nummario non eſſe dehoneſtanda.* Vnde & Themiſtius invehitur in eos, qui mercede docent, ſophiſticum id eſſe dicens, in Oratione 4. Poſteriora autem verba: *Vt minus decora hæc, ita* &c. conjungenda eſſe duxi particulis *ut, ita*, hoc volentibus, quæ ſibi ſic opponi ſolent. quemadmodum *etſi* ve *quidem* & *tamen*. Eſt ergo ſenſus: Hæc quidem ut pro ſordido lucro dicta, non ſatis eſſe decora reipub. ſed tamen adeſſe dicentibus rationes, propter quas non omnino repudiari debeant. Hæc ergo particularum iſtarum ſic oppoſitarum vis eſt. quarum uſus apud noſtrum frequentiſſimus, ut H. 3, 56. *Vt terrorem Italiæ* &c. *ita haud dubium.* H. 1, 7. *Vt avaritia & libidine fœdum & maculoſum, ita cogitatione rerum novarum abſtinuiſſe.* H. 2, 50. *Vt potior utroque Veſpaſianus, ita bellum horrebant,* H. 3, 29. *Vt ad præſens disjecit obruitque quos inciderat; ita pinnas ac ſumma valli ruina ſua traxit.* H. 2, 37. *Vt conceſſerim* &c. *itaque neque Paullinum* &c. 14, 45. *Vt nemo unus contraire auſus eſt,*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 16 vol. 1

piendis pecuniis poſuit modum, [1] uſque ad dena ſeſtertia, [2] quem egreſſi repetundarum tenerentur. Sub idem tempus Mithridates, quem imperitaſſe Armeniis, & ad præſentiam Cæſaris [3] vectum memoravi, monente Claudio in regnum remeavit, fiſus Pharaſmanis opibus. Is rex Iberis, idemque Mithridatis frater, nuntiabat *diſcordare Parthos: ſummaque imperii ambigua, minora ſine cura haberi.* Nam inter Gotarzis pleraque ſæva

eſt, ita diſſonæ voces reſpondebant. 16.7. *Ut palam triſtem, ita recordantibus lætam.* 14.24. *Ut nullis ex prælio damnis, ita per inopiam & labores fatiſcebant.* 15.16. *Ut augendæ infamiæ compoſita, ſic reliqua non in obſcuro habentur.* niſi forte eo loco pro *ſic* legendum eſt *ſint.* Quapropter ita quoque ſcribendum arbitrer H. 1, 52. *Vitellius ut apud ſeveros humilis, ita comitatem vocabant* &c. & apud Liv. 41, 20. *Rhodiis ut nil unum indigne, ita omnis generis dona dedit.* Freinshemius.

1 *Uſque ad dena ſeſtertia.*] Eandem ſummam Nero etiam definiit, credo. de quo Suetonius cap. XVII. *Item ut litigatores pro patrociniis certam juſtamque mercedem darent.* Sæpiùs enim relata hæc lex, cùm perrumperet improbitas forenſis. Eandem ſummam capere & Trajanus advocatis permiſit, ſed dumtaxat poſt negotia peracta. Plinius lib. V. *Peractis tamen negotiis permittebantur pecuniam dumtaxat decem millium dare.* Nam decem millia *H S.* idem quod dena *H-S.* idem, quod centum aurei, ut alibi docebo. Quod honorarium patrono Ulpianus tribuit in ſingulas cauſſas, l. 1. De variis & extr. cognit. *Lipſius.*

Uſque ad dena ſeſtertia.] ICti tradunt licere advocato in ſingulas cauſas pro honorario centum aureos accipere. hanc ſummam eamdem cum H-S. X. arbitror, cum centeni nummi aureo penſentur, & *decem ſeſtertia* decem millibus nummorum ſeſtertiorum valeant. qua æſtimatione conſequens eſt æſtimati aureum antiquum undecim libris, aſſibus quinque noſtris, hoc eſt, duobus ducatis coronatis cum dimidio. *Alciatus.* Vide ad hunc locum quæ ſcripſimus Pecuniæ Veteris libro 2, capite 5. *Gronovius.*

2 *Quem egreſſi.*] Vulgo *quæ egreſſi*, nec male, ut ad ſeſtertia referatur. potior tamen mihi Floren. lectio, *quem*, id eſt, quem modum. Sic lib. 13. in princ. *Pallas triſti arrogantia modum liberti egreſſus.* Pichena.

3 *Vectum memoravi.*] In libris ſcilicet, quibus deſcriptæ res Caii. Dio lib. LX rem breviter tangit: Τὸν Μιθριδάτην τὸν Ἴβηρα ὃν ὁ Γάϊος μεταπεμψάμενος ἐδεδέκει, οἴκαδε πρὸς ἀνάληψιν τῆς ἀρχῆς ἀπέπεμψεν. Id eſt, *Mithridatem Iberum, quem Cajus arceſſitum in vinclis habuerat, domum ad reciperandum regnum remiſit.* Quod hìc in Tacito eſt, *vectum*; manuſſ. *vinctum.* Legerim, *ad præſentiam Cæſaris vectum vinctumque memoravi.* Quamquam Seneca non vinctum modò, ſed in exſilium miſſum fuiſſe ſignificat, De Tranquillit. cap. XI. *Ptolemæum Africæ regem, Armeniæ Mithridatem inter Cajanas cuſtodias vidimus. Alter in exſilium miſſus eſt,* (Mithridates ſcilicet:) *alter ut meliore fide mitteretur, optabat.* Lipſius.

ſæva (qui necem fratri Artabano, [1] conjugique ac filio
ejus præparaverat, unde metus ejus in ceteros) accive-
re Bardanem. Ille, ut erat magnis auſis promptus, bi-
duo [2] tria millia ſtadiorum invadit, ignarumque & ex-
territum [3] Gotarzem proturbat: neque cunctatur,
quin [4] proximas præfecturas corripiat, ſolis Seleucen-
ſibus dominationem ejus abnuentibus. In quos ut pa-
tris ſui quoque defectores, ira magis quam ex uſu præ-
ſenti accenſus, implicatur obſidione urbis validæ, &
munimentis objecti amnis muroque & commeatibus
firmatæ. Interim Gotarzes Daharum Hyrcanorum-
que opibus auctus, bellum renovat: coactuſque Bar-
danes omittere Seleuciam, Bactrianos apud campos
9 caſtra contulit. Tunc diſtractis Orientis viribus, &
quonam inclinarent incertis; caſus Mithridati datus
eſt occupandi Armeniam, vi militis Romani ad exci-
denda caſtellorum ardua, [5] ſimul Ibero exercitu cam-
pos

1 *Conjugique ac filio ejus præparaverat, unde metus ejus* &c.] Malim deleri poſterius *ejus*. Muretus etiam *properaverat* ſcribit. *Acidalius*. Nihil certius mihi quam Tacitum ſcripſiſſe *properaverat*, quod & Mureto viſum. Vt lib. 2. *petiturum ſe vitam quamvis nocenti, niſi voluntariam mortem properaviſſet*. l. 1. Cod. de his qui par. *Si quis parentis aut filii aut omnino adfectionis ejus, quæ nuncupatione parricidii continetur, fata properaverit*. Virgilius 9. Æneid. *an ſeſe medios moriturus in hoſtes Inferat, & pulcram properet per vulnera mortem*. Vulgatum vix Latinum eſt, neque elegantius *paraverit*. Gronovius.

2 *Tria millia*.] Eſt ingens curſus in biduo: ſed noctes etiam haud dubiè aſſumptæ. Faciunt *trecenta ſeptuaginta quinque* milliaria Romana. eſt idem curſus, quem Annibal confecit, à Scipione victus: & vide me, ſi voles, Centuriâ Epiſt. ad Italos, epiſt. LIX. *Lipſius*.

3 *Gotarzem perturbat*.] Caſtigavimus, *proturbat*. Rhenanus.

4 *Proximas præfecturas corripiat*.] Varia hujuſce dictionis eſt ſignificatio. Agennius Vrbicus libro de controverſiis agrorum, *præfecturas eos agros* dici auctor eſt, *qui cum alterius juriſdictionis eſſent, principis placito alicui civitati aſſcribuntur*. Sunt & præfecturæ dictæ, munia præfectorum. Auſonius: *Præfecturarum titulo tenuere ſecundo*. Sunt enim quatuor dignitatum in jure civili ordines, *illuſtres, ſpectabiles, clariſſimi, perfectiſſimi*. ex his *præfecti* ſunt ſpectabiles. ut merito dictum ſit, *ſecundum his titulum dari*. Sed & non abſimili ſignificatione in Aſſyriis & Medis præfecturæ erant. Sic enim vertit Plinius, quos Græci νόμους, Herodotus etiam στρατηγίας appellavit, ut Laur. Valla infeliciſſime *portiones* tranſtulerit. *Alciatus*.

5 *Simul Ibero*.] Alii *ſimulque Ibero*. ſed nihil opus copula *que*, cum parti-
cula

pos perſultante. [1] Nec enim reſtitere Armenii, fuſo qui prœlium auſus erat Demonacte præfecto. Paululum cunctationis attulit rex minoris Armeniæ Cotys, verſis illuc quibuſdam procerum; [2] dein litteris Cæſaris coërcitus. & cuncta in Mithridatem fluxere, atrociorem quam novo regno conduceret. At Parthi imperatores cum pugnam pararent, [3] fœdus repente faciunt, cognitis popularium inſidiis, quas [4] Gotarzes fratri patefecerat. congreſſique primo cunctanter, deinde complexi dextras, apud altaria deum pepigere, *fraudem inimicorum ulciſci, atque ipſi inter ſe concedere.* [5] Potiorque Bardanes viſus retinendo regno: at Gotarzes, ne quid æmulationis exſiſteret, penitus in Hyrcaniam abiit. regreſſoque Bardani deditur Seleucia, ſeptimo poſt defectionem anno, non ſine dedecore Parthorum, quos una civitas tamdiu eluſerat. [6] Exin vali-

cula *ſimul* per ſe conjungendi vim habeat. ergo Venetam lectionem præferendam duximus. *Freinshemius.*

1 *Nec enim reſtitere Armenii.*] Scripti codicis lectio, *reſiſtere*, id eſt, *reſiſtebant.* Rhenanus.

2 *Deinde literis Cæſaris coercitus.*] Brevius Flor. *dein literis Cæſaris.* Idem paulo infra: *dein prævaluit Gotarzes.* Pichena.

3 *Fœdus repente faciunt.*] Non ut in libris hodie, *jaciunt.* Benè etiam Maurus, *iciunt.* Porrò an hic *Bardanes* ſit, quem in eo tractu, regem à ſe viſum & conventum Apollonius apud Philoſtratum dicit, neſcio. Ætas patiatur: ſed & ibi notatur, *pulſum eum regno fuiſſe, & tertium tunc annum iterùm regnaſſe.* Lib. 1. *Lipſius.*

Fœdus repente faciunt.] Exemi quod erat, *jaciunt*: neque enim id unquam verbum, à quoquam ſcriptore, in hac ſignificatione uſurpatum eſt. Contra auctores omnes Latini ſermonis ſcientes, fœdus *icere* dixerunt: de cæteris Cicero, Virgilius, Livius, Suetonius, & hic noſter Cornelius ſup. lib. 4. non *jacta*, ſed *icta nobiſcum fœdera*, & infra lib. 12. non *jecerant*, ſed orſos Bizantios ſermonem ſuum à *fœdere quod nobiſcum icerant*, ſcripſit. *Vertranius.* Lego, *fœdus repente ſanciunt.* nam annal. 2. ita noſter, *ſanciendo fœderi.* Lib. 12. *hortari Mithridatem ad ſanciendum fœdus.* Aurelius.

4 *Gotarzes fratri patefecerat.*] Ita repoſuimus, pro *patefecit.* Rhenanus. Muretus *patri.* Neſcio unde aut quare. *Acidalius.*

5 *Potiorque Bardanes.*] In ſcripto non eſt adnexa particula, *que.* Et quid erat opus addere, quum brevitati Cornelianæ magis conveniat eam abeſſe. *Rhenanus.*

6 *Exin validiſſimas præfecturas invaſit.*] Hic locus meo judicio recte fuit caſtigatus, quum in ſcripto volumine legatur *inviſit* ſed perperam. *Rhenanus.*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 16 vol. 1

validiſſimas præfecturas invaſit. [1] & reciperare * Armeniam, ni Vibio Marſo Syriæ legato bellum minitante cohibitus foret. Atque interim Gotarzes pœnitentia conceſſi regni, & revocante nobilitate, cui in pace durius ſervitium eſt, contrahit copias. & huic contra itum ad amnem Erindem: in cujus tranſgreſſu multum certato, pervicit Bardanes, proſperiſque prœliis medias nationes ſubegit [2] ad flumen Ginden, quod Dahas Arioſque diſterminat. Ibi modus rebus ſecundis poſitus. nam Parthi quamquam victores, [3] longinquam militiam aſpernabantur. Igitur exſtructis monimentis,

1 *Et reciperare Armeniam.* *] Non ſanus locus: de quo velut in tenebris micabo. Libri ſcripti voce auctiores, *reciperare Armeniam habebat.* Et rectumne illud? ut ſit Græcorum ἔχω, ἀντὶ τοῦ δύναμαι: quomodo Cicero, Appulejus, Agellius, aliique è Latinis interdum. An, *havebat?* an, *audebat?* verbum quidem infarciendum eſt, ruenti ſententiæ ſuſtentandæ. Venetâ editione, *reciperare Armeniam parabat*, expreſſum invenies. In Vat. opt. (ſiquid hoc ad rem) *habeat*, ſcribitur. litterâ aliâ ſupernè adjectâ. Quid ſi etiam, *reciperare Armeniam ibat?* ſive *vadebat.* Lipſius.

Et reciperare Armeniam parabat.] Hic verbum *parabat* eſt inſultum poſtea, nam Tacitus ſcripſit: *Et recuperare Armeniam, ni Vibio* &c. id eſt, recuperabat. Teſtatar id Codex Budenſis. *Rhenanus.* In v. c. eſt: *Exin validiſſimas præfecturas inviſit, & recuperare Armeniam parabat, ni Vibio* &c. Vrſinus. Omnes hunc locum quaſi labentem tibicine ſuffulciunt: ſed (libere dicam) nec eo ſine dediſſet ruinam. *Recuperare*, id eſt *recuperabat.* noſter lib. 1. ann. *hæc atque talia agitantibus graveſcere valetudo Auguſti.* At *recuperabat* ſibi ſumit vim *recuperaſſet*, ut in ejus modi fit. *Salinerius.* Hic abſtineo manum. Sed Florent. tantum lectionem corruptam auctioremque refero: *exin validiſſimas præfecturas inviſit, & recuperare Armeniam habeat, ni Vibio Marſo* &c. Pichena. Lipſius varie. Mihi ex omnibus nihil præter ipſam ſcriptorum librorum lectionem placebat, *Reciperare Armeniam habebat.* Vel Mureto aſſentiar, qui è vulgata ſimpliciter, *Et reciperabat Armeniam, ni à Vibio* &c. Acidalius. Corrigo: *& reciperaret*, vel *reciperaſſet Armeniam:* etſi non improbem correctionem Lipſianam. *Harlæus.* Optime Rhenanus & Salinerius. Vide Obſervat 1, 14. *Gronovius.*

2 *Ad flumen Ginden.*] Vett. *Sinden.* Gindes fluvius nominatur etiam Senecæ III. de Irâ: *Cyrus cùm Babylonem opugnaturus feſtinaret ad bellum, Ginden late fuſum amnem vado tranſire tentavit*, & quæ ſequuntur: è quibus hauris ſententiam Tibulliani verſus,

—— *aut rapidus Cyri dementia Gindes.*

Vbi malè vett. libri, *Cydnus.* Nam & Herodoto Gyndes. *Lipſius.*

Ad flumen Ginden.] Codex Budenſis, *ad flumen Sinden.* Rhenanus. Corruvianus habet, *Sindem.* Vertranius.

3 *Longinquam quamque aſpernabatur.*] Particulam *quamque* errore librarii

mentis, quibus opes ſuas teſtabatur, [1] nec cuiquam ante Arſacidarum tributa illis de gentibus parta, regreditur; ingens gloria, atque eo ferocior, & [2] ſubjectis intolerantior. qui dolo ante compoſito, incautum venationique intentum interfecere, primam intra juventam, ſed claritudine [3] paucos inter ſenum regum, ſi perinde amorem inter populares, quam metum apud hoſtes quæſiviſſet. Nece Bardanis turbatæ [4] Parthorum res, inter ambiguos quis in regnum acciperetur: multi ad Gotarzen inclinabant; quidam ad Meherdatem [5] prolem Phrahatis obſidio nobis datum. dein prævaluit Gotarzes. [6] potituſque regiam, per ſævitiem ac luxum adegit Parthos mittere ad principem Romanum occultas preces, quis [7] *permitti Meherdatem patrium ad faſtigium* orabant. [8] Iiſdem conſulibus ludi ſæculares octin- II

brarii repetitam induximus. *Rhenanus.*

1 *Nec enim cuiquam ante Arſacidarum tributa illis de gentibus parata.*] Docuit regius liber conjunctione *enim* expuncta, pro *parata* ſcribendum *parta*, ſententiamque legendam abſque parentheſi hoc modo, *quibus opes ſuas teſtabatur, nec cuiquam ante Arſacidarum tributa illis de gentibus parta, regreditur.* Quamquam nihil mali ſit, ſi clauſula parentheſi includatur. *Idem.*

2 *Subjectis intolerantior.*] Iterum putem ob cauſas modo mihi dictas ponendum *intoleratior.* Grotius. Jam diximus *curis intolerantibus* pro intolerandis dixiſſe Lævium: ut *intolerantior* poſſit eſſe minus tolerandus. *Gronovius.*

3 *Paucos inter ſenum regum.*] Muretus, *paucis inferiorem regum.* Supervacue & male. Non reſpexit vir bonus præcedentia verba illa, *primam intra juventam.* Acidalius.

4 *Parthorum res, inter ambiguos, quis in regnum acciperetur. Multi* &c.] Muretus ſic diſtinguere maluit: *Parthorum res. Inter amb. q. i. r. acciperetur, multi.* Ego ut vulgo eſt, relinquo. *Acidalius.*

5 *Prolem Phrahatis.*] Non filium, ne erres, ſed nepotem ex Vonone. Ipſe Tacitus infrà. *Lipſius.*

6 *Potituſque regia.*] Vat. opt. *regiam.* Itaque ſcripſit. *Idem.*

Potituſque regiam.] Vulgati non minus recte, *regia.* tamen quia Lipſius teſtatur, in Vat. codice legi, *regiam,* & Flor. congruit, eam vocem repoſui. *Pichena.*

7 *Permitti Meherdatem.*] Viri ſummi, proniores erant in *remitti.* Sed controverſiam minime movendam ſcripturæ receptæ, ſatis oſtendi Notis meis ad Martialem 10. Epigr. 12. *Ne vivam, niſi te, Domiti, permitto libenter. Gruterus.* Ad hunc Martialis locum adde, ſi libet, quæ ſcripſimus 2. Obſerv. 13. *Gronovius.*

8 *Iiſdem conſulibus.*] Excidit initium Annalis hujus, ex quo ſine dubitatione ſciri poſſet, Claudium Cæſarem IV. & L. Vitellium III. an alios conſu-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 16 vol. 1

octingenteſimo poſt Romam conditam, [1] quarto & ſexageſimo quam Auguſtus ediderat, ſpectati ſunt. Utriuſque principis [2] rationes prætermitto, ſatis narratas libris, quibus res imperatoris Domitiani compoſui. nam is quoque edidit ludos ſæculares; iiſque intentius affui ſacerdotio Quindecimvirali præditus, ac tum prætor, quod non jactantia refero, ſed quia [3] collegio Quin-

conſules Tacitus intelligat. Plinius 7, 48. ſcribit à Claudio IV. Coſſ. *Seculares* editos, LXIII. anno poſteaquam illos ediderat Auguſtus. Sic vero dicti ludi fuere, qui apud Romanos poſt 100 annos fiebant, ait Pompejus, quia ſeculum ſpatium 100 annorum vocarunt. Sed fecit Claudius ludos Seculares Apollini & Dianæ quaſi anticipatos ab Auguſto, nec legitimo tempori reſervatos: quamvis ipſe Claudius in hiſtoriis ſuis prodat intermiſſos eos, Auguſtum multo poſt, diligentiſſime annorum ratione ſubducta, in ordinem redegiſſe. Illos ſane Auguſtus perfecerat C. Furnio C. Silano Coſſ. quintaque Dioni Secularium illa celebratio fuit, vel ad rationem ſeculi quinti inita, poſt 500 annos quam à Valerio Publicola exactis regibus inſtituti ludi & primum celebrati fuerant. Aliud vero Claudius animum induxit, ordinatos Seculares in quoſque centenos annos urbis conditæ, & cum octingenteſimus veniſſet, maluit inſtitutionis quam computationis ab Auguſto factæ rationem habere. Quare vox præconis irriſa eſt invitantis more ſolenni ad ludos, quos nec ſpectaſſet quiſquam, nec ſpectaturus eſſet: cum ſupereſſent adhuc qui ſpectaverant, & quidam hiſtrionum producti olim, ut Stephanio, tunc quoque producerentur. Similiſque riſus excitandi cauſa fuit ſub Domitiano, qui fecit & ludos ſeculares, computata ratione temporum ab anno, non quo Claudius proxime, ſed quo olim Auguſtus ediderat. Horum auctor in Claudio & Domit. Suetonius. *Vertranius.*

1 *Quarto & ſexageſimo.*] Plinius: *Eo minus miror Stephanionem, qui primus togatas ſaltare inſtituit, utriſque ſæcularibus ludis ſaltaſſe, & divi Auguſti, & quos Claudius Conſulatu ſuo quarto fecit; quando & ſexaginta tres non amplius interfuere anni.* Lipſius.

2 *Rationes prætermitto.*] Quæ tamen claræ ſunt. Auguſtus enim priſcam inſtitutionem ſecutus eſt, & edidit quinctos ludos ſæculares anno centeſimo & nono (decimo debuiſſet, ſi paruiſſet artæ legi) exacto. Claudius ita rationem inſtituit, ut centeſimo quoque anno cenſuerit celebrandos: quaſi ſæculum rotundo centum annorum numero definiens. Itaque inſuper habitâ computatione Auguſti & priſcâ: rettulit nunc octingenteſimo urbis anno, ſe IIII. & L. Vitellio III. Coſſ. Plura ſi cupis, vade ad Onufrii Panvini eâ ſuper re libellum: viri induſtrii, diligentis, & cui Romanæ memoriæ (curam tantùm ferre potuiſſet aut limam) debent, debebuntque. *Idem.*

3 *Collegio Quindecimvirum.*] Ideò Horatius in Carmine ſæculari:

Quindecim Diana preces virorum
Curet.

Et in Nummis Auguſti: IMP. CÆS. AVG. LVD. SÆC. XV. S. F. id eſt, *Quindecimviri ſacris faciundis.* Quamquam ad eos & aliorum ludorum

Quindecimvirum antiquitus ea cura, & [1] magiſtratus
potiſſimum exſequebantur officia cærimoniarum. Se-
dente Claudio Circenſibus ludis, cum pueri nobiles
[2] equis ludicrum Trojæ inirent; interque eos Britan-
nicus imperatore genitus, & L. Domitius adoptione
mox in imperium & cognomentum Neronis adſcitus,
favor plebis acrior in Domitium, loco præſagii acce-
ptus eſt. vulgabaturque *aſſuiſſe infantiæ ejus dracones in mo-
dum cuſtodum*, fabuloſa & externis [3] miraculis adſimula-
ta. nam ipſe haudquaquam ſui detractor, [4] unam omni-
no *anguem in cubiculo viſam* narrare ſolitus eſt. Verum 12
inclinatio populi ſupererat ex memoria Germanici,
[5] cujus illa reliqua ſuboles virilis: & matri Agrippinæ
miſeratio augebatur, ob ſævitiam Meſſallinæ. quæ ſem-
per infeſta, & tunc commotior, quo minus ſtrueret
crimina & accuſatores, novo & furori proximo amore
diſtinebatur. Nam in C. Silium juventutis Romanæ
pulcherrimum ita exarſerat, ut [6] Juniam Silanam no-
bilem feminam, matrimonio ejus exturbaret, vacuo-
que adultero potiretur. Neque Silius flagitii aut peri-
culi

rum curam pertinuiſſe, alibi mihi dictum. *Idem.*

1 *Magiſtratus potiſſimum.*] Hoc ad id ſpectat, quòd Prætorem ſe tunc præmiſit: eoque, inquit, gnarum hujus rei & permixtum. *Idem.*

2 *Equis ludicrum Trojæ.*] Vt ſcripſit Suetonius, ludus ipſe quem vulgo *Pyrrhichā* appellant, *Troja* vocatur: cujus originem expreſſit in libro de luſibus puerorum: adhucque ſupereſt deſcriptio Virgilii Æneid. lib. v. peditum tamen proprie Pyrrhicha ſaltatio eſt, apud Athenæum 14, c. 12. Troja vero ludus puerorum, qui turmatim ſe invicem ex equis peterent: unde formatum vulgare *Torniamentum*, quaſi *Troiamentum.* Vertranius.

3 *Miraculis adſimilata.*] Ita Flor. vulgo, *aſſimulata.* Pichena. Ego hanc notam potius ætatis in librario puto, qui Tacitum & æquales ejus nunquam *ſimilare*, ut ſequiorem ætatem, ſcripſiſſe arbitror, & de eo ad Statium dicere cœperim. *Gronovius.*

4 *Vnam omnino anguem.*] Paullò aliter Xiphilinus, qui exuvias dumtaxat ſerpentis ad caput Neronis pueri inventas ait: idque vates ita interpretatos, magnam potentiam ab homine ſene capturum. quia ſerpentes poſitis exuviis ſenectutem exuerent. En vanitatem! *Lipſius.*

5 *Cujus illa reliqua ſuboles virilis.*] Agrippina enim Neronis mater, Germanici filia erat. *Pichena.*

6 *Iuniam Syllanam.*] Muretus, *Iuniam Silanam.* Acidalius. Ita lib. 13. non ſemel. Male vulgo, *Syllanam.* Pichena.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 16 vol. 1

culi neſcius erat: ſed certo ſi abnueret exitio, & [1] nonnulla fallendi ſpe, ſimul magnis præmiis, opperiri futura, & præſentibus frui pro ſolatio habebat. illa non furtim, ſed multo comitatu ventitare domum; [2] egreſſibus adhæreſcere; largiri opes; honores: poſtremo velut tranſlata jam fortuna, ſervi, liberti, paratus principis apud adulterum viſebantur.
13 At Claudius matrimonii ſui ignarus, & munia cenſoria uſurpans, *theatralem populi laſciviam* [3] ſeveris edictis increpuit, *quod* [4] *in P. Pomponium Conſularem* (is carmina ſcenæ dabat) *inque feminas*

1 *Nonnulla fallendi ſpe.*] Hoc eſt, latendi, ne res videlicet deprehenderetur. Nam *fallere* pro latere ſæpius reperias apud hunc ſcriptorem, quæ eſt elegantiſſima verbi hujus ſignificatio. lib. 13. *Quæ mutatio neque Neronem fefellit.* lib. 2. *Non fallebat duces impetus militum*, hoc eſt, non latebat. *Rhenanus.*

2 *Egreſſibus adhæreſcere.*] Qui mos Romæ colendi potentiores. *Lipſius.*

Egreſſibus adhæreſcere.] Sic lib. 5, de Nerone. *Cujus ne modicos quidem egreſſus tolerarent.* Rhenanus.

3 *Severis edictis increpuit.*] Sic melius ex Flor. *edictis*, quam vulgo *dictis.* lib. 5. *increpitaque per edictum plebe.* lib. 14. *Tum Cæſar populum edicto increpuit. Pich.* Sequor quod expreſſit Covarr. codex, *Severis edictis*: ita ſcripſiſſe *Tacitum* inde evincas, quod id quoque teſtet in MS. Florentino, & ita ſolebant Imperatores. *Gruterus.*

4 *In P. Pomponium conſularem.*] Qui conſul fuit anno DCCXXCII. iterum ſub Cajo, anno DCCXCIIII. Sed de prænomine illuſtris viri & poëtæ, quæro. Hic Publius dicitur: infrà, Lucius, *Deinde L. Pomponius Legatus auxiliares Vangiones ac Nemetas*, &c. Loqui enim eum de hoc poëta, docent quæ ſubjunxit: *decretuſque Pomponio triumphalis honos, modica pars famæ ejus apud poſteros, in quis carminum gloria præcellit.* At Dioni eſt Quintus: ἔπειτα τοὺς ἐν τῷ δεσμωτηρίῳ ὄντας ἀπέλυσεν, ὧν εἷς ἦν Κύϊντος Πομπώνιος ἑπτὰ ὅλοις ἔτεσιν ἐν τῷ οἰκήματι μεθ' ὑπατείαν κακωθείς. Quæ ipſa de hoc vate accipienda, clarum ex iis quæ Tacitus lib. VI. Vbi cum deſcripſiſſet cuſtodiam hujus Pomponii apud fratrem, addit: *At Pomponius multa morum elegantia, & ingenio illuſtri, dum fortunam æquus tolerat, Tiberio ſuperſtes fuit.* Et ſunt ab eo tempore, ad liberationem è cuſtodia, anni ſeptem. Hanc nominis litem dabam ſecundum Dionem (quippe integre perſcriptum apud eum prænomen eſt:) niſi ſubmonuiſſet Tacitus fratrem poëtæ fuiſſe Quinctum, lib. VI. *Sanciæ aquâ & igni interdictum, accuſante Q. Pomponio. Is moribus inquies, hæc & hujuſmodi à ſe factitari prætendebat, ut partà apud principem gratiâ, periculis Pomponii Secundi fratris mederetur.* Itaque nihil conſtituo. Eſt autem hic, non Atellanarum ſcriptor, (qui L. Pomponius Bononienſis dictus, Ciceroni, Senecæ, Macrobio, Nonio, Feſto, laudatus;) ſed tragœdiarum. Quintil. *Eorum quos viderim, longè princeps Pomponius Secundus, quem ſenes parùm Tragicum putabant, eruditione ac nitore præſtare confitebantur.* Plinius in epiſt. *Pomponius Secundus ſcriptor Tragœdiarum, ſiquid fortè familiarior amicus tolleret, dum ipſe retinendum*

feminas inluſtres probra jecerat. Et lege lata, [1] ſævitiam creditorum coërcuit, [2] *ne in mortem parentum pecunias filiusfamiliarum fœnori darent.*Ionteſque aquarum [3] ſub Imbruinis collibus deductos, urbi intulit. Ac novas litterarum formas addidit, vulgavitque; comperto Græcam quoque litteraturam non ſimul cœptam, abſolu-

nendum arbitraretur, dicere ſolebat, Ad populum provoco. Hic eſt, quem tanti Plinius alter fecit, ut vitam ejus miſerit in ſcripta. Libro XIV. *Nobili exemplo docuimus, referentes vitam Pomponii Secundi vatis, cœnamque quam Principi dedit.* Et alibi: *Ita ſunt longinqua monumenta Tiberii Caiique Gracchorum manus, quæ apud Pomponium Secundum vatem civemque clariſſimum vidi annos ferè poſt ducentos.* Lipſius.

1 *Sævitiam creditorum coërcuit.*] Dabatur olim fœnori pecunia adoleſcentibus, collata ſolutione in mortem patrum: quod vel fœnoris magnitudine, vel ob turpitudinem faciebant fœneratores. Claudius autem interdixit, ne quiſquam filiisfamilias fœneraret in mortem parentum: quod deinde Senatuſconſulto confirmatum fuit Veſpaſiano imperante. Tranquillus: *Auctor ſenatui fuit decernendi, ne filiorum familias fœneratoribus exigendi crediti jus unquam eſſet: hoc eſt, ne poſt patrum quidem mortem.* Id Senatuſconſultum Macedonianum appellatum eſt. *Ferrettus.*

2 *Ne in mortem parentum.*] Quæ circumſcriptio juventutis jam antè vetita, Lætoria lege. Sed paullo aliter. Nam Lætoria lex ſaltem caverat iis, qui intra XXV. annos alios, inſuper habuerat: Claudius univerſe conſtituit de omnibus filiisfamiliarum, etiam ſupra legitimam ætatem. Lætoria etiam lex, fenoris aut pecuniæ nulla mentione, ſimpliciter vetabat, *minorem vigintiquinque annis ſtipulari*, id eſt, ἐπερωτᾶσθαι, ait Priſcianus, ſive ſtipulanti reſpondere. De ea non dubie Plautus ſenſit:

Perii, an non tum me lex perdit
quina vicenaria?
Metuunt credere omnes.

Et alibi:

Ni dolo malo inſtipulatus ſies, nive
etiamdum ſiem
Quinque & viginti natus annos.

Aſperius eamdem Claudii legem retulit Veſpaſianus, *Ne filiorumfamilias feneratoribus exigendi crediti jus umquam eſſet, ne poſt patrum quidem mortem.* Satis multa ICti ad *Sc.* Macedonianum. *Lipſius.*

3 *Simbruinis collibus.*] Vett. *Sub Imbruinis.* Lego, *ſub Imbrivinis.* Prorſum addi eam voculam placet. Non enim ex ipſis collibus deductam aquam vult: ſed fontes aquarum qui ſub collibus, Romam perductos. Locus ipſe in melioribus Livii libris, *Imbrivium*, lib. VIII. & Silio:

——— *gelidoque rigantur*
Imbrivio.

Apud Celſum tamen Simbruinas item aquas legas, lib. IV. cap. V. *Conſiſtere in frigidis medicatiſque fontibus, quales Cutiliarum, Simbruinarumque ſunt, ſalutare eſt.* Idem.

Sub Imbruinis collibus.] Scribit Tacitus lib. 14. Neronis apud Simbruina ſtagna diſcumbentis ictas fulgure dapes menſamque fuiſſe disjectam. Quare ſcripſimus hoc loco, *fontes Simbruinis collibus deductos*, hoc eſt, à Simbruinis collibus. *Rhenanus.* Expreſſi vocem Florentini, *ſub Imbruinis collibus.* nam editi habent, *Simbruinis*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 16 vol. 1

14 ſolutamque. [1] Primi per figuras animalium Ægyptii ſenſus mentis effingebant; [2] & antiquiſſima monimenta memoriæ humanæ impreſſa ſaxis cernuntur, & *litterarum ſemet inventores* perhibent; *inde Phœnicas, quia mari præpollebant, intuliſſe Græciæ, gloriamque adeptos, tamquam reppererint quæ acceperant.* Quippe [3] fama eſt, *Cadmum claſſe Phœnicum vectum, rudibus adhuc Græcorum populis artis ejus auctorem fuiſſe.* Quidam [4] *Cecropem Athenienſem*, vel *Linum Thebanum*, [5] *& temporibus Trojanis Palamedem Argivum* memorant, *ſexdecim litterarum formas; mox alios, ac præcipuum Simonidem ceteras reppeririſſe.* At in Italia Etruſci ab Corinthio Damarato, Aborigines

[1] Arcade

non tantum animalium sed & aliarum rerum quas literas hieroglyphicas appellabant in diversis obeliscis Romae ex Aegypto quondam advectis ...

vid: Joseph: Scaliger in animadversionibus Eusebianis pag: 110, & seqq:

patre L. Tarquinij Prisci Romanorum Regis. Liv: Lib: 1 cap: 34.

collibus. Lipſius, *Simbruinis*, legit, ex hiſtoricis. *Pichena.*

1 *Primi per figuras animalium.*] Non animalium ſolum, ſed & rerum mutarum: quæ Hieroglyphicæ notæ dictæ. Litteras tamen poſtea Ægyptiis ſive Iſis regina tradidit, ſive Mercurius: ſed ita, ut priſcas illas notas, quas ἱερὰς dicebant, Sacerdotes retinerent: alias, quas πανδήμους, vulgus. *Lipſius.*

2 *Et antiquiſſima monumenta.*] Lego, *ea antiquiſſima.* Idem.

Et antiquiſſima monimenta.] Pro *&* ſubſtituam *ea*, totamque periodum includam parentheſi (*ea ant. monimenta memoriæ humanæ impreſſa ſaxis cernuntur*) *& litterarum* &c. *Freinſhemius.*

3 *Fama eſt Cadmum.*] Atque ita creditum pleriſque ſcriptoribus. ut Clementi Alexandrino, Strom. I. Κάδμος δὲ Φοίνιξ ὤν, ὁ τῶν γραμμάτων Ἕλλησιν εὑρετὴς, ὥς φησὶν Εὔφορος (verius, Ἔφορος] ὅθεν καὶ Φοινικήϊα τὰ γράμματα Ἡρόδοτος κεκλῆσθαι γράφει. Q. Curtius: *Si famæ libet credere, hæc gens* (Phœnices) *litteras prima aut docuit, aut didicit.* Iſidorus: *Græcarum litterarum uſum primi Phœnices reppererunt. Hinc eſt quod Phœniceo colore librorum capita deſcribuntur, quia ab ipſis litteræ initium habuerunt.* Quod ait de colore capitum ſive titulorum in libris, verum & vetus eſt. Ovidius,

Nec titulus minio, nec cedro charta notetur.

Cauſſa tamen inepta, & ex pectore Iſidori. De Cadmo inventore Agenoris F. vide & Plinium lib. VII. & Suidam, in Φοινικήϊα. *Lipſius.*

4. *Cecropem Athenienſem, vel Linum.*] Cecropem tamen plerique Ægypto ortum fatentur, & illinc intuliſſe litteras. Linus eſt Apollinis & Terpſichoræ filius, de quo Suidas: λέγεται δὲ πρῶτος οὗτος ἀπὸ Φοινικης γράμματα εἰς Ἕλληνας ἀγαγεῖν. Ita vides in diverſitate ſententiarum, conſentire tamen omnes de Phœnice aut Ægypto: & benè Plinius, numquam dubitaſſe ait quin litteræ ab Aſſyriis eſſent. *Idem.*

5 *Temporibus Trojanis Palamedem.*] Videamus. Trojanis temporibus repertæ primum litteræ? Imo ſive Cadmus, ſive Cecrops eas repperit, trecentis propemodum ante id bellum annis. Quin & Orpheus Poëta vixit ſcripſitque major illo ævo. At quidam ita memorant de Palamede. Sed vix tamen aliqui veterum: & ad fidem

cerum

[1] Arcade ab Euandro didicerunt. [2] & forma litteris Latinis, quæ veterrimis Græcorum. [3] Sed nobis quoque paucæ primum fuere: deinde additæ ſunt. Quo exemplo [4] Claudius tres litteras adjecit, quæ uſui, imperitante

rerum emendes : *Quidam Cecropem Athenienſem, vel Linum Thebanum ſedecim litterarum formas, & Trojanis temporibus Palamedem Argivum tres memorant, mox alios ac præcipue Simonidem ceteras repperiſſe.* Ita res habet. Sedecim litteræ primo: Palamedes tres addidit, ut Iſidorus cenſet; ſive quattuor, ut Plinius, Suidas, (& per me quidem in Tacito etiam legeris, *Palamedem Argivum* IIII. *memorant.* nam ex notis omiſſis confuſiſque hic error.) alias Simonides Pythagoraſque. Poſſis etiam verbis non trajectis ſcribere : *Quidam Cecropem Athenienſem vel Linum Thebanum. Et temporibus Trojanis Palamedem Argivum memorant* IIII. *litterarum formas*, &c. Etſi fateor tamen in Gorgiæ declamatione, pro Palamede, eum dici *auctorem litterarum*, ἁπλῶς & indefinite. Itaque non nimis pertendo. etſi pro mea ſententia licet Irenæum etiam addas, libro I. adverſ. Hæreſ. cap. XII. *Idem.*

Et temporibus Trojanis Palamedem.] Non hic ſigillatim Cornelius perſequitur, quot quiſque literas invenerit, ſed generatim quæ ſibi potior videretur, eam opinionem ſecutus, ait Cecropem ſive Linum, & Palamedem (diverſo tamen tempore) vulgaſſe XVI. literarum formas. Idem facit recenſendo auctores reliquarum. *mox alios & præcipuum Simonidem reperiſſe.* Evanidæ igitur ſint temporum abſurditates, quas hic vir doctiſſimus inducit, indeque ſuas res ſibi habere caſtigationibus dicamus. *Salinerius.* Plin. 7, 56. *Literas ſemper arbitror Aſſyrias fuiſſe : ſed alii apud Ægyptios à Mercurio, ut Gellius : alii apud Syros repertas volunt. Vtique in Græciam intuliſſe è Phœnice Cadmum ſedecim numero. Quibus Trojano bello Palamedem adjeciſſe quatuor hac figura* Θ Ξ Φ Χ. *Totidem poſt eum Simonidem Melicum*, Ζ Η Ψ Ω : *quarum omnium vis in noſtris recognoſcitur. Ariſtoteles* X & VIII. *priſcas fuiſſe*: ΑΒΓΔΕΖΙΚΛΜΝΟΠΡΣΤΥΦ : & *duas ab Epicharmo additas* Θ Χ, *quam à Palamede mavult. Anticlides in Ægypto inveniſſe quendam nomine Menona tradit* XV. *annis ante Phoroneum antiquiſſimum Græciæ regem : idque monumentis approbare conatur.*

1 *Arcade ab Evandro.*] Sive à Carmenta ejus matre, ut viſum aliis. *Lipſius.*

2 *Et forma.*] Antiquior lectio. *Et forma* Rhenanus. Plin. 7. 58. *Veteres Græcas fuiſſe eaſdem pæne, quæ nunc Latinæ, indicio erit Delphica tabula antiqui æris, quæ eſt hodie in Palatio dono principum Minervæ dicata in Bibliotheca, cum inſcriptione tali*, Ναυσικράτης Τισαμενȣ Ἀθηναῖος ἀνέθηκεν. Ferrettus. Verba Græca, NAVSIKRATES. TISAMENO. ATHENAIOS legit Ioſephus Scaliger : ΝΑΥΣΙΚΡΑΤΕΣ. ΤΙΣΑΜΕΝΟ. ΑΘΕΝΑΙΟΣ. ΑΝΕΘΗΚΕΝ. *Salmaſius.*

3 *Sed nobis quoque paucæ.*] Latinis primo non niſi XVI. litteræ. Kappa, Salluſtius ludimagiſter invenit: Gamma, Spurius Carvilius: litteram X. ætas Auguſti. *Lipſius.*

4 *Claudius tres litteras adjecit.*] Suetonius, *Novas etiam commentus eſt litteras tres, ac numero veterum quaſi maxime neceſſarias addidit.* Vterque eſſe litteras tres ait. Sed quæ-

timus

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 16 vol. 1

rimus eas : & quibuſdam viſum promptius, dubitare de Suetonii ſcriptura. Non adhibebo id mantelium ignaviæ meæ ego. Planiſſime tres Claudius repperit. Æolicum Digamma, cujus facies litteræ Ⅎ. inverſæ. Quinctilianus : *Nec inutiliter Claudius Æolicam illam Ⅎ. ad hos uſus litterarum adjecerat.* Et iterum: *Æolicæ quoque litteræ, qua cervom ſervomque dicimus, etiamſi forma à nobis repudiata eſt, vis tamen manet.* Hanc non Claudius ſolus inter litteras habendam cenſuit, ſed & Varro : ſi credimus Annæo Cornuto. *Hanc litteram*, inquit in Orthographia, *Terentius Varro dum vult demonſtrare, ita præſcribit.* V A. *Qui ergo in hac ſyllaba ſonus eſt, idem litteræ erit.* Hoc digamma etiam hodie in lapidibus Claudianis : TERMINAℲIT AMPLIAℲITQVE. &, DIℲI. AVGVSTI. De hac ergo clarum. Secundam eruo è Priſciano lib. I. Antiſigma. Ait; *S. & P. loco Græcæ Ψ. fungitur. Pro quo Claudius Cæſar antiſigma)(hac figura ſcribi voluit : ſed nulli auſi ſunt antiquam ſcripturam mutare.* Antiſigma ideo, quia duo ſigma obverſo dorſo ɔc. Hac enim ſemilunæ figura, priſci Græci ſigma formabant. In tertia littera hæremus. nec auxilio eſt Grammaticorum manus. Non ille, qui AI. diphthongum fuiſſe cenſet, quia in Claudii ævo lapidibus, ANTONIAI. DIℲAI. & ſimilia ſcripta. Conſtat enim antiquitus creberrimè uſurpatam hanc diphthongum. Non etiam ille, qui litteram neſcio quam inventam à Claudio leniendo R. putat, ex corruptis Velii Longi verbis : in quibus prioribus de Æolico digamma ſaltem egiſſe Velium ſcio. Sed nec Martianus Capella, qui ſic ſcribit : *Huic litteræ S. Divus Claudius P. adjecit aut C. propter ψ. & ξ. Græcas, Pſalterium, ſaxa.* Cenſet enim ille à Claudio novum x. repertum. quod vanum puto, quia x. in uſu temporibus jam Auguſti, ut diſerte monet Iſidorus. Sed & x. inter eas à Varrone & Quinctiliano cenſetur, quæ non neceſſariæ. Varro in Fragmento quopiam, ex libro De Grammatica. *Litterarum partim ſunt, & dicuntur, ut* A B. *partim dicuntur, & non ſunt, ut* H. & X. *partim ſunt, neque dicuntur, ut* φ. ψ. Ex quibus verbis non abſurde collegeris, duabus his litteris, quæ neceſſariæ Varrone teſte, novam formam induiſſe Claudium nomenque. Et de ψ. quidem clarum, cui Antiſigma reſpondit : de φ. Claudiano neglexerunt tradere Grammatici, & ego non divino. Phi quidem littera, non dubie neceſſaria, & alius ejus ſonus quam F. uti monuit etiam Quinctilianus. Hæc in re Grammatica nugamur : & omittere licuiſſet ſi Claudii liber exſtaret, quem de ratione harum litterarum edidit. *Lipſius.*

Claudius tres literas adjecit.] De iis literis, quæ in autoribus exſtat memoria, ita extat, ut tertiæ nobis ignota forma, duarum à nobis indagata ſit. De priore ſic accepi : Syllabæ ſono in his nominibus declarando, *divus, clivus, rivus, ſervus*, repertam eſſe novam literam Ⅎ. quæ in hoc nomine VIℲVS in antiquis ſpectationibus etiamnum aſpicitur, & apud Agellium Digamma Æolicum appellatur, lib. 14, 5. quod in Latio deſideratum, & à Claudio non inutiliter adjectum ait M. Fabius lib. I. c. 4. & 13. De altera comperi, cum S præpoſitum P loco ψ Græcæ fungeretur, pro duabus illis literis Claudium Cæſarem in Latium induxiſſe antiſigma, & hac figura)(ſcribi voluiſſe : de quo teſtis eſt Priſcianus lib. I, ubi de accidentibus literæ. De tertia Velius Longus hoc habet in lib. de Orthographia, quem manuſcriptum apud Stroſſium egomet Romæ legi : *Claudius princeps*, inquit, *novam quandam literam excogitavit ſimilem ei notæ, quam pro aſpiratione Græci ponunt, per quam ſcriberentur illæ voces, quæ neque ſecundum exilitatem literæ, neque ſecundum pinguedinem ſonant, ut Viro & Virtute :*

neque

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 16 vol. 1

peritante eo, poſt oblitteratæ, aſpiciuntur etiam nunc [1] in ære publicandis plebiſcitis per fora ac templa fixo. Rettulit deinde ad ſenatum ſuper collegio haruſpicum, 15 *ne* [2] *vetuſtiſſima Italiæ diſciplina per deſidiam exoleſceret: ſæpe adverſis Reip.* [3] *temporibus accitos, quorum monitu redintegratas cærimonias, & in poſterum rectius habitas. primoreſque Etruriæ ſponte aut patrum Romanorum impulſu retinuiſſe ſcientiam, & in familias propagaſſe: quod nunc ſegnius fieri, publica circa bonas artes ſocordia, & quia externæ* [4] *ſuperſtitiones valeſcant. & læta quidem in præſens omnia; ſed benignitati deum gratiam* [5] *referendam, ne ritus ſacrorum inter ambigua culti, per proſpera oblitterarentur.* Factum ex eo ſenatuſconſultum; *viderent pontifices, quæ retinenda*

neque rurſus ſecundum latum literæ ſonum enunciarentur: ut in eo quod eſt, Legere, Scribere. Quibus verbis ſignificat tertiam Claudii literam R leniendo inventam fuiſſe. Sed licet Cæſar hæc non ſine ratione induxerit, nulli tamen auſi ſunt antiquam ſcripturam mutare, & , ut ait Priſcianus, *conſuetudo ſuperavit.* Vertranius. Hoc idem Suetonius ait. Sed tres literæ, quæ fuerint, non ſcribit. Vnius certi ſumus ex titulis, ut *ampliagit.* Alteram exiſtimo fuiſſe 11 pro H Græco: tertia litera quæratur, & fortaſſe pro ω aliqua nota. *Vrſinus.*

1 *In ære publicandis plebiſcitis.*] Ego vero cum Imperatoribus tollo hæc plebiſcita: quæ vim uſumque Claudii temporibus habere non potuerunt, omni poteſtate tralata ad unum. Quære exempla in hiſtoria principum, non invenies. Legerim, *publicandis ſcitis.* Sciti nomen generale eſt, & ad decreta omnia pertinet ac juſſa. Et haud dubie ea ſcriptura obſervata non ſolum in plebiſcitis (ut demus ea fuiſſe) ſed in legibus aliis, edictiſque. *Lipſius.*

In ære publicandis plebiſcitis.] Vna litera adjecta corrupit ſententiam. Fuit *publicandis plebi SCtis.* id eſt Senatuſconſultis. illis enim æneis tabulis, quæ ſenatus conſtituerat, plebi innoteſcebant. Eodem ſpectat Ovidii illud: *nec verba minantia fixo Ære ligabantur.* Grotius.

2 *Vetuſtiſſima.*] Quam ipſi Romani liberos ſuos capere volebant, ac publice mittebantur. Vide Valerium lib. 1. de Relig. & Ciceronem 11. de Divinat. *Lipſius.*

3 *Temporibus accitis.*] Non diſplicet veteris libri ſcriptura, qui habet *accitos* pro *accitis.* quamvis & *accitis* æque placet. *Vrſinus.* Malim *accitos.* Rhenanus. *Accitos* omnino melius quam *accitis.* oſtendit enim olim ita fieri ſolitum: utendum ergo ipſi caſu, qui narrationibus proprius eſt. *Freinſhemius.*

4 *Superſtitiones valeſcant.*] Venetus, *invaleſcant.* Pichena.

5 *Referendam, ne.*] Non recte videntur hæc conjungi; diſtinxerim potius *referendam. ne* &c. *Freinshemius.* Non videtur cepiſſe vir inſignis, quum judicavit hoc membrum à proximo τελείᾳ ὑποστιγμῇ ſeparandum. Neque enim novum argumentum eſt aut ſtimulus hortationis differens ab eo, quo jam uſus eſt: ſed id ipſum

16 *da firmandaque haruſpicum.* Eodem anno [1] Cheruſcorum gens regem Roma petivit, amiſſis per interna bella nobilibus; & uno reliquo ſtirpis regiæ, qui apud urbem habebatur, nomine *Italus*. Paternum huic genus è Flavio fratre Arminii, mater [2] ex Catumero principe Cattorum erat: ipſe forma decorus, & armis equiſque in patrium noſtrumque morem exercitus. Igitur Cæſar auctum pecunia, additis ſtipatoribus, hortatur *gentile decus magno animo capeſſere. Illum primum Romæ ortum, nec obſidem, ſed civem, ire externum ad imperium.* Ac primo lætus Germanis adventus, [3] atque eo magis, quod nullis diſcordiis imbutus pari in omnes ſtudio ageret; celebrari, coli, modo comitatem & temperantiam nulli inviſam, ſæpius vinolentiam ac libidines grata barbaris uſurpans. [4] Jamque apud proximos, jam longius clareſcere, cum potentiam ejus ſuſpectantes qui factionibus floruerant, diſcedunt ad conterminos populos, ac teſtificantur, *adimi veterem Germaniæ libertatem, & Romanas opes inſurgere. adeo neminem iiſdem in terris ortum, qui* [5] *principem locum impleat; niſi explo-*

ipſum quod brevius attigerat, perſequitur explicatius. *Gratia*, quam diis referri cenſet, hæc eſt una, ut cerimoniæ, rebus Romanis multo minoribus aut in arcto ſervatæ diligenter, temporibus ſecundis ne negligantur. Intelligimus enim *gratiam*, non quæ verbis haberetur, aut aliis ſuppliciis, ſed ſi fieret tum, ex quo appareret in hoc genere cultus gratos eſſe erga Deos. Vt lib. 2. milites promittunt Germanico ſe *gratiam in acie relaturos*. Deinde τὸ *gratiam* accipiendum, quaſi dixiſſet *eam gratium* vel *hanc gratiam*. Gronovius,

1 *Cheruſcorum gens regem Romæ petivit.*] Malim, *Roma petivit*. Nam ſic ſcribit lib. 13. *Barbaros malle Roma petere reges quam habere*. Rhenanus.

2 *Ex Catumero.*] In Vatic. eſt, *Actumero*: Strabone Οὐκρόμηρος ἡγεμὼν Κάττων, id eſt, *Vcromerus*. vel ad etymon Germanicum verius, *Acromerus*. Lipſius.

3 *Atque eo magis, quod nullis.*] Veteri Covarr. abeſt vox *magis*. Gruterus.

4 *Iamque apud proximos, jam longius clareſcere.*] Melius in Cod. Budenſi, *Iamque apud proximos longius clareſcere*. Rhenanus. Ex Flor. reſtitui, *apud*, vulgo, *ad proximos*. Pichena.

5 *Principem locum impleat.*] Et hoc ex Flor. Vulgo, *principis locum*. Sic lib. 4. *Satiſque habere, ſi locum principem impleam*. Et *ſpe objecta principis loci*. Pichena.

2 *Supra*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 16 vol. 1

exploratoris Flavii progenies [1] *ſupra cunctos attollatur?*
[2] *Fruſtra Arminium præſcribi: cujus ſi filius hoſtili in ſolo adul-*
tus, in regnum veniſſet, poſſe extimeſci, [3] *infectum alimonio,*
ſervitio, cultu, omnibus externis. at ſi paterna Italo *mens eſſet,*
non alium infenſius arma contra patriam ac Deos penates,
[4] *quam parentes ejus exercuiſſe.* His atque talibus magnas 17
copias coegere. Nec pauciores Italum ſequebantur.
non enim inrupiſſe ad invitos, ſed accitum memorabant.
quando nobilitate ceteros anteiret, virtutem experirentur, an
dignum ſe patruo Arminio, avo Catumero præberet. [5] *nec pa-*
trem illi rubori eſſe., quod fidem adverſus Romanos, *volentibus*
Germanis ſumptam, numquam omiſiſſet. falſo libertatis voca-
bulum obtendi ab iis, qui privatim degeneres, in publicum exi-
tioſi, nihil ſpei, niſi per diſcordias habeant. Adſtrepebat huic
alacre vulgus; & [6] magno inter barbaros prœlio vi-
ctor rex; dehinc ſecunda fortuna ad ſuperbiam pro-
lapſus, pulſuſque, ac rurſus Langobardorum opibus
refectus, per læta, per adverſa res Cheruſcas adflicta-
bat. Per idem tempus Chauci nulla diſſenſione domi, 18
& [7] morte Sanquinii alacres, [8] dum Corbulo adven-
tat, inferiorem Germaniam incurſavere, duce Gan-
naſco.

1 *Supra cunctos extollatur.*] Caſtigavimus, *attollatur.* Item *hoſtili in loco, hoſtili in ſolo.* Rurſum *poſſet extimeſci, poſſe extimeſci.* Rhenanus.

2 *Arminium præſcribi.*] Qui illi patruus: & tamquam in ejus gratiam honoremque Principatu ornatus eſſet. *Lipſius.*

Fruſtra Arminium præſcribi.] Fruſtra, inquit, jactamus, Italum eſſe ex Arminii ſtirpe, Germaniæ liberatoris. lib. 4. *Fruſtra Pulchram præſcribi.* Pichena.

3 *Infectum alimonio.*] Ita Flor. vulgo, *alimonia.* Idem.

4 *Quam parentes ejus exercuiſſe.*] Ita vulgati libri, quod non placet. Videtur legendum *parentem.* Urſinus. Legendum puto: *parentem*, ſupra: *ſi paterna Italo mens eſſet.* & paulo infra: *nec patrem illi rubori.* Error ſimilis, de quo monui in princip. lib. 3. Scias etiam Italum iſtum, in Florentino ubique Italicum nominari. *Pichena.* Muretus *parentem.* Recte. *Acidalius.*

5 *Nec patrem illi rubori eſſe.*] Vox poſtrema non comparet in membranis Covarruv. neque habet certe, quod hic agat. *Gruterus.*

6 *Magno inter barbaros prœlio victor rex.*] Forte, *magno ut inter.* Lipſius. Dubito an non, *magnus.* quaſi dicat magnum habitum Italum regem, poſt victoriam prælii. *Acidalius.*

7 *Morte Sanquinii.*] Sanquinii Maximi, de quo ſupra dixi. *Lipſius.*

8 *Dum Corbulo adventat.*] Forte filius

naſco. [1] qui natione Canineſas, [2] auxiliaris & diu meritus, poſt transfuga, levibus navigiis prædabundus, Gallorum maxime oram vaſtabat, non ignarus dites & imbelles eſſe. At Corbulo provinciam ingreſſus, magna cum cura & mox gloria, cui principium illa militia fuit, triremes alveo Rheni, [3] ceteras navium, ut quæque habiles, per [4] æſtuaria & foſſas adegit: lintribuſque hoſtium depreſſis, & exturbato Gannaſco, ubi præſentia ſatis compoſita ſunt, legiones [5] operum & laboris ignaras, populationibus lætantes, veterem ad morem reduxit; ne quis agmine dece-

filius illius, qui lib. 3. *Domitius Corbulo* appellatur. certe non idem. ille enim ſenex: *pro Corbulone ætas.* at de hoc paulo infra ait, *cui principium illa militia fuit.* Pichena.

1 *Qui natione Canineſas.*] Scribendum eſt, *Cunnaneſas*, ex antiqua inſcriptione apud Vulſinios ſuperioribus annis reperta, cujus exemplum hoc eſt: *L. Cannulejus. in. Italia. Volſinienſium. patriae. ſuae. item. Ferent. &. Tiburtium. item. coloni. Italicenſis. in. prov. Baetica. praet. Etrur. populor. ſacerdoti. Caeninenſium M. Helvius. M. F. Clemens. Arnenſi. domo. Cartagine. praef. eq. alae. primae. Cannanefatum. Praeſidi. ſanctiſſimo. &. rariſſimo. curam. agente. L. Aconio Caliſto. tribuno. mil. leg.* XIIII. *Gem. Sev.* Vrſinus.

2 *Auxiliaris, & diu meritus, poſt transfuga.*] Vaticana ſcriptura, *auxiliare eſd in meritis.* Fortaſſe, *auxiliaris, dein emeritus.* Nam & auxilia, illo ævo, credam adſtricta ad militiæ certum modum. Mercero placet, *Auxiliare æs diu meritus.* Lipſius.

Auxiliaris & diu meritus.] Budenſis codex habet *ex diu meritis.* Rhenanus. Proba lectio ſi eſſet à libris. Ita ſup. lib. 2. *Tacfarinas auxiliaris, ſtipendia meritus.* Sed libri variant, & in Vaticano eſt; *auxiliare es diu meritus.* Quid propius quam quod olim mihi viſum, *auxiliare æs diu meritus: Auxiliare æs*, ut *æs militare.* Mercerus. Mihi placeat, *auxiliares inter diu meritus.* Acidalius. Farneſianus codex M S. *auxiliare ex drumentis:* unde conjiciebat olim Lipſius, *auxiliaris ex frumentariis:* poſtea omnem hanc annotationem expunxit. Quod in conjectura facile fero: ſed ſcripturam vetuſti codicis inſuperhaberi nolim: quippe in qua videam veſtigia veritates adhoc uſque latentis. Eam eſſe credo: *auxiliaris & dux gentis.* Iuvat quod legitur lib. 4. de Thracibus: *ne regibus quidem parere, niſi ex libidine, ſoliti, aut ſi mitterent auxilia, ſuos ductores præficere.* Gronovius.

3 *Cæteras naves.*] Emendavimus, *cæteras navium.* Sic enim ſubinde Tacitus loquitur per genitivum, ut *quoſdam militum, cunctis civium, reſiduis nobilium;* pro *quoſdam milites, cunctis civibus, reſiduis nobilibus:* & ſic de ſimilibus. *Rhenanus.*

4 *Æſtuaria & foſſas.*] Per Druſianam foſſam, & lacus, qui plures tunc, in unum Meridionalem coiverunt. *Lipſius.*

5 *Operum & laboris ignaras.*] Farneſ. *ignavas*, Lipſius.

1 Nec

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 16 vol. 1

decederet, [1] nec pugnam niſi juſſus iniret. ſtationes, vigiliæ, diurna nocturnaque munia, in armis agitabantur. [2] Feruntque *militem, quia vallum non accinctus; atque alium quia pugione tantum* [3] *accinctus foderet, morte punitos.* [4] quæ nimia, & incertum an falſo jacta vel aucta, originem

1 *Nec pugnam niſi juſſus iniret.*] Facit huc quidem Salluſtius cap. 9. Catil. hiſtoriæ. Verum cum pugnam inire injuſſu imperatoris unum fuerit de delictis, omni tempore, omni duci, caſtigatis; videtur audiendus manuſcript. Covarruv. *ne quis agmine decederet, ne quis niſi juſſus iniret.* ut referatur ad *agmen.* Sic lib. 13. dixit *ſtationem inire*, pro ingredi. *Gruterus.*

2 *Vallum non accinctus.*] Aliud eſt ac ſi dixiſſet, Diſcinctus. Non accinctum fodere, eſt ſine gladio fodere: Diſcinctum fodere, eſt ſolutâ fluxaque tunica in morem muliebrem. At ex diſciplina erat, cum gladio opus facere. Vegetius III. *Milites gladio cincti foſſam aperiunt.* Lipſius.

Feruntque militem, quia vallum non accinctus.] Maurus Servius exponens illud Æneid. I. *Illi ſe prædæ accingunt*, notat *Accinctos* induſtrios vocari, & contra negligentes *Diſcinctos*, ut *diſcinctos Mulciber Afros.* Omnes vero qui militant cincti ſunt. Nam mos militaris fuit, ut milites cingulo cincti ſemper eſſent, ut paratum enſem haberent ad omnia pericula, & erat ignominioſum diſcinctum eſſe militem. T. Livius lib. 7. belli Punici, *Diſtrictis gladiis diſcinctos deſtituit.* Perſius, *Non pudet ad morem diſcincti vivere Nattæ?* Ita Corbulo, qui diſciplinam militarem obſervabat, non accinctum militem morte punivit. Nam poſteaquam juraverant milites, cingebantur zona militari, quod erat equo merentium inſigne. Vnde à Marcello *cinctus* dicitur pro eo, qui eques militat. Et apud ICtos ſæpius reperias *Cingulum* & *Cingere.* Inde illæ loquendi formæ *accingi ferro*, quod infra à Tacito dicitur, & *Procinctus exercitus*, & *Procinctum teſtamentum*, quod illa pugnandi ſpe, vel timore milites faciebant, de quo à Iuſtiniano plura. Vulcatius Gallicanus in Avidio Caſſio, *Nam ſtatim, & ad ſigna edici juſſit, & programma in parietibus fixit, ut ſi quis cinctus inveniretur apud Daphnem, diſcinctus rediret.* Lupanus. Ex more enim & diſciplina, gladius, etiam in opere, geſtandus. Vegetius lib. 3, 8. *Milites gladio cincti foſſam aperiunt.* Pichen.

3 *Vallum foderet.*] Vallum aut vallus non foditur, ſed cæditur potius. idem enim eſt quod palus ſeu ſtipes. ergo hoc quoque loco pro *vallum foderet* leg. puto *vallum cæderet.* aut forte *vallum ferret.* Vt apud Horat. *Fert vallum & arma miles*, & notum eſt iſtud Scipionis apud Livium Epit. 57. *Cum te gladio vallare ſcieris, vallum ferre deſinito.* Freinsh.

4 *Falſo jacta.*] Venet. editio; *jacta, aucta.* hæſitante librario utrum præferret, utrumque adſcripſit. Ego quidem hic malim, *falſo aucta.* Lipſius.

Quæ munia & incertum an falſo jacta vel aucta.] Pro *munia* ſcripſimus *nimia*, & clauſulam *vel aucta* delevimus. Infra ex *perlocutus* fecimus *prolocutus.* Rhenanus. V. c. habet: *Quæ munia, & incertum an falſo jactata*, &c. Sed de verbo *jactata* dubius non ſum, de *munia*, hæreo. *Vrſinus.* Illud *nimia* à Rhenano eſt. in MS. enim *munia* erat. quæ etſi non vera, tamen vero proxima ſcriptura. Legendum, *quæ immania.* Sic idem lib. 4. ann. *fabuloſa & immania* dixit. *Pricæus.* Vulgo, *jacta.* ego judicium Li-

· nem tamen è ſeveritate ducis traxere. intentumque & magnis delictis inexorabilem ſcias, cui tantum aſperi-
19 tatis etiam adverſus levia credebatur. Ceterum is terror milites hoſteſque in diverſum affecit. [1] nos virtutem auximus: Barbari ferociam infregere. Et natio Friſiorum [2] poſt rebellionem clade L. Apronii cœptam infenſa, aut male fida, datis obſidibus conſedit apud agros à Corbulone deſcriptos. Idem ſenatum, magiſtratus, leges impoſuit. ac ne juſſa exuerent [3] præſidium immunivit; miſſis qui majores Chaucos ad deditionem pellicerent, ſimul Gannaſcum dolo aggrederentur. nec irritæ aut [4] degeneres inſidiæ fuere adverſus transfugam & violatorem fidei. Sed cæde ejus motæ

pſii ſecutus, malui, *aucta*. & fere Flor. conſentit, in quo legitur, *acta*. Sic lib. 3. *in falſum aucta*. Pichena. Lipſius, *aucta*. Muret. *jactata*. Quaſi vero multum interſit, quid horum præponas. *Acidalius*.

1 *Nos virtutem auximus.*] Vereor ut ſcripſerit, *virtute auximus*. Augendi verbum patiendi ſignificatu, ut infra. *Lipſius*.

Nos virtutem auximus.] Nulla cauſa eſt cur mutes, neque ſemper *augere* paſſive ſcriptum veteribus. Non melius illo, qui in Catullo, *augens*, vult eſſe pro, *auctus*, noto verſu; *O decus eximium, magnis virtutibus augens.* Quum uno ductu recte ſcribatur, *augens decus virtutibus*; ut apud Ovid. *Ille memor magni generis, virtute quod auget.* Mercerus.

2 *Poſt rebellionem.*] Non ut receptum, *per rebell.* Hiſtoria ipſa narrata fine libri IV. *Lipſius*.

Poſt rebellionem clade L. Apronii cæptam.] Quod Lipſius reſtituit, *poſt rebellionem* à Flor. confirmatur, male antea, *per rebellionem*. Pichena.

3 *Præſidium immunivit.*] Ita manuſſ. At vulgi lectio, *inde munivit*. Suſpicari poſſis antique fuiſſe *endomunivit*. Vti apud Livium lib. V. *Iuventutem militarem Senatuſque robur in arcem Capitoliumque conſcendere: armiſque & frumento collatis, ex loco inde munito deos hominesque & Romanum nomen defendere.* ſcripſerim, *endomunito*. Lipſius.

Præſidium immunivit.] Vulgo *inde munivit*. Suſpicatur hinc Lipſius *endomunivit*. atque idem verbi tentat Livio donare. Ego neque hic nec in Livio acceperim. cujus locus per ſe ſanus. Vera hic lectio, *inibi munivit*. Nam is ſenſus: Apud hos præſidium munivit, ad alios alios, qui pellicerent, miſit. *Acidal.* Nihil hic ſollicitandum. Nam eadem vis eſt verbi, quam correctionibus quærunt. Sic Suetonius Tiberio 39. *in prætorio, cui Speluncæ nomen, incœnante eo, complura eaq; ingentia ſaxa fortuito ſuperne delapſa ſunt.* Vt *incœnante eo*, eſt quum ibidem cœnaret ille, ſic *immunivit* eſt ibidem munivit. *Gronovius*.

4 *Degeneres inſidiæ.*] Non indignæ nomine Romano, aut ipſo Corbulone: quia nempe in transfugam, & militiæ deſertorem. Hoc enim eſt, quòd *fidei violatorem* dicit: id eſt, ſacramenti. *Lipſius*.

2 *Cum*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 16 vol. 1

tæ Chaucorum mentes, & Corbulo ſemina rebellionis
præbebat; ut læta apud pleroſque, ita apud quoſdam
ſiniſtra fama. *cur hoſtem conciret? adverſa in Rempublicam*
caſura: [1] *ſin proſpere egiſſet, formidoloſum paci virum inſi-*
gnem, & ignavo principi prægravem. Ideo Claudius adeo
novam in Germanias vim prohibuit, *ut referri præſidia*
cis Rhenum juberet. Jam caſtra in hoſtili ſolo molienti 20
Corbuloni, hæ litteræ redduntur. Ille re ſubita, quam-
quam multa ſimul offunderentur, metus ex imperatore,
contemptio ex barbaris, ludibrium apud ſocios; nihil
aliud prolocutus, quam [2] *beatos quondam duces Romanos!*
ſignum

1 *Cum proſpere egiſſet.*] Ioſiæ Merceri lectio verior, *ſin proſpere*, & approbata quibuſdam libris. Sententia, Adverſa reip. nocitura; proſpera, ipſi Corbuloni. *Idem.*

Cum proſpere egiſſet.] Facillima huic loco medicina. Veteres libri: *in proſpere egiſſet* addita litera ſcribe; *ſin proſpere egiſſet, formidoloſum paci virum inſignem.* Non placet moveri arma à Corbulone; ſive rem bene gereret, ne arma & iis quæſitam auctoritatem verteret in principem; ſive male, ne quid imperium detrimenti caperet. *Mercerus.* Nulla eſt hic menda, eoque locus emendationibus eſſe non debuit. Sub imbelli principe, ſtrenui duces (ut Corbulo faciebat) bella ſerere non debent, quia ſibi, & Reip. male conſulunt; illi ſi vincantur, ſibi victoriis partis: licet enim urgente metu princeps eos undique conquirat, tamen eo remiſſo, redditaque pace ferre non poteſt, indeque præcipue ſibi timet. Salluſt. Cat. *nam regibus boni, quam mali ſuſpectiores ſunt; ſemperque iis aliena virtus formidoloſa eſt.* Noſter lib. 1. ann. *neque enim eminentes virtutes ſectabatur, & rurſum vitia oderat; ex optimis periculum ſibi.* In Agric. *formidoloſum id imperatori dictitans, quo plerunque prohibentur conatus honeſti.* Ibid. *Inerat conſcientia deriſui fuiſſe nuper falſum è Germania triumphum: at nunc veram magnamque victoriam tot millibus hoſtium cæſis ingens fama celebrare: id ſibi maxime formidoloſum, privati hominis nomen ſupra principis attolli.* Salinerius. Male acceptus hic locus erat in omnibus libris: *cum proſpere egiſſet.* merito ergo aſteriſco notatus. At nuper Ioſias Mercerus, unius tantum voculæ mutatione, & aptiori diſtinctione, correxit, ac fere ad amuſſim congruit Florentinus, in quo legitur, *caſuras in proſpere* &c. *Pichena.* Locus corruptus & ſine dubio mutilus. paullum tamen quid deeſſe puto. Nam ſententiam equidem video, quæ hæc fuit, tanquam ſi ſcriptum: *Adverſa in Remp. caſura, cum proſpere egiſſet. Fecere hæc formidoloſum paci virum inſignem.* Acidalius. Senſus hujus loci non eſt, ut equidem opinor, adverſa Reip. nocitura, proſpera ipſi Corbuloni: ſed potius ſuſpicio erat ſi proſpere egiſſet verſurum arma in principem ignavum, unde bellum civile, quo enim alias illud, *formidoloſum paci.* Freinsh.

2 *Beatos quoſdam duces.*] Corruptione litteræ, periit huic dicto Venus. Scribe, *quondam.* id eſt, olim libera rep. Perſuadet Dio, qui ſic extulit: *ὦ μακάριοι οἱ πάλαι ποτὲ ϛρατηγήσαντες. Lipſius.*

ſignum receptui dedit. [1] Ut tamen miles otium exueret,

Beatos quoſdam duces.] Vere *quoſdam.* nimirum Sullam, Cæſarem, Pompejum, & quoſcunque alios, qui olim ex ſua libidine bella moderabantur. Erudititiſſimus vir maluit *quondam*, quaſi reſpiciat Corbulo ad omnes veteris reip. duces, citatque ex Dione *ὦ μακάριοι οἱ πάλαι στρατηγήσαντες.* i. *ô beati qui quondam exercitus duxere.* Ego non tanti facio Græcos in re Romana, ut ad eorum normam noſtrum rear eſſe corrigendum: maxime quod verba Dionis quantumvis generalia, poſſint etiam ſpeciatim interpretari: ad ultimum duces veteres aliquando ſenatuſconſulto ultimam bello manum imponere prohibiti ſunt. *Salinerius.* Lipſio prorſus aſſenſi, *quondam*, legenti. Inſipide vulgo, *quoſdam.* Pichena.

1 *Ne tamen miles.*] Sententia ſcripturam eam damnat. Lege ergo, *Vt tamen.* Lipſius.

Ne tamen miles otium exueret.]Plures incubuerunt emendationi, quaſi ſententia repugnet verbis. Putabam *exueret ἀντιφραστικῶς* à Tacito ſcriptum; quo me non parum inducebat Plautus Trinummo: quærit apud eum dominus à ſervo argenti rationem: *quid factum eſt eo.* Reſpondet ſervus, *Comeſum, expotum, exutum, elotum in balineis.* Quid *exutum* niſi veſtitum, hoc eſt, pretioſis veſtibus conſumtum? Licet enim *exuviæ* proprie de inimicis dicantur, & ejus reſpectu, unde exutæ ſint; Plaut. Menæch. *Vxoris exuviæ, induviæ tuæ, roſa*: ſimpliciter tamen aliquando pro veſtibus cujuſvis accipiuntur. Virg. Buc.

Has olim exuvias mihi perfidus ille reliquit.

Id. lib. 4. Æn.

Dulces exuviæ dum fata deuſque ſinebant.

Eſſetque ſenſus, Corbulo milites labori mancipavit, ne ocium induerent, hoc eſt, ne ocio indulgerent. Verum præſtat explicare, *ocium*, id eſt, pacem: Cujus rei plurimus eſt uſus. Salluſt. Iugurth. *Quod in familia noſtra fuit, præſtitit, ut in omnibus bellis adeſſet vobis: nos uti per ocium tuti ſimus, in manu veſtra eſt.* Idem in hiſt. in orat. Cottæ. *metuit ocium, odit bellum.* Noſter lib. 12. ann. *nam militares artes per ocium ignotæ.* Et lib. 15. ann. *Cur deſerta per ocium, quæ bello defenderat?* Gnarus itaque Corbulo per labores militarem contineri diſciplinam, voluit ut foſſa à militibus duceretur, ne forte amoto hoſtium metu laſcivirent, & ſuam provincialiumque pacem turbarent & exuerent. *Exuere pacem* ut *exuere juſſa.* paulo ante, *ac ne juſſa exuerent.* Salinerius. A Lipſio eſt emendatio. Male vulgo, *Ne tamen.* Idem fere Florent. indicat, qui habet, *vi tamen.* Pichena. Manum non adhiberem reformationi illius *exſueret*, ſed potius fecerim *Vt* de *Ne.* Sæpius enim mutarunt ſedem duæ illæ particulæ; & ita hic habet editionum prima. *Gruterus.* Lipſius, *ut tamen.* vel ad finem, *exerceret.* Muretus longiuſcule abit, *Ne tamen miles otio inſueſceret.* Mihi certe non tam crebra ejus verbi *Exuere* placeat repetitio. idem enim jam paulo ante. Nec tamen ſatis commode mutes: & ſi varie poſſis. Vt relinquatur, legam, *Ne tamen miles otio vim exueret.* Acidalius. Duæ literæ adjectæ ſenſum facient optimum: *Ne tamen miles otio vim exueret.* Infra lib. 13. *pace longa ſegnes, munia Romanorum ægerrime tolerabant.* & quæ ibi ſequuntur. Grotius. *Vt tamen miles otium exueret.* Sic Lipſius. At nemo exuit otium, niſi qui jam eſt otiatus. Quod de hoc Corbulonis milite jam dici non poteſt. Veteres habent; *Ne tamen miles otium exueret.* Scribam; *Ne tamen milites otium exueret.* Otium milites exuit, ſcilicet virtutibus militaribus, deſidia & ejus amore irrepente. Sic Annal.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 16 vol. 1

ret, [1] inter Moſam Rhenumque [2] trium & viginti millium ſpatio foſſam produxit, [3] qua incerta Oceani vetarentur;

Annal. 1. *Exutoque Lepido*, vi, ſcilicet, omni ac potentia. Hæc enim eleganter ſubintelliguntur. *Boxhornius.* Recte Lipſius, Pichena, Gruterus: cætera, fabulæ. *Gronovius.*

1 *Inter Moſam Rhenumque.*] Dio conſentit, διετάφρευσε, inquit, πᾶν τὸ μεταξὺ τοῦ τε Ῥήνου καὶ τοῦ Μόσου, σταδίους ἑβδομήκοντα καὶ ἑκατὸν μάλιστα. Nam ſtadia centum LXX. milliaria conficiunt XXIII. duobus ſtadiis & ſemi minus: ita ut ſeptem ſtadia cum dimidio pro milliari capias, quod Plutarchus, Suidas, aliique monuerunt. Interpres tamen Dionis milliaria XXI. vertit: & addit non convenire illi cum Corneliana ratione. *Lipſ.*

Inter Moſam Rhenumque.] Ter ea tentata res eſt, quantum me legiſſe memini, ſed non iiſdem locis: cauſa tamen ſemper eadem manente. Primum à Corbulone, qui tantum cogitavit, ut incerta Oceani vectarentur Rheno ad ea loca, quæ Moſellam contingebant. Deinde à L. Vetere, qui conjungere inſtituit Moſellam atque Ararim: ut mari copiæ primum, inde Rhodano, & Arari, & Moſella, & Rheno in occidentem veherentur. De L. Vetere idem Cornelius lib. 13, 53. Sed Ælii Gracilis Belgicæ legati invidia factum eſt, ne id efficeret Vetus. Poſtremo Carolus Magnus, rex Francorum, duo flumina Radantiam & Alemotam inter ſe conjungere tentavit, inter quæ breviſſimum dicitur eſſe intervallum: quorum fluminum Rodantia in Rhenum exit: Alemora vero in Danubium. Quamobrem conſtat, idem cogitaſſe Carolum & Corbulonem. Sed producta olim foſſa à Corbulone, neceſſe eſt illam aut incuria temporibuſque aut aliquorum operis & labore rediſſe ad priorem ſoliditatem: vel longe diverſo loco Carolum & Corbulonem id tentaſſe. Conſtat tamen ex annalibus Francorum proceſſiſſe opus Carolo ad trium milliarium longitudinem: deinde inventum fuiſſe limum paluſtrem; qui nullis operis exhauriri potuit: noctu enim excreſcebat abundantius quam die multo labore fuiſſet exhauſtus. Itaque rem Carolus omiſit. *Ferrettus.*

2 *Trium & viginti millium paſſuum foſſam.*] Eſt foſſa, quæ ab urbe Leida Delfium defertur, atque inde ad vicum Maeſeland deducta, tandem ad propinquum vicum Sluys Moſæ jungitur. Hanc eſſe Corbulonis foſſam quatuor potiſſimum rationibus, arguo: primum, quia inter Moſam, Rhenumque acta eſt: dein, quia proxima Oceano, ut quæ incerta ejus, id eſt, adfluxus, qui crebri in his locis fieri conſuerunt, ne ultra in ſuperiorem inſulæ partem agris detrimentoſi tranſirent, vetare potuerit: tertio, quia ſpatium 23000. p. ſive 170. ſtadiorum quam maxime congruit, utique ſi alveum ejus, non intervallum inter Leidam & Sluys ſequaris: poſtremo, quia foſſa hæc vulgari nomine vocatur *Fliet*, hoc eſt, æſtuarium. *Cluverius.*

3 *Qua incerta Oceani vetarentur.*] Recte, non *vectarentur.* Dio interpretatur, ἵνα μὴ οἱ ποταμοὶ ἐν τῇ τοῦ ὠκεανοῦ πλημμυρίδι ἀναῤῥέοντες πελαγίζωσιν. *ne fluvii in Oceani æſtu refluentes ſuperſtagnarent.* Fuiſſe ergo neceſſum eſt foſſam eam inferioris Bataviæ parte, inter Rhenum veterem, Moſamque: ubi fere ubique inter duos fluvios XXIII. milliarium intervallum. Supra agrum Batavum, inter Moſam & adhuc integrum Rhenum, eſſe non potuit: quoniam illic certe periculum nullum ab æſtu. Vertranius, cui legi placet *vitarentur* (hoc ſenſu, ut foſſam eam perduxerit, qua commeari à Moſa ad Rhenum poſſet, ne

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 16 vol. 1

tarentur. inſignia tamen triumphi indulſit Cæſar, quamvis bellum negaviſſet. Nec multo poſt Curtius Rufus eundem honorem adipiſcitur, qui [1] in agro Mattiaco recluſerat ſpecus quærendis venis argenti; unde tenuis fructus, nec in longum fuit: at legionibus cum damno labor, [2] ecfodere rivos, quæque in aperto gravia, humum infra moliri. quis ſubactus miles, & quia plures

ne Oceani pericula neceſſum eſſet ſubire) non placet. Multo minus Ferretus: qui μετέωρος certe fuit, cum Moſam hic cum Moſella confudit, & ea ſcripſit quæ rideant Batavorum pueri. *Lipſius.*

Incerta Oceani vetarentur.] Alias, *vectarentur*. Ferrettus. Atqui *incerta Oceani*, nimium ſubinde creſcentis, non tam vetari poterant hac foſſa tantum in ſpatium producta, quam verti, ne circumjectis agris nocerent. Itaque fidenter reſcribo: *foſſam produxit, qua incerta Oceani verterentur.* Sub finem Annal. 1. *Actum deinde in Senatu ab Arruntio & Atejo, an ob moderandas Tiberis exundationes verterentur flumina & lacus, per quos augeſcit.* Quæ plane huc faciunt. *Boxhornius.* Recte Lipſius. *Vetarentur* eſt arcerentur, prohiberentur, ne reſtagnando terris nocerent. Adde Obſervat. 1, 5. *Gronovius.*

1 *In agro Mattiaco.*] Suſpectum eſſe, & potius *Maciaco*, vel *Mazyaco* legendum videri (qui populi Africæ ſunt) docui in Saturnalium 11. *Lipſius.* Ex verbis Taciti cap. 21. extremo ſatis clare perſpicitur Curtium Rufum jam antea *conſulare imperiū & triumphi inſignia* conſequutum, quam Africam obtinuerit. Non igitur Africæ ager iſte: ſed de Germaniæ aliquo agro auctorem loqui patet ex eo, quod Curtii inſignia triumphi Corbulonis inſignibus continuo ſubjicit: nec tamen ſingulatim monet, qua in provincia ager iſte fuerit: ſcilicet, quia eamdem Germaniarum provinciam intelligebat, quam paullo ante Corbulo obtinuerat, cujus pars *Mattiaci* (Chattorum pars, Weteravia tota cum portiuncula Haſſiæ, qua oppidum Marpurgum) ſocii po. Romani. Literas Curtium occultas compoſuiſſe narrat auctor *nomine exercituum.* Quinam igitur illi exercitus, uno plures, in una provincia Africa? quam duabus tantum legionibus cuſtoditam ipſe ex quarto annal. oſtendit Lipſius. At Rhenum Germaniaſque octo legionibus, in duas æquales exercitus diſpertitis, quibus unus præfuit conſularis præfectus, fuiſſe poſſeſſas, jamdudum ſatis ſuperque oſtenſum eſt. Horum igitur nomine literas ad Claudium Cæſarem compoſuerat Rufus. Nam quod venas argenti quemquam in Germania quæſiviſſe negat in libro de moribus Germanorum; credibile eſt, hunc librum ſcriptum ante annales; & cum poſtea meliori cura longiorique inquiſitione inveniſſet quondam à Curtio Rufo, Germaniarum præfecto, quæſitas repertaſque eſſe; eam rem annalibus his inſeri dignum judicaſſe. Cluverius. De literis per Curtium nomine exercituum compoſitis plane fallitur. Vide quæ diximus de Pec. Vet. lib. 4. cap. 9. *Gronovius.*

Qui in agro Machiaco.] Puto *Mattiacos* eum innuere, qui tametſi alteram Rheni ripam incolerent, tamen Provinciales erant, & Romanis parebant. *Rhenanus.* Muretus mallet: *quia in agro.* Pichena.

2 *Et fodere rivos.*] Forte melius, *effodere rivos.* Rhenanus. Intellige de utriuſ-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 16 vol. 1

plures per provincias ſimilia tolerabantur, componit occultas litteras nomine exercituum precantium imperatorem, *ut quibus permiſſurus eſſet exercitus, triumphalia ante tribueret.* [1] De origine Curtii Rufi, quem gladiatore genitum quidam prodidere, neque falſa prompſerim; & vera exſequi pudet. Poſtquam adolevit, [2] ſectator quæſtoris, cui Africa obtigerat, dum in opido Adrumeto vacuis per medium diei porticibus ſecretus agitat,

utriuſque ducis legionibus. nam *rivos effodere* ad Corbulonem; *infra humum moliri* ad Curtium Ruſum refertur. *Pichena.*

1 *De origine Curtii Rufi.*] Eſt qui hunc cenſeat eſſe illum, qui memoriam ſcripſit rerum Alexandri, pure mehercules & Latine. Modius certe noſter, cujus cenſuræ Curtius non leviter debet, teſtatum reliquit cognomen ei Rufi tribui à libris. Pugnare tamen ætas videatur, ſiquidem ad Auguſtum referenda illa ſunt è libro ejus x. *Proinde jure meritoque populus Rom. ſalutem ſe principi ſuo debere profitetur, cui noctis, quam pœne ſupremam habuimus, novum ſidus illuxit. Hujus hercule, non Solis ortus lucem caliganti reddidit mundo, cum ſine ſuo capite diſcordia membra trepidarent. Quot ille tum exſtinxit faces? quot condidit gladios? quantam tempeſtatem ſubita ſerenitate diſcuſſit? Non ergo reviveſcit ſolum, ſed etiam floret imperium. Abſit modo invidia, excipiet hujus ſæculi tempora ejuſdem domus utinam perpetua, certe diuturna poſteritas.* Sed non ſunt: nec quidquam hic de ſidere Iulio, ut nugantur. Refutant ſequentia: quoniam Auguſtus cum ad imperium venit, non exſtinxit bellorum faces, non gladios condidit: ſed accendit, eduxit. Refutat & ille locus è lib. III. de urbe Tyro. *Multis ergo caſibus defuncta, & poſt excidium renata, nunc tamen, longa pace cuncta refovente, ſub tutela Romanæ manſuetudinis acquieſcit.* Nam ait & agnoſcit *longam pacem* in re Romana. An ea ſub initia Auguſti? imò viginti annorum bella. Itaque priora illa refero ad Caii Caligulæ cædem, & confuſionem quæ ſecuta: Senatu imperium abrogante, milite & plebe ſtabiliente. Hæc ſunt illa ſine capite diſcordia membra; & Claudius ipſe, novum ſidus. Tamen incerta hæc mihi, fateor: & facile manum dedero, ſiquis adferret veriſimiliora. *Lipſius.*

De origine Curtii Rufi.] Sunt qui opinentur hiſtoriam rerum ab Alexandro geſtarum hujus eſſe, qui vulgo *Q. Curtius* citetur; defenduntque indeprenſo teſtimonio, obſervaſſe ſcilicet in antiquis codicibus. Ipſe Angleriæ apud Verbanum, aram marmoream pluribus ſignis illuſtrem vidi, cum titulo *Q. Curtii VI. viri*, à quo fuiſſet dedicata. *Aleiat.* Lipſii opinionem valde juvat Senecæ locus ad Polybium Conſol. ubi eadem fere de Claudio cap. 31. & 32. iſta præcipue: *Patere illum generi humano tamdiu ægro & affecto mederi; patere quicquid prioris principis furor concuſſit, in locum ſuum reſtituere ac reponere. Sidus hoc quod præcipitato in profundum, ac demerſo in tenebras orbi refulſit, ſemper luceat* &c. *Acidalius.*

2 *Sectator Quæſtoris.*] Vatic. *Sector.* nec ſperno. Ad haſtam enim ſectiones exercebant. Vulgatam tamen firmat Plinius de hoc ipſo Curtio Rufo libro VII. epiſtol. *Tenuis adhuc & obſcurus obtinenti Africam comes hæſerat.* Ait enim, comes. *Lipſius.*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 16 vol. 1

agitat, [1] oblata ei ſpecies muliebris ultra modum humanum, & audita eſt vox; *Tu es Ruſe, qui in hanc provinciam proconſule venies.* Tali omine in ſpem ſublatus, digreſſuſque in urbem, & largitione amicorum, ſimul acri ingenio, quæſturam; & mox nobiles inter candidatos præturam principis ſuffragio aſſequitur: cum hiſce verbis Tiberius dedecus natalium ejus velaviſſet, *Curtius Rufus* [2] *videtur mihi ex ſe natus.* Longa poſt hæc ſenecta, & adverſus ſuperiores triſti adulatione, arrogans minoribus, inter pares difficilis, conſulare imperium, triumphi inſignia, ac poſtremo Africam obtinuit: atque ibi defunctus, fatale præſagium implevit.
22. Interea Romæ, nullis palam neque cognitis mox cauſſis, [3] Cn. Novius eques Romanus, [4] ferro accin-

1 *Oblata ei ſpecies muliebris.*] Plinius ſuper eodem miraculo: *Inclinato die ſpatiabatur in porticu. offertur ei mulieris ſigura, humana grandior, pulchriorque. perterrito, Africam ſe futurorum prænunciam dixit. iturum enim Romam, honoreſque geſturum, atque etiam cum ſummo imperio in eandem provinciam reverſurum, ibique moriturum.* Quod ait ultra modum humanum: ſemper ita antiqui, ut fidem divinitatis adſtruant ejuſmodi idolis. Virgilius:

Viſa mihi ante oculos, & nota major imago.

Juvenalis:

—— tua ſacra & major imago
Humana, turbat pavidum cogitque fateri.

Xenophon lib. VIII. παιδείας. Ἔδοξεν αὐτῷ προσελθὼν κρείττων τις ἢ κατ' ἄνθρωπον, εἰπεῖν, Συσκευάζου ὦ Κῦρε· ἤδη γὰρ εἰς θεοὺς ἄπει. Tacitus I. Hiſtor. *Erupiſſe cella Iunonis majorem humana ſpeciem.* Lipſius.

2 *Videtur mihi ex ſenatu.*] Reſtituimus hunc locum è libro Budenſi. *Videtur mihi ex ſe natus.* Hoc autem dixit Claudius hominis virtutes commendans. Ex virtute enim quiſque æſtimari debet, quæ ſui cultores regenerat. Mox cap. ſeq. *adipiſcerentur,* pro *adipiſcentur.* Rhenanus. Vt qui ſe ipſum imitetur, ſibi conſtet, ſui ſit ſimilis, parem non ſit ſequutus. *Ferrettus.*

3 *Gn. Novius inſignis eques Ro.*] Appellatur in Flor. *Gn. Nonius.* ibique & in antiquo edito, abeſt vox, *inſignis.* Pichena. Alii voce una auctiores *Novius inſignis eques Rom.* Sed Venetus *inſignis* omiſit nec credo ab auctore eſſe. *Freinſh.*

4 *Ferro accinctus reperitur.*] Ideo Claudius primus (& fortaſſe hac occaſione) ſcrutatores inſtituit, qui promiſcue omnes ad principẽ ſalutandi vel qua alia cauſſa venientes excuterent. Suetonius: *Salutatoribus ſcrutatores ſemper appoſuit, & quidẽ omnibus, & acerbiſſimos.* Quos tamen Veſpaſianus iterum ſuſtulit, narrante eodem Suetonio, cap. XII. Verba Dionis ad hunc morem digna legi: Κλαύδιος πάντα ἄλλα ἀκριβῶς ἐφυλάττετο, καὶ πάντας τοὺς προσιόντας οἱ καὶ ἄνδρας καὶ γυναῖκας ἐρευνᾶσθαι ἐποίει, μή τι ξιφίδιον ἔχωσιν· ἔν τε τοῖς συμποσίοις

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 16 vol. 1

accinctus repperitur in cœtu ſalutantium principem. nam poſtquam tormentis dilaniabatur, [1] de ſe Novius. ...... conſcios non edidit, incertum an occultans.

Iiſdem

ποσίοις πάντως τινὰς στρατιώτας συνόντας εἶχε. καὶ τοῦτο μὲν ἐξ ἐκείνου καταδειχθὲν, καὶ δεῦρο ἀεὶ γίγνεται. ἡ δὲ δὴ ἔρευνα ἡ διὰ πάντων διὰ Οὐεσπασιανοῦ ἐπαύσατο: *Claudius cum alia acriter obſervabat, tum omnes qui ad ipſum venirent, viros & fœminas explorari jubebat, ne quem gladium aut ſicam haberent. in convivio etiam ubique milites quoſdam adſtantes habebat: atque id ab eo oſtenſum, deinceps ad hoc ævi ſervatur: at ſcrutatio illa omnium, per Veſpaſianum ſublata eſt.* Manſit igitur de Militibus: at de Scrutatione Veſpaſianus ſuſtulit, quod vide in Suetonio, c. XII. & fac ab iſtis lucem. Mos iſte ſcrutandi vetus, & Græcis quoque. Tangit Plutarchus in Timoleonte: ubi Dionyſium jam exſulem, irriſum à quodam ait, *qui intrans ad eum veſtem excuſſit ut tyrannis fieri ſolet.* Locum totum vide. *Lipſius.*

1 *De ſe Novius conſcios.*] Non integer locus vel indicio libri Farneſiani, qui cum lacuna refert: *De ſe novi* : : : : : : *conſcios.* Videmur non incommode explere poſſe: *de ſe Novius confeſſus, conſcios non edidit.* Id.

De ſe Novius conſcios non edidit.] Videtur deeſſe verbum, *confeſſus*, quod Faernus addebat, ſic legens: *De ſe Novius confeſſus conſcios non edidit.* Urſinus. Cui ſtupori non erit ἀνανταπόδοτον manifeſtum fugiſſe eruditiſſimum virum? Explet ille addito *confeſſus*: quod venuſtius latet in oratione. Thucyd. lib. 3. Καὶ ἢν μὲν ξυμβῇ ἡ πεῖρα. εἰ δὲ μὴ, Μιτυληναίους εἰπεῖν ναῦς τε παραδοῦναι, καὶ τείχη καθελεῖν i. *& ſi quidem aggreſſio ad votum reſpondeat: ſi minus, jubere Mitylenæos, & naves dare & muros deponere;* quæ notis Scholiaſtes illuſtrans inquit. τὸ σχῆμα καλεῖται ἀνανταπόδοτον. ὁ νοῦς οὗτος. καὶ εἰ μὲν κατορθωθῇ τὸ ἐλπιζόμενον, καὶ τῇ πείρᾳ αὐτῇ καταλάβωσι αὐτοὺς ἔξω, καλῶς ἂν ἔσται τοῖς Αθηναίοις τὰ πράγματα i. figura vocatur ἀνανταπόδοτον, mens eſt: & ſi ſpes Atticos non fruſtretur tentandoque ipſos extra civitatem deprehendant, recte res Athenienſibus procedent. Verum ne dicas noſtrum hujuſmodi præ oculis non habuiſſe, hæc obſecro, mihi lege. lib. 2. ann. 20. *Sejo Tuberoni legato tradit equitem, campumque: peditum aciem ita inſtruxit ut pars æquo in ſilvam aditu incederet, pars objectum aggerem eniteretur, quod arduum ſibi, cætera legatis permiſit.* an non tacetur *cepit?* ſimiliter in ſequentibus ſuppreſſum eſt *poterat.* lib. 12. ann. 64. *Enimvero certamen acerrimum, amita potius, an mater apud Neronem prævaleret. Nam Lepida blandimentis, & largitionibus juvenilem animum devinciebat; truci contra ac minaci Agrippina, quæ filio dare imperium, tolerare imperitantem nequibat.* Salinerius. Habet codex Florent. lacunam eandem, quam teſte Lipſio, Farneſianus. Ex Livio autem, unde Tacitus fortaſſe ſumpſit, ſuppleri poteſt. ait enim lib. 24. *de ſe ipſe haud contanter faſſus conſcios celabat.* Pichena. Volunt alii locum mutilum. non video quare. quippe conſtructio ſatis belle ſuccedit; prout ea uti amat Tacitus. Remque eandem enunciavit Livius lib. 24. de Theodoro, qui conſpirat in Hieronymum Siciliæ tyrannum: *Traditusque Andranodoro torquendus; de ſe ipſe haud contanter faſſus, conſcios celabat.* Gruterus. Ego puto, nulla difficultate, deleta vocula *de* ſcribi: *ſe Novius, conſcios non edidit.* Compendium ſermonis uſitatum Tacito, qualibus locutionum

amfra-

Iiſdem conſulibus P. Dolabella cenſuit [1] *ſpectaculum gladiatorum per omnes annos celebrandum, pecunia eorum qui quæſturam adipiſcerentur*. Apud majores virtutis id præmium fuerat, cunctiſque civium, ſi bonis artibus fiderent, licitum petere magiſtratus: ac [2] ne ætas quidem diſtinguebatur, quin [3] prima juventa conſulatum ac dictaturas inirent. 4 Sed quæſtores, regibus etiam tum impe-

amfractibus ſæpe vox una duabus rebus jungitur, licet alteri tantum conveniat. *Edere* autem ad alios tantum pertinet, ut vulgo uſurpamus: Tacitus vero, ne morem ſuum ſtringendi ſermonem migraret, etiam ei appoſuit, cui minus apta ea vox erat, nempe Novio ipſi jam deprenſo. *Barthius*. Inepte repetitur nomen proprium, & vox alia deſideratur. Farneſianus liber *novi*. Scribam *nota*. De ſe edidit quæ nota erant, rem, non cauſam rei. Conſidera antecedentia. *Grotius*. Corrigo: *nec de ſe Novius confeſſus*, aut *de ſe Novius non confeſſus & conſcios non edidit*. Nam quod Lipſius tentat, id non patiuntur, quæ præcedunt: *nullis palam neque mox cognitis cauſis*. Nam ſi ſe confeſſus ſontem fuiſſet, cauſæ conjurationis enotuiſſent. *Harlæus*.

1 *Spectaculum gladiatorum.*] Suetonius: *Collegio Quæſtorum, pro ſtratura viarum, gladiatorium munus injunxit*. Quod mutavit Nero, qui cenſuit, *ut ne deſignatis quidem Quæſtoribus edendi gladiatores neceſſitas eſſet*, ait Tacitus lib. XIII. Iterum induxit Domitianus, notante Suetonio c. IV. & perſeveravit. Tertullianus: *Tranſiit hoc genus editionis ab honoribus mortuorum ad honores viventium, Quæſturas dico, & magiſtratus, & Flaminia & Sacerdotia*. Plura de his, proprio libro. *Lipſius*.

Spectaculum gladiatorum.] Huc pertinent illa Tranquilli Claudio 24. *Collegio Quæſtorum* &c. *Vertranius*.

2 *Ne ætas quidem diſtinguebatur.*] *Majores noſtri, admodum antiqui, leges annales non habebant, quas multis poſt annis attulit ambitio, ut gradus eſſent petitionis inter æquales*: habetur Philippica V. Tandem Q. Fulvio Flacco, L. Manlio Acidino Coſſ. L. Villius Trib. plebei rogationem tulit, quot annos nati quemque magiſtratum peterent, caperentque. Livii IXL. Exinde Feſto lex *annaria* dicta. *Idem*.

3 *Prima juventa conſulatum.*] Principio ſatis annorum habebat ille, quem omnes Quirites conſulem facere vellent: ſed ubi finita certis legibus eſt ætas, unde petatur honos, legitimus annus apiſcendi conſulatus XLIII. fuit, ut in eadem ſignificat M. Tullius, cum de XXXIII. annis, *Ætas*, inquit, *noſtris legibus decennio minor quam conſularis*. Id.

4 *Sed quæſtores regibus.*] Origo quæſtoris creandi antiquiſſima eſt, & pæne ante omnes magiſtratus. Iunius certe Gracchanus lib. 7. de poteſtatibus, etiam ipſum Romulum & Numam Pompilium binos quæſtores habuiſſe, quos ipſi non ſua voce, ſed populi ſuffragio crearent, refert. Sed ſicuti dubium eſt, an Romulo & Numa regnantibus quæſtor fuerit; ita à Tullo Hoſtilio rege quæſtores fuiſſe certum eſt, & ſane crebrior apud veteres opinio eſt, Tullum Hoſtilium primum in remp. induxiſſe Quæſtores: & à genere *quærendi*, Quæſtores initio dictos, & Iunius, & Trebatius, & Feneſtella ſcribunt apud Vlpianum D. de off. Quæſtoris. Exactis autem regi-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 16 vol. 1

imperantibus, inſtituti ſunt: [1] quod lex curiata oſtendit, ab L. Bruto repetita. Manſitque conſulibus poteſtas deligendi, donec eum quoque honorem populus mandaret. creatique primum [2] Valerius Potitus, & Æmilius Mamercus, [3] LXIII. anno poſt Tarquinios exactos, ut rem militarem comitarentur. Dein gliſcentibus negotiis, [4] duo additi qui Romæ curarent. [5] Mox duplicatus numerus, ſtipendiaria jam Italia, & accedentibus provinciarum vectigalibus. [6] Poſt lege Syllæ viginti creati ſupplendo ſenatui, cui judicia tradiderat. &

regibus quæſtores in rep. nova ſuperfuerunt, deque eo magiſtratu retinendo, univerſi populi ſuffragio, lex Curiatis Comitiis lata eſt, quam tulit L. Brutus. *Vertranius.*

1 *Quod lex curiata.*] Quamvis enim priores Reges Quæſtores habuerint: tamen conſtat, ſuffragio populi, non voce principis creatos fuiſſe. Auctor eſt Iunius Gracchanus, teſte Vlpiano. *Ferrettus.*

2 *Valerius Potus.*] Ita libri ſcripti. Lego, *Potitus*, quod Valeriæ gentis cognomen eſt. In vulgatis Valerius Poſtumius, imperite. Eſt autem ille ipſe qui Conſul poſtea anno V. CCLXXXIV. Quod clare ex Dionyſio hauries lib. IX. *Lipſius.*

Valerius Potus, & Æmilius Mamercus.] Reſtitui ex Flor. copulam, *&*, quæ interciderat. *Pichena.*

3 LXIII. *anno poſt.*] Error numeri. niſi placet de primis quæſtoribus totos XL. annos à Livio & Dionyſio diſcrepare Tacitum. Nam anno urbis CCLXIX. Q. F. Ser. Cornelio Coſſ. Livio primi Quæſtores nominati, L. Valerius & Cæſo Fabius: itemque Dionyſio lib. VIII. At ex hac Taciti putatione, circa annum demum urbis CCCVIII. Quæſtores ſtatuamus neceſſe eſt. Quod falſum eſſe, liquet vel ex eo, quod Livius & Dionyſius poſt annum illum CCLXIX. ſæpius jam Quæſtores nominant. Corrige hîc ergo, XXIII. *anno.* ut ratio conſtet. In altero tamen Quæſtore manet adhuc diſſenſus: qui Livio & Dionyſio eſt Cæſo Fabius, non Mam. Æmilius, ut noſtro. Nam Plutarchus plane diverſus, qui P. Veturium & M. Minucium nominat. *Lipſius.*

4 *Duo additi, qui Romæ curarent.*] Sic lib. 3. hiſtor. *Exploratores, ut mos eſt, longius curabant.* Verbum Salluſtio quoque familiare in Iug. *in poſtremo C. Marius cum equitibus curabat.* iterum: *ubi quiſque legatus aut tribunus curabat, eo acerrime niti.* Ibidem etiam, *curator*, dixit: *de Rep. veſtra, cujus huc curator miſſus es.* Pichena.

5 *Mox duplicatus numerus.*] Epitome Livii XV. *Quæſtorum numerus ampliatus eſt, ut octo eſſent.* Quod accidit circiter annum urbis CDLXXXVIII. *Lipſius.*

6 *Viginti creati ſupplendo Senatui.*] Vti à Cæſare Dictatore quadraginta, eadem, ni fallor, cauſſa. Vide Dionem XLIII. *Idem.*

Poſt lege Syllæ viginti creati ſupplendo Senatui.] Romanorum enim inſtitutis, nemo Senator fiebat, niſi qui magiſtratum geſſiſſet. Vide Carolum Sigon. de antiq. jure Rom. lib. 2. c. 2. *Pichena.*

1 *Equites*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 16 vol. 1

& quamquam [1] equites judicia recuperaviſſent; quæſtura tamen ex dignitate candidatorum, aut [2] facilitate tribuentium gratuito concedebatur, donec ſententia Dolabellæ velut venundaretur. A. Vitellio L. Vipſanio conſulibus, cum de ſupplendo ſenatu agitaretur, primoreſque [3] Galliæ, quæ Comata appellatur, fœde-

1 *Equites judicia recuperaviſſent.*] Defuncto Sulla per XI. annos penes Senatorum ordinem judicia fuere, quouſque L. Aurelius Cotta prætor legem promulgavit de reſtituendis equeſtri ordini judiciis, ut tres ſimul ordines, ſenatores, equites, ærariique tribuni judicarent. Indeque communicatam poteſtatem equites recuperaſſe videntur, ex Philippica I. & Aſconio in Verrinam 2. & in Cornelianam. *Vertranius.* Ablatis quippe judiciis à ſenatu, neceſſe non erat, eum adeo frequentem, ut antea, habere, nec per conſequeus tot Quæſtores eligere ad ſupplendum. *Pichena.*

2 *Facilitate tribuentium.*] Steph. Pighius ad annum V.C 672. hæc verba accipit, quaſi Sulla tulerit, ut quotannis iſti XX. quæſtores, partim populi ſuffragio, partim conſulum beneficio crearentur. nam Tacitus, inquit profecto dixiſſet *populi*, non *tribuentium facilitate*, ſi ſolus populus quæſturam tunc dediſſet. Idem ei apertius oſtendere Cicero videtur in Interrogatione, quum ait Vatinium quæſturæ candidatum, *invitis omnibus, non populi, ſed conſulis beneficio extremum adhæſiſſe.* Ea enim verba docere, uno quæſtore populi ſuffragiis creato, alterum mox renuntiatione conſulis è turba candidatorum adjici potuiſſe: atque alternatim uſque ad extremum. Et id fortaſſis eo inſtituiſſe Sullam, ne nimis diu extraherentur comitia in tanto quæſtorum numero. Hæc ſomnia ſunt inaniſſima. *Beneficium conſulis* Ciceroni nihil eſt aliud quam conſulis, qui comitiis præerat, ſtudium & contentio in commendando Vatinio, & vehemens pro eo ſupplicatio, quod rogandi genus cum ſemper ſit gratioſum, tum ſunt interdum, quibus nihil ſit quod rogantibus non jure ſe conceſſurum populus putet. hi multis ſæpe indignis profuerunt & ſuffragia quamvis invitis extorſerunt. Neque inepte Nic. Abramus, poſſe & fraudis ſuffragiorum punctis adhibitæ ſuſpicionem motam credi. Nam Tacitum non ſolum intelligere populum, & ſolita ſua ſubtilitate uſum, quum *tribuentium* maluit, facile largimur: quippe & populum & ſenatum & principes comprehendens verbum ponere debuit. Ita *facilitate tribuentium* libera republica & jure comitiorum penes populum eſt ſtudiis tribuum; poſtea partim ſenatus, ad quem tranſlata comitia ſub Tiberio; partim Principum ſuos candidatos ſine metu repulſæ obducentium. *Gronovius.*

3 *Galliæ quæ Comata appellatur.*] Poſteaquam Galli ſuperatis Alpibus, ſedes in Italia poſuerunt, cum Latio togam communem induti, & citra & ultra Padum omnis Gallia citerior Romanis, *Togata* dicta fuit. Tum eorum ſocii Maſſilienſes ab Ægatha ultra Niceam maritimam oram tenebant: qui ubi Salyos mediterraneam gentem, agris finitimis infeſtos graviter tulere, neque terra in eos, quod in alios mari poſſent, auxilium à Romanis petierunt. Q. Metello, T. Flaminio coſſ. C. Sextius Calvinus Proconſul in Salyos venit, devictaque natione, & inde in Alpes depulſa, regio-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 16 vol. 1

1 fœdera & civitatem Romanam pridem aſſecuti, jus adi-

regionem maritimam Maſſilienſibus attribuit, & quo à reliquis tutiores eſſent, arcem iis turribus, quas intra civitatis noſtræ Baſilicam cernere licet, extruxit, Latinamque coloniam Aquas Sextias condidit, & agros quoſdam Mercurio conſecravit, uti nos vetus ſpectatio docet. Acta hæc quinquennio, antequam Narbona deduceretur: à cujus tandem Coloniæ celebritate, inter Gallos & Maſſilienſes formata provincia, Romanis principio *Narbonenſis*, ſequiori ſæculo *Provincia Provinciæ* dicta eſt: quæ antea *Gallia Braccata*, vetus exinde nomen amiſit. Itaque factum, ut appellatione Galliæ ſola *Comata* acciperetur, tam Plinio, quam Cæſari, diviſa in partes tres, quarum unam incolunt Belgæ, aliam Celtæ, aliam Aquitani. Horum *primores fœdera & civitatem Romanam pridem aſſecuti erant*, ait Cornelius: puta quod è ſociis & benemeritis populis & civitatibus eſſent, quales fuere in Belgica, Lingones & Remi, fœderati: Nervii, Verunni, Vlbanactes, Leuci, Treveri, liberi. In Celtica Hedui & Cauratani, fœderati: Meldi, Albii, liberi. In Aquitanica, Sanctones, Bituriges qui Vbiſci, & qui Cubi, Arverni, liberi. Cum quibus omnibus, certiſve tot populorum, icto fœdere, data primoribus civitas fuerat, ſed ſine latione ſuffragii, ne magiſtratus creare inter Romanos poſſent. Quare jus adipiſcendorum in urbe honorum eos expetiſſe Tacitus refert. Galli namque Tranſpadani, ut eſt apud Dionem, civitate à Cæſare Dictatore donati ſunt, & Senatores facti: de quibus Suetonius C. Iulii LXXVI. ait: *Civitate donatos, & quoſdam è ſemibarbaris Gallorum recepit in curiam:* & illo nomine Togatos intelligit, qui comatos, non *ſemibarbaros*, ſed *barbaros* appellaſſet. Omnes vero reliqui togati Ciſpadani, Italici juris facti ſunt ab Auguſto, qui jure ac dignatione urbi quodammodo pro aliqua parte Italiam, adæquavit: excogitato genere ſuffragiorum, quæ de magiſtratibus urbicis, decuriones colonici, in ſua quiſque colonia ferrent, & ſub diem comitiorum obſignata Romam mitterent. Illis igitur in Vrbe creare, petere, gerereque magiſtratus, ſaltem minores, ut Ædilitatem & Quæſturam licuit, pro municipum jure, qui Italici juris facti, ſalvis legibus & moribus viverent, ſicuti in oratione dixit Adrianus, quam in Senatu de Italicenſibus habuit, Agellio referente libro XVI. Provincia quoque noſtra non diſſimili jure uſa eſt, ſi Latinas ejus Colonias ſpectes: ut Aquæ noſtræ fuere: uſa vero & majore, ſi Romanas colonias conſideres, qualis Arelate Sextanorum, & ſimiles. Strabo namque lib. IV. in hunc ſenſum ſcribit: *Latii jus habent ut qui ædilitatis quæſturæque dignitatem Romæ aſſecuti ſunt.* Quod ſi verum in ſociis, verius in coloniis nominis Latini fuit. Sed & illud ſcitum eſt, in veteri rep. & ante imperium conſtitutum Veteranos & emeritos quaſi cives in agrum aſſignatum deductos, æquo jure cum illis uſuros, qui urbem Romam incolerent: eorumque colonia cum effigies parva & ſimulachrum quoddam pop. Romani videretur, jura inſtitutaque omnia pop. Romani habuit. Inde eſt, quod leguntur lib. conſequenti, *Senatores provinciæ Narbonenſis.* Itaque ſi Togati & Braccati Galli magiſtratus gerendi facultatem cum jure civitatis haberent, idem ſibi Comati æquo jure poſtulabant, ſcilicet ad aliorum exemplum eis jus ſuffragii ferendi à Senatu concedi. *Vertranius.*

1 *Fœdera & civitatem.*] Duplex Gallia, Ciſalpina, Tranſalpina. Ciſalpini iterum duplices, Ciſpadani, Tranſ-

adipiſcendorum in urbe honorum expeterent; multus ea ſuper re variuſque rumor, & ſtudiis diverſis apud principes certabatur, aſſeverantium; *non adeo ægram Italiam, ut ſenatum ſuppeditare urbi ſuæ nequiret.* [1] *ſuffeciſſe olim indigenas conſanguineis populis, nec pœnitere veteris Reip.* Quin

Tranſpadani. Ex his qui cis Padum, jus civitatis aſſecuti ſunt poſt bellum Marſicum: qui trans Padum, jus Latii eodem tempore, ferente Pompejo Strabone, qui pater Magni. Ea lex, Pompeja dicta. Sed non contenti Latinitate Tranſpadani, turbas ſæpe moverunt; incitante etiam poſt Quæſturam C. Cæſare. Nec enim de aliis Suetoniana illa capio; *Decedens ergo ante tempus colonias Latinas de petendâ civitate agitantes adiit, & ad audendum aliquid concitaſſet, niſi conſules conſcriptas in Ciliciam legiones paulliſper ob idipſum retinuiſſent.* Donec ille Cæſar Dictator primum, tranſtulit eos in civium jus, narrante Dione lib. XLI. Τοῖς Γαλάταις τοῖς ἐντὸς τῶν Ἄλπεων ὑπὲρ τὸν Ἠριδανὸν οἰκοῦσι τὴν πολιτείαν, ἅτε καὶ ἄρξας αὐτῶν, ἀπέδωκε. At de Tranſalpinis non liquide pureque aliquid ſcriptum reperio, niſi quod Strabo oſtendit Cavaros, Salyeſque civitate donatos, tempore tamen non expreſſo. Πάντας, inquit, οὕτω προσαγορεύουσι (Cavarorum nomine, ſcilicet) τοὺς ταύτῃ βαρβάρους, οὐδὲ βαρβάρους ἔτι ὄντας, ἀλλὰ μετακειμένους τὸ πλέον εἰς τὸν τῶν Ῥωμαίων τύπον καὶ τῇ γλώττῃ καὶ τοῖς βίοις, τινὰς δὲ καὶ τῇ πολιτείᾳ. id eſt, *Omnes ita appellant, qui ibi incolunt, Barbaros: etſi nunc non Barbaros, quia plerique eorum ad Romanum habitum tranſierunt & lingua & moribus, quidam etiam in civitatem eorum recepti.* Donatos tamen non dubium eſt ab Auguſto: tuncne cum Italiam ad Alpes promovit? an potius in diuturna illa peregrinatione, cum ad res Galliæ conſtituendas biennium continuum illic egit? Quod obiter ſuadere Dio videtur lib. LIV. qui Auguſtum in ea peregrinatione libertatem & jus civitatis aliis dediſſe ait, aliis ademiſſe. Civitatem autem accipimus, ſine jure ſuffragii, quod nunc à Claudio demum adſecuti. *Lipſius.*

1 *Indigenas conſanguineis.*] Senſus videatur. Olim Latinos (qui indigenæ) ſuffeciſſe Romanis, ſanguine & affinitate cum iis junctis: cur non nunc tota Italia? Poſſis etiam, *indigenas conſanguineos populos*: eodem ſenſu. *Lipſius.*

Suffeciſſe olim indigenas conſanguineis ſuis.] Id eſt, Albani indigenæ, ſatis fuerunt ad explendum ſenatum Romanorum, quibus erant conſanguinei. Liv. lib. 1. Dec. 1. *Quod bonum, fauſtum, felixque ſit populo Romano, ac mihi vobiſque Albani, populum omnem Romam traducere in animo eſt, civitatem dare plebi, primores in Patres legere, unam urbem, unam remp. facere, ut ex uno quondam in duos populos diviſa Albana res eſt; ſic nunc in unum redeat.* Quod ait *in duos populos diviſa*, deſcribit conſanguinitatem Albanorum, & Romanorum, de qua poëta, *Albanique patres atque altæ mœnia Romæ.* At hi cum cæteris è Latio indigenæ dicuntur, licet Græcis poſt admiſtis. Donyſ. lib. 1. antiq. 1. βάρβαροι τινες ἦσαν αὐτόχθονες, οἱ σύμπαντες ὄντι Λατῖνοι ἐκλήθησαν. i. erant quidam barbari indigenæ, hi omnes Latini dicti ſunt. *Salinerius.* Videtur ſenſus: Vrbis hujus indigenæ, una cum conſanguineis populis, ſuffecere olim Reip. Romanæ. eritque locus integer, nec opus addere, *cum conſanguineis*, ut Lipſius

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 16 vol. 1

Quin adhuc memorari exempla, quæ priſcis moribus ad virtutem & gloriam Romana indoles prodiderit. An parum quod [1] *Veneti & Inſubres curiam inruperint,* [2] *niſi cœtus alienigenarum* [3] *velut captivitas inferatur? quem ultra honorem reſiduis nobilium?* [4] *aut ſi quis pauper è Latio ſenator foret? oppleturos omnia divites illos, quorum avi proavique hoſtilium nationum duces exercitus noſtros* [5] *ferro vique ceciderint; divum*

Lipſius autumat. Sic alibi Tacitus lib. 14, *Igitur Fabianus tabulam iis, quos memoravi, & aliis minus illuſtribus, obſignat.* Hiſtor. 1. *Erat Othoni celebre convivium, primoribus feminis viriſque.* De morib. Germ. *omnes ejuſdem ſanguinis populi legationibus coëunt.* Sed fortaſſe melior interpretatio: *Indigenas*, ſcilicet Italiæ, Romanis *conſanguineis* ſuis olim ſuffeciſſe. *Pichena.* Accipio interpretationem Pichenæ: ſed ei obſtat τὸ *populis. Populum Romanum*, non *Populos Romanos* novimus. Ergo aut inducenda vox ea, ut ſit: *ſuffeciſſe olim indigenas conſanguineis*: aut *populos* faciendum, ut ſit, *ſuffeciſſe olim indigenas conſanguineis populos*, aut denique ſcribendum: *ſuffeciſſe olim indigenas conſanguineo populo.* nempe Italicos populo Romano, qui Etruſcos, Latinos, Sabinos &c. miſcuerit, & unum ex omnibus ſanguinem ducat, ut ait Florus lib. 3. 18. Et hoc præfero. *Gronovius.*

1 *Veneti & Inſubres.*] Qui populi Tranſpadani. Ex his colligas, Cavaros, de quibus Strabo, pleno civium jure non fuiſſe. Eos enim potius hîc nominaſſent. *Lipſius.*

2 *Niſi cœtus alienigenarum.*] Quod ſane haut diu poſt evenit. adeo ut Auguſtinus vere ſcripſerit, *Numquid non multi Senatores in aliis terris, qui Romam ne facie quidem norunt?* lib. v. De civit. cap. XVI. *Idem.*

3 *Velut captivitas inferatur.*] V. c. habet *inſeratur.* Urſinus.

4 *Aut ſi quis pauper.*] Negandi vim habet. quaſi dicat: an aliquis etiam pauper è Latio Senator fiet? non fiet. poſſet etiam, *aut ecquis.* Lipſius.

Aut ſiquis pauper è Latio ſenator foret.] Forte repetitum intelligitur: Quem ultra honorem pauperibus è Latio, qui Senatores nunc evadere poſſunt? Vel potius ait; Si quis pauper è Latio Senator, nulla ei reliqua ſpes, honorum ac magiſtratuum adipiſcendorum, ſi omnes divitibus provincialibus occupabuntur. *Pichena.* Si quid mutandum, lege, *reſiduis nobilium, aut ſi quis pauper è Latio ſenator, fore?* Acidalius.

5 *Ferro vique ceciderint.*] Ita in meis libris, & recte. Vulgo, *Ferro ignique.* Simile mendum ſcio eſſe in Suetonii Claudio, cap. XXI. *Diu cunctatus, an omnes igni ferroque abſumeret, tandem è ſua ſede proſiluit.* Lege, *vi ferroque.* Lipſius.

Ferro ignique ceciderint.] Rejicio *vique*, injuriamque à noſtro & à Suetonio defendo Claud. 21. *diu cunctatus an omnes igni ferroque abſumeret.* ubi etiam *vi* ſupponunt. an ubique eadem menda? Liv. lib. 1. Dec. 1. *voſque dii teſtes facio, me L. Tarquinium Superbum cum ſcelerata conjuge, & omni liberorum ſtirpe ferro igni perſecutum.* Curtius: *admiratus Epheſtion magnitudinem animi ſpernentis, quod alii per ignes ferrumque peterent.* Virgil. lib. 4. Æn.

Exoriare aliquis noſtris ex oſſibus ultor,
Qui face Dardanios ferroque ſequare colonos.

Sali.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 16 vol. 1

vid: Caeſ: lib. 7. de bel: Gall:

vum Iulium apud Aleſiam obſederint. Recentia hæc. [1] *quid ſi memoria eorum inoriretur,* [2] *qui Capitolio & ara Romana manibus eorundem proſtratis.* [3] *fruerentur ſane vocabulo civitatis:*

Salinerius. Optime Lipſius *vique* invexit è mſſ. quos item firmat manuſcript. Covarruvianus. antea erat, *ferro ignique.* quod hic locum non habet; at habet tamen in Suetonii Claud. 21. Cum enim naumachiarii iſti in navibus agerent; æque eis nocere poterat ignis quam ferrum. itaque nihil ibi mutandum. *Gruterus.* Cum à Flor. codice Lipſii lectio confirmetur, probam cenſeo; vocem autem, *ignique*, adulterinam. Neque ſolicitus ſum de Suetonii verbis in Claud. c. 21. ſi præſertim libri veteres annuunt, ut dicitur. Libentius legerem, *igni ferroque*, quam, *vi ferroque.* Nam recte quidem à Suetonio dicitur, *igni abſumere.* ſimiliter in locis Livii, ac Curtii à Salinerio relatis, *ferro ignique perſequi*, & *per ignes ferrumque petere;* at non proprie ab auctore noſtro dictum videretur, *igni cadere.* Pichena.

1 *Quid ſi memoria eorum inoriretur.*] Abſtinui ſemper à correctionibus, at ubi res neceſſario monet, nihilo magis ſoleo manus continere: præſertim quando caſtigatio una literula mihi ſtat. locus iſte rejecta *s* litera eſt inter incorruptos. *quid ſi memoria eorum inoriretur, qui Capitolio, & ara Romana manibus eorundem proſtrati.* Tò *Capitolio proſtrati* vice *ſtrati pro Capitolio.* ſicut jam diximus, lib. 6. ibi, *Vt verum Latinium Latiarem.* Et ſicut illa Cæſaris lib. 2. Gallic. *prædam militibus donat, exercitum Ligerim traducit.* illa Catulli: *perambulabit omnium cubilia.* At quinam iſti, qui pro Capitolio cæſi ſtratique ſunt? ſeniores patrum plebiſque, à Gallis ſæviter diſcerpti: qui cum recipere ſe in Capitolium poſſent, mortem parvi fecere, ut inventus in eo facilius obſidionem toleraret, ſeque & ſacram illam ſedem ab injuria prohiberet. Liv. lib. 5. 39. *Si arx Capitoliumque ſedes deorum,* &c. Quod autem ad eam ſtragem reſpectum ſit, liquet ex verbis Claudii ad ejuſmodi reſpondentis: *capti à Gallis ſumus.* Oblita mihi fuerant hæc Thucydidis lib. 2. Διαδραμὼν δὲ τὸ τῶν Ἀθηναίων στρατόπεδον i. *percurrens Athenienſium exercitum*; ubi Scholiaſtes, ἀντὶ τοῦ διὰ μέσου αὐτῶν δραμών. *pro per medium illorum currens.* Salinerius.

2 *Qui Capitolio & ara Romana.*] Locus fractus corruptuſque, uti oratiuncula hæc tota. Nec iſta Attius Navius pater augurum reſtituerit, ſine libris: nedum ut Beatus nobis perſuadeat germanam lectionem eſſe, *qui Capitolio & ara Romana? manibus eorumdem parceretis?* Eſt enim, *inquit*, Apoſiopeſis: ſubaudiendumque, potiti ſunt. qua figura medius fidius vellem ipſe uſus eſſet. Mei libri, *memoria eorum memoretur qui Capitolio & ara Romana manibus eorumdem per ſe ſatis.* Lipſius.

3 *Fruerentur ſatis.*] Vbi quæſitum fuit ab iis, qui civitatem communicari vellent, an foret, ut manes vererentur eorum, qui in urbe diripienda, ferro ignibuſque vaſtanda, & oppugnando Capitolio intercidiſſent; inſtabant adhuc, ſi factitiorum civium animos tolleret majorum recordatio, denuo ſcilicet urbe potiti, *Fruerentur ſane vocabulo civitatis* immo & re ipſa civitate. Hic tantum referam Florentini verba pariter corrupta *quid ſi memoria eorum moreretur, qui Capitolio & ara Romana manibus eorundem per ſe ſatis.* Pichena. Hic quoque locus fractus & corruptus: nec quem perſanare hominis eſt, ſine libris. Duo tamen in eo ipſo notatim. Legendum potius videri *iniretur*, pro *inoriretur*:

&

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 16 vol. 1

civitatis: inſignia patrum, decora magiſtratuum, ne vulgarent. His atque talibus haud permotus princeps, [1] & 24 ſtatim contra diſſeruit, & vocato ſenatu [2] ita exorſus eſt: *Majores mei (quorum antiquiſſimus Clauſus origine Sabina, ſimul in civitatem Romanam & in familias patriciorum adſcitus eſt) hortantur, uti paribus conſiliis Remp. capeſſam, transferendo huc quod uſquam egregium fuerit. Neque enim ignoro Iulios Albâ, Coruncanios Camerio, Porcios Tuſculo; & ne vetera ſcrutemur, Etruriâ Lucaniaque,* [3] *& omni Italiâ, in ſenatum accitos.* [4] *Poſtremo ipſam ad Alpes promotam, ut non modo*

& pro *ara, arce.* Quamquam de Ara maxima poſſis capere: tamen veriſimilius eſt de arce. Nam ſic ſæpe apud alios auctores *Capitolium* & *arcem Romanam* jungi deprehendes: nuſquam *Capitolium* & *aram.* Acidalius. Emenda: *Quid ſi memoria eorum innovaretur, qui in Capitolio & Arce Romana à majoribus eorundem proſtrati?* Vel *innovetur.* Significat multos etiam in oppugnatione Capitolii atque Arcis, qui ex urbe eo confugiſſent, diutino obſidio à Gallis trucidatos. Iuſtus Rycquius. Ego mihi hunc locum bene perſanaſſe viſus ſum: *Quid ſi memoria eorum inoriretur, qui Capitolio & ara Romana, mœnibus eorundem proſtratis, fruerentur? Sane vocabulum civitatis; inſignia patrum, decora magiſtratuum ne vulgarent.* Per *aram Romanam* intelligit Tacitus Maximam; quam ut & Capitolium, non fuiſſe proſtratam ſatis conſtat. Ger. Voſſius G. F. Tentabam: *Recentia hæc: quid ſi memoria eorum inoriretur, qui Capitolium & arcem Romanam, mœnibus eorundem proſtratis?* Intelligo, obſederint ædificiis urbis adflictis incenſiſque. Iſta, quæ recenſuerat, ferro vique cæſas legiones, D. Iulium apud Aleſiam obſeſſum, recentia & memoriæ nondum exoletæ. At quanto graviore invidia premi poſſe Gallicum nomen, quanto minus digthe nos curia Romana viſum iri, ſi mentio etiam fiat illorum, qui mœnibus incenſis ac proſtratis circa montem Tarpejum & arcem per ſex menſes minaciſſimi pependerint. *Gronovius.*

1 *Et ſtatim contra diſſeruit.*] Ita Florentinus & melius, quam, *etiam ſtatim*, ut vulgo. *Pichena.*

2 *Ita exorſus eſt.*] Quæ oratio Principis memoriæ cauſſa Lugduni habita, celeberrima urbe Galliarum, & in æs inciſa. Tabula manet illic etiam nunc; & dignum lectu exemplar ejus, quod, exſcriptorum fide, propoſui in EXCURSU A. eo magis, quod multa in eo ad Taciti lucem. *Lipſius.*

3 *Omni Italia in ſenatum accitos.*] Hinc apparet, Italiam non protendi uſque ad Alpes, quando aut de jurisdictione, aut de privilegiis agitur. quamobrem Tranquillus C. Iulio: *Craſſum Pompejumque in urbem provinciæ ſuæ Lucam extractos compulit,* &c. idem, *Conſequutuſque cohortes, ad Rubiconem flumen, qui provinciæ ejus finis erat.* Conſtat autem Iulium Cæſarem præfuiſſe utrique Galliæ: de quo ſcripſi late in Commentariis civilibus. *Ferrettus.*

4 *Poſtremo ipſam.*] Romam intellige, & civitatem. Ferrettus. Non Italiam intelligo, ſed ipſam civitatem Romanam *Pichena.*

modo ſinguli viritim, [1] *ſed terræ genteſque in nomen noſtrum coaleſcerent. Tunc ſolida domi quies, & adverſus externa floruimus, cum* Tranſpadani *in civitatem recepti, cum ſpecie* [2] *deductarum per orbem terræ legionum, additis provincialium validiſſimis, feſſo imperio ſubventum eſt.* [3] *Non pœnitet Balbos ex Hiſpania, nec minus inſignes viros è Gallia Narbonenſi tranſiviſſe? Manent poſteri eorum, nec amore in hanc patriam nobis concedunt. Quid aliud exitio Lacedæmoniis & Athenienſibus fuit, quamquam armis pollerent, niſi quod victos pro alienigenis arcebant? At conditor noſter Romulus tantum ſapientia valuit, ut pleroſque populos eodem die hoſtes, dein cives habuerit.* [4] *Advenæ in nos regnaverunt.* [5] *Libertinorum filiis magiſtratus mandari,* [6] *non, ut plerique falluntur, repens, ſed priori*

1 *Sed terræ genteſque in nomen noſtrum coaleſcerent.*] Florentin. abſque copula, *ſed terræ gentes.* fortaſſe non improbandum. *Pichena.*

2 *Deductarum per orbem.*] In colonias nempe deductarum. Iiſque miſti è provincialibus ferè ſemper aliqui, eodem jure. *Lipſius.*

3 *Num pœnitet Balbos ex Hiſpania, nec minus inſignes viros, &c.*] Suſpecta eſt mihi vox *Viros* cum Mureto: qui & ipſe latere ſub ea nomen familiæ alicujus cenſuit, ſed corruptum. *Acidalius.*

4 *Advenæ in nos regnaverunt.*] Noti ſunt ex hiſtoriis T. Tatius & Numa Pompilius ex Sabinis, & Tarquinius Priſcus ex Tarquiniis oriundi peregrinique Romanorum reges. *Vertranius.*

5 *Libertinorum filiis.*] Hoc illud eſt quod Suetonius notat, in Claudio: *Appium Cæcum Cenſorem, proauctorem generis ſui, libertinorum filios in Senatum allegiſſe docuit: ignarus temporibus Appii, & deinceps aliquamdiu libertinos dictos, non ipſos qui manumitterentur, ſed ingenuos ex his procreatos.* Et notat verè. Nam libertorum filii adeo à curia remoti temporibus priſcis, ut nec in militiam ſint admiſſi. & bello Italico libertini primum militare cœperunt, ut notat Epitome Liviana LXXIII. *Lipſius.*

Libertinorum filios.] Verum ne dixerit ipſe Claudius, an ii, quos ipſe reprehendit, ex iis verbis docet Suetonius in eodem: *Latum clavum, quamvis initio affirmaſſet, non lecturum ſenatorem, niſi civis Romani abnepotem, etiam libertini filio tribuit: ſed ſub conditione, ſi prius ab equite Romano adoptatus eſſet. Ac ſic quoque reprehenſionem verens, etiam Appium Cæcum Cenſorem, generis ſui proautorem, libertinorum filios in Senatum allegiſſe docuit: ignarus temporibus Appii Claudii, & deinceps aliquandiu, libertinos dictos, non ipſos, qui manumitterentur, ſed ingenuos ex his procreatos.* Sic accipe de eodem Appio ſcriptum apud Livium lib. 9. extremo. *Vertranius.*

6 *Non, ut plerique falluntur, recens.*] Non hercle antiquius, quam à Cæſare. Primus ille libertorum filios allegit in Senatum, & magiſtratu ornavit. Dio XLIII. καὶ παμπληθεῖς μὲν ἐπὶ τὴν γερουσίαν, μηδὲν διακρίνων, μήτ᾽ εἴ τις στρατιώτης, μήτ᾽

εἴ τις

priori populo factitatum eſt. At cum Senonibus pugnavimus. ſcilicet Volſci & Æqui, numquam adverſam nobis aciem ſtruxere! Capti à Gallis ſumus. ſed & Tuſcis obſides dedimus, & Samnitium jugum ſubivimus. Attamen ſi cuncta bella recenſeas, nullum [1] *breviore ſpatio quam adverſus Gallos confectum. continua inde ac fida pax. Iam moribus, artibus, affinitatibus noſtris mixti, aurum & opes ſuas inferant potius, quam ſeparati habeant.* [2] *Omnia P. C. quæ nunc vetuſtiſsima creduntur, nova fuere. plebei magiſtratus poſt patricios; Latini poſt plebejos; ceterarum Italiæ gentium poſt Latinos. Inveteraſcet hoc quoque: & quod hodie exemplis tuemur, inter exempla erit.* [3] Ora- 25
tionem principis ſecuto patrum conſulto, primi Ædui ſenatorum in urbe jus adepti ſunt. datum id fœderi antiquo,

εἴ τις ἀπελευθέρου παῖς ἦν, ἐσέγραψεν: id eſt, *Multos in Senatum allegit, nihil dijudicans utrum quis miles eſſet, utrumve filius liberti.* Lipſius.

Non, ut plerique falluntur, repens.] Potior mihi vox, *repens*, quæ habetur in Flor. quam, *recens*, ut in vulgatis. *Pichena.*

1 *Breviore ſpatio.*] Ita, ſi Galliam Comatam ſpectas, de qua hic agitur: nam decimo anno à Cæſare perdomita eſt. Aliter in aliis, quod hiſtoriæ dicent. *Lipſius.*

2 *Omnia P. C. quæ nunc.*] Pulchram & acutam Sententiam reperio à Syneſio Cyrenenſi Epiſcopo, haud diſparibus ſane verbis, expreſſam in epiſt. LVII. πολλὰ τῶν δεόντων ὁ χρόνος ἐξεῦρε, καὶ διωρθώσατο: οὐχ ἅπαντα πρὸς παραδείγματα γίνεται, καὶ τῶν γινομένων ἕκαστον ἀρχὴν ἔσχε. ἡμεῖς ἀρχὴν δῶμεν ἔθει βελτίονι. Verto: *Multas rerum utilium tempus invenit, aut correxit. Non omnia ad exempla fiunt, & ſingula quæ facta ſunt initium ſemel habuerunt. Demus & nos principium meliori conſuetudini.* Simile, ſed breviter, Tertullianus adverſ. Marc. I. cap. IX. *Omnis res anterior poſteriori normam præminiſtravit.* Lipſius.

3 *Orationem principis.*] Orationis & SC. exemplar, memoriam actorum ſervaturum, in Galliam Comatam miſſum eſt, Lugdunique, provinciarum ornamento, ejus Galliæ metropoli, ænea tabula ex veteri more ad perpetuitatem inciſum, ſuperioribus annis è ruderibus erutum, in domo reipubl. Lugdunenſis, ut olim quoque, publice nunc habetur. At longior fuit tabula, cujus exordium conſumpſit vetuſtas: ſed quæ pagina duplici pro latitudine tabulæ ſculpta verba ſunt, ita ordine exſcripſimus. (Omiſimus hic, quia erit in Excurſibus Lipſianis.) Hæc quæ dixit Claudius Cæſar, in quo, ut noſter Cornelius ait, *elegantiam non requireres, quoties meditato diſſereret*, Lugduni aſpiciuntur in ære publicandæ orationi fixo: & plumbo circum ornata tabula ſuggerit indicium, alia conſimili tabula inciſum fuiſſe SC. quod factum, poſt recitatam principis orationem, hoc loco Tacitus ſcribit. Sane pro eo, quod Eduis tributum idem ait, verendum, ne Auguſtodunum,

tiquo, & quia [1] ſoli Gallorum fraternitatis nomen cum populo Romano uſurpant. Iiſdem diebus in numerum patriciorum aſcivit Cæſar [2] vetuſtiſſimum quemque è ſenatu,

Caes: lib: 1 de bel: Gall: cap: 36. eodem tamen titulo etiam insigniti Batavi nostri, ut ex veteri inscriptione, quam etiam Lipsius adducit, liquet. Gens Batavorum amici & fratres Romani imperii.

è senatu. plebeios senatores, sed nobiliores in patricios cooptavit: intellige autem vetustissimum quemque natalibus vel familia vel etiam qui per plures annos Senator fuerit.

num, quod tum Eduorum caput erat, ſimilis in ære ſculpta oratio cum SC. uti Lugdunum, miſſa fuerit. *Vertranius.*

2 *Soli Gallorum fraternitatis nomen.*] In Panegyrico Flavienſium nomine apud Conſtantinum dicto: *Quænam igitur gens toto orbe terrarum in amore Romani nominis Æduis ſe poſtulet anteponi? qui primi omnium inter illas immanes & barbaras Galliæ gentes plurimis Senatuſconſultis fratres populi Rom. appellati ſunt; & cum à ceteris Rhodano ad Rhenum uſque populis ne pax quidem poſſet niſi ſuſpecta ſperari, ſoli conſanguinitatis nomine gloriati ſunt.* Et poſtea: *Imputavere ſe origine fabuloſa in Sicilia Mamertini, in Aſia Ilienſes: ſoli Ædui non metu territi, non adulatione compulſi, ſed ingenua & ſimplici caritate fratres populi Rom. crediti ſunt.* Bene ait, crediti. Neque enim aliunde, ut credo, fratres, quam ex ſermone communi Gallorum Germanorumque, quo fideles ſocii, fratres amicique dicuntur. non quia ab Iliaco ſanguine, ut ſuggerunt quidam. Sed quod Tacitus dicit ſolos Æduos id nomen uſurpaſſe: repugnat Lucanus, qui tribuit etiam Arvernis:

Et docilis rector monſtrati Belga covini.
Arvernique auſi Latio ſe fingere fratres
Sanguine ab Iliaco populi.

Et lapis antiquus, qui Batavis. GENS. BATAVORVM. AMICI. ET. FRATRES. ROM. IMP. quæ inſcriptio eruta armamentario Britannico, ad oſtium veteris Rheni. Tamen Diodorus etiam pro Tacito, libro v. ἡ Γαλατία κατοικεῖται μὲν ὑπὸ πολλῶν ἐθνῶν διαφόρων τοῖς μεγέθεσι. ὧν ἐστὶν ἓν πρὸς Ῥωμαίους ἔχον συγγένειαν παλαιὰν καὶ φιλίαν, τὴν μέχρι τοῦ καθ' ἡμᾶς χρόνων διαμένουσαν. Lipſius.

Soli Gallorum fraternitatis nomen cum Po. Ro. uſurpant.] Aſconius Pedianus notat quoſdam *fœderatos*, vel *ſocios*: quoſdam *liberos*: nonnullos *ſtipendiarios*: alios *fratres* populi Ro. fuiſſe nuncupatos. Aſconium videat ſtudioſus lector. Ideo hoc loco ait Tacitus Heduos *fratres* Po. Ro. dictos eſſe. atque Cicero in epiſtolis ad Trebatium eos *fratres* vocat. *Lupanus.*

3 *Vetuſtiſſimum quemque è ſenatu.*] Aliud Patricii, aliud Senatores. Senatores multi è plebe; ut ſeptuennibus pueris notum. Claudius igitur, ne exſtingui, & intermori patriciorum familias pateretur, antiquiſſimum quemque è plebeis Senatoribus rettulit in patres. Dico antiquiſſimum; ſive ætatis ratione, ſeu potius temporis, quo in Senatu fuit. Hæc clara Taciti mens. At vir juris & antiquitatis conſultus, quaſi in Cimmerios delatus eſſet, ita hic cæcutit. Vertit ſe in omnes formas, & tandem definit ſcribendum eſſe: *vetuſtiſſimum quemque è ſe natum.* Sapis lector, & non rides? *Lipſius.*

Vetuſtiſſimum quemque è ſenatu.] Patricios, nobiles, Senatorum progeniem, ex illuſtribus familiis natos, opibuſque pollentes, ſeminarium Senatus fuiſſe, nemo neſcit. At vero in numerum patriciorum aſciri *vetuſtiſſimum quemque è Senatu*, quid ſit Cornelio, in difficili eſt. Argutulus Claudium dicet in numerum patritiorum Senatores retuliſſe: ſiquidem patricii, jure civili, ſunt, quos princeps ſibi in patres adlegit. Sed *ordo Patriciatus* non fuit in veteris imperii ſtatu, neque pro patre principis accipitur *Patricii* nomen,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 16 vol. 1

ſenatu, aut quibus clari parentes fuerant: paucis jam reliquis familiarum, quas [1] Romulus *majorum*, & L. Brutus *minorum gentium* appellaverant, exhauſtis etiam quas dictator Cæſar lege Caſſia, & princeps [2] Auguſtus

certum enim ut ex hiſtoria conſtat. quod L. Tarquinio Priſco quidam tribuunt, qui alios centum addidit. lege Caſſia. vid. Sueton. Iul. cap. 41. & ibi Caſaub.

men, niſi in Caſſiodori, Sidonii Apollinaris, & ſimilium, vel in Græc. Cæſarum ſcriptis. Ad rem: paucis jam ſuperſtitibus ex familiis Patrū, quos Romulus *majorum gentium* dixerat, & ex familiis *Conſcriptorum*, quos *minorum gentium* dictos, Tarquinius & Brutus in Senatum adlegerant, Claudius Cæſar voluit Senatum è Patriciis ætatis legitimæ, juſtique Cenſus explere. An igitur princeps Senatorem è Senatu in numerum Patriciorum adſciverit, ut ex eodem Senatorum paucitati mederetur? Plus quam ridiculum ſit hoc dicere. Quare lectionem receptam muto, ut ita legas, *In numerum Patriciorum aſcivit Cæſar vetuſtiſſimum quemque è ſe natum, aut quibus clari parentes fuerant*: cujuſmodi poſſit videre L. Otho, quem allectum inter Patricios Claudius ipſe collaudavit. Suetonius Othonis initio. Conſimili dicendi forma paulo ante uſus hic auctor eſt, ibi, *Curtius Rufus videtur mihi ex ſe natus*: id eſt, qui ſibi ipſi debeat initium nobilitatis ſuæ, licet ei virtute nobilitateve majores nulli præluxerint. *Vetuſtiſſimum* autem intelligo aſcitum, qui tamen eſſet intra leges, quæ majorem annis LX. otio reddunt, & Senatorem non citant, ut Seneca ad Paulinum, & Plinius ad Pomponium Baſſum ſcripſere. *Vertranius.*

1 *Romulus majorum.*] Tacitus ſenſiſſe videtur omnes patricios qui à regibus lecti (plures enim reges poſt Romulum legerunt) Majores fuiſſe: qui à Bruto, Minores. Livius tamen & alii, contra. cujus rei confuſam veritatem vide apud Onufrium in Faſtis, quem non exſcribo. Sed Tacito, ut opinor, auctores ſui. Lud. Vives tamen, patrum ævo doctrina celebri, verbis aliquot inſertis hic legebat: *Romulus majorum gentium, L. Tarquinius minorum, Brutus conſcriptorum appellaverant.* cujus epiſtolam ea ſuper re publicavit amicus meus dum vixit G. Canterus in Novis ſuis. At mihi nondum animus adſentiendi: nec tibi quidem, ſi cum judicio excuſſeris, quæ Onufrius per ſatyram & confuſe, ut ſolet, collegit. *Lipſius.*

Quas Romulus majorum, & L. Brutus minorum gentium appellaverant.] Conſtat ex T. Livio Romulum centum Senatores creaſſe, qui poſtea *Majorum gentium* ſunt appellati, cum Tarquinius Priſcus centum alios Senatui ad ſcripſiſſet, qui *Minorum gentium* dicebantur. T. Livius de Tarquinio Superbo loquens, *His mulieribus inſtinctus furiis Tarquinius, circumire, & prehenſare minorum maxime gentium Patres.* Lupanus.

2 *Auguſtus lege Sænia.*] Ille idem Vives ſcribit, *Servia.* Ius & mos Belgæ, diſſentiendi ab Ibero. *Sænia* enim vera lectio. Colligo ex Dione LII. qui hunc patriciorum dilectum confert in annum urbis DCCXXV. τό τε τῶν εὐπατριδῶν γένος, inquit, συνεπλήθυσε, τῆς βουλῆς οἱ δῆθεν ἐπιτρεψάσης τοῦτο ποιῆσαι. id eſt; *Patriciorum numerum implevit; Senatu ſcilicet id ei jubente.* Ex quo vides *SC.* aliquod fuiſſe ejus rei, ſive legem. Legibus nomina à conſulibus: & conſul ſuffectus prioris anni, L. SÆNIVS. in monumentis. Vertranium ergo, qui *Sentiam* repoſuit, non audiemus. *Lipſius.*

Lege Senia.] Malim *Sentia*, à Conſule Sentio, quamvis neque ullum de ea certum profero teſtimonium, at

ſtus lege Sænia ſublegere. [1] Lætaque hæc in R.P. munia, [2] multo gaudio Cenſoris inibantur. Famoſos probris quonam modo ſenatu depelleret anxius, [3] mitem & recens repertam, quam [4] ex ſeveritate priſca rationem adhibuit; monendo, *ſecum quiſque de ſe conſultaret, peteretque* [5] *jus exeundi ordinis. facilem ejus rei veniam. & motos ſenatu, & excuſatos ſimul propoſiturum:* [6] *ut judicium cenſorum ac pudor ſponte cedentium permixti, ignominiam mollirent.* Ob ea Vipſanius conſul rettulit, [7] *patrem ſenatus appellandum eſſe Claudium. quippe promiſcuum* patris patriæ *cognomentum: nova in Remp. merita, non uſitatis vocabulis honoranda.* Sed ipſe cohibuit conſulem ut nimium

Seniam, nemo, quod ſciam, dixit; nemo legit alibi. *Vertranius.*

1 *Lætaque in R. P. munia.*] Hoc eſt *in Remp.* ſicut alibi *formidoloſum in vulgus* &c. *Freinshemius.*

2 *Multo gaudio Cæſaris inibantur.*] *Cenſoris* habet manifeſte volumen Budenſe. Intelligitur autem Claudius Cæſar. De quo narrationem iſtam auſpicans Tacitus ſupra dixit: *At Claudius matrimonii ſui ignarus, & munia cenſoria uſurpans.* Et lib. 12. *Quod porro honeſtius Cenſoriæ mentis levamen, quam aſſumere conjugem proſperis dubiiſque ſociam?* Loquitur de Claudio Agrippinam ducturo. *Rhenanus.* Claudium per jocum *Cenſorem* appellat. dixit enim ſupra; *munia cenſoria uſurpans*, id eſt, quæ ad ſe non pertinerent. *Pichena.* Vix me teneo quin adſeverem concinniorem fore auctoris ſententiam, ſi reponamus *mutuo gaudio Cenſoris*; ſive fuit *Cæſaris.* Gruterus.

3 *Mitem & recens repertam.*] Repertam ab Auguſto. Habes in Dione libro LII. in extremo. *Lipſius.*

Mitem & recens repertam, quam ex ſeveritate, &c.] Peſſime depravatus fuerat hic locus ab iis, qui pro, *quam*, ſubſtituerunt *quandam.* Merito ergo ſagaciſſimus Lipſius odoratus erat, negationem deeſſe. cui conſonans eſt lectio, quam ex Flor. codice repoſui. Subintelligitur enim, *potius*, Corneliano more. *Pichena.* Lipſius ad ſententiam inſerit, *haud ex ſeveritate priſca.* Sed hallucinatur certe. Vſum hunc præpoſitionis *Ex* aſtruo exemplo Symmachi lib. 9. ep. 92. ubi plura dicemus. Verba Symmachi ſic habent: *Iuſtar beneficii erit, ſi mihi contingat de te ex voluptate ſecuritas.* Acidalius.

4 *Ex ſeveritate priſca.*] Alucinor, aut ſcribendum voce addita: *Haud ex ſeveritate.* Sententiam eam eſſe, id mihi certum. Hæc ita ſcripſeram: ſed ecce Pichena ex Florentino codice vere emendat: *repertam, quam ex*: ſententia illa mea, id eſt (Corneliana phraſi) *potius quam.* Lipſius.

5 *Ius exeundi ordinis.*] Solos Ciliciæ abite nebulones. Enimvero Latinitas ſcribi vult, *ordine.* aut potius, *exuendi ordinis.* Ita lib. III. *Piſo exuta dignitate in decem annos relegatur.* Idem.

6 *Vt judicium cenſorum ac pudor ſponte cedentium.*] Faernus legebat: *Vt judicium cenſorium*, &c. *Vrſinus.*

7 *Patrem Senatus.*] Quod imitati, ſibi

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 16 vol. 1

nimium aſſentantem. [1] conditque luſtrum, [2] quo cenſa ſunt civium LXIX centena, & XLIV millia. Iſque illi [3] finis inſcitiæ erga domum ſuam fuit. haud multo poſt, flagitia uxoris noſcere ac punire adactus, ut deinde ardeſceret in nuptias inceſtas. Jam Meſſallina facilitate adulterorum in faſtidium verſa, ad incognitas libidines profluebat; cum *abrumpi diſſimulationem* [4] etiam Silius, ſive fatali vecordia, an imminentium periculorum remedium ipſa pericula ratus, urgebat. [5] *Quippe non*

ſibi ſumpſerunt Balbinus & Pupienus Auguſti. In Nummis: IMP. CÆS. PVPIEN. MAXIMVS. AVG. Tum parte verſa: PATRES SENATVS. *Lipſius.*

1 *Condiditque luſtrum.*] Id eſt, *Cenſu perfecto, edixit, ut omnes cives Romani, equites, peditesque in ſuis quiſque centuriis, in campo Martio prima luce adeſſent: ibi exercitum inſtructum omnem ſuovetaurilibus luſtravit. Idque conditum luſtrum appellatum, quia in cenſendo finis factus eſt.* Liv. lib. I. Hujus autem cenſionis à Claudio editæ, ſed hominum ampliore numero, teſtis eſt vetus memoria inſcripta Romæ his literis. TEMPORIBVS CLAVDII TIBERII FACTA HOMINVM ARMIGERVM OSTENSIONE IN ROMA SEPTIES DECIES CENTENA MILLIA LXXXXVII. MIL. X. *Vertranius.*

2 *Quo cenſa ſunt civium* LXIX. *centena, &* CXLIIII. *millia, &c.*] Ant. Auguſtinus legebat: *Quo cenſa ſunt civium ſexagies novies centena millia, & centum quadraginta quatuor.* Vrſinus. Aliter ſe habent hi numeri in Flor. LVIIII. LXXXIIII. LXXII. *Iſque illi finis, &c.* Pichena.

LXIX. *centena, &* LXIIII. *millia.*] Convenit cum Caſſiodori ratione ſexaginta novem centena millia exprimentis. cum libris haud plane convenit. è quibus Vatic. ille fidus exprimere videtur *quinquaginta octo centena & octoginta-quatuor millia &* LXXII. Nec miremur de granditate numeri: cum jam tunc ſub Auguſto (nondum tot populis in civitatem acceptis) cenſa reperiam *quadragies centena millia*. Lapidis inſcriptio quam obtrudunt, TEMPORIBVS CLAVDII TIBERII FACTA HOMINVM ARMIGERVM OSTENSIONE IN ROMA SEPTIES DECIES CENTENA MILLIA LXXXVII. parum vera aut fida mihi eſt. & tamen cum de his ſaltem qui arma ferrent agat, nihil nobis obſtat. *Lipſius.*

3 *Finis inſcitiæ erga domum ſuam fuit.*] Neſcio an melius, *circa.* Acidalius.

4 *Etiam Silius, ſive fatali vecordia, an imminentium periculorum remedium, &c.*] Hicne ut Tacitus *ſive* illud ſcripſerit? Non ſolet ita, ut *an* ſubſequatur. nec id adeo quiſquam probatorum. Delendum aut mutandum, *etiam Silius ipſe, fatali vecordia, an, &c.* Acidalius.

5 *Quippe non eo ventum, ut ſenecta principis opperiretur.*] Sic reſtitui ex Floren. verbum. Vulgo, *operiretur,* ambiguæ ſignificationis. Pichena. Venetus, *ſenectam principis opperirentur*, melius omnino quam alii *ſenecta principis opperiretur.* Freinshemius.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 16 vol. 1

non eo ventum, ut ſenectam principis opperirentur. [1] *inſontibus innoxia conſilia; flagitiis manifeſtis, ſubſidium ab audacia petendum: adeſſe conſcios paria metuentes. Se cælibem, orbum, nuptiis, & adoptando Britannico paratum. manſuram eandem Meſſallinæ potentiam, addita ſecuritate, ſi prævenirent Claudium, ut inſidiis incautum, ita iræ properum.* Segniter hæ voces acceptæ, non amore in maritum; [2] ſed ne Silius ſumma adeptus, ſperneret adulteram, ſceluſque inter ancipitia probatum, veris mox pretiis æſtimaret. nomen tamen matrimonii concupivit, [3] ob magnitudinem infamiæ, [4] cujus apud prodigos noviſſima voluptas eſt. Nec ultra exſpectato, quam dum [5] ſacrificii

1 *Inſontibus innoxia conſilia; flagitiis manifeſtis.*] Lego, *flagitii manifeſtis.* quæ dictio elegantiſſima & Tacito frequentiſſima. *Acidalius.*

2 *Sed ne Silius ſumma adeptus.*] Scripſimus quod in volumine Budenſi habebatur, *ſummam adeptus.* Intelligitque ſummam rerum. Sic lib. ſeq. *ſummamque R. P. agi obteſtans.* Rhenanus. Vulgo legitur, *ſumma adeptus,* in quibuſdam tamen codicibus ſcriptum comperi, *ſummam adeptus;* cæterum priorem lectionem magis probo. *Ferrettus.*

3 *Ob magnitudinem infamiæ.*] Elegantiſſima gnome. cujus acumen non cepit Ferretus. Explicat unus Seneca epiſt. CXXIII. *Nolunt ſolita peccare, quibus peccandi præmium infamia eſt.* ubi tamen malè, & præter reliquum judicium, Pincianus, *in fama eſt*, legi voluit. Ita autem eſt. hominibus perditis & ad flagitia projectis, ipſa infamia voluptas eſt. Audi Valerium Maximum, de Polemone, lib. VI. cap. De mutatione morum: *Perditæ luxuriæ Athenis adoleſcens Polemo, neque illecebris tantum ſed ipſa infamia gaudens.* Vbi addo voculam è libro veteri, *neque illecebris ejus tantum:* ſententia omnino volente. *Lipſius.*

4 *Cujus apud prodigos.*] Quam *Infamiam* qui prodigunt & profundunt, nihil habent præterea voluptatis: nam, ut ſcribit Seneca, *Improbarum voluptatum poſt ipſas pænitentia eſt:* vel quibus infames eſſe contigit, nihil ſupereſt præter voluptatem. *Ferretus.*

5 *Sacrificii gratia Hoſtiam.*] Imo rei frumentariæ gratia, ait Dio: pellicum cauſſa, Victor. Sed ſacrificium credo à Claudio inſtitutum rei frumentariæ cauſſa, in Caſtorum æde. Id enim numen ibi cultum, ventorum mariſque cauſſa. Ita lego apud Ammianum lib. XIX. in ſumma inopia frumenti, Tertullum qui Præf. annonæ, *apud Oſtiam in æde Caſtorum ſacrificaſſe, tranquillitatemque mare molliviſſe.* Id ſacrum perpetuum fuit, & ſuſpicor à Claudio inſtitutum, qui portum illum celebrem & farum Oſtiæ exſtruxit. Celebrabatur ſollenni quadam lætitia, menſe Majo: ideoque poſt ſæculo Majuma dictum. Suidas: Μαϊουμᾶς· πανήγυρις ἐγίνετο ἐν τῇ Ῥώμῃ κατὰ τὸν Μάϊον μῆνα. τὴν παράλιον καταλαμβάνοντες πόλιν τὴν λεγομένην Ὀστίαν, οἱ τὰ πρῶτα τῆς πόλεως τελοῦντες, ἡδυπαθεῖν ἠνείχοντο ἐν τοῖς θαλαττίοις ὕδασιν, ἀλλήλους ἐμ-
βάλλον-

crificii gratia Claudius Oſtiam proficiſceretur, cuncta nuptiarum ſolennia celebrat. Haud ſum igna- 27
rus, fabuloſum viſum iri, tantum ullis mortalium ſecuritatis fuiſſe, in civitate omnium gnara & nihil reticente, [1] nedum conſulem deſignatum, cum uxore principis, prædicta die, [2] adhibitis qui obſignarent, [1] velut

ψάλλοντες. Iulianus Cæſar in Antiochico: ὑμῶν δὲ ἕκαστος ἰδίᾳ μὲν εἰς τὰ δεῖπνα καὶ τὰς ἑορτὰς τοῦ Μαϊουμᾶ χρήματα ἀπολέσαντες, ὑπὲρ δ' ὑμῶν αὐτῶν καὶ τῆς σωτηρίας τῆς πόλεως οὐδεὶς θύει. Nec aliud intellexit Æthicus in Coſmographia: *Tiberis inſulam facit inter portam urbis & Oſtiam civitatem, ubi populus Rom. cum urbis Præfecto vel Conſule, Caſtorum celebrandorum cauſſa egreditur, ſollennitate jucunda.* Vbi vides Caſtorum ſollenne, & Majumam, idem eſſe. Hanc originem Majumæ nec inſcitam, nec alienam à vero puto. *Lipſius.*

1 *Nedum conſulem deſignatum.*] Ob beneficium à principe Silio collatum, deſignato conſulatu fabuloſius viſum iri Cornelius ſignificat Silium cum principis uxore in matrimonium conveniſſe. Sed Dio lib. XL. de Meſſalina inquit, *C. Silio nupſit, magnoque ſumptu nuptias paravit, regiamque ei donavit, precioſiſſimis quibuſque Claudii rebus in eam congeſtis, denique conſulem eum deſignavit.* Cujus loci faciet auctoritas, ut ingenioſus malit *nondum conſulem des.* ſcilicet, Silium, cum maritus fieret & certe dulcis eo ſolo verbo fieret oratio, quæ *nedum* retinenti ſcabra rudiſque videtur. Sed tuenda Taciti perſona eſt, tenendaque lectio vetus, quo ſui ſemper ſcriptor ſimilis ſit: qui hujus Annalis initio de C. Silio conſule deſignato, & infra ſtatim de proximo ejus conſulatu meminit. Vertranius. Non beneficium principis exprobrat hic titulus Silio, ſed perſonæ ejus eminentiam reſpicit, in qua nihil eſſe poterat obſcurum: adeoque magis mirum & minus credibile fit hujus loci hominem ad tantum vecordiæ fuiſſe progreſſurum. Cæterum quod oratio ſcabra & rudis Vertranio videtur, id facile vitaveris, ſi memineris Taciti verba ſic eſſe accipienda, ut ante τὸ *nedum conſ. deſ.* intelligamus τὸ & *quemquam:* quaſi eſſet: *tantum ullis mortalium ſecuritatis ineſſe;* & *in civitate omnium gnara & nihil reticente* quemquam, *nedum conſulem deſignatum, cum uxore principis,* &c. *conveniſſe.* His duabus voculis, quas ſtudio brevitatis auctor noſter fecit lucri, per intellectum appoſitis, nihil hac parte reſtat difficultatis. *Gronovius.*

2 *Adhibitis qui obſignarent, velut ſuſcip. liberorum.*] Veterum nuptiis teſtatio interpoſita eſt, quod *liberorum quærendorum cauſa convenirent:* cujus prætextu Sejanus codicillis ad Tiberium ſupra Annali 4. tegit cupidinem. Et eiuſdem teſtationis quædam veſtigia remanent in Inſtitutionibus Vlpiani, titulo De Latinis. Eam vero interponi apud acta magiſtratus exiſtimavi in eo, de jure liberorum: quod crederem adhuc, niſi Taciti locus hic eſſet, qui docet adhibitos ſignatores, qui obſignarent animo ſuſcipiendorum liberorum in matrimonium conveniri. Hinc igitur mecum addiſcet ſtudioſus, teſtationem coram ſignatoribus factam, & inſertam inſtrumentis dotalibus, ſive tabulis dotis: quas antequam uxor in domum viri deduceretur, vel ipſi auſpices, ut ait Tranquillus, vel ſignatores obſignabant,

[1] velut ſuſcipiendorum liberorum cauſſa, conveniſſe; atque illam [2] audiſſe auſpicum verba, [3] ſubiſſe, ſacrificaſſe apud deos, [4] diſcubitum inter convivas, oſcula, com-

ſubiſſe. videtur hic ad ... ſubire verba dicere. i. repetere ut auſpices præiverunt. vid: Gronov: 2 obſ: cap: 4.

gnabant, qui in domum mulieris cum auſpice convenerant. Eo illud Iuvenal. Sat. 10. *veniet cum ſignatoribus auſpex.* Quintus item Cervidius Digeſtorum libris *ſignatorum* meminit, qui ſacculum cum pecuniis teſtato depoſitum, & dotis tabulas conſignarent. 8. D. de lege commiſſoria, & 66. D. de donationibus inter virum & uxorem. De tabellis Meſſalinæ & Silii, Suetonius ita ſcribit: *illud omnem fidem exceſſerit, quod nuptiis, quas Meſſalina cum adultero Silio fecerat, tabulas dotis & ipſe Claudius conſignaverit: inductus, quaſi de induſtria ſimularentur, ad avertendum transferendumque periculum, quod imminere ipſi per quædam oſtenta portenderetur.* Vertranius.

1 *Suſcipiendorum liberorum cauſſa.*] Ea formula in nuptiis legitimis ſollennis, ad conjugii verum finem. *Nec enim ob aliud,* ait Auguſtinus, *femina nubit, quam, ut mater fiat.* unde & matrimonium ominis cauſſa dictum. Ideo Græci definiunt, *γάμον, σύνοδον ἀνδρὸς καὶ γυναικὸς κατὰ νόμον, ἐπὶ γνησίων τέκνων σπορᾷ.* Et apud Athenienſes (ait Iſidorus Peluſiota lib. III. epiſt. CCXLIII.) *ἡ συνάφεια ἡ κατὰ νόμον, ἐπ' ἀρότρῳ παίδων ἐλέγετο γίνεσθαι: Legitima conjunctio, ad ſeminandos liberos dicebatur fieri.* Menander etiam pulchre, apud Clementem:

Παίδων σπόρῳ τῶν γνησίων δίδωμί σοὶ
Γε τὴν ἐμαυτοῦ θυγατέρα.

Et Auguſtus ſenile quoddam conjugium injuſtum pronunciavit, *quoniam non quærendorum liberum cauſſa initum,* ait Valerius lib. VII. cap. VII. In ipſis autem tabulis ea verba ſolita exprimi. Auguſtin. lib. XIV. De civitat. *Quid concubitus conjugalis, qui ſecundum matrimonialium præſcripta tabularum, procreandorum ſit cauſſa liberorum?* Adde & Sueton. Iul. cap. LI. *Lipſius.*

2 *Audiſſe auſpicum verba ſubiſſe.*] De auſpicibus in nuptiis fit etiam mentio lib. 15. Ad hunc morem, in gratiam juniorum, ſubjiciam verba Ciceronis de Divinat. lib. I. *Nihil fere quondam majoris rei, niſi auſpicato, ne privatim quidem, gerebatur, quod etiam nunc nuptiarum auſpices declarant, qui re omiſſa nomen tantum tenent.* Idem tradit Valer. Max. lib. 2. c. 1. de nuptiis. Addam etiam hoc, Auſpices deinde alio vocabulo à Græcis ducto, *paranymphos*, appellatos, qui ex parte viri nuptiis intererant; ut *pronubas*, quæ ex parte uxoris. Pichena. *Subiſſe verba* videtur dici, cui alius *verba præivit*. Vide Obſervat. 2, 4. *Gronovius.*

3 *Subiſſe, ſacrificaſſe.*] Verbum *ſubiſſe*, corruptum judico. Fortean, *nupſiſſe*, id eſt, ſollenni luteo flammeo, qui mos novis nuptis, faciem velaſſe. Scripſi & ſenſi ita olim. at nunc delibro etiam atque etiam, & ambigo an ſubeundi verbum non hic germanum & inter legitima nuptiarum. Quinctilianus ſuſpicionem facit in ſermone Declamationis CCXLVII. *Dicit pars diverſa. non fuiſti uxor. non ſubſiſti cum illo.* Legerim, *non ſubiiſti.* Et ſubitionem hanc intellegam, ſive cum deducta ſubiret mariti domum: ſive de jugo. modo is ritus tamen ſatis certus. *Lipſius.*

4 *Diſcubitum inter convivas.*] Et quidem forma nuptiali: quæ volebat ut nova nupta in gremio mariti jaceret. Morem eum exprimit Iuvenalis:

——— *ingens*
Cœna, ſed & gremio jacuit nova nupta mariti.

quaſi

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 16 vol. 1

complexus, [1] noctem denique actam licentia conjugali. [2] Sed nihil compoſitum miraculi cauſſa, verum audita ſcriptaque ſenioribus [3] tradam. Igitur domus 28
principis inhorruerat; maximeque quos penes potentia, & ſi res verterent, formido, non jam ſecretis colloquiis, ſed aperte fremere, [4] *Dum hiſtrio cubiculum principis*

quaſi ecce id inter ſollennia nuptiarum. Appuleius de nuptiis Pſyches: *Accumbebat ſummum thorum maritus, Pſychen gremio ſuo complexus.* Ideò rectè in Catullo,

Adſpice intus ut accubans
Vir tuus Tyrio in thoro
Totus immineat tibi.

Nec rectè magnus ille cenſor, quem unum æmulor mirorque, *Adſpice imus*, emendavit. Imuſne in illo geniali ſuo epulo maritus? imò Summus, vel Appuleio teſte. Intus accubare, ut intus canere. Interior autem maritus, reſpectu ſponſæ ad quam hic ſermo. Siquid tamen mutandum, legerim, *unctus*: qui mos Romanis in omni convivio ſollenni. *Lipſius.*

1 *Noctem denique actam licentia conjugali.*] Videndum an illud, *denique*; mutandum ſit in, *diemque.* Vrſinus. Apage Murete, *noctem diemque.* Acidalius.

2 *Sed nihil compoſitum miraculi cauſſa, verum audita ſcriptaque ſenioribus tradam.*] Quis hic ſenſus? quæ ſeniores audierunt ſcripſeruntque? an quæ ſcripta ab aliis, & à ſenioribus mihi tradita? Illud verba præferunt: hoc Lipſius voluiſſe videtur ad 2 Annal. in fine. At tum trajicienda erant verba: *verum ſcripta auditaque à ſenioribus tradam.* Hæreo. Niſi forte legendum: *verum audita ſcitaque ſenioribus.* Vide ad 2 Ann. extremum. Acidalius.

3 *Tradam.*] Magis pro mente, *trado.* jam enim illa incredenda ſcripſit. *Lipſius.*

4 *Dum induſtria cubiculum.*] Regem olim feci, qui emendaſſet hunc locum. itaque concurſum à multis ad coronam, & non unus mihi indicavit ſcribendum: *Dum hiſtrio cubiculo Principis occultatur, dedecus.* veriſſimè. intellegit enim Mneſterem illum Pantominum, qui diu in deliciis Meſſallinæ. Libri ſcripti non longè abeunt ab hac lectione, *Dum inſtruo cubiculum Principis exultavero, dedecus.* Poſſis extrema item ſcribere, *cubiculo Principis exſultat, verè dedecus.* Idem.

Dum induſtria cubiculum principis occulit adulteros.] Corruptus locus eſt nec quicquam hic minus ſcribendum quam vocabulum *induſtria.* Exemplar regium hic crucicula notatum erat, & variis lituris raſuriſque fœdatum. Videtur tamen antiquior lectio fuiſſe: *dum incluſum in cubiculum principis exultat*: & poſtea quidam inſeruit *cum* præpoſitionem & ſuperinſcripſit, *adultero*, idque ceu videtur propter *exultandi* verbum. Opinor ſinceram eſſe lectionem, *Dum incluſum, cubiculum principis occultat, dedecus quidem illatum*, ſed mox, *propinquoque conſulatu*, repoſuimus, *ac propinquo cons.* Item cap. 29. *acrioribus conſiliis*, pro *acribus.* Rhenanus. Quaſi intus & domi, verbo repetito à vetuſtate. *Induſtrium* enim antiqui dicebant *indaſtrium*, quaſi quicquid ageret intro ſtrueret & ſtuderet domi autore Sexto. Alioqui otioſa eſt hic ea dictio, vel potius abundat. *Ferrettus.* Mſſ. codices notæ melioris corrupte habent: *dum hiſtrio cubiculum principis exultavero, dede-*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 16 vol. 1

dedecus. pro quo veteres editores repoſuerunt vulgatum. Libet certe noſtro ſeculo gratulari, in quo neminem puto adeo immodeſtum, qui in graviſſimorum autorum libris emaculandis ſic longe aberret, ſuæque libidini indulgeat. Lipſius non male corrigit. Sed ego, quem puduit vulgatam depravatamque ſcripturam in Tacito relinquere, emendationem Franciſci Medicis exiſtimavi anteferendam; *dum hiſtrio cubiculum principis perſultaverit:* nam & mutatio eſt aliarum leviſſima, & ſenſus, ni fallor, ad Taciti mentem maxime accommodatus. Fuit quidem ille vir, præterita ætate, illuſtris doctrinæ & ingenii, contulitque etiam ipſe MS. Florentinum, atque in margine ſui codicis multa adnotavit. Quæ cum mecum Iulianus Medices, ipſius ex filio Raphaële nepos, illique perſimilis, humaniſſime communicaverit, magno mihi uſui fuere. Quod minime fuit reticendum. Pichena. Haud neceſſe arceſſere longinquiorem medicinam, ſi, mutato *cubiculum*, in *cubiculo*, capiamus vocem *induſtria*, caſus primi. Gruterus. Reges Lipſio ſunt, qui hunc locum emendarunt ſic, &c. Equidem paullo majori licentia opus eſt in principio. Lego, *Dudum cum hiſtrio.* Extrema mutat etiam aliter Lipſius ex ſcripta lectione. Sed ejus mutatio non placet. Magis hæc: *Dudum cum hiſtrio cubiculo principis exultaverat, dedecus quidem illatum* &c. Vel etiam *allatum. Dudum cum* plane requiritur, ſi illud oppoſitum *nunc* ſpectas. Acidalius. Lege: *dum hiſtrio cubiculum principis exſultat, viro dedecus illatum quidem, ſed excidium procul abfuiſſe. Exultare* proprium hiſtrionis, ἐξορχεῖσθαι. Inde eleganter *cubiculum principis exultare*, qui torum ejus perſultabat & uxorem ſtuprabat. *Exultare* idem quod deſultare vel perſultare. Feſtus: *Redantruare dicitur in Saliorum exſultationibus.* Vbi *exſultationes* ſunt ὀρχήσεις vel ὀρχήματα. Hoc eſt igitur, quod querebantur domeſtici principis, quibus volentibus non erat matrimonium palam contractum Meſſalinæ & Silani. nam antea cum inter adulteros Meſſalinæ etiam hiſtrio cubiculum principis perſultaret, viro quidem dedecus illatum, ſed abſuiſſe excidium: *Diſcidium* etiam legi poteſt. Vt & *hero quidem dedecus illatum.* nam de domo principis erant, qui iſta loquebantur. Et hoc verius puto. *Salmaſius.* Sed ubi alias apud Tacitum, gravioreſque auctores, Principis, *heri*, datur cognomentum? Non dubito, quin iis, qui ſic emendant, hoc ſit ſuſpectum. Melius fuit, *viro*, minuſque ſic abitur à veſtigiis antiquæ ſcripturæ: quomodo etiam vir maximus ad Tertulliani Pallium. At potius, antiqua veſtigia illa ſequutus proxime, ita lege: *Dum hiſtrio cubiculum Principis exſultat adulterio quidem dedecus illatum, ſed excidium procul abfuiſſe.* Ex poſtremis literis τοῦ *exultat*, ut plerumque fit, non repetitis in membranis, & cum *vero* à nobis conjunctis naſcitur, *adulterio. Exſultat cubiculum principis*, eâ Cornelianâ phraſi, quâ Ann. I. *Quintilii Vari corpus incluſiſſe dicebatur.* Senſus autem apertus eſt. Adulterium nempe diſtinguitur à matrimonio, ſuperſtite Principe, cum alio inito. Illo dedecus, hoc exitium Principi procuratum. Confer cum his Orationem Narciſſi, quæ pag. proxima exſtat, hac de re apud Claudium habitam. *Boxhornius.* Me non offendit vox *hero:* non enim id agitur, quale cognomentum principi detur apud Tacitum & graves auctores, ut Marcus deſævit; ſed quemadmodum patremfamilias, præſertim principem, in familiari ſermone appellaverint ſervi & liberti: quorum profecto perſonis hoc vocabulum mirabiliter convenit. nam, ne libertos, excipias, quorum *ſervilia ingenia* Tacitus agnoſcit, eos non dedecet interim loqui more vernarum. Sed tamen, ne quid diſſimulem, & *hero* & *viro* & *adulterio* extra corpus orationis

cipis exſultaverit, dedecus quidem illatum; 1 *ſed excidium procul abfuiſſe: nunc* 2 *juvenem nobilem, dignitate formæ, vi mentis, ac propinquo conſulatu, majorem ad ſpem accingi. nec enim*

nis eminere & ſupervacua eſſe mihi videntur. Simpliciſſimum vero: *dum hiſtrio cubiculum principis exſultaverit, dedecus quidem illatum. ſed exſcidium procul abfuiſſe.* Illud Salmaſii eruditum *exſultare* eſſe ἐξορχεῖσθαι. Quod melius intelliges, ubi conſideraveris, quæ vir inſignis Hen. Savilius notavit ad Chryſoſtomum in Pſalmos, eo verbo uſos veteres, Andocidem, &c. & recentiores Lucianum, Plutarchum, Chryſoſtomum, pro καταισχύνειν, ὑβρίζειν· metaphora ſumpta ἀπὸ τῶν ἐκπομπευόντων τὰ μυστήρια. ut idem ſit τῷ Χρυσορρήμονι ἐξορχήσασθαι τὴν πολιτείαν τὴν πατρῴαν, quod Macab. 1. βεβηλῶσαι τὰ σάββατα καὶ ἑορτὰς καὶ μιᾶναι ἁγίασμα. Quamquam ipſum illud ἐξορχεῖσθαι τὰ μυστήρια etiam tranſlatum putem: & omnia iſta dici ex eo, quod ſaltabatur in ſcena, ita ut ἐξορχεῖσθαί τινα ſit κωμῳδεῖν. Proprie *exſultantur* οἱ κωμῳδούμενοι & τὰ κωμῳδούμενα· quemadmodum *ſaltatur fabula, Cyclops, Niobe*; quemadmodum *canticum deſaltatur.* Quæ ab hiſtrionibus & mimis in pulpito repræſentantur; publicantur utique atque invulgantur; inde ἐξορχεῖσθαι τὰ μυστήρια dicuntur οἱ ἐξαγορεύοντες. Sed & deriſui ſunt ac ludibrio: inde ἐξορχεῖσθαί τινα eſt ὑβρίζειν, προπηλακίζειν. Hinc etiam Tacitus ſumſit ut diceret *exſultari* ab hiſtrione *cubiculum principis*, id eſt, infamari, inhoneſtari, contaminari, conſputcati: quorum verborum aliquo aut ſimili uſus fuiſſet, ſi de quovis alio homine quam ſcenico loqueretur. Artificium hominis & genus vitæ impetrarunt, ut hoc verbum mallet, qui ubique decora perſonis animadvertit & tribuit. Nec Lucilius aliter multo videtur dixiſſe apud Nonium: *debelles me atque deuras, exſultes, ſollicites.* Dum hiſtrio cubiculum principis polluit & in eo quaſi in ſcena exſultat, *dedecus quidem illatum.* Intelligo *domui.* Itaque placet *exſcidium*, non *diſſidium*, non *diſcidium.* Et hoc ipſum *exſcidium* grandius quam *exitium.* Horatius: *concidit Auguris Argivi domus ob lucrum Demerſa exſcidio.* Gronovius.

1 *Sed excidium.*] In Florentino eſt, *ſed & ſcidium*: è quo Pichena, *diſſidium.* Sed profecto plus quam diſſidium hîc timebatur, & *exitium*, atque extrema. *Lipſius.*

Excidium procul abfuiſſe.] Flor. *ſed & ſcidium.* Vnde veram lectionem ſuſpicor, *ſed diſſidium.* ut ſit ſenſus: Quantumvis petulanter, & impudice ſe geſſerit Meſſallina, nondum tamen eo infamiæ pervenit, ut de dirimendo Claudii matrimonio cogitarit: Nunc vero hoc etiam agitat, cum Silio nupſerit. Videtur ſententia confirmari ex eo quod inferius ait: *an diſſidium tuum noſti?* Et in MSS. obſervavi, ſæpe pro, *diſſidium*, ſcriptum eſſe *diſcidium.* Pichena. Alii melius *exitium.* Acidalius.

2 *Dignitate formæ, juventa.*] Ita lego, non *forma.* Dignitas formæ proprie de viris, uti notat vetus litterator Agrætius, illud, *juventa*, ſuſpectum facit Vatic. qui refert, *Vimentis.* Ex quo Palmerius diductim legebat, *vi mentis.* Lipſius.

Iuvenem nobilem, dignitate formæ, vi mentis.] Lectionem Florentini antepoſui; nam vulgati pro, *vi mentis*, habent, *juventa.* Inepte quidem, cum præceſſerit, *juvenem.* & ſic ſibi invicem reſpondent, dignitas formæ, & vis mentis. Quod autem Lipſius correxit, *dignitate formæ*, nihil certius puto. id ipſum enim à Tacito uſurpatur

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 16 vol. 1

enim occultum, quid poſt tale matrimonium ſupereſſet. Subibat ſine dubio metus reputantes, *hebetem Claudium & uxori devinctum, multaſque mortes juſſu Meſſallinæ patratas.* Rurſus ipſa facilitas imperatoris fiduciam dabat, *ſi atrocitate criminis prævaluiſſent, poſſe opprimi damnatam antequam ream. Sed in eo diſcrimen verti, ſi defenſio audiretur,*
29 *utque clauſæ aures etiam confitenti forent.* Ac primo Calliſtus jam mihi [1] circa necem Cæſaris narratus, & [2] Ap-

Cæſaris. L. vim viris doctis, C. Cæſaris. Caligulam intelligit. Scripſerat autem de eo Tacitus in libris qui perierunt.

patur lib. 12. *& dignitate formæ haud degenerem reputantes.* Pichena. Vox *juventa* non modo ſuſpecta falſi, ſed plane falſa. Quid enim hæc vult, cum præceſſerit *juvenem nobilem.* Nec Palmerius placet, qui ex Vaticani *vimentis,* diductim facit, *vi mentis.* Acidalius.

1 *Circa necem Cæſaris narratus.*] C. Cæſaris Caligulæ: cujus necis conſcius particepſque fuit hic libertus, narrante Ioſepho lib. XIX. cap. I. Scilicet autem Tacitum hoc narraſſe in libris qui de Caligula. *Lipſius.*

Ac primo Calliſtus jam mihi circa mortem Cæſaris narratus.] Eruditiſſ. vir (ut eſt ingenuæ veritatis) autumat hanc totam periodum cum ſequenti, *perſtitit Narciſſus, ſolum id immutans,* ſuum fugere captum. Ego vero (ſi non me nimis indulgeo) reor ea eſſe mihi cognita, quæ connexa conſentaneaque tibi dilucidabo. Pallas, Calliſtus, & Narciſſus, *quos penes potentia, &, ſi res verterent, formido,* cognito Meſſalinæ facinore, primum inter ſe conſultavere, an retraherent Meſſalinam ab illo perdito amore, idque minaciis intentis de tota re Claudio manifeſtanda: ſed animadverſo non leve illinc periculum, poſt illa diſceptant, num potius ſit eam apud maritum deferre. verum & hinc periculis imminentibus, Pallas, & Calliſtus miſſa utraque faciunt diverſis de cauſſis: at Narciſſus perſiſtit in poſterioribus, ſcilicet in accuſatione, uno tantum immutato: hoc eſt, deſtinavit Meſſalinam pervertere ſecreta delatione. Verumenimvero, quænam horum ſupina ſtultitia (dicat aliquis) minis eam ſperare ab amore Silii deterrere, cui adeo vilis maritus, ut nuptias in propatulo celebrare ſit auſa? reſpondet pro me Suetonius in Claud. 29. docetque ad maritum fallendum non eam omnem prætextum flocci feciſſe: *Nam illud omnem fidem exceſſerit, quod nuptiis quas Meſſalina cum adultero Silio fecerat, tabellas dotis, & ipſe conſignaverit, inductus quaſi de induſtria ſimularentur ad avertendum transferendumque periculum, quod imminere ipſi per quædam oſtenta portenderetur.* Salinerius. Videndum eſt an addendum ſit prænomen Caji, ut Faernus legebat: *Ac primo Calliſtus jam mihi circa mortem C. Cæſaris narratus, &c.* Vrſinus. Calliſtus Dioni Caſſio lib. 59. libertus Caji Cæſaris Caligulæ, & cædis ejus conſcius eſt: de quo libris ſuperioribus, qui interciderunt ſe meminiſſe Cornelius intelligit. Vertranius. Magis proprie Flor. *circa necem.* Vulgo *circa mortem.* Pichena. Certum puto verbo *Cæſaris* vix alium intelligi apud hiſtoricos, Tacitum præcipue, quam dictatorem Cæſarem, vel illum certe, qui eo tempore, de quo ſermo inſtitutus eſt, imperio præſideret. ut non dubitem fuiſſe *circa necem C. Cæſaris,* atque iſtuc *C.* notam prænominis Caji ab ignaro librario pro ſupervacuo fuiſſe habitum. C. autem Cæſar ubique fere appellatur hic Caligula, exempli gratia

in

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 16 vol. 1

[1] Appianæ cædis molitor Narciſſus, [2] flagrantiſſimaque eo in tempore gratia Pallas agitavere ; [3] *num Meſſallinam ſecretis minis depellerent amore Silii, cuncta alia diſſimulantes.* deinde metu, ne ad perniciem ultro traherentur, deſiſtunt, Pallas per ignaviam ; Calliſtus

[1] prio-

in noſtro infr. 13, 3. *Etiam C. Cæſaris turbata mens, &c.* Freinshemius.

1 *Appianæ cædis molitor.*] Vide Sueton. cap. XXXVII. in cujus verbis, *Nec multo poſt ex compoſito irrumpere Appius nunciatus, qui pridie ad id temporis ut adeſſet, præceptum erat : quaſi plane repræſentaretur ſomnii fides, accerſi ſtatim, ac mori juſſus eſt*, menda eſt. Quo enim accerſi jubetur, qui jam aderat? Non fugit Torrentium, qui ex libris legit, *arceſſi*, pro accuſari, ut interpretatur. Mihi, *arceri*, verum videatur : ut excluſum eum à Claudio intellegamus, nec admiſſum. Transſcripſerim etiam, *arceri, ac ſtatim mori*. Hiſtoriam pete à Dione. *Lipſius.*

Appianæ cædis molitor Narciſſus.] Annalis hujus initio, ſive libro præcedenti de nece Appii Silani à Tacito ſcriptum conjicio, quod hic obiter tantum ejus mentio eſt. De illo Caſſius lib. 60. & Tranquillus eadem retulere, & hujus verba ſunt : *Appium Silanum cum Meſſalina & Narciſſus conſpiraſſent perdere, diviſis partibus, alter ante lucem ſimilis attonito, patroni cubiculum irrupit, affirmans ſomniaſſe ſe vim ei ab Appio illatam : altera in admirationem formata, ſibi quoque eandem ſpeciem aliquot jam noctibus obverſari retulit. Nec multo poſt ex compoſito irrumpere Appius nunciatus, cui pridie ad id temporis, ut adeſſet, præceptum erat, quaſi plane repræſentaretur ſomnii fides : accerſi ſtatim, ac mori juſſus eſt.* Claudii 37. *Vertranius.*

2 *Flagrantiſſimaque eo in tempore gratia Pallas.*] Ita Flor. Vulgo, *eo tempore.* Sic alibi Tacitus. Pichena. Muretus, *in tempore.* Ea quidem Taciti phraſis, nec aſſeverem tamen hic uſurpatam. lib. 12. *Non abnuere pacem Iberos, quamquam in tempore validiores.* Vbi quidem certa ejus notio de præſenti. nam alias ambigua de futuro. ut eod. lib. 12. *Truculentior quam antea, tanquam adverſus defectores, & in tempore rebellaturos.* Potuit & *in eo tempore* ſcripſiſſe. ut alibi lib. 13. *Pons Milvius in eo tempore celebris nocturnis illecebris erat.* Acidalius.

3 *Num Meſſallinam ſecretis.*] Obſcura examinanti, nec ſcio an ſatis nexa. Sententia videtur. deliberaſſe libertos bifariam : primo, an ad Claudium deferrent, quæ pars præivit : hîc jam, an ipſam Meſſallinam ſecreto de Silio monerent, alia adulteria diſſimulantes. Deſtitere ab utroque alii : *Narciſſus perſtitit*, ſed in ſententia priore, id eſt de Claudio admonendo. *Lipſius.*

Num Meſſalinam ſecretis minis.] Æſtuant in hoc loco viri docti : ſed certe in ſimpulo fluctus movent. Nuptiis Meſſallinæ cognitis inhorruere omnes principis domeſtici, quia exitium principi imminere neceſſario videbant. Admoneri principem intutum, recordantibus potentiam uxoris, cujus vi tot proceres morti dati. Rurſus facilitas principis ſpem faciebat opprimendæ uxoris, ſi prævenirent ; ſed in hoc metus, ne uxorem quamvis accuſatam audiret, antequam perderet : quod ſi fieret, eadem facilitas periculum vertebat in accuſatores. Eo metu fiebat, ut ad aliud conſilium deſcenderent, ſi ſine accuſatione Meſſalinæ poſſent avertere exitium à capite Principis. Id videba-

tur

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 16 vol. 1

[1] prioris quoque regiæ peritus, & potentiam cautis quam acrioribus conſiliis tutius haberi. [2] Perſtitit Narciſſus, & ſolum id immutans, ne quo ſermone præſciam criminis & accuſatoris faceret; ipſe ad occaſiones intentus, longa apud Oſtiam Cæſaris mora, duas pellices, [3] quarum is corpori maxime inſueverat, largitione ac promiſſis, & uxore dejecta plus potentiæ oſtentando, perpulit delationem ſubire. Exin Calpurnia (id pellici nomen) ubi datum ſecretum, Cæſaris genibus provoluta, *nupſiſſe Meſſallinam Silio* exclamat. ſimul Cleopatram, quæ idem opperiens adſtabat, *an comperiſſet?* interrogat: atque illa annuente, *cieri Narciſſum* poſtulat. Is *veniam in præteritum petens*, [4] *quod ei cis*

tur fieri poſſe, ſi ab amore Silii eam abſterrerent; quod ſecretis minis tentandum ptimo cenſuerant liberti, injecto metu, niſi adulterum relinqueret, dicturos principi. Rurſus hoc conſilium periculoſum viſum, ne impotens mulier ultro monitores in exitium vaperet. Ita in tanto conſiliorum æſtu deſtitere prorſus ab omni incœpto Pallas & Calliſtus, exſpectaturi, quid fors ferret: Pallas ignavia; Calliſtus prudentia. Solus Narciſſus perſtitit in amoliendo periculo, quod imminebat capiti principis; ſed uſus priore conſilio, præveniendi adulteram apud aures principis: alterum conſilium aſpernatus, minis abſterrendæ Meſſallinæ, ne exinde ſuſpicaretur accuſaturum, & occuparet. *Mercerus.*

1 *Prioris quoque regiæ.*] Sub Cajo, apud quem in gratia potentiaque fuit. Dio, ubi de Domitio Afro, lib. LIX. Et eleganter Seneca, epiſtola quadam: *Stare ante limen Calliſti dominum ſuum vidi, & eum qui illi impegerat titulum, qui inter ridicula mancipia produxerat, aliis intrantibus excludi.* Sed fuit non minus magnus apud Claudium. eſtque ille ipſe cui Scribonius Largus medicus ejus ævi opus ſuum inſcribit, & appellat C. Iulium Calliſtum. *Lipſius.*

2 *Perſtitit Narciſſus, ſolum id immutans.*] *Et* particulam expunximus. *Rhenanus*. Addit Flor. *ut ſolum id immutans.* Venetus, *& ſolum.* certe de aliquo defectu ſuſpicionem augent: nam quanto magis aciem adhibeo, verba illa, *ſolum id*, aut corrupta, aut mutila. *Pichena.*

3 *Quarum is corpori.*] Vatic. *corporibus.* Lipſius.

4 *Cis Vectium, cis Plautium.*] Emendavi præeunte Vaticano, qui habebat, *Cis Vecticis Plautio.* Et verè. Duo enim famoſi in hac Meſſallina & quaſi primorum ordinum adulteri, Vectius Valens & Plautius Lateranus: quos tamen diſſimulaſſe, & ſiluiſſe ſe dicit. Sed an magis pro hac ſententia, *bis Vectium, bis Plautium?* An, *Circa Vectium?* Non accuſatos quidem illos, aut certe iterum excuſatos, ſequentia etiam dicunt. Ceterum famoſi, ut dixi, hi adulteri. De Vectio, mox noſter, & Plinius de Medicis: *Exortus mox eſt Vectius Valens adulterio Meſſallinæ Claudii Cæſaris nobilitatus.* Item Scribonius Largus:

cis Vectium, cis Plautium diſſimulaviſſet, nec nunc adulteria obje-

L. ex codice MSto Theodori Ryckij quod tunc os Vectios, Plautios diſſimulaviſſet, quae nomina ſunt adulterorum Meſſallinae.

gus: *Hoc medicamentum Apulei Celſi fuit, præceptoris Valentis & noſtri.* De Plautio mox, & lib. XIII. *Secutaque lenitas in Plautium Lateranum, quem ob adulterium Meſſallinæ ordine remotum reddidit Senatui.* At viri docti deſperatam hujus loci reſtitutionem cenſebant: cum vulgo eſſet, *cis Vectium Plantium.* Lipſius.

Cis Vectium Plancium.] Illic eſt ſemper *Plautius.* Rhenanus. Hic locus fœdiſſimè corruptus eſt, uſque ad ea verba, *An diſſidium.* Immo aliquid procul dubio deeſt. Principio Vectii Plancii mentio nulla eſt apud hunc alibi, aut apud alios, qui de Claudio ſcripſere, quantum nunc memini. Vectii Valentis infra tamen meminit frequenter, tanquam indicium offerentis remque confeſſi. Deinde quid eſt, *non fuiſſe eum nunc objecturum adulteria, ne redderet domum & ſervitia?* nam ſi ad Claudium referuntur, cur inquit ſtatim: *Fruereutur immo iis?* Sin autem ad Silium aut Meſſalinam, cur non erat dicturus adulteria, ne redderent hæc principi, quibus auctæ fuiſſent res principis? Quamobrem omnino deſideratur aliquid & locus eſt contaminatiſſimus: ubi aliud nihil poſſis quam temere addere & divinare. *Ferretus.* Mendis fœdatus locus hic eſt, eo uſque, *an diſcidium.* Et quod ignotus ſit hiſtoricis omnibus Vectius Plancius, & quod ad Claudium referri ſcriptum minime poſſit, multa deeſſe ſuſpicor, quorum eſt apud me deſperata reſtitutio, ut ante Æmylio Ferretto fuit. Neque vero quicquam attinere iſta puto ad Vettium Valentem, de quo mox Cornelius. neque quicquam ad Aulum Plantium ſenatorem, qui rebus proſpere in Britannia geſtis, ut eſt inf. lib. 13. & apud Suetonium & Dionem, à Claudio laudatus, ovans urbem ingreſſus eſt. Vertranius. *Quod ei cis Vectium, cis Plautium diſſimulaviſſet*, emendavit Lipſius, nam turbant libri veteres. Man. corrupte: *quod ei cis vetticis Plautio.* Forte, *quod ei de Vectio & Plautio diſſimulaviſſet.* Pichena. Conjicio: *quod ei ſcelus Vectii, ſcelus Plautii diſſimulaviſſet.* Nam illud *cis* Tacito inſolens, nec ſic ab auctoribus uſurpatum. *Aurelius.* Non jam rogo, ut Taciti lectores inſpiciant aliorum in hunc locum conatus (ſunt enim tantum conatus, neque alio nomine laudandi,) ſed modo MSC. Florentini lectionem. Illa tandem nos, ni fallor, veriſſimam docebit & abſolvet. Sic habet; *Quod ei cis Vecticis Plautio diſſimulaviſſet.* Premamus jam ſingulas litteras & ſic conſtituamus totum locum: *Quid enim ſi Vectios, Plautios, diſſimulaviſſet? Nec nunc adulteria objecturum, ait.* Veniam petit Narciſſus, Meſſalinæ cum Silio conjugium principi expoſiturus, quod priores adulteros Meſſalinæ ad principem non detuliſſet. Poſt quæ exclamat: ſed vix ſibi propterea veniа eſſe opus. Quid enim eo peccatum, quod Vectios, Plautios, Meſſalinæ adulteros, apud Principem hactenus diſſimulaverit? Non fuiſſe illam rem cum exitio ejus conjunctam. Neque proinde nunc etiam adulteriorum Meſſalinæ facturum mentionem. At jam ſibi minime ſilendum, poſtquam Meſſalina palam Silio nupſiſſet, & in præſentiſſimum diſcrimen fortuna Principis eſſet conjecta. *Ei* pro *enim* in MSS. fere invenies, virgula aliquando, ſubinde nulla, ſuperimpoſita. Illud *Vecticis* totidem apices continet, ex quibus *Vectios* facias. Quem accuſativum pluralem etiam vult illud *Plautio*, pro quo *Plautios*, ſcribendum eſſe quis diffiteri audeat? Et ſic alibi loquitur noſter: *Matios poſthac & Vedios, & cætera Equitum Romanorum prævalida nomina referre nihil attinuerit.* Annal. XII. Paulo poſt

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 16 vol. 1

objecturum ait, [1] *ne domum, ſervitia,* [2] *& ceteros fortunæ paratus repoſceret; frueretur imo iis, & redderet uxorem,* [3] *rumperetque*

lege: *Frueretur imo iis, at redderet uxorem, rumperetque tabulas nuptiales.* Minus eſt dicentis impetu τὸ *&* vulgatum. Boxhornius. Scribendum: *quod ei cis Vectios, cis Plautios diſſimulaviſſet.* Quid? patrata, ſed ſiſtentia, neque ultra tales & hanc fœditatem excurrentia Meſſalinæ *adulteria.* Quam vocem differt in membrum ſequens. Particula *cis* idem vult quod *intra.* Sic *cis Tiberim*: ſic Plauto *cis paucas tempeſtates.* Vt libro ſequenti: *Vis Agrippinæ citra ultima ſtetit.* Veniam peto, Cæſar, inquit, quod tacui, dum Vectiis, dum Plautiis mœchis contenta fuit Meſſalina, dum intra hos & horum ſimiles libidinem ſtitit. *Gronovius.*

1 *Ne domum, ſervitia, & ceteros fortunæ paratus repoſceret.*] Contaminatiſſimum locum Ferretus eſſe vult: qui mihi caſtus, purus. Invidioſa conceſſione libertus: Fruatur ſanè, inquit, Silius domo tua, ſervis, veſte, & gaza omni regia (nam hæc tralata ab adultera ad Silium, notante etiam Dione:) reddat ſaltem uxorem. *Lipſius.*

Ne domum, ſervitia, &c. *repoſceret.*] Melius legas *nec domum, ſervitia,* &c. *repoſcere.* Hoc ait, non ideo accuſationem Silii ab ſe inſtitui, ut domum aliaque ex patrimonio principis ei dono à Meſſàlina data repeteret. quin frueretur iis, nec enim in tanta atrocioris delicti enormitate levia iſta animadverſione digna eſſe, ſed alia longe graviora ſubeſſe innuit, dum eum uxorem Principi jubet reddere. *Freinshemius.*

2 *Et cæteros fortunæ apparatus.*] Scripſimus, *paratus.* quod verbum uſurpat ſæpe Tacitus. Vt ſupra, *Servi, liberti, paratus principis apud adulterum viſebantur.* lib. 3. *Ventris & ganeæ paratus aſſiduis ſermonibus vulgati.* lib. 5. *Et columen partium Abdageſes gazam & paratus regios adjicit.* Item lib. 15. *Parthi omiſſo paratu invadendæ Syriæ.* lib. 1. Hiſt. *Studia militum jampridem ſpe ſucceſſionis, aut paratu facinoris affectaverat.* lib. 2. Hiſt. *Igitur navium, militum, armorum paratu ſtrepere provinciæ.* Eodem lib. *Ita Vitellii paratus noſcebantur.* Rhenanus.

3 *Rumperetque tabulas nuptiales.*] Ad legitimum matrimonii actum Tabulæ & ſignatores adhibiti. Tabulis & dos continebatur, & illa ſollennis conjugii cauſſa, Liberum quærendorum. Iuvenalis,

Signatæ tabulæ, dictum, Feliciter.

Appulejus, *Quod in villa non in opido tabulæ ſint conſignatæ quarto & ultimo loco objecere.* Meminerunt non ſemel Iuriſconſulti: & proprio huic rei libro Cl. V. Briſſonius, cujus accuratæ diligentiæ doctrinæque non à me, non ab aliis quidquam addo. Vt ergo eæ tabulæ matrimonio firmando: ſic eædem ruptæ, diſparando. Iuvenal.

—— tabulas quoque ruperat, & jam
Signabat, tota vix hæc ego nocte redemi.

De his tabulis locum accipio, qui in priſcis Gloſſis: λεγούσης τινὸς γυναικὸς τὴν ἐπίδοσιν τοῦ ἰδίου υἱοῦ ἀφῃρῆσθαι ἀπὸ τινὸς, αὐτόν τε υἱὸν ἴδιον εἶναι, καὶ πρὸς αὐτὴν ἀνήκειν τὴν ἐπίδοσιν, ἠρνήσατο ἄλλος. ἀπεκρίθη γυνὴ, ῥωμαϊκὴν αὐτὴν γεγενῆσθαι, καὶ δέλτους μὲν γεγράφθαι γάμους δὲ μὴ γεγονέναι. μὴ δυνηθέντος οὖν αὐτὸν ἀποδεῖξαι υἱὸν ἴδιον εἶναι περὶ οὗ ἐπράττετο, Ὁπότε μὴ εἴη σὸς υἱὸς, τὴν ἐπίδοσιν ἀπόδος. *Dicente quadam muliere congiarium filii ſui ablatum eſſe à neſcio quo, eumque filium ſuum eſſe,*

&

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 16 vol. 1

peretque tabulas nuptiales. [1] *an diſsidium,* inquit, *tuum noſti? nam matrimonium Silii vidit populus, & ſenatus & miles: ac ni propere agis, tenet urbem maritus.* [2] Tum potiſſimum amicorum vocat, [3] primumque rei frumentariæ [4] præfectum Turranium, poſt [5] Luſium Getam prætorianis impoſitum, percunctatur. [6] Quibus fatentibus, tum certatim ceteri circumſtrepunt, *iret in caſtra, firmaret prætorias cohortes, ſecuritati antequam vindictæ conſuleret.* Satis conſtat eo pavore offuſum Claudium, ut identidem interrogaret, *an ipſe imperii potens? an Silius privatus eſſet?* At Meſſallina non alias ſolutior luxu, [7] adulto autum-

31

& ad ſe pertinere congiarium: negavit alius. Reſpondit mulier, Latinam ſe fuiſſe, & tabulas quidem ſcriptas fuiſſe, nuptias vero non fuiſſe. Cum ergo non potuiſſet eum oſtendere filium ſuum de quo agebatur, Cum non ſit tuus filius, congiarium redde. Lipſius.

1 *An diſsidium, inquit, tuum noſti?*] Et hic Tacitus ſcripſit, *diſcidium.* Numquid ſcis tibi nuntium remiſſum? divortium tecum feciſſe Meſſalinam? *Gronovius.*

2 *Tum potiſsimum amicorum vocat.*] Imo, *potiſsimos.* Mercerus. An id eſt, Narciſſum amicorum primum & optimum appellat? Non puto. Sed legendum: *Tum potiſsimos amicorum vocat.* Et poſtea, *percontatur:* qua de re? Non de uxoris facto: ſed quid ſibi nunc agendum. Quæ cauſſa eſt, ut non *fatentibus*, ſed veterem lectionem *tacentibus* deinceps amplectar. Tacebat nempe Turranius & Geta, quid conſulerent, aut ſaltem reſponderent in re ſubita ignari. *Acidalius.* Aut excidit hic vox *quemque*: aut legendum eſt *potiſsimos.* Freinshemius.

3 *Primumque rei frumentariæ Præf. Turranium.*] Dixi aliquid ad lib. I. Annalium, & videtur primus in hoc munere fuiſſe. Tamen ambigo de tota hac ſententia, & ne verius legi: *Tum potiſsimos amicorum vocat, primumque rei fr. Præf.* hac mente: vocat præcipuos amicos, ac primo Turranium, deinde Getam. *Lipſius.*

4 *Præfectum Turranum.*] Scripſimus, *Turranium.* Rhenanus.

5 *Luſium Getam.*] Id illi verum & gentile nomen, non *Lucium*, aut *Luſcium.* Duo autem hoc tempore Prætorii Præfecti, Luſius Geta & Rufus Criſpinus. *Lipſius.*

6 *Quibus fatentibus.*] Libri mei ſcripti, *tacentibus.* Idem.

Quibus fatentibus, tum certatim ceteri circumſtrepunt.] Lipſius ait, ſcriptos libros habere, *tacentibus.* at Florentinus, *fatentibus.* Pichena.

7 *Adulto autumno, ſimulacrum Vindemiæ per domum celebrabat.*] Adulto Autumno, id eſt menſe Octobri. Itaque etiam in Horologio veteri Romæ ſignatum eo menſe, VINDEMIÆ SACRUM LIBERO. Et perſuaſim mihi non aliud eſſe hoc Vindemiale feſtum, quam ſacra Liberi quæ C. Cæſar primus Romæ celebravit: etſi Athenienſes menſe Novembri celebraſſe, in Philoſtrati quarto legi. De ipſa re, Servius ad eos verſus, *Daphnis & Armenias,* &c. *Hoc,* inquit, *aperte ad Cæſarem pertinet, quem conſtat primum ſacra Liberi patris tranſtuliſſe Romam.* Ideo nummus per-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 16 vol. 1

autumno, ſimulacrum vindemiæ [1] per domum celebrat; urgeri præla, fluere lacus & feminæ pellibus accinctæ aſſultabant, [2] ut ſacrificantes vel inſanientes Bacchæ. [3] ipſa crine fluxo, thyrſum quatiens, juxtaque Silius

percuſſus Cæſari, in cujus parte C. VIBIUS RUFUS. & impreſſa ara cui perſona hiſtrionia impoſita, item thyrſus, & tigris adjuncta. ad memoriam non dubie hujus rei. Lampridius in Heliogabalo: *Cum ad vindemiam vocaſſet amicos nobiles, & ad corbes ſediſſet, graviſſimum quemque percontari cœpit an eſſet promptus in Venerem: poſteaquam ſenes vidit erubeſcere, contulit ſe ad juvenes; à quibus cum audiret ætati congrua, gaudere cœpit, & dicere vere liberam* (emendo, *Liberi.* in eo enim luſum, quaſi ea libertas vindemialis digna vere libero deo) *vindemiam eſſe, quam ſic celebrarent. Ferunt multi ab ipſo primum repertum, ut in Vindemiarum feſto multa in dominos jocularia & audientibus dominis dicerentur.* Capitolinus in M. Antonino: *Vindemias privato modo cum amicis agebat.* Videturque ritus poſtea Imperii fuiſſe, ut Princeps extra urbem, dies aliquot laſciviret & vacaret huic Vindemiali feſto. Paullus Diaconus lib. III. De geſtis Longobard. cap. VI. *Procedente itaque Tiberio ad villam, ut juxta ritum Imperialem triginta dies ad Vindemiam jocundaretur, Sophia vocatum ad ſe Iuſtinianum voluit ad imperium ſublimare.* Idem feſtum, Magnam coronam dictum eſſe, ſuſpicor ex Tertulliani his verbis: *Sed & alias Liberum principem coronæ plane laureæ etiam vulgus agnoſcit, cum dies in illum ſollennes Magnam appellat coronam.* Alia ab hoc feſtô, ne erres, Liberalia: quæ antiquæ liberæque reip. & incidebant in XV. Kal. Apriles. De queîs Varro lib. V. & Kalendarium Romanum. *Lipſius.*

Adulto autumno.] Hoc eſt, medio jam autumno. Sic lib. 2. *Sed æſtate jam adulta, legionum aliæ itinere terreſtri in hibernacula remiſſæ.* Annus in quatuor digeritur ſpecies. prima cujuſque pars *nova* vocatur aut *viridis*, id eſt, immatura; ſecunda, *adulta*; tertia, *præceps.* Sic Marcellinus *adulta hieme* dixit lib. 20. *Adulta hieme dux antedictus Bononiam venit.* Tacitus rurſum lib. I. Hiſt. Seditionem incipientem, vocat *necdum adultam.* Item lib. 3. Hiſt. dixit *adultam noctem. Donec*, inquit, *adulta nocte, luna ſurgens oſtenderet acies, falleretque.* Rurſum lib. 5. Hiſt. dixit, *Parthis nondum adultis.* pro eo quod eſt, qui nondum invaluerant. Quo ſenſu lib. 3. dixit, *prævalida & adulta vitia.* Rhenanus. Alibi, *adulta æſtate*, infra legitur: id eſt, jam provecta æſtate. *Ferrettus.*

1 *Per domum celebrat.*] Scripſimus, *celebrabat.* Rhenanus. Gregorius Turonenſis lib. 5, 30. *Procedente autem eo ad villam, ut juxta ritum imperialem XXX. diebus ad Vindemiam jocundaretur.* Gronovius.

2 *Vt ſacrificantes vel inſanientes Bacchæ.*] Muretus deletis duabus vocibus, *ut inſanientes Bacchæ.* Ego probem. *Acidal.*

3 *Ipſa crine fluxo, thyrſum quatiens; juxtaque Silius hedera vinctus, gerere cothurnos.*] Eodem habitu Antonium depingit Vellejus, qui Liberum ſe ferebat: *Cum Liberum patrem appellari ſe juſſiſſet, cum redimitus hedera, coronaque velatus aurea, & thyrſum tenens, cothurniſque ſuccinctus curru velut Liber pater vectus eſſet Alexandriæ.* De cothurnis, etiam Virgil.

— nudataque muſto

Tinge

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 16 vol. 1

Silius hedera vinctus, [1] gerere cothurnos, jacere caput, ſtrepente circum procaci choro. [2] Ferunt Vectium Valentem laſcivia in præaltam arborem conniſum, interrogantibus *quid adſpiceret?* reſpondiſſe, *tempeſtatem ab Oſtia atrocem*: ſive ceperat ea ſpecies; ſeu forte lapſa vox in præſagium vertit. Non rumor interea, ſed [3] undique nuntii incedunt, qui *gnara Claudio cuncta, & venire promptum ultioni* afferrent. [4] Igitur Meſſallina Lucil-

Tinge novo mecum direptis crura cothurnis.

De thyrſo, præter alios Iuſtinus: Ὥσπερ αἱ Βάκχαι διὰ σχήματος εἰρηνικοῦ τὰς λόγχας ἐν τοῖς θύρσοις περιφέρουσιν. id eſt, *Veluti Bacchæ per ſpeciem habitumque pacis lanceas in thyrſis circumferunt.* Vide & Plinium XVI. cap. XXIV. Athenæus ejuſmodi Bacchi inſignia in Pyrrhicha ſaltatione recepta fuiſſe oſtendit lib. XIII. Ἡ δὲ καθ' ἡμᾶς πυῤῥίχη Διονυσιακή τις εἶναι δοκεῖ, ἐπιεικεστέρα οὖσα τῆς ἀρχαίας. Ἔχουσι γὰρ οἱ ὀρχούμενοι θύρσους ἀντὶ δοράτων, προΐενται δὲ ἐπ' ἀλλήλους, καὶ νάρθηκας, καὶ λαμπάδας φέρουσιν. Ὀρχοῦνται δὲ τὰ περὶ τὸν Διόνυσον, καὶ τὰ περὶ τοὺς Ἰνδούς, καὶ τὰ περὶ τὸν Πενθέα. Quæ verba lucem dare volo iis quæ hic præcedunt, *feminæ pellibus accinctæ aſſultabant, velut ſacrificantes vel inſanientes Bacchæ.* Lipſius.

1 *Gerere cothurnos, jacere caput.*] Hoc etiam ex Bacchantium more, caput jacere. Apulejus lib. 8. *Diuque capite demiſſo, cervices lubricis intorquentes motibus, crineſque pendulos rotantes in circulum, & nonnunquam morſibus ſuos incurſantes muſculos.* l. 1. §. 9. ff. de ædil. edict. *Quæritur, ſi ſervus inter fanaticos non ſemper caput jactaret, & aliqua profatus eſſet, an nihilominus ſanus videretur.* Pichena.

2 *Ferunt Vectium Valentem.*] Deprehendimus in codice Budenſi ſcriptum, *fertur*, id accipiendum imperſonaliter. Et bene habet lectio. *Rhenanus.*

3 *Vndique nuncii incedunt.*] Nimis hoc lentum eſſe videtur pro diſcriminis magnitudine *nuncii incedunt*. Suſpicor auctorem ſcripſiſſe *nuncii incidunt*, quæ vox feſtinationem notat, qualis rebus trepidis oriri ſolet. Sic apud Livium 3, 11. *quum fuga trepidum, plenum vulnerum ac pavore incidentem* (falſo editiones quædam *incedentem*) *portis exercitum viderint.* Idem 6, 33. *patentibus portis quum improviſo incidiſſent.* Iterum 3, 3. *agreſteſque pavidi incidentes portis* &c. *Freinsh.*

4 *Lucullianos in hortos.*] De quibus initio hujus libri. Tamen & Luciliana prædia reperio, & hic in manuſſ. conſtanter hortos Lucilianos. Lapis Romæ:

D. M.
CRESCENTIS. NEPOTI. FORTUNATI
CÆSARIS. N. SER. EXACTORIS
PRÆDIORUM. LUCILIANORUM
Lipſius.

Igitur Meſſalina Lucullianos in hortos.] Miror quod in codice Budenſi hoc loco reperi, *Fultianos in hortos.* Sed & paulo poſt, *Lucullianis in hortis*, illic rurſum ſcriptum, *Lucianis.* In libello de regionibus urbis Romæ fit mentio *hortorum Lucullianorum* regione nona. *Rhenanus.* Flor. *Fucilianos.* ac plerique alii veteres, *Lucilianos.* Lipſius etiam de lapide quodam

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 16 vol. 1

Lucillianos in hortos, [1] Silius diſſimulando metu, ad munia fori digrediuntur. Ceteris paſſim dilabentibus, affuere centuriones, inditaque ſunt vincula, ut quis reperiebatur in publico aut per latebras. Meſſallina tamen [2] quamquam res adverſæ conſilium adimerent, ire obviam, & aſpici à marito, quod ſæpe ſubſidium habuerat, haud ſegniter intendit, juſſitque *ut Britannicus & Octavia in complexum patris pergerent.* Et Vibidiam virginum Veſtalium [3] vetuſtiſſimam oravit, *Pontificis maximi*

Romæ teſtatur, qui prædiorum Lucillianorum meminit, & idem Florent. prope finem hujus libri, ubi vulgo legitur, *Lucullianis in hortis*, clare habet, *Lucilianis*. Tamen nihil muto. nam & initio libri Tacitus dixit, *à Lucullo cœptos*, & Plutarchus idem confirmat. *Pichena.*

1 *Silius diſſimulando metu, ad munia fori digrediuntur.*] Ita ex Flor. reſtitui, & vere, nam de Meſſalina & Silio intelligit. male vulgo, *digreditur.* Pichena.

2 *Diſſimulando metu.*] Non me fugit hoc Latine eleganterque dici pro diſſimulando metui, ſive ob metum diſſimulandum. Sed tamen in exemplari ſcripto manifeſte legebatur, *diſſimulando metum.* Rhenanus.

3 *Quamquam res adverſæ conſilium adimerent.*] In codice Budenſi eſt *eximerent.* Nec improbanda lectio. Nam *eximere conſilium*, eſt veluti differre. Sed & *eximitur*, quod adimitur. Sic lib. 13. *Quia diſſimulationem nox & laſcivia exemerat.* Rhenanus. Flor. *eximerent.* Pichena.

4 *Vetuſtiſſimam.*] Eſt eadem, quæ *Virgo maxima* dicitur. Nam ab ætate præerat, & ſic dicebatur. Nos in *Veſta.* Lipſius.

Vetuſtiſſimam oravit.] *Vetuſtiſſimam* eſſe, quæ *Maxima* eſt, facile conceſſerim, cum plerumque, quæ dignatione ac loco præcederet, eadem præcelleret etiam ætate, certe annis ſacerdotii. Sed *Maxima* proprie princeps collegii, ut *Pontifex maximus*, *Augur maximus*, *Curio maximus.* In quo Lipſius de Veſta cap. 7. nudum latus objecit Gutherio de jure Pontif. 1, 4. qui tamen ipſe hac occaſione ingerit, quæ nunquam defendet. Quid eſt enim *Pontificem maximum* dici, quod maximi eſſet imperii; & nuncupatum à poteſtate & imperio, quod utrumque maximum legibus Romanis ſit aſſequutus. Nugæ de Pontificum imperio: Sigonio, cui obtrectat, manus dare debuerat. *Maximus* autem qui primum inter eos locum teneret, collegiumque cogeret atque ei præſideret. Pari judicio *prætorem maximum* facit urbanum, quem M. Tullius dixerit *primum.* Verba Ciceronis: *Me cum quæſtorem in primis, ædilem priorem, prætorem primum cunctis ſuffragiis populus Romanus faciebat.* Quemadmodum nullus nuncupatione propria *Quæſtor* eſt *in primis*, nec *Ædilis prior*, ita nec *prætor primus*: tantummodo ante collegas ſe renuntiatum ſignificat. Sed nec in prætoribus, quales intelligimus, qui jure dicundo præeſſent, ullus *maximus. Majorem & minores* novi. Feſtus: *Majorem conſulem L. Cæſar putat dici vel eum, penes quem faſces ſint; vel eum, qui prior factus ſit; Prætorem autem majorem Vrbanum, minores cæteros.* Quemadmo-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 16 vol. 1

maximi aures adire, clementiam expetere. Atque interim tribus omnino comitantibus (id repente ſolitudinis erat) ſpatium urbis pedibus emenſa, vehiculo quo purgamenta hortorum eripiuntur, Oſtienſem viam intrat: nulla cujuſquam miſericordia, quia flagitiorum deformitas prævalebat. Trepidabatur nihilominus à 33
Cæſare. quippe Getæ prætorii præfecto haud ſatis fidebat, ad honeſta ſeu prava juxta levi. Ergo Narciſſus, aſſumptis quibus idem metus, *non aliam ſpem incolumitatis Cæſaris* affirmat, *quam ſi jus militum uno illo die in aliquem libertorum transferret*; *ſeque* offert *ſuſcepturum.* Ac ne, dum in urbem vehitur, ad pœnitentiam à L. Vitellio, [1] P. Largo Cæcina mutaretur, [2] in eodem geſtamine ſedem poſcit, ſumitque. Crebra poſt hæc fama 34
fuit, inter diverſas principis voces, cum modo incuſaret flagitia uxoris, aliquando ad memoriam conjugii,

modum autem *conſul maximus* non dicebatur ille major, ita nec major ille *prætor maximus*. Sicubi autem occurrit hic titulus, *Prætor maximus* eſt maximus magiſtratus. Vt apud Livium lib. 7. *Vt qui prætor maximus ſit, idibus Septembribus clavum pangat.* Hunc ut haberent, dictator dictus L. Manlius. Olim enim *Prætores*, qui poſtea *conſules*, à Bruto nempe Tarquinioque ad communicatum cum plebe conſulatum, cum magiſtratui jure dicundo datum hoc nomen; iis autem, qui antehac *prætores* fuerant dicti, *conſulum*. Feſtus in *Prætoria porta*. Livius, quem margini Gutherius allevit lib. 25. ex vate Marcio prætorem nominat, *qui jus populo plebique dabit ſummum*, non *Prætorem maximum*. Nihilo magis eum juvat Feſti: *Maximum prætorem dici putant alii eum, qui maximi imperii ſit; alii, qui ætatis maximæ.* Veriorem eſſe priorem ſententiam liquet ex Livio. Addit: *Pro collegio augurum decretum eſt, quod in Salutis augurio prætores majores & minores appellentur; non ad ætatem, ſed ad vim imperii pertinere.* Hoc aut conſentit cum illis verbis, quæ ſupra adduximus: aut ibi *prætores majores & minores*, ipſi fuere conſules & prætores: nam imperium minus prætor, majus habebat conſul, ut ex Meſſalla refert Gellius 1, 15. *Gronovius.*

1 *P. Largo Cæcina.*] Fratre, opinor, C. Cæcinæ Largi, qui conſul cum Claudio fuit, anno urbis DCCXCV. & in conſulatu interfectus. Quem intellegit Aſconius, in Pro M. Scauro: *Scauri domum poſſidet nunc Longus Cæcina, qui conſul fuit cum Claudio.* ſcribe, *Largus.* & diſce quæ hinc Aſconii certa ætas. *Lipſius.*

2 *In eodem geſtamine.*] Id eſt, geſtatoria ſella. quæ à Claudio deducta in vulgi uſum, ut docui. Sic libro XIV. *Geſtamine Baulos pervectam.* Apparet tamen in uno geſtamine plures ſellas fuiſſe, ut hic vides in Narciſſo, qui

gii, & infantiam liberorum revolveretur, non aliud prolocutum Vitellium, quam *ô facinus! ô ſcelus!* Inſtabat quidem Narciſſus *aperire ambages, & veri copiam facere*: ſed non ideo pervicit, quin ſuſpenſa & quo ducerentur inclinatura reſponderet; exemploque ejus [1] Largus Cæcina uteretur. Et jam erat in aſpectu Meſſallina, clamitabatque *audiret Octaviæ & Britannici matrem*; [2] cum obſtreperet accuſator, *Silium & nuptias* referens: ſimul codicillos libidinum indices tradidit, quibus viſus Cæſaris averteret. Nec multo poſt urbem ingredienti offerebantur communes liberi; niſi Narciſſus *amoveri eos* juſſiſſet: [3] Vibidiam depellere nequivit, quin multa cum invidia flagitaret, *ne indefenſa conjunx exitio daretur*. Ergo *auditurum principem, & fore diluendi criminis facultatem* reſpondit; *Iret interim virgo, & ſacra capeſſeret.* Mirum inter hæc ſilentium Claudii: Vitellius ignaro propior: omnia liberto obediebant. *patefieri domum adulteri, atque illuc deduci imperatorem* jubet.

removere ambiguum dicendi genus & aperte loqui.

qui eodem geſtamine ſellam poſcit ſumitque. *Idem.*

In eodem geſtamine ſedem poſcit aſſumitque,] Ita Flor. vulgo, *poſcit ſumitque.* Pichena.

1 *Largus Cæcina.*] In codice Budenſi *Largius Cæcina.* Paulo poſt. *Et ad minas prorumpentem*, lectio codicis ſcripti habet *erumpentem.* Rhenanus.

2 *Cum obſtreperet accuſator.*] Lege, *obſtrepere.* Acidalius. Hæc lectio ſubſiſtere non poteſt, quoniam nihil ſequitur, quod neceſſario fit, quoties conjunctivus talis præcedit. Quoties enim hæc audis, *Cum obſtreperet accuſator*, exſpectas quid eo obſtrepente factum fuerit. Sed legendum, *cum obſtrepere accuſator.* Hoc eſt, obſtrepebat, modo loquendi valde uſitato auctori. Et *cum* hic valet tum, illo tempore, ſicut à principio lib. 4. ſupra: *cum repente turbare fortuna cœpit.* Et ſimillima huic verborum poſitio eſt in his Tac. 2,31. *cum Libo*, &c. *vocare percuſſorem, prenſare ſervorum dextras, inſerere gladium.* Denique *cum* hac ſignificatione poſitum nunquam admittit conjunctivum. quod pluribus exemplis oſtendere promptum foret; ſed feſtinamus, nec etiam de hac re cuiquam mediocriter erudito dubitari credimus. *Freinshemius.*

3 *Vibidiam depellere nequivit, quin multa cum invidia.*] Illud, *quin*, ex Flor. repoſui melius quam vulgo, *quæ.* Pichena.

Quæ multa cum invidia flagitaret.] Lego: *flagitare.* Quod tamen retineri poteſt, ſed diſtinctione mutata, ut cum ſequentibus nectatur: *Quæ multa cum invidia flagitaret, ne indefenſa conjunx exitio daretur; ergo auditurum principem, & fore diluendi criminis facultatem, reſpondit.* Acidal.

1 *In*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 16 vol. 1

jubet. Ac primum [1] in veſtibulo effigiem patris Silii conſulto ſenatus abolitam, demonſtrat: [2] tum quidquid habitum Neronibus & Druſis, [3] in pretium probri ceſſiſſe. incenſumque & ad minas prorumpentem, caſtris infert, parata concione militum, apud quos, præmonente Narciſſo, pauca verba fecit: nam & ſi juſtum dolorem, pudor impediebat. Cohortium clamor dehinc continuus, *nomina reorum & pœnas* flagitantium: admotuſque Silius tribunali non defenſionem, non moras tentavit, precatus *ut mors acceleraretur.* eadem conſtantia & inluſtres equites Romanos cupidos maturæ necis fecit. [4] Titium Proculum cuſtodem à Silio Meſſallinæ

1 *In veſtibulo effigiem patris Silii conſulto Senatus abolitam demonſtrat.*] In atrio ſive in veſtibulo ædium, imagines majorum: uti hic Silii patris. Sed enim Silius Legatus olim inferioris Germaniæ damnatus crimine majeſtatis cum uxore Soſia Galla, ut lib. IV. narratum: ideoque & imagines abolitæ, quas tamen filius reſtituerat. Criminatur ergo id libertus. *Lipſius.*

2 *Quidquid habitum Neronibus.*] Lege, *avitum*: quod monuit me Ic. Claudius Chifflετius. *Idem.*

Tum quicquid habitum Neronibus & Druſis.] Iam pridem Faernus *avitum*, pro *habitum*, emendavit, ut alibi etiam, *avitas*, pro *habitas*. Paulo poſt ſcribendum eſt, *Cæſoninus.* ex antiquis titulis. *Vrſinus.*

3 *In pretium probri ceſſiſſe.*] Quicquid enim fuerat inſigne apud Nerones & Druſos, ad Silium tranſtulerat Meſſalina, tamquam pretium ac mercedem adulterii. *Ferrettus.*

4 *Cuſtodem Silio ac Meſſallinæ datum.*] Quis dederit Silio cuſtodem? Claudiuſne, qui omnium ignarus? Logi. In Vat. eſt, *Cuſtodem Meſſallinæ dat.* aliena deinde manu adpictum, *ac Silio.* Lego igitur: *Cuſtodem Meſſallinæ datum.* vel etiam: *Cuſtodem à Silio Meſſallinæ datum.* Alterum quidem verum eſt, ut hic Titius ſive à Claudio adpoſitus uxori cuſtos; ſive à Silio, ut amicæ. Vtrumque enim ſolens Romanis. De maritis, Tibullus,

Ipſe malus docui, quo poſſet ludere pacto
Cuſtodes.

De amatoribus, Propertius,

Quos igitur tibi cuſtodes, quæ limina ponam?

Miſellus ille cuſtos! cui id monſtrum commiſſum, quod non Argus cum Mercurio cuſtodiſſet. Vertranius inexplicabilem locum cenſet, niſi cuſtodem pro exactore interpretemur, ſcilicet qui mortis pœnas exigat. Verum merumque ſomnium. *Lipſius.*

Titium Proculum cuſtodem Silio ac Meſſalinæ dat.] Suſpicor ſcribendum, *datum.* Rhenan. Sic Beatus: ſed fallitur, cum ex eo necatum Proculum adverſus ſcriptoris ſenſum exaudiat. Et certe inexplicabilis eſt locus, ſi ſcriptionem mutes, niſique ita exponas, *cuſtodem Sil. & Meſſ. dat,* qui mortis pœnas exigat. Sic paullo infra: *Cuſtos & exactor è libertis Euodus datus.* Idem enim cuſtos ſalutis & mortis exactor eſſe potuit eorum juſſu, quibus jubendi poteſtas erat.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 16 vol. 1

ſallinæ datum, & [1] indicium offerentem Vectium Valentem, & confeſſum, & Pompejum Urbicum, ac [2] Sauſellum Trogum ex conſciis *trahi ad ſupplicium* jubet. [3] Decius quoque Calpurnianus vigilum præfectus, Sulpicius Rufus ludi procurator, Juncus Virgi-
36 lianus ſenator, eadem pœna affecti. [4] Solus Mneſter cunctationem attulit, dilaniata veſte clamitans, *aſpiceret*

Vertranius. Optima lectio, quæque omnium caſtigationibus merito antevertat. Adulteri miniſtrique Meſſalinæ ſupplicia ſubeunt: quorum Silius (ut reor) tribuni manu: nam principes viri ab his capite truncabantur. Tacit. lib. 15. ann. *Pœna Flavii Vejano Nigro mandatur.* Et hic de Plautio Laterano, *manu Statii tribuni trucidatur.* At carnifex occidit Vrbicum, Trogum, & Valentem: *tradi ad ſupplicium jubet.* Titius vero Proculus, miniſter amorum Silii, & Meſſalinæ, militibus laniandus à Claudio datus eſt, qui univerſos ſeditioſis vocibus expoſcebant. Ad eam faciem Cleander permiſſus eſt plebi vociferanti: *plebi ad pœnam donatus eſt.* At *cuſtos Silio ac Meſſalinæ* vice *cuſtos Silii ac Meſſalinæ.* Plaut. Curcul. *Et quidem reliqui in ventre cellæ uni locum.* Noſter lib. 2. ann. *Is rex Iberis, idemque Mithradatis frater.* Thucydides lib. 1. διότι τὸ μὲν λιπὲν ἔχει ἤδη τὴν αἴσθησιν ἑκάστῳ. Dixi *cuſtodem* poſitum pro *miniſtro.* Virgilius affirmat lib. 12. & ibi Serv.

At Triciæ cuſtos jam dudum in montibus Opis.

Ea recte miniſtra dicitur, nam ſumma montium tenebat ad exequendam ultionem Camillæ, ſibi injunctam à Diana. *Salinerius.* Emendaverat Lipſius ex ingenio, & à Flor. confirmatur, *Cuſtodem à Silio Meſſalinæ datum.* Falſo in vulgatis, *cuſtodem Silio ac Meſſalinæ datum.* Pichena. His ergo credamus: nam ſatis inepte vulgatarum defenſor. Sine dubio illa, caſtas imitata, per blanditias hunc ἀοιδὸν à marito novo ipſa exegit. Martialis lib. 10. ep. 69.

Cuſtodes das Polla viro, non accipis ipſa.

Talis ille, qui *dominam nec vir nec fœmina* ſervabat adverſus Naſonem. Iuvenalis: *quis cuſtodiat ipſos Cuſtodes?* Gronovius.

1 *Indicium offerentem.*] Bene confeſſum. Nam indicium, ait in Eunucho Donatus, proprie eſt ejus qui una peccaverit. Aſconius ad illud Ciceronis: *Quapropter ſi indicium tibi poſtulas dari.* ait: *Index eſt, qui facinoris, cujus ipſe eſt conſcius, latebras indicat, impunitate propoſita.* Quæ tamen impunitas circumſcripta eſt: quia, ut idem notat, *Certa ſunt in quibus impunitas indici datur, ut in cauſſa proditionis, majeſtatis, & ſi quid hujuſmodi.* Lipſius.

2 *Saufellum Trogum.*] Vatic. *Saufelium.* Scribo, *Saufeium.* & induxit librarios illud I. longiuſculum, ut L. ſcriberent. Horum omnium mentio Senecæ in Menippæa de Claudii morte. ubi tamen disjunctim ſcribe *M. Helvius, Trogus.* Qui hic etiam Traulus, male fortaſſe in Seneca, *Sex. Trallus.* Idem.

3 *Decius quoque Calpurnianus.*] Scripti libri, *Deorius.* Puto, *Decrius.* quod nomen & infra invenies. *Idem.*

4 *Solus Mneſter.*] Caſtigavimus, *ſolus M. Neſtor.* In ludicro libello de morte Claudii Cæſaris meminit hujus *Neſtoris* Seneca catalogum interfectorum à Claudio recenſens: *Medius,*

ret verberum notas, [1] *reminiſceretur vocis, qua ſe* [2] *obnoxium juſsis Meſſallinæ dediſſet. Aliis largitione aut ſpei magnitudine, ſibi ex neceſsitate culpam: nec cuiquam ante pereundum fuiſſe, ſi Silius rerum potiretur.* Commotum his & pronum ad miſericordiam Cæſarem perpulere liberti, *ne tot illuſtribus viris interfectis, hiſtrioni conſuleretur: ſponte an coactus* [3] *tam magna peccaviſſet, nihil referre.* Ne Trauli quidem Montani equitis Romani defenſio recepta eſt. is modeſta juventa, ſed corpore inſigni, accitus ultro, noctemque intra unam à Meſſallina proturbatus erat, paribus laſciviis ad cupidinem & faſtidia. Suilio Cæſonino, & Plautio Laterano mors remittitur: huic [4] ob patrui egregium meritum; Cæſoninus vitiis protectus eſt,

dius, inquit, *erat in hac canentium turba Neſtor Pantomimus, quem Claudius decoris cauſa minorem fecerat.* Sic enim illic ſcripſimus, quum ante legeretur, *noſter Pantomimus.* Apparet autem ei caput amputatum fuiſſe, & longa ſtatura præditum. Tacitus *hiſtrionem* vocat, Seneca *Pantomimum.* Meminit ejus & Suetonius in vita Caligulæ. Tacito quoque & nobis paulo ante eſt memoratus. *Rhenanus.* Tranquillus quoque in Caligula, ter *Marcum Neſtorem Pantomimum* nominat; ut horum teſtimonio emaculandi ſint tam Dio, quam Xiphilinus, quibus pro *M. Neſtore*, Μνηστὴρ ſcribitur: errore inde orto, quod poſt literam M. punctum primi exſcriptores minime animadverterint. *Vertranius.* Condonandum ſeculo virorum optimorum. Nunc certum, non arbitrarium amplius eſt Mneſteri nomen fuiſſe. *Gronovius.*

1 *Reminiſceretur vocis.*] In Claudii juſſu, & vi majore Meſſalinæ, Neſtoris excuſatio accipi debuit. Hæc aperit Dio lib. LX. *Mneſteris* (pro *M. Neſtoris*) *amore flagrans Meſſalina, cum neque pollicitis, neque minis ullo modo ad coitum pellicere poſſet, petiit à Claudio, ut illum obſequi ſibi juberet, quaſi Neſtoris alia in re arte ſibi opus eſſet: tum à Claudio juſſus, Meſſalinæ in omnibus morem gerere, cum illa rem habuit, tanquam id princeps quoque juſsiſſet.* Vertranius.

2 *Obnoxium juſsis Meſſallinæ.*] Commentum feminæ lepidum. Mimum iſtum deperibat Meſſallina. ſollicitat. Ille tergiverſari, metuere Imperatorem. Quid ergo ſi maritus ipſe jubeat? inquit. Et cum marito egit, quaſi opera Mneſteris aliqua in re illi uſus. Ille vocatum mimum male accipit, jubet in omnibus uxori obediat pareatque. Paruit. & id juſſum valere ſibi nunc vult ad veniam obtinendam & vitam. Dio LX. *Lipſius.*

3 *Tam magne peccaviſſet.*] Repoſuimus è volumine Budenſi, *tam magna peccaviſſet.* Rhenanus.

4 *Paribus laſciviis ad cupidinem & faſtidia.*] Expreſſi lectionem Florentini. id eſt & ad cupidinem, & ad faſtidia. vulgo *faſtidio.* Pichena.

5 *Ob patrui egregium meritum.*] A. Plautii, ſuſpicor, qui Britanniam Claudio ſubegit. *Lipſius.*

1 *Paſſus*

eſt, tamquam in illo fœdiſſimo cœtu [1] paſſus muliebria.

37 Interim Meſſallina [2] Lucullianis in hortis prolatare vitam, [3] componere preces, nonnulla ſpe, & aliquando ira: tanta inter extrema ſuperbia agebat. Ac ni cædem ejus Narciſſus properaviſſet, [4] verterat pernicies in accuſatorem. Nam Claudius domum regreſſus, & tempeſtivis epulis delinitus, [5] ubi vino incaluit, *iri* jubet, *nuntiarique miſeræ* (hoc enim verbo uſum ferunt) *dicendam ad cauſſam poſtera die adeſſet.* Quod ubi auditum, & langueſcere ira, redire amor, ac ſi cunctarentur, propinqua nox, & uxorii cubiculi memoria timebantur; [6] prorumpit Narciſſus, denuntiatque centurionibus & tribuno qui aderant, *exſequi cædem: ita imperatorem jubere.* cuſtos & exactor è libertis, Euodus datus. Iſque raptim in hortos progreſſus, reperit fuſam humi, [7] aſſidente matre Lepida: quæ florenti filiæ haud concors, ſupre-

1 *Paſſus muliebria.*] Simile illorum inventum in Suetonii Domitiano cap. x. *Qui ſe quo facilius expertes culpa oſtenderent, impudicos probaverant.* Dii deæque iſtos, non corpore non animo viros. Adeo turpior omni morte hæc fuga mortis. *Lipſius.*

2 *Lucullianis in hortis.*] Io. Antiochenus: τῶν μὲν βασιλείων ἐξωθεῖσα, περὶ δὲ τοὺς Ἀσιατικοῦ κήπους πλανωμένη· ὧν ἕνεκα τὸν δείλαιον Ἀσιατικὸν μικρῷ πρόσθεν ἀπολώλεκε. Gronovius.

3 *Componere preces, nonnulla ſpe, & aliquando ira.* Non muto. Sed poterat *& aliquanta ira.* Acidalius.

4 *Verterat perniciem in accuſatorem.*] Caſtigavimus, *verterat pernicies.* nam auctores verbum *vertit* abſolute nonnunquam & tamen quaſi in paſſiva ſignificatione ſoliti ſunt uſurpare. Sic ſupra: *Seu forte lapſa vox in præſagium vertit.* lib. 2. *Aſtuſque hoſtium in perniciem ipſis vertebat.* lib. 4. *Quod aſpere acceptum ad præſens, mox in laudem vertit.* Eodem libro paulo poſt; *Nam quæ ſaxo ſtruuntur, ſi judicium poſterorum in odium vertit, pro ſepulchris ſpernuntur.* lib. 5. *Adeo facinora atque flagitia ſua ipſi quoque in ſupplicium verterant.* Rhenanus.

5 *Vbi vino incaluit.*] Scripſimus, *incaluiſſet.* Et paulo poſt, *raptim in hortos progreſſus.* Item *jugulo ac pectori.* Et infra, *privatis ac publicis locis.* Rhenanus.

6 *Prorumpit Narciſſus denuntiatque centurionibus.*] Vulgo, *prorupit.* Melius Flor. *prorumpit:* Nam ſequitur, *denuntiatque.* Pichena.

7 *Aſſidente matre Lepida.*] Quænam hæc Lepida? Ego vero repperiſſe me cenſeo famoſæ feminæ (Meſſallinam dico) ſtirpem & matrem. Suetonius ſcribit: *Poſt has Valeriam Meſſallinam Barbati Meſſallæ conſobrini ſui filiam in matrimonium accepit.* ubi diſſimulant interpretes, quomodo hic Valerius Claudio conſobrinus. Dicam ego.

ſupremis ejus neceſſitatibus ad miſerationem evicta
erat; ſuadebatque *ne percuſſorem opperiretur. tranſiſſe vi-
tam, neque aliud quam* [1] *morti decus quærendum.* Sed ani-
mo per libidines corrupto, nihil honeſtum inerat. la-
crymæque & queſtus irriti ducebantur; [2] cum impetu
venientium pulſæ fores, aſtititque tribunus per ſilen-
tium, [3] at libertus increpans multis ac ſervilibus pro-
bris. Tunc primum fortunam ſuam introſpexit, fer- 38
rumque accepit, quod fruſtra jugulo ac pectori per
trepidationem admovens, [4] ictu tribuni transfigitur:
corpus matri conceſſum. Nuntiatumque Claudio epu-
lanti *periſſe Meſſallinam*, non diſtincto ſua an aliena manu:
nec ille quæſivit; popoſcitque poculum, & ſolita con-

vi-

ego. Ex L. Domitio & majore Antonia natus eſt Cn. Domitius pater Neronis principis, & item Lepida amita ejuſdem, de qua infra. Hæc Lepida, eſt illa ipſa quæ nupta Valerio Meſſallæ, & quæ hic Meſſallinæ dicta mater. At Claudius natus ex Druſo & minore Antonia, uti clarum. Stemma iſtud:

M. ANTONIUS III. vir. { ANTONIA *major.* — L. DOMITIUS *maritus.* { CN. DOMITIUS. — AGRIPPINA *uxor.* { NERO IMP.
DOMITIA LEPIDA. — VALERIUS MESSALLA *maritus.* { VALERIA MESSALLINA *uxor Claudii.*
OCTAVIA. { ANTONIA *minor.* — DRUSUS *maritus.* { GERMANICUS. CLAUDIUS IMP.

Vides ergo Claudium & Lepidam Domitiam (id enim duplex illi nomen fuiſſe alibi oſtendo) vere conſobrinos. Atque hac ratione forte maritum ipſum Lepidæ, Suetonius dixerit Claudii conſobrinum. Tamen tutius putarim legi, *Barbati Meſſallæ & conſobrinæ ſuæ filiam*. Sententia quidem non alia eſt: & hæc Lepida Neronis amita, Meſſallinæ mater. Suet. Claudii cap. XXVI. *Lipſius.*

1 *Morte decus.*] Placet, *morti*, ut in Verteto. *Idem.*

2 *Cum impetu venientium pulſæ fores, aſtititque Tribunus.*] Hæc Florentini lectio ac diſtinctio. Confuſius vulgati: *Tum impetu venientium pulſæ fores, aſtitit Tribunus.* Pichena. Lege cum Florent. Cod. *cum impetu*, &c. Dum fleret (inquit) fores pepulerunt illi. *Pricæus.*

3 *At libertus increpans.*] Sic Florentinus. vulgo, *ac libertus.* Pichena.

4 *Ictu tribuni transfigitur.*] Malim, *tranſigitur.* Lipſius.

1 *Decreta*

vivio celebravit. Ne ſecutis quidem diebus, odii, gaudii, iræ, triſtitiæ, ullius denique humani affectus ſigna dedit, non cum lætantes accuſatores aſpiceret, non cum filios mærentes. Juvitque oblivionem ejus ſenatus, cenſendo *nomen & effigies privatis ac publicis locis demovendas.* [1] decreta Narciſſo *quæſtoria inſignia*, [2] leviſſimum faſtigii ejus, cum ſecundum Pallantem & Calliſtum

Leve erat Narcisso quæstoria insignia decreta cum [illegible] gratia & auctoritate apud Claudium floreret, [illegible] Pallantem & Callistum ageret. ita enim [illegible] vid. [illegible] p. secundum ex MSS legendum est.

1 *Decreta Narciſſo quæſtoria inſignia.*] Decreta ſunt, inquit, inſignia quæſtoria Narciſſo: quod, cum eſſet ille tertius inter libertos, potens gratia apud principem, minimum erat faſtigii ejus, atque erant illa quidem decora inſignia; per quæ tamen deterrima faciendi facultatem Narciſſus haberet: quia flagitia propter dignitatem vel *inulta* erant, vel *multa*: utrumque enim legi in diverſis codicibus. Quod autem liberti potentes eſſent apud Claudium, auctor eſt Tranquillus: *His*, inquit, *uxoribuſque addictus non principem ſe, ſed miniſtrum egit; compendio cujuſque horum, vel etiam ſtudio ac libidine, honores, exercitus, impunitates largitus eſt.* Quod autem Calliſtum & Pallantem præponit Narciſſo, aliter habetur apud eumdem Tranquillum, qui Narciſſum & Pallantem tradit fuiſſe præcipuos, quos amaverit, quibuſque crediderit. Calliſti tamen & Pallantis, ut maxime principi gratorum, meminit Cornel. initio libri ſequentis. *Ferrettus.* Conceſſa inſignia præter ſcipionem eburneum, & ſellam curulem, ſi quæ fuerant, amplius quæro. *Vertranius.* Locus ab omnibus tanquam deſperatæ ſanitatis derelictus. Ego tantum experiar, an aliquis ſenſus eliciatur, hac ſola interpunctione: *Decreta Narciſſo quæſtoria inſignia: leviſſimum faſtigii ejus, cum ſecundum Pallantem, & Calliſtum ageret. Honeſta quidem: ſed ex quibus deterrima orirentur, flagitiis inultis.* Senſus eſt: leviſſimam Narciſſo fuiſſe dignitatem quæſtoriam, reſpectu faſtigii ejus, cum apud Claudium obtineret primum gratiæ ac potentiæ locum, poſt Pallantem, & Calliſtum. hi enim, ut dixit, flagrantiſſima gratia erant. Simili fere modo Tac. lib. ſequ. *decretuſque Pomponio triumphalis honos, modica pars famæ ejus apud poſteros.* Quod ſequitur: *Honeſta quidem* (ſcilicet ut libertis nihil amplius tribueretur, quam quæſtoria inſignia) ironice intelligendum eſt, propter corruptionem temporum, quibus valde liberti pollebant. nam eodem lib. ſequ. ait: *decreta Pallanti prætoria inſignia.* ac deinde: *Claudius libertos ſibi & legibus adæquavit.* Sed cum eorum flagitia Princeps multa relinqueret, deterrima inde oriebantur, cum ii quotidie in majora flagitia prolaberentur. *Pichena.*

2 *Leviſſimum faſtigii ejus.*] Hæc cum lineis poſtumis, corrupta, hiulca. nec juvant aut diſcrepant libri, niſi quod, *Triſtitiis inultis*, non *Flagitiis*, uti ſubſtituiſſe fatetur Rhenanus. Ego ab ejuſmodi ulceribus ſanandis, ſani hominis cenſeo abſtinere manum. Nam ſine librorum ope, irrita abierit Hygia ipſa. *Lipſius.*

Leviſſimum faſtigii ejus.] Conjicio legendum, *latiſſimum faſtigii ejus*, & pro *flagitiis multis*, *flagitiis inultis*. ſive *vitiis inultis*. nam exemplar regium habet *triſtitiis inultis.* Rhenanus.

1 *Ho-*

ſtum ageret. [1] Honeſta quidem, ſed ex quibus deterrima orirentur, flagitiis inultis.

1 *Honeſta quidem, ſed ex quibus deterrima orirentur flagitiis multis,* ſive *inultis.*] Quod in idem recidit. Vna opera dicam me non aſſequi ſenſum horum verborum, quam ea eſſe mutila, & corrupta. Tacitus impoſiturus huic libro finem, judicium fert de tota Meſſalinæ tragœdia, nemo (inquit) adulteræ cædem accuſet: quia ſuo ſibi merito pœnis fuit affecta: verum illinc fons tot malorum, quæ ſecuta ſunt: nam Meſſalina viva nunquam locus inceſto neptis matrimonio, non veneficio Britannici, non tot ſceleribus, quibus Nero infeſtavit orbem terrarum. *Salinerius.*

C. COR-

C. CORNELII TACITI
AB
EXCESSU DIVI AUGUSTI
ANNALIUM
LIBER DUODECIMUS.

BREVIARIUM LIBRI.

Claudius de matrimonio deliberat: & Agrippina aliis præfertur, Germanici fratris ejus filia. Eæ nuptiæ decreto Senatus firmatæ, & legitimæ habitæ. L. Silanus mortem ſibi conſciſcit, Claudii gener. Annæus Seneca ab exſilio redit. Octavia Claudii filia Neroni deſponſa. Parthi regem Roma petunt Meherdatem: qui prælio congreſſus à Gotarze vincitur. Mithridates Ponti regnum reciperare tendit irrito conatu. victus Romam tandem perducitur. Lollia inluſtris femina Agrippinæ artibus damnata. Claudius pomœrium urbis profert: & qui ante eum protulerint. Nero Domitius à Claudio adoptatur. Colonia in Vbios deducta. Catti latrocinia agitantes vincuntur. Vannius Suevorum rex, pellitur regno. P. Oſtorii in Britannia res, & de Caractaco rege victoria. Britannicus Agrippinæ fraudibus Neroni poſthabetur, & fideliſſimi comitum paullatim ab eo removentur. Prodigia aliquot, & Romæ annonæ caritas. Bellum inter Armenios & Iberos: cui Parthi & Romani quoque miſcentur. Furius Scribonianus relegatus. S. C. Claudianum de feminis quæ ſervo ſuccumberent. Motus aliquis in Iudæa inter incolas & Romanos milites. Claudius lacum Fucinum emiſit, & navale ſpectaculum præbuit. Procuratorum in provinciis auctoritas ab eodem ſtabilita. Cois immunitas conceſſa. Byzantiis tributum ad tempus remiſſum. Lepida ad mortem agitur. Claudius denique veneno non obſcure ab uxore tollitur. Nero primordia imperii capit. Geſta hæc annis ſex,

C. POMPEIO. Q. VERANNIO
C. ANTISTIO. M. SUILIO RUFO
TI. CLAVDIO.V. SER. CORNELIO ORFITO
P. CORNELIO SULLA. L.SALVIO OTHONE } Coss.

D. JU-

D. JUNIO SILANO. Q. HATERIO.
M. ASINIO MARCELLO. M. ACILIO AVIOLA.

Cæde Meſſallinæ convulſa principis domus, orto apud libertos certamine, [1] quis deligeret uxorem Claudio [2] cælibis vitæ intoleranti, & conjugum imperiis obnoxio. Nec minore ambitu feminæ exarſerant; ſuam quæque nobilitatem, formam, opes, con- 1 supr: lib: 6 cap: 40. 2

COMMENTARIUS.

1 Quis diligeret uxorem.] Monendus eſt lector, ubique hoc verbum perpetuo ſcribi, *deligere*, & *delectus*: ac ſuadeo ut ita in omnibus libris corrigatur, propter ambiguum verbi intellectum, cum aliud ſit *deligere*, aliud, *diligere*, ut eſt notiſſimum. *Pichena.*

2 *Cælibi vitæ intonanti.*] In manuſcriptis quibuſdam, *cælibis*: & vellet Pichena, *cælibis vitæ intoleranti.* Illud vulgatum, neſcio quo modo, mihi pro moribus & ſermone Claudii videtur. *Lipſius.*

Cælibi vitæ intonanti.] Amicus meus homo doctiſſimus putabat huic loco mendum aliquod ſubeſſe, legebatque *cælibis vitæ intoleranti.* Ego nihil mutandum cenſeo. nam ex vulgata lectione aptus elicitur ſenſus, & phraſis reſipit antiquitatem eam, cujus ſtudioſum fuiſſe Tacitum diximus. *Vrſinus.* Pleroſque reor ignorare, quid ſibi velint hæc verba: niſi forte mihi obſcura ſunt, quæ aliis clara & manifeſta. *Tonare* μεταφορικῶς quaſi dicas altiori voce aliquem arguere. Virgil. XI. Æn. *Proinde tona eloquio.* Livius lib. 21. *Cum hæc intonuiſſet plenus iræ.* quod à Græcis profectum. lib. 1. Epigr.

Ὁ Ζεὺς πρὸς τ᾽ Ἔρωτα· βέλη τὰ σὰ πάντ᾽ ἀφελοῦμαι.
Χὠ πτανός· βρόντα, καὶ πάλι κύκνος ἔσῃ.

Iuppiter Amori: auferam omnia tela tua. At aliger, tona, & rurſus cygnus eris. *Tona*, id eſt, minaciis utere. Claudius ergo ſcribitur *intonare vita cælibi*, quod ægre ferret cælibatum, in eumque ſæpius ardens inveheretur. *Salinerius.* Muretus *intoleranti.* Conſideretur. At hercle tamen ſcribendum, *cælibis.* Sic IV. hiſtor. *Æqualium quoque, adeo ſuperiorum intolerantis.* Acidalius. Libri veteres pene omnes, & Manuſcripti & editi habent, *cælibis vitæ*, & hiſtoria ipſa ubique teſtatur, Claudium ſine uxore vivere non potuiſſe, præſertim Suetonius cap. 26. Itaque quod olim correxi, *cælibis vitæ intoleranti*, non dubitavi, quin ſerio reciperem. Nam vulgata lectio, *cælibi vitæ intonanti*, præter hiſtoriæ mentem erat, neque Cornelium mihi ſapiebat. Doctiſſimus Salinerius nuper ea verba, *cælibi vitæ intonanti* interpretatur, cælibatum ægre ferenti, ſubtiliter fortaſſe magis quam vere. Exempla hujus locutionis in Tacito multa; pauca tamen ſubjiciam. Ann. lib. 1. *Laſcivia ſueta laborum intolerans.* lib. 2. *omnium quæ ultionem morarentur intolerans.* hiſt. lib. 4. *æqualium quoque, nedum ſuperiorum intolerantis.* Pichena.

contendere, [1] ac digna tanto matrimonio oſtentare. Sed maxime ambigebatur inter Lolliam Paullinam, [2] M. Lollii conſularis filiam, & Juliam Agrippinam Germanico genitam: huic Pallas, illi Calliſtus, fautores aderant. at Ælia Petina è familia Tuberonum, Narciſſo fovebatur. Ipſe modo huc, modo illuc, [3] ut quemque ſuadentium audierat, promptus, [4] diſcordantes in concilium vocat, ac *promere ſententiam*, *& adjicere rationes* jubet. Narciſſus *vetus matrimonium*, [5] *familiam communem* (nam Antonia ex Petina erat) *nihil in penatibus ejus novum* diſſerebat, *ſi ſueta conjunx rediret, haudquaquam* [6] *novercalibus odiis uſura in Britannicum & Octaviam, proxima ſuis pignora.* Calliſtus [7] *improbatam longo diſcidio, ac ſi rurſus aſſumeretur, eo ipſo ſuperbam: longeque rectius Lolliam induci, quando nullos liberos genuiſſet, vacuam æmulatione, & privignis parentis loco futuram.* At Pallas id maxime in Agrippina laudare, *quod Germanici nepotem ſecum traheret, dignum prorſus imperatoria fortuna, ſtirpem nobilem* [8] *& familiæ Claudiæ, quæ poſteros conjungeret*;

[1] ne

1 *Ac digna tanto matrimonio.*] Forte *dignas*. Gronovius.

2 *M. Lollii conſularis filiam.*] Non priſci illius Lollii, qui moderator C. Cæſari datus, ne erres. ſed filii ejus. qui tamen quando conſul fuerit, ignoro. Tempora ſuadent, & clariſſimè Plinius l. IX. c. XXXV. qui hanc Lolliam Paullinam neptem illius Lollii appellat. *Lipſius.*

3 *Vt quemque ſuadentium audierat promptus.*] Muretus, *pronus*. Parum intereſt, ſed hoc tamen ego etiam malim. *Acidalius.* Muretus mallet, *pronus*. vide quæ notavi lib. 4. in verbis: *quod mater Agrippina, promptior Neroni erat.* Pichena.

4 *Diſcordantes in concilium vocat.*] Imo *in conſilium*. Privata enim hæc deliberatio: & cum paucis in eadem urbe habitantibus, non aliunde atque aliunde evocatis, quorum cætus *concilium* dicitur, Græce σύνοδος. Grotius.

5 *Familiam communem*] Muretus *Filiam*. Res clara, mirum qui Lipſio non viſa. *Acidalius.*

6 *Novercalibus odiis viſura Britannicum.*] Ven. atque alii antiqui editi habent, *uſura in Britannicum.* Pichena.

7 *Improbatam longo diſſidio.*] Immo *diſcidio*, ut ſupra ſæpius. *Gronovius.*

8 *Et Familiæ Claudiæ.*] Expediri ſententia poteſt: tamen mavelim ſcribi, *& familiæ Claudiæ. quin poſteros conjungeret.* ut quaſi hortantis ea ſint liberti. *Lipſius.*

Familiæ Claudiæ, quæ poſteros conjungeret.] Expediri ſententiam poſſe ait Lipſius; idem tamen malit, *quin poſte-*

[1] *ne femina expertæ fecunditatis, integra juventa, claritudinem Cæſarum aliam in domum ferret.* Prævalvere hæc 3
adjuta Agrippinæ illecebris, quæ ad eum per ſpeciem neceſſitudinis crebro ventitando pellicit patruum, ut prælata ceteris, & nondum uxor, potentia uxoria jam uteretur. Nam ubi ſui matrimonii certa fuit, ſtruere majora, nuptiaſque Domitii, quem ex Cn. Ænobarbo genuerat, & Octaviæ Cæſaris filiæ moliri: quod ſine ſcelere perpetrari non poterat, quia L. Silano deſponderat Octaviam Cæſar; [2] juvenemque & alia clarum,

poſteros conjungeret: ut quaſi hortantis ea ſint liberti. Nec expediri ſententia poteſt è verbis, ut nunc leguntur: & omnino vim hortandi habent. Mihi certum, deleto *quæ* legendum: *quod Germanici nepotem ſecum traheret, dignum prorſus imperatoria fortuna. Stirpem nobilem* (id eſt, nepotem Germanici) *& familiæ Claudiæ poſteros conjungeret.* Muretus voluit transpoſite, *ſtirpem nobilem & quæ famil. C. p. conjungeret.* Acidalius. Valde hoc loco ſudant interpretes, nec immerito: eſt enim ex obſcuriſſimis. Videor tamen videre ſenſum qui hic eſt. Decet hoc imperatorem, ut ſtirpem nobilem, & familiæ Iuliæ Claudiæque poſteros unam in domum colligat, nec patiatur, ut enubendo alios in penates ſanguinem & perinde claritudinem Cæſarum deferat Agrippina. hic veriſſimus, ſi quid video, ſenſus eſt, eumque verba quoque ipſa inculcant, ſi ductum literarum ſecutus legeris totum locum hoc modo: *dignum imperatoria fortuna* (ſubaudi eſſe) *ſtirpem nobilem & familiæ Iuliæ Claudiæque poſteros conjungere.* Freinshemius. Ego vero illud, *dignum prorſus imperatoria fortuna,* Neroni detrahi nunquam patiar. Significat enim, digniſſimam Auguſto lare, dignam Cæſarea domo partem. Deinde accipio quidem Lipſii, *Quin,* & ſagaciter odoratum Muretum puto non omnia locum ſuum tenere: ſed quem appellavit auctor *dignum imperatoria fortuna,* eum eodem ordine vocari *ſtirpem nobilem* parum acre parumque decens mihi videtur. Scribo autem: *quin ſtirpem nobilem & familiæ Claudiæ poſteros conjungeret.* Hoc eſt, magnopere ſuadere, ut diductam nunc in duas domus primæ nobilitatis gentem revocaret in unam, & Claudii nominis poſteros, ſeque & fratris nepotem, matre illius uxore ducta, penatibus conſociaret, ne matrona felicis & probati uteri, ætate habili & indeflexa, conjugio ſuo quemcumque alium extolleret ac nobilitaret. Sic infra cap. 20. *quia arriperet oblata & ſervaret exſulem.* Gronovius.

1 *Ne femina experta fecunditatis.*] Sine dubio legendum, *expertæ fecunditatis,* quo modo Faernus quoque legebat. *Vrſinus.* Muretus maluit, *expertæ fecunditatis.* Non aſſentior. *Experta fecunditatis* dicetur ut *Compertus flagitii, &c.* De his ad Apuleium Apolog. 11. *Acidalius.* Scio recte dici, *experta fecunditatis.* Sic Tac. lib. 4. hiſtor. *veterem expertumque belli:* mallem tamen, *expertæ fecunditatis.* Pichena.

2 *Iuvenemque & alia clarum.*] Ita diſerte Vatic. vereque. Tranſma-

rum, [1] inſigni triumphalium, & gladiatorii muneris magnificentia, protulerat ad ſtudia vulgi. Sed nihil arduum videbatur in animo principis, cui non judicium,
4 non odium erat, [2] niſi indita & juſſa. Igitur Vitellius nomine Cenſoris [3] ſerviles fallacias obtegens, ingruentiumque dominationum proviſor, quo gratiam Agrippinæ pararet, conſiliis ejus implicari, [4] ſerere crimina in Silanum, cui ſane decora & procax ſoror Junia Calvina haud multum ante Vitellii nurus fuerat. hinc initium accuſationis, [5] fratrumque non inceſtum, ſed incuſtoditum amorem ad infamiam traxit. & præbebat

Cenſor enim non Claudio erat. Suet: Vitell: cap: 2.

fratrum. i.e. fratris & ſororis. non autem accuſavit directè inceſti, ſed tamen ſuſpiciones movit atque rei quod nimis incautè nimisque liberè inter ſe viverent.

rina forma ſermonis eſt, *νεανίσκον τά τ' ἄλλα λαμπρὸν*, crebrumque apud Latinos, *Homo cetera bonus*, & ſimilia: in Agellio, *Homo pleraque non indiligens*. Lipſius.

Iuvenemque & alia clarum.] Ex Vat. emendavit *Lipſius*. & congruit Flor. in cæteris male, *alias clarum*. Pichena.

1 *Inſigni triumphalium.*] Lipſius prima edit. monuit libros ſuos habere *inſignia*. & id melius. Non hercle, niſi addas præpoſitionem: *per inſignia triumphalium*. quod plane ego verum puto. Nam *inſigne triumphalium*, nuſquam alibi ſingulari numero legas, ut neque *inſigne prætorium* vel *ornamentum prætorium* & ejuſmodi alia: quæ omnia plurali numero efferuntur. *Acidalius*.

2 *Niſi indita & juſſa.*] Muretus, *indicta*. Lipſius.

Niſi indita & juſſa.] Muretus legit, *indicta & juſſa*. Acidalius & Pichena.

3 *Serviles fallacias obtegens.*] Dubitavi ne priſco verbo ſcrib. *ſerviles pellacias*. Apud Lucretium ſcriptum.

Subdolacùm ridet placidi pellacia ponti.

& convenientior huic ſententiæ viſa ea vox. Non enim tam fraudes erant, quàm adulationes humiles & demiſſæ ad pelliciendam parandamque gratiam Agrippinæ, ut addit noſter. *Lipſius*.

4 *Serere crimina in Silanum.*] Volumen ſcriptum habet, *ferre*. Proinde ſic ſcripſi. Hoc Livius dicit, *ferre ſermonibus*. Rhenanus. Fortaſſe rectius eſſet & uſitatius: *Serere crimina in Silanum, &c.* nam & ita ſæpe Salluſtius locutus eſt, cujus Tacitum imitatorem diximus. *Vrſinus*. Venetus: *ſerere crimina*. Pichena. An melius *ſerens*. Bonum tamen etiam *ferre*. Acidalius.

5 *Fratriſque non inceſtum.*] Vatic. *fratrumque*. quod probo. In reliquâ ſcripturâ pendeo animi. Vulgatam ſi ferimus: ſententiam eſſe volo, Tractum in crimen eſſe non amorem inceſtum inter fratrem ſororemque, ſed tantùm incuſtoditum. id eſt, amorem parùm cautum circumſpectumque, & qui ſine crimine, rapi tamen in crimen potuerit. Simillimum illud Plinii è l. VI. epiſtolar. *Tuitus ſum Iulium Baſſum, ut incuſtoditum nimis & incautum, ita minimè malum*. Siquid mutandum, legerem, *incuſtoditum ſermonem*. Et Senecâ certè clarum non aliud verè objectum huic Silano, quàm verba adverſus ſororem nuptialia, & parùm cauta. Ait in

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 16 vol. 1

bebat Cæſar aures, accipiendis adverſum generum ſuſpicionibus caritate filiæ promptior. At Silanus inſidiarum neſcius, ac forte eo anno prætor, repente [1] per edictum Vitellii ordine ſenatorio movetur, quamquam lecto pridem ſenatu, luſtroque condito. ſimul affinitatem Claudius diremit; adactuſque Silanus ejurare magiſtratum, & reliquus præturæ dies in Eprium Marcellum collatus eſt. C. Pompejo Q. Veranio Coſs.

in Ludo de morte Claudii: *Qui, quantum quidem in ipſo fuit, damnatum inceſti L. Silanum generum ſuum occîdit. Oro propter quid? Sororem ſuam feſtiviſſimam omnium puellarum, quam omnes Venerem vocarent, maluit Iunonem vocare.* ita enim reſtitui eum locum nuper. *Lipſius.*

Fratriſque non inceſtum ſed incuſtoditum amorem.] Hic locus in Budenſi codice erat interpolatus. nam quidam *non* particulam ſupra aſcripſerat. & legebatur illic, *Fratremque*, quod eſt in vulgatis edd. *Fratriſque.* Mihi videtur hæc eſſe ſincera lectio, *Fratreque inceſtum ſed incuſtoditum amorem ad infamiam traxit.* Expone ſic, *amorem inceſtum fratre*, id eſt ob fratrem, *ſed incuſtoditum*, quaſi diceret, ſi cuſtoditus fuiſſet & caute cælatus, non fuiſſet periculum. *Rhenanus.* Vocem, *fratrum*, in Flor. & in aliis veteribus inveni. De Vat. teſtatur Lipſius. Digna ergo mihi viſa eſt, quæ recipiatur. Intelligit enim, *fratrum*, hoc eſt fratris & ſororis. Vulgo, *fratriſque*, Pichena. Recte omnino. Sic Seneca Medea: *Ad regum thalamos.* id eſt, regis & puellæ regiæ. Dein idem, *Sceptrigeris rite Tonantibus*, hoc eſt, Iovi & Iunoni. Neque erat, cur penderet animi ὁ πάνυ in tam commoda explicatione reliqui. Non fædam & ſceleſtam libidinem, ſed ſimplicem nimis & incautam, eoque malignæ interpretationi obnoxiam conſuetudinem & converſationem arripuit in crimen. Apud Senecam in ludo ſcribendum: *Si mehercules à Saturno petiſſet hoc beneficium, cujus menſem toto anno celebravit, non tuliſſet illud. Nedum ab Iove, quem, quantum quidem in illo fuit, damnavit inceſti. L. Silanum enim generum &c.* Eodem pertinet ibidem *unum abnepotem L. Silanum. Videris, Iupiter, an in cauſa mala? certe in tua.* Vide quæ ibi notav. *Gronovius.*

1 *Per edictum Vitellii.*] Nam cenſores edicta proponebant. Livius lib. 43. *Multis equos ademerunt. in ea re quum equeſtrem ordinem offendiſſent, flammam invidiæ adjecere edicto, quo edixerunt, ne quis eorum* &c. Plinius lib. 13, 3. *Vrbis anno* DCLXV. *P. Licinium Craſſum L. Iulium Cæſarem cenſores edixiſſe, ne quis venderet unguenta exotica.* Idem lib. 14, 14. *L. Licinius Craſſus L. Iulius Cæſar cenſores edixerunt, ne quis vinum Græcum Amineumque octonis æris ſingula quadrantalia venderet.* Suetonius de Rhetorib. *De iiſdem interjecto tempore Cn. Domitius Ænobarbus & L. Licinius Craſſus CENS. ita edixerunt.* De quo ante, *item cenſorium edictum ſubjiciam.* Ne quem fruſtretur, qui *Edictum*, tacentibus aliis, explicat album Cenſorium cum Senatorum nominibus, quod poſtquam Auguſtus publicarit primus, ex eo *Edictum* ſit appellatum. Nihil aliis cum ſenatoribus; ſolo cum Silano negotium in hoc edicto Vitellio fuit. *Gronovius.*

 2 *Iam*

Coss. pactum inter Claudium & Agrippinam matrimonium, [1] jam fama, jam amore illicito firmabatur, nec dum celebrare ſolennia nuptiarum audebant, [2] nullo exemplo deductæ in domum patrui fratris filiæ. [3] Quin & inceſtum, ac ſi ſperneretur, ne in malum pu-

ne dij immortales rem: publicam populi Roma: ni propter illud inceſtum punirent.

1 *Iam fama.*] Diſtinguunt libri mei, *matrimonium, jam famâ.* Et rectè. quoniam ante iſtos conſules matrimonium pactum. Suprà enim ſcriptum: *quæ poſtquam matrimonii ſui certa fuit.* Statim etiam è Farneſ. ſcripſeris, *deductæ in domum patrui fratris filiæ.* Lipſius.

2 *Nullo exemplo deductæ in domum patrui fratris filiæ.*] Ita Florentinus. Vulgo, *deducta in domum patrui, fratris filia.* Pichena.

3 *Quin & inceſtum.*] Sententiam loci cenſeo: Fruebantur quidem matrimonii bonis Claudius & Agrippina: at non ſecuri. quia & inceſtum ſubeſſe videbatur, nondum firmatis ejuſmodi nuptiis; & periculum ne populus, ab exemplo, paſſim uſurparet, publico malo. *Lipſius.*

Quin & inceſtum ac ſi ſperneretur.] Duas cauſas adfert, cur matrimonium jam pactum nondum auderent celebrare: primum, ne princeps ſine exemplo inceſtas nuptias faceret: alterum, ne exemplum daret aliis idem facturis malo publico. Itaque legerim: *Quin & inceſtui via ſi ſterneretur, ne in malum publicum erumperet metuebatur.* Mercerus. Lipſius hæc ita interpretatur: timuiſſe Claudium & Agrippinam, ne propter inceſtum, populus ſperneret profani principis imperium. Mercerus hæc verba corrupta ſuſpicatur & corrigit, acute quidem: ſed *inceſtui ſternere viam*, duriuſcula ſententia videtur, nec de Taciti phraſi. Ideo vulgatam potius lectionem tueor, quamvis fortaſſe non integram, eodem Merceri ſenſu manente. Id eſt: Quin & inceſtum ipſum Claudius & Agrippina metuebant: ac ſi ab ipſis ſperneretur, ne fortaſſe in malum publicum erumperet: ſcilicet ne alii eodem exemplo uterentur. *Pichena.* Sententiam loci cenſeo: Fruebantur quidem matrimonii bonis Claudius & Agrippina: at non ſecuri, quia & inceſtum ſubeſſe videbatur, nondum firmatis ejuſmodi nuptiis, & periculum iræ cæleſtis ob tam inſigne flagitium. non enim metuebant ne populus ab hoc exemplo uſurparet, nec in malum publicum id erupturum credebant, nec enim poſtea tale Senatus conſultum feciſſent; ſed Deos verebantur. eos enim inceſtu offendi crediderunt, quod ſatis patet ex auctore noſtro, infra 12, 8. ubi *ſacra ex legibus Tulli regis, piaculaque apud lucum Dianæ per pontifices danda*, procurando inceſtui Claudius hic ſuaſit. *Freinshemius.* Hærent hic omnes, & nonnulli aliter atque aliter interpretantur. Vna modo litera mutata offero ipſam ſcripturam Taciti. Qui non, *inceſtum*, ſcripſit, ſed *inceptum.* Expendamus totum locum. Dicit Tacitus, clam pactum inter Agrippinam & Claudium matrimonium, ſed necdum auſos palam celebrare ſolemnia nuptiarum. Cauſa iſta, quod nullum hactenus datum eſſet exemplum deductæ in domum patrui fratris filiæ. Interim ſubibat cura & cogitatio, inceptum jam eſſe matrimonium, ſolenni more porro peragendum; non licere reſilire; ſi id, & in eo Agrippina ſperneretur, rem in motus & perniciem publicam, movente vel Agrippina, ſic contempta, vel populo, qui, ut ſupradixit, id matrimonium jam fama firmaverat, erupturam. Idcirco videbatur, ſolennia nuptiarum non eſſe diutius differenda. Adeo ut Claudii ejuſque amicorum cunctatio, & diverſi conſilii

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 16 vol. 1

publicum erumperet, metuebatur. Nec ante omiſſa cunctatio, quam Vitellius ſuis artibus id perpetrandum ſumpſit. Percunctatuſque Cæſarem, *an juſſis populi, an auctoritati ſenatus cederet?* ubi ille *unum ſe* [1] *civium, & conſenſui imparem* reſpondit, *opperiri intra palatium* jubet. ipſe curiam ingreditur, [2] ſummamque Reip. agi obteſtans, veniam dicendi ante alios expoſcit, orditurque; *Graviſſimos principis labores, quis orbem terræ capeſſat, egere adminiculis, ut domeſtica cura vacuus, in commune conſulat.* 3 *quod porro honeſtius cenſoriæ mentis levamen, quam aſſumere con-*

ſilii diverſæ rationes, quod cunctantium eſt, duabus diſtinctis periodis proponantur. Lege igitur: *Quin & inceptum*, ſcilicet matrimonium eſſe, *ac, ſi ſperneretur, ne in malum publicum erumperet, metuebatur.* Neque, *in malum publicum erumperet*, hic aliter accipiendum, quam infra, *Niſi pravitas tam infenſa docentium arceatur, erupturam in publicam perniciem.* Hanc cunctationem Claudii ſuis artibus tandem ſuſtulit Vitellius, effecitque ut ſolenniter Claudio nuberet Agrippina, quod ſtatim ſubjungit & perſequitur auctor. *Boxhornius.* Gerræ Siculæ male πολιτικῦ. Freinshemio Catone ſimus contenti. Claudius haud erat intacti ſuperſtitione animi. Immo quo mente commotior, eo paullo infirmior unus multorum, eo ſuperſtitioſior. Docetque id etiam Suetonius in vita ejus cap. 22. Semper autem inceſta in prodigiis habita, in expiandis & procurandis, in iis quibus iram Deorum putabant denuntiari. Reliqua pete à Freinshemio. *Gronovius.*

1 *Civium & conſenſui.*] Delenda copula. vel, quod verius, addenda vox ſcriptori elapſa, *civium & S. conſenſui.* id eſt, Senatus. Ita reſpondebit Claudii oratio Vitellianæ. Tamen aliquis ceperit (aut jam cepit) quaſi eſſet, *Vnum ſe civium, & conſenſui imparem*: quod ego non probem, nec certè Princeps unus è vulgo civium eſt: non. *Lipſius.*

Et conſenſui imparem.] Pluſquam ſe ſolum poſſe conſentientem ſenatum. *Ferretus.* Nec τὸ & delendũ, nec τὸ *ſenatus* addendum. Aptius ad quæſita Vitellii, Claudius non potuit reſpondere. is dixerat imperatori: Populus vult, ſenatus poſtulat nuptias tuas cum Agrippina: conſenſum ne tuorum civium nihili facies? Ad quæ Claudius, ſe eſſe unum ex civibus, & eorum conſenſui obſecutum. Nec fefellere uſquequaque Vitellii promiſſa, licet is Claudium palpo percuteret. Ecce ſenatores: *haud defuere, qui certatim, ſi cunctaretur Cæſar, vi acturos teſtificantes erumperent curia.* Ecce populum: *conglobatur promiſcua multitudo, populumque Romanum eadem rogare clamitat.* Salinerius. Lipſius mendum hic notat, quod ego non ſentio. Reſpondet enim Cæſar, ſe unum eſſe civium, & conſenſui (ſcilicet univerſorum civium) imparem. *Pichena.*

2 *Summamque Reip. agi.*] Scribo, *ſummamque Rempublicam.* Lipſius.

3 *Quod porro honeſtius Cenſoriæ mentis levamen.*] Fallor an ſcribendum *Cæſareæ mentis* Certo enim hæc de Claudio. Ac ſupra lib. XI. idem error harum diſtinctionum: *Lætaque hæc in*

conjugem proſperis dubiiſque ſociam. cui cogitationes intimas, cui parvos liberos tradat, non luxui aut voluptatibus aſſuefactus,
6 *ſed qui prima ab juventa legibus obtemperaviſſet.* Poſtquam hæc favorabili oratione præmiſit, multaque patrum aſſentatio ſequebatur; capto rurſus initio, *Quando maritandum principem cuncti ſuaderent, deligi oportere feminam nobilitate, puerperiis, ſanctimonia inſignem.* 1 *Nec diu anquirendum, quin Agrippina claritudine generis anteiret: datum ab ea fecunditatis experimentum: & congruere artes honeſtas. Id vero egregium, quod proviſu deum* 2 *vidua jungeretur principi, ſua tantum matrimonia experto. audiviſſe à parentibus,*

P. R. munia, multo gaudio Cenſoris inibantur. Recte Farneſianus codex, *Cæſaris.* At Cæſar etiam idem forte Cenſor: ut plerique tum Imperatores. Conſideretur. *Acidalius.* Suſpecta mihi vox, *Cenſoriæ.* præſertim in ore Vitellii, qui ipſe Cenſor. ac ſi quem librum auctorem haberem, libenter reponerem, *Cæſareæ.* Pichena. Immo *Cenſoriæ,* non *Cæſareæ.* Nam cenſorum erat exigere matrimonia. Cenſor adigebat ſolenne jusjurandum: *Tu ex animi tui ſententia uxorem habes?* teſte Gellio 4, 20. Huc pertinet oratio Q. Cæcilii Metelli Numidici, *quam in cenſura dixit ad populum de ducendis uxoribus,* ut eſt apud eundem 1, 6. Vel *de prole augenda,* ut inſcribit Suetonius, qui & Auguſtum eam ſenatui recitaſſe & populo per edictum notam feciſſe ſcribit cap. 89. Itaque cenſor uxore legibus ducenda exemplum ſalubre prodebat populo. Claudius autem non modo forte, ſed certe cenſor, & poſt longum intervallum, Auguſto & aliis magiſterio morum contentis. Sueton. cap. 16. *Geßit & cenſuram intermiſſam diu poſt Paullum Plancumque cenſores.* Quod honeſtius levamen ei, qui non nomen modo cenſoris & officium, ſed & mentem, caſtam illam, ſanctam, integram dignamque Cenſore unico & morum cuſtode, præſtaret? *Gronovius.*

1 *Nec diu inquirendum.*] Ex Flor. reſtitui antiquum verbum, *anquirendum.* Vulgo, *inquirendum.* Pichena.

2 *Vidua jungeretur.*] Vidua Agrippina mortuo, ſub initia imperii Claudiani, Criſpo Paſſieno, cui poſt Domitium nupſerat. Plinius libro XVI. *Arborem mori eximiam ætate noſtrâ adamavit Paßienus Criſpus bis conſul, orator, Agrippinæ matrimonio & Nerone privigno clarus.* Sueton. Nerone: *Verum Claudio imperium adepto, non ſolum paternas opes recuperavit, ſed & Criſpi Paßieni vitrici ſui hereditate ditatus eſt.* Tamen idem ille Paſſienus anteà maritus Domitiæ ſororis Ænobarbi. Quod ex Quinctiliano colligas lib. VI. cap. 11. Apud Senecam de hoc eodem lib. IV. Natur. Quæſt. initio: *Criſpus Paßienus, quo ego nil novi acutius in omnibus rebus, maxime in diſtinguendis,* (omnino ſcrib. *diſtringendis*) *& curandis vitiis, ſæpe dicebat. Adulationi opus eſſe non claudere oſtium ſed aperire, & quidem ſic quemadmodum amicæ ſolet. quæ ſi impulit, grata eſt: gratior, ſi effregit.* Iterum ſcribe, *ſed operire.* id eſt, leviter obducere, opponere oſtium: ne pereat dicto ſua Venus. Pluſcula etiam in EXCURS. *A.* vide. *Lipſius.* MSS. Senecæ: *adu-*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 16 vol. 1

bus, [1] *vidiſſe ipſos, arripi conjuges ad libita Cæſarum: procul id à præſenti modeſtia. ſtatueretur imo* [2] *documentum, quo uxorem imperator acciperet. At enim nova nobis in fratrum filias conjugia. ſed* [3] *aliis gentibus ſolennia, nec lege ulla prohibita. &* [4] *ſobrinarum diu ignorata,* [1] *tem-*

non raperet nec maritis ſuis abduceret. fecerat id ante Claudium non Auguſtus tantum ſed et C. Cæſar.

ſobrinarum. ſobrini propriè conſobrinorum liberi. ſed inter hos nullis legibus nuptiæ prohibitæ. ſed per ſobrinas auctor intelligit conſobrinas. quæ nuptiæ moribus per aliquot tempus prohibitæ.

adulationibus non claudere oſtium, ſed aperire. Scribendum igitur: *adulationi nos non claudere oſtium, ſed opponere; & quidem ſic quemadmodum amicæ opponi ſolet.* Hoc eſt, non obſerare aut repagulis firmare, ſed ſine ſera, dempto obice, manibus tantummodo obtendere, vel objectum ſuſtinere ac prætendere. Nam *operire*, in quo & Gruterus argutatur, ipſum claudere eſt. Terentius Phormion. 5, 3. *Iamne operuit oſtium.* Noſter. 3. annal. *egreſſa cubiculo uxore operiri fores juſſit* Gronovius.

Vidua jungeretur.] Patefacta nuptiis domo, ne opus eſſet abducere eam à marito: quod prius Auguſtus, atque Caligula, & deinde Nero fecerunt. Quo etiam pertinere arbitror, quæ ſtatim ſequuntur: *ſtatueretur imo documentum, quo uxorem imperator acciperet*, non raperet. eoque ſenſu defendi poteſt iſta oratio, nec opus eſt ut pro *quo uxorem*, legas *quomodo uxorem*: quod putabat vir doctiſſimus. *Freinshemius.*

1 *Vidiſſe ipſos.*] Principe Caio. *Lipſ.*

2 *Documentum, quo uxorem.*) Nugax oratio, quid enim? non anteà Imperatoribus ſemper uxor? ſemper. Quid ergo opus ei rei documento? Tu corrige, *quomodo uxorem.* Id enim vult adulator homo, prodendum eſſe poſteris exemplum, ut Imperator uxorem Senatu ſuaſore & auctore capiat. *Idem.*

Statueretur immo documentum, quo uxorem imperator ..... acciperet.] Ante omnia neceſſarium duxi, hunc locum, ut ſe habet in Flor. proponere; ut quilibet, lacuna inſpecta, judicare poſſit, quid & quatenus in eo deeſſe videatur. Vt autem nunc tanquam integrum conſideremus, Lipſius corrigit; *quomodo uxorem imperator acciperet.* quod non improbo. tamen apud me vulgata lectio nihil habet difficultatis: immo aliquid argutius præ ſe ferre videtur, cum ſit vis quædam in verbo, *acciperet*, reſpondens ad id, quod ſupra dixit, *arripi conjuges.* ſicuti lib. 11. *tractarum conjuges.* & hiſt, III. *dum quæ accipi poterant, rapiuntur:* Ait igitur: documentum hoc aliis Principibus erit, quo documento uxores accipiant: non arripiant. *Pichena.* Quicquid obtrectent Lipſio, multo magis reſipit Latium vetus, *ſtatueretur immo documentum, quomodo uxorem imperator acciperet*, quam alterum. Hoc enim vult, tempus veniſſe, ut exemplum prodatur, idque jam prodi poſſe, quod reſpicientes quoque admoniti ſecuturi principes diſcant, qualiter & quemadmodum matronam introducere in penates deceat Auguſtum. Adhuc enim nullum exemplum conjugii Cæſarum ſalubre exſtabat. Adde quæ ſcripſimus 4. Obſerv. 11. *Gronovius.*

3 *Aliis gentibus ſolemnia.*] Anaxandrides enim legitur ſororis filiam duxiſſe, ex qua Doryeum, Leonidem, & Cleombrotum ſuſtulit, cum id apud Græcos liceret. *Vertranius.*

4 *Sobrinarum.*] Sobrinas appellat, tamen palam eſt, intellegi debere de Conſobrinis. Quis enim hoc cenſeat, eos, quos propriè Sobrinos legum auctores appellant, arceri inter ſe nuptiis? nunquam factum. Sed veteres hæc miſcebant, vocularum haud æquè curioſi captatores. In Gloſſis priſcis legas; Ἀνεψιός *Conſobrinus, Sobrinus.* Alibi: Θεῖα πρὸς μητρὸς. *Conſobrina.* Et Ἐξάδελφος, *cu-*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 16 vol. 1

[1] *tempore addito percrebuiſſe. morem accommodari prout con-*
7 *ducat, & fore hoc quoque in his quæ mox uſurpentur.* Haud defuere qui certatim, *ſi cunctaretur Cæſar, vi acturos* teſtificantes, erumperent curia. Conglobatur promiſcua multitudo, *populumque Romanum* [2] *eadem rogare* clamitat. Nec Claudius ultra exſpectato, obvium apud forum præbet ſe gratantibus; ſenatūque ingreſſus [3] *decretum*

δύο ἀδελφῶν θηλειῶν, *Conſobrinus*, Quid, quòd Vellejus ſimili libertate, *Conſobrinum Ti. Gracchi* Scipionem Naſicam appellat: qui Iuris conſultorum finitione Sobrinus ſit? *Lipſius.*

Et ſobrinarum diu ignorata, tempore addito percrebuiſſe.] Lipſius vocem *addito* ut additam à gloſſographo rejicit. Ego aliud ſuſpicor, ne ita forte ſcribendum, *Et ſobrinarum diu ignorata, tempore adita, tempore percrebuiſſe.* Valde quidem eleganter & nervoſe. *Adita*, iſt eſt, cæpta. Nec dubito, quin ita plane Tacitus. *Acidalius.* Cum hanc lectionem omnibus libris probari, nec incommodum ſenſum habere videam, non arbitror eſſe neceſſarium, ut vocula iſta *addito* vel omittatur, vel commutetur. *Tempore addito*, hoc eſt, adiecto tempore, vel proceſſu temporis. *Freinshemius.*

1 *Tempore addito percrebuiſſe.*] Malim, *tempore percrebuiſſe*, rejectà voce quæ gloſſographum ſapit: aut potius invertam, *tempore adeo.* & id verum puto. De reipſà, Plutarchus auctor in Cauſſis, quæſt. VI. diu apud Romanos ſobrinarum conjugia (ἀνεψιὰς ipſe appellat, & benè vertit Xylander) fuiſſe inviſa: cœpiſſe tamen à leviculâ cauſa, quam ipſe denarrat. factumque decretum populi, Πᾶσιν ἐξεῖναι γαμεῖν ἄχεις ἀνεψιῶν, τὰ δ' ἀνωτέρω κεκωλῦσθαι. id eſt, *licere omnibus ducere uſque ad conſobrinas, ſuprà autem vetari.* Hoc quando propriè cœperit, non dicit: ſatis vetus eſſe, ex Livio diſcas. apud quem, libro XLII. ita loquitur Sp. Liguſtinus: *Cum primum in ætatem veni, pater mihi uxorem fratris ſui filiam dedit*: imò quaſi in laudem hoc recenſet. Sanè conjugia ea deinceps crebra: & ſic inter illuſtres, M. Marcellus Iuliam Auguſti F. duxit, ſibi ſobrinam: aliique plures. Suſtulit tamen eaſipſas nuptias Theodoſius, de quo Victor. *Tantum*, inquit, *pudori tribuit & continentiæ, ut conſobrinarum nuptias vetuerit, tamquam ſororum.* permiſeruntque iterùm Arcadius & Honorius l. XIX. C. De nuptiis. *Lipſius.*

2 *Eadem orare clamitat.*] Suppoſuimus, *rogare.* Rhenanus. Muretus reſcripſerat, *orare.* neſcio unde aut quare. niſi ſi fortius hoc viſum. *Acidalius.*

3 *Decretum poſtulat.*] Zonaras: Ψήφισμα ἐποιήσαντο, ἐξεῖναι Ῥωμαίοις ἀδελφιδᾶς ἄγεσθαι. Ait Tacitus, Fratrum filias: & ſtrictè capias; non enim licuit ſororum. Quod notavit accuratè & diffuſè, quantum ſatis eſt, Cujacius XIII. obſerv. c. XVI. quem non exſcribo. Nec ſuſtulit Nerva hoc Sc. ut idem verâ interpretatione collegit. De Claudii hoc facto Tragicus:

Genitamq; fratris, conjugem captus, ſibi
Toris nefandis, flebili junxit face.

ubi meliùs leges, *Genitamque fratre conjugem captam.* Domitianus imitatus exemplum eſt, qui Iuliam habuit filiam Titi. *Lipſius.*

1 Ne-

tum poſtulat, quo juſtæ inter patruos fratrumque filias nuptiæ etiam in poſterum ſtatuerentur. [1] Neque tamen repertus eſt, niſi unus talis matrimonii cupitor, [2] Talledius Severus eques Romanus, quem plerique *Agrippinæ gratia impulſum* ferebant. Verſa ex eo civitas, & cuncta feminæ obediebant, non per laſciviam, ut Meſſallina, rebus Romanis illudenti. [3] adductum, & quaſi virile ſervitium: palam ſéveritas, ac ſæpius ſuperbia: nihil domi

1 *Neque tamen repertus.*] Suetonius de eodem; *Confecit nuptias*, inquit, *non repertis, qui ſequerentur exemplum, excepto libertino quodam, & altero primipilari, cujus officium nuptiarum ipſe cum Agrippina celebravit.* Sunt autem ſub Domitiano frequentata ex eo ſenatus conſulto matrimonia. At Coccejus Nerva rerum potitus ſororis fratriſve filiam uxorem habere prohibuit, ut in eodem ſcripſit Dio. Inventus eſt tamen L. Antoninus Cæſar, qui M. Aurelii Antonini Philoſophi fratris Lucillam filiam duxit uxorem: quod illi ſoluto legibus licuit: cæteris non idem. *Vertranius.*

2 *Talledius Severus.*] *T. Alledius* ſcribo. & vidi poſteà ita citare hunc locum Beroaldum. In monumentis priſcis, M. ALLIDI. in Iuvenali.

—— *tibi habe frumentum, Alledius inquit.*

Quod noſter unum imitatorem ſceleris ejus facit; Suetonius diſſentit, qui duos, c. XXXI. Noſter, credo, non habuit curæ neſcio quem recenſere libertinum. Vocat etiam equitem R. quem ille Primipilarem. Nec aberrat, quoniam primi pili comes, gradus equeſtris. Martialis:

Et referes pili præmia clarus eques. Lipſius.

T. Alledius Severus eques Romanus.] Lipſius emendavit. Vulgo, *Talledius.* Pichena.

3 *Addictum quaſi.*] Arbitrio meo, tranſponantur verba, *Addictum & quaſi virile.* Lectioni ſtabiliendæ (nam ego olim ſolicitavi) eſt, quod apud eundem Tacitum de moribus Germanorum ſcribitur: *Trans Lygios Gothones regnantur, paullò jam addictiùs quàm ceteræ Germanorum Gentes, nondum tamen ſupra libertatem.* Nec pœnitet tamen prorſus conjecturæ, *Adductum*, præſertim quæ firmatur codice Budenſi, & item Florentino: de quo verbo in lib. Hiſtor. *Lipſius.*

Additum & quaſi vile ſervitium.] Depravata verba ſunt. In Bud. codice legitur, *Adductum quaſi & virile ſervitium.* Nos emendavimus, *Addictum quaſi & virile ſervitium. Palam ſeveritas, ac ſæpius ſuperbia.* Senſus eſt, etiam ſervos Claudii Cæs. quaſi addictos fuiſſe Agrippinæ, quæ contenta muliercularum ancillatu non erat. *Rhenanus.* Venditum matrimonio ſervitium virorum. *Ferretus.* Vulgo *Addictum quaſi & virile.* Lipſius conjectura correxit, tranſpoſuitque. quod penitus à Flor. confirmatur. *Pichena.* Pugno pro Lipſio contra Lipſium. Omnino ſcribendum, ut olim conjecerat, *Adductum & quaſi virile ſ.* quamquam ipſe poſtea *Addictum*, retineri voluerit & ſtabilierit alio Taciti loco. ſed nego hic ei verbo locum. Non enim vult auctor dicere arctum & aſtrictum, ſed ſeverum ſervitium: quod & ſequentia verba ſatis demonſtrant: & clamat adjunctum hoc ipſum, *Virile.* Acidalius.

2 Dio

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 16 vol. 1

domi impudicum, niſi dominationi expediret. cupido auri immenſa obtentum habebat, quaſi ſubſidium re-
8 gno pararetur. [1] Die nuptiarum Silanus ſibi mortem conſcivit: ſive eo uſque ſpem vitæ produxerat; ſeu delecto die, augendam ad invidiam. [2] Calvina ſoror ejus [3] Italia pulſa eſt. Addidit Claudius, [4] *ſacra ex legibus Tulli regis, piaculaque apud lucum Dianæ per pontifices danda*: [5] irridentibus cunctis, quod pœnæ procurationeſque inceſti id temporis exquirerentur. At Agrippina ne malis tantum facinoribus noteſceret, [6] veniam exſilii pro Annæo Seneca, ſimul præturam impetrat, læ-

quasi ad incestum quod Silanus cum sorore commiserat procurandum adhibendi hæc sacra fuerint ignorarent.

id temporis. quando princeps ipse Claudius incestas nuptias cum Agrippina fratris filia contraxerat.

1 *Die nuptiarum.*] Mala ergo diſtinctio, & hiſtoriæ vitiandæ, in Suetonii Claudio obtinuit, cap. XXIX. *Silanus abdicare ſe prætura, morique initio anni coactus. Die ipſo Claudii & Agrippinæ nuptiarum in quinque & triginta Senatores trecentoſque amplius equites animadvertit.* Apage. nulla cædes nuptiali ejus die lecta. ſcribeque, *initio anni coactus, die ipſo Cl. & Ag. nuptiarum. In quinque,* &c. *Lipſius.*

2 *Calvina ſoror ejus.*] Fortaſſe illa, quæ vitam produxit ad Veſpaſiani imperium, de qua Suet. c. XXIII. Veſpaſ. *Cum Mauſoleum repente patuiſſet, ad Iuniam* (malè enim editum ſuppoſitumque à Scholiaſtis, *Iuliam*) *Calvinam è gente Auguſti pertinere dicebat.* Nam Silani iſti inter abnepotes Auguſti fuerunt, ut dicam. *Lipſius.*

3 *Italia pulſa eſt.*] Si pulſa tantum, quid ita Commentator Iuvenalis ſcribit eam à ſe interfactam? *Calvina*, inquit, *Prætoris cujuſdam ſoror, quæ ſe occidit tamquam infamis in fratrem* (lego, *fratre*) *Claudii temporibus.* Hoc notat ad illud è Satyr. III.

——— *donat Calvinæ vel Catienæ.*

Homo errat. *Lipſius.*

4 *Sacra ex legibus Tulli.*] Non alia ſacra piaculaque accipio, quàm quibus Tullus olim rex in Horatio ſororiam cædem luit expiavitque. Livius: *Itaque ut cædes manifeſta aliquo tamen piaculo lueretur, imperatum patri ut filium expiaret pecuniâ publicâ. is quibuſdam piacularibus ſacrificiis factis* (*quæ deinde genti Horatiæ tradita ſunt*) *tranſmiſſo per viam tigillo, velut ſub jugum miſit juvenem.* Similiaque Dionyſ. lib. III. qui addit ea ſacra per Pontifices facta: convenienter cum iis, quæ hic Tacitus. *Lipſius.*

5 *Irridentibus cunctis.*] Et hercle ridiculum, quòd Claudius Silani cum ſorore inceſtum piacularibus ſacris lueret: ipſe in eadem culpâ. Nam piacula iſtæc cave alio referas, quam ad crimen Silani. *Lipſius.*

6 *Veniam exilii.*] Relegatus enim Seneca poſt Quæſturam à Claudio in Corſicam inſulam, ob ſuſpicionem adulterii cum Iuliâ Germanici filiâ, Vinicii uxore. Cujus criminis ſcena à Meſſallina fuit. Scena dico. Non enim reipſa expetit in te hæc culpa, ô Romani nominis & ſapientiæ magne ſol. *Lipſius.*

Veniam exſilii pro Annæo Seneca.] L. Annæus Seneca ſtudiis ſapientiæ eminentiſſimus ſeculi ſui, inſimulatus adulterii cum Iulia M. Vinicii uxore, Germanici & Agrippinæ filia, con-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 16 vol. 1

lætum in publicum rata, ob claritudinem ſtudiorum ejus, utque Domitii pueritia [1] tali magiſtro adoleſceret, [2] & conſiliis ejuſdem ad ſpem dominationis uterentur. quia Seneca fidus in Agrippinam memoria beneficii, & infenſus Claudio dolore injuriæ credebatur. Placitum 9
dehinc non ultra cunctari, ſed [3] deſignatum conſulem [4] Memmium Pollionem ingentibus promiſſis inducunt, ſententiam expromere, [5] qua oraretur Claudius, *deſpondere Octaviam Domitio.* quod ætati utriuſque non abſurdum, & majora patefacturum erat. Pollio haud diſparibus verbis, ac nuper Vitellius, cenſet; deſpondeturque Octavia, [6] ac ſuper priorem neceſſitudinem, ſpon-

confictis in illam à Meſſalina criminibus, ut conreus, pulſus erat in exilium: ei Agrippina reſtitutionem impetrat. Ex Dione lib. LX. *Vertranius.*

1 *Tali magiſtro adoleſceret.*] Magno, magno magiſtro: utili privatim & publicè, ſi Neronis indoles, aut Romana fata, voluiſſent. Sed ad hiſtoriam, adde hæc Scholiaſtis, in Iuuenalis Sat. V. *Seneca ſub Claudio, quaſi conſcius adulteriorum Iuliæ, Germanici filiæ, in Corſicam relegatus, poſt triennium revocatus eſt. Qui etſi magno deſiderio Athenas intenderet, ab Agrippinâ tamen, erudiendo Neroni, in palatium adductus, ſævum immanemque natum & ſenſit citò, & mitigavit. inter familiares ſolitus dicere, Non fore ſævo illi leoni, quin, guſtato ſemel hominis ſanguine, ingenita redeat ſævitia.* Lipſius.

2 *Et conſilio ejuſdem ad ſpem dominationis uterentur.*] Ita rectius Florentinus, quam, *uteretur*, ut in vulgatis. nam & de Domitio, & de Agrippina ſimul intelligitur. *Pichena.*

3 *Deſignatum conſulem Memmium.*] Ordo rogandi ſententias in ſenatu veteris Reip. varius fuit; alias enim is toto anno ſervabatur, quem Conſul initio magiſtratus habito ſenatu in rogando obſervarat. alias primus rogabatur, qui à Cenſoribus princeps in ſenatum lectus fuerat: alias qui deſignati conſules erant. Imperio conſtituto id legimus tributum conſuli deſignato, ut quæ ejus, omnium plerumque ea ſententia eſſet: exemplaque ſuppeditant libris ſuperioribus Druſus, Haterius, & Silius: infraque ſequentibus Barea Soranus, & alii. & apud Senecam ludo de morte Claudi, Ianus pater. Quamobrem contendit Agrippina Memmium cenſere, Octaviam Claudii filiam cum privigno L. Domicio elocari. *Vertranius.*

5 *Memmium Pollionem ingentibus promiſſis inducunt, ſententiam expromere.*] Mutet. *inducit*, ut ſcilicet ad Agrippinam ſolam referatur. Manere tamen illud rectè poteſt, nec reſpicitur forte ſola Agrippina, ſed & Vitellius, & alii ejuſdem ſectæ. *Acidalius.*

4 *Qua oraretur Claudius, deſpondere Octaviam Domitio.*] Verbum, *oraretur*, ex Flor. reſtitui. Vulgo, *hortaretur.* Pichina.

6 *At ſuper priorem neceſſitudinem.*] Non ſemel accidit in libris editis, ut, *ſecundum*, pro, *ſuper*, à librariis ſcriptum

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 16 vol. 1

ſponſus jam & gener Domitius æquari Britannico, ſtudiis matris, arte eorum [1] quis ob accuſatam Meſſal-
10 linam ultio ex filio timebatur. Per idem tempus legati Parthorum ad expetendum, [2] ut rettuli, Meherdatem miſſi, ſenatum ingrediuntur, mandataque in hunc modum incipiunt: *Non ſe fœderis ignaros, nec defectione à familia Arſacidarum venire;* [3] *ſed filium Vononis, nepotem Phrahatis, accerſere adverſus dominationem Gotarzis, nobilitati plebique juxta intolerandam. Iam fratres, jam propinquos, jam longius ſitos, cædibus exhauſtos:* [4] *adjici conjuges gravidas, liberos parvos, dum ſocors domi,* [5] *bellis infauſtus, ignaviam ſævitia tegat. Veterem ſibi ac publice cœptam nobiſcum amicitiam; & ſubveniendum ſociis virium æmulis, cedentibuſque per reverentiam. Ideo regum obſides liberos dari, ut ſi domeſtici imperii tædeat, ſit regreſſus ad principem patreſque, quo-*
11 *rum moribus aſſuefactus rex melior aſciſceretur.* Vbi hæc atque

lib: 11 cap: 10.

ptum fuerit, nec mirum. error enim ortus ex eo, quod in veteribus Manuſcriptis, & præcipue in Flor. verbum, *ſuper*, plerumque uno tantum charactere, ad hujus ſimilitudinem S' ſcriptum ſit, ut hic. Reſtituimus ergo, *ſuper priorem*, quod in vulgatis erat, *ſecundum priorem*. Pichena.

1 *Quis ob accuſatam Meſſallinam ultio ex filio timebatur.*] Veriſſima lectio & ſententia. At quid Muretus voluit mutando? *qui ſub accuſatam Meſſallinam vitrico & filio timebantur.* Ineptiſſime. *Acidalius.*

2 *Vt rettuli.*] Libro XI. vide. *Lipſius.*

3 *Sed & filium Vononis, nepotem Phrahatis accerſere.*] Demiror, quur quiſpiam voluerit *accedere* verbum, quod in exemplari manuſcripto legitur, mutare in *accerſere*. Nam defectioni eleganter acceſſus opponitur. Senſus eſt. Nemo nos poteſt defectionis arguere, quum ad filium Vononis, nepotem Phrahatis accedamus. Subjicit cauſam, *adverſus dominationem Gotarzis*. Mallem ego pro, *ſed & filium*, ſcribere, *ſed ad filium*. Verum infra ſic quoque loquitur: *Quia ſocietatem noſtram volentes acceſſerant*; non, *ad ſocietatem*, quod tamen Latine dicitur. Item lib. 2. *Vt ripam Euphratis accederet*. Itaque expone & pro, *etiam*, hoc ſenſu: nos non modo non deficimus familia Arſacidarum, ſed etiam veram ſtirpem accedimus. *Rhenanus.* Daneſius legebat *accedere*. Viſinus.

4 *Abjici conjuges gravidas, liberos parvos.*] Repoſuimus, *adjici con. gravid.* Significat enim Gotarzen ſcelera ſceleribus cumulantem, nec contentum fratribus propinquiſque trucidatis, niſi illis uxores gravidas & liberos adjiciat. *Rhenanus.*

5 *Bellis infauſtus.*] Elegantiſſimi ingenii & doctrinæ noſter Modius obſervat è libro vetere, *belli infauſtus*. rectè: eâ formâ, quâ Militiæ clarus. *Lipſius.*

1 Is

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 16 vol. 1

queta lia diſſertavere, incipit orationem Cæſar *de faſtigio Romano, Parthorumque obſequiis*: ſeque divo Auguſto adæquabat, *petitum ab eo regem* referens; omiſſa Tiberii memoria, quamquam [1] is quoque miſerat. Addiditque præcepta (etenim aderat Meherdates) *ut non dominationem & ſervos, ſed rectorem & cives cogitaret; clementiamque ac juſtitiam*, [2] *quanto ignara barbaris*, [3] *tanto to-*

1 *Is quoque miſ.*] Et quidem tres miſerat, Vononem; Phraatem, Teridatem. Adi lib. 11. ſuprà, & VI. *Idem.*

2 *Quanto ignara barbaris.*] Ita edidi è Vatic. Farneſiano erat, *ignota*: vulgò, *ignoratiora*. Phraſis vulgata & obvia in Tacito. *Idem.*

Quanto ignoratiora.] Vetuſtior lectio, *quanto ignara Barbaris*. ſubauditur *magis* Accipitur autem hæc lectio paſſive, pro ignota. Sic ſæpe Tacitus in ſequentibus: *quæ gnara militi*: *quæ gnara Veſpaſiano*. Hoc ipſo libro, infra: *Nihil tam ignarum barbaris quam machinamenta & aſtus oppugnationum: at nobis ea pars militiæ maxime gnara eſt*. Rhenanus. Flor. corrupte, *ignata*. ex qua voce, quamvis una tantum litera immutata, legi æque poſſit, *ignota*, &, *ignara*, mihi tamen *ignara* magis placet, ut etiam Lipſio. *Pichena.*

3 *Tanto toleratoria capeſſeret.*] Videtur legendum: *Clementiamque ac juſtitiam, quanto ignoratiora barbaris, tanto lætiora capeſſeret*, &c. non ut vulgo legitur, *tolerantiora*. Urſinus. Verbum, *toleratiora*, ex Flor. reſtitui. Rectius proculdubio, quam, *tolerantiora*, ut in vulgatis. Ceterum, quoniam verbum, *tolerare*, oneris moleſtiam innuit, quid cum clementia ac juſtitia, quæ virtutes ſunt populis vel maxime deſiderabiles? An ſic loquitur Tacitus propter barbariem Parthorum, quibus virtutes pro vitiis? Tacitus initio lib. 2. *Sed prompti aditus, obvia comitas, ignotæ Parthis virtutes, nova vitia*. Ego interpretor, verbum *tolerare*, reſpicere tantummodo juſtitiam, omiſſa clementia. Iuſtitia enim populis plerumque oneroſa & inviſa. In promptu mihi exemplum eſt ex lib. 4. in fine: *Ibi campo aut litore jacentes, nullo diſcrimine noctem, ac diem, juxta gratiam aut faſtus janitorum perpetiebantur*. nam etſi argui poteſt, vilium ac ſuperborum hominum gratiam ipſis etiam, qui accipiunt, inviſam, & odioſam; tamen mihi videtur, verbum *perpetiebantur* faſtui tantum reſpondere, non gratiæ. At Franciſci Venturii de hoc loco ſententia eſt: Capeſſeret Meherdates clementiam & juſtitiam. quæ virtutes, quoniam barbaris ignotæ, ut pote qui dominium regum, non regimen, perpetiebantur, id efficient, ut qui illas adhibeat, gratius & minus grave imperium in ſubditos exerceat. *Pichena.* Non placet *tolerantiora*, non quia vocem ipſam reprobem, ſed quia ſententiam admodum quam languidam gignit. Muret. voluit, *tanto tætriora*, quod plane non convenit. Nec ego ſcio quid faciam. Hariolor tantum, *tanto lætiora*, bono quidem ſenſu. quanto inuſitata magis ac nova barbaris, tanto gratiora futura. *Acidalius* Quid ergo, num inſueta barbaris magis tolerantur? & vero num tolerari dicendæ ſunt clementia atque juſtitia, quaſi res, quas abeſſe malis? tolerari enim ea puto, ad quæ ſuſtinenda patientia opus eſt, manente interim voto & ſpe amoliendi. Id autem de regiis iſtis virtutibus ad no-

vum

vid: Gronov: 1 obſ. cap: 14.

toleratiora capeſſeret. Hinc verſus ad legatos, extollit laudibus *alumnum urbis ſpectatæ ad id modeſtiæ*; [1] *ac tamen ferenda regum ingenia, neque uſui crebras mutationes. rem Romanam huc* [2] *ſatietate gloriæ provectam,* [3]*ut externis quoque gentibus quietē velit.* Datum poſt hæc C. Caſſio qui Syriæ
12 præerat, deducere juvenem ripam ad Euphratis. [4] Ea tempeſtate Caſſius [5] ceteros præminebat peritia legum. nam militares artes per otium ignotæ, [6] induſtrioſque ac

per pacem.

vum regem imperator diceret, præcepta bene imperandi traditurus? Denique ne Latinam quidem vocem eſſe contendam, *toleratiora.* Adeoque adfirmem in ſcriptura vitium eſſe ex repetitione ejuſdem ſyllabæ præcipue ortum, cum enim forte ſcriptum eſſet, *tanto cratiora* (pro *tanto gratiora*, & ſcimus hujuſmodi innumera in membranis admitti) facile argutulus aliquis vulgatam deinde lectionem exſculpſit. Videtur autem legi debere, ut dictum eſt, *tanto gratiora.* quod & per ſe veram atque pulchram ſententiam efficit; & vero inſtituto ſermoni longe convenientiſſimum eſt. *Freinshemius.* Fluctus movent in ſimpulo. Vide 1. Obſerv. 14. *Gronovius.*

1 *Ac tamen ferenda regum ingenia.*] Deprehendi librarium ſubinde ſcripſiſſe, *Ac tamen*, pro *attamen.* Rhenanus.

2 *Satiate gloriæ.*] Hoc cum in editione Pichenæ compareret, ego pro typographico ſphalmate habebam, & juvabat indice erratorum, qui eidem editioni annexus eſt. Sed ſocer meus credebat auctorem, phraſeos Salluſtianæ (quem præcipuum verborum veterum novatorem fuiſſe conſtat) imitatorem perpetuum, hoc quoque verbum ex antiquitate arripuiſſe, quo & Lucretius utatur, *feſſus ſatiate videndi.* Hunc diſſenſum, & ſi quæ alia in his ſtudiis inter nos ambigitur, veræ concordiæ ſincerique affectus viciſſim ſecuri, incolumi amicitia & fovemus & propugnamus, & lectorem amicæ litis arbitrum facimus. *Freinshemius.*

3 *Vt externis quoque gentibus quietem velit. Datum &c.*] Interpungendum ſic: *ut externis quoque gentibus quietem velit. Datum poſt hæc C. Caſſio, qui Suriæ præerat.* Vrſinus. Aliter in Flor. legitur, ac diſtinguitur: *quietem velit. Datum poſt hæc C. Caſſio, qui Syriæ præerat, deducere juvenem ripam ad Euphratis.* Abeſt quippe ab eo verbum, *jubet.* Sed hanc lectionem vulgatæ non anteferam. *Pichena.* Elegantiſſimam hic emendationem vidit Muretus, delet à fine verbum, *jubet*, reliqua ſcribit interpungitque: *ut externis quoque gentibus quietem velit. Datum poſt hæc C. Caſſio, q. s. p. deducere, i. r. a. Euphr.* Acidalius.

4 *Ea tempeſtate Caſſius præminebat peritia legum.*] Lipſius in prima edit. putavit legendum: *Præ ceteris peritia legum. Præ ceteris*, ut alibi ſolet *ante alios.* Interpolatus locus varie eſt ab imperitis, qui abeſſe quid crediderunt. In ultima hac accipit Vaticani lectionem, *ceteris præerat.* Non ego hoc quidem. Nam præceſſit vix dum, *qui Syriæ præerat.* e qua linea huc idem verbi inculcatum. *Acidalius.*

5 *Ceteros præminebat.*] Vatican. *ceteris præerat.* Accipio. *Lipſius.*

6 *Induſtrioſque ac ignavos.*) Caſtigavi, *aut ignavos.* Item *Zeugma*, pro *Zeuma*; ex Strabone Stephanoque. *Rhenanus.*

1 Re.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 16 vol. 1

ac ignavos pax in æquo tenet. Attamen quantum ſine bello dabatur, [1] revocare priſcum morem, [2] exercitare legiones, cura, proviſu perinde agere, ac ſi hoſtis ingrueret. ita dignum majoribus ſuis, & familia Caſſia ratus, [3] per illas quoque gentes celebrata. Igitur excitis quorum de ſententia petitus rex, poſitiſque caſtris apud Zeugma, unde maxime pervius amnis, poſtquam illuſtres Parthi, [4] rexque Arabum Abbarus advenerat, monet Meherdatem, *barbarorum impetus acres cunctatione langueſcere, aut in perfidiam mutari: itaque urgeret cœpta.* Quod ſpretum fraude Abbari, qui juvenem ignarum, & ſummam fortunam in luxu ratum, multos per dies attinuit apud opidum Edeſſam. Et vocante Carrhene, *promptaſque res* oſtentante *ſi citi adveniſſent*, non cominus Meſopotamiam, ſed flexu Armeniam petunt, id temporis importunam, [5] quia hiems occipiebat. Exin ni- 13
vibus & montibus feſſi, poſtquam campis propinquabant, copiis Carrhenis adjunguntur. Tranſmiſſoque amne Tigri, permeant Adiabenos, [6] quorum rex Izates

ſo-

1 *Revocare priſcum morem, exercitare legiones.*] Scripſi, *exercitare*, ex Flor. Vulgo, *exercere.* Pichena.

2 *Exercere legiones.*] Vett. *exercitare.* Lipſius.

3 *Per illas quoque gentes.*] Ob Caſſium illum qui τυραννοκτόνος, cujus in Syria proſpera res poſt cladem Craſſi. *Idem.*

4 *Rex Arabum Abbarus.*] Solenne illis regibus nomen, ut Ptolomæus Ægyptiis. Vatic. *Acbarus* ſemper ſcriptum, & Appiano Ἄκβαρος: in Nummis antiquis, Ἄβγαρος. *Idem.*

Abbarus.] In Budenſi codice modo *Acbarus*, modo *Abbarus* legitur, ſicut *Yliates* & *Ezates*. Rhenanus. Hic in numiſmate æreo Gordiani Pii Imp. dicitur ΑΒΓΑΡΟϹ ΒΑϹΙΛΕΥϹ in cujus numiſmatis altera parte caput ipſius regis diadematum cum titulo ſi recte memini, ΕΔΕϹϹΕΩΝ, ſignatum eſt. In alio autem ejuſdem Gordiani numiſmate item æreo, rex ipſe Camelo inſidens impreſſus eſt cum eodem titulo. Camelus autem Arabum inſigne eſt, in argenteo etiam denario familiæ Plautiæ, in quo REX ARETAS inſcriptum eſt. *Vrſinus.*

5 *Quia hiems occipiebat.*] Muretus legit, *quia hiems occupabat.* Fortaſſe minime ſpernendum. Nam quod ſequitur, *Exin nivibus, & montibus feſſi*, non hiemis initium indicat, ſed maxime adultam. *Pichena.* In Mureti libro notatum, *Occupata.* Non convenit. Verbum tamen id ſi melius hic, ſcribendum, *occupabat.* Sed nihil mutandum. *Acidalius.*

6 *Quorum rex Iuliates.*] Ita edidi ex meis libris. Vulgò tamen, *Hyliates*: & ſtatim infrà, *Ezates*, etiam in manuſſ. Scito verum nomen eſſe, *Iza-*

ſocietatem Meherdatis palam induerat, [1] in Gotarzen per occulta & magis fida inclinabat. Sed capta in tranſitu urbs Ninos vetuſtiſſima ſedes Aſſyriæ, [2] caſtellum inſigne fama, quod poſtremo inter Darium atque Alexandrum prœlio Perſarum illic opes conciderant. Interea Gotarzes apud montem cui nomen *Sambulos*, vota Diis loci ſuſcipiebat, præcipua religione Herculis: [3] qui tempore ſtato, per quietem monet ſacerdotes, *ut templum juxta, equos venatui adornatos ſiſtant.* equi ubi pharetras [4] telis onuſtas accepere, per ſaltus vagi, nocte demum vacuis pharetris, multo cum anhelitu redeunt. [5] Rurſus deus, qua ſilvas pererraverit, nocturno viſu de-

ates. Ita enim appellatur conſtanter Ioſepho lib. xx. Antiq. cap. II. III. ubi & hiſtoria omnis explicita de origine hujus regis & progreſſu. Narrat autem Ioſephus Iudaicæ religionis eum, & matrem Helenam fuiſſe: multaque alia, quæ operæ ſit legere. *Lipſius.*

Rex Izates.] Alii *Iuliates.* quod nomen cum in codicibus corruptum ſit (ſunt enim ubi & *Hyliates* reperias) deinde etiam infra 12, 14. *Ezates* appelletur, haud obſcurum fuit, verum nomen hujus Regis, quod Ioſepho Antiq. 20, 2, & 3. proditur, utroque hoc Taciti loco poſitum ab auctore fuiſſe, qui id utique ſcire poterat, cum ejus coætaneus eſſet: ergo viſum nobis fuit nomen illud utroque loco reſtituere. *Freinshemius.*

1 *In Gotarzen per occultam & magis fidam inclinabat.*] Scripſimus, *per occulta & magis fida inclinabat*, ex Budenſi codice. *Rhenanus.*

2 *Caſtellum inſigne fama.*] Attentum lectorem non fallet vitium. Quid enim? An Ninon non caſtellum vocat, quam paullò antè urbem? Et utrumne apud Ninon poſtremum Darii cum Alexandro prœlium fuit? Imò haud procul Arbela, apud pagum Gaugamela. Inſeruerim ergo vocem, *ſedes Aſſyriæ, & Arbela caſtellum inſigne famâ:* aut certè ſi ſatis ſit id intellegi, addita copula, *ſedes Aſſyriæ, & caſtellum.* Lipſius.

Et caſtellum inſigne fama.] Adjeci copulam, &, contra librorum auctoritatem, ut defectui manifeſto quam minima mutatione mederetur, neu lectoribus abſurdum illud ſe offerat, *urbem Ninos*, caſtellum à Tacito appellari. Idque ſuadente Lipſio, qui etiam ſuſpicatur, nomen caſtelli, ſcilicet Arbela, intercidiſſe. *Pichena.*

3 *Qui tempore ſtato per quietem monet ſacerdotes.*] Ita Flor. & melius, quam vulgati, *tempore ſtatuto.* Sic lib. 3. hiſtor. *ſtato in eoſdem dies mercatu.* lib. 4. *ſtatos æſtivis flatibus dies.* de morib. Germ. *ſtato tempore.*

4 *Telis onuſtas.*] Vatic. *telis omiſſis onuſtas.* nec ſcio quid voce ea faciam. Forte, *telis omnigenis onuſtas.* Lipſius.

Equi ubi pharetras telis onuſtas accepere.] Vatic. *telis omiſſis onuſtas.* Unde Lipſius, *telis omnigenis on.* Quid ſi *telis miſſilibus onuſtas?* Sed abſque dubio natum *omiſſis* ex ſupervacua iteratione ſequentis *onuſtas.* Acidalius.

5 *Rurſus deus, qua ſilvas pererraverit.*] Vulgo, *quas ſilvas pererraverint.* at Florentini lectionem repoſui, quæ mihi melior. *Pichena.*

I *Mox*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 16 vol. 1

demonſtrat: reperiunturque fuſæ paſſim feræ. Ceterum Gotarzes nondum ſatis aucto exercitu, flumine Corma pro munimento uti; & quamquam per inſectationes & nuntios ad prœlium vocaretur, nectere moras, locos mutare, & miſſis corruptoribus, exuendam ad fidem hoſtes emercari. Ex quis Izates Adiabenus, [1] mox Abbarus Arabum cum exercitu, abſcedunt, levitate gentili, & quia experimentis cognitum eſt, Barbaros malle Roma petere Reges quam habere. At Meherdates validis auxiliis nudatus, ceterorum proditione ſuſpecta; [2] quod unum erat reliquum, [3] rem in caſum dare, prœlioque experiri ſtatuit. Nec detrectavit pugnam Gotarzes, deminutis hoſtibus ferox. Concurſumque magna cæde, & ambiguo eventu: donec Carrhenem profligatis obverſis longius evectum, integer à tergo globus circumveniret. Tum omni ſpe perdita, Meherdates promiſſa Parrhacis paterni clientis ſecutus, dolo ejus vincitur, traditurque victori. Atque ille *non propinquum, neque Arſacis de gente, ſed alienigenam & Romanum* increpans, auribus deciſis vivere jubet, oſtentui 14

1 *Mox Abbarus Arabum, cum exercitu abſcedunt.*] Dubito an ſit legendum, *& Rex Abbarus, Arabum cum exercitu.* nam & in Farn. codice ajunt ſcriptum eſſe, *& Rex*, & à Tacito ſupra ſic appellatur; & de Arabum tantum exercitu intelligi, veriſimile eſt, cum Ezates Adiabenus privatus eſſet, neque ullas ab eo copias adductas appareat. *Pichena.* Hæc non excidiſſent viro præſtantiſſimo, ſi Ioſephum & Zonaram inſpexiſſet; aut animadvertiſſet cap. 11, legendum: *Adiabenos, quorum rex Izates.* Intelligo tamen eſſe in hac narratione quo aliquis acutum videns facile offendatur: eique hoc remedii cenſeo, ut ſcribamus: *Ex quis Izates Adiabeno, mox Abbarus Arabum cum exercitu abſcedunt.* Si non dixiſſet ſupra, cap. 12. *rexque Arabum Abbarus* admitterem Farneſianum, tanquam Izati nunc eum titulum temperaſſet apponere, quia cap. 13. dederat. Sed quum ſuperius utrumque regem appellaſſet, fatua hic ea mentio in altero. Non minus fatuum *Izates Adiabenus*, tanquam id antea non percepiſſemus. Nihil commodius quam *Adiabeno*, ut intelligas ex proximo, *cum exercitu.* Gronovius.

2 *Quod unum erat reliquum.*] In codice Budenſi verbum *erat* non reperio: Tacitus autem brevitatem amat. *Rhenanus.* Venetus, *quod unum erat reliquum.* Pichena.

3 *Rem in caſum dare.*] In eum ſenſum Panegyr. Conſtantino Conſtantii f. dict. *Cur ſalutem Reip. in tanta pericula miſiſti?* Acidalius.

tui clementiæ ſuæ, & in nos dehoneſtamento. Dein Gotarzes morbo obiit, accituſque in regnum Vonones, [1] Medos tum præſidens. Nulla huic proſpera aut adverſa quis memoraretur. brevi & inglorio imperio perfunctus eſt; reſque Parthorum in filium ejus Vologeſen tranſlatæ.

15 At [2] Mithridates Boſporanus amiſſis opibus vagus, poſteaquam Didium ducem Romanum, roburque exercitus abiiſſe cognoverat; relictos in novo regno Cotyn juventa rudem, & paucas cohortium cum Iulio Aquila equite Romano: ſpretis utriſque, concire nationes, illicere perfugas, poſtremo exercitu coacto, regem Dandaridarum exturbat, imperioque ejus potitur. Quæ ubi cognita, [3] & jam jamque Boſporum invaſurus habebatur, [4] diffiſi propriis viribus Aquila, & Cotys, quia [5] Zorſines Siracorum rex hoſtilia reſumpſerat, externas & ipſi gratias quæſivere, miſſis legatis ad Eunonem, qui [6] Adorſorum genti præcellebat. Nec fuit in arduo ſocietas, potentiam Romanam adverſus rebellem Mithridatem oſtentantibus. Igitur pepigere, *equeſtribus prœliis Eunones certaret; obſidia*

1 *Medos tum præſidens.*] Ita Flor. Vulgo, *Medis.* nam etſi Tacitus tertium & quartum caſum verbo, *præſidere*, indiſtincte jungat: tamen cum de provinciis loquitur, quarto libentius utitur. Annal. lib. 4. *Italiam & Galliæ litus præſidebant.* Item: *litora Oceani præſidebat.* Notavi etiam infra, in verbis, *qui Pannoniam præſidebat.* Pichena.

2 *Mithradates.*) Dio Mithradatem quemdam nominat, prolem magni illius; cui Claudius regnum Boſpori largitus ſit. libro L X. Sed is alius debet fuiſſe ab iſto. *Lipſius.*

3 *Et jam jamque Boſporum invaſurus habebatur.*] Duas particulas, *&* *jam*, delevimus, & pro *habebatur* ſcripſimus *videbatur.* Rhenanus.

4 *Diffiſi propriis viribus Aquila & Cotys.*] Falſo in vulgatis, *diffiſus.* Indicavit veram lectionem Flor. qui habet, *diffiſis.* Reſtitui ergo, *diffiſi*: de duobus enim ſermo eſt. *Pichena.*

5 *Zorſines Soracorum rex.*] Farneſ. *Siracuſorum.* Vera ſcriptura, *Siracorum.* Nam & à Strabone in XI. Τὰ τῶν Σιρακῶν φῦλα dicuntur. Populi ſunt ad Caucaſum. *Lipſius.*

Quia Zorſines Soracorum rex hoſtilia reſumpſerat.] Flor. *Siracuſorum Rex.* Pichena.

6 *Adorſorum genti.*] Straboni, Plinio, Ptolemæo, hi populi dicti, *Aorſi*: inter Scythas. *Lipſius.*

Qui Adorſorum (*Aorſorum* Lipſius) *genti præcellebat.*] Novo ſenſu hoc verbum hic, ſi tamen ſanum. Fort. leg. *gente.* Acidalius.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 16 vol. 1

dia urbium Romani capeſſerent. Tum compoſito agmine 16
incedunt: cujus frontem & terga, Adorſi; media cohortes, & Boſporani tutabantur, 1 noſtris in armis. Sic

ita armati erant Boſphorani ut milites legionarii apud Romanos armari ſolebant.

1 *Noſtris in armis.*] Aliter exaudio, quàm vulgus. id eſt, noſtri in lateribus erant, & ad armos. Nec enim ſolos Romanos in armis fuiſſe cenſendum. ſed cùm Aorſi in fronte agminis & tergo eſſent, in medio Boſporani; Romanos latera tutatos eſſe. Niſi tamen legendum, *noſtris armis.* ut dicat Boſporanos, Romano ritu inſtructos armatoſque: quod malo. *Lipſius.*

Noſtris in armis.] Sincerior lectio: *Noſtri in armis*, ſubauditur, *erant.* Rhenanus. *Armos* in re militari nunquam legi uſurpatum pro lateribus. De interpretatione vero eadem mihi mens, & eruditiſſimo viro: nimirum Romanas cohortes, & Boſporanos Romanis armis inſtructos media tenuiſſe: at non conceſſerim diſpungi τὸ *in*, quia Cornelius id ſedulo hic è Virgilio deduxit: *Nec minus Æneas maternis ſævus in armis.* Qui non infrequenter Virgilium æmulatur, & imitatur, licet ejus dicta propria non faciat, ea deflectens à ſignificatu Poëtæ. Thucydides lib. 12. (ait Demetrius) κἂν λάβῃ παρὰ ποιητοῦ τι ἰδίῳ αὐτῷ χρώμενος, ἴδιον τὸ ληφθὲν ποιεῖ. nam quod Homero περίρρυτος magnitudinem deſignat, apud eum concordiam præ ſe fert. Nunc ex multis nonnulla decerpamus, quæ Tacitus per Virgilium ſcripſit. lib. 6. Æn. *non ulla laborum O virgo nova mi facies.* lib. 5. hiſt. *Ac rurſus nova bellorum facies.* Ille lib. 6. Æn. *Aſſuetæ ripis volucres & fluminis alveo.* Item lib. 5. hiſt. *neque piſces aut ſuetas aquis volucres.* Publius lib. 6. Æn. *Iam ſenior, ſed cruda Deo viridiſque ſenectus.* Cornelius in vit. Agric. *& quibus cruda ac viridis ſenectus.* Apud Poëtam lib. 2. Æn. *Quondam etiam victis redit in præcordia virtus.* Apud hiſtoricum in vit. Agric. *& aliquando etiam victis ira virtuſque.* Tandem vates lib. 1. Æn. *Maturate fugam regique hæc dicite veſtro.* Orator lib. 12. Ann. *in longinqua & conterminæ Scythiæ fugam maturavit.* Salinerius. Præcipuam Lipſii interpretationem non admiſerim: ſcilicet, noſtros fuiſſe in armis, hoc eſt, ad armos. Nam præter modum loquendi auctori noſtro inuſitatum, hiſtoria ipſa repugnat. ſupra enim dixit Iulium Aquilam paucas cohortes habuiſſe. eæ deinde in acie collocantur una cum Boſporanis. præter hos, nihil Romanorum militum. Ergo illud, *noſtris*, referri non poteſt ad milites Romanos, ſed veram ſententiam cenſeo, quam poſtremo idem Lipſius tangit: Boſporanos, quia una cum Romanis militabant, Romano etiam ritu fuiſſe armatos & inſtructos. Idem fere dixit lib. 2. *ut Tacfarinas lectos viros, & Romanum in modum armatos, caſtris attineret.* lib. 3 *Quadraginta millia* (id eſt Gallorum) *fuere, quinta ſui parte legionariis armis.* hiſt. lib. 3. *mox donati civitate Romana, ſigna armaque in noſtrum modum, deſidiam licentiamque Græcorum retinebant.* Pichena. Cave ſic exaudias, ut Lipſius, *in armis*, pro in lateribus, & ad armos. Nemo ita unquam locutus. Deinde quam errat idem Lipſius, cum explicat inceſſum agminis: & in fronte ejus ac tergo Adorſos, in medio Boſporanos, ad latera Romanos fuiſſe vult? Quomodo hoc ex Tacito colligas? qui ita, ſi ſane verba interpretaris, deſcribit: à fronte & à tergo Adorſos inceſſiſſe: ad latera cohortes (& accipe Romanos) & Boſporanos: in medio qui fuerint, non addit. Cohortes, quas dicit, non aliæ ſunt niſi Romanæ, de quibus paullo ſuperius; *Relictos in novo regno Cotyn juventa*

Sic pulſus hoſtis, [1] ventumque Sozam opidum Dandaricæ, quod deſertum à Mithridate, ob ambiguos popularium animos obtineri relicto ibi præſidio viſum. Exin in Soracos pergunt. & transgreſſi amnem Pandam, circumveniunt urbem Vſpen, editam loco, & mœnibus ac foſſis munîtam; niſi quod mœnia non ſaxo, [2] ſed cratibus & vimentis, ac media humo adverſum inrumpentes invalida erant: eductæque altius turres, facibus atque haſtis turbabant obſeſſos. ac ni prœlium nox diremiſſet, cœpta patrataque expugnatio eundem intra diem foret.
17 Poſtero miſere legatos, *veniam liberis corporibus* orantes; *ſervitii decem millia* offerebant. quod aſpernati ſunt victores, quia trucidare deditos ſævum, tantam multitudinem cuſtodia cingere arduum: [3] ut belli potius jure caderent. Datumque militibus, qui ſcalis evaſerant, ſignum cædis. Excidio Vſpenſium metus ceteris injectus, nihil tutum ratis, cum arma, munimenta, impediti vel eminentes loci, amneſque & urbes juxta perrumperentur. Igitur Zorſines diu penſitato, Mithridatiſne rebus extremis, an patrio regno conſuleret; poſtquam prævaluit gentilis uti-

venta rudem, & paucas cohortium cum Julio Aquila, equite Romano. Verba, *noſtris in armis*, ſic accipiam, quaſi dicat, agmen hoc inſtructum fuiſſe in morem militiæ Romanæ. quod ſenſiſſe poſtea & Lipſius videtur, quamquam de ſolis Boſporanis: inſtructos hos armatoſque Romano ritu. Et in hanc ſententiam præpoſitionem *in* delet. Quod neceſſe ego non puto, & de toto agmine, non de unis Boſporanis accipiendum ſtatuo. *Acidalius.*

1 *Ventumque Sozam opidum Dandaricæ.*] Auctore Florentino ſcripſi, *Sozam.* Vulgo, *Soza.* Pichena.

Oppidum Dandaridæ.] Correximus, *Dandaricæ.* ſubintelligitur, terræ. *Rhenanus.*

2 *Sed cratibus junctis.*] Vatic. *cratibus & vimentis*, probo. *Lipſius.*

Sed cratibus junctis ac media humo.] Volumen regium habet, *ſed cratibus vinctis ac vimentis media humo.* Quid ſi legas, *Sed cratibus, vinctis ſarmentis media humo.* ſubauditur *exiſtente.* Rhenanus. Sequitur Vaticani lectionem noſter, qui habet, *cratibus & vimentis, ac media humo.* ſupra autem notatum eſt, *modica humo*, quod non probo. *Pichena.*

3 *Vt belli potius jure caderent.*] Hæc verba unde pendent, quo referentur? Suo loco excidiſſe puto, & ſic transponenda: *cuſtodia cingere arduum. datumque militibus, qui ſcalis evaſerant, ſignum cædis, ut belli potius jure caderent. Excidio Vesp.* &c. *Acidalius.*

1 *Apud*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 16 vol. 1

utilitas, datis obſidibus, [1] apud effigiem Cæſaris procubuit, magna gloria exercitus Romani, quem incruentum & victorem, tridui itinere abfuiſſe ab amne Tanai conſtitit. Sed in regreſſu diſpar fortuna fuit; quia navium quaſdam, quæ mari remeabant, in litora Taurorum delatas circumvenere barbari, præfecto cohortis, & [2] plerìſque centurionum interfectis.
18 Interea Mithridates nullo in armis ſubſidio, conſultat cujus miſericordiam experiretur. Frater Cotys proditor olim, deinde hoſtis, metuebatur: [3] Romanorum nemo id auctoritatis aderat, ut promiſſa ejus magni penderentur. Ad Eunonem convertit, (nullis) [4] propriis odiis

1 *Apud effigiem Cæſaris procubuit.*] Romani primo fœni manipulis pro vexillo uſi ſunt: deinde ſigno Aquilæ, Lupi, Minotauri, ut alia omittam. Poſtremo Imperatorum imagines pro ſignis & vexillis habuerunt, & qui eas ferebant, *imaginarii* dicebantur. Inde ait hoc loco Tacitus Zorſinem ad imaginem Cæſaris procubuiſſe. & lib. 15. Tyridatem apud effigiem Neronis inſigne regium depoſuiſſe, nec niſi manu Neronis reſumpſiſſe. Et paulo poſt, *ſedens effigiem Neronis ſuſtinebat.* Suetonius in Calig. cap. 14. *Tranſgreſſus Euphratem, Aquilas & ſigna Romana, & Cæſarum imagines adoravit.* Lupanus.

2 *Plerìſque centurionum.*] A Rhenano eſt, ex emendatione, ut ait, codicis Bud. Nam mei manuſſ. itemque editiones antiquæ, *pleriſque conſularium*: quidam, *conſiliarium.* Verum puto, *auxiliarium.* Nam præit de Præfecto cohortis. *Lipſius.*

Pleriſque conſularium interfectis.] Quidam emendarat in libro Budenſi, *pleriſque Centurionum interfectis.* Rhenanus. In veteribus nonnullis, ut ait Lipſius, legitur, *pleriſque conſularium.* In Flor. *conſiliarium.* utrumque credo, corrupte. ſenſus exigere videtur, *claſſicorum*, vel, *claſſiariorum.* Pichena.

3 *Romanorum nemo ejus auctoritatis aderat.*] Miror quid ei venerit in mentem, qui in editione Romana aut Baſilienſi locum hunc adulteravit, pro, *id auctoritatis* ſcribens, *ejus auctoritatis.* Latine eleganterque dicitur *id auctoritatis*; ſicut *id ætatis, id temporis, quidvis temporis, id genus, omne genus, quod genus* pro *ejus auctoritatis, ejus ætatis, ejus temporis, omnis generis, & cujus generis.* Ad hanc formam pertinet quod dixit lib. 16. *id honoris indicibus*, pro *ejus honoris*, quemadmodum illic admonebimus. *Rhenanus.*

4 *Propriis odiis infenſum.*] Franc. Modius è Rodolphi Agricolæ codice negationem inſerit, *non infenſum.* Quod approbo. Non enim Eunones à ſe Mithradatem oderat, ſed in gratiam aſpectumque Romanorum. *Lipſius.*

Propriis odiis infenſum.] Ex Agricolæ codice Modius, & eruditiſſimus vir addunt negationem, *propriis odiis non infenſum.* Ego de vetere ſententia non decedo. *Odia propria* apud noſtrum ſunt odia non momentanea, ſed quæ non facile deponuntur: ea enim vis τῷ *proprium.*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 16 vol. 1

odiis infenſum, & recens conjuncta nobiſcum amicitia validum. Igitur cultu vultuque quam maxime ad præſentem fortunam comparato, regiam ingreditur, genibuſque ejus provolutus, *Mithridates*, inquit, *terra marique Romanis per tot annos quæſitus, ſponte adſum. Vtere ut voles prole magni Achæmenis, quod mihi ſolum hoſtes non abſ-*
19 *tulerunt*. At Eunones claritudine viri, mutatione rerum, & [1] prece haud degenere permotus, allevat ſupplicem, [2] laudatque *quod gentem Adorſorum, quod ſuam dexteram pe-*

pe-

Plaut. Moſtell. *Atque illum amatorem tibi proprium futurum in vita.* Virg. 2. Æn. *nimium vobis Romana propago Viſa potens, ſuperi, propria hæc ſi dona fuiſſent.* Senſus eſt, Eunones licet in Romanorum gratiam conſpiraverit cum aliis Regibus adverſus Mithradatem, tamen habebatur exorabilis, utpote qui ſimultatum tenax non erat, immo id genus hominum inviſum habebat, gnarus pœnarum, quæ inexorabiles ſequuntur. Hom. Il. 1, 506.

Ὃς δέ κ᾽ ἀνήνηται, καί τε στερεῶς ἀποείπῃ,
Λίσσονται δ᾽ ἄρα ταίγε Δία Κρονίωνα κιοῦσαι,
Τῷ Ἄτην ἅμ᾽ ἕπεσθαι, ἵνα βλαφθεὶς ἀποτίσῃ.

i. qui autem renuerit dureque repudiaverit, Precantur igitur hæ Saturnidem adeuntes, Eum Atem una ſequi, ut læſus pœnas luat. Vel Eunones alias ante Romanam ſocietatem inimicus erat Mithradati propriaque odia exercebat. ſed is adeo ſibi à Romanis metuebat, ut genua regis infenſi accidere ſuſtinuerit. Sic Themiſtocles Athenienſium metu ſupplex fit Admeti Regis, & inimici. Thucyd. lib. 2. *Salinerius.* Neutra interpretatio eſt unius aſſis. Non prior, quia uſus ille elegans τοῦ *proprius* non eſt hujus loci: deinde ſi eſſet, quis ferat dicentem; *infenſus diuturnis ſimultatibus, infenſus iris plumbeis*; prò exorabili & non gaudente iſtis? Non altera, quia ſi vetus inter eos erat offenſa, non id prætermiſiſſet Tacitus monere, cum ſcriberet, Eunonem miſſis legatis ſollicitatum: *nec fuiſſe in arduo ſocietatem potentiam Romanam oſtentantibus.* Sola igitur potentia Romana, momentum apud Eunonem habuit? non privatum ejus odium in Mithradatem. Sed & verba Mithradatis, quæ ſubjiciuntur, aliquam deprecationem τοῦ μνησικακεῖν habuiſſent, ſi qua re antea Eunonem offendiſſet. Compara Themiſtoclis orationem ad regem Perſarum. Excidit igitur haud dubie vox, ſive fuerit, *propriis odiis non offenſum*, ſive *propriis odiis nullis offenſum*, ut viri doct. videre. *Gronovius.*

1 *Prece haud degenere permotus.*] Ita ſcripſimus, ubi ante, *promotus.* Rhenanus.

2 *Laudatque quod gentem Adorſorum, quod ſuam dexteram petendæ veniæ delegerit.*] Libenter hic legerim contra vulgatas editiones omnes ſimul & ſcriptum exemplar: *Laudatque gentem Adorſorum, quod ſuam dexteram petendæ veniæ delegerit.* Nam hic indubie *ſuam* dixit pro *ejus*, ut & lib. 15. *Quod clam ad omen ac dolum ſui exitii verteret.* ſic enim ibi nobis legendum videri indicabimus. Et lib. 2. hiſt. de Nerone: *Sed ſua immanitas, ſua luxuria cervicibus publicis depulere.* Quomodo Cicero quoque loquitur & autores alii. *Rhenanus.*

3 *Sibi*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 16 vol. 1

petendæ veniæ delegerit. Simul legatos literaſque ad Cæſarem in hunc modum mittit: *Po. Romani imperatoribus magnarumque nationum regibus, primam ex ſimilitudine fortunæ amicitiam:* [1] *ſibi & Claudio, etiam communionem victoriæ eſſe. Bellorum egregios fines,* [2] *quotiens ignoſcendo tranſigatur. Sic Zorſini victo nihil ereptum. Pro Mithridate, quando gravius mereretur, non potentiam, neque regnum precari; ſed ne triumpharetur, neve* [3] *pœnas capite expenderet.* [4] Atque Claudius, quamquam nobilitatibus externis mitis, dubitavit tamen, accipere captivum pacto ſalutis, an repetere armis rectius foret. [5] Hinc dolor

1 *Sibi & Claudio, etiam communionem victoriæ eſſe.*] Expreſſi lectionem Florentini, cui & Venetus conſonat. Vulgo, *ex communione victoriæ.* Pichena.

2 *Quoties ignoſcendo tranſigentur.*] Scripſimus, *tranſigatur.* id accipiendum imperſonaliter. *Rhenanus.* Ven. *tranſigantur.* Sed nihil muto. *Pichena.* Adeo meliorem eſſe lectionem contendo *tranſigantur* (nempe bella) ut alteram ne tolerari quidem poſſe putem, ut ſenſus corrupti ream. ſi enim *tranſigere* abſolute ponas, de conventione quadam utriuſque partis conſenſu inita intelligas, quod hic non potes. *Tranſigere* autem bellum, eſt perficere, quomodo *tranſigere negotia*, 3, 33. German. 22. *Freinshemius.* Mihi vero multo potius *tranſigatur*, in quo intelligo, *res, controverſia, id quod bello quæritur.* Sic lib. 3. hiſtor. *Affuit ut ſæpe alias, fortuna populi Romani, quæ Mucianum vireſque orientis illuc tulit; & quod Cremonæ interim tranſegimus.* Annon hic quoque verbum abſolute ponitur? Numquid autem conventio utriuſque partis conſenſu inita accipienda eſt? Non ſecus in Agricola: *Tranſigite cum expeditionibus: imponite quinquaginta annis magnum diem.* Gronovius.

3 *Pœnas capite expenderet.*] Farneſ. *exciperet.* At de more ipſo plectendi in carcere triumphatos duces, ſuadeo omnino legas Fabrum libro 11. Semeſtr. cap. 111. *Lipſius.*

Ne triumpharetur, neve pœnas capite penderet.] *Imperatores*, ait Florentinus, *captivos vendere, ac per hoc ſervare, nec occidere ſolent:* quod de militibus accipio. De ducibus aliud jus eſt: ſiquidem Romani vitam Reguli à Carthaginienſibus minime deprecati ſunt, quod duci captivo jure belli, niſi redimi ſe curaret, mors juſte indiceretur. Eaque de re Iugurtha cum duobus filiis ductus in triumpho C. Marii, ante currum ejus, mox in carcere necatus Liv. lib. 67. Simon quoque Bargioras triumphatus, mox ſupplicio affectus eſt Veſpaſiani juſſu, ut eſt apud Xiphilinum. Vnde eſt quod Eunones apud Claudium pro Mithridate intercedit, & Caractacus ait Claudio, ſi incolumis ſervetur, fore ſe ejus clementiæ æternum exemplum. *Vertranius.*

4 *Atque Claudius quamquam.*] Videtur vel delenda copula, *que*, vel legendum: *At Q. Claudius*, &c. *Vrſinus.* Sed quis ſcripſit Claudio fuiſſe prænomen *Quinto*? Gronovius.

5 *Hinc dolor injuriarum.*] Forte, *huc dolor.* Lipſius.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 16 vol. 1

lor injuriarium, & libido vindictæ adigebat. Sed diſſerebatur contra: *Suſcipi bellum avio itinere, importuoſo mari:* [1] *ad hoc reges feroces; vagos populos; ſolum frugum egens: tum tædium ex mora, pericula ex properantia, modicam victoribus laudem, ac multum infamiæ ſi pellerentur. quin arriperet oblata, & ſervaret exſulem:* [2] *cui inopi quanto longiorem vitam, tanto plus ſupplicii fore.* His permotus ſcripſit Eunoni, [3] *meritum quidem noviſſima exempla Mithridatem, nec ſibi vim ad exequendum deeſſe; verum ita majoribus placitum,* [4] *quanta pervicacia in hoſtem, tanta beneficentia adverſus*

1 *Ad hæc reges feroces.*] *Ad hoc* repoſuimus, uſurpatum à Livio Salluſtioque. Sic infra: *Ad hoc gentium ductores circumire, hortari, firmare animos.* Item, *his permotus*, non *promotus.* Rhenanus.

2 *Cui inopi, quanto longiorem vitam.*] Flor. *quin inopi*, quod vulgatæ lectioni non ante fero. Fortaſſe ſcriptum erat *quoi* antiquo more, quod parum attentis librariis erroris cauſam ſæpe dedit. Sic lib. ſeq. ubi legitur, *cui per nuptias Antoniæ gener erat*: veteres male habent, *qui per nuptias.* Pichena.

3 *Meritum quidem noviſſima exempla Mithradatem.*] Sic lib. 5. *quamquam adverſus ſontes, & noviſſima meritos.* id eſt, mortem, omnium humanarum rerum noviſſimam, quam lib. eodem dixit *neceſſitatem ultimam.* Suetonius, & Livius, *ultimam pœnam.* Apul. *extremam pœnam.* I. C. in L. 21. Dig. de pœnis: *Vltimum ſupplicium, mortem ſolam interpretamur.* Pichena.

4 *Quanta pervicacia in hoſtem.*] A M. Antonio Mureto eſt, qui ingenioſè veram lectionem pervidit. Nam vulgò erat, *quantâlibet pertinaciâ in hoc tentatâ. Pervicaciâ* autem in Vatic. ſcriptum. *Lipſius.*

Quantalibet pervicacia in hoc tentata.] Quid ſi legatur, *in nos tentata.* Rhenanus. Beato magis placet, *in nos tentata*: ego ſubſcribo. *Vertranius.* Muretus; *verum ita majoribus placitum, quanta pervicacia in hoſtem, tanta beneficentia adverſus ſupplices utendum.* Erudititiſſimus vir pedibus it in ejus ſententiam. Quam vellem ut ab his ſuperſediſſent, vocemque indignam populoRom. ei ſe attribuere pepercisſent. Tacit. lib. 12. ann. *ac præcipua Silurum pervicacia, quos accedebat.* pervicax ideo hæc gens, quod jam victa ab Oſtorio minore militum numero, & loco Romanis iniquo, nihilo ſecius bellum redintegrabat: aptius autem id verbi cadit in Mithradatem, qui non ſemel à Romanis victus bellum reparavit: *nec fuit in arduo ſocietas potentiam Romanam adverſus rebellem Mithradatem oſtentantibus.* ac verbum *tentatum* de ea re dicimus, cujus jam periculum fecimus. Liv. lib. 1. *ratus tentari potentiam, & tentatam contemni.* noſter lib. 5. hiſt. *ſic prævecti tentato telorum jactu dirimuntur.* His percurſis, dicimus Claudium ita reſpondiſſe Eunoni pro Mithradate intercedenti: animus ferebat, vis aderat ulciſcendi Mithradatem; ſed clementia majorum qua ſupplicibus ſine fine indulgebant (licet expertus ego ſæpe ſim, quam is fuerit animi ad rebellandum obſtinati) me ab incepto continet & avertit. Vel ſimplicius: ſequar tamen majores,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 16 vol. 1

ſus ſupplices utendum. [1] *nam triumphos de populis regnoque in-*
tegris adquiri. Traditus poſt hæc Mithridates, vectuſ- 21
que Romam per [2] Iunium Cilonem procuratorem
Ponti, ferocius quam pro fortuna diſſeruiſſe apud Cæ-
ſarem ferebatur. Elataque vox ejus in vulgum hiſce ver-
bis: *Non ſum remiſſus ad te, ſed reverſus: vel ſi non credis,*
dimitte & quære. vultu quoque interrito permanſit, cum
roſtra juxta, cuſtodibus circumdatus, viſui populo præ-
beretur. [3] Conſularia inſignia Ciloni, [4] Aquilæ præto-
ria

Jores, qui quantamvis pervicaciam deprehenderint in hoc: id eſt in ignoſcendo, ſupplices tamen venia ſemper impertiebantur. *Salinerius.* Hic quoque non potuit non nugari vir optimus, cum meras nugas defendédas ſuſciperet. Sive ſimplicius, ſive duplicius tractatis verbis iſtis nihil ſani ſenſus eſt. At *pervicacia in hoſtem* propria laus Romanæ virtutis. Appius apud Livium lib. 5. *An hic ſit terror nominis noſtri, ut exercitum Romanum non tædium longinquæ expeditionis, non vis hiemis ab urbe circumſeſſa ſemel amovere poßit, nec finem ullum alium belli quam victoriam noverit, nec impetu potius bella quam perſeverantia gerat?* Putavit *pervicaciam* tantum in vitio dici. Quaſi non Tacito Helvidius *pervicax recti, conſtans adverſus metus* lib. 4. hiſtor. *Gronovius.*

1 *Nam triumphos de populis regniſque integris acquiri.*] Id eſt, de iis, qui integri florenteſque vincuntur, non de ſupplicibus, ac deditis. *Pichena.*

2 *Iunium Colonem.*] Hic & infrà emendo, *Cilonem.* Dio auctor lib. LX. faceta narratione inſerta ſuper hoc homine. Præfuerat Bithynis, inquit. (nam Bithynia adjuncta, ut opinor, Ponticæ adminiſtrationi) & præfuerat nequiter, avare. Queſti Bithyni apud Claudium ſunt, popoſceruntque pœnas. Cùm parùm intellexiſſet Claudius in turba ſtrepituque adſtantium, quid dixiſſent Bithyni, alios interrogat. Ibi Narciſſus pronus in Cilonem, audaci mendacio edidit, gratias eos agere Ciloni. Tum ille, Præſit ergo eis alterum biennium. Dicitur autem Dioni Ἰούνιος Κίλων. & firmat Velius Longus: *Cilones, ait, vocantur homines anguſti capitis & longi: chilones à brevioribus labiis dicti.* Gloſſæ: *Cilo*, προκέφαλος. Declamator in Salluſtium, pro hominibus nequam improbiſque accepit: *Quidquid impudicorum, Cilonum, parricidarum, ſacrilegorum, debitorum in totâ urbe fuit.* Vide Feſtum, in *Chilo*, & *Cilones.* Lipſius.

Per Iunium Cilonem procuratorem Ponti.] Emendavit ex hiſtoria Lipſius. Vulgo, *Colonem.* Pichena.

3 *Conſularia inſignia Coloni.*] Hic erat procurator Ponti: ideo Suetonius de Claudio; *Ornamenta conſularia etiam procuratoribus & ducenariis indulſit*; id eſt, à ſenatu indulgenda curavit. Ita lib. 16. *Nero conſularia inſignia Aſconio Labeoni petivit à Senatu.* Ceterum auctore Caſſiodoro lib. 6. Variarum inſignia tributa fuere, latus clavus, tunica palmata, toga picta, quæ indueret: enſis, quem gereret; eburneaque ſella, in qua ſederet. Faſces vero datos procuratori minime credo, quod imperii ſigna eſſent, minuſque tributum imperium proconſulare, licet quidam confundere videantur. *Vertranius.*

4 *Aquilæ prætoria decernuntur.*] Hæc

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 16 vol. 1

22 ria decernuntur. Iiſdem conſulibus atrox odii Agrippina, ac Lolliæ infenſa, quod ſecum de matrimonio principis certaviſſet; molitur crimina, & accuſatorem, qui objiceret *Chaldæos, magos, interrogatumque Apollinis Clarii ſimulacrum ſuper nuptiis imperatoris.* Exin Claudius inaudita rea, multa de claritudine ejus apud ſenatum præfatus, [1] *ſorore L. Voluſii genitam, majorem ei patruum Cottam Meſſallinum eſſe,* [2] *Memmio quondam Regulo nuptam* (*nam de C. Cæſaris nuptiis conſulto reticebat*) addidit *pernicioſa in Remp. conſilia,* [3] *& materiem ſceleri detrahendam. Proin publicatis bonis, cederet Italia.* [4] Ita quinquagies ſeſtertium ex opibus immenſis exuli relictum. Et Calpurnia illuſtris femina pervertitur, quia formam ejus laudaverat princeps, nulla libidine, ſed fortuito ſermone. [5] unde vis Agrippinæ citra ultima ſtetit. In Lolliam mittitur tribunus, à quo ad mortem adigeretur. Damnatus & lege repetundarum [6] Cadius Rufus, accuſantibus Bi-
23 thynis. [7] Galliæ Narbonenſi ob egregiã in patres reveren-

ren-

Hæc autem fuere, Latus clavus, toga prætexta, paludamentum, & curulis ſella. Ex Cicerone & Livio obſervatum. *Vertranius.*

1 *Sorore L. Voluſii genitam.*] De cujus gentis nobilitate Rutilius in Itinerario:

> *Qui Voluſi antiquo derivat ſtemmate nomen;*
> *Et reges Rutulos, teſte Marone, refert.* Lipſius.

2 *Memmio quondam Regulo.*] Vide Sueton. in Cajo, cap. XXV. itemque Dionem. Statim vox *Nuptiis* abeſt Farneſ. codici: & illæſa ſententia poteſt. *Idem.*

3 *Et materiam ſceleri detrahendam.*] Scripſimus, *materiem.* Sic lib. 2. *Si foret adhuc bellandum, relinqueret materiem Druſi fratris gloriæ.* lib. 3. *Præbuit juveni materiem adipiſcendi favoris.* lib. 5. *Et materies criminandi.* Rhenanus.

4 *Ita quinquagies ſeſtertium,* &c.] *Ita* non hic congruit. Scripſerim *At* vel delerim potius, ex literis prioris vocis natum. *Acidalius.*

5 *Vnde vis Agrippinæ citra ultima ſtetit.*] Vis Agrippinæ intra mortem ſtetit: non adeo incendit eam, ut puniri capite vellet: quia laudaverat princeps fortuito nullaque libidine. *Ferretus.*

6 *Cadius Rufus.*] Malè ego olim, *Claudius;* malè vir doctus, in Re nummaria, *Cordius* reſtituit. Eſt ille, de quo 11. Hiſtor. *Redditus Cadio Rufo, Pedio Blæſo Senatorius locus; qui repetundarum criminibus ſub Claudio ac Nerone ceciderant.* Si mutamus: legerem, *Tadius.* Lipſius.

7 *Galliæ Narbonenſi*] Annales temporum injuria intercepti, contrinebant, opinor, decretum Senatus, quo Siculis ſenatoribus Italia abeſſe licuit. Eorum exemplo, idem noſtri

pro-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 16 vol. 1

rentiam datum, [1] *ut ſenatoribus ejus provinciæ, non exquiſita principis ſententia, jure quo Sicilia haberetur, res ſuas inviſere*

qui ex illa provincia oriundi erant, quive in ea ſuas poſſeſſiones habebant. Senatoribus iniuſſu principum peregre proficiſci licitum non fuit præterquam in provincias quaſi ſuburbanas Siciliam & Narbonenſem Galliam. Vid. Lipſ.

provinciales obtinuerunt, *ob egregiam in patres reverentiam*, ait Cornelius: quippe qui *amore in urbem Romam, ut patriam communem, Romanis ipſis non concederent*, ut libro ſuperiore Claudius Cæſar oratione ſua in ſenatu teſtatus eſt. Fuerat enim edictum Augusti, *Nequis ſenator ſine juſſu permiſſuve ſuo Italia excederet*; quod poſtea quoque obſervatum fuit, cum nulli Senatori, quam in Siciliam, aut Galliam Narbonenſem, proficiſci extra Italiam liceret. Et ne illo quidem, niſi prædia ibi poſſiderent, inquit Dio lib. 52. extre. Et certe demulcentes atque laxantes animum in inſulis Italiæ, edicti cancellos egreſſi non viſi fuere: quia ut dicebat Vlpianus, *inſulæ Italiæ pars Italiæ ſunt*. Ideo cum pacatæ eſſent provinciæ, noſtra & Sicilia, huic quod inſulis idem tribuendum fuit, quæ modico freto ab Italia diviſa, pars ejus exiſtimatur, apud Iuſtinum ex Trogo Pompejo lib. 4. at vero de Gallia Narbonenſi non idem eſt, licet Italiæ junctam, & continentem, uti eſt, teſtetur Vlpianus. I C. D. de verborum ſignif. Sed Provincialibus idem quod Siculis tribuit ſenatus honoris cauſa. *Vertranius.*

1 *Vt Senatoribus ejus provinciæ.*] Libera rep. liberum Senatoribus peregrinari etiam rei privatæ cauſa. Id tantùm excogitatum, ut legatio libera peteretur à Senatu, ſumereturque: quò majori abeſſent cum dignitate. Cicero ſæpè. At lapſa rep. in ſervitutem, Senatoribus etiam adempta hæc libertas. Auguſtus id inſtituit imperio firmando, & nequis illuſtriorum commeare ad exercitus aut conciliare milites provincialéſve poſſet. Dio eleganter LII in extremo: Προσαπεῖπε πᾶσι τοῖς βουλεύουσι μὴ ἐκδημεῖν ἔξω τῆς Ἰταλίας, ἂν μὴ αὐτός τινι κελεύσῃ ἢ καὶ ἐπιτρέψῃ. Καὶ τοῦτο καὶ δεῦρο ἀεὶ φυλάσσεται. id eſt. *Edixit omnibus Senatoribus, nequis eorum peregrinari extra Italiam vellet, injuſſu permiſſuve ſuo. quod interdictum ad hoc uſque ævum ſervatur.* Quamquam præiviſſe ad hoc factum Auguſto Iulius videtur: *qui ſanxit, nequis Senatoris filius niſi contubernalis aut comes Magiſtratus peregrè proficiſceretur*, ait Sueton. c. XLII. Vbi libido mihi legendi, *nequis Senator Senatoriſve filius.* Si enim filiis interdictum; major ratio ut Senatoribus ipſis. In uſu autem, ut commeatus peregrinandi à Cæſare ac Senatu peterentur. Suetonius Calig. c. XXIX. *Prætorium virum ex ſeceſſu Anticyræ propagari ſibi commeatum ſæpius deſiderantem, cùm mandaſſet interim;* &c. quo loco rejecta vocula ſcripſerim, *Prætor. virum ſeceſſu Ant.* Sed Claudius à ſe ſolo id peti primus inſtituit. Sueton. c. XXIII. ſubobſcurè: *Commeatus à Senatu peti ſolitos ſui beneficii fecit.* cui lucem do ex Dione: Τοῖς δὲ οὖν, inquit, αἰτουμένοις, ὥστε ἔξω τῆς Ἰταλίας ἀποδημῆσαι, ἐφίει μὲν καὶ καθ' ἑαυτὸν ἄνευ τῆς βουλῆς. Τοῦ γε μὴν καὶ νόμῳ τινὶ αὐτῷ δοκεῖν ποιεῖν, δόγμα γενέσθαι ἐκέλευσε. id eſt. *Petentibus extra Italiam eundi commeatum, per ſe conceſſit, Senatu non conſulto: quod tamen ut lege aliquâ facere videretur, juſſit ſuper eâ re confici Senatus decretum.* Vide & l. XXII. Ad municipalem. Atque inprimis Caſſiodorum: apud quem expreſſa Formula ipſa dandi hujus per principem commeatus, l. III. Variar. epiſt. XXI. Auguſtus tamen in hoc decreto ſuo Siciliam exceperat: ſicut nunc Claudius Narbonenſem, quia utraque provincia vicina & quaſi ſuburbana. Dio: Πλὴν γὰρ ὅτι ἔς τε τὴν Σικελίαν καὶ ἐς τὴν Γαλατίαν τὴν

περὶ

viſere liceret. Ituræique & Iudæi, defunctis regibus [1] Sohemo atque Agrippa, provinciæ Syriæ additi. [2] Salutis augurium quinque & viginti annis omiſſum repeti, ac deinde continuari placitum. Et [3] pomœrium urbis auxit Cæſar more priſco; quo iis qui protulere impe-

περὶ Νάρβωνα, οὐδαμόσε ἄλλοσε βουλευτῇ ἀποδημῆσαι ἔξεστιν. id eſt: *Exceptâ enim Siciliâ, & Galliâ Narbonenſi, nuſquam alio peregrinari Senatori fas eſt.* Ad hoc Claudianum interdictum reſpexit Suidas, etſi id paullò aliter effert, in Κλαύδιος. Ait: Νόμον τέθεικε μὴ δύνασθαι βουλευτὴν ὑπὲρ ἑπτὰ σημεῖα τῆς πόλεως ὁδεύειν, χωρὶς τῆς τοῦ βασιλέως κελεύσεως. id eſt: *Legem tulit, ne cui Senatori abire urbe ad ſeptimum lapidem fas eſſet, principis injuſſu.* Lipſius.

1 *Sohemo atque Agrippa.*] Quorum ille Arabum Ituræorum, hic Iudææ rex. Sohemus autem ſcribendum, aut certè Soæmus ex Dione: non Sohennius, ut edition. vulgatæ. Dio de Caligula. Ἐν δὲ τούτῳ, Σοαίμῳ τὴν τῶν Ἰτουραίων τῶν Ἀράβων, καὶ Πολέμωνι τὴν πατρῴαν ἀρχὴν ἐψηφισμένης τῆς βουλῆς ἐχαρίσατο. De Agrippa & mutatione ſecuta vide Ioſephum XX. Antiquit. qui tamen nihil apertè de contributione Iudæorum in Syros. Imò verò etiam nunc, ut antè, Præſides ſuos ſive Procuratores habebant: qui adſpiciebant quidem Legatum Syriæ, ſed non aſſiduè audiebant. Quin & Agrippa junior rex etiam fuit, patre defuncto. Quomodo igitur *provinciæ Syriæ additi* noviter, cogitandum ſit, aut à peritioribus rogitandum. *Idem.*

2 *Salutis augurium.*] Quod è tenebris primus eruit Politianus: quem licet legas Miſcell. cap. XIII. Dionem XXXVII. & LI. Feſtum in voce Maximus Prætor. Sed numerus in Tacito ſatin' verus? delibero. Nam ſuprema mentio capti hujus Augurii apud Dionem eſt anno urbis DCCXXV. cùm & Ianus item ab Auguſto clauſus. atqui ab eo die ad hunc DCCCII. urbis annum, non XXV: uti hic ſcriptum, ſed LXXVII. interſunt anni. Vt ergo verus juſtuſque hic numerus ſit, à Tiberio repetitum id augurium neceſſe eſt Cornelio Cethego, Viſellio Varrone Coſſ. anno urbis DCCLXXVII. *Idem.*

Salutis augurium.] Breves notas ſcribenti longius eſſet æquo transferre in hunc locum, quæ de eo divinationis genere prodidit Dio lib. 37. Satis ſit auctorem indicaſſe. *Vertranius.* Scribit Suetonius in Aug. 31. Ipſum Auguſtum nonnulla ex antiquis cæremoniis abolita reſtituiſſe, inter quæ recenſet Salutis augurium. Idem Dion memoriæ mandavit, qui oſtendit modum fuiſſe Augurii, ut ſi Deus permittat ſalutem populo, poſcant Augures, quaſi ne ſalutem quidem petere à diis fas ſit, niſi prius dii conceſſerint. Quintus Ciceroni lib. I. de Divinat. *Tibi P. Claudius Conſuli nuntiavit addubitato Salutis augurio bellum domeſticum triſte, ac turbulentum fore: quod paucis poſt menſibus exortum, paucioribus eſt à te diebus oppreſſum.* Obſervabatur autem una dies quotannis, in qua nullum ad bellum proficiſceretur exercitus, nemo contra ſe pararet, nemo pugnaret, quod in bellis civilibus nunquam potuit obſervari. Quare Auguſtus pace orbi reſtituta, Salutis augurium omiſſum repetivit, & poſt eum Claudius. *Lupanus.*

3 *Pomœrium urbis.*] Idque lapis etiam nunc teſtatur Claudiani ævi, Romæ:

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 16 vol. 1

perium, etiam terminos urbis propagare datur. Nec
tamen duces Romani, quamquam magnis nationibus
ſubactis, uſurpaverant, niſi [1] L. Sulla, & divus Au-
guſtus. [2] Regum in eo ambitio, vel gloria varie vulgata. 24
Sed initium condendi, & quod pomœrium Romulus
poſuerit, noſcere haud abſurdum reor. Igitur à foro
boario, ubi æreum tauri ſimulacrum aſpicimus, quia id
genus animalium aratro ſubditur, ſulcus deſignandi
opidi cœptus, ut magnam Herculis aram amplecteretur. Inde certis ſpatiis interjecti lapides, per ima montis Palatini ad aram Conſi, [3] mox ad Curias veteres, tum ad ſacellum Larium; forumque Romanum:& Capitolium non à Romulo, ſed à T. Tatio additum urbi credidere. Mox pro fortuna pomœrium auctum. Et quos tum Claudius terminos poſuerit, facile cognitu,

1 &

TI. CLAUDIUS
DRUSI F. CAISAR
AUG. GERMANICUS
PONT. MAX. TRIB. POT.
VIIII. IMP. XVI. COSS. IIII.
CENSOR. P. P.
AUCTIS. POPULI. ROMANI
FINIBUS. POMERIUM
AMPLIAℲIT. TERMINAℲITQ.

Auxit, poſt Britanniam Romano imperio adjectam. *Lipſius.*

1 *L. Sulla, & D. Auguſtus.*] Non defendo te, Corneli: erras. Etiam C. Cæſar auxit interjectus inter eos duos. Agellius auctor lib. XIII. c. XIV. Dio libro XLIII. Ταῦτά τε ἐποίει, καὶ νόμους εἰσέφερε, τό, τε πωμήριον ἐπὶ πλεῖον ἐπεξήγαγε. Apud eumdem Antonius in laudatione Cæſaris funebri: Ὃ καὶ τὸ πωμήριον αὐτῆς (τῆς πόλεως) ἐπαυξήσας, ἐν τῷ βουλευτηρίῳ κατεσφαγεὶς, &c. Cicero ad Attic. lib. XIII. *De urbe augendâ quid ſit promulgatum, non intellexi. id ſanè ſcire velim.* Iuvat tamen aliquid noſtrum, quod Suetonius exactè in tabulis diligentiæ, nihil hujus in Iulio commemorat: & fortean concepta à Iulio res, perfecta demum ab Auguſto. Nam ille nugator apud Senecam ridiculus, qui *Sullam ultimum Romanorum protuliſſe pomœrium tradidit: quod numquam Provinciali ſed Italico agro acquiſito mos proferre apud antiquos. Fuit.* Vide quæ huc faciunt, apud Vopiſcum in Aureliano. *Idem.*

2 *Regum in eo ambitio.*] Conſule Onufrium in urbe Roma. *Idem.*

3 *Mox ad Curias veteres.*] Ita manuſſ. & rectè. Varro de L. L. *Curiæ duorum generum. Nam & ubi curarent ſacerdotes res divinas, ut curiæ veteres: & ubi Senatus humanas, ut curia Hoſtilia.* Feſtus: *Novæ curiæ ad compitum Fabricium factæ, quòd parum amplæ veteres à Romulo factæ.* Plautus: *Sub veteribus ibi ſunt qui dant, quique accipiunt fœnore.* Livius XLIV. *Ædes P. Africani pone Veteres ad Vortumni ſignum laneaſque* (ſcribe, *lanienaſque*) *& tabernas conjunctas in publicum emit.* Ovidius eaſdem intellegit III. Faſtor.

Ianua

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 16 vol. 1

25 [1] & publicis actis præſcriptum. C. Antiſtio M. Suilio Coſs. [2] adoptio in Domitium auctoritate Pallantis feſtinatur. qui obſtrictus Agrippinæ ut conciliator nuptiarum, & mox ſtupro ejus illigatus, ſtimulabat Claudium, *conſuleret Reip. Britannici pueritiam robore circumdaret. Sic apud divum Auguſtum, quamquam nepotibus ſubnixum, viguiſſe privignos: à Tiberio, ſuper propriam ſtirpem, Germanicum aſſumptum. Se quoque accingeret juvene, partem curarum capeſſituro.* His evictus, [3] biennio majorem natu Domitium filio anteponit, habita apud ſenatum oratione in eundem, quem à liberto acceperat, modum. [4] Adnotabant periti, [5] nullam antehac adoptionem inter patricios Claudios reperiri, [6] eoſque ab Atto

Ianua tunc regis poſita viret arbore Phœbi:
Ante tuas itidem Curia priſca fores. Lipſius.

Mox ad Curias veteres.] Scripſimus, *in Curias veteres.* Rhenanus. Studioſorum cauſa notatum voluimus, fuiſſe Romæ Curias Veteres & Novas. In veteribus Pontifices ſacra faciebant, in Novis Senatus habebatur. Arbitrabatur Martianus, vir in Romana antiquitate inveſtiganda multum verſatus, Novas fuiſſe, & Veteres appellatas, ratione aliarum, quæ poſt longo tempore fuerunt ædificatæ. *Lupanus.*

1 *Et publicis actis perſcriptum.*] Ita ſcribendum; non, *præſcriptum.* Vrſinus. Lege, *perſcriptum.* Etiam Muretus notavit. *Acidalius.*

2 *Adoptio in Domitium.*] Agnoſce ergo lector, & tolle librarii errorem (non enim ipſius Suetonii, puto) Neronis c. VII. *Vndecimo ætatis anno à Claudio adoptatus eſt, Annæoque Senecæ jam tunc Senatori in diſciplinam traditus.* Adoptatus Nero XI. ætatis anno? Falſum, vel te judice & indice Suetoni. Nam idem ſcribis XVII. anno ad imperium eum perveniſſe, quod & Tacitus & Dio adſtruunt. Atqui ab hoc die ad imperium anni interſunt non quinque. *Duodecimo*, ergo in Suetonio ſcribendum: ſi ratio quidem conſtatura eſt. *Lipſius.*

3 *Biennio majorem natu.*] At infra, 13, 6. *ſeptemdecim annos egreſſus* dicitur Nero, quum aliquanto poſt Britannicus *quartum decimum ætatis annum expleret.* Quorſum hæc? ut videas aut incuſandum auctorem nobis quod ſibi contradixerit; aut ſi ejus diligentiæ fidimus, locum hunc à librariis corruptum emendandum eſſe, ſic, ut pro *biennio* legatur *triennio.* Freinshemius.

4 *Ac notant periti.*] Immo ipſemet, quaſi parum reprehenderetur, identidem evulgavit, ſi vere Tranquillus in eodem Claudio 39. *Vertranius.*

5 *Nullam antehac adoptionem.*] Atqui Tiberius Germanicum adoptavit, uti notum. Excuſabunt id curioſi, quòd Tiberius jam è Claudiis migrarat in gentem Iuliam. *Lipſius.*

6 *Atta Clauſo.*] Secuti ſumus ſpectatæ fidei codicem Vat. qui diſertim habet *Atto Cluſo.* ſuperius tamen aliena manu I. addito, ut fieret, Attio.

Ve

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 16 vol. 1

Atto Clauſo continuos duraviſſe. Ceterum actæ Principi grates, [1] quæſitiore in Domitium adulatione. [2] Rogataque lex, qua *in familiam Claudiam & nomen Neronis tranſiret*. Augetur & Agrippina cognomento *Auguſtæ*. quibus patratis, nemo adeo expers miſericordiæ fuit, quem non Britannici fortunæ mœror afficeret. [3] deſolatus paulatim etiam ſervilibus miniſteriis, [4] per intempeſtiva 26

Vt mirer Iuriſconſultum Vertranium ſcribere duos Vat. *Accio Clauſo*, referre. Sed ille quidem nobis impoſuit: ego ſi fallo, tum mihi quivis oculos

Iſtos, ſuppoſitis eruito manibus.

Facit à Vatic. in eadem bibliotheca vetus Sueton. qui initio libri tertii, *Attâ Claudio* refert. Et quidni probabile, cùm Clauſus recens è Sabinis eſſet, prænomen eum habuiſſe terminatione Sabinum? Emendandus ita, me judice, Livius lib. II. *Atta Clauſus, cui poſteà Appio Claudio Romæ nomen fuit.* & l. x. *Principem nobilitatis veſtræ, ſeu Attam Clauſum, ſeu Ap. Claudium vultis.* De Clauſo, manifeſtè poſt Virgilium Silius XVII. Punicor.

Hic priſca ducens Clauſorum ab origine nomen. Claudia.

Et Ovidius in Faſtis:

Claudio Quincta genus Clauſo referebat ab alto. Lipſius.

Eoſque ab Atto Clauſo continuos duraviſſe.] Ita Flor. & concordat Vat. ut ait Lipſius. Vulgo, *ab Atta Clauſo.* Notavi etiam lib. 4. *Pichena.*

1 *Quæſitiore in Domitium adulatione.*] Reſtitui Tacito ſuum verbum, Florentino prælucente, in quo legitur, *quæſtiore*, cui ſuppoſitum fuit: *exquiſitiore*, & eſt phraſis illi uſitata. lib. 2. *Excepere Græci quæſitiſſimis honoribus.* lib. 3. *quæſitiores jam, & plures Solon perſcripſit.* & eodem: *quæſitior adulatio fuit.* Pichena.

2 *Rogata lex, qua in familiam Claudiam & nomen Neronis tranſiret.*] Eum *adoptionis* morem attingit, quæ *per arrogationem* fiebat. de qua etiam Gellius. Cæterum & *nomen* hic pro gentili familia accipitur. Cintius, & Cicero in Topicis, *Gentiles*, inquit, *mihi ſunt, qui eodem nomine vocantur.* Valer. Maximus auctor eſt, *à Q. Metello ejuſdem nominis viros exhæredatos.* hoc eſt, agnatos, gentileſque ſuos: ut inde exiſtimem; in tribus Romanis nominibus, ut C. Iulius Cæſar, nomen Iulii familiam ſignificare. quo exemplo mihi nomen erit, *Alciatus*, *Andreas* magis cognomini quadrabit, quam prænomini, licet nemo non contrarium opinaretur. Sed alias latius. *Alciatus.*

3 *Deſolatus paullatim.*] Ita capio. Britannicus ſpoliatus exutuſque paullatim non ſolùm honeſtiore comitatu, ſed etiam ſervulis; cùm Agrippina eos, quaſi ad alia officia operaſque avocaret. Deſolatus, *μονωθεὶς*, ſolus relictus: uti lib. I. *Nonanus opperiendas Tiberii epiſtolas clamitaverat; mox deſolatus aliorum diſceſſione, imminentem neceſſitatem ſponte prævertit.* Lipſius.

Deſolatus paulatim.] *Deſolare*, eſt tanquam de ſolo dejicere. Virgil. *Vidimus ingentes & deſolavimus agros.* *Deſolatus* ergo dejectus eſt, & demiſſus. *Tacitus* lib. 16. *Viduata deſolataque.* Ferretus. Immo ad ſolitudinem & vaſtitatem redigere. Vide 4. Obſerv. 21. *Gronovius.*

4 *Per intempeſtiva novercæ officia.*] Eruditiſſimus vir ad ſervos refert, qui ab Agrippina ad alia officia vocabantur.

peſtiva novercæ officia, [1] in ludibria vertebat, [2] intelligens falſi. neque enim ſegnem ei fuiſſe indolem ferunt; [3] ſive verum; ſeu periculis commendatus retinuit
27 famam ſine experimento. Sed Agrippina, quo vim ſuam ſociis quoque nationibus oſtentaret, in opidum Vbiorum, in quo genita erat, [4] veteranos coloniamque deduci

tur. Videat lector. Ego dicerem Agrippinam amoviſſe à privigno pleroſque familiarium liberos, & ſervos, quo ex comitatu Neronis & Britannici, populus *fortunam utriuſque præſumeret:* & quo privignus non haberet, unde præceptis ſive monitis imbueretur. Hæc de domeſticis: idem de iis, qui foris ejus ſortem querebantur. *Simulque qui centurionum tribunorumque ſortem Britannici miſerabantur, remoti fictis de cauſis, & alii per ſpeciem honoris etiam libertorum ſi quis incorrupta fide depellitur.* Eadem ergo ratio removendi domeſticos, & extraneos: ſed non idem prætextus. De extraneis clarum, non itidem de domeſticis: nam per *intempeſtiva novercæ officia* quo pacto quis animo defæcato interpretetur de ſervis ad alia officia vocatis? Mihi placet, Agrippinam prætendiſſe caritatem: hoc eſt, Britannico (quem penes ſe in Gynæceo vellet) familiares ut minime neceſſarios abſtuliſſe. Id verò intempeſtivum eſt, quia jam ætas Britannici exceſſerat è magiſterio feminarum: qui ad hoc loci undecim annos jam natus erat. Si enim anno 806. ab V. C. Nero ſedecim annorum; (*D. Iunio, Q. Haterio coſſ. ſedecim annos natus Nero*) majorque biennio quam Britannicus; (*his evictus biennio majorem natu Domitium filio anteponit*) neceſſum eſt Britannicum C. Antiſtio & M. Suilio Coſſ. (quibus ea ab Agrippina curabantur) annum jam decimum primum attigiſſe. *Salierius.*

1 *In ludibria vertebat.*] Et hic uſurpat abſolute *verto*, quemadmodum ſupra annotavimus. *Rhenanus.*

2 *Intelligens falliſe.*] Syncerior lectio, *Intelligens falſi.* Gaudet autem hujusmodi conſtructionibus cum genitivo Tacitus. *Rhenanus.*

3 *Sive verum; ſeu periculis.*] Deſiſtite medici: nullum hic vulnus. Sive, inquit, reverâ non ſegnis illi indoles fuit: ſive pericula, & ex periculis favor, hanc ei famam circumdederunt. Alternans hic ſermo per Tacito familiaris. lib. III. *Longam & continuam abſentiam paullatim meditans, ſive ut amoto patre Druſus munia conſulatus ſolus obiret.* Lib. II. *De ſe nihil addidit metu invidiæ, an ratus conſcientiam factis ſatis eſſe.* Et exempla obvia. *Lipſius.*

Sive verum ſeu periculis commendatus.] In Budenſi volumine legitur eodem modo, niſi quod illic eſt, *ſive periculis.* Conjicio ſcribendum priori particula *ſive* expuncta, *Verum ſine periculis commendatus, retinuit famam ſine experimento.* Rhenanus. Beatus priorem particulam *ſive*, expungit, & legit *verum ſine peric.* Ego priore expuncta, nihil muto: neque vere dici poteſt ſine periculis Britannicum habitum non ſegnem, cui tot noverca tenderet dolos. Scribendum igitur, *ferunt, verum ſeu periculis commendatus,* &c. quaſi pericula non ſegnis indolis fecerint fidem. *Vertranius.*

4 *Veteranos coloniamque deduci impetrat.*] Sic optime Venetus. Quamquam enim Claudius uxoribus admodum obnoxius fuerit, tamen hoc neque ipſe neque ceteri permiſiſſent, ut Agrip-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 16 vol. 1

duci impetrat; cui nomen inditum [1] ex vocabulo ipſius. Ac forte acciderat, ut eam gentem Rheno transgreſſam [2] avus Agrippa in fidem acciperet. Iiſdem temporibus in ſuperiore Germania trepidatum, [3] adventu Cattorum latrocinia agitantium. [4] Deinde L. Pomponius legatus auxiliares Vangiones ac Nemetas, [5] addito equite alario, monuit, *ut anteirent populatores*, [6] *vel dilapſis improviſi circumfunderentur*. Et ſecuta conſilium ducis induſtria militum, diviſique in duo agmina, qui lævum iter petiverant, recens reverſos, prædaque per lu-

Agrippinæ arbitratu atque adeo imperio veterani in colonias deducerentur, quæ res ſummo faſtigio proxime connexa eſt. Scimus quidem magnam ejus fuiſſe potentiam, ſed & hoc ſcimus non fuiſſe ſua vi nixam, ſed artibus atque blanditiis apud Claudium valuiſſe, perque eum quæ viderentur effeciſſe. quod ipſum ſufficiebat ad oſtentandam potentiam, etiam in præſenti negotio, cum appareret ejus unius ſuaſu atque impulſu coloniam eam eſſe deductam. Sic etiam ſupra 12, 8. hæc eadem Agrippina *veniam exſilii pro Annæo Seneca, ſimul præturam*, non imperat certe, ſed *impetrat*. Freinshemius.

1 *Ex vocabulo ipſius.*] Parum ἀναλόγως ergo vulgò Colonia Agrippina dicitur, etſi ita paſſim in Æthico & Itinerario Antonini: melius Agrippinenſis, aut Agrippinenſium. Etiam Claudia agnominata, fide lapidis, quem totum adſcribamus ad gratiam celeberrimæ urbis.

M. MARIO. M. F.
STEL. TITIO. RUFINO
COS.
LEG. LEG. I. MINER. P. F.
CUR. COL. CLAUD. AUG.
AGRIPPINENSIUM
PROCOS. PROV. SICILIÆ
CUR. AMITERNOR. PRÆF.
TR. PL. Q. PROV. MACEDON
SEVIR. TURMAR. EQ. ROM.
TRIB. LATICL. LEG. I. ADIV. P. P.
IIII. VIRO. STLITIBUS. JUDIC.

Quo jure deducta colonia fuerit, Paulus lib. II. De cenſibus: *In Germaniâ inferiore Agrippinenſes juris Italici ſunt.* Lipſius.

2 *Avus Agrippa.*] Quod factum credo Agrippâ & L. Gallo Coſſ. anno urbis DCCXVII. ex Dione libro XLVIII. *Lipſius.*

3 *Adventu Cattorum latrocinia agitantium.*] Muret. *Caucorum.* Acidalius.

4 *Deinde L. Pomponius legatus.*] Parum cohæret narratio. Cui rei enim illud, *Deinde?* Vereor ut exciderint ea quæ de Sulpicii Galbæ & P. Gabinii expeditione adverſum Cattos Marſoſque Dio narravit, lib. LX. Quamquam ea geſta annis aliquot antè. *Lipſius.*

Deinde L. Pomponius legatus.] Parum certe cohærens narratio, quod recte Lipſio animadverſum. Nec tamen putem ea deeſſe, quæ cenſuit ipſe. Quin ſatis integer locus fore videtur, ſi *proinde* legas. *Acidalius.*

5 *Addito equite alario monuit.*] Codex regius habet, *monitos*. Opinor ſcribendum: *addit, equite alario monito.* Rhenanus.

6 *Vel dilapſis improviſi circumfunderentur.*] Sic Flor. Vulgo, *delapſis.* Pi-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 16 vol. 1

luxum uſos, & ſomno graves circumvenere. Auctalætitia, quod quoſdam è clade Variana, [1] quadrageſi-
28 mum poſt annum, ſervitio exemerant. At qui dextris & propioribus compendiis ierant, obvio hoſti & aciem auſo, plus cladis faciunt. Et præda famaque onuſti, [2] ad montem Taunum revertuntur, ubi Pomponius cum legionibus opperiebatur, ſi Catti cupidine ulciſcendi caſum pugnæ præberent. Illi metu ne hinc Romanus, inde Cheruſci, cum quis æternum diſcordant, circumgrederentur, legatos in urbem & obſides miſere. decretuſque Pomponio triumphalis honos, modica pars famæ ejus apud poſteros, in quis carminum
29 gloria præcellit. Per idem tempus Vannius [3] Suevis à Druſo Cæſare impoſitus, pellitur regno: prima imperii ætate clarus acceptuſque popularibus; [4] mox diuturnitate in ſuperbiam mutans, & odio accolarum, ſimul domeſticis diſcordiis circumventus. [5] Auctores fuere

Pichena. Hic quoque ſcribe *dilapſis*, in qua voce ſæpe erratum. Hic Mur. etiam notaverat. *Acidalius.*

1 *Poſt quadrageſimum annum.*] Iuſta ſupputatio. Clades illa enim accepta, anno DCCLXIII. *Lipſius.*

Quadrageſimum poſt annum ſervitio exemerant.] Tranſpoſitiones hujuſmodi Tacitus amat. Hanc ergo ex Flor. hic repoſui. Vulgo, *poſt quadrageſimum annum.* Pichena.

2 *Ad montem Taurum revertuntur.*] Caſtigavimus, *Taunum.* Supra lib. I. *Poſitoque caſtello ſuper veſtigia paterni præſidii in monte Tauno expeditum exercitum in Cattos rapit.* Pomp. Mela in deſcriptione Germaniæ, *Montium,* inquit, *altiſſimi Taunus & Rhetico.* Occaſionem errori præſtitit ut ingens ita etiam celebris Ciliciæ mons *Taurus.* Paulo poſt ſcripſimus, *Vangio ac Sido.* Rhenanus.

3 *Suevis à Druſo Cæſare.*] Non genti toti Suevorum, ſed iis qui Maroboduum & Catualdam reges comitati erant; *qui à Druſo, ne quietas provincias immixti turbarent, Danubium ultra inter flumina Marum & Cuſum locati ſunt, dato rege Vannio gentis Quadorum,* ait noſter lib. II. Annal. Vannii regnum in parte deſcribit Plinius: *Campos & plana Iazyges Sarmatæ, montes vero & ſaltus pulſi ab his Daci ad Pathiſſum amnem, a Moro,* (Neſcio, an corrig. *Maro*) *ſive is Duria eſt;. à Suevis regnoq; Vanniano dirimens eos.* Lipſius.

4 *Mox diuturnitatem.*] Lego, *diuturnitate.* Mutans, pro mutatus. quod appâret ex manuſſ. Varro: *In priore verbo graves proſodiæ quæ fuerunt, manent: reliquæ mutant.* Lipſius.

Diuturnitate in ſuperbiam mutans.] Comprobatur hæc Lipſii correctio à Flor. Vulgo, *diuturnitatem.* Pichena.

5 *Auctores fuere Iubillius Hermundurorum rex.*] Muretus notat ex veteribus libris *Vibellius.* Acidalius.

1 *Si-*

fuere Jubillius Hermundurorum rex, & Vangio ac [1] Sido ſorore Vannii geniti. Nec Claudius, quamquam ſæpe oratus, arma certantibus barbaris interpoſuit, *tutum* Vannio *perfugium* promittens *ſi pelleretur.* ſcripſitque [2] P. Atellio Hiſtro, qui [3] Pannoniam præſidebat, *legionem ipſaque è provincia lecta auxilia, pro ripa componeret, ſubſidio victis, & terrori adverſus victores, ne fortuna elati, noſtram quoque pacem turbarent.* nam vis innumera Ligii, aliæque gentes adventabant, fama ditis regni, quod Vannius [4] XXX. per annos [5] prædationibus & vectigalibus auxerat. Ipſi manus propria pedites, [6] eques è Sarmatis Iazygibus erat, impar multitudini ho-

1 *Sido.*] Illeipſe qui poſteà in partibus Veſpaſiani. Tacit. III. Hiſt. *Trahuntur in partes Sido atque Italicus reges Suevorum.* Lipſius.

2 *P. Attilio Hiſtro.*] Vatic. & Flor. *Atellio.* In veteri inſcriptione reperio hominem: quæ ſic habet fide Aldi.

SEX. PALPELIO. P. F. VEL.
HISTRO
LEG. TI. CLAUDI. CAESARIS
AUG. PRO. COS.
PR. TR. PL. X. VIR. STL. IUDIC.
TR. MIL. LEG. XIV. GERMANICAE
COMITI. PI. CAESARIS. AUG.
DATO. SUB. DIVO. AUG.

Quæ ſi ad illum referenda, quod ego cenſeo: legend. hic, *ſcripſitq; Palpelio.* Lipſius.

Scripſitque P. Atellio Hiſtro.] Concordant in hoc nomine Vat. & noſter. Vulgati vero, *P. Attilio.* At Lipſius ex antiquo lapide ſuſpicatur verum ei nomen fuiſſe: *Palpelio Hiſtro.* Pichena.

3 *Pannoniæ præſidebat.*] Quidam ſcripti, *Pannoniam*: nec raro ita noſter. lib. IV. *Galliæ litus roſtratæ naves præſidebant.* Iterumque: *Litora oceani præſidebat.* Lipſius.

Qui Pannoniam præſidebant.] Vulgo, *Pannoniæ.* Mutavi ex Flor. & dixi etiam alibi. *Pichena.*

4 *Triginta per annos.*] Legitima ratio eſſet XXXIII. *per annos.* Lipſius.

5 *Prædationibus & vectigalibus auxerat.*] Non hic accipienda arbitror tributa, quæ ob res urbi invectas evectasve ſolvuntur, ſed potius agros vectigales intelligendum. Scribit Iulius Fronto in opuſculo de limitibus agrorum, *ſolitos veteres, quos agros de hoſtibus capiebant, alios veteranis in præmia aſſignare, in alios colonias deducere: quoſdam mancipibus in longum tempus locare, ut annuam aliquam mercedem principi darent:* hos *vectigales* dici. Auxerat igitur his regnum Vannius, non tributis aut portoriis, quibus Germanos nunquam atteri potuiſſe, auctorum conſenſu traditur. In hoc ſenſu *vectigalium* mentio eſt etiam Iuris Conſultis. *Alciatus.*

6 *Eques è Sarmatis Iazygibus erat.*] Quidam Iazyges & Dacos (hodie *Valacos* vocant) ſeparant, cum tamen hic Tacitus Iazyges Sarmatas vocet, & lib. 3. hiſt. Ptolomæus tamẽ Iazyges Metanaſtas à Sarmatis ſejungit & dividit. Hodie Iazygum tractum partim occupant Turcæ, partim Hungari

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 16 vol. 1

hoſtium: eoque caſtellis ſeſe defenſare, bellumque
30 ducere ſtatuerat. Sed Iazyges obſidionis impatientes, & proximos per campos vagi, neceſſitudinem pugnæ attulere, [1] quia Ligius Hermundurúſque illic ingruerant. Igitur digreſſus caſtellis Vannius, funditur prœlio: quamquam rebus adverſis, laudatus, *quod & pugnam manu capeßiit, & corpore adverſo vulnera excepit.* Ceterum ad claſſem in Danubio opperientem perſugit. Secuti mox clientes, & acceptis agris, in Pannonia locati ſunt. Regnum Vangio ac Sido [2] inter ſe partivere, [3] egregia adverſus nos fide: ſubjectis ſuone an ſervitii ingenio, [4] dum adipiſcerentur dominationes, multa caritate, & majore odio poſtquam adepti ſunt. At in
31 Britannia [5] P. Oſtorium proprætorem turbidæ res excepere, effuſis in agrum ſociorum hoſtibus, eo violentius, quod novum ducem exercitu ignoto, & cœpta hieme, iturum obviam non rebantur. Ille gnarus primis eventibus metum aut fiduciam gigni, citas cohortes

gari. Hos Iazygas Tacitus lib. 3. hiſt. equitatus vi plurimum valere ſcribit. Pomp. Mela lib. 3. Sarmatas habitu armiſque Parthis proximos aſcribit. Hodie quoque in equitatu ſunt præſtantiſſimi, utunturque in bello arcubus. Iazygas hodie vulgus appellat *tranſſylvanos*, ubi Septem caſtra. Dacorum mentionem facit Tacitus, lib. 19. *Lupanus.*

1 *Quia Ligius Hermundurúſque illic ingruerant.*] Correximus, *ingruebant*. Item *Capeßit.* Infra cap. 31. *aditu anguſto.* Rhenanus. Conſentientibus Florent. & Venet. ſcripſi *ingruerant*, pro, *ingruebant*, ut in vulgatis. *Pichena.*

2 *Inter ſe partivere.*] Ex iiſdem libris repoſui, *partivere.* Alii, *partiti ſunt.* Pichena. Ex vetere formula loquendi. Plautus in Amph. *Vos inter vos partite: ego abeo, negotium eſt.* Et in Aſinar. *Prædam cum illis partiam:* Aurelius.

3 *Egregia adverſus nos fide.*] Ita Vatic. Livius lib. v. *Quamquam adverſus Rom. nulla eis amicitia erat.* Noſter lib. III. *Et privignis cum vitrico levior neceßitudò, quàm avo adverſus nepotem.* At vulgò, *apud nos fide* legeris, non Latine. *Lipſius.*

Egregia adverſus nos fide.] Reſtituit prius ex Vat. Lipſius, addo ego Florentini conſenſum. Male vulgo, *apud nos.* Pichena.

4 *Dum adipiſcerentur dominationes.*] Scio, *dominationes*, numero plurium recte dici. Tac. initio lib. 13. *dominationibus aliis faſtiditus.* Mallem tamen, *dominationem*, ut monui etiam lib. 6. in verb. *nihil abnuentem, dum dominationis apiſceretur.* Pichena.

5 *P. Oſtorium proprætorem.*] Flor. *proprætore.* Vide quæ ſupra notavi ad lib. 2. c. 66. & 3, 32. *Pichena.*

1 *Cin-*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 16 vol. 1

tes rapit: & cæſis qui reſtiterunt, disjectos conſectatus, ne rurſus conglobarentur, infenſaque & infida pax non duci non militi requiem permitteret; detrahere arma ſuſpectis, [1] cinctoſque caſtris Antonam & Sa-

forte legendum cinctosq castris Antonam & Sabrina fluviis cohibere parat.

1 *Cinctoſque caſtris Antonam.*] Aciem omnem habui ad hunc locum, nec quidquam pervidi. Libri vett. *cunctiſq; caſtris.* Forte: *detrahere arma ſuſpectis, cinctiſque: caſtris Antonam ad Sabrinam* (Ptolomæo eſt *Sabriana*) *fluvium cohibere parat.* Sive, ut Agricola legebat, *junctiſque caſtris.* Antona ſanè civitas videtur, manétque hodie Northamptona: quaſi dicas Septemtrionalis Hammonis civitas. Nam, *Ton* priſcis Britannis ſemper civitas. Olim divinavi, *cinctoſque caſtris, Antonâ & Sabrinâ fluviis*, eo ſenſu, ut hoſtem vagum & metuentem pugnæ partim caſtris, partim fluminibus cingeret, & ab effuſâ populatione arceret. Sed ludimus aleam, in loco fortaſſe non pleno. *Lipſius.*

Cinctoſque caſtris Antonam & Sabranam fluvios.] Invenio inter Britannos *Sabrianam æſtuarium & oſtia fluminis Triſantonis* Ptolom. lib. 2. quæ nomina non valde abhorrent ab *Antona* neque à *Sabrina.* τὸ *cohibere*, de altitudine noſtro dicitur: *cohibita domuum altitudine.* Quis igitur vetat, ne etiam de latitudine dicatur? Oſtorius uti dubios profligatis hoſtibus in fide retineret, eos jubet arma tradere, & fluvios Antonam Sabrinam in rivos extenuare parat: idque eſt faciebat, quod fiducia fluminum ſæpius homines rebellent, vel minus certe victoribus concedant. Hinc Darius quo deterreret Alexandrum. Curt. lib. 4. *Tranſeundum eſſe Alexandro Euphratem Tigrimque & Araxem, & Hydaſpem magna munimenta regni ſui.* Cæterum flumen Sicoris eodem modo riviscohibetur. *Salinerius.* Florentinus: *cunctaque caſtris.* Alii, ut teſtatur Lipſius, *cunctiſque.* hinc mihi levis quædam divinatio, *cunctoſque ultra Antonam.* Pichena. Varie hic Lipſius, ad extremum, ut notaverat & Muretus: *cinctoſque caſtris, Antona & Sabrina fluvius cohibere parat.* quaſi hoſtem partim caſtris, partim fluminibus cingere voluerit ad prohibendam populationem. Nihil enim hoc meo judicio: vera lectio, & ex ea facillimus ſenſus, mutata voce *caſtris*, in *clauſtris.* ut fluvios ipſos clauſtra vocet. Et quid ſi pro *cinctos*, legas etiam *excinctos*, i. armis exutos, ſpoliatos: quod pulcherrime cum præcedentibus conveniat. Lege igitur, *Detrahere arma ſuſpectis, excinctoſque clauſtris Antona & Sabrina fluviis cohibere parat. Excingendi* verbum Silius Italicus lib. 15. in eundem ſenſum, ut quidem vult Scaliger ad Catullum. Nam ego non viſo integro loco, verba iſta nondum plane ſcio an ſic capienda: *apparent mœnia Grajo Condita Maſſiliæ populis excincta ſuperbis Barbarus immani quæ territat accola ritu.* Acidalius. *Antona*, fl. *Nen* hodie vocatur, qui ſæpe recurrentibus ripis per orientalem hujus provinciæ partem iter habet. Fluvius ſane nobiliſſimus, &, niſi me fallo, à Romanis olim præſidiis munitus. Cum enim jam citerior Britanniæ pars ſub Claudio in Romanorum poteſtatem ita ceſſiſſet, ut qui eam incolerent Romanorum ſocii dicerentur, & ulteriores Britanni ſæpius in horum agros effuſi omnia violentius raperent: ipſique ſocii facilius Romanorum imperia, quam vitia ferentes, ſubinde cum ulterioribus illis conſpirarent; P. Oſtorius (inquit Tacitus) *cinctos caſtris Antonam* (*Auſonas* libentius legerim) *& Sabrinam cohibere parat.* Hoc

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 16 vol. 1

Sabrinam fluvios cohibere parat. Quod primi Iceni abnuere, [1] valida gens, nec prœliis contuſi, quia ſocietatem noſtram volentes acceſſerant. hiſque auctoribus circumjectæ nationes locum pugnæ delegere, ſeptum agreſti aggere & aditu anguſto, ne pervius equiti foret. Ea munimenta dux Romanus, quamquam ſine robore legionum ſociales copias ducebat, perrumpere aggreditur, & diſtributis cohortibus, [2] turmas quoque, peditum ad munia accingit. Tunc dato ſigno perfringunt aggerem, ſuiſque clauſtris impeditos turbant. Atque illi conſcientia rebellionis, & obſeptis effugiis, multa & clara facinora fecere. Qua pugna [3] filius

equites pedibus pugnam capeſſere iubet.

Hoc eſt, ni male capio, munimentis ad fluvios diſpoſitis ſtatuit coercere Britannos ulteriores, & provinciales, ne mutuas operas in Romanos traderent. Quis fluvius hic ſit *ANTONA*, dixerit nemo. Lipſius noſtræ ætatis Phœbus aut hanc nebulam diſpulit, aut nubes me ſane obduxit. Ad Northampton digitum intendit ille. *Antonam* pro *Auſona*, ad quem ſita Northamptona, in Tacitum ſubrepſiſſe opinor. Hic enim *Avona* in umbilico Inſulæ ſurgens, ita ad Ortum tendit, & ejuſdem nominis alter vicinus fl. *Sabrinam* petens, ita ad Occaſum ſe confert, inſulam tranſverſam ſecantes, ut in Boreales Britanniæ partes tranſeunti alter ex his ſit neceſſario tranſeundus. Quare cum Oſtorius Sabrinam, & hos *Auſonas* communiviſſet, non erat cur è Wallia, vel ſeptentrionali Britanniæ plaga ſuis Romanis, & ſociis timeret, qui eo tempore proximam inſulæ partem ſolummodo in provinciæ formam redegerant, ut alibi teſtatur ipſe Tacitus. *Cambdenus.*

1 *Prœliis concuſſa.*] Farn. *contuſi*, Lipſius.

Valida gens nec prœliis contuſi.] Sic in Florentino recte, *contuſi*, & etiam in aliis Manuſcriptis, Lipſio teſte. tamen repoſitum fuerat, *concuſſa*. Pichena.

2 *Turmas quoque peditum.*] Ego ſcio numquam turmas peditum dici; quod tamen libri omnes præ ſe ferunt. Poſſit legi, *Turmas, quodque peditum.* Addo, Pichenam diſtinctione expedire, *Turmas quoque, peditum ad munia accingit.* Id eſt, turmas equitum (qui immunes) jubet peditum officia fungi. *Lipſius.*

Turmas quoque, peditum ad munia accingit.] Conſtanti librorum omnium conſenſu hæc lectio confirmatur. Sed quoniam nulla in eis diſtinctio, videbaturque non bene, *turmas peditum*, dici; ideo Lipſius emendavit; *turmas quoque equitum.* Ego diſtinctione appoſita, vocem, *peditum* textui reddidi, ſenſumque optimum expedivi. Ait enim: cum exiguum peditatum Oſtorius haberet, turmas equitum adeo diſpoſuit, ut *peditum* munia adimplerent. Tranſpoſitio Tacito familiariſſima. Sic lib. ſeqq. *militia ad labores vocaretur.* Pichena.

3 *Filius Legati M. Oſtorius.*] Publii Oſtorii ſcilicet filius, quem jam dixit proprætorem, & ita quoque mox, & etiam *legatum* appellabit, & le-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 16 vol. 1

lius legati M. Oſtorius ſervati civis decus meruit. Ceterum clade Icenorum compoſiti qui bellum inter & pacem dubitabant: & [1] ductus in Cangos exercitus. Vaſtati agri, prædæ paſſim actæ; non auſis aciem hoſtibus, vel ſi ex occulto carpere agmen tentarent, punito dolo. [2] Jamque ventum haud procul mari, quod Hiberniam inſulam aſpectat; cum ortæ apud Brigantes diſcordiæ retraxere ducem, deſtinationis certum, ne nova moliretur, niſi prioribus firmatis. Et Brigantes quidem, paucis [3] qui arma cœptabant interfectis, in reliquos data venia, reſedere: [4] Silurum gens, non atrocitate, non clementia mutabatur, quin bellum exerceret, caſtriſque legionum premenda foret. Id quo promptius veniret, [5] Colonia Camalodunum va-

32

legatus erat Proprætore, qualiter in ſpectatione Brixiæ in Italia legas, de C. PONTIO. C. F. PALIGNO TRIB. M. LEG. X. GEM. CUR. LOCORUM PUBLIC. ITERUM. ÆDIL. CUR. LEGATO PROPRAE. ITERUM EX. S. C. ET TI. CAESARIS D. Cæterum quod hic & alibi de corona civica Cornelius ait, explicandum ex Agellio Noctium V. C. VI. *Vertranius.*

1 *Ductus in Cangos exercitus.*] Promontorium Καγγανῶν etiam Ptolemæus in Britannia agnoſcit. ſed qui fuerint propriè hi populi, certant. Ego hoc ſcio vicinos Icenis fuiſſe, & cum iis reſtituendos Cæſari lib. V. Corruptè enim ibi legas, *Cenimagni, Segontiaci, Bibroci, miſſis legationibus, ſeſe Cæſari dediderunt.* Nam Cenimagni nuſquam lecti inter Britanniæ gentes. Divido, & ſcribo: *Iceni, Cangi.* Capio judicem te Guilielme Camdene, qui Britanniæ tuæ nebulas claro ingenii ſole nuper illuſtraſti. *Lipſius.*

Et ductus in Cangos exercitus.] Cum Flor. & Vat. habeant; *inde Cangos;* ſuſpicor legendum, *inde in Cangos.* Pichena.

2 *Iamque ventum haud procul mari.*] Vulgo, *Iam ventum.* addidi copulam ex Flor. *Pichena.*

3 *Qui arma cœptabant.*] Forte, *captarant.* ut auctores rebellionis capias. *Acidalius.*

4 *Silurum gens.*] Ita correximus. Nam quidam *Silurum* verterat in *Sylvarum.* alius addidit R, & fecit *Sylurarum.* Rhenanus.

5 *Colonia Camalodunum.*] Quod opidum anteà, regum in eo tractu ſedes. Dio Καμουλόδουνον τὸ τοῦ Κυνοβελλίνου Βασίλειον appellat. At Camalodunum lapidi priſco inſculptum, eccifti. CENSITOR. CIVIUM. ROMANORUM. COLONIAE. VICTRICENSIS. QUAE. EST. IN. BRITANNIA. CAMALODUNI. Duplex autem eo nomine opidum, alterum in Brigantibus, alterum in Trinobantibus, colliges ex Ptolemæo Plinioque. Neſcio an nomen illis à peculiari aliquo & indigenà deo: cujus fortean mentio in hoc lapide:

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 16 vol. 1

valida veteranorum manu deducitur in agros captivos, ſubſidium adverſus rebelles, & [1] imbuendis ſociis ad
33 officia legum. Itum inde in Siluras, ſuper propriam ferociam, [2] Caractaci viribus confiſos: quem multa ambigua, multa proſpera extulerant, ut ceteros Britannorum imperatores præmineret. [3] Sed tum aſtu, lo-

CAMULO. SANC.
FORTISS.
SAC.
TI. CLAUDIUS. TI. F. QUIR.
TERTIUS.
MIL. COG. VII. PR. T. VERI
L. D. D. D.

Camulus indigena deus, idem qui Mars. *Lipſius.*

Colonia Calamodunum.] Ejuſdem coloniæ meminit etiam lib. 14. *Pichena.*

1 *Imbuendis ſociis ad officia legum.*] Olim monui legendum eſſe, *ad officia legionum.* Et hoc vult Tacitus, idque inſtitutum fuit Romanorum. *Boxhornius.* Perperam & tunc & olim. Veteranos eo deductos ait, à quibus & illi, qui eſſent in armis, repellerentur; & qui in ditione, legibus & imperiis Romanis adſuefierent, ſub faſcibus vivere addiſcerent. *Gronovius.*

2 *Caractaci viribus.*] Dio Καταράκατον nominat, alii Catacratum: Zonaras Caratacum. Caradocum vocaſſe videntur Britanni. Certè etiam hodie locus eſt, & in eo parietinæ arcis, quem *Caer Caradoc* vocant: id eſt opidum ſive arcem Caradoci. *Lipſ.*

3 *Sed aſtu, tum.*] Amplector Florentinam ſcripturam. *Sed tum aſtu, locorum fraude prior:* ut ſit ſenſus, aſtu tranſlatum ab eo bellum, quia fraude ex locorum peritiâ prior eſſet. Monuit Pichena. *Lipſius.*

Sed tum aſtu, tum locorum fraude prior.] Vel *ſed aſtu tum locorum fraude prior*, quod æqui bonique facio. *Aſtus*, qui alias dicitur *furta belli*, eſt pars præcipua bellandi: Hom. A. ἢ ὁδὸν ἐλθέμεναι, ἢ ἀνδράσιν ἶφι μάχεσθαι. i. Vel ad inſidias ire vel fortiter adverſus viros pugnare. Et Οὔτε λόχον δ' ἰέναι σὺν ἀριστήεσσιν Ἀχαιῶν. i. neque ad inſidias ire cum optimis Græcorum. *Fraus locorum* peritia locorum Virg. lib. 9. *quem jam manus omnis Fraude loci, & noctu ſubito turbante tumultu Oppreſſum rapit.* Agitur de Euryalo oppreſſo ab equitibus locorum gnaris. *Objiciunt equites ſeſe ad divortia nota.* Qua de re Caractacus his fretus, transfert bellum in Ordovicas, ubi utriſque locus eſſet. Eruditiſſimus vir in ſec. cur. ex his compoſuit *actutum* nefas ratus Britannum melius τὰ στρατηγήματα callere, quam Ducem Romanum. Verum quisnam Caractacus iſte? princeps inter Siluras, qui ab Hiſpanis gente aſtutiſſima originem ducunt. Tac. in Agric. *Silurum colorati vultus, & torti plerumque crines, & poſitu, contra Hiſpaniam Iberos veteres trajeciſſe, eaſque ſedes occupaſſe fidem faciunt.* Et is ſuper vim originis quæ durat, *proximi Gallis & ſimiles ſunt durante vi originis.* per proſpera & per adverſa multum profecerat. *Caractaci viribus confiſos, quem multa ambigua, multa proſpera extulerant, ut cæteros Britannorum imperatores præmineret.* Salinerius. In vulgatis: *Sed aſtu, tum locorum fraude prior.* Ego Florentini lectionem longe meliorem repoſui: *Sed tum aſtu, locorum fraude prior.* Senſus eſt Caractacum locorum fraude ac peritia priorem, inferiorem vi militum, tranſtuliſſe aſtu bellum in Ordovicas. Paneg. ad Maximia-

locorum fraude prior, vi militum inferior, transfert bellum in [1] Ordovicas, additiſque [2] qui pacem noſtram metuebant, noviſſimum caſum experitur; ſumpto ad prœlium loco, ut aditus, abſceſſus, cuncta nobis importuna, & ſuis in melius eſſent. Tunc montibus

mianum. *Sed neque illæ fraudes locorum, nec quæ plura inerant perfugia ſilvarum, barbaros tegere potuerunt.* Pichena. Malim, *locorumque.* Illud, *que*, abſtulit ſequens litera f. In libris enim antiquis *que* contracte ſcribitur converſo f. eſtque quaſi q. *Boxhornius.*

1 *Ordovicas.*] Ita correximus pro *Ordolucas.* Britanniæ populus eſt. *Rhenanus.*

2 *Qui pacem noſtram.*] Libri aliquot editionum veterum, *pacem in iram.* Ego legerim, *pacem an iram noſtram.* Duplex ſcilicet ſtimulus capiendi arma in Romanos: ſive quòd pacem & ſervitutem multi timerent, ſive quòd extrema ab iratis. *Lipſius.*

Qui pacem noſtram metuebant.] Hi ſunt reliqui Britannorum, ad eam diem Romanis intentati, qui metuebant ne reddita victis pace, contra ſe veniretur. Eruditiſſimus vir *pacem an iram noſtram*, & interpretatur: at vulgata tum ſcriptio, tum ſenſus faciliora ſunt. *Salinerius.* Libri aliquot editionum veterum; *pacem in iram.* Vnde vir doctiſſimus *pacem an iram*, ut duplex ad arma ſtimulus his gentibus fuerit: ſive quod pacem & ſervitutem multi timerent, ſive quod extrema ab iratis. Sed non video ſi ab iratis ſibi metuebant, cur ad iram provocandos crederent: donec enim in officio manerent, iram Romanorum haud ſane metuendam habebant. Forte legendum ſit *qui pacem in iram mutabant.* quomodo *pacem bello mutare.* Item *mutare in perfidiam, pœnitentiam* &c. alibi apud noſtrum reperias. Quamquam ne mihi blandiar, hæc quoque non ſatisfaciunt. Tentem ergo ſic quoque, *qui parem injuriam metuebant*, quod quidem ſenſum evidentiſſimum præſtet. nec enim temere firmius ineundæ ſocietatis vinculum, quam ejuſdem periculi metus. Dicemus aliqua (volente Deo) ad iſta Curtii 8, 4. *Inde ventum eſt in regionem Oxydracarum Mallorumque quos alias bellare inter ſe ſolitos, tunc periculi ſocietas junxerat.* Freinshemius. Fruſtra moliuntur. *Pax* eleganter interdum eſt idem quod imperium. Seneca de Clementia 1, 1. *Hæc tot millia gladiorum, quæ pax mea comprimit.* Cap. 4. *Hic caſus Romanæ pacis exitium erit: hic tanti fortunam populi in ruinas aget.* Sed & cap. 8. *tibi in tua pace armato vivendum eſt.* In regno vel imperio tuo, quod pace contines, ubi aliis pacem præſtas. De Providentia cap. 4. *Omnes conſidera gentis, in quibus Romana pax deſinit.* Plinius lib. 27, 1. *Immenſa Romanæ pacis majeſtate non homines modo diverſis inter ſe terris gentibuſque verum etiam montes & excedentia in nubes juga, partuſque eorum & herbas quoque invicem oſtentante.* Arrianus lib. 3. Epict. cap. 22. Ἄν τίς σε δείρῃ, κραύγαζε στὰς ἐν τῷ μέσῳ, ὦ Καῖσαρ, ἐν τῇ σῇ εἰρήνῃ οἷα πάσχω. Ergo *pacem noſtram metuunt*, qui detrectant imperium noſtrum: qui verentur, ne & ipſi veniant in ditionem noſtram. Sic quoque ſupra Tacitus: *terrori adverſus victores, ne fortuna elati noſtram quoque pacem turbarent.* hoc eſt, in fines noſtros facerent incurſiones: nos quoque adorirentur. *Gronovius.*

1 Ca-

bus arduis, & ſi qua clementer accedi poterant, in modum valli ſaxa præſtruit: & præfluebat amnis vado incerto, [1] catervaque * majorum [2] pro munimentis
34 conſtiterant. Ad hoc gentium ductores circumire, hortari, firmare animos, minuendo metu, accendenda ſpe, aliiſque belli incitamentis. Enimvero Caractacus huc illuc volitans, [3] *illum diem, illam aciem teſtabatur, aut*

1 *Catervaque majorum.*] Lego, *catervaq; nationum.* Solitum ita Britannis Galliſque ſtruere aciem per nationes, ut diſcreta virtus eluceret. *Lipſius.*

Catervæque majorum.] An electi ergo *majores* corpore, qui ad ſaxeas illas ſepes ſtarent, uti commodius proſpicere poſſent, ſcilicet. Ineptiſſime. Quid ſi enim iidem magni ſimul & timidi atque ignavi, uti videmus plerumque, tot præcipue numero hic colligendis? Immo natio quædam Britannica eſt, cujus nomen obliteratum hoc loco, propoſita autem cæteris ad locum periculoſiſſimum, quia vilior, nec verorum Britannorum domeſtica velut aut cognata. Talis ergo gens inſulam *Maniam* aut *Moniam* habitans, ambigentibus populis tandem Britanniæ adſcripta, & ob hoc utique vel vilior vel exoſior. Scribendum ergo arbitramur. *Catervaque Moniorum*, aut *Maniorum*. De his autem, quæ modo retulimus, legi poſſunt apud Silveſtrum Giraldum ſui temporis illuſtrem eruditione ſcriptorem in Topographia Hiberniæ. cap. XV. *Barthius.* Quod Lipſius, *catervæque nationum*, emendavit, firmari videtur, ex ipſo Tacito, qui ſtatim ait, *gentium ductores.* ac deinde, *gentili quiſque religione.* Pichena. Legit vir doctiſſimus *catervæque nationum*, quod ſolitum ita Britannis Galliſque ſtruere aciem per nationes. Propius autem tam à ſcriptione, quam ſenſu ac hiſtoria abſit ſi legas *catervaque armatorum.* Sic enim de his iiſdem Britannis in Agric. 37. *catervæ armatorum paucioribus terga præſtare.* Freinshemius.

2 *Pro munimentis conſtiterant.*] Cave intelligas, ipſas catervas fuiſſe, vice munimentorum. Sed eodem modo dicitur, quo ſupra, *pro ripa componeret.* Pichena.

3 *Aut ſervitutis æternæ.*] Neſcio an elegantius veriuſque, *aut ſervitutis æternæ fore*, voce deletâ. *Lipſius.*

Illum diem, illam aciem teſtabatur, aut reciperandæ libertatis, aut ſervitutis æternæ initium fore.] Libenter cum Lipſio delerim vocem *initium*: intruſam ab imperito phraſeos Cornelianæ. Et ferrem tamen, ſi conveniret, & aptari cum præcedentibus omnino poſſet. Sane ita recte dixeris, *Illum diem ſervitutis æternæ initium fore.* Sic in Agric. *Hodiernum diem conſenſumque veſtrum initium reciperandæ libertatis atque Britanniæ fore.* At durum fuerit ſic, *illam aciem fore ſervitutis initium.* Nec eleganter ita, *illum diem vel aciem fore initium reciperandæ libertatis.* Quod ſi deleas, ex omni parte oratio examuſſim ſibi quadrat. Et tamen diverſi locutionum modi ſunt, *fore recipiendæ libertatis*, & *fore æternæ ſervitutis.* Ille vulgatior & aliis etiam frequens: hic uni Tacito, niſi fallor, uſurpatus, & illi ipſi rarenter. Exemplum unum nunc occurrit 3. Annal. *Præerat caſtello Decrius impiger manus, exercitus militia, & illam obſidionem flagitii ratus.* Quod ipſum non peregrinius ad aures noſtras accidere debet, quam Sue-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 16 vol. 1

aut reciperandæ libertatis, aut ſervitutis æternæ initium fore.
vocabatque nomina *majorum, qui dictatorem Cæſarem pe-*
puliſſent: quorum virtute [1] *vacui à ſecuribus & tributis, inte-*
merata conjugum & liberorum corpora retinerent. Hæc at-
que talia dicenti, adſtrepere vulgus; gentili quiſque
religione obſtringi, *non telis, non vulneribus ceſſuros.* Ob- 35
ſtupefecit ea alacritas ducem Romanum: ſimul obje-
ctus amnis, additum vallum, imminentia juga, nihil
niſi atrox & propugnatoribus frequens, terrebat. Sed
miles prœlium poſcere, [2] *cuncta virtute expugnabilia* cla-
mitare, præfectique ac tribuni paria diſſerentes, ardo-
rem exercitus incendebant. Tum Oſtorius, circum-
ſpectis quæ impenetrabilia, quæque pervia, ducit in-
fenſos, amnemque haud difficulter evadit. Vbi ventum
ad aggerem, dum miſſilibus certabatur, plus vulnerum
in nos, & pleræque cædes oriebantur. Poſteaquam fa-
cta teſtudine, rudes & informes ſaxorum compages diſ-
tractæ, parque cominus acies, [3] decedere Barbari in
juga montium. Sed eo quoque irrupere ferentarius
graviſque miles: illi telis aſſultantes; [4] hi conferto gra-
du, turbatis contra Britannorum ordinibus, apud quos
nulla loricarum galearumve tegmina: & ſi auxiliaribus
reſiſterent, gladiis ac pilis legionariorum; ſi huc ver-
te-

Suetonii illud Auguſt. 43. *Priſci decorique moris exiſtimans, claræ ſtirpis originem ſic innoteſcere:* & multa ſimilia, vulgi etiam uſu trita. Tacit. iterum in Germ. *Cedere dummodo rurſus inſtes, conſilii quam formidinis arbitrantur.* Acidalius.

1 *Vacui à ſecuribus & tributis.*] Id eſt, à ſervitute Romanorum. Nam faſcibus quibus alligatæ ſecures eſſent, uti ſolebant Magiſtratus Romani. *Lupanus.*

2 *Cuncta virtute expugnabilia clamitare.*] Mallem, *virtuti.* Idem fere in vita Agric. *nihil virtuti ſuæ invium.* Pichena.

3 *Decedere barbari in juga montium.*] Malim, *recedere.* Hoc enim magis adſignificet retroceſſionem. *Acidalius.*

4 *Hi conferto gradu.*] Legendum ajo, *conſerto gradu.* Aperte enim opponit telis quæ eminus jaciuntur. idque eſt quod alii *collato gradu, collato pede, collatis ſignis* dimicare vocant. Sic *conſerere pugnam*, alibi noſter, & 6, 35. *conſertam aciem* dixit, ubi pede pes, viroque vir hærebat. *Freinshemius.*

1 *Spa-*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 16 vol. 1

terent,[1] ſpathis & haſtis auxiliarium ſternebantur. clara ea victoria fuit, captaque uxore & filia Caractaci, fra-
36 tres quoque in deditionem accepti. Ipſe (ut ferme intuta ſunt adverſa) cum fidem Cartiſmanduæ reginæ Brigantum petiviſſet, vinctus ac victoribus traditus eſt,[2] nono poſt anno quam bellum in Britannia cœptum. Vnde fama ejus evecta inſulas, & proximas provincias pervagata, per Italiam quoque celebrabatur: avebantque viſere, quis ille tot per annos opes noſtras ſpreviſſet. Ne Romæ quidem ignobile Caractaci nomen erat. & Cæſar dum ſuum decus extollit, addidit gloriam victo, Vocatus quippe ut ad inſigne ſpectaculum populus. Stetere in armis prætoriæ cohortes, campo qui [3] caſtra præjacet. Tunc incedentibus regiis clientelis phaleræ torqueſque, quæque externis bellis quæſierat, traducta; mox fratres, & conjunx & filia: poſtremo ipſe oſtentatus. Ceterorum preces degeneres fuere, ex metu. At non Caractacus aut vultu demiſſo, aut verbis miſericordiam requirens, ubi tribu-
37 nali aſtitit, in hunc modum loquutus eſt: *Si quanta nobilitas & fortuna mihi fuit, tanta rerum proſperarum moderatio*

1 *Spathis & haſtis auxiliarium.*] Obſerva diverſa arma inter legionarios, auxiliareſque, illis gladios & pila; his ſpathas & haſtas tribuit. Spathas autem, *gladios majores* interpretatur Vegetius, lib. II. cap. XV. *Lipſius.*

Spathis & haſtis.] Mirum eſt Tacitum tam fælici ſeculo *Spatha* verbo prorſus Barbaro uſum, quod leges apud Spartianum in Adriano, & Capitolinum in Maximinis duobus. *Lupanus.* Mirum eſt barbarum vocari, quod Græcum & ipſius Menandri eſt. *Gronovius.*

2 *Nono poſt anno.*] Atqui bellum cœpit Claudio tertium, L. Vitellio ſecundùm Coſſ. ut Dio clarè tradidit: nec inde ad hunc diem plus annos ſeptem numeraveris, ut ſuſpicio jure numeralis mendi ſit. Pugnant etiam hæc cum iis, quæ tertio Hiſtor. ſcribuntur: *Carthiſmandua*, inquit, *Brigantibus imperitabat, pollens nobilitate: & auxerat potentia, poſtquam capto per dolum rege Caractaco inſtruxiſſe triumphum Claudii Cæſaris videbatur.* Nam triumphus Claudii aliquot annis anterior: nec in eo herclè ductus iſte Caractacus. Vt nihil dici poſſit, quin Tacitum in Hiſtoriis aut memoria fefellerit, aut provexerit calor quidam ſcriptionis. *Lipſius.*

3 *Caſtra præjacet.*] Vatic. *caſtris.* Et ſtatim lego *regiis clientelis.* Lipſius.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 16 vol. 1

ratio fuiſſet, amicus potius in hanc urbem, quam captus veniſſem: neque dedignatus eſſes claris majoribus ortum, [1] *pluribus gentibus imperitantem fœdere pacis accipere. Præſens ſors mea, ut mihi informis; ſic tibi magnifica eſt. habui equos, viros, arma, opes. quid mirum, ſi hæc invitus amiſi?* [2] *Num ſi* L. Non ſi.

1 *Pluribus gentibus imperitantem.*] Ita Flor. Vulgo, *imperantem.* Pichena.

2 *Nam ſi vos omnibus imperitare.*] Falſo verò hoc & ineptè dicitur. Id ne conſequens, ut qui velit, quod velit poſſit? Ego me Britannis regem eſſe volo: illi accipiant? Emendo priorem voculam, & *Num* lego: atque ita ſententiam interrogatione inſpiro. Ego, inquit, vobis me oppoſui. quid mirum? An quia vos omnibus imperare vultis, omnes ſtatim imperari etiam velint? non hercules animoſi nos & liberi. *Lipſius.*

Nam ſi vos omnibus imperitare vultis, ſequitur.] Acumen horum non ſatis perceptum correctiones invitavit. Agricola *Non ſi vos omnibus.* Eruditiſſimus vir *num ſi vos omnibus.* Atqui uſus non erat, quippe quod hæc rationem reddant, cur bellando ſe ſuaque defenderit. Britanni perſuaſum habebant Romanos ſpe devoraſſe imperium totius orbis, & omnes data occaſione ſenſim ſubacturos. Tac. in Agric. *Raptores orbis poſtquam cuncta vaſtantibus defuere terræ, & mare ſcrutantur. Si locuples hoſtis eſt, avari, ſi pauper, ambitioſi, quos non Oriens, non Occidens ſatiaverit.* Hinc ergo Caractacus excuſat bellandi neceſſitatem, aitque: Invitus res meas amiſi, ſcilicet liber ego pro iis ſervandis bellum adverſus vos geſſi. nam vos in omnes regimen vultis, unde omnibus manifeſta ſervitus impendet. At (inquit vir eruditiſſimus) neceſſario non ſequitur: Romani volunt, omnes ſervi fiunt. Callide Caractacus (reſpondeo) auget Romanorum potentiam: nam dicendo eos quæcumque vellent poſſe, excuſat bellum tanquam geſtum pro vitanda urgentiſſima ſervitute. *Salinerius.* Lipſius ait falſo, & inepte hoc dici, cum conſequens non ſit, ut qui velit, id quod velit, poſſit. ergo emendat? *Num ſi vos omnibus:* nota interrogationis adjecta. Mihi vulgata lectio minime probatur. Nam etiam ſi verba Caractaci, libertatem, ac minime degenerem animum præ ſe ferant: tamen aſperſa etiam ſunt plurima in Claudium, Romanoſque adulatione. Et poſteaquam ſententiam ſuam jactavit, ſequitur, ſe opes (etſi invitum) amiſiſſe, quia illorum viribus reſiſtere nequiverit, cum enim Romani, ceteris potentiores, alias opibus impares debellare velint, conſequens ut omnibus ſit ſervitus ſubeunda. *Pichena.* Recte Lipſius hoc arguit & damnat. Idem bene corrigit, *Num ſi.* Æque bene & forte melius Muretus, *Non ſi.* Acidalius. Ex emendatione Lipſii edere viſum fuit, *Num ſi*, ſententia prompta & orationi præcedenti accommodatiſſima, cum in altera illa, *Nam ſi*, non agnoſcas, quo iſta dicantur, aut quomodo jam dictis cohæreant. Pergit autem ſervire cauſſæ ſuæ, & quod Romanis reſtitiſſet excuſare. Primum igitur, argumento ab opibus ſuis ducto uſus, oſtendit, quæ & quanta amiſerit. eaque cum ſint ex iis, quæ in rebus humanis maximi ſolent æſtimari, infert nemini mirum videri debere, ſi ea invitus amiſerit; ſi donec poſſet tenuerit. Nec eſt, inquit, ut quis opponat Romanos gentium eſſe dominos, iiſque ut melioribus parendum. nam etiamſi hæc ita vobis videantur, alii tamen non ſtatim

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 16 vol. 1

ſi vos omnibus imperitare vultis, ſequitur ut omnes ſervitutem accipiant? Si ſtatim deditus traderer; neque mea fortuna, neque tua gloria inclaruiſſet: & ſupplicium mei [1] *oblivio ſequeretur. at ſi incolumem ſervaveris, æternum exemplar clementiæ ero.* Ad ea Cæſar veniam ipſique, & conjugi, & fratribus, tribuit. Atque illi vinclis exſoluti, Agrippinam quoque haud procul alio ſuggeſtu conſpicuam, iiſdem quibus principem laudibus gratibuſque venerati ſunt. novum ſane, & moribus veterum inſolitum, feminam ſignis Romanis præſidere. ipſa ſemet parti à majoribus ſuis imperii ſociam ferebat.
38 Vocati poſthæc patres, multa & magnifica ſuper captivitate Caractaci diſſeruere; *neque minus id clarum, quam cum Syphacem P. Scipio, Perſem L. Paulus: & ſi qui alii* [2] *vinctos reges populo*

ſtatim ea mente ſunt, ut jugum patienter accipiant, ſed reſiſtunt quantum poſſunt. Sed ipſam illam repugnantiam ægre ferre non debetis, cum vobis gloriam augeat, quæ non ex levibus prœliis aut victoriis abſque pulvere partis oritur, ſed ex bellis periculoſis atque exercitis. Sed tota hæc oratio, ſi qua alia his libris, artificioſiſſime contexta eſt, quam volente Deo in paraphraſi noſtra reſolvam. *Freinshemius.* Ponam *Non ſi vos.* Elegans loquendi genus & Iuris Conſultis etiam familiare, feſellit exſcriptores. *Accipere ſervitutem* eſt ſua ſponte & ſine reniſu eam ſubire. *Grotius.*

1 *Oblivio ſequeretur.*] Lego, *ſequetur*, & diſtinctione ſententiam expedio: *Et ſupplicium mei, oblivio ſequetur: at ſi incolumem*, &c. *Lipſius.*

Et ſupplicium mei oblivio ſequeretur.] Malim, *ſequetur.* Rhenanus. Videndum an legi debeat, *ſequetur.* Vrſinus. Eruditiſſimus vir poſt Rhenanum ſcribendum putat *oblivio ſequetur.* Et hac diſtinctione: *& ſupplicium mei oblivio ſequetur: at ſi incolumem.* Quæ tendunt in hunc ſenſum. ſi me ſuppliciis afficis, ſtatim hujus rei homines obliviſcentur: at ſi mihi ignoſcas, &c. Quam digniora Caractaci virtute ſunt vulgata: *Si ſtatim deditus traderer, neque mea fortuna, neque tua gloria inclaruiſſet, & ſupplicium mei oblivio ſequeretur: at ſi incolumem.* Is certe Claudio perſuaſum it, è re imperatoris fuiſſe, ſe cum Romanis tot præliis decertaſſe. Si ſtatim (inquit ille) atque duces tui me bello agreſſi ſunt, ſine ſanguine me dediſſem, & ad tua genua ſupplex accidiſſem, quidnam tuæ gloriæ additum eſſet ab imbelli & ſic facile dedito? at nunc tot pugnis adverſus vos notus viribuſque tuis tandem domitus, quantum laudis à te ſervatus apud poſteros conſignabo? *Suppliciũ* hoc loco *ſupplicatio.* Noſter lib. I. ann. *Tum ſupplicia Diis decernuntur.* Salinerius. Optime hæc emendavit atque diſtinxit acutiſſimus Lipſius: *Oblivio ſequetur? at ſi incolumem*, &c. *Freinshemius.*

2 *Vinctos reges populo Ro. oſtendere.*] Vulgati habent, *victos reges*, & utraque vox ſenſum habet: tamen Florentini lectionem malui. *Pichena.*

1 Ni

pulo Ro. oſtendere. Cenſentur *Oſtorio triumphi inſignia*; proſperis ad id rebus ejus, mox ambiguis: ſive quod amoto Caractaco, quaſi debellatum foret, minus intenta apud nos militia fuit; ſive hoſtes miſeratione tanti regis, acrius ad ultionem exarſere. Præfectum caſtrorum, & legionarias cohortes exſtruendis apud Siluras præſidiis relictas, circumfundunt. [1] Ac ni cito vicis & caſtellis proximis ſubventum foret; copiæ tum occidione occubuiſſent. Præfectus tamen & octo centuriones, ac promptiſſimus [2] quiſque manipulus cecidere. [3] nec multo poſt pabulantis noſtros, ipſaſque miſſas ad ſubſidium turmas profligant. Tum Oſtorius cohortes 39
expeditas expoſuit: nec ideo fugã ſiſtebat, ni legiones prælium excepiſſent. earum robore æquata pugna, dein nobis pro meliore fuit. effugere hoſtes tenui damno, quia inclinabat dies. Crebra hinc prœlia, & ſæpius in modũ latrocinii: per ſaltus, per paludes; ut cuique fors, aut virtus: [4] temere, proviſo; ob iram, ob prædam; juſſu, & aliquando ignaris ducibus. [5] ac præcipua Silurum pervicacia, quos accendebat vulgata imperatoris Ro-

1 *Ac ni citò viſis.*] Editione priſcâ, & quibuſdam ſcriptis: *citò nunciis.* Suſpicor, *ni citis nuntiis è caſtellis.* niſi placet, *ni citò municipiis & caſtellis.* Malo etiam mox, *promptiſſimus quiſque è manipulis cecidere.* Et, *cohortes expeditas oppoſuit.* Lipſius.

Ac ni cito vicis & caſtellis proximis ſubventum foret.] Faernus legebat: *Ac ni cito è vicis & caſtellis ſubventum foret, copiæ Rom. occid. occubuiſſent.* Vrſinus. Flor. & alii veteres: *ac ni cito nunciis, & caſtellis.* Muretus, *è vicis & caſtellis.* Ego nonnihil ſuſpicor, *præſidiis & caſtellis.* Sic lib. 14. *omiſſis caſtellis præſidiiſque.* & in vita Agric. *& præſidiis caſtelliſque circumdatæ.* Pichena. Lipſius, *Ac ni citis nunciis è caſtellis.* Melius & vere Muretus, *ni cito è vicis & caſtellis.* Idem mavult paullo poſt *occidiſſent.* Et hoc ſane vulgato in uſu. *Acidalius.* Nihil hic mutandum eſſe monuimus 2. Obſerv. 20. *Gronovius.*

2 *Quiſque manipulus.*] Verius, *è manipulis.* Lipſius.

Quiſque manipulus cecidere.] Ego mallem, *manipularis.* Pichena.

3 *Nec multo poſt pabulatis noſtros.*] Scripſimus, *pabulantes noſtros ipſos.* Rhenanus.

4 *Proviſa.*] Verius, *proviſu.* Lipſius.

Tempore proviſo.] Libri editi, *proviſa.* Lipſius, *proviſu.* ego, *proviſo*, ex Flor. *Pichena.* Lipſius *proviſu.* Malo, *proviſo.* adverbiali forma qua item *improviſo, inopinato, inexpectato*, & talia. *Acidalius.*

5 *Ac præcipua.*] Rectius omitteretur conjunctio. *Freinshemius.*

Ro. vox; *ut quondam* [1] *Sugambri exciſi, & in Gallias trajecti forent, ita Silurum nomen penitus exſtinguendum.* Igitur duas auxiliares cohortes, avaritia præfectorum incautius populantes, intercepere. ſpoliaque & captivos largiendo, ceteras quoque nationes ad defectionem trahebant: cum tædio curarum feſſus Oſtorius, conceſſit vita; lætis hoſtibus, tamquam ducem haud ſpernendum, [2] & ſi non prœlium, at certe bellum, abſumpſiſſet. At Cæſar cognita morte legati, ne provincia ſine rectore foret, A. Didium ſuffecit. Is propere vectus, non tamen integras res invenit, adverſa interim legionis pugna, cui Manlius Valens [3] præerat. auctaque & apud hoſtes ejus rei fama, quo venientem ducem exterrerent; atque illo augente audita, [4] ut major laus compoſitis, vel ſi duraviſſent, venia juſtior tribueretur. Silures id quoque damnum intulerant, lateque

1 *Sicambri exciti.*] Hodie Geldrenſes eſſe creduntur: diu habiti ſocii fratreſque Gallorum, pro quibus non ſemel arma movere Galli in Alemannos. *Ferrettus.* Faernus ſcribebat: *Vt quondam Sugambri exciſi, aut in Gallias trajecti forent.* Vrſinus.

Sicambri trajecti in Gallias fuere.] In Menapiis conſediſſe ex auctorum lectione deprendi, ut hi ſint qui nunc *Geldrenſes* quaſi *Galli Rhenenſes* vocantur. Nimagum Venloemque pagos habent, & Vahalem Rheni attingunt. *Alciatus.*

2 *Et ſi non prœlium.*] Idcirco læti erant hoſtes, quod bellum cum aliis gerens periiſſet, quamvis prœlio non interemptus; & quod dux erat non contemnendus. *Ferrettus.* Sic ſup. lib. 2. in fine: *prœliis ambiguus, bello non victus.* De morib. Germ. *alios ad prœlium ire videas, Cattos ad bellum.* Nonius Marcellus ait, *bellum* & *prœlium* in hoc differre, quod *prœlia* partes ſint belli; hoc eſt, in bello congreſſiones. Hoc pueris etiam notum ſcio. adnotavi tamen, ut obiter monerem, imminutum fuiſſe Cæſarem initio Comment. de bel. Gall. nam ubi in omnibus antiquis exemplaribus legitur: *quod fere quotidianis bellis prœliiſque cum Germanis contendunt*; recentiores voce, *bellis*, carent. *Pichena.*

3 *Præerat, auctaque.*] Male interpunctus locus. Lege, *præerat, auctaq; & apud hoſtes ejus rei fama.* Et auferendi caſu capiendæ voces *aucta fama.* Acidalius.

4 *Vt major laus compoſiti, vel ſi duraviſſent.*] Iudicavi deeſſe olim aliquid. malè. Scribe tantùm, *compoſitis*, & ſententia liquida erit. *Lipſius.*

Vt major laus compoſiti, vel ſi duraviſſent.] Collective, & ea forma, qua *repetitum* apud noſtrum lib. 1. ann. *& libertatis improſperæ repetita.* Doctiſſimis vir *compoſitis*, ut his aptius ſequentia reſponderent, *vel ſi duraviſſent.* Verum cum etiam in eodem

reatu

que perſultabant, donec accurſu Didii pellerentur. Sed poſt captum Caractacum, præcipuus ſcientia rei militaris Venuſius è [1] Jugantum civitate, ut ſupra memoravi, fiduſque diu, & Romanis armis defenſus, cum Catiſmanduam reginam matrimonio teneret, [2] mox orto diſſidio, & ſtatim bello, etiam adverſus nos hoſtilia induerat. Sed primo tantum inter ipſos certabatur, callidiſque Cartiſmandua artibus, fratrem ac propinquos Venuſii intercepit. Inde accenſi hoſtes, ſtimulante ignominia, [3] ne feminæ imperio ſubderentur, valida &

reatu Thucydides ille ſit, ſatius erit deſiſtere ab advocatione lib. 2. τοσῦτον τῷ Περικλῆ ἐπερίσσευε τότε, ἀφ᾽ ὧν αὐτὸς προέγνω. i. *tantum Pericli ſupererat, ex quibus ipſe prævidebat*. Salinerius. Lipſius emendavit optime. Vulgo, *compoſiti*. Pichena.

1 *Iugantum civitate.*] Legit, *Brigantum*, Rodolphus. & ſanè è tertio Hiſtoriarum ita appâret. Nam quod hic ait ſuprà ſe retuliſſe, non lego id quidem in his libris. *Lipſius.*

Venuſius è civitate Iugantum.] Nonnulla civitatum, fluminum, locorum nomina Tacito dicuntur, quæ non ob id corruptionis inſimulare debemus, quod ab aliis non recenſeantur: inter quæ (ut reor) Iugantes. Eruditiſſimus vir ſequitur Rodolphum, legitque, *Brigantum*. putant iis ſe juvari, quæ ſunt 3. hiſt. 45. *ſpreto Venuſio*, &c. Sed quid ibi pro illo? Catiſmandua Regina Brigantum, maritum habebat Venuſium è civitate Iugantum; inter quos ſecuto diſſidio bellum cœpit. Venuſius ſuis, & pleriſque Brigantum, qui à Regina defecerant, eam obſidione adeo premebat, ut Romanis cohortibus vix eripi valuerit. Quæ omnia profectò vera dices, ſi cum ſequentibus ſedulo contendas. *Sed poſt captum Caractacum*, &c. *finis lætior fuit*. Præcipue tamen arguit Venuſium non fuiſſe è civitate Brigantum, *inde accenſi hoſtes*. Scilicet Venuſius, & ſui, additis *& regnum ejus invadunt*, id eſt, Cartiſmanduæ, quæ Brigantes regebat. *Salinerius.*

2 *Mox orto diſsidio.*] *Diſcidio* & hic ſcribendum cenſeo. *Grouovius.*

3 *Ne feminæ imperio ſubderentur.*] Veteor Tacite, ut mens tibi præſens. In tuis moribus, non in Britannorum fuiſti, cùm hæc ſcripſiſti. Numquid illis ignominioſum ſubdi feminæ? Te igitur audi. *Solitum quidem Britannis feminarum ductu bellare.* Quod clare teſtatur Boudicæa tua, lib. XIV. *Lipſius.*

Ne feminæ imperio ſubderentur.] Eruditiſſimus vir oblivioſum Cornelium facit; quod apud Britannos feminæ regno, & ducatu dignarentur, nec id ignominiæ daretur. Tac. lib. 14. ann. *Solitum quidem Britannis feminarum ductu bellare.* Et in vita Agric. *neque enim ſexum in imperiis diſcernunt.* At ego illi non inurerem hanc notam: nam & illa verba referri poſſunt ad fratrem & propinquos Venuſii fraude captos: quos cum Iugantes puderet in feminæ poteſtatem deveniſſe, ad arma itum ſit: vel ſi mavis Iugantes arma rapuiſſe, ne feminæ ſubderentur, nec in Tacitum peccas, qui nuſquam dixit, Iugantum civitatem à feminis ſolitam regi. Nec obſtat, *ſolitum quidem Britannis.*

& lecta armis juventus regnum ejus invadunt. quod nobis præviſum, & miſſæ auxilio cohortes acre prœlium fecere, cujus initio ambiguo, finis lætior fuit. Nequediſpari eventu pugnatum à legione, cui Ceſius Naſica præerat. Nam Didius ſenectute gravis, & multa copia honorum, per miniſtros agere & arcere hoſtem ſatis habebat. Hæc, quamquam à duobus, [1] Oſtorio Didioque proprætoribus plures per annos geſta, conjunxi, ne diviſa, haud perinde ad memoriam ſui
41 valerent. Nunc ad temporum ordinem redeo. [2] Ti. Claudio quintum, Ser. Cornelio Orfito Coss. [3] virilis toga

Multa enim in commune dicuntur, quæ non obtinent apud ſingulas gentes. de morib. Germ. *hæc in commune de omnium Germanorum origine ac moribus accepimus: nunc ſingularum gentium inſtituta rituſq. quatenus differant.* Salinerius.

1 *Oſtorio Didioque.*] Nomina hæc à gloſſa quadam adjecta putem, quam ab ipſo auctore. *Freinshemius.*

2 *T. L. Claudio.*] Autographum habuit *TI.* & ita ſcriptum oportuit. alias *L.* fruſtra eſt: *T.* vero pro Tito expoſita Claudio Cæſari non convenit. Emendo igitur *TI.* quod illis literis Tiberius ſignificetur in antiquis inſcriptionibus. Vnde argumentum eſt in illos qui *Tyberium* per *TY* ſcribunt. *Vertranius.*

3 *Virilis toga Neroni maturata.*] Benè, maturata. Non enim ex ritu populi Rom. debebatur ante expletum annum XIV. At ipſe ineunte cepit. Tertullianus De anima: *Iura civilia abhinc* (id eſt à XIV. anno) *agendis rebus attemperant.* Idem de virginib, veland. *Ethnici feminas quidem à XII. annis, maſculos vero à duobus amplius ad negotia mittunt.* Nec alius ſententiæ illud Cornelii infrà l. XIII. *Turbatus his Nero, & propinquo jam die quo quartumdecimum ætatis annum Britannicus explebat.* Nota quod ait, explebat: quia tunc referendus in viros, & ideò ab eo metus. Vetus Horatii interpres indicatum id voluit dum ſcribit, *Nobiles pueros prætexta veſte ſub diſciplinâ uſque ad annum decimumquintum uſos.* ſcilicet quia tunc togâ eam mutabant virili. Hoc verum eſt. nec velim pendere ultrà viros dictos in tirocinii legitimo die. Nam quod Auguſtus aliique ſerius ceperint togam, ab alia quavis cauſſa fuit, non à lege aut more. *Lipſius.*

Virilis toga Neroni maturata.] De Auguſto fefellerunt Lipſium verba Suetonii cap.8. vulgo corrupta: *Decimum annum agens aviam Iuliam defunctam pro concione laudavit, quadriennio poſt virili toga ſumpta.* Sed ſic jubent ex Nic. Damaſceno Florida Ὅτι Καῖσαρ περὶ ἐννέα ἔτη μάλιστα γεγονὼς θαύματε οὐ μικρὸν παρέσχε Ῥωμαίοις, φύσεως ἀκρότητα δηλώσας ἐν τοιᾷδε ἡλικίᾳ, καὶ ὅπου τοῖς ἀνδράσι πολὺς ἐγίνετο θόρυβος, ἐν πολλῷ ὁμίλῳ δημηγορήσας. Nempe ἀποθανούσης αὐτῷ τῆς τήθης. Mox: Κατέβαινε δὲ εἰς τὴν ἀγορὰν περὶ ἔτη μάλιστα γεγονὼς τεσσαρεσκαίδεκα, ὥστε ἀποθέσθαι μὲν αὐτὸν ἤδη τὴν περιπόρφυρον ἐσθῆτα, ἀναλαβεῖν δὲ τὴν καθαράν, σύμβολον οὖσαν τοῦ εἰς ἄνδρας ἐγγραφῆς. Atque ita penes u

trum

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 16 vol. 1

toga Neroni maturata, quo capeſſendæ Reipubl. habilis videretur. Et 1 Cæſar adulationibus ſenatus libens ceſ-

trumque ſcribendum recte judicavit Hen. Valeſius. Neque aliter legas ſuadeo apud Quintilianum lib. 12. cap. 6 *Cæſar Auguſtus, decem natus annos aviam pro Roſtris laudavit.* Etſi vulgo ibi quoque *duodecim*. Corrigenda & Vita Virgilii: *Initia ætatis Cremonæ egit uſque ad virilem togam, quam* XVII. *anno natali ſuo accepit, iiſdem illis conſulibus, quibus erat natus.* Repone: *quam quintodecimo natali ſuo accepit.* Nam conſules illi, Cn. Pompejus Magnus M. Licinius Craſſus, fuerunt primum a. V. C. 683. Iterum 698. Capitolinus Marco: *Virilem togam ſumpſit quinto decimo ætatis anno.* Aug. Buchnerus cum ad Plinii lib. 2. Epiſt. 14. *qui nuper togas ſumſerunt*, obſervat deſcribi ſeptendecim annorum ætatem, quod ſexdecim annos nati togam puram, prætexta poſita, ſumerent, vulgarem ſecutus eſt errorem Manutiorum, Sigonii, aliorum. Ex quibus Aldus in Quæſitis Ciceroni filio datam in exitu ſextidecimi anni togam virilem ſcribit, qui natus fuerit Cotta & Torquato conſulibus. Atqui L. Iulio Cæſare C. Marcio Figulo natum ſcribit ipſe ad Atticum, hoc eſt, à V. C. 689. Tirocinium autem ejus fuit Lentulo & Marcello Coſs. à V. C. 704. hoc eſt, quintodecimo. Idem perperam accipit, quod eſt apud Ovidium, lib. 3. Faſtorum ver. 771, quaſi velit ille, pueris non exſpectato ætatis anno XVI. per unum ſolummodo diem Baccho dicatum toga pura uti licuiſſe. Nam, *quare toga libera detur*, eſt, quare dari ſoleat, non in iſtum diem modo, ſed in perpetuum, tum cum in viros transſcribuntur; & *pueris* eſt qui adhuc prætextam geſſerunt. Petrus Servius in Iuvenilibus Feriis argumentum firmiſſimum cenſet, quod legimus apud Valerium Maximum, à M. Cotta, quo die togam virilem ſumpſit, ut è Capitolio deſcendit, poſtulatum Carbonem; *minorem autem ſeptem & decem annis Prætor poſtulare* vetat. Id mihi nullius ponderis videtur: facile namque legibus annariis aut eximia virtus aut gratia illuſtris ſolvitur. Quem & vehementer falli puto in verbis Ciceronis pro Cælio: *Nobis quidem olim annus erat ad cohibendum brachium toga conſtitutus.* Nam, inquit, prætexta puerilis non adeo demiſſa ac protracta erat, ut brachio eam colligi oporteret; virilis autem cum longius deflueret, latius pateret, ac multum laciniosa eſſet, brachio manuque colligenda erat. Hæc ſomnia mera: nec minus, quæ inde colligit, vere, cum ſumeretur toga, una brachio cohibitam: quaſi *cohibere brachium toga* nihil ſit aliud quam togam liberam induere: & olim ſtatum annum ejus ſumendæ fuiſſe, poſtea incertum. Cicero enim ſignificat primo poſt ſumptam togam anno puberes modeſtiæ ſpecimen dediſſe cohibito intra togā dextro brachio, neque exſerto: quali cum ſemper eſſet Cethegus, ferocior habitus eſt, & meruit illud: *exſertique manus veſana Cethegi.* *Olim* autem particula obliquam habet inſectationem temporum, quum ſublatus haud quidem, multo tamen ſolutior iſte mos eſſet, creſcente indies licentia & laſcivia juventutis. Sic igitur habendum, non XVI aut XVII, non incertum omnino atque arbitrarium, ſed quintumdecimum ſolemnem ac legitimum tirocinii annum fuiſſe; niſi qua eum gravis cauſa proferret: quod raro fiebat inter bonos ac pios propter avida vota parentum: quemadmodum qui rempubl. capeſſerent, annum petitionis non obire metuebant. *Gronovius.*

1 *Cæſar adulationibus ſenatus liberis ceſſit.*] Vocabulum *liberis* non eſt in exem-

ceſſit, [1] *ut viceſimo ætatis anno conſulatum Nero iniret: atque interim deſignatus*, [2] *proconſulare imperium extra urbem haberet*, *ac* Princeps juventutis *appellaretur*. Additum nomine ejus donativum militi, congiarium plebi. Et ludicro Circenſium, quod adquirendis vulgi ſtudiis edebatur, Britannicus in prætexta, Nero [3] triumphalium veſte tranſvecti ſunt. Spectaret populus hunc decore imperatorio; illum puerili habitu, ac perinde fortunam utriuſque præſumeret. [4] Simul qui centurionum tribunorumque ſortem Britannici miſerabantur, remoti fictis cauſſis, & alii per ſpeciem honoris. etiam libertorum ſi quis incorrupta fide, [5] depellitur, tali oc-

exemplari. Conjicio voluiſſe aliquem ſcribere, *libens ceſſit*, quod poſtea verſum ſit in *liberis*. Rhenanus. In V. C. additur verbum mendoſum, *liberis*, pro quo ſcribi poſſet, *libens*, ut ita legatur: *Cæſar adulationibus ſenatus libens ceſſit.* Miror autem Tacitum hic omiſiſſe alios honores Neroni adoleſcenti tunc decretos, de quibus extat memoria in aureis apud me nummis cum inſtrumentis ſacrorum & inſcriptione in uno; *SACERD. COOPTATVS. IN. OMNE. CONL. SVPRA. NVMER.* in altero cum titulo, quem hic Tacitus ponit; *EQVESTR. ORDO. PRINCIPI. IVVENTVTIS*, & Clypei dedicatione, quam Tacitus prætermiſit. *Vrſinus.*

2 *Vt viceſimo ætatis anno.*] Decretum fruſtra. Conſulatum enim iniit decimoſeptimo ætatis anno: ſed jam princeps, & legum ſecurus. *Lipſius.*

2 *Proconſulare imperium.*] Initium faſtigii Cæſaribus: quod ea mente etiam Germanico tributum fuit, lib. 1. *Idem.*

3 *Triumphalium veſte tranſvecti.*] Mirum ſi non verius, *triumphali in veſte*. Nec tamen alterum plane damno, aut ſcribendum *triumphantium*. Acidalius. Ita nemo quod ſciam dicit *veſtem triumphalium*, ſed *triumphalem* omnes: quomodo & noſter ſupra 1, 15. *utque per Circum triumphali veſte uterentur.* infra 13, 8. *veſtem principi triumphalem.* Ergo & hic ſcribendum potius *triumphali in veſte*, vel *triumphali eum veſte*. Freinshemius. Nihil eſt mutandum. Cur enim minus dicere liceat, *triumphalium veſtem*, quam *triumphalium inſigne?* quomodo ſupra. *Boxhornius.*

4 *Simul qui centurionum tribunorumque.*] Addita fuerat in vulgatis copula, *ſimulque qui*, inepta ac ſupervacua. & quoniam à Flor. abeſt, tollendam cenſui. *Pichena.*

5 *Tali occaſione obvii.*] Quæ hæc occaſio? Non enim præceſſit: nec ad Circenſes velim referri. At tu diſtingue, *Etiam libertorum ſiquis incorrupta fide depellitur, tali occaſione. Obvii inter ſe*, &c. Removendi enim miniſtros fidiores occaſio, nata ex hoc, quod denarrat, facto. *Lipſius.*

Depellitur, tali occaſione.] Diſtinctionem hanc à Lipſio indicatam, longe meliorem, quam quæ vulgo, *depellitur. Tali occaſione obvii:* quilibet judicabit. *Pichena.*

1 *Iuſ-*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 16 vol. 1

occaſione. Obvii inter ſe, Nero *Britannicum* nomine, ille *Domitium*, ſalutavere. Quod ut diſcordiæ initium, Agrippina multo queſtu, ad maritum defert: *ſperni quippe adoptionem, quæque cenſuerint patres,* [1] *juſſerit populus, intra penates abrogari:* [2] *ac niſi pravitas tam inſenſa docentium arceatur, eruptura in publicam perniciem.* Commotus his [3] quaſi criminibus Claudius, optimum quemque educatorem filii ex ſilio ac morte afficit; datoſque à noverca, cuſtodiæ ejus imponit. Nondum tamen ſumma 42
moliri Agrippina audebat, ni prætoriarum cohortium cura exſolverentur Luſius Geta, & Rufus Criſpinus, quos Meſſallinæ memores & liberis ejus devinctos credebat. Igitur *diſtrahi cohortes ambitu duorum, & ſi ab uno regerentur, intentiorem fore diſciplinam* aſſeverante uxore, transfertur regimen cohortium ad Burrhum Afranium egregiæ militaris famæ, gnarum tamen cujus ſponte præficeretur. Suum quoque faſtigium Agrippina extollere altius, carpento Capitolium ingredi, qui mos [4] ſacerdotibus, & ſacris antiquitus conceſſus, vene-

ra-

1 *Iuſſerit populus.*] Rogata enim lex fuit, qua in familiam Claudiam, & nomen Neronis tranſiret, ut ait ſupra. *Lipſius.*

2 *Pravitas tam inſenſa docentium.*] Ita accipio, quaſi dicat magiſtros eos eſſe ad iras & offenſas. Romanus tamen priſcæ editionis codex, *Pravitas tam impenſa,* præfert, quod magis approbo: id eſt, grandis, immodeſta. *Idem.*

3 *Quaſi criminibus.*] Venetus pro *quaſi* exhibet *quamquam*; quæ varietas utramque lectionem ſuſpectam mihi reddit: præſertim cum ipſa quoque ſententia limitantes iſtas particulas vix admittat. nam inſtigare juvenes principes ad diſcordiam in publicam perniciem erupturam; conſulta patrum, juſſa populi contemnere, ea vero non ſunt quaſi crimina, ſed revera & ſua natura ſunt crimina. quamquam hic *crimina* potius accipienda videntur pro criminationibus, ut ſupra 1, 13. *criminibus variis circumventi.* Freinshemius. Recte, *quaſi criminibus.* Agrippina enim fictis quibuſque ac falſis criminibus optimum quemvis educatorem Britannici amoliri conabatur. Et hæc ipſa, quæ jam adduxit, ficta eſſe cur dubitemus? Quæ Britannicus enim dixit hic aut fecit, ab Agrippina quidem dicuntur, ſed non probantur, facta educatorum inſtinctu. Facit huc illud vulgatum Iuris Conſultis *quaſi*, vocem ſimilitudinis eſſe, non veritatis. Quod Venetus hic habet, *quamquam*, haud dubie corruptum eſt ex, *tanquam.* Hoc vero idem eſt, quod *quaſi* aut illud interpretatur. *Boxhornius.*

4 *Sacerdotibus, & Sacris.*] Emendatio à libris eſt. Nam vulgata quid ineptius, *& ſacris Druidibus?* qui

 nihil

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 16 vol. 1

rationem augebat feminæ, [1] quam imperatore genitam, ſoro-

nihil ad res moreſque Romanos. Ex qua voce tamen Pythœus acutè, *virginibus*, faciebat. Sacerdotes, Veſtales capio: ſacra, deos ipſos ſtatuaſque, quas pompa Circenſi traduci in carpentis mos fuit. De Veſtalibus, Prudentius:

Fertur per medias ut publica pompa plateas
Pilento reſidens molli.

Idemque de ſacerdotibus feminis univerſe Artemidorus adſignificat lib. I. cap. LVIII. ubi curru in ſomniis per urbem vehi, liberis mulieribus & virginibus bona ſacerdotia ait portendere. Scilicet quia id ſacerdotum inſigne. De diis aut conſecratis, Sueton. Claudio cap. XI. *Matri carpentum, quo per Circum duceretur.* Item Calig. cap. XV. *Matri Circenſes carpentumque inſtituit, quo in pompa traduceretur.* Olim tamen commune fuiſſe videtur, ut matronæ vulgo carpentis uterentur ad ſacra. *Ovidius*:

Nam prius Auſonias matres carpenta vehebant,
Hac quoque ab Euandri dicta parente reor.

Livius l. XXXIV. *Ne mulier juncto vehiculo niſi ſacrorum publicorum cauſſa veheretur.* Sed exolevit ſcilicet ille mos, utique poſt repertas lecticas. & manſit ſaltem in veneratione ſacerdotum, deorumque. Prima Meſſalina honorem hunc à Senatu cepit: Καὶ τῇ Μεσσαλίνῃ, ait Dio, τὴν προεδρίαν ἣν καὶ ἡ Λιουία ἐσχήκει, καὶ τῷ καρπέντῳ χρῆσθαι ἔδοσαν. & juxta eam Agrippina nunc, de qua idem ſcriptor: Καὶ ἡ μὲν ταχὺ καὶ αὐτὴ Μεσσαλῖνα ἐγένετο, καὶ μάλιστα ὅτι καὶ τιμὰς ἄλλας τε καὶ τῷ καρπέντῳ ἐν ταῖς πανηγύρεσι χρῆσθαι παρὰ τῆς βουλῆς ἔλαβεν. Poſteaque etiam præfecti prætorio (Caſſiodor. l. VI. in formula præf. præt. Symmachus lib. X. diſtinct. XVII.) carpentis uſi, & (niſi Vopiſci locus in Aureliani initio fallit) etiam Præf. urbis. Et mos ſatis certus: hæreo in Corneliana ſaltem lectione. Ait in Capitolium ingredi carpento, conceſſum Agrippinæ. quid? in Capitolium tantum? vereor ut nimis anguſtè: & certè non ad exemplum Meſſallinæ. quæ etiam carpento mariti ſui currum ſecuta, triumphantis. Denique Dio laxè, ἐν ταῖς πανηγύρεσι ait: id eſt, per feſtos omnes dies lætoſque. Nec tamen muto quidquam aut repono. Carpenti formam veram erues ex Numis Agrippinæ; & quî differat à rheda, aliquid apud Pauſaniam lib. 5. in deſcriptione Olympiæ ludorum. *Lipſius.*

Sacris Druidibus.] Vox reicula unde irrepſerit, merito quæro. non enim fortuita eſt, nec à librario temere inculcata. Galli ſanè olim uſi carpentis, ſcio, ſed pugnæ cauſſa, non honoris: nec Druides ſoli, ſed vulgus. Suſpicari liceat (proinde ut fracti hi libri ſunt) ſcriptum hic aliquid de Druidibus fuiſſe. quorum religionem nomenque, quantum in ſe fuit, Claudius ſuſtulit, Seneca in Menippæa Claudiana, & Suetonio teſte. Etſi Plinio ad Tiberium id referre viſum. lib. XXX. *Tiberii Cæſaris*, inquit, *principatus ſuſtulit Druidas Gallorum, & hoc genus vatum medicorumque.* Sed Tiberium ſcilicet in urbe tantum ſuſtuliſſe, Claudium in Gallia ipſa. *Idem.*

Qui mos ſacerdotibus.] Magis placeret, *qui honos*, &c. Nam id eſt uſitatius. *Urſinus.*

1 *Agrippinam imperatore genitam.*] Si *Imperatorem*, quales erant ante occupatam remp. accipiamus, non ita magnum erit exemplum: ſi pro *principe*, falſum: quandoquidem Germanicus Agrippinæ pater dominationem nunquam aſſumſerit. Igitur ſciendum inter *Cæſares* & *Imperatores* & *Auguſtos* multum interfuiſſe. *Cæſares* dicti, qui Auguſtæ majeſtatis hæredes deſignati eſſent, adminiſtra-

tiones

ſororem ejus qui rerum potitus ſit, & conjugem & matrem fuiſſe, [1] unicum ad hunc diem exemplum eſt. Inter quæ præcipuus propugnator ejus Vitellius validiſſima gratia, ætate extrema (adeo incertæ ſunt potentium res) accuſatione corripitur, deferente Iunio Lupo ſenatore. Is crimina majeſtatis, & cupidinem imperii objectabat. Præbuiſſetque aures Cæſar, niſi Agrippinæ minis magis quam precibus mutatus eſſet, ut accuſatori [2] aqua atque igne interdiceret. [3] hactenus Vitellius voluerat. Multa eo anno [4] prodigia evenere. 43
Inſeſſum diris avibus Capitolium: crebris terræ motibus prorutæ domus: ac dum latius metuitur, [5] trepidatione

tione rerum illis interdicta, niſi aliquam fortaſſe provinciam Auguſti juſſu adminiſtrandam haberent. Hinc nulla eis donativi militibus dandi facultas erat: in comitatu eos ſolum habebant, quos Princeps tribuiſſet. Paulo major *Imperatoris* dignitas, qui licet infra Auguſti faſtigium poſitus, ejuſque arbitrio bella gereret, ſummam tamen poteſtatem in magiſtratus inque milites habebat, juſque illi indicendi belli erat. Solo itaque Imperatoris nomine decoratus fuit Germanicus, ſicut à Galba Piſo *Cæſar* ſolum nuncupatus eſt. Cæſarum imperatorumque creandi poteſtas militibus conceſſa. primum Maximinum poſthabita ſenatus auctoritate milites Auguſtum fecere. Hæc ex Ammiano, Lampridio, & Conſtitutionibus. Alciatus. *Imperatoris* nomine tunc demonſtrabatur, qui cum imperio præeſſet exercitui, nomine tali parto aſſenſu militari, & confirmato à principe, ob res egregie geſtas. Hic autem ſignificatur Germanicus de quo Tacitus ſupra lib. 1 *Exercitum reduxit nomenque Imperatoris auctore Tiberio accepit.* Et idem infra lib. 13 de Nerone jam principe poſt Attaxata everſum à Corbulone; *Ob hac conſalutatus Imperator Nero*, &c. Hæc autem poſtea appellatio tranſiit in eos, qui potiti rerum ſunt. Soror fuit Agrippina Caligulæ, conjux Claudii, mater Neronis, ùnicum ad illam diem exemplum. *Ferrettus.*

1 *Vnicum ad hunc diem exemplum eſt.*] Inter Romanos dumtaxat. alias parum cauta adfirmatio: ſicut & illa Pliniana l. VII. niſi reſtringas ad Græcos. *Vna feminarum in omni ævo Lampido Lacedæmonia reperitur, quæ regis filia, regis uxor, regis mater fuit.* Nam apud Ægyptios alioſque Barbaros ſunt exempla. *Lipſius.*

2 *Aqua & igni interdiceretur.*] Caſtigavimus, *interdiceret.* Item, *accipiebatur.* Rhenanus.

3 *Hactenus Vitellius voluerat.*] Potuiſſet enim ſævire in mortem ejus: ſed contentus hac quaſi deportatione fuit. *Lipſius.*

4 *Prodigia evenere.*] In mſ. Covarruviano exſtat, *prodigia fuere.* unde alicui poterat ſuboriri dubitatio, an non vox poſtrema irreptitia fuerit. plane, ea ſublata, conſtat ſua auctori ſententia. *Gruterus.*

5 *Trepidatione vulgi, invalidus quiſque obtriti.*] Frequentes Tacito hujuſmodi figuræ. & tamen hic delicatiores pro, *obtriti*, repoſuerunt, *obtritus.* quod verbum auctore Florentino

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 16 vol. 1

tione vulgi, invalidus quiſque obtriti. Frugum quoque egeſtas, & orta ex eo fames, in prodigium accipiebatur. Nec occulti tantum queſtus; ſed jura reddentem Claudium circumvaſere clamoribus turbidis, [1] pulſumque in extremam fori partem vi urgebant,[2] donec militum globo infeſtos perrupit. [3] Quindecim dierum alimenta urbi, non amplius ſuperfuiſſe conſtitit. magnaque deum benignitate, & [4] modeſtia hiemis rebus extremis ſubventum. [5] At Hercule olim [6] ex Italiæ regionibus longinquas in provincias [7] commeatus portabant. nec nunc infecunditate laboratur, ſed

tino ſuſtuli, alterum reddidi. *Pichena.*

1 *Pulſumque in extremam fori partem, vi urgebant.*] Vox, *vi*, quam Florentinus addit, minime ſuperflua mihi viſa eſt, immo digna quæ reſtituatur. *Pichena.*

2 *Donec militum globo infeſtos perrupit.*] Nec male Florentinus, *infenſos.* Pichena.

3 *Quindecim dierum alimenta.*] Id eſt, Canon dierum XV. Majus autem iſto periculum ſub Cajo; cum ſeptem aut octo certè dierum cibaria tantum ſuperfuiſſe Seneca notat ad Paulinum, cap. XVIII. *Lipſius.*

4 *Modeſtia hiemis.*] Ita capio ut dicat modeſta & quieta, præter ſolitum, hieme anni, frumentum navibus ſubvectum: quod alias hieme advehi, non moris. Vide Suetonium, cap. XVIII. Hæc ſcriptura codicum. alii tamen, *modeſtia urbis*, alii, *moleſtia hiemis* reponunt. malè, malè, *Idem.*

Et modeſtia urbis rebus extremis ſubventum.] Habet regius codex: *Et modeſtia hyemis rebus extremis ſubventum.* Lego, *Et moleſtia hyemis rebus extr. ſub.* Expone *&*, id eſt, etiam moleſtia hyemis. ſ. in moleſtia hyemis, rebus extremis ſubventum. Quod ſane majus eſt, quam ſi æſtate quis ſubveniſſet. Nam hyems importandis frumentis ſive mari ſeu terra minime eſt opportuna. quando veriſſima eſt T. Quintii apud Livium ſententia: *Ad hæc hyems accedit, ad comportandum ex longinquo difficilis.* Igitur apte dixit, *moleſtia hyemis.* nam hyems per ſe moleſta eſt, etiamſi non accedat fames. *Rhenanus.* Dele copulam *&*. Modeſtia enim hiemis ipſa munus & benignitas Deorum. *Acidalius.*

5 *At Hercule olim.*] Querela quæ expreſſa videri poſſit ex illa Varroniana. *Igitur quod nunc intra murum ferè patres familiæ correpſerunt, & manus movere maluerunt in theatro ac Circo quam in ſegetibus ac vinetis: frumentum locamus qui nobis advehant, qui ſaturi fiamus, ex Africa & Sardinia.* Poſt bella certe civilia, & fuſum tantum ſanguinis, Italiæ inducta vaſtitas. Lucani ea in re ſententias operæ ſit legere lib. VII. *Lipſius.*

6 *Italiæ regionibus.*] In regio codice eſt, *ex Italiæ regionibus.* Quamquam ea lectio minus probatur, qui ſciam ſolemne eſſe Tacito præpoſitiones omittere. *Rhenanus.*

7 *Commeatus portabant.*] Utcunque ferri poteſt. tamen legendum puto, *portabatur*, vel *portabantur.* Flor. *portabat.* Pichena.

1 Po-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 16 vol. 1

ſed Africam potius & Ægyptum exercemus, navibuſque & caſibus vita populi Romani permiſſa eſt. Eo- 44
dem anno bellum inter Armenios Hiberoſque exortum, Parthis quoque ac Romanis graviſſimorum inter ſe motuum cauſſa fuit. Genti Parthorum Vologeſes imperitabat, materna origine ex pellice Græca conceſſu fratrum regnum adeptus. Iberos Pharaſmanes vetuſta poſſeſſione; Armenios frater ejus Mithridates obtinebat opibus noſtris. Erat Pharaſmani filius nomine Rhadamiſtus, decora proceritate, vi corporis inſignis, & patrias artes edoctus, claraque inter accolas fama. Is *modicum Iberiæ regnum ſenecta patris detineri* ferocius crebriuſque jactabat, quam ut cupidinem occultaret. Igitur Pharaſmanes juvenem [1] potentiæ promptæ, & ſtudio popularium accinctum, vergentibus jam annis ſuis metuens, aliam ad ſpem trahere, & *Armeniam* oſtentare, *pulſis Parthis datam Mithridati à ſemet* memorando: ſed *vim differendam, & potiorem dolum, quo incautum opprimerent*. Ita Rhadamiſtus ſimulata adverſus patrem diſcordia, tamquam novercæ odiis impar, pergit ad patruum. multaque ab eo comitate in ſpeciem liberum cultus, primores Armeniorum ad res novas illicit, [2] ignaro & ornante inſuper Mithridate. Re-

1 *Potentiæ promptæ.*] Malo, *promptum.* Lipſius.

Potentiæ promptæ.] Mavult vir doctiſſimus; *promptum.* At ſi tantum à ſcriptura abire liceat, legam *properum:* ſicut ſupra 4, 59. *a libertis & clientibus apiſcendæ potentiæ properis.* Rectius tamen, opinor, ſcripſerimus hoc loco *impotentiæ promtæ*, ſicut *prompta ſtudia, arma, ingenia, animi,* alibi in his libris, quæ lectio ſenſum etiam probum oſtendit, quem valde obſcurat, vel corrumpit potius, vulgata lectio. quid enim hoc loco *promptæ potentiæ?* num id ipſum quod mox ſubjicit de ſtudiis popularium? at ſi eſſet, idem certe bis non dixiſſet. Ergo proponit duas cauſſas, ob quas metuebat Pharaſmanes. non tantum ſtudia popularium in filium inclinata, ſed præcipue animum ejus præferocem atque violentum, nec cupiditati ſuæ moderantem, quod optime expreſſit his verbis; *juvenem impotentiæ promptæ* eum appellans. *Freinshemius.*

2 *Ignaro & ornante inſuper Mithradate.*] Ita emendavi, neſcio an rectè. Diſtinctione potius peccatum eſt, ſcribendumque, *Ignaro & ornante i. Mithradate, reconciliationis ſpecie,* &c. ſententia continuante. *Lipſius.*

Igna-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 16 vol. 1

45 Reconciliationis ſpecie aſſumpta, regreſſus ad patrem, [1] *quæ fraude confici potuerint prompta* nuntiat, *cetera armis exſequenda*. Interim Pharaſmanes belli cauſas confingit: *prœlianti ſibi adverſus regem Albanorum, & Romanos auxilio vocanti fratrem adverſatum, eamque injuriam excidio ipſius ultum iturum*. Simul magnas copias filio tradidit. ille [2] eruptione ſubita territum exutumque campis Mithridatem, compulit in caſtellum Gorneas, tutum loco ac præſidio militum, quis Cælius Pollio præfectus, centurio [3] Caſperius præerat. [4] Nihil tam ignarum barbaris, quam machinamenta & aſtus oppugnationum: at nobis ea pars militiæ maxime gnara eſt. ita Rhadamiſtus fruſtra vel cum damno tentatis munitionibus obſidium incipit: & cum vis negligeretur, avaritiam præfecti emercatur, obteſtante Caſperio, *ne ſocius rex, ne Armenia donum populi Romani*, [5] *ſcelere & pecunia venderentur*. Poſtremo quia multitudinem hoſtium Pollio, juſſa patris Rhadamiſtus obtendebant, pactus inducias abſcedit, ut niſi Pharaſmanem bello abſterruiſſet, [6] T. Vinidium Quadratum præſidem Syriæ do-

Ignaro & ornante inſuper Mithradate.] Verbum, *ornante*, à Lipſio repoſitum, etiam à Flor. confirmatur. Male olim *orante*. ſed & Lipſii diſtinctionem ſecuti ſumus. *Pichena*.

1 *Quæ fraude confici.*] Ita emendavimus. Malè vulgò, *qua fraude confici potuerit, promptè nuntiat*. Sententia eſt. parata ſibi promptaque, quæ ad fraudem ſpectent: cetera vim requirere. *Lipſius*.

2 *Eruptione ſubita.*] An potius *inruptione*? Freinshemius. Defixos in ſolam Pichenæ editionem habuit oculos: nam omnes Lipſianæ, quas vidi, & antiquiores *irruptione*. Pichenam ſecutus & Gruterus, incuria magis ut puto, quam conſilio. *Gronovius*.

3 *Aſperius.*] Fortaſſe ita legendum pro eo, quod vulgo legitur, *Caſperius*. Vrſinus. Forſitan pater Æliani Caſperii, qui præfectus prætorio ſub Nerva, de quo Xiphilinus. *Aurelius*.

4 *Nihil tam ignarum barbaris, quam machinamenta.*] Sen. de Vita beata, cap. 26. *Sicut barbari plerumque incluſi, & ignari machinarum ſegnes laborem obſidentium ſpectant*. Pichena.

5 *Scelere & pecunia venderentur.*] In ſcripto libro legitur, *verterentur*. Opinor ſcribendum, *averterentur*, aut *verterentur*, pro *ſubverterentur*, ut *verſam Remp.* aliquando vocat. *Rhenanus*.

6 *T. Vinidium Quadratum.*] Vatic. liber, *Tumidum*. Verum nomen, *Numidium*. Ex Ioſepho libro xx. qui vo-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 16 vol. 1

doceret, quo in ſtatu Armeniæ forent. Digreſſu centurionis [1] velut cuſtode exſolutus præfectus, hortari Mithridatem ad ſanciendum fœdus 3 *conjunctionem fratrum, ac priorem ætate Pharaſmanem, & cetera neceſſitudinum nomina* referens, *quod filiam ejus in matrimonio haberet; quod ipſe Rhadamiſto ſocer eſſet. Non abnuere pacem Hiberos, quamquam in tempore validiores; & ſatis cognitam Armeniorum perfidiam.* [2] *nec aliud præſidii quam caſtellum commeatu egenum.* 3 *ne dubitaret* * *armis*, [1] *quam* 46

vocat diſertè, Νεμίδιον Κοδράτον τ̃ Συρίας στρατηγήσαντα. Sed & Plinius in epiſtolis non uno loco docet gentile nomen Quadratorum Numidium eſſe. Ita lib. VI. Numidia Quadratilla nominatur: libro VII. Numidius Quadratus adoleſcens. *Lipſius.*

1 *Velut cuſtodiæ exolutus præfectus.*] Reſtituimus, *velut cuſtode exol. p.* Rhenanus. Quia ſilent omnes, compellor credere ſic in MSS. eos reperiſſe. Alioqui ſi *cuſtodiæ* in illis quoque, ut ante Rhenanum editi, blandiebatur magis *cuſtodia*. Gronovius.

2 *Nec aliud præſidii.*] Florent. *ſubſidii.* Sed nihil muto. *Pichena.*

3 *Ne dubitaret armis.*] Hoc eſt, ne dubitaret malle incruentas conditiones, quam armis ſcilicet partas. *Ferrettus.* Libri veteres variant. nam alii habent, *Ne dubitaret armatus, quam circumventus conditiones malle*, &c. alii: *Ne dubitaret armis incruentas conditiones malle*, &c. quod magis placet. *Urſinus.* Phraſis hyperbatica exemplo Thucydidis concinnata, non ſemel in Cornelium criticos excitavit: nec eos continuit auctoritas Phalerei, Halicarnaſſeique: qui apertiſſime dixerunt, magnitudinem per talia valde promoveri. En ea alium in ordinem compono: *Ne dubitaret malle incruentas conditiones, quã armis.* Venalis iſte Pollio ſuadet Mithradati, ne exſpectaret extremam vim, quando caſtellum obſeſſum expers commeatibus erat: eo anguſtiarum (dicebat) redactus es, ô Mithradates, ut nequeas hinc evadere: proinde ne nos conſule, potiuſne ſit cum Rhadamiſto paciſci ante ultimam pugnam, an ea tranſacta accipere ab eo victore conditiones: ſcis enim feſtinata deditione conciliari clementiam victoris, contra in pertinaces, & victos omne ſævitiæ genus exerceri. *Arma*, bellum, prœlium. Propert. *Arma Deus Cæſar dites meditatur ad Indos.* Salinerius. Suſpectus mihi locus. An hortatur Mithradatem, quamquam armis inſtructum, conditiones quam incruentas accipere. *Pichena.* Claritati ſententiæ nihil deeſſet, modo auferretur vocula *quam* nam, ne admittamus aliorum emendationes, in cauſſa eſt locus infra lib. 13. Ann. 37. qui habet; *Poſſe illi ſtabile regnum, & res incruentas contingere, ſi omiſſa ſpe longinqua & ſera præſentem potioremque ſequeretur.* Gruterus. *Ne dubia tentaret armis quam incruentas conditiones mallet.* Ita lego. *Aurelius.* Hæc ab interpretibus varie expoſita, nec defecta eſſe putem, & clara ſi pro *armis*, ſuadente ſententia reponas *arma.* Locum autem obſcurum reddidit vox *dubitandi*, quæ hic non ſumitur quomodo vulgo ſolet, ut hunc ſenſum habeat, abſque dubio eſſe præferenda arma conditionibus incruentis: ſed hunc potius, adeo omittenda eſſe arma, ut ne in quæſtionem quidem vel deliberationem vo-

[1] *quam incruentas conditiones malle* : cunctante ad ea Mithridate, & ſuſpectis præfecti conſiliis, quod pellicem regiam polluerat, inque omnem libidinem venalis habebatur. Caſperius interim ad Pharaſmanem pervadit, *utque Iberi obſidio decedant* expoſtulat. Ille propalam incerta, & ſæpius molliora reſpondens, ſecretis nuntiis monet Rhadamiſtum, [2] *oppugnationē quoquo modo accelerare.* Augetur flagitii merces, & Pollio occulta corruptione impellit milites, ut *pacem* flagitarent, [3] *ſeque præſidio abituros* minitarentur. Qua neceſſitate Mithridates diem
47 locumque fœderi accepit, caſtelloque egreditur. Ac pri-

vocanda ſint : adeo nempe in confeſſo eſſe, bellum ipſi non gerendum. *Dubitare* ergo hoc loco eſt deliberare, utrum ex duobus pluribusve ſit eligendum, integro adhuc judicio, nec quoquam dum inclinante. Hoc ſenſu repetitur infra. 13, 50. *Dubitavit Nero an cuncta vectigalia omitti juberet.* Supra 12, 20. *dubitavit tamen, accipere captivum pacto ſalutis, an repetere armis rectius foret.* ubi *dubitare* dictum eſt de deliberatione etiam in conſilio habita, ut ex ſequentibus patet : *ſed differebatur contra.* Sic 4, 57. *dubitaverat Auguſtus Germanicum rei Rom. imponere.* Freinsſiemius. Mirum eſt in hoc loco hactenus hæſiſſe viros doctiſſimos. Ecce tibi integerrimum ; *Ne dubitare armis, quam incruentas conditiones mallet.* Mihi non eſt dubium, quin ſic ſcripſerit Tacitus. Ne mallet dubiis bellorum caſibus ſe permittere, quam accipere incruentas, facta pace, conditiones. *Dubitare armis* eleganter gerentes bellum dicuntur, ob maxime dubiam, incertam, trepidam, ambiguam ſpem ac fortunam bellorum. Idem volunt & eodem fere modo loquuntur Tiridatis oratores Annal. 13. *Ideo nondum ipſum Vologeſem commotum, quia cauſſa, quam vi agere mallent.* Boxhornius. Appono calculum τὸ *quam* delentibus. ſive conjectura eſt ea Groſlotii & Gruteri: & multo magis ſi verum eſt, quod jacit Vrſinus inventos libros veteres, qui particulam damnarent. Labes non ab iis, qui docendi erant quid *arma*, quid *dubitare*, quid *dubitare armis* eſſet, ſed ab his, qui non concoquebant *incruentas conditiones armis malle.* Neque enim protritum hoc loquendi genus : elegans tamen. Appulejus Apolog. *Perſuaſerat idem Pontianus matri ſuæ ; ut me aliis omnibus mallet.* Subaudiebam antea *experiri*, quod & ad *armis* & ad *conditiones* ſatis commode referri videbatur. Sed illud magis placet. *Gronovius.*

1 *Quam incruentas conditiones.*] Ego, *incruentâ conditione.* At Groſlotius, τὸ *quam* deletum it. *Lipſius.*

2 *Oppugnationem quoquo modo accelerare.*] Ita reſtituimus, pro *celerare.* Rhenanus. Muretus notavit *celerare.* Etſi nihil pæne intereſt, ego tamen hoc quoque prætulerim. *Acidalius.*

3 *Seque præſidio abituros minitarentur.*] Vitium aliquod hic latere ſuſpicor. nam in Flor. corrupte legitur : *ſeque præſidium ammis minitarentur.* Pichena. Pichenæ M S C. *præſidium ammis.* unde mihi ſuſpicio genuinam eſſe lectionem *præſidium omiſſuros.* *Omittere præſidium* eſt præſidio excedere: quomodo infra 14, 16. *omitteret modo Campaniam.* ſupra 4, 74. *ſatis viſum omittere inſulam.* Freinshemius.

1 Pro-

primo Rhadamiſtus in amplexus ejus effuſus, ſimulare obſequium, *ſocerum* ac *parentem* appellare. Adjicit jusjurandum, *non ferro, non veneno vim allaturum*: ſimul in lucum propinquum trahit, [1] *proviſum illic ſacrificium imperatum* dictitans, *ut diis teſtibus pax firmaretur.* [2] Mos eſt regibus quotiens in ſocietatem coëant, [3] implicare dex-

1 *Proviſum illic Saerificium.*] Superfluit verbum alterum. quid enim refert proviſum ſacrificium, an imperatum dixeris? Vera, puto, lectio: *proviſu ſuo illic ſacrif.* ſive etiam: *proviſum illic ac ſacrif. paratum.* Video alios explicare vulgatum, Proviſum ibi ſacrificium, quod imperaſſet: ſed ubi de imperato legitur? niſi intellegit à ſeipſo imperatum. *Lipſius.*

Proviſum illic ſacrificium imperatum dictitans.] Eruditiſſimus vir *proviſu ſuo.* Tò *proviſum* idem eſt, ac ſi diceres, curatum, præparatum. Tac. lib. 13. ann. *nam ut proximus quiſque Britannico neque fas, neque fidem penſi haberet, olim proviſum erat.* & lib. 14. *quod noſtris parum proviſum, dum amœnitati potius, quam uſui conſulitur. Et erat proviſum quidem venenum, quo damnati publico Athenienſium judicio extinguerentur.* quæ vis non eſt aliena à verbo *video.* Terent. Andr. *Niſi tu vides.* Plaut. Mercat. *hoc nunc mihi viſo eſt opus, Huic perſuadere quomodo potis ſiem.* Salinerius. An, *proviſum*, id eſt præparatum jam ſacrificium, quod imperaverat? Frigidum nec Cornelianum. Lipſius *proviſu ſuo.* ego ſuſpicor de mendo. *Pichena.* Quamvis aliquis ejiceret voces duas poſtremas, conſtaret tamen orationi ſuus ſenſus integer. plane aut *proviſum*, aut *imperatum*, ſuperfluit. *Gruterus.* Ego, *proviſum* non mutem; potius *imperatum* ejiciam, quod gloſſa alterius, & inepta. Dura profecto nimis locutio, *Proviſu ſuo aliquid imperare*: nec Tacito unquam alibi uſurpata. *Acidalius.* Ita corrigo: *proviſum illic ſacrificium ut imperatum fuit dictitans.* Aurelius. Timide ſuſpicabar: *ſimul in lucum propinquum trahit reniſum, illic ſacrificium paratum dictans.* Vel, *renitentem.* i. tergiverſantem, quod nihil boni præſagiret animus: ſequentem tamen, quia ſuæ poteſtatis eſſe deſierat. *Gronovius.*

2 *Mos eſt regibus.*] Idem ex Herodoto refert Q. Tertullianus Apologetici. c. IX. *Vertranius.*

3 *Implicare dextras.*] Morem hunc ſanciendæ privatim publiceque amicitiæ uſitatos eſſe Scythas, Armenios, & in ea ora gentes legi. De Scythis Lucianus in Toxari, ſive de Amicitia: Οὐ γὰρ ἐντεμόντες ἅπαξ τοὺς δακτύλους, ἐνσταλαξάμενοι τὸ αἷμα εἰς κύλικα, καὶ τὰ ξίφη ἄκρα βάψαντες, ἅμα ἀμφότεροι ἐπιχόμενοι, οὐκ ἔστιν ὅ,τι μετὰ τοῦθ' ἡμᾶς διαλύσειεν ἄν. Mela lib. I. cap. II. *Ne fœdera quidem incruenta ſunt: ſauciant ſe qui paciſcuntur, exemptumque ſanguinem, ubi permiſcuere, deguſtant.* De Armeniis Valerius lib. IX. *Sariaſter adverſus patrem ſuum Triganem Armeniæ regem ita cum amicis conſenſit, ut omnes dextris manibus ſanguinem mitterent, atque eum invicem ſorberent.* Et univerſè Tertullianus Apologetico: *Legite necubi relatum ſit, diffuſum brachiis ſanguinem ex alterutro deguſtatum, nationes quaſdam fœderi comparaſſe. Neſcio quid & ſub Catilina deguſtatum eſt.* Atque is mos, patrum etiam ævo, paſſim repertus ab Hiſpanis, apud Barbaros novi orbis. Sed nec Romanis ipſis ignota cruenta potio quæ Aſſiratum iis dicta, quoniam

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 16 vol. 1

dextras, polliceſque inter ſe vincire, nodoque præſtringere: mox ubi [1] ſanguis in artus extremos ſe effuderit, levi ictu cruorem eliciunt, atque invicem lambunt. id fœdus arcanum habetur, quaſi mutuo cruore ſacratum. Sed tunc qui ea vincula admovebat, decidiſſe ſimulans, [2] genua Mithridatis invadit, ipſumque proſternit: ſimulque concurſu plurium [3] injiciuntur catenæ, ac compedes ([4] quod dedecorum Barbaris) trahebatur.

Mox-

niam Aſſir, ſanguis, ut ajunt Gloſſæ. Feſtum ita capio: *Aßiratum apud antiquos dicebatur genus quoddam potionis ex vino & ſanguine temperatum, quod Latini priſci ſanguinem Aßir vocarent.* Etſi fortaſſe ea potio olim in ſacris. quod ſuadere videtur Salluſtius. *Fuere*, inquit, *qui dicerent Catilinam humani corporis ſanguinem vino permixtum in pateris circumtuliſſe. inde cum poſt exſecrationem omnes deguſtaviſſent, ſicuti in ſollennibus ſacris fieri conſuevit, aperuiſſe conſilium ſuum.* Ait enim conſuetum id in ſollennibus ſacris. Silius videatur innuere, libro II.

Parte alia ſupplex infernis Annibal aris,
Arcanum Stygiâ libat cum vate cruorem. Lipſius.

1 *Sanguis in artus extremos ſuffuderit.*] Scripſimus *ſe effuderit.* Rhenanus.

2 *Genua Mithridatis invadit.*] Simile aliquid in Apulejo lib. 9. met. *ſimulans ſe ad commovendam miſerationem, velle genua ejus contingere, ſubmiſſus atque incurvatus arreptis ejus pedibus utriſque ſublimem elatum, terræ graviter applaudit.* Et Tacitus infra lib. 15, 53. *Aurelius.*

3 *Injiciuntur catenæ, ac compedes.*] Hæſi ipſe olim in his vinclis: unde facile me nunc expedio, ſcriboque: *injiciuntur catenæ: ac compede, quod dedecorum Barbaris, trahebatur.* Ad morem Romanum Tacitus narrat. Injectæ, inquit, catenæ: imo & oblonga compede per viam tractus. qui ritus apud Romanos quidem receptus eſt in cuſtodia militari; at apud Barbaros dedecori habetur & ignominiæ ſummæ. Veriſſima lectio, ſententiaque. Ita Athenion Manium Aquillium (quaſi per ſummam ignominiam) tractum deſcribit ab equite catenam longam habente. quem locum omnino vide tranſcriptum à me ex Athenæo ſupra De cuſtodia militari, lib. III. *Lipſius.*

4 *Quod dedecorum Barbaris trahebatur.*] Suſpicor legendum, *quo dedecorum.* Sed hoc frigidum ſit. Si quis me audiet, leget potius, *modo pecorum barbaris trahebatur. Modo*, hoc eſt more ſeu ritu. Sic Livius dixit *itineris modo.* lib. 8, 1. decad. *Signis repente ſublatis, fugæ magis quam itineris modo penitus ad Oceanum & Gadeis ducit.* Et Tacit. 2. Hiſt. *continuus orbis latiore initio tenuem in ambitum metæ modo exurgens.* Item eodem lib. *Caſtra in modum penatium dirigebantur.* Verum quid multis opus eſt? lib. 4. expreſſe ſic loquitur: *Hoſtibus contra omnium neſciis, non arma, non ordo, non conſilium, ſed pecorum modo, trahi, occidi, capi.* Livius lib. 30. *Sed iis, qui hos ipſos Ligures aliquando pecorum modo fugientes per ſaltus invios conſectati ceciderunt.* lib. 38. *Eos ex eo tempore per ducentos jam annos pecorum in modum conſternatos cædunt. Barbaris* ſubaudi, *à*, id eſt *à Barbaris*

tra-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 16 vol. 1

Moxque vulgus duro imperio habitũ, probra ac verbera intentabat. [1] Et erant è contra, qui tantam [2] fortunæ commutationem miſerarentur. Secutaque cum parvis libe-

trahebatur. Rhenanus. V. C. habet, *habebatur*, non *trahebatur*. Illud autem, *dedecorum*, Daneſius mutabat in *modo pecorum*, quod pluribus locis Salluſtius uſurpavit in fragmentis hiſtoriarum. *Vrſinus*. Si tractio barbaris eſt ignominioſa, quid aditum emendationibus aperimus? præſertim cum clarum ſit, qua de cauſſa conjunctiones à Tacito diſſimulentur. Demetr. τὸ δὲ τοιοῦτο, κυρτὰ, φαληριόωντα, τῇ ἐξαιρέσει τοῦ καὶ συνδέσμου μεγαλειότερον ἀπέβη μᾶλλον, ἢ εἰ εἶπεν, κυρτὰ καὶ φαληριόωντα. i. *Hoc enim, tumidæ, ſpumantes, dempta, &, conjunctione, majus evaſit, quam ſi ſic dixiſſet, tumidæ & ſpumantes*. Præterea ſollicitudo reddendi conjunctiones grammaticum ſapit: hinc Philippus lib. 2. Antholog. συνδέσμων λυγρῶν θηρήτορες. i. conjunctionum moleſtarum venatores. Verum *trahi* ob id probroſum duco, quod pecora ſic minentur. *ſed pecorum modo trahi*. Hinc etiam Virgilius de barbara loquens affectus ciet:

Ecce trahebatur paſſis Priameïa virgo
Crinibus à templo Caſſandra adytiſque Minervæ.

Quòd prius ſacra pagina flebiliter uſurpavit Ierem. in Lament. *cervicibus noſtris minabamur*. Ita doctiſſimus interpretum. Certior à me diſcederes, ſi major eſſet copia, ſed non omnia pluribus teſtibus conſignari poſſunt. Exemplo ſit in captivis inciſio vinculorum: Ioſeph. lib. 5. c. 12. de bello Iudaic. *Titus vero, qui cum patre aderat, juſtum eſt (inquit) pater, una cum ferro etiam probro Ioſephum ſolvi: erit enim tanquam nec initio vinctus ſit, ſi non diſſolverimus, ſed inciderimus catenas: namque id agi ſolet in his, qui non recte fuerint vincti*. Et ignis prælatio ante imperatores. quotus enim quiſque (niſi hi) talia memoriæ prodidere. Herod. in Commod. *Salinerius*. Lege: *ac compede ſuo (quod dedecorum barbaris) trahebatur*: nam S. pro ſiglo. Ait *Barbaris*. Sed dico etiam Græcis. Plautus Captiv. *At nos pudet, quia cum catenis ſumus*. Et lib. 2. Reg. in lamentatione Abner. *Aurelius*. Nihil ſani ſenſus, utcumque torqueant, premant, invertant. Scribe: *injiciuntur catenæ ac compedes. quo dedecore, barbaris trahebatur*. Hoc eſt, quo vinculorum dehoneſtamento addito vel impoſito, è luſtris illis producitur, & in conſpectum turbæ præſentis datur, viliſſimis è Scythia calonibus & lixis cuſtodum vice ſtipantibus, quibuſdam & tenentibus catenas. Nam hoc auget contumeliam, non centuriones, non milites ſaltem juſtos fuiſſe, quibus cuſtodia credita. Quamquam & τὸ *barbaris* ad mores Rhadamiſti & ſuorum referri poſſit, ut ſit: Quibus vinculis tam pudendis oneratus & tractus oſtenditur vulgo à Rhadamiſto & comitibus vere barbaris. Immo & dandi caſu, ingeritur oculis barbarorum Armeniorum & Iberorum. *Trahi* dicuntur, quicunque offeruntur catenati. lib. 2. Æneid. *Ecce manus juvenem interea poſt terga revinctum Paſtores magno ad regem clamore trahebant*. Gronovius.

1 *Et erant è contra.*] Ita Florent. Vulgo, *& erant contra*. Pichena. Ego verò eam notam puto temporis, qui factum eſt illud exemplar: nam ævo meliore non ſic loquebantur. *Gronovius*.

2 *Fortunæ commutationem.*] Malè vulgò, *commotionem*. Lipſius.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 16 vol. 1

liberis conjunx, cuncta lamentatione complebat. Diverſis & contectis vehiculis abduntur, dum Pharaſmanis juſſa exquirerentur. Illi cupido regni fratre & filia potior, animuſque ſceleribus paratus. viſui tamen conſuluit, ne coram interficerentur. Et Rhadamiſtus quaſi jurisjurandi memor, non ferrum, non venenum in ſororem & patruum expromit; ſed projectos in humum, & veſte multa gravique opertos necat. Filii quoque Mithridatis, quod cædibus parentum illacrymaverant,
48 trucidati ſunt. At Quadratus cognoſcens proditum Mithridatem, & regnum ab interfectoribus obtineri, [1] vocat conſilium, docet acta, & an ulciſceretur conſultat. Paucis decus publicum curæ: plures tuta diſſerunt: [2] *Omne ſcelus externum, cum lætitia habendum. ſemina etiam*

1 *Vocat concilium.*] Reſcribe iterum *conſilium.* Ita enim mos vocare præſidis aſſeſſores. *Grotius.*

2 *Omnes ſcelus externum.*] Sententiæ reddita lux, ſi ſcribas, *Omne ſcelus*, littera detracta; ut ſint verba ex oratione cenſentium. *Lipſius.*

Omnes ſcelus externum.] Præſto eſt cauſſa, qua doctiſſimus vir ſuppoſuit *omne.* nimirum conſentaneum non erat, paucos *quibus decus publicum curæ* (quod ipſe occipit etiam de puniendo Rhadamiſto) dixiſſe *ſcelus externum cum lætitia.* Cognoſcat lector noſtra, quæ forſan eum ſiſtent in tranquillum. Agitur in concilio, quid opus facto ſit prodito à Romanis militibus rege, eodemque à Rhadamiſto interfecto, quem imperator dediſſet: pauci dicunt eſſe puniendos milites infames: plures ad neceſſaria belli reſervandos: at hi omnes conſtanter cenſent, eſſe tranſmittendum Rhadamiſtum, quia regnum per ſcelera partum, diu retineri nequeat, & Romanis apprime ſit utile, gentes inter ſe bella exercere. *maneat quæſo, duretque gentibus, ſi non amor noſtri, at certe odium ſui: quando urgentibus imperii fatis, nihil jam præſtare fortuna majus poteſt, quam hoſtium diſcordiam.* Salinerius. Veriſſima lectio quam eruit Lipſius, cum ante eſſet *omnes ſcelus externum:* falſa ſententia. non enim omnes ita ſenſerunt, ſed plures illi qui tuta diſſerebant, quorum hæc eſt oratio. Similis fere narratio reperitur ſupra 3, 43. *Paucorum hæc adſenſu narrata; plures obturbabant, neque* &c. nam & ibi plurium iſtorum ſententia refertur. Sic apud Livium 42, 47. *Hæc ut ſumma ratione acta, magna pars ſenatus approbabat: veteres & moris antiqui memores negabant* &c. ubi ſubjungitur etiam epiphonema, judicio Taciti quod de hac deliberatione promit, non abſimile: *Hæc ſeniores, quibus nova hæc minus placebat ſapientia. Vicit tamen ea pars ſenatus, cui potior utilis quam honeſti cura erat.* Freinsh. Fruſtra tranquillum promittit hic nobis Salinerius. Non id potiſſimum tractabatur, an milites puniendi eſſent: ſed an ferendum eſſet regnum, quod beneficium erat populi Romani, ab interfectoribus regis teneri. Quibus igitur *decus publicum curæ*, hi non laborabant de pœna militum, (qui

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 16 vol. 1

etiam odiorum jacienda, ut ſæpe [1] *principes Romani eamdem Armeniam ſpecie largitionis, turbandis Barbarorum animis præbuerint. Potiretur Rhadamiſtus male partis, dum inviſus, infamis,* [2] *quando id magis ex uſu, quam ſi cum gloria adeptus foret.* In hanc ſententiam itum. Ne tamen annuiſſe facinori viderentur, & [3] diverſa Cæſar præciperet, miſſi ad Pharaſmanem nuntii, *ut abſcederet à finibus Armeniis, filiumque abſtraheret.* Erat Cappadociæ procura- 49
tor

(qui ſi potuerunt convinci, ſunt haud dubie puniti, etſi prætermiſerit hoc Tacitus) ſed arma decernebant & hoſtem judicandum Rhadamiſtum eoque non poterant eſſe in numero *Omnium* Salinerianorum, ſcelus transmittendum eſſe conſtanter cenſentium. Neque tamen video, cur plaudam Lipſio: non enim *Omne* magis huc congruit quam *Quoddam*, aut quodvis hujuſmodi additamentum. Prorſus aliud quid in ea voce latet, de quo inveniendo non multum quidem mihi polliceor: eſſe tamen poterat: *plures tuta diſſerunt, monentes, ſcelus externum cum lætitia habendum.* Gronovius.

1 *Principes Romani eandem Armeniam.*] Addidimus particulam, *in*, *in eandem Armeniam.* Rhenanus. Daneſius legebat, *princ. Ro. in eandem Armeniam.* In vulgatis autem deeſt, *in*, præpoſitio. *Vrſinus.*

2 *Si cum gloria adeptus.*] Scribo hæc omnia: *quanto id magis ex uſu, quam ſi cum gloriâ adempta forent?* At nunc (ultimis curis) video, explicare Pichenam quod vulgatum eſt: Magis hoc ex uſu Romano, ſi cum infamia, quam ſi cum gloria regnum adeptus: quia ſcilicet incertior futurus, odiiſque magis obnoxius. Non damno. *Lipſius.*

Quando id magis ex uſu, quam ſi cum gloria adeptus foret.] Lipſius aliter. Ego nihil muto. Clarus namque ſenſus, ac præclara ſententia. Ex uſu inquit, Romanis erat, quod Rhadamiſtus regnum ſcelere occupaſſet: quoniam ſpes erat, ſeditiones & turbas in provincia illa brevi orituras, quod præcipue Romani quærebant. At ſi gloria egregiiſque artibus regnum adeptus fuiſſet, tunc in illius quieta & pacifica poſſeſſione diu eſſet duraturus. *Pichena.* Optime hæc explicavit Pichena, nec quicquam mutandum eſſe apparet. *Freinshemius.*

Quam ſi cum gloria adeptus foret.] Erat è re Romana, (ut jam dictum eſt) Rhadamiſtum ſcelere potius; quam per virtutem, ſui juris Armeniam feciſſe: ejus enim flagitium præcipue ad eam occupandam rapuit Vologeſem. *nam Vologeſes caſum invadendæ Armeniæ obveniſſe ratus, quam à majoribus ſuis poſſeſſam externus dux flagitio obtineret.* populus equidem votis regnum à ſceleſtis ad innocuos transfert. *anteponendum eſſe vix dum egreſſo pueritiam Neroni, & imperium per ſcelus adepto, virum ætate compoſita inſontem.* Audi Salluſtium in Catil. *ita imperium ſemper ad optimum quemque à minus bono transfertur.* At emendatio eruditiſſimi viri *quam ſi cum gloria ademta forent*, poteſt hinc abeſſe. *Salinerius,*

3 *Diverſa Cæſar præciperet.*] Tantum differentiam noto, in Flor. legi, *juberet.* Pichena.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 16 vol. 1

tor [1] Iulius Pelignus, ignavi animi, & [2] deridiculo corporis juxta deſpiciendus; ſed Claudio perquam familiaris [3] cum privatus olim converſatione ſcurrarum iners

Suet: Claud: cap: 5.

1 *Iulius Pelignus ignavi animi.*] Faernus legebat; *Iulius Poſthumus ignavo & deridiculo.* Vrſinus. Πτώσεως ſimilitudo illexit doctiſſ. virum in caſtigationes, & iccirco ei placuit *ignavia*, ut id concordaret cum *deridiculo.* Verum noſter hic Θουκυδίδης lib. 4. εἶπον δὲ τούτοις καὶ Κερκυραίων ἅμα παραπλέοντας τῶν ἐν τῇ πόλει ἐπιμεληθῆναι. i. *Dixerantque his Corcyræorum ſimul adnavigantes, qui in civitate curam haberent.* Ad quæ hujuſmodi Scholiaſtes: τὸ ἑξῆς ἦν, παραπλέουσι, ἀλλὰ μεταβάσει ἐχρήσατο ἀπὸ δοτικῆς ἐπὶ αἰτιατικήν. i. *Conſequens erat adnavigantibus, verum uſus eſt tranſitu à tertio ad quartum caſum.* & iteravit lib. 11. ann. *meminiſſent C. Aſinii, & Meſſallæ, ac recentiorum Arruntii & Eſernini ad ſumma provectos incorrupta vita & facundia.* Optime *Pelignus ignavi animi.* Salluſt. Catil. *hominem veteris proſapiæ, ac multarum imaginum, & nullius ſtipendii.* noſter *Abdus ademtæ virilitatis.* Salinerius. Muretus, *ignavo animi.* Hoc ei aſſentior, & malo, quam quod ad marginem *ignavia. Ignavum animi*, perinde dictum, ut *deridiculum corporis.* Tamen etiam Taciti phraſis *ignavi animi.* Acidalius. Facile tolero vulgatum: ſed non inductus iis, quæ diſputat Salinerius. Quid enim ſimile? Thucydides poterat ſcripſiſſe παραπλέουσι, quod referres ad τούτοις, poterat & παραπλέοντας, ut referas ad ἐπιμεληθῆναι. Hoc maluit: *mandatum his, & Corcyræorum, qui urbem tenerent* (adverſus eos, qui τὸ ὄρος τοῦ Ἰστώνης inſederant) *præternavigantes curam gererent.* Taciti autem verba, ſi placet ea ſcriptura, requirunt τελείαν στιγμὴν poſt τὸ *Æſernini.* neque enim ulla ratione copulari poſſunt, *Aſinii & Meſſallæ, Arruntii & Æſernini provectos*: ſed ante τὸ *ad ſumma provectos* diſſimulatur pronomen *eos.* At hoc loco quod legitur, accipio, quaſi ſcripſiſſet: homo ignavus atque imbellis, nec minus turpis diſtorto corpore. *Gronovius.*

2 *Deridiculo corporis juxta conſpiciendus.*] Fecimus, *deſpiciendus.* Porro *deridiculi* vocem etiam lib. 3. uſurpat. *Deridiculo fuit ſenex fœdiſſimæ adulationis.* Rurſum lib. 5. *Togonius Gallus dum ignobilitatem ſuam magnis nominibus inſerit, per deridiculum auditur.* Rhenanus. *Conſpiciendus* cum Mureto non mutem *deſpiciendus.* Sic namque lib. 14 *Marcellus Aſinio Pollione proavo clarus, neque morum ſpernendus habebatur.* Acidalius. Me moratur hic, quod nollem, quibus M S S. copia fuit, ſilentio tranſiiſſe. Video enim fateri Rhenanum ſe feciſſe *deſpiciendus*, nulla mentione vett. librorum. In quibus ſi erat *conſpiciendus*, profecto mutandum non fuit. quippe quod ſit inſignis, inſignitus, & non ſecus atque hæc tam in deteriorem quam in meliorem partem flectatur. Suetonius Claudio cap. 4. *ne quid faciat, quod conſpici ac derideri poſſit.* Homero *conſpiciendus* ἐπόψιος. Ιλ. γ. λώβην τ' ἔμεναι καὶ ἐπόψιον ἄλλων. Vide noſtra Obſervata in Scriptores Eccleſiaſticos cap. 19. & ad Livii lib. 4. cap. 13. *Gronovius.*

3 *Cum privatas olim.*] Deprecor invidiam: ſed profecto hunc locum, ſiquem alium, propitiis Muſis reſtitui, hoc modo: *Cum privatus olim converſatione ſcurrarum iners otium oblectaret.* Claudius ante imperium vilis, abjectus, ſcurris & ſordidiſſimis hominibus convixit: *è quorum contubernio ſuper veterem ſegnitiæ notam, ebrietatis quoque & aleæ infamiam*

iners otium oblectaret. [1] Is Pelignus auxiliis provincialium contractis, tamquam recuperaturus Armeniam, dum ſocios magis quam hoſtes prædatur; abſceſſu ſuorum, & incurſantibus Barbaris, præſidii egens, ad Rhadamiſtum venit: doniſque ejus evictus, ultro *regium inſigne ſumere* cohortatur; ſumentique adeſt auctor & ſatelles. Quod ubi turpi fama divulgatum, [2] ne ceteri quo-

miam ſubiit, ait Sueton. cap. v. Inter eos hic Pelignus. Libri veteres, quorum veſtigia inſtiti, habent: *cum privatis olim converſationes curaret, iners otium objectaret.* unus Vatican. *curſationes*, pro, *converſationes.* Lipſius.

Cum privatas olim converſationes curaret; iners otium oblectaret.] Quia Vatic. *curſationes*, velim, *curatione ſcurrarum.* Sic de Hadriano Spartianus, *curaſſe delicatos.* Palmerius Mellerus. Scilicet Claudius cum nondum princeps, undique ſui ſimiles alliceret ad animi remiſſionem. Cur autem hæc ſenio fuerint eruditiſſ. viro, ego juxta cum ignotis ſcio. At quando Claudio iners ocium? is certe privatus & princeps, multus in hiſtoria ſcribenda, quod licet ocium, non tamen iners vocatur. Tacit. in Dialog. *Si modo in hac ſtudiorum parte oblectare ocium & nomen inſerere poſſunt famæ.* Putem reſpectum ad illa tempora, quibus Claudius abjecit ſpem dignitatum. Suet. c. 5. *tum demum abjecta ſpe dignitatis ad ocium conceßit modo in hortis, & ſuburbano, modo in Campaniæ ſeceſſu delitеſcens, atque ex contubernio ſordidißimorum hominum, ſuper veterem ſegnitiæ notam, ebrietatis & aleæ quoque infamiam ſubiit.* At Pelignus iſte unus eorum, qui corpore deformis, & in paucis ei carus, cui vel ante ἀπωθέωσιν ſuus Vulcanus in deliciis. Hom. Iliad. α. Ἄσβεστος δ' ἄρ' ἐνῶρτο γέλως μακάρεσι θεοῖσιν, Ὡς ἴδον Ἥφαιστον διὰ δώματα ποιπνύοντα. i. *infinitus autem excitatus eſt riſus beatis Diis, Poſtquam viderunt Vulcanum per domos miniſtrantem.* Eadem de cauſſà Vatinius irrepſit in aulam Neronianam. Tacit. lib. 15. *corpore detorto, facetiis ſcurrilibus.* Serio tandem conjunctiones à noſtro ſupprimuntur, quod expreſſæ venuſtatem procul ſummoveant. Suet. in Aug. *quæ detractæ afferunt aliquid obſcuritatis, etſi gratiam augent.* Salinerius. Non nihil variat Flor. *cum privatis olim.* ut facile appareat nugas illas de privatis converſationibus, in libris non haberi. Optime Lipſius & acute reſtituit: ac ſi ulla ipſius conjectura recipi merebatur, hæc certe præcipue eſt, eaque Taciti verba eſſe juratem. Sed timore ſcrupuloſiorum, eam in magine tantum appoſui. Idem fere de Vitellio dixit, hiſt. lib. 2. *Aggregabantur è plebe flagitioſa per obſequia Vitellio cogniti, ſcurræ, hiſtriones, aurigæ, quibus ille amicitiarum dehoneſtamentis mire gaudebat.* Pichena. Quod facturus erat Pichena, in hac editione factum eſt, ut eximia hæc emendatio Lipſii in textum reciperetur: cum idem omnium doctorum judicium de ea fore videbatur, quod Pichenæ fuit, qui ea Taciti verba eſſe juraret. Quod prius vulgabatur, nullo eſt aut ridiculo ſenſu. *Freinshemius.*

1 *Is Pelignus.*] Cum hominis iſtius nomen modo indicatum ſit, non videtur ab auctore ſtatim repetitum. *Idem.*

2 *Ne cæteri quoque ex Peligno conjectarentur.*] Ne conjectura Peligni cæteri idem voluiſſe crederentur. *Ferrettus.*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 16 vol. 1

quoque ex Peligno conjectarentur. Helvidius Priſcus legatus cum legione mittitur, rebus turbidis pro tempore ut conſuleret. Igitur propere montem Taurum tranſgreſſus, moderatione plura quam vi compoſuerat; cum *redire in Syriam* jubetur, *ne initium belli adverſus Parthos*

50 *exſiſteret.* Nam Vologeſes caſum invadendæ Armeniæ obveniſſe ratus, quam à majoribus ſuis poſſeſſam, externus rex flagitio obtineret, contrahit copias, fratremque Tiridatem deducere in regnum parat, ne qua pars domus ſine imperio ageret. Inceſſu Parthorum, ſine acie pulſi Iberi; urbeſque Armeniorum Artaxata & Tigranocerta jugum accepere. [1] Dein atrox hiems, ſeu parum proviſi commeatus, & orta ex utroque tabes, [2] perpellunt Vologeſen omittere præſentia. vacuamque rurſus Armeniam Rhadamiſtus invaſit, truculentior quam antea, tamquam adverſus defectores, & [3] in tempore rebellaturos. Atque illi quamvis ſervitio ſueti, patientiam abrumpunt, [4] armiſque regiam circumveniunt. Nec aliud Rhadamiſto ſubſidium

51 fuit, quam pernicitas equorum, quis ſeque & conjugem abſtulit. Sed conjunx gravida, primam utcunque fugam ob metum hoſtilem & mariti caritatem toleravit: poſt feſtinatione continua, ubi quati uterus, & viſcera vibrantur, orare *ut morte honeſta contumeliis captivitatis eximeretur.* Ille primo amplecti, allevare, adhortari, modo virtutem admirans, modo timore æger, ne quis relicta

[Handwritten marginal notes:] Artaxata. majoris Armeniæ metropolis in Atropatenes confinibus, ſita per Araxem fluvium à quo in modum peninſulæ cingitur. quæ Hannibalis Carthaginienſis [illegible] condita [illegible] inde Armeniorum Carthago nominata eſt. hodie vulgo Teflis vel Tiflis in Georgia.
Tigranocerta. urbs quondam Armeniæ majoris ad Nymphæum flumen in Aſſyriæ confinibus, [illegible] quæ hodie Bitlis.
in tempore. [illegible] occaſio.

vettus. Non eſt obſcurum, quid velit. Ne de Peligno conjectura in alios fieret: ne Romanorum alii, quibus armorum jus, ſi quieſcerent, approbare Peligni facinus & ratum habere crederentur. Terent. Heaut. 3, 3. *Ego de me conjecturam facio.* Gronovius.

1 *Dein atrox hiems.*] Flor. *Deind ætrox hiems.* Pichena.

2 *Percellunt Vologeſen.*] Repoſui, *perpellunt.* Rhenanus. Reſtitui ex Flor. verbum, *percellunt.* Vulgo, *perpellunt.* Pichena. Rectius, *perpellunt.* Vide quæ notamus ad Liv. lib. 3. cap. 36. *Gronovius.*

3 *In tempore bellaturos.*] Meum ſecutus judicium, *bellaturos* mutavi in *rebellaturos*, id expoſcente ſenſu. *Rhenanus.*

4 *Armiſque regiam circumeunt.*] Scripſi, *circumveniunt.* Idem.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 16 vol. 1

cta potiretur. Poſtremo violentia amoris,& facinorum
non rudis, [1] diſtringit acinacem, vulneratamque ad ri-
pam Araxis trahit, flumini tradit, ne corpus etiam au-
ferretur. ipſe præceps Iberos ad patrium regnum per-
vadit. Interim Zenobiam (id mulieri nomen) [2] placida
illuvie, ſpirantem ac vitæ manifeſtam [3] advertere paſto-
res, & dignitate formæ haud degenerem reputantes,
obligant vulnus, agreſtia medicamina adhibent; co-
gnitoque nomine & caſu, in urbem Artaxata ferunt.
unde publica cura deducta ad Tiridatem, comiterque
excepta, cultu regio habita eſt. Fauſto Sulla, Salvio 52
Othone Coſs. Furius Scribonianus in exſilium agitur,
quaſi *finem principis per Chaldæos ſcrutaretur.* adnectebatur
crimini *Iunia mater ejus*, ut *caſus prioris* (nam relegata
erat) *impatiens*. Pater Scriboniani Camillus arma per
Dalmatiam moverat. idque ad clementiam trahebat
Cæſar, [4] quod ſtirpem hoſtilem iterum conſervaret.
Neque tamen exſuli longa poſthac vita fuit: [5] morte
for-

1 *Diſtringit acinacem.*] Nemo eſt, qui neſciat eſſe Medorum Perſarumque gladium, teſte Horatio. *Ferrettus.*

2 *Placida illuvie.*] Videri *eluvie* legendum diximus ad Livii 1,4. *Gronovius.*

3 *Advertere paſtores.*] Sic lib. 11. *Octo aquilæ petere ſilvas viſæ advertere Imperatorem.* Id verbum ea notione reddendum Livio, lib. 1. de Metio Curtio in paludem conjecto: *adverteratque ea res etiam Sabinos tanti periculo viri.* id eſt, converterat illuc animos oculoſque Sabinorum. Nam libris omnibus, *averterat*, ſcriptum, alio ſenſu. *Lipſ.* Fallitur Lipſius, qui locum ſic accipiendum putat. *Advertere* hic nihil eſt aliud quam animadverterunt In iſtam ſignificationem ſcribendum fuerat: *Zenobia ſpirans ac vitæ manifeſta advertit paſtores.* Vide ſupra ad lib. 1, 41. *Acidalius.*

4 *Quod ſtirpem hoſtilem iterum conſervaret.*] Melius ſic Flor. quam vulgati, *qui ſtirpem.* Pichena. At mihi multo magis ſe probat aliorum *Qui*: Eſt enim quale Terentii Andr. a. 4. ſc. 1. *niſi mihi deos ſatis Scio fuiſſe iratos, qui auſcultaverim.* Heautont. 3, 3. *Dii te eradicent, Syre, qui me iſtinc extrudis.* Iuſtinus lib. 39. *Ptolomæo regnum redditur, qui neque cum matre bellum gerere voluiſſet, nec à fratre armis repetere, quod prior poſſediſſet.* Cicero lib. 5. famil. Ep. 22. *Neque enim eſt Spartiates ille Ageſilaus perhibendus, qui neque pictam neque fictam imaginem ſuam paſſus eſt eſſe.* Et talia ὅσα κόνις. Gronovius.

5 *Morte fortuita, an per venenum extinctus eſſet.*] Verba, *extinctus eſſet*, ejicit Muretus, & ego cum illo, nimis manifeſtum & inſipidum gloſſema. Hæreo tamen, an non potius ſcribi: *mortem fortuitam; an per venenum, ut quiſque credidit, vulgavere.* Acidalius.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 16 vol. 1

fortuita, an per venenum extinctus eſſet, ut quiſque credidit, vulgavere. *De mathematicis Italia pellendis factum Senatus conſultum,* atrox & irritum. Laudati dehinc oratione principis, *qui ob anguſtias familiares ordine ſenatorio ſponte cederent*, motique *qui remanendo impudentiam paupertati adjicerent*. Inter quæ [1] refertur ad patres *de pœna feminarum, quæ ſervis conjungerentur.* [2] ſtatuiturque *ut ignaro domino ad id prolapſa, in ſervitutem ſui conſenſiſſet,*

ſius. Mitius faceremus, *exſtinctum eſſe.* Sed nihil mutandum: à fronte namque horum verborum ſubauditur τὸ *Vtrum:* quemadmodum in omnibus fere iſtis, ubi *incertum an*, vel *dubium an*, vel *an* ſolum in hanc ſententiam interponitur. *Gronovius.*

1 *Refertur de pœna feminarum.*] Senatusconſultum hoc, Claudianum in jure appellatur, cujus quoque mentio in Inſtitutionibus. *Alciatus.* Hoc dictum fuit *Senatusconſultum Claudianum*, auctor Tribonianus in Inſtitutionibus titulo de ſucceſſionibus ſublatis, quæ fiebant per bonorum poſſeſſionem: & de Senatus conſulto Claudiano. *Ferrettus.* Idem ſtatuit D. Veſpaſianus autore Suetonio in eodem c. 11. Præterea de eo tractatus eſt in Iuſtinianeo Codice de mulieribus, quæ ſervis propriis ſe conjunxerunt. *Lupanus.*

2 *In ſervitutem ſui conſenſiſſet.*] Non prompta lectio ſententiaque hujus loci: mihi quidem. Nam aliis omnia liquent. Ajunt non dubiam ſententiam eſſe hanc: mulierem liberam, quæ cum alieno ſervo ſolita ſit domino inſciente, ſervam fieri velut proprio conſenſu: & natos item ex iis, liberos non haberi. Itaque nunc nuper ecce emendavit vir doctus; *ut ignaro domino ad id prolapſa, in ſervitutem, ceu conſenſiſſet: & qui nati eſſent, pro liberis ne haberentur.* Sed mihi, per bonam gratiam, jus ſit diſſentire. Nego alterum illud membrum, de natis ex eo cœtu in ſervitutem habendis, uſquam repperiri in legum libris: aio contra jus eſſe. Favor libertatis expoſcit, ut nati è libera ſint liberi: adeoque ſuperveniens calamitas matris, nocere ei qui in utero eſt non debet, ut ſufficiat matrem liberam vel medio tempore habuiſſe. Paullus lib. 11. Sentent. tit. XXIV. Marcianus l. 5. De ſtatu hominum. Quo jure ergo ſervi iſti? Clementius vulgata lectio ajebat, *pro libertis haberentur*: ſed non verius. Quomodo enim libertus, qui numquam ſervus? Adde quod manuſcriptis veſtigium nullum ejus membri. verba, inquam, ea, *& qui nati eſſent*, abſunt manuſcriptis omnibus, etiam Budenſi. Vt mihi quidem Farneſiani codicis ſcriptura certa ſit: *ut ignaro domino ad id prolapſa, in ſervitute: ſi conſenſiſſet, pro liberta haberetur.* Optime. Duplex videlicet ejus SCti membrum, in eas quæ ignaro, quæque ſciente domino, peccatum id peccaſſent. Et ſi quidem ignaro, ait lex: ſerva eſto. ſin volente; habetor pro liberta. Omnino enim propoſitum legiſlatori à ſervili contubernio abſtinere lubricum ſexum: & ſive ſciente ſive inſcio domino ea mixtio, poſuit pœnam. ſed ἀναλόγως, & pro gradu noxæ intentiorem, remiſſioremque. Sed cui rei, inquies, fuerit pro liberta? Huic, ut vinculo aliquo teneatur domino ſervi, ad operas libertorum aliaque ejus ordinis præſtanda. Ius item domino

in

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 16 vol. 1

in feminæ bonis: & quicquid in veram libertam. Sed rectè, *pro liberta*: non enim liberta verè. Rettulit hoc ipſum decretum poſteà (credo quia aboluerat, licentia temporum, & inuſu) Veſpaſianus Princeps, de quo Suetonius: *Auctor Senatui fuit decernendi, ut quæ ſe ſervo alieno junxiſſet, ancilla haberetur.* ita tamen, ut apud Iuriſconſultos nomen manſerit conſulti Claudiani: non à Claudio Pallante, qui repertor, ſed à Claudio Principe qui rettulit. Tertullianus item adſpexit, ad uxorem lib. II. *Nonne inſuper cenſuerunt* (Romani) *ſervituti vindicandas, quæ cum alieno ſervo, poſt dominorum denunciationem in conſuetudine perſeverarunt?* Plura ad hanc rem petes, ſi operæ tibi eſt, à P. Fabro lib. I. Semeſtr. cap. XXV. Revera enim ad aſciam factum, quidquid dedolavit ille faber. *Lipſius.*

Statuitque ut ignaro domino ad id prolapſa, in ſervitute ſui conſenſiſſet, & qui nati eſſent, pro libertis haberentur.] Hæc verba, *& qui nati eſſent*, non ſunt in Budenſi codice. Divino ſic Tacitum ſcripſiſſe, *Statuiturque ut ignaro domino ad id prolapſa, in ſervitute; ſin conſenſiſſet, pro libertis haberentur.* Rhenanus. Senatusconſultum hoc, factum Claudianis temporibus, Claudianum quoque nomen habet. Continet autem, ut libera mulier ſervi conſuetudine capta, terque à domino ſervi coram ſeptem teſtibus nunciata, ni abſtineret, prolata denunciatione trina prætori aut Præſidi in urbe, provinciiſve, cum bonis omnibus quæ haberet, domino ſervi addiceretur. In rebus namque Veneris ſervo ſubmiſſa, in aliis conſerva ut eſſet, Senatui conceſſiſſe videbatur. Sed tandem Cæſaris Iuſtiniani conſtitutione ſublata eſt ex S. C. Claudiano manus injectio, & in ſervitutem redactio, Codicis Imperatorii lib. 7. tit. 24. & Inſtitutionum lib. 3. tit. 12. *Vertranius.* Non jure bono hæc emendantur, nec integrum ſenatus conſultum Claudianum à Tacito refertur: quippe qui juris conſulti partes non exequatur. Femina quæ ignaro domino cum ejus ſervo conſueviſſet, conſerva fiebat, & nati ex huiuſmodi concubitu pro libertis habebantur, quæ de matre dicuntur, Iuſtinianus affirmat obtinuiſſe l. I. c. de ſenatuſc: Claud. tollend. *ne ea, quæ libera conſtituta eſt, vel ſemel decepta, vel infelici cupidine capta vel alio quocunque modo contra natalium ſuorum ingenuitatem deducatur in ſervitutem.* quæ de filiis, nuſquam legi. Sed ſi pœna irroganda, quænam ea congruentior? Naſci eos ſervos impium eſt, nec in favorem libertatis, cui præcipue Iuriſconſulti ac Imperatores cautum voluere: liberos, illegitimum, ut qui ſtatim matrem à ſervi complexibus habuerint ſervam. Eruditiſſimus vir liberos oriri credit, qui ex tali conjugio naſcerentur: quaſi ei, qui in utero ſit, nocere non debeat ſuperveniens calamitas matris. Vera per ſe ſunt, ſed hic locum non habent, nam hi nunquam in utero matrem liberam habuerunt. Idem quærit, quomodo libertus eſſe poſſit, qui ſervus nunquam fuit? Prius mihi reſpondeat, quo pacto *liberta* rectè dicatur ea, quæ haud extitit ſerva. Hæc dico, quia ipſe ſequitur codicem Farneſianum, unde habemus: *ut ignaro domino ad id prolapſa, in ſervitute; ſi conſenſiſſet, pro liberta haberetur.* Si *pro liberta* impropriè, ego idem in *pro libertis.* Salinerius. Pugnant hic viri docti, & ego libenter pugnam illis relinquo. Tantum moneo, à Flor. etiam abeſſe verba, *& qui nati eſſent.* Ibi enim legitur: *in ſervitute ſui conſenſiſſet, pro libertis haberentur.* Pichena. Quid pugnamus pro verbis, quæ Taciti non ſunt, & ſpecie inhibendi correctiones genus corrigendi maxime anceps & rariſſime felix tuemur? Budenſis, Farneſianus, Florentinus agmine facto ejurant, quod de filiis alibi nuſquam ſe legiſſe fatetur & Salinerius. Idque ſine dubio ſarcinatorum cujuſdam eſt, leviter corru-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 16 vol. 1

ſiſſet, & qui nati eſſent, pro libertis haberentur. ¹ Pallanti, quem *repertorem ejus relationis* ediderat Cæſar, *prætoria in-*

ptos locos, qui litera una alterave dempta vel addita vel mutata reſtituebantur, pro ingentibus hiatibus ſupplentium. Pellexit in fraudem vox *libertis*, quam quo referret, quia non videbat, ipſe aliquid commentus interpoſuit: cui locus non erat, ſi, ut eſt in Farneſiano, *liberta* reperiſſet. At, inquit, ſic nati ſtatim matrem à ſervi complexibus habuerunt ſervam. Hoc parum eſt pro Iureconſulto loqui, quē ſcire oportebat non pro ſerva habitam, niſi poſt trinas denuntiationes. Deinde hoc non eo valebat utique, ut mancipium fieret (niſi forte in humilibus & egentibus perſonis) quam ut & ſuam & adſumpti mariti libertatem ab hujus domino emere compelleretur. Itaque caute Tacitus, *in ſervitute haberetur*. Quemadmodum enim aliud eſt *eſſe in libertate*, aliud *eſſe liberum*, teſte Fabio declam. 340. ſic & aliud eſt *ſervam eſſe*, aliud *in ſervitute eſſe*. Roganti Lipſio, quemadmodum libertus eſſe poſſit, qui ſervus nunquam fuit? reponit, quo pacto liberta dicatur, quæ non ſervierit; Hæc paria non ſunt. mulieris enim culpa eſt ſubeuntis jugum, cui leges eam infamiam ſtatuerunt: nulla culpa fœtus eſt. Quin rem diligentius conſideranti liquebit, nihil tale nec potuiſſe de natis ex eo conjugio conſtitui, nec neceſſe fuiſſe, cum jure communi ſatis cautum eſſet. Nam qui ante denuntiationes iſtas provenerant, nec ſervi erant, nec libertini, ſed ingenui, quia non mutabat mulier ſtatum, niſi poſtquam dominus ſervi denuntiaſſet. Si vero factis denuntiationibus non abſtinuit ſervo mulier neque libertatem utriuſque redemit, & plane ſerva facta eſt; ſi quod inde naſcitur, conceptum eſt, antequam mater juſtam ſervitutem ſubiret, haud dubie liberum eſt; quod ſimul concepit & parit jam ancilla, ſervum eſt ex communi jure. Quod autem Pe. Faber, *ingrato* pro *ignaro* reponi ſuadet, quod ſit invito, ut apud Terentium Donatus interpretetur; fallitur. Neque enim id procedit, niſi in uno *ingratiis*: ſic enim loquimur *ingratiis meis*, *ingratiis alicujus fieri*, quod ſit me vel aliquo invito. & de hoc agit Donatus. Illa vero *ingrata*, quæ ex Catullo & Plauto Turnebus explicat, non invita ſunt, ſed quæ ſunt ingratis & non reddentibus vicem aut cum gratia excipientibus collocata. *Gronovius*.

1 *Pallanti Prætoria inſignia.*] De quo inſcriptio:

TI. CLAUDIUS. AUG. L.
PALLAS.
HUIC. SENATUS. OB. FIDEM
PIETATEM. QUE. ERGA
PATRONOS. ORNAMENTA
PRÆTORIA. DECREVIT
ET. H S. CENTIES. QUIN
QUAGIES. CUIUS. HONORE
CONTENTUS. FUIT.

Et indignatur jure in hoc facto major Plinius, libro XXXV. (ad Pallantem enim ea refero) cap. penult. *Hoc eſt inſigne vænalitiis gregibus, opprobriumque inſolentis fortunæ. quos & nos adeo potiri rerum vidimus, ut prætoria quoque ornamenta decerni à Senatu, jubente Agrippina Claudii Cæſaris, viderimus: tantumque non cum laureatis faſcibus remitti illò unde cretatis pedibus adveniſſent.* Itemque minor libro VIII. epiſtolarum epiſtol. V. quem vide. *Lipſius.*

Pallanti &c. Prætoria inſignia & centies quinquagies H. S.] Quod refert Cornelius inſcriptum Pallantis monumento, via Tiburtina, intra primum ab urbe lapidem: Plinius Cæcilianus ad Montanum VII & VIII. Epiſtolarum annotavit, his verbis:

HUIC.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 16 vol. 1

inſignia, & centies quinquageſies ſeſtertium cenſuit [1] conſul deſignatus Barea Soranus: additum à Scipione Cornelio, *grates publice agendas, quod* [2] *regibus Arcadiæ ortus, veterrimam nobilitatem uſui publico poſtponeret, ſeque inter miniſtros Principis haberi ſineret.* Aſſeveravit Claudius, *contentum honore Pallantem, intra priorem paupertatem ſubſiſtere.* Et [3] fixum eſt ære publico Senatus conſultum, quo

375000 Philipp.

HUIC. SENATUS. &c. CUJUS. HONORE. CONTENTUS. FUIT: ſcilicet, oblatam ex ærario liberalitatem à S. P. Q. R. donumque ſprevit. & ait Plinius, *quod ſolum potuit tantis opibus publice oblatis, adrogantius fecit, quam ſi accepiſſet.* Vertranius.

1 *Barea Soranus.*] Lego in lapide,

Q. MARCIO. BAREA.

T. RUSTIO. NUMMIO. COSS.

Si de iſto; habemus viri celebris gentile nomen. *Lipſius.*

Conſul deſignatus Barea Soranus.] At neque anno proximo, neque ultra, Conſulem Baream invenio. Similiter lib. 14. ait: *Cenſuitque Iunius Marullus Conſul deſignatus, adimendam reo præturam.* & lib. 15. in fine, *Cerialem Anicium Conſulem deſignatum pro ſententia dixiſſe.* Et tamen horum neuter reperitur inter Conſules anni ſequentis. Cenſeo deſignatos eos, non in priores duos menſes Ianuarium & Februarium, qui faſtis nomen dabant, ſed in duos alios ex ſequentibus. Nam, ut videtur, duobus tantum menſibus, illo & inferiori ævo, Conſulatus habebatur, quo pluribus civibus honos ille impertiretur. Patet hiſt. lib. 1. ubi Tacitus de Othone ait; *Conſul cum Titiano fratre in Kal. Martias ipſe, proximos menſes Verginio deſtinat.* & paulo poſt: *Cælio ac Flavio Sabinis in Iulias, Ario Antonino & Mario Celſo in Septembres.* Pichena.

2 *Regibus Arcadiæ ortus.*] Vide quæſo mancipium hoc togatum. Pallantem ad regum ſtirpem refert: credo, quia Pallas aliquis Virgilio aliiſque inter Arcadum reges. O opprobrium omnium Scipionum; & digniſſime domino Pallante! Nos hunc nequiſſimum ſervum trans mare advectum inter vænales, ex Plinio ſcimus: & eundem Antoniæ matri ſerviſſe, ex Ioſepho lib. XVIII. qui Πάλλαντα appellat τὸν πιστότατον τῶν δούλων αὐτῆς. Ab ea ergo ad Claudium pervenit. *Lipſius.*

3 *Fixum eſt publico.*] Ita libri ſcripti: & non abhorret à Corneliana phraſi. At vulgò, *ære publico*, legas, non ſine additamenti ſuſpicione. *Lipſius.*

Fixum eſt ære publico S.C.] Ejus reliquiæ ſuperſunt hæ, SED. CUM. PRINCEPS. OPTIMUS. PARENSQ. PUBLICUS. ROGATUS. A. PALLANTE. EAM. PARTEM. SENTENTIAE. QUAE. PERTINEBAT. AD. DANDUM. EI. EX. AERARIO. CENTIES. QUINQUAGIES. SESTERTIUM. REMITTI. VOLUISSET. TESTATUR. SENATUS. ET. SE. LIBENTER. AC. MERITO. HANC. SUMMAM. INTER. RELIQUOS. HONORES. OB. FIDEM. DILIGENTIAMQ. PALLANTIS. DECERNERE. COEPISSE. VOLUNTATI. TAMEN. PRINCIPIS. SUI. CUI. IN. NULLA. RE. FAS. PUTARET. REPUGNARE. IN. HAC. QUOQ. RE. OBSEQUI. Acta hæc fuere IV. Calend. Februarii, ut refert idem Plinius, lib. 8. *Vertranius.* Lacunam quæ eſt in Flor. codice retuli, *Fixum eſt...... publico*, neceſſarium exiſtimans, defectus

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 16 vol. 1

quo libertinus ſeſtertii ter millies poſſeſſor, antiquæ
54 parcimoniæ laudibus cumulabatur. At non [1] frater ejus cognomento Felix pari moderatione agebat, jam pridem Iudææ impoſitus, & cuncta malefacta ſibi impune ratus, tanta potentia ſubnixo. Sane præbuerant Iudæi ſpeciem motus orta ſeditione, poſtquam [2] cognita cæde

7500000 Philipp:

Hunc Felicem trium reginarum maritum fuiſſe ait Sueton: Claud: cap: 28. qua de re vid: Grot: ad cap: 23. v. 24 Act: Apost:

fectus omnes notos facere. In margine autem ejuſdem libri, alia ſed antiqua manu, additum eſt, *are.* Pichena.

1 *Felix jampridem.*] Non herclè ita pridem, ſi Ioſepho in gentili hiſtoria credendum. Præpoſitus enim demum Iudææ eſt, poſt damnatum Cumanum. Ioſephus lib. 22. Ἰουδαϊκῆς ἁλώσεως, cap. XXII. clare: Μετὰ ταῦτα, inquit, Ἰουδαίας μὲν ἐπίτροπον Φήλικα τὸν Πάλλαντος ἀδελφὸν ἐκπέμπει τῆς τε Γαλιλαίας καὶ Σαμαρείας καὶ Περαίας. Vt fortaſſe hic reſcribendum ſit, *Felix haut pridem Iudeæ impoſitus.* Hunc libertum, Claudium Felicem Ioſephus, Suidas, Zonaras nominant: at Antonium Felicem Tacitus l. v. Hiſt. *Antonius Felix per omnem ſævitiam ac libidinem, jus regium ſervili ingenio exercuit.* Ne te turbet; ſcies pleroſque iſtos è libertis Antoniæ matris fuiſſe: eoque binomines, alias principis, alias patronæ mortuæ nomen tuliſſe. *Lipſius.*

Frater ejus cognomento Felix.] De hoc Felice, & Ventidio vide Ioſephum. Hujus quoque Felicis mentionem facit Lucas in Actis Apoſtolorum cap. 26. ad lib. 5. hiſt. plura. *Lupanus.* Nomen illi Antonio, cognomen *Felici* fuit, quem cohortibus & alis, provinciæque Iudææ præpoſuit Claudius, ut eſt apud Sueton. & infra lib. 5. hiſt. *Iudaam provinciam equitibus Romanis aut libertis permiſit: è quibus Antonius Felix.* Vxores mihi tres ſorores habuit è Cypro uxore Agrippæ regis, filias ſcilicet Berenicem, Mariamnem, & Druſillam, cujus & divus Lucas meminit in Actis Apoſtolorum 24. quamobrem Suetonius in Claud. 28. Felicem appellat, *trium reginarum maritum.* Vertranius. Hoc commentum merum Vertranii eſt. In Suetonii loco ſunt etiamnum, quæ me valde reddunt dubium. epiſt. 27. *Rupertus.*

2 *Cognita cæde Caji.* *] Lacuna hic & hiatus. quem tamen ab hiſtoria facilè explevero. Tangit enim motum illum Iudæorum, qui Caligula imperante fuit, ob ſtatuas ejus in templo erigi & coli juſſas. Tacitus lib. 5. hiſt. *Dein juſſi à C. Cæſare effigiem ejus in templo locare, arma potius ſumpſere. quem motum Cæſaris mors diremit.* Et diſce rem omnem è Ioſepho lib. 11. Ἁλώσεως. itémq. xx. Ἀρχαιολογίας. Tangit, adſero, illum motum. argumento claro in his verbis: *Cognita cæde Caji.* Et: *manebat metus, nequis principum eadem imperitaret.* Qui aliter medicinam adferunt, aberrant. Sed quid hoc, inquiunt, ad Felicem, qui tanto poſt ſucceſſit? Nam ille quidem motus Petronio procuratore fuit. Dicam, Repetit rem ab alto Tacitus; & initia recenſet motuum ſecutorum. quos auxit accenditque infelix iſte Felix. Apud Suidam tamen alterius mentio turbæ, cui componendæ Felix electus: Στασιασάντων (inquit in voce Κλαύδιος) τῶν Ἰουδαίων καὶ Χριστιανῶν, ἄρχοντα ἐπέστησεν αὐτοῖς Κλαύδιον Φήλικα, κελεύσας αὐτῷ τιμωρεῖσθαι τούτους. Lipſius.

1 Haud

cæde * Caii, [1] haud obtemperatum eſſet. manebat metus, ne quis principum eadem imperitaret. Atque interim Felix intempeſtivis remediis delicta accendebat, æmulo ad deterrima Ventidio Cumano, cui pars provinciæ habebatur: [2] ita diviſis, ut huic Galilæo-

Delendus aſteriſcus. ſententia ſatis clara. volebat autem Caius Cæſar, de ſententia ſuas imagines Judæi in templo Hieroſolymitano erigerent quod quia contra leges ſacras erat negarunt, ſumptiſque armis vim repellere volebant ſed Cæſaris mors motum diremit, ut apud Tac. l. 5 Hiſt. et Joſephum.

1 *Haud obtemperatum eſſet.*] De hac eadem ſævitia Felicis idem Corn. infra. lib. 5. hiſt. cap. 9. Sed locus hic corruptus eſt: nam illud, *Cognitæ cædes ejus*, non habet, quo ſe referat: tantum enim abeſt, ut occiſus fuerit Felix, ut potius cauſa cognita, abſolutus inter judices ſed erit: quod paulo poſt Corn. tradit. Referri vero ad motum factum, dum imperaret Caligula, haudquaquam commode poteſt. Itaque ſi conjectura ſit utendum, ita ego legerim: *poſtquam cognita ſævitia, cæde ejus haud temperatum eſſet: ſed manebat metus.* Ferrettus. Aut legendum *poſt quam*, diviſis vocibus ſed expuncto verbo, *eſſet*, hoc modo: *Sane præbuerant Iudæi ſpeciem motus, orta ſeditione, poſt quam, cognita cæde Cai, haud obtemperatum. Sed manebat metus*, &c. Aut potius ſic: *ſane præb. Iud. ſpe. motus. Poſtquam, cognita cæde Cai, juſſis haud obtemperatum eſſet, manebat metus, ne quis Principum eadem imperitaret.* inducta conjunctione *ſed.* Hanc rem explicat lib. 4. hiſt. cap. 9. Quia vero non præceſſit, *ſub Cajo*, quo queat referre genitivus *Ejus*, ſcribendum, aut *Cai*, aut *juſſu haud obtemperatum eſſet.* Rhenanus. Faernus legebat, *poſtquam cognito, Cai juſſis haud obtemperatum eſſe*, &c. Sed locus videtur mutilus, & cui non ita facili medicina mederi poſſit. *Vrſinus.* Locus manifeſto mutilus, ſed non manifeſto, qua potiſſimum parte. Ego ajo, poſt verba *orta ſeditione*, paucula quædam deeſſe, quibus cauſſam ſeditionis auctor perſtrinxerit, & eam plane, quam Lipſius in Commentario retulit. Hic igitur indicia lacunæ & hiatus facienda ſunt. Reliqua ſequentia ſic conjungantur, abjecta vulgata diſtinctione: *poſtquam cognita cæde Caji* (vel *ejus.* ut libri veteres: veriſimiliter. quia Caii ipſius nomen præceſſiſſe debuit in iis, quæ nunc deſiderantur) *haut obtemperatum eſſet, manebat metus, ne quis principum eadem imperitaret.* Dubites etiam an non *manebat* ſcribendum. quod magis etiam convenerit, ſi priora ita reſcripſeris: *poſt quam* (ſc. ſeditionem) *quia cognita cæde ejus haud obtemperatum eſſet, manebat metus, ne quis p. e. imperitaret.* Acidalius. Sane hic nihil deeſſe puto. Si enim citra cædem Caji fuiſſet, haud dubio Iudæi rebellaſſent: jam vero hujus edictis hactenus non paruerant, ut etiam ad ſeditionem res claram venerit. Metuebant autem paria edicta à ſecuturis principibus: itaque jam in motu velut erant, nec neſciebant id Romani proceres. *Barthius.* Suſpicabar pro *poſtquam* ſcribendum *quamquam*: & quia ἀντὶ τοῦ *Caji*, quidam libri *ejus*, fuiſſe: *quamquam cognita cæde Caji edicto ejus haud obtemperatum eſſet.* Nam quod illud fuerit edictum, voluit auctor repeti ex quinto hiſtoriarum. Videbatur ſublata cauſa motus morte furioſi principis. Narrat autem Tacitus nihilominus, quæ jamdudum coquebatur, ſeditionem ortam, etſi Cajus interfectus & edictum ejus abolitum foret. Quid ita? quia ſupererat metus, &c. *Gronovius.*

2 *Ita diviſis, ut huic.*] Vide an ſcripſerit Tacitus: *cui pars Provinciæ habebatur, ita diviſæ, ut huic Galilæorum natio, Felici Samaritæ parerent.* Gronovius.

3 *Felici*

læorum natio; [1] Felici Samaritæ parerent, diſcordes
olim, & tum contemptu regentium minus coërcitis
odiis. Igitur raptare inter ſe, immittere latronum glo-
bos, componere inſidias, & aliquando prœliis con-
gredi, ſpoliaque & prædas ad procuratores referre. Hi-
que primo lætari, mox gliſcente pernicie, cum arma
militum interjeciſſent, cæſi milites. Arſiſſetque bello
provincia, ni Quadratus Syriæ rector ſubveniſſet. Nec
diu adverſus Iudæos qui in necem militum prorupe-
rant, dubitatum, quin capite pœnas luerent: Cumanus
& Felix cunctationem afferebant, quia Claudius cauſſis
rebellionis auditis, jus ſtatuendi etiam de procuratori-
bus dederat. Sed Quadratus Felicem inter judices
oſtentavit, receptum in tribunal, quo ſtudia accuſan-
tium deterrerentur: [2] damnatuſque flagitiorum, quæ
duo deliquerant, Cumanus; & quies provinciæ red-
55 dita. Nec multo poſt agreſtium Cilicum nationes, qui-
bus Clitarum cognomentum, ſæpe & alias commotæ,
tunc Troſobore duce, montes aſperos caſtris cepere.
Atque inde decurſu in litora aut urbes, vim cultoribus
ac opidanis, ac plerumque in mercatores & navicula-
rios

[1] *Felici Samaritæ parerent.*] Apud Ioſephum Felicis adhuc nullæ partes: contraque Cumanus à Samaritis ſtetiſſe legetur. Sed tu eum vide, non unà in re à noſtro diſſentientem, lib. xx. Antiq. cap. IV. V. *Lipſius.*

[2] *Damnatus flagitiorum.*] Apertè magis & diſtinctè ſcriptor Iudæus. Negat à Quadrato damnatum Cumanum, ſed ipſum cum Celere Tribuno miſſum ad Cæſarem, qui de re cognoſceret ſtatueretque. Ita Cumano exſilium irrogatum: Celerem remiſſum Hieroſolyma, & vicatim diſcerptum. *Lipſius.*

Damnatuſq; flagitiorum, quæ duo deliquerant, Cumanus.] De ſententia hic non ego, ſed de verbis ſollicitus. Illa enim ſatis apparet, hæc dubia. Novum quippe dicendi genus, *flagitia delinquere.* Arbitror verbum excidiſſe, *luit*, aut quid ſimile. Lege, *quæ duo deliquerant, unus luit Cumanus.* Acidalius. Fruſtra de his verbis ſollicitus eſt. Nam *delinquere quid* utique dicimus, ubi quid intelligas, niſi *flagitium* vel *ſcelus.* Sed & Papinianus l. 38. §. 4. D. Ad leg. Iul. de adulteriis: *cum alias adulterii crimen, quod pubertate delinquitur, non excuſetur ætate.* Quo autem iſtud *luit?* An dubium eſt quemquam, qui *damnatus flagitiorum* dicitur, pœnas pependiſſe, niſi diſerte addatur, unde veniam meruerit poſt ſententiam? *Gronovius.*

1 Ma-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 16 vol. 1

rios audebant. Obſeſſaque civitas Anemurienſis, & miſſi è Syria in ſubſidium equites cum præfecto Curtio Severo turbantur; quod duri circum loci, peditibuſque ad pugnam idonei, equeſtre prœlium haud patiebantur. Dein rex ejus oræ Antiochus, blandimentis adverſus plebem, fraude in ducem, cum Barbarorum copias diſſociaſſet, Troſobore pauciſque primoribus interfectis, ceteros clementia compoſuit. Sub idem 56
tempus inter lacum Fucinum amnemque Lirin perrupto monte, quo [1] magnificentia operis à pluribus viſeretur, lacu in ipſo navale prœlium adornatur; ut quondam Auguſtus ſtructo [2] cis Tiberim ſtagno, ſed levibus navigiis & minore copia ediderat. [3] Claudius tri-

1 *Magnificentia operis.*] Quæ ex Euſebii ſive Hieronymi nota in Chronico elucebit. *Claudius*, inquit, *circa hæc tempora Fucinum lacum exſiccavit, undecim annos triginta hominum millibus ſine intermiſſione operantibus.* Lipſius.

2 *Cis Tiberim ſtagno.*] De quo Suetonius: *Edidit navale prœlium circa Tiberim cavato ſolo, in quo nunc Cæſarum nemus eſt.* Idem.

3 *Claudius triremes.*] Cenſemus reponi numerum debere, ſcribimuſque, *Claudius centum triremes.* Tot enim fuiſſe, credimus Dioni: Οἱ δὲ ναυμαχήσαντες, inquit, θανάτῳ καταδεδικασμένοι ἦσαν, καὶ πεντήκοντα ναῦς ἑκάτεροι εἶχον, οἱ μὲν Ῥόδιοι, οἱ δὲ Σικελοὶ ὀνομασθέντες. Si utrimque naves quinquaginta: in univerſum ergo centum. Idemque numerus in Xiphilino. At ecce Suetonius duodenas dumtaxat nominat. *Hoc ſpectaculo*, ait, *claſſis Sicula & Rhodia concurrerunt duodenarum triremium ſingulæ.* Falſo. Omitto Dionem: ſed quomodo hominum illa vis in duodenis utrimque navibus? quando undeviginti millia pugnaſſe hanc navalem pugnam Tacitus exprimat diſertè. Non ergo abeſt quin ad Dionis reique fidem corrigendus Tranquillus ſit, *quinquagenum triremium.* Idem.

Claudius triremes, quadriremeſq.] Etſi numerum navium, quibus navalem pugnam inſtituit Claudius in Fucino lacu, Tacitus non deſcribat, nihilominus ex illius dictis facile conciliantur Dion & Suetonius in re hac valde prima facie diſcrepantes. Siquidem Suetonius Claud. 21. ſcribit: *Hoc ſpectaculo claſſis Sicula & Rhodia concurrerunt duodenarum triremium ſingulæ.* Dion vero quinquaginta utrinque naves depugnaſſe tradit, quod & Xiphilinus confirmat. Qua in re ingens diſcrimen quis non videt? Lipſius in re hac ſe hærere fatetur. Læv. Torrentius ſuis in Suetonium Commentariis Tacitum ad Suetonii partes trahere contendit, & numerum armatorum, ad triremium numerum accommodare conatur, violenta certe quadam metamorphoſi. Et virum doctum reprehendit, qui loco duodenarum *quinquagenum* legēdum cenſuit, ſic Suetonio Dionem concilians. Ego in eam venio ſententiam in Suetonii textu deeſſe vocem *quadriremium,*

triremes quadriremeſque & undeviginti hominum millia armavit; [1] cincto ratibus ambitu, ne vaga effugia forent; [2] attamen ſpatium amplexus, [3] ad vim remigii, gu-

remium, & legendum eſſe, *duodenarum triremium & quadriremium*. Namque ex Tacito habemus in ea naumachia non ſolum triremes, ſed quadriremes fuiſſe, quas omnes Dion unica appellatione naves vocavit, generali ſignificatione illas comprehendens. Ita ut 48. triremes & quadriremes pugnaverint ex Suetonio, numerus parum diſtans ab eo, quem Dion recenſuit. Non enim aſſentior illis, qui ex Dione centum naves eo in navali conflictu fuiſſe dixerunt, L. ſcilicet hinc & inde L. quod falſum eſſe ex Græco Dione facile probatur. Habet enim καὶ πεντήκοντα ναῦς ἑκάτεροι εἶχον, οἱ μὲν Ῥόδιοι, οἱ δὲ Σικελοὶ ὀνομασθέντες. quo loco interpretandum ἑκάτεροι, *utriq;*, nam *utrinque*, Græcis ἑκατέρωθεν dicitur: ἑκάτερος vero, à quo ἑκάτεροι, Latinis *uterque* eſt. Ergo *utrique* copulative ſeu conjunctim. Ita ut ſit ſenſus verborum Dionis, ambas claſſes pugnantium omnes quinquaginta naves habuiſſe: quas ſi compares duodenis triremibus, & totidem quadriremibus, utravis ex parte, tum Rhodiæ claſſis tum Siculæ ex Suetonio, duarum tantummodo navium erit diſcrimen. Quinquagenarium vero numerum ſeu XLVIII. tum triremium tum quadriremium convenire numero undeviginti armatorum millium, quod Tacitus tradit, optime novere nauticæ militiæ periti. Si itaque Suetonii dictis, quæ disjunctim leguntur, addamus voces, *& quadriremium*, tranſcribentium vel impreſſorum incuria omiſſas (nam non ſolum ea in pugna fuiſſe triremes, ſed & quadriremes, docet Tacitus) conjunctim autem ſi Dionis verba legamus, uti textus Græcus ſonat, tolletur difficultas omnis, quæ hactenus tot viros doctos fatigavit. *Marcellus Donatus.* Numerus omnino reponendus eſt, ut comparatio inter Claudii & Auguſti apparatum conſtet. *Levibus* Auguſti *navigiis*, *triremes, quadriremeſque* Claudii opponuntur. quæ copia earundem hujuſdem, copiæ minori illius? Scribe igitur indubitanter cum Lipſio; *Claudius c.* (id eſt, centum, hæc. n. nota numeralis, occaſio & cauſſa numeri aboliti) *triremes quadriremeſque.* Idonei auctores Dio & Xiphilinus. *Acidalius.*

1 *Cincto ratibus ambitu.*] Quid ſi, *cratibus*; aut *trabibus*? Tale quid ſubſtitueris non invito Dione, qui lacum muro ligneo circumdatum ſcribit: τεῖχός τε περὶ τὴν λίμνην ξύλινον κατεσκεύασε, καὶ ἰκρία ἔπηξε. Ejus ergo quaſi Valli tutelæ præpoſitus Prætorii miles. *Lipſius.*

Cincto ratibus ambitu.] Lipſius è Dione, qui muri lignei meminit, in Tacito hic pro *ratibus*, ſubſtituit *cratibus*, aut *trabibus*. Non poſſum probare. Vetant paullo inferiora verba: *In ratibus prætoriarum cohortium manipuli turmæque adſtiterant.* Et ne hic quoque verbum *ratibus* mutandum alterutro illo modo cenſeas, ligant te *tectæ* illæ *naves*, de quibus mox. *Acidalius.*

2 *Attamen ſpatium amplexus.*] Magis placeret: *Ac tantum ſpatium amplexus*, &c. pro eo quod eſt in vulgatis, *Attamen ſp. amplexus.* Vrſinus. Muretus, *Ac tantum.* Vide ne fuerit potius, *Sat tamen ſpatium amplexus. Sat ſpatium*, ut *Parum fides* in Terentio: *Satis conſilium*, *ſatis otium* in Cicerone & alibi. de quibus Gulielm. quæſtion. Plautin. ad Bacchides cap. 3. Et nos item ad Plautum diverſis locis. *Acidalius.*

3 *Ad vim remigii, gubernantium artes,*

gubernantium artes, impetus navium, & prœlio ſolita. in ratibus prætoriarum cohortium manipuli turmæque adſtiterant, antepoſitis propugnaculis, ex quis catapultæ baliſtæque tenderentur. [1] Reliqua lacus claſſiarii tectis navibus obtinebant. Ripas & colles, ac montium edita in modum theatri, multitudo innumera complevit, proximis è municipiis, & alii urbe ex ipſa, viſendi cupidine, aut officio in principem. Ipſe inſigni paludamento, neque procul [2] Agrippina chlamyde aurata præſedere. Pugnatum, quamquam inter ſontes, fortium virorum animo: ac poſt multum vulnerum, occidioni exempti ſunt. Sed perfecto ſpe- 57
ctaculo apertum aquarum iter, [3] & incuria operis manifeſta fuit, haud ſatis depreſſi [4] ad lacus ima vel media.

artes, impetus navium, & prœlio ſolita.] Expreſſi Florentini lectionem, aliquanto meliorem vulgata: *ad vim remigii, & gubernantium artes, impetuſque navium prœlio ſolitos.* Pichena.

1 *Claſſiarii tectis navibus.*] Ita reſtitui, pro, *rectis.* Tectæ naves, idoneæ ad pugnam; αἱ τὰ καταςρώματα ἔχουσι, uti Thucydides appellat. *Lipſius.*

Reliqua lacus Claſſiarii tectis navibus.] Ambigit Lipſius, quinam eſſent hi Claſſiarii, atque intelligit, militem è claſſe, ibi collocatum ad tutelam. Ego potius, damnatos ad pugnam. Nam ſupra dixit ratibus cinctum ambitum lacus, in quibus ratibus (ſcilicet in ipſo lacu, non in terra) prætoriæ cohortes erant, propugnaculis antepoſitis. Ad quid aliud hi niſi ad cuſtodiam, & ad multitudinem circumdandam & coercendam? Ergo reliquum lacum claſſiarii pugnaturi obtinebant, tectis navibus impoſiti, ſeu, quod idem hoc loco eſt, in tectis triremibus & quadriremibus. *Pichena.* Male hunc locum Lipſius mutat reſtituens, *tectis navibus*: quia hæ idoneæ ad pugnam. At ô bene infirmum hoc argumentum! & Tacitus *rectas naves ratibus* opponit, quæ non veræ naves. *Acidalius.*

2 *Agrippina chlamyde aurata.*] Dio etiam Neronem adjungit: Ὁ δὲ Κλαύδιος, ὅ, τε Νέρων ςρατιωτικῶς ἐςάλησαν, ἥ τε Ἀγριππῖνα χλαμύδι διαχρύσῳ ἐκοσμεῖτο. Plinius: *Nos vidimus Agrippinam Claudii principis, edente eo navalis prœlii ſpectaculum, adſidentem ei indutam paludamento, auro textili, ſine alia materia.* Lipſius.

3 *Et incuria operis manifeſta fuit.*] *Et* connectens particula non eſt in volumine Budenſi, nec ea eſt opus. Sed paulo poſt eam adjecimus, *aut fragore, & ſonitu exterritis.* Rhenanus.

4 *Ad lacus ima vel media.*] Muretus *ad lacus media:* reliquis deletis, haud ſatis intelligo quare. Si alterum delendum, potius inclinem ut *ima* maneat. Sequitur enim *altius* poſtea *effoſſos ſpecus.* Acidalius. Dixerat, *ad lacus ima:* quod ut melius intelligeretur, adjecit *vel media:* inde namque colligimus id ei eſſe imum,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 16 vol. 1

dia. Eoque, [1] tempore interjecto, altius effoſſi ſpecus, & contrahendæ rurſus multitudini, gladiatorum ſpectaculum editur, inditis pontibus pedeſtrem ad pugnam. Quin & convivium effluvio lacus appoſitum magna formidine cunctos affecit, quia vis aquarum prorumpens, proxima trahebat, convulſis ulterioribus, aut [2] fragore & ſonitu exterritis. Simul Agrippina trepidatione principis uſa, miniſtrum operis Narciſſum incuſat *cupidinis*, *ac prædarum.* nec ille reticet, *impotentiam*

add: Suet. Claud: cap: 32.

quod in medio lacus foret, ubi plerumque maxime profundum eſt. *Gronovius.*

1 *Altius effoſſi ſpecus.*] De laborioſo hoc opere vide Plinium libro XXXVI. cap XV. Quod ante Claudium tamen conceperat D. Iulius, (Sueton. Iul. cap. 44.) non inceperat: nec ritè perfecit ipſe Claudius, quoniam manus poſteà admovit & Hadrianus. Spartianus in ejus vita. *Lipſius.*

Tempore interjecto, altius effoſſi ſpecus.] Interjectum tempus intelligit, inter navale prœlium, & ſpectaculum gladiatorium. Quod ait de pontibus inditis, ſignificat, lacum, propter ſpecus altius effoſos, effluxiſſe quidem, ſed non ad ima: unde ad pedeſtrem pugnam pontes ſuper imponere neceſſe fuerit. *Pichena.* Haud ſcio, an Taciti mentem ceperit vir doctiſſimus. Non enim videtur ſpectaculum datum, poſtquam aqua jam erat emiſſa, ſedantequam emitteretur. Nam ſi poſt ſpecus altius effoſſos nondum tamen ſiccatus eſt lacus, novo erat opus remedio, & denuo altiores effodiendi fuerunt: de quo altum hic ſilentium. Ergo cum eſſent effoſſi ſpecus iſti, adhuc tamen in lacu contineretur aqua cataractis, ſuper eam pontibus ſtratis munus datum ſpectatoribus alliciendis: & eo finito amotis cataractis liber decurſus aquæ permiſſus. *Gronovius.*

2 *Fragore & ſonitu exterritis.*] Aliquid eſt in hac oratione monſtri. Nam cum audimus, *convulſis ulterioribus*, intelligimus *membris operis*: cum autem, *aut fragore & ſonitu exterritis*, non poſſumus hoc de iiſdem accipere, ſed de convivis, qui ſuper iſta diſcumbebant, & qui circa erant. Requirit tamen filum orationis, ut eadem ſint *convulſa* iſta & *exterrita*. Si quid video, Tacitus ſcripſit *exterritos;* ut id referatur ad τὸ *cunctos.* Exterritos, inquit, partim eò, quod ſentiebant labefactari & convelli tigna, continuata illis, quæ abſtrahebantur, partim fragore ac ſonitu tum prorumpentium aquarum, tum ſoluti operis. Suetonius Claudio: *Convivatus & ſuper emiſſarium Fucini lacus, ac pœne ſubmerſus, cum emiſſa impetu aqua redundaſſet.* Quem locum in promptu cum haberet Aurelius, tamen offenſus voce *convivii* eo uſque delirat, ut *compluvium* ſubjecerit. Sed *convivium* hic cœnatio eſt, triclinium vel locus ita ſtructus, ut caperet convivas. Sic lib. 15. *publicis locis ſtruere convivia.* Neque aliter accipiendum lib. 1. hiſtor. *Militum impetus ne foribus quidem palatii coërcitus, quo minus convivium irrumperent.* Sic & incertus auctor Panegyrici Maximiano & Conſtantino dicti: *imago illa in Aquilejenſi palatio ad ipſum convivii poſita adſpectum.* Vbi etiam male tentarunt. *Gronovius.*

1 *Du-*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 16 vol. 1

iam muliebrem nimiaſque ſpes ejus arguens. [1] D. Iunio 58
Q. Haterio Coss. ſedecim annos natus Nero Octaviam Cæſaris filiam in matrimonium accepit. Vtque ſtudiis honeſtis, & [2] eloquentiæ gloria niteſceret, cauſſa Ilienſium ſuſcepta, [3] *Romanum Troja demiſſum*, *& Iuliæ ſtirpis auctorem Æneam*, [4] aliaque haud procul fabulis vetera facunde exſecutus, [5] impetrat *ut Ilienſes omni publico*

Romanos originem ducere ab Troianis.

1 *D. Iunio, Q. Haterio Coss.*] Non concilio in hac omni narratione Tacitum cum Suetonio. Noſter matrimonium cum Octavia, cauſſarum dictiones, ad conſules refert quos poſuit: Suetonius geſta hæc vult toto anno antè, Claudio quintum & Cornelio Orfito Coss. Nec enim de alio Claudii conſulatu intellexeris illa: *Apud patrem Conſulem pro Bononienſibus Latinè, & pro Rhodiis atque Ilienſibus Græcè verba fecit. Nec multo poſt duxit uxorem Octaviam.* At inter eum conſulatum, & hunc Taciti annum, in erjecti, Fauſtus Sulla, & Salvius Otho. Vter verior, mihi ſanè non liquet. *Lipſius.*

2 *Eloquentia gloria niteſceret.*] Profecto in Groſlotii mei correctionem inclino, *noteſceret.* Lipſius.

3 *Romanum Troja demiſſum.*] Deeſt aliquid implendo ſenſui. Mihi placeat *Romanum nomen.* ut exciderit vox poſterior ſimilitudine literarum præcedentium. *Grotius.* Nihil deeſſe oſtendimus ad illud Livii: *quod & Romanus ira odioque pugnabat*, , lib. 2, 3. *Gronovius.*

4 *Aliaque haud procul fabulis vera.*] Correximus, *Aliaque haud procul fabulis vetera.* Rhenanus. Non muto ego, tamen non inepte Muretus: *aliaque haud procul fabulis, verum* (ſive, quod me judice è litterarum ductu facilius conſiat, *ceterum*) *facunde exſecutus.* Sic & Lipſius in prima editione conjecerat, quod poſt omiſit. *Acidalius.*

5 *Impetrat ut Ilienſes.*] Liber vet. *perpetrat*, rectè. Sed quid? non jam ante immunes Ilienſes? immunes pridem. Primus Alexander, poſt pugnam ad Granicum amnem, ἐλευθέραν καὶ ἄφορον eam urbem pronuntiavit, ait Strabo in XIII. Certamen deinde Romanis, in honeſtanda urbe, ut credebant, parente. In fœdere quod cum Antiocho, immunitas Ilienſibus data, & Rhœteum ac Gergithum conceſſa: ut auctor eſt Livius lib. XXXVIII. Epiſtola deinde Græca Senatus populique Romani ad Seleucum regem miſſa (Suetonii verba ſunt, Claudii cap. XXV.) *amicitiam & ſocietatem ita demum pollicentis, ſi conſanguineos ſuos Ilienſes ab omni onere immunes præſtitiſſet.* Sulla etiam, Aſiam conſtituens, eoſdem ἐλευθέρους ἠφίει, καὶ Ῥωμαίων ἀνέγραψε φίλους: *Liberos dimiſit, & ſocios amicoſque Romanorum ſcripſit*, ait Appianus. An hoc mutatum poſteà (& ſæpè ſolet) neſcio: Iulius quidem Cæſar iterùm & agrum, & libertatem dedit, & immunitatem: nec imminuit Tiberius aut Auguſtus. Strabo: Καῖσαρ ὁ θεὸς χώραν τε προσένειμεν αὐτοῖς, καὶ τὴν ἐλευθερίαν, καὶ τὴν ἀλειτουργησίαν αὐτοῖς συνεφύλαξε. καὶ μέχρι νῦν συμβαίνουσιν ἐν τούτοις. Quis ergo ea abſtulit, ut opus fuerit ſive reddi à Claudio, ſeu firmari? An Caligula? nihil lectum. Credo equidem, nemo: ſed vel Claudius adjecit aliquid ad immunitatem olim datam, effecit-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 16 vol. 1

blico munere ſolverentur. [1] Eodem oratore, Bononienſi coloniæ igni hauſtæ ſubventum, centies ſeſtertii largitione. [2] Redditur Rhodiis libertas, adempta ſæpe aut firmata, prout bellis externis meruerant, aut domi ſeditione deliquerant. Tributumque Apamienſibus
59 terræmotu convulſis, in quinquennium remiſſum. At Claudius ſæviſſima quæque promere adigebatur ejuſdem Agrippinæ artibus, quæ Statilium Taurum opibus inluſtrem, hortis ejus inhians, pervertit, accuſante Tarquitio Priſco. Legatus is Tauri Africam Imperio proconſulari regentis, poſtquam revenerant, pauca *repetundarum crimina*, ceterum *magicas ſuperſtitiones* objectabat. Nec ille diutius falſū accuſatorem indigna ſorte perpeſſus, vim vitæ ſuæ attulit, ante ſententiam ſenatus. Tarquitius tamen curia exactus eſt: quod patres odio
60 delatoris, contra ambitum Agrippinæ pervicere. Eodem

que ut pleniſſimâ uterentur, (atque ideò Tacitus ſcripſerit, *ut omni publico munere ſolverentur*, quaſi antea non omni:) aut conceſſâ, ſed publicanorum improbitate motâ, ſanxit in perpetuum ſtabilivitque. Suetonius: *Ilienſibus quaſi Romanæ gentis auctoribus tributa in perpetuum remiſit.* Calliſtratus, De excuſat. *Ilienſibus & propter inclytam nobilitatem civitatis, & propter conjunctionem originis Romanæ, jam antiquitus & Senatuſconſultis & principum conſtitutionibus pleniſſima immunitas tributa eſt, ut etiam tutelæ excuſationem habeant.* Lipſius.

Impetrat, ut Ilienſes.] Flor. *perpetrat.* Pichena.

1 *Eodem oratore,* &c. *redditur Rhodiis libertas.*] Nero, ut eſt apud alios, pro Rhodiis Græce verba fecit. Et ejus honoris cauſa, ab illis Numus percuſſus eſt, qui mulierem alatam, quæ altera manu palmam, altera coronam, haberet, hac inſcriptione ΡΟΔΙΩΝ. *Vertranius.*

2 *Redditur Rhodiis libertas.*] Adempta nuper ab ipſo Claudio, propter cives quoſdam Romanos in crucem actos, ut notat Dio. Sed reſtituta, orante Nerone. cujus honori jure Epigramma illud adſero, quod nomine Antiphili legitur primo Anthologiæ, *εἰς νήσους*. Nec enim aliò ſpectat, quàm ad hoc factum.

Ὡς πάρος ἀελίου, νῦν Καίσαρος ἡ Ῥόδος εἰμί
Νᾶσος, ἴσον δ' αὐχῶ φέγγος ἀπ' ἀμφοτέρων.
Ἤδη σβεννυμέναν με, νέα κατεφώτισεν ἀκτίς
Ἅλιε, καὶ παρὰ σὸν φέγγος ἔλαμψε Νέρων.
Πῶς εἴπω; τίνι μᾶλλον ὀφείλομαι; ὃς μὲν ἔδειξεν
Ἐξ ἁλός, ὅς δ' ἤδη ῥύσατο δυομένην.

Argutum Epigramma. & comparat Neronem ecce cum Sole. quia ut ille Rhodum retexit radiis fecitque oriri; ſic iſte preſſàm & occidentem reſtituit, reduxitque in lucem. *Lipſius.*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 16 vol. 1

dem anno ſæpius audita vox Principis, *parem vim rerum habendam* [1] *à procuratoribus ſuis judicatarum, ac ſi ipſe ſtatuiſſet.* [2] ac ne fortuito prolapſus videretur, [3] Senatus quoque conſulto cautum, plenius quam antea & uberius. Nam [4] divus Auguſtus *apud equeſtres qui Ægypto præ-*

1 *A procuratoribus ſuis judicatarum.*] Defunguntur vulgo leviter interpretatione hujus loci, & alterius Suetoniani comparis: *Vt rata eſſent quæ Procuratores ſui in judicando ſtatuerent, à Senatu precario exegit.* Referunt enim ad Procuratores rei familiaris in provinciis: quibus datum nunc jus volunt cognoſcendi ſtatuendique inter privatos & fiſcum, in re pecuniaria quidem: non enim criminum. argumento l. 11. C. Si adverſ. fiſ. l. VIII. §. Tranſactiones. De tranſact. l. 1. C. De juriſd. omn. judic. Itaque non aliud Tacitum tam longa & querula oratione indignari, quam juriſdictionem Procuratoribus mandatam in re & cauſſa fiſcali pecuniaria: eorumque decreta firma à Claudio habita & rata. Sed mihi profecto, &, credo, Tacito alia mens eſt. cui lucem dare conamur in EXCURSU B. *Lipſius.*

2 *Ac ne fortuito prolapſus.*] Ita ſcripſimus. Codex ſcriptus videtur quodammodo habere, *fortuita*, velut ſubaudiendum ſit, *voce.* Rhenanus.

3 *Senatus quoque conſulto cautum eſt.*] Ius quidem refertur ab Vlpiano: ſed Senatuſconſulti nulla mentio eſt in libris civilibus. *Ferrettus.* De officio procuratoris Cæſaris obſervatum habeo, cum fuit conſtitutum imperium, procuratori non niſi jus in ſervitia & pecunias familiares, & colligendos legitimos reditus, à principe datum fuiſſe; quo tempore pariter eorum cauſa ac civium & privatorum, ex jure civili in foro judicaretur. Tunc Lucilius Capito Cæſaris in Aſia procurator, quod vim prætoris uſurpaſſet, manibuſque militum uſus foret, in exilium damnatus eſt. Legitur tamen infra lib. 15. Servator noſter IESUS CHRISTUS, Tiberio imperante, per procuratorem Pontium Pilatum ſupplicio affectus. Quod ſi de crimine cognoſcere, quanto magis de re pecuniaria judicare potuit? Inde factum ut Claudius *judicata à procuratoribus ſuis precario exegerit pro ratis haberi*, teſte Tranquillo; deinde ita illis ſtari voluerit, ac ſi ipſe ſtatuiſſet: de hocque factum S. C. ait Cornelius. Aliud vero jus ſub Trajano, de quo Plinius Paneg. inquit, *Dicitur actori atque etiam procuratori tuo, In jus veni, ſequere ad tribunal.* Quæ arguunt, ſi ad alterius tribunal in jus vocatus eſt Cæſaris procurator ſub Trajano, jam tum ipſum non cognoviſſe. Rediit tamen jus de lite pecuniaria cognoſcendi, ut eſt apud Marcianum l. 16. D. de publicanis, & de criminibus, ut conjicio, multandi, ſi rem familiarem Cæſaris attingerent. Cæterum procuratores Cæſaris jus deportandi non habent, inquit Calliſtratus: quia pœnæ conſtituendæ jus non habent. *Vertranius.*

4 *Divus Auguſtus apud equeſtres, qui Ægypto præſid.*] Subjungit Tacitus, quo exemplo de poteſtate procuratorum Cæſaris factum fuerit SC. Erat enim equeſtris ordinis præfectus Ægypti (quod ſcilicet ſenatorii ſine religione eſſe non poſſet) cui imperium ad ſimilitudinem proconſulis, lege lata ſub Auguſto datum eſt: exindeque dictus præfectus Auguſtalis: qui cum *loco regis eſſet*, ait Tac. Hiſt, 1. apud eum ex legibus agi & ipſe de-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 16 vol. 1

præſiderent [1] *lege agi,* [2] *decretaque eorum proinde haberi* juſſerat, *ac ſi magiſtratus Romani conſtituiſſent:* [3] mox alias per provincias, & in urbe pleraque conceſſa ſunt, quæ olim à prætoribus noſcebantur. Claudius omne jus tradidit, de quo totiens ſeditione aut armis certatum, cum Semproniis rogationibus equeſter ordo in poſſeſſione judiciorum locaretur; aut rurſum [4] Serviliæ leges ſenatui judicia redderent: Mariuſque & Sulla olim de eo vel præcipue [5] bellarunt. Sed tunc ordinum diverſa ſtudia: [6] & qui vicerant publice valebant. C. Oppius & Cornelius Balbus primi Cæſaris opibus potue-

cernere etiam in reos potuit: & hoc eſt quod Vlpianus dixit, *data eſt ei legis actio.* Vertranius.

1 *Lege agi.*] Neque id mirum, cum *loco regum* agerent, ut ſcribit Tac. 1. Hiſt. Quæ vero ſint *legis actiones*, explicat Pomponius de Origine juris: *Deinde ex eiſdem legibus eodem fere tempore actiones compoſitæ ſunt, quibus inter ſe homines diſceptarent: quas actiones ne populus, ut vellet, inſtitueret, certas ſolemneſque eſſe voluerunt. Et appellatur hæc pars juris, Legis actiones.* Quamobrem apud eos dicimus eſſe *legis actiones*, apud quos inſtituere poſſumus actiones ex lege XII. tabularum, & jure Civili veteri: ideoque apud quæſtores ac minores magiſtratus adoptiones fieri non poterant, quæ ex lege XII. tabularum conſtitutæ fuerant. *Ferrettus.*

2 *Decretaque eorum proinde haberi juſſerat.*] Malim *perinde*. Pichena.

3 *In urbe pleraque conceſſa.*] In urbe Equitibus Romanis late datum jus. uti ab Auguſto Mæcenati in Præfectura urbis, uti Præfecto Prætorio ſemper: quia is ex Equite ad tempora Veſpaſiani. Sed & Procuratoribus Cæſaris in urbe aliquod jus, extra res fiſci. Vlpianus. *Frequens eſt etiam legis Fabiæ cognitio in tribunalibus Præſidum: quamquam quidam Procuratores Cæſaris uſurpaverint, quam Romæ tam in provinciis.* Lipſius.

Mox alias per provincias, & in urba pleraque conceſſa.] In urbe præfecti urbis, aut vigilum notio fuit de rebus, quæ antea ad prætorum cognitionem pertinerent. In provinciis omnium Romæ magiſtratuum vice & officio fungi præſes debuit, ejuſque de omnibus cauſis notio fuit, de quibus vel præfectus urbi, vel præfectus prætorio, itemque conſules & prætores, cæterique Romæ cognoſcerent, Proculo, Marciano, & Hermogeniano teſtibus. *Vertranius.*

4 *Serviliæ leges.*] Plures eo nomine: ſed una Iudiciaria, quam tulit Q. Servilius Cœpio Conſul. de qua Cicero ſæpius, & Aſconius. *Lipſius.*

5 *Bellarent.*] Mutavimus in *bellarunt*. Rhenanus.

6 *Et qui vicerant, publice valebant.*] Flor. & Ven. *& quæ vicerant.* Vt ad ſtudia referatur. *Pichena.*

Publice valebant.] Non hic ſenſus eſt, victores valuiſſe in publicum, hoc eſt, rempub. ſuo arbitratu adminiſtraviſſe: ſed hic potius, neminem ſibi privatim imperium quæſiviſſe, ſed ordini alicui toti. Poſtea autem in unius hominis poteſtate ſita fuiſſe judicia; aliaque ſummæ fortunæ munia. Ergo hæc vox *Publice* hic opponitur

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 16 vol. 1

tuere conditiones pacis & arbitria belli tractare. [1] *Matios*, poſthac, & *Vedios*, & cetera equitum Romanorum prævalida nomina, referre nihil attinuerit; cum Claudius [2] libertos, quos rei familiari præfecerat, ſibique & legibus adæquaverit. [3] Rettulit dein *de immunitate Cois tribuenda.* multaque *ſuper antiquitate eorum* 61
memoravit; [4] *Argivos vel Cœum Latonæ parentem, vetuſtiſſimos inſulæ cultores: mox adventu Æſculapii artem medendi illatam, maximeque inter poſteros ejus celebrem fuiſſe,* nomina ſingulorum referens, & quibus quiſque ætatibus viguiſſent. Quin etiam dixit Xenophontem, *cujus ſcientia ipſe uteretur, eadem familia ortum: precibuſque ejus dan-*

inter quos etiam princeps medicorum Hippocrates fuit.

medicum. cujus etiam Diogenes Laertius mentionem fecit.

nitur ſingulis illis, qui poſtea eandem poteſtatem nacti ſunt, de qua prius inter Ordines (Senatum nempe, equiteſque) certatum fuerat. *Freinshemius.*

1 *Matios poſt hac & Vedios.*] Vedium intellegit Pollionem, & C. ſive Cn. Matium. Etſi libri hic omnes inepte, *Macchyos*, vel, *Matthios*. C. Matii, qui inter amicos Iulii Cæſaris, mentio Suetonii cap. LII. *Quæ ſcire C. Matium, C. Oppium reliquoſque Cæſaris amicos.* item Ciceroni ad Trebatium: *Quod in C. Matii ſuaviſſimi doctiſſimique hominis familiaritatem veniſti.* Et quia Cicero elogio doctiſſimi ornat, cenſui olim eumdem eſſe cum illo qui Mimiambos & Iliada ſcripſit, quem Agellius Macrobiuſque laudant, ut hominem impenſè doctum. Sed tamen cum Cnæi prænomine; uti & apud Plinium Cn. Matius legitur inter amicos Auguſti, lib. XII. *Cn. Matius ex equeſtri ordine divi Auguſti amicus.* Qui fortaſſe alius ab illo primo, & de quo hic ſermo. In lapide quodam geminata littera ſculptum legi P. MATTIVS. CHARITON. *Lipſius.*

2 *Libertos, quos rei familiari.*] Iuvare videtur eos qui Claudianum ſcitum ad Rationales tantum referunt. Fruſtra. Procuratores enim omnes primò rei familiari ſive fiſco præfecti, ſed imago imperii quibuſdam adjuncta. *Lipſius.*

3 *Retulit dein de immunitate Cois reſtituenda.*] Caſtigavimus, *Cois tribuenda.* Rhenanus.

4 *Argivos vel cum Latonæ parente.*] Certiſſima emendatio eſt & elegantis ingenii clara index, quam à Ioſia Mercero accepi: *Argivos vel Cœum Latonæ parentem.* Pater enim ejus deæ Κοῖος vel Κεῖος. Heſiodus:

Φοίβη δ' αὖ Κοίου πολυήρατον ἦλθεν ἐς εὐνήν,
Κυσαμένη δ' ἤπειτα θεὰ θεοῦ ἐν φιλότητι
Λητὼ κυανόπεπλον ἐγείνατο.

Et ab eo nomen ipſi inſulæ datum. Huic ipſi rei Gryphus in Athenæi X. ex veteri carmine:

— μήτηρ δ' ἐς ἀριθμοῖο παῖς.

numeri mihi filia mater. Significatur Latona, inquit Athenæus, *Cœi filia: quia Macedones Numerum, Cœum agnominant.* At de Xenophonte quod additur, eſt ille medicus, cujus Diogeni Laertio mentio in fine Xenophontis Socratici: Τρίτος, ἰατρὸς Κῷος. *Lipſius.*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 16 vol. 1

dandum, ut omni tributo vacui in poſterum Coi, [1] *ſacram & tantum dei miniſtram inſulam colerent.* Neque dubium habetur, multa eorundem in Pop. Ro. [2] merita, ſociaſque victorias potuiſſe tradi. Sed Claudius facilitate ſolita, quod uni conceſſerat, [3] nullis extrinſecus adiumentis velavit. At Byzantii data dicendi copia, cum *magnitudinem onerum* apud ſenatum deprecarentur, cuncta repetivere; [4] orſi *à fœdere quod nobiſcum icerant, qua tempeſtate bellavimus adverſus regem Macedonum, cui ut degeneri,*

Argivos vel cum Latonæ parente.] Dudum monui legendum, *Argivos vel Cœum Latonæ parentem*; vel *Et Cœum*. Cœus pater Latonæ, à quo nomen habet inſula. Xenophon, qui mox dicitur medicus Claudii, Laertio memoratus in fine Xenophontis Socratici, ubi Xenophontes recenſet; τρίτος ἰατρὸς Κῷος. Mercerus. Ex hiſtoria emendavit ingenioſe Mercerus. Corrupte in vulgatis, *vel cum Latonæ parente.* Flor. aliquantulum juvat, qui habet, *parentem.* Pichena.

1 *Sacram & tanti Dei miniſtram inſulam colerent.*] Aliter legitur in exemplari ſcripto, nempe, *ſacram & tantum dei miniſtram.* Tamquam adeo occupata miniſterio dei foret inſula, ut aliis rebus, quæ lucrum afferant, vacare non liceat. *Rhenanus.* Potior mihi hæc Florentini lectio, *tantum*, quam vulgata, *tanti.* Pichena.

2 *Merita, ſociaſque victorias patuiſſe. Claudius facilitate ſolita.*] Budenſe volumen ſic: *merita ſociaſque victorias patuiſſe tradidiſſet. Claudius facilitate ſol.* Hinc deprehendimus ſic ſcripſiſſe Tacitum: *merita ſociaſque victorias potuiſſe tradi, ſed Claudius facilitate ſol.* Atque eam lectionem in contextum inſeruimus. *Rhenanus.*

3 *Nullis extrinſecus adjumentis velavit.*] Id faciunt prudentes oratores, ut aliquid cauſarum prætexant, quo citius impetrent, quod poſtulant, animis judicum re exactius commendata. Sic de Galba ad milites loquente lib. 1. Hiſt. *Nec ullum orationi, aut lenocinium additum aut precium. Velandi* verbum etiam alias in ſimili re uſurpat, ut lib. 13. *Annæus Serenus ſimulatione amoris adverſus eamdem libertam, primas adoleſcentis cupidines velaverat.* Et lib. 14. de Nerone: *Facetus natura, & conſuetudine exercitus velare odium fallacibus blanditiis.* Rhenanus.

4 *Orſi à fœdere, quod nobiſcum icerant.*] Flor. *jecerant.* & ubi lib. XI. legitur, *fœdus repente faciunt*, nonnulli ex Manuſcriptis habent, *jaciunt.* Pichena. Sequentia reliqua rectius diſtinguam, & levi emendatione melius concinnabo: *cuncta repetivere. Orſi à fœdere, quod nobiſcum icerant, qua tempeſtate bellavimus adverſus Regem Macedonum, cui ut degeneri, Pſeudophilippi vocabulum impoſitum: miſſas poſt hæc* (alii: *impoſitum. Miſſas poſthac*) *copias in Antiochum, Perſen, Ariſtonicum, & piratico bello adiutum Antonium memorabant, quæque Syllæ,* (al. *Antonium memorabantque quæ Sullæ*) *aut Pompeio obtuliſſent: mox* (al. *obtuliſſent. Mox*) *recentia in Cæſares merita, quando ea loca inſiderent &c.* Muretus hic nihil aliud notaverat, quam vocem *merita* delendam. de quo deliberandum amplius cenſeo. *Acidalius.*

1 *Miſ-*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 16 vol. 1

neri, Pſeudophilippi vocabulum impoſitum. [1] *Miſſas poſthac copias in Antiochum, Perſen, Ariſtonicum, & piratico bello* [2] *adjutum Antonium* memorabant; *quæque Sullæ, aut Lucullo, aut Pompejo obtuliſſent:* mox *recentia in Cæſares merita, quando ea loca inſiderent, quæ tranſmeantibus terra marique ducibus, exercitibuſque,* [3] *ſimul vehendo commeatu opportuna forent.* Namque artiſſimo inter Europam Aſiamque divortio, Byzantium in extrema Europa [4] poſuere Græci. 63 quibus Pythium Apollinem conſulentibus *ubi conderent urbem?* redditum oraculum eſt, *quærerent ſedem cæcorum terris adverſam.* Ea ambage Chalcedonii monſtrabantur, quod priores illuc advecti, [5] præviſa loco-

1 *Miſſas poſthac copias.*] Quid *poſthac*? ergo Antiochus & Perſes poſt Pſeudophilippum? minime, tempore hi antëeunt: ſed ſcilicet Byzantii primum, ut validius, fœdus memorant, quod tempore Pſeudophilippi coiit: tum addunt de Auxiliis variè latis. Itaque *poſthac*, non tempus rei geſtæ, ſed dictæ notat. Malim tamen, *poſt hac*, eo ſenſu. *Lipſius.*

2 *Adjutum Antonium.*] Capio non de celebri notoque Antonio, qui Triumvir: ſed de M. Antonio, qui curator oræ maritimæ cum infinito imperio, ſub initia Piratici belli. de quo illud Salluſtii innotuit, *M. Antonius perdundæ pecuniæ genitus, vacuuſque à curis niſi inſtantibus.* Vide Ciceronem, & Aſconium, in Verrem. *Lipſius.*

3 *Simul vehendo commeatu opportuna forent.*] Fortaſſe melius, *commeatui.* Pichena.

4 *Poſuere Græci.*] Pleraque Hiſtoria Spartanis adſcribit conditam hanc nobilem urbem, & fatalem imperiorum ſedem. Iuſtinus & Iſidorus à Pauſania rege; Claudianus à Byzante quodam non obſcurè exſtructam vult: in Eutropium lib. II.

—— hoc Byzas Conſtantinuſque videbunt?

In Ioanne Sariſberienſi de nugis Curialium (in quo centone multos pannos purpuræ agnoſco, & fragmenta ævi melioris) lego: *Chilon Lacedæmonius jungendæ ſocietatis cauſſa miſſus Corinthum, duces & ſeniores populi ludentes invenit in alea. Infecto itaque negotio reverſus eſt, dicens ſe nolle gloriam Spartanorum, quorum virtus conſtructo Byzantio clareſcebat, hac maculare infamia, ut dicerentur cum aleatoribus contraxiſſe ſocietatem.* At alii non conditam à Pauſania, ſed ſaltem expugnatam tradiderunt; inter quos Æmilius Probus: Ammiano vero eſt *Atticorum colonia*, libro XXII. *Lipſius.*

5 *Præviſa locorum utilitate.*] Ad ſententiam fortaſſe aptius, *parum viſa locorum utilitate.* Ideò enim cæci, oraculo dicti. Apud Strabonem denarrata tota res, lib. VII. Τὸν Ἀπόλλω, inquit, φασὶ τοῖς κτίσασι τὸ Βυζάντιον ὕστερον, μετὰ τὴν ὑπὸ Μεγαρέων Χαλκηδόνος κτίσιν, χρηστηριαζομένοις, προστάξαι ποιήσασθαι τὴν ἵδρυσιν ἀπεναντίον τῶν τυφλῶν· τυφλοὺς καλέσαντα τοὺς Χαλκηδονίους, ὅτι πρότεροι πλεύσαντες εἰς τοὺς τόπους ἀφέντες τὴν πέραν κατασχεῖν, τοσοῦτον πλοῦτον ἔχουσαν, εἵλοντο τὴν λυπροτέραν.

locorum utilitate pejora legiſſent. Quippe Byzantium fertili ſolo, fecundoque mari; quia [1] vis piſcium in nu-

Habes eadem in Herodoto, lib. IV. niſi quod illic dictum hoc & ſcomma in Chalcedonis Megabyzo Satrapæ tribuit. Septemdecim autem annis conditam Chalcedona ante Byzantium, ibidem etiam traditum. *Lipſius.*

Praviſa locorum utilitate.] *Cæcus* pro improvido. Vide Non. in *Cæcum.* quod non injuria cadit in Chalcedonenſes, qui prius adiere & videre loca (ubi poſtea Byzantium) iiſque per imprudentiam neglectis, adverſa & pejora legerunt. Doctiſſimo tamen viro placuit *parum viſa.* Sed Strabo ab eo laudatus inprimis pro me facit. Τυφλοὺς καλέσαντα τοὺς Χαλκηδονίους ὅτι πρότερον πλεύσαντες εἰς τοὺς τόπους, ἀφέντες τὴν πέραν κατασχεῖν τοσοῦτον πλοῦτον ἔχουσαν, εἵλοντο λυπροτέραν. i. *Cæcos vocantem Chalcedonenſes, quod prius ea loca advecti, neglexerant obtinere adverſam regionem tot bonis copioſam & ſteriliorem delegerunt.* Salinerius. An Chalcedonii, quamvis utilitatem locorum prævidiſſent, nihilominus ſedem illam neglexerunt, pejoremque delegerunt, fortaſſe utiliorem rati, ideoque decepti? Potius Lipſii correctionem amplector, *parum viſa*, quod cæcis optime convenit. *Pichena.*

1 *Vis piſcium in Pontum.*] Falſa lectio: damnata ab hiſtoria, & à libris. Nam libri omnes, *vis piſcium in Metapontum erumpens.* Ex quîs verè corriges, *vis piſcium innumera Pontum erumpens.* Ita ſcilicet res eſt. copia iſta piſcium (Pelamydes ſunt) non intrantes è mari Ægæo Pontum, ut vulgata lectio ſuadet, ſed exeuntes erumpenteſque capiuntur. Fætura enim eorum in paludibus Mæotidis eſt; atque inde adulti, grege facto, Pontum Propontidemque intrant. atque ibi captura. Strabo clarè lib. VII. ſuper hac ipſa re atque piſce: Γεννᾶται οὖν τὸ ζῶον, (Pelamydem intellegit) ἐν τοῖς ἕλεσι τῆς Μαιώτιδος. ἰσχύσαν δὲ μικρὸν, ἐκπίπτει διὰ τοῦ στόματος ἀγεληδὸν, καὶ φέρεται παρὰ τὴν Ἀσιανὴν ἠϊόνα μέχρι Τραπεζοῦντος καὶ Φαρνακίας. Et poſt pauca addit; Ἐπειδὰν δὲ ἤδη συνάψῃ ταῖς Κυανέαις, καὶ παραλλάξῃ ταύτας, ἐκ τῆς Χαλκηδονιακῆς ἀκτῆς λευκή τις πέτρα προπίπτουσα φοβεῖ τὸ ζῶον, ὥστ' εὐθὺς εἰς τὴν περαίαν τρέπεσθαι. παραλαβὸν δὲ ὁ ἐνταῦθα ῥοῦς ἅμα καὶ τῶν τόπων εὐφυῶν ὄντων πρὸς τὸ τὸν ἐκεῖ ῥοῦν τῆς θαλάττης, ἐπὶ τὸ Βυζάντιον καὶ τὸ πρὸς αὐτὸ Κέρας τετράφθαι φυσικῶς, συνελαύνεται δεῦρο, καὶ παρέχει τοῖς Βυζαντίοις καὶ τῷ δήμῳ τῶν Ῥωμαίων πρόσοδον ἀξιόλογον. Eademque ex Ariſtotele colliges lib. VIII. De Hiſtoria animalium, cap. XIII. Pliniani codicis mendam non ſileo in hac narratione lib. IX. cap. XV. *Eſt in Euripo*, ait, *Thracii Boſpori, in ipſis Europam Aſiamque ſeparantis freti anguſtiis, ſaxum miri candoris, a vado ad ſumma perlucens, juxta Chalcedonem in latere Aſiæ. Hujus adſpectu repentè territi, ſemper adverſum Byzantii promontorium, ex ea cauſſa appellatum Chryſoceras, præcipiti petunt agmine. Itaque omnis captura Byzantii eſt, magna Chalcedonis penuria. Opperiuntur autem Aquilonis flatum, ut ſecundo fluctu exeant è Ponto: nec niſi intrantes Pontum Byzantii capiuntur.* Quid? non capiuntur niſi intrantes Pontum? contra antè dixit, capi exeuntes è Ponto, non intrantes. quod veriſſimum eſt. Itaque alii vice Ponti, *Propontidem* ſubſtituunt; Pincianus totum locum reſcribit confidentius, *nec niſi infantes tunc Byzantii capiuntur.* Fortaſſè verius, ſimplicius certè, *intrantes portum Byzantii*, ut ad ipſum oppidum, & in portu fuerit ea captu-

ra.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 16 vol. 1

numera pontum erumpens, 1 & obliquis ſubter undas ſaxis exterrita, omiſſo alterius litoris flexu, hos ad portus defertur. Vnde primo quæſtuoſi & opulenti; poſt

ma-

ra. Nam cornu illud, ad quod deferebantur, fuit προσεχὲς τοῦ Βυζαντίων τείχει, ut Strabo ait: imò, ut Plinius, in ipſo illo promontorio, quod Cornu vocant, Byzantium urbs. Atque ibi in multos ſinus ſciſſum, tamquam ramos (εἰς οὓς ἐμπίπτουσα ἡ πηλαμὺς ἁλίσκεται) faciebat urbi illi portum. Strabonem vide.

ADD. Ad correctionem noſtram & exitum piſcium è Ponto, facit valdè Salluſtii locus, apud Servium lib. IV. & Iuvenalis interpretem Sat. IV. *Qua tempeſtate vis piſcium Ponto erumpit.* Tamen, ne callidè diſſimulem, vulgatam lectionem D. Ambroſius affirmare videtur, Hexaem. lib. V. cap. X. *Piſces*, inquit, *ex plurimis locis, à diverſo ſinu maris, innumeri, velut communi conſilio convenientes, conjuncto agmine flatus Aquilonis petunt, & ad illud Septemtrionalium mare partium quadam naturæ lege contendunt. Dicas, ſi aſcendentes videas, rheuma quoddam eſſe. ita proruunt, fluctuſque interſecant, per Propontidem in Euxinum Pontum violento impetu profluentes.* Sed mox addit, ingruente hieme, & poſtquàm ibi fœtificaverint, immenſo agmine regredi. Vide locum: & utramvis lectionum defendi poſſe, tu defendes. *Lipſius.*

Quia vis piſcium in Metapontum erumpens.] Ita Flor. & alii antiquiores Manuſcripti. In editis imminuta voce legitur, *in Pontum*. At quod Lipſ. corrigit, *vis innumera Pontum*, idem à Tac. dictum lib. 4. *nam vis innumera Ligii, aliæque gentes adventabant.* Pichena.

1 *Obliquis ſubter undas.*] Quærunt, quæ hæc *ſaxa obliqua?* Ego dicam. è littore Chalcedonis ſaxa à latere ſe oſtendunt, & velut ex tranſverſo (Straboni ſcriptum) atque ea igitur fugiunt. At Franciſcus Medices, quia Strabo idem & Plinius *candidum ſaxum* id dicunt, vellet hic legi, *albis*, vel *albidis*, pro voce, *obliquis*. Vellem & ego hominis cauſſâ. quis enim Muſicus Medices non amet? ſed non poſſum hanc peraudacem conjecturam. *Lipſius.*

Et obliquis ſubter undas ſaxis exterrita.] Quæ iſta obliqua ſaxa ſubter undas? turpe vitium emendavit, ni fallor, juvante Strabone, Franciſcus Medices: qui in ſuo codice adnotavit, legendum ſibi videri, *& albis* (vel, *albidis*) *ſubter undas ſaxis exterrita.* Strabonis verba Latine converſa ex lib. 7. talia ſunt: *Earum generatio* (Pelamydes ab eo appellantur) *in Mæoticis paludibus fit. inde vero paulatim erumpunt, grege facto per os ipſum, ac propter litus Aſiaticum uſque Trapezuntem, ac Pharnaciam excurrunt. Hinc primum earum venatio exiſtit, non copioſa admodum, nondum enim conveniens eſt multitudo. Sed ut Sinopen propius acceſſerint; ſpecioſior nimirum earum eſt piſcatio, ſimul & ſalſamentaria. Poſtquam vero Cyaneas tranſierint, & ex ripa Chalcedonia albicans occurrit petra quædam, tantus beſtiis ipſis terror incutitur, ut è veſtigio in ulteriorem convertantur ripam.* Plinius quoque de iiſdem piſcibus loquens, lib. 9. 15. ait: *Eſt in Euripo Thracii Boſpori, in ipſis Europam Aſiamque ſeparantis freti anguſtiis, ſaxum miri candoris, à vado ad ſumma perlucens, juxta Chalcedonem in latere Aſiæ. Hujus aſpectu repente territi, ſemper adverſum Byzantii promontorium, ex ea cauſa appellatum auricornu, præcipiti petunt agmine. Itaque omnis captura Byzantii eſt, magna Chalcedonis penuria.* Pichena.

1 *Thra-*

magnitudine onerum urgente, *ſinem aut modum* orabant, annitente Principe, qui [1] *Thracio Boſporanoque bello recens feſſos juvandoſque* rettulit. Ita tributa in quin-
64 quennium remiſſa. [2] M. Aſinio M. Acilio Coſs. mutationem rerum in deterius portendi, cognitum eſt crebris prodigiis. Signa enim ac tentoria militum igne cæleſti arſere. Faſtigio Capitolii [3] examen apium inſedit. Biformes hominum partus. [4] Et ſuis fetus editus, cui accipitrum ungues ineſſent. Numerabatur inter oſtenta, [5] deminutus omnium magiſtratuum numerus, quæſtore, ædili, tribuno, ac prætore, & conſule, paucos intra menſes defunctis. Sed in præcipuo pavore Agrippina vocem Claudii, quam temulentus jecerat, *fatale ſibi, ut conjugum flagitia ferret; dein puniret*, metuens; agere & celerare ſtatuit, [6] perdita prius Do-

fastigium aliquando ~~ædium~~ summitatem simpliciter significat; aliquando etiam certam formam deorum templis propriam. ita C. Julio Cæsari honoris caussa decretum ut domus ipsius fastigio ornaretur, ut Cicero & Florus testantur. videndus Salmas: ad Histor: Aug: pag: 355.
biformes partus. partem humani, partem belluini generis habentes.

1 *Thracio Boſporanoque bello.*] Thracium bellum intellegit, quod cum Thracibus montanis geſtum, duce Poppæo Sabino; Boſporanum, quod cum rege Mithridate. De illo, noſter lib. IV. de hoc ſupra, iſto ipſo libro. *Lipſius.*

2 *M. Aſilino, M. Acilio Coſſ.*] Legendum fortaſſe, *Aſinio*, ſic enim habet Seneca in mortem Cæſaris. *Quid actum ſit in cœlo ante diem tertium Eidus Octobris, Aſinio Marcello, Acilio Aviola coſſ.* Idemque Tranquillus 45. *Vertranius.*

3 *Examen apum.*] Quod ſemper inter portenta: cum viſum loco inſolenti. Silium Italicum emendari velim lib. VIII. de prodigiis quæ ante pugnam Cannenſem:

Obſeditque frequens caſtrorum limina bubo:
Nec denſæ trepidis abſunt ſe involvere nubes
Ceſſaruntque aquilis: non unus crine coruſco
Regnorum everſor rubuit lethale cometes.

ſcribique:

Nec denſæ trepidis apium ſe involvere nubes
Ceſſarunt aquilis.

Nubes apium, examina vocat, quæ inſederunt ſigna. Quod ſequitur, *Suis fetus editus*, libris omnibus erat, *fetum editum*: & fortaſſe nominandi caſu ſic dixerint etiam antiqui. *Lipſius.*

Faſtigio Capitolii examen apium inſedit.] Ita ſcribitur in Florent. ea vox. vulgo, *apum.* Pichena.

4 *Et ſuis fœtum editum, cui accipitrum ungues ineſſent.*] Illinc *erant* legitur, non *ineſſent*. Ipſe vero ſuſpicor pro *fœtum editum* ſcribendum, *fœtu edito. Biformes hominum partus*, ſubaudi, extiterunt, & (id eſt, etiam) *ſuis fœtu edito*, &c. *Rhenanus.* Ex eodem Florent. repoſui, *ineſſent*. Vulgo, *erant.* Pichena.

5 *Deminutus omnium magiſtratuum numerus.*] In Florent. ſemper, *deminutus*, quod etiam lib. I. notavi. Vulgo, *diminutus.* Pichena.

6 *Perdita prius Domitia.*] Nemo tam inconſpectus in legendo, qui vitium

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 16 vol. 1

Domitia Lepida muliebribus cauſſis: [l] quia Lepida mi-

tium non videat malè hærentis & incoibilis orationis. Domitia, inquit, perdita eſt: & ſubdit quaſi de alia, quia inter Lepidam & Agrippinam æmulatio exercebatur. Corrige verò, & reduc aberrantem vocem: *perdita prius Domitia Lepida levibus & muliebribus cauſſis: quia minore Antonia genita.* Scilicet Cn. Domitio duas fuiſſe filias, quarum utraque Domitia gentis nomine dicta: ſed minor, de qua hic, diſcriminandi cauſſà, cum Lepidæ cognomine. Ea nunc ad mortem adacta. Suetonius Nerone, cap. VII. *Amitam Lepidam ream teſtimonio coram adflixit, gratificans matri à qua rea premebatur.* At Domitia altera ſupervixit, & mentio ejus lib. XIII. eſtque veneno ſublata à Nerone, paullo poſt mortem matris. Vide Suetonium Ner. cap. XXXIV & Xiphilinum. *Lipſius.*

Perdita prius Domitia.] Verum eſt, nomen huic mulieri fuiſſe, Domitia Lepida; ſed non ideo tranſpoſuerim hic eas voces: explicat enim ſequens quam Domitiam dixerit, neque id apud Tacitum ſine exemplo. Lepida hæc procul dubio una ex amitis Neronis, & apud quam ille educatus, matre in exſilium pulſa, unde hæc blandimenta adverſus alumnum. Eandem eſſe, quæ mater Meſſalinæ, non perſuadent mihi viri docti; nam ecce forma & ætate Agrippinæ parem eam facit Tacitus, quod ſane in matrem Meſſalinæ cadere vix poteſt. Et quod ex ea & altero marito Appio Silano natum volunt L. Silanum ſponſum Octaviæ, prorſus ſtare non poteſt. Nam ex præmiſſis ſequeretur ante Claudii & Agrippinæ nuptias licuiſſe ducere ſororis filiam. Faciunt enim L. Silanum & Meſſalinam Octaviæ matrem ex una matre Lepida genitos; quod, ut dixi, ſtare non poteſt. Quod addit Tacitus, *impudicam & infamem*, ſcilicet ob fratris Domitii inceſtum, de quo Suetonius; quo in ſcelere conſtitiſſe mulieris libidinem vix ſimile vero. *Mercerus.* Lipſius tranſponit, *Domitia Lepida*, ut error ſit ortus ex ſimilitudine ſyllabæ ſequentis. ego de majori mendo ſuſpicor, ac verba, *levibus &*, ab interpolatore quodam addita, cum in Florentino corrupte legatur: *Domitia le muliebribus* &c. Hinc fortaſſe reſtituendum: *perdita prius Domitia Lepida muliebribus cauſis, quia Lepida, minore Antonia* &c. Pichena. Hæc fere ſcriptura eſt, quam Florentinus Pichenæ exhibet. cujus judicium cum probaremus, cauſſa nulla erat, cur non ſequeremur. Prius vulgati: *Domitia levibus & muliebribus cauſis.* at certe leves hæ cauſſæ non erant, cum de potentia apud Imperatorem certaretur. *Freinshem.*

1 *Minore Antonia genita.*] Culpant me quod non ſcripſerim, *majore.* Non me, ſed Tacitum. Ita enim iterum ſenſit ſcripſitque noſter lib. IV. Annal. *Cn. Domitius electus, cui minor Antonia Octavia genita in matrimonium daretur.* At enim Suetonius & Plutarchus aliter. Quid ergo? novum eſt, ut diſſenſus aliquis ſcriptorum ſit? Et tamen Plutarchus clarè id non dicit: clare Suetonius, fateor, plus uno loco. ſed cur arbiter ego inter eos ſim? Solvo me judicatu iſto; & bono veterique ritu, juro mihi non liquere. *Lipſius.*

Quia Lepida minore Antonia genita avunculo Auguſto.] Binas Lepidas apud Suetonium obſervamus, alteram in Calig. I. Germanici ſororem patris Agrippinæ natam ex Druſo, & Antonia juniore, alteram ex Cn. Domitio Neronis avo, & Antonia majore genitam, ſororemque Domitii Neronis patris, & Agrippinæ viri; quam inceſtaſſe eundem Domitium, tradit idem Sueton. in Ner. 5. De hac verba facere Tacitum conſtat ex

minore Antonia genita, avunculo Auguſto, 3 Agrippinæ

cuius pater M. Antonius triumvir & Octavia Augusti soror.

ex ipſius textus ſerie. Siquidem hæc Domitia dicta, uti ex gente Domitia orta, non illa ex Druſo ortum ducens: tum hanc mariti Agrippinæ ſororem, & Neronis amitam vocat Tacitus. Ex cujus dictis duæ inſurgunt non contemnendæ difficultates. Vna, quomodo Domitiam Lepidam minore Antonia genitam dixerit, quam ex majore natam tradidere Suetonius, Plutarchus, & Plinius. Quare mendum in textu ineſſe dicendum, atque non *minore*, ſed *majore* legendum: non enim rationi conſonum, Tacitum in recenſenda ferme ſui corporis genealogia adeo fœde lapſum. Præterea ſi Auguſto avunculo Agrippina Lepidam priorem, ſeu, ut legit Vertranius, *propiorem*, (in hoc namque parum laboro, quum utraque vox propinquiorem ſignificet) dixit Tacitus, cui dubium de Antonia majore intelligendum? Altera difficultas emergit, quod hanc Lepidam perditam ab Agrippina ſcribat Sueton. 34. ex Xiphilino & Dione interemptam poſt Agrippinæ matris necem, juſſu Neronis, medicis, ut largius eam purgarent, adactis. Tollitur & hæc objectio dicendo, Agrippinam quidem mortem Lepidæ molitam illis cauſis objectis, quas recenſet ipſe Tacitus, at non datam, ſed indictam tantum, inquit enim: *Ob hæc mors indicta multum adverſante Narciſſo.* Vnde quum paulo poſt Claudii mors ſequuta ſit, & Nero ad Imperium aſſumptus, jam rerum omnium potita Agrippina, & adverſante Nerone in amitam benevolo, apud quam prius inops & egens puer nutritus fuerat, & adoleſcens blandimentis & largitionibus devinctus, quod Suetonius & Tacitus tradidere, mortem indictam, minime exequutioni mandatam, ſed in memoratum à Suetonio tempus dilatam. *Marcellus Donatus*, De Lepida Druſi filia, Germanici ſorore, haud ſcio, unde habeat: nihil enim de illa Suetonius. *Gronovius.*

1 *Agrippinæ ſobrina prior.*] Sive quod Iuriſconſulti ſuggerunt, *ſobrina proprior*: etſi eadem vis alteri illi voculæ. Lepida autem Germanico patri Agrippinæ, conſobrina fuit. Filiæ ergo Germanici, Lepida ſobrinâ proprior. Res ſatis clara ex Stemmate noſtro Auguſti. *Lipſius.*

Agrippinæ ſobrina prior.] Scribendum, *propior*, verbo Iuriſconſultis familiariſſimo. Sic autem dicitur Lepida, quæ Germanico Agrippinæ patri conſobrina erat. Hic enim Druſo patre & minore Antonia Auguſta natus, frater patruelis ſeu conſobrinus erat Lepidæ L. Domicii & Antoniæ majoris filiæ. Quod de minore dixi conſulto, etiam adverſus Taciti teſtimonium, Plinio, Suetonio & Plutarcho auctoribus. Itaque Lepida *propior ſobrina* ſcribitur Agrippinæ, quod ab ea cognationis quinto gradu disjuncta, uno gradu propior quam ſobrina futura erat, quæ ſexto gradu enumeratur apud Cajum, & ex Maſſurio Sabino apud Paullum libello, De gradibus & adfinibus. *Vertranius.* Domitia nata fuit ex Antonia Germanici matertera; atque ita Agrippinæ conſobrina fuit: ſic enim appellantur, qui ex duobus fratribus, ſororibusve, vel fratre & ſorore naſcuntur: aliquando tamen & *ſobrini* appellantur. De *ſobrinis* autem *prioribus* alibi ſcriptum lectumve fuiſſe non memini: ne *propiores* quidem hoc loco multum ad rem faciunt. Minus etiam ad ſcripturam. Præterea offendor, quod maritus Agrippinæ tantum prænomine notetur; quod inſolitum & vix ullibi uſurpatum reor, ut ſolo prænomine indicetur aliquis, niſi longe notiſſimus, ut exempli gratia Tiberius: præſertim ubi nullus præterea de eo ſermo eſt, ſed tantum leviter nominatur. Quin & maritum Agrippinæ

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 16 vol. 1

pinæ ſobrinâ prior, [1] ac Gnei mariti ejus ſoror, parem ſibi claritudinem credebat. nec forma, ætas, opes multum diſtabant; & utraque [2] impudica, infamis, violenta, haud minus vitiis æmulabantur, quam ſi qua ex fortunâ proſpera acceperant. Enimvero certamen acerrimum, amita potius an mater apud Neronem prævaleret. Nam Lepida blandimentis & largitionibus juvenilem animum devinciebat, truci contra ac minaci Agrippina, [3] quæ filio dare imperium, tolerare im-

pinæ appellari, qui diu defunctus aliis maritis locum fecit, ſatis novum. His rationibus motus ita corrigendum putavi: *Sobrina prioriſque mariti ejus ſoror.* Prior maritus quomodo *prior uxor* ſupra 4, 22. & mox 12, 65. *prior conjux.* Freinshemius.

1 *Ac Gnei & mariti ejus ſoror.*] Id eſt Gneii Domitii Agrippinæ mariti, qui L. Domitii Ahenobarbi, & Antoniæ majoris filius fuit. Vide Lipſium in Auguſti ſtemmate. *Pichena.*

2 *Impudica, infamis, vinolenta.*] Malim, *violenta*: ut ſuperba & commota animo utraque fuerit. De vini nota nihil legi. *Lipſius.*

Impudica, infamis, violenta.] Vulgo, *vinolenta.* quod verbum rejiciebat Lipſius ex hiſtoria reſtituens, *violenta.* optime, nam & Florentinus conſentit. *Pichena.*

3 *Quæ filio dare imperium, tolerare imperitantẽ nequibat.*] Aut deeſt verbum ad iſta, *quæ filio dare imperium*: aut negatio τȢ *nequibat* ad ea ipſa non pertinebit. quod genus etſi rarum, tamen & alibi obſervatum. Atque ita locus ille forte lib. 13. ad finem integer: *Deeſſe nobis terra, in qua vivamus; in qua moriamur, non poteſt.* Vbi Lipſius pariter & Muretus inſeri volunt, *in qua vivamus, poteſt*; *in q. m. n. p.* Videri poſſit hic etiam legendum, *quæ filio dans imperium, tolerare imp nequibat.* Acidalius. Attentum lectorem non fallit deeſſe hic aliquid ſenſui, quem quidem facile reſtituam, de verbis non promittam, niſi quod ſcio fieri ut quæ ſimilem fere ſonum habent ſæpiſſime aut duplicentur in membranis, aut omittantur. quod hac cauſſa accidiſſe puté, quia librariis iſta deſcribentibus dictari conſueviſſe conſetaneum eſt, ut eo expeditius in deſcribendo poſſent pergere. hi cum fere indocti eſſent, nec magnam in iſtis rebus diligentiam ponerent, ut qui non amore ſtudiorum, ſed in ſordida mercede id negotium quærebant, quomodocunque audita temere inferebant chartis: & hinc tot loca corruptionis manifeſta. Forſitan igitur hunc locum idem caſus corruperit, ut legendum ſit; *filio dare imperium volebat, tolerare imperitantem nequibat.* quod utrumque veriſſimum eſt, & poſterius quidem exertis verbis hic pronunciatur: prius autem tot artes fraudeſque & aſtuta conſilia; flagitia quin etiam atque ſcelera, quorum & ipſe meminit infra 13, 14. ſatis affirmant, præter id quod infra traditur 14, 9. audito Chaldæorum reſponſo *fore ut imperaret Nero, matremque occideret*, dixiſſe; *occidat, dum imperet.* Freinshem. Non profecto *volebat* tantummodo, quippe quæ jam dudum dediſſet; ſed intelligendum *quibat.* Agrippina eo uſque valebat in republica, penes Claudium, apud ſe, ut filio imperium pararet: ſed non erat tam

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 16 vol. 1

65 imperitantem nequibat. Ceterum objecta ſunt [1] *quod conjugium principis devotionibus petiviſſet, quodque parum coercitis* [2] per Calabriam *ſervorum agminibus pacem Italiæ turbaret.* [3] Ob hæc mors indicta, multum adverſante Narciſſo, qui Agrippinam magis magiſque ſuſpectans, prompſiſſe inter proximos ferebatur, *certam ſibi perniciem, ſeu Britannicus rerum, ſeu Nero potiretur. Verum ita de ſe meritum Cæſarem, ut vitam uſui ejus impenderet. Convictam Meſſallinam & Silium.* [4] *Pares iterum accuſandi cauſ-*

tam potens ſui, ut toleraret regnantem. Genus loquendi lib. 4. Obſer. cap. 2. illuſtravimus. *Gronovius.*

1 *Quod conjugium Principis.*] Id eſt, conjugem. Nam ut Claudii conjugium ipſa ambierit, non lectum. Abuſa ergo vetitis artibus ad perniciem Agrippinæ. Sic *ſervitium* pro ſervo, & *matrimonium* pro matrona alibi notavi, & *clientelas* pro clientibus in Tacito. *Lipſius.*

2 *Per Calabriam ſervorum agminibus.*] Ergo ſuſpiceris quæ ſupra 4, 27. de initiis belli civilis perſcripta ſunt ad Domitiam pertinere; nam & illa in Calabria oriebantur circa Brundiſium & circumjecta oppida. qua de cauſſà etiam locum iſtum inter parallelos notari curavimus. *Freinshemius.*

3 *Ob hæc mors indita.*] Forte, *indicta.* Rhenanus.

4 *Pares iterum accuſandi.*] Ita hæc diſtinguenda ſunt: etſi ſuſpecta mendi. *Lipſius.*

Pares iterum accuſandi cauſſas eſſe.] Hæc mendoſa non ſunt, ſed obſcura, quæ tamen parum juvat diſtinctio doctiſſimi viri; *pares iterum accuſandi cauſſas eſſe ſi Nero imperitaret. Britannico ſucceſſore nullum principi meritum.* Narciſſus ſcilicet horrebat regnum Britannici, quod in eum beneficia nunquam contuliſſet: ſciebat is profecto (indeque ſibi metus) eo imperatore ſe certam perniciem manere, ob accuſatam & convictam matrem Meſſalinam. *Sponſus jam & gener Domitius æquari Britannico ſtudiis matris, arte eorum, quis ob accuſatam Meſſalinam ultio ex filio metuebatur.* Ego alia puncta adhiberem. *pares iterum accuſandi cauſſas eſſe; ſi Nero imperitaret Britannico ſucceſſore nullum principi meritum.* Et is (ni fallor) eſt ſenſus. parvi facere deberem (Narciſſus ait) Nero an Britannicus regnet, nam mihi ab utroque exitium impendet: à priore propter odium, quo mater ejus me perditum cupit: à ſecundo propter cædem Meſſalinæ: verum tot me beneficiis Claudius proſecutus eſt, ut vitam potius ibi profundere debeam, ubi ei ſaltem caveam, & ſaluti ſim: quod eveniet, ſi delatione pervertam Neronem, & Agrippinam Claudio inſidiantes. is poſtea ex proſpero ſimilis accuſationis eventu, colligit id operis eſſe tentandum: *convictam Meſſalinam, & Silium, pares iterum accuſandi cauſſas eſſe.* poſtulavi Meſſalinam (inquit) inſidiarum adverſus maritum, & ream peregi: qua de re confidenter, & jure, hos deferre debeo & poſſum, qui eadem machinantur. *Si Nero imperitaret Britannico ſucceſſore nullum principi meritum.* præſertim (addit) timore pœnitentiæ Claudii: nam qui filio (ut Nero) prælati ſunt, ſemper timent, ne pater reſipiſcat, ob idque ei ſolent eſſe ingrati & inſidiantur. hæc Narciſſus. Agrippina quoque

Cli-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 16 vol. 1

cauſſas eſſe, ſi Nero imperitaret. Britannico ſucceſſore, [1] *nullum principi meritum,* [2] *ac novercæ inſidiis domum omnem convelli, majore flagitio, quam ſi impudicitiam prioris conjugis reticuiſſet. quamquam ne impudicitiam quidem nunc abeſſe, Pallante adultero. ne quis ambigat, decus, pudorem, corpus,* [3] *cuncta regno viliora habere.* Hæc atque talia dictitans, amplecti Britannicum: *robur ætatis quam maturrimum* precari: modo ad deos, modo ad ipſum tendere manus, *adoleſceret, patris inimicos depelleret:* [4] *matris etiam interfectores ulciſceretur.* In tanta mole curarum, Claudius valetudine adverſa corripitur, refovendiſque viribus mollitie cæli & ſalubritate aquarum, [5] Sinueſſam per- 66

(licet alia de cauſſà lentum venenum non delegit) verens, *ſi lentum & tabidum delegiſſet, ne admotus ſupremis Claudius & dolo intellecto ad amorem filii rediret,* ut infra ſcribit. Salinerius. Omnia hic luxata, diſtorta, corrupta. quapropter nemo mihi vitio vertet, ſi ut in corpore & morbo deſperato uram & ſecem. Sic autem ſibi conſtet oratio, ſi legas: *certam ſibi perniciem, ſeu Britannicus rerum; ſeu Nero potiretur.* Nempe ob damnatam illius matrem, hujus inimicam, & forte damnandam. poſtquam enim addidiſſet *ita de ſe meritum Cæſarem* &c. adjicit *Pares iterum accuſandi cauſſas eſſe*: quænam illæ? *novercæ inſidiis domum omnem convelli* &c. ita enim conjungam abolitis intermediis, quæ ſi interroges cur abolenda ſint, quæram & ego cur aut quomodo retinenda? *Freinshemius.* Explicandum potius quam mutandum hunc locum exiſtimo: & id tentavimus lib. 1. cap. 22. Obſervationum. *Gronovius.*

1 *Nullum principi meritum, ac novercæ inſidiis domum omnem convelli &c.*] Sic diſtinguenda fuiſſe ait Lipſius: tamen etiamnum mendi ſuſpecta. Vere. Quid enim ſonant illa, *nullum principi meritum?* Audeo pæne affirmare, vere à me emendatum, *nullum è principe metum.* accommodatiſſime profecto ad ſenſum. elegantiſſime item ad dictionem, quæ hujus generis ſæpe Tacito uſurpata, & exemplis aliquantis firmata Lipſio ad 1. Annal. Sed & dehinc ſcribe: *nullum è principe metum: at novercæ inſidiis domum* &c. Quod fatebor etiam Mureto notatum, ut *at* mutaretur. Sed id ſolum, & cujus ſola ope locus non conſtituitur. *Acidalius.*

2 *Ac novercæ in ſidiis domum omnem convelli.*] Totus hic locus, etiam apud me, vitii aut defectus ſuſpicione non caret. nec quid reponam habeo. tantum moneo, in Flor. legi, *ad novercæ.* Pichena.

3 *Cunctaregno viliora habere.*] Erit rectius *haberi.* Grotius.

4 *Matris etiam interfectores ulciſceretur.*] Ergo ſuam ipſius perniciem Narciſſus optat. Is enim autor, molitor, atque etiam exactor cædis Meſſalinæ, ut in fine lib. præced. Sed odio in Agrippinam adeo exarſerat, ut dum Britannicus illam filiumque ulciſceretur, de ſalute ſua non eſſet ſollicitus. *Pichena.*

5 *Sinueſſam pergit.*] Sinueſſanæ

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 16 vol. 1

pergit. Tum Agrippina ſceleris olim certa, & oblatæ occaſionis propera, nec miniſtrorum egens, de genere veneni conſultavit; *ne repentino & præcipiti facinus proderetur; ſi lentum & tabidum delegiſſet, ne admotus ſupremis Claudius, & dolo intellecto, ad amorem filii rediret: exquiſitum aliquid* placebat, *quod turbaret mentem, & mortem differret.* Deligitur artifex talium, vocabulo *Locuſta*, nuper veneficii damnata, & diu inter inſtrumenta regni habita. Ejus mulieris ingenio paratum virus, cujus miniſter è ſpadonibus fuit Halotus, [1] inferre epulas, & explorare guſtu ſolitus. [2] Adeoque cuncta mox pernotuere, ut [3] temporum illorum ſcriptores prodiderint,

aquæ lib. I. Hiſtor. & Plinio lib. XXXI. commendatæ, ob vim quamdam ſalubrem. *Lipſius.*

1 *Inferre epulas, & explorare.*] Sic lib. XIII. *Quia cibos potuſque ejus dilectus ex miniſtris explorabat.* Cui id munus, is paſſim in lapidibus dicitur, Prægustator: in quodam etiam, A. POTIONE. Athenæus lib. IV. Οὓς νῦν καλοῦσιν οἱ Ῥωμαῖοι προγεύστην, τότε οἱ Ἕλληνες προτένθην ὠνόμαζον. Mos qui libera rep. ignotus Romanis: quem tamen cœpiſſe conjicio ab Auguſto, non vano argumento lapidis qui Romæ:

GENIO
CÆLI. HERODIAN.
PRÆGUSTATOR
DIVI. AUGUSTI
IDEM. POSTEA. VILLICUS. IN.
HORTIS. SALLUSTIANIS
DECESSIT. NONIS. AUGUSTIS
M. COCCEJO. NERVA } COSS.
C. VIBIO. RUFINO }

Tenuítque Tiberius, de quo lego: TI. CLAUDIUS. FLAMMA. CLAUSUS. TI. AUG. PRÆGUSTATOR. & deinceps alii. Traductum morem opinor à Perſis maxime, de quîs Xenophon lib. I. παιδείας. Οἱ τῶν βασιλέων οἰνοχόοι, ἐπειδὰν ἐνδιδῶσι τὴν φιάλην, ἀρύσαντες ἀπ' αὐτῆς τῷ κυάθῳ, εἰς τὴν ἀριστερὰν χεῖρα ἐγχεάμενοι, καταρροφοῦσιν, τοῦ δὴ εἰ φάρμακα ἐγχέοιεν, μὴ λυσιτελεῖν αὐτοῖς. Vbi & ritum habes prægustandi. *Lipſius.*

Explorare guſtu ſolitus.] Plinius lib. 21, 3. *Antonio timente, nec niſi prægustatos cibos ſumente.* Ratio in Dione lib. 55. de principibus. Hieron. epiſt. 2. *Veſtes ori applicitas & oblatos ac prægustatos cibos.* Idem de Virgin. Velan. *à quo etiam cibi, cum facti fuerint, prægustantur.* Idem de vitæ ſuſp. contub. *aliena oſcula, prægustatos cibos.* Aurelius.

2 *Adeoque cuncta mox pernotuere.*] Regium exemplar tantum habet, *notuere* à *noteſco* verbo. Sic lib. 5. *Libertis quoque ac janitoribus ejus noteſcere pro magnifico accipiebatur.* Rhenanus.

3 *Temporum illorum ſcriptores prodiderint.*] Seneca de eadem ait, *Nec poſt boletum opipare medicamentis conditum, plus cibi ſumpſit.* De ceteris diverſa fama fuit, refertque Suetonius Claudio extremo. *Vertranius.*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 16 vol. 1

derint, *infuſum delectabili* [1] *cibo boletorum venenum*, *nec vim medicaminis ſtatim intellectam*, [2] *ſocordiane Claudii an vinolentia*: [3] ſimul ſoluta alvus ſubveniſſe videbatur. igitur exterrita Agrippina, & quando ultima timebantur, ſpreta præſentium invidia, proviſam jam ſibi Xenophontis medici conſcientiam adhibet. [4] Ille tamquam niſus evomentis adjuvaret, pinnam rapido veneno illitam faucibus ejus demiſiſſe creditur; haud ignarus ſumma ſcelera incipi cum periculo, peragi cum præmio. Vocabatur interim ſenatus; votaque *pro incolumitate principis* conſules & ſacerdotes nuncupabant, 68
cum jam exanimis veſtibus & fomentis obtegeretur, dum res firmando Neronis imperio componuntur. Iam primum Agrippina, velut dolore victa, & ſolatia conquirens, tenere amplexu Britannicum, *veram paterni oris effigiem* appellare, ac variis artibus demorari, ne cubiculo egrederetur. Antoniam quoque & Octaviam ſorores ejus attinuit, & cunctos aditus cuſtodiis clauſerat, crebroque vulgabat, *ire in melius valetudinem* prin-

1 *Cibo boletorum.*] Plinius 22, 22. *Boletos immenſo exemplo in crimen adductos, veneno Ti. Claudio principi, per hanc occaſionem, à conjuge Agrippina dato. Quo facto illa terris venenum alterum, ſibique ante omnes, Neronem ſuum dedit.* Iuvenalis Sat. 6. *minus ergo nocens erit Agrippinæ Boletus: ſiquidem unius præcordia preſſit Ille ſenis.* Aurelius.

2 *Socordiane Claudii, an vinolentia.*] *Vinolentiæ* vox, quam Florentinus & alii habent, longe melior ad ſenſum videtur, quam, *violentia*, ut vulgati. ideo illam repoſui. Nam de nimio Claudii potu, ſatis ab autoribus, & præſertim à Suetonio 33. At idem Florent. addit: *Socordiane, an Claudii vi, an vinolentia.* Quæ lectio fortaſſe non improbanda: ut tres ſint cauſæ, cur veneni vis ſtatim intellecta non fuerit. *Socordia* ſcilicet Claudii, quæ illi ſenſum adeo hebetaſſet, ut venenum non ſentiret: an illius *vis*, id eſt naturæ corporiſque robur: an quia largiter potaſſet. Livius lib. 26. *Impletæ cibis vinoque venæ, minus efficacem in maturanda morte vim veneni fecerunt.* Nihil tam affirmo. *Pichena.*

3 *Simul ſoluta alvus ſubveniſſe videbatur.*] Legitur in Regio exemplari: *Simul ſolutam alvum ſubveniſſe videbatur.* Quid erat hoc opus mutare? Nam *videbatur* imperſonaliter accipiendum. *Rhenanus.*

4 *Ille tamquam niſus evomentis.*] Repoſuimus, *nixus*, à verbo *nitor, eris.* Rhenanus.

principis, quo miles bona in ſpe ageret, [1] tempuſque proſperum ex monitis Chaldæorum adventaret. Tunc medio diei, [2] tertium ante idus Octob. foribus palatii repente diductis, comitante Burrho, [3] Nero egreditur ad cohortem, quæ more militiæ excubiis adeſt. [4] Ibi monente Præfecto, feſtis vocibus exceptus, inditur lecticæ. Dubitaviſſe quoſdam ferunt reſpectantes, rogitanteſque *ubi Britannicus eſſet*? mox nullo in diverſum auctore, quæ offerebantur ſecuti ſunt. Illatuſque caſtris Nero, & congruentia tempori præfatus, promiſſo donativo, [5] ad exemplum paternæ largitionis, *Imperator* conſalutatur. Sententiam militum ſecuta Patrum conſulta. nec dubitatum eſt apud provincias. *Cæleſteſque honores* Claudio decernuntur, & funeris ſolenne perinde ac divo Auguſto celebratur: æmulante Agrippina proaviæ Liviæ magnificentiam. Teſtamentum ta-

1 *Tempuſque proſperum ex monitis Chaldæorum adventaret.*] Fœdus lapſus eſt, in verbo *adventaret*. Rectius in Budenſi codice legitur, *attemptaret*. Tu ſcribe, *attentaret*. Senſus eſt: Agrippinam novercā Claudii liberos tamdiu attinuiſſe domi, mortemque mariti celaſſe, donec experiretur id tempus, quod Chaldæi ſive magi novis cœptis accommodum proſperumque prædixerant. Neque enim quibuſvis negotiis quævis horæ conveniunt, ſi illorum placitis habenda fides. Porro *attentandi* verbum convenit inſidiantibus. *Rhenanus*. Nullam video cauſſam, cur Rhenanus ſpreverit verbum, *adventaret*, ab antiquioribus libris, ac præcipue à Flor. confirmatum; & ex Budenſi, ut ille ait, Codice, repoſuerit, *attentaret*. Priſcam itaque lectionem reſtitui optimo ſenſu. Exſpectabat, ut Chaldæi ex poſitu ſiderum proſperum imperii initium monerent. At verbum, *attentaret*, vix eſt, ut ad eam ſententiam trahatur, aut Taciti mens ad eum. *Pichena*. Verbum *attentaret* nullo ſenſu capio. Muretus notavit, *adventaret*. Ne id quidem mihi ſatisfacit, niſi legam *adventare*; quod verum omnino puto. Agrippina nempe vulgabat *adventare* proſperum tempus, quod Chaldæi promiſiſſent. An legendum potius *attenderet?* miles ſcilicet. Vtrunque veriſimile, neutrum alteri præfero. *Acidalius*.

2 *Tertio ante Idus Octobr.*] Caſtigavi ex Flor. ac Ven. *tertium*. Pichena.

3 *Nero egreditur ad cohortem, quæ more.*] Ita caſtigavimus. Vbi prius legebatur, *à cohorte*, Rhenanus.

4 *Ibi monente præfecto, feſtis vocibus exceptus.*] Ex Flor. ac Ven. repoſui, *Ibi*. In aliis, *ubi*. Pichena.

5 *Ad exemplum paternæ largitionis.*] Promiſit ergo viritim *quinadena ſeſtertia*, ut Suetonius in Claudio ex-

preſ-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 16 vol. 1

tamen haud recitatum, ne antepoſitus filio privignus, injuria & invidia animos vulgi turbaret.

preſſit cap. x, ſive ut Ioſephus, *quina millia drachmarum*: quæ ſunt *ſeſtertia vicena*, ſive nobis *quingenti Philippei*. Nam quod olim ex Dione dixi, de centenis nummis: erravi. ea enim donatio à Claudio uſurpata ſingulis deinceps natalibus imperii ſui. *Lipſius*.

C. CORNELII TACITI

AB

EXCESSU DIVI AUGUSTI

ANNALIUM

LIBER TERTIUS-DECIMUS.

BREVIARIUM LIBRI.

Silanus proconſul Aſiæ, veneno necatus, Agrippinæ fraude. item Narciſſus ad mortem actus. Claudio funus cenſorium ductum, & laudatur à Principe. Bona Neronis initia, & multa arbitrio Senatus conſtituta. Parthi Armeniam adfectant: quibus Domitius Corbulo opponitur. Nero Acten libertam amat, matre fremente. eaque cauſſa imminutæ maternæ potentiæ. Pallas libertus cura rerum demotus. mox venenum Britannico properatum: & feſtinum ejus funus. Agrippina Neroni offenſior, & viſa res novas moliri. accuſata eo nomine, abſolvitur. Neronis luxus & laſcivi per noctem diſcurſus. Actum de libertis in ſervitutem revocandis, ſed non peractum. Damnationes aliquot illuſtrium, itemque à fato mortes. Iterum cum Parthis diſcordia, ſuper Armenia. ad quod bellum priſca ſeveritate & diſciplina militem ſuum Corbulo firmavit. Is Armeniam ingreditur, caſtella aliquot exſcindit, urbem Artaxata capit & incendit: rege Tiridate prælium aut defenſionem nuſquam auſo. P. Suilius Romæ damnatur, adnitente Seneca. Octavius Sagitta Pontiam tergiverſantem de nuptiis, impotentia amoris, ferro tranſadigit. libertus ſuum crimen id fatetur, magno exemplo. Poppæam Sabinam amare Nero occipit: deque ingenio & Venere ejus feminæ. Cornelius Sulla Maſſiliam amovetur, ſuſpectus Principi. Publicanorum iniquitas temperata. In Germania Friſii res movent: & ſedes juxta Rhenum conantur figere. fruſtra. quia pulſi ab Romano equite & disiecti. Eoſdem agros mox Anſibarii occupant, ſed eodem fato. Hermunduri Cattique inter ſe bellantur. ſed magno prælio Catti ad exitium pænè gentis cæſi. Geſta hæc annis quattuor.

IMP.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 16 vol. 1

IMP. CLAVDIO NERONE. L. ANTISTIO VETERE
Q. VOLVSIO. P. CORNELIO SCIPIONE
IMP. CLAVDIO NERONE. II. L. CALPVRNIO PISONE
IMP. CLAVDIO NERONE. III. VALERIO MESSALLA
} Coss.

Prima novo principatu mors [1] Junii Silani pro- 1
conſulis Aſiæ, ignaro Nerone, per dolum Agrippinæ paratur. [2] non quia ingenii violentia

COMMENTARIVS.

1 *Iunii Silani.*] Crebra in hiſtoria horum temporum mentio Silanorum, & confuſa: quæ, cautio mihi eſt, ne turbet juventutem. Eâ re, non ſtemma quidem ejus familiæ ponam (arduus ille & fortaſſè vanus labor:) ſed illuſtriſſimos quoſque, quo imperatore, quoque exitu fuerint, exſequar, cum temporum notâ. Exordio à Tiberio principe: quia quæ ſupra, nihil ad Spartam meam.

C. Iunius. C.F. Silanus. Conſul fuit cum P. Cornelio Dolabella anno DCCLXII. ſub Auguſto; Proconſul Aſiæ, ſub Tiberio, damnatuſque repetundarum & projectus in Cytheram inſulam. Tacit. lib. III. Annal.

M. Iunius. M.F. Silanus. Conſul fuit ſub Tiberio, DCCLXXI. Proconſul Africæ fuit, auctore Tacito lib. IV. Hiſtor. *Mox C. Cæſar turbidus animi, ac M. Silanum obtinentem Africam metuens.* Socer fuit Caji Caligulæ, & ab eodem interfectus, Sueton. cap. XII. & XXIII. item Dio.

D. Iunius. M. F. Silanus, Marci prioris frater. Is adulter in Iulia nepte Auguſti, in exſilium ivit; rediitque per gratiam & potentiam M. fratris ſui. Fuit poſthac in urbe, neque honores adeptus eſt. Tacit. lib. III. Annal.

Ap. Iunius Silanus. Conſul fuit ſub Tiber. anno DCCLXXX. Conſocer Claudii dicitur Suetonio, propter L. Silanum filium ejus Octaviæ ſponſum. Proconſul Hiſpaniæ, & maritus Lepidæ matris Meſſallinæ. à Claudio, incerto crimine, occiſus. Dio LX. Sueton. cap. XXIX. & XXXVII.

Ejus duo filii *L. Silanus*, & *M. Silanus.* Lucius, gener Claudii fuit, Octaviæ ſponſus, Agrippinæ artibus ad mortem actus. Marcus conſul fuit cum Valerio Aſiatico, anno DCCXCIX. in quo error inſignis Onufrii, qui Aſiatico collegam dat Meſſallam. quem Dio refutat & Faſti Græci. Proconſul Aſiæ fuit, & à Nerone nunc interfectus. De eo Plinius lib. VII. *Divus Auguſtus, in reliqua exemplorum raritate, neptis ſuæ nepotem vidit genitum quo exceſſit anno, M. Silanum: qui cum Aſiam obtineret poſt conſulatum* (malim ſcribi, *proconſulatu*) *Neronis principis ſucceſſione, veneno ejus ſublatus eſt.* Etſi Plinius ſcelus hoc Neroni adſcribit, quod noſter rejicit in matrem.

Fuit & *D. Iunius Silanus*, conſul anno DCCCVI. *Lipſius.*

2 *Paratur.*] Quid ſi, *patratur?* Melius

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 16 vol. 1

exitum. mortem. alijs principibus pro: pter ignaviam contemptus.

tia [1] exitum irritaverit, ſegnis & dominationibus aliis faſtiditus, adeo ut [2] C. Cæſar *pecudem auream* eum appellare ſolitus ſit: verum Agrippina fratri ejus [3] L. Silano necem molita, ultorē metuebat, crebra vulgi fama, *anteponendum eſſe vix dum pueritiam egreſſo Neroni, & imperiū per ſcelus adepto, virum ætate compoſita, inſontem, nobilem, &* quod tunc ſpectaretur, *è Cæſarum poſteris*, quippe & [4] Silanus

lius ut opinor: & puto veram ſcriptionem. Sed addit, patratum ſcelus *inſcio Nerone*, quod puto verum. Quia *novum imperium inchoantibus utilis clementiæ fama.* Tac. 4. hiſt. *Aurelius.* Rectius fortaſſe *patratur.* Freinshemius.

1 *Exitum irritaverit.*] Sæpe *exitum* uſurpat pro morte. Vt in calce lib. 15. de Nerone: *Quod clam ad omen ac dolum ſui exitus verteret.* Ita enim illic legendum putamus. lib. 2. Hiſt. *Exitu demum Neronis, poſitis odiis in medium conſuluere.* Et paulo poſt: *Vario ſuper exitu ejus rumore.* Eodem libro: *Sane ante utriuſque exitum.* Rhenanus. Lego, *exitium.* hoc convenientius vicinis: *non quia ingenii violentia exitium irritaverit.* Verbum quoque *irritaverit* præfert violentiam. *Aurelius.* *Exitium* rectius fortaſſe quam *exitum.* Freinshemius.

2 *C. Cæſar pecudem auream.*] Vereor ut ſcriptori noſtro conſtet ratio. Non enim in hunc M. Silanum expetit Caji dictum: ſed in illum alterum, qui ejus ſocer. Dio clarè: Ὁ δὲ δὴ πενθερὸς αὐτοῦ Μάρκος Σιλανὸς, ἐπειδὴ βαρὺς αὐτῷ ὑπό τε τῆς ἀρετῆς, καὶ ὑπὸ τῆς συγγενείας ἦν, ἑαυτὸν κατεχρήσατο. ὁ δὲ Γάϊος τά τε ἄλλα ἰσχυρῶς περιεπηλάκιζε, (καί τοι οὕτω καλῶς περὶ αὐτοῦ φρονῶν, ὥστε καὶ χρυσοῦν αὐτὸν πρόβατον ὀνομάζειν) καὶ ὅπως μηκέτι πρόβατος ἐπιψηφίζῃ. &c. Cui ut aſſentiar, ætas Silani me inducit. Natus enim eſt extremo, ut Plinius ait, Auguſti anno: à quo ad hunc diem anni dumtaxat quadraginta ſunt. Non ergo in ea ætate hic adoleſcens formidini aut contemtui aliis dominationibus eſſe potuit, cujus adhuc οὐδ' εἷς λόγος. Sed ut in homine Tacitus, ſic in dicto aberrat Græcus. Putat enim laudis honoriſque fuiſſe: quod revera probri fuit, & ſalſe jactum in hominem divitem, ſed ignavum, hebetem, oviculam meram. *Lipſius.*

3 *L. Silano.*] Convenit cum hiſtoria: tamen libri ſcripti, *C. Silano.* Idem.

4 *Silanus D. Auguſti abnepos.*] Præit ad ſtemma aliquomodo Plinius, qui eum nepotem ſcribit Auguſti neptis. Atqui Auguſto è Iulia filia neptes duæ, Iulia & Agrippina. E Iulia hunc derivo, hoc modo:

IULIA, Aug. F. cui vir M. Agrippa. { IULIA, cui vir L. Æmilius Paulus, Suet. Aug. c. LXIIII. { ÆMILIA LEPIDA proneptis Auguſti. Suet. cap. XXVI. in Claudio cui vir { M. SILANUS, de quo hic. L. SILANUS Claudii gener.
AP. Iunius Silanus claro argumento, quia Suet. eum conſocerum Claudii vocat. Poſteà tamen alteri Lepidæ maritus, quæ mater Meſſallinæ. Ex Dione.

Stem

lanus D. Auguſti abnepos erat. hæc cauſſa necis. miniſtri fuere [1] P. Celer eques Romanus, & Ælius libertus rei familiari Principis in Aſia impoſiti. [2] ab his proconſuli venenũ inter epulas datum eſt apertius, quam ut fallerent. Nec minus properato Narciſſus Claudii libertus, de cujus jurgiis adverſus Agrippinam rettuli, aſpera cuſtodia, & neceſſitate extrema, [3] ad mortem agitur; invito principe, cujus abditis adhuc vitiis per avaritiam ac prodigentiam mire congruebat. Ibatur- 2
que in cædes, niſi Afranius Burrhus, & Annæus Seneca obviam iſſent. Hi rectores imperatoriæ juventæ, & [4] pari in ſocietate potentiæ concordes, diverſa arte ex æquo

Stemma hoc ſatis certum eſt. Ne fallat te tantum Dio, qui Lepidam matrem Meſſallinæ, uxorem tribuit Appio: ſed ſub finem vitæ. At M. ille Silanus Auguſti abnepos genitus fuit vivo Auguſto. Appium hunc Silanum intellegit Auguſtus in epiſtola quadam, vocatque adfinem Claudii ob hoc matrimonium, apud Sueton. Claud. cap. IV. *Curare eum ludis Martialibus triclinium Sacerdotum non diſplicet nobis, ſi eſt paſſurus ſe ab Silano filio homine ſibi adſini admoneri, nequid faciat quod conſpici & derideri poſſit.* Idem.

1 *P. Celerius.*] Infra, *P. Celer* dicitur. *P. Celerem accuſante Aſia, quia abſolvere nequibat Cæſar, traxit ſenecta, donec mortem obiret. Nam Celer interfecto, ut memoravi, Silano proconſule.* Hic ergo corrige. *Idem.*

P. Celer eques Ro.] Correxi, monente Lipſio. Vulgo, *P. Celerius.* Sic infra eod. lib. *Publium Celerem*, bis eundem appellat. Alius enim P. Celer Veſpaſiani imperio damnatus fuit. hiſt. lib. IV. *Pichena.*

2 *Ab his proconſuli.*] Sic Flor. Vulgo, *ab iis.* Idem.

3 *Ad mortem agitur.*] Videtur legendum, *adigitur.* Vrſinus, Muretus, *adigitur.* Quaſi non idem alterum ſit. *Acidalius.*

4 *Pari in ſocietate pot.*] Siquid mutandum, legam; *paris in ſocietate potentiæ.* Sed vix opus, etſi alii conantur. *Lipſius.*

Pari in ſocietate potentiaque concordes.] Caſtigavimus, *pari in ſocietate potentia concordes.* Expone: *pari potentia, in ſocietate.* Rhenanus. *Pari in ſocietate potentiæ concordes*, id eſt, in pari ſocietate potentiæ. tranſpoſitione Tacito uſitata. Flor. corrupte: *& parum in ſocietate potentia & concordes.* Pichena. An adeo neceſſarium eſt illud *pari*, ut brevitatis tantopere ſtudioſus Cornelius id non potuerit hic omittere: Certe *ſocietatis* vocabulum ejus vim ſibi includit; quæ nimirum, accipit omnes pares aut facit. Neque tamen tentarem hunc locum, niſi moneret Codex Flor. Ita ille, *& parum in ſocietate potentia & concordes.* Vnde facile & elegantius, niſi fallor, reſcripſeris; *& (rarum in ſocietate potentiæ) concordes.* Boxhornius. Feliciter, ut puto. Sic Tacitus I. ann. *ni aquilifer Calpurnius vim extremam arcuiſſet, (rarum etiam inter hoſtes) legatus Po. Ro. Romanis in caſtris ſanguine ſuo altaria deum commaculaviſſet.*

æquo pollebant: Burrhus militaribus curis, & ſeveritate morum; Seneca præceptis eloquentiæ, & comitate honeſta. juvantes invicem, quo facilius lubricam principis ætatem, ſi virtutem aſpernaretur, voluptatibus conceſſis retinerent. Certamen utrique unum erat contra ferociam Agrippinæ, quæ [1] cunctis malæ dominationis cupidinibus flagrans, habebat in partibus Pallantem; quo auctore Claudius nuptiis inceſtis, & adoptione exitioſa, ſemet perverterat. [2] Sed neque Neroni infra ſervos ingenium; & Pallas triſti arrogantia modum liberti egreſſus, tædium ſui moverat. Propalam tamen omnes in eam honores cumulabantur, [3] ſignumque more militiæ petenti tribuno dedit, OPTIMÆ MATRIS. Decreti & à ſenatu [4] *duo lictores*, *flaminium Claudiale*, ſimul Claudio *cenſorium funus*, & mox *conſecratio*. Die funeris laudationem ejus princeps exorſus eſt. Dum *antiquitatem generis*, *conſulatus, ac triumphos majorum* enumerabat, intentus ipſe & ceteri: *liberalium* quoque *artium* commemoratio; *& nihil regente eo Reip. triſte ab externis accidiſſe*, pronis animis

ſet. Item: *nam (rarum illi cœlo) ſiccitate & amnibus modicis inoffenſum iter properaverat.* Lib. 6. *Per idem tempus L. Piſo pontifex (rarum in tanta claritudine) fato obiit.* Gronovius.

1 *Cunctis malæ dominationis cupidinibus flagrans.*] Pro genitivo *malæ* repoſuimus ablativum *malis*. Conjungit autem nonnunquam duo adjectiva, ut hic, *cunctis malis cupidinib.* Et lib. 16. de Oſtorio: *multa militari fama.* Aliis item locis compluribus. *Rhenanus.*

2 *Sed neque Neroni.*] Sed Nero non tam erat natura demiſſus, ut ſervos magni faceret: & ille tædium ſui moverat. *Ferrettus.*

3 *Signum more militiæ.*] Signum ſive Teſſera ſemper Tribunis data, etiam rep. antiqua. Livius lib. XXVIII. *Forma tamen Romanorum caſtrorum conſtabat, quod Tribunos & jura reddere in principiis ſinebant, & ſignum ab iis petebant, & in ſtationes ac vigilias ordine ibant.* Dabatur à Conſule, Prætore, eove qui exercitui toti præerat. Idem Livius: *In Prætorio tetenderunt Albius & Atrius, claſſicum apud eos cecinit, ſignum ab iis petitum eſt.* At prætorii Tribunus à ſolo Principe. Ideo ſupra lib. 1. inter ſigna accepti imperii Tacitus poſuit: *Defuncto Auguſto ſignum prætoriis cohortibus, ut Imperator, dederat.* Super hac re plura in EXCURS. A. *Lipſius.*

Signumque more militiæ petenti.] Pro ſymbolo vel teſſera, vulgo *pour le mot du guet.* Lupanus.

4 *Duo lictores, Flaminium Claudiale.*]

mis audita: poſtquam ad *providentiam ſapientiamque* flexit, nemo riſui temperare, quamquam oratio à Seneca compoſita, multum cultus præferret: ut fuit illi viro ingenium amœnum, & temporis illius auribus accommodatum. Adnotabant ſeniores, [1] quibus otioſum eſt [2] vetera & præſentia contendere, *primum ex iis, qui rerum potiti eſſent, Neronem alienæ facundiæ eguiſſe.* Nam dictator Cæſar ſummis oratoribus æmulus: & Auguſto prompta ac profluens, [3] quæ deceret principem, eloquentia fuit. Tiberius artem quoque callebat, qua verba expenderet, tum validus ſenſibus, [4] aut conſulto ambiguus. Etiam [5] C. Cæſaris turbata mens vim dicendi non corrupit. Nec in Claudio, quotiens meditata diſſereret, elegantiam requireres. Nero puerilibus ſtatim annis, vividum animum in alia detorſit: cælare & pingere, cantus aut regimen equorum exercere: & aliquando carminibus pangendis, ineſſe ſibi elementa doctrinæ oſtendebat. [6] Ceterum peractis triſtitiæ imitamentis,

diale.] At Liviæ decretus lictor tantum unus, & idipſum recuſante Tiberio. Flaminium Claudiale quomodo ad honeſtandam facit Agrippinam? Credo ut ipſa Flaminica Claudii eſſet: exemplo Liviæ quæ Auguſti. Nam eam ſacerdotem Auguſti fuiſſe docui ad lib. I. velimque addi Paterculi locum, quem viri docti emendare conati fruſtra, lib. II. *Livia Romanarum eminentiſſima, quam poſtea conjugem Auguſti vidimus, quam tranſgreſſi ad eos ſacerdotem ac filiam.* Legunt, *quin tranſgreſſa ad eos ſacerdotem pæne habuit ac flaminem.* quaſi ad Liviam ipſam referenda ſint, quæ mortua cæleſti religione culta per flamines ac ſacerdotes. Campas loquuntur & floccos: tu lege mecum, *quam tranſgreſſi ad deos.* Livia enim eſt, Livia, quæ mariti ſui in deos relati & ſacerdos fuit & filia. Satis dictum ſupra. *Lipſius.*

1 *Quibus otioſum eſt.*] Vulgo, *quibus otium eſt.* utrumque recte. tamen antiquiorem lectionem, & Florentini, & aliorum antepoſui. *Pichena.*

2 *Vetera & præſentia contendere.*] Comparare. *Ferrettus.*

3 *Quæ deceret principem, eloquentia fuit.*] Legendum forte, *qua deceret.* i. quatenus. *Acidalius.*

4 *Ac conſulto ambiguus.*] Lectio ſcripti codicis, *aut conſulto ambiguus.* De Tiberio loquitur. *Rhenanus.*

5 *C. Cæſaris.*] Qui etiam libros ſcripſit De arte dicendi, ut vult Suidas: Γάϊος Καῖσαρ ὃς ἐπεκλήθη Καλλιγόλας ἐνθεατικὴν τέχνην ἔγραψε Ῥωμαϊκῶς. quem tamen puto ego falli: eoſque Germanici fuiſſe. *Lipſius.*

6 *Ceterum peractis triſtitiæ imitamentis Curiam ingreſſus.*] Quid ſibi velit Tacitus inquiens Neronem Curiam ingreſſum *peractis triſtitiæ imita-*

ta-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 16 vol. 1

tis, curiam ingreſſus, & *de auctoritate patrum, & conſenſu militum* præfatus, *conſilia ſibi & exempla* [1] *capeſſendi egregie imperii* memoravit; *nec juventam armis civilibus, aut domeſticis diſcordiis imbutam: nulla odia, nullas injurias, nec cupidinem ultionis afferre.* Tum *formam futuri principatus* præſcripſit, ea maxime declinans, quorum recens flagrabat invidia. *Non enim ſe negotiorum omnium judicem fore, ut clauſis unam intra domum accuſatoribus & reis, paucorum potentia graſſaretur. Nihil in penatibus ſuis venale; aut ambitioni pervium: diſcretam domum & Remp. Teneret antiqua munia ſenatus,* [2] *Conſulum tribunalibus Italia, &* [1] *pu-*

tamentis, haud facile eſt conjicere, ſi *triſtitiam* in propria & communiſſima ſignificatione acceperimus: at non ita, ſi *triſtitiæ* vocem aliter interpretemur, cui rei potiſſimum ex Cicerone lucem afferimus. nam illi *triſtitia* aliquando ſeveritas, ſeu gravitas dicitur: item *triſte*, grave & ſeverum eſt. Sic lib. de Aruſp. reſponſ. *Triſtitia autem, & in omni re ſeveritas abſit*; & lib. de Clar. Orat. *Triſte & ſeverum dicendi genus.* Iterum lib. de Orat. *Severus ac triſtis vultus.* Et lib. de Republ. *Qui numeros optimatum & principum obtulit his vocibus, & gravitatis ſuæ liquit illum triſtem, & plenum gravitatis ſonum.* Dum itaque Nero primis annis ſub matris Agrippinæ præceptis, Burrhi & Senecæ diſciplina vitam duxit, intra triſtitiæ imitamenta, (nam non ſua ſponte, & ingenio) decus Imperatorium ſeveritatem nempe & gravitatem ſervabat, ſed juxta indita & præcepta ab his, qui illius curæ præerant; ideo non proprie ſeveritas & gravitas illi inerant, ſed ſimulatæ & tanquam ex imitatione moderatoribus inditæ & præceptæ. *Marcellus Donatus.* Non cepit iſta Donatus, qui vult triſtem fuiſſe Neronem, quamdiu ſub pædagogo, &c. Imo indicat auctor, intraſſe curiam, cum aliquandiu ante publico abſtinuiſſet, quaſi ob gravem luctum: qui riſus potius fuerat, aut certe gaudium. Sic lib. 3. Ann. 5. *Propoſitam toro effigiem, meditata ad memoriam virtutis carmina, & laudationes & lacrimas, vel doloris imitamenta.* Et lib. 14, 4. *Additurum principem defunctæ templum, & aras, & cetera oſtentandæ pietatis.* Piſo apud noſtrum lib. 2, 77. *Periiſſe Germanicum nulli jactantius mœrent, quam qui maxime lætantur.* Gruterus. Iuſtinus 12, 3. *Hæc quum nuntiata in Parthis Alexandro eſſent, ſimulato mœrore, propter Alexandri cognationem, exercitui ſuo triduum luctum indixit.* Gronovius.

1 *Capeſſendi egregii imperii.*] Melior lectio ſcripti codicis, *Capeſſendi egregie imperii.* Rhenanus.

2 *Conſulum tribunalibus Italia.*] Polybius lib. 6. Ομοίως δὲ ὅσα τῶν ἀδικημάτων τῶν κατ' Ἰταλίαν προσδεῖται δημοσίας ἐπισκέψεως· λέγω δὲ, οἷον προδοσίας, συνωμοσίας, φαρμακείας, δολοφονίας, τῇ συγκλήτῳ μέλει περὶ τούτων. πρὸς δὲ τούτοις εἴ τις ἰδιώτης ἢ πόλις τῶν κατὰ τὴν Ἰταλίαν διαλύσεως ἢ ἐπιτιμήσεως ἢ βοηθείας ἢ φυλακῆς προσδεῖται), τούτων πάντων ἐπιμελές ἐστι τῇ συγκλήτῳ. Qui locus unicus verbis Taciti eſt illuſtrandis. *Gronovius.*

1 *Pu-*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 16 vol. 1

[1] *publicæ provinciæ aſſiſterent.* [2] *Illi patrum aditum præberent: ſe mandatis exercitibus conſulturum.* Nec defuit fides. Multaque arbitrio ſenatus conſtituta ſunt; *Ne quis ad cauſſam orandam mercede aut donis emeretur:* [3] *Ne deſignatis quidem quæſtoribus edendi gladiatores neceſſitas eſſet.* Quod qui-

1 *Publicæ provinciæ.*] Spectat ad diviſionem Auguſtæam. Claudius pleraque omnia ad ſe traxerat: at Nero populi provincias (eæ enim publicæ) earumque controverſias ſolis Conſulibus curæ fore: ſe Cæſarianis provinciis, in quibus exercitus, velle conſulere prædixit. *Lipſius.*

Publicæ provinciæ.] Sic dictæ ſunt provinciæ, quæ populo Ro. ceſſiſſent, quaſi populicæ, cum facta eſt earum diviſio inter Auguſtum & S.P.Q. Romanum. Has vero fuiſſe didici, quæ ſequuntur: Africa, Numidia, Cyrenaica, Aſia, Bithynia cum Ponto finitima, Græcia cum Epiro, Dalmatia, Macedonia, Creta, Sicilia, Sardinia, Hiſpaniæque Bætica. Fuere quoque publicæ factæ, Narbonenſis noſtra, & Cyprus, pro quibus à populo Cæſar Dalmatiam recepit. *Vertranius.*

2 *Illi patrum aditum.*] Non muto. Conſules, inquit, præbeant provincialibus aditum Patrum. At hæc oratio Senecæ adeò grata Patribus, ait Xiphilinus, ὥστε καὶ ἐς ἀργυρᾶν στήλην ἐγγραφῆναι, καὶ ἐν ταῖς νέαις τῶν ἀεὶ ὑπάτων ἀρχαῖς ἀναγινώσκεσθαι ψηφισθῆναι: *ut in argenteam columnam inciſa ſit, & Kalendis anni novi cum Conſules ineunt ex decreto deinceps lecta.* Nec novum id Senatus decretum: excipio de argento. Nam & antea ſemper Principum orationes in æs inciſæ, & Kalendis Ian. recitatæ. Morem quem non nimis notum ſuggerit mihi Dio lib. ultimo: Τότε δὲ λόγους τινὰς ἐν τῇ γερουσίᾳ τοῦ τε Αὐγούστου καὶ τοῦ Τιβερίου κατὰ δόγμα ἀναγινωσκομένους, ὥστε καὶ μέχρι τῆς ἑσπέρας τοὺς βουλευτὰς παρατείνεσθαι, ἔπαυσεν, ἀρκεῖν εἶναι φήσας, ἐν ταῖς στήλαις αὐτοὺς ἐγγεγράφθαι. id eſt: *Cum legerent in Senatu Orationes quaſdam Auguſti & Tiberii ex decreto, ita ut ad veſperam Senatus detineretur, legentes Claudius inhibuit; ſufficere dicens, quod eæ in columnis inciſæ eſſent.* Lucem hinc do Plinii Panegyrico: *Acclamationes noſtras,* inquit, *ne qua interciperet oblivio, P.C. in publica acta mittendas, & incidendas in ære cenſuiſtis. Ante Orationes principum tantum ejuſmodi genere monumentorum mandari æternitati ſolebant: acclamationes quidem noſtræ parietibus Curiæ claudebantur.* Et ab hoc ritu eſt, quod Q. Haterius apud Tacitum lib. III. cenſet *ejus diei Senatusconſulta aureis litteris in curia figenda.* Ingerunt & Iuriſconſulti, apud quos locis aliquot Orationes hæ Principum laudatæ. Sed nec ab alia cauſſa eveniſſe crediderim, quod Claudii oratio Lugduni noſtro ævo reperta in Tabula æris. *Lipſius.*

3 *Edendi gladiatores neceſſitas.*] Pertinet ad abolendum Claudii ſcitum, qui, auctore Dolabella, ſanxit *ſpectaculum gladiatorum per omnes annos celebrandum pecunia eorum qui Quæſturam adipiſcerentur:* ait Tacitus lib. XI. Vbi ſuſpecta vox, *adipiſcerentur.* Cur enim hic ἐμφατικῶς ſcriptum, *Ne deſignatis quidem:* niſi quia antea ex ea ſanctione, dabant etiam Candidati? Atque ita in Lampridii Alexandro lego: *Quæſtores candidatos* (malim *Quæſturæ*) *ex ſua pecunia juſſit munera populo dare, ſed ut poſt Quæſturam Præturam acciperent.* Ceterum hoc Neronis decretum abolevit

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 16 vol. 1

quidem adverſante Agrippina, *tamquam acta Claudii ſubverterentur*, obtinuere patres. [1] qui in palatium ob id vocabantur, [2] ut aſtaret abditis à tergo foribus velo diſcreta, [3] quod viſum arceret, auditus non adimeret. Quin & legatis Armeniorum, cauſſam gentis apud Nero-

i.e. ut astaret à tergo supple Principis abditis h.e. secretis foribus velo discreta.

levit iterum Domitianus: de quo Suetonius capite IV. *Lipſius.*

Ne deſignatis quidem Quæſtoribus edendi gladiatores.] Videtur abundare vox *quidem*. Sunt enim verba Senatus decreti. *Vrſinus.* Movet hic emphatica particula *quidem* Lipſium, ut de mendo ſuſpiciat in loco lib. XI. verbum *adipiſcerentur: P. Dolabella cenſuit ſpectaculum gladiatorum per omnes annos celebrandum, pecunia eorum, qui quæſturam adipiſcerentur.* Cur enim, inquit, ἐμφατικῶς hic ſcriptum, *Ne deſignatis quidem:* niſi quia antea ex ea ſanctione dabant etiam Candidati? At tu ſcito particulam hanc hinc delendam, quæ iterata ex ſequenti linea: *Quod quidem adverſante Agrippina,* &c. ita totum illud concidit: & Tacitus ſibi non diſſentaneus. Ponit auctor hoc exemplum decretorum Senatus, *Ne deſignatis quæſtoribus edendi gladiatores neceſſitas eſſet:* eadem forma, qua alterum, quod præceſſit, *Ne quis ad cauſam orandam mercede aut donis emeretur.* Acidalius.

1 *Qui in Palatium.*] Puto in templum (Vide Suet. Aug c 29.) Apollinis Palatini. Supra lib. II. *Quattuor filiis ante limen Curiæ adſtantibus, cum in Palatio Senatus haberetur.* Lipſius.

2 *Abditis à tergo foribus velo diſcreta.*] Melius, *obditis*. Intellegit autem vela quæ prætenta foribus: quibus etiam Claudius ſe texit. Sueton. cap. X. *Prorepſit ad ſolarium proximum, interque foribus prætenta vela ſe abdidit.* Et Heliogabalus, narrante Lampridio: *Subito militum ſtrepitu exterritus, in angulum ſe condidit, objectuque veli cubicularis, quod in introitu cubiculi erat, ſe texit.* Iulius Pollux deſcribit lib. X. Περὶ δὲ τοῦ κοιτῶνος ἐπὶ ταῖς θύραις, παραπετασμάτων σοι δεῖ, εἴτε ἁπλοῦν εἴη τὸ παραπέτασμα λευκὸν ἐξ ὀθόνης, εἴτε καὶ πολύχρουν. Id velum levabatur, in admiſſionibus. Seneca, epiſt. LXXXI. *Non crepuit ſubinde oſtium, non allevabatur velum.* Lampridius in Alexandro: *Salutabatur quaſi unus de Senatoribus, patente velo, admiſſionalibus remotis.* Inde apud ICtos cauſſas cognoſcere levato velo; id eſt palam omnibus admiſſis, l. v. C. De naufragiis: *De ſubmerſis navibus decernimus ut levato velo iſtæ cauſſæ cognoſcantur.* Ad hæc & talia vela facit lapis vetus Romæ:

TI. CL. THALLUS.
PRÆPOSITUS VELARIORUM
DOMUS. AUGUSTIANÆ.

Erant tamen & alia vela in cœnationibus arcendi frigoris, itemque ornatus cauſſa: de quibus Seneca lib. IV. Quæſt. Nat. & Tertullianus de habitu muliebri. *Lipſius.*

Vt aſtaret abditis à tergo foribus.] Expone ita ut aſtaret abditis à tergo foribus, quanquam in ſcripto codice legitur *additis*, tanquam propter ipſam factæ ſint additæque fores. *Rhenanus.* Conjiciebam *obdito à tergo foribus velo diſcreta. A tergo* puta ſedentis principis, *diſcreta velo,* quod *obditum* erat foribus, in quibus ſtabat ipſa. *Gronovius.*

3 *Aditus non adimeret.*] Imo verò adimebat aditus: nec adiri conſpicive Agrippina voluit. Scribo, *auditus.* Lipſius.

Quod viſum arceret, aditus non adimeret.] Lipſius mallet, *auditus.* Forte

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 16 vol. 1

ronem orantibus, [1] eſcendere ſuggeſtum imperatoris,
& præſidere ſimul parabat; niſi ceteris pavore defixis,
Seneca admonuiſſet, *venienti matri occurreret.* Ita ſpe-
cie pietatis, obviam itum dedecori. Fine anni turbidis 6
rumoribus *prorupiſſe rurſum Parthos, & rapi Armeniam* al-
latum eſt; *pulſo Rhadamiſto,* qui ſæpe regni ejus potitus,
dein profugus, tum quoque bellum deſeruerat. Igi-
tur in urbe ſermonum avida, *quemadmodum princeps vix
ſeptemdecim annos egreſſus, ſuſcipere eam molem aut propul-
ſare poſſet? quod ſubſidium in eo qui à femina regeretur? num
prœlia quoque & oppugnationes urbium, & cetera belli per
magiſtros adminiſtrari poſſent,* anquirebant. [2] Contra alii
melius eveniſſe diſſerunt, *quam ſi invalidus ſenecta & igna-
via Claudius, militiæ ad labores vocaretur, ſervilibus juſſis ob-
temperaturus.* [3] *Burrhum tamen & Senecam multarum re-
rum experientia cognitos: & imperatori quantum ad robur
deeſſe? cum octavodecimo ætatis anno Cn. Pompejus, nono-
decimo Cæſar Octavianus, civilia bella ſuſtinuerint.* [4] <u>Plera-</u>
que

Forte melius, *auditum*: vel ſi magis probes, *aditum*; cum præceſſerit, *viſum.* Pichena. Non dubitavimus in textum recipere certiſſimam emendationem Lipſii: prius erat *aditus non adimeret*, contra mentem auctoris. *Auditus*, ut *viſus* infra 13, 16. *Freinshemius.*

1 *Eſcendere ſuggeſtum.*] Probiſſima vox, & repperi ita in Farneſiano, ſicuti paullo poſt in Vatican. *anquirebant.* Nemo autem tinctus hac meliori literatura, cui non iſta hodie nota. *Lipſius.*

Eſcendere ſuggeſtum Imperatoris.] Verbum, *eſcendere*, à Lipſio ex Farneſiano Codice reſtitutum, à Flor. confirmatur. ſicuti paulo poſt, *anquirebant.* Vulgo, *aſcendere*, &c, *inquirebant.* Pichena.

2 *Contra alii melius eveniſſe dixerunt.*] Videtur abundare verbum *dixerunt*, legendumque, *Contra alii melius eveniſſe, quam ſi invalidus ſenecta, & ignavia Claudius,* &c. poteſt enim videri illud, *dixerant*, adjectum eſſe. *Vrſinus.* Malui, *diſſerunt*, ex Flor. quam *dixerunt*, ut vulgati. Sic lib. 12. *plures tuta diſſerunt.* lib. 14. *& morte ejus accenſum populi favorem diſſerunt.* Pichena.

3 *Burrhum tamen & Senecam multarum rerum experientia cognitos, & imperatori.*] Legam levi trajectione, *Burrhum & Senecam m. r. exp. cognitos: & tamen imperatori,* &c. Acidalius.

4 *Pluraque in ſumma fortuna auſpiciis & conſiliis, quam telis & manibus geri.*] Scribendum, *pleraque.* Ecliptica oratio eſt. nam adverbium *magis* aut *potius* ſubauditur. Hoc loquendi genere ſæpenumero Tacitus utitur. lib. 14. *Denique ſi rebus conducat, libens quam coactus acciret dominam.* lib. 3. Hiſt. de Flavianis, *Ne*
ſuas

que in ſumma fortuna auſpiciis & conſiliis, quam telis & manibus geri. [1] *Daturum plane documentum,* [2] *honeſtis an ſecus amicis uteretur, ſi ducem amota invidia egregium, quam ſi pecunioſum & gratia ſubnixum per ambitum deligeret.* Hæc atque talia vulgantibus, Nero & *juventutem proximas* per

auſpicia penes eum ſunt qui ſupra ſe neminem agnoſcit. Inde apud optimos ſcriptores auſpiciis alicuius geri dicitur, qui ſummo imperio præditus alteri hanc vel illam expeditionem mandat. Apud Suetonium Aug: cap: 21. Domuit autem partim ductu partim auſpiciis ſuis Cantabriam, Aquitaniam &c. Ubi ductu eſt per ſe, auſpiciis per legatos.

per ambitum. per ſtudium quærendæ gratiæ.

ſuas quidem legiones opperiebantur, ut prædæ quam periculorum ſocias. lib. 4. Hiſt. de rege Ptolemæo; *Vbi ſecuritas rediit, voluptatum quam religionum appetens.* In libello de Germanis: *Cedere loco, dum modo rurſus inſtes, conſilii quam formidinis arbitrantur.* Rhenanus. Magis placet, *pluraque,* &c. & ita aptius ad ſententiam. Vrſinus. Satis placet, quod Rhenanus. Magnam ait partem res etiam à Principe in bello gerendas ejus eſſe indolis, uti melius per legatos ſive miniſtros & mandata quam per ipſum præſentem armatum & concurſantem vel ſatagentem, expediantur & tranſigantur. Suetonius Octav. 21. *Domuit autem partim ductu, partim auſpiciis ſuis Cantabriam, Aquitaniam,* &c. *Auſpiciis ſuis,* id eſt per legatos ſuos, ubi ipſe non intervenit, nec præſens fuit. *Gronovius.*

1 *Daturum plane documentum.*] *Datum,* habet exemplar Budenſe; quaſi dicas objectum documentum ſive oblatum experimentum, per iſtud bellum quod tum inſtabat. Sed magis quadrat, *daturum.* Rhenanus.

2 *Honeſtis an ſecus amicis uteretur, ſi ducem.*] Caſtigavimus, *& ſi ducem;* ſubauditur, *daturum documentum.* Rhenanus. Senſus non conſtans ſibi. Quomodo enim hinc, ſi egregium ducem amota invidia, non pecunioſum & gratia ſubnixum per ambitum, deligeret Nero, documentum ipſis, honeſtis an aliis amicis uteretur? Conſequens ſane id non videtur. Nec adeo particulæ illæ optime hærent, *ſi, quam ſi.* Melius erat poſterius *ſi* omitti, ut *potius,* vel *magis* Taciti more ſubintelligeretur. Sed Muretus bifidam ſententiam facit; paullo alia lectione: *honeſtis an ſecus amicis uteretur, & ſi* (ita etiam in aliis libris) *ducem amota invidia egregium, an pecunioſum & gratia ſubnixum per ambitum deligeret.* Scilicet uſum rariorem particulæ *ſi* pro *an* occaſionem interpolandi dediſſe. Quamquam ego profecto id ipſum *ſi* nolim hic agnoſcere. Cur enim non addidit etiam præcedentibus ſic, *ſi honeſtis an ſecus amicis uteretur.* Deleverim igitur etiam ipſum, ut plane concinna ſit oratio in hunc modum: *honeſtis an ſecus amicis uteretur* (*&* quod in aliis libris, poſſis hic ſi velis retinere) *ducem amota invidia egregium, an pecunioſum & gratia ſubnixum per ambitum deligeret.* Vlterius mutare vix mihi quidquam hic permiſerim. Venit tamen in mentem commoda etiam alia ſententia, quam verba ſic concepta elegantiſſime effecerint: *Modeſtis an ſecus amicis uteretur, ſi ducem aut amota invidia egregium, aut pecunioſum & gratia ſubnixum per ambitum deligeret.* Acidalius. Non dubito expungendam *ſi* particulam, adjectam à quodam phraſis Cornelianæ non admodum gnaro. *Egregium quam pecunioſum,* hoc eſt, egregium potius quam pecunioſum. Exempla ſunt complura, in quibus potius iſtud non exprimitur, ſed intelligitur: quorum unum tantum alterumque adſcribam, aſſertioni meæ firmandæ. Supra 3, 32. *Nobilitatem ſine probro actam honori quam ignominiæ habendam.* 4, 61. *claris majoribus quam vetuſtis.* Freinshemius.

1 Sup-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 16 vol. 1

per provincias quæſitam [1] *ſupplendis Orientis legionibus admovere, legioneſque ipſas propius Armeniam collocari* jubet. *Duoſque veteres reges* [2] *Agrippam & Iocchum expedire copias, quis Parthorum fines ultro intrarent:* [3] *ſimul pontes per amnem Euphratem jungi.* [4] *Et minorem Armeniam Ariſtobulo, regionem* [5] *Sophenem Sohemo cum inſignibus regiis mandat.* Exortuſque in tempore æmulus Vologeſo, filius Vardanes. & abſceſſere Armenia Parthi, tamquam differrent bellum. Sed apud Senatum omnia in majus celebrata ſunt, ſententiis eorum, qui *ſupplicationes & diebus ſupplicationum veſtem principi triumphalem, utque ovans urbem iniret, effigieſque ejus pari magnitudine ac Martis Vltoris, eodem in templo cenſuere:* præter ſuetam adulationem læti; quod Domitium Corbulonem retinendæ Armeniæ præpoſuerat. videbaturque locus virtutibus patefactus. Copiæ orientis ita dividuntur, ut pars auxiliarium cum duabus legionibus apud provinciam Syriam, & legatum ejus [6] Quadratum Vinidium remaneret; parci-

1 *Supplendis Orientis legionibus admovere.*] Legendum puto, *admoveri.* nam ſequitur, *collocari.* Pichena. Legam *admoveri*, ut *collocari.* Acidal.

2 *Agrippam & Iocchum.*] Agrippam intellegit Agrippæ filium, cognomento Iuniorem: qui Galilææ, Trachonitidis, & partis Iudææ rex. de quo Ioſephus lib. xx. ſatis. Sed Iocchus iſte quis? Vtrum *Bocchus* reſcribendum? an potius, expleta voce *Antiochus?* Quod verum cenſeo. Intellegit Antiochum, regem Commagenes & in parte Ciliciæ. de quo Ioſephus libro xix. Ἀντίοχον δὲ ἣν εἶχεν βασιλείαν ἀφελόμενος, Κιλικίας μέρει τινι, καὶ Κομμαγηνῇ δωρεῖται. Et Dio lib. LX. Confirmat eam ſcripturam noſter infra, qui in auxiliis Corbulonis Antiochum nominat: iteratque hoc mandatum. *Simul*, inquit, *Antiochum regem monet proximas ſibi Præfecturas petere.* Vaticano tamen eſt, *Lochium.* Lipſius.

3 *Simul pontes per amnem Euphratem.*] Ita legebat Faërnus, non, ut eſt in vulgatis, *per pontem.* Vrſinus. An ipſis regibus mandatum, ut pontes jungerent? potius ipſius imperatoris ducibus. nam alias, *jungere*, dixiſſet, non, *jungi.* Rectius ergo diſtinxi, *intrarent: ſimul pontes* &c. Pichena. Muretus *amnem* delet. *Acidalius.*

4 *Minorem Armeniam Ariſtobulo.*] Ioſephus xx. Τὴν τῆς μικρᾶς Ἀρμενίας προστασίαν, Ἀριστόβουλος Ἡρώδου τοῦ Χαλκίδος βασιλέως παῖς, ὑπὸ Νέρωνος ἐγχειρίζεται. & addit, id factum τῷ πρώτῳ τῆς Νέρωνος ἀρχῆς ἔτει, convenienter planè cum Tacito. *Lipſius.*

5 *Sophenem Sohemo.*] Neſcio an idem ſit qui à Cajo conſtitutus Arabum Ituræorum rex, auctore Dione. Sed apud eum Σοαῖμος dicitur: & fortaſſe ita hic ſcribendum. *Idem.*

6 *Quadratum Vinidium.*] *Numiſdium*, ut ſupra. *Idem.*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 16 vol. 1

civium ſociorumque numerus Corbuloni eſſet, [1] additis cohortibus aliſque, quæ apud Cappadociam hiemabant: ſocii reges prout bello conduceret, parere juſſi. Sed ſtudia eorum in Corbulonem promptiora erant. qui ut famæ inſerviret, quæ in novis cœptis validiſſima eſt, itinere propere confecto, [2] apud Ægeas civitatem Ciliciæ obvium Quadratum habuit, illuc progreſſum, ne ſi ad accipiendas copias Syriam intraviſſet Corbulo, omnium ora in ſe verteret, corpore ingens, verbis magnificus, & ſuper experientiam ſapientiamque, etiam [3] ſpecie inanium validus. Ceterum uterque

1 *Additis cohortibus aliſque, quæ apud Cappadociam hiemabant.*] Muretus, *cohortibus aliis, q. a. Cap.*&c. Vix abeſt, opinor, quin vere. *Acidalius.*

2 *Apud Egas.*] Libri mei, *Ægæas*, & recte. Id enim Ciliciæ opidum. Strabo: Μετὰ δὲ Μαλλὸν, Αἰγαῖαι πολίχνιον ὕφορμον ἔχον. id eſt, *Poſt Mallum Ægææ opidulum, quod ſtationem navibus habet.* Lipſius.

Apud Ægeas civitatem Ciliciæ.] Ita hujus oppidi nomen reſtituit Lipſius ex libris, & Florentinus concordat. Vulgo, *Egas*. Pichena. Lucanus tamen lib. 3. 227. *& extremæ reſonant navalibus Ægæ.* Sic enim legendum puto: non *externæ*. Stephanus: Αἰγαὶ πολλαί. πόλις Κιλικίας, &c. Plinius lib. 5, 27. *oppidum Ægæ liberum, amnis Pyramus, Portæ Ciliciæ.* Philoſtratus de vita Apollon. 1, 8. Κἀκεῖνα τὰ ἐν Αἰγαῖς διατριβῆς. Cap. ſequenti: Ὁ δὲ ἐῤῥῶσθαι φράσας, οἷς ἔπραττεν (ἐν Ταρσοῖς ἄρα ἀγορὰν ἦγεν) ἐξωρμήθη εἰς τὰς Αἰγάς. Idem lib. 2. vitarum in Antiocho: Ἀντίοχον τὸν Σοφιστὴν αἱ Κιλίκων Αἰγαὶ ἤνεγκαν. Apud Dionem lib. 47. eſt: καὶ τοὺς Ταρσέας ἑκουσίως προσλαβὼν φρουρούς τινας αὐτοῦ ἐν Αἰγέαις ὄντας ἐνίκησε. Sed ibi quoque Xylander mavult ἐν Αἰγαῖς. Quare vereor ne & Strabo ſcripſerit: Μετὰ δὲ Μαλλὸν Αἰγαί. Et mox: Μετὰ δὲ Αἰγὰς Ἰσσός. Gronovius.

3 *Specie inanium validus.*] Reſtitui, meo animo, vere. Corbulo, inquit, non ſolum vera virtute ſapientiaque magnus, ſed etiam animos allicere peritus ſpecie inanium; id eſt, geſtibus, verbis, habituque externo. At noſtri Cenſores quam hic mente, ut ait ille, exſenſa! Beatus legit, *ſpe animum validus.* pro animorum, inquit. Vertranius, *ſpe immanium* ſcilicet rerum. Cum bona gratia, abite quæſo, & cucurbitas pingite. *Lipſ.*

Etiam ſpecie inanium validus.] Ante dixit, *Corpore ingens*, quur hic rurſum ſubdit, *etiam ſpecie*. Budenſe volumen habet, *ſpe inanium*. Lego, *ſpe*, aut *ſpei animum validus*. Hoc enim melius placet, quam *ſpe immani validus*. Rhenanus. Etiam validus ad ſpem commovendam inanium rerum, quales ſunt apparatus familiares, veſtes, equi, ornamenta, & cætera, quibus vulgus moveri ſolet, & quibus ſpecies ineſt magni animi, cum tamen inania ſint, & aliena. *Ferrettus.* Æmylius exponit pro eo, qui ad ſpem commovendam, vel rebus inanibus valeret: Beatus legit, *ſpe animum validus*, pro animorum: ego malim ſcribi, *ſpe immanium*, ſcilicet rerum,

vali-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 16 vol. 1

que Vologeſem regem nuntiis monebant, *pacem quam bellum mallet, datiſque obſidibus, ſolitam prioribus reverentiam in populum Romanum continuaret.* [1] Et Vologeſes quo bellum, [2] ex commodo pararet, an ut æmulationis ſuſpectos per nomen obſidum amoveret, tradit nobiliſſimos ex familia Arſacidarum. Accepitque eos [3] centurio Hiſtejus [4] ab Vinidio miſſus, forte [5] prior ea de cauſſa adito rege. Quod poſtquam Corbuloni co-

validus. Vertranius. Male antea, *ſpe inanium.* Emendavit Lipſius, credo ex libris, nam Ven. haud aliter habet. Flor. *Specie in animum.* Sic de Cæcina lib. 2. hiſt. *vigore ætatis, proceritate corporis, & quodam inani favore.* Pichena.

1 *Et Vologeſes, quo bellum, &c.*] Dedit obſides: vel ut qui tunc erat impar bello, pararet interim nulla moleſtia, quæ æqualem illum redderent: vel ut amoveret ſuſpectos. *Ferrettus.* Faernus legebat, *Et Vologeſes quo bellum ex æquo mox appararet.* Vrſinus. Lege, *ex commodo pararet.* Hoc vult datos obſides non bona fide. Aut ergo dati ut falleret, & oſtenſa pace bellum pararet commodo ſuo, cui tum non ſatis paratus; aut ut ſpecie obſidum amoliretur, quos ſuſpectos haberet. Nihil certius. *Mercerus.* Corrupte in vulgatis, *ex æquo modo.* Flor. aliquid lucis ad veram lectionem dedit, habens, *ex qo modo.* Reſtitui ergo *ex commodo*, quod Mercero etiam ac Mureto probatur. Columell. 6, 2. *ideoque robora corporum citra maciem conſervant, qui ex commodo, quam qui feſtinanter mandunt.* Idem 12, 19. *Vt ex commodo muſtum ferveat.* Pichena. Lipſius ſuperfluere vocem *modo* cenſet: Muretus mutat, *ex commodo.* Vter verius, non definio. Sed quæro, quomodo bellum parabat Vologeſes, ſi obſides dabat? Finiebat imo, & pacem jungebat. Legam ego, *quo bellum ex æquo componeret.* Clara & vera ſententia. Poſſis forte etiam ſcribere, *quo bellum ex æquo patraret*: ac poſtea ſi lubeat leviter mutatum τὸ *modo*, ſequentibus inſerere: *an ut æmulationis ſuſpectos domo amoveret.* Sed quod primum dixi, mihi verum eſt. *Acidalius.*

2 *Ex æquo modo.*] Niſi fallor, τὸ *modo* παρέλκει: aut certe cum Mercero legam, *ex commodo.* Lipſius.

3 *Centurio Hoſtorius.*] Vaticanus codex, *Centurio Hiſtius.* Parum, aut nihil eſt: tamen infra, poſt triennium, in his locis *Iſtius Capito* eſt, *Caſtrorum præfectus.* Idem.

Accepitque eos Centurio Hiſtejus.] Ita ſcriptum in Flor. & Vat. Vulgo, *Hoſtorius.* Pichena.

4 *Ab Vinidio.*] Recte Lipſius, *Numidio*: Muret. *Vindicio*: & ſic ubicunque id nominis reperitur. *Acidalius.*

5 *Priore de cauſſa.*] Mureto accedo, *prior ea de cauſſa*, legenti. *Lipſius.*

Forte priore de cauſa adito rege.] Notaverat Muretus, *forte prior ea de cauſſa*, quod non capio. Sed ſcribendum videtur, quomodo & ipſe fortaſſe voluit: *Hoſtorius ab Numidio miſſus, forte prior, an ea de cauſa adito rege.* Accepit obſides Hoſtorius, ſive forte fortuna prior in regem inciderat, ſive de induſtria occupaverat. *Acidalius.* Muretus, *forte prior ea de cauſa, adito rege*, unica tantum litera adjecta, locum apte reſtituit. male antea, *priore de cauſa.* Pichena.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 16 vol. 1

cognitum eſt, *ire* præfectum cohortis Arrium Varum, *&* [1] *reciperare obſides* jubet. Hinc ortum inter præfectum & centurionem jurgium, [2] ne diutius externis ſpectaculo eſſet, arbitrium rei obſidibus legatiſque qui eos ducebant, permiſſum. Atque illi ob recentem gloriam, [3] & inclinatione quadam etiam hoſtium, Corbulonem prætulere. Vnde diſcordia inter duces: querente Vinidio *prærepta quæ ſuis conſiliis patraviſſet*: teſtante contra Corbulone, *non prius converſum regem ad offerendos obſides, quam ipſe dux bello delectus ſpes ejus ad metum mutaret.* Nero quo componeret diverſos, ſic evulgari juſſit: *Ob res à Quadrato & Corbulone proſpere geſtas laurum* [4] *faſcibus*

Duodecim faſces præferri ſolebant Principi. vid: Lipſ:

1 *Reciperare obſides jubet.*] Ita ex Florent. & antiquis fere omnibus. Vulgo, *recipere.* Pichena.

2 *Quod ne diutius externis ſpectaculo eſſet.*] Pronomen *quod*, poteſt abeſſe. & quidam in exemplari ſcripto ſuperne adjecerat. tum ponendum punctum poſt *jurgium*, & ſubaudiendum verbum, *eſt.* Rhenanus. Venetus codex addit: *quod ne diutius*, &c. *Pichena.*

3 *Et inclinatione quadam hoſtium.*] Idem Venetus, aliique veteres habent: *& inclinationem quandam.* Pichena. Nullum iſta idoneum ſenſum admittunt. Legam; *inclinatione quadam etiam Hoſtorii.* Nam in aliis libris non *Hoſteius*, ſed *Hoſtorius* hic centurio vocatur. Hoc autem vult: Parthos Corbulonem prætuliſſe, partim ob recentem ejus gloriam, partim, quod, pacis concordiæque cauſa, aliquatenus eo inclinare ipſum Hoſtorium, à Vinidio miſſum, obſervarent. *Boxhornius.*

4 *Faſcibus Imperatoriis.*] De faſcibus Imperatorum ſive Principum (nec enim alios hic intelleges) docebo juvenes: fors fuit, & quoſdam ſenes. Olim non niſi magiſtratus populi Romani, aut qui cum imperio in provinciis, faſcibus uſi. Quid ergo Princeps in urbe, ſi nullum gereret ordinarium magiſtratum? Nihilo ſecus faſces duodecim illi. Origo rei ab Auguſto; cujus honori Senatus decrevit anno urbis DCCXXXV. uti Conſulari poteſtate ſemper eſſet, faſcibuſque duodecim uteretur. Dio LIV. Ὁ δὲ Αὔγουστος τὴν τῶν ὑπάτων ἐξουσίαν διὰ βίου ἔλαβεν, ὥστε καὶ ταῖς δώδεκα ῥάβδοις ἀεὶ καὶ πανταχοῦ χρῆσθαι, καὶ ἐν μέσῳ τῶν ἀεὶ ὑπατευόντων ἐπὶ τοῦ ἀρχικοῦ δίφρου καθέζεσθαι. Eumque morem tenuerunt Principes ſecuti: ita ut laurum tamen faſcibus non adderent, niſi in victoria: uti hic factum. At ſtatim per adulationem irrupit, ut omnium Principum faſces, & ſemper laureati eſſent. eaque nota maxime diſtinctus à vulgo Princeps. Herodianus de Gordiano libro VII. Εἵπετο δὲ αὐτῷ πᾶσα ἡ βασιλικὴ πομπή, τῶν μὲν στρατιωτῶν καὶ δορυφόρων περιϊόντων. αἵ τε ῥάβδοι ἐδαφνηφόρουν, ὅπερ ἐστὶ σύμβολον εἰς τὸ διαγνῶναι τὰς βασιλικὰς ἀπὸ τῶν ἰδιωτικῶν. Capitolinus in Maximinis: *Inde Carthaginem venit cum pompa regali, & protectoribus, & faſcibus laureatis.* Quando id cœperit, ignoro: paullatim quidem non ſolum laureati admiſſi faſces, ſed & aurati. Claudianus

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 16 vol. 1

bus imperatoriis addi. Quæ in alios conſules egreſſa,
conjunxi. Eodem anno Cæſar *effigiem Cn. Domitio pa-* 10
tri, conſularia inſignia Aſconio Labeoni, quo tutore uſus
erat, petivit à ſenatu: ſibique *ſtatuas argento vel auro ſo-*
lidas, adverſus offerentes prohibuit. Et quamquam
cenſuiſſent patres, *ut principium anni inciperet menſe De-*
cemb. quo ortus erat Nero, veterem religionem Ka-
lendarum Ianuariarum inchoando anno retinuit. Neque
recepti ſunt in reos Carinas Celer ſenator, ſervo accu-
ſante, [1] aut Iulius Denſus equeſter, cui favor in Britan- 11
nicum crimini dabatur. Claudio Nerone L. Antiſtio
Coſs. cum in [2] acta principum jurarent magiſtratus,
in ſua acta collegam Antiſtium jurare prohibuit: magnis
patrum laudibus, ut juvenilis animus levium quoque re-

nus Panegyrico in VI. conſulatum Honorii,

—— *agnoſcunt roſtra curules*
Auditas quondam proavis: deſuetaque cingit
Regius auratis fora Faſcibus Vlpia lictor. Lipſius.

1 *Aut Iulius Denſus equeſter.*] Muretus legit, *eques Rom.* Ego non muto, ut idem ſit *equeſter*, ac equeſtri ortus loco, vel equeſtris ordinis. Sic lib. 12. *Nam divus Auguſtus apud equeſtres qui Ægypto præſiderent lege agi,* &c. *Pichena.* Inſolens additio hæc *equeſter.* Recte opinor Muret. *eques R.* id eſt, eques Romanus. *Acidalius.*

2 *Acta principum.*] Non ut receptum, *principis.* Iurabant enim in acta non unius qui imperitabat, ſed & priorum. Dicam multa ad lib. XVI. *Lipſius.*

In acta principis jurarent magiſtratus.] Iuratum in verba, juratum in acta reperias, eodem duplici tendente via, ad imperium ſcilicet conſtituendum. In verba vel nomen imperatoris milites jurejurando adacti ſunt, quo illius partes ſequerentur, cui ſe religione jurisjurandi addicerent: qua de re memorabile eſt ex Hiſt. libro I. *projectis Galbæ imaginibus, in S.P.Q. Romani verba juraſſe milites. In acta jurare*, fuit ſe principis placita ſervaturos obligare. Id mortuo principi tributum honoris cauſa legas, ſi maneret illius ſacroſancta recordatio; negatum vero fuit illi, cujus acta reſcindi vellent. Sic namque Dio libro 59. ſcribit: *M. Aquilius Iulianus, P. Nonius Aſprenas Coſſ. in acta Tiberii non juravere: quare irrita habita ſunt, neque ea ullus imperator recenſet, cum in ſua acta juratur. Verum de Auguſto Cajoque reliqua pro more facta, juratumque ab omnibus,* &c. Dixerat autem Tiberius, *exempli cauſa cavendum, ne ſe ſenatus in cujuſquam acta obligaret, qui aliquo caſu mutari poſſet.* Nihilominus invaluit, ut in novi principis acta juraretur. Sic ſupra lib. 2. juratum in acta Tiberii, apud Dionem juratum in acta Caligulæ, hoc loco juratum in acta Neronis. *Vertranius.*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 16 vol. 1

rerum gloria ſublatus, majores continuaret. Secutaque lenitas in [1] Plautium Lateranum, quem ob adulterium Meſſallinæ [2] ordine remotum, reddidit ſenatui, *clementiam ſuam* obſtringens crebris orationibus, quas Seneca, teſtificando quam honeſta præciperet, [3] vel

12 jactandi ingenii, voce principis vulgabat. Ceterum infracta paulatim potentia matris, delapſo Nerone in amorem libertæ, [4] cui vocabulum *Acte* fuit: ſimul aſſumptis in conſcientiam Othone & Claudio Senecione adoleſcentulis decoris: quorum Otho familia conſulari, Senecio liberto Cæſaris patre genitus, [5] ignara matre, dein fruſtra obnitente, [6] penitus irrepſerant per luxum & ambigua ſecreta. [7] ne ſeverioribus quidem principis amicis adverſantibus, muliercula nulla cujuſquam injuria cupidines principis explente: quando uxore ab Octavia [8] nobili quidem, & probitatis ſpectatæ, fato quodam, an quia prævalent illicita, abhorrebat: metuebaturque ne in ſtupra feminarum illu-

13 ſtrium prorumperet, ſi illa libidine prohiberetur. Sed Agrip-

senatorio.

in familiaritatem principis.

Senecam inter ceteros intelligit.

1 *Plautium Lateranum.*] Supra lib. XI. *Lipſius.*

2 *Ordine remotum.*] Nimio mavolo ſimplex, *motum.* Acidalius. Suetonius Vitellio 2. *Quintus caruit ordine, cum auctore Tiberio ſecerni minus idoneos ſenatores removerique placuiſſet.* Gronovius.

3 *Vel jactandi ingenii.*] Contaminarant impuræ manus, *cauſſa jactandi.* At vox ea eleganter abeſt Vatic. *Lipſius.*

Cauſa jactandi ingenii.] Addidimus *vel* particulam hic non otioſam, *vel cauſa jactandi ingenii.* Rhenanus. Vox, *cauſa*, quæ hic addita fuerat, etiam à Flor. abeſt. *Pichena.*

4 *Cui vocabulum Acte.*] Ex Aſia oriunda mulier; cujus genus Nero (ut ſplendorem ei adſtrueret) ad Attalum regem porrigebat. Xiphilinus. *Lipſius.*

5 *Ignara matre, dein fruſtra obtinente.*] Scripſimus, *obnitente.* Rhenanus.

6 *Penitus irrepſerat.*] Scribe, *irrepſerant.* ad Senecionem enim pertinet & Othonem: non ad Acten. *Lipſius.*

Penitus irrepſerant per luxum & ambigua ſecreta.] Monente Lipſio, ſcripſi, *irrepſerant*, non ut vulgo, *irrepſerat.* de duobus enim ſermo, Othone ac Senecione. *Pichena.*

7 *Ne ſeverioribus quidem.*] Libri ſcripti, *ſenioribus.* Lipſius.

Ne ſeverioribus quidem.] Florentinus: *ne ſenioribus quidem.* quod vulgatæ lectioni non antefero. *Pichena.*

8 *Nobili quidem & probitatis ſpectata.*] Magis placeret *nobili quamquam, & probitatis &c.* *Vrſinus.*

8 *Nu-*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 16 vol. 1

Agrippina *libertam æmulam*, [1] *nurum ancillam*, aliaque eundem in modum muliebriter fremere. Neque pœnitentiam filii, aut ſatietatem opperiri: quantoque fœdiora exprobrabat, acrius accendere. donec vi amoris ſubactus, exueret obſequium in matrem, [2] Senecæque

1 *Nurum ancillam.*] Quam *libertam* prius nominaverat: Sic ſæpe apud auctores. *Salluſtius. Tarrulæ Scyrroque peſſimis ſervorum divitiæ partæ ſunt.* Licet non ſervi, ſed liberti eſſent. *Aurelius.*

2 *Senecæque permitteret.*] Hærere me jubent libri. Nam Farneſ. *ſeque neci permitteret.* Vatic. *ſeque permitteret.* addito ſuperius, *neci.* E quibus, *ſeque Senecæ*, occurrebat: niſi aliud latet. Tamen de Seneca fuiſſe, verba ſubſita ſtatim dicunt. *Lipſius.*

Senecæque permitteret.] Malim, *ſe Senecæque permitteret.* Rhenanus. Addenda videtur dictio, *ſe*, legendumque, *Senecæque ſe permitteret.* Vrſinus. Doctiſſ. vir ſuæ tantum hæſitationis nos participes facit: mihi autem verba, & ſententia in aperto ſunt. Nero amoris vi matri jam minus minuſque obtemperabat, quæ eum ab Acte diſtrahere contendebat, & ſe regendum Senecæ tradit, qui ejuſmodi amoribus non erat adverſus: *ne ſeverioribus quidem principis amicis adverſantibus, muliercula nulla cujuſquam injuria cupidines principis explente.* Immo ad eam rem miniſtros ſuggerebat: *ex cujus familiaribus Annæus Serenus ſimulatione amoris adverſus eandem libertam primas adoleſcentis cupidines velaverat.* τὸ *Senecæque permitteret*, ut illud: Terent. Adelph. *pater tibi permittimus, Plus ſcis quid facto opus eſt.* Vtque Plaut. Rud. *equidem ſuadeo ut ad nos abeant potius dum recipis.* Eadem eſt invenire apud Græcos. Thucydides lib. 2. δεδιέναι δὲ καὶ περὶ τῇ πάσῃ πόλει, μὴ ἐκείνων ἀποχωρησάντων Ἀθηναῖοι ἐλθόντες σφίσιν οὐκ ἐπιτρέπωσιν i. *Timere quoque toti civitati, ne illis digreſſis venirent Athenienſes, qui ſibi non permitterent.* quæ ſic explet ſcholiaſt. ἢ δώσωσιν ἄδειαν τοῖς Πλαταιεῦσιν ἐμμένειν τοῖς δόξασιν. Idem: καὶ οἱ μὲν Ἕλληνες τεταγμένοι προσῄεσαν, καὶ διὰ φυλακῆς ἔχοντες. ubi ſcholiaſtes ἑαυτοὺς δηλονότι. *Salinerius.* Abſit ut Senecæ ſanctum mihi nomen iſtis immiſceam. Abnuunt quoque libri, quorum Farneſianus, *ſeque neci permitteret.* Vatican. *ſeque permitteret*; ſuperpicto, *neci.* Niſi valde hallucinor debuit ſcribi, *Actæ.* ut eſſet, *ſeque Actæ permitteret.* Tandem, inquit, Nero Agrippinæ matri, cui odioſus ejus amor, obſequium omne negavit, deditque ſe totum amatæ ſibi Actæ. *Pontanus.* E Farneſiano citat Lipſius: *ſeque neci permitteret.* Vaticanus tantum habet: *ſeque permitteret.* Dubium mihi nullum, quin ſcripſerit Tacitus: *ſeque Senecæ permitteret.* Evincunt illa quæ ſtatim ſequuntur: *Ex cujus familiaribus Annæus Serenus.* Fuit enim is Serenus non tantum familiaris Senecæ, ſed cariſſimus etiam, ut ipſe fatetur Epiſtola 63. ad Lucillium. *Colerus.* Florent. *ſeque nece:* atque in margine, *Seneceque.* nam ſequitur: *ex cujus familiaribus Anneus Serenus*, &c. qui inter primos amicus Senecæ, ut ex ipſius verbis, Epiſt. 64. colligitur. An, *ſeque Senecæ*, legendum, quaſi in illum Nero tranſtulerit obſequium, quod in matrem exuerat? Vix credam? eo enim ingenio, ea jam ætate erat Nero, ut potius imperii potentem, quam obſequii patientem, crediderim, præſertim erga familiares, cum antea ne-

que permitteret. Ex cujus familiaribus [1] Annæus Serenus, ſimulatione amoris adverſus eandem libertam, primas adoleſcentis cupidines velaverat, præbueratque nomen, ut quæ princeps furtim muliereulæ tribuebat, ille palam largiretur. Tum Agrippina verſis artibus, per blandimenta juvenem aggredi, [2] *ſuum potius*

queipſi matri libenter ſe regi ſineret. Mallem, *Senecaque permitteret.* id eſt, non adverſaretur: ſive Agrippinæ odio; ſive metu, ne in ſtupra feminarum illuſtrium prorumperet Nero, ſi à muliercula Acte divelleretur, matrique obtemperaret. Sic ſupra: *ne ſeverioribus quidem principis amicis adverſantibus.* quæ verba Senecam ac Burrhum deſignant. Huic ſenſui lucem afferunt verba l. 14.1. *Hæc atque talia lacrimis & arte adulteræ penetrantia, nemo prohibebat, cupientibus cunctis infringi matris potentiam.* Pichena. Lipſius hæret: ego indubitanter cum Mureto, *Seque Senecæ permitteret.* Acidalius. Pichena meo judicio εἰς αὐτὴν τὴν ἀλήθειαν τὸν κάλαμον βάψας, *Senecaque permitteret.* In re ancipiti & dubiæ interpretationis artifici brevitate defungitur, ne in alteramutram partem pronior appareat. Seneca, etſi jam ab initiis imperii Neronis unum cum Burrho certamen habuiſſet adverſus crudelitatem & ſuperbiam Agrippinæ, ſemper tamen in filio aluerat debitam matri pietatem. Et quoties ab ea ſe ille inſolentius aſperiuſque tractatum doleret, quamvis inſtigantibus haud dubie ſtatim aſſentatoribus, non permiſerat eum matri diu iraſci, nedum frenum mordere, ſed gravibus & honeſtis monitis exulceratam mentem ſanaverat. Nunc per ipſius impotentiam eo res erat redacta, & ſic commota ferocia ſævi adoleſcentis, ut neceſſario eſſet ſilendum de matre, aut exſpectandum, ut ipſe cum illa quereretur foras, qui ſolus aut cum altero illa in aula verum dicebat, & in poſterum & ad hæc mitiganda & omnibus bonis totique reipublicæ fieret inutilis. Ergo *permiſit*, hoc eſt, tacuit, deſiit obniti, & hac parte veri molles auriculas radere, nec retinuit palam reſponſantem, & quæ adhuc clam fecerat, oculis ingerentem. Quod nec laudare voluit Tacitus, & accuſantur fruſtra, quæ cogunt tempora. Ideo ſic tranſmittit. Nam quod ſequitur de Annæo Sereno, non accipiendum, quaſi faverit amori Neronis Seneca contra matris voluntatem ſuæ gratiæ cauſa: ſed quum judicaret hunc ei ludum dandum majoris mali evitandi ergo, eo ipſo, quod comparaverat perſonam, cujus nomine liberalitas Neronis velaretur, fovebat reverentiam matris, & filium retinebat, ut cum aliqua verecundia indulgeret ætati. Sed ſalubre conſilium auſteritas Agrippinæ & æmulatio vana irritum reddidit. *Gronovius.*

1 *Annæus Serenus.*] Qui præfectus vigilum Neronis. Plinius l. XXII. *Fungi familias nuper interemere & tota convivia, Annæum Serenum Præfectum Neronis vigilum & Tribunos & Centuriones. Quæ voluptas tanta ancipitis cibi?* De hoc amico ſuo capiendus Seneca, epiſt. LXIII. *Hæc tibi ſcribo, is qui Annæum Serenum cariſſimum mihi tam immodice flevi, ut, quod minime velim, inter exempla ſim eorum quos dolor vicit.* Et inſcripſit eidem libros ſuos De Tranquillitate, monumentum amoris. *Lipſius.*

2 *Suum potius cubiculum ac ſinum offerre.*] Agrippinæ moribus haud alie-

tius cubiculum ac ſinum offerre contegendis quæ prima ætas, & [1]ſumma fortuna expeterent. Quin & fatebatur intempeſtivam ſeveritatem, & ſuarum opum quæ haud procul imperatoriis aberant, copias tradebat. ut nimia nuper coërcendo filio, ita rurſum intemperanter demiſſa. Quæ mutatio neque Neronem feſellit, & proximi amicorum metuebant, [2]orabantque *cavere inſidias mulieris ſemper atrocis, tum & falſæ*. Forte illis diebus Cæſar inſpecto ornatu, [3]quo principum conjuges ac parentes effulſerant, deligit veſtem & gemmas, [4]miſitque donum matri: nulla parſimonia, cum præcipua & cupita aliis, prior deferret. Sed Agrippina *non his inſtrui cultus ſuos, ſed ceteris arceri* proclamat, & *dividere filium, quæ cuncta ex ipſa haberet*. Nec defuere qui in deterius referrent. Et Nero infenſus iis quibus ſuperbia muliebris innitebatur, [5]demovet Pallantem cura rerum quis [6]à Claudio impoſitus, velut arbitrum regni agebat. Ferebaturque digrediente eo, magna proſequentium multitudine, non abſurde dixiſſe; [7]*Ire Pallantem ut ejuraret.* 14

i.e. adeo non reprehendere principis animum in libitum, ut etiam, quo melius princeps clam potiretur amata, ſinum ſuum cubiculum offerret.

augeri. Nero enim quaſi de ſuo donum Agrippinæ miſerat, quæ univerſum ornatum ad ſe pertinere contendebat.

procurator Cæſaris erat & à rationibus. Suet: Claud: cap: 28.

nempe procurationem: eſt autem ejurare procurationem abdicare ſe procuratione.

alienum erit, inceſtum eam cum filio Nerone jam tum ſecreta mente agitaſſe? at his verbis, *cubiculum ac ſinum*, eandem vim ineſſe, ut filium ad id ſcelus aperte invitet, mihi certe non ſit veriſimile. Nam initio libri ſequentis, hoc ipſum Cornelius, tanquam novum & immane facinus, ex hiſtoria Cluvii tradit atque execratur. Cenſeo itaque, Agrippinam, indulgentem jam & intemperanter demiſſam, ſimulaviſſe, libidinibus filii ſe non quidem adverſari; ſed imperatori minime decorum eſſe, hujuſmodi mulierculas palam habere: & ideo ad id cubicula latebraſque proprias offerebat. *Pichena.*

1 *Summa forma expeterent.*] Repoſuimus, *ſumma fortuna*. Rhenanus.

2 *Orabantque cavere inſidias.*] Potius legendum, *caveret*. Rhenanus. Florent. *cavere*. Vulgo, *caveri*. Forte melius, *caveret*. Pichena.

3 *Quo principum conjuges.*] Claudianus de nuptiis Honorii:

—— jam munera nuptæ
Præparat, & pulchros, Maria ſed luce minores,
Eligit ornatus; quicquid venerabilis olim
Livia divorumque nurus geſſere ſuperbæ. Aurelius.

4 *Miſitque domum matri.*] Scribendum, *donum matri*. Rhenanus.

5 *Demovet Pallantem cura rerum.*] A rationibus Claudii fuit, ex Sueton. cap. XXVIII. & lapide, in quo ſculptum: PALLANS. CÆS. N. SER. ADIUTOR. A. RATIONIBUS. *Lipſius.*

6 *à Claudio impoſitus.*] Pallas Claudii Cæſaris libertus, à rationibus ejus fuit. Ex Sueton. 28. *Vertranius.*

7 *Ire Pallantem, ut ejuraret.*] Scilicet, rempublicam, quam in manu habe-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 16 vol. 1

raret. Sane pepigerat Pallas, [1] *ne cujus facti in præteritum interrogaretur*, [2] *pareſque rationes cum Repub. haberet*. Præceps poſt hæc Agrippina [3] ruere ad terrorem & minas, neque principis auribus abſtinere, quo minus teſtaretur; *adultum jam eſſe Britannicum, veram dignamque ſtirpem ſuſcipiendo patris imperio, quod inſitus & adoptivus, per injurias matris exerceret. Non abnuere ſe, quin cuncta infelicis domus mala pateſierent, ſuæ in primis nuptiæ, ſuum veneficium. Id ſolum diis & ſibi proviſum, quod viveret privignus. Ituram cum illo in caſtra. Audiretur hinc Germanici filia*, 4 *inde debilis rurſus Burrhus & exſul Seneca*, [1] *trun-*

habebat & in poteſtate. Quod ſit autem acumen iſtorum verborum, multi dubitant. Et exiſtimo reſpexiſſe Neronem ad formulam *ejurandi bonam copiam*, de qua Cicero in familiaribus epiſtolis ad Pætum: *Tu autem quod mihi bonam copiam ejures, nihil eſt.* Vocant juriſconſulti *cedere bonis*. Pallas ergo exibat ejuraturus bonam copiam, & ingentem proſequentium multitudinem immenſamque auctoritatem malæ fortunæ, invidiſque & malevolis, quaſi iniquis creditoribus, relicturus. *Aurelius.*

1 *Ne cujusq; facti in præteritum interrogaretur.*] Emendavimus, *ne cujus facti.* alioqui ſtare poterat *cujuſquam facti.* Rhenanus.

2 *Pareſque rationes.*] Id eſt, (uti Iuriſconſulti loquuntur) ut pariator eſſet, ſive ἀλοίπας☉: nec reliqua ulla haberet. Sic parem rationem facere Seneca dixit, lib. II. epiſt. & libro VI. De Benef. cap. XL. item Iuriſc. l. ult. De doli except. l. XX. De manum. teſtam. *Lipſius.*

3 *Ruere ad terrorem & minas.*] Sic Flor. & veteres editi. recentiores vero, *in terrorem.* Pichena.

4 *Inde vilis rurſus Burrhus.*] Vatic. *bibil.* Suſpicari poſſis, num *debilis*, legendum. Debilitas enim loco probri, quia & ſacris olim arcebantur, & decreto Auguſti etiam Senatu. Sequitur autem de hoc ipſo Burrho, *Truncâ ſcilicet manu.* Suſpectum æquè, τὸ *rurſus*, quod hic nulli rei. Puto fuiſſe, *rufus*: gloſſema ſcilicet ad cognomen Afranii, Burrhus. Nam Latini Burrhum, rufum dicebant, à Græco. Gloſſæ: *Burrhum.* Ξανθὸν, πυῤῥόν. Vide Feſtum. *Lipſius.*

Inde vilis rurſus Burrhus.] Τὸ *rurſus* non eſt inutile, ſi *hinc* & *inde* accipias pro diſpoſitione locorum, unde Agrippina, & Burrhus cum Seneca viciſſim diſceptaturi fuiſſent: id nominis enim ſive *rurſum* idem valet, quod *contra*, ſive *è contrario.* Et hic reſpicit ad ſententiæ diverſitatem. Terent. Eunuch. *Heus tu negato rurſum.* & ibi Donatus. Noſter lib. I. ann. *neque eminentes virtutes ſectabatur, & rurſum vitia oderat.* Et lib. 4. *ut nimia nuper coercendo filio, ita rurſum intemperanter demiſſa.* Et lib. 2. hiſt. *rurſus bonis remanere inter legionarios aut alares volentibus permiſſum.* Ad hanc faciem Græci dixere τὸ ἔμπαλιν. Poſidipp. lib. I. Antholog. αἱ δὲ νεότητες ἄφρονες, αἱ πολιαὶ δ᾽ ἔμπαλιν ἀδρανέες i. juventutes inſipientes, canicies rurſus debiles. Burrhus autem *vilis* dicitur, propter manum truncam: quod duces invalido corpore militibus contemptui ſint.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 16 vol. 1

1 *trunca ſcilicet manu, & profeſſoria lingua, generis humani regimen expoſtulantes.* Simul intendere manus; aggerere pro-

ſint. *Superior exercitus legatum Hordeonium Flaccum ſpernebat, ſenecta ac debilitate pedum invalidum.* Salinerius. Mallem cum Lipſio, *inde debilis.* nam huc inclinat etiam Florent. in quo legitur, *indebilis*: ut librarii error fuerit in geminatione ſyllabæ. *Pichena.* Lipſius: *Inde debilis Burrhus.* Ingenioſe. Nec mirum vitio datam debilitatem ab æmulis Burrho, cum ejuſmodi homines improſperi malique ominis æſtimarentur. Plin. 28. 4. *Simili modo & faſcinationes repercutimus ſiniſtra dextraque claudicatis occurſu.* Agricola qui legit *tunicata manu* nugas vendit. *Colerus.* De hoc loco erudite Lipſius, & veram omnino puto ejus lectionem, quæ & Mureto notata; *inde debilis Burrhus.* Nam vocem *rurſus* quod idem Lipſius mutare voluit, *Rufus*, etſi probabiliter aſtruit, non placet tamen: quia levis nimium alluſio, ad ſignificatum nominis Burrhus, & inconcinna duorum adjectivorum junctio. Quid ergo ea faciendum? delenda. Nam nata ex geminata ſcriptione ipſius nominis *Burrhus.* Ceterum quod in Agricolæ lectionem deinceps inclinat Lipſius, ut pro *trunca manu* ſcribatur *tunicata manu*; ſatis ego mirari nequeo. Convellitur hoc recepto ſuperior emendatio *debilis Burrhus*: quæ ſtabiliri eo debet omnino. Nec ſane moribus & vitæ Burrhi convenit, mollitiam illi & tunicas manicatas objici. quod quare ita Lipſio viſum, pariter miror. Supra longe aliud elogium homini tribuebat Tacitus, initio hujus libri: *Diverſa arte ex æquo pollebant: Burrhus militaribus curis, & ſeveritate morum; Seneca præceptis eloquentiæ, & comitate honeſta.* Et infra de eodem ſæpius. *Acidalius.* Puto legendum: *inde vilis Rufulus Burrhus.* quod eſſet tribunorum militarium nomen vile. Livius 9. Nam hi non à populo, ſed ab imperatore fiebant; nec ſuffragio, ſed arbitrio: & quia Rutilius Rufus de his legem tulerat; ideo *Rufuli* appellati ſunt. Et fuere primum creati Q. Servilio L. Genucio ſecundum conſulibus. Vocat autem Burrhum *Rufulum* per deſpectum. *Aurelius.* Lipſii emendationem Pichenæ & quodammodo Florentino ejus MSC. probatam, merito prætulimus vulgatæ lectioni, *inde viiis rurſus Burrhus.* Freinshemius. Pro *rurſus* Lipſio placet *ruffus*, non male, ſi non tam ad nomen alluditur Burrhi, quam vultus notatur. Sed turbat adhuc vox præcedens, pro qua in Vaticano codice *bibil.* Ego legam *bili rufus.* Ex tali enim corporis concretione talis color. Neque extra rem id objicit Agrippina, cum ad regimen publicum minus apta ſint ejus mixturæ ingenia. *Grotius.* Scribo: *Audiretur hinc Germanici filia; debilis rurſus Burrhus & exſul Seneca.* Nam cum inveniretur *deuilis*, ut ſolet has inter ſe literas permutare manus vetuſta, adjecit aliquis τὸ *in*, ut eſſet quod τῷ *hinc* reſponderet. Sed particula *rurſus* ejus vice fungitur, & eſt idem quod inde vel viciſſim. *Gronov.*

1 *Trunca ſcilicet manu.*] Agricola adnotavit, *tunicata manu.* à ſene, an à libris? Et ſane videtur mollitiam Burrho objectare & tunicas manicatas. *Lipſius.*

Trunca ſcilicet manu.] Nonnulli Burrho ea verba applicant, dicentes eum manum truncam habuiſſe, quorum utrumque falſum cenſemus; nam haud veriſimile eſt, virum militaribus artibus clarum, ſub Claudio & Nerone Prætorianis militibus Præfectum fuiſſe, ſi manum obtruncatam habuiſſet, nec Dion, Suetonius, & Tacitus ipſe, qui ſæpe illius meminere, id reticuiſſent. Præterea ex verborum ſerie patet, ea verba Senecæ, cui

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 16 vol. 1

probra; *conſecratum Claudium, infernos Silanorum manes* invocare, & [1] *tot irrita facinora*.

15 Turbatus his Nero, & propinquo die, quo quartum decimũ ætatis annum Britannicus explebat, volutare ſecum, modo matris violentiam, modo ipſius indolem, [2] ut quidem experimento nu-

cui proximiora ſunt & conjuncta, attribuenda: quem quum nuſquam legamus manu detruncatum, verba hæc non ad literam exponenda, ſed abditiorem ſenſum habere conjiciendum, ita ut Agrippina Burrho viro militari in caſtris apud milites verba facturo, natalium humilitatem ad infringendam illius auctoritatẽ eſſet objectura, mulier ex adverſo nobiliſſima, & filia Germanici imperatoris exercitibus cariſſimi & amantiſſimi: Senecæ vero ignaviam & ad militaria munia tantam ineptiam, quaſi manum non haberet, & quales ſunt, qui mutilati manibus carent. *Truncum* enim ſemper in malam partem accipi, obſervamus apud Latinos. Sic homo dicitur *truncus*, quod quaſi ſtipes ſtupidus ſit. Cic. in Piſon. *Sed qui tanquam truncus atque ſtipes ſi ſtetiſſet modo, potuiſſet tamen ſuſtinere titulum Conſulatus.* Vocat autem eundem Senecam Agrippina *exulem*, quaſi facinoroſum argueret, ex quo exul factus eſſet, ingratitudinis notam eadem voce inurens, quod ab ipſa redux ab exilio factus, non modo ſuarum partium non eſſet, ſed & contra ipſam cum Burrho conſpiraret. Quod eidem quoque *Profeſſoriam linguam* exprobrat, expoſitionem noſtram confirmat, quod ſcilicet manu nihil, parum lingua, licet tamen eloquentiam maxime profiteretur, valeret: ſiquidem *Profeſſoria lingua* dixit, hoc eſt, præceptoria & pædagogica. Niſi itaque Senecam manu mutilatum dixerimus, quod nullibi legimus, nec illius vitæ ſcriptores tradidere, jam dicta expoſitio erit recipienda; niſi malueris interpretati, *manu trunca*, id eſt, ſine multitudine adhærentium; & amicorum conſectantium turba deſtitutum, in qua Romæ innixa erat Senecæ potentia. *Manus* enim aliquando pro multitudine & copia accipitur. *Marcellus Donatus.* Fruſtra ſudat Marcellus. *Trunca manu* omnino reſpicit Burrhum, & Profeſſoria lingua Senecam. Nec neceſſum totam ut manum præciſam habuerit: ſufficit digito uno aut altero captum fuiſſe: idq; incommodum accepiſſe, dum in acie ſternit hoſtem, eſt veriſimile. Ergo id inſigne virtutis non magis arcuit eum præfectura prætorii, quam claudicatio ex vulnere Sp. Carvilium dehoneſtavit, quem mater, quoties gradum faceret, jubebat meminiſſe bellicæ gloriæ; aut herniæ, quam in equo dies noctesque perſedendo nactus erat, M. Servilium pœnituit. *Gronovius.*

1 *Tot irrita facinora.*] Vocabulum *irrita* ſic erat raſum ut nemo ſciret, an pro *irrita facinora* legendum foret, *inita facinora*, ſi modo Latine dicitur *inire facinus*. Rhenanus. Quorſum hæc pertinebunt? nam hic quidem incommode admodum hærent. Neſcio ſi fallor, ſed mirum, ni ex ſuperiori illo loco exciderunt: *Non abnuere ſe, quin cuncta infelicis domus mala pateſierent, ſuæ inprimis nuptiæ, ſuum veneſicium. Id ſolum diis & ſibi proviſum, quod viveret privignus.* Nam hic ego coner ita inſerere: *Suæ in primis nuptiæ, ſuum veneficium, irrita tot facinora: id ſolum diis & ſibi proviſum, quod viveret privignus.* Sed vereor ne audax hoc nimis facinus ſit. *Acidalius.*

2 *Vt quidem experimento cognitam.*] Capio, *ut* tanquam eſſet *utpote*: & malim tamen reſcribere *vili*. Acidalius.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 16 vol. 1

nuper cognitam, quo tamen favorem late quæſiviſſet. Feſtis Saturno diebus [1] inter alia æqualium ludicra, [2] regnum luſu ſortientium, evenerat ea ſors Neroni. Igitur ceteris diverſa, nec ruborem illatura, [3] ubi Britannico juſſit *exſurgeret, progreſſusque in medium, cantum aliquem inciperet*, irriſum ex eo ſperans pueri ſobrios quoque convictus, nedum temulentos ignorantis; ille con-

regem eligentium sortitione per lusum, qui mos hodie in festo trium regum etiam servari solet. vid: Lips

lius. Si bene examines hanc lectionem, non te fugiet in ea latens vitium: quo enim illa, quæ ſequuntur, *quo tamen favorem*. Senſus autem clamat legendum eſſe: *modo ipſius indolem levi quidem experimento nuper cognitam, quo tamen favorem late quæſiviſſet*. Id eſt, leve id experimentum fuit & ipſa re, & æſtimatione Taciti, quippe qui affirmaverit Britannicum hunc *periculis commendatum retinuiſſe famam* (indolis bonæ) *ſine experimento*. ſupra 12, 26. *Freinshemius*.

1 *Inter alia æqualium ludicra.*] Interpretes ad illuſtrationem loci adferunt, quæ Pollux ſcribit lib. IX. Βασιλίνδα, inquit, ἐστιν ὅταν διακληρωθέντες, ὁ μὲν βασιλεὺς προστάττῃ τὸ πρακτέον, ὁ δ' ὑπηρέτης εἶναι λαχὼν πανταχόθεν ἀπεκπονῇ. Magis facit Arriani locus lib. I. Diſſertationum Epicteti. Ἐν Σατορναλίοις λέλογχε βασιλεύς. Ἔδοξε γὰρ παῖξαι ταύτην τὴν παιδιάν. Προστάσσει, Σὺ πίε, σὺ κέρασον, σὺ ᾆσον, σὺ ἄπελθε, σὺ ἐλθέ. Ὑπακούω, ἵνα μὴ παρ' ἐμὲ λύηται ἡ παιδιά. id eſt, *Saturnalium diebus rex eligitur, lubet enim ludere hunc luſum. Is imperat, Tu bibe, tu miſce, tu expelle, tu abi, tu veni. Pareo, ne mea cauſſa ſolvatur ludus.* Et maximè Luciani in Saturnalibus: Ὁρᾷς ἡλίκον τὸ ἀγαθόν, ἔτι καὶ βασιλέα μόνον ἐφ' ἁπάντων γενέσθαι, τῷ ἀστραγάλῳ κρατήσαντα. Ὡς μήτε ἐπιταχθείης γελοῖα ἐπιτάγματα, καὶ αὐτὸς ἐπιτάττειν ἔχοις, τῷ μὲν αἰσχρόν τι περὶ αὑτοῦ ἀναβοῆσαι, τῷ δὲ γυμνὸν ὀρχήσασθαι, καὶ ἀράμενον τὴν αὐλητρίδα τρὶς τὴν οἰκίαν περιελθεῖν. *Vides* (inquit apud Græcum Saturnus magnificans ſuum regnum) *quantum bonum ſit regem inter omnes eligi, ſi viceris talo. Cum neque quiſquam tibi ridiculum aliquid imperet, & tu imperare aliis poſſis: huic, ut turpe aliquid de ſeipſo vociferetur, illi ut ſaltet nudus, utque ſublata in humeros tibicina ter domum circumeat.* Lipſius.

2 *Regnum luſu ſortientium.*] Eo ritu, quo regna conviviorum: id eſt talo. Ex Luciani ſupra verbis. Florentinus etiam codex: *ludicra R. regnum:* quod valet, *Romanum*. Lipſius.

Regnum luſu ſortientium.] Iulius Pollux Onomaſt. nono, luſum quendam deſcribit, qui βασιλίνδα dicatur, cum ducta ſorte aliquis fit rex, & is quidpiam difficile miniſtro, qui ſorte pariter obtigerit, imperat. de hoc intellexiſſe Tacitum dubio procul exiſtimo; ſicut & Trogum in primo. *Alciatus*. Antiquum ergo eſt, quod quotannis nunc quoque fit menſe Ianuario à noſtris: creatur enim Rex, qui aliquid imperet in formam regiæ dominationis, colluſoribus. *Ferrettus*. Neſcio quid ſibi velit Florent. qui addit, *ludicra R. regnum* &c. *Pichena*.

3 *Vbi Britannico juſſit.*] Lege, *uni Britannico*, & ſequentia ſic interpunge: *irriſum ex eo ſperans pueri ſobrios quoque convictus, nedum temulentos, ignorantis. Ille conſtanter exorſus eſt carmen, quo evolutum eum ſede patria rebuſque ſummis ſignificabatur.* Acidal.

conſtanter [1] exorſus eſt carmen, quo *evolutum eum* [2] *ſede patria rebuſque ſummis* ſignificabatur. Vnde orta miſeratio manifeſtior, quia diſſimulationem nox & laſcivia exemerat. Nero intellecta invidia, odium intendit. Vrgentibuſque Agrippinæ minis, quia nullum crimen; [3] neque jubere cædem fratris palam audebat, occulta molitur: [4] *parari venenum* jubet, miniſtro [5] Pollione Iulio prætoriæ cohortis tribuno, eujus cura attinebatur damnata veneficii nomine Locuſta, multa ſcelerum fama. Nam ut proximus quiſque Britannico, neque fas, neque fidem penſi haberet, [6] olim proviſum erat. Primum venenum ab ipſis educatoribus accepit, tranſmiſitque exſoluta alvo parum validum, ſive temperamentum inerat, ne ſtatim ſæviret. Sed Nero lenti ſceleris impatiens, minitari tribuno, jubere *ſupplicium veneficæ,* [7] *quod dum rumorem reſpiciunt, dum parant defenſiones, ſecuritatem morarentur.* Promittentibus dein *tam præcipitem necem* [8] *quam ſi ferro urgeretur,* cubiculum Cæſaris juxta decoquitur virus, cognitis antea venenis rapidum.

16 Mos habebatur, principum liberos cum ceteris idem ætatis nobilibus [9] ſedentes veſci in aſpectu propinquorum,

1 *Exorſus eſt carmen.*] Vetus illud ex Ennio tritum:

O Pater, ô patria, ô Priami domus
Septum altiſono cardine templum,
&c. Lipſius.

2 *Sede patria rebuſque ſummis ſignificabatur.*] In codice ſcripto legitur, *ſede patria rebus ſummis.* Rhenan.

3 *Neque jubere cædem fratris audebat.*] Verbum *jubere* palam ab inepto gloſſographo eſt. qui phraſin illam apud Tacitum toties frequentatam aut non meminerat, aut non intelligebat. *Acidalius.*

4 *Parari que venenum jubet.*] Copulam, *que,* ex Florent. reſtitui. Nam in vulgatis interciderat. *Pichena.*

5 *Pollione Iulio.*] Puto eum eſſe qui poſtea Præf. prætorio fuit, ſub Othone. Vide Plutarch. in Othone. *Lipſius.*

6 *Olim proviſum erat.*] Scilicet ipſius Agrippinæ artibus. l. 12. *Simul qui centurionum tribunorumque, ſortem Britannici miſerabantur, remoti fictis cauſis, & alii per ſpeciem honoris, etiam libertorum ſi quis incorrupta fide, depellitur.* Pichena.

7 *Quod rumorem reſpiciunt.*] Hic particulam *dum* inſeruimus, & *ſecuritatem* vertimus in *ſecuritate.* *Quod dum rumorem reſpiciunt, dum parant defenſiones, ſecuritate morarentur,* id eſt, ob ſecuritatem. *Rhenanus.*

8 *Quaſi ferro urgeretur.*] Scripſimus, *quam ſi ferro urgeretur.* Rhenan.

9 *Sedentes veſci.*] Suetonius ſuper eodem ritu, Claudii c. XXXII. *Adhibebat omni cœnæ & liberos ſuos cum pueris*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 16 vol. 1

rum, propria & parciore menſa. Illic epulante Britannico, quia cibos potuſque ejus [1] delectus ex miniſtris guſtu explorabat, ne omitteretur inſtitutum, aut utriuſque morte proderetur ſcelus, talis dolus repertus eſt. [2] Innoxia adhuc ac præcalida, & libata guſtu potio traditur Britannico: dein poſtquam fervore aſpernabatur, [3] frigida in aqua affunditur venenum, quod ita cunctos ejus artus pervaſit, ut vox pariter & ſpiritus ejus rape-ren-

pueris puelliſque nobilibus, qui more veteri ad fulcra lectorum ſedentes veſcerentur. Idem in Auguſto, c. LXIV. de nepotibus ejus: *Neque cænavit una, niſi in imo lecto adſiderent.* Vbi ſcripſerim, *niſi ut imo.* Ex quibus vides pueros ſediſſe ad fulcra, pedeſque parentum. Sediſſe, dico. Spernebant enim etiam tunc accubitum à pueris, à ſervis: quaſi luxuriæ ritum illi ætati ordinive non decorum. De ſervis, Plautus Sticho: *Potius in ſubſelliis Cynicè accipiemur, quam in lecto.* Idem Perſa: *Non poſtulo equidem med in lecto accumbere, Scis tu med eſſe imi ſubſellii virum.* Donatus in vita Terentii: *Iuſſus antè Cæcilio recitare, ad cænantem cum veniſſet, quod erat contemptiore veſtitu, ſubſellio juxta lectulum reſidens legiſſe dicitur: poſt paucos vero verſus, invitatus ut accumberet, cænaſſe una.* Senecam ſic accipio De Tranquillit. lib. II. cap. XV. *Non accipiet ſapiens contumeliam, ſi in convivio regis recumbere infra menſam, veſcique cum ſervis ignominioſa officia ſortitis jubebitur.* Qua contumelia à Cajo Pomponius Secundus adfectus: qui cibum cum eo cepit, παρὰ τοῖς ποσὶν αὐτοῦ καθήμενος, ait Dio: ſcilicet quaſi Vejovis illius ſervus. Nec alio Plutarchus reſpexit, cum in Convivio ſuo reliquos quidem accumbentes facit, at Æſopum qui ſervus, ſedentem in ſubſellio apud Solonem. *Lipſius.*

1 *Delectus miniſtri guſtu explorabatur.*] Ita legendum, deleta dictione *ex*; quam tamen retinebat Daneſius, legebatque *ex miniſtris*, &c. Hic autem miniſter in antiquis inſcriptionibus dicitur, *PRÆGVSTATOR*, ut in hac apud me inſcriptione. *TI. CLAVDIVS. TI. AVG. LIB. ARRIO. CLAVDIANO. SCRIB. LIBEL. TI. CLAVDIVS. FLAMMA. CLAVSVS. TI. AVG. PRÆGVSTATOR. FRATRI. PIISS. ET. FIDELISSIMO. FEC.* Vrſin.

2 *Innoxia adhuc ac præcalida.*] Rettuli ad calidæ potionem in Electis. & velim ei capiti addi Arriani locum lib. I. c. XIII. Ὅταν δὲ θερμὸν αἰτήσαντός σου μὴ ὑπακούσῃ ὁ παῖς, ἢ ὑπακούσας χλιαρώτερον ἐνέγκῃ, ἢ μηδ' εὑρεθῇ ἐν τῇ οἰκίᾳ, τὸ μὴ χαλεπαίνειν μηδὲ ῥήγνυσθαι, οὐκ ἔστιν ἀρεστὸν τοῖς θεοῖς; qui ſimillimus illi Senecæ, quem adduxi è lib. De Ira. Ceterum ex hac potione guſtaſſe etiam Titus credebatur *Britannicum juxta cubans*, ait Suetonius Titi cap. II. Miror cur *cubans* ſcripſerit: nam ille verò *ſedit*, ut hic in Tacito, cum Britannico ſcilicet *ſimul, ac paribus diſciplinis, & apud eoſdem magiſtros inſtitutus*, ut ipſe Suetonius ibi ſcripſit. Nec probabile, in pari ætate, Titum ſupra Dominum honore affectum. Sed exciderit hoc Suetonio, pro vulgato more ſcribenti. *Lipſ.*

3 *Frigida in aqua,*] Ita factum & Alexandro, ab eadem cauſſa & cautione. Iuſtinus: *In aqua frigida venenum habuerunt, quam prægustata jam potioni ſupermiſerunt.* Eſt error hac

rentur. Trepidatum à circumſedentibus, diffugiunt imprudentes. At quibus altior intellectus, reſiſtunt defixi, & Neronem intuentes. Ille ut erat reclinis, & neſcio ſimilis, *ſolitum ita*, ait, *per comitialem morbum*, [2] *quo primum ab infantia afflictaretur Britannicus, & redituros paulatim viſus ſenſusque*. At Agrippinæ is pavor, ea conſternatio mentis, quamvis vultu premeretur, emicuit; [3] ut perinde ignaram fuiſſe ac Octaviam ſororem Britannici conſtiterit. quippe ſibi ſupremum auxilium ereptum, & [4] parricidii exemplum intelligebat. [5] Octavia quoque, quamvis rudibus annis, dolorem, caritatem, omnis affe-

ne eo exemplo matrem quoque aliquando tolleret.

hac in re, opinor, Æliani in Var. Hiſtor. lib. v. qui diſertè vult venenum ei in cibo datum, non potu. *Μυρίοι γ' οὖν*, inquit, *καὶ πίνοντές τι κακὸν κατέπιον, ὡς Ἀλέξανδρος, καὶ ἐσθίοντες, ὡς Κλαύδιος ὁ Ῥωμαῖος, καὶ Βρεταννικὸς, ὁ τοῦτου παῖς*. Atqui de potu & Tacitus, & Suetonius, adfirmant. *Lipſius.*

Frigida in aqua infunditur venenum.] Emendavimus, *affunditur venenum.* & eſt elegans verbum *affundo*. lib. 5. de Phœnice ave: *Eique vim genitalem affundere*. Lib. 5. Hiſt. *Vbi Moſæ fluminis amnem Rhenus Oceano affundit*. Rhenanus. Vett. editi, *infunditur*. Sic lib. 12. in fine: *infuſum delectabili cibo boletorum venenum.* Sed Flor. *affunditur*, & Tac. lib. 1. *venenum vulneri adfuſum*. Id veneni genus excogitatum videtur, ad exemplum illorum artificum, qui Alexandrum regem Macedonum necaverunt: Curt. lib. 10. *Philippus itaque & Iollas potum Regis prægustare ſoliti, in aqua frigida venenum habentes, eam prægustatæ potioni Regis ſupermiſerunt*. Iiſdem fere verbis Iuſtinus l. 12. *Pichena.*

1 *Trepidatur à circumſedentibus.*] Repoſuimus, *Trepidatum à circumſedentib.* ſubauditur *eſt*. Rhenanus.

2 *Quo primum ab infantia afflictaretur Britannicus.*] Muretus delet nomen *Britannicus*. & hercle melius eſt hic ſubintelligi. Ego vero ſcribam etiam, *prima ab infantia*. Sic Ann. 1. *Hunc & prima ab infantia eductum in domo regnatrice*. Acidalius. Vitium ineſſe credo ex compendio ſcripturæ, qualia paſſim compluria. Nam, *primum* iſtud videtur valere *plurimum*, ut ſit: *quo plurimum ab infantia*. Freinshemius.

3 *Vt perinde ignaram fuiſſe ac Octaviam.*] Faernus legebat: *ut perinde ignaram fuiſſe atque Octaviam*. Vrſinus.

4 *Parricidii exemplum intelligebat.*] An eaſdem artes à Nerone relatas in Britannico necando, quas ipſamet in Claudio adhibuerat? Potius crediderim, timuiſſe Agrippinam, ne, ut Britannicum Nero ſuſtulerat, eodem exemplo matrem tolleret. *Pichena.* Prius ne cogitandum quidem, adeo frigidum eſt. Scylla Ovidio lib. 8. *Cives odere merentem, Finitimi exemplum metuunt*. Seneca Troad. *Suique victor operis exemplum horruit, Didicitque Achilles & dea natos mori*. Gronovius.

5 *Octavia quoque.*] Scribe, *Octavia*. is pavor videlicet fuit. *Lipſius.*

Octavia quoque, &c.] Non ſequendus

affectus abſcondere didicerat. [1] Ita poſt breve ſilentium, repetita convivii lætitia. [2] Nox eadem necem Britannici & rogum conjunxit, proviſo ante [3] funebri paratu, qui modicus fuit. [4] In campo tamen Martis ſepultus eſt, adeo turbidis imbribus, ut vulgus iram deum portendi crediderit adverſus facinus, [5] cui plerique etiam hominum ignoſcebant, antiquas fratrum diſcordias, & [6] inſociabile regnum exiſtimantes. Tradunt plerique eorum temporum ſcriptores, *crebris ante exitium diebus,* [7] *illuſum iſſe pueritiæ Brittannici* *Neronem.* ut jam

dus Lipſius, *Octaviæ* ſcribens, & ad ſuperiora illa trahens; *is ſcilicet pavor, ea conſternatio fuit.* Pendent hæc non niſi ex ſeipſis. & alias tota turbatur orationis concinnitas. *Acidalius.*

1 *Ita poſt breve ſilentium.*] Tale Statii 2. Thebaidos 262. *In regem converſi omnes formidine prima: Mox audiſſe negant.* Gronovius.

2 *Nox eadem.*] Miror ergo, quomodo vera quæ Græci tradiderunt, Britannici corpus gypſo multo oblitum à Nerone fuiſſe, ne livor appareret è veneno: ſed pluviam coortam èluiſſe gypſum, dum cadaver per forum effertur; omniumque oculis ſcelus ſubjeciſſe. Hæc Zonaras, hæc Dio. Scitè, ſed parum verè: ut Taciti quidem narratio eſt. Nam hæc omnia operire nox potuit. *Lipſius.*

3 *Funebri apparatu.*] Scripſimus, *paratu.* Rhenanus. Flor. *paratu.* Vulgo, *apparatu.* Pichena.

4 *In campo tamen Martio ſepultus.*] Non tamen ibi combuſtus: ſed reliquiæ ejus in urna, illatæ, ut opinor, monumento Auguſti. *Lipſius.*

In campo tamen Martis ſepultus eſt.] Scripſi, *Martis* ex Flor. Sic moris Tacito loqui. vulgo; *Martio.* Pichena.

5 *Cui plerique etiam hominum ignoſcebant.*] Meo animo non aptus ſenſus è verbo *ignoſcebant*: & ſcripſit haud dubie Tacitus, *ingemiſcebant.* Acidalius. Omnino ignoſcebant, non ingemiſcebant. Philo περὶ πρεσβείας. Ἀπιστοῦντες εἰ οὕτως ἀθρόως ἐνδέδεκται τροπὴν ὁ πρὸ μικροῦ χρηστὸς καὶ φιλάνθρωπος ἴσος τε καὶ κοινωνικὸς εἶναι νομισθεὶς Γάϊος, ἀπολογίας ἐσκόπουν, καὶ διερευνῶντες εὕρισκον. ἐπὶ μὲν τῷ ἀνεψιῷ καὶ συγκληρονόμῳ τοιαῦτα φάσκοντες· ἀκοινώνητον ἀρχὴν, θεσμὸς φύσεως ἀκίνητος. οὗτος ἀπαθεῖν ἐμέλλησεν ἂν ὑπ' ἀδυνατωτέρου, προέθηκεν ἰσχυρότερος ὤν. ἄμυνα τοῦτ' ἐστιν, οὐκ ἀνδροφονία. τάχα δὲ καὶ προνοητικῶς ἐπ' ὠφελείᾳ τοῦ σύμπαντος ἀνθρώπων γένους τὸ μειράκιον ἐκποδὼν γεγένηται, τῶν μὲν τούτῳ, τῶν δὲ ἐκείνῳ προσκεκληρωμένων. ἐξ ὧν ταραχαὶ, ἐμφύλιοί τε καὶ ξενικοὶ πόλεμοι συνίστανται. &c. Sic enim legendum, ubi editur: ἠμύνατο, τουτέστιν οὐκ ἀνδροφονία. Gronovius.

6 *Inſociabile regnum exiſtimantes.*] pro *æſtimantes.* Rhenanus. Ex Flor. ſcripſi, *extimantes.* Nam vulgo, *exiſtimantes.* Pichena.

7 *Illuſiſſe.*] Priſci aliquot, *illuſum eſſe.* ſcribe, *iſſe. Ludere* autem & *Illudere*, in re Veneris uſurpant: ſed hoc ferè in fœdâ. Suetonius Tiberii cap. XLV. *Fœminarum capitibus illudere.* Lipſius.

Illuſum eſſe pueritiæ Britannici Ne-

jam non præmatura, neque ſæva mors videri queat, quamvis inter ſacra menſæ, ne tempore quidem ad complexum ſorori dato, ante oculos inimici properata ſit, in illum ſupremum Claudiorum ſanguinem, ſtupro prius quam veneno pollutum. Feſtinationem exſequiarum edicto Cæſar defendit, id à majoribus inſtitutum referens, [1] *ſubtrahere oculis acerba funera,* [2] *neque laudationibus, aut pompa detinere. Ceterum & ſibi amiſſo fratris auxilio, reliquas ſpes in Repub. ſitas:* [3] *& tantò magis fovendum patribus populoque principem, qui unus ſupereſſet è familia*

18 *ſummum ad faſtigium genita.* Exin largitione potiſſimos amicorum auxit. Nec defuerunt, qui arguerent [4] viros gravitatem aſſeverantes, *quod domos villaſque id temporis quaſi prædas diviſiſſent.* Alii neceſſitatem adhibitam credebant à principe, ſceleris ſibi conſcio, & veniam ſperante, ſi largitionibus validiſſimum quemque obſtrinxiſſet. At matris ira nulla munificentia leniri, ſed amplecti Octaviam; crebra cum amicis ſecreta habere; ſuper ingenitam avaritiam, undique pecunias quaſi [5] in ſubſidium corripiens, tribunos & centuriones comi-

ronem.] Correximus, *illuſiſſe pueritiæ Britannici Neronem;* hoc eſt, intuliſſe ſtuprum: & ſequitur, *ſtupro prius quam veneno pollutum.* Rhenanus. In Flor. & Veneto legitur, *illuſum eſſe pueritiæ.* quod corruptum cenſeo. *Pichena.* Bonum videri poſſet abſque Florentino; in quo *illuſum eſſe.* forſan fuit *illuſum;* acceſſitque illud *eſſe* à gloſſa: niſi fuerit, *illuſum iſſe.* Gruterus.

1 *Subtrahere oculis acerba funera.*] Nota ritum. Acerba enim & immatura funera, quæ intra tirocinii diem, pompa funebri aut laudatione non dignata. Vide me ad Senecæ De Brevit. vitæ, cap. ult. *Lipſius.*

Acerba funera.] Id eſt immatura. *Ferrettus.*

2 *Neque laudationibus, aut pompa detinere.*] In codice Budenſi legitur additum, *preces effundere.* quam clauſulam opinor ſic emendandam, ut *præceps effundere* legamus, ſubaudiendo *funus è ſandapila,* aut *loculo,* quod alioqui non ſine cæremoniis deponi in rogum ſolebat. *Rhenanus.*

3 *Et tanto magis fovendum.*] In cod. Budenſi deeſt *&* particula. Legiturque; *reliquas ſpes in rep. ſitas. Tanto magis fovendum.* Idem.

4 *Viros gravitatem aſſeverantes.*] In Senecam & Burrhum criminatio ſpectat. quam diluit tamen leviter ipſe Tacitus, Senecæ ubique volens & amicus: aliter quam ille Bithynus, qui inimicitias cum Seneca indictas exercet, & ex profeſſo. *Lipſius.*

5 *In ſubſidium corripiens.*] Vel *corripere.* Idem.

1 *Quæ*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 16 vol. 1

miter excipere: nomina & virtutes nobilium, qui etiam tum ſupererant, in honore habere; quaſi quæreret ducem & partes. Cognitum id Neroni, excubiasque militares,[1] quæ ut conjugi imperatoris olim, tum & ut matri, ſervabantur, & [2] Germanos ſuper eundem honorem cuſtodes additos digredi jubet. Ac ne cœtu ſalutantium frequentaretur, ſeparat domum, matremque transfert in

1 *Quæ ut conjugi Imperatoris ſoli.*] Emendavi veriſſime: *quæ ut conjugi Imperatoris olim, tum* Iampridem, inquit, excubiæ Agrippinæ. Claudio quidem vivo, ut conjugi Principis: Nerone imperante, ut matri. *Idem.*

Quæ ut conjugi imperatoris ſoli, tum & ut matri ſervabantur.] Lectio regii codicis: *Quæ, ut conjugis imperatoris ſolitum, ut matri ſervabantur.* quidam mutarat *ut* in *ita.* Rhenanus. Faernus legebat; *Quæ ut conjugis Imperatoris ſolitum & matri ſervabantur.* Vrſinus. Nihil Lipſii emendatione verius. corrupte antea, *quæ ut conjugi imperatoris ſolitum, & ut matri* &c. *Pichena.*

2 *Germanos ſuper eundem honorem.*] Duplex ergo cuſtodia Agrippinæ, uti & Principi ipſi: Prætoriani milites, Germanique. Suetonius capite XXXIV. *Abductaque militum & Germanorum ſtatione, contubernio quoque ac Palatio expulit.* Iampridem vero Germanis habitus is honos: & ante eos Hiſpanis. Nam Iulius Cæſar Hiſpanorum cohortem habuerat cuſtodiæ ſuæ, Sueton. in Iul. cap. LXXXVI. & Calagurritanorum manum Auguſtus, Suet. cap. XLIX. Sed ii dimiſſi: & eorum vicem allecti Germani. Quoſipſos metu aliquo & ſuſpicione ob Vari cladem (Sueton. c. 48.) dimiſerat, ſed mox, ut opinor, recepit Auguſtus. Habuit certè eos inter initia Principatus, Tiberius, ex Tacito lib. I. *Robora Germanorum qui tum cuſtodes Imperatori aderant.* aliique ad Galbam uſque *qui cohortem Germanorum olim à Cæſaribus ad cuſtodiam corporis inſtitutam atque multis experimentis fideliſſimam diſſolvit.* Sed & poſt eum iterum recepta, uti clarum ex hiſtoria inferiore. Imo & externi reges vitam ſuam commiſere iſtis. De Herode quidem (apud Ioſeph. l. XVII.) lego Iudææ, habuiſſe eum in ſatellitio Germanos. Faveo tibi pugnaciſſima & fideliſſima gens, faveo hanc laudem. quæ tamen propria quodammodo Batavorum. Vti enim hodie Helvetii, ſic illi olim eximii viſi ad hoc munus. Itaque indiſcriminatim modo Batavi ii cuſtodes appellati, modo Germani. Batavos Suet. Cal. cap. XLIII. nominat, Plutarchus in Othone, Dio apertiſſimè lib. LV. Ex cujus verbis etiam diſces, Equites peditesque in hac manu fuiſſe. ſicut & in Conſtitutione Hadriani, inter Vexillationes Palatinas Batavos equites ſeniores junioreſque recenſitos reperies. Ad hos non dubiè cuſtodes illa Arriani ſpectant de oblongis gladiis, quorum & nunc Germanæ genti uſus, l. IV. Diſſertationum: Δεῖκνυέ μοι τὰς μαχαίρας τῶν δορυφόρων. ἰδοὺ, ἡλίκαι εἰσὶ, καὶ πῶς ὀξεῖαι; τί οὖν ποιοῦσιν αἱ μεγάλαι αὗται μάχαιραι καὶ ὀξεῖαι; ἀποκτιννύουσι. id eſt: *Oſtende mihi gladios iſtos ſatellitum. Ecce, quam magni quamque acuti! Quid ergo faciunt iſti magni gladii & acuti? occidunt.* Reperio & Friſios in hoc numero, vicinos ſcilicet Batavis ingenio, ſituque. Lapis Interamnæ: HILARIUS. NERONIS. CÆSARIS. CORPORIS. CUSTOS. NATIONE. FRISO. *Lipſius.*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 16 vol. 1

in eam quæ Antoniæ fuerat: quotiens ipſe illuc ventitaret, ſeptus turba centurionum, & poſt breve oſcu-
19 lum digrediens. Nihil rerum mortalium tam inſtabile ac fluxum eſt, quam fama potentiæ, non ſua vi nixæ. Statim relictum Agrippinæ limen. Nemo ſolari, nemo adire, præter paucas feminas, [1] amore an odio, incertum. Ex quibus erat Iunia Silana, quam matrimonio C. Silii à Meſſallina depulſam, [2] ſupra rettuli, [3] inſignis genere, forma, laſcivia, & Agrippinæ diu percara: mox occultis inter eas offenſionibus, quia [4] Sextium Africanum nobilem juvenem à nuptiis Silanæ deterruerat Agrippina, *impudicam & vergentem annis* dictitans; non ut Africanum ſibi ſeponeret, ſed ne opibus & orbitate Silanæ maritus potiretur. [5] Illa ſpe ultionis oblata, parat accuſatores ex clientibus ſuis [6] Iturium & Calviſium, non vetera, & ſæpius jam [7] audita deferens, *quod Britannici mortem lugeret, aut Octaviæ injurias evulgaret; ſed deſtinaviſſe eam* [8] *Rubellium Plautum, per maternam* ori-

1 *Amore an odio incertum.*] In regio cod. *amore an odia incertas.* Expone, incertas, amore an odio, adirent eam. *Rhenanus.*

2 *Suprarettuli.*] Libro XI. Credo ſororem eſſe Marci Luciique Silanorum. *Lipſius.*

3 *Inſignis genere, forma laſciva.*] Romana vetus editio, *forma, laſcivia.* non diſplicet. *Lipſius.*

Inſignis genere, forma, laſcivia.] Expreſſi lectionem Florentini quamvis vulgata, *forma laſciva*, æque proba ſit. *Pichena.*

4 *Sextium Africanum.*] Scribe, *Sex.* ut prænomen ſit. l. XIV. *Cenſus per Gallias à Q. Voluſio & Sex. Africano Trebellioque Maximo acti ſunt, æmulis inter ſe per nobilitatem Voluſio atque Africano.* Nobilitatem hanc Africani repetendam arbitror à Iulo Antonio Marcellæ marito, cui cognomen Africano. Ei filius L. Antonius l. v. ſupra: & hic, ut opinor, nepos. *Lipſius.*

5 *Illa ſpe ultionis caſu oblata.*] Ita legebat Faernus. Non ut eſt in vulgatis, *ultionis cauſa.* Vrſinus.

6 *Iturium.*] Verius, *Titurium.* atque ita ſcribunt libri veteres infra, XIV. Annali. Simile mendum III. ad Q. Fratrem libro: *Ad Labienum & ad Ligurium litteras dabo.* Malim, *Titurium*, qui in Cæſaris legatis. *Lipſius.*

7 *Audita deferens.*] Florentinus, *differens.* Sed nihil muto. *Pichena.*

8 *Rubellium Plautum.*] Recte Plautum. Noſter lib. XIV. *Et omnium ore Rubellius Plautus celebratur, cui nobilitas per matrem ex Iulia familia.* Iterum: *Compertoque Plautum & Syllam maxime timeri.* Lib. XVI. *Interfectum eſſe Rubellium Plautum generum L. Veteris.* Græciſque conſtanter ſemper, Πλαῦτος. Vbi ergo frons, *Plau-*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 16 vol. 1

originem pari ac Nero gradu à divo Auguſto, ad res novas extollere; [1] *conjugioque ejus etiam imperio, Remp. rurſus invadere.* hæc Iturius & Calviſius [2] Atimeto Domitiæ Neronis amitæ liberto aperiunt. Qui lætus oblatis (quippe inter Agrippinam & Domitiam infenſa æmulatio exercebatur) Paridem hiſtrionem libertum & ipſum Domitiæ impulit, *ire propere, crimenque atrociter deferre.* Provecta nox erat, & Neroni per vinolentiam trahebatur; cum ingreditur Paris, ſolitus alioquin id temporis [3] luxus principis intendere. Sed tunc compoſitus ad

Plancus, aut, *Blandus* ſubſtituentium? At enim pater illi fuit Rubellius Blandus. Homo incircumſpecte, an neſcis pleroſque filiorum cognomine à patribus diverſos fuiſſe, hoc ævo? Taciti una aut altera pagina tibi teſtis. In Iuvenali ergo corrige, Sat. VIII.

— tecum eſt mihi ſermo Rubelli
Plaute, tumes alto Druſorum ſanguine.

Suetonius qui A. Plancium quemdam juvenem nominat, non tibi imponet: alius eſt ab iſto, ut dicam lib. XIV. ubi de morte hujus Plauti. Quod ait Tacitus pari eum gradu à Divo Auguſto fuiſſe ac Neronem: id clarum. Rubellius Blandus maritus Iuliæ Druſi filiæ fuit. ex iis genitus hic Rubellius Plautus. Tabulam noſtram adi. *Lipſius.*

1 *Conjugioque ejus etiam imperio remp. rurſus invadere.*] Faernus legebat: *Conjugio ejus etiam imperium rurſus*, &c. Nec diſpliceret, ſi ita legeretur: *Conjugioque petito remp. rurſus invadere.* Vrſinus. Muretus mutare voluit, *conjugioque ejus etiam petito.* Sed nihil mutandum. *remp. imperio invadere*, clara & elegans locutio. *Acidalius.* Turpe mendum in vulgatis omnibus erat, *etiam imperio remp.* quid enim ſibi vult, *invadere remp. imperio?* Nec vitium animadvertiſſem, niſi mihi Flor. indicaſſet, in quo legitur, *etiam perio.* unde correxi, *etiam pacto.* Adeoque vera mihi correctio viſa eſt, ut eam textui inſeruerim, frequens enim in matrimoniis verbum, *paciſci*, ut notum eſt. Sic infra eodem lib. *nuptias ejus pactus.* & lib. præced. *pactum inter Claudium & Agrippinam matrimonium.* Pichena.

2 *Atimeto Domitiæ.*] Aetas non abnuit, quin ſit ille libertus, de quo hodie inſcriptio in ædibus Cæſiorum, ATIMETVS. PAMPHILI. TI. CÆSARIS. AVG. L. L. ANTEROTIANVS. cum carmine Romano Græcoque, in mortem HomonϾ conjugis. E domo enim Pamphili Tiberiani liberti tranſire ad hanc Domitiam potuit. De eodem fortaſſe Scribonii Largi locus eſt, ſed vitiatus, cap. CXIX. *Caßii medici*, inquit, *colice bona, multis nota propter effectus, vera hæc eſt: ut ab ejus ſervo Atimeto accepi, legato Tiberii Cæſaris.* Quomodo enim ſervus legatus Cæſaris ſit? Scribam, *legato Tiberio Cæſari.* hac mente, ut à Caſſio moriente legatum relictus ſit Tiberio. *Lipſius.*

3 *Luſus Principis intendere.*] Nec male, *luxus.* Lipſius.

Luxus principis intendere.] Nos *luxus* mutavimus in *Luſus. Intendere* ſignificat hic adjuvare, augereque. *Rhenanus.* Conſtans hæc librorum veterum lectio, tamen pro, *luxus*, Rhe-

ad mæſtitiam, expoſitoque indicii ordine, ita audientem exterret, ut non tantum matrem Plautumque interficere, ſed Burrhum etiam demovere præfectura deſtinaret, tamquam Agrippinæ gratia provectum, & vicem reddentem. [1] Fabius Ruſticus auctor eſt, *ſcriptos eſſe* [2] *ad Cæcinam Thuſcum codicillos mandata ei prætoriarum cohortiū cura: ſed ope Senecæ dignationem Burrho retentam.* [3] Plinius

Rhenanus maluit, *Luſus*, quam vocem ſuſtuli, cum ad pueros potius pertineat, quam ad eam ætatem, in qua tum Nero. *Pichena.*

1 *Fabius Ruſticus.*] Hiſtorias eorum temporum ſcripſit: de quo elogium noſtri, in Agricola: *Livius veterum, Fabius Ruſticus recentium eloquentiſſimi ſcriptores.* Lipſius.

2 *Ad Cæcinam Thuſcum codicillos.*] Bene & ad ritum ejus ævi, Codicillos. Nam officia omnia adminiſtrationeſque dari à Principe moris, in codicillis. Tacitus in Agricola: *Credidere plerique miſſum è ſecretioribus miniſteriis libertum, codicillos quibus ei Syria dabatur, tuliſſe.* Sidonius l. I. Epiſt. *Vacante aula turbataque repub. ſolus inventus eſt, qui ad Gallias adminiſtrandas faſcibus prius quam codicillis auſus accingi*, &c. Ingerit idem non conniventi lectori Suetonius Claud. capite XXIX. *Suppoſitos, aut etiam palam immutatos datorum officiorum codicillos.* Et Arrian. lib. III. Diſſert. Ἀλλὰ καὶ κριτής εἰμι τῶν Ἑλλήνων. Οἶδας κρίνειν, τί σε ἐποίησεν εἰδέναι; Καῖσάρ μοι κωδίκελλον ἔγραψε. Γραψάτω σοι ἵνα κρίνης περὶ τῶν μουσικῶν, καὶ τί σοι ὄφελος; Zeno Imp. l. I. C, Vt omnes judices: *Aut codicilli alterius adminiſtrationis oblati*, & l. XII. C. De Dignitat. *Iudices qui ſe furtis & ſceleribus fuerunt maculaſſe convicti, ablatis codicillorum inſignibus & honore exuti*, &c. Lampridium vere interpretemur ex iſtis, in Alexandro: *Pontificatus & Quindecimviratus & Auguratus codicillares fecit, ita ut in Senatum allegerentur.* Codicillares, id eſt, tribuit eos ipſe per codicillos: cum antea cooptari à collegis, partim à plebe ſolerent. De hiſdem codicillis interpretor Suetonii locum Tib. cap. XLII. *Alteri Syriam provinciam, alteri præfecturam urbis confeſtim detulit; codicillis quoque jocundiſſimos & omnium horarum amicos profeſſus.* Cæcina Tuſcus quem hic nominat, eſt ille qui poſtea præf. Ægypti à Nerone relegatus eſt. Suet. cap. XXXV. *Tuſcum nutricis filium relegavit, quod in procuratione Ægypti balneis in adventum ſuum exſtructis laviſſet.* Dionem corrige: Τὶ δὲ ὅτι καὶ Κίνναν Τοῦσκον ὑπερώρισεν, ὅτι τοῦ Αἰγύπτου ἄρχων ἐλούσατο ἐν τῷ βαλανείῳ ὃ ἐκείνῳ ὡς καὶ εἰς τὴν Ἀλεξάνδρειαν ἥξοντι ἐποιήθη. & ſcribe, τί δὲ ὅτι Καικίναν. Superfuit tamen Neroni, & nominat iterum noſter libro III. Hiſt. *Apud Cæcinam Tuſcum epulari multos, præcipuum honore Iunium Blæſum, nuntiatur.* Lipſius.

3 *Plinius.*] In libris Hiſtoriarum, quos à fine Aufidii Baſſi compoſuit triginta & unum. Ipſe in Præfatione ad Titum: *Nos quidem omnes, patrem, te, fratremque diximus opere juſto, temporum noſtrorum hiſtoriam orſi à fine Aufidii Baſſi.* Eoſdem libros intelligit, II. Hiſtor. nat. capite LXXXIII. *Nec minus mirum oſtentum & noſtra cognovit ætas, anno Neronis principis ſupremo, ſicut in rebus ejus expoſuimus.* Et cap. LIII. *Amnes retro fluere & noſtra vidit ætas, Neronis prin-*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 16 vol. 1

nius & [1] Cluvius nihil dubitatum de fide præfecti referunt. ſane Fabius inclinat ad laudes Senecæ, cujus amicitia floruit. Nos conſenſum auctorum ſecuturi, [2] quæ diverſa prodiderint, ſub nominibus ipſorum trademus. Nero trepidus, & interficiendæ matris avidus, non prius differri potuit, quam Burrhus necem ejus promitteret, ſi facinoris coargueretur: *ſed cuicumque, nedum parenti defenſionem tribuendam. nec accuſatores adeſſe,* [3] *ſed vocem unius ex inimica domo afferri.* [4] Refutare tenebras, *& vi-*

principis ſupremis, ſicut in rebus ejus retulimus. Credo autem ſcripſiſſe Aufidium à bellis civilibus ad res Claudii aut paullum infra. Certe vixit ea ætate, & viri optimi (ita appellat) conſtantiam in lenta morte Seneca deſcribit epiſt. xxx. Citantur bina ejus fragmenta in Suaſoria pro Cicerone. *Lipſius.*

1 *Cluvius.*] Non, *Clivius.* Eſt Cluvius ille Rufus, vir conſularis, qui hujus inferioriſque ætatis hiſtoriam ſcripſit. Plinius lib. VIII. *Ita ſecum aliquando Cluvium locutum, Scis Virgini, quæ hiſtoriæ fides debeatur: proinde, ſiquid in hiſtoriis meis legis aliter ac velles, rogo ignoſcas.* Emenda Plutarchum in Othone, apud quem ſub initium male Κλαώδιος Ροῦφος ſcriptum & verſum. Nominat aliquotiens noſter, & Sueton. *Lipſius.*

2 *Quæ diverſa prodiderint.*] In regio Codice legitur, *qui diverſa prodiderint.* Rhenanus.

3 *Sed vocem unius ex inimica domo.*] Hæſito num ſcrib. *vocem mimi ex mimica domo.* De Paride enim: & fatalis quidam librariorum in iis vocibus error. *Lipſius.*

Sed vocem unius ex inimica domo afferri.] Hariolatur Lipſius, *ſed vocem mimi ex mimica domo.* Meo judicio nihil mutandum. Nam & illud *unius* neceſſarium eſt. opponitur enim *accuſatoribus.* & *inimica* non minus. Fidem enim elevat delationis, quæ ab inimicis. Quod ſi dem tamen, quod non do, pro *unius, mimi* debere ſubſtitui: illud plane nego *mimica* poſſe ſcribi. Quid enim? an mimica Domitiæ domus? Ad hanc enim & illa superiora, quæ de illa, reſpicitur: *Quippe inter Agrippinam & Domitiam infenſa æmulatio exercebatur.* Nimis hoc temere Lipſius, & non pro ſueta accuratione. *Acidalius.*

4 *Refutare tenebras.*] Hæret ſententia: quam explicari poſſe puto, ſi legas, *Reputaret tenebras.* Lipſius.

Refutare tenebras.] Emendet Eruditiſſimus vir, mihi certe placent vulgata, quæ ſic interpretor. Burrhus promiſſa nece Agrippinæ, ſi ea facinoris convinceretur, addit ſibi tamen non placere, quod Nero perpetem noctem pergræcatus, deſubito ſtatueret de parentis morte: liquidius eum de die (poſtquam illam crapulam obdormierit) decernere de hac re poſſe. *Salinerius.* Hærentem ſententiam explicari poſſe Lipſius putat, ſi legatur, *reputaret tenebras.* Sed fortaſſe vulgata lectio quoque defendetur. Nam cum dixiſſet Burrhus, non adeſſe accuſatores, ac tantum afferri vocem unius ex inimica domo; ſequitur: quam vocem tenebræ ipſæ refutant; hoc eſt refellenda, & arguenda eſt ea vox à tenebris, atq; à nocte in convivio vigilata. *Pichena.* Hæreas, tenebræne illæ & vigilata convivio nox adplicanda Agrippinæ ac Plauto, an vero Si-

& vigilatam convivio noctem, omniaque temeritati & inſcitiæ
21 *propiora.* Sic lenito principis metu, & luce orta, itur ad Agrippinam ut noſceret objecta, diſſolveretque, vel pœnas lueret. Burrhus iis mandatis, Seneca coram, fungebatur. aderant & ex libertis, arbitri ſermonis. [1] Deinde à Burrho poſtquam crimina & auctores expoſuit, minaciter actum. Agrippina ferociæ memor, *Non miror*, inquit, *Silanam numquam edito partu matrum affectus ignotos habere. Neque enim perinde à parentibus liberi, quam ab impudica adulteri mutantur.* [2] *Nec ſi Iturius & Calviſius adeſis omnibus fortunis, noviſſimam ſuſcipiendæ accuſationis operam* [3] *anui rependunt, ideo aut mihi infamia parricidii, aut Cæſari conſcientia ſubeunda eſt. nam Domitiæ inimicitiis gratias agerem, ſi benevolentia mecum in Neronem meum certaret. Nunc per concubinum Atimetum, & hiſtrionem Paridem quaſi ſcenæ fabulas componit. Bajarum ſuarum piſcinas excolebat, cum meis conſiliis adoptio, & proconſulare jus,*

lanæ ac familiæ ejus, an denique Neroni. Sane hujus poſtremi commeſſationes exſecutus ſolum Tacitus cap. priore; aliorum, nulla mentio eſt. itaque locus mihi non inter firmos. *Gruterus.*

1 *Deinde & à Burrho.*] Particulam & ſuſtulimus, ſicut mox. *Et Agrippina*, eadem particula deleta ſcripſimus tantum; *Agrippina ferociæ memor.* Rhenanus. Quo reſpicit *Deinde?* an ad *poſtquam*? Nugæ. Tu leg. *Proinde à Burrho.* Hoc dicit, quia Seneca & liberti aderant ſermonis arbitri, ideo minaciter à Burrho actum. *Acidalius.*

2 *Nec ſi Iturius & Calviſius.*] Videtur ſenſus: Iturius & Calviſius, dum contra me accuſationem ſuſcipiunt, noviſſimam quidem operam Silanæ rependunt. Sed ut eorum miniſterium neceſſario adimpleatur, non ideo conſequens eſſe debet, ut ego infamiam parricidii in Nerone filio ſubeam, aut ipſe filius conſcientiam maternæ necis. *Pichena.*

3 *Anni rependunt.*] Inſidet omnibus fere editionibus, mendum typographicum, quod me monitore ſemel tollatur. Legendum enim non *anni*, ſed *anui*. & intelligit Iturium & Calviſium conſumpto patrimonio in colenda Silana, poſtremum modo ipſam captare, impenſa delationis opera. *Gruterus.* Quas ego vidi Lipſii editiones, *anni*, omnes habent: & tamen claro meridie clarius eſt, *anui*, ſcribendum. Silanam dicit, quam paulo ſuperius, *vergentem annis* dixerat. *Acidalius.* Haud dubie *anui* rectè legitur: quamquam complures editiones *anni* pro *anui* exhibeant: vetuſtiores tamen noſtram lectionem præferunt. quæ pulchre oſtendit probrum muliebri æmulatione oblique in Silanam ab Agrippina jactum, quo ne antea quidem abſtinuit, *vergentem annis* dictitans ſup. 13, 19. *Freinsh.*

3 At

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 16 vol. 1

jus, & deſignatio conſulatus, & cetera adipiſcendo imperio præpararentur. [4] *Aut exiſtat qui cohortes in urbe tentatas, qui provinciarum fidem labeſactatam, denique ſervos vel libertos ad ſcelus corruptos arguat.* [2] *Vivere ego Britannico potiente re-*

1 *At exiſtat.*] Ex *at* fecimus *aut.* Rhenanus. Alias, *ut exiſtat.* Ferrettus. Lego *at* non *aut.* Acidalius.

2 *Vivere ego Britannico.*] Lege nota interrogandi, *Vivere e. B. p. r. poteram?* Sequentia ſcripſerim, *remp. judicatuſve obtinuerit.* id eſt, ſi Plautus rerum, judiciorumve potiretur. Rodolphus legit, *remp. invaſurus.* Lipſius.

Vivere ego Britannico.] Sunt ſine labe & εἰρωνικῶς proferuntur. *Vivere ego Britannico potiente rerum poteram, ac ſi Plautus aut quis alius remp. judicaturus obtinuerit.* In hac delatione objicitur Agrippinæ ſtudium novarum rerum una cum Plauto, callide quoque repetita eadem cum Britannico ſuſpicione, *non vetera & ſæpius jam audita deferens, quod Britannici mortem lugeret.* quod nec ipſa diſſimulaverat. *id ſolum diis & ſibi proviſum, quod viveret privignus: ituram cum illo in caſtra.* hæc omnia refutat Agrippina ad hunc modum. quid mihi Britannicum Plautumque objicitis? tot ſceleribus imperium filio paravi, ut quovis alio imperante nil (niſi pernicies) mihi ſit exſpectandum: quis enim (præter filium) inultam prætereat me ſontem, totque facinoribus infamem? *Iudicaturus,* id eſt, recturus, quia *judicium* apud Latinos aliquando eſt indicium regiæ poteſtatis. Plaut. Pſeud. Cæ. *miſere miſer ſum Pſeudole.* Pſeud. *id te Iuppiter Prohibeſſit.* Cæ. *nihil hoc Iovis ad judicium attinet. Sub Veneris regno vapulo, non ſub Iovis.* Salinerius. Id eſt ſi Neronem filium meis artibus imperatorem non feciſſem, ideoque Britannicus rerum potitus foret, ego quidem vivere ſecure poteram, abſque ullius accuſationis periculo, quippe tunc innocens. At ſi Plautum cujus conjugium me petere inſimulatis, aut quem alium me judicaturum, ad imperium, exturbato filio, eveherem; acrius in me accuſatores inſurgerent, cum ne nunc quidem deſint, ea crimina objicientes, quibus ab imperante alio, præter filium, non abſolverer. Talem ex hac Agrippinæ oratione ſenſum elicuit Franciſcus Venturius. Veriſſimum ni fallor. *Pichena.* Volo cum Lipſio; *vivere Britannico potiente rerum poteram?* Cætera ſic lego; *aut ſi Plautus, aut quis alius remp. invaſurus* (indubie verum hoc Rodolphi pro vulgato *judicaturus,* unde in prima edit. Lipſii *vindicaturus*) *obtinuerit; deſunt ſcilicet accuſatores, qui mihi non verba* (ſic tranſpono. Vulgo, *deſunt ſcilicet mihi accuſatores, qui non verba*) *impatientia* (an forte *impotentia*) *caritatis aliquando incauta, ſed ea crimina objiciant, quibus niſi à filio mater abſolvi non poſſim.* Sine interrogatione. Nam ironicus ſermo eſt. *Acidalius.* Primum non eſt hic ponenda interrogatio poſt vocem *poteram,* quod Lipſio viſum. Non enim quærit, ſed plane affirmat, potuiſſe ſe vivere & quidem tuto, ſi Britannicus ad imperium veniſſet, quippe cum nullorum offenſas adhuc in ſe concitaſſet. Atque obiter oſtendit, quod imperium ad Neronem tranſtulerit, non ſibi ſe, ſed Neroni filio præſtitiſſe. At mox pro *judicaturus* reſcribam *judicia dictaturus.* Raro judicabant Principes, præſertim de capite. Sed judicantibus aliis dictabant, id eſt, præſcribebant, ſententias. Senſus ergo eſt. Si Rubellius Plautus aut quis

 alius,

rerum poteram: at ſi Plautus aut quis alius Remp. judicaturus obtinuerit, deſunt ſcilicet mihi accuſatores, qui non verba impatientia caritatis aliquando incauta, ſed ea crimina objiciant, quibus niſi à filio mater abſolvi non poſſim. Commotis qui aderant, ultroque ſpiritus ejus mitigantibus, *colloquium filii* expoſcit. Vbi nihil pro innocentia [1] quaſi diffideret; nec beneficiis quaſi exprobraret, diſſeruit; ſed ultionem in delatores & præmia
22 amicis obtinuit. Præfectura annonæ [2] Fenio Rufo; cu-

alius, nulla me neceſſitudine contingens, imperium invadat & cum imperio licentiam judicia pro nutu verſandi, clarum eſt non deeſſe mihi inimicos, qui parati ſint objicere mihi non levia quædam, ſed vel atrociſſima, qualia apud extraneum, ut formidoloſa eſt ſumma poteſtas, fidem poſſunt invenire, apud filium autem de matre non poſſunt, obſtante naturali caritate. Hoc modo artificioſe admodum oſtendit Agrippina, nihil eſſe quod magis metuere deberet, quam id quod concupiiſſe arguebatur. Error autem ſcriptoris natus omiſſione, ut ſæpe literarum ſimilium. *Dictare judicia* idem eſt, quod Hiſt. 4. dicit Eprius. *Non magis ſua oratione Thraſeam quam judicio ſenatus afflictum: Sævitiam Neronis per hujuſmodi imagines illuſiſſe.* Et forte Agrippina crimen, cujus non niſi à Nerone poterat abſolvi, intelligit Claudii mortem. Grotius. Corrigo; *Remp. obtinuerit, judicata res eſt.* Hoc eſt, ſi alius veniret ad imperium, facta res eſſet, ſententia contra me pronunciata eſſet. *Harlæus.* Nullam in his verbis ſententiam ineſſe dicit Advocatus, *remp. judicaturus obtinuerit:* ideo legendum putat, *remp. obtinuerit, judicata res eſt.* Quod eſt ineptiſſimum. Ille tamen nobis perſuadere vult, ſic planam futuram ſententiam. Parva mutatione ſcribi melius eſt. *At ſi Plautus aut quis alius remp. vindicaturus obtinuerit.* Peſſima fœmina cum ſe de crimine objecto purgaret, non potuit odium diſſimulare in filium, & ſatis aperte confeſſa eſt, vindicaturum eum remp. qui Neronem imperio deturbaret. *Salmaſius.* Quid de vexatiſſimo loco mihi videretur, expoſui 1. Obſerv. 22. *Gronovius.*

1 *Quaſi diffideret.*] Rodolphus adnotavit, *quaſi defenderet.* Lipſius.

Vbi nihil pro innocentia quaſi diffideret.] Lego & diſtinguo hæc ita: *Vbi* (id eſt poſtquam) *nihil pro innocentia quaſi defenderet,* (omnino hoc Rodolphi mihi rectius, quam *diffideret*) *nec de beneficiis, quaſi exprobraret, diſſeruit, ſed ultionem in delatores & præmia amicis, obtinuit.* Acidalius. Immo *diffideret.* hoc eſt, paveret, ſollicita eſſet, laboraret, defenſionis egere cauſam ſuam putaret. Id enim anceps, & apud malignos venit in ſuſpicionem culpæ. Iuſtinus de Alexandro & Philippo medico: *Oculos in vultum legentis intendit. Vt ſecurum conſpexit, lætior factus eſt.* Suetonius Oct. 55. *Etiam ſparſos de ſe in curia libellos nec expavit.* Gronovius.

2 *Senio Rufo.*] Fenius illi nomen: atque ita ſemper infra. *Lipſius.*

Præfectura annonæ Senio Rufo.] Lego, *Fenio*, uti libris ſequentibus conſtanter appellatur. *Vertranius.* Male vulgo, *Senio Rufo.* Emendavit Lipſius

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 16 vol. 1

[1] cura ludorum qui à Cæſare parabantur, Arruntio Stellæ; [2] Ægyptus C. Balbillo permittuntur. [3] Syria P. Anteio deſtinata, & variis mox artibus eluſus; ad poſtremum in urbe retentus eſt. At Silana [4] in exſilium acta. Calviſius quoque & Iturius relegantur. De Atimeto ſupplicium ſumptum, validiore apud libidines principis Paride, quam ut pœna afficeretur. Plautus ad præſens ſilentio tranſmiſſus eſt. Deferuntur dehinc 23
conſenſiſſe Pallas, ac Burrhus, ut Cornelius Sulla claritudine generis, & affinitate Claudii, [5] cui per nuptias Antoniæ, gener erat, *ad imperium vocaretur.* Ejus accuſationis auctor exſtitit Pætus quidam, [6] exercendis apud æra-
rium

pſius ex Tacito ipſo, qui alibi *Fenium* ſemper nominat. *Pichena.*

1 *Cura ludorum Arruntio Stellæ.*] Inter dignitates ergo ea res fuit. ſic libro XI. *Sulpicius Rufus ludi procurator.* In lapide priſco Tibure: CURAT. MUNERIS. PUBLICI GLADIATORI. Apud Sueton. Cal. cap. XXVII. *Curator munerum ac venationum.* Lipſius.

2 *Ægyptus C. Balbillo*] De hoc Seneca l. IV. Nat. Quæſt. cap. II. *Balbillus virorum optimus, in omni litterarum genere rariſſimus, auctor eſt cum ipſe Præfectus obtineret Ægyptum,* &c. etſi male vulgo, *Babillus.* Corruptum & in Plinio idem nomen, l. XIX. proœmio. *Galerius à freto Siciliæ Alexandriam ſeptima die pervenit, Babilius ſexta, ambo Præfecti.* ſcribe, *Balbillus.* In lapidibus nominatur quidam, TI. JULIUS. BALBILLUS. SACERDOS. SOLIS. *Lipſius.*

3 *Syria P. Antejo.*] Inepte vulgo, *Pantello.* errore duplici. Conjectura noſtra certo firmatur è Taciti XVI. *Simul annuam pecuniam à P. Antejo miniſtrari cognoſcit; neque neſcium habebat Antejum caritate Agrippinæ inviſum Neroni.* Idem.

Syriæ P. Antejo deſtinata & variis.] Commodius foret: *Syria P. Antejo deſtinata, qui variis.* Gronovius.

4 *In exilium acta.*] Vocabulum extremum deeſt in ſcripto libro. *Rhenanus.*

5 *Qui per nuptias Antoniæ, gener erat.*] Melius ſcribas, *cui per nup. Ant. gener erat.* Idem.

6 *Exercendis apud ærarium ſectionibus famoſus.*] *Sectio*, inquit Feſtus, perſecutio juris eſt: eam qui exercet *ſector* dicitur, quod ſpem lucri ſui ſecutus, bona condemnati ſemel auctionabatur, proque his pecunias penſitabat ſingulis, quibus reus attineretur, ut ait Aſconius, Verrina 3. Indeque planum fit illud Pompeji: *Sectores dicuntur, qui empta ſua perſequuntur.* Vertranius. Vett. gloſſis *ſector* Βιώνης dicitur. Suidas & Heſychius τὰ δημόσια ἀγοράζων, & *ſectio* Ariſtophani δημιοπρασία, ſicut Plutarcho in Craſſo δημιοπράτης, auctione emptor. Cicero Phil. 2. Antonium *ſectorem Pompeji* appellat, quoniam in ſubhaſtatione Pompeji bona redemerat: & addit, ex quibus ſatis patere puto, ſectores qui bona damnatorum emebant, male audiſſe, & peſſime habitos à probis viris. Ob id Tacitus Pœtum *ſectio-*
nibus

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 16 vol. 1

rium ſectionibus famoſus,[1] & tum vanitatis manifeſtus.[2] Nec tam grata Pallantis innocentia, quam gravis ſuperbia fuit: quippe nominatis libertis ejus, quos conſcios haberet, reſpondit; *nihil unquam ſe domi*, [3] *niſi nutu* [4] *aut manu ſignificaſſe, vel ſi plura demonſtranda eſſent ſcripto uſum*, [5] *ne vocem conſociaret*. Burrhus quamvis reus, inter judices ſententiam dixit. Exiliumque accuſatori ir-

nibus famoſum dixit, quæ vox etſi aliquando in bonam partem accipiatur, in deteriorem tamen frequentius intelligitur; inde *famoſa mulier* appellatur, quæ famæ parum integræ & impudica ſit. Cic. de Orat. 2. & Saluſtius *largitionem famoſam impudentemque* dixit. Quod vero improbus vir eſſet Pœtus, oſtendunt ſubſequentia de illo Taciti verba hæc: *Exiliumque accuſatori irrogatum, & tabulæ exuſtæ ſunt, quibus obliterata ærarii monumenta retrahebat*. Sciendum tamen non ſolum ſectionem dici de damnatorum bonorum venditione & emptione facta, ſed & de emptione & venditione ex auctione qualibet ſub haſta facta. Eutropius lib. 8. Hiſt. Rom. de Antonino. *Inſtrumenta regii cultus facta in foro D. Trajani ſectione diſtraxit*. Marcellus Donatus. *Sector* ſive quadruplator, criminum delator dicebatur, & Sectio ipſa Confiſcatio. Sic Cæſar. lib. 2. Gall. ſectionem oppidi vocat. *Lupanus*.

1 *Et tum vanitatibus manifeſtus*.] Caſtigavimus; *& tum vanitatis manifeſtus*. Hoc autem ſermonis genere ſæpe Tacitus utitur. Vt lib. 12. *Interim Zenobiam, id mulieri nomen, placida alluvie, ſpirantem ac vita manifeſtam advertere paſtores*. Hoc ipſo lib. *At criminum manifeſtos merito ad ſervitutem retrahi, ut metu coerceantur, quos beneficia non mutaſſent*. lib. 14. *Supremis teſtamenti verbis ambitionis manifeſtus*. lib. 15. *Atque ipſe mæſtus & magnæ cogitationis manifeſtus erat*. Et infra: *Non quia conjurationis manifeſtum compererat*. Et paulo poſt: *Sed verba ſua præpediens, & pavoris manifeſtus*. Rhenanus.

2 *Nec tam grata Pallantis innocentia*.] Sincerior regii codicis lectio, *Nec grata Pallantis innocentia quam gravis ſuperbia fuit*. ut ſit ecliptici generis oratio. Subauditur enim adverbium *magis*, aut *tam*. Rhenanus. Puto voculam excidiſſe: *Nec tamen tam grata Pall*. nimirum etſi vanitatis manifeſtus erat accuſator. quod præceſſit. *Acidalius*.

3 *Niſi nutu*.] Nutus enim pro verbo eſt. l. 17. D. de novationibus: *Nutu, ubi fari non poteſt, delegare debitorem ſuum quis poteſt*. Ovidius lib. 1. de arte. *Aurelius*.

4 *Aut manu ſignificaſſe*.] Hoc accommodandum ad illud Petronii: *Trimalcio lautiſſimus homo digitos concrepuit: ad quod ſignum matellam ſpado ludenti ſuppoſuit*. Clemens Alexandr. Pædag. lib. 2. Ποππυσμοὶ δὲ καὶ συριγμοὶ καὶ οἱ διὰ τῶν δακτύλων ψόφοι, τῶν οἰκετῶν οἱ προσκλητικοὶ, ἄλογοι σημασίαι οὖσαι, λογικοῖς ἀνθρώποις ἐκκλιτέον. Douſa & Wouwerius.

5 *Ne vocem conſociaret*.] Scripſerat haud dubie Tacitus *conſauciaret*. Quod ſi quis alius dixit, de meo diſertus fuit. Sic Apulejus lib. 8. de præcone: *rauca voce ſaucius*. Marcilius. Habeant & qui dixit & qui de alieno diſertus fuit; non invidebimus. *Gronovius*.

Me-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 16 vol. 1

irrogatum, & tabulæ exuſtæ ſunt, quibus oblitterata ærarii [1] monimenta retrahebat. Fine anni [2] ſtatio co- 24
hortis aſſidere ludis ſolita, demovetur, quo major ſpecies libertatis eſſet: utque miles theatrali licentiæ non permixtus, incorruptior ageret; [3] & plebes daret experimentum, an amotis cuſtodibus, modeſtiam retineret. Vrbem princeps luſtravit è reſponſo haruſpicum, quod Iovis ac Minervæ ædes de cælo tactæ erant.
[4] Q. Voluſio P. Scipione Coſs. otium foris, fœda do- 25
mi laſcivia, qua Nero itinera urbis, & lupanaria, & diverticula, [5] veſte ſervili in diſſimulationem ſui compoſitus pererrabat, comitantibus qui raperent ad venditionem expoſita, & obviis vulnera inferrent: adverſus

1 *Monimenta retrahebat.*] id eſt, perſcripta debita fiſci exigebat, vel jam ſoluta, iterum petebat. *Aurelius.* Diximus *obliterata ærarii nomina* legendum videri de Pecunia 4, 3. Zonaras de Romano Argyropulo: ἵνα γὰρ τῶν ἀπολωλότων ἰσοστάσια κτήσεται, πράκτωρ ἀντὶ κρατοῦντος ἐγένετο καὶ πικρὸς λογιστής, παῖδας πατέρων γεγηρακότας χρέα πραττόμενος, καὶ πυρκαϊὰς ἀνάπλων κατὰ τῶν ὑπηκόων, ὥσπερ ὁ χρόνος ἤδη πολὺς πρεσβευούσας κατέσβεσεν, ἢ τέως κατέχωσεν ὑπὸ σποδιᾷ. Ἐντεῦθεν πολλοὶ τῶν πατρῴων οἰκιῶν καὶ ἀγρῶν ἀπηλαύνοντο, καὶ τὴν πρὶν εὔκλειαν ἐκδιδυσκόμενοι, εἰς πενίαν λαμπρὰν συνηλαύνοντο. Gronovius.

2 *Statio cohortis.*] Non repeto quæ ſcripſi Epiſtolic. libro III. Epiſtola XVIII. *Lipſius.*

3 *Et plebes daret experimentum.*] In Flor. ſemper fere, *plebes*, more priſco, ſicuti etiam in aliis veteribus. *Pichena.*

4 *Q. Voluſio, P. Scipione.*] Ita mei libri, idque Faſti comprobant. Lapis Neapoli,

Q. VOLUSIO. SATURN.
P. CORNELIO. SCIP. COS.
AUGUSTALES
QUI. NERONI. CLAUDIO
CÆSARI. AUGUST. ET
AGRIPPINÆ. AUGUSTÆ
I. O. M. ET. GENIO. COLONIÆ
LUDOS. FECERUNT. XIII. XII.
K. MART.

Nominat & Phlegon in Admirandis, Q. Voluſium P. Scipionem coſſ. *Lipſius.*

5 *Veſte ſervili in diſſimulationem ſui compoſitus.*] Vt hic Tacitus veſtem *ſervilem*, Sic Vlpianus in tractatu Pandectarum de injuriis, *ancillarem* vocat, atque *meretriciam*, qua ſervi, ancillæ, meretrices uterentur. Nam quandoque veſtes nomen accipiunt ab his, qui eas geſtant. Aliquando vero nomen habent à loco, in quo his utimur. Sic Suetonius *domeſticam* veſtem dixit in Aug. 73. & in Vitell. 8. Seneca, *Placet domeſtica veſtis, & vilis*: à Cicerone quoque dicitur *veſtis domeſtica.* Idem Suetonius *Forenſia* quoque plurali numero vocavit veſtem, quam in foro, non foris geſtabant antiqui, in Aug. 73. & in Caligula

ſus ignaros adeo, ut ipſe quoque acciperet ictus, [1] & ore præferret. Deinde ubi *Cæſarem eſſe qui graſſaretur* pernotuit, augebanturque injuriæ adverſus viros [2] feminaſque inſignes, [3] & quidem permiſſa ſemel licentia ſub nomine Neronis, [4] multi propriis cum globis eadem

lig. 17. Noſtrates *veſtem cameræ* appellant. Qua loquendi forma uſus Cicero 2 de finib. Veſtis quoque *cænatoria* à Capitolino eſt appellata, à Dione in Hadriano, & Capitolino in Maximinis duobus, quam inter cænandum portamus. *Pinguem* veſtem vocat Suetonius in Aug. 82. hibernam & arcendo frigori idoneam. Tacitus lib. 18. *Nam Valens ſervili veſte apud decurionem equitum tegebatur. Togam præſidiariam* vocat Spartianus in Severo, qua præſides utebantur. *Lupanus*.

1 *Et ore præferret.*] Vera lectio. Beatus Mauruſque fruſtra adlaborant in ſcriptura codicis Budenſis: quem ex hoc aliiſque locis ſcias fuiſſe non optimæ notæ. Legunt tamen illi, *& ore ſe Cæſarem præferret.* Inepte. Hoc noſter voluit clare, excepiſſe eum ab ignaris ictus, & læſa facie prætuliſſe. Plinius l. XIII. de Thapſia: *Nero Cæſar claritatem ei dedit initio imperii, nocturnis graſſationibus converberatam faciem illinens ſibi cum thure ceraque, & ſecuto die contra famam cutem ſinceram circumferens.* Lipſius.

Et ore præferret.] Habet Budenſe volumen, *& fore ſe Cæſarem præferret.* Lego, *ore ſe Cæſarem præferret.* Rhenanus. Os apud Virgilium Ænei. I. 161. *Os humeroſque deo ſimilis* pro facie accipitur: quo ſenſu Neronis facies exceptos ictus indicaverit. Verum chirographus habet, *& fore ſe Cæſarem præferret:* unde quo Beatum inclinat conjectura, eo te dare ſi velis, leges & melius, *ore ſe Cæſarem præferret.* Vertranius. Daneſius ex v. c. legebat: *Et ore ſe Cæſarem ferret.* Urſinus. Lipſius ait veram hanc lectionem: *acciperet ictus, & ore præferret:* & ſtabilit Plinii loco lib. 13. de Thapſia. At ille locus plane quidem contra eam ipſam lectionem ſtat. Nonne enim pugnant, ictus læſa facie palam præferre, & cutem ſinceram circumferre? Nemo tam talpa eſt, qui hoc non videat. Itaque vera illa quidem non eſt Taciti ſcriptura. Muretus notavit, *acciperet ictus, & ferret.* Sed forte non liceat abjicere reliqua illa prorſus, *ore præ:* ſcribaturque melius, *ut ipſe quoque acciperet ictus ore, & perferret.* Ne quid diſſimulem tamen, vocem *ore* etiam ego deleverim, & legerim, *acciperet ictus, & referret.* Acidalius. Non pugnant inter ſe Tacitus & Plinius. Tacitus narrat id, quod fiebat, quodque fit naturaliter: Plinius, quemadmodum id, quod factum erat, celaretur ac diſſimularetur. Sed & plerumque inter exiſtentia mala & inventa remedia temporis aliquid intercedit. *Gronov.*

2 *Feminaſque inſignes.*] Farn. *illuſtres.* Lipſius.

3 *Et quidam permiſſa ſemel licentia.*] Auximus hic, & correximus vulgatum textum, Florentini fide. Antea: *Et quidam ſimili licentia.* Pichena.

4 *Multi propriis.*] Melius, *inulti.* Lipſius.

Multi propriis cum globis.] Ex *propriis cum globis*, ni conniveas, videre potes, quid hæc ſibi poſtulent. at Doctiſſ. vir legit, *inulti propriis.* quam bene ipſe viderit. Quidam adſcitis comitibus Neronis, (cum quibus ſolitus erat per urbem laſcivire) eadem licentia graſſabantur, multi propriis cum globis ſine ſui diſſimulatione ur-

dem exercebant, & [1] in modum captivitatis nox agebatur. [2] Iulius quidem Montanus ſenatorii ordinis, [3] ſed qui nondum honorem capeſſiſſet, congreſſus forte per tenebras cum Principe, [4] quia vim tentantem acriter repulerat, [5] deinde agnitum oraverat, quaſi exprobraſſet,

urbem raptabant. *Salinerius.* Melius in Flor. *inulti.* Vulgo, *multi.* quod etiam monuerat Lipſius. *Pichena.* Recte Lipſius, *inulti.* Acidalius.

1 *In modum captivitatis.*] Divino ſcribend. *in modum captæ civitatis.* Ea enim facies potius, quam carceris cuſtodiæve. *Lipſius.*

In modum captivitatis nox agebatur.] Delibero adhuc an melius Lipſius, *captæ civitatis.* Non ſatis inter ſe vincta oratio, quia nimis vincta. Copula aliqua detrahenda eſt, nec tamen ſatis clarum, ubi potiſſimum. Tribus locis videtur poſſe: Sed ego paulo ante malim, ut ſcribatur, *augebantur injuriæ.* Certum mihi nunc, male Lipſium interpretari vocem *Captivitatis.* Non enim hic carcer & cuſtodia, ſed capiendi ipſe actus notatur. Sic & 16. Ann. *In cladibus exercituum, aut captivitate urbium.* Acidalius.

2 *Iulius quidam Montanus.*] Si memoria mihi firma, poëta quidam eo nomine apud Senecam patrem laudatur. *Lipſius.*

Iulius quidem Montanus.] Particula *quidem* in Budenſi volumine non legitur. *Rhenanus.* Xiphilinus aliter ſcribit, hunc uxoris cauſa commotum, Neroni plagas noctu inflixiſſe: cui, licet injuriæ acceptæ memor, ne iratus quidem Nero, quouſque veniam ille per literas oravit. Quibus lectis ait Cæſar: *Non ergo percuſſor Neronis ſe ipſum jam vita privavit?* quo reſponſo factum opinor, ut ſibi Montanus mortem conſciverit. *Vertranius.*

3 *Sed qui nondum honorem.*] Suetonius Laticlavium vocat: tu ſcito. Ante & ſub hoc ævum mos, ut liberi Senatorum, lato clavo induerentur una cum virili toga, Curiæque intereſſent. Ab Auguſto inſtitutum, qui *Liberis Senatorum, quo celerius reip. adſueſcerent, protinus virili togæ latum clavum inducere, & Curiæ intereſſe permiſit.* A quo more Ovidius.

Liberior fratri ſumpta, mihique toga eſt:
Induiturque humeris cum lato purpura clavo.

Iidem ergo Laticlavii: iidem capeſſendis honoribus deſtinati. Noſter libro XIV. *Valerius Fabianus capeſſendis honoribus deſtinatus.* Statius III. Silvarum:

Notus adhuc tantum majoris munere clavi.

Alii ſunt Tribuni laticlavii, de quibus hæc non capio. Iulius ergo Montanus Senatorii quidem loci, ſed qui magiſtratum adhuc nullum cepiſſet, & tantum laticlavius. *Lipſius.*

4 *Quia vim tentantem acriter repulerat.*] Exemplaris ſcripti lectio, *qui avia temptantem.* Lego. *quia vi attentantem acriter repulerat.* Rhenanus. Daneſius ex v. c. legebat: *Quia vi attentantem acriter repulerat*; non ut vulgo, *vim tentantem*, &c. quamvis nec illud diſpliceat. *Vrſinus.*

5 *Deinde agnitum oraverat.*] In ſcripto exemplari ſcriptum eſt, *Deinde adagnitum oraverat.* ut poſſit *adagnoſco* cuipiam dictum videri, ſicut *Adalligo* Plinius protulit. Sed arbitror primo fuiſſe ſcriptum *adgnitus* more vetuſto; quod interpretans aliquis aſcripſerit *agnitus*: unde poſtea con-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 16 vol. 1

braſſet, mori adactus eſt. [1] Nero autem metuentior in poſterum, milites ſibi, & pleroſque gladiatorum circumdedit, qui rixarum initia modica, [2] & quaſi privata ſinerent: ſi à læſis validius ageretur; [3] arma inferrent. Ludicram quoque licentiam, & [4] fautores hiſtrionum velut in prœlia convertit, impunitate & præmiis, atque ipſe occultus, & plerumque coram proſpectans: donec diſcordi populo, [5] & gravioris motus terrore, non aliud remedium repertum eſt, quam ut hiſtriones Italia pellerentur, mileſque theatro rurſum aſſideret.

vid: Suet: Ner: cap: 26.

26 Per idem tempus actum in ſenatu *de fraudibus libertorum*, effla-

conflatum *adagnitus*. Rhenanus. Miror hic ſilere, qui manu exaratorum codicum fuere compotes. Videtur enim ſcripſiſſe Tacitus: *deinde & agnitum oraverat*. Huc pertinet illud M. Senecæ: *Nihil eſt crudelius, quam ſic offendere, ut magis ſis offenſurus, ſi ſatisfeceris*. Gronovius.

1 *Nero autem metuentior in poſterum.*] Malim, *metu intentior*. Ita fere loquitur. Vide quæ olim ad Agricolam notavimus. Sequentia ſatis oſtendunt Neronem non tam metuentiorem, quam metu intentiorem factum fuiſſe, magiſque ſibi in poſterum caviſſe. *Boxhornius.*

2 *Et quaſi privata ſinerent.*] Muretus ex conjectura legebat; *& quaſi privata ſererent*. Quod mihi falſum videtur. Probabile enim eſt, milites & gladiatores Principem adſequutos, ſpatio aliquo interjecto ac diſſimulatos, illum vero tanquam ſolum prægredientem, ac nonnunquam rixas cum tranſeuntibus quærentem, juſſiſſe, ut dum modice ac ſine periculo res ageretur, ipſi abſiſterent, nec accurrerent; nam ſine urgenti occaſione cognoſci nolebat. Sed ſi à læſis validius reſiſteretur, tunc ſubſidio adeſſent, armaque inferrent. *Pichena.* Non recte Muretus, *ſererent*. Relinqui enim vulgatum *ſinerent* ſententia vult. *Acidalius.*

3 *Arma inferrent.*] Scripſimus, *inferebant*. Rhenanus. Veneti codicis auctoritate ſcripſi, *inferrent*. Supra enim dixit, *ſinerent*. Vulgo, *inferebant*. Pichena. Recte Muretus, *inferrent*. Acidalius.

4 *Fautores hiſtrionum.*] Lego, *favores*. Acidalius. Immo eleganter Tacitus idem verbum duabus rebus diverſa ſignificatione attribuit. Quo in genere frequentiſſimus Ovidius, neque infrequens noſter. *Licentia ludicra in prælia converti* recte dicitur: paullo audacius, nec minus recte *fautores hiſtrionum*: ut *verſus in furorem, verſus in pœnitentiam, in miſericordiam naufragi verſi* Iuſtino, noſtro *diuturnitate in ſuperbiam mutans*. Quin etiam (de eodem, alio modo, ut in formulis erat) verbis in iſtis, *licentiam ludicram & fautores hiſtrionum* poteſt intelligi figura quam ἓν διὰ δυοῖν vocant: ut apud Iuſtinum, *Lanæ uſus ac veſtium*, quod eſt, veſtium è lana uſus, *laboribus & bellis*, pro laboribus belli. Sic *licentiam ludicram & fautores hiſtrionum* eſt licentiam ludicram fautorum hiſtrionalium. *Gronovius.*

5 *Et gravioris motus terrore.*] Nos repoſuimus, *ex gravioris motus terrore*. Rhenanus.

1 *Re-*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 16 vol. 1

efflagitatumque *ut adverſus male meritos* [1] *revocandæ libertatis jus patronis daretur.* Nec deerant qui cenſerent. Sed conſules relationem incipere non auſi ignaro principe, [2] perſcripſere tamen conſenſum ſenatus: [3] *ille auctor conſtitutionis fieret*, ut inter paucos & ſententiæ adverſos: quibuſdam coalitam libertate irreve-

vide de toto hoc loco nuperas Theodori Ryckij animadversiones in Tacitum.

1 *Revocandæ libertatis jus.*] Non ergo ratum Claudii judicium, qui *Ingratos & de quibus patroni quererentur, revocavit in ſervitutem*: Sueton. cap. XXV. In quo Claudius exemplum Athenienſium ſecutus videri poteſt, apud quos *convictus à patrono libertus ingratus, jure libertatis exuitur*, ait Valerius l. II. cap. VI. & Plutarch. in Solone. Iudicavit ergo quidem ita Claudius, ſed in legibus & more Romano aliud fuit, uti audiemus. *Lipſius.*

2 *Perſcripſere tamen conſenſum.*] Puto leg. interpungendumque, *Perſcripſere tamen conſenſum Senatus illi, an auctor conſtitutionis fieret, ut inter paucos & ſententiæ diverſos.* Firmant illa Taciti l. XIV. *At Conſules perficere Senatus decretum non auſi, de conſenſu ſcripſere Cæſari.* Idem.

Perſcripſere tamen conſenſum.] Miror in Exemplari regio eſſe *in conſenſum.* & *ille an auctor.* Mox non eſt, *vi ne an æquo*, ſed tantum, *vi an æquo*. Quod ſequitur; *conſultarent*, malim ego, *confutarent*, & pro *impulere*, *implere vel pœnam.* Rhenan. Vt ſcirent an ille auctor conſtitutionis fieret, utpote quę à paucis poſtularetur, & ſententiæ plurium adverſis. Scribit enim ſupra, *Nec deerant qui cenſerent*, tanquam ſi conſenſus ſenatus aliud decerneret. Deinceps quæ ſequuntur ita legenda arbitror: *ut ne æquo cum patronis jure agerent, ſententiam eorum conculcarent: ac verberibus manus ultro intenderent.* Nam cum major eſſet injuria quam pœna, ſatis diſſuadebatur verberibus nferendis, & injuria laceſſendis patronis. *Quid enim aliud*, inquit, &c. *Ferrettus.* Locus maculatus hic eſt, ſi quiſquam in Cornelianis. Ita vero ex opinione noſtra legetur; *ut jam æquo cum patronis jure agerent, ſententiam earum conculcare*; *ac ut verberibus manus ultro intenderent, impellere vel pœnam ſuam diſſuadentes.* Equidem ubi tam Beatus quam Æmilius operam ſcriptumque luſerunt, magnopere me hæſitare confiteor, an aliquid extremæ clauſulæ deſit. Vt litera ſe habere poteſt, qualis qualis ſenſus hic eſt: Ex diſſentientibus quidam, dum inclamarent per libertatem eo uſque irreverentiam creviſſe, ut jam omnia liberti, promiſcuo jure cum patronis agerent, aliorum ſententiam conculcabant: & perſuadebant vel pœnam ſuam diſſuadentibus, ut ſponte manus verberibus intenderent: &, ut Nonius exponit, innecterent & illigarent. *Vertranius.* Mutilus cenſetur locus, & eſt fortaſſis. reſtitui tamen videtur ita poſſe, nihil ut deeſſe appareat. Tentavit Lipſius &c. Sed non placet; nec opus tanta mutatione. Levi particularum binarum trajectione ſic res peragetur: *Perſcripſere t. c. S. i. a. conſtitutionis ut fieret inter p. ſ. diverſos, & quibuſdam* &c. *Acidalius.*

3 *Ille an auctor.*] Hæc lectio cæteris multum anteit; & ſenſus horum difficilis non eſt, da operam, ſcies. Conſules metu principis abſtinuerunt à relatione, licet major ſenatus pars pœnam decretura videretur. ad eum tamen ſingula perſcripſerunt: ille adhibitis paucis amicorum,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 16 vol. 1

reverentiam eo prorupiſſe frementibus, [1] *vi ne an æquo cum*

dubitavit (ut ſolet in concilio fieri ubi pauci & diſſidentes) an ſibi decernenda eſſet nec ne pœna libertorum. τὸ *an* offert, *hæſitavit*. Solitum enim eſt noſtro pleraque ſilere, quod ultro erumpant. Tac. 15. ann. *non ea imperatoris mandata habere Corbulo*, ſcilicet, dicebat. Terent. Eunuch. *Omnia prius, experiri quam armis ſapientem decet*. Subauditur, *uti*. Tac. in Agric. *at Britanni non virtute ſed occaſione, & arte ducis rati*: nempe, ſe victos. Ibid. *Officiis potius non peccaturos.* intelligitur præficere. Nunc verba explicemus. Qui pœnas ſuadebant, ſic in adverſarios invehebantur. eo jam evaſimus impunita irreverentia libertorum, ut pro deſpectis ab iis ſemper habeamur, ſi nobis apud vos fides non eſt, libertos ſaltem interrogate, num patronis præſtent officia debita, an potius eos deſpiciant, & aliquando verberent: quos non pudet pro iis (à quibus ſæpe impulſi & percuſſi) advocatos agere, & pœnas deprecari. Cęterum libertorum impotentia non tunc primum orta, ſed apud antiquiores jam licenter pervagabatur. Plaut. Perſ. 5.2, 57. *Salinerius*. Hoc Livii verbis lib. 1. explicatur: *decreverunt enim quem populus Regem juſſiſſet, id ſic ratum eſſe, ſi Patres auctores fierent*. Sic occupata à Cæſare rep. auctores fiebant ſenatores, atque ante populo ſciſcente auctorem fieri Senatum oportebat. Apud nos ut conſtitutiones ſanctionum vim habeant, in Curia Pariſienſi ſunt promulgandæ, ut ea auctor fiat, *homolagare* noſtrates vocant. *Lupanus*. Hæc ut ſequentia, aut mutila, aut mendoſa ſuſpicor, præſertim cum Flor. habeat: *ille an auctor*. Aliquis tamen ſenſus fortaſſe conſtabit. Conſules ſententiam Senatus perſcripſere Principi, ut, ſi libitum ei eſſet, fieret conſtitutionis auctor. Et eſt frequens Tacito hic abſolutus & conciſus dicendi modus. ut lib. 12. *ſpectaret populus hunc decore imperatorio*. & lib. 16. *de Lepida Cæſar ſtatueret*. Aliquid ſimile lib. 14. *At Conſules perficere Senatus decretum non auſi, de conſenſu ſcripſère Cæſari*. Pichena. Lectionem Lipſii ex parte roborat MSC. Pichenæ. Sed hæc non ſatis capio, *ut inter paucos*. quid enim hoc ad rem, ut auctor conſtitutionis fiat? deinde ex toto hoc claret rem non inter paucos actam. Omnino crediderim pro *&* legendum *ei* leviſſima mutatione: *ut inter paucos ei ſententiæ adverſos*. Conſules ſcripſerunt Principi totum fere Senatum huc inclinare, ſe tamen ea de re nolle referre eo inconſulto, putare autem, cum pauci diverſam ſententiam foveant, eum inclinationem Senatus facile ſecuturum, & conſtitutionis auctorem futurum. Similimum locum notavit Pichena 14,49. nam & ibi præmiſerat, *pedibus in ſententiam ejus jere, paucis exemptis*. Freinshemius.

1 *Vi an æquo cum patronis.*] Occiſus locus, ita vivam & ſentiam ego. Ecce tamen Veſpillones aliquot (non enim medicos) ad hoc funus. Eſt qui legat. *Vi an æquo cum patronis jure agerent, ſententiam eorum confutarent, ac verberibus ultro manus intenderent, implere vel pœnam ſuam diſſuadentes*. Alius, *ut ne æquo cum p. i. a. ſ. e. conculcarent: ac v. v. m. intenderent, implerentve p. ſ. d.* Parcite boni viri; non vos, non ego reſtituemus ſine libris. à quibus nihil hic juvor. Ludibria tamen mea hæc: *ut jam nec æquo cum patronis jure agerent. Sententia eorum conſultari, an verberibus manus ultro intenderent, impune vel pœnam ſuetam diſſuadentes*. Ad manuum intentionem facit aliquid locus è l. 111. Annal. *Libertique etiam ac ſervi, patrono vel domino, cum voces cum manus intentarent, ultro metuebantur*. Lipſius.

Vi ne an æquo cum patronis jure agerent.]

vent.] Cum hic locus ſit ubique corruptiſſimus, operæ pretium exiſtimavi, totam Flor. codicis lectionem fideliter referre, ut unusquiſque ſuper ea cogitare poſſit. nam ut ipſe aliquid proferam, non eſt mearum virium. Muretus ſic ex ingenio: *ut nec æquo cum patronis jure agerent, ſed jam coram conſultarent, ac verberibus manus ultro intenderent impune, vel pœna ſua gaudentes.* Sed & ille operam ludit, ſine ope librorum. *Pichena.* Ponam primo, ut legendum arbitror. deinde rationes dabo. *frementibus ut jam æquo cum patronis jure agerent, ſententiam eorum conculcarent, manus ultro intenderent, illuderentve pœnam ſuam diſſuadentes.* Verba *æquo cum patronis jure agerent*, ſic capienda, tamquam ſi eodem jure, quo patroni, viverent ſive eſſent. Id enim hic eſt *agere* & *æquum*, par ſive idem. Deinceps voculas binas delevi, *an verberibus*: quia certum mihi, inſitas eſſe ab imperito nebulone. Et inſerendi quidem *τοῦ an* occaſionem dedit corruptum verbum *conſultarent*. Alterum intruſit, qui intentionem manuum non intelligebat, de qua apud Tacit. crebra mentio. Neſcivit, inquam, quid eſſet *intendere manus*: atque ideo addidit *verberibus*. At *manus intendere* ſine verberibus eſt, tantum initium rixæ & cauſa verberum. De qua re elegantiſſime Lipſius ad 4. Ann. Poſtremo *illuderent* ſcripſi pro *impellerent*. quia omnino Tacitus hoc, neſcio tamen ſi illo verbo, voluit: inſultare libertos patronis, & pœnam, quam ſtatim ſubdit auctor, ſpernere, irridere, eamque in ludibrium velut diſſuadere aut deprecari. Hæc ſcripſeram, cum reſpexi primum ad Mureti Eclogas. Illæ referebant in hunc modum: &c. In quibus multa diſſentanea ſibi, ſed multa, ita me dii ament, egregia. Et jam horum ope audeo dicere, eo jam perveni, ut à vero proxime unus abſim. Lego itaque: *irreverentiam eo prorupiſſe frementibus, ut non, tanquam æquo cum patronis jure, agerent, ſed jam coram inſultarent, manus ultro intenderent, impune, vel pœnam ſuam deſpicientes*, &c. His ſequentia optime hærent. Ne illa verba ejicias, *an verberibus*, poſſis ita; *Sed jam coram inſultarent verbis, ac manus ultro intenderent.* Sed mihi ejici magis placet: cauſa quam ſupra dixi. *Acidalius.* Proba eſt lectio vulgata, ſi ſic modo diſtinguas. *Vi ne an æquo cum patronis jure agerent, ſententiam eorum conſultarent. An verberibus manus ultro intenderent, impellerentve pœnam ſuam diſſuadentes.* His frementes alloquuntur paucos illos, & ſententiæ, de coercenda libertorum licentia, adverſos, dicuntque. Si dubitetis an vi an æquo cum patronis jure, id eſt, ex præſcripto legum agant, atque agere conſtituerint liberti, ipſos libertos adite, eorum hac de re ſententiam rogate: profecto, ex ſuperbis reſponſis, quid illis in patronos animi ſit, ſatis cognoſcetis. Cur ergo neceſſario remedio interceditis? An non intelligitis vos, diſſuadendo tam ſalutare remedium, & a nobis diſſentiendo, augere licentiam libertorum, in verbera, in pœnas & damna veſtra, qui & patroni eſtis, tandem erupturam? poſtrema illa ſic accipienda eſſe primus & rectiſſime judicavit Cl. Gronovius. Ipſum adi lib. 1. Obſerv. 22. Priora, ſicut nos ea diſtinximus & explicavimus, ſunt aperta. Illud *æquo jure*, male Lipſius, aliique acceperunt. Ponitur hic ea notione, qua Ann. 11. ubi de audita Romæ valetudine Germanici: *Neque ob aliud interceptos, quam quia populum Romanum æquo jure, reddita libertate, complecti agitaverint.* Boxhornius. Locus difficilis, qui tamen mihi videtur tranſpoſitione verborum, quæ medicina ſæpe neceſſaria, ſenſum poſſe accipere commodum. *Vi an æquo cum patronis jure agerent, an verberibus manus ultro intenderent impellerentve, ſententiam eorum conſultarent, pœnam ſuam diſſuadentes,* Subtilitas paucis pervia effecit, ut

F. insultarent

ſc. impudentes.

ſc. cum viris doctis vi-
ceſimum.

cum patronis jure agerent, ſententiam eorum conſultarent, ac verberibus manus ultro intenderent, impulere vel pœnam ſuam diſſuadentes. Quid enim aliud [1] *læſo patrono conceſſum, quam ut viceſimum ultra lapidem,* [2] *in oram Campaniæ libertum rele-*

hæc non recte ſcriberentur caperenturque. Nonne mirum eſt, eo audaciæ perveniſſe libertos (nempe Principe clam eos fovente, quo vim Senatorum divitumque infringeret.) ut ipſos Senatores, ipſos patronos ſuos cogerent de eo ſententiam dicere, non an reverentiam, officia, obſequia, patrono deberent, ſed an æquari ipſis deberent, imo quod eſt amplius, an liceret libertis, fretis ſcilicet aulæ gratia, manus intentare patronis (vide locum qui eſt 3. Ann. argumenti ejuſdem) & impellere in ruinam, ſi forte patroni plus valentium odio labaſcere cœperint. quid vero iniquius quam ipſos, quorum de juſtis pœnis conſultatur, audiri velut collegas aut tribunos legem diſſuadentes? *Grotius.* Corrigo ſic: *ut nec jam æquo cum Patronis jure agerent, ſententiam eorum confutarent, aut verberibus ultro manus intenderent impune vel pœnam ſuam diſſuadentes*: quaſi diceret, non agere ut æquales cum æqualibus. Eſſe ſatis impudentes in adverſando ſententiis illorum; imo & ad intentandas manus feriendi cauſa. Quandoquidem poſſent ſine metu pœnæ diſſuadere pœnas quas eſſent meriti. Aut impellerent, ut ſit, fulcirent, inſtigarentque eos, qui faverent illorum impunitati. *Harlaus.* Ego quid ſentiam de his verbis, quo dictum eſt loco, videre potes, ſi libet. *Gronovius.*

1 *Læſo patrono conceſſum.*] Quando id aut qua lege, patrono conceſſum, quærimus. Suſpicor eſſe ab Augusto, qui, ut Dio ait, l. LV. conſtituit τὰ δικαιώματα οἷς οἵ τε ἄλλοι πρὸς τοὺς ἐλευθερωμένους, καὶ αὐτοὶ οἱ δεσπόται σφῶν γενόμενοι χρήσαιντο. id eſt, *jura, quibus erga libertos cum alii, tum ipſi patroni uterentur.* Et relegatio quidem eſt ab exemplis ævi priſci. Vt enim patres olim filios rus relegabant pœnæ & moleſtiæ cauſa, (uti Roſcius Amerinus, uti Torquatus à patribus relegati leguntur:) ſic patronis relegandi libertos jus nunc tribuit ſive quis alius, ſive Auguſtus. Sed in numero num qua ratio? & cur non ultra XX. lapidem? Nihil reperio. Præfectus quidem urbi intra centeſimum lapidem cognoſcebat: ultra, Præfectus Prætorio: ut notat Vlpianus in fragm. Pythœanis tit. de plagiatiis & l. I. De off. Præf. urbis. l. IX. De offic. proconſ. Eoque exemplo Severus Imp. Prætorianos milites ultra centeſimum lapidem abeſſe ab urbe juſſit, apud Herodianum l. II. Et Proſper Aquitanus de Symmacho: quem, cum Aram Victoriæ reſtitui poſtulaſſet, *iratus Princeps ſtatim à ſuis aſpectibus pulſum in centeſimo lapide, rhedæ non ſtratæ impoſitum, eâ die manere præcepit.* Dio tamen libro LII. ubi de Præfecto urbis, juriſdictionem ejus anguſtius terminat, ἔξω τῆς πόλεως μέχρι πεντήκοντα καὶ ἑξακοσίων σταδίων: ea eſſent milliaria circiter LXXXVII. niſi in Dione reſcribendum ſit, ἑπτακοσίων; quod puto. Sane ad Præf. urbis pertinuiſſe, audire patronos querentes de libertis, ex Vlpiano clarum l. I: De off. Præf. urbis. Sed Tacitus patrono ipſi hanc relegationem, ut apparet, tribuit: nec tamen videtur uſurpari potuiſſe, ſine auctoritate majori. *Lipſius.*

2 *In oram Campaniæ.*] Quid audio, in oram Campaniæ relegatos fuiſſe male meritos libertos omnes? Vix

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 16 vol. 1

releget? Ceteras actiones promiſcuas & pares eſſe. Tribuendum aliquod telum quod ſperni nequeat. Nec grave manumiſſis, per idem obſequium retinendi libertatem, per quod aſſecuti ſint. [1] *At criminum manifeſtos, merito ad ſervitutem retrahi; ut metu coërceantur,* [2] *quos beneficia non mutaviſſent.* Diſſerebatur contra; *Paucorum culpam ipſis* 27
exitioſam eſſe debere: nihil univerſorum juri derogandum. quippe late fuſum id corpus. Hinc plerumque tribus, [3] *decurias,*

erant decuriæ judicum & ſcribarum, ſed ſcribarum decurias hic cum Lipſio intellige, qui plerique libertini erant.

Vix eſt, ut credam, ſolam hanc oram Campaniæ delectam fuiſſe lege; ſive Principis conſtitutione, in quam omnes male meriti liberti à patronis relegarentur: & parum prudens, ut cetera mittam, atque intutum conſilium, tot perditos homines, quod ſane mores eorum arguebant, eodem convenire. Adde quod pœna vix pœna fuiſſet, cum Campania tractus fuerit totius terræ Italiæ amœniſſimus atque feraciſſimus. Contra potius interdictum puto libertis, qui ultra viceſimum lapidem relegabantur, hoc tractu & agro. Verum inſolens loquendi genus ϗ ἀσύνδετον fecit, ut Taciti locus corrumperetur. Reſcribo: *Quid enim aliud læſo patrono conceſſum, quam ut viceſimum ultra lapidem, moram Campaniæ, libertum releget?* Vult libertum ultra viceſimum lapidem relegari, nec tamen in Campania morari. *Petitus. Oram Campaniæ* novi ex lib. 3. hiſtor. *Iam Miſenenſem claſſem & pulcherrimam Campaniæ oram deſciviſſe. Moram* autem *Campaniæ* Latine quid hic ſit, ignoro. *Centeſimum ultra lapidem* ſcribendum viciſſe mihi videntur Lipſius & Camillus Peregrinus in opere docto de Capua. Mirum tamen *in oram Campaniæ* libertos relegari. Sed ſciendum neminem relegatum proprie in Campaniam; nedum omnes, & nuſquam alio. Relegatio fiebat ultra centeſimum. At locum ultra centeſimum quilibet ſibi legebat ipſe, qui ſolum vertebat. Ex his igitur aliquos, præcipue lautiores, Campaniam prætuliſſe, atque huic invidiæ occaſionem dediſſe ſatis eſt veriſimile. In exemplo eſt Etruſcus apud Statium tertio Silvarum, *molles Campani litoris oras Et Diomedæas concedere juſſus in arces.* Itaque iſthæc ἐπεξήγησις, ita explicanda eſt: *centeſimum ultra lapidem*, puta *in oram Campaniæ*: verbi gratia *in oram Campaniæ*: quæ pœna quanta ſit, ex eo noſcas licet, quod profugi delicati in Campania ſubſidere poſſunt, & ſubſederunt quidam nam & ora Campaniæ ultra centeſimum eſt. *Gronovius.*

1 *At criminum manifeſtos merito ad ſervitutem retrahi.*] Vulgo, *ac criminum.* Rectius, *at*, ex Flor. & interpretor, *retrahi*, id eſt retrahi debere Pichena. Muretus, *At.* Sane poſſet etiam ita. Sed non neceſſario. *Acidal.*

2 *Quos beneficia non commutaviſſent.*] Emendavimus, *mutaviſſent.* Rhenanus.

3 *Decurias.*] Iudicumne decurias intellegit, an potius ſcribarum? Puto, ſcribarum. Qui ordo late fuſus Romæ, & non inhoneſtus. Liberti autem ordinem eum pretio certo emebant, uti è Cicerone haurias III. l. in Verrem: *Ad eos me ſcribas revoca: noli hos colligere, qui nummulis corrogatis de nepotum donis ac ſcenicorum corollariis, cum decuriam emerunt, ex primo ordine exploſorum in ſecundum ordinem civitatis ſe veniſſe dicunt.* Et

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 16 vol. 1

rias, [1] *miniſteria magiſtratibus & ſacerdotibus,* [2] *cohortes etiam in urbe conſcriptas. & plurimis equitum, pleriſque ſenatoribus, non aliunde originem trahi.* [3] *Si ſeparentur libertini; manifeſtam fore penuriam ingenuorum. non fruſtra majores cum dignitatem ordinum dividerent, libertatem in communi poſuiſſe. Quin &* [4] *manumittendi duas ſpecies inſtitutas,*

paullo poſt, de iiſdem: *Mirabimur turpes aliquos eſſe in eo ordine, quo cuivis pretio licet pervenire?* Scribæ ii diviſi per decurias. Sueton. in Claudio c. I. *Corpus ejus per municipiorum coloniarumque primores, ſuſcipientibus obviis ſcribarum decuriis, ad urbem devectum.* Reperieſque ſparſim Quæſtorios ſcribas, Ædilitios, Prætorios, item ſcribas ærarii Portorii, &c. *Lipſ.*

1 *Miniſteria magiſtratibus.*] Lictores, viatores, præcones, calatores, præcias. *Idem.*

2 *Cohortes etiam in urbe.*] Cohortes vigilum, quæ ſcriptæ primo ex milite libertino. Strabo, lib. v. Dio XLVIII. *Idem.*

3 *Si ſepararentur libertini.*] Scripſimus, *ſi ſeparentur.* Rhenanus.

4 *Manumittendi duas ſpecies.*] Libertas duplex, Iuſta, Non Iuſta. Iuſta quæ vindicta, cenſu, teſtamento data: Non juſta, quæ inter amicos, in convivio, per epiſtolam. Seneca De vita beata, cap. XXIV. *Hominibus prodeſſe natura jubet, ſervi liberive ſint; ingenui an libertini; juſtæ libertatis an inter amicos datæ.* Recteque libri veteres aliquot in Suetonii Aug. cap. XL. *Servos non contentus multis difficultatibus à libertate, multoque pluribus à libertate juſta removiſſe.* Iuſta illa qui manumiſſi, plane pleneque liberi: qui altera, vinclo adhuc quodam, ut Tacitus ait, attinebantur ſervitutis. Imo retrahi poterant in ſervitutem. Fragmentum quoddam IC. veteris à Puteano. *Hi qui domini voluntate in libertate erant, manebant ſervi: & manumiſſores audebant in ſervitute denuo eos per vim ducere. Interveniebat Prætor, & non permittebat manumiſſum ſervire.* & addit poſt: *Sed nunc habent propriam libertatem qui inter amicos manumittuntur, & fiunt Latini Iuniani.* Scite ergo ob hunc teratæ (Hæ ſunt iterationes, quarum mentio Iuſtin. Novell. LXXVIII.) ſervitutis metum Meſſenio ſervus apud Plautum, qui inter amicos manumiſſus ſubjicit,

Sed meliore eſt opus auſpicio, liber perpetuo ut ſiem. Lipſius.

Duas manumittendi ſpecies inſtitutas.] Tradit Tacitus eos qui vindicta manumiſſi ſint, ex ingratitudine in patronos, in ſervitutem non revocari. quod ex Conſtantini Magni conſtitutione falſum fere convincitur. L. Si manumiſſus C. de lib. & eorum lib. *Alciatus.* Cicero in Topicis tres ſpecies refert, *Cenſu, Vindicta, Teſtamento.* Sed ex Cornelio duæ; Vna, qua libertatem plenam conſequebantur: quæ à Seneca libro de vita beata, *juſta libertas* dicitur: Altera, qua non omnino fiebant liberi. Priori ſpecie, hoc eſt, vindicta manumiſſos perpetuo eſſe liberos: ſequenti vero manumiſſi poterant in ſervitutem revocari, tamquam qui poſt libertatem veſtigia retinerent ſervitutis. Quæ profecto aliter traduntur in noſtris libris civilibus. Erant enim Latini, aut cives Romani, aut Dedititii: de quibus late Cajus in Inſtitutionibus; quæ omnia temporibus in deſuetudinem abierunt. *Ferrettus.* Vindicta fuit Prætoris virga, qua caput ſervi ter percutiebat, hæc proferens, *Libe-*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 16 vol. 1

rum te eſſe ajo. Solebantque circumagi, qui manumittebantur. Perſius,

Vindicta poſtquam meus à prætore receſſi,
Cur mihi non liceat, juſſit quodcunque voluntas?

Sunt qui dicant, eum, qui vindicta manumittebatur, impoſita ejus capiti manu à domino verti ſolitum. Seneca ad Lucilium; *Philoſophiæ ſervias oportet, ut tibi contingat vera libertas. Non differtur in diem, qui ſe illi ſubjecit, ſtatim circumagitur.* Alii volunt vindicta dici manumiſſos ob Vindicium ſervum, qui ob patefactam indiciis ſuis Reip. proditionem hoc genere libertatis donatus eſt, ut cum libertate Civitatem habuerit. *Lupanus.* Ex fontibus juriſprudentiæ fluunt hæc, de quibus autores diverſa pro temporibus prodiderunt. M. Tullius ad Trebatium manumiſſionis ſpecies conſtituit tres, *Cenſu*, *Vindicta*, *Teſtamento*: quæ primoribus illis placebant, qui fundavere jus civile. Sed cum cenſus non niſi luſtris ageretur, magiſtratus copia non ſemper eſſet, teſtamentoque data libertas in tempus mortis differretur: aliæ manumiſſionis ſpecies ex nuda ſolaque dominorum voluntate in uſum deductæ ſunt; quibus ne libertatis civiles modi deſueſcerent, juſve receptum aboleretur, lex Iunia Norbana ſuccurrit. Ab ea diſtincta eſt ætas legitima & dominium legitimum à naturali: ut majori xxx annis ſervo, legitima eſſet ætas: minori, naturalis: dominiumque ejus qui ex jure Quiritium ſervum haberet legitimum: ejus vero, qui duntaxat ut rem in bonis mancipium haberet, naturale dominium diceretur. Tum introducti primum inter libertinos *Latini Iuniani* & *Dedititii*, cum antea fere *cives Romani* fierent omnes, qui manumitterentur. Itaq; duæ manumiſſionis ſpecies diſcretæ, *Legitima*, & *naturalis*. *Legitima* intervenit aut *Cenſu*, aut *Vindicta*, aut *Teſtamento*. *Cenſu* cum ſervus, ſed domini juſſu, liberum caput ſcripſit, & apud Cenſores profeſſus eſt. *Vindicta*, cum ſervus apud magiſtratum manu emiſſus eſt, ſive is Conſul, ſive Prætor, ſive Proconſul, ſive ejus Legatus, ſive Præſes, ſive legatus Cæſaris eſſet. *Teſtamento*, cum dominus ſuprema cautione ſervum, ſe mortuo, liberum eſſe juſſit. *Naturalis ſpecies manumiſſionis* intervenit *per menſam*, *inter amicos*, & *per epiſtolam*. *Per menſam* cum libertatis dandæ gratia ad ſacra menſæ in convivio dominus ſervum admiſit. *Inter amicos*, cum amicis præſentibus ſervum dominus è poteſtate liberavit. *Per epiſtolam*, cum literis ad ſervum ſcriptis, libero vivere dominus illi permiſit. *Modo legitimo manumiſſus* majorem libertatem & juſtam apiſcebatur, *civiſque Romanus* fiebat, ſi omnia legitima forent, ætas ſcilicet ſervi, & dominium ejus, qui manumitteret: iſque nullo jure poterat retrahi in ſervitutem. Quod ſi omnia legitima non intervenirent, *Latinus Iunianus* fiebat manumiſſus. *Naturali* quoque *modo* libertatem minorem adeptus, niſi alias pœnæ cauſa vinctus, ob noxam tortus, & confeſſus, notis compunctus, cuſtodiæ, beſtiiſve objectus fuiſſet, qui *Dedititiorum* numero tantum liber haberi potuit, *Latinus libertus* fiebat, auctorib. Cajo, Vlpiano, & Theophilo in Inſtitutionibus. Sane de *Latinis libertis* ait Cornelius relictum pœnitentiæ, aut novo beneficio locum. Siquidem libertate donati quamdiu viverent ſervi manumiſſorum morituri, vinculo ſervitutis attinebantur. Ideoque potuit manumiſſor, aut manus injectione in ſervitutem, ex cauſa vel leviſſima, revocare: aut novum beneficium conferre: id eſt, iteratione manumiſſionis civem Romanum facere. Sic enim ſcripſit: *Iteratione fit civis Romanus, qui poſt Latinitatem quam acceperat, major xxx. annorum iterum juſte manumiſſus eſt ab eo cujus ex jure Quiritium ſervus fuit.* Hæc ex ju-

tas, ut relinqueretur [1] *pœnitentiæ aut novo beneficio locus. quos vindicta patronus non liberaverit; velut vinculo ſervitutis attineri. Diſpiceret quiſque merita, tardeque concederet, quod datum non adimeretur.* Hæc ſententia valuit. Scripſitque Cæſar ſenatui, *privatim expenderent cauſſam libertorum, quotiens à patronis arguerentur :* [2] *in commune nihil derogent.* Nec multo poſt, [3] ereptus amitæ libertus Paris, [4] quaſi jure civili, non ſine infamia principis, cujus juſſu perpetratum ingenuitatis judicium erat.

8 Manebat nihilominus quædam imago Reip. Nam inter Vibullium prætorem, & plebei tribunum Antiſtium ortum certamen, quod immodeſtos fautores hiſtrionum & à prætore in vincula ductos, tribunus *omitti* juſſiſſet. [5] comprobavere patres, incuſata *Antiſtii*

re antiquo annotare libuit. *Vertranius.*

1 *Pœnitentiæ, aut novo beneficio.*] Pœnitentiæ, ut retraheres in ſervitutem : beneficio, ut vindicta liberares. Ita apud Plinium l. VII. epiſt. *Facilè deflectet ad te, ſi voles vindicta liberare, quos proxime inter amicos manumiſiſti.* Lipſius.

2 *In commune nihil derogent.*] Muretus, *derogarent.* Hoc fortaſſe melius. *Acidalius.* Muretus, *derogarent.* cum ante dixerit, *expenderent.* Sed Tacitus non adeo religioſus. *Pichena.*

3 *Ereptus amitæ libertus.*] Zamiam ergo aliquam in nos molitus Vlpianus, cum ſcripſit l. III. De condict. cau. data : *Neratius etiam libro Membranarum refert, Paridem Pantomimum à Domitia Neronis filia, decem quæ ei pro libertate dederat, repetiſſe per judicem.* filiamque eam Neroni fecit, quæ eſt amita, magna ſua librariive culpa. Sed librarium id peccaſſe, clementius eſt : ſcribendumque, *Neronis amita* : aut potius, *Neronis conſilio*, quod firmat Tacitus, qui Neronis juſſu patratum id ingenuitatis judicium ait. *Lipſius.*

Ereptus amitæ libertus Paris.] Id eſt, aſſertus in ingenuitatem : & ſic ademptum amitæ jus patronatus. *Pichena.*

4 *Quaſi jure civili.*] Tamquam vindicatus in ſervitutem per jus Civile : cum tamen juſſu principis judicium factum fuiſſet : quo libertus Paris ingenuus pronunciabatur: hoc eſt, qui natus eſſet ex parentibus civibus Romanis, & qui ſtatim, ut natus fuiſſet, liber extitiſſet. *Ferrettus.*

5 *Comprobavere patres.*] Videtur legendum, *non probavere.* Contra ſupra, ex *non mutaſſent*, factum fuit, *commutaviſſent.* Vrſinus. Quid *comprobavere ?* certamen de quo præceſſit ? Non videtur. ac multo veriſimilius legit Muretus, *Non probavere.* Sed nec hoc ſatisfacit ita nude poſitum. Mihi diligentius inſpicienti, nectendum hoc ſuperioribus videtur, & ita ſcribendum : *tribunus omitti juſſiſſet, compoſuere patres, incuſata Antiſtii licentia.* Acidalius. Neque hic Mureto aſſentior legenti, *non probavere*

Pa-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 16 vol. 1

tiſtii licentia. Simul [1] prohibiti tribuni *jus prætorum & conſulum præripere, aut* [2] *vocare ex Italia cum quibus lege agi poſſet.* Addidit L. Piſo deſignatus conſul, [3] *ne quid intra domum pro poteſtate animadverterent: neve multam ab iis dictam, quæſtores ærarii in publicas tabulas ante quattuor menſes referrent;* [4] *medio temporis contradicere liceret: deque eo conſules ſtatuerent.* Cohibita artius & ædilium poteſtas, ſtatutumque *quantum curules, quantum plebei pignoris caperent, vel pœnæ irrogarent.* Eo Helvidius Priſcus tribunus plebis adverſus Obultronium Sabinum ærarii quæſtorem contentiones proprias exercuit, *tam-*

Patres. immo, *comprobavere,* ſcilicet prætoris factum. *Pichena.*

1 *Prohibiti Tribuni.*] Non mirum. Quippe qui nec Romæ vocationem habuerint, auctore Varrone: cujus verba in Agellii Noct. l. XIII. cap. XII. in Italia multo minus, quippe cum poteſtas eorum urbis dumtaxat finibus terminaretur. Vide Dionyſ. lib. VIII. *Lipſius.*

2 *Vocare ex Italia, cum quibus lege agi.*] Erat enim auxilium extraordinarium: neque licebat ex Italia quenquam ad Tribunum vocari, cum quo lege aliqua inſtitui poſſet actio. *Ferrettus.* Varronis lib. 21. Rerum humanarum verba ſunt, *Tribuni plebis vocationem habent nullam. Antiſtiuſque Labeo Gellianum viatorem tribunorum juſſit dicere tribunis vocandi abſentem jus eos non habere.* Vnde qui ex ipſa urbe non poſſent, non ſine ratione prohibiti ſunt tribuni quenquam ex Italia vocare, cum quo lege agi poſſet. Siquidem fuerunt præfecturæ in Italia, *in quibus jus dicebatur, & nundinæ agebantur, & erat quædam earum reſpublica: neque tamen magiſtratus ſuos habebant: in quas legibus Præfecti mittebantur quotannis, qui jus dicerent. Quarum duo genera fuere: alterum in quas ſolebant ire præfecti quatuor Sevirum pro populi ſuffragio creati,* ſcilicet *in hæc oppida, Capuam, Cumas, Caſilinum, Vulturnum, Liternum, Puteolos, Acerras, Sueſſulam, Atellam, Calatiam. Alterum, in quas Prætor urbanus quotannis* imperat, qui judicarent ex *legibus, ut Fundos, Formias, Cære, Venafrum, Allifas, Privernum, Anagniam, Fruſinonem, Reate, Saturniam, Nurſiam, Arpinum aliaque complura,* inquit Feſtus. Quare cum in præfecturis, ſine ulla fori præſcriptione, rei ex legibus agi poſſent, iniquum fuiſſet illos ad jus in urbem rapi. *Vertranius.*

3 *Ne quid intra domum pro poteſtate animadverterent.*] An ne poſſent tribunitio jure animadvertere intra privatas civium Romanorum domos? Potius intelligo, Tribunis, cum domi eſſent, nihil inde jubere licitum, non viatores mittere, neminem vocare, aut in quemquam civem animadvertere, ſed ex publico tantum loco. *Pichena.*

4 *Medio tempore contradicerent.*] In volumine Budenſi eſt, *Medio temporis.* Sic & lib. 14. *Medio temporis tantum honorum atque opum in me cumulaſti.* Itaque & nos ſcripſimus hic, *Medio temporis.* Mox repoſuimus, *Obultronium Sabinum.* Rhenanus.

tamquam [1] *jus haſtæ adverſus inopes inclementer augeret.* Dein princeps curam tabularum publicarum à quæ-
29 ſtoribus ad præfectos tranſtulit. [2] Varie habita, ac ſæpe immutata ejus rei forma. nam Auguſtus permiſit ſenatui deligere præfectos: [3] dein ambitu ſuffragiorum ſuſpecto, ſorte ducebantur ex numero prætorum qui præeſſent. neque id diu manſit, quia ſors deerrabat ad parum idoneos. Tunc Claudius quæſtores rurſum impoſuit, iiſque ne metu offenſionum ſegnius conſulerent, [4] extra ordinem honores promiſit. Sed deerat

1 *Ius haſtæ.*] Cum ſectio fieret. *Ferrettus.*

2 *Varie habita, ac ſæpe immutata.*] Quam varietatem breviter expoſui, cum temporum luce, in EXCURS. B. Illinc ad variam Taciti, plures locos pete. *Lipſius.*

Sæpe immutata ejus rei forma.] Ærarium populi Ro. quæſtoribus primum curæ fuit: qui quod pecunias ex hoſtium damnatorumve bonis quærerent, ſervarent, exque S. C. erogarent, Quæſtores urbani, ærarii, ab ærario dicti ab auctoribus epigrammatiſque leguntur. Eorum creatio ne vetuſtiora repetam, C. Iulio Cæſare Dictatore IV. intermiſſa, publicæque pecuniæ ad Ædiles duos adminiſtratio tranſlata, à quibus poſtmodum ad quæſtores non rediit, teſte Dione lib. 14. vel recuperata ab illis ad prætorios, prætoreſve auctore Auguſto tranſiit, ut ſcribit Tranquillus 36. Nam Auguſtus permiſit ſenatui deligere præfectos, qui ſcil. prætorii eſſent, & ærario populi præficerentur. Tum ipſe ærarium militare conſtituit; cujus curam tribus prætoriis viris, ſortito lectis mandavit, inquit Dio lib. 54. Idem autem ob ambitus ſuſpicionem ſenatui de publico faciendum cenſuit, & fuere ex numero prætorum ſorte ducti, qui præeſſent: neque id diu manſit, ut hoc loco Tacitus ait. Legitur enim ſub Tiberio firmaſſe & fuiſſe prætores ærarii, qui ejus largitioni reſtiterunt, ſupra lib. 1. & ſub eodem prætorem ærarii fuiſſe reperio, hujuſmodi inſcriptione: *P. Aquius. Scevae. & . Flaviae. filius. Conſi. & . Didiae. nepos. Barbi. & . Duriciae. pronepos. Quaeſtor. decemviratium. litium. judicandarum. Trib. pleb. AEd. Curul. judex. quaeſtionis. Praetor. aerarii.* &c. *auctoritate. Cai. Caeſaris. & S. C.* Sed Claudius collegio Quæſtorum curam ærarii Saturni reddidit, quam medio tempore Prætores, aut utique tunc prætura functi ſuſtinuerant, auctoribus Cornelio noſtro & Suetonio Claud. 20. At deerat robur ætatis quæſturam capeſſentibus, quæ ad honores gradus erat, & ad alios magiſtratus majores tantum aperiebat viam. Ideoque Nero experientia probatos ærario præpoſuit, non honoribus & muneribus initiatos quæſtores, ſed prætorios viros, quos Tacitus *prætura perfunctos* ſcripſit, non *præfectura*: & ita locus emaculandus eſt. Neque vero putem viſum iri, niſi ei, qui plane ridiculus ſit, perfunctos præfectura vel civitatum Italiæ, vel Vrbis, illi ſolos muneri delectos eſſe. *Vertranius.*

3 *Dein ambitu.*] Flor. *Deinde ambitu.* Pichena.

4 *Extra ordinem honores permiſit.*] In Florentino legitur, *promiſit*, quod fortaſſe rectum: ut honores, id eſt, præ-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 16 vol. 1

deerat robur ætatis [1] eum primum magiſtratum capeſſentibus. [2] igitur Nero prætura perfunctos, & experientia probatos delegit. Damnatus iiſdem conſulibus Vipſanius Lænas, *ob Sardiniam provinciam avare habitam.* Abſolutus Ceſtius Proculus repetundarum, cedentibus accuſatoribus. Clodius Quirinalis, *quod præfectus remigum qui Ravennæ haberentur, velut infimam nationum, Italiam luxuria ſævitiaque afflictaviſſet*, [3] veneno damnationem antevertit. C. [4] Aminius Rebius ex primoribus peritia legum, & pecuniæ magnitudine, cruciatus ægræ ſenectæ miſſo per venas ſanguine effugit: haud creditus ſufficere ad conſtantiam ſumendæ mortis, ob libidines muliebriter infamis. At [5] L. Voluſius

præturas, adipiſcerentur, ærarii munere defuncti, quod teſtatur Dio l. 40. At eadem vis in verbo, *permiſit*, ut ſit ſenſus, permiſſas illas extra ordinem præturas, quas ſcil. poſtea adipiſcerentur, atque interim tanquam Prætores deſignati haberentur. Nam ſi poſt ærarii munus, privati remanſiſſent, offenſionum metu ſegnius ærario conſuluiſſent. *Pichena.*

1 *Eum primum magiſtratum capeſſentibus.*] Id eſt magiſtratum quæſturæ. qui cum tantummodo ad alios magiſtratus adipiſcendos haberetur gradus, ætatis robur in eis minime requirebatur. Quæſtoria enim ætas, annus XXV. ut probat Lipſius ad lib. 3. Ann. *Pichena.*

2 *Igitur Nero prætura perfunctos.*] Conſenſus interpretum, ac Lipſii præſertim auctoritas me impulit, ut vocem, *prætura*, reponerem. Vulgo, *præfectura.* Pichena.

3 *Veneno damnationem antevertit.*] Habet exemplar ſcriptum, *anteiit*, quo verbo alibi quoque Tacitus utitur. ut lib. 3. *Poſtremo ſuasmet ipſe ſpes anteire parat.* Rhenanus. Flor. *anteiit.* Pichena.

4 *Aminius Rebius.*] Libri vett. *C. Aminius.* neſcio an, *Caninius Rebilus.* Certè (& doleo) ignotus mihi, quicumque hic laudatus Iuriſconſultus. *Lipſius.*

Aminius Rebius.] Vterque chirographus dat huic prænomen *Cajus.* Vertranius. Muretus notaverat, *Caninius Robilius.* Ego nihil amplius ſcio. *Acidalius.* Addidi ex Florent. prænomen *C.* Pichena.

5 *L. Voluſius.*] De hujus ſenio Plinius l. VII. *Nuper L. Voluſius Saturninus omnium quos in conſulatu ſententiam rogaverat ſuperſtes fuit.* Præfectum eum urbi fuiſſe colligas ex altero Plinii loco: *Nuper L. Voluſio Saturnino in præfectura urbis exſtincto, notum, è Cornelia Scipionum gentis, Voluſium* (Intellegit Plin. Q. Voluſium, qui coſ. ann. DCCCIX.) *Saturninum, qui fuit Conſul, genitum poſt* LXII. *annum.* Et de divitiis ejus, Tacitus l. XIV. *Et quantum Voluſio longa parcimonia quæſivit, tantum in te mea liberalitas explere non poteſt.* Sed & tota Voluſiorũ domus dives. Tacitus Annal. III. *Voluſio vetus familia, neque tamen præturam egreſſa. ipſe conſulatum inſulis,*

luſius egregia fama conceſſit : cui tres & nonaginta anni ſpatium vivendi, præcipuæque opes bonis arti-
31 bus, [1] inoffenſa tot imperatorum malitia fuit. Nerone ſecundum L. Piſone conſulibus, pauca memoria digna evenere. niſi cui libeat, laudandis fundamentis & trabibus, quis [2] molem amphitheatri apud Campum Martis Cæſar adſtruxerat, volumina implere: cum [3] ex dignitate populi Romani repertum ſit, res illuſtres annalibus, talia diurnis urbis actis mandare. Ceterum coloniæ Capua atque Nuceria, additis veteranis, firmatæ ſunt: plebeique congiarium [4] quadringeni nummi viritim dati, & [5] ſeſtertium quadringenties

tulit, opumque quîs domus illa immenſum viguit, primus accumulator. Lipſ.

1 *Inoffenſà tot Imperatorum malitia fuit.*] Ego vero nihil muto. Rarum in tanta ætate, tantis opibus, effugiſſe callidam ſævitiam Tiberii, furioſum impetum Caji, ſtolidam vecordiam Claudii : quæ ſingulorum vitia generali *malitiæ* vocabulo complexus noſter. *Mercerus.* Tria digna animadverſione Tacitus narrat de Voluſio: ſpatium vivendi, divitias jure partas, rationem vitæ, qua vir princeps (quod tunc mirum) tot imperatorum monſtra incolumis evaſit. Ergo legendum, *malitia*, non *amicitia* cum doctiſſ. viro, neque *militia* cum Rodolpho. quod verbi ſignificat τὴν κακοήθειαν, ſcelus, flagitium. Plaut. Rud. *Neque is adeo propter malitiam domo caret, Sed dum alios ſervat, ſe impedivit interim. Inoffenſa malitia.* Non data ſæviendi occaſione tot malis imperatoribus. *Salinerius.* Lipſius & Rodolphus non recte. Inſerta copula ſcribendum, *præcipuæque opes & bonis artibus inoffenſa tot imperatorum malitia fuit.* Optima & perſpicua ſententia. Magna certe illius felicitas, qui Taciti illud effatum 1. hiſt. in ſe verum non expertus eſt. *Nobilitas, opes, omiſſi geſtique honores, pro crimine; & ob virtutes certiſſimum exitium.* Acidalius. Diu eſt quod veni defenſor huic lectioni, nunc lætor partes eaſdem mecum tueri ſagaciſſimum Pichenam. *Gruterus.*

2 *Molem Amphitheatri.*] Quod totum è ligno ſtruxit, Sueton. c. XII. Vide librum noſtrum, ſi placet, De Amphitheatro. *Lipſius.*

3 *Ex dignitate populi Rom. repertum.*] Muretus, *repertum*, delet. Ego dubito. *Acidalius.*

4 *Quadrageni nummi.*] Illiberalis liberalitas. Corrigo, *quadringeni*: & do auctorem Suet. cap. X. *Diviſis populo viritim quadringenis nummis, Senatorum nobiliſſimo cuique, &c.* *Lipſ.*

Quadrigeni nummi.] In exemplari ſcripto, *quadringenti.* Rhenanus. Vulgo, *quadrageni.* Lipſius reſtituit, *quadringeni*, Florentino ac Veneto fere conſentientibus, qui habent *quadrigeni.* Pichena. Altera ſumma decem Philippos vel ducatones, altera unum facit. *Gronovius.*

5 *Seſtertium quadringenties.*] Subintelligenda ſunt centena millia. Liv. lib. 24. *Cum deeſſent nautæ, Coſſ. ex S. C. edixerunt, ut qui L. Æmilio & C. Flaminio cenſoribus millibus æris quinquaginta ipſe aut pater ejus cenſus fuiſſet uſque ad C. millia, aut cui* po-

ties ærario illatum eſt, [1] ad retinendam populi fidem. [2] Vectigal quoque quintæ & viceſimæ venalium mancipiorum remiſſum, ſpecie magis quam vi. [3] quia cum venditor pendere juberetur, in partem pretii emptoribus accreſcebat. Edixit Cæſar, *ne quis magiſtratus*, [1] *aut*

poſtea tanta eſſent facta, nautam unum cum ſex menſium ſtipendio daret. qui ſupra centum M. uſque ad CCC. millia, tres nautas cum ſtipendio annuo: qui ſupra CCC. millia uſque ad decies æris, quinque nautas: qui ſupra decies, ſeptem. quibus verbis oſtenditur, *decies æris*, decies centena millia æris ſignificare: ut hic non parum mirer, quemadmodum oculatiſſimus vir Budæus prævaricatus ſit. *Alciatus.* Quadringenties centena millia nummum, ſumma quadringenties ſeſtertio eadem eſt Et tamen quum dicitur *Quadringenties ſeſtertium*, non intelliguntur *centena millia*, ſed tantummodo *centenum*. Nam in omnibus, quæ per adverbia ſic enuntiantur, à *decies* uſque in infinitum ſiletur intelligiturque *centenum*. Vocabulum autem *ſeſtertium* ſignificat pondus mille nummorum; quot ſcilicet nummi ſeſtertii in argentum ſeſtertium vel libram argenti ſeſtertiam, hoc eſt, duas & ſelibram, imputabantur. Igitur *quadringenties ſeſtertium*, & *quadringenties centena ſeſtertia*, & *quadringenties centena millia nummum ſeſtertium*, idem. Errat non minus Alciatus cum *decies æris* dici breviter pro decem millibus æris probat ex loco Livii, in quo cum ſcribitur, *qui ſupra CCC. millia uſque ad decies æris*, ex proximo ſubaudiendum, quod deeſt, nemo non videt. Vide Pecuniam Vet. 2, 5. *Gronovius.*

1 *Ad retinendam populi fidem.*] Quod vulgo noſtri, *Creditum* dicunt. *Ferrettus.*

2 *Vectigal quoque quintæ & viceſimæ.*] Ampla populi Rom. vectigalia: nullum, cenſeo, amplius eo quod è ſervis, libertiſque. Rem eam paullo uberius à capite mihi tractanti, aut gratia, aut venia eſto. Antiquiſſimum vectigal Viceſimæ reperio, quæ ad libertos. Inſtitutum anno urbis CCCXCVII. C. Marcio Cn. Manlio Coſſ. Livius lib. VII. *Ab altero Conſule* (Cn. Manlio) *nihil memorabile geſtum, niſi quod legem novo exemplo ad Sutrium in caſtris tributim, de Viceſima eorum qui manumitterentur, tulit. Patres, quia ea lege haud parvum vectigal inopi ærario additum eſſet, auctores fuerunt.* Ea Viceſima ſemper exhinc exercita, ad tempora Principum inferiorum. Itaque non infrequens memoria in libris. Ab hac aurum Viceſimarium derivo, quod in ſanctiore ærario: de quo Livius lib. XXVII. *Conſulibus aurum Viceſimarium, quod in ſanctiore ærario ad ultimos caſus ſervaretur, promi placuit.* Plura ad hoc vectigal, in EXCURS. C. & quæ ad Tacitum faciunt. Vide. *Lipſius.*

Vectigal quoque quintæ & viceſimæ.] Ex mancipiorum emptione unum in ſingula XXV. ſolvebatur populo: quod tranſlatum in venditorem, habuit ſpeciem tamquam ſi remiſſum eſſet. Sed cum venditores carius licitarentur, in emptore vectigal conſiſtebat. erat enim pars precii. *Ferrettus.*

3 *Quia cum venditor pendere juberetur, in partem emptoris accreſcebat.*] Si ab emptoribus demptum vectigal, venditoribuſque impoſitum, quomodo *remiſſum?* potius facta eſt mutatio perſonarum, & nihilominus ærarium non minuitur. Ego ſic intelligo: mancipiorum vectigal emptores antea pendere ſolitos fuiſſe, qui plerumque Cives Romani. Quos Nero ſubleva-

re

[1] *aut procurator qui provinciam obtineret, ſpectaculum gladiatorum, aut ferarum, aut quod aliud ludicrum ederet.* Nam ante [2] non minus tali largitione, quam corripiendis pecuniis, ſubjectos affligebant; [3] dum quæ libidine deliquerant, ambitu propugnant. [4] Factum & S. conſul-

re cupiens, vectigali exoneravit, inque venditores id tranſtulit, qui fere omnes extranei & advenæ. & poſtquam ſervos vendidiſſent, in provincias ſuas revertebantur: ideoque pro nihilo ducebatur, illud onus eis ſuperaddere. Sed cum hi, ea de cauſa, carius mancipia venderent, remiſſio Principis irrita emptoribus fiebat. *Pichena.*

1 *Aut procurator in provincia obtineret.*] Reſtituimus locum, *qui provinciam obtineret*. Rhenanus.

2 *Non minus tali largitione, quam corripiendis pecuniis, ſubjectos affligebant.*] *Largitionem* accipio pro ipſis muneribus, ſive ſpectaculis. quibus Præſides multa, ſportularum nomine, largiri ſolebant. Subjecti autem affligebantur, dum feras, equos, animaliaque inuſitata perquirerent, ac veſtes aliaque munera conferrent. *Pichena.*

3 *Dum quæ libidine deliquerant.*] Dum furta defendunt largitione ſpectaculorum. *Ferrettus.* Captabant ſcil. editionibus illis gratiam favoremque ſubjectorum, ut poſtquam officio perfuncti eſſent, legati è provinciis ad Senatum decernerentur, qui Præſides eorumque res geſtas laudarent. eo igitur favoris & laudis ambitu muniebant ſe adverſus latrocinia & rapinas, quas in Provinciis exercuerant. *Pichena.*

4 *Factum Sc.*] Quod Piſonianum dictum, in l. Senatuſ. De Sc. Silan. & Neronianum à Paullo, lib. III. Sentent. Certe conditum vulgatumque eſt, Nerone II. & Piſone Coſſ. Latum ea de re & antea ſub Auguſto, P. Cornelio Dolabella, & C. Silano Coſſ. unde nomen Sc. Silaniani; ſed minus plenè. Dixerunt plura ante me, Vertranius hoc loco, & I. Cujacius, I Obſerv. cap. XVIII. *Lipſius.*

Factum S. C. ultioni & ſecuritati.] Vocatur id in jure civili, S. C. Piſonianum. Cujus Paulus meminit, l. 8. D. de Sc. Silaniano. *Alciatus.* Cum aliter nulla domus tuta eſſe poſſit, niſi periculo capitis ſui cuſtodiam dominis tam ab domeſticis, quam ab extraneis præſtare ſervi cogantur. ideo SCta introducta ſunt de publica quæſtione in familiam domi necatorum habenda. Primumque temporibus Auguſti P. Cornelio P. F. Dolabella C. Iunio Silano Coss. SCto cautum fuit, ut *Domino occiſo de ſervis, qui ſub eodem tecto in eademve regione fuiſſent, quæſtio haberetur, ſuppliciumque de reis ſumeretur, priuſquam aperiri tabulæ adirive hæreditas ſcripto ab hærede poſſet; alias ut ab indigno ablata publicaretur.* Mox incidit in Patrum cognitionem, ejuſne, qui a familia occiſus diceretur, teſtamentum apertum adverſus Silanianum SC. & ante vindicatam necati necem dici in poſterum ſemper poſſet, quinquenniique tempus conſtitutum eſt SCto. M. Æmilio Lepido, T. Statilio Tauro Coss. ut Venulejus Saturninus ſcriptum reliquit. Deinde ut naturaliter evenire ſolet, juris interpretatio deſideravit auctoritatem, cum ambigeretur, an de ſervis, quibus libertatem teſtamento defunctus ſcripſiſſet, idem quod de cæteris juris eſſet, Nero Claudius II. & L. Piſo Conſules rem ad Senatum retulerunt, Patreſque cenſuere: *De his quoque ſervis, qui teſtamento manu-*

miſſi

ſultum ultioni juxta & ſecuritati, *ut ſi quis à ſuis ſervis interfectus eſſet, ii quoque qui teſtamento manumiſſi ſub eodem tecto manſiſſent inter ſervos ſupplicia penderent.* [1] Redditur ordini Luſius Varius conſularis, avaritiæ criminibus olim perculſus. [2] Et Pomponia Græcina inſignis femina, Plautio, [3] qui ovans ſe de Britanniis rettulit, nupta, ac [4] *ſuperſtitionis externæ rea,* mariti judicio permiſſa.

miſſi eſſent, perinde atque de ſervis ſupplicium ſumendum. Quod Cornelius hoc loco, Vlpianus libris ad Edictum retulit l. 3. §. 16. D. de SC. Silan. & Claud. Cavit autem eodem decreto Senatus, quod à Cornelio prætermiſſum eſſe miror, hoc amplius: *ut ſi ſervus obnoxius pœnæ veniſſet, quandocunque in eum animadverti oporteret, venditor pretium præſtaret: ne ſcil. injurius emptori Senatus videatur,* inquit Paulus. Cavit item *ut occiſa uxore, etiam de familia viri quæſtio habeatur: utque idem juxta familiam uxoris obſervetur ſi vir dicatur occiſus,* quod ab Aniano in Receptis Sententiis lib. 3. ex Iulio Paullo poſitum, Vlpiano placuerat. Hæc vero eidem SCto à nobis tributa, Paulus adſcribit Claudiano, Neroniano, & Piſoniano: quæ diverſa vocabula, eadem ipſa re ſunt. Fuit enim idem Nero & Claudius gentili adoptivoque nomine, ejuſque collegam L. Piſonem diximus. *Vertranius.*

1 *Redditur ordini Luſius Varius.*] Placeret, *L. Varus.* Vrſinus. Muretus, *L. Varius.* Acidalius.

2 *Pomponia Græcina.*] Soror filiave Pomponii Græcini qui conſul ſub Auguſto: & ad quem Elegia Ovidii IV. De Ponto. *Lipſius.*

3 *Qui ovans ſe de Britanniis retulit.*] Indefinitus ſermo. Quando enim? Sed idem nec Cornelianus. Omnino credo ſcriptum fuiſſe, & legendum, *quem ovaſſe de Britanniis retuli.* Id tamen quo libro, non memini, nec ſat ſcio, an in his qui exſtant. In vita Agricolæ meminit quidem Plautii, ſed non ovationis. *Conſularium primus Aulus Plautius præpoſitus,* (Britanniæ ſc.) *ac ſubinde Oſtorius Scapula, uterque bello egregius.* Acidalius. Quaſi non Virgilius 4. Georg. *feſſæ multa referunt ſe nocte minores.* Et 7. Æneid. *Ecce autem Inachiis ſeſe referebat ab Argis Sæva Iovis conjux.* Horatius lib. 1. Sat. 6. *inde domum me Ad porri & ciceris refero laganique catinum.* Gronovius.

4 *Superſtitionis externæ rea.*] Chriſtianiſmi credo accuſatam hanc feminam, ſive, ut tunc confundebant, Iudaiſmi. Non ergo ſuperſtitionis, ſed religionis. Etſi univerſè fateor, genus hoc ad θρησκείαν & inanem externumque cultum, nimis pronum. Strabo l. VII. pulchrè & ex Veri adyto: Ἅπαντες γὰρ τῆς δεισιδαιμονίας ἀρχηγοὺς οἴονται τὰς γυναῖκας. Αὗται δὲ καὶ τοὺς ἄνδρας προκαλοῦνται πρὸς τὰς ἐπιπλέον θεραπείας τῶν θεῶν, καὶ ἑορτὰς, καὶ ποτνιασμούς. σπάνιον δ' εἴ τις ἀνὴρ καθ' αὑτὸν ζῶν εὑρίσκεται τοιοῦτος. *Superſtitionis auctores & duces eſſe fœminas, omnes opinantur. Eæ enimverò viros invitant ad ſupervacuos nimioſque deorum cultus, & dies feſtos, & venerationes. At raró profectò vir cælebs & ſibi vivens invenietur talis.* Lipſius.

Ac ſuperſtitionis externæ rea.] Fortè Chriſtianam pietatem intelligit, nam apparet ſanctam mulierem fuiſſe Pomponiam Græcinam. Tacitus loquitur ut ethnicus. *Rhenanus.*

1 In-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 16 vol. 1

ſa. Isque priſco inſtituto, propinquis coram, de capite famaque conjugis cognovit, & [1] inſontem nuntiavit. Longa huic Pomponiæ ætas, & [2] continua triſtitia fuit. Nam [3] poſt Iuliam Druſi filiam dolo Meſſalinæ interfectam, [4] per quadraginta annos, non cultu niſi lugubri, non animo niſi mæſto egit. Idque illi imperitante Claudio impune, mox ad gloriam vertit.

L. pronuntiavit.

ad finem

33 Idem annus plures reos habuit. quorum P. Celerem, accuſante Aſia, [5] quia abſolvere nequibat Cæſar, traxit ſenecta donec mortem obiret. nam Celer interfecto, ut memoravi, Silano proconſule, magnitudine ſceleris cetera flagitia obtegebat. [6] Coſſutianum Capi-

1 *Inſontem pronuntiavit.*] Ita legendum ut in V. C. non ut vulgo, *nuntiavit.* Vrſinus. Cur non *pronuntiavit?* Id repone. Notavit & Muretus. *Acidalius.*

2 *Continua triſtitia fuit.*] Perſpicua & indubitata lectio. Mirum tamen, ni Tacitus, *continua triſtitiæ*, ſcripſit, ut lib. 6. *Haud multo poſt Coccejus Nerva continuus principis*, &c. Sed non minus elegans illud alterum: quomodo etiam lib. 6. eodem eſt, *Ipſi fluxam ſenio mentem, & continuo abſceſſu, velut exſilium objectando.* Acid.

3 *Poſt Iuliam Druſi filiam.*] Duas enim Iulias Claudius ſuſtulit, ſuaſu ſive juſſu Meſſallinæ: alteram Druſi, alteram Germanici prolem. Sueton. cap. XXIX. & Dio LX. Seneca in Ludo. *Lipſius.*

4 *Per quadraginta annos.*] Luctus hic, ut clarum, ob Iuliam interfectam. Ab ejus ergo cæde quadraginta anni? Falſum. Nam ea cæſa paullo ante expeditionem Claudii in Britanniam, uti è Dione liquebit tibi. Scribe fidejubente me, *quattuordecim annos.* Mors enim Iuliæ in annum incidit urbis DCCXVI. à quo ad hunc Neronis conſulatum juſti XIV. anni. *Idem.*

Per quatuordecim annos.] Ita Lipſius ex hiſtoria correxit. Falſo libri omnes, *quadraginta.* Pichena. Probabili admodum conjectura reſcribit Criticorum primus, *quatuordecim annos*: Sed cum minime adſeveret Tacitus feminam iſtam diem ſuum obiiſſe anno, quo & accuſata, & abſoluta eſt; & interim tribuat ipſi longum ævum; neſcio an emendationi, huic juſta aliqua inſit auctoritas. *Gruterus.* Mutat vir doctiſſ. ut mihi videtur abſque cauſa. Certe omnes quos vidi libri *quadraginta* retinent, recte. nec enim computari debet ad hunc uſque annum, cujus acta hic narrantur, ſed ad id tempus, quo Tacitus hæc perſcripſit: qui ut apparet, numeravit ad mortem uſque Pomponiæ, nam *longam ætatem* feminæ tribuit, & *continuam* (nempe tota iſta longa ætate) triſtitiam. *Freinshemius.*

5 *Quia abſolvere nequibat Cæſar, traxit ſententiam donec mortem obiret.*] Ita Faernus legebat. Nam illud, *ſenecta*, quod eſt in vulgatis, mendoſum videtur & ſine ſenſu. *Vrſinus.*

6 *Coſſutianum Capitonem Cilices.*] Hunc aut alium ſui ævi intelligi Iuvenalis voluit Sat. VIII.

——— *quam fulmine juſto*
Et Capito & Tutor ruerint damnante Senatu,
Piratæ Cilicum.

Sed

pitonem Cilices detulerant *maculoſum fœdumque, & idem jus audaciæ in provincia ratum, quod in urbe exercuerat.* Sed pervicaci accuſatione conflictatus, poſtremo defenſionem omiſit, ac lege repetundarum damnatus eſt. Pro Eprio Marcello, à quo Lycii res repetebant, eo uſque ambitus prævaluit, ut quidam accuſatorum ejus exſilio multarentur, *tanquam* [1] *inſonti periculum feciſſent.* Nerone tertium conſule [2] ſimul iniit conſula- 34
tum Valerius Meſſalla, [3] cujus proavum oratorem Corvinum, divo Auguſto abavo Neronis, collegam in eo magiſtratu fuiſſe, pauci jam ſenum meminerant. ſed nobili familiæ honor auctus eſt, oblatis [4] in ſingulos annos quingenis ſeſtertiis, quibus Meſſalla paupertatem innoxiam ſuſtentaret. Aurelio quoque Cottæ & Haterio Antonino annuam pecuniam ſtatuit princeps, quamvis per luxum [5] avitas opes diſſipaſſent. Ejus anni principio, [6] mollibus adhuc initiis pro-

Sed magis certo Fabius libro VI. *Egregie nobis adoleſcentibus dixiſſe accuſator Coſſutiani Capitonis videbatur, Græce quidem, ſed in hunc ſenſum: Erubeſcit Cæſarem timere.* Lipſius.

1 *Inſonti periculum feciſſent.*] Latine dici *facere periculum alicui*, pro, adducere in periculum, indicat locus alter lib. 16. *Fregitque annulum, ne mox uſui eſſet ad facienda pericula.* Alioqui maluiſſem hic legere, *faceſſiſſent pericula*, à *faceſſo* verbo. quemadmodum lib. 1. loquitur de Romano Hiſpone: *mox clariſſimo cuique periculum faceſſit.* Item lib. 4. Hiſt. *qui perinde dives ac eloquentia clarus, nulli unquam ſub Nerone periculum faceſſiſſet.* Quin uſurpat *pecuniæ periculum facere*, pro jacturam facere. lib. 14. *Auxitque patrum honorem ſtatuendo, ut qui a privatis ad Senatum provocaviſſent, ejuſdem pecuniæ periculum facerent, cujus ii qui imperatorem appellavere.* Rhenanus.

2 *Simul init conſulatum.*] ſcripſimus, *ſimul iniit.* Rhenanus.

3 *Cujus Proavum oratorem.*] Vulgò *auctorem*, peſſimè. *Lipſius.*

4 *In ſingulos annos quingenis ſeſtertiis.*] Hunc ergo Suetonius intellexit cap. X. *Senatorum nobiliſſimo cuique annua ſalaria, & quibuſdam quingena conſtituit.* Lipſius.

5 *Avitas opes.*] Vulgò, *habitas*, errore tralatitio. *Lipſius.*

Habitas opes.] Lib. 11. ann. *tum quicquid habitum Neronibus & Druſis.* Doctiſſ. vir in utroque loco legit, *avitas* & *avitum*. Me vero haud pœnitet vulgatæ lectionis: quis enim mendacii me coarguat, ſi dicam majores ejuſmodi nepotum Iros fuiſſe? præterea parta Germanico & Claudio (quod abſurdum) non continentur hoc verbo *avitum*. Salinerius.

6 *Mollibus adhuc initiis prolatum.*] Reſtitui *prolatatum*. nam etiam alibi Tacitus hoc utitur verbo lib. 5.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 16 vol. 1

prolatatum inter Parthos Romanoſque de obtinenda Armenia bellum, acriter ſumitur: quia nec Vologeſes ſinebat fratrem Tiridatem dati à ſe regni expertem eſſe, aut alienæ id potentiæ donum habere: & Corbulo dignum magnitudine populi Romani rebatur, parta olim à Lucullo Pompeioque recipere. Ad hæc Armenii ambigua fide utraque arma invitabant, ſitu terrarum, ſimilitudine morum Parthis propiores, connubiiſque permixti, ac libertate ignota illuc magis ad ſervitium inclinantes. Sed Corbuloni plus molis adverſus ignaviam militum, quam contra perfidiam hoſtium erat. Quippe Syria tranſmotæ legiones, pace longa ſegnes, [1] munia Romanorum ægerrime tolerabant. Satis conſtitit fuiſſe in eo exercitu veteranos, qui non ſtationem, non vigilias iniſſent; vallum foſſamque quaſi nova & mira viſerent; ſine galeis, ſine loricis, nitidi & quæſtuoſi, militia per opida expleta. Igitur dimiſſis quibus ſenecta, aut valetudo adverſa erat, ſupplementum petivit. Et habiti per Galatiam

L. cum Freinſhemio munia armorum.

Sed ubi diem ex die prolatabant. lib. 15. *interim cunctantibus prolatantibuſque ſpem ac metum.* Lib. 2. Hiſt. *Seu domum extruere ſeu prolatare agros.* Lib. 3. Hiſt. *Sed omnem prolatationem ut inimicam victoriæ ſuſpectabant.* Vſurp. & Liv. Paulo poſt. *Ac libertate ignota illic*, malim, *illuc*. Rhen. Forte *illud*. Lipſ.

1 *Munia Romanorum.*] Tranſlucet ineptia lectionis hujus, quomodocunque tegatur, præſertim ſi componas alteram illam, quam auctori reſtituo, *munia armorum*. nihil clarius. ecce *pacem* modo nominaverat, ei quid opponit quam arma? *pace longa ſegnes munia armorum ægerrime tolerabant.* Sic *munia belli* Hiſt. 2, 29. Hiſt. 3, 59. *militiæ* 15, 11. Hiſt. 1, 48. *Freinshemius.* Ita accipio, tanquam hi Romani ita exuiſſent ſegni otio & longa pace mores militiæ diſciplinamque Romanæ, ut vix Romani eſſe viderentur. Conſidera ſequentia. Et ſic loquuntur elegantiſſimi auctores. Ita, *ultimi Romanorum*, poſt quos tamen Romani plurimi ſuperſint, illi vocantur, qui virtutes majorum expreſſere. Vononem ut externum habent & expellunt Parthi, quia *Romanis artibus* infectus. Annal. 11. Italum Arminii fratris filium, eadem de cauſſa Cheruſci. Annal. XI. Si hæc interpretatio adſenſum non mereatur, haud dubie veriſſima eſt doctiſſimi amiciſſimique viri, Ioh. Freinshemii, cujus eximias dotes nuper hic nobis propius intueri contigit, & utiliſſimæ in Tacitum obſervationes jam publice leguntur, ſententia, qui pro *Romanorum*, levi mutatione & Corneliana phraſi, *armorum* reponendum arbitratur. *Boxhornius.*

1 *Ita*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 16 vol. 1

tiam ac Cappadociam delectus. Adjectaque ex Ger-
mania legio cum equitibus alariis, & peditatu cohor-
tium: retentuſque omnis exercitus ſub pellibus, quam-
vis hieme ſæva adeo, ut obducta glacie, niſi effoſſa
humus tentoriis locum non præberet. Ambuſti mul-
torum artus vi frigoris, & quidam inter excubias exa-
nimati ſunt. Annotatuſque miles, qui faſcem ligno-
rum geſtabat, [1] ita præriguiſſe manus, ut oneri ad-
hærentes, [2] truncis brachiis deciderent. Ipſe cultu
levi, capite intecto, in agmine, in laboribus, frequens
adeſſe: laudem ſtrenuis, ſolatium invalidis, exemplum
omnibus oſtendere. Dehinc quia duritiam cæli mili-
tiæque multi abnuebant, deſerebantque, remedium
ſeveritate quæſitum eſt. Nec enim, ut in aliis exerci-
tibus, primum alterumque delictum venia proſeque-
batur, ſed qui ſigna reliquerat, ſtatim capite pœnas
luebat. Idque uſu ſalubre, & miſericordia melius ap-
paruit. quippe pauciores illa caſtra deſeruere, quam
ea in quibus ignoſcebatur. Interim Corbulo legioni- 36
bus intra caſtra habitis, donec ver adoleſceret, diſpo-
ſitiſque per idoneos locos cohortibus auxiliariis; ne
pugnam [3] priores auderent, prædicit. [4] Curam præ-
ſidio-

1 *Ita præriguiſſe manus.*] Significat ipſas manus, frigore præmortuas, una cum faſce devolutas vel abjectas. Negat aut ridet vir quidam ſcriptis & genere nobilis, olim mihi ſerio inter amicos. Atquin & Dio notat in illo tractu vim frigoris eſſe (libro XLIX. actis anni DCCXVIII.) & Annales Turcici, *ſupra Trebizium, Soleimanni milites cum Parthos inſequerentur, tanto frigore oppreſſos, ut plurimi manus pedeſque amitterent.* Hoc noſtro ævo factum, anno ∞. IↃ. XXXV. neque igitur ſic mirandum illud Taciti, aut ridendum. Scio & à gnaris ſimilia aut majora aſſeri, qui in Septemtrione fuerunt. *Lipſius.*

2 *Truncis brachiis reciderent.*] Mutavi, *reciderent* in *deciderent*. Rhen.

3 *Priores adirent, prædicit.*] Probum quod in Romano libro eſt, *priores auderent*. Vellem etiam, *edicit*. Lipſius.

Ne pugnam priores auderent.] Verbum, *auderent*, repoſuit Lipſius ex Vat. Idem annuit Flor. in quo legitur, *audirent*. Male vulgo, *adirent*. Pichena.

4 *Curam præſidiorum Pactio Orphito primipili honore perfuncto mandat.*] *Pactius* inſolitum Romanis vocabulum. Muretus mutat, *P. Attio Orphito.* & paulo poſt item, ubi *increpitumque Pactium*, legit, *P. Attium*. Hæ-

ſidiorum Pactio Orphito primipili honore perfuncto mandat. Is quamquam incautos Barbaros; & bene gerendæ rei caſum offerri ſcripſerat, *tenere ſe munimentis, & majores copias opperiri* jubetur. Sed rupto imperio, poſtquam paucæ è proximis caſtellis turmæ advenerant, pugnamque imperitia poſcebant, congreſſus cum hoſte funditur. Et damno ejus exterriti qui ſubſidium ferre debuerant, ſua quiſque in caſtra trepida fuga rediere. Quod graviter Corbulo accepit: increpitumque Pactium, & præfectos, militeſque [1] *tendere omnes extra vallum* juſſit. [2] inque ea contumelia detenti, nec niſi precibus univerſi exercitus exſoluti

37 ſunt. At Tiridates ſuper proprias clientelas, ope Vologeſi fratris adjutus, non furtim jam, ſed palam bello infenſare Armeniam, quoſque fidos nobis rebatur depopulari; & ſi copiæ contra ducerentur, eludere, [3] huc quoque & illuc volitans, [4] plura fama quam pugna exterrere. Igitur Corbulo, quæſito diu prœlio, fruſtra habitus, & exemplo hoſtium circumferre bellum coactus, diſpartit vires, ut legati præfectique di-

ver-

reo, & nec hoc admittere, nec vulgatum ferre poſſum. *Acidalius. Paccii* & *Paccia* ſatis frequentes in vetuſtis lapidibus. *Gronovius.*

1 *Tendere omnes extra vallum.*] Quod pœnæ militaris genus antiquum. Livius l. x. *Cohortes quæ ſigna amiſerant, extra vallum ſine tentoriis deſtituit.* Valerius lib. II. cap. VII. *Neve quis eorum intra caſtra tenderet, neve locum extra aſſignatum vallo aut foſſa cingeret, neve tentorium ex pellibus haberet.* Vide & Polyb. lib. VI. Sed proprie de hac ipſa re, ſic Frontinus IV. Stratagem. *Domitius Corbulo in Armenia duas alas & tres cohortes, quæ ad caſtellum initio hoſtibus ceſſerant, extra vallum juſſit tendere.* Lipſius.

2 *Inque ea contumelia detenti.*] Credo Tacitum ſcripſiſſe, *Diuque ea* (in) *contumelia detenti.* Acidalius.

3 *Huc quoque & illuc volitans.*] Lego primum, *hucque & illuc.* deinde, ut in libro opt. *pugna exterrere.* Vera ſententia, ſcriptioque. Nam hoc ait, Tiridatē oſtendiſſe potius arma, quam intuliſſe; & plura exterruiſſe adventus ſui fama, quam pugna. *Lipſius.*

4 *Plura fama quam pugna exterrere.*] Codex Budenſis habet, *extrahere*; ut de tempore ſit intelligendum. & præcedit, *eludere huc & illuc volitans*, Itaque caſtigavi locum. *Rhenanus.* Syncera mihi ſunt, quæ inter maculoſa à doctiſſ. viro cenſentur: quid ſit *extrahere plura fama quam pugna*, non è tenebris eruendum. Fixum Tiridati ſeſe non dare in caſum pugnæ, & vis Romana tamen erat ab Armeniis ſuarum partium prohibenda: ita-

que

verſos locos pariter invaderent. Simul [1] Antiochum regem monet, *proximas ſibi præfecturas petere*. Nam Pharaſmanes interfecto filio Rhadamiſto, *quaſi* [2] *proditore ſui*; quo fidem in nos teſtaretur, vetus adverſus Armenios odium promptius exercebat. [3] Tuncque primum illecti Inſechi gens [4] ante alias ſocia Romanis, avia Ar-

que ut ſic eos ſaltem juvaret, uſurpat, quod olim factum Iugurthæ. Salluſt. *neque prælium facere neque ocium pati:* quodque Tacfarinati Tacitus lib. 4. ann. *ſpargit bellum, ubi inſtaretur, celeris, ac rurſum in terga remeans.* quamobrem dando famæ ſe prælio adfuturum, ſæpius milites Romanos è caſtris eduxit, quam accinctis pugnæ copiam fecit. Hæc his firmantur: *igitur Corbulo quæſito diu prælio fruſtra habitus.* τὸ *plura*, adverbii vice, ut *arguitur pleraque Cajum Cæſarem quaſi inceſtæ virilitatis.* Et ut Thucyd. lib. 3. καὶ γὰρ ἐκεῖνοι ἐβοήθουν ἡμὴν ἐναντία Θηβαίοις. i. illi àutem nobis auxiliabantur adverſa Thebanis. adverſa vice adverbii. *Salinerius.* Antea, *extrahere*, quod ex Budenſi libro repoſuerat Rhenanus. At Flor. & alii antiquiores habent, *exterrere*, ac Lipſio magis probatur. *Pichena.* Optimè Lipſius: *hucque & illuc volitans, plura fama quam pugna exterrere.* Sic lib. 15. *arctis itineribus, hucque & illuc flexis.* Nam in illo *extrahere* nihil ſani ſenſus, quicquid conetur Salinerius. *Gronovius.*

1 *Antiochum.*] Commagenæ regem, ut ſupra dictum. *Lipſius.*

2 *Proditore ſuo.*] Scribo, *ſui.* Lipſius.

Quaſi proditore ſui.] Vox, *ſui*, aut *ſuo*, ut in nonnullis, à Flor. abeſt. *Pichena.*

3 *Tuncque primum illecti Inſechi.*] Conſentit cum Vat. noſter in voce, *Inſechi.* Vulgo, *Iſichi.* Reſtitui etiam ex Flor. copulam, *tuncque.* nam in vulgatis interciderat. *Pichena.*

4 *Ante alias ſocia.*] Noſtro ſcilicet tempore ſocii & fidi ſuper alios: etſi tunc illecti. Ita poſſis capere, fateor: nec diſplicet tamen meum vetus: *gens haut alias.* Lipſius.

Gens ante alias ſocia Romanis, avia Armeniæ incurſavit.] Non de nihilo Doctiſſ. vir emendavit: *gens haud alias ſocia.* nam quî ante ſocii, ſi tum primum in ſocietatem aſciti? Verum ne quid inexpertum relinquam facillime credam hæc eo dicta fuiſſe, quod Iſichi, qui tunc primum allecti in Romanorum ſocietatem, munia ſociorum curatius, & promtius præſtarent, quam cæteri, qui in eodem tractu Romanam amicitiam colebant. *ſocia*, quæ ſerio ſocios juvabat, ut non verè conſul, qui reip. non conſulebat, *quaſi aut legibus cum Silio ageretur, aut Varro conſul aut illud reſpub. eſſet.* Salinerius. Lectio hæc, *gens ante alias ſocia Romanis*, omnium librorum conſenſu confirmatur. Lipſius mutavit. nam, ait ille, ſi tunc primum illecti, ergo non ſocii ante alios. neque ego judicium ejus improbo. Tamen ſubſiſtere videtur priſca lectio, ſi intelligamus, Tacitum loqui de ſuo ſæculo, dum ait, Inſechorum gentem fuiſſe ſociam Romanis ante alias: at tunc, ſcilicet hiſtoriæ illius tempore, ſocietatis & amicitiæ principium. Quod confirmare videntur verba, *tuncque primum illecti:* quæ indicant, eos ſequentibus etiam temporibus ſæpe adfuiſſe Romanis, atque in eorum ſocietate & amicitia conſtanter perſeveraviſſe, ante alios illius regionis populos. *Pichena.*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 16 vol. 1

Armeniæ incurſavit. [1] Ita conſilia Tiridati in contrarium vertebantur. Mittebatque oratores, qui ſuo Parthorumque nomine expoſtularent; *cur datus nuper obſidibus, redintegrataque amicitia, quæ novis quoque beneficiis locum aperiret, vetere Armeniæ poſſeſſione depelleretur? Ideo nondum ipſum Vologeſem commotum,* [2] *quia cauſſa, quam vi agere mallent. Sin perſtaretur in bello; non defore Arſacidis virtutem fortunamque,* [3] *ſæpius jam clade Romana expertam.* Ad ea Corbulo, ſatis comperto Vologeſem defectione Hyrcaniæ attineri, ſuadet Tiridati, *precibus Cæſarem aggredi; poſſe illi regnum ſtabile, & res incruentas contingere, ſi omiſſa ſpe longinqua & ſera, præſentem potio-*
38 *remque ſequeretur.* Placitum dehinc, *quia commeantibus invicem nuntiis,* [4] *nihil in ſumma pacis proficiebatur, colloquio ipſorum tempus locumque deſtinari. Mille equitum præſidium* Tiridates *aſſore ſibi* dicebat; *quantum Corbuloni cujuſque generis militum aſſiſteret, non ſtatuere, dum poſitis loricis & galeis, in faciem pacis veniretur.* Cuicumque mortaliũ, nedum [5] veteri & provido duci, barbaræ aſtutiæ patuiſſent. Ideo artum inde numerum finiri, & hinc [6] majorem

Parthis. Romanos.

1 *Ita conſilia Tiridati in contrarium vertebantur.*] Muret. *vertebant.* Acidalius.

2 *Quia cauſa quam vi agere mallent.*] Scripſi, *mallent*, auctore Florentino. nam de duobus, ſcil. Vologeſe, ac Tiridate intelligitur. Vulgo, *mallet.* Pichena.

3 *Sæpius clade Romana expertam.*] Muretus inſerit. *Sæpius jam clade R. expertam.* Acidalius. Ex Flor. addidi particulam, *jam.* Pichena.

4 *Nihil in ſumma pacis proficiebatur.*] Faernus rectiſſime, ut opinor, legebat: *Nihil in ſummam pacis,* &c. Vrſinus. Lego, *in ſummam pacis.* Notavit *in ſummam* Muretus quoque ſed τὸ *pacis* idem delevit. Male. *Acidalius.*

5 *Veteri & provido duci.*] Cujus eruditionis etiam & ſtudii in litteris ſignum, quod Plinius aliquotiens Corbulonem inter auctores laudat, quorum opera uſus. uti Indice lib. v. & vi. Patrem egregio viro fuiſſe ſuſpicor Pomponium, aut Orfitum, ſuadente Plinio lib. vii. cap. v. *Veſtilia, C. Herdicii ac poſtea Pomponii Orfiti* (ſcribe ex libris, *Pomponii atq; Orfiti*) *clariſſimorum civium conjux, ex his quattuor partus enixa, Sempronium ſeptimo menſe genuit, Suilium Rufum undecimo, Corbulonem ſeptimo, utrumque conſulem: poſtea Cæſoniam Caii Principis conjugem, octavo.* Lipſ.

6 *Majorem afferri.*] Daneſius legebat *offerri.* Vrſinus. Lego, *offerri.* Acidalius. Si me audis ſcribe: *& hinc majorem ferri.* hoc eſt, permitti, concedi, tolerari. *Gronovius.*

1 *Vi*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 16 vol. 1

rem afferri, [1] ut dolus pararetur. [2] nam equiti ſa-
gittarum uſu exercito, ſi detecta corpora objiceren-
tur, nihil profuturam multitudinem. [3] Diſſimulato ta-
men intellectu, *rectius de his quæ in publicum conſuleren-
tur, totis exercitibus coram diſſertaturos* reſpondit. Locum-
que delegit, cujus pars altera colles erant clementer
aſſurgentes, accipiendis peditum ordinibus; pars in
planitiem porrigebatur, ad explicandas equitum tur-
mas. Dieque pacto, prior Corbulo ſocias cohortes
& auxilia regum pro cornibus, medio ſextam legio-
nem conſtituit; cui accita per noctem aliis ex caſtris,
tria millia tertianorum permiſcuerat, una cum aquila,
quaſi eadem legio ſpectaretur. Tiridates vergente
jam die procul aſtitit, unde videri magis quam audiri
poſſet. Ita ſine congreſſu dux Romanus abſcedere mi-
litem ſua quemque in caſtra jubet. Rex ſive fraudem 39
ſuſpectans, quia plura ſimul in loca ibatur, ſive ut com-
meatus noſtros Pontico mari, & Trapezunte opido
adventantes interciperet, propere diſcedit. Sed ne-
que commeatibus vim facere potuit, quia per montes
ducebantur præſidiis noſtris inſeſſos: & Corbulo, ne
irritum bellum traheretur, utque Armenios ad ſua de-
fendenda cogeret, exſcindere parat caſtella. Sibique
quod validiſſimum in ea præfectura [4] cognomento
Vo-

1 *Vt dolus patraretur.*] Mihi magis arridet, quod in Codice Budenſi legitur, *ut dolus pararetur.* Rhenanus. Vulgati, *patraretur.* & utrique verbo ſenſus. Sed Florentinum ſum ſecutus. Sic lib. 6. *tanquam dolus pararetur.* lib. 14. *qui ſpecie amicitiæ dolum parabant.* Pichena.

2 *Nam equiti ſagittarum uſu exercito.*] Non erat hic opus adjicere particulam *nam*, quæ non eſt in exemplari ſcripto. *Rhenanus.*

3 *Diſſimulato tamen intellectu.*] Ad Taciti phraſim magis, *intellecta.* Lipſ. *Diſſimulato tamen intellectu.*] Bene & recte Lipſius *intellecta*, uti quoque Muretus. Sed ego ſingulari numero malim, *intellectum. Acidalius.* Vtuntur verbo *intellectu* ſic & juris-conſulti. L. 8. §. 5. D. de religioſ. *etiamſi non ipſe prohibitus ſit, ſed procurator ejus, quia intellectu aliquo ipſe prohibitus videtur.* L. 60. §. 3. D. Mandati: *Si inter maritum & ſocerum id actum eſſet vel tacito intellectu.* Aurelius.

4 *Cognomento vallandum.*] In exemplari ſcripto legitur *volandum*, tam-
quam

Volandum ſumit; minora Cornelio Flacco legato, & [1] Inſteio Capitoni caſtrorum præfecto mandat. Tum circumſpectis munimentis, & quæ expugnationi idonea, proviſis; hortatur milites, *ut hoſtem vagum, neque paci aut prœlio paratum, ſed perfidiam & ignaviam fuga confitentem, exuerent ſedibus, gloriæque pariter & prædæ conſulerent.* Tum quadripartito exercitu, hos in teſtudinem conglobatos, ſubruendo vallo inducit; alios ſcalas mœnibus admovere, multos tormentis faces & haſtas incutere jubet. Libratoribus funditoribuſque attributus locus, [2] unde eminus glandes torquerent; ne qua pars ſubſidium laborantibus ferret, pari undique metu. Tantus inde ardor certantis exercitus fuit, ut intra tertiam diei partem, nudati propugnatoribus muri, obices portarum ſubverſi, capta eſcenſu munimenta, omneſque puberes trucidati ſint, nullo milite amiſſo, paucis admodum vulneratis. & imbelle [3] vulgus ſub corona venundatum: reliqua præda victoribus ceſſit. Pari fortuna legatus ac præfectus uſi ſunt, tribuſque una die caſtellis expugnatis, cetera terrore, & alia ſponte incolarum, in deditionem veniebant. unde orta

Sup: lib: 2 cap: 20.
glandes. e plumbo.
ad: Gall: lib: 7 cap: 4.

quam id ſit caſtelli cognomentum. *Rhenanus.*

1 *Iſteo Capitoni.*] Ex lapid. *Inſtejo.* Mirum ni idem, qui ſupra Hoſtorius dicitur, ubi de recipiendis obſidibus actum. Certè Vatic. liber eo loci, *Hiſteus*, non *Haſtorius* præferebat. Nec moveor, quod ibi centurio dicitur, hîc Præfectus caſtrorum. Potuit enim honore eſſe auctus. *Lipſius.*

Iſteo Capitoni caſtrorum præfecto mandat.] De nomine *Iſteo* Lipſius diſputat. Muretus notavit *Attejo.* Acidalius. In Florent. *Inſteio Capitoni* ſcribitur & Lipſius ait ita appellari in lapidibus. Vulgo, *Iſteo Capitoni.* Pichena.

2 *Vnde eminus glandes torquerent.*] Libratores ergo glandes torquebant? imo tela, lapideſque. Integer locus, quod mirere, apud Calepinum legitur: *unde eminus lapides & glandes torquerent.* Lipſius.

3 *Vulgus ſub corona venundatum.*] Cælius Sabinus Iuriſperitus apud A. gellium 7, 4. ſcribit, *Antiquitus mancipia jure belli capta coronis induta venibant, & idcirco dicebantur ſub coronis venire*: quod verum eſſe Cato quoque in libro, quem compoſuit de re militari, docet illis verbis: *Vt populus ſua opera potius ob rem bene geſtam ſupplicatum eat, quam re male geſta coronatus veneat.* Itaque Cæſar lib. 3. belli Gall. *ſenatu necato, reliquos ſub corona vendidit.* Apud Liv. 31. captivi

&

orta fiducia caput gentis Artaxata aggrediendi. Nec tamen proximo itinere ductæ legiones, quæ ſi amnem Araxem, qui mœnia alluit, ponte tranſgrederentur, ſub ictum dabantur: procul & latioribus vadis tranſiere. At Tiridates pudore & metu, ne ſi conceſſiſſet obſidioni, nihil opis in ipſo videretur; ſi prohiberet, impeditis locis ſeque & equeſtres copias illigaret: ſtatuit poſtremo oſtendere aciem, [2] & dato die prœlium incipere, vel ſimulatione fugæ, locum fraudi parare. Igitur repente agmen Romanum circumfundit, non ignaro duce noſtro, qui viæ pariter & pugnæ compoſuerat exercitum. Latere dextro tertia legio, [3] ſiniſtro ſexta incedebat, [4] mediis decumanorum delectis: recepta inter ordines impedimenta, & tergum mille equites tuebantur. quibus juſſerat, *ut inſtantibus cominus reſiſterent, refugos non ſequerentur.* [5] In cornibus pedes ſagittarius, & cetera manus equitum ibat, [1] pro-

& à conſule & à prætore, præter inſignes nobilitate viros ſub corona venierunt. Sic & I. Hiſt. Cornelius ait, *multa hominum milia ſub corona venundata.* Vertranius.

1 *Caput gentis Artaxata.*] Conditam ab Artaxia rege, ſuaſu Annibalis Pœni. Plutarchum adi in Lucullo. *Lipſius.*

2 *Et dato die.*] Id eſt, primo die dato, cum illuxiſſet. Ita IV. Annal. *datoque tempore, non reticebo*: id eſt, oblato. *Lipſius.*

Dato die prœlium incipere.] Suſpicor legendum, *claro die.* Subintelligendum eſt enim ante lucem exercitum à Tiridate motum. Sic paulo infra: *propinquis jam tenebris abſceſſit.* Tamen vulgatam lectioné fero. Ann. lib. 4. *datoque tempore, vel in ſenatu, vel in concione non reticebo.* Pichena.

3 *Siniſtro ſexta inſedebat.*] Caſtigavi, *incedebat.* Rhenanus.

4 *Mediis decumanorum dilecti.*] Miror non vidiſſe viros tot eruditos nullum his verbis eſſe ſenſum. mutatione opus levi: *mediis decumanorum dilecti.* Mediis locis ſcilicet (præceſſit enim latere dextro & ſiniſtro) incedebant lectiſſimi legionis decimæ. *Grotius.* Multo magis mirum τὸν πάνυ non vidiſſe, *medios* eſſe, qui mediam aciem tenerent, qui in medio incederent: deinde *mediis decumanorum delectis* dici verbi ſubſtantivi participio intellecto: perinde ac ſi eſſet: quum medii forent ex decuma legione delecti; quum medios haberent decumanorum delectos. *Gronovius.*

5 *In cornibus pedes ſagittarius.*] Muretus, *pedes ſagittariuſque*, &c. Credo verius omnino. *Acidalius.* Muretus legit, *pedes ſagittariique.* Pichena.

[1] productiore cornuum ſiniſtro per ima collium, ut ſi hoſtis intraviſſet, fronte ſimul & ſinu exciperetur. Aſſultare ex diverſo Tiridates, non uſque ad jactum teli, ſed tum minitans, tum ſpecie trepidantis, ſi laxare ordines & [2] diverſos conſectari poſſet. Vbi nihil temeritate ſolutum, nec amplius quam decurio equitum audentius progreſſus, & ſagittis confixus, ceteros ad obſequium exemplo firmaverat, propin-
41 quis jam tenebris abſceſſit. Et Corbulo caſtra in loco metatus, an expeditis legionibus nocte Artaxata pergeret, obſidioneque circumdaret agitavit, conceſſiſſe illuc Tiridatem ratus. Dein poſtquam exploratores attulere *longinquum regis iter*, *& Medi an Albani peterentur, incertum*, lucem opperitur: præmiſſaque levis armatura, quæ muros interim ambiret, oppugnationemque eminus inciperet. Sed opidani portis ſponte patefactis, ſe ſuaque Romanis permiſere. quod ſalutem ipſis tulit; Artaxatis ignis immiſſus, deletaque & ſolo æquata ſunt. [3] quia nec teneri ſine valido præſidio, ob magnitudinem mœnium; nec id nobis virium erat, quod firmando præſidio, & capeſſendo bello divideretur. Vel ſi integra & incuſtodita relinquerentur, nulla in eo utilitas aut gloria quod capta eſſent. Adjicitur miraculum [4] velut numine oblatum.

1 nam

1 *Productior cornu in ſiniſtro.*] Expeditior omnino & verior erit lectio: *productiore cornuum ſiniſtro.* E cornibus, inquit, productius erat ſiniſtrum, & cauſſam addit. *Lipſius.*

Productiore cornu.] ſcripſi, *productior cornu.* Rhenanus. Emendavit Lipſius, *productiore cornuum ſiniſtro.* Vulgo, *productior cornu in ſiniſtro.* Nonnihil etiam juvat Florentinus, qui habet: *productiore corre in ſiniſtro.* Simili fere modo, lib. XI. *ceteras navium, ut quæque habiles, per æſtuaria & foſſas adegit.* Pichena.

2 *Diverſos conſectari poſſet.*] In exemplari ſcripto ſcriptum *diverſa.* nec magnopere refert, utro modo legas. *Diverſum* uſurpat pro *diviſo* Sic & alibi. *Rhenanus.*

3 *Quia nec teneri.*] Si ita legas, deeſt verbum aliquod, unde pendeat illud *teneri.* At ſi *tenere* ponas, poterit id regi à verbo proxime ſequenti *erat*, conſtructione infrequente magis quam ignota. *Grotius.*

4 *Velut numine oblatum.*] Farneſiano ſuperadditum, *velut deum numine.* Lipſius.

1 Cum

[1] nam cuncta extra, tectis tenus ſole illuſtria fuere; quod mœnibus cingebatur, ita repente atra nube coopertum, fulguribuſque diſcretum eſt, ut quaſi inſenſantibus deis exitio tradi crederetur. Ob hæc conſalutatus *imperator* Nero, & ſenatusconſulto *ſupplicationes* habitæ: *ſtatuaque & arcus, & continui conſulatus principi: utque inter feſtos referretur dies, quo patrata victoria, quo nuntiata, quo relatum de ea eſſet*, aliaque in eandem formam decernuntur, adeo modum egreſſa, ut C. Caſſius de ceteris honoribus aſſenſus; *ſi pro benignitate fortunæ diis grates agerentur, ne totum quidem annum ſupplicationibus ſufficere* diſſeruerit: *eoque oportere dividi ſacros & negotioſos dies*, [2] *quis divina colerentur, & humana non impedirent.* Variis deinde caſibus jactatus, 42
& multorum odia meritus reus, haud tamen ſine invidia Senecæ damnatur. Is fuit P. Suilius, imperitante Claudio terribilis ac venalis, & mutatione temporum, non quantum inimici cuperent demiſſus: quique ſe nocentem videri, quam ſupplicem mallet. Ejus opprimendi gratia repetitum credebatur ſenatusconſultum, pœnaque Cinciæ legis, adverſùs eos qui pretio cauſſas oraviſſent. nec Suilius queſtu aut exprobatione abſtinebat, præter ferociam animi, extrema ſenecta liber, & Senecam increpans; *infenſum amicis Claudii, ſub quo juſtiſſimum exſilium pertuliſſet. Simul ſtudiis inertibus*,

1 *Cuncta extra tecta hactenus ſole illuſtria fuere.*] Puto, *cuncta extra, tecta tenus*: ſive quod in Florentino eſſe poſtea didici, *tectis*. Sententia, Extra urbem, uſque ad tecta domuſque, omnia ſole liquida. *Lipſius.*

Nam cuncta extra tecta hactenus ſole illuſtria fuere.] Locus certo corruptus. Sed cui Lipſii medicina nihil ſubvenit. Ego audacter ſcribam, *Nam cuncta Artaxatis tenus ſole illuſtria fuere.* Si exemplum meminiſſem præpoſitionis *tenus* cum caſu accuſandi, facilius fieret ex literarum ductu, *Artaxata tenus*. Omnino autem ex interpolato urbis hoc nomine nata illa *extra tecta*. Acidalius. Indicavit lectionem & diſtinctionem hanc, *Nam cuncta extra, tectis hactenus, ſole illuſtria fuere*, Florentinus, in quo legitur, *tectis*. Male vulgo, *extra tecta*. Pichena.

2 *Quis divina colerent.*] Repoſui, *colerentur*. Item paulo poſt. *An gravius exiſtimandum.* Rhenanus.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 16 vol. 1

i.e. invidere, à livere livor est, idem quod invidia.

ſup: lib: 4 cap: 31.

regiæ amicitiæ. Neronis Cæſaris.

bus, & juvenum imperitiæ ſuetum, [1] *livere iis qui vividam & incorruptam eloquentiam tuendis civibus exercerent.* [2] *Se quæſtorem Germanici;* [3] *illum domus ejus adulterum fuiſſe. An gravius exiſtimandum, ſponte litigatoris præmium honeſtæ operæ aſſequi, quam corrumpere cubicula principum feminarum? Qua ſapientia, quibus philoſophorum præceptis, intra quadriennium regiæ amicitiæ,* [4] *ter millies ſeſtertium paraviſſet? Romæ* [5] *teſtamenta & orbos, velut indagine ejus capi. Italiam & provincias, immenſo fenore hauriri. At ſibi labore quæſitam, & modicam pecuniam eſſe. Crimen, periculum, omnia potius toleraturum, quam veterem ac* [6] *diu partam*

1 *Livere iis.*] Probavi verbum, *livere*, in Flor. repertum. Non male etiam vulgo, *invidere*. Pichena. Editio princeps; *Lividæ his* &c. ut mihi ambiguum non fiat, quin revocandum ſit quod reſtat in ms. Florentino, *Livere his*, &c. *Liveo* idem notat quod *invideo*, idque vocis non ſemel reſtitui auctoribus; certe Apuleio alibi & Petronio, item Martiali lib. 10, 12. *Livebitque tuis pallida turba genis.* videantur ibidem notæ noſtræ. *Gruterus.*

2 *Se quæſtorem Germanici.*] Suilius Quæſtor, Germanico bello. Annal. IV. *At P. Suilium Quæſtorem quondam Germanici.* Adulterum Senecam in Iulia Germanici filia fuiſſe vult. Dixi ante. *Lipſius.*

3 *Illum domus ejus adulterum fuiſſe.*] Suilius exprobrat Senecæ, quod cum Agrippina Germanici filia, matreque Neronis, rem habuerit. qua de re tandem Seneca reus factus eſt, ait Xiphilinus in Nerone. *Vertranius.*

4 *Ter millies ſeſtertium.*] Summa eadem divitiarum Senecæ, expreſſà à Dione; qui omnes res relictas habet præut culpet virum inculpatum. Ita adulterium illi objicit cum Agrippina: pullarium eum fuiſſe ait, idemque vitium ab illo inſitum Neroni: cauſſam auctoremque interfectæ matris: aliaque, quæ homo vanus, præter fidem præterque omnium mentem conviciatur velut è plauſtro. Quibus odii cauſſis? aut quo mendacii pretio? Nam Seneca tanto anterior, non injuria non beneficio cognitus illi. Sed credo, judicii quædam motumque perverſitas fuit, quæ eumdem illum in Ciceronem exacuit, quæ in Caſſium, Brutum, omneſque bonos. Caveat ab his, moneo, juventus: & è campis illis ita antiquitatum & hiſtoriæ flores legat, ut non colligat venena. At quod ad divitias elegantiamque Senecæ attinet, vide lector & lege egregium ejus libellum De vita beata: quem ſcripſit non alia re, quam ut ora obſtrueret calumniatoribus iſtis. præſertim à capite XVII. *Lipſius.*

5 *Teſtamenta & orbos.*] Senec. de benefic. lib. 6. 38. *An tu Arruntium, & Aterium, & ceteros, qui captandorum teſtamentorum artem profeſſi ſunt, non putas eadem habere, quæ deſignatores & libitinarios, vota?* Vide quæ notavi infra ad libellum de morib. Germ. *Pichena.*

6 *Olim partam.*] Ex aliis libris liceat, *diu partam.* Lipſius.

Quam veterem ac olim partam dignationem.] Quid ſi legas. *Quam veterem adeo partam dignationem ſubitæ feli-*

tam dignationem ſubitæ [1] *felicitati ſubmitteret.* Nec deerant qui hæc iiſdem verbis, [2] aut verſa in deterius Senecæ deferrent. Repertique accuſatores, *direptos ſocios cum Suilius provinciam Aſiam regeret, ac publicæ pecuniæ peculatum* detulere. Mox quia [3] inquiſitionem annuam impetraverant, brevius viſum, ſuburbana crimina incipi, quorum obvii teſtes erant. *Ii acerbitate* 43

AC-

felicitati ſubmittere. Rhenanus. Faernus legebat: *atque olim partam*, &c. & ita eſt in V. C. *Vrſinus.* Vulgati omnes, *veterum & olim partam.* quod omnino corruptum indicant libri antiquiores. *Florentinus. Veterem ac dō partam.* alii, *ac deo partam.* Nihil ergo propius fuit, quam *ac diu partam:* ipſo etiam Tacito volente, qui idem uſurpavit lib. 3. *Atqui ne corporis quidem morbos veteres ac diu auctos, niſi per dura & aſpera coerceas.* Nec diſſimulabo vulgatæ quoque lectionis exemplum, in Dial. de orat. *Ego enim cum audio antiquos, quoſdam veteres & olim natos intelligo.* nec illam rejeciſſem, niſi Manuſcripti improbaſſent. *Pichena.*

1 *Felicitati ſubmittere.*] Lege, *ſubmitteret.* Lipſius.

2 *Aut verſa.*] Hæ duæ dictiones non ſunt in codice Budenſi, qui ſic habet: *Nec deerant qui hæc iiſdem verbis in deterius Senecæ deferrent.* Nec erat opus veterem lectionem. *Rhenanus.*

3 *Inquiſitionem annuam impetraverant.*] Vulgatis emendatior Florentinus. Illi, *impetraverat.* ut ad reum Suilium referatur. at hic, *impetraverant*, de accuſatoribus verius intelligens. qui idoneis teſtibus adhuc non inſtructi, impetraverunt annuam inquiſitionem, ut in Aſiam mitterent. Sed quoniam prolatio nimis longa videbatur iis, qui Suilium pervertere ſtatim cupiebant, ſuaſerunt accuſatoribus, ut à ſuburbanis criminibus inciperent, quorum obvii teſtes Aſiatica differrent. Confirmari videtur hic ſenſus infra eodem lib. *Silvanum magna vis accuſatorum circumſteterat, poſcebatque tempus evocandorum teſtium, reus illico defendi poſtulabat.* Pichena. Cicero act. 1. Verr. *Itaque cum ego diem in Siciliam inquirendi perexiguam poſtulaviſſem, invenit iſte, qui ſibi in Achajam biduo breviorem diem poſtularet: non ut is idem conficeret diligentia & induſtria ſua, quod ego meo labore & vigiliis conſecutus ſum. Etenim ille Achaicus inquiſitor ne Brundiſium quidem pervenit: ego Siciliam totam quinquaginta diebus ſic obii, ut omnium populorum privatorumque injurias cognoſcerem.* Aſconius in Orat. pro Scauro: *Subſcripſerunt Triario in Scaurum L. Marius L. F. M. & Q. Pacuvii fratres, qui inquiſitionem in Sardiniam itemque in Corſicam inſulas dies tricenos acceperant.* Plinius lib. 3. Epiſt. 9. *Adiderunt Bætici, quod ſimul ſocios miniſtroſque Claſſici detulerunt, nominatimque in eos inquiſitionem poſtulaverunt.* In eadem epiſt. *Norbanum Licinianum legatum & inquiſitorem.* Et mox: *non legati nomen, non inquiſitionis officium.* Quæ firmant lectionem Florentinam, indignam, quam ſilentio Lipſius tranſmitteret. Aurelius *impetraverat*, interpretatur, annum ad purgandam innocentiam, contra morem & rationem. Et tamen alium ſenſum id verbi non habet. *Gronovius.*

1 *Q. Pom-*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 16 vol. 1

accuſationis [1] *Q. Pomponium ad neceſſitatem belli civilis detruſum: Iuliam Druſi filiam, Sabinamque Poppæam ad mortem actas: & Valerium Aſiaticum, Luſium Saturninum, Cornelium Lupum circumventos: jam equitum Romanorum agmina damnata, omnemque Claudii ſævitiam Suilio objectabant.* Ille *nihil ex his ſponte ſuſceptum, ſed principi paruiſſe* defendebat, donec eam orationem Cæſar cohibuit, *compertum ſibi* referens *ex commentariis patris ſui, nullam cujuſquam accuſationem ab eo coactam.* Tum *juſſa Meſſallinæ* prætendi, & labare defenſio. *Cur enim* [2] *neminem alium electum, qui ſævienti impudicæ vocem præberet? Puniendos rerum atrocium miniſtros, ubi pretia ſcelerum adepti, ſcelera ipſa aliis delegent.* Igitur adempta bonorum parte (nam [3] filio & nepti pars concedebatur, eximebanturque etiam quæ teſtamento matris, [4] aut avi acceperant) in inſulas Baleares pellitur: non in ipſo diſcrimine, non poſt damnationem fractus animo. Ferebaturque copioſa & molli vita, ſecretum illud toleraviſſe. Filium ejus Nerulinum aggreſſis accuſatoribus per invidiam patris, & crimina repetundarum, inter-
44 ceſſit princeps, tanquam ſatis expleta ultione. Per idem tempus Octavius Sagitta plebei tribunus, Pontiæ mulieris nuptæ amore vecors, ingentibus donis adulterium, & mox ut omitteret maritum emercatur; ſuum matrimonium promittens, ac nuptias ejus pactus. Sed ubi mulier vacua fuit, nectere moras, *adverſam patris voluntatem* cauſſari, repertaque ſpe ditioris conjugis, promiſſa exuere. [5] Octavius contra modo con-

1 *Q. Pomponium.*] Nihil legi. qui ſequuntur, ii fere nominati Senecæ in Ludo. *Lipſius.*

2 *Neminem alium electum.*] Flor. *delectum.* Pichena.

3 *Filio & nepti pars concedebatur.*] Ablego te ad Cujacium, Obſerv. VI. cap. XXIII. qui ante me abunde dixit. *Lipſius.*

4 *Aut avi acceperant.*] Imo, *acceperat.* Mercerus. An *aviæ ceperant.* Vide ad 3, 68. *Freinshemius.*

5 *Octavius contra modo conqueri.*] In codice Budenſi tantum eſt, *Octavius contra conqueri.* Rhenanus.

I Li-

conqueri, modo minitari, *famam perditam, pecuniam exhauſtam* obteſtans: denique ſalutem, quæ ſola reliqua eſſet, arbitrio ejus permittens. Ac poſtquam ſpernebatur, *noctem unam ad ſolatium* poſcit, *qua delinitus, modum in poſterum adhiberet*. Statuitur nox. Et Pontia conſciæ ancillæ cuſtodiam cubiculi mandat. Ille uno cum liberto, ferrum veſte occultum infert. Tum, ut aſſolet in amore & ira, jurgia, preces, exprobratio, ſatisfactio, & pars tenebrarum [1] libidine ſepoſita. Et queſtu incenſus, nihil metuentem ferro tranſverberat, & accurrentem ancillam vulnere abſterret, cubiculoque prorumpit. Poſtera die manifeſta cædes, haud ambiguus percuſſor. quippe manſitaſſe una convincebatur. Sed libertus *ſuum illud facinus* profiteri, *ſe patroni* [2] *injurias ultum eſſe*. [3] Commoveratque quoſdam magnitudine exempli: donec ancilla ex vulnere refecta, verum aperuit. poſtulatuſque apud conſules à patre interfectæ, poſtquam tribunatu abierat, ſententia patrum, & [4] lege Cornelia de ſicariis condemnatur.

45 Non minus inſignis eo anno impudicitia, [5] magnorum Reip. malorum initium fecit. Erat in civitate Sabina Poppæa, [6] T. Ollio patre genita, ſed no-

1 *Libidine ſepoſita.*] Malim *libidini ſepoſita*. Rhenanus. Lego, *libidini*. Acidalius. Imo *libidini ſepoſita*. Agnoſces Taciti lectionem tritus in eo lector, *Grotius*.

2 *Injurias ultum eſſe.*] Mallem, *ultum iſſe*. Lipſius.

3 *Commoveratque.*] Aſſuit quiſquam, *que*, particulam. Quum in codice Budenſi legatur tantum, *commoverat quoſdam*. Rhenanus.

4 *Lege Cornelia de ſicariis condemnatur.*] Scripti codicis lectio; *Lege de ſicariis condemnatur*. Arbitror, additam dictionem è margine receptam in contextum, alibi tamen addit. *Rhenanus*. Legis Corneliæ de ſicariis & veneficis pæna, inſulæ deportatio eſt & omnium bonorum ademptio: ab ea tamen cum tempore paulatim receſſerunt, qui in honore poſitos in inſulam deportare, humiliores capite punire, beſtiiſve objicere ſoliti ſunt, Modeſtino & Martiano ICtis auctoribus. *Vertranius*.

5 *Magnorum Reip. malorum initium fecit.*] Scripſi, *magnorum*, ex Flor. Vulgo, *majorum*. Pichena.

6 *T. Ollio patre.*] E. Farneſ. Lipſius ad marginem notavit *Ellio*. Muretus notaverat ſuo in libro, *T. Ælio*. Acidalius.

1 *Olium*

nomen avi materni ſumpſerat, illuſtri memoria Poppæi Sabini conſulari & triumphali decore præfulgentis. nam [1] Ollium honoribus nondum functum, amicitia Sejani pervertit. Huic [2] mulieri cuncta alia fuere, præter honeſtum animum. quippe mater ejus ætatis ſuæ feminas pulchritudine ſupergreſſa, gloriam pariter & formam dederat. opes claritudini generis ſufficiebant. ſermo comis [3] nec abſurdum ingenium. modeſtiam præferre, & laſcivia uti. rarus in publicum egreſſus, idque [4] velata parte oris, ne [5] ſatiaret aſpectum, vel quia ſic decebat. Famæ nunquam pepercit, maritos & adulteros non diſtinguens: neque affectui ſuo, aut alieno obnoxia, unde utilitas oſtenderetur, illuc libidinem transferebat. Igitur agentem eam in matrimonio [6] Rufi Criſpini equitis Romani, ex quo

1 *Ollium honoribus nondum functum.*] Atqui Quæſtorium eum fuiſſe Suetonius autumat, cap. XXXV. Sed Quæſtura fortaſſe non tam honos, quam aditus ad honorem. Ipſe tamen Tacitus lib. XII. Quæſturam inter magiſtratus recenſuit, Agellius, & alii. *Lipſius.*

2 *Mulieri cuncta alia fuere.*] Forte *affuere.* Paulo poſt ſcripſimus, *potentiam ei adjiceret.* Rhenanus.

3 *Nec abſurdum ingenium.*] E Salluſtio imitatum, qui de Sempronia: *Ingenium ejus haud abſurdum verſus facere.* Lipſius.

Nec abſurdum ingenium, modeſtiam præferre.] Ita aptius diſtinximus. Conjunctim antea, *nec abſurdum ingenium modeſtiam præferre.* Pichena. Interpunge, *Sermo comis, nec abſurdum ingenium; modeſtiam præferre, & laſcivia uti.* Acidalius.

4 *Velata parte oris.*] Ad æmulationem credo mulierum Arabiæ, de quibus Tertullianus in libello De virginibus velandis: *Arabiæ feminæ non caput, ſed faciem quoque ita totam tegunt, ut uno oculo liberato, contentæ ſint dimidiam frui lucem quam totam faciem proſtituere.* Sed cauſſa in hoc nobili ſcorto, & in illis diſpar. *Lipſius.*

5 *Satiaret aſpectum.*] Malo, *aſpectu.* Acidalius. Hieronymus ad Marcellam: *Quando in publico quaſi per verecundiam, operit faciem, lupanarium arte id ſolum oſtendit, quod oſtenſum magis placere poteſt.* Aurelius.

6 *Rufi Criſpini equitis.*] Alii, *Criſpi.* Sed Criſpinum ei cognomen Plutarchus in Galba, noſter lib. XV. & clariſſime Seneca ſeu quis alius (non enim certe Philoſophus) in Octavia. ubi Poppæa inducitur:

—— venientem intuor
Comitante turba conjugem quondam meum
Gnatumque. properat petere complexus meos
Criſpinus, & intermiſſa libare oſcula.

Rufinus Criſpinus filius ejus à Suetonio nominatur, capite XXXV. *Lipſius.*

1 Otho

quo filium genuerat, [1] Otho pellexit juventa ac luxu, & quia flagrantiſſimus in amicitia Neronis habebatur. nec mora, quin adulterio matrimonium jungeretur. [2] Otho, ſive amore incautus, laudare *for-* 46
mam elegantiamque uxoris apud principem; ſive ut accenderet, ac ſi eadem femina potirentur, id quoque vinculum potentiam ei adjiceret. Sæpe auditus eſt conſurgens è convivio Cæſaris, *ſe ire ad illam,* [3] *ſibi conceſſam*

1 *Otho pellexit.*] Xiphilinus autor eſt, Sabinam abductam a viro Neronem Othoni in uxorem dediſſe, cum qua utrique res eſſet. *Vertranius.*

2 *Otho, ſive amore incautus, laudare formam elegantiamque uxoris apud Principem.*] Vere incautus. & ſimillima vecordia ille Candaules apud Iuſtinum libro 1. *Hic uxorem, quam propter pulchritudinem deperibat, prædicare omnibus ſolebat, non contentus voluptatum ſuarum tacita conſcientia. prorſus, quaſi ſilentium damnum pulchritudinis eſſet.* Vecordia inquam ſimili, ſed & fato. *Lipſius.*

Otho ſive amore incautus, laudare formam elegantiamque uxoris, ſive ut accenderet &c.] Non ſibi conſtat (quod miror fugiſſe virum erudítiſſ.) Cornelius noſter: hic enim plane dicit, Othonem jam potitum, jam maritum Poppææ, ejus formam ſæpius Neroni laudaſſe, quo is eam arderet, indeque amorem eorum, & congreſſus: alibi autem aſſerit, à Nerone prius adamatam, apudque Othonem fuiſſe depoſitam. lib. 1. hiſt. *Eoque jam Poppæam principale ſcortum, ut apud conſcium libidinum depoſuerat, donec Octaviam uxorem amoliretur.* idq; factum matrimonii prætextu, ut clam matrem deliciaretur. Suet. Oth. 3. *Idem Poppæam Sabinam tunc adhuc amicam ejus, abductam marito demandatamque ſibi, nuptiarum ſpecie recepit.* Clarius omnia Plutarchus in Galba. ἧς ἤρα μὲν ὁ Νέρων Κρισπίνῳ συνούσης ἔτι, αἰδούμενος δὲ τὴν ἑαυτοῦ γυναῖκα, καὶ μητέρα φοβούμενος, ὑφῆκε τὸν Ὄθωνα πειρᾶν τὴν Ποππαίαν i.e. *Quam quidem Nero deperibat adhuc agentem in matrimonio Criſpini, ſed reverens uxorem & matrem timens ſubornavit Othonem qui Poppæam illiceret.* Et paucis interjectis: ἀλλὰ τήν γε Ποππαίαν προμοχλεύσας τῷ Νέρωνι, καὶ διαφθείρας ταῖς εἰς ἐκεῖνον ἐλπίσιν, ἔπεισεν ἀποστῆναι τοῦ ἀνδρός &c. Non ſolvo, nec recido hunc nodum. *Salinerius.* Luxata orationis membra plane credo, & ſic reſtituenda trajectione: *Otho, ſive amore incautus ſive ut accenderet, ac ſ. e. f. p. i. q. v. p. e. adjiceret, laudare f. e. uxoris apud principem.* Acidalius.

3 *Sibi conceſſam dictitans.*] Adhæreſco, Fortean, *ſibi conceſſam à dis jactans nobilitatem, pulchritudinem.* Aut, *ſibi conceſſam dis dignam nobilitatem.* Budenſi ajunt legi, *ubi conceſſam dictitaret.* ex eo divinabam, *ubi congeſtam delibaret.* Lipſius.

Ibi conceſſam dictitans nobilitatem.] Volumen Matthiæ Corvini; *Vbi conceſſam dictitaret nobil.* Legerim; *Vbi conceſſam dictitarent nobilitatem atque pulchritudinem.* nam connectentes particulas ſæpe Tacitus omittit. *Rhenanus.* Corvinianus liber, *ubi conceſſ. dictitaret.* Legerim, *ubi condictitarent.* Vertranius. Videtur legendum, *ſibi conceſſam dictitans*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 16 vol. 1

ceſſam dictitans nobilitatem, pulchritudinem, [1] *vota omnium, & gaudia felicium.* His atque talibus irritamentis, non longa cunctatio interponitur. Sed [2] accepto aditu, Poppæa primum per blandimenta & artes valeſcere, *imparem cupidini ſe, & forma Neronis captam* ſimulans: mox acri jam principis amore ad ſuperbiam vertens, ſi ultra unam alteramque noctem attineretur, *nuptam eſſe ſe dictitans, nec poſſe matrimonium amittere, devinctam Othoni per genus vitæ,* [3] *quod nemo adæquaret. Illum animo*

nobilitatem. Vrſinus. Τὸ *ibi* id eſt, domi, quaſi dicat, illam nunc adeo, & ibi fruor femina, qua nulla nunc pulcrior neque nobilior. Cæterum glaucomam ob oculis ſuſpicor habere, nam videre haud potis ſum, quidnam impellerit eruditiſſ. virum ad hæc emendanda. *Dictitans* enim aptiſſime dicitur de Othone, qui uxorius, eoque frequens erat in uxoris mentione, præſertim ut accenderet animum Neronis. *Nobilitatem, pulchritudinem* κατὰ τὴν αὔξησιν pro femina pulcra & nobili. Curt. lib. 6. *Incidimus in ſuperbiam, nec diis, quibus ſe exæquat, nec hominibus quibus ſe eximit tolerabilem.* De Alexandro ſuperbo. Antiphil. lib. 1. Anthol. Ἄμφω μὲν πηροὶ, καὶ ἀλήμονες, ἀλλ᾽ ὁ μὲν ὄψεις, Ὃς δὲ βάσεις, ἀλλοῦ δ᾽ ἄλλος ὑπηρεσίη. i. Ambo læſi, & mendici: hic viſus, Hic inceſſus, alter alterius miniſterium. Noſter lib. 4. ann. *recentem Liviæ conſcientiam exagitare, ut ſuperbiam fecunditate ſubnixam popularibus ſtudiis inhiare dominationi apud Cæſarem argueret.* quam tenuius ſi dixiſſet *ut Agrippinam ſuperbam.* Vel *ibi* ſcil. in *Poppæa.* Liv. lib. 4. *Itaque ſe dictatorem L. Quintium dicturum, ibi animum parem tantæ poteſtati eſſe.* Noſter: *illum animo & cultu magnificum, ibi ſe ſumma fortuna digno viſere.* Salinerius. Corruptum hoc. Lipſius varie tentat. Mihi liquet τὸ *dictitans* è turpi gloſſemate eſſe. quo ſublato, & quia in Budenſi codice non *ſibi* vel *ibi*, ſed *ubi*, hinc *uni*, reſcripto (quæ eadem menda ſup. hoc lib.) puto locum perſanari. *ſe ire ad illam: uni conceſſam nobilitatem, pulchritudinem, vota omnium.* Acidalius. Lipſius mendum hic notat, quod ego non ſentio. ſubintelligitur enim, *conceſſam* à diis, vel à propitia ſorte. *Pichena.*

1 *Vota omnium, gaudia felicium,*] Inſcriptio vetus apud Gruterum pag. DCXXXVII. *quod. omnes. rogant. ſed. felices. impetrant.* Gronovius.

2 *Accepto aditu.*] Scribendum eſt fortaſſe, ut eſt in vulgatis, *hac cepto aditu.* Vrſinus. Muretus videtur voluiſſe (nam ſcriptura non plane liquet) *Sed hoc cæpto aditu.* Ego malim, *Sed occœpto*, vel ſimpliciter, *ſed cœpto aditu.* Etiam *capto aditu* ſcribi poterat. *Acidalius.*

3 *Quod nemo adæquaret.*] Vidi qui legeret, *quod Nero non adæquaret.* Ego, *Nero haud æquaret.* Lipſius.

Genus vitæ, quod nemo.] Quaſi recordaretur de Antonii & Cleopatræ fabulis, quod ſignificat Plutarchus: Αὐτοὶ δὲ τὴν μὲν τῶν Ἀμιμητοβίων ἐκείνην σύνοδον κατέλυσαν· ἑτέραν δὲ συνέταξαν, οὐδέν τι λειπομένην ἐκείνης ἁβρότητι καὶ τρυφαῖς καὶ πολυτελείαις, ἣν Συναποθανουμένων ἐκάλουν. Scholiaſtes vetus Iuvenalis ad Sat. 2. verſ, 99. *Hunc in-*

gemi

animo & cultu magnificum : ibi ſe [1] *ſumma fortuna digna viſere. at Neronem pellice ancilla, & aſſuetudine Actes devinctum,* [2] *nil è contubernio ſervili, niſi abjectum & ſordidum traxiſſe.* Dejicitur familiaritate ſueta, poſt congreſſu & comitatu Otho; & poſtremo, [3] ne in urbe æmulatus ageret, provinciæ Luſitaniæ præficitur. Ubi uſque ad civilia arma, non ex priore infamia, ſed integre ſancteque egit, procax otii, & [4] poteſtatis temperantior. Hactenus Nero flagitiis & ſceleribus 47 velamenta quæſivit. Suſpectabat maxime Cornelium Sullam, ſocors ingenium ejus in contrarium trahens, callidumque & ſimulatorem interpretando. Quem metum Graptus ex libertis Cæſaris, uſu & ſenecta [5] à Tiberio uſque domum principum edoctus, tali mendacio intendit. Pons Milvius in eo tempore celebris nocturnis illecebris erat : ventitabatque illuc Nero, quo ſolutius urbem extra laſciviret. Igitur *regredienti per viam Flaminiam compoſitas inſidias, fatoque evitatas, quoniam diverſo itinere Salluſtianos in hortos remeaverit, auctoremque ejus doli Sullam* ementitur : quia forte redeuntibus miniſtris principis, quidam [6] per juvenilem licentiam quæ tunc paſſim exercebatur, inanem

comparabilis vitæ bello civili Vitellius vicit apud Bedriacum. Gronovius.

1 *Summa fortuna dignam viſere.*] Lego; *ſumma fortuna digna viſere.* Rhenanus. In V. C. eſt *videri* pro *viſere*. Faernus tamen retinebat verbum, *viſere*, & pro, *digna*, legebat *dignam*. Urſinus.

2 *Nil è contubernio ſervili.*] Proprie. Non enim nuptiæ cum ſervis, ſed contubernium. *Lipſius.*

3 *Ne in urbe æmulatus ageret.*] Non agnoſco hanc locutionem *æmulatus ageret* : nequedubitem reſcribere, *ne in urbe æmulus ageret*. Notum epigramma;

Cur Otho mentito ſit quæritis exſul honore?
Uxoris mœchus cœperat eſſe ſuæ.

Nolebat Nero æmulum, id eſt, rivalem, in eadem urbe, in conſpectu ſuo vivere. Grotius.

4 *Poteſtatis temperantior.*] Liber Pontificalis habet *egeſtatis temp.* & melius. *Vertranius.*

5 *A Tiberio uſque.*] Vatic. *Tiberio avouſque.* ex quo feceram, *Tiberio abuſque*, deleta priore præpoſitione. *Lipſius.*

6 *Per juvenilem licentiam.*] Petron. *juvenili impulſi licentia.* Pichena.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 16 vol. 1

inanem metum fecerant. Neque ſervorum quiſquam, neque clientium Sillæ agnitus : [1] maximeque deſpecta & nullius auſi capax natura ejus, à crimine abhorrebat : perinde tamen quaſi convictus eſſet, cedere patria, & [2] Maſſilienſium mœnibus coërceri jube-
48 tur. Iiſdem conſulibus auditæ Puteolanorum legationes. [3] quas diverſas (ſenatorius) ordo plebeſque ad ſenatum miſerant : illi *vim multitudinis*; *hi magiſtratuum & primi cujuſque avaritiam* increpantes. Cumque ſeditio ad ſaxa & minas ignium progreſſa, necem & arma proliceret, C. Caſſius adhibendo remedio delectus. quia ſeveritatem ejus non tolerabant, precante ipſo, ad Scribonios fratres ea cura transfertur, data cohorte prætoria. cujus terrore & paucorum ſuppli-
49 cio, rediit opidanis concordia. Non referrem vulgatiſſimum ſenatuſconſultum, quo *civitati Syracuſanorum egredi* [4] *numerum edendis gladiatoribus finitum permitteba-*

1 *Maximeque deſpecta.*] Exciderat in vulgatis copula, *que*. nos ex Florentin. reſtituimus. *Pichena.*

2 *Maſſilienſium mœnibus.*] Relegandi genus tunc frequens. Sic Iulia opido Rheginorum ab Auguſto clauſa : Silanus à Nerone Bario municipio Apuliæ : Dolabella in coloniam Aquinatem ab Othone ſepoſitus. *Lipſius.*

3 *Quas diverſas ſenatorius ordo.*] Vocabulum *ſenatorius* non eſt codice Budenſi : Mox, *ſaxa & minas*. Illic, *ad ſaxa, ad minas*. Rhenanus. A Flor. abeſt vocabulum *Senatorius*. Iudicent alii, an ſit delendum. *Pichena.* Certe delendum τὸ *Senatorius*, & obſequendum ſcriptis id vocabuli non agnoſcentibus : quod miror in nos uſque judicium eſſe dilatum. Quemadmodum enim Romæ *ordo ampliſſimus*, *ordo florentiſſimus* pro ſenatu, ſic in municipiis *ordo* ſæpe pro decurionibus ponitur. Tacitus ipſe lib. 2. hiſtor. *Onerabat paventium curas ordo Mutinenſis, arma & pecunias offerendo.* Ammianus Marc. lib. 22. *Ordo ſqualens occurrit & populus nimium quantum antehac florentiſſimus*, de Nicomedienſibus. Idem lib. 25. *Et hoc quidem ſuppliciter ordo & populus precabatur.* Vide indicem Inſcriptionum cap. 9. *Gronovius.*

4 *Numerum edendis gladiatoribus.*] Auguſtus edixit anno urbis DCCXXXII. Μήθ' ὁπλομαχίαν πλεονάκις ἢ δὶς ἐν ἑκάστῳ ἔτει, μήτε πλειόνων εἴκοσι καὶ ἑκατὸν ἀνδρῶν ποιεῖν. *neque ſæpius quam bis in anno gladiatores dare, neque ultra paria ſexaginta.* Dio LIV. Simile edictum antea à Senatu, de quo Sueton. Iulii cap. X. *Cum multiplici undique familia comparata inimicos exterruiſſet, cautum eſt de numero gladiatorum, quo ne majorem cuiquam habere liceret.* Saturnalia noſtra vide. *Lipſius.*

Præ

tebatur; niſi Pætus Thraſea contradixiſſet, [1] præbuiſſetq; materiem obtrectatoribus arguendæ ſententiæ; *Cur enim ſi Remp. egere libertate ſenatoria crederet, tam levia conſectaretur? quin de bello aut pace, de vectigalibus & legibus,* [2] *quibuſque aliis Romana continentur,* [3] *ſuaderet diſſuaderetve? Licere patribus, quotiens jus dicendæ ſententiæ accepiſſent, quæ vellent expromere,* [4] *relationemque in ea poſtulare. An ſolum emendatione dignum, ne Syracuſis ſpectacula largius ederentur? Cetera per omnes imperii partes perinde*

1 *Præbuiſſetque materiem.*] Ita Flor. Vulgo, *materiam.* Pichena.

2 *Quibuſque aliis Romana.*] Inſero vocem, *res Romana continetur.* Sequentia emendavi, diſtinxi, ſublata confuſione, quæ in libris. *Lipſius.*

Quibuſque aliis Romana continentur.] Apparet ex ſcripto lib. legendum, *continerentur.* Rhenanus.

3 *Suadere diſſuadere licere patribus.*] Emendavimus: *Suadere diſſuadereve licere patribus.* Rhenanus.

4 *Relationem in ea poſtulare.*] Hæc verba Senatorii juris antiqui ſunt. Varro lib. 4. epiſtolicarum Quæſt. ait SC. factum duobus modis, *per diſceſſionem*, aut *conquiſitis ſententiis*, ſive, ut opinor, per relationem. Etenim qui jus conſulendi Senatus habuit, de re quapiam verbis coram patribus factis, dictus eſt, ad ſenatum tuliſſe. Petitioni vel princeps ſenatus, vel conſularis primus rogatus à ſenatum habente, vel conſul deſignatus reſpondit, quid cenſeret, expromtaque ſententia diſceſſionem permiſit, quo ſciri poſſet, an univerſi pedibus in ſententiam ejus tranſirent. Cui ſi nemo contradixit, vel numero pauciores, per diſceſſionem factum SC. fuit. Hoc conjicio ex lib. 15. ann. *Poſtquam diſceſſionem conſul permiſit, pedibus in ſententiam ejus iere, paucis exemptis.* Addoque Sueton. Tib. 31. *Cum SC. per diſceſſionem forte fieret, tranſeuntem eum in alteram partem, in qua pauciores erant, ſecutus eſt nemo.* Ita Varro intellexit ſcriptum, fieri SC. per diſceſſionem, ſi conſentiretur. Cum vero diſceſſione permiſſa, tranſiret nemo in ſententiam illius, qui primus dixiſſet, in re ſcil. dubia, inceptum à gradu conſulari per ſingulos ſenatores ſententias exquiri: tum voce prolata adſentiens priori ſententiæ, nec ex ſcripto recitata illa eſt, vel à priori diverſa, verbo exprompta primum, deinde ex tabella relata eſt, uti licuit iis, qui jus dicendæ ſententiæ accepiſſent, ait hic Cornelius, *quæ vellent expromere, relationemque in ea poſtulare*; id eſt, iis, qui in ſenatum veniebant, & ſententiæ jus habebant, licuit cenſere, & alios ut jam placita dividerent, & de ſingulis referrent, qua viderentur, rogare. Illis autem, qui in Senatum quidem veniebant, ſed quia in poſtremis ſcripti erant, non rogabantur ſententias, ut lib. 3. Agellius refert, in eas deſcendebant, quas principes viri dixiſſent. Quare & ab illis diſceſſione facta, & ab aliis qui jam cenſuiſſent, ceſſione ſententiæ, faciendo per relationem SC. diſceſſio neceſſaria fuit: quæ juxta curiæ diſciplinam poſt relationem Auguſti, in Ludo Senecæ de morte Claudii legitur. Ita Tuberonis ſcriptum Atejus Capito accepit, quod nullum SC. non facta diſ-

perinde egregia, [1] *quam ſi non Nero, ſed Thraſea regimen eorum teneret?* [2] *Quæ ſi ſumma diſſimulatione tranſmitterentur, quanto magis inanibus abſtinendum?* Thraſea contra, rationem poſcentibus amicis, *non præſentium ignarum*, reſpondebat, *ejuſmodi conſulta corrigere; ſed patrum honori dare, ut manifeſtum fieret, magnarum rerum curam non diſſimulaturos, qui animum etiam leviſſimis adverterent.*

50 Eodem anno crebris populi flagitationibus immodeſtiam publicanorum arguentis, [3] dubitavit Nero, *an cun-*

ceſſione, fieri poſſet: quæ ſuperſunt Noctium Agellii lib. 14. & exemplum apud Cæcilianum, epiſt. 13. lib. 9. ex iis cum relatum eſſet ad Patres de pœna feminarum, quæ ſervis &c, ſup. lib. 12. *facto SC. Pallantem ejus relationis repertorem ediderat Cæſar.* i. auctorem ejus deliberationis & ſententiæ, quæ tandem placito Senatus probata firmataque fuit. Similiter lib. 14. *Non ideo aut Coſſ. mutavere relationem, aut Thraſea deceſſit ſententia.* Conſtat igitur quæ ſit *relatio*, & inde conſtare poteſt *jus relationis*, ſive ſententiæ, quod Senator habuit, & ita habuit, ut in poteſtate principi conferenda ſolenne fuerit *jus relationis* tribuere, quo ſcil. uti Senator uteretur. Hoc de Veſpaſiani imperio, æs inciſum, edocet, quale nos Romæ in Lateranenſi legimus. *Vtque ei Senatum habere, relationem facere, remittere, Senatuſconſulta per relationem diſceſſionemque facere liceat. ita uti licuit divo Aug. Ti. Iulio Cæſari Aug. Ti. Claudio Cæſari Aug. Germanico.* Sed poſtulat hic locus (ut & hoc unum addam) fuiſſe meritiſſimos de Rep. principes, quibus honoris virtutiſque cauſa daret Senatus, *jus tertiæ*, ſed & *quintæ relationis*: id eſt, quo eorum ſententia tribus, aut quinque ſenatorum relationibus ſententiiſve æquipolleret. De illo in hiſtoria Probi Vopiſcus refert hæc verba; *Addo proconſulare imperium, patris patriæ reverentiam, pontificatum maximum, jus tertiæ relationis, & tribuniciam poteſtatem.* Sic apud Ælium Lampridium Alexander Auguſtum nomen accepit, addito eo, *ut & patris patriæ nomen, & jus proconſulare, & tribuniciam poteſtatem, & jus quintæ relationis, deferente Senatu uno die aſſumeret.* Hæc vero in tam multa contuli de induſtria, eoque libentius, quod Alciati jam pridem exploſa, Zaſii probabilior ſententia non videatur, qui *jus relationis quintæ*, poteſtatem quinquies ſuper re judicata, ad ſenatum referendi, præjudiciis nihil obſtantibus, exiſtimavit. De conjecturis noſtris & aliorum, judicabit poſteritas. *Vertranius.*

1 *Quam ſi non Nero.*] Lego, *quaſi non Nero.* Ita enim uſitatum, etſi *quaſi* compoſitum, ex *quam ſi.* Acidalius.

2 *Quæ ſi ſumma diſſimulatione tranſmitterentur.*] Legam omnino ut & Muretus, *quod ſi ſumma diſſimul. Summa inanibus* opponit. ne *ſummam diſſimulationem* accipias. *Acidalius.*

3 *Dubitavit Nero, an cuncta vectigalia omitti juberet.*] Non ſperno. Sed Taciti magis proprium videretur, *vectigalia remitti.* Sic ſupra. *vectigal quoque quintæ & viceſimæ venalium mancipiorum remiſſum.* Infra. *Flagitatum,*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 16 vol. 1

cuncta vectigalia omitti juberet, idque pulcherrimum donum generi mortalium daret. [1] Sed impetum ejus, multum prius laudata *magnitudine animi,* [2] attinuere ſenatores, *diſſolutionem imperii* docendo, *ſi fructus quibus Reſp. ſuſtineretur, deminuerentur. quippe* [3] *ſublatis portoriis, ſequens ut tributorum abolitio expoſtularetur.* [4] *Pleraſque vectigalium*

tatum, ut vacationes præſtari centurionibus ſolitæ remitterentur. & alibi, *his tributa dimittere;* ubi Lipſius, *remittere,* reſtituendum putat. *Pichena.*

1 *Sed impetum ejus attinuere Senatores.*] Cum ita exſtet in mſſ. & editis omnib. putarem minime neceſſe eſſe *Senatores* permutare voce *ſeniorum.* nam, non ſolum quibus grandis ætas, hæc ipſa docere poterat Neronem, ſed vel aliquis junior. Auribus tamen blandiretur magis, *attinuit Senatus,* ut mentem ſuam aperuerit ſenatui, cum ſpe futurum, ut approbaret: quod ſecus fuit. *Gruterus.*

2 *Attinuere ſenatores.*] Fero. ſed præfero meum illud, *ſeniores.* Lipſius.

3 *Sublatis portoriis, ſequens ut tributorum abolitio expoſtularetur.*] Muretus vult *ſequi.* Acidalius. *Portoria* hic (ut videtur) pro omnibus vectigalibus. Vectigalia enim apud Romanos conſtabant, vel ex decumis, quæ à publicorum agrorum aratoribus exigebantur, unde *Publicani* exactores dicti: vel ex portoriis, quæ pro mercibus inlatis ſeu exportatis: vel ex ſcriptura, ſcil. pro paſcuis locatis. item ex viceſima eorum qui manumittebantur, & ex aliis etiam minoribus rebus. Vectigalia vero differunt à tributis, quod illa agris, mercibus, & aliis hujuſcemodi: hæc, in capita, ac pro ratione cenſus. Præter antiquos autores, vide, ſi placet elegantem Lipſii libellum de magnitudine Romana lib. 11. *Pichena.*

4 *Pleraſque vectigalium ſocietates.*] Malim, *neceſſitates.* Sic enim lib. 1. legitur: *Quantum civium, ſociorum, in armis, quot claſſes, regna, provinciæ, tributa aut vectigalia, & neceſſitates ac largitiones.* Rhenanus. *Socios* vectigalis Vlpianus appellat eos, qui una conduxerunt: *Societates* ergo vectigalium dicuntur de iis, qui vectigal conductum habent, ut *ſocietates publicanorum,* quas ἑταιρίας Græci dixere. Sed Coſſ. Tribunive pl. non conſtituerunt eorum ordinem, qui vectigalia publica ſimul elocarent? ideoque legi hoc loco non poteſt, *vectigalium ſocietates à conſ. & trib. pl. conſtitutas.* Beatus malit, *vectigalium neceſſitates,* pro iis quæ neceſſario eſſent eroganda, quod aptius videtur. *Vertranius.* Muretus mutat, *vectigalium neceſſitates,* Vere. *Acidalius.* Quæ hæc conjuratio eſt? *Socii* & *Societates* pro publicanis toties apud unum Ciceronem commemorantur, ut annotare loca pigeat. Vide epiſt. 9. lib 13. famil. Et tamen in his quoque Manutius erravit ad orat. pro Plancio cap. 9. *Vel quod erat pater is, qui eſt princeps jamdiu publicanorum: vel quod is ab ſociis unice diligebatur.* Quia, inquit ille, perquam rarum, ut ab Sociis publicani diligantur: ubi enim vectigalia exiguntur, ibi fere contentiones odiaq; naſcuntur. Quaſi *Socii* ſint hic provinciales, & hi momentum in comitiis iſtis fecerint. Immo *ab ſociis* eſt, à publicanis. Sed captant verbum *conſtituere.* Sed fruſtra: nam *vectigalium ſocietates,* nihil aliud ſunt quam ipſa vectigalia, ipſa publica; nullum enim publicum alicujus ponderis quod non exerceretur à ſocietate. *Gronovius.*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 16 vol. 1

lium ſocietates à conſulibus & tribunis plebis conſtitutas, [1] *acri etiam populi Rom. tum libertate: reliqua mox ita proviſa, ut ratio quæſtuum &* [2] *neceſsitas erogationum inter ſe congruerent. Temperandas plane publicanorum cupidines, ne per tot annos ſine querela tolerata,* [3] *novis acerbitatibus ad invidiam verterent.*
51 Ergo edixit princeps, *ut* [4] *leges cujuſque publici occultæ ad id tempus, proſcriberentur: omiſſas petitiones, non ultra annum reſumerent: Romæ prætor; per provincias qui pro prætore aut conſule eſſent, jura adverſus publicanos*

1 *Acri etiam populi Rom. libertate.*] Particulam *tum* hic addidimus: *acri etiam populi Rom. tum libertate.* Rhenanus. Videtur venuſtior lectio veteris libri, quæ eſt, *acri etiam tum populi Ro. libertate.* Vrſinus. Muretus tranſponit, *acri etiam tum pop. Ro. libertate.* Vere. *Acidalius.*

2 *Neceſsitas irrogationum.*] Correxi locum: *neceſsitas erogationum.* Rhenanus. Muretus falſo legit, *irrogationum.* Acidalius.

3 *Novis acerbitatibus ad invidiam verterent.*] An, ne publicani verterent ad invidiam, tot per annos tolerata? Potius interpretor, *tolerata*, primo caſu, ac *verterent*, pro, verterentur, ut mos Tacito frequens. *Pichena.*

4 *Leges cujuſque publici.*] Publicum hîc non civitas aut commune cujuſque opidi, uti cenſent: ſed τὸ δημόσιον, τελωνία. Plautus Trucul.

Illa, haud ego, habuit publicum,
perverſe interpretaris.

Seneca epiſt. CXX. *Iam ego paraveram fiſcos: circumſpiciebam in quod me mare negotiaturus immitterem, quod publicum agitarem, quas arceſſerem merces.* Suet. Cal. cap. XL. *Additumque ad caput legis, ut tenerentur publico, quæ meretricium quæve lenocinium feciſſent.* Seneca iterum epiſt. CII. *Ille qui & mari & terra pecuniam agitabat, qui ad publica quoque, nullum relinquens inexpertum genus quæſtus, acceſſerat.* ubi male ſubſtituunt, *publicanos.* Lipſius.

Vt leges cujuſque publici.] Hoc eſt, ut conditiones publicanorum perſcriptæ legibus cujuſque loci publici, quæ ad id tempus latuerant, divulgarentur. & qui annum, quo petere ex lege aliquid licebat, omiſiſſet, caderet à jure petendi. *Ferrettus.* Intelligit cujuſque communis ſive civitatis: ejus tamen abuſive *publicum* dicitur. Sola enim *publica* dicta ſunt, quæ populi Ro. ſunt, ait Vlpianus. Vnde principio, qui vectigal pop. Romani conductum haberet, *publicanus* dictus: quod *publica* appellatio in compluribus cauſis pop. Romanum reſpiciat, cæteræ civitates loco privatorum habeantur: ex Cajo refertur in Digeſtis de verb. ſig. l. 16. *Vertranius.* Vir alioquin oculatiſſ. toto (ut ajunt) cœlo aberravit. nam *immodeſtiam publicanorum pop. Rom. arguebat*, ut inquit Tacitus, non provinciæ externæ, civitateſve ſociæ, aut vectigales pop. Rom. Quamobrem per *publicum* intelligendum *vectigal*, uti habemus apud Iuriſc. l. 34. D. Ex quibus cauſis major. Quin imo vectigalia abſolute *publica* vocantur, l. 1. §. 1. de publican. Et, *publicorum conductores*, obſervamus in l. 33. D. pro ſoc. Cic. & ipſe Ep. 1. ad Q. Fr. ait: *Vt & publicanis*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 16 vol. 1

canos extra ordinem redderent: [1] *militibus immunitas ſervaretur, niſi in iis quæ væno exercerent.* Aliaque admodum æqua, quæ brevi ſervata dein fruſtra habita ſunt. Manet

canis ſatisfacias, præſertim publicis male redemptis. Idem de provinc. Conſ. *An qui frui publico non potuit, hic ligetur ipſa lege cenſoria?* Addamus Quintilianum decl. 340. *Ego non ea voluntate feci, ut hic liber eſſet, ſed ut publica non ſolveret.* Et decl. 341. *Ante omnia nulla lege comprehenſum eſt, ut alienam rem non profiteri liceret; alioquin publicum everſum eſt.* Sueton. Cal. 40. *Additumque ad caput legis, ut teneretur publico, qui meretricium feciſſet.* Horatius Epiſt. I. *Pars hominum geſtit conducere publica.* Hinc vectigalium & publicorum conductores *Publicani* dicti Sueton. Veſp. 1. & paſſim omnibus. Itaque per *publicum* hoc in loco interpretandum vectigal cujuſcunque generis: & erit ſenſus verborum Taciti, quod quum publicani immoderate vectigalia exigerent, legibus quibuſdam jam in deſuetudinem profectis innixi, eas in novum uſum retrahentes ſuo commodo & populi Ro. diſpendio; Nero cujuſque vectigalis leges ad id uſque tempus occultas proſcribi & aboleri voluit, ſicque populi indemnitati conſultum, ac illius crebris flagitationibus ſatisfactum; ſanciens adhæc, ne publicani omiſſas petitiones ultra annum reſumerent, hoc eſt, ne vectigal, quod ſibi deberi dicerent, à die prætenſæ exactionis poſt annum petere & exigere poſſent. Marcellus Donatus. Quid apertius? & tamen M. Donatus interpretatur, *abolerentur:* cum debuiſſet, *publice, unde de plano legi poſſent, proponerentur.* Conſulatur Suetonius Calig. 41. nimirum omnes homines ſumus. *Gruterus.* Fallitur etiam Donatus in fraude publicanorum explicanda. Non enim vetera illi renovabant, ſed nova inveniebant. Nam cum lex ſive formula & capita conductionis non eſſent invulgata, exigebant quibuſdam nominibus, quibus conceſſum non erat per legem, neque unquam fuerat. Has vocat *novas acerbitates* & *nomina exactionum illicitarum.* Exemplum eſt apud Ciceronem lib. 3. in Verrem: *Ex omni pecunia, quam aratoribus ſolvere debuiſti, certis nominibus deductiones fieri ſolebant: primum pro ſpectatione & collybo, deinde neſcio pro quo cerario. Hæc omnia, judices, non rerum certarum, ſed furtorum improbiſſimorum ſunt vocabula.* Cæſar lib. 3. de bello. civil. I. *Multa præterea ad avaritiam excogitabantur. In capita ſingula ſervorum ac liberorum tributum imponebatur. Columnaria, oſtiaria, frumentum, milites, remiges, arma, tormenta, vecturæ imperabantur. Cujus rei modo nomen reperiri poterat, hoc ſatis eſſe ad cogendas pecunias videbatur.* Sic igitur iſti quoque faciebant. Et licebat dolere, non recuſare obnoxiis, quod illi ſe jure ſuo uti, & nihil niſi ex lege flagitare mentirentur. Hæc illis latebra ſublata eſt legibus cujuſque publici proſcriptis: unde didicerunt, à quibus exigebatur, quid deberent, quid non deberent. Fruſtra etiam ex Suetonii Veſpaſiano probat, quod aliunde ſatis conſtat & probari non eſt neceſſe. Ibi enim ſincerior lectio: *publicum quadrageſimæ in Aſia egit.* non *publicanum.* Adde 4. obſervat 23. *Gronovius.*

1 *Militibus immunitas.*] Vt militibus immunitas ſervaretur: quia vectigalibus non tenebantur, niſi de iis rebus, quas venales haberent. *Veno* autem dictum eſt, ut infra, *poſita veno.* Ferrettus.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 16 vol. 1

Manet tamen abolitio [1] quadrageſimæ quinquageſimæque, [2] & quæ alia exactionibus illicitis nomina publicani invenerant. Temperata apud transmarinas provincias [3] frumenti ſubvectio. [4] Et *ne cenſibus negotiatorum naves aſcriberentur, tributumque pro illis penderent*, conſtitutum. 52 Reos ex provincia Africa, [5] qui proconſulare imperium illic habuerant, [6] Sulpicium Ca-

1 *Quadrageſimæ quinquageſimæque.*] Portorium id fuit, explicatum Quinctiliano in parte, Declamat. CCCLIX. *Præter inſtrumenta itineris, omnes res quadrageſimam publicano debeant.* Sed abolitio hæc Neroniana, non firma. certe Symmachi ævo iterum præbita Quadrageſima: ut diſcas è l. v. epiſt. *Quadrageſimæ portorium non rectè poſcitur à Senatoribus Candidatis: quia noſtri ordinis functiones onerari geminis incommodis non oportet. Quæſo igitur ut humanitatem noſtri ordinis editoribus impartias, & urſorum tranſvectionē cupiditati mancipum ſubtrahas.* Etiam Quinquageſima: de qua idem: *Quæſtores ordinis noſtri numquam ferarum ſuarum portorium contulerunt. Nunc à fratre meo Cynegio V. C. Quinquageſimæ vectigal exigitur, quod ſolos urſorum negotiatores, utpote quæſtui ſervientes, oportet agnoſcere.* De hac Quadrageſima capio Suetonium Veſpaſ. cap. I. *Hujus filius publicum quadrageſimæ in Aſia egit, manebantque* (lego, *mantantque*, quia perveniſſe eas ad ſuum ævum ſubindicat Tranquillus: vel potius, *monebantque*) *imagines ſub hoc titulo*, Καλῶς τελωνήσαντι. At in Caligul. cap. XL. alia hercle ab iſta; temporaria dumtaxat, & quæ cum impuro illo periit: *Exigebatur pro litibus atque judiciis ubicumque conceptis quadrageſima ſummæ de qua litigaretur.* Sed & Quinquageſimam vænalium, de qua ſupra, diſparo ab iſta: ſicut Quinquageſimas illas Ciceronis III. libro in Verrem, quæ ad aratores pertinuerunt decumanoſque. *Lipſius.*

2 *Et quæ alia ex auctionibus illicitis.*] Repoſuimus; *& quæ alia exactionibus illicitis.* Dandi caſu. *Rhenanus.*

3 *Frumenti ſubvectio.*] Quæ hæc ſubvectio? illane, quæ Romam? ex Africa & Ægypto puta, aliiſque provinciis ad alimenta plebis. An intelligit in ipſis provinciis modum poſitum, quo & quatenus frumenta ſua adveherent? Fraudes enim & hîc committi ſolere, & moleſtias objici provincialibus, è Taciti Agricola diſces. *Emere*, inquit, *ultro frumenta, & vendere cogebantur. Devortia itinerum & longinquitas regionum indicebatur, ut civitates à proximis hibernis in remota & avia deferrent: donec quod omnibus in promptu erat, paucis lucroſum fieret.* Lipſius.

4 *Et ne cenſibus.*] Mutuare huic loco lumen à P. Fabro lib. I. Semeſt. cap. XXV. *Lipſius.*

5 *Qui proconſulare imperium illic habuerunt*] Scripſi, *habuerant.* Rhenanus.

6 *Sulpicium Camerinum abſolvit.*] Sed eumdem paullo poſt cum filio interfecit. Ἐγκαλέσας σφίσιν, ait Xiphilinus, ὅτι Πυθικοὶ ἐκ προγόνων ἐπικαλούμενοι, οὐκ ἐπαύσαντο προσρήματος τοῦτ' ἔχοντες, ἀλλ' ἐς τὰς τοῦ Νέρωνος νίκας τοὺς Πυθικοὺς ἐκ τῆς ὁμωνυμίας ἠσέβουν. *objiciens illis, quod Pythici ab antiquo dicti, non abſtinerent nunc eo cognomine,*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 16 vol. 1

Camerinum &, [1] Pomponium Silvanum, abſolvit Cæſar. Camerinum adverſus privatos & paucos, ſævitiæ magis quam captarum pecuniarum crimina objicientes: Silvanum magna vis accuſatorum circumſteterat, poſcebatque *tempus evocandorum teſtium*, reus *illico defendi* poſtulabat. Valuitque pecunioſa orbitate & ſenecta, quam ultra eorum vitam produxit, [2] quorum ambitu evaſerat. Quietæ ad id tempus res in Germa- 53
nia fuerant, ingenio ducum, qui [3] pervulgatis triumphi inſignibus, majus ex eo decus ſperabant, ſi pacem continuaviſſent. Paullinus Pompejus, L. Vetus, ea tempeſtate exercitui præerant. Ne tamen ſegnem militem attinerent, ille [4] inchoatum ante tres & ſexaginta annos à Druſo aggerem coërcendo Rheno,

ne, ſed in Neronis Pythicas victorias ex ſimilitudine nominis injurii eſſent. Qui Dionis ſive abbreviatoris ejus corruptus locus, ſcriboque, Ὅτι Ποιητικοὶ ἐκ πυθιονίκων, &c. Sulpicii enimvero non Pythici, ſed Pœtici cognominati, uti liquere poteſt ex Faſtis. Quod cognomen ad injuriam ſuam trahebat Nero, quia ipſe ſolus victor, ſolus Pythicus. Notabit ergo philologus ſimilitudinem aliquam inter eas voces, veteri germanaque pronunciatione fuiſſe. *Lipſius.*

1 *Pomponium Silvanum.*] Eſt cum Pompejum Silvanum in Tacito (lib. II. Hiſtor.) reperias; eſt cum Poppæum. Librariorum ea varietas ſit, an hominum, alibi videbo. *Lipſius.*

2 *Quorum ambitu evaſerat.*] Faernus legebat; *quorum impetum evaſerat.* Vrſinus. Quis putaret aliquem his offendi poſſe? adeo plana ſunt & proclivia: & tamen Faernus legebat, *quorum impetum evaſerat.* omnino bene, ſi de adverſariis ſermo eſſet, & non potius de advocatis Silvani. Deridet enim vanitatem rerum humanarum Tacitus, & ait heredipetas iſtos interceſſiſſe quidem pro reo, & eum ſervaſſe, ſpe adipiſcendæ ſubſtantiæ ipſius, ſed contra eveniſſe; fato enim ante functos, itaque præda ſua miſere excidiſſe. *Gruterus.*

3 *Pervulgatis triumphi inſignibus.*] Hoc eſt, quæ jam nimium frequentia communiaque eſſe cæperant. *Rhenanus.*

4 *Inchoatum à Druſo aggerem.*] Intellegitne foſſam Druſianam, Iſalæ hodie cognomine inſignem? quæ Rhenum imminuit, exhauſit, & quaſi coërcuit? An potius aliud opus in Gallica ripa, quo tumidum & vagum cum pernicie accolarum amnem reprimeret? Videtur. & refero ad aggerem iſtum, quæ libro v. Hiſtor. ſcripta: *Quin & diruit molem à Druſo Germanico factam, Rhenumque prono alveo in Galliam ruentem, disjectis quæ morabantur, effudit.* Vidi qui molem eam vellent eſſe Druſoburgum ad Iſalam nunc ſitum. Næ illi falluntur. Nam qui poteſt? In Galliarum ripa ea moles fuiſſe debuit, non in Germaniæ: uti facto Civilis, Tacitique verbis ratio conſtet. Refellere quidem

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 16 vol. 1

Rheno, abſolvit: Vetus [1] Moſellam atque Ararim, facta inter utrumque foſſa connectere parabat, ut copiæ per mare, dein Rhodano & Arare ſubvectæ, per eam foſſam, mox fluvio Moſella [2] in Rhenum, exin Oceanum decurrerent: ſublatiſque itinerum difficultatibus, navigabilia inter ſe [3] occidentis ſeptentrioniſque litora fierent. Invidit operi [4] Aelius Gracilis Belgicæ legatus, [5] deterrendo Veterem, *ne legiones alienæ provinciæ inferret*, [6] *ſtudiaque Galliarum affectaret. formidoloſum id imperatori* dictitans, [7] quo plerumque

54 prohibentur conatus honeſti. Ceterum continuo exercituum otio fama inceſſit, *ereptum jus legatis ducendi*

dem igitur aliena poſſim, firmare adhuc ipſe nihil. *Lipſius.*

Ante tres & ſexaginta annos.] Muretus, *tres & quadraginta.* Acidalius.

1 *Moſellam atque Ararim.*] Deus bone, utile, magnum, regium vel Romanum plane opus! Sic Carolus Magnus Danubium & Rhenum ſtatuit; alii alia: ſed omnes ſtatuerunt tantum. & neſcio quæ vis ab alto fere impedit mutari hæc per Naturam ſtatuta. *Lipſius.*

Moſellamque atque Ararim.] Scripſimus *Moſellam atque Ararim.* Mox eſt illic, *itineris*, pro, *itinerum.* Rhenanus.

2 *In Rhenum, exin Oceanum decurrerent.*] Legendum puto, *in Rhenum, & in Oceanum.* Pichena.

3 *Occidentis ſeptentrioniſque litora.*] Hæc cum ſcriberem, Henricus IV, Francorum Rex Chriſtianiſſimus, idem in Gallia moliebatur: jamque poſt ingentia opera decreverat Ararim Moſæ, Ligerim Sequanæ & Matronæ conjungere; ut à Maſſilienſi & Tyrrheno mari ad Burdigalenſem Oceanum iretur, & à Rhodano ad uſque Iccium portum & ſeptentrionis ultima litora. Quod imperio validus omnes ſui imperii partes adunare vellet & ita conjungere, ut nullo negotio remotiſſima quæque facile ſibi ſuccurrerent & coirent. Quæ emendatio orbis tentata quondam principibus magnis. *Aurelius.*

4 *Ælius Gracilis.*] E libris *Ælius Gracchus.* Lipſius.

Helius Gracilis.] In ſcripto *Gracchus.* Vertranius. Muretus. *A. Gracchus.*

5 *Deterrendo Vetere.*] Malim *Veterem.* exemplar ſcriptum habuit, *Veteres.* Rhenanus. Trajectio etiam hic ſine dubio eſt. Legas, *deterrendo Veterem: formidoloſum id imperatori dictitans, ne legiones alienæ provinciæ inferret, ſtudiaque Galliarum affectaret. quomodo plerunque proh. c. honeſti.* Acidalius.

6 *In ſtudiaque Galliarum affectaret.*] Et hic malim legere; *ne legiones alienæ provinciæ inferret, ſtudiaque Galliarum affectaret.* niſi quis potius arbitretur ſcribendum, *incuſtoditaque Galliarum aff.* Rhenanus. Beatus hinc præpoſitionem demit, & recte. *Vertranius.*

7 *Quo plerunque prohiberentur conatus honeſti.*] Non ſperno, ſed ſuſpicor legendum, *quomodo.* nam in vett.

cendi in hoſtem. Eoque Friſii juventutem ſaltibus aut paludibus, imbellem ætatem per lacus admovere ripæ, agroſque vacuos, & militum uſui ſepoſitos inſedere, auctore Verrito & Malorige, qui nationem eam regebant, [1] in quantum Germani regnantur. [2] Jamque fixerant domos, ſemina arvis intule-

vett. libris aliquandó ſcribitur una tantum litera, q°. ut facilis fuerit error. *Pichena.*

1 *In qua tum Germani regnabant.*] Florentinus codex, *in quantum Germani*: optime. id eſt, quatenus Germanis quidem eſt regnum, qui in ſemilibertate. *Lipſius.*

In qua tum Germanici regnabant.] Legendum forte *nutu Germanici*: aut, *juſſu Germanici.* Rhenanus. Alias *Germani.* Ferrettus. Legere *Germanici nutu*, vel *juſſu*, quod ille tentavit, non eſt tutum: ſiquidem multo poſt necem Germanici, Friſii tranſrhenanus populus, pacem exuerant, Iunio Silano Silio Nerva coſſ. ſupra lib. 5. Quare magis placet ſcriptum, *Germani*, quaſi diceret, in Friſia non Romani, ſed Germani regnabant. *Vertranius.* Majores & minores Friſii erant inter Germanos: cui rei ergo dicitur Germanos fuiſſe Reges Friſiorum? credo id factum, quod aliud ſub Tiberio in uſu, tunc enim permittebantur primoribus centurionum. lib. 4. ann. *donec Olennius, è primipilaribus regendis Friſiis impoſitus*, donec Romanorum avaritia coacti & pacem & imperium exuerunt, non tamen ſine multa tum ſtrage dominorũ. *Clarum inde inter Germanos Friſiorum nomen, diſsimulante Tiberio damna.* Nec mihi objicias, Corbulonem ultum iſſe injurias; remque publicam eorum compoſuiſſe. *Et natio Friſiorum poſt rebellionem clade L. Apronii cœptam, infenſa, aut male fida, datis obſidibus conſedit apud agros à Corbulone deſcriptos; idem ſenatum, magiſtratus, leges impoſuit.* indigenas enim par eſt eum præfeciſſe, è quibus Verritus & Malorix in ſeditione duces, ſive reges. *Salinerius.* Friſiorum gens ſemper fuit liberrima; niſi quod Romanorum jugo aliquamdiu preſſa. Malim igitur ſic legere: *qui nationem eam regebant, in qua tum Germani rebellabant*; hoc quippe à Friſiis factum, ſatis aperte atque clare clamat præſens hiſtoria. *Cluverius.* Lipſius tentat, ſed majoris vitii ſuſpectum locum habet. Vere. Non ſanavit ille ulcus, & majus vitium latet: ſed quod nos tamen facile hac emendatione pellimus. *qui in nationem eam tum Germani regnabant.* Reliqua verba, quæ circumcidi, ex gloſſis & deinde ex hæſitatione librariorum nata. Vult omnino eos fratres imperitaſſe, ei nationi. Friſios dicit. lib. XI. *Advenæ in nos regnaverunt.* Acidalius. Corrupte antea: *in qua tum Germani regnabant.* Codici Flor. debemus emendationem: *in quantum Germani regnantur*; quæ optimum ſenſum habent: Regebant ſcil. eam nationem, eo more, quo Germani regnabant, vel regi ſoliti, hoc eſt, juxta libertatem. De morib. Germ. *Trans Lygios Gothones regnantur, paulo jam adductius, quam cæteræ Germanorum gentes, nondum tamen ſupra libertatem.* & ſupra: *exceptis duntaxat iis gentibus, quæ regnantur.* hiſt. lib. I. *ut in cæteris gentibus quæ regnantur.* Pichena.

2 *Iamque fixerant domos.*] Caſtigavimus indidem; *Iamque finxerant domos.* Sic in lib. de Germanis. Quia

&c.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 16 vol. 1

tulerant, utque patrium ſolum exercebant; cum [1] Dubius Avitus accepta à Paullino provincia, minitando *vim Romanam*, [2] *niſi abſcederent Friſii veteres in locos, aut novam ſedem à Cæſare impetrarent*, perpulit Verritum & Malorigem preces ſuſcipere. Profectique Romam, dum aliis curis intentum Neronem opperiuntur, inter ea quæ barbaris oſtentantur; intravere Pompeji theatrum, quo magnitudinem populi viſerent. Illic per otium (neque enim ludicris, ignari, oblectabantur) dum *conſeſſum caveæ, diſcrimina ordinum, quis eques, ubi ſenatus* percunctantur, [3] advertere quoſdam cultu externo in ſedibus ſenatorum: & *quinam forent* rogitantes, poſtquam audiverant, *earum gentium legatis id honoris datum, quæ virtute & amicitia Romana præcellerent*;

NUL-

& domos fingunt, & ſcuta geſtant. Mox eſt in exemplari ſcripto; *Atque patrium ſolum exercebant.* Rhenanus. Immo *fixerant*, id eſt poſuerant, collocaverant. Iuvenalis Sat. 3. *Laudo tamen, vacuis quod ſedem figere Cumis Deſtinet.* Gronovius.

1 *Dubius Avitus.*] Labor ut ſcribam, *Vibius Avitus*, inducente me Plinio, qui Neronis temporibus præſediſſe Galliæ Germaniæque inferiori, Vibium Avitum ſignificat libro XXXIV. cap. VII. *Statuam Arvernorum cum faceret, provinciæ Vibio Avito præſidente.* Antea ſuſpicabar de Didio: fallebar. *Lipſius.*

Cum Dubius Avitus.] Recte à doctis viris emendatum eſt, *Vibius Avitus*, nam ita in MS. etiam libro. Urſinus. Immo male: nam & apud Plinium lib. 34.7. optimæ membranæ, *Dubio Avito.* non *Vibio.* Gronovius.

2 *Niſi abſcederent Friſii veteres in locos.*] Deleo vocem, *Friſii*, quæ gloſſema, nulli hic uſui. Per ſe enim clarum, de his intelligendum. *Acidal.*

3 *Advertere quoſdam cultu externo.*] Armenios & Parthos ſedentes in Senatu, uti eleganter Suetonius loquitur. Morem autem eum fuiſſe, & hunc honorem bene meritis ſociis, didici è Iuſtino: qui de Maſſilienſibus lib. XLIII. *Ob quod meritum & immunitas illis decreta, & locus ſpectaculorum in Senatu datus.* Item Ioſepho, qui Decretum C. Cæſaris & Senatus recitat pro Iudæis, libro XIV. cap. XVII. in hæc verba: Δεδόσθαι τε Ὑρκανῷ, καὶ παισὶ τοῖς αὐτοῦ, καὶ πρεσβευταῖς τοῖς ὑπ' αὐτοῦ πεμφθεῖσιν, ἔντε πυγμῇ μονομάχων καὶ θηρίων, καθεζομένους μετὰ τῶν συγκλητικῶν θεωρεῖν: *Concedi Hyrcano ejuſque filiis, item Legatis qui ab eo miſſi, gladiatorum & ferarum pugnas ſpectare, in ſedibus Senatorum.* Dio Caſſius in Fragm. de Trajano: Ὅτι ὁ Τραϊανὸς τοὺς πρεσβευτὰς τοὺς παρὰ τῶν Βασιλέων ἀφικνουμένους, ἐν τῷ βουλευτικῷ θεάσασθαι ἐποίει: *Quod Trajanus legatos à Regibus miſſos in Orcheſtrâ ſpectare juſſit.* Etſi vetuerat id ante, ſua quadam cauſſa, Auguſtus: ut in Suetonio leges, cap. XLIV. interdicto tamen non firmo. Sed ait Iuſtinus ecce, in Senatu: & Sue-

NULLOS MORTALIUM [1] ARMIS AUT FIDE ANTE GERMANOS ESSE exclamant, [2] degrediunturq; & inter patres conſidunt. quod comiter à viſentibus exceptum, quaſi impetus antiqui, & [3] bona æmulatione. Nero civitate Romana ambos donavit: *Friſios decedere agris* juſſit. Atque illis aſpernantibus, auxiliaris eques repente immiſſus, neceſſitatem attulit captis cæſiſve qui pervicacius reſtiterant. [4] Eoſdem 55
agros Anſibarii occupavere, validior gens, non modo ſua copia, ſed adjacentium populorum miſeratione: quia pulſi à Chaucis & ſedis inopes, tutum exſilium orabant. Aderatque iis clarus per illas gentes, & nobis quoque fidus, nomine Bojocalus, *vinctum ſe rebellione Cheruſca, juſſu Arminii* referens, *mox Tiberio & Ger-*

Suetonius alibi, *in equite ſpectare.* nec errent ultra, qui apud Suetonium in Claudio, *in Senatoriis*, tentant reponere. Sed quod de legatis his ad Neronis tempora Tacitus rettulit, eximium & antiquæ noſtræ ſimplicitatis factum: Tranquillo viſum Claudio attribuere, cap. xxv. Errat, me judice, Tranquillus. *Lipſius.*

1 *Armis aut fide ante Germanos eſſe.*] Repoſuimus, *armis aut fide.* Rhenanus.

2 *Degrediunturque, & inter patres conſidunt.*] Ita Flor. Vulgo, *digrediunturque.* Ex altioribus enim gradibus ad inferiores deſcendendum erat, ut inter Patres conſiderent. *Pichena.*

3 *Bona æmulatio.*] Libri aliquot, *æmulatione:* ex quibus junctim tunc ſcribam, *quaſi impetus antiqui & boni æmulatione:* & ſane ſic fuit. *Lipſius.*

Et bona æmulatione.] Non dubito, quin Tacitus ſcripſerit, *bona æmulatio,* contra librario *ne* ſyllabam à proxima dictione *Nero* perperam mutuante, proinde ſcripſimus: *Quod comiter à viſentibus acceptum; quaſi impetus antiqui, & bona æmulatio. Nero civitate Ro.* Rhenanus. Videntur reſtituenda verba illa ex uſu ſermonis hiſtorici: *quaſi impetus antiqui, & boni æmulatio:* ut *antiqui* & *boni* ſubſtantive ponantur. Sic Terentius, *antiquum obtinet. Iuretus.* Veteres omnes, *quaſi impetus antiqui, & bona æmulatione*, ſatis idoneo ſenſu. Ait enim, libertatem illam Germanorum comiter à viſentibus acceptam, quaſi præ ſe tuliſſet aliquid antiqui impetus, & bona æmulatione factum. Rhenano tamen placuit, *& bona æmulatio.* non male. Sed mihi priſca lectio potior. *Pichena. Impetus* eſt repentinus animi ex honeſto motus. Ut hoc libro: *Sed impetum ejus, multum prius laudata magnitudine animi, attinuere ſeniores. Antiquum,* quod quodammodo excedit modum ſæculi, & antiquitati laudatæ par eſt. *Æmulatio* autem *bona*, ut alibi *prava.* Sic igitur accipe: *quaſi* quod eſſet *impetus antiqui & bona æmulatione* fieret. *Gronovius.*

4 *Eoſdem agros Anſibarii occupavere.*] Marcellinus lib. 20. de Iulia-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 16 vol. 1

Germanico ducibus, ſtipendia meruiſſe. [1] *Quinquaginta annorum obſequio id quoque adjungere, quod gentem ſuam ditioni noſtræ ſubjiceret.* [2] *Quotam partem campi jacere, in quam pecora & armenta militum aliquando tranſmitterentur?*

no Cæſare: *In limitem Germaniæ ſecundæ eſt egreſſus, omnique apparatu, quem flagitabat inſtans negotium, communitus, Toxandro oppido appropinquabat. Rheno deinde tranſmiſſo, regionem ſubito pervaſit Francorum, quos Anſuarios vocant, incertorũ hominum, licentius etiam perſcrutantium extima Galliarum.* Hactenus ille. Vocat igitur *Anſuarios*, *V.* pro *B.* quos Tacitus *Anſibarios*; ut hinc validum meæ conjecturæ ſit argumentum Francos è Chaucis prodiſſe. nam aperte tradit hoc loco Tacitus, *Anſibarios à Chaucis pulſos.* Igitur generale Francorum nomen, & forte recentius, multas nationes propriis adhuc appellationibus diſtinctas complectens: ſicut & Suevorum plurimis olim commune. *Rhenanus.*

1 *Quinquaginta annorum.*] Libri vett. *quadraginta.* A clade certe Variana ad hoc ævum, quadraginta ſex circiter anni ſunt. *Lipſius.*

Stipendia meruiſſe, quinquaginta annorum obſequia. Id quoque.] Lego, *ſt. meruiſſe: quinquaginta annorum obſequio id quoque adjungere.* Acidalius. Addit Flor. *& quinquaginta.* Pichena. Peſſima diſtinctio, quæ ad huc magis corrupta in poſtrema editione Critici ſummi, ubi præfertur *obſequia.* Interpungendum omnino: *ſtipendia meruiſſe. Quinquaginta annorum obſequio id quoque adjungere;* ſenſu planiſſimo. *Gruterus.*

2 *Quotam partem campi.*] Forte, *Quo tantam,* aut, *quo eam.* Vulgatam etiam tolero, & capio. *Lipſius.*

Quotam partem campi jacere.] Nos totum ita reſcribimus ad veram ſententiam: *Quotam partem campi jacere, e qua non pecora & armenta militum alimentis mitterentur? Saturarent ſane receptis gregibus tot hominum* (& forte *interminam*) *famem; modo ne vaſtitatem & ſolitudinem m. q. a. populos.* Acidalius. Forte vulgata lectio ſubſiſtet, ſi diſtinctione juvetur. *Quotam partem campi jacere? in quam pecora & armenta militum aliquando tranſmittentur.* Id eſt: exigua pars campi eſt, quam petimus, ac modo jacet: nullique uſui vobis futura, niſi quod in eam armenta & pecora militum quandoque tranſmittetis. *Pichena.* Faërnus & Daneſius legebant: *Servarent ſane receptos gregibus inter hominum famem.* Vrſinus. *Servarent ſ. receptos gregibus inter hominum famam.* Hæc undequaque pura ſunt: agri à Friſiis occupati, prius fuerant militibus attributi: qui minimam eorum partem (reliquo neglecto) pecoribus & armentis deſtinaverant. hinc Bojocalus ut uſurpata retineret, ita contendit. Major agrorum pars unde nos exigitis, nunquam fuit à gregibus depaſta: proinde nos iis deturbari, nec æquum eſt, nec vobis utile: non deprecor tamen, quin eam partem reſtituamus, in quam homines recordentur ullo unquam tempore pecora militum fuiſſe tranſmiſſa. *receptos,* hoc eſt exceptos, paſſim apud ICtos. Plaut. Trinumm. *poſticulum hac recepit quum ædes vendidit.* Gell. 17, 6. *Quando mulier marito dotem dabat, tum quæ ex ſuis bonis retinebat, neque ad virum tranſmittebat, ea recipere dicebatur.* Salinerius. Corruptus videtur locus, nec juvant libri vet. tentavi tamen, an defendi poſſet, hoc ſenſu: *Servarent Romani campos receptos,* id eſt ſepoſitos pro gregibus:

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 16 vol. 1

tur? ¹ Servarent ſane receptus gregibus inter hominum famem; modo ne vaſtitatem & ſolitudinem mallent, quam amicos populos. Chamavorum quondam ea arva, mox Tubantum, & poſt Vſipiorum fuiſſe. ² Sicut cœlum diis, ita terras generi mortalium datas : ³ quæque vacuæ, eas publicas eſſe.

¹ So-

at ſervarent etiam *hominum famam*, ne ſcil. palam fiat meliori conditione eſſe beſtias, quam homines, cum his deſit terra in qua vivant, illis vero ſuperſit. Sed non ſatis mihi facit. *Pichena.* Dubitatum de voce *receptos*, mutaturque in *exceptos*; non neceſſario. nam *recipere*, idem etiam notare quod *excipere*; docui pluribus ad Plautum meum in Suſpicionibus. ceterum optime *famam* migrabit in *famem*, ut placitum Lipſio. *Gruterus.* Non hic videtur ſenſus; Exiguam partem campi eſſe quam petant, quæ modo jaceat nullique uſui Romanis ſit, niſi quod in eam armenta & pecora militum quandoque tranſmittant: ſed hic potius; Cum ingens agrorum ſpatium incultum jaceat, quota pars ejus eſt, in quam armenta atque greges militum, nec ſemper, ſed *aliquando* (nam & hæc vox ſignificanter ponitur) tranſmittuntur? nec tamen querimur eam partem humanis uſibus adimi, quamquam & hoc fortaſſe querendum eſſet, tot hominibus fame preſſis, qui ſuſtineri poterant ex his locis, quos tantum gregibus receptui ſervatis. Sed cur ceteros campos, in quibus nec homines, nec armenta ſunt, potius vaſtitatem & ſolitudinem eſſe vultis, quam amicos populos ibi habitare? Ex quibus omnibus patet non exiguos fuiſſe campos, quos petebant Anſibarii; ſed eo præcipue argumento uſos, agros iſtos ob magnitudinem atque vaſtitatem locorum Romanis non eſſe uſui, cum armenta eorum, quibus ſolis ſervire videantur, minima eorum parte contenta ſint. Eodem pertinent quæ ſequuntur: *vellentne contueri inane ſolum.* Sed & ſequentia ſic conſtituimus: *Servarent ſane receptus gregibus inter hominem famem.* Nam *famam* legi non poſſe Lipſius vidit atque *famem* repoſuit: pro *receptos* autem quod habent libri *exceptos* legebat, ſed adjuvante ſenſu ſocero meo facile probavi *receptus* potiorem lectionem eſſe. *Receptus* locus ſemotus, qua quis ſe recipit, *ἀναχώρησις.* quod tam de hominibus quam aliis animalibus dici poteſt, quomodo fere apud Columellam 8, 1. de re ruſt. *aquatilium animalium receptacula.* Freinshemius. Plurimos exercuit hic locus. Lego; *Servarent ſane receptos gregibus*, ſcil. agros, *inter homines tamen; modo ne* &c. Modica ac prope nulla mutatione, ſententia aperta, phraſi Corneliana. Cl. Gronovius, *inter hominum famam*, legit, & erudite tuetur in Obſerv. ac *famam hominum*, ipſos homines interpretatur. Iudicent docti, quorum arbitrio iſta permittuntur. *Boxhornius.*

1 *Servarent ſane receptos.*] Scriberem, *exceptos*, & *famem.* Lipſius.

2 *Sicut cælum diis.*] Flor. *Sicuti.* Plurima nimis levia conſequor. cuicunque tamen ea negligere in integro eſt, tamquam ſi monita non fuiſſent. *Pichena.*

3 *Quæ ſunt vacuæ.*] Emendavimus, *quæque vacuæ ſint.* Rhenanus. Addunt vulgati: *ſint.* Sed id verbum abſtulimus Florent. auctoritate, nec neceſſarium, nec Taciti more. *Pichena.* Suſpicor ediđiſſe Tacitum: *quaſque vacuas, eas publicas eſſe*: & hoc exemplum addendum iis, quæ notavimus 2. Obſerv. 14. *Gronovius.*

 1 Se-

[1] Solem deinde reſpiciens, & cetera ſidera vocans,
quaſi coram interrogabat, *vellentne contueri inane ſo-
lum? potius mare ſuperfunderent adverſus terrarum erepto-*
56 *res.* [2] Et commotus his Avitus, [3] *patienda meliorum im-
peria. Id diis quos implorarent placitum, ut arbitrium penes
Romanos maneret quid darent quid adimerent;* [4] *neque alios
judices, quam ſe ipſos paterentur.* Hæc in publicum An-
ſibariis reſpondit; ipſi Bojocalo, *ob memoriam amicitiæ
daturum agros.* quod ille, ut proditionis pretium, a-
ſpernatus addidit; [5] *Deeſſe nobis terra, in qua vivamus; in
qua*

1 *Solem inde reſpiciens.*] In exemplari ſcripto legitur: *Solem deinde diſpiciens.* Legerim; *Solem dein aſpiciens.* Infra eſt, *quam ſe paterentur.* Rhenanus. Cum turbent manu exarati cod. in *reſpiciens*, fere eſt, ut eam voculam pronunciem, una cum altera *vocans*, ſuppoſitam à gloſſarchis. *Gruterus.*

2 *Et commotus his Avitus.*] Turbata & trunca forſitan. Lego tamen: *Nec commotus his Avitus, patienda m. imperia ait. Dis quos, &c.* Lipſius.

Commotus his Avitus.] Nonnunquam deprecantium miſeremur, quos tamen nequimus facere compotes voti. Sic Avitus erat in clementiam pronus, & (abſque imperatore foret) tam juſtis miſerorum precibus indulgeret: at Nero ejuſmodi agrorum poſſeſſionem jam Friſiis denegaverat. *Friſios decedere agris juſſit.* Quid igitur Avito reſtabat, niſi ut Anſibarios à ſe dimitteret mitioribus verbis? *patienda meliorum imperia.* τὸ *commotus* eodem ſenſu lib. 11. ann. *ingreſſuſque defenſionem commoto majorem in modum Claudio, Meſſallinæ quoque lacrimas excivit.* Ad ultimum inter Bojocali preces, quam conſona Sacris literis hæc: *Sicut cælum diis, ita terras generi mortalium datas.* illæ enim *cælum cæli Domino, terram autem dedit filiis hominum.* Salinerius.

3 *Patienda meliorum imperia.*] Sana omnino omnia, ſi diſtinctionem mutes, *patienda meliorum imperia, id Diis* &c. Et ſubintelligas *reſpondit*, quod hic non ſtatim auctor addidit, ſed paullo poſt ſubjecit. *Hæc in publicum Anſibariis reſpondit.* Acidalius.

4 *Neque alios judices quam ſe ipſos paterentur.*] Nec male deleveris τὸ *ſe*, ut τὸ *ipſos* referatur ad *deos*. Lib. 15. *quoniam dii, quamvis potentium populorum arbitri, poſſeſſionem Parthis non ſine ignominia Romana tradidiſſent.* Horatius: *Regum timendorum in proprios greges; Reges in ipſos imperium eſt Iovis.* Gronovius.

5 *Deeſſe nobis terra viva, in qua moriamur.*] Hunc locum non ſolum in vulgatis editionibus, verum etiam in MS. volumine depravatum ac mutilum, ſic audacter reſtitui meum ſecutus judicium: *Deeſſe nobis terra, in qua vivamus; in qua moriamur, non poteſt.* id verbum, in priori parte etiam ſubauditur. *Rhenanus.* Prorſus ſimilis locutio ſupra, fine lib. 12. *Agrippina, quæ filio dare imperium, tolerare imperitantem nequibat.* Nam & ibi deeſſe videtur, *quibat.* Itaque nihil mutaverim. Simile eſt. 1. hiſt. *Et pacis artibus, belli inexpertus.* Mercerus. Eruditiſſ. vir hanc lectionem fovet. Verum ſi Phalereum conſuluiſſet, non bis τὸ *poteſt* hic deſideraſſet. Σὺ δ᾽ εὐ-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 16 vol. 1

qua moriamur, non poteſt. atque ita infenſis utrimque animis diſceſſum. Illi Bructeros, Tencteros, ulteriores etiam nationes ſocias bello vocabant. Avitus ſcripto ad [1] Curtilium Manciam ſuperioris exercitus legatum, *ut Rhenum tranſgreſſus, arma à tergo oſtenderet;* ipſe legiones in agrum Tencterum induxit, *excidium* minitans, *niſi cauſſam ſuam diſſociarent.* [2] Igitur abſiſtentibus his, [3] pari metu exterriti Bructeri. [4] & ceteris quoque aliena pericula deſerentibus, ſola Anſibariorum gens retro ad Uſipios & Tubantes conceſſit. quorum terris exacti, cum Cattos, dein Cheruſcos petiſſent, errore longo, hoſpites, egeni, hoſtes, in alieno, quod juventutis erat, cæduntur: imbellis ætas in prædam diviſa eſt. Eadem æſtate inter Hermun- 57
duros

αὐτὸν καὶ ζῶντα ἔλεγες κακῶς, καὶ νῦν θανόντα γράφεις κακῶς. i. *Tu de illo vivo dicebas male, & nunc de mortuo ſcribis male.* Verba ſunt alicujus ſcriptoris, ad quæ ſic ille. χρῆσις δὲ τῶν τοιούτων κώλων ἐπισφαλής, οὔτε γὰρ δεινῶς λέγοντι ἐπιτήδεια: ἐκλύει γὰρ τὴν δεινότητα ἡ περὶ αὐτὰ τερθρία καὶ φροντίς. h. e. *uſus horum membrorum lubricus eſt: non enim aptus eſt acriter dicenti, nam nimia circa ejuſmodi cura, diſſolvit gravitatem.* Salinerius. Rhenanus emendavit, ſed conjectura. nam libri omnes depravati. Florent. *Deeſſe nobis terram vivam, in qua moriamur non poteſt.* Venet. *terraviva.* Forte: *Deeſſe nobis terra vivis.* Armati, inquit, terram occupabimus, ibique pugnando moriemur. *Pichena.* Nihil frequentius tali locutione, *deeſſe nobis terra in qua vivamus, in qua moriamur, non poteſt.* Sup. 12.64. Agrippina *filio dare imperium; tolerare imperitantem nequibat.* Et 1. hiſt. 17. *Militum favorem, ut largitione & ambitu male adquiri, ita per bonas artes haud ſpernendum.* & ejuſdem lib. c. 8. *Et pacis artibus, belli inexpertus.* Gruterus. Placet Pichenæ *vivis:* de reliquo vide, quæ notavimus 4 Obſerv. 2. *Gronovius.*

1 *Curtilium Manciam.*] Phlegon De admirandis: *Curtilius Mancias legatus in Germania exercitum duxit Q. Voluſio & P. Scipione coſſ.* Lipſius.

2 *Igitur aſſiſtentibus his.*] Correximus; *Igitur abſiſtentibus his*, ſcil. Tencteris. nam *abſiſtendi* verbum alibi Tac. uſurpat; ut lib. 2. Ann. *aut ille abſiſtit.* Lib. 3. Hiſt. *Stantem pro gradibus palatii Vitellium, & preces parantem, pervicere, ut abſiſteret.* Lib. 4. Hiſt. *Miſſus cum mandatis Montanus ad Civilem, ut abſiſteret bello.* Rhenanus.

3 *Pari metu exterriti Bructeri. & ceteris.*] Aptior hæc Flor. lectio, quam vulgata, *exterritis Bructeris, & ceteris.* Pichena.

4 *Et ceteris quoque aliena pericula deſerentibus.*] *Quoque* conjunctio non eſt in libro regio. nam & hic pro etiam exponendum. Quod tamen illic *defendentibus* legitur, ſtare non poteſt, niſi quis *periculo* ſcribat. *Rhenanus.*

duros Cattoſque certatum magno prœlio, [1] dum flumen gignendo ſale fecundum, & conterminum, vi trahunt; [2] ſuper libidinem cuncta armis agendi, religione inſita, *eos maxime locos propinquare cœlo, preceſque mortalium à deis nuſquam propius audiri. inde indulgentia numinum illo in amne, illiſque ſilvis ſalem provenire, non ut alias apud gentes* [3] *eluvie maris* [4] *areſcente unda, ſed ſuper ar-*

1 *Dum flumen gignendo ſale.*] Non abhorret certe à fide, ut hoc flumen, Sala fuerit: argumento vel nominis ipſo. Flumen nobile, mihi carum: domicilii olim cauſſa, & Andreæ Ellingeri medici primarii; cujus fides & doctrina, magna mihi dum vivam. *Lipſius.*

2 *Super libidine.*] Emendavimus, *ſuper libidinem*, i. e. præter libidinem. quod ſermonis genus Tacito familiare. *Rhenanus.*

3 *Eluvie maris areſcente unda, ſed.*] Muretus, *areſcente, ſed unda.* At ipſa de re Plin. lib. XXXI. *Galliæ Germaniæque ardentibus lignis aquam ſalſam infundunt.* Varro de re Ruſtica I. *In Gallia Tranſalpina intus ad Rhenum, cum exercitum ducerem aliquot regiones acceſſi, ubi ſalem nec foſſicium nec maritimum haberent, ſed ex quibuſdam lignis combuſtis, carbonibus ſalſis pro eo uterentur.* Vbi lego, *intus Rhenum*, particula addititia rejecta. *Lipſius.*

Eluvie maris.] Rutilius Numatianus lib. I. Itinerarii: *Subjectas villæ vacat aſpectare ſalinas: Namque hoc cenſetur nomine ſalſa palus. Qua mare terrenis dedive canalibus intrat, Multifidoſque lacus parvula foſſa rigat. Aſt ubi flagrantes admovit Sirius æſtus, Cum pallent herbæ, cum ſitit omnis ager; Tum cataractarum clauſtris excluditur æquor, Vt fixos latices horrida duret humus.* Aurelius. Iſidorus Orig. 16, 2. *nam aquis maris ſponte gignitur, ſpuma in extremis litoribus vel ſcopulis derelicta, & ſole decocta.* Gronovius.

4 *Areſcente unda, ſed ſuper ardentem* &c. *concreta.*] Rectè *concretum.* quod & Mur. notavit, Sed levis trajectio etiam hic. *eluvie maris areſcente, ſed unda ſuper ard.* &c. Ita Lipſius quoque prima editione indicavit: nec cauſſa erat cur reprobaret. Vidit hoc quoque Muretus, ſed repetit vocem *maris*, *ſed unda maris ſuper ard.* Acidalius. Muretus non male quidem. Sed & vulgata lectio proba, eodem manente ſenſu. Ait enim: Non colligitur ibi ſal ex undis, quæ poſt maris eluviem in terra areſcunt, ut alibi: ſed ex ardentibus lignis, ſuper quibus aqua illius amnis infunditur. *Pichena.* Non inter Hermunduros tantum & Cattos illa conficiendi ſalis ratio recepta, ſed etiam Zelandos noſtros, forte Cattorum iſtorum proſperos. qui, ut &, eorum beneficio, reliqui omnes Belgæ, ante duo vix dum ſecula, non alio ſale utebantur. Levin. Lemnium, Zirizeum, Zelandum hic audiamus: lib. 3. c. 9 de Occultis Nat. mirac. *Majores noſtri olim ſalem confecerunt, uberrimo ſane quæſtu, non ex aqua marina, ſolis ardore in ſalem concreta atque indurata, quale ex Hiſpaniis & Galliis ad nos perfertur; ſed ex marinis glebis exuſtis atque in cinerem redactis, quem infuſa aqua minutatim, in ſalem reducebant ſplendidum ac nitentem. Zel oft Zilſout, populares atque indigenæ appellant, à glebis ſalſugine imbutis, unde*

ardentem arborum ſtruem fuſa; [1] *ex contrariis inter ſe elementis, igne atque aquis concretum.* Sed bellum Hermunduris proſperum, [2] Cattis exitioſius fuit, quia *victores diverſam aciem Marti ac Mercurio ſacravere*, quo voto equi, viri, [3] cuncta victa occidioni dantur. Et mi-

diverſam aciem: i.e. aciem hoſtium. vid: autem de hoc more Cæſar lib: 6 de bello gall: cap: 17 & Flor: lib: 4 cap: 2.

unde illa elicitur. Nec alio ſalis genere tota Belgica ad noſtram uſque memoriã uſa eſt. Qui conficiendi ſalis modus, inducto externo, exolevit. Ego autem cum ſuperiorib. annis Zirizeam excurrerem, multa ibi tum comitate ab Adr. Hoffero, Regalium Zelandiæ, quæ ad Orientem Scaldis eſt, ſupremo Quæſtori, viro inſuper doctiſſ. & antiquitatis imprimis ſtudioſo, exceptus, tabulam apud eum inſpexi, in qua omnis illa conficiendi ac colligendi ejusmodi ſalis ratio accuratiſſime depicta habebatur. *Boxhornius.*

1 *Ex contrariis inter ſe elementis.*] Delevimus præpoſitionem *ex.* Rhen. Auctore Flor. addidi præpoſitionem, *ex.* Probavi verbum *Concretum*, ſuadente Lipſio, ut ad ſalem referatur. abſurdum enim eſſet undam igne, atque aquis concretam. *Pichena.*

2 *Cattis exitio fuit.*] Non diſſimulo alucinationem & παρόραμα viri docti noſtratis, qui ab hac pugna initia derivat Batavæ genti. Cenſet enim victos pulſoſque eo prœlio Cattos, deveniſſe maritimos locos ubi nunc Batavia eſt, & originem dediſſe inter Belgas nobiliſſimæ genti. Cæcitatem! Batavi noti celebresque diu ante hanc ævo Neronis pugnam: & Cattorum migratio, de qua Tacitus in libello De Germania, non dubié antiquior. *Batavi*, inquit, *non multum ex ripa, ſed inſulam Rheni amnis colunt, Cattorum quondam populus, & ſeditione domeſtica in eas ſedes tranſgreſſus, in quibus pars Romani imperii fierent.* Lipſius.

Cattis exitio fuit.] Reſtitui ex Flor. *exitioſius.* Sequitur enim cauſſa, cur graviorem illis perniciem bellum attulerit, nempe, aciei conſecratio *Pichena.*

3 *Cum ita victa occidioni.*] Placet Daneſii conjectura, *cuncta viva.* Lipſius.

Cuncta viva occidioni dantur.] Ita Faernus legebat; non, *victa*, ut eſt in libris vulgatis. *Vrſin.* Firmavi lectionem hanc, *cuncta victa occidioni*, ad Florum 4, 2. ex Hiſtoria Miſcella, cui nunc addo locum Cæſaris 6. Gall. 17. *Marti, quum prælio dimicare conſtituerunt, ea quæ bello ceperunt, plerumque devovent. quæ ſuperaverint, animalia capta immolant* (rectius diſtinguas atque legas: *devovent quæ ſuperaverint. animalia* &c.) *reliquas res in unum locum conferunt.* Vbi notatum etiam *de reliquis rebus* inanimatis nempe, devotis. Hauſerunt ritum cruentum iſti Barbari ex inconſulta imitatione populi Iſraelitici, qui aliquando Dei juſſu omnia victa peſſumdedit. Ergo *occidioni dare cuncta victa* nihil aliud eſt quam חרם Hebræorum, quod non occidere tantum ſignificat, nec ad viva tantum refertur, ſed perdere, ut inanimata etiam complectatur, ſicut 1 Sam. 15, 3. Samuel Sauli cum ſuis contra Amalec in bellum exeunti ſic ait? *Occidioni dabitis omnia, quæ ipſius ſunt.* ubi ex verſu 9. cum ſubjicitur pepercisſe Saulem etiam *veſtibus*, intellectu haud difficile eas etiam perdi debuiſſe. Similia legas in lib. Ioſuæ cap. 6 & 7. *Freinshemius.* Nec *victa* placet nec *viva.* Forte, *cuncta victi.* i. quæ antea victus poſſedit. *Gronovius.*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 16 vol. 1

minæ quidem hoſtiles [1] in ipſos vertebantur. Sed [2] civitas Iuhonum ſocia nobis, malo improviſo afflicta eſt. nam ignes terra editi, villas, arva, vicos paſſim corripiebant, ferebanturque in ipſa conditæ nuper Coloniæ mœnia. neque extingui poterant, non ſi imbres caderent, non ſi fluvialibus aquis, aut quo alio [3] humore niterentur: donec inopia remedii, & ira cla-

1 *In ipſos vertebantur.*] Quid ſi Tacitus ſcripſit, *in ipſos vertebant.* abſolute, non *vertebantur.* Rhenan.

2 *Civitas Iuhonum.*] De hoc igne nimia mira. Pighius amicus noſter cenſebat, *Hujonum* ſcrib. quoniam in agro cognomine, hodie lapis multus ſub terra foſſilis, idoneus concipere ignem. Sed ego ambigo ne ea gens in Germania ipſa alibi fuerit, non in Belgica: & quidam libri, *Vibonum.* Lipſius.

Civitas Iuhonum.] Hujus fit mentio ſupra lib. 1. *Reductus inde Iuhona miles lætus animi quod adverſa maris, expeditione proſpera penſaviſſet*, quamquam illic in edit. Romana perperam legitur diviſis ſyllabis *in Hiona* pro *Iuhona.* Arbitror Friſiis & mari Germanico proximam fuiſſe eam civitatem. *Rhenanus.* Pedem ne referas, tutum eſt iter: fruſtraque ſcrupulos hic timemus: quis enim aptius τὰς μεταβάσεις faceret? *& minæ quidem hoſtiles in ipſos vertebantur.* ſc. in Cattos ex voto Hermundurorum. *Sed civitas Iuhonum ſocia nobis malo improviſo afflicta eſt.* Inſtitutum quod iteraſſe noſter veritus non eſt. Lib. 16. Ann. *Agitur in exilium, tanquam quæ viderat pertuleratque, proprio odio. At Numiſium Thermum prætura functum Tigellini ſimultatibus dedit.* Lib. 2. Hiſt. adde: *per ſocordiam præfecti, quem nota pariter & occulta fallebant. Sed tum è libertis Onomaſtum futuro ſceleri præfecit.* Ejuſmodi autem voti ſuſceptio, vel Gallis per quam familiaris fuit: adi ad doctiſſimum Imperatorum, lib. 6. *Salinerius*. Florent. *Civitas Vibonum.* Pichena. Qui iſti populi, aut ubi terrarum? in Flor. *Vibonum.* Proxime, ni fallor, veram ſcripturam. Corrigendum enim videtur, *civitas Chaibonum* ſive *Cavionum.* de quibus populis peculiariter dixi ad Tacit. Germaniam. Colerus. Rectius Lipſius in Germania ipſa hanc fuiſſe *Iuhonum* civitatem ſuſpicatur. Id quippe conjunctio hiſtoriarum, quas de Chattorum excidio & de *Iuhonum* calamitate auctor refert: item quod & ipſa ſocia Romanorum fuit, quemadmodum & Mattiacorum civitas. Vnde liquido colligi poteſt, *Iuhones* ab una parte Chattis fuiſſe conterminos, ab altera Rheno & Agrippinenſibus. Igni autem concipiendo apta ſunt juga montim per Bergenſem ducatum, Coloniæ Agrippinenſium oppoſita. Terminos igitur *Iuhonum* civitati ſtatuo, ab ortu hyberno eoſdem quos Mattiacis ab occaſu æſtivo: ab occaſu æquinoctiali amni Rhenum, quo ab Vbiis ſubmovebantur: ab ſeptentrionibus eodem limite ab Tencteris dirimebantur, quo antea Vbii, à Sicambris: ab ortu item eodem, quo Vbii à Chattis inter oppidum Medebach & Adranam flumen. Comprehenduntur hoc terrarum ſpatio nunc regiones iſtæ: ducatus Bergenſis dimidia fere pars auſtrina; & regio, cui vulgare vocabulum Weſtervvald. *Cluverus.*

3 *Humore niterentur.*] Ajunt corruptum hoc verbi, *niterentur*: aut potius Florentini codicis exemplo delen-

cladis, agreſtes quidam eminus ſaxa jacere, dein reſidentibus flammis propius ſuggreſſi, ictu fuſtium, aliiſque verberibus, ut feras abſterrebant: poſtremo tegmina corpori direpta injiciunt, quanto magis [1] profana & uſu polluta, [2] tanto magis oppreſſura ignes. Eodem anno [3] Ruminalem arborem in comitio, [4] quæ ſuper octingentos & quadraginta ante annos Remi Romulique infantiam texerat, mortuis ramalibus & are-

lendum. Diſſentio, & promptum eſt, *niterentur exſtinguere*, ordinari. *Lipſ.*

Humore niterentur.] Forte, *reniterentur.* Rhenanus. Deeſt Syllaba, *re*, ubi oportuit, *reniterentur.* Vertranius. Daneſius legebat *reniterentur.* Vrſinus. Verbum, *niterentur*, aut corruptum, aut perperam additum cenſeo: nam à Flor abeſt. Libenter igitur tollerem, ac legerem: *non fluvialibus aquis, aut quo alio humore, donec* &c. *Pichena.*

1 *Profana, & uſu polluta.*] Adde vocem è priſca editione, *& uſu viliori polluta.* Veſtes vult ſanguinis aut ſeminis notis ſordentes. *Lipſius.*

2 *Quanto magis profana uſu & viliori polluta.*] Habet codex Budenſis tantum, *& uſu polluta.* Rhenanus. Lipſius è priſca edit. recte inſerit *viliori.* Scribe & dele *magis: quanto profana & u. v. polluta*, &c. ex perpetua Taciti & peculiari conſuetudine. *Acidalius.*

3 *Ruminalem arborem.*] De ficu Ruminali & Navia digna lectu Scaliger in Feſtum, illuſtriſſimum ingenium noſtri ævi. *Lipſius.*

4 *Quæ ſuper octingentos & quadraginta ante annos.*] Damno numerum. Nam hic annus urbis conditæ DCCCXI. Romulus autem Remuſque XVIII. dumtaxat annos nati, cum facta Roma eſt. Non ergo plures ab infantia eorum ad hunc diem annis triginta. Facilis putatio ex Dionyſio, Livio, & aliis. Ita ergo hic emendem, & *octingentos & triginta* ſcribam, ne Tacitus manifeſta ſit in culpa. *Lipſius.*

Quæ ſuper octingentos & quadraginta ante annos Remi.) Exemplar MS. habet, *quæ ſupra octingentos & quadraginta ante per annos Remi.* Quid ſi legas, *quæ ſupra octing. & quadraginta annos perennans, Remi Romulique*, &c. *Perennans.* h. e. continue edurans. *Rhenanus.* Superfuit *ante.* Vertranius. Proba & liquida Lipſii putatio de annis non *quadraginta*, ſed *triginta.* Addam ego, unde *quadraginta* natum, & hanc lineam velut expoliam. Vera Taciti ſcriptura fuit, *arborem in comitio ſuper octingentos, & quæ triginta ante annos Remi*, &c. *Quæ* illud additum voci *triginta*, fecit *quatraginta.* Ea particula poſt quia orationi neceſſaria videbatur, ſuperius inculcata, ubi male hæret, & ſenſum intricat. Quid enim verbi aptes ad illa, *quæ ſuper octingentos?* non potes profecto *texerat.* Sed in hac lectione, *arborem in comitio ſuper octingentos*, omnia plana. & facillimum cuique videre, quid verbi ſubintelligatur. *Acidalius.* Lipſius ex chronologia reſtituit *& triginta.* Videturque juvari emendatio iſta literarum etiam ſimilitudine ſi pro *& quadraginta* legas *atque triginta.* & ſane inter dictandum facile al-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 16 vol. 1

areſcente trunco deminutam, prodigii loco habitum eſt, donec in novos fetus [1] revireſceret.

alterum pro altero exaudiri potuit à ſcriba. *Freinshemius.*

1 *Reviveſceret.*] Ita Flor. vulgo, *reviviſceret.* Pichena.

C. Cor-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 16 vol. 1

C. CORNELII TACITI
AB
EXCESSU DIVI AUGUSTI
ANNALIUM
LIBER QUARTUS-DECIMUS.

BREVIARIVM LIBRI.

Nero matrem ſuam faſtidit, denique interficit. Excuſat id factum apud Senatum: & is non ignoſcit ſolum, ſed laudat. Inde ad deterrima quæque prorupit. currus agitavit. in ſcena cantavit. Quinquennale ludicrum Romæ inſtitutum, vario ſermone vulgi. Rubellius Plautus amovetur. At Corbulo in Armenia ſtrenue rem gerit: Tigranocerta capit: Tigranem regem iis imponit. Contra in Britannia clades accepta, dum Suetonius Paullinus Monam inſulam intraſſet. & tota pænè provincia amiſſa: quam tamen mira conſtantia & unius prælii ſucceſſu Suetonius idem retinuit. Præfectus urbis domi ſuæ interfectus. ſupplicium de familia ſumptum. Lex Majeſtatis revocata. Burrhus obiit. Seneca à peſſimis in invidiam vocatur: ideoque commeatum à Principe petit, nec accipit. Tigellinus unus omnia poteſt: is Plautum & Sullam interfici curat. Nero Octaviam dimittit: Poppææ jungitur. Seditionem ſuper eâ re populus movet: quæ cauſſa maturandi Octaviæ exitii. Ea interfecta in Pandateria inſula. Geſta hæc annis circiter quattuor.

C. VIPSANIO. L. FONTEIO CAPITONE
IMP. NERONE. IV. COSSO CORNELIO LENTVLO
C. CÆSONIO PÆTO. C. PETRONIO TVRPILIANO
P. MARIO CELSO. L. ASINIO GALLO.
} Coss.

Cajo

L. C. Vipſtano, C. Fonteio Coſs.

I 1 Cajo Vipſanio, Fontejo Coſs. diu meditatum ſcelus non ultra Nero diſtulit, vetuſtate imperii coalita audacia, & 2 flagrantior in dies amore Poppææ, quæ ſibi matrimonium, & 3 diſſidium Octaviæ incolumi Agrippina haud ſperans, crebris criminationibus, aliquando 4 per facetias incuſare principem, & *pupillum* vocare, *qui juſsis alienis obnoxius non modo imperii, ſed libertatis etiam indigeret. Cur enim differri nuptias ſuas? formam ſcilicet diſplicere, &* 5 *triumphales avos?* 6 *An fecunditatem, & verum animum? ti-*

cum jam quatuor annos ſummæ rerum præfuiſſet.

ſc. diſſidium. i.e. divortium. diſſidium eſt ſimultas, odium, contentio.

verum animum. videtur dicere pro vero amore, affectu.

COMMENTARIVS.

1 Cajo *Vipſanio.*] Vulgati, *Vipſano.* Viri docti, Vipſtanum eum nominant. Vide FulvI nummos, in Apronia gente. *Lipſ.*

C. Vipſano.] Legendum, *C. Vipſtano*, ex fragmentis inſcriptionum fratrum Arvalium, in quibus eſt. *Ad fuerunt. A. Vitellius. M. Aponius. Saturninus. L. Salvius. Otho. Titianus. Sulpicius. Camerinus. C. Vipſtanus. Apronianus.* Item: *Adſtantibus. Sulpicio. Camerino. Magiſtro. L. Salvio. Othone. Titiano. C. Vipſtano. Aproniano.* Vrſinus. Quum alteri conſulum nullum prænomen addatur; id autem fuerit non aliud quam quod præſcribebat collega, ſuſpicor Tacitum ſcripſiſſe: *Cajis.* De gente *Vipſtana* vide Ruperti & Reineſii alternas Epiſt. 48. & 54. *Gronovius.*

2 *Flagrantior in dies amore Poppææ.*] Recte ſane *flagrantior.* Malim tamen ego *flagrantiore.* Acidalius.

3 *Diſsidium Octaviæ.*] Vt ſæpe ſupra, *diſcidium.* Gronovius.

4 *Per facetias incuſaret principem.*] Niſi in omnibus prorſus fallor, hoc loco tranſpoſita Cornelii verba ſunt ab iis, qui jam olim autographum exſcripſere. ſic itaque prius poſitum, & poſt hac legendum reor, *crebris criminationibus incuſaret principem, & aliquando per facetias pupillum vocaret.* Vertranius. Flor. *incuſaret principem, & pupillum vocaret.* Pichena.

5 *Triumphales avos.*] Vnum tantum, Poppæum Sabinum. *Lipſius.*

6 *An fecunditatem & verum animum.*] Diſtinguo, *Verum animum? Timeri ne uxor.* Nam quod V. C. Erricus Memmius legebat, *uterum annuum*, acutius quam verius cenſeo. *Lipſius.*

Fecunditatem & verum animum timeri.] Iampridem Faernus emendavit: *fœcunditatem & uterum annuum*, &c. quæ lectio eo mihi magis placet, quod eam video probari doctis etiam aliis viris, quibus ſic emendare in mentem venit. Daneſius vero, pro eo, quod eſt in vulgatis, *aperiat*, legendum putabat, *operiatur.* Vrſinus. *Lipſius* ſua diſtinctione putat locum juvari, acutiuſque quam verius Erricum Memmium conjeciſſe, *uterum annuum.* Quod quidem hercle & ego. Quomodo annuam fecundita-

tem

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 16 vol. 1

timeri, ne uxor ſaltem injurias patrum, iram populi adverſus ſuperbiam avaritiamque matris aperiat. Quod ſi nurum Agrippina non niſi filio infeſtam ferre [1] *poſſet, reddatur ipſa Othonis conjugio. ituram quoquo terrarum, ubi audiret potius contumelias imperatoris, quam viſeret periculis ejus immixta.* Hæc atque talia lacrymis & arte adulteræ penetrantia, nemo prohibebat; cupientibus cunctis infringi matris potentiam, & credente nullo, uſque ad cæ-

tem ſuam jactare Poppæa poſſit, quæ unicam ex Criſpino prolem genuerit, ex Othone nullam. Auctores Tacitus, lib. 13. & auctor Octaviæ. Sed quid eſt *verum animum?* Ferri hoc profecto non poteſt. Deinde male per interrogationem oratio effertur, quæ debet per εἰρωνίαν. Itaque etiam illud *an* non integrum vocis reliquum fragmentum. Ego ſi meo modo liceat, ſic reſtituam: *Formam ſcil. diſplicere & triumphales avos: ambiguam fecunditatem, & verum matrimonium. Timeri ne.* Pulcherrimo & aptiſſimo ſenſu. ambigi de fecunditate & vero matrimonio: quod quale & quodnam ſit, intelligunt omnes, qui vel etymon matrimonii. Sententia quidem ergo accommodata: Sed an & veſtigiis literarum reſpondet? Optime. Retrahe capitale *m.* à fine prioris vocis, & ex *mani* facillime habes *matri*: ex *mum* quid proclivius quam *monium*? Conjicere alias etiam liceat, *avos*, *aut fecunditatem. Verum enimvero timeri*, &c. Quid ſi legas? *An fecunditatem & uterum ambiguum? Vterum* eo modo, quo lib. 15. *Iam Senatus uterum Poppææ commendaverat Diis, votaque publice ſuſceperat.* Et lib. 1. Ann. *Arminium ſuper inſitam violentiam, rapta uxor, ſubjectus ſervitio uxoris uterus, vecordem agebant.* Vellejus lib. 2. *Iuliam* vocat *feminam neque ſibi neque Reip. felicis uteri. Fecunditatem & uterum* i. e. fecunditatem uteri. Talia ſunt, quæ Douza F. notat ad Propert. cap. 14. Propert. *Ante phrygem Æneam collis & herba fuit.* Virg. XI. Æneid. *Volat igneus æquore Tarchon Arma virumque ferens.* Georg. II. *Pateris libamus & auro.* Acid. Plin. lib. 8. Epiſt. 6. *Scio quam ſit tibi verus & ingenuus animus.* i. a ſimulatione & diſſimulatione remotus. Sic quoque locutus Tacitus: quem *verum animum* fruſtra mutes in *virilem* aut adeo *uterum annuum. Gruterus.* Nihil dubitem de emendatione Ertici Memmii. nam hic non alia de re quam de fecunditate ſermo eſt: *verus* autem *animus*, quid ſit hoc loco, aut quomodo ejus aut Tacito aut Poppææ in mentem hic venerit, haud intelligo. *Freinshemius.* Quot ſunt, qui de Tacito bene mereri ſtuduerunt, tot exſtant in hunc locum hariolationes. Sane corruptiſſimus eſt. Sunt qui probant quod Ertico Memmio placebat. At illius locutionis exempla deſidero. Sed parcent vano labori, quibus noſtra hæc, veſtigiis vulgatis proxime inſiſtens, conjectura probabitur; *An fecunditatem, & Neronem alium*, ſcil. diſplicere? Certum enim eſt, hic agi de fecunditate. Neque minus notum eſt illud Didonis, apud Virgil. cujus Tacitus perpetuus imitator eſt; *Vtinam mihi parvulus aula luderet Æneas.* Et ſuppetunt plurima alia ejuſdem elegantiæ exempla. *Boxhornius.*

1 *Poſſet, reddatur ipſa Othonis conjugio.*] Legas vel *poſſit*, vel *redderetur.* Acidalius.

1 *Mo-*

2 cædem ejus duratura filii odia. Tradit Cluvius *ardore retinendæ Agrippinam potentiæ eo uſque provectam, ut*[1] *medio diei, cum id temporis Nero per vinum & epulas incaleſceret, offerret ſe ſæpius temulento comptam, & inceſto paratam. Iamque*[2] *laſciva oſcula, & prænuntias flagitii blanditias, annotantibus proximis, Senecam contra muliebres illecebras ſubſidium à feminà petiviſſe: immiſſamque Acten libertam, quæ ſimul ſuo periculo, & infamia Neronis anxia, deferret, pervulgatum eſſe inceſtum gloriante matre, nec toleraturos milites profani principis imperium.* Fabius Ruſticus *non Agrippinæ, ſed Neroni cupitum id* memorat, *ejuſdemque libertæ aſtu disjectum.* Sed quæ Cluvius, eadem ceteri quoque auctores prodidere, & fama huc inclinat, ſeu conceperit animo tantum immanitatis Agrippina, ſeu credibilior novæ libidinis meditatio in ea viſa eſt, quæ puellaribus annis [3] ſtuprum cum Lepido ſpe dominationis admiſerat, pari cupidine uſque ad libita Pallantis provoluta, & exercita ad omne flagitium

1 *Medio diei, cum id temporis.*] Romani ergo epulabantur die medio? Non vulgo quidem: non item viri ſerii, ſobrii, ſicci. Sed deſcribit Tacitus Neronis convivium adoleſcentis madidi, verè Tempeſtivum. De quo, itemque de Intempeſtivo, vide utiliter notata in EXCURS. A. *Lipſ.*

2 *Laſcivia oſcula.*] Scripſimus. *Laſciva oſcula.* Rhenanus.

Oſcula, & prænuntias flagitii blanditias.] Copulam, *&*, addidi ex Flor. cum in editis excidiſſet. non enim oſcula tantum, blanditias vocat, ſed & laſcivas voces, laſcivas contrectationes, & ſimilia. *Pichena.*

3 *Stuprum cum Lepido.*] Qui Lepidus anteà maritus Druſillæ, convictus poſtea conjurationis in Cajum. Suet. Cal. cap. XXIV. Dio LIX. itemque ſtupri in Agrippinam & Livillam. Rutilius in Itinerario, de Lepidis:

Haud procul hinc petitur ſignatus ab Hercule portus:
Vergentem ſequitur mollior aura diem.
Inter caſtrorum veſtigia ſermo retexit
Sardoam, Lepido præcipitante, fugam.
Litore namque Coſæ cognatos depulit hoſtes,
Virtutem Catuli Roma ſecuta ducis.
Ille tamen Lepidus pejor, civilibus armis
Qui geſſit ſociis impia bella tribus.
Inſidias paci moliri tertius auſus,
Triſtibus excepit congrua fata reis.
Quartus Cæſareo dum vult irrepere regno,
Inceſti pœnam ſolvit adulterii?

Pri-

tium patrui nuptiis. Igitur Nero vitare ſecretos ejus 3
congreſſus: abſcedentem in hortos, aut Tuſculanum vel Antiatem in agrum, laudare quod otium laceſſeret. Poſtremo ubicumque haberetur, prægravem ratus, interficere conſtituit: hactenus conſultans, *veneno, an ferro, vel qua alia vi.* placuitque primo venenum. Sed inter epulas principis ſi daretur, referri ad caſum non poterat, tali jam Britannici exitio; & miniſtros tentare arduum videbatur, mulieris uſu ſcelerum adverſus inſidias intentæ: atque ipſa præſumendo remedia munierat corpus. Ferrum & cædes quonam modo occultaretur, nemo reperiebat; & ne quis illi tanto facinori delectus, [1] juſſa ſperneret metuebat. Obtulit ingenium Anicetus libertus, claſſis apud Miſenum præfectus, & pueritiæ Neronis educator, ac mutuis odiis Agrippinæ inviſus. Ergo [2] *navem poſſè componi* docet, *cujus pars ipſo in mari per artem ſoluta effunderet ignaram. nihil tam capax fortuitorum quam mare, & ſi naufragio intercepta ſit, quem adeo iniquum, ut ſceleri aſſignet, quod venti & fluctus deliquerint? Additurum principem*

Primum mali fati Lepidum intellegit, qui cum Q. Catulo diſſenſit poſt obitum Sullæ, & in Sardinia periit. Alterum, qui triumvir. Tertium, qui conſpiravit in Auguſtum, illius filium. Quartum, de quo hic. Sed cur Poeta ait, inceſtum ejus adulterium cum Agrippina & Livia? Ideo quia maritus Druſillæ Lepidus: & cum Agrippina etiam ſanguine junctus. Credo enim hunc Lepidum natum ex Aemilio Paullo & Iulia nepte Auguſti. At Iulia ſoror Agrippinæ; quæ mater Caii, & ſororum. Hinc clarum cur Cajus ſucceſſorem illum imperii deſtinaverit, & quinquennio maturius quam per leges magiſtratum capere voluerit: quod Dio tradidit lib. LIX. Erat enim ſanguinis gentiſque Auguſtæ, pari cum Caligula gradu. Præter rem hæc dixi, ad Suetonii hiſtoriæque lucem. *Lipſius.*

1 *Iuſſa ſperneret, metuebat.*] Malim *metuebant*, vel *metuebatur*, ut illud non de ſolo Nerone capias: quia & præceſſit *nemo reperiebat.* niſi ibi reſcribas etiam *non reperiebat*, aut *nemo* ſic exaudias, ut *nullus* ſolet, ac *non* interpretetis. de quo memini aliquid dixiſſe ad Apulejum lib. 1. Metamorph. c. 9. *Acidalius.*

2 *Navem poſſè componi docet.*] Dio non ex Aniceti conſilio hanc navem fabricatam narrat lib. 61. ſed in theatro cum vidiſſet Nero navim ita per ſe diſſolvi & emiſſis beſtiis rurſum firmari, ſimilem juſſiſſe ædificari. *Aurelius.*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 16 vol. 1

cipem defunctæ templum, & aras, & [1] *cetera oſtentandæ*
4 *pietatis.* Placuit ſollertia, [2] tempore etiam juta, quando [3] Quinquatruum feſtos dies apud Bajas frequentabat. Illuc matrem elicit, *ferendas parentum iracundias, & placandum animum* dictitans, quo rumorem reconciliationis efficeret, [4] acciperetque Agrippina, facili fe-

De hoc feſto Minervæ ſacro menſe Martio celebrari ſolito vid: Ovid: 3 Faſt.

1 *Cetera oſtentandæ pietatis.*] Flor. *pietati.* utrumque Tacito uſitatum. Vide notata lib. 3, 9. *Pichena.*

2 *Tempore etiam juta.*] Ita libri manuſſ. *Lipſius.*

3 *Quinquatruum feſtos dies.*] Sueton. ſolemnia Quinquatruum vocat. Horatius item Quinquatrus feſtas. Cauſſa, quia ii dies Minervæ, læti pueris, viriſque. De pueris, Horatius:

——— puer ut feſtus Quinquatribus olim,
Exiguo gratoque fruaris tempore raptim.

Et Symmachus lib. v. *Nempe Minervæ tibi ſollenne de ſcholis notum eſt; ut fere memores ſumus etiam procedente ætate puerilium feriarum. Ad eum diem convivium tibi paramus.* Feriæ ergo pueris: at viris etiam ludi, & ſpectacula gladiatorum. Ovidius, de quinque his diebus:

Sanguine prima vacat, nec fas concurrere ferro.
Cauſſa, quod eſt illa nata Minerva die.
Altera, treſque ſuper raſa celebrantur arena,
Enſibus exſertis bellica læta dea eſt.

Hinc diſce, ſecundum Quinquatruum diem, natalem ejuſce Poëtæ fuiſſe. Lib. IV. De Triſtib.

Lucifer amborum natalibus adfuit idem,
Vna celebrata eſt per duo liba dies.
Hæc eſt armiferæ de feſtis quinque Minervæ,
Quæ fieri pugna prima cruenta ſolet.

Natus ergo, ſexto poſt Martias Idus Sed & moris ut ii dies jucundè hilariterque traducerentur. Auguſtus ad Tiberium: *Nos, mi Tiberi, Quinquatrus ſatis jucundè egimus. Luſimus enim per omnes dies, forumque aleatorium calfecimus.* Lipſius.

Quinquatruum feſtos dies.] Quinquatrua Varro lib. 2. de Ling. Lat. dicta ait, quod erant poſt diem quintum idus Martii. Idem à Feſto dicitur. Ovidius in faſtis ait quinquatrua fuiſſe dies feſtos quinque Palladi dedicatos. Fiebant alia quinquatrua menſe Iulio. *Lupanus.*

4 *Acciperetque Agrippinam.*] Aſſentior Pichenæ, *deciperetque* ſcribenti: niſi placet, *alliceretque.* Lipſius.

Dictitans: quo rumorem reconciliationis efficeret, acciperetque Agrippinam, &c.] Legam: *dictitans, quo r. r. efficeret, acceperatque* (Scil. rumorem) *Agrippina, facili fem. credulitate ad gaudia. Venientem de hinc* &c. Poſſis & ſic, *efficeret acciperetque Agrippina,* &c. Acidalius. Suſpicor legendum, *deciperetque Agrippinam.* Pichena. *Acciperetque Agrippina facili f. cred. ad gaudia. Venientem,* &c. Ita favente judicio reſtituiſſe locum hunc videbat ſocero meo, ut non dubitaret in textum recipere. Igitur emendationis etiam ratio reddenda eſt. Nam viri Clariſſ. ita putaverant ſanari poſſe locum, ſi legeretur *deciperetque* (vel *alliceretque*) *f. c. f. ad gaudia venientem. Dehinc,* &c. Sed orta haud dubie eſt corruptio, ex neglectu diſtinctionis, quod in libris priorib. vox *venientem* præceden-
tibus

feminarum credulitate ad gaudia. Venientem dehinc [1] obvius in litora (nam Antio adventabat) excipit manu & complexu, [2] ducitque Baulos: id villæ nomen eſt, quæ promontorium Miſenum inter & Bajanum lacum flexo mari alluitur. [3] Stabat inter alias navis ornatior, tamquam id quoque honori matris daretur: quippe ſueverat triremi, & claſſiariorum remigio vehi. ac tum invitata ad epulas erat, ut occultando facinori nox adhiberetur. Satis conſtitit extitiſſe proditorem, & Agrippinam, auditis inſidiis, an crederet am-

tibus cohæreret, quod etiam Agrippinæ fraudi fuit, ut rectus ejus caſus *Agrippina* in obliquum *Agrippinam* mutaretur: Sententia autem jam & optima eſt, & clariſſima. Nero iſta fecerat, ut rumorem reconciliati animi efficeret, quo eum rumorem? ut acciperet illum Agrippina, h. e. audiret. quomodo autem eam vult accipere? *facili credulitate.* quod eandem loquendi formam facit; qua & alias utitur, ut lib. 2. Ann. 70. *Ea Germanico haud minus ira, quam per metum accepta.* 1, 59. *Fama dediti Segeſtis ſpe vel dolore accipitur.* Id autem ita futurum rebatur, quod feminæ proniores ſint ad credendum, & *quod fere libenter homines quod volunt, credunt.* Vt loquitur Cæſar 3. Gall. 18. Quod & in Dario notavit Arrianus 2, 2. καὶ αὐτός τε ὅτιπερ ἥδιστον ἦν δοξασθὲν ἐς τοῦτο οὐκ ἀκουσίως ἐπήχθη. Noſter 1. Hiſt. 34. Thucydid. 3, 1. Certe hic quoque ſtatim exemplum muliebris facilitatis præbet Acerronia c. 5. *pænitentiam filii, & reciperatam matris gratiam per gaudium memorando.* Contraria ſententia notata 1. Hiſt. 9. quam adſcribimus propter ſignificationem vocis *accipiendi*, ei loco atque huic commune: *facili civitate ad accipienda, credendaque omnia cum triſtia ſunt.*

Vox autem *venientem* male olim, prioribus adnexa pendet à ſequenti *excipit.* Freinshemius.

1 *Obvius in litora.*] Non ſum auſus mutare: malim tamen, *in litore.* Pichena.

2 *Ducitque Baulos.*] Anteà Hortenſii villa: tunc in Principum bonis. De ea non ineleganter Symmachus, ejus poſſeſſor:

Huc deus Alcides ſtabulanda armenta coegit
Eruta Geryonis de lare tergemini.
Inde recens ætas corrupta Boaulia Baulos
Nuncupat, occulto nominis indicio.
Ab Divo, ad proceres dominos fortuna cucurrit,
Fama loci obſcuros ne pateretur heros.
Hanc celebravit, opum felix Hortenſius, aulam:
Contra Arpinatem qui ſtetit eloquio.

Fuit etiam Antoniæ Druſi, uti è Plinio diſces lib. IX. cap. LV. *Lipſ.*

3 *Stabat inter alias navis.*] Neſcio quid alterius ordinis ſententia requirit. Deliberandum cenſeo. *Acidalius.*

1 Ge

ambiguam, [1] geſtamine ſellæ [2] Bajas pervectam. Ibi [3] blandimentum ſublevavit metum, comiter excepta, [4] ſuperque ipſum collocata. Nam pluribus ſermonibus modo familiaritate juvenili Nero, [5] & rurſus adductus quaſi ſeria conſociaret, tracto in longum convictu, proſequitur abeuntem, [6] artius oculis & pectori hæ-

1 *Geſtamine ſellæ.*] Priſcis libris abeſt vox *ſellæ*. Atque ita ſanè XI. libro locutus, *In eodem geſtamine ſedem poſcit, ſumitque*. De Geſtatoria ſella, in Electis. Llbri iidem, *Baulos*, non *Baias*. Malè. ex Sueton. cap. XXXIV. Nam Dio hæc parum clare: & olim mihi impoſuit. *Lipſius.*

2 *Baias pervectam.*] Muretus *provectam*. ut ſit quaſi porro vectam. Nec tamen opus. *Pervectam* ſubindicat quaſi ad deſtinatum locum. *Acidalius.* Hæc duarum villarum nomina aliquid obſcuritatis pariunt, præſertim cum in Flor. & aliis veteribus legatur, *Baulos*. quod falſum colligitur, tum ex Sueton. cap. 34. Tum ex Tacito ipſo, qui ſupra dixit, Agrippinam *Baias*, non *Baulos*, ad Quinquatruum ſolennia celebranda, evocatam. Vt autem clarior narratio reddatur, iter illud repetamus. Antio Agrippina Liburnica vecta, Baulos venit. Ibi à Nerone in litore obvio excepta, in eam villam ducta eſt. cumque inde Baias aut terra, aut mari, profecturi eſſent; Agrippina, inſidiis forte auditis, ſella vehi maluit. Tandem Baulos reverſura, blandimentis victa, navem fallacem conſcendit. *Pichena.*

3 *Blandimentum ſublevavit metum, comiter excepta.*] Muret. *blandimentis*. Non adſentior. Et turbatiorem locum, quam vulgo opinantur, ſic totum repono: *Ibi blandimentis ſublevavit metum. Nam comiter excepta, ſuperque ipſum collocata, pluribuſque ſermonibus, modo familiaritate juvenili Nero*, &c. *Acidalius.* Suſpicabat: *Ibi blandimenta ſublevarunt metum comiter exceptæ, ſuperque ipſum collocatæ.* Gronovius.

4 *Superque ipſum collocata.*] Ergo is locus in convivio honeſtior, quotiens duo accumberent. idque rectè, (diſſentiant licet) ſcio monuiſſe olim. Non refellit me alter Taciti locus, lib. III. *In convivio Germanici cum ſuper eum Piſo diſcumberet, infectos cibos manibus ejus arguentes.* Scito enim tres diſcubuiſſe, mediumque inter eos Germanicum. *Lipſius.*

5 *Et rurſus adductus.*] Id eſt, ſeverus, compoſitus, gravis. In Hiſtoriis ſuper hac voce. *Idem.*

6 *Artius oculis & pectori hærens, ſive explenda ſimulatione.*] Forte, *oſculis*, pro, *oculis*. Lipſ. in prima edit. conjiciebat; *ſive explendæ ſimulationi*, ubi vulgo, *explenda ſimulatione*. Muret. notaverat, *explenda ſimulatione*. Acidalius. Forte melius: *explendæ ſimulationi*. ut paulo ſup. *occultando facinori*. lib. 2. *augendæ dominationi*. lib. 3. *Firmandæ valetudini*. Pichena. Corrigo: *convictu & artius pectori hærens proſequitur abeuntem oculis*. nam ſine dubio verba ſunt tranſpoſita: & hæc bona gradatio. Interdum eam oblectabat juvenilibus jocis, interdum compoſitus in ſerium quaſi res graves cum illa communicaret; atque ita tracto in ſerum convivio, amplexus arcte, proſequitur oculis diſcedentem. Harlæus. Sic accipio; cum ſurrexiſſet Agrippina & abitum pararet, proſequutus eſt eam ac deduxit comes ad littus; in ipſo autem digreſſu oculos & ubera ejus diſſuaviatus eſt ultra modum veræ affectio-

hærens, ſive explenda ſimulatione, ſeu perituræ matris ſupremus aſpectus, quamvis ferum animum retinebat. Noctem ſideribus illuſtrem, & placido mari quietam, quaſi convincendum ad ſcelus, dii præbuere. Nec multum erat progreſſa navis, duobus è numero familiarium Agrippinam comitantibus: ex quibus Creperejus Gallus haud procul gubernaculis adſtabat, Aceronia ſuper pedes cubitantis reclinis, *pœnitentiam filii, &* [1] *reciperatam matris gratiam* per gaudium memorabat. cum dato ſigno, ruere tectum loci multo plumbo grave, preſſuſque Creperejus, [2] & ſtatim exanimatus. Agrippina & Aceronia [3] eminentibus tecti parietibus, ac forte [4] validioribus, quam ut oneri cederent, protectæ ſunt: nec diſſolutio navigii ſequebatur turbatis omnibus, & quod plerique [5] ignari etiam conſcios impediebant. [6] Iuſſum dehinc remigibus,

nis. Suetonius: *atque in digreſſu papillas quoque exoſculatus.* Gronov.

1 *Reciperatam matri gratiam.*] Magis placeret, ut Faernus legebat: *Recuperatam matris gratiam.* Urſinus.

2 *Et ſtatim exanimatus.*] Additur in Flor. ac Ven. verbum, *exanimatus eſt.* Sed quoniam Taciti phraſim minus olet, potius legerem, *exanimatus. At Agrippina.* Pichena.

3 *Eminentibus tecti parietibus, ac forte validioribus, quamvis oneri cederent.*] Video eſſe qui legant, *quam ut oneri.* haud ab re. At mihi etiam vox *parietibus*, non firma: & quid ſi, *arietibus?* Sanè in Cæſare, ubi pontem in Rheno ſtruit, *Sublicæ obliquæ, pro ariete adiguntur.* Et videntur fabri metaphora ſic appellaſſe ligna ſuſtentantia, & modicè inclinata inſtar Arietis ſubſilientis, aut Capræ: unde & *Capreoli* vulgo. *Lipſius.*

4 *Validioribus, quamvis oneri cederent.*] Rectè, qui legunt, *quam ut oneri cederent.* Ego etiam vocem *parietibus* parum Lipſio firmam, muto, *partibus*, Acidalius. Cum in Flor. addita ſit particula *ac*, nimirum *ac forte valid. quam ut oneri cederent*; facilis fuit emendatio. Sic lib. 13. *validiore apud libidines principis Paride, quam ut pœna afficeretur.* Pichena.

5 *Ignari, etiam conſcios impediebant.*] Adjecimus, *etiam*, ex Flor. *Pichena.*

6 *Viſum dehinc.*] Imò, *juſſum*, ut libri aliquot, à navarchis & fraudis auctoribus vel actoribus. Sanè remiges id à ſe non excogitarunt: & additur, nec juſſos omnes ſtatim conſenſiſſe. *Lipſius.*

Iuſſum dehinc remigibus.] Repoſui, *Viſum dehinc remig.* Rhenanus. Muret. *Iuſſum.* Nondum aſſentior. *Acidalius.* Quamvis Flor. ac recentiores editi habent, *Viſum dehinc;* mihi tamen magis probatur, *juſſum*, juxta alios veteres. Nam ſequentia verba, *in rem ſubitam*, perſpicue videntur teſtari, rem juſſam. neque credendum eſt, ipſos remiges, conjurationis ignaros, ſubmergere voluiſſe na-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 16 vol. 1

bus, *unum in latus inclinare, atque ita navem ſubmergere.* Sed neque ipſis promptus in rem ſubitam conſenſus, & alii contra nitentes [1] dedere facultatem lenioris in mare jactus. [2] Verum Aceronia imprudens, dum *ſe Agrippinam eſſe, & ut ſubveniretur matri principis* clamitat, contis & remis, [3] & quæ fors obtulerat navalibus telis conficitur. Agrippina ſilens, eoque minus agnita, unum tamen vulnus humero excepit. [4] Nando, deinde occurſu lembunculorum [5] Lucrinum in lacum

navem, in qua Principis mater vehebatur. *Pichena.* Mihi probatur M S. aliorumque librorum lectio *viſum dehinc.* nec obſtat quod opponunt remiges ignaros fuiſſe conſilii, nam eorum aliquos conſcios fuiſſe auctor innuit dum ait: *plerique ignari conſcios impediebant.* Ergo iſtud *viſum* de conſciis iſtis interpretor; ſi enim juſſi fuiſſent, omnes certe pariter aut conſenſiſſent, aut contra fuiſſent niſi. Ergo hæc etiam animorum & motuum diverſitas arguit, remigum etiam nonnullos conſcios fuiſſe, eoſque voluiſſe navem mergere: aliis quod cauſſam ejus rei ignorarent, contra nitentibus. quod non feciſſent, ſi cauſam ſciviſſent, atque adeo hoc agere juſſi fuiſſent. Deinde & hoc vix credibile eſt ignaros in re ſubita potius liberti juſſis parituros fuiſſe in mandato tam atroci, quam Agrippinæ, quæ certe, qua fuit animi firmitudine, ſibi non defuiſſet, quin ob oculos iis poſuiſſet facti iſtius immanitatem, atque periculum, quod illis immineret, ſi ſceleſtis mandatis paruiſſent. Deinde nemo videtur in navi fuiſſe, cui auctoritas aliqua iſta jubendi fuerit. *Freinshemius.*

1 *Dedere facultatem lenioris in mare jactus.*] An de iis, qui navi erant, loquitur? qui ſcil. ſe in mare jacere lenius potuerunt, quam ſi navis ſubito ſubmerſa fuiſſet? Conſtat enim, ipſam quoque Agrippinam ſe jeciſſe in mare: nam deinde ait, eam nando ſibi ſalutem quæſiviſſe. Tamen potius cenſeo, de ipſa nave intelligendum: quæ propter alios contra nitentes, non adeo in præceps ruerit. *Pichena.*

2 *Verum Aceronia imprudens.*] Flor. habet, *imprudentia.* Pichena.

3 *Et quæ fors obtulerat.*] Ita Flor. Vulgo, *& quæ fors.* Pichena.

4 *Nando deinde occurſu lenunculorum.*] Mirum obſequium lenunculorum, qui nanti Agrippinæ nantes occurrerint. præſciebant ergo caſum. Mendoſa dictio eſt *lenunculorum*, repoſui, *occurſu lembunculorum*, hoc eſt navicularum, nam diminutiva vox eſt à *lembo.* Rhenanus. Licet, *lembunculorum*, bona lectio ſit, *lenunculorum*, tamen reperiri in vet. codicibus: eamque lectionem confirmati teſtimonio veterum aliquot inſcriptionum diximus in notis ad Saluſtium & Cæſarem. *Vrſinus. Lembunculus*, ſive *lenunculus*, ſive *lembus*, navis eſt brevis piſcatoria. Saluſtius: *incidit forte per noctem in lenunculo piſcantis.* Amm. Marcellinus, lib. 14. *Et dum piſcatorios quærunt lenunculos.* Cæſar lib. 2. Civ. *Pauci lenunculi ad officium imperiumque conveniebant.* Lupanus.

5 *Lucrinum in lacum vecta, villæ ſuæ infertur.*] Hæc Florentini lectio. at vulgata. *Lucrinum in lacum vectam villæ ſuæ inferunt.* Pichena.

1 *Falla-*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 16 vol. 1

cum vecta, villæ ſuæ infertur. Illic reputans ideo ſe 6
[1] fallacibus litteris accitam, & honore præcipuo habitam; quodque litus juxta non ventis acta, non ſaxis impulſa navis, ſumma ſui parte, veluti terreſtre machinamentum concidiſſet; obſervans etiam Aceroniæ necem, ſimul ſuum vulnus aſpiciens, [2] ſolum inſidiarum remedium eſſe, ſi non intelligerentur: miſit libertum Agerinum, qui nuntiaret filio, *benignitate deum, & fortuna ejus evaſiſſe gravem caſum. orare, ut quamvis periculo matris exterritus, viſendi curam differret. ſibi ad præſens quiete opus.* Atque interim ſecuritate ſimulata, medicamina vulneri, & fomenta corpori adhibet. *Teſtamentum Aceroniæ requiri, bonaque obſignari* jubet. id tantum non per ſimulationem. At Neroni 7
nuntios patrati facinoris opperienti, affertur *evaſiſſe ictu levi ſauciam, &* [3] *hactenus adito diſcrimine ne auctor dubitaretur.* Tum pavore exanimis, & *jam jamque affore* obteſtans *vindictæ properam, ſive ſervitia armaret, vel militem accenderet, ſive ad ſenatum & populum pervaderet, naufragium & vulnus, & interfectos amicos objiciendo;* [4] *quod con-*

quasi per illud periculum in quod Agrippina fuerat id tantum indicatum est quod Nero auctor ipsius doli fuisset.

1 *Fallacibus literis accitam.*] Magis meo animo convenerit hic antiqua vox, *pellacibus literis.* Tales enim revera erant, & ob id Suetonius *jucundiſſimas* vocat. *Acidalius.*

2 *Solum inſidiarum remedium eſſe, ſi non intelligerentur.*] Videatur excidiſſe participium *rata*, aut quid ſimile. Tamen & abſque illo Tacitum ſat capio. *Acidalius.*

3 *Hactenus addito diſcrimine.*] Correximus, *hactenus adito diſcr.* Rhenanus.

4 *Quod contra ſubſidium ſibi?*] Romana editio, *ſuffragium ſibi?* Nec damno. Sanè ſuffragari, adjuvare & opem ferre eſt: ut Refragari, obſiſtere. Inde & Refragium, quod Græcis ἐναντιότης. Hegeſippus lib. v. cap. XXXVII. *Gubernator obliquat velorum ſinus, & ſine refragio ſcinditur fretum.* eaque voce & alii uſi. *Lipſius.*

Quod contra ſubſidium ſibi.] Lectio in ſpeciem vera. nam adulterum quid ſubrepſiſſe, arguit Romana edit. vetus, in qua *quid contra ſuffragium ſibi?* recte. idemque vocis diu eſt quod reddidi Senecæ. ubi enim hodie eſt lib. I. de Ira. c. II. *Quid induratius ad omnẽ patientiam? ut quibus magna ex parte non tegumenta corporum proviſa ſunt, non ſuffugia adverſus perpetuum cæli rigorem,* &c. Legendum cum membranis autographis, *non ſuffragia*; neque enim *ſuffragia* vocis tantum, ſed & rei, ut oſtendi abunde in Suſpicionibus. *Gruterus.* Malim una vocula tranſpoſita? *Quod contra ſubſidium ſibi. Quod,* (nempe ſubſidium con-

contra ſubſidiũ ſibi ? [1] *niſi quid Burrhus & Seneca expergiſcerentur.* quos ſtatim acciverat, [2] incertũ an & ante ignaros. Igitur longum utriuſque ſilentium, ne irriti diſſuaderent; [3] an eo deſcenſum credebant, ut niſi præveniretur Agrippina, pereundum Neroni eſſet. Poſt Seneca hactenus promptior, reſpicere Burrhum, [4] ac ſi ſcitaretur, *an militi imperanda cædes eſſet ?* Ille *prætorianos*

L. cum viris doctis ac ſciſcitari.

conſiliumque reliquum,) *niſi Burrhus & Seneca expergiſcerentur ?* Eſt enim hic etiam ponenda interrogationis nota. *Boxhornius.*

1 *Niſi quid Burrus & Seneca expergiſcerentur.*] Codex regis Corvini hic habet, *expurgent*, ſed eraſa priori ſcriptura. *Rhenanus.* Interpunge, *amicos objiciendo. quod contra*, &c. *Niſi quid.* ad Plaut. dixi Moſtell. cap. 4 *Acidalius.* Florentinus corrupte, *experġgens.* Sunt qui ſubſtituunt, *expedirent*, quod nec probo, nec improbo. *Pichena.*

2 *Incertum an & ante ignaros.*] Fides tibi, Corneli, magis curæ, quam Dioni: qui Senecam auctorem impulſoremque unicum Neroni ejus criminis facit. idque à fide dignis multis traditum eſſe.

Ἀλλ' ἐμὸν οὔποτε θυμὸν ἐνὶ ςήθεσιν ἔπειθε. *Lipſius.*

Incertum an & ante ignaros.] Scil. irriti cæpti, & tentamenta Aniceti fruſtra ceſſiſſe. Neque enim aliter ſibi Cornelius conſtabit, qui lib. 13. retulit Burrum Neroni *necem Agrippinæ promiſiſſe :* minuſque conveniat alia interpretatio Senecæ, qui Annalis hujus initio, *Actem libertam ad Neronem in Agrippinam* immiſit, & ut apud Caſſium à compluribus, fideque dignis dictum eſt, Neronem ad id facinus necandæ matris incitavit. *Vertranius.* Hoc Tacitus addit, ut aliquid daret invido rumori, qui utrumque hujus culpæ alligavit. quod Tacitus affirmare noluit. Et ſine dubio intelligit *ignaros* inſidiarum in Agrippinam, non hujus tantum irriti cæpti. Neque obſtant argumenta Vertranii. Quid enim ? Burrhus *promiſit Agrippinæ mortem, ſi facinoris coargueretur :* ergo & conſcius fuit, cum ſine crimine, ſine accuſatione, interficeretur ? Dein, Seneca Acten immiſit, ut præveniret inceſtum. ergo parricidium probavit. Immo tum nemo credebat *ad cædem* matris *filii odia duratura.* Denique Dio cum compluribus ſuis hac in re nulla fide dignus eſt, optimorum è Romanis obtrectator. *Gronovius.*

3 *Et eo deſcenſum credebant.*] In codice regis Corvini apparet fuiſſe ſcriptum, *an eo deſcenſum credebant.* Legerim, *jam eo deſcenſum cred.* Rhenanus. Ex Flor. reſtitui particulam, *an.* Vulgo, *& eo deſcenſum.* Pichena.

4 *Ac ſi ſcitaretur.*] Blanditur prima fronte hæc lectio, ſed certe ſi penitius introſpicias, ſenſum non habet commodum. Vult enim reſpexiſſe tantum Burrhum quaſi interrogaturus eſſet, an militi cædes imperaretur: nullam autem vocem edidiſſe. quod mihi non videtur veriſimile. modo enim longum utriuſque ſilentium cum notaſſet, ſubjicit. *Poſt Seneca hactenus promptior.* at quomodo *promptior*, ſi pergit ſilere ? Deinde non eſt credibile Burrhum aut ſtatim ex obtutu illius intellexiſſe, quid vellet, aut ſi maxime intellexiſſet, reſponſurum fuiſſe, hominem negotiorum & aulæ periciſſimum, cum adhuc liceret

diſ-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 16 vol. 1

rianos toti Cæſarum domui obſtrictos, & memores Germanici, nihil adverſus progeniem ejus atrox auſuros reſpondit: *perpetraret Anicetus promiſſa.* Qui nihil cunctatus, [1] poſcit ſummam ſceleris. [2] Ad illam vocem Nero, [3] *illo ſibi die dari imperium, auctoremque tanti muneris libertum* profitetur; *iret propere, duceretque promptiſſimos ad juſſa.* Ipſe audito, *veniſſe miſſu Agrippinæ nuntium Agerinum*, ſcenam ultro criminis parat: gladiumque dum mandata perfert, abjicit inter pedes ejus. tum quaſi deprehenſo, *vincla injici* jubet; ut *exitium principis molitam matrem, & pudore deprehenſi ſceleris ſponte mortem*
ſumpſiſſe confingeret. Interim vulgato Agrippinæ pe- 8
riculo, quaſi caſu eveniſſet, ut quiſque acceperat, decurrere ad litus. [4] Hi molium objectus, hi proximas ſca-

diſſimulare, præſertim cum talis eſſet interrogatio, ut vel ſumma cum invidia ſummoque ſcelere affirmaturus videretur; vel ſummo cum periculo negaturus. Ergo ſubjuncta quoque ea vox eſt, *reſpondit.* nempe interrogatus, quapropter ſcribendum arbitror: *reſpicere Burrhum, acſciſcitari.* Facile potuit ſcribi *ſiſcitari*, quam vocem cum pro duabus haberet audaculus emendator, putavit propter iſtam particulam *ſi* ſequens etiam verbum reformandum eſſe: quomodo in nota ad 14, 4. oſtendimus vocem *Agrippinam* fuiſſe corruptam, propter vocem *Venientem.* Freinshemius.

1 *Poſcit ſummam ſceleris.*] Ideſt, peragere cupit quod cœpit agere, & extremam velut manum ſceleri imponere. *Lipſius.*

2 *Ad illam vocem.*] Flor. *ad eam vocem.* Pichena.

3 *Illos invidiæ dari imperium.*] Sic caſtigator quiſpiam ſemiliteratus, *illo ſivi die*, quod ſcriba Hiſpanus opinor ſcripſerat, reſtituendum putavit, quum *ſivi* in *ſibi* mutandum fuerit. *Rhenanus.*

4 *Hi molium objectus ſcandere.*] De his molibus ad Bajas, Caſſiodorus Variar. IX. *Quantis ibi molibus termini decenter invaſi ſunt? quantis ſpatiis in viſceribus æquoris terra promota eſt?* Strabo lib. v. Ἡ δὲ πόλις ἐμπορεῖον γεγένηται μέγιστον, χειροποιήτους ἔχουσα ὅρμους, διὰ τὴν εὐφυΐαν τῆς ἄμμου. Διόπερ τῇ χάλικι καταμίξαντες τὴν ἀμμοκονίαν, προβάλλουσι χώματα εἰς τὴν θάλατταν. Virgilius.

Qualis in Euboico Bajarum litore quondam
Saxea pila cadit.

Auſonium in ea re corrigo:

Vel quæ Bajanis pendent fluitantia pilis.

Malè enim hactenus, *palis.* Enimverò pilæ illæ è ſaxo, ut Virgilius: in eademque voce Livius corrig. lib. I. *Modo intra illam pilam, & ſpolia hoſtium.* malè vulgò *illa pila* intellegit columellam, quam Dionyſius στηλίδιον dixit, ſpoliis Curiatiorum inſignem. *Horatia peila*, apud Propert. tela ipſa ſunt: nequis eo me refutet. At de pilis his ad Bajas, etiam Seneca, epiſt. LXXVII. *Omnis in pilis Puteolorum turba conſiſtit.* Lipſius.

1 *Di-*

ſcaphas ſcandere. Alii quantum corpus ſinebat, vadere in mare, quidam manus protendere. Queſtibus, votis, clamore, [1] diverſa rogitantium, aut incerta reſpondentium, omnis ora compleri: affluere ingens multitudo cum luminibus, atque ubi incolumem eſſe pernotuit, ut ad gratandum ſeſe expedire, donec aſpectu armati & minitantis agminis disjecti ſunt. Anicetus villam ſtatione circumdat, refractaque janua, obvios ſervorum arripit, donec ad fores cubiculi veniret: cui pauci adſtabant, ceteris terrore irrumpentium exterritis. Cubiculo modicum lumen inerat, & ancillarum una: magis ac magis anxia Agrippina, quod nemo à filio, ac ne Agerinus quidem. [2] aliam fere litore faciem nunc, ſolitudinem ac repentinos ſtrepitus, & extremi mali indicia. Abeunte dehinc ancilla, *Tu quoque me deſeris*, prolocuta, reſpicit Anicetum [3] trierarcho Herculeo & Oloarito centurione claſſiario comitatum. Ac *ſi ad viſendum veniſſet, refotam nuntiaret: ſin facinus patraturus, nihil ſe de filio credere; non imperatum parricidium.* Circumſiſtunt lectum percuſſores, & prior trierarchus fuſti caput ejus afflixit. [4] Nam in mortem centurioni ferrum diſtringenti,

pro-

1 *Diverſa rogantium.*] Scribendum. *rogitantium.* Rhenanus. Daneſius ex v. c. legebat, *rogitantium.* Vrſinus. Flor. *rogitantium.* Pichena.

2 *Aliam fere litore faciem nunc, ſolitudinem ac repentinos ſtrepitus.*] Lego: *Aliam fere litore faciem: nunc ſolitudinem & repentino ſtrepitus.* Acidalius. Quæ olim divinavi, nunc prorſus negligo, tantum moneo, in Flor. corrupte legi: *aliam fore lateret.* emendationem acutioribus relinquo. *Pichena.*

3 *Trierarcho Herculeo.*] Trierarchus dicitur qui triremibus præeſt, qua voce utitur Cicero, & Iabolenus ICtus. Alibi quoque Claudius quidam *trierarchus Liburnicarum* à Tacito appellatur. *Lupanus.*

4 *Iam in mortem centurioni ferrum diſtringenti.*] Sic Faernus legebat: non, ut in vulgatis, *Nam in mortem*, &c. *Vrſinus.* Ineptum *Nam.* Sed egregiè emendo: *Trierarchus caput ejus afflixit non in mortem. Centurioni ferrum*, &c. Phraſis Taciti *afflixit in mortem.* Lib. 4 Ann. *Is prætorem provinciæ L. Piſonem pace incurioſum ex improviſo in itinere adortus, uno vulnere in mortem adfecit.* Et eodem lib. *quos principium ſtragis in mortem adflixerat.* Acidalius.

1 *Mul-*

protendens uterum, *Ventrem feri*, exclamavit: [1] multiſque vulneribus confecta eſt. Hæc conſenſu tradun- 9
tur. Aſpexeritne matrem exanimem Nero, & formam corporis ejus laudaverit, [2] ſunt qui tradiderint, ſunt qui abnuant. Cremata eſt nocte eadem, [3] convivali lecto, & exſequiis vilibus; [4] neque dum Nero rerum potiebatur [5] congeſta aut clauſa humus. mox domeſticorum cura, levem tumulum accepit, viam Miſeni propter, & villam Cæſaris dictatoris, [6] quæ ſubjectos ſinus

1 *Multiſque vulneribus confecta eſt.*] Suſtuli inſigne gloſſema aliquot verſuum, qui huc tranſcripti è Senecæ Octavia verbatim. Eaque omnia jure deſunt Vaticano. Non viſum id ante me, ne ab eo quidem qui codices Vaticanos inſpexiſſe jactat, miror & indignor. Hæc Agrippinæ mors. At Philoſtratus lib. IV. de Vita Apollonii, adfirmavit naufragio periiſſe Agrippinam ſolutili illa nave. Adeò ille & genere & partibus ſcriptionis ſuæ nugator eſt. *Lipſius.*

2 *Sunt qui tradiderint, ſunt qui abnuant.*] Æqualis Taciti C. Tranquillus Ner. 34. ſic ſcriptum reliquit, narrata Agrippinæ cæde: *Adduntur his atrociora, nec incertis autoribus, ad viſendum interfectæ cadaver accurriſſe, contrectaſſe membra, alia vituperaſſe, alia laudaſſe, ſitique interim oborta, bibiſſe.* Dio quoque Neronis infanda verba refert, corpore matris nudato: *Neſciebam*, inquit, *me tam pulchram matrem habere.* Vertranius. Boethius lib. 2. car. 6. *Fratre qui quondam ferus interempto, Matris effuſo maduit cruore: Corpus & viſu gelidum pererrans Ora non tinxit lacrimis, ſed eſſe Cenſor extincti potuit decoris.* Gronovius.

3 *Convivali lecto.*] Non funebri, & legitimè parato. *Lipſius.*

Convivali lecto.] Ubi cenans accubare ſolita erat. *Ferrettus.* Mos fuit in exequiarum celebritate, funebrique pompa, poſt faces collucentes, in lectulis, quos funebres, exſtructos funeris cauſa, dicebant, fumoſas majorum imagines, ipſiuſque cui funeraretur, è cera effictum ſimulachrum anteferri cadaveri, quod in lecto ſtrato cum linteis poſitum, ſequebatur. Liv. 48. Appian. Civ. 2. & Servio ad 5. & 6. Æneidos, conjecturam ſuadentibus. At ſolitus honor pro familiæ nobilitate defunctis ampliſſime conferri, à filio matri datus minime fuit: exequiæ tantum viles nulliuſque pretii: & in quo Agrippina cibum ſumptura accubabat, eo ipſo lectulo delata eſt. *Vertranius.*

4 *Neque dum Nero, rerum potiebatur.*] Non congeſta nec clauſa humo donec Nero regnavit: pōſt domeſticorum cura levi tumulo contecta. *Ferrettus.*

5 *Congeſta aut clauſa humus.*] Vulgati, *humo*: At ſcripſi, *humus*, Flor. indicante. quamvis literæ *us*, deletæ ſint, ac ſupra repoſitum, *o*, à recentiori manu. *Pichena.*

6 *Quæ ſubjectos ſinus.*] Aptè ad hunc locum Seneca epiſt. LII. *C. Marius, & Cn. Pompejus, & Cæſar exſtruxerunt quidem villas in regione Bajana, ſed illas impoſuerunt ſummis jugis montium. Videbatur hoc magis militare, ex edito ſpeculari longe lateque ſubjecta.* Lipſius.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 16 vol. 1

ſinus editiſſima proſpectat. Accenſo rogo [1] libertus ejus, cognomento Mneſter, ipſe ferro ſe tranſegit; incertum caritate in patronam, an metu exitii. Hunc ſui finem multos ante annos crediderat Agrippina, contempſeratque. Nam conſulenti ſuper Nerone, reſponderunt Chaldæi, *fore ut imperaret, matremque occideret*: atque illa, *Occidat*, inquit, *dum imperet*. Sed à Cæſare [2] perfecto demum ſcelere, magnitudo ejus intellecta eſt. [3] reliquo noctis, modo per ſilentium defixus, ſæpius pavore exurgens, & mentis inops lucem opperiebatur, [4] tamquam exitium allaturam. Atque eum auctore Burrho, prima centurionum tribunorumque adulatio ad ſpem firmavit, [5] prehenſan-
tium

1 *Libertus ejus cognomento Mneſter.*] Ann. XI. admonui Dionis & Xiphilini vitiatos eſſe libros, qui Μνηςῆρα pro *M. Neſtore* Pantomimo ſcriptum haberent. An igitur & hic *M. Neſtor* reponendus erit? Quod non puto: auctorum ſiquidem conſenſu Pantomimus ille ſub Claudio occiſus legitur. Hic ergo libertus Agrippinæ alter ab illo videri debet, qui Græco nomine *Mneſter*, id eſt. *procus*, & *petitor* dictus eſt. *Vertranius.*

2 *Perfecto demum ſcelere.*] Ita fit. currimus ad ſcelus præcipites, quod ſedente impetu, veris mox pretiis æſtimamus. Aurea gnome, ſumpta ne à Menandro? certè ab illo anteà ſic elata, apud Stobæum:

Οὐδεὶς ξύνοιδεν ἐξαμαρτάνων, πόσον
Ἁμαρτάνει τὸ μέγεθος, ὕστερον δ᾽ ὁρᾷ.

At nemo peccans, criminis ſui modum
Peccando novit, re peractâ reſpicit. Lipſius.

3 *Reliquum noctis.*] Emendavimus, *reliquo noctis.* Rhenanus.

4 *Tanquam exitium allaturam.*] Similius fortaſſe vero ſit *ablaturam.* Quaſi metum omnem & diſcrimen dies eximeret, noctem mutari deſiderat. Hæc ſententia videtur eſſe Taciti, quam tamen ſervata ſcriptura veteri rite elicio, modo *exitium* cum Feſto & ἀρχαικῶς capiatur pro fine & exitu cujuſque rei. Pontanus. Manifeſta corruptio vocis *exitium*, quod minime, ſed contra ſolatium collatura lux peſſimo principum invocabatur. Quis unquam lucem opperitur & expectat cupidus quæ ſit illi exitium allatura? *Exitum* ergo ſcribendum in Tacito, id eſt, finem mæroris quod ſolent ſpectare mæſti, ſecundum Papiritum: *& ſeros mærentibus ortus.* Barthius. Quaſi non tam triſtium expectatio torqueat & cruciet, quam lætorum delectat. Petronius: *Dii deæque, quam male eſt extra legem viventibus! quicquid meruerunt, ſemper expectant.* Seneca Epiſt. 150. *Dat pœnas, quiſquis expectat; quiſquis autem meruit, expectat.* Gronovius.

5 *Prehenſantium manus.*] Flor. ac Veneto autoribus repoſui *manum.* Vulgati enim recte, *manus.* Pichena.

tium manum, gratantiumque, *quod diſcrimen improviſum, & matris facinus evaſiſſet.* Amici dehinc adire templa: & cœpto exemplo, proxima Campaniæ municipia victimis & legationibus lætitiam teſtari. Ipſe [1] diverſa ſimulatione, mæſtus, & quaſi incolumitati ſuæ infenſus, ac [2] morti parentis illacrymans; quia tamen non ut hominum vultus, ita locorum facies mutantur, [3] obverſabanturque maris illius & litorum gravis aſpectus (& erant qui crederent, ſonitum tubæ collibus circum editis, planctuſque tumulo matris audiri) Neapolim conceſſit, litteraſque ad
ſenatum miſit, quarum ſumma erat; *Repertum cum ferro* 11
percuſſorem Agerinum, ex intimis Agrippinæ libertis, [2] *& luiſſe eam pœnam conſcientia, qua ſcelus paraviſſet.* Adjiciebat crimina longius repetita; *quod conſortium imperii, juraturaſque in feminæ verba prætorias cohortes, idemque dedecus ſenatus & populi ſperaviſſet:* ac [5] *poſteaquam fruſtra* op-

1 *Diverſa ſimulatione.*] Illi lætabantur palam: ipſe vero contraria ſimulatione mæſtitiam præ ſe ferebat, quia tamen, &c. *Ferrettus.*

2 *Morti parentis illacrimans.*] Florentinus & Venetus *morte*, ſed nihil mutavi, nam Cicero de nat. deor. lib. 3. *Quid dicam de Socrate? cujus morti illacrimare ſoleo, Platonem legens.* Pichena.

3 *Obverſabaturque maris illius, & litorum gravis aſpectus.*] Reſtitui copulam, *que*, ex Flor. *Pichena.* Parum cohærens oratio: & aut hæc ſimul parentheſi includenda, aut potius abjecta parentheſi, & inſerta vocula *igitur*; quæ perire perfacile potuit, ſic reponendum: *obverſabatur maris i. & l. g. aſpectus. & erant, qui crederent, ſon. t. collibus circum editis planctuſque tumulo audiri. Igitur Neapolim conceſsit.* Acidalius.

4 *Et luiſſe eam pœnam conſcientia.*] Addidimus pronomen, *ea*, *Et luiſſe eam pœnam ea conſcientia.* Rhenanus. Hæc non mihi ſana: neque etiam Mureto, qui notavit, *luiſſe eam pœnam conſciam, quod ſcelus paraviſſet.* Rectè ad ſententiam: ſed mihi cum verbis mitius agendum videtur & certa credo conjectura eſt, *luiſſe eam pœnam conſcientia, quia ſcelus paraviſſet.* i. e. quia ſceleris parati ſibi conſcia fuiſſet. Ita enim ſcenam hanc omnem criminis ſupra compoſuerat Anicetus: *Gladiumque dum mandata perfert, abjicit inter pedes ejus. tum quaſi deprehenſo, vincula injici jubet; ut exitium principis molitam matrem, & pudore deprehenſi ſceleris ſponte mortem ſumſiſſe confingeret.* Non minus πιθανῶς poſſit legi, *luiſſe eam pœnam ea conſcientia, qua ſcelus paraviſſet.* Acidalius. Vulgati addebant, *eâ conſcientiâ.* quam vocem minime neceſſariam, Flor. autoritate ſuſtuli, *Pichena.*

5 *Poſteaquam fruſtra oblata.*] Perſpicuum mendum. Farneſ. *ablata.* Fortè interciſæ voces explendæ; *fru*

optata ſint, inſenſa militibus patribuſque & plebi, diſſuaſiſſet donativum & congiarium, periculaque viris illuſtribus inſtruxiſſet. Quanto ſuo labore perpetratum, ne irrumperet curiam, ne gentibus externis reſponſa daret? Temporum quoque Claudianorum [1] obliqua inſectatione, cuncta ejus dominationis flagitia in matrem tranſtulit, [2] *publica fortuna extinctam* referens. [3] namque & naufragium

donativum. (pertinet ad milites. congiarium. ad plebem. pericula. ad patres.

ſtra ab illa tentata ſint. Aut potiùs adhæreamus Romanæ lectioni, *optata ſint.* Interpretor, Poſteaquam fruſtra ea voluerit voveritque Agrippina. *Lipſius.*

Poſteaquam fruſtra oblata ſint.] Forte *fruſtrata ſit.* Offertur tamē ſtuprum & vitium. *Rhenanus.* Daneſius legebat: *poſteaquam fruſtrata, ut inſenſa,* &c. *Vrſinus.* τὸ *oblata*, deprompτum eſt è prima antiquitate. Cæcil. Plot. apud Gell. 2, 23. *ita plorando, orando, Inſtando, atque objurgando me obtulit uti eam Veniam darem.* Agrippina rebus novis inhiaverat (delator ait) & omnium ſtudia ad eam rem ſperaverat: verum tentando, & eos ad facinus impellendo, fruſtra fuit. Cæterum Thucydides etiam habitus eſt captator veterum verborum: cujus inſtituti Salluſtium ſcimus non pœnituiſſe. Halicarnaſſ. ad Amm. *Salinerius.* Bona ſane Romani cod. lectio, *optata:* melior mea, *captata.* Muretus voluiſſe videtur, *hinc poſtquam fruſtra habita ſit.* Videtur inquam: nam ſcriptura mihi non liquebat, in voculis *hinc* pro qua dubie legebam & *hanc*, & *ſit* pro qua *ſint.* Acidalius. An ſubintelligendum, illas ſpes cogitationeſque fruſtra Agrippinæ oblatas? Potius Lipſio aſſenſerim juxta Rom. edit. legenti, *optata*, reſpondet enim ſuperiori verbo, *ſperaviſſet.* Pichena. Secuti ſumus judicium Virorum Acutiſſ. Lipſii atque Pichenæ, qui Rom. editionem probaverunt. in aliis legitur *oblata*, contrario ſenſu. *Freinshem.* Conjiciebam *ac poſteaquam fruſtra tentaſſet.* nempe quæ dixit ſperaviſſe. *Gronov.*

1 *Obliqua inſectatione.*] Vulgò, & libris ſcriptis, *oblitâ*, Ferrettus, *obita.* Noſtra emendatio certa videtur, ex ratione priſcâ ſcribendi, *oblica.* Lipſius.

Oblita inſectatione.] Alias, *obita inſectatione*, i. e. inſectando ea, quæ facta erant Claudianis temporibus. *Ferrettus.* Faernus legebat, *addita inſectatione*, ſive, *abdita inſectatus*, ut ex veteris libri veſtigiis etiam legi poteſt. *Vrſinus.* Non oblique, immo aperte mihi ſordet *obliqua* in comparationem *oblita:* quum non circuitione, ſed palam Nero Claudium carperet. Suet. 33. *certe omnibus rebus verborumque contumeliis mortuum inſectatus eſt, modo ſtultitiæ, modo ſævitiæ arguens.* Oblitus ergo Nero quam multus olim fuerit in patris inſectatione, omnia flagitia quæ ipſi jam vitio dederat, nunc matri impudenter affingit. *Salinerius.*

2 *Publica Fortuna exſtinctam.*] Et imprimis ipſius privata. Hinc illud, jure laudatum Quinctiliano, Africani Oratoris ad Neronem ſuper hac morte: *Rogant te Cæſar Galliæ tuæ, ut felicitatem tuam fortiter feras.* Lipſius.

3 *Namque & naufragium narrabat.*] Doctiſſ. Vir mallet *jamque*, qua de cauſa ipſe ſcit. verum hæc de ſuperioribus pendent. *publica fortuna exſtinctam referens, namque & nau-*

fra-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 16 vol. 1

gium narrabat. [1] Quod fortuitum fuiſſe, quis adeo hebes inveniretur, ut crederet? aut à muliere naufraga miſſum cum telo unum, qui cohortes, & claſſes imperatoris perfringeret? Ergo non jam Nero, cujus immanitas omnium queſtus anteibat, ſed adverſo rumore Seneca erat, *quod* [2] *oratione tali confeſſionem ſcripſiſſet.* Miro tamen certamine procerum decernuntur 12
[3] *ſupplicationes apud omnia pulvinaria*, *utque* [4] *Quinquatrus, quibus apertæ eſſent inſidiæ, ludis annuis celebrarentur. aureum Minervæ ſimulacrum in curia, & juxta principis imago ſtatueretur. dies natalis Agrippinæ inter nefaſtos eſſet.* Thraſea Pætus ſilentio vel brevi aſſenſu priores adulationes transmittere ſolitus, [5] exiit tum ſenatu; ac ſibi cauſſam periculi fecit, ceteris libertatis initium non præ-

i.e. apud omnes deos. ſunt autem pulvinaria proprie lecti in quibus deorum ſimulacra in templis [illegible].

fragium narrabat. Nero quo perſuaderet matrem caſu extinctam, qui in rem omnium eſſet, naufragium ut fortuitum narrabat. *Salinerius.* Alii *jamque*, ſed me diſſentiente. cum particula, *nam*, referatur ad id quod dixerat, Agrippinam publica fortuna extinctam. deinde adjicit, ipſam eadem publica fortuna antea in mare prope ſubmerſam. ideo ſequitur, fortuito illud eveniſſe, minime credendum. *Pichena.*

1 *Quod fortuitum fuiſſet.*] Scripſi. *Quod fortuitum fuiſſe.* Rhenanus.

2 *Oratione tali.*] Quinctilianus. l. VIII. de hac oratione: *Facit quaſdam ſententias ſola geminatio: qualis eſt Seneca in eo ſcripto quod Nero ad Senatum miſit occiſa matre, cum ſe periclitatum videri vellet. Salvum me eſſe adhuc nec credo, nec gaudeo.* Lipſius.

3 *Supplicationes ad omnia pulvinaria.*] Fiebant olim ſupplicationes urbe tota circa omnia fana, & pulvinaria, in quibus honos diis dabatur. Erant vero pulvinaria, apparati deorum lecti, in quibus deorum ſimulachra juxta aras ſublimia erant, quibus faſciculi verbenarum addebantur. Hoc ex T. Livio notius eſt, quam ut ſcribi debeat. *Lupanus.*

4 *Quinquatrus ludis annuis.*] Nonne jam antè celebrabantur? Dixi enim de gladiatoribus. Sed puto hic intelligi ſcenicos ludos annuos, aut Circenſes. *Lipſius.*

5 *Exitium ſenatui, ac ſibi.*] Locus qui mutilus videatur, & non eſt. Nihil enim narratur in quo Thraſeas offenderit. At ſcribe mecum fidenter: *exiit tum Senatu.* Hoc enim ſolo ſibi diſcrimen peperit magnus ille vir, quod Senatu egreſſus eſt, cùm de Agrippina referretur. Xiphilinus: Ὁ Πούπλιος δὲ Θρασέας Παῖτος ἦλθε μὲν ἐς τὸ συνέδριον, καὶ τῆς ἐπιστολῆς ἐπήκουσεν, ἀναγνωσθείσης δὲ αὐτῆς ἐξανέστη τε εὐθὺς πρὶν καὶ ὅτι οὖν ἀποφθέγξασθαι, καὶ ἐξῆλθε, διότι ἃ μὲν ἤθελεν εἰπεῖν οὐκ ἠδύνατο, ἃ δὲ ἠδύνατο οὐκ ἤθελε. Tacit. XVI. hunc ipſum locum reſpiciens: *Olim utriſque infenſus, & accedentibus cauſſis in Thraſeam, quod Senatu egreſſus eſt, cum de Agrippinâ referretur, ut memoravi.* Lipſius.

Exiit tum Senatu.] Egregia Lipſii emen-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 16 vol. 1

præbuit. Prodigia quoque crebra & irrita interceſſere. anguem enixa mulier; & alia in concubitu mariti fulmine exanimata: jam ſol repente obſcuratus, & tactæ de cælo quattuordecim urbis regiones, quæ adeo [1] ſine cura deum eveniebant, ut multos poſt annos Nero imperium & ſcelera continuaverit. Ceterum quo gravaret invidiam matris, eaque demota, auctam lenitatem ſuam teſtificaretur, feminas illuſtres [2] Iuniam & Calpurniam, [3] præfectura functos Valerium Capitonem & Licinium Gabolum, ſedibus patriis reddidit, ab Agrippina olim pulſos. Etiam Lolliæ Paullinæ cineres reportari, ſepulcrumque exſtrui permiſit: quoſque ipſe nuper relegaverat, [4] Iturium & Calviſium pœna exſolvit. Nam Silana fato functa erat, longinquo ab exſilio Tarentum regreſſa, labante jam Agrippina, cujus inimicitiis conciderat, vel tum mitigata.
13 Cunctanti in opidis Campaniæ, *quonam modo urbem ingrederetur*, [5] *an obſequium ſenatus*, *an ſtu-*

Sup. lib: 12. præfectura. forte prætura. plures enim præfecturæ, ut urbis, ærarij, caſtrorum, cohortium.

emendatio, ac digna, quæ recipiatur. ipſum vide. Male vulgo, *exitium Senatui*. Pichena.

1 *Sine cura deum eveniebant.*] Ἐπικουρίζει & hic & alibi noſter. *Lipſius.*

2 *Iuniam.*] Calvinam, de qua lib. XII. De Calpurnia, eodem etiam lib. Statim, *Prætura functos*, lego. *Idem.*

3 *Pratura functos Val. Capitonem & Lic. Gabolum.*] Exules Nero reſtituit Iuniam & Calpurniam, pulſas Italia ſub Claudii principatu. Supra lib. 12. Sed quod Valerium & Licinium reſtituiſſe dicitur, non probabit ingenioſus, & Cornelii diligentiam requiret, nuſquam enim eorum cum in exilium pellerentur, mentionem habuit. Niſi forte Val. Capito, Coſſutianus ille ſit, quem dixit lib. 13. damnatum in exilium, cum Cilices repetundarum detuliſſent: de quo infra eodem ait, *Exin à Coſſutiano Capitone, qui nuper ſenatorium ordinem precibus Tigellini ſoceri ſui receperat.* At Licinius Gabolus nuſquam præterquam hoc loco memoratur. Ambos vero *præfectura functos*, Cornelius refert, ſive illa urbis, ſive annonæ, ſive ærarii, ſive caſtrorum, ſive equitum, ſive militum, ſive fabrum, ſive remigum fuerit: quod ſi tentes legere, ut alibi ſuaſi, *prætura functos*, nihilo mihi notiores erunt. *Vertranius.* Nihil temere ſollicitaverim. Veniebat tamen aliquando in mentem, excidiſſe auctori vocem ſyllaba breviorem, *prætura.* Nempe plane *præfectura* ſine adjuncto, incertos reddit, quod munus ſuſtinuerint, militarene an civile, an aliud. *Gruterus.*

4 *Iturium & Calviſium.*] *Titurium*; habet, V. C. *Vrſinus.*

5 *An obſequium ſenatus, an ſtudia plebis reperiret anxio.*] Budenſe exemplar

ſtudia plebis [1] *repperiret* anxio, contra deterrimus quiſque [2] quorum non alia regia ſecundior exſtitit, *inviſum Agrippinæ nomen, & morte ejus accenſum populi favorem* diſſerunt: *iret intrepidus, & venerationem ſui coram experiretur.* Simul [3] *prægredi* expoſcunt & promptiora quam promiſerant inveniunt, obvias tribus, feſto cultu ſenatum: conjugum ac liberorum agmina per ſexum & ætatem diſpoſita: exſtructos [4] qua incederet ſpectaculorum gradus, quo modo triumphi viſuntur. Hinc ſuperbus ac publici ſervitii victor, Capitolium adiit, grates exſolvit: ſeque in omnes libidines effudit, quas male coercitas qualiſcumque matris reverentia tardaverat. [5] Vetus illi copia erat, [6] curriculo quadrigarum 14

plar habet, *repeteret.* ut intelligas dubitaſſe Neronem, ad Senatumne confugeret, an potius ad plebem, & utris magis fidendum. itaque ſic locum emendavimus. *Rhenanus.* Corrupte antea, *repeteret.* Nos Flor. & aliorum veterum auctoritate correximus. Nero enim, ſi urbem ingrederetur, anxius erat, an in Senatu obſequium, an in plebe ſtudia erga ſe, reperturus eſſet. Quod clarius apparet ex ſequentibus familiarium verbis, ſuadentium nihil timeret, audacter pergeret, cum de populi favore, morte Agrippinæ aucto, non eſſet dubitandum. *Pichena.*

1 *Repeteret anxio.*] Libri quidam, *reperiret:* quod meritò Pichena probat. Dubitabat ſcilicet & angebatur, an Senatum obſequentem, plebem faventem reperiret. *Lipſius.*

2 *Quorum non alia regio fœcundior.*] Scripſimus, *regia;* h. e. aula. Quod de deterrimis apud Neronem ſcribit, poſſet hodie de doctiſſimis apud Henricum VIII. Angliæ regem dici, quorum non alia regia fæcundior extat. *Rhenanus.*

3 *Progredi expoſcunt.*] Flor. habet, *prægredi.* Pichena. Imò *prægredi.* Rogant ipſi Romam mittantur, cuncta exploraturi. *Grotius.*

4 *Qua incederet.*] Muretus *quaqua.* Parum opus. *Acidalius.*

5 *Vetus illi copia erat.*] Ita libri priſci. ſubſtituerunt, *cura:* ad ſententiam non malè. Neſcio an, *copido,* ſive *cupido.* Lipſius.

Vetus illi cura erat.] In Budenſi cod. legitur; *Vetus illi copia erat.* Rhenanus. Lipſius mallet, *cupido;* & Mureto probatur. Ideo in margine notavimus. Inferius etiam conſtat, adeo hæc Neronem concupiſſe, ut jam ſiſti non poſſet; propterea Senecæ ac Burrho viſum, ne utraque pervinceret, alterum concedere. Sic lib. 15. *acriore in dies cupidine adigebatur Nero,* promiſcuas ſcenas frequentandi. *Pichena.*

6 *Curriculo quadrigarum.*] Ideo ejus numiſma cuſum eſt, cujus poſtera pars quadrigam habet cum his literis ΕΥΤΥΜΙΥS, quod intrepidus agitator auriga peritiſſimus eſſet, quamobrem in numis matis illius habitu aurigæ indutum aſpicias, quali permiſſum plebi lib. ſeq. refert. *Vertran.*

1 Ci-

rum inſiſtere, nec minus fœdum ſtudium [1] cithara ludicrum in modum canere, cum cœnaret: [2] quod *regibus & antiquis ducibus factitatum* memorabat: *idque* vatum

1 *Cithara ludicrum in modum.*] Non etiam diſpliceat, *ludiorum.* Nummos certè cuſit illa bellua, in quibus ipſe citharœdico habitu, in tunica oblonga, citharam percutiens. Deſcribit eum habitum graphicè Apuleius 11. Florido, in perſona Bathylli: *Eique prorſus citharœdicus ſtatus, deam conſpiciens canenti ſimilis. tunicam picturis variegatam deorſus, ad pedes dejectus ipſos, Græcanico cingulo, chlamydâ velat utrumque brachium aduſque articulos palmarum. Cetera decoris inſtrumentis dependent. Cithara baltheo cælato apta, ſtrictim ſuſtinetur; manus ejus teneræ, procerulæ, læva diſtantibus digitis nervos molitur, dextra pſallentis geſtu ſuo ſabulum citharæ admovet, ceu parata percutere.* Ita enim locum eum legimus, diſtinguimus. Et quod ait de chlamyda deque cingulo, etiam illa apparent in Neronianis nummis; excipio quod non brachia velat, ſed ab humeris dependet chlamys. *Lipſius.*

Cithara ludicrum in modum canere.] Nam, ut ait hoc loco Tacitus, cani ſolebat cithara in conviviis, ut ex Virgil. patet lib. Æn.

Cithara crinitus Iopas
Perſonat aurata, docuit quæ maximus Atlas
Hic canit errantem lunam, ſoliſq; labores, &c.

Lupanus. Nero nomen ſuum in albo citharœdorum profitentium juſſit adſcribi ſorticulaque in urnam cum cæteris demiſſa, intravit ordine ſuo, ſimulque præfecti prætorii citharam ſuſtinentes, ut ait Sueton. 21. Idemque princeps ſtatuas ſuas citharædico habitu poſuit, & ea nota nummum percuſſit, in quo effigies ejus manu citharam gerentis exprimitur. In eo autem reges externos & duces Græcos, ut ex Homero acceperat, ſequi ſe prætexebat, ut quod exemplo faceret, honeſte facere videretur. *Vertranius.*

2 *Quod Regibus & antiquis ducibus.*] Ita in Panegyrico illo ad Piſonem, qui hoc ævo ſcriptus, inſerta eadem defenſio:

Nec pudeat pepuliſſe lyram, cùm pace ſerenâ
Publica ſecuris exultent otia terris.
Ipſe fidem moviſſe ferox narratur Achilles.

Quem Ovidio ablatum, viri docti tribuunt Lucano. Neutri ego. Ab Ovidio ætas abjudicat: ab Lucano, conditio ſcribentis. Nam ille quicumque poeta, ignotus fuit, obſcura domo, fortuna tenui: & humilius blanditur Piſoni, quam ut decuerit Lucanum. Ait ecce.

——tu Piſo latentem
Exere: nos humilis domus, at ſincera parentum,
Sed tenuis Fortuna ſua caligine celat.

At Lucanus certè notus, celeber: per ſe, perque uxorem prædives, Adde Senecam patruum in aula: qui huic humili & tenui protendere manum potuiſſet, præ Piſone. Sed & decimo nono ætatis anno ſcriptum hoc carmen. nam ait:

Quamvis nunc juvenile decus mihi pingere malas
Cœperit, & nondum viceſima venerit æſtas.

Quod non convenit in ætatem Lucani, præſertim cum ſcriptum ſit diu poſt conſulatum Piſonis, & paullo ante detectam, ni fallor, conjurationem. Certè poſt conſulatum diu: quoniam & eloquentiæ ejus ſpecimen

Nea-

vatum laudibus celebre, & deorum honori datum. Enimvero cantus Apollini ſacros, talique ornatu aſtare, non modo Græcis in urbibus, ſed Romana apud templa, numen præcipuum, & præſcium. Nec jam ſiſti poterat, cum Senecæ ac Burrho viſum, [1] ne utraque pervinceret, alterum concedere. clauſumque [2] valle Vaticana ſpatium, in quo equos regeret, haud promiſcuo ſpectaculo. mox ultro vocari populus Romanus, [3] laudibuſque extollere, ut eſt vulgus cupiens voluptatum; [4] & ſi eodem princeps trahat, lætum. Ceterum [5] evulgatus pudor non ſatietatem, ut rebantur, ſed incitamentum attulit. [6] Ratuſque dedecus amoliri, ſi plures fœdaſſet, nobilium familiarum poſteros, egeſtate venales in ſcenam deduxit: quos fato perfunctos, ne nominatim tradam; [7] majoribus eorum tribuendum puto. nam &

Neapoli præbitum celebrat. quod ſcimus contigiſſe nos quinquennali certamine, cum Nero in eadem urbe Græcanica copiam fecit ſuæ vocis, annis aliquot poſt Piſonis conſulatum, quem iniit anno urbis DCCCX. Sed nec Statius hujus carminis mentionem facit: cum omnia minima ſcripta ejus recenſeat. II. Silu. *Lipſius.*

1 *Ne utroque pervinceret.*] Putarem, *ne utrumque*: id eſt, ne duo illa extorqueret, alterum indulgere, ut in eo acquieſceret. *Lipſius.*

Ne utraque pervinceret.] Non damno vulgatam lectionem, *utroque.* alteram tamen ex Flor. magis probavi. *utraque* enim intelligit illa duo, quæ ipſe cupiebat. *Pichena.*

2 *Valle Vaticana ſpatium.*] Credo id à Plinio denotari lib. XXXVI. *Tertius obeliſcus Romæ in Vaticano, Caji ac Neronis principum Circo.* Lipſius.

3 *Laudibuſque extollere.*] Adjecimus copulam, *que.* ex Flor. *Pichena.*

4 *Et ſi eodem princeps trahat.*] Illinc repoſuimus, *& ſi eo princeps*, &c. *Rhenanus.* Flor. *& ſi eodem Princeps trahat.* at Vulgati, *& ſi eo princeps.* Pichena.

5 *Vulgatus pudor.*] Caſtigavimus, *evulgatus pudor.* Rhenanus. Muretus, *vulgatus.* quod ego etiam malim. *Acidalius.*

6 *Ratuſque dedecus amoliri.*] Romana editio, *dedecus molliri.* quod ego præfero. *Lipſius.*

Ratuſque dedecus amoliri.] Flor. *Molliri.* Sed nihil muto. *Pichena.* Eadem editio Romana, quin & MS. Pichenæ, *molliri.* quod & Lipſius probat, & ego veram lectionem eſſe credam. *Freinshemius.*

7 *Majoribus eorum tribuendum.*] Imo vero iis qui ita à perenni conteſtataque majorum virtute degeneraſſent, ut fœdiſſima ſervitute & ſcenicis artibus vitam & mores infamarent, ignominia, infamiaque perpetua inurenda fuit. Quod perinde in illos cenſeo, qui ſe invitos, ac in eos, qui ſe volentes fœdaverunt, cum deeſſet utriſque animus vere Romanus: & ab iis mortis honeſtiſſimæ, quæ turpi-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 16 vol. 1

& ejus flagitium eſt, qui pecuniam ob delicta potius dedit, quam ne delinquerent. Notos quoque equites Romanos operas arenæ promittere [1] ſubegit, donis ingentibus: niſi quod merces ab eo qui jubere poteſt, vim neceſſitatis affert. Ne tamen adhuc publico theatro dehoneſtaretur, [2] inſtituit ludos *Iuvenalium* vocabulo,

privatim in aula & hortis celebratos. vid. Xiph.

pitudini & ſervituti anteponenda ſemper fuit, pulcherrima & juſtiſſima prætermittetetur occaſio. Quare mihi Dio Caſſius prudentius feciſſe, quam hic noſter Cornelius videtur, cum eorum nomini non pepercit, qui famæ ſuæ non pepercerunt, familiiſque clariſſimis æternas maculas impreſſerunt. Sic igitur ex illo Xiphilinus inquit: *Viſæ ſunt eo tempore veteres & illuſtres familiæ Furii, Fabii, Porcii, Valerii, cæterique omnes, quorum tropæa atque templa conſpiciebantur, ea de inferiore loco facere, quæ ne ab aliis quidem hominibus fieri unquam viſa fuerant. Itaque viciſſim digito commonſtrabantur. Dicebant enim Macedones, Hic eſt nepos Pauli: Græci autem, Ille Mummii: tum Siculi ajebant, Videte Claudium: mox Epirotæ, Vos vero Appium videte: Aſiatici Lucium oſtendebant, Hiſpani Publium, Carthaginienſes Africanum, Romani vero omnes.* Vertranius.

1 *Subegit donis ingentibus.*] Effecit, & tamquam impulit donis ingentib. *Ferrettus.*

2 *Inſtituit ludos Iuvenalium.*] Qui privati, & per domum celebrati aut in hortis. Tacitus lib. XV. *Acriore in dies cupidine Nero agitabatur promiſcuas ſcenas frequentandi: nam adhuc per domum aut hortos cecinerat Iuvenalibus ludis.* Manſit nomen ludorum poſteriori ævo, & imperatores, quos in palatio ludos dabant Kalendis novi anni (de quibus e Iuliano monui ad librum IV.) Iuvenalia videntur appellaſſe: ab exemplo hoc Neronis. Sidonius:

Ianus fortè ſuas bifrons Kalendas
Sumendas referebat ad curules.
Mos eſt Cæſaribus die bis uno
(Privatos vocitant) parare ludos.
Tunc cœtus juvenum ſed aulicorū
Elæi ſimulacra torva campi
Exercet ſpatiantibus quadrigis.

Et addit poſt deſcriptionem curulium ludorum;

Iam verò Iuvenalibus peractis.

Vt videantur ii ludi, tunc quidem, ſcenicum nihil habuiſſe. Atque ita diſtinguit etiam, niſi fallor, Capitolinus in Gordianis: *Cordus dicit in omnibus civitatibus Campaniæ, Piceni, Vmbriæ, de proprio illum per quatriduum ludos ſcenicos & Iuvenalia edidiſſe.* Quod notari volo. Neronis tamen ævo & inſtituto, ſcenici: ex Tacito hic, & Plinio, qui ad hos ludos reſpiciens ait Neronem *peculiari theatro in hortis primum cantaſſe, & Pompejano præluſiſſe.* Non prætereo notam Xiphilini, qui hos ludos inſtitutos vult per cauſſam poſitæ à Nerone primæ barbæ. Et herclè ea nominis cauſſa. Iuvenalia enim dicta, quia ut Tirocinii die pueros exuebant: ſic barba raſa juventutem transibantque tunc in viros. Vnde illud Domitiæ amitæ blandientis Neroni votum: *Simul hanc excepero, mori volo,* Suet. cap. XXXIV. itaque is dies Romanis pariter feſtus. De Octaviano, Dio, lib. XLVIII. Ἀμέλει τὸν πώγωνα ὁ Καῖσαρ τότε πρῶτον ξυρόμενος, αὐτός τε μεγάλως ἑώρτασε, καὶ τοῖς ἄλλοις ἅπασι δημοτελῆ ἑορτὴν παρέσχε. Καὶ ὁ μὲν ἔπειτα ἐπελειοῦτο τὸ γένειον, ὥσπερ

bulo, in quos paſſim nomina data : non nobilitas cuiquam, non ætas aut acti honores impedimento, quo minus Græci Latinive hiſtrionis artem exercerent, uſque ad geſtus modoſque haud viriles. Quin & feminæ illuſtres deformia meditari. exſtructaque apud nemus, quod [1] navali ſtagno circumpoſuit Auguſtus, conventicula & cauponæ, [2] & poſita væno [3] irritamenta luxus. [4] dabanturque ſtipes, quas boni neceſ-

ὥσπερ οἱ ἄλλοι. id eſt: *Cæſar tum primum barbam radens, & ipſe diem eum planè feſtum habuit, & aliis publicam feſtivitatem indixit. atque ex eo etiam ipſe genas ſuas leves habuit, ad exemplum reliquorum.* Alia huic ritui in EXCURS. B. *Lipſius.*

Inſtituit ludos Iuvenalium.] Philippus Beroaldus vir doctiſſ. in comm. ad Sueton. putat ludos Iuvenales pro ſalute juvenum inſtitutos. Verum, ut ait Dion, celebrabantur propter barbam, quam tum raſerat, pilis in auream ſphæram conjectis & Iovi Capitolino dicatis. Huic adſtipulatur Ioh. Xiphilinus. *Iuvenalium* quoque ludorum meminit Capitolinus in Gordiano & Tac. lib. 15. & pluribus locis. *Pichena.*

1 *Navali ſtagno circumpoſuit Auguſtus.*] Ad Tiberim. deque eo ſtagno ſupra : *Auguſtus ſtructo cis Tiberim ſtagno.* Et Suetonius. At nemus illud eſt, quod Cæſarum nemus appellatum. Vide & hîc Xiphilinum. *Lipſius.*

2 *Et poſita vero.*] Emendavi. *& poſita veno,* hoc eſt, ut venum darentur. *Rhenanus.*

3 *Irritamenta luxus.*] In Vaticani libris melius eſt *luxuriæ.* ut non male ſup. lib. 1. dixiſſe videar legendum, non *luxus*, ſed *Vedii Pollionis luxuria.* Vertranius.

4 *Dabanturque ſtipes.*] Cui rei datæ ſtipes? ad ludoſne? Ita olim ſanè Apollinaribus ludis factum repetio. *Prætor edixit*, ait Livius lib. XXV. *ut populus per eos ludos ſtipem Apollini, quantum commodum eſſet, conferret.* Plinius lib. XXXIII. *Populus Romanus ſtipem ſpargere cœpit, Sp. Poſtumio, Q. Marcio coſſ. Tanta abundantia pecuniæ erat, ut eam conferret L. Scipioni, ex quâ is ludos fecit.* Quæ verba ne te fallant. Nam ſtipes de quà Livius, multis annis prior notatione Plinianâ. Sed voluntariam, credo, Plinius intellexit. illa fuit ex edicto. Sed & Auguſtus ſtipem Prætoribus dari ad ludos voluit, innuente Dione LIV. initio: Τοῖς μὲν στρατηγοῖς τὰς πανηγύρεις πάσας συνέταξεν, ἐκ τε τοῦ δήμου δίδοσθαί τι αὐτοῖς κελεύσας. niſi tamen τὸ δημόσιον intellegi voluit potius, quàm δῆμον. Stipes alias uſitatè dabantur diis, & ad res ſacras. Seneca de Beneſ. VII. *Omnia deorum ſunt : tamen diis poſuimus domum, & ſtipem jecimus.* Et Ep. CXVI. *Colitur autem non taurorum opimis corporibus contrucidatis, nec auro argentoque ſuſpenſo, nec in theſauros ſtipe infuſâ, ſed piâ & rectâ voluntate.* Varro de L. L. *Diis cum theſauris aſſem dant, ſtipem dicunt.* Ita in capita fontium, quæ ſacra, ſtipem jaciebant. Plinius libro VII. Epiſtol. de Clitumno : *Fons purus & vitreus, ut numerare jactas ſtipes, & relucentes calculos poſſis.* Seneca lib. IV. Quæſt. Natural. de Nili venis : *In hac ora ſtipem ſacerdotes, & aurea dona Præfecti,* cum

neceſſitate; intemperantes gloria conſumerent. Inde gliſcere flagitia & infamia; nec ulla moribus corruptis olim plus libidinum circumdedit, quam illa colluvies. Vix artibus honeſtis pudor retinetur; nedum inter certamina vitiorum pudicitia, aut modeſtia, aut quidquam probi moris reſervaretur. Poſtremo [1] ipſe ſcenam inſcendit, multa cura tentans citharam & præmeditans, [2] aſſiſtentibus familiaribus.

[1] acceſ-

cum ſollenne venit ſacrum, jaciunt. Lipſius.

Dabanturque ſtipes.] Multa hic alii de ſtipibus ad ludos conlatis, deque eis quæ Diis ponebantur, ſed nihil ad mentem Taciti; qui vult certam pecuniam diſtributam à Nerone inter ſuos, impendendam in continenti, in ſcorta & ganeas. Sic apud Tranquillum Aug. 98. *Quare admodum exhilaratus, quadragenos aureos comitibus diviſit, juſque jurandum & cautionem exegit à ſingulis, non alio datam ſummam, quam in emptionem Alexandrinarum mercium abſumpturos.* Exemplum præbuit Neroni Caligula, ſed non etiam æquavit eum liberalitate; Iſte enim *miſit circum fora ac baſilicas nomenclatores ad invitandos in libidinem juvenes ſeneſque præbita adventantibus pecunia fenebri*, ut loquitur Suetonius. *Gruterus.*

1 *Ipſe ſcenam inſcendit.*] Reſtitui ex libris. Vulgò, *ipſe ſcenas incedit.* Lipſius.

Poſtremo ipſe ſcenas aſcendit.] Scribendum, *incedit.* nam & hoc verbum Tacitus cum accuſativo copulat. ut infra: *Græci amictus, quos per eos dies plerique inceſſerant.* Et mox: *Quia fontem aquæ Martiæ ad urbem deductæ, nando inceſſerat.* Sic lib. 1. *Incedunt mæſtos locos, viſuque ac memoria deformes.* Rhenanus. Dubito an vere Lipſius reſtituerit. Movet ipſa locutio, *ſcenam inſcendere.* Nam quorſum hic inſcenſio? Ferri vulgata ſcriptura poſſit: *Poſtremo ipſe ſcenas* (vel potius *ſcenam* ut in Vaticano) *incedit.* Inuſitatior hæc, ſed Tacito etiam alias uſitata locutio. Nam lib. 1. *Incedunt mæſtos locos.* Et infra hoc lib. *Quia fontem aquæ Martiæ ad urbem adductæ nando inceſſerat,* quod tamen rectius ab *inceſſendo* ducas. *Acidalius.*

2 *Aſſiſtentibus familiaribus.*] Falſo. Nam Vatic. *abſiſtentibus facies.* Farneſ. *aſſiſtentibus facies.* Similiſque lectio Budenſis: quod facilè odoreris è Rhenano conjectante, *abſiſtentium facie.* Vtrumne, *aſſiſtentibus facibus?* Certè noctu & ad lumen etiam hi ludi exerciti. ſequiturque: *Hi dies ac noctes plauſibus perſonare.* & ait, poſtremum in ſcenam veniſſe Neronem. Ergo ad lumen. Infra etiam, *Noctes quoque dedecori adjectas.* Sed & Sueton. Calig. cap. XVIII. *Quondam etiam & nocturnos ludos præbuit accenſis facibus.* Noſter iterum infra. *Lætitiæ magis, quam laſciviæ dari paucas totius quinquennii noctes, quibus tantâ luce ignium nihil illicitum occultari queat.* Vos divini conferte operam; ſi mihi Phœbus hîc non favit. *Lipſius.*

Aſſiſtentibus familiarib. abſceſſerat.] Legerim, *abſiſtentium facie abſceſſerat cohors.* De verbo *abſiſto*, monuimus ante. *Rhenanus.* In verbis *aſſiſtentibus familiaribus* magna dubitatio. Falſa Lipſius vult: & quia in Vaticano, Farneſiano, item Budenſi for-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 16 vol. 1

1 acceſſerat cohors militum, centuriones tribunique: & 2 mærens Burrhus, ac laudans. Tuncque primum conſcripti ſunt equites Romani, 3 cognomento *Auguſtanorum*, ætate ac robore conſpicui, 4 & pars ingenio procaces, alii in ſpe potentiæ. 5 Hi dies ac noctes

fortaſſe, *facies*, ſupponit *facibus*. Firmat, ſed locis parum firmis. quæ ne ego refutem, ipſa iterum phraſis lectionem iſtam refutet. Quis enim ita de facibus loquatur, *eas aßiſtere*. Ac videtur ipſe de reſtitutione dubitaſſe, cum alios divinos invocat, ad operam conferendam. Inter quos neſcio ſi Muretus eſt, in cujus eclogis notatum reperi, *aßiſtentibus fonaſcis*, ſive *phonaſcis*. Valde quidem id acute, & attemperate. Sed mihi vulgatum retinere magis libeat, & defendere Suetonii illo rejecto loco: *Sorticulaque in urnam cum ceteris demiſſa intravit ordine ſuo, ſimulque præfecti prætorii citharam ſuſtinentes, poſt Tribuni militum, juxtaque amicorum intimi.* Etſi de publico theatro Suetonius: quid tamen impedit, quin idem hic fuerit, ut alia pleraque in utriuſque deſcriptione, quamquam diverſa, conveniunt. Poſtremo inter verba, *acceſſerat cohors*, velim cum Mureto voculam immittere, *acceſſerat & cohors:* quæ neceſſaria ad nexum orationis. *Acidalius.* Recte ſenſit vir doctiſſ. diverſa ſpectacula Suetonio & Tacito ſcribi: res docet: unum enim celebratum eſt præfecto prætorii Burro, cui nunquam collega. *Civitati grande deſiderium ejus manſit per memoriam virtutis, & ſucceſſorum alterius ſegnem innocentiam, alterius flagrantißima flagitia, & adulteria: quippe Cæſar duos prætoriis cohortibus impoſuerat.* alterum vero poſt ejus mortem ſub Fenio, & Tigellino Suet. 1. *ſimulque præfecti prætorio citharam ſuſtinentes.* De emendatione non oppido laboro. De ſenſu Cornelii hæc dicam. Imperator, milites, tribunos, ipſumque Burrum præfectum ajo ablegabat, familiaribus tantum facta copia aſſiſtendi, idque ut majore ſpecie libertatis, homines in juvenalibus laſcivirent: mox ſeditione forſan perterritus, ſcenas (niſi milite ſeptus) non ingrediebatur: quod Sueton. recenſet, noſtro non reclamante lib. 16. *ac ſæpe à militibus verberaretur, qui per cuneos ſtabant.* *Salinerius.*

1 *Acceſſerat cohors militum.*] Ita legend. non quia Suetonius cap. XXII. ita narrare videatur, ſed quia res poſcit. Nam Suetonius de alio ibi & publico theatro. *Lipſius.*

2 *Mærens Burrhus, ac laudans.*] Vnus ergo hic tantum Præfectus Prætorio. nec pugnat Suetonius qui duos nominat. quia Tacitus de Iuvenali ludicro adhuc loquitur; de publico theatro Suetonius, capite dicto. *Lipſius.*

3 *Cognomento Auguſtanorum.*] Iidem Caſſio αὐγούστειοι, quaſi *Auguſtei* dicti ſunt: quos Xiphilinus ad quinque millia delectos refert. Suetonius paulo aliter narravit, *adſcriptos adoleſcentiæ equeſtris ordinis, & quinque amplius millia robuſtißimæ juventutis, quorum duces quadragena millia H. S. merebant.* Vertranius.

4 *Et pars ingenio procaces, alii in ſpe potentiæ.*] Muret. *in* delet. Aſſentiar, vel *ſpem.* reponam. *Acidalius.*

5 *Hi dies ac noctes.*] Pronomen *hi* non eſt in regio libro; ut ſit continua lectio, *Et pars ingenio procaces, alii in ſpe potentes, dies ac noctes.* Rhenanus. Delere videtur voluiſſe

ctes plauſibus perſonare. Formam principis vocemque deum vocabulis appellantes, quaſi per virtutem
16 clari honoratique agere. Ne tamen ludicræ tantum imperatoris artes noteſcerent, [1] carminum quoque ſtudium affectavit, contractis quibus aliqua pangendi facultas. [2] Nec dum inſignis ætatis nati, conſidere

Muret. voculam *Hi.* ſine qua inconcinna tamen oratio, Niſi, quod mihi placeat continuanda hæc cum ſuperioribus. *Tuncque* (vel *tunc quoque*) *primum conſcripti ſunt eq. Ro. cogn. Aug. ætate ac robore conſpicui. Hi pars ingenio procaces, alii ſpe* (vel *in ſpem*) *potentiæ dies ac noctes plauſibus perſonare, &c.* Acidalius.

1 *Carminum quoque ſtudium.*] Plinius libro XXXVII. *Domitius Nero in ceteris vitæ ſuæ portentis, capillos quoque conjugis ſuæ Poppææ in hoc nomen adoptaverat, quodam etiam carmine Succina appellando.* Intellexit & Seneca hunc poëtam libro I. Quæſt. Natur. *Vt ait Nero Cæſar diſertiſſimè, Colla Cytheriacæ ſplendent agitata columbæ.* Laudat eum Martialis lib. VIII.

Carmina qui docti nota Neronis habet.

& libro IX.

Ipſe tuas etiam veritus Nero dicitur aures,
Laſcivum juveni cùm tibi luſit opus. Lipſius.

2 *Nec dum inſignis ætatis.*] Fortè leg. *quibus aliqua pangendi facultas, necdum inſignis. Ii alternatim conſidere ſimul.* M. Antonius Muretus, cui ſcriptor hic noſter in amoribus (& jure) corrigit: *quibus aliqua pangendi facultas, necdum inſignis erat. Ii conſidere ſimul; & natos ibidem verſus connectere, atque ipſius verba quoquo modo prolata ſupplere.* Non damno: germana tamen eſſe non credo. Ceterùm ab hoc Cornelii judicio Tranquillus diſſentit, cap. LII. quem vide. *Lipſius.*

Nec dum inſignis ætatis nati conſidere.] Faernus pro vulgatis illis legebat; *nedum* &c. Sed Daneſius ita totum locum reſtituebat; *Contractis quibus aliqua pangendi facultas, nedum inſignis ætatis vatibus conſidere.* Vrſin. Quod Lipſius de Mureti conjectura, idem ego de Lipſii. non damno: nec veram tamen eſſe credo. Mihi è veterum librorum lectione, quam Muret. hanc proponit. *Nec dum inſignis ætatis tati conſidere ſimul & natos vel repertos ibidem verſus connectere,* ut minimum à veſtigiis abeatur, ſic placet: *contractis quibus aliqua pangendi facultas, nec dum inſignis erat. jivarii conſidere ſimul & natos repente ibidem verſus connectere; atque ipſius verba quoquomodo prolata ſupplere. quod ſpecies ipſa carminum docet, non impetu & inſtinctu,* (an *indiſtincto*) *nec ore uno fluens.* In quibus poſtremis poſſis etiam ſcribere, *nec tenore uno fluens.* Sed ego non mutem. *Acidalius.* Leviter hic mihi placeo, ſed ab inſtituto temere non eſt diſcedendum. Nero coævos adoleſcentes (nam ad id temporis inter eos erat) apud ſe cogebat, qui verſibus ejus ſuos, vel contra, concinnarent. *Nati inſignem ætatem*, ἀντίπλωσιν, ut 5. ann. *nihil abnuentem, dum dominationis apiſceretur.* Notat vir eruditiſſ. diſcordiam inter Suetonium & noſtrum, nec obviam it: mihi Cornelius ſuæ opinioni prætendit potiora: quod auctor è ſtylo præcipue deprehendatur, lituræ vero, & ſupplementa

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 16 vol. 1

ſidere ſimul, 1 & allatos vel ibidem repertos verſus connectere, atque ipſius verba 2 quoquomodo prolata ſupplere. quod ſpecies ipſa carminum docet, non im-

menta parum valent ad ſcriptorem conjiciendum. *Salinerius.* Repono: *nec dum inſignis æternitati. Hi conſulere ſimul.* Hoc Tacitus dicit non admiſſos à Nerone in ſodalitium illud Poëtas inſignes æternitati, ſive ad æternitatẽ, ſive Poëtas, qui jam ſcriptis ſuis noti, ne noteſceret in vulgus mimus ille compoſitus, & Nero laudem Poëticam in ſe ab aliis transferens. *Marcilius.* Non ita, ſed *nedum inſigniores ætatis. Adunati conſidere ſimul.* Aurelius. Muretus lib. 15. Variar. 11. hunc locum ſic emendare tentavit: *contractis quibus aliqua pangendi facultas, nec dum inſignis erat. Ii conſidere ſimul &c.* Ingreſſus eſt viam, ſed non pergit. Nam cum ex voce, *ætatis*, reſtituat, *erat, ii*: bene ille quidem. quod autem vocem, *nati*, ut ſupervacuam rejicit, ego potius leviter immutarem, ac reſcriberem, *juſſi.* Modus dicendi Tacito uſitatus lib. 15. *juſſi id accuſatores objicere.* 3. hiſt. *juſſæ armari legiones.* Itaque ſic legendum arbitror: *contractis quibus aliqua pangendi facultas, nec dum inſignis erat. ii juſſi conſidere ſimul &c.* Vitioſa tamen hæc omnia ſuſpicor. *Pichena.* Pro *nati* quod ferri non poſſe viderunt & alii, reponam *noti*, id eſt amici, familiares, *nec dum inſignis ætatis*, id eſt adoleſcentes. *Ætas inſignis* eſt ætas ſenatoria. infra lib. 15. & 4. hiſtor. *Grotius.* Meo judicio rem acu tetigit hactenus Muretus: poſt quem, quæ alii tentarunt quum conſidero, miror quemquam hiſcere auſum; adeo nihil eſt, quod cum ejus conjectura putem comparandum. Quod ſi elidi τὸ *nati* ferre nequeunt, faciamus: *nec dum inſignis erat ad famam*: vel *inſignis erat. hi acciti conſidere ſimul.* Tales enim quæſivit, qui callerent verſuum faciendorum ſtudio, ſed nihil dum edidiſſent, aut eo nomine celebres eſſent. *Inſignis ad famam* ut Ciceroni lib. 3. de legib. *inſignis ad deformitatem puer.* Quod autem Tacitum & Suetonium committunt; utrumque verum, ſed in diverſis opuſculis, exiſtimo tradidiſſe. Neque enim dubito, quin & potuerit ſcribere verſibus Nero & quædam ſcripſerit ſine cujuſquam auxilio. Et in hujuſmodi tabulas incidit Suetonius. Sed & quum repentinus hic impetus ei veniſſet, dum feſtinat omnis moræ impatiens, & geſtit eloquentiæ auctoribus accenſeri, atque illam laudem rapere potius quam mereri; non tantum ſumpſiſſe temporis & otii & receſſus, quantum juſta cura requirit; ideoque hos adjutores adhibuiſſe, facile credo Tacito, & id tyranni juvenis, laſcivientis & luxuriantis, indoli valde conveniens mihi videtur. Licet & ſuſpicari factum id in opere, quod parabat ad inſtantem commiſſionem. *Gronovius.*

1 *Et allatos.*] Nihil ſincere ex Flor. eruitur. In eo enim legitur, *& ablatos*, forte, *& oblatos.* Pichena. Ego vero haudquaquam hoc ſollicitandum cenſeo. *Allatos* eſt domi meditatos. Quod ad primum quidem congreſſum non congruit; ſed poſtquam ſemel ſtudia junxere, vix eſt ut unquam diſceſſerint, quin præcepiſſent animis proximi conventus materiam, & ad eam aliquid domi per habentes carmina ſomnos natum poſſent afferre. Sed & ad illos, quos ſubito ad juſſum principis effuderant, emendandos aliquid domi potuit ſubnaſci & inde allatum in regia repertis addi. *Gronovius.*

2 *Quoquomodo prolata.*] Vulgo, *quoque*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 16 vol. 1

impetu & inſtinctu, nec ore uno fluens. Etiam ſapientiæ doctoribus tempus impertiebat poſt epulas, [1] utque contraria aſſeverantium diſcordiæ eruebantur. nec deerant, [2] qui voce vultuque triſti inter oblectamenta regia ſpectari cuperent. Sub idem tempus, levi contentione atrox cædes orta inter colonos Nucerinos Pompejanoſque, gladiatorio ſpectaculo, quod Livinejus Regulus, quem motum ſenatu retttuli, edebat. quippe opidana laſcivia [3] invicem inceſſentes, probra, deinde ſaxa, poſtremo ferrum ſumpſere, validiore Pompejanorum plebe, apud quos ſpectaculum edebatur. Ergo reportati ſunt in urbem multi è

Nu-

que modo. de eodem errore monui lib. 6. *Pichena.*

1 *Vtque contraria aſſeverantium diſcordia eruebantur.*] M. S. exemplar habet, *merentur.* Forte, *ut contr. aſſeverantium diſc. quærerentur.* Rhenanus. Non cuivis patent: poſt epulas adhibebantur Philoſophi diverſarum partium; qui non eo committebantur, ut ex eorum altercationibus princeps imbiberet aliquid ſerium, aut faciens ad virtutem; ſed contra ex nimiis eorum contentionibus luſus ei riſuſque intendebatur. *Nec deerant qui voce vultuq; triſti inter oblectamenta regia ſpectari cuperent.* To *utque* ſimilitudinis eſt nota. Salinerius. Legam, *rituque contraria aſſeverantium, diſcord. er. &c.* Acidalius. Venetum cod. ſequutus ſum ſcribendo, *eruerentur*: nam & eo videtur inclinare Flor. qui corrupte habet; *utque contraria aſſeverant tum diſcordiæ rueret?* Senſus eſt: Neronem poſt epulas Philoſophorum diſputationibus operam dediſſe, ut inde diſcordiæ eruerentur: quod ipſi oblectamento & derdiculo eſſet. *Pichena.* Lectionem MSC. quam exhibet Pichena, rectam eſſe puto ſi leviter diſtinguantur connexæ perperam literulæ, & in hodiernum ſcribendi morem formentur. Nam ſupra quoque alibi dixi, nullum fere in membranis uſum eſſe diphthongi *æ.* appareret ergo ſic ſcribendum, *ut, quæ contraria aſſeverantium diſcordia, erueret.* dividenda inquam diphthongus eſt *diſcordiæ*, atque ita clarum iſtud *e* literam principem eſſe vocis *erueret.* Senſus audiſſe diſputationes, ut erueret quænam eſſet diſcordia contraria aſſeverantium. ut nempe in quibus, & quomodo diſſiderent, cognoſceret. *Freinshemius.* Malim nihil hic mutari: nam illud, *utque eruebantur*, habet quandam ἔμφασιν, quam in nulla earum, quas ſubjiciunt, lectione reperio. Illæ namque ſignificant modo, quid fieret: hoc etiam vanum, ſimulatum, fucatum fuiſſe, quod fiebat. Perinde namque eſt, quaſi dixiſſet: *& quaſi eruebantur*: & volebat videri ſe id agere, ut variæ & diverſæ ſectarum opiniones cognoſcerentur & excuterentur. Nam τὸ *Vt* ſimilitudinis eſt, ut bene Salinerius animadvertit. *Gronovius.*

2 *Qui voce vultuque triſti.*] Nec male fortaſſe in Florent. *qui ore vultuque.* Pichena.

3 *Invicem inceſſente.*] Lege, *inceſſentes. Lipſius.*

4 *Li-*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 16 vol. 1

Nucerinis trunco per vulnera corpore, ac plerique
[1] *liberorum aut parentum mortes* deflebant. Cujus rei ju-
dicium princeps ſenatui, ſenatus conſulibus permi-
ſit. Et rurſus re ad patres delata, prohibiti publice
in decem annos ejuſmodi cœtu Pompejani, [2] colle-
giaque quæ contra leges inſtituerant, diſſoluta. Li-
vinejus, & qui alii ſeditionem conciverant, exſilio
multati ſunt. Motus ſenatu & Pedius Blæſus, accu- 18
ſantibus Cyrenenſibus, *violatum ab eo theſaurum Æſcu-
lapii, delectumque militarem pretio & ambitione corruptum.*
Iidem Cyrenenſes reum agebant Acilium Strabo-
nem, prætoria poteſtate uſum, & miſſum diſcepta-
torem à Claudio agrorum, quos regis [3] Apionis
quondam habitos, & Pop. Rom. cum regno relictos,
proximus quiſque poſſeſſor invaſerant, diutinaque li-
centia & injuria, quaſi jure & æquo nitebantur. Igi-
tur [4] abjudicatis agris, orta adverſus judicem invi-
dia: & ſenatus *ignota ſibi eſſe mandata Claudii, & con-
ſulen-*

1 *Liberorum aut parentum.*] Ita ex Flor. Vulgo, *ac parentum.* Pichena.

2 *Collegia quæ contra leges.*] Legem Solonis intelligit, cujus verba Cajus refert in tractatu de colleg. illicit. ἐὰν δῆμος, ἢ φράτορες, ἢ ἱερεῖς ὀργίων, ἢ ναῦται, ἢ συσίτοι, ἢ ὁμοτάφιοι, ἢ θιασῶται, ἢ ἐπὶ λείαν ἰχόμενοι, ἢ εἰς ἐμπορίαν ἢ τί ἂν τούτων διαθῶνται πρὸς ἀλλήλους κύριον εἶναι, ἐὰν μὴ ἀπαγορεύσῃ δημόσια γράμματα. Alciatus.

3 *Apionis quondam habitos.*] Lego, *regi Apioni.* Rufus hac de re: *Cyrenas cum ceteris civitatibus Libyæ Pentapolis Ptolemæi antiquioris liberalitate ſuſcepimus. Libyam ſupremo regis Apionis arbitrio ſumus aſſecuti.* Item Eutropius: *Quo tempore Libya quoque Romano imperio, per teſtamentum Apionis, qui rex ejus fuerat, acceßit. in quâ inclytæ civitates erant, Berenice, Ptolemais, & Cyrenæ.* Appianus in extremo Mithridatico: Τοῖς Ῥωμαίοις Κυρήνην Ἀπίων βασιλεὺς τοῦ Λαγιδῶν γένους νόθος ἐκ διαθήκης ἀπέλιπεν. Factum hoc anno urbis DCLX. C. Cœlio L. Domitio Coſſ. Sed ut moneam, in verbis Rufi vereor ut menda ſit, licet occultior. Quis ille Ptolemæus antiquior? Plerique omnes Ægyptii reges Ptolemæi, & parum proba aut recepta diſcriminis hæc nota. Auſim reſcribere, *Ptolemæi Apionis.* Nam hîc ſanè rex, Ptolemæus fuit, ſed cognomento Apion. Appianus I. Civil. *Sequenti anno, populus Romanus duabus provinciis ex teſtamentis regum eſt auctus, Bithyniam Nicomede relinquente, Cyrenen Ptolemæo ex Lagidis, cui Apioni cognomentum fuit.* Lipſius.

4 *Agris abjudicatis.*] Id eſt Atti-

lij

ſulendum principem reſpondit. [1] Nero probata Strabonis ſententia, *ſe nihilominus ſubvenire ſociis, & uſurpata*
19 *concedere* ſcripſit. Sequuntur virorum illuſtrium mortes, Domitii Afri, & M. Servilii, qui ſummis honoribus, & multa eloquentia viguerant. Ille orando cauſſas, Servilius diu foro, mox tradendis rebus Romanis celebris, [2] & elegantia vitæ, quam clariorem effe-

lii Strabonis ſententia à Cyrenenſibus agris ablatis, & Po. Ro. adjudicatis. Eſt vero *Abjudicare rem*, de qua controverſia eſt, judicando eripere. Vnde *Abjudicatus ager* Livio, quem Romani iniquo judicio eripuerunt Ardeatibus. *Lupanus.*

1 *Nero probata Strabonis ſententia.*] Vulgati, *Princeps probata.* Florent. *Ne probata.* ſcripſi ergo, *Nero probata.* Pichena.

2 *Et elegantia vitæ, quam clariorem.*] Trajecerim, *& quem elegantia vitæ clariorem effecit.* Lipſius.

Et elegantia vitæ, quam clariorem effecit,] Tranſponit Lipſius. Ego nihil mutarem. Clanculum in Servilio notat luxum, ac nimis lautam vitam, tanquam Romano Senatori parum decentem. is enim hic videtur *elegantiæ* ſenſus, ſicuti lib. 16. de C. Petronio, qui fuit, *erudito luxu*, ac Neroni, *elegantiæ arbiter.* Servilius itaque illam elegantem vitam clariorem notabilioremque effecit, quia eximiis virtutibus, nobilique ingenio præditus, mores tamen diverſos induerat. *Pichena.*

Quam clariorem effecit.] Forte, *quæ clariorem effecit.* Rhenanus. Daneſius emendabat, *quæ clariorem effecit*, non ut in vulgatis, *quam.* Vrſinus. Trajicit Lipſius; Sed quis non videt inconcinnitatem ſtructuræ ſequi? Male enim hærent, *elegantia clariorem effecit; par ingenio, morum diverſus.* Trajiciam & ego, ſed alia: hæc enim ipſa ejicio. Nam quid aliud iis faciam, non video. Nihil huc quidem pertinent; ut clarum ex hac noſtra reſtitutione: *Ille orando cauſas, & elegantia vitæ, Servilius diu foro, mox tradendis rebus Romanis celebris, ut par ingenio, ita morum diverſus.* Servilium cum Domitio comparat, & id more ſuo rotunda brevique oratione, quæ ſyrma illud rejectorum verborum reſpuit. Tamen poſſis & illa leviter mutata retinere: *mox tradendis rebus Ro. celebris, quas clariores effecit.* Sed inepta talis additio, & quam Tacitus nunquam, me judice, uſurpavit. *Acidalius.* Contenditur hic Servilius cum Domitio: ille doctrinæ & probitatis notæ, hic eruditus, ſed impurus; Domitius (ſupra animum poſtulationibus devotum) avidus erat 4. ann. *quoque facinore clareſcere*, illumque miratur nemo *quod diu egens & parto nuper præmio male uſus, plura ad flagitia accingeretur.* Servilius autem totus ab eo diſcedebat *diverſus morum.* nec diſſimilis à Terentiano Micione in Adelph. *Clemens, placidus, nulli lædere os, arridere omnibus. Elegantia vitæ* μεταφορικῶς, quæ vitiis intacta, & à bonis electa ſit. Quam ob rem genus vitæ Servilii per ſe clarum, clarius evadebat ex deterrima Domitii comparatione. Sic Cæſarem cum Alexandro ſi compares (militiæ alioquin pares) unius clementia per alterius ſævitiã illuſtrior habetur. *Salinerius.* Alii heic emendationes ſubjiciunt, alii interpretationes, non ad meum

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 16 vol. 1

effecit, ut par ingenio, ita morum diverſus. [1] Nerone quartum Cornelio Coſſo Coſs. [2] quinquennale ludicrum Romæ inſtitutum eſt, ad morem Græci certaminis. varia fama, ut cuncta ferme nova. Quippe erant qui *Cn. quoque* [3] *Pompejum incuſatum à ſenioribus* fer- 20

meum guſtum. Puto auctorem ſignificare Servilium patem fuiſſe, quod ad ingenium quidem attinet, Domitio Afro; ſed moribus diverſum: ideoque tanto clariorem factum Domitio, quanto melius audiret homo, vitæ integræ & elegantis; præ diro ac damnandis reis exercito. Sic ſup. l. 4. *At Meſſalinus Cotta haud minus claris majoribus, ſed animo diverſus.* Gruterus. *Elegantiam* accipio in optimam partem, & prorſus, ut de Pomponio Secundo lib. 5. *At Pomponius multa morum elegantia & ingenio illuſtri.* Ille autem, *ut par ingenio, ita morum diverſus*, non Servilius eſt, ſed Domitius. Quam, inquit, elegantiam vitæ Servilii effecit clariorem Domitius, ut par ingenio, ita morum diverſus. Feciſſe dicitur Domitius, quod ut homines facerent, occaſionem dedit. In contrarium Cicero lib. 9. famil. 12. *Tu velim animo ſapienti fortique ſis, ut tua moderatio & gravitas aliorum infamet injuriam.* Gronovius.

1 *Nerone* IV *Corn. Coſſo coſſ.*] Quorum mentio in lapide Romæ:

I. O. M. ET. GENIO
VENALIC
P. ACILIUS. CERDO
VOTUM. SOLVIT
NERONE. CÆSARE
AUG. IIII.
COSSO. LENTULO. COSSI. F. COS.

Lipſius.

2 *Quinquennale ludicrum.*] Eſt hoc ipſum, quod noſter l. XVI. *luſtrale certamen* appellat. Quod longo intervallo poſt reduxit & firmavit Gordianus Iunior Imperator. de quo appoſitè Victor: *Eoque anno luſtri certamine, quod Nero Romam invexerat, aucto firmatoque, in Perſas profectus eſt.* Exemplum autem, credo, Nero ſumpſit à Neapolitis, de queis Strabo lib. V. Νυνὶ δὲ πεντετηρικὸς ἱερὸς ἀγὼν συντελεῖται παρ' αὐτοῖς, μουσικός τε καὶ γυμνικὸς ἐπὶ πλείους ἡμέρας, ἐνάμιλλος τοῖς ἐπιφανεστάτοις τῶν κατὰ τὴν Ἑλλάδα. id eſt: *Nunc autem quinquennale ſacrum certamen apud eos celebratur, Muſicum & gymnicum in plures dies: quod æmulum eſſe poteſt illuſtriſſimis Græcorum ludis.* Nota quod ait, νυνὶ δέ. Inſtitutum enim id certamen ejus ævo, in honorem Auguſti. Suetonius clarè, Aug. cap. LXXXVIII. & in Claudii cap. XI. Herodes etiam Iudææ rex theatrum & certamen quinquennale condidit, ad honorem gratiamque Auguſti, uti Ioſephus narrat lib. XV. Sunt & nummi Neroniani, in quibus menſa cum coronâ & lebete, inſcripti: CERTA. QUINQ. ROM. CO. SC. id eſt, *Certamen Quinquennale Romæ conſtituit.* Lipſius.

Quinquennale ludicrum.] Sic Auguſtus morbo variante quinquennale certamen gymnicum honori ſuo inſtitutum Neapoli perſpectavit. Scribit vero Strabo lib. 5. ſolitos Neapolitanos quinquennalem agonem celebrare, qui erat muſicus & gymnicus, illiſque agonibus æmulus, qui per Græciam maxima celebritate agebantur. *Lupanus.*

3 *Pompejum incuſatum, quod.*] Perpetuum ſanè theatrum Pompejus condidit primus, anno urbis DCLXXXIX. Antea ſubitaria erant, & Cenſorum juſſu plerumque disjecta.

ferrent, *quod manſuram theatri ſedem poſuiſſet. nam* [1] *antea ſubitariis gradibus, & ſcena in tempus ſtructa, ludos edi ſolitos: vel ſi vetuſtiora repetas,* [2] *ſtantem populum ſpectaviſſe:* [3] *ſi conſideret, theatro dies totos ignavia continuaret.*

Ne

Tertullianus libello de ſpectaculis: *Sæpè Cenſores renaſcentia theatra deſtruebant moribus conſulentes, quorum ſcilicet periculum ingens de laſciviâ providebant. Itaque Pompejus Magnus ſolo theatro ſuo minor, cum illam arcem omnium turpitudinum extruxiſſet, veritus quandoque memoriæ ſuæ cenſoriam animadverſionem, Veneris ædem ſuperpoſuit.* Donec præcipitantibus moribus, exſtruxerunt ipſi Cenſores. Valerius lib. II. cap. IV. *Theatra inchoata quidem ſunt à Meſſallâ & Caſſio Cenſoribus, ceterum auctore Scipione Naſicâ, omnem apparatum operis eorum ſubjectum haſtæ vænire placuit.* Appianus Civil. I. Τῷ δ' αὐτῷ χρόνῳ Σκιπίων ὕπατος καθεῖλε τὸ θέατρον ὃ Λούκιος Κάσσιος ἤρχετο, καὶ ἤδη πρὸς τέλος ἐλάμβανεν, ὡς καὶ τόδε στάσεων ἄρξον ἑτέρων, ἢ οὐ χρήσιμον ὅλως Ἑλληνικαῖς ἡδυπαθείαις Ῥωμαίους ἐθίζεσθαι. Eamque in rem S. C. interpoſitum, quod legis nomine Tertullianus intellexit in Apolog. *Quonam illæ leges abierunt, quæ theatra ſtuprandis moribus orientia, ſtatim deſtruebant?* Velleji locus addatur, qui corruptus vulgo: *Caſſius Cenſor a Lupercali in Palatium verſus, theatrum facere inſtituit: cui in demoliendo eximia civitatis ſeveritas, & conſul Cæpio reſtitere.* Scribe, *in emoliendo*, & *Scipio.* Lipſius.

1 *Antea ſubitariis gradibus.*] Auſonius:

Ædilis olim ſcenam tabulatam dabat
Subito excitatam, nullâ mole ſaxeâ. Idem.

2 *Stantem populum ſpectaviſſe.*] Valerius ait, *Sc. cautum, nequis in urbe, propiusve paſſiis mille, ſubſellia poſuiſſe, ſedenſve ludos ſpectare vellet.* Seſſionem tamen adſtruere Livius & Dionyſius videntur lib. I. ſub Tarquinio rege: *Loca diviſa patribus equitibuſque, ubi ſpectacula ſibi quiſque facerent, fori appellati. Spectavere furcis duodenos ab terrâ ſpectacula alta ſuſtinentibus pedes.* Sed tantum in Circo. *Idem.*

3 *Si conſideret.*] Daneſius addebat dictionem, *ne*, legebatque. *Ne ſi conſideret.* Vrſinus. Notaverat Muret. *Ne theatro dies &c.* ratus forte eam particulam deſiderari, & omiſſam inde, quia paullo poſt repetita. *Ne ſpectaculorum quidem.* At ego ajo indidem eam ipſam retrahendam, atque eo loco ponendam: *ne ſi conſideret, th. d. t. ignavia continuaret.* Sequentia ſic plane ſcribenda & diſtinguenda, ut vera ſententia eniteſcat: *ſpectaculorum quidem antiquitas ſervaretur, quoties prætores ederent,* (ita recte Lipſius pariter & Muretus) *nulla cuiquam neceſſitate certandi* (al. *ſpectandi* quod defendere poſſis loco lib. 16. *Quippe gravior inerat metus, ſi ſpectaculo defuiſſent*) *ceterum abolitos paullatim patrios mores funditus everti per accitam laſciviam &c.* Ac cave in his poſtremis verbum *everti* vel deleas, quod recte poſſe cenſuerunt Lipſius & Muretus, vel mutes, & *verti*, quod permiſit etiam Lipſius. Credo ego Tacitum *verti*, non *everti* hic ſcripſiſſe, quia ſimplex ubique magis amat. lib. II. *Vt verſa Cæſarum ſobole imperium adeptus eſt.* Lib. 15. *Sed proviſum quonam modo pœnas verſæ Reip. daret.* Et Taciti hæc mens hoc in loco: patrios mores, qui paullatim antea aboliti ſint, nunc funditus everti hac laſcivia, quomodo paul-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 16 vol. 1

Ne ſpectaculorum quidem antiquitas ſervaretur, [1] *quotiens Prætores ederent, nulla cuiquam civium* [2] *neceſsitate certandi.* Ceterum *abolitos paulatim patrios mores,* [3] *funditus everti* [4] *per accitam laſciviam, ut quod uſquam corrumpi & corrumpere queat, in urbe viſatur, degeneretque ſtudiis externis juventus, gymnaſia & otia, & turpes amores exercendo, principe & ſenatu auctoribus: qui non modo licentiam vitiis permiſerint, ſed vim adhibeant. Proceres Romani*

[1] *ſpe-*

paullo ſuperius in eandem formam: *Nec ulla majoribus corruptis olim plus libidinum circumdedit, quam illa colluvies.* Mores, inquit, qui jam olim corrupti, tum libidinibus in omne flagitium exarſerunt. *Acidalius.* Mallet Muretus, *ne ſi conſideret.* cui non aſſentior. ſunt enim incuſantium verba, qui poſtquam dixiſſent, vetuſtis temporibus populum ſtantem ſpectaviſſe ludos, ſequuntur: nam ſi conſideret, ignavia populi dies totos in theatro continuaret. atque accipio vocem, *ignavia*, primo caſu, non ſexto, ut in poſtrema editione notatur. *Pichena.* Vox una excidit, qua repoſita implebitur hians ſenſus: *ſtantem ſpectaſſe populum, ne, ſi conſideret theatro, dies totos ignavia continuaret.* Grotius.

1 *Quoties P. R. ſederet.*] Libri ſcripti, *Prætor ſederet.* Facile & vere emendes, *Prætores ederent.* Enimvero editionem ludorum magiſtratibus incubuiſſe, præſertim Prætori, notum iis qui in veſtibulo verſantur antiquitatis. Facit huic parti illa reſponſio: *Nec proinde magiſtratus rem familiarem exhauſturos,* &c. *Lipſius.*

Quoties P. R. ſederet.] Faernus legebat *Quoties P. R. ludos ederet.* Vrſinus. Hæc dicuntur, ut nec prætextu antiquitatis Nero uti valeat: quaſi dicant. quid ad iſta Nero? num ſe defendet quod ſedens olim populus ſpectaverit? eſto: ſed nobis obſecro reſpondeat, an antiquitus (quod nunc fit) homines ſpectare cogerentur. Potes igitur præterire caſtigationes. Verum qui novum Romæ hujuſmodi certamen? *Varia fama ut cuncta ferme nova.* Vel quo pacto Nero id primus celebravit? *Inſtituit & quinquennale certamen primus omnium Romæ more Græco, triplex, muſicum, gymnicum, equeſtre.* Pompejus certe in dedicatione ſui theatri, edidit muſicum, gymnicum, & equeſtre certamen. Dio l. 39. ϗ ἐν τῇ ἐκείνῳ θέᾳ ϗ μουσικῆς, ϗ ἀγῶνος γυμνικοῦ, κἀν τῷ ἱπποδρόμῳ ϗ ἵππων ἅμιλλαν. i. & in eodem ſpectaculo muſicæ, & certaminis gymnici, & in hippodromo equorum certamen exhibuit. Nero primus ſanxit ut quolibet quinquennio celebraretur. *Salinerius.* Lipſius vere correxit. Corrupte antea, *quoties P. R. ſederet.* Pichena.

2 *Neceſsitate certandi.*] Secutus ſum manuſcriptos. Vulgata ſcriptio tamen recta adæque, *ſpectandi.* Vtrumque enim factitatum ſub his comœdis principibus, ut viri illuſtres & ad certandum cogerentur & ad ſpectandum. Nec diſpliceat geminari, *neceſsitate ſpectandi aut certandi.* Lipſius.

3 *Funditus everti.*] Libris meis abeſt τὸ, *everti.* & omiſeris recte. Scribi etiam poſſit, *& verti.* Idem.

4 *Per accitam laſciviam.*] Accitam undecunque, ſed præcipue ex Græcia. Sic paulo infra: *efflagitandi Græca certamina.* Pichena.

1 *Spe-*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 16 vol. 1

1 ſpecie orationum & carminum, ſcena polluantur. quid ſupereſſe, niſi ut corpora quoque nudent, & 2 cæſtus aſſumant, eaſque pugnas pro militia & armis meditentur? 3 An juſtitiam augurii, & decurias equitum, egregium judicandi munus

nus

1 *Specie orationum & carminum.*] Ad Muſicum certamen referto. *Lipſius.*

Proceres R. ſpecie orationum & carminum ſcena polluantur.] Verba non bonæ nec expeditæ ſententiæ. Neque enim conceſſio eſſe poteſt. Cenſeo particulam *ut* excidiſſe: qua repoſita nectantur ſuperioribus: *Principe & Senatu auctoribus: qui non modo licentiam vitiis permiſerint, ſed vim adhibeant, ut Proceres Romani* &c. Aut mutandum: *Proceres Romanos ſp. or. &c. ſcena pollui.* Acidalius.

2 *Cæſtus aſſumant.*] Servius in 5. Æn. ait. *Cæſtum* per diphthongum, pugilum arma ſignificare, de Cæſtu plura lib. 16. *Lupanus.*

3 *An juſtitiam augurii.*] Vitium: cui medendo impar ego. *Lipſ.*

Iuſtitiam augurii.] Faernus me hujus mendi admonuit: lego igitur, *jus augurum.* Vertranius. Faernus reponebat: *An jus augeri, & decurias equitum* &c. *Vrſinus.* Corruptiſſimus locus: cui medendo ſe imparem Lipſius ſimpliciter fatetur, qui in prima edit. conjecit. *juſtitiam augeri.* Ego ſanare poſſe videor, ſed audaci medicina. Omnino quidem hæc trahenda ad equites illos, quos conſcriptos ſupra memoravit ad celebrandos in ſcena plauſus Nerone cantante. Ii *Auguſtani* vocari. quod nomen hic librariorum ignorantia an oſcitantia interpolatum prius hoc modo, *Anjuſtitiam.* pro quo mox deinde hæſitantes alii ſcripſerunt, *augurii*, donec receptum in textum utrumque. Nam mihi non dubium, quin vera ſcriptura ſit *Auguſtanos.* Sed totus locus etiam porro ſic emendandus: *Auguſtanos* (ironia eſt, ſine interrogatione) *& decurias eq. egregie judicandi munus expleturos, ſi fractos ſonos & dulcedinem vocum perite edidiſſent.* De his ſupra: *Tuncque primum conſcripti ſunt equites* Ro. *cogn. Auguſtanorum.* Sueton. de hiſdem, ſed paullo aliter, Ner. 20. *Acidalius.* Securus corruptionis hæc attrecto. Res Romana ſtabat legibus & armis. Virg. 6. Æn. *paciq; imponere morem Parcere ſubjectis & debellare ſuperbos.* Hinc ſpectaculis detrahentes dicunt, his utraque peſſum ire. de armis: *niſi ut corpora quoque nudent, & cæſtus aſſumant, eaſque pugnas pro militia & armis meditentur.* de legibus: *an juſtitiam augurii, & decurias eq. egregium judicandi munus expleturos?* leges enim divina humanaque complectuntur. Chryſipp. de legib. ὁ νόμος πάντων ἐστὶ βασιλεὺς θείων καί τε ἀνθρωπίνων πραγμάτων. i, *Lex eſt omnium divinarum humanarumque rerum regina.* Recenſent vero patricios ac equites, quod hos Nero præcipue ſcena dehoneſtavit, quodque hi tunc temporis humani divinique juris judices erant. Cæterum *juſtitia* pro *jure.* πρωτότυπον ἀντὶ τοῦ παραγώγου. Vlp. lib. 1. DD. de juſt. & jur. *Iuri operam daturum prius noſſe oportet, unde nomen juris deſcendat: eſt autem à juſtitia appellatum.* idque noſter fecit Thucydidis auctoritate lib. 1. καὶ ἐλθόντων τῶν πρέσβεων ἀπὸ τῆς συμμαχίας. ubi Scholiaſtes, ἀντὶ τοῦ ἀπὸ τῶν συμμάχων. Noſtri eadem. *ignaviam, & vana ingenia.* Adde ſi placet. *ibi conceſſam dictitans nobilitatem.* Sed nihil opus circuitione, audi Virgil. unde noſter ſibi ſumpſit Lib. 1. Æn. *O Regina novam cui*

con-

nus expleturos, ſi fractos ſonos & dulcedinem vocum [1] *perite audiſſent? Noctes quoq; dedecori adjectas, ne quod tempus pudori relinquatur, ſed cœtu promiſcuo quod perditiſſimus quiſque*

condere Iuppiter urbem, Iuſtitiaque dedit gentes frenare ſuperbas. Hæc Æneas, quo vidente ipſa *Iura dabat legeſque viris.* Optime *frenare* quia jura vinculum, ne in flagitia ruamus. Conſentaneum eſt igitur eos ſic dixiſſe: an proceres id eſt patricios, curatius executuros, quæ pertinent ad augurii jus, an equites quæ ad munus judicandi. *Salinerius.* Vere vitioſus locus. atque ego vereor, ne temeritatis arguar, qui deſperatis manum adhibere audeam. tamen quid ſuper eo divinaverim, non reticebo. Paulo ſupra dixit conſcripſiſſe Neronem Romanos equites, cogn. Auguſtanorum. Ad hos deriſionis cauſa fortaſſe alludit his verbis, quæ mihi ſic corrigenda videntur: *An inſtitutos Auguſtanos, & decurias equitum* &c. certe non longe à vitioſæ ſcripturæ veſtigiis. *Pichena.* Corrigo: *an peritiam augurii*, aut, *jus totum augurii.* Quaſi diceret: num juventus Romana, poſtquam aures imbuerit peritia judicandi de modis numeriſque cantus & de dulcedine vocum, melius tractabit ſcientiam auguralem, munia militaria, officium judicum? *Harlæus. Fracti ſoni* non ſignificant aliquid ad artem pertinens, ſed id, quod Seneca dicit *non virile*, cum in Hercule Furente canit: *Ad non virilem tympani movit ſonum. Decuriæ* autem *equitum* ut nihil reſpiciunt militarium muniorum, ita nec augurali ullus hic eſt locus diſciplinæ. Tamen eſt etiam, qui ſenſui ſerviiſſe ait ſeſe abſque cura verborum, quæ Lipſius corrupta credat: Hoc autem velle Tacitum vaticinatur: ubi poſthac inventum iri ſeveritatem judicis & ſanctimoniam ſacerdotis inter homines gnaros mollium ſonorum & numerorum Muſicorum? Id elici ſatis commode putat ex infra ſcriptis, quæ poſitis hic reſpondent: *neccuiquam judici grave aures ſtudiis honeſtis & voluptatibus conceſſis impartire.* Vbi etiam ſine cura, opinor, verborum, interpretatur judicem nihil perdere gravitatis. Interim hoc poſteriore in loco, quid eſt, quod confirmet illam caſtimoniam ſacerdotis? De ſolis judicibus excuſat, quia de ſolis judicibus mota erat invidia. Deſinamus nugari & audiamus ſolum Pichenam. Poſſet legi: *An inſtitutos Auguſtanos è decuriis equitum*: ſed non eſt neceſſe. Nam *inſtitutos Auguſtanos & decurias equitum* per ἓν διὰ δυοῖν dicitur de iiſdem, prorſus ut lib. 13, 25. *ludicram licentiam & fautores hiſtrionum*: eodemque cap. 46. *Pellice ancilla & aſſuetudine Actes.* Num, inquit, adoleſcentulos ſecundi ordinis (qui conſcripti ſint cognomento Auguſtanorum, aliquando in decurias judicum allegendi) paratius & religioſius cauſas audituros, ſi molliter & dulce canenti Cæſari artificioſe plaudere & docte atque ingenioſe acclamare didiciſſent? Nam hoc eſt *perite audire* (ut apud Suetonium cap. 22. *ſolos ſcire audire Græcos; plauſibus perſonare formamque principis & vocem deum vocabulis appellare*, quemadmodum interpretatus ipſe Tacitus cap. 15. Quod quia fiebat aſſidue *dies & noctes*, ideo juſtior hæc invidia in tam male perdentes tempus, quod collocare deberent in ſanctiſſimo judicium officio diſcendo, cui deſtinabantur. *Gronovius.*

1 *Perite audiſſent.*] Alii, *edidiſſent.* Male. nam infra ait: *neccuiquam judici grave, aures ſtudiis honeſtis, & voluptatibus conceſſis impar-*

tire,

21 *que* [1] *per diem concupiverit, per tenebras audeat.* Pluribus ipſa licentia placebat, ac tamen honeſta nomina prætendebant; *Majores quoque non abhorruiſſe* [2] *ſpectaculorum oblectamentis, pro fortuna quæ tum erat; eoque* [3] *à Thuſcis accitos hiſtriones.* [4] *à Thuriis equorum certamina, & poſſeſſa Achaia Aſiaque* [5] *ludos curatius editos. nec quemquam Romæ honeſto loco ortum, ad theatrales artes degeneraviſſe,* [6] *ducentis jam annis à L. Mumii triumpho,* [7] *qui primus id genus ſpectaculi in urbe præbuerit. Sed & conſultum parcimoniæ, quod perpetua ſedes theatro locata ſit, potius quam im-*

tire, quæ verba ad hæc referuntur. *Pichena.*

1 *Per diem concupiverit.*] Legam *conceperit.* Acidalius.

2 *Spectaculorum oblectamentis.*] Farneſ. *oblectamenta* verè. *Lipſius.*

3 *A Thuſcis accitos hiſtriones.*] Niſi Tacitum ſui oblitum velis, aut hic *ab Oſcis* legendum eſt, aut ſupra 4, 14. *Thuſcum quondam ludicrum.* Sed potius inclinem, ut hunc locum corruptum dicam, cum hiſtriones aliis quoque auctoribus Oſcum ſpectaculum dicantur, ut Ciceroni epiſt. fam. 7, 1. *Non enim te puto Græcos aut Oſcos ludos deſideraſſe,* Strabo lib. 5. Oſco ſermone mimos agitatos fuiſſe ſcribit, cum gens ipſa defeciſſet. Hinc Atellanæ etiam fabellæ dictæ ſunt, quod genus ludorum ab Oſcis inventum prodit Livius 7, 2. & Valerius Max. 2, 4, 6. qui tamen turbat, dum hiſtriones Etruria accitos diſerte affirmat. Sed videndum, num ita poſſit conciliari reliquis, ut dicamus non primum initium ludorum eorum reſpexiſſe, ſed inſtaurationem. Nam, ut narrat Cluvius Rufus apud Plutarch. in quæſt. Rom. 107, C. Sulpicio & L. Stolone Coſſ. peſtem Romæ graſſatam omnes ad unum ſcenæ miniſtros extinxiſſe. itaque alios requirentibus adveniſſe ex Etruria multos bonoſque ejus rei artifices. Vnde apparet id ludicrum ante etiam Romæ fuiſſe, quamquam nomine hiſtrionum nondum recepto, cujus diverſam originem iidem ſcriptores citatis locis adnotarunt, & Livius indicato capite qui tamen iis Coſſ. rem eam novam fuiſſe tradit, ut ita ſatis hæc obſcura ſint. *Freinshemius.*

4 *A Thuriis equorum certamina.*] Atqui Livius lib. 1. etiam equos à Thuſcis derivat. *Ludicrum fuit, equi pugileſque, ex Etruriâ maximè acciti.* Et cum equorum certamina antiquiſſima Romæ ſint, vix videntur ea petiiſſe tam longinque. Magna Græcia certe & illa ora, in quâ Thurii, non tam pernota tunc Romanis. Quæ tamen frons mea à Tacito diſſentientis? Thurii vicini Tarentinis ab iiſque everſi, ut Strabo narrat: quorum olim Sybaris opidum celebre deliciis. Ab Auguſto colonia illuc deducta, Copiæ. *Lipſius.*

5 *Ludos curatius editos.*] Germana Cornelii vox, non, *accuratius*, ex libris. *Idem.*

6 *Ducentis jam annis.*] Et paullo pluribus, quoniam triumphavit de Achæis & Corinthiis Mummius anno vrbis DCVIII. *Idem.*

7 *Qui primus id genus.*] Quod genus? gymnicoſne? inclinabam, ſed primus athletas dediſſe legitur in ædilitate Æmilius Scaurus, multis poſt

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 16 vol. 1

immenſo ſumptu, ſingulos per annos conſurgeret ac ſtrueretur. Nec perinde magiſtratus rem familiarem exhauſturos, aut populo [1] *efflagitandi Græca certamina à magiſtratibus cauſſam fore, cum eo ſumptu Reſp. fungatur. oratorum ac vatum victorias incitamentum ingeniis allaturas: nec cuiquam judici grave, aures ſtudiis honeſtis, & voluptatibus conceſſis impartire. lætitiæ magis quam laſciviæ dari paucas* [2] *totius quinquennii noctes, quibus, tanta luce ignium, nihil inlicitum occultari queat.* Sane nullo inſigni dehoneſtamento id ſpectaculum tranſiit. [3] Ac ne modica quidem ſtudia plebis exarſere, quia redditi quamquam ſcenæ [4] Pantomimi, certaminibus ſacris prohibebantur. [5] Eloquentiæ primas nemo tulit, ſed *victorem eſſe Cæſarem* pronuntiatum. [6] Græci amictus, quos per eos

poſt annis. Potes igitur capere ludos Græcos. Nam antea noti tantum Oſci & Latini. Cicero ad Marium libro VII. *Non enim puto te Græcos aut Oſcos ludos deſideraſſe: præſertim cum Oſcos vel in Senatu ſpectare poſſis, Græcos vero ita non ames ut nec ad villam tuam via Græcâ ire ſoleas.* Hos triplices ludos Tranquillus in Iulio intellegit, cap. XXXIX. *Ludos regionatim urbe totâ dedit, & quidem per omnium linguarum hiſtriones.* Et Aug. cap. XLIII. *Ludos fecit nonnunquam vicatim, ac pluribus ſcenis, per omnium linguarum hiſtriones.* Idem.

1 *Efflagitandi Græca certamina.*] Certaminis vox ad gymnaſium ſpectare potius videtur, quam ad ſcenam. Sed & in ſcenâ ipſâ certamen quoddam victoriæ. *Idem.*

Efflagitandi Græca certamina.] Nihil, ut opinor, prohibet, quo minus *Græci certaminis* appellatione gymnicos æque ut muſicos ludos deſignatos eſſe interpretemur. præſertim cum ante Neronis tempora, vigente adhuc republica, datos ſæpius athletas conſtet, non quidem quotannis, ſed velut extra ordinem, in urbe Roma. Quin & apud Ciceronem ad Marium *Græcorum ludorum* nomine propius eſt, ut non muſici, ſed gymnici exponi debeant, quicquid eruditiſſimus Lipſius in contrarium ſentiat. *P. Faber.*

2 *Totius quinquennii.*] Ita ſcripſerim, non, *potius*. Lipſius.

3 *Ac ne modica quidem.*] *Immodica* legendum videtur: quæ videlicet excitari ſolebant Pantomimorum certamine. Supra 1,77. & 13,25. *Gronovius.*

4 *Pantomimi, certaminibus ſacris.*] Certamina ſacra, ſive ἱερὰς ἀγῶνας, ὧν τὰ ἆθλα ἐν ςεφάνῳ μόνῳ, definit Pollux, libro III. Tale hoc Neapolitanum, quod & ἱερὸς ἀγὼν à Strabone dicitur *Lipſius.*

5 *Eloquentiæ primas partes.*] Farneſiano abeſt, *partes*, rectè. *Idem.*

Eloquentiæ primas nemo tulit.] Additum perperam fuerat in editis, *primas partes*, quam vocem abſtulimus, cum à Flor. abſit; & aliis, Lipſio teſte. *Pichena.*

6 *Græci amictus.*] Libri leviter aberrant. Nam Farneſ. *Ciratiam jactam quo.* Vatican. *Græciam jactus ta quo.*

Dixi

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 16 vol. 1

eos dies plerique inceſſerant, tum exoleverant. Inter quæ & ſidus cometes effulſit, de quo vulgi opinio eſt, tamquam mutationem regis portendat. Igitur quaſi jam depulſo Nerone, quiſnam deligeretur inquirebant. & omnium ore 1 Rubellius Plautus celebrabatur,

Dixi aberrant. nam vera lectio hæc: *Græci etiam amictus, quis per eos dies p. inceſſerant.* vel, *quos p. e. d. p. ingeſſerant.* Græcanicum ſcilicet hoc certamen fuit, & ideo amiciebantur plerique ad morem Græcum, palliati crepidatique. Hæſi olim. ſed expedivit me planè Dio lib. LX. de hoc ipſo ſpectaculo, Neapoli: Ἐπεὶ ἔν γε τῇ Νεαπόλει καὶ παντάπασιν ἰδιωτικῶς ἔζη. Τά τε γὰρ ἄλλα Ἑλληνικῶς καὶ αὐτὸς καὶ οἱ συνόντες οἱ διῃτᾶτο, καὶ ἐν μὲν ταῖς τῆς μουσικῆς θεωρίαις ἱμάτιον καὶ κρηπῖδας, ἐν δὲ τῷ γυμνικῷ ἀγῶνι πορφυρίδα καὶ στέφανον χρυσοῦν ἐλάμβανε. id eſt: *Deinde & Neapoli planè privatum ſe geſsit. Nam cum in aliis, & ipſe & qui cum eo erant, Græcorum ritu vixerunt, tum etiam in Muſico ſpectaculo pallium & ſoleas induit, & in Gymnico agone veſtem purpuream & auream coronam accepit.* Et ſimile quod in Commodo tradit, quotiens theatrum ingrederetur, ſolitum ſumere χλαμύδα ὁλοπόρφυρον τὸν Ἑλληνικὸν τρόπον, καὶ στέφανον ἔκ τε λίθων Ἰνδικῶν καὶ ἐκ χρυσοῦ πεποιημένον. Ex his facilè intellego reſtituoque Suetonii locum Domitiani cap. IV. *Certabant etiam & proſâ oratione Græcè Latineque, ac præter citharœdos chorocithariſtæ quoque & pſilocithariſtæ. In ſtadio vero curſu etiam virginum certamini præſedit crepidatus purpureaque amictus togâ Græcanicâ, capite geſtans coronam auream.* Corrigo & diſtinguo: *& pſilocithariſtæ: in ſtadio vero curſu etiam virgines. Certamini præſedit,* &c. Vera lectio, vera mens: Certaſſe præter citharœdos, etiam chorocithariſtas, & in ſtadio, certamine curſus, etiam virgines. At certamini toti quinquennali præſediſſe Domitianum ritu Græco, purpureâ togâ, & coronâ ornatum. Dixit enim Togam: mallem chlamydem, uti idem ſcriptor Neronis cap. XXV. reditum in urbem deſcribens habitu Græcanico: *in veſte purpureâ, diſtinctaque ſtellis aureis chlamyde.* ubi, *veſte*, gloſſematium puto, deleoque. Item Dio ſupra, & Capitolinus in Pertinace: *Purpureaſque chlamydes Græcanicas.* Lipſius.

Græci amictus, quos per eos dies plerique inceſſerant.] Ne admitte particulam *etiam*, quam Lipſius inſerit, *Græci etiam amictus.* Orditur novam narratiunculam auctor, quæ nihil ſuperioribus hæret. Porro pro *quos*, *queis* lege cum eodem; non quod probari etiam poſſe credidit, *quos per eos dies plerique ingeſſerant.* Acidalius. Declino veſtigia corrigentis. *Quos plerique inceſſerant*; conviciis ſcilicet; hæc ea de cauſa dicuntur, quod ſub Nerone Græci habitus uſurpatio, deſuetudine vitio dabatur, poſtquam ſcil. Pompejus Græcos ludos Græcorum (ut reor) apparatu celebravit. Dio lib. 39. *Salinerius.* Florentinus, *q° per eos dies:* unde, *quomodo*, legendum ſuſpicor. quod alibi in eodem lib. obſervavi. *Pichena.* Scribo, *inceſsirant.* quos, inquit, per eos dies toga poſita geſtatos plerique arguebant, jam vulgares tum erant, & ſero reprehendebantur. *Gronovius.*

1 *Rubellius Plautus celebratur.* [Lego cum Mureto *celebrabatur.* Acidalius. Vulgo, *celebratur.* Sententia vero exigit, ut Mureto aſſentiar legenti, *celebrabatur.* Pichena.

1 Apud

batur, cui nobilitas per matrem ex Iulia familia. Ipſe placita majorum colebat, habitu ſevero, caſta & ſecreta domo, quantoque metu occultior, tanto plus famæ adeptus. Auxit rumorem pari vanitate orta interpretatio fulguris. Nam quia diſcumbentis Neronis [1] apud Simbruina ſtagna, * cui [2] *Sublaqueum* nomen eſt, ictæ dapes, menſaque disjecta erat, idque finibus Tiburtum acciderat, unde paterna Plauto origo; [3] hunc illum numine deum deſtinari credebant. fovebantque multi, quibus nova & ancipitia præcolere avida & plerumque fallax ambitio eſt. Ergo permotus iis Nero componit ad Plautum litteras, [4] *conſuleret quieti urbis, ſeque prave diffamantibus ſubtraheret.*

1 *Apud Simbruina ſtagna, * cui ſublaqueum nomen eſt.*] Omnes Taciti codices hic depravati ſunt. Interim nihil mihi deeſſe videtur. Tolle aſteriſcum & lege, *quibus*, ſive ut in MSS. legitur, *cujus Sublaqueum nomen eſt.* Poſtremam ſyllabam τȣ̃ *cui* invenire eſt in prima ſequentis vocis, *Sublaqueum.* Sententia eſt; diſcubuiſſe Neronem ad Simbruina ſtagna, ubi illis Sublaquei factum eſt cognomentum, ob tres lacus, quos amænitate nobiles Anio defert in Tiberim. Auctor eſt Plinius l. 3. *Boxhornius.* Suſpicorà Tacito fuiſſe: *diſcumbentis Neronis apud Simbruina ſtagna (loco Sublaqueum nomen eſt) ictæ dapes.* ut lib. 4. hiſtor. *nec auſi ad hoſtem pergere (loco Gelduba nomen eſt) caſtra fecere.* Sic & reſtituendum apud Florum lib. 3, 3. *Prioreſque Theutonos ſub ipſis Alpium radicibus aſſequutus (locum Aquas Sextias vocant) quo (fidem numinum!) prælio oppreſſit?* Gronovius.

2 *Sublaqueum nomen eſt.*] Plinius lib. III. *Anio lacus tres amœnitate nobiles, qui nomen dedere Sublaceo* (ita enim potius ſcribend, quia à lacu) *defert in Tiberim.* Addubito num vox Tacito deſit, legendumque: *villa cui Sublaceum nomen.* Certè Neronis villa Sublacenſis Frontino de Aquæduct. cognita. Aimoinus lib. II. cap. XVI. *Benedictus pater in loco qui Sublacus dicitur, qui ab urbe Roma* XL. *millibus abeſt, effulſit.* Philoſtratus libro IV. De vitâ Apollonii ad hanc rem addit, calicem Neronis, quem jam ori admoverat, fulmine excuſſum. *Lipſius.*

3 *Hunc illum numine Deum deſtinari credebant.*] Malim, *hinc illum.* Rhenanus. Imo *hinc.* reſpondet ea vox voci *quia* quæ præceſſit. *Grotius.* Quaſi non alterum multo ſit elegantius. Virgilius in quarto: *Hoc illud germana fuit? me fraude petebas.* Petronius: *hic eſt Cyclops ille & archipirata, cui vecturam debemus.* Gronovius.

4 *Conſuleret ſibi & turbis.*] Volebam, *ſibi & urbi*: ſcd notat[?]in Flor. legi *conſuleret q & urbis*: ex quo appoſitè Pichena, *quieti urbis.* Sed ſic tamen prius illud deeſt, *ſibi*: nec abeo à meâ conjecturâ. *Lipſius.*

Conſuleret quieti urbis.] Vulgati, *conſuleret ſibi & turbis.* Vitium indicavit mihi Flor. in quo corrupte, *conſuleret qeturbis.* unde facilis fuit

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 16 vol. 1

beret. eſſe illi per Aſiam avitos agros, in quibus tuta & inturbida juventa frueretur. Ita illuc cum conjuge Antiſtia & paucis familiarium conceſſit. Iiſdem diebus nimia luxus cupido infamiam & periculum Neroni tulit, quia fontem [1] aquæ Marciæ ad urbem deductæ nando inceſſerat: videbaturque potus ſacros & cærimoniam loci [2] corpore toto polluiſſe. ſecutaque anceps valetudo,
23 iram deum affirmavit. At Corbulo poſt deleta Artaxata, utendum recenti terrore ratus [3] ad occupanda Tigranocerta; quibus exciſis, metum hoſtium intenderet, vel ſi pepercifſet, clementiæ famam adipiſceretur: illuc pergit, non infenſo exercitu, ne ſpem veniæ auferret: neque tamen remiſſa cura, gnarus facilem

fontes omnium & aquarum quia sacri existimabantur propterea in illis natare nefas censebatur. vid: Lips:

non negligenter.

emendatio. *Pichena.* Repugnat Lipſius paſſus *ἀνθρώπινόν τι.* Neque enim *τὸ ſibi* vel Neronis vel Taciti oratio neceſſario requirit, ut ſi abſit illud, manca vel vitioſa debeat putari. Poſſet id tenere locum, ſi conſtarent cætera. *Sibi & turbis* tolerari nequit: & arguitur ab antiqua manu, ex qua corrector indoctior fabricavit vulgatum, cum faciendum haberet, quod Pichena. Tam *conſuleret urbi* quam laxum: At *conſuleret quieti urbis* tale, nihil ut poſſit expreſſius aut definitius. Gronovius.

1 *Aquæ Marciæ.*] Vera lectio, fruſtra turbant libri, qui partim, *aquæ marginæ*, partim, *morgio*, referunt. *Lipſius.*

Fontem aquæ Marciæ.] Non injucundum forte ſtudioſis rerum Romanarum fuerit paucis de aqua Marcia diſſerere, quam clariſſimam omnium aquarum Plinius ille lib. 31. appellat. Primus eam in urbem auſpicatus Ancus Marcius Rex, poſtea Q. Marcius in urbem deduxit, rurſuſque reſtituit M. Agrippa. Frontinus ſcribit eam à Trajano in Aventinum deductam. *Lupanus.*

2 *Corpore toto polluiſſe.*] Imò, *corpore loto.* Fontes & capita aquarum priſcis ſacra: in iiſque natare nefas. Plinius lib. VIII. de Clitumno: *Pons terminus ſacri profanique: in ſuperiori parte navigare tantùm, infra etiam natare conceſſum.* Imò in quibuſdam aquis navigare etiam vetitum. Idem libro eodem, de lacu Vadimonis: *Nulla in hoc navis (ſacer enim eſt) ſed innatant inſulæ,* &c. Seneca epiſt. XLI. de his cæremoniis: *Magnorum fluminum capita veneramur; ſubita ex abdito vaſti amnis eruptio aras habet: coluntur aquarum calentium fontes, & ſtagna quædam vel opacitas vel immenſa altitudo ſacravit.* Lipſius.

Corpore toto polluiſſet.] Eruditiſſ. vir *loto*: ſed primum ἐμφαντικώτερον: quippe quod Nero membris omnibus impurus eſſet. Suet. 29. *Suam quidem pudicitiam uſque adeo proſtituit, ut contaminatis pæne omnibus membris.* Et inde cæteros ſuo modulo metiretur. *Ex nonnullis comperi perſuaſiſſimum habuiſſe eum, neminem hominem pudicum, aut ulla corporis parte purum eſſe.* Salinerius.

3 *Ad occupandum Tigranocerta.*] Scripſimus *ad occupanda Tigranocerta.* Rhenanus.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 16 vol. 1

cilem mutatu gentem, ut ſegnem ad pericula, ita infi-
dam ad occaſiones. Barbari pro ingenio quiſque, alii
preces offerre, quidam deſerere vicos, & in avia di-
gredi, ac fuere qui ſe ſpeluncis, & cariſſima ſecum
abderent. Igitur dux Romanus diverſis artibus, mi-
ſericordia adverſus ſupplices, celeritate adverſus
profugos, immitis iis qui latebras inſederant, ora &
exitus ſpecuum ſarmentis virgultiſque completos,
igni exurit. Atque illum fines ſuos prætergredientem
incurſavere Mardi, latrociniis exerciti, contraque
inrumpentem montibus defenſi. quos Corbulo im-
miſſis Hiberis vaſtavit, hoſtilemque audaciam ex-
terno ſanguine ultus eſt. Ipſe exercituſque, ut nullis 24
ex prœlio damnis, ita per inopiam & labores fatiſce-
bant, [1] carne pecudum propulſare famem adacti.
Ad hæc penuria aquæ, fervida æſtas, longinqua iti-
nera, ſola ducis patientia mitigabantur, eodem plu-
ra quam gregario milite tolerante. Ventum dehinc
in locos cultos: demeſſæque ſegetes, & ex duobus
caſtellis, in quæ confugerant Armenii, [2] alterum im-
petu captum; qui primam vim depulerant, obſidio-
ne coguntur. Unde in regionem Taurantium tranſ-
greſſus, [3] improviſum periculum vitavit. Nam haud
procul tentorio ejus, [4] non ignobilis barbarus cum
telo

1 *Carne pecudum propulſare.*] Addo, *carne paucarum pecudum.* Non enim ad ultimam neceſſitatem redactus videri poteſt exercitus, qui ovilla ſe ſuſtentat, ſed qui ovillæ exigua. Modus exiguus debilitabit eum inter graves labores. *Harlæus.* Vt Tacitus, ſic & Cæſar lib. 7. de Gallico: *uſque eo, ut complures dies milites frumento caruerint, & pecore, è longinquioribus vicis adacto, extremam famem ſuſtentarent,* Nempe carere frumento militi Romano extrema fames eſt. *Gronovius,*

2 *Alterum impetu captum,*] Vox addita, auctore Vatic. *Lipſius.*

3 *Improviſum periculum vitavit.*] Inſerenda mihi particula videatur, *vix vitavit.* Acidalius.

4 *Non ignobilis barbarus.*] Vnus Megiſtanum. eſtque ille ipſe, de quo Frontinus ſic narrat: *Domitius Corbulo, cùm Tigranocertam obſideret, in quemdam ex Megiſtanis, quos ceperat, animadvertit, caputque ejus baliſta excuſſum, intra munimenta hoſtium miſit. Id fortè decidit in medium concilium, quod tum cùm maxi-*

 mè

telo repertus, ordinem inſidiarum, *ſeque auctorem &*
ſocios per tormenta edidit. convictique & puniti ſunt, qui
ſpecie amicitiæ dolum parabant. Nec multo poſt le-
gati Tigranocerta miſſi, *patere mœnia* afferunt, *inten-*
tos popularis ad juſſa. Simul hoſpitale donum, coronam
auream tradebant. Accepitque cum honore, nec
quidquam urbi detractum, quo promptius obſe-
25 quium integri retinerent. [1] At præſidium regium,
[2] quod ferox juventus clauſerat, non ſine certamine
expugnatum eſt. nam & prœlium pro muris auſi
erant, & pulſi intra munimenta aggeris, [3] demum
inrumpentium armis ceſſere. quæ facilius provenie-
bant, quia Parthi Hyrcano bello diſtinebantur. Miſe-
rantque Hyrcani ad principem Romanum ſocietatem
oratum, *attineri à ſe Vologeſen pro pignore amicitiæ* oſten-
tantes. eos regredientes Corbulo, ne Euphratem
tranſgreſſi hoſtium cuſtodiis circumvenirentur, dato
præſidio [4] ad litora maris rubri deduxit. unde vitatis
26 Parthorum finibus, patrias in ſedes remeavere. Quin
& Tiridatem per Medos extrema Armeniæ intran-
tem,

mè habebant Barbari. ad cujus conſpectum velut oſtento conſternati ad deditionem feſtinaverunt. Lipſius.

1 *At præſidium regium.*] Volumen regium habet, *At præſidium legerat.* Forte, *At præſidium alterum.* Rhenan.

2 *Quod ferox juventus clauſerat.*] Muret. notavit; *clauſa erat.* Accipio. ſed addo, præpoſitionem etiam addendam, *in quod ferox juventus clauſa erat.* Acidalius. Muretus legit, *quo f. i. clauſa erat.* Alii, *quo f. i. ſe clauſerat.* Sed fortaſſe communis lectio ſe recte habebit, ſi accipiamus, *præſidium*, pro ipſis regiis caſtris, quæ clauſa eſſent, id eſt munita ac firmata à feroci juventute. *Pichena.*

3 *Demum irrumpentium armis ceſſere.*] Addunt Flor. & Ven. *demum & irrumpentium.* Pichena.

4 *Ad litora maris Rubri deduxit.*] Valdè equidem hic nunc hæreo, olim & in primis editionibus tranſitum aut neglectum. Ad quod *mare rubrum* Hyrcanos (de iis ſermo) deduxit? Illud Ægyptium, quod vulgo ſic appellant? ingens via ſit, & nec ſic in fines ſuos, niſi per Parthorum, intrarint. An alterum illud magnum & Indicum? ita ſolent veteres, fateor: ſed nec hic ei locus, aut omnis Chorographia me fallit. Sunt enim Hyrcani ad mare Caſpium ipſum ſiti, procul ab omni Indico: & pone vel flexu magno iſſe, tamen Parthorum fines omnia illa maritima ferè tangebant. Plinius: *Perſæ rubrum mare ſemper accoluêre;* atque aliæ ſub Parthis gentes. Conſidera, & inſpice (oculorum res eſt) abeunt à patriâ mil-

tem, præmiſſo cum auxiliis Verulano legato, atque ipſe legionibus citis, abire procul ac [1] ſpem belli amittere ſubegit: quoſque nobis ob regem averſos animi cognoverat, cædibus & incendiis perpopulatus, poſſeſſionem Armeniæ uſurpabat: cum advenit Tigranes, à Nerone ad capeſſendum imperium delectus, Cappadocum ex nobilitate, regis Archelai nepos, ſed quod diu obſes apud urbem fuerat, uſque ad ſervilem patientiam demiſſus. Nec conſenſu acceptus, durante apud quoſdam favore Arſacidarum. at plerique ſuperbiam Parthorum peroſi, datum à Romanis regem malebant. [2] Additum & præſidium, mille legionarii, tres ſociorum cohortes, duæque equitum alæ. [3] & quo facilius novum regnum tueretur, pars Armeniæ ut cuique finitima, [4] pars * Nipolique & Ariſtobulo atque Antiocho parere juſſæ ſunt.

Cor-

millibus millium*; & in diſcrimina ipſa veniunt, quæ vitabant. Quod dicam non habeo, niſi ſi ſcripſit Tacitus, *ad litora maris ſui.* Nam Tacitum ut imperitiæ accuſem, durum improbumque ſit: & mea iſta lectio haud ab re ſit, ex Armeniâ cum præſidio, brevi flexu, deductos ad mare, juxta quod habitabant. Supra Euphratem igitur iverint, per montana & finitima Iberiæ ad ſuum mare. *Lipſius.*

1 *Spem belli amittere coegit.*] Melius, *mittere.* Acidalius.

2 *Additum & præſidium.*] Sic Flor. & magis ex more Taciti: Vulgo, *additum etiam præſidium.* Pichen.

3 *Et quo facilius novum regnum tueretur, pars.*] Hæc quoq; diſtinctione potiſſimum laborare contendo, non enim pars Armeniæ aliis regibus tradita, ut Tigranes novum regnum facilius tueretur, nec etiam ideo profecerit, ſed in præmium navatæ operæ. relata autem verba ad ſuperiora pertinent, hoc ordine atque ſcriptura: *Additum & præſidium* &c. *duæque equitum alæ quo facilius novum regnum tueretur. Pars* &c. Ita ſe res habet ad continendum regnum novum atque turbidum adhuc, copiis & viribus opus. Vide locum parallelum 25, 15. quem ideo notavi: & infra 15, 4, 3, & 5. *Freinshemius.*

4 *Pars Nipolique.*] Latet in corruptione nomen alicujus regis. Fortè, *Thraſcypolique.* qui dynaſta alibi in finitimis Armeniæ locis. *Lipſius.*

Pars Nipolique & Ariſtobolo.] In volumine regio tantum eſt, *Nipuli & Ariſt.* Quid ſi legas, *pars populi Ariſtobulo atque Antiocho parere juſſæ ſunt.* Rhenanus. Lipſii, prim. edit. conjicit. *Vt cuique finitima Arſinoë, Polemonique & Ariſtobolo.* Sed latet omnino nomen alicujus regis, ſed non in ſola voce *Nipolique*, verum hanc præcedente etiam *pars*: quæ per ſe nihil orationi confert, imo etiam turbat, niſi ex hac ſimul & ſequenti nomen confletur ignoti regis: quod

eſſe

Corbulo [1] in Syriam abſceſſit, morte Vinidii legati
27 vacuam, ac ſibi permiſſam. Eodem anno ex illuſtribus Aſiæ urbibus, Laodicea tremore terræ prolapſa, nullo à nobis remedio, propriis opibus revaluit. At in Italia vetus opidum, [2] Puteoli, jus Coloniæ, & co-

eſſe *Thraſcypolique* Lipſius cenſuit, nec me judice à vero abhorret. Nam mutilum locum nequaquam eſſe puto. Perfectus enim ita ſenſus: Armeniæ pars Thraſcypoli, Ariſtobolo, & Antiocho, ut quæ cuique finitima, data: reliqua tota nimirum Tigrani permiſſa. *Acidalius.* Multa regum nomina apud omnes perierunt: quædam uni alterive tantum dicuntur, ita ut forte *Nipolis* iſte ſoli Tacito memoratus eſt: quapropter non dicam maculas hic irrupiſſe: immo μεταξυλογία (quam etiam parentheſim dicunt) vulgata ſic juvem. *Pars Armeniæ ut cuique finitima (pars Nipolique & Ariſtobolo atque Antiocho) parere juſſa.* Τὸ *juſſa* ex mera ſignificatione rei: nam in plures partes Armenia tunc diviſa Thucyd. ὁ δῆμος ἐν πολλῇ πρὸς ἀλλήλους ἔριδι ἦσαν. i. *populus autem Syracuſanorum multum invicem contendebant.* Ad quæ Halicarnaſſeus. προθεὶς γὰρ ἑνικὸν ὄνομα τὸν δῆμον, ἀπέστρεψε ἀπὸ τούτου τὸν λόγον ἐπὶ τὸ σημαινόμενον πρᾶγμα. i. *præpoſito enim ſingulari nomine populum, convertit orationem ad rem ſignificatam.* Eadem poëta: *Pars Scythiam, & rapidum Cretæ veniemus Oaxem.* Verum non parum turbat illa prima conjunctio *Nipolique.* Tu tamen haud ignoras conjunctiones magnum quid facere in compoſitione. Phaler. οἱ μὲν σύνδεσμοι τὴν σύνθεσιν μεγαλοπρεπῆ ποιοῦσι, i. *conjunctiones autem ſtructuram magnificam reddunt.* ſciſque τὴν μεγαλοπρέπειαν noſtro in deliciis eſſe: cujus Thucydides ejuſmodi commodavit. ἀφιγμένων τῶν τελευταίων πρέσβεων ἐκ Λακεδαίμονος, Ριμφίου τε, καὶ Μελησίππου, καὶ Αλησάνδρου. Sed quid moror externa? Terent. Adelph. *quod mihique, heræque, filiæque herili eſt.* Tac. lib. 1. ann. *Dum Auguſtus ætate validus, ſeque & domum & pacem ſuſtentavit.* Salinerius. Bene videntur à Lipſio reſtituta *pars Armeniæ ut cuique finitima, Traſcypolique,* &c. *Freinshemius.* At ego divinabam: *Pars Armeniæ, ut cuique finitima, Pharaſmani Polemonique & Ariſtobulo atque Antiocho parere juſſa ſunt.* Iberus eſt Pharaſmanes jamdudum per filium Rhadamiſtum inſidiatus fratris Mithridatis regno, Armeniæ: unde cum abſterreretur à Romanis, partim ut horum gratiam mereretur, partim proprio metu filium interfecit, & ex eo adverſus Tiridatem Corbuloni militavit. Vide noſtrum lib. 12, 44. &c. Item lib. 13, 37. ubi & mentio de Antiocho, quemadmodum ſæpius alibi. Polemo notiſſimus rex Ponti, Ioſepho Κιλικίας, lib. ant. 2, 56. & 3. hiſt. 47. commemoratur. Ariſtobulus lib. 13, 7. Ioſephus lib. 20, 5. Τὴν Μικρᾶς Ἀρμενίας προστασίαν Ἀριστόβουλος, Ἡρώδου τοῦ Χαλκίδος βασιλέως παῖς, ἀπὸ Νέρωνος ἐγχειρίζεται. Gronovius.

1 *In Syriam abſceſſit.*] Ita emendavit Lipſius. Male antea, *acceſſit.* Pichena.

2 *Puteoli jus coloniæ.*] Puteoli, ais, adipiſcuntur jus coloniæ? Ego verò advocationem peto, ut deliberem. Nonne enim jampridem id opidum eo jure? Liquet ex Livio, Velleioque, qui coloniam Puteolis deductam volunt anno urbis DLX. P. Scipione Africano II. Ti. Sempronio Coſſ. Sed &

& lapides teſtantur hodie: AB. COLONIA. DEDVCTA. ANNO. XC. &, ÆDILIS. COLON. PVTEOLANORVM. &, GENIO. COLONIÆ. PVTEOLANORVM. An colonis eorumque poſteris intermortuis, colonia eſſe deſiit? an tempore interjecto tranſiit ad municipale jus? Ciceronis certè ævo municipium fuit, non colonia. Oratione pro M. Cælio: *Nam quod eſt objectum municipibus adoleſcentem non eſſe probatum ſuis, nemini umquam præſenti Puteolani majorem honorem habuerunt*, &c. Concutit me tamen iterum Frontinus in Catalogo coloniarum, cujus verba è manuſcripto. *Puteoli, colonia Auguſta. Auguſtus deduxit. ex uno latere iter populo debetur ped. xxx. Ager ejus in jugeribus veteranis & Tribunis legionariis eſt adſignatus.* Colonia ergo adhuc recenti ævo. Recreat Agellius lib. XVI. cap. XIII. qui oſtendit ſæpè commutari ſolere colonias in municipia, & contrà. Niſi tamen Cornelii verbis ea vis, ut velit univerſum opidum incolaſque (plures autem inquilini ejus loci, ob commercia & mare) præter eos qui reſtabant ex colonis Auguſtæis, colonico jure donatos. Et ſanè duplex hoc genus hominum in coloniis fuiſſe, è Cicerone clarum, pro Sullâ: ubi diſſidia etiam inter Pompejanos (ii erant cives veteres) colonoſque recenſet. Quem vide. Alterum horum niſi ſit, tu videris: mea in his ſalebris hæret navis.

ADD. Placet eruditiſſimo noſtro Pighio truncum locum eſſe, ob cauſſas quas in Commentario dixi. Itaque ſupplet voce addita, *Puteoli novum jus coloniæ.* (In Herc. Prodic.) Ipſum vide. Nam nos ſententia noſtra non demovemur, quam in extrema Nota poſuimus, de toto opido in coloniæ jus nunc tranſlato. *Lipſius.*

Puteoli jus coloniæ & cognomentum à Nerone adipiſcuntur.] In fragmentis Iulii Frontini ita legitur: *Puteolis colonia Auguſta. Auguſtus Nero deduxit*, &c. Cognomentum igitur Auguſtæ acceperat Puteolorum colonia, à Nerone. *Alciatus.* Primo dicta fuit Dicæarchia, deinde Puteoli, poſtremo à Nerone impetravit jus & cognomentum Coloniæ. Aliud eſt autem, habere *jus Coloniæ*, aliud *eſſe Coloniam.* Vicus enim Paravicenſium à divo Severo jus Coloniæ impetravit (autor Vlpianus) hoc eſt, ut immunitatem haberet Coloniæ, etiam milite colonove non deducto. Sed Colonias eas cognominabant, quæ deducebantur: illiſque interdum concedebatur, ut juris Italici eſſent, interdum minime. Puteolis ergo dedit Nero, ut Colonia cognominaretur, nulla deductione facta: & immunitatem juſque haberet Coloniæ. Quod, ſi cognomentum ad Neronem referas, *Neronia colonia* dicta fuiſſet, quemadmodum poſt incendium Romam nuncupare decrevit *Neropolim*, & Aprilem menſem *Neronium*, auctoribus Cornelio & Tranquillo: cum tamen *Neronium* cognomentum ejus oppidi nuſquam legatur. Idem ſupra de Londino, *Cognomento quidem Coloniæ non inſigne:* h. e. ut Colonia diceretur. Præterea apud hunc non legimus deductionem militum, aut aliquid præterea ſimile: cum tradat, veteranos adſcriptos Tarentum & Antium. *Ferrettus.* In Italiæ regione Campania, Cumæorum emporium Dicæarchia, ſic ab juſto imperio dicta fuit, ubi deinde Puteoli colonia: de qua Livius lib. 34. Facit ex marmore Puteolano ſic exſcriptum, *ab. colonia, deducta. anno. XC. N. Fuſidio. N. F. M. Fullio. duo vir. P. Rutilio. Cn. Mallio. Coſſ.* à quibus retro ducta ratio cum Livio aptiſſime convenit: adeo ut nulla jam occaſio dubitandi apud Vellejum ſupereſſe videatur, ubi de M. Fulvii Nobilioris, Cn. Manlii Volſonis conſulatu tractans, priore lib. ſic habet: *Eodem temporum tractu, quamquam apud quoſdam ambigitur, Puteolos Salernumque & Buxentum miſſi coloni.* Fuerat autem Puteolos ante quinquennium colonia deducta, quam Ful-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 16 vol. 1

cognomentum à Nerone adipiſcuntur. [1] Veterani Tarentum & Antium adſcripti, non tamen infrequentiæ locorum ſubvenere, dilapſis pluribus in provincias, in quibus ſtipendia expleverant. [2] Neque conjugiis

Fulvius & Manlius gererent una conſulatum. Sane ſi Romana colonia Puteoli, uti profecto eſt, non ſatis ſcio, quid cauſæ ſit, cur jus coloniæ & cognomentum à Nerone adipiſci voluerit? Cum præſertim id ademptum Puteolanis minime conſtet. Vetum liber de Coloniis: *Puteoli colonia Auguſta, Auguſtus deduxit*, &c. Quæ ita quoque ſcripta legit Volaterranus Geographiæ lib. 6. at Alciatus ſic retulit, *Puteolis col. Auguſta. Auguſtus Nero deduxit.* Ego ex Lud. Miræi chirographo produxi, quæ mihi ſunt: & verendum ne quisquis auctor illius libelli fuerit, *Auguſti* vocabulo potius Octavium intellexerit, quam Neronem; illum enim idem ita ſæpe, hunc *Neronem* vel *Claudium* vel *Cæſarem* frequenter nominat. Quo magis putem Alciatum hujus nomen addidiſſe de ſuo. Quod ſi Cæſarianis militib. Puteolanus ager aſſignatus eſt, ne poſſeſſorib. ademptus dicatur, infrequentiæ locorum ſubventurum novis legibus novam coloniam deduxiſſe Auguſtum probabile eſt; cum è veterib. colonis nemo ſuperſtes foret, qui jus Rom. civitatis ex lege coloniæ veteris habuiſſet. Sed ſi res ita ſe habet, Puteolis colonia Auguſtalis eſt: quid igitur ſibi voluit, cum jus coloniæ & cognomentum à Nerone poſtulavit? circa dubitationem hanc tollendam deficit ingenium. Potuit enim coloniæ jus petere vicus, municipium: colonia non debuit: niſi ejuſmodi eſſet, quæ ut ait Vlpian. 1. de Cenſibus, *nihil præter coloniæ nudum nomen haberet.* At vix eſt ut in Italia fuerit colonia, quæ jus, ne dicam coloniæ, Italicum non habuerit. Subtiliores viderint: neque enim me pudet in re præſertim non protrita illud neſcire confiteri. De cognomine tentari poteſt, fueritne ut *colonia Agrippina*, ſic *colonia Neroniana*: qualiter Veronæ inſcriptum legimus, *Colonia. Auguſta. Verona. Nova. Galliana. Valeriano. II. & Lucillio Coſs.* Vertranius.

1 *Veterani Tarentum & Antium adſcripti.*] Lectio codicis veteris, *Veterani Tarentum aſſcripti.* Rhenanus. Corvinianus liber *Antii* non meminit: ſed vulgaris lectio Tranquillum fautorem habet, ubi de Nerone inquit: *Antium coloniam deduxit, adſcriptis veteranis è prætorio, additiſque per domicilii tranſlationem ditiſſimis primipilarium, ubi & portum operis ſumptuoſiſſimi fecit.* Vertranius.

2 *Neque conjugiis ſuſcipiendis.*] Milites itaque olim ſine uxore ut apparet. nec titu, ſed lege id vetitum ait Dio lib. LX. Τοῖς στρατευομένοις ἐπειδὴ γυναῖκας οὐκ ἐδύναντο ἔκ γε τῶν νόμων ἔχειν, τὰ τῶν γεγαμηκότων δικαιώματα ἔδωκε. id eſt: *Militibus quoniam ex legibus uxorem habere non poterant, jura indulſit maritorum.* Reſolviſſe hoc jus Severus Imp. videtur, ſi rectè capio Herodianum lib. III Τοῖς στρατιώταις, inquit, πολλὰ συνεχώρησε, ἃ μὴ πρότερον εἶχον. Καὶ δακτυλίοις χρυσοῖς χρήσασθαι ἐπέτρεψε, γυναιξί τε συνοικεῖν. Certè enim de conjugio legitimo capiendum videtur. quia contubernii militibus, opinor, ſemper jus. A Iunone arcebant eos, non à Venere Romanæ leges. Teſtis Livius lib. XLIII. qui quattuor millia hominum à Senatu petiſſe opidum ubi habitarent, ait: qui nati in Hiſpaniis ex militibus Romanis, & mu-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 16 vol. 1

giis ſuſcipiendis, neque alendis liberis ſueti, orbas ſine poſteris domos relinquebant. [1] Non enim, ut olim, univerſæ legiones deducebantur cum tribunis & centurionibus, & ſuis cujuſque ordinis militibus, ut conſenſu & caritate Remp. efficerent; ſed ignoti inter ſe, diverſis manipulis, ſine rectore, ſine affectibus mutuis, quaſi ex alio genere mortalium repente
in unum collecti, numerus magis quam colonia. Co- 28
mitia prætorum arbitrio ſenatus haberi ſolita, quod acriore ambitu exarſerant, princeps compoſuit, tris qui ſupra numerum petebant, legioni præficiendo. [2] Auxitque patrum honorem, ſtatuendo *ut qui*

[1] à pri-

mulieribus Hiſpanis, cum quibus nullum connubii jus. Imò peregrini milites, id eſt, non cives, non amicas modò habuiſſe videntur, ſed uxores. niſi me inducunt fruſtrà tabulæ Veſpaſiani & Domitiani ævo: quibus inſculptum *civitatem datam militibus è claſſe Ravennate & cohortis* III. *Alpinorum, itemque connubium cum uxoribus, quas tunc habuiſſent, cum eſt civitas eis data, aut quas poſteà duxiſſent.* Tamen pugnat in eam ſententiam Tertullianus, qui ſuo etiam ævo cælibes fuiſſe milites oſtendit. Aevum autem ejus, ſub Severi. ait in exhortatione ad Caſtitatem: *Scilicet ſolis maritorum domibus bene eſt? Pereunt cælibum familiæ, ſpadonum, militum, aut peregrinantium ſine uxoribus? Non enim & nos milites ſumus?* Severi ergo permiſſus aut ad Prætorianos tantum pertinuit: aut verba artè capienda, ut tantum permiſerit συνοικεῖν γυναιξὶ, cohabitare feminis, ſub eodem tecto agere. & contubernales habere, non legitimas uxores. Sed non repugnat, inquies, toti huic ſententiæ Livius, qui diſertè uxores militibus attribuit? Vt ecce lib. XXI. in Scipionis exhortatione ad milites: *Vnuſquiſque ſe non corpus ſuum, ſed conjugem ac liberos armis protegere putet.* Et alibi. Reſpondeo. Temporaneam tunc (bello Punico ſecundo) militiam fuiſſe, nec legibus ſuis, ut poſteà, devinctam. Capiebantur, mittebanturque milites, non pro ſtipendiorum tempore, ſed bellorum. At perpetua & firma XXV. annorum militia inſtituta, hoc quoque inductum de cælibatu. Sanè etiam Iuriſconſulti hac cauſſa, cauſſam ſolvendi matrimonii militiam numerant. L. LX. *Bona gratia diſſolvi matrimonium illud dicitur, quod propter ſacerdotium, ſterilitatem, valetudinem, militiam, retineri non poteſt.* Lipſius.

1 *Non enim, ut olim, univerſæ legiones.*] Exprimit deductionem veterem Hyginus: *Multis legionibus contigit bellum feliciter tranſigere, & ad laborioſam agriculturæ requiem primo tirocinii gradu pervenire. Nam cum ſignis & aquila & primis ordinibus ac tribunis deducebantur.* Idem.

2 *Auxitque patrum honorem.*] Notablis locus hic eſt, de pœna temere appellantium, pragmaticis ſæpius cognita quam vellent. Sed non ſolum quo Tacitus ait, verum & alio modo patrum honorem auctum à Nerone, Sueton. auctor eſt, ubi cautum ſcribit, *ut omnes appellationes à judicibus ad Senatum fierent.* Vertranius.

[1] *à privatis judicibus ad ſenatum provocaviſſent, ejuſdem pecuniæ periculum facerent, cujus ii qui imperatorem appellavere.* nam antea vacuum id, ſolutumque pœna fuerat. Fine anni Vibius Secundus eques Romanus, accuſantibus Mauris repetundarum damnatur, atque Italia exigitur; [2] ne graviore pœna afficeretur, [3] Vibii Cri-

1 *A privatis judicibus ad Senatum.*] Lucis cauſſa, rem appellationum à capite deduxi ad hoc Neronis ævum, in EXCURS. C. atque illinc lucem iſtis pete. *Lipſius.*

2 *Ne graviore pœna afficeretur.*] An ergo in crimine repetundarum pœna gravior, quam relegatio? Attentè legas. quia nec relegatio quidem. Olim ſanè exſilium fuit, & æſtimatio, uti Aſconius notat in Verrem, & Cicero ſubindicat non ſemel: ſed ſecuta lex Iulia immutavit. Ex ea pœnam fuiſſe adfirmo, Amiſſionem ordinis, & æſtimationem: nihil ultrà. id eſt, qui damnatus eo crimine eſſet, Senatu moveretur, & judices acciperet ad æſtimandam litem. Docet Suetonius in Iulio, cap. XLIII. *Repetundarum convictos, etiam ordine Senatorio movit.* Sed & hauries ex Tacito infrà: *Exin à Coſſutio Capitone, qui nuper Senatorium ordinem precibus Tigellini ſoceri ſui reciperaverat.* Is autem repetundarum lege damnatus, lib. XIII. Et I. Hiſt. *Redditus Cadio Rufo, Pedio Blæſo ſenatorius locus, qui repetundarum criminibus ſub Claudio aut Nerone ceciderant.* Apertius ex Plinio lib. II. Epiſt. ubi Marius Priſcus, accuſantibus Afris, ſponte Senatu abiit, & judices petiit, omiſſa defenſione: ſcilicet quaſi ea ratione ſatisfactum legi. & lib. IV. cum Baſſum Bæbius Macer lege repetundarum teneri cenſuiſſet; mitigans Cæpio, ſalva dignitate judices dandos pronuntiavit. id eſt; uti in Senatu remaneret, facta ſaltem æſtimatione. Vide Epiſtolas ipſas, & volens favebis ſententiæ huic. Ab hac re Suetonianis verbis lumen, Othonis cap. II. *Tantum potentia,* inquit, *valuit, ut damnatum repetundis conſularem virum, priuſquam planè reſtitutionem ei impetraſſet, non dubitarit in Senatum ad agendas gratias introducere.* Motus enim ille quicumque Senatu erat: ſed Otho quaſi planè reſtitutum in Senatum introduxit. Hæc ergo ordinaria pœna: ſed gravius & plerumque extra ordinem in id crimen animadverſum, pro delicti modo. Atque ea Macri mens leg. VII. Ad leg. Iul. repet. *Hodie ex lege repetundarum extra ordinem puniuntur. & plerumque vel exſilio, vel etiam durius, prout admiſerint. quid enim ſi ob hominem necandum pecuniam acceperint? vel interfecerint innocentem?* Eademque ratione Plinius ſcripſit, *exceſſiſſe Priſcum immanitate & ſævitia crimina, quibus dari judices poſſent, cum ob innocentes condemnandos, interficiendos etiam, pecunias accepiſſet.* lib. II. Epiſt. XI. Nec aliter capies, quod hic Vibius relegatus eſt: exſilii etiam pœnam meritus, niſi frater interceſſiſſet. ſicut & lib. III. Annal. C. Silano proconſuli Aſiæ repetundarum damnato, aqua atque igni interdictum, ob inſignem ſcilicet ſævitiam. *Lipſius.*

3 *Favore enixus.*] Quidam libri, *opibus enixus.* Lipſius.

Vibii Criſpi fratris opibus enixus.] In vet. cod. legitur, *fratri ſorotibus enixus.* Lego, *Vibii Criſpi fratris honoribus enixus.* Rhenanus. Vulgo, *fratris favore enixus.* Flor. mihi viam ad emen-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 16 vol. 1

Criſpi fratris opibus enixus. [1] Cæſonio Pæto Pe- 29
tronio Turpiliano Coſs. gravis clades in Britannia accepta. In qua neque [2] Avitus legatus, ut memoravi, niſi parta retinuerat, & [3] ſucceſſor Veranius, modicis excurſibus [4] Siluras populatus, quin ultra bellum proferret, morte prohibitus eſt: magna dum vixit ſeveritatis fama, [5] ſupremis teſtamenti verbis ambitionis

emendationem aperuit. In eo enim corrupte, *friſoribus*. unde reſtitui, *fratris opibus*. idque clare ſcriptum reperi in alio recentiori MS. quem deinde contuli, & eſt phraſis Tacito uſitata. ut ſupra lib. 2. *pulſus haud multo poſt Hermundurorum opibus*. & alibi pluries. Sic Liv. lib. 5. dixit, duos tribunos pl. creatos, *haud dubie patriciorum opibus*. Imo Tacitus ipſe lib. 2. hiſt. de ejuſdem Vibii Criſpi opibus: *Vibius Criſpus pecunia, potentia, ingenio, inter claros magis quam inter bonos*. Pichena.

1 *Cæſonio Pæto.*] Hic infra 15, 6. *Ceſennius Pætus* dicitur. quomodo in eodem nomine qui Floro 4, 2. *Ceſonius eſt*, Dioni lib. 34. & Ciceroni, Philipp. 12, 9. *Ceſennius* vocatur. quod ideo moneo ne quis ex uno homine duos faciat, ob nominis varietatem, quæ res cum uſu creberrime veniat, magnas ſæpe tenebras affundit hiſtoriis. *Freinshemius*.

2 *Avitus legatus, ut memoravi.*] Atqui A. Didium eum vocavit l. XII. & Didium Gallum in Agricolæ vita. Vt ambigere poſſis num reſcribend. *A. Didius*. Plura tamen cognomina habere potuit, more ſui ſæcli. *Lipſ.*

3 *Succeſſor Veranius.*] Ita in libello de vita Agric. Male vulgo, *Verannius*. Pichena.

4 *Silvas populatus.*] Emendo, *Siluras populatus*. cum ea enim Britanniæ gente tunc maximè bellum. Conſule Tacitum. lib. XII. *Lipſius*.

Silvas populatus.] Meo periculo repudia *Siluras*. τὸ enim *populari Silvas* nil aliud eſt, quam Britannos populari, qui Silvas incolebant. Tacit. in Agric. *Veniunt à lateribus ſuis extruſi*. Et, *nam ut ſuperaſſe tantum itineris, Silvas evaſiſſe*. hæc de Agricola, qui (ut Veranius) morte prohibitus non eſt, quin bellum ulterius proferret. immo cæſis fortiſſimis in Silvis, cæteriſque tandem profligatis, aperuit Caledoniam. *Quomodo Silvas* (alloquitur milites, & ſimillima comparatione in hoſtes accendit) *ſaltuſque penetrantibus fortiſſimum quodque animal robore, pavida, & inertia ipſo agminis ſono pelluntur, ſic acerrimi Britannorum jam pridem ceciderunt, reliquus eſt numerus ignavorum, & metuentium*. Cæſar lib. 5. *Cum Silvas impeditas, vallo atque foſſa munierunt*. Strab. lib. 4. πόλεις δ' αὐτῶν εἰσὶν οἱ δρυμοὶ, περιφράξαντες γὰρ δένδρεσιν καταβεβλημένοις εὐρυχωρῆ κύκλον, καὶ αὐτοὶ ἐνταῦθα καλυβοποιοῦνται. i. *Eorum autem civitates ſilvæ ſunt: circumſepientes enim arboribus dejectis latum ambitum, & ipſi tuguria ſibi ponunt*. Salinerius. Emendavit Lipſius ex Tacito ipſo. Corrupte vulgo, *Siluas*. Pichena.

5 *Supremis teſtamenti verbis.*] Gloſſematium eſt τὸ, *verbis*. & ſtatim, *ſubjecturum ei provinciam fuiſſe*, lego: capioque Britanniam ipſam quæ nondum perdomita. *Lipſius*.

Supremis teſtamenti verbis ambitionis manifeſtus.] Lipſius τὸ *verbis* delet: ego cum Mureto etiam *teſtamenti*. Leg. *Supremis ambitionis mani-*

nis manifeſtus. quippe multa in Neronem adulatione, addidit, [1] *ſubjecturum ei provinciam fuiſſe, ſi biennio proximo vixiſſet.* Sed tum Paullinus Suetonius obtinebat Britannos, ſcientia militiæ, & rumore populi, qui neminem ſine æmulo ſinit, Corbulonis concertator: receptæque Armeniæ decus æquare [2] domitis perduellibus cupiens. [3] Igitur Monam inſulam incolis validam, & receptaculum perfugarum aggredi parat, naveſque fabricatur plano alveo, adverſus [4] breve litus & incertum. [5] Sic pedites. equites vado ſecuti, aut altiores inter undas, adnantes equis tranſmiſere. Stabat pro litore diverſa acies, denſa armis viriſque, intercurſantibus feminis: in modum Furiarum, veſte ferali, [6] crinibus

nifeſtus. Id eſt, fine vitæ. Lib. 12. *Ne admotus ſupremis Claudius, & dolo intellecto, ad amorem filii rediret.* Acidalius.

1 *Subjecturum ei provinciam fuiſſe.*] Vulgo, *provincias*, tralatitio errore, de quo ſupra alias. Vere correxit Lipſius, *provinciam.* nam de Britannia tantum ſermo, quæ provinciæ nomine appellabatur. diverſæ vero Britannorum nationes, non provinciæ, ſed civitates aut populi. *Pichen.*

2 *Domitis perduellibus.*] Domitis hoſtibus: nam *perduelles* veterib. hoſtes ſignificabant: teſtes Cicero & ICti. Inde, *Crimen perduellionis*, de cæde; quia cum cive judicio & verbis, cum hoſte armis & manu rem gerimus. Ex quo accuſatus fuit Horatius perduellionis, quia civem & ſororem interfeciſſet, auctore Livio; & C. Rabirius ſimiliter de cæde: de quo extat orationis Ciceronis pro C. Rabirio, *perduellionis reo.* Manſit autem id nomen in noſtris libris in eo capite majeſtatis, quo tenentur, *qui hoſtili animo ſunt in remp. & Principem*: hoc eſt, qui cædem principi molitus eſt: & qui exitium inſtruxit reip. de quo diffuſe ſcripſi lib. 2. Opinionum. *Ferrettus.*

3 *Igitur Monam inſulam.*] Credo hunc locum eſſe, quem aſpexit Iornandes in Gothicis: *In extrema Britanniæ parte Memma, quam Cornelius Annalium ſcriptor narrat.* Corrigo enim, *Mona.* Lipſius.

4 *Breve littus.*] Non profundum. *Ferrettus.* Delenda plane vox *litus*, Mureti etiam judicio. quam Lipſius prim. edit. abfuiſſe teſtatur à ſuis libris: & quidni, ait, *Breve*, ſic dicamus, ut *brevia maris?* Mirum cur hoc poſtea ſpreverit. *Brevia* enim hic omnino Tacitus intelligit. *Acidal.*

5 *Sic pedites. equites vado ſecuti.*] Ita melius interpunxi. Ait enim, pedites in navibus transvectos: equites vado ſecuti. *Pichena.* Videtur Tacitus ſcripſiſſe *Vada.* pergentes qua vada ducebant. *Gronovius.*

6 *Crinibus dejectis.*] Fortean melius *disjectis* vel *rejectis.* Acidal.

1 Drui-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 16 vol. 1

bus dejectis, faces præferebant. [2] Druidæque circum, preces diras ſublatis ad cælum manibus funden- tes,

Gallorum Britannorumque ſacerdotes, de quibus Cæs. lib. 6. de Bell. Gall.

2 *Druidæque circum.*] Qui apud Gallos Britannoſque eſſent *Druidæ*, inter cæteros Cæſar lib. 6. Gall. & Amm. Marcellinus lib. 10. tradidere. Plin. 16. c. poſtremo. & 29, 3. & 30. c. 1. Ex his, qui fuerint olim Druidæ, facile colligimus. At in his plures difficultates inſurgunt, præſertim ſi dictis Taciti hoc in loco ea comparemus. Siquidem Tacitus ait, inſtructa acie Britannorum ad pugnandum cum Romanis, Monæ inſulæ incolas Druidas circum adfuiſſe, preces diras ſublatis ad cælum manibus fundentes, & novitate aſpectus militem percellentes; Cæſar contra eos à militia penitus immunes tradit, & à bello abeſſe conſueviſſe. Conciliare poſſumus dicentes. Druidas alioquin à militia vacantes, in extremo tamen ſuorum & patriæ diſcrimine, quum de ſumma rerum ageretur, futuræ pugnæ adfuiſſe, precibus ſuis ſuppetias ferentes, & ad ſtrenue præliandum animantes; non tamen ipſos armis concurſuros. Alia quoque inſurgit difficultas. Namque Plinius ſcribit Tiberii principatu, *Gallorum Druidas ſublatos.* Contra Sueton. in Claud. 25. tradit, *Druidarum religionem apud Gallos diræ immanitatis, & tantum civibus ſub Auguſto interdictam, à Claudio penitus abolitam.* Diluitur difficultas vel nullo negotio. Nam dici poteſt, ſub Tiberio quidem magos, inter quos Druidas, connumerari haud dubium eſt, Italia SCto pulſos, quod præter Plinium docuit Tac. 2. Ann. At eos poſtea repullulaſſe Claudio imperante, qui licet eos aboleverit, teſte Suet. nihilominus & poſtea reſurrexiſſe, conſtat ex eodem. Tac. lib. 4 Hiſt. Imperante Veſpaſiano, *poſſeſſionem rerum humanarum Tranſalpinis gentibus portendi ſuperſtitione vana Druidæ canebant.* Quinimo & ſub poſterioribus Imperatoribus eoſdem viguiſſe, manifeſtum eſt, ſcribente Vopiſco in Aureliano. *Dicebat enim, quodam tempore Aurelianum conſuluiſſe Druidas, ſciſcitantem, utrum apud poſteros Imperium permaneret; tum illos reſpondiſſe, dixit: Nullius clarius in rep. nomen, quam Claudii poſterorum futurum.* Idem in Numeriano ſcribit Diocletiano à muliere Druide imperium prædictum. Lampridius in Alex. ita ſcriptum reliquit. *Mulier Druias eunti exclamavit Gallico ſermone, Vadas, nec victoriam ſperes, nec militi tuo credas.* Quod vero Tacitus ſubdit, Britannis Monæ inſulæ debellatis, *exciſos lucos ſævis ſuperſtitionibus ſacros*, Polydori Virgilii Vrbinatis de rebus Anglicis ſcribentis, detegit errorem. Nam ipſe Monam antiquorum, de qua Tacitus hoc loco, & Cæſar lib. 6. Gall. Dion Caſſius & Plinius, verba fecere, vocis ſimilitudine deceptus quam *Monariam*, ſeu, ut alii, *Monarinam*, aut *Monaidam*, Ptolomæus appellavit, hodie *Man* vulgo dicunt Angli, eſſe exiſtimavit, quum tamen hæc diſtet à continenti per viginti quinque milliaria. Mona vero, quæ hodiernis temporibus *Angleſey* vocatur, per milliare tantum; quod convenit Taciti dictis, hoc in loco, ex quo Polydori error innoteſcit, præſertim quum in Angleſey, vera, inquam, Mona, trunci innumerabiles & arborum radices paſſim terra obruti inveniantur, quæ reliquiæ ſunt luci exciſi à Paulino Suetonio, cujus rei facit fidem Humfredus Lhuyd. in Epiſt. ad Abrah. Ortelium. De Druidis plura qui ſcire cupiet, adeat Diodorum Siculum, lib. 5. Strabonem lib. 4. & 14. & Laertium in procemio. Marcellus Donatus. Qui *Druidas*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 16 vol. 1

tes, novitate aſpectus [1] perculere milites, ut quaſi hærentibus membris, immobile corpus vulneribus præberent. Dein cohortationibus ducis, & ſe ipſi ſtimulantes, ne muliebre & fanaticum agmen paveſcerent, inferunt ſigna, ſternuntque obvios, & igni ſuo involvunt. [2] Præſidium poſthac impoſitum victis, exciſique luci, ſævis ſuperſtitionibus ſacri. nam [3] cruore captivo adolere aras, & hominum fibris conſulere deos fas habebant. Hæc agenti Suetonio, *repentina*
31 *defectio provinciæ* nuntiatur. Rex Icenorum Praſutagus, [4] longa opulentia clarus, Cæſarem heredem duaſque filias ſcripſerat, tali obſequio ratus regnum & domum ſuam procul injuria fore: quod contra vertit; adeo ut regnum, per centuriones, domus per ſervos, velut capta vaſtarentur. Jam primum uxor

das ſublatos & *Druidarum religionem abolitam tradunt*, non volunt omnem eam diſciplinam extinctam, homines aut exauguratos aut vita privatos, ſed quæ dira & immania erant in illa ſuperſtitione, ut ἀνθρωποθυσίας, coercita, ut poterant, & gravibus ſub pœnis vetita eſſe. Atque eo effectum, ut publice dumtaxat & ſine metu judicis ſævis & nefandis cærimoniis uti non liceret. Alios innoxios ritus, quantumvis ſuperſtitioſos, (quin & clam furtimque iſta crudelia) retinuiſſe Druidas etiam ſub imperio Romano, & Druidas Galliam, donec Chriſtianiſmus prævaluit, dubitandum non videtur. *Gronovius.*

1 *Perculere milites.*] Ita Flor. nam ſequitur, *præberent*. Vulgo, *militem*. Pichena.

2 *Præſidium poſt hæc impoſitum victis.*] Repoſuimus, *vicis*. Rhenanus. Concordant Flor. & Ven. in voce *victis*. Vulgo, *vicis*. Pichena. Rectius *vicis*. Sic appellat, quæ habebant pro captu gentis oppida. *Vici* Marſorum lib. 1. ann. 50. Adde quæ ſcripſimus 1 Obſerv. 20. *Gronovius.*

3 *Cruore captivo adolere aras.*] De hac Britannis, Gallis, Germanis, communi immanitate, dicam ad libellum De moribus Germaniæ. *Lipſius.*

4 *Longa opulentia clarus.*] Scribo, *longè*. ut ſit, longè notum clarumque fuiſſe, propter opes. Iceni autem in libris ſcriptis, Tigeni ſunt. *Idem.*

Longa opulentia clarus.] Lipſius *longe*. At fortaſſe non abſurde dicitur, *opulentiâ longâ*, id eſt diuturna, ſeu veteri & antiqua, ad differentiam recentis & novæ. infra eodem lib. *Simul longa ſenecta, ſimul orbitate & pecunia inſidiis obnoxius*, & in fine: *quod immenſam pecuniam longa ſenecta detineret*. De Auguſto dixit lib. 1. *principem longa potentia*. De Tiberio, *principem longa experientia*. Pichena. Nihil opus refingere vocem *longa*. Ita enim vocat opes multo tempore coacervatas. Sic ſupra, 12, 29. *Vis innumera Ligii aliaque gentes adventabant, fama ditis regni, quod Van-* nius

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 16 vol. 1

uxor ejus [1] Boudicea verberibus affecta, & filiæ ſtupro violatæ ſunt. Præcipui quique Icenorum, quaſi cunctam regionem muneri accepiſſent, avitis bonis exuuntur. & propinqui regis inter mancipia habebantur. Qua contumelia & metu graviorum (quando in formam provinciæ ceſſerant) rapiunt arma, [2] commotis ad rebellationem Trinobantibus, & qui alii nondum [3] ſervitio facti, reſumere libertatem occultis conjurationibus pepigerant, acerrimo in veteranos odio. quippe in coloniam Camalodunum recens deducti, pellebant domibus, exturbabant agris, *captivos*, *ſervos* appellando: foventibus impotentiam veteranorum militibus, ſimilitudine vitæ, & ſpe ejuſdem licentiæ. Ad hæc [4] templum divo Claudio conſtitutum, [5] quaſi arx æternæ dominationis aſpiciebatur;

nius triginta per annos prædationibus & vectigalibus auxerat. Gruterus.

1 *Boodicia.*] Dioni, Βουδουίκα eſt: Tacito infrà, *Boudicea*; in vita Agricolæ, *Voadiea*, ſcriptum. Eſt illa, quam perplexè Gildas, *Leænam doloſam*, appellat, *quæ rectores ſibi relictos trucidavit*. Lipſius.

Vxor Boodicia.] Mox proprium hujus nomen erit, *Boudicea*, quæ Dioni & Xiphilino *Baudaica*, & Cornelio in Agricola *Voadica*: adeo in nomine barbaro jure Latii donando, non auctores inter ſe diſſimiles tantum, ſed ipſe Tacitus ſui diſſimillimus eſt. *Vertranius.* Addidi vocem, *ejus*, licet non neceſſariam, quia in Flor. extat. *uxor ejus Boudicea.* Pichena.

2 *Commotis ad rebellationem Trinobantibus.*] Sic Flor. vulgo, *ad rebellionem.* proba enim vox *rebellatio*, & à Valerio Maximo non ſemel uſurpata. *Pichena.*

3 *Servitio aſſuefacti.*] Scripta veraque lectio, *ſervitio facti*. Lipſius:

Nondum ſervitio facti.] A Flor. etiam confirmatur verbum, *facti.* Vulgo, *aſſuefacti.* Sic Cic. Off. lib. 1. *Neque enim ita generati à natura ſumus, ut ad ludum & jocum facti eſſe videamur.* Livius lib. 1. *factus ad imitationem ſtultitiæ.* Tacitus etiam infra eodem lib. *factus natura & conſuetudine exercitus.* Pichena.

4 *Templum divo Claudio.*] De eo Seneca in Menippæà. *Parum eſt quòd templum in Britanniâ habet, quod nunc* (lego, *hunc*) *barbari colunt & ut deum orant.* Quod in Tacito eſt, *ara dominationis*, libenter ſcripſerim, *arra.* quaſi id templum pignus & arrabo æternæ ſervitutis. Quamquam & Aras ſanè habuiſſe Claudium in Britanniâ fateor: Poëta ejus ævi ad ipſum:

Oceanuſque tuas ultra ſe reſpicit aras.
Qui finis mundo eſt, non erit imperio.

Nec tamen hic in Tacito, Templum ideo dixeris Aram. *Lipſius.*

5 *Quaſi ara æternæ dominationis aſpiciebatur.*] Lipſius, *arra.* quid ſi *arx?*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 16 vol. 1

tur; [1] delectique ſacerdotes ſpecie religionis omnes fortunas effundebant. Nec arduum videbatur, exſcindere coloniam nullis munimentis ſeptam: quod ducibus noſtris parum proviſum erat, dum amœnitati
32 prius quam uſui conſulitur. Inter quæ nulla palam cauſſa delapſum Camaloduni ſimulacrum Victoriæ, ac retro converſum, quaſi cederet hoſtibus. Et [2] feminæ in furore turbatæ *adeſſe exitium* canebant. [3] Externoſque fremitus in curia eorum auditos, conſonuiſſe ululatibus theatrum; [4] viſamque ſpeciem in æſtuario

arx? Nam & Romæ templum Capitolinum dictum nomine *Arcis*: & Athenis ἀκρόπολις, templum Minervæ. *Acidalius.* Hic etiam conjecturam meam Socer meus præferendam credidit vulgatæ lectioni; *quaſi ara.* cujus vitium & Lipſius odoratus, *arram* ſcribere maluit. Sed revera *arx* fuit: quod tam ex affinitate ſcripturæ, quam rationibus clarum; nam *arx* dicitur cujuſque vel rei, vel negotii, omne id, in quo maximum ejus rei negotiive munimentum conſiſtit. Sic infra H. 3, 13. *claſſem arcem commeatuum* vocat. H. 3, 70. *palatium ipſam imperii arcem.* Sic igitur templum illud *arcem dominationis* putaverunt Britanni: præſertim cum ipſa quoque externa ſpecies accederet. nam ut patet ex ſeq. cap. etiam munitum quodammodo fuit. Cum etiam alias ſolitum ſit appellari *arces*, domus quaſcunque ſpecioſiores, in loco celebri aut excelſo ſitas, quomodo infra 15, 69. Nero Veſtino iratus *jubet occupari velut arcem ejus; quia Veſtinus imminentes foro ædes habebat.* Sic apud Liv. 2, 7. Cum Valerius in ſumma Velia ædificaret, quidam in invidiam ejus jactant: *ibi alto atque munito loco arcem inexpugnabilem facere.* Pertinet etiam huc locus infra in vita Agricolæ 16. 11. Nam ut hic templum *arx ſervitutis,* ſic ibi Coloniæ *ſedes ſervitutis* appellantur. *Freinshemius.*

1 *Delectique ſacerdotes.*] Legebantur enim Pontifices Flamineſque Claudio, ex provincialibus ipſis: quibus in ſacra victimaſque ejus divi multi faciendi ſumptus. Vide Arriani verba, quæ adduxi lib. 1. *Lipſ.*

2 *Feminæ in furore turbatæ.*] Faernus legebat: *feminæ in furorem turbatæ.* Vrſinus.

3 *Externoſque fremitus in curia eorum auditos, conſonuiſſe ululatibus theatrum.*] Prodigia eadem recenſet Dio: Ἔκ τε τοῦ βουλευτηρίου θροῦς νυκτὸς βαρβαρικὸς μετὰ γέλωτος, καὶ ἐκ τοῦ θεάτρου θόρυβος μετ' οἰμωγῆς ἐξηκούετο: *E curiâ ſonitus barbaricus nocte cum riſu auditus, & è theatro tumultus cum ululatu.* Lipſius.

Externoſque fremitus.] Legerim, *externos quippe fremitus.* Acidalius.

4 *Viſamque ſpeciem in æſtuario.*] Quã ſpeciem? aliquid deeſt, aut latet. In Dione hoc editur, ſtatim poſt illa dicta: Οἰκίαι τέ τινες ἐν τῷ Ταμέσᾳ ποταμῷ ἔνυδροι ἑωρῶντο: *Domus etiam aliquæ in Tameſi ſub aquis erant viſæ.* Ergo legebam: *viſamque ædium ſpeciem.* Sed enimvero Pichena in Florentino eſſe aſſerit: *in æſtuario tam eſæ ſubverſæ coloniæ.* Itaque nihil verius, quam quod ſentit, *Tameſæ* ſcriben-

rio Tameſæ [1] ſubverſæ coloniæ; jam Oceanum cruento aſpectu, dilabente æſtu, humanorum corporum effigies relictas, ut Britanni ad ſpem, ita veterani ad metum trahebant. Sed quia procul Suetonius aberat, petivere à Cato Deciano procuratore auxilium. Ille haud amplius quam ducentos [2] ſine juſtis armis miſit: & inerat modica militum [3] manus, tutela tem-

bendum. Nimirum ſpecies ſubverſæ coloniæ, quæ apparuerat, ſignum erat evertendæ: & hæ ſunt iſtæ Dionis ædes, ſed ſubverſæ, dirutæ, incenſæ. *Lipſius.*

1 *Notam eſſe ſubverſæ coloniæ.*] Vitio non aſſignem τὸ *ſubvertendæ* doctiſſimi viri caſtigationem: verum vulgata non deleo, niſi cum jam fuerit conclamatum. *Subverſæ* pro *ſubvertendæ* ut ἀπωλόμην loco ἀπόλλυμαι. quia ἐναργέστερον αὐτῇ τῇ συντελείᾳ ἐστὶ i. quia evidentius eſt propter ipſam perfectionem, ut ait Phalereus. Plaut. Pæn. *jam hercle tu periſti, niſi illam mihi tam tranquillam facis, Quam mare eſt olim cum ibi alcedo pullos educit ſuos.* Noſter de Meſſalina adhuc viva: *ſuadebat ne percuſſorem opperiretur, tranſiſſe vita.* Vel malus ille dæmon, ſimius (pro viribus) prophetarum, uſurpat eoſdem dicendi modos. Illi enim, *filia Babylonis vaſtata* Pſal 138. de Babylone à Dario Medo & à Cyro Perſa vaſtanda. Ad hanc faciem quoque fœmina illa ſapiens verba facit cum Ioab Davidis duce; *ecce caput ejus projectum ad te*, 2 Reg. 20. Loquitur de Seba, qui nondum fuerat capite truncatus. *Salinerius.* Muretus mutaverat, *viſamque ſpeciem mæſtam ſubverſæ coloniæ.* At Lipſius ex Dione, *viſamque ædium ſpeciem in æſtuario notam eſſe ſubvertendæ coloniæ.* Ex eiſdem Dionis verbis liceat & mihi nulla inſigni mutatione proxime ad veſtigia vulgatæ lectionis reſcribere: *viſamque ſpeciem in æſtuario, nomine Tameſa, ſubmerſæ coloniæ.* quod etſi plane cum Dione non conſentit, Tacitum tamen ſic ſcripſiſſe ego non dubito. *Acidalius.* Correxi: *viſamque ſpeciem in æſtuario Tameſæ ſubverſæ coloniæ.* Facem mihi ad correctionem hanc, prætulit Flor. qui habet, *in æſtuario tameſæ.* Notus enim Tameſis fluvius, apud Britannos hodie quoque inclitus. atque ab ejus ore ſive æſtuario, non longe aberat colonia Camalodunum. Recte ergo ait, viſam fuiſſe ſpeciem ſubverſæ coloniæ, quaſi prodigium ſubvertendæ. *Pichena.*

2 *Sine juſtis armis.*] Non plane armatos: erant enim alia alarum, alia legionum arma. *Ferrettus.*

3 *Manus, tutela templi freti. Et impedientibus.*] Apparet ex hac diſtinctione, ſenſum auctoris hactenus aſſequutos non eſſe editores, alias enim ſic interpunxiſſent: *manus. Tutela templi freti, & impedientibus* &c. nimirum duæ cauſſæ proponuntur negligentiæ & incuriæ veteranorum iſtorum, quarum ſingulæ ſingulis effectibus reſpondent; *neque foſſam aut vallum præduxerant*, nempe, *tutela templi freti. neque motis ſenibus* &c. nempe *impedientibus qui occulti rebellionis conſcii conſilia turbabant.* Freinshemius. *Tutela* (video enim non omnes capere, ut oportebat) hic ſeptum eſt & aliqua non magni operis munitio. Sic Varro lib. 1. de re ruſt. 14. *Nunc de ſeptis, quæ*

templi freti. Et impedientibus [1] qui occulti rebellionis conſcii conſilia turbabant, neque [2] foſſam aut vallum præduxerunt, [3] neque motis ſenibus & feminis juventus ſola [4] reſtitit: quaſi media pace incauti, multitudine barbarorum circumveniuntur. Et cetera quidem impetu direpta, aut incenſa ſunt. templum in quo ſe miles conglobaverat, biduo obſeſſum, expugnatumque. Et victor Britannus [5] Petilio Ceriali legato legionis nonæ in ſubſidium adventanti obvius, fudit legionem, & quod peditum interfecit. Cerialis cum equitibus evaſit in caſtra, & munimentis defenſus eſt. Qua clade & odiis provinciæ, quam avaritia in bellum egerat, trepidus procurator Catus in

33 Galliam tranſiit. At Suetonius mira conſtantia [6] medios inter hoſtes [7] Londinium perrexit, cognomento quidem coloniæ non inſigne, ſed [8] copia negotiatorum & commeatuum maxime celebre. ibi ambiguus an illam ſedem bello deligeret, circumſpecta infrequentia militis, ſatiſque magnis documentis temeri-

tatem

tutandi cauſa fundi aut partis fiant dicam. Earum tutelarum genera quatuor. Gronovius.

1 *Qui occulti rebellionis conſcii conſilia turbabant.*] Sic Flor. Male vulgo, *occultæ rebellionis.* nam rebellio non jam occulta erat, ut ex ſuperioribus patet, ſed conſcii. *Pichena.*

2 *Foſſam aut vallum produxerunt.*] Scripſimus, *præduxerunt.* Item paulo poſt, *in Galliam tranſiit.* Rhenanus.

3 *Neque motis ſenibus.*] Faernus reſtituebat legebatque, *Neque amotis ſenibus.* Vrſinus.

4 *Reſtitit: quaſi media pace incauti.*] Puto inſerendum: *reſtitit. Ita quaſi media pace incauti.* Acidalius.

5 *Pæto Ceriali.*] Scribe, *Petilio.* Ita enim ſtatim dicitur: eſtque ille qui bellum Germanicum ſub Veſpaſiano adminiſtravit. *Lipſius.*

Petilio Ceriali legato legionis nonæ.] Ita repoſui, monente Lipſio, & hiſtoria ipſa. vulgo, *Pæto Ceriali.* nam & paulo infra ait, *temeritatem Petilii coercitam.* Pichena.

6 *Medius inter hoſtes.*] Emendavimus, *medios inter hoſtes.*] Rhenan.

7 *Londinium copia negotiatorum.*] Etiam hodie. eoque nomine Princeps Britanniæ urbs. Commeatum propriè accipit, uti Suetonius, Neronis cap. XX. *Alexandrini qui de novo commeatu Neapolim confluxerant:* Græcis κατάπλους. Ammianus lib. XXVII. de hac urbe: *Londinium vetus opidum, quod Auguſtam poſteritas appellavit.* Lipſius.

8 *Copia negotiatorum, & commeatuum maxime celebre.*] Ex Flor. ita reſtitui. Vulgo, *commeatu.* Pichena.

1 Qui

tatem Petilii coërcitam, unius opidi damno ſervare univerſa ſtatuit. Neque fletu & lacrymis auxilium ejus orantium flexus eſt, [1] quin daret profectionis ſignum, & comitantes in partem agminis acciperet. Si quos imbellis ſexus, aut feſſa ætas, vel loci dulcedo attinuerat, ab hoſte oppreſſi ſunt. [2] Eadem clades municipio Verulamio fuit, quia barbari [3] omiſſis caſtellis præſidiiſque militarium, [4] quod uberrimum ſpolianti, [5] & defendentibus intutum, læti præda,

1 *Quin daret profectionis ſignum, & comitantes in partem agminis acciperet.*] Et ſententia, & orationis ſtructura melior erit, ſi cum ſequentibus ita hæc nectuntur: *quin d. p. ſignum. Et comitantes in partem agminis acceperat.* Acidalius.

2 *Eadem clades municipio Verulamio fuit, &c.*] Senſus eſt: Barbari municipiis, quæ nullo milite defenderentur, imminebant. at caſtella præſidiaque Romanorum omittebant. Expone, *& aliorum*, hoc eſt, *etiam aliorum*, ſcil. municipiorum inſignes prædas petebant. *Rhenanus.*

3 *Omiſſis caſtellis præſidiiſque militarium.*] Corrigit Muretus, *militum.* ego mallem *militaribus.* forte ſcriptum erat *militaribus*, unde facilis error. *Pichena.*

4 *Quod uberrimum ſpoliant.*] Corruptum locum eſſe & fatentur viri docti, & multa arguunt; maxime, quod *ſpoliant* præſenti dixit, mox alio tempore, *petebant.* Manuduxit me ad veram lectionem monitio Lipſii, qui, *defendentibus intutum*, ex libris retulit. Itaque reſcribo; *quod uberrimum ſpolianti, & defendentibus intutum, læti præda, aliorum ſegnes, petebant.* Alacres nimirum ad prædam, ſegnes ad cetera: eo caſtellis ac præſidiis militarium omiſſis, eunt ad municipia vacua defenſoribus, ſpoliis ubertima. *Mercerus.* Reponit Lipſius ſcriptam lectionem, *& defendentibus intutum.* Recte. at ſequentia per me, inquit, in mendo manent. Etiam præcedentia, ô bone. Nos totum locum ſic perſanamus, *quod uberrimum ſpoliantibus, & defendentibus intutum, læti præda, & aliorum ſegnes, petebant.* Clariſſima elegantiſſimaque ſententia. Vox *ſegnis* eodem modo uſurpatur lib. 16. *Inquies animo, & occaſionum haud ſegnis.* Acidalius.

5 *Et deferentes in tutum.*] Repone lectionem ſcriptam, *& defendentibus intutum.* quæ in primâ recenſione, meâ culpâ me fugit. Cetera etiam Mercerus ingenioſè ſic concinnat: *quod uberrimum ſpolianti, & defendentibus intutum, læti prædâ & aliorum ſegnes, petebant.* Alacres ad prædam, ſegnes ad cetera. Mihi tamen probaretur, *& laborum ſegnes.* Lipſius.

Et deferentes in tutum, læti præda, & aliorum inſignes petebant.] Poſſumus abſque caſtigationibus hæc interpretari. Barbari Verulamium populantur præſidiis non firmatum, ſpoliiſque depoſitis in loca tutiora, ſeſe accingunt ad municipia ejus generis diripienda læti copia prædæ & clariſſimi Britannorum ob tot felices eventus. Sic inter Germanos Friſii poſt cædem Romanorum lib. 4, ann. *Clarum inde inter Germanos Friſiorum*

[1] & aliorum ſegnes petebant. Ad [2] ſeptuaginta millia civium & ſociorum, iis quæ memoravi locis, [3] cecidiſſe conſtitit. neque enim capere aut venundare, aliudve quod belli commercium, ſed cædes, [4] patibula, ignes, cruces, [5] tanquam redditurí ſupplicium, ac

nomen diſsimulante Tiberio damna, ne cui bellum permitteret. At poſitivum pro ſuperlativo accipiendum eſt, ut contra fit. Plutarch. in Hom. πότε δὲ τὸ ὑπερθετικὸν ἀντὶ τοῦ ἁπλοῦ, ὡς τὸ δικαιότατος κενταύρων. i. *aliquando ſuperlativum pro ſimplici ut iſtud, juſtiſsimus centaurorum.* Sane Plautus id uſurpat vice comparativi. Moſtell. *ſpeculo claras clarorem merum.* Vel *inſignes aliorum* pro *inſignes aliis.* nempe gloria famaque fuſæ legionis, totque ſucceſſuum. Tertull. de Pall. *Phyſconem & Sardanapalum tacendum qui niſi inſignes libidinum alias reges nemo noſſet.* quæ Tertulliana mutuavi à doctiſſ. viro. Ad ultimum adtexere libet τὸ μεγαλοπρεπὲς hic à Tacito neglectum non fuiſſe *ſpoliant*, deinde *petebant.* Exemplo Thucydides ſit lib. 3. qui dicto ἐλειποψυχήσατο. i. *animi defectu captus eſt.* Non addit καὶ ἔπεσεν. i, *cecidit.* Sed καὶ πεσόντος αὐτοῦ. i. *eo cadente* quod (ait Demetrius) πολὺ μεγαλειότερον, ἢ εἴπερ τῆς αὐτῆς πτώσεως ἔφη, ὅτι ἔπεσεν. i. multo magnificentius, quam ſi eodem caſu dixiſſet quod cecidit. *Salinerius.* Locus varie habitus & emendatus. Ego nihil aliud niſi puram Flor. cod. lectionem repoſui. *quod uberrimum ſpoliant & defendentibus intutum*, ſublata, quæ in libris editis irrepſerant. Mercerus acute & verè. *Pichena.*

1 *Et aliorum ſegnes.*] Hæc eſt correctio Merceri Lipſio pariter atque Pichenæ laudata: quanquam Lipſius mallet; *& laborum ſegnes.* Alii vitioſe; *& aliorum inſignes.* Freinshemius.

2 *Septuaginta milia civium.*] At Dio in pleraque hac hiſtoriâ Taciti velut interpres, periiſſe ait, μυριάδας ὀκτὼ τῶν τε Ῥωμαίων καὶ τῶν συμμάχων αὐτῶν. ut hic LXXX. fortaſſè verior ſcriptura ſit. *Lipſius.*

3 *Occidiſſe conſtitit.*] Flor. *cecidit.* Pichena.

4 *Patibula, ignes, cruces.*] Diverſa hæc igitur, Patibula & Cruces? quodam ſenſu. Patibulum enim propriè, in quo ſuffixus homo expanditur, tranſverſo tamen ligno. Crux verò etiam, cum is erecto ſimplicique ſtipiti adfigitur, ſive infigitur: diximus abundè in libellis *De Cruce.* Lipſius.

5 *Tamquam redditurí ſupplicium.*] Potiùs, *redditurís.* Lipſius.

Tanquam redditurí.] A doctiſſimo viro habemus *redditurís.* Sed à vulgatis non divellor: *dare* enim *ſupplicium* alicui eſt pœnas luere. Terent. Eun. *& te ultro accuſabis & ei dabis ultro ſupplicium.* Heaut. *Interea uſque illi de me ſupplicium dabo.* Quis igitur erit impedimento, ne accipiamus *redditurí* dandi ſignificatione? Id vel IC. fecere; quibus eſt cordi proprietas verborum. *Hæres meus damnas eſto L. Titio Stichum ſervum meum reddere. Caſcellius ait deberi: neque id Labeo improbat, quia qui reddere jubetur, ſimul & dare jubetur.* Quam Plauto quoque præcipue debemus. Trinum. *Non ego illi argentum redderem? M. non redderes.* Cæterum ex illis verbis *damnas eſto* diſce, quam proprie & ſignanter Virgilius locutus ſit, *damnabis tu quoque votis.* Salinerius. Aſſentior Lipſio

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 16 vol. 1

ac prærepta interim ultione, feſtinabant. Jam Sue- 34
tonio [1] quartadecima legio cum vexillariis viceſimariis, & è proximis auxiliares, decem ferme millia armatorum erant; cum omittere cunctationem, & congredi acie parat. deligitque locum artis faucibus, & à tergo ſilva clauſum, ſatis cognito, nihil hoſtium niſi in fronte, & apertam planitiem eſſe ſine metu inſidiarum. Igitur legionarius frequens ordinibus, levi circum armatura conglobatus, pro cornibus eques aſtitit. At Britannorum copiæ paſſim per catervas & turmas exſultabant, quanta non alias multitudo, & animo adeo fero, ut conjuges quoque teſtes victoriæ ſecum traherent, plauſtriſque imponerent, quæ ſuper extremum ambitum campi poſuerant. Boudicea 35
curru filias præ ſe vehens, ut quamque nationem acceſſerat; *Solitum quidem Britannis feminarum ductu bellare teſtabatur*; [2] *ſed tunc non ut tantis majoribus ortam regnum*

pſio legenti *reddituris*. Mureto non poſſum, qui aliquo item ſenſu ſed à Taciti, ut opinor, diverſo notaverat: *tanquam redemturis ſupplicium, ac præterita interim ultione feſt.* Lipſ, prima edit. conjiciebat etiam *redemturi*. Acidalius. Mihi, *reddituri*, magis probatur, ut idem ſit, *reddere*, quod perſolvere. Nam etſi *reddere ſupplicium*, vel *pœnas*, plerumque accipi ſolet pro punire; tamen non video, cur non poſſit etiam ſenſus converti, ſecundum propoſitam narrationem. & cum recte dicatur, *dependere* vel *perſolvere pœnas*, cur non idem, *reddere pœnas?* ſicuti *perſolvere æs alienum*, & *reddere æs alienum?* Idem etiam *reddere*, quod viciſſim dare, ſicuti apud auctores ſæpe uſurpatur, *reſolvere*, pro ſolvere. Plaut. Aſin. *ecquis pro vectura olivi reſolvit?* Pichena.

1 *Quartadecima legio cum vexillariis viceſimariis.*] *Vexillariis viceſimanis.* Acidalius.

2 *Sed tunc non ut tantis majoribus ortam.*] Videndum an legi debeat: *Se tunc non ut*, &c. nam fieri poteſt, ut illud *ſet*, quod ita ſcribebant antiqui pro, *ſed*, ex primæ literæ ſequentis verbi *tunc*, factum ſit. *Vrſinus.* Muretus inſerit, *ſed ſe tunc.* Recte. Eſtque tum alius denuo verſus, *Sed ſe tunc non ut tantis majoribus ortam.* Acidalius. Hæc ut ſana tranſeunt: nec movent quidquam aut mutant eruditi. At locus palam mendoſus eſt. Quid enim ſibi hic vult *ſed tunc?* Omnino legendum eſt: *Se nunc, non ut tantis majoribus ortam*, &c. Hoc vult: Non eſſe novum Britannis ſub fæminarum ductu bellare, cum Britanni ſexum in imperiis non diſcernant: non tamen ſe nunc in bello præire aliis ac præeſſe, tam ut reginam, tantis ortam majoribus, & pro

 regno

gnum & opes; verum ut unam è vulgo, libertatem amiſſam, confectum verberibus corpus, contrectatam filiarum pudicitiam ulciſci. eo provectas Romanorum cupidines ut non corpora, nec ſenectam quidem, aut virginitatem impollutam relinquant. Adeſſe tamen deos juſtæ vindictæ. cecidiſſe legionem, quæ prœlium auſa ſit: ceteros caſtris occultari, aut fugam circumſpicere. Ne ſtrepitum quidem & clamorem [1] *tot millium, nedum impetus & manus perlaturos. Si copias armatorum; ſi cauſſas belli ſecum expenderent, vincendum illa acie, vel cadendum eſſe. Id mulieri deſtinatum: viverent*

vid: Dion: lib: 62.

36 *viri, & ſervirent.* [2] Ne Suetonius quidem in tanto diſcrimine ſilebat. qui quamquam confideret virtuti, tamen exhortationes & preces miſcebat; *Vt* [3] *ſpernerent ſonores Barbarorum, & inanes minas. plus illic feminarum, quam juventutis aſpici. imbelles, inermes, ceſſuros ſtatim, ubi ferrum virtutemque vincentium, totiens fuſi agnoviſſent. etiam in multis legionibus, paucos eſſe qui prœlia profligarent, gloriæque eorum acceſſurum,* [4] *quod modica manu, univerſi exercitus famam adipiſcerentur. Conferti tantum & pilis emiſſis, poſt umbonibus & gladiis ſtragem cædemque continuarent; prædæ immemores: parta victoria, cuncta ipſis ceſſura.* Is ardor verba ducis ſequebatur, ita ſe ad intorquenda pila expedierat vetus miles & multa prœliorum

regno pugnaturam, quam ut unam è vulgo, plebeio homini non ferendis contumeliis ac injuriis affectam à Romanis. Quæ oratio inprimis facit ad augendam invidiam in Romanos, & plus habet gravitatis. *Boxhornius.* Nodum in ſcirpo. *Gronovius.*

1 *Tot millium.*] Fuiſſe enim in acie hoſtili δώδεκα μυριάδας, id eſt, centum viginti millia hominum, Dio annotavit. Noſter omiſit, ut pleraque alia, in hac narratione: non incuriâ aut culpâ ſuâ, ſed, quod facilè odorere, librariorum exſcriptorumve; qui hos libros peſſimè admutilarunt. *Lipſius.*

2 *Ne Suetonius quidem.*] Paulini Suetonii Bundaciæque reginæ orationes ad milites extant apud Xiphilinum ex Dionis Nerone. *Vertranius.*

3 *Spernerent ſonoras Barbarorum.*] Vatic. *ſonores.* atque ita ſcripſiſſe Tacitum pertendo. Alibi: *ſonorem alterius prœlii non audirent. Lipſius.*

Vt ſpernerent ſonores barbarorum.] Ex Vat. reſtituit Lipſius priſcam vocem, *ſonores*; mutatam in, *ſonoras*, & Florentinus conſentit. *Pichena.*

4 *Quod modica manu, univerſi exercitus famam adipiſcerentur.*] Prorſus mihi perſuaſi Tacitum ſcripſiſſe,

rum experientia, [1] ut certus eventus Suetonius, daret pugnæ ſignum. Ac primum legio gradu immota, 37
& anguſtias loci pro munimento retinens; poſtquam [2] propius ſuggreſſus hoſtis certo jactu tela exhauſerat, [3] velut cuneo erupit. Idem auxiliarium impetus: & eques protentis haſtis, perfringit quod obvium & validum erat. Ceteri terga præbuere, difficili effugio, quia circumjecta vehicula ſepſerant abitus. Et miles ne mulierum quidem neci temperabat: confixaque telis etiam jumenta, corporum cumulum auxerant. Clara & antiquis victoriis par ea die laus parta. quippe ſunt qui paulo minus quam octoginta millia Britannorum cecidiſſe tradant, militum quadringentis ferme interfectis, nec multo amplius vulneratis. Boudicea [4] vitam veneno finivit. Et Pœnius Poſtumus præfectus caſtrorum ſecundæ legionis, cognitis quar-

pſiſſe, *quod modica manus univerſi exerc. f. adipiſcerentur.* Acidalius.

1 *Vt certus eventus.*] Quod alibi, *eventi*, legimus. *Ferrettus.*

2 *Propius ſuggreſſus hoſtis.*] Certitudo hæc jactuum non videtur ad hoſtes referenda (pauciſſimi enim è Romanis cecidere, ut addit) ſed ad ipſos Romanos: ideoque legam, *ſuggreßis hoſtibus:* atque ea veritas. *Lipſius.*

Propius ſuggreſſus hoſtis certo jactu tela exhauſerat.] An, *certo.* id eſt conſtituto? Potius dubito, num ſit legendum, *incerto jactu.* Mens enim Taciti eſt oſtendere, barbarorum tela fruſtra exhauſta, atque omnia fere in irritum jacta. Idque vel ex eventu prœlii diſcas, cum circiter octoginta millia Britannorum in ea acie ceciderint, Romanorum vero ferme quadringenti. *Pichena.* Non videtur percepiſſe mentem autoris Vir Eruditus, qui *incerta* ſubſtituit, atque hæc ita exponit, quaſi de hoſtium telis intelligenda eſſent: quod ne iſta quidem ſinant; *propius ſuggreſſus hoſtis.* Senſus ergo eſt legionem non ſtatim ad adventum hoſtis tela conjeciſſe, aut procucurriſſe; ſed exſpectaſſe donec hoſte ſuccedente, certo ictu ipſum petere poſſent: tum emiſiſſe tela, iiſque demum exhauſtis (*hoſtis ſuggreſſus exhauſerat*, hoc eſt, cauſſam dederat, ut exhaurirentur) erupiſſe, atque manum cominus conſeruiſſe. Monitum de non jaciendis in vanum telis, bonis ducibus uſitatiſſimum ſemper fuit, & perinde notiſſimum. Quomodo & Virum fortiſſimum Obentrautium ſuos hortari ſolitum Zincgreſius narrat, ne ſclopeta explodant, priuſquam ita prope ad hoſtem ſuccesſerint, ut in oculis ejus album à nigro poſſint diſtinguere. *Freinshemius.*

3 *Velut cuneo erupit.*] Fecimus, *ut cuneus erupit.* Rhenanus. Vocem, *cuneo*, repoſui, veterum librorum conſenſu, præſertim Vat. & Florentini. Vulgo, *cuneus.* Pichena.

4 *Vitam veneno finivit.*] Dio, mor-

quartadecimanorum viceſimanorumque proſperis rebus, quia pari gloria legionem ſuam fraudaverat, abnueratque contra ritum militiæ juſſa ducis, ſe ipſum
38 gladio tranſegit. Contractus deinde omnis exercitus, ſub pellibus habitus eſt, ad reliqua belli perpetranda. Auxitque copias Cæſar, miſſis è Germania duobus legionariorum millibus, octo auxiliariorum cohortibus, ac mille equitibus: quorum adventu, nonani legionario milite ſuppleti ſunt; [1] cohortes alæque novis hibernaculis locatæ, quodque nationum ambiguum aut adverſum fuerat, igni atque ferro vaſtatur. Sed nihil æque quam fames affligebat ſerendis frugibus [2] incurioſos, & omni ætate ad bellum verſa, dum noſtros commeatus ſibi deſtinant; [3] genteſque præferoces tardius ad pacem inclinant; quia Julius Claſſicianus ſucceſſor Cato miſſus, & Suetonio diſcors, bonum publicum privatis ſimultatibus impediebat. diſperſeratque *novum legatum opperiendum eſſe, ſine hoſtili ira & ſuperbia victoris clementer deditis conſultu-rum.*

morbo. ἀποθανούσης, ait, ἐν τούτῳ τῆς Βουδουίκης νόσῳ. Lipſius.

1 *Cohortes alæque.*] In prioribus edit. hæc dirimebantur à præcedentibus, non ſine damno ſententiæ, cui hac diſtinctione lucem addidi. pendent enim hæc omnia ab iſtis verbis *quorum adventu.* quæ ideo à prioribus puncto majori divelli cupiam. *Frienshemius.*

2 *Incurioſos, & omni ætate ad bellum verſa.*] Caſuum varietas hæc adduxit in maculæ ſuſpicionem; Sed quam bene Thucydides dicat lib. 3. τοῦ τε χωρίου τὸ δυσέμβατον ἡμέτερον νομίζω, ὃ μενόντων ἡμῶν σύμμαχον γίγνεται, ὑποχωρήσασι δὲ χαλεπὸν ὂν εὔπορον ἔσται μηδενὸς κωλύοντος. i. *aſperitas autem loci eſt in rem noſtram: nam ea nobis reſiſtentibus pro nobis militabit, cedentib. vero (licet difficilis) facilis erit nemine prohibente.* Latine eadem caſuum diverſitas diſcerni non poteſt: at à ſecundo ad tertium tranſitur, μενόντων, ὑποχωρήσασι. Erit autem ſenſus. Britanni laborabant inopia commeatuum, quod erant ſuopte ingenio alieni ab agricultura & ea tempeſtate omnes arma induerant, unde ſerendi neglectus. *Omni ætate ad bellum verſa* Græci dixiſſent πανδημεί. Non temere igitur *incurioſos & omni ætate ad bellum verſa.* Salinerius. *Serendis frugibus incurioſo hoſte*, ea indubie vera lectio. *Acidalius*,

3 *Genteſque præferoces tardius ad pacem inclinant: quia.*] Hæc aliter ſcribe & diſtingue: *ſibi deſtinant: genteſque p. t. ad p. inclinabant, quia* &c. *Acidalius.*

rum. [1] Simul in urbem mandabat, [2] *nullum prælio finem exſpectarent*, *niſi ſuccederetur Suetonio* : [3] cujus adverſa, pravitati ipſius; [4] proſpera, ad fortunam Reip. referebat. Igitur ad ſpectandum Britanniæ ſtatum miſſus eſt ex libertis Polycletus, magna Neronis ſpe, poſſe auctoritate ejus, non modo inter legatum procura-

1 *Simul in urbe mandabat.*] Correximus, *Simul in urbem mandabat.* Rhenanus.

2 *Nullum prœlio finem.*] Ἀκύρως. legerim, *bello*: aut certè, *prœliorum.* Lipſius.

Nullum prælio finem expectarent.] Non ἀκύρως *prœlio*, verum pro ea pugna, qua *octoginta millia Britannorum cecidiſſe tradunt.* Tot enim occidione ſublatis, quid reſtabat niſi ut cæteri ſe ſuaque Romanis permitterent? quæ res finis prælii belſique penitus fuiſſet. quapropter Iulius Claſſicianus Suetonio diſcors, adverſus eum ſcribebat: deditionem minime futuram, propter ſævitiam & ſuperbiam legati: proinde ſi eam deſiderent, Suetonio à ſe eſſe ſuccedendum, qui mollibus conſultis hoſtes alliceret. *diſperſeratque novum legatum opperiendum eſſe, ſine hoſtili ira, & ſuperbia victoris, clementer deditis conſulturum.* Vel *prælio* uſurpative pro *bello*, ut *bellum* pro *prælio.* Noſter, *quibus tam anceps belli fortuna quamvis proſpero fine equites afflictaverat.* Dicuntur de pugna inter Flavianos, poſtquam bellum inter eos non eſt exſtinctum. Homer. Iliad. l. 3. Ἤλυθες ἐκ πολέμου, ὡς ὤφελες αὐτόθ' ὀλέσθαι Ἀνδρὶ δαμεὶς κρατερῷ. i. *Veniſti è bello, utinam illic periiſſes à viro domitus forti.* Helena increpat Alexandrum, quod ſingulari pugna ignaviter cum Menelao certaviſſet. *Salinerius.* Scio quidem uno alteroque loco irrepſiſſe in Tacitum *prælium* pro *bello*; ſed & id exturbatum ſtatim, ceu minus legitimum, etiam ſcio. quare heic faciendum, aut reſcribendum, *nullum præliorum finem.* Sane *prælium* auctori aliud à *bello*, aliquoties ipſemet indicat; ut cap. 30. de morib. Germ. *Alios ad prælium ire videas, Cattos ad bellum*, & alibi. *Gruterus.*

3 *Cujus adverſa pravitati ipſius.*] Iniquam conditionem ducum! Ab hac injuſta imputatione Carthaginienſes non abhorruere: at Pericles ab ejuſmodi barbaria remotos eſſe voluit Athenienſes: ita enim dicit ad invidiam declinandam ob morbum divinitus immiſſum: Immerito ea de re vobis odio ſum, Thucyd. l. 2. εἰ μὴ καὶ ὅταν παρὰ λόγον δὲ πράξητε, ἐμοὶ ἀναθήσετε. i. *niſi etiam quando res inopinato ſuccedunt, id mihi acceptum fertis.* Felicitatis vos me auctorem veſtræ non facitis, qui itaque mihi mala veſtra imputare libet? *Salinerius.*

4 *Proſpera, ad fortunam Reip.*] In Rom. edit, legas, *proſpera fortunæ.* At ſententia tota ſumpta à Salluſtio: cujus Fragmentum in ſimiles calumniatores: *Ad hac, rumoribus, adverſa in pravitatem; ſecunda, in caſum, fortunam in temeritatem declinando, corrumpebant.* Lipſius.

Ad fortunam Reip.] Budenſis codex: *Ad fortunam ipſius referebat.* Rhenanus. Quorſum hic addi opus vocem *Reip*? Ego ſane quia in Romana edit. *proſpera fortunæ*, nec ſatis concinna lectio, *referre fortunæ* vel *pravitati*; ſcribendum conjicio, *proſpera fortunæ accepta referebat*, Modius Epiſt. 5. Novantiq. *Pravitati ipſius*,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 16 vol. 1

curatoremque concordiam gigni; ſed & rebelles Barbarorum animos pace componi. Nec defuit Polycletus, quo minus ingenti agmine Italiæ Galliæque gravis, poſtquam Oceanum tranſmiſerat, militibus quoque noſtris terribilis incederet. Sed hoſtibus irriſui fuit, apud quos flagrante etiam tum libertate, nondum [1] cognita libertorum potentia erat. mirabanturque, quod dux & exercitus tanti belli confector ſervitiis obedirent. Cuncta tamen ad imperatorem in mollius relata. [2] Detentuſque rebus gerundis Suetonius, [3] qui poſt paucas naves in litore, remigiumque in iis amiſerat, tamquam durante bello *tradere exercitum Petronio Turpiliano*, qui jam conſulatu abierat, jubetur. Is non irritato hoſte, neque laceſſitus, honeſtum pacis nomen ſegni otio impoſuit.

40 Eodem anno Romæ inſignia ſcelera, alterum ſenatoria, ſervili alterum audacia, admiſſa ſunt. Domitius Balbus erat prætorius, ſimul longa ſenecta, ſimul orbitate & pecunia inſidiis obnoxius. [1] ejus propinquus Valerius Fabia-

nus

ipſius, proſpera fortunæ Reip. referebat. Acidalius.

1 *Cognita libertorum potentia.*] In Budenſi codice eſt, *libertinorum*. Rhenanus.

2 *Detentuſque rebus gerundis Suetonius.*] Faernus legebat; *Demotuſque rebus gerundis*. Vrſinus.

3 *Qui poſt paucas naves in littore, remigiumque in iis amiſerat.*] In volumine regis Corvini, non eſt pronomen *qui*, & pro *poſt paucas* legitur, *perpaucas*. Proinde locum ſic reſtituimus: *Detentuſque rebus gerundis Suetonius, qui perpaucas in littore naves remigiumque in iis amiſerat, tamquam durante bello* &c. *Rhenanus.* Muretus *quamquam*. Recte. Sed me etiam *poſt* illud torquet, cujus nullum uſum hic video. vereorque ne paucula quædam alia eo loci deſint. Tale forte quid, *quod hoſtium prædatu paucas* &c. vel *quod tempeſtate paucas* &c. Certum quid non video in tota iſta parte. Etiam de quo litore loquitur? quomodo ſi naves amiſit, remigium in iiſdem amiſiſſe dicitur. *Acidalius.* Muretus, *quanquam durante bello.* Sed me diſſentiente. Nam bellum verè deſierat, cohibitis hoſtibus victoria à Suetonio adepta. Nero tamen, cum Suetonius paucas naves poſtea amiſiſſet, hinc occaſionem ſumpſit, Petronium ei ſucceſſorem mittendi, tanquam ad bellum perficiendum. fortaſſe ea etiam mente, ut ipſe Petronius prætextu belli honorificentius proficiſceretur, quam ad pacem provinciæ conſervandam. *Pich.* Scribe: *Suetonius, poſtquam paucas.* Gron.

4 *Ejus propinquus.*] In volumine regis Corvini eſt, *& propinquus.* forte, *ei.* Rhenanus. Legi cum Mureto, *Ei.* Acidalius.

1 *Vi-*

nus capeſſendis honoribus deſtinatus, ſubdidit teſtamentum, aſcitis [1] Vicio Rufino, & Terentio Lentino equitibus Romanis. Illi [2] Antonium Primum, & Aſinium Marcellum ſociaverant. Antonius audacia promptus; Marcellus Aſinio Pollione proavo clarus, neque morum ſpernendus habebatur, niſi quod paupertatem præcipuum malorum credebat. Igitur [3] Fabianus tabulas iis quos memoravi, & aliis minus illuſtribus, obſignat. quod apud patres convictum: & Fabianus Antoniuſque cum Rufino & Terentio

[1] lege

1 *Vicio Rufino.*] Vett. *Vincio.* Lipſius.

Vicio Rufino.] Exemplar Manuſcriptum, *Vincio Rufino.* forte, *Vinicio.* Renanus. Scribe, *Vinicio.* Mercerus. Faernus legebat, *Vinicio Rufino.* Non, *Vicio Rufino.* Viſinus.

2 *Antonium Primum.*] Illum qui poſtea acerrima fax Veſpaſiano ad civile bellum: cujus multa in Hiſtor. libris mentio. *Lipſius.*

3 *Fabianus tabulas iis.*] Manuduxit me ad veram hanc lectionem Vaticanus, qui *Tabulaſiis*, refert. Reliqui omnes, *Tabulariis.* Quantillus error, quantas tenebras? Nam ICti noſtri miſerè torquentur in Tabulariis iſtis eruendis. Alciatus eos putat, quos nunc Tabelliones vocamus: contra Ferretus obſignatores & ſcriptores teſtamenti. Vertranius poſtremo, tamquam cornicum oculos, reſcribendum cenſet: *Fabianus tabularius iis.* Lipſius.

Tabulariis quos memoravi.] In tabulis ſcribebantur teſtamenta: ideoque *Primæ* ſunt dictæ, & *Secundæ tabulæ*; inde *Tabularii* ſcriptores & obſignatores teſtamentorum: hoc eſt, teſtes: nam neque tunc tabellionibus utebantur, neque teſtamenta aliter, quam ſcriptura, conficiebantur. *Ferrettus.* Olim teſtamentum epiſtolamve ſcripturi ſtilo in tabulis incidebant, quibus cera ſuperimpoſita, & has lino deinde obligabant, & demum tabulas ceratas obſignabant, uti Chryſalus Plauti Bacchidibus indicat. Inde, qui adhibitus à teſtatore literarum ignaro, teſtamentum ſcriberet, quive rogatus ab amico tabulas contractus exararet, *tabularius* ab Vlpiano dicitur: neque enim tum erant, ut nunc nimio plures ſunt, qui tabulariam profiterentur. Illo ſane modo Valerius Fabianus teſtamentum Domitio Balbo ſubjecturus, ita ac ſi ex illius rogatu tabulas ſcripſit, ideoque *tabularius* Cornelio, deinde aſcitis teſtibus ſignandum obtulit. Quod ita ſentio ne plurium manu ſcriptæ teſtamenti tabulæ videantur. Eſt igitur vitio repurgandus hiclocus & ita legendum, *Fabianus tabularius iis quos memoravi, & aliis minus illuſtribus obſignat*, id eſt, falſum teſtamentum ſignat ipſe, tum fraudis participibus ſignandum offert, quæ juxta ſolemnia juris accommodata, fit veriſimile. *Vertranius.* Emendavit Lipſius ex Vat. cum antea corrupte legeretur, *tabulariis quos memoravi.* Idem videtur à Flor. confirmari, in quo apparet ſcriptum fuiſſe, *tabulaſiis;* ſed recentiori manu eraſa litera, *s*, & repoſitum *tabulariis.* Pichena.

1 *Lege*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 16 vol. 1

[1] lege Cornelia damnantur. Marcellum memoria majorum, & preces Cæſaris, pœnæ magis quam infa-
41 miæ exemere. [2] Perculit is dies Pompejum quoque Aelianum juvenem quæſtorium, tamquam flagitiorum Fabiani gnarum: eique Italia & Hiſpania, in qua ortus erat, interdictum eſt. Pari ignominia Valerius Ponticus afficitur, quod reos, ne apud præfectum urbis arguerentur, [3] ad prætorem detuliſſet, [4] interim ſpecie legum, mox prævaricando ultionem eluſurus. Additur ſenatuſconſultum; *Qui talem operam emptitaſſet,* [5] *vendidiſſetve,* [6] *perinde pœna teneretur, ac ſi publico*

1 *Lege Cornelia damnantur.*] Id eſt, ordine Senatorio moventur. Nam quamvis legis Corneliæ ordinaria pœna Deportatio ſit, & bonorum publicatio: tamen in honeſtioribus ſubmotio etiam ordinis admiſſa eſt. Tacitus lib. II. Hiſtor. *Primus Antonius legibus nocens, & tempore Neronis falſi damnatus, inter alia belli mala ſenatorium ordinem reciperaverat.* Paullus libro V. Sentent. *Hi qui falſum vel alia teſtimonia dixerunt, aut in exſilium aguntur, aut in inſulam relegantur, aut curia ſubmoventur.* Lipſius.

Lege Cornelia damnantur.] Teſtamentariam intellige, ex qua falſi pœna deportatio eſt, bonis confiſcatis, auctore Marciano, I. vide L. Cornelia de falſis. *Vertranius.*

2 *Perculit is dies Pompejum quoque Ælianum.*] Sic veteres quos vidi, & ratio ipſa. Male vulgo, *Pompejanum.* Pichena.

3 *Ad prætorem detuliſſet.*] Quem Prætorem? urbanumne? Non opinor. nec enim ejus in crimine cognitio. Olim ſane proprius peculiariſque Prætor, qui conſtitutis Quæſtionibus perpetuis cognoſceret de Falſo. Eum hic intellegi credo. Etſi enim pleraque judicia in Senatu aut apud Præf. urbis, & Prætorum poteſtas imminuta: manſit tamen, opinor, veteris ritus imago quædam & umbra. quam Ponticus hic pro re amplexus, non ſine ſua fraude. At Præfectum urbis omnia crimina omnino ſibi vindicaſſe ab Vlpiano traditum eſt, l. I. De offic. Præf. urbis; non quidem ab Auguſto, (falluntur qui id cenſent; & Auguſtus jus tantum ei dedit in ſervos; & quod civium audacia turbidum niſi vim metuat) ſed creſcente paullatim, conceſſu Principum ut ſolet, nova poteſtate. *Lipſius.*

4 *Interim ſpecie legum.*] Non ſatis ſcio cur *ſpecie legum* Valerius Ponticus ad prætorem & non ad præfectum urbi reos falſi dicitur detuliſſe: eſt enim perſuadens conjectura ex Vlpiani ſcripto de officio præfecti urbis, ab ipſa inſtitutione Auguſti, omnia crimina intra urbem admiſſa, ad curam præfecti urbis pertinere: ejus igitur notio de falſi crimine fuit. *Vertranius.*

5 *Vendidiſſetve.*] In exemplari manuſcripto tantum, *vendidiſſet.* Sed tamen apparebat raſura. Melius autem placet, *Senatuſconſultum*, quam quod illic legitur, *ſenatuſconſulto:* Rhenanus.

6 *Perinde pœna teneretur, ac ſi publico judicio.*] Faernus delebat particulam *ſi*, legebatque: *Vt perinde pœna*

co [1] *judicio calumniæ condemnatus*. Haud multo poſt, præfectum urbis Pedanium Secundum ſervus ipſius interfecit: ſeu negata libertate, [2] cui pretium pepigerat; [3] ſive amore exoleti infenſus, & dominum æmulum non tolerans. Ceterum [4] cum vetere ex more familiam

na teneretur, ac publico judicio &c. *Vrſinus*. Additum in vulgatis fuerat, *ut perinde*. Nos illud, *ut*, expunximus, in Flor. vacans, & omnino ſuperfluum. Sunt enim obliqua verba ipſius Senatuſconſulti. *Pichena*.

1 *Iudicio calumniæ condemnatus*.] Eum qui prævaricatus ſit, quive prævaricatorem emerit, fecerit: punit hoc SC. calumniæ pœna. Ea eſt talio, & infamia, uti colligas ex l. penult. & l. IV. de prævaricat. *Lipſius*.

2 *Cui pretium pepigerat*.] Moribus receptum uti ſervus interdum cum domino quaſi paciſceretur in certum pretium: quod ſi exſolviſſet, liber eſſet. Id pretium è peculio ſervi, vel adventicio lucro. Seneca in Epiſtolis: *Mancipia quoque conditionis extremæ & in his ſordibus nata omni modo exuere conantur ſervitutem; peculium ſuum, quod comparaverunt ventre fraudato, pro capite numerant.* Virgilius eo reſpiciens.

Nec ſpes libertatis erat, nec cura peculi.

Et vetus ſanè ille mos, cujus veſtigia plura in Plauto. ut Aſinaria, Strobilus reperto theſauro.

Quin ego illi inveniſſe me hanc prædam dico, atque eloquor?
Igitur orabo ut manu me mittat, ibo atque eloquar.

Gripus ſervus, Rudente:

---- *ad herum veniam doctè atque aſtutè,*
Pauxillatim pollicitabor pro capite argentum, ut ſim liber.

Et clarius in Caſina:

Quid iſta tu me libertate territas?
Vobis invitis atque amborum ingratiis,
Vnâ libellâ liber poſſum ego fieri.

Quod non aliter intelligendum, quàm ut cum hero jam antè pactus fuerit in libram. Et in hanc ſententiam ſcripſit Hermogenianus adverſus dominum conſiſtere ſervis licere, *ſiqui ſuis nummis redemptos ſe, & non manumiſſos contra placiti fidem adſeverent*. l. LIII. De judiciis. Item Vlpianus, *Qui ſe dicit ſuis nummis redemptum, ſi hoc probaverit, exinde liber erit ex quo redemptus eſt.* Interdum verò imaginaria quædam emptio, interpoſitâ perſonâ tertiâ, adhibebatur. de quâ l. IV. De Manumiſ. Quòd ſi dominus non ſervaret fidem, querela ſervo Romæ apud Præf. urbi, apud Præſidem in provinciis ex conſtitutione Divorum fratrum fuit l. V. De Manumiſſion. *Idem*.

3 *Sive amori exoleti infenſus*.] Emendavimus, *ſive amore exoleti infenſus*. Rhenanus. Suſpicor legendum, *incenſus*. nam verba quæ ſequuntur, *& dominum æmulum non tolerans*, idem ſignificant, quod ſervum domino infenſum propter æmulationem. *Pichena*. *Exoletus* dicebatur adultior cinædus, & qui paſſiva libidine proſtitueretur. Exoletos in animo habuit vetare Alexander Imperator, Hoc verbum frequens eſt Suetonio. *Lupanus*.

4 *Cum vetere ex more*.] Benè, veteri ex more. Nam etiam liberâ rep. id obtinuit, ex epiſtolâ Servii Sulpicii de cæde Marcelli: *Ego tamen ad tabernaculum ejus perrexi: inveni duos libertos & pauculos ſervos. reliquos ajebant profugiſſe metu perterritos, quod dominus eorum ante tabernaculum interfectus eſſet.* Hunc priſcæ ſeveritatis

citum

liam omnem, quæ ſub eodem tecto manſitaverat, ad ſupplicium agi oporteret, concurſu plebis, quæ tot innoxios protegebat, uſque ad ſeditionem ventum eſt: [1] ſenatuque in ipſo erant ſtudia nimiam ſeveritatem aſpernantium, [2] pluribus nihil mutandum cenſentibus. [3] Ex quibus C. Caſſius ſententiæ loco in hunc
43 modum diſſeruit. *Sæpenumero P. C. in hoc ordine interfui, cum contra inſtituta & leges majorum nova ſenatus decreta poſtularentur: neque ſum adverſatus. non quia dubitarem ſuper omnibus negotiis melius atque rectius olim proviſum, & quæ converterentur in deterius mutari; ſed ne nimio amore antiqui moris ſtudium meum extollere viderer.* [4] *Simul quidquid hoc in nobis auctoritatis eſt, crebris contradictionibus deſtruendum non exiſtimabam, ut maneret integrum, ſi quando Reſpublica conſiliis eguiſſet.* [5] *quod hodie evenit, conſulari viro domi ſuæ interfecto, per inſidias ſerviles, quas nemo prohibuit,*

ritum firmavit poſtea SC. Silanianum ſub Auguſto, itemque nunc Neronianum: de quibus Cujacium vide Obſervat. lib. I. cap. XVIII. & lib. X. cap. XXXIII. Addo ne feminas quidem immunes exceptaſque fuiſſe: ſuaſus Taciti infra verbis, *Numerum, ætatem, aut ſexum miſerantium.* item reſcriptio Hadriani l. I. De SC. Silaniano. *Lipſius.*

1 *Senatuſque, in quo.*] Expeditior ſententia, *Senatuque in ipſo.* Idem.

Senatus in quo ipſo erant ſtudia.] Scripſimus, *ſenatuſque.* & ſic diſtinximus verba, *ſenatuſque in quo ipſo erant ſtudia nimiam ſeveritatem aſpernantium) pluribus nihil mutandum cenſentibus.* Expone, *pluribus ſenatus,* hoc eſt, pluribus è ſenatu nihil mutandum cenſentibus. *Rhenanus.* Optima, verum ſic diſtincta. *Senatuſque (in quo ipſo erant ſtudia nimiam ſeveritatem aſpernantium) pluribus n. m. cenſentibus.* priora de ſeditione plebis, poſteriora de diſcordia patrum: alterum per hæc. *Sed obtemperari non poterat conglobata multitudine, ſaxa ac faces minitante.* Alterum his clarum fit. *Sententiæ Caſſii ut nemo unus contraire auſus eſt; ita diſſonæ voces &c.* Salinerius. Lipſius legendum conjecit, *ſenatuque in ipſo*, cum ederetur, *ſenatuſque in quo*: quam lectionem ſuſpectam reddunt etiam vet. edd. in quibus: *Senatus in quo ipſo.* ut ita non immerito dubiæ ſcripturæ certam emendationem Lipſii prætuliſſe videamur. *Freinshemius.*

2 *Pluribus nihil mutandum cenſentibus.*] Hic Florentinum codicem non audio, in quo legitur *nihil multandum.* falſo: cum dicat, Caſſium inter illos fuiſſe, qui nihil mutandum cenſebant, id eſt, legis executionem ſuadebant. *Pichena.*

3 *Ex quibus C. Caſſius.*] Flor. *ex quis C. Caſſius.* Pichena.

4 *Simul quicquid hoc in nobis auctoritatis eſt.*] Non de toto Senatu loquitur. Sed, *in nobis*, i. e. in me. *Pichen.*

5 *Quod hodie venit.*] Scribendum videtur, *quod hodie evenit.* Rhenanus.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 16 vol. 1

hibuit, aut prodidit, quamvis nondum concuſſo ſenatuſconſulto, quod ſupplicium toti familiæ minitabatur. Decernite hercule impunitatem. [1] *At quem dignitas ſua defendet, cum præfectura urbis non profuerit? quem numerus ſervorum tuebitur, cum Pedanium Secundum quadringenti non protexerint? cui familia opem feret, quæ ne in metu quidem pericula noſtra* [2] *advertit? An, ut quidam fingere non erubeſcunt, injurias ſuas ultus eſt interfector?* [3] *quia de paterna pecunia tranſegerat, aut avitum mancipium detrahebatur? Pronuntiemus ultro, dominum jure cæſum videri.* [4] *Libet argumenta conquirere in eo, quod ſapientioribus* [5] *deliberatum eſt?*

1 *At quem dignitas ſua defendet.*] Volumen Budenſe, *ut quem.* Poſſet etiam legi, *ecquem dignitas ſua defendet.* Rhenanus.

2 *Avertit.*] In volumine Budenſi eſt, *advertit.* Legerim, *quæ ne in metu quidem,* ſive *motu, pericula noſtra advertit.* Cum dativo conſtruit hoc verbum l. 3. *Ne princeps, antiquæ parſimoniæ durius adverteret.* Alibi uſurpat *advertere,* pro *in ſe vertere,* ſive *commovere.* Vt l. 4. *Atq; illic eadem actitando recentia veteraque odia advertit.* Lib. 5. *Vt vulgum miſeratione adverteret.* Rhenanus. Quicquid codices manuſcripti contineant, *quæ ne in morte,* non autem *in metu,* aut *in motu* legendum eſſe contendo. *Vertranius.* Faërnus legebat deleta, *in* præpoſitione, *Quæ ne metu quidem.* Vrſinus. Scilicet *in metu* Senatuſconſulti, quod nondum concuſſum eſſe dixit. *Pichen.* Suſpicor Tacitum ſcripſiſſe: *quam ne in metu quidem pericula noſtra advertunt.* Sic habes verbum exquiſito illo uſu, quo eſſe ſolet interdum apud noſtrum & Livium. *Gronovius,*

3 *Quia de paterna pecunia.*] Abite ſiniſtræ manus: nihil mutandum. Ἐιρωνικῶς iſta & ἐξ ἀνϑυποφορᾶς capienda ſunt. *Lipſius.*

Quia de paterna pecunia tranſegerat.] Hæc ironice, quæ ad hunc ſenſum dirigas: Ille quidem de paterna pecunia tranſigere non potuit, quia nulla erat, tanquam ſervo; neque avitum illi mancipium detrahebatur, quippe non ſuum, ſed ſecum pariter ſervus. ergo nulla ei à domino injuria fieri potuit. *Pichena.*

4 *Libet argumenta conquirere.*] Negationem addendam ſcio, *Non libet.* Quod ſequitur *ſed &*; fortè legendum, *ſed ut,* id eſt, tanquam. *Acidalius.* Id eſt, volo in diſcrimen & in conſultationem revocare id quod à majoribus deliberatum eſt, rationeſque & argumenta ad idem adferre. quæ ſtatim ſubdit: *ut non vox minax excideret, nihil per temeritatem proloqueretur?* & quæ ſequuntur. *Pichena.* Vir eruditus hæc ita explicat, quaſi affirmet Caſſius ſe argumenta prompturum &c. Sed abſque dubio majori efficacia, & magis ſecundum mentem auctoris hæc ſonabunt, ſi, ut fecimus, interrogatione animentur. quaſi diceret. Quid? ergone argumenta adhuc conquirenda erunt, quaſi in re dubia &c. cum tamen jam non neceſſe ſit dubitare, quando *ſapientioribus deliberatum eſt.* Et volunt hoc ſequentia *ſed et ſi* &c. *Freinshemius.*

5 *Deliberatum eſt.*] Videndum an addenda ſit interrogationis nota ad

verba

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 16 vol. 1

eſt? [1] *Sed & ſi nunc primum ſtatuendum haberemus, creditiſne ſervum interficiendi domini animum ſumpſiſſe, ut non vox minax excideret? nihil per temeritatem proloqueretur?* [2] *Sane conſilium occuluit,* [3] *telum inter ignaros paravit:* [4] *num excubias tranſiret, cubiculi fores recluderet, lumen inferret, cædem patraret, omnibus neſciis?* [5] *Multa ſceleris indicia præveniunt ſervi. Si prodant, poſſumus ſinguli inter plures, tuti*

inter

verba illa. *deliberatum eſt?* Illud autem, *jure cæſum videri*, ex antiqua judiciorum formula Tacitus ſumpſit. *Vrſinus.*

1 *Sed & ſi nunc primum ſtatuendum haberemus.*] Liber regius, *ſed ſi.* Conjicio leg. *deliberatum eſt, ac ſi nunc primum ſtat. h. creditiſne ſervum interficiendi domini animum ſumpſiſſe.* Sic enim ſcripſimus pro *inſumpſiſſe.* Rhenanus.

2 *Sane conſilium occuluit.*] Flor. habet, *conſilium occultavit.* Pichena.

3 *Telum inter ignaros paravit.*] Hoc interrogatione efferri placeat: *telum inter ignaros paravit?* Atque etiam repeti hoc verbum, eadem conceſſionis figura: *paravit: num excubias tranſiret, cubiculi fores recluderet* &c. *Acidalius.*

4 *Num excubias tranſiret.*] Nocturnas ergo ad limen excubias ſervorum habuerunt domini potentiores. Quod tu mihi Philologe obſerva. Quinctilianus Declamat. I. pro Cæco: *Dicitur cæcus ſine rectore, ſine duce, per inane longum, per tot offenſa limina, per excubantes ſervulos erraſſe cum ferro: cubiculum deinde patris intraſſe,* Idem Declamat. II. pro Cæco: *Tu ſentis quando ſenem vicerit laſſitudo curarum. Scis pariter, an una quieſcentium fores vallaverit cura ſervorum.* Apulejus lib. I. *Pueros ablegat arbitrio nocturni gannitus*: qui alioqui de more procubabant. Silius libro I, ad hunc ritum de Annibale:

Sæpe etiam famuli turbato ad limina ſomno
Expavere trucem per vaſta ſilentia vocem.

Vide & Appianum in Catonis morte, & Tacitum in Othonis. *Lipſius.*

5 *Multa ſceleris indicia præveniunt, quæ ſi ſervi* &c.] Ita Danelius legebat. nam in vulgatis deeſt illud, *quæ.* Vrſinus. Muretus diſtinxit, *præveniunt. ſervi ſi prodant, poſſumus ſinguli inter plures* &c. Vere. Sed nec dum veram ſententiam aſſequere, ni etiam ſcribas: *Multa ſcelus indicta præveniunt.* Acidalius. Qualis hic ſenſus, ſervine aut quiſquam mortalis ſceleris concepti præveniat indicia? & ſi poſſit, hoc ex utilitate dominorum ſit? immo hercle horum intereſt, ut ea indicia prodantur. Itidem hic, ut alias ſæpiſſime, diſtinctio ſententiam corrupit. ſcribe: *cædem patraret, omnibus neſciis? multa ſceleris indicia præveniunt ſervi ſi prodant* &c. Hoc ait non potuiſſe parari cædem domini, nec in futurum poſſe, quin multa ſceleris indicia ipſum ſcelus præveniant, & ante ſceleris executionem erumpant. ea ſi prodant ſervi, dominorum ſalutem fore in integro &c. *Freinshemius.* Retineo veterem interpunctionem: & *præveniunt* non accipio, ut ſit præcedunt, ante ſcelus exiſtunt; ſed ut ſit occupant, præcipiunt, deprehendunt, antequam ſcelus eventum habeat. Sic alibi noſter *præventam gratiam*, id eſt, occupatam. Hæc illi *ſi prodant*, extra

peri-

inter anxios; poſtremo ſi pereundum ſit, [1] *non inulti inter nocentes, agere. Suſpecta majoribus noſtris fuere ingenia ſervorum, etiam cum in agris aut domibus iiſdem naſcerentur caritatemque dominorum ſtatim acciperent. Poſtquam vero nationes in familiis habemus, quibus diverſi ritus, externa ſacra aut nulla ſunt, colluviem iſtam non niſi metu coërcueris. At quidam inſontes peribunt.* [2] *Num & ex fuſo exercitu, cum decimus quiſque fuſti feritur,* [3] *etiam ſtrenui non ſortiuntur? Habet aliquid ex iniquo omne magnum exemplum, quod contra ſingulos, utilitate publica rependitur.* Sententiæ Caſſii, ut 45
nemo unus contraire auſus eſt, ita diſſonæ voces reſpondebant, *numerum, aut ætatem, aut ſexum, ac plurimorum indubiam innocentiam* miſerantium. Prævaluit tamen pars quæ ſupplicium decernebat. ſed obtempe-

rari

periculum ſumus: ſi diſſimulant & ſuccumbimus ſceleri, manente SC. Silaniano *non inulti* peribimus. *Gron.*

1 *Non inulti inter nocentes agere.*] Videtur delendum illud, *non.* Vrſinus. Haud exputo cur optimus Vrſinus abeſſe cupierit negativam *non*; cum, meo quidem judicio, in ea, veluti in cardine, verſetur totius argumentationis ſalus. Si, inquit, ſervorum cohors in nos omnino conjuraverit: hoc erit tamen mortis noſtræ ſolatium, quod ſevere vindicabimur, ipſis nobis, morte ſua parentantibus. *Gruterus.*

2 *Num & ex fuſo exercitu.*] Caſtigavi, *Nam & ex fuſo exercitu.* Rhenanus. Videatur & hic negatio reponenda cum hac lectione: *Non & ex fuſo exercitu,* &c. Sed non eſt. Eadem ratio objiciendi & reſpondendi, quæ infra hoc lib. *Bello & periculis meruerant. In his enim juventa Auguſti verſata eſt.* Acidalius. Placuit reponere lectionem Veneti Codicis, cum nota interrogandi. & ex Flor. *fuſti*, pro *fuſte. Nam & ex fuſo exercitu, cum decimus quiſque fuſti feritur, etiam ſtrenui non ſortiuntur?* Vulgati ſic: *Nam & ex fuſo e. c. d. quiſque fuſte feritur, etiam ſtrenui ſortiuntur.* Pichena.

3 *Etiam ſtrenui non ſortiuntur.*] Negativam particulam *non*, abſtulimus. Quippe recte habet ſententia: *Nam & ex fuſo exercitu, quum decimus quiſque fuſte feritur, etiam ſtrenui ſortiuntur.* Vſurpat autem hic *ſortiuntur* paſſive. *Rhenanus. Sortiuntur* paſſive quod perraram inventu eſt. *Ferrettus,* Neque interrogationis notam admiſerim, nec negandi particulam, quam fatetur ſatis Pichena in Florentino non apparuiſſe, quum ex Veneto arceſſit. Eſt autem oratio brevis, continens rationem ejus, quod non ponitur, ſed intelligitur ex præcedenti. Quaſi foret: *At quidam inſontes peribunt.* Pereant ſane; neque id hoc ſolum caſu contingit. *nam & ex fuſo exercitu* &c. *etiam ſtrenui ſortiuntur.* id eſt, ſortem trahunt inter decimandos, & ſæpe accipiunt iniquiorem, pereuntque inſontes. Neque enim *ſortiuntur* παθητικὸν, ut volunt. Cicero 2 in Verrem 29. *Dii, inquit, illi adeſſe non poſſunt. Nam hercle, inquit Minucius, me quoque Pe-*

tilius

rari non poterat, conglobata multitudine, [1] *ſaxa ac faces* minitante. Tum Cæſar populum edicto increpuit; atque omne iter quo damnati ad pœnam ducebantur, militaribus præſidiis ſepſit. Cenſuerat Cingonius Varro, ut liberti quoque, qui ſub eodem tecto fuiſſent, Italia deportarentur. Id à principe prohibitum eſt, *ne mos antiquus, quem miſericordia non minuerat*, [2] *per ſævi-*
46 *tiam intenderetur*. Damnatus iiſdem conſulibus Tarquitius Priſcus repetundarum, Bithynis interrogantibus, magno patrum gaudio, qui [3] accuſatum ab eo Statilium Taurum proconſulem ipſius meminerant. Cenſus per Gallias à Q. Voluſio, & Sex. Africano, Trebellioque Maximo acti ſunt, æmulis inter ſe per nobilitatem Voluſio atque Africano; Trebellium dum
47 uterque dedignatur, ſupra tulere. Eo anno mortem obiit Memmius Regulus, auctoritate, conſtantia, fama, in quantum præumbrante imperatoris faſtigio datur, clarus. adeo ut Nero æger valetudine, & adulantibus circum qui *finem imperio adeſſe* dicebant, *ſi quid fato pateretur*; reſponderit *habere ſubſidium Rempublicam*. Rogantibus dehinc, *in quo potiſſimum?* addiderit, *in Memmio Regulo*. Vixit tamen poſt hæc Regulus, quiete defenſus; & quia nova generis claritudine, neque invidioſis opibus erat. Gymnaſium eo anno dedicatum à Ne-

vid: ſupr: lib: 12 cap: 59.

tilius, ut ſibi in conſilio eſſem, rogavit: & ſimul à ſubſelliis abire cœpit. Intelligitur, Immo & ego, inquit Minucius, adeſſe non poſſum: *nam hercle me* &c. Pluribus alibi hoc in ſermone compendium illuſtramus. *Gronovius.*

1 *Et ſaxa ac faces.*] Particulam, *&*, induximus. *Rhenanus.*

Saxa ac faces minitante.] Flor. ac Venetus habent, *minante*. Pichena.

2 *Per ſævitiam incenderetur.*] Malim, *intenderetur*. Rhenanus. Scribe, *intenderetur*, quod Tacito & huic ſæculo perpetuum, pro augeretur. Nam quod *incendi* annona dicitur, nihil ad vulgatum. *Mercerus.* Credo omnino *intenderetur* hic ab auctore ſcriptum, quo verbo frequenter uſus alias: etſi illud eodem ſenſu. *Acidalius.* Vulgo, *incenderetur*. ego Rhenani ac Merceri judicium ſecutus, repoſui, *intenderetur*. Pichena.

3 *Accuſatum ab eo Statilium Taurum.*] Supra lib. XII. *Lipſius.*

Statilium Taurum proconſulem ipſius.]

à Nerone [1] præbitumque oleum equiti ac ſenatui [2] Græca facilitate. [3] P. Mario L. Aſinio conſulibus Antiſtius prætor, [4] quem in tribunatu plebis licenter egiſſe memoravi, probroſa adverſus principem carmina factitavit: vulgavitque celebri convivio, dum apud Oſtorium Scapulam epulatur. Exin à Coſſutiano

ipſius,] Florent. habet, *proconſule*, ut ſæpe alias. *Pichena.*

1 *Præbitumque oleum.*] Si oleum populo tantum præbitum, nihil novum aut Græcanicum: præbuit ante P. Scipio, quem Ædilem dediſſe congium olei in vicos ſingulos Livio credo lib. xxv. Dedit & C. Cæſar poſt victoriam Africanam. Τόν τε δῆμον, inquit Dio, λαμπρῶς εἱστίασε, καὶ σῖτον ἔξω τῶν τεταγμένων καὶ ἔλαιον προσέδωκεν. Etiam M. Agrippa in Ædilitate oleum & ſalem, ut auctor idem Dio XLIX. Sed nemo eorum ad gymnaſium, quod hic Nero. Plinius: *Vſum olei ad luxuriam vertere Græci, in gymnaſiis publicando.* Adde Sueton. cap. XII. *Lipſius.*

2 *Græca facilitate.*] Iam diximus Neronem quinquennale ludicrum inſtituiſſe ad modum Græci certaminis. Itaque athletæ nudi exercebantur, & ceromate, id eſt, oleo cerato & pulvere perfundebantur, ut corpora ſudore, & ceromate lubrica, mutuas luctantium prehenſiones admitterent. Ovidius 9. Met. *Ille cavis hauſto ſpargit me pulvere palmis.* Virgilius, *Exercent patrias oleo labente palæſtras Nudati ſocii.* Plinius ſcribit Græcos omnium vitiorum genitores oleo in gymnaſiis uſos. & Quinctilianus palæſtricos damnat, quibus pars vitæ in oleo, pars in vino conſumitur. Itaque ait Tacitus præbitum oleum Equitibus, & Senatoribus, ut palæſtra exercerentur. *Lupanus.* Romanos Græcorum mores aſpernatos, conſtat ex Livio lib. 36. utpote qui leviſſimum hominum genus eſſent: quos & *vanos* dixit Plinius 28, 8. & *Græcam vanitatem* appellavit 2, 109. Græciamque *omnibus libidinum illecebris repletam*, tradidit Livius lib. 34. Græcos luxui quam maxime ſtuduiſſe, docet Firmicus Maternus Aſtronomicon libro c. I. & confirmat Servius in 6. Æn. ad verſ. 724. Vnde Horatius 2. Serm. ſat. 3. *Vel ſi Romana fatiget Militia aſſuetum græcari.* De Græcorum luxuria & levitate abundat Cicero in orat. pro Flacco. Plinius 15, 4. de oleo verba faciens, inquit; *Vſum ejus ad luxuriam vertere Græci, vitiorum omnium genitores, in gymnaſiis publicando.* Itaque quum Nero gymnaſium dedicaſſet, in quo non ſolum ipſe, ſed & Equites & Senatores publice ſe exercebant, quod antea minime fieri ſolebat, præbuit & oleum, quo corpora inungerẽt, *Græca facilitate*, id eſt, ut ego interpretor, indulgentia, licentia & luxu Græco, contraque bonos Romanos mores. Ita ſcribit Tacitus ipſe lib. 15. Neronem indies magis ac magis in vitia prolabentem, *minime auſum Romæ incipere ſcenas, ſed Neapolim quaſi Græcam urbem delegiſſe.* Marcellus Donatus.

3 *P. Mario, L. Aſinio coſſ.*] Nomen hujus primi conſulis corruptè legas in vetuſta Perſii vita nuper cum Iuvenalis Scholiaſte edita; *Deceſſit Perſius* VIII. *Kalend. Decembr. Rubrio Mario, Aſinio Gallo COSS.* Scribe, *Publio Mario.* cui cognomen fuit, Celſus. *Lipſius.*

4 *Quem in Tribunatu licenter egiſſe memoravi.*] Libro XIII. *Idem.*

no Capitone, qui nuper ſenatorium ordinem precibus Tigellini ſoceri ſui receperat, majeſtatis delatus eſt. Tum primum [1] revocata ea lex credebatur, quæ haud perinde exitium Antiſtio, quam imperatori gloriam quæſivit,

1 *Revocata ea lex credebatur, (quæ haud perinde.*] Pugnat ſequens narratio, ſuadetque reſcribendum *qua.* non enim lex quæſivit gloriam principi: ſed Capito eo conſilio legem revocabat, non exitio Antiſtii, ſed ut damnatus à Senatu beneficio principis faceret locum. Sceleſtum hominis conſilium ſubverſum Thraſeæ ſententia & Senatus adſenſus. *Mercerus.* Nero admiſit delationem Coſſutiani, non ut Antiſtium perverteret, ſed ut damnatum ſua interceſſione liberaret, indeque ſibi clementiæ gloriam conciliaret, *quæ* ſcil. revocatio majeſtatis ob carmen famoſum *quæſivit.* Sed id fruſtra cecidit, prævaluit enim ſententia Thraſeæ, qua exilium, non mors, irrogabatur. *Interceſsione tribunicia.* Nimirum Neronis, qui eo modo tribunus, 'quo Auguſtus. Tac. lib. 1. ann. *Et ad tuendam plebem tribunicio jure contentum.* Nec falſus eſt animi Coſſutianus, qui conjecit ea revocatione Neronem clementiæ decus affectaſſe, *Cæterum ſe qui ſeveritatem decernentium impediturus fuerit.* Poſtremum quid nos urget ut cum ingenioſiſſimo Mercero legamus, *qua*? Et faciamus Capitonem gnarum hujus Neronianæ calliditatis? An is ubique (ut in nequitiis) apertus. *Revocata ea lex credebatur, quæ,* ut Salluſtius Cat. *ſed antea item conjuravere pauci contra remp. in quibus Catilina fuit, de quo quam veriſsime potero dicam.* Salinerius. Æſtuat hic Lipſius, nec cuneum reperit huic nodo, quem ſola particula *quæ* nectit. Expedit tamen Ioſias Mercerus, *qua haut perinde* &c. ut ad accuſatorem referatur, non ad legem. Bene profecto: ſed eandem in ſententiam ut de lege quoque ipſa acciperetur, voluerat Muretus, notaveratque legendum, *quæreret.* Mihi alterum horum ſatisfaceret, niſi locutio iſta diſſuaderet: *Tunc primum revocata ea lex credebatur.* Quid, *credebatur?* inepte quaſi id non certum. Revocata tunc primum lex Majeſtatis fuit, quæ tam diu ſub Nerone acquieverat. Removendum igitur hinc illud *credebatur,* & cum ſequentibus jungendum: quomodo eorum expeditiſſima ſententia, veriſſima Taciti ſcriptura conſiet: *Tum primum revocata ea lex: credebaturque haud perinde exitium Antiſtio, quam Imperatori gloriam quæſiſſe.* quamquam hoc poſtremum variam admittit mutationem: necdum ſatis conſtitui, quid potiſſimum recipiendum. Poſſit, *gloriam quæſitam, gloria quæſita; gloriam quæri; gloria quæri*: denique & *gloriam quærere.* Acidalius. Quam levi mutatione Mercerus hunc locum optime ſanavit! Legit ſane (ut ſciant quibus ipſius notæ non ſunt ad manum) *qua haud perinde* &c. Senſus eſt, Capitonem non ea mente Antiſtium accuſaviſſe, ut illum perverteret: ſed ut à ſenatu condemnaretur, quo Principi occaſio gloriæ ac beneficii patefieret, illum morti eximendo. Ea igitur majeſtatis lege Capito *quæſivit*, id eſt, quærere volebat, gloriam Principi; ut condemnatus, ſcil. poſtquam condemnatus fuiſſet Antiſtius à Senatu, Princeps jure tribunitiæ poteſtatis intercedendo, illum morti eximeret. *Pichena.* Hoc quoque vitium debemus neglectæ diſtinctioni. Lege: *revocata ea lex: credebaturque haud perinde exitium Antiſtio, quam imperatori gloria quæſita:* quæ poſtremæ duæ voculæ corruptæ fuerunt in gratiam

quæſivit,[1] ut condemnatus à ſenatu,[2] interceſſione tribunicia morti eximeretur. Et cum Oſtorius *nihil audiviſſe* pro teſtimonio dixiſſet, adverſis teſtibus creditum. Cenſuitque [3] Junius Marullus conſul deſignatus, *adimendam reo præturam, necandumque more majorum.* Ceteris inde aſſentientibus, Pætus Thraſea multo cum honore Cæſaris, & acerrime increpito Antiſtio; *Non quidquid nocens reus pati mereretur, id egregio ſub principe & nulla neceſſitate* [4] *obſtricto ſenatu, ſtatuendum* diſſeruit. [5] *carnificem & laqueum pridem abolita: & eſſe pœnas legibus conſtitutas, quibus ſine judicum ſævitia & temporum infamia, ſupplicia decernerentur.* [6] *Quin in inſula publicatis bonis, quo longius*

tiam illius *quæ*, quod non habebant pro particula præcedenti verbo *credebatur* annexa, ſed pro pronomine. Falſum ergo ſenſum effecerunt; *revocata ea lex credebatur.* cum Tacitus hoc ipſum aſſirmet, tum revocatam fuiſſe legem iſtam, tamquam rem haud dubiam. Ineptum enim fuiſſet dicere *tum revocata credebatur lex.* Iine credebant, qui ſi ita fuiſſet, neſcire non potuiſſent? Deinde & alter ſenſus hac lectione corrumpitur; *quæ imperatori gloriam quæſivit.* quid enim lex iſta gloriam quæſivit imperatori, quæ diu ante ipſum natum exercita fuerat? Non illa hercle, ſed Capitonis propoſitum, qui hoc præcipue agebat, ut reo tam inſigni poſtulato, occaſionem daret principi oſtentandæ clementiæ, cum non ignoraret id ipſi pergratum eſſe: quod patet vel ex 13, 11. ubi *Plautium Lateranum ob adulterium Meſſalinæ ordine remotum tradidit ſenatui: clementiam ſuam obſtringens crebris orationibus.* Freinshemius

1 *Ne condemnatus à ſenatu.*] Scripſimus, *ut condemnatus à ſenatu.* Rhenanus.

2 *Interceſſione tribunicia.*] Interceſſione ipſius Cæſaris: qui ita clementiæ gloriam pararet. *Lipſius.*

3 *Iunius Marullus conſul deſignatus.*] Inter ſuffectos non dubie Conſules. Sed in hunc ipſum annum, Annæum Senecam & Trebellium Maximum coſſ. referunt viri docti in opere Faſtorum: & loca ſunt, quæ annuunt. Auſonius tamen in Panegyrico, Senecæ conſulatum aperte detrahit: *Dives Seneca, nec tamen conſul, arguetur rectius quam prædicabitur non erudiiſſe indolem Neronis, ſed armaſſe ſævitiam.* quo loco video eſſe qui negationem ſubtrahant, leganteque: *Dives Seneca, tamen Conſul.* Idem.

4 *Obſtricto ſenatui.*] Caſtigavi, *ſenatu.* Rhenanus.

5 *Carnificem & laqueum.*] Reſpondent illi decreto, *more majorum necandum.* Ex quo clare diſcis, quid penire Tacito *more majorum.* *Lipſius.*

6 *Quin in inſulam.*] Emendavimus, *Quin inſula.* nam Tacitus frequenter omittit præpoſitiones, *in, de, ex, à,* vel *ab.* Rhenanus. Legendum, *Quin in inſula.* Vertranius. Muretus optime ut & Lipſ. prima edit. *in inſula.* & paulo poſt *miſeriorem.* Acidalius. Aliquid hic deeſſe videtur. nam ſi attendas, Thraſeæ ſententia integra non eſt. nec juvant libri. Vulgati,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 16 vol. 1

longius ſontem vitam traxiſſet, [1] *eo privatim miſerior, &* [2] *publicæ clementiæ maximum exemplum futurum.*

49 [3] Libertas Thraſeæ [4] ſervitium aliorum rupit. & poſtquam diſceſſionem conſul permiſerat, pedibus in ſententiam ejus iere, [5] paucis exemptis: in quibus adulatione promptiſſimus fuit A. Vitellius, optimum quemque jurgio laceſſens, & reſpondenti reticens, ut pavida ingenia ſolent. At conſules perficere ſenatus decretum non auſi, de conſenſu ſcripſere Cæſari. Ille inter pudorem & iram cunctatus, poſtremo reſcripſit, *nulla injuria provocatum Antiſtium graviſſimas in principem contumelias dixiſſe: earum ultionem à patribus poſtulatam. Et pro magnitudine delicti pœnam ſtatui par fuiſſe: ceterum ſe qui ſeveritatem decernentium impediturus fuerit, moderationem* non

quin inſulâ. Venetus, *quin in inſula.* quæ lectio à me repoſita, convenit propius cum Florent. qui habet, *qui in inſula.* Muretus pro, *miſerior*, legit *miſeriorem.* Sed nihil ad rem. *Pich.*

1 *Eo privatim miſerior.*] Lego: *eo privatim miſeriorem:* & ſermonis textus ita poſtulat. *Lipſius.*

2 *Publicæ clementiæ maximum exemplum futurum.*] Faernus legebat, *futurus* pro *futurum.* quod magis placet. *Vrſinus.*

3 *Libertas Thraſeæ ſervitium aliorum rupit.*] Depravatum hic vocabulum eſt *ſervitium.* Correximus, *ſilentium aliorum rupit.* Rhenanus. Vulgata lectio ſuffragio exemplaris non deſtituitur, ſed contrariis oppoſitis illuſtrior erit, ſi ſic ex fide libri Palatini legas, *Libertas Thraſeæ ſervitium aliorum rupit.* Similis eſt phraſis lib. 15. *Qui ſæpius libertatem Senecæ quam ſervitium expertus eſſet.* Vertranius. Confirmatur hæc lectio, omnium fere librorum conſenſu. & tamen Rhenanus repoſuit, *ſilentium aliorum.* an recte, alii judicent. ego certe, *ſervitium*, malui: qua voce oſtenditur, Senatores adeo ſervilem animum induiſſe, ut fere loqui non auderent. *Pichena.*

4 *Silentium aliorum.*] Vett. *ſervitium.* At velim conſideres ſatin' ſana hæc tota narratio ſit. Antea prædixit, *Tum primum revocata ea lex credebatur, quæ haut perinde exitium Antiſtio, quam Imperatori gloriam quæſivit, ut condemnatus à Senatu, interceſſione Tribunicia morti eximeretur.* Quid? condemnatuſne Antiſtius à Senatu? Contra video. in inſulam ſeponitur. Idem interceſſione Cæſaris morti eximitur? Falſum. nec quidquam in tota re quod Neroni Clementiæ gloriam; ſævitiæ potius invidiam parere poſſit. Ego ſane æſtuo: nec cuneum reperio huic nodo. Niſi placet cum Ioſia Mercero elegantiſſimo juvenum legi, *qua haud perinde.* ut ad accuſatorem referas, non ad legem. qui non tam exitium eo facto quærebat, quàm gloriam Principi. Sed hominis conſilium Thraſeæ ſententia ſubvertit. *Lipſius.*

5 *Paucis exemtis.*] Flor. habet, *exeptis.* Forte, *exceptis.* Pichena.

1 *Data*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 16 vol. 1

non prohibere. ſtatuerent ut vellent. [1] *datam etiam abſolvendi licentiam.* His atque talibus recitatis, & offenſione manifeſta, non ideo aut conſules mutavere relationem; aut Thraſea deceſſit ſententia; ceterive, quæ probaverant deſeruere: pars ne principem objeciſſe invidiæ viderentur, [2] plures numero tuti, Thraſea ſueta firmitudine animi, & ne gloria intercideret. Haud diſpari crimine [3] Fabricius Vejento conflictatus eſt, [4] *quod multa & probroſa in patres & ſacerdotes compoſuiſſet,* [5] *iis libris quibus* [6] *nomen* Codicillorum *dederat.* [7] Adjiciebat Talius Geminus accuſator; [8] *venditata ab eo munera principis & adipiſcendorum honorum jus.* quæ cauſſa Neroni

1 *Data etiam abſolvendi.*] Melius è priſcis, *datam etiam abſ. licentiam.* Lipſius.

Datam & abſolvendi licentiam.] Repoſuimus, *data etiam abſolvendi licentia.* Vbi *licentiam* vides in bonam quoque partem accipi. Sic lib. 1. *Cur veniſſet, neque augendis militum ſtipendiis, neque adlevandis laboribus, denique nulla bene faciendi licentia.* Rhenanus. At mihi magis probatur lectio, quam reſtitui ex Flor. Ven. aliiſque autoribus, *datam & abſolvendi licentiam.* aptius enim exprimere videtur principis indignationem, ac reſponſum cum ſtomacho redditum. quin, inquit, etiam poteſtas, eum penitus abſolvendi, vobis fuit. Ideo ſtatim: *& offenſione manifeſta.* Pichena.

2 *Plures numero tuti.*] Hiſt. lib. 1. *nemo privatim expedito conſilio, inter multos ſocietate culpæ tutior.* Idem.

3 *Fabricius Vejento.*] Puto illum eſſe, qui A. Fabricius Dioni dicitur: quique Prætor, canes Circenſibus ad currus adjunxit pro equis. *Lipſius.*

4 *Quod multa & probroſa.*] Ita ſcripſi ex Flor. Vulgo, *qui multa.* Pichena. Legendum *quia*, vel *quod*, quorum hoc Muretus notaverat. *Acid.*

5 *Iis libris quibus nomen codicillorum dederat.*] Illic, *iis libris codicillorum quibus nomen dederat.* nec refert, ſi recte diſtinguas. *Rhenanus.*

6 *Nomen Codicillorum dederat.*] Noto fuiſſe morem, uti in teſtamentis convicia quædam & probra liberius ſcriberent: quæ ante Auguſtum inobſervata & permiſſa. Scilicet quia ſupremis illis tabulis & voci, danda videbatur aliqua libertas. Frenum injicere Senatus voluerat; ſed ille idem princeps, ut Suetonius ait, *de inhibenda teſtamentorum licentia ne Senatus quidquam conſtitueret, interceßit.* Ea enim germana lectio, germana mens ejus loci: non ut vir doctus ſubſtituit, *ſcommatorum.* Exempla in Tacito paſſim, de iis qui ſupremis tabulis multa atrocia in Macronem, in Tiberium, alioſque potentes compoſuerint. Hoc exemplo ergo maledicentiæ ſuæ cavens Vejento, inſcripſit opicos & oſcos eos libros, Codicillos. *Lipſius.*

7 *Adjiciebat Talius Geminus accuſator.*] Mur. *T. Allius.* Habet & Lipſ. prim. edit. Poſtea ſprevit & forte merito. *Acidalius.*

8 *Venditata ab eo munere principis.*] Exemplar regium, *vendicata ab eo munere principis.* Paulo poſt videtur ex ſcriptura regii codicis potius legen-

Neroni fuit ſuſcipiendi judicii. convictumque Vejentonem Italia depulit, & libros exuri juſſit, conquiſitos lectitatoſque donec cum periculo parabantur: mox
51 licentia habendi, oblivionem attulit. Sed graveſcentibus in dies publicis malis, ſubſidia minuebantur. conceſſitque vita Burrhus, incertum valetudine an veneno. Valetudo ex eo conjectabatur, [1] quod in ſe tumeſcentibus paulatim faucibus, & impedito meatu, ſpiritum finiebat. plures juſſu Neronis, quaſi remedium adhiberetur, [2] illitum palatum ejus noxio medicamine aſſeverabant: & Burrhum intellecto ſcelere, [3] cum ad viſendum eum princeps veniſſet, [4] aſpectum ejus averſatum, ſciſcitantiq; hactenus reſpondiſſe, *Ego me bene habeo.* Civitati grande deſideriũ ejus manſit per memoriam virtutis, & ſucceſſorum alterius ſegnem inno-

vid: Sen: ep: 24 ubi mortem Scipionis Cn: Pompeii soceri refert.

legendum, *incertum valitudine an veneno.* Rhenanus.

1 *Quod in ſe tumeſcentibus.*] Muret. *quod intumeſcentibus.* Ego vulgatum non mutem. *Acidalius.*

2 *Illitum palatum ejus noxio med.*] Genitivus *ejus* non eſt in Budenſi volumine; *Rhenanus.* Addidi vocem, *ejus*, ex Florent. ac Ven. quamvis non neceſſariam. *Pichena.*

3 *Cum ad viſendum eum princeps veniſſet.*] Accuſativus *eum* non eſt in Budenſi volumine, *Rhenanus.* Et hic iidem libri auctiores. nam vox, *eum*, à vulgatis abeſt. *Pichena.*

4 *Aſpectum ejus averſatum, ſciſcitantique hactenus reſpondiſſe, Ego me bene habeo.*] Hæc ſane ſunt inepta. Quid enim in hoc reſponſo Burrhi, id eſt, ſpiritus eſt generoſi? Quomodo eo Nero perſtringitur? quod tamen non obſcure indicat Tacitus. Et quid ſibi vult illud, *hactenus reſpondiſſe*? Non eſt niſi erecti ingenii, quid tantus vir dixerit, quidve voluerit, obſervare. Itaque ad incomparabilem Heinſium rurſus nobis eundum eſt. Scribit ille, ac diſtinguit: *ſciſcitantique, Hactenus, reſpondiſſe, ego me bene habeo.* Verba, inquam, Burrhi ſunt, *Hactenus ego me bene habeo*, hoc eſt, donec acceſſiſti tu, à quo petitus veneno ſum. Acute profecto ac libere. Quod non mirabitur, qui apud Xiphilinum leget in Nerone, eumdem, cum bis idem Nero rogaret, ore liberrimo dixiſſe, περὶ ὧν ἂν ἅπαξ τὶ εἴπω, μηκέτι μȣ̑ αὖθις πύθῃ. De quibus ſemel dixero, iterum interrogare me noli. *Boxhornius.* Acute: & illud *Hactenus*, ut Burrhi, non Taciti etiam præfert Aurelii lectio, verba iſta, *Hactenus ego me bene habeo.* alio charactere formata exhibens. Commode tamen, *Hactenus reſpondiſſe*, poteſt exponi, hoc tantum. Vide Obſerv. in Eccleſ. cap. 22. In eo autem reſponſo quæ vis ſit, dicet Seneca Epiſt. 24. *ſicut illum Cn. Pompeji ſocerum Scipionem, qui contrario in Africam vento relatus, cum teneri navem ſuam videret ab hoſtibus, ferro ſe tranſverberaverit, & quærentibus, ubi imperator eſſet, imperator, inquit, bene ſe habet. Vox hæc illum parem majoribus fecit*

&

innocentiam, [1] alterius flagrantiſſima flagitia & adulteria. quippe Cæſar duos prætoriis cohortibus impoſuerat: Fenium Rufum ex vulgi favore, quia rem frumentariam [2] ſine quæſtu tractabat: [3] Soſonium Tigellinum, veterem impudicitiam [4] atque infamiam in eo ſecutus. [5] Atque illi pro cognitis moribus fuere. validior

& fatalem Scipionibus in Africa gloriam non eſt interrumpi paſſa, &c. *Gr.*

1 *Alterius flagrantiſſima flagitia & adulteria.*] Notatum in Mur. excerptis, *& ad ultimum.* quod ſupponi voluerit pro illis, *& adulteria*, an interſeri, *flagitia, & ad ultimum adulteria*, neſcio. Neutrum quidem mihi probabile. Illud non poteſt omnino; hoc poſſit; ſed nulla neceſſitate, aut levi ſaltem cauſſà. *Acidal,*

2 *Sine quæſtu tractabat.*] Poſſet etiam legi, *tractaverat*. Rhenanus.

3 *Soſonium Tigellinum.*] Tigellinum libri appellant, & Græci, quibus ſemper Τιγελλῖνος. Sophronium corrupte epitoma Dionis: Oſonium Tacit. 1. Hiſtor. Quod ait de vetere infamia, intellegit credo ſtuprum ejus cum Agrippina matre Neronis: qua cauſſà à Cajo in exſilium pulſus. Dio, ἐν τούτοις δὲ τότε φεύγουσι καὶ ὁ Τιγελλῖνος ὁ Σωφόνιος ὡς καὶ Ἀγριππίνην μεμοιχευκὼς ἐξέπεσεν. Mentio clara hominis, imo brevis vitæ deſcriptio, in Scholiaſte veteri Iuvenalis, ad verſum, *Pone Tigellinum. C. Fulcinius* (corrigendum, *C. Oſonius*) *Tigellinus, patre Agrigentino, Scylaceum relegatus juvenis, egens, verum admodum pulcher, in concubinatum à Bincio & Lucio Domitio maritis Agrippinæ & Fulviæ ſororum Cæſaris, atque in utriuſque uxoribus ſuſpectus, ob hoc urbe ſummotus.* Plura illic vide, ſed hæc corrige: *à Vinicio & Lucio.* itemque: *Agrippinæ & Liviæ, ſororum C. Cæſaris.* Nihil certius. Nam M. Vinicius Liviam Germanici filiam uxorem habuit, & L. Domitius Agrippinam. Tacitus lib. VI. Idem Tigellini nomen corruptum odoror in Egeſippi lib. IV. cap. XX. ubi de Nerone. *Et ideo*, inquit, *nequiſſimis ſe Nymphidio & Gemellino præcipue credendum putavit.* Gemellinũ hunc nuſquam reperias, & ſuppone fidenter *Tigellino*. Adprobat, quod ipſe ſubdit deſertum Neronem ab utroq; : quod hiſtoriæ, & nominatim de Tigellino Tacitus, prodiderunt. *Lipſius.*

Oſonium Tigillinum.] Xiphilinus vocat Σωφρώνιον, ubi fortaſſe debuit Σωφώνιον ſcripſiſſe: ceterum hic & lib. Hiſt. 1. *Soſonium* legendum eſſe contendo. *Vertranius.*

4 *Atque infamiam ſecutus.*] Nero amabat eos, qui flagitia Venerea diſſimulabant: eaque de cauſa iis cætera ſcelera plerunque miſſa fecit, ut patet ex Suet. c. 9. Tigellinus itaque apertæ & perditiſſimæ luxuriæ vir, ea de re præfectura donatus eſt. *Salinerius.*

5 *Ac quæ illi pro cognatis moribus.*] Non diſplicet Farneſiana ſcriptura. *Atque illi procognitis moribus fuere.* id eſt, præſcitum antea, qui mores utriuſque. Vatic. refert, *progenitis moribus.* tentabam, *pro gentis majoribus.* quaſi commendatione vitiorum pro natalibus uſus. Humilitatem quidem generis ejus notat idem Tacitus 1. Hiſtoriar. *Sophonius Tigellinus obſcuris parentibus, fœda pueritia.* Forte & ſic leg. *ut qui illi pro geminis moribus faveret.* Geminum, ſimile. Emeritus ergo Tigellinus favorem Neronis ſimilitudine morum vitiorumque. Sed ne diſſimulem, Farneſiana lectio firmari omnino à Victore videtur, phraſim hanc æmulante, imo ſumente à Tacito, in Othone: *Qui poten-*

potentia dies fere quinque & octoginta, præcognitis moribus, potitus, poſtquam à Vitellio pulſus eſt, mortem ſibi conſcivit. Atque ita Victor: tamen ingenioſus Mercerus diviſim illa Farneſiani codicis legebat: *illi pro cognitis:* tales, quales jam ante noti. *Lipſius.*

Et quæ illi pro genitis morib. fuere.] In exemplari regio legitur, *atque illi.* Legerim, *ac quæ illi.* pro, *genitis*, vero *cognatis.* Igitur emendavimus, *pro cognatis moribus fuere.* Rhenanus. Faernus legebat, *quæ illi pro gente & majoribus fuere*, pro illis, *Ac quæ illis pro cognatis moribus fuere.* Vrſinus. Nihil certius eſt ſcriptura Farneſiani codicis, ſi eam diſtinctione juves: *Atque illi pro cognitis moribus fuere; validior Tigellinus,* &c. Dixerat cauſas quibus evecti ad præfecturam Fenius & Tigellinus: ſubdit utrumque fuiſſe *pro moribus cognitis*, id eſt, ita apud principem valuiſſe, ut ratio vitæ prioris & morum priſtinorum ferebat. Nam adſcitus per libidines Tigellinus, per eaſdem vim retinuit apud Neronem. Fenius favore vulgi & commendatione innocentiæ lectus, gratiam populi retinuit, non principis. *Mercerus.* Multum defero μεταξυλογίᾳ & Hermogenes ſuadet καὶ τῷ σχήματι χρῆσθαι τῷ κατ᾽ ἐπεμβολήν. i.e. *uti etiam figura, quæ interjectio vocatur.* Scribo igitur: *Sofonium Tigellinum, veterem impudicitiam, atque infamiam ſecutus, ac quæ illi (pro cognatis moribus) fuere.* Hæc *pro cognatis moribus*, id eſt propter ſimiles mores, ad impudicitiam referenda ſunt, & ad alia vitia Tigellini, ut cauſſa præcipua, qua ei Nero ſic indulſerit: ambo enim crudeles & impudici: de Nerone tonſoribus notum eſt. Tigellinum hic habes impudicum, crudelem lib. 1. hiſt. *crudelitatem mox, deinde avaritiam, & virilia ſcelera exercuit.* Dixi, pro *cognatis moribus.* dictum vice, propter ſimiles mores, affirmo. Terent. Eun. *Ego pol te pro iſtis dictis & factis, ſcelus, ulciſcar.* In culpa autem Cornelius non eſt, ſi nonnunquam metaphoras uſurpat. Demetr. αὗται γὰρ μάλιστα καὶ ἡδονὴν συμβάλλονται τοῖς λόγοις, καὶ μέγεθος. i. e. *ipſa enim orationem impertiunt magnificentia & voluptate.* Nec nimis remota metaphora is uſus eſt: quando *Germani* ſic appellati ſunt propter morum ſimilitudinem cum Gallis. Strabo lib. 6. διὸ δίκαιά μοι δοκοῦσι Ῥωμαῖοι τοῦτο αὐτοῖς θέσθαι τοὔνομα. i.e. *qua de re merito mihi videntur hoc nomine à Romanis nuncupati.* Salinerius. Torquent ſe viri docti in hoc loco. Lipſ. e Vat. tentat: *pro gentis moribus.* Mureto notatum, *pro gente & moribus.* Lipſius iterum: *ut qui illi pro geminis moribus faveret.* Sed labitur denique idem, ut veram Farneſiani libri putet ſcripturam, *Atque illi procognitis moribus fuere*: ductus eo potiſſimum, quod P. Victor velut à Tacito mutuatus, eadem phraſi in Othone uſus ſit, *præcognitis moribus.* quod mihi leve adeo videtur, ut nihil ſupra. Amplector & ego in parte Farneſianam lectionem: ſed jungenda hæc moneo cum ſequentibus, à ſuperioribus avulſa. & legendum denique poſt tot errores: *ac infamiam in eo ſecutus. Atque illi pro cognatis moribus fuere;* &c. De utroque Tacitus lib. 15, 50. Malim tamen nunc: *infamiam in eo ſecutus, ac quia illi pro cognatis faveret.* id eſt propter morum cognationem, ſimilitudinem, congruentiam, ut Suetonius de Othone in re ſimili 2. Illud *ex intimis libidinibus aſſumptus*, poſſis mutare *Et intimis lib. aſſumptus.* Acidalius. Varii hic codices. Farneſianus *pro cognitis morib.* Vat. *pro genitis morib.* Inde Lipſ. *quæ illi pro gentilib. morib.* Mirum ni ex vulgari lectione, tantum ejecta gloſſa, legendum: *quæ illi pro majoribus fuere.* Nam ad vocem *majoribus* aliquis interpretationem illam *pro cognatis* adſcripſerat, quæ poſtea in textu quaſi Taciti verba valuere. Fuerat Tigellinus obſcurus, patre Agrigentino

egen-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 16 vol. 1

dior Tigellinus in animo principis, [1] ex intimis libi-
dinibus aſſumptus: proſpera populi & militum fama
Rufus, [2] quod apud Neronem adverſum experiebatur.
MorsBurrhi infregitSenecæ potentiam, quia nec bonis 52
artibus idem virium erat, altero velut duce amoto, &
Nero ad deteriores inclinabat. Hi variis criminatio-
nibus Senecam adoriuntur, *tanquam ingentes* [3] *& priva-
tum modum evectas opes adhuc augeret: quodque ſtudia ci-
vium in ſe verteret: hortorum quoque amœnitate & villarum
magnificentia quaſi principem ſupergrederetur. Objiciebant
etiam eloquentiæ laudem uni ſibi aſciſcere, &* [4] *carmina cre-
brius factitare, poſtquam Neroni amor eorum veniſſet. Nam
oblectamentis principis palam iniquum, detrectare vim ejus
equos regentis;* [5] *illudere voces quotiens caneret. Quem ad fi-
nem nihil in Rep. clarum fore, quod non ab illo reperiri creda-
tur? Certe finitam Neronis pueritiam, & robur juventæ ad-
eſſe. exueret magiſtrum, ſatis amplis doctoribus inſtructus, ma-
joribus ſuis.* At Seneca criminantium non ignarus, pro- 53
dentibus iis quibus aliqua honeſti cura, & familiarita-
tem

egentiſſimo. Proinde ait Tacitus impudicitiam atque infamiam ipſi pro majorib. fuiſſe. Iſtis enim egregiis artibus, quaſi præclaris majorum meritis alii ſolent, ad id honorum faſtigium adſcenderat. *Colerus.* Alter Manuſcriptus proxime ab optimo Flor. diſtans, hanc lectionem comprobat, quam Mercerus, ex Farneſiano amplectitur. Senſus: Fenium ac Tigellinum minime ab opinione hominum degeneraviſſe, taleſque in eo munere ſe præſtitiſſe, quales pridem cogniti fuerant. Vulgo, *ac quæ illi pro cognatis morib. fuere.* Pichena.

1 *Ex intimis libidinibus.*] Vatic. *in intimis*, eſſet, ad intimas libidines electus. *Lipſius.*

Ex intimis libidinibus aſſumptus.] Scripſimus, *& intimis* &c. *Rhenan.*

2 *Quamquam nec Neronem adverſum experiebatur.*] Sic hæc emendanda, pro quibus vulgo nulla ſententia, *quod apud Neronem.* Vitii origo, quod pro *quamquam* primo ſumptum *quodquod*, quorum alterum poſtea mutatum in *apud.* & *nec* facile omiſſum propter *Ner.* Acidalius. Apud Domitianum etiam, maxime. Tac. in vita Agric. *militaris gloriæ cupido, ingrata temporibus, quibus ſiniſtra erga eminentes interpretatio, nec minus periculum ex magna fama quam ex mala.* Pichena.

3 *Et privatim ſupra modum evectas opes.*] Mutavimus *privatim* in *privatum.* Rhenanus.

4 *Carmina crebrius factitare.*] Tragœdiaſne, quæ ejus nomine feruntur? Non opinor, & alibi videro. *Lipſ.*

5 *Illudere voces.*] Magis placeret, *vocem.* Vrſinus. Muret. *vocem.* melius. Niſi fuerit *Vocei*, id eſt, *Voci* *Acidalius.*

Atta-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 16 vol. 1

tem ejus magis aſpernante Cæſare, tempus ſermoni orat: & accepto, ita incipit; *Quartusdecimus annus eſt, Cæſar, ex quo ſpei tuæ admotus ſum; octavus ut imperium obtines: medio temporis tantum honorum atque opum in me cumulaſti, ut nihil felicitati meæ deſit, niſi moderatio ejus. Vtar magnis exemplis, nec meæ fortunæ, ſed tuæ.* [1] *Atavus tuus Auguſtus, M. Agrippæ Mitylenenſe ſecretum; C. Mæcenati urbe in ipſa, velut peregrinum otium permiſit: quorum alter bellorum ſocius, alter Romæ pluribus laboribus jactatus, ampla quidem, ſed pro ingentibus meritis præmia acceperant. Ego quid aliud munificentiæ adhibere potui quam* [2] *ſtudia, ut ſic dixerim, in umbra educata? è quibus claritudo venit, quod juventæ tuæ rudimentis aſſuiſſe videor grande hujus rei pretium. at tu gratiam immenſam,* [3] *innumeram pecuniam circumdediſti. adeo ut plerumque intra meipſum volvam: Egone equeſtri & provinciali loco ortus, proceribus civitatis annumeror?*

1 *Atavus tuus Auguſtus.*] Imò *abavus.* Lipſius.

2 *Studia, ut ſic dixerim, in umbra educata? è quibus claritudo venit.*] Legam, *in umbra educata? & quibus.* Acidalius. Per *umbram* ſcholam declamatorum intelligit. Petron. Arb. *nondum umbraticus doctor ingenia deleverat.* id eſt, ſcholaſticus. Seneca in proœmio Contr. lib. 3. *iſtos declamatores produc è Senatu in forum, cum loco mutabuntur, velut in aſſueta claſſe, & delecta umbra corpora ſub dia ſtare non poſſunt, non imbrem ferre, non ſolem ſciunt, vix ſe inveniunt.* Item in procœmio lib. 9. *uſque eo ingenia in ſcholaſticis exercitationibus delicata enutriuntur, ut clamorem, ſilentium, riſum, cælum denique pati neſciant.* & paulo infra: *itaque velut ex umbroſo & obſcuro prodeuntes loco, claræ lucis fulgor obcæcat, ſic iſtos à ſcholis in forum tranſeuntes, omnia tanquam nova & inuſitata turbant.* Plin. Ep. 2. lib. 9. *volumus ſcholaſticas tibi, atque, ut ita dicam, umbraticas litteras, mittere.* Pichena. Non credam, quod hic Vir eruditus, Senecam per hæc intelligere ſcholam declamatorum. Non certe hæc ſtudia intelligit Seneca, quæ plerumque ut plena vecordiæ, ita inania & fluxa ſunt, ſed Philoſophiam, cui præcipuam ſemper navavit operam. *umbram* autem hoc loco pro quiete ponit, quod ea ſtudia tractaſſet velut in ſeceſſu, nondum publicis negotiis atque curis appoſitus. *Freinshemius.*

3 *Innumeram pecuniam dediſti.*] Codex Budenſis, *circumdediſti.* Subauditur hic *&* particula, *gratiam immenſam & innumeram pecuniam circumdediſti*, ſcil. *mihi.* Rhenanus. Faernus legebat. *innumeram pecuniam circumdediſti*, &c. nam in vulgatis deeſt illud, *circum.* Vrſinus. Reſtitui ex Flor. *At tu gratiam immenſam, innumeram pecuniam circumdediſti.* Vulgo, *innumeram pecuniam dediſti.* Hiſt. lib. 2. *circumdaret principi miniſte-*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 16 vol. 1

ror? Inter nobiles & longa decora præferentes, novitas mea enituit? Vbi eſt animus ille modicis contentus? Tales [1] hortos inſtruit & per hæc ſuburbana incedit, & tantis agrorum ſpatiis, tam lato fenore exuberat? Vna defenſio occurrit, quod muneribus tuis obniti non debui. Sed uterque menſuram implevimus, & tu quantum princeps tribuere amico poſſet, & ego quantum amicus à principe accipere. Cetera invidiam augent: quæ quidem, ut omnia mortalia, infra tuam magnitudinem jacet; ſed mihi incumbit: mihi ſubveniendum eſt. [2] quomodo in militia aut via feſſus adminiculum orarem; ita in hoc itinere vitæ, ſenex, & leviſſimis quoque curis impar, cum opes meas ultra ſuſtinere non poſſim, præſidium peto. Iube eas per procuratores tuos adminiſtrari, in tuam fortunam recipi. Nec me in paupertatem ipſe detrudam, ſed traditis quorum fulgore perſtringor, quod temporis hortorum aut villarum curæ ſeponitur, in animum revocabo. Supereſt tibi robur, [3] & tot per annos nixum faſtigii regimen: [4] poſſumus ſeniores amici, quiete reſpondere.

niſteria. lib. 4. *pecuniam aut cariſſima ſibimet ipſi circumdare.* Pichena.

1 *Hortos inſtruit.*] Vides hic opes Senecæ in villis, agris, pecunia. Sed quid eſt, *inſtruit?* referri ad ſtatuas, tabulas, aliumque ornatum poteſt: etſi Flor. codex, *exſtruit:* quod ad ædificia ibi ſuperba & nova. *Lipſ.*

Tales hortes inſtruit.] Flor. *extruit.* Sed non mutavi. *Pichena.*

2 *Quomodo in militia.*] Intellegit Optiones, qui adjutores Centurionibus dati. Feſtum corrigo, *Optio qui nunc dicitur, antea appellabatur accenſus. Is adjutor dabatur centurioni à Tribuno militum, qui ex eo tempore, quem velint, centurionibus permiſſum eſt optare, & nomen ex facto ſortitus eſt.* legoque, *à Tribuno, militemque ex eo tempore.* Lipſius.

3 *Et tot per annos nixum faſtigii regimen.*] Putem rectius *enixum faſtigio.* id autem eſt ad faſtigium. *Grotius.*

4 *Poſſumus ſeniores amici.*] Non uſquequaque placet. Vatic: *quietem,* præfert. Fortean, *poſſumus ſeniores amici quietem jure ſpondere.* Fuit cum inculcatam vocem è ſequenti linea putarem, legeremque rejecta, *poſcimus ſeniores amici quietem.* Quid ſi, *quietem reſpondere?* Apulejus phraſeos hujus approbator Apol. 11. *Haſcine gratias bonus filius matri reſpondes?* Lipſius.

Poſſumus ſeniores amici, quiete reſpondere.] Conjicio legendum; *poſcimus ſeniores amici quietem reſpondere.* nam volumen regium habet, *quietem.* Rhenanus. Beatus legit *poſcimus,* & ex Corviniano *quietem* reponit: ego malim, *poſſimus ſeniores animum quieti per te ſpondere.* Vertranius. Intricata verba, è quibus ſententia tamen utcunque elucet. Varii varie mutarunt. Muretus nihil hic juvat: qui *poſcimus* ſaltem adnotaverat. Nos perſanabimus etiam hunc locum, poſt tot præſtantium viro-

rum

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 16 vol. 1

ſpondere. Hoc quoque in tuam gloriam cedet, eos ad ſumma
55 *vexiſſe,* [1] *qui & modica tolerarent.* Ad quæ Nero ſic ferme reſpondit; *Quod meditatæ orationi tuæ ſtatim occurram, id primum tui muneris habeo, qui me non tantum prævisa, ſed ſubita expedire docuiſti.* [2] *Avus meus Auguſtus Agrippæ & Mæcenati uſurpare otium poſt labores conceſſit;* [3] *ſed in ea ipſa ætate, cujus auctoritas tueretur, quidquid illud & qualecumque tribuiſſet.* [4] *attamen neutrum datis à ſe præmiis exuit.* [5] *Bello & periculis meruerant. In his enim juventa Auguſti verſata eſt. Nec mihi tela & manus tuæ defuiſſent, in armis agenti. Sed quod præſens conditio poſcebat, ratione, conſilio, præceptis pueritiam, dein juventam meam foviſti. Et tua quidem erga me munera, dum vita ſuppetet, æterna erunt: quæ à me habes, horti, & fenus, & villæ, caſibus obnoxia ſunt; ac licet multa videantur, plerique haudquaquam artibus tuis pares,*

rum irritos conatus. Lego & diſtinguo: *& tot per annos nixum faſtigii regimen poſſumus ſeniores amici reponere,* vel *deponere.* Quod verum probant, quæ ſubſequuntur: *Hoc quoque in tuam gloriam cedet, eos ad ſumma vexiſſe, qui & modica tolerarent.* Sed referebat mihi Dn. Pinellus, Ioannem Petrum Maphæum, virum doctiſſimum, qui nunc Romæ ageret, & in Tacito, Livio aliiſque auctoribus multa obſervaſſet, hunc locum ſic interpretari, ut nihil mutetur. Eſſe enim metaphoram ab agricultura. vt terra reſpondet agricolarum votis, ſi aliquando quieſcat: ita amicos ſeniores Neronis ſatis facturos ei etiam in iſta ætate, ſi otium ſibi concedatur. Quod præcedit, *Nixum faſtigii regimen,* ſic capiebat Pinellus: Supereſſe Neroni robur & per tot annos jam ſuſtinuiſſe imperii onus, ut & ſciret & ſolus ſufficeret. *Acidalius.* Lege. *quieti nos ſpondere,* vel *quieti reſpondere.* Aurelius. At tu vide, ſi lubet, Obſerv. lib. 2. cap. 4. *Gronovius.*

1 *Qui & modica tolerarunt.*] Caſtigavimus. *qui & modica tolerarent.* Rhenanus.

2 *Avus meus Auguſtus.*] Legam ut ſupra, *abavus.* Lipſius.

Avus meus Auguſtus.] Atavum ſignificat, itaque proxime appellavit. Atavus autem quinto gradu diſtat, quoto Nero aberat ab Auguſto: qui ex Tiberio nepotem Germanicum adoptaverat; ex Germanico vero nata eſt Agrippina mater Neronis. *Ferrett.*

3 *Sed in ea ipſa ætate, cujus auctoritas,* &c.] Totus hic locus ita legi commodius poſſet; *Sed in ea ipſe ætate, cujus auctoritas tueretur quicquid illi,* vel (ut Faernus) *illis, & qualecunque tribuiſſet, ac tamen neutrum datis à ſe præmiis exuit,* &c. *Vrſinus.*

4 *Attamen neutrum datis à ſe præmiis exuit.*] Malim, *Ac tamen.* quod & Muretus. *Acidalius.* Flor. *ac tamen.* Pichena.

5 *Bellis & periculis meruerant.*] Scripſi, *Bello & periculis meruerant.* Rhenanus. Præponi velim *at,* ut objectio clarior & robuſtior ſit: *At bello*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 16 vol. 1

res, plura tenuerunt. [1] *Pudet referre libertinos, qui ditiores ſpectantur. Vnde etiam rubori mihi eſt, quod præcipuus caritate, nondum omnes fortuna antecellis. Verum & tibi valida ætas, rebuſque* [2] *& fructui rerum ſufficiens, & nos prima imperii ſpatia ingredimur:* [3] *niſi forte aut te Vitellio*

bello & periculis meruerant. In his enim juventa Auguſti verſata eſt. Acidalius.

1 *Pudet referre libertinos, qui te ditiores ſunt.*] Ita Daneſius legebat, addito, *te*, quod in vulgatis deeſt. Vrſinus.

2 *Et fructui rerum ſufficiens.*] Quid illud monſtri eſt? ſane ſcripſerat *functui.* id eſt, fungendis rebus. Heraldus. Immo *fructui* eſt fruitioni, aut fruendi facultati. Validam Senecæ ætatem ſuppetere dicit non ſolum ad res ſuas adminiſtrandas, ſed etiam ad fruendas. Iuvenes enim magis frui poſſunt opibus ſuis quam ſenes, iidemque iis ſuſtinendis magis ſufficiunt quam qui ſenio infirmiores ſunt. Terentius Heaut. *Quem pariter his uti decuit, aut etiam amplius, Quod illa ætas magis ad hæc utenda idonea eſt.* Cicero de ſenectute: *Quod ſi ipſis voluptatibus bona ætas fruitur lubentius, primum parvulis fruitur rebus.* Salmaſius.

3 *Niſi forte aut te Vitellio.*] Vitellius ter conſul, malis artibus plurimum potuit apud Claudium: à quo, cum illi pudendum in modum adularetur, honores opeſque maximas aſſequutus eſt. Sed cum inquit, *me Claudio proponis:* malim, *mihi Claudium præponis:* alioqui nullus bonus elici poteſt ſenſus Niſi ergo, inquit, aut te plus adeptum eſſe putas quam Vitellium, ter conſulem, ſummis hominem opibus, & alterum fere imperatorem; aut mihi Claudium præfers, addictum mulieribus, & libertis, & vix mentis compotem. *Ferrettus.* Faernus legebat, *aut me Claudio poſtponis,* &c. non, ut in vulgatis, *præponis.* Vrſinus. Senecæ verba fuerunt. *Sed uterque menſuram implevimus & tu quantum princeps tribuere amico poſſet, & ego quantum amicus à principe accipere.* Quæ Nero ſtudens impugnare, his innititur: tu (quæ tua modeſtia) dicis me tibi ea donaſſe quæ princeps in amicum conferre valuit; ego vero conſcius mihi ſum, idem vero procul eſſe, quia nonnullos libertinorum te video multo ditiores: ſed quod à me nondum factum eſt, fiet utique, nec in longum ducetur. An fulgore magiſtratuum te putas Vitellium anteire? erras ſi id credis Seneca: ille enim tertium conſul: an me Claudio beneficentiorem? at is majora contulit in amicum. Proinde verum non eſt utroſque nos menſuram impleviſſe, nam Claudius plura donavit, & plura Vitellius accepit. De Vitellii potentia ſub Claudio imperatore, Sueton. hæc: *Mox cum Claudio principe duos inſuper ordinarios conſulatus cenſuramque geſſit: curam quoque imperii ſuſtinuit abſente eo.* In his multus fui, quod obſcura viſa ſunt doctiſſimo viro. *Salinerius.* Muretus voluerat, *aut mihi Claudium præponis.* Recte, ſed in parte. Rectius Lipſius *poſtponis*, vel addita negatione, *non præponis.* quorum illud ego malim. Sed & ſequentia, *Sed quantum Voluſio longa parcimonia quæſivit, tantum in te mea liberalitas explere non poteſt*, leviter mutanda, & cum antecedentibus nectenda hoc modo. *Niſi forte aut te Vitellio ter Conſuli, aut me Claudio poſtponis: & quantum V. L. p. quæſivit, t. in te m. l. e. non poteſt.* Acidalius.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 16 vol. 1

tellio ter conſuli, aut me [1] *Claudio præponis. Sed quantum* [2] *Voluſio longa parſimonia quæſivit, tantum in te mea liberalitas explere non poteſt. Quin ſi qua in parte lubricum adoleſcentiæ noſtræ declinat, revocas;* [3] *ornatumque robur ſubſidio impenſius regis. Non tua moderatio, ſi reddideris pecuniam; nec quies, ſi reliqueris principem; ſed mea avaritia, meæ crudelitatis metus in ore omnium verſabitur. Quod ſi maxime continentia tua laudetur; non tamen ſapienti viro decorum fuerit,* [4] *unde amico infamiam parat, inde gloriam ſibi recipere.* His adjicit complexum & oſcula, [5] factus natura & conſuetudine exercitus velare odium fallacibus blan-

Acidalius. Negatio, quam Lipſius hic inſerere vellet, locum habere non videtur. nam de liberalitate tantum loquitur Nero, non de ceteris virtutibus. Tua ætas, inquit, eſt adhuc præmiis ſufficiens, & ego ſum in ipſis initiis imperii ac liberalitatis: niſi forte exiſtimas, te majora prœmia amplioreſque dignitates à me accepiſſe, quam à Claudio Vitellius ter Conſul: aut me liberaliorem fuiſſe erga te, quam Claudius erga illum. Ita ſentit etiam Salinerius. *Pichena.*

1 *Claudio præponis.*] Siquid video, aut negatione inſita ſcribend. *non præponis:* aut mutandum in *poſtponis.* Certè & Nero judicio ante Claudium: & Seneca omni te ante Vitellium. *Lipſius.*

2 *Voluſio longa parcimonia.*] Dixi ſupra: addo hoc nomen in Vatic. conſtanter ſemper ſcribi, *Voluſino.* Porrò de divitiis Voluſiorum Silii egregius locus eſt, huc alludentis lib. v.

Occumbis generoſe Volux. nec clauſa repoſtis
Pondera theſauris, patrio nec regia quondam
Præfulgens ebore & poſſeſſa mapalia ſoli
Profuerint. Lipſius.

3 *Inornatumque robur.*] Inornati vox diſplicet, cum ſequantur verba parum illi congrua. Malim, *inordinatumque.* Id eſt, incompoſitum ætatis hujus robur. Nec diſplicet ſanè Faerni, *innatumque robur.* Idem.

Innatumque robur.] Ita Faernus legebat, non ut vulgo legitur, *inornatumque* &c. *Vrſinus.* Non placet & mihi *inornatum:* ſed magis utique quam aut *inordinatum* Lipſii, aut *innatum* Mureti. *Acidalius.* Lucianus Icaromen. πρὸς τοὺς κανόνας ἀπευθύνοντας τὰ ξύλα. Amuſſitato ligno contrarium *robur inornatum.* Vt ſi diceret: supereſt mihi robur, ſed *inornatum* ſive indirectum, ſive non amuſſitatum. Quin tu illud diregis, amuſſitas, exaſcias, ornas. *Marcilius.* Vide quot vulnera veteres correctores intulerint. Nam hic locus rectè quidem legebatur in Flor. Sed à recenti quodam interpolatore ſenſum non percipiente, ante verbum, *ornatumque*, additum fuit, ꝟ, ut fieret *inornatumque*, quomodo ſcriptum erat in omnibus vulgatis. Sed non fefellit, qui recentem manum agnoſcerem, ideoque textum ſuæ integritati reſtitui. Ait enim: poſtquam robur ætatis meæ præceptis tuis ornaſti, nunc tuo ſubſidio impenſius regis. *Pichena.*

4 *Vnde amico infamiam parit.*] Repoſuimus, *parat.* Rhenanus.

5 *Factus natura.*] Libri ita. Vulgò, *facetus.* Lipſius.

t Sene-

blanditiis. [1] Seneca (qui finis omnium [2] cum dominante ſermonum) grates agit: ſed inſtituta prioris potentiæ commutat; prohibet cœtus ſalutantium: vitat comitantes: rarus per urbem, quaſi valetudine infenſa, aut ſapientiæ ſtudiis, domi attineretur. Perculſo 57
Seneca, promptum fuit Rufum Fenium imminuere, *Agrippinæ amicitiam* in eo criminantibus. Validiorque in dies Tigellinus, & malas artes, quibus ſolis pollebat, gratiores ratus ſi principem ſocietate ſcelerum obſtringeret; metus ejus rimatur. Compertoque Plautum & Sullam maxime timeri, Plautum in Aſiam, Sullam in Galliam Narbonenſem nuper amotos; *nobilitatem eorum, & propinquos huic Orientis, illi Germaniæ exercitus* commemorat. *Non ſe, ut Burrhum, diverſas ſpes, ſed ſolam incolumitatem Neronis ſpectare. cui caveri utcumque ab urbanis inſidiis* [3] *præſentia; longinquos motus quonam modo comprimi poſſe? Erectas Gallias ad nomen dictatorium,* [4] *nec minus ſuſpectos Aſiæ populos, claritudine avi Druſi.* [5] *Sullam inopem*

1 *Seneca, qui finis omnium cum dominante ſermonum, grates agit.*] Non video cur vox, *ſermonum*, ex omnibus recentioribus libris ſublata fuerit, cum & Flor. & Ven. & alii Manuſcripti, quos viderim, eam conſtanter habeant. Itaque reſtitui: & optima eſt ſententia: omnium ſermonum, qui cum Principe habentur, finem eſſe, gratias agere. Hiſt. lib. 1. *Finis ſermonis in eo, ut quina millia nummum ſingulis militibus numerarentur.* Pichena.

2 *Cum dominante ſermonum.*] Quibuſdam abeſt vox, *ſermonum:* nec ego requiram. *Lipſius.*

3 *Præſentia; longinquos.*] Florentino eſt, *præſentiora:* ex quo alii, *præſentiore;* ego, *præſenti operâ* vellem, ſi tamen vulgata mutanda. *Idem.*

Præſentia] Flor. corrupte, *præſentiora.* Pichena. Suſpectam ſuâ ſponte lectionem, magis etiam falſi ream arguit MSC. Florentinus, in quo ajunt repetiri *præſentiora*, unde alii excudunt, *præſenti opera:* alii *præſenti ore:* mihi verum videtur *præſenti cura.* Freinshemius.

4 *Nec minus ſuſpectos.*] Scribo, *ſuſpenſos.* Lipſius.

Nec minus ſuſpectos Aſiæ populos.] Lipſius corrigit, *ſuſpenſos.* Sed mihi *ſuſpicionis* verbum, aptius ad Taciti mentem videtur. intelligit enim; Aſiæ populos, haud minus quam Gallos, ſuſpectos, ne Plauto præbeant aures; ſi forte eos ad rebellionem ſollicitet, præcipue ob memoriam avi Druſi. *Pichena.*

5 *Sullam, ſimulatorem ſegnitiæ.*] Sæpè ſic evenit, ut qui maximè ambitioſi, occultent. Pulchrè & ad Taciti lucem Seneca in Oedipo:

Certiſſima eſt regnare cupienti via,

pem, unde præcipuam audaciam: & [1] *ſimulatorem ſegnitiæ*, dum temeritati locum reperiret. Plautum magnis opibus, ne fingere quidem cupidinem otii; ſed veterum Romanorum imitamenta præferre: aſſumpta etiam Stoicorum arrogantia, ſectaque, [2] quæ turbidos, & negotiorum appetentes faciat.* Nec ultra mora. Sulla ſexto die pervectis Maſſiliam percuſſoribus, ante metum & rumorem interficitur, cum epulandi cauſſa diſcumberet. [3] Relatum caput ejus illuſit Nero, tamquam præmatura canitie deforme.

58 Plauto parari necem, non perinde occultum fuit, [4] quia pluribus ſalus ejus curabatur, & ſpatium itineris ac maris tempuſque interjectum moverat famam: vulgoque fingebant, *petitum ab eo Corbulonem*, [5] magnis tum exercitibus præſidentem, ſi clari atque inſontes interficerentur, præcipuum ad pericula. *quin & Aſiam favore juvenis arma cepiſſe, nec milites ad ſcelus miſſos, aut numero validos, aut animo promptos, poſtquam juſſa efficere nequiverint, ad ſpes novas tranſiſſe una.* [6] Hæc more famæ, credentium otio augebantur. Ceterum libertus Plauti celeri-

Laudare modica, & otium ac ſomnum loqui.
Ab inquieto ſæpe laudatur quies.

Ejuſdem ſententiæ illud Noſtri eſt: *cujus diſparem mitioremque naturam contra interpretabatur.* lib. IV. Hiſtor. in extremo. *Lipſius.*

1 *Simulatorem ſegnitiæ.*] Notat in hanc ſententiam hic loca aliquot Lipſius: nollem omiſſum de hoc ipſo Sulla iſtum lib. 13. *Suſpectabat maxime Cornelium Sullam, ſocors ingenium ejus in contrarium trahens, callidumque & ſimulatorem interpretando.* Acidalius.

2 *Quæ turbidos, & negotiorum appetentes faciat.*] Faernus legebat: *facit.* Vrſinus.

3 *Relatum caput ejus.*] Flor. habet; *prælatum caput ejus.* Forte, *perlatum.* Sic infra, *Perlatum, & paludamento opertum.* Tamen paulo infra ait; *Caput interfecti relatum.* Pichena.

4 *Quia à pluribus ſalus ejus curabatur.*] Præpoſitionem *a* delevimus. *Rhenanus.*

5 *Magnis tum exercitibus præſidentem.*] Talium tranſpoſitionum amator eſt Tacitus. Vulgo, *tum magnis exercitibus*, contra veteres libros. *Pichena.*

6 *Hæc in ore famæ.*] Modius noſter in Novo-antiquis legit, *more famæ.* &, *augebantur.* acutè. Ita IV. Hiſt. *More famæ in majus innotuere.* Lipſius.

Hæc in ore famæ, credentium otio agebantur.] Sane acute Modius, *more famæ credentium otio augebantur.* Muretus non minus, *Hæc more famæ præſentium odio augebantur.* Sed utrumvis accipias, *in ore famæ* nolim mutari,

celeritate ventorum prævenit centurionem, & mandata L. Antiſtii ſoceri attulit, [1] *effugeret ſegnem mortem,* [2] *otium, ſuffugium, & magni nominis miſerationem. reperturum bonos, conſociaturum audaces. nullum interim ſubſidium aſpernandum. ſi ſexaginta milites* [3] *(tot enim adveniebant) propuliſſet; dum refertur nuntius* Neroni, *dum manus alia permeat, multa ſecutura,* [4] *quæ ad uſque bellum evaleſcerent.* deni-

ri, quæ elegans dictio. Plin. Panegyr. ex Lipſii emendatione, *Sunt in ore hominum, & in ore famæ magna nomina,* &c. Tacit. lib. 2 Hiſt. *Erat tamen in ore famaque Veſpaſianus.* id eſt in ore famæ. Curtius, neſcio quo libro, *Rumorem* dixit *otioſi militis vitium;* & alibi, *Otium alendis vel ſerendis rumoribus natum.* Acidalius. Quod Lipſius ait, à Modio legi, *more famæ,* à Flor. confirmatur, & à Tacito l. 4. Hiſt. *veraq; & falſa more famæ, in majus innotuere.* Locum ergo correximus. vulgo, *in ore famæ.* ſcripſimus etiam, *augebantur,* pro *agebantur* eodem Modio autore, ac ſententia ſuadente. *Pichena.* Non placet mihi illud *una,* ſub finem periodi contra Taciti morem, & numeros plerumque ab eo obſervatos. Itaque reſcribo, *vana,* & cum ſequentibus conjungo. *Ad ſpes novas tranſiſſe. Vana hæc, more famæ, credentium otio augebantur.* Erant enim hæc revera falſa & vana, ſicut ex toto contextu liquet. *Boxhornius.* Vix eſt, ut non ſcripſerit Tacitus *odio.* Sic lib. 1. hiſtor. *Sed plurima ad fingendum credendumque materies in ipſis caſtris odio, metu, &, ubi vires ſuas reſpexerant, ſecuritate.* Gronovius.

1 *Effugeret ſegnem mortem, otium, ſuffugium, & magni nominis miſerationem.*] Melius ſit legere, *& magni nominis miſeratione reperturum bonos.* id eſt ob miſerationem. *Rhenanus.* Suſpecta Lipſio *otium, ſuffugium.* quæ Muretus mutabat, *effugeret ſegnem mortem hoſtium ſuffugio.* Sed parum convenienter. Mihi, ſi hæc deleantur, recte habitura reliqua videntur. *Acidalius.* Video hæc etiam magno Lipſio ſuſpecta. neque id injuria. nam quid opus monere Plautum, ut otium effugeret? à quo ille certe alienus, ut patet ex ſuperioribus, *ne fingere quidem cupidinem otii.* præterea quid ſibi vult, *effugere ſuffugium?* immo contra Antiſtii mens eſt, eum hortari, ad quælibet ſuffugia tentanda, potius quam mortem expectaret. ac ſequentia verba, *reperturum bonos, conſociaturum audaces, nullum interim ſubſidium aſpernandum,* nihil aliud quam ſuffugia ſunt, quæ illi ſocer oſtendit. Suſpiciones & abſurda notavimus. correctio non noſtræ opis. *Pichena.* Hæc omnibus merito ſuſpecta. Tentem ſic ordinare: *effugeret ſegnem mortem: otium* (ſubaudi eſſe, quod uſitatiſſimum) *ſuffugiis & magni nominis miſeratione reperturum.* hoc eſt, ſpatium & tempus ſuffugii ſupereſſe, intereaque poſſe eum clari generis commiſeratione multos ad propulſandam injuriam inlicere, &c. *Freinshemius.* Illa, *otium, ſuffugium,* merito Lipſio, aliiſque ſunt ſuſpecta. At certiſſimum eſt, quod reponit Heinſii illa feliciſſima manus: *odii ſuffugium.* Effugeret ſegnem mortem, qua nihil aliud, quam odium hoſtium effugeret, & magni nominis miſerationem pararet. *Boxhornius.*

2 *Otium, ſuffugium.*] Suſpecta. *Lipſius.*

3 *Tot enim veniebant.*] Scripſimus, *tot enim adveniebant.* Rhenanus.

4 *Quæ ad uſque bellum evaleſcerent.*]

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 16 vol. 1

deniq; aut ſalutem tali conſilio quæri, aut nihil gravius audenti 59 *quam ignavo patiendum eſſe.* Sed Plautum ea non movere. ſive nullam opem providebat inermis atq; exſul; ſeu tædio ambiguæ ſpei; an amore conjugis & liberorum, quibus placabiliorem fore principem rebatur nulla ſollicitudine turbatum. Sunt qui *alios à ſocero nuntios veniſſe ferant, tamquam nihil atrox immineret; doctoreſq; ſapientiæ*[1] *Cœranum Græci, Muſonium Thuſci generis,*[2] *conſtantiam opperiendæ mortis, pro incerta & trepida vita ſuaſiſſe.* Repertus eſt certe per medium diei nudus, exercitando corpori. Talem eum centurio trucidavit, coram Pelagone ſpadone, quẽ Nero[3] centurioni & manipulo quaſi ſatellitibus miniſtrum regium præpoſuerat.[4] Caput interfecti relatum.

rent.] Quid ſi quis legat, *quoad uſque bellum evaleſceret.* Rhenanus.

1 *Cœranum Græci. Muſonium Thuſci.*] Cœranus mihi irrepertus. niſi quod Plinius Indice libri II. inter auctores quos delibitavit, recenſet *Ceranum.* In Senecæ Epiſtola LXVI. valdè celebratur hujus ævi *Claranus* quidam Philoſophus. numquid ibi *Cœranus?* aut magis, in Tacito *Claranus?* Sed Muſonius notior, qui Vulſiniis in Etruria natus, *equeſtris ordinis, ſtudium philoſophiæ & placita Stoicorum æmulatus eſt*, ait noſter lib. III. Hiſt. Nomina illi, C. Muſonius Rufus, uti ex Tacito & Plinio colliges lib. III. epiſtolar. Supervixit ad imperium Veſpaſiani. ut jure culpes Suidam, interfectum eum â Nerone, bis adfirmantem. Vide eum in voce, Μουσώνιος, & Κορνοῦτος. Meliùs veriuſque Philoſtratus lib. VII. qui Muſonium Tyrrhenum in Gyaron inſulam projectum à Nerone ſcripſit. Vnde rediit, cum ille abiiſſet. *Lipſius.*

Coetarum Græci.] Nos, *Cæranum.* Rhenanus. Vix Cornelii ſcriptum indicat moriendo ne an docendo, ſapientiæ doctores conſtantiam obeundæ mortis ſuaſerint. Cæranus aliis mihique ignotus eſt: ſed uterque tamen inter diſputandum potius quam morte ipſa ſuaſiſſe videri debet. Siquidem apud Xiphilinum non necatus, ſed in exilium miſſus eſt Rufus Muſonius Philoſophus, qui ut lib. ſeq. Cornelius ait, ſtudia juvenum præceptis ſapientiæ cum foviſſet, poſt mortem Neronis reſtitutus, adeo charus Veſpaſiano fuit, ut cum omnes urbe Philoſophos idem Imperator expelleret, unum exceperit Muſonium. Quæ Dio Caſſius prodidit, aliter quam Suidas: hic enim ſcriptum reliquit. *Muſonius Babylonius Philoſophus Stoicus ac dialecticus tempore Neronis, familiaris Apollonii Tyanei à Nerone deinde ob linguæ licentiam interfectus eſt.* Vertranius.

2 *Conſtantiam opperiendæ mortis.*] Imo, *oppetendæ mortis.* Ita legendum me monet idem Heinſius: quo nemo genium Taciti altius inſpexit. *Boxhornius.*

3 *Centurioni & manipulo.*] Manipulus conſtat ſexaginta militibus. *Ferrettus.*

4 *Caput interfecti relatum.*] Non ergo idem hic ille Plautus, cujus necem Suetonius rettulit cap. XXXV. Non herclè idem. multa obſtant. Primùm

ille

tum. [1] cujus aſpectu, ipſa principis verba referam: *Quin*, inquit, *Nero depoſito metu nuptias Poppææ ob ejuſmodi terrores dilatas* [2] *maturare parat*, *Octaviamque conjugem amoliri*, [3] *quamvis modeſte agat*, [4] *& nomine patris*, *& ſtudiis populi gravem?* [5] Sed ad ſenatum litteras miſit, [6] de cæde Sullæ Plautique haud confeſſus. verum *utriuſque turbidum ingenium eſſe*, *& ſibi incolumitatem Reip. magna cura haberi*. Decretæ eo nomine *ſupplicationes*, *utque Sulla & Plautus ſenatu moverentur*, [7] gravioribus tamen ludibriis ludibria illa magis affligebant bonos quam ipsa mala.

ille inter pueros, aut certè ætate inferior quam Nero: (ſtupro enim ante mortem illi cognitus.) At iſte grandior. Ille Romæ fuiſſe debuit, cum cæſus eſt: in Aſia iſte. Ille viva Agrippina; hic mortua pridem interfectus. Itaque illum cum libris aliquot verius eſt, A. Plautium vocari. filium fortaſſe ejus qui de Britannis triumphavit. Cum noſtro iſto ſi confundis (quod faciunt plures:) quomodo vel hac parte Tacitum cum Suetonio junges, qui diverſiſſima Neronis verba depromunt? Dio an de hoc Plauto locutus ſit neſcio. Τὸν γε οὖν Πλοῦτον (ſcribo Πλαῦτον) ἀποκτείνας, ἐπειδὴ τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ προσενεχθεῖσαν οἱ ἰδὼν, Οὐκ ᾔδειν, ἔφη, ὅτι μεγάλην ῥῖνα εἶχεν Nam & ea verba diverſa ab iſtis. Quis tamen neget, quin & hæc potuerit adjungere? *Lipſius.*

1 *Cujus aſpectu, ipſa principis verba referam.*] Parentheſi hæc aptius includantur: *cujus aſpectu (ipſa pr. v. referam) quin, inquit, Nero depoſito metu nuptias Poppææ ob ejuſmodi terrores dilatas maturare parat.* Melius ſecunda perſona fuerit, ut hæc ad ſeipſum, *paras.* quod & Mureto viſum. *Acidalius.*

2 *Maturare parat.*] Muretus, *paras*, ut ſint verba Neronis ſibi ipſi loquentis. Sed & vulgata lectio recte ſe habet. Nam etſi Nero de ſe ipſo loquitur, fingit tamen alium aliquem ea verba oblique dicentem. *Pichena.*

3 *Quamvis modeſte agat.*] Flor. *ageret.* Pichena.

4 *Et nomine patris, & ſtudiis populi gravem.*] Patris nomine gravis Octavia, quia etiam ſilens exprobare aſſidue videbatur, patrem Claudium veneno necatum. *Pichena.* Quia ſcil. ipſa verus Claudiorum ſanguis, cum Nero inſiticius eſſet, nec enim recte cepiſſe mihi videtur hoc Vir eruditus, qui aliter explicat. *Freinshemius.*

5 *Et ad ſenatum literas miſit.*] Ita Faernus legebat, non, *ſed ad ſenatum.* Vrſinus. Mur. *Sed & ad Senatum.* Acidalius.

6 *De cædibus Sullæ Plautique.*] Scripſimus, *de cæde Sullæ Plautique.* nec erat hic opus vocabulo pluralivi numeri. *Rhenanus.*

7 *Gravioribus tamen ludibriis quam malis.*] Putabam ſcripſiſſe Tacitum *gravioribus jam ludibriis.* ut dicat quamquam mala eſſent graviſſima, tamen ipſa ludibria graviora adhuc fuiſſe viſa. quod fere inter omnes conſtat, ut leviores videantur miſeriæ, quibus non illuditur. Hoc ſenſu infra 14, 63. dicit, *crimen omni exitio gravius.* Nec ad Plautum atque Sullam ea referri debent, ſed ad remp. quæ per damnationes tot illuſtrium virorum gravia quidem mala perpetiebatur, ſed iſta ludibria, iſtas contumelias (jam cæſos damnari demum,

60 dibriis quam malis. Igitur accepto patrum conſulto, [1] poſtquam cuncta ſcelerum ſuorum pro egregiis accipi videt, exturbat Octaviam, *ſterilem* dictitans. Exin Poppææ conjungitur. Ea diu pellex, & adulteri Neronis, mox mariti potens, quendam ex miniſtris Octaviæ impulit, *ſervilem ei amorem* objicere. deſtinaturque reus cognomento [2] *Eucærus*, natione Alexandrinus, [3] canere tibiis doctus. Actæ ob id de ancillis quæſtiones, & vi tormentorum victis quibuſdam, ut falſa annuerent, plures perſtitere ſanctitatem dominæ tueri. [4] Ex quibus una inſtanti Tigellino, *caſtiora eſſe muliebria Octaviæ* reſpondit, *quam os ejus*. Movetur tamen primo [5] civilis diſſidii ſpecie: domumque Burrhi, & prædia Plauti,

quaſi non de libertate tantum populi Rom. triumpharet princeps, ſed etiam tam abſurdis actionibus, ſtuporem ipſi exprobraret) ægrius quam ipſas calamitates ferebat. Scil. iſtud Senecæ de clement. 1, 10. non ad ſolos principes pertinet: *Contumeliæ acerbiores ſolent eſſe quam injuriæ.* Freinshemius. Vulgatam ſic interpretabar: quæ ſevera tamen adulatio non tam aggravabat augebatq; mala, indignas nimirum cædes Sullæ Plautique, quam mimica, vana, ludicra mala veris addebat. *Gronovius.*

1 *Poſtquam cuncta ſcelerum ſuorum.*] Vocem, *ſuorum*, video abeſſe, ſalva ſententia, potuiſſe, neque erat in vulgatis. ex Flor. tamen repoſui. *Pichena.*

2 *Eucerus natione Alexandrinus.*] Idem mox tibicen Ægyptius dicitur: ancilla vero quæ Octaviæ ſanctitatem defendit, Pythias, apud Xiphilinum. *Vertranius.* Flor. Ven. & alii, *natione Alexandrina.* Pichena. Quod ſupra dixi diphthongos non in uſu fuiſſe librariis, qui MSC. nobis reliquerunt, id etiam ſuſpicionem hoc loco movet, ut corruptum hoc nomen videatur, & ſcribendum *Eucærus* [illegible] *Opportunus.* quod nomen Latinum etiam non memini fuiſſe mihi lectum. *Freinshemius.*

3 *Canere tibiis doctus.*] Flor. *canere per tibias.* An fortè, *canere pares tibias?* Lipſius.

Canere tibiis doctus.] Flor. *per tibias.* Pichena.

4 *Ex quibus una.*] Nomen liberrimæ ancillæ, Pythias, ex Dione, *Lipſius.*

5 *Civilis diſſidii ſpecie.*] Id eſt, divortii. *Idem.*

Amovetur tamen primo.] Ita Faernus legebat, non, *movetur*, ut in vulgatis. *Urſinus.* Malim, *Amovetur tamen, primo civilis diſſidii ſpecie.* Acidalius. Forte aptius, *amovetur.* Pichena.

Movetur tamen civilis diſſidii ſpecie.] Non dubie legendum: *diſcidii*, id eſt, divortii. Loquitur enim de Octavia, quam Nero amoverat, & Poppæam ſubſtituerat. Sic Ann. 11, 28. *Dedecus quidem illatum, ſed excidium procul abfuiſſe.* nugatoria lectio propagatur hactenus. Quis enim non videt corrigendum eſſe, *ſed diſcidium procul abfuiſſe:* quippe cum & in Florentino exaratum fuerit: *ſed & ſcidium.*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 16 vol. 1

Plauti, infauſta dona accipit. mox in Campaniam pulſa eſt, addita militari cuſtodia. Inde crebri queſtus, nec occulti per vulgum, cui minor ſapientia, & ex mediocritate fortunæ, pauciora pericula ſunt. [1] His, haud quaquam Nero pœnitentia flagitii, conjugem revocavit Octaviam. Exin læti Capitolium ſcandunt, [2] deoſque tandem venerantur. Effigies Poppææ pro-

ſcidium. Tacitus alibi. *An diſcidium tuum noſti?* Martialis lib. 10. de divortio Proculejæ: *Diſsidium non eſt hoc Proculeia, lucrum eſt.* Male, pro *diſcidium.* Gloſſarium vetus *diſcidium* διαχωρισμός, χωρισμός. Apud Sueton. quoque in Domit. 3. Lege: *Impatiens diſcidii.* Colerus.

1 *His haut quaquam Nero.*] Mutila, fracta: & in quibus reſtituendis, ſine libris fruſtra allaborem. In eadem noxa, ſequentia. In Agricolæ tamen codice notatum: *His motus Nero, an pœnitentia flagitii.* ſed ingenio, ut opinor, duce. *Lipſius.*

His (haudquaquam Nero pœnitentia flagitii.) In regio volumine legitur. *His tamquam pœnitentia flagitii.* Malim, *His Nero tamquam pœnitentia flagitii.* Rhenanus. Aldus & Puteolanus ita diſtinxere, *His, (haudquaquam Nero pœnitentia flagitii) conjugem Octaviam revocavit,* quod potius eſt emendationibus è regio codice deductis. mens eſt Nero abhorrens ab Octavia, & perditus amore Poppææ, ea inſtigante uxorem amolitur, & in Campaniã pellit: poſtea revocat, non quod facti pœnitet (erant enim etiamdum integræ cauſſæ expulſionis) ſed populum verens cui talia non probabantur. *inde crebri queſtus, nec occulti, per vulgus cui minor ſapientia, & ex mediocritate fortunæ pauciora pericula.* Non ergo ſua ſponte revocavit, ſed timore populi, nam ſi ultro, ſententiam mutaſſet, quod exigit τὸ *pœnitentia flagitii.* Gell. 17, 1. *pœnitere tum dicere ſolemus, cum quod ipſi facimus, aut quæ de noſtra voluntate noſtroque conſilio facta ſunt, ea nobis poſt incipiunt diſplicere, ſententiamque in iis demutamus.* Salinerius. Locum mutilum & fractum clamat Lipſius, & in quo fruſtra ſine libris allaboretur. Forte eſt ita: & ſane fruſtra Agricola: *His motus Nero, an pœnitentia flagitii.* Fruſtra & Muretus, qui tranſponit tantum: *His, haudquaquam pœnitentia flagitii Nero conjugem* &c. Requiritur enim verbum omnino ad voculam *His.* Nos tamen, ut ſpero, feliciter & vere ſic: *His auditis, tanquam pœnitentia flagitii, Nero conjugem revocavit Octaviam.* Ita eſt: ſimulabat Nero pœnitentiam. Verbum *auditis*, truncatum, ut multa in his libris alia. Ex *quaquam* nihil facilius, quam *tanquam* reſcribi. Nomen Neronis ſive trajicias, ſive deleas prorſus, perinde eſt. *Acidalius.* His ſcil. vulgi queſtibus motus non pœnitentia flagitii. Sic lib. XI. *His atque talibus, magnas copias coëgere.* nam & ibi ſubintelligitur, his moti. *Pichena.*

2 *Deoſque tandem venerantur.*] Valla negat *tandem* ornatus cauſſa apud veteres inveniri. idque adverſus auctoritatem Quintiliani. Ego litem meam non facio. Doctiſſ. vir ei favet dum in notis ad annales ait ſe neſcire quo *tandem* pertineat: mihi vero pertinere videtur ad intentum populi deſiderium, ut Octavia revocaretur; cujus tandem compotes diis gratias egerunt. *Saliner.* Non fero hic *tandem.* Lego, *Deoſq; advenerantur.* Damnavit

proruunt. Octaviæ imagines geſtant humeris, 1 ſpargunt floribus, foroque ac templis ſtatuunt. Itur etiam in principis laudes. 2 repetitum venerantium. Jamque & palatium multitudine & clamoribus complebant, cum emiſſi militum globi verberibus & intento ferro turbatos disjecere. Mutataque quæ per ſeditionem verterant, 3 & Poppææ honos repoſitus eſt. 4 Quæ ſemper odio, tum & metu atrox, ne aut vulgi acrior vis ingrueret, aut Nero inclinatione populi mutaretur, pro-

hoc *tandem* etiam Lipſ. prim. edit. ſed nihil extricavit. *Acidalius.*

1 *Spargunt floribus.*] Sparſio illa florum recepta in eos, quos honore honeſtos volebant, quoſque benivolentia proſequebantur. Liv. lib. XXXIII. *Omnes tendere ad Imperatorem Romanum, ut ruente turba in unum, adire, contingere dextram cupientium, coronas lemniſcoſque jacientium, haud procul periculo fuerit.* Capitolinus in M. Antonino: *In Saliatu omen accepit imperii, coronis omnibus in pulvinar ex more jacentibus, aliæ aliis locis hæſerunt, hujus velut manu capiti Martis aptata eſt.* ubi recte ſcripſeris, *coronas*, &, *jacientibus.* Ovidius de Germanico triumphante:

Quaque ibis manibus circumplaudere tuorum:
Vndique jactato flore tegente vias.

Herodianus lib. 1. de Commodi adventu in urbem: Τοῦτον δὲ θεασάμενοι τὸν βασιλέα οἱ Ῥωμαῖοι εὐφημίαις τε παντοδαπαῖς καὶ στεφάνων καὶ ἀνθέων βολαῖς ὑπεδέχοντο. Virgil.

Purpureos ſpargam flores, animamque nepotis
His ſaltem accumulem donis. Lipſ.

2 *Repetitum venerantur.*] Emendavimus, *repetitum venerantium.* Rhenanus. Iterant honores acclamationibus: quod genus venerationis deſcribitur ab Ælio Lampridio. *Acclamatum, Auguſte innocens, Dii te ſervent: Alexander Imperator, Dii te ſervent: Dii te nobis dederunt, Dii conſervent;* & cætera in eamdem ſententiam. *Ferrettus.* Per appoſitionem. τὸ *repetitum* ut lib. 1. *& libertatis improſpera repetita.* At ea repetitio fiebat (reor) ad hunc modum: *Auguſte Claudi dii te nobis præſtent, dictum ſexagies: Claudi Auguſte, principem te, aut qualis tu es, ſemper optavimus: dictum quadragies.* Vel, ſi id mavis, dicta ſunt per Synecdochen. Quidam συνεκδοχὴν *vocant cum & in contextu ſermonis quod tacetur accipimus. ut carmen* ſive quid ſimile ſuppreſſum ſit. Sic Ælian. 12. Var. 3. ἐτρώθη κουρείῳ, non addito πληγὴν. Ejuſdem generis ſunt. Hom. 6. Iliad. πολλὰ δ' ἐν ἀφνειοῦ i. multa in divitis. ubi deſideramus, *domo.* Similia ſunt Thucyd. lib 3. ἐσηκόντιζεν ἐς τὰ γυμνά. ubi ſcholiaſtes μέρη δηλονότι. Salinerius, Corrigendum puto; *repetitur veneratio.* deorum ſcilicet, ut in re læta. Præceſſerat enim *deoſque tandem venerantur.* Grotius. Emendo, *repetita veneratione.* Tum nimirum, cum populus dejiceret Poppææ ſtatuas, & Octaviæ reſtitueret. Harlæus.

3 *Et Poppææ honos repoſitus eſt.*] Addidi ex Florent. *&*, quod in vulgatis exciderat. *Pichena.*

4 *Quæ ſemper odio tumens, metu atrox.*] Repoſuimus ex Budenſi: *quæ ſemper odio, tum & metu atrox.* Rhen.

Quæ

provoluta genibus ejus; *Non eo loci res ſuas agi, ut de matrimonio certet (quamquam id ſibi vita potius) ſed vitam ipſam in extremum adductam à clientelis & ſervitiis Octaviæ, quæ plebis ſibi nomen indiderint, ea in pace auſis quæ vix bello evenirent. Arma illa adverſus principem ſumpta. ducem tantum defuiſſe,* [1] *qui motis rebus facile reperiretur. Omitteret modo Campaniam & in vrbem ipſam pergeret, ad cujus nutum abſentis tumultus cierentur. Quod alioquin ſuum delictum? quam cujuſquam offenſionem? An quia veram progeniem penatibus Cæſarum datura ſit, malle populum Romanum* [2] *tibicinis Ægyptii ſubolem imperatorio faſtigio induci? Denique ſi id rebus conducat, libens quam coactus acciret dominam, vel conſuleret ſecuritati juſta ultione. Et modicis remediis, primos motus conſediſſe.* [3] *at ſi deſperent uxorem Neronis fore Octaviam, illi maritum daturos.* Varius ſermo, & ad metum atque iram accommodatus, terruit ſimul

1 *Qui motis rebus facile reperiretur. Omitteret modo.*] Diſtinctione iſta pleniore, obnubilatur prorſus auctoris ſenſus. Interpungendum erat, *reperiretur; omitteret modo.* Dux, inquit, non deerit, modo Octavia propius acceſſerit relicta Campania. *Gruterus.*

2 *Tibicinis Ægyptii.*] Euceri, de quo ſupra. *Ferrettus.*

3 *At ſi deſperent.*] Aut mihi non odora vis, aut hic nil ſubolet corruptionem. Callide Poppæa perniciem Octaviæ molitur, quam quo efficacius inſtruat, metum ſollicitat Neronis, eo (inquit) res tuæ Nero evaſere, ut Octaviæ, aut tibi cadendum ſit: nec te lactet, quod facile ſedaſti priorem plebis motum: id enim contigit, quia nondum populus deſperaverat de veſtra reconciliatione: nunc defraudatus ſpe concepta, Octaviæ profecto maritum dabit, unde tibi exitium manifeſtum. Vera nobile ſcortum dicebat: nam (ut miſſum faciamus, quid ſequatur, ſi quis ſtudiis populi ducat filiam imperatoris) non credebatur civilia ſapere, cui conjunx eſſet de Cæſarum domo: quamobrem Tiberius nuptum minime locat Agrippinam, quæ ſecundas nuptias poſtulabat. lib. 4. ann. *Sed Cæſar non ignarus quantum ex rep. peteretur, ne tamen offenſionis, aut metus manifeſtus foret, ſine reſponſo quanquam inſtantem reliquit.* Idem per eadem implacabilis erat Aſinio Gallo lib. 1. ann. *Non ideo iram ejus lenivit, primum inviſus tanquam ducta in matrimonium Vipſania M. Agrippæ filia, quæ quondam Tiberii uxor fuerat; pluſquam civilia agitaret.* Quæ nec fefellere præpotentes Claudii libertos lib. 11. ann. *nec enim occultum quod poſt tale matrimonium ſuperaſſet.* Quid Corneli? mors Claudii, & rerum mutatio. *Salinerius.* Dubitat, an integra, Lipſius. Idem legit, *An ſi deſperent?* Vnde ſententiam nullam expedio. Mihi integra ſunt, leviſſima mutatio-

 ne,

ſimul audientem & accendit. Sed parum valebat ſuſpicio [1] in ſervo, & [2] quæſtionibus ancillarum eluſerat. Ergo confeſſionem alicujus quæri placet, cui rerum quoque novarum crimen affingeretur. Et viſus idoneus maternæ necis patrator Anicetus, claſſi apud Miſenum, ut memoravi, præfectus, levi poſt admiſſum ſcelus gratia, dein graviore odio: quia [3] malorum facinorum miniſtri quaſi exprobrantes aſpiciuntur. Igitur accitum eum Cæſar *operæ prioris* admonet; *Solum incolumitati principis adverſus inſidiantem matrem ſubveniſſe: locum haud minoris gratiæ inſtare, ſi conjugem infenſam depelleret. nec manu aut telo opus. Fateretur Octaviæ adulterium. Occulta quidem ad præſens, ſed magna ei præmia, & ſeceſſus amœnos* promittit; *vel ſi negaviſſet, necem* intentat. Ille inſita vecordia, & facilitate

ne, *ac* pro *at* ſcribenti. Facile, inquit, motus illi componentur, & in ſe confident. Atque ubi de Neronis nuptiis deſperatum erat, alium Octaviæ maritum quærent. *Acidalius.*

1 *In ſervitio.*] ſcripſimus, *ſervo.* Rhenanus.

2 *Quæſtionibus ancillarum eluſerat.*] Iacobo Lèctio erudito juveni adſentior ſcribenti; *eluſa erat.* Lipſius.

Quæſtionibus ancillarum illuſerat.] Repoſuimus, *eluſerat.* Rhenanus. Faernus legebat: *eluſa erat* &c. Niſi magis placeat, *illuſum erat.* Vrſinus. Placet & mihi, Lipſio placita Lectii conjectura, *eluſa erat*, magis quidem quam Mureti, *illuſum erat.* Acidalius. Probat Lipſius, *eluſa erat*, id eſt, ſuſpicio in ſervo. Vulgo, *eluſerat.* Pichena. Viris doctiſſimis videbatur reſcribendum, *eluſa erat*: ſed certe nihil mutandum putavimus, cum hoc uſitatiſſimum ſit auctori, verbis activis, ut vocantur, ad neutrorum formam uti, ſiç *vertere, mutare* &c. pro *verti, mutari*, frequenter hic reperias. *Freinshemius.*

3 *Graviorum facinorum miniſtri.*] Flor. *maiorum facinorum.* Sed nihil muto, nam vox, *graviorum*, quodammodo reſpondet præcedentibus verbis, *graviore odio.* Pichena. Omnia ſana videntur. Cum tamen extet in chirographo Bibliothecæ Medicææ, *quia malorum*; videri poterat prius fuiſſe, *majorum facinorum*, ſed idem ſenſus reſultat ex illo *graviorum*, quapropter nihil temere mutabimus, niſi conſentiant & alii codices plutearii. *Gruterus.* Itane tam obtuſæ cuiquam aures, ut non offendantur illa fatua repetitione vocis: *graviore odio, quia graviorum.* Nos vero ſine dubitatione recipimus ſcripturam Florentinam. Plautus Menæchm. 5. 7. *O facinus indignum & malum.* Tibullus 2, 4. *Illa malum facinus ſuadet.* Noſter lib. 12. *At Agrippina ne malis tantum facinoribus noteſceret.* Gronovius.

litate priorum flagitiorum, [1] plura etiam quam juſſum erat, fingit, fateturque apud amicos, quos velut conſilio adhibuerat princeps. Tum in Sardiniam pellitur, ubi non inops exſilium toleravit, & fato obiit. At Nero [2] *præfectum in ſpem ſociandæ claſſis corruptum*, & incuſatæ paulo ante *ſterilitatis* oblitus, *abactos partus conſcientia libidinum*, *eaque ſibi comperta*, [3] edicto memorat. [4] Inſulaque Pandateria Octaviam claudit. Non alia exſul viſentium oculos majore miſericordia affecit. Meminerant adhuc quidam Agrippinæ, à Tiberio; recentior Juliæ memoria obverſabatur, à Claudio pulſæ. Sed illis robur ætatis affuerat. Læta aliqua viderant, & præſentem ſævitiam [5] melioris olim fortunæ recordatione allevabant. [6] Huic primus nuptiarum dies loco funeris fuit, deductæ in domum, in qua nihil niſi luctuoſum haberet, erepto per venenum patre, & ſtatim fratre. Tum ancilla domina validior. Et [7] Poppæa non niſi in perniciem uxoris nupta.

1 *Plura etiam quam juſſum erat fingit.*] Malim, *juſſus*. Acidalius.

2 *Præfectum in ſpem ſociandæ claſſis corruptum.*] Sic melius Flòr. quam vulgo, *ſpe ſociandæ*. Pichena.

3 *Dicto memorat.*] Legendum hic, *edicto memorat*, idem Lectius, quem nominavi, docuit me verè. Nam principes per edicta populum adfabantur, ut notum. *Lipſius.*

Edicto memorat.] Lipſio aſſenſi, qui, *edicto*, repoſuit. Vulgo, *dicto*. Omnia enim fere per edicta fiebant â principe. lib. ſeq. *edicto teſtificatus*. hiſt. lib. 1. *laudatus per edictum*. *Pichena.*

4 *Inſulaque Pandataria.*] Quid ergo in mentem illi poëtæ ignobili venit (non enim Senecæ: cum certis argumentis poſt mortem ejus ſcripta ea Tragœdia ſit) qui relegare Octaviam in Ægyptum videtur:

——— date vela fretis
Ventiſque, petat puppis rector
Tandem Phariæ litora terræ.

Niſi ſi hoc vult, Alexandrinâ dumtaxat navi avectam Octaviam. Id enim contentioſus aliquis poſſit parum ἀλόγως dicere. aliàs repoſuerim ego, *Pandatariæ litora terræ*. Lipſius.

5 *Melioris olim fortunæ recordatione allevabant.*] Emendavimus, *elevabant*, id eſt, minuebant, quæ elegantiſſima verbi hujus ſignificatio ſatis nota eſt. *Rhenanus.* Flor. & Ven. *allevabant*. Pichena.

6 *Huic primum nuptiarum dies.*] Cave mutes, *primus*. Ilud verum. *Acidalius.* Correxi, *primus*, monente Lipſio, vulgo, *primum*. Pichena.

7 *Poppæa non niſi in perniciem uxoris nupta.*] *Duodecimo die poſt divortium ab Octavia Nero in matrimonium Poppæam accepit, & eam dilexit unice.*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 16 vol. 1

64 pta. Poſtremo crimen omni exitio gravius. [1] Ac puella viceſimo ætatis anno, inter centuriones & milites, præſagio malorum jam [2] à vita exempta, nondum tamen morte acquieſcebat. Paucis dehinc interjectis diebus, mori jubetur: cum jam *viduam ſe & tantum ſororem* teſtaretur, [3] *communeſque Germanicos* & poſtremo *Agrippinæ* nomen cieret, *qua incolumi infelix quidem matrimonium, ſed ſine exitio pertuliſſet.* Reſtringitur

unice, inquit Sueton. Ner. 35. *Vertranius.*

1 *At puella viceſimo ætatis anno.* Scripſimus, *Ac puella.* Rhenanus. Mur, *At.* Vulgatum *ac* retineo. *Acidalius.*

2 *A vita exemta.*] Lege, *è vivis.* Apulejus I Miles. *Ipſe mihiſupervivens.* Pricæus.

3 *Communeſque Germanici.*] Accipere poſſis, appellaſſe Octaviam patris nomen, qui Germanicus dictus, uti & Nero. Commune igitur utrique. Tamen cum in priſcis libris ſit, *Communeſque*; nata mihi lectio, *cum maneſque germani.* Vt fratrem appellaverit ſublatum, & deinde matrem. *Lipſius.*

Communeſque Germanicos.] Reſtituimus locum: *communeque Germanici, & poſtremo Agrippinæ nomen cieret.* Rhenanus. Faernus legebat: *Cumque Germanici, & poſtremo Agrippinæ nomen cieret*, &c. non, ut in vulgatis, *Communeque Germanici.* Vrſinus. Cave mutes, *Communeque Germanici.* Commune Octaviæ cum Nerone nomen Germanici, qui Neroni avus, Octaviæ patruus; commune item Agrippinæ, quæ Neroni mater, Octaviæ patruelis, & propter Claudii matrimonium matris loco. *Mercerus.* Octavia nuntio mortis accepto, ut aliqua ſeſe illinc redimeret, ait, ſe ſpem matrimonii cum Nerone penitus abjeciſſe, nec unquam poſtea uxoris, ſed ſolum ſororis, nomen uſurpaturam: hæc jaciebat, ſed apud ſurdas aures: inde in deſperationem verſa, Germanicum invocabat; ſolent enim miſeri inter extrema dejecti eos deſiderare, per quos (ſi viverent) certa ſpes evadendi. Sen. in Troad. *Servire Græco pateris Andromachen jugo Crudelis Hector?* Nec finem in Germanici nomine faciebat, ſed Agrippinam quoque appellabat. Viveres utinam, ó Germanice, columen familiæ noſtræ, vel tu ſaltem ô Agrippina, qua viva ſi non omnino felix fui, mihi tamen exitium non imminebat. Plus igitur (ut vides) ſibi pollicetur de Germanico, quam de Agrippina, ille undique pius, hæc noverca: nec amens Octavia, (lib. 13. ann. *Quæ quamvis rudibus annis, dolorem, caritatem, omnes affectus abſcondere didicerat*,) ut fictæ Agrippinæ caritari fidem haberet. *At matris ira nulla munificentia leniri, ſed amplecti Octaviam, crebra cum amicis ſecreta habere.* Salinerius. Mur. *communeſque Germanicos*; Lipſius, *cum maneſque germani*, Neutrum placet præ vulgato, cujus ſententia, quam Lipſius idem tetigit, optima. *Acidalius.* Flor. ac Ven. *communeſque Germanicos.* Mercerus nihil mutat, atque interpretatur. *Pichena.* Vulgo, *communeque Germanici.* Sed Florentini MSc. veteriſque editionis Venetæ lectio eſt, quam reſtituimus; *Communeſque Germanicos*; quod haud dubie proba ſit. Nec enim unus tantum

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 16 vol. 1

tur vinculis, venæque ejus per omnes artus exſolvuntur: & quia preſſus pavore ſanguis tardius labebatur, præfervidi balnei vapore enecatur. [1] Additurque atrocior ſævitia, quod caput amputatum latumque in urbem Poppæa vidit. dona ob hæc templis decreta. Quod ad eum finem memoravimus, ut quicumque caſus temporum illorum nobis vel aliis auctoribus noſcent, præſumptum habeant, quotiens fugas & cædes juſſit princeps, totiens grates deis actas, quæque rerum ſecundarum olim, tum publicæ cladis inſignia fuiſſe. Neque tamen ſilebimus, ſi quod ſenatuſconſultum adulatione novum, aut patientia poſtremum fuit. Eodem anno libertorum po- 65
tiſſimos [2] veneno interfeciſſe creditum eſt, [3] Doryphorum quaſi adverſatum nuptiis Poppææ, Pallantem quod immenſam pecuniam longa ſenecta detineret. Romanus ſecretis criminationibus incuſaverat Sene-

tum fuit Germanicus, ſed Druſus qui primus id cognomen peperit, tam ſibi quam filiis id quæſivit. Clare Dio princip. lib. 55. Γερμανικός τε καὶ τῶν παίδων ἐπονομασθείς. Iſte ergo Druſus tam Octaviæ quam Neroni vere atque proprie communis, cum illius avus eſſet; hujus abavus. Claudius etiam utrique communis, illi natura; huic adoptione pater. quin & C. Cæſar quem proprie Germanicum vocaverunt, illius patruus; hujus avus. Quæ vero ſequuntur de Agrippinæ nomine, non ita accipienda ſunt, quaſi & illud ambobus commune vel Octavia, vel Tacitus voluerint: quamvis ita potuiſſent, non quidem quod Agrippina Octaviæ noverca fuerit, quæ enim hæc conjunctio? ſed quod conſobrina. Sed ita gradatim ad ultimas obteſtationes delabitur, ut primo Neronem commonefaciat arctiſſimæ conſanguinitatis quæ inter illos eſſet: deinde vel Agrippinam teſtatur, oratque Neronem, ut ſaltem illius inſtitutum tueretur, cui & ipſi invisa quidem fuerit, ſed abſque exitio: ſe contentam fore deinceps iſta conditione ſi liceat vivere, qua vivente Agrippina, miſere quidem & infeliciter, ſed tamen vixiſſet. *Freinshemius.*

1 *Additurque atrocior ſævitia.*] Malebam *atrocius ſævitiâ*, hoc eſt, gravius ludibrium crudelitate. Sic libro ſequenti: *Adjeciſſe Deos dignum Arſacidarum. Dignum, atrocius*, res digna, res atrocior. *Gronovius.*

2 *Veneno interfeciſſe creditum eſt.*] Vel, *creditus eſt.* Vide Sueton. Nerone, cap. XXXV. *Lipſius.*

3 *Doryphorum.*] Eſt nomen ſive cognomen liberti proprium. Fortaſſe & in hoc Xiphilini loco, in Nerone: Δορυφόρῳ τῷ τὰ τῆς ἀρχῆς βιβλία διέποντι, πεντήκοντα ἅμα καὶ διακοσίας

Senecam ut C. Piſonis ſocium, ſed validius à Seneca eodem crimine perculſus eſt. Unde Piſoni timor & orta inſidiarum in Neronem magna moles, ſed improſpera.

κοσίας μυριάδας δοθῆναι ἐκέλευσε: *Doryphoro, qui a libellis erat, juſsit dari ducentas quinquaginta Drachmarum myriadas.* Ita ego verterim, & munus noſtri Doryphori eruerim: at interpres, *Prætoriano cuidam militi* fecit: qui non ſolent profecto à libellis aut talibus officiis eſſe. *Idem.*

C. COR-

C. CORNELII TACITI
AB
EXCESSU DIVI AUGUSTI
ANNALIUM
LIBER QUINTUS-DECIMUS.

BREVIARIUM LIBRI.

Vologeſes Parthorum Rex Armeniam invadit. quem Corbulo cautè & tamen fortiter repreſſit. Sed Cæſonius Pætus miſſu Neronis mox ſupervenit, proprius Armeniæ tuendæ dux. Is imperitiâ & temeritate rem perdidit: turpi fœdere cum hoſte depactus. Corbulo ei tamen ſed ſerò ſuccurrit. Neroni filia ex Poppæâ naſcitur, non vitalis. Legati Parthorum Romam venere, ſuper Armeniâ retinendâ. irriti remittuntur: & bellum Corbuloni permiſſum. Is Armeniam iterum invadit, & metu Parthis injecto, ad colloquium ventum. Placuit arma poni, & Tiridatem diadema ſtatuæ Neronis ſubmittere, nec niſi ſponte ejus reſumere. Nero Neapoli cantat in publico: Romæ luxu & libidine omnia polluit. Ipſa urbs ardet caſu, ſive Principis dolo. qui in ruinis ejus ingentem ſibi domum exſtruxit. Chriſtiani ab eo exagitati & necati, falſo crimine incendii. Conjuratio in Neronem inita & detecta, capite ejus C. Piſone. Multi interfecti inluſtrium, interque eos Seneca. Grates tamen diis actæ, & dona decreta templis, ut rebus lætis. Geſta hæc annis paullo amplius tribus,

C. MEMMIO REGVLO. VERGINIO RVFO
C. LECANIO BASSO. M. LICINIO CRASSO
P. SILIO NERVA. C. IVLIO ATTICO VESTINO } Coss.

Inte-

1 Interea Rex Parthorum Vologeſes, cognitis Corbulonis rebus, regemque alienigenam Tigranem Armeniæ impoſitum: ſimul, fratre Tiridate pulſo, ſpretum Arſacidarum faſtigium ire ultum volens; magnitudine rurſum Romana, & continui fœderis reverentia, diverſas ad curas trahebatur: cunctator ingenio, & [1] defectione Hyrcanorum gentis validæ, multiſque ex eo bellis illigatus. Atque illum ambiguum novus inſuper nuntius contumeliæ exſtimulat: quippe egreſſus Armenia Tigranes, Adiabenos conterminam nationem latius ac diutius quam per latrocinia vaſtaverat. Idque primores gentium ægre tolerabant, *eo contemptionis deſcenſum, ut ne duce quidem Romano incurſarentur, ſed temeritate obſidis, tot per annos inter mancipia habiti.* Accendebat dolorem eorum Monobazus, quem penes Adiabenum regimen, *quod præſidium, aut unde peteret*, rogitans. *Jam de Armenia conceſſum*, [2] *proxima trahi: & niſi defendant Parthi, levius ſervitium apud Romanos deditis, quam captis eſſe.* Tiridates quoque regni profugus, [3] per ſilentium haud modice querendo, gravior erat. *Non enim ignavia magna imperia contineri: virorum armorumque faciendum certamen.*

COMMENTARIVS.

1 *Defectione Hyrcanorum*] Scripſimus, *diſſenſione Hyrcan.* Rhenan. Faernus legebat, *deditione.* Vrſinus.

2 *Proxima trahi: & niſi &c.*] Tranſpoſitione copulæ ſententia explicanda: *proxima trahi, niſi defendant Parthi: & levius ſervitium.* Acidalius.

3 *Per ſilentium haut modice querendo.*] Cuivis mendum hic ſuboleat. Quomodo enim per ſilentium, & nec modice, querebatur? Nec tamen hoc adverterunt viri magni: niſi Muretus ante nos, cum quo vere ſcribimus, *per ſilentium, aut modice querendo.* Acidalius. Si *immodice* querebatur, quomodo *per ſilentium?* An cum aſpiceretur, quamvis ſilens, ignaviam ex-

pro-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 16 vol. 1

men. Id in ſumma fortuna æquius, quod validius. Et ſua retinere privatæ domus: de alienis certare, regiam laudem eſſe. Igitur commotus his Vologeſes concilium vocat, & 2 proximum ſibi Tiridatem conſtituit, atque ita orditur; *Hunc ego eodem mecum patre genitum, cum mihi per ætatem ſummo nomine conceſſiſſet, in poſſeſſionem Armeniæ deduxi, qui tertius potentiæ gradus habetur. nam Medos Pacorus anteceperat. videbarque contra vetera fratrum odia* 1 *& certamina, familiæ noſtræ penates rite compoſuiſſe. prohibent Romani, & pacem ipſis numquam proſpere laceſſitam, nunc quoque in exitium ſuum abrumpunt. Non ibo infitias, æquitate quam ſanguine, cauſſa quam armis retinere parta majoribus malueram. ſi cunctatione deliqui, virtute corrigam. Veſtra quidem vis & gloria in integro eſt, addita modeſtiæ fama; quæ neque ſummis mortalium ſpernenda eſt,*

1 *&*

probrare videbatur, ideoque gravius ſilentium ipſius, quam Monobazi voces? Ita videtur. ac ſequentia verba, *non enim ignavia* &c. reperita intelligo à primoribus illis gentium. quæ cum ad aures Vologeſi perveniſſent, commotus eſt, conciliumque advocavit. *Pichena.* Interdum enim & ſilentium omni voce loquacius eſt. Sic & hic Tiridates quamquam queri nollet, tamen ipſo ſilentio & quod exul obverſaretur, regis oculis, exprobrabat ipſi, quod periclitanti non ſubveniſſet, aut ejectũ non reſtitueret. quomodo fere *malorum facinorum miniſtri quaſi exprobrantes aſpiciuntur,* ſup. 14, 62. Seneca ad Helv. 16. *nunquam te fecunditatis tuæ, quaſi exprobraret ætatem, pœnituit.* Plinius epiſt. 1. *Mala emptio exprobrare ſtultitiam domino videtur.* Tacitus 15, 16. *non eam ſpeciem inſignium & armorum prætulit, ut diverſitatem exprobraret* & 16, 22, *rigidi & triſtes, quo tibi laſciviam exprobrent.* & 16, 10, *tanquam vivendo exprobrarent interfectum eſſe Rubellium.* Expreſſit tale quid Martialis lib. 1. epigr. 69. *Si tacet, hanc loquitur.* Male alii in Tacito reſcribendum putarunt; *aut modice querendo:* ſubjicitur enim querela, haud modica tamen. *Freinshemius,* Nihil hic eſt mutandum. Silentis orationem & queſtus exponi ac ſubjici, non eſt novum apud elegantiſſimos auctores. Nam ſilentio non minor vis ineſt indicandi interiores animi motus ac cogitationes, quam ſermoni. Itaque haud ſine ratione ex eo orationem colligunt, & proponunt Scriptores. Cauti inprimis & callidi, qualis Tacitus. Neque aliter Lucanus l. 1. *Gelidos pavor alligat artus, Et tacito mutos volvunt ſub pectore queſtus.* Plane eodem modo, quo hic Tacitus. Vide etiam quæ ad hunc locum notat Cl. *Freinshemius.* Boxhornius. Exemplum vivum eſt apud Cæſarem lib. 1. Gall. 32, in Sequanis. *Gronovius.*

1 *Et certamen.*] Emendavi, *contra veterum fratrum odia & certamina,* Rhenanus.

 Aj

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 16 vol. 1

[1] *& à diis æſtimatur.* Simul diademate caput Tiridati evinxit, promptam equitum manum, quæ regem ex more ſectabatur, Moneſi nobili viro tradidit, adjectis Adiabenorum auxiliis: mandavitque *Tigranen Armenia exturbari*, [2] *dum ipſe poſitis adverſus Hyrcanis diſcordiis, vires intimas, molemque belli ciet*, provinciis
3 Romanis minitans. Quæ ubi Corbuloni certis nuntiis audita ſunt: legiones duas cum Verulano Severo, & [3] Vectio Bolano, ſubſidium Tigrani mittit, occulto præcepto, compoſitius cuncta, quam [4] *feſtinantius agerent*: quippe bellum habere, quam gerere malebat. Scripſeratque Cæſari, *proprio duce opus eſſe, qui Armeniam defenderet: Syriam ingruente Vologeſe acriore in diſcrimine eſſe.* Atque interim reliquas legiones pro ripa Euphratis locat: tumultuariam provincialium manum armat; hoſtiles ingreſſus præſidiis intercipit. [5] Et quia egena aquarum regio eſt, caſtella fontibus impoſita

1 *Et à Diis æſtimatur.*] Non ſatis capio quid ſibi velit iſte Parthus hac ſententia. Putabam olim legendum: *& ab imis æſtimatur.* Crebro hæc componuntur apud auctores, *ſumma & ima.* Freinshemius. Ab hoc etiam loco mutando abſtinendæ ſunt manus. Plena quippe ejus & pulcherrima eſt ſententia. Referenda iſta ſunt ad eam modeſtiæ virtutem, ejuſque ampliſſimum continent elogium, qua, æquitate quam ſanguine, cauſſa quam armis, parta à majoribus retinere, & ſua recuperare conantur: quaque inviti, & cunctanter, & non, niſi poſt alia omnia nequidquam tentata, in arma Principes prorumpunt. Illa virtus non ſpernenda eſt ſummis mortalium, primoque in faſtigio poſitis, & à Diis ipſis æſtimatur: eaque ante bellum virtute uſis favent. Nam Dii favent juſtum bellum gerentibus. Ad juſtitiam autem bellorum facit, non tantum cauſſà, ſed etiam neceſſitas inevitabilis, qualis eſt cum aliis conſiliis, cunctando, tolerando, modeſtia, ut hic loquitur, arma declinari non potuere. *Boxhornius.*

2 *Dum ipſe poſitis adverſus Hyrcanos diſcordiis.*] Repoſuimus, *Dum ipſe compoſitis* &c. *Rhenanus.*

3 *Vectio Bolano.*] Scribe, *Vettio*, ex lapide: C. CALPURNIO. PISONE M. VETTIO BOLANO. COS. De hujus Bolani bellicâ gloriâ, Statius libro V. Silvar. ad filium ejus Criſpinum:

—— *rigidi ſummam Mavortis agebat*
Corbulo, ſed comitem belli ſociumque laboris
Ille quoque egregiis multum miratus in armis
Bolanum, atque illi curarum aſperrima ſuetus
Credere. —— Lipſius.

4 *Feſtinatius agerent.*] Nos, *feſtinantius.* Rhenanus.

5 *Et quia egena.*] Non videtur hoc factum

ita: quoſdam rivos [1] congeſtu arenæ abdidit. Ea dum 4
Corbulone tuendæ Syriæ parantur, acto raptim agmine Moneſes ut famam ſui præiret, non ideo neſcium aut incautum Tigranem offendit: qui occupaverat Tigranocerta, urbem copia defenſorum & [2] magnitudine mœnium validam. Ad hæc Nicephorius amnis haud ſpernenda latitudine partem murorum ambit: & ducta ingens foſſa, qua fluvio diffidebatur. [3] Inerantque milites, & proviſi ante commeatus. quorum ſubvectu pauci avidius progreſſi, & repentinis hoſtibus circumventi, ira magis quam metu ceteros accenderant. Sed Partho ad exſequendas obſidiones nulla comminus audacia: raris ſagittis, neque clauſos exterret, & ſemet fruſtratur. Adiabeni cum promovere ſcalas & machinamenta inciperent, facile detruſi, mox erumpentibus noſtris cæduntur.
Corbulo tamen, quamvis ſecundis rebus ſuis, mo- 5
derandum fortunæ ratus, miſit ad Vologeſem, qui expoſtularent *vim provinciæ illatam: ſocium amicumque regem cohortes Romanas circumſidere.* [4] *omitteret potius obſidionem, aut ſe quoque in agro hoſtili caſtra poſiturum.* [5] Caſperius centurio in eam legationem delectus, apud opidum Niſibin ſeptem & triginta millibus paſſuum à Tigrano-

quæ à Græcis Antiochia Mygdoniæ sive Mygdonia appellata est, urbs Mesopotamiæ versus Tigrim fluvium, ad Mygdonium flumen interfluentem sub Masio monte.

factum, quod jam olim eſſet, ſed ut poſthac eſſet. Forte Tacitus: *Et quo egena aquarum regio eſſet, caſtella fontibus impoſita.* Gronovius.

1 *Congeſtu terræ obdidit.*] Scripſimus, *abdidit.* Rhenanus. In v. c. eſt, *congeſtis arenæ obdidit*, non, *abdidit.* Vrſinus.

2 *Magnitudine mœnium validam.*] Adeo, ut Appianus producat mœnia Tigranocertæ in altitudine ad quinquaginta cubitos: quæ in imo adaptata equorum ſtabulis. Vide eum in Mithridatico. *Lipſius.*

3 *Inerantque milites, & proviſi ante commeatus*] Copulam, *que*, ex Flor. repoſui: nam à vulgatis abeſt. *Pichena.*

4 *Omitteret potius.*] Lego, *ocius*, non, *potius.* Lipſius.

Omitteret potius obſidionem.] Faernus legebat: *Omitteret ocius* &c. *Vrſinus.* Lipſius mallet, *ocius.* Sed &, *potius*, recte ſe habet, ut oſtendat utilius id Vologeſi eſſe. *Pichena.* Lege, *Omitteret protinus obſidionem.* Boxhornius.

5 *Caſperius centurio.*] Muretus, *C. Aſperius.* Acidalius.

granocerta diſtantem adit regem, & mandata feroci
ter edidit. Vologeſi vetus & penitus infixum erat, ar
ma Romana vitandi: nec præſentia proſpere flue
bant. irritum obſidium, tutus manu & copiis Ti
granes, fugati qui expugnationem ſumpſerant, miſ
ſæ in Armeniam legiones, & aliæ pro Syria, parata
ultro irrumpere. ſibi imbecillum equitem pabuli ino
pia. nam [1] exorta vis locuſtarum ambederat, quid
quid herbidum aut frondoſum. Igitur metu abſtruſ
mitiora obtendens, *miſſurum ad imperatorem Romanu*
legatos ſuper petenda Armenia & firmanda pace reſpondet
Moneſen *omittere Tigranocerta* jubet; ipſe retro conce
6 dit. Hæc plures ut *formidine regis, & Corbulonis min*
[2] *patrata & magnifica* extollebant. Alii *occulte pepigiſ*
interpretabantur; *ut omiſſo utrimque bello, & abeun*
Vologeſe, Tigranes quoque Armenia abſcederet. Cur enin
[3] *exercitum Romanum à Tigranocertis deductum? cur deſer*
ta per otium, quæ bello defenderant? An melius hibernaviſ
in extrema Cappadocia, raptim erectis tuguriis, quam i
ſede regni modo retenti? Dilata prorſus arma, ut Vologeſes cu
alio quam cum Corbulone certaret: Corbulo meritæ tot pe
annos gloriæ non ultra periculum faceret. Nam, ut rettuli
proprium ducem tuendæ Armeniæ popoſcerat, &
ad

quod in hisce regionibus etiam hodie frequens.

1 *Exorta vis locuſtarum.*] Locuſtæ numerantur partim inter aves, partim inter inſecta animalia, maximeque Ægyptum, & Cyrenaicam infeſtant, & ſegetes aut rodunt, aut contactu adurunt. Vide Plinium 11. 29. Ideoque ajunt imperatores C. de locato, minuendam eſſe penſionem colono, cum ſegetes à locuſtis exeſæ fuerint. Vide Pſalm 105. Exo. cap, 10. Ioëlis cap. 2, Locuſtæ necari jubentur militari imperio in Syria, auctore Plinio. In Cyrenaica lex fuit (nam locuſtis quoque ea regio abundat) ut pœna deſertoris teneretur, qui ingentem vim locuſtarum, aut earum fœ
tus non debellaſſet. Locuſta quoqu
piſcis eſt ex genere cruſtaceorum, d
quo plura Ariſtoteles lib. de Anima
libus. *Lupanus.*

2 *Patrata magnifice extollebant.* Repoſuimus, *ac magnifica extollebam*
Rhenanus. Mur. *Patrata magnifi*
extollebant. Aſſentiar, nec tamen vul
gatum damnem; *Patrata & magni*
fica &c. *Acidalius.*

3 *Exercitum Rom. à Tigranocer*
tis deductum.] Editio decrepita no
agnoſcit præpoſitionem, *a*, neque re
quiritur. *Gruterus.*

3 *Ca*

adventare [1] Ceſennius Pætus audiebatur: jamque aderat, copiis ita diviſis, ut quarta & duodecima legiones, addita quinta, quæ recens è Mœſis excita erat, ſimul Pontica, & Galatarum Cappadocumque auxilia Pæto obedirent: tertia & ſexta & decima legiones, priorque Syriæ miles apud Corbulonem manerent. Cetera ex rerum uſu ſociarent, partirenturve. Sed neque Corbulo æmuli patiens; & Pætus, cui ſatis ad gloriam erat ſi proximus haberetur, deſpiciebat geſta, *nihil cædis aut prædæ, uſurpatas nominetenus urbium expugnationes* dictitans: *Se tributa ac leges, & pro umbra regis, Romanum jus victis impoſiturum.* Sub idem tempus legati 7
Vologeſis, quos ad principem miſſos memoravi, revertere irriti: bellumque propalam ſumptum à Parthis. nec Pætus detrectavit, ſed duabus legionibus, quarum quartam [2] Famiſulanus Vectonianus eo in tempore, duodecimam [3] Calavius Sabinus regebant, Armeniam intrat, triſti omine. Nam in tranſgreſſu Euphratis, quem ponte tranſmittebat, nulla palam cauſſa, [4] turbatus equus, qui conſularia inſignia geſtabat, retro evaſit. Hoſtiaque quæ muniebantur hibernaculis aſſiſtens, ſemifacta opera fuga perrupit, ſeque

1 *Coſennius Pætus.*] Qui malè in Dionis eclogis, quas nuper Fulvius Vrſinus dedit, Σέννιος ſcribitur. Enimverò Κεσέννιος Πέτος etiam in Ioſepho ſcribitur, diciturque libro VII. Excidii, cap. XXI. An hic ipſe, qui ſub Nerone præfuerat, etſi parum bonâ famâ? ætas haud neget. *Lipſius.*

Ceſennius Pætus.] Vide ſupra notam ad 14, 29. *Freinshemius.*

2 *Famiſulanus Vectonianus.*] Codex Budenſis, *Fimiſulanus Vectonianus.* Rhenanus.

3 *Calavius Sabinus regebat.*] Nos, *regebant.* Placeret, *Flavius Sabinus.* Vrſinus. Vide ſupra notam ad 6, 9. *Freinshemius.*

4 *Turbatus equus qui.*] Mos infrequens, & inobſervatus, de hoc equo. Geminum tamen locum habes in Plutarchi Craſſo, qui inter prodigia pariter futuræ cladis ſic narrat: Ἵππος δὲ τῶν στρατηγικῶν ἐπιφανῶς κεκοσμημένος, βίᾳ συνεπισπάσας τὸν ἡνίοχον εἰς τὸ ῥεῖθρον, ὑποβρύχιος ἠφανίσθη. id eſt: *Equus vero ex Imperatoriis inſigniter ornatus, tracto per vim rectore in flumen, ſubmerſus diſparuit.* Item Obſequens inter ea quæ Panſæ Conſuli haud læta evenerunt: *Equus phaleratus in ipſius conſpectu feſtinans concidit.* Dionyſius lib. x. Antiq. Rom. quà parte de L. Quinctio agit Dictatore

ſeque vallo extulit. & pila militum arſere, magis inſigni prodigio, quia Parthus hoſtis miſſilibus telis decertat.
8 Ceterum Pætus ſpretis ominibus, nec dum ſatis firmatis hibernaculis, nullo rei frumentariæ proviſu, rapit exercitum trans montem Taurum, *recipe randis*, ut ferebat, *Tigranocertis, vaſtandiſque regionibus quas Corbulo integras omiſiſſet*. Et capta quædam caſtella gloriæque & prædæ nonnihil partum, ſi aut gloriam cum modo, aut prædam cum cura habuiſſet. Longinquis itineribus percurſando quæ obtineri nequibant, corrupto qui captus erat commeatu, & inſtante jam hieme, reduxit exercitum compoſuitque ad Cæſarem litteras, quaſi confecto bello, verbis magnificis, re
9 rum vacuas. Interim Corbulo nunquam neglectam Euphratis ripam crebrioribus præſidiis inſedit: & ne ponti injiciendo impedimentum hoſtiles turmæ afferrent, (jam enim ſubjectis campis, magna ſpecie volitabant) naves magnitudine præſtantes, & connexas trabibus, ac turribus auctas, agit per amnem, catapultiſque & baliſtis proturbat Barbaros. in quos ſaxa & haſtæ longius permeabant, quam ut contrario ſagittarum jactu adæquarentur. Dein pons continuatus; colleſque adverſi per ſocias cohortes, poſt legionum caſtris occupantur; tanta celeritate & oſtentatione virium, ut Parthi omiſſo paratu invadendæ
10 Syriæ, ſpem omnem in Armeniam verterent. Ibi Pætus

tore jam electo: Ὡς δὲ ἐγγὺς ἦν, ἵππους τε αὐτῷ φαλάροις κεκοσμημένους εὐπρεπέσι προσῆγον, καὶ πελέκεις ἅμα ταῖς ῥάβδοις, ἐσθῆτάς τε ἀλουργοὺς καὶ τὰ ἄλλα παράσημα οἷς πρότερον ἡ τῶν Βασιλέων ἐκεκόσμητο ἀρχὴ, προσήνεγκαν. id eſt: *Vt paullo propior jam erat, equos ei phaleris decore ornatos adduxerunt, & ſecures cum faſcibus, veſteſque purpureas, & alia inſignia, quibus olim regium imperium decoratum erat, obtulerunt.* Vt appareat equum unum pluresve cum ornatu imperatorio, & conſulari (ſi cum magiſtratum dux geſſiſſet) è publico datos: non aliud, quam ſpecimen & notam dignitatis. Tacitus hic conſularia inſignia ait: quia Cæſennius Pætus ille ipſe eſt qui ante annum Conſul cum Petronio Turpiliano fuerat. *Lipſius.*

1 *Pro-*

tus imminentium neſcius, quinctam legionem procul in Ponto habebat; reliquas [1] promiſcuis militum commeatibus infirmaverat; donec adventare Vologeſem magno & infenſo agmine auditum. Accitur legio duodecima, & unde famam aucti exercitus ſperat, prodita infrequentia: qua tamen retineri caſtra, & eludi Parthus tractu belli poterat, [2] ſi Pæto aut in ſuis, aut in alienis conſiliis conſtantia fuiſſet. Verum [3] ubi à viris militaribus adverſus urgentes caſus firmatus erat, rurſus ne alienæ ſententiæ indigens videretur, in diverſa ac deteriora tranſibat. Et tunc relictis hibernis, *non foſſam neque vallum ſibi, ſed corpora & arma in hoſtem data* clamitans, duxit legiones quaſi prœlio certaturus. Deinde amiſſo centurione & paucis militibus, quos viſendis hoſtium copiis præmiſerat, trepidus remeavit. Et quia minus acriter Vologeſes inſtiterat, vana rurſus fiducia, [4] tria millia delecti peditis proximo Tauri jugo [5] impoſuit, quo tranſitum regis arcerent. Alares quoque Pannonios, robur equitatus, in parte campi locat. Conjunx ac filius [6] caſtello, cui Arſamoſata nomen eſt, abditi, data in præ-

1 *Promiſcuis militum commeatibus infirmaverat,*] Pro facultate recedendi à militia. quod eſt contra Laur. Vallæ opinionem, qui *commeatum* ea ſignificatione tantum in ſingulari numero dici affirmat. Sed monuiſſe ſatis eſt. *Lupanus.*

2 *Si Pæto aut in ſuis, aut in alienis conſiliis conſtantia fuiſſet.*] Deeſſe vocem credo poſt *in ſuis*. Neque *conſtantia* accommodari illuc videtur poſſe, ſi ſequentia iſta ſpectentur: *Verum ubi à viris* &c. Forte verum, *Si Pæto aut in ſuis vis, aut in alienis conſiliis conſtantia fuiſſet.* Acidalius.

3 *Vbi à viris militaribus adverſus urgentes caſus firmatus erat.*] Vox prima & ultima, ſi non ſunt ab aliena manu, haud tamen multum habent, quod heic agant; hoc eſt, ſede iſta ejici poterant. *Gruterus.*

4 *Tria millia delecti peditis, proximo Tauri jugo.*] Placuit hæc lectio à Flor. indicata. in quo, *tria millia delecti pedites.* Vulgo, *delectorum peditum.* Sed & in peditibus, & in equitibus, Tacitus plerunque ſingularem numerum amat. *Pichena.*

5 *Impoſuit, quo tranſitum regis arcerent.*] Mur. maluit, *quæ.* Mihi utrumque eodem loco. *Acidalius.* Ego *qui* mallem, *Grovovius.*

6 *Caſtello cui Aſamoſata nomen eſt.*] Correximus, *Arſamoſata.* Rhenanus.

præſidium cohorte, ac diſperſo milite, [1] qui in uno habitus, vagum hoſtem promptius ſuſtentaviſſet. [2] & ægre compulſum ferunt, [3] ut inſtantem Corbuloni fateretur. nec à Corbulone properatum, quo gliſcentibus periculis etiam ſubſidii laus augeretur. *Expediri* tamen *itineri ſingula millia ex tribus legionibus*, [4] *& ala-*
II *rios octingentos*, *parem numerum è cohortibus* juſſit. At Vologeſes quamvis *obſeſſa à Pæto itinera* [5] *hinc peditatu, inde equite* accepiſſet, [6] nihil mutato conſilio, ſed vi ac minis alares exterruit, legionarios obtrivit, uno tantum centurione Tarquitio Creſcente turrim, in qua præſidium agitabat, defendere auſo: [7] facta ſæpius eruptione, & cæſis qui Barbarorum propius ſuggrediebantur, donec ignium jactu circumveniretur. peditum ſi quis integer, [8] longinqua & avia; vulnerati, caſtra repetivere: *virtutem regis, ſævitiam & copias gentium*, cuncta metu extollentes, facili credulitate eorum qui eadem pavebant. Ne dux quidem obniti adverſis, ſed cuncta militiæ munia deſeruerat, [9] miſſis iterum ád Corbulonem precibus, *veniret propere,*

1 *Qui in uno habitus.*] Ita Flor. Vulgo, *in unum.* Pichena.

2 *Et ægre compulſum ferunt.*] Suſtulimus particulam *&*. non autem hæc ſola ſupererat, ſed mox item particulam, *ut*, *Ægre compulſum ferunt, inſtantem Corbuloni fateretur*, ſubauditur autem *ut*. Rhenanus. Ex libris veteribus, præſertim ex Flor. addidi illud, *&*. Verbum autem, *inſtantem*, refertur ad ſuperiora, *vagum hoſtem.* Pichena.

3 *Vt inſtantem Corbuloni fateretur.*] Vel hoſtem, vel metum ex hoſte, *Ferrettus.*

4 *Et alarios octingentos.*] Vel *ex alariis octingentos.* Sed dubito an eadem ſententia. *Acidalius.*

5 *Hinc peditatu, inde equite.*] Codex Budenſis, *Hinc peditatu, hinc equite.* Rhenanus.

6 *Nihil mutato conſilio, vi ac minis alares exterruit.*] Ita Faernus legebat, delebatque particulam, *ſed.* Vrſinus.

7 *Facta ſæpius eruptione.*] Et hic excidit, aut ſublata fuit copula: quam ex Flor. repone: *factaque ſæpius eruptione.* Pichena.

8 *Per longinqua & avia.*] Præpoſitionem *per* expunximus, ſic diſtinguendo ſententiam: *peditum ſi quis integer, longinqua & avia: vulnerati caſtra repetivere.* Subauditur ante, *petiit.* Rhenanus.

9 *Miſſis item ad Corbulonem precibus.*] Scripſimus, *Miſſis iterum ad Corb. pr.* Rhenanus. Florentinus & Ve-

pere, ſigna & aquilas, & nomen reliquum infelicis exercitus tueretur: [1] *ſe fidem interim, donec vita ſuppeditet, retenturos.* 12 Ille interritus, & parte copiarum apud Syriam relicta, ut munimenta Euphrati impoſita retinerentur; qua proximum & commeatibus non egenum, [2] regionem Comagenam, exin Cappadociam, inde Armenios petivit. [3] Comitabantur exercitum, [4] præter alia ſueta bello, magna vis camelorum onuſta frumento, ut ſimul hoſtem famemque depelleret. Primum è perculſis [5] Pactium primipili centurionem obvium habuit, dein pleroſque militum: quos diverſas fugæ cauſſas obtendentes, *redire ad ſigna, & clementiam Pæti experiri* monebat, [6] *ſe niſi victoribus immitem eſſe.* Simul ſuas legiones adire, hortari, *priorum* admonere, *novam gloriam* oſtendere; *non vicos aut opida Ar-*

Sup: lib: 13 cap: 36.

Venetus, *item*, ſi conjecturæ locus eſſet, facerem, *identidem*, hoc eſt, crebro ſubinde; quod quidem ſenſus velit. *Freinshemius.*

2 *Se fidem interim, donec vita ſuppeditaret, retenturos.*] In vulgatis, *retenturum.* at magis placuit, *retenturos*, ex Flor. ac Ven. nam ad ipſum ducem, & ad exercitum refertur. *Pichena.*

3 *Regionem Comagenam.*] Syria dividitur in plures partes, cujus una pars Comagena, quæ ad Amanum, & Taurum montes extenditur. *Lupanus.*

4 *Comitabantur exercitum.*] Mur. *Comitabatur.* Ad quid vero? *Acidalius.*

5 *Præter alia aſſueta bello.*] Flor. *ſueta.* Pichena.

6 *Pactium primipili centurionem.*] At ſupra lib XIII. perfunctum eo honore ait: *Curam præſidiorum Pactio Orfito primipili honore perfuncto mandat.* Lipſius.

7 *Se niſi victoribus immitem eſſe.*] Corbulo primipilarem hortatus, & ceteros milites, qui Pætum in bello deſeruiſſent, ut illius potius miſericordiam experirentur, quam ut à ſe deprehenſi in eodem perfugium haberent, dixit, ſe diſciplinæ militaris diligentiſſimum exactorem, qua deſerentibus niſi à victoria militibus non parceret, ut ſupra lib. 13. Suadebat autem Corbulo militibus *clementiam Pæti experiri:* licet enim qui in bello deſeruit, capite puniri ſoleret, potuit tamen ſe offerens ex edicto Germanici Cæſaris deſertionis pœnam evitare, & ex prima deſertione militiæ reſtitui, Arrio Menandro in Militaribus auctore. *Vertranius.* Milites, qui ducem Corbulonem cum Pæto mutaverant, falſis nominibus utebantur: Corbulo ſævus dicebatur, quia veram militiam revocabat: Pætus, mitis, quod legiones *promiſcuis militum commeatibus infirmaverat.* Hæc omnia Corbulo nunc ulciſcitur, redite (ait amara irriſione) ad veſtrum clementiſſimum ducem: quid rei vobis eſt cum me ſævo, qui ſolis victori-

 bus

Armeniorum, ſed caſtra Romana, duaſque in iis legione[s] pretium laboris peti. [1] *Si ſingulis manipularibus præcipu[a] ſervati civis corona, imperatoria manu tribueretur; quo[d] illud & quantum decus, ubi par eorum* [2] *numerus adipiſceretur, qui attuliſſent ſalutem, & qui accepiſſent?* His atque talibus in commune alacres, (& erant quos pericula fratrum, aut propinquorum propriis ſtimulis incenderent) continuum diu noctuque iter properabant.

13 Eoque intentius Vologeſes premere obſeſſos, modo vallum legionum, [3] modo caſtellum, quo imbellis ætas defendebatur, adpugnare, propius incedens quam mos Parthis, ſi ea temeritate hoſtem in prælium eliceret. At illi vix contuberniis extracti, [4] nec aliud quam munimenta propugnabant: pars juſſu ducis, & alii propria ignavia, [5] aut me-

bus æquus, victos angue pejus ſemper odi? *Salinerius.* Fruſtra exercet acumen ſuum homo optimus, quum obſcuri nihil ſit. Non enim ſi lib. 13. *Pactius Orphitus primipilaris* juſſu Corbulonis præſidio præpoſitus commemoratur, & hic *Pactius centurio primipili* à Pæto venire dicitur, ideo & omnes milites hic obvios Corbuloni ducem eum cum Pęto mutaſſe neceſſe eſt. Lib. 13, 40. ſunt cum Corbulone tertia & ſexta legio & decuma: eaſdem obtinet hoc lib. c. 6. Pætus quartam & quintam & duodecimā. Nec *diverſas fugæ cauſas obtendere* eſt falſis nominibus uti Corbulonis ſævi, Pæti mitis. Eoque nec ulciſcitur hic Corbulo quicquam privati doloris, neque amara irriſione ludit: ſed voce plena gravitatis & diſciplinæ profugos redire ad ſigna & duci, cui à Cæſare attributi eſſent, cauſam probare jubet, ſi forte veniam det ille; ſe nullam fugæ excuſationem accipere, nec deſertoribus ignoſcere. *Gronovius.*

1 *Si ſingulis manipularibus.*] Ita Plinius lib. 22. cap. 4. *Si civicæ honor uno aliquo ac vel humillimo cive ſervato præclarus ſacerque habetur, qui tandem æſtimari debet unius virtute ſervatus univerſus exercitus.* Aurelius.

2 *Numerus adipiſceretur.*] Malo, *adſpiceretur.* etſi non ignorem Plautum, & Tacitum ipſum alibi adipiſcendi verbum παθητικῶς eſſe uſos. *Lipſius.*

Vbi par eorum numerus aſpiceretur.] Ita emendavit Lipſius: male vulgo, *adipiſceretur.* facilis enim fuit lapſus, præſertim cum in veteribus legatur, *apiſceretur.* Pichena. Etiamnum proba mihi Lipſii correctio, quam & Pichena amplexus eſt; *adſpiceretur.* Freinshemius.

3 *Modo caſtellum, quo imbellis ætas defendebatur, adpugnare*] Reſtitui ex Flor. *adpugnare.* In vulgatis, *oppugnare.* Pichena.

4 *Ne aliud quam munimenta propugnabant.*] Emendavimus, *nec aliud q. m. pr.* Rhenanus,

5 *Aut metu.*] Ablativum, *metu,* delevimus, & pro *aut* ſcripſimus, *ut,* hoc

¹ aut metu Corbulonem opperientes, ac ſi vis ingrueret, proviſis exemplis Caudinæ ac Numantinæ cladis. *neque eandem vim Samnitibus Italico populo,* ² *aut Pœnis Romani imperii æmulis. Validam quoque & laudatam antiquitatem, quotiens fortuna* ³ *contra daret, ſaluti conſuluiſſe.* Qua deſperatione exercitus dux ſubactus, primas tamen litteras ad Vologeſen, non ſupplices, ſed in

hoc modo, *& alii propria ignavia, ut Corbulonem opperientes.* Siquidem in Manuſcripto libro tantum eſt *Vt* pro *Aut*; librarius ultimam præcedentis vocabuli quod eſt *ignavia* literam, cum *ut* conjunxit, ut fieret *aut.* deinde quiſpiam ablativum adjecit *metu.* Rhenanus. In v, c. eſt. *Et alii propria ignavia, aut metu Corbulonem opperientes.* nam in vulgatis deſunt illa, *aut metu.* Vrſinus. Flor. ac plerique veteres habent, *aut Corbulonem.* ut ſit ſenſus: Corbulonem opperientes, non ignavia ſe intra munimenta continuiſſe: ſed fortaſſe prudenti conſilio, cum ſe hoſtibus impares viderent. Tamen vulgatam lectionem præfero. Venetus, & nonnulli alii addunt, *aut metu Corbulonem opperientes.* Pichena. Editio Veneta, *propria ignavia, aut metu*, aliæq; veteres probo ſenſu, quem aliæ pervertunt; *propria ignavia, ut Corbulonem* &c. nec minus illi, inter quos & MSc. Pichenæ qui legunt, *propria ignavia, aut Corbulonem &c.* Freinshemius. De lectione hujus loci optime Rhenanus. Ex, *ignavia ut* litera male repetita, *ignavia aut*, factum. Suppleverunt *metu*, qui neſciebant *ignaviam* hic nihil aliud eſſe quam metum. Sæpe veteres has voces, *ignavus, ſegnis, ignavia, ſegnities*, uſurpant in illis, quibus abeſt virtus aut viro digna audacia, quos *poltrons* dicimus. Illis, inquit, abunde magnum erat munimenta defendere: nonnullis, quia edixerat dux, ne quis caſtris exiret; aliis non aliter facturis, ſi ſigna ferri juſſiſſet (ita erant perculſi) præferentes ſe tanquam in ſtativis Corbulonem exſpectare. *Vt opperientes*, quemadmodum præcedenti libro, *utque eruebantur.* Illud *proviſis exemplis* pari lepore Ovid. 9. met. ubi Byblis: *At non Æolidæ thalamos timuere ſororum. Vnde ſed hos novi? cur hæc exempla paravi?* Gronovius.

1 *Aut Pœnis Rom. imperii æmulis.*] Mirum omnes editiones ita conſpirare in hanc lectionem, cum palam vitioſa ſit. Nullæ enim hic Pænorum partes. præceſſit de cladibus Caudina ac Numantina. Nunc ergo comparant eas cum ignominia, quæ ſibi immineat à Parthis, & hanc elevant, uſi argumento à potentia Parthorum. Cum enim excuſatius ſit hoſti valido ſuccumbere, patrocinium hoc amplectuntur, & quando progenitoribus ſuis licuerit Samnitibus & Numantinis, modicis populis cedere, quem ſibi crimini daturum, quod non ſuſtineant Parthos *Rom. imperii æmulos?* hoc enim epitheton haud dubie ad Parthos pertinet, quod cum & Pœnis olim tributum fuerit, hujus loci corrumpendi occaſionem præbuit. Senſus igitur hic eſt, quo de non dubito: verba ſic reſtituam: *nec eandem vim Samnitibus Italico populo, aut Hiſpanis, ut Rom. imperii æmulis*, nempe Parthis. *Freinshemius.* Recte ille. ſed non ſatis. Lege: *Nec eandem vim Samnitibus Italico populo aut Hiſpanis quam Parthis Romani imperii æmulis.* Gronovius.

2 *Contra daret.*] Hoc mihi magis pre-

in modum querentis compoſuit, [1] *quod pro Armeniis ſemper Romanæ ditionis, aut ſubjectis regi quem imperator delegiſſet, hoſtilia faceret.* [2] *pacem ex æquo utilem. nec præſentia tantum ſpectaret. ipſum adverſus duas legiones, totis regni viribus adveniſſe; at Romanis orbem terrarum reli-*
14 *quum, quo bellum juvarent.* Ad ea Vologeſes, nihil pro cauſſa, ſed *opperiendos ſibi fratres Pacorum ac Tiridatem* reſcripſit; [3] *illum locum tempuſque conſilio deſtinatum quid de Armenia cernerent.* [4] *adjeciſſe deos dignum Arſacidarum, ſimul & de legionibus Romanis ſtatuerent.* Miſſi poſt à Pæto nuntii, & *regis colloquium* petitum, qui

[1] *Va-*

probatur quam quod verbum in regio volumine eſt ſcriptum, nempe *contradiceret.* Sic lib. 1. Hiſt. *Si fortuna contra daret, iratis ne relinquerentur.* Rhenanus.

1 *Quod pro Armeniis ſemper Romanæ ditionis.*] Videtur legendum omiſſa, *pro*, dictione: *Quod Armeniis ſemper Romanæ ditionis.* Vrſinus.

2 *Pacem ex æquo utilem, nec præſentia ſpectaret.*] Non eſt inepta Budenſis exemplaris lectio, *Pace ex æquo utili, ne præſ. t. ſp.* Rhenanus.

3 *Illum locum, tempuſque conſilio deſtinatum.*] Deinde, *quid de Armenia cernerent adjeciſſe Deos:* ubi etiam clauditur, qui ſequitur, ſenſus. Poſtremo, quando à Diis decretum fuit, quid futurum Armenia ſit, quam in manu Parthorum poſuere, cedentibus legionibus Romanis, dignum eſſe Arſacidarum vel memoria fœderum vel commiſeratione fortunæ, ut etiam de legionibus Rom. ſtatuerent. Perinde eſt itaq; ut ſi ſcripſerit, exſpectare ſibi eſſe in animo fratres, & in id tempus conſilium & locum rejicere: Deos adjeciſſe tamen quid cernerent de Armenia: dignumque eſſe Familiæ nominiſque ſui, ſtatuere una de legionibus Romanis. *Ferrettus.*

4 *Adjeciſſe deos dignum.*] Locus de quo tria verba non poſſum hiſcere. *Lipſius.*

Adjeciſſe deos dignum Arſacidarum ſimul & de legionibus Rom. ſtatuerent.] Scribendum apparet, *Adjeciſſet eos, dignum Arſacidarum,* &c. Senſus eſt, reſcripſit Vologeſes ſe adhibuiſſe fratres ſuos in conſilium, Pacorum ac Tiridatem, ut digne Arſacidis ſimul & Romanis ſtatuerent. Cur enim non poſſim docendi gratia ſic loqui, quum Cicero dixerit, *convenienter naturæ vivere.* Arbitror autem *dignum Arſacidarum* imitatione Græca protuliſſe ἀξίως τῶν Ἀρσακιδῶν. niſi quis malit, *dignum Arſacidarum* pro *dignitatem Arſacidarum:* hoc eſt; pro dignitate Arſacidarum ſimul & de legionibus Rom. ſtatuerent. *Rhenanus.* Si quis me audiet, ita leget, *Adjeciſſe eos, dignum Arſacidarum, ſimul ut de legionibus Rom. ſtatuerent.* hoc ſenſu, adhibuiſſe fratres in conſilium, dignum eſſe Arſacidis, ut una de legionibus Rom. deliberarent quid fieri oporteret. *Vertranius.* Videtur ex v. c. ita legendus hic locus: *Quo de Armenia decernerent. Adjeciſſe deos dignum Arſacidarum, ſimul ut de legionibus Rom. ſtatuerent.* Vrſinus. Morbis deſperatis quale

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 16 vol. 1

[1] *Vaſacem præfectum equitatus ire* juſſit. Tum Pætus, *Lucullos,*

quale quale remedium non dedecet adhibere: illudque inde mihi petam, unde toties ſuggeſtum eſt: ſcil. à parentheſi: *Quid de Armenia cernerent (adjeciſſe deos dignum Arſacidarum) ſimul & de Romanis legionibus ſtatuerent.* Fratres (inquit) expecto. etenim inter nos jam convenit, ut hic omnes de rebus Armeniæ decernamus, (cujus poſſeſſionem dii ut rem dignam Arſacidarum, iis tradiderunt) ſimulque ſtatuamus de legionibus Romanis. Subobſcure quidem hoc in loco Vologeſes apertius alibi. *Se priora, & toties jactata ſuper obtinenda Armenia nunc omittere, quoniam dii quamvis potentium populorum arbitri poſſeſſionem Parthis non ſine ignominia Romana tradidiſſent.* τὸ *adjicere* ſive *addere.* pro *dare.* Terent. Eun. *Quam inique comparatum eſt, ii qui minus habent Vt ſemper aliquid addant divitioribus.* Salinerius. Deſperatus Lipſio locus, qui tria de eo verba hiſcere non poteſt. Ego aliquid, imo multum poſſum, ſed certi tamen nihil, Viſum eſt primo tranſponere: *Illum locum tempuſque conſilio deſtinatum, quid de Armenia, regno Arſacidarum, cernerent: adjeciſſe deos ſimul ut de legionibus Rom. ſtatuerent.* Poſtea ſine tranſpoſitione legebam ſaltem, *Adjeciſſe deos faſtigio Arſacidarum, ſimul & de leg. R. ſtatuerent.* Faſtigium Arſacidarum, initio etiam hujus libri dixit: *Spretum Arſacidarum faſtigium ire ultum volens.* Poſſit etiam: *Adjeciſſe deos, de regno Arſacidarum ſimul & de leg. R. ſtatuerent,* Quid ſi legatur? *Illorum* (fratrum ſcil;) *conſilio locum tempuſque deſignandum, quo de Armenia cernerent. Adjeciſſe deos Arſacidarum faſtigio dignum, ſimul ut de leg. R. ſtatuerent.* Acidalius. Trajectione & mutatione haud multa ſenſum Vologeſis epiſtolæ congruentem ſic eruo: *Allegiſſe deos illum locum, tempuſque dignum Arſacidarum conſilio deſtinatum, quid de Armenia cernerent, ſimul & de leg. R. ſtatuerent.* Grotius. Auſim ſponſionem facere ita recte locum habere, *qui de Armenia cernerent*: &, *ſimul de legionibus. Qui* pro *Quo* ſive *Vt* poſitum, *Cernere* hic certare eſt, *Dignum Arſacidarum*, recte, æque ac ſi eſſet, dignum Arſacidis. *Statuerent,* pro, *ut ſtatuerent.* quamvis ἀπὸ κοινοῦ ſubaudiatur τὸ *Qui.* Zinzerlingus. Vulnus turpe, cui medeor: *Adjecit ſeſe, & eos, de genere regum Arſacidarum.* Aurelius. Scribe: *Adjecit eſſe regnum Arſacidarum, de eo ſimul & de legionibus R. ſt.* Barthius. Ego vero locum hunc ſanum integrumque, & tantum explicandum contendo. Senſus, ut breviſſime dicam: Tum temporis hoc ipſo in loco fore opportunum conſultare, quid decernerent de Armeniæ poſſeſſione ſimul, & (quam dii rem dederint dignam Arſacidarum majeſtate) quid ſtatuerent de legionibus Romanis, quam illis legem pacis darent. *Conſilio quid cernerent*, breviter eſt, quo tractatur quid decernerent, quem finem controverſiæ de Armenia imponerent. Vt lib. 13. *arbitrium quid darent, quid adimerent. Adjeciſſe deos.* Deum benignitate acceſſiſſe materiam deliberandi multo ampliorem & vix ſperatam, ſed digniſſimam magnitudine Parthica, nimirum, quid placeat fieri de legionibus Romanis: adeo eas in poteſtatem eſſe. Vel, deos feciſſe, ut ipſe adjicere ſuperiori orationi ſequentia verba poſſet. Seneca 1. de benef. 10. *Cæterum idem ſemper de nobis pronuntiare debemus, malos eſſe nos, malos fuiſſe (invitus adjiciam) & futuros eſſe.* Hæſerunt in hoc verbo & apud Livium lib. 10, 7. *Gronovius.*

1 *Vaſatem præfectum.*] Et mox, *Vaſates.* Scripſimus, *Vaſacem* & *Vaſaces.* Rhenanus.

cullos, *Pompejos*, [1] *& ſi qua Cæſares obtinendæ donandæve Armeniæ egerant*: Vaſaces [2] *imaginem retinendi donandive penes nos, vim penes Parthos* memoravit. Et multum invicem diſceptato, Monobazus Adiabenus in diem poſterum teſtis iis quæ pepigiſſent, adhibetur. Placuitque *liberari obſidio legiones, & decedere omnem militem finibus Armeniorum, caſtellaque & commeatus Parthis tradi. quibus perpetratis copia Vologeſi fieret, mittendi ad Neronem le-*
15 *gatos.* Interim [3] flumini Arſaniæ (etenim is caſtra præfluebat) pontem impoſuit, [4] ſpecie ſibi illud iter ex-

1 *Et ſi qui duces obtinendæ donandæve Armeniæ egerant.*] In Flor. legitur: *& ſi qua ces obtinendæ* &c. unde ſuſpicor reſtituendum, *& ſi qua Cæſares.* id eſt, quæcunque geſſerint Cæſares, ſuper obtinenda, donandave Armenia, refert. *Pichena.* Egregie locum reſtituit Pichena ex Florentino MSc. in quo; *& ſi qua ces.* unde alii fecerunt; *& ſi qua duces.* Sed revera *Cæſares* legendum. percurrit enim auctor omnes Pop. Rom. Impp. quibus cum Armenia res fuit, & à Lucullo, qui primus eo Rom. ſigna intulit, per Pompejum ad Cæſares devenit, qui aliquot reges Armeniis dederunt, ut ſuperioribus libris indicatum eſt. Duces enim poſt Lucullum, Pompejumque nihil poterant in donandis regnis, ſed Cæſares. *Freinshemius.*

2 *Imaginem retinendi donandive penes nos.*] In Flor. legitur, *retinendi largiendive.* Pichena.

3 *Fluvio Arſameti.*] Non alibi lectus nobis hic Arſametes: & omnino arbitramur falſum. Magis, quia in Dionis fragmentis (edidit haud ita pridem Fulvius Vrſinus) hic ipſe fluvius *Arſanias* dicitur. Verba Dionis: Ἀφῆκεν αὐτὸν προδιομολογησάμενος, ἵνα τὸν ποταμὸν αὐτῷ Ἀρσανίαν ζεύξωσι: *Parthus dimiſit Pætum, priùs cum eo pactus ut ponte ſibi jungerent fluvium Arſaniam.* Nominat & antè, Ῥανδεῖαν τὴν πρὸς Ἀρσανίᾳ ποταμῷ οὖσαν. *Randeian* (opidum, ſive vicum ubi Pætus obſeſſus) *ad Arſaniam fluvium ſitam.* Plinius quoque Arſaniam agnoſcit, & in Euphratem labi facit, lib. v. cap. xxiv. Sed & Plutarchus in Lucullo. Itaque corrigi prorſus velim in Tacito. *Fluvio Arſaniæ (etenim is caſtra præfl.)* litteris poſtremis in aliam voculam reformatis. Emendabis iterum, infra. *Lipſ.*

Interim fluvio Arſameti (is caſtra præfluebat) pontem impoſuit, &c.] Feliciter è Dione Lipſius ſententiam veram loco reddidit: ego tamen, ne oratio Taciti languidiuſcula ſit, paullo aliter ita malim. *Interim fluvio Arſamiæ (is caſtra præfluit) pontem impoſuit, ſpecie ſibi illud iter expedientis* (ita Muretus, & in aliis credo Lipſii editionibus ad marginem, in editione certe prima ita conjecit idem) *ſed Parthi, quaſi documentum victoriæ juſſerant. nam neque iis uſui fuit, & noſtri per diverſum iere.* Acidalius. Ex hiſtoria à Lipſio nomen fluminis emendatum. *Interim flumini Arſaniæ*, &c. Vulgo, *Arſameti, is caſtra*, &c. Idem & paulo infra correximus. *Pichena.*

Is caſtra perfluebat.] Malim, *præfluebat.* Rhenanus.

4 *Specie ſibi illud iter experientis.* Imo

experientis. Sed Parthi quaſi documentum victoriæ juſſerant. [1] namque iis uſui fuit: noſtri per diverſum iere. [2] Addidit rumor, [3] *ſub jugum miſſas legiones*, & alia ex rebus infauſtis: quorum ſimulacrum ab Armeniis uſurpatum eſt. [4] Namque & munimenta ingreſſi ſunt, [5] antequam agmen Romanum excederet, & circumſtetere vias, captiva olim mancipia, aut jumenta agnoſcentes, abſtrahenteſque. Raptæ etiam veſtes, re-

Imo *expedientis*. Sic *expediit copias, arma, tela*, alibi ſæpe. *Experiendi* hic nec tempus nec locus. *Grotius*.

1 *Namque iis uſui fuit*.] Ex Taciti conſequa narratione judices legendum, *Neque iis uſui fuit*. Et firmat certè Dio, qui in hac re (ut ſæpè) velut interpres Taciti: Ἵνα τὸν ποταμὸν Ἀρσανίαν ζεύξωσιν. Οὐχ ὅτι γεφύρας ἐδεῖτο (πεζῇ γὰρ αὐτὸν διεληλύθει) ἀλλ' ἵνα ἐνδείξηται σφίσιν, ὅτι κρείττων αὐτῶν ἦν. *Lipſ.*

Namque iis uſui fuit.] Quamvis pontem pauci fortaſſè Parthorum tranſierint, tamen aliqui. at ex Romanis nullus. Non ergo falſo dictum, Parthis uſui fuiſſe. Nihilominus malim cum Lipſio, *neque iis*. Pichena. Non male iſthæc mutantur ab aliis, verum cum varia oriatur corruptio, niſi à vocabulo minus uſitato, ſuſpicari libet, fuiſſe, *namque iis in uſus fuit*; quæ dictio frequentata Salluſtio, à cujus imitatione minime abhorret noſter. *Gruterus*. Non videntur optime conjeciſſe Viri Doctiſſ. qui, *neque*, legendum putaverunt. nam omnino ſenſus receptam lectionem mordicus tenet. Apparet id ex tota oratione. Romanus pontem ſtruxit tanquam ſibi; revera pro Parthis, qui id juſſerant; quare? quod ipſis uſui futurus erat. Deinde & ſequentia hoc volunt; opponit enim hæc, *noſtri per diverſa iere*. quaſi diceret, nam illis uſui fuit, noſtris vero non fuit, qui alio itinere uſi ſunt. Nec obeſt, quod mox narratur Parthos vado tranſiſſe. nec enim ſequitur exinde, pontem ipſis uſui non fuiſſe. Præterquam enim quod ſic quoque mentio fit de parte copiarum, qui ponte tranſierunt, facile intellectu eſt, eum magno fuiſſe uſui ad quotidianos tranſitus, & commeatus, aliaque bello neceſſaria transvehenda. Nec enim credibile eſt, eos de flumine ſemel tantum tranſmittendo cogitaſſe; eo tranſmiſſo omnium, quæ in altera ripa erant, oblivione captos eſſe, quaſi non Arſaniam, ſed Lethen tranſiviſſent. *Freinshemius*.

2 *Addidit rumor.*] Cui rumori Suetonius etiam fidem habet, cap. XXXIX. *Lipſius*.

3 *Sub jugum miſſas legiones.*] Iugum ex duabus haſtis fixis, & tertia tranſverſe ſuperpoſita fiebat, ſub quod devictæ gentes abibant, ut ſæpe legitur apud Livium. Quod autem additum rumore Cornelius ait, Tranquillus Ner. 39. pro vero ſcriptum reliquit. *Vertranius*.

4 *Nam & munimenta ingreſſi ſunt.*] Flor. ac Venetus, *Namque & munimenta*. Pichena.

5 *Antequam agmen Romanum excederet.*] Emendavimus, *decederet*. Quod illic ſequitur, *aut jumenta adnaſcentes*, in vulgata editione eſt *agnoſcentes*, nec refert. *Rhenanus*. Muretus, *excederet*. Aptius paullo. *Acidalius*. Flor. ac Venetus, *excederet*. Pichena.

retenta arma, pavido milite & concedente, ne qu
prœlii cauſſa exſiſteret. Vologeſes armis & corpo
ribus cæſorum aggregatis, quo cladem noſtram teſta
retur, viſu fugientium legionum abſtinuit. Fama mo
derationis quærebatur, poſtquam ſuperbiam expleve
rat. Flumen Arſaniam elephanto inſidens, & [1] pro
ximus quiſque [2] regi vi equorum perrupere, quia ru
mor inceſſerat, *pontem ceſſurum oneri, dolo fabricantium*
ſed qui ingredi auſi ſunt, [3] validum & fidum intellexe
16 re. Ceterum obſeſſis adeo ſuppeditaviſſe rem fru
mentariam conſtitit, ut horreis ignem injicerent
[4] contraque prodiderit Corbulo; *Parthos inopes copia
rum, & pabulo attrito, relicturos oppugnationem,* [5] *neque ſ
plus tridui itinere abfuiſſe.* Adjecit, *jurejurando Pæti* [6] *cau
tun*

1 *Proximus quiſque regi vi equorum.*] Suſpicor de loci defectu. Nonne plerique Parthorum in equis (talis illorum militia) non ſolum proximi regis? certè. Adde quod Dio diſertim narrat, *regem quidem elephanto, alios ſine uſu ullo pontis, ut prius, tranſiſſe.* Αὐτὸς μὲν (ὁ Βασιλεὺς) ἐπ' ἐλέφαντος, οἱ δὲ ἄλλοι, ὥσπερ καὶ πρότερον, ἀνεχώρησεν. Itaque fidenter, fortaſſè & feliciter, expleo: *& proximus quiſque regi, alii vi equorum perr.* Hac mente rex quidem in elephanto, & in ſimili belluâ ejus exemplo primores tranſmiſere, aliud vulgus in equis. *Lipſius.*

2 *Regi vi equorum perrumpere.*] De mendo ſuſpicatur Lipſius. nec Florent. variat, niſi quod habet; *& proximus quiſque regem.* Pichena. Aliter editio prima; *inſidens proximus quiſque regem vi* &c. non male, dummodo interpungamus, *inſidens; proximus quiſque regem, vi,* &c. Vocem *proximus*, accuſativum regere, ſatis notum. *Gruterus.* Vir doctiſſimus, *proximus quiſque regi, alii vi equorum*, quod quidem Tacito non volente mutaſſe, argumento ſunt ſequentia: *ſed qui ingredi auſi ſunt*
Vt ſit ſenſus: regem, & qui circa e
rant, vado tranſiſſe, quod *pontem do
lo fabricantium ceſſurum oneri* puta
bant: aliam multitudinem tentaſſ
illud iter, & fidum reperiſſe. quam
quam enim Dio ſcribat Parthos pon
te iſto non uſos, non proinde neceſſ
eſt, ut idem etiam noſter. Quin &
conciliari poſſint, ſi dicas Dionem
ſenſiſſe de Rege & qui proximi reg
erant, nullo reſpectu promiſcuæ mul
titudinis habito. Tacitum autem ac
curate diſtinxiſſe, & qua cuique iter
fuerit explicaſſe. *Freinshemius,*

3 *Validum & firmum intellexere.*
Repoſui, *Validum & fidum intellexe
re,* Rhenanus.

4 *Contraque prodiderit Corbulo.*
In commentariis, opinor, aut hiſto
ria harum rerum. Plinius certè Cor
bulonem inter ſcriptores cenſuit, In
dice lib. v. & vi. *Lipſius.*

5 *Neque ſe plus tridui itineri ab
fuiſſe.*] Nos, *itinere.* Rhenanus.

6 *Cautum apud ſigna.*] Specta ju
venis. juramenta Romanorum apuc
ſigna: id eſt, uti ego interpretor,
apud principia. Illic enim ſigna. &
ple

tum apud ſigna, aſtantibus iis, quos teſtificando rex miſiſſet, neminem Romanum Armeniam ingreſſurum, [1] *donec referrentur litteræ Neronis, an paci annueret.* [2] Quæ ut augendæ infamiæ compoſita, ſic reliqua non in obſcuro habentur; una die quadraginta millium ſpatium emenſum eſſe Pætum, deſertis paſſim ſauciis, neque minus deformem illam fugientium trepidationem, quam ſi terga in acie vertiſſent. Corbulo cum ſuis copiis apud ripam Euphratis obvius,[3] non eam ſpeciem inſignium & armorum prætulit, ut diverſitatem exprobraret. mæſti manipuli, ac vicem commilitonum miſerantes, [4] ne lacrymis quidem temperavere. [5] vix præ fletu uſurpata conſalutatio. Deceſſerat certamen virtutis, & ambitio gloriæ, felicium hominum affectus. ſola miſericor-

pleroſque caſtrorum ſollennes actus apud principia notabis celebratos. Dabo exempla, & labore meo levabo tuum. Ius in principiis dictum. Livius l. XXVIII. *Tribunos tamen jura reddere in principiis ſinebant.* Edicta ibi propoſita. Vulcatius in Avidio Caſſio: *Nam ſtatim & ad ſigna edici juſſit, & programma in parietibus fixit, ut ſi quis cinctus inveniretur in Daphne diſcinctus rediret.* Litteræ lectæ, & habitæ allocutiones. Spartianus in Peſcennio: *Itaque miſi litteras recitandas ad ſigna, quibus, &c.* Tacitus: *Contractos in principia milites juſſit cum ſilentio audire.* Caſtigatio & interdum animadverſio ibi. Suetonius Othone, cap. I. *Auſus eſt milites quoſdam capite punire, & quidem ante principia, ſe coram.* Frontinus lib. IV. Stratag. *M. Cato memoriæ tradidit in furto comprehenſis dextras eſſe præciſas, aut ſi lenius animadvertere voluiſſent, in principiis ſanguinem miſſum.* Signum etiam pugnæ propoſitum. Iſidorus: *Ruſſata pridie quam dimicandum eſſet, ſolebat ante principia poni, quaſi admonitio & indicium futuræ pugnæ.* Lipſius.

1 *Donec referrentur litteræ Neronis.*] Sic Flor. & Ven. Vulgo, *referantur.* Pichena.

2 *Quæ ut augendæ infamiæ compoſita, ſic reliqua.*] Non puto affirmare hic Tacitum, quæ modo narraverat à Corbulone ficta fuiſſe, ſed hoc velle, etiamſi fides forte iis derogaretur, non ambigua eſſe alia haud minus fæda. Quæ mens hanc potius ſcriptionem deſideret: *Quæ ut augendæ infamiæ compoſita ſint, reliqua,* &c. Freinshemius.

3 *Non eam ſpeciem inſignium & armorum prætulit.*] Liber manu deſcriptus, *Non eam ſpeciem inſignium armorum p.* Rhenanus.

4 *Ne lachrymis quidem temperare.*] Scripſimus, *temperavere.* Rhenanus. Flor. ac Ven. *temperare.* Pichena. Iocundior ſonus emergit ex ſcriptura vetuſtiſſ. *temperare.* Gruterus.

5 *Vix præ fletu uſurpata conſalutatio.*] Sic l. 4. Hiſt. *Nulla inter coeuntes exercitus conſalutatio.* Quamquam hoc loco codex Budenſis hâbet *conſolatio.* Rhenanus.

17 ricordia valebat, & apud minores magis. Ducum inter ſe brevis ſermo ſecutus eſt, [1] hoc conquerente *irritum laborem, potuiſſe bellum fuga Parthorum finiri.* Ille *integra utrique cuncta* reſpondit, *converterent aquilas, & juncti invaderent Armeniam, abſceſſu Vologeſis infirmatam.* *Non ea imperatoris habere mandata,* Corbulo; *periculo legionum commotum, è provincia egreſſum. quando in incerto habeantur Parthorum conatus, Syriam repetiturum. Sic quoque optimam Fortunam orandam, ut pedes confectus ſpatii iti-*

1 *Hæc conquerentium: irritum.*] Reddere ſententiam poſſis, neſcio an verba, ſi legas. *Hic conqueri, tantum irritum laborem:* vel, *Hoc conquerente.* Brevis ſermo ducum, inquit. Corbulo querebatur, fruſtra ſe properaſſe & laborem eum ſumpſiſſe, cum ille auxilium non expectaſſet: Pætus contra integra omnia, &c. Palmerius noſter malebat, *hujus conquerentis irritum laborem, illius integra utique omnia.* Lipſius.

Hoc conquerentium.] Caſtigavimus, *Hæc conquerentium.* Rhenanus. Faernus legebat: *hoc conquerente.* Vrſinus. Scil. *irritum laborem.* Corbulo ſe ita compoſuerat, ut Pæto inſultare non videretur. Et Pætus inter adverſa dedidicerat æmulatus. Quapropter (aliis miſſis) ambo lamentantur injuriam fortunæ, quod temporius eo non potuerit perveniri, certiſſimaque victoria defraudati ſint. Addit Pætus ut res ceciderint, eſſe in eorum manu omnia integra, ſi conjunctis legionibus Armeniam aggrederentur. Ea Corbulo non probat, ejuſmodi mandata prætexens ab imperatore non habuiſſe. Hæc mallem quam tot emendationes. Verum nonnihil me ſollicitat *reſpondebat.* Quid ſi uſurpative pro *loqui* ut Plautus? Merc. *Inſtare factum ſimia, atque hoc denique reſpondet.* Et forſan Hebræorum exemplo, qui verbo *Ngana* credunt utrumque ſignificatum: unde in *N. T* habemus Marc. 12. καὶ ὁ Ἰησοῦς ἰδὼν αὐτὸν ὅτι νουνεχῶς ἀπεκρίθη. Nec mirum tibi videatur, ſi gentes imitati ſunt Hebræos. Homerus enim non aliunde doctus eſt, cum facit nuncios iis ipſis verbis agere, quibus ad aliquem legantur. Is etiam inde ſumpſit εἶπε πρὸς ὃν μεγαλήτορα θυμόν. Præceſſerat enim ſacer ille Moyſes: *Et dixit Dominus ad cor ſuum* Quid Herodotus? ὀρέοντες δὲ ἦσαν ἐν τῷ Καυνίσῳ μέγεθος μέγεθος. Iudæos æmulatur quibus frequens verba duplicare ad aliquid augendum. Pſalm. 87. *Nunquid Sion dicetur, homo, & homo natus in ea?* Lamentat. *Et multiplicavit in filia Sion dolorem, & dolorem.* Ad ultimum noſter lib. 16. ann. *ejuſdem animæ eſt Poppæam divam non credere,* illi Levitic. 2. *quando anima obtulerit.* Salinerius. Liquida ſententia in turbatis verbis. quæ varii varie interpolant, nimia hercule licentia. Scribe ſervatis proxime veſtigiis: *Ducum inter ſe brevis ſermo ſecutus eſt. hoc conquerente irritum laborem,* &c. Acidalius. Flor. & alii veteres, *hoc conquerentium.* Suſpicor legendum, *hoc conquerente, ſuum irritum laborem.* hoc ſcil. Corbulone. nam deinde ſequitur. *Ille,* id eſt Pætus. quæ Mureti etiam fortaſſe ſententia eſt. *Pichena.*

1 *Ann.*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 16 vol. 1

itinerum, alacrem & facilitate camporum prævenientem equitem aſſequeretur. Exin Pætus per Cappadociam hibernavit. At Vologeſis ad Corbulonem miſſi nuntii, *detraheret caſtella trans Euphratem,* [1] *amnemque ut olim medium faceret;* ille *Armeniam quoque diverſis præſidiis vacuam fieri* expoſtulabat. Et poſtremo conceſſit rex. [2] Dirutaque quæ ultra Euphratem communierat Corbulo; & Armenii ſuo arbitrio relicti ſunt. At Romæ tropæa de Parthis, arcuſque medio Capitolini montis ſiſtebantur: decreta ab ſenatu integro adhuc bello; neque tum omiſſa, dum aſpectui conſulitur, ſpreta conſcientia. Quin & diſſimulandis rerum externarum curis Nero [3] frumentum plebis vetuſtate corruptum, in Tiberim jecit, quo [4] ſecuritatem annonæ ſuſtentaret. cujus pretio nihil addi-

1 *Amnemque ut olim medium faceret.*] Scribendum, *Amnemque ut omnium medium faceret.* Item *Diruptaque quæ ultra Euphratem communuerat Corbulo.* Rhenanus. Expulit Rhenanus adverbium, *olim*, repoſuitque, *ut omnium*, contra veterum librorum auctoritatem. Nos Florentinum præcipue ſecuti, locum reſtituimus. *Pichena.*

2 *Diruptaque quæ Euphratem ultra communierat Corbulo.*] Aptius mihi verbum, *diruta*, ex Flor. aliiſque veteribus, quam, *dirupta*, ut in vulgatis. *Pichena.*

3 *Frumentum plebis.*] Fortaſſe legendum, *frumentum publicum.* nam in V. C. eſt, *frumentum publ.* ſed corrupte. *Vrſinus.* Frumentum plebis non alibi memini me legiſſe. Itaque aſſentior Mureto legenti, *frumentum publicum.* Acidalius.

4 *Securitatem annonæ ſiſtentaret.*] ita ſcripſi, nec pœnitet. Libri omnes, *ſuſtentaret*: P. Faber, *oſtentaret.* Suſpicor antiquis uſurpatum *Siſtentare* pro Oſtentare; argumento etiam Plautini verſus:

—— tu vero clurinum pecus
Adveniſti huc ſiſtentatum cum exornatis oſſibus.

Sic enim duo manuſcripti in Vatican. tertius, *Suſtentatum.* Et in eodem poëta alibi, *Extentatum,* reperio. Si quis tamen *ſuſtentaret* ſervat, poſſis interpretari, ſuſtentatam ſervatamque ea ratione ipſam opinionem copiæ frumentariæ, cum & in Tiberim abjiceret leviter corruptum. *Lipſius.*

Annonæ ſuſtentaret.] Injicit ſcrupulum doctiſſimus vir, dum dicit, Nero jacto in Tiberim frumento minuit potius, quam ſuſtentat annonæ ſecuritatem: ſed id ejuſmodi non fuit, ut opprimeret in articulo ipſo. Populus tali jactu conjicit habere imperatorem, unde largius aleret civitatem: quis enim alias abjiceret eam frumenti vim, quamvis corruptam? Hinc ortum eſt Romanorum ſtratagema Frontin. lib. 3. ſtratag. c. 15. *Romani cum à Gallis Capitolium obſidE-*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 16 vol. 1

additum eſt, quamvis ducentas ferme naves portu in ipſo, violentia tempeſtatis, & centum alias Tiberi ſubvectas; [1] fortuitus ignis abſumpſiſſet. Tris dein conſulares, L. Piſonem, [2] Ducennium Geminum, Pompejum Paullinum vectigalibus publicis præpoſuit, cum inſectatione priorum principum, *qui gravitate ſumptuum juſtos reditus anteiſſent: ſe annuum ſexcenties*
19 *ſeſtertium Reipub. largiri.* Percrebuerat ea tempeſtate praviſſimus mos, cum propinquis comitiis, aut ſorte provinciarum, plerique [3] orbi fictis adoptionibus adſciſcerent filios, præturaſque & provincias inter patres ſortiti, ſtatim emitterent manu quos adoptaverant. [4] Qui magna cum invidia ſenatum [5] adeunt, *jus naturæ, labores educandi, adverſus fraudem & artes & brevitatem adoptionis* enumerant; *Satis pretii eſſe orbis, quod multa ſecuritate, nullis oneribus, gratiam, honores, cuncta prompta & obvia haberent. Sibi promiſſa legum diu ex-*

qui enim patres erant in huiusmodi petitionibus ex L. Julia de maritandis ordinibus & L. Papia Pop: pro orbis præferebantur.

qui. ſubintellige patres.

ſideretur, in extrema jam fame panem in hoſtem jactaverunt, conſecuti ut abundare commeatibus viderentur. Hinc obſidentium vota morantur obſeſſi. Cæſ. lib. 3. *vulgo in eos jaciebant ut ſpem eorum minuerent.* Salinerius. Scribe: *ſic oſtentaret.* nam *ſuſtentare*, quicquid Iulius cantet, alienum; *ſiſtentare* verbum nihili. *Gronovius.*

1 *Fortuitus ignis aſſumpſiſſet.*] Emendavi, *abſumpſiſſet.* Rhenanus.

2 *Ducennium Geminum.*] Qui ſub Galbâ Præfectus urbi, lib. 1. Hiſtor. *Lipſius.*

3 *Orbi fictis adoptionibus.*] Quæ fraus olim etiam uſurpata, & reprehenſa â Scipione his verbis: *In aliâ tribu patrem, in aliâ filium ſuffragium ferre. Filium adoptivum tam procedere, quàm ſi ſe natum habeat.* Quamquam cenſeo Scipionem non aliud intellexiſſe, quàm notionem Cenſoriam. & cùm ii inquirerent, qui uxores quique liberos haberent; malo quodam more, eos qui adoptaſſent non habuiſſe pro improlibus. Adde ad Taciti lucem l. 11. De vacat. muner. *Lipſius.*

4 *Qui magna cum invidia Senatum adeunt.*] Obſerva relativum, *qui*, non ad proximiores referri, ſcil. ad emancipatos, ſed ad vocem, *patres*, id eſt veros patres, qui legitimos filios habebant. Notavi etiam lib. 1. in verbis, *Qui formam vitæ iniit.* Pichena.

5 *Adeunt, ibi naturæ munus, labores educandi.*] Exemplar Matt. Corvini habet; *Adeuntib. naturæ.* proinde lego. *Qui magna cum invidia ſenatum adeunt, jus naturæ, labores educandi, adverſus fraudem, & artes, & brevitatis adoptionem enumerant.* Dele ergo vocabulum *munus* quod caſtigatores infulſerunt, *ibi* pro *jus* ſcribentes. Hic locus feliciter, ut puto, reſtitutus eſt, atque in contextu mutatus. *Rhenanus.*

1 Fa-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 16 vol. 1

exſpectata, in ludibrium verti, quando quis ſine ſolicitudine parens, ſine luctu orbus, longa patrum vota repente adæquaret. Factum ex eo ſenatuſconſultum, *ne ſimulata adoptio in ulla parte muneris publici juvaret, ac* [2] *ne uſurpandis quidem hereditatibus prodeſſet.* Exin Claudius Timarchus Cretenſis reus agitur, [3] ceteris criminibus, ut ſolent prævalidi provincialium, & opibus nimiis ad injurias minorum elati: una vox ejus uſque ad contumeliam ſenatus penetraverat, [4] quod dictitaſſet, *in ſua poteſtate ſitum, an proconſulibus qui Cretam obtinuiſſent, grates agerentur.* Quam occaſionem Pætus Thraſea ad bonum publicum vertens, poſtquam de reo cenſuerat, *provincia Creta depellendum*, hæc addidit; *Vſu probatum eſt P.C. leges egregias, exempla honeſta, apud bonos ex delictis aliorum gigni. Sic oratorum licentia,* [5] *Cinciam*

1 *Factum ex eo S.C. ne ſimulata adoptio.*] Veteris juris rationem, ut alia multa, id S.C. renovavit. Sic enim habet Gellius 5. 19. *Animadvertimus in oratione P. Scipionis, quam Cenſor habuit ad populum de moribus, inter ea, quæ reprehendebat, quod contra majorum inſtituta fierent, id etiam eum culpaviſſe, quod filius adoptivus patri adoptatori inter præmia patrum prodeſſet.* de quo plurib. egi commentario de jure liberorum c. 43. *Vertranius.*

2 *Ne uſurpandis quidem.*] Ne ad ſolidi capacitatem. argumento l. LI. De Legatis II. Vide quæ notavi ad legem Papiam, lib. III. *Lipſius.*

Ac ne uſurpandis quidem hæreditatibus prodeſſet.] Particula, *quidem*, in Matt. Corvini exemplari non eſt, & poteſt abeſſe. *Rhenanus.* Cælibes enim ex teſtamento nihil capere poterant, niſi è proxime junctorum. Orbi vero dimidium. Vide quæ notavit Lipſius ad lib. 3. ſuper verbis, *de moderanda Papia Poppæa.* Pichena.

3 *Cæteris criminibus.*] Malim, *certis.* Ferretius.

4 *Quod dictitaſſet, in ſua poteſtate ſitum.*] Quemadmodum, ſi qui conſules, aut prætores, ſeu proconſules & proprætores provinciis præfecti, in illis adminiſtrandis quid deliquiſſent; peculatus, repetundarum, vel alterius criminis à provincialibus peracta adminiſtratione Romæ poſtulabantur: ita ſi eiſdem ſatisfeciſſent, in diſceſſu illis in concilio provincialium gratiæ agebantur, quod & Romæ in rei bene actæ teſtimonium per literas vel legatos ſignificabant. Accuſatorum exempla paſſim habemus apud Tacitum & Livium, alioſque Rom. hiſtoriæ ſcriptores. Quod vero his qui bene ſe geſſiſſent, grates agerentur, ex hoc loco patet, necnon ex Livii verbis lib. 33. *Placentini Cremonenſeſque addiderunt favorem, Conſuli gratias agentes, commemoranteſque obſidione ſe eſſe ab eo liberatos,* &c. Marc. Donatus.

5 *Cinciam rogationem.*] Quænam fuerit lex Cincia, jam à nobis dictum eſt lib. 13. qua cavebatur, ne quis ob cauſam orandam pecuniam, donumve

ciam rogationem; candidatorum ambitus, Julias leges: magiſtratuum avaritia, Calpurnia ſcita, pepererunt. [1] *Nam culpa quam pœna tempore prior, emendari quam peccare poſterius eſt.* [2] *Ergo adverſus novam provincialium ſuperbiam dignum fide conſtantiaque Romana capiamus conſilium, quo tutelæ ſociorum nihil derogetur, nobis opinio decedat,* [3] *qualis quiſque habeatur, alibi quam in civium judicio eſſe. Olim quidem non modo prætor aut conſul, ſed privati etiam mittebantur, qui provincias viſerent, & quid de cujuſque obſequio videretur, referrent. trepidabantque gentes de æſtimatione ſingulorum. At nunc colimus externos, & adulamur, & quomodo ad nutum alicujus grates, ita promptius accuſatio decernitur:* [4] *decernaturque,*

Romae judicari debet id est à civibus aestimari qui bene vel male provinciam administrassent, non a provincialibus.

nos provinciarum praesides

ve acciperet. Ambitus olim duplex fuit. Vnus vetitus, unde leges de ambitu latæ, cum per diviſores tribubus pecuniæ diſtribuebantur, quam *letalem urbi* Lucanus appellat. Ambituſque erat affectati honoris crimen, quod multos falſos fieri coegit, auctore Salluſtio. Inde lex Calpurnia de ambitu, quam tulit Calpurnius Piſo, in qua præter alias fuit adjecta pecuniaria pæna, cujus meminit Aſconius. Has de ambitu pænas ceſſare ait Modeſtinus ad leg. Iul. de ambitu, quia ad Principem pertinet creatio Magiſtratuum, non ad populum. Alter ambitus non prohibitus erat olim, qui ſine largitione fiebat. A Cajo Petilio Tribuno pl. primum de ambitu ad populum latum eſt, ut ait Livius in 7. ab urbe cond. Fuit lex Iulia de ambitu, quam Octavius Auguſtus tulit, & ambitum coercuit. Suet. in Aug. 34. *Lupanus.*

1 *Nam culpa quam pœna.*] Similis gnome in Tertulliano: *Nemo poſtfutura reprehendit, quæ ignorat futura: emendatio culpam non antecedit.* Lipſius.

2 *Ergo adverſus novam provinciarum ſuperbiam.*] Faernus legebat, *provincialium* pro, *provinciarum.* Vrſinus. Vulgo, *provinciarum.* ego ex Flor. *provincialium.* Sic paulo ſupra, *ut ſolent prævalidi provincialium.* & infra, *maneat provincialibus, potentiam ſuam tali modo oſtentandi.* Pichena.

3 *Qualis quiſque habeatur, alibi.*] Quis unquam ita loquutus eſt, *alibi quam in civium judicio*: cum *alibi* locum demonſtret. Malim igitur, *haud quaquam*, ut ita legamus: *Qualis quiſque habeatur alibi, haud quaquam in civium judicio eſſe.* Ferretius. Id eſt, ut Proconſulum noſtrorum merita æſtimari debeant à civibus Rom. non à provincialibus. *Pichena.*

4 *Decernaturque, & maneat.*] Si non fractus locus, ſcribo ſententia ducente, *decernatur ne maneat.* Niſi per ironiam hæc dicta capies, & ſimulata quadam conceſſione. Quo ſenſu nihil mutem. *Lipſius.*

Et maneat.] Neque fractus hic, ut ſuſpicari videtur Lipſius, neque legendus ut cenſuit idem, *decernatur ne maneat*: ſed ut idem poſtremo dubitanter ponit, ſimulata quadam conceſſione capiendus; quod ut eluceat magis, diſtinctio illa adhibeatur; prom-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 16 vol. 1

turque, & maneat provincialibus [1] *potentiam ſuam tali modo oſtentandi: ſed* [2] *laus falſa & precibus expreſſa, perinde cohibeantur, quam malitia, quam crudelitas. Plura ſæpe peccantur, dum demeremur, quam dum offendimus. Quædam imo* [3] *virtutes odio ſunt, ſeveritas obſtinata, invictus adverſum gratiam animus. Inde initia magiſtratuum noſtrorum meliora ferme, & finis inclinat, dum in modum candidatorum ſuffragia conquirimus. quæ ſi arceantur, æqualius atque conſtantius provinciæ regentur. nam ut metu repetundarum infracta avaritia eſt, ita vetita gratiarum actione* [4] *ambitio cohibetur.* Magno aſſenſu celebrata 22
ſententia, non tamen ſenatuſconſultum perfici potuit,

promtius accuſatio decernitur; decernaturque; & maneat provincialibus, &c. Decernantur ſane & accuſatio & grates ad eorum nutum, & relinquamus illis potentiam ſuam provincialib. tali modo oſtentare: falſa tantum & precibus exambita laus cohibeatur. Phraſis *maneat oſtentandi*, Taciti eſt: & de ea nos ad Val. Max. 4, 3. *Acidalius.* Corrigit Lipſius. Mihi autem vulgata lectio facile defendi poſſe videtur, imo aliquam majorem vim habere, cum ſit invidioſa quædam conceſſio; hoc eſt; Decernatur accuſatio ad provincialium nutum, & maneat illis uſus & auctoritas, potentiam ſuam tali modo oſtentandi. Quaſi dicat, hoc nihil refert, & utcumque tolerari poteſt. Sed laus falſa, & precibus expreſſa cohibeatur. Idem poſtea viſus eſt ſentire Lipſius in noviſſimis ſuis Notis. *Pichena.* Fruſtra hæc mutata voluit Vir Doctiſſ. *decernatur ne maneat.* nam quæ mox ſequuntur *ſed laus falſa*, &c. aperte volunt hanc poſtremam conſuetudinem aboleri, priorem, de decernenda accuſatione, relinqui, non per ſimulationem facta conceſſione, ſed ſerio, ut eo modo cohibeantur libidines provincias regentium. Porro iſta phraſis *maneat provincialibus potentiam oſtentandi* facta eſt ad eandem formam, qua ſupra 5, 5. *Vologeſi vetus & penitus inſixum erat arma Rom. vitandi.* Freinshemius.

1 *Potentiam ſuam tali modo*] Non eſt in exemplari Matt. Corvini *ſuam.* Rhenanus.

2 *Laus falſa & precibus expreſſa perinde cohibeatur.*] Sic lego, non *cohibeantur.* Acidalius.

3 *Virtutes odio ſunt.*] Vulgo, qui eas gravatur. *Lipſius.*

Quædam immo virtutes odio ſunt.] An Magiſtratibus? qui nihil aliud præcipue ſtudent, niſi ut populis placeant, quo viciſſim à populis laudentur? Potius interpretor, quaſdam virtutes ſubjectis odio eſſe, quæ à magiſtratibus, ne populis diſplicerent, non exercebantur. *Pichena.* Bene Pichena: modo deleas τὸ *ne populis diſplicerent.* Immo optimi quique ſciebant multis eas diſplicere, quas tamen fidei, religionis, exiſtimationis & dignitatis ergo exercebant. *Gronovius.*

4 *Ambitio cohibetur.*] Legerim, *cohibebitur.* Lipſius.

tuit, [1] abnuentibus conſulibus *ea de re relatum.* Mox auctore principe [2] ſanxere, *ne quis ad concilium ſociorum referret,* [3] *agendas apud ſenatum proprætoribus proveconſulibus grates, neu quis ea legatione fungeretur.* Iiſdem conſulibus gymnaſium ictu fulminis conflagravit, effigieſque in eo Neronis ad informe æs liquefacta.

Dixerat quidem haud ex ſententia loco Thraſea Paetus, ſed conſules referre de iſta nolebant, adeo SCtum nullum confici poterat. jus enim relationis penes ſolos Conſules.

neu quis è provincialibus.

1 *Abnuentibus conſulibus ea de re relatum.*] Atqui, *licere patribus, quoties jus dicendæ ſententiæ accepiſſent, quæ vellent expromere, relationemque in ea poſtulare,* ſupra lib. XIII. ſcripſit Tacitus. ſimilique ſententia lib. II. lego, *A majoribus conceſſum egredi aliquando relationem, & quod in commune conducat, loco ſententiæ promere.* Licuiſſet ergo conſulibus referre ea de re ad patres: ſed iis aliter viſum. Ius relationis autem ſolis conſulibus: nec ſine relatione perfici potuit ullum Sc. Ideo Veſpaſiano conceſſum, UTI. EI. SENATUM. HABERE. RELATIONEM. FACERE. REMITTERE. LICERET. Ideo ſequentibus principibus honoris cauſa datum Ius tertiæ, quartæ, quintæ relationis: id eſt, me interprete, quoties conſules ipſi non eſſent, tres nihilominus, quatuor aut quinque relationes facere poſſent, qua de re cumque iis viſum. Sollennia relationum verba è Suetonii Calig. cap. XV. hæc didici: *Quod bonum felixque ſit C. Cæſari, de N. Patres conſcripti, quid fieri placet?* Lipſius.

Conſulibus ea de re relatum.] Ad ea accuratiſſ. Lipſius: Ius relationis ſolis Conſulibus; nec ſine relatione perfici potuit ullum Senatuſconſultum. Scribe ergo cum Heinſio: *Non tamen Senatuſconſultum perfici potuit. Nec, abnuentibus Conſulibus, ea de re relatum.* i.e. neç, quod Conſules abnuerent, ea de re relatum. Non dubito quin hanc ejus de hoc loco ſententiam magno adſenſu celebraturi ſint eruditi. Et utinam ei nunc fuiſſent ad manum, quæ plurima alia eaque pulcherrima notaſſe olim ad Tacitum ſcimus, iis præſertim in locis, in quibus aliorum ingenium aut eruditio hactenus defecit? Quæ ut aliquando in lucem ipſe producat, tanti ſcriptoris, totiuſque eruditi ordinis nomine, identidem privatim, nunc etiam publice rogamus. *Boxhornius.*

2 *Sanxere, ne quis.*] Reperio jam antè ſanxiſſe id Auguſtum. de quo Dionis verba iſta lib. LVI. Τῷ ὑπηκόῳ προσπαρήγγελε μηδενὶ τῶν προστασσομένων αὐτοῖς ἀρχόντων μήτε τῷ ἀρχῆς χρόνῳ, μήτε ἐντὸς ἑξήκοντα ἡμερῶν μετὰ τὸ ἀπαλλαγῆναι σφᾶς, τιμήν τινα διδόναι, ὅτι τινὲς μαρτυρίας παρ' αὐτῶν καὶ ἐπαίνους προπαρασκευαζόμενοι, πολλὰ διὰ τούτων ἐκακούργουν. id eſt: *Provincialibus interdixit, ne cui Præſidum quamdiu in provinciâ eſſet, neque intra ſexageſimum a diſceſſu ejus diem, ullum honorem haberent: quoniam nonnulli teſtimonia ſibi & laudationes à provincialibus comparantes, multa ea occaſione peccabant.* Sed diverſum tamen hoc Neronianum conſultum: quoniam illud Auguſti poſt diem permittit laudationes: hoc plane & plenè tollit. *Lipſius.*

3 *Agendas apud Senatum proprætoribus proveconſulibus grates.*] De hac gratiarum actione, jejuna quædam, hoc loco Marcellus Donatus; at meliora multo poterat ex ſupellectili Latinorum Græcorumque auctorum; imo vel ex nudis Inſcriptionibus. Sane qui Epigraphas illas veteres negligit, eum vix cenſendum

inter

facta. Et [1] motu terræ, celebre Campaniæ opidum Pompeji, magna ex parte proruit. Defunctaque virgo Veſtalis Lælia, in cujus locum Cornelia ex familia Coſſorum capta eſt. [2] Memmio Regulo, & Ver- 23
ginio Rufo Coss. natam ſibi ex Poppæa filiam Nero ultra mortale gaudium accepit, appellavitque *Auguſtam*, dato & Poppææ eodem cognomento. [3] Locus puerperio colonia Antium fuit, ubi ipſe generatus erat. [4] Jam ſenatus *uterum Poppææ* commendaverat diis, votaque publice ſuſceperat. quæ multiplicata, exſolutaque. Et additæ *ſupplicationes*; *templumque Fecundi-*

indicta observatione & sacrificiis factis quibus a diis expetebatur prosperum ac felix puerperium Poppaeae.

inter ſolide doctos, ſolide ingenuos, juxta cenſeo cum Scaligero, cum Velſero; quicquid oggrunniant è terra nati ſueſne, an ſcarabæi; ſtercora tantum vorare dociles. *Gruterus.*

1 *Motu terræ.*] Diſſentit Seneca, qui ad ſequentes Coſſ. refert hunc terræ motum expreſſim: *Pompejos celebrem Campaniæ urbem deſediſſe terræmotu, Lucili virorum optime, audivimus: & quidem diebus hibernis, quos vacare à tali periculo majores noſtri ſolebant promittere.* (Obſerva. Ergo ſtatim conſulibus novis, ut anni totius neceſſario in alterutro error ſit.) *Nonis Februarii fuit hic motus, Regulo & Verginio Coſſ.* Et herclè tam adſeverat id diſtinctè, ut credam vitium eſſe non Taciti (non id convenit in fidei & diligentiæ unicæ ſcriptorem) ſed Ægyſthi alicujus; cujus adulteria, & trajectiones compluries agnoſco in hac regia verè ſponſâ. *Lipſius.*

Et motu terræ celebre.] Dixi ad lib. 1, 68. (ubi *prorupere* non *prorumpere* volui in verbis Curtii,) apud bene Latinos ſemper ποιητικῶς poni τὸ *proruere.* Auctor quidem Ætnæ vulgo, ver. 308. *rupes aliquas penitaſque cavernas Proruere.* Sed cum Scaliger ibi teſtetur vett. lib. habere *Provehere*, cenſeo ſcribendum, *Procidere.* Quemadmodum & apud Valerium Flaccum lib. 7, 600. *In caput inque humeros ipſa vi molis & iræ Procidit*, ubi editur *Proruit.* Tale vitium & hic oblatum Tacito, qui ſcripſerat. *Et motus terræ.* Vt Livius, lib. 22. *Eum terræ motum, qui multarum urbium Italiæ magnas partes proſtravit, montes lapſu ingenti proruit.* Senec. nat. q. 6, 1. *hic motus Campaniam magna ſtrage vexavit.* Gronovius.

2 *Memmio Regulo & Verginio Rufo Coſſ.*] Reſtitue iis prænomina vera ex lapide, præter mentem Onufrii Faſtorum ſcriptoris:

VOTUM. SOLVERUNT. L. M.
L. VERGINIO. RUFO.
C. MEMMIO. REGULO. COSS.

Lipſius. Sed biennio ſuperiore, ut lib. 14. relatum eſt, Memmius Regulus mortem obiit: quare illius hic vel filius, vel alter ab illo videri debet. *Vertr.*

3 *Locus puerperio colonia Antium fuit.*] Abeſt in Matt. Corvini exemplari verbum *fuit*, quod nos quoque diſpunximus. *Rhenanus.* Verbum *fuit*, ex Flor. ac Ven. addidimus. *Pichena.*

4 *Iam ſenatus interim uterum Poppææ.*] Adverbium *interim* ſuſtulimus. *Rhenanus.*

cunditati , & certamen [1] *ad exemplar Atticæ religioni* decretum : *utque Fortunarum effigies aureæ in ſolio Capitolin*

[1] *Ad exemplar Atticæ religionis.*] Panathenæa Athenienſium intellegi volunt, de quibus apud Græcos obvii loci. Dubito. nam Panathenæis reſpondebant Romanæ Quinquatrus, neſcio an hoc certamen novum. In libris etiam vacillare ſcripturam video. quorum Vaticanus optimus, *accicæque* præfert, Farneſianus, *anciata.* An fuit, *Actiacæ religionis*, ſive potius *regionis?* Nec enim major hic, quam in aliis ludis, religio. Enimvero in Suetonio lego, Auguſti cap. XVIII. ab eo Principe inſtitutos *Nicopoli apud Actium ludos quinquennales, quo celebratior ejus victoriæ memoria in poſterum eſſet.* Et duraſſe eos ad inferiora tempora, Mamertinus in Panegyrico docet : *Vrbs Nicopolis conciderat, & certamen ludicrum, luſtris omnibus ſolitum frequentari, intermiſerat temporis mæſti deforme juſtitium.* Fuit autem certamen triplex, Gymnicum, Muſicum, & Equeſtre, ut Dio tradit libro LI. quem vide. Hæc mea olim mens, ſed ut multa in hac ἀρχαιολογίᾳ incerta, nec umquam eruenda, hic etiam diſſentiunt, & vir pereruditus tuetur vulgatam lectionem, & explicat in Agoniſtici ſui libro III. quem licet adire. *Lipſius.*

Atticæ religionis.] Celebre certamen Athenis Minervæ ſacrum, Panathenæorum eſt, quæ unde ſic dicta ſint, ſtudioſe exquiſivit Pauſanias Arcadicis. Eorum feſtivitas, ut Suidas ait, & quinquennalis, & anniverſaria fuit. Sed cum Nerone IV. Cornelio Coſſo conſulib. ludicrum quinquennale Romæ inſtitutum fuerit teſtimonio Taciti libro ſuperiore, factum illud ad inſtar magnorum Panathenæorum exiſtimo, quæ ſingulis luſtris fiebant. Hoc vero certamen pro cujus exemplari Atticam religionem habuit Nero, ex anniverſariis & minoribus Panathenæis, agonem gymnicum fuiſſe reor. Quæ ſequuntur de circenſibus, obvia ſunt in auctoribus, & à quolibet ſciri poſſunt. *Vertranius.* Ludorum quorumlibet publicorum aliquam *religionem* fuiſſe ſatis comprobatum eſt : ſed & Valerius Maximus *ludorum religionem* dixit lib. 6, 1. Curules autem ludos à principe ſuis ſuorumque natalitiis datos quin exiſtimemus, nihil prohibet, quales Panathenæis exhibiti : de quibus ita loquitur Suidas, ut primum quidem ab Erichthonio Vulcani & Minervæ filio inſtituta, tum à Theſeo reſtituta fuerint, ipſa duplicia luſtralia ſcilicet, quæ magna dicta, quinquenniis ſingulis celebrari ſolita, alia vero quotannis, utraque apud Athenas ipſas. *Pe. Faber.* Ludi ad exemplum Atticæ religionis ſunt, Panathenæa, in quibus pueri puellæque forma conſpicui, manibus amplexi, per diverſos flexus Pyrrhicham ſaltabant. *Gutherius.* Lipſio aliorum commenta hic non placent, mihi nec ipſius. Non probare poſſum, quia & res & locutio vetant. Scil. Tacitus *Actiacam regionem* diceret, cum vellet ludos Actiacos intelligi. Et quis ita loquatur, *ad exemplar regionis.* Deinde quæ ratio ſimilitudinis inter cauſas hujus, & illius ab Auguſto certaminis? Nullam ego certe video. Sed melius ad hunc locum afferre nihil ipſe poſſum, niſi quod Muretum notaſſe memini : *Antianæ religionis.* quod quia non capio, nec firmo, nec refello. *Acidalius.* Muretus *Antianæ religionis*, ut vox ab Antio colonia dicta ſit. Ego nihil : ſed moneo in Flor. corrupte legi, *actiercæ religionis.* Pichena. Fruſtra nos in Græciam trahunt viri eruditi. Farneſianus codex habet *Anciata.* Legendum

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 16 vol. 1

lini Iovis collocarentur : ludicrum Circenſe, ut [1] *Iuliæ genti apud Bouillas, ita Claudiæ Domitiæque apud Antium ederetur.* quæ fluxa fuere, quartum intra menſem defuncta infante. Rurſuſque exortæ [2] adulationes, cenſentium *honorem divæ, & pulvinar, ædemque & ſacerdotem.* Atque ipſe ut lætitiæ, ita mæroris immodicus egit. [3] Adnotatum eſt, omni ſenatu Antium ſub recentem partum effuſo, Thraſeam prohibitum, immoto animo prænuntiam imminentis cædis contumeliam excepiſſe. Secutam dehinc vocem Cæſaris ferunt, qua *reconciliatum ſe Thraſea* apud Senecam jactaverit, ac Senecam Cæſari gratulatum. [4] Vnde gloria egregiis viris, & pericula gliſcebant. [5] Inter 24
quæ veris principio, legati Parthorum mandata regis Vologeſis, litteraſque in eandem formam attulere; *Se priora & totiens jactata ſuper obtinenda Armenia nunc omittere, quoniam dii quamvis potentium populorum arbitri, poſſeſſionem Parthis non ſine ignominia Romana tradidiſſent. Nuper clauſum Tigranem; poſt Pætum legioneſque cum opprimere poſſet, incolumes dimiſiſſe. Satis approbatam vim; datum & lenitatis experimentum. Nec recuſa-*

dum haud dubie *Antiatis.* Fortuna Antii maxima religione colebatur, ut notum ex Horatio & aliunde. Eam imitati Romani, nempe quia Poppæa, ut jamjam dixerat Tacitus, pepererat Antii. *Grotius.*

1 *Iuliæ genti apud Bouillas.*] Lib. 11. Annal. *Sacrarium genti Iuliæ, effigieſque divo Auguſto apud Bouillas dicantur.* Lipſius.

2 *Adulationes cenſentium honorem Divæ.*] Id eſt, quidam adulatione magis, quam vero judicio Auguſtam Poppæam Neronis filiam mortuam inter divos referendam cenſebant, ut ſolebant Imperatores, eique ædem ſacram conſtitui debere, & ſacerdotes. *Lupanus.*

3 *Adnotandum eſt.*] Scripſimus, *Adnotatum eſt.* Rhenanus.

4 *Vnde gloriæ egregiis viris & pericula gliſcebant.*] Neſcio ſi delendum *Et* : capiendumque, peticula gliſcebant viris glotiæ egregiis : non, gloriæ & pericula gliſcebant egregiis viris. Quid ſi? *Vnde gloriæ egregiis viris,* (ſcil. gliſcere vel provenire ſolent) *pericula gliſcebant.* Vnde pericula tum proveniſſe. *Acidalius.* In vulgatis, *gloriæ*, numero plurium. Nos, *gloria*, ſcripſimus, Flor. ac Ven. auctoribus. *Pichena.*

5 *Inter quæ veris principio legati Parthorum.*] Sic Flor. ac Ven. Vulgo, *interim.* Pichena.

1 *Sa-*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 16 vol. 1

cuſaturum Tiridatem *accipiendo diademati in urbem venire, niſi* [1] *ſacerdotii religione attineretur. Iturum ad ſigna & effigies principis, ubi legionibus coram, regnum auſpicaretur.* Talibus Vologeſis litteris, quia Pætus diverſa tamquam rebus integris ſcribebat, interrogatus centurio qui cum legatis advenerat, *quo in ſtatu Armenia eſſet? omnes inde Romanos exceſſiſſe* reſpondit. Tum intellecto Barbarorum irriſu, qui peterent quod eripuerant, conſuluit inter primores civitatis Nero, *bellum anceps* [2] *an pax inhoneſta placeret.* nec dubitatum de bello. Et Corbulo tot per annos militum atque hoſtium gnarus, gerendæ rei præficitur, ne cujus alterius inſcitia rurſum peccaretur, quia Pæti piguerat.

vid: Plin: lib: 30 cap: 2. quem locum opportune Freinshemius adduxit.

1 *Sacerdotii religione.*] Ad explicationem hujus loci unice facit Plinius 30, 2. *Magus ad eum Tiridates venerat, Armeniacum de ſe triumphum afferens, & ideo provinciis gravis, navigare noluerat, quoniam expuere in maria, aliiſque mortalium neceſſitatibus violare naturam eam fas non putant.* Hæc igitur ea religio, hoc ſacerdotium, quod Tacitus innuit. Ceterum in Plinii verbis cave interpreteris ideo provinciis gravem fuiſſe Tiridatem. quod Armeniacum triumphum afferebat, ſed quod magus erat: ea enim res in cauſſa fuit, cur non navigaret, ſed per longa terrarum ſpatia, cum onere provinciarum (illis enim Nero præceperat, ut ſplendide exciperent & haberent) ingrederetur. *Freinshemius.*

2 *An pax in hoſte.*] Fortaſſe rectius, *an pax inhoneſta placeret.* Lipſius.

Bellum anceps an pax in hoſte.] Vt *honeſtum* dignitatis plenum, ita contra *inhoneſtum* dedecoris ac turpitudinis. Apud Tacitum duobus locis hæc vox eſſe debuit: ubi enim in impreſſis lib. 15. *An pax in hoſte placeret,* in antiquiſſimo libro *inhoſta*: quare *inhoneſta* arbitror legendum. Item lib. 2. hiſt. 31. Vbi in excuſis *ventre & gula ſibi ipſe hoſtis*, in eodem *ſibi inhoſtus*, ego *inhoneſtus* lego. Et ut plenius intellegatur negligentia librarii, qui imminutas voces ſcribebat, has maculas exortas, lib. 4. hiſt. 62. pro *innexa ſigna* legi debet *inhonora*: in illo enim *in hora.* ad Catonem *P. Victorius.* Magis omnino placeat Lipſii conjectura. Alias Taciti phraſis & ſenſus ſuadebat mihi ſcribere *pax in hoſtem.* Acidalius. Recte, opinor, emendavit Lipſius: nam in Flor. legitur, *an pax in hoſta* Pichena. Vox Latina *hoſtus*, unde *hoſtorium*, quo modius æquatur & cumulus deruitur. & verbum *hoſtire*, quod eſt æquare, & *hoſtimentum* *ἀμοιβὴ*. unde & *redhoſtire* par pari referre. *Hoſtus* igitur æquum vel æquatum ſignificat. inde *inhoſtus* pro iniquo & injuſto, quam vocem Arnobio ex ſcriptis alibi reſtituimus. etiam uſus Tacitus lib. 2. hiſtor. & lib. 15. annal. *Hoſtus χωϛὸς.* Salmaſius.

1 Sy-

rat. Igitur irriti remittuntur, cum donis tamen, unde ſpes fieret, non fruſtra eadem oraturum Tiridatem, ſi preces ipſe attuliſſet. [1] Syriæque exſecutio Cincio; copiæ militares Corbuloni permiſſæ, & quintadecima legio, ducente Mario Celſo, è Pannonia adjecta eſt. [2] Scribitur tetrachis ac regibus præfectiſque & procuratoribus, & qui prætorum finitimas provincias regebant, *juſsis Corbulonis obſequi.* in tantum ferme modum aucta poteſtate, [3] quem populus Romanus Cn. Pompejo bellum Piraticum geſturo dederat. Regreſſum Pætum cum graviora metueret, facetiis inſectari ſatis habuit Cæſar, his ferme verbis; *Ignoſcere ſe ſtatim, ne tam promptus in pavorem longiore ſolicitudine ægreſceret.* At 26
Corbulo quarta & duodecima legionibus, quæ fortiſſimo quoque amiſſo, & ceteris exterritis, parum habiles prœlio videbantur, in Syriam tranſlatis, ſextam inde ac tertiam legiones, integrum militem & crebris ac proſperis laboribus exercitum in Armeniam ducit. Addiditque legionem quintam, quæ per Pontum agens, expers cladis fuerat. Simul quintadecimanos recens adductos, & vexilla delectorum ex Illyrico & Ægypto, quodque alarum cohortiumque, & auxilia regum in unum conducta [4] apud Melitenen, quia tranſmittere Eu-

1 *Syriæque exſecutio.*] Exſecutionem pro adminiſtratione uſurpat fortaſſè, uti alibi, *Negotii ejus exſecutionem libens ſuſcepit.* Seneca: *Differam hæc in præſenti. Deſiderant enim longam & propriam exſecutionem.* Addubito tamen num leg. *Syriaque Sex. Cincio.* Lipſius.

1 *Scribitur Tetrarchis.*] *Tetrarchæ* dicebantur, qui quartam regni partem detinebant. Cicero in Philipp. *Idem ſi cæteri reges, tetrarchæ, dynaſtæque feciſſent.* Auguſtus Herodis majoris regnum diviſit in tetrarchias. Ioſephus *toparchias*, ſive *ethnarchias* appellat. *Lupanus.*

1 *Quam populus Rom.*] Caſtigavi, *quem.* ſubaudi *modum.* Rhenanus. Amplector lectionem Venetam: *quam pop. Rom.* ſimillimo Curtii loco perſuaſus. ſic enim ille 6, 5. *Artabazum deinde geminato honore, quam Darius habuerat ei, remittit domum*, quamquam & hunc locum in recentioribus editionibus corrumpi videam. *Freinshemius.* Neutrius auctoris his in verbis particulæ commodum eſſe locum cenſeo. *Gronovius.*

1 *Apud Melitenen.*] Ptolemæo, Μελιτηνή, Suſianæ pars. *Lipſius.*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 16 vol. 1

Euphratem parabat. Tum luſtratum rite exercitum ad concionem vocat, orditurque magnifica *de auſpiciis imperatoriis, rebuſque a geſtis*, [1] adverſa *in inſcitiam Pæti* declinans: multa auctoritate, quæ viro militari pro facundia erat. Mox [2] iter L. Lucullo quondam penetratum, apertis quæ vetuſtas obſepſerat, pergit. Et venientes Tiridatis Vologeſiſque de pace legatos haud aſpernatus, adjungit iis centuriones cum mandatis non immitibus: [3] *Non enim adhuc eo ventum, ut certamine extremo opus eſſet. Multa Romanis ſecunda, quædam Parthis eveniſſe, documento adverſus ſuperbiam: proinde & Tiridati conducere, intactum vaſtationibus regnum dono accipere; & Vologeſen melius ſocietate Romana, quam damnis mutuis, genti Parthorum conſulturum.* [4] *Scire quantum intus diſcordiarum, quamque indomitas & præferoces nationes regeret. Contra imperatori ſuo immotam ubique pacem: & unum*

1 *Adverſa in inſcitiam Pæti declinans.*] Ita legendum vidi, cum alii haberent, *adverſam inſcitiam.* Corbulo ad confirmandos militum animos magnifica loquitur, de auſpiciis imperatoriis, & fortuna principis Rom. cui omnia cederent. deinde de rebus à ſe geſtis, deque ſua & providentia, & rei militaris peritia: ut ita milites & imperatoris fortuna & ducis vigilantia ſcientiaque freti ampliores animos caperent, cum jam nulla amplius adverſa metuenda haberent, ut quæ per inſcitiam prioris ducis ipſis obtigiſſent. Sic igitur adverſa declinat in inſcitiam Pæti, quomodo fere ſupra 14, 38. *Claſſicianus adverſa Suetonii pravitati ipſius, proſpera ad fortunam Reip. referebat.* Alio conſilio uſus eſt Cæcina ſupra 1, 67. *reticuit de adverſis:* ne ſcil. militem adhuc perculſum memoria iſtorum caſuum formidoloſiorem hoſtium faceret, præſertim cum non haberet, in quem adverſorum iſtorum culpam conferret. Hæc ergo mens eſt auctoris, quam ex ſenſu potius quam verbis vulgaris aſſequutus eſt interpres Germanus & Italus; qui ambo Pætum à Corbulone reprehenſum agnoſcunt. At non hoc exprimas ex iſtis verbis *adverſam inſcitiam declinans:* ſed id potius quod Gallus reddidit: *ſe donnant garde de parler de la miſerable ignorance de Petus.* & optimus Hiſpanus: *ſin tocar en el mal govierno de Peto.* quæ tamen ſententia falſa eſt. nec enim peperciſſe infamiæ Pæti Corbulonem ſatis apparet ex pluribus Taciti locis ut 15, 16. & 15, 28. *Freinſhemius.*

2 *Iter L. Lucullo.*] Plutarchum lege. *Lipſius.*

3 *Non enim adhuc eo ventum.*] Flor. *nec enim adhuc.* Pichena.

4 *Scire quantum*] Sententiam adjuveris, ſi ſcribas: *Sciret.* Lipſius.

Scire quantum.] Vir doctiſſ. velit *ſciret*, me non adſentiente. nam de Corbulone hæc interpretor, quaſi dicat, interna Parthorum vulnera regem non poſſe tegere, quin aliis etiam,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 16 vol. 1

unum id bellum eſſe. [1] Simul conſilio terrorem adjicere,
& [2] Megiſtanas Armenios qui primi à nobis defece-
rant, pellit ſedibus, caſtella eorum exſcindit, plana,
edita, validos, invalidoſque, pari metu complet. Non 28
infenſum, nedum hoſtili odio Corbulonis nomen
etiam Barbaris habebatur, eoque conſilium ejus fidum
credebant. [3] ergo Vologeſes neque atrox * in ſum-
mam, & quibuſdam præfecturis inducias petit. Tiri-
dates locum diemque colloquio poſcit. Tempus pro-
pinquum; locus in quo nuper obſeſſæ cum Pæto legio-
nes erant, cum à Barbaris delectus eſſet, ob memoriam
lætioris ſibi rei, non eſt à Corbulone vitatus, ut diſſi-
militudo fortunæ gloriam augeret. [4] Neque infamia
Pæti angebatur: quod eo maxime patuit, quia filio
ejus

etiam, atque ſibi quoque ipſi innotuerint. Si tamen mutari quid placeat, malim ſcribere *Sciri*. Freinsh.

1 *Simul conſilio.*] Comptiora hæc omnia ſint, ſi ſic legas: *ſimul, ut conſilio terrorem adjiceret, Megiſtanas* &c. Freinshemius.

2 *Megiſtanas Armenios.*] *Megiſtanes* dicuntur ſummates, qui conviviis Regum adhibebantur, ne quis pro populis accipi putet, ut ex divi Marci cap. 6. patet, ubi ait Herodem in natali ſuo Megiſtanas convivio adhibuiſſe. Et in Calig. 5, Suetonius refert ob mortem Germanici Regem Regum cœnæ non adhibuiſſe Megiſtanas convivas. *Lupanus.*

3 *Ergo Vologeſes neque atrox in ſummam.*] Doctiſſ. vir ſtellula nobis oſtendit defectum ſive corruptionem loci. Quid ſi *atrox* ab A privativo & τρεῖν tremere. Plaut. Capt. *Niſi reperio atrocem mihi aliquam aſtutiam.* Vologeſes amplectitur conſilium Corbulonis ut fidum, & quia timens prævidebat, (niſi à bello deſiſteretur) non de Armenia tantum certamen fore cum Romanis, ſed de ſumma ſuarum rerum, quod ſemper caverat. *Vologeſi vetus & infixum erat arma Romana vitandi.* Tò *in ſummam* eodem ſignificatu lib. 2. hiſt. *Sed Corſicam prope afflixit Decimi Pacarii procuratoris temeritas, tanta belli mole nihil in ſummam profutura.* Salinerius. Vitii manifeſtus locus: nec quiſquam dum ſubvenit. Lego *neque atrox in ſummam, & quibuſdam præfractior.* Vera & clariſſima emendatione: Id eſt, neque omnino atrox, & in parte præfractior. *Acidalius.* Sic hæc conſtituam: *Ergo Vologeſes neque atrox, in ſummam, aut quibuſdam præfecturis inducias petit.* Corbulo non habebatur infenſus Parthis, ergo neque Vologeſes atrox, aut nimis accenſus in bellum erat, eoque ut de pace melius conveniret, inducias petit vel univerſales, hoc eſt, in ſummam; vel, ſi id non poſſit, pro quibuſdam præfecturis. Præfecturæ ſunt Satrapiæ, provinciæ prætoribus regum, ſive ſatrapîs, aut præfectis ſubditæ. *Freinshemius.*

4 *Neque infamia Pæti augebatur.*] Correximus, *angebatur.* Rhen.

1 *Operiri*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 16 vol. 1

ejus tribuno ducere manipulos, atque [5] operire reliquias malæ pugnæ imperavit. Die pacta [2] Tiberius Alexander illuſtris eques Romanus [3] miniſter bello datus & Vivianus Annius gener Corbulonis, [4] nondum ſenatoria ætate, ſed pro legato quinctæ legioni impoſitus, in caſtra Tiridatis venere, [5] honore ejus, ac ne metuere inſidias tali pignore. Viceni dehinc equites aſſumpti. Et viſo Corbulone, rex prior equo deſiluit: nec cunctatus
29 Corbulo. Sed pedes uterque [6] dextras miſcuere. Exin Romanus laudat juvenem, [7] *omiſſis præcipitibus tuta & ſalutaria capeſſentem.* Ille *de nobilitate generis* multum præfatus, cetera temperanter adjungit; *Iturum quippe Romam, laturumque novum Cæſari decus, non adverſis Parthorum rebus ſupplicem Arſaciden.* Tum placuit Tiridatem

1 *Operiri reliquias malæ pugnæ imperavit.*] Imo, *operire*, id eſt, terra tegere inſepulta ſuorum corpora. *Grotius.*

2 *Tiberius Alexander.*] Qui Procurator Iudææ poſt Cuſpium Fadum: Idem antea Alexandriæ Alabarches. Ioſephus lib. xx. *Lipſius.*

3 *Miniſter bello datus.*] Suſpicor legendum, *miniſter bello clarus*, ut idem fuerit error, quem ſupra notavimus ad lib. 13. *& dato die.* Sic hiſt. lib. 3. *quod illic ſecundæ legioni a Claudio præpoſitus, & bello clarus egerat.* in vita Agric. *clari bello, ac ſua quique decora geſtantes.* Similiter lib. 2. hiſt. dixit, *militia clarus.* Tamen vulgatam lectionem non ſperno. *Pichena.* Vide 2 Obſervat. 20. *Gronovius.*

4 *Nondum Senatoria ætate.*] Quæ eſt annus vigeſimuſquintus, ut alibi monui. *Lipſius.*

Nondum ſenatoria ætate.] Plutarchus in Pompejo ſcribit minoribus quinque & viginti annis non licuiſſe in Senatum venire. *Lupanus.* Anni viceſimi quinti initium tam in urbe quam in provinciis, ætas legitima fuit, per quam in curiam ingredi licuit. *Vertranius.*

5 *Honori ejus.*] Sic emendavit Lipſius. Vulgo, *honore.* Pichena. Atqui lib. 1. hiſt. 44. *non honore Galbæ.* Adde 4. Obſerv. 16. *Gronovius.*

6 *Dextras miſcuere.*] Quod apud Perſas ſanctiſſimi fœderis. Ioſephus: Ὁ δ' Ἀρτάβανος τούς τε πατρῴους θεοὺς ἐπώμνυτο, μηδὲν κακὸν δράσειν αὐτοὺς, καὶ τὴν δεξιὰν ἐδίδου, ὅπερ μέγιστον παρὰ πᾶσι τοῖς ἐκείνῃ βαρβάροις παράδειγμα τοῦ θαρσεῖν γίνεται τοῖς ὁμιλοῦσιν. Οὐ γὰρ ἂν ψεύσαιτό τις δεξιῶν ὑπ' αὐτοῦ δόσεως γενομένης, οὐδὲ πιστεύειν ἐνδοιάσειεν εἰ τοιάσδε ἀσφαλείας δόσις γένοιτο, παρὰ τῶν ἐν ὑποψίᾳ ἀδικήσειν καθεστηκότων. Firmat Gemiſtus Plethon lib. 11. De rebus Græcorum: *Perſarum rex Mentorem, quod dextram dediſſet, (maxima enim hac apud Perſas fides) conſervavit.* Lipſius.

7 *Omiſſis præcipitibus tuta & ſalutaria capeſſentem.*] Præcipitium locus præruptus, è quo facile quis præcipitari poteſt: hic vero tranſlatitie ſumitur,

tem [1] ponere apud effigiem Cæſaris inſigne regium, nec niſi manu Neronis reſumere. & colloquium oſculo finitum. Dein paucis diebus interjectis magna utrimque ſpecie, inde eques compoſitus per turmas, & inſignibus patriis; hinc agmina legionum ſtetere fulgentibus aquilis, [2] ſigniſque, [3] & ſimulacris deum in modum templi. Medio tribunal ſedem curulem, & [4] ſedes effigiem Neronis, ſuſtinebat. Ad quam progreſſus Tiridates, [5] cæſis ex more victimis, ſublatum capite

Imperatorum qui iam inter deos relati Julij, Augusti, Claudij.

venerabatur ergo illam non secus ac effigiem alicuius dei.

ſumitur, quod omiſſo bello, quo privari à Nerone Tiridates regno poterat, paci & ſuorum quieti conſuleret. *Lupanus.*

1 *Ponere apud effigiem Cæſaris inſigne regium.*] *Ponere* pro deponere. *Rhenanus.*

2 *Signiſque & ſimulacris deum.*] Videnda, ſi lubet, quæ de Signis in Militia ſcripſi. Multa & varia fuerunt, & clypeis imaginibuſque ornata: & ideo ſic diſpoſita & erecta comparat cum *deum templo.* Ita enim diſtinguendum videtur: quia ſimulacra etſi Deorum ibi fortaſſe, pleraque tamen Principum erant, & qui rerum tunc potiebantur. Niſi quis cenſet, ad ornatum, in ſollenni illa velut pompa, etiam ſtatuas deorum adhibitas & diſpoſitas: quod in aliorum arbitrio & opinatione relinquo. *Lipſius.*

3 *Et ſimulacris deum in modum templi.*] Nulla hic ex Flor. lux, niſi quod in eo legitur, *& ſimulacris d*$\overline{m}$. Ac ſi ea vox altèr interpretari non poſſit, quam, *deum*, fortaſſe abſurdum minime videbitur, cum ſolemnis illa cærimonia in caſtris celebranda eſſet, aliqua etiam ſimulacra deorum circumpoſita fuiſſe, ad majorem ornatum ac venerationem. non quidem in ſignis, ſed circum tribunal Imperatoris, in modum templi. nam ut aræ in caſtris, ita etiam deorum imagines fuiſſe credendum eſt. Godeſchalchus ad Vegetium lib. 2, 6. hæc *deorum ſimulacra* interpretatur, mortuorum Imperatorum imagines, qui ſcil. inter deos relati eſſent. *Pichena.*

4 *Sedes effigiem Neronis.*] De eâ re Dio in Eclogis nuper publicatis: Ἀλλὰ καὶ βῆμα ὑψηλὸν ἠγέρθη. Καὶ ἔσω αὐτοῦ εἰκόνες τοῦ Νέρωνος ἐστάθησαν. Similis Sedes ſive ſuggeſtus etiam Romæ in caſtris Prætoriis. Tacitus 1. Hiſtor. *In ſuggeſtu, in quo paullo antè aurea Galbæ ſtatua fuerat, medium inter ſigna Othonem collocant.* Ergo ſtatua hæc, ut apparet, in ſede: exemplo ſcilicet deorum, qui ſic plerumque ficti. Plinius Panegyrico: *Iamdudum illi radiatum caput, & media inter deos ſedes, auro ſtaret aut ebore.* Lipſ.

5 *Cæſis ex more victimis.*] Eum morem ſuggerunt Claudianus libro 1. De laudibus Stilic.

——— penetralibus ignem
Sacratum rapuere adytis, rituque juvencos
Chaldæo ſtravere Magi. rex ipſe micantem
Inclinat dextrâ pateram, ſecretaque Beli
Et vaga teſtatur volventem ſidera Mithram.

Et Sidonius Panegyrico Leonis:

——— Magis juratur ab illis
Ignis & unda deus. nec non rata pacta futura

capite diadema imagini ſubjecit. magnis apud cuncto animorum motibus, quos augebat inſita adhuc oculi exercituum Romanorum cædes, aut obſidio. *at num verſos caſus: iturum Tiridatem oſtentui gentibus, quanto minus quam captivum?* Addidit gloriæ Corbulo comitatem, epulaſque. [1] & rogitante rege cauſſas, quotien novum aliquid adverterat: ut, initia vigiliarum [2] per centurionem nuntiari, [3] convivium buccina dimitti &

Hic divos teſtatur avos. Chaldæus in extis
Pontificum de more ſenex arcana peregit
Murmura. ———

Strabo etiam aliquid de ritu victimas immolandi: Μερίσαντος δὲ τοῦ μάγου τὰ κρέα τοῦ ὑφηγουμένου τὴν ἱερουργίαν ἀπιᾶσι διελόμενοι, τοῖς θεοῖς οὐδὲν ἀπονείμαντες μέρος. Τῆς γὰρ ψυχῆς φασι τοῦ ἱερείου δεῖσθαι τὸν θεόν, ἄλλου δὲ οὐδενός. Ὅμως δὲ τοῦ ἐπιπλόου τι μικρὸν τιθέασιν, ὡς λέγουσί τινες, ἐπὶ τὸ πῦρ. id eſt: *Vbi autem magus qui ſacrum peragit carnes in partes tribuit, ſuâ quiſque acceptâ abeunt, diis nihil impartientes. Animam enim ſolam hoſtiæ deum velle ajunt, nihil præterea. tamen omenti partem aliquam exiguam flammæ imponunt, ut quidam tradunt.* Doctè ergo de omento Catullus inſeruit,

Gnatus ut accepto veneretur carmine divos,
Omentum in flammâ pingue liquefaciens.

ut ante me vulgavit magnus filiarum Mnemoſynes antiſtes. *Lipſ.*

1 *Et rogitante rege cauſas.*] Videtur edidiſſe Tacitus, *rogitantem regem*. Id enim requirunt his reſpondentia, *admiratione priſci moris adfecit*. Gronovius.

2 *Per centurionem nuntiari.*] Qui vigilias ordine obibant. Tacitus l. II. Hiſt. *Varus, deflagrante paullatim ſeditione, addit conſilium, vetitis obire vigilias centurionibus, omiſſo tubæ ſono, quo miles ad belli munia cietur.* Obibat ergo centurio, & rediens nunciabat Duci rectè habere. Polybium vide lib. VI. *Lipſius.*

Per centurionem enunciari.] ſcripſimus, *nunciari*. Rhenanus.

3 *Convivium buccina dimitti.*] Circuivi olim hunc ritum, non tetigi. At nunc in manum mihi dat Polybius, libro XIV. *Eſt ea Romanis conſuetudo, ut tempore convivandi, cuncti tubicines ac buccinatores ad tentorium ducis perſonent, ad hoc, ut nocturnas cuſtodias ſuis locis per id temporis conſtituant.* O locum opportunum, & huic rei unicum! è quo etiam Livio lux, qui morem hunc, ſed obſcurius, tangit, libro XXX. *Tribunis edicit, ut ubi prætorio dimiſſo, ſigna concinuiſſent; extemplò educerent è caſtris legiones. Ita, ut imperaverat, ſigna ſub occaſum ſolis efferri cœpta.* Scribit uterque de Scipionis aſtu, quo caſtra Syphacis clàm invaſit. Germanorum Principum mos neſcio an originem trahat iſtinc. Certè receptum dynaſtis etiam hodie, ut convivium ineant ad ſonum tubæ. Quod ipſum Alexandrum Macetam feciſſe obſervo, ex Athenæo lib. XII. Ἐγίνετο δὲ τὰ δεῖπνα πρὸς σάλπιγγα, τότε μὲν ἐν τοῖς γάμοις, καὶ ἄλλως δ᾽ αἰεὶ ὅτε τύχοι, σπενδοποιούμενος, ὥστε πᾶν εἰδέναι τὸ στρατόπεδον. At enim, quia hic de fine, & de Buccinâ tantum,

& [1] ſtructam ante Augurale aram ſubdita face accendi:

ante Augurale. ſup: lib: 2 cap: 13.

tantùm, videſis me in Militiâ Rom. lib. V. Dial. IX. propiùs certiuſque hæc explicantem. *Lipſius.*

Buccina dimitti.] Firmavit Lipſius in Notis, hoc intelligi de Claſſico, quod tempore convivandi, cuncti tibicines ac buccinatores ad tentorium ducis canebant, ut ait Polybius lib. 14. At quoniam de buccina tantum Tacitus loquitur, & de convivii fine ſcrupulus mihi erat de hujus loci ſententia. Quem tandem ſuſtulit idem Lipſius de militia Romana, lib. 5. dial. 9. interpretans, claſſicum illud omnium ſignorum, ceciniſſe ante cænam, buccinam vero poſt cænam. Pichena. Athenæus lib. IV. ἕως ἐσάλπισε τὸ εἰωθὸς τοῦ τελευταίου δείπνου σημεῖον. Τοῦτο γὰρ τὸ Μακεδονικὸν οἶδα ἔθος ἐν ταῖς πολυανθρώποις εὐωχίαις γινόμενον. Gronovius.

1 *Structa ante Auguralem.*] Hæſi & in hoc loco olim: quem nunc quidem perambulo levi pede. Lego: *ſtructam ante Augurale aram.* Non enim vult ſtructum aliquid accenſumve ante aram fuiſſe (non ille mos) ſed in ipſâ. quam collocat ante Augurale, locum in dextrâ Prætorii parte, ut docuimus ex Hygini verbis, libro II. Sed quis iſte ritus? niſi fallor, illeipſe qui in privatorum etiam conviviis, carpendi aliquid è dapibus & libandi in honorem deorum. hoc tamen diſcrimine, quòd vulgò in focum libamenta ea illata, ſedem ſcilicet Larium: hîc in Aram, paullò anguſtius, & pro ſplendore Imperatoris. Et de libatione quidem varii teſtes: propriè ad hunc morem iſti. Homerus in Achillis convivio, libro IX.

—— Θεοῖσι δὲ θῦσαι ἀνώγει
Πάτροκλον ὃν ἑταῖρον. Ὁ δ' ἐν
πυρὶ βάλλε θυηλάς.
—— *diis juſſit ſacrificare*
Patroclum ſocium. hic libamina *jecit in ignem.* Dionyſius l. IV. Antiq. Ἀπὸ τῆς ἑστίας τῆς Βασιλέων, ἐφ' ἧς ἄλλας τε συντελοῦσι Ῥωμαῖοι ἱερουργίας, καὶ τὰς ἀπὸ τῶν δείπνων ἀπαρχὰς ἁγίζουσι. *E foco regio, in quo cùm alia ſacra Romani facere ſolent, tum & cænarum libare primitias.* Plutarchus de Fort. Rom. facit Ocriſiam ἀπάργματα καὶ λοιβὴν λαμβάνουσαν ἀπὸ Βασιλικῆς τραπέζης, καὶ ὥσπερ εἰώθει, τῷ πυρὶ ἐπιβάλλουσαν: *primitias & libamenta capientem è menſâ regiâ, &, ut ſolet, in ignem conjicientem.* Silius pulcherrimè lib. VII.

Diſtinxit dulces epulas, nulloque cruore
Pollutâ caſtus menſâ cerealia dona
Attulit, ac primum Veſtæ deterſit honorem
Vndique, & in mediam jecit libamina flammam.

Perſius in patellâ poni & deferri ſolere oſtendit:

—— *cultrixque foci ſecura patella.*

Vbi vetus interpres: *Quia delibantiæ* (puto, *delibatæ*) *dapes in ea poſitæ ad focum feruntur.* Inde *Patellarii dii*, Plauto: inde Varroni ſcriptum: *Deos colere, & dare in patellam μικρὸν κρέας.* Tibullus huc aſpexit, Lares compellans:

Adſitis divi. nec vos è paupere menſâ
Dona, nec è parvis ſpernite fictilibus.

Etiam Livius, lib. XXXIX. *Inter pocula atque epulas, ubi libare diis dapes, & benè precari mos eſſet.* Denique Horatius:

—— *vernaſque procaces,*
Paſco libatis dapibus.

ſatyricè & ambiguo ſenſu. ſive quia non paſceret vernas, niſi prius libatis dapibus: ſive quia è libatis dapibus. Et hoc poſtremum, ut religio poëtæ fuit, magis cenſeam ex ejus mente. Non enim ſemper comburi libamen-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 16 vol. 1

di: [1] cuncta in majus extollens, admiratione priſci moris affecit. [2] poſtero die *ſpatium* oravit, *quo tantum itineris aditurus, fratres ante, matremque viſeret*: obſidem interea filiam tradit, litteraſque ſupplices ad Neronem.

31 Et digreſſus Pacorum apud Medos, Vologeſen Ecbatanis repperit non incurioſum fratris: quippe & propriis nuntiis à Corbulone petierat, *ne quam imaginem ſervitii Tiridates perferret*; [3] *neu ferrum traderet*; [4] *aut complexu provincias obtinentium arceretur*; *foribuſve eorum aſſiſteret*:

gladium quod de more Orientalium [illegible] incedebat.

ta ea mos, ſæpè apponi tantùm, & mox edi. Artemidorus hoc clarè notat de ſacrificulis eo cibo ſe ſuſtentantibus. lib. III. cap. 3. *Lipſius*.

Ante auguralem aram ſubdi a face accendi.] Caſtigavimus, *& ſtructa* (hoc eſt, ſtruem lignorum exſtructam) *ante auguralem aram ſubdita face accendi*. ſubauditur, *ligna*, vel ſimile quippiam. Rhenanus. Legendum; *Structam ante auguralem aram*, &c. non, *ſtructa*, quod mendoſum eſt. De *augurali* autem *porta*, mentio eſt ſupra, ubi ſcriptum eſt, *augurali egreſſus*. Vrſinus. Nihil certius Lipſii correctione. nam præter hiſtoriæ fidem, à Flor. etiam fere confirmatur, in quo legitur, *& ſtructam*. Male vulgati: *& ſtructa ante auguralem aram*. Pichena.

1 *Cuncta in majus extollens.*] Floren. ac Ven. *attollens*. Pichena.

2 *Poſtremo die.*] Fortè, *poſtero*. Nam noctem eam manſit, uti apparet ex vigiliis nunciatis. *Lipſ.*

Poſtero die ſpacium oravit.] Emendavi, *poſtremo die*. Quamquam ſi quis de biduo ultimo tantum intelligat, rectè ſcripſerit *poſtero die*; id quod ſecutus eſt caſtigator hujus loci. Quod ſi quis totum tempus reſpiciat, quo ſemel atque iterum congreſſi ſunt, præſertim quum præcedat, *Dein paucis diebus interjectis*: non abſurda lectio erit *poſtremo die*, quam nos Budenſi codici debemus, cui cætera ferme omnia. Rhenanus. Lipſii correctionem Flor. confirmat. Vulgo, *poſtremo die*. Pichena.

3 *Neu ferrum traderet.*] Perſæ enim & Parthi omnes ſemper de more cincti. Ammianus libro XXIII. *Omnes promiſcuè vel inter epulas feſtoſque dies gladiis cincti cernuntur. quem Græcorum veterum morem primos abjeciſſe Athenienſes Thucydides eſt auctor.* At de ritu ponendi apud Magiſtratus ferri, in Electis mihi dictum, cap. de Lictoribus. *Lipſ.*

Neu ferrum traderet.] Intelligendum, ipſe Tiridates Corbuloni. *Rhenanus.*

4 *Aut complexu.*] Duplex ritus. Priorem illuſtro è Spartiani Severo, de quo Legato Africæ: *In ea legatione, cùm eum quidam municipum ſuorum Leptitanus, præcedentibus faſcibus, ut antiquum contubernalem ipſe plebejus amplexus eſſet; fuſtibus eum ſub elogio præconis cecidit, Legatum populi Rom. homo plebejus temerè amplecti noli.* Interdicti ergo provinciales complexu. Sed nec in fores ſtatim illis aditus; uti eleganter Salvianus lib. III. de Gubernat. *Intra januas non modò illuſtrium poteſtatum, ſed etiam Præſidum aut Præpoſitorum, non omnes paſſim intrare præſumunt, niſi quos aut judex vocaverit, aut negotium traxerit, aut ipſa honoris proprii dignitas introire permiſerit: ita ut ſi quiſpiam fuerit inſolenter ingreſſus*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 16 vol. 1

ſteret: [1] *tantuſque ei Romæ, quantus conſulibus, honor eſſet.* Scilicet externæ ſuperbiæ ſueto, [2] non erat notitia noſtri: [3] apud quos vis imperii valet, inania tranſmittuntur. Eodem anno [4] Cæſar nationes Alpium maritima- 32
rum

ſus, aut cædatur, aut propellatur, aut aliquâ verecundiæ atque exiſtimationis ſuæ labe multetur. Quod augendæ dignitati uſurpatum à Præſidibus; uti privatim à quibuſdam per ſuperbiam Romæ. *Lipſius.*

1 *Tantuſque ei Romæ, quantus Conſulibus, honor eſſet.*] Addidi iſtud, *ei*, ex Florentino. Pichena.

2 *Non erat notitia noſtri.*] Flor. habet: *non inerat.* Pichena.

3 *Apud quos jus imperii valet, inania tranſmittuntur.*] Leviter dubito, num, *vis imperii*, legendum ſit. *Vis* enim magis proprie opponitur ad, *inania*, quam jus. quaſi dicat: Illi inania ſectabantur, nos rerum ſubſtantiæ inſiſtimus. lib. 2. *favorabili in ſpeciem oratione, vim imperii tenuit.* lib. 3. *Sed Tiberius vim principatus ſibi firmans, imaginem antiquitatis Senatui præbebat.* lib. 15. *Ad vim dominationis converſus.* Pichena.

4 *Cæſar nationes Alpium maritimarum.*] Locus hic admonet, ut varia Alpium nomina attingam, quando eorum, qui de his ſcripſere etiam ex recentioribus, diligentiam non ſatis probem. Igitur *Alpes Pænas* eſſe opinor, per quas ex Druentia flumine recta in Italiam tenditur Brigantionem verſus & Ferietam, quæ via noſtro quoque tempore eſt frequens. *Grajas* quæ & *maritimæ*, quod per eas Hercules iverit, ubi etiam Monæci portus illi ſacer, ut auctor eſt Ammianus lib. 15. *Cottias*, qua à Seguſio oppido per Centronas itur: tametſi recentiores, ut Paulus Diaconus & Ge. Merula *Cottias* eſſe exiſtiment, in quibus Bobium urbs eſt. quod antiquis auctoribus non eſt probabile. Cottias appellatas quandoque etiam *Iulias* non falſo fortaſſe aliqui tradunt, quod in eas per Tricaſſinos eatur. Belloveſum autem per Tricaſſinos in Iulias Alpes veniſſe, Livius eſt auctor. Sed & non male *Iulias* Tacitus appellat Alpes, quæ verſus Carnos ſunt, unde & *Iulium Carnicum*, & *Forum Iulii*, qua ex Venetia in Noricum itur. cui ſententiæ ex recentioribus adſtipulatur Sabellicus in Aquilejen. hiſtoria. Sunt & *Rhæticæ Alpes*, quibus in Rhætos vadimus, quos vulgo *Griſones* vocant: incipiunt ab Adya monte (Straboni corrupte legitur nunc *Adula*, nunc *Advela*) id eſt inacceſſo. Vernacula ſimplicitas *montem Bralium* nuncupat, in Volturena, ſeu ut imperiti, in valle Telina, & in Venetiam protenduntur, donec Ocræ ſubeant. *Lepontiæ* adhuc ſervant nomen. ſunt in Suitenſibus, qua Claronam ex Bilitionis caſtro recta tendimus. In Alpibus, quas Cæſar in commentariis *Summas* appellat, cum cæteris convenio. Sunt inter Sedunos & Veragros, ubi & Octodorus eſt pagus, quem Sancti Mauritii vocant. Cæterum quamvis hæc noſtra ſententia videatur plurimis auctoribus congruere, non arbitror omittendum, eſſe etiam, qui refragentur, quando Ptolemæus inter Adulam & Ocram *Pœnas Alpes* collocet, quo in loco eſſe Rhætica juga ipſe prodidi. Verum ex Plinio illius ſententia confutatur, qui de Grajis & Pœninis in Salaſſos deſcendi tradit: ut fortaſſe *Pœninæ Alpes* illic incipiant & deſinant in maritimas, ſi Ammianum ſequimur. Eſt & adhuc Suitenſibus, qui vulgo eorum ſermone Alpes *Grey* dicatur mons, qua Friburgum tendimus. Ipſe inter veteres non omnino conſti-

rum [1] in jus Latii tranſtulit. [2] Equitum Romanorum loco

de hoc vid: Carolus Si:gonius in eruditiſſimo li:bro de jure civium, Ita:liæ & Provinciarum.

conſtitiſſe harum nomenclaturam exiſtimo. Nam & Plinius in Lepuntiis diſſidere viſus eſt, qui cum *Cottiana juga* Centronibus vicina tradidiſſet, Grajis Alpibus aut eaſdem aut certe contiguas Lepuntias mavult: quod non probo, cum longe gravior ſit auctor Cæſar, unde noſtra ſententia fulcitur; & Plinius non affirmet, ſed aliorum relatione ex etymo innuere videtur. *Alciatus.*

1 *In jus Latii tranſtulit.*] Suet. in Aug. 47. *Merita erga Po. Rom. allegantes Latinitate, vel civitate donavit.* Latinitate, id eſt jure Latii veteris. Inde apud Plinium lib. 3. legitur quædam oppida fuiſſe civium Rom. *alia Latinorum veterum.* Cic. ad Att. lib. 14. *Multa Siculis Cæſar, neque me invito, etſi Latinitas erat non ferenda. Latium* quoque *dare* dixit Spartianus in Hadriano. Tac. lib. 19. *Fœdera ſociis, Latium externis dilargiri.* Lupanus. *Alpes maritimæ* ſunt, quas mare Liguſticum & Gallicum abluit, ſcil. à portu Herculis ad uſque Tauroentum portum Maſſilienſium. Earum incolæ ex noſtris gentes Tranſalpinæ fuerunt, Deceates, Oxybii & Salyes: ex Ciſalpinis, (ſi Romam ſpectes) Montani Ligures, à Macra, ut ait Cato, in Nicæam effuſi: inter quos memorati, Intemelii, Ingaunique, Italiæ regione nona, juxta deſcriptionem Auguſti. Sed licet Alpinis maritimis Oxybios, Deceates & Salyes annumerarim, ſecutus ſcriptores, & inſcriptionem, quam hic ſubdere, & inde argumentari volui: non exiſtimo Neronianum edictum quicquam ad noſtros attinuiſſe. Aliunde igitur jus Latii Antipolis oppidum habuit, quod Plinius Latinum ſcripſit, de quo alias pluribus. Eſt autem inſcriptio alteri columnæ matricis eccleſiæ Venſienſis hujuſmodi: *Curante. Ac. Iulio. Honorato. P. Praeſide. Alp.* Quod ſi præſidatui Alpini provinciales populi ſubjecti fuer[...] alia trans, alia cis Varum magiſtra[...] tuum poteſtas fuit: ut alteri præſi[...] Alpium, alteri procuratori mariti[...] marum Alpium parerent. Quare di[...] verſos populos diverſi juris fuiſſe ne[...] ceſſe eſt dicere, ſic ut nihil majore[...] noſtros Neronis edictum attigeri[...] *Vertranius.*

2 *Equitum Rom. locos.*] Rectè & [...] ordine capienda hæc legendaque, n[...] cum aliis abeas errabundus. Ita au[...] tem in Circo ſedendi (nam de Thea[...] tro alius mihi locus) res fuit. Ad Au[...] guſti ævum ſpectaculum id, Senatu[...] Eques, Plebes inibant indiſcreti. Nam [...] Roſcia lex & Iulia Theatralis, de ſce[...] nâ tantùm caverant, non de Curuli[...] bus ludis. Qui quoniam antiquiſſi[...] mi; religione quadam, cenſeo, & ſimul non alienandæ plebi, ſervatus in iis mos priſcus. Cornelio Cinnâ demum & Valerio Meſſallâ Coſſ. anno urbis DCCLVIII. mutavit Auguſtus Dio lib. LV. Καὶ τὰς ἱπποδρομίας χωρὶς μὲν οἱ βουλευταί, χωρὶς δὲ οἱ ἱππεῖς ἀπὸ τοῦ λοιποῦ πλήθους εἶδον, ὃ καὶ νῦν γίγνεται). Sed ita, ut ſaltem juberet ſeorſim ſpectare Senatum, ſeorſim Equitem: non tamen loca illis certa adſignaret ſtataque. Itaque in aliâ atque aliâ regione Circi ſpectabant (ſedilibus videlicet his aut illis à plebe occupatis) donec tollendæ confuſioni, Claudius Imp. Senatui attribuit certam manſuramque ſedem. Suetonius cap. XXI. *Circo maximo marmoreis carceribus auratiſque metis exculto, propria Senatoribus conſtituit loca promiſcuè ſpectare ſolitis.* Ait promiſcuè: magis verè proprieque, vagè. Eam enim Suetonii mentem eſſe, libens Dioni concredo rem eam explicanti cum curâ, lib. LX. Ἑώρων μὲν γὰρ καὶ πρότερον ἐν αὐτῷ (de Circo prædixit) ἰδίᾳ καὶ κατὰ σφᾶς ὡς ἕκαστοι, τό, τε βουλευτικὸν καὶ τὸ ἱππευτικὸν καὶ ὁ ὅμιλος, ἀφ' οὗ περ τοῦτ'

locos ſedilibus plebis antepoſuit, apud Circum, namque [1] ad eam diem [2] indiſcreti inibant, [3] quia lex Roſcia nihil niſi de quattuordecim ordinibus ſanxit. Spectacula gladiatorum idem annus habuit, [4] pari magnificentia ac priora. [5] Sed fœminarum illuſtrium ſenatorumque

apud circum dicit, h. e. in circo, nam in theatro iam olim quatuordecim gradus proximi equitibus attributi lege Roscia theatrali. vid: Lipſ:

Suet: Domit: cap: 4.

τοῦτ' ἐνομίσθη. Οὐ μέντοι καὶ πεπηγμένα σφίσι χωρία ἀπεδέδεικτο. Ἀλλὰ τότε ὁ Κλαύδιος τήν τε ἕδραν τὴν νῦν οὖσαν τοῖς βουλευταῖς ἀπέκρινε. Καὶ προσέτι τοῖς ἐθέλουσι σφῶν ἑτέρωθί που καὶ ἔν γε ἰδιωτικῇ ἐσθῆτι θεάσασθαι ἐπέτρεψε. Sed Claudius Senatui tantum. equiti ecce nunc Nero. Sueton. cap. XI. *Circenſibus loca equiti ſecreta à ceteris tribuit.* Plinius l. VIII. c. VII. ſatis oſtendit nova exædificata ea loca fuiſſe: *Cæſar Dictator*, inquit, *euripis arenam circumdedit, quos Nero princeps ſuſtulit, equiti loca addens.* Quod in fine verborum Dionis eſt, nolim negligas. Nam etiam poſt loca diviſa, promiſcuè licuit ſpectare Senatoribus, ſed in veſte, ut ait, privatâ. Exemplum in Plinio, l. IX. epiſt. ubi Corn. Tacitus hic ipſe noſter in Equeſtribus ſpectat, etſi Senator. *Numquam majorem*, ait Plinius, *cepi voluptatem, quàm nuper ex ſermone Corn. Taciti. Narrabat ſediſſe ſe Circenſibus proximum equiti Rom,* &c. Hæc ſatis ad Taciti mentem: nam de lineâ, de cancellis, de loco feminarum alibi dico ubertim. *Lipſius.*

Equitum Rom. locos ſedibus plebis antepoſuit.] Scripſimus, *ſedilibus plebis.* Rhenanus.

1 *Ad eam diem indiſcreti ibant.*] Repoſui, *indiſcreti inibant.* Rhenanus.

2 *Indiſcreti inibant.*] Sic infrà: *Iniſſe eum domeſticam ſcenam.* Lipſ.

3 *Quia Lex Roſcia.*] Hanc tulit Roſcius Otho. Vnde ab Horatio in Epodo dicitur, *Othone contempto ſedet.* Quatuordecim ordines Seneca appellat *Equeſtria.* Lupanus. L. Roſcius Trib. pleb. legem tulit, *ut equitibus Rom. in theatro quatuordecim gradus proximi aſſignarentur*, ait Livius lib. 99. At in aliis locis, ut in Circo, an promiſcue, an ſeparatim equites à plebejis ſpectarent, lex Roſcia non caverat: ideoque Neronis edicto locus equeſtri ordini, ut in theatro ante fuerat, in Circo aſſignatus eſt. *Vertranius.*

4 *Pari magnificentia ac priori.*] Caſtigavimus, *pari magnificentia; ac priora.* Rhenanus.

5 *Feminarum illuſtrium ſenatorumque.*] Cur invertitis cenſores? Non enim, inquiunt, probabile feminas deſcendiſſe in arenam. Boni viri, quàm benè ſentiunt de ſexu, quo nihil abruptius, cùm ſemel frenum excuſſit ingeniti pudoris! Sed diſcite, & credite priſcis, non in caveam ſolùm feminas veniſſe, ſed in arenam. Iuvenalem omitto ſatyrâ VI. Suetonius ecce in Domitiano cap. IV. *Venationes gladiatoreſque & noctibus ad lychnuchos dedit: nec virorum modò pugnas, ſed & feminarum.* Et Statius de iiſdem ludis I. Silv.

Stat ſexus rudis inſciuſque ferri,
Et pugnas capit improbus viriles.
Credas ad Tanaim ferumque Phaſim
Thermodontiacas calere turmas.

Adeoque id verum & vulgatum, ut Severo imperante cavendum Sc^to^ fuerit μηκέτι μηδεμίαν γυναῖκα μονομαχεῖν. *non ultra feminam ullam ad gladium depugnare*, ait in Severo Xiphilinus. *Lipſ.*

Sed feminarum illuſtrium ſenatorumque plures per arenam fœdati.] Quid faciunt *feminæ* illuſtres in arena? Deeſt hic genitivus *filiorum*, quem

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 16 vol. 1

33 rumque plures [1] per arenam fœdati ſunt. C. Lecanio M. Licinio Coſſ. acriore in dies cupidine adigebatur Nero promiſcuas ſcenas frequentandi. nam adhuc per domum aut hortos cecinerat Juvenalibus ludis, quos ut parum celebres & tantæ voci anguſtos ſpernebat. [2] Non tamen Romæ incipere auſus, Neapolim quaſi Græcam urbem delegit: *Inde initium fore,* [3] *ut tranſgreſſus in Achaiam inſigneſque & antiquitus* [4] *ſacras coronas adeptus, majore fama ſtudia civium eliceret.* Ergo contractum oppidanorum vulgus, & quos è proximis coloniis & municipiis [5] ejus rei fama civerat; quique Cæſarem

Sacræ coronæ fuit coronæ velatæ ex ſacris certaminibus. victores enim coronatos fuiſſe res nota eſt.

p. exciverat.

per

quem inſeruimus; *Sed feminarum illuſtrium ſenatorumque filiorum plures per arenam fœdati.* Rhenanus. Propugnat hanc lectionem non ſine grandi probro ſexus ſequioris ordinis noſtri Lucifer. Interim mihi eripi non poteſt, loco *feminarum*, ſubſtituendum *familiarum*, literis non nimium diverſum ab altero: intelligendumque de *Equitibus*, quibus proprium quaſi cognomen *illuſtrium*, eoque ipſo inſignivit Tacitus haud ſemel; ut videre licet in indice. Feminarum, nullæ heic partes, nullum jus. Vbi enim ſupra mentio de feminis? nuſquam. Et tamen reſpicere iſthæc ad ea, quæ facta ſunt anno priore; aperte urget illud quod præceſſit; *Spectacula gladiatorum idem annus habuit, pari magnificentia ac priora.* At annorum priorum memoriis, nulla mentio mulierum; contentus dicere auctor lib. 14. Ann. 14. *Notos quoque equites Rom. operas arenæ promittere ſubegit donis ingentibus.* ubi minime id tacere debebat, ſi eodem redactæ feminæ, & quidem illuſtres. Et ut ipſe hoc forſan neglexiſſet, cur tam novum & hactenus non viſum flagitium, ſeu principis ſeu matronarum, non annotatum alibi Suetonio, non Dioni, non Zonaræ, non uni alicui vel extra ordinem, *Gruter.*

1 *Per arenam fœdati.*] *Arena* gladiatoria ſignificatur, in qua gladiatores pugnabant, unde *Arenarii* dicti. *Arenarii* teſtis meminit Chatiſius ICtus in cap. Ob carmen in Digeſtorum tractatu de teſtibus. *Lupanus.*

2 *Non tamen Romæ incipere auſus.*] Vulgati auctiores, *incipere ſcenas auſus.* Nos eam vocem Florent. autoritate, ac Lipſii judicio, ſuſtulimus. *Pichena.*

3 *Vt tranſgreſſus ſcenis in Achaiam.*] *Scenis*, id eſt, per ſcenas. *Rhenanus.*

4 *Sacras coronas adeptus.*] Sacra certamina dicebantur in Græcia, Olympia, Pythia, Iſthmia, Nemea. Qui hæc quatuor vicerant, Periodonicæ dicebantur. Ingentes vero honores Hieronicis hiſce (nam ita à Suetonio dicuntur) habitos docet Vitruvius lib. 9. Nam cum palma & corona audiebant ſuas laudes, & auctor eſt Suetonius Neronem reverſum è Græcia Neapolin, disjecta muri parte introiiſſe Hieronicarum more. Cic. pro Flacc. ait majus fuiſſe apud Græcos in his certaminibus viciſſe, quam triumphaſſe Romæ. Itaque *ſacras coronas* hic vocat Tacitus ea cauſa. *Lupanus.*

5 *Ejus rei fama civerat.*] Scripſimus, *acciverat.* Rhenanus.

1 Vbi

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 16 vol. 1

per honorem, aut varios uſus ſectantur, etiam militum
manipuli theatrum Neapolitanorum complent. Illic, 34
plerique ut arbitrabantur, triſte; ut ipſe, providum potius & ſecundis numinibus evenit. nam egreſſo qui
affuerat populo, vacuum & ſine ullius noxa theatrum
collapſum eſt. Ergo per compoſitos cantus grates
diis, atque ipſam recentis caſus fortunam celebrans,
petiturusque maris Hadriæ trajectus, apud Beneventum interim conſedit: [1] ubi gladiatorium munus à Vatinio celebre edebatur. [2] Vatinius inter fœdiſſima ejus
aulæ oſtenta fuit, ſutrinæ tabernæ alumnus, corpore
detorto, facetiis ſcurrilibus: [3] primo in contumelias aſſumptus, deinde optimi cujuſque criminatione [4] eo uſque valuit, ut gratia, pecunia, vi nocendi [5] etiam malos
præmineret. Ejus munus frequentanti Neroni, ne in- 35
ter voluptates quidem à ſceleribus ceſſabatur. Iiſdem
quippe illis diebus Torquatus Silanus mori adigitur,
quia ſuper Juniæ familiæ claritudinem divum Auguſtum

1 *Vbi gladiatorium munus.*] Ita Flor. Vulgo, *gladiatorum munus.* Sic lib. 12. *gladiatorii muneris magnificentia.* lib. 14. *gladiatorio ſpectaculo.* Pichena.

2 *Vatinius inter fœdiſſima ejus aulæ oſtenta*] De hoc ſutore Vatinio, Martial.

Vilia ſutoris calicem monumenta Vatini
Accipe, ſed naſus longior ille fuit.

cujus Epigrammatis argutiam non cepit Turnebus. Ego ſententiam puto, cùm quattuor naſos oblongos haberet ille Vatinianus calix; tamen longiorem iis fuiſſe Vatinii naſum. Notatque callidè eum, ut acrem & ſagacem inquiſitorem criminatoremque. Ita enim fuit. Xiphilinus eum ait adeò hoſtem optimatibus fuiſſe, ut ſemper in ore haberet, *μισῶ σε* Καῖσαρ ὅτι συγκλητικὸς εἶ. De populo ipſo Iuvenalis:

Tu Beneventani ſutoris nomen habentem
Siccabis calicem naſorum quattuor.

Lipſius.

3 *Primo in contumelias aſſumptus.*] Mur. *inter.* dubito. *Acidalius.*

4 *Eo uſque valuit.*] Lego, *eo uſque evaluit.* Acidalius.

5 *Etiam aliis præmineret.*] Repoſuimus, *etiam malis præmineret.* quaſi diceret primum facetiis ſcurrilibus, deinde flagitiis ſceleribuſque præminuit. Rhenanus. Ego *magis* legendum conjeci, hac ſententia: præminebat gratia, præminebat potentia; at magis vi nocendi præminebat. Apulejus mil. 6. *præminentes ſilices.* Pricæus. Scripſi, *malos*, ex Flor. Vulgo, *malis.* lib. 3. *Ac tamen appellatione aliqua, cetera imperia præmineret.* lib.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 16 vol. 1

ſtum atavum ferebat. [1] Juſſi id accuſatores objicere *prodigum largitionibus, neque aliam ſpem quam in novis rebu* *eſſe.* [2] *quin eum nobiles habere, quos ab epiſtolis & libellis &* *ratio-*

lib. 12. *Caſſius ceteros præminebat peritia legum.* Pichena.

1 *Iuſſi id accuſatores objicere.*] Pronomen *id* non eſt in libro manuſcripto, niſi poſtea additum. *Rhenanus.*

2 *Nobiles habere, quos.*] Nobilium vox mihi ſuſpecta, atque alii examinanti. Qui enim iſti tam viles nobiles, qui alteri ſuæ ſortis ad tale officium ſe ſubmitterent? Imò nec Principes ipſi, nobiles ad ea munera habebant, ſed libertos. Primus Vitellius (verba Taciti 1. Hiſtor.) *miniſteria Principatus per libertos agi ſolita, in equites Romanos diſpoſuit.* Sed nec ea diſpoſitio firma. vix cœpta abiit: eoque Spartianus Hadrianum Imp. quaſi primum auctorem ejus rei laudat: *Ab Epiſtolis, à Libellis, primus equites Rom. habuit.* Dionis locus non me movet, oratione Mæcenatis ad Auguſtum: ubi ſuadet *ad Epiſtolas & ad Libellos adjutores quoſdam ex Equitibus adſumi.* Nam id Dio inſeruit (ut ſolet, & aliâs monui) ad ævi ſui morem; atque illinc ſumpſit. Sub Auguſto certè non ſic fuit. Quid ergo ad Taciti nunc locum? corruptum eſſe, & aut vocem eam *Nobiles* exſecandam abjiciendamque eſſe, malè infarctam; aut mutandam, *quin eum nonnullos habere.* Lipſius.

Qui ne ignobiles haberet, quos ab epiſtolis.] Volumen regium habet, *qui ne innobiles habere quos ab epiſtolis & libellis & rationibus appellet.* Conjicio legendum, *Quin eum*, ſive, *quin etiam nobiles habere, quos ab epiſtolis, & libellis & rationibus appellet.* Quare ſic emendare contextum auſi fuimus. Rhenanus. Vox illa, *nobiles*, ſuſpecta eſt doctiſſ. interpreti, ut neceſſario aut mutandam cenſeat, aut ejiciendam. At rationes, quas adfert, nullæ ſunt. Qui enim iſti, inquit, tam viles nobiles, &c. Atqu Torquatus hic Silanus erat inter nobiles clariſſimus, ut qui ſuper Iunia familiæ claritudinem Divum Auguſtum attavum ferebat. Addit nec ipſo Principes, ad ea munera nobiles habuiſſe. Id quidem verum eſt. Nam malorum Principum eſt, deprimere veterem nobilitatem, & novos evehere ac viliores, qui eo nomine magis ſerviunt & obnoxii ſunt. Interim ex eo non ſequitur, nobiles in hi muneribus haud occupaſſe Torquatum; ſed ſic plures gravioreſque de ſe ſuſpiciones apud Principem excitaſſe. Quin vero cenſeo, eam vocem, *nobiles*, adeo hic eſſe neceſſariam, ut in ea vis ac pondus omne accuſationis ſit. Nam alias privati ſub Cæſaribus impune quoſdam à rationibus & epiſtolis habuerunt. Conſule corpus inſcriptionum antiquarum. Boxhornius. Merito hi *nobiles* ſuſpecti Lipſio. Contra quem qui diſputat, *Vrbem, quam dicunt Romam, Melibæe, putavit Huic noſtræ ſimilem.* Nemo enim principum Auguſtorum, à primo hujus nominis ad hunc dumtaxat, quemquam ingenuum, nedum nobilem, adeo contempſit, ut ei hujuſmodi officium delegaret. Hoc ille non cepiſſe oſtendit ſeſe, cum interpretatur Cæſares, more Principum malorum, ita depreſſiſſe veterem nobilitatem. Immo pudor hic erat Principum & ſuſpectus non nobilitatis modo veteris recentiſque, ſed etiam civium & minimorum de Plebe Quiritium, non abuti eis pro ſervis & libertis: his enim iſta mandabantur. Quod igitur ne Princeps quidem audebat, quis tuliſſet in privato? Sed nec nobilium quiſquam re atque exiſtimatione integra vel ſe vel liberos ſuos ſic abjiciebat, ut non dico

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 16 vol. 1

rationibus appellet, [1] *nomina ſummæ curæ & meditamenta.* Tum intimus quiſque libertorum vincti abreptique. Et cum damnatio inſtaret, brachiorum venas Torquatus interſcidit, ſecutaque Neronis oratio ex more; *Quamvis ſontem & defenſioni merito diffiſum, victurum tamen fuiſſe, ſi clementiam judicis exſpectaſſet.* Nec multo poſt 36
[2] omiſſa in præſens Achaia (cauſſæ in incerto fuere) urbem

dico apud aliquem inter nobiles clariſſimum, ſed vel apud Cæſarem, vernarum aut vindicta ſuorum locum, quamvis lautum & libertinum patrimonium ſpondentem, ſubirent aut ſubire paterentur. Perditi autem & deplorati, ad beſtias illi aut cultrum ſe locare malebant. Itaque quin ſedeat hic ulcus, nihil ambigo. Spartianus de Hadriano: *Ab epiſtolis & à libellis primus equites Romanos habuit.* Nemo igitur ante illum. Accedit quod lib. 16. Tacitus hæc ipſa reſpiciens & quodammodo repetens: *præficeretque rationibus & libellis & epiſtolis libertos.* Hæc poſtrema vox, aut aliqua, quæ id genus familiarium ſignificare poſſit, deſideratur. Certum hoc, non arbitrarium, cenſeo. Quæ vero ſit illa, quærendum. Conjiciebam: *Quin eum domi lib. habere.* Illud *domi lib.* (i. libertos, quo compendio paſſim Lapides antiqui.) potuit injuria ævi & per ignorantiam librariorum degenerare in *nobiles*. Gronovius.

1 *Nomina ſummæ curæ.*] Iam capio, olim caligavi. Hæc, inquit, nomina *Ab Epiſtolis*, *à Libellis*, ſunt ſummæ curæ nomina, id eſt Imperii & Principatus, itemque ejus meditamenta. Significat, eo ipſo quòd talia officia & nomenclaturas Torquatus in domo habeat, jam nunc incipere & meditari imperare. Cur enim has imagines ejus uſurpat? Nam alii privati *A manu* habent, non ab *Epiſtolis*, *Libellis*, & talia: ac conveniunt in Principes ſolos. *Lipſius.*

Nomina ſummæ curæ & meditamenta.] Addere Lipſius velit, *meditamenta imperandi*: vel potius ſcribit, *meditamenti*. Nihil ego in vulgato mutem, cujus ſenſus, ab epiſtolis, ab libellis, & rationibus eſſe nomina & meditamenta ſummæ curæ. Et firmat vulgatum hoc geminus locus lib. 16. *Ipſum dehinc Silanum increpuit, iiſdem quibus patruum ejus Torquatum, tanquam diſponeret jam imperii curas, præficeretque rationibus & libellis & epiſtolis Libertos.* Muretus ſupra ſcribebat, *appellaret, omnia ſ. c. & meditamenta.* Sed nec huic aſſentiar. Acidalius. Defectus locus Lipſio videtur, mihi ſanus & integer. Interpretor enim, nomina ſummæ curæ, & etiam ſummæ curæ meditamenta. *Pichena.* Quia fere idem per idem interpretantur viri optimi, ſic habe: ea eſſe nomina miniſteriorum Principis & quandam Principatus meditationem, proluſionem, mimum. *Gronovius.*

2 *Omiſſa in præſens Achaja.*] In quam cantandi cauſſâ ivit, & libertate eam donavit, uti Sueton. aliique tradidere. Illud Pauſaniæ mirum, lib. VII. *Neronem Græciæ libertatem reddidiſſe, ſine ullo imperii detrimento: quoniam pro eâ Sardiniam prædivitem inſulam in provinciæ formam redegerit.* Aberrat. & intellegi voluit Alpes Cottianas, quæ ſolæ cum Ponto Polemoniaco in provinciam à Nerone redactæ. Sardinia quidem, unà cum Siciliâ, prima provinciarum.

ADD.

urbem reviſit; provincias Orientis, maxime Ægyptum, [1] ſecretis imaginationibus agitans. Dein edicto teſtificatus *non longam ſui abſentiam, & [2] cuncta in Rep. perinde immota ac proſpera fore*; ſuper ea profectione adiit Capitolium. [3] Illic veneratus deos, cum Veſtæ quoque templum iniſſet; repente cunctos per artus tremens, ſeu numine exterrente, ſeu facinorum recordatione nunquam timore vacuus, deſeruit inceptum, *cunctas ſibi curas amore patriæ leviores* dictitans. *Vidiſſe civium mæſtos vultus, audire ſecretas querimonias, quod tantum aditurus eſſet iter, cujus ne modicos quidem egreſſus tolerarent, ſueti adverſum fortuita aſpectu principis reſoveri. Ergo ut in privatis neceſsitudinibus proxima pignora prævalerent; ita populum Romanum vim plurimam habere: parendumque retinenti.* [4] Hæc atque talia plebi volentia fuere, voluptatum

ADD. Interpreti hercules ſuccenſeo (etſi fido aliâs & docto, Romulus Amaſæus eſt,) qui me ut injuſtè Pauſaniā arguerem fecit. Nam ipſum Græcè nuper editum cùm vidi (anteà numquam fuit copia) verba ejus in aliam ſententiam, hæc repperi: καὶ ἐλεύθερον ὁ Νέρων τὴν Ἑλλάδα ἀφίησιν ἁπάντων, ἀλλαγὴν πρὸς δῆμον ποιούμενος τὸν Ῥωμαίων. Σαρδὼ γὰρ τὴν νῆσον ἐς τὰ μάλιστα εὐδαίμονα ἀντὶ Ἑλλάδος σφίσιν ἀντέδωκεν. Quorum verborum vera hæc ſententia: *Omnium immunem & liberam Nero reliquit Græciam, permutatione quadam cum populo Romano factâ. Sardiniam enim inſulam beatam & uberem, pro Græciâ ei attribuit.* Ita palàm lati erroris illius Pauſanias liberatur: qui non hoc vult, ut Sardinia tunc demum provincia ſit facta. non hercules, non. ſed ut cum populo permutata. Hoc tamen ipſum an verè? ambigas jure. quia Strabo libro ultimo, & Dio LIII. Sardiniam jaminde à primâ diviſione Auguſti, collocant inter populares. Quod ſi mutatum à mediis Principibus: Dionem id non monuiſſe profectò mirum eſt. *Lipſius.*

1 *Secretis imaginationibus agitans.*] Nihil mutandum, quamvis fortaſſe melius legeretur, *machinationibus*, pro, *imaginationibus*. Vrſinus. Mut. *machinationibus*. Neque hoc admittam, non magis, quam quod paullo poſt pro *neceſſitudinibus*, mutat *neceſſitatibus*. Acidalius.

2 *Cuncta in rep. perinde immota ac proſpera fore.*] Antea, *exinde immota*. Flor. *periende*. ex quo ego, *perinde*. Subintelligitur enim, perinde ac ſi ipſe adeſſet. Sic paullo infra; *quo fidem acquireret, nihil uſquam perinde lætum ſibi.* & inferius: *non perinde ſolis vapore perrumperentur.* Pichena.

3 *Illic veneratus Deos, cum Veſtæ quoque templum iniſſet.*] Vulgata lectio & diſtinctio erat: *adiit Capitolium, illic veneraturos Deos. Cum Veſtæ quoque templum* &c. Meliorem indicavit mihi Flor. qui habet, *veneratus*. Pichena.

4 *Hæc atque talia plebi valentia fuere.*] Budenſe exemplar hic raſis aliquot

ptatum cupidine, & quæ præcipua cura eſt, rei frumentariæ anguſtias ſi abeſſet metuenti. Senatus & primores in incerto erant, procul an coram atrocior haberetur. dehinc, quæ natura magnis timoribus, deterius credebant quod evenerat. Ipſe quo fidem acquireret, [1] nihil uſquam perinde lætum ſibi, [2] publicis locis ſtruere convivia, totaque urbe quaſi domo uti. Et celeberrimæ luxu famaque epulæ fuere, [3] quas à Tigellino

aliquot literis, habet *volentia*. Scripſerim ego, *Hæc atque talia plebi volenti f.* Similem locutionem uſurpat in vita Agric. *Eoque initio erecta provincia, ut quibus bellum volentibus erat.* Hoc ſermonis genus Græcis familiare. Plato; Ἀλλ᾽ ὅρα εἴ σοι βουλομένῳ εἴη ἃ λέγω, id eſt: *Sed vide num tibi volenti ſint quæ dico.* Gregor. Nazianzenus, ἐνέπαιζον ὅσοι βουλομένοις ἦν, id eſt, *Illuſerunt quacunque volentibus erant.* Sic lib. 3. Hiſt. *Cæteriſque remanere & in verba Veſpaſiani adigi volentibus fuit.* Quo loco nos dictionem *liberum* à caſtigatoribus inſultam ſubmovimus. Expreſſit hanc figuram amator Helleniſmi Macrobius, quum inquit, *Si vobis volentibus eſt.* Hujus generis & illud quod lib. 1. Ann. *Vt quibuſque bellum invitis, aut cupientibus erat.* quod auctores Græci dicunt ἀχθομένοις ἦν, & ἡδομένοις ἦν. Nec eſt admodum diſſimile quod eodem lib. 1. infra legitur: *Volentibus Armeniis præfecit.* Item lib. 2. Hiſt. *Mutiano volenti ſcripſere.* quamquam in vulgatis editionibus male legitur *volentia*. Sed de hac figura admonuimus ſub initium operis, & ſuis deinde locis. *Rhenanus.* Cornelius frequenter utitur hac forma dicendi, ſumpta à Græcis. Salluſt. prope finem Iugurth. *Non tam diffidentia futura, quæ imperaviſſet, quam uti militibus exæquatus cum Imperatore labor volentibus eſſet.* Ferretius. Repoſui ex Flor. verbum, *volentia*, id eſt grata, accepta. Idem lib. 3. hiſt. *Muciano volentia ſcripſere.* vide quæ ibi notat Lipſius. Pichena.

1 *Nihil uſquam perinde lætum ſibi.*] Mihi hoc lucet. Vertranium malle, *nihil uſquam periculoſum ſibi*, inſipientia eſt. Clarè hoc ait: Nero uti reipſâ oſtenderet nullum ſibi locum præ Româ eſſe: ſtruxit in publico convivia, &c. *Lipſius.*

Nihil uſquam perinde lætum ſibi publicis locis.] Hic locus eſt prorſum vitiatus. Liber manuſcriptus habet: *Quo ipſe fidem acquireret nihil uſquam perinelocum ſibi locum publicis locis.* Divinatione eſt opus. Legerim: *Ipſe quo fidem acquireret, nihil uſquam periculoſum ſibi, lætus publicis locis ſtruere convivia, totaque urbe quaſi domo uti.* hoc eſt, ſtruebat, atque utebatur. Id nimirum ſimplicius eſt, quam legere, *periculoſum ſive turbulentum*, pro *ſibi lætum.* Rhenanus. Legerim, *Nihil uſquam periculoſum ſibi, lætus publicis locis* &c. Vertranius. Faernus legebat: *Nihil uſquam periculoſum ſibi publicis locis*, &c. Vrſinus. Id eſt, lætiorem vitam ſe nuſquam agere, quam Romæ. *Pichena.*

2 *Publicis locis ſtruere convivia.*] Suetonius: *Cœnitabatque nonnumquam & in publico, Naumachiâ præcluſâ, vel Martio campo, vel Circo maximo.* Lipſius.

3 *Quaſi Tigillino paratæ, ut exempla referam.*] Et hic depravata verba ſunt. Emendavimus; *Quas Tigillino paratas, ut exemplum feram.* Vbi feram

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 16 vol. 1

no paratas, ut exemplar referam, ne ſæpius eadem prodigentia narranda ſit. Igitur [1] in ſtagno Agrippæ fabricatus eſt ratem, [2] cui ſuperpoſitum convivium navium aliarum tractu moveretur. naves auro & ebore diſtinctæ: remigeſque exoleti, per ætates & ſcientiam libidinum componebantur. volucres & feras diverſis è terris, & animalia maris Oceano abuſque petiverat. crepidinibus ſtagni lupanaria aſtabant, [3] illuſtribus feminis completa. [4] & contra ſcorta viſebantur, [5] nudis corporibus. jam geſtus motuſque obſceni, [6] & poſtquam tenebræ incedebant, quantum juxta nemoris, & circumjecta tecta, conſonare cantu, & luminibus clareſcere.

nemus enim circa ſtagnum Agrippæ fuiſſe Strabo lib: 13 nos docet ubi de Lampſaco loquitur.

ram dixit pro *referam*. Rhenanus. Mur. *Quas à Tigellino.* Clariore ſenſu, ſed quo eodem & vulgatum. Acidalius. Florentini lectio, *Quas à Tigellino paratas ut exemplum referam.* Vulgati etiam bene: *quas Tigellino paratas.* Pichena.

1 *In ſtagno Agrippæ.*] Cujus mentio Straboni; itemque nemoris, de quo hîc, lib. XIII. de Lampſaco: Ἐντεῦθεν δὲ μετήνεγκεν Ἀγρίππας τὸν πεπτωκότα λέοντα Λυσίππου ἔργον. Ἀνέθηκε δὲ ἐν τῷ ἄλσει τῷ μεταξὺ τῆς λίμνης καὶ τοῦ Εὐρίπου. id eſt: *Illinc tranſtulit Agrippa Leonem cadentem Lyſippi opus. poſuit verò in nemore, quod ſtagnum interjacet & Euripum.* Ammianus, puto, idem intellexit; *Inter quæ porticum excitavit ingentem lavacro Agrippæ contiguam, Boni eventus cognomine.* Lipſius.

2 *Cui ſuperpoſitum convivium, navium aliarum tractu moveretur.*] Vox, *navium*, à vulgatis aberat: recte enim ſubintelligi poterat. Sed cum in Flor. ſit, negligenda non fuit. Pichena. Idem de Domitiano Plinius in cœleſti Panegyrico, ubi hujuſmodi naves *religatas*, *revinctas*, & *quaſi captas* vocat. *Itaque procul ab omni ſono, inconcuſſus ipſe & immotus, religato revinctoque navigio, non ſecus ac piaculum aliquod, trahebatur. Fœda facies, cum populi Rom. Imperator alienum curſum, alienumque rectorem, velut capta nave, ſequeretur.* Boxhornius.

3 *Illuſtribus feminis completa.*] Corrigo in hac ſententiâ Suetonium cap. XXVII. *Inſignes ganeæ & matronarum inſtitorio copas imitantium.* legoque, *inſtitoria*, pro locis ipſis. *Lipſius.*

4 *Et contra ſcorta viſebantur.*] Particula connectens, *&*, non eſt in volumine Bud. *Rhenanus.*

5 *Nudis corporibus*] Ita receptum in proſtitutis, ut nudæ oſtenderent quidquid ſui. Iuvenalis:

——tum nuda papillis
Conſtitit auratis.

Lampridius Eligabalo: *Et cùm ad meretrices habitu muliebri proceſſiſſet, papillâ ejectâ.* Optimè omnium Dio, in eodem monſtro: Γυμνός τε αἰεὶ ἐπὶ τῆς θύρας αὐτοῦ ἑστὼς, ὥσπερ αἱ πόρναι, καὶ τὸ σινδόνιον χρυσοῖς κρίκοις ἐξηρτημένον διασείων, τούς τε παριόντας ἁβρᾷ τε καὶ κεκλασμένῃ τῇ φωνῇ προσεταιριζόμενος: Lipſius.

6 *Et poſtquam tenebræ incedebant.*] Malim, *incidebant.* Rhenanus.

1 Cui

reſcere. Ipſe per licita atque illicita fœdatus; nihil flagitii reliquerat, quo corruptior ageret, niſi paucos poſt dies uni ex illo contaminatorum grege, [1] cui nomen *Pythagoræ* fuit, in modum ſolennium conjugiorum denupſiſſet. [2] Inditum imperatori flammeum. [3] Viſi auſpices, dos, & genialis torus, & faces nuptiales: [4] cuncta denique ſpectata, quæ etiam in femina nox operit. Se-

vestis crocei coloris lutei quam sponsae induebant. sed de his omnibus videndus Brissonius in eleganti libello de ritu nuptiarum.

1 *Cui nomen Pythagoræ.*] At Doryphorum vocat Suetonius, facitque eum Neronis libertum. Enimverò errare Tranquillum ajo, quoniam Doryphorus antè mortuus. Tacitus lib. XIV. *Eodem anno potiſſimos libertorum veneno interfeciſſe creditus eſt: Doryphorum, ut adverſatum nuptiis Poppææ.* A Tacito etiam Dio ſtat. *Lipſius.*

2 *Inditum Imperatori flammeum.*] Flammeum genus eſt veſtimenti lutei coloris, quo nova nupta boni ominis cauſa amiciebatur. Martialis, *Præluxere faces, velarunt flammea vultus.* Qui verſiculus à me de induſtria citatus eſt, quia plurimum facit ad intelligendum quod ſequitur, cum facium nuptialium hoc loco Tacitus mentionem facit, tæda enim nuptialis novæ nuptæ præferebatur. Virgil. *nec conjugis unquam Prætendi tædas, aut hæc in fœdera veni.* Lupanus. *Flammeum*, quo plerunque capita matronæ tegerent, teſte Nonio, fuit tegmen quo nova nupta amiciretur boni ominis cauſa, quod eo aſſidue utebatur Flaminica, i. Flaminis uxor, cui non licebat facere divortium, ait Pompejus lib. 6. eratque lutei coloris, ut Plinius refert. 21, 8. Vertranius.

3 *Miſſi auſpices duo.*] E Sulpicio Severo, qui locum hunc transſcripſit apertè, leg. videtur, *auſpices, dos, & gen.* Melius etiam, *viſi*, quàm, *miſſi.* Verba Sulpicii: *Inditum Imperatori flammeum, dos & genialis torus, & faces nuptiales: cuncta denique quæ vel in feminis non ſine verecundiâ conſpiciuntur, ſpectata.* Victor de hac re: *Amictus nubentium virginum ſpecie, palam Senatu, dote datâ, in manum convenit.* Sed & in Suetonio mentio dotis: nec herclè in his legitimis nuptiis omitti debuit. *Lipſius.*

Miſit auſpices duos.] Sic in volumine Bud. legitur. Forte melius: *Viſi auſpices duo.* nam ſequitur, *cuncta etiam ſpectata.* ſive ut in ſcripto codice legitur, *aſpectata.* Rhenanus. Alias, *miſſi auſpices duo.* Ferrettus. Melius, *miſſi auſpices duo:* hoc ſcil. ſenſu, Miſit Pythagoras libertus ad patronum Imperatorem ſemifœminam auſpices duos, ex more ſolenni, qui à ſe ſtarent, & ex parte viri liberti nuptiarum auſpiciis aſſiſterent. Cæterum genialis torus faceſque nuptiales, qui in honorem Cereris ſolenniter præferrentur, & ſolennia cætera aſpectata. Beato magis placet, *viſi auſpices duo:* quod mihi perinde eſt. Vertranius. Lipſius correxit ex Sulpitio Severo. quo nihil certius puto: nam Flor. etiam præ ſe fert veræ lectionis veſtigium. qui habet: *Miſſi auſpices dos.* Pichena. Vt rectè legendum vidit Lipſius, ita & Torrentius ad Sueton. Ner. 28 ex Sulpitio Severo. Sed & Florentinum ſuum adſtipulari Pichena teſtatur. Merito ergo hæc lectio præfertur vulgatæ, *miſſi auſpices duo.* Freinshemius.

4 *Cuncta denique ſpectata.*] Manuſcriptus liber, *cuncta etiam aſpectata.* pluſque eſt *aſpectata* quam *ſpectata.* Verbum *aſpectandi* lib. 1. uſurpat,

38 Sequitur clades, forte, an dolo principis incertum nam utrumque auctores prodidere: sed [1] omnibus, qua huic urbi per violentiam ignium acciderunt, gravio atque atrocior. Initium in ea parte Circi ortum, qua Palatino Cælioque montibus contigua eſt. Ubi [2] pe tabernas, quibus id mercimonium inerat quo flamm alitur, ſimul cœptus ignis, & ſtatim validus, ac vent citus, longitudinem Circi corripuit. neque enim domus munimentis ſeptæ, vel templa muris cincta, au quid aliud moræ interjacebat. Impetu pervagatun incendium, plana primum, deinde in edita aſſurgens, [3] & rurſum inferiora populando, anteiit remedia velocitat mali, & obnoxia urbe artis itineribus, [4] hucque & illuc flexis, atque [5] enormibus vicis, qualis vetus Rom fuit. [6] Ad hoc lamenta paventium feminarum, [7] feſſ ætate, aut rudis pueritiæ ætas, quique ſibi, quique aliis con-

pat, *Omnis, exuta æqualitate juſta principis adſpectare.* Rhenanus. Daneſius ex v. c. legebat, *aſpectata.* Vrſinus.

1 *Omnibus quæ huic urbi.*] Parentheſi ſublata conjunctionem *ſed* inſeruimus: *Sed omnibus quæ h. u. p. viol. i. acciderunt, gravius atque atrocius.* Nova ſententia eſt. ſubauditur, *id incommodum.* Rhenanus.

2 *Per tabernas, quibus.*] Nam ibi, id eſt, in Velabro, olearii. Plautus:

De compacto rem gerunt, quaſi in Velabro olearii.

Ideò à Victore in regione XI. Circi maximi, locata ædes *Herculis Olivarii.* Sed & Thurarius vicus iſtic. Denique purpura, ſerica, aliæque merces. Martialis:

Nec niſi prima velit de Thuſco vellera vico. Lipſ.

3 *Et rurſus inferiora populando.*] Particulam & delevimus. Rhenanus. Copulam, &, addidi ex Flor. Pichena.

4 *Hucque & illuc flexis.*] Nec hoc loco codex manuſcriptus particulam & habet. Opinor Tacitum ſcripſiſſe, *huc illuc flexis*, quemadmodum alibi ſæpe loquitur. Lib. I. *Sed exterruit Cæcina huc illuc ferens arma.* lib. 4. *Sed perſequi incertum fuit, quum ex uſu temporis huc illuc mearent.* Rhenanus.

5 *Enormibus vicis.*] Livius libro V. poſt Gallicum incendium, id excuſat. *Feſtinatio curam exemit vicos dirigendi, dum omiſſo ſui alienique diſcrimine, in vacuo ædificant.* & addit, *formam urbis eſſe occupatæ magis, quàm diviſæ ſimilem.* Lipſius.

6 *Ad hæc lamenta paventium feminarum.*] Scripſimus *Adhoc* qua voce etiam alibi utitur. *Rhenanus.*

7 *Feſſa ætate aut.*] Sentio corruptionem, & amolior: *Feſſa, aut rudis pueritiæ ætas*, ſuperfluenti voce inductâ. Deſcribit in incendio infirmi ſexus pavorem, & ætatis. Ætas infirma duplex, Pueritia, Senectus. Hanc noſter vocat Feſſam. ſuprà lib. XIV. *Si quos imbellis ſexus aut*

feſſa

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 16 vol. 1

conſulebant, dum trahunt invalidos aut opperiuntur, pars morans, pars feſtinans, cuncta impediebant: & ſæpe dum in tergum reſpectant, lateribus aut fronte circumveniebantur: vel ſi in proxima evaſerant, illis quoque igni correptis, etiam quæ longinqua crediderant,[1] in eodem caſu reperiebantur. Poſtremo quid vitarent, quid peterent ambigui, complere vias, ſterni per agros: quidam amiſſis omnibus fortunis diurni quoque victus, alii caritate ſuorum quos eripere nequiverant, quamvis patente effugio, interiere. Nec quiſquam defendere audebat, crebris multorum minis reſtinguere prohibentium, & quia alii palam faces jaciebant, atque eſſe ſibi auctorem vociferabantur; ſive ut raptus licen-

feſſa ætas attinuerat. lib. I. Hiſt. *Feſſâ jam ætate Galbæ.* lib. I. Annal. *An Auguſtum feſſâ ætate toties in Germaniam commeare potuiſſe?* Lipſius.

Feſſa ætate ſenes, aut rudis pueritiæ ætas &c.] Ita ex v. c. legendum. In vulgatis deeſt verbum *ſenes.* Viſinus. Quam aperte ſenes deſignaſſet ſi ſic dixiſſet *feſſa annis, aut rudis pueritiæ ætas.* Idem autem ſunt *ætas feſſa ætate* & *ætas feſſa annis.* Scil. ſeniores. Virgil. 3. Georg. *At tribus exactis cum quarta acceſſerit ætas, Carpere mox gyrum incipiat.* Fit igitur mentio de feminis, de ſenibus, & de pueris, quippe qui infirmiores ſint. Vel recenſentur feminæ ſeniores tantum, *feminarum feſſa ætate*, & pueri: ſequiturque Homerum noſter, qui ſenes etiam prætermiſit. αἴ κ' ἐλεήσῃ Ἄστυ τὲ, καὶ Τρώων ἀλόχους, καὶ νήπια τέκνα. i. *ſi forte miſereatur civitatis & conjugum Trojanorum & infantium puerorum.* Ad ultimum *ætas* tam brevi repetita intervallo caſtigationes allicere non debuit: nam de ſuo loco ſimilia non deceſſere. Curt. lib. 3. *Contra ſi quis aciem Macedonum intueretur, diſpar acies erat.* Neque hæc. Plaut. Trinum. *nam ego talentum mutuum Quod dederam, talento inimicum mihi emi, amicum vendidi.* Multo minus hujuſmodi Suet. Aug. 28. *Dubium eventu meliore, an voluntate, quam voluntatem.* Salinerius. Delet Lipſius vocem, *ætate:* quæ ſi non ſupervacua, ſaltem vitioſa. Ego ſi librum auctorem haberem, libenter reſtituerem, *feſſa annis aut rudis pueritiæ ætas.* Certe ſimilis aliqua vox requiritur, quæ voci *pueritiæ*, reſpondeat. Rhenanus etiam ad lib. I. Hiſt. *feſſa jam ætate Galbæ:* corrigendum ſuadet, *feſſa annis ætate Galbæ.* Pichena. Senſit corruptionem Vir doctiſſ. & amoliri ſategit ſuperfluenti voce inducta. At videſis an concinnius ita ſubvenerimus; *feſſa ætas, aut rudis pueritia.* pingue enim neſcio quid ſonat *ætas pueritiæ:* deinde iſta trajectio *feſſa* &c. *ætas*, haud placet, nec Taciti genium reſipit. *Freinshemius.*

1 *In eodem caſu reperiebantur.*] Aut delendum eſt τὸ *etiam* ut ſit, *illis quoque igni correptis, quæ longinqua crediderant;* aut ſcribendum, *reperiebant*, hoc ſenſu: Illi ipſi, qui evaſerant in proxima, quæ tuta pu-

39 licentius exercerent, ſeu juſſu. [1] Eo in tempore Ner Antii agens, non ante in urbem regreſſus eſt, quan domui ejus, qua palatium & [2] Mæcenatis hortos con tinuaverat, ignis propinquaret. Neque tamen ſiſti po tuit, quin & palatium & domus & cuncta circum hau rirentur. Sed ſolatium populo exturbato & profugc campum Martis ac [3] monumenta Agrippæ, hortos qui etiam ſuos patefecit: & ſubitaria ædificia exſtruxit quæ multitudinem inopem acciperent: ſubvectaqu utenſilia ab Hoſtia, & propinquis municipiis; [4] pre tiumque frumenti minutum, uſque ad ternos nummos Quæ quamquam popularia, [5] in irritum cadebant, qui pervaſerat rumor; *ipſo tempore flagrantis urbis,* [6] *iniſſe eun domeſticam ſcenam, & ceciniſſe Trojanum excidium, præſen*

ti

tabant, ubi viderunt ſe fruſtra gaviſos & inſtare ignem, properarunt ulterius ad quæ non acceſſurum periculum certe perſuaſum habebant: ſed illa quoque correpta flammis reperiebant. *Gronovius.*

1 *Eo in tempore Nero.*] Connectam horum verborum ſenſus hoc modo: *Eo enim tempore.* cauſam reddit cur ſuſpicari quis poſſit juſſum à Nerone incendium. *Grotius.*

2 *Mæcenatis hortos continuaverat.*] Horti Mæcenatiani in Exquiliis. Bis autem à Nerone ædificata domus, productaque ad Exquilias ipſas. Suetonius, *Domum a Palatio Eſquilias uſque fecit. quam primò Tranſitoriam, mox incendio abſumptam reſtitutamque, Auream nominavit.* Priorem ergo nunc intellege. *Lipſius.*

3 *Monumenta Agrippæ.*] Quæ pluria in eo campo. Vide Dionem LIII. *Lipſius.*

4 *Pretiumque frumenti minutum.*] Apparet ergo non planè gratuitum frumentum fuiſſe: niſi tamen intellegit de eo, quod ſupra annonarium modum ſupraque menſtruam teſſeram capiebant. Sanè & anteà mentio pretii fuit; *Frumenti pretio nihil additum eſt, quamvis ducentas ferè naves,* &c. itemque poſt hoc libro *Addiditque militibus ſine pretio frumentum, quo anteà ex modo annonæ utebantur.* Hæc autem ratio conciliandi favoris, pulchrè & ex ſui ſæcli ritu deſcripta Lucano lib. III. in Iulii perſonâ:

Quoque modo vanos populi conciret amores:
Gnarus, & irarum cauſſas, & ſumma favoris
Annonâ momenta trahi. namque adſerit urbes
Sola fames, emiturque metus, cùm ſegne potentes
Vulgus alunt. neſcit plebes jejuna timere. Idem.

5 *In irritum cadebant.*] Codex Budenſis, *irritum cadebant.* Sic infra: *Dum merita erga Neronem ſua, & quam irritum cecidiſſent,* aperit. At utrobique legitur in vulgatis editionibus, *in irritum.* Rhenanus.

6 *Iniſſe eum domeſticam ſcenam.*] Incendium Nero è ſummo Palatii loco, quæ Mæcenatiana turris erat, cum hortis addita Palatio, dum po-

pulus

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 16 vol. 1

tia mala vetuſtis cladibus aſſimulantem. [1] Sexto demum die apud imas Eſquilias finis incendio factus, [2] proruptis per immenſum ædificiis, ut continuæ violentiæ campus, & velut vacuum cœlum occurreret. [3] Nec dum poſito metu, [4] redibat levis rurſum graſſatus ignis, patulis magis urbis locis, eoque ſtrages hominum minor. delubra deum, & porticus amœnitati dicatæ latius procidere. Pluſque infamiæ id incendium habuit, [5] quia prædiis Tigellini Æmilianis proruperat. [1] Vide-

pulus ingemiſceret, lætus flammæ (ut ajebat) pulchritudine proſpexit, excidiumque Ilii, ut ipſe dicebat, vel potius urbis Romæ, uti videbatur, in illo ſuo ſcenico habitu decantavit. In quo Tranquillus Xiphilinuſque conſentiunt. *Vertranius.*

1 *Sexto demum die.*] At Suetonius ait, ſex dies ſeptemque noctes ea clade ſævitum. Vterque longè abit à lapide priſco, qui novenos commemorat dies, Romæ ad Baſilicam Petri,

EX. VOTO. SUSCEPTO. QUOD. DIV. ERAT. NEGLECTUM. NEC. REDDITUM.
INCENDIOR. ARCENDORUM. CAUSSA.
QUANDO. URBS. PER. NOVEM. DIES. ARSIT. NERONIANIS. TEMPORIBUS.
ET. HAC. LEGE. DEDICATA. EST. NE.
CUI. LICEAT. INTRA. HOS. TERMINOS. ÆDIFICIUM EXSTRUERE.

Conciliari facilè noſter poteſt, quia mox addit ignem rediiſſe. Primum ut incendium ſex dierum fuerit; alterum, trium. Suetonium, aut lapidem certè non excuſo. *Lipſius.*

2 *Proruptis per immenſum ædificiis.*] Lege omnino *prorutis.* de quo verbo diximus. Incendium *prorumpit*, & mare *proruptum* & ſimilia: ſed ædes *proruuntur*, ut incendium ruina exſtinguatur. *Gronovius.*

3 *Nec dum poſito metu ſatis credebatur, cum levis.*] Repoſuimus, *Nec dum poſito metu, redibat. Levis rurſum graſſ. ignis.* Rhenanus. Muretus: *Necdum poſito metu ſatis credebatur, cum rurſum gr.* ſed major hæc licentia, quam ut probanda. Malim tranſponere: *Nec dum poſito metu, redibat ignis, rurſumque graſſatus, levius, & patulis magis urbis locis.* Acidalius. Punctum in vulgatis apponitur poſt verbum, *redibat.* Ego nihil in verbis mutare auſus, aliam diſtinctionem ad quorundam Manuſcriptorum exemplum repoſui, *Nec dum poſito metu, redibat levis rurſum graſſatus ignis,* quæ fortaſſe aliquid ſenſus habent. Sed potius majora vitia ſubeſſe crediderim: nam mire turbant hic libri veteres. Noſtrorum varias lectiones ſubjiciam, ſi quis forte elicere inde poſſit certius aliquid. Flor. corruptiſſime: *Nec dum p' metus aut rediebat libis. i. ſum graſſatus ignis.* Venetus: *Nec dum poſito metu ſatis credebatur, cum levis rurſum graſſatus ignis.* Pichena.

4 *Redibat. * Levis.*] Iniuſſi notam. tamen legi poteſt, ſententiâ incolumi: *rediit. at levius rurſum graſſaturus ignis.* Lipſius.

5 *Quia prædiis Tigillini Æmilianis proruperat.*] Suet. Claud. 18. *Quum Æmiliana pertinacius arderent.* Videnda quæ ſcripſimus ad verba illa Varronis ex lib. 3. de re ruſtica (*Qui habitant extra portam Flumentanam,*

[1] Videbaturque Nero condendæ urbis novæ, & cog nomento ſuo appellandæ gloriam quærere. [2] Quipp in regiones quatuordecim Roma dividitur: quarun quatuor integræ manebant, [3] tres ſolo tenus dejectæ ſeptem reliquis pauca tectorum veſtigia ſupererant
41 lacera & ſemiuſta. Domuum, & inſularum, & tem plorum, quæ amiſſa ſunt, numerum inire haud prom ptum fuerit: ſed vetuſtiſſima religione, quod [4] Serviu Tul

tanam, *aut in Æmilianis*, &c. ubi inſcriptionem etiam protulimus, quæ apud me eſt in ænea tabella, *De navi oneraria*, *quæ ſervit in Æmilianis.* Vrſinus. Mirum ſane eſt, Æmiliana, è quibus prorupit incendium ſub Nerone, etiam Claudio imperante, arſiſſe, teſte Suetonio c. 18. Ita autem appellata exiſtimandum ab Æmiliorum familia, quæ ab Æmilio Pythagoræ philoſophi ortum duxit, cui propter eximiam humanitatem, quam αἱμυλίαν Græci vocant, cognomen inditum ex Plutarcho in Numa, & Paulo Æmilio, & Feſto, lib. 1. unde per y ſcribendum contendunt. Quamvis alii dixerint, ita gentem hanc vocatam ab *Æmilia* Italiæ regione, unde ortum duxit, ideoq; per i ſcribunt. Verum quicquid ſit, manifeſtum eſt, ab hac familia Romæ potentiſſima, & viris præclariſſimis inſignita, *prædia Æmiliana* dicta, ſicuti & *Vicus Æmilianus*, qui fuit in regione urbis ſeptima Via Lata, ut Rufus docuit; ſicuti & *Tribus Æmilia*, & *Æmilia via* quæ à Placentia Ariminum uſque producta fuit ab Æmilio Conſule. Marcellus Donatus.

Tigellini Æmilianis.] Puto legendum *in Æmilianis.* Æmiliana enim locus extra urbem, ad campum Martium, conjunctus tamen continenſque urbi. Varro libro III. De Re ruſt. *Eorum ædificia qui habitant extra portam Flumentanam*, *aut in Æmilianis.* Sueton. Claudio cap XVIII. *Cùm Æmiliana pertinaciu ardevent.* Eſt tamen in ipſâ urbe & vicus Æmilianus regione VII. nominatus Sex. Rufo. *Lipſius.*

1 *Videbaturque Nero.*] Sulpiciu Severus lib. II. Sac. Hiſtor. mutua tus hoc eſt à Tacito: *Sed opini omnium invidiam incendii in Princi pem retorquebat, credebaturque Impe rator gloriam innovandæ urbis quæſiſ ſe.* Lipſius.

2 *Quippe in regiones XIV. Rom dividitur.*] Convenit hoc cum alii Scriptoribus, & antiqua etiam inſcriptione, in qua eſt: MAGISTRI. VICORUM. URBIS. REGIONUM. XIIII Vrſinus.

3 *Tres ſolo tenus dejectæ.*] Regiones dejectas non apte, credo, dixeris veriuſque hic forte ſit, *detectæ*, u ſolo tenus denudatas dicat, cui ſe quentia pulchre reſpondent: *Septem reliquis pauca tectorum veſtigia ſuper erant, lacera & ſemiuſta.* Acidalius.

4 *Ser. Tullius Lunæ.*] Templum Lunæ in Aventino reperio, apud Livium lib. XL. *Forem ex æde Lunæ qu in Aventino eſt raptam tulit*, &c. Rufus in regione XII. *Templum Luna in Aventino magnum.* Ovidius:

> *Luna regit menſes. hujus quoqu*
> *tempora menſis*
> *Finit Aventino Luna colenda jugo*

Suſpicabar de Luâ matre antea: ſe falſò. *Lipſius.*

1 *Pra*

Tullius Lunæ, & Magna ara fanumque quæ [1] præſenti Herculi Arcas Euander ſacraverat; ædeſque Statoris Jovis vota Romulo, Numæque regia, & delubrum Veſtæ cum penatibus populi Romani exuſta. Jam opes tot victoriis quæſitæ, & [2] Græcarum artium decora, exin [3] monimenta ingeniorum antiqua & incorrupta, quamvis in tanta reſurgentis urbis pulchritudine, [4] multa ſeniores meminerant, [5] quæ reparari nequibant. Fuere qui annotarent, [6] XIIII. Kalend. Sextiles principium incendii hujus ortum, [7] quo & Senones captam urbem inflammaverant. alii euſque cura pro-

1 *Præſenti Herculi.*] Præſentem hic accipio, ipſius Herculis cognomen. *Pichena.* Non putem ipſius Herculis cognomen hic eſſe *præſentem*, ut volebat Vir Eruditus, ſed ſenſum eſſe Evandrum aram iſtam Herculi conſecraſſe ipſo coram. Hercule enim præſente ara iſta conſecrata fuit, immo ipſe Hercules eam ſibi conſecravit, ſi credimus Ovidio Faſtorum I. qui ſic de Hercule

& Evandrum ruricolaſque vocat.
Conſtituitque ſibi, quæ Maxima dicitur, aram,
Hic ubi pars urbis de bove nomen habet.

Hoc eſt in Foro Boario. Evandrum tamen aram iſtam conſtruxiſſe, non Herculem, cum noſtro ſentit Dionyſius Halicarn. 1, 40. *Freinshemius.*

2 *Græcarum artium decora.*] Statuæ, & tabulæ magnorum artificum. *Lipſius.*

3 *Monimenta ingeniorum.*] Libri veterum ſcripti, multi ab ipſis auctoribus: qui in privatis aut publicis Bibliothecis perierunt. O juſtam querelam! & ſi tunc, quid nunc poſt Barbaros dicam? Iure laboramus in reſtituendis. *Lipſius.*

4 *Multa ſeniores meminerint.*] Caſtigavimus, *meminerant.* Rhenanus. Vulgo, *meminerant.* Rectius ex Flor. *meminerint.* nam de ſuo tempore Tacitus loquitur, & de ſenioribus, qui tunc vivebant, viderantque Romam ante Neronis incendium. *Pichena.*

5 *Quæ reparari nequibant.*] Videndum an legi debeat, *reperiri*, pro eo, quod eſt in vulgatis, *reparari.* Vrſinus.

6 *XIV. Kal. Sextiles.*] Satis mirus ille dierum concurſus & convenienda, & ab arcanis Providentiæ cauſſis. Sicut & in templo Hieroſolymitano Ioſephus notat, lib. VII. Excidii, *eodem menſe & die à Tito incenſum, quo olim à Babylonio rege fuiſſet.* Quis autem propriè ille dies Romani incendii? notatur à Tacito *Decimuſquartus Kal. Sextilium.* ſed cum manifeſto errore vel librarii, vel ipſius potius, ut vult vir doctiſſimus in Temporum emendatione. *Nam omnes veteres*, inquit, *incendium illud eveniſſe non XIV. ſed XVI. Kalend. Sextilis tradunt.* Fateor miratum me cùm legerem, & Taciti cauſſâ ſedulò inquiſiviſſe. Sed profectò omnis me ratio fugit, aut hic virum illum magnum: & à capite rem inquiſivi in EXCURS. A. *Lipſius.*

XIV. *Kal. Sextiles.*] pro eo Livius lib. 6. habet, XV. *Kal. Sept.* Vrſinus.

7 *Quo & Senones.*] Forte, *& quo Seno-*

progreſſi ſunt, ut [1] totidem annos menſeſque & die[s]
codex viri docti: inter conditam urbem 42 & utraque incendia. [2] inter utraque incendia numerent. [3] Ceterum Nero
uſus eſt patriæ ruinis, exſtruxitque domum, in qua
haud perinde gemmæ & aurum miraculo eſſent, ſolita
pridem, & luxu vulgata; quam [4] arva & ſtagna, & in
vid: Suet: Ner: cap: 34. modum ſolitudinum hinc ſilvæ, inde aperta ſpatia, &
proſpectus: magiſtris & machinatoribus Severo &
Celere, quibus ingenium & audacia erat, etiam qua
natura denegaviſſet, per artem tentare, & viribus principis illudere. Namque [5] *ab lacu Averno navigabilem foſſam*

Senones capt. urbem inſt. Vrſinus.

1 *Totidem annos menſeſque.*] Tricæ curioſorum hominum, quas non extrico. Computem ab urbe conditâ? diſpar ratio. A Trojâ incenſâ? æquè diſpar. Facile collectu tibi ex Faſtis. Vt mihi nunc videntur, tenebræ ſunt, quas non illuſtret ipſe Phœbus. *Lipſius.*

Vt totidem annos menſeſque.] Colligebant enim, tot annos interfuiſſe inter urbis inſtaurationem, & incendium hoc, quantum interfuit ab urbe condita incendium ejus ab Senonibus factum. *Ferrettus.* Sed Cephaloni Gergithio, Demagoræ, Agathyllo, Damaſthi Sigeenſi, Ariſtoteli, Calliæ, Agathocli, Xenagoræ, Dionyſio Chalcidenſi, Antiocho Syracuſano, Timæo Siculo, Polybio, L. Cincio, M. Portio Catoni, Criſpo Salluſtio, Vellejo Paterculo de initiis urbis Romæ non convenit: (nam antiquitas creavit errorem, ait Servius) de illo tamen Halicarnaſſei lib. I. Originum ſuperſtes eſt diligentiſſima diſquiſitio. Verum apud & illum & Livium in hoc conſentiunt auctores, ne plures trecentis ſexaginta quinque annis à condita ad incenſam à Gallis urbem numerentur, quo tempore reædificata Roma eſt: exinde vero ad incendium juſſu Neronis factum, unum quinquaginta & quadringentos annos reperias. Quamobrem de vetuſtioribus quot ſuperſunt auctores, tot miſere lapſos aut neceſſe eſt dicere, aut poſteris imponere voluiſſe, qui totidem annos, menſes & dies inter utraque incendia ſe reperiſſe prodiderunt. *Vertranius.*

2 *Inter utraque incendia numerent.*] Potius *numerarent.* Acidalius.

3 *Ceterum Nero uſus eſt patriæ ruinis.*] An, materiam & lapides privatarum domuum, quæ dirutæ erant, ad uſum ſuæ novæ domus vertit? Fortaſſe, ſed non hic præcipuus hujus loci ſenſus. immo potius ſuper ipſas urbis ruinas ſpatioſius ſolum complexum, ut longe ampliorem domum quam antea fuerat, ædificaret: cum & arva, & ſtagna, & ſilvæ in ea contineri deberent. *Pichena.*

4 *Arva & ſtagna.*] Suetonius cap. XXXIV. & Martialis magis diſtinctè loca ipſa deſcribens lib. I. epig. II.

Hic ubi conſpicui venerabilis Amphitheatri
Erigitur moles, ſtagna Neronis erant.
Hic ubi miramur velocia munera thermas,
Abſtulerat miſeris tecta ſuperbus ager. Lipſius.

5 *Ab lacu Averno.*] Plinius lib. XIV. *Anteà Cæcubo erat generoſitas, quod jam intercidit, & incuriâ coloni loci-*

que

ſam uſque ad oſtia Tiberina depreſſuros promiſerant, [1] ſqualenti littore, aut per montes adverſos. neque enim aliud humidum gignendis aquis occurrit, quam Pomptinæ paludes: cetera abrupta, aut arentia: ac ſi perrumpi poſſent, intolerandus labor, nec ſatis cauſſæ. Nero tamen, ut erat incredibilium cupitor, [2] effodere proxima Averno juga connixus eſt: manentque veſtigia irritæ ſpei. Ceterum urbis [3] quæ domus ſupererant, 43
non

que anguſtiâ: magis tamen foſſa Neronis, quam à Bajano lacu Oſtiam uſque navigabilem inchoaverat. Lipſius.

1 *Squalenti litore.*] Id eſt arido, ſine arboribus, aut frondibus, aut herbis, & ne dum aqua, omni prorſus carens humiditate. *Pichena.*

2 *Effodere proxima Averno juga connixus eſt.*] Codex Budenſis, *eniſus eſt*. Forte, *anniſus eſt*. Rhenanus.

3 *Quæ domus ſupererant.*] Pugnat in ſe ſententia. Si enim ſupererant, quomodo erectæ? quod in dirutas incenſaſque convenit. Putarim legend. *quæ domus perierant.* Lipſius.

Quæ domus ſupererant.] Sic interpretari poſſunt. Nero uſus ruinis decem regionum, excitavit immanem illam domum, de cujus ſpatio Sueton. Ner. 31. Veſtibulum ejus fuit in quo coloſſus cxx. pedum ſtaret, tanta laxitas, ut porticus triplices milliarias haberet: item ſtagnum maris inſtar circumſeptum ædificiis ad Vrbium ſpeciem. Et verſus:

Roma domus fuit: Vejos migrate Quirites.
Si non & Vejos occupat iſta domus.

Quidquid itaque ruinatum ſuperfuit tam laxæ domus ædificationi, Nero ad normam & dimenſionem novis domibus explevit. *Salinerius.* Recte vitium loci vidit Lipſius; pugnat enim in ſe omnino ſententia: neſcio an & medicinam, legit, *quæ domus perierant.* At convenienter dixeris, eaſdem quæ perierant erectas fuiſſe, quod in prima editione Lipſ. poſt priorem conjecturam ſuam hiſce verbis innuit: Niſi tamen placet Neronem etiam ſtantes domus omnes diruiſſe & rurſus erexiſſe. Itaque potius eſt, ut paucula verba, poſt verbum *ſupererant*, deſint: in hanc forte ſententiam: *Ceterum urbis quæ domus ſupererant dirutæ, aliæque* (ſive *novæque*) *non ut poſt Gallica* &c. Dirutas quæ ſuperfuiſſent, inde ſuſpicere: quia ſi manſere, videntur impediiſſe dimenſos illos vicorum ordines, obſtitiſſe etiam alicubi latis viarum ſpatiis; ut non ad menſuram & compoſite urbs tota, quod Tacitus innuit, ædificari potuerit. *Acidalius.* Nonnihil dubitaveram, an illud, *ſupererant*, quodammodo reſpiceret verbum, *erectæ*. id eſt, poſtquam Nero ſuam domum extruxit, erectæ fuerunt urbis domus, quæ erigendæ ſupererant. Nuper autem doctiſſimi Salineri acuta interpretatio mihi valde arridet; ideo ſic à Tacito dictum, quia tam immenſa fuit nova Neronis domus, ut totam fere urbem complecti, ac paucæ admodum privatorum domus, ſive domuum ruinæ, ſuperfuiſſe viderentur. *Pichena.* Nihil me movet acuta Salineri interpretatio, quin veriſſimam cenſeam emendationem Lipſii, quam etiam in textum recipere ego non dubitaſſem. *Freinſhemius.* At movere debuit, & moviſſet, opinor, ſi paullo explanatius tradita fuiſſet. Quod videndum, an poſſimus aſſequi. Hoc dicit Tacitus:

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 16 vol. 1

non ut [1] poſt Gallica incendia, nulla diſtinctione, nec paſſim erectæ; [2] ſed dimenſis vicorum ordinibus, & latis viarum ſpatiis, [3] cohibita ædificiorum altitudine, ac patefactis areis, additiſque porticibus, quæ frontem inſularum protegerent. *Eaſque porticus* Nero *ſua pecunia exſtructurum, purgataſque areas dominis traditurum,* pollicitus eſt. Addidit præmia pro cujuſque ordine, & rei familiaris copiis: finivitque tempus, intra quod effectis domibus aut inſulis, adipiſcerentur. *Ruderi accipiendo* [4] *Hoſtienſes paludes* deſtinabat, *utque naves* [5] *quæ frumentum Tiberi ſubvectaſſent, onuſtæ rudere decurrerent. Ædificiaque ipſa certa ſui parte, ſine trabibus,* [6] *ſaxo Gabino Alba-*

Ceterum domus in locis, quæ urbi poſt tantum ſpatii detractum & regia ſua immenſa occupatum reliqua fecerat Nero, ædificatæ, non ut &c. Tanta parte reciſa, quæ ſupererant ſtruendæ domus urbis, ſeu quibus urbs cenſeretur & habitaretur, non erectæ &c. Poſſet & *urbi* legere: ſed neceſſe non eſt. *Gronovius.*

1 *Poſt Gallica incendia.*] Tum promiſcue urbs ædificari cœpta, & feſtinatio curam exemit vicos dirigendi, dum omiſſo ſui alienique diſcrimine, in vacuo ædificaverunt, inquit Livius lib. 5. extremo. *Vertranius.*

2 *Sed dimenſis vicorum ordinibus.*] In codice Budenſi legitur, *diverſis ordinibus*: hoc eſt, *ſeparatis*. Sic infra: *Et diverſi interrogantur.* Rhenanus.

3 *Cohibita ædificiorum altitudine.*] Quod jam antè Auguſtus fecerat, eadem fini; id eſt, ad incendia arcenda, & maximè ruinas. Strabo l. v. Πρὸς δὲ τὰς συμπτώσεις τὰ ὕψη τῶν καινῶν οἰκοδομημάτων καθελών, καὶ κωλύσας ἐξαίρειν ποδῶν ό τὸ πρὸς ταῖς ὁδοῖς ταῖς δημοσίαις. Sed & ante Auguſtum Rutilius orationem dixerat, De modo ædificiorum. Et Auguſtus quidem pedes LXX. tollere permiſit: Trajanus dumtaxat LX. ut notat Sex. Aurelius. qui modus fortaſſe & Neronianus fuit. *Lipſius.*

4 *Hoſtienſes paludes deſtinabat.*] Forte melius *deſtinavit*. Pichena.

5 *Quæ frumentum Tiberi ſubvectæ eſſent.*] Emendavimus, *utque naves quæ frumentum Tiberi ſubvectaſſent.* Rhenanus. Flor. & alii veteres, *ſubvectæ eſſent*. Pichena.

6 *Saxo Gabino Albanoque.*] Eadem vis Sabino lapidi tributa ab Iſidoro lib. XVI. *Savinus lapis*, inquit, *fuſcus addito oleo etiam lucere fertur. Eſt & quidam viridis lapis vehementer igni reſiſtens.* Sed corrigo, *Gabinus*, è Strabone: Γάβιοι μὲν ἐν τῇ Πραινεστίνῃ ὁδῷ κειμένη λατόμιον ἔχουσα ὑπουργὸν τῇ Ῥώμῃ μάλιστα τῶν ἄλλων. id eſt, *Gabii in via Præneſtinâ urbs, latomias habet, quibus non aliæ utibiliores Romanis.* De his ſimilibuſque lapidibus imperviis igni, vide Vitruvium lib. II. cap. VII. *Lipſius.* Confundit cum ſaxo è lautumiis Gabinis lapidem Sabinum & perperam apud Iſidorum hunc in illud commutat. Lapis Sabinus è ſilicum genere fuit, & propterea non ſic aptus ædificiis. Clare Plinius lib. 36. c. 18. è quo transſcripſit Iſidorus: *Varro tradit Sabinum ſilicem fuſcum addito oleo*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 16 vol. 1

Albanoque ſolidarentur: [1] quod is lapis igni impervius eſt. *Jam aqua* [2] *privatorum licentia intercepta,* [3] *quo largior*

oleo etiam lucere. Altera verborum Iſidori pars de lapide viridi itidem è Plinio eſt l. d. c. 22. *Reineſius.*

1 *Quod is lapis ignibus impervius eſt.*] Correxi, *Quod is lapis igni imper. eſt.* Rhenanus. Flor. & alii veteres, *ignibus,* ſed non muto. *Pichena.*

2 *Privatorum licentia.*] Livius 31. *Aquam publicam omnem in privatum ædificium aut agrum fluentem ademerunt.* nempe Cenſores. l. 1. §. 7. D. Ne quid in Fl. *Pleroſque ſcio prorſus flumina avertiſſe alveoſque mutaſſe, dum prædiis ſuis conſulant.* Adde Plinium lib. 26, 15. Martial. 9, 19. l. 2. D. de extraord. crim. Aurelius.

3 *Quo largior in publicum flueret, cuſtodes &c.*] Faernus addebat particulam, *ut*, ad ſenſum neceſſariam, legebatque: *Vt cuſtodes, & ſubſidia reprimendis ignibus, in propatulo quiſque haberet.* Vrſinus. Credamne ego quemlibet cuſtodes in propatulo una cum aliis ſubſidiis habere debuiſſe? Et huic fini, ut largior in publicum flueret unda? Minime vero. Conjiciebat igitur: *ſiphones & ſubſidia:* Plinius ad Trajan. *Nullus uſquam in publico ſipho, nulla hama, nullum denique inſtrumentum ignibus compeſcendis.* Heſychius: Σίφων, ὄργανον εἰς πρόεσιν ὑδάτων ἐν τοῖς ἐμπρησμοῖς. Vlpianus in l. 12. §. 18. D. de inſtruct. *Acetum quoque, quod exſtinguendi incendii cauſa paratur, item centones, ſiphones, perticæ quoque & ſcalæ.* Zinzerlingus. L. *intercepta eſt reſtituta, quo pluribus locis in publicum flueret: Cuſtodes & ſubſidia.* Cuſtodes, familiæ, de quibus l. 1. D. de Officio Præf. Vigilum. *Aurelius.* Vitioſa diſtinctio totum locum corrupit, anſamque nonnemini præbuit inſerendi ſpurium iſtud *quo*, explendæ, ut putabatur, ſententiæ. Sed eo nihil opus. vides omnes iſtas leges tum aut repertas, aut repetitas ita nude concipi: *ædificia ſolidarentur; aqua flueret: cuſtodes quiſque haberet: ædificia muris ambirentur.* Sic ergo legendum arbitrer totum locum: *jam aqua privatorum licentia intercepta, largior & pluribus locis in publicum flueret: cuſtodes, & ſubſidia &c.* Falſo enim creditum eſt cuſtodes ad præcedentia verba pertinere, appoſitoſque fuiſſe aquæ, ut viderent ne qua interciperetur. *Cuſtodibus* iſtis conjungenda ſunt *ſubſidia reprimendis ignibus:* fuerunt enim ſervi qui inſulas cuſtodiebant propter latronum aut ignium motum qui ob hoc etiam *Inſularii* vocabantur, de quibus vide Pignorium de ſervis pag. 250. cui adde l. 16. § 1. de uſu. & habitatione. Etiam *ſubſidia reprimendis ignibus in propatulo habere*, de aqua intelligo in publico ante ædes collocanda, quod etiam noſtro ævo fieri ſolet, ut id jubeatur; velut in hac urbe, quoties tempore nundinarum, ob peregrinorum multitudinem aut negligentiam, incendiorum caſus metuuntur. Sic olim præfectus vigilum ſolebat, *ut curam adhibeant, omnes inquilinos admonere, ne negligentia aliqua incendii caſus oriatur: præterea ut aquam unus quiſque in cænaculo habeat.* l. 3. § 4. de off. præf. vig. *Freinshemius.* Corrigo: *cuſtodias & ſubſidia.* Tria ſunt firma remedia incendiorum, aquæ abundantius in publico fluentes, & ut quiſque paterfamilias receptacula earum vel ciſternas in propatulo ædium ſuarum haberet, denique proprii cujuſque domus muri. Nam Lipſii interpretationem ſequi non poſſum, qui per *cuſtodes* intelligit dividiculos. Præterquam enim quod horum officium publicum fuit, non privatum, quis credat Neronem cuivis ædificio hoc

gior & pluribus locis in publicum flueret; [1] *cuſtodes, & ſubſi dia reprimendis ignibus in propatulo, quiſque haberet: ne communione parietum, ſed propriis quæque muris ambirentu* Ea ex utilitate accepta, decorem quoque novæ urbi attulere. Erant tamen qui crederent, *veterem illam formam ſalubritati magis conduxiſſe, quoniam* [2] *anguſtiæ itinerum, & altitudo tectorum non perinde ſolis vapore perrumperentur: at nunc patulam latitudinem, & nulla umbra defen-*
44 *ſam, graviore æſtu ardeſcere.* Et hæc quidem humanis conſiliis providebantur. [3] Mox petita à diis piacula aditique Sibyllæ libri, ex quibus ſupplicatum Vulcano

&

onus addere voluiſſe, ut aleret hominem nulli alii rei intentum, quam ut diſtribueret aquam exſtinguendis incendiis aut eam duceret per diverſas ædium partes. *Harlæus.* Mihi omnia hic ſana & integra. Τὸ *ut* non requiro cum Faerno, quippe quod ex ſuperiori, *utque naves*, intellectu repetam non ad hoc tantum. *cuſtodes* accipio ἐπισκόπους & procuratores, aquas publicas privatorum licentia intercipi prohibituros & eas uberiores crebrioreſque præſtituros: & ad hoc vocabulum ſubaudio ex ſequente membro verbum *haberet. Aqua*, antehac *privatorum licentia intercepta* &c. *cuſtodes haberet*, i. conſtituerentur ac præeſſent caſtellis & ſalientibus paſſim in publico certi homines, qui operam darent, ne tantum inde ducerent derivarentque in ſuum privati, ut partim ſiccarentur, alibi parum humoris ejacularentur. Habes in Lapidd. antiquis: *L. Varronio. L. F. Pal. Capitoni. ſcribæ. ædilicio.* &c. *curatori aquarum.* Item, *L. Cæſonius. C. F. Quir. Lucillus. Macer. Rufinianus.* &c. *Curator. aquarum. & Minuciæ.* Item, *M. Granius. M. F. M. N. Cerdo. Cur. aquar. Alliſis.* Denique paterfamilias. *quiſque, in propatulo*, ſive in veſtibulis ædium, *ſubſidia reprimendis ignibus haberet*, hoc eſt, quodvis inſtrumentum incendiis compeſcendis; ſi non omnia ſinguli, ac nemo non aliqua & fere complura. *Gronovius.*

1 *Cuſtodes.*] Puto cuſtodes iſtos, caſtellarios appellatos, quia dividiculis (uti veteres dicebant) ſive caſtellis aquarum Præfecti. Lapis Romæ:

CLEMENTI. CÆSAR
VM. N. SERVO. CASTE
LLARIO. AQUÆ. CL
AUDIÆ.

De caſtellis Heſychius, Vitruvius, Plinius, & Iuriſconſulti, tit. De aquâ quotidianâ. Sed & ad tutelam aquarum familiæ publicæ inſtitutæ: *quæ in aliquot miniſteriorum ſpecies diducuntur, villicos, caſtellarios, curatores, ſilicarios, tectores, alioſque opifices*, ait Frontinus. quem in his vide. *Lipſius.*

2 *Anguſtiæ itinerum, & altitudo tectorum.*] Quæ tamen alia cauſſa improbantur Fabiano apud Senecam Controv. 219. *Tanta altitudo ædificiorum eſt, tantæque viarum anguſtiæ ut neque adverſus ignem præſidium, neque ex ruinis ullam in partem effugium ſit.* Freinſhemius.

3 *Mox petita a diis piacula.*] Deleo præpoſitionem: vult enim conquiſita piacula ſive ſacrificia piacularia

& Cereri Proſerpinæque, ac propitiata Iuno per matronas, primum in Capitolio, deinde apud proximum mare. unde hauſta aqua, templum & ſimulacrum deæ proſperſum eſt; [1] & lectiſternia ac pervigilia celebravere [2] feminæ quibus mariti erant. [3] Sed non ope humana, non largitionibus principis, aut deum placamentis, decedebat infamia, quin juſſum incendium crederetur. Ergo abolendo rumori Nero ſubdidit reos, & quæſitiſſimis pœnis affecit, [4] quos per flagitia inviſos, [5] vulgus *Chriſtianos* appellabat. Auctor nominis ejus

laria & ſacra, quæ diis fierent. *Gronovius.*

1 *Lectiſternia ac pervigilia.*] Probè omnino *Lectiſternia.* cùm tamen in vet. Budenſi & Flor. ſit, *Selliſternia:* non nefas ſuſpicari *Soliſternia.* ut intelligat feminas, (receptiſſimo tunc ritu) corpora in humum abjeciſſe, ad aras deorum repſiſſe. Lucan. libro II.

Hæ lacrimis ſparſere deos, hæ pectora duro
Afflixere ſolo.

Statius: —— *omnibus aris*
Illacrimat, ſignatque fores, & pectore terget
Limina.

Et in Livio, Polybio, Apulejo, exempla. *Lipſ.*

Et lectiſternia ac pervigilia celebravere feminæ.] Exemplar regium, *Selliſternia.* Rhenanus. Etiam Flor. habet, *Selliſternia*, ut Budenſis. *Pichena.*

2 *Feminæ quibus mariti erant.*] Puto excidiſſe vocem, ut fuerit, *quibus uni mariti erant.* Eæ enim aliis gratiores creditæ quam quæ divortio aut viri morte alias nuptias erant expertæ. Vide Tertullianum de Monogamia. *Grotius.*

3 *Sed non ope humana.*] Hæc, & quæ ſequuntur, tranſcripſit iterum Sulpicius: *Neque ullâ re Nero efficiebat, quin ab eo juſſum incendium putaretur. Igitur vertit invidiam in Chriſtianos, actaque in innoxios crudeliſſimæ quæſtiones. quin & novæ mortes excogitatæ, ut ferarum tergis contecti laniatu canum interirent. Multi crucibus affixi, aut flammâ uſti. Plerique in id reſervati, ut cùm defeciſſet dies, in uſum nocturni luminis uterentur.* Lipſius.

4 *Quos per flagitia inviſos.*] Hic & mox quum pietatem Chriſtianam *exitiabilem ſuperſtitionem* vocat, loquitur ut ethnicus, & myſteriorum noſtræ religionis ignarus. *Rhenanus.*

5 *Vulgus Chriſtianos appellabat.*] Sive, *Chreſtianos*, ut ſcripſere per inſcitiam illi. Quod nomen ortum demum obſervo imperio Claudii extremo. Suidas: Ἐπὶ Κλαυδίου Βασιλέως Ῥωμαίων, Πέτρου τοῦ Ἀποστόλου χειροτονήσαντος Εὐόδιον ἐν Ἀντιοχείᾳ, μετωνομάσθησαν οἱ πάλαι λεγόμενοι Ναζαραῖοι καὶ Γαλιλαῖοι, Χριστιανοί. Sed & Iudæi appellati antea, quod fruſtra negitant quidam. Apertè Arrianus lib. II. cap. IX. Ὅταν τινὰ ἐπαμφοτερίζοντα ἴδωμεν, εἰώθαμεν λέγειν. Οὐκ ἔστιν Ἰουδαῖος, ἀλλ᾽ ὑποκρίνεται. Ὅταν δ᾽ ἀναλάβῃ τὸ πάθος, τὸ τοῦ βεβαμμένου καὶ ᾑρημένου, τότε καὶ ἔστι τῷ ὄντι καὶ καλεῖται Ἰουδαῖος. Ait, τοῦ βεβαμμένου. qui ergo tincti & baptizati, præter Chriſtianos? Suetonius Claud. cap. XXV. *Iudæos impulſore*

ejus Chriſtus, [1] qui Tiberio imperitante, per Procuratorem [2] Pontium Pilatum ſupplicio affectus erat. Repreſſaque in præſens exitiabilis ſuperſtitio rurſus erumpebat, non modo per Iudæam originem ejus mali, ſed per urbem etiam, quo cuncta undique atrocia aut pudenda confluunt, celebranturque. Igitur primo correpti qui fatebantur, deinde indicio eorum multitudo ingens, [3] haud perinde in crimine incendii, quam [4] odio humani generis convicti ſunt. [5] Et pereuntibus addita ludibria, ut ferarum tergis contecti, laniatu canum interirent, aut crucibus affixi, [6] aut flammandi, atque

pulſore Chreſto aſſiduè tumultuantes Româ expulit. Lipſius.

1 *Qui Tiberio imperitante.*] Illud, *qui*, à Flor. abeſt, & abeſſe ſalva ſententia poteſt. *Pichena.*

2 *Pontium Pilatum.*] Qui ſextus Procurator Iudææ, cum poteſtate Præſidis, fuit. Vide Ioſephum lib. XVIII. Antiq. cap. III. Miror autem cur *Syriæ Procuratorem*, nimis diffuſè, Tertullianus dicat, in Apologetico: *Pontio Pilato Syriam tunc ex parte Romanâ procurante.* Lipſius.

3 *Haud perinde crimine incendii, quam odio generis.*] Ita Faernus legebat deleta, *in*, particula. *Vrſinus.* Quomodo vero *humani generis?* Muretus *humani* vocem delet, hoc ſenſu: non revera convicti ſunt crimine incendii, ſed tamen damnati odio in illorum genus. Sed neſcio an phraſis, *convinci odio*, vel *in odio*, gignere non coacta poſſit hanc ſententiam, *damnari ob odium.* Credam potius legendum, *odio Romani generis.* Ita non convicti ſunt incendii crimine ſed odio in Romanos. *Acidalius.* Magis placuit verbum, *conjuncti*, ex Flor. quam, *convicti*, ut in vulgatis. neque ingentem illam multitudinem convictam conſtat, ſed, cum aliis confeſſis conjunctam, & quaſi cumulo additam. *Pichena.*

4 *Odio humani generis.*] Faernum legiſſe ajunt, *Odio generis convicti.* Sed non ea mens Taciti: eſt ipſa, quam lib. v. Hiſt. expreſſit, de Iudæis: *Apud ipſos fides obſtinata, miſericordia in promptu, ſed adverſus omnes alios hoſtile odium.* Et Arnobius dicet, Chriſtianis hoc objectum: quia ſcilicet diverſa omnia in moribus & ſacris. itemque contagem & congreſſum eorum, theatra & circos, fugiebant. *Lipſius.*

5 *Et pereuntibus addita ludibria.*] Repoſuimus; *Ea pereuntibus addita ludibria.* Rhenanus.

6 *Aut flammandi.*] Faernus legebat, *ut flammandi.* Vrſinus. Niſi defectus ſit locus, ego ſic intelligo: crucibus eos affixos, ut vel ibi cruciatibus interirent, aut flammandi per tenebras reſervarentur. *Pichena.* De his ſcribit Sulpicius Severus, qui Tacitum ſæpe transſcribit: *Multi crucibus affixi, aut flamma uſti. Plerique in id reſervati, ut cum defeciſſet dies, in uſum nocturni luminis urerentur.* Vnde cogitandum, ne concinnius fuerit in Cornelio: *aut flamma uſti; aliqui ubi defeciſſet.* Iſac. Pontanus. Meo judicio non bene. Quid ſi, *aut flamma uſti, utque, ubi* &c. Meurſius. Videtur ſignificare Sulpicius: *ut ferarum tergis contecti laniatu canum interirent,*

atque ubi defeciſſet dies [1] in uſum nocturni luminis urerentur. Hortos ſuos ei ſpectaculo Nero obtulerat, & Circenſe ludicrum edebat, habitu aurigæ permixtus plebi, [2] vel circulo inſiſtens. Unde quamquam adverſus ſontes & noviſſima exempla meritos, miſeratio oriebatur, tamquam non utilitate publica, ſed [3] in ſævitiam unius abſumerentur.
45
Interea conferendis pecuniis pervaſtata Italia, provinciæ everſæ, ſociique populi, & quæ civitatum liberæ vocantur. Inque eam prædam etiam dii ceſſere, ſpoliatis in urbe templis, egeſtoque [4] auro quod triumphis, quod votis,

terirent, aut crucibus affixi & flammæ uncti eſcis, ubi defeciſſet dies, in uſum nocturni luminis urerentur. Sive malis *alimentis*, aut *materia*. Lib. 2. hiſt. *fraude illata ignis alimenta credidit.* Ovidius lib. 14. *picem & ceras alimentaque cætera flammæ Mulciber urebat.* Gronovius.

1 *In uſum nocturni luminis.*] Pro lychno & lucernâ. Credo Iuvenalem ad hoc ſævitiæ genus ſpectaſſe.

Pone Tigellinum: tædâ lucebis in illâ
Quâ ſtantes ardent qui fixo gutture fumant.

quos verſus ſcio & vulgus interpretum, & egregium Turnebum, longè ſecius accipere. Ceterum prima hæc exercita in noſtrum nomen crudelitas. ſanguinis dico. Nam Claudius antea tantùm expulerat. Sueton. cap. XXV. Tertullianus: *Conſulite Commentarios veſtros, in illis reperietis Neronem primum in hanc ſectam tum maximè Romæ orientem Cæſariano gladio ferociſſe.* Lipſius.

In uſum nocturni luminis urerentur.] Moris enim in urbe fuit, per ſingulas domus Lucernam accenſam noctu feneſtris appendere, qua vicus illuminaretur, vigileſque ut alacrius urbem luſtrarent. *Vertranius.*

2 *Vel circulo inſiſtens.*] Ego perſevero legere, *vel curriculo*, ſententiâ planè volente. Nero, inquit, interdum quaſi ſpectator immiſcebatur plebi, interdum currui inſiſtebat ut aurigator. Propriè inſiſtebant. Plinius lib. IX. epiſtolar. *Quo magis miror tot millia virorum, tam pueriliter, identidem currentes equos, inſiſtentes curribus homines videre.* At Neronem currus rexiſſe, nimis notum. Plinium leviter emendo lib. XXVIII. capite XVII. *Feruntque & Neronem Principem hac potione recreari ſolitum, cum ſic quoque ſe trigario (imò trigarium) approbare vellet.* Approbare trigarium, valet, oſtendere ſe legitimum aurigam & agitatorem equorum. *Lipſius.*

3 *In ſævitiam unius adſumerentur.*] Caſtigavi, *abſumerentur*. Rhenanus.

4 *Auro; quod triumphis.*] Aurum è triumphis, Coronarium capio: quod jam per alios innotuit: ſive etiam, quod ab Imperatoribus per triumphos illatum. E votis, quod Senatus in re trepidâ Iovi aliiſque diis vovebat. Petronius, *Ipſe Senatus recti bonique præceptor, mille pondo auri Capitolio promittere ſolet.* Aut ipſi Conſules, Prætoreſve in provincias & ad bellum ituri. Livius lib. XXXI. *Ludos Iovi, donumque vovere conſulem,*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 16 vol. 1

tis, [1] omnis populi Romani ætas proſpere aut in metu ſacraverat. Enimvero per Aſiam atque Achaiam non dona tantum, ſed [2] ſimulacra numinum abripiebantur, miſſis in eas provincias [3] Acrato ac [4] Secundo Carinate. Ille libertus cuicunque flagitio promptus; [5] hic Græca doctrina ore tenus exercitus, animum bonis artibus [6] non induerat.

lem, cui provincia Macedonia eveniſſet, juſſit. Alibi: *Tum P. Sulpicius ſecundùm vota in Capitolio nuncupata paludatus cum lictoribus profectus.* Et exempla in Livio ſparſim. *Lipſius.*

1 *Omnis populi Rom. ætas proſpere aut in metu ſacraverat.*] Lego, *proſpera re aut in metu.* Acidalius.

2 *Simulacra numinum abripiebantur.*] Pauſanias libro x. *Non poſtremò Neronis impietatem dei donaria effugere potuerunt. Is enim æneas quingentas, partim deorum, partim hominum, ſuſtulit imagines.* Plinius ait lib. XXXIV. clariſſima quæque ſignorum *violentiâ Neronis in urbem convecta, & in ſellariis domus aureæ diſpoſita fuiſſe.* Lipſius.

3 *Acrato ac Secundo.*] Prior horum nominatus & Dioni, Chryſoſtomo, & tota res & rapina hæc denarrata: ſed nomen corruptum eſt in libris. Verba in oratione, quam *Rhodaicam* inſcripſit: Ἴστε γὰρ Ἀκράτων ἥκε μόνος, τὴν οἰκουμένην σχεδὸν ἅπασαν περιελθών, τούτου χάριν, καὶ μηδὲ κώμην παρεὶς μηδεμίαν, ὡς καὶ ἐνθάδε ἥκε. Corrupta, inquam, priora palam, & viri duo doctiſſimi mederi prætentarunt: ego faciam. In ſcripto codice ajunt eſſe: Ἀκράτων ἐκεὶ μόνος. Lego, ἴστε γὰρ, Ἄκρατος ἐκεῖνος, τὴν οἰκουμένην. Vertenda: *Noſtis enim, Acratus ille, omnem orbem ferè pervagatus, illius rei gratia* (ſtatuas auferendi, & talia ornamenta) *& nullum pagum etiam aut vicum omittens, ut huc etiam venerit.* Hæc vera lectio, & Tacitus firmat, quod ad nomen attinet: in re autem, lucem à Dione etiam ipſe capit, capietque: locum totum vide. Volebam etiam legere: Ἄκρατος τοῦ ἡγεμόνος, ex vulgatâ editione: quod eſſet, *Acratus Principis*, libertus ſcilicet aut ſervus: ſed verius habeo, quod dixi. *Lipſius.*

4 *Secundo Carinate.*] Suſpicari poſſis Rhetorem illum eſſe, quem Dio ſcribit à Cajo in exſilium miſſum, quia contra Tyrannos declamitaverat. quemque Iuvenalis tangit:

Sicut Thraſymachi probat exitus, atque Secundi
Carinnatis.

Tinctum eum eloquentiæ litterarumque ſtudiis, Taciti conſequa verba indicant. *Lipſius.*

Secundo Carinate.] Flor. *Caprenate.* Pichena.

5 *Hic Græca doctrina ore tenus exercitus.*] *Oretenus* non eſt in volumine Budenſi. Qui addidit, motus eſt, quod ſequitur, *animum bonis artibus non ind.* quum poſſit ſtare ſententia ſine eo adverbio, quod hic minime locum habet. Nam *oretenus* ſignificat uſque ad os. Sic ann. lib. I. *Permiſcentur inter ſe manipuli, modo pectore, modo oretenus extantes.* Rhenanus.

6 *Non induerat.*] Tentabam, *imbuerat.* Nunc adfirmo vulgatam ſcripturam: & perplacet metaphoræ honeſtas. Quâ ipſâ uſus Agellius lib. II. de Æſopo fabulatore: *qui, inquit, res ſalubriter ac perſpicienter animadverſas, in mentes animoſque hominum*

rat. [1] Ferebatur *Seneca, quo invidiam ſacrilegii à ſemet averteret,* longinqui ruris ſeceſſum *oraviſſe; & poſtquam non concedebatur, ficta valetudine quaſi æger nervis,* [2] *cubiculum non egreſſus.* Tradidere quidam, *venenum ei per libertum ipſius, cui nomen* Cleonicus, *paratum, juſſu Neronis: vitatumque à Seneca proditione liberti, ſeu propria formidine,* [3] *dum perſimplici victu, & agreſtibus pomis, ac, ſi ſitis admoneret, profluente aqua vitam tolerat.* Per idem tem- 46
pus gladiatores apud opidum Preneſte, tentata eruptione, præſidio militis, qui cuſtos adeſſet, coërciti ſunt: jam *Spartacum & vetera mala* rumoribus ferente populo, ut eſt novarum rerum cupiens paviduſque. Nec multo poſt clades rei navalis accipitur, non bello, (quippe haud alias tam immota pax) ſed certum ad diem *in Campaniam redire claſſem* Nero juſſerat, non exceptis maris caſibus, Ergo gubernatores, quamvis ſæviente pelago, à Formiis movere; & gravi Africo, [4] dum promontorium Miſeni ſuperare contendunt, Cu-

cum audiendi quadam illecebrâ induit. non ut corrumpunt, *induxit.* Lipſius.

1 *Ferebant Senecam.*] Scripſimus, *ferebatur Senecam.* Nam ſæpenumero hoc verbum uſurpat imperſonaliter. Porro melius cohærebit ſententia ſi legas: *Ferebatur Seneca oraviſſe, & non egreſſus.* Rhenanus.

2 *Cubiculum non egreſſus.*] Subaudi *eſt.* Rhenanus.

3 *Dum ſimplici victu.*] In tantis opibus magna & rara abſtinentiæ laus. Ipſe de ſe epiſtolâ LXXXIV. *Panis deinde ſiccus, & ſine menſâ prandium, poſt quod non ſunt lavandæ manus. Dormio minimum. Conſuetudinem meam noſti. breviſſimo ſomno utor, & quaſi intervigilo.* ubi ex veteri libro adſero, *& quaſi interjungo,* ab aurigis metaphora. Epiſt. CIX. *Inde in omnem vitam unguento abſtinemus: quoniam optimus odor in corpore, eſt nullus. Inde vino caret ſtomachus. inde in omnem vitam balneum fugimus.* & plura ibidem. *Lipſius.*

Dum pro ſimplici victu, &c. vitam tolerat.] In libro regio non eſt præpoſitio *pro*, ſed pro *tolerat*, eſt *tolerabat.* Itaque legendum, *Dum ſimplici victu & agreſtibus pomu, ac ſi ſitis admoneret, profluente aqua vitam tolerat,* ſive *tolerabat.* Rhenanus. Reſtitui ex Flor. vocem, *perſimplici.* vulgo *ſimplici.* & male alii veteres, *pro ſimplici.* Sic paulo inferius, *perſeverum imperium.* Pichena.

4 *Dum promontorium Miſeni.*] Claſſis Romana in portu Miſenenſi ordinariam ſtationem habebat; uti Alexandrina Puteolis, ut Strabo lib. XVII. indicat. Promontorium hoc infame naufragiis, uti è Senecâ colligas epiſt. LXXVIII. ubi de Alexandrinis navibus: *Cùm intravere Capreas, & promontorium, ex quo*

Alta

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 16 vol. 1

Cumanis littoribus impacti, triremium pleraſque, & minora navigia paſſim amiſerunt.
47 Fine anni vulgantur prodigia imminentium malorum nuntia. Vis fulgurum non alias crebrior, [1] & ſidus cometes, ſanguine illuſtri ſemper Neroni expiatum. [2] Bicipites hominum aliorumve animalium partus abjecti in publicum, aut in ſacrificiis quibus [3] gravidas hoſtias immolare mos eſt, reperti. Et in agro Placentino viam propter natus vitulus, cui caput in crure eſſet. Secutaque haruſpicum interpretatio; *parari rerum humanarum aliud caput, ſed non fore validum, neque occultum: quia in utero repreſſum, aut iter juxta editum ſit.*
48 Ineunt deinde conſulatum [4] Silius Nerva, & Atticus Veſtinus, cœpta ſimul & aucta conjuratione, in quam certatim nomina dederant, ſenatores, eques, miles, feminæ etiam, cum odio Neronis, tum favore in C. Piſonem. Is Calpurnio genere

Alta proceloſo ſpeculatur vertice Pallas,
cetera velo jubentur eſſe contenta.
Statius:

Prima ſalutavit Capreas, & margine dextro
Sparſit Tyrrhena Mareotica vina Minervæ.

Libabant ergo proceloſæ illi Palladi nautæ, periculo maris defuncti. *Lipſ.*

1 *Et ſidus cometes ſanguine illuſtri ſemper Neroni expiatum.*] Quaſi vero quotidianum aut frequens adeo ſidus eſſet Cometes, ut mos Neronis in eo expiando notari potuerit. Dele importunam vocem ex interpretamento male intextam & ſcribe: *& ſidus cometes ſanguine illuſtri expiatum.* Idem vult, quod alibi, cum dicit eo ſidere mutationem regis portendi, & quod ſtatim ſequitur in alterius prodigii explicatione, *parari rerum humanarum aliud caput.* Nec his obſtat, quod aliquo poſt hæc tempore ſupervixit Nero. Præſagia enim talia ἐν πλάτει, non ἐν στιγμῇ ſumebantur. Sic fine hujus libri: *quod ad omen olim ſui exitus verteretur.* De eodem hoc Comete Seneca Naturalium 7. *Hunc qui ſub Nerone apparuit & cometis detraxit infamiam.* Grotius.

2 *Bicipites hominum aliorumve animalium partus.*] Monſtroſos animalium partus ne celarent veteres, fecit mentibus inhærens religio. De cæteris, fœtus hominum abjici in publicum à parentibus ita potuerunt, ſi prius indicati proximoribus quinque vicinis, abjiciendi illis quoque viſi forent: alias natos maſculos omnes & filias primogenitas educare præceptum Romulea lege fuit. Auctor Dionyſius Antiquitat. lib. 2. *Vertranius.*

3 *Gravidas hoſtias immolare.*] Pauca ſuper eo ſacrorum ritu. Trahere huc poſſis illud Feſti: *Confeta ſus, quæ cum omni fetu adhibebatur ad ſacrificium.* Lipſius.

4 *Silius Nerva.*] E Faſtis & lapidibus, *Silanus Nerva.* Lipſius.

1 *Fa*

nere ortus, ac multas inſigneſque familias paterna nobilitate complexus, claro apud vulgum rumore erat, per virtutem aut ſpecies virtutibus ſimiles. Namque [1]facundiam tuendis civibus exercebat, largitionem adverſus amicos, & ignotis quoque comi ſermone & congreſſu. Aderant etiam fortuita, corpus procerum, decora facies. Sed procul gravitas morum, aut voluptatum parſimonia. lenitati ac magnificentiæ, & aliquando luxui indulgebat. Idque pluribus probabatur, qui in tanta vitiorum dulcedine ſummum imperium non reſtrictum, nec perſeverum volunt. Initium con- 49
jurationi non à cupiditate ipſius fuit: nec tamen facile memoraverim, quis primus auctor, cujus inſtinctu concitum ſit, quod tam multi ſumpſerunt. Promptiſſimos [2] Subrium Flavium tribunum prætoriæ cohortis, & Sulpicium Aſprum centurionem exſtitiſſe conſtantia exitus docuit. Et Lucanus Annæus, Plautiuſque Lateranus conſul deſignatus, vivida odia intulere. Lucanum propriæ cauſſæ accendebant, quod [3] famam carminum ejus [4] premebat Nero, [5] prohibueratque oſten-

1 *Facundiam tuendis civibus.*] Has omnes laudes ejus cecinit quicumque ille adoleſcens poëta, in Panegyrico ad Piſonem. *Lipſius.*

2 *Subrium Flavium.*] Dioni dicitur, Σούβριος Φλάβιος. & ſtatim, Σουλπίκιος Ἄπρος, qui noſtro eſt, *Aſper.* Lipſius.

3 *Famam carminum ejus premebat Nero.*] Quum Orpheum in theatro Nero & Lucanus pronuntiaſſent, Lucano judices coronam dedere: quod Nero iniquo animo ita tulit, ut foro & theatro Lucano interdiceret, eo vanior, quod ſuis & Lucani carminibus ſimilitudinem ineſſe credebat. Ideoque Papinius in Silvis ait.

Ingratus Nero dulcibus theatris
Et noſter tibi præferatur Orpheus.

Vertranius.

4 *Premebat Nero.*] Sed idem tamen poſt mortem, famam ei nòn invidit, id eſt legi & edi permiſit. Hoc vult inſcriptio vetus:

M. ANNÆO LUCANO
CORDUBENSI POETÆ
BENEFICIO NERONIS
FAMA SERVATA.

Gaude liberrime poëtarum: litaſti genio Æternitatis. *Lipſius.*

5 *Prohibueratque oſtentare, vanus aſſimulatione.*] Quinquennali ludicro, cùm Orpheum Lucanus recitaſſet, coronatus contra Neronem eſt. quod ægrè tulit citharœdus Princeps. Statius:

Ingratus Nero dulcibus theatris,
Et noſter tibi præferatur Orpheus.

Sed quid ſibi vult hic, *Vanus aſſimulatione?* An quòd Nero vano & irri-

non displicet Lipsii emendatio vanus aemulatione.

oſtentare,[1] vanus adſimulatione, Lateranum conſulem deſignatum, nulla injuria, ſed amor Reip. ſociavit. At Flavius Scevinus & Afranius Quinctianus, uterque ſenatorii ordinis, contra famam ſui, principium tanti facinoris capeſſivere. Nam Scevino diſſoluta luxu mens, & proinde vita ſomno languida: [2] Quinctianus mollitia corporis infamis, & à Nerone probroſo carmine diffamatus, contumelias ultum ibat. Ergo dum *ſcelera principis, & finem adeſſe imperii, deligendumque qui feſſis rebus ſuccurreret*, inter ſe aut inter amicos jaciunt, aggregavere Tullium Senecionem, Cervarium Proculum, Vulcatium Araricum, Julium Tugurinum, Munatium Gratum, [3] Antonium Natalem, Martium Feſtum, equites Romanos: ex quibus [4] Senecio è præcipua familiaritate Neronis ſpeciem amicitiæ etiam tum retinens, eo pluribus periculis conflictabatur. Natalis particeps ad omne ſecretum Piſoni erat. ceteris ſpes ex novis rebus petebatur. Adſcitæ ſunt [5] ſuper Subrium & Sulpicium, de quibus rettuli, militares manus, Granius Silvanus & Statius Proximus, tribuni co-

to conatu aſſimilare & reddere Lucani verſus voluit? Ita ſcriberes, *aſſimilatione*. Sed non placet. ne Farneſianum quidem ſcriptum, *vana aſſimulatione*. Lego clariùs, *vanus æmulatione*. Lipſius.

1 *Vanus aſſimulatione.*] Vanus in eo quod ſimilitudinem ſuis eſſe credebat Lucanique carminibus: id enim eſt *aſſimulatio*. Idem ſupra: *Præterita mala vetuſtis cladibus aſſimulantem*. Ferrettus. Videndum an potius ſit legendum, *vana æmulatione*. Viſinus. Legendum olim conjeci *Vaniſſima æmulatione:* poſtea vidi Lipſium eodem inclinare. nam legit: *vanus æmulatione*. Freinshemius.

2 *Quinctianus molli corpore.*] Farneſ. *mollitie corporis*. Ita Latinis dicta, ἡ θηλεῖα νόσος. Ovidius:

Mollis erat, faciliſque viris Pæantius heros. Lipſius.

Quintianus mollitia corporis infamis.] Ita Flor. Vulgo, *molli corpore*. Pichena.

3 *Antonium Natalem.*] Non arbitror illum eſſe, quem Seneca cum probro deſcribit: *Nuper Natalis tam improbæ linguæ, quàm impuræ, in cujus ore feminæ purgabantur.* Lipſius.

4 *Senecio è præcipua.*] Ergon' ille, qui lib. XIII. unà cum Othone familiariſſimus Neroni oſtenditur, libidinum ejus in Acten adminiſter & interpres? Putem. ſed ibi Claudius Senecio dicitur, hic Tullius. Itaque me ſuſtineo. *Lipſius.*

5 *Super Subrium.*] Libri mei, *per Subrium*. Lipſius.

1 Fe-

cohortium prætoriarum, Maximus Scaurus & Vene-
tus Paullus centuriones. Sed ſummum robur in [1] Fe-
nio Rufo præfecto videbatur, quem vita famaque lau-
datum, per ſævitiam impudicitiamque Tigellinus in
animo principis anteibat, fatigabatque criminationi-
bus, ac ſæpe in metum adduxerat, quaſi *adulterum Agrip-
pinæ, & deſiderio ejus ultioni intentum.* Igitur ubi conju-
ratis præfectum quoque prætorii in partes deſcendiſſe,
crebro ipſius ſermone facta fides; promptius jam de
tempore ac loco cædis agitabant. Et *cepiſſe impetum*
Subrius Flavius ferebatur, *in ſcena canentem Neronem
aggrediendi;* [2] *aut cum ardente domo per noctem huc illuc
curſaret, incuſtoditus.* Hic occaſio ſolitudinis; ibi ipſa
frequentia tanti decoris teſtis, pulcherrimum animum
exſtimulaverant: niſi impunitatis cupido retinuiſſet,
magnis ſemper conatibus adverſa. [3] Interim cunctanti- 51
bus prolatantibuſque [4] ſpem ac metum, Epicharis,
quæ-

1 *Fenio Rufo.*] Volaterranus in Anthropologia, legit *Ferinio Rufo,* huic Senecam ſocium conjurationis addidit Caſſius, ut eſt apud Xiphilinum: de quo paulo infra Cornelius ex Antonii Natalis indicio meminit. *Vertranius.*

2 *Aut cum ardente domo per noctem huc illuc curſaret.*] Muretus mutabat: *aut cum aurea è domo per noct.* Nihil neceſſe *Ardentem domum* cape, crebris luminibus & facibus illuſtrem, cum nocturnas ſcenas domi iniret. *Acidalius.* An incendii tempore? Non poteſt. nam conjurationis initium fuit, Nerva & Veſtino conſulibus qui magiſtratum poſt incendium inierunt. An quod de Subrio Flavio narratur, nihil ad præſentem conjurationem pertinet, quæ paulo antea inceperat; ſed quod ipſemet olim ſua ſponte, vel paucis conſciis, conſilium de occidendo Nerone agitaverit, aut cùm in ſcena caneret, aut dum illius domus arderet? Non crediderim: nam verba hæc congruunt, cum ſuperioribus *de tempore ac loco cædis agitabant.* Potius cenſeo, *ardentem domum* hic accipi, pro lucente, id eſt, luminum faciumque plena: cum ſcil. Nero noctes infames, & quaſi bacchanal, domi exercebat. Paulo infra de pugione Scævini dixit: *aſperari ſaxo, & mucronem ardeſcere juſſit.* Pichena. Conjiciebam: *cum madens vino per noctem.* Gronovius.

3 *Interim contantibus prolatantibuſque ſpem ac metum.*] Omnino legendum *ſpe ac metu:* quomodo Lipſius non male ait legi poſſe. Aut inſerenda præpoſitio *inter*, quæ perire ea occaſione potuit, quia *interim* præceſſerat. Leg. *Interim contantibus prolatantibuſque ſpem inter ac metum.* Acidalius.

4 *Spem ac metum.*] Nec malè, *ſpe ac metu.* Lipſius.

quædam, incertum [1] quonam modo ſciſcitata (neque illi ante ulla rerum honeſtarum cura fuerat) accendere, & arguere conjuratos: ac poſtremo lentitudinis eorum pertæſa, & in Campania agens, primores claſſiariorum Miſenenſium labefacere, & conſcientia illigare connixa eſt tali initio. [2] Erat Chiliarchus in ea claſſe Voluſius Proculus, occidendæ matris Neronis inter miniſtros non ex magnitudine ſceleris provectus, ut rebatur. is mulieri olim cognitus, ſeu recens orta amicitia, dum *merita erga Neronem ſua, & quam in irritum cecidiſſent*, aperit, adjicitque queſtus & *deſtinationem vindictæ, ſi facultas oriretur*; ſpem dedit poſſe impelli & plures conciliare. nec leve auxilium in claſſe, crebras occaſiones; quia Nero multo apud Puteolos & Miſenum maris uſu lætabatur. [3] Ergo Epicharis plura: & omnia

1 *Quonam modo ſciſcitata.*] Id eſt, unde aut per quem odorata de conjuratione. Sperne Vertranii, *ſuſcitata*. Lipſius.

Quonam modo ſciſcitata.] Legendum *ſuſcitata*. Vertranius.

2 *Erat Chiliarchus.*] Ita libri. Vulgò, *navarchus*. Bene Chiliarchus, pro Tribuno: ſicut & Centuriones reperies plus ſemel in claſſe. *Lipſius.*

3 *Ergo Epicharis plura & omnia.*] Mendum hic eſſe arbitror: ſed ſenſus fortaſſè talis eſt; Epicharis plura ſcelera orditur, & omnia facta à principe: ut ſit, plura ſcelera orditur, & omnia principis. *Neque ſenatui quod inane eſſet proviſum: ſed proviſum, quonam modo pœnas*, &c. vulgo enim ita codices habent, *Neque ſenatui quod inane eſſet, ſed proviſum.* Ergo cum certiſſima ſint, quæ patentur à ſenatu in exitium principis, accingeretur modo, &c. *Ferrettus.* Id eſt, complura ex ſceleribus principis, ſed & omnia Epicharis incipit pandere & aperire. Quod pono, ne quid cum aliis hoc loco deeſſe putes. *Vertranius.* Rectius, ni fallor, diſtinxi, *plura: & omnia ſcelera.* Cum antea conjunctim legeretur, *plura, & omnia ſcelera.* Senſus eſt: Tentavit callide mulier Proculi animum, eumque haud alienum à ſcelere cognovit. ergo illi *plura*: ſubintellige, locuta eſt, conjurationemque aperuit: ac ſimul *omnia ſcelera principis* memorare cœpit, quo magis illum accenderet. *Pichena.* Puto ex compendioſa ſcriptione natum errorem ut fuerit *populi iram & omnia ſcelera Principis.* Neque enim bene connectas *plura & omnia.* Grotius. *Plura & omnia,* meo judicio, non bene hic conjunguntur. Emenda: *& communia ſcelera Principis orditur. Communia,* ſunt publica. Ita Tacitus & optimi Auctores paſſim loquuntur. Communia ejuſmodi ſcelera erant: *quod nihil maneret ſenatui, everſa Rep.* contra Voluſius Proculus privata tantum ſcelera produxerat. Conſidera antecedentia. *Boxhornius.*

omnia ſcelera principis orditur. [1] *Neque ſenatui quid manere, ſed proviſum* [2] *quonam modo pœnas everſæ Reip. daret; accingeretur modo, navaret operam, &* [3] *militum acerrimos duceret in partes, ac digna pretia exſpectaret.* Nomina tamen conjuratorum reticuit. Unde Proculi indicium irritum fuit, quamvis ea quæ audierat ad Neronem detuliſſet. Accita quippe Epicharis, & [4] cum indice compoſita, nullis teſtibus innixum facile confutavit. Sed ipſa in cuſtodia retenta eſt, ſuſpectante Nerone,

1 *Neque Senatui, quid manere.*] Vatic. codicis ſcripturam expreſſi. nec diſſentit Farneſianus, niſi quod refert, *quod manere.* Quis Caſtor aut Pollux liberat me ab hoc æſtu? Fortè, *Neque ſe nautam quidem manere.* quaſi attollens conjuratorum numerum ſplendoremque id dicat mulier. etiam ipſo ceſſante, proviſum viris melioribus quomodò nefarius ille pœnas daret. *Lipſius.*

Neque ſenatui quod inane eſſet, ſed proviſum.] Adverſativam particulam exemimus, quæ ex poſteriori ſyllaba proxime præcedentis dictionis nata eſt. Emendavimus itaque, *Neque ſenatui quod inane eſſet, proviſum quonam modo pœnas verſæ Reip. daret.* Rhenanus. Epicharis iſta quo Proculum facilius in partes traheret, ait, ſenatum quoque adverſus Neronem conſpiraſſe, omnibuſque jam providiſſe, quæ ad eandem rem conducere viderentur, *immo proviſum quonam modo pœnas verſæ Reip. daret.* Sit igitur *manere* idem quod *reſtare* ad eam faciem, qua lib. 1. hiſt. *ſed quamvis capite defectionis ablato, manebat pleriſque conſcientia.* qua Catullus: *Sceleſta tene, quæ, tibi manet vita.* qua Virgil. lib. 10. *Nunc etiam manes* (*hæc intentata manebat Sors rerum*) *movet.* Et qua tandem Curtius lib. 9. *Iter qua manet navigiis, in tenuem alveum cogitur.* Salinerius. Ex v. c. legendum: *Neque Senatui, quod in manus eſſet, proviſum, quonam modo pœnas everſæ reip. daret,* &c. nam in vulgatis corrupte eſt. *Vrſinus.* Rhenani conjectura inſana & jam pridem exploſa. Modius 15. Novantiq. notat Agricolam reponere, *Neque ſe novum quid monere.* in deſperato loco tamen & Lipſius, &c. Sententia, quam obulo ærato non permutem, & quæ pugnat cum ſequentibus. Lego, *Neque ſe natam quid movere: ſed proviſum* &c. Ea mente, Neque ſe eam eſſe, quæ quid moveret, utpote femina nata: ceterum jam proviſum aliis. Hæc mens & lectio auctoris: quæ neſcio an omnibus ſit arriſura. *Acidalius.* Scribe: *neque ſenatui quid proviſum ſecus, manere quonam modo.* Sententia eſt, nec Senatum jam dudum in alia ſententia eſſe, quam tollendum principem, manere eum ſaltem modum, quo tollendus ſit de medio. *Barthius.* Lege: *neque ſenatui fidem manere.* Nempe in Neronem. Id affirmat Epicharis tanquam non ignota & ſenatoribus. *Grotius.*

2 *Quonam modo pœnas everſæ reip. daret.*] Scripſimus, *everſæ*, ex Flor. Vulgo, *verſæ*. Pichena.

3 *Et multum acerrimos duceret in partes.*] Caſtigavi, *& militum acer. d. in partes.* Rhenanus.

4 *Cum indice compoſita.*] Vulgo pragmatici dicunt *confrontata.* Lupanus.

rone, haud falſa eſſe etiam quæ vera non probabantur.
52 Conjuratis tamen [1] metu proditionis permotis, placitum maturare cædem apud Bajas, in villa Piſonis: [2] cujus amœnitate captus Cæſar crebro ventitabat, balneaſque & epulas inibat omiſſis excubiis, & fortunæ ſuæ mole. Sed abnuit Piſo, *invidiam* prætendens, *ſi ſacra menſæ, diique hoſpitales cæde qualiſcumque principis cruentarentur. melius apud urbem in illa inviſa & ſpoliis civium exſtructa domo, vel in publico patraturos, quod pro Rep. ſuſcepiſſent.* Hæc in commune: ceterum timore occulto; [3] ne L. Silanus eximia nobilitate, diſciplinaque C. Caſſii, apud quem educatus erat, ad omnem claritudinem ſublatus, imperium invaderet, prompte daturis operam [4] qui à conjuratione integri eſſent, quique miſerarentur Neronem tamquam per ſcelus interfectum. Plerique *Veſtini quoque conſulis acre ingenium vitaviſſe Piſonem* crediderunt; [5] *ne à libertate moveretur, vel delecto*

1 *Metu proditionis permotis, placitum.*] Sublatum à vulgatis fuerat verbum, *permotis*, nos ex Flor. aliiſque veteribus, ut non ſupervacuum, reſtituimus. *Pichena.*

2 *Cujus amœnitate captus Cæſar, crebro ventitabat.*] Aliquid hic deeſt, ut integra ſit ſententia. Legendum puto, *quo, ejus amœnitate captus.* Erravit fortaſſe librarius, cum pro, *quo ejus*, ſcripſerit, *quojus*, quod antiqua ſcriptura valet, *cujus.* Pichena.

3 *Ne L. Silanus.*] De quo inferiùs lib. XVI. *Lipſius.*

4 *Qui a conjuratione integri eſſent.*] Codex Budenſis, *qui conjurationem integri.* Lego *conjuratione*, aut potius, *conjurationis integri.* Rhenanus.

5 *Ne à libertate moveretur.*] Vatic. *ne ad libertatem moraretur.* Ducit me ſententia ut legam, *ne aut libertatem moliretur.* Duplex videlicet à Veſtino metus. ne aut homo acer ad libertatem populum vocaret: aut alium à Piſone Principem diligeret. *Lipſius.*

Ne à libertate moveretur.] Piſo ex ingenii actitate, merito ſuſpectabat Veſtinum eſſe libertatis amatorem: quem etiam eadem de cauſſa Nero ipſe metuebat. nam homines præfracti ſpiritus, libertatis non raro ſtudioſi deprehenduntur. Quamobrem ille damnatur, *quod ferociam Aſinii Pollionis avi attineret*, qui vel in ſcriptis foverat libertatem. lib. 4. ann. *Aſinii Pollionis ſcripta egregiam eorundem* ſcil. Bruti & Caſſii, *memoriam tradunt.* Cæterum Veſtinus haud minus, quam Silanus, deterruit Piſonem, ne in ſua villa principem trucidaret: is enim Nerone ſublato inter ſacra menſæ, vel populum (ut amator patriæ) in libertatem vindicaſſet, vel alium imperatorem Piſonis odio dediſſet: quæ omnia ſactis hoſpitii violatis conſuli facilia fuiſſent. Quod memoravi de odio Piſo-

nis

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 16 vol. 1

delecto imperatore alio, ſui muneris Remp. faceret. Etenim
expers conjurationis erat; quamvis ſuper eo crimine
Nero vetus adverſus inſontem odium expleverit. Tan- 53
dem ſtatuere [1] Circenſium Ludorum die, [2] qui Cereri
celebratur, exſequi deſtinata: quia Cæſar rarus egreſ-
ſu, [3] domoque aut hortis clauſus, ad ludicra Circi ven-
titabat, promptioreſque aditus erant lætitia ſpectacu-
li. Ordinem inſidiis compoſuerant, *ut Lateranus quaſi
ſubſidium rei familiari oraret, deprecabundus, & [4] genibus
principis accidens, proſterneret incautum, premeretque, [5] ani-
mi validus, & corpore ingens. Tum jacentem & impeditum,
tribuni & centuriones, [6] & ceterorum ut quiſque audentiæ
ha-*

nis, hinc patet: *Vel delecto imperatore* &c. additis cap. 68. *quidam vetuſtis in eum ſimultatibus.* Salinerius. Lipſius bene. Muretus, *Ne ad libertatem moveretur.* Æque bene. Et eadem uterque ſententia. *Acidalius.* Cum Flor. habeat, *ne ad libertate moreretur:* Legendum olim putavi, *ne ad libertatem oriretur;* Id eſt, ne ad libertatem inſtituendam inſurgeret. Nunc dubito, num verius ſit ad Taciti mentem, & ex communi librorum ſcriptura: *ne ad libertatem moveretur*, ſcil. ad libertatem populo Rom. reſtituendam. *Pichena.* Divertunt alii ad conjecturas, mihi proba videtur ſcriptura vulgata, ut velit ipſammet libertatem varie movere potuiſſe animum Veſtini, ut eam reductam cuperet. Libertatem etiam inter Numina cultam, patet ex Inſcriptionibus noſtris, pag. XCIX. 2. CI. CXIII. 2. Sed & de *modeſtia*, tanquam una Dearum, locutus eſt noſter lib. 4. ann. 7: *Precandam poſthæc modeſtiam*, &c. Gruterus. Videndum an fuerit: *ne à libertate moneretur.* Iuſtinus 2. *Hujus virtute cum admonita civitas libertatis eſſet.* Gronovius.

1 *Circenſium ludorum die, qui Cereri celebratur.*] Leg. *celebrantur.* Acidalius.

2 *Qui Cereri celebratur.*] Qui dies pridie Idus Apriles, ita notatus Kalendario veteri: LUDI. CERERI. & biduo antè, LUDI. IN CIRCO. Infrà, noſter: *utque Circenſium Cerealium ludicrum, pluribus equorum curſibus celebraretur.* Dio lib. XLVII. inter prodigia refert, quòd *Ædiles Cereri, loco Circenſium & equeſtrium ludorum, gladiatorios exhibuerint.* Ovidium adde IV. Faſtorum: & nummum veterem: MEMMIUS ÆDILIS CERIALIA PREIMUS FECIT. quod Cæſaris & Tullii ævo factum. Vide Politianum, Miſcell. capite LXXXV. *Lipſius.*

3 *Domoque aut hortis clauſus.*] Addidi copulam, *que*, ex Flor. *Pichena.*

4 *Genibus principis accedens.*] Emendavimus, *genibus principis accidens.* Eſt ab *accido*, quod eſt ab *ad* & *cado.* *Rhenanus.*

5 *Animi validus, & corpore vigens.*] Codex Budenſis, *& corpore ingens.* Sic lib. I. Hiſt. *Cæcina, decora juventa, corpore ingens, animi immodicus.* Rhenanus.

6 *Et cæterorum ut quique audaciæ plus habuiſſet.*] In Budenſi, *& cæte-*

habuiſſet, accurrerent, trucidarentque: primas ſibi partes e[illegible] poſtulante Scevino, qui pugionem templo Salutis i[illegible] Etruria, ſive, ut alii tradidere, Fortunæ Ferentano i[illegible] opido detraxerat;[1] geſtabatque velut [2] magno operi ſa[illegible] crum. *Interim Piſo apud ædem Cereris opperiretur, un*[illegible] *eum præfectus Fenius & ceteri accitum ferrent in caſtra, co*[illegible] *mitante Antonia Claudii Cæſaris filia, ad eliciendum vulgi fa*[illegible] *vorem:* quod C. Plinius memorat. Nobis quoqu[illegible] modo traditum non occultare in animo fuit, [3] quam[illegible] vis abſurdum videretur, aut inanem ad ſpem Anto[illegible] niam nomen & periculum commodaviſſe, aut Piſone[illegible] notum amore uxoris, alii matrimonio ſe obſtrinxiſſe[illegible] niſi ſi cupido dominandi cunctis affectibus flagrantio[illegible]

54 eſt. [4] Sed mirum quam inter diverſi generis, ordinis ætatis

rorum ut quiſque audiviſſet, accurrerent. Rhenanus.

Vt quiſque audentiæ.] Lectio à Vatic. eſt, Farneſ. *audaciæ habuiſſet.* corruptè triti libri, *audiviſſet.* Lipſius.

1 *Geſtabatque velut.*] Geſtabatne pugionem? non is mos Romæ, & per hanc vanitatem homo ſe palàm retexiſſet. Aliud omnino verbi fuiſſe ſuſpicor: *ſervabatque: jactabatque.* aut tale. *Lipſius.*

Geſtabatque velut magni operis ſacrum] Omnino aliud verbum fuit quam *geſtabat.* Lipſio placebat, *ſervabatque,* vel *jactabatque.* Mihi proximum ad literas videtur, *cuſtodibatque.* Acidalius. Vulgo, *magni operis.* & utrunque recte. tamen Flor. ſequor, qui habet, *magno operis.* litera, *ſ*, redundante. *Pichena.* Vulgatum tamen Græciſmo poſſet defendi. Apollonius Rhodius lib. 2 Εἰ δ' ἄγε δὴ νῆσον μὲν ἑώϊ Ἀπόλλωνος Τὴν δ' ἱερὴν κλείωμεν. Strabo lib. 14. Εἶτ' ἄκρα Πηδάλιον, εἰς ἣν ὑπέρκειται λόφος τραχὺς, ὑψηλὸς, τραπεζοειδὴς, ἱερὸς Ἀφροδίτης. Lucianus Hermotimo: Κάλπις ἀργυρᾶ παρέκειτο ἱερὰ τοῦ θεοῦ. Nam *magnis operis* omnino male. Plinius lib. 11, 37 *Lupi dexter caninus in magnis habe*[illegible] *tur operibus.* Gronovius.

2 *Magni operis ſacrum.*] Pichen[illegible] ex Flor. colligit, *magno operi.* Nequ[illegible] ego olim male, *magnis operis*, multitudinis numero. *Lipſius.*

3 *Quamvis abſurdum videretur & inane, aut ipſi Antoniam nomen & periculum commodaviſſe.*] Rodolphu[illegible] peracutè: *aut inani ſpei Antoniam.* Hi tales homines, ſi ad Criticam ſeriò ſe dediſſent, quid non pervidiſſent? Et tamen nos Pelei placemus nobis in hac machærâ. *Lipſius.*

Quamvis abſurdum videretur, aut inanem ad ſpem Antoniam.] In vulgatis legitur: *quamvis abſurdum videretur, & inane, aut ipſi Antoniam.* At Flor. qui habet, *aut inane aut ſpem,* prætulit mihi lucem ad correctionem, quam reſtitui. *Pichena.*

4 *Sed mirum quam inter diverſi generis, ordinis, ætatis, ſexus, taciturnitate omnia cohibita.*] Certè mirum, in lubrico & præpeti hoc ſermonis. Simile planè, quod Claudianus miratur, conſpiratione militari in Ruffinum:

nec

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 16 vol. 1

ætatis, ſexus, [1] dites, pauperes taciturnitate omnia cohibita ſint: [2] donec proditio cœpit è domo Scevini. qui pridie inſidiarum, multo ſermone cum Antonio Natale, dein regreſſus domum, teſtamentum obſignavit; promptum vagina pugionem, de quo ſupra rettuli, *vetuſtate obtuſum* increpans, *aſperari ſaxo*, [3] *& in mucronem ardeſcere juſſit.* Eamque curam liberto Milicho mandavit. Simul affluentius ſolito conviuium initum: ſervorum chariſſimi libertate, & alii pecunia donati. atque ipſe mæſtus, & [4] magnæ cogitationis manifeſtus erat, quamvis lætitiam vagis ſermonibus ſimularet. Poſtremo *vulneribus ligamenta*, [5] *quibuſque ſiſtitur ſanguis* [6] *parare* eundem Milichum monet; ſive gnarum conjurationis, & hucuſque fidum; ſeu neſcium, & tunc primum arreptis ſuſpicionibus, [7] ut plerique tradidere, de

——. *nec quiſquam tantâ de plebe repertus,*
Proderet incautis qui corda minantia verbis.
Quæ non poſteritas, quæ non mirabitur ætas
Tanti conſilium vulgi potuiſſe taceri,
Aut facinus tam grande tegi?

Et plura, quæ addit. *Lipſius.*

1 *Divites, pauperes*] Pro *divites* ſcripſimus, *dites.* quam vocem uſurpat crebro. Vt lib. 2. Hiſt. 1. *Dites dominos in prædam, aut ſi repugnatum foret, ad excidium deſtinabant.* Rhenanus.

2 *Donec proditio cœpit.*] Plutarchus libello de Garrulitate, longè aliter elatam & apertam narrat conjurationem. Sed ne tibi imponat, non iſtam. Duplex enim in Neronem conjuratio, Piſoniana, & Viniciana, ut auctor Sueton. cap. XXXVI. Ad Vinicianam ergo refer illa Plutarchi. *Lipſius.*

3 *Et mucronem ardeſcere juſſit.*] Flor. *& in mucronem.* Pichena. Lucanus lib. 7. *niſi cotibus aſper Exarſit mucro.* Forte tamen Cornelius: *& mucrone ardeſcere juſſit.* Gronovius.

4 *Magnæ cogitationis manifeſtus.*] Seneca in Controverſiâ v. l. 11. *Tyrannus ſuſpicatus eſt, ſive iſti aliquid excidit, ſive magna conſilia non benè vultus tegit.* Lipſius.

5 *Quibuſque ſiſtitur ſanguis parare eumdem Milichum jubet.*] Liber Matthiæ Corvini: *Quibuſque ſiſtitur ſanguis ſarciebat eumdem Milichum jubet.* Lego, *ſarcienda eumdem Mil. jubet.* Dicimus enim, *jubeo te aliquid.* Mox eſt illic, *in hortos ſervianos.* Rhenanus. Neſcio an à libris verbum, *parare*, & an aliquis lateat error. aliter enim in veteribus. Rhenanus ait, in Matthiæ Corvini codice legi: *ſartiebat eundem Milichum.* In Flor. *partiebatque.* in alio Man. *partiebatur.* Alii cogitent. *Pichena.*

6 *Parare eumdem Milichum.*] Sententia apta eſt: tamen libri illud verbi redarguunt: quorum partim, *ſartiebat eumdem*; alii, *partiebatque*; nonnulli, *partiebatur.* Quid veri, quæro. *Lipſius.*

7 *Vt plerique tradidere de conſequentibus.*]

de conſequentibus. Nam cum ſecum ſervilis animus præmia perfidiæ reputavit, ſimulque immenſa pecunia & potentia obverſabantur, ceſſit fas, & ſalus patroni, & acceptæ libertatis memoria. Etenim uxoris quoque conſilium aſſumpſerat, muliebre ac deterius. quippe ultro metum intentabat,[1] *multoſque aſtitiſſe libertos ac ſervos qui eadem viderint: nihil profuturum unius ſilentium: at*
55 *præmia penes unum fore, qui indicio præveniſſet*. Igitur cœpta luce Milichus in hortos Servilianos pergit: & cum foribus arceretur, *magna & atrocia afferre* dictitans, deductuſque ab janitoribus ad libertum Neronis [2] Epaphroditum, mox ab eo ad Neronem, *urgens periculum*, [3] *graves conjurationes*, & cetera quæ audierat conjectaveratque, docet. Telum quoque in necem ejus paratum oſtendit, accirique reum juſſit. is raptus per milites, & defenſionem orſus; *Ferrum cujus argueretur, olim [3] religione patria cultum, & in cubiculo habitum, ac fraude liberti ſubreptum* reſpondit. *Tabulas teſtamenti ſæpius à ſe, & incuſtodita dierum obſervatione, ſignatas. Pecunias & libertates ſervis & ante dono datas; ſed ideo tunc largius, quia tenui jam re familiari, & inſtantibus creditoribus, teſtamento diffideret. Enimvero liberales ſemper epulas ſtruxiſſe, & vitam amœnam, & duris judicibus parum probatam. Fomenta vulneribus nulla juſſu ſuo, ſed quia cetera palam vana objeciſſet*, [4] *adjungere crimen, ut ſeſe pariter indicem & teſtem*

quentibus.] Senſus nullus eſt. Conjicio: *de conſcientibus.* id eſt, conſciorum pleriqne. *Grotius.*

1 *Multoſque aſtitiſſe libertos ac ſervos.*] Dele copulam *que* à voce *multos.* Id enim ipſum eſt, per quod intentabat: ut & ſequentia ſtatim. *Acidalius.*

2 *Epaphroditum.*] Qui à libellis fuit. de quo Suetonius Neron. cap. XLIX. Et Domit. cap. XIV. Eſt ille ipſe, cui nobilis ſervus Epictetus fuit. Suidas, & Arrianus. *Lipſius.*

3 *Graves conjurationes.*] Flor. *graves conjuratos.* Pichena.

4 *Adjungere crimen viſum, ſe pariter indicem & teſtem facere.*] Exemplar ſcriptum habet *vixiſſe.* Forte legendum, *Adjungere crimen nixum, ſe pariter indicem & teſtem facere.* Rhenanus. Hæc nullus capio, & videtur nec Muretus, qui ſtellulam hac regione appinxerat. Legendum forte, *Adjungere crimen, cujus ſe pariter indicem & teſtem faceret.* quod nec ipſum ſatis placet. Modius 15. Novantiq.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 16 vol. 1

ſtem faceret. Adjicit dictis conſtantiam. incuſat ultro *inteſtabilem & conſceleratum,* tanta vocis ac vultus ſecuritate, ut labaret indicium, niſi Milichum uxor admonuiſſet, *Antonium Natalem multa cum Scevino,* [1] *ac ſecreto collocutum, & eſſe utroſque C. Piſonis intimos.* [2] Ergo accitus 56
Natalis: & diverſi interrogantur, *quiſnam is ſermo, qua de re fuiſſet?* Cum exorta ſuſpicio, quia non congruentia reſponderant: inditaque vincla. Et tormentorum aſpectum ac minas non tulere. Prior tamen Natalis totius conjurationis magis gnarus, [3] ſimul arguendi peritior, *de Piſone* primum fatetur. deinde adjicit *Annæum Senecam,* ſive internuntius inter eum Piſonemque fuit, ſive ut Neronis gratiam pararet, qui infenſus Senecæ, omnes ad eum opprimendum artes conquirebat. Tum cognito Natalis indicio, Scevinus quoque pari imbecillitate, an cuncta jam patefacta credens, nec ullum ſilentii emolumentum, edidit ceteros. ex quibus Lucanus, Quinctianuſque, & Senecio diu abnuere. Poſt promiſſa impunitate corrupti, quo tarditatem excuſarent, Lucanus *Atillam matrem ſuam,* Quinctianus *Glicium Gallum,* Senecio *Annium Pollionem* amicorum præcipuos

vantiq. notat Rod. Agricolam legere: *adjungere crimen, ut ſeſe pariter indicem & teſtem faceret.* Idem probat. Ego alteri non præfero. *Acidalius.* Nihil hac lectione certius, *Adjungere crimen, ut ſeſe pariter indicem & teſtem faceret,* quam ex Flor. verbis licet corruptis elicui. is enim habet: *adjungere crimen l 3 ſiſſe pariter indicem & teſtem faceret.* Pichena. Mihi ſedet Acidalium rem acu tetigiſſe: *adjungere crimen, cujus.* i. adjicere hanc quoque calumniam, quam & deferat ipſe, & ſibi tanquam teſti credi velit. *Gronovius.*

Crimen viſum.] Non erat hoc crimen, fomenta paraſſe; ſed conjuraſſe. Itaque legam, *crimini, cujus ſe pariter indicem & teſtem faceret.* Et verò libri etiam quidam, *faceret,* præferunt. *Lipſius.*

1 *Ac ſecreto collocutum.*] Farneſ. *ſecreta,* & ad oram, *Seneca.* non probo. Statim è libris edidi, *An cuncta jam patefacta credens.* non ut obtinuerat, *ante.* Notum & creberrimum Tacito dicendi genus. *Lipſius.*

Ac ſecreto collocutum.] Flor. *ac ſecreta.* ſed vulgata magis placet. *Pichena.*

2 *Ergo accitur Natalis.*] Scripſimus, *Ergo accitus Natalis.* ſubaudi *eſt.* Rhenanus.

3 *Simul arguendi peritior.*] Faernus parva mutatione legebat: *ſimul arguenti paratior.* Vrſinus. Non auſim

57 cipuos nominavere. Atque interim Nero recordatu Voluſii Proculi indicio Epicharim attineri, ratuſqu muliebre corpus impar dolori, *tormentis dilacerari* jubet. At illam non verbera, non ignes, non ira eo acriu torquentium ne à femina ſpernerentur, pervicere quin objecta denegaret. Sic primus quæſtionis diēs contemptus. Poſtero cum ad eoſdem cruciatus retraheretur, [1] geſtamine ſellæ (nam diſſolutis membris inſiſtere nequibat) vinclo faſciæ quam pectori detraxeſtat, in modum laquei ad arcum ſellæ reſtricto, indidi cervicem, & corporis pondere conniſa, tenuem jam ſpiritum expreſſit: clariore exemplo libertina mulie in tanta neceſſitate alienos ac prope ignotos protegendo, cum ingenui & viri & equites Romani [2] ſenatoreſque intacti tormentis, [3] chariſſima ſuorum quiſque pignorum proderent. Non enim omittebant Lucanus quoque & Senecio & Quinctianus paſſim conſcios edere, magis magiſque pavido Nerone, quamquam multiplicatis excubiis ſemet ſepſiſſet. Quin & urbem

58 per manipulos occupatis mœnibus, infeſſo etiam mari & amne, velut in cuſtodiam dedit. Volitabantque per

fora,

ſim dubitare legendum cum Faerno, *ſimul arguenti*, (vel ſi malueris, *urgenti* Neroni) *paratior*. lib. 14. *inceſto parata*. Apul. lib. 7. *parati morti*. Pricæus.

1 *Geſtamine ſellæ.*] Eadem ſævitia eſt quam tangit Ammianus libro XXIX. *Promiſcuè juvenes aliique, membris omnibus capti, ad ſupplicia ſellis geſtatoriis ducebantur.* Lipſius.

2 *Senatoreſque intacti tormentis.*] Ita Farneſ. optimè Vatic. *intactis*, litterâ unâ redundante. Ex quo fonte vulgatus error, *in tantis*. Res clara. Inſigni laude, ait, dignanda libertina mulier, quæ toties preſſa conſtanter indicare abnuerit ignotos: cùm viri & Senatores etiam proxima pignora ſua proderent, ſine tormentis. *Lipſ.*

Senatores in tantis tormentis.] Faernus legebat: *Senatoreſque intacti tormentis.* Vrſinus. Leviter maculata ſunt. Lege, *intentis*, & hoc ſenſu. Senatores, & equites, viſis modo tormentis animis cecidere: cum libertina iis propemodum laniata, nil interea mutiret. Iuvant hæc de iiſdem viris dicta: *& tormentorum aſpectum ac minas non tulere.* Nec non ſequentia *intento mortis metu ſubegerunt.* Salinerius.

3 *Chariſſima ſuorum quiſque pignorum proderent.*] Caſtigavi, *Chariſſima quoque ſuorum pignorum proderent.* Rhenanus. Muretus, *quiſque*, quod malim & ipſe. Notat id ipſum ex Rom. editione Modius lib. 15. Novantiq. *Acidalius.* Flor. ac Ven.

cariſſima

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 16 vol. 1

fora, per domos, rura quoque & proxima municipiorum, pedites equiteſque permixti Germanis, quibus fidebat princeps quaſi externis. Continua hinc & juncta agmina trahi, ac foribus hortorum adjacere. Atque ubi dicendam ad cauſſam introiſſent, [1] *lætatum erga conjuratos, ſi fortuitus ſermo, & ſubiti occurſus, ſi convivium, ſi ſpectaculum ſimul iniſſent*, pro crimine accipi: cum ſuper Neronis ac Tigellini ſævas percunctationes, Fenius quoque Rufus violenter urgeret, nondum ab indicibus nominatus, [2] ſed quo fidem inſcitiæ pararet, atrox adverſus ſocios. Idem Subrio Flavio [3] aſſiſtenti, annuentique an inter ipſam cognitionem diſtringeret gladium, cædemque patraret; [4] renuit, infregitque impetum jam manum ad capulum referentis. Fuere 59
qui prodita conjuratione, dum auditur Milichus, dum dubitat Scevinus, hortarentur Piſonem *pergere in caſtra, aut* [5] *roſtra eſcendere, ſtudiaque militum & populi tentare: ſi conatibus ejus conſcii aggregarentur, ſecuturos etiam integros, magnamque motæ rei famam, quæ plurimum in novis conſiliis valeret. Nihil adverſum hoc Neroni proviſum. etiam fortes viros ſubitis terreri; ne dum ille ſcenicus*, Tigellino ſcilicet *cum*

cariſſima ſuorum quiſque pignorum. Vulgo, *cariſſima quæque ſuorum pignorum.* Pichena.

1 *Lætatum erga conjuratos.*] Repoſui, *lætatum erga conjuratos.* Rhenanus. Corrupta: quæ nunc non ſano. Conjeci ſed leviter, *certatim arguere conjuratos.* Sententia & emendatio vera è ſequentibus verbis elicienda. *Acidalius.* Arriſiſſe aliquando quacumque occaſione cuiquam è conjuratis; frontem exporrexiſſe, & vultum hilariorem finxiſſe ad adventum, aſpectum, obitum, occurſum, alloquium, dictum, geſtum motumve alicujus. Nihil hic ſuſpectum. *Gronovius.*

2 *Sed quo fidem inſcitiæ pararet.*] Malim, *& quo fidem.* Acidalius. Scripſerim; *& quo fidem.* Freinshemius.

3 *Aſſiſtenti, annuentique.*] Malim, *innuentique.*] Acidalius.

4 *Retinuit, infregitque.*] Faërnus dudum, *renuit*, legebat: probaturque à quibuſdam libris, & rectum eſt. Annuerat Flavius, iſte renuit. *Lipſ.*

Retinuit infregitque impetum.] Non eſt dubium, quin, *renuit*, legendum ſit, pro, *retinuit.* & ita Faernus emendabat. *Vrſinus.* Verbum, *renuit*, ex Flor. & aliis Manuſcriptis reſtitui. Male antea, *retinuit.* Flavius enim Fenio annuit, & Fenius Flavio renuit. lib. 1. ann. *renuit Tiberius.* Pichena.

5 *Roſtra eſcendere.*] Libri ſcripti. *Lipſius.*

1 *Multa*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 16 vol. 1

cum pellicibus ſuis comitante, arma contra cieret. [1] *Multa experiendo confieri, quæ ſegnibus ardua videantur. Fruſtra ſilentium & fidem in tot conſciorum animis & corporibus ſperari. Cruciatu aut præmio, cuncta pervia eſſe. Venturos qui ipſum quoque vincirent, poſtremo indigna nece afficerent. Quanto laudabilius periturum, dum amplectitur Remp. dum* [2] *auxilia libertati invocat, dum miles potius deeſſet, & plebes deſereret, dum ipſe majoribus, dum poſteris, ſi vita præriperetur, mortem approbaret?* Immotus iis, & paululum in publico verſatus, poſt domi ſecretus, [3] animum adverſum ſuprema firmabat. donec manus militum adveniret, quos Nero tirones aut ſtipendiis recentes delegerat. Nam vetus miles timebatur, [4] tamquam favore imbutus. Obiit abruptis brachiorum venis. Teſtamentum fœdis adverſus Neronem adulationibus, amori uxoris dedit, quam degenerem, [5] & ſola corporis forma commendatam, amici matrimonio abſtulerat. [6] Nomen mulieris Arria Galla; priori marito, [7] Domitius Silius: hic patientia, illa impudicitia, Pi-
60 ſonis infamiam propagavere. Proximam necem Plautii Laterani conſulis deſignati Nero adjungit, adeo propere, ut non complecti liberos, non illud [8] breve mortis arbitrium permitteret. Raptus in locum [9] ſer-

vilibus

1 *Multa experiendo confieri.*] Negligere nolui verbum, *confieri*, quod eſt in Florent. & ab optimis autoribus uſurpatur. Vulgo, *fieri*. Pichena.

2 *Auxilia libertati invocat, dum miles potius deeſſet* &c.] Legam, *auxilia libertati invocat. Miles potius deeſſet*, &c. Acidalius.

3 *Animum adverſum ſuprema firmabat.*] Nos, *firmat*. Rhenanus. Melius ex Flor. ac Ven. *firmabat*, quam, *firmat*, ut in vulgatis. *Pichena*.

4 *Quanquam favore imbutus.*] Mutavi meum ſecutus judicium, *quamquam*, in *tamquam*. Rhenanus.

5 *Et ſola corporis forma commendatam.*] Volumen regium, *& ſola corporis fama com.* Rhenanus.

6 *Nomen mulieris Arria Galla.*] Lego, *mulieri*. quod quilibet videt. Et eſt forte mendum typographicum. *Acidalius*.

7 *Domitius filius.*] Scripſimus, *Domitius Silius*. Rhenanus.

8 *Breve mortis arbitrium.*] Profectò breve. Nam Nero *mori juſſis non amplius quàm horarium ſpatium dabat*. Lipſius.

9 *Servilibus pœnis ſepoſitum.*] Diſce ergo clarè, Lector, locum certum fuiſſe in pœnam ſervorum viliumque capitum. Quem illum? Seſtertium,

vilibus pœnis ſepoſitum, manu Statii tribuni trucidatur, 1 plenus conſtantis ſilentii, nec tribuno objiciens eandem conſcientiam. Sequitur cædes Annæi Senecæ lætiſſima principi, non quia conjurationis manifeſtum compererat, ſed ut ferro graſſaretur, 2 quando venenum non proceſſerat. Solus quippe Natalis, & hactenus prompſit; *miſſum ſe ad ægrotum Senecam, ut viſeret conquerereturque, cur Piſonem aditu arceret? melius fore ſi amicitiam familiari congreſſu exercuiſſent.* Et reſpondiſſe Senecam; *ſermones mutuos & crebra colloquia neutri conducere: ceterum ſalutem ſuam incolumitate Piſonis inniti.* Hæc ferre Granius Silvanus tribunus cohortis, &

ut opinor. Ita enim locus, non Romæ, ſed extra urbem, ubi cruces, patibula defixa, cadavera abjecta, aliaque quæ ad ſupplicia plebis. Plutarchus in Galbâ: Τὴν δ' Γάλβα τοῖς Πατροβίου καὶ Οὐιτελλίου δούλοις ἐδωρήσαντο. Λαβόντες δ' ἐκεῖνοι καὶ πάντα τρόπον αἰκισάμενοι καὶ καθυβρίσαντες, ἔρριψαν ἧ τοὺς ἀπὸ τῶν Καισάρων κολαζομένους θανατοῦσιν. Ὁ δ' τόπος Σεστέρτιον καλεῖται). id eſt: *Galbæ caput Patrobii & Vitellii ſervis donarunt. quod illi acceptum omni contumeliarum & ludibriorum genere afficientes abjecerunt in locum, ubi occidi ſolent in quos Cæſar juſſit animadvertere. Locus Seſtertium dicitur.* Extra urbem, dico, is locus (errant qui de Gemoniis ſuſpicantur) vel nominis argumento. Sic enim dictus, quia ſemitertio ab urbe milliari. Ea quidem ratio appellandi, recepta Romanis. Ita Septimum, Palatium ſub urbe, Iuſtiniani, l. XXXIV. C. De donation. Decimum, ſuburbanum Carthaginis Procopio. Septimum Hoſtienſe, Symmachi villa, l. VI. ep. Quartum Latinæ, apud eumdem lib. IX. Quartum Pollionis, Martialem lib. III. Credo fuiſſe extra portam Eſquilinam: & odorari videor corruptionem ejus verbi in commentatore Horatii, uti Cruquius ſedulæ induſtriæ interpres eum edidit. *Eſquilinus mons Romæ ex ſeptem montibus. Hinc Eſquilina porta Romæ dicitur, adſeſſorium, ubi certus erat locus ſepulchrorum ad corpora pauperum aut ſceleratorum viliumque comburenda, aut canibus projicienda.* Legerim, *ad ſeſtertium.* Sicut in vita Cypriani: *Cùm veniſſet ad eum locum qui dicitur Sextus, quarto ab urbe milliari.* emendatum ab aliis rectè, *Sextertius.* Lipſius.

1 *Plenus conſtantis ſilentii.*] Egregii viri mortem pleniùs Arrianus deſcripſit, libro I. cap. I. Λατερανός τις ἐν Ῥώμῃ κελευσθεὶς ὑπὸ τοῦ Νέρωνος ἀποκεφαλισθῆναι, ἐκτείνας τράχηλον, καὶ πληγεὶς, καὶ πρὸς αὐτὴν τὴν πληγὴν ἀσθενῆ γενομένην ἐπ' ὀλίγον συνελκυσθεὶς, πάλιν ἐξέτεινεν. Ἀλλὰ καὶ ἔτι πρότερον, προσελθόντι Ἐπαφροδίτῳ τῷ ἀπελευθέρῳ τοῦ Νέρωνος, καὶ ἀνακρίναντι αὐτὸν ὑπὲρ τοῦ συγκρουσθῆναι, Ἄν τι θέλω, φησὶν, ἐρῶ σου τῷ κυρίῳ. O excelſum animum! & ſupra omnem hanc terrenam fecem. *Lipſius.*

2 *Quando venenum non proceſſerat,*]

& an dicta Natalis, [1] *ſuaque reſponſa noſceret*, percunctari
Senecam jubetur. Is, forte, an prudens, ad eum diem
[2] ex Campania remeaverat, [3] quartumque apud lapi-
dem ſuburbano rure ſubſtiterat. Illo propinqua ve-
ſpera tribunus venit, & [4] villam globus militum ſepſit.
Tum ipſi [5] cum Pompeia Paullina uxore & amicis duo-
61 bus epulanti mandata imperatoris edidit. Seneca;
miſſum ad ſe Natalem, conqueſtumque nomine Piſonis [6] *quod
viſendo eo prohiberetur.* [7] *ſeque rationem valetudinis & amo-
rem quietis excuſaviſſe*, reſpondit. *Cur ſalutem privati ho-
minis incolumitati ſuæ anteferret; cauſſam non habuiſſe.* [8] *nec
ſibi promptum in adulationes ingenium. Idque nulli magis
gnarum quam Neroni, qui ſæpius libertatem Senecæ, quam
ſervitium expertus eſſet.* Ubi hæc à tribuno relata ſunt,
Poppæa

rat.] Codex manuſcriptus, *quoniam venenum non proceſſerat.* Nec magnopere refert. *Rhenanus.*

1 *Suaque reſponſa noſceret.*] Videatur forte melius *adnoſceret.* Sed illud firmatur loco Ann. lib. 13. *Itur ad Agrippinam, ut noſceret objecta diſſolveretque, vel pœnas lueret.* Vbi omnino malim veterem lectionem, quam Modius 99. Novantiq. annotat, *pœnâ.* Acidalius.

2 *Ex Campania.*] Vbi extremis annis multus fuit, rarior in aulâ, & Sapientiæ ſtudiis occupatus. *Epiſtolæ* ibi, & *Quæſtiones Naturales*, ſub hoc tempus ſtructæ. *Lipſius.*

3 *Quartumque apud lapidem.*] In villâ ſua Nomentanâ, ut volunt, qui vitam nobis ſcripſere. Sed ambigo, quia Nomentum longiùs aberat, & duodecimo ferè lapide. Niſi ſi tractus eò verſus hucuſque Nomentanus diceretur. *Lipſius.*

4 *Villam globus militum ſepſit.*] Sive *globis.* Acidalius. Vulgo, *globus*, ſuo quidem ſenſu. Sed melius, *globis*, ex Flor. ut ad Tribunum ipſum referatur, qui globis militum villam ſepſit. *Pichena.*

5 *Cum Pompeja Paullina uxore.*] Quam nobiliſſimam feminam Dio appellat; filiam fortean Pompeji Paullini, qui ſuprà Conſularis dicitur, & vectigalibus publicis præpoſitus. *Lipſius.*

6 *Quod à viſendo eo prohiberetur.*] Emendavimus, *quod viſendo eo prohiberetur.* Solet enim tales præpoſitiones omittere Tacitus. *Rhenanus.* Suſpecta alicui eſſe poſſet vox *viſendo*; tanquam partus librarii. *Gruterus.*

7 *Se ratione valitudinis & amore quietis.*] In Cod. manuſcripto legitur, *rationes valitudinis & amorem quietis excuſaviſſe.* Rhenanus. *Seque rationem valetudinis, & amorem quietis excuſaviſſe.* Lectio hæc ex Flor. at vulgata: *ſe ratione valetudinis, & amore quietis* &c. Pichena.

8 *Nec ſibi promptum.*] Ipſe de ſe ad Neronem: *Non blandiar auribus tuis. nec enim mihi hic mos eſt. Maluerim veris offendere, quàm placere adulando.* Lipſius.

Nec ſibi promptum in adulatione ingenium.] Pluralitatem hanc non ſperno. mallem tamen, *adulationem.* de ſimili lapſu dixi ad lib. 3. Ann. in principio. *Pichena.*

1 Quod

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 16 vol. 1

Poppæa & Tigellino coram,[1] quod erat ſævienti principi intimum conſiliorum, interrogat: *an Seneca voluntariam mortem pararet?* Tum tribunus [2] *nulla pavoris ſigna, nihil triſte in verbis ejus aut vultu deprehenſum* confirmavit. Ergo *regredi*, & [3] *indicere mortem* jubetur. Tradit Fabius Ruſticus; *non eo quo venerat itinere reditum, ſed flexiſſe ad Fenium præfectum, & expoſitis Cæſaris juſſis, an obtemperaret interrogaviſſe: monitumque ab eo, ut exſequeretur*, fatali omnium ignavia. nam & Silvanus inter conjuratos erat, augebatque ſcelera in quorum ultionem conſenſerat. Voci tamen & aſpectui pepercit. Intromiſitque ad Senecam unum ex centurionibus, qui *neceſſitatem ultimam* denuntiaret. Ille interri- 62
tus poſcit *teſtamenti tabulas*: ac denegante centurione, converſus ad amicos, *quando meritis eorum referre gratiam prohiberetur*, [4] *quod unum jam, attamen pulcherrimum habebat, imaginem vitæ ſuæ relinquere* teſtatur. *cujus ſi me-*

1 *Quod erat ſævienti principi intimum conſiliorum.*] Hoc ipſum graviter perſtringit Plin. 30, 2. *Vtinam inferos potius, & quoſcunque de ſuſpicionibus ſuis deos conſuluiſſet, quam Lupanaribus atque proſtitutis mandaſſet inquiſitiones eas: nulla profecto ſacra, barbari licet ferique ritus, non mitiora quam cogitationes ejus fuiſſent.* Freinshemius.

2 *Nulla pavoris ſigna.*] Lege hæc cum ſequentibus: & admitte, ſodes, calumnias Dionis. *Lipſius.*

3 *Indicere mortem jubetur.*] Interrogatus Tribunus an mortem voluntariam ſibi Seneca pararet, eam non paranti, indicere à Nerone juſſus eſt. Erat enim ſummum, quod tyranni veteres haberent, damnato jure vel injuria liberam mortis electionem concedere, quo de ſe ſtatueret reus genus mortis, quod expeditiſſimum videretur. Sic ſupra lib. 11. Vitellius ſub Claudio *Valerio Aſiatico liberum mortis arbitrium permiſit.* Sic paulo ante. *Plautio Laterano non illud breve mortis arbitrium permiſit Nero.* Ita quoque infra lib. 16. *Thraſeæ Sorano Serviliæque datur mortis arbitrium ex Senatuſconſulto.* Apud Suet. Tib. 54. *Germanici filium putant Neronem ad voluntariam mortem coactum.* Placuitque Senecæ mortem eo, quo brevior futura eſſet, magis eligendam, adverſus Platonem, qui non licere ſibi ipſi manus inferre cenſuerat epiſt. 71. ad Lucilium. Proinde, ait Vlpianus, *Nec liberam mortis facultatem concedendi jus præſides habent: multo minus* (ita lego, non, *multo magis*) *vel veneno necandi. Divi tamen fratres reſcripſerunt, permittentes liberam mortis facultatem.* l. 8. § 1. D. de pœnis. *Vertranius.*

4 *Quod unum jam & tamen pulcherrimum.*] Mutavi, *quod unum jam tamen & pulcherrimum habebat.* Rhenanus. Faernus legebat: *Quod*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 16 vol. 1

mores eſſent [1] *bonarum artium, famam tam conſtantis amicitiæ laturos.* Simul lacrymas eorum, modo ſermone, modo intentior in modum coërcentis, ad firmitudinem revocat, rogitans: *Vbi præcepta ſapientiæ? ubi tot per annos meditata ratio adverſum imminentia? Cui enim ignaram fuiſſe ſævitiam Neronis? Neque aliud ſupereſſe, poſt matrem fratremque interfectos, quam ut educatoris præce-*
63 *ptoriſque necem adjiceret.* Ubi hæc atque talia velut in commune diſſeruit, [2] complectitur uxorem. & paululum [3] adverſus præſentem fortitudinem mollitus, rogat

unum tantum, & pulcherrimum habebat, pro eo quod vulgo legitur: *Quod unum jam tamen & pulcherrimum hab.* Vrſinus. Lege; *quod unicum tamen & pulcherrimum habeat.* Acidalius. *Quod unum jam, attamen pulcherrimum* &c. hanc Florentini ac Veneti lectionem prætuli. Vulgo, *jam tamen, & pulcherrimum.* Pichena.

1 *Bonarum artium.*] Faernus hæc verba delebat. *Vrſinus.* Lego, *bonarum artium famam, tum conſtantis amicitiæ laturos.* Atque ita fere etiam Muretus. *Acidalius.*

2 *Complectitur uxorem paululum adverſus præſentem formidinem mollitus.*] Hic inſeruimus particulam *&. Complectitur uxorem, & paululum adv. pr. form. moll. orat rogatque.* Rhenanus. *Mollitus* hercle Senecæ non convenit. Mur. voluit, *molitus.* L *& paullo adverſus præſentem formidinem mollius rogat oratque* &c. Paullo nunc mollius, quia ante intentior in modum coercentis, ad firmitudinem revocarat. Acidalius. *Et paululum adverſus præſentem fortitudinem mollitus*; ne minimum quidem dubitavi, quin hanc *fortitudinis* vocem Florentini codicis auctoritate reponerem. nam vulgata, *adverſus præſentem formidinem*, mihi à Taciti mente, & ab hiſtoria ipſa aliena videtur, cum nulla hic appareat formido; neque antecedentia aut ſubſequentia verba, ullam in Seneca formidinem arguunt. Senſus eſt: Senecam, dum complectitur uxorem, aliquantulum contra ingenitam præſentemque animi fortitudinem mollitum, quaſi mors ei moleſta eſſet, amore uxoris. Firmatur hic ſenſus ex ipſo Seneca epiſt. cv. in principio: *Ille qui non uxorem, non amicum tanti putat, ut diutius in vita commoretur, qui perſeverat mori, delicatus eſt. Hoc quoque imperet ſibi animus, ubi utilitas ſuorum exigit: nec tantum ſibi velit mori, ſed ſi cœpit, intermittat, & ſuis ſe commodet. Ingentis animi eſt, aliena cauſa ad vitam reverti, quod magni viri ſæpe fecerunt.* Pichena. Scribendum, *paullulum adverſus præſentem formidine mollitus*, diximus 2. Obſerv. 20. *Gronovius.*

3 *Adverſus præſentem formidinem.*] Liber Flor. *fortitudinem:* quod Pichena explicat, contra ingenitam ac præſentem fortitudinem. At ego, *formidinem*, retineam: ſed à Senecâ amoliar in uxorem, legamque, *mollitam.* Quod ſi de Senecâ, legam: *adverſus præſentia, formidine mollitus.* Nimirum adſpectu illo complexuque amatæ & amantis uxoris, & cogitatione inſtantium, ſenſit metus aliquos

gat oratque [1] *temperaret dolori,* [2] *ne æternum ſuſciperet, ſed in contemplatione vitæ per virtutem actæ, deſiderium mariti ſolatiis honeſtis toleraret.* Illa contra, [3] *ſibi quoque deſtinatam mortem* adſeverat, manumque percuſſoris expoſcit. Tum Seneca gloriæ ejus non adverſus, ſimul amore, ne ſibi unice dilectam ad injurias relinqueret: *Vitæ,* inquit, *delinimenta monſtraveram tibi, tu mortis decus mavis. non invidebo exemplo. Sit hujus tam fortis exitus constantia penes utroſque par, claritudinis plus in tuo fine.* Poſt quæ eodem ictu brachia ferro exſolvunt. Seneca, quoniam ſenile corpus & parvo victu tenuatum, lenta effugia ſanguini præbebat, crurum quoque & poplitum venas abrumpit. Sæviſque cruciatibus defeſſus, ne dolore ſuo animum uxoris infringeret, atque ipſe viſendo ejus tormenta, ad impatientiam delaberetur, [4] ſuadet *in aliud cubiculum abſcederet.* Et noviſſimo quoque momento ſuppeditante eloquentia, advocatis ſcriptoribus, pleraque tradidit, [5] quæ in vulgus edita ejus verbis,

aliquos motus: ſed compreſſit, & evicit. ſtatimque uxorem ad robur etiam hortatur. *Lipſius.*

1 *Temperaret dolori, ne æternum ſuſciperet.*] Corrupte Flor. *temperaret dolorem, æternum ſuſciperet.* At vulgatæ lectionis non ineptus ſenſus. Hortatur uxorem Seneca ut dolori temperet, nec in eo, dum vixerit, perſeveret. *Pichena.* Legendum, *temperaret dolorem æternum ſuſcipere.* Vide 2. Obſerv. 20. *Gronovius.*

2 *Ne æternum ſuſciperet.*] Quid hîc turbent aut reſcribant, neſcio: creber & velut ex formulâ ſermo erat de *æterno*, id eſt magno & inſolabili dolore. Lucretius:

——— æternumque
Nulla dies nobis mærorem è pectore tollet.

In lapidibus: *Æterno dolore adflictus.* Rogat ergo parcè & modicè, id eſt ſapienter, dolere. *Lipſius.*

3 *Sibi quoque deſtinatam mortem adſeverat.*] Conjunctio *quoque* non eſt in volumine Budenſi. *Rhenanus.*

4 *Suadet in aliud cubiculum abſcedere*] Scripſimus, *abſcederet.* Rhenanus.

5 *Quæ in vulgus edita ejus verbis.*] Temporibus Cornelii noſtri liber Senecæ extabat & lectitabatur, quo in ſævitiam Neronis invectus ſupremis potius verbis quam tabulis exitum deſcripſit ſuum. Is vero libellus non inter Tragicos Neronis nunc ſupereſt, quamvis nonnullis id commentum placeat. Fuit autem, ni fallor, factus diſſimili argumento, oratione ac ſtylo. De quo Xiphilinus Caſſii epitomator inquit, *Seneca non prius ſibi manus attulit, quam libellum, quem tum ſcribebat, cæteraque emendaviſſet, quæ non audebat apud quenquam deponere, metuens, ne, ſi forte in Neronis manus veniſſent, interi-*

 rent.

64 bis, [1] invertere ſuperſedeo. At Nero, nullo in Paulli nam proprio odio, ac ne gliſceret invidia crudelitatis [2] inhibere mortem. Hortantibus militibus, ſervi li bertique [3] obligant brachia, premunt ſanguinem, [4] in certum an ignaræ. nam ut eſt vulgus ad deterior promptum, non defuere qui crederent, *donec impiaca bilem Neronem timuerit, famam ſociatæ cum marito morti petiviſſe; deinde oblata mitiore ſpe, blandimentis vitæ evi ctam.* cui addidit paucos poſtea annos, laudabili in ma ritum memoria, & ore ac membris in eum palloren albentibus, ut oſtentui eſſet, multum vitalis ſpiritu egeſtum. Seneca interim durante tractu, & [5] lentitu dine mortis, Statium Annæum [6] diu ſibi amicitiæ fid & arte medicinæ probatum, orat *proviſum pridem*

[1] *vene*

rent. Itaque Seneca hoc modo deceſſit è vita, licet, ut homo imbecilli animo, Neroni conſuetudinem, quam cum ipſo habuiſſet, exprobraret. Vertranius.

1 *Invertere ſuperſedeo.*] Quod factum fuiſſet, ſi hic aliis verbis retuliſſet, alioqui poſſet etiam legi, *innectere ſuperſedeo*, quæ lectio mihi ſummopere probatur, nam ſuperior ſenſus plane frigidus eſt. *Rhenanus.*

2 *Inhiberi mortem imperat.*] Verbum *imperat* non eſt in libro manuſcripto. quare Tacitum ſcripſiſſe ſuſpicor, *At Nero nullo in Paulinam proprio odio, ac ne gliſceret invidia crudelitatis, inhibere mortem. Inhibere*, id eſt, inhibebat. *Rhenanus.* Teſtatur Rhenanus, abeſſe à ſuo MSto verbum, *imperat.* Ego item à Flor. atque à duobus aliis veteribus. Forte ſcripſit Tacitus, *inhibet mortem.* Pichena. Alii; *inhiberi mortem imperat:* ſed *imperat* iſtud nec in MSc. Florentino, aliiſque duobus Pichenæ veteribus; nec item in MSc. Rhenani comparet. Ergo non dubitavi ſcripſiſſe Tacitum *inhibere.* pro inhibebat, aut inhibuit, forma loquendi ipſi, aliiſque Latinis Scriptoribus uſitatiſſima. *Freinshemius.*

3 *Obligant brachia, premunt ſanguinem.*] *Premere* idem hic, quod cohibere Ann. lib. I. *multaque indicia ſævitiæ, quanquam premantur erumpere.* Hiſt. lib. IV. *preſſit iras* Pichena.

4 *Incertum an ignaræ.*] Dubites an *ingratæ.* i.e. invitæ. ut Donatus ad Terentii Eunuchum eam vocem interpretatur. Et voluit P. Faber idem hoc verbi reponere in Tacito ſup. lib. 12. ubi de pœna feminarum, quæ ſervis conjungerentur: *Statuiturque ut ignaro domino ad id prolapſa.* legit *ingrato.* i.e. invito. Sed non probo. Hoc autem loco *ignaræ* neſcio qui convenire poſſit. Inſcienti enim obligare brachia, ſiſtere ſanguinem non potuerunt. Et ſententiam alteram juvat, quod infra ſequitur: *Deinde oblata mitiore ſpe, blandimentis vitæ evictam.* Acidalius.

5 *Et lenitudine mortis.*] Placeret magis, ut Faernus legebat: *lentitudine mortis.* Vrſinus.

6 ***Diu ſibi amicitiæ fide & arte medicinæ***

[1] *venenum*, quo [2] damnati publico Athenienſium judicio exſtinguerentur, *promeret:* allatumque hauſit fruſtra, [3] frigidis jam artibus & clauſo corpore adverſum vim veneni. Poſtremo [4] ſtagnum calidæ aquæ introiit, reſpergens proximos ſervorum, addita voce, [5] *Libare ſe liquorem illum* IOVI LIBERATORI. Exin [6] balneo illatus, & vapore ejus exanimatus, ſine ullo funeris ſolenni crematur. [7] Ita codicillis præſcripſerat, cum etiam tum prædives & præpotens, ſupremis ſuis conſuleret. Fama fuit, Subrium Flavium cum centurio-

medicinæ probatum.] Muretus, *& amicitiæ fide & arte medic.* Acidalius.

1 *Venenum, quo.*] Cicutam. *Lipſius.*

2 *Damnati publico Athenienſium judicio extinguerentur.*] Apparet ex regio volumine legi poſſe; *damnatus pub. Ath. jud. extingueretur.* Rhenanus. Cicuta venenum eſt, publica Athenienſium pœna inviſa, inquit C. Plinius 15, 11. cujus abſorptæ exemplum in Socrate ſupereſt apud Ælian. Var. lib. 1. & apud alios. *Vertranius.*

3 *Frigidis jam artubus & clauſo corpore adverſus vim veneni.*] In regio volumine legitur, *Frigidus jam artus & cluſo corpore adverſus vim veneni.* Græca conſtructio eſt, ſed Hiſtoricis permiſſa. *Rhenanus.* Daneſius emendabat; *Frigidus jam artubus*, &c. non, *frigidis.* Vrſinus. Brevitati auctoris non admodum faciunt tres voces poſtremæ, *adverſus vim veneni.* invexit eas forſan gloſſa. *Gruterus.* Quod calefacto corpore vim ſuam exſerit, cum natura ſua ſit frigidiſſimum, ut oſtendit Plinius 25, 13. Ideoque Athenis, qui cicutam bibere debebant, ambulare jubebantur, ut apparet ex Phœdone Platonis in fine. *Freinshemius.*

4 *Stagnum calidæ aquæ.*] Non ſolet: & ſcribit ipſe, *in omnem vitam balneo ſe abſtinuiſſe:* ſed nunc uſurpat primum & poſtremum, maturandæ morti, & ut ſanguis efflueret, vel ut venenum in calidum corpus permearet. *Stagnum* autem intellegit *Solium*, opinor. *Lipſius.*

5 *Libare ſe liquorem.*] Ita Thraſeas moriturus, *Libemus, inquit, Iovi liberatori.* Cauſſa viris magnis, hujus in ſupremis joci, à more Græciæ, qui diſceſſuri è convivio libabant Iovi ſervatori. ſic iſti è vitâ, Iovi liberatori. Athenæus l. xv. in fragmento quod Canterus olim amicus noſter publicavit: Τῷ δὲ μετὰ δεῖπνον κεκερασμένῳ πρώτῳ περιδιδομένῳ ποτηρίῳ Δία σωτῆρα ἐπιλέγουσι. Suidas: Ἔθος εἶχον οἱ παλαιοί, μετὰ τὸ δεῖπνον πίνειν ἀγαθοῦ δαίμονος, ἐπιρροφοῦντες ἄκρατον, καὶ τοῦτο λέγειν ἀγαθοῦ δαίμονος. Ἄλλοι δὲ φασὶ τὸ πρῶτον ποτήριον οὕτω λέγεσθαι, χωρίζεσθαι δὲ μέλλοντες, Διὸς σωτῆρος. Adde huc, ſi vis, plura ab Eraſmo in Chiliade II. centuria VIII. in Proverbio, *Servatori tertius.* Lipſius.

6 *Balneo illatus.*] Sicco & Laconico, ut videtur; nam addit *vapore exanimatum*, acri illo & ardenti. *Lipſ.*

7 *Ita codicillis perſcripſerat.*] Suppoſui, *præſcripſerat*, quamquam me non latet elegans eſſe verbum *perſcribere*, & hic locum habere poſſe. *Rhenanus.*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 16 vol. 1

turionibus occulto conſilio, neque tamen ignorante Seneca, deſtinaviſſe, *ut poſt* [1] *occiſum opera Piſonis Neronem, Piſo quoque interficeretur, traderetúrque imperium Senecæ,* [2] *quaſi inſonti claritudine virtutum ad ſummum faſtigium delecto.* Quin & verba Flavii vulgabantur; *Non referre dedecori, ſi citharœdus dimoveretur, & Tragœdus ſuccederet.* quia ut Nero cithara, ita Piſo Tragico ornatu
66 canebat. Ceterum militaris quoque conſpiratio non ultra fefellit, [3] accenſis indicibus ad prodendum Fenium Rufum, quem eundem conſcium & inquiſitorem non tolerabant. Ergo [4] inſtanti minitantique [5] renidens Scevinus, *neminem* ait *plura ſcire quam ipſum.* Hortaturque ultro *redderet tam bono principi vicem.* Non vox adverſum ea Fenio, non ſilentium, ſed verba ſua præpediens, & [6] pavoris manifeſtus, ceteriſque, ac maxime Cervario Proculo equite, ad convincendum eum conniſis, juſſu imperatoris à Caſſio milite, qui ob inſigne corporis robur adſtabat, corripitur, vincitur-
67 que. [7] Mox eorundem indicio Subrius Flavius tribunus

nus

1 *Occiſum opera Piſonis Neronem.*] Ita Flor. Vulgo, *ope Piſonis.* Pichena.

2 *Quaſi inſonti, claritudine virtutum ad ſummum faſtigium dilecto.*] Hic quidem copulam Tacitus non omiſit. Leg. *quaſi inſonti, & clar. v.* &c. Acidalius. In Flor. legitur, *inſontib'.* quam additionem ego arbitror fuiſſe copulam pertinentem ad ſequentia. Lege ergo: *quaſi inſonti, & claritudine virtutum,* &c. Pichena. Sic hæc conjungenda, *inſonti claritudine virtutum.* Male, qui diſtinxerunt; Sextus enim caſus hic eſt, non tertius. *Freinshemius.*

3 *Accenſis indicibus ad prodendum Fenium Rufum.*] Vocem addunt Flor. ac Ven. *Accenſis quoque indicibus.* Pichena.

4 *Inſtanti minitantique renidens Scevinus.*] Flor. ac Veneti fide repoſui, *renidens,* procul dubio aptius, quam, *renitens,* ut in vulgatis. *Pichena.*

5 *Renitens Scevinus.*] Imò, *renidens.* & ſtatim: *redderet jam bono Principi vicem.* Lipſius.

6 *Pavoris manifeſtus. ceteriſque.*] Sic diſtinguendum fuerat: *pavoris manifeſtus, ceteriſque:* nam iſtud *manifeſtus* à ſequentibus verbis *corripitur, vinciturque.* Freinshemius.

7 *Mox eorum indicio.*] Melius credam, *eorumdem judicio.* Acidalius. Flor. *eorumdem indicio.* Alii, *eorum indicio.* Pichena. Cum ſtatim ſubjiciatur hunc Flavium *diſſimilitudinem morum ad defenſionem traxiſſe: neque ſe armatum, cum inermibus & effœminatis tantum facinus conſociaturum:* patet vocem *eorundem* non eſſe referendam ad Scevinum & Fenium Rufum, ſed potius ad Cervarium Proculum ceteroſque, de quibus modo

præce-

nus pervertitur, primo *diſsimilitudinem morum* ad defenſionem trahens; *neque ſe armatum* [1] *cum inermibus & effeminatis tantum facinus conſociaturum*: dein poſtquam urgebatur, confeſſionis gloriam amplexus, interrogatuſque à Nerone, quibus cauſſis ad [2] oblivionem ſacramenti proceſſiſſet: *Oderam te*, inquit, *nec quiſquam tibi fidelior militum fuit, dum amari meruiſti. odiſſe cœpi poſtquam parricida matris & uxoris*, [3] *auriga & histrio & incendiarius extitisti.* Ipſa retulli verba, quia non ut Senecæ, vulgata erant. nec minus noſci decebat militaris viri ſenſus [4] incomptos, ſed validos. Nihil in illa conju-

præcedit: certe Fenium ei numero eximendum conſtat. *Freinshemius.*

1 *Cum inermibus effeminatis tantum facinus conſociaturum.*] Hic copula intermittenda, *inermibus & effem.* Acidalius. Exciderat in vulgatis copula, &, quam ex Flor. reſtitui. *Pichena.*

2 *Oblivionem ſacramenti.*] Non temerè ſacramenti mentio. Nam milites ſub Impp. ante omnia jurabant in Principis ſalutem. Pulchrè Arrianus lib. I. cap. XIV. Τῷ θεῷ ἔδει καὶ ἡμᾶς ὀμνύειν ὅρκον, οἷον στρατιῶται τῷ Καίσαρι. Ἀλλ' ἐκεῖνοι μὲν τὴν μισθοφορίαν λαμβάνοντες ὀμνύουσι πάντων προτιμήσειν τὴν τοῦ Καίσαρος σωτηρίαν. id eſt: *Deo præſtandum nobis jusjurandum eſt, quale militibus, Cæſari. At illi mercede acceptâ jurant rebus omnibus ſe præpoſituros ſalutem Cæſaris.* Tertullianus alluſit doctè, ut ſolet, De coronâ militis, ubi diſſuadet Chriſtiano militiam: *Credimuſne humanum ſacramentum divino ſuperduci licere? & in alium dominum reſpondere poſt Chriſtum? & ejerare patrem ac matrem & omnem proximum, quos & lex honorari præcepit?* Nam expreſſit propemodum formulam ipſam: quam attentus lector hauriet è Suetonii Calig. cap. XV. *De ſororibus auctor fuit ut omnibus ſacramentis adjiceretur, Neque me liberoſque meos cariores habeo, quam Cajum & ſorores ejus.* ubi ſcribendum ajo, *habebo.* Quod juramentum Dio etiam communicare cum Senatoribus videtur, in acta jurantibus anno novo, de ipſo Cajo, lib. LIX. Περὶ δὲ τοῦ Αὐγούστου τε Γαΐου τά τε ἄλλα ὥσπερ εἴθιστο, καὶ ὅτι καὶ σφῶν αὐτῶν καὶ τῶν τέκνων, ἐκεῖνον καὶ τὰς ἀδελφὰς αὐτοῦ προτιμήσουσιν ὤμοσαν. Appoſitè ergo hic Nero à milite quærit, cur oblitus ſacramenti, perditum ire voluerit in cujus ſalutem juraverat. *Lipſius.*

3 *Auriga, & hiſtrio, & incendiarius extitiſti.*] Priorem particulam & ſubmovimus, *auriga, hiſtrio, & incendiarius fuiſti.* Rhenanus. Hic reſtituimus copulam & ante vocem, *hiſtrio*, ex Flor. *Pichena.*

4 *Et incomtos, & validos.*] Aſſentior Rhenano, *incomtos, ſed validos.* Lipſius.

Incomptos & validos.] Hæ duæ voces, *& validos*, non ſunt in libro Matthiæ Corvini. Legendum arbitror, *Nec minus noſci decebat militaris viri ſenſus, ſed incomptos.* Facile eſt videre, quid induxerit caſtigatorem, ut adderet clauſulam, *& validos.* Nempe &, conjunctio, pro qua *ſed* ſcriben-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 16 vol. 1

conjuratione gravius auribus Neronis accidiſſe conſtitit, qui ut faciendis ſceleribus promptus, ita audiendi quæ faceret, inſolens erat. Pœna Flavii [1] Vejano Nigro tribuno mandatur. Is proximo in agro ſcrobem effodi juſſit, [2] quam Flavius ut *humilem & anguſtam* increpans,

ſcribendum erat. *Rhenanus.* Scriptum oportuiſſe, *ſed validos*, Beatus cenſet, quod nobis placet. *Vertranius.* Lipſius Rhenano aſſentitur. Etiam ego: niſi potius credam, *ſenſus ut incomtos, ita validos.* Acidalius. Vulgo, *& incomptos & validos.* Emendatio à Rhenano, quam nonnihil juvat Flor. in eo enim vacat particula, *&*, ante vocem, *incomptos.* Pichena.

1 *Vejano Nigro Tribuno.*] Tribuni ergo interdum ſupplicium ipſi manu ſua ſumebant. Vti ſuprà hocce libro, Lateranus *manu Statii Tribuni trucidatur.* cui caput inciſum eſſe ex Arriano didicimus. Et libro XI. Meſſalina, *ictu tribuni transfigitur.* Apud Senecam etiam ſcriptum, ep. IV. *Cujus Cæſar juſſit Lepidum Decio Tribuno præbere cervicem.* Notari volo. nam aliâs, Speculatores ferè ad ſupplicia ſumenda deſtinati: non inſignes milites. *Lipſius.*

2 *Quamvis Flavius ut humilem & anguſtam increpans.*] Non aliter illic legitur, niſi quod *anguſtum*, exemplar habet. Verum attentius inſpecta ſcriptura deprehendiſſe mihi videor pro *quamvis* ſcribendum ſimpliciter *quem.* Mox eſt illic, *Ne hoc quidem, inquit, ex diſciplina.* Sentit autem diſciplinam militarem caſtrenſemque. quare ſic emendavimus locum: *Is proximo in agro ſcrobem effodi juſſit, quem Flavius ut humilem & anguſtum increpans, circumſtantibus militibus, Ne hoc quidem, inquit, ex diſciplina.* Porro *ſcrobem* in maſculino quoque genere uſurpari non eſt ignotum ex auctoribus. *Rhenanus.* Faernus ex v. c. legebat: *Quam Flavius ut humilem & anguſtam*, &c. ad *ſcrobem*, referens. *Vrſinus.* Sententiam meam accommodo Lipſianæ interpretationi; arbitranti hujuſmodi ſcrobes effoſſas, ut in eas conderentur corpora. nam qui cenſent præparatas, quo honeſtus caderetur poſt vulnus, eis non admodum velificatur locus Dionis, ubi & Eunuchus Cleopatræ jam ſerpentum morſu petitus, ideoque ex animi arbitratu ſe compoſiturus, eandem adpetit. Verba ſunt lib. 51. Ὁ γὰρ εὐνοῦχος ἅμα τῷ συλληφθῆναι αὐτήν, τοῖς τε ἑρπετοῖς ἑαυτὸν ἐθελοντὴς παρέδωκε, καὶ δηχθεὶς ὑπ' αὐτῶν, εἰς σορὸν προπαρεσκευασμένην οἱ ἐσεπήδησε. Sed nec turpe quid præcavere voluiſſe videntur milites, de quibus Livius lib. 22. *Inventi ſunt quidam merſis in effoſſam terram capitibus, quos ſibi ipſos feciſſe foveas obruentesque ora ſubjecta ſuper humo injecta intercluſiſſe ſpiritum adparebat.* Aliaque omnia voluiſſe Neronem, apparet ex Suet. 49. *Scrobem coram fieri imperavit, dimenſus ad corporis ſui modulum* &c. Nimirum quibus ignis negabatur ac reliquus apparatus funeris, terra ſaltem operiri amabant; ne centum annos errarent circa Stygem &c. idque ea propter tralatitia humanitate eiſdem quoque à prætereuntibus indultum: ut liquet ex Horatii Oda 28. lib. 1. aliorumque locis. Hucque facit iſtud Lucani lib. 8. *Summas dimovit arenas. Et collecta procul laceræ fragmenta carinæ Exigua trepidus poſuit ſcrobe.* Nec abit verſus Taciti lib. 3. Hiſt. 25. *ſimul attollere corpus, aperire humum* &c. Ceterum confirmandæ opinioni noſtræ, maxime ſervit Dionyſius lib. 3. Antiq. Rom.

Deſcri-

crepans, circumſtantibus militibus; *ne hoc quidem*, inquit, *ex diſciplina.* [1] admonituſque fortiter [2] protendere cervicem: *Vtinam*, ait, *tu tam fortiter ferias.* Et ille multum tremens, cum vix duobus ictibus caput amputaviſſet, ſævitiam apud Neronem jactavit, [3] *ſeſquiplaga inter-*

Deſcripto enim parricidio Horatii, ſubjicit de patre ejus. Ὅ γε οὔτε εἰς τὴν οἰκίαν εἴασεν εἰσενεχθῆναι τὸν νεκρὸν τῆς θυγατρὸς οὔτ᾽ ἐν τοῖς πατρῴοις ταφῆναι μνήμασιν ἐπέτρεψεν, οὔτε κηδείας καὶ περιστολῆς καὶ τῶν ἄλλων νομίμων μεταλαβεῖν· ἀλλ᾽ οἱ παριόντες αὐτὴν ἐρριμμένην ἐν ᾧ διεχρήσθη χωρίῳ, λίθους ἐπιφοροῦντες καὶ γῆν, ἐκήδευσαν ὡς σῶμα ἐρήμου κηδεμόνων. Ex cujus verbis clariſſima lux affulget Senecæ Hippolyto; carmine penultimo; ubi filio funeris ſolennia meditatus, uxorem Phædram damnat terræ his verbis.

Vos apparate regii flammam rogi:
At vos per agros corporis partes vagas
Anquirite. iſtam terra defoſſam premat.
Graviſque tellus impio capiti incubet.

Hæc libuit depromere ex Suſpicionum loculis, ob monſtroſam explicationem ſuper iſto alioque loco Corneliano nuperi ſcriptoris, ne deinde & alio loco ceteri longius abirent à via veritatis regia. *Gruterus.* Vulgo, *quem Flavius ut humilem & anguſtum*, utrumque recte. Sed antiquiores codices ſecutus ſum. Sic lib. I. *quot patibula captivis, quæ ſcrobes.* Pichena. Venetus: *quamvis Flavius:* forte legendum: *qua viſa Flavius.* Freinſhemius.

1 *Admonuitque fortiter.*] Copulam, *que*, ex Flor. reſtitui.

2 *Protendere cervicem.*] Habitum hunc eorum qui gladio feriendi, deſcribit Panegyriſtes in Theodoſii laudatione: *poplitem flectere, cervicem extendere ad plagam fortaſſe non unam.* Quod ſupplicii genus tamen ignotum reip. priſcæ: etiam in militiâ. Ideò Lucanus:

——— *nondum artis erat caput enſe rotare.*

Cœpit ſub Impp. ſtatimque in creberrimo uſu. A militiâ cœpiſſe credo, & in milites primò atque militibus uſurpatum. Suetonius Calig. cap. XXXII. *Miles decollandi artifex, quibuſcumque è cuſtodiâ capita amputabat.* Seneca de Irâ lib. I. cap. XVI. *Damnatus extra vallum deductus eſt, & jam cervicem porrigebat: cùm ſubitò apparuit ille commilito qui occiſus videbatur. Tunc Centurio ſupplicio præpoſitus condere gladium ſpeculatorem jubet.* & exempla obvia poſt Auguſtum. Honeſtior autem pœna gladii, quàm ſecuris, ab eaque mente illam Antonini Caracallæ vocem capio, cùm ſecuri Papinianus occiſus eſſet, *Gladio te exequi oportuit meum juſſum.* Xenophon eleganter de Cyri expedit. lib. II. extremo: de cæde Menonis Theſſali: Μετὰ δὲ τὸν τῶν ἄλλων θάνατον στρατηγῶν τιμωρηθεὶς ὑπὸ βασιλέως ἀπέθανεν, οὐχ ὥσπερ Κλέαρχος καὶ οἱ ἄλλοι στρατηγοί, ἀποτμηθέντες τὰς κεφαλὰς, ὅπερ κάλλιστον θανάτων ἔδοξεν εἶναι, ἀλλὰ ζῶν αἰκισθεὶς ἐνιαυτὸν, ὡς πονηρὸς, λέγεται τελευτῆς τυχεῖν. id eſt: *Poſt aliorum Prætorum cædem, damnatus à rege interiit. Non ut Clearchus aliique duces, capite à cervicibus ablato (quod pulcherrimum mortis genus eſſe cenſetur) ſed annum totum variis contumeliis cruciatibuſque affectus, ut ſceleratus quiſpiam, tandem obiit.* Lipſius.

3 *Seſquiplaga interfectum.*] Caligulæ

68 *interfectum à ſe* dicendo. Proximum conſtantiæ exemplum, Sulpitius Aſper centurio præbuit. percunctanti Neroni, *cur in cædem ſuam conſpiraviſſet?* breviter reſpondens: *Non aliter tot* [1] *flagitiis ejus ſubveniri potuiſſe.* Tum juſſam pœnam ſubiit. Nec ceteri centuriones [2] in perpetiendis ſuppliciis degeneravere. At non Fenio Rufo par animus, ſed lamentationes ſuas etiam in teſtamentum contulit. Opperiebatur Nero, ut Veſtinus quoque conſul in crimen traheretur, [3] violentum & infenſum ratus: ſed conjurati conſilia cum Veſtino non miſcuerant, quidam vetuſtis in eum ſimultatibus, plures quia præcipitem & inſociabilem credebant. Ceterum Neronis odium adverſus Veſtinum ex intima

gulæ præceptum. *Ita feri, ut mori ſe ſentiat.* Lipſius.

Seſquiplaga interfectum.] Hoc à G. Budæo explicatur in principio de Aſſe. *Lupanus.* Plaut. in Capt.

Inde ibis porro in latomias lapidarias.
Ibi cum octonos alii lapides effodint,
Niſi cottidianum ſeſquiopus confeceris,
Sexcentoplago nomen indetur tibi.

Seſquiopus dixit, id eſt, ubi alii octonos lapides, ille duodenos effoderit. *Pichena.*

1 *Flagitiis ejus ſubveniri potuiſſe.*] Scripſi, *poſſe.* Rhenanus. Flor. *potuiſſe.* Simile Suet. Tib. 66. *Quin & Artabani Parthorum Regis laceratus eſt literis, parricidia, & cædes, & ignaviam, & luxuriam objicientis, monentiſque, ut voluntaria morte maximo juſtiſſimoque civium odio quamprimum ſatisfaceret.* Pichena. Cicero de Verr. lib. 1. *ut ego hunc unum ejuſmodi reum poſt hominum memoriam fuiſſe arbitrer, cui damnari expediret.* Seneca ep. 77. *Hoc iſtis reſpondendum eſt, quibus ſuccurſura mors eſt.* Noſter lib. 6. *Perpuliſſet juvenem ad ea, quorum effugium non niſi morte inveniret.* Gronovius.

Subveniri poſſe.] Legi voluit, *obveniri*, optimus & doctiſſimus Faber: interpretaturque reſiſti, & obviam iti. Probabili per ſe conjecturæ fidem demit Suetonius, qui ad hæc ipſa verba reſpiciens ſcripſit cap. XXXVII. *Cùm quidam crimen ultro faterentur, nonnulli etiam imputarent, tamquam aliter illi non poſſent, niſi morte, ſuccurrere, dedecorato flagitiis omnibus.* Et clarè Dio, qui vertit: Ὅτι ἄλλως σοι βοηθῆσαι οὐκ ἠδυνάμην. Sententia ergo animoſior tenenda, ex horum ſcripto & interpretamento, videtur. *Lipſius.*

2 *In perpetiendis ſuppliciis denegavere.*] Craſſum erratum eſt: emendavi, *degeneravere.* Sane quiſquis fuit, qui ſuppoſuit verbum *denegavere*, reſpexit ad id, quod dictum ſupra de Subrio Flavio, *Confeſſionis gloriam amplexus.* Verum quod hic præcedit, *in perpetiendis ſuppliciis*, & quod ſequitur, *At non Fenio par animus*, indicant legendum, *degeneravere.* Neque enim *denegare* abſolute uſurpatur. *Rhenanus.*

3 *Violentum & infenſum ratus.*] Leve nimis hoc *ratus.* Non rebatur enim Nero, ſed ſciebat. Legam *narus*, ſive *gnarus.* Acidalius.

1 *Fero-*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 16 vol. 1

ma ſodalitate cœperat, dum hic ignaviam principis penitus cognitam deſpicit, ille [1] ferociam amici metuit, ſæpe aſperis facetiis illuſus; quæ ubi multum ex vero traxere, acrem ſui memoriam relinquunt. Acceſſerat recens cauſſa, quod Veſtinus [2] Statiliam Meſſallinam matrimonio ſibi junxerat, haud neſcius [3] inter adulteros ejus & Cæſarem eſſe. Igitur non crimine, 69
non accuſatore exiſtente, [4] quia ſpeciem judicis induere non poterat, ad vim dominationis converſus, Gerelanum tribunum cum cohorte militum immittit: jubetque *prævenire conatus conſulis, occupare velut arcem ejus, opprimere delectam juventutem*: quia Veſtinus imminentes foro ædes, [5] decoraque ſervitia, & pari ætate habebat. Cuncta eo die munia conſulis impleverat, [6] conviviumque celebrabat, [7] nihil metuens, an diſſimulando metu. cum ingreſſi milites *vocari eum à tribuno* dixere. Ille nihil demoratus exſurgit. & omnia ſimul properantur, clauditur cubiculo, præſto eſt medicus, abſcinduntur venæ, vigens adhuc balneo infertur,

1 *Ferociam amici.*] Haud dubiè, *animi*. Lipſius.

Ferociam amici metuit.] Indubie *animi* legendum ait Lipſius. Non dubito ego, ſed nego. Principem & amicum Tacitus opponit. *Acidalius.*

2 *Statiliam Meſſallinam.*] Quæ poſteà Neroni uxor. Sueton. cap. xxxv. *Lipſius.*

3 *Inter adulteros ejus ad Cæſarem eſſe.*] Caſtigavi, *inter adulteros ejus & Cæſarem eſſe.* Rhenanus.

4 *Quia ſpeciem judicis induere non poterat.*] Repoſui, *quia ſpeciem judicii ind. non poterat.* Rhenanus. Optime Venetus, *ſpeciem judicis*: alii depravate *ſpeciem iudicii.* Nero exſpectabat, ut ſupra traditur, ut Veſtinus quoque inter conjuratos nominaretur, ut ſpecie judicis inimicum adverſus eum animum expleret. hic hujus capitis ſenſus eſt. *Freinſh.*

5 *Decoraque ſervitia, & pari ætate.*] Exiſtimo, Pædagogia deſcribit: id eſt, cœtum elegantium puerorum, quos compoſita veſte, facie, capillis, in publico habebant: & plerumque una ætate. ſic dicta, quia ſub Pædagogo. Martialis:

Et pædagogo non jubente laſcivi
Parere gaudent villico capillati.

Plura ſuper iſtis in EXCURSU B. *Lipſius.*

6 *Convivium celebrarat.*] Feci, *celebrat.* Rhenanus. Lego *celebrabat*, ut & Muretus. Acidalius. Melius ex Flor. & Venet. *conviviumque celebrabat.* Vulgo, *convivium celebrat.* Pichena.

7 *Nihil metuens aut diſſimulando metu.*] Nos, *nihil metuens an diſſimulando metu.* Rhenanus.

1 *Emiſſi*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 16 vol. 1

tur, calida aqua merſatur, nulla edita voce, qua ſeme miſeraretur. Circumdati interim cuſtodia qui ſimu diſcubuerant, nec niſi provecta nocte [1] emiſſi ſunt poſtquam pavorem eorum [2] ex menſa exitium opperientium & imaginatus & irridens Nero, *ſatis ſupplici*

70 *luiſſe* ait *pro epulis conſularibus*. [3] Exin M. Annæi Lucan cædem imperat. Is profluente ſanguine, ubi frigeſcere pedes manuſque, & paulatim ab extremis cedere ſpiritum, fervido adhuc & compote mentis pectore intelligit; recordatus carmen à ſe compoſitum, quo vulneratum militem per ejuſmodi mortis imaginem obiiſſe tradiderat, [4] verſus ipſos rettulit. eaque illi ſuprema vox fuit. Senecio poſthac, & Quinctianus, & Scevinus, non ex priore vitæ mollitia, mox reliqui conjuratorum periere, nullo facto dictove memorando.

1 *Emiſſi ſunt.*] Venetus *omiſſi ſunt.* haud minus probe. *Freinshemius.*

2 *Et menſæ exitium opperientium.*] Enorme mendum hic eſt, correximus: *& imminens exitium opp.* Poſtquam pavorem eorum & imminens exitium opperientium & imaginatus & irridens Nero. Budenſe exemplar habet *immenſe exitium*, hinc anſa conjiciendi data eſt. Rhenanus. Flor. corrupte, *& m̃ſæ exitium.* Hinc Franc. Medices ingenioſa conjectura legendum putabat, *ex menſa exitium.* hoc eſt, vice epularum, mortem. tamen & vulgata lectio ferri poteſt. Sic lib. 1. hiſt. *Sed latebra imminens exitium differebat.* Pichena. Pro *imminens exitium* repoſuimus optimam conjecturam Franc. Medicis *ex menſa exitium*, quam veram eſſe Taciti ſcripturam, & ipſe ſenſus, & Florentinus Codex arguit; ibi enim teſte Pichena; *& menſæ exitium.* Venetus etiam diſerte præfert; *& menſæ.* Freinshemius.

3 *Exin Mannio & Lucani cædem imperat.*] Id videtur ſic dictum, quaſi *Mannio* centurioni cuipiam etiam Lucani necem imperarit. ſed ſi quis attentius conſideret, apparebit ſcribendum, *Exin M. Annæi Lucani cædem imperat.* & ſic noſtrum ſecuti judicium mutavimus. Nam à codice regio nihil erat hic præſidii. Sic ſupra: *Et Lucanus Annæus Plautiuſque Lateranus conſul deſignatus, vivida odia intulere.* Rhenanus.

4 *Verſus ipſos rettulit.*] Sunt haud dubie iſti:

Scinditur avulſus, nec ſicut vulnere ſanguis
Emicuit lentus, ruptis cadit undique venis.
Diſcurſuſque animæ diverſa in membra meantis
Interceptus aquis.

Lipſius.

Verſus ipſos retulit.] Sic in Pharſalide quiſquam eſt miles, cujus expirantis imaginem Lucanus moriens expreſſit. is eſt Tullus, lethifero ſerpentis ictu afflictus, de quo ille ſcripſerat lib. 9. 806. *Vertranius.*

1 *Genua*

do. Sed compleri interim urbs funeribus, Capitolium 71
victimis: alius filio, fratre alius, aut propinquo, aut amico interfectis, agere grates deis, ornare lauru domum, [1] genua ipſius advolvi, & dextram oſculis fatigare. Atque ille gaudium id credens, Antonii Natalis & Cervarii Proculi feſtinata indicia impunitate remuneratur: Milichus præmiis ditatus, [2] *Conſervatoris* ſibi nomen Græco ejus rei vocabulo aſſumpſit. E tribunis Granius Silvanus quamvis abſolutus, ſua manu cecidit: Statius Proximus veniam quam ab imperatore acceperat, [3] vanitate exitus corrupit. Exuti dehinc tribunatu Pompejus, Cornelius Martialis, Flavius Nepos,

1 *Genua ipſius advolvi, & dextram oſculis fatigare.*] Hinc obſervabis veterem ſupplicum morem. De genibus ſæpiſſime Tacitus, & alii. Quod ait, *dextram oſculis ſatigare*, antiqua fuit adorandi conſuetudo. Qui enim Deos adorabant, dextram labiis admovebant, eam oſculantes, primore digito in erectum pollicem reſidente, capite ſubmiſſo, ac corpus dextrovorſum circumagentes. Hoc diligenter docent Pithœus Adverſ. 1, 7. & Lipſius Electorum 2, 6. ad quos ego lectorem delego. Addam tamen locum Senecæ, Controv. 1. lib. 8. ubi ad hunc adorandi morem alludens, ait: *Commodavimus, qui poſſet facere Deos; recepimus, qui ne adorare quidem poßit.* De Phidia loquitur, quem Athenienſes Eliis commodarunt, ut Iovis ſtatuam faceret. Illi poſtea ſacrilegii inſimulatum, præciſis manibus remiſerunt. Adorantibus, flectere etiam genua mos. Seneca Suaſor. 1. *Quæ tam feræ gentes, quæ non Alexandrum poſito genu adorarint?* Tacit. lib. ſeq. de Nerone: *Flexus genu, cœtum illum manu veneratus, ſententias judicum opperiebatur ficto pavore.* Pichena. Ritus ille adorandi alibi opportunior memoratu. nam Tacitus Neronis dextram intelligit. Suetonius Domitiano: *Cænidi patris concubinæ ex Iſtria reverſæ, oſculumque, ut aſſuerat, offerenti, manum præbuit.* Gronovius.

2 *Conſervatoris ſibi nomen Græco ejus rei vocabulo aſſumpſit.*] Quem enim nos *ſervatorem* ſeu *ſalutarem* dicere poſſumus, Græci σωτῆρα vocant. Nam *ſalvus* dicitur, *ſalvare* non dicitur. *Soſpitam* Iunonem quaſi ſervatricem coluit antiquitas. σωτὴρ vocabatur, qui ſervarat. Vnde Græci Bacchum σωτῆρα appellabant, quod eos in Myſia Telepho graſſante ſervaſſet. Plinius de corona graminea lib. 22. *Contigit nulli niſi ab univerſo exercitu ſervato ſervatori data.* Extabat quoque elogium in Pharo inſula *deis ſalutaribus* ob navigantes. Noſter 2. hiſt. *Maricus quidam è plebe Boiorum concitis octo milibus hominum, aſſertor Galliarum, & deus dicebatur.* Idem refert Domitianum in conflagratione Capitolii, irrumpentibus Vitellianis, cum lineo amictu ſacricolis immixtus evaſiſſet, potiente rerum Patre, *Iovi Conſervatori* aram poſuiſſe. Liv. lib. 44. *Quorum agmen Imperator ſecutus, proſequentibus cunctis ſenatorem, liberatoremque acclamantibus.* Lupanus,

3 *Vanitate exitus corrupit.*] Faernus

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 16 vol. 1

pos, Statius Domitius, *quaſi principem non quidem odiſ ſent*, [1] *ſed tamen extimerentur*. Nonio Priſco per amicitiam Senecæ, & Glitio Gallo atque Annio Pollion infamatis magis quam convictis, data exſilia. Priſcum Antonia Flacilla conjunx comitata eſt: Gallum Egnatia Maximilla, magnis primum & integris opibus, poſt ademptis. quæ utraque gloriam eis auxere. [2] Pellitu & Rufus Criſpinus occaſione conjurationis, ſed Neroni inviſus, quod Poppæam quondam matrimonio tenuerat. [3] Verginium & Rufum claritudo nomini expulit. Nam [4] Verginius ſtudia juvenum eloquentia [5] Muſonius præceptis ſapientiæ fovebat. Cluvidieno Quieto, Julio Agrippæ, Blitio Catulino, Petronio Priſco.

Muſonium Rufum.

nus rectiſſime, *velocitate* legebat, pro, *vanitate*. Viſinus.

1 *Sed tamen extimarentur.*] Scripſimus, *exiſtimarentur.* Paulo poſt in regio codice eſt; *Brutio Catullino.* Rhenanus. Libri veteres fere omnes, *extimarentur.* cui Rhenanus ſuppoſuit, *exiſtimarentur.* Ego leviſſima mutatione reſtitui, *extimerentur.* optimo ſenſu, id eſt, non quaſi ipſi principem odiſſent, ſed quia princeps eos extimeſcebat. & eſt verbum Tacito familiare. Annal. lib. XI. *cujus ſi filius hoſtili in ſolo adultus, in regnum veniſſet, poſſe extimeſci.* lib. 16. *vultumque & ſpiritus, & libertatem inſontis ultro extimuit.* Pichena.

2 *Pellitur & Rufrius Criſpinus.*] Melius erit *Rufus.* Sic enim dicitur ſup. lib. 13. & ejus filius non *Rufrianus*, ſed *Rufinus* eſt Suetonio. *Vertranius.*

3 *Verginium Rufum.*] Mancus locus: cenſeoque immiſſa voce legendum, *Verginium & Muſonium Rufum:* aut, *Verginium & Rufum.* Ecce enim de Muſonio cauſſam ſtatim ſubjecit ejus pulſi: & Dio narrata conjuratione, Ῥοῦφος μέντοι Μουσώνιος, inquit, ὁ φιλόσοφος ἐπὶ τούτοις ἐφυγαδεύθη. Sed Verginiu iſte quis eſt? Non enim ille, opinor illuſtris. de cujus exſilio non apud Tacitum, non apud Plinium uſquam lectum. Et quomodò potuit? qu Germaniæ & legionibus præfuit his ipſis annis? Fuerit ergo ejus ævi Rhetor, quem Perſii vetuſta vita commemorat. *Studuit*, inquit, *apud Grammaticum Remmium Palamonem, & apud Rhetorem Verginium Flaccum.* Vbi tamen vetuſtus codex B. Vulcanii, *Flavum* habet. Eſt ille ipſe, de quo Fabius l. III. *Scripſit de eadem materiâ* (Rhetoricorum) *non pauca Cornificius, Celſus, & Lanas, & ætatis noſtræ Verginius, Plinius, Rutilius.* nominatque & alias. *Lipſ.*

Verginium & Rufum.] Non dubium eſt ſic eſſe legendum, quod Lipſius vidit & probavit. alii enim ſcribebant *Verginium Rufum*, tanquam non duorum hominum ea nomina, ſed unius fuiſſent. *Freinshemius.*

4 *Virginius ſtudia juvenum.*] Hoc à Plinio Cæciliano prætermiſſum eſſe miror, qui lib. 2. Epiſt. Romano, & lib. 9. de Virginii laudibus ſcripſit. *Vertranius.*

5 *Muſonius præceptis ſapientiæ fovebat.*]

Priſco, Julio Altino, velut in agmen & numerum, Ægæi maris inſulæ permittuntur, At Cadicia uxor Scevini, & [1] Cæſonius Maximus Italia prohibentur, [2] reos fuiſſe ſe, tantum pœna experti. [3] Atilla mater Annæi Lucani, [4] ſine abſolutione, [5] ſine ſupplicio diſſimulata. Quibus perpetratis Nero, & concione militum habi- 72
ta, bina nummum millia viritim manipularibus diviſit, [6] addiditque ſine pretio frumentum, quo ante ex modo annonæ utebantur. Tum quaſi geſta bello expoſiturus vocat ſenatum, & triumphale decus

vebat.] De Muſonio vide Philoſtratum in vita Apollonii lib. 4. c. 12. & 16. Meminit etiam Tacit. lib. 3. hiſt. prope finem. *Pichena.*

1 *Caſenius Maximus.*] Scrib. *Cæſonius*, & Martiali ab hac hiſtoriâ fœneranda lux. lib. VII. ad Ovidium quendam:

Maximus ille tuus, Ovidi, Cæſonius hic eſt,
Cujus adhuc vultum vivida cera tenet.
Hunc Nero damnavit, ſed tu damnare Neronem
Auſus es, & profugi, non tua fata, ſequi.
Æquora per Scyllæ magnus comes exſulis iſti,
Qui modò nolueras Conſulis ire comes.
Si victura meis mandantur nomina chartis,
Et fas eſt cineri me ſupereſſe meo:
Audiet hæc præſens venturaque turba, fuiſſe
Illi te, Senecæ quod fuit ille ſuo.

Vbi diſcis & Conſulem fuiſſe hunc Cæſonium, & inter Senecæ amicos. quæ cauſſa certè damnationis. *Lipſius.*

Cæſonius Maximus.] Hoc verum ei nomen, ut monuit Lipſius ex hiſtoria. vulgo, *Ceſennius.* Pichena.

2 *Reos fuiſſe ſe, tantum pœna experti.*] Vt rectè capias, ſic diſtingue: *reos fuiſſe ſe tantum, pœna experti.* id eſt, pœnâ illâ nihil aliud experti, niſi reos ſe fuiſſe. Sententia ſimilis ſuperiori neſcio quo libro. *Acidalius.* Male diſtinguit, nam in juſtis judiciis multa præcedunt, quibus aliquis reum ſeſe intelligat, antequam pœnæ ſubjiciatur. *Gronovius.*

3 *At illa mater.*] In regio codice eſt; *Acilia mater.* Rhenanus. Non monerem, niſi in multas editiones irrepſiſſet hic error. Legendum *Atilla.* Vide ſupra. *Grotius.*

4 *Sine abſolutione, ſine ſupplicio diſſimulata.*] Vulgati corrupte, *in ſupplicio.* Correxit Lipſius ex libris. Idemque indicat Flor. qui habet, *ſin ſupplicio.* Pichena.

5 *In ſupplicio.*] Romana editio, *ſine abſolutione, ſine ſupplicio*, probiſſimè. *Lipſius.*

6 *Addiditque ſine pretio frumentum.*] Suetonius Ner. cap. x. *Conſtituit Prætorianis cohortibus frumentum menſtruum gratuitum.* Severus Imp. modum frumenti etiam auxit, de quo Herodianus: Καὶ τὸ σιτηρέσιον αὐτοῖς πρῶτος ηὔξησε, καὶ δακτυλίοις χρυσοῖς χρῆσθαι ἐπέτρεψε. Iterumque Antoninus ejus F. patratâ cæde Getæ. Idem ſcriptor: Περιέθηκε δὲ τῷ σιτηρεσίῳ ἄλλο τοῦ τελουμένου ἥμισυ. id eſt: *Adjecit annonæ, ſuprà*

cus [1] Petronio Turpiliano conſulari, Cocceio Nervæ prætori deſignato, Tigellino præfecto prætorii tribuit (Tigellinum & Nervam ita extollens, ut ſuper triumphales in foro imagines, [2] apud palatium quoque effigies eorum ſiſteret) [3] Conſularia inſignia Nymphidio, de quo quia nunc primum oblatus eſt, pauca repepetam. nam & ipſe pars Romanarum cladium erit. Igitur matre libertina ortus, quæ corpus decorum inter ſervos libertoſque principum vulgaverat, ex C. Cæſare ſe genitum ferebat, quoniam forte quadam habitu procerus & torvo vultu erat: ſive C. Cæſar ſcortorum quoque cupiens, etiam matri ejus illuſit.

73 Sed Nero vocato ſenatu, oratione inter patres habita, edictum apud populum, & collata in libros indicia, confeſſioneſque damnatorum adjunxit. Etenim crebro vulgi rumore lacerabatur, [4] *tamquam viros inſontes ob invidiam aut metum exſtinxiſſet.* Ceterum cœptam, adultamque & revictam conjurationem neque tunc dubitavere, quibus verum noſcendi cura erat; & fatentur, qui poſt interitum Neronis in urbem regreſſi ſunt.

At

ſuprà quàm ſoliti accipere, dimidium. Lipſius.

1 *Petronio Turpiano conſulari.*] Malim *Turpiliano:* ut ſit conſularis ille Petronius Turpilianus, qui ſupra lib. proximo cum Cæſonio Pæto geſſit conſulatum. Ineptum eſt enim dicere, quod quidam ſcripſit, eidem nomen *Petronio Turpiliano Turpiano,* quaſi, *Tarpejano:* temerariumque eſt in Auguſti numiſmate, cujus altera facies inſculptum habet, III. VIR TURPILIANUS, Petronium ob idem inibi ſcriptum nomen, triumvirum adſeverare. *Vertranius.*

2 *Apud palatium quoque effigies eorum ſiſteret.*] Nos, *apud palatium effigies eorum quoque ſiſteret.* Rhenanus. Hoc ordine legitur hic locus in Florent. ac Ven. *Apud palatium quoque effigies eorum ſiſteret.* Alii minus apte tranſponunt: *apud palatium effigies eorum quoque ſiſteret.* Pichena.

3 *Dedit etiam conſularia inſignia.*] Verba, *dedit etiam*, abſunt à Flor. & à Ven. & abeſſe ſalva ſententia poſſunt. nam ſubintelligitur verbum, *tribuit*, ſupra poſitum. Sed nihil mutavi. *Pichena.*

4 *Tanquam viros inſontes.*] Faernus addita voce, *claros*, legebat: *Tanquam claros viros & inſontes* &c. Urſinus. Flor. & Ven. *viros & inſontes.* Suſpicabar legendum *claros & inſontes.* id enim præcipue ad invidiam,

de

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 16 vol. 1

At in ſenatu cunctis [1] ut cuique plurimum mœroris in adulationem demiſſis, [2] Junium Gallionem Senecæ fratris morte pavidum, & pro ſua incolumitate ſupplicem, increpuit Salienus Clemens, *hoſtem & parricidam* vocans: [3] donec conſenſu patrum deterritus eſt, *ne publicis malis abuti ad occaſionem privati odii videretur*, [4] *neu compoſita aut oblitterata manſuetudine principis novam ad ſævitiam*

de qua ſequitur, pertineat. *Freinshemius.*

1 *Vt cuique plurimum mæroris.*] An ſimulatum civium mærorem intelligit, propter pericula conjurationis à principe adita? minime. nam potius per adulationem diſſimulanda lætitia fuiſſet. An mæror ex publica clade tot illuſtrium virorum? Verius interpretor ex conſanguineis, & amicis necatis. cujus cladis neminem expertem fuiſſe credendum eſt. ſed ad quoſcunque ea plurimum pertinebat, eo magis dolorem per demiſſam adulationem diſſimulabant. *Pichena.*

2 *Iunium Gallionem.*] Quem Nero poſt interfecit. Dio. In Euſebio autem clarius: *Iunius Annæus Gallio, frater Senecæ, egregius declamator, propriâ ſe manu interfecit: mortem ejus Nerone in ſuam præſentiam differente.* Hoc confert illud Chronicon in annum hunc eumdem, quo Lucanus & Seneca occiſi. Mirum in Tacito nihil eſſe, ſi tamen hoc tempore ea cædes. *Lipſius.*

3 *Donec conſenſu patrum deterritus eſt, ne.*] Verſus. *Acidalius.*

4 *Neu compoſitam & obliteratam manſuetudinem principis novam ad ſævitiam retraheret.*] In regio codice non habetur particula connectens, &c. quare ſuſpicor hanc fuiſſe germanam Taciti lectionem, *Neu compoſitum, obliterata manſuetudine principis novam ad ſævitiam retraheret. Neu compoſitum*, hoc eſt ſedatum & qui jam placidus factus eſſet, ſubaudi Neronem. Porro *compoſitum* etiam alibi uſurpat pro ſedato. Vt lib. 1. hiſt. *Compoſitique ad præſens, qui coerceri non poterant.* Sed & *obliterandi* verbo rurſum utitur lib. ſequenti: *Quæ obliterari non ſinebat Capito Coſſutianus.* Et lib. 1. Hiſt. *Ac ne reverentiam imperii exuere viderentur. in S. P. Q. R. obliterata jam nomina, ſacramenta advocabant.* Item in prioribus libris ſæpe. *Rhenanus.* Lego, *immanſuetudinem*, pro ferocia ſedata & compoſita. *Vertranius.* Faernus addita voce, *iram*, legebat: *Neu compoſitam & obliteratam manſuetudinem principis, iram novam ad ſævitiam retraheret.* Vrſinus. Inſane bene Lipſius: *neu compoſita & oblitterata manſuetudine Principis novam ad ſævitiam traheret.* Nec ego muto, niſi quod eodem ſenſu legi etiam poterat: *neu compoſita & oblitterata manſuetudinem Principis novam ad ſævitiam traherent.* Acidalius. Lectionem Flor. repoſui: *Neu compoſitam aut oblitteratam manſuetudinem principis, novam ad ſæv. retraheret.* Vulgati, *& obliteratam*; ac deinde, *traheret.* Fortaſſe locus ſic conſtrui poteſt: neu manſuetudinem principis retraheret ad novam ſævitiam, compoſitam jam, aut oblitteratam. Sed inepta, & abſurda conſtructio. An legendum; *immanſuetudinem?* ſenſus certe aliquid tale exigit, cum dicat, novam ad ſævitiam. *Pichena.*

Neu compoſitam &c.] Pravè ſcriptum, & in contumeliam Neronis. Valdè ſcilicet Principem laudent, ſi oblitteratam clementiam ejus dicant;

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 16 vol. 1

74 *vitiam retraheret.* Tum decreta *dona &* [1] *grates deis de*cernuntur, *propriuſque honos Soli, cui eſt vetus* [2] *ædes apud Circum, in quo facinus parabatur, qui occulta conjurationis numine retexiſſet: utque Circenſium Cerealium ludicrum pluribus equorum curſibus celebraretur: menſiſque Aprilis* Neronis *cognomentum acciperet: templum Saluti exſtrueretur, eo loci ex quo Scevinus ferrum prompſerat.* Ipſe eum pugionem [3] apud Capitolium ſacravit, [4] inſcripſitque JOVI VINDICI. [5] In præſens haud animadverſum

cant: id eſt, abolitam & ſepultam. Ne dubita ſcribere: *compoſita & obliterata manſuetudine Principis.* Hoc volunt. ne ea quæ obliterata jam eſſent & tantum non deleta ex animo Principis; ille renovaret, & novæ ſævitiæ materiem ſuggereret. *Lipſius.*

1 *Grates deis decernuntur.*] Tò *decernuntur* redundat, ut opinor. *Lipſius.* Cum modo præceſſerit vox *decreta*, eam iteraſſe ſtatim Tacitum haud crediderim, adeoque hoc loco id *decernuntur* pro inſititio habuerim. *Freinshemius.* Dubius ſum tamen utrum *decreta* an *decernuntur* aboleam: neque enim minus belle: *Tum dona & grates deis decernuntur.* Gronovius.

2 *Ædes apud Circum.*] De quâ Tertullianus libello De Spectaculis. *Lipſius.*

3 *Apud Capitolium ſacravit.*] Ritu veteri & recepto. Suetonius Cal. cap. XXIV. *Tres gladios in necem ſuam præparatos, Marti ultori, addito elogio, conſecravit.* Idem Vitellio c. X. *Pugionem, quo ſe Otho occiderat, in Agrippinenſem coloniam miſit Marti dedicandum.* Dio in Antonino Caracalla: Καὶ τὸ ξίφος, δι' οὗ τὸν ἀδελφὸν ἀπεκτόνει, ἀναθεῖναι τῷ θεῷ ἐτόλμησε. Sed & apud Græcos Olympias *gladium, quo rex* (Philippus) *percuſſus erat, Apollini ſub nomine Myrtales conſecravit.* ait Iuſtinus. Tertullianus pulchrè de Reſurrectione carnis: *Gladius bene de bello cruentus, & melior homicida, laudem ſuam conſecratione penſabit.* Lipſius.

4 *Inſcripſitque* JOVI VINDICI.] Malim ſingulari nota I. VINDICI. Sic enim ad præſagium & auſpicium futuræ ultionis, ac Iulii Vindicis nomen ac res, hæc facilius trahi tandem potuerunt. *Boxhornius.*

5 *In præſens haud animadverſum eſt.*] Senſus eſt, Huc uſque minime animadverſum fuit ad auſpicium, poſtquam arma Iulius Vindex moverat: tametſi præſagium futuræ ultionis trahebatur. At mireris Cornelium, qui Galliarum defectionem referre lib. 14. oblitus ſit, C. Vipſanio & Fontejo Coſſ. *Eo anno Neapoli de motu Galliarum cognovit* Nero, *ipſo die, quo matrem occiderat;* deficientium *duce Iulio Vindice, qui tum* Galliam *provinciam pro Prætore obtinebat*, ut ait Suetonius. Illius autem edictis contumelioſis & frequentibus permotus Nero, Senatum epiſtola in ultionem ſui reique publicæ adhortatus eſt excuſato languore faucium, propter quem non adeſſet. Eam excuſationem ſive accepit ſive non probavit Senatus. Inde Neronem timor mali ominis incutit, puta, quum organa hydraulica ſe prolaturum omnia in theatrum affirmavit, ſi per Vindicem liceret, vel cum noctibus plerique jurgia cum ſervis ſimulantes,

tes,

verſum, poſt arma Julii Vindicis ad auſpicium & præſagium futuræ ultionis trahebatur. Reperio in commentariis ſenatus, Cerialem Anicium conſulem deſignatum, pro ſententia dixiſſe, *ut* [1] *templum divo Neroni quam maturrime publica pecunia poneretur.* Quod quidem ille decernebat, tamquam mortale faſtigium egreſſo, & [2] venerationem hominum merito: [3] quod ad omina olim

tes, crebro Vindicem poſcebant. Illudque diri præter cætera fuit auſpicii, quod ex Neronis oratione, qua in Vindicem perorabat, recitaretur in Senatu, daturos pœnas ſceleratos, ac brevi dignum exitum facturos, conclamatum eſt ab univerſis, *Tu facies Auguſte.* Sed auſpicium illud animos non adverterunt, & tamen *ad præſagium futuræ ultionis trahebatur*, ait Tacitus. Quod ſi Cornelium ad extremum libri conſequentis retuliſſe C. Iulii Vindicis motum exiſtimare malis, ſimili ordine quo Dio ſcripſit, ego non impediam, ſi modo per hujus perque Tranquilli ſcriptum liceat ita conjectari. Hoc enim loco tempus præſens, quo hæc ſcriberet, Tacitus non inepte dicetur exprimere. qui an verum dixerit, ejus æquales viderint. *Vertranius.* Multa hic male ac miſere miſcet optimus Maurus: ſed error capitalis, Vindicis motum adſignari anno, quo Caji Vipſanius & Fontejus Coss. fuerunt. Nam ubi Suetonius, *ipſo die quo matrem occiderat*, non *diem* intelligit etiam ejuſdem anni, quo Agrippina trucidata, ſed qui nono poſt anno redibat C. Silio Italico M. Galerio Trachalo Coss. Nulla igitur iſta oblivio Taciti. *Gronovius.*

In præſens haud animadverſum.] Credo voculam intermittendam, *quod in præſens.* Acidalius. Vt hæc cohæreant ſuperioribus, adjiciam voculam: *Id in præſens.* Freinshemius.

1 *Templum divo Neroni.*] Hinc præſagium mortis Neronianæ & *divum* appellans Neronem, ſi de mendacio non erubuit, de infauſto potuit timere: quoniam maledictum eſt ante ἀποθέωσιν Deum Cæſarem nuncupare, ait Tertullianus Apologet. 34. *Vertranius.*

2 *Venerationem hominum item merito.*] Adverbium *item* ſubmovimus, quod non ſit in libro manuſcripto. *Rhenanus.* Verbum, *hominum*, licet retineri poſſit, magis tamen pro eo placeret, *numinum* *Vrſinus.* Adſentior Mureto legenti, *venerationem numinum merito.* Sed & poſtea particulam inſero neceſſariam: *Sed quod ad omina olim.* Acidalius.

3 *Quod ad omina olim ſui exitus verteretur.*] Liquida apertaque ſententia. *Olim*, tantùm ſit ſignificatione futuri: quod pueris non ignotum. At noſtri Critici ex Budenſi Codice, *quòd clam ad omen ac dolum*, legunt, non ſine meo riſu. *Lipſius.*

Quod ad omnia olim ſui exitus verteretur.] Budenſe volumen: *Quorumdam ad omnia dolum ſui exitus verteretur.* Legerim: *Quod clam ad omen ac dolum ſui exitus verteret.* ubi *ſui* pro *ejus* uſurpat, more Ciceronis & veterum autorum. *Rhenanus.* Corrupte Flor. *quorundam ad omina dolum ſui exitus verteretur.* Pichena. Pro *ſui exitus* malim etiam *ſequuturi.* Vt jam ante dixit, *futuræ ultionis.* Boxhornius. Suſpicabar ex ſcriptura Florentina: *Fuerunt tamen, quos id omen propinqui exitus adverteret.* Tertio enim poſt anno periit. Lib. 2. hiſtor. *Lætus ultro & tam propinquæ*

olim ſui exitus verteretur. 1 nam deum honor principi non ante habetur, quam agere inter homines deſierit.

ſortis ignarus. Eodem lib. *exitu demum Neronis poſitis odiis in medium conſuluere.* Eodemque: *mereri ſe feſtinato exitu clementiam victoris.* Gron.

1 *Nam deum honor Principi non ante habetur, quam agere inter homines deſierit.*] Tertullianus pulchrè & appoſitè huic rei: *Si non de mendacio erubeſcit ejuſmodi adulatio, hominem deum appellando: timeat ſaltem de infauſto. Maledictum eſt, ante Apotheoſin, deum Cæſarem nuncupare.* Lipſ.

Nam deum honor.] Ex hujus autoritate Ælianum ſophiſten ridere licet, qui ad Adrianum imperatorem ſcripto libello de inſtruendis aciebus, θεὸν illum appellavit. Sed in eo videatur adulatus, more quem Domitianus induxit, ſibi nomen Dei adſcribens, quo ab aliis appellari vellet. Quare Apologetici 13. ait ille, *Digne imperatoribus defunctis honorem divinitatis dicatis, quibus & viventibus eum addicitis.* At vero quid de Octaviano dicemus? Numiſma æreum habeo, qua facies ejus refertur, ita inſcriptum, DIVUS AUGUSTUS PATER. quod S. C. cuſum ſub templi fronte providentiam Auguſti teſtatur. Verum opinari mortuo Auguſto, dum cunctaretur Tiberius an imperium acciperet, Senatum illud numiſma formari juſſiſſe, melius erit & tutius. Neque vero ſcio an illi aſſentiri debeam qui Antoninum Pium *divum* appellatum ſcribit, initio imperii ſui. eſt certe apud me numus qui eum *divi* inſcriptione, ejus faciem oculis ſpectandam præbet. *Vertranius.*

C. COR-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 16 vol. 1

C. Cornelii Taciti

AB EXCESSU DIVI AUGUSTI ANNALIUM LIBER SEXTUS-DECIMUS.

Breviarium Libri.

Falſi theſauri in Africa reperti : inque iis Neronis vanitas. Qui Romæ quinquennale certamen certat , prorſus hiſtrionum in morem. Poppæa moritur : eique amplum funus ductum. C. *Caſſius & L. Silanus in exſilium pelluntur : poſterior denique interficitur, ac plures alii. In Campania magna & prodigii loco tempeſtas. Anteius & Oſtorius ad mortem aguntur , Mella , Criſpinus , Petronius. Thraſeas Pætus etiam accuſatur , tunc lumen Romani orbis : & Bareas Soranus. damnantur, & ipſi ſe abſolvunt. Anni unius hæc geſta ; quia reliqua libri Fatum invidit.*

C. SVETONIO. L. PONTIO. TELESINO. Coss.

Illuſit dehinc Neroni fortuna per vanitatem ipſius, [1] & promiſſa [2] Ceſellii Baſſi; qui origine Pœnus , mente turbida , nocturnæ quietis imaginem ad ſpem haud dubiam retraxit. Vectuſque Romam, principis aditum emercatus, expromit *repertum in agro ſuo* 1

Commentarivs.

1 Et *promiſſa.*] Ita Flor. ac Ven. Vulgo, *ex promiſſo.* Pichena.

2 *Ceſellii Baſſi.*] Is eques Romanus eſt Suet. Ner. 31. *Vertranius.*

ſuo ſpecum altitudine immenſa, quo magna vis auri contineretur, non in formam pecuniæ, ſed rudi & antiquo pondere lateres quippe prægraves jacere, aſtantibus parte alia columnis. [1] *quæ per tantum ævi occulta augendis præſentibus bonis* [2] *Ceterum ut conjectura demonſtret, Didonem Feniſſam Tyr profugam, condita Carthagine, illas opes abdidiſſe, ne novu populus nimia pecunia laſciviret; aut reges Numidarum &*
2 *alias infenſi, cupidine auri ad bellum accenderentur.* Igitu Nero non auctoris, non ipſius negotii fide ſatis ſpectata, [3] nec miſſis viſoribus per quos noſceret, [4] an ver afferrentur, auget ultro rumorem, [5] mittitque qu velut partam prædam adveherent. [6] Dantur triremes

inſpectoribus. quam vocem Lipſius tribuit Salluſtio reſtituit ... Quintil. lib. 11 inſtit. orat.

1 *Quæ per tantum ævi occulta, augendis præſentibus bonis latuerint.*] Verbum *latuerint* non eſt in volumine Budenſi. atque poteſt abeſſe, ſi quis verbum *fuerint* ſubintelligat, aut ſimile quippiam. De quo monui lectorem, ut videat, quam multa ſint in autoribus paſſim interpolata. *Rhenanus.* Verbo auctior Venetus: *augendis præſentibus bonis latuerint.* ſed gloſſema videtur, & à Flor. abeſt *Pich.*

2 *Ceterum ut conjectura demonſtrat.*] Lego, *demonſtret.* Refert enim oblique Tacitus orationem Ceſellii. *Acidalius. Vt conjectura demonſtret:* ita legi poſtulat totus ordo narrandi: hactenus edebatur, *demonſtrat*, contra loquendi leges. *Freinsh.*

3 *Nec miſſis viſoribus.*] Ita *inviſores* Apulejus dixit, etſi alio quodam ſenſu, 1. Florido: *Siquis forte in hoc pulcherrimo cœtu ex illis inviſoribus meis malignus ſedet.* Mirum ni Salluſtio quoque hæc vox reſtituenda apud Fabium l. IX. *Vnde uſque eo proceſſum eſt, ut non pœniturum pro non acturo pœnitentiam: & Viſuros, ad videndum miſſos idem auctor* (Salluſtius) *dixerit.* Puto *Viſores*: & hinc ſumſiſſe noſtrum. *Lipſius.*

Nec miſſis viſoribus.] Niſi legiſſem lib. Annal. primo, *ſimul Segeſtes ipſe ingens viſu.* Deinde lib. 3. *Et tot adſtantium viſum.* rurſum lib. 4. *Numeroque & robore, & viſu inter ſe, fiducia ipſis, in ceteros metus crederetur.* potuiſſem hic ſcribere, *juſſoribus*, pro *ſponſoribus*, atque *expromiſſoribus*, quos non miſerit Ceſellius ille Baſſus. *Rhenanus.*

4 *An vera afferrentur.*] Scripſimus, *aſſererentur.* Rhenanus. Legendum omnino *afferrentur.* ut & Muretus. *Acidalius.*

5 *Mittitque qui velut partam prædam aveherent.*] Lego, *paratam.* *Idem.*

6 *Dantur triremes, & delectum navigium, juvandæ feſtinationi.*] Cur triremes & navigium hoc loco diſtinguuntur? An non navigii nomine etiam veniunt triremes? Malim igitur: *& delectum remigium, juvandæ feſtinationi. Remigium* hic idem eſt, quod remiges. Ita Ann. 14. *Detentuſque rebus gerundis Suetonius, quod poſt paucas naves in littore, remigiumque in iis amiſerat, tamquam durante bello, tradere exercitum Petronio Turpiliano jubetur.* Neque aliter Ann. 3. ubi Agrippinæ in Italiam ex Oriente adventus deſcribitur, *non alacri remigio*, dixit. *Boxhornius.* Valde placet Boxhornii conjectura. Vide

mes & delectum navigium, juvandæ feſtinationi. [1] nec aliud per illos dies populus credulitate, prudentes diverſa fama tulere. Ac forte quinquennale ludicrum ſecundo luſtro celebrabatur: [2] oratoribuſque præcipua materia in laudem principis adſumpta eſt.

non

Vide quæ notamus ad Liv. 26, 51. *Gr.*

1 *Nec aliud per illos dies populus plus credulitate.*] Comparativum *plus* delevimus. *Rhenanus.* Recte cape, *aliud credulitate.* id eſt, aliud quam credulitatem. *Acidalius.* Suſpectus mihi locus. Venetus & nonnulli alii veteres addunt, *populus plus credulitate prodentis.* Florent. pro, *tulerat*, habet, *tulere.* An populus cum Baſſi credulitatem, ac ſpem haud dubiam videret, nihil aliud per illos dies ſermonibus tulit? Potius ſuſpicor, credulitatem ad Neronem referri, qui ea non tantum in vulgus prodidit, ſed auxit ultro rumorem. *Pichena.* Cujus vero *prodentis?* Luxatum ſenſum ſana levi mutatione: *credulitate prudentis diverſæ famæ.* Grotius. Merito ſuſpectum hunc locum habet Pichena, quem ſic reſtituam: *populi credulitate protenus diviſa fama.* Hoc ait famam, ut ſolet, credulitate audientium ubique ſtatim ſparſam fuiſſe, ut non alia de re per eos dies ſermo crebrior eſſet. Vide H. 1, 12. Vulgus enim credulum eſt, & vocatur noſtro H. 2, 72. H. 4, 49. Ergo etiam quod audit creditque, protenus divulgat. Egregie id expreſſum eſt ſupra 2, 82. *Statim credita, ſtatim vulgata ſunt, ut quiſque obvius quamvis leviter audita in alios, atque illi in plures cumulata gaudio transferunt.* Vulgata autem lectio contrarium ſenſum habet, in his *diverſa fama*, non certe vult diverſam famam fuiſſe, ſed omnibus fidem factam. deinde cujuſnam *prodentis* iſta credulitas, quis ita aut quo loqueretur. *Freinsh.* Recte eruditiſſ. Gronovius notaverat, populi & prudentium judicia hic, ut & alibi, à Tacito diſtingui. Qui proinde ſic reſcribit: *Nec aliud per illos dies populus, plebs credulitate, prudentes diverſa fama tulere.* Nempe quia Mssc. habent, *populus plus credulitate.* Vide ipſum cap. 14. elegantiſſimarum Obſervationum. Ego jam ante, nobili & egregio juveni, Nicolao Heinſio, in his litteris judicii incorrupti, ad oram Codicis mei notatam hanc emendationem oſtenderam: *Nec aliud per illos dies populus credulitate, prudentes diverſa fama, tulere.* Quæ niſi fallor, ipſa Taciti ſcriptura eſt. *Populus* & *prudentes* fere à Tacito opponuntur. Non *plebs* & *populus*, quod ſciam. Diſtinguere videtur Annal. 1. ubi de teſtamento Auguſti, ſed videtur. Eſt enim corruptus iſte locus. In quem vide doctiſſ. Freinsh. Sed & ibi de aliis potius, quam de judiciis hominum agitur. *Boxhornius.* Fefellerat me optimus Pichena, opinatus in MS. eſſe *populus plus:* unde tentabam, quod dictum eſt: nam *populum* & *plebem* ſæpe diſtingui ex Livio Plinioque notavimus ad Senecam de ira, 3, 18. Sed ipſo libro Florentiæ inſpecto inveni nil aliud quam *popls.* quod eſt *populus*, non *populus plus:* ſtatimque emendavi conjecturam meam aliquot annis ante, quam ſuam Marcus proderet, cui tamen laudem ſuam non invidemus. *Gronovius.*

1 *Oratoribuſque præcipua.*] Vatic. *abaratoribus oratoribuſque.* Legerim, *ac rhetoribus oratoribuſque:* vel *ac vatibus oratoribuſque.* Certe, & vates & oratores, Muſico illo agone certaſſe ſcimus. *Lipſ.*

Oratoribuſque præcipua materia.] Men-

non enim tantum ſolitas fruges, *nec metallis confuſum aurum gigni*, *ſed nova ubertate* [1] *provenire terras*, *& obvias opes deferre deos*. quæque alia ſumma facundia, nec minore adulatione ſervilia fingebant, ſecuri de facilitate credentis. [2] Gliſcebat interim luxuria ſpe inani, conſumebanturque veteres opes, quaſi oblatis quas multos per annos prodigeret. Quin & inde jam largiebatur: & divitiarum exſpectatio, inter cauſſas paupertatis publicæ erat. Nam Baſſus [3] effoſſo agro ſuo, latiſque circum arvis, dum hunc vel illum locum promiſſi ſpecus adſeverat, ſequuntur que non modo milites, ſed populus agreſtium efficiendo operi adſumptus; tandem

Mendoſam vocem libri veteres inculcant. Flor. *anaratoribus oratoribuſque.* Lipſius varie emendat. Ego leviter dubito, an ſit legendum, *adulatoribus*, *oratoribuſque.* nam paulo infra ait, *ſumma facundia, nec minore adulatione.* quæ verba, ad hæc fortaſſe reſpondent. *Pichena.*

1 *Provenire terras.*] Flor. *terram.* Pichena. Mirum certe eſt, hæc ut ſana hactenus eſſe ab omnibus tranſmiſſa? At vero quis Latine dixerit, *provenire terras*, ubi de iis agitur, quæ ex terra proveniunt & enaſcuntur? Mihi haud dubium eſt, quin aliter ſcripſerit Tacitus. Ad oram codicis mei ſic reſcripſi, neque nunc muto: *Non enim tantum ſolitas fruges*, *nec metallis confuſum aurum gigni*, *ſed nova ubertate provenire. Æternas & obvias opes deferre Deos.* Diſtinguendum eſſe, ſicut nos diſtinximus, quivis videt. *Æterna* veteribus dicuntur, aut quæ vere talia, ut dii; aut quæ ſpe ac voto talia facimus, ut Principes & Reſpublica: aut quæ continua, diu durant, & prope inexhauſta ſunt: ut ſervitus, diſcordia, Annal. 12. & opes, hoc loco. Nam, ut paullo ante Tacitus, Ceſellius Baſſius, exprompſit apud Cæſarem, repertum in agro ſuo ſpecum, altitudine immenſa, quo magna vis auri contineretur. Magna & immenſa, æterna fere vocantur. *Boxhornius.* Immo *nova ubertate provenire terras* eſt novo genere fœtus eſſe fœcundas & fertiles. Sic Plautus in Truculento 2, 4. *Cumque bene proveniſti ſalva*, *gaudeo.* Et eadem fabula 2, 6. *Cum tu recte proveniſti, cumque es aucta liberis*, *Gratulor.* Gronovius.

2 *Gliſcebat interim luxuria.*] *Luxuria* hic non ponitur pro libidine venerea, ut Eccleſiaſtici uſurpant, ſed pro nimia profuſione, abundantiaque nimia. *Lupanus.*

3 *Effoſſo agro.*] Simillima ſtultitia Pompeii exercitum incidit, cum is in eadem Africa, contra Domitium & Iarbam, militaret. Nam cum quidam theſauros aliquos caſu repperiſſent: fuere qui dicerent perſuaderentque, totum eum locum auri plenum, à cladibus Pœnorum ibi repoſiti. Atque ita miles avidus ad fodiendum ſe dedit per plures dies, Pompejo ridente ſimul & indignante, tantam illam multitudinem ſtulta avaritia & labore fatigari: donec tandem feſſi & irriti, clamarent, *Duceret jam quo vellet*, *ſatis ſe pœnarum ſtultitiæ ſuæ* dediſ-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 16 vol. 1

dem poſita vecordia, [1] *non falſa antea ſomnia ſua, ſeque tunc primum eluſum* admirans, pudorem & metum morte voluntaria effugit. Quidam *vinctum ac mox dimiſſum* tradidere, *ademptis bonis in locum regiæ gazæ*. Interea 4
ſenatus propinquo jam [2] luſtrali certamine, ut dedecus averteret, offert imperatori *victoriam cantus*, [3] adjicitque *facundiæ coronam*, qua ludicra deformitas velaretur. Sed Nero *nihil ambitu nec poteſtate ſenatus opus eſſe* dictitans, [4] *ſe æquum adverſus æmulos, & religione judicum meritam laudem aſſecuturum*, primo carmen in ſcena recitat: mox flagitante vulgo, *ut omnia ſtudia ſua publicaret* (hæc enim verba dixere) ingreditur theatrum, cunctis citharæ legibus obtemperans: ne feſſus reſi-de-

dediſſe. Plutarchus in Pompejo. *Lipſius*.

1 *Non falſa ante ſomnia.*] Admirans multa ſe vera per quietem antea vidiſſe, tunc primum eluſus. *Ferrettus*. Flor. *antea*. Pichena.

2 *Luſtrali certamine.*] Sive Quinquennali. Quod hic quidem anno ſexto celebrari, miratur vir doctiſſimus, & erroris, cui latebra non ſit, pœne Tacitum accuſat. Nam debebat quinto celebrari, inquit, quattuor dumtaxat annis interjectis. An diſtuliſſe Neronem aliquis dixerit? ille vero antevenire ſolet, cupidine certaminum, & ante præſtitutam diem revocare, quod Suetonius in Nerone, cap. XXI. ſcripſit. Hæc vir ille magnus. Ego autem ſiquid video, aut firmiter numero, abnuo Tacitum ultra quintum annum produxiſſe. Ecce inſtitutum eſt Nerone IV. Cornelio Coſſo Coſſ. urbis anno DCCCXIII. nunc ſecundo editur, Silio & Attico Coſſ. anno DCCCXVIII. Certe ab illo ad iſtum ipſi anni quattuor interſunt, & quinto nunc anno editur; aut omnes calculi me fallunt. *Lipſ.*

3 *Adjicitque facundiæ coronam.*] Reſtitui ex Flor. copulam, quæ à vulgatis aberat. *Pichena*.

4 *Se æquum.*] Quaſi diceret, ſe æqualem & parem in hoc certamine. Sed non diſplicet, quod olim conjeci, *ſeque unum adverſus æm.* Lipſ.

Se æquum adverſus æmulos.] Lipſio perplacet: *Seque unum adverſ.* vel *ſeque imo.* neutrum mihi. Legam, *ſeque adverſus æmulos religione ducum* &c. abjecta copula *&*. Acidalius. Mendoſus locus Lipſio videtur. tamen ego tolerabilem utcumque ex eo ſenſum elicio. Ait Nero, ſe in ſcena *æquum*, hoc eſt æqualem paremque, eſſe adverſus æmulos: & victoriam cantus, coronamque facundiæ, adipiſci velle judicum religione ac conſcientia, nec ut principi ſibi deferri. Ideo paulo infra ait: *ſententias judicum opperiebatur ficto pavore.* Pichena. Quaſi diceret, ſe æqualem & parem in hoc certamine, ſicut explicavit Vir Doctiſſimus. quamquam & conjecturam ſuam retineat: *ſeque unum adverſus* &c. ſed nec mutatione quacunque opus eſſe putem, & illud *æquum* ita exponi debere, quaſi dicat, ſe æquali Marte cum ipſis certaturum. Sic Druſus *habeba-*

deret, ne ſudorem, niſi [1] ea quam indutui gerebat ve-ſte detergeret: ut nulla oris aut narium [2] excremen-ta viſerentur. Poſtremo [3] flexus genu, [4] cœtum il-lum manu veneratus, ſententias judicum opperieba-tur ficto pavore. [5] Et plebs quidem urbis, hiſtrio-num quoque geſtus juvare ſolita, perſonabat [6] cer-tis modis plauſuque compoſito. Crederes læta-ri, ac fortaſſe lætabantur, [7] per injuriam publi-

ci

bebatur æquus filiis Germanici. Freinshemius.

1 *Ea quam indutui gerebat veſte.*] Apulejus Florid. lib. 2. *Habebat indutui ad corpus tunicam interulam.* & ſtatim: *habebat cinctui balteum: amictui pallium candidum.* Cic. Tuſc. Quæſt. lib. 5. *Mihi amictui eſt Scythicum tegmen.* Pichena.

2 *Excrementa viſerentur.*] Exemplar Budenſe, *viſerent*, ſubaudi, *ipſi ſpectatores.* Rhenanus.

3 *Flexus genu.*] Imo & ſollennia hiſtrionum verba hæc pronuncians, Κύριοί μου εὐμενῶς μου ἀκούσατε, *Domini mei audite me libenter.* Ex quo intellegis quid *Principium* apud Suetonium ſit Neron. cap. XXI. *Vtque conſtitit peracto principio, Nioben ſe cantaturum per Cluvium Rufum pronunciavit.* Anteloquium ſcilicet illud citharœdicum, emerendi favoris: uti & principia quædam, legitimo carmine, olim oratorum. De adoratione manu, dico ad lib. 1. Hiſtor. *Lipſ.*

4 *Et cœtum illum manu veneratus.*] In culpa ponit Tacitus. Tamen Imperatoribus poſtea id ſervatum, ut ſollenni ritu populum adorarent in Circo. Claudianus pulchre De VI. Conſ. Honorii.

O quantum populo ſecreti numinis addit
Imperii præſens ſpecies! quantamque rependit
Majeſtas alterna vicem! cum regia. Circi
Connexum gradibus, veneratur purpura, vulgus:
Conſenſuque cavæ ſublatus in æthera vallis
Plebis adoratæ reboat fragor.

Lipſius.

5 *Et plebs quidem verbis hiſtrionum geſtus juvare ſolita.*] Emendavimus, *Et plebs quidem urbis.* Rhenanus.

6 *Certis modis, plauſuque compoſito*] Ars enim, ſi dis placet, uti iuſque rei: acclamandi, & plaudendi. Itaque addit, *cum manibus neſciis fatiſcerent, turbarent gnaros.* In edicto Theoderici regis ad populum Rom. lib. 1. Variar. Caſſiodori: *Soletis aera ipſum mellifluis implere clamoribus, & uno ſono dicere quod ipſas quoque belluas delectet audire. profertis voces organo dulciores; & ita ſub quadam harmonia citharæ concavum theatrum per vos reſonat, ut tonos poſſit quilibet credere, quam clamores.* Modulatum hunc clamorem, concentum appellat Plinius in Panegyrico: *Et populus quidem Rom. delectum principum ſervat, quantoque paullo ante concentu formoſum alium, hunc fortiſſimum perſonat.* Dio, Εὐρύθμως ἐκβοᾶν, in Pertinace: Ὅσα τε εἰώθεσαν ἐν τοῖς θεάτροις ἐπὶ τῇ τοῦ Κομμόδου θεραπείᾳ εὐρύθμως πως ἐκβοᾶν, ταῦτα τότε μετασχηματίζοντες ἐς τὸ γελοιότατον ἐξῇδον. Vide quædam hujus rei ad 1. Hiſtor. *Lipſ.*

7 *Per injuriam publici flagitii.*] *Injuriam* ægre hic tolero. nec enim capio.

ci flagitii. Sed qui remotis è municipiis, [1] ſeveraque adhuc, & antiqui moris retinente Italia, [2] quique per longinquas provincias laſciviæ inexperti, officio legationum aut privata utilitate advenerant, neque aſpectum illum tolerare, neque labori inhoneſto ſufficere: cum manibus neſciis fatiſcerent, turbarent gnaros, ac ſæpe à militibus verberarentur, [3] qui per cuneos ſtabant, ne quod temporis momentum impari clamore, aut ſilentio ſegni præteriret. Conſtitit pleroſque equitum, dum per anguſtias aditus & ingruentem multitudinem enituntur, obtritos: & alios dum diem noctemque ſedilibus continuant, morbo exitiabili correptos. [4] quippe gravior inerat metus, ſi ſpectaculo defuiſ-

capio. Mutem *incuriam* quod ſane valde accommodatum ſententiæ. *Acidalius.* Vix video quid hæc ſibi velint. Reponam: *per incuriam publici flagitii.* Talis ſemper fuit indoles populi; hic præſertim Romani, qui principis ſui indecoris factis (quæ, hercle, merito vocantur *publica flagitia*) velut majeſtatis Principis ac imperii incurioſus lætabatur. *Boxhornius.*

1 *Severamque adhuc.*] Rod. Agricola legebat: *ſeveraque*, &c, *retinente Italia.* Lipſius.

Severamque adhuc, & antiqui moris retinentes Italiam.] Legendum omnino cum Rod. Agricola, *ſeveraque adhuc & a. m. retinente Italia.* & deinceps cum Mureto, *longinquas.* Acidalius. Rodulphus Agricola, ut ait Lipſius, legebat, *ſeveraque adhuc, & a. m. retinente Italia.* Sed opinor, ex conjectura. At vulgatæ etiam lectioni conſtructio fortaſſe conſtabit. ii ſcilicet, qui remotis è municipiis adveniebant, retinentes ſive inhabitantes Italiam, adhuc ſeveram, & moris antiqui. *Pichena.* Corrigo: *ſeverique adhuc & antiqui moris retinentes Itali.* Vult enim auctor, qui è partibus remotioribus adveniſſent, eoſque, qui retinerent adhuc aliquid priſcæ gravitatis & conſuetudinis, non potuiſſe applaudere fœdis factis Principis. *Harlæus.* Hoc eſt ea parte Italiæ, quæ quantum ab Vrbe, tantundem à laſcivia luxuriaque diſtabat. Hæc eſt lectio Rod. Agricolæ, quam omnino recipiendam putavimus, quod ineſſet genius auctoris, quem vulgata non ſapit. Sic *retinentem modeſtiæ*, *nobilitatis*, *conditoris* alibi hoc in auctore, at *retinere* pro habitare, nuſquam, opinor, reperias. *Freinsh.*

2 *Quique per longinquas provincias laſciviæ inexperti.*] Haud dubium, quin ita ſit legendum. & Flor. indicat, qui habet, *per longuas.* Sic lib. 12. *longinquas in provincias commeatus portabant.* Corrupte hic in vulgatis, *per longas provincias.* Pichena.

3 *Qui per cuneos ſtabant.*] De cuneis theatri vide Lipſium de amphitheatro cap. 13. *Idem.*

4 *Quippe gravior inerat metus.*] O ludos, ò ineptias, ſed cruentas & triſtes! Nam mors comes aut exſilium, ſi quis ſegniter audiviſſet ſcilicet hunc Phœbum. Philoſtratus ſci-

te

defuiſſent, multis palam & pluribus occultis, ut nomina ac vultus, alacritatem, triſtitiamque coëuntium ſcrutarentur. Unde tenuioribus ſtatim irrogata ſupplicia, adverſus illuſtres diſſimulatum ad præſens, & mox redditum odium. Ferebantque [1] *Veſpaſianum, tamquam ſomno conniveret, à Phœbo liberto increpitum, ægreque meliorum precibus obtectum: mox imminentem perniciem majore fato effugiſſe.* Poſt finem ludicri Poppæa mortem obiit, fortuita mariti iracundia, à quo gravida ictu calcis afflicta eſt. neque enim venenum crediderim, quamvis quidam ſcriptores tradant, odio magis quam ex fide. quippe liberorum cupiens, & amori uxoris obnoxius erat. [2] Corpus non igni abolitum, ut Romanus mos; ſed regum externorum conſuetudine, [1] diſ-

vid: Suet: Vesp. c. 4.

Syrorum præcipue & Ægyptiorum.

re narrat, *Apollonium veniſſe Romam, & in hoſpitium quoddam, per hæc tempora, divertiſſe. Ibi autem hominem quendam, ſcenico habitu, citharam tenentem & pulſantem, cantantem etiam, ſed rudi & abſona voce, ſuperveniſſe, qui ſolitus eſſet urbem ita perambulare, & Neronis carmina cantillare. Quæ ſiquis aut negligentius audiſſet, aut mercedem condignam non dediſſet, ab eo tamquam impietatis reus conviciis petebatur, & in carcerem ducebatur. Chordam præterea, uſu detritam & fractam, quæ in ipſa Neroniana cithara fuiſſet, ut ceimelium aliquod in arcula ferebat: atque eam emptam ſibi duabus minis ferebat. nec cuiquam porro venditurum, niſi qui præſtantiſſimus in ea arte eſſet, & aliquando Pythiis viciſſet.* Atque addit, Apollonium ipſum & comites ejus, cum affici non viderentur, accuſatos ab eo ut *Divinæ vocis contemptores*, ſed mercedula tamen data hominem placaſſe. Hæc libro IV. *Lipſ.*

1 *Veſpaſianum à Phœbo.*] Hoc igitur periculum Romæ adiit, ut hic Tacitus: ſed ſimile in Achaia. de quo Suetonius Veſpaſiani c. IV. *Peregrinatione Achaica inter comites Neronis, cum cantante eo aut diſcederet, aut præſens obdormiſceret, graviſſimam contraxit offenſam: prohibituſque non contubernio modo, ſed etiam publica ſalutatione.* Itaque ſæpius in iſta re ſubruſticus & vere Sabinus vir peccavit. Quod porro ad Phœbum, is libertus admiſſionum fuit, ex Suet. Veſpaſ. cap. XIV. De eo lapis,

TI. CLAUDIO. AUG. L.
PHOEBO.
CLAUDIA. PANA TYCHIS.

Idem.

2 *Corpus non igni abolitum &c.*] Corpora primum terra condebant Romani, poſtea cum cognoviſſent erui longinquis bellis obrutos, cremandorum corporum morem ſumpſere. Apud Syros & Ægyptios condendi, medicataque corpora ſervandi in loculis conſuetudinem fuiſſe legimus. Nam corpora condiunt myrrha, aloë, cedro, melle, ſale, bitumine, & reſina, odoribus delibuta. Ex ſucco enim Cedri corpora ſervari affirmant. *Lupanus.*

1 *Diſ-*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 16 vol. 1

[1] diſſertum odoribus conditur, tumuloque Juliorum infertur. Ductæ tamen publicæ exſequiæ, laudavitque ipſe apud roſtra *formam ejus, & quod divinæ infantis parens fuiſſet*, aliaque fortunæ munera pro virtutibus. Mortem Poppææ ut palam triſtem, [2] ita recordanti- 7
bus lætam ob impudicitiam ejus ſævitiamque, nova inſuper invidia Nero complevit, prohibendo C. Caſſium officio exſequiarum. [3] quod primum indicium mali, neque in longum dilatum eſt. Sed Silanus additur. nullo crimine, niſi quod Caſſius opibus vetuſtis, & gravitate morum, [4] Silanus claritudine generis, & modeſta juventa præcellebant. Igitur miſſa ad ſenatum oratione, *removendos à Rep. utroſque* diſſeruit: objectavitque Caſſio *quod inter imagines majorum*, [5] *etiam C. Caſſii effigiem coluiſſet, ita inſcriptam:* [6] *DVCI PARTIVM.*

1 *Diſſertum odoribus.*] Plinius de Arabia: *Periti rerum adfirmant, non ferre tantum annuo fœtu, quantum Nero princeps noviſſimo Poppææ ſuæ die concremaverit.* Lipſ.

2 *Ita recordantibus lætam.*] Eleganter Muretus *recondentibus.* quod illi *palam* opponitur. *Acidalius.*

3 *Quod primum indicium mali, neque in longum dilatum eſt.*] Scripſit Tacitus: *officio exequiarum: quod primum indicium mali. Neque in longum dilatus eſt*, &c. *Idem.*

4 *Silanus.*] Suſpicor eumpſe eſſe, cui poſtea ſtatua in foro poſita, curante Capitone. Qua de re Plinii epiſtola tota, lib. 1. ad Cornelium Titianum. Corrupte hoc nomen ſcriptum in Commentario Iuvenalis, ad illud Sat. 1.

—— *magni delator amici.*

Heliodorum dicit Stoicum Philoſophum, qui Licinium Silanum condiſcipulum ſuum teſtimonio oppreſſit. Lege, *L. Iunium.* Lipſius.

5 *Etiam C. Caſſii effigiem coluiſſet.*] In ſcripto libro non eſt, *etiam.* Sed mox eſt: *Dux partium.* Rhenanus.

6 *Duci partium.*] Budenſis codex, *Dux.* non male. Hæc autem hiſtoria eſt: quam eleganter Ambroſ. 1. Offic. tangit. *Si tyranni aliquis habeat imaginem, nonne obnoxius eſt damnationi? Memini legiſſe me quoſdam capitali ſupplicio damnatos, quia Bruti & Caſſii interfectorum Cæſaris imagines aſſervarent.* De titulis autem imaginum ſcripſi in Electis, cap. XXIX. *Lipſ.*

Inſcriptam duci partium.] Manuſcriptus Corvini Regis habet, *Dux*, & rectius, mea quidem ſententia. Erat autem effigies ita inſcripta, *C. CASSIVS DVX PARTIVM*, quod partes Cæſari adverſas in bello civili duxiſſet. Siquidem Romanis ſolenne fuit, eorum imagines, quorum ipſis ſacroſancta memoria eſſet, ex vero effingere, & effictas, levando minuendove dolori in atriis habere. Quare Plin. 35, 11. inquit, *Expreſſi cera vultus ſingulis diſponebantur armariis, ut eſſent imagines, quæ comitarentur gentilitia funera.* Ex cereis dein-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 16 vol. 1

TIVM. *Quippe ſemina belli civilis, & defectionem à domo Cæſarum quæſitam.* [1] *Ac ut memoria tantum inſenſi nominis ad diſcordias uteretur, adſumpſiſſe L. Silanum juvenem genere nobilem,* [2] *animo præruptum, quem novis rebus oſtentaret.*

Ipſum

deinde exſcribebat artifex, pingebat pictor imagines, *quamvis ſit difficillima imitationis imitatio*, ut Cæcilianus lib. 4. epiſt. Iulio Severo ſcribit. Itaque, ut dixi, Caſſius avi ſui inſcriptam effigiem colebat: quod crimini datum & ipſe in Sardiniam deportatus eſt, uti mox Cornelius refert. Sed à Nerone tandem hic mori juſſus dicitur Suetonio, *Caſſio Longino ICto, ac luminibus orbato, quod in vetere gentili ſtemmate C. Caſſii percuſſoris Cæſaris imagines retinuiſſet* &c. Contra Sextus Pomponius de ſucceſſione juriſprudentum de Sabino locutus ſic habet, *Huic ſucceſſit C. Caſſius Longinus, natus ex filia Tuberonis, quæ fuit neptis Servii Sulpitii: & ideo proavum ſuum Servium Sulpitium appellavit.* Is & conſul fuit cum Quartino temporibus Tiberii, & plurimum in civitate auctoritatis habuit, donec Cæſar eum civitate expelleret. Expulſus ab eo in Sardiniam, revocatus à Veſpaſiano diem ſuum obiit. Idem Caſſius ſupra lib 12. cæteros præeminebat peritia legum: qui cum Syriæ præeſſet, quantum ſine bello dabatur, revocabat priſcum morem: curaprovisuque perinde agebat ac ſi hoſtis ingrueret. Ita dignum majoribus ſuis, ita familia Caſſia ratus per illas quoque gentes celebrata, poſt illum Caſſium qui mandatu Senatus & auctoritate Pop. Rom. adjutus, Syriam cum tribus exercitibus qui in eadem provincia erant, in poteſtatem ſuam redegit, teſte Livio 121. & aliis ſcriptoribus. *Vertranius.*

1 *Ac ut memoria.*] Lego, *ac ne.* Lipſ.

Aut memoria tantum inſenſi nominis ad diſcordias uteretur.] Scribendum, ut Faernus legebat: *Ac ne memoria tantum inſenſi nominis.* Urſinus. Nero ſcribens ad Senatum, iis tacite occurrit, quæ Caſſio apud eum gratiam parare potuiſſent: ſcilicet illum non amore libertatis, ejuſmodi tentare, ſed odio ſui tantum. Et ut ſciatis (inquit) Caſſium in mei ſolum perniciem, illius Caſſii ſe agnatum facere, en ad imperium vocat, & ſollicitat Silanum. *Salinerius.* Accuratiſſimus interpres legit: *Ac ne memoria tantum*, &c. At integra eſt hæc lectio vulgata; *Ac ut memoria* &c. Hoc enim vult Tacitus: Statua Caſſii culta, hoſtis Cæſarum, & adſumpto L. Silano, cujus patruus imperium erat meditatus, nihil aliud egiſſe C. Caſſium, quam ut repetitis tantum æſtimatiſque eorum nominibus, qui vel ipſi Cæſaribus extiterant infeſti, vel tales nomine ac ſanguine contingebant, diſcordias populi adverſum Cæſares excitaret. Quantum in obliteratis ac depreſſis ejuſmodi nominibus momenti Principes reponant, vel ex eo horum inſtituto liquere poteſt, quo damnare ejuſmodi nomina, & interdicere poſteris, conſueverunt. Cujus paſſim, etiam apud Tacitum, exſtant exempla. *Boxhornius.* Fruſtra interpretantur, quod vitioſum eſt. Recte Lipſius & Faernus, *ac ne.* Hoc enim ſignificat: & quaſi non ſufficeret infamis ac damnati hominis memoriam renovaſſe palamque coluiſſe, (quod quid aliud quā parricidium ejus probare & ad ſimile ſcelus præſentes vocare?) adjunxiſſe partibus &c. Vel etiam: Et ne ad rebellionem ſtimulandam una hoſtis Cæſarum imagine niteretur in qua præter nomen nihil eſt additamenti, aſſumpſiſſe Silanum, &c. *Gronovius.*

2 *Animo præruptum.*] Non, *promptum;*

ptum;

Ipſum dehinc Silanum increpuit iiſdem quibus pa- 8
truum ejus Torquatum, *tamquam diſponeret jam impe-*
rii curas, [1] *præficeretque rationibus & libellis & epiſtolis li-*
bertos: [2] inania ſimul & falſa. [3] nam Silanus inten-
tior metu, & exitio patrui ad præcavendum exterritus
erat. [4] Inducit poſthac vocabulo indicum, qui in Le-
pidam Caſſii uxorem, Silani amitam, *inceſtum cum fra-*
tris filio, & *diros ſacrorum ritus* confingerent. Trahe-
bantur ut conſcii [5] Vulcatius Tullinus, ac [6] Marcel-
lus Cornelius ſenatores, & [7] Calpurnius Fabatus
eques Romanus: qui appellato principe inſtantem
damnationem fruſtrati, mox Neronem circa ſumma
ſcelera diſtentum, quaſi minores evaſere. [8] Tunc ſe- 9
natuſ-

ptum: ex Vaticano. Præruptus, uti Præfractus, de iis qui rigida effrænique audacia ſunt. Ita Ciceroni pro Roſcio, *Prorupta audacia*, dicta. *Lipſius*.

1 *Præficeret rationibus & libellis.*] Illud his verbis ſignificatur, quod lib. ſuperiore planius tradidit fuiſſe objectum Torquato Silano, *quod nobiles haberet, quos ab epiſtolis, & libellis, & rationibus appellaret: nomina & meditamenta ſummæ curæ.* Ferrettus.

2 *Inania ſimul & falſa.*] Caſtigavimus, *& inania ſimul & falſa.* Rhenanus. Vulgo, *& inania.* Sed abſtulimus redundantem, &, Florentini ac Veneti. *Pichena.*

3 *Nam Silanus intentior metu & exitio patrui ad præcavendum erat* &c.] Ita ſcribendum, & delendum eſt verbum, *exterritus*. Vrſinus. Deleri poterat non modo vox *erat*, ſed &, *exterritus*. mihi profecto reſipiunt illegitimum quid: idemque ferre pronuntiaverim de illis, *ad præcavendum.* Gruterus.

4 *Inducit.*] Alias, *inducti.* Ferrettus.

5 *Vulcatius Tullinus.*] Credo, *Tertullinus*: ſupervixitque ad principatum Veſpaſiani. lib. IV. Hiſtor. *Vulcatius Tertullinus tribunus plebei interceſsit.* Lipſ.

6 *Marcellus Cornelius.*] Quem Galba deinde interfecit. lib. I. Hiſtor. *Quam gloriam ad principatum attulit, niſi occiſi Obultronii Sabini, & Cornelii Marcelli in Hiſpania?* Noto eo, quia Tacitus ipſe admonet, evaſiſſe eos hoc diſcrimen, & Neroni ſuperfuiſſe. *Idem.*

7 *Calpurnius Fabatus.*] Ille proſocer Plinii Secundi. *Idem.*

Calpurnius Fabatus eques Rom.] Fuit hic patria Novocomenſis, C. Cæcilii Plinii proſocer. ejus antiqua memoria adhuc Comi viſitur Iovii Benedicti, V. Cl. opera, eruto monumento in hæc verba: *C. Calpurnius. L. F. Ouf. Fabatus. VIvir. IIII vir. i. d. præf. præt. trib. leg. XXI. Rapac. praef. cohortis, VII. Luſitan. et. nation. Gætulic. Arſen. quæ. ſunt. in. Numidia. Flam. D. Aug. ex. patrimonio. T. F. I.* Alciatus.

8 *Tunc ſenatuſconſulto.*] Volumen regium, *tunc conſulto ſenatu.* Paulo poſt apparet illinc etiam legi poſſe, *Haud minus promptam.* Rhenanus. Scribendum eſt, *Tunc conſul-*

natuſconſulto, *Caſſio & Silano exſilia* decernuntur; *d*
Lepida Cæſar ſtatueret. Deportatuſque in inſulam Sar
diniam Caſſius, & [1] ſenatus jus exſpectabatur. Sila
nus tamquam Naxum deveheretur, Oſtiam amotus
poſt municipio Apuliæ cui nomen eſt Barium, claudi
tur. Illic indigniſſimum caſum ſapienter tolerans,
centurione ad cædem miſſo corripitur. Suadentiqu
venas abrumpere, animum quidem morti deſtinatum ai
[1] *ſe*

Locus corruptus varie vexatus, forte & exitus ejus exſpectabatur, i.e. exſpectabatur ut ibi non diu ſuperſtes eſſet, ſed moreretur per cœli intemperiem, quia Sardinia ſemper infamis fuit.

to ſenatu. & ita liber Corvinianus habet. *Vertranius.*

1 *Senatus jus exſpectabatur.*] Vulnus, cui non medeor. Palmerius legit (ita ab Hieron. Berchemio accepi, veteri meo amico) *Senatus juſſus ſpectabatur.* Franciſcus Medices: *& ſenectus ejus exſpectabatur.* At de exſilio Caſſii, convenienter cum Tacito Pomponius De orig. juris: *Cajus Caſſius Longinus plurimum in civitate auctoritatis habuit, donec eum Cæſar* (Nero, non Claudius, uti cenſent) *pelleret: expulſuſque ab eo in Sardiniam, revocatus à Veſpaſiano.* De eximia ejus ſcientia, noſter l. XII. *Ea tempeſtate Caſſius ceteros præeminebat peritia legum.* Plinius lib. VII. Epiſt. *Lætor quod domus C. Caſſii, hujus qui Caſſianæ ſcholæ princeps & parens fuit, ſerviet domino non minori.* Lipſius.

Et ſenatus jus exſpectabatur.] Haud ſcio, damnato Caſſio quale jus ſenatus expectaretur: at ita ſcriptum lego, *Deportatuſque in inſulam Sardiniam Caſſius è ſenatus juſſu ſpectabatur*, id eſt, ex ſenatus decreto. *Vertranius.* Inter tot emendationes ſatius erit vulgatis adhærere. Claudius *neminem exſulum niſi ex ſenatus auctoritate reſtituit.* Suet. 12. Quod Nero, qui alias dixerat lib. 13. annal. *Teneret antiqua munia ſenatus, ſe mandatis exercitibus conſulturum*, in Caſſio æmulatur: imbellis enim (licet olim dux) habebatur lib. 12. ann. 12. & oculis tum captus erat Suet. Ner. 37. At non expectatur re ſtitutio Silani, quippe qui Neron erat præcipuus timor. *Salinerius.* Hiſce nec Lipſ. nec Mur. medentur & ne tentant quidem. Palmeriu tentat ille quidem, ſed irrito conatu. Ego nihil hiſcere etiam poſſum: ni ſi delenda plane ſunt. Etenim orati ſine his integra: & ipſa nullo mod aptari ad ſententiam loci poſſe vi dentur. Niſi trajicias in hunc mo dum: *Tunc Senatuſconſulto Caſſio & Silano exſilia decernuntur, de Lepid Cæſar ſtatueret. Et Senatus ocius ex ſequebatur: deportatuſque in inſulan Sardiniam Caſſius. Silanus tanquan Naxum* &c. Acidalius. De corruptione non dubitatur. In Flor. legitur, *& Senatus ejus.* Quod Franc. Medices corrigendum cenſuit: *& ſenectus ejus.* id eſt, expectabatur, ut ſenectute caderet, contra quam acciderat Silano, cujus ſenectus non expectata. Ego potius legendum ſuſpicor, *& exitus ejus.* timebatur ſcilicet ne centurionem Nero ad cædem Caſſii patrandam mitteret, ut Silano acciderat, & ut moris tunc, ad fugiendam invidiam civitatis. Sic de Lollia l. 12. *In Lolliam mittitur tribunus, à quo ad mortem redigeretur.* Pichena. Hæc plurimos exercuerunt. Et locus haud dubie mendoſus eſt. Quippe jamjam tradidit Tacitus, Senatuſconſulto exſilium Caſſio indictum. Quomodo igitur hic dicitur, *Senatus jus* expectatum? Florentinus codex habet; *& ſenatus ejus expectabatur.* Corrige

autem;

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 16 vol. 1

[1] *ſed non permittere percuſſori gloriam miniſterii.* At centurio quamvis inermem, prævalidum tamen & iræ quam timori propiorem cernens, premi à militibus jubet. Nec omiſit Silanus obniti, & intendere ictus quantum manibus nudis valebat, donec à centurione vulneribus adverſis tamquam in pugna caderet. Haud minus prompte L. Vetus, ſocruſque ejus Sextia & Pollutia filia necem ſubiere: inviſi principi, tamquam vivendo exprobrarent interfectum eſſe Rubellium Plautum generum Lucii Veteris. Sed initium detegendæ ſævitiæ præbuit [2] interverſis patroni rebus ad accuſationem tranſgrediens Fortunatus libertus, aſcito Claudio Demiano, quem ob flagitia vinctum à Vetere Aſiæ proconſule, exſolvit Nero in præmium accuſationis. Quod ubi cognitum reo, ſeque & libertum pari ſorte componi, Formianos in agros digreditur. Illic eum milites occulta cuſtodia circumdant. Aderat filia ſuper ingruens periculum longo dolore atrox, ex quo percuſſores Plauti mariti ſui viderat: cruentamque cervicem ejus amplexa, ſervabat ſanguinem, & veſtes reſperſas, [3] vidua implexa luctu continuo, nec ullis alimentis, niſi quæ mortem arcerent. Tum hortante patre, Neapolim pergit. Et quia aditu Neronis prohibebatur, egreſſus obſidens, *audiret inſontem, neve conſulatus ſui* [4] *quondam collegam dederet liberto*, modo mulie-

bri

autem, *& feſtinatus exitus exſpectabatur.* Id eſt, in Sardinia brevi vitam cum morte commutaturum Caſſium ſperabatur. Quam peſtilens, & aliunde advenientibus pleriſque letale fuerit Sardiniæ cælum, nemo neſcit. In hanc autem Caſſius erat deportatus. *Boxhornius.* Acu rem tetigit Fr. Medices. Sic lib. 13. *P. Celerem, quia abſolvere nequibat Cæſar, traxit ſenecta donec mortem obiret.* Gronovius.

1 *Sed non permittere percuſſori gloriam.*] Faernus legebat; *ſed non præripere* &c. Vrſinus. Mur. *Se vero permittere* &c. Male, & contra Taciti & viri fortis mentem. *Acidalius.*

2 *Interverſis patroni rebus.*] Id eſt ab ipſomet liberto, qui patroni rem familiarem fraudaverat. *Pichena.*

3 *Vidua implexa luxu continuo.*] *Implexa* vocem certum eſt mihi delendam, natam ex ſuperioris lineæ iterata voce *amplexa.* Acidalius.

4 *Quondam collegam.*] Primo imperii ejus anno. *Lipſius.*

bri ejulatu, aliquando ſexum egreſſa, voce infenſa clamitabat. donec princeps [1] immobilem ſe precibus & invidiæ juxta oſtendit. Ergo nuntiat patri *abjicere ſpem, & uti neceſſitate.* Simul affertur *parari cognitionem ſenatus, & trucem ſententiam.* Nec defuere qui monerent *magna ex parte heredem Cæſarem nuncupare, atque ita nepotibus de reliquo conſulere.* quod aſpernatus, ne vitam proxime libertatem actam noviſſimo ſervitio fœdaret, largitur in ſervos quantum aderat pecuniæ: & *ſi qua aſportari poſſent, ſibi quemque deducere, tris modo lectulos ad ſuprema retineri* jubet. Tunc eodem in cubiculo, eodem ferro abſcindunt venas, properique & ſingulis veſtibus ad verecundiam velati, balneis inferuntur. pater filiam, avia neptem; illa utroſque intuens, & certatim precantes *labenti animæ celerem exitum, ut relinquerent ſuos ſuperſtites & morituros.* Servavitque ordinem fortuna: ac ſenior prius, tum [2] cui prima ætas, exſtinguuntur. Accuſati poſt ſepulturam, [3] decretumque *ut more majorum punirentur.* Et Nero interceſſit, [4] *mortem ſine arbitrio* permittens. ea cædibus peractis ludibria adjiciebantur.

1 *Immobilem ſe precibus & invidiæ juxta oſtendit.*] Non habet hic particulam, &, exemplar Budenſe. ſicut nec mox adverbium, *ſimul: Simul affertur parari cognitionem Senatus.* Rhenanus. Fortaſſis, *invidia,* nec precibus nec reverentia famæ, aut maligni rumoris metu moveri. *Gronovius.*

2 *Cui tam prima ætas extinguuntur.*] In exemplari Budenſi habes, *extinguitur.* Rhenanus. Legendum, *tum cui proxima ætas.* aut potius, *ac ſeniores prius, tum cui prima ætas.* ut capias, prius patrem & aviam, deinde filiam exſpiraſſe. *Acidalius.*

3 *Decretumque ut more majorum puniretur.*] Neroni cum quæreret, quid eſſet, *More majorum, reſponſum eſt, Nudi hominis cervicem inſeri furcæ, corpuſque virgis ad necem cædi.* auctor Tranquillus. *Ferrettus.*

4 *Mortem ſine arbitrio permittens.*] Clariſſimus Faber bis huncce locum attigit. Primò ei viſum legere, *mortem libero arbitrio:* poſt maluit, *ſuo arbitrio.* Quod poſtremum magni vatis effatum jure placet: magis tamen meum, *mortem ſine arbitro.* Et adſeverem eam Cornelii ſcripturam eſſe, à Florentino etiam codice (ut poſteà comperi) approbatam. *Mors ſine arbitro;* libera, ſine domino, ſine judice. Simile lib. 1. Annal. *An præmia ſub dominis, pœnas ſine arbitro eſſe?* Lipſius.

Mortem ſine arbitrio permittens.] Videndum an legi debeat: *mortis arbitrium permittens.* Urſinus. *Sine arbitrio*, id eſt, arbitro, ut judicium

pro

ciebantur. P. Gallus eques Romanus, quod Fenio Ru- 12
fo intimus, & Veteri non alienus fuerat, aqua atque igni prohibitus eſt. Liberto & accuſatori præmium operæ, [1] locus in theatro inter viatores tribunicios datur.

hi magiſtratibus præſto erant præcipue ad acciendos eos quibus illi opus habebant.

pro judice, *judicium dabo* ait prætor Lib. DD. & facile animum induco hæc vera eſſe; quod legitur apud noſtrum lib. 4. ann. *ſuperbiam* vice *ſuperbam*. Sed ſi eadem poſtulas in eodem verbo, de Cæſare pete. lib. 3. *Conſtituit ut arbitri darentur: per eos fierent æſtimationes poſſeſſionum, & rerum quanti quæque earum ante bellum fuiſſent, atque eæ creditoribus transderentur.* adde, *& ſiquis appellaſſet de æſtimatione, & ſolutionibus, quæ per arbitrium fierent (ut Cæſar præſens conſtituerat) fore auxilio pollicebatur.* Salinerius. Lipſius ait Fabro placuiſſe, *mortem ſuo arbitrio:* cum in vulgatis omnibus legeretur, *mortem ſine arbitrio.* Ipſe autem ex ingenio reſtituit, *mortem ſine arbitro*, id eſt, liberam, ſine domino, ſine judice. Sic lib. 1. Ann. *An præmia ſub dominus, pœnas ſine arbitro eſſe?* Quam correctionem à Flor. codice confirmatam, recepi. *Pichena.* Scribendum eſſe, *mortem ſine arbitrio remittens*, docuimus Obſervat. 4, 2. *Gronovius.*

1 *Inter viatores Tribunicios.*] Qui ſpectaſſe videntur non abjuncto à Tribunis loco, uti ad obſequia apparere poſſent. Hoc autem inter præmia: quia Tribunos honeſtiſſimo loco ſpectaſſe, vel hinc colligas, quod Cæſari Iulio inter honores decretum: *ut ſemper ſellâ curuli ſederet, excepto per ludos. Tum enim ſeſſio ei in Tribunicio ſubſellio, inter eos qui quoque anno Tribuni eſſent, concedebatur.* Dio lib. XLIV. Itemque poſtea Auguſto: *ut in ſubſelliis Tribunorum plebis ſederet.* Dio idem, libro XLIX. *Lipſius.*

Locus in theatro inter viatores Tribunitios datus.] Qui *viatores* Romanis antiquis eſſent, diu anxie quæſivi, & difficultatem afferebat, quod apparitores, viatores, accenſos, lictores, ſummotores, ita officio conjunctos obſervarem, ut quæ inter illos differentia eſſet conſtituenda, ignorarem: quod tamen longô ſtudio & diligentia me adinveniſſe exiſtimo. Itaq; hi omnes *Apparitores* dicti, quod ſcilicet Magiſtratibus aſſiſterent, & præſto eſſent ad obſequendum Liv. 3, 49. & 8, 33. Quod & potiſſimum paſſim patet ex Amm. Marcellino, & ex Iuſtiniano, in l. 31. §. 5. *Cod. de Epiſcop. & Cleric.* Hi quoque nominati *miniſteria*, l. 3. §. *Tutor.* D. *de ſuſpect. tutor.* Aliquando *apparitio*, l. finali, §. finali, D. *de evictione.* Cicero tamen in epiſt. ad Thermum, *apparitionem* pro officio apparitoris accepit. Vocati quoque & interdum *officia*, l. *Illicitam*, §. *Ne tenuis*, D. *de offic. præſid.* Nonnunquam *officiales*, Rubric. & l. 1. Cod. de filiis official. & Cap. *Nullus*, 4. quæſt. quarta. Interdum *executores*, l. 2. *Cod. de ſportul.* Aliquando *miſſi*, uti cap. 1. de immunit. eccleſ. & ibi gloſſa in novella. τάξεις ταξεῶται, id eſt, *ordo* & in gloſſa veteri, ἀμφοδιάρχαι ἀρχυπηρέται. In horum numero fuere *lictores*, qui apparebant his tantum magiſtratibus, qui auctoritatem haberent non ſolum vocandi & ligandi, ſed & quoque puniendi, hique ab aliis in hoc diſtinguebantur, quod ſecuri & virgis ſupplicium de damnatis ſumebant, juſſu magiſtratuum, quibus apparebant. Ita Tribunos Conſulari poteſtate creatos, lictores habuiſſe conſtat ex Livio lib. 3. Ita Conſules ubique, ita & Imperatores. Iſti autem *lictores* & aliquando *ſummotores* dicti, eò quod eorum

tur. Et menſis qui Aprilem eundemque Neroneum ſeque-

officium eſſet, turbam & alios quoſcunque ſummovere. Liv. 3,45. & 48. & lib. 8, 33. & 45, 29. quo in loco pro *ſummotore*, intelligendum lictorem, non dubitandum vel propter verba lib. 28, 27. *Accenſis* munus fuit vocandi, & ab acciendo dicti, ex Varrone lib. 5. de Ling. Lat. Cic. lib. 1. epiſt. 1. ad Q. Frat. Verum quia & id munus proprium erat *Viatoris*, in quo differrent & diſtinguerentur, indagandum. *Viatoris* munus præcipuum fuiſſe vocandi, conſtat ex Columella in præf. lib. 1. Cic. de Senect. c. 16. Et Feſto in *Viatores*. Et Liv. 8, 18. Et Plin. 18, 3. Ex dictis patet, ſicuti *Accenſi*, ita & *Viatoris* quoque vocandi munus fuiſſe. At quomodo diſtinguendi ſint, non æque manifeſtum. Ego ſtatuendum puto, in hoc *Viatores* ab *Accenſis* diſtingui, quod *Viatores* non modo vocandi jus haberent, ſed & ligandi. *Accenſi* vero minime. Verum quia Sigonius id aperte negat lib. 2. de jure antiq. civ. Rom. cap. 15. ideo comprobandum eſt. Livius lib. 3, 6. & 6, 16. & 9, 10. & 4, 14. Vtrobique enim *apparitoris* voce, *viatorem*, omnemque alium, qui ligandi jus haberet, intelligendum non dubito. Sicut 3, 38. de *Viatoribus* interpretandum conjicio. At Cicero omnem ſcrupum demit, quum ait in Vatinium: *Miſeriſne viatorem, qui M. Bibulum vi domo extraheret*. Itaque quum *Viatores* facultatem haberent ligandi, in hoc ab *Accenſis* diſtinguebantur; *Accenſi* vero à *Viatoribus* alia differentia diſcernuntur. namque *Accenſi* munus erat, etiam meridie conclamare populo, quod *Viatores* non faciebant. Id autem conſtat ex Varrone loco citato. Et Plin. 7, 6. *Viatores* aut proprios fuiſſe Tribunorum pl. ſicuti *lictores* Conſulum exiſtimavit plurimæ lectionis vir, Andreas Tiraquellus ad Alexandrum motus auctoritate Livii 2, 56. qua tamen in re eum hallucinatum non dubito. namque non modo Tribuni pl. ſed & alii magiſtratus *viatores* habuere, quibus vocandi jus fuit. De Senatu conſtat ex Plin. 18, 3. De conſulibus nulli dubium. De Ædilibus patet ex Livio lib. 30. *Scribæ Viatoreſque Ædilicii*. Romæ in Baſilica Sancti Petri in Vaticano extat tabella antiqua inſcripta, in qua fit mentio *T. Tettieni Viatoris Ædilicii*. Et in Æde Sanctæ Cæciliæ in alia tabella. *viator. quæſtor. ab aerar.* in alia in domibus Dominorum S. Crucis legitur: *Ti. Oneſimo. viatori. collegii. magni*. Quod pariter & reliqui magiſtratus *viatores* proprios habuerint, rationi conſonum eſt, & conſtat ex Iuriſconſultis, l. finali, de judic. p. l. *Magis puto*. §. *Illud quæri poteſt* de rebus eorum, qui ſub tutel. p. Vnde & *Viatores* Prætoris ſcil. vel Iudicum aliorum eiſdem dicti executores litium, ut Imperator docet in §. *Triplici, de actionibus*. *Viatores* ex ſervorum genere fuiſſe contendunt aliqui ex recentioribus auctoritate Strabonis inniχi lib. 5. & Gellii 10, 3. Idem & adverſus Picenos & Lucanos obſervatum, qui viatorum tabellariorum loco ſunt habiti. In oppoſitum tamen ſtat veritas, ſiquidem Viatores cives Rom. fuiſſe conſtat ex antiq. inſcriptione tabellæ, quam Car. Sigonius d. l. deſcribit. Præterea quomodo Nero liberto & accuſatori præmium operæ dediſſet, locum in theatro inter viatores, ſi hi ex ſervili genere extitiſſent? Ad hæc Livius lib. 38. ſcribit, *ut poſtremo ſcribæ, viatoreſque tribunos relinquerent*. Itaque viatores à ſervili comitatu diſcernit. Ad auctoritates autem Strabonis & Gellii dicimus; aliud eſſe *ſervorum vice haberi*, aliud vero *ſervum eſſe*; namque & communi appellatione etiam *ſervire* dicuntur, qui liberi ſunt,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 16 vol. 1

ſequebatur, Majus Claudii, [1] Junius *Germanici*, vocabulis mutantur: teſtificante Cornelio Orfito qui id cenſuerat, [2] *ideo Iunium menſem tranſmiſſum, quia duo jam* Tor-

ſunt, non ſervi. Et ita à Frontino lib. de Aquæductibus, & à Varrone & Livio *apparitores* (inter quos viatores ſtatuimus) ſervos publicos appellatos obſervamus, hoc eſt, qui publico inſervirent, quum tamen hi fere omnes ex libertino genere eſſent, uti Cicero ad Q. Fr. ſcribens & Appium, in Verr. & in Corn. docet, & Tacitus lib. 13. demonſtrat. Valgius Rufus & cum eo Gellius 12, 3. *Viatores* in collegio lictorum repoſuere, quos tamen aberraſſe ex jam dictis conſtat; apertius vero ex antiqua tabella dignoſcitur præcones potius ex viatorum collegio fuiſſe, quam lictores. Quantum aberraverit doctiſſ. Turnebus lib. 1. & cap. 11. *viatoris* vocem ex antiqua inſcriptione interpretans, ex dictis jam ſatis patere puto. *Marcellus Donatus.*

1 *Iunius Germanici.*] Obhæreo. Series quidem menſium ita poſtulat: ſed ſi *Iunius* in hoc numero, quomodo additur *Iunium tranſmiſſum*, quia infauſtus eſſet? Itaque olim reponebam, *Iulius Germanici.* Sed libri mihi opponuntur, itemque ratio, quòd facta injuria Divo Iulio videtur, ſi illi menſis ſuus ademptus. Quid dicam? verba tamen ſequentia de Iunio abnuunt, etſi alii conantur pro, *tranſmiſſum*, reſcribere, *tranſnominatum.* Lipſius.

Iunius Germanici vocabulis.] Malim, *Iulius:* ſequitur enim, *ideo Iunium tranſmiſſum.* Ferrettus. Libri omnes & mſſ. & editi in voce, *Iunius*, conſentiunt. Lipſius repoſuit, *Iulius*, Iunii vocem falſam adſeverans, eo quod ſtatim ſequatur, *Iunium menſem tranſmiſſum.* Huic opinioni ac mutationi aſſentiri minime potui, & antiquam ac genuinam lectionem reſtitui. Nam Orfiti adulatio eo ſpectat, ut Iunii menſis nomen, ob Iuniæ familiæ ſcelera, tanquam infauſtum deleretur, atque ab aliquo ex Neronis cognominibus denominaretur, cum jam ipſe Aprili nomen dediſſet. Ac ne menſis Majus in medio vacuus remaneret, excogitavit, Majum Claudii, Iunium Germanici appellationibus commutari poſſe, ut horum trium cognominum ſeries in menſibus continuaret. Hanc fuiſſe mentem ac ſententiam Orfiti reor. Nam quid menſi Iulio oportebat novum nomen imponere? ne credas, nam Iulio Cæſari notabilis ignominia ex tali ſententia proveniſſet. Præterea ſi nomen Iunium in integro remanſiſſet, inſignis honor Iuniæ familiæ fuiſſet, cujus nominis oblivio potiſſimum quærebatur. At Tacitus ait, *Iunium menſem tranſmiſſum.* Fateor, ſed interpretor, tranſmiſſum in nomen Germanici, ac tranſmutatum: idque eodem ſenſu dictum, quo apud Suet. *tranſnominatum.* in Domit. 13. *Septembrem menſem, & Octobrem ex appellationibus ſuis, Germanicum, Domitianumque tranſnominavit.* Pichena.

2 *Ideo Iunium menſem tranſmiſſum.*] Id eſt, cenſendo à ſe non nominatum, licet ſatis intelligeretur qui Majum inter & Iulium eſſet. *Vertranius.* Hoc eſt, omiſſum, deletum, oblivioni traditum, neglectum; quomodo ſup. 15, 31. *inania tranſmittuntur.* Sic *tranſmittere ſilentio, diſſimulatione* &c. alibi apud noſtrum. Oblitteratum ergo nomen Iunii, in Iuniæ familiæ dedecus. Fruſtra æſtuant viri doctiſſ. qui hæc aliter aut emendant, aut explicant. *Freinshemius.*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 16 vol. 1

Torquati ob ſcelera interfecti, [1] *infauſtum nomen Iunium fe-*
13 *ciſſent.* Tot facinoribus fœdum annum etiam dii tempeſtatibus & morbis inſignivere. Vaſtata Campania turbine ventorum, qui villas, arbuſta, fruges paſſim disjecit. [2] pertulitque violentiam ad vicina urbi. In qua omne mortalium genus vis peſtilentiæ depopulabatur, nulla cœli intemperie quæ occurreret oculis. Sed domus corporibus exanimis, itinera funeribus complebantur. non ſexus, non ætas periculo vacua. ſervitia perinde ac ingenua plebes raptim exſtingui, inter conjugum & liberorum lamenta, qui dum aſſident, dum deflent, ſæpe eodem rogo cremabantur. Equitum ſenatorumque interitus quamvis promiſcui, minus flebiles erant, tamquam communi mortalitate ſævitiam principis prævenirent. Eodem anno delectus per Galliam Narbonenſem Africamque & Aſiam habiti ſunt, ſupplendis Illyrici legionibus, ex quibus ætate aut valetudine feſſi, ſacramento ſolvebantur. [3] Cladem Lugdunenſem quadragies ſeſtertio ſolatus eſt princeps, ut amiſſa urbi reponerent. quam pecuniam Lugdunenſes ante obtulerant, turbidis caſibus.
14 C. Suetonio [4] L. Teleſino Coss. Antiſtius Soſianus factitatis in Neronem carminibus probroſis, exſilio, ut dixi,

1 *Infauſtum nomen Iunium feciſſent.*] Male antea, *nomen Iunii tum feciſſent.* Emendavit Lipſius, & indicat Florent. qui habet, *nomen junctum.* Pichena.

2 *Pertulitque violentiam ad mœnia urbis.*] Liber MS. *ad mœnia vicina urbi.* Suſpicor ſcribendum tantum, *ad vicina urbi.* Sic lib. 4. Hiſt. *Cæterique per urbem & urbi vicina conquiſiti.* Nam quantum ad ſcripturam attinet, vocabulum *mœnia* non differt à dictione *vicina*, itaque conjicio bis ſcriptum idem vocabulum. *Rhenanus.*

3 *Cladem Lugdunenſem.*] Cladem ex incendio conceptam. quod denarrat & deplorat Seneca epiſtolâ totâ XCII. Accidit centeſimo anno à coloniâ deductâ, eodem Senecâ obſervante. Vt ſolatium hoc tardè adhibitum à Nerone ſit, ſeptimo poſt incendium anno. Nam deducta Lugdunum à Munatio Planco, anno urbis DCCXI. *Lipſius.*

Cladem Lugdunenſem quadragies Hs ſolatus.] Æſtimatur hæc ſumma centum millibus ducatorum noſtræ ætatis. *Alciatus.*

4 *L. Teleſino Cos.*] Nomen ei L. Pontius Teleſinus ex Vellejo. Laudat ut philoſophum, & inſignem virum,

plus

dixi, multatus, poſtquam id honoris indicibus, tamque promptum ad cædes principem accepit, inquies animo, & occaſionum haud ſegnis, Pammenem ejuſdem loci exſulem, & Chaldæorum arte famoſum, eoque multorum amicitiis [1] innixum, ſimilitudine fortunæ ſibi conciliat. Ventitare ad eum [2] nuntios & conſultationes non fruſtra ratus, [3] ſimul annuam pecuniam à P. Antejo miniſtrari cognoſcit. Neque neſcium habebat, Anteium caritate Agrippinæ inviſum Neroni, opeſque ejus præcipuas ad eliciendam cupidinem, eamque cauſſam multis exitio eſſe. Igitur interceptis Anteii litteris, furatus etiam libellos quibus dies genitalis ejus, & eventura, ſecretis Pammenis occultabantur, ſimul repertis quæ de ortu vitaque Oſtorii Scapulæ compoſita erant; ſcribit ad principem, *magna ſe, & quæ incolumitati ejus conducerent allaturum, ſi brevem exſilii veniam impetraviſſet. quippe Anteium & Oſtorium imminere rebus, & ſua Cæſariſque fata ſcrutari.* Exin

plus uno loco Philoſtratus lib. IV. & VII. eumdemque exſulaſſe eâ re ſub Nerone ſcribit. *Lipſius.*

1 *Innixum.*] Rectius *innexum.* Freinshemius.

2 *Nuntios & conſolationes.*] Omnino lego, *conſultationes:* & jam notavit Pichena ſic in Florentino eſſe. Verbum ejus artis. Iuvenalis:

— *quæ nullum conſulit, & jam Conſulitur.*

Noſter: *Quæ caritate erga parentem, non tamen aliud conſultaverat, quam de incolumitate domus.* Paullò antè ſcribo, *multorum amicitiis innexum,* non, *innixum.* Lipſius.

Conſolationes.] Ex jam dictis audacter accipias licet, *conſolationes* pro *conſolatoribus:* qui ab amicis mittebantur ſpecie conſolandi, ſed re vera ut ſcirent eventura. Eruditiſſ. vir *conſultationes* quod mihi non arridet: quis enim in exilio eadem palam exerceret, per quæ fuerit deportatus? Severus ſcil. cui exilium Creta, eadem factitando evaſit majores pœnas. lib. 4. ann. *Recentia veteraque odia advertit, boniſque exutus, interdicto igni, atque aqua, ſaxo Seriphio conſenuit.* At Soſianus amicus erat Pammeni, *ſimilitudine fortunæ conciliatus,* eoque omnium gnarus. Crederem, niſi pro comperto haberem, Pammenem talia diſſimulaſſe, & ab omnibus occuluiſſe. *Igitur interceptis Anteji literis, furatus etiam libellos, quibus dies genitalis ejus, & eventura ſecretis Pammenis occultabantur.* Salinerius. Corrupte in vulgatis, *nuncios & conſolationes.* Præviderat correctionem Lipſius ex ingenio. Ego Florentini fide reſtitui. *Pichena.*

3 *Simulque annuam pecuniam.*] Scripſimus, *ſimul annuam pecuniam.* Rhenanus.

Exin [1] *miſſæ liburnicæ*, advehiturque propere Soſianus. Ac vulgato ejus indicio, [2] inter damnatos magis quam inter reos Anteius Oſtoriuſque habebantur: adeo ut teſtamentum Anteii nemo obſignaret, niſi Tigellinus auctor [3] exſtitiſſet. Monitus prius Anteius, ne ſupremas tabulas moraretur. Atque ille hauſto veneno tarditatem ejus peroſus, interciſis venis, mortem approperavit. Oſtorius longinquis in agris [4] apud finem Ligurum id temporis erat. eo miſſus centurio, qui cæ-

dem

1 *Miſſæ Liburnicæ.*] Liburnicæ à Liburnis populis Dalmatiæ ſunt cognominatæ, qui hujuſcemodi navibus latrocinia exercebant. *Liburnas* Vegetius appellat, & Lucanus hoc verſu, *Ordine contentæ gemino creviſſe Liburnæ.* *Liburnum* legit Lilius Giraldus, *Ordine contentæ gemino crevere Liburno.* Hoc navis genere Auguſtus bello Actiaco de M. Antonio, & Cleopatra victoriam reportavit. Tacit. lib. 18. Claudium quendam Pyrrichum *Liburnicarum trierarchum* appellat. *Lupanus.*

2 *Inter damnatos magis* &c.] Quia periculum pro exitio habebatur, ſupra 4, 28. Eodem tendit iſtud Senecæ de Libone epiſt. 70. *omnes enim neceſſarii deſeruerant impie, non jam reum, ſed funus.* Freinshemius.

3 *Exſtitiſſet. Monitus prius Antejus, ne ſupremas tabulas moraretur.*] Fallor an hæc ita nectenda? *exſtitiſſet, monito prius Antejo, ne ſuprema tabulis moraretur.* id eſt, ne mortem differret curatione teſtamenti. *Acidalius.* Monitus credo ab amicis, quos Tigellinus ſecreto miſerat, ſperans hereditatis partem ex eo teſtamento: quas ille prædas maxime aucupabatur. De Mella paullo infra: *ſcriptis codicillis, quibus grandem pecuniam in Tigellinum, generumque ejus Coſſutianum Capitonem erogabat, quo cetera manerent.* De Petronio inferius: *Ne codicillis quidem, quod plerique pereuntium, Neronem, aut Tigellinum, aut quem alium potentium adulatus eſt.* Pichena. Malim *extitiſſet, monito prius Antejo* &c. hoc enim modo auctor extitiſſe videbatur, eaque cauſſa nemo amplius formidavit ſignare tabulas iſtas. quia enim Tigellinus prævalidus in amicitia principis erat, teſtamenti factio conceſſa reo videbatur, quod ipſe eum monuiſſet, ne teſtamenti tabulas moraretur. quod enim tales dicunt faciuntve, juſſu aut certe conſenſu principis fieri creditur. Expreſſit id ſupra 4, 22. *Vrgulania Silvani avia pugionem nepoti miſit. Quod perinde creditum quaſi principis monitu; ob amicitiam Auguſtæ cum Vrgulania.* Freinshemius.

4 *Apud finem Ligurum.*] Non aſpernabilis fortè conjectura noſtra, *apud Fanum Ligurum.* Is locus, Templum alio nomine dictus. In vitâ Agricolæ: *Claſſis Othoniana licenter vaga, dum in Templo (Liguriæ pars eſt) hoſtiliter populatur.* Livius tamen Finem Ligurum etiam appellat: *Redeuntes inde Ligurum extremo fine, agmen Romanum incidunt.* ſed alio, niſi fallor, & communi magis ſenſu. *Lipſius.*

Apud finem Ligurum id temporis erat.] Sic Livius lib. 3. decad. 4. *Redeuntes inde Ligurum fine, cum agreſti præda in agmen incidunt Romanum.* & lib. 10. decad. ejuſdem:

Ligu-

dem ejus maturaret. 1 Cauſſa feſtinandi ex eo oriebatur, quod Oſtorius multa militari fama, & 2 civicam coronam apud Britanniam meritus, ingenti corporis robore, armorumque ſcientia, metum Neroni fecerat, 3 ne invaderet pavidum ſemper, & reperta nuper conjuratione magis exterritum. Igitur centurio ubi effugia villæ clauſit, 4 juſſa imperatoris Oſtorio aperit. Is fortitudinem adverſum hoſtes ſæpe ſpectatam in ſe vertit. Et quia venæ quamquam interruptæ parum ſanguinis effundebant, hactenus manu ſervi uſus ut immotum pugionem extolleret, adpreſſit dextram
ejus, juguloque occurrit. Etiam ſi bella externa, & 16
obitas pro Rep. mortes tanta caſuum ſimilitudine memorarem, meque ipſum ſatias cepiſſet, aliorumque tædium exſpectarem, quamvis honeſtos civium exitus, triſtes tamen & continuos aſpernantium. At nunc pa-

Ligurum duo millia fere ad extremum finem provinciæ Galliæ, ubi caſtra Marcellus habebat, venerunt, uti reciperentur orantes. Plurative idem uſurpavit lib. 5. decad. ejuſdem: *Conſul alter L. Cornelius Merula per extremos Ligurum fines exercitum in agrum Bojorum induxit. Dirigere finem*, quod arbitris convenit inter diſceptantes de jure finium, apud eumdem legitur lib. 9. decad. ejuſdem: *Q. Fabium Labeonem, quum in regione ea fuiſſet, direxiſſe finem Philippo veterem viam regiam, quæ Thraciæ paroriam ſubeat.* Rhenanus.

1 *Cauſſa feſtinandi ex eo oriebatur, quod Oſtorius multa.*] Manifeſte abundant voces illæ, *ex eo oriebatur*, neque videntur manaſſe ab auctore. unde legimus in editionum prima, *cauſſa feſtinandi exoriebatur, quod Oſt.* Gruterus.

2 *Civicam coronam.*] Filii ergo M. Oſtorii iſta mors. Nam de eo libro XII. ſcriptum: *Quâ pugnâ filius legati M. Oſtorius ſervati civis decus meruit.* Pater ſanè in ipſâ Britanniâ obiit. *Lipſ.*

3 *Ne invaderet, pavidum ſemper, & reperta nuper conjuratione magis exterritum.*] Scribo *pavido*, & *exterrito*, referoque ad præcedens *Neroni.* Pro *invaderet* dubito etiam nunc an *evaderet* potius ſit. Conveniat id cum ſequentibus, *Igitur Centurio ubi effugia villæ clauſit.* Sed credam potius voculam deſiderari, & ſcribendum, *ne imperium invaderet pavido ſemper &c. & exterrito.* Vt lib. 5. in ſimili cauſſa: *Ceterum timore occulto, ne L. Silanus eximia nobilitate, diſciplinaque C. Caſſii apud quem educatus erat, ad omnem claritudinem ſublatus, imperium invaderet.* Acidalius. Sic hæc conjungenda duxi, expuncta virgula, quæ addebatur, poſt *invaderet.* Porro in Veneto eſt *invaderetur*: ex quo facerem; *invaderet ut pavidum.* Freinshemius.

4 *Iuſſa imperatoris Oſtorio aperit.*] Codex Budenſis habet, *impoſt.* ut etiam legi queat, *juſſa mox*, vel *poſt Oſtorio*

patientia ſervilis, tantumque ſanguinis domi perdi- tum, fatigant animum & mœſtitia reſtringunt. Nequ- aliam defenſionem ab iis quibus iſta noſcentur exege- rim, [1] quam ne oderim tam ſegniter pereuntes. Ira ill- numinum in res Romanas fuit, quam non ut in cladibu- exer-

non aliam mihi defensionem convenire quam ut illos tam segniter pereuntes memorarem ne viderer istos odisse si penitus ipsorum exitium silentio [illegible]

Oſtorio aperit. Mox, *Is fortitudinem adverſum hoſtes ſæpe ſpectatam.* Rhenanus.

1 *Quam ne oderim tam ſegniter pereuntes.*] Hunc locum meum ſecutus judicium, *oderim* in *oderint* mutato, ſic lege, *Quam ne oderint tam ſegniter pereuntes.* Senſus eſt, A lectore non exigimus, ut iſtorum pluſquam ſervilem patientiam defendat, aut excuſet, ſed hoc tantum, ne iſtos odio proſequatur aut odiſſe incipiat: nam res fuit plane fatalis. *Rhenanus.* Segniter vero illi peribant, de quibus jam diu memoravit? promte imo plerique omnes & fortiſſime. Et male hæc culpatio convenit iſti proximæ laudationi: *Detur hoc illuſtrium virorum poſteritati, ut quomodo* &c. Denique quid ita horum ſegnem interitum ad ſui excuſationem valere velit Tacitus? Falſi jure ſuſpecta mihi lectio. quam mutem: *ne oderint tam ſegniter pergentem.* Quod firment illa: quæ ſubduntur: *Ira illa numinum in res Rom fuit, quam non, ut in cladibus exercituum, aut captivitate urbium, ſemel editam tranſire licet.* Acidalius. Lipſius in margine, *oderint*, ſcripſit. hoc, ut videtur, ſenſu: hi adeo ſegniter perierunt, ut fere defendi atque excuſari ſegnitia eorum non poſſit. Itaque ab iis, qui iſta legent, non exigo, ut eos defendant, ſed tantum ne oderint. At nuper Iulius Salinerius, *oderim*, retinet, atque ad Tacitum refert. Qui lectoris tædium veritus, propter continuas ſimileſve civium mortes à ſe traditas; hac tantum ratione defendi atque excuſari poſtulat, ne ſi tales viros ſilentio tranſmiſiſſet, odiſſe eos videretur, quia tam ſegniter ſerviliterqu- perierint: eoque odio ſuſpicionem fortaſſe dominantibus daret, ſe pr- patientia audaciam & ſeditionem i- conjurationis noxiis deſiderare. ſe- fortaſſe verius: Tacitum à lectoribu- petere, ne exiſtiment, ſe nominatin- illos tradidiſſe, odii exprobrationiſ- que cauſa: cum alioquin ſolitus ſi- hujuſmodi virorum nomina ſiler- lib. 14. *nobilium familiarum poſtero- egeſtate venales, in ſcenam deduxit: quos fato perfunctos ne nominatim tradam, majoribus eorum tribuendum puto.* Pichena. Doctiſſ. vir *oderint.* Quo autem ſenſu, dicit Curtius Pichena vir ingenii perquam amæni. Haud aſſentio, quia ſic Tacitus exigeret à lectore, ſi non defenſionem tam ſegniter pereuntium, at ſaltem ne ea de cauſſa eos odio proſequeretur: quod ſane aliquantum friget. Tu *oderim* ne hinc expelle, defenſionemque & odium ad Tacitum refer; qui & alibi deprecatur tædium lectoris: *Pleraque eorum, quæ retuli, quæque referam, parva forſitan, & levia memoratu videri non neſcius ſum, ſed nemo,* &c. *non tamen ſine uſu fuerit introſpicere illa primo aſpectu levia, ex quibus magnarum ſæpe rerum motus oriuntur.* Scio (noſter ait) tot ſegnibus eorum mortibus enarratis, me ſenio lectori fuiſſe: verum non me alia defenſione volo purgare, quam me talia ſcripſiſſe, ne alias viderer eos viros odiſſe, quod nihil auſi ſint adverſus imperatorem, & eadem ab iis exegiſſe, quæ ſocer à Plauto poſtulavit. 14. annal. *Effugeret ſegnem mortem, ocium, ſuffugium & magni nominis miſerationem: reperturum*

bonos,

exercituum, aut captivitate urbium, ſemel editam tranſire licet. Detur hoc illuſtrium virorum poſteritati, [1] ut quomodo exſequiis à promiſcua ſepultura ſeparantur; ita in traditione ſupremorum accipiant habeantque propriam memoriam. Paucos quippe intra 17
dies, eodem agmine Annæus Mella, Cerialis Anicius, Rufus Criſpinus, ac C. Petronius cecidere. Mella & Criſpinus equites Romani, [2] dignitate ſenatoria. nam hic [3] quondam præfectus prætorii, & conſularibus inſignibus donatus, ac nuper crimine conjurationis in Sardiniam exactus, accepto juſſæ mortis nuntio ſemet interfecit. Mella quibus Gallio & Seneca parentibus natus, petitione honorum abſtinuerat, per ambitionem

nem

bonos, conſociaturum audaces. Suſpicio non parvi momenti; à qua liberari ſub quovis principe inprimis decebat. *Salincrius.* Imo *ne oderint.* A lectoribus non petit, ut mortem ita perdentes probent, ſed ut ignoſcant quaſi fatali, ut alibi loquitur, ignaviæ. Dubito an & *defenſionem* mutandum in *depenſionem*, id eſt, mercedem pro ſcribendi opera. *Grotius.* Malebam; *quam ne omiſerim tam ſegniter pereuntes.* Sententia eſt. Non aliam defenſionem ab iis, qui hæc legent, exigo, quam ut cogitent, me hos ſegnes illuſtrium virorum exceſſus omittere non debuiſſe. Volunt id ſequentia: *Detur hoc illuſtrium virorum poſteritati, ut quomodo exſequiis a promiſcua ſepultura ſeparantur, ita in traditione ſupremorum accipiant habeantque propriam memoriam.* Cauſſam reddit, non cur non oderit, ſed quare non omiſerit tot illuſtres viros tam ſegniter, tamque ſervili patientia pereuntes. Quales qui ſint docet, quæ paulo ſequitur, amicorum Thraſeæ oratio, monentium, ut, ante exceſſum, curiam ingrederetur, & pro libertate verba faceret, & ejus cauſſa mori ſe palam exponeret; inter alia, iſta; *Segnes & pavidos ſupremis ſuis ſecretum circumdare.* &c. Hæc enim cum iſtis ſunt contendenda; & ideo hic deſcribi debebant. *Boxhorn.* & *Harlæus.* Omnino cauſam reddit, cur non oderit. hoc eſt, non omiſerit eorum mentionem. Id enim *odiſſe* vocat. Non aliter me defendam, quam ut rogem, concedant mihi non odiſſe & punire ſilentio ignaviam ſic inſtar pecorum cædi ſe præbentium: vel, cum viri fortes forent, quorum mortis contemptus uſui magno eſſe potuiſſet, ita mortem perdentes. Neſtor apud Ovidium in 12. *Nec tamen ulterius, quam fortia facta ſilendo Vlciſcar fratres.* Gronovius.

1 *Vt quomodo exequiis, ac promiſcua ſepulchra ſeparantur.*] Emendavimus, *Vt quomodo exequiis à promiſcua ſepultura ſeparantur.* Mox cap. 17. ſcripſimus, *Anneus Mella.* Eſt deinde in libro MSc. *Conſularibus inſigniis.* Rhenanus.

2 *Dignitate ſenatoria.*] Non enim reverâ Senatores, ſed opibus ac ſplendore cuivis Senatorum pares. Equites Illuſtres. *Lipſ.*

3 *Quondam Præfectus Prætorii.*]

Sub

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 16 vol. 1

nem præpoſteram, ut eques Romanus conſularibus potentia æquaretur. ſimul acquirendæ pecuniæ brevius iter credebat, [1] per procurationes adminiſtrandis principis negotiis. Idem Annæum Lucanum genuerat, grande adjumentum claritudinis. quo interfecto, [2] dum rem familiarem ejus acriter requirit, accuſatorem concivit Fabium Romanum, ex intimis Lucani amicis. *Mixta inter patrem filiumque conjurationis ſcientia* fingitur; aſſimulatis Lucani litteris. quas inſpectas Nero, *ferri ad eum* juſſit, opibus ejus inhians. At Mella, quæ tum promptiſſima mortis via, exſolvit venas: ſcriptis codicillis, quibus grandem pecuniam in Tigellinum, generumque ejus Coſſutianum Capitonem erogabat, quo cetera manerent. Additur codicillis, tamquam de iniquitate exitii querens [3] ita ſcripſiſſet; *ſe quidem mori nullis ſupplicii cauſſis,* [4] *Rufum tamen Criſpinum & Anicium Cerialem vita frui, infenſos principi.* quæ compoſita credebantur, de Criſpino quia interfectus erat, de Ceriale ut interficeretur. neque enim multo poſt vim

procuratores Caesaris per urbem, Italiam, provincias dispersi res & negotia principis curabant, erantque fere equites Romani aut liberti.

Sub Claudio lib. XI. *Lipſ.*

1 *Per procurationes.*] Ad quas ſoli equites aut liberti admiſſi. *Lipſ.*

2 *Dum rem familiarem.*] De Annæo Mellà ſermo eſt, qui pater Lucani. Atqui de illo Euſebianum Chronicum. *L. Annæus Mella Senecæ frater & Gallionis, bona Lucani filii ſui à Nerone promeretur.* Quæ ſi vera lectio, opinandum à fiſco aut fiſcalibus quædam abrepta, & retenta. Sed ego ambigo, neque cenſeo publicata bona, quia ſuâ manu cecidit, & damnationem prævenit. Quod ſi eſt, benè in Euſebio corrigas, & ad hæc Taciti: *ob bona Lucani filii ſui à Nerone perimitur.* Lipſius.

Rem familiarem ejus acriter requirit.] Quomodo id? & nonne damnati publicata bona? Scilicet verum eſſe quod ſcribit Euſebius in chronico; reſtituta ea patri à Nerone: *M. Annæus Mella Senecæ frater & Gallionis bona Lucani filii ſui à Nerone promeretur.* Mercerus.

3 *Ita ſcripſiſſe, ſe quidem mori nullis ſupplicii cauſis.*] Repoſui, *Ita ſcripſiſſet, ſe quidem mori nullis ſupplicii cauſis.* Rhenanus. Involuta ſententia quam diſtinctione & levi emendatione hac explico: *Additur codicillis, tamquam de iniquitate exitii querens, ita ſcripſiſſe: ſe quidem* &c. Acidalius. Ven. ed. *ſcripſiſſe.* fortaſſe melius: niſi ſi & duo verba hæc, *ita ſcripſiſſet,* à gloſſà ſint, fuitque initio: *Addit codicillis, tanquam de iniquitate exſilii quærens, ſe quidem.* Gruterus. Tacitum reliquiſſe cenſeo: *Additur, codicillis tanquam de iniquitate exitii querentem ſcripſiſſe.* Gronovius.

4 *Rufum tamen Criſpinum.*] Scripſi, *tamen*, Florentino volente. Alii *autem.* Pichena.

I *Con-*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 16 vol. 1

vim ſibi attulit, minore quam ceteri miſeratione, quia proditam C. Cæſari [1] conjurationem ab eo meminerant. [2] De C. Petronio ſupra pauca repetenda ſunt. Nam 18
[3] illi dies per ſomnum, [4] nox officiis, & oblectamentis vitæ

1 *Conjurationem.*] Conjurationem Æmilii Lepidi. de qua Suetonius & Dio. *Lipſius.*

2 *De C. Petronio.*] Quem viri docti eum cenſent, cujus fragmenta hodie puriſſimæ impuritatis. De quo etiam delibero: ſicut & de prænomine: quod apud Plinium libro XXXVII. cap. II. Titus eſt; itemque Plutarchum in libello, Πῶς ἄν τις διακρίνειε τὸν κόλακα τοῦ φίλου. Loqui eos de hoc eodem, res indicio eſt. Plinii verba; *Titus Petronius Conſularis moriturus, invidiâ Neronis Principis, ut menſam ejus exheredaret, trullam murrhinam* CCC. H-S. *emptam fregit.* Plutarchi: Ἢ τοὺς ἀσώτους καὶ πολυτελεῖς εἰς μικρολογίαν καὶ ῥυπαρίαν ὀνειδίζωσιν, ὥσπερ Νέρωνα Τίτος Πετρώνιος. Reperio & *Publium Petronium*, niſi fallor, hunc eumdem. de quo ita Scholiaſtes vetus Iuvenalis, in illud —— *ſed clamat Pontia, feci. Pontia*, inquit, *Publii Petronii filia, quam Nero convictam* (lego, *quem N. convictum*) *in crimine conjurationis damnavit.* Nam Pontia quidem ob aliud ſcelus, veneno exſtincta eſt, ut addit. *Lipſius.*

De C. Petronio pauca ſupra repetenda ſunt.] Nos, *De C. Petronio ſupra. pauca repetenda ſunt.* Rhenanus. Petronium Priſcum intelligat an Turpilianum dubito, propter illa quæ ſequuntur de eodem Cajo, *proconſul tamen Bithyniæ, & mox conſul*, &c. At Petronius Turpilianus conſul prius, deinde ex conſule Britanniam obtinuit ſup. lib. 14. ibi, Suetonius, *Tradere exercitum Petronio Turpiliano, qui jam conſulatu abierat, jubetur,* Petronius autem Priſcus in inſulam maris Ægei relegatus erat ſupra lib. 15. Erunt itaque quibus videbitur de Turpiliano dixiſſe Cornelius, quem non impedit Bithyniam rexiſſe, mandatu principis pro conſule, antequam conſulatum gereret. Imperio namque conſtituto creati ſæpius ſunt ab Auguſtis proconſules, qui conſulari poteſtate provincias extra ordinem regerent, & ex provinciæ dignitate id nomen adipiſcebantur. Ita accipi poteſt Rufus Varenus proconſul Bithyniæ, apud Cæcilium lib. 5. Epiſt. 20. *Vertranius.* Fuit cum hæc ſuſpecta haberem, atque ita legendum eſſe conjicerem; *De C. Petronii ſupremis.* Sed docuit me Socer meus phraſin eſſe Salluſtianam, cujus perpetuus imitator Tacitus. Sic enim ille in Catilina 5. *Res ipſa hortari videtur, quoniam de moribus civitatis tempus admonuit, ſupra repetere.* & in Iugurtha 5. *Sed priuſquam hujuſcemodi rei initium expedio, pauca ſupra repetam.* Freinshemius.

3 *Illi dies per ſomnum.*] Vide verum hunc adverſipedem, ut Latini appellant. Dies noſter, illi nox erat: & nox, pro die. Pulchrè omnino iſtos homines verè perverſos Seneca deſcribit & culpat, epiſtolâ CXXIII. *Lucet? ſomni tempus. Quies eſt?* (pro nocte, Quietem dixit: atque ita locum interpretor ac diſtinguo) *nunc exerceamur, nunc geſtemur, nunc prandeamus. Iam lux propius accedit? tempus eſt cænæ.* Ac plura ibi de lucifugis illis vide. Adde & hæc Lampridii in Heliogabalo: *Trajecit & dierum actus noctibus, & nocturnos diebus, æſtimans hoc inter inſtrumenta luxuriæ: ita ut ſerò de ſomno ſurgeret, & ſalutari inciperet, manè autem dormire inceptaret.* Lipſius.

4 *Nox officiis & oblectamentis vitæ tranſigebatur.*] Ea officia plerunque ad

vitæ tranſigebatur. Utque alios induſtria, ita hun ignavia ad famam protulerat, habebaturque non gane & profligator, ut plerique ſua haurientium, ſed erudi to luxu. Ac dicta factaque ejus quanto ſolutiora, & quandam ſui negligentiam præferentia, tanto gratiu in ſpeciem ſimplicitatis accipiebantur. Proconſul ta men Bithyniæ, & mox conſul, [1] vigentem ſe ac parem negotiis oſtendit: dein revolutus ad vitia, [2] ſeu vitio rum imitationem, inter paucos familiarium Neroni ad ſumptus eſt, elegantiæ arbiter, dum nihil amœnum, & molle affluentia putat, niſi quod ei Petronius approba viſſet. Unde invidia Tigellini, quaſi adverſus æmu lum, & ſcientia voluptatum potiorem. Ergo crudeli tatem principis, cui ceteræ libidines cedebant, aggre ditur, amicitiam Scevini Petronio objectans, corrupto ad indicium ſervo, ademptaque defenſione, & majore parte familiæ in vincla rapta.

19 Forte illis diebus Campaniam petiverat Cæſar, & Cumas uſque progreſſus Petronius illic attinebatur. Nec tulit ultra timoris aut ſpei moras. neque tamen [3] præceps vitam expulit, ſed [4] inciſas venas, ut libitum obligatas, aperire rurſum,

ganeæ & ganea utrumque enim dicitur ſunt loca vel lupanaria in quibus genio indulgetur, iunguntur ſcilicet popinis. ganeones dicti homines luxurioſi qui huiuſmodi loca frequentant.

homo elegantioris vitæ dicitur qui plurimum amœnitatibus, munditiis lautitiisque ſtudet.

ad amicos pertinebant. ut, commendare candidatos, ſalutare potentiores, comitari magiſtratus, intereſſe recitationibus, nuptiis, ſponſalibus, aut funeribus: & alia multa, quæ aut noctu, aut prima luce, ut plurimum celebrabantur. unde à Plinio epiſt. 12. lib. 3. *antelucana officia*, vocantur. Iuvenalis lib. 1. Sat. 2. *officium cras Primo ſole mihi peragendum in valle Quirini.* Suet. Aug. 78. *Matutina vigilia offendebatur. ac ſi vel officii vel ſacri cauſa maturius vigilandum eſſet.* Symmachus epiſt. 23. lib. 1. *Si diurna negotia nunquam diſtinguis quiete, certe antelucano ſomno nullus indulſeris, ut detur aliquod tempus officiis.* Pichena.

1 *Ingentem ſe ac parem negotiis oſtendit.*] Malim, *vigentem ſe ac parem negociis oſtendit.* Sicut ſuperiori libro, *animi validus & corpore vigens.* Rhenanus.

2 *Seu vitiorum invitationes.*] Emendavi diſtinxique, *Seu vitiorum imitatione inter paucos familiarium Neroni aſſumptus eſt.* Rhenanus. Malim, *imitationes.* Ferrettus.

3 *Præceps vitam expulit.*] Credo Tacitum ſcripſiſſe *per præceps.* Acidalius.

4 *Inciſas venas, ut libitum, obligatas aperire rurſum & alloqui amicos.*] Illud, *ut libitum*, mihi eſt ſuſpectum. Neque enim admodum huc facit. Elegantius erit, ſi ſcribas; *inciſas venas*,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 16 vol. 1

ſum, & alloqui amicos, non per ſeria, aut quibus conſtantiæ gloriam peteret. Audiebatque referentes, nihil de immortalitate animæ, & ſapientium placitis, ſed levia carmina & faciles verſus. ſervorum alios largitione, quoſdam verberibus affecit. iniit & vias, ſomno indulſit, [1] ut quamquam coacta mors, fortuitæ ſimilis eſſet. Ne codicillis quidem (quod plerique pereuntium) Neronem aut Tigellinum, aut quem alium potentium adulatus eſt: ſed flagitia principis ſub nominibus exoletorum feminarumque, & novitate cujuſque ſtupri perſcripſit, atque obſignata miſit Neroni. [2] fregitque annulum, ne mox uſui eſſet ad facienda pericula. Ambigenti Neroni quonam modo noctium ſuarum ingenia noteſcerent, offertur Silia matrimonio ſenatoris haud ignota, & ipſi ad omnem libidinem adſcita, ac Petronio perquam familiaris. agitur in exſilium, [3] tamquam non ſiluiſſet quæ viderat pertuleratque, proprio odio. At Numicium Thermum prætura functum [4] Tigellini ſimultatibus dedidit, quia libertus Thermi quædam de Tigellino criminoſe detulerat, quæ cruciatibus tormentorum ipſe, [5] patronus ejus nece

ce

venas, & iterum obligatas, aperire rurſum, & alloqui amicos. Boxhornius.

1 *Vt quaſi coacta mors, fortuitæ ſimilis eſſet.*] Volumen regium, *quam coacta.* Scripſi, *quamquam coacta.* Rhenanus.

2 *Fregitque annulum, ne mox uſui eſſet ad facienda pericula.*] Aliis deſcriptis obſignatiſque. *Ferrettus.* Fortaſſe meminerat, aſſimilatas Lucani interfecti literas, ut Mellæ patri exitium pararetur. Tacitus ſupra. *Pichen.*

3 *Tanquam non ſiluiſſet, quæ viderat, pertuleratque, proprio odio.*] An, Silia, proprio in Neronem odio, ea quæ viderat ac pertulerat, non ſiluit? Verius interpretor, mulctatam, non quia ſecreta vulgaverat, ſed proprio Neronis in illam odio. Dixit enim, *tanquam:* quod clare oſtendit fictam illam cauſam, atque obtentui: veram autem, Neronis odium. *Pichena.* Legerim: *pertuleratque. Proprio odio hanc; Numicium Thermum prætura functum Tigellini ſimultatibus dedidit.* Eſt fere eadem verborum poſitio, qualis occurrit & infra 16, 30. *Vetera hæc. ſed recens* &c. Freinshemius.

4 *Tigellini ſimultatibus dedidit.*] In volumine regio eſt, *deditum*, malim, *dedit.* Rhenanus. Potius *dedit. Dandi* enim verbum, non *dedendi*, hoc ſignificatu celebre eſt. *Acidalius.*

5 *Patronus ejus nece immerita lueret.*] Tacitus ſcripſit *luere*, id eſt, luerunt. *Acidalius.*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 16 vol. 1

21 ce immerita lueret. Trucidatis tot inſignibus viris, ad poſtremum Nero virtutem ipſam exſcindere concupivit, [1] interfecto Thraſea Pæto & Barea Sorano, olim utriſque infenſus; & accedentibus cauſſis in Thraſeam: [2] quod ſenatu egreſſus eſt, cum de Agrippina referretur, ut memoravi: quodque Juvenalium ludicro [3] parum expetibilem operam præbuerat: eaque offenſio altius penetrabat, quia idem Thraſea Patavii, unde ortus erat, [4] ludis Ceſticis à Trojano Antenore inſti-

Supr. lib: 14 cap: 12.

videtur historicus eum expir: vere ut ceteri nobiles. Supr: lib: 14 cap: 15.

1 *Barea Sorano.*] Qui ille eſt nominatus Boëthio de Conſolat. lib. 1. proſâ III. *Lipſius.*

1 *Thraſea Pæto.*] Cujus gentile nomen adhuc quæro. Nam Dio P. Thraſeam Pætum ſaltem appellat. Marmor vetus ſuadet Valerium fuiſſe. C. DOMITIO. DEXTRO. II. L. VALERIO. MESSALLA. THRASIA. PRISCO. COS. Quod etſi de alio: ex cognomine tamen ſuſpicemur de gente. Thraſeas hic admirator unicus Catonis, de cujus vitâ librum ſcripſit, indicante Plutarcho. Laudes ejus ſparſæ in Tacito, Arriano, Dione. ſed ante alia egregium elogium de illo ipſius Neronis, in Plutarchi libello Πολιτικῶν παραγγελμάτων. Ait. Νέρων ὀλίγον ἔμπροσθεν ἢ κτεῖναι τὸν Θρασέαν μάλιστα μισῶν καὶ φοβούμενος, ὅμως ἐγκαλοῦντός τινος ὡς κακῶς κεκριμένου καὶ ἀδίκως. Ἐβουλόμην ἄν, ἔφη, Θρασέαν οὕτως ἐμὲ φιλεῖν, ὡς δικαστὴς ἄριστός ἐστιν. Salve, ô, ſalve vir magne, & inter Romanos ſapientes ſanctum mihi nomen. Tu magnum decus Gallicæ gentis: tu ornamentum Romanæ curiæ: tu aureum ſidus tenebroſi illius ævi. Tua inter homines, non hominis vitâ: nova probitas, conſtantia, gravitas: & vitæ mortiſque æquabilis tenor. *Lipſius.*

Interfecto Thraſea Pæto, & Barea Sorano.] Hoc ordine in Flor. nominantur. apud Tacitum enim dignior Thraſea. In vulgatis tranſponuntur: *interfecto Barea Sorano, & Thraſea Pæto.* etſi nihil refert. *Pichena.*

2 *Quod Senatu egreſſus eſt.*] Lege, *eſſet.* quomodo & Muretus. *Acidalius.* Muretus legit, *egreſſus eſſet.* Rectius. *Pichena.*

3 *Parum expectabilem operam præbuerat.*] Caſtigavi, *parum expetibilem operam præbuerat.* Rhenanus.

4 *Ludis Cæſticis à Trojano Antenore inſtitutis.*] Quid cæſtibus cum cantu? Ceciniſſe enim hic dicitur Thraſeas, non pugnaſſe: & à Dione τραγῳδίαν ὑποκρινάμενος ἐν Παταουΐῳ τῇ πατρίδι. ita enim ſcribend. (Patavinus quia Thraſeas) non ποταμία. Sed crederem, ut fit, tempore auctiores ornatioreſque eos ludos factos, & ad cæſtus ſcenica etiam certamina adjecta. Turbat nos tamen & moratur Vatic. qui, *cetaſtis*, refert. Scriptura, de quâ nihil hiſcam. Apud Livium l. x. navale certamen annuum eſt Patavii: ſed nihil ad iſtud. Agon item Drepanitanus, apud Sidonium in Abitaco ſuo, ad exemplar Trojanæ ſuperſtitionis, pariter nihil iſtuc. Dio hoc tantùm monet, fuiſſe ἑορτὴν τριακονταετηρίδα, tricennale ſpectaculum. *Lipſius.*

Ludis ceſticis ab Antenore inſtitutis.] Agonas pugilum inſtitutos poſſet quis credere: quando *ceſtus* manibus

inſtitutis, habitu tragico cecinerat. die quoque, quo prætor Antiſtius ob probra in Neronem compoſita ad mortem

nibus inducti appenſo plumbo pugilum inſtrumenta ſint, Maroni & Flacco. Cæterum quid ad rem faceret *habitus Tragicus?* niſi immutatam longo ſeculo ludorum formam quis crediderit, aut *ceſticos* dictos, quod habitu mulierum viri in his exercerentur. Κεςὸν, Veneris veſtem proprie eſſe, in Scholiis Græcis traditur; ſed per abuſum, cujuſcumque mulieris indumentum dici, ut in Epig. *ἢ κεςοῦ φωνεῦσαι μαγώτερα.* erunt & quibus arridebit, ut *Xyſticos ludos* legamus, quod non probo. *Alciatus.* Virgilius Æneid. 5. ubi ait Æneam ludos ſolennes patri conſtituiſſe. *Seu crudo fidit pugnam committere cæſtu.* Eo cæſtu Dares & Entellus pugnarunt. Cæſtus autem per diphthongum, ſunt pugilum arma. eſtque cæſtus clavæ genus, pilas plumbeas loris bubulis appenſas habens. Cicero Tuſc. 2. *Inde pugiles cæſtibus contuſi ne ingemiſcunt quidem.* Adhæc juvenes Rom. in campo Martio, ſaltu, diſco, lucta, cæſtu & aliis plurimis exercebantur. Lupanus. *Cæſtus* ſimiles ſunt noſtris chirothecis ferreis, quas *manopole* appellamus, quaſi *manoplia*, armaturam manus. Vnde detegitur error illorum, qui volunt eos conſtitiſſe clava corrigiiſque ſive loris & pilis plumbeis: inter quos V. Lupanus ad 16. ann. Taciti. Laur. Pignorius in Origin. Patavinis. De his ludis Virgilius & Statius ſcribunt, quos *pugilares* dicere poſſis, cum in illis pugiles manuum palmas cæſtibus armati certarent, manus plumbo graves alii in alios jactantes, ut eſt apud Senecam ad Lucilium. Manuum vero tegmen è tergore primoribus Græcis Latiniſque factum, deinde plumbeum, cæſtus nomen habuit, auctore Pompejo lib. 3. Ex quo licet obſervare veteres *ceſtus* ſine diphthongo ſcripſiſſe, ut eſt apud Cic. 2. Tuſc. licet apud Virgilium Æn. per æ, & ſupra lib. 14. per æ, Cornelium habere reperias. Cæterum niſi mutatam ſæculis multis ludorum formam credas, quid ad rem *Ceſticorum* facit habitus Tragicus, quærit Alciatus. Ego reſpondeo, ludos in quoſque xxx. annos ab illo Antenore inſtitutos, qui Patavinam condidit urbem, & in eos quidem Thraſeam ad pugnam non deſcendiſſe: ſed qui nunquam in urbe Neronem cithara canentem audierat, neque ut reliqui omnes ejus ſacræ voci ſacrificaverat, neque ludicro Iuvenali interfuerat unquam, eo ſibi Neronem iratum fecit, quod Patavii in patria ludis adfuit, ſpectavit, & quod magis in Thraſea mirandum, tragædiam egit, ut mos illis ludis erat, cujus in Nerone Dionis aſſertor Xiphilinus. *Vertranius.* Hærent viri docti in his ludis: nec, qui aut explicent, aut mutent, ſciunt. Nihil etiam ego video: niſi ſi quid ſani aut firmi in illorum conjectura, qui in Suetonii Tiberio & Caligula *Aſticos ludos.* & lib. 15. in Tacito *Aſticam religionem* reponunt; conjiciam, etiam hic *Ludis Aſticis* ſcribendum. Et ſane quia dicit à Trojano Antenore Patavii inſtitutos, videntur ſic vocari, quaſi *Vrbici* potuiſſe. Lipſius ipſe *Aſticis* id prima edit. conjecit, in poſterioribus ſprevit. *Acidalius.* Imo *Xyſticis*, quod in tecta porticu celebrarentur. de xyſto vide Vitruvium lib 6. de xyſticis certationibus Suetonium Aug. *Grotius.* Quia in MSS eſt *cetaſtis*, lego *ludis Iſelaſticis.* nam & in Inſcrip. antiqua occurrit *certaminis Selaſtici.* Teſtatur Vitruvius initio lib. 9. nobilibus athletis, Olympionicis, Pythionicis, Iſthmionicis, Nemeonicis conceſſum fuiſſe in Græcia, non modo, ut diebus ſolennibus

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 16 vol. 1

mortem damnabatur, mitiora cenſuit obtinuitque: [1] & cum deum honores Poppææ decernuntur, ſponte abſens, [2] funeri non interfuit. Quæ oblitterari non ſinebat Capito Coſſutianus, præter animum ad flagitia præcipitem, [3] inimicus Thraſeæ, quod auctoritate ejus concidiſſet juvantis Cilicum legatos, [4] dum Capitonem repetundarum interrogant. Quin & illa objectabat: [5] *principio anni vitare Thraſeam ſollenne jusjurandum:* [6] *nuncupationibus votorum non adeſſe, quamvis Quin-*

22

corona in capite, palmam manu geſtarent: ſed etiam ut reduces in patriam, inſtar triumphi inveherentur ſuper murorum partem dejectam quadrigis: unde εἰσηλαστικῶν apud Plinium lib. 10. epiſt. 119. De quibus ludis videndus Turnebus 1. Adv. 19. & 27, 5. Faber in Agoniſt. 2, 9. & 10. Claudius Minos in Plinium. Et eſt veroſimile fabulas quoque hac occaſione actas, & ſpectacula exhibita plurium generum, ut referunt Apulejus lib. 11. & Athenæus lib. 5. de pompis parum differentibus. Fortaſſis & apud Suetonium in Calig. cap. 20. legendum: *in Sicilia Syracuſis Iſelaſticos ludos* pro *haſticos*. Laur. Pignorius in Orig. Patavinis.

1 *Et cum divini honores.*] Exemplar Budenſe, *Et cum deum honores Poppææ decernuntur.* Sic in fine l. 15. *Nam deum principi non ante habetur, quam agere inter homines deſierit.* Itaque & nos hoc loco ſcripſimus, *deum honores.* Rhenanus. Faernus legebat: *Et cum deum honores Poppææ decernerentur*, &c. non *decernuntur.* Viſinus. Legendum certo *decernerentur.* Sed quid honores decreti cum funere junguntur? Eodemne tempore exſequiæ ducebantur, & Senatus de honoribus decernendis habebatur? Non poteſt. Cenſeam pro *funeri*, ſcribendum, *ſenatui*: aut certe diducam ſententiam immiſſa particula: *Et cum Deum honores Poppææ decernerentur, ſponte abſens,* (mirum ni pro *ſponte*, *ſenatu* reponendum) *etiam funeri non interfuit.* Acidalius.

2 *Funeri non interfuit.*] Flor. habet, *non interfuerit:* ergo ſupra, pro *decernuntur*, Legerim, *decernerentur.* Pichena.

3 *Inimicus Thraſeæ*] Flor. *iniquus Thraſeæ.* Sed nihil mutavi. *Pichena.*

4 *Dum Capitonem repetundarum interrogant.*] *Interrogare* verbum eſt XII. tabularum. Cicero 3. de legibus *Cum magiſtratus judicaſſit interrogaſſitve, per populum mulctæ, pœnæ, certatio eſto. Interrogari legibus* Livius dixit, ut hic repetundarum. Et Vlpianus cap. 1. in tractatu Pandectarum, Si quadrupes pauperiem feciſſe dicatur, *in jure interrogari* uſurpavit, id eſt, apud judicem. Nam *jus* locum ſignificat, teſte Paulo ICto, ubi jus redditur. Inde Terentius, *in jus ambula* & vetus illa locutio, *E jure manu conſertum vocare.* Lupanus.

5 *Principio anni vitare Thraſeam ſolenne jusjurandum.*] Cujus multa memoria in Tacito, aliiſque. Ideo ordine rem expoſui, in EXCURSU A. *Lipſius.*

6 *Nuncupationibus votorum non adeſſe.*] De quibus l. IV. Annal. *Pontifices eorumque exemplo ceteri ſacerdotes cum pro incolumitate Principis vota ſuſciperent.* Sueton. Neron. cap. XLVI: *Votorum nuncupatione, magna*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 16 vol. 1

Quindecimvirali ſacerdotio præditum: nunquam pro ſalute principis, 1 *aut cœleſti voce immolaviſſe: aſſiduum olim & indefeſſum, qui vulgaribus quoque patrum conſultis ſemet fautorem aut adverſarium oſtenderet, triennio non introiiſſe curiam: nuperrimeque cum ad coërcendos Silanum & Veterem certatim concurreretur, privatis potius clientium negotiis vacaviſſe. ſeceſſionem jam id & partes; &, ſi multi idem audeant, bellum eſſe. Vt quondam C. Cæſarem, inquit, & M. Catonem; ita nunc te Nero & Thraſeam avida diſcordiarum civitas loquitur. Et habet ſectatores vel potius ſatellites, qui nondum contumaciam ſententiarum, ſed habitum vultumque ejus ſectantur, rigidi & triſtes,* 2 *quo tibi laſciviam exprobrent.* 3 *Huic uni incolumitas tua ſine arte, ſine honore. Proſperas principis res ſpernit: etiamne luctibus & doloribus non*

magna jam ordinum frequentia, vix repertæ Capitolii claves. Plura huic rei & opportuna, in EXCURS. B. *Idem.*

Nuncupationibus votorum non adeſſe.] Vota nuncupabant Conſules, & Prætores, cum in Provincias proficiſcebantur, eaque vota in tabulas præſentibus multis referebant. Plinius in Paneg. *nuncupare vota & pro æternitate imperii, & pro ſalute civium, imo pro ſalute Principum, ac propter illos pro æternitate imperii ſolebamus.* Idem ipſe, lib. Epiſt. 10. *vota ſuſcepta pro incolumitate Trajani* ait. Vota ſuſcipi pro Principe diximus lib. 2 Solennis vero illa votorum nuncupatio fiebat Conſulibus ineuntibus magiſtratum, ibant, teſte Livio, in Capitolium ad vota nuncupanda. Suetonius hujuſce votorum nuncupationis meminit in Claudio 46. & in Galba 18. *Lupanus.*

1 *Aut cœleſti voce immolaviſſe.*] Indignor cum lego, imo non indignor, ut nunc ætas mea eſt & peritia ludibriorum in re humana. En ſummates illi viri, genere, dignitate, ſapientia, titulum criminis accipiunt, quem pudeat memoraſſe. Sed eadem Philoſtratus libro v. *Accuſationes quot & quantas è theatris oriri cenſes, cum delatores ita redarguunt? Non veniſti auditum Neronem; aut veniſti quidem, ſed negligenter & non attente audiſti: riſiſti plane, non plauſiſti; nec pro ipſius VOCE SACRIFICASTI, ut clarior liquidiorque eſſet.* Lipſius.

2 *Qui tibi laſciviam exprobrent.*] In exemplari Budenſi legitur *quod.* Opinor ſcribendum, *quo tibi laſciviam exprobrent.* Rhenanus. Faernus legebat: *Quaſi tibi laſciviam exprobrent.* Vrſinus. Correxi, *quo tibi laſciviam expr.* quia Flor. habet, *quodibi.* Vulgo, *qui tibi.* Pichena.

3 *Incolumitas tua ſine arte.*] Sentio abeſſe vocem, quam volenti Cornelio reddo: *incolumitas tua ſine cura, artes ſine honore.* Prius membrum ad nuncupationem omiſſam votorum ſpectat, quæ pro incolumitate Principis: alterum ad id, quod numquã immolarit pro cæleſti voce. *Lipſ.*

Huic uni incolumitas tua ſine arte, ſine honore.] Lipſius excidiſſe vocem putat, *ſine cura, artes ſine honore.* cui opi-

non ſatiatur? Ejuſdem animi eſt, Poppæam divam non credere, cujus in acta divi Auguſti & divi Julii non jurare. Spernit religiones, abrogat leges. [1] *Diurna populi Romani per provincias,* [2] *per exercitus, curatius leguntur, ut noſcatur quid Thraſea non fecerit. Aut tranſeamus ad illa inſtituta, ſi potiora ſunt: aut nova cupientibus auferatur dux & auctor.* [3] *Iſta ſecta Tuberones & Favonios veteri quoque Reip. ingrata nomina genuit. Vt imperium evertant, libertatem præferunt:* [4] *ſi perverterint, libertatem ipſam aggredientur. Fruſtra Caſſium amoviſti, ſi gliſcere & vigere Brutorum æmulos paſſurus es. Denique nihil ipſe de Thraſea ſcripſeris, diſceptatorem ſenatum nobis relinque.* Extollit iræ promptum Coſſutiani animum Nero: adjicitque Marcellum Eprium

opinioni nonnihil Florent. aſtruit, in quo legitur, *artes*. Pichena. Videtur Florentinus ſignificare: *Huic uni incolumitas tua, tuæ artes, ſine honore.* Gronovius.

1 *Diurna Po. Ro.*] Antiqui moris fuit, ut unuſquiſque domeſticam rationem vitæ ſuæ per dies ſingulos adnotaret. Quare *diurna* confici ſolebant, id eſt libri, in quibus ſingulorum dierum rationes deſcribebantur. Vnde apud Iuvenalem legitur, *longi relegit tranſverſa diurni.* Suetonius in Iul. 20. ait ipſum Iulium inſtituiſſe in Conſulatu, ut tam Senatus, quam populi diurna acta conficerentur & publicarentur. *Lupanus.*

2 *Curatius leguntur.*] Ita reſtitui, confuſione librorum motus, qui ad vocem ignobiliorem adhæſerant. Itaque, *Curiatium*, aut, *Curantium*, fere legas. At ita ante Tacitum Salluſtius, *Curatiſſime accepit.* & Ammianus: *Domicilia cuncta curatius ritu Romano inſtructa.* Noſter lib. XIV. *Ludos curatius editos.* Lipſius.

Per exercitus accuratius leguntur.] Repoſui, *per exercitus curantium leguntur.* Infra eſt in libro mſc. *cæde inſignium virorum*, pro *illuſtrium.* quam lectionem & nos ſecuti ſumus, tametſi vocabulum hoc paſſim obvium eſt apud Tacitum. *Rhenanus.*

3 *Iſta ſecta Tuberones & Favonios.*] Stoicorum ſectam, vitium hoc hominis culpat, & qui eam ſecuti. Tuberonem intellegit Q. Ælium, qui in epulo publico hædinis pellibus ſtravit lectos Punicanos, & vaſa Samia expoſuit. Cicero, Valerius, aliique. Agellius libro I. *Tubero juris civilis antiſtes, & Stoicæ doctrinæ ſectator.* Idem ille eſt, qui Lucullum Xerxem togatum appellitabat, Plutarcho memorante. Favonius eſt, Catonis ille ſimia; de quo Suetonius Aug. cap. XIII. & Valerius Maximus lib. II. cap. ultimo. Plutarchus in Bruto. Vidi tamen qui, *Fannios*, hic reponeret, imperite. *Lipſ.*

4. *Si perverterint, libertatem ipſam aggredientur.*] In vulgatis tantummodo legitur: *ſi perverterint, ipſam aggredientur.* Sed quoniam in Flor. ingeminatur vox, *libertatem*, neque id temere; illam & nos adiecimus. Eſt etiam in eodem libro, ad dictionem, *perverterint*, in margine adnotatum, ſed eadem ut videtur, antiqua manu, *impetraverint.* Pichena.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 16 vol. 1

Eprium acri eloquentia. At Baream Soranum jam 23
ſibi [1] Oſtorius Sabinus eques Romanus popoſcerat reum ex proconſulatu Aſiæ, in qua offenſiones principis auxit, juſtitia atque induſtria: & quia portui Epheſiorum aperiendo curam inſumpſerat: vimque civitatis Pergamenæ, prohibentis Acratum Cæſaris libertum ſtatuas & picturas avehere, [2] inultam omiſerat. Sed crimini dabatur *amicitia Plauti, & ambitio conciliandæ provinciæ ad ſpes novas.* Tempus damnationi delectum, quo Tiridates accipiendo Armeniæ regno adventabat: [3] ut ad externa rumoribus inteſtinum ſcelus obſcuraretur, an ut magnitudinem imperatoriam cæde inſignium virorum quaſi regio facinore oſtentaret. Igitur omni civitate ad excipiendum prin- 24
cipem ſpectandumque regem effuſa, [4] Thraſea occurſu prohibitus non demiſit animum: ſed codicillos ad Neronem compoſuit, requirens *objecta, & expurgaturum aſſeverans, ſi notitiam criminum & copiam diluendi habuiſſet.* Eos codicillos Nero properanter accepit, [5] ſpe exterritum Thraſeam ſcripſiſſe, per quæ claritudi-

1 *Oſtorius Sabinus.*] Mutant libri. Alii, *ſibi Torius.* Vatic. *Subitorius.* Flexit me ut Oſtorius ſcriberem locus infra, de hoc ipſo: *Oſtorio duodecies, & Quæſtoria inſignia tribuuntur.* Lipſius.

2 *Inultam omiſerat.*] Vatic. Male vulgo, *invitam.* Idem.

3 *Vt ad externa rumoribus inteſtinum ſcelus obſcuraretur.*] Aut ſubintelligenda, aut addenda vox: *Vt ad externa verſis rumorib.* Vel, *ut verſis ad externa rumoribus.* Acidalius. Olim dubitavi, num legendum, *ut ab externis rumorib.* ſed jam utcunq; vulgatam lectionem fero: ut ſcil. exiſtentibus Romæ rumoribus ad res externas, ſcelus inteſtinum obſcuraretur. *Pichena.* Veroſimile eſt, relictum primitus à Tacito, *ut ad externa rumorum inteſt.* Gruterus.

4 *Thraſea occurſu prohibitus.*] Quod ſignum ſcilicet Principis indignantis, & à ſe atque aſpectu ſuo ſpernentis. Tale Veſpaſiano factum, ab eodem Nerone, apud Suetonium in Veſp. cap. IV. *Prohibitus non contubernio modo, ſed etiam publica ſalutatione.* Atque ut ibi ille ſalutatione prohibitus, ſic iſte occurſu. *Lipſius.*

5 *Exterritum Thraſeam ſenſiſſe.*] Sententia mecum malit, *ſcripſiſſe:* & quod prævidi, firmat Florentinus nunc codex. *Idem.*

Sperans exterritum Thraſeam ſcripſiſſe.] Ita Faernus legebat pro eo, quod eſt in vulgatis: *Thraſeam ſenſiſſe per quæ* &c. *Vrſinus.* Male vulgo,

tudinem principis extolleret; ſuamque famam dehoneſtaret. Quod ubi non evenit, vultumque & ſpiritus & libertatem inſontis ultro extimuit, *vocari patres* juſſit. Tum Thraſea inter proximos conſultavit, *tentaretne defenſionem, an ſperneret.* Diverſa conſilia afferebantur. Quibus intrari curiam placebat, *ſecuros eſſe de conſtantia ejus* dixerunt; *nihil dicturum, niſi quo gloriam augeret. Segnes & pavidos ſupremis ſuis* [1] *ſecretum circumdare. Aſpiceret populus virum morti obvium,* [2] *audiret ſenatus voces quaſi ex aliquo numine ſupra humanas: poſſe ipſo miraculo etiam Neronem permoveri.* [3] *ſin crudelitati inſiſteret, diſtingui certe apud poſteros memoriam honeſti exitus ab*

26 *ignavia per ſilentium pereuntium.* [4] Contra qui opperiendum domi cenſebant, de ipſo Thraſea eadem; *ſed ludibria & contumelias imminere. ſubtraheret aures conviciis & probris. Non ſolum Coſſutianum aut Eprium ad ſcelus promptos,* [5] *ſupereſſe qui forſitan manus ictuſque per immanita-*

clam ſibi vitam adimere.

per immanitatem Auguſti. i.e. Neronis.

go, *ſenſiſſe.* Correxi ex Flor. idque conjectura præviderat Lipſius. *Pichena.*

1 *Secretum circumdare.*] Bene mei libri, præ quod vulgo, *otium dare.* Lipſius.

Secretum ocium dare.] Notant eos, qui nihil tentantes venas in balneis ſolvebant, vel intra domeſticos parietes ſe ipſos transfigebant. Tacit. dict. loco. *Effugeret ſegnem mortem, ocium.* Contendunt itaque, ut prodeat in publicum, & laudem gloriamque dictis magnanimis aſciſcat, vel ea ſaltem de cauſſa: *Diſtingui certe apud poſteros memoriam honeſti exitus ab ignavia per ſilentium pereuntium.* Cæterum per doctiſſ. virum jam *ocium* exulabat. *Salinerius.* Etiam à Flor. confirmatur verbum, *circumdare*, à Lipſio ex aliis libris repoſitum. Vulgo, *otium dare.* Pichena.

2 *Audiret ſenatus voces quaſi ex quodam numine.*] Emendavi, *quaſi ex aliquo n.* Rhenanus.

3 *Sin crudelitati inſiſteret.*] Fecimus, *perſiſteret.* Forte ſcribendum, *crudelitate.* Rhenanus. Secutus ſum Florentinum ac Venetum legentes; *ſin crudelitati inſiſteret.* at in vulgatis: *ſin crudelitas perſiſteret.* Pichena.

4 *Contra qui opperiendum domi cenſebant.*] Regius Codex, *contra qui opperiendum eum domi cenſebant.* Forte legendum, *opperiendum ei domi cenſebant.* Rhenanus.

5 *Supereſſe, qui forſitan manus ictuſque per immanitatem Auguſti.*] Animam agenti loco aquam ſic affuderim: *ictuſque parent. Immanitatem Auguſti etiam bonos metu ſequi.* Lipſius.

Supereſſe, qui forſitan manus ictuſque per immanitatem Auguſti.] ἡ ἀποσιώπησις, ſive reticentia, graviter dicenti ſatis apta eſt. nam ut Demetr. Ποιητοῦ δεινότερον τὸν λόγον i. gravi-

nitatem Auguſti, etiam bonos metu ſequi. Detraheret potius 1 ſenatui, quem perornaviſſet, infamiam tanti flagitii; & relinqueret incertum, quid viſo Thraſea reo decreturi patres fuerint. Vt Neronem flagitiorum pudor caperet, irrita ſpe agitari: multoque magis timendum, ne in conjugem, in familiam, in cetera pignora ejus ſæviret. Proinde intemeratus, impollutus, quorum veſtigiis & ſtudiis vitam duxerit, eorum gloria peteret finem. Aderat conſilio Ruſticus Arulenus flagrans

graviorem faciet orationem. *Quos ego; ſed motos præſtat componere fluctus.* Qui Thraſeam deterrere ſtudebant à ſenatus ingreſſu, contumeliis id faciebant, quæ illum graviſſimæ manerent; eos vero Tacitus inducit verba ſupprimentes, quia (ut Demetrius) πᾶν τὸ ὑπονοούμενον φοβερώτερον i. quicquid ſuſpicamur, horribilius eſt. Vel pro ſe quiſque obſcurant futura ludibria, quæ viri caritate fere nequeunt continere, idque Thraſeæ venerationi dant. Quintil. 9, 2. *oſtendit* (loquitur de reticentia) *affectus iræ, vel ſollicitudinis, & quaſi religionis.* Siletur autem *intendant.* Præter Eprium & Coſſutianum (dicebant amici) convicia, & (quod nefas dictu) verbera à malis & à bonis expecta: ab illis, ſtudent enim ſolum ſævitia inire gratiam à Nerone. *Supereſſe qui manus ictuſque per immanitatem Auguſti:* ab his urgente metu, ne deſpexiſſe principis injurias viderentur. Iuvenal. Sat. 10, ver. 85. *Salinerius.* Animam agenti loco aquam ſic affundit Lipſius: *ictuſque parent. immanitatem Auguſti etiam bonos metu ſequi.* Aſſentiter, niſi vox *Auguſti* vetaret. quæ hic à Tacito ſcripta nunquam. Auguſtum ſcil. illi, quorum iſta oratio eſt, Neronem dicerent. Lege mecum potius: *ſupereſſe qui forſitan manus ictuſque per immanitatem auſuri ſint.* (vel *auſint*) *etiam bonos metu ſequi.* Quæ vera ſine dubio Taciti ſcriptura, & quæ mutata, ignoratione uſus Corneliani in verbo *Audere.* de quo etiam nos ſupra. *Acidalius.* *Auguſti* vox hic aliena, nec Tacito in uſu ubi dè Nerone ſermo. Reſtituo *auderent* cujus vocis extritas literas poſteriores imperita conjectura implevit. Audendi verbum addito caſu quarto frequens Tacito. Hoc ait metuendum, ne ludibria & contumeliæ non intra verba eorum, quibus eloquentia pro telo erat, ſtaret, ſed ad verbera quoque prorumperet, & boni etiam malorum facinora metu imitarentur. *Grotius.* Recte incomparabilis Grotius vidit, pro *Auguſti* vocabulo, *audendi* eſſe reponendum. Legit autem; *per immanitatem auderent.* Ego jam olim in codice meo notaveram; *per immanitatem auſuri.* Quod & eamdem ſententiam habet, & minus abit ab apicibus corruptæ iſtius vulgatæ lectionis. Sic *audere aciem, codicillos, pericula*, alibi dicit Tacitus. *Boxhornius.*

1 *Senatui, quem perornaviſſet.*] Puto leg. *quem ſemper ornaviſſet.* Lipſius.

Senatui quem perornaviſſet.] Hoc eſt ad finem uſque. habet enim eam vim in compoſitione *per* particula. Sic ſupra 4, 34. *uterque opibus atque honoribus perviguere.* Ejuſdem obſervationis eſt quod traditur in l. 2. ad L. Iul. de adult. *reum peregiſſe non alias quis videtur, niſi condemnaverit.* Non ergo bene mutavit hæc Vir Do-

flagrans juvenis, & cupidine laudis offerebat *ſe interceſſurum ſenatuſconſulto:* nam plebis trib. erat. Cohibuit ſpiritus ejus Thraſea, *ne vana & reo non profutura, interceſſori exitioſa inciperet.* [1] *Sibi actam ætatem, & tot per annos continuum vitæ ordinem, non deſerendum: illi initium magiſtratuum,* [2] *& integra quæ ſuperſint. Multum ante ſecum expenderet,* [3] *quod tali in tempore capeſſendæ Reip. iter ingrederetur.* Ceterum ipſe an venire in ſenatum

27 deceret, meditationi ſuæ reliquit. At poſtera luce duæ prætoriæ cohortes armatæ, templum genitricis Veneris inſedere. Aditum ſenatus globus togatorum obſederat, non occultis gladiis. diſperſique per fora ac baſilicas cunei militares. inter quorum aſpectus & minas ingreſſi curiam ſenatores. Et [4] oratio principis [4] per Quæſtorem ejus audita eſt. nemine nominatim compellato, patres arguebat, *quod publica munia deſererent, eorumque exemplo equites Rom. ad ſegnitiam verterentur.*

ctiſſ. dum legit, *Senatui quem ſemper ornaviſſet.* Freinshemius.

1 *Sibi actam ætatem,*] Diſtinxerim hæc à ſequentibus, nec enim pertinent ad iſtud *deſerendum*; ſed integram cauſam, quam contra Aruleni impetum profert Thraſea, ſola continet. Sic ergo ſcribi: *ſibi actam ætatem: & tot* &c. Hoc enim dicit, quod apud Senecam de vita beata Diodorus Epicureus ex Poeta: *Vixi & quem dederat curſum fortuna peregi.* Freinshemius.

2 *Et integra quæ ſuperſint.*] Id eſt, tuo judicio relicta, ea velis, necne. Sed prius tecum expendas quale iter ingrediaris ad rempublicam capeſſendam, adulatoriũ ſcilicet an præruptũ. *Pich.*

3 *Quod tali in tempore capeſſendæ reip. iter aggrederetur.*] Reſtitui præpoſitionem *in*, ex Flor. quæ in aliis exciderat. Emendavi etiam alibi. *Pich.*

4 *Per Quæſtorem ejus.*] Non enim cuilibet è Quæſtorum collegio id munus, ſed Candidatis Principis. l. 1. De offic. Quæſtoris. Ideò Tacitus expreſſim, *Quæſtorem ejus.* Et in lapidibus aliquoties, QUÆSTOR. AUG. Reliqua ad hunc ritum trita. *Lipſius.*

5 *Oratio principis per Quæſtorem ejus audita eſt.*] Lib. 1. explicuimus, qui dicerentur *candidati Principis.* Nunc supereſt dicere Quæſtores, libris, aut epiſtolis Principalibus legendis in Senatu operam olim dediſſe. Suet. in Aug. 65. & in Ner. 15. Lampridius in Alex. Iuſtinianus in tractatu Pandectarum de officio Quæſtoris. *Lupanus.* Hic unus ex illis fuit, qui Candidati principis dicuntur, qui epiſtolas ejus in Senatu legunt, ait Vlpianus: illiſque & libris principalibus, ſive orationibus legendis in Senatu vacare, Candidatorum munus erat: & lectam ab eis intelligo ſupra in Senatum miſſam orationem principis. *Vertranius.* Hic mos originem fortaſſe habuit ab Auguſto, qui, ut refert Dio lib. 54. cum Senatum convocaſſet, ac gravedine laboraret, Quæſtori libellum recitandum dedit. Et Sueton.

tur. *Etenim* [1] *quid mirum è longinquis provinciis haud veniri, cum plerique adepti conſulatum & ſacerdotia, hortorum potius amœnitati inſervirent:* quod velut telum arripuere accuſatores. Et initium faciente Coſſutiano, majore vi Marcellus, [2] *ſummam Reip. agi* clamitabat; *contumacia inferiorum, lenitatem imperitantis deminui. Nimium mites ad eam diem patres, qui Thraſeam deſciſcentem, qui* [3] *generum ejus Helvidium Priſcum in iiſdem furoribus, ſimul* 28

ton. de eodem cap. 65. *Caji Luciique caſu non adeo fractus, de filia abſens, ac libello per Quæſtorem recitato, notum Senatui fecit, abſtinuitque congreſſu hominum diu præ pudore.* Hinc ſecutis auctoribus maxima Quæſtorib. auctoritas. Vocabantur enim, Iuris interpretes: legum ſanctionumque conditores: edictorum reſcriptorumque dictatores: principis cogitationum & conſiliorum participes: precum arbitri, quippe qui libellos ſupplicantium, aut repellebant, aut admittebant, ipſiſque ſubſcribebant. Plures denique alias habuerunt prærogativas: adeo ut Caſſiodorus Quæſtorem, imaginem Principis appellet, ac linguæ regiæ vocem, lib. 5. epiſt. 4. & lib. 6. formulas. Et Notitia imperii ad Quæſtoris inſignia, hæc verba ſubjicit: *Sub diſpoſitione Viri Illuſtris Quæſtoris. Leges dictandæ: preces.* Pichena.

1 *Longinquis provinciis adveniri.*] Divinabam, *haud veniri.* nec tamen ſententię plenè conſultum. Melius ſic: *quid mirum nec longinquis provinciis ſubveniri.* vel *provinciis adverti.* Lipſ.

Quid mirum è longinquis provinciis adveniri.] Alibi, *non adveniri.* Ferretus. Quis faciat ſano medicinam? Senatores ægre jam tulerant, ſenatum patuiſſe proceribus Galliæ comatæ, eaque de cauſa Nero dicit per Quæſtorem: injuria principibus ſuccenſetis, quod Gallos aſciverint in Senatores: talia enim facere coacti ſunt, quia multi ſenatoria munera detrectant: quorum nunc ſignifer Thraſea, qui cum ſuo grege curiam frequentare dedignatur. *Salinerius.* Plene ſententiæ conſultum prioti Lipſii divinatione, *haud veniri:* quamquam malim, *haud adveniri.* nec audienda altera quæ longiſſime à Taciti mente recedit: *quid mirum nec longinquis provinciis ſubveniri*, vel *provinciis adverti.* Acidalius. Divinavit Lipſius ita ſcribendum, cum vulgo legeretur, *è longinquis provinciis adveniri.* ac divinatio iſta prorſus fere à Flor. confirmatur, qui habet, *hadveniri.* Hinc diſces, multos Senatores è longinquis provinciis Romæ fuiſſe, qui ſæpe in patriam profiſciſcebantur, ut res ſuas inviſerent. lib. 12. *Galliæ Narbonenſi ob egregiam in patres reverentiam datum, ut Senatoribus ejus provinciæ, non exquiſita principis ſententia, jure quo Sicilia haberetur, res ſuas inviſere liceret.* Pichena. Imo *non adveniri* in urbem ſcil. conſidera quæ ſequuntur. *Grot.*

2 *Summam reip. agi clamitabat.*] Melius; *ſummam remp.* quod & Muretus cenſuit. *Acidalius.*

3 *Generum ejus Helvidium Priſcum.*] Idem in præceptis Stoicorum ab ineunte ætate verſatus, ſapientiæ ſtudioſos amiciſſimos habuit Soſium Senecionem, qui libros de vita ejus, C. Cæcilium, qui de ultione, Iuniumque Ruſticum, qui de ejus & Thraſeæ laudibus compoſuerunt: eique ſub Nerone primum, deinde ſub Veſpaſiano, cum prætor eſſet, in exilium

mul[1] *Paconium Agrippinum paterni in principes odii here dem, &*[2] *Curtium Montanum deteſtanda carmina factitan tem, eludere impune ſinerent.* [3] *Requirere ſe in ſenatu conſu larem; in votis ſacerdotem; in jurejurando civem:* 4 *ni contr*

reſpicit ad ea quae sup: cap: 22 Thraseae obiecerat Cossutianus.

lium acto, periculorum adfuit ſemper ſocia Fannia, Arriæ & Thraſeæ filia, Helvidio marito Thraſeaque patre digniſſima. De cujus laudibus Plinius Corn. Priſco lib. 7. & Quadrato lib. 9. epiſtola priori parte corruptiſſima ſcribit. *Vertranius.*

1 *Paconium Agrippinum.*] Hic ille Agrippinus è Stoicâ domo, laudatus Epicteto & Arriano. Quorum verba ad hanc hiſtoriam dabo. Epicteti Electis: Διὰ τοῦτο ἐπαινεῖν Ἀγριππῖνον δίκαιον, ὅτι πλείστου ἄξιος ἀνὴρ γενόμενος, οὐδεπώποτε ἐπῄνεσεν ἑαυτόν, ἀλλ' εἰ καὶ ἄλλος τις αὐτὸν ἐπῄνει, ἠρυθρία. & ſtatim: Καί ποτε μέλλοντι ἀριστῆσαι αὐτῷ, ἐπέστησεν ὁ λέγων, ὅτι φυγὴν αὐτὸν κελεύει Νέρων. Καὶ ὃς ἔφη, Οὐκοῦν, εἶπεν, ἐν Ἀρικίᾳ ἀριστήσωμεν. Arriani lib. 1. cap. 1. Ἀπηγγέλθη αὐτῷ ὅτι κρίνῃ ἐν συγκλήτῳ. Ἀγαθῇ τύχῃ. Ἀλλ' ἦλθεν ἡ πέμπτη. Ταύτῃ δ' εἰώθει γυμνασάμενος ψυχρολουτρεῖν. Ἀπέλθωμεν, καὶ γυμνασθῶμεν. Γυμνασαμένῳ λέγει τις αὐτῷ, Ἔλθ', ὅτι κατακέκρισαι. Φυγῇ, φησὶν, ἢ θανάτῳ; Φυγῇ. Τὰ ὑπάρχοντα τί; Οὐκ ἀφῃρέθη. Εἰς Ἀρικίαν οὖν ἀπελθόντες ἀριστήσωμεν. id eſt: *Nunciatum ei, quod judicium de eo fieret in Senatu, Bonum factum, inquit. At enim quinta hora jam advenit* (non *Dies*, uti interpres ad ritum veterem parùm attente) *quâ exerceri ſolet, & frigidâ lavari. Eamus, ait, & exerceamur. Exercitanti ſupervenit qui diceret, Fuge ocyus, damnatus es. Exſilio, inquit, an morte? Exſilio. Bona autem quid? Non ablata tibi. Ariciam ergo euntes, iſtic prandeamus.* Tacito iſta lucem dabunt, dum paullò inferiùs ait, *pulſum eu Italiâ.* Sed cur Marcellus *pater odii in principes heredem* Agrippinu calumniatur? Propter patrem eju Paconium, qui majeſtatis reus fu Tiberio periit. Eruo è Suetonii Ti ber. cap. LXI. *Interrogatum eum quodam nano adſtante menſæ inter C preas* (ita leg, non, *Capreas*) *cur Pa conius majeſtatis reus tamdiu viveret ſtatim quidem petulantiam linguæ o jurgaſſe, ceterùm poſt paucos dies ſcr pſiſſe Senatui, ut de pœnâ Pacon quamprimùm ſtatueret.* Ideò Tacit mox: *Quid Agrippino objectum, n triſtem patris fortunam? quando e ille perinde innocens Tiberii ſæviti concidiſſet.* Lipſius.

2 *Curtium Montanum.*] Cuju mentio lib. IV. Hiſtor. *Lipſius.*

3 *Requirere ſe in ſenatu.*] Tri hæc reſpiciunt, repetuntque ea, qu ſupra dicta fuerunt à Coſſutiano. pri mum: *triennio non introiſſe curiam* ſecundum: *nuncupationibus votorum non adeſſe.* tertium: *principio ann vitare Thraſeam ſolenne jusjuran dum.* ſenſus videtur: Hæc objicerem & tanquam gravia flagitia diſcepta tioni ſenatus proponerem, niſi Thra ſea aperte hoſtem patriæ, ac prodito rem profiteretur: quod omnia cri mina excedit. *Pichena.* Non hic ſen ſus eſt, quem exſculpebat vir erudi tus. Immo vero hæc objicit atque di cit; ſi Thraſea negare vult, ſe pro hoſte patriæ habendum eſſe, reſpon deat, cur in Senatum non veniat, vo ta non ſuſcipiat, in acta non juret. Quæ omnia negligere hominem, qui ſenator, qui ſacerdos, qui civis ſit, non eſſe niſi proditoris. *Freinshem.*

4 *Niſi contra inſtituta.*] Id eſt, niſi

contra inſtituta & cerimonias majorum, proditorem palam & hoſtem Thraſea induiſſet. Denique agere ſenatorem, [1] *& principis obtrectatores protegere ſolitus, veniret, cenſeret quid corrigi aut mutari vellet: facilius perlaturos ſingula increpantem,* [2] *quam nunc ſilentium perferrent omnia damnantis. Pacem illi per orbem terræ, an victorias ſine damno exercituum diſplicere? Ne hominem bonis publicis mæſtum, & qui fora, theatra, templa pro ſolitudine haberet, qui minitaretur exſilium ſuum, ambitionis pravæ compotem facerent. Non illi conſulta hæc, non magiſtratus, aut Romanam urbem videri. Abrumperet vitam ab ea civitate, cujus caritatem olim, nunc & aſpectum exuiſſet.* [3] Cum per hæc atque talia Marcel- 29
lus, ut erat torvus & minax, voce, vultu, oculis ardeſceret; non illa nota & [4] crebritate periculorum ſueta jam ſenatus mæſtitia, ſed novus & altior pavor, manus & tela militum cernentibus. ſimul ipſius Thraſeæ venerabilis ſpecies obverſabatur: & erant qui *Helvidium quoque* miſerarentur, *innoxiæ affinitatis pœnas daturum. Quid Agrippino objectum, niſi triſtem patris fortunam?* quando

niſi ex cive hoſtis, proditorque palam factus ſit. *Ferrettus.*

1 *Et principis obtrectatores protegere ſolitus.*] Taciti manum fuiſſe cenſeo: *Denique agere ſenatorem, ut principis obtrectatores protegeret, ſolitus veniret* &c. Gronovius.

2 *Quam nunc ſilentium perferrent.*] En calumniam. Viri boni ſilentio etiam apud Tyrannum peccant. Audi illa apud Senecam, Oedipo:

CR. *Tacere liceat. nulla libertas minor*
A rege petitur. OED. *ſæpè vel linguâ magis*
Regi atque regno muta libertas obeſt. Lipſius.

3 *Cum per hæc atque talia Marcellus inveheretur.*] In regio Codice legitur, *verteret.* Forte debet eſſe, *perverteret,* quod verbum pro accuſare, ſive per accuſationem ſubvertere, ſæpe Tacito ſolemne eſt, ceu in initio operis oſtendimus. *Rhenanus.* Perperam in vulgatis emendatus locus, *Marcellus inveheretur torvus* pro, *ut erat torvus.* nam attentum lectorem non fugiet, duo illa verba *inveheretur*, &, *ardeſceret*, orationem confundere. At veram lectionem indicavit Florent. qui corrupte habet, *Marcellus uteret torvus* &c. Similis dicendi modus Ann. lib. I. *iſque, ut erat recens dolore & ira, apud circumfuſos ita cœpit.* Pichena.

4 *Celebritate periculorum.*] Cum Rhenano lego, *crebritate.* Lipſius.

Celebritate periculorum ſueta jam ſenatus mæſtitia.] Opinor ſcribendum, *crebritate periculorum.* Rhenanus. Τὸ *celebris* ac τὸ *frequens* idem valent, licet Vallæ aliter viſum ſit. Tacit. *Quo obſequio florentem*

Soranum

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 16 vol. 1

do & ille perinde innocens Tiberii ſævitia concidiſſet. Enimvero Montanum probæ juventæ, neque famoſi carminis, [1] *quia protulerit ingenium, extorrem agi.* Atque interim Oſtorius Sabinus Sorani [2] accuſator ingreditur, orditurque *de amicitia Rubellii Plauti,* [3] *quodque proconſulatum Aſiæ Soranus pro claritate ſibi potius accommodatum, quam ex utilitate communi egiſſet, alendo ſeditiones civitatum.* Vetera hæc. [4] ſed recens, diſcrimini patris filiam connectebat, [5] *quod pecuniam Magis dilargita eſſet.* Acciderat ſane pietate Serviliæ (id enim nomen puellæ fuit) quæ caritate erga parentem, ſimul imprudentia ætatis, non tamen aliud conſultaverat, quam *de incolumitate domus, & an placabilis Nero, an cognitio ſenatus nihil atrox afferret.* Igitur accita eſt in ſenatum, ſteteruntque diverſi ante tribunal

Soranum celebraverat, labentem non deſeruit. Salinerius. Cum Rhenano legebat Lipſius, *crebritate periculorum.* & ſenſus id requirit. *Freinshemius.*

1 *Quia protulerit ingenium.*] Sentio voculam abeſſe ſententiæ, quam reddo, *ſed quia prot.* Acidalius.

2 *Accuſator ingreditur orditurque.*] Duo hic verba ejuſdem ſignificatus junctim poſita, quod Tacito inſolens, *Ingreditur, orditurque.* Vtrumque enim nihil ſonat aliud, quam incipit. Nec à gloſſa poſterius opiner. Forte ſcribendum: *Sabinus Sorani accuſationem ingreditur orditurque.* Phraſi de qua ad lib. 5. ſupra. *Acidalius.*

3 *Proconſul Aſiæ.*] Meliùs, *proconſulatum.* Lipſius.

Quodque proconſulatum Aſiæ Soranus.] Cum in antiquioribus libris, ac præſertim in Flor. ſcriptum eſſet, *procos.* Vulgo interpretatum fuit, *proconſul.* at ſententia poſtulat, *proconſulatum*, ut reſtituimus, ſuadente etiam Lipſio. *Pichena.*

4 *Sed recens diſcrimini patris filiam connectebat.*] Flor. addit: *Sed recens, & quot diſcrimini.* Forte, & *quod.* Pichena. MSc. Florent. addit; *ſed recens, & quot diſcrimini.* Forte legendum; *ſed recens id, quod diſcrimini.* Quod ſtatim ſequitur de pecunia Magis data, magiciſque ſacris, recenſet & Scholiaſtes ad illud Iuvenalis, *faciet quod deferat ipſe*, his verbis: *Egnatium Philoſophum ſignificat, qui filiam Bareæ Sorani, quam cum ipſe ad magicam deſcendiſſet hortatu, detulit Neroni.* Sed rectius fortaſſe legeris: *quamquam ipſe ad magicam diſcendam eſſet hortatus, detulit Neroni:* Nam ipſa quoque interfuit magicis ſacris, ut patet ex cap. ſeq. *Freinshemius.* Ego ex Flor. codice τὸ *quot*, ut ſupervacuum recidendum puto. Prorſus enim Taciti fuit: *Vetera hac, ſed recens, & diſcrimini Patris filiam connectebat.* In duobus prioribus membris orationis intelligi voluit verbum ſubſtantivum. *Gronovius.*

5 *Pecuniam magis dilargita.*] Cape ad lucem hiſtoriæ Scholiaſtis hanc notam, ad illud Iuvenal.

——*faciet, quod deferat, ipſe.*

Egnatium Philoſophum ſignificat, qui filiam Bareæ Sorani, quam cùm ipſe ad magicam deſcendiſſet, hortatus detulit

tribunal conſulum, grandis ævo parens; contra filia intra viceſimum ætatis annum, nuper marito Annio Pollione [1] in exſilium pulſo, viduata deſolataque: ac ne patrem quidem intuens, cujus oneraſſe pericula videbatur. Tum interrogante accuſatore, *an cultus dotales, an detractum cervici monile venum dediſſet, quo pecuniam faciendis magicis ſacris contraheret?* primum ſtrata humi, 31
longoque fletu & ſilentio, poſt [2] altaria & aram complexa; *Nullos*, inquit, *impios deos, nullas devotiones, nec alíud infelicibus precibus invocavi, quam ut hunc optimum patrem tu Cæſar, & vos patres ſervaretis incolumem. Sic gemmas & veſtes & dignitatis inſignia dedi, quomodo ſi ſanguinem & vitam popoſciſſent. Viderint iſti, antehac mihi ignoti, quo nomine ſint, quas artes exerceant: nulla mihi principis mentio, niſi inter numina fuit. Neſcit tamen miſerrimus pater. & ſi crimen eſt, ſola deliqui.* Loquentis adhuc verba 32
excipit Soranus, proclamatque; *non illam in provinciam ſecum profectam, non Plauto per ætatem noſci potuiſſe; non criminibus mariti connexam; nimiæ tantum pietatis ream, ſepararent à ſe quamcunque ſortem ſubiret.* Simul in amplexus occurrentis filiæ ruebat, niſi interjecti lictores utriſque obſtitiſſent. Mox datus teſtibus locus: & [3] quantum miſericordiæ ſævitia accuſationis permoverat, tantum iræ P. Egnatius teſtis concivit. Cliens hic Sorani, & tunc emptus ad opprimendum amicum, aucto-

tulit Neroni. Sed velim obiter corrigi: *quam, cùm ipſius ad magicam deſcendiſſet hortatu, Neroni detulit.* Lipſius.

1 *In exſilium pulſo.*] Nuper inter conjuratos. *Lipſius.*

2 *Altaria & aram complexa.*] Vtrùm aram Victoriæ intelligit, quæ ante curiam? an altaria & aram Veneris genitricis, in cujus templo nunc Senatus? *Lipſius.*

3 *Quantum miſericordiæ.*] Præclarè libri. Vulgò *quantum nunc.* errore ex conciſâ ratione ſcribendi, *mīæ.* Ingenio ſuo pridem hanc correctionem vindicaverat Faernus. nec invideo ego, nec culpo. *Lipſius.*

Quantum nunc ſævitia.] Locus hic eſt in quo inſcitiam exſcriptorum cum Faerno mirati ſumus. Ita legit. *Quantum miſericordiæ ſævitia:* & ita in altero bibliothecæ Pontificalis ſcriptum inveni. Decepit autem librarios brevibus notis ſcribentes, inter *mīe* pro *miſericordiæ*, & *nunc* literarum ſimilitudo. *Vertranius.* cum

auctoritatem Stoicæ ſectæ præferebat, [1] habitu & or ad exprimendam imaginem [2] honeſti exercitus, cete rum animo perfidioſus, & ſubdolus, avaritiam ac lib dinem occultans. Quæ poſtquam pecunia recluſa ſun dedit exemplum præcavendi, quomodo fraudibus in volutos, aut flagitiis commaculatos; ſic ſpecie bona
33 rum artium falſos, & amicitiæ fallaces. Idem tame dies & honeſtum exemplum tulit [3] Caſſii Aſclepiodo ti, qui magnitudine opum præcipuus inter Bithynos quo obſequio florentem Soranum celebraverat, laben tem non deſeruit. Exutuſque omnibus fortunis, & i exſilium actus; [4] æquitate deum erga bona malaqu documenta. Thraſeæ, Soranoque, & Serviliæ datu morti

v. c. Faernus ſcriptum inveniſſet: *Et quantum miæ*, &c. vel, ut in alio, *Et quantum nunc*, &c. ex ea voce fecit *miſericordiæ*, &c. quam lectionem ita plane ſcriptam vidimus poſtea in aliis libris manuſcriptis. *Urſinus*.

1 *Habitu & ore ad exprimendam imaginem honeſti & exerciti.*] Faernus legebat, *honeſti exercitus* &c. Sed Daueſius non male, *honeſti & exercitio*, &c. quamvis lectio Faerni magis placeat. *Urſinus*. Et hæc inter Lipſii conjecturas digna mihi viſa eſt, quæ recipiatur. Inepte vulgo, *honeſti & exerciti*, Pichena. Et hæc inter conjecturas Lipſii digna Pichenæ viſa eſt, quæ recipiatur. At vulgatam lectionem *honeſti & exerciti* omnibus libris conſtanter inhærentem, egregie mihi explicaſſe viſus eſt Vir Eruditus Gronovius in epiſtola ad ſocerum meum ſcripta: cujus verba paullo prolixiora, amplioribus commentariis ſervamus. *Freinshemius*. Vide 2. Obſerv. cap. 4. *Gronovius*.

2 *Honeſti & exerciti.*] Suadeo ſcribas, *honeſti exercitus*, ex ſententiæ ductu. *Lipſius*.

3 *Caſſii Aſclepiodoti.*] Xiphilino Caſpius Aſclepiodotus Niceus paulo aliter dicitur. *Vertranius*.

4 *Æquitate deum erga.*] Depra vatio. quam adnoto, non tollo. Ni placet eum Ἐπιχειρίζειν, & dicere Deos hæc iiſdem oculis adſpexiſſe æquos bonis maliſque exemplis, & ſine curâ noſtri. *Lipſius*.

Æquitate Deum erga bona ma laque documenta.] Lipſius hic: *De pravatio manifeſta: quam tamen ad notare volui, tollere non potui.* At ego non ſolum nullum mendum ineſſe exiſtimo, quinimo præclariſſimam ſuſpiciendamque ſententiam mira brevitate Tacitum complexum non dubito. *Æquitas animi* abſolute eſ conſtantia quædam, & modera tio, quum æquo animo patienterque omnia feruntur, ac in bonam partem accipiuntur, quæ & *tolerantia* dicitur. Cicero pro Planc. *Fugiſti ſen tentiam legis, æquitatem omnem reje ciſti.* Et 1. de Finibus: *Probabo, mod iſta ſis æquitate, quam oſtendis.* Et lib. de ſenectute: *Novi enim modera tionem animi tui, & æquitatem.* Et in Epiſt. *Æquitatem tuam non potui non probare.* Æquitatis vim duplicem dixit Idem in partit. Orat. cujus altera directi & veri & juſti & æqui & boni ratione defenditur, altera ad viciſſitudinem referendæ gratiæ pertinet,

mortis arbitrium. Helvidius & Paconius Italia depel-
luntur. Montanus patri conceſſus eſt, 1 prædicto ne
in Repub. haberetur. Accuſatoribus Eprio & Coſſu-
tiano quinquagies ſeſtertium ſingulis, Oſtorio duode-
cies & quæſtoria inſignia tribuuntur. Tum ad Thra-
ſeam in hortis agentem 2 quæſtor conſulis miſſus, veſpera-

tinet, quod in beneficio *gratia*, in injuria *ultio* nominatur. His ſic ſe habentibus interpretor Taciti dicta: *Factum æquitate Deum*, id eſt, tolerantia & permiſſione, quibus nulla præſcripta lex, ut P. Egnatius Sorani infidus amicus, in eum pecunia corruptus teſtimonium diceret, Caſſius vere Aſclepiodotus verus & ſyncerus eum laborantem non deſeruerit, etiamſi fortunis ob id exutus eſſet, & in exilium actus, tolerantia inquam *Deorum erga mala bonaque documenta*, id eſt, exempla, nam *documentum* pro *exemplo* ſumitur à Salluſtio & Cicerone non ſemel; malum ſiquidem exhibuit exemplum Egnatius, bonum vero Caſſius, quibus Deorum eodem æquitate ultio & gratia habita. *Marcellus Donatus*. Si ſic diſtinguas, clara & integra ſunt. *Idem tamen dies, & honeſtum tulit exemplum Caßii Aſclepiodoti (qui magnitudine opum præcipuus inter Bithynos, quo obſequio florentem Soranum celebraverat, labentem non deſeruit, exutuſque omnibus bonis & in exilium actus) æquitate Deum erga bona malaque documenta.* Eodem die (Tacitus ait) habuimus egregii & peſſimi facinoris documentum: nam Pub. Egnatius Celer; teſtimonio perculit amicum Baream Soranum: quem aperte Caſſius fovit, officiiſque meruit iram Neronis. De Egnatio Iuvenal. Satyr. 3. *Stoicus occidit Baream delator amicum, Diſcipulumque ſenex.* Eadem noſter 4. hiſt. *Quippe Sorani ſancta memoria: Celer profeſſus ſapientiam, dein teſtis in Baream, proditor corruptorque amicitiæ, cujus ſe magiſtrum* ferebat. *Salinerius.* Manifeſtam depravationē adnotat, non tollit Lipſius. Non tollo quidem etiam ego: ſed fomento hoc tego: *æquitatis dedit erga bona malaque documentum.* *Æquitatem* capio æquanimitatem: eodem enim anno toleraſſe eum vult bona & mala. *Acidalius.* Neſcio cur Vir doctiſſ. hunc locum habuerit in depravatis. mihi probus hinc ſenſus & promptus: Deos oſtendiſſe non mala tantum exempla, ſed & bona. Quomodo infra H. 1, 3. *Non tamen adeo virtutum ſterile ſæculum, ut non & bona exempla prodiderit.* Freinſhemius. Quicquid dicant, ἐπικεισὶς Tacitus, aut patitur ſenſus, qui pios etiam & divinæ providentiæ adſertores ſæpe turbarunt, cum viderent ſcelus præmia, virtutem ſupplicia ſequi. *Æquitatem* vocat indifferenter aliquid ferre, nihil ad id commoveri. Vt Cicero 1. Agrar. *Quantum tibi agri vendet, ut alios omittam, ſocer tuus? & (ſi ego ejus æquitatem animi novi) non invitus.* Adde 4. Obſerv. 17. *Gronovius.*

1 *Prædicto ne in Rep.*] Accipio, ut Romæ quidem eſſe ei liceret, ſed procul ab honore omni & publicis muneribus vitam ageret privatam. *Lipſius.*

2 *Quæſtor Conſulis miſſus.*] Conſulum ergo proprius aliquis Quæſtor? Apparet è Dione: qui in actis anni DCCXVI. ſcribit, *Ap. Claudium & C. Norbanum conſules, primos binos Quæſtores habuiſſe.* Si id non ſit; ſcribam,

Quæſtor,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 16 vol. 1

ſperaſcente jam die. illuſtrium virorum feminarumque cœtus frequentes egerat, maxime intentus [1] Demetrio Cynicæ inſtitutionis doctori: cum quo, ut conjectare erat intentione vultus, & auditu ſi qua clarius proloquebantur, de natura animæ, & diſſociatione ſpiritus corporiſque inquirebat. donec advenit Domitius Cæcilianus ex intimis amicis, & ei quid ſenatus cenſuiſſet, expoſuit. [2] Igitur flentes quiritanteſque qui aderant, *faceſſere propere* Thraſea, *neu pericula ſua miſcere cum ſorte damnati* hortatur. [3] Arriamque tentantem ma-

Nonius: quiritare est clamare tractum de iis qui Quirites invocant

Quæſtor Conſuli miſſus, id eſſet, à Conſule miſſus. Quod fieri ſolere obſervamus in iis, qui damnati à Senatu. Nam Conſul, ejus caput: adminiſter autem Conſulis, Quæſtor. Dio lib. LVIII. de Geminio Rufo: Καὶ μαθὼν τὸν ταμίαν ἐπὶ δικαιώσει αὐτοῦ παρόντα, αὐτός τε ἑαυτὸν ἔτρωσε, καὶ ἐκείνῳ δείξας τὸ τραῦμα, Ἀπάγγελλον, ἔφη, τῇ γερουσίᾳ, ὅτι ἀνὴρ οὕτως ἀποθνήσκει. *Audiens Quæſtorem ad ſupplicium exigendum jam adeſſe, ipſus ſe vulneravit: & plagam ei oſtendens, Abi, nuncia, inquit, Senatui, virum ſic mori.* Lipſius.

1 *Demetrio Cynicæ inſtitutionis.*] Quæ ſecta reverâ à Stoicâ, tunicâ tantùm diſtat. id eſt, quòd nudiùs & inverecundiùs Cynici, quæ velant & tegunt leviter Stoici. Demetrii hujus laus apud Philoſtratum lib. IV. De vitâ Apollonii, Senecam VII. De Beneficiis cap. VII. cujus verba: *Paullò antè Demetrium rettuli, quem mihi videtur rerum natura noſtris temporibus tuliſſe, ut oſtenderet nec illum à nobis corrumpi, nec nos* (omnino ſcribo, *& nos.* ita enim concludit, *ne aut exemplum ſæculo, aut convicium deeſſet*) *ab illo corripi poſſe. Virum exactæ* (*licet neget ipſe*) *ſapientiæ, firmæque in his quæ propoſuit conſtantiæ.* Et Epiſt. 63. *Demetrium virorum optimum mecum circumfero, & relictis conchyliatis cum illo ſeminudo loquor, illum admiror.* Vox ejus magni animi ad Neronem, ἀπειλεῖς μοι θάνατον· σοὶ δ' ἡ φύσις, apud Arrianum. *Lipſius.*

2 *Igitur flentes queritanteſque.*] Forte, *quiritanteſque.* Rhenanus. Cum hic antea *queritantes*, pro cientibus flebiles queſtus ſcriptum eſſet, & placeret, Beatus tentavit legere, *quiritantes*, quod gravius & magis placet. Eſt autem *quiritare*, ut inquit Marcellus, *clàmare*: tractum ab iis qui Quirites invocant. Lucilius lib. 7. Satyr. *Concurſans veluti ancharius, clareque quiritans.* P. quoque Nigidius in commentariis Grammaticis, *clamat, quiritat.* Livius Annali IXL. *Nulla vox quiritantium inter ſtupra & cædes exaudiri poterat.* & infra. *Ne vox quiritantis, cum per vim ſtuprum inferatur, exaudiri poſſit.* Vertranius.

3 *Arriamque tentantem.*] Arriæ uxori (quæ filia fuit Arriæ illuſtris fæminæ & Pæti Cæcinnæ. illius, qui Scriboniani partium fuerat, cum arma in Illyrico adverſus Claudium moverentur,) Thraſeas diſſuadet mortem, & matris exemplum eam ut ſequatur monet, qua marito mortis ſolatium, non qua mortis exemplum præbuerat. Ejus de virtutib. extat Cæciliani lib. 3. ad Nepotem epiſtola. Ceterum deficit dimidia pars

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 16 vol. 1

mariti ſuprema, & [1] exemplum Arriæ matris ſequi, monet *retinere vitam, filiæque communi ſubſidium unicum non adimere.* Tum progreſſus in porticum, illic à quæſtore reperitur, lætitiæ propior, quia Helvidium generum ſuum Italia tantum arceri cognoverat. Accepto dehinc ſenatuſconſulto, Helvidium & Demetrium in cubiculum inducit: [2] porrectiſque utriuſque brachii venis, poſtquam cruorem effudit, humum ſuper ſpargens, propius vocato quæſtore, *Libemus*, inquit, JOVI LIBERATORI. *Specta juvenis*, [3] *& omen quidem dii prohibeant; ceterum in ea tempora natus es*, [4] *quibus firmare animum expediat conſtantibus exemplis.* Poſt len-

pars libri hujus & annis duobus geſta exciderunt, ſcil. Fontejo Capitone & Iulio Rufo. Valerio Turpiliano Thracala, & Silio Italico conſulibus: ſtudioſus ex Dione & Suetonio hiſtoriæ ſitim explebit. *Vertranius.*

1 *Exemplum Arriæ matris ſequi.*] Arria mater, uxor fuit Cæcinæ Pæti, qui in partibus Scriboniani contra Claudium. Ideò ad mortem actus. Sed præivit uxor, æterno & inaudito exemplo, ſemet feriendo; extractumque pugionem marito porrigendo cum voce, *Pæte non dolet.* Plinium lege, lib. III. epiſtolà ad Nepotem. Martialis de hac heroïnâ,

Caſta ſuo gladium cùm traderet Arria Pæto,
Quem de viſceribus traxerat ipſa ſuis:
Si qua fides, Vulnus quod feci non dolet, inquit:
Sed quod tu facies, hoc mihi Pæte dolet.

In Zonarâ & Dione eadem narratio, ſed corruptè verba Græca, πεῦ σὸκ ἀλγῶ: & in puerili mendo Xylander, *Puer, non dolet.* Scribe: Παῖτε σὸκ ἀλγῶ. Hanc Arriam Scholiaſtes in vitâ Perſii notat fuiſſe poëtæ illi cognatam. *Ipſe Perſius*, inquit, *decem ferè annis ſummè dilectus apud Thraſeam eſt, ita ut peregrinaretur quoque cum eo aliquando cognatam ejus Arriam uxorem habente.* Quid eſt autem, Diligi apud Thraſeam? Solœcus ſermo. Manuſcriptus Vulcanii, *apetithraſea.* Facilè correctu, *à Pæto Thraſeâ.* Commentarii autem hujus parum adhuc pervulgati auctoritate ſæpè nitor. quis carpet? doctus ille, probus: imò in pleràque parte & Probi. Vtinam hodie ſic commentemur! Debemus eum P. Pythæo Ic. viro doctrinæ, judicii, vitæ directæ. *Lipſius.*

2 *Porrectiſque utriuſque brachii venis.*] Neſcio an verius *profectis*, vel *perfectis*, an *perictis*. Aptum tamen & illud. *Acidalius.* Copulam *que*, ex Flor. reſtitui. *Pichena.* Non placet hæc lectio; emendem, *profectiſque.* Freinshemius.

3 *Et omen quod dii prohibeant.*] Scripſimus, *& omen quidem dii prohibeant.* Rhenanus.

4 *Quibus firmare animum expedit.*] Scripſimus, *expediat.* Florent. ac Veneto auctoribus. *Pichena.*

lentitudine exitus graves cruciatus afferente, 1 obverſis in Demetrium *.

1 *Obverſis in Demetrium.*] Multa & libro huic, & Neronianæ hiſtoriæ deeſſe clarum. Duo anni dicendi ſuperſunt, in quibus de adventu Teridatis, de conjuratione Vinicianâ, de motu Vindicis, aliaque, digna quæ à magno auctore tradita legeremus, ſi Fatis ita viſum fuiſſet. *Lipſius.*

Obverſis in Demetrium.] Indubie *obverſus* ſcribendum. Sed quid hoc auxilii? *Acidalius.* Vnam, quæ hic ſecuta, vocem ſupplere non eſt difficile, *oculis.* de cætero expectandi libri pleniores. *Grotius.*

JUSTI LIPSII

AD

C. CORNELII TACITI ANNALIUM LIBRUM I. EXCURSUS.

A.

Ignis originem neſcio : niſi quòd antiquum video, & à temporibus Antoninorum. Herodianus ſanè in Commodo ſtatim meminit, ut rei vulgatæ, ubi de Lucillâ ſorore ejus : Οὐδὲν ἧττον μέντοι καὶ ὁ Κόμμοδος ἐφύλαττε τιμὰς τῇ ἀδελφῇ. Καὶ γὰρ ἐπὶ τοῦ βασιλείου θρόνου καθῆστο ἐν τοῖς θεάτροις, καὶ τὸ πῦρ προεπόμπευεν αὐτῆς : *Nihilo ſeciùs Commodus honores ſorori ſuæ ſervavit. nam & in theatris ſellâ imperatoriâ ſedebat , & ignis eam præcedebat.* Item de Marciâ Commodi concubinâ : Ἡ δ' οὐδὲν inquit, ἀπεῖχε γαμετῆς γυναικὸς, ἀλλὰ πάντα ὑπῆρχεν, ὅσα σεβαστῇ, πλὴν τοῦ πυρός : *quæ nihilo differebat à legitimâ uxore, ſed omnia ut Auguſtæ aderant, præter ignem.* Et de Pertinace : Κατῆλθεν ἐπὶ τὸ συνέδριον τῆς βουλῆς, οὔτε τὸ πῦρ ἐάσας ἑαυτοῦ προπομπεῦσαι, οὔτε τι ἄλλο τῶν βασιλικῶν συμβόλων εἰς ὕψος ἀρθῆναι : *Venit in Senatum, neque ignem ſibi paſſus præferri , neque aliud ullum principatus inſigne attolli.* Nec ambigimus de more. Illud tamen mirum , bis mirum, non alium è Græcis Latiniſque exprimere tam inſignitam rem, præter Herodianum. Non Dionem , non Capitolinum , Spartianum, Lampridium , qui eadem ſcripſerunt illi. Nec enim , quod ſciam, meminerunt verbo. Quis tamen iſte ignis? non è carbonibus aut

Cap. 7

 ligno,

ligno, nec qualis ille apud Horatium prunæ batillus: lampas tantùm fuit. Rem adhuc ignotam doceo, firmoque ex M. Antonino in libris ſuæ vitæ: Οὐκ δυνατόν ἐστι, inquit, ἐν αὐλῇ βιοῦντα μήτε δορυφορήσεως χρῄζειν, μήτε ἐσθήτων σημειωτῶν, μήτε λαμπάδων καὶ ἀνδριάντων τοιῶνδέ τινων, καὶ τοῦ ὁμοίου κόμπου. Deſcribit recenſetque inſignia omnia principatus. *& poſſe*, ait, *eum qui in aulâ vivat, carere ſtipatoribus, carere veſte inſigni purpuraque, item lampadibus, & certis ſtatuis, ſimilique luxu.* Ut ergo in deorum cultu adhibitæ lucernæ faceſque, ut docui in Electis c. 3. ſic Imperatorum. Opinor autem Romam traductum morem è Perſis. Illorum enim Regi prælatus ignis. Xenophon lib. VIII. Παιδείας. Καὶ πῦρ ὄπισθεν τοῦ ἅρματος ἐπ' ἐσχάρας μεγάλης ἄνδρες εἵποντο φέροντες: & poſt ignem illum ſecutus Cyrus. Imò & Aſiaticis, ſi rectè capio Ammianum lib. XXIII. *Feruntque etiam (ſi juſtum eſt credi) ignem cælitus lapſum apud ſe ſempiternis foculis cuſtodiri. cujus portionem exiguam fauſtam præiſſe quondam Aſiaticis regibus dicunt.* Diadema autem primus Romanorum Principum uſurpavit Aurelianus: uti in vitâ ejus Victor. Etſi alibi malè id refert ad Caligulam. Purpuram quis primus ſumpſerit, adhuc quæro.

B.

Cap. 10. *Cum Antonius vellet ſe Liberum patrem dici, & hoc nomen ſtatuis ſubſcribi: occurrerunt venienti ei Athenienſes cum conjugibus ac liberis, & Dionyſium ſalutaverunt. Benè illis ceſſerat, ſi naſus Atticus ibi ſubſtitiſſet. dixerunt deſpondere ipſos* (malim, *ipſi*) *in matrimonium Minervam Muſam ſuam, & rogaverunt ut duceret. & Antonius ait ducturum, ſed dotis nomine imperare ſe illis mille talenta. Tum ex Græculis quidam ait . . . . Huic quidem impune fuit, ſed Athenienſium ſponſalia mille talentis æſtimata ſunt. quæ cùm exigerentur, multi contumelioſi libelli propoſiti ſunt, ſicut ille qui ſubſcriptus eſt ſtatuæ ejus, cùm eodem tempore Octaviam uxorem haberet & Cleopatram: Hoc tu evita reſtituas, tibi habe.* Primùm offendimus in Minervâ Muſâ. quoniam neque Dio nominat in hac hiſtoriâ, Ἀθηνᾶν dixiſſe contentus: nec cognomen noſtrarum dearum ſcio aliàs adhæſiſſe Minervæ. Itaque inductâ eâ voce ſcribo, *Minervam ſuam.* nata fuit ex confuſâ repetitione litteræ vociſque ſequentis. In ſummâ diſcrepat idem Dio, qui ἑκατὸν μυριάδας imperatas pro dote ait, id eſt Romano ritu H-S. quadragies. Mille autem talenta Senecæ, paullò minùs faciunt ducenties quadragies: ſexto tanto immaniore ſummâ. Tamen non muto. Græculi jocum, cui ſpatium vacuum, doleo abeſſe: at Latinum commodè reſtituo, *Octavia res tuas tibi habe.* Quicumque ille,

ille, comiter jocatus eſt ex devortii Romani formâ. Cùm enim Cleopatram amaret haberetque Antonius: ecce ſubſcripſit iſte quaſi nomine Antonii Octaviam repudiantis, *Octavia res tuas tibi habe.* Quæ ſollennia in libello repudii verba fuiſſe, jam notum. Appulejus: *Tu quidem ob iſtud* (ita emendo) *tam dirum facinus confeſtim thoro meo divorte, tibique res tuas habeto.*

In Senecæ loco de Minervâ Muſâ, mente nunc & manu amplector ſententiam Jani mei Grotii, amœniſſimi & acutiſſimi viri, reponentis, *Minervam Muſicam.* Inter nobiles Athenis ſtatuas fuit Minerva hoc cognomento; ſic dicta, *quoniam dracones in Gorgone ejus ad ictus citharæ tinnitu reſonant.* Plinius lib. XXXIV. cap. VIII.

C.

Nec viri ſolùm ad ſacerdotium adſcripti magni hujus divi, ſed, quod rideamus, feminæ. Adeò projecti in adulationem tunc mores. Marmor: *Cap.* 10.

P. POSTVMIÆ. P. F. PAVLLÆ.
SACERD. D. IVLI. AVGVST.

Item in Hiſpaniis, LVCR. L. F. CAMPANA. FLAM. PERP. DOMVS. AVG. id eſt, *Lucretia L. filia, Flaminica perpetua.* Exemplum hujus rei à Liviâ, quæ miro exemplo, ſacerdos ſui viri: & quidem ex decreto Senatus. Dio LVI. extremo: Τότε δὲ ἀθανατίσαντες αὐτόν, καὶ θιασώτας οἱ καὶ ἱερὰ, καὶ ἱέρειαν τὴν Λιουίαν ἀπέδειξαν: *Tunc verò conſecrantes Auguſtum, ſodales ei & ſacra inſtituerunt, & ſacerdotem Liviam.* Quod noto eò libentiùs, ut lux inde adfulgeat tenebricoſo Ovidii loco, IV. De Ponto:

Nec pietas ignota mea eſt, videt hoſpita tellus
In noſtrâ ſacrum Cæſaris eſſe domo.
Stant pariter natuſque pius, conjuxque ſacerdos,
Numina jam facto non leviora deo.

Natus pius, Tiberius eſt: *conjux ſacerdos*, Livia. Puto ad hæc ſacerdotia, quæ cum ambitu & ſumptu adfectabant in provinciis paſſim, pertinere Arriani locum elegantem, De ſermonibus Epicteti, lib. I. cap. XIX. Σήμερον τις ὑπὲρ ἱερωσύνης ἐλάλει μοι τοῦ Αὐγούστου. Λέγω αὐτῷ, ἄνθρωπε ἄφες τὸ πρᾶγμα. δαπανήσεις πολλὰ εἰς οὐδέν. Ἀλλ' οἱ τὰς φωνάς, φησι, γράφοντες, γράψουσι τὸ ἐμὸν ὄνομα. Μήτι οὖν σὺ τοῖς ἀναγινώσκουσι λέγεις παρών, Ἐμὲ γεγράφασιν; εἰ δὲ καὶ νῦν δύνασαι παρεῖναι πᾶσιν, ἐὰν ἀποθάνῃς, τί ποιήσεις; Μενεῖ μου τὸ ὄνομα. γράψον αὐτὸ εἰς λίθον, καὶ μενεῖ. Ἄγε, ἔξω δὲ Νικοπόλεως τίς σου μνεία; ἀλλὰ χρυσοῦν στέφανον φορήσω. Εἰ ἅπαξ ἐπιθυμεῖς στεφάνου, ῥόδινον λαβὼν περίθου, ὄψει γὰρ κομψότερον. Lepidus & ad Philoſophum dialogiſmus: *Hodie*, inquit, *locutus mecum quidam ſuper ſacerdotio*

 Auguſti,

Auguſti. Dico ei, Mi homo mitte rem, ſumptum multum facies fruſtrà. At ſcribæ publici, inquit, (corrupta hac parte Græca) *nomen meum adnotabunt. Num tu igitur legentibus omnibus coràm dices, Me inſcripſerunt? & ut nunc poſſis adeſſe omnibus legentibus, mortuus quid facies? Manebit meum nomen. inſcribe ipſum lapidi, & manebit. Age, extra Nicopolim autem quæ memoria tui? At coronam auream geſtabo.* (quâ ſcilicet ornati ſacerdotes, dum faciunt, ex Livio, Plutarcho, aliis.) *Si prorſum appetis coronam, roſeam indutus circumi; aſpectu enim id jucundius.*

D.

Cap. 14. Primus Prætor Romæ inſtitutus, anno urbis CCCXXCVIII. Furius Camillus. Livius lib. VII. & Suidas in voce πραίτωρ. Additus alter anno DX. cui cognomen datum Peregrini, quòd plerumque inter cives jus diceret & peregrinos, Epitoma Livii XIX. Additi duo alii, anno urbis DXX. Siciliâ & Sardiniâ in provinciam redactis, qui illuc cum imperio mitterentur, Epitoma XX. Iterùm duo, victis Hiſpaniis, anno DLVII. Ita in univerſum ad id tempus Prætores ſex: è quibus duo juri dicundo præerant, reliqui in provincias mittebantur expertes judiciorum. Id manſit, donec Quæſtiones perpetuæ conſtitutæ, anno DCV. L. Cenſorino, M' Manilio Coſſ. Patribuſque tunc viſum, ut in totum magiſtratus ſui annum, Prætores in urbe manerent. è quibus duo, more priſco, jus dicerent: reliqui quattuor publicis judiciis præeſſent. iidem omnes exacto anno, ſorte in provincias prætorias mitterentur. Cornelius deinde Sulla Dictator auxit Quæſtionum publicarum numerum: pariterque Prætorum. non tamen eatenus, ut quot Quæſtiones eſſent, totidem Prætores: (errat largiter Pomponius, qui id ſenſit; quia plures ſæpè Quæſtiones apud eumdem Prætorem exercitas conſtat:) ſed in univerſum addidit duos. Ita non plures octo Prætores ad Ciceronis ævum; idque ex variis ejus ſcriptis clarum: non decem, ut voluit Juriſconſultus. Oppreſſâ mox rep. C. Cæſar dictator primus inſtituit decem, quo pluribus bellorum ſociis honorem eum gratificaretur. Dio lib. XLII. Ἵνα πλείους αὐτῶν (συναγωνιστῶν intellego) ἀμείψῃ, στρατηγούς τε δέκα ἐς τὸ ἐπιὸν ἔτος ἀπέδειξαι, καὶ ἱερέας ὑπὲρ τὸ νενομισμένον. qui Pomponium refellit diſertim. Sed nec in eo numero ſtetit Cæſar, creavitque biennio poſt, XIV. iterumque anno poſt XVI. idque, ut Dio idem ait, in multos annos. At Auguſtus rep. & imperio potitus, pariter varium ſe in hac creatione geſſit. Anno urbis DCCXXXI. minuit Cæſarianum numerum, retraxitque ad decem. Dio LIII. Ταῦτά τε οὕτως ὁ Αὔγουστος ἐποίησε, καὶ στρατηγοὺς δέκα, ὡς οὐδὲν ἔτι πλειόνων δεόμενος ἀπέδειξε. Vellejus: *Impe-*

Imperium magiſtratuum ad priſtinum redactum modum. tantummodo octo Prætoribus allecti duo. Anno DCCLXIV. creavit XVI. propter turbam competitorum: ita tamen (ait Dio lib. LVI.) ut poſterioribus deinceps multis annis XII. dumtaxat crearet. Atque hoc eſt quod hîc Tacitus de duodenario numero tradito ab Auguſto adſeverat: verè & rectè, ſi reſpicias inſtituta ejus extrema. Nam ad prima adjecit oculos Pomponius, qui XVI. Prætores conſtituit ſub Auguſto. & in tempore ſaltem errat. At quòd Tiberium juraſſe Tacitus ait ſe numerum XII. non exceſſurum: quis Pontifex perjurio eum ſolvet? Nam ego manifeſtò hominem teneo, ex Dionis teſtimonio lib. LVIII. qui adfirmat Tiberium, anno urbis DCCLXXXVI. quindecim Prætores creaſſe, additque: Καὶ τοῦτο ἐπὶ πολλὰ ἔτη συνέβη, ὥστε ἔστι μὲν ὅτε ἑκκαίδεκα, ἔστι δ' ὅτε καὶ παρ' ἕνα, ἢ καὶ δύο χειροτονεῖσθαι: *Et hoc in plures annos factum, ita ut interdum ſedecim, aliâs uno duobuſque plus aut minus, crearentur.* Imò Claudius Imp. aliâs XIV. aliâs XVIII. creavit; interdum medio inter hos numero. Vide eumdem Græcum, lib. LX.

E.

Julius Cæſar jus creandi magiſtratus non totum à populo tulit, *Cap.*
crudâ adhuc ſervitute: ſed cum eo diviſit. Suetonius ſatis clarè, 15.
cap. XLI. *Comitia cum populo partitus eſt, ut exceptis conſulatus competitoribus, de cetero numero candidatorum, pro parte dimidiâ, quos populus vellet, pronuntiarentur:* (juſtum comitiorum verbum eſſet, *renuntiarentur:*) *pro parte alterâ, quos ipſe dediſſet.* (ſcribe, *edidiſſet.*) *Et edebat per libellos circum tribus miſſos ſcripturâ brevi, Cæſar Dictator illi tribui. Commendo vobis illum & illum, ut veſtro ſuffragio ſuam dignitatem teneant.* Ubi vides, Conſulibus exceptis, in ceterorum ſuffragia æquale jus principi fuiſſe cum plebe. Nam Conſules quidem, ſummi imperii olim nomen, & ipſe & ſecuti principes ſepoſuerunt Senatui ſibique. Auguſtus deinde *Comitiorum priſtinum jus* (verba Suetonii ſunt, cap. XL.) *reduxit: ac multiplici pœnâ coërcito ambitu, die comitiorum tribulibus ſuis, &c.* Quo loco priſtinum jus, non vetus illud accipio quod integrâ libertate: ſed hoc idem, quod à patre ejus Julio inſtitutum. Priſtinum tamen ideò, quia per bella civilia & impotentem Triumviratum, abolitus Cæſarianus mos. quem reduxit longo intervallo nunc Auguſtus. Eum Suetonii ſenſum (nam interpretes ſilent aut vacillant) adſtruo ex Dione, lib. LIII. Ὅ, τε δῆμος ἐς τὰς ἀρχαιρεσίας καὶ τὸ πλῆθος αὖ συνελέγετο, οὐ μέντοι καὶ ἐπράττετό τι, ὃ μὴ καὶ ἐκείνῳ ἤρεσκε. Τούς γ' οὖν ἄρξοντας, τοὺς μὲν αὐτὸς ἐκλεγόμενος προεβάλλετο, τοὺς δὲ καὶ ἐπὶ τῷ δήμῳ τῷ τε ὁμίλῳ κατὰ τὸ ἀρχαῖον ποιούμενος, ἐπιμελεῖ-

το, ὅπως μήτ᾽ ἀνεπιτήδειοι, μήτ᾽ ἐκ παρακελεύσεως, ἢ καὶ δεκασμ… ἀποδεικνύωνται): *Populus autem ad comitia iterum conveniebat: etſ… nihil tamen fiebat, quod Auguſto diſpliceret. Nam & ipſe quoſdam futuros magiſtratus deſignabat; alios populo & conventui, ex mor… priſco, eligendos permittens, id modò curabat ne qui indigni, neve pe… coitiones aut ambitum deſignarentur.* Aliquid tamen plebi etiam cum conſulum comitiis fuiſſe, videtur colligi ex Dione LIV. in acti… anni DCCXXXIV. Tiberius primus, animis Quiritium fractis jam & ad ſervitium factis, jus omne ſibi & ſenatui ſumpſit, populi nullo loco. Quod Tacitus his verbis voluit, *comitia è campo ad patre… tralata.* Sed in Conſulibus quid ejus ævo fuerit, Tacitus ipſe effari non poteſt fine hujus libri: *De comitiis conſularibus, quæ tum pri… mum illo principe ac deinceps fuere, vix quidquam firmare auſim adeò diverſa non modò apud auctores, ſed in ipſius orationibus repe… riuntur.* Poteſt Dio: qui videtur omnem conſulum renuntiationem ad Tiberium referre: aliorum magiſtratuum ad Senatum, commendatione principis interpoſitâ. quem lib. LVIII. vide. Ex eo tempore expers ſuffragiorum populus, donec Cajus *Tentavit comitiorum more revocato, ſuffragia populo reddere*, ait Sueton cap. XVI. ſcilicet Tiberii inſtituto omiſſo, Auguſti revocato: ſed idem ille omiſit. Tiberianumque morem, apud ſecutos principes valuiſſe deinceps, clarum ex memoriis rerum.

F.

Cap. 17. Originem & progreſſum ſtipendii Romani docui nuper in Electis c. II. & verè. Aureus in menſem fuit, i. e. deni in diem aſſes, ut hîc milites fatentur. Quomodo ergo iidem milites, ſtatim denarium petunt, quaſi ad ſtipendium augendum? *Ut ſingulos denarios mererent.* &, *Ut denarius diurnum ſtipendium foret.* Nonne enim, inquiunt, denarius idem quod deni aſſes? Et Æmilius Ferretus quidem poſt multum æſtum hæſit in hoc vado. Locos eos pugnantes ſic conciliat, quaſi milites petant, inquit, duplicari ſtipendium: id eſt alios denos aſſes, præter illos datos. Vir optimus non didicit conciliaturas. Quod Suetonius dicit voluiſſe eos æquari ſtipendio Prætorianis, (ii autem binos denarios capiebant:) de Germanico milite dixit, non de Pannonio, ut cenſet ipſe, & poſt eum vir doctus. Dio de hac ſeditione nimis clarè, Τό, τε σύμπαν, οὐθ᾽ ὑπὲρ ἑκκαίδεκα ἔτη στρατεύεσθαι ἤθελον, καὶ δραχμὴν ἡμερησίαν φέρειν, τά τε ἆθλα αὐθὺς αὐτοῦ ἐν τῷ στρατοπέδῳ λαμβάνειν ἠξίουν. En, petebant, ait, δραχμὴν ἡμερησίαν: *Et universè, neque ſupra decimum ſextum annum militare volebant; & Drachmam diurnum ſtipendium habere; & præmia ſtatim in ipſis caſtris accipere.* Non ergo duas, ut volunt illi. Sed

quid

quid alludo? res ſic ſe habet. Aliud illo ævo Denarius, aliud deni aſſes. Per bella videlicet civilia (& ſentimus etiam nunc) creverat auri pretium & argenti. Itaque Denarius XVI. primò aſſibus, (& pro ratione, ſeſtertius item aſſibus quattuor, quod ex Mæciano & Vitruvio diſco) tandem æſtimari XII. cœpit. in eoque ſtetit, Auguſti & ſequentium aliquot Principum ævo. Quo argumento? Claro quidem, è loco Suetonii, ut nos eum emendavimus orcheſtræ non dubio conſenſu, in Domit. cap. VII. Ex quo clarum, aureum Romani militis ſtipendium fuiſſe in menſes. At ſi aureus: ergo non plus XXV. denariis. Abi nunc ad menſularios, & reduc denos in diem aſſes (ita ut menſis dies habeat triginta) ad denarios XXV. reperies Denarium ipſum planiſſimè valuiſſe duodecim aſſes. Quid ergo miraris, ſi milites pro denis aſſibus denarium petant: ut quinque ſcilicet denarios in menſem faciant lucri? At acriter in hanc ſententiam pugnat Plinius 33,3. qui ait in militari ſtipendio ſemper denarium pro decem aſſibus datum. Pugnet, ego eum tã tranquillum reddam, quàm alcedo olim mare. Nam Plinius quidem planè à me eſt. Ea, inquit, ſeveritas diſciplinæ militaris fuit, ut quamquam denarii pretio ſæpiùs aucto, miles tamen nihil inde commodi ſenſerit; ſed proinde illi in ſtipendium denarius proceſſerit, quaſi ſi eſſet tantùm aſſium denum. Ea Plinii mens: aut ſi alia, de priſcâ rep. ſenſit, non de hac Auguſtæâ. Simile prorſus ante annos paucos vidimus in urbe, urbium ocello. Hiſpani militis in petulanti illâ ſeditione præcipuum poſtulatum fuit, ut Aureos in ſolutum acciperet priſcâ æſtimatione, non hac grandi quæ obtinebat. Nec impetravit. fecitque lucri in auri pretio fiſcus: quod olim in argenti reſp. Romana. Porrò quod ad modum hunc ſtipendii attinet: ſcire licet eumdem propemodum fuiſſe Græcis. Daricum enim in menſes accipiebant. id eſt XX. drachmas: in expeditione Cyri, ſeſquidaricum extorſerunt, tantum non per ſeditionem. Xenophon, lib. I. Περὶ ἀναβάσεως Κύρου. Ὁ Κῦρος ὑπισχνεῖται ἡμιόλιον πᾶσι δώσειν οὗ πρότερον ἔφερον, ἀντὶ δαρεικοῦ, τρία ἡμιδαρεικὰ τοῦ μηνὸς τῷ στρατιώτῃ: *Cyrus promittit ſeſquialterum ſtipendii prioris & recepti ſe daturum: ita ut pro Darico in menſem, ſeſqui-Daricum acciperent ſinguli.* Et ſimilis de Darico menſtruo locus, VII. libro. Melior ergo conditio militis Romani.

G.

Suetonius id quoque ab Auguſto eſſe oſtendit, ſed obſcuriùs, cap. XLIX. *Quicquid ubique militum eſſet, ad certam ſtipendiorum præmiorumque formulam aſtrinxit: definitis, pro gradu cujuſque, & temporibus militiæ, & commodis miſſionum: ne aut ætate aut inopiâ* Cap. 17.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 16 vol. 1

poſt miſſionem ſolicitari ad res novas poſſent. Nam commoda miſſionum, hanc pecuniam accepit. Sed clariſſimè Dio, lib. LV. ſumma etiam præmii expreſſa: Χαλεπῶς δὲ δὴ τῶν στρατιωτῶν πρὸς τὴν τῶν ἄθλων σμικρότητα διὰ τοὺς πολέμους τοὺς τότε ἐνεστηκότας οὐχ ἥκιστα ἐχόντων, καὶ μηδενὸς ἔξω τοῦ τεταγμένου τῆς στρατείας σφίσι χρόνου ὅπλα λαβεῖν ἐθέλοντος, ἐψηφίσθη, τοῖς μὲν ἐκ τοῦ δορυφορικοῦ πεντακισχιλίας δραχμὰς ἐπειδὰν ἑκκαίδεκα ἔτη, τοῖς δὲ ἑτέροις τρισχιλίας ἐπειδὰν εἴκοσι στρατεύσωνται, δίδοσθαι: *Cùm milites præmiorum tenuitatem, ob bella tunc exorta, ægrè ferrent, nec facilè quiſquam extra definitum militiæ tempus arma ſumere vellet: decretum eſt, ut Prætorianis quinque millia drachmarum poſtquam ſedecim annos, reliquis tria millia darentur, poſtquam viginti militaſſent.* Ex quo loco pronum mihi eluere vetuſtam Suetonii maculam, Cal. cap. XLIV. *Ceterorum increpitâ cupiditate, commoda emeritæ militiæ ad ſexcentorum millium ſummam recidit.* Hæc præmia enim haud dubiè intellegit. At quomodo conſtat immanis illa ſexcentorum millium ſumma: ſi ex Dione veriſſimum eſt τρισχιλίας δραχμὰς tantùm, id eſt, Romano more, duodena millia nummum deſtinata iis fuiſſe? Caligula autem de eâ ipsâ ſummâ aliquid recidit. Scribe igitur, *ad ſex millium ſummam.* Ea enim veritas: & Caligula dimidium imminuiſſe putandus eſt præmii militaris. Pretium operæ eſt ſanè hæc loca inter ſe conferri, & non per caliginem ultrà ſciri rationem militiæ ſub Auguſto. Hæc pecunia alio nomine, Emeritum dicta: quia ſcilicet emeritis debebatur. Modeſtinus: *Qui militiæ tempus in deſertione implevit, emerito privatur.* Et, *Ut veteranus reſtituetur, & emerita accipiet.* Menander Arrius, *Et præmia & emeritum capiet.* Sueton. in Aug. cap. XXIV. *Alias legiones immodeſtè miſſionem poſtulantes citra commoda emeritorum præmiorum exauctoravit.* ubi malo, *emeritorum & præmiorum.* Commoda juſtæ militiæ idem ſcriptor dixit Vitellii cap. XV. *Dilectum eâ conditione in urbe egit, ut voluntariis non modò miſſionem poſt victoriam, ſed etiam veteranorum juſtæque militiæ commoda polliceretur.* Dio lib. 54. adſerere videtur, eam pecuniam adtributam pro agris, his verbis: Καὶ διέταξε (Auguſtus ſcilicet) τά τε ἔτη ὅσα οἱ πολῖται στρατεύσοιντο, καὶ τὰ χρήματα, ὅσα παυσάμενοι τῆς στρατείας, ἀντὶ τῆς χώρας, ἣν ἀεὶ ᾔτουν, λήψοιντο: *Annos, quot cives in legionibus militarent, definivit; & pecunias, quas ſoluti militiâ, pro agris (quos ſemper petebant) acciperent.* Cui ambigo an adſentiar, quia non ſemel hîc in Tacito & pecuniæ mentio & agrorum.

H.

Cap. 20. Deſcribit Vegetius lib. II. cap. X. *Erat etiam caſtrorum Præfectus licet inferior dignitate, tamen occupatus non mediocribus cauſſis.*

cauſſis. Ad quem caſtrorum poſitio, valli & foſſæ deſtinatio (neſcio an *deſignatio*) *pertinebat. Tabernacula vel caſæ militum cum impedimentis omnibus nutu ipſius curabantur: præterea ægri contubernales, & medici à quibus curabantur. vehicula, ſagmarii, nec non ferramenta quibus materia ſecatur vel cæditur: item ligna vel ſtramina, arietes, onagri, balliſtæ, ceteraque genera tormentorum procurabat aliquando ne deeſſent. Is poſt longam probatamque militiam legebatur, ut certè* (potiùs, *rectè*) *doceret alios, quod ipſe cum laude feciſſet.* Quæ verba ad lucem hujus loci pertinent, & plurium infrà, in quibus de caſtrorum Præfecto. Cuique autem legioni ſuus caſtrorum Præfectus fuit, ſi tamen tenderet ſeorſum. Colligo ex Tacito, lib. XIV. *Pœnius Poſthumus, Præfectus caſtrorum ſecundæ legionis.* & Vellejo lib. II. *At è Præfectis caſtrorum duobus, quàm clarum exemplum L. Eggius, tam turpe Cejonius prodidit.* Supra Tribunos militum collocare eos viſus noſter Hiſtor. ſecundo in pompâ Vitellianâ. *Ante aquilam Præfecti caſtrorum, Tribunique, & primi Centurionum candidâ veſte.* Vir egregius, cujus memoriam amo, colo, in Semeſtribus ſuis cenſuit hunc eumdem eſſe cum Prætorii Præfecto. & Veſpaſiani avum etiam auget hac dignitate, quoniam Suetonius ſcripſerit: *Polla patrem habuit Veſpaſium Pollionem ter Tribunum militum, Præfectumque caſtrorum.* Abi vir maxime, lucrifac, reliquæ virtutis tuæ cauſſâ, cenſoriam hanc notam.

I.

Rebus lætis & militiâ proſperâ, ornari ſigna mos fuit, lauru, floribus, unguentis. Claudianus: *Cap. 24.*

Lætaturque tamen: Mavortia ſigna rubeſcunt
Floribus, & ſubitis animantur frondibus haſtæ.

Suetonius Claudii cap. XIII. *Verùm intra quinctum diem oppreſſus eſt, legionibus in pœnitentiam religione converſis: poſtquàm denuntiato ad novum Imperatorem itinere, caſu quodam an divinitùs, neque aquilæ ornari, neque ſigna convelli potuerunt.* Et Oroſius eadem de re: *Die dicto ut in unum undique ad novum Imperatorem convenirent, neque aquilæ ornari, neque convelli quoquo modo ſigna moverive potuerunt.* Signa ergo in ejuſmodi lætitiis obviamque itionibus ornabantur. cui rei adhibita etiam unguenta. Plinius lib. XIII. cap. IV. *Aquilæ certè ac ſigna pulverulenta illa ac cuſtodiis horrida inunguntur etiam feſtis diebus. utinamque dicere poſſemus, quis primus inſtituiſſet. Ita eſt: hac mercede corruptæ terrarum orbem devicere aquilæ.* Nec aliud eſt, quod noſter hîc appellat inſignium fulgorem. Ita lib. XV. *Hinc agmina legionum ſtetere fulgentibus aquilis ſigniſque, & ſimulacris in modum templi.* Et

Livius

Livius etiam lib. XXVIII. *Aſdrubal clamore equitum excitatus, ut ex tabernaculo proſiluit, tumultumque ante vallum & trepidationem ſuorum, & procul ſigna legionum fulgentia plenoſque hoſtium campos vidit.* etſi paullò aliter id accipio de fulgore argenti, pulvere deterſo: quia nondum illo ævo notus luxuriæ mos. Contrà in triſtitiâ & rebus artis, ſigna horrida & incompta. Tacitus in funere Germanici: *Præcedebant incompta ſigna, verſi faſces.* Libro IV. Hiſtor. *Revulſæ imperatorum imagines, innexa ſigna, fulgentibus hinc inde Gallorum vexillis.* Libro XV. de fugâ Pæti: *Corbulo cum ſuis copiis apud ripam Euphratis obvius, non eam ſpeciem inſignium & armorum prætulit ut diverſitatem exprobraret.* Nec plura mihi notata de hoc parum cognito adhuc militiæ ritu. Illud addo, manaſſe videri à ſtatuis deorum: quas melioribus diebus, unguentis perfundebant, quaſi in cultum & honorem. Aquilæ autem nonne dii militares? Cicero IV. in Verrem: *Omnes matronas & virgines conveniſſe, cùm Diana exportaretur: unxiſſe unguentis, compleſſe & coronis & floribus.* Arnobius libro I. *Si quando conſpexeram lubricatum lapidem, & ex olivi unguine ordinatum.* ubi malim, *odoratum.* Apulejus I. Florid. *Lapis unguine delibutus.* Seneca Fragmento de Superſtitione: *Alius fictor eſt, alius unctor.* Lapis vetus Romæ: DEINDE. CORONIS. INLATIS. SIGNISQUE. UNCTIS. Vide quæ notavi lib. II. Elect. cap. XVIII.

K.

Cap. 31. Res initium habuit non à Julio Cæſare, ut famam eſſe video; ſed ab Auguſto. Nam Cæſar quidem tributi nomine H-S. quadringenties impoſuit Galliæ victæ, uti apud Suetonium & Eutropium in melioribus libris legi: cenſendi provincialem rationem non ipſe, non priores inſtituerunt ante Auguſtum. Ille auctor rei. Claudius oratione, quam in Senatu habuit Cenſor *Sed diſtrictè jam Comatæ Galliæ cauſſa agenda eſt, in quâ ſi quis hoc intuetur, quod bello per decem annos exercuerunt Divom Iulium: idem opponat centum annorum immobilem fidem obſequiumque, multis trepidis rebus noſtris pluſquam expertum. Illi patri meo Druſo Germaniam ſubigenti, tutam quiete ſuâ ſecuramque à tergo pacem præſtiterunt. & quidem cùm ad ſenſus* (neſcio an, *à cenſu*) *novo tum opere & inadſueto Galliis ad bellum avocatus eſſet. Quod opus quàm arduum ſit, nobis nunc cùm maximè, quamvis nihil ultrà quàm ut publicè notæ ſint facultates noſtræ exquiratur, nimis magno experimento cognoſcimus.* Ait clarè, *Novo tum opere & Galliis inadſueto.* Rem inſignem epitoma Livii non tacuit, libro CXXXIV. *Cùm Auguſtus conventum Narbone ageret, cenſus à tribus Galliis, quas Cæſar pater vi-*

ce rat,

cerat, actus. Idque accidiſſe ex Dione diſco, ſeptimo Auguſti conſulatu. Ἐς δὲ τὰς Γαλατίας ἐλθὼν ἐνταῦθα διέτριψεν. Ἐκεῖνοί τε γὰρ ἐπικηρυκεύσασθαι οἱ ἐδόκουν, καὶ τὰ τούτων ἀκατάστατα ἔτι, ἅτε τῶν ἐμφυλίων πολέμων εὐθὺς ἐπὶ τῇ ἁλώσει σφῶν ἐπιγινομένων, ἦν, καὶ αὐτῶν, καὶ ἀπογραφὰς ἐποιήσατο, καὶ τὸν βίον τήν τε πολιτείαν διεκόσμησε. *Verùm, cùm in Gallias veniſſet, illic ſubſtitit. Nam & Britanni miſſuri jam legatos videbantur. & res Gallorum inquietæ etiam, quia ſubactis illis ſtatim bella civilia erant conſecuta. Itaque & cenſum illorum egit, & vitam remque publicam compoſuit.* Hujus autem cenſus duplex modus. Videntur enim tributum & in capita contuliſſe: & in agros, lacus, pecudes, aliaſque facultates. Priùs illud eleganter ab Ammiano ſuggeſtum, lib. XVI. ubi de Juliano Cæſare verba: *Quàm profuerit anhelantibus extrema penuria Gallis, hinc maximè claret, quòd primitùs partes eas ingreſſus pro capitibus ſingulis tributi nomine vicenoſquinos aureos repperit flagitari, diſcedens verò ſeptenos tantùm munera univerſa complentes.* Tertullianus Apologetico: *Sed enim agri tributo onuſti, viliores; hominum capita ſtipendio cenſa, ignobiliora: nam hæc ſunt notæ captivitatis.* Panegyricus ſcriptor in laudibus Conſtantini: *Septem millia capitum remiſiſti quartam amplius partem noſtrorum cenſuum.* & ſtatim: *Remiſſione iſtâ ſeptem millium capitum, vigintiquinque millibus dediſti vires, dediſti opes, dediſti ſalutem.* iterumque: *Certè & tum liberi parentes ſuos cariores habent, & mariti conjuges non gravatè tuentur, & parentes adultorum non pœnitet filiorum, quorum onera ſibi remiſſa lætantur.* quæ poſtrema non eſt ut ullo modo transferas ad capita, quæ vocabant, agrorum. Aliâs non ſum ignarus illud ipſum tributum, quod pro modo agrorum penderent, Capitationem dictam à Juriſconſultis, & Salviano Maſſilienſi, libro V. *Plerique pauperculorum atque miſerorum ſpoliati reſculis ſuis, & exterminati agellis ſuis, cùm rem amiſerint, amiſſarum tamen rerum tributa patiuntur: cùm poſſeſſio ab his receſſerit, capitatio non recedit*, ſcilicet à numero jugorum & capitum quibus agri coluntur. Sed perſevero, ut Galli in capita contulerint etiam humana. De agris autem, lacubus, aliiſque, quæ obnoxia tributo: habes apud Juriſconſultos De cenſibus, & Panegyriſtem illum ipſum: *Jacebat illa civitas non tam innixa Romanis, quàm virium defectione proſtrata: ex quo eam novi cenſus exanimaverat acerbitas. Nec tamen juſtè queri poterat, cùm & agros qui deſcripti fuerant haberemus, & Gallicani cenſus communi formulâ teneremur, qui fortunis nemini poſſumus æquari.* Utrique cenſui olim præpoſiti ex prima nobilitate viri, ut Druſus ab Auguſto, Germanicus hîc à Tiberio. Videturque ea non exigua dignitas fuiſſe, ex Tacito, libro XIV. *Cenſus per Gallias à Q. Vo-*

luſio

luſio & Sex. Africano, Trebellioque Maximo acti ſunt, æmulis inte[r] ſe per nobilitatem Voluſio atque Africano. Trebellium dum uterqu[e] dedignatur, ſuprà tulere. In lapide,

Q. MANILIO
C. F. CORDO. T.
LEG. XXI. RAPAC.
PRÆF. EQUIT. EXACT.
TRIBUT. CIVITAT. GALL.
FAC. CUR.
CERTUS. LIB.

Id eſt, *Exactori tributorum civitatum Galliæ.* Hi cenſus in tabulis perſcripti. Dio in vitâ Caligulæ: Κυβεύων δέ ποτε, καὶ μαθὼν ὅτι οὐκ εἴη οἱ ἀργύριον, ᾔτησέ τε τὰς τῶν Γαλατῶν ἀπογραφὰς, καὶ ἐξ αὐτῶν τοὺς πλουσιωτάτους θανατωθῆναι κελεύσας, &c. Unde Tabulæ cenſuales in codice Theodoſiano, & Juſtiniani l. IV. De Agric. & cenſit. & alibi, Paginæ cenſuales. Actique videntur ſingulis luſtris. Panegyricus: *Quinque annorum nobis reliqua remiſiſti. O lucrum omnibus luſtris felicius?* aut etiam ſingulis annis. Nam ecce in Tacito anno poſt, P. Vitellius & Scantius mittuntur ad cenſus Galliarum, lib. II. Tributum tamen ipſum, videtur olim deſcriptum fuiſſe in ſingulos menſes. Docet factum Licinii Procuratoris apud Dionem, qui, ut ait, eò malitiæ pervenerat, ut quoniam ſingulis menſibus tributum erat Gallis pendendum, quattuordecim definiret anni menſes. Vide rem non injucundam, apud optimum ſcriptorem, quod quidem ad ritus priſcos adtinet, libro LIV.

L.

Cap. 41. Suetonius non ſpernit ſolùm ſententiam hanc, ſed longâ & acri diſputatione evertit. Cui manus ego nondum do. Quid enim? an vulgus ejus ævi (nam verſiculi illi, Caligulâ principe, ſtatim divulgati ſunt) neſciit Imperatoris ſui ſolum genitale? tam impudenti mendacio ludere jus fuit? Non Plinius & Tacitus, ea quæ Suetonius, perviderunt? Scilicet iis cura non fuit inſpiciundi Acta? logi. non copia? nugæ, At enim, inquit, natus eſt Cajus patre ſuo & C. Fontejo Coſſ. pater autem Conſulatum eum anno toto geſſit, & quidem in urbe. Non igitur naſci potuit in caſtris: quoniam pater demum exacto Conſulatu in Germaniam eſt miſſus. Primùm, Suetoni, quod tu ſumis ut datum, fieri poteſt ut quis illorum jubeat te reponere, ambigo, inquam, utrùm illæ meæ partes conſentiant cònſciſcantque natum eo anno Cajum eſſe. Video enim diſſentire alios in numero annorum quos dicitur vixiſſe. Et quid ſi paullò antè

natus

natus ſit, cùm pater in Germaniâ eſſet? quid ſi paullò poſt? Deinde, mi homo, quæritur quando natus Caligula ſit, non quando ſatus. Nonne ipſo patre Conſule ut tu vis, naſci potuit in caſtris? Nec enim opus credo eam ad rem præſentiâ patris. Nam Germanicum conſtat ex Dione ſtatim à clade Varianâ continenter in Germaniâ manſiſſe, ad hunc uſque Conſulatum. Suſpicari autem probabiliter poſſum, uxorem, quæ tumida & vicina partui, relictam ab eo in Germaniâ donec uterum poſuiſſet. Nam circumduci in longo itinere feminas, ut priſci dicebant, incientes, non ex more, non ex uſu. Potuit ergo naſci in caſtris, & tamen in Conſulatu patris. Sed in Actis reperio, ais, natum eum Antii. Quid ſi nomen tibi imponit, & Acta de alio quopiam Cajo, filio pariter Germanici, ſenſerunt? Non enim Caligulæ cognomen diſcriminis cauſſâ, opinor, apponi potuit Actis. quoniam profeſſio apud Acta, nato ſtatim puero fieri ſolita: cognomen autem illud poſteà in caſtris illi datum, à veſte. Denique contra tabulas Actorum, Plinii pagina eſt, & hic noſter fideliſſimus ſenex: mihi quidem teſtis ἐκ τοῦ Διὸς δέλτων. Addis amplius, ex Auguſti epiſtolis liquere bimulum demum perductum in caſtra: non ergo ibi natum. Batuis tu, non pugnas: rude, non gladio feris. Quid enim obſtat Agrippinam peperiſſe in Germaniâ, rediiſſe in urbem mariti ſui Conſulatu: deinde ipſam & infantem in Germaniam revertiſſe? Quòd Antium prætulerit omnibus ſeceſſibus Cajus: quin tu hoc argumento, Tiberium Capreis genitum dicis, Tibure aut Lanuvii Auguſtum? Itaque quidquid Suetonius conetur; me quidem judice, Hæc pars adhuc, ut in formulâ Senatoriâ eſt, major eſſe videtur. Cui, præter conſulares illos, ſubſcribunt pedanii Senatores, Sex. Victor, & Athenæus libro IV. cap. VII.

M.

Provinciarum diviſio à Cæſare Auguſto in ſexto Conſulatu facta duplex. Aliæ populo datæ, aliæ Cæſari. In eas quæ populi, propriè dicti Proconſules mittebantur: in Cæſaris, Legati aut Proprætores. qui interdum tamen & Prætores dicti; aut conjunctim Legati proprætores, ut in lapidibus plerumque. Rectorum, & Præſidum nomen generale eſt: etſi Præſes, Præſidialeſque provincias, de Cæſarianis reperies etiam, ſignificatione artâ. Diſcrimen inter Proconſules Legatoſque multum. Primò, quod ii in populi provincias miſſi, quæ ferè inermes: hi in Cæſaris, quæ copiis inſtructæ. II. quòd illorum annua tantùm adminiſtratio: (unde in Taciti lib. III. Flamen ait, *quanto facilius ſe abſuturum ad unius anni proconſulare imperium?* Et Apuleji Florid. II. *Quid nobis cum iſtis proconſulum vicibus? quid cum annis brevibus & feſtinantibus menſibus?*) *Cap. 75.*

horum

horum longior contractiorve, ut Cæſari viſum. III. Proconſules ſorte miſſi. eoque Suetonius Aug. c. XLVII. *ceteras provincias Proconſulibus ſortitò permiſit:* & Tacitus, lib. III. *eoque etiam Aſiæ ſorte depellendum incuſavit:* at Legati, Cæſaris dilectu, ἀκληρωτεί, ut ait Dio. Statius lib. I. Silv.

—— cùm tanti lectu rectoris habenas
Gallice fortunâ non admirante ſubiſti.

IV. Proconſules ſtatim egreſſi urbe inſignia imperii ſumunt (τὰ τῆς ἀρχῆς ἐπίσημα, ait Dio) puta lictores, faſces; nec deponunt, niſi ingreſſi iterum urbem: at Legati, non antequam provinciam attigerint, & in ipſâ provinciâ deponunt. V. Proconſules pacato habitu, & gladio non accincti fuerunt, (ex inſtituto quidem Auguſti, quod tamen poſteà mutavit:) Legati, τὴν στρατιωτικὴν στολήν, id eſt paludamentum, geſtarunt, & gladium, ut quibus jus eſſet militis animadvertendi. VI. Proconſules ſex lictoribus faſcibuſque uſi: quinque dumtaxat Legati qui Conſulatum nondum geſſiſſent. Dio auctor, LIII. Septimò, Proconſuli tres Legati fuere: Legato unus. Dio ibidem. Atque hæc diſcrimina. ſed ex iis nihil eruas, cur provinciarum Cæſaris conditio (quod tamen hîc ex Tacito clarum) melior penſiorque. Niſi id tamen in bonum provincialium vertit, quod utraque provincia uni credita Legato. ideoque minus onerum in alendo ipſo & canibus illis qui tribunal lambunt. Clarè Tacitus lib. V. *Is Macedoniæ tum intentus Achajam quoque curabat.*

N.

Cap. 83. Sed quis olim, quæſo, modus lucaris? omnia enim aut pervadit aut tentat noſtra curioſitas. Vulgaris actoris videntur fuiſſe denarii quinque. Seneca epiſt. LXXXI. *Ille qui in ſcenâ elatus incedit, & hæc reſupinus dicit,* Imperito Argis, *ſervus eſt, quinque modios accipit & quinq; denarios.* Aut certè ſeptem, ut in Icarom. apud Lucianum in loco qui re & verbis Senecæ illi par: Ἐοικότες μάλιστα τοῖς τραγικοῖς ἐκείνοις ὑποκριταῖς, ὧν ἢν ἀφέλῃς τὰ προσωπεῖα, καὶ τὴν χρυσόπαστον ἐκείνην στολήν, τὸ καταλειπόμενόν ἐστι γελοῖον ἀνθρώπιον, ἑπτὰ δραχμῶν ἐς τὸν ἀγῶνα μεμισθωμένον: *Similes maximè tragicis illis hiſtrionibus, quibus ſi perſonas auferas, & auratam illam veſtem; quod relinquitur, ridiculus homuncio erit, ſeptem drachmis ad certandum agendumque conductus.* Mutata tamen ſæpiùs res, cùm vulgus editoreſque multa adderent hiſtrionibus famoſis, præter morem. Ideò Tiberiùs, *Ludorum ac munerum impenſas corripuit, mercedibus ſcenicorum reciſis.* & M. Antoninus Imp. *Temperavit ſcenicas donationes, jubens ut quinos aureos ſcenici acciperent: ita tamen ut nullus editor decem aureos egrederetur.* magno tamen cor-

ruptis

ruptis moribus incremento, ſi pro quinque denariis ventum ad aureos quinque: Sed Seneca, fortaſſe & Lucianus, de diurnâ mercede agunt: Capitolinus de menſtruâ, aut certè productione totâ. Aut denique merces tam ampla ad principes ſcenæ pertinet, non ad pueros hiſtrionum. Quod ait de editore, video labi virum doctum. hoc jubet Imperator, ut nemo editor, id eſt Prætor aut magiſtratus qui ludos præbet, ſuggerat iis ſupra decem. eſtque quaſi correctio in capite ejuſce legis. Sed unde hæc pecunia? ſæpè ab editoribus, ſæpe a fiſco. Ideò Gloſſæ. *Lucar*, μισθὸς ἀπὸ φίσκου. Alias, *Lucar*, τὸ θεατρικόν. Plutarchus, τὸ τελούμενον εἰς τοὺς θέας.

ADD. NOTAVI è Capitolino quinque aureos ſtatam mercedem fuiſſe ſcenicorum. Adde Scholiaſtem Juvenalis in illud,

—— *victori populus quod poſtulat aurum.*

Ut in theatro, inquit, *ſolent petere quinque aureos. nam non licebat amplius dare.*

Justi Lipsii
AD
C. CORNELII TACITI
ANNALIUM
LIBRVM II.
EXCURSUS.

A.

Cap. 2. Parthorum reges, qui innexi rebus Romanis: ulteriora mihi non ſunt curæ.

I. Orodes. Juſtino, Herodes: Plutarcho, Ὑρώδης. qui vicit Craſſum. { Pacorus, à P. Ventidio victus cæſuſque. Dio, & alii. — Phraates; Plutarcho, Phraortes.

II. Phraates. cum quo M. Antonius bellum geſſit. Teridates eum regno pepulit: ſed ipſe brevi pulſus, Phraate reſtituto. cui legitimi filii quattuor. { Saraspades. — Cerospades. — Phraates. — Vonones. ejus F. { Meherdates.

Unus ex concubinâ Romanâ muliere, Thermuſſâ, genitus. qui aſtu matris in Parthis remanſit. de quo Joſeph. lib. XVIII. cap. III. { Phraataces, nothus.

III. Phraataces, patris interfector, maritus matris. brevi pulſus, facinorum odio, moritur. Idem Joſephus.

IV. Orodes, Joſepho, Herodes, neſcio cujus proles. cœtu popularium facto cæſus in ſacrificio vel venatu, ob crudelitatem. Joſeph.

V. Vonones. de quo hîc Tacitus, & loco dicto Joſephus.

VI Artabanus. non ex rectâ priorum regum ſtirpe, tamen Arſacides & Medorum anteà rex, ait Joſephus. Contra eum rex miſſus à Tiberio Phraates, de quo ſuprà, Vononis frater. ſed in viâ periit.

periit. poſteà Teridates (neſcio cujus proles, nepos tamen Phraatis) qui pepulit Artabanum, iterumque ab eo pulſus. Regnum tenuit ad Claudii principatum.

Ejus filii:
- ORODES. qui Armeniæ rex. Tacit. lib. VI.
- DARIUS. qui Vitelliano fœdere cum Artabano, obſes miſſus Romam. Joſephus. Is eſt quem nominat Suet. Calig. cap. XIX.

VII. GOTARZES. Artabani frater, qui necem ipſi filiiſque maturavit. Tacit. lib. XI.

VIII. VARDANES, item Artabani frater. pepulit Gotarzem. Tacit. lib. XII. Vide & Philoſtratum lib. I.

IX. GOTARZES, iterùm, mortuo fratre. Contra eum ſubmiſſus MEHERDATES, filius Vononis, imperante Claudio. Fruſtra. victor prælio Gotarzes.

X. VONONES (ignoro ſtirpem) anteà Mediæ rex, lectus accituſque à Parthis, ſed brevi & inglorio regno. Tacit. XII.
- VOLOGESES.
- TIRIDATES, ſub Nerone Armeniæ rex.

XI. VOLOGESES, vel ut Græci, VOLOGÆSUS; Vononis hujus F. per tempus Neronis. Vixit ad Veſpaſiani imperium, ut liquet ex Taciti Hiſtor. lib. IV.

B.

Apud Plautum mater familias, Cap. 2.

Obſignate cellas, referte anulum ad me,
Ego huc tranſeo in proximum ad meam vicinam.

Et alibi ſervus:

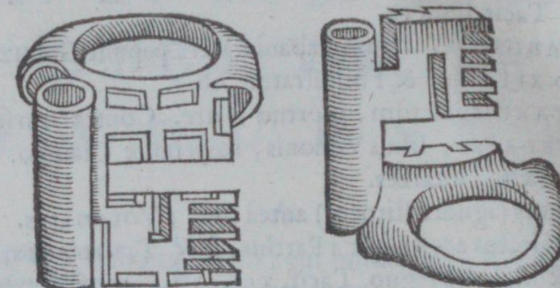
Iſti parcipromi qui ſalinum ſervis obſignant cum ſale.

Plinius XXXIII. *At nunc cibi quoque & potus anulo vindicantur à rapinâ.* Ab hoc more Martialis libro IX.

Septem poſt calices Opimiani
Denſo cùm jaceam triente læſus,
Adfers neſcio quas mihi tabellas,
Et dicis, Modò liberum eſſe juſſi
Zenam, ſervulus eſt mihi paternus.
Signa. cras melius, Luperce, fiet:
Nunc ſignat meus anulus lagenam.

Et ſimile, quòd mater Ciceronum amphoras vinarias ſignare ſolita etiam inanes, Clemens lib. III. Pædag. feminis Chriſtianis talem anulum dat: Δίδωσιν οὖν (ὁ παιδαγωγὸς) αὐταῖς δακτύλιον ἐκ χρυσίου, οὐδὲ τοῦτον εἰς κόσμον, ἀλλ' εἰς τὸ ἀποσημαίνεσθαι τὰ οἴκοι φυλακῆς ἄξια, διὰ τὴν ἐπιμέλειαν τῆς οἰκουρίας. Εἰ γὰρ οἱ πάντες ἦσαν παιδαγωγούμενοι,

γεγόμενοι, οὐδὲν τῶν σφραγίδων ἔδει, ἐπίσης ὄντων δικαίων καὶ οἰκετῶν καὶ δεσποτῶν. Ἐπεὶ δὲ ἡ ἀπαιδευσία πολλὴν ἐνδίδωσι ῥοπὴν εἰς ἀδικίαν, σφραγίδων ἐδεήθημεν: *Tribuit etiam feminis anulum aureum, non herclè ad ornatum, ſed ad ſignandum ea quæ domi cuſtodienda ſunt, propter curam domeſticam quæ illis incumbit. Si enim omnes à pædagogo rectè inſtituti eſſemus, ſupervacua eſſent ſignacula, omnibus ex æquo bonis, ſervis dominiſque. Sed quoniam aut nulla aut mala inſtitutio cauſſam magnam præbet injuriæ, opus habuimus ſigillis.*

Ubi vides etiam illo ævo morem priſcum. Anulos ejuſmodi ſignatorios (ferreos tamen, ut appareat ſervorum fuiſſe, aut vulgarium militum) complures erutos ipſi vidimus in Batavis, cum adjunctâ clavi. ad duplicem ſcilicet uſum, ſignandi aperiendique. Eorum hæc forma, magnitudine minimiſſimi digiti. Plinius Iliacis temporibus ignotum anulorum uſum fuiſſe docet, *quoniam conditas arcis veſtes vaſaque aurea & argentea, & ea colligata nodi non anuli notâ Homerus indicat*. Verſus Homeri, quos reſpexit, ſunt, Odyſſ. θ.

Αὐτὸς νῦν ἴδε πῶμα, θοῶς δ' ἐπὶ δεσμὸν ἴηλον,
Μήπις τοι καθ' ὁδὸν δηλήσεται.

Ad hos anulos pertinere velim, Valerii locum lib. VII. cap. ult. *Inſuperque anulos ſuos ei tradidit: videlicet ne quid ex eâ hereditate, quam non erat aditurus, amitteret. Quos ocyùs vir diligens, ſed morientis amici plenum contumeliæ ludibrium, in locellum repoſitos & à præſentibus obſignatos diligentiſſimè, heredibus illius exheres ipſe reddidit.*

C.

Cap. 17. Exemplum credo eſſe à Perſis, quibus in militiâ, Aquila præcipuum & regale ſignum. Xenophon de Expeditione Cyri lib. I. Καὶ τὸ βασίλειον σημεῖον ὁρᾷν ἔφασαν, ἀετόν τινα χρυσοῦν, ἐπὶ πέλτης, ἐπὶ ξύλον ἀναλελαμμένον. Et Pædia Cyri, libro VII. Ἦν δὲ αὐτῷ τὸ σημεῖον ἀετὸς χρυσοῦς ἐπὶ δόρατος μακροῦ ἀναλελαμμένος. Καὶ νῦν δὲ ἔτι τοῦτο τὸ σημεῖον τῷ Περσῶν βασιλεῖ διαμένει: *Erat autem ei ſignum,*

aurea aquila in longa haſta ſuſpenſa. & nunc etiam id inſigne Perſarum regibus manet. Sed diverſa tamen ea paullum ab aquilâ Romanorum. Nam hæc non aliud, quàm modica ex argento aquila, quæ ſummæ haſtæ inſiſtebat, alis expanſis, pede fulmen aureum tenens. Ita, præter M. Antonii nummos, etiam Dio deſcribit libro XLIII. de prodigiis ante pugnam Mundenſem: Οἱ δὲ δὴ ἀετοὶ τῶν στρατοπέδων αὐτοῦ, τάς τε πτέρυγας σείοντες, καὶ τοὺς κεραυνοὺς, οὓς ἐν τοῖς ποσὶν αὐτῶν τινες χρυσοῦς ἔφερον, ἐκβαλόντες, ἐκείνῳ τε τὸ κακὸν αὐτοπρεπῶς ἐνέσκηπτον, καὶ αὐτοὶ πρὸς τὸν Καίσαρα ἀπεπέτοντο: *Aquilæ legionum ejus, alas concutientes, & fulmina, quæ nonnullæ earum aurea pedibus tenent, abjicientes, Pompejo exitium palàm denunciabant, ipſæque ad Cæſarem quaſi avolabant.* Dixi modicam fuiſſe. collige ex his Flori verbis lib. IV. *Tertiam aquilam ſignifer, priuſquam in manus hoſtium veniret, evulſit, merſamque intra baltei ſui latebras gerens in cruentâ palude delituit.* Neque enim baltei latebris tegi potuiſſet aquila admodum magna. Vide Militiam noſtram.

D.

Statius: ——*Laurumque ſuperbam* Cap. 26.

In gremio Jovis exciſis deponere Pœnis.

Idem:

——*Et nondum gremio Jovis Indica laurus.*

Dixi in faſcibus lictorum: & eum ritum clarè ponit Dio LIV. de Auguſto: Καὶ ἐς τὸ Καπιτώλιον ἀνελθὼν, τήν τε δάφνην ἀπὸ τῶν ῥάβδων περιεῖλε, καὶ ἐς τὰ τοῦ Διὸς γόνατα κατέθετο: *Et in Capitolium conſcendens, laurum à faſcibus abſtulit, & in Jovis genibus depoſuit.* Sicut & Julius Obſequens: *C. Antonius cùm in agro Piſtorienſi Catilinam viciſſet, laureatos faſces in provinciam tulit. Apparuit eum hoſtibus portendiſſe victoriam, cùm ad eos laurum victricem tulerit, quam in Capitolio debuerat deponere.* Rectè ergo in Plinio ſcriptum: *Faſces imperatorum laurus decorat, ex his in gremio Jovis optimi maximi deponitur, quotiens lætitiam nova victoria adtulit.* nec rectè mutavit è libro vetere, ut ait, vir doctus, *ex hinc in gremio.* Senecam turpi notâ deformavit quicumque nebulo ignarus hujus ritus. Conſolatione ad Elbiam, cap. x. *Scilicet minùs beatè vivebat Dictator noſter, qui Samnitum legatos audiit cum viliſſimum cibum in foco manu ſua verſaret, illa, qua tam ſæpe hoſtem percuſſerat, lancemque in Capitolini Jovis gremio repoſuerat: quam Apicius noſtra memoria vicit, qui, &c.* & moleſtiam objecit quærendæ lancis, quam numquam invenies. Libri aliquot, *lanceamque.* Emendo, *laureamque.* veriſſimè ad hunc triumphi morem, ſequentia etiam ſcribe, *quàm Apicius noſtra memoria vixit.* non,

 Vicit;

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 16 vol. 1

Vicit: & ſententia omnis clara. Ne hæreas, ſimillimus de hiſdem Fabriciis Panegyriſtæ locus Laudatione Theodoſii: *Curii, Coruncanii, Fabricii, cùm induciæ bella ſuſpenderant, inter aratra vivebant: & ne virtus quiete langueſceret, depoſitis in gremio Capitolini Jovis laureis, triumphales viri ruſticabantur.* Sed & laurea etiam depoſita ſine juſto triumpho. ut in Sueton. Domitian. cap. VI. *De Sarmatis lauream modò Jovi Capitolino rettulit.* Itemque Nero ob Teridatis in urbem adventum, *Imperator conſalutatus, laurea in Capitolium lata,* in eodem Suetonio cap. XIII.

E.

Cap. 27. L. SCRIBONIUS LIBO, qui Conſul cũ Antonio, anno DCCXIX. Uxor incerta. Ex his	SCRIBONIA, quæ nupſit SEX. POMPEIO, filio Magni, per bellum Siculum. Dio. Appian. Ex his	POMPEIA, quæ deſponſa M. MARCELLO, pignus pacis cum Triumviris initæ. ſed non deducta. Nupſit, ut conjicio, poſt SCRIBONIO LIBONI. ex quis	L. SCRIBONIUS LIBO. qui cõſul initio lib. hujus. SCRIBONIUS LIBO DRUSUS. de quo hic, qui tantum Prætor.
SCRIBONIA, ejus ſoror, uxor OCT. AUGUSTI. Ex his	JULIA. cui maritus VIPSANIUS AGRIPPA. Ex his	CAIUS, LUCIUS Cæſares. JULIA, nupta L. Paullo. AGRIPPINA, nupta Germanico.	
SCRIBONIUS LIBO, de quo nihil legi.	SCRIBONIUS, de quo nihil.	SCRIBONIUS LIBO, quem volo maritum Pompejæ fuiſſe.	

Priores duæ lineæ hujus generis veræ, & ex hiſtoriâ Dionis, Appiani, collectæ. Tertia à ſolâ conjecturâ eſt. ſed aliter de amitâ Scriboniâ explicari à me non poteſt. L. Scribonium Libonem, qui conſul fuit hoc ipſo anno quo damnatus adoleſcens, non patrem ejus fuiſſe ſed fratrem, ex narratione Taciti liquet. Patrem enim nuſquam nominat: nominat fratrem. Hunc fuiſſe arbitror à quo Scribonia lex denominata: quem vir magnus Jac. Rævardus in libello ſingulari ad eam legem imperitè confudit cum iſto qui nunc reus.

F.

Cap. 30. Græci διοικητὰς, πραγματευτὰς vertunt. Itaque ferè cum Procuratoribus æquiparantur: ſic tamen ut minùs latè vagetur eorum poteſtas. Plinius in laudatione Trajani: *Dicitur actori, atque etiam procuratori tuo, In jus veni, ſequere ad tribunal.* Idem lib. III. epiſt.

epiſt. ad Calviſium: *Deinde quod non minùs utile quàm voluptuoſum, poſſe utramque eadem opera, eodem viatico inviſere, ſub eodem procuratore ac penè iiſdem actoribus habere.* Salvianus Maſſilienſis: *Pavent quippe actores, pavent ſilentiarios, pavent procuratores: prope ut inter iſtos omnes nullorum minùs ſervi ſint, quàm dominorum ſuorum,* In marmore priſco:

HERCULI. DEFENSORI
PRO. ITU. ET. REDITU
D. CLODI. SEPTIMI
ALBINI. CÆSARIS
D. CLODIUS. D. L.
FELIX
ACTOR. CÆS. N. D. D.

id eſt, *Actor Cæſaris noſtri dedicavit.* Sic Actores prædiorum, l. XVI C. De procuratoribus. Actores rerum, l. ult. De offic. præſid. & in Suetonii Domitiano cap. XI. Actorem ſummarum ritè fortaſſe repoſuit Torrentius. Certè enim pecuniæ recipiendæ & expendendæ præerant. Apulejus lib. II. *Philodeſpotum requirit actorem* (ita è codice ſcripto Giſelini noſtri legimus, cùm malè adhuc *auctorem.*) *eique præcipit, bono cuſtodi redderet ſine mora præmium.* Ut ergo iſti in privatâ familiâ; ſic & in rep. Actores. de quibus Plinii locum correctum imputo juventuti, lib. VII. Epiſtolâ ad Caninium: *Equidem nihil commodius invenio, quàm quod ipſe feci. Nam pro quingentis millibus nummum, quæ in alimenta ingenuorum promiſeram, agrum ex meis longè pluris exactori* (corrigo inquam, *actori*) *publico mancipavi, eumdem vectigali impoſito recepi, tricena millia annua daturus.* quibus verbis nihil clarius poteſt ad Taciti mentem. Ut enim ibi ager Actori publico mancipatur: ſic hic ſervi. Vide quæ de reip. ſervis ſcripſi libro Electorum, cap. XXII. & adde (quod tunc me fugit) de appellatione eorum à magiſtratibus, Varronis inſignem locum, quem ſeciùs accepit vir doctus: Lib VII. De linguâ Latinâ: *Nomina habent plerique liberti à municipio manumiſſi: in quo, ut ſocietatum & fanorum ſervi non ſervarunt proportionem & rationem. Et Romanorum liberti debuerunt dici, ut à Faventia Faventinus, à Reate Reatinus, ſic à Roma Romanus; ut nominantur libertini à libertis orti, & è publicis ſervis populi Romani, qui manumiſſi antequam ſub magiſtratuum nomina, qui eos liberarunt, ſuccedere cœperunt.* Dicit Varro. Servi publici manumiſſi, dicti ſunt liberti populi Romani, uti reapſe erant: manumiſſi quidem, priuſquam ambitioſa hæc conſuetudo invaleſceret nominandi à magiſtratibus. Nam ecce cœperunt à Conſule quopiam aut Prætore, Corneliani dici, Gelliani, Clodiani. Et adde iſtis, quæ notavi ibi.

ibi. Ille amicus noſter ad ſucceſſiones refert & teſtamenti factionem. Acutè. ſed quò tam acutè?

G.

Cap. 32. Anno urbis DCXIV. *M. Popillio Lænate, Cn. Calpurnio Coſſ. C. Cornelius Hiſpallus Prætor edicto Chaldæos intra decimum diem abire ex urbe atque Italia juſſit: levibus atque ineptis ingeniis, fallaci ſiderum interpretatione, quæſtuoſam mendaciis ſuis caliginem injicientes.* ait Valerius libro primo. Anno DCCXXI. M. Agrippa Ædilis τοὺς ἀστρολόγους καὶ τοὺς γόητας ἐκ τῆς πόλεως ἐξήλασεν: *aſtrologos & vates urbe ejecit;* auctor Dio XLIX in extremo. Iterum anno DCCLXI. ab Auguſto interdictum ſeverè omni vaticinio ac prædictione. notat idem Græcus lib. LVI. Sed ſeriò inprimis & cum curâ ea res habita, hoc anno. Senatuſconſulti, quod factum, formam & verba certò repperi in Fragmentis Juriſconſultorum, quæ dedit nuper doctiſſimus P. Pythœus. Ait ibi Ulpianus, lib. VII. de offic. Proconſ. *Præterea interdicta eſt* (ita legit Pithœus) *Mathematicorum callida impoſtura & obſtinacitate perſuaſio. Nec hodie primùm interdici eis placuit, ſed vetus hæc prohibitio eſt. Denique exſtat S. C. Pomponio & Rufo Coſſ. factum, quo cavetur, ut Mathematicis, Chaldæis, ariolis, & ceteris qui ſimilem in certum fecerunt* (Pythœus, *ſimilem artem:* ego legerim, *ſimilem ceſtum*, ſive, *quæſtum*) *aqua & igni interdicatur, omniaque bona eorum publicentur: & ſic eternus gentium qui ſi id fecerit, in eum animadvertatur.* Dico Domitium intellegere Sc. hoc ipſum. At enim ille refert ad Pomponium & Rufum Coſſ. hoc autem anno Taurus & Libo Coſſ. fuerunt. Non hoc novum, ut inter ſcriptores anni unius diſcrimen ſit. Cælius enim Rufus, & L. Pomponius, Conſules fuerunt ſequenti hunc anno. Addit Ulpianus alia, quæ ad cognitionem iſtam: *Sæpiſſimè denique interdictum eſt ferè ab omnibus principibus, nequis omnino hujuſmodi ineptiis ſe immiſceret: & variè puniti ſunt hi qui id exercuerunt, pro menſura ſcilicet & conſultationis* (legerim, *ſceleris & conſultationis*, vel inductâ copulâ, *ſcilicet conſultationis.*) *Nam qui de Principis ſalute, capite puniti ſunt, vel qua alia graviore pœna adfecti.* Non omittam oraculum noſtri vatis, de his vanis vatibus: *Mathematici genus hominum potentibus infidum, ſperantibus fallax: quod in civitate noſtra & vetabitur ſemper, & retinebitur.*

H.

Cap. 33. Plautus, ——*credo ego iſtoc exemplo tibi*
Eſſe eundum actutùm extra portam, diſpeſſis manibus
Patibulum quom habebis.

Itaque

Itaque & carnifex domicilium habuit extra urbem. Cicero, pro Rabirio perduellionis reo: *Sed moreretur priùs acerbiſſima morte millies Gracchus, quàm in ejus concione carnifex conſiſteret. quem non modò foro, ſed etiam cælo hoc ac ſpiritu Cenſoriæ leges, atque urbis domicilio carere voluerunt.*

Ideò Plautus, —— *extra portam Metiam currendum eſt priùs,*
Lanios inde accerſam duo cum tintinnabulis.

intelligit enim carnifices, quorum extra eam portam domus, ad ſolennem ſuppliciis locum. Imò & Coriarii ac Viſpelliones urbe ſubmoti, à pari cauſſâ. Morticina enim tractant. Artemidorus libro I. cap. LIII. Τὸ δὲ βυρσοδεψεῖν, πᾶσι πονηρόν. νεκρῶν γὰρ ἅπτεται σωμάτων ὁ βυρσοδέψης, καὶ τῆς πόλεως ἀπῴκισται: *Coriariam exercere, malum omnibus. Corpora enim mortua attrectat cerdo, ideoque ab urbe ſecluditur.* Sed quid eſt quod Tacitus hîc diſertè nominat Eſquilinam? non temerarium eſt. nec facilè reperies, ut ego cenſeo, ubi ſupplicii res, nominari portam aliam: niſi tamen Metiam, ut iterum apud Plautum:

Illum ædepol videre ardentem te extra portam Metiam,
Credo ecaſtor velle.

Sed profectò quæ Metia Plauto, eadem eſt cum Eſquilinâ. argumento loci de ſuppliciis, tum numeri ſituſque portarum urbis. Idque ante me cenſuiſſe audio Octavium Pantagathum, virum magnum, altum, & qui eſſe doctus eligeret quàm videri. Non, inquam, reperies aliam nominatam ab iſtis, niſi fortè Collinam in Veſtalium morte. quod aliud à ſupplicio vulgato. Facit ad portam Eſquilinam, quod Suetonius in Claudio ſcripſit: *Civitatem Romanam uſurpantes in campo Eſquilino ſecuri percuſſit.* quod Horatius, anus illas lapidatas in Eſquiliis abjicit:

Vos turba vicatim hinc & hinc ſaxis petens
Contundet obſcenas anus.
Poſt inſepulta membra different lupi,
Et Eſquilinæ alites.

Itaque & Puticuli ibi, quò vilium damnatorumque hominum cadavera projiciebantur. Varro, Feſtus, aliique. Ibidem locum fuiſſe, qui Seſtertius diceretur, infrà docebo.

I.

Byſſina, è lino; Bombycina, è verme; Serica, ex arborum lanâ, *Cap.*
confectæ. Bombycina eadem eſt cum Cea ſive Coa (nihil enim 33.
intereſt) manetque hodiè: reliquarum nihil ſupereſt præter nomen. Byſſum cum Serico, imperitè confundit Philoſtratus libro II. & vult ex arbore Indicâ naſci, quæ altitudine quidem populos æquet,

 foliis

foliis ſalici non abſimilis. Sericum debuiſſet dicere. Nam Byſſus è terrâ gignitur ut linum, circa Elidem præcipuè, Achaiæ urbem. Eadem imperitiâ Bombycinam, Sericam facit Iſidorus lib. XIX. Si tamen imperitia eſt, & non recepta opinio inferioris ævi. Nam & Zonaras in Juſtiniani vitâ ſcribit *ejus temporibus telam ſericam à Romanis* (id eſt Græcis Byzantinis) *texi cœptam, cùm anteà à Perſicis mercatoribus tantùm importaretur, nec Romani ſcirent fila illa eſſe vermium.* Et addit duos monachos ova illa vermium ex Indiâ attuliſſe, & mori foliis aluiſſe, & inde ſericum confeciſſe. Othoitem Friſingenſis in hiſtoriâ Friderici lib. I. ait Rodericum Siculum expugnatis in Græciâ Athenis, Corintho, Thebis, opifices qui ſericos pannos texebant deduxiſſe captivos, & in Siciliæ urbe Palermo collocaſſe. Inde factum ut quam textrinam priùs ſoli Græci inter Chriſtianos habuerint, cum Romanis communicata ſit ingeniis. Nec abhorrent ab hâc ſententiâ Pauſanias, Pollux, Servius. At magis veteres diſcriminant clarè: & lanam arborum eſſe Sericum volunt, apud Seres Indos. Virgil.

Velleraque ut foliis depectant tenuia Seres.

Plinius: *Seres lanicio ſilvarum nobiles, perfuſam aqua depectentes frondium canitiem.* Seneca poëta:

Quæ fila ramis ultimi Seres legunt.

Marcellinus lib. XXIII. *Apud Seras ſublucidæ ſilvæ, in quibus arborum fœtus aquarum aſperginibus crebris velut quædam vellera mollientes, ex lanugine & liquore mixtam ſubtilitatem tenerrimam pectunt, nenteſque ſubtemine conficiunt ſericum.* De his Seneca, libro VII. De beneficiis: *Video ſericas veſtes, ſi veſtes vocandæ ſunt, in quibus nihileſt quo defendi corpus, aut denique pudor poſſit. quibus ſumptis, mulier parum liquidò nudam ſe non eſſe jurabit. Hæc ingenti ſumma ab ignotis etiam ad commercium gentibus accerſuntur, ut matronæ noſtræ ne adulteris quidem plus ſui in cubiculo, quàm in publico oſtendant.* Pellucebant enim tenerrimâ, ut Ammianus loquitur, ſubtilitate. Ideoque quotiens pellucidam veſtem, pellucentem togam, taliaque legis: capito de Sericâ, aut Coâ. Juvenalis:

Acer & indomitus libertatiſque magiſter
Cretice pelluces.

ceperim de Sericâ. Tibullus, de Bombycinâ:

Illa gerat tenues veſtes, quas femina Cea
Texuit, auratas diſpoſuitque vias.

& Horatius: *altera nil obſtat Cois tibi.* Serica quando venerint in uſum, planiſſimè non ſcio. ſuſpicor Julii Cæſaris ævo, (nam antè non invenio) qui etiam ludis theatrum totum velis contexit ſericis. ut ex quorumdam fide Dio refert lib. XLIII. Eam veſtem etiam

Medicam

Medicam dictam, ſcriptum reliquit Procopius. Genera ejus facta poſteà Holoſerica, Subſerica, uſuſque primus Holoſericâ, Eligabalus. de quo adi ſcriptores hiſtoriæ Auguſtæ.

K.

Quod ait, pedibus intectis: non planè verum eſt, ſed in comparatione cum calceis Romanis, qui altiuſculi, non ſolum imos pedes, ſed tibias velabant crure tenus. Horatius: Cap. 59.

—— nigris medium impediit crus
Pellibus.

Titinius in Setina: *Iam cum mulleis te oſtendiſti, quos tibiatim calceas.* Tertullianus de Pallio: *Impuro cruri purum aut mulleolum inducit calceum.* Et exſtat exemplum hodie in calceis Turcarum Pannoniorumque. At crepidæ, ſoleæ, plantarum calces tantum imas tegebant, ceteris ferè nudis. Ideò benè noſter, *pedibus intectis.* Hunc ſenſum firmat ipſe, dum ſubdit: *P. Scipionis æmulatione, quem eadem factitaviſſe apud Siciliam accepimus.* Scipio autem ibi crepidatus. Livius: *Ipſius etiam Imperatoris non Romanus modò, ſed ne militaris quidem cultus jactabatur; cum pallio crepidiſque inambulare in gymnaſio.* Quod tamen molle & effeminatum cenſebatur: & Manilius delicatos inſignit hac notâ.

Femineæ veſtes, nexæ ſine tegmine plantæ.

Ut Scaliger emendavit. etſi vetus lectio, *nec inſunt tegmina:* ex quâ tentabam, *nec in uſum tegmina.* Dionem etiam non aliter exaudio, de Caligulæ ludis: καὶ ἐξῆν καὶ ἀνυποδήτοις βουλομένοις θεάσασθαι, νομιζόμενον μέν που ἀπὸ τοῦ πάνυ ἀρχαίου, καὶ δικάζειν τινὰς ἐν τῷ θέρει οὕτως, καὶ πολλάκις καὶ ὑπὸ τοῦ Αὐγούστου ἐν ταῖς θερειναῖς πανηγύρεσι γιγνόμενον, ἐκλειφθὲν δὲ ὑπὸ τοῦ Τιβερίου. id eſt: *Volentibus etiam diſcalceatis ſpectare permiſſum. quod uſitatum olim; ut etiam quidam judicia hoc habitu æſtatis tempore exercuerint, & ipſe Auguſtus ita ſæpè ſpectarit æſtivos ludos. omiſſum tamen à Tiberio.* Ubi ἀνυποδήτους verè verteris, ſoleatos aut crepidatos. quomodo etiam convivia frequentabant Romani, calceis (qui inter forenſia cenſebantur) omiſſis. In omni ergo remiſſione, per convivia, per ludos, per otium, Romani ſoleati. Nota etiam Ciceronis increpatio in Verrem, qui in littore ſoleatus: & in Antonium, qui Gallicis indutus.

L.

Mos qui publicè obtinebat, privatimque. Publicè, Livius lib. XXXVI. *Conſulti feciales M'. Acilio Conſule, num priùs Ætolis renuntianda amicitia eſſet, quàm bellum inferendum.* Lib. XLIII. *Miſſi legati Perſeo amicitiam renuntiarunt.* Privatim, infrà lib. VI. Cap. 70.

Morem

Morem fuiſſe majoribus quoties dirimerent amicitias, interdicere domo, eumque finem gratiæ ponere. Lib. III. *Quamquam non ultrà foret ſævitum, quàm ut amicitia Cæſaris prohiberetur.* Suetonius Aug. cap. LXVI. *Cornelio Gallo ob ingratum & malevolum animum domo & provinciis ſuis interdixit.* Idem in Claris Grammat. de Curtio Niciâ: *Pompejum offendit, domoque ei interdictum eſt.* Sic Badius Campanus apud Livium XXV. palàm omnibus renuntiat hoſpitium Criſpino. Atque hoc eſt, quod Cicero inimicitias denunciare ait, pro L. Flacco: *Etenim cùm à clariſſimis viris juſtiſſimas inimicitias ſæpè cum benè meritis civibus depoſitas eſſe vidiſſem: non ſum arbitratus quemquam amicum patriæ novas huic inimicitias nulla accepta injuria denuntiaturum.* Seneca epiſt. LXXVII. *Inimicitias mihi denuntias, ſi quidquam ex iis quæ cottidie facio, ignoraveris.* Idem, quod indicere inimicitias Seneca lib. III. De ira: *Quid juvat tamquam in æternum genitos iras indicere & breviſſimam ætatem diſſipare?* Unde inimicitiæ indictæ, ut indictum bellum. Sidonius lib. VII. *Inimicitias indictas honeſtè exercet, tardè credit, celeriter deponit.* Item Inimicitiæ teſtatæ, quaſi quæ litterarum teſtimonio ſignatæ: Valerius lib. IV. *Acerrimè cum Scipione Africano Macedonicus diſſenſerat, eorumque ab æmulatione virtutis profecta contentio ad graves teſtataſque inimicitias progreſſa fuerat.* Nec aliud cenſeo, cùm legimus inimicitias ex profeſſo. Huic aperto mori utinam his moribus locus! Sed ut omnia vitia noſtro ævo; ſic fraus, ſimulatio, dolus ſuccrevit, & peſſimum amicitiæ venenum blanditiæ fallaces. Novimus nos ejuſmodi ſtelliones, qui amicos quibus arrident mox arrodunt: & quibus nulla ſpes famæ eſt, niſi in labe famæ alienæ. Datum eſt nobis grande *exemplum præcavendi, quomodo fraudibus involutos aut flagitiis commaculatos: ſic ſpecie bonarum artium falſos, & amicitiæ fallaces,* ut verè dixit noſter vates.

M.

Cap. 75. Quid vocat lætum cultum? Veſtemne albam, poſitâ nigrâ? an aurum & ornamenta, quæ in luctu ponebant feminæ, eoque finito recipiebant? Non tam proclive id ſtatuere, propter veteres ſcriptores, qui hac in re ſententiis diverſi. Dionyſius lib. VIII. nigram veſtem feminis attribuit. Γυναῖκες Ῥωμαίων, ἃ νόμος ἐστὶν αὐταῖς ἐπὶ τοῖς ἰδίοις καὶ ἀναγκαίοις ποιεῖν κήδεσιν, ἀποθέμεναι χρυσόν τε καὶ πορφύραν καὶ τὸν ἄλλον κόσμον, μέλασιν ἀμφιασμοῖς χρώμεναι τὸν ἐνιαύσιον ἐπένθησαν χρόνον. Apud Suidam incertus ſcriptor, de Marcii funere: Καὶ αἱ γυναῖκες ἀποθέμεναι χρυσὸν καὶ τὸν ἄλλον κόσμον, καὶ μέλασιν ἀμφιασμοῖς χρησάμεναι, καὶ πενθήσασαι ἐνιαύσιον χρόνον. Et Varro clarè lib. III. De vita populi Romani, *ut dum ſupra terram*

ram eſſet, ricinis lugerent: funere ipſo, ut pullis pallis amictæ. Ibidem. *Propinquæ anthracinis, proximæ amiculo nigello, capillo demiſſo ſequerentur lectum.* Valerius lib. I. cap. I. De Cannenſi clade. *Itaque matres ac filiæ conjugeſque nuper interfectorum, abſterſis lacrimis, depoſitiſque doloris inſignibus, candidam induere veſtem & aris dare thura coactæ ſunt.* At alii ecce conſenſu, albam. Herodianus in funere Severi: Αἱ γυναῖκες λιτὰς ἐσθῆτας λευκὰς ἀμφιεννύμεναι σχῆμα παρέχουσι λυπουμένων. Statius in Lacrimis Etruſci:

Huc vittata comam, niveoque inſignis amictu
Mitibus exſequiis ades.

adſignat, ut vides, niveam veſtem, quia mulier. Sed clariſſimè Plutarchus: Διὰ τί λευκὰ φοροῦσιν ἐν τοῖς πένθεσιν αἱ γυναῖκες ἱμάτια, καὶ λευκοὺς κεκρυφάλους; & vide apud eum cauſſas. Quid ſtatuemus in diſſenſu tam aperto? pacem. quam facilè conficio ex temporum ratione. Variatum ſcilicet hac in re apud Romanos fuit. Priſcis temporibus dum reſp. vixit & libertas, nigræ veſtes etiam feminis in luctu. id docent ii ſcriptores, qui omnes conſentiunt in narratione moris qui illo ævo. At ſub Impp. rep. exſtinctâ, in uſum venerunt lugubrium, albæ docent ii alterius claſſis teſtes, qui non id referunt niſi de temporibus ſecutis. Hoc niſi tenes, numquam erit ut ſolvas eum nodum. Sed quæ cauſſa hujus mutationis? Credo, divitiæ & luxus. Matronis antiquis color albus & niger cogniti: iiſque ſolis, vel præcipuis uſæ. At poſt ſericam traductam veſtem, & vulgatam Coam; poſt galbanam, cæruleam, amethyſtinam, & tot genera reperta colorum, rarus dignioribus feminis albi uſus. ſpretus inquam, (quod ex poëtis facilè diſces) contemptuſque color albus, adeò ut nota luctus fuerit ſuperbo ſexui, eum induiſſe. Hoc conſtanter cenſeo. movet me leviter Appuleji locus lib. II. qui inferiori illo ævo, *matronam flebilem fuſca veſte contectam* deſcribit, non ut debuit, albâ: nec tamen demovet, quia aut priſcum ritum in animo habuit, ut ſolet, Appulejus; aut aliud in provinciis fuit, ubi id geſtum. more Græciæ videlicet retento, apud quos feminæ in luctu nigræ.

ADD. Pro veſte nigrâ Tibullus clarè eſt, libro III.

Pars quæ ſola mei ſuperabit corporis, oſſa
Incincta nigra candida veſte legant.

At Livius ſuſpicionem facit, nihil in veſte mutatum: ſed dumtaxat in muliebri mundo. Valerii certè Tribuni in legem Oppiam verba apud eum ſunt, l. XXXIV. *Mulieres quid aliud in luctu, quàm purpuram atque aurum deponunt? quid cùm eluxerunt, ſumunt?* Nam quod Feſtus tradidit lugentes in pellibus fuiſſe, αἰνιγματῶδες eſt. *Pellem*, inquit, *habere Hercules fingitur, ut homines cultus antiqui admo-*

admoneantur. Lugentes quoque diebus luctus in pellibus ſunt. Nihil tale reperio, niſi conſentis mihi magne Feſti interpres, (te, Scaliger, appello) ut accipiam de laneis vittis: quas mulieres in luctu ſumpſiſſe è variis ſcriptorum locis certum. An hoc mavis inſititium iſtud emblema à Paullo eſſe? qui reſpexerit ſcilicet ad Barbaricum morem ſui ævi. quo etiamnunc apud nos receptum, pelles extremis oris veſtium aſſui in luctu. Tu nos doce.

N.

Cap. 83. Plinius, *Scutis qualibus ad Trojam pugnatum eſt, continebantur imagines. unde & nomen habuere clypeorum, non ut perverſa Grammaticorum ſubtilitas voluit à Cluendo.* Scuta autem apud Homerum, formâ orbis. Livius lib. XXV. in ceterâ prædâ Haſdrubalis clypeum argenteum repertum ait, cum imagine ipſius. Suetonius Domitiano: *Senatus adeò lætatus eſt, ut repleta certatim curia, ſcalas etiam inferri, clupeoſque & imagines ejus coràm detrahi, & ibidem ſolo affligi juberet.* Capitolinus in Antonino: *Ceteris honoribus refutatis, clypeum Hadriano magnificentiſſimum poſuit, ſacerdotes inſtituit.* Trebellius in Claudio: *Illi clypeus aureus, vel ut Grammatici loquuntur, clupeum aureum, Senatus totius judicio in curia collocatum eſt, ut etiam nunc videtur.* Quod ait Grammaticos malle, clupeum: verum eſt & puto in Capro legiſſe, *Clupeum, imago: Clipeus,* ἀσπίς. Sed & Livius Grammaticis paruit, l. LX. *Ab his columnis, quæ incommodè poſita videbantur ſigna amovit: Clypeaque de columnis & ſigna militaria affixa dempſit.* In monumento priſco. HUIC. DECURIONES. FUNUS. PUBLICUM. STATUAM. EQUESTREM. CLYPEUM. ARGENTEUM. LOCUM. SEPULTURÆ. DECREVERUNT. Nec tamen ſemper hi clypei cum effigie: ſæpè ſine eâ, cum nudo nomine ponentis, & cui ponebantur: ſive etiam cum ponendi cauſſâ. Philo Judæus egregiè, De legat. ad Cajum: Πιλάτος ἦν τῶν ὑπάρχων ἐπίτροπος ἀποδεδειγμένος τῆς Ἰουδαίας. Οὗτος οὐκ ἐπὶ Τιβερίου μᾶλλον, ἢ ἕνεκα τοῦ λυπῆσαι τὸ πλῆθος, ἀνατίθησιν ἐν τοῖς κατὰ τὴν ἱερόπολιν Ἡρώδου βασιλείοις ἐπιχρύσους ἀσπίδας, μήτε μορφὴν ἐχούσας μήτε ἄλλο τι τῶν ἀπαγορευομένων, ἔξω τινὸς ἐπιγραφῆς ἀναγκαίας, ἣ δύο ταῦτα ἐμήνυε, τόν τε ἀναθέντα, καὶ ὑπὲρ οὗ ἡ ἀνάθεσις. Nec verò publicè ſolùm hos clypeos, ſed & privatim ſibi quiſque ponebat. Plinius, *Suorum verò Clypeos in ſacro vel publico privatim dicare primus inſtituit Ap. Claudius, qui Conſul cum Servilio fuit, anno urbis* CCLIX. & quæ ſequuntur, reperioque exemplum clypei privati in lapide veteri:

NESTO-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 16 vol. 1

NESTORI
AVG. NEPETE
HIC. LVDOS. FECIT
ET. DEDICATIONE
STATVÆ. PATRONI
QVAM. IPSE. POSVIT
ET. CLVPEI. SVI. ITERVM
MVNICIPIBVS. NEPESINIS
EPVLVM. DEDIT.

O.

Cap. 85.

Quæ tamen profeſſio irrita facta poſteà ex novâ lege: eleganterque ad hanc rem Papinianus l. x. De adult. *Mulier quæ evitandæ pœnæ adulterii gratia lenocinium fecit, aut operas ſuas ſcenæ locavit, adulterii accuſari damnarique Senatuſconſulto poteſt.* Sed apud Ædiles cur ea profeſſio? non apud Cenſores, alioſve? quia comperior ab antiquo Ædilibus curam fuiſſe fornicum, popinarum, locorum eorum in quibus Honos non colitur aut Virtus: itemque perſonarum, quæ ſæpiùs in iis locis, quàm in templo Mariano. Ideò Seneca, ut ſolet, eleganter: *Invenies voluptatem circa balnea & ſudatoria, ac loca Ædilem metuentia.* id eſt, fornices & popinas. Et illuc alludens Juſtinus ſcribit, Dionyſium *apud Ædiles adverſus lenones jurgari* ſolitum, lib. xxi. Itaque Ædilibus curæ noſſe publica ſcorta, habere ea in tabulis, ut ſic dicam, & albo: & ſi quam vulgantem ſe, extra eum numerum nacti, multabant. Livius lib. x. *Eo anno Q. Fabius Gurges Conſulis filius* (is autem tunc Ædilis) *aliquot matronas ad populum ſtupri damnatas pecunia multavit.* Nec pecuniâ ſolùm, ſed & exſilio. Idem lib. xxv. *Villius Tappulus & M. Fundanius Ædiles plebei aliquot matronas apud populum probri accuſarunt: quaſdam ex eis damnatas in exſilium egerunt.* Deducebantque iidem in judicium etiam hoc crimine viros, ut in Livio libro VIII. *Data à M. Flavio viſceratio. erant qui per ſpeciem honorandæ parentis meritam mercedem populo ſolutam interpretarentur, quòd eum die dicta ab Ædilibus crimine ſtupratæ matrisfamilias abſolviſſet.* Pertinere ad hanc rem Laberii verſum puto, ut ego eum reſtituo apud Agellium lib. XVI. *Cocionem pervulgatè dicit, quem veteres Arilatorem dixerunt. Verba Laberii hæc ſunt: Duas uxores, hoc herclè plus negotii eſt, inquit Cocio, ſex Ædiles viderat.* Scribo. *Duas uxores? hoc herclè plus negotii eſt, inquit Cocio: ſed Ædiles viderint.* Non alia Laberii ſcriptio aut mens. Duaſne uxores ille habet? inquit. herclè ſatis negotioſum negotium homini, ut ait Cocio. verùm id Ædiles viderint, quorum hæc cura. Dixi ejuſmodi infames feminas ceſſiſſe dignitate matronali, etiam ornamentis. De dignitate, liquet ex Suetonio: de ornamentis, ex Tertul-

liano,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 16 vol. 1

liano, De cultu: *Quid minus habent infeliciſſimæ illæ publicarum libidinum victimæ. quas ſi quæ leges à matronis & matronalibus decoramentis coërcebant, jam certè ſæculi improbitas honeſtiſſimis quibuſque feminis uſque ad errorem dinoſcendi coæquavit.* Cenſeo autem poſuiſſe eas inſtitam, ſtolam, vittas; imò ſumpſiſſe meretriciam togam. Inducor à Iuvenali:

—— *Carſinia talem*
Non ſumet damnata togam.

qui de matronâ aliquâ ſtupri damnatâ ſentire videtur, cui ex more ſumenda toga. De eà ſatis dictum aliis, & præſertim M. Antonio Mureto: cujus doctrina, judicium, facundia, ſemper mihi magna. Vnum addo, manaſſe videri morem eum ab Athenienſibus: apud quos ſcorta pariter veſte à matronâ diſcreta. idque ex lege. Suidas. νόμος Ἀθήνησι, τὰς ἑταίρας ἄνθινα φορεῖν.

P.

Cap. 87. Tamen reperio Auguſti ævo & infra, à liberis patres appellatos Dominos: & à fratribus blandientibus fratres. Quod tamen Auguſtus in ſua domo vetuit. Suetonius: *Dominum appellari ſe nec à liberis quidem aut nepotibus ſuis vel ſeriò vel joco paſſus eſt: atque hujuſmodi blanditias etiam inter ipſos prohibuit.* Tangit ecce utrumque morem, & vellem id interpretes monuiſſent. Quòd patres, domini: etiam ex Diadumeni Cæſaris epiſtola cognoſco, ad matrem: *Dominus noſter & Auguſtus nec te amat, nec ipſum ſe, qui inimicos ſuos ſervat.* Et clarè ex illo Martialis:

E ſervo ſcis te genitum, blandeque fateris,
Cùm dominum appellas Soſibiane patrem.

Quod fratres ſic dicti: locus elegans Senecæ, epiſt CV. *Illud mihi in ore erat domini mei Gallionis, qui cùm in Achaia febrim habere cœpiſſet, confeſtim navim conſcendit: clamitans non corporis eſſe, ſed loci morbum.* nam loquitur de fratre Iunio Gallione. Itemque conjuges inter ſe eo nomine uſi. Virgil.

——— *dominum Æneam in regna recepi.*

Sueton. Claudio: *Occiſa Meſſallina, paullò poſtquam in triclinio decubuit, cur domina non veniret requiſivit.* Virgil.

——— *dominam Ditis thalamo deducere adorti.*

ubi Servius: *De Græco tractum eſt qui uxorem δέσποιναν dicunt.* Apud Iuriſconſultos De Legat. *Peto abs te domina uxor.* Epictetus: Αἱ γυναῖκες εὐθὺς ἀπὸ τεσσαρεσκαίδεκα ἐτῶν ὑπὸ τῶν ἀνδρῶν κυρίαι καλοῦνται. Vti & adverſum amicas, paſſim in poëtis. Sed & obvios vulgò, Dominos vocabant. Idem Seneca: *Quomodo obvios, ſi nomen*

men non ſuccurrit, dominos ſalutamus. Luſit eleganter in eo more poëta Græcus in Anthologia:

Ἦν ὁ φίλος τι λάβῃ, Δόμινε φράτερ, εὐθὺς ἔγραψεν.
Ἦν δ' αὖ μή τι λάβῃ, τὸ Φράτερ εἶπε μόνον.
Ὤνια γὰρ καὶ ταῦτα τὰ ῥήματα. Αὐτὰρ ἔγωγε
Οὐκ ἐθέλω Δόμινε, οὐ γὰρ ἔχω δόμεναι.

Justi Lipsii

ad

C. Cornelii Taciti

Annalium

Librum III.

Excursus.

A.

Mos adeo tritus, ut Iſidorus *Funus dictum à Funi-* Cap.
bus accenſis, velit, *quos ante feretrum papyris cir-* 4.
cumdatis ferebant. Ambroſius de viduitate. *Vel cum accenſis funalibus mox ducitur, nonne pompæ funebris exſequias magis putat, quàm thalamum præparari?* Alludit Ambroſius illuc, quò ſæpè poëtæ: ut,

Viximus inſignes inter utramque facem.

Apuleius II. Florid. *Comœdiam ejus prius ad funebrem facem, quàm ad nuptialem veniſſe.* Calpurnius Flaccus Declamatione XXVIII. *Facem nubenti filiæ præferam, an rogum jacentis accendam?* Quod Iſidorus ait, funes papyro circumdatos: non à ſe habet, ſed à priſco ſcriptore. nec errat. Plinium ita capio lib. XVI. cap. XXVIII. *Nec in fruticum nec in veprium genere ſcirpi fragiles paluſtreſque. è quibus detracto cortice candelæ luminibus & funeribus ſerviunt.* Cortex ille, non aliud quàm ſimilitudo Ægyptiæ papyri: quem utebantur fortaſſe homines tenuiores. Faces autem, candelaſque in funeribus plerumque adultorum reperias: in puerorum, id eſt acerbis immaturiſque, cereos ferè. Ut appareat, quod Interpres vetus Perſii monuit, pueros ad cereos ſolitos efferri, facibus tamen immixtis. Se-

necæ aliquot loca ſunt, quæ id pervincunt. ut epiſt. CXXIII. *Iſti mihi verò defunctorum loco ſunt. quantulum enim à funere abſunt, & quidem acerbo, qui ad faces & cereos vivunt?* De tranquillitate vitæ cap. XI. *Totiens in vicinia mea conclamatum eſt, totiens præter limen immaturas exſequias fax cereuſque præceſſit.* De brevitate vitæ, cap. ult. *Quidam verò diſponunt etiam illa quæ ultra vitam ſunt, moles magnas ſepulcrorum, & operum publicorum dedicationes, & ad rogum munera, & ambitioſas exſequias. At mehercule iſtorum funera, tanquam nimium vixerint, ad faces & cereos deducenda ſunt.* ubi ſcribi ſententia vult, *tanquam minimum.* Pertinet ad funebres faces etiam Suetonii locus, Aug. capite XXIII. *Maſgabæ tumulum cùm ex triclinio animadvertiſſet magna turba multiſque luminibus celebrari,* &c. qui tamen ad parentationem annuam ſpectat, non ad funeris deductionem.

B.

Cap. 22. Carcer triplex eſt, (ait vetus interpres Iuvenalis) Vrbanus, Ruſticus, Caſtrenſis. Vrbanus ut ſunt turres: Ruſticus ut ergaſtula: Caſtrenſis, quando captivi trahuntur catenati. Notat hoc ad eum locum Juvenalis:

Inde fides arti ſonuit ſi dextera ferro
Lævaque ſi longo caſtrorum in carcere manſit.

Sed potuit, imò debuit, paullò diſtinctiùs. Nam in urbe ipſa triplex ratio adſervandi captivos. Aut enim in carcere habebantur loco que concluſo, ſine ullo milite: ut ferè ſervitia, & capita viliora. Aut in cuſtodiâ militari: aut in ædibus magiſtratuum. Cuſtodia militaris frequentiſſima, & Romæ & in provincijs. ejuſque modus, ut is qui in noxâ eſſet catenam manui dextræ alligatam haberet, quæ eadem militis ſiniſtram vinciret cuſtodiæ ejus præfecti. Satis apertè Seneca, De tranquillitate lib. I. capite X. *Sed quid refert? eadem cuſtodia univerſos circumdedit, alligatique ſunt etiam qui alligaverunt. Niſi tu fortè leviorem in ſiniſtra catenam putas.* Idem epiſt. V. *Quemadmodum eadem catena & cuſtodem* (emendo *cuſtodiam,* ita enim ipſe captivus dicebatur, ut mox docebo) *& militem copulat: ſic iſta quæ tam diſſimilia ſunt, pariter incedunt.* Et optimè Athenæus libro V. cap. XI. ubi Athenion res Mithradatis extollit: Ῥωμαίων δὲ στρατηγὸς μὲν Παμφυλίας Κόιντος ὁ Ἵππιος παραδοθεὶς ἀκολουθεῖ δέσμιος. Μάνλιος δὲ Ἀκύλλιος ὁ ὑπατευκὼς ὁ τὸν ἀπὸ Σικελίας καταγαγὼν θρίαμβον, συνδέτην ἔχων ἀλύσει μακρᾷ Βαστέρνην πεντάπηχυν, πεζὸς ὑπὸ ἱππέως ἕλκεται. Id eſt, *E Romanis verò, Prætor Pamphiliæ Q. Oppius,* (malè enim in Græco, ἵππιος) *deditione acceptus, ſequitur in vinclis. Manius autem* (ita corrige,

non

non Μάνλιος) *Aquilius conſularis, qui de Siculis triumphavit, colligatum ſecum habens longâ catenâ Baſtarnam quemdam quinque cubitorum, pedes ab equite trahitur.* Nam ita ego verè interpretor: Natalis inſulſa, fatua, aliena. quem, ſi libido ridendi eſt, vide. Simile eſt quod Ioſephus narrat libro XVIII. capite XIII. de captivo Agrippâ rege; *Centurionem illi ſatis benignum appoſitum, & militem cum quo vinciretur humanum.* Auguſtinus in Pſalm. CXXVIII. *Ligantur duo & mittuntur ad judicem, latro, & colligatus; ille ſceleratus, iſte innocens, unâ catena ligantur, & longè ſunt à ſeſe.* Addo, duos ſæpè milites uni reo datos, majori cuſtodiæ. In Apoſtolorum Actis, cap. XII. de D. Petro: *dormiebat inter duos milites, duabus alligatus catenis* Catenæ autem ejuſmodi, uti ex Athenæo clarum, longiuſculæ erant; ut ambulare, incedere pariter non incommodè poſſent. Ad quas item pertinet, quod Suetonius in Domitiano ſcribit, cap. XIV. *Nec niſi ſecretò atque ſolus pleraſque cuſtodias, receptis quidem in manu catenis, audiebat.* Vbi iterùm Cuſtodiæ pro iiſipſis qui cuſtodiuntur: ut Plinio libro XXI. capite III. *Inde eductam cuſtodiam bibere juſſit.* ita veteres. malè vulgò, *eductum è cuſtodia* emendan duſque ita Suetonius Nerone, cap. XXXI. *Quorum operum perficiendorum gratia, quot ubique eſſent cuſtodiæ, in Italiam deportari juſſit.* vulgata lectio, & interpretes turbant. Paullus in Sentent. *Si pecunia miles cuſtodiam dimiſerit, capite puniendus eſt.* Hæc de cuſtodiâ militari: de eâ quæ apud magiſtratus, opportunius dicam libro VI.

C.

Fas mihi ut cum Tacito hîc leviter exorbitem: & quæ faciunt Cap. huic legi, collecta à me & digeſta proponam. Non ſubtiliter o- 25. mnia; (cui enim bono, ſed ea ſaltim capita quæ ad uſum hiſtoriæ priſcæ.) Romanis ſemper conjugiorum ſuboliſque magna cura. Ideò Cenſoria illa ſolennis quæſtio: *Ex animi tui ſententia, Tu uxorem habes?* Ideo Ciceroni ficta lex: *Cælibes eſſe prohibento.* Nec ignominiæ ſolùm cælibatus, ſed pœnæ erat. Ita apud Valerium, *Camillus & Poſtumius Cenſores, æra pœnæ nomine, eos qui ad ſenectutem cælibes pervenerant, in ærarium deferre juſſerunt.* Et Feſtus auctor, *Vxorium pependiſſe dici, qui quòd uxorem non habuerit æs populo dedit.* Exemplum videtur ab Spartanis petitum, apud quos ἀγαμίου ζημία, imò ὀψιγαμίου καὶ κακογαμίου, ut notat Pollux. Nec tamen lege aliquid cautum reperio: niſi quòd C. Cæſar poſt bellum Africanum, vehementer exhauſtâ urbe, præmia propoſuit multitudini liberorum. idque Præfectus morum, & quaſi Cenſor. Dio XLIII. Ἐπειδή τε δεινὴ ὀλιγανθρωπία, διὰ τὸ τῶν ἀπολωλότων πλῆθος, ὥς ἔκ τε τῶν ἀπο-

γραφῶν (καὶ γὰρ ἐκείνας, τά τε ἄλλα ὥσπερ τις τιμητὴς ἐποίησε) καὶ ἐκ τῆς ὄψεως αὐτῆς ἠλέγχετο, τῶ, πολυπαιδίας ἆθλα ἐπέθηκεν. id eſt, *Et quoniam infrequens admodum urbs erat, propter cæſorum multitudinem: quod ex recenſu (eum autem & reliqua velut Cenſor faciebat) & ex ipſo aſpectu animadvertebatur, iis qui multos liberos haberent præmia propoſuit.* Primus Auguſtus anno urbis DCCXXXVI. certam legem poſuit, & præmia pœnaſquè diſtinxit. Ea dicta, Iulia de maritandis ordinibus. quam tamen præ multitudine recuſantium perferre non potuit, niſi ademptâ lenitave parte pœnarum. Hanc Propertius intellexit lib. III.

Gaviſa eſt certe ſublatam Cynthia legem,
Qua quondam edicta flemus vterque diu:
Ne nos divideret, ———

elegia illa tota. Et Horatius in Cantu ſæculari:

——— *patrumque*
Proſperes decreta ſuper jugandis
Feminis, proliſque novæ feraci
Lege marita.

Vbi Scholiaſtes vetus: *Lex marita dicitur, quæ de maritandis ordinibus lata erat, quæ & Iulia dicta eſt. Cæſar enim poſt bellum legem tulit, nequis aut cælebs eſſet, aut vidua nubilis, quo poſſet jactura juvenum reparari, quæ bellis civilibus contigerat. Nam propè octoginta millia armatorum interierant.* Et de eâdem in actis ejuſce anni Dio, lib. LIV. Ὁ δ᾽ Αὔγουστος τά τε ἄλλα ἐνομοθέτησε, τοῖς τε ἀγάμοις καὶ ταῖς ἀνάνδροις βαρύτερα τὰ ἐπιτίμια ἐπέταξε, καὶ ἔμπαλιν τοῦ τε γάμου καὶ τῆς παιδοποιΐας ἆθλα ἔθηκεν. Ex Dionis verbis clarum, etiam antè curam eam fuiſſe Auguſto. ait enim βαρύτερα τὰ ἐπιτίμια: & addit, ἔμπαλιν ἔθηκεν. Et non dubiè aliquid ſuper eâ re latum in ejus ſexto conſulatu, annis decem antè. Suadet Tacitus hîc: *Sexto demum conſulatu Cæſar Auguſtus potentiæ ſecurus, quæ Triumviratu juſſerat, abolevit: deditque jura, quis pace & principe uteremur. acriora ex eo vincla, inditi cuſtodes; & lege Papiâ præmiis inducti, &c.* Sed latum imperfectè. Capita legis Iuliæ fuerunt. Vti libertinas ducere liceret omnibus, præter Senatores. Uti ſponſiones pactioneſque nuptiales non ultra biennium differri jus eſſet. Uti divortiorum certus eſſet modus. aliaque quæ poſteà in legem Papiam mixta & inſerta. Iulia ergo, tempore à Papiâ diſtincta. præceſſit enim XXV. ſolidis annis, & alucinati concinnatores legum qui confuderunt. Dico Iuliam. verius fortaſſe, Iulias: quia non ſemel tot annorum intervallo eadem de re latum ac relatum. ideoque propriè locutum Tacitum cenſeo, cùm hîc πληθυντικῶς ſcripſit, Papiam latam poſt Iulias rogationes.

Lata

Lata autem Papia anno urbis DCCLXII. ſene jam Auguſto : & lata per Senatum. Itaque & nomen à conſulibus illi, Papio Mutilo & Q. Poppæo Secundo. Dicta enim Papia-Poppæa. Iſidorus lib. v. *Sub Octaviano Cæſare ſuffecti Conſules Papius & Poppæus legem tulerunt, quæ à nominibus eorum Papia & Poppæa nominatur, continens primum* (cenſeo emendandum, *patrum*, cum ſcriptum conciſè fuerit, *prũm*) *præmia pro ſuſcipiendis liberis.* Cauſſa iterum ferendæ, è Tacito duplex: *incitandis cælibum pœnis, & ærario augendo.* Incitandis pœnis, id eſt, augendis: ſincera modò lectio ſit. Ambigo enim, & poſſit reſcribi, *incitandi cælibes pœnis*, ſive, *intendendis cælibum pœnis*, ſenſu clariore. Capita legis Iuliæ confuſa cum iſtìus: ideòque paſſim ſcripta Iuriſconſultorum laudata, *Ad legem Iuliam & Papiam.* ita inquam, ut Papia quæ plenior acerbiorque, aboleverit & velut abſorbuerit Iulias leges. Latam dixi per Senatum: & verum eſt. eoque Paullus libro v. ad legem Iuliam & Papiam auctorem Senatum nominat: *Sed illud quæri poteſt*, inquit, *an idem ſervandum ſit quod Senatus cenſuit, etiamſi in aliam perſonam captionem direxerit.* Capita ejus legis pluria fuerunt: adeò ut XXXV. laudet alibi Marcianus. Ea ut diſtinctè proponam, ab homine me exiget nemo homo: confuſè quædam recenſebo, & uti dabunt ſe ſub manum.

CAPUT De enuptione extra gentem ordinemque. Uti omnibus ingenuis libertinas uxores ducere jus eſſet, Senatoriis exceptis. Concepta Capitis ejus verba, apud Paullum lib. I. ad hanc legem. Lege Iuliâ ita cavetur, QVI SENATOR EST, QVIVE FILIVS PRONEPOS VE EX FILIO NATO CVIVS EORVM EST, ERIT: NE QVIS EORVM SPONSAM VXOREMVE, SCIENS DOLO MALO HABETO LIBERTINAM; AVT EAM QVÆ IPSA, CVIVSVE PATER MATERVE ARTEM LVDICRAM FACIT, FECERIT: NEVE SENATORIS FILIA NEPTISVE EX FILIO, PRONEPTISVE EX NEPOTE FILIO NATO NATA, LIBERTINO, EIVE QVI IPSE, CVIVSVE PATER MATERVE ARTEM LVDICRAM FACIT FECERIT, SPONSA NVPTAVE SCIENS DOLO MALO ESTO. NEVE QVIS EORVM DOLO MALO SCIENS SPONSAM VXOREMVE EAM HABETO. Et è lege quidem Julia recenſet Paullus: ſed inſitum in Papiam fuiſſe clare docet Celſus: *Lege Papiâ*, inquit, *cavetur omnibus ingenuis, præter Senatores eorumque liberos, libertinam uxorem habere licere.* Meminit & Dio ejuſce capitis lib. LIV. Ἐπειδὴ δὲ πολὺ πλεῖον τὸ ἄρρεν τοῦ θήλεος τοῦ εὐγενοῦς ἦν, ἐπέτρεψε καὶ ἐξελευθέρας τοῖς ἐθέλουσι,

πλὴν τῶν βουλευόντων, ἄγεσθαι, ἔννομον τὴν τεκνοποιίαν αὐτῶν εἶναι κελεύσας. Ubi tamen interpretis ſupina μετεωρία vertentis. *Ac quoniam maſculi patricii generis numerum patriciarum feminarum multò anteibant, liberum fecit ut qui vellent (modò Senatores ne eſſent) libertas etiam* (cautius & verius, *libertinas*: ἐξελευθέρας enim Dio dixit, non ἀπελευθέρας. Ἐξελεύθεροι autem οἱ τῶν ἐλευθερωμένων υἱοί, ait Heſychius) *ducere poſſent, eorumque liberos legitimos eſſe juſſit.* En, τὸ εὐγενές, Patricium ubique vertit. at ingenuum debuerat, ex vi verbi, legiſque. Meminit iterum Dio lib. LV. in perſona Auguſti: Καὶ ἐξελευθέρας τοῖς γε ἔξω τοῦ βουλευτικοῦ οὖσιν ἄγεσθαι συνεχώρησα. Et eodem errore ibi interpres, τὸ βουλευτικὸν, Patricios vertit: cum Senatorios, vere poſſet. Latum hoc caput matrimoniis frequentandis: ut ſi quem digniorem amor aut voluntas traxiſſet ad impar jugum, lege jungi liceret. Nam anteà vetitum. Neque Decemvirali lege, patricio cum plebeia, neque ingenuo cum libertina connubii jus. Prius abolitum. meminitque Livius l. IV. in oratione Canuleji Tribuni: & l. X. ubi matronæ Patriciæ Virginiam, quòd è patribus enupſiſſet, ſacris arcuerunt. Manſit poſterius, ad hanc legem. Vide quæ Cicero Antonio de Fadia objecit, Phil. II.

Caput ſubnexum forte priori: de connubio patronorum cum libertabus. Verborum partem Ulpianus appendit libro III. ad legem Juliam & Papiam: In eo jure, quod dicit, INVITO PATRONO, LIBERTAM QVÆ EI NVPTA EST, ALII NVBERE NON POSSE, PATRONVM ACCIPIMVS, &c. Et idem iterum l. XL. De divortiis: Quod ait lex, DIVORTII FACIENDI POTESTAS LIBERTÆ QVÆ NVPTA EST PATRONO, NE ESTO, QVAMDIV PATRONVS VXOREM EAM ESSE VOLET. Vide interpretem eumpſe Ulpianum: & adde l. I. De concub.

Caput De ſponſalibus. quando & qua fini contrahenda. Sumptum è Julia de maritandis ordinibus, indice Suetonio cap. XXXIV. *Cumque*, inquit, *immaturitate ſponſarum & matrimoniorum crebra mutatione vim legis eludi ſentiret, tempus ſponſas habendi coartavit.* Sponſalium enim olim licentia, adſpectu nullo ætatis. At Auguſtus, cum quidam immaturas plane virgines deſponderent, & mariti eſſent non mariti: arcendæ huic fraudi tempus definiit ætatemque ſponſionũ: ita ut non ante decimum annum ſponſa quæquam eſſet. Clare Dio lib. LIV. Ὡς δ' οὖν βρέφη τινὲς ἐγγυώμενοι, τὰς μὲν τιμὰς τῶν γεγαμηκότων ἐκαρποῦντο, τὸ δ' ἔργον αὐτῶν οὐ παρεῖχον, προσέταξε μηδεμίαν ἐγγύην ἰσχύειν, μεθ' ἣν οὐ δὲ δυοῖν ἐτοῖν διελθόντοιν γαμήσει τις· τουτέστι δεκέτιν πάντως ἐγγυᾶσθαι τόν γε καὶ ἀπ' αὐτῆς ἀπολαύσοντα. δώδεκα γὰρ ταῖς κόραις ἐς τὴν τοῦ γάμου ὥραν ἔτη πλήρη νομίζεται. Id eſt: *At cum quidam*

dam pueras deſponderent, & præmia nihilominus ferrent maritorum,
rem opuſque mariti non præſtarent: ſtatuit nullam ſponſionem fir-
mam eſſe, poſt quam, biennio exacto, nuptiæ non ſequerentur: hoc eſt,
ut omnino decennem deſpondere opus eſſet, ſiquis ſponſionis ejus vellet
fructum. Puellis enim duodecimus annus plenus, ad nuptias definita
ætas cenſetur. Xylander Dionis mentem plane hic non cepit. Facit
huic capiti quod Cajus lib. I. Ad Juliam & Papiam ſcripſit: *Sæpè*
juſtæ ac neceſſariæ cauſſæ non ſolum annum vel biennium, ſed etiam
triennium & quadriennium & ulterius trahunt ſponſalia: veluti
valetudo ſponſi ſponſæve, vel mortes parentium, &c.

CAPUT de ætate eorum qui ducerent, quæve nuberent. Eo ca-
pite cautum ne mulier quinquaginta annis minor ſexagenario nu-
beret; neu vir minor ſexaginta, quinquagenariam duceret. La-
ctantius lib. I. Senecæ verbis: *Quid ergo eſt quare apud poëtas ſala-*
ciſſimus Jupiter deſierit liberos tollere? utrum ſexagenarius factus eſt,
& illi lex Papia fibulam impoſuit? an impetravit jus trium libero-
rum? Et Appulcio in judicio objectum, quod Pudentilla *ei anno*
ætatis ſexageſimo ad libidinem nupſiſſet: videlicet contra legem Pa-
piam. Huic tamen capiti Claudius abrogavit, ut Suetonius notat
cap. XXIII. *Capiti*, inquit, *Papiæ-Pōppææ legis à Tiberio Cæſare, qua-*
ſi ſexagenarii generare non poſſent, edicto abrogavit. Legerim, *addi-*
to, vel *edito*. Edictum certe Claudii non fuit, ſed Senatuſconſultum.
Ulpianus in Fragm. titul. XVI. *Sed SC. Claudiano major ſexagenario ſi*
minorem quinquagenaria duxiſſet, perinde habebatur ac ſi minor ſexa-
ginta annorum duxiſſet uxorem. Cauſſæ quæ Tiberiū, quæ Claudium
moverint, in aperto. Ille, quod plurimum fieri ſolet, ſpectavit: hic,
quod per naturam poteſt. Adeo autem amare & virum exercere
ſexagenarius poteſt, ut ſint octogenarii ſenes iidemque patres inter
exempla. At mulier quinquagenaria major, vix eſt, ut impleatur.

CAPUT de libertate conjungendi; quod tamen XXXV. in ordi-
ne fuit. Martianus: *Capite trigeſimoquinto legis Juliæ, qui liberos quos*
habent in poteſtate injuria prohibuerint ducere uxores vel nubere, vel
qui dotem dare non volunt: ex conſtitutione, &c. Simile in libertis,
etiamſi juraverint, l. VII. De operis libert.

CAPUT de intervallo temporis à morte conjugis vel divortio,
ad conjugium novum. Neque enim probata Juliis legibus mono-
gamia: ſed ad matrimonia compulſi iterum, vidui, aut diſparati.
Diſcreparunt in tempore Julia & Papia. Nam ut Ulpianus notat
tit. XIV. Feminis lex Julia à morte viri, anni vacationem tribuit:
à divortio, menſium ſex. At Papia clementior, à morte biennium
indulſit; à repudio, annum & menſes ſex. In Suetonio, Triennium
leges: nec id te turbet. Exſolvit eum nodum Dio in oratione Au-

guſti ad cælibes lib. LVI. Καὶ οὐδὲ ἐς ταῦτα μέντοι κατήπειξα ὑμᾶς, ἀλλὰ τὸ μὲν πρῶτον τρία ἔτη ὅλα πρὸς παρασκευὴν ὑμῖν ἔδωκα, τὸ δὲ δεύτερον, δύο. Id eſt: *Nec ad iſta feſtinanter impuli vos, ſed primum tres integros annos ad apparatum rei conceſſi, deinde binos.*

CAPUT de præmiis maritorum, patrumque: quod in ordine ſeptimum fuiſſe, colligas ex Agellii lib. II. cap. XV. Præmiis enim invitandi fuerunt ad matrimonia & prolem frequentandam. Præmia duorum generum, Honores & Commoda. Quæ largiora utraque apud patres: quædam tamen ſeorſim data etiam maritis. Veluti, honeſtior in ſpectaculis locus. Suetonius Auguſti cap. XLIV. *Militem ſecrevit à populo: maritis è plebe proprios ordines adſignavit.* Et ad eam ſententiam accipio, quod poëta Hiſpanus facete ſcribit:

Spadone cum ſis eviratior fluxo,
Theatra loqueris, & gradus, & edicta,
Trabeaſque & Idus, fibulaſque cenſuſque.
Sedere in equitum liceat an tibi ſcamnis
Videbo Didyme; non licet maritorum.

Præceſſerunt item mariti in magiſtratu, & in faſcibus. Agellius: *Capite ſeptimo legis Iuliæ priori ex Conſulibus faſces ſumendi poteſtas eſt, non qui plureis annos natus eſt, ſed qui plures liberos quàm collega aut in ſuâ poteſtate habet aut bello amiſit. Sed ſi par utrique numerus liberorum eſt, maritus aut qui in numero maritorum eſt præfertur.* In numero maritorum, id eſt, opinor, ſponſus: vel etiam qui jus habeat ab Imperatore mariti. Id enim quoque dari ſolet, pariter ac jus liberorum. Didici ex unico Dionis loco lib. LX. de Claudio: Τοῖς στρατευομένοις, ἐπειδὴ γυναῖκας οὐκ ἐδύναντο ἔκ γε τῶν νόμων ἔχειν, τὰ τῶν γεγαμηκότων δικαιώματα ἔδωκε. id eſt, *Militibus, quoniam ex legibus uxores ducere iis non licebat, jura maritorum conceſſit.* Sed & plura maritis privilegia in ſorte, in adminiſtratione provinciarum: quæ hauries ex præmiis patrum ſtatim, ne eadem iteranda ſint. Patribus certè, ut prædixi, præmia uberiora, & pleno velut dimenſo legum. Idque non ſolum è Iuliâ aut Papiâ, ſed more Rom. priſco. *Lex ſociis ac nominis Latini, qui ſtirpem ex ſeſe domi relinquerent, dabat, ut cives Romani fierent* ait Livius lib. XLI. Item à Cenſoribus, *In quattuor urbanas tribus* (eæ autem minùs honeſtæ) *deſcripti erant libertini, præter eos quibus filius quinquenni major ex SC. eſſet,* ait idem lib. XLV. Iulius Cæſar, *agrum Campanum diviſit extra ſortem XX. millibus civium, quibus terni pluresve liberi eſſent*, ut notat Suetonius cap. XX. & Appian. Civilium II. & exempla reperies fors ſit plura. Sed Auguſto in primis ea cura: non lege Papia ſolum, ut cenſent quidam haud è vulgo, ſed jamdiu antè. Quod clarum ex iis quæ Dio ſcribit LIII. de præſidibus provinciarum,

& L V. ante Papiam latam. Fateor tamen, quod Papia præſertim. Præmia πολυπαιδίας ex eâ lege, non abſurdè fecero, ſi ordine proponam. Primum. Ut in petitione candidati præferantur, quibus liberi plures. Tacitus lib. II. *Contrà plerique nitebantur, ut numerus liberorum in candidatis præpolleret, quod lex iubebat.* Lex non alia quàm hæc Papia. Secundum. Vti præferantur proletarii in ſorte provinciarum: & eaſdem diutiùs obtineant. Prius membrum è Tacito firmo, Annal. XV. *Percrebuerat eâ tempeſtate praviſſimus mos, cùm propinquis comitiis aut ſorte provinciarum, plerique orbi fictis adoptionibus adſciſcerent filios, præturaſque & provincias inter patres ſortiti, ſtatim emitterent manu quos adoptaverant.* Alterum è Dione LIII. *Præſides*, inquit, *annuos & ſorte lectos eſſe voluit,* πλὴν εἴτῳ πολυπαιδίας ἢ γάμου προνομία προσείη. id eſt, *niſi ſi cui multitudinis liberum aut nuptiarum cauſa privilegium eſſet.* Quamquam id ad ſortem tantum referri fortaſſe par eſt, non etiam ad manſionem. Tertium. Præeant emineantque in omni magiſtratu. Colligas ex Agellii lib. II. cap. XV. verbis quæ ſupra. Et ab hoc exemplo eſt, quod qui plures liberos habet, in curia vel collegio primus ſententiam rogatur; in albo & proceſſu, ceteris præfertur. l. IX. C. De decur. Quartum. In honoribus petendis, gratia fit annnorum qui liberos habent: & quidem pro numero liberorum. Exempli cauſſa, minores XXV annis ad honores non admittuntur, niſi beneficio prolis. Qui ergo quinque habent anno vigeſimo admittuntur, qui tres, vigeſimoſecundo, & ſic deinceps Vide l. II. De minoribus, quæ ad hanc ſententiam clara. Et Plinii locum eodem traho, libro VII. Epiſt. præter meam ſupra, aliorumque mentem. *Caleſtrium Tironem familiariſſimè diligo. ſimul quæſtores Cæſaris fuimus. Ille me in Tribunatu liberorum jure præceſſit, ego illum in Prætura ſum conſecutus, cum mihi Cæſar annum remiſiſſet.* Vbi vides dimitti etiam annos beneficio Cæſaris ſolere, quaſi liberos haberent. Quinctum. Qui plures liberos habet i. e. in urbe tres, in Italia quatuor, in provinciis quinque, à curâ, tutela, ceteriſque muneribus perſonalibus immunis eſt. l. II. De excuſationibus l. I. C. Qui num. liberor. Sextum. Damnatorum liberi plures aſſem accipiunt, è conſtitutione Hadriani l. VII. De bonis damnat. Et ab ea mente Dio ſcripſit, Hadrianum mitiores pœnas reis irrogaſſe liberos habentibus. quod Cuiacius notavit pridem. Et plura, quæ facile colliges ex iis quæ dicam de mulctis. Ex his ortum celebre illud Ius trium liberorum (*Auctoritatem trium liberorum*, Tertullianus dixit, contra Valentinianos) quod orbis pro beneficio Princeps dabat. Plinius l. II. Epiſt. *Nuper ab optimo Principe trium liberorum ei jus impetravi: quod quamquam parcè & cum dilectu daret, mihi*

tamen, tamquam eligeret, indulſit. Idem ad Traianum lib. X. *Exprimere domine verbis non poſſum, quantum mihi gaudium attulerit, quod me dignum putaſti jure trium liberorum.* Martialis,

> *Vxor cum tibi ſit formoſa, pudica, puella,*
> *Quo tibi natorum jura Fabulle trium?*
> *Quod petis à noſtro ſupplex dominoque deoque,*
> *Hoc dabis ipſe tibi; ſi potes arrigere.*

Idem de ſe:

> *Præmia laudato tribuit mihi Cæſar vterque,*
> *Natorumque dedit jura paterna trium.*

Origo ejus è lege Iulia, uti diſcas ex Dionis apto ad hanc rem loco, l. LV. Ἡ δὲ δὴ Λιουία ἐς τὰς μητέρας τὰς τρεῖς τεκούσας ἐσεγράφη. Οἷς γὰρ ἂν τὸ δαιμόνιον εἴτ' οὖν ἀνδρῶν εἴτε γυναικῶν μὴ δῷ τοσαυτάκις τεκνῶσαι, τούτων τισὶν ὁ νόμος, πρότερον μὲν διὰ τῆς βουλῆς, νῦν δὲ διὰ τοῦ αὐτοκράτορος τὰ τῶν γεγεννηκότων δικαιώματα χαρίζεται. Ὥστε σφᾶς μήτε τοῖς τῆς ἀπαιδίας ἐπιτιμίοις ἐνέχεσθαι, καὶ τὰ τῆς πολυπαιδίας ἆθλα, πλὴν ὀλίγων τινῶν, καρποῦσθαι. id eſt: *Livia in numerum matrum quæ ter peperiſſent adſcripta. Quibus enim ſeu viris ſeu feminis fatum aliquod proventum tot liberorum negavit; iis lex, anteà quidem per Senatum, nunc autem per Principem jura gratificatur natorum. ita ut neque pœnis orbitatis obnoxij ſint, & præmia omnia multitudinis liberorum conſequantur, paucis ſaltem exceptis.* Ubi vides & feminis tribui ſolere id beneficium: quod primò & ex lege Iulia, à Senatu petebatur; poſteà à Principe. quamquam ea verba perperam, in longe aliam ſententiam abduxit interpres. Plutarchus de Veſtalibus notat, eas ſine tutore aut curatore res ſuas adminiſtraſſe, ὥσπερ inquit, αἱ τρίπαιδες. At quod id ſolus Princeps dederit: clarè Martialis:

> *Natorum mihi jus trium roganti*
> *Muſarum pretium dedit mearum*
> *Solus qui poterat. valebis uxor,*
> *Non debet domini perire munus.*

Hoc idem, jus parentum Iuvenalis appellat:

> *Iura parentis habes, propter me ſcriberis heres.*

& Tacitus hic privilegia parentum. Alii ſimpliciter etiam, Ius liberorum. In fragmento juris veteris, quod evulgavit doctiſſimus Pythœus: *Mulier ſine auctoritate tutoris manumittere poteſt, ſi jus habeat liberorum.* Et Paulus lib. IV. Sentent. ad Sc. Tertullianum, plus ſemel. Ius liberorum tamen propria quadam & alia ſignificatione capi in Vlpiani Fragm. titul. XVI. & l. I C. De jure liber. non vanè, notat noſtri ævi Iuriſconſultus ad Fragmenta ea ipſa: & nodum quem Duarenus ligaverat I. Diſput, cap. XL. docte ſolvit. Jubeo

lucem

lucem huic rei mutuari te ab illo Sole, in eapſe Fragmenta. Sed & quattuor liberorum jus fuit: quod pertinuit (niſi in alienâ regione aberro) ad libertinas, non ingenuas. certè ita diſtinguit SC. Tertullianum, de quo vide Paullum l. IV. tit. IX. Quod tamen jus vetuſtius eſt illo SC. & mentio ejus in Suetonii Claudio capite XIX. vbi Princeps *Feminis* (quæ naves ſcilicet mercaturæ cauſſa fabricarent) *jus tribuit quattuor liberorum*. De præmiis, iſta.

CAPVT de pœnis multiſque cælibum & orborum. Quæ etiam in lege Iulia fuerant: ſed Auguſtus, ut ipſe apud Dionem fatetur, intendit auxitque. Pœna prima & maxima, Vti cælibes ex teſtamentis nihil caperent, niſi è proxime junctorum: orbi, non niſi dimidium. Melior ergo conditio orborum: & jure, quia mariti ſaltem. Sozomenus lib. I. Eccleſ. hiſtor. diſcrimen hoc bene notat: Νόμος ἦν Ῥωμαίοις παλαιὸς, ἀπὸ εἴκοσι καὶ πέντε ἐτῶν τῶν ἴσων ἀξιοῦσθαι κωλύων τοὺς ἀγάμους τοῖς μὴ τοιούτοις, περὶ ἄλλα τε πολλὰ, καὶ τὸ μηδὲν κερδαίνειν ἐκ διαθήκης τοὺς μὴ γένει ἐγγυτάτω προσήκοντας· τοὺς δὲ ἄπαιδας, ζημιοῦν τὸ ἥμισυ τῶν καταλελειμμένων.

Cælibes ergo nihil capiunt: adeò ut ſcripſerit Vlpianus, *Cælibi relictum legatum caducum fieri, niſi legi intra centum dies paruerit.* Et reſpexit ad has pœnas Plutarchus, libello περὶ φιλοστοργίας. Ῥωμαίων πολλοὶ, inquit, γαμοῦσι καὶ γεννῶσιν, οὐχ ἵνα κληρονόμους ἔχωσιν, ἀλλ' ἵνα κληρονομεῖν δύνωνται. id eſt, *Romanorum plerique uxores ducunt & liberos ſerunt, non ut heredes habeant, ſed ut heredes ipſi eſſe poſſint.* Nec vanè imputat adulter apud Satyricum marito:

—— *propter me ſcriberis heres,*
Legatum omne capis, necnon & dulce caducum.

Tertullianus de Monogamia: *Aliud eſt ſi & apud Chriſtum Legibus Iuliis agi credunt, & exiſtimant cælibes, & orbos ex teſtamento Dei ſolidum non poſſe capere.* Ideo toties apud Juriſconſultos de ſolidi captione lectum quæſitumque ut l. LXII. l. LXXVIII. De her. inſt. l. VI. De vulg. & pupil. ſubſtit. l. XII. §. fin. De jure fiſci. quæ omnia proprie ad orbos ſpectant patreſque ſolitarios. Quidquid autem hoc modo præter legem legatum aut relictum, caducum fiebat, ibatque in fiſcum. ideoque caducaria lex Julia dicta alibi Ulpiano. Tacitus: *Lege Papia præmiis inducti, ut ſi à privilegiis parentum ceſſaretur, velut parens omnium populus vacantia teneret.* id eſt, ærarium publicum bona quibus dominus non eſſet, occuparet. Ea enim mens; nec audio Vertranium emendantem, *ne ſi à pr. par. ceſ. v. p. o. populus vacantia teneretur.* quæ emendatio frigidior eſt, ut ille ait, Gallica nive. Ferretum potius audio, de corruptione, & defectu loci verè judicantem. Prior enim pars ad præmia delatorum attinet: quibus ſequentia filo orationis non reſpondent. Ræ-

vardus

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 16 vol. 1

vardus noſter ad l. ccviii, De Reg. juris, ex his Cornelii verbis efficit, lege Papia diſcrimen nullum fuiſſe inter cælibes orboſque, & pariter omnes ab hereditatibus legatiſque ſubmotos. Diſcrimina quæ deinde reperta, eſſe à Tiberio qui legis ejus nexus multos exſolvit & nodos, Ambigo. Illlud ſcio, ex Vlpiani titulo XIII. totum hoc zetema definiri potuiſſe: integer exſtaret modò. At nunc nihil præter indicem eſt, *De cælibe, orbo, & ſolitario patre.* Et quidem ſi cælibes nihil acceperint, uti certum: orbos ſemiſſem habuiſſe, ſolitarios patres majorem aliquam portionem, ratio conſentit.

Capvt de iis quæ coniuges inter ſe capiunt, adfine priori. Ulpianus tit. xv. *Vir & uxor inter ſe decimam matrimonii nomine capere poſſunt. Quod ſi ex alio matrimonio liberos ſuperſtites habeant, præter decimam quam matrimonii nomine capiunt, totidem decimas pro numero liberorum accipiunt.* Vide eumdem Ulpian. tit. xvi. *De ſolidi capacitate inter virum & uxorem.* Cauſſæ enim ſunt, è quibus ſolidum interdum conjuges capiunt: quas omnes clare ibi recenſet Juriſconſultus. Reſpexit huc orator vetus: *Placet ergo ô leges diligentiſſimæ pudoris cuſtodes, decimas uxoribus, quartas meretricibus dari?* Decimaria ea lex ſublata, l. ii. C. de inf. pœn. cæl. & orb.

Capvt de bonis libertorum. Vide Ulpianum tit. ult. & inſt. l. iii. Caput item de liberatione operarum: cujus verba l. xxxvii. De operis libert.

Capvt de divortiis. quo modus impoſitus eorum crebritati. Clare Suetonio traditum, in Aug. cap. xxxiv. Juvat aliquid Quinctilianus, qui de quinquennio ſuggerit in ſterilitate. Themate Declamationis cli. *Intra quinquennium non parientem repudiare liceat.* Eodem capite injuſti divortii pœnæ: & ut dotem amittat, cujus culpa divortium factum. Eoque de dote, multa in Comment. Juriſconſultorum ad Papiam legem. vide l. lxiv. Soluto matrimonio. Plura capita omitto ſciens volenſque: quia ad ſubtilitates potius juris pertinent, quam cognitionem antiquitatis.

Ego ſi quid in his humanitus omiſi, commiſi: adde, corrige, ignoſce. Illud moneo, in veteri Pandectarum Græcanico indice, Juliam & Papiam κατ' ἐξοχὴν, & quia in jure plurimi uſus, appellari ἁπλῶς Leges. Ita invenies Μαυρικιανοῦ *Ad Leges* βιβλία ἕξ. Τερεντίου Κλήμεντος *Ad leges* βιβλία εἴκοσι. Μαρκέλλου *Ad leges* βιβλία ἕξ. Γαΐου *Ad leges* βιβλία δεκαπέντε. Παύλου *Ad leges* βιβλία δέκα. Οὐλπιανοῦ *Ad leges* βιβλία εἴκοσι. & cave aliter acceperis, quam ad Juliam & Papiam leges, Argumenta clara: quoniam & numerus librorum fere convenit; & nuſquam ii ſcriptores in Pandectis ſimpliciter Ad leges laudantur, ſed ad Juliam & Papiam ſaltem. Scies & illud, valuiſſe

luiſſe has leges ad Severi Imp. ævum, qui non abrogavit quidem, ſed imminuit: maxime ea parte, qua fuit de gignendis liberis. Tertullianus Apol. cap. IV. *Nonne & vaniſſimas Papias leges, quæ ante cogunt liberos ſuſcipi, quam Juliæ matrimonium contrahi, poſt tantæ auctoritatis ſenectutem heri Severus conſtantiſſimus Principum excluſit?* Cælibatus deinde pœnas ſuſtulit Conſtantinus propter Chriſtianos παρθενίαν καὶ ἀπαιδίαν διὰ θεὸν ἀσκοῦντας. Euſeb. in vita Conſtantini, & Sozomenus libro I. Carpſit Papiam & in parte Theodoſius, ut habes l. I. C. de jure liberorum; & principes ſecuti. Sed nos ſatis exſpatiati, ad lineas redeamus, quod dicitur, & in gradum.

D.

Opinor Auguſti & deinceps ævo, fuiſſe annum vigeſimum quin- *Cap.*
tum, ſed incipientem. Vigeſimus quartus, inquam, expletus 29.
ſufficiebat. Argumento, quod *Tiberius Quæſtor fuit, undevigeſimum annum agens*, ait Vellejus: atque ille ipſe non niſi *quinquennio maturius quam per Leges.* ut Dio lib. LIII. & Tacitus ſtatim notat: ergo ille legitimus annus. Certe non intra. argumento Quinctiliani verborum lib. XII. *Calvus, Cæſar, Pollio, multo ante quæſtoriam omnes ætatem graviſſima judicia ſuſceperunt.* Atqui anno *unoetvigeſimo Cæſar Dolabellam, altero & vigeſimo Aſinius Pollio C. Catonem, non multo ætate antecedens Calvus Vatinium iis orationibus inſecuti ſunt, quas hodieque cum admiratione legimus*, ait alibi idem ſcriptor. Nec multum citra. quia reperio Catonem XXIX. ætatis, Gracchum vigeſimo ſeptimo Quæſturam geſſiſſe. Plinii locus eſt, qui 22. adſtruere videatur, ad Trajanum: *Cautum eſt domine, Pompeia lege nequis capiat magiſtratum, neve ſit in Senatu minor annorum XXX. Secutum eſt dein edictum Divi Auguſti, quo permiſit minores magiſtratus ab annis duobus & viginti capere.* ſed cum is ad provincias, & proprie ad Bithyniam ſpectet, nihil muto. Quod vero diſerte finierim vigeſimumquintum: inducit me Dio lib. LII. Qui ex decreto Mæcenatis (quod ſecutus haud dubie Cæſar, aut ut melius dicam, accommodata à Dione tota oratio illa ad formam reip. Auguſtææ) Senatoriæ ætati definit annum XXV. Quæſtura autem primus gradus in Senatum: illa ergo etiam Quæſtoria ætas. Colligas & non obſcure idem ex l. 11. De minoribus.

E.

Olim Cenſoribus viarum cura. Cicero de Legibus: *Cenſores ur-* *Cap.*
bis templa, vias, aquas, ærarium, vectigalia tuentor. Deinde 31.
Quattuorviri inſtituti; quorum proprie id munus. Pomponius De

origine

origine juris: *Eodem tempore & Quattuorviri qui curam viarum gererent conſtituti.* tempus intellegit, poſt creatum Prætorem peregrinum, qui fuit annus urbis DX. Ii videntur à Varrone non inconcinne dicti Viocuri. Antiqui ergo Quattuorviri viarum. ſed non ſufficientibus iis, additi duo, factique Seviri, uti docebo mox ex Dione. Etiam Curatores extra ordinem reperti, quos deſtinabant ſingulis viis. Ita Cæſar Curator viæ Appiæ Plutarcho dicitur: Thermus Flaminiæ, Ciceroni. Auguſtus deinde, *quo plures partem adminiſtrandæ reip. caperent* (ait Suetonius) *nova officia excogitavit, Curam operum publicorum, Viarum, Aquarum.* Sed quomodo nova, ſi jam ante Quattuorviri viarum, ſi Curatores? Silent ſcholiaſtæ: ſed vere dicam ego. Curatores ante Auguſtum, fateor: ſed nec perpetuum id, nec certum munus. Fecit utrumque Auguſtus. Quod ad IV. viros: ſcito diſcretum à Curatoribus eorum munus. Quattuorviri vias urbis curabant: Curatores, eas quæ extra urbem. Docuit me hoc Dio libro LIV. de Viginti viris: ubi clare ſcriptum è Seviris viarum, amotos ab Auguſto duos qui vias curabant extra muros; τοὺς (ait) ἔξω τοῦ τείχους ὁδοὺς ἐγχειριζομένους: retentos quattuor, qui in urbe. Ergo ſub Auguſto & Curatores viarum & Quattuorviri, quorum munera locis regionibuſque diſtincta. Et digniores ſane Curatores: quia in vias illas grandes extra urbem, ſumptus & moles major. Ideo Plinius gratulatur Cornuto de eo munere, lib. V. Epiſt. *Receſſeram in municipium, cum mihi nunciatum eſt Cornutum Tertullum accepiſſe Æmiliæ viæ curam. Exprimere non poſſum quanto ſim gaudio adfectus & ipſius & meo nomine.* Et Statius Plotium dilaudans, IV. Silv.

Te Germanicus arbitrum ſequenti
Annonæ dedit, omniumque late
Præfecit ſtationibus viarum.

Et in lapidibus paſſim inter alios honores inſculptum CVRATORI. VIARVM. aut plurimum, CVRATORI. VIÆ. APPIÆ. Salariæ, Flaminiæ, &c. nominibus expreſſis. quia fere Curatores dabantur certis viis, uni pluribuſve. Et hos quidem Curatores fuiſſe cenſeam, à quibus mancipes redimebant, & quorum negligentia hic culpata.

F.

Cap. 36. Euripides, —— Ἔχει γὰρ καταφυγὴν θὴρ μὲν πέτραν,
Δοῦλοι δὲ βωμοὺς θεῶν.

Servulus apud Plautum:

Ego interim hanc aram occupabo.

Tibullus alludens:

Et Veneris ſanctæ conſidam victus ad aram.

Et

Et bene, conſidam. quia ſupplicum, ſedere. Nec diis modo is honos, ſed etiam heroibus quibuſdam? ut Theſeo Athenis. Plutarchus: Κεῖται μὲν ἐν μέσῃ τῇ πόλει, παρὰ τὸ νῦν γυμνάσιον, ἔστι δὲ φύξιον οἰκέταις καὶ πᾶσι τοῖς ταπεινοτέροις καὶ δεδιόσι κρείττονας. Itemque Regibus. uti Decium Magium Cyrenas tempeſtate delatum, ad ſtatuam Ptolemæi regis confugiſſe Livius tradit libro XXIII. Romæ haud ita frequens ille mos. nec libera rep. quidquam reperio, præter Romuli aſylum. Initium ei fuit à templo Julii Cæſaris, quod Triumviri exſtruxere, cum hoc jure, ut perfugium in eo cunctis eſſet. Dio libro XLVII. Ἀπηγόρευσαν δὲ μηδένα ἐς τὸ ἡρῷον αὐτοῦ καταφυγόντα ἐπ' ἀδείᾳ, μήτε ἀνδρηλατεῖσθαι, μήτε συλᾶσθαι, ὅπερ οὐδενὶ οὐδὲ τῶν θεῶν, πλὴν τῶν ἐπὶ τοῦ Ῥωμύλου γενομένων, ἐδεδώκεσαν. id eſt: *Edixere etiam Triumviri, nequis, qui impunitatis cauſa in templum D. Julii confugiſſet, inde ejici vel abripi poſſet. quod ante ne Deo quidem cuiquam conceſſum, exceptis iis quæ ad Romuli aſylum pertinent.* Quæ poſtrema Dionis caute lege. Vereor enim ut erret. Nam præter Romuli aſylum, etiam Dianæ in Aventino monte templum idem jus habuit: quod clare notat Dionyſius Halicarnaſ. IV. Antiq. Sed ſub Impp. tamen maxime invaluit: nec templa ſolum, ſed ſtatuæ eorum imagineſque paſſim perfugium ſervis. Seneca de clementia lib. I. *Servis ad ſtatuam licet confugere. cum in ſervum omnia liceant, eſt aliquid quod in hominem licere commune jus animantium vetat.* Vlpianus in Pythœanis Fragmentis: *Ideoque cognoſce de querellis illorum qui ex familia Iulii Sabini ad ſtatuam confugerunt, & ſive durius habiti quam æquum, vel infami injuria adfectos cognoveris, venire jube, ut in poteſtatem Sabini non revertantur.* Etiam ingenuis, injuria adfectis. Sueton. in Aug. *Antonium juvenem ſimulacro Divi Iulii, ad quod poſt multas & irritas preces confugerat, abreptum interemit.* In Tiberio, de Agrippina: *Noviſſimè calumniatus modò ad ſtatuam Auguſti, mòdo ad exercitus confugere velle.* Reſque eo evaſit, ut non periculi ſolum fuga, imago Imperatoris eſſet, ſed calumniæ occaſio. Ea arrepta, inferre injuriam licebat, non ſolum vitare. Vides hic in Tacito: & eleganter in Philoſtrato De vita Apollonii lib. I. *Erat,* ait, *apud Aſpendios aſylum Tiberii, ſtatuæque ſanctiores illis in locis venerabilioreſque quam Iovis Olympii ſimulacrum habebantur. ita ut impietatis damnatus quidam fuerit, quod ſervum ſuum verberaſſet, qui drachmam argenteam Tiberii imagine ſignatam geſtabat.* Itaque ſubvenerunt mox leges: &, *Ne ad ſtatuas vel imagines quis confugiat, Senatus cenſuit; eumque qui imaginem Cæſaris in invidiam alterius prætuliſſet, in vincla publica coërceri Divus Pius reſcripſit.* ait Calliſtratus l. XXVIII. De pœnis. Sed & ſtatuæ deorum eodem jure. itaque quibusdam adſcriptum, A ſervo non tangi. Lavinii, marmorea baſis,

MA-

MAVORTIO
SACR.
HOC. SIGNVM
A. SERVO. TANGI
NEFAS. EST.

G.

Cap. 37. Liceat ἐν παρέργῳ lucem facere optimo ſcriptori, qui ſæpe nobis. Ego non alios cenſuerim, *gladios Druſianos*, quam illos quibus uſi gladiatores. Mos enim, priuſquam paria committerentur, ut ſicæ, ſive gladii quibus pugnaturi, Editori publice exhiberentur, ſatiſne eſſent acuti. Suetonius in Tito, cap. IX. de conjuratis duobus: *Ceterum ipſos non ſolum familiari cænæ adhibuit, ſed & inſequenti die, gladiatorum ſpectaculo, circa ſe ex induſtria collocatis, oblata ſibi ornamenta pugnantium inſpicienda porrexit.* Ad quem locum nihil videre interpretes (quod per gratiam eorum dicam) ſcio. Intellegit Suetonius hos ipſos gladios ex more jam dicto: ideoque Victor, *petiiſſe eum gladium dicit, quaſi ad explorandam aciem.* Sed apertius ipſe Dio in Nerva, de Craſſo & Calpurnio: Παρεκαθίσατο δὲ αὐτοὺς ἔν τινι θέᾳ ἀγνοοῦντας ὅτι καταμεμήνυνται, καὶ ἔδωκεν αὐτοῖς ξίφη, λόγῳ μὲν ἵν᾽ ἐπισκέψωνται αὐτά, ὅπερ εἴωθε γίνεσθαι, εἰ ὀξέα ἐστίν, ἔργῳ δὲ ἐπιδεικνύμενος ὅτι οὐδὲν αὐτῷ μέλει, &c. *Collocavitque eos in ſpectaculo quodam juxta ſe, ignaros quod proditi eſſent, iiſque gladios tradidit, verbo quidem uti inſpicerent (quod fieri ſolitum) ſatiſne acuti eſſent, re autem vera ut oſtenderet, &c.* Cauſſa ergo huic quaſi proverbio, quod cum Druſo crebrò edenti gladiatores, gladii explorandi offerrentur: non admittere ſolitus niſi acutiſſimos ſit. Iure ergo ille ſanguinarius: leniſſimus contra M. Antoninus, qui gladios acutos iis non permiſit, ſed hebetes dumtaxat & obtuſos.

H.

Cap. 43. Rhenanus in Oratione Eumenii Rhetoris, qua eſt: *Merentur & Galli noſtri, ut eorum liberis quorum vita in Auguſtodunenſium opido ingenuis artibus eruditur, &c.* contra veterem editionem reſcribere audet *Auguſtoclivienſium.* itaque edidit. Os hominis! Scilicet tota ea oratio in Clivienſium ſcholis inſtaurandis occupatur: quarum memoria (niſi apud hunc dormitatorem) nuſquam aut nomen. Adſero tibi tuam gloriam Auguſtodunum: vel uno ictu, quem non vitabit ipſe. Scriptum ibi enim: *Civitatem iſtam & olim fraterno Populi Romani nomine gloriatam.* Qui autem è Gallis, fratres populi Romani præter Æduos? quorum hæc urbs caput. At enim ibidem ſcriptum (id nuper homo amicus mihi objiciebat) *latrocinio eam Batavicæ rebellionis obſeſſam fuiſſe.* quod vix convenire putabat

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 16 vol. 1

putabat in Æduos, qui à Batavis ſiti longo intervallo. Sed vito facile petitionem ejus, & diſcedo latere tecto. Nam corruptus locus, ſcriboque, *Bagaudicæ rebellionis.* Batavi latrones numquam ad ea penita loca; nec latrocinii Batavici mentio in mediterraneis, ſub id ævum. At de Bagaudis, auctores credendi qui res ſcripſerunt Diocletiani. Victor: *Namque ubi comperit Carini diſſeſſu Ælianum Amandumque per Galliam excita manu agreſtium ac latronum, quos Bagaudas incolæ vocant, populatis late agris pleraſque urbium tentare: Maximianum Imperatorem jubet.* Salvianus libro v. de Gubernat. *Itaque paſſim vel ad Gothos, vel ad Bagaudas, vel ad alios ubique dominantes barbaros migrant, & migraſſe non pœnitet.* Vide & Oroſium lib. VII. ubi tamen, *Baticadæ* in manuſc. codice, qui apud me eſt, legitur, ſicut & *Baccharidæ* in Euſebii Chronicis. Spernimus ergo Auguſtoclivienſes, Rhenani colonos novos: & Mæniana illa Auguſtoduni conſtituimus, ut hic ex Tacito vides, vetuſtiſſima poſt Maſſiliam, bonarum artium ſede.

ADD. Ergone certamen mihi novum, pro veteribus Mænianis? novum & magnum, cum viro magno. Tecum Stephane Pighi. qui in Hercule Prodicio nuper, ipſo aditu tui operis, ita acriter & multis machinis eas oppugnaſti, ut neſciam an ſim repugnando. Tamen quia cauſſæ bonitas, niſi fallor, à me eſt, nitar pro veritate. diſponam hanc ſtili aciem, manus tecum conferam; ſed ut cum amico, plane amice. Ut non ſolum ſine plaga pugna hæc ſit, ſed ſine ſugillatione aut morſu: ſicut decet mitium dearum alumnos.

Ἀγαθὴ δ' ἔρις ἥδε βροτοῖσι.

Quiſquis hæc leges, affectum in me aut pro me pone: Μικρὸν φροντίζων τοῦ Λυψίου, τῆς δὲ ἀληθείας πολὺ μᾶλλον. Dixi ego nobiles illas Oratione Eumenii ſcholas (Mænianas ipſe appellat) Auguſtoduni in Celtica fuiſſe: tu Pighi Auguſto-Clivii eas collocas in extrema Belgica ad Rhenum. Ita toto ſolo & cælo, quod dicitur, diſſidemus. Tua argumenta prævidebo, ſubſeram mea. Ais primo, niti te ſacra Conſtantii Cæſaris epiſtola (ea Orationi inſerta eſt) in qua Auguſto-Clivienſium oppidum diſerte nominatur. Verba: *Merentur & Galli noſtri, ut eorum liberis, quorum vita in Auguſto-Clivienſium opido ingenuis artibus eruditur; & ipſi adoleſcentes, ut eorum indoli conſulere cupiamus.* Hoc, Pighi, adfers? vide ne Lunam hanc, quod Græci dicunt, in te detrahas: aut, quod Latini, aſciam tuis ipſe cruribus illidas. Nam ita quidem Rhenanus vulgavit, fateor: ſed, quod ſcire te tua intereſt, aliter & à mea mente diu ante illū Cuſpinianus, in quo reperies, *Auguſtodunenſium opido*, clare. Utri credendum magis? ego huic cenſeam, non ſolum quia vir ſimpliciſſimæ probitatis, ſed magis quia libris probis & vetuſtis uſus (tota Editio docet;

infinitis partibus illa Rhenani melior, imo & auctior) quos alter habuiſſe fatetur nullos. Igitur hoc telum anceps, aut tibi adverſum: ideoque validiore jam pugnas. Exſtat ipſius Eumenii, inquis, Clivii etiamnunc ſtatua, monumentum & Scholæ olim, & ejus doctrinæ. Commoviſti me eo argumento, cum legi, fateor: ſed idem facile in gradum repoſuiſti, deſcripſione quàm addis. Quî enim evincis, aut illam talem ſtatuam Eumenii eſſe, aut priſci omnino ævi? *Stat,* inquis, (nam verba tua uſurpo) *in veſtitu ſui temporis. tunica videlicet talari tectus, & calcei ex aluta pedem ac talos cingunt, & ſupra pedem execti atque feneſtrati ſunt. Comam in fronte & cervice decurtatam æqualiter conſtringit vitta; ſicut ventrem latus baltheus atque bullatus. Dextra maſſam vel auri vel argenti in patera poſitam præſentare videtur. ſiniſtra tenuit ferulam demiſſam, magiſterii inſigne.* Tuam fidem, Pighi. Hæc inſignia Eumenio Rhetori conveniunt? Baltheuſne? qui militum eſſe ſolet. Vittane? quæ ſacerdotum. Ferula? quæ pædagogorum: non iſtorum (ne id nobis ſuadeas) qui publice & cum dignitate docebant. Jam coma illa ſic decurtata, tunica illa ad talos, & calcei: numquam à tam priſco habitu mihi videantur, quidquid adferat tua Peitho. Velim & illud bona venia quæſitum. an nomen Eumenii inſculptum in hac ſtatua eſt? non enim dicis. Si eſt: aliquod pro te argumentum fateor, ſed fluxum; quia plures fuerunt Eumenii. ſi non eſt; quid urges nos ancipiti conjectura? Sed tranſis ab hoc muſculo ad duplicem Arietem: quos intorques verbis & viribus Eumenii, & mœnia noſtra valde quatis. Primum, inquis, Eumenius ipſe docet ſentire ſe de Clivio, cum ait, *urbem ſuam latrocinio Batavicæ rebellionis obſeſſam, Romani Principis auxilium flagitaſſe.* Belle hoc in Rhenanos accolas convenit, qui vicini Batavis: in Auguſtodunenſes quî poteſt? aut quis credat Batavos ab extremo Oceano, per tot ſola terrarum, in mediam Celticam penetraſſe? idque cum tot oppida interjecta, & præſidia ubique Romana. Ne ego quidem, mi Pighi, credo. ſed arietem hunc tuum pridem haud incallide laqueo averti. Nam vitium hic verbi eſſe, & *Bacaudicæ* legendum, docui in Commentario meo: quem peto legas. Ætolica hæc audacia eſt, inquies. Non eſt. vide tempora, vide hiſtoriam: optime de Bacaudis omnia conveniunt: haud æque de Batavis. qui Romanis tunc fidi; qui fracti, & injurias à Barbaris varias acceperunt, non ipſi aliis intulerunt. Tu ipſe hæres, & ambigue obſidionem hanc ad Taciti Imp. tempora refers: ſub quo Franci aliæque Germanorum gentes Bataviam & Galliam vaſtarint. Sed quî doces ipſos Batavos aliena tunc vaſtaſſe? Id enim neceſſum eſt, ſi proba verba *Batavicæ rebellionis.* Vocat etiam *Latrocinium.* quod à me eſt, quia Victor aliique Bacaudas hos appellant,

agreſtes,

agreſtes ac latrones. Argumentum ultimum. Verba, inquis, Eumenii ita clare & graphice Clivium & finitimæ regionis ſitum deſcribunt, ut trahi aliorſum nulla vi poſſint. Videamus. ponam ipſa pluſcula. *Niſi forte non gravior Britanniam ruina depreſſerat, quam ſi perfuſo tegeretur Oceano: quæ profundiſſimo Pœnorum* (ita Rhenanus: tu *Pictonum* legis: Cuſpinianus, *pœnarum*, quem ſequor) *gurgite liberata ad conſpectum Romanæ lucis emerſit. Aut hæc ipſa, quæ modo deſinit eſſe Barbaria, non magis feritate Francorum velut hauſta deſederat: quam ſi eam circumfuſa flumina & mare alluens operuiſſet.* En, velut in tabulâ; ut ais, depictam exponit Bataviam cum vicina Germania: quos ramis ſuis Rhenus circumfundit, & Moſa aluit, & Oceani ſinus ubique tangunt. *Vbi autem Æduis mare alluens? ubi circumfuſa flumina?* Pax, mi Pighi, objecto lanæ ſacco Arietis hujus ictum mollio & excipio. Æduos non deſcribi fateor: affirmo totam Galliam, in qua Ædui. Franci quæ loca magis vaſtarunt, imo ceperunt ſibi & inſederunt, quam Galliam? Itaque cum Francos nominet, vides quam apposite & omnium hiſtoriarum ejus ævi conſenſu, ad Galliam id trahamus. Sed ubi mare, inquis, & flumina? conſpicua & in aperto. Quid enim clarius quam Galliam mari utrimque allui? quid certius quam Rheno & Rhodano circumfundi, & multis aliis fluminibus perfundi? Itaque mi optime & doctiſſime Pighi (talis revera es) vide ne dum nimium pro gloria Clivenſium tuorum Principum (cui & nos ex animo favemus, ſed vanis rerum eam non augemus) pugnas, veritatem deſeras. quam nos fulcimus his etiam argumentis.

Primum quæro, Vbi, aut à quo ſcriptore idoneo & veteri nominatum iſtud Clivium? adfers nullum. Nam quod Antoninus Clevum nominat, in Britannia ſcilicet id ponit, in hoc limite nuſquam. Conjecturas aliquot recenſes, & neſcio quid ex vulgi fama de Julio Cæſare. ſed obſecro, ſi tam vetuſtum hoc opidum ſive caſtrum: nonne mirum ſilentio id ab omnibus ſuperis, mediis, imis ſcriptoribus quaſi de compacto præteritum? Et ferrem, ſi in vili loco. ſed urbem Mænianis iſtis celebrem, Coloniam populi Rom. (nam hoc quoque Eumenius tradit) verbulo nuſquam nominari, quæ incuria vel potius injuria eſt?

Deinde. Clivium tuum in Rheni limite ſitum eſt, in confinio tot Barbarorum. Quis acri pectore tibi dabit, Scholam inſtitutam in officina illa Martis?

Tertio. Magna & ampla ea urbs fuit, de qua Eumenius agit: templa pulcherrima habuit: Capitolium, & Aquæductus, & omnia more Romano. Cedo, ubi apud vos hæc veſtigia? Suſpicione levi ea quæris: ſed re & veritate reperies Auguſtoduni. Ejus *muros*

ſpatioſi ambitus alibi Ammianus appellat: *mœnium Auguſtoduni magnitudinem vetuſtam*, alibi: & clara indicia etiamnunc exſtant, indice & teſte Petro San-Iuliano.

Quarto. Scribit Eumenius, *civitatem iſtam & olim fraterno populi Romani nomine gloriatam.* Nonne veriſſimum & teſtatiſſimum illud in Æduis? de Clivio ubi tale repperis? Perfugium quæris in Batavis. & illi etiam, inquis, appellati fratres & amici populi Romani. Scio & Commentariis meis jampridem inſerui: ſed hoc quoque ſcio, quod non vulgo. & ſi Batavi; non tamen ideo vicini Galli. Alia illorum cauſſa eſt, qui tributorum immunes, ſemi-liberi, arma tantum & viros imperio ſuppeditabant. Itaque jure ſocios ſe dixerunt, fratres, amicos. In vobis quid ſimile? qui veri Galli & tributarii, jam diu grave jugum ferebatis Romanæ ſervitutis.

Quinto. Vetuſtiſſimæ ſunt illæ Eumeniæ Mænianæ. Colligas vel ex his verbis: *Manianæ illæ ſcholæ quondam pulcherrimo opere & ſtudiorum frequentia celebres.* Quod de Auguſtoduno certum: ubi Scholam à nobilitate omni Gallica frequentatam, Tacitus jam inde ſub Tiberio agnoſcit. De Clivio nihil tale habemus, præter ſuſpicari.

Sexto. Mænianas illas *inter Apollinis templum atque Capitolium* Eumenius ponit. Atqui Apollinis quoque templum in Flavia Æduorum ſive Auguſtoduno inclutum fuiſſe, alius Panegyriſtes teſtatur in Oratione Conſtantino dicta.

Poſtremo. Eumenius, *Artifices Tranſmarinos, & ex ampliſſimis Provinciarum ordinibus incolas novos indultos* ſuæ civitati ab Impp. ſcribit. Alius Orator in Panegyrico ad Maximinum: *Civitas Æduorum*, inquit, *ex hac Britannicæ facultate victoriæ plurimos, quibus illæ provinciæ redundabant, accepit artifices.* Nonne eadem de re palam atque urbe loquuntur? Et quid verba facio? citius pili naſcantur in hac manus vola, quam opinio tua, Pighi, in mea mente. ex iis quidem, quæ adhuc dixiſti. Nam firmiora ſi adfers: facile ego Plancus aut Deillius, nec morabor transfugii (dummodo in Veritatis caſtra) ullam notam. Hæc candide à me ſcripta. homo candidiſſime, ſine ulla frontis nubecula, ſic leges.

I.

Cap. 53. Seneca De Beneficiis: *Video uniones non ſingulos ſingulis auribus comparatos: (jam enim exercitatæ aures, oneri ferendo ſunt:) junguntur inter ſe, & inſuper alii bini ſupponuntur* (forte, *ſuppanguntur.*) *Non ſatis muliebris inſania viros ſubjecerat, niſi bina ac terna patrimonia ſingulis auribus pependiſſent.* Tertull. acutè, De habitu mul. *Graciles aurium cutes Calendarium expendunt, & in ſiniſtra per ſingulos*

gulos digitos ſaccis ſingulis ludit. Auguſtinus hoc amplius queritur, ſuo ævo inſaniſſe in turpi iſto aurium cultu etia viros, quem vide, ſi lubet, Epiſt. LXXXIV. Eum luxuriæ ritum referre quidam conantur ad ævum priſcum, ex Valerii verbis l. v. cap. 11. de Martio exorato à feminis: *In quarum honorem, Senatus matronarum ordinem benigniſſimis decretis adornavit. Sanxit namque uti feminis ſemita viri cederent, confeſſus plus ſalutis reip. in ſtola, quam in armis fuiſſe: vetuſtiſque aurium inſignibus novum vittæ diſcrimen adiecit.* legunt enim, *inaurium inſignibus.* Non probo. & fortaſſe nec notæ quidem tunc Italiæ gemmæ. Scripſerim, *vetuſtiſque crinium inſignibus?* Crinibus enim poſituque comarum, matronæ antiquitus diſcretæ ab innuptis. Tertullianus, de Virginibus velandis: *Simulque ſe mulieres intellexerunt, vertunt capillum, & acu laſciviore comam ſibi inferunt, crinibus à fronte diviſis apertam profeſſæ mulieritatem.* Plautus Milite:

Utique eam ornatam adducas matronarum modo,
Capite compto, crines, vittaſque habeat.

Moſtellaria:

Soli gerundum morem cenſeo, & capiundas crines.

id eſt, nubendum. Feſtus: *Senis crinibus nubentes ornantur, quod, &c.* Senis crinibus, id eſt, ſex crinium orbibus, ſive ſertis. Implexi igitur capilli matronales, ut exemplum petere licet à ſtatuis nummiſque: virginum puerorumque, cirri, & cincinni. Ammianus lib. XIV. *Et licet quocumque oculos flexeris, feminas affatim multas ſpectare cirratas; quibus ſi nupſiſſent, per ætatem ter jam nixus poterat ſuppetere liberorum.* Cirratas, capio innuptas: uti Perſius eodem epitheto de pueris, *Ten' cirratorum centum dictata fuiſſe.* Valerii ergo mens, præter crinium diſcrimen, adiectam illis & alteram vittam, De qua Capellam accipio lib. 1. de nupt. Philol. *Iuno quoque ex purgatioris auri ſplendente vena addiderat crinibus ſociale vinculum.* Propert.

Vinxit & acceptas altera vitta comas.

Vbi legi in vet. cod. *aſperſas*; & placet. referoque ad aſperſionem aquæ nuptiis ſolennem. De qua idem:

Et Stygio ſum ſparſa lacu, nec recta capillis
Vitta data eſt.

Sed redeo ad noſtrum.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 16 vol. 1

JUSTI LIPSII
AD
LIBRVM IV.
ANNALIUM
EXCURSUS.

A.

Cap. 42. Romuli lege, matrona adulteri rea, marito permiſſa cognatiſque. Ii, uti viſum, multabant, puniebant: Sed utrumne morte? Puto, verecunde contra virum doctum, licuiſſe. Ex Dionyſio, qui lege regia maritum conſtituit κύριον τοῦ μεγέθους τῆς τιμωρίας, *arbitrum magnitudinis pœnæ*. Ex jure ipſo. quia mulier quæ juxta ſacratas Romuli leges nupta, ita in manu viri, ut proles in patris. Ex Tacito: apud quem *Plautius, priſco inſtituto, de capite famaque conjugis, propinquis coram, cognovit, & inſontem nuntiavit.* Ait, capite famaque. Si in ſuperſtitionis crimine marito id juris: credo & in adulterii. In eas quæ ſacris Bacchanalium inceſtu uſæ, cognati maritique intra domos animadverterunt, ajunt Livius & Valerius: nec dubito, quin ea animadverſio ad caput pertinuerit. Denique Egnatius quiſpiam uxorem, quòd vinum bibiſſet, fuſti interemit, idque factum non modo accuſatore, ſed etiam reprehenſore caruit: quidni idem juris in graviori culpa ſit? Argumentum à Catone non petam, qui ait: *In adulterio uxorem tuam ſi prehendiſſes, impune necares,* Vanum enim. & pertinere tantum videtur ad deprehenſam. Tamen hoc fateor, eo ſevero jure perquam raro maritos uſos: moribuſque receptum videtur, ut adulteram apud cognatos convictam domo ſaltem exigerent, multarentque dote. Id jus (ſive mos fuit) Plautus indicat Amphitruone:

Quid ſi adduco tuum cognatum huc, à navi Naucratem,
Qui mecum una vectu' st, unà navi: atque is ſi denegat
Facta, quæ tu facta dicis, quid tibi æquum eſt fieri?

Num-

Numquid cauſſam dicis, quin te hoc multem matrimonio? Et reſpondet mulier, *Si deliqui, nulla cauſſa eſt.* Et clare Valerius lib. VIII. cap. II. *Cum C. Titinius Minturnenſis Fanniam uxorem, quam impudicam de induſtria duxerat, eo crimine repudiatam ſpoliare dote conaretur.* Portius Latro, contra adulteram: *Illud, judices, mihi tormento eſt, quod notata judicio vero, ut multiplicatam dotem perdat; plus tamen ex quæſtu habet, plus habitura eſt, quam quantum damnatæ perdendum eſt.* Hæc antiquitus obtinuiſſe videntur. quibus addo: Si mariti cognatique diſſimulabant, aut, ut Livii verbis utar, idoneus in privato ſupplicii exactor nemo erat: non raro, publico judicio, perſequebatur id crimen magiſtratus. Et præſertim Ædilis. ac damnatos damnataſque apud populum reperio pecuniaria multa, imo exſilio interdum. Exempla adduxi ſupra, de Viſtilia: & nunc non repono. Adde è Valerio de Cn. Sergio Silo, *cui promiſſorum matrifamiliæ nummorum gratia dies ad populum dicta, damnatuſque.* lib. VI. Nec plura reperio priſco ævo. Lex Iulia ſecuta eſt, ferente Auguſto. Pœna cjus in volumine Digeſtorum, quod miremur, non expreſſa: & ideo ſerram inter ſe reciprocant viri docti. Capitalem eam fuiſſe plures ſenſerunt, deterioreſque: Relegationem tantùm, pauci bonique. Et hercle non fuit mors. Ex Taciti verbis libro III. de Iulia filia, neptique: *Adulteros earum morte aut fuga punivit.* ſtatimque addit, culpans Auguſtum: *clementiam majorum ſuaſque ipſe leges egrediebatur.* Nam intellegit Iulias leges. Ne exſilium quidem, ex eodem loco: ſic enim interpretor, fugam. & ex hoc, qui in manibus: ubi Tiberius contra legem Iuliam, ſeveritatem pervicaciter amplexus, Aquiliam exſilio damnat. Exſilium intellego, perpetuum, quod ſit vice deportationis. Eſto igitur Relegatio. Facit huc illud Taciti de Viſtilia. *Eaque in inſulam Scriphon abdita eſt.* id eſt, in inſulam relegata. & paullo clementius de Manlio, relegatione ſimplici: *Adultero Manlio Africa atque Italia interdictum.* Iuvat aliquid illud Ovidii, qui ob adulterium damnatus: *Namque relegatus, non exſul dicor.* Et rationes quædam ex jure ſcripto: quas pete à Cujacio l. VI. Obſervat. cap. XI. Nodus aliquis eſſe poſſit in Iuriſconſulti verbis ad l. Iuliam: *Adulterii damnatam ſi quis duxerit uxorem, lege eadem tenetur.* quod tollere videtur relegationem. Et in verbis Portii Latronis, quæ ſupra: è quibus mulcta dotis ſaltem erui poteſt, & infamiæ nota. Portius autem poſterior Iulia lege. Dicam vere, parum certa res eſt: & exempla relegationis quæ in hiſtoria in perſonis eximiis, videri poſſunt à ſeveritate Principum, non à lege: aliudque ſervatum fortaſſe in hominum vulgo. Ni fuiſſet; non illæ tam frequentes eſſent de adulteriis apud ſcriptores id ævi querelæ. Seneca audet

ſcribere; *Numquid jam ullus adulterio pudor eſt? poſtquam eo ventum eſt, ut nulla maritum habeat, niſi ut irritet adulterum.* aliaque paſſim reperies in eam ſententiam; parum probabilia, ſi relegatio & fuga, adulterii pœnæ. Quidquid ejus eſt: capitale poſtea id crimen factum, ut ex Apuleio notat idem Cuiacius: cui adde Arnobium libro IV. *Adulteria tamen legibus vindicant, & capitalibus adſiciunt eos pœnis, quos in aliena comprehenderint fœdera genialis ſe lectuli expugnatione iecisſe.* Et gladio animadverterunt non in adulteros modo, ſed omnes impudicos ſtupratoreſque, Wandalicæ leges, ut legi apud Salvianum l. VII. *Addiderunt quoque hoc ad libidinem comprimendam, ſeveras pudicitiæ ſanctiones decretorum, gladio impudicitiam coercentes.*

Justi Lipsii
ad
Librvm V. Annalium
Excursus.

A.

Cap. 4. Acta Senatus vocabant, commmentarios (ὑπομνήματα vertunt Græci) quibus breviter inſcriptum quidquid apud patres diceretur, agereturque. Tantum apud patres. Origo eorum, ut videtur, à Iulio Cæſare: qui Conſul, *Inito honore, primus omnium inſtituit, ut tam Senatus, quam populi diurna acta conficerentur, & publicarentur.* Confectio manſit: publicatio abrogata ab Auguſto. Suetonius cap. XXXVI. *Auctor & aliarum rerum Senatui fuit: in quis ne acta Senatus publicarentur.* Conficiebat ea quiſpiam è Senatu: ſcilicet ne arcana patrum ſciret non è patribus. Colligimus ex Tacito hic, qui Iunium hunc Ruſticum Senatorem oſtendit infra: *Quod fraude unius Senatoris eluſa majeſtas imperatoria eſſet.* Et Spartiano. qui Hadriano munus hoc tribuit poſt Quæſturam. *Poſt Quæſturam,* ait, *acta Senatus curavit.* eumque vocabant A cura Actorum, vel, Ab Actis Senatus. Lapis vetus, C. PORCIO. C. F. QVIR. X. VIRO. STLITIB. IVDICAND. ADLECTO, INTER, QVÆSTOR, AB, ACTIS, CEN. Con-

ficiebat

ficiebat dixi Senator: ſive præerat conficiendis. cui tamen adjuncti ſcribæ cenſualeſque, quos à re Actuarios item dicebant. Capitolinus Senatuſconſultum Tacitum ita deſcribit, *ut non ſcribæ, non ſervi publici, non cenſuales illis actibus intereſſent: Senatores exciperent, Senatores omnia officia cenſualium ſcribarumque complerent, nequid forte proderetur.* Cenſuales illa ætas dixit, librarios, ſcribas, tabellioneſque. Inde titulus in Codice l. x. conceptus, *De tabulariis, ſcribis, logographis, & cenſualibus:* inde & Cenſuale officium, haud abſimili ſenſu, l. XVIII. c. De teſtamentis. Eaque mente Tertullianus Apol. cap. XX. *Græcorum cenſuales conferendi.* Actuarii qui excipiunt ſcribuntque, ut Iulio Suetonii cap. LV. Senecæ epiſt. XXIII. *Non quidem hæc quæ alienis verbis commodatur, & Actuarii vice fungitur:* & Gloſſis Græcis, ὑπομνηματογράφος, *Actuarius, Memoralius.* Qui non in urbe ſolum, ſed in provinciis militiaque. Actuarii in militia, lib. v. c. De erogatione militar. annonæ. Et Spartiano: *Ipſe quod matrimoniis militum & militiarium corrumpendis operam daret, à quodam Actuario, cujus uxorem ſtupraverat, percuſſus eſt.* Quos eleganter & cum adfectu deſcribit Victor in Gallieno: *Actuarii,* inquit, *genus hominum nequam, venale, callidum, ſeditioſum, habendi cupidum, atque ad patrandas fraudes velandaſque quaſi ab natura factum, annonæ dominans: eoque utilia curantibus & fortunis aratorum infeſtum: prudens in tempore his largiendi, quorum vecordia damnoque opes contraxerit.* Satis de Actis Senatus: venio ad populi. Ea dicta Publica acta, Suetonio in Tiberio cap. v. & alias paſſim. Item Diurna, quia in dies conficerentur, Tacito lib. XVI. & XIII. Item Urbana, Sæpius etiam ἁπλῶς, Acta, καὶ ἐξοχὴν. Iis continebantur res rationeſque populi, judicia publica, ſupplicia, comitia, ædificia, nativitates, illuſtres mortes, matrimonia, divortia. De judiciis ſuppliciiſque admonuit Ammianus libro XXII. *Et acta ſuper eo geſta non ſine magno legebantur horrore, cum id voluminis publici contineret exordium: Conſulatu Tauri & Florentii, inducto ſub Præconibus Tauro.* Vbi & formam aliquam ſervabis conficiendorum Actorum. De ædificiis, Tacitus lib. XIII. *Nerone II. L. Piſone Cos. pauca memoria digna evenere. niſi cui libeat laudandis fundamentis & trabibus, quis molem Amphitheatri Cæſar exſtruxerat, volumina implere: cum ex dignitate populi Rom. repertum ſit, res illuſtres annalibus, talia diurnis urbis actis mandare.* De nativitatibus Suetonius ſæpe: qui plerumque argumenta ſibi ſumit de die cujuſque principis natali, ex Actis. ut Tiber. cap. v. Cal. cap. IX. Origo ejus inſtituti à Servio Tullio, qui ut numerum ſciret naſcentium, morientium, virorum; adinvenit, Uti Propinqui nata prole certum aliquem nummum in ærarium Iunonis Lucinæ

inferrent: iidem aliquo mortuo, in Veneris Libitinæ: & ſument quopiam virilem togam, in Iuventutis. Exoleviſſe is mos videtur ſed in pueris natis retraxit Auguſtus: eaque adnotatio in Actis cum cura habita, utique poſt Iulias Papiaſque leges. Iuvenalis.

—— Tu libris Actorum ſpargere gaudes
Argumenta viri. ——

Apulejus: *Pater natum ſibi filium ceterorum more profeſſus eſt*. Scævola l. XXVIII. De probationib. *Mulier gravida repudiata, abſente marito filium enixa, ut ſpurium in Actis profeſſa eſt*. Capitolinus in Gordianis: *Filium Gordianum nomine Antonini & ſigno illuſtravit cum apud Præf. ærarii, more Romano, profeſſus filium, publicis Actis ejus nomen inſereret*. Non fallet te idem Capitolinus in M. Aurelio, qui ita de hac profeſſione diſſerit, quaſi ille invenerit primus. *Inter hæc*, inquit, *liberales cauſſas ita munivit, ut primus juberet apud Præfectos ærarii Saturni unumquemque civium natos liberos profiteri, intra tertium diem nomine impoſito*: Quod aliter eſt: ſed addidit quædam, immutavitque. De matrimoniis divortiiſque, clarum eſt in Acta relata fuiſſe propter præmia pœnaſque legum. Imo etiam ante Iuliam, Papiamque. Cælius ad Ciceronem, *Paulla Valeria* (ſcribo *Valerii*, id eſt, coniunx) *ſoror Triarii divortium ſine cauſſa fecit. Nuptura eſt D. Bruto: nondum rettulerat*. Rettulerat, ſcilicet in Acta. Seneca De Beneficiis: *Quia vero nulla jam ſine divortio acta ſunt, quod ſæpe audiebant, facere didicerunt*. Et ad matrimonia pertinet verſus Iuvenalis,

Fient iſta palam, cupient & in Acta referri.

Hæc Acta à ſcribis tabellariiſque confecta videntur, & ad Atrium Libertatis in Tabulario adſervata. Livius XLIII. *Cenſores extemplo in atrium Libertatis aſcenderunt, & ibi ſignatis tabellis publicis, clauſoque tabulario, & dimiſſis publicis ſervis*. Cui vetus inſcriptio Curatores tamen quoſdam adſignat.

C. CALPETANVS. STATIVS.
SEX. METRORIVS
M. PERPENNA. LVRCO
T. SARTIVS. DECIANVS
CVRATORES. TABVLARIOR.
PVBLICORVM. FAC. CVR.

At ex Taciti XIII. colligas curam eam Quæſtorib. fuiſſe aut ærarii Præfectis. *Princeps*, inquit, *curam tabularum publicarum à Quæſtoribus ad Præfectos tranſtulit*. Eoque facit quod M. Aurelius Profeſſiones infantium rettulit ad Ærarii præfectos. Tabularii mentio etiam Ciceroni, pro Rabirio perduellionis reo: Virgilioq; II. Georg.

—— aut populi tabularia vidit.

Vbi Servius quædam. Lampridius in Alexandro referre videtur Actorum confectionem ad Præfect. urbis: *Fecit Romæ*, inquit, *curatores urbis* XIV. *ſed exconſulares viros, quos audire negotia urbis juſſit, ut omnes aut magna pars adeſſent, cum Acta fierent.* Sed intellegit judiciaria acta. Fuerunt & Regiſtra quædam publica, præter hæc Acta. de quibus Vopiſcus in Probo: *Vſus ſum etiam Regiſtris ſcribarum porticus Porphyreticæ, Actis etiam Senatus, ac populi.* Perierant hæc publica acta (γράμματα δημόσια appellat Dio) qua vetuſtate, qua incendio: ſed reparavit primo principatu ſuo Tiberius, tribus Senatoribus ad deſcribendum conquirendumque delectis. Adi Græcum eum ſcriptorem lib. LVII. in actis anni DCCLXIX. Dixi iſta uberius, & præter rem, ut conſtaret in parte juventuti, quæ eſſent illa Acta, quorum teſtimonio totiens noſter aliique in memoria rerum uſi: quæque habita ſemper hiſtoriæ materia & ſeges.

JUSTI LIPSII AD LIBRUM VI. ANNALIUM EXCURSUS.

A.

Olim qui damnati gravioris criminis, puta Majeſtatis, Perduellionis, Tyrannidis: non ipſi ſolum afflicti & perditi, ſed nomen & memoria eorum. Deterrere omnes à culpa ſimili volebant, non pœnæ modo, ſed ignominiæ metu. Itaque hæc duo fere uſurpata: ut nomen deleretur, ut effigies tolleretur. De nomine, Cicero Philip. XIV. cum Antonii nomen è Faſtis ſublatum decreto Senatus eſſet: *Cujus totus conſulatus eſt ex omni monumentorum memoria revulſus.* noſter lib. II. *Nomen Piſonis radendum Faſtis cenſuit.* Lampridius in Eligabalo: *Nomen Antonini eraſum eſt, Senatu jubente.* Radebant igitur: ſed & ſæpe contenti erant per dedecus oblinere aut lutare. Lampridius Eligabalo: *Miſit qui & in caſtris ſtatuarum ejus titulos luto tegerent, ut fieri ſolet de Tyrannis.* Euſebius pulchre Eccl. Hiſtor. lib. IX. cap. ult, de Maxentio: Γραφαί τε ὅσαι εἰς τιμὴν αὐτοῦ καὶ τῶν αὐτοῦ παίδων

Cap. 2.

κατὰ

κατὰ πᾶσαν ἀνέκειντο πόλιν, αἱ μὲν ἐξ ὕψους εἰς ἔδαφος ῥιπτούμεναι συνετρίβοντο, αἱ δὲ τὰς προσόψεις ἠχρειοῦντο, σκοτεινῷ χρώματι καταμελανούμεναι: *Inſcriptiones etiam & tituli, quicumque honori ejus aut liberorum per ſingulas urbes poſiti erant, partim è ſublimi in terram detracti confractique ſunt; partim ut videntibus inutiles fierent, obſcuro quodam colore obducti & nigrefacti.* At de effigie fractâ & abolita; Ambroſius: *Vide quemadmodum in civitatibus bonorum Principum imagines perſeverent, deleantur tyrannorum.* Capitolinus in Gordianis: *Statuas Maximini dejecerunt, imagines perfregerunt, nomen publicitus eraſerunt.* Livius de Athenienſibus: *Rogationem extemplo tulerunt, ut Philippi ſtatuæ, imagines omnes nominaque earum, tollerentur delerenturque.* Iuvenalis:

Frangenda miſeram funeſtat imagine gentem.

Euſebius loco quem dixi: Ἀνδριάντων τε ὁμοίως ὁπόσοι εἰς τὴν αὐτοῦ τιμὴν διανεστήκεσαν, ὡσαύτως ῥιπτούμενοι συνετρίβοντο. Γέλως καὶ παιδιὰ τοῖς ἐνυβρίζειν καὶ ἐμπαροινεῖν ἐθέλουσιν ἐκκείμενοι: *Statuæ etiam quotquot in honorem illius fuerant erectæ, ſimiliter dejectæ & protritæ ſunt: ac ludibrio & irriſui expoſitæ omnium qui injuria & ignominia afficere eas vellent.* Ratio autem iſta abolendi duplex. Prior, ut modeſte id fieret, & per magiſtratum ſubmoverentur è publico conſpectu. Cicero in Verrem IV. *Centuripinorum Senatus decrevit, ut quæ ſtatuæ C. Verris ipſius & filii eſſent, eas Quæſtores demoliendas locarent, dumque ea demolitio fieret, Senatores non minus* XXX. *adeſſent.* Suetonius Domitiano: *Senatus ſcalas inferri, clypeoſque & imagines ejus coram detrahi & affligi ſolo juſſit.* Altera, ut per impetum, & tota res permitteretur furori cuidam plebejo. Tum receptum, laqueos ſtatuis altioribus injicere, atque ita detrahere. Iuvenalis:

—— *deſcendunt ſtatuæ, reſtemque ſequuntur.*

Seneca, ſeu quis alius, in Octavia: de ſtatuis Poppææ:

—— *membra per patres trahunt*
Deducta laqueis.

Ita enim recte illic legimus, non *Diducta.* Plinius graphice hoc totum depingit, Panegyrico: *Ergo iſtæ quidem æreæ & paucæ manent manebuntque quamdiu templum ipſum: illæ autem aureæ & innumerabiles, ſtrage & ruina publico gaudio litaverunt. Iuvabat illidere ſolo ſuperbiſſimos vultus, inſtare ferro, ſævire ſecuribus, ut ſi ſingulos ictus ſanguis dolorque ſequeretur. Nemo tam temperans gaudii ſeræque* (velim ſcribi, *ſeruſque*) *lætitiæ, quin inſtar ultionis videretur cernere laceros artus, truncata membra, poſtremo truces horrendaſque imagines abjectas* (lego *objectas*) *excoctaſque flammis, ut ex illo terrore & minis, in uſum hominum ac voluptates ignibus mutarentur.* Mos

autem

autem hic damnandi imagines ſane antiquus. Ex Cicerone colligo, pro C. Rabirio: *Sext. Titius, quod habuit imaginem L. Saturnini domi ſuæ, condemnatus eſt.* Vbi & hoc vides, culpæ fuiſſe vel privatim damnatorum imagines habere. Qua mente illud Taciti ſcriptum, lib. XI. *Ac primum in veſtibulo imaginem patris Silii Sc. abolitam demonſtrat:* Pulchre Ambroſius Officior. lib. I. cap. XLIX. *Si tyranni aliquis imaginem habeat, nonne obnoxius eſt damnationi?*

JUSTI LIPSII

AD

LIBRVM XI.

ANNALIVM

EXCURSUS.

A.

PAGINA PRIMA.

MÆ. RERVM. NOSTR. :::::::::::::::::::::::::::::::::::: *Cap. 24.*
EQVIDEM. PRIMAM. OMNIVM. ILLAM. COGITATIONEM. HOMINVM. QVAM. MAXIME. PRIMAM. OCCVRSVRAM. MIHI. PROVIDEO. DEPRECOR. NE. QVASI. NOVAM. ISTAM. REM. INTRODVCI. EXHORRESCATIS. SED. ILLA. POTIVS. COGITETIS. QVAM. MVLTA. IN. HAC. CIVITATE. NOVATA. SINT. ET. QVIDEM. STATIM. AB. ORIGINE. VRBIS. NOSTRÆ. IN. QVOT. FORMAS. STATVSQVE. RES. P. NOSTRA. DIDVCTA. SIT. QVONDAM. REGES. HANC. TENVERE. VRBEM. NE. TAMEN. DOMESTICIS. SVCCESSORIBVS. EAM. TRADERE. CONTIGIT. SVPERVENERE. ALIENI. ET. QVIDAM. EXTERNI. VT. NVMA. ROMVLO. SVCCESSERIT. EX. SABINIS. VENIENS. VICINVS. QVIDEM. SED. TVNC. EXTERNVS. VT. ANCO. MARCIO. PRISCVS. TARQVINIVS. PROPTER. TEMERATVM. SANGVINEM. QVOD. PATRE. DEMARATO. CORINTHIO. NATVS. ERAT. ET. TARQVINIENSI. MATRE. GENEROSA. SED. INOPI. VT. QVÆ. TALI. MARITO. NECESSE. HABVERIT. SVCCVMBERE. CVM. DOMI. REPELLERETVR. A. GERENDIS. HONORIBVS. POSTQVAM. ROMAM. MIGRAVIT. REGNVM. ADEPTVS. EST. HVIC. QVOQVE. ET. FILIO. NEPOTIVE. EIVS. NAM. ET. HOC. INTER. AVCTORES. DISCREPAT. INSERTVS. SERVIVS. TVLLIVS. SI. NOSTROS. SEQVIMVR. CAPTIVA. NATVS. OCRESIA. SI. TVSCOS. CÆLI. QVON-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 16 vol. 1

QVONDAM. VIVENNÆ. SODALIS. FIDELISSIMVS. OMNISQVE. EIVS. CASVS. COMES. POSTQVAM. VARIA. FORTVNA. EXACTVS. CVM. OMNIBVS. RELIQVIIS. CÆLIANI. EXERCITVS. ETRVRIA. EXCESSIT. MONTEM. CÆLIVM. OCCVPAVIT. ET. A DVCE. SVO. CÆLIO. ITA. APPELLITATVS. MVTATOQVE. NOMINE. NAM. TVSCE. MASTARNA. EI. NOMEN. ERAT. ITA. APPELLATVS. EST. VT. DIXI. ET. REGNVM. SVMMA. CVM. REI P. VTILITATE. OPTINVIT. DEINDE. POSTQVAM. TARQVINI, SVPERBI. MORES. INVISI. CIVITATI. NOSTRÆ. ESSE. COEPERVNT. QVA. IPSIVS. QVA. FILIORVM. EIVS. NEMPE. PERTÆSVM. EST. MENTES. REGNI. ET. AD. CONSVLES. ANNVOS. MAGISTRATVS. ADMINISTRATIO. REIP. TRANSLATA. EST.

QVID. NVNC. COMMEMOREM. DICTATVRÆ. HOC. IPSO. CONSVLARI. IMPERIVM. VALENTIVS. REPERTVM. APVD. MAIORES. NOSTROS. QVO. IN. ASPERIORIBVS. BELLIS. AVT. IN. CIVILI. MOTV. DIFFICILIORE. VTERENTVR. AVT. IN. AVXILIVM. PLEBIS. CREATOS. TRIBVNOS. PLEBEI. QVID. A. CONSVLIBVS. AD. DECEMVIROS. TRANSLATVM. IMPERIVM. SOLVTOQVE. POSTEA. DECEMVIRALI. REGNO. AD. CONSVLES. RVRSVS. REDITVM. QVID. IMP. :::: VRIS. DISTRIBVTVM. CONSVLARE. IMPERIVM. TRIBVNOSQVE. MILITVM. CONSVLARI. IMPERIO. APPELLATOS. QVI. SENI. ET. SÆPE. OCTONI. CREARENTVR. QVID. COMMVNICATOS. POSTREMO. CVM. PLEBE. HONORES. NON. IMPERI. SOLVM. SED. SACERDOTIORVM. QVOQVE. IAM. SI. NARREM. BELLA. A. QVIBVS. COEPERINT. MAIORES. NOSTRI. ET. QVO. PROCESSERIMVS. VEREOR. NE NIMIO. INSOLENTIOR. ESSE. VIDEAR. ET. QVÆSISSE. IACTATIONEM. GLORIÆ. PROLATI. IMPERII. VLTRA. OCEANVM. SED. ILLOC. POTIVS. REVERTAR. CIVITATEM.

Pagina Secunda.

:::::::::::::::::::::::::::: SANE :::::::::::::: NOVO ::::::::::::::: DIVVS. AVG. :::::: NO. ::::::: LVS. ET. PATRVVS. TI. CÆSAR. OMNEM. FLOREM. VBIQVE. COLONIARVM. AC. MVNICIPIORVM. BONORVM. SCILICET. VIRORVM. ET. LOCVPLETIVM. IN. HAC. CVRIA. ESSE. VOLVIT. QVID. ERGO. NON. ITALICVS. SENATOR. PROVINCIALI. POTIOR? EST. IAM. VOBIS. CVM. HANC. PARTEM. CENSVRÆ. MEÆ. APPROBARE. COEPERO. QVID. DE. EA. RE. SENTIAM. REBVS. OSTENDAM. SED. NE. PROVINCIALES. QVIDEM. SI. MODO. ORNARE. CVRIAM. POTERINT. RECIPIENDOS. PVTO. ORNATISSIMA. ECCE. COLONIA. VALENTISSIMAQVE. VIENNENSIVM. QVAM. LONGO. IAM. TEMPORE. SENATORES. HVIC. CVRIÆ. CONFERT. EX. QVA. COLONIA. INTER. PAVCOS. EQVESTRIS. ORDINIS. ORNAMENTVM. L. VESTINVM. FAMILIARISSIME. DILIGO. ET. HODIEQVE. IN. REBVS. MEIS. DETINEO. CVIVS. LIBERI. FRVANTVR. QVÆSO. PRIMO. SACERDOTIORVM. GRADV. POST. MODO. CVM. ANNIS. PROMOTVRI. DIGNITATIS. SVÆ. INCREMENTA. VT. DIRVM. NOMEN. LATRONIS.

TRONIS. TACEAM.ET. ODI. ILLVD. PALESTRICVM. PRODIGIVM. QVOD. ANTE. IN. DOMVM. CONSVLATVM. INTVLIT. QVAM. COLONIA. SVA. SOLIDVM. CIVITATIS. ROMANÆ. BENEFICIVM. CONSECVTA. EST. IDEM. DE. FRATRE. EIVS. POSSVM. DICERE. MISERABILI. QVIDEM. INDIGNISSIMOQVE. HOC. CASV. VT. VOBIS. VTILIS. SENATOR. ESSE. NON. POSSIT.

TEMPVS. EST. IAM. TI. CÆSAR. GERMANICE. DETEGERE. TE. PATRIBVS. CONSCRIPTIS. QVO. TENDAT. ORATIO. TVA. IAM. ENIM. AD. EXTREMOS. FINES. GALLIÆ. NARBONENSIS. VENISTI.

TOT. ECCE. INSIGNES. IVVENES. QVOT. INTVEOR. NON. MAGIS. SVNT. PÆNITENDI. SENATORES. QVAM. PÆNITET. PERSICVM. NOBILISSIMVM. VIRVM. AMICVM. MEVM. INTER.IMAGINES. MAIORVM. SVORVM. ALLOBROGICI. NOMEN. LEGERE. QVOD. SI. HÆC. ITA. ESSE. CONSENTITIS. QVID. VLTRA. DESIDERATIS. QVAM. VT. VOBIS. DIGITO. DEMONSTREM. SOLVM. IPSVM. VLTRA. FINES. PROVINCIÆ. NARBONENSIS. IAM. VOBIS. SENATORES. MITTERE. QVANDO. EX. LVGDVNO. HABERE. NOS. NOSTRI. ORDINIS. VIROS. NON. PÆNITET.. TIMIDE. QVIDEM. P. C. EGRESSVS. ADSVETOS. FAMILIARESQVE. VOBIS. PROVINCIARVM. TERMINOS. SVM. SED. DESTRICTE. IAM. COMATÆ. GALLIÆ. CAVSA. AGENDA. EST. IN. QVA. SI. QVIS. HOC. INTVETVR. QVOD. BELLO. PER. DECEM. ANNOS. EXERCVERVNT. DIVOM. IVLIVM. IDEM. OPPONAT. CENTVM. ANNORVM. IMMOBILEM. FIDEM. OBSEQVIVMQVE. MVLTIS. TREPIDIS. REBVS. NOSTRIS. PLVSQVAM. EXPERTVM. ILLI. PATRI. MEO. DRVSO. GERMANIAM. SVBIGENTI. TVTAM. QVIETE. SVA. SECVRAMQVE. A. TERGO. PACEM. PRÆSTITERVNT. ET. QVIDEM. CVM. AD. CENSVS. NOVO. TVM. OPERE. ET. INADSVETO. GALLIIS. AD. BELLVM. AVOCATVS. ESSET. QVOD. OPVS. QVAM. ARDVVM. SIT. NOBIS. NVNC. CVM. MAXIME. QVAMVIS. NIHIL. VLTRA. QVAM. VT. PVBLICE. NOTÆ. SINT. FACVLTATES. NOSTRÆ. EXQVIRATVR. NIMIS. MAGNO. EXPERIMENTO. COGNOSCIMVS.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 16 vol. 1

Jvsti Lipsii
ad
Librvm XII. Annalivm
Excursus.

A.

Cap. 6. De Criſpo Paſſieno lubet paullo amplius adtexere, illuſtri cum primis viro & oratore. & maxime ea quæ Scholiaſtes vetus Iuvenalis curioſe rettulit ad verſum Satyræ IV.

—— venit & Criſpi jucunda ſenectus.

Criſpus, inquit, *municeps Viſellienſis, tirocinio ſuo, in Senatu ita cœpit: Patres conſcripti, & tu Cæſar. propter quod ſimul oratione* (malim *orationem*, ut duplex cauſſa laudis fuerit, & Libertas & Eloquentia) *pleniſſime à Tiberio conlaudatus, plurimas ſponte cauſſas apud c. v. egit. pro qua re in Baſilica Iulia ejus ſtatua poſita eſt. Conſulatus duos geſſit. Uxores habuit duas, primam* Domitiam, *deinde Agrippinam; illam amitam, hanc matrem* Neronis *Cæſaris. Poſſedit bis mille ſeſtertia.* (ſcribo, *bis millies ſeſtertium:* quia homo prædives, & Suetonius ait Neronem hereditate ejus ditatum.) *Omnium Principum gratiam adpetivit, ſed præcipuè Cæſaris* (excidit nota prænominis C. id eſt, *Caii.* nam hunc intellegit) *quem iter facientem ſecutus eſt pedibus. Hic nullo audiente à Nerone interrogatus* (à Nerone? imo vero *à Cajo*, in quem ſcelus hoc inceſti competit. niſi mavis, *Hic illo audiente, à Nerone inter.* eâ mente, ut Cajo præſente, à quopiam Nerone, qui adularetur fœdo Principi, & ſimul huic inſidiaretur, ſit rogatus.) *Haberetne, ſicut ipſe, cum ſorore germana conſuetudinem? Nondum, inquit, quantumvis decenter & caute, ne aut negantem eum argueret, aut adſentientem ſibimet mendacio dehoneſtaret.* (corrigo, *ne aut negando eum arg. aut adſentiendo ſemet dehon.*) *Periit per fraudem Agrippinæ, quam heredem reliquerat, & funere publico elatus eſt.* Scita narratiuncula. quam tamen ego ad Paſſienum hunc traho, auctore ejus valdè invito. Nam ille (dormiit, an ſtertuit?) refert ad Criſpum,

pum,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 16 vol. 1

ſpum, qui ſub Domitiano. Atqui Vibius ille nomine fuit: nec quadrant in eum re aut ævo, quæ hic dicta. Mira μετεωρία Scholiaſtæ, alias docti. Sed & noſter amicus, cur reſcribit *municeps Vercellenſis?* Εὐλόγως ad Vibium illum, fateor: at non ad Paſſienum. Quamquàm Viſelliæ municipium etiam mihi ignotum. An *Vitellienſis?* an *Vicellienſis?* quæ loca Italiæ reperies. De morte autem hominis, quod Hieronymus ecce Chronico, eam Principe Caligula ponit, anno ejus ſecundo: *Paſſienus filius, fraude hereditatis ſuæ necatur.* ſane falſum eſt. conſtat enim ſub initia Claudii obiiſſe, ex Suetonii Nerone capite VI. Itaque trajectitia ea nota Hieronymi, ut in Chronico illo multa. ſed & emendanda ſic: *fraude heredis ſuæ.* Agrippina enim illi heres, & *per ejus fraudem*, ut diſerte in Scholiaſtæ extremis hic verbis legis, periit. Fuit & Paſſienus pater, Senecæ nominatus lib. II. Controverſ. V. Ad quem pertinere cenſeo Velleii verba libro II. *Triumphalia ornamenta ex Africa* ei tribuentis: idque ſub Auguſto.

B.

In provincias Cæſaris olim Legati aut Proprætores miſſi. in pro- Cap. vincias dico majores. Nam quædam minores nec tantæ rei, Pro- 60.
curatores ſaltem acceperunt. Quorum præcipuum ac proprium munus; ut reditus ac tributa colligerent, aliaque quæ ad fiſcum: ſed quoniam, nullo alio Præſide, res ſæpe cogebat jus inter provinciales dici, etiam in re criminum; factum ut juriſdictionem aliquam ſibi ſumerent, Præſidum exemplo. Id Procuratorum genus, notæ & diſcriminis cauſſa, dicti paſſim in libris legum, Procuratores vice Præſidis, aut cum poteſtate. ut l. II. C. De pœnis. l. III. C. Ubi cauſſ. fiſc. l. IV. C. Ad leg. Flav. de plag. Dixi, juriſdictionem ſumerent. revera enim non habebant. Equites quoniam erant aut liberti. Tacitus in vita Agricolæ: *utrumque avum habuit procuratorem Cæſarum, quæ equeſtris nobilitas eſt.* Dio l. LIII. Καὶ τοὺς ἐπιτρόπους (non recte interpres vertit Curatores) οὕτω γὰρ τοὺς τάς τε κοινὰς προσόδους ἐκλέγοντας καὶ τὰ προστεταγμένα σφίσιν ἀναλίσκοντας ὀνομάζομεν, ἐς πάντα ὁμοίως τὰ ἔθνη, τά τε ἑαυτοῦ καὶ τὰ τοῦ δήμου, τοὺς μὲν ἐκ τῶν ἱππέων, τοὺς δὲ ἐκ τῶν ἀπελευθέρων πέμπει. id eſt: *Procuratores (ita enim appellamus eos qui publicos reditus colligunt, erogantque) in omnes provincias tam ſuas quam populi Cæſar mittit, quoſdam ex equitibus, quoſdam è libertis.* Itaque nec judicia nec acta eorum rata, vocarique poterant ad diſquiſitionem Principis aut Senatus: quoniam lege apud eos agi (ut ad rem, & ſollenniter loquar) nefas. apud magiſtratum ſolum populi Romani, prove magiſtratu actio legis fuit, ut Conſules, Proconſules; Prætores, Proprætores: qui omnes è Senatu. apud equites non fuit, multo minus apud libertos. Inter

equites excipio unum Præfectum Ægypti, apud quem, ut Tacitus notat, lege agi permiſit Auguſtus, decreto quodam ſingulari. Attamen procuratores iſti provinciis præerant, & jus ſæpe in crimine & cauſſa capitis dicebant. Exemplum in Pontio qui Judææ procurator (non enim illi provinciæ propriè Præſes) ſententiam tulit de capite noſtri capitis, Chriſti ſervatoris: exempla in Petronio, Cumano, aliiſque vulgo apud Ioſephum. Idemque in certis minutis provinciis factum, quibus regendis ſolus Procurator. quarum aliquot Tacitus recenſuit I. Hiſtor. *Duæ Mauretaniæ, Rhætia, Noricum, Thracia, quæque aliæ Procuratoribus cohibentur.* & præter eas notabis Alpium maritimarum Procuratorem, item Ponti, Epiri, pluresque. Hæc clara ſatis & certa. Ad hos Procuratores, Claudii, me judice, accommodamus edictum, jubentis ut in provinciis eorum decreta proinde rata ſint ac ſi ipſe ſtatuiſſet. Nam ad fiſcum ſolum ſi aptas: quid fiet communibus & late conceptis Cornelii verbis? *Rerum*, inquit, *à procuratoribus ſuis judicatarum.* pariterque indefinite extulit Tranquillus, *quæ procuratores ſui in judicando ſtatuerent.* Adde ſubſequentem omnem Taciti orationem: videbis non aliud eum indignari, quam quod juriſdictio communicata cum equitibus & libertis: de quo toties inter ordines olim certatum ſeditione aut armis erat. At procuratores qui rei familiari tantum impoſiti, qui in provinciis Proconſulum aut Legatorum: plane privati erant, & inſigne in eos exemplum à Tiberio editum, de quo Dio: Καπίτωνα τὸν τῆς Ἀσίας ἐπιτροπεύοντα εἰς τὸ συνέδριον ἐσήγαγε, καὶ ἐγκαλέσας αὐτῷ ὅτι στρατιώταις ἐχρήσατο, καὶ ἄλλα τινὰ ὡς ἀρχὴν ἔχων ἔπραξεν, ἐφυγάδευσεν. Οὐ γὰρ ἐξῆν τότε τοῖς τὰ αὐτοκρατορικὰ χρήματα διοικοῦσι πλέον, οὐδὲν ποιεῖν ἢ τὰς νενομισμένας προσόδους ἐκλέγειν, καὶ περὶ τῶν διαφορῶν ἔν τε τῇ ἀγορᾷ καὶ κατὰ τοὺς νόμους ἐξ ἴσου τοῖς ἰδιώταις δικάζεσθαι. Et Tacitus: *Procurator Aſiæ Lucillius Capito accuſante provincia, cauſſam dixit, magna cum adſeveratione principis, non ſe jus niſi in ſervitia & pecunias familiares dediſſe. quod ſi vim prætoris uſurpaſſet, manibuſque militum uſus foret, ſpreta in eo mandata ſua, audirent ſocios.* Plane ergo privati. tunc quidem. Nam poſtea jus acceperunt de fiſcali ſaltem pecunia cognoſcendi, ut præmonui. Idque Dio etiam adſignificans ait, οὐ γὰρ ἐξῆν τότε. Hi poſteriores Procuratores multi erant, & ſparſi per provincias omnes: illi, pauciores digniore ſque. Dio excipuas habere Proconſulum provincias videtur ab adminiſtratione Procuratorum. Addit enim ad verba libri LIII. quæ ſupra, πλὴν καθόσον τοὺς φόρους οἱ αὐθύπατοι παρ᾽ ὧν ἄρχουσιν ἐσπράσσουσιν. quaſi Proconſules reditus collegerint ipſi in provinciis ſuis. Fallacia verba, quæ virum doctum nuper induxerunt, non me. Planiſſime enim in Proconſulum etiam provinciis

pro-

procuratores. Dio ipſe docet; Ἐς πάντα, inquiens, ὁμοίως τὰ ἔθνη τά τε ἑαυτοῦ καὶ τὰ τοῦ δήμου. id eſt, *In omnes gentes, tam quæ Cæſari quam quæ populo adtributæ.* Atqui provinciæ omnes populi, Proconſulum fuêre. Ulpianus item de Off. proconſ. *Sane*, inquit, *ſi fiſcalis pecuniaria cauſa ſit, quæ ad procuratorem Principis reſpicit, melius fecerit ſi ſe abſtineat.* cujus vana & irrita monitio, ſi in Proconſulum provinciis Procuratores nulli. Quæ ergo Dionis verborum vera mens? Non alia, quam Procuratorem in aliis quidem provinciis omnes reditus colligere, quia omnes Cæſaris fiſcique ſunt: at in Proconſularibus non omnes, quoniam vectigalia quædam vetera ipſe Proconſul colligat in populi ærarium uſumque mittenda. Dictum ſatis, ſi addo; Procuratores ſolius rei, Rationales poſtea dictos, ut à prioribus illis diſtinguerentur. quoniam illi rempublicam etiam; hi ſolam privatam tractabant, rationeſque pecuniæ principalis.

JUSTI LIPSII

AD

LIBRUM XIII. ANNALIUM

EXCURSUS.

A.

Formam dandæ teſſeræ petendæque in parte expreſſit Appianus IV. Civilium: Καὶ ὁ Λεύκιος, inquit, ἔπεμψε τοὺς χιλιάρχους τὸ σύνθημα τοῦ στρατοῦ ληψομένους παρὰ τοῦ Καίσαρος, οἱ δὲ ἔφερον αὐτοῦ τὸν ἀριθμὸν τοῦ στρατοῦ, καθὰ καὶ νῦν ἔθος ἐστὶ τοὺς αἰτοῦντας τὸ σύνθημα χιλίαρχον, ἐπιδιδόναι τῷ βασιλεῖ βιβλίον ἐφήμερον τοῦ ἀριθμοῦ τοῦ παρόντος. Atque olim ea data videtur ſine voce, inſcripta vel inſculpta brevi ligno; unde Teſſeræ nomen. de quo Polybium adi lib. VI. at ſub Impp. vocale id ſignum. Dabant autem plerumque nomina deorum, aut heroum: etiam Græci. Pauſanias libro X. *Cum utrimque à ducibus de more militi teſſeræ darentur, fortuitu ad oraculi verba appoſitæ datæ ſunt, à Theſſalis Itonia Miner-* Cap. 2.

va, à Phocenſibus gentis auctor Phocus. Etiam Perſæ, ſi Xenophonti fides lib. VII. Παιδείας. & III. ubi à Cyro teſſera data Ζεὺς σύμμαχος καὶ ἡγεμών. aut Ζεὺς σωτήρ. Suetonii loci bini non ſani in hac re. alter Cal. cap. LVIII. *Signum*, ait, *more militiæ petiſſe : & Cajo Jovem dante, Chæream exclamaſſe, Accipe ratum.* ubi reſtituo magnanimi viri vocem littera addita, *Accipe iratum.* alter cap. LVI. *Solitus modo ſignum petenti, Priapum aut Venerem dare ; modo oſculandam manum offerre formatam commotamque in obſcænum modum.* Libri vett. *commitamque*, aut, *cammatamque*. Scribo, *gammatamque*. Gammata manus, inſertis commixtiſque digitis ad formam ejus litteræ : qui mos in Italia & nunc. Sic lapides Gammati : non ſolum qui inſculptum Gamma habebant, ſed qui literam eam exprimebant tranſverſi. Scriptor Gromaticus : *Solent termini occurrere, qui lapides tam longiores ſunt quam qui latiores ſequendi : hoc eſt, aut ſi curſum dirigunt lineæres, aut ſi gamma faciunt tranſverſi.* Malo etiam in Suetonii verbis, *obſcænum nodum*, quam *modum*. Facit ad lucem infamis hujus ſigni Lampridii locus Eligabalo : *Neque umquam verbis pepercit infamibus , cum & digitis impudicitiam oſtentaret, nec ullus in conventu & audiente populo eſſet pudor.* Scies amplius tu tiro, Teſſeram duplicem fuiſſe : unam quæ ad excubias, alteram quæ ad pugnam. De poſtrema Tacitus lib. III. Hiſtor. *Eadem utraque acie arma : crebris interrogationibus notum pugnæ ſignum.*

B.

Cap. 29. Olim ærario præpoſiti Quæſtores : notum. Cauſa immutandi ſub Julio Cæſare orta, anno urbis DCCIX. Quia enim abſente Cæſare Quæſtores creati nulli, ærarii cura Ædilibus duobus commiſſa eſt : nec rediit poſtilla ad Quæſtores. Dio diſerte notat lib. XLIII. Ædiles ergo præfuiſſe videntur (non enim immutationem reperio) per annos fere decem & ſeptem, donec Auguſtus Prætorios ſubſtituit. Factum anno DCCXXVI. Dio lib. LIII. Καὶ ἐπειδὴ χρημάτων τῷ δημοσίῳ ἐδέησεν, ἐδανείσατό τινα, καὶ ἔδωκεν αὐτῷ, πρός τε τὴν διοίκησιν σφῶν, δύο κατ' ἔτος ἐκ τῶν ἐστρατηγηκότων αἱρεῖσθαι ἐκέλευσε. id eſt : *Quoniam ærarium publicum inops pecuniarum eſſet, quaſdam mutuo ſumptas in id contulit : & adminiſtrationi earum duos Prætura functos in annos ſingulos electos præfici juſſit.* Suetonius c. XXXVI. *Auctor fuit, ut cura ærarii à Quæſtoribus urbanis ad Prætorios, Prætoreſve tranſiret.* Tacitus hic. Ideo in monumentis id ævi hiſtoriiſque, Prætores ærarii, inſcripti paſſim. Manſit ad Claudium, *qui curam ærarii Saturni Quæſtoribus reddidit, quam medio tempore Prætores aut utique prætura functi ſuſtinuerant*, ait Sueton. cap. XXIV. Ita tamen, ut

ut honores iis extra ordinem permitteret, ait Tacitus, *ne metu offenſionum ſegnius conſulerent.* Quem Dio explicat, in Claudio: Τοὺς στρατηγοὺς τοὺς ἐπὶ τῆς διοικήσεως καταλύσας, ταμιείαις αὐτὴν κατὰ τὸ ἀρχαῖον ἐπέτρεψεν, οὐχ ὥστε καὶ ἐτησίους σφᾶς (ὅπερ ἐπί τε ἐκείνων πρότερον, καὶ ἐπὶ τῶν στρατηγῶν μετὰ ταῦτα ἐγίγνετο) ἄρχειν, ἀλλ' οἱ δύο οἱ αὐτοὶ τρία ὅλα ἔτη αὐτὴν διῴκουν, καὶ οἱ μὲν στρατηγίας εὐθὺς ἐλάμβανον, οἱ δὲ καὶ μισθὸν ἔφερον ὅπως ποτὲ καὶ ἔδοξαν ἄρξαι. id eſt: *Prætores ærarii ſolvens, Quæſtoribus rurſum antiquo more id tradidit. non tamen ut annuum eorum munus eſſet (quod antea & in ipſis & in Prætoribus factum:) ſed duo iidem tres annos continuos eam curam ſuſtinebant: eiſque exactis Præturas ſtatim adipiſcebantur, interdum & præmium mercedemque: proinde ac bene ſe geſſerant.* Honores ergo extra ordinem iis dati, ſunt Præturæ. Sed ipſum immutans rurſum Nero, rediit non ad Prætores (non enim ita appellati amplius) ſed ad Præfectos: quos è Prætoriis elegit. Itaque clare Tacitus, *Pretura perfunctos* dilegit, non Prætores. Ita enim in Tacito corrigendum. Per bella tamen civilia, & Principe nullo Romæ, iterum Prætores præfecti videntur: innuitque Tacitus lib. IV Hiſtor. *Pretores ærarii (nam tunc à Pretoribus tractabatur ærarium) publicam paupertatem queſti, &c.* Inſita enim admonitio facile oſtendit aliud fuiſſe Taciti, id eſt, Trajani ævo. Gellius lib. XIII. Præfectum nominat, *Quod per Quæſtorem dixi*, inquit, *intellegi nunc oportet Præf. ærario. nam cura ærarii à Quæſtoribus ad Præfectos* (ita legerim, non *Præfectum*) *tranſlata eſt.* Præfuiſſe autem eos cenſeo biennium, ex hac ſanctione Neronis: certe quidem ita ſervatum ſub Trajano. Plinius Panegyr. de ſe & Tertullo: *Nondum biennium compleramus in officio laborioſiſſimo & maximo, cum tu nobis conſulatum obtuliſti.* Et ſtatim: *Nobis Præfectis ærario, Conſulatum antequam ſucceſſorem dediſti.* In jure crebra mentio Præfectorum ærarii, ut l. XII. De his quæ ut indignis. l. XV. & XLII. De jure fiſci.

C.

Ad hanc Viceſimam Arriani inſignis locus, lib. III. Diſſerta- *Cap.*
tion. Epicteti, cap. XXVI. Ὁ δοῦλος εὐθὺς εὔχεται ἀφεθῆναι 31.
ἐλεύθερος. Διὰ τί δοκεῖτε; ὅτι τοῖς εἰκοστώναις ἐπιθυμεῖ δοῦναι ἀργύριον; οὔ. ἀλλ' ὅτι φαντάζεται, &c. In quo loco, vide ut cæcutiat vir, alia doctus. Nam vertit: *Servus inprimis cupit ſe donari libertate. Quam ob cauſſam? an quia deſiderat pro teſſera vendentibus argentum numerare? Non. ſed quia opinatur, &c.* Et in Notis ait, εἰκοστώνην eſſe qui rem emit exhibito ſigno aut teſſera: manumiſſos autem emere publicè frumenta potuiſſe exhibita teſſera: unde Perſius:

—— *ſcabroſum teſſerula far.*

Somnia & nugamenta mera. Corrigo in Arriano, Τοῖς εἰκοστώταις. Gloſſæ: εἰκοστώτης, ὁ τὰς εἰκοστὰς ἀπαιτῶν, *Viceſimarius.* Verte igitur: *An quia viceſimariis argentum dare deſiderat?* Idem Arrianus lib. II. cap. I. Ὅταν οὖν στρέψῃ τις ἐπὶ στρατηγοῦ τὸν αὐτοῦ δοῦλον, οὐδὲν ἐποίησεν; ἐποίησε. τί; ἔστρεψε τὸν αὐτοῦ δοῦλον; Ἄλλο οὐδέν; ναί. Καὶ εἰκοστὴν αὐτοῦ δοῦναι ὀφείλει id eſt: *Cum quis ſervum ſuum verterit apud Prætorem, nihilne fecit? fecit. quid? vertit ſuum ſervum. Numquid amplius? Certe. vigeſimam pro eo dependet.* Cicero lib. II. Attic. epiſt. XVI. *Portoriis Italiæ ſublatis, quod vectigal ſupereſt domeſticum præter Viceſimam?* Hæc in manumiſſis. At in ſervis receptum, ut quotiens vænirent, vectigal pro iis penderet emptor. Id Tacitus fuiſſe ait, quintam & viceſimam: lectio modo ſit certa. Ambigas enim jure, quoniam de hac XXV. nihil alibi ſcriptum. Imo ſcriptum contra: Auguſtum, cum pecunia ad bellum & nocturnos Vigiles ei opus, inſtituiſſe Quinquageſimam venalium mancipiorum. Dio LV. in actis anni DCCLX. Τὸ τέλος τῆς πεντηκοστῆς ἐπὶ τῇ τῶν ἀνδραπόδων πράσει ἐσήγαγε. Et hercle uti aliarum rerum vænalium Centeſima fuit: ſic Quinquageſima mancipiorum. auſimque in Tacito reponere, *quinquageſimæ.* Alia quinquageſima eſt, de qua in Symmacho, & infra, hoc ipſo libro. Fuit & Viceſima hereditatium, inſtituta ab Auguſto ad ærarium militare: de qua Dio lib. LV. actis anni DCCLIX. Τὴν εἰκοστὴν τῶν τε κλήρων καὶ τῶν δωρεῶν ἃς ἂν οἱ τελευτῶντές τισι, πλὴν τῶν ἐπάνυ συγγενῶν ἢ καὶ πενήτων, καταλείπωσι, κατεστήσατο. Temperavit eam Nerva, & magis Trajanus: de quibus multa Plinius in Laudatione. qui omnino videndus, ſi vim intellegere aves ejus vectigalis. poſtque illos Antoninus Philoſophus, de quo Capitolinus: *Leges etiam addidit* (ſive edidit) *de viceſima hereditatum: de tutelis.* Videndus item Paullus lib. IV. Sent. tit. VI. lib. ult. C. de edicto D. Hadrian. toll. De Viceſimæ legibus primus ſcripſit A. Ofilius, & poſt eum Macer libros duo: Invenio & in lapidibus, PROCVRATOR XX. HEREDITATIVM. item, PROMAGISTER. XX. HEREDITATVM. qui poſtremus titulus ab eo, quod, uti è Plinio diſcis, publicani colligebant hoc vectigal: quorum Magiſtri, & Promagiſtri. Satis. nec enim Iuriſconſultorum frugem demetere propoſitum nobis.

JUSTI

Justi Lipsii

ad

Librum XIV. Annalium Excursus.

A.

Tempus enim ut tarde aliquando juventus noſtra diſcat, quid Tempeſtiva convivia, quid Intempeſtiva. Diſcat, & dediſcat illa quæ nuper hauſit à magnis magiſtris. Ajunt convivium Tempeſtivum eſſe, quod tempore celebretur: verbo reque honeſtum: nec in vitio poni umquam, niſi in libris vitiatis. Ecce alii qui Tempeſtivum nihilum differre dicant ab Intempeſtivo: & in culpa habitum utrumque. Tertium vidi, qui convivia tempeſtiva vellet eſſe, quæ ſtatis certiſque temporibus præberent ſacerdotes. Inducunt, & ſeducunt. audite me juvenes, &, cum bono Mercurio, inite viam rectam. Legitima convivii hora apud Romanos priſcos, Sol occaſus. Salvianus libro I. *Numquid parcam illam tunc agreſtemque vitam cum gemitu & dolore tolerabant, cum viles ac ruſticos cibos, ante ipſos quibus coxerant focos ſumerent, eoſque ipſos capere niſi ad veſperam non liceret?* Itaque quia veſpere cæna: ideo proverbii forma in Plauto, *de veſpere ſuo vivere.* Poſtea autem Decima haberi cœpta. Clare ex Cornificio ad Herennium, ubi deſcribit hominem vane glorioſum lib. IV. Is ad eos quos vocaverat ad cænam non in ſuas ædes: *Itane? eamus, inquit, hoſpites. Frater venit ex Salerno. ego illi obviam pergo, vos huc Decima venitote. Hoſpites diſcedunt. ille ſe raptim domum ſuam conijcit: illi Decima quo juſſerat, veniunt.* Et ab ea mente Philippus Vultejum invitans, apud Horat: *Poſt nonam venies.* — Imo actuoſi homines & forenſes poſt decimam ſæpe. quoniam res & iudicia in foro exercita ad Decimam horam, uti ex Miloniana Aſconii diſcas. At labente imperio moribuſque, octava hora balnei haberi cœpta, nona ipſa cænæ. Plinius de Spurinna: *Vbi hora balnei nunciata eſt, (eſt autem hie-*

Cap. 2.

me nona, æſtate octava) *in ſole ambulat nudus. lotus accubat.* Martialis præter locos alios:

Imperat exſtructos frangere Nona thoros.

Hanc horam qui præveniebant, tempeſtive epulari dicebantur & præmature, & convivia eorum Tempeſtiva. qui in longum trahebant, inque noctem intempeſtam, jure eorum epulæ Intempeſtivæ. Qui de multo die, inquam, epulari incipiebant, in eos gulones hæc nota & nomen. Plautus probroſe in ſenem:

Cum ſuo ſibi gnato una ad amicam de die
Potare.

Hinc apud Catullum: *Convivia lauta de die*: apud Horatium,

—— *dictus here illic De medio potare die.*

Suetonius de Nerone: *Epulas à medio die ad mediam noctem protrahebat.* Plinius in laudatione Trajani: *Non enim ante medium diem diſtentus, ſolitaria cæna, ſpectator adnotatorque convivis tuis immines.* Livius de Annibale Capuæ laſciviente: *Cœperunt epulari de die, & convivium non ex more Punico aut militari diſciplina eſſe.* Cicero de Piſone: *Qui numquam Solem orientem aut occidentem viderit:* culpatque eum vitii utriuſque. Vti & Silius Campanos:

—— *medioque dierum*
Regales epulæ, atque ortu convivia Solis
Deprenſa.

Hæc tempeſtiva convivia ſæpe uſurpari ſolita diebus lætis, feſtiſque. Iuvenalis Perſicum ſuum invitans:

—— *jam nunc in balnea ſalva*
Fronte licet vadas; quamquam ſolida hora ſuperſit
Ad ſextam.

Vult ecce eum ad balneas ire hora quinta, præter morem, & ad epulas venire ſexta ſeptimave. Saturnalibus item vulgo convivia ordiebantur à multa luce. Tertullianus: *Non lavor diluculo Saturnalibus, ne & diem & noctem perdam: attamen lavor honeſta hora & ſalubri.* Nam lautio ſemper ante cibum. Item nuptiis. Apulejus apol. I. *Nuptiæne illæ fuerunt, an aliud celebratum officium, ac convivium tempeſtivum?* Ea ſunt convivia quæ Catoni placita apud Ciceronem: *Ego vero propter ſermonis delectationem tempeſtivis conviviis delector.* Item Claudio, de quo Tacitus lib. XI. *Claudius domum regreſſus, & tempeſtivis epulis delinitus.* Quæ epulæ ſi media nocte fuiſſent, non potuit inter eas Meſſalina eſſe interfecta, ſine querela aut verbo hiſtoricorum. Alexandro: de quo Curtius lib. VIII. *Iamque iter parare in poſterum iuſſus, ſollenni & tempeſtivo adhibetur convivio.* Tamen hæc convivia jure in vitio. Cicero ad Atticum libro IX. *Audio bonis viris hanc cunctationem noſtram*

non

non probari, multaque & ſevere in me in conviviis quidem tempeſtivis diſputari. Ibid. *Quas eos cœnas facere & obire ſcripſit ad me Sextius? quam lautas, quam tempeſtivas?* Idem lib. III. in Verrem, de Apronii cæna in foro: *Statuitur Lollius in illo tempeſtivo gladiatorum convivio.* Et de ipſo Verre lib. V. ait eum *diem conviviis, noctem ſtupris contriviſſe.* Quinctilianus Declamat. CCCXXXI. *Neq; enim ſenectutem adfert ſummus dies, ſed longus ordo vitæ. nec ebrietatem facit illa potio, poſt quam concidendum eſt; ſed tempeſtivum convivium, & aviditas nimia.* Seneca De Ira lib. II. cap. XXVIII. *Aliena vitia in oculis habemus, à tergo noſtra ſunt. Inde eſt, quod tempeſtiva filii convivia pater deterior filio caſtigat.* Addo Taciti locum lib. II. Hiſtor. *Diſcubuerat Vitellius Ticini, adhibito ad epulas Verginio. Legati Tribunique ex moribus imperatorum ſeveritatem æmulantur, vel tempeſtivis conviviis gaudent.* Qui vel ſolus locus ſententiæ meæ firmandæ. Cedo enim ſi non de die illud epulum, quomodo ſubiungit de lucta inter milites? Quomodo, *Pulvis procul & arma adſpiciebantur,* in tenebris? Sane iterum de Vitellio noſter: *medio diei temulentus.* & Xiphilinus, τὸ πλεῖστον τῆς ἡμέρας καὶ τῆς νυκτὸς ἐδαπάνα. Diurnum ergo convivium (intellego â meridie, aut circiter) Tempeſtivum, quia initum tempori nimis: nocturnum contra, Intempeſtivum. Deſcribit Propertius,

Sic noctem patera, ſic ducam carmine, donec
Injiciat radios in mea vina dies.

Suetonius Calig. cap. XLV. *Senatum populumque obiurgavit edicto, quod Cæſare prœliante, intempeſtiva convivia, circum & theatra, & amœnos ſeceſſus celebrarent.* Cicero pro Muræna: *Intempeſtivi convivii, amœni loci, multarum deliciarum comes eſt extrema ſaltatio.* Curtius lib. VI. *Intempeſtiva convivia, & perpotandi pervigilandique inſana dulcedo.* Et exempla plura. ſed iis qui cor habent, hæc ſatis: μωρὸν autem οὔτε πεῖσαι οὔτε ῥῆξαί ἐστι, ait verbum vetus.

B.

Sed & munera peti, darique ſolent eo die ad barbam. Ammianus Cap.
libro XVII. *Cæſar cum petenti, ex uſu, gregario cuidam ut barbas* 15.
detonderet, dediſſet aliquid vile, contumelioſis calumniis appetitus eſt à Gaudentio. Juvenalis,

Ille metit barbam, crinem hic deponit amati,
Plena domus libis venalibus.

Quinetiam deo alicui ſacrari ſolita, ut apud Græcos virginum puerorumque comæ. Suetonius de Nerone: *Barbam primam poſuit, conditamque in auream pyxidem & pretioſiſſimis margaritis adorna-*

tam Capitolio conſecravit. ubi emendo, *Capitolino*, Jovi ſcilicet ex Dione. Earinus apud Martialem primam lanuginem comamque

Pergameo poſuit dona ſacrata deo.

Tertullianus, De anima: *Quis non exinde aut totum feli* (lego, *filii*) *caput reatui vovet, aut aliquem excipit crinem, aut tota novacula proſecat, aut ſacrificio obligat, aut ſacro obſignat pro publica aut privata devotione?* Cenſorinus, De die natali. cap. I. *Quidam etiam pro cetera bona corporis valetudine, crinem deo ſacrum paſcebant.* Quando is mos Romæ cœperit (nam antiquos barbam aluiſſe ſatis conſtat) quæro. Livius eum agnoſcere videtur ſub annum urbis CCCLXIX. ſatis clare, ubi de Manlio Capitolino in carcerem conjecto: *Satis conſtat magnam partem plebis veſtem mutaſſe, multos mortales capillum ac barbam promiſiſſe.* Si in luctu promiſerint barbam, ergo alias raſa. Refellit tamen eum Varro lib. II. De re Ruſt. *Omnino tonſores in Italia primum veniſſe ex Sicilia dicuntur poſt* R. C. A. CCCCLIV. *ut ſcriptum in publico Ardeæ in litteris exſtat. eoſque adduxiſſe P. Ticinium Menam. Olim tonſores non fuiſſe adſignificant antiquorum ſtatuæ, quod pleræque habent capillum & barbam magnam.* Nec ambigo, quin ex ritu ſui ſuperioriſque ævi aberraverit Livio mens & manus. Cicero certe pro M. Cœlio etiam Ap. Claudium Cæcum barbatum inducit, aliquot poſt notatum Varroni ævum annis. Bellis Punicis in uſu crebro jam raſuram fuiſſe docent Annalium priſca verba, quæ de Scipione Agellius retulit, & mirabundus parum cepit. Iuvenes ergo alebant barbam. & ideò à Cicerone I. ad Attic. *Comeſſatores conjurationis barbatuli juvenes.* appellati ſine ulla laſciviæ, ut volunt, nota. & pro M. Cœlio ad juvenes alludens, *Non hac barba qua iſta delectatur*, inquiit. juvenemque à barba deſcripſit Iuvenalis,

Iam ſenior, cujus barbam tua janua vidit.

Ponebant eam ſerius, citius, plerumque ſub XXI. annum. Macrobius certe in Somnium Scipionis *ter ſeptenarium numerum requiri ad radendam barbam* adfirmavit. Atque ita Neronem poſuiſſe colliges ex Faſtis, anniſque. Caligula tamen XX. anno poſuit, Suetonii cap. X. At Cæſar Octavianus anno demum XXV. uti clarum ex Dione. Natus enim M. Tullio C. Antonio Coſſ. poſuit L. Marcio C. Sabino. Mutavit ab hoc more primus Romanorum Imperatorum Hadrianus, adnotante Xiphilino, & oſtendentibus Nummis. Hæc Romæ. Apud Græcos quid? Barbam in pretio manſiſſe ad tempora Alexandri Athenæus ex Chryſippo adſerit l. XIII. cap. VI. ſub eo rege radi repertum. Inter philoſophos primum barbam aluiſſe traditur Antiſthenes Suidæ, in voce καθεῖναι. Hæc propemodum

dum aliena à Tacito: ſed per eum non abſurdè, ut ſpero, nec ingratiis tuis, lector, mihi nata.

C.

Olim in populi libertate, non frequens appellationum uſus, non certe in cauſſa civili: (nam provocationem ad populum, in re majori criminumque, frequentem ſcimus.) uſus tamen. A Prætore enim appellatum reperio, alias ad collegam ejus, alias ad Tribunos. Ad Collegam, Cicero uno loco ſed claro, in Verrem, de Prætura urbana: L. *Piſo*, inquit, *multos codices implevit earum rerum quibus ita interceſſit, quod iſte aliter atq; ut edixerat, decreviſſet. quod vos oblitos eſſe non arbitror, quæ multitudo, qui ordo ad Piſonis ſellam iſto Prætore ſolitus ſit convenire. quem iſte collegam niſi habuiſſet, obrutus in foro lapidibus eſſet.* Aſconiuſque ibi: *Intercedere, ut vides, etiam Prætor Prætori ſolet, ut Piſo Verri, appellatione cauſſæ ad collegam facta.* Ad Tribunos appellatum, docet idem Cicero pro P. Quinctio: *Appellantur Tribuni, à quibus cum eſſet certum auxilium petitum, &c.* Clarius infra: *Cujus procurator à Prætore Tribunos appellare auſus ſit.* Hæc olim: nec appellatum reperio ad Senatum. At Auguſtus imperium adeptus, *Appellationes quotannis urbanorum quidem litigatorum Prætori delegavit urbano:* (num ſcrib. *Præfecto del. urbis*) *at provincialium, conſularibus viris, quos ſingulos cujuſq; provinciæ negotiis præpoſuiſſet*, ait Suet. c. XXXIII. Quem ita intellego, ut appellationes à minoribus magiſtratibus judicibuſve, Romæ ad Prætorem fierent, in cauſſis dumtaxat civilibus: è provinciis, ad conſulares. Nam quin Auguſtus ipſe, firmandæ dominationi, & jure poteſtatis Tribuniciæ, graviorum rerum appellationes ſibi ſervarit: ambigendum vix puto è Dionis verbis lib. LII. ubi Mæcenas ad Auguſtum: Δίκαζε δὲ αὐτὸς ἰδίᾳ τά τε ἐφέσιμα καὶ τὰ ἀναπόμπιμα, ὅσα ἂν παρά τε τῶν μειζόνων ἀρχόντων, καὶ παρὰ τῶν ἐπιτρόπων, τοῦ τε πολιάρχου καὶ τοῦ ὑποτιμητοῦ καὶ τῶν ἐπάρχων, τοῦ τε τὸν σῖτον ἐπισκοποῦντος καὶ τοῦ νυκτοφυλακοῦντος ἀφικνῆται. etſi quædam ibi miſcet, magis ex ritu ſui ævi Dio, quam Auguſti. Certe à Senatu ad Principem appellatum Tiberii imperio, ſunt exempla in noſtro ſcriptore. ut lib. IV. *iiſque inſtantibus ad Imperatorem provocavit:* & alibi. poſt eum Cajus *magiſtratibus liberam juriſdictionem permiſit*, ait Sueton. c. XVI. i. e. ſine appellatione plenam priſcamque: ſed id non diuturnum fuit, non magis quam permiſſa ab eo comitiorum libertas. Dio mihi auctor libro LVIII. ſub Cajo receptum, ut judicia quædam Senatus tractaret, ita tamen ut ab eo Princeps appellaretur. Sed appellatio Principis, ut apparet, non ſine pœna fuit. pœna dico, in eos qui temere appellaſſent. Quo exemplo nunc Nero auctum honorem Senatus it; ſtatuitque ut eadem

Cap. 28.

dem

dem pœna, qui illum temere à privatis judicibus appellaſſent, tenerentur, qua qui Principem. Sententiam hanc ſatis capio: confirmationem quæro & exempla. Nihil enim præ manu mihi quod iſtuc faciat, niſi forte quæ de pœna præjudiciali eorum qui à Præfecto urbis appellaſſent, Symmachus ſcribit libro x. duobus locis. Quem tu cupide lector vide. Mihi à latere tragulam injicit Tranquillus, qui hanc ipſam rem tangens, capite XVII. nihil eorum quæ Tacitus; ſed hoc tantum dicit, *Cautum ut omnes appellationes à judicibus ad Senatum fierent.* Hæret id ſpiculum, & non evello.

Justi Lipsii
AD LIBRUM XV. ANNALIUM
EXCURSUS.

A.

Cap. 41. Certa inveſtigatio ejus diei à clade Alienſi capi poteſt, & debet. quam certum eſt anteriorem fuiſſe, & faſtis perpetuis traditam & ſignatam: ideoque & vulgo notam, Cicero ad Atticum: *Majores noſtri funeſtiorem diem eſſe voluerunt Alienſis pugnæ, quàm urbis captæ, quod hoc malum ex illo: itaque alter religioſus etiamnunc dies, alter in vulgus ignotus.* Quis igitur ille? Livius ex profeſſo tradit, initio libri VI. *Diem a.d.* XV. *Kal. Sextiles duplici clade inſignem, quo die ad Cremeram Fabii cæſi, quo dein ad Aliam, cum exitio urbis, fœde pugnatum.* Eadem Taciti noſtri aſſertio II. Hiſtor. de Vitellio, quem tradit *funeſto omine de cerimoniis publicis edixiſſe* XV *Kal. Auguſti, die antiquitus infauſto Cremerenſi Alienſique cladibus.* Ergo eorum mente pugnæ ille dies: ſequens autem urbis captæ, & incenſæ. quod Livius item tradit. *Ingreſſi*, inquit, *poſtero die urbem; patente Collina porta.* Hæc ſi ita vera: quis non videt XIV. Kalend. ipſum incendii diem fuiſſe? & recte igitur hic ita in Tacito ſcriptum. At alii fortaſſe diſſentiunt. Minime. imo Agellius è Verrio Flacco refert, libro V. capite XVII. cum cauſſam quærit, cur dies poſtriduani atri Romanis habiti? refert, inquam, *Q. Sulpicium Tribunum militum, adverſus Gallos pugnaturum, rem divinam dimicandi gratia poſtridie Idus feciſſe; & poſt diem tertium ejus diei urbem à Gallis occupatam eſſe.* Quibus verbis ſi hæc ſententia eſt, ut velit tres dies medios, & quarto demum pugnatum; profecto cum Livio ſentit ac Tacito, & pugnæ dies erit *Decimuſquin-*

quintus Kalendarum. Eſſe autem, ex ipſo Livio dixeris, in quo pariter ita ſcriptum: *Quod poſtridie Idus non litaſſet Sulpicius, & poſt diem tertium objectus hoſti exercitus Romanus eſſet.* At ſi quis aliter, & velit *poſt diem tertium*, ſignificare ipſum diem tertium; tum certe fateor, XVI. *Kalendas* diem pugnæ fuiſſe, quomodo in Viris illuſtribus (quocumque auctore) eſt ſcriptum. Sed vel ſic ipſe incendii dies XV. ſit, non hercules XVI. Itaque nihil video, quod virum illum tegat, niſi forte Macrobius, qui deſcribens Agelliana illa, ut ſolet, adſerere videtur *die poſtero* quam Sulpicius male ſacrificaſſet, pugnatum fuiſſe. Sed hoc ſane falſum, & improvide à Macrobio ſcriptum, ſicut item à Plutarcho in Cauſſis: Ὅτι μετὰ τὰς κυϊντιλίας εἰδοὺς, ἃς νῦν Ἰουλίας καλοῦσιν, ἐξάγοντες οἱ χιλίαρχοι τὸ στράτευμα, περὶ τὸν Ἀλίαν πόταμον ἐκρατήθησαν ὑπὸ Κελτῶν μάχῃ: *Quod poſt Quinctiles Idus, quas nunc Iulias vocant, educentès Tribuni copias, ad Aliam flumen victi ſunt à Gallis.* Indefinite aut falſo ajo dictum: quo argumento? certo, quod Livium ejus rei auctorem dat, qui palam contra ſcripſit, ut jam oſtenſum. Nam Plutarchus ibi, Ὡς οἱ πλεῖστοι νομίζουσι, καὶ Λίβιος ἱστορεῖ: *Ut plurimi arbitrantur, & Livius in hiſtoria ſcribit.* Ille vero hoc non ſcribit: & quocumque rem vertas, XIV. Kalendarum incendii erit, imo XIII. fortaſſe (tanto longius à XVI.) ſi Plutarcho & Polybio credam. Ille in Camillo, iſte lib. II. ſcribunt, non *poſtero*, ut Livius, ſed *tertio denique die à pugna Gallos irrupiſſe.* Et conſentit etiam, aut certe diſtinguit & conciliat Io. Zonaras: *qui poſtera quidem die iviſſe ad urbem* vult, *ſed cum portas apertas viderent, ſubſtitiſſe, inſidias veritos; & tertia denique die ingreſſos.* Itaque, ut finiam, nihil erroris in Tacito: cum Livio ſentit & priſcis, quos adduxi.

B.

Pædagogia Seneca deſcribit epiſt. XCVI. *Tranſeo agmina exoleto-* Cap.
rum, per natio nes coloreſque deſcripta, ut eadem omnibus levi- 69.
tas ſit, eadem primæ menſura lanuginis, eadem ſpecies capillorum. Iulianus in Antiochico: Οὐ κρεῖττον ἦν ὀδωδέναι μύρων τὴν ἀγορὰν βαδίζοντός σου, καὶ παῖδας ἡγεῖσθαι καλοὺς, εἰς οὓς ἀποβλέπουσιν οἱ πολῖται; Hi pueri plerumque ad illicita dominis. Suetonius Nerone cap. XXVIII. *Super ingenuorum pædagogia, & matronarum concubinatus.* Pædagogia enim non culpat, ſed quod ex ingenuis. Tertullianus Apol. *Cum de pædagogiis aulicis neſcio quem cinædum* (Antinoum intellegit) *deum facitis.* Notitia Imperii: *ſub diſpoſitione viri ſpectabilis Caſtrenſis* collocantur. PÆDAGOGIA. MINISTERIALES. DOMINICI. CVRÆ. PALATIORVM. Plinius

nius XXXIII. *Iam vero & pædagogia ad tranſitum virilitatis cuſtodiantur argento:* quod de fibulis argenteis exaudio, Veneri aſcendæ. Vſus etiam eorum ad menſam. Vlpianus l. XII. de Inſtructo vel inſtrum. *Si inſtructum fundum legaſſet, ea pædagogia quæ ibi habebat, ut cum ibi veniſſet præſto eſſent in triclinio, legato continentur.* Hos habebant in veſte pretioſa. Seneca De vita beata, cap. XVII. *Quare pædagogium pretioſa veſte ſuccingitur?* Imo aurata. Idem De tranquillit. cap. I. *Præſtringit animum apparatus alicujus pædagogii, diligentius quam intra privatum larem veſtita & auro culta mancipia, & agmen ſervorum nitentium.* Ammianus libro XXXVI. *Tunica auro diſtincta, ut regius miniſter, indutus, à calce in pubem in pædagogiani pueri ſpeciem.* Nec aliud ſenſit cum de auro Plinius ſcripſit: *Honeſtius viri pædagogiis id damus, balineaſque dives puerorum forma convertit.* neſcio an, *conveſtit.* Seneca de puerorum iſtorum deliciis, epiſt. CXXIII. *Omnium pædagogia oblita facie vehuntur, ne ſol, ne frigus teneram cutem lædat. Turpe eſt neminem eſſe in comitatu puerorum, cujus ſana facies medicamentum deſideret.* Vides ergo ubique Pædagogia pro cœtu & quaſi collegio puerorum. pro loco non accipio, nec apud Plinium quidem lib. VII. epiſt. *Puer in pædagogio miſtus pluribus dormiebat.* reſcriboque, *Puer è pædagogio.* Intellegit enim puerum pædagogianum. Ammianus lib. XXIX. *Adultus quidam ex his quos Pædagogianos appellant, ad obſervandam venaticiam prædam, Spartanum canem retinere diſpoſitus.* Res nomenque in parte manſit. apud Paigios Gallorum, Italorumque.

JVSTI LIPSII

AD LIBRUM XVI. ANNALIUM EXCURSUS.

A.

Cap. 22. Libera re Romana non juratum ſcio in cujuſquam acta. juratum in leges quidem: ſed acta finito magiſtratu vocari poterant ad diſquiſitionem Senatus. Is probabat, aut reſcindebat. Primi Triumviri, niſi fallor, Calendis Ianuariis & ipſi jurarunt, & alios adegerunt, rata ſe habituros omnia acta divi Iulii. Inde ſecutis principibus exemplum. Dio opportune, lib. XLVII. Ἔν τε τῇ πρώτῃ τοῦ ἔτους ἡμέρᾳ αὐτοί τε ὤμοσαν, καὶ τοὺς ἄλλους ὥρκωσαν βέβαια νομιεῖν πάντα τὰ ὑπ' ἐκείνου γενόμενα, καὶ τοῦτο καὶ νῦν ἐπὶ πᾶσι τοῖς τὸ κράτος ἰσχύσασιν, ἢ καὶ ἐπ' αὐτοῦ ποτε γενομένοις, ὃ μὴ ἀπιμωθεῖσι γίγνεται]. id eſt: *Kalendis autem novi anni, & ipſi Triumviri*

viri jurarunt, & alios jurare coegerunt, omnia acta Iulii rata ſe habituros. Quod & nunc uſurpatur in omnibus qui aut tenent imperium, aut tenuerunt, niſi forte infamia ignominiaque publicè notati ſint. Id accidit ſub annum urbis DCCXII. Factum idem vivo Auguſto; de quo idem Græcus lib. LIII. Ἐν δὲ τῇ νουμηνίᾳ ὅρκους ἡ βουλὴ βεβαιοῦσα τὰς πράξεις αὐτοῦ ἐποιήσατο. Idque juramentum ſemper abuſque Divo Iulio repetitum ad principem ejus anni. Tacitus infra: *Ejuſdem animi eſt Poppæam divam non credere, cujus in acta Divi Iulii & Auguſti non jurare.* Niſi tamen ſi quis ſceleribus & flagitiis aliter meruiſſet. Dio lib. LX. de Cajo: Καὶ διὰ ταῦτα τὸ μὲν ὄνομα αὐτοῦ οὐκ ἔστιν ἐν τῷ καταλόγῳ τῶν αὐτοκρατόρων, ὧν μνήμην ἐπὶ τοῖς ὅρκοις καὶ ἐπὶ ταῖς εὐχαῖς ποιούμεθα, ὥσπερ οὐδὲ τὸ τοῦ Τιβερίου. id eſt: *Ob eas cauſſas non eſt Caii nomen in catalogo alboque Principum, quorum mentionem facimus in juramentis votiſque; uti nec Tiberii.* Iuratum vero non viritim, ſed uno aliquo ex quoque magiſtratu verba præeunte, reliquis aſſentientibus. Quem morem Senatus, adulatione nova, tranſgreſſus eſt ſub Tiberio, ut narrat idem Dio LVIII. Νομιζομένου συχνὸν χρόνον ἤδη, μηκέτι κατ' ἄνδρα τὴν βουλὴν ἐν τῇ νουμηνίᾳ ὀμνύναι, ἀλλ' ἑνὸς, ὥσπερ εἴρηταί μοι, προσομνῦντος, καὶ τοὺς λοιποὺς συνεπαινεῖν, οὐκ ἐποίησεν αὐτὸ, ἀλλ' αὐτεπάγγελτοι μηδενὸς σφᾶς ἀναγκάσαντος, ἰδίᾳ καὶ καθ' ἑαυτὸν ἕκαστος ἐπισώθησαν, ὥσπερ τι παρὰ τοῦτο μᾶλλον εὐορκήσοντες. Sed præjurationem Claudius iterum reduxit, explicatque Dio lib. ultimo: Κλαύδιος δὲ αὐτὸς μὲν πάντα τὰ ἐθισμένα διώμοσε, τοὺς δ' ἄλλους ἐκώλυσε κατ' ἄνδρα ὀμόσαι, καὶ οὕτως εἴ τις τῶν στρατηγούντων, ὥσπερ ποτε, καὶ ἕτερος τῶν δημαρχούντων, ἀπό τε τῶν ἄλλων ὡς ἑκάστων εἷς ἐξῆρξε τῶν ὅρκων τοῖς ὁμοίοις. Καὶ τοῦτο ἐπὶ πλείω ἔτη ἐπράχθη. Quam tamen abrogatam denuo eſſe, reditumque ad ſingularia juramenta, indicio ſunt quæ hic & poſtea Traſeæ objiciuntur. Et Dionis ſane verba ultima ſatis oſtendunt, in aliquot annos dumtaxat id ſervatum.

B.

Ea vota in tabulis concipi ſolita, & ſignari. Suetonius Aug. cap. XCVII. *Nam ſe quamquam conſcriptis paratiſque jam tabulis, negavit ſuſcepturum vota, quæ non eſſet ſoluturus.* Plinius ad Trajanum: *Solennia vota pro incolumitate tua, quâ ſalus publica continetur, & ſuſcepimus & ſolvimus: precati deos, ut velint ea ſemper ſolvi, ſemperque ſignari.* Concepta non Kalendis ipſis, ſed III. Nonas. Plutarchus in Cicerone: Τεχθῆναι Κικέρωνα λέγουσιν ἡμέρᾳ τρίτῃ τῶν νέων καλανδῶν, ἐν ᾗ νῦν οἱ ἄρχοντες εὔχονται καὶ θύουσιν ὑπὲρ τοῦ ἡγεμόνος. Capitolinus in Pertinace: *Tertio Nonarum die, Votis ipſis.* Eunapius in vita Maximi: ἡ τρίτη δὲ ἡμέρα τῶν καλανδῶν, ἃς αὐτὰς Ἰανουαρίας ἡμέρας Ῥωμαῖοι προσονομάζουσι, καὶ προσκυνήσαντες πάντες αὐ-

Cap. 22.

αὐτῶν ὑπέχοντος τὴν εὐωχίαν. Adde hunc Caii Icti locum de verbor. ſignif. *poſt Kalendas Ianuarias die tertio pro ſalute Principis vota ſuſcipiuntur*. Denique hunc Dionis clarum lib. LIX. Καὶ τρίτῃ δὲ ἡμέρᾳ τῇ τὰς εὐχὰς ἐχούσῃ συνῆλθον μὲν, &c. *Tertia autem die, qua Vota fiunt, convenerunt quidem*, &c. Firma hæc videbantur: tamen concutit nos nonnihil Tacitus lib. IV. Annal. *Cæſar ſollennia incipientis anni Kalendas Ianuarias epiſtola precatus*. Et ſubdit: *Quem enim diem vacuum pœna, ubi inter ſacra & Vota, vincla & laqueus inducantur?* Et Tibullus ad Meſſallam:

—— Tyrio ſubtemine veſtem
Indueras, oriente die duce fertilis anni:
Cum fera diſcordes tenuerunt flamina venti,
Et largita tuis ſunt multa ſilentia votis.

Sed ſtamus. & ad Taciti locum ajo, non ita diſtricte verba capienda quaſi illo ipſo die Vota, ſed quaſi in propinquo. Aut verius: etiam tunc Vota fuiſſe, ſed ex ritu priſco, quæ ſoli Conſules nuncupabant, pro Imperii & populi ſalute. hæc autem pro Principe ſubtexta. & die quidem lætiore, & auguſtiore pompa. Quod ipſum de Tibullianis illis cenſeo: Sane veteri rep. negari non poteſt, quin Vota ipſis Kalendis. Omitto plures Livii locos: hunc do firmum & clarum lib. XXI. extremo: Conſulem *C. Flaminium, conſcientia præteritorum, & Capitolium, & ſollennem Votorum nuncupationem fugiſſe: ne die initi magiſtratus, Iovis opt. max. templum adiret*. Fieri etiam poteſt, ut plures dies Votorum fuerint, ille tamen tertius ante Nonas præcipuus. Concepta autem & in caſtris apud ſigna; & in Capitolio. Tertullianus de Corona: *Ecce annua Votorum nuncupatio, quid videtur? Prima in principiis, ſecunda in Capitoliis. Accipe poſt loca, & verba. Hunc tibi Iupiter bovem cornibus auro decoratis vovemus eſſe futurum*. Vbi & formulæ pars; in qua tamen corrigo, *eſſe facturum*. Eſt enim eo exemplo dictum, quo illud Gracchi: *Credo ego inimicos meos hoc dicturum*. Dies hic publice lætus; ideoque *Ælius Cæſar Votorum cauſſa ab Hadriano lugeri eſt vetitus*. Eumdem etiam Sollennia ἁπλῶς appellarunt. Quod obſervo ex Tertulliani his verbis: *Veræ religionis homines etiam Solennia Imperatorum conſcientia potius, quam laſcivia celebrant. Grande videlicet officium focos & choros* (neſcio an, *thoros*, ut ad lectiſternia referatur) *in publicum educere, vicatim epulari, civitatem tabernæ habitu abolefacere. Hæccine ſollennes dies principum decent, quæ alios dies non decent? O nos merito damnandos! Cur enim Vota & gaudia Cæſarum caſti & ſobrii & probi expungimus?*

FINIS.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 16 vol. 1

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 16 vol. 1

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 16 vol. 1

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 16 vol. 1

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 16 vol. 1

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 16 vol. 1

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 16 vol. 1

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 16 vol. 1